Est 33
n 93

R.9
1/3

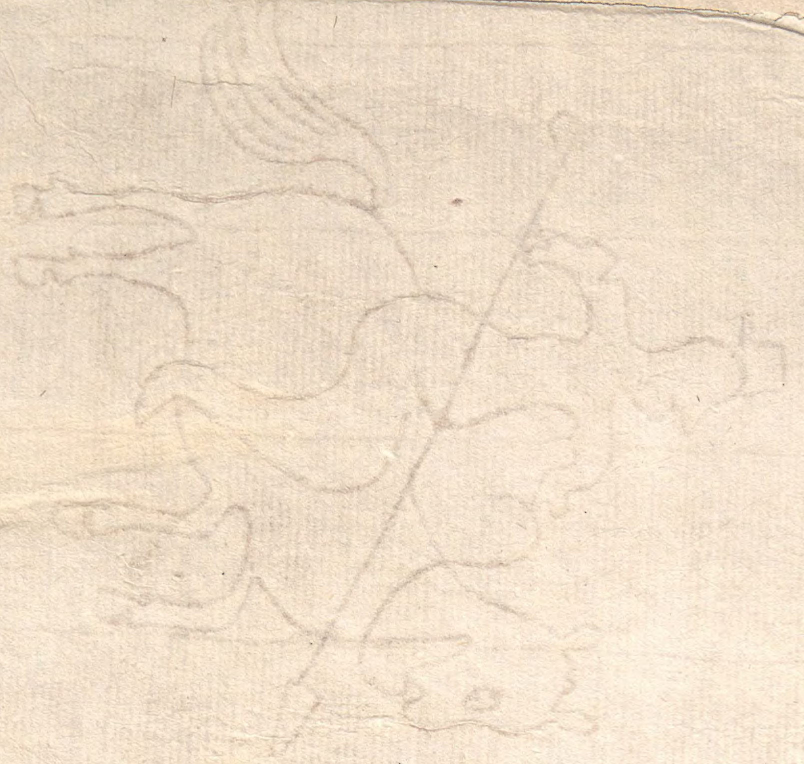

BARTOLI SAXOFERRATEI,

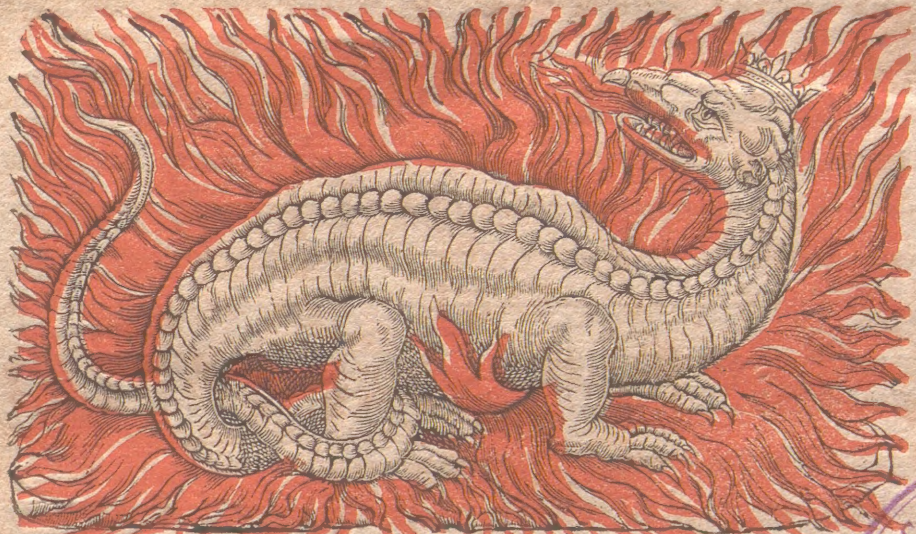

IN PRIMAM DIGESTI VETERIS PARTEM PRÆLECTIONES,

ad immensum auctæ, summa ope ac studio recognitæ, forma speciéque longè uenustissimæ: atque, ut semel dictum sit, omnium ut postremæ, ita absolutissimæ & integerrimæ. Quibus excudendis, nec fidelissimorum omne genus Exemplarium copia, nec Doctiss. hominum defuit irrequieta sedulitas.

Lege, expende, pereant, ni iuuent ac placeant.

LVGDVNI *ad candentis Salamandræ insigne, in Vico mercenario promercales habentur.*

Cum Priuilegio.

Anno. 1546

Bibliopola pio candidoque Lectori Sal.

EN TIBI EX ANIMI SENTENTIA, LECTOR ingenue, nunc tandem è Prælo nostro, Bartoli vniuersum in ius Ciuile corpus, summa fide, ac diligẽtia excusum damus: noua sanè forma, ac facie eleganti insignitum: tãtoq; studio & vigilijs recognitũ ac repurgatum, vt si quãdo membris suis subnixum cuiquam cõspicari licuit: nunquã tamen aut integrius, aut mẽbris articulisue inter se aptè cohærentibus vegetum intueri, ac incolume magis, omnium nemo potuit. Quod vt paucis interim facilè intelligas, nulloq; negocio deprehẽdas, loca certè insigniora ad doctissimorũ virorũ calculũ, & exactũ vigilq; iudiciũ (abs quibus fidelissimè collatis vetustissimis Exẽplaribus cũ Prælo excusis, tũ manu multis retro seculis cõscriptis restituta sunt, hac ⸢ * * nota præcidi curauimus: ne deinceps feriati malè hõies insigniterq; impuri, sordiũ nos atque impuritatis coarguẽtes, nisi per calũniam, & ex summa, velut canes, inuidia: quod insimulẽt, quicquã habeãt. Ecce, obiectãt certè nobis impuritatẽ impuri, sordes aliôqui sordidissimi hõies, ac mox velut sui nimiũ immemores, addunt: à nobis adhibitos emaculãdis huiusce vestræ Legitimæ discipinæ Authoribus permagna mercede, eximijsq; stipẽdijs redẽptos castigatores non emẽdasse, aut quod minimè rectũ & cõueniens erat, correxisse: verũ prorsus corrupisse. Atqui hominũ sanequàm doctiss. operas summis stipẽdijs redemisse, nulla impuritatis ac sordium vestigia, vel signa habet. Neque credẽdũ, eos quicquã aut perperam immutasse, aut pfidè corrupisse, qui nõ minus Iura, atq; proprios articulos nota habẽt: ac de quibus in Doctissi. totius Galliæ, & Italiæ virorũ cõsessu publicè ac palam doctissimè simul, ac gloriosissimè respõderunt. Quorũ certè modestia orationem de se lõgius excurrere non sinit. Subdunt deinceps, se quales hactenus Authores habuere, tales vobis omnino promere ac exhibere: quo Mehercule verbo, ne vnquã quidẽ verbum verius aut eloqui potuerunt, aut poterunt deinceps. Nã Mediusfidius gratius molarẽ ferro excuti sinerent, quàm in vtilitatem publicã, aut ad posteritatis studia iuuanda, aut prouehẽda, numũ impẽderẽt. Verùm de his plus satis, & id inuiti quidẽ diximus. Respõdere nãque dictis, aut scriptis malè ac inuidè nimiũ, decẽs visum fuit. Hominũ enim id genuinũ vitiũ est, vt homini homo, artifex artifici, inuideat: & vt vetus diuerbiũ habet, figulus figulo: aulœdus aulœdo. Atqui quantum ad nos pertinet: nulla inuidia, nulla lucri cupiditate, nulla deniq; æmulatione adducti, hoc vitæ genus librariãq; artem nobis cum omnibus communem selegimus: sed magis, vt Typographorum flagitio, & librariam factitantiũ impuritate, ac auaritia collabentes prorsus literas pro nostro modulo iuuantes substrueremus, & confirmatas sustineremus. Quod iam egregiè Dei beneficio efficere nos cœpisse, indubiè testimonio nullis argumentis, nullisq; rationibus refellendo erunt, quæ iam ab annis tribus (ex quo id negotij libenter & summo rei nostræ familiaris, in tuam gratiam atque vtilitatem impendio suscepimus) quàm emaculatissima & elegantissimè excusa dedimus. Cæterùm ne tibi fucum ex illustribus titulis, vt aiunt, parari à nobis existimes, te in his & ferimus iudicem, & facimus, impendiò obsecrantes ac obnixè, vt remisso aliquãtisper grauiori tuo studio collatis huius nostræ editionis & eorum ipsorum operibus, quàm de te, legitimisq; disciplinis, ex quo cœpimus, vtrique sint bene meriti, interim perspicias. Cognosces autem. LL. §§. Cano. ac Titul. in quouis Tomo septingentis plures castigatores nostros fidelissimè restituisse, lacunas & vacua loca oppleuisse. Vale, & labore nostro pio & tibi (ni fallimur) grato, fruisci non dedignere: nam pluribus diligentiam nostram commendare nihil opus, sed sit meriti sui, αὐτὴ ἑαυτῆς αὐλῆ.

Rubricarum in Primam Digesti Veteris Syllabus.

¶ Ad exhibendum. fo. 196.
Ad legem Aquiliam. fo. 192.
De Adoptionibus. fo. 26.
Alienatione mutandi iudicij causa facta. fo. 144.
Aleatoribus. fo. 200.
¶ Calumniatoribus. fo. 122.
Capitis diminutione. fo. 140.
Communi diuidundo. fo. 196.
Communia prædiorum. fo. 187.
Constitutionibus Principum. fo. 22.
¶ Dolo malo.. fo. 128.
¶ Edendo. fo. 72.
Eo, per quem factum erit.
¶ Familiæ Erciscundæ. fo. 194.
Ferijs & dilationibus. fo. 71.
Fideicommissaria hære. peti. fo. 171.
Finium regundorum. fo. 194.
¶ Iis, qui deiecerunt, uel effu. fo. 193.
Iis, qui notantur infamia. fo. 98.
Iis qui sunt sui uel alieni iuris. fo. 24.
In ius uocando. fo. 57.
In ius uocati, ut eant. fo. 61.
In integrum restitutione. fo. 123.
Inofficioso testamento. fo. 159.
Interrogatorijs actionibus. fo. 196.
Iudicijs. fo. 151.
Iustitia & iure. fo. 4.
Iure personarum. fo. 24.
Iurisdictione omnium iudicum. fo. 47.
¶ Legibus & senatuscon. & longa consue. fo. 15.
¶ Mandatis principum. fo. 22.
Minoribus. xxv. annorum. fo. 132.
Mortuo infe. & sepul. uiola. fo. 210.
¶ Nautæ caupo. stab. ut re. resti. fo. 151.
Negotijs gestis. fo. 113.
Ne quis eum, qui in ius uoca. est ui exi. fo. 61.
Noxalibus actionibus. fo. 193.
¶ Officio consulis. fo. 32.
Officio præfecti prætorio. fo. 32.
Officio præfecti urbis. fo. 32.
Officio quæstoris. fo. 33.
Officio prætoris. fo. 33.
Officio præfecti uigilum. fo. 36.
Officio proconsulis & legati. fo. 36.
Officio præfecti augustalis. fo. 40.
Officio præsidis. fo. 40.
Officio procuratoris Cæsaris. fo. 42.
Officio eius, cui mandata est iurisdictio. fo. 44.
Officio assessorum. fo. 45.
¶ Pactis. fo. 80.
Petitione hæreditatis. fo. 165.
Postulando. fo. 97.
Possessoria hæreditatis petitione. fo. 171.
Procuratoribus. fo. 102.
Publiciana in rem actione. fo. 179.
¶ Quemadmodum seruitus amittatur. fo. 191.
Qui satisdare cogantur. fo. 62.
Quibus ex causis maiores in integ. rest. fo. 141.
Quibus modis ususfructus amittatur. fo. 181.
Quibus rebus ad eundem iudicem eatur. fo. 199.
Quod quisq; iuris in alterum statuerit, ipse eodem iure utatur. fo. 54.
Quod metus causa gestum erit. fo. 124.
Quod cuiusq; uniuersitatis nomine. fo. 12.
¶ Receptis arbitris. fo. 146.
Rei uendicatione. fo. 171. & . 201.
Religiosis & sumptibus funerum. fo. 200.
Rerum diuisione. fo. 31.
¶ Senatoribus. fo. 31.
Seruitutibus. fo. 183.
Seruis fugitiuis. 200.
Seruitutibus urbanorum prædiorum. fo. 184.
Seruitutibus rusticorum prædiorum. fo. 186.
Seruo corrupto. fo. 199.
Si mensor falsum modum dixerit. fo. 200.
Si quis ius dicenti non obtemperauerit. fo. 55.
Si quis in ius uocatus non ierit. fo. 58.
Si quis cautionibus in iudicio sistendi causa factis non obtemperauerit. fo. 68.
Si ex noxali causa agatur. fo. 66.
Si quis caut. fo. 68.
Si pars hæreditatis petatur. fo. 171.
Si ager uectigalis, uel emphyteoti. petatur. fo. 180.
Si usus fructus petatur. fo. 61.
Si seruitus uendicetur. fo. 188.
Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur. fo. 192.
Statu hominum. fo. 23.
¶ Transactionibus. fo. 94.
¶ Vsufructu, & quemadmodum quis utatur. fo. 180.
Vsufructu accrescendo. fo. 181.
Vsufructu & earum rerum, quæ usu. fo. 151.
Vsu & habitatione. fo. 181.

FINIS.

BARTOLI SAXOFERRATEI IN PRIMAM DIGESTI ueteris Partem Prælectiones lōgè Luculentissimæ, & omnium ut postremæ, ita multò castigatissimæ.

SVMMARIVM.

1 Inuocatio diuini nominis fieri debet in quolibet principio: & quare?
2 Iudæus non inuocat nomen Iesu Christi.
Notarius Christianus conficiens instrumentū inter Iudæos inuocat nomen Iesu Christi.
3 Iudæus qui iurauit per Christum potest cogi ad eius obseruantiam: & Christianus hoc iuramentum recipiens non peccat.
4 Scriptura priuata non requirit ad eius esse nec diem, nec consulem: secus publica.
5 Scriptura publica requirit signum scribentis: secus in scriptura priuata.
6 Signum notarij, quando apponendum sit instrumento?
In instrumentis sunt apponenda consueta.
7 Sigillum solum, quod non sufficiat ad probationem.
8 Cognomina debent apponi in scripturis, quando ex appositione sola nominis incertitudo redditur.
9 Nomina uerbalia designantia aliquam dignitatem, uel aliquod exercitium, ad quod non sufficit solus actus exercentis, sed ab alio dependet: tunc illud exercitium illius nominis uerbalis, non inducit illum effectum.
10 Nomina uerbalia sonantia in delictum, quando ex solo actu uerificentur.
Mercator non dicitur: qui uno actu mercaturam exercet.
11 Iustinianus à iustitia dictus: & plures fuerunt Iustiniani.
12 Doctor quando dicatur illustris?
13 Donatio facta Papæ Syluestro per Constantinum, an ualuerit.
14 Frater tenetur dotare sororem.
15 Imperator non dicitur ante coronationem, sed Rex Romanorum.

RVbrica hæc simul cū cōstitutione, est q̄dam epistola, & diuidit̃ in tres partes. Primò ponit nomē mittētis eā, cū noib⁹: & cognominibus & durat vsq; ad versi. Theophilo. Ibi est secūda pars, ĩ qua ponunt̃ nomina, quib⁹ mittit̃ ista epistola cū cognominib⁹: & durat vsq; ad versic. Salutē. Ibi est tertia pars, in qua ponit̃ salutatio: & durat vsq; ad finē. ¶ Et primò no. † quod hîc fit inuoca-
1 tio diuini nominis, scilicet Christi. concor. in corpore de quæstore. §. j. & in auth. de armis. post princip. & l. in nomine domini. C. de officio Præfe. Præ. afri. Rationem quare fit inuo

INcipiunt aureę Lecturę, nouę, & antiquę dñi Bar. de Saxo ferrato, super toto corpore iuris ciuilis cū Apostillis dñi Alexādri Imolẽtis, suis locis repositis, necnon cū suis summarijs, & nouis apostillis, post. d. Alex. editis per. d. Bernardinum de Landriano Mediolañ.

catio Diuini nominis reddit gl. in procœmio instit. &
in aut. de hære. & falci. in rub. colla. j. & est talis: quia
q̄ncūq; & vbicūq; fit inuocatio diuini nominis sequi
tur bonū initiū: melius mediū: & optimus finis: vt in
corpo. qūo opor. Epis. in prin. ¶ Et certè hic dubita
tur de vno, vt in gl. quadā antiqua, q̄ cōiter nō hr̃. &
q̄rit qūo est hoc possibile, ꝙ inuocatio Iesu Christi
fuerit facta hic? cū oēs istę leges fuerint factę p paga
nos. Et r̄ndet hic Iustinianus, & ĩsti. in proœ. & .j. ti. j.
super rub. Et voluerūt quidā dicere, ꝙ q̄uis hoc sit: a
nihilominus ille, qui loq̃t, vt est Iustinian⁹, pōt hoc
facere, q suit hmōi cōstitutionis cōpilator. Itē nō loq
tur hic de legib⁹: sed loquit̃ de cōpilatione sua: quasi
dicat. ꝙ illis nō licuisset hoc nomē ĩuocare: qa nō cre
debāt in eū. Gl. hoc nō approbat. ¶ Tu ꝓba: qa illis
q nō credūt, ĩ Christū, nō licet aliqd seq illi⁹: nec ali-
quo modo assumere. ne videant̃ in despectū ei⁹ hoc
facere: vt. l. Iudęos. C. de Iudę. vbi dicit̃, qđ Iudęi nō
p̄nt accipere crucē in despectū siue opprobriū ei⁹, &
2 Christianę religionis: † & ita nec ei⁹ nomē inuocare.
¶ Ex quo optimè colligit̃, ꝙ q̄uis tabellio faciat in-
a strm̄ inter Iudęos, [a] ꝙ pōt inuocare nomen dñi Iesu
b Christi[b], & valet: vt Iustinianus hic facit. ¶ Sed q̄ro,
c qđ ĩ iuramēto[c] ꝓpone, ꝙ Iudęus iuret tibi Christiano
3 p Christū: † & sic hic q̄ro de duob⁹. Primò cū iste Iu-
dęus nō possit hmōi nomē assumere, nunqd tñ cogi
possit ipsum iuramētū obseruare. ¶ Secūdò, an ipse
Christianus, q hoc sacramētū recepit aliquo modo
peccet? & certè hoc videt̃ Inn. dicere: ꝙ q̄uis ille nō
possit iurare: cogat̃ tñ stare tali iuramēto. Itē ꝙ iste
Christian⁹ nō peccet: qa ĩ sua ptāte nō erat iurare: vl'
nō iurare vt ipse probat q̄si ad textū: & ibi ipē ponit
ĩ. c. & si Christ⁹. extra de iureiurā. p. c. mouet. xxij. q.
j. ¶ Itē no. hic modū mittēdarū literarū, vel epistola
rū: sed tñ aduerte: qa hæc scriptura pōt diuersificari
à scriptura publica, in qua requirit̃ dies, & consul. vt
in corp. vt præpo. no. Imp. Et tñ in hac scriptura nō
4 est. Et sic videt̃, † quod in scriptura priuata[d] non sit
d necessarius dies & cōsul: sed tñ hoc vr̃ falsum p finē
huius cōstitutionis. Et salua ei⁹ reuerētia: hoc nō be-
ne reprehēdit: qa ibi nō est certus dies appositus, nec
à limitatione. C. de coll. Geor. Nattā ĩ. c. q̄uis. co. v. de pac. ĩ. vj. vbi pulchrè.

* Additis tñ nouiter cōcordātijs cōtrarietatū Bar. in iure militātibus, apprimè necessarijs p. d. Christo. de Nicel. doct. ac Comitem excellētissimū vigilāti cura concinnatis.

¶ Inter Iudæos. Notari⁹ q̄n facit instrumētū inter Iudęos, ĩuocat nomē Iesu Christi. Bart. & doc. in rubr. j. de oper. no. nun.

De hoc etiā tāgit Fel. in. c. j. col. ij. de fi. instr. Hic ponit̃. an Iudę⁹ possit iurare, sed quid de iuramento Iudęorū, hereticorū, vel excōicatorū inter se, puta in casu auth. sacramēta. & ĩ casu. c. cū contingat. An valeat. vr̃ qđ non: qa vincula sacramētalia nō cadūt ĩ ipsos, qa non sunt de sacro ouili. Vel dic cōtra: qa arctat eos Imperator ar. l. q̄m. §. inter se. C. de hęreticis. Bal. in. c. j. §. itē sacramēta. colū. iiij. de pace iur. fir. p Moder. in. c. fi. de iu.

Vide Dec. in. l. pactū qđ dotali. non

b ¶ Christi p̄sidio semp inuocato, eiusq; matris gloriosę. Adde post Alexā. ac clarissimū Cōpatriotā, & dñm meū. d. Ias. May. ꝙ ĩ cōsilijs Ang. nume. xciiij. est q̄dā copia trāsactionis celebratę inter Iudęos, in qua nō est inuocatio Diuini nominis. & tñ cōfecta à Christiano, estq; iurata: & ibi Ang. cōtrariū videt̃ velle eius, qđ voluit Pau. de cast. cōsi. mihi. c. p. d. Iaso. hic alle. cxviij. Opi. tñ Pau. de ca. habuit Roma. cōsi. clv. in fi. Inquātū etiā tāgit, an Iudęus possit esse tutor: adde latè And. sicu. cōsi. xv. Quæ aūt commercia possint habere Iudęi cū Christianis, vide Roma. cōsi. cccxcix. & q̄ sint eis permissa, vide in cōsilijs Bal. cōsiliū subscriptū à. d. Io. de lig. Gasp. cal. Ioā. fab. & quibusdā alijs doct. nume. cclxvj. iij. lib. A quo etiā iudice debēt puniri, si delinquant: vide p Bal. cōsi. ccxvj. ij. lib. Cal. cōsil. ij. de Iudęis. Pet. de Ancha. cōsi. xv. Oldra. cōsi. cccxxxiij. & xxvj. & an cōtra Christianū possit esse testis, vide Petr. de Anc. cōsi. clxxxix. & Alexā. consi. clix. & an valeat locatio ad longum tēpus facta Iudęo de reb. Eccle. vide Calde. consi. iij. de loca. & an filij Iudęorū baptizari possint inuitis parētibus: vide eūdē consil. ij. de Iudæ.

c ¶ In iuramento. Et istud facit vtrū Iudęus possit esse testis cōtra Christianū, & in iudicijs? dic quod nō: sed in cōtractib⁹ fortè sic. l. q̄m. C. de hęreti. qs erit iudex in causa periurij, vide Petr. de Anc. in regula ea, q̄. in. q. vj. de re. iur. in. vj. & an Iudæus possit iurare per Christum, vel virginem: vide glos. not. quod non, in authen. vt iusiuran. quod præst. ab his &c. in princ. & ibi Angel. per doct. & maximè Imol. in. c. & si Christus. de iureiuran.

d ¶ In scriptura priuata. An scriptura priuata debeat continere diem & consulem. glo. in. l. in summa. §. idem labeo. de aqua plu. arc. & ibi Bart. dicit, ꝙ in instrumentis publicis obligationis, non requiritur dies & consul. & vide, quæ dixi post Bar. in. l. si contractus. de fid. instr. Adde vnum, quod voluit Ioā. And. in. c. cū nobis olim. in nouella, de ele. ad fi. ꝙ q̄n hora est de consuetudine, vel de natura actus, expressio diei habetur ꝓ expressione horæ. sequitur Bal. in. c. j. de mili. vas. q contu. est. Pro hoc facit, quod alibi dixit Innocen. quod si in citatione nō apponat̃ hora intelligit̃ de cōsueta, secundū eum. in. d. c. cū nobis olim. hoc tñ videtur limitandū, nisi essem⁹ in casu in

specificatus,qđ est necessariũ i instrumẽto publico,
seu scriptura,& nõ i priuata,vt hîc:quã opinionẽ te-
neo.& pbat tex.in.l.cũ tabernã.j.de pigno.in.§.idẽ
quęsijt.hoc etiã expressè tenet Gul.de Cun.licet nõ
examinet,in.l.j.de iustitia & iure.Tñ venit examinã
dũ ppter cõtrarietatẽ legũ:maximè.l.scripturas.C.
qui po.in pig.ha.De qua dicã in.l.j.§.editiones.j.de
eden.sed circa hoc vide vnã glo.in.l.in summa.§.idẽ
labeo.de aqua pluuia.arcen.& ibi gl.allegat dictã.l.
cũ tabernã.§.idẽ qsijt.j.de pig.Itẽ est & alia differẽ-
5 tia inter scripturã publicã,† & priuatã:qa in scriptu
a ra publica reqrit signũ[a] scribẽtis ad suũ esse,vt signũ
tabellionis;vt in corpore.de istru.cau.& fide.§.opor
tet autẽ.colla.vj.&.§.sed & si instrumenta.& institu.
de publi.iud.§.itẽ lex Cornelia.vbi ponit rõ,quare
signũ debeat apponi.ad qđ.l.fi.C.de assesso.ibi,si-
6 gnũ qđ solitũ est chartę imponi. ¶ Secũdo † aduer-
b te[b] ad vnã.q.magnã,quã habui i ista ciuitate de hoc:
& dicebã tũc,q tex.nõ dicũt,qđ apponat signũ in
instrõ:qa quãuis dicant,si apponat,qđ facere habet:
tñ nõ vrgent,qđ apponat.tñ dixi,qđ sunt apponen
da,q cõsueta sunt poni:vt no.gl.in auth.vt ppo.non
c Impe.colla.v.Et iõ si cõsuetũ est signũ apponi,[c] ap-
ponat:aliâs nõ debet de iure apponi:cũ signũ nõ sit
de illis,q de iure poni debẽt.Allegabã ea,q no.gl.i.l.
generali.C.de tabu.li.x.& Ia.de are.in.l.ad testiũ.§.
si quis.j.de test.vbi allegat.l.generali.Et sic ex dictis
gl.& Ia.de are.põt istrumẽtũ sustineri,vt gl.i prę.l
le.l.gñali.ponit.q etiã ponit Spe.de instr.edi.§.j.ver.
7 in fine aut.¶ Itẽ † qro,si ẽ solũ sigillũ mittẽtis,an suf
ficiat ad declarationẽ epistolę,cũ hoc nõ videat hîc
positũ,nec expssum.De quo videt haberi tex.in.l.ad
testiũ.§.si qs.j.de tex.qa ibi dicit,q est necesse q te-
stis subscribat se:attamẽ dicit ibi,q sigillaui t.quod
8 no.¶ Quęro † nũqd sit necesse in epistola,qđ hęc co
gnomina apponãtur.Tu hubes gl.q si ex sola nomi
nis cõmemoratione reddit incertitudo recurritur ad
ista cognomina vt si sunt duo titij,& duo Ioãnes:tũc
dicit Ioãnes talis:vt habes gl.in.l.hac consultissima.
in prin.q testa.fa.pos.Adde.l.ad recognoscendos.C.
de inge.manu.¶ Itẽ dicit hic Imperator.dicit gl.ex-
d ponẽdo ex ptãte:vt qa imperat.[d] Aduerte.qa ex hoc
videt,qđ etiã pater,dñs,vel abbas põt dici Impera-
tor:qa pr imperat filijs:dñs seruis:abbas monachis:
qa nomina verbalia significãt secũdũ nomen verbi;
vt.l.j.de iusti.& iur.ibi,est aũt ius &c.& insti.de tute.
9 in prin.¶ So.dico q hęc † noĩa verbalia interdũ ha-
bent designare aliquã dignitatẽ,vel aliquod exerci-
tiũ,ad quã vel ad quod nõ sufficit solus actus exercẽ
tis,sed habẽt ab alio depẽdere:& illud exercitiũ illi'
nominis verbalis,non habet inducere illũ effectũ:vt
dicit doctore,q dr à docẽdo tñ vt possit esse doctor,
oportet ex quodã medio optimorũ doctorũ aspirãte
cõsensu,ad insignia doctoratus puenire:vt pbat.in
l.medicos.aliâs magistros.C.de pfes.& medi.Et iõ
si nõ habet istud pambulũ,nõ dicit doctor.Sic in p
posito Imperator habet dignitatẽ,q nõ depẽdet ex
solo nomine:sed etiã ex quibusdã pambulis,vt ex ele-
ctione & coronatione;vt in.c.p venerabilẽ.extra de
elec.Ita in pposito pater,vel dñs,vl' Abbas nõ dicit
Imperator:qa ex solo noĩe depẽdet à seipso.¶ Inter

10 dũ † ista noĩa verbalia sonãt in delictũ,[e] vt calũniator
e & puaricator:& tũc ex vno solo actu verificant:vt
l.athletas.§.calũniator.j.de infa.Fallit in trib' nomi-
nibus,q quãuis sonẽt in delictũ:nihilominus ex vno
actu solo nõ dicunt verificari:vt in abigeo:qđ est no
mẽ verbale ab abigo abigis;vt.l.fi.j.de abigeis.ppe
finẽ.& eo.ti.l.j.ibi,nõ tenet vt abigeus &c.Itẽ in er-
rone:qa ex vno solo actu,non dicit erro:sed vbi fre-
quẽter sine cã vagat;vt.l.qs sit fugitiuus.§.erronem.
de ędi.edi.itẽ i plagio,vt.l.si abducta.cũ sua gl.C.de
furtis.vbi plagiũ cõmittit,qñ ex cõsuetudine qs ha-
bet surripere seruos alienos;non vbi semel tñ.¶ Itẽ
f fallit[f] in mercatore,vt.l.j.§.j.j.de tribu.vbi mercator
g ppriè est ille,q plẽs facit negotiationes,[g] nõ vnã tñ.
qđ no.Sed regulariter dico cõmitti secundùm vulgi
opi.licet hoc nõ liqueat,vt pbat:qa dicim' in artifi-
ce:q ille appellat propriè,quẽ vulg' appellat artifi-
cẽ.vr p hoc.l.sciẽdũ.§.illud.de ędil.edic.¶ Modò cir
ca vltimã partẽ op.& vr q rubrica hîc posita nõ pro
cedat ibi,semp August' &c.verbũ semp,habet de-
notare ppetuitatẽ:vt.l.j.solu.matri.sed nos videmus
ad oculũ,qđ Imperator minuit imperiũ qñq;:vt qñ
Cõstãtinus donauit Papę Siluestro.Gl.soluit,quod
hic habuit respectũ ad id,qđ rationabiliter esse de-
buit:nõ aũt ad id,qđ accidit de facto:vt als diximus,
quod matrimoniũ est indiuiduũ:& tñ interdũ sepa
ratur.Itẽ dicit hîc,q fuit fili' Iustiniani.nõ vr verũ:
11 sed fuit Filius Cõstãtini:vt di.xvj.c.habeo.Sol.† Iu-
h stinianus[h] dicit à iustitia:ibi vero de alio iustiniano
loquit:qa plures fuerũt Iustiniani.¶ Itẽ op.qa dicit
hîc,quod illi qbus transmittit ista epistola,dicuntur
maiores nobis:imo videt q nõ;vt.C.de dignit.p to.
Sol.interdũ dr qs antecedere aliqua dignitate,vt ibi:
interdũ respectu sciẽtię vel morũ:& tũc loqt.hic ita
12 sentit gl.hic,& bene.¶ Itẽ op.dicit hîc,† q sunt illu-
i stres.Cõtra:qa doctores[i] non sunt illustres,nisi certo
tẽpore legãt:vt.C.de pfes.& med.l.magistros.Solu.
hęc secũdũ illã.Vel dic,qđ hic vr loq de illis illustri-
bus,q absq; doctoratu erãt als illustres:& vtraq; so-
lut.est bona & vera.Itẽ dicit hîc,q hęc solutio trans
mittit,& sic miscet.Istã cõpilationẽ & cõpilationẽ
Codicis:imo videt qđ separatim poni debeãt:vt pri
mò illa Codi.secũdò Digestorũ:tertiò Insti.de quo
vide tex.hoc ponentẽ in.l.ij.C.de ve.iure enu.¶ Itẽ
quod dicit August',dicit glo.qa semp augeat.¶ Et
13 sic † qro,nũqd dõatio[k] facta p Cõstãtinũ Papę Sil-
k uestro valeat,vel nõ[l].Et primò videt,q nõ valuerit
l qa debet augere:vt hic.sed donare est dilapidatio q-
dã:vt.l.filiusfami.j.de donat.&.l.cum de indebito.ff.
de proba.Et sic nõ valet,ex quo sua interest augere
nõ minuere.Donare em est minuere,vt pbat:ergo
&c.Prętereà si valeret:sequeret,qđ imperiũ posset
annullari:qa sicut ipse facit.ita successor ei' poterit.
& tñ eius actus successori pręiudicare nõ potest:vt
l.digna vox.C.de legi.& istã opi.tenet glo.i cor.quo
modo opor.epi.§.j.vbi hãc.q.disputat.& finaliter te
net q nõ valet.quã opi.sequit hic Iac.de bel.Sed in
cõtrariũ facit:qa omnis liberalitas procedens à prin
cipe,habet specialia multa:vt.l.cũ multa.C.de bonis
quę libe.& sic ex quadã benignitate & specialitate
valet.Itẽ si nõ est phibitũ principi dare,seu donare,

quo cõputaremus tẽpus de momẽto ad momẽtũ,p id qđ no.voluit Rapha.
in.l.j.§.dies.qñ appellã.sit.& dũ.s.allegaui Io.And.i.c.cũ nobis.Adde Bal.
in.l.j.in vlt.co..C.quomodo & qñ iudex.& per Bar.in consi.iudex statuit.
Adde,an scriptura priuata requirat diem & consulẽ,Abbatem cõsi.lxxx-
viij.ij.lib.Bal.consi.x.iiij.li.Alex.consi.xx.iij.lib.
Feli.in.c.j.col.iiij.
de fide instru.

a ¶ Requirit signũ.
An i scriptura nota
rij reqrat signũ ad
de qđ no.gl.& ibi
habet in.c.iter dile
ctos.de fide instru.
& de signo p Bal.
in.l.scripturas.C.q
poti.in pig.& qđ.s.
proxi.dixi.p Ioan.
And.post Spec.in
ti.de istru.edi.§.bre
uiter.p Cy.& Bal.
in.l.cõtractus.in fi.
C.de fide instru.p
Ang.in aut.de ta-
bel.in.ij.col.p Bar.
& Ang.in.l.Luci'.
ff.de testa.mili.&
dicit Imo.in.c.j.de
fide instru.qđ cõi-
ter tenet,q non sit
de substãtia.Adde
an signũ sit de sub
stãtia:& alia,q re-
quirunt ad esse in-
strumenti.Ang.cõ
sil.cix.do.Cal.con
sil.cxxx.
Vide Feli.latè tan
gẽtẽ articulũ in.c.j.
col.iiij.de fide istr.

POMATES.

b ¶ Aduerte.An in
instrõ notarij reqra
tur signũ;vide per
Alex.in rub.ij.col.
ff.de no.ope.nun.
Bart.in.l.ad testiũ.
§.si qs ex testibus.
de testi.gl.i gñali.
C.de tab.lib.x.quę
vult ẽt apponi diẽ
ciuitatis factę i in-
strõ,si sit cõsuetu-
do.Alex.cõs.xxx-
vij.col.iij.in.iij.vol.
Feli.i.c.j.de spõsa.
col.x.in.iij.no.

c ¶ Signũ apponi.Si
gnũ nõ est de pu-
blicationib',sed de
cõsuetudine: ergo
apponendũ.Adde
Bart.in.l.ad testiũ.
§.si qs ex testib'.j.
de testa.Bal.in.l.cõ
parationes.C.de fi.
instru.& quod no.
Spec.in ti.de istru.
edi.§.breuiter.ver.
in fine auth.&c.& ibi Ioã.an.Gl.& Imo.i.l.ij.§.si dubitet.j.queadmodum
t est.ap.Moder.in rub.ff.de oper.no.nũc.Imo.i.l.si ita stipulat'.§.Chryso-
gonus.de ver.ob.in.iij.col.p Bar.in.l.j.§.j.in prin.j.de edẽ.Ang.i.§.sed si in-
strumenta.in auth.de instru.cau.& fi.

d ¶ Quia imperat.Adde no.per Bar.in.l.j.in fi.j.col.de iur.om iudi.

e ¶ Sonãt in delictum.no.Bald.in rub.C.de consti.pe.in fin.

f POMATES.¶ Itẽ fallit.Vide de materia aliqua p Alex.i.l.cętera.
§.sed & si qs.ff.de le.j.& vide tex.& ibi do.Prępo.i.c.si q.xviij.distin.Pan.
c.j.i vlt.col.de iud.Are.c.clerici.iij.col.ad fi.eo.ti.Anch.i.c.canonũ statuta.
col.lxxxiij.de cõsti.& Fel.ẽt in.d.c.clerici.col.j.& seq.& Ias.i.l.scriniarios.
C.de test.mili.& Card.in procœ.cle.in prin.& aliqd p Bal.in.l.seru' tuus.C.
de exerci.Iaso.i.l.si qs ex argẽtarijs.ff.de edendo.& anq; mercator gaudeat
priuilegio mercatorũ alicui' ciuitatis,oportet qđ habeat maiorẽ partẽ suo
rũ bonorũ in mercãtia:seu in exercitio mercãtię.ita Alex.in cõs.suo.cviij.in
ci.viso themate in.iiij.vol.& seq.Ias.i.l.scriniarios.C.de testa.mili.Pan.i.c.
j.circa fi.de iudi.Et de materia qs ppriè dicat mercator,artifex,negotiorũ
gestor,& similes,vide multas remissiones per.d.Feli.in procœ.Grego.i pe.
col.vsq; i fi.& seq.
Vide etiã Areti.cõ
sil.xxix.diligenter
& maturè.vj.dub.

g ¶ Negotiationes.
Mercator nõ est il
le,q solũ vnã mer-
cãtiã facit,sed mul
tas.& melius est,q
vulgi opinio sic ap
pellat.Idẽ de artifi
ce:& de hoc Bar.in
l.legatis.de leg.iij.
& in.l.mariti.§.j.j.
de adul.Bal.in rub.
C.de cõsti.pec.i fi.
& ibi videt tenere
cũ Bart.Subdit tñ
quod eo casu,quo
vnã solam negotia
tionẽ exercet,dicit
mercator,si est pro
fessus vel matricu
latus.Adde,qđ vo
luit Alex.cõs.cviij.
iiij.libe.An autem
mercator vsurari'
gaudeat priuilegio
mercatorum vide
Bal.cõsil.ccxx.iij.
lib.

h ¶ Iustinianus dr à
iustitia.& vide mo
der.in rub.de ver,
obliga.

i ¶ Quia doctores.
Vtrũ doctor sit il-
lustris,& an dicat
hre dignitatẽ,adde
Bart.in.l.ex eo.de
test.mi.& in pœ.
C.& hîc vult alle-
gare.l.j.C.de pfes-
sor.qui in vrbe cõ-
stan.libr.xij vide
Bal.in.l.j.C.de ad-
uoc.diuer.iu.& Sa
lic.in prima cõsti.
C.& qđ ibi dixi.

POMATES.

k ¶ Nũqd donatio.
Vide Panor.cõsil.
lxxxij.in.ij.colũ.j.
vol.& cõsi.xxxiiij.
in.iij.col.& Are.in
rub.ff.de verb.obl.
Fel.in procemio de
cre.in penulti.col.
aliquid p Bar.in.l.
penulti.ff.de offic.
presi.vbi vr tex.fa
cere,qđ nõ value-
rit.Vide etiã Ale.
sed remissiuè,in rub.ff.de verb.obl.Car.cõsi.cxxxvij.coll.iij.& consi.vlti.
col.ij.Panor.in.c.intellecto.de iureiu.Alex.in.l.oĩbus.j.ad Tertul.

l ¶ Valeat vel nõ.An valeat donatio facta p Cõstãtinũ Romanę ecclesiæ,
aliquid p Bal.in pę.feud,& Bal.in.c.j.§.si qs per.xxx.si de feu.fue.contro.
& ibi vr tenere quod valuerit:vt dixi secũdũ eũ,post Bar.in.l.prohibere.§.
planè.qđ vi aut clã.Et adde,qđ donatio facta Roma.ecclesię valet absq;
insinuatione,vt in auth.itẽ à priuatis.& ibi Bal.C.de dona.Bald.in.l.filio.
quẽ pater.j.de liber.& posthu.& ibi Angel.Bal.hîc.& in prin.C.vbi plenè
de hac qõne post Iac.but.ibi & p Imol.in rub.de verb.obli.& Bald.hic in
procemio,Ang.no.in.l.si certarũ.in prin.ff.de testa.mili.& ibi Bal p.glo.in
clemẽti.j.in verbo cõstantinũ,de iureiurã.Et omnino vide q no.Spec.i tit.
de instru.edi.§.nũc autẽ.ver.fi.An si Imperator dotet ecclesias,& priuile-

nec ecclesiæ:

gia cōferat, succes-
sor reuocet. vide,
Bal. in. l. penulti. C.
de bonis quæ libe.
& ibi etiā econtra:
an Papa possit alie
nare terras, & ciui-
tates ecclesiæ. De
prædictis etiā vide
p doctores ī clemē
tina prima. in fi. de
iureiurā. per domi-
num Ioan. And. in
titu. de pa. Cōstan.
in verbo successo-
rum. Bart. in. l. pe. j.
de offi. præsi. Adde
quod Abba. consi.
lxxxiiij. primo lib.
dicit quod nō esset
pcul ab hæresi re-
uocare in dubium,
an donatio facta p
Constantinum va
luerit. de quo etiā
per Alexandrum
consilio. lxxxvij. se
cundo libro. Paul.
de ca. cōsi. lxxij. &
de alienatione Pa-
pę vide Bal. consi.
xxxviij. j. lib. Pau.
de ca. cōsi. cclxxx-
iiij. & sequen.

Vide latē Feli. i. c.
solitę. circa fin. de
maio. & obedi. Are.
in rub. ff. de verbo.
oblig. Alex. consil.
xxiiij. pōdera. his, &
q̄ ī themate. lib. v.

a ¶ Fraternizare. Im
periū & ecclesia di
cuntur fraterniza-
re. Vide Bal. i. l. be-
ne à zenone. de
quad. præscripti. in
vlti. col. Adde pro
prędictis qđ voluit
Ro. cōsi. cccxcvij.
quod si. l. quoties.
de rei vē. habet lo-
cū in ecclesia. eodē
mō ī Imperatore.

✣ POMATES.
b ¶ Præterea probo.
vide Abb. in rubr.
de donatio. & per
hoc videtur bonus
tex. in. l. si pro
vxore. §. si. ibi quæ
ritur donatio. ff. de
dona. inter vir. &
vxo. vide itaq; tex.
& ibi gl. in. l. si pa-
ter. §. ff. de dona.
Panor. cōsil. xxvij.
ad fi. consi. ij. volu.

c ¶ Donatio. Vide
quod scripsi post
Bart. in. l. j. §. j. de do-
natio.

d ¶ Processerunt à
Deo. Papa & im-
perator pcesserūt

nec ecclesię: vt pall. l. cū multa. Itē certū est qđ Im-
perator erat dñs rōne illi⁹ iurisditionis eius, qđ dona
uit. vt in principio q̄stionis. ergo saltē ius illud, quod
ipse habuit donauit: qđ facere potuit, vt. l. si domus.
§. fi. j. de le. j. & l. q tabernas. de contrahen. emptio. Itē
dicimus quod donādo ecclesię omnis immensitas di
citur esse mensura: quasi dicat, nō pōt videri in infi-
nitū ecclesiæ esse donatū; vt est in. §. finim⁹. ā corpo.
de nō ali. & sic donatio valere debet. Præterea pbat
sic: Imperiū & ecclesia dicunt quodāmodo frater-
nizare: ᵃvt in corpo. quō opor. episco. §. j. Sed alia le- a
ge cauet † q frater, nedū q possit, sed etiā teneꝰ do- 14
tare sororē; vt. l. cū plures. §. fi. j. de admi. tut. & l. non
omni. C. de admi. tut. & ibi Azo. & gloss. in. l. ij. C. ad
macedo. ita ergo in ecclesia nedū quod possit frater
eius. s. imperiū donare ei: sed teneꝰ eā dotare: vt dixi.
Præterea pbo ᵇetiā sicillud quod fit in signū remu- b
nerationis, nō dicit donatio: ᶜvt. l. sed & si lege. §. con c
suluit. j. de peti. hęre. & l. Aquili⁹. & l. si pr. ff. de don.
Si igiꝰ hoc est verū: sequiꝰ quod Cōstantinus donās
fuit ille qui liberatus fuit à lepra: quare &c. Item in
cā remuneratio nis, est debitū, in tantū, quod etiā ex
his, q aliās prohibenꝰ alienari à iure: cōceduntꝰ in illo
casu; vt. l. iubem⁹ nullā. C. de sacrosan. eccle. Sic ergo
in proposito. Quid dicēdū Guli. tenet hāc partē: pro
cuius opi. vider gl. licet ipse eā nō alleget, in. l. j. de off.
pfe. vrb. Videte nos sumus in terris amicis ecclesię. &
ideo q illa donatio valeat. Sed si quis vellet te-
nere opi. qđ nō valuerit, posset respōdere ad contra-
ria: & pbare opi. suā per casum legis. Et dico qđ est
verū, quod pōt donare ob meritū in rebus particula
ribus. Itē dotare ecclesiā tāq; sororē: sed illa donatio
fuit respectu iurisditionis: vt haberet temporaliter &
spirituali ter iurisditionē. Sed lex alibi dicit, q impe
riū istud, si milies Imperator vellet à se abdicare, nō
posset, nisi superiori daret: vt. l. legatus. j. de offic. psi.
Modo si hoc est verū, donatio illa nō valuit. Ad cō-
traria est responsum: vt dixi. Ex quo sequiꝰ q Papa
nō habet iurisditionē aliquā: sed volens fauere eccle
się: dico q illa donatio valuit. Et ad. l. legat⁹. respon-
deo qđ Imperator & ecclesia pcesserunt à Deo, ᵈtā d
q̄ à cā efficiente: vt i corp. quō opor. epi. §. j. ergo do-
nando ecclesię abdicat à se: & dat in manibus supe-
rioris: sicut est ipse Deus: Papa est vicarius eius: &
sic quasi ipsi deo donare videꝰ: & sic est responsum
ad. l. legatus. ¶ Itē dicit hic, q Iustinianus est impe- 15
rator. Quęro † q̄n quis dicatur imperator? & dico q
ante coronationē nō est imperator: sed rex romano-
rū: vt in. c. venerabilē. extra de ele. sed post co
ronationē dicit ĩperator siue Princeps: pbat ibi. Nā
princeps & Imperator sunt idē: vt i procemio insti.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 Omne & totum in quo distent.
2 Sanctio pulribus modis accipitur.
3 Imperator, an sit dominus rerum particularium?
4 Imperator, an possit rem meam alteri dare?
5 Ciuitas legem condendo, nō potest auferre mihi dominiū rei meæ.
6 Imperator mihi auferre dominium rei meæ, quando per rescriptum possit?
7 Lex & rescriptum quid distent?
8 Recipere aliquem in protectorē & defensorem meū, quid importat?
9 Peritis quando credatur: & an deponant cū sacramento? Et quando unus solus sufficiat. nu. 9.

Omnem. Ista constitutio diuidiꝰ in quinque partes. Pria
vsq; ad versi. sed cū vos. tractat in genere
post cōpilationē factā de necessario tra-
dendo modū legendi, istā ciuilē sapientiā. Ibi secun
da pars. vbi ponit, quod doctores debēt scire qđ do-
cēt. & similiter scholares qđ eos sit docendū: & durat
vsq; ad ver. i tertio aut anno. Ibi tertia vbi ponit quid
olim legebaꝰ, & durat vsq; ad ver. nos vero. Ibi quar
ta: in qua ponit qđ hodie tenēdū sit. & durat vsq; ad
ver. hęc aūt. Ibi qnta, q diuidiꝰ i p̄les partes: & ibi di
cā. ¶ Et sic pone casum, licet malē possit poni: qa nō

est accidētia facti: q post perfectionē legalis sciētiæ
Iustinian⁹ alloquiꝰ in suo principio & tradit modū
addiscēdi: & approbat illud qđ per eloquētissimos
viros, quos noīauit ī rubrica, factū fuit. ¶ Modō op.
ad principiū: quia certū est q dictio oīs, seu oē, est no
mē vniuersale: qđ qdē verificaꝰ ex plurib⁹. vt. l. si plu
ribus. de leg. ij. licet legislator loquaꝰ de tota ciuili sa- e
piētia purgata, q̄ vnita est: & sic nō cōuenit ista vni-
uersalis, ppositio. Cuius timore gl. exponit omnē, id
est totā. & ita exponit Iac. de Are. Et pro opi. glo. &
1 Ia. habemus gl. † expressam, quę ponit differētiā in-
ter adiectiuū totū, & omne: vt ex glo. in. §. insti. p socio. in
prin. & j. §. j. post pri. i gl. q est ibi: q incipit, toti⁹ sciē-
tiæ iuris ciuilis. ¶ Vel potes dicere alio mō, qđ iste
tex. nō loquiꝰ impropriē, videlicet q Iustinian⁹ non
habuit tantū respectū ad solā ciuilē sapiētiā: sed ad
multas cōstitutiones & decisiones antiquit⁹ factas:
quod voluit sentire gl. fin. & sic vꝰ posse dici q istud
nomē omne, pprię stare possit. Itē quod dicit hic, &
sanctio purgata est. Sic vꝰ cōprehēdere etiā eas, quæ
pœnā nō imponūt: cū tn̄ sanctiōes pœnā imponāt:
vt. §. sanctę. institu. de re. diui. & instit. in procemio.
2 Cdius timore fuit facta gl. q̄ incipit sanctionem. † Et
appellaꝰ sanctio plurib⁹ modis. Vno modō strictē:
vt illa, q̄ est pœnalis: & de illa nō loquiꝰ hic. Alia lar
f gē: & de illa loquiꝰ hic. ¶ Quæro dicit hic omne san
ctione totius rei publicę: id est totius nostri imperij.
3 ¶ Quærit gl. nūquid secūdū † quod Imperator dicit
habere dominiū vniuersalis iurisditionis: ita & parti
culariū rerum. quæ quæstio fuit antiquitus agitata
inter Mar. & Bul. Et primō videꝰ q secūdū quod il-
le est dñs vniuersaliū: ita & sit particulariū rerū: vt
est tex. in. l. deprecatio. ad. l. rho. de iac. & l. bene à ze
none. in prin. C. de quadri. pscrip. ¶ Itē aduerte: quia
gl. hic leges inserit; q faciūt ad illā quæstionem: nun
quid princeps posset donare rem meā: quæ videtur
idem cum prima: sed tn̄ sunt omnimodo diuersę: &
allegat glo. hic. l. item si verberatū. j. de rei ven. & l.
luci⁹. j. de euic. vbi trāsfert dñm, illius rei, q̄ erat sua:
quia non suæ rei, non posset transferre dominiū. ar.
l. id quod nostrum. ff. de regu. iur. Item per. l. queris. j.
de natali. restitu. In contrarium facit: qa dominiū in-
solidū penes duos esse nō potest: vt. l. si ex certo. §. si
duobus vehiculū. j. cōmo. Sed ego video, q dominia
rerū sunt singulorum: vt insti. de re diui. §. singulorū.
ergo non Principis. Præterea rei vēdicatio datur do
mino, vt. j. de rei vend. l. in rem actio. Sed ego video,
quod singulares homines possunt res vendicare: vt. l.
j. de rei vend. Et sic sunt domini: si ipsi sunt domini:
ergo non Princeps. ¶ Quid dicendum. Glo. hic de-
terminat pro opi. Bul. quod Imperator non sit do-
minus particularium rerum. Ad leges contrarias, &
ad tex. istum, qui dicit nostræ, & ad. l. deprecatio. &
ad. l. bene à zenone. respondetur quōd ratione pro-
tectionis & iurisditionis imperator dicitur dñs mun g
g di⁹ quia tenetur totum mundum defendere & pro-
tegere: & sic oppositio nostra pōt referri ad dñum:
& tunc non refertur ad principem. Interdum ratio-
ne protectionis; & tunc refertur, vt hic. Itē probatur:
quia ego video; quod rōne protectionis, vel admini-
strationis, dicitur quis esse dñs; vt. l. interdū. §. qui tu-
telā. j. de furtis. & l. qui fundū. j. pro emptore. & hęc
opinio est vera, quā sequiꝰ hic Iaco. de Aret. Et ad
latem si verberatum. & l. l. Lucius. s. allega. responde
secūdū glo. & secun[...]l. hic posita est vera. & dicit
q propter delictum possessoris & c. Alia sol. est quod
ibi cōcedebat in fauorem militię, cōcedēdo in præ-
mium, ex quo bene meruerat. Sed secūda sol. est ve
ra & cōgruit. l. Lucius. & ibi no. in glo. Sed ad. l. itē si
verberatū. nō est cōgrua sol. quia ibi gl. dicit in. §. itē
si fortē. quod Imperator aliquid tradiderat possesso
ri, à quo transfertur ista possessio: sed si esset verū, q
propter delictū possidentis hoc faceret nō esset ne-
cesse hoc facere. s. qđ daret possessori: sed sufficeret
solum q aduocata esset ab eo: vt. d. l. Lucius. & ideo
dic qđ ibi in fauorem militię: secūdū primā sol: hic
positā, quę cōgruit illi leg. Et secūda conuenit. l. Lu-
cius. & in gloss. & bene. Tene primam solu. Ad. l. j. hic alleg.
respondę, quod ibi est speciale. ¶ Quæro secundūm

à Deo & Impera-
tor habet Imperiū
à Deo. c. j. ī pric. ibi
Deo authore. & ibi
Badl. de pace te-
nenda.

e ¶ Sunt idem. Prin
ceps & Imperator
sunt idē. vide Imo.
in rubr. de verbo.
obliga.

An ante coronatio
nē sit Imperator
& priuilegia pos-
sit concedere. vide
latē Feli. in. l. eā te.
col. j. de rescrip. De
cius cōsi. cxciij. vi
so tenore pri. dub.

f ¶ Quæro dicit hic.
Vide gl. in cle. sæ-
pe. in ver. constitu-
tione. quę dicit, qđ
sanctio est cū pœ-
na, & cōstitutio si-
ne pœna. vide ibi
oīno. Andrę. Barb.

Vide etiā Decium
in rub. de consti. se
cūda lectura col. si.

g ¶ Dominus mun-
di. Qualiter Impe-
rator sit dominus
mundi. vide latē
Bart. in. l. j. §. p hāc.
j. de rei ven. & vide
per eundē in. l. hos-
tes. in. j. q. de capti
uis. & Bal. hic.

Et dum Bar. dicit
qđ Imperator nō
est dominus rerum
particulariū: idē te-
net Alexan. consi.
lxxvj. in causa & li
te col. ij. lib. ij. & cō
sil. cxlij. in causa &
lite vertente. col. ij.
iiij. lib.

a ¶ Ia.de Are.Adde quę dixi in.c.q̄ in ecclesiarũ.de consti.& vide Io.An.in consi.cccvj.an ciuitas possit donare bona sui ciuis alteri.And.Barba.

b ¶ Rem meam.An Imperator possit rem meam donare,vel auferre etiam legem condendo.& concludit,ꝙ sine cā non:cũ cā sic.& vide Bart.in.l.fin. C.si cõtra ius vl'vti.publi.ꝑ.Bald.& Ang.ĩ.l.ij.in prin.C.de quadri.ꝑscri.& singulariter Bald. in.l. fin.in.ij.col.C. senten. rescin. non posse.Adde Bald. consil. xiiij. & sequenti.iij.lib.& cõsil.cclxxviij.ij.li.& ccxxiij.iij.li. Ang. consi.xvij.&.cxxix.abb.consi.lxxxiiij.j.lib.vbi dicit,ꝙ causa semper præsumitur in Principe Pau.de ca.consil.ccxxvij.

a Iac.de Are.[a] nũqd† Imperator possit rẽ meã[b] alij da
4 re;sed tu dices,quod est inculcatio verborũ cũ.q.prę
b cedẽti.Ego dico,qđ nõ est verũ:imo est penitus di-
uersa.Circa quod vr̃ primo dicendum,ꝙ non possit
donare:cũ certũ est,ꝙ id quod nr̃m est.&c.vt.l.id qđ
nostrũ.j.de re.iur.sed illa est talis:ergo &c.In contra
riũ faciunt prealleg.leg.itẽ si verberatũ.&.l.Lucius.
¶ Quid dicẽdũ?Ia.de are.vtit̃ aliquibus verbis non
tamẽ ꝑfectè:& dicit ꝙ indistictè nõ põt.arg.ꝑalleg.
l.id qđ nostrũ.sed interdũ ex cā põt:vt leg.cõdẽdo.
Interdũ cognoscẽdo.& tũc spectat̃ sententia: vt in
§.j.in auth.de ince.nup.&.C.de mulie.quæ seruis ꝑ
pri.l.vnica.& extra de hęre.cũ secũdũ.li.vj. Interdũ
spectatur sententia cõdẽnandũ:vt per totũ ti.de bo.
dam.C.& ff.&.l.si quis in tantã.cũ glos.sua.C. vnde
vi.in gl.sup verbo amittat.Interdũ trãfert iurisditio-
nem exercendo,seu extendendo; vt.l.fin.C.de iure
do.dũmodò nõ erret̃ in executione:vt no.in.l.elegã
ter.circa prin.j.de pig.act. Tunc enim nihil trãsfert:
vt ibi no.interdũ mediante contractu priuat me do
minio rei meæ.Hoc dupliciter:quia partẽ habet in
re,quæ transfertur:& tunc recurre ad.l.j.C.de ven.
re.fisca.li.x.Interdũ nullam partem habet:& tũc re-
curre ad.l.iij.&.ij.C.de quadri.prescri.& His dictis vi
det̃ cõtẽtus Iac.de Are.¶ Sed tu dic,& melius.& sic
quęro:nunquid legẽ cõdendo possit simpliciter au-
c ferre[c] dominiũ rei meæ sine aliqua cã;& dico qđ nõ:
vt dicit Inn.in.c.q̄ in ecclesiarũ.extra de cõsti.& in
5 c.quia plerũq; de immu.eccle.¶ Itẽ† quęro qđ de ci-
uitate?dico idem multo fortius,qđ etiã legem con-
dendo dominiũ rei meæ sine cã auferre non põt &
sic intellige.l.toties.§.fin.j.de polli.cũ cã possit.& sic
intelligo.l.si priuatus.ĵ.qui & à qui.q̄ lex non est ali
bi.Sic intelligo.l.venditor.§.si constat.ĵ.communia
præd.qui.§.est singularis,quãtum ad hãc materiam,
magis quã aliqua alia lex,q̄ sit in mundo.Ad qđ fa-
cit glo.in.l.ij.circa fin.magnę gl.C.q̄ sit lon. consue.
vbi tenet expressè,ꝙ quælibet vniuersitas hoc face-
re non posset.& sic ciuitas,vel aliud collegium hoc
non posset facere,qđ aliquid minuat̃ de patrimonio
meo.¶ Ex quo concludo,ꝙ ciuitas sine cã,non pos-
6 set auferre dominiũ,rei meæ.¶ Item quæro,† quid
de rescrip.& dicimus secũdũ gl.ꝙ nõ:vt.l.j.ĵ.de cõst.
prin.&.l.quoties.C.de preci.impe.offer.&.l.fin.C.si
contra ius vel vti.publi.vbi sine causa per rescriptũ
non potest me priuare.do.Iaco.But.dicebat qđ alle
ga.gl.dicit verum,scilicet qđ non possit ex volunta-
te;quia non vult:sed ex possibilitate sit:qa ex quo
Princeps ponit clausulam derogatoriam,vt in.d.l.
quoties.etiam ĩ eiusdem potestate sit eãdem clausu-
lam derogatoriam tollere,dicendo,non obstante ta
li lege. ¶ Quod nitit̃ ꝓbare tali mõ: quia q̄ habent
eandẽ causam productiuã,habent eandẽ effectũ:vt
l.de qbus.ĵ de legi.Sed eadẽ est cã legis & rescripti.
quia â voluntate & cõsensu tantum causantur:ergo
debent esse paris potentiæ:sed per legem potest:er-
go & per rescriptum:vt.s.probatũ est.Maior pro-
positio est vera:qa ea,quæ dependent à cõsensu &c.
Sed minor seu secunda ꝓpositio secũdũ logicos, qđ
eadẽ sit causa ꝑ omnia rescripti & legis;nõ est vera;
vt probabo:quare &c.Nam lex dicit, ꝙ leges fiunt
cum magna deliberatione:vt.l. humanum.C. de le-
gi.sed rescripta ex quadã importunitate,& indelibe
ratè cõceduntur:vt.l.j.C.de peti.bono.subla.Et hãc
rationem inter leges & rescripta vltra rationem meã
ponit glo.extra de constit.c.j.lib.vj.Et si tu iudicare
velles,diceres ꝙ intelligis in rescripto,qđ constat,ꝙ
cũ deliberatione fuerit concessum.Sed respondeo &
d dico,[d] ꝙ potestatem legis cõdendę Princeps habet
à Deo:vt in auth.qũò opor.epi.§.j.sed possibile est,
ꝙ legem condendo,vel rescriptum,concedat aliquid
quod repugnaret legi diuinæ vel charitati:sed sic cõ
dendo repugnaret:quare &c.Sed quamuis lex Dei
possit distingui in his,quæ non inducunt peccatũ:
vt not.in.l.j.de consti.princ.vt in testamento requi-
runtur septem testes.& lex Dei dicit:ꝙ in ore duo-
rũ vel triũ stat omne verbũ:qa tamẽ in his,quæ pec
catũ induceret,lex nõ valet:ergo multo magis rescri
ptũ:quia debet cõtinere honesta:vt.iiij.dis.erit autẽ.
¶ Item dicitur hîc,ꝙ iura protectionis & defensio-
7 nis dicuntur spectare ad principem. Quæro,qđ† im
e portent ista verba,[e] recipio te in protectorem & de-
fensorẽ meũ?Cano,se de hoc expediũt,& dicũt:qđ
si quis reciperetur sub defensione ecclesię,nõ debet
eũ ecclesia defendere cum armis:sed videt̃ ei magis
reuerentia deberi,q̄ alteri:vt probatur ex tex.c.rece
pimus.extra de priuile.cum glo.ibi posita.Sed nos
possumus probare oppositum:nam per verbum ꝓ-
tegere,videtur importari cũ armis defendere:vt est
tex.& glo.in.l.desertorem.§.fina.j.de re mili.Itẽ po
test probari in.l.j.& fin.C.de profes.& medi.quicqd
isti dicant.¶ Sed si loqueris in materia contractuũ,
de quorum natura est iudicialis defensio:vt.l.fin.C.
de act.empt.cum si.tunc intelligitur sine armis.Vbi
autem natura contractus non repugnat:dico etiam
quòd tenetur defendere cum armis.quod not.¶ Itẽ
8 not.hîc,quod illis,† qui periti sunt,[f] est credendum.
f Et sic dicit Odof.quòd si dubitatur de vulnere,an
sit mortale,vel non:quod sit remittendum iudicio
g & testimonio medicorum.[g] Ad quod facit.l.semel.
de re mili.lib.xij.& text.in.c.significasti.in fin.ex-
tra de homici.& in huiusmodi punctis habemus
text.infinitos:vt in alluuione,de quo recurritur ad
rusticos:vt est glos.§.præterea.instit.de re.diui.ver.
planè.gloss.longiori.Sic in simili,si tractatur de do-
mo,recurratur ad magistros:vt in corpo.de nõ alie.
§.quod autem.& not.in Spe.in titul.de proba.§.fin.
circa finem.¶ Sed aduerte,vidimus de istis peritis,
h qđ debet eis credi[h].Quęro,nunquid creditur eis sim
pliciter:an verò cũ sacramento:vt dicimus in teste?

POMATES.

b ¶ Rem meam.Vide hîc quęro.secũdũ Iac.de Are.Pro hoc vide Bar.ĩ.l.fi. C.si contra ius,vel vtj.pub.& Alex.cõsil. cxxiiij. col.xx. iiij.volu.& Prępo-si.c.quo iure.ij.col. viij. distin. & Panor.cõsil.vlti.ĩ vlti. col.vol.j.Ang.Areti.in.§.fina.institu. de offic.iudi. vide Imol. consil.xliiij. & consil. cxlvj. in ij.colum.

c ¶ Auferre dominiũ.Vide Barto.in l.ambitiosa. in .iiij. colum. de decret. ab ord.fa.in.j.constitutione.C.§.quibus.in fin.& quod not. Bart.in.l.fina. in.j.colũ.de ap.recipien.& not.Barto. in.v.q.princ.in fin. in.l.omnes populi. & quod dixi post Bart.in.l. prohibere.§.planè.quod vi aut clam.Dixit tamen Bal.per illum text.cum glos.in.l. de latronum.C.qui ad libertatem procla.non li.quod tenet statutũ, quod bãniti efficiant̃ capientium,quod dicit alibi non reperiri & potest ciuitas pro pace habenda res ciuium priuatorũ donare.no. Bal.& Ang.in.l.bene.à zenone in.j.colũ.Et potest ciuitas facere statutum,quòd in causis suis procedatur summariè,appellatione remota,& si bimet concedere priuilegium,secund[illegible] Bal.in.l.fi.C.quorum ap.& vide circa no.hîc per Bar.quod no.Ang.in.l.ij.C.de quadri.pręscrip. per illã.l.vbi tenet,quod etiã sine causa Princeps potest mihi auferre dominiũ.Idem dicit Angel.in.l.item si verberatũ.§.j.de rei vendi. Quando aũt dicitur, quod ciuitas possit;intelligo facta debita recompensatione:vt per Bal.in.d.l.item si verberatũ.per Bar.& alios in.l.fin.in fin.j.de pig.ac.Ang. clarè in consi.cxxxvj.& de materia etiam per Angel.in consi.lxij.& in cõsil.lij.& Ang.in.l.iij.§.si is.ff.quod quisq; iu.& Bald.hîc & Angel.in.l.ij.j.de his qui sunt sui vel alie.iur.& ibi Bar.& Ange.in.l.itẽ si verberatũ.§.j.tenet quod de plenitudine potestatis etiam sine causa possit Imperator auferre mihi rem meam.Adde vltra allegata in præcedenti mea additione Rom. cõsi.cccx.Abb.consi.vlti.j.lib.

d ¶ Et dico.In hac materia vtrum Princeps possit tollere,quæ sunt iuris ciuilis,vide quod not.in.l.j.in fin.j.de consti.Prin.& dic secũdũ Bald.sin.in l.fin.C.sen.rescin.nõ pos.ꝙ poterit auferre mihi dominiũ acqsitũ ꝑ sententiam cum illud dominiũ fuerit acquisitum de iure ciuili,per ea quæ not.in l.ex hoc iure.j.de iusti.& iu.Et sic cũ possit tollere ea,quæ sunt iuris ciuilis poterit tollere totale dominium. Quod perpetuò tene menti.vide tamen Bartol.in.l.fina.C.si contta ius vel vtilitatem publicam.

e ¶ Ista verba quid importẽt,accipio te in protectorem ac defensorem.Adde not.per Bartol. in.l.stipulatio ista. in princ.in.iij.colũ. de verbo.oblig. ¶ Quid autem importet si quis submittit se protectioni superioris,habetur per Cy.& Bal. in.l.j.C.si quacunq; prædi.po.ad fin. Et quid si statutũ dicat talis sit extra protectionem cõmunis per Cyn.in l.j.C.de natu.liber. Et hîc adde Petr. de Ancha. in consil.xciij.& per moder. in.c. olim. de acc.vide text.& gl. in.c.ego. in verbo, saluo. de iureiur.ꝑ Bartol. in.l.j.C. de excu. mune. libro. x. Adde quid importent illa verba, submitto me protectioni. dicit Bald. consi.cccc.j.lib.Et an per submissionem simplicem qs videatur dare iurisditionem in terris suis illi domino:vide Bald.consi.cccxciij.inter tres marchiones.ij.lib.

POMATES.

f ¶ Illis,qui sunt periti est credendum. Vide Alex.in consil.cxlviij.in.j. col. ij.volu.& cõsi.xxvj.in.ij.& vlti.col. in princ.& consil. xv.in vlti.colũ.in.j. volu.Panor.in cõsil.xxj.colũ.j.j.vol. Feli.in.c.ne inuitaris.in vlti.col.de cõstit.& in.c. proposuisti.in. iij. colum. & se. de proba .& vuum verbum ĩ.c. quoniam cõtra falsam.iij.not.de proba.& aliquid.c.pe.ij.colũ.iij.notabi.eo.ti.& in.viij.notabili.& in fin.apparatus,& aliquid in.c.veniens.in vlti.colũ.versi.iiij.inquantum.de test.& in fraternitatis.colũ.v.de testib.&.c.de testibus.ij.colũ.ver.fallit.de testi.& in c.in nostra.col.iij.in fin.eo.ti.& in.c.cũ causam. col.v.ver.iij.tẽpera.de test. & in.c.tuis quęstionibus.col.iij.in fi.eo.ti.&.c.qa iudicante.colũ.j.& seq.de pręscrip.& Cepo.cõsi.xxviij.col.v.& seq.in.ij.dubio.& consi.lij.& Barba. consi.xxix.col.xv.in fin.in.j.vol.& consi.xlvj.col.xj.ad fi.co.vol.Ro.cõsil. cclv.Panor.c.j.in.iiij.col.de iu.Bar.in.l.j.de ven.inspicien.

g ¶ Medicorũ.ꝓ vulneribus recurrit̃ ad medicos,q testificant̃ in arte sua. Et vide,an iurẽt,& qualiter:& adde Bald.hîc,q dixit ꝙ vbi tales deponunt super tali facto,cuius veritas perfectè haberi potest:vt est in agrimẽsore & similibus:tunc debent iurare de veritate,non de credulitatevt etiam est de mente Bar.hîc.Et tu adde Bal.hîc.& vide Fran.de Are.in.c.proposuisti.de proba.colũ.ij.& seq.qui sequitur Bartol.hic.& vide Angel.de are.& ibi addit.ad tracta.malefi.in verbo cicatrix.

h ¶ Eis credi.Qualiter autem debeat procedi ad inuestigationem medicorum pro vulnere:an sit remansura cicatrix: vel an aliquis,sit infirmus; dicit Barto.multum not.in.l.semel.C.de re mili.li.xij.quod talis denuncia-

certè

tio facta per medicum, nihil operatur: nisi de hoc præcedat diligens iudicis inquisitiõ: & ideo debet apparere de hoc in actis: quod no. secundùm eum ibi. & idẽ ibi Angel. De hac materia latè per Specu. in tit. de pba. §. fi. ver hoc quoq; in secunda parte. & hîc refert Bar. & vide glo. in. c. fraterni tatis. de fri. & male. p cano. in. c. proposuisti. de proba. & ibi Bal. dicit, ꝙ nõ dicuntur prpriæ testes. latè per modern. in. c. significasti. el. ij. de homi. vbi vide. Et de hac materia vide Ang. plenè in. l. si vacãtia. C. de bon. vac. lib. x. in. ij. chart. & aliquid per Ludo. in. l. j. §. fi. de verb. obliga. per Bald. & Ange. hîc.

a ¶ Iurare doctores. Doctori quomodo credatur de scholari, vide in. d. l. neminem. de aduoca. diuer. iudi. & latè per Abbatẽ in c. pposuisti. de proba. per Angel. in repe. d. l. si vacantia. in. ij. col.

b ¶ Sufficiat vnus. An vnus, vel plures medici requirãtur ad deponendum. & quid de similibus. vide Bart. in. l. ij. C. de ponde. auri. lib. x. & in. l. fi. ff. de fisca. & in. d. capitu. significasti. Bartol. in. l. j. §. fina. de verb. obli. Bald. in. l. directas. C. de b te. ma. & vide p modern. i. d. c. significasti. p Ludo. in. l. j. §. fi. de ver. oblig.

c ¶ Habeo tacere. debet ergo probari, quod in ciuitate est vnus solus, ad hoc vt vnius solus, depositio sufficiat. & hæc est mens Bar. De materia vide in. c. proposuisti. de proba. & in c. significasti. el. ij. de homici. Et mẽs Bartol. hîc est dare cautelã aduocato: vt si iudex accipiat vnũ peritũ tm̃ qđ aduocat⁹ sileat: qa si sententiam habebit pro se: bene est: si autem cõtra potest appellare: quoniam iudex debebat capere duos peritos. Adde, vt pulchrè Bald. consil. ccccij. ij. lib. & vide quod voluit Ro. consi. xx.

certè videtur dicendum, ꝙ non: vt. l. j. §. j. cum glo. sup verbo, vel duæ. j. de ven. inspi. & quod in simili habeẽ in. l. iusiurã. C. de testi. ĩ gl. & ibi dixi. In cõtrarium videtur alia glo. in. l. comparationes. C. de fide instrum̃. vbi tractatur de comparationis materia, recurritur ad tabellionem: & sic cõtra. ¶ Quid dicimus? Breuiter credo hoc esse verum: quia si quæris, nunquid deponat cum sacramento apposito assertoriẽ: & sic etiam. dico, ꝙ non. Et sic intelligo primas glos. Ratio, quia ius non debet facere, vt quis incidat in periurium? vt. l. j. C. de indi. vidui. & l. j. C. si aduer. vend. Et sic est impossibile p fectè scire, quod non constat: quia posset decipi. pro quo facit tex. præalleg. in. l. j. §. j. de ven. inspic. quia dicit ibi debere referri pægnãtem videri. Quod quidem in teste non admittitur: quod in obstetrice admittitur: vt ibi text. & ideo lex admittit ad talem rationem qualem referre potest. ¶ Sed si tu queris de sacramento probatorio: & tunc sic: qa euitatur periurium. & sic intelligo. glos. præalleg. l. comparationes. Præterea* pro hoc videtur bonus textus, cum glo. in. l. hac edictali. §. his illud. versic. mobiliũ vero. C. de secũ. nup. vbi medio iuramẽto per ęstimatores fit ęstimatio rerũ donatarum vxori, quæ trãsiuit ad secunda vota*. Et etiam pro hoc habemus. l. neminem. C. de aduo. diuer. iudi. vbi doctor deponit de peritia sua: & tamẽ iurat. quod intellige vt dicam. ¶ Item potes ex hoc videre, vtrum & qualiter debeant iurare doctores,[a] quando deponunt in examinatione scholaris, apud episcopum vel Archidiaconum pro ipso ad doctoratus apicem promouendo: quem paucisimi rectè attingunt, secũdum Cynũ hic in lectura. ¶ Itẽ 9 † quæro, nos dicimus, quod personę istæ admittũtur ad deponendum de arte et peritia: nunquid sufficiat vnus,[b] cum alibi dicatur, vox vnius, vox nulius: vt. l. iurisiurandi. C. de test. nunquid & hoc hic erit. Solu. circa hoc dico, quod aut in ciuitate repenuntur plures periti: aut vnus tantum, si vnus tantũ: & tunc deposito vnius sufficit, si plures: & tũc non: vt est text. in cor. de non alienan. §. quod aũt versi. vt neq; colla. ij. qui. §. de sacramento probat. & est no. Et sic est argumentum, quòd si quis est aduocatus illius, qui est vulneratus, quòd habet tacere in positionibus, quòd si sint plures in ciuitate periti. & pars ponit vnũ, hîc habeo tacere:[c] & in cõclusione opponere postea ꝙ reperiant plures, si vnus tm̃ ponit: qa tunc non sufficiet, & vide quod not. in. l. decem. & ibi dixi. j. de verbo. obliga. Bart.

Sed cum vos. Hîc ponit quid scire expedit doctorib⁹: & scholaribus, quid docendum sit: & quid per doctores legendum, vsq; ad versic. & anteà quidem necesse est. i. vtile aliàs importaret necessitatem. ¶ Sed opp. video, ꝙ incipiẽtes ab institutionibus, efficiuntur sapientes: sed expone vt dixi.

SVMMARIVM.

1 *Lex per non usum nõ tollitur: sed deuiando, uel diuertendo à recto intellectu.*

Et antea. Sicut expedit scire, qđ sit legẽdum, & quid docendum tam scholaribus, quã doctorib⁹: ita simpliciter scire expedit, quid, olim legebatur & tradebatur: quoniam opposita iuxta se posita clarius elucescunt.

1 ¶ † Quæro nunquid per desuetudinem[d] tollatur lex? glossa de hoc dicit hic, & in corpore de hære. & falci. circa principi. & institu. in proæmio. §.

d ¶ Desuetudinem. Io. an. & Abb. in. c. Io. de cle. coniug. dicit, ꝙ quandoq; non vsus, non habet in se aliquem tacitum actum contra ius: & non tollit leg. nec inducit consuetudinem: secus si haberet in se tacitum actum & vide etiam quæ not. Cy. in. l. ij. C. quæ si lon. consue. in. q. an ex factis negatiuis inducatur consuetudo. & Bald. in. l. de quibus. in ver. sed nunquid ex non actibus. & hîc adde Iaco. bel. in authen. de hære. & fal. in princ. Cy. in l. ij. in ver. expediti. C. quæ sit long. consue. in. ij. q. per doc. in. c. fi. in prin. de consue. in. vj.

e ¶ Tolli per desuetudinem. An per desuetudinem lex tollatur, adde Cyn. in. l. fi. C. de iu. do. impetrã. vbi dixit nũquàm legem, vel statutum tolli per non vsum, sed per contrarium vsum sic. ¶ Et ꝙ tollatur lex videtur text. in l. receptitia. in prin. C. de constitu. pecu. ibi, inusitato. ibi Bald. in princi. Ad de quę nota. in. c. j. de treug. & pa. quę dixi. in. l. de quibus. in fi. colum. de legibus. Adde Ange. consil. ciiij. & seq. Bal. consi. cxvij. ij. libr.

e igitur. quòd debes intelligere tolli per desuetudinẽ,[e] scilicet deuiando seu diuertendo à recto intellectu: sed ex eo, quòd non vtatur, absit à seculo. & videtur hîc, ꝙ tollebatur eodem modo: vt dixi pro quo facit tex. hîc & insti. in prooe. Bar.

SVMMARIVM.

1 *Notarius debet ponere in instrumento nomen contrahentiũ, nouum & uetus. Item cognomina.*

2 *Mutatio nominis, quando sit permissa?*

Nos vero. Reprobatis modis antiquis tradendæ ciuilis sapientiæ: & studio, quod scholares faciebant: tradit modum, quẽ scholares tenere debent in addiscendo, & doctores in legendo siue docendo, & hoc vsq; ad versicu. hæc autem. ¶ Modò aduerte, ꝙ mutatur nomen in. §. discipuli. qui facit mentionem de nomine antiquo: & 1 ponit nouum, quod facit † ad arg. ꝙ tabelliones debent ponere in instrumẽto nomen contrahentiũ scilicet nomẽ vetus & nouũ. Ita aliàs habemus ꝙ etiã cognomẽ: vt. l. Lucius Titius testamẽto facto. j. de fideicõ. liber. quo etiam vtimur in contractibus & te2 stamentis. ¶ Sed adde, † ꝙ interdum fit mutatio nof minis[f] authoritate legis: & tunc est licitum: vt hîc. Interdum fit ab ipso eodem: & tunc interdũ fit fraudulenter: & tunc incidit in pœnam falsi: vt. l. falsi. in tex. & glo. j. de fal. Interdum fit generaliter, & ad libitũ: vt ab ista hora volo vocari talis. Ista mutatio nõ nocet: quia non in fraudẽ est facta. l. j. C. de muta. no. & notatur in. l. falsi. p̄eal. in prin.

f ¶ Nos vero. Mutatio nominis vtrum liceat sibi. nomen mutare. Adde Bal. & Iaco. bu. in prin. C. ij. col. & Bal. in. l. demonstratio. in fi. prin. de condi. & demonst. p Abb. in procemio decretalium. & vide Bal. in. l. filiũ. C. de suis & leg. Et de mutãte nomẽ Guelphũ vel Gebellinum, p quo tex. in. l. hoc iure. §. fin. j. de dona. & quod Bal. in. l. j. C. ad. l. Iu. Viscel. & dicit Bald. in rubri. C. de fide istrument. in. vj. colum. quod qui mentitur nomen suum in cõtrahendo, vel in instrumento, dicitur falsum committere. l. Paul⁹. ff. de fal. & de mutando nomen, vide Bal. ĩ. in prin. ff. in. xij. quæstio. & in. l. fin. in. j. & ij. q. C. de hered. insti. moder. in. c. accedens. de falsis.

SVMMARIVM.

1 *Hypothecaria & pignoratitia quomodo inter se habeant.*

Tertii. Aduerte ad quãdam glo. quam alibi meliorẽ non habes, & dixi, ꝙ vult dicere emulor id est inuideo, vel sequor, vel inimicor: sed prima expositio est verior, sed tamen aduere. 1 ¶ † Quero, quomodò actio hypothecaria & pignoratitia se habeant, & quomodo conueniant, & quomodo differãt? Dico hoc modo, siquidem loquimur de pignoratitia directa: dic ꝙ differt ab hypothecaria in natiuitate, vtilitate, & vita. In natiuitate: quia hythecaria nascitur ex solo cõsensu, vt. l. si tibi decẽ. §. de pigno. j. de pac. & ibi dixi in. l. j. §. per seruũ. j. de acquirẽd. posse. in. l. ij. C. qui potio. in pig. hab. ¶ Sed g pignoratitia actio[g] nascitur rei interuẽtu: vt insti. qui. mo. re. contrahi. ob. §. fi. Et ratio differentiæ est: quia cum directa competat debitori soluta pecunia ad repetendum pignus: vt. l. si cum. ibi. recipere. & l. si rem. §. omnis. j. de pig. act. oportet, ꝙ rei inteueniat traditio: aliàs non posset repetere, quod secus est in hypothecaria: quia absolutè competit. ¶ Item differunt in vtilitate:[h] quia pignoratitia est actio bonæ fidei: hypothecaria verò est stricti iuris: vt in gloss. institu. de actioni. §. actionum. ¶ Item in vtilitate differunt in alio: quia pignoratitia cõpetit directa & contraria. Directa debitori ad repetendum pignus: & creditori contraria. si fecit expensas in pignore: vt. l. si necessarias. j. de pigno. actio. sed hypothecaria solum creditori. Item differunt in vtilitate: quia pignoratitia semper est personalis: sed hypothecaria est in rem: vt. l. pignoris. §. j. j. de pignorib. & competit contra quemcunq; posidentem: sed pignoratitia solum i debitori, quę competit ex contractu. ¶ Item differunt in vita[i] hoc modo: quia actio pignoratitia durat triginta annis: actio hypothecaria interdum durat. x. annis. interdum. xx. interdum. xxx. interdum xl. vt not. in. l. cum notissimi. C. de præscrip. xxx.

g ¶ Pigno. actio. limita per Bart. in. l. inquilino. de dam. infec.

h ¶ Differunt in vtilitate. No. hanc differentiam inter pignoratitiam & hypothecariã. Aliam differentiam vide per Bar. in. l. si rem. §. propriẽ. j. de pigno. actio. per moder. insti de actio. §. actionum.

i ¶ In vita. Pignoratitia est semper personalis. sed vtrum de iure cano. sit in rem scripta, ita qđ forte soluta competat contra emptorem pignorum, & contra quemlibet possessorem. Inno. in. c. cum constet. de pigno. dicit, ꝙ est mera personalis. allegat hîc no. & subdit ibi Hostien. ꝙ quomodocunq; actum sit, non est vis: quia quicunq; pro possessore tenetur: & sic est ambulatoria. ita refert & latius Bal. in. c. j. de feu. dat. in vicem leg. commisso. Limita per eundem Bal. in. l. j. C. de pig. act. & in. l. j. C. de nõ nume. pecu. & vide Bar. in. l. pignoris. C. de pigno.

anno.&.C.si aduer.cre.l.j.&.ij.¶ Sed tamen aduerte
nunquid illud, quod dicimus, ꝙ pignoratitia nasci-
tur demum interueniente re, sit in contraria, vel dire
cta? de directa est certum, ꝙ non. Sed si quæris de
a illa, quæ cōpetit creditori,[a] tunc secus: quia solo con
sensu nascitur: vt.l.j.de pig. act.quod not.

Hæc autem. ¶ Supradictum est, quali
ter iura tradi debent: hîc
autem in quibus locis tradi debeant ista iura, videli-
cet in ciuitate Romana, in ciuitate Atheniensi, & in
ciuitate Constantinopolitana, prohibens in aliјs lo-
cis legi, & contra facientes punit. hoc dicit vsq; ad.§.
illud autem.

SVMMARIVM.

1 *Nomen demonstratiuum ad oculum ponitur intellectiuè*

Illud autem. Hîc ponit quomodo scri-
bentes libros per signa, de
bent puniri ciuiliter & criminaliter: & hoc vsq; ad
versi. illud verò. ¶ Aduerte ad.§. hęc autē. quod pro-
1 nomen hîc hæc hoc, est † demonstratiuum ad ocu-
lum: nihilominus ponitur intellectiuè: vt.l. hęc actio.
de calum. de primo patet. Item intellige hic de nomi
nibus duplicatis: secus in pœnis: vt est gloss. in.l. qui
textrini. C. de murile. li.xij. quod dico, ꝙ non est ve-
b rum:[b] quia lex quam allegat, loquitur in casu dubio,
hoc est certum. Quare dico, ꝙ ista glo. & non illa, be
c ne loquitur.[c] quam not. De quo habes tex. in.l. qui-
cunq;. in fi. C. de here. Item aduerte, ꝙ debet puniri
scribens per signa. Dicit glo. secus si resecatoriè per
abbreuiaturas. ¶ No. glo. quę incipit, non ergo &c.
quæ intelligit, si non sciret falsum: quia tunc esset se-
cus: vt.j. de eo, quod certo loc.l.fin. & vide quod not.
in.l.iij.j. de tritic. & l. eleganter. §. non solum. j. de do-
lo. & l. exhibitionis. C. ad exhibendum.

SVMMARIVM.

1 *Ludus est crimen, & uenit criminis appellatione.*

Illud vero. Hîc habes, ꝙ scholares non de
bent ludere, nec ipsis ludis se
immiscere, maximè illi, qui rudes veniunt ad hanc
doctrinam. Vltimò loquitur de doctoribus docenti-
bus hanc ciuilem sapientiam. & hoc vsq; ad finem.
1 Et sic † nota, quòd ludus est crimen.[d] ibi: ex quibus
d crimina. Quod valet ad multa: vt in statuto, quod di
cit, quòd bannitus de crimine, possit impune offen-
di & occidi, & cum quidam foret occisus: quia lusit:
nunquid puniatur occidens? & fuit ista quæstio
Pisiјs, seu perusiј tempore domini Nicolai de arina
niјs. Et finaliter ipse nullo modo volebat huic assen
tire: nisi quòd quidam doctor tunc Bononieñ. venit:
& breuiter dixit per hunc text. quòd talis occidens
puniri non debebat.

SVMMARIVM.

1 *Legem offendit, qui contra illam facit.*
2 *Iura in quibus locis doceri possunt?*
3 *Consuetudo longissima inducit priuilegium.*
4 *Expulsio de ciuitate, non habetur pro deportatione.*
5 *Banniti nostri temporis, an habeantur loco deportatorum? remissiuè.*

e Hæc autem tria. [e] Not. pœnam ex
pulsionis de ciui-
tate. sic. C. de episco. & cleri. quicunq;. cum si. ¶ No.
1 † quòd qui facit contra legem, dicitur offendere le-
gem: & non meretur à lege defendi. vt.l. auxilium. §.
2 in delictis. j. de mino. ¶ Circa hoc † reuocatur in du-
bium: quia sunt aliæ ciuitates à Regibus & Principi
bus conditæ: vtrum in his possint iura doceri? glo. di-
cit quòd sic. Vnde dic, quòd in ciuitate Bononię pos
sunt iura doceri: quia est ciuitas Regia. Nā fecit eā
Imperator Theodosius iussu beati Ambrosij: vt in
legenda beati Ambrosij reperitur, quæ est apud san
ctum Victorem locum religiosum & amenum con-
stitutum suprà sanctum Michaelem de nemore: vbi
ego steti per magnum tempus ad studendum & re-
uidēdum libros per meipsum. ¶ Sed licet ciuitas ali
qua condita fuerit à Principe, nō propterea possunt
ibi doceri iura, nisi hoc habeat ex speciali concessio
ne: vt hîc habuit ciuitas Berytensium, quę dicitur ci-
uitas Augustana: qa Augusti fuerit priuilegiјs præ-
cæteris prædotata: vt.j. de censi.l.j. & l.j. C. de metro
poli. Beryto. libro. xj. tamen vt in ea possent iura do

a ¶ Creditori. Adde Bar. in.l. si tibi. §. de pig. j. de pact.

b ¶ Illud aūt nō est verum. Adde Bar. in.l. stipulatio ista. §. eum qui. de ver. obli.

POMATES.

c ¶ Bñ loquit. Illud tenet. d. meus. d. Iaso. ī.l. stipulatio ista §. eum qui. in glo. j. ff. de verb. ob. in. §. hęc aūt tria. ī. ij. col. in ver. quid ergo. vide Alexan. consil. lxxiiij. col. ij. & seq. vo. iiij. Bar. cōsi. xlj. col. j. vol. j. & cōsil. liij. ferè p totū. volu. ij. & aliquid per Feli. in. c. cum contingat. de fo. cōpe. col. ij. versi. ij. inquā tum. d. Abb.

d ¶ Illud verò. ludus est crimē. Si statutum dicit, ꝙ bannitus ꝓpter crimen. possit offendi, quidam fuit bannitus pro ludo, & ludus crimē: ergo potest offendi. Bñ faciunt plenè not. p Bal. in rub. C. de condi. ob tur. cau. & omnino vide de hoc in. c. j. de sacrilegiјs.

e ¶ Hæc aūt. Adde doc. in. c. tuę. de cleri. non resi. vbi latè tangūt iura. an possint legi in aliјs ciuitatibus, nō priuilegiatis, vide quę ibi recollegi. Andræ. Barba.

ceri, super hoc speciale priuilegiū habet, vt hîc. Prę-
terea sicut exponendo literam dixi Alexandria ciui
tas fuit condita ab Alexandro, in quo fuit secūdum
imperium: vt dicam. j. tit. j.l. ex hoc iure & tamen in
ea non possunt iura doceri, vt hîc patet. Non obstat,
quod dicitur in vrbibus Regiјs &c. quia intelligitur
de vrbibus singularibus: scilicet Romana & Constā
tinopolitana, quę dicūtur vrbes singulares: vt. C. de
priui. eorū, qui in sa. pala. mil.l.j. lib. xij. & in quibus
iura nata sunt: vt. C. de feriјs.l. omnes. in auẗ. vt eccle
si. Rom. gau. cen. an. & in auth. vt prępona. no. Impe
f ra. ¶ Quid ergo,[f] si ciuitas[g] hoc priuilegio careat?
g Iaco. de Are. dicit, ꝙ si hoc habet ex cōsuetudine lō
gissima, sicut habet ciuitas Paduæ, possunt ibi iura
3 doceri legitimè: cum † talis cōsuetudo sit similis pri
uilegio. & facit quid licitum, sicut priuilegium: vt. j.
de aqua quotidia. & esti.l. hoc iure. §. ductus. & C. de
epis. & cler.l. quisquis. Et consuetudo inducit priuile
gium: vt in decretis. xviij. q. vlti. c. seruitium. & extra
de ver. sing. c. super quibusdā. §. pręterea. Item pro-
batur ꝙ expressum & tacitum æquipollent: vt. j. si
cer. peta.l. cum quid. Sed princeps permittēdo alibi
doceri, videtur concedere, & suam prohibitionem re
uocare: vt. j. de exercit.l.j. §. magistrum. ij. & j. loca.l.
cum in plures. §. locator. hoc sentit Iaco. de Are. di-
cens, ꝙ iura possunt doceri in locis permissis ex pri-
uilegio, vel consuetudine antiqua. quæ pro lege ser-
uatur. Vel ex permissione eius tacita vel expressa,
qui est Princeps, vel loco Principis in territorio suo.
& hic qui in talibus locis docent & docentur, debent
habere priuilegia, quę tribuit authentica habita. C.
ne filius pro patre. & quę tribuit lex de excusatio. tu
tor.l. sed reprobari. §. fin. ¶ Plus dicunt quidam mo-
derni, vt Richard. malum. ꝙ possint hæc iura hodie
doceri in qualibet ciuitate, vel castro: vt Mutinæ,
Rhegij, Parmę, Versel. & in castris, vt vidimus, ma-
ximè in prouincia Marchię Anchonitanę. Probāt:
quia vbi cessat ratio legis, & lex: vt. j. de iure patro.l.
adigere. §. quāuis. & j. de re mili.l. milites. Item cū ra
tio vincit legem, possumus facere cōtra legē rationi
adherendo: vt dicit glo. j. de acqui. rerum domi.l. qua
ratione. §. literæ. Sed ratio, quare prohibitum fuit iu-
ra doceri in aliјs locis, illa erat olim: ne iura peruerte-
rentur, & falsificarentur: cum in illis locis non erat
copie Iurisperitorum: sed cum hodie vbiq; sint Iu-
risperiti, nec sit locus peruersioni, vel falsificationi,
sicut olim: cessat ista ratio: & ideo ad hoc obseruan-
dum non tenentur. Quod mihi non placet: quia tem
pore huius legis multæ erant splendidæ ciuitates, in
quibus fortè maior erat copia sapientum, quàm in
ciuitate Beronytensi. & cum alibi nō possint doceri
iura, neq; in Alexādria, neq; in Cōstantinopolitana
ciuitate. Dico ergo, quod habere studium, vel licen-
h tiam docendi, procedit ex priuilegio tantum,[h] vel
ex consuetudine longissima: sicut Paduę, vbi est stu
dium generale ex consuetudine: & sic eadem priui-
legia sunt ibi, quę sunt Bononię: vbi est studium ex
consuetudine & priuilegio Lothariј Imperatoris, vt
dicunt quidam. ¶ Vnde ergo est ꝙ in publica do-
ctoratus examinatione dicit Episcopus, vel Archi
diaconus, damus tibi licentiam legendi hîc & vbiq;
locorum. Sed dic: quod vbiq; accipitur pro omni lo-
co, scilicet idoneo: vt. j. de muneri. & honori.l. vt gra-
datim. §. j. & argumentum. j. de his, qui sunt sui vel
alieni iuris.l.j. §. & quicunq;. cum sua gloss. ¶ Vlti-
4 mò † quęrunt hîc quidam, vtrum hęc pœna expul-
i sionis ciuitatis,[i] habeatur pro deportatione? & di-
cunt quidam, quod non, per.l. mathematicos. C. de
episcop. audien. vbi aliud est expellere de ciuitate,
5 aliud deportare. Quod est no. quo ad bannitos † no-
stri temporis, qui de ciuitatibus exbanniuntur. vtrū
habeātur loco deportatorū. quod dicemus. j. de offi.
præto.l. illicitas. §. qui vniuersas. & dixi in.l.j. C. de
hæred. insti. & ista sunt verba do. Cyn.

De iustitia & iure. *Rubrica.*

SVMMRIVM

1 *Imperator, an debeat esse Christianus, ut habeat iurisdi-*

f ¶ Quid ergo: vt hr̄. ī.c. causam quę. de pręscri. & in. c. sup quibusdam. §. prę-tereà. ff. de ver. sig. An. Barba.

POMATES.

g ¶ Ciuitas. Vide Alexā. consi. iiij. ij. col. & seq. ī. iiij. vol. & in cōsi. xxxv. fere p totū. in. ij. vol. & ad hoc vide aliquid p præpositū in. c. responsa. in. j. col. & seq. ij. distin.

h ¶ Priuilegio tantū. Et an doctores dicant hr̄e iurisditionem ordinariā, vide Bar. ꝙ sic in.l. ij. in titu. de op. leg. & Bal. in. d. auẗ. habita. in vlt. col. Sed an priuilegia concessa per auẗ. habita. habeant locū in forē-sibus tantū: an etiā in ciuib⁹. Bal. ibi videtur velle, ꝙ tantū ī forensib⁹. in. j. col. An doctores & scholares cuiuslibet sciētiæ habeāt illa priuilegia, ad qđ Bal. cōs. xxvj. j. lib. cōsuluit ꝙ grā non diceret subreptitia, ex eo ꝙ qs supplicauerat summo pōtifici se studere ī iure ciuili, non expsso loco, cū studeret Mediolani: quia ex antiqua cōsuetudine dicit hr̄e studiū generale, ex quo ibi legitur, & est ciuitas Regia & metropolitana.

i ¶ Expulsionis ciuitatis. bene facit. c. j. de vsu. in. vj. & in l. hi qui sancta. C. de apostatis.

a ✤POMATES. ¶ Tutor tñ. Adde qđ Iudeus pōt ita testari, sicut Christianus. Ita tenet Bal. p illum tex. in l. fideicommis. in prin. ff. de lega. iij. & nunquid Iudeus lige tur iuramento, vide Panor. consi. xxxix. ad fi. in j. volu. & vide Bal. consi. xv. in. j. col. & tribus seq. in. j. vol. Roma. consi. clv. in fin. & aliquid in. c. j. de Iudæ. per Panor. ibi & per Innocen. consi. x. in. j. colum.

b ¶ Iudeus esse. Vide Roma. in. l. pactum. C. de colla. p Bar. in. d. l. spadonē & ibi tenet contrarium eius, qđ dicit̄ hic per moder. in. c. fina. de Iudæ. in vl ti. qō.

✤POMATES.

c ¶ Huius timore. Nota q̄ verbum necessitatis, quandoq; scđm subiectam materiam accipitur de honestate. Quod amplia ꝓcedere etiam vbi adijceretur hic dictio precisē, vel omino: vt est text. i. c. j. in vers. debet omnino. cū gloss. de desponsa. impuber. & ibi Panormita. Pro quo text. vide glos. in verbo non debeant in cle. ij. de statu mona. & Iaso. post Alexan. in. l. j. ff. de iurisdi. om. iudi. Felin. in capi. nam concupiscentiam. ij. colum. de constitut. Barba. consilio. xxiiij. in quinta colū. in. ij. vol.

d ¶ Ius quid sit Ius. Vide glo. & Ioan. Andr. in mercur. in rubr. de regu. iur. in vj.

e ¶ Qn̄q; copula. vide plenius per Bar. hic. Adde post Alexan. Iaso. de copulatq;, Pet. de ancha. consil. cclxxij. Bal. consilio xiiij. & lxj. & cccclxxiij. & ccccxliij. & cxix. j. lib. & consi. ccclv. iij. libr. & ibi quid i poenis. & cō silio. xxxviij. & lxvij. & ccix. & pulchrè consi. cclv. & ccxij. iij. lib. & consilio. ccclxj. & cccclxij. iiij. lib. An. consilio. clxvij. & ccxciij. & xxvij. & xxxviij. Paul. de cast. cōsi. cxciij. p Card. consi. lviij. & cix. per Oldr. consilio. clxj. per Ang. consi. lxj. & Roma. consil. ciiij. hic per do.

tionem temporalem

2 *Iudæus hodie non potest esse tutor Christiani.*

¶ Rubrica nostra diuidit̄ in quinq; partes. In prima ponit inuocationem diuini nominis. In secunda ponit inuocationem imperialis culminis. In tertia enucleationem noui iuris. In quarta ponit nomē libri. In quinta ponit id, de quo ad presens tractare intēdit. Secunda ibi, domini. Tertia ibi, iuris enucleat. Quarta ibi, Digestorum. Quinta incipit, liber primus. ¶ Nota gloss. quæ est super verbo collecti. de cuius materia vide in precedenti, questiōe, & ibi dixi. ¶ Not. qđ etiā Imperator inuocauit nomen Domini: & sic fuit Christianus, vt dixi in princi. con-
1 stitutiōis. † Et ex hoc sequitur, q̄ si nō fuisset Christianus, non potuisset esse Imperator: nec habere temporalem iurisditionē. Gl. tractat in. l. spadonem. §. iam autem. j. de excusa. tuto. & in authen. iusiurandum, quod prestatur ab his. §. j. in prin. collat. ij. vbi dicitur, qđ non potest habere iurisditionem tem-
2 poralem, qui non est Christianus. Tutor † tñ a Chri-
a stiani potest aliquis Iudæus esse, b vt. d. l. spadonem
b §. iam autem. Quod pōt esse verū scđm illa iura antiqua: nō scđm hodierna: cum tutor iurare debeat tactis euangelijs, quod non prestaret Iudeus: vt in auc. vt hi qui ob. §. fi. col. vj. ¶ Sed contra ista ob. l. generaliter. §. fi. j. de decurio. Solu. vt no. C. de Iude. l. fi. & hoc mō intelligo dicta iura: vt. s. dixi. & dic vt. d. §. iam autem.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Iustitia quomodo dicatur prius fuisse, quàm ius.*
2 *Copula &, quando requirat concursum copulatorum: & quando resoluatur in disiunctiuam?*
3 *Proclamatio facta per ptātem, quòd quicūque cæperit talē bannitū, habeat mille, quando ualeat?*
4 *Expensa facta capiendo bannitum, quādo possit repeti.*

IVri operam. ¶ Hoc principium vsq; ad. §. huius studij. diuiditur in quinq; partes, secundū Iaco de Are. In prima ponit, quid oportet facere volentē studere in iure. In secunda docet illud. In tertia probat pro authoritatem Celsi. In quarta ponit, qđ habeat quis conseq ex hoc studio. In quinta ponit, vnde sequitur hic honor. Secunda ibi, est autem. Tertia ibi, nā vt eleganter. Quarta ibi, cuius merito. Quinta ibi, iustitiā namq;. ¶ No. tex. ibi, bonos. Nam duplici de causa quis efficitur bonus, metu pœnarum & premiorū gratia. ¶ Oppo. & videtur, qđ debet primò audire institutiones: vt. s. in prima constitutione. §. discipuli. So. verum est, vt in contrario. ¶ Sed antequā veniamus ad materiā seu diuisionē Opp. dicitur hic: qđ studentes oportet &c. verbū oportet, denotat necessitatē: sed ad hoc, vt cognoscā aliqđ, nō est necesse, vt agnoscā principiū: Vnde op. de. l. neq; natales. C. de proba. & l. fi. C. vnde cogna. Huius timore c glos. exponit oportet. i. decet. Vel melius secūdū Dy. dic, qđ ad sciēdū aliqđ, nō est necesse scire principium ex quo. & sic contraria loquūtur: sed principiū propter quid, sic: vt hic. ¶ Dicitur hic, qđ Ius à iustitia
1 dicit̄: sic † prius fuit iustitia, q̄ Ius. Op. de. l. iustitia.
d in prin. j. eo. Solu. dicit gloss. debet exponi Ius d suū: id est meritū hominis. Vel melius secundū Dyn. q̄ aut consideratur Ius, prout est in habitu hominis: & tunc iustitia & Ius fuerūt, & sunt in omni tempore. Aut consyderatur ius, prout est in actu: & tunc iustitia fuit prius, & postea Ius. & sic intelligit hic. Nam Ius est virtus: iustitia est executio ipsius virtutis: vt institu. eo in princip. ¶ Oppo. extra gloss. dicitur hic. q̄ Ius est ars boni & equi. videtur ergo qđ Ius

tum etiam ponit de teste deponēte p verbū credo: vide qđ voluit Angel. cōs. iiij. & cclxxiiij. & de teste, q dicit videre suo, qñ ꝓbet, vide Bal. cōs. ccxxv. iiij. lib. Vnū dicit Ro. cōs. s. alle. ciiij. q̄ vbi testis deponit p verbū credo, q̄ si est approbatus p partē producētē, & per illud verbū deponit aliqd in fauorem alterius partis, qđ hoc casu plenè probat

semper disponat super bono & equo: quia natura
f copulę est, q̄ semper faciat concursum copulatorū vt. j. de condi. institu. l. si heredis. Sed tunc instatur: quandoque Ius disponit super bono, licet non sit æquum: vt in vsucapione. Quandoq; super æquo tantū respō. Qñdoq; qualitas vna copulatur duob9 substātiuis: & tūc non est verus concursus copulatorū: vt hic. Qñq; duobus adiectiuis, & tunc loquūtur contraria. ¶ Oppo. ad hoc. j. de vsufr. leg. l. si Titio fundus. Sol. ibi copula ponitur inter duo incompatibilia: & tunc resoluitur in disiunctiuam: vt. d. l. si Titio. Simile in. l. fi. C. de codi. vnde tunc copula accipitur, pro vel. ¶ Oppon. ad hæc de. l. ea tñ adiectio. j.
2 de leg. iij. Pro quorum solu. dic. † Quādoq; copula e
e ponitur inter duo incompatibilia: & tunc resoluitur in disiunctiuam: vt in. l. si Titio. Et ad quid valet, dic vt ibi: licet glo. aliter dicat, vt in auth. hoc locum
g C. si militer secun. nup. Quandoq; ponitur inter consonantia simul: & tunc aut consonant simul in vnū: vt quasi insit vnū alteri: & tunc dempta copula de medio, resoluitur in adiectiuum illius: vt. l. j. §. j. j. de pac. ibi, placitum &c. & arma virūq; cano &c. Si simul cōsonāt in vnū, vt genus & spēs: dic plenè vt p Dy. in. c. generi per speciē. extra de reg. iur. li. vj. Qñq; copula ponitur inter diuersa: f & tunc aut inter
f duo substantiua, non aliter verificata: & requiritur
g concursus copulatorū g, vt. j. de leg. j. l. huiusmodi. §. si Titio. & in omnibus legibus tractantibus materiā coniunctorum. Qñq; cadit inter duo adiectiua: & tūc aut respectu alicuius substātiui aut non. Primo casu requiritur concursus copulatorum: vt si dica-
h mus. Titius magnus h & albus: vt. j. de lega. j. l. Titię textores. in prin. Qñq; non copulat respectu certæ substantiæ: & tunc dic vt dicam in sequē. membro. Qñq; copula cadit inter orōnes: & tunc aut respectu alicuius accidentis, aut non. Primo casu requiritur concursus copulatorum: vt. d. l. si hæredi. Secundo casu non: vt. l. j. ad leg. corne. de fica. & l. j. j. de hisqui
i no. infa. Hæc sunt verba domini Iaco. but. in. q. de artificibus artis Bononien. tangam in. l. si is qui ducenta. j. de reb. dub. ¶ Item inducitur per Gul. ad. q.
3 † Potestas ciuitatis facit bannum, quòd quicunq; capiet talem exbannitum, habeat mille libras: vtrū
k valeat hoc k bannū siue ꝓclamatio? vr̄ q̄ sic: vt. C. de stat. & imagi. l. & vtutū & tex. in cōtrariū facit. vnica. C. de preb. falar. li. x. Sol. secūdū eū aut ptās hoc facit de voluntate gubernatorum ciuitatis: & tunc valet. i & ita intelligitur prima pars. Aut facit sua sponte sine aliqua causæ cognitione, & non requisitis gubernatoribus ciuitatis: & tunc non valet, & ita debet intelligi. l. vnica. C. de preb. sal. Aduertendum k est tamen, quòd posito quòd in hoc vltimo casu, nō
4 debeat habere premium: tamen expensa facta in illum capiendum, potest repeti. text est de capti. & postli. reuer. l. mulier. & dic vt ibi, & hic per Gul. Bartol.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Dictio huius: denotat principium temporis.*
2 *Ius publicum qualiter consistat in sacris?*
3 *Ecclesia uendicatur per parochianum.*
Et quilibet potest conqueri de iniuria sibi facta.
4 *Ius priuatum à iure naturali qualiter discrepat?*
5 *Conuentiones illicitæ, quomodo dicantur de iure naturali?*
Et an ad peccandum, inducantur naturater. nu. 6.
7 *Matrimonium quod sit de iure utroque.*
8 *Parentum educatio, an fit de iure naturali?*
9 *Sacerdos, an sit persona publica: & possit alteri stipulari?*
10 *Sacerdos, nunquid possit esse tabellio? remissiuè.*

✤POMATES. ¶ Ponitur inter diuersa. Aduerte q̄ Bar. in isto mēbro vr̄ contrarius his, q̄ dixit in solenni. l. si hędi. plures. j. de cōdi. institu. ibi cm vult, q̄ quoties qualitas vna copulatur duobus substantiuis, q̄ nō requirit̄ concursus copulatorū, hic vero dicit totū cōtrariū. & vide hic Decium.

✤POMATES. ¶ Concursus copulatorū. hoc tamē fallit quoties inter illa substātiua caderet ordo charitatis: tunc enim nō requiritur concursus copulatorū, per ea q̄ volunt docto. in l. Gallus. §. j. post glo. ibi. j. de liber. & posthu.

✤POMATES. ¶ Titius magnus. hoc tñ intellige, qñ adiectiua copulantur respectu certi detrimenti, & speci fici substantiui, vt in exemplo Barto. vt per eundem in l. q. cōcubinā. i pri. p illū tex. j. de lega. iij. qđ tñ vr̄ cōtrariū dicit p. l. si Titiū. hic al. vbi substātiuum suos, est indeterminatū, & nō requiritur concursus copulatorū. cogita.

¶ Dñi Iacob. butr. de qua. q. etiā facit mētionē Bald. i. l. j. ad fi. C. de cōd. iser.

¶ Vtrū valeat. An ptās possit dare p̄miū capiendi exbānitum, adde qđ hē in. l. oēs. ff. de iur. mili. & qđ ibi dixi & in. l. præses. C. de transac. adde Bar. p illū tex. in. l. iiij. i fi. C. de naucular. lib. xj. vide Bart in l. si liberum. in fin. de plagiar. & Bart. in. l. peñ. C. cō. vel epistolas. vide Ange. in. l. interesse. de acqui. pos. & in. l. j. in prin. j. qđ quisq; iur. & vide Angel. & Bald. hic bene facit qđ no. Gul. & ibi dixi post Bart. in. l. j. §. ad. l. Rhodiam de iac. & istam l. mulier. allegat Bal. in. c. domino guerrā. hic finit̄ lex & incipit consuetu. reg. q̄ si cœpi bannitū, & expēdi in ista captura, fiscus tenet̄ mihi restituere expensas, per. d. leg. quam not.

Iaf. allegatos, q an sint cōtrarij, vt ipse dicit reprehēdēdo Ro. tu ipse vide. Et inq̄tū subdit, q̄ si dico, sñīam nullā: & si qua sit, appello qđ nullitas videt̄ eque principaliter intentata. vide ipsum Alex. in. c. dilecto. extra de app. Cal. consi. xiij. de appel. Bal. cōsi. cccclxiiij. iiij. lib. Ange. consi. cclvj. inquā-

iustitia est virtus ius est executio

a ¶ Huius studij sit publica. Et quot modis sumatur ius publicum, vide Bal. in.l.j.in.j.col.C.de sacrosan. eccle. & ibi etiam Barto. & Bald. in.l.j. in.iij. col.solut.matrimo.

b POMATES. ¶ Vltimò inducit Gul. quòd publica vtilitas cõsistit in sacerdotibus. vide quid inferat Oldr.cõsi.xcvij.& cõsi.cj.& Panor. consi.lxxxj.in fin. col.in vlti. dubio. & aliquid per Feli. in ca.ex parte.j.iij. col.& duab⁹ sequẽtibus. de test.& .c. cũ olim.j.ij. col.eo. titu. Bart. consil.j. sub.j.distin.

POMATES.

e ¶ Alteri stipulari. Doctrina Bart. est cõmunis, vt hîc inquit Dec.cui adde Bald.in.l.j.in.§.iniuria.de pace iura. firm.de quo tñ vide hîc Deci.& Panor.ĩ cõsi.lxiij.col. fina.volu.ij. & do. Præposi.ĩ.c. ius publicum.j.distin.

d ¶ Persona publica. psona publica potest alteri stipulari: & sic presbyter si est persona publica, hoc pôt. Et q sit persona publica, vide p Azo.ĩ summa de sac.san. eccle.& in.c.dudũ. de conuer. coniug. & Ioan.and.in.c.sicut.ne cleri.vel mona. & hîc adde do. Antoñ. in princi. decreta. in penult. col. per Bald. hîc. & per Ange. hîc.

e ¶ Tabellio. An sacerdos possit esse tabellio. vide Barto. in.l.seruus.j. de testamentis. & dicit Ioan.and.in.d.c.sicut.q potest facere testamentum.facit quòd habetur.in.c. relatum. & in.c.cũ esses.de testamentis. & vide quę dixi post Bald. hîc. Adde etiã post domi.meum Iaso.dũ ponit, q sacerdotes sunt partes reipu. Oldr.consi.xxxij. & an clericus possit esse tabellio, vide Bald. consi.ccc. iij.lib.vbi voluit, q clericus damnatus de falso, & priuatus officio tabellionatus, non possit restitui per Episcopum. Inquantum b etiam tangit, an valeat statutum, q mulier non possit contrahere matrimonium sine consensu patris, vel fratris. De primo vide Petrum de Ancha.consi.xx. De secundo Bald.consi.cccxxix.iiij.lib. & vide quod voluit Oldr.consi.xvj.& quo ad limitationem de sacerdote parochiali, vide quoddã consi. Gaspar.cal.inter consi.Bal.xxv.j.lib.

a **Huius studii.** [a] Hic Iurisconsultus incipit tractare per modũ diuisionis, & procedit vsq ad.l. iustitia.j. eo. exempla ponẽdo. Et diuiditur prĩcipaliter in quatuor partes. In prima ponit diuisionẽ Iuris. In scđa assignat rõnẽ. In tertia ponit substantiã iuris publici. In quarta prosequitur secũdum membrũ diuisionis: videlicet de iure priuato: & illud tripartitum. Secunda incipit ibi, sunt enim quędam. Tertia ibi, publicum. Quarta ibi, priuatũ. ¶ Not.† q dictio huius, denotat 1 principium temporis, vt in cor.de hęred.& fal.§. hinc nobis.& melius in.l.placet.C.de sac.sanc.eccle. & not. per Iac.bu.in.l.j.si quis tau.& ibi dicã. ¶ Oppo.nam quęlibet villa habet ecclesiam sacrosanctam: non tamen pertinet ad statutum rei Romanę, cuius contrarium dicitur in glo. Sol.dico, q hoc etiam spectat ad ciuitatem Romanam, & eius statutũ: quia aliàs respublica Romanorum non esset perfecta ex suis partibus, vt.j.tit.j.l.ij.post prin.vbi debet esse, vt ibi dicitur. ¶ Oppo.& videtur q vtilitas priuatorum sit publica: nam interest reipublicę locupletes habere subiectos, vt insti.de his qui sunt sui vel alie.iur.§.peñ. Solu.est verum, q vtilitas priuatorũ est vtilitas reipublicę, secundario tamẽ. ¶ Opp.dicitur hîc q procreatio liberorum &c. Et dic, vt in glo. & potest dici 2 q illa generaliter ex instinctu naturæ procedit.& idem de naturalibus. ¶ Quęrit glo.† qualiter ius publicum consistat in sacris, quã not. quę incipit, consistit ius publicum. de quo habes tex. in.l.j.in.j.respõ- 3 so.j.de interd.& plus: quia† ecclesia potest vendicari per parochianum ecclesiæ. de quo per glo.in.l.iubemus.§.sanę.de sacrosanc.eccle. Et nota subtiliter, q quilibet potest cõqueri de iniuria sibi facta, vt.C. de episco.& cle.l.si quis in hoc genus. ¶ Item dicitur hîc, q Ius priuatorum est collectum ex naturalibus 4 pręceptis.† Quero quid discrepat Ius priuatum à iure naturali. dic vt in glo. Gul.de cug. eam reprehendit: quia cũ ius naturale sit commune omnibus animalibus & brutis & cæteris, non consideratur de locupletatis, & ideo dicunt ipsi in educatiõe filiorum, 5 quæ contingit in brutis &c. ¶ Quæro, quid† de illicitis conuentionibus: nunquid sint de iure naturali? & glo. videtur velle, q sic: si intelligis naturali.i. à iure diuino: & dic q nõ. Si vero intelligas de eo, de quo loquitur text. noster: & dic q sic: quia primus animi motus, non est in potestate nostra à natura: non ta- 6 men actu, secundũ glo. ¶ Sed† quero, nunquid naturaliter inducamur ad peccandũ? text. est in authẽ. 7 de testi §.cũq.&.§.pen.col.vij. ¶ Quero extra † gl. nunquid matrimonium sit de iure naturali, vel gentium vel ciuili? & videtur q sit de iure naturali. Item de iuregentium: quia consensus & coitus & similia, sunt de iuregentium. vt.l.consensu. de act.& obliga. Item videtur, q sit de iure vtroq, & de iure naturali & diuino per ordinationem à iuregentium propter confirmationem, & propter formam traditam a iure ciuili: cum ipso iure sint prohibitę certę nuptiæ illicitæ; vt.j.de repu.& insti.de iure naturali.in prin.& 8 hoc approbat Gul.de cug. ¶ † Quæro vtrum educatio parẽtum sit de iure naturali? & videtur q sic, propter identitatem rationis. Contrarium determinat Gul.hîc; q imo est contra ordinem naturę, & ex accidenti procedit; vt.j.de libe.agnoscen.l.si quis à libe ris.§.siue l parens. Vel potest dici, q hoc non sit de iure naturali: & tamen ius naturale est, vt benefacienti benefaciamus; vt.j.de peti.hære.l.sed & si lege.§.cõsuluit. ¶ Vltimò inducit Gul. [b] de cug. ad quæstio- 9 nem, † cum dicit, q ius publicum consistit in sacerdotibus &c. quod sacerdos sit persona publica. Vnde quæro, nunquid sacerdos possit stipulari alteri? [c] c videtur q sic: quia est persona publica, [d] vt hîc colli d gitur, & sic vt seruus publicus videtur alteri stipulari posse: ita presbyter. De seruo habes.j. de adopti.l. non aliter. Pro hoc tex. in authen. quib.mo.natu.effi ciun.legit.§.quantum. Licet quidam dicãt, q ille.§. loquitur de scriptura priuata: tamen non est verum: quia de publica loquitur. Quod patet: quia ponitur in instrumentis dies & consul. quod in scriptura priuata non requiritur; vt.j. de pignori.l. cum tabernã. §.fi. Item facit.C. de his qui in eccle.ma.l.j. In contrarium videtur: quia certę sunt personæ quæ possunt alteri stipulari, quę ponuntur, vt insti. de inuti.stipula.§.si quis alij. Sed sacerdos non est de illis: ergo &c. Solu.dic, q aut sacerdos stipulatur in casu ad eũ pertinente; vt si vsuras quis promittit sacerdoti restituere nomine omnium, quorum interest; & valet, text. est in.c.quãq.extra de vsur.lib.vj. & sic possunt intelligi primo loco alleg. Aut stipulatur in casu non pertinenti ad eum, & non valet; vt in secundo loco 10 alleg.& vide Ioan.and.in.d.c.quãq.† Sed nunquid e sacerdos possit esse tabellio? [e] vide tex. extra ne clerici.vel mona.c.sicut.& quod ibi not.& in Spe.de fide instrumen.§.restat. versiculo quid si tabellio. ¶ Et ad id quòd dicit, an per tabellionem quæratur actio f potest poni exemplum, [f] si aliquis confitetur sacerdoti, quòd habet centum, quæ fuerunt Semproniĳ: & sacerdos non vult aliter eum absoluere, nisi promittat sibi, q illa centum restituat Sempronio; an 10 ex promissione quęratur Sempronio actio? [g] & tenet Gul. q sic, vt dixi. Et idem in simili, vt ponitur in seruis. hoc modo tenet Gul. Pro hac opinione de hac stipulatione, qualiter per publicam personam quæratur. dicam in.l.non aliter.j. de adop.

h **Ius autem.** [h] ¶ Not. ex isto.§.&.l. sequen. quòd quis debeat suæ patrię si ne prouincię obedire; [i] vt dicit Cato: Pugna pro patria.& cuilibet de patria pmissa est defensio patrię suę tanquã ad se pertinens.

f ¶ Potest poni exemplum. Dic q sic, nisi in causa matrimoniĳ. gloss. est singula.in.c.tua nos.extra de spon. And.Barb.

g ¶ Quæratur Sempronio actio. Adde q si quis promittat sacerdoti in confessione restituere vsuras, vel aliud cuidã tertio; illi tertio acquiritur actio. facit quòd in simili not. Barto. in.l. si tibi.§. quidam.j. de pact. per Gui.de susa, in.l. cum clericis.C. de episcopis & clericis. Bene facit quòd not. Bald. in.l.rationes, ad fi. C.de probatio. & vide Ion.andrę.de instrumento. edit. §. nunc aliqua. in versicul. item pone &c.

h ¶ Ius autem. Ad illud, quòd hic tangitur, vide casum in.l.nemine.j.de religio. & vide gloss. ibi restringentem illum text. de quo Fulgo. hîc. Andrę. Barba.

POMATES.

i ¶ Obedire. Vide quid ex isto textu inferat Raphael cuma. cõsi.lxxxij.& Barba.consi.lvj.in j.col.in.j.vol. & cõsil.xliiij.in.viij.col. in.ij.vol. vide glos. in.l.ciues.C. de incolis.lib.x. & allegata per Bartol. in l. neq.§.j.ff. de testa.mili.

k ¶ Et forma.q. Sed quid si pater & patria inimul mandant licitũ, cui magis tenetur parere? videtur q patri: sed tex. videtur probare, quòd patrię. l. militem.C.de procura. fortè potest colligi solutio ex.l. postliminium.§. filius.ff.de capti. & postliminio.reuersis. Andræas Barbatia.

l ¶ An reipublicę. Cui debeat potius pareri, an patris an parẽtibus, adde q Baldus in.l.qui necessitati.C. de aduoca. diuer. iudic. dicit q aduocatus debet potius aduocare pro patria, q pro patre.p.l. post limiuium.§. filius. de capt. Tu adde tex.in.l.pe. in fine. Vbi no.j.de postu. per Specul.in titu. de aduoc.§.j.versi. quid si pater.& versi.sed nunquid clericus. & versicu. sed nunquid potest quis. Et adde quòd si ciuis derelinquat ciuitatem periclitãtem, perdit ius ciuitatis scđm Bald. per illum text. in.l.ij.C.de infa. expo. & de.q. hîc forma, vide hîc Ange.in.l.proxi.§.fi.

SVMMARIVM.

1 *Parentibusue, an patriæ sit parendum magis.*

Veluti. Opponitur, quòd religio erga deum consistit in sacris: ergo debuit poni sub iure diuino, siue publico: & tamen ponitur sub iure priuato, vt hîc vides. Sol. vt in gl. quæ incipit, sed nonne &c. Vltima opinio est per domi. Iacob. approbata, sed prima opinio videtur satis melior: quia si vere ius publicum consistit in sacris. vt.§.ius publicum. in.l. j.s.eodem.& ita ius priuatum potest in sacris consi- k stere: quia ius non prohibet. Et forma.q. [k] quam format hic Odofred. & Francis. Accur. videlicet, † cui l l sit parendum potius, an parenti, an reipublicę; [l] videlicet, aut pater committit illicitum contra rempublicam aut non, & aut sunt in pari necessitate aut non, & fortè ista necessitas parentum debet differri per iura, quę possunt pro illa parte allegari.

SVMMARIVM.

1 *Banniti nostri tẽporis, q non possunt de iure communi offendi impugne.*
2 *Bannitorum bonis potest dannum impugnè dari.*
3 *Vim inferre alicui quãdo liceat, & quãdo liceat se defendere.*
4 *Bannitus qui ex forma statuti potest offendi: si se defendendo occidit, punitur: & iterum est exbanniendus.*
5 *Filius & seruus non possunt percutere patrem, & dominum eum uerberantem.*

Omnis

a ¶ Defendere, & quando licita sit defensio, & quādo in rebus & in personis, adde bonam glos. in c. significasti. el. ij. de homi.

b POMATES. ¶ Nunquid de iure comm uni &c. vide aliqua per Pau. de cast. in l. raptores. C. de epis. & cler. plenè per Felin. in c. quæ in ecclesiarum. de constit. ij. colum. & sequen. Pau. de ca. in l. addictos. C. de episcop. audien. & aliquid per Felin. in ca. ad nostram. in ij. colum. de proba. & vide Cepol. consil. xl. columna fina. & consilio. l. Bart. cōsil. clxxxj. Barba. consilio. xlviij. volumine. ij. Adde etiam Bald. in l. cū mulier. ix. colum. ff. solu. ma. & in l. j. colū. antepenul. C. de hęre. institu. & vtrum vindicta sit licita, vide Nicolaum de lyra. matth. vij. in princip. & Barba. consi. xlvj. ij. volumine. & Præpositum ca. consuetudo. columna vlti. j. distin.

f ¶ Item dicitur hic. An liceat resistere officiali, vide Baldum in l. addictos. C. de episco. audien. & quod not. in l. prohibitum. C. de iure fis. libr. x. Andrę. Barba.

g ¶ Aduerte. Vide quę dixi in l. j. in fin. C. quorum ap. & est tex. & ibi doct. in l. quoniam iudices. C. de ap. Bene facit quod no. Bart. in l. vis eius. C. de probat. plenè per Pau. de leaza. in commento rubri. de restit. spo. in antiquis. & quod no. Bald. in l. sed eximēdi. §. item si qs. j. ne quis eum qui in ius voca. vi exi. & Ang. & Ful. in l. j. in prin. eo. titu. per Cy. in l. j. in fi. C. vnde vi. & ibi Bald. in iiij. col. & Angelum in l. iij. j. de his, qui sunt sui vel alie. iur.

SVMMARIVM.

1 *Iniuria omnis quæ fit à parente usque ad septimum gradū, non præsumitur animo iniuriandi.*

5 *Defensio qñ sit de iure gentium, & quando de iure naturali?*

Defendere se, qđ non liceat cōtra dormientē, uel mētecaptū.

Copula &, in dispositionibus legalibus, ponitur pro puncto orationis separatæ.

6 *Offensio quando sit licita pro defensione rerum? Et pro defensione alterius, quando liceat aliū offendere. nu. 7.*

8 *Filius uel seruus non tenetur in atrocioribus obedire patri, uel domino.*

9 *Defendere alium, quando quis teneatur?*

10 *Authoritas gloss. est maior, quam sit authoritas Dyn. & Iaco. but.*

11 *Defensio, quæ dicitur moderata?*

12 *Insultatus quando teneatur fugere, & se non defendere.*

VT vim. ¶ Quæritur hîc, an mihi
a liceat me defendere.[a] dici
tur qđ sic. & hoc est in quibusdā aĩliabus.
Sed lex vult ĩducere, quo iure. Dic qđ est
de iure gentium, sed in aĩalibus est de iure naturali. &
ideo cū tractatum sit. s. de iure gentium, nō cōtinuat
ab eo. Et rō est: qa illud est licitum, cuius cōtrarium
est illicitum. sed licitū est vt homo fraternizet cum
alio, & alius cum alio: ergo in contrariū est nefas. &
si cōtrarium nefas esset: ergo fas esset resistere. Pri-
mò no. quod quis ob tutelam sui corporis fecerit, iu
re fecisse videtur. ¶ Item not. quod defensio contra
iniuriam propulsandam, videtur inducta de iure gē-
1 tium scilicet quia licitum. ¶ Quod facit† ad. q. Nū-
b quid de iure communi[b] liceat nostros bānitos offen
c dere?[c] pro hoc facit: quia banniti nostri temporis ęq-
d parantur deportatis: vt est gloss.[d] in §. relegati. insti.
qui. mo. ius pa. po. sol. Sed ego video, quod deportati
nō perdunt ea, quę sunt iuris gentium: licet perdant
ea, quę sunt iuris ciuilis: vt. l. quædam infrà de pe. &
l. j. C. de hered. insti. Sed si hoc est: hic est eis reserua-
ta defensio: ergo est illicita defensio. In contrarium
videtur facere. l. iij. §. transfugas. infrà ad legem Cor.
de sica. vbi dicitur, quod ille, qui transtulit se ad ho-
stes, de iure communi potest occidi. Item quia indu
co aliter & extensius: vt dixi ibi in l. amissione. §. fin.
j. de capi. dimi. Quia nil aliud sunt banniti, nisi ho-
stes ciuitatis suę. & si nobis licet occidere transfu-
gas ad hostes: multo magis ipsos hostes. Sed ego di-
co, quod de iure communi non licet: quia sunt duæ
quæstiones: quia aliud est dicere nunquid bannitus
posit occidi. aliud est dicere: nunquid eoipso, qđ est
banitus lex posit inducere occisionem: & hęc non
est quęstio mea, sed prima. Et dico qđ nō ob. §. ille:
qa ibi est casus specialissimus propter maximū præ
iudicium, qđ infertur propter reuelationem secreto-
2 rū & similiū. Est† tamen verum, qđ alibi glo. voluit
dicere qđ in rebus eorū posit damnum impunè da-
e ri:[e] vt in gl. in x. col. de pāce tenē. c. j. §. si quis alium. ĩ
ti. de mili. vasal. gl. fi. Quę gl ad istā. q. est valde not.
quia gl. illa signanter posuit, qđ in bonis eorum dā-
num dari posit: non autē dixit in persona. ¶ Item
f dicitur hîc,[f] qđ vim vi licet repellere. Contra: quia
debet adhiberi cū moderamine, quòd culpa careat:
vt. l. scientiam. §. qui cum aliter. ad leg. aquiliam. & l.
j. C. vnde vi. Solu. glo. ego dico, quod existente iure
gentium ante, q̃ superueniret ius ciuile concedebat
ista defensio: superueniente iure ciuili, moderata est.
3 & bene. ¶ † Oppo. ad hanc legem: quia lex dicit,
quòd non licet alicui se defendere: imo debet, qđ sibi
infertur, ęquo animo tolerare: vt. l. qui restituere. j. de
rei vendica. & l. si quis iussus. j. ne vis fiat ei. vbi ab
executione facta per vim, non licet se defendere. So
lutio: interdum infertur violentia à priuato: inter-
dum à publica persona: vt est executor. Primo casu
loquitur hæc lex. Si à publica persona: tunc loquitur
g contraria. ¶ Sed ad hanc solu. aduerte:[g] quia gloss.
alibi valde bene distinguit in l. non videtur. §. quod
iussu infrà de regu. iur. Dyn. in c. quod quis. in eodē
titu. in vj. de quo vide & ibi per eos. & recita hîc il-
lam distinctionem: quia non addo aliquid. ¶ Item
oppo. & videtur quod hæc solu. non posit stare:
quia videtur etiam quod à priuato illata iniuria nō
posset repelli: vt. l. extat infrà quod me. cau. & l. iiij.
infrà ad leg. aquil. Solue, & nota: quia aut infertur
vis à priuato licitè, aut illicitè. si licitè: & tunc dico
non quod liceat vim inferre. & ita loquitur contraria.
Si vero infertur illicitè: & tūc licet defendere: vt hic,
h & l. j. C. vnde vi. ¶ Quæ solu.[h] determinat, quod† si
4 aliquis offendat bannitum, quem licet ex forma sta
tuti offendere, quod si bannitus ad sui defensionem
occidit ipsum: nunquid bannitus debet puniri? & di-
i cit ista solu. quod sic:[i] quia vbi est iusta offensio: ibi
reprobata est defensio: vt in hac solutione. & sic est
in proposito. ¶ Ex quo dico, quod est iterum exbā
niendus. Vel si capitur, iterum puniendus. quod vo
luit sentire glo. in l. j. C. quando li. sine iudi. & ibi glo.
k licet non multum clare. ¶ Ad hoc facit,[k] si quærit:
si filius verberaret patrem: vel seruus dominum: qui
eum percuteret. Ex hac eadem solu. possumus dice-
re. quod non licet filio, vel seruo recalcitrare in pa-
trem, vel in dominum se defendendo: cum pater
posit licitè offendere filium: vel dominus seruum:
vt in l. ij. iij. & iiij. C. de patria potesta. & de emend.
ser. & propin. per totum. Ad qđ etiā facit: qa licet li-
cita sit ista talis offensio adeo, quòd defendi non pos
sit: quia fit per patrem & dominum. Quod not. glo.
in l. vestem. de iniur. & ibi glo. sentit, quòd omnis in-
iuria quæ fit à parēte vsq; ad septimum gradum, nō
præsumitur animo inferendi iniuriam: ergo non po
test dici, nisi licita. Ad hoc posset induci glo. in l. j. j.
de sica. in quadā solu. ibi posita: quā no. ¶ Sed tu op.
de eo. ti. de parri. ff. & C. vbi sunt personæ ita coniun
ctę, vt pater & filius: & tamen ibi non cessat pœna
illius ti. imo atrociori pœna puniuntur. Solu. verum
est in criminalib⁹ atrocissimis: qa cessat illa præsum
ptio: in alijs nō cessat pręsumptio: vt glos. pe. leg. no-
stre & similes. Et facit pro quæstio. prima, nunquid
liceat offendere exbannitum impune. ¶ Opponi-
5 tur: dicitur hîc† quod iure gentium hoc venit. Imo iu
re naturali: vt. l. j. §. cum arietes. j. si quadru. pau. fe. di.
Gloss. videtur voluisse soluere, licet succinctè: & nō
clarè. quod aut loquimur de vi iniuriosa: & ista est,
quam licet iure gentium propulsare per aliam vim:
vt hac lege. Aut loquimur de vi nō iniuriosa: & tūc
illam talem vim posset propulsare, cōpetit enim iure
naturę. & sic loquitur. d. l. j. §. cum arietes. In contra-
riū alleg. quasi velit dicere, quod animal, quod sen-
su careat, vt aries, & similes, non dicitur iniuriam
facere vel recipere: quia non habet animum, ex quo
animo causatur iniuria. l. j. in princip. si quadru. pau.
fec. di. Quam solu. no. quia per eam videtur restrin-
gi effectus huius leg. Quia & si licet per hanc leg. p-
pulsare iniuriam & vim, & iniuriosum factum per
illum qui non habet animum: ergo sequitur qđ si ab
eo, qui est mentecaptus, vel ab eo, qui dormit infera
l tur vis: nos non possumus nos defendere:[l] vt erat
quidam pisanus qui se armabat de nocte, & ibat per
ciuitatem cantando: & ideo gloss. quantum ad istū
minus strictè pertransiuit. Et ideo dico, quod si quæ
ramus, nunquid etiam vim iniuriosam licet repelle-
re & defendere, quod sic. & hoc sentit hîc tex. con-
iungendo vim & iniuriā copulatiuæ: qa vim hebet

c ¶ Bannitos offendere. An liceat bānitos offendere, vide Bald. in l. j. in xj. columna. C. de hæredi. institu. Adde post dominū Iaso. an valeat statutum, quod bannitus posit impunè offendi, Angel. consilio. cclxxvij. Bald. consi. cix. v. libro Bartol. consilio. lxxj. & an statutum permittens offendere, videatur permittere occidere: vide Bald. allegato consilio. & Pau. de castro consilio. clxxiij.

d ¶ Vt est gloss. Et illam gloss. non teneas: quia non est vera. vide Ioan. andrę. in titu. de cess. act. vbi eam reprehendit. An. Barba.

e ¶ Damnum impunè dari. Potest dari damnum in bonis bannitorū. Adde qđ not. glo. in simili in c. ij. de mili. vasal. qui con tu. est. in verb. deprędare. & ibi vide Baldum, qui ibi subdit, quod valet etiam statutū dās licentiam prædandi. Vide quæ dixi in l. ij. de req. reis. & quod not. Ange. in l. in suis. de lib. & postu. & Bal. in l. omnes. C. si contra ius vel vti. pu. & Bar. in trac. qui sint rebelles. in ver. rebellando. Et est verū ipsis viuis, nō aūt mortuis, scdm Sali. in l. qui sepulcrha. C. de sepul. vio. & tex. in l. diuus. de bo. dāna.

h ¶ Quę solu. Vide. Bald. hîc, & tenementi contrarium, videlicet quod nō posset puniri, nisi fortè hoc fecisset propter vtilitatē publicam, sed si ppter odium nō. Vide tu hic Raph. hoc sequentem & respon. ad. l. j. j. de his, qui mortē sibi consci. quia ibi nō cōstabat de delicto. And. Bar.

i ¶ Quod sic. Et sic videtur, quod valeat statutum, qđ non liceat bannito se defendere. Cōtrarium tenuit Barto. in l. cum mulier viri lenocinio. infrà solu. matri. latius Bartolus in l. facultas. C. de iure fisci. libr. x. per Baldum in l. omnes. C. si contra ius vel vtilita. Adde quod Pau. de castro dicit consilio. cxciij. quod non solum licet occidere bannitum, sed affines & amicos pro eo se defensioni opponentes. & vide Bald. consi. cv. j. lib.

k ¶ Ad hoc facit. Et no. vnum quod si est iniuria illata filio, potest pater illam vindicare: licet hic Cynus ponat duas opiniones. Inno. in c. si vero. de sen. excommu. vide elegantē casum in l. j. §. itē diuus. j. de sica. qd est nota. dignum scdm Angelū. & adde Hostien. c. finali extra de consuetudi. & Io. an. in Specu. de constitu. in additio. And. Barba.

l ¶ Defendere. An possumus nos defendere aduersus mentecaptos,

vel dormientes nobis vim inferentes per Bald.in repetitione.l.j.in antepe. colum.C.vnde vi.

a ¶Vim inferre.Adde Bald.in.l.raptores.C.de epiſ.& cleri.& in.l.j.C.vnde vi.& habes per Gul.de ſuza.in.d.l.raptores.& Flo.de ſancto Pe.in.l.ſcientiam.j.ad leg.aquil.Ex oppoſito adde,quod ſpurius poteſt defendere patrem ſcd̄m Bald. in.l.cum acutiſſimi.C.de fideicom miſſ.vide Moder. in ca.ſuſcepimus. de homi.Adde an ſpurius poſsit defendere patrem, Bald.cōſi.viij.

b ¶Facta ſibi.Item adde Innocen.in ca.ſi verò.de ſen.excō.el.j.per Bar. in.l.ſi quis in ſeruitute.in fi.ff.de fur.& caſum in cap.dilecto.de ſen.excō. in.vj.&.xxiiij.qō. iij.c.non inferēda. & ibi no.& no.ī.c. q̄pto de ſen.excō.

¶Obedire parentibus.Vide qualiter filij,vel ſerui teneantur parere patri, vel domino. Adde,quæ dixi in d.l.liber homo.ad leg.aquil.

¶Omnino defendere.Adde Bar.& quod ibi dixi in.d. l.metum.§.ſed licet.Item fallit in filio contra patrem l.vtrum.j.de parricidijs.

e ¶Nō tenetur.Et adde Bart.in.l.j.p illum tex.§.ſed ſi in eo.ad Sylla.

POMATES.

f ¶Cuius authoritas eſt maior.de authoritate gloſſ.vltra hic allegata p docto.adde Barbatium conſilio.x.in ij.volu.vide Alex. conſil.lvj.in vltimo dubio.ad fi.in j.volu.Raph.Cuma.conſi.iiij.& cōſil.xliiij.in.ij.colū.& conſilio.xlv.& Oldra.conſilio.xlix.Alexan.conſil. xcix.colū.iij.volu. iiij.&.lj.colum.ij. eo.vol.& conſi.lv. xj.col.eo.volu.& Præpoſitum.ca. domino ſancto.in principio quīquageſima diſtinctione.& in.c.in canonicis.in principio.xix.diſtinct.Et tex. in.§.item pretium.ibi validioribus.inſtituta de empti.& vendi.Abb.conſilio.lxxxv.in primo volu.Feli.in.c.j.xx.colum.de conſtitu.vbi dicit,qđ vbi non eſt lex,ſufficit allegare dicta doctorum.Feli.in.c.fin.vij.colū.de conſtitu.Cepol.conſil.lxxij.in.iij.colum. Barba.conſilio primo.in.xij.col. vbi pulchrè de authoritate gloſſæ.& conſilio.xx.in.iij.colū.in primo volu. Felinus in.c.primo.de re iudicata.in.j.colum.& ſequen.Barba.conſil.iij.in xx.colum.in.ij.volu.& aliquid conſil.ix.eo.volu.colum.viij.&.ix.&.xiij. & conſilio.xix.viij.colum.& in conſilio.xxiij.in.ij.colum.& cōſi.xxxv.in xxiiij.col.& cōſi.lij.iij.col.& ſeq.& cōſ.lvij.in.xvj.col.& vide Prepoſitū.c. conſuetudo.in.j.col.j.diſtin.&.c.reſponſa prudentum.in.j.colū.ij.diſtinc. Panor.in.c.cum veniſſent.in.j.columna.ad fin.de iudi.& in.c.prudentiam. de officio delega.in.iij.notabili.Imola conſilio.lxxviij.in.ij.columna.& cōſilio.cxl.&.lv.incipiente,perſpectis.in.xj.columna.in.iiij.volumine.Vide etiam Ferrarium in cautelis ſuis vltra Cepol.in cautela.xvij.vbi infinitas doctorum ſententias pro gloſſ.authoritate conglomerat Iacob.butriga.in l.j.C.qui pro ſua iuriſdi.Panormi. in capi.edoceri.in ij.columna.de reſcrip.Pau.de caſt. conſilio.clxx.inci. cum tempore contractus.Sali.in.l.j. C.de pact.Bald.in c.contngit.in.vj. col.de do.& cōtu. Fran.de curte conſi.xlij.inci.qa inqt. Bal.in.vj.col.& in conſi.cxlij.incip. antiqſsima.& notabiliſſ.in.v.volu.

POMATES.

g ¶Quomodo verſatur.Adde,an excedens moderamē puniatur tunc pœna à lege ſtatuta ī totum,vel tantum de exceſſu: vide Alex.conſil.cxl.in vlti.colum.in.ij.volu.&.xiiij.in fin.in iij.vol.Cepol.cōſi. j.in.iij.colū.in fine. vide multa p Fed. in.c.dilecti filij.in vij.colum.& ſeq. de exce.Cepo.cōſi.xxix.in pe.col.

h ¶Vnde vi.& ibi videtur tenere contra Barto.ſed cum Barto.hic concordat Bald.in.c.j. in princip.de pace tenen.allega.Cyn. in addit.in.l.ſi ex plagis.& in.l.ſcientiā.ad leg.aquil.& d.Anto.in.c.olim. el.j.de reſtituē.ſpolia.in penul.colū. p Moder.ī.c.ſuſcepimus.de homi.

* Aduerte quod allegantes Bartolū hîc in hac lege,vt vim.ſibi contrarium cum dixerit in.l.j.C.vnde vi. perſona vilis inſultata habens facultatem fugiendi,& non aufugiat,& ſe defendendo occidat inſultorem,qđ non debeat puniri:& tamen hic contrarium teneat:tales non bene intellexerunt Barto.eo,quia in hac.l.vt vim. ſe refert ad no.per eum.in.d.l.j.Vel melius dic,quod in hac leg.diſtinguit in illo,qui timet verecundiam,vt ille non puniatur.Ita intelligitur in.d. l.j.Si autem non timet,procedat quod dixi in hac.l.vt vim.Præterea in hac l.vt vim.non loquitur de perſona vili.Panormi.ita ſenſit in.c.olim.el.j.de reſti.ſpo.Sed opi.illam,quod indiſtinctè non teneatur fugere,tenet.d.Iaſ. in.d.l.vt vim.quam probat multis authoritatibus,& bene.Adde qn̄ aliqd dicatur fieri cū moderamine inculpatę tutelę,& an qs teneatur fugere,& qualiter teſtes debeāt deponere,qđ aliter occidēs euadere nō poterat,vide pulchrè Bal.cōſi.ccxj.iiij.lib.Et qn̄ aliqs excedit modū in vindicādo,qualiter debeat puniri,vide Pau.de caſtro conſilio.cxcij.cum duobus ſequen.

propulſare ſine iniuria.Dic ad contrarium,quod ꝓpulſare vim etiam iniurioſam,vel non eſt de iure naturali,vt.d.l.j.§.cum arietes.ſed propulſare cum moderamine inculpatę tutelę,eſt de iure gentium,& ſolum gentes humanæ vtuntur.¶Item ſi quæramus an iure naturæ poſsit reſiſtentia fieri?dico quod ſic, vt.d.§.cum arietes.ſed quod illud diſcernatur illo iure naturali,quod quidem conuenit animalibus brutis:abſit à ſeculo,quod hæc animalia bruta diſcernant.Sed tu dicis,quod hic text.videtur facere in oppoſitum:quia copulatiua coniunctio requirit vtrū verum:vt.l.ſi hæredi plures infrà de conditi.inſtitu. Solu.in diſpoſitionibus legalibus,illa talis copulatiua,ponitur pro puncto orationis ſeparatæ:vt.l.j.infrà de his qui notan.infa.& ibi de hac materia dicemus:quia eſt longa materia.Ita dico eſſe in propoſito,quod & vim repellere licet,& iniuriam,ad quod adde,quod not.gloſſ.in.c.j.de homi.in cle.¶Quæ-
6 rit gloſſ.†video quod licet me defendere ad tuitionē corporis:ſed an etiam ad tuitionem rerum? videtur dicere quod ſic.Cui videtur concordare,quod habes in.l.iij.§.cum igitur.infrà de vi & vi arma.&.l.cum fundum.eodem titu.quia nedum permittitur reſiſtētia,vt vim repellam:verumetiam violentia ex interuallo?vt ibi not.&.l.j.§.vim.eodem titu.Quæ violētia circa rem poteſt multipliciter committi:quia interdum committitur violentia turbatiua:& contra illam licet reſiſtere,vt.l.ſi ſeruus.in fin.j.de acquirē.re.do.Interdum committitur violentia ablatiua:& tunc dic,vt.l.furem infrà de ſicca.&.l.iiij.ad leg.aql. Interdum fit violentia ędificando,vel huiuſmodi:& tunc licet reſiſtere mea authoritate,vt nota.in.l. quemadmodum.j.ad leg.aquiliam.&.l.ſi alius.§.j. infrà quod vi aut clam.&.l.de pupillo.§.meminiſſe.
7 infrà de oper.noui nunciatione.¶Querit gloſſ.†qd de offenſis alterius:nunquid liceat ob defenſionem alterius vim inferre.[a]dicit gloſſ.quod eſt conſiderāda affectio.Quæ ſo.videtur valde determinatè poſita quia videtur quod offenſio facta eſt conſanguineis: vel ſimilibus:quia quando fit iniuria vni conſanguineo,videtur facta alteri:vt.l.lex Cornelia.j.de iniurijs.Ad quod facit.l.j.ij.&.iij.j.de lib.cauſa.Et hoc eſt quod gloſſ.alibi ſentire voluit,in.l.vnica.C.de rapto.virgi.quam not.ibi loquitur in cognato.Potuit enim gloſſ.moueri hac conſideratione:quia text.dicit ob tutelam ſui corporis,ſed dum fit iniuria filio, fit patri.l.j.j.de iniu.Item ſi fiat vxori,videtur facta viro:vt ea.l.ergo facit ad tutelam ſui corporis defendendo vxorem.Item ſi fit conſanguineis videtur fa-
b cta ſibi:[b]vt.d.l.lex Cornelia.ergo ad ſuum corpus. ¶Ego teneo,quod etiam in alijs extraneis:quia determinatum eſt lege,quod licet ꝓ tutela rerum ſuarum:ergo multo fortius pro corpore tuendo:vt.l. ſancimus.in fin.C.de ſacr.ſanc.eccle.Item video,qđ ad tutelam rerum ſuarum poteſt conuocare vicinos: vt.l.iij.&.l.cum fundum.de vi & vi arma.j.Et quod hic dicitur ſui corporis.ſubaudi maximè.Et rationes,quæ me mouent ſupra dictę,ſunt euidentes:vt ſ.dixi.Cui quæſtioni adde,qđ no.in.c.j.extra de ho. in cle.Ad qđ poſſet etiā īduci.l.Gracch⁹.C.de adul. Niſi tu reſpondeas,qđ ibi loquitur in filijs:tn̄ nihil
8 valet:qa†in atrocioribus non tenentur filij,vel ſer-
c ui obedire parentibus,[c]vel dominis.l.liber homo. ad leg.aquil.Sed poteſt euadi illa lex:quia.q.noſtra quærit quādo ſine aliquo mandato poſſet fieri:ſed ibi loquitur cum mandato.Et propter hāc diuerſitatem iſta gloſſ.non attentauit dicere:& ideo eſt cōſilium,vt facias tibi mandare ab illo propter opi.euitandas,& hoc quādo es in practica.& hāc opi.ſequitᵉ Pe.& Iaco.in.l.j.C.vnde vi,& Guli.hic:licet non eo
9 dē modo:qa leges,quas allegauit,nō allegat.¶†Sed quæro nunqd cogatur defendere.q̄ queſtio ſatis differt à prima.& iſta.q.mouetur per glo.in.l.culpa caret.de re.iudi.& Dy.in.l.j.§.j.j.ad Sylla.& in.c.nō eſt ſine culpa.extra de reg.iur.in.vj.& videtur velle,qđ in quibuſdam magis coniunctis teneatur omnino
d defendere,[d]nedum quod poſſet.Nititur firmare hāc opi.argumento ſatis pulchro,quo vtebatur Iac.but. quia vbicūq; quis teneᵗ aliquid gratis facere,& pro id faciendo accipit pecuniam:videtur turpiter accipere,& tenetur:vt not.in.l.idem & ſi.de condi.ob tur.cau.Sed alia lex dicit,quòd pro defenſione alicuius alterius licet accipere pecuniam:ergo non turpiter facere videtur,vt.l.metum.§.ſed licet.j.qđ metus cau.& ſic quia non tenetur facere,non turpi-
e ter accepit,& ſic non tenetur.[e]Iſta opi.videtur mulcere aures audientium,ſed dico quòd eſt gl.quæ hoc ad literam dicit.& eaſdem leges allegat,& eius arg.
10 facit in.c.quantæ.extra de ſen.excō.Cuius†autho-
f ritas eſt maior,[f]q̄ ipſorum opi.& facit extra de ſenten.excom.c.dilecto.lib.vj.& in hoc canoniſtę loquū-
11 tur magis latè.¶†Quæro quomodo verſatur[g]aliqd
g cum moderamine?circa quod gloſſ.in.l.j.C.vnde vi. & Moderni ibidem,& vbiq; videntur velle,quòd vbi aliter pertranſire non poſſet &c.Et primò gloſſ. dicunt,quod moderamen eſt,vt qualis eſt offenſio, talē faciat defeſionem.Sed veritas eſt iſta,qđ poſſet eſſe pugillus tuus peior cum pugno:& peius facere, q̄ alius cum enſe,vt fuit quidam Piſanus.Et ideo dico quod veritas eſt iſta:qa tunc dicitur moderata defenſio,quando aliter nō poteſt euadi.& ſic ęqualis defenſio:cū nō poteſt euadi,quin tu recipias offenſionem.Item ad maiorem cautelam debes clamare: ſuccurrite,vel occurrite:vt docet gloſſ.in.l.iiij.j.ad le.
* aquil.& ī.l.furem nocturnum.j.de ſica.Item no.†qd
12 ſi tu poteras fugere & nō fugis?dico qđ ſi tu es Peruſin⁹,qui times verecūdiā:dico qđ optimè potes vſq; ad actū occiſionis:qa eſt magna offenſa,& eſt verecūdia.ſed in illo,q nō timet verecundiā,vt eſt florētinus,in quo non eſt verecundia,dico qđ ſi nō fugit (qđ tardè euenit)punitur.& hāc opi.ponit Cy.in.l.j. C.vnde vi.& vide qđ ibi no.in.l.j.j.vnde vi.[h]Bar.

SVMMARIVM.

1 *Res ſi venditur cum pacto,quod non exeat de manu emptoris:locando rem,non receditur à pacto.*

MAnumiſſiones. Gloſſ.ſuper hoc verbo,vult dicere,hoc ius non diſponit: vt detur libertas:qa eā habet de iure naturali:ſed vt libertas detegatur,& vt remoueaᵗ illa offuſcatio,& iō gl.exponit diſpoſitionē.i.libertatē &c. ¶Et no.tex.q dicit qđ manumiſsio eſt datio libertatis,qūo hoc ꝓcedit.Aut ego manumiſſor do ſeruo

libertatem

POMATES. ¶ Et non ob. Vide Imo. consil. lxvj. in ij. dubio. versi. item inducit ad quæstionem. Vide etiam Barba. consi. lj. xxvj. columna in primo volumine.

b ¶ Manumissiones. ne exeat. Not. hic de pacto, quod non exeat manus tuas, quid oporteat, bene facit. l. sed eximendi. infrà ne quis eum, qui in ius voca. est vi exi. in princip. Sed hic ad de Bald. in. l. fi. C. de rebus alie. non alie. & in. l. ij. in fin. C. de fideicom. Ad de post dñm & cõpatriotam meum. qd non solum per illa verba reliquo filium in custodia matris suę, mater est data tutrix: sed nec etiam si dicat relinquo vxorem meam dominam, & administratricem filio meo: vt voluit Bald. consulendo super testamento cuiusdã Principis, eius cõsilio. cccxxix. iij. libro. Inquantum etiam ponit, quod manus exponatur pro dominio. Adde quòd pulchrè voluit Bald. consi. cccxxxiij. j. libro quòd si testator nullo alio instituto hærede dicat, pono omnia bona mea in manib⁹ Titij. qd ꝓpter hoc cẽset heres istitut⁹ Titi⁹. quo verò ad locationes Prælatorum, si fiant ad nouennium cum pacto de renouando: an valeant, vide Bald. consi. cccxxxij. iij. libr. & ibi quid si Prelatus locauit ad centum annos, an valeat in nouem. & per Bartol. consi. clviij. Vbi etiam stante statuto, qd rector ecclę non possit locare vltra quinqueniũ. & casu aliquo venerit ad compromissum, & arbiter laudauit, qd locauerunt pro sex annis, an saltem valeat in. v. iquantũ etiã in fin. ponit, quis sit colonus. qs ascriptitius. vide an nepotes nati ex filijs ascriptitijs, sint ascriptitij. Roma. consil. cclv. & ad q. Bartol. hic vide Mari. soci. in. c. j. in iiij. notabi. de libel. oblati.

libertatẽ meam: & hoc est falsum: quia remanerem seruus. aut alienã: & tũc peius: quia nemo dat, qd nõ habet. Gloss. timore huius cõtrarij, dicit datio. i. detectio. In hac opin. videtur fuisse Guar. Guli. remouet opi. glo. & dicit quod iste tex. stat propriè, scilicet datio: quia do meam libertatem. arg. l. legatis. §. ornatricibus. de leg. iij. vbi per vigilationem exercitium augetur, non minuitur. Et non ob.[a] qd glo. dicit: aliquando damus, quod non est nostrum: vt in creditore, quando creditor de voluntate debitoris dat: vt. j. fami. ercisc. l. rem pignori. Item dicitur hic, quod erat vnum genus hominum: & postea dicit tria genera. cuius contrarium dicit hic tex. quia non sunt quatuor. Sol. dic quod illud vnum genus computatur in numero istorum trium, quod valet ad. q. s. commodaui tibi duos equos: postea dixi volo facere ita, quod tu habeas tres equos à me. & ita factũ est. Quæro quot possis petere. & videtur quod. v. quia duo & tria sunt quinq;. In contrarium videtur qd tres tantum: quia primi duo sunt de numero trium: vt no. in. l. iij. de iscondi. institu. ¶ †Item inducit ad. q. b vendo tibi rem hoc pacto, ne exeat[b] de manu tua. tu locasti alteri: vtrum videatur recedi à pacto: & videtur hic tex. quod sic. In contrarium est veritas: quia locatio non mutat dominium: vt. j. locati. l. non solet. facit. j. de lega. iij. l. codicillis. §. instituto. & vide vt ibi. Et hoc potest induci ad similia, quæ possunt formari, & argumentari.

SVMMARIVM.

1 Dictio ex, denotat principium temporis.
2 Bella, quæ oriuntur iure gentium.
3 Bella licita quæ sint.
4 Diuisio prouinciarũ, & dominorũ, quod sit de iure gẽtiũ.
5 Dñium utile, quod sit introductum de iure ciuili.
6 Dominium, an transferatur per sententiam?
7 Collegia regulariter sunt illicita.
Construere domos & terras, licitum est.
8 Emptio & uenditio, quod sint de iure gentium.
9 Obligationes, quo iure sunt institutæ?
10 Ius gentium habet duas partes.
11 Obligatio naturalis quotuplex sit: & an omnis actio sit naturalis?
12 Ciuilis obligatio duplex.
13 Actiones sunt de iure ciuili.
14 Obligationes de iure ciuili quæ sint.
15 Obligationes ex maleficijs, quod sint de iure gẽtium.
16 Obligatio descendens ex quasi maleficio, est de iure ciui.
17 Obligatio ex quasi contractu est de iure ciuili.
18 Ciuilis obligationum fit in contractibus iuris gentium?
19 Exceptio quod sit de iure gentium.
20 Obligatio ex contractu dotis est de iure gẽtium.
21 Seruitutes sunt de iure ciuili.

Ex hoc iure. Tex. est clarus. 1 Dictio †ex, principiũ tẽporis denotat: vt. l. ij. §. dies de lib. agno. & l. j. §. de itinere actuq; priua. põt valere ad dationẽ termini dati p iudicẽ. de quo p Ia. de Are. i. d. §. dies. Aliqñ adijcit loco: & tũc cui⁹ naturę sit, dic vt i. d. l. j. §. j. habetis ergo no. qdã iuncta de iure ciuili. ¶ †Op. dr hic, qd bella sunt iducta de iure 2 gẽtiũ. Cõtra, bella sunt iniqua: vt i auth. de armis. in pri. & l. j. i pri. C. de cadu. tol. Sed iniquitas nõ debet oriri de iure: vt. l. meminerit. C. vnde vi. ergo &c. vide gl. subaudi bella. s. licita. & ita tollit cõtrariũ, qd est verũ secũ Ia. qd bella illicita nõ oriũtur ex iure s. dispositiuè sed occasionaliter sic. Nam eo ipso, qd

c ¶ Ex hoc iure bella licita. Bellum est licitum, quod indicit Princeps. Quid autem de duello, vide latè p Bal. in. c. j. aliàs est in. c. ij. de pace tenẽ. & ibi de eo, qui moritur in pugna: an moriatur seruus pœnæ: & dicit quod nõ. nec suum testamentum rumpitur: secus si capiatur & seruetur. Et ibi not. per eum, quid de pugna. & in eo. c. j. aliàs est. ij. si rusticus. & de duello, vide tex. & quod ibi Bart. in. l. qua actione. §. si quis in colluctatione infrà ad leg. aqui. plenè p Bald. & Imol. in. l. cum filius. §. fi. de leg. ij. per Mod. in rubri. de cle. pugnã. in duello. & in. c. j. & fi. eo. tit. & Bald. in. l. is penes. C. de po. & hic in. viij. q. per Gul. & Bartol. in. l. Imperator. la ij. j. de stat. homi. & de bello licito per Ang. in disp. renouata guerra. i principi. & quærit Bald. in. l. fin. in fin. C. de proba. quid si probatio in causa capitali committiẽ pugnæ, vtrum cõuictus per pugnã, debeat mori. Vltra quę addo tex. in. c. ij. de purg. vulga. quem text. allega. in. l. libertorũ C. de testi. Et quid possim facere in eum, quem vici in duello, vide Baldum in. l. j. C. de dediti. liberta. & quando duellum sit licitum, ibi vide.

fuit distinctum meũ à tuo, fuit data materia belli[c] occasionaliter. Et ita debet intelligi secũ eũ. ¶ Quęro, † que sunt bella licita: [c]gl. ponit duo ex. pla. Pe. & 3 vltramõ. duo alia. Dicit gl. bella licita sunt, q. Prĩceps vel popul⁹ Ro. inducit vt i. l. hostes. & ibi gl. j. de capti. & idem dicit Guli. de cug. in alio populo per quem respublica gubernatur: Imo plus dicit ipse, quod bellum est licitum à maiore in suos subditos. per. c. domino guerram. in titulo hic finitur lex con. & incipi. consti. collatio. x. Certè domini dictũ suũ videtur contra tex. C. vt vsus armorum inscio principe & c. libr. xj. & ibi gloss. not. Quare putarem dicendum, quòd etiam à maiore in subditos bellum non d est licitum: nisi cũ licentia Principis[d] vt ibi. & hoc itelligo quantum ad offensionem: sed ad defensionẽ bellum esset licitum: vt. l. vt vim. s. eo. quod intelligit pet. fore verum, nisi possit haberi copia principis: alś etiam ad offẽsionem bellum permittetur in subditos rebelles. allegat ipse. l. ait prætor. §. si debitorem. j. quæ in frau. credi. Ad idem. l. iij. in principi. infrà ad. l. aquiliam. ponit gloss. Aliud exemplum per. l. vt vim. s. eo. addit Pet. duo exempla vnum quãdo bellum fit authoritate legis: vt. C. quando li. se sine iudi. l. j. & addit aliud de. l. ait pretor. §. si debitorem. Sed certe domini primum exemplum non videtur bonum: quia si ibi fit authoritate legis: ergo fit de iure ciuili non gentium. vt. l. ius ciuile infrà eod. Item secundũ exemplum potest includi sub secundo exẽplo gl. quare tenet glo. ¶ Op. dicitur hic discretę. i. separatæ sunt gentes. Cõtra. j. de assesso. l. si eadem. vbi Princeps diuidit prouincias: ergo est de iure ciuili.
4 Solutio, dicatis † quod diuisio prouinciarum est de iure gentium vt hic. Nec obst. contrarium. nam licet Princeps diuidat, non sequitur, quod sint de iure ciuili. Nam si contraheret Princeps: non tamen sequitur, quòd contractus ille esset de iure ciuili: sed de iure gentium: ita si diuidit. Et sicut princeps potest diuidere prouincias: ita et vnire: vt i auth. vt iu. sine quoquo suffra. §. illud tamen. & §. sequenti collatio. ij. Sic & Papa vnit Ecclesias, vt not. in ca. j. extra ne sede vacante. & ad quod valeat. vide qd no. in. l. j. C. e de Metropoli. Beryto. li. xj. ¶ Vlterius[e] oppo. dicitur hic, regna condita. Contra: imo videtur qd hoc sit de iure ciuili: vt. l. ij. §. post originem. j. titulo. j. Solut. dic, quod ibi loquitur de magistratibus iure ciuili introductis: secus in regnis: quia regna propter impunitam licentiam delinquendi condita fuerunt, & Princeps constitutus: vt ibi patet. ¶ Oppo. dicitur hic dominia distincta. Contra: imo videtur qd sit de iure naturali, vel diuino: vnde opp. de. l. j. j. de fur. ibi, quod iure naturali & c. insti. de obli. quæ ex delicto. in princip. Glo. dat duas solu. Prima, quòd etiam ante illas leges, & ante illam authoritatem, furtum nõ facies: erat ius gentium, secundùm quod dominia rerum erant distincta. & hæc est vera solu. tamen quidem dicunt, quod ante ius gentium dominia. erãt in communi, & erãt vnita: sed postea per ius gentium distincta fuerunt. Et ista est opi. falf sa, † quia si dominia fuissent i communi antè ius gentium, non potuisset committi furtum. qa nemo pręsumitur. & c. vt i. l. merito. j. pro socio. & sic furtum 5 non committitur. ¶ Aliam sol. † dedit gl. quod hic sunt distincta dominia directa, ab vtilibus, & sic glo. concludit, quod vtile dominium fuit introductum de iure gen. Ia. de ra. reprehendit glo. per. l. superficiario. j. de rei vendicatione. Pet. tenet glossam per istam rationem: locatio est de iure gentium: vt hic & tamen per locationem ad non modicum tempus trãsferẽ dñiũ vtile: vt isti. de loca. §. adeo. Patet de Alexan. consi. xx. in ij. colum. Feli. in. c. quę in ecclesiarum. xviij. col. de consti.

d ¶ Licentia principis. An sine licentia principis liceat alicui indicere bellum, & quãdo sit licitum indicere bellum. vide per Innoc. in ca. quod super his. de voto. & in ca. sicut. de iureiurã. & quod ipse singulariter dicit. in c. quod sup his de restitu. spo. quod retuli post Bart. & ibi Imola i. l. de pupillo. §. Sextus Pe dius. de oper. no. nũ. Adde qs possit indicere bellum. Oldra. cõsi. lxx. & an duellum sit licitum, Bald. consilio. xxviij. j. libro & ccx. eod. libro. & quis possit de iure bellum indicere, & qualiter sit fienda distributio acquisitorũ in bello, & per quem. & multa de bello vide per Calder. cõsi. j. de treu. & pace.

POMATES.
e ¶ Vlteri⁹ oppono. Declara dicta per Bartolum & gloss. in hoc: vt per Paulum de castro in. l. iij. ff. de testa. & vide Alexan.

f ¶ Est falsa. Vide q no. Imo. in. l. j. in prin. in. iiij. & vj. colum. de acquiren. pos. per Ang. in repe. l. si quis vi. §. differentia. in. xij. col. cum seq. eodem tit.

ergo, quod de iure gẽtium est introductum vtile dominium. Dominus meus solebat tenere opini. Iac. & dicebat, quod vtile dominium erat introductũ de iure ciuili: vt probat tex. in l. j. in fi. ff. si ager vecti. vel emphy. pe. ibi placuit &c. ¶ Ad contrarium potest responderi, qđ non obstat. §. adeò. quia ibi loquitur de contractu emphyteotico, q est merè de iure ciuili: vt statim videbitis. ¶ Vlterius oppon. & videtur, quòd dominia fuerunt introducta de iure ciuili. Nã testamentum est de iure ciuili: vt. l. testamenti factio infrà de testa. & tamen dominium acquiritur[a] ex eo, vt. l. à titio infrà de fur. Item sententia est de iure ciuili: vt probatur in l. ij. §. post originem. ff. titu. j. & not. institu. de obliga. in princip. Et tamen per sentẽtiã transfertur dominium: vt. l. sunt & aliæ. ff. de publi. Item per arrogationem: vt insti. de acquir. per arro. Item per monachationem[b]: vt in auth. ingressi. C. de sac. san. eccle. Et omnia ista sunt de iure ciuili, & nõ gentium. Dicit glo. quòd de iure gentium sunt introducta: vt hîc & de iure ciuili: vt. l. contraria. Vel melius scđm docto. potest dici dominia introducta de iure gentium: vt hic. tamen modi acquirendi dominia, sunt introducti de iure ciuili, vt in contrario.

6 ¶ †Aduerte tamen[c] ad vnũ: vt gloss. dicit, quod per sententiam trãsfertur dominium[d]: quod intellige cum traditione secuta. Idem not. in l. j. & l. sunt & aliæ. ff. de publi. de offi. iudi. §. fi. ad idem in l. Pomponius. §. si iussu. ff. de acquiren. pos. Glo. nota. contrarium in l. exceptio. ff. de excep. rei iudic. Dyn. tenet primam. Idem tenet Gul. in l. statuliberi à cæteris. §. statuliber. ff. de statuli. & intellige in sñia cõdemnatoria. ¶ Quid autem in absolutoria? dic vt. d. l. exceptio. & vide Cy. in l. j. C. cõmunia vtri. iud. ¶ Tu dicas quicquid isti doct. dicãt, vtraq; gl. posse bene loqui, sic distinguendo: quia aut loquimur in actiõe personali, aut reali. Si loquimur in personali: dico. qđ sñia trãsfert dñium: vt. l. sunt & aliæ. ff. de publi. & qđ ibi not. scđm vnam lecturam. quod est verum, si sententia cum actione proposita ad hoc tendit: secus si ad hoc non tẽdit: vt in cõmodato, deposito & huiusmodi. Si verò loquimur in reali, & sñia super ea lata sit: & tunc dico quod aut sñia fertur pro reo, contra quem agebatur reali absolutoria simpliciter: & tunc non transfert dominium: vt. l. sed & si possessori. in principio. ff. de iureiur. & ita intelligo glo. l. exceptio. de excep. rei iud. Si verò sententia fertur pro reo, hoc modo: quia pronunciatur rem eius esse, à quo petitur: & tunc idem: quia non transfertur[e] dominium. Ratio, quę me mouet est, quod reus petit pronunciari se dominum. & non petit dominium in se trãsferri. Dico tamen, quod inducitur quędam pſumptio dominij: & ad illud probandum posset induci sentẽtia: quia pro veritate habetur. Sic intelligo leg. sed & si possessori. in princip. de iureiuran. vbi, quia possessor iurauit rem esse suam, competit ei vtilis: vt. ff. de regu. iur. l. res iudicata. Si verò loquimur in reali actione, & pronunciatur pro actore: & tunc aut pronunciatum est eum esse dominum, qui agebat, & in veritate sic erat; & tunc dico, quod impossibile est transferre dominium: quia natura actionis non patitur tranferri, sed potius declarari: vt. l. ex diuerso §. j. ff. de rei vendicatio. & l. litibus. in fin. C. de agri. & censi. lib. xj. & l. ficuti. §. sed si quæratur infrà si serui. vendice. Tunc etiam quia nec pars egit in se. aliquid transferri. Item: quia induceretur contrarietas expressa in actione, si pro actore pronunciaretur esse dominium, & in eum transferri. Ista enim inuicem repugnant: Aut pronũciatur pro ipso actore, & rei veritas est, dominium rei petitę esse aduersarij: & tunc transfertur dominium: vt est tex. notabilis in l. iij. §. item quæri potest. de rebus eorum. & ibi per Iacobum de aret. ¶ Opponitur. dicitur hîc: ædificia
7 collata, quasi sint de iuregentium. †Contrà: imo videtur quod istud non sit licitum, nam regulariter collegia sunt illicita: vt. l. j. per totum titulum de. colle. illici. Sol. verum est quod regulariter collegia sunt illicita: tamen constructio domorum non est illicita: imo est licita: ita not. hic in l. j. circa principium infrà quod cuiusq; vniuersita. no. Quod est verum, nisi castrum, vel villa fieret ad ęmulationem[f] alteri⁹ ciuitatis, quo casu fieri non posset: vt. l. per prouincias C. de edific. priua. & ibi not. in gloss. ¶ Sed contra hoc oppon. de. l. quicunq; castellorum. C. de fund. limi. libro. xj. vbi indistinctè non est licitum. ¶ Sed respondeo: quia ibi loquitur specialiter in castris non fiendis, in limitibus imperij, sine licentia Principis:
8 in alijs locis sic: vt in gloss. parua not. ¶ Oppon. †dicitur hic: emptio, venditio &c. quod sint de iuregentium. ¶ Contrà: imo videtur quod sint facti. Vnde videtur ob. l. consilio. in fi. de curato. furio. Dicit glo. facti sunt: tamen ex iure descendunt. Ita intelligitur. Nam & aliâs hæreditas est ius: vt. l. hęreditas. de verbo. signi. & tamen comprehendit res corporales & incorporales: vt. l. j. §. quædam. ff. de rerum diui. ¶ Vel melius secundùm Guli. sunt consideranda tria. Primum est potestas contrahendi. & hoc est de iuregentium, vt hic. Secundum est ipsum contrahere: & hoc est facti: vt. d. l. consilio. Est tertium: scilicet considerare effectus contractus: & hoc est iuris: quia obligatio. Nam obligatio est iuris vinculum. &c. insti. de obligatio. in princ. ¶ Oppon. dicitur hic emptiones sunt de iuregentium. Contra emptiones non possunt esse sine pecunia, vt. l. j. de contrahenda emptio. in fin. sed pecunia nõ potest cudi sine authoritate Principis, vt. l. l. j. C. de vete. numis. pôt. li. xj. si non potest cudi sine authoritate Principis: ergo est de iure ciuili, vt. l. ius ciuile infrà eo. Solu. dicas[g] qđ licet authoritate Principis fiat pecunia: tamen contractus emptionis, qui recipit formam ex pretio, est de iuregentium[h] ex inuentione: Nam si Princeps emeret, esset contractus iurisgentium. ¶ Opponitur
9 †iterum: dicitur hic, quod obligationes institutę. iste tex. concludit quod obligationes sunt de iure gẽtium. Contrà: quia omnis obligatio, aut est ciuilis, aut naturalis[i]: vt. l. si fideiussor. infra de condicti. indebiti. & l. fideiussor. §. fideiussor. ff. de fideiussori. ergo non est de iuregentium. ¶ Timore huius gloss. dicit, quod obligatio, quæ est de iuregentium: hic potest apellari naturalis. Nam & ius gentium dicitur naturale, vt in. §. singulorum. institu. de rerũ diui. ¶ Contra istam solu. instatur. Ius naturale & gentium ponuntur, vt species separatę: vt. l. j. §. priuatũ ff. eodem. Exponere ergo iusgentium, id est naturale: non videtur congrua expositio: vt. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquiren. possess. & l. Papinianus exuli. de mi. Possumus saluare glossam & respõdere, quòd contraria loquuntur de iure naturali primeuo communi omnibus animantibus. Gloss. intelligit de iure naturali, quod potest dici gẽtium. quod procedit ex ratione naturali. ¶ Sed contra hoc instatur. Si hoc esset idem, seruus qui est nihil de iuregẽtium, non obligaretur: quod est falsum: vt. l. naturaliter infra de condi. indebi. Solu. gloss. per interemptionem: quia seruus de iuregentium est aliquid, de iure ciuili est nihil: vt. l. quod attinet. Gloss. videtur velle contrarium in. l. si id quod. de condictione inde
10 bi. ¶ Dominus meus, †cuius opiniones procedunt de mente iuris, dicit, quod ius gentium habet duas partes. Vna quę procedit ex ratione naturali: vt seruare promissa. de quo in l. prima in principio, infra de pac. Secundùm hanc partem seruus est aliquid: & ita debet intelligi. l. naturaliter. Est & alia pars, quæ procedit ex vsu gentium: & tunc habito respectu ad hanc partem, seruus potest dici nullus, & hoc respectu non posset obligari. ¶ Opponi. iterum con
11 tra prędicta, †videtur quod omnis obligatio debeat dici naturalis. Nam naturaliter sum obligatus bene facienti mihi. Item naturaliter debeo alere filium, vt l. j. §. priuatum. supra eodem. ergo videtur quod sit naturalis, non iuris gentium, vel ciuilis. ¶ Glossa clarius in l. sed & si lege. §. consuluit. de petitione hæreditatis dicit, quòd obligatio naturalis est duplex. Quędam quę procedit ex ratione naturali, quæ conuenit solis hominibus. & in ista procedunt. s. dicta. Quedam est obligatio naturalis, quæ procedit ex instinctu naturali. & hęc est modici effectus: quia nõ habet exactionem. habet tamẽ vnum effectũ: qa nõ impedit repetitionem semper: vt. l. si non sortẽ. §. libertus. ff. de condi. indebi. quasi dicat, quod regulariter posset repeti: sed aliquando impedit: vt in. §. libertus.

a ¶ Acqiritur ex testamẽto trãsit dominiũ. adde gloss. in. l. j. ff. de acqui. rerum do.

b ¶ Monachationẽ. Vide not. in. l. j. ff. de acqui. re. do. & i. l. cõstitutionibus ff. ad municipales.

✠ POMATES.

c ¶ Aduerte tñ limita. & declara vt per Bal. in. l. traditionibus. in vlti. col. C. de pac. vide Feli. i c. cũ venerabilis. in x. col. versi. dicit gl. de exceptio.

d ¶ Dominiũ. Per sñiam transfertur dñiũ. & ibi vide de translatione dñij, & vide Bar. in. d. §. si iussu. & Bal. in. l. ij. & iij. ff. de publi. vbi dicit, qđ i petitione hæreditatis, sñia sine possessione facit victorẽ verũ dñm. qđ not. p Bal. late in. l. traditionibus. C. de pac. ad fi. Et idem dic in sñia arbitri, Inno. & doct. in. c. Rayn. de testa. Et de hoc, an p sñiam transferatur dñiũ, vide plene Bal. i. l. j. C. cõmunia vtri. iudi. vbi etiã ponit an ex diuisione trãsferatur dñiũ. & Bald. hîc. in. j. q. & Imo. in ru. ff. de re iu. dixit gl. in. d. §. fi. insti. de offi. iud. esse singu. Sed qđ per sñiam arbi. nõ trãsferatur dñium, nec p compromissum, nec laudũ, dicatur qs alienare, tenet Bal. i. l. fi. i fi. ad fi. C. cõia de le. Et de materia habetur per oẽs in. c. ppõsuit, de cõces. pbẽ. aliquid in. c. j. & c. cũ nris. eo. tit. per Pet. de Anch. in cle. auditor. de rescrip. Adde an p sñiam trãsferatur dñium, Alex. cõsi. xx. ij. lib.

e ¶ Nõ trãsfert. Imo. cõtrà i. c. ppõsuit. de cõces. pben. scripsi post Rom. i. d. §. si iussu.

f ¶ A Emulationẽ. Adde Imo. i. c. Pisanis. de resti. spo. & Bar. i. l. j. j. qđ cuiusq; vni. no. & idẽ not. in. l. ij. ff. de col. illici. & i. l. ij. ff. de ver. signi. & i extrauagã. q sint rebe. in verbo lõbardię. & Bal. de pace cõstã. circa pri. Bald. i. l. opus. de op. pu. & i. l. qcũq;. hic alleg. p eũ vide Bal. hic i. v. col. & Ang. hic ibidẽ. not. qđ nõ licet ædificare ad æmulationẽ alterius ciuitatis, vel castri. vel si posset suspicionẽ seditio⁹nis iducere. al's sic. Bal. de pac. cõstã. in versi. nos rom. Dicit, qđ si ex pluribus castris alicui⁹ ciuitatis fiat vna cõgregatio, q velit se surgere in nomen ciuitatis: non põt fieri sine consensu regentiũ illã ciuitatẽ, in cui⁹ territorio ædificat. l. j. ff. de colle. illici. arg. l. ante pe. §. pe. j. de re, diui. scđm Od. & C. de fund. limi. l. qcũq; castellorũ. & i auth. qui. mo. na. effi. sui. §. si qs igitur ex quolibet. Adde etiã post dominũ Ias. an liceat ędificare ad ęmulationẽ. Bal. cõsi. lj. j. lib. Roma. cõsi. lij. Ang. cõsi. cxx.

✠ POMATES.

g ¶ Sol. dicas. vide Alexã. cõ. clxxij. i fi. i. ij. vol.

h ¶ Iuregentiũ. & de hoc contractu emptionis, quomõ sit de iureg. vide Bal. in rubri. de cõtra. empt. in prin.

i ¶ Naturalis. de obligatiõe naturali, & quid sit vide Bar. in. l. iulia. verũ debitorem. ff. de cõdi. inde.

a ¶Ad antidora. vide vnũ mirabilẽ effectum huius obligatiũis ad antidora: quem ponũt doct. in. c. tuã. de æta. & quali. Adde post. d. Iac. circa primũ effectũ obligationis antidoralis, ꝙ valeat donatio remuneratoria sine insinuatione. Ro. consi. xcv. Pau. de ca. cõsi. cxv. & . ciij. Bal. cõsi. lj. Cal. consi. j. de dona. Ang. consi. clxxix. & vide per Ro. an sufficiat conffessio, benemeritorum in instrumento. circa verò secundum effectũ vbi ponit, an donatio propter ingratitudinem possit reuocari. Adde qa non valet pactum quòd donatio propter ingratitudinẽ non possit reuocari: vt voluit Bald. cons. ccxcv. ff. ij. li. & consil. xviij. iij. lib. Et an donatio facta ecclesiæ reuocetur per ingratitudinem prælati, vide Ro. cõsi. cclxxiiij. & Old. consil. cclxxviij. quo ad tertium effectum adde, quod voluit Pe. de an. consi. ccxlvij. scilicet quòd vbi aliâs non valet donatio, nec relictum factum per sacerdotẽ concubinę. qđ tñ valet in recompensationẽ benemeritorum, si illa probentur. & dum dicit etiam ꝙ valet donatio inter patrem & filium ob merita remuneranda, adde Bald. consi. ccccvij. iij. li. vbi dicit ꝙ debent apparere idonea merita. qđ facit ad hæc dicta per do. scilicet quanta debeant esse merita. Et vnum singulariter nota. ꝙ scilicet cõmuniter concludatur ꝙ donatio inter patrẽ & filiũ valeat: cũ merita in instrumẽto sunt specificata. tñ si in instrumento dicatur sanguinis affectiõe & ob talia merita, potius pręsumitur donatio celebrata naturali affectione quàm ob merita. Ita consuluit Pau. de castro. consilio allegato. cv. & de donatione vicissim facta inter cõiuges, qñ valeat vide Abba. consil. xlviij. quo ad septimum effectum vide Oldra. consilio xxx. Circa octauum effectum, vide latè Oldradum cõsi. ccxxvj. cuius verba, de eo mentionẽ non faciens, refert Io. and. in loco hîc per cõpatriotam allegato. & ibi vide quanta debeant esse merita. Circa. xj. effectum vide Rom. consi. cxcix. Pau. de cast. consi. cij.

b ¶De actionibus. An actiones sint de iure ciui. & quid de actione de dote, vide Bar. in. l. eas. de capi. di. & est cõtrarius. in rub. C. de pri. do. ĩ pe. col.

bertus. ¶Contra hoc dictũ gl. op. & videtur ꝙ indistinctè hoc debitũ nõ repetatur, vñ opp. de. l. si testõ. §. j. de fideius. do. Ia. dicit hic, ꝙ obligatio naturalis est quadruplex. Quędã est obligatio naturalis quæ procedit ex naturali ratione: & est ad obligandũ vt seruare promissa. & est naturalis iuncta cum ciuili, habet plenum effectũ: vt inst. de obli. in prin. & . l. legitima. j. de pact. sed si nõ est iuncta cum ciuili, habet effectũ cõpensationis, vt. l. etiam. de cõpẽsati. Itẽ si soluatur, nõ põt repeti, nisi secundùm distinctionem, vt in. l. j. de condi. inde. Itẽ inducit nouam obligationem, vt. j. de nouationib⁹ per totum. Quædã obligatio est ad liberandum: & de hac no. j. de pact. l. si vnus. in. §. pactus ne peteret. Quędam est obligatio, quæ descendit ex æquitate naturali, vt beneficienti benefaciamus. Et ista est duplex. nã quædã est redacta in præceptis iuris ciuilis: vt in. l. si non sortem. §. libertus. ibi licet libertus naturaliter teneatur benefacere patrono suo, tñ hoc est redactũ in præceptis iuris, quia potest cogi per officium iudicis, vt. l. j. §. cũ patronus. j. de offi. præfecti vrb. Quædam non est redacta in pręceptis iuris, sed merè stat à cordibus laicorum: vt obligatio ad antidora[a]: vt si facis mihi vnum seruitium: si seruio tibi alia vice: non possum repetere. & sic intelligit hanc gl. Iac. Sed per hoc non respondet ad. l. si testamento §. j. quia dominus meus dicit, ꝙ quædã obligatio procedit ex instinctu naturæ: & tunc aut est redacta ad præstãdi necessitatem per ius ciuile: & ista habet plenum effectum: vt in. d. §. libertus. & põt dici quodammodo ciuilis, licet gl. notauit contrarium, & malè in dicto. §. libertus. Quædam nõ est redacta ad præstandi necessitatem, & tunc quædã cõtrahitur respectu certæ rei, vel facti. & ista habet hunc effectum, quòd non repetatur: & ita intelligiꝰ §. libertus. secundũ aliam opinionem. quando non cõtrahitur respectu rei vel facti, & tunc aut redditur indebitum illud, propter quod dicta naturalis obligatio est contracta, & tunc non potest repeti: & ita intelligitur. l. si testamẽto. §. j. Si verò soluitur aliud: tunc semp põt repeti. & ita intelligiꝰ hæc gl. per ipsum. ¶Sed cõtra dictam gl. põt instari, quia qđ soluiꝰ prætextu huius obligationis, regulariter põt repeti: vt hac gl. Sed glo. dicit alibi cõtrarium, quòd non repetitur. vt in. l. sed & si lege. §. cõsuluit. circa fin. j. de peti. hære. qd dicendũ? teneo eius opi. pro vera. Et respondeo ad contrarium, ꝙ ista gloss. debet intelligi quando istud debitum naturale soluitur ignoranter, secus si solueretur scienter, & de hoc constaret, quia tunc non repetitur, quia tunc videtur quędã renuntiatio. & ita intelligo glo. contrariam. Si verò dubitaretur, vide. l. si verò nõ remunerandi. §. idẽ Papinianus. j. mand. ¶Est etiam alia obligatio, quæ procedit ex ratione naturali, non ex instinctu naturæ. & ista aut probatur à iure, & habet plenũ effectũ: vt. l. legitima. j. de pact. aut nec reprobatur, nec approbatur: & ista habet effectum compensationis, vt in dicta. l. Item pro ea potest retineri pignus, vt. l. vnica. C. etiam ob chirograp. Item ei accedit fideiussor: vt. l. fideiussor. obliga. §. fideiussor. j. de fideiussoribus. Itẽ nõ põt repeti si soluatur, nisi secũdũ no. in. l. j. j. de cõdi. indebi. & hoc habet locũ in obligatione naturali, descendente ex ratione naturali, descendente ex ratiõe naturali ad obligãdũ. Quædam est ad liberandum: & tunc quandoq; approbatur à lege. & per hanc omnis obligatio tolliꝰ: vt. l. ab emptionne. j. de pactis. quandoq; ei lex resistit: & tunc habet locum. l. iurisgentium. §. si paciscar. j. de pactis. Quandoque lex ei non resistit, nec assistit: & tunc dic, vt. l. si vnus. §. pactus. j. de pactis.

12 ¶†Est & alia ciuilis obligatio: & hæc est duplex. quia quædam est ciuilis obligatio effectu, vt in quatuor contractibus ciuilibus, qui notantur hîc. Quædam est ciuilis approbatione. & hæc est regulariter omnis obligatio. nam illa, quæ est de iuregentium potest dici naturalis in effectu, tamẽ approbatiõe potest dici ciuilis. Ita no. gl. inst. de obli. in prin. ¶Sed contra, quia secundũ hoc ciuiles essent multę, & tñ tex. nõ excipit, nisi quatuor. Possumus dicere, quòd ciuiles sunt paucę. vt hîc, sed approbatiões sunt multę. Et in istis quatuor obligatiõibus, ius ciuile est cã immediata, & ex hoc dicuntur esse obligatiões ciuiles: sed in aliis cõtractib⁹ nõ est sic, quia ibi cũ immediata est cõsensus. Sed ius ciuile ibi obligationi naturali comitaꝰ vnã obligationem ciuilem: & p cõcomitãtiã inducitur plen⁹ effectus exactiõis, & de hac loquiꝰ diffinitio obligatiõis, & hoc dicũt gl. quòd duę sunt radices, vnde substantia vtriusq; obligatiõis diffinitur: igitur & alibi dicit tex. obligatio tota, in. l. si debitori. j. de fideius. ¶Modo expeditus de contrariis, quærit gl. quæ sit differentia inter cõtractum, actionẽ, & obligationẽ. de quo instit. de obl. in prin. & . l. licet. §. ea. j. de procura.

13 ¶†Quærit gl. hîc diciꝰ. quòd obli-
b gatiões sunt de iuregẽtiũ, quid de actiõibus.[b] & effectus est magnus. quia siue æquiparemus bannitũ deportato. vt ĩ. §. relegati. siue ęquiparem⁹ eu trãsfugę, vt. l. amissione. siue relegato: vt no. gl. in. l. ad cognitio. ex qui. cau. in pos. ea. effectũ habemus ex hac qõne, quia deportatus & trãsfuga possunt acquirere ea, quæ sunt iurisgentium, non ea, quæ sunt iuris ciuilis: vt. l. si mãdauero. §. is cuius. j. mãdati. Vnde si diceremus actiones de iuregentium, deportatus & bannitus posset sibi quęrere, secus si dicere-
c mus actiões esse de iure ciuili. Et ad primũ, [c]quidã dicũt quòd sunt de iuregentiũ. l. pe. j. rer. amo. & . l. indebiti. j. de condic. indebi. Prætereà qñcunq; qd põt referri ad duo, debet referri ad antiqui⁹: vt. j. ĩ finalib⁹. j. finium regundo. sed iusgẽtiũ est antiquus, q̃; ius ciuile: ergo sunt de iuregẽtiũ. Pręterea tex. dicit, ꝙ cõpositæ sunt actiones: & sic ante erant: vt. l. ij. §. deinde. j. ti. j. Prætereà ꝙ sint de iuregentium probatur. Certũ est ꝙ deportatus cõtrahit: & sibi actio quæritur, vt. l. si mandauero. §. is cuius. j. manda. Si quærit actionem, ergo sunt de iuregẽtiũ: aliâs non quæreretur: vt. l. quidam. de pœ. Contrariũ determinat glo. hîc ꝙ sint de iure ciuili. vt. l. ij. §. deinde. j. ti. j. & insti. de actio. §. sed istæ. & . §. alię. & . l. in commodato. §. sicut. j. de cõmoda. & . l. j. post prin. j. de superfi. Nõ ob. l. indebiti. & . l. pe. re. amo. qa rñde, vt in eis no. Nõ ob. cõtrariũ quod fit de. l. in finalib⁹ qa procedit in casu dubio. sed tex. dicit ꝙ ꝓcedit p leges, vt in. §. deinde. s. alleg. & sic nõ est dubiũ. Nõ ob. arg. ꝙ fit deportato, nã potest dici, quòd ibi licet actiões sint de iure ciuili, tamen per quandã cõsequentiam, quia cũ permittitur deportato contrahere, permittitur & actionem sibi quęrere, aliâs frustra permitteret sibi contractus.

14 ¶†Quęrit gl. quę sunt ista quæ sunt de iure ciuili. Dicit ꝙ ver. obli. vt. l. j. j. loca. Item & literarũ obligationes. probatur institu. de litera. obligatio. post prin. Item est contractus emphyteoticus, qui recipit certam sedem à iure ciuili. vt insti. de loca. §. adeo. Item sponsalitia largitas, cui ius ciuile dedit certum locum.

15 ¶†Diciꝰ hîc, ꝙ obligationes sunt de iuregẽtiũ &c. Quid de obligationibus ex maleficiis. gl insti. de iure na. gen. & ciui. dicit ꝙ obligationes sunt de iure ciuili. Doc. nostri reprobãt gl. illã, quia etiam obligatiões ex maleficiis sunt de iuregentium. vt. l. j. j. de fur. & insti. de oblig. quæ ex delic. in prin. licet gl. ibi exponat, iure naturali. i. diuino, quod non credo fuisse de mente iurisconsulti. vnde ex illo tex. concludiꝰ ꝙ sint de iuregentiũ introductæ. Item qa in maleficiis videꝰ naturalis obligatio, vt probat tex. in authen. de non alie. §. quia verò leonis. colla. ij.

16 ¶†Sed
d quęro: [d]quid de obligatiõibus ex quasi maleficio?[e]
e glo. in. d. §. videtur dicere, quòd etiam sunt de iure ciuili: & non gentium. Dico ꝙ in isto casu glo. bene

POMATES.

c ¶Quærit glo. in verbo ad primũ. vide Fe. in. c. quæ in ecclesiarum. in xix. co. de consti. Barb. cõsil. j. xix. col. j. vol.

POMATES.

d ¶Sed q̃ro. Vide Matthe. not. xlj. in. vj. articu. in vl. col. in prin. ver. in cõtrariũ. videitaq; Fel. in. c. j. in. iiij. col. de rescrip.

e ¶Ex quasi maleficio. obligationes ex quasi maleficio sunt de iuregẽtium, vel ciuili. & hoc videtur restringendum in actiõibus quę dãtur ad meram pœnã ex parte agẽtis & rei quia dicto iure naturali, gẽtiũ, & diuino, non tenetur quis ad merã pœnã applicandã aduersario. xij. qõ. ij. c. fraternitatis. sed vbi ex delicto dareꝰ actio ad restitutionẽ rei iniustè ablatę, vel ad emendationẽ damni illati per dolum, vel latam culpam: tũc illa actio videtur oriri ex naturali obligatione tam de iuregẽ. q̃; diuino. l. j. ad fi. j. de furt. & quod habeꝰ insti. de oblig. quę ex quasi delic. & Bal. in. l. post decisionem. C. de fur. vbi vide. & vide Bal. in auꝰ. ad hæc. in. vj. col. C. de vsu. an in obligationib⁹ ex maleficio insit naturalis, & quæ dixi post Bal. i. l. reos. in. viij. co. de accu.

dicit ꝙ sint de iure ciuili. Et ratio est ista, ius gẽtiũ
considerauit solum, hoc, quod culpa propria debe-
ret alicui nocere, & nõ aliena, sed p ius ciuile fuit in
ductũ, ꝙ qs teneretur facto alieno. mediãte tñ culpa
sua, vt in oĩbus casib⁹ instit. de oblig. q̃ ex quasi de
17 lic. nas. ¶ Sed q̃ro. † quid de descendentibus[a] ex qua
a si cõtractu? videtur quod sint de iuregent. vt. l. inde
biti. j. de cõdi. inde. In cõtrariũ ꝙ sint de iure ciuili,
l. apud Iulianũ. in fi. ex qui. cau. in pos. ea. sed testa-
mentũ ex quo defertur hæreditas est de iure ciuili,
& tũc concluditur ꝙ sit de iure ciuili. Gul. dicit hic
ꝙ regulariter obli. ex quasi contractu sunt de iu-
re ciuili introductæ, vt ꝓbatur in omnibus exẽplis
positis instit. de oblig. q̃ ex quasi cõtractu, pręterq̃
in vno casu. s. in oblig. quæ orit̃ ex quasi cõtractu,
indebitum recipiendo, quę dicitur de iuregentium:
18 vt. l. indebiti. de condictione indebiti. ¶ † Quęro i-
terum nũquid in contractibus iurisgentium sit ciui
lis oblig. vltramon. ꝙ nõ. nã & ante ius ciuile ex eis
agebatur. l. j. de contrah. emp. Sed gl. Gul. contra. &
bene secundũ dominum meũ. Nã in quolibet con
tractu iurisgentium est ciuile vinculum, vt institu.
de oblig. in princip. Nã si nõ esset vtrunq̃, qũo di-
ceret lex, ꝙ tollitur ciuilis, & remanet naturalis, vt
l. Stichũ. §. aditio. j. de solutio. maximè cũ naturalis
19 non sit per se efficax ad agendũ. ¶ † Sed quæro an
exceptiones sint de iuregentiũ? dico ꝙ cũ exceptio
sit actionis exclusio vt. j. de excep. sicut actiões sunt
20 de iure ciuili, ita & exceptiões. ¶ † Quero quid de
obligatione ex contractu dotis? tex. est ꝙ sit de iure
21 gentiũ, vt. l. eas obligatiões. j. de cap. dimi. ¶ † Quę
ro quid de seruitutibus? videtur ꝙ sint de iure ciuili
Nã si essent de iuregentiũ, qđ põt dici naturale, nõ
posset tolli per ius ciuile, vt instit. de iure natu. §. fi.
& tñ tollitur per capi. dimi. & instit. de vsufruct. §.
morte. & §. dico. contrariũ, ꝙ sit de iuregẽtium, vt
est tex. insti. de vsu & habi. §. fi.

SVMMARIVM.

1 *Libellus ex adiectione uel detractione quando nouus dicatur.*

b IVs ciuile.[b] ¶ Hic incipit tertia pars iuris priuati
Ius ponitur illatiuè: sed ordo nõ, quia vi-
dimus, quid est ius, vidimus quid natura
le, quid gentiũ, ergo videamus eorũ diuisionẽ, quia
aut cõstat ex scripto, aut ex nõ scripto. & secũdùm
ista dictio aut, stat propriè secũdũ. glo. aliâs aut, pro
&. Et exponimus ius. s. scriptũ, & dũ dicit adiudicã
do, scilicet dãdo bonorũ possessionẽ. de quibus. j. &
C. de bon. posses. per totum. ¶ Et primò no. qd sit
ius ciuile. ¶ Secundò. no. ꝙ qñ aliquid additur, vel
detrahitur alicui rei, quòd tunc sit species de per se.
& adquid valeat, dicã statim. Tertiò not. quòd hoc
ius est diuisum in duo membraquia aut est scriptũ.
aut nõ. Item not. partes iuris scripti in. l. ius autem.
c hic posita. Item not. ꝙ ius [c] prætoriũ qñq; corrigit,
qñq; supplet, qñq; iuuat ius ciuile. ¶ Inducitur hęc
1 lex in argu. ad quæstionem: ꝙ si formatur libellus,
& postea aliquid adijciatur, vel detrahatur, quòd di-
d catur esse nouus libellus[d]. arg. huius. l. secundũ Gul.
intelligo tamen dictũ suum quando detrahitur ali-
qd, vel adijcitur de his quæ habent substantiare li-
bellũ. hoc modo ponitur in. l. j. j. de eden. & nota. in
l. edita. C. de eden. vbi hoc plenè per Bar.

SVMMARIVM.

1 *Relatiuum quis uel qui, quando ponatur declaratiuè, quando restrictiuè, & quando augumentatiuè.*
2 *Princeps solus constituit legem uniuersalem, populus particularem.*
3 *Populus carens iurisdictione, sine authoritate superioris circa causarum decisionem statuere non potest, secus circa administrationem rerum suarum.*
4 *Populus habens omnem iurisdictionẽ, potest statuta facere sine superiore.*
5 *Pupillus qui habet iurisdictionem limitatam in quibus habet iurisdictionem, potest sine superiore statuere.*
6 *Collegia licita in pertinentibus ad ipsos collegiatos possunt statuta facere.*
7 *Ciuitatis pars in pertinentibus ad ipsam partem, potest statuta facere, secus quo ad causarum decisiones.*
8 *Rex, legati sedis apostolicæ, & alij maiores iudices similes prædictis, possunt facere statuta.*
Comites, Barones, Marchiones, Episcopi & alij habentes dignitatem perpetuam, possunt statuta facere.
Potestates, & rectores ciuitatum, statuta facere possunt, & circa quæ.
9 *Præsides prouinciarum mißi ab ecclesia, non possunt facere statuta sine consilio prouincialium.*
10 *Maiores iudices dicuntur illustres, uel spectabiles.*
11 *Potestas, qui habet arbitrium imponendi pœnam, ubi nõ est taxatum à lege, uel à statuto, non potest illam declarare in principio sui officij.*
12 *Magistri grammaticæ possunt facere statuta circa bonos mores, & pœnalia alicuius coerctionis, non tamen pœnalia pecuniaria.*
Magistro sicut patri, est obediendum.
13 *Excommunicati interdicti non possunt facere statuta.*
Banniti ab imperio, non possunt statuere.
14 *Statuentes, & non habentes potestatem si dolo malo causa occupandæ iurisdictionis faciunt, incidunt in. l. Iul. maiestatis.*
15 *Statuta qualiter fiant.*
Princeps solus potest condere statuta, licet humanum sit, quòd consilio procerum utatur.
16 *Populus quomodo poßit statuta condere? ubi ponit duplicem modum.*
17 *Statutum si fiat ab his, qui remanserunt in ciuitate, quòd ualeat, qñ absentes sunt iustè expulsi, secus si iniustè.*
18 *Consensus omnium simul requiritur, & non sufficit quòd separatim omnes consentiant, quando statuta cõdũtur.*
19 *Voluntas populi in condendis statutis, potest per signa & nutus explicari.*
20 *Populus tantum, & non alius iudex potest alteri demandare, & committere, quòd faciat statuta.*
21 *Statuta facta super dispositis à nullo iure, ualent, & super dispositis à iure naturali, uel gentiũ addẽdo, uel minuendo, in totum autem tollendo non.*
22 *Statui quando poßit super dispositis à iure diuino.*
23 *Statutum, quòd bannitus poßit impunè occidi, ualet.*
24 *Statutum, quòd qui per decem annos non petiuit debitum, cadat à iure suo. non ualet: secus si dicit, quòd instrumentum præsumatur fictitium.*
25 *Statutum si dicit quòd contractus minoris, etiam si fuerit iuratus, non ualeat, nisi interuenerit consensus duorum consanguineorum, non ualet. secus si dicit, quòd aliter factus præsumatur dolosus.*
26 *Statuere quando poßit super dispositis, uel prohibitis à iure communi.*
Argumentum de pacto ad statutum, quomodo procedat.
27 *Statutum factum à ciuitate, ne à sententijs suorum iudicum liceat appellari, an ualeat.*
28 *Statuta super his, quæ per statuta eiusdem ciuitatis disposita sunt, quando possunt alia fieri.*
29 *Statutum primum præcedens quando poßit per sequens postea mutari.*
30 *Stututum, quòd qui uenerit ad habitandum in tali castro, gaudeat immunitate perpetuò, non potest reuocari in præiudicium eorum, qui iam uenerunt.*
31 *Statutũ præcedens habens clausulam derogatoriam ad secundum, quando poßit per secundum reuocari.*
32 *Statutum prumum, si est iuramento firmatum quando poßit per secundum tolli.*
31 *Statutis reuocandis eadem solennitas, & authoritas requiritur, quæ in condendo.*
Iuramentum an habeat uim uerborum derogatoriorum.
Et quando in primo statuto sunt uerba derogatoria & iuramentum, an poßit per secundum reuocari. nu. seq.
35 *Statuta duo, si sunt in eodem uolumine contraria, attenditur ultimo loco positum, nisi poßint per distinctionem reduci ad concordiam.*
36 *Statuta quos ligent. remißiuè.*
37 *Statuta à quo tempore ligent.*
38 *Capiens scienter bannitum, debet habere præmium statuti, etiam si statutum ignorauit.*
39 *Statutum postquàm habuit uigorem, an liget solum sequentia, an etiam præcedentia.*
40 *Statutum quomodo trahatur ad præterita iam decisa, & ad nõ decisa & depẽdẽtia, etiã si in statuto hoc dicat̃.*
41 *Negotium dicitur decisum, seu finitum, quod est finitũ trãsactione, sñia, solutiõe, iuramẽto, acceptatiõe præscriptione uel similibus*

a ¶ Sed quæro de descendentibus. vide Felin. in rub. de exceptio. in. j col. c. sequen.

b ¶ Ius ciuile. quo modo aũt differat ius legale à iure naturali, vide Ioã. an. in regula possessor in. ij. qõ. in mer. vbi alleg. istã leg. & vide quæ no. doc. in rubri. de consti.

c ¶ Itẽ no. quod ius. Idẽ dicas in tutore in testõ inualido, si confirmatur à iudice dicitur datus: vt hic per Ange. secus si daretur, vide Bal. ĩ. l. edi. & pau. de leaza. c. quod sicut. extrà de elect. Andræ. Barba.

d ¶ Nouus libellus & factũ not. ca. ij. de consti. in. vj. l. j. §. j. j. ad. l. falc. vide Bald. in. l. edita. in xj. col. de edẽ. & in xxxiij. colũ. bñ facit quod dixi post Bart. in. l. talis scriptura. ad fi. de le. j. & Ang. & moder. in. l. scire debemus in prin. de ver. ob. per bal. in. l. edit. in repe. Perusina. in vj. qõ. principali. & quę scripsi in. d. l. scire debemus. post Io. de Imol. ibidẽ vide not. per Ange. & alios in. l. j. §. si quis simpliciter. in. ver. dũ adijcitur de ver. ob. & ꝙ no. Barto. in. l. qui fundũ. j. de contra hen. ẽpt. adde Inn. in. c. j. de libel. obl. & ibi voluit, quòd si opponat̃ aliqd vel adijciat̃, ꝙ poterat cõprehendi sub generalitate libelli, non dicat̃ nouus libellus. & idẽ Bal. ad hoc facit. l. in delictis. §. si detracta. de noxali. Declaratio autẽ bene admittit̃ post terminum, p not. in. l. hæredes palam. §. sed si. de testa. vide Dyn. in regula: in obscuris. Adde post cõpatriotam meum inquantum in tertia eius decisione dicit, ꝙ per illa verba, authoritate nostra ordinarius efficit̃ delegat⁹, quod pulchrè voluit Ro. cõsi. cclxxxv. vbi videbis an Alex. eum debitè reprehendat. in. l. viro atq; vxore. j. so. ma. Quo verò ad id, quod tangit an reficiens dicatur de nouo facere vide quæ posui. l. j. ij. de ope. noui nun. Quo verò ad id, quod vltimò tangit de testamẽto facto apud barbaros. Adde quod Bal. aliter loquit̃. consil. clxiij. cum seq. in. ij. lib. incip. consilium in Damasco, non seruatur ius Romanorum.

uel similibus.

42 *Statutum, q̃ fœminæ non succedant, & habeant locum in præteritis, non comprehendi fœminas, quæ habuerunt partem suam, uel cum fratribus diuiserunt.*

43 *Statutum trahitur solum ad futura, quando hoc expresse cauetur.*

44 *Statutum simpliciter loquens, quando trahatur ad præterita & futura.*

45 *Statutum, quòd uiso instrumento, iudex faciat capi debitorem, nec possit opponi contra instrumentum exceptio, nisi solutionis, quietationis, falsitatis, & quomodò habeat locum in instrumentis ante statutum confectis?*

46 *Statutum quòd possessor bonæfidei præscribat quinque annis, possessio habita ante statutum non prodest.*

47 *Statutum, quòd uxore mortua in matrimonio sine filijs, uir lucretur tertiam partem, habet locum in dote data ante statutum, si uxor post moriatur.*

48 *Statutum in delictis quando trahatur ad præterita, uel futura. & nume. 51.*

49 *Pœna quando est ordinaria, & propria, semper inspicitur tempus delicti, in delictis.*

50 *Tempus sententiæ inspicitur, quando pœna augetur, uel diminuitur ex aliqua causa.*

51 *Statuta à populo facta sunt perpetua, & ita actiones ex eis descendentes. facta autem à iudicibus. tunc actiones pœnales ex eis descendentes sunt temporales.*

52 *Appellari à statuto generaliter condito, non potest. secus si statutum est factum contra singularem personam.*

Statutum ex coniecturis potest deprehendi, etiam per uerba generalia loquẽs, quod fuerit factum contra particularem personam.

53 *Statuta quam interpretationem recipiant?*

54 *Statutum quomodò dicantur recipere interpretationem correctiuam?*

55 *Interpretari statutum restrictiuè, quando quis possit.*

Statutum, quòd qui fecerit sanguinem in palatio, puniatur. non comprehendit barbitonsorem phlegbotomantem.

56 *Statutum quomodo recipiat interpretationem declaratiuam, siue extensiuam?*

Populus interpretatur statutũ dubiũ. & nõ illi, quibus fuerat cõmissum, quod statuerẽt.

57 *Indefinita in statuto, quòd æquipolleat uniuersali.*

58 *Statuto si inest uerbum habens plures significationes, quæ erit congrua expositio?*

Vsus communis loquendi in interpretandis sermonibus præualet, & derogat omni constitutioni, & dispositioni, ac regulæ.

59 *Significatio propria unde sumatur, & qualiter cognoscatur.*

60 *Statuta, an recipiant interpretationem extensiuam.*

61 *Argumentum à contrario sensu, quando habeat locum in statutis.*

62 *Statutum an extendatur ad casum, qui est idem, secundùm iuris fictionem, non secundùm ueritatem.*

63 *Statutũ factũ in una persona propria, nõ extẽditur ad alias. secus in alijs dispositionibus.*

64 *Statutum loquens per uerba præteriti uel præsentis temporis, an trahatur ad futura.*

65 *Statutum, quòd statuta non recipiant interpretationem & glossationem, quid operetur?*

66 *Statuta qualiter in iudicium deducantur, & quando inducant ius agendi. & quando ius excipiendi.*

67 *Statutum, an debeat produci, sicut producuntur alia instrumenta.*

68 *Statuta correcta, quando possint allegari?*

69 *Statuti particula non potest produci, sed totum statutum produci debet*

* OMnes populi. ¶ Omni populo iurisditionem habenti ius propriũ, statuere ꝑmittitur: quod ius ciuile vocatur quòd verò ab omni gente equaliter custodit̃, ius gentiũ appellatur. h. d. ¶ Primò ponit dictũ bimembre vsq; ibi. nã qđ. Ibi secunda, vbi ponit exẽplũ primi mẽbri, vsq; ibi: qđ vero. Ibi tertia. vbi ponit exẽplum secũdi mẽbri vsq; ad finẽ legis. Casum in terminis pone sic. ¶ Dictum est. s. q̃ varia sunt iura, quibus vti-

a tur populus Romanus. quæro ergo an ius quo quisq; ppl's vtitur,ᵃ sit ius ciuile? Rñdeo oẽs populi &c. Notabilia collige per te. ¶ Opp. primò. Relatiuũ qs vel qui adiũctũ certe generalitati sine copula restringit genus: vt. j. de leg. iiij. l. ea tñ adiectio. sed hic dicit̃ omnes populi, qui legibus &c. Et sic innuit q̃ quidã sunt, qui nõ regunt̃ legibus, vel moribus: quod est falsum, cum omnes vtantur iure gentium: vt hic in. fi. ergo &c. Sol. dicit gloss. q̃ hoc dicitur propter homines syluestres. qui non vtuntur moribus, nec legibus, nec ratione; vt institu. eodem. §. ius autem ciuile. Hoc non placet, cũ tales homines syluestres non faciãt populũ. ergo de istis nõ meminit hæc lex, quæ dicit, oẽs populi. Alij dicunt, q̃ hoc dicitur propter populos de nouo inchoatos, qui non habent certam legem: vt. j. de legi. l. ij. in ver. qui in ciuitate sunt. & ibi not. secundũ Iac. de Are. Sed nec nobis ista placet: quia tales legibus & moribus vtuntur; licet nõ certis. dic ergo, quòd hoc relatiuũ non ponitur restrictiuè, sed declaratiuè: hoc modo, omnes populi, qui scilicet omnes. Ratio est: quia qualitas quæ ponitur per relatiuum, competit cuilibet de genere. Simile habetur. C. de sum. tri. & fid. catho. l. j. & ad treb. l. iubemus.

1 Aut ergo† qualitas quæ per relatiuum adijcitur, competit cuilibet de genere? & ponitur declaratiuè, vt hic, cũ simili. Aut non competit cuilibet de genere: & tunc aut relatiuum ponitur sine copula: & ponitur restrictiuè. aut ponitur cum copula: & tunc ponitur au-

2 gmentatiuè. vt. d. l. ea tamẽ adiectio. ¶ † Secũdò op.ᵇ & videtur, quod so-

b lus Princeps, possit facere legem, vt. C. de legi. l. fi. hic autem dicit, omnes populi, qui legibus &c. ergo malè, tum innuit quemlibet populum posse legem condere. So. dicunt quidam q̃ hæc per illã corrigitur, quòd nõ placet: quia debet euitari legum correctio, quantũ potest: vt. l. vnica. C. de inoffic. do. Vel dicit gloss. q̃ ibi loquitur de iure gentium: & hic de iure proprio. Voluit dicere glos. quòd illud ius gentiũ appellatur. Item ius ciuile proprium potest constitui à populo: vt hic. sed ius ciuile commune constituit solus Princeps, vt in cõtrario. Vel dic, q̃ solus Princeps cõstituit, & nullus alius solus: vt in contrario no. sed bene potest constituere populus; vt. d. l. fi. ¶ Tertiò oppo. & vr̃ q̃ iste tex. sibi cõtradicat. dicit enim q̃ vera naturalis ratio &c. postea dicit q̃ vocatur iusgentiũ; imo debet vocari ius naturale: quia ratio naturalis ius inducit. Sol. fateor, q̃ iusgentiũ potest vocari ius naturale. secundum verum significatum: vt no. s. eod. l. j. §. ius naturale. inst. de re. di. §. singulorum vel solum potest vocari ius naturale: vt dicis: sed ꝓprius vocatur iusgentium. Nam cũ verbum naturale, refertur ad rõnem: intelligitur de iuregentium. nam non est cõe oĩbus carentibus ratione, sed solis gentibus: & ita loquitur hic. Item quãdoq; verbum naturale, refertur ad hoĩem. & idem: quia intelligitur de iuregẽtiũ vt. s. e. l. vt vim. ibi, inter nos cognationẽ quandam constituit &c. ¶ Expeditus de contrarijs. quia hęc lex tractat de iure proprio, qđ ipsa ciuitas sibi constituit: hoc est de statutis: iõ materiã statutorũ tãgamus per qõnes principales, & accessorias. ¶ Et primò quęro quis possit facere statuta: secundò qualiter: tertiò de qbus: quartò quos liget statutum factũ quintò quo tempore liget: sextò vtrum statuta recipiant interpretationẽ: septimò qualiter statuta in

3 iudiciũ deducantur. † Primò ergoᶜ quæro. qs possit

c facere statuta. & primò an omnis populus possit facere statuta, per se, & sine superioris authoritate? & videtur quod superioris authoritas requirat̃: vt. C. de legatio. l. si quod extraordinarium. lib. x. facit in aut̃. de defen. ciui. §. interim. ¶ Gul. vero hic tãgit: sed minꝰ pfectè. Ideo dic. Aut queris de populo qui nullam habet iurisditionem: vt sunt villę, & castra, quæ simpliciter subiacent alicui ciuitati, vel domino. Aut de populo, qui habet oẽm iurisditionem concessam à Principe, vel prescriptam: vt in authẽ. de desen. ciui. §. iusiuran. in fine magnæ gloss. Aut queris de populo qui habet iurisditionem limita-

d tamᵈ: vt in ciuilibus tantum: vel in criminalibus leuibus causis: vt sunt castra in marchia. ¶ Primò ca-

e su aut talis papulus vult facere statutumᵉ pertinẽs ad causarum decisionem: aut ad administrationem rerum ipsius populi. Primo casu aut interuenit authoritas superioris illius populi: & valet; vt. C. de testa. l. fina. vbi consuetudo rusticorum, ideo est seruãda: quia Princeps, vel populus, cui illi rustici erant subiecti approbauit. facit extra de consti. c. cum accessissent. & c. cum M. ferrariensis. sic loquitur. d. l. si quod extraordinarium. Aut non interuenit authoritas superioris: et non valet cum careant iurisditio-

f neᶠ. Et facere statuta est iurisditio ĩ genere sumpta: vt patet ex diffinitione: vt. j. de iurisdi. om. iu. l. j. Et cum quid denegatur; et omne illud per quod peruenitur ad illud: vt. l. oratio. j. de spon. Si verò quæris de his, quæ pertinent ad suorum bonorum administrationem: vt de expẽdẽda pecunia communis: & possunt fieri statuta, nisi essent decreta ambitio-

4 sa: vt. j. de dectet. ab ordi. fa. l. j. & l. ambitiosa. ¶ † Secundo casu, quando populus habet omnem iurisditionem, potest facere statutum, nõ expectata superiorum. versi. consydera.

* Pro concordia. Aduerte q̃ Bar. in hac repeti. non meret̃ allegari sibi cõtrarius prout à quibusdã in. viij. col. vs. ecce alia. Dicit statutum, q̃ qui per. x. annos &c. tenet non valere & hoc per malam fidẽ, que nutrit pctm̃. quasi sit cõtra ius diuinũ & tamẽ cõtrarium allegatur idẽ Bar. tenere in. l. sequitur. §. si viã. ff. de vsu. si tñ bñ inspiciat̃ Bar. nõ sibi cõtradicit: eo qa ĩ. d. §. si viã. nõ dicit q̃ valeat ĩdistinctè, imo quasi idẽ ĩ effectu dicit. quòd in hac repetit. & dum dicitur hic, qđ non valet. debet ĩtelligi secundũ diffinitionẽ. s. quo ad tollẽdam funditus obligationẽ naturalẽ q̃ tolli nõ põt, nisi cõtrario actu naturali. l. nihil. ff. de reiu. & ita sentit Bar. dũ dicit, tollit obligatio ciuilis: & ledit̃ effectꝰ naturalis. q̃ñ dicit statutũ cadat à iure suo, quãtũ aũt ad effectũ elidit. sed non valet, quãtũ ad tollẽdũ ius naturale: multominus tollit ꝑdictũ statutũ obligationẽ naturalẽ, q̃ñ dicit in secũdo casu nõ audiat̃: qa nulla tollitur obligatio: sed ꝑcludit̃ via agẽdi: & sic nõ valet. intellige vt tollat̃ obligatio naturalis: vt in hac repetit. & valet quo ad effectũ. & ita intelligatur in. d. §. si viam vbi facit differentiã, an statutum dicat non audiat̃ elapso aliquo tpe? & elapso tempore cadat à iure suo. faciunt, q̃ dicũtur per ipsum Bar. in. l. fi. ff. rẽ ra. hab. adde ad Pa. in. c. fi. de pscrip. col. iij. & seq. Nicel.

POMATES. a ¶ Populus vtitur. Adde qđ statuta municipalia dicũtur ius cõe in loco in quo. vigẽt. vide Fel. c. ius naturale. in prin. j. distinc.

POMATES. b ¶ Secundo oppo. Vide multa p Fely. in. c. inter priorem. in vltima co-lum.

c POMATES. Primo ergo. vide Felyn. in. c. cum omnes. in. j. colum. de constitu.

d ¶ Omnes populi. limitatam. Adde quę dixi in. l. fi. C. de iuris. om. iud. post Bar. & contra Bar. hic vide Abb. in. c. quod clericis. in pe. col. de fo. cõpe.

e ¶ Statutum. Adde doc. in. c. cum omnes. de constitu. & Bal. in titu. de pace cõstan. in versi. in causis. ad fi. Bald. in. l. j. C. quæ sit longa consu. Adde quis possit statuta condere. Bal. consi. ccccxcvj. iiij. lib. & consi. ccxxviij. in iij. lib. & ibi vide de eo quod tangit hic. d. Iason, an appellatiõe iuris, sucurat ius municipale. Quis possit statuta condere, vide Ro. consi. ccxviij. Abb. consi. vj. ij. lib. Cald. consi. cviij. & xx.

f ¶ Careat iurisditione. p Bal. in. l. nulli. de sen. per Inn. in. c. cũ olim. de con-

sti.& melius in.c.cum accessissent.eo.tit.Bal.in.l.j.j.de iur.om.iudi.& ibi etiā tāgit,an statuta populi sint confirmāda de necessitate.& vide p Bal. & ange.hic.Bal.in addi.Spe.in ti.de iur.om.iu.in prin.Bal.& Saly.in.l.fi. de iu.om.iu.Ange.in.l.j.in prin.si qs ius di.nō obten.Adde,an inferiores possint cōdere statuta sup administratione rerum suarum.Paul.de cast. consi. clxviij.

a ❡Superioris authoritate.dicit tamē Bal.ī.l.humanū.C.de legi.p illū tex.ꝙ licet populus possit cōdere statuta. tamen non valēt sine cōfirmatione principis, si ibi prīceps est præsens.quod reputat not. Ad qđ ēt vide,qđ in fi.seq.co.scripsi.

b ❡Licētia. Quid si castrū est ī possessione eligendi sibi rectorem,pręses prouincię facit statutū quòd nullum castrum possit sibi eligere rectorem:an valeat? Bar.quòd sic.in cōsilio. Capitaneus p̄rimonij.& sequitur Pet. de Anch. in.c.canonum statuta. de consti. in xv.char.in ver.iuxta prędicta quęro de tali qō.vbi plenè tractat omnia scripta per Barto. & doct.hic An infeudatus de castro cū iurisditione possit statuere. vide Ang.ī.l.īperiū.j.de iurisditio.om.iudi.

POMATES.

c ❡Quæ dicta sunt. Vide Alexā.cōsil. cxxij.in.j.colū. ad fi.in.iiij.vol.& consil.sequen.in.ij.co. Panor.cōsil.cv.ī.ij.col.ī.j.volu.propo. c.nō est.§.ius verò. vj.di.ro.cōs.cclxxvij.Panor.in.c.quę in eccl'iarū de consti.& si faceret statuta cōtra ius cōe, vel contra statuta ciuitatis tex.est in l.recepti.§.fi.C.de cōsti.pecu.§.fi.in authē.fideiussor.Sed an requiratur authoritas superioris,vt cōfirmetur tale statutū,per oēs factū?& tutius est sic facere.ita Bal.tenet ꝙ requirat̄ quòd cōfirmetur per superiorē vt valeat,in l.humanum.C.de leg.sed ibi Bal.sibi cōtrarius.in.l.receptitia.C.de consti. pec.tenet,ꝙ nō requiratur consensus superioris:quia tale statutū cōfirmatur à lege,legibus.s̄.alleg.sed an habeat locum in alio foro,vide Bal.in.d.l. receptitia.vbi format quęstionem:& aliquid per Fely.in.c.quę in ecclesiarum.de cōsti.in ea.col.ver.nec obstat.

rioris authoritate[a]:vt hic,& insti.eodē.§.omnes.de
priui.credi.l.Antiochensium.Et quòd isto casu nō
expectetur superioris authoritas, patet exemplo
consuetudinis,quæ inducitur ex tacito cōsensu po
puli,& æquiparat̄ statuto:in quo constat,quòd nō
requirat̄ superioris authoritas:vt.j.de legi.l.de qui-
bus.& quòd generalitas istius legis debet intelligi
de populo,qui habeat iurisditionē.patet ex tex.in
sti.eo.ti.vbi explicat de populo romano.& Antio-
chensium.Nam per istam legem & similes videtur
concedi libera licentia[b] faciendi statuta: & ideo
non requiritur alia superioris authoritas:licet præsi
des prouinciarum in terris ecclesiæ faciāt aliter ob-
5 seruari.❡† Tertio casu,quādo habet iurisditionem
limitatam in his,in quibus habent administrationē,
seu iurisditionem possunt facere statuta:in alijs nō,
sine superioris authoritate per ea quæ dicta sunt[c].
6 ❡†Secundò quæro,vtrum collegia possint facere
statuta,videtur dicēdum quòd collegia licita & ap-
probata in his,in quibus habent iurisditionem, &
quo ad ea,quæ ad ipsos collegiatos pertinent pos-
sunt facere statuta:[d]vt.C.de iurisdi.omnium iudic.
l.fina.& quod ibi not.gloss.expressius.C.de consti.
7 pecu.l.secunda. in fine.& ibi not.gloss. ❡† Tertiò
quæro nunquid pars aliqua ciuitatis, puta vnum
quarterium.[e]videlicet possit facere statuta?videtur
quòd sic:quasi sit collegiū quoddam approbatum;
vt infra de legatis.j.si quis à filio.§.finali. &.C. de
fun.rei priua.libro vndecimo.l.penulti.ibi:vel bur-
gis &c.Pro hoc videtur casus infra titu.secundo.l.se
cunda.§.deinde cum esset.Sed cum iurisditio non
resideat in certa parte ciuitatis:sed in toto populo,
vel concilio,quòd populum repręsentat;vt infra di
cetur.& not.infra de iurisd.omnium iudic.l.& quia.
In hoc dico,quòd statuta ad causarum decisiones,
non possunt facere sine confirmatione totius popu
li:sed statuta pertinentia ad modum expediēdi ea,
quæ incumbunt ipsi parti,seu quarterio,possunt fa
✱ cere:vt supra dictum est.Nec obst.§.deinde cum es-
set.imo facit pro:quia illa plebiscita valent ex con-
firmatione postea subsequuta:vt ibi patet.et ita in-
telligebat Iocob.de bel.❡Quartò quæro nunquid
iudices[f] possunt facere statuta?& videtur quòd sic:
vt infra quod quisqué iur.l.prima.§.primo.& not.
per gloss.in titulo secundo.l. non ambigitur.C. de
offic.præfe.orien.l.normā.& patet in omnibus edi-
ctis prætorum.vt dictum est supra in.l.proxi.Econ
trà videtur,quòd non possunt,vt.C.commi.vel epi.
l.programma.infra de decre.ab ordi.facien.l.secun-
8 da.❡†Distingue tamen,quia aut quæris de maio-
ribus iudicibus,vt Senatoribus, Prætoribus, Præfe-
ctis prætorio,qui comparātur Regibus.qui sunt ho
die per mundum:vt plenè solet dici per docto.infra
de offi.præfe.præto.l.j.& isti possunt facere statuta
& constitutiones,vt.s̄.l.proxi.&.d.l.nō ambigitur.

✱ Pro intel.ij.§.deinde cum esset.ff.de ori.iur.

d ❡Facere statuta.Adde tn̄,ꝙ talia statuta requirunt cōfirmationem superioris secūdùm Bal.in.d.l.fi.de iur.om.iudi.Istis adde Bar.in.l.fi.C.de colle.illi.Vide tn̄ Bal.in.l.humanum.C.de legi.an statutū reqrat reformationem.& Bal.in.l.receptitia.de cōsti.pecu.qd in subiectis ecclesię vide glos. & doc.in.c.qđ clericis.de fo.cōpe.An episcopus possit statuere vel precipere ne mulieres portent ornamenta,& quid in alio superiore, vide Ioan. and.in regula,ea,que fiunt.in mercu.an Abbas cum conuentu possit cum iuramento statuere.ꝙ singulis monachis dentur decem annua pro vestibus, & an possit statutum reuocare p Io.an.in regula,nō est obligatorium in mercu.Et adde ꝙ canonici possunt facere statuta ecclesię, dummodò sint licita;aliâs secus.c.cum omnes.de condi.per glos.in.c.ij.in ver.statutum.de ver.sig.lib.vj.Et an statutum episcopi liget alium Episcopū vel Archiepm̄,vide Io.cal.ī.c.de illis.in.vj.q.de rap.Adde,qđ Princeps cōfirmādo statuta,non intelligit̄ cōfirmare iniusta. Bal.consi.cccxxxvj.ij.lib.

g d.l.normā.Idem potest dici de legato[g] apostolicæ
sedis;vt extra de officio.lega.c.fina.Aut quæris de
alijs,qui non sunt in tanta dignitate:& tunc habēt
dignitatem perpetuam,seu ad vitam;vt Comites,
Marchiones,in eorū terris;& Episcopi in eorū dio-
cesibus:& tunc possunt condere statuta;vt extra de
ma.& obe.c.ij.& de consti.c.ij.lib.vj.Hoc vult dice
re text.in.x.collat.de sta.contra.lib.ecclesię.§.j.vbi
dicit statuta, quæ ciuitates consules,vel quecunq̧
alęi psonæ &c.Intelligo de prędictis dominis habē-
tibus iurisditionem perpetuam,non ad tempus. Ra
tio est,vt sicut Princeps,qui est dominus totius,fa-
cit legē vniuersalem:ita isti qui sunt domini in par
te faciunt statuta in parte.Aut quæris de iudicibus
habentibus iurisditionem temporalem,vt potestas,
& rectores terrarum communiter:& tunc aut volūt
facere statuta seu constitutiones conuocato conci-
lio,& proceribus ciuitatis;& possunt, vt .d.l.j.§.j.
quòd quisq̧ iur.& ita ibi sentit glos.&.l.j.&.ij.de de
cre.ab ordi.fa.Et ita debet intelligi dicta constitu-
tio.de sta.contra libe.eccle.Aut vult facere ipse so-
lus,& non potest;vt.C.commi.vel epi.l.program-
ma.sed bene potest facere ordinationem,siue legē
pro toto suo tempore spectantam ad exigentiam fa
ctorum;quòd nullus extrahat frumentum de ciui-
tate,vel portet arma,vel nullus vadat ad salarium,
vel stipendium,vel de nocte & similia;vt.j.de offi.
præfe.vrb.l.fin.C.de naui.seu.nau.l.cum nauicula
riorum.libro.xj.& facit.l.j.j.quòd quisq̧ iur.❡Ex
9 his†patet quòd præsides prouinciarum missi ab ec-
clesia,non possunt facere statuta,seu cōstitutiones,
sine consilio prouincialium:quia non sunt de maio
ribus iudicibus.Sunt enim clarissimi;vt no.j.de offi.
præsi.super rubri.Item habent iurisditionem tem-
10 poralem. Illi† verò quos appellauit maiores iudi-
ces,sunt illustres,vel spectabiles;vt.j.de offi. præ-
fec.præto.& de offi. præsi.super rubrica. Sed con-
trarium seruatur ex consuetudine,vel speciali con-
11 cessione Papæ.❡†Quintò quæro,potestas habet[h]
arbitrium imponendi pœnam,vbi non est expres-
sa à iure vel statuto: vt.j.de effra.l.j.§. expilatores.
Et no.j.de pœnis.l.sanctio legum an poterit in prin
cipio sui regiminis hoc declarare;vt pro tali malefi-
cio tanta pœna imponatur. Gul.de cug.dicit quòd
sic:tamen tale statutum non valebit,nisi durante
suo officio;vt in.x.collatio.de cler.qui inue.facit.c.
j.❡Contrarium credo,quòd illa declaratio,quę po
test recipere varietatem in tempore,non potest fie-
ri ante tempus.&c.j.de lega.ij.l.cum pater.§.à filia.
sed hoc potest variari:quia secundùm varietatem
temporum,personarum,& locorū.potest esse ęquū,
vt pœna imponatur maior,vel minor;vt.l.Pedius.
infra,de incend.rui.naufra.&.d.l.respiciendum. er-
go &c.Quæ ratio cessat in dicto.c.primo. ❡Sextò
12 quæro,†Magistri grammaticæ faciunt statuta in

e ❡Vnum quarterium.Vide no.j.in ij.qō.principali.& no.in.l.si quis à filio.§.fi.de leg.j.& quid in consuetudine partis populi.vide Bar.in.l.de quibus.in vlti.colum.j.de legi.

f ❡Iudices.Et omnino vide pulchrè Bar.in.l.j.in pinc.quòd quisq̧ iur.p Ro.in rub.C.q admit.Pet.de Anc.in.c.canonum statuta.ī.vj.char.magna.adde Fed.de se.consilio.cxc.incipi.Gul.j.

g ❡Delegato. An delegatus possit statuere:idē quod hic tenet Ang.ī.l.aptissimi.p illum text. C. de iudic. ibi ex gn̄alib⁹ formis amplissimē tuæ sedis.vbi loquit̄ de Præfect.pręto.qui ęquiparantur Cardinalibus,vt ibi p Ang.in versic.formis. Adde etiam post d.Iasonē,an legatus possit statuta cōdere:& q̄ & qd ex cā asserit Ro.cōs.37.& Abb.cōsi.lxvj.ij.lib.& ibi an possit cōmittere cām sūmariè,& appellatiōe remota.& p Io.de Ana.consil.lxxxiij.& ibi an possit cōcedere represalias. De Epis,& Archiepiscopis,an possint statuta cōdere:vide p Cal.cōs.viij.An aūt an ēt possint statuere, vide Ange.cōsil.lviij.& cclxx.in q̄stum.d.Ias.in fi.l.cōcludit,quòd ex cā eps potest statuere contra ius,vide notabiliter Ro.consi.cccxxv.proximè dicta.Et.d.Iaso. singulariter limitat procedere dummodò cā exprimatur in actu,qui geritur.per ea,quę voluit Ro.consi.ccccl xxxiij.vbi alleg.Old.etiā cōsi.cclxxvij.s.ꝙ licet aliâs causa pręsumatur in papa rescribente,tamen vbi rescribit contra vniuersale statutum ecclesię debet causa exprimi.Et an legatis possit causam summariè cognoscendam committere,vide Abb.consi.xxv.j.lib.

h ❡Potestas habet.Sequit̄ Pe.de Anch.in.c.canonū statuta.in ver.quærit Bar.Adde ꝙ Bal.de pa.cōstan.in vers.scđm mores & leges illius ciuitatis dicit no.ꝙ licitum est ciuitati habere propria statuta cōfirmata per præsidem puincię.sed si ciuitas sit sibijpsi præses,sufficit ꝙ potestas ciuitatis cū decurionibus faciat statuta:vel ciues eius accedente authoritate.Nā cū facere statuta sit iurisditio.& illa q̄stum ad actum exercitij sit in magistratibus;vt.j.de ori.iur.lib.ij.§.post originem,merito requiritur magistratus, nisi alia esset cōsuetudo loci,quæ possit dare iurisditionem ipsis decurionibus sine magistratu.C.de diuer.officio.l.viros.li.xij.Vel si ciuitas illa pro tempore illo careret magistratu.infra.quod quisq̧ iur.et ibi vide Iacob. Butri.Barto.et moder.et per Imo.in.l.municipibus.de condi.et demon.

ter scholares

a ¶Excommunicati. Adde quod no. Bar. in. l. actor. ff. rē ra. hab. Sed an excommunicati possint inducere cōsuetudinem: vide Bal. in. l. de quibus. in xj. col. de legi. vbi etiam facit mentionem de Bar. hic.

b ¶Potestatē. Qual'r puniat̃, q nō pōt facere statuta, & facit: & de statutis dolo factis. Adde quod dixi post Bar. ī. l. fi. j. e. vel saltē pęna arbitraria puniat̃ p no. p Bal. ī l. nemo martyres. de sac. san. eccl. & de reformatione statutorum, vide Bar. ī. l. j. j. de legi. & ibi etiā Ang. de statuto: qui dicit requiri, ꝙ consensus p̄stet alta voce. sed Bar. j̄. ꝓxi. co. tenet cōtrariū.

POMAT.

c ¶Quero secūdò. Vide Prepositū ī c. lex ē. in. ij. col. ij. distin. & in. c. senatuscōsultū. ij. col. ea. distin.

d ¶Cōuocatio fiet. Vide Imo. ī. l. municipib⁹. de cōdi. & demō. & ī. l. j. ī prī. j. ad leg. fal. & ibi p Ang. & Pau. de ca. ī lect. Padu.

POMAT.

e ¶Nec sufficit. Cōtrariū tenuit Panor. ī. c. in causis. a iij. col. de elec. Sed idē quod Ab. seqt̃ Barb. ī. c. cū oēs. in vl. col. & ibi Feli. In cōtrariū facit quod no. Bald. & Imo. l. si qs à filio. §. fi. de le. j. & ibi p Are. ī. iij. col. vers. adhuc restat. Vide itaq; Imo. cōsil. xxij.

f ¶Duę ptes. In cōuocatiōe dn̄t esse duę ptes. & qd si sūt citati & noluerūt conuenire an minor ps possit, & qūo, vide hic & oīno p Pet. de Ancha. ī. c. canonum statuta. de cōstit. vtrū aūt absentes sint spālıter citādi. & de quo loco vide in. c. p̄sentiū. de test. li. vj. & ī. c. cū in ecclesijs. de p̄ben. e. li. & in. c. corā. de elec. & vide q̄ not. Bal. ī. l. nulli. j. quòd cuius. vni. no. & Bar. ī. l. j. j. de decre. ab ordi. fa. Adde quod not. gl. ī. c. ij. de test. lib. vj. q̄ tenet ꝙ regl'r absentes nō sunt vocādi, nisi ī trib⁹ casib⁹ ibi notatis. Quā ēt limita, nisi tractaret̃ de faciēdo aliqd ī p̄iudiciū absentiū. Ita solet ītelligi gl. ī. c. j. de his q̄ fi. à ma. par. ca. in ver. cōsti. Sed Abb. sicul. ibi dicit posse dici p gl. in. d. c. ij. quòd ī oīb⁹ casib⁹ arduis, & grauib⁹ sunt citādi. nā casus excepti p gl. in. d. c. ij. sunt fauorabiles: iō debēt extēdi ex idētitate rōnis ad oēs casus graues. Pro hoc est casus no. in. c. dilecti. de cōfir. vti. & gl. in. l. j. j. de cōdi. & demō. vbi casus exceptos à regula extēdit ad aliū habētē eādē rōnē. Et hoc quòd in arduis sint citandi, sentit Innoc. in. c. ij. de no. ope. nun. & do. Ant. in. d. c. j. p do. Ant. in. c. fi. de maio. & obe. & Bar. & moder. in. l. rescriptū. in prin. j. de pac. Adde vt per Cald. consi. iij. de consti.

g ¶Distinguunt. Notabile dictū ad limitationē legis, quod maior. ad municipa. si est verum, & ibi dixi. Adde quod dixit Bar. ī. d. l. quod maior. ī fi. vbi vr̃ velle secūdū Dy. ꝙ id, quod fieret ēt ab oīb⁹, nō teneret si fiat cōtra ius arg. l. iubemus. §. sanè. Cogitabis. adde Bal. in. l. fin. C. de autho. præstā.

h POMATES. ¶Secūdò quero. vide Panor. & alios in. c. cum oēs. de consti. & ibi Fely. col. xiij.

i ¶Vna pars expulit aliā. De istis expulsionibus, vide quę no. Bar. & Imo. in. l. si quis à filio. §. fi. de leg. j. & quod no. Bar. s. ea. l. in. ij. q. j. q. principalis. Sed nunquid illa pars expulsa possit facere statuta? vide Bald. in. l. cūctos populos. ī. vj. col. & ad Bar. hic vide eūdē in. l. de qb⁹. ad fi. j. de legi. & Bal. in. l. j. C. de monopo. & in. d. l. ij. de origine iuris in iij. col. & Bal. hic in. vj. col. & Anto. de But. ī. c. fin. ī. xxxvj. colū. de cōsuetu. & Bal. in l. testatrix. §. plures. j. si serui. vendi. Aduerte: quia lꝫ Barto. hic dicat, quòd in faciēdis statutis, voluntariè absentes non vocātur: nec etiā illi, q sunt absentes ex iniusta causa: secus si causa sit iusta. & ita referūt Canonistæ in. c. cū omnes. de constitu. Barto. hic tenet. gloss. tamē indistinctè tenet, quòd in omnibus actibus capitularibus absentes sint vocādi. gl. tamē quę reputatur singularis in c. præsentium. de testib. in. vj. super ver. ipsorum. dicit, quòd solum ī tribus casibus, de quibus ibi, vocātur absentes. sed Innoc. in. c. ij. de noui ope. tenet quòd ī arduis debeant vocari: in leuibus non. Potes concludere, maximè secundùm Ioan. de Imo. in dicto. c. cū omnes. quòd in tribus casibus, de quib⁹ in dicto. c. præsentium. debet fieri vocatio: in alijs. dic ꝙ si sunt voluntariè absentes, nō vocantur. Si autē ex iusta cā, in arduis vocent̃: non in leuibus: nisi in contrarium reperiatur expressum. & hoc modo possunt saluari opiniones. fortè tamen in practica seruaretur gl. in. d. c. præsentium. saltem in foro canonico, secundū do. Ioan. and. dicto. c. cum omnes.

k POMATES. ¶Et adhuc. Vide Are. l. si quis à filio. §. fi. ij. colū. ff. de leg. j. & ibi Bal. vide Panor. consi. xc. in. iij. col. ij. dubio. in. ij. vol.

l ¶Consentiunt separatim. An possint illi de vniuersitate consentire separatim, vide etiā quod no. Bar. in. l. ij. C. de decu. vbi plene. & hoc idem videtur velle gloss. in. c. cum omnes. de consti. sed glo. fin. in. c. j. de reb. eccle. non alie. tenet contrariū, videlicet ꝙ speciale sit in electione: aliâs in oībus actibus capitularib⁹ sufficit singularis cōsensus, saltem qn̄ tractatus præcessit: sed illa cōiter non tenetur per moder. nec Ioan. Cal. nec do. Anto. per. c. in genesi. hic allegatum, in ratione sui, q̄ est generalis. Et sic amplificat dictā. l. fi. de offi. ꝓcur. cæsa. & ita refert Ioā. de Imo. in. d. c. cū omnes. Adde quod no. Bar. & Bal. & do. Io. in. l. si qs à filio. §. fi. de leg. j. & p Bald. in authē. hoc ius porrectū. de sacrosan. eccl. & vide Bal. in addi. Spec. ī ti. de instr. edi. in vl. char. vbi q̄rit, an executores testamenti possint eligere separatim. De materia ista vide no. Bal. in. l. nō ambigit̃. j. de legi. & ibi p Ang.

ter scholares, ꝙ q fecerit tale qd. soluat. xij. denarios. An tale statutū valeat, ita ꝙ dicta poena in iudicio possit exigi. ¶Circa quod breuiter dico, quòd Magistri grāmaticę hn̄t iurisditionē in scholares: vt. s. in. j. cōstitutiōe. §. illud verò. & in authē. habita. ne filius ꝓ p̄re. Itē hn̄t modicā correctionē, seu leuē: vt. j. ad leg. aql. l. sed & si quęcūq;. §. fi. de loca. & cōdu. l. itē q̄rit̃. §. itē Iulian⁹. Aut ergo magistri faciūt statuta ptinētia ad decisionē causarū, ī qb⁹ nō hn̄t iurisditionē: & nō pn̄t: quia non sunt maiores iudices: nec hn̄t iurisditionē perpetuā. & non pn̄t facere talia statuta, nisi sint q habeāt iurisditionē ꝑpetuā: vt. s. dixi. Aut faciūt statuta circa mores: & hic aduerte: quia talia statuta habere cōsueuerunt duas partes. ¶Prima est, quia ꝓhibēt, vel p̄cipiūt aliqd fieri secundū bonos mores. & hęc statuta valēt: & eis debet obediri, sicut pręcepto patris: vt. j. de obsequi. à liber. l. liberto. in gl. q̄ dicit ꝙ magistri sunt p̄res. &c. Ergo sicut p̄ri debet obediri: vt. s. e. l. veluti. ita & magistro. ¶Secūda ps est q̄ imponit pœnam cōtra faciēti: & tunc aut imponit̃ pœna pecuniaria, vt qdā magistri faciūt ꝓpter lucrū: & nō valet. cū ob mores non debeat fieri pecunię receptio: vt. C. de rei vx. ac. l. j. §. taceat. Aut imponit̃ pœna alteri⁹ coerctionis, & non valet an̄ tp̄s: vt. s. dixi. sed cū casus euenit. hoc debet facere suo arbitrio, nō excedēdo modū. Eadem possent q̄ri & dici de statutis, q̄ p̄rfamilias facit ī domo

13 ꝓ corrigēdis moribus filiorū & familiarū. ¶†Septimò q̄ro, nūqd excōicati[a] & interdicti possint facere

a statuta? & dico ꝙ non, vt extra de immu. eccle. c. aduersus. §. quia verò. nec facta recōualescūt impedimēto cessante sine noua cōfirmatione: vt eo. ti. c. j. & argu. j. de lega. iij. l. j. §. sed si fili⁹. & j. de bo. pos. secūdū tab. l. q ex liberis. §. testamēto. Itē credo de bānitis īperij: vt. x. coll. de sta. cōtra liber. ecc. c. j. Cū em̄ non obediūt principi, perdūt ea, q̄ iuris ciuilis sunt. j. de ca. di. l. amissione. sed statuta sunt iuris ciuilis. vt hic

14 ergo &c. ¶†Octauò quæro, qualiter puniant̃ illi, q

b faciūt statuta, & nō hn̄t ptātē,[b] credo, ꝙ si faciāt dolo malo, cā occupādæ iurisditionis, incidāt in legē iuliā maiestatis. vt. j. ad. l. Iul. maiesta. l. iij. §. fi. ¶Quæ-

c ro secūdò[c] †principaliter, qualiter statuta fiāt. & si

15 qdē iudices maiores, vel dn̄i hoc faciāt: humanū est ꝙ hoc faciāt cōsilio sapiētū: vt. C. de legi. l. humanū sed si volūt possunt hoc facere proprio motu: & hoc

16 subditis diuulgare: vt. C. de legi. l. iij. Si vero †statuta fiunt à populo, talis est ordo, ꝙ cōuocet̃ totus populus, seu homines, q sunt de cōcilio populi, qui repręsentant populū: vt no. C. q̄ sit longa cōsuetudo. sup

d rub. & hęc cōuocatio fiet[d] authoritate potestatis, vel alterius magistratus solenniter. Hoc est sono tubæ, vel pulsata cāpana, vel voce preconis. C. de decu. l. ij. in. iij. gl. li. x. & j. de reg. iur. l. aliud. §. refert̃. & ibi no. ꝙ cōuocentur ad curiā, vel ad aliū locum publicum cōsuetum: vt. d. l. ij. & de le. l. si quod extraordinariū. lib. x. Quibus sic ordinatis, videatur vtrū sint duę partes populi seu concilij: quod reqritur, vt. C. de decu. l. noīationū. & no. j. quod cuius. vni. no. l. nul

e li. Nec sufficit[e] vocatos esse: nisi duæ ptes[f] sint pn̄tes:

f vt. C. de p̄dijs decu. l. fi. li. x. vbi dicit̃ nec tabella decreta recitari. q. d. nō sufficit sono tabellæ vocatos esse, nisi venerint. Et ita intelligit Odo. licet glo. aliter exponat: vt not. in. d. l. aliud. §. refert̃. Quibus sic coadunatis debet fieri proposita per vnum, altero de duobus modis: quia potest fieri generaliter: quid placet vobis super tali facto statuere? Et super tali proposita erunt cōsultores. & iste modus colligitur. j. ad velleia. l. ij. §. j. ¶Alius modus est. ꝙ fiat proposita certa & limitata: an placeat populo, ꝙ sit talis lex. vel statutum. & iste modus colligitur insti. eo. §. lex, & §. plebiscitum. & institutio. ad leg. aql. §. ex hoc tn̄ capite. Tūc quod placuerit maiori parti. illud erit firmum: vt. j. ad muni. l. quod maior. & de reg. iur. l. aliud. §. refert̃. & j. quod cuius. vniuer. no. l. nulli. & d. l. nomīationū. C. de decu. Sūt tn̄ qdā, q circa hoc di-

g stinguūt.[g] Aut fit statutum pręter legē: & sufficit cōsensus maioris partis: vt dictis leg. Aut fit cōtra legē: & tūc oportet, ꝙ null⁹ dissentiat: vt in authen. de defen. ciui. §. fi. ibi nullo reluctāte, & ita no. Cy. C. q̄ sit lon. cōsue. l. cōsuetudinis. in. iiij. q. circa fi. ipsius. Sed nō placet: quia in. d. §. fi. est casus specialis. Prędicta vera de iure cōi, sed p statuta qn̄q; ali⁹ ordo da-

17 tur. ¶†Secūdò quæro[h]: dixi. s. oēs vocādos. qd si vna

h pars expulit aliam[i] de ciuitate? distingue: aut alij ab-

i sunt de ciuitate volūtariè: tunc remanet tota potestas in præsentib⁹: vt ar. j. de tu. & cur. da. ab his. l. vbi absunt. & d. l. nominationū. C. de decu. Si verò sunt expulsi: & tunc aut ad illos expulsos cōpetebat ius cōdēdi statuta, aut non. ¶Si secūdo casu, verbi gr̄a. quia nō erat de cōcilio: & tunc nō obstat aliorum expulsorū absentia, qn̄ illi q remāserūt in ciuitate, pn̄t facere statuta. vt. j. ti. j. l. ij. §. deinde cū esset. vbi dicit̃. ꝙ nō est dubiū, ꝙ ad partes remanentes remansit potestas condendę legis. Aut ad expulsos pertinebat sicut ad remanētes ptās cōdēdi legē. quia erāt dę cōcilio: & tūc aut sūt expulsi ex iusta causa: & adhuc[k]

k in remanentibus remanet potestas condendi legē: quia cum non obediant ciuitati suæ ꝑdunt omnia iura propria ciuitatis suę: vt. j. de cap. dimi. l. amissiōe. & sic perdunt ius condēdi statuta. quare potestas remanet apud pręsentes. Aut expulsi sine iusta causa per inuidiam fortè: & tunc licet statuta facta per remanentes seruentur fortè q̄tum ad eos, per. l. ꝓ fundum. j. de ser. rusti. prędio. tamen in præiudicium expulsorum non possunt: ne ex sua malignitate &c. vt

18 j. de furtis. l. itaq; fullo. ¶† Tertiò dixi, omnes vocandos ad vnum. Quæro: quid si omnes de populo con-

l sentiunt separatim[l] in domo sua: & hoc constat per publicum instrumentum: an valeat? videtur ꝙ sic, vt dicimus in consuetudine. j. de legi. l. de quibus. & j. communia prędi. l. fin. & de aqua plu. arcen. l. si autem. ¶Cōtrarium credo per duas regulas. ¶Prima

quis C. de iur. et facti igno. & g. cornelius. cons. 119 vol. 1. et iat. de s. pro. prescrip. pragm. 12. vt in ...

¶Omnium consensus. Adde Bald. in. l. j. in. v. q. j. de offi. consul.
* Pro intellectu. l. fi. ff. cōmu. prædi. &. l. si autē. ff. de aqua plu. arcen.
b ¶Aliquibus cōmitti. An habentes authoritatem condendi statuta possint committere, quod no. pro legato, an possit committere. Adde text. & qđ ibi no. Bar. ī. l. latē eorū. §. si decuriones. j. qđ cuiusq; vni. no. & Bar. in. q. sua adunantia. &c. & Pet. de Anch. in c. Canonū statuta

POMATES. b ¶Cōmitti. Vide Panor. in. c. grauē. de sen. excom.
c ¶Videt̄ ordinarius. Vide Bart. in l. ambitiosa. in vltima colum.
d ¶Super quibus Super quibus possint fieri statuta. Vide Bal. in. l. cunctos populos. in viij. & ix. col.
e ¶Temporalia. Et faciūt hæc, an valeat statutū ꝓhibens matrimoniū contrahi cum certis personis. de quo vide Bal. in. l. nemini. C. de nup.
POMATES. f ¶Dolosē. Vide Alex. cōsil. xx. ī. ij. col. in. j. vol. & cōs. xxvij. in vlti. col. eo. vol. Panor. cōsil. xij. in. ij. colū. j. volu. Fede. de sen. consi. 36. Ro. cōsi. ij. & cōsi. xij. Alexan. consi. pe. in. j. col. in. v. vol. & in colū. fi. Barb. in cō si. j. in. j. vol. v. col. Aliquid per præpositū. in. c. ad eius v. distin.
POMATES. g ¶Libri. vj. Vide Ange. in. l. sequit̄. §. si re. ff. de vsuc. & l. fi. ff. queād. ser ui. ami. vide Alex. cōsi. lix. ī. ij. col. j. volu. Raph. cu. cō si. lxvij. Alexā. cō si. xxxix. in. ij. col. in. iiij. vol. & in. ij. col. ī fi. & cōsi. xx. ad fi. eod. volu. Panor. cōsi. lxxvj. ad fi. j. vol. Fede. de se nis cōsi. cclxxv. & seq. Paul. de ca. in l. cūctos pp̄los in iij. col. C. de sum. trini. & fid. catho. Panor. cōsil. lxxvij. ī. v. colū. iij. dubio. in. ij. volu. & iiij. dubio. Fely. c. j. & c. ecclesia sanctę mariæ. ī. xxxviij. col. de cōsti. & ad. c. nostrā. iii. co.

vj innocen. et ... in c. quæ in ecclesiarum de consti.

a in his, quæ ꝑtinent ad plures, vt vniuersos, requirit̄ simul omnium consensus: a vt. d. l. ij. C. de decu. expressius extra de elec. c. in genesi. ¶Secunda regula est in his, in quibus consensus maioris partis præiudicat minori, etiā si ꝑtineat ad plures, vt singulos, requiritur vt fiat simul; vt. j. de pacti. iurisgētiū. §. fi. Ergo hic cū ꝓdicta cōcurrāt, requirit̄, φ fiat simul. Nec ob. qđ dicit̄ de consuetudine. qa pluralitas actuū & cursus tp̄is succedit loco talis coadunationis. Nec ob. l. fi. & l. si autē. quia ibi loquit̄ in cōi pluribus, vt

19 singulis. Nec cōsens⁹ ptis alteri ꝓiudicat. ¶† Quarto q̄ro, dixi qđ seruat̄: quał̄r explorabit̄ talis voluntas pp̄l'i? & vr̄ φ req̄rat̄ expressus cōsensus verbis, vt ff. de legi. l. de q̄bus. cū in hoc differāt statuta à cōsuetudine: quia vnū venit ex consensu expsso: aliud ex cōsensu tacito. ¶Sed credo sic dicēdū, φ requirant̄ verba ex parte cōsulis interrogātis, seu ꝓpositū facientis; ex pte verò pp̄l'i rn̄dētis, nō req̄runt̄ verba, sed sufficiūt signa cōsensus, secūdū qđ ꝓpositū fuit in partitū, siue de leuādo, vł' de sedēdo, siue de fabis albis, vł' nigris. arg. j. de acč. & ob. l. cōsensu. Et hoc spāliter īduco. j. ad Treb. l. seruo inuito. §. si pupllio. ibi vel interrogati nutu possint rn̄dere, seu significare. Ita etiā debet intelligi. j. ti. ij. l. j. in fi. glo. & l. de qui-

20 bus. Et ita obseruat̄ de cōsuetudine. ¶† Quinto q̄ro, nunquid possit aliquibus cōmitti, b qđ faciāt statuta? & vr̄ φ nō: qa sicut testator non pōt suā voluntatem cōmittere: vt. j. de here. inst. l. illa institutio. & l. captatorias. quę voluntas est lex particularis, vt in authē. de nup. §. disponat. col. iiij. & no. C. de vsusca. pro emp. l. ij. Pretereà hoc spāliter cōmittit̄: ergo nō pōt demandari: vt. j. de offi. eius cui mā. est iurisđ. l. j. Ecōtrà qđ possit, vt. j. ti. j. l. ij. §. deinde, qa difficile. ¶Tu dic aut iudices seu dn̄i, q hn̄t authoritatē hoc faciēdi, volūt hic delegare, & nō possunt: qa hoc eis vt maiorib⁹ est cōcessum: vt. j. de offi. eius cui mā. est iurisdi. l. j. Aut popul⁹ vult hoc cōmittere, & potest: vt. j. tit. j. l. ij. §. exactis. &. §. deinde, qa difficile. Et apparet ratio differētiæ. Vel dic, φ ratio est: qa ille cui

c cōmittit̄ à populo, videt̄ ordinarius, c & non delegatus: quia populus pōt dare ordinariā iurisditionem: vt. j. de iurisdi. om. iud. l. & qa. Sed alij iudices nō dāt

d ordinariam: istud autē nō potest delegari: ergo &c.

21 ¶† Tertiò quæro principaliter, de quibus seu super quibus d possint fieri statuta? & si quidē statuta fiāt super his, q̄ nullo iure disposita sunt, valent: vt. j. ti. ij. l. de quibus. Si autem fiant super his, quæ disposita sunt à iure naturali, vel gentium: nō valent. tollēdo in totum: sed in aliquo derogando, vel addendo sic: vt. l. ius ciuile. & quod ibi not. & l. manumissiones. s.

22 eod. & j. de consti. princi. l. j. ¶† Secundò iuxta prędicta quæro, an possit fieri statutum de his, quæ disposita sunt à iure diuino? & videtur φ non. Nam aut statuitur idem, qđ ius diuinū. & videtur superfluū; sicut cum debitor legat creditori; vt. j. de leg. j. l. si creditori. facit. j. ad munici. l. j. in fin. & C. de thesau. l. j. li. x. Aut disponitur aliter: & tunc videtur non posse: ne minor tollat legem maioris; vt. j. de arbi. l. nam magistratus. & quod ibi no. j. de constit. princi. l. j. & C. si contra ius vel vti. pub. l. fin. Econtra videt̄, qđ sic: quia ius ciuile præcipit septē testes adhiberi in testamento. tamen de iure diuino in ore duorum vel trium stat omne verbum; vt extra de iudi. nouit. & j. de test. Vbi numerus. item ius diuinum dicit, non occides. & tn̄ à iure ciuili in pluribus casibus permittitur: vt. C. qn̄ li. sine iu. se. via. l. j. & ij. Et gl. simpliciter se expedit, φ ius ciuile potest distinguere, nō tollere ius diuinū. Vt. d. l. j. de cōsti. prin. C. si contra ius

de proba. ver. vlti. no. Bar. consi. lxxxv. Roma. consi. xc. & cōsi. cij. in. j. col. ad fin. Imo. consi. xxvj. & consi. xliiij. in. ij. col. & consi. lxxiiij. in fi. & consil. cxxij. Gemi. in. c. fin. j. col. versi. sed pone debitor. de excep. lib. vj.
h POMATES. ¶Plurium quæstionum. Vide Fely. in. c. quæ in ecclesiarum. in. ij. col. cum sequen. de consti.

i POMATES. ¶Dicta sunt. Vide latē Alex. consi. cxxiiij. j. co. iiij. vol. Arc. cōsi. ij. in pe. col. Alex. cōsi. cxxxviij. in. ij. col. vo. ij. Alex. cōsi. lviij. in vlt. co. v. vo. Panor. in cōsi. lxxj. j. dubio. Fed. cōsi. cccxxxix. Fely. c. ecclesia sanctę marię. ij. col. de cōsti. Barba. cōsil. ix. in. ij. col. vol. j. & consi. xxj. ij. col. ij. volu. & consi. liij. iiij. col. vol. ij.

vel vti. pub. l. fi. do. Cy. latius. C. de preci. impe. offe. l. quoties. in. iij. q. tn̄ ꝑfectæ nō loquitur. ¶Vn̄ tu distingue, aut ea, q̄ de iure diuino statuta sunt, merè spiritualia sunt: & tūc sup his, nec imperator nec ppl's pōt cōdere legē: vt extra de cōsti. c. ecclesia sctē marię. facit. C. de epi. & cle. auth. clericus. ī fi. & aut.

e statuimus. Aut sunt tp̄alia: e & tūc aut de iure diuino, nō est simpl'r cōstitutū, vt ī illo ꝓcepto nō occides. Nā alibi pmittit̄ ex cā cū dicit q occidit, occidat̄. & ex alijs causis: tūc ex cā pōt pmitti p leges. & statuta φ quis occidat̄; vt. d. l. j. & ij. C. qn̄ lic. sine iudi. se vi. vt. j. ad le. cor. de sica. l. iij. ī fi. Aut de iure diuino est simpl'r statutum: tūc aut cā legis excludit pctm̄: & valet lex, siue statutum: vt patet in testō, vbi requirunt̄ septē testes: & ideo nō sufficiūt duo: qa tunc

f lex p̄sumit̄ dolosē f & frauduleter fieri (vt. C. de test. l. iubemus. in fi. & qui test. face. pos. l. hac cōsultissima. in fi. ꝑpter quā violentiā presumptionem iuri diuino adiť; φ dicit in ore duorū vel triū &c. & illa cā excludit pctm̄: qa si verum est, dolosē & fraudulēter factū esset. qđ cōstat apud nos iuris p̄sumptiōe nō tenet̄ heres seruare: sed in foro cōsciētiæ disputēt Theologi. Aut cā legis vel statuti non excludit peccatū; & nō valet lex, vel statutū derogās iuri diuino. ¶Exēplū, de iure Imperiali alienatio rei dotalis nō valet: nec confirmat̄ p iuramentū; vt. C. de legi. l. non dubium. cuius causa est fauor dotis. Item pactū factū à filia, ne succedat, nō valet; nec cōfirmatur iuramento. Rō: qa pactū est de futura successio. vt. C. de col. l. pactū. & quod ibi not. Istæ leges non valent. Ratio qa propter tales causas non excludit̄ pctm̄; cum propter eas, nō sit licitum deierare, vt extra de iureiur. c. cū cōtingat. de pac. c. ij. in. vj. de iure

g iur. c. licet. lib. vj. g Idē ī legib⁹, q̄ pmittūt malęfidei possessorē p̄scribere, q̄ leges nō valēt: qa non excludunt pctm̄. extra de p̄scri. c. fi. & ibi no. de reg. iur. c. ij. lib. vj. vbi p Io. an. ¶Ex ista theorica apparet sol.

h plurium q̄onū, h Primò, † an valeat statutum quod

23 bannitus possit īpunē occidi. & certe sic: qa cōtrariū à iure diuino non statuit̄ simpliciter? vt. s. dictū est: vt. d. l. j. & ij. qn̄ lic. sine iu. se vin. Pro hoc dico, φ est casus duarum legum simul cōiunctarū: φ ille, q non est obediēs illi, sub cui⁹ est imperio, habetur vt trāsfuga, & hostis: & pdit iura suę ciuitatis, vt. l. amissione. j. de capi. di. sed transfuga & hostis possunt ēt ex forma legis seu iuris cōis impunē occidi: ergo & iste ex forma statuti. casus. j. ad leg. cor. de sic. l. iij. in fi.

24 ¶† Ecce alia. dicit statutum, qđ q p decē annos debitum suū non petierit cadat à iure suo. Certè statutum tale nō valet: qa nec lex imperialis, q̄ hoc diceret valeret. Sed si statutum i diceret, φ cōtractus seu instrumentū fictitiū presumat̄: tunc valeret: qa talis

i cā excludit pctm̄ p ea q̄ dicta sunt. i Item si † statu-

25 tum diceret, φ minoris cōtractus nō valeat, etiam si fuerit iurat⁹: nisi interuenerit cōsensus duorum consanguineorum nō valet. sed si statutum diceret, φ si contractus aliter factus fuerit, presumatur minores dolo īducti ad contrahendū: tunc valeret statutū: qa si dol⁹ inest, nō valet: sed qa p̄sumit̄ dol⁹ p statutū, iō pōt iuramētum sine pęna cōtēni, vt. d. c. cū cōtingat & de pac. c. ij. de iureiu. c. licet. & ī eis no. & sic iam vi di iudicari: & quodāmodo videt̄ sentire Iaco. de bel.

26 in quadam sua disputatiōe. ¶† Tertiò iuxta prædicta querit̄, vtrum super his, q̄ disposita, vel prohibita sunt à iure ciuili communi, pn̄t fieri statuta

k aliter statuendo. k: videtur qđ sic; vt. j. tit. ij. l. de quibus. in fi. de pac. l. pacisci. cōiuncta. l. nō impossibile. eo. ti. In cōtrariū videt̄, φ nō; vt. C. de vsur. l. eos. ꝟ.

k ¶Aliter statuendo. An æqparatio pacti ad statutum procedat de hoc p Io. an. in. c. vlti. de consue. vbi approbat gl. in. l. neq; pign⁹. reprobata gl. in rub. de decre. ab ord. fac. cui similis est ī. l. si cū te. & in l. nō impossibile. j. de pac. vbi dicit idē quod hic Bart. & glo. & doc. in. c. cum dilectus. in ꝟ. constitutū. de consue. & vide Bal. in l. si ex cautione. in vlt. q. de nō nume. pecu. & latius p eū in. l. j. C. que sit lō. consue. & Bal. in. l. Titio cētum. §. ij. de cōdi. & demō. & Bal. ī. l. de q̄bus. j. de legi. Et dici pōt φ glo. in rubr. C. de decu. procedat affirmatiuē, nō negatiuē. pro quo est tex. optim⁹ in l. fi. C. de fideius. ī fi. dicit Bal. not. in l. cūctos populos, in. xv. col. φ quicquid pōt fieri per pactum iuramēto vallatum, pōt fieri per statutū. qđ no. hic. Adde Bal. ī. l. pen. C. commi. vel episto. & p Angel. hic. Adde an valeat æquiparatio pacti ad statutum, vnum verbū, p Bal. consil. cccc- xcvj. iiij. lib. & an valeat statutum impeditium mrīmonij, vide Pe. de anc. cōsi. xx. Abb. cōsi. xj. & an valeat statutum φ nō petens debitum p decem annos cadat à iure suo: vide p eundē cōsi. ccxcj. Ang. cōsi. ccix. Et an valeat statutū disponēs super iuramento: vide do. Car. cōsi. xcij. Ang. cōsi. clx. Bal. consi. suis. cxxxj. & seq. ij. li. & cōs. ccclxxx ij. j. lib. Pau. de ca. consi. lxvj. & Pet. de anch. consi. ccc

xxxj. & cōsi. ccxlvij. Fed. de senis. cōsi. cclxxij. Ro. cōsi. xij. per Alex. cōsi. lix. j. li. & xxxviij. ij. lib. Bal. pulchrè in consi. clxix. v. li. & Cal. cōsi. xv. & seq. Et an statutū pmittēs occidere bānitū, valeat. Bart. φ sic. consi. clxxx viij. Pau. de ca. consi. xciiij. & consi. ccxij. Bal. cōsi. lxxxj. v. lib. Ioā. an. in ad. ii. ad spec. in ti. de cōsti. in rub. vbi alleg. btm̄ Tho. & text. diui Hiero. nec liceat

n. 24 exemplifica vt in l. 63 de foro et in l. 3447 lib. 5: pragm.

vbi clarè vu lt,ꝙ tale statutū ob bonū publicū valeat,etiā de iure canoni-
co.cō tra id,quod hic vult.d.cōpatriota meus fortè ĩmemor Io.an.ibi &c.
a ✣POMATES. ❡De quibus.vide cōcor.per Alex.cōsi.lix.in.ij.col.
iiij.vol.Et an procedat istud argumentū pōt fieri per pactū:ergo per sta-
tutū.vide Alex.in rub.ff.sol.ma.in fi.prępositū ĩ.c.q̄ cōtra.viij.di.&.c.cō-
suetudinis.xj.di.
Panor.cōsi.lxxij.
in.j.col.ad fi.in.j.
vol.&vide qd ex
isto tex.prīo mē-
bro distin.Bar.in
ferat Alexā.l.pa-
ctū qđ dotali.ĩ.ij.
col.C.de colla.&
cōsil.j.iiij.colum.
iij.volu.Ro.consi.
xxij.Bar.l.j.§.fa-
milię.ff.de publi.
Ro.cōsi.ij.Fel.ĩ.c.
ecclesia sanctę ma
rię.co.xxxij.de cō
sti.&.c.ij.ĩ pe.col.
de proba.& in ru.
de pręscrip.in.vij.
col.ver.fallit.Bar-
ba.cōsi.j.col.xlv.
ĩ.j.vol.& cōsil.iiij.
in.iij.col.eo.vo.&
cōsi.xxiiij.ĩ.v.co.
vol.& cōsil.xxx-
vij.in.xij.colla.&
cōsi.xciij.co.xix.
eo.volu.& consil.
v.col.xiiij.& seq.
e.vol.& cōsi.xiiij.
ix.col.in.ij.vol.&
cōsi.xxiij.ĩ.iij.co.
eo.vol.Ro.cōsi.ix.
& cōsi.cxlij.Frāc.
cre.in tracta.seq.
q.xj.aliàs.viij.ĩ fi.
b ❡Populi iurisdi-
tionem.Non va-
let statutū,nec pa
ctum in seruatis in
reseruatione per
Principem. vide
tamen quod not.
Bartol.in.l.j.§.pe-
nul.ĵ.de postu.&
in.l.relegati.ĵ.de
pęn.& in.l.nō am
bigitur.de legi.Et
ideo dixit Baldus
de pa.constan.in
verbo secundùm
mores & leges il-
lius ciuitatis,quòd
si statuta tange-
rēt principis iuris
ditionem,vt in causis apellationum:talia statuta non valent per tex.ibi,
& in.c.venientes.de iureiur.

nec liceat.❡Circa hoc dic,qn̄q; lex resistit statuto ꝓ
hibēdo,ne fiat:& tūc nō valet statutū. Nam ideo va
let statutū:quia princeps permisit;vt hic.&.s̈.dixi.
secus ergo si prohibet;vt.d.l.eos.C.de vsur.&.C.de
furtis.authētica.nauigia& sacrosanctis ecc.authen.
cassa.& communia de suc.authē.omnes peregrini.
❡Quādoq; lex nō resistit statuto:& tūc quędā glo.
videtur dare talem doctrinam.Aut contra tale sta-
tutum potest veniri per pactum;& poterit per sta-
tutum.Aut nō per pactum:& tunc,nec per statutū
Ita not.C.de decre.decu.super rubrica libro.x.Alię
glo.vidētur dicere contrarium,ꝙ talis ęquiparatio
pacti ad statutum,non sit bona;vt.ĵ.de regu.iur.l.
nec ex pretorio.&.l.neq; pignus.§.priuatorum.&
uo.C.quę sit longa cōsue.l.ij.in glo.magna:& tan-
a gitur.ĵ.tit.ij.l.de quidus.[a] ❡Pro quibus glo.concor-
dandis dic,ꝙ quandoq; quid prohibitum est fieri ꝑ
pactum:quia contra bonos mores:& tunc procedit
argu.quia tūc necper statutum:& ita loquitur glos.
de decre.decuri.super rubrica.Ratio:quia lex & sta
tutum debent esse sancta & honesta:vt.ĵ.l.ꝓxima.
§.j.&.C.de legi.l.leges sacratissimę.ĵ.titul.ij.l.iij.&
iiij'dist.c.erit aūt lex.ergo si cōtinēt aliquid inhone
stum,non valent.Aut est prohibitum fieri per pa-
ctum alia ratione:puta publicę vtilitas,vel alterius
iuris subtilitatis.Exemplum in.§.alteri.tunc tale
argumentum non procedit.Ita loquūtur alię gloss.
ad quę facit.ĵ.tit.ij.l.de quibus.in fi.& istis casibus
non valet statutum contra legem;licet disponat ali
ter,q̄ lex;vt.ĵ.de pact.l.pacisci.&.C.de pac.l.pa-
cta,quę contra.& qđ ibi not.Prędicta vera quādo
b fit statutum de his,quę ad populi iurisditionem[b] spe
ctant.Si verò fierent in causis maiosibus,quę sibi
soli Princeps reseruauit,vt in venia ętatis conceden
da;vt.C.de his qui veniā ęta.impe.l.ij.Item in ar-
rogatione;vt.ĵ.de adop.l.ij.& in similibus:& tunc
statutum non valet:quia non pertinet ad populi
iurisditionem per ea,que dicta sunt.s̈.in.j.q.Ista no.
extra de maio.& obed.c.ij.xj.dist.c.catholica.& ibi
27 no.&.viij.distin.quę contra mores.❡†Iuxta pręmis
sa quęro,an valeat statutum factum à ciuitate,ne
à sententijs eorum iudicum liceat appellari.vide-
tur ꝙ non:quia solus Princeps potest hoc facere,vt
ĵ.à quibus appel.non licet.l.j.in fi.ergo &c.vt mo-
do dixi.In contrarium videtur casus.ĵ.titul.j.l.ij.§.
exactis.❡Ego sic dicerem:aut queris de iure ciuili
secundū quod nō potest appellari ad principē omis
c sis medijs[c]:vt.ĵ.de appel.l.j.§.si quis in appella.Et
tunc aut ciuitas,quæ facit tale statutū,habet iuris-
ditionē primę & secūdę appellationis:&valet:quia
de his,quę ad eius iurisditionem pertinent;vt.d.§.
exactis.Aut habet solam iurisditionem primæ ap-
pellationis.& non secundę:& non valet: Impedien

c ❡Omissis medijs.Adde,ꝙ imo dicebat Bald.in.l.vt vim.s̈.eo.quòd cum
appellatio sit defensio,quòd nō pōt tolli per statutū.d.l.vt vim.vr̄ tn̄ con
cludendum vt dixit Bar.in.l.fi.de aqua plu.arcen.& adde not.in.l.ambi-
tiosa.& dixit Bal.in.l.p̄scriptione.C.si contra ius,vel vti.publ.in.viij.col.
ꝙ licet per statutum non possit tolli appellatio?tn̄ potest tp̄s modificari.
Adde vt per Ro.cōsi.ccxviij.& an per statutum possit tolli appellatio,
vide Bar.consi.cxxvij.Bal.consi.cclxxviij.iiij.lib.
d ❡Per sequens.Adde tu ꝙ Car.in.c.ij.de prescrip.voluit,ꝙ per secundum
statutum non intelligitur sublatū primū:nisi apponatur clausula specia-
lis:nō obstante tali statuto.per glo.in.c.cū nō deceat.de elec.lib.vj.& ad-
de,ꝙ si nouū statutū seu reformatio non fuit vsu receptū,sed antiquū fuit
obseruatum:tunc videt̃ recessum ab ipso nouo.Ita Io.an.in.c.ad audien-
tiā.de cle.non residē.& in.c.j.de his,q̄ fiunt à maio.par.ca.Pau.de leaza.
in cle.j.de regula.& Panor.in.c.cū accessissent.de cōstit.Bal.in authē.oēs
peregrini.q pulchrè loquitur.C.cōmu.de suc.quē sequit̃ Pet.de Anch.in
c.j.de cōsti.ver.q̄ro vlteri⁹ est facta reformatio.& maximè qn̄ reformatio
non est inserta in volu.statutorū.Bart.in.l.j.C.de peti.bo.subla.lib.x.Et
adde qđ dixit Io.an.in.c.de his,quę fiūt à ma.par.cap.qđ iurans seruare
statutū intelligitur inq̄tum sit validū & iustū.ꝑ tex.in.c.j.de iureiurā.lib.
vj.&vult gl.ĩ.c.cū nō deceat.de elec.li.vj.facit quia si non tenet cōtract⁹.
nec iur̄m.ita Saly.ĩ.l.si qs ꝓ redēptione.C.de dona.& Ro.ĩ consi.lxxvj.
e ❡Nō potest reuocari.Adde,quod do.Ant.& do.Flo.ĩ.c.nouit.de iudi.per
id quod dixit ibi Inno.voluerunt,ꝙ vbi lex,vel statutū transeunt in priui
legiū non subditi,
nō possit reuocari.
Idem si transeant
in cōtractum,per
hoc no.secus secū-
dùm eos,si trāsiret
in cōtractū vel pri
uilegium subditi,
per id qđ not.In-
no.ĩ.c.in nostra.de
iniur.Sed fortè se-
cūdùm.d.Io.illud
vltimum est verū,
subsistente causa:
al's sine cā,nō vide
tur posse tolli ius
subditi,ꝑ id quod
no.In.ĩ.c.q̄ ĩ eccle
siarū.de cōsti.& vr̄
tex.in.l.qđ semel.
& meli⁹ ꝑ do.Ant.
in.d.c.nouit.& in-
tellige qđ conces-
sum subdito potest
reuocari.cle.pasto
ralis.de re iu.& In
noc.in.d.c.in no-
stra.hoc intelligit
verā,qn̄ priuilegiū
habet cām succes-
siuā:vt qđ non te-
neat̃ soluere colle-
ctam.Si aūt dedit
vnā rem,tunc quia
trāsiuit ĩ ius gētiū
acquirēdo dn̄ium,
non pōt acquiren-
ti tollere.& ita in-
telligit Abbas si-
cu.in.d.c.nouit.vi
de Bal.ĩ.l.si cū mi-
hi.ĵ.de dolo.de ma
teria plene ꝑ Pet.
de ancha.in consi.
ij.per Domi.in.c.
j.de cōsti.in.vj.sed
qd si princeps con
cessit ciuitati face-
re statuta, virtute
cuius concessionis
ciuitas fecit statu-
ta sua,nūquid po-
terit reuocare? vi-
detur ꝙ non:quia
intelligitur de pri-
mo actu.l.boues.§.hoc sermone.ff.de verb.sig.Contrarium est verū.arg.l.
olim.C.de test.& quod no.in.c.non pōt.de prębe.in.vj.in no.Et ex hoc
apparet quod statuta potius accedunt vltimę voluntati,q̄ contractui.De
hoc no.in.c.quia diuersitatē.de cōcessione prębēdæ.& qđ no.ff.de legi.l.
sed & posteriores.& Pe.& Cy.in.l.fi.§.j.C.cōia de leg.& Bal.in ver.crimi
nalibus.de pa.constan.& ad quęstionem Bar.vide no.per Bal.in.l.ex pla-
cito.de rerum permu.& quæ dixi in.l.fi.ĵ.de reg.cato.& ad intellectum.l.
quod semel.de decre.ab ordi.fa.Adde Bal.in pulchra quęstione in.l.ij.C.
si seruus expor.ve.per Bal.in addi.Spec.in ti.de sen.in.xxiij.col.
f ❡Gaudeant ĩmunitate.An dn̄s immunitatem possit reuocare,vide quod
no.Bar.in.l.priuilegia.in fi.de sacrosan.ec.plenè ꝑ Bald.in.l qui se patris.
in.x.col.C.vnde liberi.& adde quod Cy.in.l.non amplius.§.j.de le.j.dicit
qđ si ex forma statuti debeat̃ fratribus minoribus pro pitantia:nunquid
possit reuocari statutū?& vr̄ ꝙ nō:quia vr̄ tractari de dāno ꝓpter lucrum,
q đ pderet̃:ꝑ ibi no.sed scđm do.Io ibi cōtrariū tenet̃:quia ex quo ꝑ vim
legis istud lucrū venit querēdū:pōt tolli cōtraria lege.facit qđ not.Inn.in
c.in nostra.de iniur.Nec ob.quod habet̃ ĩ.l.qđ semel.qa ibi statutū trāsit
in contractū propter reciprocū factū.Adde Bart.ĩ extraua.ad repri.ĩ ver.
nō obstāte.Adde an ĩmunitas cōcessa possit reuocari,Abb.cons.xij.j.lib.
Pau.de ca.cōs.cclxxxv.Pet.de anch.cōs.ij.& cōs.ccclxviij.Ro.cōsi.cciij.

do enim primam appellationē impedit secnudam,
per quā deuenit̃ ad superiorē.quod nō licet:vt dixi
arg.ĵ.de spon.l.oratio.& videt̃ tex.& ibi dixi in.l.fi.
ĵ.de aqua plu.arcen.Aut nullā causam appellatio-
nis habet:& idem,vt.d.l.j.à qui.app.non licet.Aut
queris de iure canonico,secūdùm qđ pōt appellari
ad Papam omissis medijs:vt extra de ap.c.si duob⁹.
&.c.solicitudinē.& tūc tale statutū ꝓut impedit iu-
risditionē superioris,non valet:vt extra de maio.&
28 obed.c.ij.❡†Quarto quęrit vltrum liceat facere sta
tutū super his,quæ ab alijs statutis eiusdem ciuita-
tis sunt disposita.& hic est aduertendmm:quia quā
doq; statutum pręcedens est simplex:quādoq; dero
gatorium secundi:quandoq; non derogatorium,sed
iuramento firmatum:quandoq; sunt duo statuta cō
traria eodem tempore confirmata in eodem volu-
29 mine reperta.de quolibet est videndum.❡†Circa
primum quando pręcedit statutum simplex per se
d quens[d] postea mutari videtur:vt instit.eodem.§.sed
naturalia.&.§.ea verò.In contrarium quod nō pos
sit reuocari,videtur.ĵ.de decre.ab ord.fa.l.ꝙ semel.
❡Distingue,aut statutum stat in simplici disposi-
tione statuti.aut transit in contractū,vel quasi.Pri-
mo casu per sequens pōtest statutum simplex reuo
cari.vt.d.§.ea verò.An autem in reuocando requi-
ratur superioris authoritas.ĵ.dicetur circa tertiū arti
e culum.❡Secundo casu non potest reuocari,[e] in pręiudicium quasi contrahentis.ĵ.quod cuiusq; vniuer.
no.l.item eorum.§.ex ijsdem.vbi non potest reuo-
cari actor constitutus per decretum,postq̄ inde se-
quutus est quasi contractus,qui resultat ex lit.con-
testa.Ita debet intelligi.l.qđ semel.& glo.ibi posi-
ta,quę respicit interesse alterius,& intellige ratione
cōtractus,vel quasi,qui ex decreto,vel statuto resul
tat.❡Et circa prędicta subijcio vnā quęstionem ad
30 intelligentiam ipsorum.†Statuto cauetur,ꝙ qui ve
nit ad habitandum in tali castro habeat immunita-
tem perpetuo:quidam venerunt:nunc ciuitas vult
reuocare statutum,& vult ne illi gaudeant immuni
f tate[f].certè in pręiudicium eorum,qui iam venerūt,
non potest reuocari.secus in his,qui nondam vene-
runt.nam dictum statutū transiuit in contractū,vel
quasi cōtractū:do vt facias:vel facio,vt facias:id est
concedo tibi Immunitatem,vt venias.si aliqui vene
runt ex vtraq; parte perfectus est cōtractus:& ideo
nō est locus pęnitentię.sed anteq̄ veniant,sic.vt.ĵ.
de cōdi.ob cau.si pecuniam.sic intelligo.d.l.qđ se-
31 mel.& quod ibi no.per glo.& Dy.❡†Circa secūdū
qn̄ pręcedens statutum est derogatorium secūdi:vt
quia prohibet aliud fieri,vel dicit,ꝙ non possit con
trarium statui,seu cōtra ipsam veniri,nisi certa for
ma:nūquid secūdū statutū cōtrariū simpliciter va-
leat:vel cum gn̄ali reuocatione cōtrariorum requi-

a ratur specialis reuocatio[a] primi Et videtur quòd
sequens simpliciter factum tollat primum. argu.
j.de iure codic.l.diui.§.licet.Preterea eo ipso,quòd
lex facta ex sui virtute tollit precedentem contra-
7 riam,nec disputandum est de ea:sed est iudicādum
secundum eam,vt.iiij. distinctio.c.erit.&.C.de cri-
mi.sacri.l.ij.Preterea videtur casus .C. de legi.l.hu-
manum.vbi prohibet Imperator,ne leges fiant,nisi
certa forma: & tamen postea plures leges facte
sunt simpliciter,nulla de ea habita mentione:& va-
lent,vt ibi not.& de emen. iusti. co. circa fi.& hoc
quidā tenent.¶Econtrà quod requiratur specialis
reuocatio,sicut in testamentis.de leg.j.l. si mihi &
tibi.§.in legatis.& de legatis.iij.l.si quis in princip.
testamenti.Preterea,hoc patet in rescripto impe-
trato contra legem,quòd non valet,nisi dicatur in
rescripto,non obstante tali lege:vt no.C.si contra
ius,vel vti.publi.l.fina . C.de testamen. authē. hoc
inter liberos. Ratio propter precedentem clausu-
lam derogatoriam positam in.l.nec damnosa.C.de
preci.impera.offe.Pro hoc dicta authen.hoc in in-
b ter liberos gloss.in.l.pacta.[b]nouissima.C.de pac.&
hoc tenent alij.¶Sunt qui distinguunt,aut statu-
tum precedens est derogatorium voluntatis,& re-
c quiritur expressa reuocatio[c]per iura secundò alle-
gata.Aut est derogatorium,solennitatis:quia vult
secundum non valere, nisi seruata certa forma:&
tunc tollitur per secuudum statutum simplex;vt
d.l.diui.§.licet.&.d.l.humanum.Et hanc opi.seque
batur Oldr.& And.de Pis.cui consanat opinio Ia-
cobi de Are.quā ponit in.d.l.si quis in princ.testa-
menti.& Cy.recitat.C.de testa.l.sancim⁹. ¶Quid
d dicemus?[d]Dy.circa testamentum videtur dicere,
quòd requiratur specialis reuocatio. extra de re-
gulis iuris.c.quòd semel.lib.vj. sed dominus Cyn.
hunc articulum.disputauit in hac ciuitate, me au-
diente,& tenuit indistinctè quod secundum statu-
tum,non valeat;nisi fiat expressa reuocatio primi
per iura allegata.hoc etiam probat: quia protesta-
tio precedens declarat animum in futurum de esse;
vt.l.at si quis.§.plæriq;.de reli.& de acquiren. hæ-
redi.l.qui in aliena.§.fi.Sic ergo in secundo statuto
deficit animus & voluntas:ergo non est statutum.
Nō obst.l.diui.§.licet. Est distinctio predicta(quia
intellige,quòd ibi expresse penituit prioris: vt ibi
not.aliâs deficeret voluntas) non obstat. quia de
ea non est disputandum: quia verum est quando
est lex:sed hoc non est propter defectum volunta-
tis.Nec obstat.l.humanum.quia Imperator ibi lo-
quitur ex humanitate non dicendo:si aliter fiat nō
valeat:quia tunc secus: vt patet per ea, que dixi su
pra in rescripto.ita dicit Cy.quem in hoc sequor.
32 ¶Circa tertium quādo primum†statutum est iu-
rameto firmatū,videtur ꝙ per secundū non possit
e tolli,cū nō possit veniri contra sacramētum:[e]vt.C.
si aduersus ven.authē.sacramenta.& extra de iure
iuran.c. cum contingat.eo.titu.c.licet. lib.vj.& de
pactis.c.q̄uis.libro sexto. Econtrà. quod tollatur
per sequens.Nam si iuro non contrahere matrimo
nium cum Seia, vel contrahere cū Titia,& postea
f contraho cum Seia vtroque casu[f] valet matrimo-
nium,vt extra de spō.c. primo.in fin.& de voto.c.
primo.in fi.libro sexto.¶Tu dic quod aut tale sta-
tutum, per quod primum tollitur, requirit supe-
rioris authoritatem. Et tunc non potest tolli pri-
mum, per iura primò allegata. Ratio: quia ille
qui habet interponere primò authoritatem, nòn
vult esse author periurij.Aut non requirit superio-
ris authoritas; & potest reuocari: licet reuocantes
sint periuri,per iura secundò allegata. Iudex enim
suum,non tibi tuum denegat auxilium:vt not.C.
33 si aduersus vendi.lege prima. ¶†Iuxta prædicta
quæro,an reuocando,requiratur authoritas superio
g ris?[g]dic:aut erat talis populus,qui poterat statutū
facere sine superioris authoritate: & tunc eadem
ratione poterit reuocare,per ea,que dicta sunt.Aut
non poterat facere sine superioris authoritate: &
tunc aut vult statutum primum tollere aliter sta-
tuendo:aut simpliciter tollere,& ad ius commune
redire.Primo casu non potest, nisi interueniat ea-
dem solennitas in destruendo, quæ interuenit in
constituendo.¶Secundo casu potest sine superio-
h ris authoritate.[h] arg.infra de iniusto[,] test.l.secunda.
&.C.de testamen.lege hac consultissima.§. si quis
autem.vbi primum testamentum tollitur per se-
cundum minus legitimè factum, quando per eum
ad ius commune reditur:quia sunt instituti venien-
tes ab intestato.aliâs secus.pro hoc videtur casus ex
tra de constitutio.c.cum accessissent. ¶Sed an iu-
ramentum habeat vim verborum derogatorio-
i rum:[i] ita,quòd requiratur expressa reuocatio. Io-
an .andræ. in illa quæstione, quam dispntauit de
eo, qui iurauit non reuocare testamentum: tenet
quòd sic.arguuien. infra de legatis secundo. lege
cum pater.§. filius.& infra de legatis tertio.l.cum
quis.§.codici.Sed istud videtur malè dictum: quia
eadem ratione videtur,quòd iuramentū debeat ha
bere vim renuntiationis,exceptionis non numera-
tæ pecunie: quod est falsum,vt.l.finali.C.de nō nu
merata pecunia. Sed certè ibi sicut promissio fuit
facta spe futuræ numerationis: ita iuramentum,
vt dicit gloss.in renunciatione.in lege si ex cautio-
34 ne. eodem titulo: quæ ratio hic cessat. ¶†Item
quid si vtrunque interueniat, scilicet verba dero-
gatoria, & iuramentum? dicebant quidam quòd
non potest reuocare;vt sic iuramētum aliquid ope-
retur.Quòd non placet:quia nemo potest sibi le-
gem imponere,à qua non liceat discedere?vt dicta
lege,si quis in principio.Et iuramentum satis ope-
ratur,quòd eius timore, non ita de facili ad reuo-

a ¶Specialis reuocatio.Nota tamē,qđ si sublata sunt statuta,videtur etiā sublate reformationes facte circa statuta.Ita dicit Bal.per illū tex.in.l.j. in prin.C.de lati.liber.tol.

b ¶Glo.in.l.pacta.& per Bal.in.d.l.humanū.& per do. Anto.& Inn.in.c. que in ecclesiarū.de consti.

c ¶Reuocatio.vnū no.scđm Bal.in.l. fi.C. de lati. liber. tollen.quòd clausula reuocatoria legis,vel statuti non reuocat. nisi eatenus, quatenus reperitur repugnantia; & non in alia parte.

d ¶Quid dicemus. Adde tamē secundùm Baldum in.l. prima. in penult. colū. C.qui bono. cedere poss. quòd statutum tollens, non requirit clausulam,non obstante.secus in rescripto.& de his per Bart. ad reprimē. in ver.non obstantibus.sed si scđm statutū est gn̄ale: an tollat primum speciale, vide qđ no.Bar.in.l.de quibus.in ver. tertiò &c.j. de legi.facit quod no.Bar.in.l. quesitum. §. si qs fundum.de fun.in stru. ¶Adde an cum statutum sit gn̄ale,tollat aliud speciale: consilio clxv.&.ccccxcvj. iij.lib.& consilio. ccxxviij.j.lib.

POMATES.

d ¶Quid dicemus. Vide, quod in simili not. Bar.in.l. qui se patris.in.iij. col.C.vn̄ li.Alex. consil. lviij. in.iiij. vol.& cōsi.xcviij. in.j.&.iij. colū. eo. vol.& cōsi. cxxij. & sequēti.j.iij.col. eo.volu.Alexā.in cōsi. vlti. colū.iij. in.iiij.volu.

e ¶Contra sacramentū. Quod tollat primū statutū factū cū iuramento.Adde qđ dixi in l.qđ seruius.j.de cōdi.ob cām.per Gul.de suza.in.l.j. C.de sacrosan.eccle.per eundem in.q.incip.questio fuit de facto in ciuitate Parme.

f ¶Cum scia vtroque casu.Adde his scripta in.l.si quis pro eo.in .vj.col. j.de fideiusso.Ioā.and.in.c.j.de his,que fiunt à maiori parte ca.dicit quòd quando persone de collegio iurant seruare statuta iuramentum videtur prestitum,quòd seruabunt singulariter,vel specialiter.Non autem ligātur iuramento,quin possint tollere collegialiter statutum,& per consequens iuramentum accessorium.Et eandem mentem . videtur habuisse Pau.de leaza.in cle.j.de regula.qui dicit,quòd aut illi de collegio iurant seruare statuta:& tunc si contraueniūt collgialiter.non incidunt in periurium quoniam tollitur statutum,& per consequens iuramentum Aut iurant seruare contenta in statuto:tūc secus:quia incidunt in periurium veniendo contra,sine rarionabili causa.& hoc si nullam fecerūt relationem ad statutum.aliâs secus.puta si dixerunt iuramus non recipere aliquem, qui non sit graduatus,sicut continetur in statuto:quia vidētur iurare seruare statutum, vt in simili dicit Innocen .in.c .cum olim. Sed Ioan. de ligna.in dicta clemen.j.tenet quòd etiam in primo mēbro incidunt in periurium facit quod in simili no.Inn.in.c.preterea de appel.& hoc etiam videtur sentire Ioan.an.in.c.pro illorum de preben.& ibi dicit Abb .sicu.ꝙ iste passus semper fuit ei difficilis.& putat pro concordia,quòd aut singulares de colligio iurant seruare statuta singulariter;ita quòd obseruantia statuti habet verificari semper in singulis; vt in statuto, quod nullus det vocem,nisi sit matriculatus. & tūc ꝓcedit opi. Ioan. an. in.d.c. j. Sed si iuramētum adstringit eos ad obseruantiam collegialem: vt quia canonici iurant aliquem non recipere in canonicum vltra numerū: vt in casu.d.c. pro illorum. & ꝓcedat alia opin.qđ sint periuri, nisi iusta causa &c. Petr.de anch.in dicta clemen.prima videtur in effectu tenere opinionē Ioan. Andree in dicto.c. j.& ibi dicit, quod quando iurat collegium non tollere statutum; verū est quòd non potest tollere siue ꝑiurio.sed si iurat.s. seruare statutum continens,puta ꝙ doctores de collegio aliquem, qui non studuerit per septem annos non possint admittere in examine:tūc isto casu possunt sine periurio tollere statutū,& admittere scholarē: quia quando admittūt reperiunt statutum esse sublatum.ita dicit qđ cōsueuit ipse & domi.Gaspa.de Cal. & Lauren. de pinu. Omini tamen casu videtur tenere Abbas in dicto c.pro illorum.in simili,qđ subsistente causa continante fauorem publicū, semp possunt tolli impuuè.allegat gl.xj.dist.in his.Et in predictis.adde glo.de elec.in.c.cum non deceat in sexto.quam singulariter allegat Abbas in.d.c.j.de his, que fiunt à maio.parte capituli.& allegaui post Bartol.in.l.fi.C.si contra ius Adde quod Bal.in.l.clari.C.de fideicommiss.tenet quòd si iuratum fuit non reuocari statutum,non possit,nisi ex causa. Adde vt per domi.de Rota decisio. ccxciiij.in nouissimis.de iureiur.

g ¶Authoritas superioris. An reuocando statuta requiratur authoritas superioris à quo fuerunt confirmata?Adde Barto.& Bal.in.l.omnium.C. de testa.& ibi Bal.in.l.ex placito de rerum permu.& Imo.in.l.ex facto.in ij.colum.de vulga.& pupil.ad hoc bene facit quod no.Bar.in.l. quòd maior.ad municip.& ibi dixi de hoc limitaui.Adde Abb.consi.xxv.ij.libr. Roma.consi.cxvj.

h ¶Superioris authoritate.Dicit Abb.sicu.per illum text.in.c.dilecto.de preben.quòd statuta collegij confirmata per superiorem possunt tamen per collegium reuocari confirmatione non obstante. Ad idem.c.cum accessisseut.de consti.& refert Abbas hoc intelligendum cum limitatione de qua per eum in.d.c.cum accessissent.

i ¶Derogatorium. Adde Bar.in.l.si qs in prin.testamenti. in fi.de leg.iij.

cationem

a ¶Contraria. Quando sunt duo statuta contraria vtrum præualeat. Tu dic vltimum. & vide quod no. Bald. in auť. cassa. C. de sacrosan. eccle. & in authẽ. omnes. in fi. C. communia de suc.

b ¶Inspicitur. Bene facit qđ no. Bal. in. l. impuberẽ. ꝫ. de fal. & hic adde Ange. & Imo. in. l. si miles. ꝫ. ad. l. fal. & Angel. in. l. in ciuile. ff. de legi. vbi etiã dicit idẽ quando in vno met statuto est cõtrarietas. aliter dicit Ang. in. l. secunda. C. de cano. largit. libro. x.

c ¶Ad concordiam. Ad hoc nota. qđ Bartol. in. l. sed & posteriores. ꝫ. de legi. & in. l. sciendũ. in principio, ꝗ satisda. cogant. per Bartol. in versicu. non obstantibus. in extrauagan. ad reprimẽ. & in. l. ꝫ. §. & parui. in. ij. colum. quod vi aut clam. Bal. in. l. fina li in. vj. colũ. de libe. pręte.

d ¶Quos ligent statuta. Quos ligant statuta. vide eum in. l. cunctos populos. C. de summa trinita. in. vj. q. Et quod statuta ligẽt minores. est casus & ibi Bar. in. l. si sine hærede. §. Lucius. ꝫ. de administra. tut. Bartol. & Bald. in. l. fi. in qui. cau. in integrum resti. nõ est neces. & in. l. fin. C. de in integ. resti. Et qđ no. Bart. in prima constitutione. C. Adde Bal. consil. cccvj. ij. li. Alexã. cõsi. xxxvj. iiij. li. ✣ POMAT.

e ¶Quintò principaliter. Vide Ad confirmationem Bart. in fortiorib⁹ terminis. in. l. contra leges. ff. de legi. & circa hęc dicta Bar. vide Alexã. cõsi. cxxiij. in. iiij. col. in fi. in. iiij. vol. cõsil. lj. in. j. vol. Bar. in authen. statuim⁹. C. de epis. & cleri. Panor. cõsi. xxxv. ĩ. j. vo. voluit oppositũ. in. c. qđ dicitis. in. ij. co. xvj. dist. Fede. cxj. Pau. de cast. l. leges. C. de legib⁹. Rom̃. cõsi. lix. in. iij. dubio. & epol. consil. xxiij. in. j. dubio. Barba. consil. xxxiij. in viij. col. in. j. vol. Rom̃. consi. ccxcviij. in fi. consi. ccxxx. in. iiij. col.

35 cationem proceditur. ¶† Circa quartum, quando sunt duo statuta in eodem volumine contraria,[a] & eodẽ tẽpore cõfirmata vtrũ prąualeat. Istã quęstionẽ notat Dy. infra de testa. tute. l. tutores. & Cyñ. C. de testa. tute. l. ij. & ibi recitat opi. finaliter tenet opinionem Dyn. quòd illud, quod est vltimum in volumine libri, & sic in compositione prąualeat & tollat primũ: quia tempus cõpositionis non cõfirmationis inspicitur:[b] vt. d. l. tutores. & d. l. ij. de test. mili. l. si certarum. §. fin. & de iure codicil. l. cõficiũtur. §. si miles. Quod puto verũ: nã totus codex fuit eodem tempore cõfirmatus: & tamẽ in eo sunt quędam leges contrarię: & vltimę derogãt primis. Prædicta vera, nisi per quanda distinctionem reduci possent ad concordiam:[c] quia vtrũq; seruaretur: vt in prima constitutione codicis. §. quib⁹. ibi, nisi aliqua diuisione adiuuenẽ. facit. C. de inofficio. dona. l. prima cum similibus.

36 ¶† Quartò quęro principaliter, quos ligẽt statuta[d] scilicet, an ligẽt forẽses: an minores: an clericos: an ciues extra territorium existẽtes. & similes quęstiones de quib⁹, vide per Cy. C. de summa trini. l. prima. & quæ sit longa consuetu. l. prima & secunda. circa finẽ. Hoc omitto: quia esset longa repetitio per se, & per doctores perfectè nõ tractanẽ: alia vice dicemus saltem in. l. cunctos populos. vj. quæstione. C. de summa trinit. & in. l. si sine herede. §. Lucius. de admiuistratio. tuto. infra. & in. l. fi. C. in quib. cau. in integ. restitutio'.

37 ¶† Quintò principaliter[e] quero, à quo tẽpore statuta ligẽt. Ista quęstio potest intelligi duobus modis, scilicet à quo tempore ista statuta incipiant habere vigorem. Secundò, an post vigorẽ assumptũ, ligẽt facta pcedẽtia, an solũ sequẽtia. Circa primũ videẽ quod ligent post duos mẽses[f] vt in authẽ. vt factę nouæ cõstitutiones colla. v. Econtrà quòd à tempore scientiæ: vt infra de decre. ab ordin. fa. l. finali. ¶Distingue, aut loqueris de sciẽtibus[g] & eos ligat statutũ: vt. d. l. finali. Aut ignoratib⁹: & tũc aut sunt statuta prąiudicium afferentia: aut afferentia solum cõmodũ. ¶Primo casu differentia est inter leges communes, quæ ligant post duos menses: & leges municipales, quę ligant post modicum tempus arbitrio iudicis: ita, quòd quis possit dici esse in supina ignorantia: vt. d. l. fina. & est casus extra de constitutioni. c. vt animarum. lib. vj. Secundo casu statuta statim suum operantur effectum, argu. C. de decu. l. penultima. in fin. libr. decimi. Simile in legato quod acquiritur ignoranti: quia continet solum commodum. Est aliud in hæreditate: vt infra mand. l. si hæreditatem. & ita sentiunt doctores.

38 ¶Ex his apparet† quòd ille, qui cepit exbannitum,[h] debeat habere premiũ in statuto contentum: licet statutum ignorauerit. quod intellige si cepit sciens cum exbannitum: aliàs non videtur sua opera captus exbãnitus. infra de acquiren. rerum domi. l. si is qui. §. quod si seruus.

39 ¶† Secundò quæritur, postq̃ statutum assumpsit vigorem, vtrum liget solum sequentia, an etiã pręcedentia[i]. Ista quęstio est dubia, & valde vtilis & quotidiana. Cy. aliquantulum tãgit. C. de leg. l. leges sacratissimę. Iacob. de bel. disputauit de hoc, & suam disputationẽ ponit in authẽtica, vt cum de appella. cog. in princip. col. octaua. tamen multum obscurè & minus perfectè loquitur. Ideo diuido istam in tres articulos, quãdoq; expressè cauetur in statuto, quòd trahatur ad præterita quãdoq; expressè, vt trhatur ad

40 futura quãdoq; nil dicitur. ¶Circa primũ † videẽ quod talis adiectio, scilicet quòd habeat locum in preteritis, valeat, vt. C. de legi. l. leges. de transactioni. l. fi. & de pact. pi. l. finali. Econtrà quod non valeat. de transactioni. l. causas. in auť. vt cum de appella. cog. in princi. ¶Distingue: aut quæris de pręteritis decisis seu finitis, & ad prædicta statutum nouũ bene potest porrigi confirmãdo: vt. C. de trãsactioni. l. fina. sed infirmando vel aliter disponẽdo, ad predicta non porrigitur,[k] etiam si expressè caueatur vt. C. de transactio. l. causas. de sacrosan. eccles. l. penultima. in fine, vt spon. lar. §. finali. & per ea, quę dicam infra proxi. Aut sunt negotia pręterita pendentia:[l] & tunc aut sunt in iudicium deducta: & tunc aut pendent per appellationem, & ad ea non porriguntur, etiam si expressè caueatur vt in authenti. vt cum de appel. cog. in prin. Aut pendent in iudicio[m] causę principalis: & idem, vt in authen. in medio litis. colũ. viij. ¶Ibi enim loquitur non solum de rescripto Principis, sed cuiuslibet iurisditionem habentis, vt patet in eodem titulo. §. illud. Item ibi loquitur de omni statuto speciali, per quod iudex prohibetur aliter iudicare, quam secundum leges generales precedentes, vt ibi patet[n] & hoc sentit glossa in dicto titu. vt cum de appel. cog. in princip. ¶Et per hoc patet respõsio ad legem sancimus. in fine. & l. fina. in fine, de sacrosanct. eccle. & de veteri iure enucle. l. secunda. §. penultimo & finali. quia verum est, quòd lex generalis potest facere, vt ad pręcedentia in iudiciũ deducta, trahantur: sed per legem specialem fieri non potest vt dicta authen. in medio litis[o]. ¶Si em̃ Imperator sanctissim⁹, in quo omnis cessat suspicio: vt infra ad legem Iuliam de ambitu. l. j. non vult suas sacras formas valere: & multominus valebunt statuta, & reformatiões ciuitatũ, quas Canes curia

f ¶Duos mẽses. Et hoc videtur esse verũ, nisi esset constitutio priuilegians: quia assumit naturam priuilegij: & statim ligat etiam ante publicationẽ: vt not. in procemio cle. & latius doc. in. d. c. ij. de consti.

g ¶De scientibus. Et hãc opi. sequitur Ioan. de lig. & do. Io. & nd. etiam per gl. in. c. ij. in verbo hactenus. de reb. eccle. non alien. in. vj. & melius in data. vj. & hoc tenẽt plenè doc. in. c. ij. de cõsti. licet Pau. de leaza. in proœ. cle. tenuerit contrarium, in verbo decetero, & etiam dom̃. Anto. in. d. c. ij. quod solũ ligent etiã sciente post duos mẽses: sed semper hęc opinio verior: quia solũ duo mẽses danẽ ad certiorãdũ. Sed si certus est certiorari nõ debet & subdunt, quod constitutiones impetiales debẽt primo publicari p totam prouinciã? vt in authen. vt factę nouę constit. de constit. verò Papę sufficit fieri in curia. Adde, an cõstitutio liget ignorantes. Roma. consi. cccxlv.

h ¶Qui cepit exbãnitũ. Capiens exbannitum habere debet pretiũ statuti: q̃uis statutũ ignoret. Vide Bal. in. l. inter oẽs. §. rectè. circa si. ꝫ. de fur.

i ¶An etiã præcedẽtia. An statutum trahaẽ ad precedentia, vel futura, vide Bar. in. l. cũ lex. ꝫ. de legi. & facit quod no. dixit Bart. in. l. j. de condi. & de. Et no. ꝙ q̃n cõstitutio emanat ad, irritandũ aliquid quod sit cõtra ius diuinum, vel naturale: hoc casu põt extẽdi ad pterita. Ista est doctrina doc. in. c. cũ ita. de vsur. qđ no. & vide Bal. in. l. nõ dubiũ. in prin. C. de leg. vbi dicit, ꝙ declaratio trahitur ad pręterita nõ cõstitutio, secũdùm Io. an. & de his oĩbus dictis per Bart. vide Bald. in. l. leges & constitutiones. C. de le. & Bar. in. l. fi. ꝫ. de fal. Sed an sufficiat, qđ superueniat confirmatio statuti lite pendẽte: vide Bart. in. l. ex placito. in. iij. col. C. de rerum permu. plenẽ per Pet. de Ancha. in. c. canonũ statuta. circa mediũ. & vide not. q. Bald. in. l. j. cũ. l. ij. de iniust. testa. & Bal. hic ĩ. ix. & x. col. Et an statutũ ligeẽ ante publicationem, vide not. Bal. in. l. ij. de ori. iur. & Io. An. in data. vj. li. in mercu. in prin. & qđ no. Ang. in auť. de nõ eligẽ. secun. nubẽ. in fi. & q̃n statutũ trahaẽ ad pręcedẽtia, vide Bal. in. l. si q̃s quãdã. ꝫ. l. si quis cautio. Adde an statutũ trahaẽ ad pręterita & ad futura. Adde Ang. ĩ cõsi. lxv. & lxvj. Pau. de cast. cõsil. ccxcj. Abba. prĩo lib. cõsi. cxj. ij. lib. Pau. de cast. cõsil. xxj. Alex. cõsil. vij. & cxxxix. ĩ. j. col. cõsi. j. de cõsti.

k ¶Nõ porrigiẽ. Ad de tex. & ibi Bar. in. l. fi. C. de sentẽ. rescin. nõ poss. & Guido de suza. in l. leges. C. de legi

l ¶Negotia pręterita pẽdẽtia. vnum addit Imo. in. c. fi. de cõsti. & ad istđ primũ mẽbrũ Barto. videlicet qđ si est factum de pręterito pẽdẽs extra iudicialiter quo ad executionẽ: tũc tale factũ bñ comprehendiẽ in statuto. Et ideo statutũ disponẽs, ꝙ masculus pferatur fœminæ, si adijciatur, in eo quod trahatur ad pręterita, cõprehendet eam, si aliquis fuerit mortuus ante statutum relicto masculo & fœmina, si fœmina nõdum habuerit suam portionẽ: nec peudeat lis per litigium: aliàs esset dicendum, vt apparet ex his, quę hic dicentur.

m ¶In iudicio causę principalis. Sed hoc intelligit verũ cõpost. in. c. ij. de cõstit. quẽ referũt doc. maximẽ Imo. si est conclusum in cã: aliàs secus sed vt ipsi dicũt cõpostel. propriẽ loquiẽ in constitutione noua, nõ in statuto loci, in qua noua constitutione dicit do. Flo. & do. Ioan. Ant fit motu proprio: & sic loquiẽ cõpost. aliàs non. Sed in statuto loci do. Io. tenet contra Barto. hic sub dubio fortè. & vide no. Bal. in. l. sancimus. §. fi. de sacrosan. eccle. & quod no. Bar. in. l. fi. in fi. de iura. calũ. & Bal. in rubri. de vsur. in. ij. co. per Bal. in. l. si quis. ꝫ. si quis cautio.

n ¶Vt ibi patet. Pondera ad sustentandam gloss. in. l. facultas. C. de iure fisci. lib. x. dixi in. c. j. C. de pec. le. & vide latẽ. d. Ant. Io. de Imo. & do. Abb. & ibi dixi in. c. fi. de consti. vide Bal. in. l. j. §. fi. ff. ad Tertul. vbi dicit esse casum. & vide Bar. in consi. ccvj. inci. queritur, quando dicitur iam finita. vbi iam emerat illud quod hic dicitur. Andre. Barba.

o ✣ POMATES. ¶In medio litis. Hoc quidẽ tenet Bar. in. l. sancim⁹. la. j. in fi. C. de sa. san. ec. & vide Panor. cõsi. cxij. in. ij, dubio, ĩ. j. vol. & plenẽ Fely. in. c. fi. in. iij. col. de cõsti. Alex. in. l. j. i prin. ff. qđ quisq; iur. Barb. cõsi. xxvij. in. vij. col. in. ij. vo. pręposituũ in. c. erit aũt lex. ĩ. j. col. iiij. distin.

rum,& deuoratores omnium communium fieri faciunt pro libito voluntatis:& hoc expresse cautum intelligo,scilicet,quod ad præterita porrigatur etiam quando statutum per verba præteriti temporis est cõfectum:vt.C.de sacrosanctis ecclesijs.l.decernimus.& de quadr.præscript.l.bene à zeno-
41 ne.§.quia igitur.¶† Iuxta prædicta [a] quæro,quæ dicantur negotia præterita decisa seu finita? Respondeo transactione,sententia, iuramento,solutione, quictatione:præscriptione,& similibus modis:vt prædicta.l.causas.C.de sacrosanctis ecclesijs.l.penultima.in fine.in authenti.vt spon.lat.§.secundo.j.iudicatum solui.l.cum quærebatur.§.proinde.& de iureiurando.l.prima & secunda.&.C.de trans-
42 actio.l.transactione finita. Et per hoc † dicebam pridie in quæstione de facto. Dicebat statutum, quòd filiæ fœminæ nõ succedant.[b] & hoc locũ habeat in præteritis,& futuris dicebam quòd si fœminæ habuerunt partem suam:vel cum fratribus diuiserunt:quòd ad eas statutum non porrigitur. Sed si ipsæ cum fratribus suis steterant,& partem suam non petierant:tunc ad eas statutum bene por-
43 rigitur.¶†Circa secundum scilicet,quando hoc exprimitur,vt ad futura trahatur:ad ea sola trahetur. hoc est enim de natura legis:vt.d.l.leges.C.de legib.& in authen.de nupt.in princip.&.§.duo igitur.circa finem.colum.iiij.extra de constitutio.c.finali.& in authen.de hæredibus ab intestato.§.fi-
44 nali.columna nona.¶† Circa tertium,quando nihil exprimitur : dic quod in casibus quibus supra dixi,quòd quo ad preterita non trahatur,etiã si expressè sit cautum:ad illa sine dubio simplex statutum non trahitur:etiam si expressum sit.In aliis distingue. Aut statutum procedit declarando:aut annullando:aut confirmando: aut aliquid de nouo inducendo.¶ Primò casu porrigitur ad præterita.C.de pactis.l.finali.& de transactio.l.finali.& in authen.de filijs ante dota.instrumenta na tis.§.j.columna.iij.vbi hoc expressè habetur.¶Secundo casu,aut causa annullationis suberat de preterito:& porrigitur ad præterita vt in authenti.de ali.& emphiteo.§.omnia verò collat.ix.& in authen.de incest.nupti.§.hoc quidem.collat. secũda.&.C.de incest.nup.l.penultima.& finali.Aut causa annullationis per legem annullãtem introducta est:& non porrigitur ad præterita.C.de testamẽ.l.iubemns.in fine de curato.furio.l.fin.in fin.& in au then.de non ali.§.alienationis.¶ Tertio casu,quando confirmando:dicunt quidam,vt Iacobus de bel. quòd tunc porrigitur ad pręterita per.l.bene à zenone.§.quia igitur.C.de quadrien.præscript.& in authen.de mona.§.ordinatione.Sed certe illud ideo quia dictę leges sunt prolatæ per verba præteriti tẽporis.Aliàs putarem dicendum.vt dicam infra pro xi.membro. quis enim diceret.l.si quis argentum §.finautem.C.de dona.que confirmat pactum nudum donationis porrigi ad donationes ante legem illam factas?certe nullus.¶ Quarto casu,quando lex procedit inducendo, seu statuendo de nouo: tunc aut tale statutum pertinet ad litis ordinationem [c] aut ad causæ decisionem.¶ Primò casu[d] statutum habet locum in omnibus futuris,q̃uis sit super præteritis negotijs:vt. C.de iuramen.calum.l.ij.in principi.&.§.penultimo.de fide instrumen.l.comparationes in fine.ita tenet Cyn.C.de legi.l.leges.& Oldr.Secundò casu,quando pertinet ad decisionem [e] tunc aut loqueris in delictis:aut in con tractibus,& in alijs dispositionibus.Si in delictis: tunc aut lex facit aliquem actum esse delictum,qui prius non erat:& non porrigitur ad facta præterita:vt.C.de testa.l.iubemus.in fine.& in authenti.de sanc.episc.§.fin.Aut lex siue statutum pœnam im positam auget,vel minuit:& tunc dic vt statim dicam.¶Si in contractibus & alijs dispositionibus. distingue,aut lex siue statutum solennitatem seu formam induxit,seu exceptionem, seu defensionẽ parit:aut eã tollit.Primò casu,aut actus est incept⁹: sed non perfectus:& ad illud lex non porrigitur:vt C.de fide instrumentorum.l.contractus.[f] versiculo queram &c.extra de elec.c.cum in cunctis.§.hoc sanè.Aut actus perfectus est ratione formæ:sed pẽdet ratione effectus.& ad illud ex noua non porrigitur:vt dicta.l.iubemus.de testa.& de cur.furi.l.fi. in fin.& de rei vxo.l.prima.in fin.&.C.de legi. hæredi. l.lege duodecim tabu.in fin.& in aut.de non alie.§. alienationis.¶ Secundo casu,[g] quãdo inducit exceptionem:tunc aut exceptio causatur tempore contractę obligationis:& tunc statutũ talem exceptionem ad contractus preteritos non extendit:vt in authen.de duobus reis.§. fin.Fallit in authen. de tempo.non solute pecu.super dote.§.fina.quia ibi aliter exprimitur.Aut exceptio causatur ex aliquo facto post contractam obligationem : tunc si illud tale factum post statutum contingit: porrigitur exceptio etiã ad præteritam obligationem:vt.C.de vsur. l.penulti.hoc etiam probatur.C.de testi.l. testium. Nam in quantitate soluẽda tempus obligationis inspicitur.¶ Sed qualiter ipsa solutio probetur? Dicitur ibi,quòd si ipsa solutio fuit facta ante illam legem,probatur secũdum tempus antiquum.Si post, probatur secundùm illam legem:q̃uis sit ex veteri obligatione. ¶ Tertio casu, quando exceptionem tollit.& idem,quia si quædam exceptio cœperat competere ante statutum non tollitur.aut cepit cõpetere postea:& tollitur per ea,quæ dicta sunt. argumen.j.de iure fisci.l.fiscus.¶ Ex his possunt solui[h] multæ quotidianæ quęstiones. Pone aliquas.
45 †Dicit statutum,quòd viso instrumento,iudex capi faciat debitorem : nec possit opponi contra instrumentum,nisi exceptio quietationis, solutionis, & falsitatis.Quæritur,an tale statutum habeat locum in instrumentis ante statutum confectis?& certè inquantum respicit litis ordinationem, quòd debitor capiatur,habebit locum in præteritis. inquantum respicit decisionem ex eo,quòd res adimit exceptionem:tunc si quidem exceptio cœpit competere post statutum,illa non admittitur : aliàs sic : vt
46 ex prædictis patet.¶† Ecce alia. Dicit statutum, quod possessor bonæfidei præscribat quinq; annis: Quæritur,an possessio habita ante statutum factum proficiat?[i] & videtur casus,quod sic:vt in authẽ. hęc constitutio innouat constitutionem.§. fina.colum. viij. Contrarium dico,cum natura legis sit futuris dare formam negocijs : vt dictũ est, oportet quòd ipse actus, ex quo debet oriri præscriptio: scilicet cursus quinq; annorum,currat post statutum:vt dicta.l.pe.de vsur.de testi.l.testium.Nec obst. authen. hæc constitutio.quia illud ideo : quia sic est actum.
47 ¶ Ecce alia.†Dicit statutum, quòd vxore mortua in matrimonio sine filijs : vir lucretur tertiã partem dotis,quæritur vtrum hoc habeat locum in dotibus ante statutum datis.& certè cum tale ius retinendi certam partem dotis competat viro ex isto facto. s. morte vxoris.Si hoc contingit post statutum, credo quòd habeat locum statutum etiam in dotibus ante datis[k] per ea,quæ dicta sunt.¶ Iuxta prædicta
48 † quæro quid in delictis?& pro huius declaratione subijcio quandam quæstionem disputatam per dom.Richar.malum.quæ talis est.In feruore temporæ ortæ discordiæ inter cõmune Paduanum ex vna parte occasione salis:& commune venetiarum statuerũt domini Paduani, quòd qcũq; priuat⁹ fuerit deprehensus sal vendere priuato,capite puniat̃. Titius incidit in pœnam statuti,& anteq̃ accusaretur, nouum statutum factum est,quod priuatus venditor salis puniatur pœnis. xxx. librarum tantum. Nunc accusatur Titius : quærit an sit puniendus Titius secundũ formam prioris statuti:an secundũ formã posterioris?& idem Richar. sic determinauit, q̃ in isto delicto,duo debemus considerare.s. actum obligatorium,si iste est actus præteritus. Secundò actum liberatorium, satisfaciendo obligationi. Et iste est actus futurus.Modo si fieret statutum q̃ liceret vendere sal,priuato,vel certo modo.non porrigeretur ad preteritũ:quia respicit actum obligatorium.Sed si fit statutum minorans pœnam, respicit actũ liberatorium:sed talis actus est futurus:ergo statutũ eũ cõprehendit:q̃uis pendeat ex actu obligatorio præcedenti:vt.C.de testi.l.testiũ.& in authẽ.hęc cõstitui.inno.cõsti.§.fin.col.viij.Ista sunt verba sua

quibus vr̃

POMATES.

a ¶ Iuxta prædicta vide Bar.in.d.l. Titius.§.q inuita. ff. de leg.ij.Alex.cõs. xcviij.in.iij.col.in iiij.vo.Bal.in.l.qui dã.ff.de iure codi. & Imo. cõsi xlix.

b ¶ Fœminę nõ succedant.no.ad statutũ quòd filię fœmi. nõ succedant. Adde Bar.in.l.j.in fi.j.ad ter.

c ¶ Ad litis ordinationẽ.vult in summa dicere Bart.q̃ in p̃paratorijs tutelæ statutũ respiciat p̃terita. p.d.l. ij.sed hoc intelligit verũ.Imo.in.c. fi.de consti.qñ lites inchoanẽ post cõstitutionẽ nouã Nã ad illas trahet̃ licet sint sup facto de præterito:quia tũc illæ sunt futuræ post ipsam cõstitutionẽ.secus si essent iã ĩchoatæ: quia tũc nõ trahẽtur ad istas per id quod habet̃ in authẽ.vt cũ de app. cog. & in.d.aut̃.in medio litis &c.nisi aliud caueat̃ in cõstitutione.&ita intelligit̃. l.ij. per quã hoc se firmat Bartol. &istis adde Bald.in rub.C. de vsur.in.ij.col.& in.l.sancim⁹. in fi. de sac.san.eccle

POMRTES.

d ¶ Primo casu.Limita trib⁹ modis, vt p Fely.in.c. fi. de cõsti.ĩ pe.colũ. ver.fallit nono.& vide Panor. cõsil. lvj.in.ij.volu.

e ¶ Ad decisionem. & ĩ hac materia p alium ordinem,loquitur.d. Anto.in c.fi.de constit.

f ¶ L.cõtractus.Sed secũdũ Imol.in.c. fi.de cõst.illud forte ibi cõtingit ex eo:qa illud ita fuit ibi exp̃ssum. Alıter vr̃ à contrario sensu ipsius legis: quia nõ cõp̃hẽdisset talẽ actum sed poti⁹ remansisset sub lege antiqua.

POMATES.

g ¶ Secundo casu. Ad confirmationẽ vide Bart.in.l. fi.circa secundam col. C. de senten. pas. verumtamen Bar.est sibi cõtrarius in.l.fi.j.de cõ stit.prin.dũ alleg. l.finalem cum gl. C.de consuli.lib. xij.& Bar.hic sequitur Bald.in.d. l.si de consti. prĩ. & Aret.l. qui absenti.ff.de acqui. pos. Contrarium Panor.c.ij.in. iij. col.ver.dubito.de constit.

h ¶ Ex his possunt solui.Adde Tan. in rubri.in prima parte.ĩ.q.j.& plenius in.xij.rub.in q.ij. vbi omnino vide Andrę. Barba.

i ¶ Proficiat. Et si statutum excludit filiam dotatã, verificatur etiam indotata,ante statutum:quia semper dicitur dotata secundũ Bart. in con.statuto Assisij cauet̃, quòd si qua mulier &c. & Bal.in.l. illam. in fin.C.de col.& ibi quid de statuto excludente filiam dotatam ab hæreditate,an habeat locum in futuris tantum.

k ¶ Ante datis.Sed Imo.in.c.fi.de cõ sti.dicit quod hoc non est sine dubitatione:quia agitur de præiudicãdo iuri hæredum mulieris, quibus erat quesitum ius in casu matrimonij dissoluendi.& per consequens videtur,q̃ non trahatur ad talem casum:sed solum ad contrahẽtes post statutum. & hoc maximè per regulam.d.c.fin.& ibi latius per eum.

a ¶Quid dicemus. Adde.d.Bñdi.de Plūb.in.l.statuliberi.Bar.& alios in.l.pe.si ex noxa.cā aga.And.Bar.

b ¶Pœna ordinaria.ad intellectum l.j.de pe.Adde q̄ idē dicit in.l.pe.si ex noxa.cā aga.

POMATES.
c ¶In qōne.Vide Pau.consi.lxj.in ij.col.in volu.ij.

d ¶Extra de off.le. Idem dicit ī.l.j.de pe.hic alle.& in.l.v.de ver.ob.in fin.princ.&ibi quid si sint facta ab antianis.& per Bal.hic.

POMATES.
e ¶Vnum tñ.Vide Alex.in.l.j.v ij.co.ver.in hac materia.ff.ad leg.falci.

POMATES.
f ¶Vlti.q̄ro.de istis coniecturis vide Fely.in.c.cum oēs.ij.col.de const.& in.c.q̄ in eccl'iarū.in.xviij.col.vel.iij.no.eo.tit.Pañ.in rub.de consti.

g ¶Succuritur læso.No.ꝙ lex vel statutū dolo factū tenet,tñ doli exceptione succurritur vel appellatione.ꝙ no.Adde ꝙ no.omes doct.in.l.j.ꝙ quisꝙ.iuris.Adde Ang.consi.cclxx.Alexā.cōsi.clx.ij.li.& vide Fely.in c.cum oēs de cōsti.Ang.ī consi.cxxxvij.inci.dissolutio.ī.ij.col.& Alex.in cōsi.lvij.ad fin.in ij.col.

h ¶Interpretationē An statutum recipiat interpretationem.Vide aliquid p Cōpo.& Ioan.An.in.c.cām q̄.de rescri.& gl.in regula.cōtra eum li.vj.vbi qd de interptatione cōtractuum & testorū:quid in priuilegijs vide in.c.cum dilectus.de dō.& iuxta hic tradita p Bart.videlatius p Bal.ī.l.

quibus videtur [hic] cōsonare Cy.in.l.leges & constitutiones.C.de lagib.sed ista non videntur vera.l.testium.non facit:quia fateor,quòd actus solutionis qui sequitur post illā legē,debet probari secūdùm formā illius legis:sed ipsa quantitas,seu substantia eius,quòd debetur,inspicitur secundùm tempus obligationis,vt.s̄.dixi.probatur.j.de iure dot.l.res.& extra de censi.c.olim.Ita hic videtur,quod decapitatio hic debeat fieri secundū formam primę legis:sed ipse modus decapitendi deberet fieri secundùm formā noui statuti:si super hoc conditū esset.nec obst.authen.hec cōstitutio.quia ibi ideo:quia expsse actū est,vt p̄dixi.Et ibi patet.¶Quid dicemus;[a] mihi videt̄,ꝙ hoc pendeat ex solutione duarū legū,q̄ videntur sibi inuicem cōtradicere.vt.j.si ex noxa.causa aga.leg.pe.quæ dicit in pœnis tempus sententię debere inspici.Alia est.j.de pę.l.j.quę dicit ꝙ tempus delicti.& istud contrarium est valde difficile & gl.ibi soluit:quia in publicis delictis,spectat̄ tempus sentētię;vt.d.l.pe.in priuatis tempus delicti;vt.d.l.j.Ista solu.est falsa per.l.si quis decurio.C.de fal.Pręthereà.in publicis criminibus nō habet locum noxa,vt.j.de ędi.edi.l.si quis sit fugitiuus.§.noxas.dè verbo.signi.l.hęc stipulatio.&.l.pe.si ex noxa.causa agatur.¶Alij,vt Dy.dicunt,ꝙ illa.l.pe.cōsiderauit coertionem & pęnā vinculorū ad custodiā,q̄ aliter fit in seruo:aliter in libero:vt de cu.re.l.ij.sed in impositione pęnæ inspicit̄ tēpus delicti.Sed hoc non procedit:quia.d.l.penulti.respexit pęnā:vt patet dum dicit supplicio verberibus vé.Gul.de cug.dicit econuerso ad gloss.quod lex pe.loquitur in priuatis tantū.&.l.j.in publicis.Assignat rationem:quia in priuatis nō est limitata pęna:vt.j.l.fi.de priua.delic.Sed in publicis sic.Istud non placet per.l.iniuriarum.j̄.de iniur.vbi in priuatis inspicitur tempus cōmissi delicti;vt in authē.vt iudi.sine quoquo suffra.§.oportet igit̄.circa fi.ti.vbi in publicis spectatur tempus sentētiæ.

49 ¶†Dicendū est ergo,quod quedā est pęna ordinaria[b] & propria delictorū.& in ista semper inspicit̄ tempus delicti,siue sit publicum,siue priuatum;vt l.j.de pęn.&.d.l.si quis decurio.de falsi.&.l.iniuriarum.& quod not.in.l.statuliberi à cęteris.in princi.

50 j.de statuli.Quedam †est adiectio pęnę quę adicitur ex aliqua causa.Aliàs quandoꝗ diminuit̄:vt l.quid ergo.§.pęna grauior.& quod ibi notat.j.de his,qui not.infa.& in tali adiectione,vel diminutione facienda inspicitur tempus sententię;vt.d.l.pen.j̄.si ex noxa.causa aga.Et istud sentit ibi gl.in vlti.solu.&.d.§.oportet igitur.in authē.vt iudi.sine quo

51 quo suffra.¶†In quæstione[c] ergo proposita,cum primum statutum fuerit factum in feruore ortæ discordiæ:vt prædicitur in dicta causa fuit imposita pęna grauior,q̄ esset cōueniens delicto:scilz pęna decapitationis.& ideo sequens statutum debet inspici,ꝙ viget tempore sentētię,& hoc modo potest sustineri dicta determnatio Richar.hoc etiam ipse tetigit in quadā questione.¶Distingue ergo,aut per statutū imponitur pęna delinquendi,aut iam inposita mitigatur.Primo casu,aut statutum continet pęnam conuenientem delicto:& inspicit̄ tempus delicti.Aut continet pœnam grauiorem vltra quam conueniat,& inspicitur tempus sententię:vt ex prędictis patet.Secundo casu,quando pęna iam imposita mitigatur.Verbi gratia.dicit statutum,quòd bannitus liberetur soluendo tantum.tunc istud porrigitur etiam ad bannitos anterioris temporis,secundùm qnod erat aliud statutum.Ratio:quia talis modus liberationis contigit post delictum commissum:vt ex prædictis patet.Sic intelligo quod no.per Cy.in.d.l.leges.

52 ¶†Quartò iuxta prędicta quæro,vsꝗ ad quod tempus statuta ligent.dicunt quidam,vsꝗ ad annum:quia tanto tempore consueuit durare officium potestatis,qui ea iurauerat seruare argu.infra.de pœnis.l.fi.Dy.dicit contrarium.quia statuta sunt iuris ciuilis,vt hic:ergo perpetua:vt institu.de perpe.& temp.act.& hoc puto verū.Casus est extra de offi.leg.[d] c.fi.¶Vnū tamē[e] credo,quòd si statuta sunt facta à populo tunc actio ex eis descēdens est ciuilis & perpetua.si verò sint facta à iudicibus,de hoc potestatem habentibus:tunc dicerentur actiones pęnales ex his descendentes esse temporales.& annales ad similitudinem prætoriarū.vt dicto tit.de perpe.& tēpo.act.j.de act.& oblig.l.in honorarijs.

53 ¶†Vltimò,quęro[f] vtrum appellatio suspendat effectum statuti?verbi gratia.statutum est factum Titius videns se grauatum per statutum,appellat à statuto,an possit?& videtur quòd non:vt.j̄.tit.j.l.ij.§.exactis.ibi neꝗ prouocatio ex eis.&c.&.j.de ver.sig.l.si qua pęna.vbi ab iniquitate legis non appellatus.Pro hoc,infra.de appella.reci.l.fin.vbi ab eo,quod decernitur ex perpetuo edicto,non appellatur.& ibi de hoc per Dy.Præthereà statutum non est sententia:ergo &c.vt dicta.l.fi.in glo.super verbo vendere.Prætereà,ius debet esse perpetuum?vt C.de diuer.rescrip.l.falsò.sed si per appellationem suspenderet̄,hoc nō esset:ergo &c.¶Contrà quod possit appellari:quia appellatur à decreto decurionum:vt.l.j.§.solent.q̄n appellandum sit.Prætereà in speciale est in senatu,quòd ab eo non appelletur:vt infra.à qui.appel.non lic.l.j.ergo in contrarium est ius commune.Prætereà in.l.ij.§.exactis.infra titu.j.hoc specialiter fuit statutum:ergo in contrarium est ius commune.sic puto dicendum,aut statutum seu constitutio fit contra certam personam:& potest appellari.arg.d.l.j.§.solent.&.C.de censi.l.j.&.l.qui grauatos.lib.xj.Aut fit generaliter:& nō potest appellari.argu.j.titu.j.l.ij.§.exactis.&.j.de verbo.signific̄.l.si qua pęna.&.d.l.fi.de appel.reci.Credo tamen quòd licet statutum,seu constitutio verbis generalibus concipiatur:quòd si probari potest aliquibus legitimis coniecturis in odium certæ personæ specialiter esse confectum,quòd tunc à tali iniquitate licita esset appellatio.Pro hoc specialiter induco.j.de doli excep.l.j.in fin.vbi contra dolum commissum in lege condenda,succurritur læso[g].¶Sextò p̄incipaliter quæro,an statuta recipiant interpretationem.Ista quæstio est difficilis & antiquis temporibus disputata.Modernis etiam temporibus disputauit eam Iac.de Bald.& domi.Ray.de forli.¶Ego tamen tam ex dictis omnium,quàm etiam ex mei intellectus modicitate,talem trado doctrinam:quia interpretatio sumitur quandoꝗ pro correctione:vt.j.ad Tertul.l.j.§.qui operas.Quandoꝗ pro arctatione seu derogatione:vt j̄.de verbo.signi.l.derogatur.&.l.verbis legis.in fin.Quandoꝗ pro verborum expositione,seu declaratione;vt.j.de verbo.obliga.l.j.in.fi.Quandoꝗ pro additione,seu ad nouum casum extensione:vt in authen.qui.mo.natu.effi.legi.in prin.col.vj.&.j.de pa rici.l.sed sciendū.& ibi no.De qualibet ergo interpretatione videndum est per se.

54 ¶†Primò igitur quæro,vtrum statuta recipiant interpretationem[h] correctiuam?Breuiter dic:aut quis interpretari vult statutum esse correctum,per legem generalem superuenientem:& dic vt extra de constitu.c.j.libr.vj.per Cy.C.de testa.l.si tangitur.q̄ sit lon.cōsuet.l.ij.Aut quis vult interpretari statutum esse correctū per sequens statutum.& dic vt dixi.s̄.in.iij.q.prin.Aut quis vult istam correctionem facere ex seipso:& priuatus non pōt:sed ille qui legē tulit pōt;vt.C.de legi.l.j.&.fi.&.c.ex parte.el.ij.& ibi no.de vbo.signi.& infra.de legi.l.de q̄bus.in fi.& de pręto.sti.l.j.in fi.&.l.in prætorijs.

55 ¶†Secundo quęro,an statuta recipiant interpretationē arctatiuam,seu restrictiuam?[i] videtur,ꝙ non,vt.j.qui & à qui.l.prospexit.& ad Sylla.l.si quis in graui.§.fi.de leg.præstan.l.j.§.generaliter.Contrà quod facit.j.de mune.& hon.l.vt gradatim.§.& si lege.C.de noxa.l.j.de sacrosanc.eccle.l.j.de ritu nup.l.penulti.§.j.Dic aut statutū plura capita habet:& tu vis vnum detrahere.& dic idē,quod.s̄.circa correctionē dictū est.Aut statutū loquit̄ generaliter,& vis ipsum restringere ad certos casus:quia in eis cessat ratio,que mouit statuentes.Vel resultaret iniqtas:tunc aut quis vult facere talem restrictionem,ne damnum quis indebitè patiatur;aut ne ab aliquo lucrum indebitè perdatur;aut ne aliquis ad lucrum indebitè perueniatur.¶Primo casu talis restrictio facien-

non dubium.C.de le.& ibi Bar.& q̄d no.Bar.in.l.cōtra.j.de lega.& dicit Bal.ī.l.ij.C.an seruus ex suo facto,ꝙ nunꝗ statutum interpretat̄ cōtra r̄publicā ī eo,q̄d tangit alios.& de hac materia interpretationis & extensionis,vide per Bald.in.l.j.C.q̄ sit long.cōsue.& plenè p Io.And.in regula pro possessore.in mercu.

¶Restrictiuā.An statutum recipiat interpretationē restrictiuā.dicit Bal.in.l.quicūꝗ.C.de ser.fugiti.q̄d statutum non punit ignorātes.q̄d ītellige,vt ibi.& quod ibi no.Bar.in.l.j.si qs test.lib.esse iussuer.Facit q̄d no.in.l.j.j.de lega.& Bar.in.l.ij.j.de legi.& Ang.in.l.nō est nouum.eo.tit.Bart.in.l.cunctos populos.C.de sū.tri.& fid.cath.Et in hac materia vide notabilia verba Bal.in.l.cōtractus in.ij.col.C.de fide instr.& in.l.ita nobis.C.de adul.& ī l.acceptam.in vlt.colū.C.de vsur.& hic,& ī.l.miles.in peñ.col.C.de test.mi.Adde,an statuta recipiant interpretationē restrictiuā.Bald.consi.clxxv.iiij.lib.Alc.consil.xxxvj.iiij.li.Cal.cōsi.vj.Ange.cōs.cxij.vbi dicit,q̄d statuta recipiūt interp̄tationē restrictiuā,extensiuam ex ratione ipsius.

a ¶Facienda est. Adde.l.Cęsar.& ibi Bar.ff.de publi.& Pau.de ca.l.ĩ ambigua.j.de legibus.

b ¶Nõ fit. Not.ad.l.prospexit.de cuius intellectu per Bar.in.l.j.C.quæ sit lon.consue. Ibidẽ alia quæstio decidit per hoc in.d.§.vtrum.p Barto. vbi vide & in alia.q.not. an statutum recipiat interpretationem, vide Bald. in l.eo quod à multis.in fi.C.si certũ peta.& no. Adde Bald.in.l.si qs sub cõdi.j.de condi.ĩstitu.& dicit no. Bal.ĩ.l.j.C.de fide instru. post glo. q si statutũ dicat, q quælibet probatio sufficiat, intelligeret de solenni & legitĩa. & Bald. in.l.j.in.ij.col.C.q bon.cede.pos.

da est:[a] vt.j.de iure patro.l.adigere.§.quis.&.l.quis. de ĩ ius voc. Nã nisi ibi fieret restrictio, pderetur ius potronatus: vt eo.tit.s.de iure patro.l.qui contra. Et sic loquit.l.ij.C.de noxa. Nam nisi fieret restrictio statuti dñs teneret insolidũ. ¶Scd'o casu, talis restrictio non fit[b]: vt.j.q & à qui.l.pspexit. Ibi enim seruus pdit lucrũ libertatis, quod iniquũ est, & contra rõnem. & tñ pter hoc nõ recedimus à verbis gñalibus legis, nec restringimus: vt.l.j.§.gñaliter.j.de lega.præstan. Fallit.j.de ritu nupti.l.pe.§.j. sed illud ideo: quia lex vltra procedit sic statuendo. ¶Tertio casu, talis restrictio fit: vt.l.vt gradatim.§.& si lege. de mune.& ho. Fallit rõne publicæ vtilitatis: vt.j.ad Sylla.l.si quis in graui.§.vtrum.versi.hic enim. Et ista talis restrictio seu interpretatio fit à iudice[c]: vt.j.titu.ij.l.non possunt.&.l.seq. ¶Ex prædictis possunt solui multę quæstiones. Pone vnã. Dicebat statutum Bononiæ quòd qui fecerit sanguinem ĩ palatio, capite puniat. Quidã barbarius[d] phlegbotomauit quedã officialẽ in palatio. Quæritur nunquid veniat puniendus. fuit magna contentio. finaliter determinatum fuit, q nõ: quia nõ debẽt verba legis captari: vt.j.ad exhibẽ.l.fi. Debet ergo intelligi, quicũq; fecerit sanguinẽ iniuriosè. & hoc ne quis indebitè perdat personã. Sed si statutum priuaret facientem aliquo lucro: tunc talis restrictio non fieret: vt ex pdictis patet.
56 ¶† Tertiò quero,[e] an statuta recipiant interpretationem declaratiuam[f], seu expositiuam? & videt q non: quia vbi sunt verba legis obscura recurrẽdũ est ad legislatorẽ, si psens est: vt.C.de lega.l.leges sacratissimę.& no.e.ti.l.cũ de nouo.&.j.tit.ij.l.nõ possunt. sed populi ciuitatũ semp sunt præsentes ergo &c. E cõtrà q sic: quia sic sit in legibus: vt.j.ti.ij.l.benignius. Sic in bñficijs: vt.j.de consti.princ.l.fi. Et ĩ stipulationib9: vt.j.de verb.ob.l.cũ q calẽdis. & in libellis, vt.j.de iud.l.si qs intẽtione. In vltimis volũtatib9: vt.j.de leg.iij.l.nõ aliter.& p to. Et istud est verũ secũdùm Inno. Archid. & oẽs: dum tñ dicta expositio seu declaratio sit consona iuri[g]. Casus est extra de consuetu.c.cũ dilectus. Vbi verò statutum est adeò obscurũ, quòd nõ põt haberi cõgrua expositio: tunc fateor q recurritur ad statuentes. ¶Sed an recurratur ad illos homines quibus commissum fuit à populo, vt conderent statuta: an ad ipsum populum? & videtur q ad illos sapientes homines conditores: vt.j.tit.j.l.ij.§.exactis. Veritas est secũdùm omnes, q populus seu cõcilium interpretatur: cum illi sapientes statutarij sint functi officio suo: nec amplius habeãt imperiũ: & sic nõ habẽt ius interpretãdi, vt.j.de appel.l.ab executore.in prin.& in fi.& ibi * not. facit.j.de re iu.l.iudex. Non ob.§.exactis. quia ibi durabat eorũ officium. ¶Vt igit videamus, quæ sit illa cõgrua expositio: aliqua pertingamus. Qñq; in statuto sũt verba generalia: & ista gñaliter debẽt intelligi, nisi restringant ex causa: vt.s.dictum est.
57 Quandoque† in statuto sunt verba indefinita: tunc[h] vtrum æquipolleant vniuersali, in alijs dispositionibus habemus doctrinam traditam per Dyn. extra de reg.iur.lib.vj. super rub. & per Pet.j.de lega.ij.l.si pluribus. ¶Sed an illa doctrina sit seruanda in statutis: est dubium consistens in hoc: an eo casu, quo

c ¶Fit à iudice. Vide Bal.in.l.decuriones.in.ij.colũ.C.de infa.& Bal. ĩ authẽ. ĩgressi. in ij.col.C.de sacro. san. eccle. & hic, & in.l.benignius. p illũ tex.j.de leg.

d ¶Barbarius. An barbarius phlegbotomãs in palatio, puniat pœna statuti phibentis fieri sanguinẽ in palatio &c.& idẽ dixit Bar.in.l.non dubiũ.C.de legi. & doc.p illũ text. in.l.quamuis.j.de in ius voc. quia in iuria nõ fit volenti, vt ibi. ad qd' bñ facit.l.j.§.adeo.& qd' ibi per glos.& Bart.j.de iniur.& p Ang.in.d.l. quãuis.p Bar.in.l.j.§.hæc stipulatio.j.si qs testa.li.esse iuf.fue. per Ioan. an.ĩ regula p possessore p Bar.in.l.j.p illũ text.C.de agri.& cẽsi.lib.xj. POMAT.

e ¶Tertiò quæro. Vide Rapha.cuma.cõsi.xxviij.& cõsi.xlviij.& cõs.liiij.& Pañ.consi.xxij.in.iij.col.in ij.volu.

f ¶Declaratiuam. No. q statuta recipiũt interpretationem declaratiuã ne in eodẽ sint cõtrarietates: vt no.Bal.& doc.in.l.fi.in fi.C.p quas pso.& q oĩs interpretatio desiderat ęquitatẽ. tex.est no.in.l.in his.ff.de condi.& demõ. Bal. in l.cũ allegas.ad fi.C.de vsu.& in authẽ.ad hęc.in.ij.col.eo.tit.

g ¶Consona iuri. Et sic not. q statutũ interpretatur secundũ ius cõe, & secũdùm illud debet intelligi. hoc pri9 limitat Bal.in.l.maximũ vitiũ.C.de lib.prete.ĩ.vj.col. nisi appareret, quòd veniret ad correctionẽ iuris cõis. Ex quo infert ad not.q.de qua ibi per eũ. Secũdo limitat hoc Bal.in.l.meminimus.C.de leg.hære.& in.l.si auiæ.C.de suc.edi. q statutũ nõ debet ĩtelligi secũdũ ius cõe in eo, quod ius cõe disponit extraordinariè, vel p fictionẽ, quod refert ad sing.q.per eum. Ad hoc facit quod not. Inno.in.c.pastoralis.de causa pos.& proprieta.

* Pro intellectu.l.ij.§.exactus.ff.de leg.

h ¶Verba indefinita. Vtrũ, quod ĩdefinita ęquipolleat vniuersali, sit de ppria significatiõe, vel interpretatione: & per cõsequẽs an procedat in statutis, adde Bar.ĩ.l.j.ff.de re.iur.& in.l.si pluribus.de leg.ij.& gl.no.in.c.vt circa.in ver.aliorũ.de elec.in.vj.& ibi de hoc p doc. vbi sequũt dicta p Bar. hic. ¶Quid si statutũ requirit habere pacẽ ab hæredib9 offensi, seu occisi: an sufficiat haberi ab occiso? Bart. q nõ.in.l.dãni.§.Sabini.de dã.infe. sed Bal.cõtra.l.ij.C.de lib.& eorũ lib. Et de istis ĩterptatiõib9 vide no. Ang.in cõs.lxvij.& in cõsi.cclxvj. ĩcipi.statutũ cõis flore.& Bald. hic circa.xj.colũ. vbi tãgit qñ sint attẽdẽda verba, & qñ mens. & ẽt de extẽsiõe statuti. statutũ ĩducit ferias an ea, q disposita sunt in ferijs iuris cõis habeant locũ in illis p Bal.in.l.j.§.fi.in fi.j.de fer. statutũ ĩterpretatur secũdũ ius cõmune.c.cũ dilect9.de consue.l.si serui vestri.C.de nox.qd ĩ rescri.& priuilegijs, vide Imo.in.c.cãm.de rescr.ĩ.c.l3.de trãsla.epi.& q dixi in prin.hui9.q.prin.& adde no. Bar.ĩ l.si qs sub cõdõne j.de cõdi.insti. Et an, & qñ statutũ sit interpretandũ secũdũ ius cõe, vide no. Bald.ĩ.l.ita nobis.C.de adul.& statuta nõ sunt interpretãda iudaicæ secundùm Bal.ĩ.l.qcũq;.C.de ser.fugi.ĩ.vij.col. POMAT.

indefinita ęquipollet vniuersali, illud fit ex propria significatione vocabuli: an ex illa interpretatione, seu benignitate: vt.j.de ser.vrb.pd.l.si seruitus. ibi, benignius &c. vbi patet, q ex benignitate nõ ex ppria significatione. si sic: ergo nõ debemus à ppria recedere, nisi aliud appareat de mẽte. Sed tñ dico, q congrua expositio est, vt æquipolleat vniuersali in his, in quibus est eadẽ ratio: licet hoc sit de interpretione. & hoc videt esse de mente statuentium. Nam si aliter diceres ea rõne, qua vnũ non cõprehẽderet, eadẽ rõne, nec alterũ, & sic esset statutũ elusoriũ: ergo oĩa ex mẽte disponẽtis videt comprehendere: vt C.de libe.prete.l.j.in fi. Et differt ab vniuersali. quia qñ vniuersalis restringit, & nõ trahit ad casus non habẽtes eandẽ rationẽ: illud est ex interpretatione: sed indefinita illos casus nõ comprehendit ex propria significatione.
58 ¶† Iuxta pmissa[i] quæro, quid si in statuto est aliquod verbũ habẽs plures significationes: q erit cõgrua expositio? Circa quod sciẽdũ est, q qñq; verbũ habet plures significationes proprias: qñq; vnã ppriã, & aliã impropriã. Primo casu accipiet illa significatio, q congruit subiectæ materię: vt.j.locati.l.si vno.&.j.de leg.j.l.si seruus pluriũ.§.fi.expressius.de reg.iur.l.quoties idem sermo.& eadem sunt exẽpla. ¶Pono aliud: in statuto continetur verbũ fuerit, quod reperit in pterito, & in futuro subiunctiui. Qualiter intelligemus? & certè cum natura legis & statuti sit futuris dare formã negotij: intelligimus in futuris[k]. Pro hoc.j.de condi.& demon.l.si ita legatum.&.l.solemus. Secũdo casu quãdo habet vnã propriã, aliã impropriã: regula est, quod debet assumi ppria & omitti ĩpropria: vt.l.nõ aliter.j.de lega.iij.& de exerci.l.j.§.si is qui nauem. vers. in re dubia. Fallit si de mẽte disponẽtis aliud[l] appareat: vt.d.l.non aliter. De mẽte autẽ dico apparere, si intelligendo secũdũ primã significationẽ cõtinet iniquitatẽ, seu absurditatẽ[m]: & tũc assumamus impropriã: vt.l.in ambigua.j.tit.ij.vel si qualitas personæ aliud innueret, vt dixi in.l.j.in prin.j.ad legem fal. Vel si communis vsus loquẽdi aliter se haberet[n]: vt.l.cum de lanionis.§.asinã.de fun.instru.& inst.leg. hic em vsus omni regulę omniq; cõstitutioni in exaudiendis vel examinandis sermonibus derogat: vt not.j.de leg.iij.l.librorum.§.quid ergo.
59 ¶† Quæro[o] vnde sumatur ista propria significatio, & qualiter cognoscatur? Rñ. primo ab authoritate, vt si in aliqua lege hoc dicatur: vt.j.de ver.sig.l.propriè.l.ferri.& p multas leges illius titu. Item à diffinitione: vt.j.de testa.l.j.& de tute.l.j.& insti.de obli.in princ.& instit.de actio.in princ. Item qñ pdicta deficiunt, sumitur ppria significatio ex allusione vocabuli[p]: vt.l.pupillus.§.territorium.de verb.sig.&.l.tugurij.eod.tit.& ibi not. facit.j.si cer.peta.l.ij.§.appellata. Quod intelligo, nisi allusio seu deriuatio repugnaret diffinitioni: quia tũc statur diffinitioni: vt in testamẽto, quod dicitur, quasi testatio mentis: non tamen omnis testatio mentis est testamentum: sed illud cui conuenit diffinitio posita.j.de test.l.j.& dic idem in similibus. Item intelligo verum, nisi allusio repugnet limitationi, seu qualificationi factæ à iure. Exemplum in.d.§.appellata. vbi mutuum dicitur, quod de

i ¶Iuxta pręmissa. Vide Felyn. in c.j.in fi.penul.co. ver.secundo amplia.de cõsti.

k ¶In futuris. De natura subiunctiui, p Bal. & alios in.l.cum in secundo.in fi.de iniust.test.& in.l.cũ tale.§.pe.de condi.& demon.& Do.post gl.in.c.fi.de consti.lib.vj.

l POMATES. ¶Aliud. Adde do.Ant.in.c.cũ dilectus.de consue.

m ¶Absurditatẽ. Vel repugnantiam iuris cõis, vel læsionem iuris tertij secũdũ do.Ant.& Imo.in.c.cũ dilect9.de cõsue.p Pau.in.d.l.in ambigua. Et adde tu, q hoc ẽt est in qualibet dispositiõe cõtrahẽtiũ, secũdũ.d.& lex.in cõs.cxxxv.ĩ fi.in.v.vo.allegat.l.si stipulatus fuero per te non fieri.j.de verbo.obl.& ĩ.l.scire oportet.in.§.aliud.j.de excu.tuto. Et adde, quod de cã finali de mente dicitur apparere ex prooemio statuti secundùm Fran. Tig. & Lappũ consulendo, quos refert Cardi.in.c.penul.de cleri.coniu.

n ¶Se haberet. Hoc p Bart.cum his, que ibi dixi in rub.j.de ope.no.nuncia.

o POMATES. ¶Quæro. Vide plenius per Bal.in.l.fi.in pe.col.C.de hære insti.& in.l.non fine.C.de bo.qnæ libe.

p ¶Vocabuli. Idẽ dicit in.l.j.in prĩ.de acq.pos.& p do.Ant.in prooe.decre.

meo

meo fit tuū.tñ vbicūq; fit de meo tuū:illud non erit
mutuū,sed reqrunt̃ aliȩ qualitates,q̃ ponūt̃ ī.d.l.ij.
60 Plura alia exēpla possem ponere.¶†Quartò quȩ-
ro,vtrum statuta recipiāt interpretationē extensi-
a nam[a]?& videt̃ ꝙ nō.Nā nō est nostrum legē exten
dere:vt.l.si verò.§.de viro.solu.mat.de testa.mili.l.
quod constitutū.& ad municip.l.constitutionibus.
b ¶Pręterea statuta sunt stricti iuris,[b]vt.d.l.constitu
tionibus.Quod patet:quia actio ex eis descēdēs,est
stricti iuris:vt insti.de act.§.actionū. sed in his quæ
sunt stricti iuris,casus nō expressus habet̃ pro omis
so:vt.j.de verb.obl.l.quicquid adstringendȩ.Et ca-
sus omissus iuris communis dispositioni relinquit̃:
vt.j.solu.mat.l.si cum dotem.in princi.& de libe.&
posthu.l.commodissimè.Ecōtrà quod talē interpre
tationē recipiant.Nā statuta sunt ius ciuile:ergo ex
tendunt̃ de similibus ad siṁia:vt.j.ti.ij.l.nō possunt.
& ibi no.glo.in cōsuetudine.& est casus in.l.de qui-
bus.circa prin.&.C.q̃ sit lon.cōsue.l.j.Pręterea sti-
pulario est stricti iuris:& tñ recipit interpretationē
extēsiuā,vt.j.de verb.obli.l.si ita stipulatus fuero.p
te nō fieri.Dic,aut quȩris vtrū statuta recipiant in
terpretationē extēsiuam actiuè:hoc est vtrū exten
dāt ad casus in statuto nō cōprehensos:an passiuè.
Hoc est vtrum leges se extēdant ad statuta. Primo
casu,aut quȩris de casibus,sine quibus disposita per
statuta non possunt cōmodè sortiri effectum:& ad
c illos extenditur[c] statutū:vt.d.l.si [illegible] stipulatus fue-
ro per te.& de arbi.l.non distinguemus.§.de offi.&
quod ibi no.& de iuris.om.iudi.l.ij.& de procu.l. ad
rem.&.l.ad legatum.Aut quȩris de alijs casibus,in
quibus est eadem ratio:& tunc aut casus illi per ius
commune nō sunt decisi:& ad illos extenditur:vt.l.
de quibus.in princ.vt.C.quȩ sit lon.cōsue.l.j.ita de
bet intelligi glo.j.tit.ij.l.non possunt.Aut sunt deci
si per ius commune:& tunc ad illos statutū non ex-
tenditur:sed iuris cōis dispositioni relinquūtur. Ita
loquuntur omnia iura,per q̃ allegat̃,quòd nō est no
strū legem extendere.l.si verò.§.de viro.sol.mat.cū
si.s.alleg.pro hoc.j.ti.ij.l.qđ verò.&.l.in his.Secun
d do[d]casu qñ passiuè:tunc indistinctè dico,quòd sic.
Exemplū:per statutū alicuius ciuitatis est inductū
aliquod munus personale.certè oēs leges,q̃ de mu-
neribus personalibus subeundis loquuntur,ad illud
extenduntur:vt.j.de mune.& hono.l.j.§.j.& ibi tex.
Aliud exemplum:statutum cōfirmat aliquod testa
mentum,quod de iure cōi non valet.vtrū lex falci-
dia,Senatusconsultum Trebel.& aliȩ leges testamē
tariȩ se extendāt ad hoc testm̄?certè sic,vt.j.ad leg.
fal.l.j.§.lex falcidia.Et hoc modo pōt ītelligi,quod
dicit̃ priores tradi seu determinari ad posteriores:vt
61 j.tit.ij.l.nō est nouum. ¶†Iuxta[e]prædicta quæro
e vtrū statutū extēdat̃,vt decidat casus à cōtrario sen
f su,[f]sicut dicimus.j.de offi.eius cui manda.est iuris-
di.l.j.§.huius rei.Ista.q.residet in hoc,vtrum argu-
mentum à cōtrario sensu fit ex propria significatio
ne:an ex quadā interpretatione extēsiua.Ia.Bu.di-
cebat:aut casus,qui venit à cōtrario sensu erat alias
decisus:& tūc per cōtrariū sensum nō decidit̃,sed tā
ꝗ; casus omissus remanet sub dispositione iuris cōis:
vt.j.sol.ma.l.si cū dotē.in prin.Aut nō erat ali⁹ deci-
sus:& tūc ar.qđ sumit̃ à cōtrario sensu est magis ex
mēte,seu ex interp̃tatione,quā ex verbis.Quòd col
ligit̃.j.si cer.pe.l.[illegible] pecuniā.ibi tāꝗ; sub cōtraria cōdi
tione &c.No.dictionē tāꝗ;,q̃ est nota ī proprietatis.
facit.j.de cōdi.& demō.l.aliqñ.ī fi.vbi dicit intelli-
git̃:q̃ est no.intellectus taciti nō expressi.Hoc puto
verū:& p hoc do casum.C.de fur.l.apud antiquos.
& ibi gl.super verb.cōiecturā.Et sic dico,ꝙ ex statu
ro nō sumit̃ argumētū à cōtrario sensu:qñ casus,q à
cōtrario sensu decidit̃,est etiā decisus à iure cōi secū
dum distictionē.s.dictā.¶Sed cōtra p̄dicta vr̃.j.de
manu.testō.l.si qs locuples.ī fi.ibi, aut apertissimè
&c.Vbi innuit̃,ꝙ argumātū à cōtrario sensu,sit sen
sus aptissimus.No.verbū aptissimè.in suplatiuo.sed
verbū videat̃,qđ ibi sequit̃,tolli cōtrariū.¶Itē cō
tra p̄dicta vr̃:nā supra dictū est,ꝙ argumētū à cōtra
rio sensu fit ex mente:sed illud quod est ex mēte,vr̃
esse in ipsa lege,seu statuto:vt.j.de ver.sig.l.noīs &
rei.§.verbū ex legib⁹.Sed certe est aliâs decisus à iu-
re cōi:nūꝗ; vr̃ esse de mēte,ꝙ ab illo iure recedat̃,ni
62 si exprimat̃:vt.j.ti.ij.l.quod verò[g].¶†Vlteri⁹ q̃-
g ro,an statutū extēdat̃ ad casum,q est idē secūdū iu-
h ris fictionē,[h]nō secūdū veritatē.vr̃ ꝙ sic.Nā libert⁹
q impetrauit Ius annulorū aureorū est ingenu⁹ fi-
ctè & imaginariè:vt.C.de iure aure.annu.l.ij. & sic
cōstituta in ingenuo,habēt locū in isto ingenuo fi-
ctè:vt.j.de excu.tut.l.cū ex oratione.in prin. ¶Cō
trariū dico:qa ad hoc,vt illud quod est secūdū fictio
nē,cōprehēdat̃ in statuto,necesse habet specialiter
exprimi.Casus est.j.de nego.gest.l.iij.§.hęc verba:
ibi,de quo fuit necessariū dicere &c.cū gl.sua.& sic
statutū ad talē casum nō extēdit̃,nisi secūdū distin-
* ctionē supra dictā.Nō ob.l.cū ex oratione. qa illud
nō est ex vigore oratiōis,sed ex vigore rescripti po-
63 steà subsequuti.¶†Itē q̃ro,quid si statutū p̄latum
est in vna persona,vt in Titia:nūquid extendet̃ ad
i aliâs?videtur ꝙ sic: vt.j.ti.ij.l.iura.& in prima con-
sti.C.circa fi.ibi,nulla dubietate &c.& per Dyn.de
regu.iur.c.quod alicui gratiose.lib.vj.Solu.in legi-
bus communibus & in rescriptis imperialibus: dic
vt ibi per Dyn.In statutis verò & in alijs dispositio
nibus factis,per noīa propria:dico ꝙ ad aliâs perso
nas nunꝗ; extendunt̃:vt.d.c.quod alicui.&.j.de cō-
sti.prin.l.j.ī fi.Pro hoc induco.j.de test.tu.l.si qs ita
dixerit.in prima gl.facit quod no.per Cy.C.de ser.
64 fug.l.qcūq;.in.j.q. ¶†Quid de tēpore:statutū est
p̄latū per verba p̄teriti,vel p̄sentis tēporis:an traha
k tur ad futura?[k]videt̃ ꝙ sic.qa p̄teritū continet futu-
rum.vt.j.de leg.j.l.talis scriptura.in princi.& in fin.
de verbo.signi.l. verbum oportebit.Econtrà quia
præsens non trahitur ab futura.l.si ita scripsisset.j.
de lega.ij.&.j.de verbo.obliga.l.si ita stipulatus fue
ro.¶Distingue:aut lex,siue statutum continet de-
lictorum indulgentiā:vt quicūq; est,vel fuit exban-
nitus,liberetur soluendo duos solidos pro libra. &

a ¶Extensiuā. An statuta recipiant interpretationem extēsiuam. Et adde quod no.dixit Bar.in hac interpretatione in.l.Gallus.§.nūc videndum.de libe.& posthu.& hic pōt inferri ad no.per Bald.in.l.si te.C.de in fa.& in.l. trāsigere.in.iiij.col.& in fine de trāsac.& de hac interpretatione extensiua in statutis ex idētitate,vel maioritate rōnis;vide no.Cy.& Bal.ī.l.j.C.de interdic. Et qñ dicat̃ interpretatio extēsiua, notat plenè Bal.in.l. si furiosi. C.de nupti. & de hac materia aliqd per Ang.in.l. non possunt. de le.vbi aliqua dicit.Adde an statuta recipiāt interpretationem extensiuam. Pau. de ca.consi.xxiiij. Cald.cōsi.xxij.de consti.Alex.cons. xxix.iij.lib.

b ¶Stricti iuris.vide quod no.Bal.in l.cōtractus.ī.ij.col. C.de fid.instru.& Paulus in.l. benignius.de legib. Et adde, quod dixit Bal.ī.c.j.§.ad hæc. in versi.æquitas,ꝙ statuta omnia extensiuā interpretationem recipientia debent fundari in æquitate. argu. illius no.l.ad rem. & ideo arg.à simili desiderat equitatem, q̃ similes casus iungit.

c ¶Extēdit̃ statutū. Vide Bald.no. post Cy.l.j.in pen. col.C.si rector prouinciæ.vbi hoc tenet in permissis:secus in prohibitis: quia prohibito aliquo consequenti, non intelligitur prohibitum antecedens.

POMATES.

d ¶Secundo. Vide Alex.in cōsi.xcij. in.ij.col.ī.iiij.vo.& consi.xx. aliâs.cc. in.ij.col.j.vol. Panor.consil.lxxj.in iij.col.j.vol.Alex. l.j.§.lex.falc.ff.ab leg.falc.

POMATES.

e ¶Iuxta. Vide Alexā.cōsi.cxvj.ī iiij.col.ver.nā id.in.ij.vol.& consi.lxv.ij.col.iiij.vol.& consi.xcv.in.j.col. eo.vol. Panor.consi.lxxv.in.j.vol.Ro.consi.xj. Alex.consi.vij.in vlt.col. in.v.vo.Panor.consi.xcij.in vlti.col.ij.vol.& consi.cxvij.in.ij.col.eo.vol. & Præpo.in.c.humanum.iiij.col.j.dist.

f ¶A cōtrario sensu.Bal.vr̃ velle,ꝙ sic.in.l.conuenticulā.C.de episc.& cle. in.j.col.Abb.sicu.in.c.cū apostolica.de his,q̃ fi.à præla.siue consensu capi. Refert ꝙ Bal.in.d.l.conuenticulam.vr̃ tenere cōtra Bar.etiam si resultaret intellectus contra ius cōe.Quòd etiā habet locū in.q.quā ibi refert fuisse disputatā per Cy.& cū ipso vr̃ transire Abb.& vide tex.in.d.c.cū apostolica.alle.ibi Bald.tex.fin.ī.l.inter.§.cū inter.de pac.dota.qđ istud arg. habeat locū in cōtractibus.facit.c.ex parte.de spōsa.de hoc arg.a cōtrario sensu vide per Io.an.& alios in.c.publicato.de elec.& adde Bart.hic,adde Bal.in.l.j.C.de inuti.stip.& limita,vt p Imo.ī.l.si cū dotē.in fi.prī.sol.ma. & ibi vide p Lu.ro.Adde etiā Bal.in.l.apud antiquos.C.de fur.dixi post Bar.ī.l.seruo.legato.§.ij.de lega.j.& Bal.ī.l.p̄perandū.in prin.C.de iudic. per Bñdi.de plū d.plenè in.l.si qs locuples.de manu.te.Istud tñ est verū,ꝙ habet locū arg.à cōtrario sensu in statutis:nisi statuētes inciderēt in pęnā ex resultatione talis argumēti.Glo.est multū no.ī cle.j.de vsur.in ver.facere.Exēplū,pone dicit statutū,ꝙ nullus possit accipere,nisi solidū p floreno.Nā nō pōt sumi ar.à cōtrario sensu videlicet,ꝙ qlibet possit accipere solidū p floreno: qa sic statuētes inciderēt in pœnā excōicationis.qđ nota. Qđ statim dixi refert Bal.ī auth. ad hęc.ī.ij.co.de vsur. Et ī rescrip. habet locū ar.à cōtrariō sensu.gl.est sin.ī.l. si procuratorē.§.si ignorātes.ī ver.ītelligere.j.mā. scđm Saly.ī.l.j.j.de offi. ei⁹.& ī.d.l.cōuēticulā. Et an valeat statutum,ꝙ vsurȩ sint licitè,vide Baldū in authē.sed oīno.C.ne vxor.pro marito,i.vj.col. & dixi ī.l.cūctos populos. Adde latè Pau.de ca.cōs.cccxxxvj.& p Bald. cōsi. clxxj.iij.li.& consi.xc.& seq.& cxliij.ij.lib.Ange. consil.ccx.

POMATES.

g ¶Quod verò.De ista quæstiōe vide Alexā.in.l.j.§. lex falc.in.x.not.ff. ad l.fal.& Alex.cons. iiij.in.iij.colū.in.iij. vo.& consil.lxv.in vlt.col.in.iij.volu. Panor.consil. cxj. in.j.dubio.in.ij.volu. Alexā.in.l.j.§. hoc autem.&.§. sequen.ff.ad Treb.

h ¶Fictionem.An statutū extēdatur ad casum,q est idē secūdū fictionē nō secundū veritatē. &c.vide Bar.ī.l.iij. §.hęc vba.& q̃ ibi dixi.s.de neg.gest. hoc p Bar.alle.Et an statutū loquēs in casu ficto extēdat̃ ad casum verū vide Bal.in.l.si qs seruo.C.de furt. Adde do.car.cōsi. lx.Ang.cōs.lxxij.

* ¶Pro intellectu l.cum ex oratione.ff.de excu.tuto.

i ¶Videt̃ ꝙ sic.Vide Bal.in.l.si dñs.de his,q sunt sui vel alie.iu.& Bal.in.j. consti.C.§.quibus.& in.l.j.§.q magistratū.ff.qđ quisq; iur.& qđ not.ibi. Facit.l.iij.& qđ ibi Bal.C.de leg.& vide Bal.authē.habita.in.x.col.C.ne fil.p patre.Et an valeat statutū p̄sonale,& ligās vnā p̄sonā,vide p Bar.in l.fi.in.ij.col.de app.reci.Et an valeat statutū ligans vnū quarteriū ciuitatis tantū,vide Ang.in.l.j.de le.& ad no.p Bar.vide Ang.in.l.iura.j.de legi. Adde Pau.de ca.consi.cccxj.Old.consi.cl. Alex.consi.lxxx.j.lib.

k ¶Ad futura.Si statutum est prolatū per verba præsentis,vel præteriti tēporis:an trahatur ad futura.Adde Bal.& Imo.in.l.cum tale.§.penul.j.de condi.& demon.&.Bal.in.l.leges.la.ij.C.de legi.& Bal.Angel.& Imo.in l.cū in secundo.in fi.de iniust.testa.& quod no.Bar.in.l.illicitas.in prin.j. de offic.præsi.& in.d.l.cum lex.& qđ ibi scripsi.& vide.s.in hac.vj.q.in ver.pono aliud.Et ad dicta Barto.hic videtur Fran.de Are.in.c.ij.colū.fi. de proba.& in.c.fi.de consti.& ibi vide ipsum distinguentem.

sic restituat.& tale nō porrigit̄ ad futura.casus est
j.ti.ij.l.cū lex.&.C.de gn̄ali aboli.l.ij.Rō est ne det̄
materia delinquendi:vt.l.meminerint.C.vn̄ vi.Si
vero continet aliquā dispositionē:tunc trahit̄ ad fu
tura,si sit eadē rō:quia.l.semp loquit̄:vt.C.de hęr.l.
Arriani.ibi,semp viridi &c.¶ Vn̄ si statutū dicit,q
cūq; est vł fuit psonaliter obligat⁹ p publicū instrm̄
possit psonaliter capi & detineri:habet locū ī eo,q
incidit ī obligationē post statutū,siue ante.tūc em̄
lex siue statutū loquit̄.& dicit,qcūq; ē vel fuit obli-
gatus &c.Et sic eū cōprehēdit.& p hoc.j.de cōd.ex
lege.l.j.ibi,quoties obligatio lege noua introducta
est &c.est em̄ verbū pn̄tis tpis:& tn̄ cōstat,q porri-
git̄ ad futura.Iō in gl.ibi exponit̄ est:p erit.Itē vł
casus p hoc.j.de legi.l.legis virt⁹.Semp em̄ lex im-
perat,vetat punit,& pmittit.p hoc.j.de pac.l.& suū
§.fi.q inci.hodie tn̄ &c.& oēs authenticę.C.q̄ inci-
piūt hodie.vel sed hodie.Nā oī die,qua talis lex le-
a git̄,pōt dici illud hodie:&sic semp loquit̄.[a] ¶ †Vlti
65 mò querit̄ qd si ī volumine statutorū reperit̄ quod-
dā statutū:qđ statuta oīa nō recipiāt interpretatio
b nē[b],glossationē,vel extraneū intellectū,qd opabit̄?
credo q tale statutū nil,aut modicū operabit̄.Nā p
dicta verba solū friuola interptatio videt̄ remota.vt
C.de vete.iur.enuclea.l.j.§.fi.&.l.ij.§ pe.qđ intelli
git̄ de friuola.Ista em̄ interptatio bn̄ debet & pōt
fieri:vt.C.de leg.l.j.& ibi no.&.j.ti.ij.l.si de interpre
tatiōe.Prætereā istę interpretationes sunt necessa-
rię naturaliter:vt.j.titu.j.l.ij.§.his legibus latis.Sed
illud quod est naturaliter necessariū per leges ciui-
les,tolli nō pōt:vt in§t.de iure naturali.§.sed natu-
ralia.Preterea oēs dictę interpretationes fiūt autho
ritate legis.Sed statuta nō pn̄t facere,vt leges circa
ealo cū nō habeāt,vt.j.de leg.j.l.nemo pōt,ergo&c.
Preterea ex ista gn̄ali prohibitiōe multæ sequerē-
tur absurditates:ergo &c.vt.l.sed & si quis.§.quesi-
tū.j.si quis cau.Preterea pro hoc facit quod dicit̄ de
iure canonico,q si cā cōmittit̄ appellatione remo-
ta,intelligit̄.s.friuola:vt no.j.à qui.ap.nō licet.l.j.§.
fi.dixi in.l.j.§.fi.quòd vi aut clam.Septimò princi
66 paliter quero,†qualiter statuta in iudiciū deducāt̄.[c]
c Ista qō pōt intelligi duob⁹ modis.Primò,quā actio
nē,seu qđ remediū intētabo ad cōsequēdū id,qđ in
statuto cōprehendit̄,Secūdò pōt intelligi,vtrū sta
tuta debeat quis in iudicio pducere.sicut alia instru
d mēta[d].¶ Circa primū dic,q qn̄q; statutum tribuit
ius agēdi.qn̄q; tribuit ius excipiēdi.Primo casu,aut
tribuit ius agēdi criminaliter:& tunc nulla oritur
actio:quia causæ criminales non expediunt̄ p actio
nes.insti.de pu.iu.in prin.Sed erit accusatio ex illo
statuto,sicut dicimus accusatio ex lege cornelia:vel
officium iudicis,si iudex ex suo officio p inquisitio
nē pcedit.Apparet ergo,q errāt q dicūt,q cōdēna-
tus ex forma statuti sit,cōdēnatus cōdictione ex le-
ge.qđ falsum est:qa cōdictio ex lege est actio,q̄ in
causas crimīalib⁹ nō habet locū.¶ Qn̄q; tribuit ius
agendi ciuiliter:& tūc aut p statutū est introducta
e certa actio[e] & non est dubium quòd illa vtemur,aut
non:& tūc aut est statutū interpretās aliquam leg.
cōem.& tūc aget̄ ea actione,q̄ habet locū de iure cō
f muni[f].Rō:quia illa actio vł in statuto ex ĩterptatio
ne repetita.vt.j.de cōiū.cū emā.li.l.nihil.Facit ī au
thē.de fi.an̄ do.ĩstr.na.§.j.Aut est statutū de nouo
inducēs vel disponēs:tūc aut disponit aliqd formi-
ter,& nō aget̄ ex illo statuto:sed ex illo iure forma-
to p statutū:vn̄ si statutū ĩduceret cōtractū ageret̄
g actiōe ex illo cōtractu[g].si ĩduceret ius succedendi
ageret̄ petitiōe hæreditatis.Si induceret dn̄iū age-
ret̄ rei vēdicatiōe:sicut dicim⁹ in iureiu.j.de iureiur.
l.si duo patroni.§.si qs iurauerit.Aut statutū dispo-
nit difformiter:ita q non cadet in aliquod ius for-
matū:vn̄ possit oriri actio de iure cōi:& tūc agetur
h cōdictiōe ex illa lege municipali[h]:vt.j.de cōdi.ex
le.l.j.Scđo casu,qn̄ inducit ius excipiēdi:& tūc aut
rescindit ius actoris ipso iure:& tūc sufficit solū sta
tutū qn̄cūq; ondere.Nec enim est necesse,q petat̄ i
a iudice,q rescīdat illud,qđ ius rescīdit:vt.j.de cō-
di.ĩsti.l.q̄ sub cōditiōe.§.fi.Aut tribuit ius excipiē-
di seu excusandi:& tūc debet pponi exceptio seu
excusatio ĩtra tpa debita:vt.C.sen rescin nō pos.l.
pēptorias.&.j.de excu.tu.l.scire op;.&.C.de app.
67 l.ciues.¶ †Circa secūdū:[i] vtrū statuta debeant p-
i duci,sicut alia instr̄a,dic,aut litigo in vna ciuitate,&
volo fūdare intētionē meā ex statuto alteri⁹ ciuita-
tis:aut ex statuto eiusdē.Prīo casu debeo illud pdu
k cere[k],& allegare iudici.Rō:quia illđ pōt pbabili-
ter ignorare:vt extra de cōsti.c.j.li.vj.p hoc.si cō-
tra ius,vel vti.pub.l.pscriptiōe.vbi quis allegabat
Prīcipi ius cōsuetudinariū suę ciuitatis:vt ibi no.&
ibi dixi ī fi.Scđo casu,aut sūt statuta publice nota
l ī volumīe statutorū ĩserta,& illa nō op; pduci[l].ar.
j.ad Turpil.l.j.§.nā si qdē ita pnūciauerit.& p gl.j.
de cōfe.l.ij.q̄ dicit,q positiōi iuris nō ē rn̄dēdū.Nec
enim pōt iudex eā pbabiliter ignorare.Aut sūt sta
m tuta,nō sic publice nota[m]:quia sunt reformatiōes
factę à Prioribus vel antiqs,nō inserta ī volumīe sta
n tutorū[n]:& illa debēt pduci:cū qs possit ipsas pba-
o bil'r ignorare:sicut dicim⁹ ī cōsuetudine[o],q̄ debet p
68 bari iudici:vt.C.q̄ sit lō.cōsu.l.j.¶ †Quid de statu
tis antiqs correctis?dic aut allegāt̄ ad decisionē eo-
rū,q̄ post correctionē factā emerserūt.& non l;&
p est pœna falsi.[p]:vt.C.de nouo co.cōfir.l.j.§.hūc igi
tur.&.§.falsi criminis.Aut ad decisionē eorū q̄ an̄
correctionē emerserūt:& tūc l;,vt ī authē.de nup.§.
duo igitur.& in auhtē.vt cum de appel.cog.in prin.
69 ¶ †Quæro,qd si[q] in aliqua ciuitate pducit̄ aliqua
q pticula statuti alteri⁹ ciuitatis:an sufficiēs sit pdu-
ctio:credo,q nō:vt.j.ti.ij.l.inciuile,quia posset esse m
quedā alia particula,q̄ illā determinaret:nō obstā-
te,quòd producitur particula testamenti,vel alte-
rius instrumenti:vt.j.de eden.l.si quis ex argenta-
rijs.§.pertinet.&.l.argentarius.§.edi.& quod not.p
Cy.C.de preci.Impe.offe.l.fi.Quia instrumēta pri
uata nō possumus sic habere:nisi quatenus ad nos n
pertinent:vt dicto.§.pertinet.sed statuta quilibet
potest habere.Nec obst.j.ad leg.aql.l.ij.& omnes
decre.quæ dicunt̄ decisiones:quia illud facit legisla
tor,in quo cessat omnis suspicio.

a POMATES.¶ Semper loquit̄.Vide q̄ aggregauit Alex.in.l.j.in viij.col.ff.de cōsti.prin.Pau.de ca.cōsi.cxlj.ij.vol.Bal.in.l.j.co.iij.ad fi.C.de legi.Alex.cōsi.l.in.ij.col.j.vol.& cōsi.lxxx.in.j.col.&.j.vol.& cōsi.ccxiiij.in.ij.col.& pe.in.ij.vol.Aret.cōsi.cxc.Barb.consi.xlix.in.ij.vol.corne.cōsi.cxxxvj Alex.in.l.post aditā.C.de impub.Fely.in rubri.decre.in v.colū.& in.c.ij.in ix.colū.de rescrip.Old.cōs.xiiij.Barba.cōsi.xxj.in.ix.col.in.j.vol.& cōsi.lj.& cōsi.xxxij.eo.vo.& cōsi.lxx.in.xiij.co.in.ij.vo.& cōsi.xxxviij.in v.col.& cōsi.xxxix.in.v.colum.& duabus sequētib⁹.eod.vol.Prepositus in.c.erit autē lex.in prima col.iiij.distin.Cardi.consil.lxxij.in.vj.&.vij.dubio.

b ¶ Interpretationē Quid operatur,si statuto cauet̄,qđ statuta non recipiant interpretationē.Adde text.not.in cle.exiui.de verbo.signific.quē allegat adhoc Bald.in aut̄.sed si qua mulier.de sā.san.ec.in fi.& vide Bal.in.l.si quis filium.C.de liber.preteri.& Ang.in l.si ita scriptū.de libe.& posth.facit c.ex parte.de offi.deleg.&.l.j.& qđ ibi Bar.de mu.& hono.& ī.l.vt gradatim.§.sed & si lege.eod.titu.vide Bald.in.l.ij.C.de execu.rei iudic.& Bald.in.l.non dubium.in.v.col.C.de legi.dicit,quòd si statutum dicit,quòd statuta seruentur ad literam:tūc illa verba operantur,q non recipiāt interpretationē extensiuā,secūdùm Bal.in.l.ij.C.de patri.qui fil.distrax.& vide Bal.hic in.xiiij.colm.& Bald.in.l.apud antiquos.C.de furtis.& quod ibi dixi post Bald.& Petrum de Anchara.in.c.canonum.in fin.& Paul.de castro.in consilio cccxliij.& qd si in statuto dicat̄,q tale statutū pcisè seruet̄,vide sin.Abba.in.c.ij.de rescri.Pau.in.l.j.j.si cer.pet.Adde an aliquid operet̄,cū dispo nit q nullā glossationē recipiat Pet.de ancha.consi.cj.Pau.de ca.consil.cccxlvj.Bal.consi.xij.iiij.lib.& si statutum dicat,q statutū sit ruditer intelligendū,vide in cōsilijs do.Car.nō potui videre:quia deest mihi foliū.

c ¶ In iudicium deducantur.Qualiter statuta in iudicio deducantur,vide glo.in.l.j.C.que sit lon.consue.& Iac.bu.in.l.fi.eo.titu.vide Bar.in.l.j.C.de cōdi.ex lege.in penult.col.

d POMATES.¶ Instrumēta.vide Alex.cōsi.lxx.in.v.co.iiij.vo.& in.l.j.x.col.ff.de leg.j.

e ¶ Certa actio.Quę actio detur ex statuto,adde Bart.in.l.j.j.de publi.iud.in penul.col.& quod no.Bar.in.l.de quib⁹ circa fi.j.titu.j.& in.l.j.in prin.j.ad leg.falci.

f ¶ Iure cōi.Facit quod not.Bal.in.c.j.quo tēp.miles.vbi dicit,q.l.fin.C.in qui.cau.in inte.resti.nō est neces.habet locū etiā hodie in prescriptiōe statutaria:si talis præscriptio est inducta loco præscriptionis,quæ erat olim de iure communi ante illam legem.& ibi vide Bar.

g ¶ Contractu.Et vide Bal.in.l.ex placito.in.x.q.C.de rerū pmu.& Bart.in.l.j.ī pen.col.de condi.ex lege.

h ¶ Municipali.Vide Bar.in.d.§.si qs iurauerit.& facit quod not.in.l.Arriani.C.de hære.licet Bart.in.l.j.in pri.ad le.falci.j.videat̄ velle,q semp det̄ cōdictio ex statuto ī illa.q.an statutum disponens id,quod ius cōe.& Bar.ī.l.de q bus.circa fi.j.ti.j.

i POMRT.¶ Circa secūdū.vide Felyn.in.c.j.in ij.colū.& seq.& in vj.col.cum duab⁹ seq.de re iu.Cardi.consi.lxxj.ī fi.& in.iiij.col.in.iij.dubio.& cōsi.seq.

k ¶ Producere.Adde quod not.Bar.in.l.quod Nerua.in.xiij.colū.j.depositi.& quod no.Pet.de Anch.in cle.j.de re.eccl.nō alie.& no.moder.in.l.si expressim.de appella.in intellectu.l.cum prolatis.j.de re iudi.& Adde Bal.in.l.j.in prin.C.vt quę desunt aduo.par.

l ¶ Produci.Adde Abb.in.c.pastoralis.de fi.instrumē.vbi bonus tex.& cum Bart.transit Paulus de castr.in d.l.cum prolatis.de re iudica.& ibi Ang.& Imo.

m ¶ No.Adde Bal.in.l.leges sacratissimæ.C.de legi.& Bald.in authē.oēs peregrini.C.commu.de suc.

n ¶ Volumīe statutorū.sec⁹ si essent registrate in volumine,p id qđ no.Bar.in.l.authē.habita.in fi.C.ne fil.p pat.& drīam ĩter statutū & reformationē,vide p Bal.ī.l.j.ad si.ff.de pb.

o ¶ In cōsuetudine.Vide Bar.in.l.ornamentorum,de aur.& arg.leg.& omnino Iac.but.in.l.fin.C.quæ sit lon.consue.in.ij.colū.& quod dixi in authen.iubemus.C.de iudic.

p ¶ Pœna falsi.Allegare statuta correcta aliquando est pœna falsi.Adde Bar.in.l.fi.j.de fal.

q ¶ Quero quid si.Pondera:quia Bar.hoc casu videtur æquiparare statuta priuilegia & rescripta in rub.de ope.no.nunci.hic non dicit contra.idem ibi in.l.inciuile.And.Barba.

q POMATES.¶ Quero,quid si.Vide Fely.in.c.j.in.xv.col.de proba.Aduerte,quia inquantum Bar.hic loquit̄ in instrumēto,quòd tenet cōtrarium quod hic in rubr.j.de nou.ope.nun.in.iij.col.& latè ibi do.Alex.in.xviij.colū.in ver.cogitaui concordare.tamen verba Bar.hic non patiūtur istam dist.si rectè inspicias.

* Pro intellectu l. ij. ad leg. aquil.

POMATES.

a ¶ Quod inspicit̃. Vide Præpositũ in. c. oẽs leges. in. ij. col. j. distin.

POMATES.

b ¶ Opp. Limita vt per Alexã. consil. lxxix. in. ij. volu.

c ¶ Pronũciet. Sed quid de lege dolo facta, vtrũ teneat? dic quòd sic. pbat̃ in. l. j. §. j. iũcta. l. ij. & vbiq̃ no. j. quòd quisq; iu. videtur tñ q possit vti exceptione doli, per tex. no. in. l. j. in fi. de do. exce. vide q̃ no. Bar. in. l. oẽs populi. ĩ fi. primę q̃onis principalis. & p Bart. in. l. fi. in fi. prin. de app. reci.

d ¶ Oppo. Ad hoc. Adde Lu. Ro. in. l. si is ad quẽ. j. de acqui. hære. vbi plenè allegauit Ang. ĩ. d. §. Marcell⁹. & no. illud q hic dicit Bal. q si iudex iudicauit secundùm vnã opi. demũ supuenit dispositio declarans illã opi. fore falsam: q sentẽtia nõ dicit̃ falsa c. fi. de cõst. in. vj. ĩ nouella. quod bñ no. Et limita hoc vbi statutũ diceret, q non poterit opponi de incõpetẽtia. gloss. in. c. fi. j. de seque. poss. & fru. Andrę. Barba.

POMATES.

e ¶ Qñq; pronunciat. Limita istam leg. venales. vt per Archi. c. qui rectè. xj. q̃. iii.

* Pro intellectu. §. semel. institut. quima. non pos.

POMATES.

f ¶ Querit hic Gul. Adde an iudex possit iudicare in alio loco, q̃ in loco maiorũ, tex. c. cum eps. de offi. ordi. li. vj. car. flo. cõsil. ij. posito sub ti. de offi. vic. inci. an sit vicarius. Et qd si partes concordãt. Alexã. in. l. fi. ff. de iuris. om. iud.

* IVstitia. Hic incipit tractat⁹ de iusti. & iu. & quid sit & qualiter sit bipartita. ¶ Dicit̃ hic, q iustitia est cõstãs &c. Cõtra de eo, qd' legitur in corpore de nõ eligẽ. §. hoc aũt. col. j. & ibi scriptũ est: iustus septies in die peccat. Hui⁹ timore gl. intelligit hoc de diuina iustitia. ¶ Op. cõtra hoc, & vr̃ quòd fuerit iniustus: quia tñ fuit datũ veniẽti in serò, quãtũ veniẽti in mane. Sol. illud mysticè dicit̃ & figuratiuè, tñ bñ põt dici, quòd diffinitio put cadere põt in hoĩe, quòd nõ sit cõstãs, sed inquãtũ est possibile, vt. j. de ędil. edic. l. si qd vẽditor. Ad idẽ qd' hr̃ in corpore quomo. opor. epi. §. j. co. j. vel põt dici, quòd hic loquitur de iustitia, prout est certa iustitia. & sic loquitur in authen. vt omnes obe. iud. prouin. in princip.

SVMMARIVM.

1 In spicitur quòd fieri debeat, licet factum sit.
2 Sententia lata contra ius legis, uel partis, quãdo ualeat uel nõ.
Decretum iudicis interpositum per dolum aduersarij, non ualet ipso iure?
Sententia lata per imperitiam tenet, nec rescinditur per restitutionem in integrum.
3 Iudex potest de consensu partium iudicare alibi, q̃ in loco maiorum, & etiam extra territorium.

IVs pluribus. ¶ Ius qñq; ponit̃ p eo, quòd est pars boni & ęqui: qñq; p loco, quãdoq; pro cõsanguinitate. h. d. ista lex vsq; ad finẽ. In qua no. tex. ibi, nec min⁹ &c. Et ibi prętor &c. Et ibi sálua maiestate &c. ¶ Itẽ no.
1 † qd' inspicit̃ [a] quòd fieri debeat: licet sit factũ. Contrariũ
a no. gl. quę incipit cum iniquè decernit. ¶ Opponi[b]
b dicitur hic, quod dicit̃ reddi ius: licet iudex iniquè
c pronunciet[c] Contra hoc videtur lex. Titię. de cõdi & demõ. sol. dicit gl. quòd hic debet exponi iniquè nõ quòd iudex pronunciauerit contra ius scriptũ sed contra bonam ęquitatem. ¶ Opp. contra hoc. Nã gl. vult cõcludere, quòd si contra ius scriptũ fit pronunciatio: nõ valet. Contra de. l. ij. C. qñ prou. non est neces. sol. dicit glo. aut pronũciatur contra ius legis, aut contra ius partis. Primò casu sententia non valet, si est expressus error in ea. Secundò valet. vt not. gloss. in contrario. ¶ Oppo. contra hoc, & videtur, q vbi nõ est pronunciatum cõtra ius legis, sed partis, quòd sentẽtia ipso iure nõ teneat: vt C. quãdo prouo. non est neces. l. venales. Solu. ibi iudex fuit corrupt⁹ pecunia: hic alio modo. ¶ Opp.
d ad hoc [d] de. l. si pretor. §. marcellus. de iu. & de re iudi. l. diuus. sol. ibi fuit corruptus iudex dolo aduersarij. Vnde sentẽtia non est nulla: sed rescinditur p restitutionem in integrum. & hæc est regula. Vn-
2 de habetis concludere, † quod quandoq; iudex pronunciat contra ius legis: & tũc aut exprimitur error in sententia, aut non. & dic vt. l. ij. C. quãdo pro
e uo. nõ est neces. per gl. & doc. Quãdoq; pronũciat[e] contra ius partis: & tũc contingit aliquando: quia est corruptus pecunia: & hoc casu nõ valet sentẽtia ipso iure: vt. d. l. venales. Qñq; corrupt⁹ precib⁹, vel gratia: & hoc casu valet sentẽtia: sed rescindit̃ per restitutionẽ in integrũ: vt. j. ad treb. l. seruo inuito. §. cũ prætor. Quandoq; iudex pronunnciat per dolum aduersarij: quia fuit fortè deceptus falsis allegationibus: & tũc sentẽtia tenet, sed rescinditur per restitutionẽ. & sic loquitur. l. si pretor. §. marcellus. & l. diuus. ¶ Sed aduerte, quia hoc est verũ in casibus, vbi fert̃ sentẽtia diffinitiua: sed vbi deberet interponi decretũ iudicis, & esset iudici obiectũ per dolũ aduersarij: nõ valet ipso iure. vt. C. de prædi.
* mi. l. & si præses. Non ob. insti. qui ma. non pos. §. semel. quia ibi non est falsa causa, sed iniusta: vt ibi no. & de fideicõ. li. l. cũ verò. §. hoc senatus. Qñq; iudicat p ĩperitiã: vt qa nõ bñ nouit negotiũ: & tũc sñia tenet nec rescindit̃ p restitutionẽ in integrũ, sed põt haberi remediũ p appellationẽ: vt. j. de app. per totũ. & j. de euic. l. si p ĩprudẽtiã. Iudex tñ facit litẽ suã: vt. j. de iudi. l. si fili⁹. & de var. & extraor. co. l. si iudex. & sic ĩtelligo dictũ. §. cũ ptor. & quod no. j. de acq. hęre. l. si is ad quẽ. ĩ vlti. gl. licet ibi aliter ha-
3 beat̃ p Dy. sed quod hic dico, magis plз. ¶ † Quærit
f hic Gul.[f] dũ dicit, q debet iudicare in loco maiorũ.
g Pone q ptes cõcordãt[g], q iudicet alibi: vtrũ valeat sñia? & vr̃ q nõ: vt hic. In cõtrariũ facit. j. de arbi. l. si cũ dies. §. si arbiter. & hãc vltimã tenet ipse hic. Nã sicut ptes pñt cõcordare de tpe: vt. C. qñ puoc. nõ est neces. l. cum non eo die. ita possunt concordare partes de loco. ar. de tempore ad locum: vt. j. si cer. peta. l. vinum. & hoc verum est, si locus ille est intra territorium suum. ¶ Sed quid si concordant partes, q pronunciet in alieno territorio: vtrum possit fieri? videtur, q non, quasi extra territorium suum &c. vt l. fi. de iur. om. iudi. In contrarium videtur quòd propter consensum partium hoc possit: argu. leg. allegatarum in præcedenti. q. Pet. tenet q possit fieri, nisi prohibeatur à iudice alterius territorij. allegat. l. q̃ro. j. de solu. de quo vide, vt no. p Cy. in. l. si qui ex cõ
h sensu. de epis. aud.[h] & dicam in. l. j. de iudi. in gloss. & quod no. in. c. P. & G. extra de offi. dele. aliâs in. c. nouit. extra de offi. deleg. per Barto. & Inn.

De Legibus & Senatusconsult. & longa consuetudine Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Mulieres non debent uocari ad statuta facienda. & nu. 6.*
2 *Ignorantia, quæ puniri debeat?*
3 *Lata culpa in maleficijs dolo non æquiparatur.*
Et quomodo quis ob culpam puniatur?
4 *Pœna quando uenit applicanda fisco, dicitur criminaliter agi.*
5 *Reformationibus faciẽdis propositio debet ab uno fieri, & interrogare, an placeat alijs?*
6 *Mulieres non possunt esse de consilio.*
7 *Consuetudo non inducitur ex usu mulierum.*

LEx est commune. Not. hic tex. virorũ:
1 † quia mulieres nõ pñt esse ad faciẽda statu-
2 ta. quod tene mẽti. ¶ De ignorantia, † de qua hic dicit, scias q q̃dam est. q habet culpã in se. & de hac loqt̃ hic. Quędã est q nõ habet culpã in se: & tũc nõ est puniẽda: vt. j. de pen. l. respiciẽdũ. §. si. Cõtra hoc est. j. ad le. corne. de
3 sica. l. in lege cornelia. Solu. ibi loqt̃ de lata culpa, † q̃ venit punienda: nõ tamen hoc casu punitur, vt dolus: quia in maleficijs non æquiparatur dolo: vt no. ibi, & l. in actionibus. de in litem iuran. Contra hoc est. l. quicquid calore. j. de reg. iur. pro quorum solu. ¶ Dic q quãdoq; aliquis delinquit ex casu. qñq; ex culpa: qñq; ex dolo. Primo casu, aut culpa præcedit casum, aut non. Primo casu delinquens tenetur. ar. l. fluminum. §. hæc stipulatio. j. de dam. infect. & j. de acti. & obli. l. j. §. is quoq;. Si verò culpa non præce-
i dit casum: tunc delinquens non tenetur: [i] vt. l. ij. §. si eo tempore. j. de admini. re. ad ciui. parti. De hoc mẽbro, dic vt solet notari. j. ad le. aquil. l. item Mela. in princi. Verum est quod decretistæ hic dicunt, quòd aut delinquens dabat causam rei licitæ, aut illicitæ. & de hoc no. in. c. suscitata. extra de restit. in integ. & videtur eorum opi. approbari. j. ad leg. aqui. l. scientiam. §. qui cum aliter. ¶ In secundo casu principali, aut est culpa lata: & punit̃ non tamen ita acriter, vt ex dolo: vt. j. ad leg. cor. de sica. l. in lege. Aut est culpa leuis. & minus punit̃: vt. l. quicquid calore. j. de re. iur. aut leuissima: & tunc etiam minus: vt. d. §. qui cũ aliter. ¶ In tertio membro principali, aut stat in finibus cogitationis: aut peruenit ad actum, de quo plenè p gl. & Cy. C. de epis. & cle. l. si qs nõ dicã rape re. & C. ad. l. Iul. de vi publi. l. si quis ad se fundũ. &
k ideo vide, quod no. in. d. l. si quis non dicam rapere.[k]
4 ¶ Et no. hic gloss. † quæ incipit, quatuor, quomodo culpa venit puniẽda ad bursam fisci: & sic crĩaliter. Nam criminaliter dicitur agi, qñcũq; pęna venit fisco applicanda: vt ĩ. l. si qua. C. de epis. & cle. & l. iij. j. de sepul. vio. Et sic habes, q delictũ quacũq; culpa

g ¶ Partes concordãt. An iudex possit iudicare alibi, quam in loco maiorũ consensu partiũ. ad hoc no. vide Barto. in. l. j. C. de sent. ex bre. reci. & in. l. si vt pponis. la. ij. C. quo & qñ iud. & quod dixi in. §. si qs ipsi ptori. & in. c. cum episcopum. de offi. ordi. lib. vj. & vide quod not. Spe. in titu. de rescrip. presen. §. si.

h ¶ De epis. audi. Bal. ĩdistinctè in l. si qs ex cõsensu. ĩ vlti. col. tenet q non possit. Et de ista materia vide aliquid per Bald. hic.

i ¶ Non tenet̃. Ad de q Bald. in. c. j. qui. mo. feu. ami. dixit, q vbi scientia est de forma, seu diffinitiõe delicti: quia omnis diffinitio est formalis: ibi ignorantia non punitur, nisi cadat in dolo præsumpto. C. de fals. nec exemplum. & C. de his qui, vt indig. l. fin. Iõ dicit lex, quòd mitius agit̃ in dolo psũpto, q̃ in dolo vero ĩ pœnis corporalibus. j. de sica. in. l. corne. & dicit Innocent. q mitius agit̃ cõtra eum, q punit̃ ex psũptione. Ad de quæ dixi post Bar. in. l. itẽ apud labeonem. §. si qs virgines. de iniur. Et an scientia in delictis sit de essentia delicti: an verò, sit qualitas, vide Bal. in. l. j. C. qui accus. in. xx. col. & seq.

POMAT.

k ¶ Rapere. Vide Fely. ĩ. c. ij. iij. col. de consti.

cōmissum.venit crimīaliter puniēdū.Nā hoc dicit
a ignoranter[a],& sic cōmissum culpa leuissima:& tñ
hoc punit̃.& gl.allegat leg.q̄ de crīali accusatiōe lo
quitur.de hac.q.no.Cy.in.l.si qs nō dicā rapere.&
ibi ꝑ doc.C.de epis.& cle.in gl.in.l.fi.de priuatis de
lic.& in.l.q ædes.j.de incen.rui.nau.&.l.j.§.diuꝰ.j.
5 ad.l.corne.de sic.&.j.de reli.l.ossa.in fi.¶†Itē no.ꝓ
b reformationibꝰ[b]& cōstitutionibꝰ,quę quotidie fiūt
ꝙ vnus ꝓponit in consilio,& interrogat,an placeat
alijs hęc reformatio:& ita postea cōstituit̃ & refor-
mat̃ ꝓut placet cōsilio:& sic interrogat̃ à potesta-
te,vel alio cōsiliario.Et vide quod no.in.l.pe.j.qđ
qsq; iuris.&.l.nulli.eo.ti.quomodò debet fieri cum
6 authoritate superioris.¶†Vltimò induco in arg.[c]
c hoc verbū virorū,quòd mulieres nō possunt esse de
cōsilio:vñ in cōdēdis legibus,vel senatuscōsultis.
vel constitutionibus mulieres non debēt interueni
7 re:vt.s̈.dixi.Et est arg.†[d] quòd vsus mulierum,non
d inducat consuetudinē:quia lex & consuetudo [e]ęqui
e pollent.l.de quibus.j.eod.

SVMMARIVM.

1 *Lazarus si resuscitaretur,an recuperaret bona & uxorem & filios?*

NAmadea. ¶Oppo.de.l.antiqui.j.si pars hęre.
pe.so.verum est,ꝙ iura non cōstituuntur
de oībus casibus:qñq; tamē de aliquibus
cōstituunt̃:vt in cōtrario.Gul.de cu.reprehēdit gl.
in q̄stio.de Lazaro: quia regula est,ꝙ posthumus
natus & cōceptꝰ post mortē testōris,nō rūpit testa
mētū:vt.j.de iniust.rup.l.si quis filio exhęredato.§.
1 ij.†Vos teneatis opi.gl.& rō est:quia sicut mors pri
uauit eū istis bonis:ita restitutio ꝑ Deū facta.ope-
rat̃,quòd videant̃ sibi bona restituta:qa hoc est in
restitutione principis:multomagis in restitutione.
Dei:vt.C.de sen.pas.l.fi.& restitutio principis hoc
facit.Gl.ꝓ casu huiꝰ legis ponit multa exēpla alia.
Nā ꝓpter bonas fęminas nō debet fieri lex:qa rarę
sunt.Itē ꝓpter legē scriptā,vt in aut̃.vt sine ꝓhibi.
ma.debi.& credi.§.qa verò.& pone,vt dixi in casu.
¶Circa id,quod dixit.s̈.de lazaro q̄rit hic p̄dictus
f Gul.qd de vxore lazari:[f]nūqd eā recuperet? &vi-
det̃,ꝙ sic ꝑ eādē rōnē.In contrariū vr̃ ꝙ mr̃imoniū
sit solutū morte.Quid dicemꝰ?dic quòd vltima ps
est vera:vt ē tex.j.de cap.l.cū duę.ibi.nō vt pr̃ &c.
Ideo vide.d.l.cū duę.q̄ hoc clarè dicit.Sed quid de
filijs:nunquid eos recuperet?& dic ꝙ de hoc nullū
est dubium:quia est tex.in.d.l.cū duę.& hoc sentit
hic Gul.de cug.q hoc tetigit & allegat.d.l.cū duę.q̄
optimè ad hoc facit.& ideo non curo alia dicere ex
tra eum:quare dic,quod ipse hic no.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus torquendi,non debet interesse eius torturæ nec quando interrogatur.*

LEgis virtus. ¶No.hęc quę sint legis virtu
tes exēpla ponuntur in glo.¶Opp.ad
hāc leg.& videt̃,ꝙ etiā sit alia virtus le-
gis.Nā lex qñq; cōsuluit:vt.j.de rei vendi.l.is.&.l.
age.C.de trāsac.so.vt in gl.vel dic secūdū Cy.ꝙ cō
sulere nō est virtꝰ legis:quia lex est p̄ceptorū colle-
ctio & ars:vt dixi in.l.j.s̈.de iusti.& iu.¶Oppo.&
videt̃,ꝙ hic pręsupponat,quòd nō sunt leges,q̄ nō
cōtineant̃ sub vno istorū quatuor.Contrà imo sunt
multę leges,q̄ nō cōtinentur sub aliquo istorū qua-
tuor.Solu.licet nō cōtineāt aliquod istorū quatuor
g cōtinēt tñ ius eqpollēs.¶Nota vnū[g] ex ista glo.ꝙ
qñ aliqs torquet̃,aduocatꝰ eiꝰ debet esse pręsens tor

a ¶Ignoranter. Vide Bal.in.l.quicūq;.C.de ser.fug.Et qñ ignorātia releuet eum.vide gl.aureā in.l.ex maleficijs.§.longè minus.de act.& ob.quā allegat Bal.in.l.j.in.xxij.co.C.qui accu.& per Bar.in.d.§.delinquunt.

b ¶Reformationibus. Adde Bal.in.l.ij.in vlti.col.C.de proba.& vide in.l.omnes populi.& quæ ibi dixi.s̈.de iusti.& iure.

c ¶Induco in ar. Vide Imo.in.l.ij.§.fi.de verb.obl.& qd in comitissa: vide Ang.hic,adde etiā post.d.Iaco.quòd Ang.cōsi.cxcj.voluit,ꝙ licet sit lubricū cōsiliū mulierū:quod tñ statuto prohibente rē alienari sine cōsensu cōsanguineorum,vel proximorum quòd consensus mulieris maioris.xiiij.annis poterit requiri.& inq̄tum idē concludit,quòd in maleficijs dolus est pōderandus. Adde Bal.cōsi.cccxviij.ij.lib.Ange.consi.xxxij.

POMATES.

d ¶Et est arg. Vide text.in.l.item veniunt.§.pridie.ff.de peti.hęre.& in l.j.& ibi per doct.ff.ad leg.fal.Bart.in.l.ij.in vlt.co.C.de proba.

POMATES.

e ¶Lex & cōsuetudo. Vide Præpositum in.c.frustra.viij.distin.& vide q̄ dicit Fed.consil.lxv.in.ij.colū.Panor.cōsil.liij.in.ij.vol.Feli.in.c.qm̄.in vlt.col.de testi.

f ¶Vxore lazari. An lazarus potuerit recuperare vxorē & bona. Adde glo.& doc.in.l.seruus effectus. de act.& obli.& Bal.in.l.j.circa vlti.co.C.de sac.san.eccl.& glo.& doc.in.l.ea q̄ raro.de reg.iuris sed Ang.in.l.si marito.ī prin.sol.mat.dixit ꝙ vr̃,ꝙ cū fuerit sola vita restituta,non vr̃ ꝙ recupauerit bona.ar.eorum:quę scripsi post Bar.ī.l.fi.C.de sent.pas.sed d.Io.de Imol.ibi trāsit cū cōi opi.ꝙ recupet bona.vide oīno ꝑ Bar.ī.l.j.C.de sa.san.ec.ī xiiij.col.ꝑ doct.in c.frnitatis.de fri.& malefi.& plura hic per & Ang.& de oībus est glo.not.xxij.q.vij.licitè.Adde an Lazarus recuperaret vxorem & bona.Bal.consi.ccxiij.ij.li.

g ¶Not.vnum. Adde Bart.in.l.custodias.j.de pub.iud.And.Barb.

1 turæ,vt hic.¶†Tu dic & meliꝰ,ꝙ aduocati nō de-
bēt esse presentes torturę:nec iterrogationi,vel exe
cutioni:licet examinari debeāt:& iō gl.no.& meliꝰ
in corpore de testib.§.qa verò sępe.& hoc mō intel
lige quod hic dicit̃.quia gl.prælleg:melius loquit̃.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loquens de una persona,non trahitur ad aliam.*
2 *Statutum quòd nullus uadat de nocte sine lumine comprehēdit fœminam.*

IVra. ¶Opp.de.l.neq; Dorotheū.
C.de decu.li.x.Solu. lex illa
fuit specialiter cōdita in eiꝰ ꝑsonā.& iō
ad aliū nō porrigit̃. ¶Oppo.de.l.j.§.
planè.j.ti.j.Sol.ibi loquit̃ de priuilegio nō redacto
in corpore iuris.& specialiter alicui cōcesso ob gra
tiā.quod nō est ad alios,siue in cōsequētiā trahēdū
vt in.c.quod ob gratiā.extra de re.iur.li.vj.¶Op-
po.dicitur,ꝙ trahet̃ ad similia.& sic oīs lex erit re-
gula,quòd est falsum.Sol.oīs regula trahit̃ ꝑ verba
affirmatiua,vel negatiua vniuersalia:quòd nō con
tingit in alijs legibꝰ:quia nō trahunt̃ per regulas:vt
j.de regu.iur.l.j.& in singulis legibus per totum.
1 ¶†Quero:dicitur hic,ꝙ ad similia trahit̃.Et qd de
h statutis:an trahant̃ ad aliā ꝑsonā?[h]& vr̃ ꝙ sic:qa ea
dē est rō,& idētitas rōnis?vt.l.j.& ibi ꝑ Iac.de Are.
C.q̄ sit lō.cōsue.Gul.de cu.in prooemio ffor.tenet
ꝙ in statutis cōsyderat̃ rō.In cōtrariū est veritas,ꝙ
si statutū facit mētionē de vna ꝑsona,nō trahat̃ ad
aliā vt.j.tit.j.l.j.§.planè.Itē pactū ꝑsonale nō egre-
dit̃ ꝑsonas:vt.j.de pac.l.itē.§.j. itē ī statutis,q̄ pacto
ęqparātur vt no.in rub.de decre.decu.lib.x.& no.in
l.j.&.l.si quis ita.j.de test.tu.& no.Cyn.C.de ser.fu
2 gi.l.quicūq;.¶†Quero qd si statutū[i] nō facit mē-
i tionē de certa ꝑsona:sed de certo gñe si:vt si loquat̃
in masculino,ꝙ nullus de nocte vadat sine lumine: i
k an cōprehēdat fœminā?[k]& Dy.tenet ꝙ nō: vt ipse
no.j.de ver.sig.l.j.quia eēt quædā extēsio.tñ credo
statutū p̄dicto mō loquēs cōprehēdere fœminā,si
eadem rōnis idētitas fuerit in fœminis?vt no.Iaco.
l in.l.j.C.q̄ sit lon.cōsue.[l]& no.etiā Cy.in.l.quicūq;.
de ser.fugi.& in.d.l.j.in antepe.q.

SVMMARIVM.

1 *Raro fieri dicitur,quod fit bis.*
2 *Lazarus resuscitatus,an recuperabit eius bona.*

IVra. ¶Lex ista cū duabꝰ sequē.
quas secū cōtinuat,dicit in
summa.Quòd lex debet cōstitui de his
q̄ sępe,& nō raro cōtingūt.Casus pōt
sic poni.Querit scholaris studiosus à iurecōsulto. k
Dñe bñ vidi descriptiones legis in latino & in gre-
co:sed dicatis mihi de quibꝰ rebꝰ debēt leges cōsti-
tui?Iuriscōsultꝰ rñdit quòd debēt leges cōstitui de
his.quæ sæpe accidūt:nō de his:q̄ raro.Nā de his,q̄
semel accidūt nō cōtēdūt legislatores,vel authores.
Hicq; grecū exponit gl.duobꝰ modis.sed scđa ex-
positio melior est.Nō cōstituunt̃.i.cōstitui nō de-
bēt.Cōtēnūt.i.despiciunt.ita quòd sup eis iura nō
1 cōdūtur.¶†No.raro dici,ꝙ bis fit.& sic colligebat
m hic Iac.But.cōtra[m] eos,qui dicunt ex bino actu cō
suetudinē induci,cū ex frequentibꝰ inducat̃,vt.C.
q̄ sit lon.consue.l.j.de quo dicemus.j.in.l.de quibꝰ.
Modò ante oīa videnda sunt exēpla harū legū.Et
quidē gl.ponit tria exēpla.Primum est de lazaro,
vtrū resuscitatꝰ à mortuis ab hæredibus,q suā adie-
rūt hæreditatē,possit auferre bona,& dicit ꝙ super
hoc nō est lex.subaudi,nec est cōdēda, scilicet de
hoc:quia est cōtra naturā:vt.j.videbimꝰ.¶Secūdū
exēplū est in leg.iā cōdita.vt ī aut̃.vt sine ꝓhi.deb.

h ¶Iura Ad aliam personam. An statutum loquēs de vna persona trahitur ad aliam.& vide eundem in.l.omnes populi.in.v.q.Et adde quod dixit Bal.ꝑ illam glo.in.l.si id quod.j.de iuris.om.iud.quòd etiā in criminalibꝰ procedit de similibus.ad similia.ꝑ Dy.in regula.in arg.in.vj.Et quod dixi in crīalibus,vide post Bar.in.l.si qs seruo.C.de fur.& adde quod pōt iudex ex officio ꝓcedere de similibꝰ ad similia,& ex officio secūdū no.in l.j.C.vt q̄ desunt aduoca.adeo qđ no.dixit Spe.in titu.de dispu.& allega.§.post hęc.in versi.iuribꝰ etiam & in versi.sequen.quòd si quis allegat dissimilitudinē,illam debet ꝓbare,quod refert Ludoui.in.l.iiij.§.hoc autē iudicium de dā.infec. Adde qđ idē tenet Hosti.ī.c.ij.de trāsla.& cano.maximè.d.Ioā.And.in.c.ij.de consti.& nunq; procedit hoc arg.quando induceret extensionem contra ius naturale,vt post Bartol.scripsi in.l.ij.§.fin.ad tert.& per Barto.in.l.j.C.q̄ sit long.consu.vbi dicit,ꝙ si statutū est,quòd de vino soluatur gabella,nō extenditur ad oleum.

i ¶Quæro quid si statutum. Adde Bal.in.l.si quis id,quòd.de iuris.om.iudicū.vbi allegauit gloss.fin.in.l.j.j.de re iudica.vide tex.in.l.hominis.ff.de ver.sig.Bald.in.l.in multis.j.de statu homi.vide Ange.&Cyn.in.l.qsquis.C.ad leg.Iul.maie.Andre.Barba.

k ¶Cōprehendat fœminā. An statutū loquēs de masculo comprehendat fœminā. Adde Cy.& Bal.ī.l.quicunq;.in.v.col.C.de ser.fugiti.& sic si punit delatorē armorum,vt not.Bal.& Imo.in.l.si cōstante.§.fi.sol.ma.Adde,an masculinum cōprehēdat fœmininū.Abba.cōsil.xxxvj.j.vo.Bal.cōs.clxxj.ij.lib.Ang.consil.cxcj.& Bal.cōsil.cccxij.iij.li.Pe.de an.cōsi.cxj.Ang.consi.lxvij.&.cclxxxvij.Alexā.consil.xxiiij.iij.lib.

l ¶Consuetudo. Et ibi Cy.in antepe.q.

m POMATES.¶Contrà Vide Alex.in.l.si cōstante.§.fi.ff.so.mat.

POMATES.

a ¶ Timore hui⁹. Vide ꝓpositū.c.lex ē ī.ij.co.ij.dist.aliqd ī.c.senatuscōsultū vlti.col.ea. distin.

b ¶ Quero nūqd.ꝓ hoc vide gl.sing. ī c.j.si de īuest.iter do.& vasa.lis ori. & tex.ī.l.ij.C.de adop.vide.d.Ant. ī.c.trāsla.de cōsti. vide Raph.ī.l.digna vox.C.de legi.vbi tenet,ꝙ popul⁹ possit hodie priuare īperatorē. Andre.Barb.

POMATES.

b ¶ ¶ Quero nūqd. Vide Alex.cōsil. lxv.vol.ij.

c ¶ Impatoris. An ppl's rorman⁹ possit reuocare Impatorē, vide oīno,q̄ dixi post Bal.ī.l. ij.ī fi.de req.reis: & Bar.ī.l.fi.C.de legi.Adde qđ cōsuluit Bal.de quo dā duce Genuensiū deposito,cōsi. cccclj.iiij.lib.

d ¶ Ex successiōe vr̄ tm̄:vēdicare sibi ius successiōis. Nā legatū vni Imperatori factū acqrit ei⁹ successori, si ante diē primus moriaᵗ.l.qđ principe.de leg.ij.

e ¶ Si de inuesti. Et ita allegat gl.istā hic Cy.q̄ est sing. secūdū Bald.ibi. Sed ibi dicit ꝙ illa gl.dicit totū cōtrariū.qa vt pt3 in fi.gl.decidit plus posse īperatorē,q̄ ppl'm.& illa vera secūdū eū p.l.barba.de of.ꝑto.olim ergo poterat :hodie nō ꝑt.all. tex. si bn̄ respiciaᵗ in l.ij.C.de adop.

f ¶ Itē dr̄ qđ hic. Barr.hic tenet ꝙ non,cui⁹ cōtrariū appet de facto in multis ciuitatib⁹: Dic ergo qđ aut ꝑ modū priuilegij & tm̄ Princeps. aut ꝑ modū cōcessiōis gn̄alis:& tm̄ Papa ꝑt nō obstāte hac doctrina Bar. vide Raph.ī l.ij.C.de his q ve. ęta.Bart.in.l.Antiochēsiū.j.de priui.cre.Ang.ī.l.more.j.de acq.hær.& limita nisi eēt sta-

& credi.mat.§.qa vero.col. vij.diciᵗ ꝙ ꝑpter bonas fœminas seruātes iuramētū de nō pueniēdo ad secūdas nuptias:nō debuit lex noua fieri:qa paucę sunt sed ꝑpter malas fœminas deierātes,q̄ sunt multę. vn̄ qa nō solet euenire frequēter,& de facili ꝑuaricatur:merito illud,qđ ꝑbet cām ꝑuaricādi,mutaᵗ:vt ibi.Et sic praro cōtingēs:& sæpe eueniēs,recediᵗ à iure antiquo.& no.ꝑ.l.qđ mulieres tutelā suscipiētes nō ꝑstāt iuramētū. ¶ Tertiū exēplū sumiᵗ ex.l. iusto.in prin.j.de vsusc.sed certè ibi vr̄,ꝙ vtrūq3 casum cōtineat.Nā in casu frequēti.s.de libero hoīe possesso ꝑ seruo statuit,ꝙ acqraᵗ ꝑ eū.In casu de libero hoīe ꝑ filio arrogato statuit.ꝙ nō acqraᵗ.& sic nō in frequēti casu sed in vtroq3 ait lex.Dicūt qdā, ꝙ in frequēti casu statuit ꝑ affirmatiuā:in casu raro, statuit ꝑ negatiuā.Alij dicūt,ꝙ licet ibi vtrūq3 casum cōtineat:tm̄ in casu,q̄ sæpe cōtingit:statutū est ius nouū.s.vt ꝑ liberū hominē arrogatū,vt filio non q̄raᵗ:qa raro cōtingit vel pōt dici,ꝙ vtrunq3 casum nō cōphēdit.Nā in casu raro cōtingēti statuit q̄nq3 ꝙ bonū & ęquū suadet:vt.C.de cōsul.l.vlti.lib.xij. Itē & de raro cōtingētib⁹ fiūt iura,vt de filio mulieris.lx.an.vt.C.de legi.hęr.l.si maior.& de muliere,q̄ parit tres vel plures filios:vt.j.si ꝑs hęre.peta.l.antiq.&.j.de sol.l.si pr̄.& in casu de insula .insti.de re. di.§.insula.Iō gl.dicit,ꝙ nō cōstituunᵗ iura de raro cōtingētibus regul'r:sed q̄ncunq3 fic,vt in casibus ꝑdictis. ¶ Tu verò pleni⁹ dicas,ꝙ q̄dā sunt facta:q̄ sæpe tm̄ & raro accidūt:q̄dā sunt q̄ aliq̄n sæpe:aliq̄n raro cōtingūt.In factis q̄ tm̄ raro cōtigūt,refert, aut nō possunt euenire secūdū naturā:vt ī Lazaro q resurrexit miraculosè,& tūc nō debent fieri lex. Aut possunt naturaliter euenire,sed raro:& tūc nō fit sup his lex noua,sed lex vet⁹ sup alijs facta seruatur:vt sic illa naturaliter,licet raro cōtingētia regulenᵗ secūdū iura cōia.& sic intelliguᵗ ꝑdicta iura.C. de legiti.hęre.l.si maior.& si pars hęr.pe.l.antiq.cū simi.&.d.§.insula.Aut euenire possunt accidētaliter:& tūc licet raro.cōtingāt,statuiᵗ lex sup eis:vt d.l.iusto.&.d.l.vlt.Secūdo casu,q̄n loqmur in his,q̄ sæpe & raro accidūt circa idē:tūc lex fit sup sæpe cōtingētib⁹,nō sup his,q̄ raro sunt:vt.d.auᵗ.vt debi.
2 ma.& cred.§.qa verò. ¶ † His itellectis reuertamur ad exēplū de lazaro.Pone,ꝙ Lazar⁹ habuit bona, quæ hæredes sui hæreditario noīe possidebāt:nūqd posteà resuscitat⁹ recuperabit ea?gl.dicit ꝙ sic.Et ꝓbat primo:quia nō vr̄ mortu⁹ q tā cito resurrexit: sic nō vr̄ diuertisē vxor,quę cito reuertiᵗ,vt.j.de diuor.l.iij.qa nō vr̄ versum,qđ nō durat versum:vt.j. de in rē ver.l.si ꝑ p̄re.§.versum.cū ergo nō videaᵗ interijsse,recuperabit bona sua,taq3 idē ipse homo: cū viu⁹ nō possit habere hęreditatē:vt.j.de hęre.vē. l.j.Secūdò ꝓbat sic.posito,ꝙ lazar⁹ resurgēs à mortuis nō sit idē hō,tm̄ admittetur,vt posthum⁹:quia posthumus rūpit testm̄:vt.j.de iniust.testa.l.iij.& inst.de exhęre.li.§.j.ergo multo forti⁹ ille,q mortu⁹ est,si resurgat.Et ꝑ illa arg.determinat gl.& etiam Odofr.qđ bona recuperet. ¶ Sed in cōtrariū vr̄,ꝙ nō sit idē hō,sed alius.& hoc ꝓbaᵗ sic seruit⁹ cōparaᵗ morti:vt.j.de reg.iur.l.seruitutū.sed lex dicit ꝙ manumissus est alius.vt.j.de adi.leg.l.si seruus.§. fi.& ꝑ hoc.j.de statu homi.l.hō liber.& insti.de ca. di.§.fi.&.j.de verb.obl.l.inter stipulātē.§.sacrā.circa fi.cū si.ergo si est ali⁹ hō,nō admittiᵗ,vt ipse idē & ꝑ hoc tolliᵗ primū arg.gl.Itē nō pōt admitti taq3 posthum⁹:quia posthum⁹ tunc admittitur,q̄n est cōceptus ante mortē defuncti:vt.j.de iniust.test.l. si qs filio exhęredato.§.j.sed Lazarus videtur esse posthumus post mortē cōceptus:ergo argu.secūdū glo.non valet.Restat ergo,ꝙ hęres eius non debet priuari hæreditate,quā legitime acquisiuit:quia q semel est hęres &c.vt.j.de hęre.insti.l.ei qui soluēdo nō est,aliquo casu.& de hoc dic vt hic ꝑ do.Cy. in lec.quam omnino vide.Addi.

SVMMARIVM.

1 *Populus romanus potest potestatem Imperatoris reuocare, & etiam eum degradare.*

2 *Senatores non concedunt ueniam ætatis.*

3 *Statuto non potest concedi uenia ætatis.*

4 *Spurius,an poßit per statutum legitimari.*

NOn ambigitur. ¶ Op.& videt, ꝙ soli Principi sit licitū cōdere legē,vt.l.fi. g
a C.co.ti. Timore hui⁹ᵃ cōtrarij fuit reuocatū ī dubiū,vtrū hodie isti possint cōdere legē.Quidā ꝙ sic,ꝑ hāc leg.Nō ob.l.fi.C.e.quia verū est,ꝙ solus Prīceps pōt,nō ali⁹ sol⁹,sed simul.Vn̄ senatores p̄nt cōdere legē.& popul⁹ Roman⁹ posset prīcipis ꝑtātē reuocare:sed tm̄ hoc gl.nō tenet:sed tenet ꝙ popul⁹ nō posset hodie.vn̄ Gul.hic bn̄ dicit,ꝙ est drīa inter legē & senatuscōsultū.Nā legē null⁹ pōt facere,nisi prīceps.sed senatuscōsultū poterūt facere se-
1 natores. ¶ † Quæro nūqdᵇ ppl's roman⁹ possit reuo
b care ꝑtātē Imperatorisᶜ.& videᵗ ꝙ sic ꝑ.l.j.§.fi.de
c offi.eius cui māda.est iurisdi. In cōtrariū vr̄.l.quòd semel.de decre.ab or.fac.Gul.de cu.tenet,ꝙ popul⁹ roman⁹ posset reuocare.Pro primo alle.maximè,cū prim⁹ Impator,cui fuit data illa ꝑtās,nō potuit q̄rere successori.Nā creatio Imperatoris non est ex suc-
d cessione.ᵈsed ex electione.Nā iste nō est de casibus, in quibus quæritur ꝑ aliū ius;vt no.insti.de inuti.stipula.§.alteri.Imo dicit plus,ꝙ possit eū degradare;
e vt est gl.in.c.j.si de inuesti.ᵉinter do.& vas.quā ita al
f legat hic etiam Cy. ✱ ¶ Item dicitur ꝙ hicᶠ, æqui-
2 paratur imperatori.quid sit† coram senatoribus est in petrata venia ætatis.an ipsi hoc possunt?Odofr. Tenet hic & bene,ꝙ non:quia concessionem venię ętatis Prīceps specialiter sibi reseruauit;vt.l.ij.C.de his h qui ve.æta.impe.Idē in arrogatiōe:vt insti.de adop.
3 §.j. ¶ † Quæro,nunquid per statutum venia ætatisᵍ
g concedi posset?& tenet ꝙ non:quia tunc ius municipale derogat iuri ciuili,quando ius ciuile cōtinet ius cōe.sed si contineret ius sp̄ale:puta in venia ætatis, & in arrogatione,quæ nō permittitur,nisi principi: tūc secus.& hoc probat per ar.ab absurdo:quia alias quęlibet ciuitas posset constituere Imperatorem au h ferre.quod sibi reseruauit:quòd est valde absurdum: vt in.c.ij.exrra de maio.& obe.& hoc est valde not.
h dictum:vt.l.deniq3.in prin.j.de mi.Et faciunt ad.q.ʰ
4 nūquid† statutū possit legitimare spurium.ⁱ& ideo
i fuit disputata ista.q.ꝑ filium domini Iac.but.& videtur per prædicta ꝙ nō:quia legitimatio est de his, q̄ Princeps specialiter reseruauit sibi,vt princeps.& hæc cōcedi nō posset:vt no.in.§.fi.in authen.q.mo. nat.effi.sui.& in authē.ex cōplexu.C.de incest.nup. vn̄ statutū hoc nō posset.ar.d.c.ij.Item statutum fit ꝑ populū siue cōciliū,quòd populū repręsentat: vt no.in gl.rub.C.quæ sit longa consue.&.j. de dolo.l. sed si ex dolo.Item cōsiliarij æquiparanᵗ decurionibus:vt gl.rub.C.de decurio.&.l.ij.eo.ti.& ordo decurionum nō pōt restituere,natalibus:vt.l.j.C.de iur. aur.annu.ergo,nec consiliarij:sic nec statutum.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio loquens de filijs,an de filijs primi matrimonij, uel alterius intelligatur?remißiuè.*

2 *Casus dubius,si fuit consuetudine interpretatus,ita debet iudicari.*

3 *Negociū interpretatione egens, circa quam uersatur uarietas aut dubietas,si quando contingat,quid agendum.*

NEque. ¶ In tex.ibi.iterptatiōe scilicet Iuriscōsultorū. Cōstitutiōe,sc3 Impatoris. ¶ Op.& vr̄ ꝙ non sit ꝓcedēdū de fil'ib⁹ ad fil'ia.vn̄ nō ob.l. nō p̄nt.j.e.Sol.vt ibi dicā.& iō cōtinua cū ista.& cō-
1 tinua simul oēs leges sequē. ✱ ¶ Itē not.†vtrū intelligaᵗ de filijs primi m̄rimonij,vel alteri⁹.& gl.est in.l.j.ff.sol.mat.&.l.sciēdū.de re iudi. Dic ꝑ Cyn.in l.fi.C.qui pot.in pig.hab.& insti.de act.§.finautē. &ibi per doc. ¶ Opp.de.l.minimè.&.l.si de inter-
2 pretatione.j.eod.Sol.†si casus dubius fuit per consuetudinem interpretatus,secundùm eam debet iudicari:aliâs habet locū lex nr̄a. ¶ Opp.imo.ad principē debet recurri,vt.l.proxi.&.C.eo.l.cū de nouo. Solu.vna debet intelligi secūdū aliā.Nam vbi simi-

tutū ciuitatis, q̄ non recognoscit sūpiorē:vt est gl. fin.de defen.ci.§. j.And.Barba.

¶ Venia ætatis possit cōcedi per statutum . Adde Bar.ī.l.oēs popu. in.iij.q. pri.& oīno.Bar.ī.l.iij.j.de mi.ī pri.sed Saly. & mod.cōtra . ī.l. ij.C. de his q ve. ęta.īpet.&ibi dixi ꝑ Bal.ī.c.cū vicesimū.de of. del.

✱ In cōtrarium facit:quia à Deo ꝓcessit.ergo hoc nō tollit,ī authē.quō opor.Epi.in prīc. Rn̄deo,quia per Apl'm fit confirmatio.& pp hoc fieret degradatio,seu depositio ꝑ Apostolū:vt in c. ad apostolicæ. de re.iu.lib.vj.

¶ Et faciūt ad.q. Adde plenè per Bal.ī.l.j.C. de sū. trinit. vbi refert Io.Cal.hāc materiam disputasse. Andr.Barba.

POMATES

¶ Et faciūt ad.q. Limita singulariter secūdū Ange. in.l.more.j.de iurisdi.om.iudic.Nisi ista potestas eēt vsurpata:quia tūc sup reseruatis à Principe pōt statuti.& Ang. seqᵗ oēs docto . ī.l. oēs populi.ff.de iusti. Sed ipemet tenet oppositū ī.l. vsuscapionē.j.de vsusca.ꝙ reseruata Prīcipi nō sunt præscriptibilia.

i ¶ Legitimare spuriū.An statutum possit legitimare spuriū,vide Bal.ī l.j.C. de iure.aur. an nu.ꝑ Bar . in.l. iij.j.de test. Adde an statutū possit legitiare spuriū. Bal.cōsilio. ccxx vij.iij.lib.Pau. de ca.cōs.226 . Fede. cōsi.275.& seqnē.

✱ Itē nota ī.l. quod verò.quòd in priuilegijs non proceditur de similibus ad similia: ideo priuilegium datū mulieri.& ei⁹ heredi;vt ꝑferatur oīb⁹ alijs , nō daᵗ nisi filio.l . fin .C. qđ poti.in pi.ha.

a ¶In his de regu͂la. Vtrum exceptio sit de regula, vide Bar.ĩ.l.j.j. de regu.iuris. Adde Paul.de cast.consil.cccxxiij.

POMATES.

b ¶Contrarium tenet Pla. Vide Iaso.post pau.de ca. in.l.nummis. ver. nisi forte.ff. de in lit.iuran.

POMATES.

c ¶Benignius. Vide quid per istam leg.dicat Ro.consi.lij.in.ij. colum.

POMATES.

d Rebanniri. Vide multa aggregata per Feli.in.c.fin. in.xij.colũ.de cõstit.Pañ.in.c.ij.de constit.Ro.consi. cccxxxiij.& hoc dictũ reputat singulare panor.in.j.&.ij. not. de constit.& ibidem oĩno vide Deci.qui arguit post alios.

c ¶Cum lex extrahatur.Si per statutum sit rebãnitio, an exbanniti post statutum comprehendantur. Idem dicit allegãdo istã leg.in.l.omnes populi.in.vj.q.principali.s.tittu.ij.& Adde Cy.& Bal.&.d. Io.in.l. cum tale.§.pe.j.de condi.& demon.q concordant cum Ber.& not. Bal.in.l.leges.la.ij.C.eo. tit.& Bal. in.l.ij.in fi. de cõdi. & demõ.& Bal.in.l.cum in secũdo. de iniust. test.& vide Paul. de cast.hic. Adde quod voluit And. consi.lxvij.

f ¶Ad futura.An statuta loquentia per verbum præsens,vel preteritũ trahantur ad futura,et vide hic Cy. de quo etiam facit mentionem Bal. ĩ.l. talis scriptura. de leg.j. per Bart. in.l.si ita.in.j.col. de auro et argen. le.et Do. post gl. in.c. vt animarũ.ĩ vj.col. de consti. in.vj.et per doct. et in.c.fi.de cõsti.& adde Bald.hic. per Bart.in.l.illici

le non habemus,debemus recurrere ad principem. ¶Oppo.de.l. benignius.j.eo.Pro cuius sol.gl.etiã in.d.l.cum de nouo.distinguit:aut multũ distat,aut nõ.& ista distinctio est cõtra.l.fi.C.de tẽp.ĩ integ. restit.quia ex varietate loci,nõ variatur ius. ¶Sol. 3 †Dic,aut super negotio nouo est varietas,seu dubietas,aut super veteri.Primo casu recurrimus ad iudicis interpretationẽ:vt.j.eadem.l.& ideo iudex inspiciat,si cõsuetudo vnq̃ in simili casu fuit interpretata:vt.j.eo.l.minimè.si hoc nõ appareat,ad principẽ recurret:vt hic dicit,siue sit de ꝓpinquo,siue de longinquo.Si aũt emergit dubium sup lege:tũc sequitur interptatio cõsuetudinis:vt.j.eo.l.minimè.Et si de interptatiõe cõsuetudinis nõ apparet:& tũc aut apparet vna significatio verborũ,& certa:aut multiplex,& incerta.¶Primo casu stamus significationi verborũ,si nõ apparet de mẽte cõdẽtis legẽ:vt.C. de legi.l.nõ dubiũ.¶Scd'o casu,aut apparet,qs sit benignior intellect⁹;aut nõ.Primo casu illũ seqr:vt j.eo.l.benignius.Scd'o casu:aut appet aliqd sil'e habens idẽtitatẽ rõnis,aut nõ.¶Primo casu ꝓcedim⁹ de similib⁹ad similia:vt.l.nõ pñt.¶Scd'o casu recurrim⁹ ad principẽ;vt.l.hũanũ.&.l.cũ de nouo.& ibi no.C.e.Et hoc obtinet,qñ emergũt dubietates ĩ iudicio:aliâs si eẽt dubietas ĩ aliquo casu iure nõ deciso,& tractaret de aliqua leg.cõdẽda: indistinctè ad principẽ recurrimus;vt ĩ corpore de hære.& fal.§.j.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio quomodo sit de regula.*

INhis. Quero†nũqd exceptio sit de regula?[a] vr ꝙ nõ,imo cõtra regulã:vt hic.&.j.de reg.Cat.l.j.&.ij.& hoc tenet Io.Contrariũ tenet Pla.[b] qa exceptio regulã cõfirmat;vt ĩ corpore de nõ alie.§. vt autẽ.col.ij.&.l.nam qd' liqdę.§.fi.j.de penu.leg. Quid dicendũ? Dy.in rub.de reg.iu.li.vj.saluat opi. vtriusq̃.Nã dicit ꝙ exceptio nõ est de regula.i.non determinat secũdũ regulã.& hoc modo tenet Ioan. Itẽ qd' exceptio sit de regula.i.de cõtẽtis sub regula.& obtinet opi.Pla.Nã bona exceptio est,qñ dico,oẽs libri sunt mei excepto tali libro.Sed non est bona exceptio,qñ dico,omnes libri sunt mei excepta domo:qa exceptio nõ est de cõtẽtis sub regula.

BEnignius.[c] Hæc.l. legit duobus modis:vno modo ꝙ benignius,ponat ꝓpriè.alio modo ꝙ ponat ĩpropriè:vt benignius ꝓ benigne.& pone vt in gl.¶Nã breuiter scias,ꝙ heres tenet petitione hereditatis qcqd ad eũ ꝑuenit:vt.j.de peti.here.l.vtrũ.Nã debet ĩtelligi ꝑuenit,& durauit. Hæc lect.reprobat:qa de tutore dicitur in.l.nõ oĩm. ideo pone aliã lec.in gl.qd' de vsucapione dicit cuius ratio reddi non potest:& ideo vide eam.

SVMMARIVM.

1 *Statutum,ꝙ bannitus in pecunia,soluendo quinq; pro cẽtenario,rebanniatur.nõ cõprehendit bannitũ post statutũ.*

2 *Statutũ loquẽs per uerba præteriti,uel præsentis tẽporis,ubi non datur materia delinquendi,trahitur ad futura.*

CVm lex. Hic ponit glo.tripliciter casum, posteà ponit casum conuertẽdo literã. vnde pone casum,& melius ꝑ.l.ij.C.de gñali aboli. nã cõuertere tex.vbi nõ est op⁹,pur est fatuũ.Allegat †hæc lex ad q̃stionẽ:dicit statuttũ,ꝙ qlibet exbãnitus in pecunia soluẽdo qnq̃ ꝓ cẽtenario,debet rebãniri[d].Post statutũ factũ qs cõmisit delictũ.vult soluere quãtitatẽ secũdũ formã illius statuti:an possit,vt de banno extrahat?[e] vr ꝙ sic:qa de natura est ad futura[f] trahi;vt.l.leges.in fi.C.eo.In cõtrariũ est veritas scd'm dñm meũ ꝑ hãc leg.& est casus ĩ ꝑalle. l.ij.C.de gñali aboli.Et est rõ in isto casu:quòd statutũ trahat ad præterita,nõ futura:qa si traheretur 2 ad futura,daret materia delinquẽdi.¶†Sed nunqd statutũ loquẽs ꝑ verbũ p̃sens,vel p̃teritũ,trahat ad futura,etiã vbi nõ daret materia delinquẽdi:vt si statutũ dicit,quicũq̃ fuit,vel est obligatus per instrumẽtum liquidato instrumẽto possit capi ad petitionem creditoris.Modo qdã est obligatus post statutũ ꝑ instrm̃;an possit capi liquidato instrumẽto?vr ꝙ nõ ꝑ hãc leg.In cõtrariũ est veritas:quia natura legis est,vt ad futura trahatur;vt.l.leges.C.eo.Itẽ lex semper loquit,vt.C.de hære.l.Arriani.ibi,semper viridi &c.& est gl.j.de condict.ex lege.l.j.vbi gl.exponit est,id est erit,vel sit.i.erit.

SVMMARIVM.

1 *Statutum cum producitur debet totum produci.*

INciuile. ¶Quero,†quid in statuto,an totum debeat g extrahi;[g] an illa particula,quę pro me facit?& videt ꝙ particula;vt.l.argentari⁹.§.edi.j.de edẽ.&.l.fi.C.de preci.ĩpe.offe.& ibi Cyn. In cõtrariũ est veritas ꝑ hanc leg.scd'm dñm meũ, Nõ ob.cõtrariũ:qa loquit de instrumẽtis,de quibus nõ pñt petere aliqd,nisi qd' ad eos pertinet.d.§.edi. Sed statuta sunt toti ciuitati cõia:ergo tota sunt ꝓducenda & hæc est vera opi.quicquid in alijs sit.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus,quæ possit facere sine tutoris authoritate.*

NVlla. Dicitur hic,ꝙ illud quod est in fauorem,non retorquet in odiũ.¶Contra de.l.j.§.j.j.qd' qsq̃ iu.dic vt not.in cõtrario:vt hic,&.l.qd' fauore. C.eo.& hoc tenet Dy.in.c.qd' ob grãm.extra de re. iu.li.vj.ibi quod si concessum fuerit ad postulationẽ h &c.¶Op.[h] ĩsti.de autho.tut.§.neq̃.vbi pupill⁹ non põt adire hereditatẽ etiã si sit lucrosa:qa pupilli interest nõ vexari litib⁹ & expẽsis:vt hic,&.l.qd' fauore.C.eo.So.hęc rõ nõ est bona.Nã si p̃supponit hic,ꝙ est lucrosa,nõ vexat.Vnde Dy.ĩ.d.c. qd' ob 1 gratiã.† dicit ꝙ quędã sunt q̃ afferũt vtilitatẽ pupillo;& hoc est certũ:& tũc põt hoc facere pupillus sine tutoris authoritate;vt insti.de authẽ.tut.in prin. Quædã sunt q̃ certa sunt esse damnosa:& tũc nõ potest,vt in dicto prin.Quædã sunt,in qbus est dubiũ:& tũc nõ potest,vt in cõtrario.hęc sol.est contra dictũ.§.neq̃.Nã ibi dicit etiã si sit lucrosa.vnde Iaco. de are.& Cy.post eũ dicũt in.d.l.qd' fauore.Hoc cõtingit ꝓpter repugnantiã regularum.Nam sic diceres,qd' pupillus possit adire,sine authoritate tutoi ris.Si autẽ[i] concederemus,qd' adiret,& nõ obligaretur creditoribus;locupletaret cũ aliena iactura.per hoc nõ videtur responsum ad.l.quod fauore.Itẽ nõ respondetur ad.§.neq̃.Item pupillus obligatur sine authoritate tutoris,vbi est locupletior,vt j.deposi. l.j.§.an in pupillũ.Quare ergo nõ ꝑmittitur pupillus lucrosam hereditatem adire:nisi dicas,ꝙ ibi loquitur i cõtractũ:hic ĩ quasi cõtractu.hoc est peius. Idem esset in quasi contractu;vt.j.de neg.gest.l.si pupilli.¶Quid dicendũ?credo ꝙ sol.gl.sit melior.& ꝙ cõditio personę hoc faciat:qa q̃tũcunq̃ hereditas sit lucrosa,pupillus tñ non põt adire sine tutoris authoritate:ne possit litibus vexari:& ideo lex hoc non concessit.ar.l.minoribus.j.de mino.¶Op.de.l. si vina.de peri.& cõmo.rei ven.¶So.dicũt quidã,ꝙ illa lex loquit de fauore introducto ꝑ tractum seu ꝑ pactũ:hęc ꝑ legẽ.Hæc sol.est cõtra.l.ea lege.j.loca. quare gl.& Dy.tenent vltimã sol.ꝙ lex illa non loquatur de fauore,vel priuilegio extra ius cõmune: sed secũdũ ius commune.Nam priuilegium est cõtra ius cõmune,vel pręter:vt.l.j.C.de thausauris.li. x.Vel dic secũdũ Iaco.de Are.quòd aut fauor, qui introducitur ꝑ pactũ est adiectus ad nõ cõtrahẽdũ; aut ad contrahendũ,aut ad contractũ resoluendum. Primo casu loquit illa lex,qd' etiã si vellet illi fauori renunciare non posset secũdũ Iaco.qa tunc cõtractus ex suo arbitrio penderet:cõtra.l.in vendentis. C.de cõtrahẽ.emp.Scd'o casu potest procedere regula:vt.l.ij.de in diẽ addic.¶Opp.de.l.die.C.de Iudeis.So.in glo.vel melius secundũ Dy.ibi priuilegiũ non stetit in finibus concessionis,sed vltra ꝓcessit. ¶Op.de.l.pridem.C.de quæstioni.Solu.illud.contingit ratione necessitatis,vel connexitatis:quia si pro me testificarentur,& contra me deberent;vt in authẽ.sed iudex.C.de epis.& cleri.¶Oppo.j.de excu.tu.l.cum ex oratione.sol.ibi priuilegium,qd' libertus habebat,nõ habebat à seipso,sed à patro.vnde non obstat huic legi,quæ loquitur de eo,qui suo iure habet priuilegium.Pro hac leg.vide qd' plenè no.Dy.in.d.c.qd' ob gratiam.extra de reg.iur.li.vj.& per Cyn.C.eo.l.quod fauore.

tas.in princ.de of. presi.et in.l.q fundum.§.fi.ad fin.et ibi per Imo.j.ad leg.falci.

g ¶Inciuile. extrahi statutũ, debet totum produci.secus in instrumento.plenè in rub.de op.no.nun. vbi in vno cõtradicit hic dictis.

POMATES.

g ¶Inciuile. Vide aliqd ad istã leg. in proę.decre. in vj.colum.et in.c. vltra tertiam.in.ij. colum.de testi.

POMATES.

h ¶Op.Aliã rationem assignat Bal. in.l.quod fauore. in.iiij.colũ. C. de legi.

i ¶Si autem. Not. quod Bar.ęquiparat contractum et quasi contractũ. vide eundẽ in aut. sacramẽta.C.si ad uer.ven.et in.l. pupillus.ff.de acqui. he.Old.in.l.si mora.sol.mat.et ibi latẽ remisi.Ange.in consi. vlti. gl.in.c. fin.de foro cõpe. et.c.auditor.de rescri.Abb.in tractatu statutorum.sed in contrarium facit glo.in.l.ij.ff.de acceptila. vide q̃ ibi remisi ad text. And.Barb.

Non est

a ¶ Ideo. Sed qd si fiat lex noua, qua caueat, ꝙ ipsa habeat locum, nulla alia obstãte, q̃ in cõtrariū faciat ẽt pri⁹ edita. vtrū hoc nō obstãte noua declarabit̃ ꝑ primã. Doc. hic ꝙ sic facit gl. in vers. vacãtib⁹. & ibi Ia. de bell. ĩ authẽ. de hęre. q̃ ab intest. in pri. quã ẽt ad hoc alle. Bar. post glo. ibi in. l. sciendū. in prin. j. q satisd. cogã. & in extraua. ad reprimendã. in verb. nō obstãte.

POMAT.

b ¶ Quero qualiter. Vide Alexã. cõsi. cxlij. ĩ. iij. col. ĩ. ij. vol. & q̃ scripsi ad Bal. ĩ. l. oẽs populi. ĩ vl. q. iij. q. ff. de iusti. & iur. vide Panor. cõs. v. in. ij. col. vol. j. Ro. cõs. lvij. Bar. cõs. xlix. co. viij. vo. j. & cõ. xxvj. col. x. vo. ij. & cõs. xxxj. col. ij. & cõsi. lj. colū. iiij. vol. ij. & cõsi. lxxxviij. ĩ. iiij. co. e. vo. Ro. cõs. cccxxij. Imo. consi. cxxxj. Anch. ĩ. c. canonū statuta. col. xvij. de cõsti. Alex. cõ. cxxxv. col. fi. vo. j. de ista tñ. q. vide plenè Ang. in. l. non est nouū. s. eod. vbi tenet contra Bart. vide tñ ꝑ Bal. & Pañ. ĩ. c. fi. col. iij. ad fi. de rescript. & ibi posui. & vide etiam qd in simili Capra consi. lxij. col. fi.

c ¶ Gul. tenet. Adde Bar. in. l. quesitum. §. si quis fundū. j. de fund. ĩstr. vide q̃ remisi plenè ad Bar. in. l. j. §. deniq;. ff. quod vi aut clã. vide Bal. in. c. studuisti. de offic. lega vbi aliter vr̃ sentire. vide q̃ ibi dixi. vide pulchrū & elegãs consilium Lu. Romana. cõsi. cccxviij. vbi multa allegauit. And. Barb.

POMATES

d ¶ Contra. Vide q̃ dicit Aret. in. l. si mihi & tibi. ĩ pri. ff. de leg. j.

NOn est nouum. Lex pręcedẽs determinatur per sequentem. h. d. cum duabus seq. Et pone casum vt in glo. ꝙ lex interdum ponitur correctiuè: interdum declaratiuè: interdum suppletiuè. Correctiuè vt patet in authen. ingressi. hic alle. & in alleg. l. sciendū. Itẽ declaratiuè & suppletiuè, vt in epistola diui adriani. de quo not. Cyn. in. l. iij. C. de fideius.

IDeo. [a] No. ꝙ vbi aliquid suppletur per legem nouam, illud videtur esse in antiqua: vt hic. ibi, semper quasi legibus &c.

SEd & posteriores. Inducitur in arg. ad. q. per Gul. Video. quòd trahit̃ lex noua ad legem antiquã interdū: vt dixi. s. Mō pone, ꝙ statutum est in ciuitate, ꝙ si furtū est de nocte cõmissum, emendetur per custodes loci: Postea est factū statutū, ꝙ si furtum est de nocte cõmissum, & nō repit̃ fur: quod emẽdet̃ ꝑ oẽs de ciuitate. ¶ Quæro qualiter [b] vltimū statutū intelligat̃? Quidã dicũt ꝙ corrigitur primū ꝑ vltimū. ar. l. nō est nouū. s. eo. Gul. tenet [c] hic, ꝙ vltimū statutū intelligat̃ secũdùm primū: & ꝙ illa gñalitas, ꝙ emẽdet̃ ꝑ oẽs de ciuitate, intelligat̃ ꝑ oẽs. s. de ciuitate custodes: nō solū custodes illius viciniæ vbi factum est furtum. arg. huius leg. maximè, cũ istud statutum sit gñale, & primū sit spãle: & speciei per genus nō derogat̃: sed cõtra: vt. l. alimenta. §. basilicæ. j. de ali. & cib. lega. & ibi per doc. & glo. est in. l. decurionib⁹. in prin. C. de silentiarijs. li. xij. & no. Dy. de lega. j. l. talis scriptura. & in. c. generi ꝑ speciem. de reg. iur. lib. vj. pro hoc no. j. de lega. ij. l. legatorum. §. qui plures. & C. fami. erc. l. quoties. cum si. & in hanc partẽ inclinant quidam moderniores: quod satis placet.

SVMMARIVM.

1 *Mẽs leg. quãdo attẽdatur potius, q̃ uerba. & quid in statuto?*
2 *Vendens si frumentum pro maiori pretio, q̃ quòd taxãdū erat de proximo, & id sciebat, quòd teneatur de hoc emptori.*

COntra, [d] Exempla huius leg. ponũtur in gl. ꝙ sunt bona. Nã q̃nq; fit fraus de persona ad personã: q̃nq; de contractu ad eũdẽ cõtractū: q̃nq; de re ad rẽ: q̃nq; fit fraus secũdū Gul. de mẽsura ad mẽsuram: vt. j. de dolo. l. arbitrio. §. dolo. & j. de contrah. em. l. Imperatores. & Dy. in. c. fi. extra de regu. iur. lib. vj. Aliq̃n de verbis ad sñiam legis: nã nō oportet verba, sed sñiam legis inspici. Et vide quod not. in. l. nō dubiū. C. e. & hic habes, quot modis fit contra legẽ. & ꝑ Dy. in. d. c. fi. ¶ Quęro dicit̃ hic, ꝙ contra legẽ facit, q facit quod lex prohibet. Quid si lex dicit vnū expresè: & quidã vult verba offendere & sñiam seruare: an possit? videt̃, ꝙ nō: quia a verbis nō est recedẽdū: vt. j. de lega. iij. l. nō aliter. & j. de exerci. l. j. §. si is qui nauẽ. In cõtrariū videt̃. Nã si seruat̃ mens satis est: quia lex nihil aliud est, q̃ ipsa mens: vt. j. de iurepat. l. adigere. §. quãuis. ¶ Quid dicendū
1 Breuiter dic: †aut sententia & mẽs legis est clara: & tũc seruãdo mẽtem possunt offendi verba ꝑ vltimò allegata. Aut mẽs legis nõ est clara. [e] & certa: & tunc nō est licitū offendere verba: vt. j. de lega. iij. l. nō aliter. & no. in. d. §. si is qui nauẽ. ¶ Sed quid in statuto, videtur ꝙ sint consyderanda verba, vt. l. cõstitutiõibus. j. ad municipa. & quia stricti iuris sũt: facit quod no. Dyn. in. l. j. j. de verbo. significa. & C. quę sit lõga cõsuetudo. l. j. & no. Gul. in prima cõstitutiõe. In cõtrariū videtur, quòd licet offendãtur verba statuti, si tamen mens seruatur, quòd sufficiat. Nam ratio in statutis & in consuetudine est seruanda: vt not. Iaco. de Are. & ibi per Cy. secũdū eũ. in. l. quicunq;. C. de seruis fugitiuis. ¶ Et ista† iura inducunt̃ per Gul.
2 de cug. [f] Pone ꝙ ego eram magnus in communi: sciebam, ꝙ consilium & commune hui⁹ ciuitatis seu homines debebant taxare corbẽ & mẽsurã frumẽti: ita quòd non possit vẽdi corbis vel mẽsura, nisi decem. anteq; esset notum omnibus, vendidi tibi magnam quãtitatẽ frumẽti pro valde maiori pretio: & nō notificaui id, quod erat statutum: queritur, an teneor in aliquo. Gul. ꝑ dicta iura dicit, quòd sic: quia debuit te certiorare: vt. l. j. in fi. j. de act. emp. meli⁹. j. de periculo. & commo. rei vẽdi. l. si quis vina. facit. l. iij. §. si qs minor. j. de minoribus.

PRinceps. [g] ¶ No. q̃ priuilegia habet augusta. & dico, quòd habet ea, quæ habet fisc⁹: vt. j. de iure fisci. l. fiscus. ¶ Oppon. de. l. quòd Prin. & quod ibi no. j. de leg. ij. Gl. facit differẽtiam inter caduca. & ea, quę pro nō scriptis. Tu dic meli⁹, quòd Princeps tribuit priuilegia, quæ habet, vt hic, Sed non omnia, vt in contrario. Nam ei non concedit ius condendi legem. & dic vt no. per gl. in. l. contraria. & Dy. & alios doc. ea. l.

SVMMARIVM.

1 *Et, pro id est.*
2 *Consuetudo dicitur, quod fit contra legem per consuetudinem: dissuetudo, quando non utimur aliqua leg.*
3 *Consuetudo ad sui esse requirit actuum frequentiam & longũ tempus, quod dicitur decẽ annorum. nu. 9. & binus actus sufficit. numero. 10.*
4 *Consensus tacitus & expressus æquiparantur.*
5 *Consuetudo quomodò tollat legem?*
6 *Consuetudo quid sit. & in repeti. nu. 9.*
7 *Consuetudo est ius.*
8 *Scriptura quomodò requiratur ad esse consuetudinis? & in repeti. nu. 10.*
10 *Concilium repræsentat mentem populi.*
11 *Consuetudinem unicus actus multum notorius nõ inducit.*
12 *Consuetudinem tres aut quatuor actus introducti eodem die contra legem non inducunt.*
13 *Actus extraiudiciales sufficiunt ad consuetudinem inducendã, & etiam iudiciales. in repe. nu. 3.*
14 *Consuetudo, quod inducatur, si iudex pluries contra legem iudicauit & decennium præteriuit.*
15 *Consuetudinem pars populi una, inducere potest.*
16 *Consuetudo quomodò in iudicium deducatur, & ibi quòd per modum actionis, & exceptionis. & in repeti. nu. 19.*
17 *Consuetudo quomodò probetur. remissiuè. latè in repeti. nu. 21.*
18 *Consuetudo ab usu & moribus qualiter differat?*
19 *Libellus quomodò formetur in consuetudine?*

DE quibus. Ista lex est optima & tractat de tertia parte rubricæ. & lex ista. h. d. in summa. Occurrente casu à lege non deciso, recurritur ad cõsuetudinẽ vrbis Romæ. & diuturna cõsuetudo ꝑ lege seruat̃. Nã sicut lex sumit vigorem ex expresso cõsensu populi: ita cõsuetudo ex tacito. & est tãte authoritatis quòd legem tollit. h. d. vsq; ad fin. ¶ Diuidit̃ in quatuor partes: nã primo ponit vnum effectū cõsuetudinis, qualiter negotia iure non decisa per cõsuetudinem dirimant̃. In secũda pte assignatur ratio dicti. In tertia assignat̃ rõ rationis. In quarta & vltima ponit̃ alius effectus cõsuetudinis. & qualiter lex ꝑ cõsuetudinẽ tollat̃. Secũda ibi, inueterata enĩ cõsuetudo. Tertia ibi, nã. Quarta ibi, quare. Glo. magna, quę incipit, vt de feudis. Ponit casum in terminis. Feuda aũt nil aliud sunt, nisi cõsuetudo redacta in scriptis hodie. ¶ Et not. †ꝙ dictio &, ponitur
1 pro id est: sic alias in. l. j. in prin. j. de pac. & de hoc dixi in. l. j. s. de iusti. & iure. l. omnes populi. Et infra dicitur suffragio. i. cõsensu in scriptis redacto: quasi dicat nihil. & no. hic tex. ¶ Et no. ibi de cõsuetudine:
2 †nam est differentia inter actũ cõsuetudinis & dissuetudinis. Nam consuetudo est, q̃n fit contra legẽ per consuetudinem: & dissuetudo est, quando non vtimur aliqua lege in iure posita: an per hoc tollatur? de hoc not. insti. de iur. natu. §. pe. & habes gloss. hic. ¶ Item not. †quod ad esse consuetudinis re-
3 quiritur longum tempus: vt hic, & tacitus consensus populi; vt. j. in vers. nam cum ipse. Item requiritur frequentia actuum; vt. l. j. quæ sit longa consuetudo, & l. an in totum de ædif. priua. & gloss. hic no-
4 tat, Et nota. † quòd hic tacitus & expressus [h] consensus æquiparantur: & sunt paris potentiæ. ¶ Item

e ¶ Nō ẽ clara. Et de istis plenè per Bal. ĩ. l. nō dubiū. C. e. in. viij. col. & vide ĩ materia Io. And. in regula certum. in mercu.

f ¶ Gul. de cugn. Adde Bar. ĩ. l. qro. de act. empt. vide Ange. & Pau. de cast. ĩ. l. j. §. fi. j. de actio. empt.

POMAT.

f ¶ Gul. de cugn. Vide Ro. singu. cclxxxvij. Feli. in c. ij. argu. collecto ibi per Pañ. extra gl. in fi. de cõsti. in iiij. col. Barb. cõsi. lvj. in. ij. col. ij. vo. & cõsi. lxvj. in. vj. col. & seq. eo. vol.

g ¶ Princeps. Et an statutū liget Imperatorem. Vide Bal. in. l. & in legatis. C. ad leg. falci.

h ¶ Tacit⁹ & expssus. Vnū scias in materia, quod est singulare, quod vbicũq; fit mẽtio de consuetudine, debet intelligi de longa & pscripta Casus ẽ sin. apud Canoñ. extra de electione. c. Cumana. secũdū Ange. ĩ. l. diuturna. j. e. & Bal. hic: & ĩ. c. j. ĩ. pri. de feu. cog. & Bald. in. l. binos. C. de aduoca. diuer. iudi. & ĩ materia hui⁹ leg. no. sing. gl. in. c. non putamus. de consuetudi. in. vj. & quod not. Bald. in authen. hoc ius porrectū. C. de sacrosan. eccl. & adde Bal. ĩ. c. j. ĩ prin. de feu. cogn. vbi dixi quòd cõsuetudo excusat à falsitate cõmissa, si sic erat cõsuetudo. Sed qro nūqd si cõsuetudo pscripta tollat per legẽ superuenientẽ possit iterato pręscribi: Rñdeo aut illa cõsuetudo cõtinebat olim ius commune: & põt pręscribi tanq; ius municipale: aut cõtinebat ius municipale: & tũc secus. de sepul. violã. l. iij. §. diuus. l.

no.quod generalis consuetudo generalem tollit legem;vt in fine huius legis dicitur. ¶Opp.ad hanc leg.posui casum in feudis,q̄ sunt scripta.Et sic non, vt cōsuetudo,sed vt lex.Solu.vt dixi.licet consuetudo feudorū sit ī scriptis redacta.hoc fuit ad cōsuetudinis memoriā.¶Oppo.ad id,qđ posuit de debilitato.Nā hoc nō esset ꝓcedere de similibus ad similia.Nā debilitatus est mancus:& sic est idē:vt.j.de posi.l.ꝙ Nerua.Et ibi no.vnde hoc nō ꝓcedit.Solu.per interpretationē peius est esse mancum,ꝙ̄ habere manū debilitatā;vt dixi.¶Oppo.dicitur hic qđ scripta lege nō vtimur:imo videt̃ ꝙ vti ea debeam⁹:vt.C.de legi.l.legem.Timore huius contrarij est facta gl.quę incipit,qa nō habemus.quasi dicat,si eas haberemus eis vteremur.Et sic tollitur cōtrarium.¶Opp.ad hanc sol.de fin.leg.vbi dicit̃,ꝙ cōsuetudo tollit legē:& sic magis obseruat̃ cōsuetudo, quā lex.Sol.aut lex nō est abrogata per cōsuetudinē.& lege vtimur:vt hic in prin.Aut lex est per consuetudinem abrogata,& cōsuetudinē obseruamus;vt hic in fine.¶Opp.dicit̃ hic seruari,vt lex.hoc est cōtra text.ibi.quare &c.Nā cōcludit.ꝙ ius nō sit cōsuetudo cōtra.§.ex nō scripto.inst.de iure na.gē.& ci.Sol.dicit Iaco.But.Quādoq; consuetudo sonat in merum factū,ex quo ius nō resultat.& de hoc loquitur l.ij.C.que sit long.consue.&.l.vel vniuersorum.de pig.acti.& huic etiam congruit insti.de rerum.di.§.apium Quandoq; consuetudo sonat in factum,ex quo ius resultat:& de hoc loquitur princi.huius leg.Et secundū hoc,mores vsus & consuetudo sunt idē qñq; cōsuetudo sonat in nomine iuris:qa descendit ex moribus,& tacito cōsensu populi:& ista consuetudo dicitur esse ius nō scriptum.& ita loquitur.§.ex nō scripto.¶Opp.ad hoc prin.quod licet non habeamus casum lege determinatum:tñ debemus recurrere ad similē legem;vt.l.nō possunt.s̈.eodem.Sol.hæc lex debet intelligi in casu in quo ius scriptum non loquit̃,neq; simile iuri scripto;vt in feudo & homagio:& ita loquitur cōtrarium.¶Oppo.dicitur hic:non interest,an suffragio &c.contra de.l.j.in princip.infra.de verbo.obli.Sol.quædam sunt in quibus non sufficit solus cōsensus, sed sunt necessaria verba:& tunc loquitur contrarium.Quædam sunt in quibus sufficit consensus,etiam verbis non expressus:& loquitur hic.Vel dic:vt in contrario.¶Oppo.ad finē huius leg.dicitur hic.†quòd cōsuetudo tollit legem[a].contra de.l.iij.§.diuus.de sepul.vio.Et pro sententia Gul.dic,ꝙ lex qñq; p̄cedit & consuetudo sequit̃:& tūc legem tollit;vt hic Qñq; econtrà:& loquitur contrarium.Verū est ꝙ Decretistę aliter intelligunt:vt.c.j.extra de consti.lib.vj.& Dy.in.c.generi ꝑ speciē.de reg.iur.li.vj.& dic vt ꝑ Io.and.in.d.c.j.¶Opp.Imo.cōsuetudo non tollit legē;vt.l.ij.C.q̄ sit lon.consu.gl.hic & in.l.contraria dedit multas & varias solu.& finaliter tenet qđ ista est veritas.Quòd aut lex est gn̄alis.& consuetudo;sequens generalis;& consuetudo tollit legē,si est contra legem,vt hic.Aut consuetudo est specialis;vt hic Perusij:& tunc generalem legem non tollit:vt in contrario:sed specialem tollit in loco,vbi est:vt.l.vēditor.§.si constat.j.cōia prædi.Tamē aliqui intelligunt dictā.l.ij.quia respondent ibi,non vilis &c.id est magnæ authoritatis est adeò &c.& sic cōcordat.¶Oppon.dicitur hic,ꝙ specialiter tollitur contra in aut̃.nauigia.C.de furtis.& in aut̃.oēs peregrini.C.communia de succes.&.l.eos.§.j.C.de vsu.Solu.ibi lex erat derogatoria consuetudini futuræ:& ideo non tollitur per consuetudinem.¶Oppon.quòd indistinctè nō tollatur lex:vt in authē.cassa & irrita.C.de sacrosan.eccl.Sol.ibi consuetudo erat cōtrà libertatem ecclesiæ.& ideo cum quęritur de effectu cōsuetudinis:dic aut cōsuetudo est secundûm legem:aut pręter legem:aut cōtra legem.¶Primo casu,quando lex interpretatur:quandoq; eam confirmat:& dicitur potius confirmatio legis,ꝙ̄ consuetudinis;vt.j.eod.l.si de interpretatione.&.l.sequen.&.l.minimê.s̈.eod.¶Secūdo casu,quando est præter legem,indistinctè seruanda est:[b]vt in feudo.Ita loquitur prin.leg.nostrę.¶Tertio casu,quando est contra legē:subdistingue:quia aut contra legē diuinam:& eā abrogare non potest:quia par in parē nō habet imperium;vt.l.nam & magistratus.de arbit.multominꝰ minor in maiorem.ad hoc.l.minor.j.de mino.Distinguere tamē eam potes:vt no.j.ti.j.l.j.& l.fin.C.si contra ius vel vti.publicam.Si verò est cōtra legem naturalem:& tunc consuetudo non potest eam tollere:quia est ius naturale & immutabile:vt insti.de iure na.gen.& ciui.§.ex non scripto.Et an debita iure naturæ possint tolli per statutū,vide Dyn.in.c.indultum.extra de regu.iur.in.vj.& eo modo non potest tollere ius gentium,quòd est iure naturali inductum:vt.l.omnes.s̈.tit.ij.& parificantur inter se,vt instit.de re.di.§ singulorum.¶Si verò est contra ius ciuile:& tunc aut contra libertatem ecclesiæ:[c]& non valet,vt in.d.authē.cassa[d]& irrita.Aut contra publicam vtilitatem:& adhuc non valet contra legem,sicut nec lex;vt.C.de preci.Impera.offe.l.nec damnosa.& ibi per doct.&.l.fin.C.si cōtra ius vel vti.Si verò est cōtra vtilitatē priuatam:& tunc aut lex est derogatoria consuetudini,aut nō Primo casu consuetudo nō operatur contra legem:vt in authē.nauigia.C.de furt.&.l.eos.C.de vsur.In secundo casu,aut lex pręcedit,& cōsuetudo sequit̃:aut ecōtra.Primo casu aut cōsuetudo est generalis,& generaliter vincit legē;vt hic in fi.Aut est specialis:& tunc nō vincit legem generaliter:vt l.ij.C.quę sit lōg.cōsue.sed specialiter sic.vt.j.cōia prediorū.l.venditor.§.si cōstat.& hoc obtinet,nisi cōsuetudo esset erronea:qa tunc nō habet effectū:vt seruetur in similibus[e]casibus;vt.j.eo.quod nō ratione.Si vero pręcedit consuetudo,& lex sequitur:tūc nō tollit legem;[f]vt.l.iij.§.diuus.secūdū vnum intellectum.j.de sepulc.vio.licet Decretistæ à nobis varient;vt dixi in.c.j.extra de consti.lib.vj.& ibi per

fin.& ibi Bal.C.de testa.Et rō diuersitatis est:qa in vno casu erat potius obseruantia iuris cōis tunc vigentis,quàm mera consuetudo:vt eleganter not.in.c.j.de cōsti.in vj.Bald.in.l.j.C.quę sit longa consue.& in.c.j.in princip.de leg.corradi.vel al's est de capi.qui cu.vendi.&c.Et scias, ꝙ in præscribēda consuetudine,nō est necesse allegare titulū:vt not.in.c.j.de præscript.in.vj.in nouella.qđ reassumpsit Bald.in si.de pa.constantię.in verbo sicut ab antiquo.& Angel.hic,& Bald.hic in v.colū.sed an per desuetudinem lex tollat̃.vide Barto.in procemio.ff.ī.§.& antea Et not.ꝙ valeret cōsuetudo cōtra leg.quod testator possit in testamento dare curatorē adulto absq; aliqua cōfirmatione.Item quòd quis possit substituere filio directò,etiam post heredi tatem aditam vsq; ad viginti annos,Item quòd quis decedat ꝓ parte testatus,& pro parte intestatus:& cū pluribus testamentis,secūdum Imol.in.l.ij.in princip.per illum textū.j.de vulga.& pupilla.Et vnum adde,qđ nota.in materia.Nam dicit tex.in.c.auaritię.de electio.in.vj.quòd si eṗs ante confirmationē Papę administrat bona Episcopatus priuatur bñficio.Pone consuetudo est quòd Episcopus electus ante confirmationem administret.§ An talis consuetudo excuset à pęna.videtur quòd non:qa nulla consuetudo excusat à pœnę euasiōe.dic qđ est gloss.not.in.c.cum venerabilis.de constitut̃.& intellige de pœna tēporali:in infernali,secus.per gloss.ordinariam.iiij.distinctione.c.deniq;.Et an valeat consuetudo permittens clericos testari de fructibus præbendarum percipiendis post mortem intra annum,per Ioan.Andre.in regula.nemo potest plus.Et an consuetudo quæ ligat principem.possit tolli per principem.vide Baldum in authenti.omnes.C.communia de succes.& ibi etiam dicit,quòd in longo tēpore potest prescribi consuetudo in ecclesia,quòd prior canonicus possit petere maiorem præbendam.ibi etiam dicit,quod vbi prohibitio iuris communis importat necessitatem,non valet consuetudo contraria.Et an consuetudo possit circa negatiua,quæ regulariter probari non possunt:vide per Ioan.andr.& per do.Anto.in.c.Ioannes.de clericis coniuga.Adde etiam post do.Iaso.an mala consuetudo excuset à pœna.Pet.de ancha.consi.l.vbi consuluit,ꝙ electus administrans ante confirmationem,excusetur à pœna canonis.& idem voluit Oldra.consili.ix.incip.posito sine preiudicio.

a ¶Tollit legem.An & qñ cōsuetudo tollat legē:& nota qđ glo.not.in.l.rem non nouam.C.de iudi.in verb.tactis.videtur tenere,qđ valeat consuetudo contra legem,licet Canonistę teneant cōtrarium.Sed pōt intelligi,vt hic plenè ꝑ Bar.& Bal.in.d.l.ij.C.quę sit lōg.cōsue.& vide Bal.in.d.l.rē nō nouā.in fi.& in aut̃.omnes peregrini.C.cō.de succ.per Bernardum & per Inn.& doc.in.c.j.de treug.& pa.& quod not.Bar.in.l.j.in fi.prin.de regu.iur.& qđ tollat legem tenet no.Bald.in.l.j.in.ij.col.j.ad velle.Et circa not.in.d.c.j.de treug.& pace.vide no.Pet.de Anc.in cle.j.de reb.ecc.nō alie.& Mod.ī l.si expressim.j.de app.in.ij.chart.& q̄ habent̃ ī proœ.s̈.§.& antea.Adde latius ꝑ Alex.cōsi.cxxxij.lib.j.

b ¶Seruanda est.Nota tñ,qđ plus operat̃ statutum,quam cōsuetudo.text.est no.ī.c.ex parte.& ibi doct.maximè Abb.sic.de cōcess.preben.

c ¶Libertatem ecclesię.No.ꝙ statutū seu cōsuetudo nō valet cōtra libertatē ecclesiæ.ex quo deciditur qđ cōuētꝰ vel capitulū,vel collegiū nō possunt eligere prelatū de volūtate laici.nec talis consuetudo valet.tex.est not.in c.cū terra.de elec.¶Sed vtrum valeat consuetudo qđ capitulum debeat significare mortē ꝑlati populo;item ꝙ debeat ab alio haberi licētia ante,ꝙ̄ procedatur ad electionem:dic qđ sic,vt ī.c.sicut.de electi on.& ibi per Innocen.Ego tamē non inueni:adde quę late posui in l.cūctos populos.Et inquātū dom̄.Iason tangit,an si statutū disponat quod instrumenta mandētur executioni nisi sint elapsi.x.anni:an lapso decēnio clericus possit repetere executionē,vide pulchrè quod voluit Petr.de anchar.consi.cclviij.

d ¶Authē.cassa.Videt̃ tñ velle Bald.in authē.quas actiones.in.v.col.C.de sacrosan.eccle.quòd valeat,si est consuetudo.xxx.annorum.& vide quæ no.in.l.iubemus.& in authē.ibi posita.eo.titu.

e ¶Vt seruetur in similibus.Consuetudo erronea nil valet,vt trahatur ad casus similes.vide glos.& Bar.in.l.j.quæ sit lon.consuet.

f ¶Non tollit legem.An generalis lex sequens tollat statutum,vel consuetudinem præcedentem:vide Baldum in.l.ij.C.quæ sit long.cōsuetu,et nota.Bartolus in.d.§.diuus.Sed dubitatur vtrum vna consuetudo tollat alteram.glo.in.l.nemo alieno nomine.§.temporalis.j.de regu.iur.vult quòd prima consuetudo tollatur per secundam contrariam:nisi secunda esset pręscripta:aliâs autem prima præscripta non tollitur per secundam non præscriptam.hoc verum in consuetudine concernente causam petitorij.Sed in consuetudine concernente causam possessorij:secunda consuetudo etiam non præscripta tollet primam.Ita dicit nota.Baldus in.c.primo.de cogni.feud.& est dictum Ioan.Andræ.in.c.ecclesia.de election̄.

Ioan.And.

de tex.in.c.abbate.de verbo.signifi.Vtrum aūt vna forma tollat aliam vide Barto.& Bald.in.l.is potest.de acquir.hæredit.& dixi in.l.de minore.§.tormenta.j.de quæsti.vltra quę vide Innocen.in.c.tuę.de cohabita. clericorum & mulie.& Ang.in.d.§.tormenta.& Bal.in.l.j.C.de test.Et ad id quod dixi de cōsuetudine,adde quę dixi in.d.l.nemo alieno nomine §.tē poralis .post Bart.

a Sit ius.An consuetudo sit ius.sed an sit prætorium vel ciuile, vide Bal.in.l.fin.in.iij.colū.C.vnde legi. Et quid sit stylus vide Cy.in.l.ij.C. quę sit longa consuetudo.& Bald.in.l.fi.eo.tit.

POMATES.

a Sit ius.Vide Alexā.in.l.si mihi & tibi.§.fi.in.iij.col.& seq.de lega.j. eundē cōsil.cxcij.& cxcvj.in.ij.vo.

b In contrarium videtur.Adde ꝙ cōsuetudines confirmatę sub certo modo,vel forma nō valēt,nisi sub illo modo & forma.l.finali.C.de testa.quas Princeps videt̄ tacite cōfirmare eoipso, quod sint tolerabiles.C.de re milita.l.tam collato-i res.libro.xij.C.de agri.& censi.l.dn̄i pdiorū.C.de fun. limi.l.j.&.l.qcūq & .l.fin.C.de iure fisci.l.super creandis.C.de ven.rerū ciuilium.l.j.Ecōtrà malæ consuetudines tanquàm abortiuæ nam cō ualescunt tempore.in aut̄.vt nulli iudi.§.nulli verò. & in authētica de vsu.naut.§.fin.& ibi no.Et ideo cōtrà concilia generalia,quæ sunt seruanda,vt euangelia,non tenet consuetudo vel contraria cōstitutio: not.in.c.cum laicis.de reb.ecclesiæ nō alienan.in nouella.c.nulli.eod. tī .tn nouella.vnde non valet statutū,vel consuetudo de prestandis vsuris:quia est cōtra conciliū,vt no.C.de vsu.authē.Ad hæc.Vide Bal.in.l.humanū.C.eo.Nūquid autē valeat sn̄ia lata cōtra consuetudinē.vr̄ ꝙ sic.quasi cōtra factū lata.Nā cōsuetudines sunt facti:tn̄ potest appellari.Iste videtur casus no.in.c.cum venissent.de eo qui mit.in poss.causa rei seruan.vbi etiam probatur,quòd locales consuetudines dicuntur quo ad locum ipsum ius cōmune.Vide Bal.in.l.ij.C.quādo ꝓuoc. Itē cū de ea sententia nō cōstet sine probationibus,meritò dicitur in facto cōsistere.Articuli verò iuris dicuntur illi,sine quibus super probationibus facti statim potest pronūciari,vt no.in.c.ad decimas.de resti.spolia. in nouella.Sed super facto non potest pronunciari.nisi examinet̄ factū. C.de here.insti.l.cū proponas.Bald.de pa.const.in ver.& ex hoc ergo.§.

Io.And.Nam dicunt ꝙ generalis lex sequens,non tollit statutum ciuitatis.Ratio est:quia lex principis non extenditur ad ea,quæ Princeps præsumitur ignorare:sed statuta Princeps præsumitur ignorare:quia consistunt in facto:de quo dic vt ibi per eos,& per Dynū in.d.c.generi. Expeditus de cō

6 trarijs venio ad questiones.† Primò quero quid sit consuetudo:dicunt quidam,quod est ius non scriptum moribus & vsibus comprobatum:hęc diffinitio non est bona:quia non habet substantialia. nam ad confirmandum consuetudinem,requiritur tacitus consensus populi:vt hic. Vnde dicunt alij vt Mar.consuetudo est ius non scriptum,moribus & vsibus populi constitutum.& hęc bona tamen plenius potest dici.Consuetudo est ius non scriptum moribus & vsibus populi:vel à maiori parte ipsius ratione initiatum & introductum,habens vim legis. Primùm quod dixi ius non scriptum probatur per.§.ex non scripto.institu.de iure natu gen.& ci.Secundùm quod dixi moribus & vsibus populi.probatur hic:quia per mores populi comprehenditur tacitus consensus.Vel à maiori parte: ideo dixi:quia quod maior &c.j.ad municipalem l.quod maior.Rectè initiatum,ideo dixi:quia si esset per errorem introducta,non obseruaretur:vt l.quod non ratione.j.eodem.Et continuatum:ita dixi:qa si abesset diuturnitas temporis in seruatione consuetudinis,non valeret:vt hic &.l.se.&.C.eod. in rubro & nigro.Habens vim legis,id eo dixi:quia est paris potētiæ cū lege,vt probat̄ in medio huius

7 legis. † Quæro tamen,nunquid consuetudo sit

a ius:[a] & videtur ꝙ sic:vt hic & in.§.ex nō scripto.s.al

b leg.In contrarium videtur[b] ꝙ non sit ius:quia iure nō probat̄,vt.l.ab ea parte.j.de proba.& ideo non admittunt̄ ꝓbationes iuris:sicut nec positiones iuris:vt.l.ij.§.quod obseruari.& ibi not.C.de iura.calum.sed cōsuetudo probatur;vt.l.ij.C.quæ sit lōga consue.ergo &c.Quid dicendum? Prima pars vera

* est per iura primo alleg.Non ob.contrarium:quia verum est,ꝙ iura cōmunia nō probantur:quia sunt scripta & ab omnibus sciri debent:vt.l.leges.C.eo. Sed cōsuetudo consistit in facto,quòd sæpe prudē

8 tissimos fallit:& ideo probari debet. † Quero nū

c quid[c] ad esse consuetudinis,sit non esse scriptum? vr̄ ꝙ sic.l.ius aūt ciuile.s.ti.ij.§.ex nō scripto.s.al leg.In contrarium videtur tex.j.eod.l.imo,ibi:non fuit necesse &c.q.d.quod si aliquis vellet bene posset consuetudinem redigere in scriptis.Breuiter aut

d queris de consuetudine[d] introducenda:& in eius introductione non requiritur scriptura. Nam non differt à statuto,si adsit tacitus consensus populi.Circa eius tamen obseruantiam:& melius vt possit teneri menti,potest redigi in scriptis ad memoriam eius:vt videmus in vsibus feudorum.argumen.l.contractus.C.de fide instrumen. Quæro, quę requirantur ad esse consuetudinis? gloss. dicit

9 quòd requiritur diuturnitas temporis. † Quæro

e circa hoc quātum tempus requiritur?[e] gloss.hic & in.l. diuturna.j.eod.dicit,ꝙ requiritur tempus.x. vel.xx.anno.Hoc reprobatur per vltramō.qa tempus cōsuetudinis est vniforme:vt.l.ij.C.quæ sit longa consue.vnde dicunt alij,ꝙ requiritur tēpus,cui9

nos romanorum.ergo &c.Et nota consuetudo excusat notarium à falso, secundùm Bal.in.c.j.de cog.feu.

* Pro intellectu.l.ab ea parte.ff.de probationibus.

c POMATES. Quæro nunquid.Vide Feli.in rub.de consti.in.ij.&.iij.co.Præpo.in.c.lex.&.c.consuetu.distinctione.j.

contrarij memoria non existit.sed hoc est falsum: qa lex dicit diuturna &c.Et quod est diuturnum tempus,habes.C.de præscrip.lon.tem.per totum. Hoc est tēpus.x.ann.vt ibi.Teneas ergo,ꝙ sufficit

f tp̄s.x.an.[f] requiritur etiam frequentia actuum;vt.l. j.C.quæ sit lon.consue.& de ædifi.priua.l.an in to

10 tum. † Quæro quot actus sufficiant?gloss.hic & vbiqꝫ dicit,ꝙ sufficit binus actus:puta si fuit bis iudicatum conuocato consilio.& no.eam in fi.dū dicit cōuocato consilio.Adde ꝙ consilium repræsentat mentem populi;vt no.in rubrica,quæ sit longa cōsuetu.& in.l.sed si ex dolo.j.de dolo.& glo.alle.l. ij.C.quæ sit lon.consue.sed illa lex non facit:quia loquit̄ de quadam consuetudine facti.Melius facit pro glo.in aut̄.de desen.ciui.§.fin.Pe.& Cyn.post eum reprobant gl.& dicunt,quod si appareat de tacito consensu populi;nō requiritur binus actus,sed sufficit vnus.Nam tacitus consensus populi est causa proxima consuetudinis. Gul.de cu.hic saluat gloss. quod habuit intellectum bonum:videlicet quòd actus sunt quandoqꝫ adeò notorij populo, quòd sufficerent duo:nam vt scitis super via publica non licet facere pontem:vt.l.ij.§.tractatum.ne quid in loco publico.&.j.de flumi.l.fina.Modo quidam facit pontem in platea communi ab vna domo ad aliam:alius similiter fecit & petijt decerni: an est introducta consuetudo. Gul.quòd sic:quia isti duo actus sunt adeò notorij toti populo,quòd comprehenditur tacitus consensus populi,secundùm quod requirit lex ista.Secus si pons fieret in loco non publico,seu in loco non cōuersabili.Nam ea,quæ palam fiunt,dicuntur frequenter fieri:vt.j. de ritu nuptia.l.palam.& ita potest saluari gloss.se

11 cundùm eum. † Quæro iuxta hoc,nunquid vn9 actus multum notorius toti populo sufficiat ad consuetudinem inducendam.Pet.dicit,quòd sic.Contra hoc videtur,quòd cōsuetudo requirit frequentiam actuum,vt.l.j.&.ij.C.quę sit longa consuetu. & prealleg.l.an in totum.sed ea,quæ vno casu contingunt non dicuntur frequenter fieri;vt.l.ex his.

12 &.l.nam ad ea.s.eo.&hoc tenet Gul.& bn̄. † Quero,quid si eadem die fiunt tres,vel quatuor actus cōtra legem:an sit introducta consuetudo?& videtur

g ꝙ sic[g]:quia sufficit semel fieri pro omnibus vicibus;vt.j.de iudi.l.nonnunꝗ.&.l.consentaneum.C. quomodò & quando iudex.In cōtrarium videtur: quia ea,quæ fiunt de proximo,licet plura sint:tamen præsumuntur esse idem:vt.l.j.de iudi.Præterea sicut populus potuisset errare circa vnū actum, si non contigisset pluries:ita potuisset errasse,quando plures actus fuissent eodem die facti.arg.l.antiquę.&.l.si mulier.C.ad velleia.& hæc est veritas secundùm Gul.& pro eius opin.facit quod no.j.de

13 pign.act.l.si conuenerit. † Quero,nunquid ad introducendam consuetudinem requiratur actus iudicialis?& videtur quod sic:vt.j.eo.l.cum de consuetudine. In contrarium videtur,quod sufficiat vnus actus extraiudicialis:vt hic ibi,moribus &c. C.eod.per totum.Quid dicemus?veritas est quòd sufficit actus extraiudicialis. Non obst.contrariū: quia verum est,ꝙ actus iudiciales inducunt consuetudinem,non quia iudicium fit causa cōsuetudinis,

d De cōsuetudine.Et qualiter cōsuetudo sit seruāda ī actu,vide spe. de instrum.edi.§. breuiter.parū post prin.gl.no.in authē.vt præpo.no. Impera.coll.v.§ incipit puta.& § no.Bar.s.ī prin.li. & Io.an.& Cano. in.c.nulli.de reb. eccl.non alie.vbi etiam habetur,an consuetudo tollere,vel augere possit solēnitatē,vide quę dixi post Bar. in.l.antiquę.§.fin autē.ad velle.vbi dicit Bal.ꝙ cōsuetudo contra naturā,vel substātiam act9,non valet:& tenet gl.in.c.ij.de consuetud.lib.vj. Et ꝙ cōsuetudo nō differat à statuto,vide late p do. Alex.referentem Bar.hic & ponentem cōcord.in cōsi.lij.in.v.volu.& vide Ang.in cōsi. lj.libr.ij.incipi.in Dei nomine.vbi quòd pluris authoritatis est consuetudo ꝗ̄ statutum.

e Tempus requiratur.Quantū tp̄s sufficiat ad cōsuetudinē:adde Bal. in.c.j.in prin.qualiter feu.alie.pos. glo.& Bald.in rubri.C.quæ sit lon. consuetu.

POMATES.

e Tempus requiratur. De ista.q. vide Ro.singula. ciij.Alex.cōsi.v. in.iij.colū.v.volu. Panor.cōsi.liij.in ij.vol.&cōsi.lxxiij.in.iiij.col.in.ij. dubio.vol.ij.aliqd per Feli.in.c.cum accessissent.i.xiiij. col.de cōsti.& in c.ad audientiam. ix.col.de prescri.aliàs de presum.Bar.consi.lxij.in.ij.col.v.dubio.

f X.an.No.ꝙ cōsuetudo inueterata dicit̄ decēnalis:ita videt̄ hic dicere gl.Sed antiquata dicit̄,si lex vel statutū vult eā valere,etiā iuri contrariā per tantum tp̄s,de cuius cōtrario memoria nō existat.Ita dicit no.Archi. in.c.generali.in versi.antiqua consuetudine.de elec.in.vj.& ita intelligas gl.& quę hic dicunt̄ de cōsuetudine.q̄ est preter leg.nō autē iuri cōtraria. quòd no.si statutum vel lex requirat consuetudinem antiquā.Item prędictam hanc gl.limita,vt sing.Inn.in.c.cū dilect9.ad fi.extra de consue.Prædictis adde Bal.in rub.quæ sit longa consue.

g Et videt̄ ꝙ sic.Vide Bal.in.l.iij.de epi.audi.qui dicit,ꝙ statur iudicis arbitrio per glo.& Bal.in rub.quæ sit longa consue.

a ¶ Pluries iudicauit. An ex sententijs inducatur consuetudo, vide gloss. & ibi Bald. in. j. col. in. l. nemo. C. de senten. & Baldum in rubrica, quę sit longa. consue. Et no. ꝙ licet sententia iudicis confirmet cõsuetudinem, vt hic patet. non tamen confirmatur cõsuetudo per sententiam arbitri. Innoc. ita & Io. and. in. c. abbate. de verb. signi. Refert Bal. in. c. j. de cogn. feu. & vide per Bald. hic in viij. col.

sed quia ex illis actibus faciliter cõprehẽditur taci-
14 tus consensus populi. ¶ † Quęro, qđ si iudex plu-
ries: iudicauit[a] contrà legem, & decennium præteri
uit: an ex hoc inducatur consuetudo? videtur qđ
sic, vt. j. eod. l. cum de consuetudine. In contrarium
videtur: quia iudex videtur errare, & sic videť, ꝙ ex
errore procedat consuetudo cõtra legem, quòd nõ
valet: vt. l. quòd nõ ratione. Preterea sententia lata
contrà ius legis, non habet effectum: vt. j. que sen. si
ne ap. rescin. l. j. §. j. ergo nõ potest inducere consue-
tudinem. Preterea res inter alios acta &c. Quid di-
cemus? prima pars est vera. Non obst. contrarium:
licet em̃ sententia sit nulla, & ex ea non inducatur
consuetudo tanq̃ ex sententia: inducitur tamẽ tan-
q̃ ex actu, ex quo comprehenditur tacitus consen-
sus populi. Non obst. quòd res inter alios acta &c.
Nam respondendo eodem modo, quo. s. dicitur hic
15 quòd requiritur tacitus consensus populi. ¶ † Quę
ro nunquid per vnam partem populi[b] induci possit
consuetudo? & videtur quòd non. Nam dicitur hic
quòd requiritur tacitus consensus populi: & non
partis eius, vt hic. In contrarium videtur. Nam ea
ratio, quæ hic est de toto. quo ad totũ: eadem est de
parte, quo ad partem: vt. j. de rei ven. l. quæ de tota.
Quid dicendum? Gul. de cug. tenet hanc partem: &
pro hoc facit. l. si quis à filio. §. fi. & ibi per Dy. j. de
leg. j. vbi quęrit, an pars ciuitatis possit cõdere sta-
16 tuta. ¶ † Quęro, qualiter consuetudo in iudicium
proponatur[c]? Respondeo ꝙ proponitur, per mo-
dum exceptionis: vt puta: est consuetudo contra le
gem in ciuitate, ꝙ venditor animalis non teneatur
de vitijs & moribus: modò venditor conuenitur ab
emptore. Certè venditor potest opponere consue-
tudinem in modum exceptionis. arg. l. pacisci. j.
de pac. Potest etiam per modum officij proponi:
vt si est consuetudo, quòd minor. xx. annis possit
restitui. Certè si ostendit se deceptum & minorem
xxx. annis babebit restitutionem: & proponet con
suetudinem per officium iudicis, per. l. ꝙ si minor.
§. fin. de mino. Item potest ꝓponi per modũ actio-
nis. Nam aut consuetudo emanauit formiter super
aliquo contractu: vt ille, qui vendidit equum, est cõ
suetudo ꝙ teneatur dare sellam emptori,[d] si ven-
ditor nõ vult dare sellã. Tenet Gul. quòd emptor
agat pro sella actione ex eo contractu: facit tamẽ in
in libello mentionẽ de consuetudine. Secus si con-
suetudo emanasset informiter: vt puta: quòd quili-
bet posset euellere lapides, soluendo certum quid:
tunc agitur condictione ex consuetudine secundũ
Gul. Hęc sunt vera ar. eorũ, q̃ habentur in. l. si duo
patroni. §. si quis iurauerit. & l. seq. j. de iureiur. & so
let dici. C. de re. cre. l. actori. & hoc est verũ. qñ agiť
ciuiliter. qñ autem ageretur criminaliter: ex consue
tudine non competeret actio: sed accusatio, vt arg.
institu. de iusti. & iure. & in princip. Et idem dicit
dñs meus in statutis, vt plenè dixi in. l. oẽs populi. s.
17 titulo. j. ¶ † Quęro qualiter probetur consuetu-
do[e]? de quo dic, vt not. in. l. ij. C. quæ sit long. consue.
18 & per Cy. in quarta. q. princi. ¶ † Quæro in quo dif-
fert consuetudo[f] ab vsu & moribus? dicunt quidam,
quòd differunt, sicut causatum à sua causa. hoc non
est verum:[g] quia & vsus & mores non sunt causa pro
xima consuetudinis: sed tacitus consensus populi,
qui resultat secundùm Petr. vnde dicit Pet. vsus &
mores sonant factum ex quo descendit consuetudo.
19 i. ius, vt dixi. s. in hac. l. ¶ † Quæro: formaui libellũ
super cõsuetudine: veritas est, quod non erat consue
tudo: sed statutũ in veritate: nunquid procedat libel
lus, & sequi poterit condẽnatio? dico quòd venit ab-
solutio ferenda: quia qui proponit actionem ineptã
cadit à causa: vt. l. j. si men. fal. mo. di. Ad idem. l. Be-
bius Marcellus. in fi. j. de pac. do. Repetita fuit hæc
lex. per Barto.

SVMMARIVM.

1 *Declaratio factorum, uenit ad paritatem effectus.*
2 *Similitudo casus occurrantis, quando, in lege, uel consuetudine non reperitur, quid tum agendum?*
3 *Executio alicuius dispositionis, semper est facti.*
4 *Arguere à ratione legis correctæ per consuetudinem, quòd liceat, secus si fuit correcta per aliam legem.*
5 *Consuetudo quòd declaret leg. quando illam corroborat, quã do illam imitatur, quando tollat: & quando per legem tollatur.*
6 *Consuetudo assumitur tribus modis.*
8 *Consuetudo postquàm est redacta in scriptis, an desinat esse cõ suetudo? & nume. 7.*
9 *Libellus, peto secundùm statuta, & consuetudines, procedit.*
Libello stipulationem & numerationem proponens uidetur agere ex stipulatione impleta per numerationem.
Peto prædicta, de iuregentium & ciuili: intelligitur de iure ciuili approbante iusgentium.
Petens prædicta, secundùm formam iuris & statutorum: intelligitur secundùm formam statutorum de iure approbatorum.
10 *Consuetudo, usus, mores, stylus, & præscriptio, quomodo differant?*
Stylus inducitur ab uno: & respicit ordinem loquendi, scribendi, uel procedendi.
11 *Consuetudo per quos inducatur, & qualiter?*
12 *Consuetudini inducendæ, ut minimum, quot actus requirantur Et quanto tempore opus sit? nu. 13. & . 14.*
15 *Tempus decennij, quo mediante inducitur consuetudo, à quo tempore incipiat.*
Et si intra decennium quandoquè unum sit sentẽtiatum: quãdoquè aliud: an sit inducta consuetudo. nu. 16.
17 *Actus tres aut quatuor facti uno die, uel duobus, & elapsum sit decenniuum: an inducant consuetudinem.*
Consuetudo, quòd non inducatur ex sententia nulla.
18 *Consuetudo, quomodò inducatur per sententiam arbitrorum?*
19 *Condemnatus ex forma statuti condictione ex lege, non dicitur condemnatus criminaliter.*
20 *Consuetudo quando sit alleganda in libello.*

POMATES.
a ¶ Pluries iudicauit. Vide Panor. consil. lxxxiij. in vlti. colũ. vol. ij. & Feli. ĩ. c. de causis. ĩ. iiij. co. de re iudi.
b ¶ Partẽ populi. An pars populi possit inducere cõsuetudinem. & qs possit inducere cõsuetudinem vide Baldum. in. l. ij. C. quę sit longa cõsue. & hic & Ange. hic circa. pe. co.
c ¶ In iudiciũ proponať. Qualiter consuetudo proponatur in iudiciũ. Adde Bal. ĩ. l. ex placito. ĩ. x. q. C. de rerũ permuta. & Bartol. in. l. j. in penulti. colũ. j. de cõd. ex lege. adde etiam post do. Iasonẽ, quę requirantur ad esse cõsuetudinis. Abbatem consil. liij. & lvij. libr. ij. consil. xviij. vbi ponit, q̃ sit differentia inter consuetudinẽ & prescriptionẽ. per domi. Cardi. consi. lxvij. ꝑ Bal. cõs. ccccxxv. iiij. libr. vbi nõ audet decidere, an statutum valeat, quòd credať libris mercatorum. Angel. consil. liij. & qualiter ꝓbetur cõsuetudo, vide Bald. cõs. ccxxxiiij. lib. ij. Alexand. cõsil. cxxxv. li. ij. & cõsi. xcv. eo. libr. per Oldr. cõsil. cxliij. Ang. consil. xxv. Abb. vbi. s. & cõsi. xxvj. & liij. vbi dicit, quod difficillimũ est probare cõsuetudinẽ: & quòd multi aberrant per dñm Card. consilio. lxxij. An autem consuetudo tollat legem dicit Bald. allega. consilio. cccc. quòd tollit, nisi lex expressè damnaret: & vide per eundem consilio. cxxviij. & lxxx. secundo lib. & ciij. primo lib. Abbas consil. iij. qõ. xxij. Et an per contrauentionem tollatur consuetudo: vide dominum Card. consi. cxxxj. An etiam consuetudo liget ecclesias? Abba. cõsi. lxxij. lib. j. dicit, ꝙ non omnia, quę est contra ecclesiam, est nulla: sed illa tantũ: quę ecclesijs est damnosa, & quę nulla ratione fulcitur: & nõ est cõmunis tam clericis, q̃ laicis. Vis autem consuetudinis est, quòd, si in contrarium eius memoria nõ existat, tribuit concessionẽ: & priuilegium equipollet veritati. Illa est potens ad acquisitionem pedagiorum, gabellarum, & aliorum iurium fiscalium: vt per Bal. consi. ccclxxxvij. & cvij. lib. j. & consil. xlix. & cviij. lib. ij. Abba. cõsi. vij. li. ij. do. Cardi. consi. lvij. And. sic. consi. xxxj. lib. j. Illa æquipollet iustitię: consuetudine dubietas declarať. Dicit Bal. consi. cxxxj. libro. j. Cõsuetudo reddit inualidum, quòd de iure cõi erat validũ. Dicit Old. consi. cv. Cõsuetudine declarantur & interpretanť statutã, vt per do. Cardiñ. consi. lx. Consuetudine induci pòtest, vt fœminæ succedant in feudo: vt dicit idem Cardi. consilio. lxiiij. Et dicit Bal. cõcludendo consi. clxxxv. libr. j. quòd consuetum æstimatum est: & illa potest inducere alienationem feudi. Illi, sicut matri adhibenda est reuerentia. Illa æquiparatur iuri naturali, quod est amodo immutabile. Illa est potentior præscriptione. Et iudex non seruans consuetudinem sui Palatij venit puniendus: vt dicit Andrę. sicu. cons. xlvij. primo libr. Et cõsuetudo recipit interpretationẽ à iure communi, vt dixit idẽ Andræ. cõsil. lxj. An etiam consuetudo honorabilis ecclesię possit tolli per capitulum solum & episcopum solum; vide Abbat. consilio lxvij. lib. ij. Cardina. consilio. cviij. Et an ex cõsuetudine, q̃ seruať in die purificatiõis de dandis candelis agi possit contrà parochianũ, vide Federi. consil. clv. & an sic statutũ & cõsuetudo concordãt, & etiam cũ iure cõmuni ex quo, vel qua agẽdum sit. Vide Andrę. sicul. Cõsuetudo extẽdať de similib[9] ad similia, vide Andr. sicu. cõsilio. vj. Et an extẽdať de vna persona ad aliam: de vno casu ad aliũ ex idẽtitate rationis. Vide Pau. de castr. consil. clxj. & cccxij. Bal. cõsil. vij. lib. ij. Alexã. cõsilio. lxix. ij. libro. Oldrad. cõsilio. ccxxv. libro. ij. & doctori alleganti consuetudinẽ est credẽdum per Andrę. Siculum consilio xxiij.

d ¶ Sellã emptori. Et dic quòd etiam de iure tenetur dare sallam, vt notat Barto. per illa iura in. l. eum qui. §. non solum. de fur. & Barto. post glossam in. l. si vt certo. §. vsq; adeo. j. commoda.

e ¶ Probetur consuetudo. Cõsuetudo notoria non debet probari. Bald. in. l. j. in. ij. col. C. ad velleia. Et de modo probandi consuetudinem per domi. Anton. in. c. licet ex quadam. de testi. domi. Ioan. in. l. inter pares. j. de re iudi. & Bald. hic. Quod dixi de consuetudine notoria, Adde Bald. in. l. ij. C. quando prouoca. non est necess. & an consuetudo debeat allegari, dixi in. l. si adulterium. §. idem Pollioni. de adulter. & dicit Bald. in. l. j. in si. C. vt que desunt aduo. par.

e POMATES. ¶ Probetur cõsuetudo. vide Alexã. cõsi. cxxxj. col. iij. vol. ij. & cõsi. cxxxvj. iij. & iiij. col. eo. volu.

f Differt consuetudo. Et in quo differunt ab vsu: generales tamen consuetudines non licet ignorare. vt dixi in. l. cunctos populos. in. v. col.

g POMATES. ¶ Non est verum. Vide Iaso. in. l. sed & si. §. item si iurauero. ff. de iureiurando.

21 Doctori attestanti de consuetudine creditur.
22 Iudex de consuetudine circa ordinem iudicij potest summariè se informare.
23 Testes deponentes super consuetudine, quomodò habeant deponere?
24 Testes deponentes super consuetudine, si deponant de diuersis actibus quomodò probẽt?
25 Consuetudinis effectus, quis sit?
Consuetudo ligat minores & furiosos.
26 Consuetudo quomodò liget forenses?
27 Consuetudo in contractibus, quæ attendatur: & quomodò? & quæ in testamentis. numero. 28.
29 Consuetudo, quòd testamentum fiat coram tribus testibus, an ualeat, & an trahatur ad forenses?
30 Consuetudo laicorum, an liget clericos?
Statutum, quòd testamenta insinuentur coram iudice, aliter non ualeant: quomodò liget clericum testantem?
31 Consuetudo locorum, quos liget: & si extendatur extra territorium.

DE quibus. Subtilis est & consueuit repeti. Consuetu-
do in casibus non decisis, habet virtutem
mutandi leges: in casibus decisis, habet virtutem corrigendi &
interpretandi: quia cum procedant à cõsensu: & sic à pari po-
tentia descendant. debent esse æqualis effectus. h. d. cum. l. si de interpreta-
tione. & l. seq. ¶ Diuido in duas partes principales. Primò ponit effectum
consuetudinis circa casum à lege non decisum. Secundò effectum circa ca
sum à lege decisum: quia lex per contrariam consuetudinem tollitur. Se-
cunda ibi, quare. ¶ Item prima subdiuiditur in tres. Primò ponit dictum
bimembre, vsq; ibi. inueterata. Ibi ponitur rõ dicti, vsq; ibi, nam cum. Ibi
1 ratio rationis vsq; ad ver. quare. ¶ † No. quòd declaratio factorũ venit ad
paritatem effectus: vt. j. rem ra. habe. l. paulus. Alia notabilia collige per
te. ¶ Modò declaremus quędam textualia, quæ in prima glo. ponuntur.
Et primò videamus exemplum primi dicti. Et glo. ponit exemplum in
feudis: quorum causæ sunt decisæ per consuetudinem non per legem: qui-
dam hoc exemplum reprobant dicentes, quòd liber feudorum sunt leges
non consuetudines: cum sint scriptæ: sed an hoc sit verum, infra patebit.
¶ Secundò videamus exemplum secundi dicti, vbi est casus: vbi non re-
peritur lex, nec consuetudo: sed simile consuetudinis. Gloss. tenet, quòd
in consuetudine feudi, est quòd filius mancus, qui manum non habet,
non succedat: quia non potest seruire feudo. Emergit casus de eo filio, qui
manum habet, sed debilitatam. Certè simile est: quia eadem ratio est.
sed certè quilibet istorum casuum expresse est decisus à consuetudine; vt
a x. collat. an mutus vel aliter imperfectus[a]. c. j. ¶ Aliud exemplum ponit
in monacho & canonico regulari. Sed certè hic vterq; casus est consuetudi
ne decisus: vt. x. collat. si de feud. fue. controuer. c. j. §. qui clericus. Tertium
est exẽplum, vt qui succedit patri, succedat matri in feudo: sed hic est ex-
pressè consuetudine decisus. vt de feu. fęmi. §. j. Aliud exemplum dat glo.
de muliere, quæ non succedit in feudo: an æquiparetur Hermaphrodito,
qui in eo sexu incalescit. Quidam hoc reprehendunt quia est idem, non si
mile: sed in substantia est similis: quod patet ex verbo, comparamus. de sta.
homi. l. quæritur. & hoc sequitur Cyn. ¶ Tertiò videamus exemplum de
casu, qui non est decisus, nec lege, nec consuetudine: nec per simile, sed per
consuetudinem vrbis Romę. Hic ponit exemplum de illo, qui est Roma-
nus: sed apud canonistas potest poni in omnibus cõsuetudinibus, vel opi-
b nionibus, in quibus dicit Specu. sic seruat curia romana. ¶ Primo oppo.[b]
2 & videtur, quòd † in casu lege & cõsuetudine nõ deciso, sit recurrendum ad
simile legis: vt. s. eo. l. non possunt. hic dicitur quòd ad simile consuetudi-
nis: quare malè. Solu. dicunt quidam, quòd hic obtinet, quando simile le-
gis, non reperitur. Certè hoc nõ posset accidere, vel raro: vt dixi in lege cõ
traria. Alij dicunt quòd illa determinetur per istam: vel recurretur ad simi
le legis, quando deficit simile consuetudiuis. Ad hoc assignant rationem:
sicut fortior est consuetudo, q̃ lex: vt hac leg. in princi. Ita fortius est simile
cõsuetudinis q̃ simile legis: & ideo posterius spectamus. Quod nõ placet: qa
cõsuetudo tollit legẽ pp tacitũ cõsensum populi: qa ratio cessat ĩ simili cõ
suetudinis, in quo non est talis cõsensus: ideo nõ tollit legem: vt. l. non pos-
sunt. s. eo. vbi expressè cauetur, quòd trahatur ad similia: dic aut non repe-
ritur simile legis: & recurritur ad simile consuetudinis, si habetur, vt hic se-
cundùm veram solutionem. Aut reperitur simile legis & consuetudinis: &
tunc aut casus emergit circa ea, de quibus non tractatur in lege, vt in feu-
dis: & tunc recurritur ad simile consuetudinis: vt hic. & x. col. de cog. feu.
c. j. in fin. & ibi not. Aut casus nouus emergit circa ea: de quibus in leg. tra-
ctatur. Sed si talis casus non est expressus: tunc recurritur ad simile legis,
omisso simili consuetudinis: vt. s. e. l. non possunt. ¶ Exemplum, quæritur
an emphyteotæ cedat incrementum alluuionis? hoc nõ reperitur expres-
sè, sed habemus simile consuetudinis in feudis; vt in tit. si de inuest. feu. c. j.
§. si quis de manso. vt ibi patet. Item habemus simile legis: quia fructuario
cedit tale incrementum: vt. j. de vsufru. l. item si fundus. §. huic vicinus. &
istud inspicitur: vt hic dicit glo. licet feudatarius sit magis similis emphy-
teotæ, eo quod habet vtile dominium. Prædicta vera, nisi consuetudo, vel
lex sit cõtra rationem: quia tunc non trahitur ad similia: vt. s. eod. l. quod
c vero. & j. eo. l. quod non ratione. Ratio prædictorum est[c]: quia consuetu
do procedit ex quodã vsu pręscripto: sicut ergo ille, qui præscribit fundũ
præscribit omnia accessoria, vt seruitutes: vt. j. de vsucapio. l. si aliena. §. j.
ita omnia emergentia circa factum cõsuetudine de-
cisum per simile consuetudinis decidentur: secus in
his, quæ emergunt circa casus lege decisos. Sic ergo
patet, quod ius non scriptum trahitur ad non scri-
ptum. Item scriptum ad non scriptum: vt in exem-
plo emphyteotæ. Item scriptum ad scriptũ: vt quã-
do Princeps, vel iurisconsultus interpretatur: vt. s. e.
l. neq;. & l. non possunt. Quandoq; non scriptum ad
scriptum: vt quando per consuetudinem lex est cer-
to modo intellecta: vt. s. eo. l. minimè. de episcopali
audien. l. si lenones. ¶ Secundò oppo. si prius est iu-
dicandum secuudum simile legis: ergo prius recur-
rendum erit ad consuetudinem vrbis Romæ: quę ha
bet potestatem legis generalis: hic autem dicitur
quod prius recurritur ad simile consuetudinis: ergo
malè. Sol. dico secundùm Gul. & Cyn. quòd quan-
do populus facit legem generaliter omnibus: tũc ad
eam prius recurtitur, q̃ ad simile consuetudinis: se-
cus si faceret legem specialem sibi. s. Romæ: cum ista
est in consuetudine. Et licet sit inducta à populo ro-
mano: tamen tanq; generalis non est diuulgata om-
nibus: & ideo ad eam non recurritur, nisi in subsi-
dium: vt hic. Et patet q arg. quod hic colligitur in fi
ne primæ glo. licet verum sit in se, per. l. venditor. §.
si constat. j. com. pred. non tamen per istam legem.
¶ Tertiò oppon. hic dicitur de quibus causis scri-
pta lege non vtimur. q. d. secus si habemus legem.
Sed contra de hac eadem. l. in fi. solu. vt hic in secun-
da gloss. ¶ Quartò oppo. quia non debemus iudica
re exemplis: vt. l. nemo. de senten. So. vt hic in fi. glo.
quæ est super verbo inueterata. vt no. C. quæ sit lõ.
consue. super rub. ¶ Quintò oppo. quia multum in-
terest vtrum declaretur voluntas verbis vel factis: nã
sunt quidam, qui declarant verbis, & non factis: vt
magistratus municipales, arbitri, & iudices, qui fe-
runt sententiam, nec eam exequuntur: vt. j. de iuris.
om. iudi. l. magistratibus. de re iudi. l. à. diuo pio. in
princ. ad munici. l. ea quæ. Solu. glo. fateor q quãdo-
q; multum interest: quidam enim sunt &c. Ista glos.
licet sit in se vera: non tamen congruit huic legi. Ap
pellat enim declarationem fieri verbis & factis, quã
do fit executio: sed certè de hoc nullum est dubiũ,
3 † quando executio alicuius dispositionis semper est
facti, siue sit executio sñiæ, vt. C. de execu. rei iudi.
l. executorẽ. siue sit executio alterius obligationis:
vt. j. de cura. furio. l. consilio in fi. de solut. super ru-
brica. Sed istud debemus inspicere hic. An autẽ ipsa
voluntas possit declarari verbis & factis? & dic q re-
gulariter sic. vt hic. & j. rem ra. hab. l. Paulus. de actio.
& oblig. l. consensu. Fallit in his, de quorum substan
tia sunt verba: vt. j. de ver. obl. l. j. in prin. & C. de sen
ten. ex breui. reci. per totum. ¶ Sextò oppo. ad secũ
dam partẽ. hic dicit q. l. tollitur per cõsuetudinem.
Contra. C. eo. l. ij. Gl. hic & ibi tenet sol. Ioan. q si-
cut generalis consuetudo generaliter mutat legem:
ita specialis specialiter: vt hic, cũ si. Non autẽ spãlis
generaliter, nec econtra. Alij dicũt hic, an leg. posset
derogari per pactum: de quo dic, vt dixi in. l. om-
nes populi. Alias opinio. q̃ sunt in glo. hic & in. l. cõ-
traria non recito. ¶ Alij vt Nic. de ma. dicunt, q legi
derogat, vt hic: nõ aũt rõni naturali, vel legi sibi resi
stẽti: vt in contrario. Vel dic legi derogat, vt hic non
tñ vincit legem, & eius rationẽ: quin ex ea possit su
4 mi argumẽtũ. ¶ Ex quo not. † q licet ex lege p aliã
correcta, non possit sumi arg. vt. C. de lat. liber. tol.
l. j. circa prin. & ibi no. Tñ ex lege correcta per cõsue
tudinem, sumit ratio: qa cõsuetudo venit ex tacito
cõsensu: & nõ tollit rationẽ legis. Minus em̃ exclu-
dit tacitũ, q̃ expressum: vt dicimus in tacita pupil-
lari, quæ matrẽ nõ excludit: & hoc tenet Gul. Pria
sol. tenetur cõmuniter, ac etiam duæ vltimę possunt
esse bonæ. ¶ Septimò oppo. j. de sepul. viol. l. iij. §.
diuus. vbi lex tollit consuetudinem contrariam. Di-
cit glo. hic loquitur, quando lex pręcedit, cõsuetudo
sequitur: secus si pręcedat consuetudo: tunc tollitur
per sequentem. Sed ista sol. est contra casum extra
de consti. c. j. lib. vj. vñ quidam moderniores dicũt,
qñq; præcedit lex, postea sequit cõsuetudo contra-
ria: postea iterum fit lex. tunc tollit consuetudo. De
facili enim reditur ad primam. Ita loquitur dictu

POMATES.
a ¶ Imperfectus. Vide Cep. cõs. xviij. in. ij. col. in. j. dub. Feli. in. c. auditis. ĩ v. & vj. col. de pręscri. Barb. cõsi. vj. col. ix. vol. j. & in consi. xix. col. iiij. eo. vol.

POMAT.
b ¶ Primo oppo. Vide præpositũ. in. c. consuetudo. col. j. dis. j.

POMATES.
c ¶ Ratio prędictorum est. Vide Felin. ĩ. c. auditis. vj. col. de præscrip.

§.diuus,ſi aduertatur:ſed qñ nulla lex p̃cedit conſue
tudinẽ:tunc habet locum.c.j.de conſti.lib.vj.¶Iſta
ſol.non placet.Nã ſi ratio.d.c.aduertatur,nullo mo-
do tollitur conſuetudo principe ignorante.Dic er-
go,vt not.in.d.c.j.quòd hoc voluit gl.in.§.diuus.vel
ſciebat conſuetudinem;licet hoc ſapiat diuinationẽ.
de hoc per Cyn.de teſta.l.fin.tetigi.ſ.titu.ij.l. ius ci-
uile.¶Octauò oppo.quòd non tollit legem;vt.j.eo.
l.quòd non ratione.Sol.ibi in conſuetudine erronea,
quòd intelligitur,vt ibi dicam.¶Nonô oppo.C.de
vſuris.l.eos.§.fi.de ſacroſan.eccl.authen.caſſa.de fur
tis.authen.nauigia.cum ſi.Sol.quòd lex ibi impro-
bat conſuetudinem:hic ſecus.¶Decimò opp.& vi-
detur,ꝙ virtus conſuetudinis ſit interpretari & de-
clarare legem,non corrigere;vt.j.eo.l.ſi de interpre-
tatione.Sol.huius finis loquitur,quando conſuetu-
do eſt cõtrà id,quod lex diſponit;ſed ſi ſecundũ leg.
tunc eam interpretatur,ſi eſt dubia.vt leg.contra-
ria.ſi certa tũc lex eam cõfirmat & corroborat;vt.l.
fi.C.eo.& ſic valet cõſuetudo,non vt ex ea agatur,
ſed ex leg.communi,vt dixi in.l.ius ciuile. Dicitur
autem cõfirmare,ſicut agnitio debiti cõfirmat prio-
rem cautionem,non patiẽdo eã tolli præſcriptione,
vt.l.cum notiſſimi.§.fi.&.l.ſi quis.C.de prçſcri.xxx.
an.& ſic debet intelligi gl.quę dicit valere cõſuetudi
5 nem ſecundũ legẽ.¶Dic ergo † ad declarationem
oĩm aut cõſuetudo eſt ſecũdũ leg.& eius virt⁹ eſt in-
terpretari,ſi eſt dubia:& corroborare ſi eſt certa;vt
l.ſi de interpretatione.ſ.e.&.C.e.l.fin.Aut eſt præ-
ter legẽ ĩ caſu omiſſo:& tũc ei⁹ virt⁹ eſt legẽ imitari;
vt tantũ valeat eo caſu,q̃tũ lex ſcripta;vt hic,&.C.
eo.l.fi.Aut cõtra legẽ:& tunc aut cõtrà ius naturale,
vel gentiũ,vel diuinũ,& dic vt dixi circa ſtatuta.ſ.
in.l.oẽs populi.de iuſti.& iur.Aut contra ius ciuile:
& tũc aut lege improbatur conſuetudo:& nõ valet,
vt.d.l.oẽs.in fi.cũ ſi.Aut à iure ciuili non improbat̃:
ſed aliâs eſt contrà iuris ciuilis diſpoſitionem:& tũc
aut cõſuetudo præcedit,aut ſequitur.¶Primo caſu
aut legiſlator ſciebat talẽ conſuetudinẽ,vel expreſsè
voluit eã tolli,& tollitur:vt.d.§.diuus.& no.in.d.c.j.
aut ignorabat,quod in dubio præſumit̃:& non tolli
tur cõſuetudo:vt.d.c.j.¶Secũdò qñ conſuetudo ſe-
quit̃:& tũc aut cõſuetudo fuit inducta errore nõ ra-
tiõe:& dicas tunc,vt habet̃ in.l.quòd non rõne.Aut
fuit ĩducta rõne,& ex certa ſciẽtia:& tũc aut genera
lis,& gñaliter vincit legem;vt hic.Aut ſpecialis &
ſpecialiter vincit;vt.l.vẽditor.§.ſi cõſtat.j.cõia præ-
di.&.C.eo.l.ij.¶Veniamus ad qõnes,in qbus tene-
bo ordinẽ.Pet.& Cy.Primò enim quæritur quid ſit,
cõſuetudo.Secũdò qualiter,& p quos inducat̃.Ter-
tiò qualiter introducta in iudiciũ proponat̃ iudici.
Quarrò qualiter ꝓbet̃.Quintò quis ſit effectus cõ-
ſuetudinis:& interſeram aliquas qõnes acceſſorias.
6 ¶†Primò igit̃ quęro,quid ſit conſuetudo:& ne in
equiuocũ ꝓcedamus:ſciendũ eſt ſecundũ doc.quôd
cõſuetudo ſumitur tribus modis.Primò pro aſſuefa
ctione hominis:& tunc eſt factũ;vt.j.de pig.act.vel
vniuerſorũ.l.ſi ſeruus plurium.§.fi.de leg.j.de pe-
cu.lega.l.dñs.§.pe.quæ conſuetudo accidit etiam in
animalibus;vt inſti.de rerum diui.§.apium.& de ac-
qui.rerum domi.l.naturalẽ.§.in his.¶Ex iſto facto
oritur iuris diſpoſitio:& de hoc non loquimur hic.
¶Secũdò accipitur conſuetudo pro facto plurium
perſonarum:& iſtud appellat̃ vſus ſeu mos:& iſtud
ſimiliter dicit̃ eſſe facti:quod debet ꝓbari:vt.C.eo.
l.j.extra de conſtitu.c.j.¶Tertiò accipitur cõſuetu
do pro iure,quod reſultat ex vſu & moribus pluriũ
perſonarũ:& ſic loquitur hic in.§.ĩueterata.&.l.ſed
ea.&.l.ſeq.¶De hac ergo quæritur quid ſit.& Azo
in ſumma.C.eod.dixit.Conſuetudo eſt ius non ſcri-
ptum,moribus populi diuturnis inductum:vt hac.l.
ibi,inueterata.inſti.de iure natu.gen.& ci.§.conſtat.
Iaco.de Are.reprehendit:quia dicit,ꝙ nõ ſcriptum,
nõ ſit de eſſe conſuetudinis:quôd an ſit verũ ſtatim
dicam.Alij reprehẽdunt alia ratione:quia etiã in cõ
ſuetudine ex moribus vnius hominis reſultat ius:&
certum eſt,quòd de eo hic non loquitur:& tamen in
diffinitione Azo.comprehenditur.Quare ipſe Iac.
de are.ſic diffinit:cõſuetudo,eſt ius morib⁹,vel vſi-
bus totius populi,vel maioris partis rectè initiatum

☙ POMAT.
a ¶Stylus licet ſit.
Vide vnũ verbũ
p Are.conſi.xcv.
co.pe.& Alex.cõ
ſil.xx.col.iij.vol.
ij.vbi dicit,quôd
actus requiratur
ad inducendũ ſty
lũ:& vide ipſum
cõſi.xxxvj.co.fi.
vo.ij.vbi dicit qđ
iudex bñ põt in-
ducere ſtylum ad
declarationẽ iuris
cõis,ſed non ecõ-
tra:qa tunc requi-
rit̃ conſuetudo &
xcix.volu.iij.vbi
dicit ꝙ tm̃ operat̃
ſtyl⁹ vni⁹ Prin.q̃-
tũ toti⁹ vniuerſi-
tatis conſuetudo.
& Are.ciij.in vlt.
co.vbi põit quòd
tp̃s requiratur ad
ꝓbandum ſtylũ
& Ana.cõſi.xciij.
col.iiij.vbi ponit
qđ ſit ſtylus &c.

& continuatum,habens legis authoritatem;vt plenê per Cy.C.eod.l.ij.in
prima quæſtione.Iſta diffinitio non eſt bona:nam etiam capitula eccle-
ſiarum inducũt conſuetudinem.Nec in dicta diffinitione comprehendũ-
tur.Tu ergo pone diffinitionẽ,quã põit tex.ĩ.d.c.cõſuetudo.vbi dicit.Cõ
ſuetudo eſt ius quoddam moribus inſtitutum,quod pro lege ſuſcipitur,cũ
deficit lex.Iſta eſt bona diffinitio,in qua verba iſta.Ius quoddã,ponũtur
ad differentiam eius conſuetudinis,quæ eſt facti;vt dixi.Moribus inſtitu
tum ponitur ad differentiam aliarum partium iuris,quæ veniunt ex ex-
preſſo conſenſu.Quod pro lege ſuſcipitur.ponitur ad differentiam eius iu
ris,quod deſcendit à cõſuetudine vnius ſingularis perſonæ.Illud enim nõ
ſeruatur pro lege.Eſt enim ibi ius diſpoſitum,ſeu circa quod diſponatur.
Sed iſtud ius de quo loquimur,eſt ius diſponens:ideo dicitur pro lege
ſeruatur.Cum deficit lex.hoc ponitur,vt oſtendat non valere conſuetudi
nem à lege reprobatam.Nam aut conſuetudo eſt in caſu à lege non deci-
ſo:& tunc deficit lex Aut à lege deciſo:& tunc ſi quidem lex nõ reſiſtit
conſuetudini,valet cõſuetudo.Et tũc ĩpropriè dicitur,quòd deficiat:quia
per conſuetudinem derogatur,vel generaliter,vel ſpecialiter.Aut lex reſi
ſtit conſuetudini:& tunc lex non deficit,nec conſuetudo valet.¶Sed iu-
7 xta præmiſſa† quęro,vtrum ſit de eſſe conſuetudinis eſſe non ſcriptum?vi
detur quòd ſic:vt inſtitu.eodem.§.conſtat.ſ.titu.ſecundo.l.ius ciuile. in fi-
ne.E contrà quòd non:quia poteſt eſſe ſcripta.j.eodem.l.imo.vbi dicitur
quòd non eſt neceſſe ſcribi:ergo innuit,quòd etiam ſi ſcribatur eſt cõſue-
tudo.Prætereà lex & conſuetudo differunt ſicut tacitum & expreſſum:vt
hic.non ſicut ſcriptum & non ſcriptum:& hoc tenet Iacob.de ra.C.eo-
dem.l.j.& quę ſit longa conſuetudo.l.ij.Pro hoc,quòd vſus feudorum qui
ſunt conſuetudines,ſunt redacti in ſcriptis.Tu dic ſecũdũ Gul.quòd con
ſuetudo poteſt cõſyderari quo ad ſui originem ſeu introductionem:& tũc
impoſſibile eſſet,quod ſit ſcripta:cum veniat ex tacito conſenſu populi,
vt hic,&.d.§.conſtat.Aut quęris quãtũ ad ſui reformationem:vt ecce ciui
tas eſt vſa longo tempore aliqua conſuetudine:nunc facit eam redigi in
ſcriptis.hoc poteſt fieri,& ita fuit de conſuetu.feud.Lex autem ex neceſ-
ſitate debet ſcribi:vt.C.eod.l.humanum.Poſſet tamen princeps,ſi vult
8 facere ſine ſcriptis:vt.j.titul.j.l.j.¶†Item quęritur vtrum poſtq̃ eſt reda-
ctum in ſcriptis deſinat eſſe conſuetudo:quod videtur:quia omnino,non
venit ex tacito conſenſu.E contrà:nam licet contractus ſit redactus in ſcri
ptis:tamẽ non dicitur contractus celebratus in ſcriptis:ſed tunc cum hoc
ab initio ſit actum:vt.C.de fide inſtru.l.contractus.vbi dicitur quod actus
non operatur vltra agentis intentionem.Quandoq; quis facit eam in ſcri-
ptis redigi,non vt de nouo ius conſtituat:ſed vt iam conſtitutum probet
& tunc remanet conſuetudo ſicut primo:licet ſit facilior probatio.argu-
men.j.depoſi.l.publia.in fine.& ita fuit in feudo:vnde adhuc ſunt con-
ſuetudines.Quandoquè redigitur in ſcriptis,vt ius conſtituatur de
nouo:tunc etiam conſuetudo prima remanet,& ius ſcriptum valet,vt ius
ſcriptum.Exemplum de præben.c.ij.lib.vj.& poterit agi vtroq;:& cum
vtrunq; ſit auxilium ordinarium,vel vtrũq; extraordinariũ vnũ aliud ex-
cludit:vt.j.de damno infect.l.qui bona.§.j.de actio.& obli.l.quoties.Sed vi
detur,ꝙ ſequens ſtatutum nõ valet,cum nil commodi afferat:ſed certè ſa-
tis magnum commodũ affert eo,quod ſtatim poteſt probari:vt.j.de lega.
iij.l.iij.§.ſi rem.ſecus e conuerſo,ſi præcedat lex ſcripta & ſequatur cõſue
9 tudo.Nam valet,vt conſuetudo,vt.ſ.dixi.¶†Sed quid,ſi dicatur in libel-
lo,peto ſecundùm ſtatuta prædicta & conſuetudines huius ciuitatis.vi-
detur,quòd non valet:quia debet vnam actionem eligere:vt.l.nemo ex
his.de regu.iur.&.l.quod in hærede.§.eligere de tribu.Dico quòd cum
interpretatio fieri debeat ſecundùm proferentem;vt.j.de iudic.l.ſi quis in
tentione.dicta verba debent intelligi coniunctim,vt vna ſola actio videa-
tur intenta.& exponatur ſic,ſecũdùm conſuetudinem & ſtatuta.i.ſecũdũ
ſtatuta p conſuetudines approbatas.vel econtrà ſecundùm cõſuetudines
approbatas ſeu cõfirmatas per ſtatuta.Et à ſimili ſi quis in libello propo
neret ſtipulationem & numerationem:intelligitur agere ex ſtipulatione
ĩpleta & validata per numerationẽ;vt.j.de nouatio.l.ſi ita ſtipulatus fue-
ro.§.j.&.l.cum enim.Item ſi quis diceret in libello,peto prædicta de iure-
gentium & ciuili.debet intelligi,id eſt de iure ciuili approbante iuſgentiũ.
argumen.j.re.amo.l.rerum amotarum.in prncipi.& quod ibi not.Idẽ cre-
do de eo,qđ quotidie dicitur in libellis,petens prædicta ſecundùm formã
iuris & ſtatutorum,vt intelligatur ſecundùm formam ſtatutorum.ſ.de iu-
re permiſſorum & approbatorum.& videtur caſus extra de eo,qui mit.in
10 poſ.cau.rei ſer.c.cum veniſſent.¶Vltra hoc,hic quæro,in quo† differant
vſus,mores,conſuetndo,ſtylus,& præſcriptio.Breuiter mores & conſuetu
do ſunt idem:& ſonant in factum.Conſuetudo poteſt accipi ꝓ ipſo facto
& erit idẽ;vt.ſ.dixi.& poteſt accipi pro iure;vt accipitur hic:& tunc diffe
runt:quia vnum eſt factum & aliud ius.Nam vſus & mores ſunt cauſa con
ſuetudinis.dico cauſa remota.Nã cã ꝓxima eſt tacitus cõſenſus,qui colli
a gitur ex vſu & moribus,vt hic.Stylus licet ſit[a] in vſu loquendi:tamen non
bñ declarat̃ à iure:& de eo fit mẽtio.C.de ſacroſanctis eccleſijs.l.j.Petr.di-
cit quod ab vno homine inducitur ab aliquo maiori iudice,qui habet po-
teſtatem legis condendę.Vel dic,quòd ſtylus appellatur conſuetudo,quę
reſpicit ordinem loquendi,ſcribendi,vel procedendi.Conſuetudo,eſt quę
reſpicit deciſionem.¶Præſcriptio in quo differat à conſuetudine.Petr.&
Cynus multa loquuntur:finaliter ſe non intellexerunt.Dic quòd conſue-
tudo,eſt quoddam ius inductum ex vſu & moribus eorum qui vnico ex-
preſſo

presso consensu hoc poterat inducere:& est pro ipsis vtetibus vel contrà ipsos. Extra eos autē non præiudicat, nisi eatenus quatenus expressus consensus poterat præiudicare. Hoc patet manifestè in populo inducente cōsuetudinem. quòd eorum consensu poterat induci:& populo suo prodest & nocet. Per præscriptionem inducitur quædam acquisitio iuris & vsus alicuius, quod non poterat suo solo cōsensu inducere:& pro se contra aliū: vt patet in toto contractu de præscripti.& vsuscap. C.&.ff. Vnde ciuitas, quæ dicit se habere merum imperium ex longa consuetudine: proprius diceret ex præscriptione inducta per consuetudinem. Nā hoc ex solo vnius expresso consensu, non potuisset inducere. Item est solum pro se contrà aliū superiorem, apud quem residebat dicta iurisditio. Item dico de nobili, qui dicit se habere ius collectandi rusticos ex consuetudine: quia imo
11 debet dicere ex præscriptione: quicquid dicat Pet. ¶ † Secundo loco quæro principaliter, qualiter & per quos inducatur consuetudo? & dico quod
a per omnes, quos dixi in.l. omnes populi. posse facere statuta[a]: per omnes illos potest induci consuetudo. Illud enim possunt per tacitum consensum, quod possunt per expressum: vt hìc. Qualiter autem inducatur? & leges videntur ponere tria: scilicet frequentem actum, vt. C. eo. l. j. C. de edi. pri. l. an in totum. & hic & in rubrica. s. eodem titu. Secundò temporis diuturnitatem; vt hic in gloss. Tertiò. quòd principium sit rationabile, non erroneum: vt. j. eodem. l. quod non ratione. Ista omnia examinemus. ¶ Pri-
b mò videamus,[b] quot † actus requirantur, vt dicatur actus frequens. & glo.
12 videtur dicere de duobus. argu. C. de episc. audi. l. nemo. in fi. & insti. de iure persona. in fi. dicitur ibi multas esse conditiones liberorum hominum: & tamen non sunt, nisi duæ. facit. j. ad Sylla. l. j. §. hoc rescriptū. C. ad. l. Iul. de vi. l. seruos. vbi dicitur bis, aut sepius. Ergo bis est sæpe. Patet ex comparatiuo, qui sequitur. Alij dicunt hoc esse relinquendum arbitrio iudicis. argu. j. de iure delibe. l. j. in fi. qui hoc iudicet ex actuum qualitate. Cum enī causa proxima consuetudinis sit tacitus consensus: si hunc habemus per vnum actum, sufficit. & si per plures, & hunc non habemus: non sufficeret. & hoc tenent quidam Bononien. ¶ Alij, vt Gul. dicunt, quòd vnus actus non sufficit. Nam consuetudo est in his, quæ frequenter fiunt: vt. C. eodem. l. prima. de ædif. pri. l. an in totum. sed quod fit semel. non est frequenter: vt. s. eo. l. nam ad ea. & pluralitas requirit plura: vt. j. de testib⁹. l. vbi numerus. Nec obstat, si dicis, sufficit cōsensus per vnū actū: qa in statutis expressus cōsensus particulariter recept⁹ nō sufficit: vt dixi. i. l. omnes populi. Ita in cōsuetudine tacit⁹ cōsensus ex vno actu nō sufficit: qa requirit frequēs actus, q æqualet cōsensui dato i cōi, nō i particulari. Dico ergo, quòd ad min⁹ actus requirūtur, & plures q̄nq́ué, ex qualitate actuū: vt statim di-
13 cam. ¶ Secundò videamus, † qui actus requirantur? glossa videtur dicere actus sententiarum: vt hic dicit gloss. in verbo inueterata. latius tamen loquitur gloss. C. eodem. super rubrica. &. j. leg. proxima scilicet, quòd actus sententiarum. Item, quia perpetuò sit obtentum sine contradictione. Itē, quia libelli querimoniarum non sunt admissi. Istud communiter tenent docto. scilicet, quòd per actum iudiciarium & non iudiciarium, inducatur consuetudo: vt. j. l. cum de consuetudine. ibi, an etiam contradicto aliquando in iudicio &c. Nam dictio etiam, innuit idem, scilicet extra iudicium. & pro hoc. l. nam Imperator. j. e. vbi ponitur. Sic ergo frequens actus in cōtractibus inducit consuetudinem contrahendi: vt. l. quod si nolit. §. qui assidua. j. de ædili. edi. cum simi. ibi nota. Sic frequens actus expendendi facit consuetudinem, de qua moneta intelligatur. j. de lega. iij. l. numis. Sic frequens actus ducendi aquam: vt. j. de aqua plu. arcen. l. si pri⁹. §. j. sic & vsus loquendi inducit consuetudinem intelligendi illam. j. de verbo. significatio. l. anniculus. &. l. vt Alphenus. de fun. instru. l. cum de lanionis. §. j. In istis tamen casibus extraiudicialibus, requiritur maior frequentia, quàm in iu-
c dicialibus: vt infra qualiter consuetudo probetur. ¶ Tertiò videam⁹[c] † de
14 tempore. quantum tempus requiratur. Quidam dicunt tempus, cuius contrarij non extat memoria: vt hic vbi dicit inueterata. &. C. eodem. l. consuetudinis: vbi dicit longa. de aqua quotid. l. hoc iure. §. ductus aquę. Pro hoc: qa actus, ex qbus inducitur cōsuetudo, habēt causam discontinuam: ergo &c. vt. j. de serui. l. seruitutes. Ioā. andr. & Azo. & omnes glos. dicunt, φ sufficit spatium longi temporis: scilicet. x. vel. xx. annorum: vt hic patet. & C. eod. super rubrica. Doctores nostri hic tenent de. x. annis inter præsentes: illud quod gloss. dicit, vel. xx. annis inter absentes: hic non cadit. cum populus semper sit præsens: etiam si aliqui ex populo sint absentes: vt. j. de iudi. l. proponebatur. Canonistæ videntur dicere, quòd requiritur tempus xl. annorum, vt no. extra de consue. in. c. fi. Sed illud in consuetudine inducenda contrà canones, & iura spiritualia, sed hic contra iura ciuilia & temporalia. arg. pro hoc. C. de sacrosan. eccl. authen. quas actiones. Non obst. iura, quæ arguunt de tempore, cuius contrarij non extat memoria: quia si inducitur longo tempore multo fortius longissimo. Non ob. quod habet causam discontinuam: quia illud est verum in præscriptione, quam quis non posset statim sua sponte inducere: secus in consuetudine. Dico plus, quòd cum consuetudo inducatur ex tacito consensu ad præsumendum tacitum consensum agentis, non requiritur continuus actus: vt. j. de vsuris. l.
15 cum de in rem verso. ¶ † Iuxta prædicta quæro à quo tempore incipiat currere istud decennium. Dicunt quidam à die secundi actus: tunc enim populus incipit consentire. Ante enim non potest præscribi consensus, qui non est. arg. C. de anna. exce. l. j. sed certè nec per secundū actū videtur populus cōsentire, nisi interuenerit cursus tēporis gl. & doc vident tenere quòd à die primi actus: quòd patet ex eo, quod hic dicit, φ sufficiat si intra decenniū sit sententiatū. Ex cursu enī tpis & frequētia actuum inducitur tacitus cōsensus., qui parit consuetudinē. ¶ Ex hoc dicit Pet. quòd Canonistę quidam dicunt, quòd consuetudo est præscripta: vt extra de cōsue. c. fi. non bene loquūt: quia ad hoc vt aliqd præscribat oportet, φ sit ius certū formatū, vt dnij. & pignorū, & similia. Sed in consuetudine ante cōpletū tempus, nullum est ius formatū: ergo nō pōt pscribi. ¶ Tu dic, φ q̄dam sunt iura inducta & disposita: quę præscriptione tolluntur, & in alium transferuntur: vt patet in præscriptione dominij alicuius rei. Quædam sunt iura non inducta: sed præscriptione inducuntur: vt apparet in præscriptione seruitutis. Ita in consuetudine præscribenda, inducitur ius: merito potest dici cō-
16 suetudo præscripta. ¶ † Item quæro quid si intra decennium quandoq; fuit sententiarum vnū: quādoq; aliud. Dic ergo, aut consuetudo erat iam perfectè inducta: & tunc licet aliàs contrarius actus fiat, tamen nō tollit cōsuetudinem, nisi tot sint alij actus contrarij & tanti temporis, quòd cōsuetudo contraria inducatur: vt. j. de reg. iur. l. nemo. §. temporalis. & ibi no. Aut consuetudo non erat adhuc perfectè inducta: quia intra decennium: & tunc aut sunt tot actus pro consuetudine, quòd contrà consuetudinem: & non inducitur consuetudo. Ita no. glo. j. eod. l. cum de consuetudine. in fin. gloss. & videtur tex. in. l. semper in stipulationibus. de regu. iur. Pro hoc, quia non est cōtinuatns consensus: vt. j. de vsusca. l. iij. pro hoc. j. de fun. instr. l. quæsitum. §. si quis eodem instrumento. Aut sunt plures pro consuetudine, pauciores contra: & tunc aut loquimur in actibus extraiudicialib⁹: vt contractibus. aut in actibus iudicialibus. Primo casu credo inductam consuetudinem. ¶ Exemplū colligitur: omnes de populo inducunt totam hæreditatem primo genito dari. Duo vel tres diuidunt æqualiter, & hoc totum fit intra. x. annos, inducta erit consuetudo. Idem si in quolibet cōtractu ab omnibus de populo apponitur obligatio bonorum: duo vel tres, non apposuerunt: nihilominus erit inducta consuetudo contrahendi. de qua loquitur. §. qui assidua. Ratio: quia sicut in statuto, quod venit ex expsso consensu populi, præualet consensus maioris partis: vt. j. ad municip. l. quod maior. & dixi in. l. omnes populi. Ita etiam in consuetudine, quæ venit ex tacito consensu. Et sic debet intelligi quod not. C. cod. l. ij. in. iiij. q. principali. circa fin. & ibi circa hoc quæro &c. Talis etiam actus licet videatur consuetudini contrarius: potest intelligi, vt inducat contrarium consensum. Consuetudo enim contrahendi intelligitur habere vires, nisi aliud intelligatur inter partes: vt. j. de reg. iur. l. semper in stipulationib⁹ Igitur isto casu intelligitur à partibus contrarium obseruatum. ideo quia sic est actum inter eos, non ideo: quia voluerunt consuetudini derogari. ¶ Secūdo casu, quando de actibus iudicialibus: tunc aut quando illi actus contrà consuetudinem sunt facti populus murmurauit: & dicebat intra se malè factum & contra iustitiam: & tunc non impediunt consuetudinē induci: cum appareat continuatio voluntatis populi. arg. j. de lega. iij. l. fideicommissa. §. si rem. Dicitur autem contradicere populus, quando decuriones & alij, qui regunt ciuitatem contradicunt. Aut populus Romanus non murmurauit sed tacuit: & tūc aut sunt actus, qui se adinuicem compatiuntur. ¶ Exēplum in questionibus. x. librarum, vt plurimum proceditur sine libello & sine litis contest. quandoquē processum est ordinariè. Isti enim actus se compatiūtur, scilicet vt valeat processus factus summariè: & etiam valet, si fiat ordinariè ad cautelam: vt. c. sępe. de verbo. signi. in cle. tunc non impeditur consuetudo induci, cum per tales actus non inducatur mutatio voluntatis: sicut dicimus in testamento & codicillis. instit. de codi. §. non tantum. Quòd intellige, nisi consuetudo allegaretur, & contrà eam pronunciaretur. Aut sunt actus se inuicem non compatientes: vt quia sententia diffinitiua sit lata, quod primo genit⁹ habeat totā hereditatem. Alia sniā est, quod equaliter diuidat: & tūc impedit cōsuetudo: quia vi

a ¶ Statuta. Ad Bar. hic adde Frā. de Aret. i. c. ij. col. vj. de probatio.

POMATES.

b ¶ Primo videamus. Vide Præpositū. c. mos. l. dist. & aliqd in. c. consuetudo. ij. column. ea. dist.

POMAT.

c ¶ Tertiò videamus. Vide Feli. in c. in causa. iiij. col. de re iud. Barb. cōsi. v. in. ij. col. ij. lib. Præpositus in. c. mos est. col. j. dist. j. & Præposit⁹ in c. frustra. viij. dist.

detur mutata volũtas. Sic etiã põt intelligi glo. quę est.j.eo.l.cũ de consuetudine,vt.j.de regu.iur.l.nemo.§.temporalis. Ratio:quia cũ iudex authoritate populi sit præpositus:quod facit iudex, totus populus facere videtur:vt.l.ij.§.omnia.C.de vete.iur.

17 enuc. ¶ Sed quæro,† quid si plures actus reperiantur facti eodem tempore;puta eodem die,vel duobus,& lapsum est decennium:vtrum sit inducta cõsuetudo? videtur ꝙ sic:quia sunt frequentes actus:licet eodẽ die euenerint.argu.j.de iud.l.nonnunq̃. argu.j.de re iudi.l.contumacia.§. contumax.de verb. sig.l.ter enixa.vbi no. Cõtrarium tenet Gul. Nam qñ emanãt eodẽ tpe,non põt ita constare de consensu populi,sicut quando successiuè;argu.pro hoc ad velle.l.si mulier.& ad.l.aquil.l.illud.in fin. quid si proferantur plures sententię intra.x.annos. Nec apparet,an sint executioni mandatæ, an sufficiat? videt᷑ quod nõ:nã qd valet mittere in possessionẽ: nisi iudex tueatur eam:vt.j.ne vis fiat ei,qui in pos. mit.l.j.in prin.s.titu.j.l.ij.§. post originem. ¶ Dic aut nõ sunt mãdatæ executioni:quia pars tacuit,& neglexit:& tũc sufficit nihilomin⁹ ad inducẽdã cõsuetudinẽ.arg.j.quod q̃sq; iur.l.iij.in prĩ. Facit quod sola sentẽtia inspicitur.j.de iniust.testõ.l.si qs filio exhr̃dato.§.irritũ.&.j.de pęnis.l. quod ad statutũ. Aut nõ sũt mãdatę executioni:qa nõ potuit:& tũc aut nõ potuit:qa sñĩa nulla,aut rescissa. Prĩo casu siue sit nulla pp defectũ iurisditionis:siue qa lata cõtra ius expssè:qa pte nõ citata:& tũc nõ sufficit ad cõsuetudinẽ:quia non dicit᷑ sñĩa:q̃ nulla est;vt.ff.de ap.l.si expressim.q̃ sen.sine appel.rescin.l.j. Secundo casu qñ fuit rescissa p appellationem:& idẽ:quia nõ videt᷑ pronũciatũ,vt.l.j.in fi.j.ad Turpil. ¶ Aut per restõnẽ in integrũ:& tunc aut in restitutione venit iniquitas sñĩe,aut solus fauor personæ. Primo casu idẽ.sicut in appellatione:quia eadẽ est rõ. Secundo casu,qñ fauore personæ restituit᷑: pone exẽplũ. Volo ꝓbare:qđ vino vendito videatur venditum vas:cõsuetudo est. Induco inter alia vnam sentẽtiã, cõtra quam fuit habita restitutio:ideo, quia minor deceptus in sic vendẽdo:nõ ideo,quia non iustè lata sit:& isto casu nõ impedit᷑ cõsuetudo:quia effect⁹ sentẽtiæ quo ad alia remanet.ar.C.si vnus ex pluri.l.j.& si ĩ vna eadẽq; cã.l.j. Nã etiã post restitutionẽ remanet cõsensus populi,secũdũ Gul. ¶ Sed cõtra prædicta op. Tu dicis,qđ per sñĩas nullas,nõ inducitur cõsuetudo.secũdũ hoc nunq; induceret᷑ cõsuetudo:quia si sñĩa est secũdũ ius:tũc nõ quærimus de consuetudine.si est cõtra ius:tũc est nulla ipso iure: & sic nũq; inducet᷑ consuetudo. Ad qđ dic, qđ põt ferri sentẽtia sup eo,qđ nõ est lege decisum:& inducit᷑ consuetudo.qñq; super eo:qđ est lege decisum: & tunc põt ferri sñĩa secũdũ legem.& inducitur cõsuetudo interpretatiua,de qua loquit᷑.l.si de interpretatione.&.l.minimè. Qñq; fertur sñĩa cõtra legẽ:tũc si quidẽ nõ est expssus error in sñĩa,valet:& inducitur consuetudo. Aliâs si est expssus error in sñĩa:nõ valet;nec ĩducitur cõsuetudo;vt dixi. Hoc verum, nisi esset executioni mãdata:tũc populus videt᷑ eã hr̃e ꝓ valida:& sic tacitè cõsentire.ergo induceret᷑ consuetudo;vt hic. ¶ Item posset opponi:qđ iudiciũ redditur in inuitũ;vt.l.inter stipulãtẽ.§.j.de ver. obli.nõ est ergo voluntarius consensus:ergo p sententiam nõ inducitur consuetudo:que venit ex tacito cõsensu. Sed eo:ꝙ nõ est appellatũ,videt᷑ cõsentire:ex tractu ergo tẽporis vr̃ consentire & approbare,qđ ab initio fuit approbatæ factum:sic.C. quod met.cau.l.ij.sentẽtia ergo & tract⁹ tpis hoc inducũt. arg.j.de test.l.sancimus. ¶ Posset etiam op. qđ ille videtur tacitè consentire,qui posset expressè contra dicere. Sed alij de populo,quos negotium nõ tangit illi nõ possunt sentẽtiæ contradicere nec appellare: vt.j.de appella.l.à sñĩa Ergo &c. Sol.licet alij non habeant beneficiũ appellãdi,dicit Pe.tñ:quia sciũt, vel scire debẽt,de facto cõtradicere debẽt:sicut dicitur de patre: quãdo filius creat᷑ decurio;vt.j.ad munic.l.ij. cum ergo possunt expressè contradicere: ergo tacendo vidẽtur consentire.hoc etiam operatur

18 tractus temporis. ¶ Sed an † per sententiam arbitrorum inducatnr cõsuetudo? quod videtur: qa ad instar sunt iudiciorũ:vt.j.de arb.l.j. Econtrà ꝙ nõ:qa nõ habet effectũ aliarũ sententiarũ:sed ei paret᷑ metu pœnæ.C.de arb.l.j. Itẽ nõ infamat:vt.j.de his,q not.infa.l.qd ergo.§.ex cõpromisso. Solu.dicit Gul.aut est arbiter assumptus sine pœna,& sic ex eius sentẽtia homologata oritur actio.vt.C.de arb. l.cum anteà.& tunc inducitur consuetudo:licet in hoc plures sententiæ requirant᷑. Aut fuit cũ pæna: & tunc nõ tenet in expresso: ergo nec in tacito: vt l.iij.§.q habet.j.de serui.rusti,præd.sed credo, quòd sicut ex cõtractib⁹,& alijs extraiudicialib⁹ actionibus,põt cõsuetudo induci:vt.s.dixi.ita etiã ex sñĩa arbitri. Preterea in quolibet cõpromisso consueuit apponi clausula,rato manente pacto:& sic potest homologari:vt not.in.l.ij. ¶ Vtrum per abstinentiam vsus:inducatur consuetudo cõtraria legi.dic plenè per Cy.C.eo.l.ij.in.iij.q. Itẽ an requirat᷑ contradictio.dicã.j.eo.l.cum de consuetudine. ¶ Ter-

19 tiò principaliter† queritur qualiter cõsuetudo in iudicio ꝓponat᷑. Ad qđ breuiter dic,qđ inuestigãdũ est,vtrũ ex cõsuetudine oriatur actio,vel aliud ius. Dic ergo,ꝙ cõsuetudo qñq; tribuit ius agẽdi. Qñq; ius excipiendi. Primo casu aut tribuit ius agendi criminaliter:& tunc nulla oritur actio:quia causæ criminales non expediunt᷑ per actiones,sed per accusationes;vt insti.de pub.iudi.in prin. Sed erit accusatio ex illo statuto per consuetudinem. Sicut dicimus accusatio est ex lege corne.vel erit offm̃ iudicis:si iudex ex offõ suo per inquisitionẽ ꝓcedit. Apparet ergo tibi,quod errãt,q dicũt,quod cõdẽnatus ex forma statuti cõdictione ex lege,dicat᷑ cõdẽnat⁹ criminaliter:qa falsum est. Cũ cõdictio ex lege sit actio;q̃ actio in causis criminalib⁹ nõ habet locũ. Aut tribuit ius agẽdi ciuiliter:& tũc aut cõsuetudine est introducta certa actio:& illa aget᷑ sine dubio. Aut non est cautum de actione:& tũc aut est cõsuetudo,quæ aliquã legẽ cõem interpretatur. & agetur ea,que habet locũ de iure cõi. Ratio,quia illa ratio videtur in consuetudine interpretante repetita: vt.j.de coniungen.cum eman.lib.l.nihil. Aut est cõsuetudo de nouo inducẽs:& tũc aget᷑ ex consuetudine:& hoc si disponat aliqd formiter,vel ex statuto.&ex illo iure formato à consuetudine. Vnde si cõsuetudo inducit cõtractũ:aget᷑ ex illo cõtractu.si inducit ius succedẽdi,agetur petitione hæreditatis. Si inducit dñium,aget᷑ rei vendicatione: sicut dicimus in iureiur.l.si duo patroni.§.si quis iurauerit.j. de iureiuran. Aut disponit difformiter.ita quòd nõ cadit in aliquod ius formatum:ita quod possit oriri actio de iure cõi:& tũc aget᷑ ex lege,seu cõsuetudine:vt.j.de condi.ex lege.l.j. exempla sunt facilia. ¶ Secũdo casu,qñ inducit᷑ ius excipiendi:tunc aut rescindit ius actoris ipso iure:& tunc non est necesse,quòd aliqua proponat᷑ exceptio: sed sufficit,ꝙ consuetudo probet᷑:vt dicam.j.proxi.q. Nõ em̃ est necesse,ꝙ petatur à iudice,quod rescindat id,quod â iure rescinditur:vt.j.de cõdi.inst.l.quæ sub conditionę.§.fi. Aut tribuit ius excipiẽdi seu excusandi: tunc debet proponi intra tẽpus statutũ. Exemplũ.j.de excu.tuto.l.scire oportet.§.j.&.C.de appel.l.ci-

20 ues. Ex his satis † apparet vtrũ consuetudo debeat allegari in libello:nã cõsydera quam actionẽ intentas:vt ex prædictis patet. Et sic an cã proxima,vel remota sit alleganda in libello,vel nõ secũdùm ea: quæ not.j.de eden.l.j.& ista licet tangant᷑ p doc.nõ

a tñ ita plenè. ¶ Quartò principaliter [a] † q̃rit᷑,quali-

31 ter cõsuetudo ꝓbet᷑.& in hoc multũ pẽdet vis isti⁹ materię. Qñq; prĩo cõsuetudo est redacta ĩ scriptis. quod contingit qñq; ex authoritate superioris vel populi:vt ĩ vsi.feu.& cõsuetudĩe ciuitatis vrbis Romę & ciuitatis Mediolani:& tunc probat᷑ per libri apertionem:sicut in alio iure scripto. Qñq; redigit᷑ in scriptis à doctore. Exemplũ glo.quæ est in.l.dos à patre.C.solu.mat.& in gl.quæ est.C.de pac.conuen.authen.æqualitas. Itẽ in gl.quæ est insti.de ac. §.aliæ.in prin.magnę gl.quę dicit quod de cõsuetudine ꝓcedit libell⁹.si peto rẽ iure dñij,vel quasi De hoc an talis scriptura sufficiat,vel reqrat᷑ alia probatio,potest dubitari:& vr̃ quod nõ sufficiat,sed reqrat᷑ alia ꝓbatio:qa dictũ vni⁹ non sufficit,vt.C. de testi.l.

POMATES.

a ¶ Quartò principaliter. Allegatur istud dictũ Barto. quod doctori vel gl.attestanti de cõsuetudine est credẽdũ. Cõtrà Bart. tenet Alexan.in.l. post dotẽ.in añpe. colum.ff.sol. mat. Are.cõsi. cxxxiij. incipiẽ.in cã quæ vertit᷑.in.v.co. Barba.cõsi.liij.inci. p̃clarè.xij.colũ.in.j. vol.& idem Bal.in l.si qs.ĩ lect.antiq̃. de pig.idẽ in ꝓœmi.feu.ĩ.ij.col. Idẽ in.l. cõsentaneũ. ĩ vj.oppo.C.qũo & quando iud. Idem in.l.fin.C.de fidei com. & ĩ.l. cũ quidã.§.scientia.ff.de acq.here.& in.l.fi. col.fi.ff.de cõpẽsa. Et ꝓ ista opi.facit qđ dicit ipsemet Bal.in.l. talis scriptura.co.fi.ff.de le.j. Ange. consi.ij.incip.statutũ excludẽs matrẽ. Imo.ĩ.l. cẽturio.xix. colũ. ff.de vulg.idẽ Ange.in cõsi.xcv. inci.petẽs. quas authoritates cumulauit dominus Frã. de curte senior. in proœ.feu.ij. colũ. vbi subdit posse seruari Bar.qñ gl. ordi.attestatur. de cõsue.& dicit ista esse verba aurea Bal.cũ dilectus.de cõsue.& dicit procedere si gl.sit cõiter approbata. ita seruat dicta Bart. Imol.in.l.j.§.nunciatio.in.iiij. colũ. ff.de ope.no. nun. Sed bñ cõsyderãdo fundamẽta reprobãtiũ militant contrà glo.ordi.sicut contra alios doct. & ideo posses sequi dictum Bart. quod sequit᷑ Lanfran.in rep. c. qm̃ contrà falsam col.fi.de proba. & sequit᷑ Alexã. sibi contrarius cõsi.lv. incip.illud afferãt. in.iiij.volu.ĩ.j. col. sequitur Barba.sibi itaq; cõtrarius cõs.xxiij.ĩci.sapiẽtissim⁹.ij.col.vo.ij. Et ꝓ ista opi.Bar. facias vnũ fundamẽtũ,p quod tollũtur oĩa cõtraria. Nã firma est conclusio, quòd licet testis sine iuramẽto non faciat probationem,inducit tñ præsumptionẽ. gl.ẽ cõiter appro. in.c.nup. de testi. Solet em̃ dici,ꝙ dictũ ꝓbati viri ĩducit credulitatẽ. gl. ĩ.l. titio fundus.ff. de cõdit.& demõ. quã glos.affirmat Alex.ĩ.l.de pupillo.§.si qs ipsi p̃tori.ĩ.vj.col.de oper. no.nũci.ĩ cõs.lv.latè Feli.c.cũ cõtingat.iij.co.de p̃scri. Et rõnes quas doc. attestant᷑ de cõsuetu.dant iustã cãm credulitatis iudici, donec cõtrariũ ꝓbet᷑:& ex hoc solutũ est fundamẽtũ. Alex.d.l.post dotẽ.& ista oĩa aggregat do.Frã. iunior in sua repe.l.Pau. ff.de so.in.vij.schedula.vide ẽt Barb. cõs.viij.co. vij.vo. j.& consi. xxij.iij. col.vo.ij.

teſti.l.iuriſiuran. Econtrà credo, quòd ſufficiat, niſi probetur contrarium.
Nam authoritas poætæ vel alterius excellentis viri, probat̃ in arte ſua: vt
j.de ſtatu homi.l. ſeptimo.&.j.ſi pars hære.pet.l.antiqui.de ſol.l.ſi pater.
a ergo authoritas[a] excellentis doctoris. Preterea credit̃ libro argentariorum,
cuius officium eſt cõmiſſum ex publico: vt.l.quedam.§.nummularios.&
ibi no.ff.de eden. ergo & doctori: quia ei cum tanta examinatione officiũ
doctoratus publica authoritate decernitur. Præterea dicitur: doctorum
interpretatio eſt probabilis, & in ſcriptis redigenda: vt.C.de profeſ.qui in
vrbe conſtan.l.j.libro.xij.& no.C.de leg.l.j.&.j.eodem.l.ſi de interpreta
tione. Ideo autem dicitur non neceſſaria: quia ei non ſtatur ſi probatur cõ
* trarium. Nec ob.l.iuriſiuran. quia loquitur in ſimplici teſte. hic in docto-
re, cui hoc incumbit ratione officij: vt dicimus in tabellione: vt in.l.ſi quis
decurio.C.de fal. Quandoq; redigitur in ſcripta, in actis publicis: quia iu-
dex pronũciauit inter duos talem eſſe conſuetudinem: hæc pronunciatio
facit fidem inter omnes. ¶ Azo in ſumm.C.eodem. videtur tenere quòd
ſic. Iacob. Bald. Iacob. de Areti. Petr. & Cyn. ſequendo eos contrà: quia re
gula eſt, quòd res inter alios acta, alijs non præiudicat; vt.C.res inter alios
acta. ergo &c. Nico.mat.& martinus de fano tenebant opin. domini Azo.
vt iſta ſententia faciat ius apud omnes: ſicut in publicis iudicijs, id eſt po
pularibus.j.de iureiur.l.eum qui.§.in papularibus. Ideo videtur ſic dictin-
guẽdũ: aut iudex hoc ſentẽtiauit diffinitiuè cauſa cognita: & probat apud
omnes. Aut interlocutoriè: & tunc ſecus. argumentum.C.de legi.l.fina.
in princip.&.l.ij.&.iij.& ibi not.eodem.titu. Diceres tu: iſte leges loquun
tur in principe. Reſpond. tamen verum eſt, quod aliud eſt in alio iudice
quantum ad hoc: vt hæc lex ſit generalis. Sed quantum ad hoc vt probet
conſuetudinem ſpecialem, ſufficit ſententia iudicis ſpecialis, qui quantum
ad illam ciuitatem poteſt dici princeps: vt.j.de accuſa.tuto.l. ſpadonem
§.ſi ciuitatis cum omnis ciuitas iudici poteſtatem iudicandi permittat: cũ
iudex iudicat, ipſa ciuitas videtur hoc iudicare, & declarare; vt.C.de vete.
iur.enu.l.ij.§.omnia enim Nec obſtat quod res inter alios acta &c. Quia
verum eſt in his, quæ reſpiciunt ius priuatum, vt quod talis fundus ſit ti-
tij, vel non: ſed in his, quæ reſpiciunt ius publicum: vt quod talis ſit con-
ſuetudo: tunc omnibus præiudicat per ea, quæ dicta ſunt. Credo tamen
quòd ſi ille, contra quem talis ſententia producitur, vult probare contra-
rium, quòd audiatur: cum ad eum modò negotium ſpectet. argu.l.ſi cui.
§.ijſdem. infra.de accuſa.& pro iſta opin. caſus eſt. infra.l.cum de conſue-
tudine. ſecundùm ſecundam lectu. ¶ Quandoq; reperitur ſcriptum, non
conſuetudo. ſed illud ex quo reſultat conſuetudo. Verbi gratia: producun
tur duæ ſententiæ latæ intra.x.annos, in quibus tota hæreditas primoge-
nito eſt adiudicata: non tamen eſt ſcriptũ in ſententia, quòd talis ſit con-
ſuetudo. Tunc ſi quæris: an ex iſtis ſententijs tantũ probetur conſuetudo.
Docto. vltramon. circa hoc inhærent fantaſijs eorum magis, quàm ratio-
ni: Et dicunt, quòd hoc non ſufficit. Sed dicunt, quòd ſi ciuitas habet mil-
le homines, ꝙ debet probari, quòd ſunt latæ tot ſententiæ: & eorum tot ho
minibus, qui faciant maiorem partem populi: aliâs in dubio præſumitur
cuilibet ſentẽtiæ interfuiſſe viginti homines. Iſtæ ſunt truffæ, licet domi.
b Cyn. in hoc reſideat. ¶ Tu dic audacter,[b] quòd probata eſt conſuetudo.
caſus eſt in.l.j.C.eodem.& de ædif.priua.l.an in totum.&.j.eodem.l.cũ de
conſuetudine, ſecũdũ primã lecturam. Nec eſt opus quòd probet̃ maiorẽ
partẽ populi ſciuiſſe. Nam cum ſententia diffinitiua fertur cum magno cõ
flictu: vt.l.fina.C.commina. vel epiſto. lex præſumit, ꝙ ſciat maior pars
populi, vel ſaltem maior pars conſiliariorum: qui repræſentant populũ:
vt nota.C.eodem. ſuper rubrica. Nam ratione iſtius officij: quia præſum-
ptio eſt, ꝙ conſiliarij ſciant ea, quæ fiunt in communi, & in palatijs in qui-
bus conuerſantur.C.de in integr.reſtit.l.de tutela. Eadem ratione dico de
interlocutorijs hoc caſu. Idem dico, ſi reperit̃ in actis, hoc obſeruatum eſſe
ſine contradictione. ad hoc hic eſt caſus.j.eodem.l.cum de conſuetudine.
prout ibi eſt litera negatiua. ¶ Quandoq; ad probationem cõſuetudinis
inducũtur acta extraiudicialia: vt qñ tractatur, quæ ſit cõſuetudo cõtrahẽ
di. Credo etiam tũc, quod p inſtrumenta probat̃: vt.l.quòd ſi nolit.§.quia
aſſidua.j.de ædi.edic.cũ ſi.& de reg.iur.l.ſemp in ſtipulationibꝰ. Credo ta-
mẽ, ꝙ tũc requirant̃ tot actus, ex quibꝰ veriſimiliter colligit̃ tacitꝰ conſen-
ſus populi. Acta enim extraiudicialia, nõ ita innoteſcũt, ſicut iudicialia, vt
l.in donationibus.C.de donatio. et de teſtamẽ.l.omniũ. ¶ Secũdo probat̃
22 cõſuetudo per teſtes, & hic aduertatis. Qñq; † tractamus de conſuetudine,
quę reſpicit ordinẽ iudicij. & iſta cũ ſint modici præiudicij, ſufficit quod
c probent̃ [c] ſummariè, & ſine ſcriptis: qa iudex vocabit ad ſe aduocatos, &
procuratores palatij, & explorabit de cõſuetudine. arg.C.de ſen.ex breui.
reci.authẽ.niſi breuiores.& ꝓ hoc tex.j.de teſta.l.iij.§.fi.ibi diligẽtię iudi-
cantis eſt explorare &c. Qñq; tractamꝰ de cõſuetudine, quæ reſpicit litis
deciſionẽ: & tũc de hoc debet plenè cõſtare, ſicut de alijs: vt.C.de iudi.l.iu
23 dices. ¶ † Sed quid debent deponere teſtes? modꝰ certꝰ & indubitatus eſt,
quod debent̃ deponere de frequẽtia actuũ, & curſu tpis: ſecũdũ ea, quæ di-
cta ſunt. Quòd aũt fuerit inducta ex certa ſciẽtia, qs debet probare, dicam.
j.eo.l.quod nõ ratione. & ex his habes modũ faciẽdi articulos. Spec. in tit.
de conſuetudi. ponit. Sed qd ſi teſtes dicũt, quòd ita eſt conſuetudo: nec
ſunt interrogati vltra: an hoc ſufficiat? dicũt quidam quòd non: quia teſtis
debet deponere de his, quæ percipit per ſenſum: vt.l.teſtium.C.de teſtibꝰ.
Sed conſuetudo eſt quoddam ius incorporale, vt.ſ.dixi, quòd non perci-
pit̃ ſenſualiter: debet ergo deponere de tali facto, ꝙ ex eo cõſuetudo re ſul
tet. ¶ Ego ſi dicerẽ. Aut ille qui ſic deponit eſt ho
mo peritꝰ, vt aduocatus, vel bonus ꝓcurator: & tũc
valet tale dictum: quia peritis in arte eſt credendũ
de eo, quod intelligunt & cognoſcunt ſecundũ eo-
rum doctrinam: vt.j.de vẽt.inſpic.l.j.§.j.C.de re mi
li.l.ſemel.lib.xij.dixi.ſ.in principio Digeſtorum.
Aut eſt homo imperitus: & tunc videtur dixiſſe de
facto, ꝙ talis eſt vſus. arg. eius qđ no.j.de verb.obli.
l.ſtipulatio iſta.§.hi quoq;. vtrũ tamen ex tali vſu
reſultet cõſuetudo, prout eſt ad ꝓpoſitũ, remanet
in examinatione iudicis, cõſideratis his, quę.ſ.dicta
ſunt. & eſt ar. ad hãc diſtinctionẽ, qđ no.C.de vſur.
24 l.j.ſolet dici.j.de ver.obl.l.ſciẽdũ. ¶ † Sed pone, ꝙ
teſtes deponunt de diuerſis actibus, vtrũ probent?
circa hoc Cy. ſe innoluit: nec videt̃ habere intelle-
ctũ eius, qđ ipſe ponit. Breuiter dic: aut duos teſtes
cõcordant de vno actu, alij duo de alio actu: & tunc
ſufficit in iudicialibus: in alijs requiruntur plures
actus, vt dixi. Nõ enim teſtis habet neceſſe depone
re de frequẽtia actuũ: ſed eo ipſo, ꝙ ꝓbata eſt plura
litas actuũ, reſultat ꝓbatio frequentię: vt.l.ij.in fin.
C.de epiſ.audi. Vix enim poſſet teperiri, ꝙ teſtifica
retur de diuerſis actibus, & probationes nõ ſunt an
guſtandę: vt.l.quoniam.C.de hęre. quod intellige,
ſi conſtat de curſu tẽporis. Aut vnus teſtis deponit
de vno actu: alius de alio actu: & ſic de ſingulis. hic
poteſt eſſe dubiũ: nam videtur, ꝙ non probent; cũ
ſint ſingulares: vt.l.iuriſiu.C.de teſ. Ecõtrà videtur
ꝙ ſic, per ea, quę not. in.l.ob carmen. in fi.j.de te. ſed
dicas: aut vnus teſtis deponit de frequentia actuũ:
alius idem: tamen in cauſa ſcientię diſcordant: quia
vnus dicitur, ꝙ vidit quoſdam actus: alius dicit de
alijs, & iſti probant: quia de frequẽtia ad qđ inducũ
tur, cõcordãt. Non eñ inducunt̃ ad ꝓbationẽ alicu
ius actus ſingularis, ita loquitur glo. ob carmẽ. Aut
quilibet teſtis deponit de actu ſingulari tantum: &
iſti non probant. Nullus enim actus eſt probatus:
quia ſingularis, vt.l.iuriſiuran. de frequentia autem
non deponunt: ergo &c. Sic debet intelligi dictum
Petr. no. per Cyn.C.eo.l.cõſuetudinis. ¶ Quintò
25 principaliter † quęro, qs ſit effectus conſuetudinis?
Poteſt intelligi primò, an tollat legẽ. & hic diſtin-
gue, vt ſupra dixi circa contraria. Secũdò an habeat
virtutem extenſiuam, & recipiat interpretationem
hoc tetigi in primo contrario, & latius circa ſtatu-
ta in.l.oẽs populi. Tertiò poteſt intelligi ad quas ꝑ-
ſonas, & ad que loca ſuam virtutem extendat. & de
hoc agendũ eſt primo de perſonis, & omnia quę di
cam in conſuetudine, intelliguntur in ſtatutis, &
econuerſo. ¶ Primò ergo quęro, an conſuetudines
ligent minores & furioſos: caſus eſt ꝙ ſic.j.de admi.
tut.l.ſi ſine herede.§. lucius. quod tenent omnes.
26 ¶ Item quęro nunquid ligent † forenſes? Iſtud
tangit̃ per Cy.C.de ſum.trini.l.j.&.C.eo.l.j.& Spe
d cu. in tit. de conſtit. Tu dic, ꝙ[d] aut circa delicta: &
tunc aut illud, quòd commiſſum eſt in hac ciuita-
te, erat aliâs delictum de iure cõmmuni: & punitur
ſecũdùm ſtatuta & conſuetudines huius ciuitatis:
vt.C.de crimi.agi opor.aut.qua in prouincia.j.de
extra ordinarijs crimi.l.ſaccularij.& hoc tenet Dy.
j.de accu.l.ſi cui.§.pe. Iacoq. de are. & omnes. Nec
obſtat.l.j.C.vbi ſena. vel clariſ. qa reſponde, vt ibi
no. per Cyn. Aut non erat delictum de iure commu
ni: & tunc aut ille forenſis ibi tantam moram con-
traxit, ꝙ veròſimiliter deberet ſcire: & tunc idem.
Pro hoc.C.vbi de crimi.agi opor.l.ij.& idẽ ibi not.
in vlti.glo. Aut non contraxit ibi tantam moram.
& tunc aut illud erat communiter per omnes ciuita
tes, ſeu per totam prouinciam prohibitum: vt puta,
nec extrahat frumentum de territorio, quod eſt cõ-
muniter prohibitum per tãtum Italiã: & iſto caſu
nõ licet ignorantiã allegare ad totalem excuſatio-
nẽ: vt.j.de pu.l.fi.§.licet. Aut nõ eſt totaliter ſic pro
hibitum: & nõ tenetur, niſi fuerit ſciens: vt.l.fi.j.de
27 decre.ab ordi.faciẽ. ¶ Sed quęro, † quid in contra-
ctibus? dic latius q̃ docto. Aut quęris de ſtatuto, vel
cõſuetudine, q̃ reſpiciunt ipſius cõtractꝰ ordinatio
nẽ: aut de his q̃ pertinẽt ad ius. ex ipſo contractu
orientis executionem. Primo caſu inſpicitur locus
cõtractus: vt.l.ſi fundus.j.de euic.arg.C. quemad.

¶ Quòd ſtet̃ doctori atteſtanti de cõſuetudine. Vide bal. in.c.cũ dilectus. de conſue. in iij.col. Imol. in.l.j.§.nũciare. colum.xxxiiij. de ope.noui nũ. Lãfrã. in.c.qm̃ cõtra falſam. co.pe.de ꝓba. Vide Alex. in.l.poſt dotẽ. in vl.char.ff.ſo.ma. Barb. cõſil.xiiij.col.xij. vide Iaſ. hic in pe.co. & ꝙ ſtet̃ doctori ita atteſtãti tenet Decius, vbi dicit hãc rõnẽ in conſi.ccccccxciiij. Ant. Rubeus Alexãdrinꝰ.

POMATES.

a ¶ Ergo authoritas. Contrariũ vr̃ voluiſſe Aret. cõſ.cxxxiij. incip. ĩ cã quæ vertitur inter homines. in.iij.co. Et Alẽxand. poſt multa in.l.poſt dotẽ.xj.co. verſic. ex hoc quæri poſſet. ff.ſolu.matri.

* Pro intel. iuriſiurandi.C.de teſtib.

POMATES.

b ¶ Tu dic audacter. Adde ad iſtã materiã, qđ ponit Ro.ſing.xlj. inci. an ſicut ſñia.iudi. in.iiij.col.& vide Prępoſitũ in.c.cõſuetudo.ij. colũ.j.diſtin.

POMATES.

c ¶ Sufficit ꝙ ꝓbẽtur. Vide Felin. in c.ij.ĩ.vj.co.de teſt.

POMATES.

d ¶ Tu dic ꝙ. Vide Præpoſitum in.c.quę contra.viij.diſtinc.

test.aper.l.ij.Secũdo casu,aut queris de his,que ptinent ad litis ordinationẽ:et inspicitur locus iudicij: vt.j.de testi.l.iij.in fin.aut de his q̃ pertinẽt ad litis decisionẽ:& tũc aut de his,que oriuntur secũdùm ipsius cõtractus naturam:aut de his,quæ oriuntur ex postfacto ꝓpter negligentiã seu morã. ¶ Primo casu inspicit̃ loc⁹ cõtractus,vbi est celebrat⁹ nõ loc⁹,in quẽ collata est solutio secũdũ.l.cõtraxisse.j.de actio.& obl.& in hoc cõsentit gl.& Dy.fallit in dote:vt.l.exigere.j.de iud.per rationẽ positã in tex. ¶ Secũdo casu inspicit̃ cõsuetudo in loci,quẽ collata erat solutio,vt.j.si cer.pe.l.vinum.vt.j.de tritica.l.fi.Ratio patet:qa ibi videt̃ esse cõtracta negligẽtia seu mora:& ista faciunt ad multa.Primò si diuersa est cõsuetudo lucri dotalis ĩ ciuitate viri,& diuersa in ciuitate vxoris:ꝙ inspiciat̃ ciuitas viri,per d.l.exigere.& rationẽ ibi positam. ¶ Item in ciuitate ista est statutũ,ꝙ q nõ petit debitũ per.x.annos, cadat à iure suo.Modo Florentinus mutuauit mihi centũ reddẽda sibi in hac ciuitate:tacuit per.x.annos:pręscribetur contract⁹:quia ibi videtur contracta negligentia:& ideo cõsuetudo huius ciuitatis in

28 spiciatur. ¶ Item quero,† quid in testamentis:pone consuetudo est Venetijs quòd valeat testamentum coram tribus testibus:modo quidã mercator aduena ibi fecit testamentum coram tribus:an valeat?Primò vidẽdũ est,an valeat cõsuetudo.Iac.de are.disputauit hãc qõ.& declarauit sic.Aut ista cõsuetudo est expresse reprobata:cũ ad min⁹ debeãt esse qnq; testes in loco,vbi nõ est legũ peritia vt.C.de testa.l.fi.pręterea ista cõsuetudo vr̃ nulla & temeraria.Nam propter timorem falsitatis est inuentum,vt septẽ sint testes,vt.C.de testa.l.iubemus.C.de fideicom.l.fina.sed ex tali obseruantia talis cõsuetudinis,falsitas facili⁹ poterit ꝑpetrari:vt.C.de indict.vidui.l.ij.in fi.j.de edẽ.l.j.§.diẽ.Et malè inuẽtæ cõsuetudines,nõ sunt seruãdę,vt in aut̃.vt nulli iudic.§.j.Aut talis cõsuetudo est de cõsensu Principis,& valet:qa videt̃ hoc induxisse,eo ꝙ patit̃,vt j.de his,q no.infa.l.qd ergo.§.j.j.loca.l.cũ in plures.§.locator.j.de exerci.l.j.§.magistrũ.Et cõstat principẽ ĩdulgere ex speciali priuilegio potuisse:vt.C.de testa.l.si nou speciali.& ex tali consuetudine inducitur priuilegiũ:vt.ix.q.iij.c.conquestus.&.lxv.dist.mos antiqu⁹.Et ita credo,ꝙ statutũ & cõsuetudo valeat etiã Principe ignorante.Nã ad hoc vt valeat testamentũ factũ in scriptis,requiritur publicatio:vt.C.de testi.l.publicati.j.quẽadmo.testa.ape.l.sed si quis ex signatoribus.& ibi no.Sed ista solennitas publicatiõis ꝑ statuta & cõsuetudines minuitur & mutat̃:eadẽ ratione solẽnitas testiũ.C.quẽad.test.aper.l.ij.& ibi videt̃ casus.Non obst.l.vlti.C.de testa.quia ibi cõsuetudo limitatur:futura autem nõ ꝓhibet̃:& istud videtur ibi sentire Cy.& in.l.dudũ.de cõtrahẽ.emptio.Nec obstat quod dicit̃,ꝙ est temeraria & mala cõsuetudo:qa imo bona:ne pereãt vltimę volũtates:cum in ciuitate Venetiarũ ꝓpter occupationes mercantiarũ ferè nõ possint haberi testes.Idem in alijs ciuitatibus propter multas causas,quas ibi ipsi ciues cognoscũt:sicut dicim⁹ in militibus & in patre inter liberos. ¶ Secundò est vi-

29 dendũ,† an talis consuetudo trahatur ad forenses.Iacob.de are.determinauit,ꝙ non per.l.si nõ speciali.C.de testa.&.j.de iure fisci.l.sed si accepto.Pręterea licet cõcessum sit rusticis:vt possint facere testamentũ coram quinq; testibus:tamen ciuibus illuc eũtibus hoc non conceditur.arg.j.de iure codicil.l.cõficiuntur.§.j.pręterà statuta dicuntur ius ꝓprię ciuitatis,vt.s.de iusti.& iure.l.oẽs populi.ergo non porriguntur ad extraneos. ¶ Mihi autem sic videtur:aut statutũ loquitur limitatè inter ꝑsonas ciuiũ:& non porrigit̃ ad forenses.Ita inrelligo.l.fin.C.de test.coniuncta.l.conficiuntur.§.j.ibi enim cõceditur specialiter rusticanis:& sic limitatè.& rationes q̃ ponunt̃ in prin.leg.non habent locũ in ciue.Et posito ꝙ esset eadẽ ratio in ciue rus habitante,esset dubiũ:cũ ex idẽtitate nõ inducatur correctio iuris.vt no.C.de sacrosan.eccle.authen.quas actiones.Aut loquitur statutum simpliciter & indefinitè:& porrigit̃ ad forenses ibi testantes.argu.d.l.ij.C.quemad.testa.ape.Pręterea circa ea,quæ sunt voluntariæ iurisditionis statutum ciuitatis comprehendit forenses:vt.l.j.C.de eman.lib.Pro hoc optime facit de milita.testa.l.fin.Pręterea ita est in cõtractibus:vt.l.si fundus.j.de euic.& supra dictum est.ergo &c.Nec obst.l.si non speciali.quia eam intelligo secundũ pręedictam distinctionem Nec obst.l.sed si accepto.in fin.quia ibi loquitur in obsidibus,qui non sunt ciues romani:nec habent testamenti factionem:vt.l.obsides.j.de test.Et ideo oportet,ꝙ accepto vsu togę habeantur,vt ciues romani vt eorum testamentum valeat:sed in quęstione nostra ille,qui est ciuis Romanus in omni solo Romano potest testari secundũ cõsuetudinem locorum,vt dictum est:an valeat tale testamentũ,& extendat̃ ad bona alibi posita.j.dicã. ¶ Vlterius quærit̃,qd in alijs,quę nõ sunt delicta,nec contractus,nec vltimę volũtates.Pone ꝙ forensis habeat domum hic,& est quęstio:an possit altius leuare.Breuiter cũ est quęstio de aliquo iure descendente ex re ipsa,seruat̃ consuetudo loci,vbi est res.l.an in totum.C.de ædi.pri.& sic intelligit̃.l.venditor.§.si

30 cõstat.j.cõia prædi. ¶ Quæro etiã†,vtrũ ista statuta & consuetudines seculariũ ligent clericos,& debeant seruari in curia epi.Et videt̃ ꝙ non,extra de consti.q̃ in ecclesiarũ.&.c.ecclesia sanctæ mariæ.quod tenet Cy.C.q̃ sit longa consue.l.ij.circa fin. ¶ In hoc puncto libenter audirem doc.moder.iuris canonici.Mihi videtur tamen sic dicendũ,ꝙ nos habemus authẽ.cassa.C.de sac.san.eccl.ex cuius intellectu ista materia declarabitur.Dicit enim ꝙ nõ valeant statuta laicorũ contra libertatem ecclesiarũ & earum personas:à cõtrario sensu innuit,ꝙ ea q̃ nõ sunt contra libertatẽ ecclesiæ.i.quæ non sunt contra priuilegia ecclesiæ & clericis cõcessa à Papa,vel Imperatore valeant:vt plenè not.per Inno.extra de sent.excom.c.nouerit. ¶ Hoc præmisso sic distingue.Aut statuta sunt facta directè super clericis,& rebus ecclesiasticis:& nõ valent:quia nõ ꝑtinẽt ad iurisditionẽ condentis:vt extra de consti.c.ecclesia sanctæ Mariæ.Aut statuta sunt facta simpliciter:& tũc si redundãt contra ea,q̃ concessa sunt ecclesiæ & clericis in priuilegiũ,nõ valeãt tanq; cõtra libertatem:vt in authẽ.cassa.&.c.nouerit.Aut cõtra ea,q̃ competunt ecclesijs,vel clericis nõ in priuilegiũ,sed vt cuilibet:& tũc ligãt clericos,& sunt seruanda etiam in foro epi:si tñ sint honesta:vt extra de eo,q mit.in pos.cã rei ser.c.cũ venisset.vt no.ꝑ gl.j.de postu.l.ex ea.in fi. ¶ Subijcio exempla.Cauet̃ statuto huius ciuitatis,ꝙ nisi testamẽta insinuent̃ corã iudice,nõ valeãt:modo quidã clericus fecit testamentũ nõ insinuatũ:an valeat?Sic dico:aut in illo testõ cõtinent̃ legata ad pias causas:& quantũ ad eas talis dispositio non infirmat̃:quia cõcessum est in priuilegium,vt valeat etiã cũ duobus testibus:vt extra de testi.c.relatũ.Quãtũ verò ad alia non valet:quia clericis ex priuilegio non est concessum posse facere testamentũ:sed ipsi possunt ipso iure quo possunt alij homines:& statutũ seu consuetudo est honestũ,vt obuietur frau-

31 dibus.Modo videamus,† quos liget consuetudo locorũ. ¶ Circa quod est sciẽdũ,ꝙ quædã sunt statuta ꝓhibitiua rõne pœnæ:q̃dã permissiua:quædã punitiua.Circa primũ dic:aut statuta sunt prohibitiua respectu solennitatis,vt puta:nõ posset quis facere testamentũ,vel instrumentũ,nisi sint duo notarij,& similia:& tunc subiectos nõ ligat extra territoriũ:quia in solennitate act⁹ semp debet inspici locus,vbi agit̃.vt.s.dictũ est.Aut est prohibitiuũ in rem.i.respectu rei,vt puta ꝓhibet rem alienare:& tunc etiam si contractus fiat extra territoriũ:talis alienatio non valet:quia talis prohibitio legis,tunc afficit rem,q̃ est in eius territorio:vt not.in.l.ea lege.C.de condi.ob cau.Aut prohibitio respicit personam seu actum personæ,vt ꝙ minor.xx.annis non possit facere testamentum:vel vir non possit legare vxori & similia:& tunc credo,ꝙ homo illius ciuitatis etiam extra territoriuM nõ possit facere testamentũ,vel similem actum:quia video in eo,cui à iudice suo est bonis interdictũ generaliter illa interdictio extẽdit effectũ suũ vbiq;:vt.j.de ver.oblig.l.is cui bonis.j.de test.l.is cui.de cura.fur.l.Iulianus.Eadem ratiõe ista interdictio est specialis,& ista æquiparatio interdictionis specialis & generalis,probatur de cõsti.prin.l.j.Additio.Et sic est finis repetitionis leg.de quibus.ff.de legibus.

Diuturna. Lõga cõsuetudo habet vim legis,maximè si in contradictorio iudicio sit opposita:& sumit vigorem ex tacita populi cõuentione:& non est necesse,ꝙ redigatur in scriptis:& legem interpretatur cum de legis intellectu dubitatur:& omnia prædicta obtinet,nisi consuetudo sit erronea.h.d.vsq; ad.l.ergo.& vide glossellam.x.vel.xx.annorum.quia est tempus secundũ Petrũ.quòd dixi in.l.de quibus.& quod dicit plurimos,non intelligas,ꝙ sint pauciores decem annis. ¶ Et no.tex.tacita cõuentione &c.& hoc quòd dicit,hoc ius.s.non scriptũ,vt dixi.s.in.l.de quibus.Et quot modis sumatur interpretatio,vide gl.bo.in.l.ij.§.deinde.s.de orig.iur.Item no.tex.ibi,ꝙ est optima legum interpres.Et nota ex hac leg.quod dixi in.l.de quibus.ꝙ ad esse consuetudinis requiritur diuturnitas temporis:& cõsuetudo firmata in contradictorio iudicio obtenta:non tamen est necesse:quia etiam sine iudicio cõsuetudo inducitur:vt dixi in.l.de quibus.& ponitur exemplũ in glo.l.j.C.que sit lon.consue.Item differt à statuto:quia statutum inducitur ab expresso consensu populi:hic ex tacito.Item not.ꝙ cũ dubitat̃ de legis intellectu,recurritur ad consuetudinem:quæ si nõ appareat recurretur ad similia:vt.l.non possunt.& ibi not.s.eod.Item not.ꝙ quædam est interpretatio necessaria & probabilis:vt in principis interpretatione.Quædam necessaria tantum:quædã probabilis tantũ:de quo per gloss.& docto.hic. ¶ Item not.quòd erronea consuetudo non trahitur ad

consequentiam

* Pro intellectu.l.sed si accepto.ff.de iure fisci.

...claravit sic ade aut non procedit de ...ensu principis et ista est

ita credo ... et ego credo

a ¶Diuturna.Ad consequentiam. No.gl.in.l.j.C.quę sit long. consue.ibi plenè per Sali.in.ix.vel.x.col.& per Cy.in.l.ij.e.ti.in vers.iiij.queritur.circa hoc.& ibi Bal.post gl.per do.Anto.in.c.fi.de consue.per Bal.post gl.in l.de quibus.s.eo.

b ¶Quod principi.vt hic.vide Bar.de nouo Codi.compo.in fi.

c ¶In heredem. Quid in priuilegio ciuitatis, Barto.relinquit cogitandū.in.l.assumptio.§.filiꝰ.ad municip.sed ipse decidit in.l.liber.§.primis.eo.tit.&vide qđ ibi dixi.& vide Bar.tangentem in.l.j.C. de patri. qui fi.distr.

d ¶Transfertur in heredem. An priuilegium transeat in heredē.p Cyn. notabiliter in.l.fi.i.x.co.& ibi Ang.j.eo.vide latè Bar.& q̄ notat ibi.in.l.qa tale.j.sol.matr. Sed Bal.ibi in hac materia consyderat quatuor modos principales, quos vide ibi per eum. Sed do.Ioā.altiꝰ exordiendo dicit, ꝙ tu potes sic concludere: ꝙ aut priuilegiū cōceditur vniuersitati, vel loco: & tūc transit ad successorem: quia eadem videtur vniuersitas: licet homines remoueantur, vt not. Bart.&no.gloss.in.l.sordidorū. per illum tex. C. de excu. mune. libr.x. aut cōcessum est rei: & tūc similiter trāsit ad quęcūq; trāsit res.l.ętatem.j.de cēsi.&.l.siaquę ductus.j. de contrahen. empti, facit quod not.in.c.ex literis.de pign. Aut fuit concessum personę: & tunc aut conceditur beneficium: & similiter intelligitur concessio realis: vt transeat ad hęredem.argu.l.fina.j.eodem.quam semper intelligas, nisi natura rei aliud inducat.argu.in.l.stipulatio ista.§.si quis ita.de verborum.obli.Aut concedit̃ priuilegiū,qđ est ꝓpriè contrà ius commune.iij.distinc.c.priuilegia.& facit qđ no.per glos.in.l.quod fauore.C.de leg.& Ioā.And.in.c.olim.de verbo.signifi.tunc secundū gloss.in dubio similiter intelligit̃ cōcessio realis, vt not.gl.in.l.forma.§.quanq;.j.de censi.& idē gloss.xxv.questio.ij.in sum.Sed contrariū voluit glo.in.d.c.cū venissent.& istud videtur verius per text.in.d.l.qa tale.&.l.priuilegia.de regu.iur.qđ est clarū, si priuilegiū inducit exceptionē dilatoriam, vt voluit Barto.in.l.quia tale.Si autem inducit exceptionē peremptoriam: tunc secundū Bar.in dubio transit ad heredem p.l.non solū.de resti.in integr.& in.l.etiā.C.ad velleia.Si aūt sit dubiū an voluerit inducere exceptionē peremptoriam vel dilatoriā potes dicere: licet Bartol.non tangat qđ si versat̃ priuilegium circa vnū debitū particnlare: tunc videat̃ inducere dilatoriam, sic potest intelligi quod no.gloss.& Bar.in.l.iij.§.quòd autem.s.quod quisq; iuris.nam si conceditur alicui priuilegium, quod non teneatur respondere creditoribus, vel quòd non teneatur respondere donec viuat: in dubio intelligitur inducere exceptionem dilatoriam: et ita intelligitur.d.§.quod autem, secundum gloss.& Barto ibi: licet Bart.aliter intellexerit in d.l.quia tale.& malè: quia ibi cōtrarium not. et hoc maximè, quia priuilegia, quę tendunt ad lęsionem tertij, debent restringi, vt ledant quantominus possunt.argum.l.nec auus.C.de emancip.liber.&.l.ij.§.meritò.&.§.si quis à Principe.j.ne quid in loco pub.c.cum dilectus.de consue.si autē priuilegium cōcernit ius vniuersale, sub quo possunt esse multa particularia: Puta.alicui cōceditur priuilegiū ĩmunitatis vt non teneatur ad collectas, vel ad munera: tunc satis videtur, ꝙ quo ad particularia, quę viuo defuncto habuissent ortum: & consequenter cōtra quē exceptio fuisset à defuncto quęsita: & tūc trāseat ad hæredem: sed non quo ad illud.l. fina. de iure immu. Et hoc videtur quando nō sit mentio de hęrede: in alijs ātequā in priuilegijs recurritur ad no.in.l. si sic.la.ij. de verbo. obliga. Adde quę in materia dicuntur vltra pręallegata in.l.in omnibus.j. de regu.iuris. in.l.iij.§.fin.j de censi.& de materia quando priuilegium transeat ad alios, vide per d.Ant. post alios i.c.quia.v.de iudi.& vtrum in dubio pręsumatur priuilegiū reale, vel personale, tangit Bal.in.l.fina.j.eo.per Ioan.and.in mercu.in regula, priuilegium. in Specu. de instru. editi.§.nunc autem. vers.item quod fuit: cū sequenti. Adde ꝙ in personalissimis actibꝰ personę inseparabiles includuntur.l. si stipu tus fuero per te nō fieri.de verborum obligatioñ.l.& hęredi.de pact.In rescriptis aūt dic.vt in.c.qm̄ abbas.de offic.de leg. Pręd ictis adde Bal.post Cyn.in.l.ij. C.de episco. & cleri.& text.& Bal.in.l.omnia.eodem titulo.&.l.si nō speciali.C.de testa.Et adde, quòd vbi conceditur priuilegium mista ratione loci & personę nō potest in alio loco exerceri secundûm Innocen.in.c.bone postula. pręlato.& Bald.in.l.ij.in xvij.q.C.de seruit.et quando beneficium transeat ad hęredem, vide duo verba Bald.in rubri.C.de priuileg.do.in penul.colum.Quid autem in rescriptis an transeant ad successorem & contra successorem: vide plenè in c.significauit.de rescriptis.& Ioan.an.in regula, is qui in ius.de regulis iuris.in vj.& in.c.quia.v.de iudi.& in.c.dilecti.de foro competenti. Cy.& Bal.in.l.j.C.quando libel.princ.da.&c.

¶Adde quando priuilegium transeat ad hęredem & successorem, Bal.consi.c.j.lib.& melius consi.ccccv.ij.lib.Oldrad.consi.ccc.Feder.consilio lxvj.Pet.de anch.cōsi.cccxxxviij.Alexan.consil.lxxxvij.j.libr. Calderi.consi.j.de priuil.& inquantûm dom̃. Ias.tangit an contractus principis liget Principem successorem: vide pro eius opinione Bald.consi.ccxlj.iij.lib.Et inquantùm etiam ponitur clausula derogatoria, vide pulchrè Ro.consi.ccccxxxvj.&.ccccxcvij.

e POMATES. ¶Et intellige.Vide Feli.in.c.in pręsentia.de probationibus.in.xj.col.

a consequentiam*.hic ponit glos.exemplū in eo.qui ducit plaustrum: quæ consuetudo est Bononię per errorem introducta: vt hic.Bar.

ERgo. Hæc lex continuatur in gloss. In text.ibi consensus. scilicet expressus.

TOtum autem. In tex.ibi patris alienet.de ista alienatiōe vide i.l.ij.C.de fun.do.Bar.

De constitutionibus principum Ru.

SVMMARIVM.

1 *Interlocutio principis redacta in corpore iuris habet uim legis.*

2 *Priuilegium concessum personæ quando egrediatur personam, & ad hæredes transeat.*

3 *Rescriptū contra ius diuinum, uel naturale, quando ualeat?*

4 *Rescriptum contra ius gentium, quando ualeat?*

5 *Princeps cōtra ius ciuile, quando rescribat? remißiuè.*

QVod principi. Lex ista diuiditur in quatuor partes. In prima ponitur dictum. In secūda ratio dicti. In tertia ponitur quędam illatio. In quarta ponit̃ quoddam exemplū. Secūda ibi, vt pote. Tertia ibi, quodcūq;. Quarta ibi planè.& in summa hoc intendit. Principum placita animo ius cōdendi facta, habēt vim legis gn̄alis: nisi sint facta ad certas ꝑsonas: quia tūc ꝑsonas nō egrediunt̃.h.d.vsq; ad fin. ¶In text.ibi, placuit.s.aīo legē cōdendi. ¶Op.ad hāc leg.dicit̃ hic, quòd princeps interloquit̃.quòd est cōtra leg.iij.in fi.C.de legi.Sol.dicit gl.interlocutio principis nō habet̃ pro lege generali: vt in contrario: nisi hoc expꝛssè dicat̃, vt hic.[b] Opp.ad solu.istā de.l.metū.§.sed quod pretor.in fine.j.quòd metus cau. ¶Solu.

1 †aut pricipis interlocutio est redacta in corpore iuris: aut nō. Primo casu obseruat̃ pro lege generali, vt in contrario. Secūdo casu nō: vt dixi.& circa hoc dic vt plenè no.per Cynum in.d.l.leges. ¶Oppo-

2 ni.iterū dicitur hic.† quòd priuilegium personale nō egredit̃ personā contra.l.j.§.j.& quasi per totū j.quòd quisq; iuris.Sol.aut priuilegiū est cōcessum ad postulationē alicuius, aut non. Primo casu personam egreditur: vt in contrario. Secundo casu nō: vt hic. ¶Opp.ad hoc de.l.fin.C.de fructi.& lit.expē. Sol.ibi cōtingit ꝓpter equalitatē iudiciorum seruādam, vt ibi notari solet. ¶Opp.dicit̃ hic, ꝙ priuilegium personale personam non egreditur. contra d.l.j.in fi.de iure immu.Sol.ibi fuit. cōcessum priuilegium sub nomine posterorū, vt ibi: tibi posterisq; tuis. Vnde non mirum, si personam egreditur, vt in contrario. ¶Opponi.ad hanc solu.de.l.iij.de censi.&.l.sordidorum.C. de execu.mu.lib.x.Sol.aut priuilegium conceditur personę, & habet locum id, quod dixi. Aut conceditur rei: & tunc ad quęcunq; res transeat, transit priuilegium: vt in contrario. ¶Opp.ad hanc solutionem: & videtur ꝙ etiam si priuilegium concedatur personę, ꝙ personam egrediatur, vt.j.de in integr.restit.l.non solum.j.de minor.l.minor.§.fi.Solu.secundū Dyn.Quādoq; ꝑsona est causa immediata priuilegium concedendi.& tunc personale priuilegium non egreditur personā vt hic. Quandoq; persona non est causa immediata sed mediata: vt in minore: quia ꝓxima causa restitutionis est lesio, vt.j.de iureiuran.l.nam & posteà

c §.si mino.& isto casu priuilegiū transit in hęredem[c] vt.d.l.minor.&.l.non solum. Ista sol.Dy.reprehenditur per doc.quosdā. Nam quandocunq; habemus causam remotam & proximam, inspicimus remotam magis, q̄ proximam, vt in vsucapione, cuius causa proxima est dominium: & tamen magis inspicitur possessio, quę est remota, vtrum sit iustus titulus, vel non vel vtrum possessio sit continuata vel non: quia sine ea vsucapio non procedit, vt.j.de vsucapio.l.sine possessione.&.c.iij.de regulis iur.libr.vj. Vnde dicunt ipsi, ꝙ quandoq; priuilegium conceditur personę: quandoq; rei: quandoq; loco vel ciuitati: quandoq; generi, vel posteris. Primo casu secundùm vltramon. Aut queritur de priuilegio concesso à lege scripta, aut de priuilegio concesso à Principe viuo. Primo casu, aut priuilegium est concessum inspecta naturali & sufficienti ratione, vt in restitutione minoris propter naturalem rationem & lesionem: & tunc priuilegium concessum personę egreditur personam, & transfertur in hęre-

d dem[d]: vt.l.non solum.&.l.minor.pręal.Aut nou est concessum inspecta naturali, & sufficienti ratione: qa non est defectus magis in eo, cui conceditur, q̄ in alijs hominibus: tunc regulariter ad hęredem non trāsit, vt.j.de re iud.l.& si fideiussor.i fi.&.l.si cū ꝓcuratore.eo.ti. Fallit in.l.etiam.j.sol.matr.l.fi. C.q pot.in pig. hab.& ratio ponitur ibi per Cy.si verò queritur de priuilegio concesso à Principe viuo: & tunc personam non egreditur, vt hic: nisi de hęredibus esset facta mentio, vt.j.de verborum signifi.l.sciendum. Et intellige[e], per verbū pluralis: vt ibi, hęredibusq; tuis.secus si tibi, hęrediq; tuo.tunc non transit.nisi ad primum hęredem: vt.l.antiquitas.C.de vsufruc.quę ad hoc not.facit.& ibi est ratio i tex. Si verò priuilegium conceditur rei: tunc ad quencunq; transit res, & priuilegium, vt.l. sordidorum. C.de excu. mu.lib.x.& hoc ponit Dy.in.c.priui.

a ¶Diuinum.An rescriptum contra ius diuinum,vel naturale valeat,vide in.l.de quibus.circa medium.s.tit.j.

b ¶Potest fieri. Ex causa etiam potest tolli ius diuinum per principem:& ad nota.hic per Bar.vide Inno.in.c.innotuit.de elec.& vide Bal.in authē. ad hęc.in.ij.col.de vsur.

c ¶Ius naturale.Vide Inno.in.c.quia plerisq;.de īmu.ec.

d ¶Bñficiũ.Vide p Pe.de Anch.in regula beneficiũ.de reg.iu.in.vj.& ibi no.p Inno.in.c.cũ dilectio de dona.& gl.in.c.causam quę.de rescrip.& Dyn.in.c.quę à iure.& dicta per Archi.xj.dis.p Bart.ī.l.si qñ.C.de bo.vac.lib.xj.habēt in.c.olim tibi.de verb.sign.p Ioan.And.in.c.quis de prębē.in.vj.& adde ꝙ priuilegium Principis non est astutè,nec absurdè interpretādũ.l.ij.& ibi Bald.C.de legib.sed benignè hic:&.l.ex facto.de vul.& pup.

POMATES.

d ¶Bñficiũ.Vide ad istā leg.Bar.in l.j.C.de iuris & facti igno.Alexā.& Aretiũ.in.l.qui duos.ff.de lega.j.Alex.cōsi.clx.in ij.vol.Panor.cōsi.lvij.in vlt.co.j.vo.& cōsil.xcviij.in pe.col.eo.vol.Federic.consi.clxv.Pan.cōsi.xxxvj.secūdo vol.Barb.consi.xxxiij.in.j.vol.Are.in consilio.liij.in fine.in.j.volumi.iij.colum.Barb.cōsi.xxxv.v.colum.ij.volu.Et cōsil.lvj.xiiij.co.eo.vo & cōsi sequē.in.vj.col.

e ¶Interpretaretur.Dicit Bal.in l.ij.C.an seruꝰ ex suo facto.ꝙ statutum ciuitatis nũquā interpretaẽ contra rem publicam in eo nō pōt tāgere alios ligaẽ tñ respubli.à statuto secundùm Bal.in.l.si mater C.ne de statu de fun.&ad dicta per Bart.hic vide Bar.in.d.l.si quando.in prin.de inoffi.testamento.Vbi rescripra interpretantur secundùm ius commane secūdũ Bald.ibi.& est tex.in.c.cum dilecta.de rescrip.& intellige secūdũ ius municipale non ciuile secūdũ Bal.in.l.si quādo.ibi etiam dicit,ꝙ rescriptum Papę interpretatur secūdũ ius canonicum non secūdũ ciuile.Adde not.per Baldum.in.l.j.in.v.colum.C.quomodo & quando iudex.Bartol.in.l.sæpe.in fi.de offi.præsid.

f ¶Priuilegium.Quid in dispensatione,vtrum interpretetur,sicut beneficium,vide in.c.j.de fi.presby.Innocen.in.c.dudum.de elec.& in.c.quia dilectio.de consan.& affi.per doct.in.l.ex facto.de vulga.& pup.& aliquid per Bar.hic adde Bal.in.l.nec auus.de emancip.lib.

g ¶Differentia.Adde Barto.in.l.si finita.§.ex hoc edicto,de dam.infect.& Ioan.Andr.in.c.olim tibi.de verb.significa.per Per.de Ancha.in rubr.de rescrip.in.vj.& vide Bald.in.l.quę ex relationibus.C.de legi.vbi dicit ꝙ priuilegium est lex priuata:& æquiparatur statuto:&quod nota.Bartol.in.l.si quando.in princip.C.de inofficioso testamento.& Bald.vide in l.j.C.de peti.hęredit.vbi quærit:pone,ꝙ aliquid conceditur fisco præter legē an p̃suma tur concessum,vt priuilegiũ,vel vt ius commune.Dicit Bal.in.l.gesta.C.de re iudic.qđ omne priuilegiũ est rescriptum,sed non econtra.Vide bonam glo.in.c.j.in verbo nascatur:de constitutio.in.vj.per Archi.in.c.gratia de rescript.in.vj.Pau.de ca.l.maritus.j.solut.matri.Cy.in.l.rescripta.in princip.de preci.Impe.offe.Et quando dicaẽ aliquid cōcessum in priuilegium,vide Bald.in.l.j.s.eodem.& Bald.hic.Et nota ꝙ priuilegium:generaliter indultum non includit casum publicę vtilitati contrariũ:& si includeret,non valeret l.iubemus nullā.& ibi Bal.in prin.C.de sac.san.eccl.

POMATES.

h ¶Quero quādo.Vide Fel.in.c.ij.in.iiij.limitatione de cōstitutio.Barba.in cōs.xxxiiij.col.iiij.&.v.vo.ij.

i ¶Quando acquiraẽ.an interpretatio beneficij fiat à tempore concessionis,an a tēpore scientiæ dic latè p Ioan.And.in.c.j.de concess.præ.in.vj.in notabilibus.facit qđ not.in.c.ex cōquestione.de resti.spo.vide Bart.in.l.fin.in iiij.co.de sen.pas.Cy.Bal.& Ange.hic.Adde an ignoranti acquiratur beneficium.Petr.de anchara.consilio cccxcix.& Bald.consil.ccxcix.iij.libr.Et inquantum do.Iaso.tāgit.quid veniat concesso castro cum pertinentijs,vide Bald.consi.ccccxxxvj.Et an in donatione facta per principem in ecclesiā de aliquo castro,veniat merũ &mistum imperium,vide Oldra.consi.cclij.Et an alienata ciuitate veniat territorium,vide Bal.consilio.cccclxxxij.Et an vendito fortilitio,& tradito,videatur venditum castrum & traditum:& an vendito castro videatur vendita iurisditio,vide Roma.consi.ccccliiij.& inquantum tāgit an restituto bannito,videatur restitutus ad bona,medio tempore alienata.Adde Bald.consi.ccxxji.iij.lib.

legiũ:extra de reg.lib.vj.&.j.de excu.tuto.l.nō tm̃.si verò cōcediẽ ciuitati,vel loco,semp trāsit successiuè:cũ semp sit eadē ciuitas,vt.j.de iud.l.pponebatur.Si verò cōcediẽ generi vel posteri:& tũc recurriẽ ad.l.j.j.de iur.īmu.

3 ¶Quero nũqd†rescriptũ cō-
a tra ius diuinũ,[a]vel cōtra ius naturale,valeat?dic vt in gl.&.l.fi.C.si cōtra ius.Videẽ tñ,ꝙ cōtra ius diuinũ nō possit:vt.j.de arbi.l.nā magistratꝰ.&.j.de mino.l.minor.¶In cōtrariũ videẽ,ꝙ sic:qa sicut se habet Princeps quo ad Deũ:ita iudex quo ad principē:sed iudex pōt pferre sentētiā cōtra ius pricipis,errore nō expresso in sentētia,& valet,vt.l.ij.C.qñ puoca.nō est neces.ita debet esse in rescripto principis cōtra ius diuinũ.So.aut Princeps vult in parte derogare iuri diuino interpretādo & derogādo:vt in testamētis dicimus:& tũc potest.Aut vult iuri diuino derogare:tũc aut hoc facit nulla cā subsistēte:vt puta,ꝙ frater cōtrahat cũ germana:& nō potest fieri ar.leg.pro prima parte alle.Aut rescribit aliqua causa subsistente:vt puta,ꝙ talis decapitetur:
b qa fortè fecit maleficium:& hoc pōt fieri:[b]licet de iure diuino dicaẽ non occides:& pro eius sententia pręsumitur adeò ꝙ ab eius sentētia nō appellaẽ:vt j.quo.app.non reci.l.j.§.j.Itē habes.j.ad.l.corne.de
c sica.l.j.§.trāsfugas.An cōtra ius naturale[c]possit gl.tenet ꝙ non.Contra eam facit:nam sententia iudicis tollit libertatem,quę est de iure naturali:vt.j.de pœnis.l.quod ad statum.&.l.qui vltimo.& dic ꝙ cā subsistente valet rescriptum:vt dixi.Sed an possit
4 †rescribere contra ius gentium.Glos.hic & in.l.rescripta.C.de preci.imper.offer.dicit ꝙ nō:quia dominiũ rei meę mihi auferri non pōt.gl.non contrarium in.l.causas.C.de transact.& institu.de iur.natu.gent.&ciui.§.fi.&licet ius gētiũ vel naturale in totũ mutari nō possit:tñ in parte pōt.Dic secūdũ Pet.ꝙ causa subsistēte valet tale rescriptũ:vt.j.de rei vendica.l.item si verberatũ.§.pe.dixi in prooemio.
5 ¶†Sed nunqd cōtra ius ciuile possit rescribere;vide per Cy.in.l.fi.C.si cōtra ius,vel vtilita.public.& ibi plenè per doct.de hac quæstione dixi.s.in prima constitutione Bar.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio quando fiat latè,quando latius,& .quando latißimè.*

2 *Beneficium Principis latißimè interpretatur,si non respicit ius alterius.*

3 *Beneficium,priuilegium,& rescriptũ qualiter differant.*

4 *Beneficium impetranti quæritur ius à tempore scientiæ beneficij conceßi.*

5 *Priuilegiatus,nec teneatur respondere coram episcopo,si delinquit,an & quando illud priuilegium ei proderit,ne poßit cogi coram episcopo conueniri?*

6 *Priuilegium Principis,uel rescriptum,uel alind beneficium quanto tempore tollatur?*

d BEneficium.[d] Bona lex est:& glo.ponit casum in terminis duobus modis,per.l.iij.in fi.de pe.leg.&.l.si quando.C.de bo.vacan.Et ista lectu.nō videẽr procedere secūdũ Gul.de cug.& videtur cōtra.l.si qñ.C.de ope.publ.vbi licet imperator concedat alicui opus pu.non veniunt adiacentia.Pro hoc facit.l.prædia.§.penulti.de fund.instruc.& instru.leg.& in pręallega.l.si quando.de ope.pub.Pet.cuius opi.puto verā tenet opi.Ioan.per.l.Seię.§.fi.j.de fun.instru.& expressè dicit tex.in.d.l.si qñ.& hanc opi.vr̃ hic approbare etiam Iac.bu.Gl.ponit alio modo casum per.l.j.ad munici.Hęc lectu.nō placet ea rōne.quia illud ibi non cōtingit ea rōne quia beneficium Principis la-
e tissimè est interpretandum:imo si sic non interpretaretur[e]esset nullũ:& sic ad legitimum non extēderetur.De iure enim communi,naturalis sequitur matrem,vt.l.si qua.C.ad orfi.vnde tene primam.Vel pone,vt.l.j.§.cum vrbem.j.de offic.præfect.vrbis.¶Opp.dicitur hic,quòd latissimè interpretatur.Contra,imo etiam contractus debet latissimè interpretari,vt.l.fi.C.quę res pig.oblig.poss.Solu.
1 †quandoq; interpretatur aliquid latè:vt cōtractus:& tunc loquitur contrarium:quandoq; latius vt in vltimis voluntatibus,vt.l.quæsitum.§.idē respondit.&.l.Seiæ.§.finali.de fun.instru.Quandoq; aliquid interpretatur latissimé,vt hic.Oppo.ad hanc solu.de.l.si quando.C.de inof.testa.Solu.ibi loquitur de priuilegio,quod erat contra ius commune:& ideo non est latè interpretandum:imo secundũ ius commune.¶Oppon.ad hoc de leg.ij.§.merito.& §.si quis à principe.j.ne quid in loco publi.Sol.ibi
f idem priuilegium[f]latè non interpretatur:quia tangit ius alterius.Vel dic,ꝙ aut beneficiũ respicit ius condentis,aut ius alterius:puta tertię personę:primo casu latissimè debet interpretari:vt in secundo casu,nō vt in cōtrario.¶Opp.de.§.quia verò veri
2 simile.in authē,de nō alie.col.ij.Sol.dicit glos.† beneficium Principis debet latissimè interpretari:vt hic:non tamen vt tollatur ius cōmune:imo facilius tollitur ius speciale.¶Opp.de.l.sępe.j.de offic.pręsid.Glos.nō soluit.Adde,quod ibi nota.& ibi soluitur:nam ibi si interpretatur latè beneficium posset esset inutile:& ideo beneficia non sunt latissimè in-
g terpretanda.¶Quero quę differentia[g] sit inter be-
3 neficium & rescriptum.†Docto.vt Petrus hic & Cyn.post eum dicunt,quod beneficium est genus comprehendens priuilegium:& rescriptum comprehendit beneficium strictè sumptum.Priui-
h legium verò est lex scripta contra ius commune:vt vt in.l.j.s.eod.et.l.quod fauore.C.eod.et ibi notatur,& in.l.nulla.s.titulo proximo.&.l.j.C.de thesauris.Nam rescriptũ est ad obseruationem iuris communis:vt.l.falso.C.de diuersis rescriptis.Bene-
i ficium verò aut tangit ius cōdentis:& tunc latissimè interpretaẽ vt hic.Aut tāgit ius alterius:& tũc non:vt.l.ij.§.merito.j.ne quid in loco publico.Priuilegium verò non inteepretatur latè:quia contra ius commune:vt.l.si quando.C.de inofficio.testamen.& idem in dispensatione.vt in.c.quod dilectio.& ibi no.extra de consang:& affini.Tertium,videlicet rescriptũ,strictè interpretatur:vt in.c.causam quę.& ibi no.per decretistas,extra de rescriptis:&
h ibi bona glo.¶Quero quando[h] fit†interpretatio
4 beneficij,quando acquiratur ius priuilegiato:an à tempore scientię:an à tempore concessionis.Et vi
k detur ꝙ à tēpore scentię vt.j.de acqui.pos.l.si absenti.in contrarium videtur.l.licet.C.de repe.Pe.vide

tnr tenere

a ¶ Circa locum. per do. Ant. in. c. fin. de fo. compe. & vide in. l. ſi ex parte. §. q̃q̃. & qđ dixi. j. quod cum eod. Vide multos caſus ſpeciales in cle. j. de ſup. neg. præla. ponit Cy.

b ¶ Secundo caſu. Vide multos caſus in quibus exẽpti conueniuntur coram ordinario. in cle. j. de ſup. neg. præla. vide quod no. Bart. in authẽ. item nulla. C. de epiſc. & cle. Poſt glo. & quod dixi poſt Bart. in auť. habita. ne fil. pro pat. per Bal. in. l. veteran⁹. j. quãdo prouo. & ad dicta in hoc verſi. bene facit. l. iubem⁹ nullã. C. de ſacroſan. eccle.

c ¶ Duret hoc beneficium. Quãto tempore duret beneficiũ vel reſcriptum. Adde quod no. Bar. in. l. licitatio. §. earũ rerũ. j. publ. & vide Spe. de inſtr. edi. §. nũc aũt. ver. itẽ opponiť. vbi ponit oẽs caſus in qb⁹ priuilegiũ pdať. & Inno. in. c. cęterũ. de reſcript. Adde an p non vſum pdať priuilegiũ. d. Car. cõſi. xxxviij.

d ¶ Cõtrariũ pdiť. An priuilegiũ. p actũ cõtrariũ tollať. Adde quod no. Bar. p illũ tex. l. j. C. de his qui ſponte mune. pu. ſuſci. lib. x. & in. l. vſum aquę. C. de aq̃ductu. li. xj. per gl. & Archi. xxv. q. ij. ĩ ſumma. per moder. in. c. fi. de cõſti. in. vj. Io. an. ĩ. c. ij. de immu. eccle. & quod habetur in cap. ſuggeſtum. de decimis. Adde, an cõtraueniẽdo priuilegio quis amittat priuilegium. d. card. conſi. cxxx.

detur tenere, quod acquirať ius priuilegiato, etiam
ignoranti à tpe cõceſſionis, per leg. vltimo alle. Itẽ,
quia volũtas Principis & teſtatoris ęquiparanť, vt
in corpore de nup. §. diſponat. col. iiij. Et ignorãti p
teſtatorẽ quęriť ius; vt. j. de leg. ij. l. cũ pater. §. ſurdo.
Et hoc verũ, ſi continet fauorẽ priuilegiati: ſecus ſi
odiũ eius: ſicut dicim⁹ ĩ ſocio: vt. j. pro ſocio. l. ſed &
ſocius. §. j. & l. adeô. §. j. & iſta fuit opi. Pe. Tñ mihi
videť, qđ à tpe ſcientiæ ei q̃rať: vt eſt tex. & glo. C.
de conſulibus. l. fi. lib. xij. & no. per Dyn. in. l. j. circa
fi. j. de bon. poſ. ex teſtõ mil. & no. in. l. ex eo. de teſt.
5 mil. ¶ Dixi tibi † qualiter interpretatur circa tp̃s
quęro qualiter ĩterpretať circa locũ,[a] vt Abbas ſancti
Petri habet vnã exceptionẽ, ne teneať reſpõdere
corã epiſcopo, vel alio ordinario: modo abbas delinquit,
an ei hoc priuilegiũ pderit: vt nõ cogať corã
epõ, vel alio ordinario iudice rñdere? & vr̃, q nõ,
vt ĩ auť. qua in puincia. C. vbi de cri. agi opor. In cõ
trariũ videť. l. magiſteriæ. C. de iuriſ. om. iudi. Itẽ ſi
poſſet cõueniri corã ordinario, priuilegiũ nõ haberet
effectũ cõtrà. l. ſi qñ. j. de le. j. Quid dicẽdũ eſt? &
dicit Pe. aut q̃riť de caſu, quo ſpecialiter eſt exẽpt⁹,
aut nõ. Primo caſu pp̃ter delictũ, vel cõtractũ non
põt corã ordinario conueniri; vt. l. ij. C. vbi qs decur.
b vel cohor. poſt prin. Secũdo caſu,[b] aut cõueniť rõne
publicarũ functionũ: & tũc exceptio ſibi nõ pdeſt:
vt. d. l. ij. in fi. & in. l. j. circa medium. in qui. cau. mili.
fo. pre. ad idẽ in authẽ. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §.
volumus. col. ij. Si verò conueniať alia rõne: & tunc
aut eſt data exẽptio loco & pſonæ: aut perſonæ tm̃.
Primo caſu, aut exẽptus deliquit in territorio ordinarij
& exẽptio ſibi nõ pdeſt: vt in authẽ. qua in puincia.
ſi verò deliqt in loco exẽpto, vel in alio loco,
qui nõ ſit de iuriſditione ordinarij: tũc corã ordinario
nõ põt cõueniri: vt in. c. volentes. extra de priui.
lib. vj. dic plenè vt ibi. Si verò exẽptio eſt data pſonę
tãtũ: & tũc aut eſt data rõne dignitatis, aut pẽminentię,
& tũc recurre ad. l. ij. C. vbi ſena. vel cla. Circa
hoc diſtingue vt ibi. Aut eſt data ratione pub. vtilitatis,
vt militibus: tunc aut loquitur in ciuili, aut in
criminali. Primo caſu priuilegiatus non poteſt coram
ordinario conueniri: vt. l. magiſteriæ. C. de iuriſdi.
om. iudi. Secundo caſu, aut delictum eſt commune
& enorme: & tunc corã ordinario poteſt conueniri;
vt in anthen. qua in prouincia. Aut delictum eſt
ſingulare: vt vẽdere arma: & tũc dic, vt not. in. l. penul.
C. de iuriſ. om. iud. ſolet dici in. l. j. & ij. de re mi-
6 li. & hæc ſunt verba Pe. ¶ Quæro † quãto tempore
c duret hoc beneficium[c]? Reſpondeo, ſi loquimur in
reſcriptis ad obſeruationem iuris cõis: tũc ſunt perpetua:
vt. l. falſò. C. de diuerſis reſcriptis. Si verô quęris
de priuilegio, an tollatur tẽpore? dico q ſic, per. l.
quotięs. C. de preci. Impe. offer. ¶ Et ſi quærať quãto
tempore tollať: aut quęris pp̃ter nõ vſum, aut p
pter actum cõtrarium. Primo caſu: aut cõceditur aliquod
ius: vt actio. & tũc tm̃ durat, quantũ durat illa
actio: & perdiť per tempus, quo actio. ar. l. ij. C. de cõ
ſti. pecu. cõiũcta. l. oẽs. C. de præſcrip. xxx. an. Aut
cõceditur facultas puta nũdinarũ. & tũc tolliť. x. annis:
vt. l. j. j. de nũdi. Et quę ſit ratio, dic vt ibi not. &
in. l. falſò. Si verò quærať qualiter tollať per actum
cõtrariũ tunc aut habet effectum momentaneũ, aut
ſucceſſiuum. Primo caſu priuilegiũ vnico caſu emiſ
d ſo in cõtrariũ pdiť:[d] vt. l. ij. C. de iure do. impe. Si verò
habet effectũ ſucceſſiuũ, tũc p vnicũ actũ pdiť, vt
C. de excuſ. tut. l. voluntarię. & ibi per Cy. & de hoc
vlti. no. Cano. in. c. cum acceſſiſſent[e] extra de con-
e ſti. & in eo habes optimam glo. licet ipſi alijs verbis
vtantur & ideo dic, vt dixi momtaneum, aut ſucceſſiuum.
Barto.

De ſtatu hominum Rub.

SVMMARIVM.

1 *Hominis cauſa, omnia conſtituta.*
2 *Arguere ex ordine titulorum, poſſumus, licet aliqui interſerantur.*
3 *Donationem faciendo, ſi dicatur: dono tibi omnes res meas non uenunt iura & actiones.*

POMATES.

e ¶ Cũ acceſſiſſent. Vide ibi lati⁹ Feli. in. x. col. & ſeq.

1 OMne ius. ¶ Not. † quòd oĩa ſunt hoĩm
gr̃a cõſtituta; vt. j. de vſufru. l. ĩ pecudũ.
& q ius eſt tripertitũ. ¶ No.
2 ex. l. cũ igiť. † q licet arguere ex ordine
titulorũ: licet qñq; qdã extranei
tituli interferanť. ¶ No. gl. in rub. de eo p quem
fact. erit. ¶ Cõtrà de. l. pxi. Solu. hic loqť q̃ tũ ad tra
f ctatũ. leg. ſequẽs q̃ tũ ad vtilitatẽ hoĩm. ¶ Op.[f] diciť
hic, q ad iſta tria pertinet oẽ ius: imo ſunt q̃dã iura,
quæ ſub iſto non cõtinenť. vt bo. poſ. & ſimilia. Sol.
p̃dicta pñt noĩe rei cõtineri: qđ ẽ nomẽ generale; vt
j. de ver. ſig. l. rei & l. j. ſi cer. pe. ¶ Op. in cõtrariũ, &
vr̃ q nõ ſit neceſſariũ poni de actiõe: quia appellatiõe
rei cõtineť actio; vt. ſ. dixi, & no. in. gl. huius. l. j.
3 vbi videas, vbi hoc declarať. ¶ † Quærit Gul.[g] nun
g quid ſi dono tibi res meas: an cõtineanť iura, quę habeo
cõtrà Titiũ, & actiones? Gl. videť hic velle. q
ſic: ipſe tenet cõtrariũ: qa gl. iſta pcedit. qñ donarẽť
res: ſed in q̃ſtiõe pposita fuit dictũ res meas & meas
notat dñiũ; vt. l. ſeruos. in prin. de leg. iij. & l. ſolũ. §.
meũ. j. de rei vendic. quod nõ põt in actiõe cõtineri:
quia actiões meæ nõ dicunť; vt. l. rei. in prin. de vb.
h ſigni. Et hoc tenet Gul.[h] & not. in. l. ſi legat⁹. §. ſi qs
bona. ad Trebel. & ibi dixi. & l. rei. j. de ver. ſig. & de
bo. poſ. l. j. & dic vt ibi no. in glo.

SVMMARIVM

1 *Statuliberi ſunt ſerui.*
2 *Aſcriptitij ſunt liberi.*
3 *Monachi & canonici regulares ſunt liberi.*

SVmma. Primò poniť diuiſio pſonarũ: ſecũdo diffinitiò
libertatis: tertiò diffinitio ſeruitutis
quartò poniť etymologia hui⁹ vocabuli.
Seunda ibi: libertas. Tertia ibi, ſeruitus. Quarta ibi
ſerui. vbi etimologia ponitur & durat, vſq; ad fin.
1 leg. ¶ Quęrit gloſſ. † nunquid ſtatuliberi ſint ſerui,
vel liberi? Rñdeť, q ſunt ſerui; vt. j. de ſtatuli. p to.
2 Nec ob. l. fi. j. ſi ex noxal. cau. aga. vt ibi no. ¶ Quid †
de aſcriptitijs? dico q ſunt liberi, vt ĩ. §. aſcriptitios.
3 in corpore de ſanctiſ. epiſco. collati. ix. Quid de † monachis
& canonicis regularib⁹. Dic, q ſunt liberi. &
vide meliorẽ gl. de mũdo inſti. de iure perſo.

ET ſeruorum. Diuiditur in quatuor partes.
In prima ponitur alia diuiſio perſonarum.
In ſecunda dicit qualiter fiant
ſerui. In tertia poniť, qui ſunt ingenui. In quarta
ponitur, qui ſunt libertini. Secunda ibi, ſerui authẽ.
Tertia ibi, ingenui. Quarta ibi, libertini. in ſumma
hoc. d. Seruorum vna eſt conditio: liberorũ duplex.
Hoc primo. & ſerui fiunt dupliciter: aut de iuregentium
aut de iure ciuili. hoc ſecundo. & ſiue mater
ſit libera tempore conceptionis, ſiue tempore partus,
ſiue medio tẽpore inter cõceptionẽ & partum:
partus eſt liber, h. d. ¶ Oppo. de. l. fi. de ædil. edi. vbi
ſunt plures cõditiones ſeruorũ: qa quidã ſunt ſerui
ordinarij: quidã ſunt ſerui vicarij. Sol. vna eſt cõditio,
ſed officia & miniſteria poſſunt eſſe plura, vt in
contrario: tñ eorum conditio vna eſt. Vnus eñ plus
i q̃; alter ſeruus eſſe nõ põt. ¶ Quæro, quę[i] requirãť
ad hoc, vt homo liber efficiatur ſeruus. Dic vt in gl.
vt inſti. de iure perſo. §. pe. &c.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, q, qui cæperit lupum, habcat decem: ſi aliquis capit lupam prægnantem: non debebit pro quolibet lupatino habere decem.*

k QVi in vtero. [k] Qui eſt ĩ vtero pro nato habetur
quo ad ſui commodum. hoc dicit.
¶ Oppo. ad hanc leg. hic dicitur, quòd
habetur pro nato, vt ſibi proſit: non aũt vt alij pſit:
Contrà. l. imperator. j. e. quia matri etiã prodeſt: qa ĩ
terim nõ põt puniri, ſi faciat maleficium. Solu. illa
debet intelligi ſecũdũ iſtã: qa fallit: & pdeſt ſibi: qa

POMATES.

f ¶ Opp, vide Alexã. cõſi. lxxiij. ij. col. vol. iiij. & cõſ. xcix. co. ij. eo. vo. & de ſignificatione huius verbi res, vide remiſſiuê per Feli. in. c. puenit. ij. de teſti. cog.

POMATES.

g ¶ Querit Gul. vide Bar. in. l. qntus. §. argẽto. ff. de au. & ar. Barb. conſi. xxxvj. in. ij. vol.

h ¶ Et hoc tenet Gul. vide Bar. ĩ. l. qntus. §. argẽto. j. de aur. & arg. leg. & quod no. Bart. in. l. vxorem. §. locauerat. de leg. iij. Adde q̃ dixi in. l. ciuibus. j. de reb. du. Sed Bal. tenet contrà Gul. in. l. j. in princ. C. de vſufru. adde Bal. cõſ. lxxx. j. lib. & Old. conſ. ccxviij.

i ¶ Et ſeruorum. Quæro: q̃. & no. illud mirabile hic ſecundûm Ang. quòd licet minor. xxv. & moior. xx. nõ poſſit alienare ſua bona, poteſt tamen alienare ſe: & vide Cy. in authen. ingreſſi. C. de ſac. ſan. eccle. & vide Inn. ĩ c. in præſentia. de proba.

k ¶ Qui ĩ vtero. Vide. l. cum inter. & quod ibi Bald. C. de fideicõ. li. & in. l. fi. C. de lib. cau. & in. l. fi. C. bo. pſcri. & in. l. quod dicitur. j. de libe. & poſthu. Et caſum no. in quo talis nõ habetur p nato, vide p Ange. in. l. Arethuſa. in vlti. col. j. eod.

✱ Pro intellectu huius .l. qui in vtero.

a ¶ Contrarium tenet Gul. adde Bal. fin. in .l. fin. C. de lib. cau. & qd si habet lupatinos ad vbera: vide Imo. in .l. lege falci. placuit .j. ad leg. falcid.

✱ Pro cōcordia. Aduerte, ꝙ Alex. in .l. si vnus. pe. col. C. de testib. allegat Bar. contrariari: eo, quia in hac .l. imperator. dicit, ꝙ tabellio possit corrigere post publicatum instrumētum &c. & ꝙ tñ contrariū tenuerit ī .l. cācellauerat. ff. de his q̄ in testa. delē. Sed Bar. non meretur allegari contrariꝰ: Nam alia est quæstio: an notariꝰ possit corrigere errorem suum, de qua in prima op. alia quæstio, an apostillę appositę per notariū faciant fidē, quasi sine die & consule: & sic alio tpe factæ q̄ tēpore cōtractus. et ita loquiꝰ secūda opp. ꝙ non valeant. Adde Pau. in .c. cū venerabilis. de re. do. in fin. cum cōcor. ibidē. Aduerte tamē ꝙ in .d. l. cancellauerat. illa cācellatio valet, licet nō trahatur ad omnes: qa de absolutione constabat, fortè ꝑ aliud instrumentum .l. fi. C. de sen. ex breui. reci.

b ¶ Imperatot. Tu dic secūdū Gul. vide ꝑ Bal. ī rubr. C. de fid. instru. in xiij. col. in ver. sed pone tabellio. Et dum Barto. dicit ꝙ notarius nō potest declarare. Adde Bartolum in .l. Gallꝰ. §. idem credendum. de lib. & posth. & ꝑtenē ꝑ Ang. hic.

c ¶ Recordeꝰ. Notarius facit instrumentum sine die: qd iuris: an possit diem apponere si recordetur? Adde quod not. Bartol. & quę ibi dixi in .l. fi. de tab. exhibē. & no. Bald. de pace cōstan. in versi. mihi aūt. in versi. pacta. Et nota. ꝙ notarius sine licētia iudicis corrigens errorem suū, videtur puniendus de falso: vt sentit Baldus in .l. cum proponere- tur. de lega. ij. & Ioan. Andre. in addi. Specula. de instru. editio. §. instrumētum. super versi. sed nunquid confectio, dum allegat .l. eos. j. de falsis. et videtur sic probari: quia testis et tabellio æquiparantur, vt hic per doc. Sed testis varians punitur de falso. dicta .l. eos. et expressè Ioan. Andre. in data. vj. libri decretalium. et Baldus in .l. fina. C. de eden. versicul. quartò quæ-

etiā ipse puniret̄, si ipsa occideret̄. ¶ Opp. de .l. j. §. j. de ven. ī pos. mit. hic aūt dicit cōtrariū. So. dico etiā, ꝙ illo casu fallit. ¶ Opp. de .l. fi. de colla. bo. Glo. nō soluit: dic ꝙ ideo ibi nō fit collatio: qa ille, qui est in ventre, nō potest dici, ꝙ sit in potestate patris: vt ibi in tex. dic vt ibi ꝑ doct. ¶ Induciẗ hæc lex. in argu. 1 ad questionē per Gul. Statutū dicit, † ꝙ si quis cepe rit lupū, habeat decē. Modò quidā cepit lupā prægnantē: an ꝑ quolibet lupatino debeat habere de- ✱ cē? Et videtur ꝙ sic, vt hic; contrariū tenet Gul.[a] & a facit .l. sed addes. §. si quis .j. locati. ¶ Nec ob. hęc lex qa loquitur, qñ tractatur de cōmodo ipsius partus: hìc autem in quæstione nostra non esset commodū suum: vt patet in contrario.

SVMMARIVM.

1 *Grammatica mala non uitiat instrumentum.*

2 *Tabellio, quando possit corrigere errorem suum post publicationem instrumenti?*

3 *Notarius in confectione instrumenti Si omisit diem & consulem: quando illud possit apponere.*

Consilium, quòd notarius quencunq; errorem suum corrigat cum authoritate iudicis.

4 *Notarius, quando non potest corrigere errorem suum, tenetur parti lesæ.*

IMperator. No. ꝙ error tabellionis parti nō nocet Et gl. exēplificat in mala grāmatica: nunqd ꝑpter † malā grāmaticā vitieꝰ instrumētū tabellionis? Et vr̄ ꝙ nō: vt hic in gl. de hoc est bona gl. de rescrip. c. ad audiētiā. ¶ Quęro nūqd tabellio † possit suū errorē corrigere post publicationē instrumēti? Et vr̄ ꝙ sic, vt hic. Pręterea melius esset suū errorē corrigere, q̄ &c. vt in auť. vt fratrū filij. in princip. In cōtrarium videꝰ, ꝙ nō: cū tabellio æquipareꝰ testi, vt .j. de testi. l. Domitius. sed testis nō potest suū errorē corrigere post publicationem attestationū: ergo &c. vt in corpore de test. §. quia verò. col. vij. Sol. dicit quidā, ꝙ si vult corrigere errorē in grāmatica potest. argu. ī. de re iud. l. actorū verba. Si verò aliqd vult addere vel minuere, tūc nō potest: qa nouū instrumētū facere videꝰ: vt .s. de iust. & iur. l. ius ciuile. nisi cōsentiat pars, vt in corpore de tabel. §. j. Declarare autē potest. arg. l. heredes palā. §. sed si notā .j. de test. ¶ Tu dic secūdū Gul.[b] de cu. ꝙ post instrumētū publicatū, & postq̄ esset facta copia parti de eo: tabellio suū errorē corrigere nō pōt: arg. eius, quod dicimus de teste. in .d. §. quia verò. & ibi no. Nec etiā potest ibi declarare: qa præsumereꝰ suspectus, sicut in teste. Nō obs. sed si notā. quia sine consensu alterius cōdere potetat testamētū: sed tabellio nō potest facere aliàs testamētū sine cōsensu partiū; vt .d. §. j. de tabel. col. vj. ¶ Gul. in Specu. de 3 instru. edi. §. postremo. versic. sed nūquid. † subijcit talem quæstionem: nunquid tabellio, qui fecit instrumentum sine die & consule, hoc poterit reficere, & ea apponere, si bene recordetur?[c] Dicit ꝙ sic. ex tra de supplen. neg. præla. c. j. & insti. de verbo. obli. in princip. Creditur enim ei de his, quę gessit; vt .C. de fal. l. si quis decur. & .j. ad leg. iul. de adulter. l. accusaturus. Distingue, aut incōtinenti seu ex interuallo modico: aut ex interuallo magno. Primo casu poterit & valet: vt in authen. de æquali dotium. §. illud & .j. de verbo. eblig. l. j. in princi. extra de elec. c. officij. & de testi. cogend. c. præterea. Alij quòd nullo modo potest etiam incontinenti postq̄ est facta co-

ritur. ergo &c.

d ¶ In instrumento omittunt. No. contrà cōem cōsuetudinē tabellionum. Sed credo hoc intelligendum, qñ in ꝑtocollo esset omissum: sed si esset in ꝑtocollo, & in publico postea facit hoc, credo, ꝙ possit. vt quotidie fit. Ad qdꝰ vide Barto. in .l. j. in principio. de his, quæ in testamen. delē. Adde quæ intelligi secūdū istam: quia fallit: & ꝑdest sibi: quia pia parti. cū functus sit offō suo: nec ēt sibi tabellioni crediꝰ. ī auť. de hære. & fal. §. si verò absunt Dicit tñ Spe. ꝙ multi sapiētes ab eo cōsulti cōcordauerūt, & bñ. ꝙ si tabellio pōt ostēdere se ꝑ errorē, & nō ex certa suīa. hoc omisisse: bñ pōt ita facere, & prædicta apponere: & valet instrumētū, aliter nō. Cōsulo tamē sibi, ꝙ de licētia iudicis illud faciat. ¶ Per pręe dicta apparet, ꝙ malè faciūt notarij qdā, q aliqd in d instrō omittunt[d]: & posteà cū in margine adijciūt il lud, in fine dicūt. s. quod supra ꝑ errorē omisi &c. nō e em pōt corrigi errorē ita inconsultè. Cōsulo tñ[e] ꝙ de f authoritate iudicis[f] illā correctionē faciat. ¶ Quæ- 4 ro, † nūqd tabellio teneꝰ[g] parti læsæ, si nō pōt corrigere suū errorē? tex. est ꝙ sic in .l. fi. C. de mag. cōue. & .l. fi. si mensor. fal. mo. dixe.

dixi post Bartol. in .l. in fraudem. §. sicut. de testamēmili. Adde, an notarius possit errorem suum corrigere Ange. consi. xcj. Bald. consil. cxxvij. v. lib. Bar. consil. cxcvij.

✢ POMATES.

e ¶ Consulo tamē. Vide Rapha. cuma. consi. xxix.

f ¶ Iudicis. Illa est necessaria secundùm Bald. in .l. si quis. §. nec iterū. in fi. per illū tex. j. de eden.

✢ POMATES.

g ¶ Tabellio tenetur. Vide Barba. consi. xlvij. colū. xxviij. in .j. vo. vbi ponit quid in testibus.

SVMMARIVM.

1 *Mulier potest esse arbitratrix, procuratrix pro patre & coniunctis personis, testis in testamento inter liberos, & in codicillis.*

h INmultis.[h] Pone casum. vt in 1 glo. ¶ † Quæro, nū quid mulier possit esse arbitratrix? & vr̄ dicēdū, ꝙ sic: cū nō sit ꝓhibitū: vt .j. q. ex cau. ma. l. nec nō. §. qdꝰ eis. & idē tenet Cy. in .l. fi. C. de arb. Itē nō pōt esse procuratrix, nisi ꝑ patre: vel cōiūctis personis: vt .j. de ꝓcu. l. fæminæ. Itē nō pōt esse in testamentis testis, nisi ī testamēto inter liberos; vt .C. de test. auť. qdꝰ sine. Itē nisi in codicillis: vt l. q testamēto. §. mulier .j. de testa. & .l. fi. C. de codicil.

h ¶ In multis. Adde ad hāc .l. xxxviij. casus per Spe. in titu. de procu. §. j. versi. item regulariter. cum seq.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio, quæ potest referri ad duo, ad unū per prius, & ad aliud per posterius, refertur ad id, quòd est per prius.*

i QVæritur Hermaphroditū[i] Qñ aliquid pōt iudicari secū- dū minus potēs & magis potens; atten- 1 diꝰ magis potens. h. d. ¶ No. ꝙ † quoties aliqd refer tur ad duo: vnū ꝑ priꝰ, & ad aliud ꝑ posterius; refereꝰ ad id, quod est per prius; vt .l. j. §. si ager vecti. vel emphy pe. Induciꝰ hęc lex ad qōnē: aliquis tanq̄ mercator vocatur ad aliquod munus tabellionū, & peritus est ī vtraq; arte: cui magis debet obedire. Dic illi k arti,[k] seu officio. cui magis adheret, seu obedit; vt .j. de legatis tertio .l. legatis. §. ij. Barto.

i ¶ Quæritur hermaphroditū De hermaphroditovide Bald. in .l. fi. de suis & legiti. Et ibi etiā, an imponaꝰ ei nomē masculi. & ad hāc leg. vide Ange. i. l. de qbus. s. de legib. & Anto. de butri. in c. omnis. de pœni. & remis. Adde de Hermaphrodito. an succedat in feudo cōsi. cccc xxxviij. j. lib.

✢ POMATES.

i ¶ Quæriꝰ hermaphroditum. Facit quod dixit Abb. c. j. de iurepatron. ꝙ emptum assumat naturam dignioris: & vide qdꝰ ꝑ hanc .l. dicit Matth. notabili cccxcvij. incipiē. Nota quòd ab interlocutore. vide etiā Barbat. cōsi. ij. in vj. colum. in .ij. vol. Et ad hanc leg. faciunt nota. ꝑ Iasō .l. imperiū. in .iij. colum. ff. de iurisdi. om. iudi. et quod no. Bal. in fi. ff. de offi. procon.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium si est contractum inter gradus prohibitionis. & superueniat dispensatio Papæ, an filij nati ante habitam dispensationem sint legitimi?*

EVmqui. aliâs. Paulus. Matrimonium à principio illicitū, non validatur per ius superueniens, q̄tum ad legitimationem filiorum iam natorum. hoc dicit.

l ¶ No. hunc casum. ¶ Opp. ad hanc[l] leg. dicitur hic, quòd licet cesset causa matrimonium impediēs, quòd tamen non sint filij legitimi. cōtrà .l. nuper. & .l. cū quis. C. de nat. lib. Solu. ibi ille coitus erat licitꝰ & de iure nostro; vt infra. de concub. l. in concubinatu.

k ¶ Dic illi arti. Aliter videtur dicere Bal. in .l. pe. in vlt. col. de cōsti. pec. vide Barto. in .l. fi. de colleg. illici.

l ¶ Eū qui. op. ad hāc. vide Bar. Bal. & doc. in .l. & si cōtrà. C. de nup. & Bal. in .l. si qua illustris. C. ad orfici. adde Anch. consi. xx. Abb. consi. xij. ij. libr. hic verò

hic verò iste coitus erat omnino illicit⁹ de iure nostro: & ideo cessante causa impediente, non conualidatur matrimoniū. ¶ Opp. de. l. v. & l. & si contra. C. de nup. So. aut superuenit consensus partis expressus post contractum matrimonium: & tunc conualidatur, vt in contrario. Aut tacitus: & tūc motrimoniū nō cōualidatur: vt hic. hęc sol. reprobat̃ p doc. quia contra tex. illius leg. Quare dic, & melius; vt ibi no. quia non conualidatur, vt retro trahat̃: sed ex tūc incipit valere hæc vera sacūdū Iac. de bu. ¶ Opp.
a de. §. fi. [a] insti. de nup. gl. non soluit. Dic φ ille coitus fuit legitimus, non autem reprobatus. Istam leg. intellige, quod loquitur de iure nostro, non de
1 iure canonico. vt dicitur hic. ¶ Inducitur hęc lex in ar. † ad. q. φ si matri-
b moniū est contractum inter gradus prohibitionis: licet superueniat dispētio Papæ: [b] tamen filij ante nati non sunt legitimi, secūdùm Gul. per hāc leg. Ego puto opi. Gul. procedere, nisi cōiuges hoc ignorauerint: quia tūc coniuges excusarentur & filij essent legitimi; vt no. in. l. qui contra. C. de incest. nup. Item dicit gl. hic leg. non cauetur. Nam error habetur pro tit. j. de vsusc. l. Celsus. & sicut iustus error Dat iustum titulum: ita in matrimonio dicuntur isti filij legitimi. Et quid si vnus ignorabat? dic vt in. c. ij. extra qui filij sint legiti. & ibi habes, qui sint legitimi. ¶ Quæro, quid si superueniret causa dirimens matrimonium: vt quia est patefacta cōsanguinitas & diuortium est secutum, an sint legitimi? de hoc dic, vt in. d. c. ij.

SVMMARIVM.

1 *Nasci in sexto mense & uno die, quis potest.*
Item natus ultra duos dies, post decimum.

1 SEptimo. Natus in septimo mense dicitur legitimus. h. d. ¶ Et no. glo. † φ in sex mensibus, & in vno die potest nasci. Item natus in nono est legitimus. & si nascitur intra decimum, vel per duos dies vltra, est legitim⁹: vt in §. mulier. in authē. de resti. & ea quæ pa. & vide glo. no. in. l. fi. C. de posth. here. & ibi per doc. in. l. Gallus. in prin. & §. j. & ibi per me de lib. & posth. & hæc sunt notanda pro materia successionis, an sint legitimi, vel non?

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quòd amputanti membrum alicui, amputetur simile membrum: non comprehendit amputantem digitum.*
Digitus non est membrum: sed officium membri.

c NOn sunt. [c] Partus monstruosi, id est contra naturam seu formam hoīm, non dicuntur esse legitimi. h. d. cum. glo. ¶ Et no. gl. φ dicit φtū ad hoc, vt instiu i debeāt. ¶ Op. imo. est fili⁹: vt. j. de v. sig. l. qret. Solu. φtū ad hoc, vt cōditio mr̄i apposita, videat̃ impleta, dicit̃ fili⁹: nō φtū ad successionē
d p̄rnā vt hac leg. ¶ Inducit̃ hęc lex [d] i ar. ad. q. Statuto cauet̃, † φ si aliqs ali-
1 quod mēbrū alicui amputauit, quod idem mēbrū sibi amputetur: modo q
e dā amputauit alicui digitum. [e] an puniri possit ex forma statuti? & dic φ nō. tex. est hic cum glo. Nam digitus non est membrum: sed officium mēbri: vt. j. de ædi. edic. l. idem offilius. & hoc iam consului. Bar.

SVMMARIVM.

1 *Conditio in dando potest per alium impleri.*
2 *Natus primo quis præsumatur an masculus, an fœmina in natis uno partu, si ignoratur quis fuerit ultimus?*
3 *Seruo si dicatur uade ad pontem: & si obuiaueris seruo: liber esto. & alius dicat seruo, uade ad pontem: & si obuiaueris libero, liber esto. si serui inuicem se obuiauerunt, qui ipsorum erit liber?*
4 *Extractus ex uentre, an dicatur naus?*

ARethusa. In p̄ria p̄te ponit̃ thema. ī secūda p̄te ponit̃ duplex qō. in tertia r̄nsio ad primā. in quarta ponit determinationē secūdæ quæstionis. in quīta ponit determinationē suā p simile. in sexta ponit̃ q̄dā diuisio. in septima ponit̃ q̄dā excusatio, quā facit Iuriscōsult⁹. Secūda ibi, q̄situm. Tertia ibi, hęc cōditio. Quarta ibi, sed dubitari nō. Quinta ibi, veluti. Sexta ibi, in pric. leg. se. Septima & vltima in fi. ibi, qō ergo facti &c. Et in summa. h. d. Cōditio ancillæ apposita circa libertatē, si tres filios peperit, implet̃ tres filios pariēdo: adeo, quòd quart⁹ part⁹ dicit̃ esse liber: cū mr̄ sit libera. & cōditio ī dādo apposita, pōt impleri p aliū. h. d. ¶ † No. tex. ibi, nec eīn & c. Et no. φ cōditio in dādo pōt impleri per alium: vt. l. fi. de cōdi. insti. Item no. φ Iuriscōsult⁹ nō interrogat̃ de facto, sed de iure. ¶ Opp. ad hāc. leg. dicit̃ hic, φ pōt cōditio īpleri p aliū, cōtra. l. j. §. ne aūt. de cadu. tolle. Sol. ibi loqt̃ de cōditiōe in faciēdo. ¶ Opp. ad hanc sol. de eadē. l. ver. si verò talis. in. §. qd eīn. Sol. aut cōditio cōsistit in dādo: & obtinet hic cū si. Si in faciendo tunc si requiritur industria personæ, nō pōt impleri per alium: vt in secū do casu: aliàs p quēcūq;. in. d. §. dicitur ī alio casu. ¶ Op. dicit̃ hic, φ cōditio implet̃ eodē momēto. imo videt̃ cōtra de. l. q heredi. §. fi. j. de cōdi. & de. Sol. nō est cōtra. qa hęc cōditio fuit īpleta eo modo, quo fuit apposita: qa
2 data fuerūt. x. antecq; pareret, vt ī cōtrario. ¶ † Querit gl. ī leg. p̄xia, qd sit presumendū in dubio, si ignorat̃ quis sit vltimus: & sic liber. Sol. aut peperit masculum, aut fœminā aut tres fœminas. Primo casu p̄sumit̃ prius na-

a ¶ §. fi. Sed an valeat statutum, φ non possit contrahi matrimonium sine consensu patris. vide Bal. in. l. omnem. C. ad tertul. cum concor.
b ¶ Dispensatio Papę. Si m̄rimoniū est cōtractū in gradu p̄hibito, licet supueniat dispensatio tn̄ filij an̄ nati nō sunt legitimi. & ita refert Bal. ī. c. naturales. si de feu. fuc. cōtro. tenet Cy. hic nisi fiat mētio de ipis filijs. Et secūdū Cy. fuit de facto q̄busdam de vbaldinis. vide Bal. in. l. si contra. C. de nup. faciunt ad no. p Bart. in. l. bonorū. j. rē ra. habe. & hic adde bal. in. l. ex libero. C. de suis & legi. Ad de qd' Pet. de ancha. cōsuluit, qd' papa legitimat filios natos in figura matrimonij in gradu p̄hibito, et altero cōiugūmortuo, ratificādo matrimoniū, vt videre poteris eius cōsi. ccxx.

tus masculus, φ fœmina: & sic fœmina erit libera: vt j. de reb. du. l. si fuerit. §. fi. hoc reprobat̃ p docto. nec facit lex alle. ad hoc: qaest fauor ibi libertatis, vt mater iudicet̃ libera. & per cōsequens partus. Sed in casu nostro, nō est sic: si dicerem⁹ masculū primo natū, ex eo erit libera fœmina. ¶ Gl. vadit vlteri⁹, & dicit φ in dubio omnes sunt liberi: & ita pōt r̄ndē-
f ri ad hoc ar. l. cū inter. C. de fideicō. lib. Petr. reprobat hāc opi. Primò per hūc tex. in. l. idem erit. ibi, nō posse dici vtrūq;, & hoc etiā tenet Gul. de cug. hic, φ null⁹ sit liber. Nec ob. l. cū inter. alleg. qa aut cōstat testatorē nullū excludere voluisse à libertate: & tūc oēs sunt liberi, vt ī cōtrario. Aut cōstat aliquē voluisse puenire ad libertatē & alios excludere: vt in casu leg. nostrę: & tūc null⁹ erit liber. arg. l. duo sunt titij. de testa. tut. Nā hic dicit, si tres peperit: patet ergo φ nullus istorū ex volūtate testatoris est liber: cū ipsa an̄ tres nō sit libera. hoc tenet Gul. Petr. & Cyn. ¶ Quero nunquid tertius sit liber? de quarto non est dubium, φ est liber: & dico φ & tertius est liber per ver. inci. Nā aut intelligitur incipiē
c te quarto partu: & non habet locum text. qui sequitur: ibi qui postea nascitur: quia post quartum partum nullus nascitur postea. Aut intelligis incipiente tertio partu. & tunc habeo propositum. Dicunt quidam, φ & tertius est liber. Item in versic. veluti. eodem momento, cum impletur conditio, Arethusa fit libera. Pro hoc. l. fi. de condi. instit u. vbi eodem momento impletur conditio. ¶ In contrariū determinat hic Petr. & Gul. per text. in. l. idem erit
d j. eo. Nā si tertius esset liber: ergo & quartus, quòd esset contra text. alleg. ibi, vtrūq; & c. Itē cōditio de
e bet impleri informa; vt. l. Meuius. de cōditio. & demō. Nō ob. cōtrariū p̄alle. in ver. incipitē, qa ibi debet exponi partu, scilicet quarto. Itē ibi, q postea nascit̃, intelligit̃ de codē quarto partu. Nō ob̄st. ver. veluti. quia cōditio fuit plene impleta: & data fuerūt. x. ipsa parturiēte: & antecq; pareret: qd' nō est in q. n̄ra. Ad hoc eī vt illa cōditio sit īpleta: oportet φ
3 tres filij sint pfectē editi. ¶ Et p p̄dicta † pōt r̄nderi ad q. de pōte; vt si dico seruo: vade ad pōtē, & si obuiaueris seruo, liber esto. & tu dicis seruo tuo vade ad pontem, & si obuiaueris libero. liber esto. nūc serui isti inuicē obuiauerūt: quis erit liber? & secūdū opi. illorum, qui dicūt eodem momento. impleri, & esse liberum: vterq; erit liber, secūdū illam opi. quā tenet dom. meus erit liber me⁹, & nō tuus: quia in eo est impleta cōditio: quia seruo obuiauit:
f quia tui serui conditio est in fieri, quod nō sufficit:
4 vt. d. l. qui heredi. §. fin. ¶ † Quero quid si Arethusa nō peperit: sed fuerint extracti de ventre: an obtineat hęc lex. Et videtur φ nō: quia nō est impleta conditio: quia nō peperit. ¶ In cōtrariū est. l. etiam ea mulier. j. de ver. sig. Solu. Aut fuit dictū, si tres peperit: & nō v̄r impleta cōditio, cū mortua sit ante cōditionē impletā: & per cōsequēs ex legato cōditionali mortuę heredib⁹ nullū ius querit̃: vt. C. de caduc. tol. §. finautē. licet secus sit in contractu: vt inst. de verbo. ob. l. §. ex conditionali. & ibi ponunt doct. Si verò fuerit dictū si tres habuerit filios: tunc videt̃ impleta, vt. l. etiam ea mulier. j. de verb. sign. Barto.

c ¶ Nō sunt. Et facit iste tex. an occidēs hoiem monstruosum, puniat̃ pœna homicidij, vide Bal. Ange. & Imo. in. l. qd' dicit̃ de libe. & posthu.

POMATES.

d ¶ Iuducit̃ hęc lex Vide Bar. cōsi. cj. inci. quæritur.
e ¶ Digitū. An īcidēs digitū puniat̃ pœna statuti punietis īcidētē mēbrū & c. digit⁹ nō est membrum, sed offīn mēbri. Idem Mart. sil. hic, qd' Odof. & Bal. latissimē & pulchrē p Bar. in. l. ij. de publi. iud. Adde melius p Bart. consil. cc j. querit̃ nunqd digitus.
f ¶ Circa materiam huius leg. quando plures nascuntur eodem partu: vide q̄ scribit Are. in. l. ex duobus. in. j. colū. de vulga. & pupil. & ibi ponit q̄n plures nascuntur vno partu, & p̄rio genitus debet succedere: & distinguit tres casus. dic vt ibi per cū. Antho. Rube. Alexādrinus.
f ¶ Pōt respondere. Quid si pirmogenitus debeat pręcedere: & ignoraretur quis sit primogenitus. Bald. in. l. in quibus. C. de sec. nupt. dicit quòd pater potest eligere.

SVMMARIVM.

1 *Ratione adiuncti inseparabilis, permittitur, quòd alias non permitteretur.*
2 *Pater pōt occidere filiā, etiā pregnātē inuētā in actu ueuereo.*
3 *Prouocatus ad duellū, licet sit accusatus & cōdēnatus, tamē executio ad mortem debet differri, donec pugnauerit.*
4 *Mulier pregnans dānata ultimo supplicio, q, possit cōfirmari.*
5 *Mulier dannata in amputatione mēbri, si est pregnans, executio differtur.*
6 *Mulier pregnās damnata & conseruata, postquàm pepererit erit etiam conseruanda, si partus alio modo commodè nutriri non possit, aliàs non.*

a ¶ Imperator occidere. Ampliatio ad.l.nec in ea.j.de adulter.

b ¶ Quid si mulier. ex hac rõne dicũt doc.p̃gnãtẽ nõ cõpelli testificari, si ex hoc partus incõmodaret̃. argu. hui⁹ leg. Itẽ secundũ doct.hic. Itẽ in hac leg. infert̃ ad duas al's pulchras qõ.maximê p Cy. Bal.& Ange.

POMATES.

c ¶ Cum legitimè. Vide Barb.consi. lvij.in.ij.vol.

d ¶ Qui furere. Nõ mutat dignitatẽ. vide Bart.in.l.j.in fi.de iuris.om.iud. itẽ allegat̃ hæc in l.sed nec legatari⁹. de condi.fur.

POMATES.

e ¶ Allegatur. Vide Feli.c.cum ex officij.ix.col.de p̃scri.

f ¶ Et Gul.concludit.delegatio facta nõ capaci nõ priuat delegãtẽ. vide tñ q̃ idẽ dicit in.l. si qs vi.§.dñia. de acqui.pos.

POMATES.

g ¶ Sol. Vide Alex. l.seruum filij.§.si statuliberũ.ff.delega.j.Feli.c. super eo.de testi.

POMATES.

h ¶ Opp. Vide Ange.Are.§.preiudiciales.in.iiij.colũ. insti.de actio.

i ¶ In genuum. Diui fratres. Vide Bart.in.l.j.C.quo. bono.& vide Bar. in.l.Iul.j.de cond. indebi.in.ix.co.& an s̃nĩa lata super sexu faciat ius quo ad oẽs. Vide Bald. in.l.si.in fine.C.de suis & legi.

IMperator. Mulier pregnãs nõ debet dari vltimo supplicio, donec pariat.h.d. ¶ No. q̃ mulier dãnata cõsequit̃ per partum, quòd nõ pôt cõsequi p seipsam. Itẽ rõne adiuncti

1 † pmittit̃ aliqd, quòd aliâs nõ pmitteret̃. ¶ Ad primũ opp.de.l.si p impressionẽ.C.quòd met.cau. So: hoc cõtingit rõne necessitatis, ne patiat̃ part⁹ detrimẽtũ ppter delictũ matris. ¶ Op.ad secũdũ de.l.j. si in cõi eadẽq; cã re.pe.gl.nõ soluit. Solu.q̃ aut est adiũctũ separabile, aut nõ primo casu loquit̃ cõtrariũ: secũdo casu loquit̃ lex ista. ¶ Querit gl.hic loquit̃ in muliere libera: nũqd idẽ in ancilla. Et dic q̃ sic quãtũ ad hoc, vt obseruari debeat, nõ quãtũ ad hoc, vt liberũ pariat: qa in ancilla est eadẽ rõ: & sic

2 idẽ ius: vt.l.illud.j.ad le.aql. ¶ † Quero, an filiam in actu veneris inuẽtã, existẽtẽ pregnãtẽ, pr̃ possit oc-

a cidere[a]? & tenet Gul.q̃ sic: qa impet⁹ seu dolor acerrimus patris eũ excusat: licet filia sit pregnans. hic eñ solũ factũ attẽdit̃, & nõ iuris ordo, siue effectus; j.de cõdi.& demõ.l.Meui⁹.&.j.de his, q no.ĩfa.l.qd ergo.§.cũ aũt factũ.&.j.de acqui.re.do.l.bone fidei §.pe.ibi dũ dicit: ad factũ illud ptinere &c. ¶ Itẽ in

3 ducit̃ ad †.q.de eo q est puocat⁹ ad duellũ ab aliquo. q dicit ipsum interfecisse fratrẽ suũ: & q tenet̃ bellare ex cõsuetudine illi⁹ puincię, si suppponat vnũ p se: & postea est accusat⁹ & cõdẽnat⁹, vt illa de cã executio mortis eius debeat differri: sed Gul.cõtra,

b vt hic vr̃. ¶ Querit hic gl.qd si mulier[b] ista debeat

4 deportari, † vel cõfirmari hodie: an possit nõ obstãte partu? & vr̃ q̃ sic: quia lex ista loquit̃ in vltimo supplicio. In cõtrariũ tenet Gul.q̃ mulier ista nõ deportet̃, si part⁹ ex hoc habet detrimẽtũ: qa est eadem rõ in hoc, q̃ in vltimo supplicio. Si vero partus nõ habet detrimẽtũ: quia pôt nutriri alibi sicut hic. tũc dico q̃ posset: vt.l.ex facto.§.j.facto ex ad treb. Nec ob.quòd hic dicit̃ de vltĩo supplicio: qa ponit̃

5 ad maiorẽ exarcerbationẽ. ¶ † Queto qd si dãnata est in mẽbro: an seruet̃, donec pariat. Et vr̃ q̃ nõ, vt hic: qa dicit̃ hic de vltimo supplicio. In cõtrariũ est veritas. vt in corpe de coll.§.ad hoc phibemus.co. ix. vbi cõparant̃ mutilatio mẽbri & vltimũ suppliciũ. Itẽ quo ad iurisditionẽ eqparant̃: vt.j.de iurisd. om.iud.l.imperiũ.& ista est veritas. ¶ Sed nũqd debet examinari interim? Dic q̃ sic: non tñ torqri? vt

6 j.de penis.l.pregnãtẽ. ¶ Quero † mulier pregnans est cõseruata: peperit: officialis vult eã tradere vltimo supplicio: dicit ipsa: si tradis me vltimo supplicio, periculũ est, an infantulus pereat: an debeat cõseruari? Gul.tenet q̃ nõ conseruet̃ amplius, p text. ibi: donec partũ edat &c. In cõtrariũ videt̃, q̃ eadẽ rõ est in illo casu, sicut qñ pregnãs: est ergo idẽ ius. Pretereâ in mora modici tpis nõ est periculũ: vt.j. de iud.l.si debitori.&.l.iij.C.de preci.impe.offeren. Idem in seruo videmus: vt.d.l.j.de bo.proscrip.C. &.l.seruo legato.§.pe.j.de leg.j.& ibi per Dy. vnde conclude, q̃ si cõmode per aliũ non possit nutriri partus: mater debet cõseruari: vt preal leg. iuribus.

c CVm legitime. [c] Legitimè natus quo ad cõditionẽ & originẽ patrẽ seqt̃: mrẽm verò sequit̃ nõ legitimè nat⁹.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Iurisditio & dominium æquiparantur.*

QVi furere Supueniens furor

d nõ mutat[d] dignitatẽ, siue dñiũ.h.d. ¶ Allegat̃[e] hæc lex p

e

1 Gul.de cu. † q̃ iurisditio & dñiũ equiparãtur, videlicet q̃ si aliqs delegat alicui aliquã causam delegabilẽ: mõ ille, cui facta est delegatio, non erat capax eius: an delegatus amiserit iurisditionẽ

f Et Gul.cõcludit[f] q̃ nõ equiparando dñium iurisditioni: qa dñiũ nõ pdit, si ille cui debebat acqri, nõ est capax: licet sec⁹ sit ĩ possessiõe: vt.j.de acq.pos. l.q d' meo.§.si furioso.dicã in.l.si ego.de nego.gest.

SVMMARIVM.

1 *Sententia, quando faciat ius quo ad omnes.*

INgenuum. ¶ No. q̃ sentẽtia facit ius inter oẽs. ¶ Opp.de.l.q repudiãtis.§.fi.j. de inoffic.test. Sol.[g] aut aduersarius est

g pñs tpe sentẽtię: aut absens. Primo casu facit ius inter oẽs, vt hic. Secũdò nõ vt in contrario. ¶ Oppo. ad hãc sol. imo etiam si est pñs, nõ facit ius, vt.j.de collu.dete.l.cũ nõ iusto. Sol. aut interuenit aliqs legitimus cõtradico: aut nõ. Primo casu habet locum lex ista. secundo casu habet locum lex contraria.

h ¶ Opp.[h] ad hãc sol.de.l.diui fratres[i].§.j.de libe.cau

i sa. So. aut quis per sententiã pronunciat̃ ingenu⁹ & cum legitimo cõtradictore: & facit ius: vt hic sec⁹ si pnunciaret̃ nõ esse seruũ alterius vel nõ esse libe-

1 rum, vt in contrario. Vnde dic † aut iudicium agit̃ cũ iusto cõtradictore, aut nõ. Primo casu aut s̃nĩa declarauit eũ esse ingenuũ: & tũc facit ius inter oẽs, vt hic: nisi detegat̃ collusio, vt.j.de collu.deteg.l.ij.& quasi per totũ. Aut s̃nĩa declarauit nõ esse libertũ vel seruum: & tũc non facit ius inter oẽs: vt.d.l.diui.§.j. Secũdo casu principali, qñ in iudicio nõ interuenit iustus contradictor: & tunc sententia non facit ius, vt.l.qui repudiantis.in fi.j.de inoffi.testa.& d.l.cum non iusto.de collu.deteg.

De ijs, qui sunt sui, uel alie. iur. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Papa confirmans priuilegia, uel statuta alicui ciuitati, q̃ intelligitur confirmasse iusta.*

2 *Consuetudo potest auferre de iure alterius ex causa.*

3 *Dominus quibus casibus possit seruũ delinquẽtem punire.*

4 *Iudex ob nimiam seueritatem potest ab officio remoueri.*

k DEiure. [k] Hęc lex vsq; ad legem, itẽ in ptãte nostra.h.d. Personarũ q̃dã sunt sui iuris: q̃dã alieni, vt seruus: & id quod per seruum acquiritur dño acqrit̃, & dominus inhumaniter cõtra seruos suos seuiens punitur, & seruũ vendere iubetur. h.d. Diuidit̃ in duas partes: quia primò cõtinuat se ad p̃cedẽtia, & ponit diuisionẽ psonarũ, q̃ est bimẽbris. In secũda pseqt̃ secũdũ mẽbrũ diuisionis. Se-

l cũda ibi videam⁹ itaq; &c. ¶ No. tex.[l] ibi, nã si cognouerim⁹ &c. q̃ cognito vno cõtrariorũ cognoscit̃ & reliquũ. ¶ Op.ad hãc leg. hic dicit̃ q̃ psonarũ q̃dã sunt sui iuris q̃dã alieni. Imol. q̃dã sunt psonæ, q̃ nõ sunt sui iuris vel alieni: vt ĩ.§.si ab hostib⁹.inst.q. mo.ius pa.po.sol. Capt⁹ ab hostib⁹ est seru⁹ de quo in contrario: sed si reuertatur iure postliminij, dicit̃ esse liber: & isto respectu status eius videtur fuisse in pendenti, & ita intelligitur, quod sequitur in gl. q̃ hoc dicit. Et gl. hic posita dicit, q̃ hęc distinctio tota est, de iure ciuili: sed pręcedẽs posita in ti.proxi.in.l.iij. est partim de iure naturali, & partim de iure ciuili: & ista glo. posset reprehendi: quia videtur, q̃ hęc diuisio sit partim de iure naturali & ciuili.s.si quis sit iuris sui, vel alieni. & sic liber quare gl. nõ videt̃ bene loqui: tñ salua gl. q̃ etiam ista pars, q̃ quis sit sui iuris, est de iure ciuili: quia patria potestas est de iure ciuili, vt.l.nam ciuium.j.co. Et nõ sequitur, q̃ licet sit filius in potestate patris, q̃ non sit liber: imo liber est. ¶ Opp. dicit̃ hic, quòd qcqd seruus quærit, dño quærit. contra.l. quòd seruus. j.de acqui.pos. Solu. illud quod acquirit, domino acqrit, si iustè acqrit vt hic. Secus si iniustè acqrit, vt in

1 cõtrario. † Quod valet, si papa cõfirmat[m] oĩa priuile

m gia alicui ecclesiæ vel collegio, seu ciuitati, quę statuit: q̃ videtur cõfirmare, quæ sunt iusta.ar.gl.j.§.j. de his, quæ in testa.delen.& est casus extra de iureiurando.c.j.lib.vj. ¶ Oppo.& videtur etiam, quòd seruus acqrat nõ domino, vt insti.p quas perso.no. acquir.§.de his. Solu. dic, quòd seruus acquirit domino, vt hic. Item quasi domino, vt in contrario. ¶ Oppo. quòd imo sibi acquirit: vt institu.de stipu.ser.§.sed cum factum. Sol. licet ibi domino principaliter, non acquerat, quærit tamen secundario: quia commodum ex eo proueniens est domini.

¶ Opp.

POMATES.

k ¶ De iure. Iste tex. secũdũ Bald. hic de quo.d.Ale. cõsi.suo.lxx.co.ij. vo.iij. p̃stat argumẽtũ, q̃ testis nesciẽs & nõ cognoscẽs id sup quo deponit: nõ probat.

POMATES.

l ¶ Not.text.an cognito vno cõtrariorũ &c. Vide latê p moder. Ias. pręsertim in.l.j.C.de bo. pos.cõtra tab.qd' est contrariũ. quo ad cognoscẽdũ, q̃ cognito vno contrariorũ cognoscit̃ alterũ. Sed quo ad cognitionẽ iuris, sec⁹: quia cognito vno nõ cognoscit̃ alterum nisi eadẽ militet rõ ĩ vno, q̃ ĩ alio. aliâs sec⁹ eẽt. l.sed & cũ aliquis negotia.ff.de neg. gest.vbi latè glos.

m ¶ De iure. Si Papa cõfirmat. late ponit Bal.in.l.j.C.de monopo.& Guido de suz.in.l.priuilegia.C.de sacro san.ecc.& ibi Bar. & Bal.in.l.j.C.de p̃ci.Imp e.offe.ex opposito.& in.c.si gratiose. de rescri. in.vj.& Cy.& bal. in.l.cum oportet. C.de bo.q̃ libe.in princi.& quòd ibi dixi.

POMATES.

n ¶ Cõfirmat. Vide Feli.c.ij. xvij.col. de rescr.Bald.in.l. oẽs populi.vij.co. de iust.& iu.& ibi p Ias.& p Bal.c.j. per quos fiat inuesti.Ro.cõs.ccxviij incip.pñs casus, vt duplicẽ babet dubitationẽ.in.ij.co. Alex. cõsi.lix.ĩci. viso instrõ.in.j.volu.& consil.cxxv. in.j.colum.ij.vol. & consil.cccxciij. in.iiij.vol.

a ¶Seruus publicus. Sed hic dicit Bal. ꝙ per tabellionem nō acquiritur, sed per legem:& idem Ang. hic. per istam glo.

b ¶Iusta causa. Si Papa cōfirmat oīa priuilegia tua: intelligitur de his, quæ sunt iuridica. & de his aliquid no. in. l. j. §. fi. de his, quæ in testa. delen. & per Bar. in. l. diuus. in. §. nec generalē. j. de fal. & vide hic per Gul. idem in materia feudorum: vt si confirmanē possessiones: intelligetur facta cōfirmatio de iustis. in. c. j. in ti. per quos fi. inuest. p Ang. hic. Et idē dicit Bal. in d. c. j. & ibi dicit, ꝙ etiā nō intelligūt cōfirmata priuilegia iuri contraria. Et ibi dicit ēt, ꝙ si aliqua priuilegia cōfirmenē, non intelliguntur confirmari, vt aliquod ius nouū detur, nisi cōstaret de intētiōe secūdū cano. & ibi lati⁹ vide. & Bar. in. l. si cōstat. de appella. Adde Bald. consil. cccxvij. iij. libro.

POMATES.

c ¶Vltimo. Vide Bal. i. c. j. §. j. de pace iura. firman. per illum text. Barb. consi. xxxvj. i. vij. col. ij. vol.

d ¶Inducitur. Vide q̄ dixi post Barto. in. l. illicitas. §. veritas. j. de offi. præsid. & vide Gul. & Cyn. hic. & Ange. hic. Item remouetur propter negligentiam. l. mancipia. & ibi Bald. C. de ser. fug. Item p pter longam infirmitatem. l. si quis vitium. C. de offi. præfect. præto.

e ¶Item in ptāte. Dictio itē. vide p eundē i. l. j. in prin. de publ.

POMATES.

f ¶Et hoc. Vide Fel. in. c. in præsentia. col. xx. de proba. versi. quid iuris. Barba. cōs. xx. colum. iiij. volu. j. Bald. l. apud hostes. C. de suis & legitimis.

g ¶Non dicit fili⁹. Cōtrariū vr̄: quia ratiōe publicæ vtilitatis videē etiam hoc casu habere locum statutum: vt in simili i. l. si quis i graui. §. vtrū. ad Sylla. & ibi Bart. ad hoc notabile, vide glo. no. in cle. j. de baptis. & not. l. j. C. de accu.

h ¶Patria potestas.

¶Op. imo: quòd seruus acquirit, est in pendenti, vt. j. de vsufr. l. sed & si quis. §. interdum. Solu. licet aliquo tempore sit in pendenti: tamen ex solutione posteà facta de pecunia fructuarij, præsumitur res retro fuisse fructuarij, & ei fuisse acquisitā: & sic nō a obst. ¶Oppo. iterum. Nam seruus publicus ᵃnon acquirit reipub. sed alij. vt pupillo: vt. j. rem pub. sal. for. l. ij. & l. non aliter. j. tit. proxi. Solu. ibi loquitur in tabellione, non in seruo: & qualiter tabellio acquirat ibi dicam. ¶Oppo. de. l. si seruus. j. de acquir. rerum do. Solu. vt ibi not. ¶Opp. ad id quod dicitur: domino non est licitum in seruos sæuire. Cōtra de. l. qui seruum. j. de verb. oblig. Solu. ex iusta causa potest dominus seruum occidere: vt in contrario: sine causa non, vt hic dicitur. ¶Opp. ad hoc C. de emen. ser. l. j. Solu. sine causa non est licitum sæuire in eum. vt hic: tamen castigare eum potest: & etiam sine causa eum verberare: & ita loquitur hoc contrarium: de quo dic, vt ibi no. imo potest eū vinculare, vt ibi. ¶Oppo. dicitur hic, ꝙ dominus occidens seruū teneē: imo nō teneē: quia cōtra dn̄m nō daē actio Aquilia. sed contra alium eidem sic: vt l. item Mela. §. legis aquiliæ. j. ad leg. aquil. Solu. verum est, ꝙ dominus non tenetur ciuiliter: cum illa actio detur domino, vt in contrario: sed bene tenetur criminaliter, vt hic. ¶Oppo. dicitur hic, ꝙ ius suum non debet alicui auferri, contra. l. si venditor. §. si constat. j. com. præd. Solu. quòd hic dicitur, est verum, nisi consuetudo aliud inducat: quòd est
2 valde notabile. Ex quo habetis, † ꝙ consuetudo potest auferre de iure alterius: quòd intelligitur ex iu-
b sta causa ᵇ: aliter non: quia nec Princeps hoc posset, vt dixi in. l. j. s. de consti. princi. quod not. per gloss. & doc. in. l. quoties. de preci. Impe. offe. Item dicitur hic quòd cogitur vendere contra. C. de iure deli. l. nec emere. Solu. hoc speciale contra illam regulā: vt dicam in. l. j. §. cura carnis. j. de offici. præfect. vr-
3 bis. ¶Quærit hic Gul. † nunquid seruus, si committat maleficium, possit eum punire dominus: & videtur quòd sic: vt. j. ad Sylla. l. & si certus sit percussor & . j. de verb. oblig. l. qui seruum. & . l. si quis fortè. §. si quos. j. de pœnis. In contrarium videtur tex. iste. Quid dicendū, dic secundùm Gul. quòd aut dominus vult punire seruum, qui adulterium cum vxore sua commisit: vel qui ei non succurrit, cum offendebatur: & tunc potest eum punire: vt. d. l. qui seruum. & . d. l. & si certus sit percussor. Ex alijs autem causis non posset, vt hic. Posset etiam pro delicto in vinculis eum tenere: vt. d. l. j. C. de emen. ser. tamen non oportet eum puniendum iudici præsentare. & est tex. no. j. ad legē. cor. de sic. l. circuncide-
c re. §. fi. ¶Vltimò ᶜ. lex. † ista inducitur ᵈ ad quæstio-
4 quòd sicut dominus propter nimiam seueritatem
d repellitur à dominio serui: ita iudex propter nimiā seueritatem repellitur ab officio.

SVMMARIVM.

1 Dictio. item, est repetitiua.
2 Naturalis non est in potestate patris, nec etiā spurius, & ipsis pupillariter non substituitur.
3 Pater non dat filio naturali tutorem, nisi confirmetur.
4 Statutum, quòd qui ceperit aliquem de petra mala, uel eius filium, habeat mille, non comprehendit bastardum.
5 Modi, per quos inducitur patria potestas.
6 Consuetudine extante, quòd patre decedente sine filio in potestate, fiscus occupet bona, quòd fiscus non habebit patre mortuo habente filium episcopum.

Item in potestate. Hic prosequit̄ primū membrū vsq; ad leg. filiū. & breuiter hoc intēdit. Fili⁹ ex legitimo matrimonio natus, & descendentes ex eo

Sed an Iudæi habeant filios in potestate, videtur ꝙ non: quia non contrahunt secundùm morem ecclesiæ. cōtrarium dicit Bald. hic, si contrahant secundùm consuetudinem eorum. Adde not. per Iac. de are. & Ludo. in. l. multum. j. de verb. ob. Quid autem in filijs Iudęorū assumentibus sanctū baptisma. glo. no. xxviij. q. j. c. Iudęorum. videtur velle, ꝙ liberenē. Et ad primum adde, ꝙ idē dixit hic Bald. in paganis: quia matrimoniū fuit de iure naturali: & hoc dūmodo sint sub imperio Roma. secundū Bald. hic: sed certē cum non sit verum matrimonium apud eos. c. quanto. & c. gaudemus. de diuor. Ideo obstat p pter hanc. l. quę dixi ex istis nuptijs. responde secundū Pet. de Anch. per. l. die sabbati. C. de Iudæis. in versi. ex tolerantia. & quòd Iudæi dicantur habere filios in potestate, vide quæ scripsi post Barto. in l. apud Iulianū. §. j. de leg. j. Adde an Iudæi habeant filios in ptāte: quod voluit Cal. cōsi. iij. de Iudæis. vbi ponit, an filij. Iudæorū possint eis inuitis baptisari.

sunt in potestate parentum: & nepos ex filio post mortem aui reincidit in potestatem patris, si pater suus fuit in potestate aui quousq; auus vixerit. h. d.
1 ¶† Not. quòd dictio item ᵉ, est dictio repetitiua: vt
e j. de lega. iij. l. in repetendis. & hoc est, quod dicit, non est recasurus. valet ad substitutionem pupillarem: quæ eis fieri non posset: vt no. in. l. ij. C. de imp.
2 & alijs sub. ¶Item no. quòd † ad hoc. vt sit in potestate patris, oportet quod sit ex iustis nuptijs: vnde naturalis tm̄ non est in potestate patris: multominus spurius: vt in corpore, quibus mod. natur. effi. sui. §. fi. adeò quòd istis non potest fieri pupillaris substitutio: vt. l. Lucius. j. de vulga. & pupilla. substi.
3 ¶Item not. † quòd pater non potest ei dare tutorē nisi confirmetur: vt. l. fi. C. de confi. tu. Idem in spurio: vt. no. in. l. j. in prin. j. de testa. tut. quia non dici-
f tur filius, vt. d. §. fi. col. viij. ¶Et hoc ᶠ allegabat † ad
4 questionē de facto: dicebat statutum hic, quòd si quis caperet aliquem de illis de petra mala, vel de eorum filijs, quòd habeat mile: captus fuit quidam bastardus: an capiens debeat habere premium? &
g certe non: quia spurius non dicitur filius ᵍ: vt. d. §. fi. & not. Dyn. in. l. cum pater. §. mater. de legatis. ij. ¶Item not. quomodo patria potestas est introducta à iure ciuili. Ex hoc posset reddi ratio. quare filius non obligetur patri ciuiliter: quia cum patria potestas fuerit introducta à iure ciuili. secundùm quod quicquid filius quærebat, patri quærebat: si obligarentur ciuiliter illa quęrerentur patri: & idē apud eundem inueniretur obligatus: quod esse non potest. ¶Op. & videtur, quòd alij sint modi qui-
h bus patria potestas ʰ constituitur, q̄ iustæ nuptiæ: vt in. §. si quis igitur. in cor. quib. mod. natu. effi. sui.
5 co. vij. & titu. proxi. per totum. Solu. hic † est vnus i modus patrię potestatis inducendę, alius per adoptionem: vt. j. tit u. proxi. & alij sunt per legitimationem: vt hic no. & est bo. gloss. inst. de nup. §. fi. & no. hanc glo. ¶Opp. dicitur hic, ꝙ recidit in potestatem, nisi exiuerit & c. Contra de. §. illud. in autenti. constit. quę de dig. co. vj. Sol. ibi pater exiuerat de potestate patris sui per dignitatem: quo casu filij reincidunt in potestatem suam: vt in contrario: secus
i si per emācipationem: & hoc not. quia ⁱ valet ad. q. k
6 Consuetudo est in multis partibus, † ꝙ si pater decesserit. & aliquem filium mortis tempore in pote-
k state nō habuit: ꝙ curia vel Baro. ᵏ possit omnia bona sua occupare. modò quidam decessit, & nullum filium tempore mortis habebat: nisi quendam clericum positum in dignitate: puta, quia erat episcopus: modo curia petit bona: oppon. contra eam, quòd iste, qui decessit tempore mortis habebat filiū Replicabatur, ꝙ non erat in potestate: quia exiuerat per dignitatem: quid iuris? Dic quòd curia nihil debet habere: imo debet succedere filius. Ad id, quod dicitur, quòd filius exiuit de patria potestate per dignitatem: verum est scilicet inquantum faceret contra eum, quòd esset in patria potestate. sed si esset ei fauor adhuc in potestare patris iudicaretur vt patet in. d. §. j. in gloss. prestet. & est gloss. j. in. l. ne potes. j. eodem. & . j. ad Maced. l. j. §. j.

SVMMARIVM.

1 Filiatio quomodo probetur?
2 Assertio patris, uel matris super filiatione, quòd non præiudicet filijs.

1 Filium. ¹ Notabilis lex est: & hoc i
1 tendit. Ille dicitur filius legitimus, qui ex viro & vxore ad matrimonium contrahendum & generādum habilibus simul cohabitantibus constante matri-
1 monio nascitur. h. d. ¶† No. quem præsumi habilem ad contrahendum, seu generandum: nisi probetur oppositum: vt ibi, si constat maritum & c.

i ¶Et hoc not. quia. Adde. Cy. in. d. authentica. sed episcopalis dignitas. Et Nico. de neapol. hic, quid i Iudæo effecto. Christiano habēte patrē. Andre. Barb.

k ¶Curia vel Baro. Et sic no. ꝙ monachus, est in patria potestate quò ad fauores: vt no. glos. in. l. fin. §. fin. & . l. si ex cā. §. Papinian⁹ j. de mino. ibidem: quo intelligatur p dignitatē solui patria potestas: qđ verū, quātū ad commodū filij. Adde tm̄, ꝙ p militiam & doctoratū. nō liberaē qs à patria potestate. l. si marit⁹. & ibi Bald. C. de pat. post. & hic adde Bal. i. l. apud hostes. in fi. C. de suis & legi. & Bal. in. l. nepotes. & ibi etiā Angelus.

l ¶Filiū. Ad hāc leg. vide q̄dixi i. l. miles. §. defūcto. j. de adul.

POMATES.

¶Filium. Vide Alex. consilij. j. iiij. col. volum. j. & ibi

in.vij.col.ponit quid de adoptiuo.& aliquid per Ro.consi.xxxiiij.Alexā. cōsi.vlti.in vlti.col.vol.v.& cōsi.penul.ij.col.ver.ij.etiā.eo.vol.Et aliquid per Feli.in.c.in præsentia.in.ix.col.de proba.& aliquid in.c. per tuas.in.j. &.ij.notabili.de proba.&.c.veniens.iij.col.de testi.& aliquid ad materiam c.series.ij.colum.de testib.Bar.consi.cxvij.Barbat.consil.xxvij.&. cōsi.v. in.ij.&.iij.colū.& in consi.lviij.in.j.col.ij.volu.latissimè Iaso.l.si is q p emptore.colū.xl. de vsuca.Feli.in.c. in præsentia.viij. colū.de proba.Iason in.l.j.colū.iiij. in prin.de cōtrab.

POMATES.

a ¶Et no.vide Pet. de ancha cōsil.ccxxvij.vlti. col.incip. videt̃ prima facie.& modū p̄badi filiationem, vide per Alexan. consi.xxv.in vlti. col.in.iiij. volu.& cōsi.cvj.al's.ccvj.ĩ j.volu.Fely.c.j.de sum.trini.& in.c. illud.de p̄scri.Modū verò probādi cōcubinatū, vide per Ang.§.cōside rem⁹.ĩ aut̃.de triē.& semis.Et modū probandi filiationē in spurio, vide per Innocē.in.c. Michael.de filijs presbyt.qđ refert Bald.in.l.iij. ff. de libe.& posthu.

b ¶Probetur filiatio.Practica probādi filiationem. Adde not. per cano. in.c.per tuas. de pb.& Ia.bu.in l.qdā.ff. de pba.& qđ no.in.l.neq; professio.C. de test.Et dicit Bal. hic p hāc leg. qđ ad probandū legitimationem filij debet probari de m̄rimonio parentū.Quòd qualiter pbat̃. vide Bar.in l.si quis vxor.de adult.Et istis adde alios modos,p Bal.in.l.neq; natales.C.de pba.Ad de qualiter probetur filiatio.Bal.cōsi.lix.& cxix.ij.libro.Pet.de anch. consil.ccxxvj.

c ¶Op.ad hāc leg. An stet̃ dicto patris & matris &c. Adde glo.in.l.j.§. si mulier.&.§.idē per contrariū.de lib.agno.& vide q̄ no.Bart.& Bal. in.l.Gallus.ĩ prin. de lib.& posth.& vide glos.in.c.per tuas q filij sint legit.& p Bald.in.l.non nudis.C.de probat.et in.d.c.per tuas.de proba.

d ¶Credebatur filius. Vide no.in. c.ex transmissa.qui filij sint legit.per Bal. in.l.neq; professio.de testa.plenè Iac.Butro.in.l. quidam.j.de probat.per Bart.& doct.in.l.si posthumus à primo.§.finali.de lib.& posthu.Cyn.in.l. si vicinis.C.de nuptijs.

¶Et no.[a] practicam ex hāc leg.qualiter probet̃ filiatio.[b] Primo, q̄ ĩter Titium & Seiā fuit cōtractū matrimonium legitimè.& qđ isti erāt habiles ad matrimoniū cōtrahēdū. Itē, q̄ Titius & Seia vt vir & vxor insimul habitabāt:& sic adinuicē se tractabāt. ibi, assiduè &c. Et quòd talis eorum filius fuit natus ex dicta Seia.& qđ dictus filius fuit,& est in quasi possessione filiationis.& qđ dicti Titius & Seia eū tractauerunt,& tractant vt filium suū.& ita tenet̃,& reputat̃ ab eis,& ab alijs eū cognoscētib⁹: vt hic videtur probari.& in.l.nō ignorat.C.qui accus. non pos.&.l.nō nudis.&.l.nō epistolis.C.de probat.et.l. j.& ibi dixi.j.quorū bo.& not.Cy.in.l.si vicinis.C. de nuptijs. ¶Opp.ad hanc.leg.[c] dicit̃ hic, q̄ absens p.x.annos nō tenet̃ eū quē ĩuenerit pro filio cognoscere cōtra.l.j.§.si quis.j.de libe.agno.Solu.vt hic,& ibi. 2 ¶†Quærūt doct.est quęstio inter aliquos de aliquo filio:et negat̃ esse filius ab aliqb⁹ cōsanguineis eius,cuius dicit se filiū esse:pater asserit,& dicit:certe tu non es filius meus:an filio noceat?et tenēt doc. q̄ non:quia dictū patris prodesse potest,& nō obesse;vt.l.j.§.si qs.j.de carb.edi. Et breuiter refert Cy. et Iaco.de aret.quòd fuit quædā mulier,quæ erat regina:et habuit vnum filium de quodā milite:posteà ille filius,quia credebat̃ filius[d] primogenitus regis,successit in regno.demum mater veniēs ad mortem dicit;licet sit filius meus,tn̄ non est filius regis: sed cuiusdam militis.et sic filius posteà sciens, renūciauit regno.Credo q̄ filius,qui renunciauit regno non bene fecit:quia hoc[e] sibi non præiudicabat.& dicit Iac.hoc non fecissem ego:quia non renunciassem regno.Pro hoc est glo.in.l.vlti.coniuncta glos. cum tex.j.de pba.Qualiter autem probatur quem esse de tali genere,vel de tali natione,et familia, vide glo.in.l.j.circa fi.de proba.

SVMMARIVM.

1 *Bannito quopiam existente,cuius bona sunt confiscata, si aliquis ei coniunctus decedit,& sic ad bannitum defertut hæreditas,bannitus,& nō fiscus succedit.*

2 *Bannitus nostri temporis,non æquiparatur deportato.*

SI qua. Hanc leg.perpetuò tene mēti,q̄ dicit qđ sublato filio de medio, nepos succedit loco patris sui. hoc dicit. Et hāc leg.multū notate. Nā facit ad qō.arduam. 1 †Aliquis cōmisit maleficium, ex quo est bānit⁹,& omnia sua bona sunt publicata fisco.[f] Cōtingit q̄ pater istius exbāniti morit̃. Vel pone, quòd aliqua persona pxima exbannito,cui exbānitus posset succedere:moritur.Modò fiscus vel cōmmune petit hanc hæreditatē,quæ est delata isti exbānito,tanq̄ pximiori.fili⁹ exbāniti asserit: qđ debeat succedere,& nō fisc⁹.Quærit̃ qd iuris?et videt̃ qđ fiscus vel cōe debeat succedere; vt.l.j.C.de hære.insti.maximè cū fiscus ĩ oīa bona debeat succedere:et possit dici hæres,vt.C.ad le.Iul.de vi publi.l.j.In contrariū determinat Guil.per istam leg. et[g] facit.l.si necē.§.si deportatus.j.de bo.libe. Non obst.glo.l.j.allega.quia est falsa secūdū Oldr.maximè 2 cū†exbānit⁹ hodie nō æqparet̃ deportato, secūdū Iac.de are.et ita p Cy.vel ibi ĩ successiōe,quæ defert̃ ex testamēto.Et iō in odiū testatoris,q ĩstituit p̄sonā inhabilē,defert̃ fisco.et quæstio nostra loquitur in successione quæ defertur abintestato.et hoc secundùm Guil.et Oldr.

SVMMARIVM.

1 *Arguere à sufficienti partium numerntione,p ossumus.*

2 *Furiosus non potest uxorem ducere, licet iā ductam retineat.*

3 *Legitimè factum,non retractatur ex facto superuenienti.*

4 *Patria patestas soluitur patre effecto monacho.*

5 *Filius effectus sacerdos,liberatur à patria potestate.*

PAtre furioso.[h] Furor superueniens,non potest facere quominus filij,ex vltimo matrimonio nati ante,vel posteà dicant̃ esse in patris potestate.h.d. 1 ¶Et per hanc leg.† arguitur à sufficienti partium enumeratione:nam si iste nō est de modis exeūdi de potestate:ergo remanet in potestate,p hoc ar. 2 ¶Item no.† q̄ furiosus nō pōt vxorē ducere:licet iā ductā retinere nō impediatur. 3 Itē† qđ legitimè factū est,nō retractat̃ ex facto superuenieti. ¶Opp.de.l.sunt psonę.j.de reli.gl.nō soluit.Iac.but.dicit q̄ illa leg.cōcor. ¶Op.de.l.non distinguemus.§.sacerdotio[i].j.de arbit.gl.nō sol.Iac. but.dicit, q̄ qn̄q; cā impediēs,respicit cām finalē:& tūc sicut impedit à principio faciendū,ita impedit iā factū:vt.§.sacerdotio.Qn̄q; respicit cām efficientē:vt cōsensum,q est cā efficiēs matrimoniū.& licet ab initio alıqd ĩpediat faciēdū:nō tn̄ tollit̃ iā factū: vt hic secūdū But.& dic,vt no.p Dy.ĩ.c.actū legitimè.extra de reg.iur.li.vj. ¶Quærit hic Gul.multi sunt modi,qbus soluit̃ patria potestas.Quid,si pater 4 †efficiat̃ monachus:an filij efficiant̃ sui iuris:& vtrū possit facere testamētū?et videt̃ q̄ non:qa nō est de modis,quibus soluit̃ pat.pot.vt hic.In cōtrariū videtur.Nā iste mutat statutū[k] sicut deportatus,p quod soluit̃ pa.pot.vt inst.quib.mo.ius pat.pot.so.§.relegati.Itē habet̃ pro mortuo:vt.d.l.Deo nobis.C. de epis.et cle.Idē tenet hic Gul.et Dy.in.l.ergo.j.de acqui.re.do.Itē,qa trāsit in potestatē alterius vt abbatis: ideo nō potest habere alium in potestate:vt.j.ad legē Iuliam de adulte.l.sic eueniet. ¶Quæro quid 5 †ecōtrà.filius est factus clericus,vel aliâs,est consecutus dignitatē an efficiat̃ sui iuris?In dignitate episcopali nō est dubiū.qa efficit̃ sui iuris:vt ĩ corpo.cōsti.quę de digni.§.illud.In alia dignitate habes gl.j. de mino.l.si ex causa.§.Papi. Quid si filius efficiat̃ sacerdos,an liberetur à pat.pote.et videtur q̄ sic;vt in.c.indecorum.extra de æta.et quali.dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamilias in causa publici iudicij,potest esse sine patris consensu.*

FIlius. Quantum ad ius publicū pat. ptās nō curatur.h.d. ¶Op. q̄ imo curat̃:qa testamēti factio est de publico iure:vt.j.de test.l.iij.et tn̄ nō pōt facere testm̄: vt.l.tam his.§.j.j.de dona.cau.mor. Sol. qđ hic dicit̃,nō curat̃.s.in pub.officijs authoritate et vtilitate.De hoc dic,vt p Cy.C.q testa.fac. pos.l. seniū.Allegat̃ hęc lex, 1 †p doct. q̄ filiusfa.possit esse in cā publici[l] iudicij sine cōsensu patris:licet cōtrariū no.et malè ĩ.l.cū nō solū.§.j.C.de bo.q li.ĩ fi.magnæ glo.et est cōtra.l.inter.§.pe.et ibi per.Dy.j.ad.l.Iul. de adul.quòd no.

SVMMARIVM.

1 *Sentētia lata in cā principali,quādo præiudicet in incidēti.*

SI iudex.[l] Hāc leg.no.et hoc dicit in summa.Snīa lata ĩ principali,nō p̄iudicat in ĩcidēti,de quo summariè est cognitū.h.d. ¶Opp.dicit̃ hic. q̄ snīa lata ĩ principali incidēti nō p̄iudicat cōtra.l. ij.C.de ord.cog.Gl.soluit duob⁹ modis:vno modo, q̄ in leg.cōtraria nō pōt esse heres,quin sit liber:et iō snīa lata sup hereditate in libertate p̄iudicat:sed hic possunt alimēta dari,licet nō sit filius:vt puta qn̄ pater cōtēpsit Plautianū:qa eius nō seruauit solēnitatē. 2 Aliter† gl.soluit in fi.et melius:et hoc ponūt doc. qđ no.Nā aut est de incidēti summariè cognitū,aut plenè.Primo casu snīa lata in principali incidēti nō p̄iudicat:[m] vt hic.In scd'o qn̄ est plenè cognitū,tūc p̄iudicat incidēti.Accedat.l.ij.C.ad leg.corn.de fal. ¶Op.ad

POMATES.

e ¶Quia hoc.Limita vt per Imo. in c.fisci.de prænitē.& remis.& ibi per cano.

f ¶Si qua. publicata fisco. An bona obuenientia exbānito post bannum debeāt esse sua,vel fisci,per Bart.in.l. amissiōe.§. qui deficiunt.de cap. dimi.per Bald.in.l.j. C.de hæred.instit.

g ¶Per istā.leg.quia cū exbannitus dicatur sublatus de medio.d.l.j.ergo.filius eius loco succedit.

POMATES.

h ¶Patre furioso.vide Pet. de Ancha.consil.cccciij. in ci. tria dubia. in fi.versi.iij.hoc proba.& Barb.consil. lxiiij.in.j. &.ij.col. in.j. vol.& Barb. in.c. consuluit. in glos.in verb.tenebras. de offi.dele. Panor.c.ab excōmunicato. de res. Alex.in.l. si vnus. §.pactus.in.ij. col. ff.de pactis.

i ¶Patre furioso.§. sacerdotio.vide latè Bart.in.l.penulti.§.fi.j. de verbo. oblig.

k ¶Mutat statum. Sed quid si pater efficiatur hæreticus? dicas q̄ filius liberatur à patria potestate,secundū gl.no.ĩ.c.ij.de hære.ĩ.vj.iuncto tex.

POMATES.

l ¶Si iudex. Vide Ange.§.pręiudi.j. col.institu. de act. Panor. consil.v. in j.volu.Imo. consi. cxxx.in.j. colū.& cōs.cxlv.& consil. seq.iiij.col.

m ¶Si iudex.nō pręiudicat.Qn̄ sententia lata sup principali pręiudicet incidenti, adde Bar. ĩ.l.à diuo.§.si sup. de re iudic.

a ¶Inuiti. Bastardus. Limita, vt in l. iubemus. C. de emanc. lib. vide p Gul. l & Bal. in l. benignius. ff. de legi.

a ✣POMATES. ¶Bastardus. Vide Barb. plenè in cons. xxiij. ī j. col in. ij. vol. & in consi. lviij. eo. vol. Roma. consi. cxciij. in. ij. col.

b ¶Non vult. An pī possit legitimare filium inuitum: & idē in filio ignorante secūdùm Pet. de Anchara. & hic. vide text. & ibi Inno. in. c. quia cūctis. de conces. præbē. in. vj. An infans possit legitimari: vide pulchrè Ro. consil. cxciij.

✣POMATES.

c ¶Filios. Vide Alexā. cō. cxxvj. in vlti. colū. volu. iiij. Et an fili⁹ adoptiuus dicatur verè legitimus, vide Alexā. consil. ij. ī vij. col. vol. j.

d ¶Filios. authoritate Principis. nec sufficeret authoritas senatorum, vel populi etiam permittente statuto: vt per Barto. in. l. non ambigitur. ff. de legibus. & vide Ioan. fabri instit. eodem.

✣POMATES.

e ¶Not. vide Are. l. serui electiōe. §. j de leg. j.

✣POMATES.

f ¶Si consul. Vide Pet. de Anch. consili. ccccxxiij. & seq. vbi mlta pulchra ponit. & vide Fel. in. c. iij. iiij. & v. col. de pba. post Panor. in. j. opp. vide Alex. ī l. lecta. j. colū. ff. si cert. petatur.

g ¶Si cōsul. Ad hāc leg. materiā: quādo quis se possit ī duobus exercere, vide per Bald. in proæ. C. §. ideoq̃. & per Iacob. de Bel. in. ij. cōsti. C. per Cyn. Ray. & Imol. ī. l. ille à quo §. tēpestiuū. j. ad Trebel. per gloss. & doctō. ī. c. iij. de pba. per Paulum de leasa. in qō. incip. primo querif, vtrū electio &c. in secundo dubio in lib. disputa. q. lxviij.

✣POMATES.

h ¶Opp. vide Bal. ibi, & Moder. in l. j. colū. j. de seruis fugitiuis. & doct. in. l. fi. C. qui testamen. face. pos.

¶Op. ad gl. de. l. quod in diem. §. j. de compen. & l. si autē. §. j. de neg. gest. ¶Quare Gul. de cu. dicit & bene φ si quæris, an sententia lata super principali, noceat incidenti; dic aut super principali quæstiōe est plenè cognitum, aut summariè. Primo casu, aut snīa nō pōt ferri in principali: qn incidēti piudicet: tūc piudicat: vt. l. ij. & ibi not. C. de ordine iudiciorū. & p hoc. j. de excep. rei iudic. l. duob⁹. Aut pōt sup principali ferri snīa. adeò, φ sup incidenti nō piudicet: tūc si de ea est cognitū; & fuerit p iudicem facta mētio sup reprobatiōe īcidētis: tūc piudicat īcidēti. Aut tacitè fuit reiecta: & tūc nō piudicat: vt aliàs dicif, qn iudex reprobat cōpēsatiōne, vel nō: vt. d. l. si aūt. §. j. & l. quod in diē. §. fi. prealle. in secundo casu principali, qn sup principali est summariè cognitū: vt in cā alimētorū: de qua summariè cognoscif: tūc snīa lata in principali: nō preiudicat incidēti, & ita debet intelligi hęc lex. q est no. & sua gl. & alibi nō est plenior. De hoc ēt dic p doct. ī. l. j. C. de ord. iudi.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Pater non legitimat bastardum, nec naturalem inuitum, nisi sit infans.*

Inuiti. ¶Op. imo redigaf ī potestatē: vt. l. j. C. de dignitatib⁹. lib. xij. Sol. fallit ibi. ¶Quæro si filius bastardus[a] nō est ī potestate pris: nūqd pī pōt eū legitimare: †si fili⁹ nō vult[b]? & dic φ nō, vt dixit tex. ī authētica. qb. mod. nat. effi. sui. §. gñaliter. col. vij. quia nō sunt in potestate: vt. l. itē. ff. eo. iō nō pōt cogi īuit⁹. ar. hui⁹ leg. & gl. Idē dico de naturalib⁹ ex cōcubinis: x cā verò hoc ē verū. Itē si sit infans: vt. l. iubemus. C. de emanc. libe.

De adoptionibus Rub.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Sponsus primo est interrogandus, quàm sponsa: nec aliter factum uitiat.*

2 *Proprium illud est, quod alicui non communicatur.*

Filios.[c] Per adoptionē qs trāsit ī potestatē adoptantis, & adoptio in gñe cōtinet sub se adoptionē ī specie. Et arrogatio fit de eo, q ē suiiuris autho. principis[d] sed adoptio ī specie fit de eo: q est alieni iuris autho. magistrat⁹. h. d. ¶Not.[e] primò. quomodo† añ debeat interrogari sponsus: q̃ sponsa: & hoc debet seruari secūdū gl. vel dic secūdū Marti. Sill. φ non est vis, si aliter fiat, φ hoc no. Nec omissio ordinis habet hoc vitiare, cū nō sit de substātia: vt. j. de sol. nec em̄. sed hoc fit ad effugiendum verecundiam: quòd etiam glo. hic no. quæ est bona. Et not. tex. † quia illud est proprium: quòd alicui non communicaf secūdū Iaco. de. Are. quod valet ad multa.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Persona una, qn̄ poßit sustinere uicem plurium personarum.*

2 *Legatum si factum sit prioribus ciuitatis de cētum: & Titio, qui erat ex prioribus quinquaginta.*

Titius admittitur ad utrunque legatum.

3 *Iudex non potest insinuare coram se donationem per se factā.*

4 *Tabellio, q, non poßit cōficere instrumētū de facto suo pprio.*

5 *Electi si sint plures ad eligendum rectorem, poterunt unum ex seipsis eligere.*

i ✣POMATES. ¶Et ex. Vide Alex in. l. lecta. ff. si cer. pet. Cano. ī. c. cū olim. de re iudi. & ibi per Feli. Cardi. consi. liij.

k ¶Reliquit prioribus. Si legenf prioribꝰ ciuitatis. c. & Titio. qui est de prioribus. x. an possit vtrunq; petere, vide in simili Barto. in. l. ij. de stipul. ser.

l ✣POMATES. ¶Item est ar. Vide Alex. consi. clvij. ij. vol.

m ¶Coram se. An iudex possit insinuare donationem suam, vide qd' not. Bal. in. l. sancimus. C. de dona.

n ✣POMATES. ¶Emācipare. Ex hoc infert, φ habēs priuilegiū legitimādi poterit filiū suū legitimare, vt hic p Bal. quē seqf Alex. cōs. pe. ī ij. vol. Felin. c. iij. ī. ij. & iij. col. de pba. & ī. c. isup ī. v. col de testi. Alex. l. cū filiū. vlt. col. de leg. j. Ias. l. qui iurisditioni. in. ij. col. ver. iiij. ista regula. j. de iur. om. iudi. Sed cōtrariū visus est tenere, in l. est receptū. eodē titu. vide Cardi. Alex. in. c. p venerabilem. v. col. qui fil. sint legi.

o ¶Tenet Gul. Itē faciūt ad ea, q no. dixi post Bar. in. l. si cōuenerit. §. si nuda. j. de pigno. act. Et ista faciūt, an si vnus recedat ab vno collegio: & trāseat ad aliud, an possit p illos de primo collegio ibi reseruari; vt etiam in posterum dare possit vocem in collegio à quo recessit. & dixi φ non: vt est casus secundū vnū intellectū in c. constitutus. extra de elect. quod no. & facit, quod not. hic: φ nō pōt sustinere officiū duorū. & vide qd' no. ī materia Bar. in. l. fi. j. de colle. illici. Itē adde casum no. ī quo pōt quis sustinere officium duorū. j. de oper. liber. l. duorum. q tex. est nota. & adde tex. no. in. l. q duobus. de cond. & demō. & no. plenè. Bald. in doctore vtriusq; collegij, & vltimi q; iuris: vt ī. l. si ad scribatū, circa fi. C. de appel. & ī. l. si binos. C. de aduoc. diuer. iudic. Itē hęc regula vera, qn̄ officia sunt prorsus diuersa: secus si circa idē tēdūt secūdū Bart. no. ī. l. cōperimus. C. de pxi. sa. scri. lib. xij. Ex quo infert ad. q. de qua ibi per eum Et ad

Si consul.[f] Vbi officia nō sunt repugnantia, vn⁹ pōt vicē duorum sustinere. h. d. Ad hoc allegaf ista lex. & hanc leg. no. qa bona g est. ¶Op. ad hāc leg.[g] qa emācipacio ī cōsule nō est necessaria, imo cōsulat⁹ eximit à patria ptāte: vt. C. de decu. l. fi. li. x. & in auf. cōsti. q de digni. §. j. co. vj. Sol. olim dignitas cōsulat⁹ nō liberabat à patria potestate: vt hic. hodie secus vt in cōtrario: & ibi sunt casus, in quibus eximif. ¶Op. de. l. ille à quo. §. tēpestiuum. ad Trebel. Sol. differentia est inter iurisditionem contentiosam & voluntariam. Primò loquif contrariū: secūdò loquitur hic. ¶Op.[h] de. l. si plures. j. de pac. glo. non sol. Tu dic, φ ibi non sustinet vicē duarū personarū, vel plurium: imo vt vna persona reputatur ratione vnius officij, licet sit tutor pluriū personarum: vt in contrario. Vel melius 1 secūdū Gul. de cu. sic dicas: †aut cōsiderař psona, vt persona: & tūc vna psona nō potest sustinere vicē pluriū personarū: vt. j. de pact. l. si plures. Aut cōsideratur psona respectu alicuius qualitatis: vel officij: & tunc aut officia inuicem se cōpatiūtur, aut nō. Primo casu pōt sustinere vicē plurium: vt hic: aliàs nō: vt. d. §. tēpestiuum. & j. de offi. cōsu. l. j. §. fi.

i ¶Et[i] ex prædictis† arguif ad qōnem: testator reli 2 quit prioribus[k] istius ciuitatis centum distribuenda k inter eos. Itē reliquit quinquaginta Titio, qui erat de prioribus: nunquid poterit petere Titius quinquaginta, & admitti ad partē illorū cētū & videf φ sic per hāc leg. In cōtrariū videtur: φ in generali legato de centū: sit derogatū p speciale: quia generi p speciem derogatur: vt. j. de ali. & cib. le. l. alimenta. §. basilicæ. & in. c. generi per speciē. extra de regu. iur. lib. vj. ¶Quid dicendū? dico φ pōt admitti ad vtrūq;: vt videtur tex. in. l. Titia. §. qui Marco. & ibi per Dyn. j. de annu. legat. Non obst. §. basilice. quia responde: vt ibi not. per eundem Dyn. ¶Item est l arg.[l] ad. q. †Donatio vltra quingentos aureos non 3 valet sine insinuatione: vt. l. sancimus. C. de dona. Modo Titius iudex facit maiorem donationem, & m eam insinuat corā se[m]: an possit? videtur φ sic. p hāc leg. & maximè. cū magistrat⁹ possit filios suos emā n ciapare[n]: vt hic & l. seq. sed ī emācipatiōe solita est fieri donatio: vt. C. de col. l. vt liberis. Concluditur ergo, φ coram se possit fieri. In contrariū determinat Gul. de cu. Nam donatio ibi requirit insinuationē, ne fortè donans decipiatur: sed sicut errore posset induci ad donandū: ita errore posset īduci ad insinuandum. arg. l. antiquæ. & l. si muler. ad velleia, vnde corā seipso nō posset fieri. contra cuius opi. facit l. si pater. §. fi. j. eo. Nam causæ cognitionem requirit emancipatio, sicut insinuatio: vt hic: & tamen potest fieri coram se: vt ibi dicitur. ¶Quæro nun- 4 quid† tabellio de facto suo pro se possit cōficere instrumentum? & videtur φ sic: vt hic: quia est tanq̃ officialis, & eius vicem sustinet. Item est etiā tanq̃ priuata persona: vnde posset vicē duorum sustine- o re vt hic. & l. seq. In cōtrarium tenet Gul.[o] Nam tabellio equiparaf testi: vt. l. Domitius. j. de testa. sed in facto proprio nullus potest esse testis; vt. l. oībus. C. de testi. & l. nullus. j. de testi. Itē dicitur author in re propria, quòd esse nō potest: vt. j. de autho. tut. l. quod dicimus. cū sit ad eius vtilitatē: maximè cū ad eū recurraf pro fide sui instrumenti: vt. l. si quis decurio. C. de fal. Nam inquantum facit instrumentū pro se, ei non statur: si aūt contra se, ei statur: vt. j. de contrata. l. nō putauit. §. si quis sua. Idem tenet Dy. in. l. j. §. j. ad lega. cor. de fal. Hoc tenet Petrus. in. l.

de φ ex necessitate qs potest fungi duplici officio vsq; ad triēniū. l. fina. C. de execu. & exac. lib. xij. facit quod not. in. l. iubemus. §. sanè. C. de sac. san. eccle. de iudice & tabellione ibidem ex opposito. & cū Barr. cōtrā Gul. inclinat domi. Ioan. and. in. l. Aquilius. de do. in fin. maximè per not. per Bar. in. l. Modestinus. de dona.

a Publia.in fi.j.depo.tñ gl.in fi.facit cõtrà opi.Dy.[a] &
Gul.in gl.parua.Nã ibi dicit,quòd in totũ debet ap
probari:nõ tñ põt approbari inquantũ facit pro ſe,
& inquãtũ facit cõtrà ſe,nõ niſi velles opi.iſtorũ de
fendere:quod aliud ſit in tabellione officiũ gerente:
quàm in alijs pſonis:cũ ei maior fides adhibeatur,quã
priuatis.Nã cũ aduerſari⁹ non habeat aliã pbationẽ
pro ſe:niſi illã aduerſarij cõfeſſionẽ:ſicut eã p ſe ap-
probat:ita & cõtrà ſe.Facit ad pdicta,quod not.in.l.
ij.& quod ibi no.per Cy.C.de don.ante nup.& p eũ-
dẽ in.l.j.in xij.q.C.de confeſ.& ibi plenè. ¶Quæro
5 plures †ſunt facti electores ad eligẽdũ vnũ rectorẽ:
b an poſſint vnum ex ſe eligere[b]?vide gl.in.l.planè.j.
quod cuiuſ.vni.no.ſecus ſi vni eſſet cõmiſſa electio:
quia ſeipſum eligere nõ põt:vt no.per gl.& doct.ibi.

SVMMARIVM.

1 *Tacens,quando habeatur pro conſentiente.*

In adoptionibus.

In arrogatiõib⁹ reqrit volũtas arro-
gatoris,& illius q debet arrogari:&
in adoptiõe reqrit volũtas adoptã-
tis,& ei⁹ q adoptat:& pris ſui,& nõ
aliorũ conſanguineorũ.Et ſi in loco nepotis,qs ado-
ptat,reqrit filij volũtas,q loco pris eſſe debet,q ſi nõ
adeſſet,nõ recideret in ptãtẽ ipſi⁹ mortuo pre ſuo.h.
d.cũ.l.ſeq.&.l.ſi is q.j.eo. ¶Op.dicit hic q ſufficit
nõ cõtradicere:& ſic tacẽs videt cõſentire.Cõtra.l.ſi
iuſſã.§.inuit⁹.j.de pcu.gl.nõ ſoluit.Tu ſolue vt ibi
no.& no.p Dy.in.c.qui tacet,extra de reg.iur.lib.vj.
Vel dic ſecũdũ Vltramõ.nõ cõſentire,eſt vnũ extre
mũ p ſe:cõtradicere eſt aliud extremũ:taciturnitas
1 eſt mediũ. ¶Modò ſi queris,† nũquid tacẽs videat
c cõſentire?dic q qñq eſt vna via [c]à iure diſpoſita:vt
l.j.§.ſciẽtiã.j.de tributo.Qñq nõ eſt via à iure diſpo
ſita:tũc aut loqmur de taciturnitate furioſi,aut ſanæ
mẽtis.Primo caſu aut eſt tale negotiũ,in quo conſen
ſus nõ reqrit:aut reqrit:ſi nõ reqrit,non habet p diſ-
ſentiẽte:imo ipe obligat:vt.l.iij.§.& ſi furioſi.de neg.
geſt.Si vò reqrit cõſenſus,nõ habet p cõſentiẽte,vt
j.loca.l.q ad certũ.Si vò ĩ hoĩe ſanę mẽtis tacẽte loq-
mur:tũc regula eſt,q q tacet cõſentire,non videt:vt
d.§.inuit⁹.&.j.de fur.l.q vas.§.vetare.Fallit rõne cõ-
iunctionis & affectionis perſonæ,vt hic.de hoc no.p
Cy.C.de procur.l.inuitus.& ibi ſunt opi.

Si quis nepotem.

Adoptatus in locum nepotis,tanq ex filionatus,nõ
fit hæres ſuus auo viuente.h.d.

Qui liberatus.

¶Op.de.l.j.
C.de ingra.li.
Sol.verbũ honeſtè,hic poſitũ,tollit cõtra
riũ:quia honeſtè non põt,ſed inhoneſtè
põt,vt ĩ cõtrario. ¶Sed qro,an iſte nepos habeat fal
tẽ quartã,de qua dicit.j.ea.l.ſi arrogator.Gul.de cu.
tenet quòd ſic.quẽ vide. ¶Sed nũqd emãcipat⁹ ab
auo mortuo,pp ter ingratitudinẽ põt reuocari p pa-
trẽ ſuũ in ptãte ſui pris.dic q nõ.ar.C.de reuo.do.l.fi.
in fi.qui & quib⁹.l.ſi quis.in prin.§.j.& vr probari p
tex.d.l.j.C.de ingra.lib.vbi dicit reſciſſa.

In omni.

Finita adoptione, fi-
niunt oĩa iura proue-
niẽtia ex ea.h.d.vſq ad finẽ. ¶Op.dicit
q finita adoptiõe,finiunt oĩa iura alia,&
ſic ceſſante cã,ceſſat effectus. ¶Ad hoc opp.de.l.j.
§.ſexũ.j.de poſtu.gl.nõ ſoluit.Tu dic,q ibi loquit in
cauſa impulſiua:hic in fi.qua ceſſante ceſſat effect⁹.
de hoc no.Cy in.l.gñaliter.C.de epiſ.& cle.& p Dy.
in.c.decet eſſe cõceſſum,extra de reg.iu.li.vj.& per
doc.in.l.ſi pecunia.j.de cõdic.ob cau.Sed an finiatur
dignitas,ſicut alia iura,gl.j.eo.l.ſi pater filium.tenet
q ſic:quod non eſt verum.vt ibi dicemus.

Si pater.

Ad patrẽ arrogantẽ tranſ-
eunt omnia iura, ſeu bo-
na arrogati,etiã filij ſui,in cui⁹ ptãte effi-
ciuntur.h.d. ¶Quærit gl.fili⁹ arrogatus
vult p ſe aliqd ſibi retinere:an poſſit?& vr quod ſic:
qa in traditiõe pactũ,quod apponit debet obſeruari:
vt.j.de pac.l.in traditionibus.In contrarium facit in
corpore de mona.in.§.iubemus.& not.in authen.in
greſſi.de ſacroſan.eccle.& ideo non curo hic dicere.

SVMMARIVM.

1 *Quod quis non poteſt tanquàm ipſe:quando poßit tanquàm alius.*

Qui duos.

d Id quod quis nõ põt facere tanq ipſe:poteſt tanq[d]
alius.h.d.& ad hoc quotidie allegatur. ¶Op.ad hũc
§.dicit q quis &c.Cõtra.l.ſi pponas.§.pe.j.de inoffi.teſt.gl.nõ ſoluit. Tu
dic q ibi erat cõtrarietas:& ideo,qd nõ põt tanq ipſe,nõ põt tanq alius:
& ita loquit cõtrariũ. ¶Opp.cõtra hoc de.l.j.C.de dolo.&.l.fi.§.quatuor.
1 j.de leg.ij.De hoc ſic dicas,† q aut eſt in hoc aliqua cõtrarietas,aut nõ.Pri
mo caſu,quòd quis nõ põt tanq ipſe:nõ põt tanq alius:vt.l.ſi proponas.
Secũdo caſu,qd quis põt tanq ipſe: põt tanq ali⁹,vt hic:& hoc eſt verũ.
niſi veniat contrà fidem debitã iure cõtractus:vel cõtra fidem debitam iu
re coniunctionis perſonæ:quibus caſibus,quòd quis nõ poteſt tanq ipſe,
nec tanq alius:vt.d.§.quatuor.in.d.l.j.C.de dolo.

In arrogationibus.

In adoptione cõſiderant cauſæ in-
fra ſcriptę:& ars imitatur naturam
inquantũ põt:& tutor durãte tutela:& curator durãte cura nõ põt adopta
re pupillũ,vel adultum.h.d.vſq ad.§.eorum.in.l.ſeq. ¶Oppo.hic dicitur,
quòd libertinus alienus nõ põt adoptari,cõtrà.l.fi.C.de adop.Sol.arrogari
põt authoritate Principis,vt in cõtrario adoptari nõ põt:vt hic. ¶Op.dr
hic,quòd potius ad naturalitatẽ,q ad arrogationem.contra.l.iij.C.de nat.
lib.Solu.ſicut reip.intereſt filios procreari:vt.l.j.j.ſol.mat.ita intereſt eius
eos conſeruare:& hoc modo adoptio & arrogatio ſunt pmiſſè.

Nec ei.

Adultus,vel pupillus nõ põt adoptari p tutorẽ,vel
curatorẽ.h.d. ¶Op.de.l.nõnunq.in fi. Sol.durãte
tutela vel cura non põt fieri,vt hic:ea finita ſic:vt in contrario.

SVMMARIVM.

1 *Notarius recipiens ſtipulationem pro alio,debet dicere:mihi notario ſtipulãti & recipienti pro Titio:& nume.3.*
2 *Notarius ſtipulãdo alteri,obligationẽ acquirit:& etiã ex cõtractu de iuregentiũ.nu.4.*
5 *Notarius qui ſtipulatus eſt alteri: ſi ille ſibi nõ uult acquiri,nec ipſe agere poterit.*
6 *Tabelliones creat Princeps,& etiam magiſtratus.*
7 *Notarius creatus ex forma ſtatuti ciuitatis:extra territorium illius ciuitatis non conficit inſtrumenta.*
8 *Inſtrumentum factum in territorio ex forma ſtatuti,ualet etiam extra territorium.*

Eorum.

Arrogatio pupilli debet fieri cum cauſę cognitione,quę
infra ſequit:& arrogans pupillũ debet ſatiſdare ſe reſti-
tuturum bona ipſa arrogatione finita,per mortem impuberis,illis ad quos
bona peruenire debent:vt puta ſubſtitutis,vel alijs hæredibus:quæ ſatiſ-
datio ſi non fuerit appoſita,datur eiſdem vtilis actio contrà ipſum arrogã
tem.hoc dicit.vſq ad.l.ſi arrogaror.Et quod hic dicit interdum denotat
cauſalitatem.& verum eſt:vt.l.interdũ.de condi.inde.ſic in dictione quę-
dam,vt.l.cũ quędam.j.de iuriſdi.om.iudi. ¶In tex.ibi,ſeruo publico.i.ta-
1 bellioni.Et not.† hunc tex.qualiter tabellio debeat cõcipere verba inſtru
menti:quando recipit ſtipulationẽ pro alio:& eſt tex.q debeat dicere mi
hi recipienti pro alio:& ad hoc eũ alleg.Gul.de cug.Prædicta not.p Mar.
Sil.in.l.ſi arrogator.q eſt difficillima & ſubtilis. ¶Quærit gloſſ.quid ſi in
omnib⁹ huiuſmodi caſibus,nõ eſt quæſitũ an valebit,& dicit q nõ,p.l.cũ
hi.§.ſi prętor.j.de tranſac.Contrà hoc facit.l.j.in fi.de ven.inſpicien.Dico
quòd ibi loquitur de modica ſolẽnitate,quæ nõ eſt de ſubſtantia negotij,
& poteſt omitti:hic aũt de ſubſtantiali ſolennitate.Sed quid ſi vnus iudex
quęſiuit tñ non bene pronũciauit,an hoc dictum valeat?de hoc eſt gl.no.
in.l.cũ hi.§.ſi pretor.j.de tranſac. ¶Quęro,quid ſit ſeruus publicus?dic q
2 eſt tabellio:vt eſt text.& glo.inſti.eo.§.cũ autem. ¶Quęro,nunquid † ta-
e bellio poſſit alteri acquirere obligationem[e]?& videtur q nõ:qa alteri per
alterum &c.vt inſti.de inuti.ſtip.§.alteri.gloſſ.tenet hic & in.§.ſi quis alij.
inſti.de inuti.ſtip.& in authẽt.matri & auię.& ibi per doct.C.qñ mul.tut.
off.fun.po.&.p.l.iij.j.rem pu.ſal.for.&.l.j.§.exigere,j.de ma.cõue.& hac.l.
Alij vt Guid.de ſuza.reprobãt gl.pręalle.legũ,dicentes in pretorijs ſtipu
lationibus illas leges loqui,quaſi in alijs non ſit iure cautum Tu dic ſecun
dum Gul.q poteſt qrere vbicũq.Nõ ob.q Guid.de ſuza.dicit hic.Nã ſi
hoc eſſet,q nõ poſſet haberi locũ,niſi in pręto.ſtip.nulla eſſet ſpecialitas
in tabellione:qa quilibet in eis hoc põt:vt.j.in oĩbus.j.de pręt.ſtip.tamen
3 in eo eſt ſpecialitas:vt nota.in.c.ſi quis alij. ¶Quęro,† qualiter tabellio cõ
cipiat verba?Dicunt quidam,q debet concipere in perſona eius,cui vult
acquirere:vt.l.eum qui.§.ij.de conſti.pecu. ſic in.l. ſtipulatio iſta. §.j.de
verb.obl.&.infra.de admi.tu.l.quoties.in prin.Tu dic.q debet cõcipere in
perſonã ſuã noĩe eius,cui vult acquirere:ſic eſt tex.hic ſecũdũ Gul.de cu.
4 ¶Quęro nunqd † tabellio poſſit acqrere obligationẽ ex cõtractu iuriſgen
tium.Et videtur q non:qa eius officium eſt de iure ciuili,ſicut & magiſtra
tus:vt.l.ij.§.poſt originem.ſ.de orig.iur.& nõ extenditur ad ea,q ſunt iuriſ
f gentium.Item tabellio poteſt querere obligationem[f],nõ alium obligare:
& ſi eſſet cõtractus iuriſgentiũ claudicaret.In cõtrariũ videtur p hanc leg.
vt patet in.d.§.ſi quis alteri.& dixi tibi in.j.q.Nec ob.q dicit,q eius ptãs
eſt de iure ciuili.Nã & tutor eſt de iure ciuili:vt inſti. de tut.in princip.&
tñ quęrit pupillo ex quocunq contractu.Ideo videt hic q ſi tabellio emit
nomine meo:& volo mihi ex iſto contractu acquiri obligationẽ,agẽdo ex
eo,ſum obligatus ad pretium,arg.l.Iulia.§.offerri.j.de act.empt.aliàs ſeq-
5 retur abſurditas.Vnde eoipſo,q approbas:te obligas. ¶Sed nunquid,† ſi
g tabellio fuit ſtipulatus [g]nomine alterius:& ille non vult ſibi acquiri:an
tabellio

a ¶Contra opinio. Dy.Vide Bar.in l.filius.§.ſequens. de fal.

b ¶Ex ſe eligere. An plures electi poſſunt eligere vnũ ex ſe. Adde q ſcripſi ĩ hac materia ĩ.l.j.ff.de au. tut.& quod not. Bar.in.l.ab oĩbus §.ij.de leg.j.

c ¶In adoptiõib⁹ vna via.An tacẽs videat cõſentire p Bal.ĩ.l.q dotis. ſol.mat.

d ¶Si pater.§.qui duos tanq.No.hic de dictione ſicut & tanq.Adde.l.j. C.de hęre.inſt.& ibi Bal.in prin.& de pa.cõſt.in vſi. ſicut.& Bart.ĩ.l.j. j.de offi.eius cui man.eſt iuriſ.& p iſtum tex.dat hic Bal.mirabilẽ cau telã in ſucceſſiõe inteſtati: quã vide & no.

¶Limita iſtud pcedere in notario,q ẽ à ptib⁹ rogat⁹,& ſic ĩ exercẽte actũ notariatus.§.nos autẽ.in authen.de tabel. Ita Ang.cõſ.lxxiij.Vide Iaſon.in l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler.col.ij. de verb.obl.Ant. Rub.Alexandrinus.

e ¶Obligationẽ.& adde quod Bal.in l.j.ſ.de his,q ſunt ſui vel alie.iur.dixit q qñ notarius ſtipulat mihi,nõ qrit mihi p ipm, ſed p legẽ.& adde etiã Bart.ĩ.l.j.§.j. ſ.de iuſti.& iur. Adde Bal.conſil. lxiij.iiij.li.

f ¶Obligationem Adde hic q not. Bar.in.l.cõſtitutionibus.j.ad municip.

g ¶Fuit ſtipulat⁹ vide Bar.in.l.poſſideri.§.j.de acq. poſ.& ĩ terminis Bal.ĩ.l.certi cõdictio.§.ſi nũmos. j.ſi cer.pe.

an tabellio poterit exigere pro ſe?& videť ꝙ ſic:vt.l.ſi abſentis.C.ſi cert.
pe.vos dicatis cõtrariũ:qa cũ ipſe ſit nudus miniſter,nihil debet penes cũ
remanere ar.j.de leg.ij.l.ſi qs Titio.Itẽ,qa nõ habebat volũtatẽ ſibi acqui
a rẽdi,nec cõtrahẽs cũ eo.❡†Quero,[a] quis poſſit iſtos tabelliões creare[b]:&
6 videť ꝙ ſol⁹ princeps:vt.l.actuarios.C.de nume.& actua.lib.xij.In cõtra
b rium facis,ꝙ imo etiam magiſtratus:vt in corpore de defen.ciuit.§.ex ꝓ-
uinciali.& eſt ei⁹ creatio,cui⁹ ẽ remotio:ſed magr̃at⁹ põt remouere ꝓpter
corũ delictũ:vt in auť.de armis.in fi.& in auť.de tabel.§.pe.ergo & creare.
& habes.C.de magi.cõ.l.fi.& eſt expreſſum.C.de ſuſcep.& arca.l.duos.li.
* xj.& hoc tenet Gul.❡Nõ ob.l.actuarios.qa ibi eſt ſpãle in his,q exigebãt
c publicã pecuniã:& ciuitas hoc etiã põt[c] ❡Sed tunc quero:† tabellio fuit
7 creatus in aliqua ciuitate ex forma alicui⁹ ſtatuti:an extra territorium il-
lius ciuitatis poſſit cõficere inſtrumẽtũ?vr̃ ꝙ ſic:qa eſt act⁹ volũtarius vt.l.
emancipari.j.co.&.l.fi.j.de iuriſ.om.iudi.In cõtrariũ videť.l.cũ vn⁹.§.fi.de
bo.auť.iud.poſ.&.l.hac parte.C.de ꝓxi.ſac.ſcri.li.x.& hoc tenet dñs me⁹
d in.l.cunctos populos[d].C.de ſum.trini.❡Quero nũquid †inſtrumẽtũ fa-
8 ctũ in territorio ex forma ſtatuti,valeat extra territoriũ?& videtur ꝙ ſic:
ſicut emancipatio:vt.l.j.C.de emancip.lib.quòd ſolet ibi notari.

SI arrogator. ❡Hęc lex eſt bona,& difficillima,& ſubtilis:& ad euidẽtiã ſcias & teneas, quôd habuiſti in.l.nec ei.&.l.ſeq.s̈.eo.Itẽ ſcias,ꝙ ſi pupill⁹,cui eſt facta ſubſtitutio pupillaris,arrogatur ſubſtitutio euaneſcit: vt inſti.quib.mod.teſta.infir.§.nõ tñ.Itẽ ſcias,ꝙ ſatiſdatio,de qua fit mentio in.l.non aliter.s̈.eodem,fuit inuẽta:quia per arrogationem pupillaris ſubſtitutio euaneſcit:vt.s̈.dixi:& habeť in.l.nec ei.s̈.eo.& arrogatus incidens in ptãtem adoptiui,nõ habet hæredẽ ab inteſtato:licet hodie ſic in auť.de hære.ab inteſt.§.j.Et ideo fuit eis cõſultum per dictã ſatiſdationẽ: & nõ extẽditur ad quartã debitam ex conſtitutione diui pij,vt inſtit.eod. §.cum autem.&.§.j.Item dicas,ꝙ ſatiſdatio habet locũ,cum impubes decedit in pupillari etate:vt.l.hæc aũt.s̈.eo.❡Et ꝓ euidẽtia legis vide.l.qui ex liberis.§.teſtõ.de bo.poſ.ſecũdũ tab.Et lex noſtra diuidiť in quatuor partes.In prima ponit vnam qõnem,& eam determinat.In ſecũda ponit aliã quæſtionẽ & eius rñſionẽ.In tertia ponit quandã limitationẽ,& annectitur rõ.In quarta & vltima extendit dicta in filio ad nepotem.Secunda ibi,ſed an impuberi.Tertia ibi,cęterũ.Quarta ibi hęc aũt oĩa vſq; ad fi.Et in ſumma hoc intendit.Mortuo arrogatore,& deinde impubere arrogato,bona q̃ pueniunt ad arrogatorem ab arrogato;ſunt reſtituẽda:& inſup quarta pars eſt relinquenda,in qua pater & arrogator põt facere ſubſtitutionẽ directã,vſq; ad tempus pubertatis,& nõ vltra:& p fideicõmiſſum. Et gl.hic tenet,ꝙ p tabellionẽ acquiriť directa,qđ eſt contrà tex.l.j.§.exigere.j.de mag.cõue.Et no.tex.ꝙ nõ põt vltra tẽpus pubertatis ſubſtitui: quia hoc nõ habet ex legis ꝓuidẽtia:& ꝙ verbum ſubſtituere trahať ad directam.Et iſta põt dici quarta legitima: & ideo fideicõmiſſariã ſubſtitutionẽ nõ facit.❡Op.ad hãc leg.diciť hic,ꝙ arrogator põtſi ſola quarta ſubſtituere:imo videť ꝙ trahať ad bona pulli:vt.l.ſed ſi plures.§.ad ſubſtitutos.j.de vul.& pup.Sol.ſubſtitutio facta filio arrogato,non trahitur niſi ad ſolam quartam;vt hic:facta vero filio naturali & legitimo,ad oĩa porrigiť vt in contrario.Et rõ colligitur in.l.nec ei.§.j.s̈.eo.quòd nõ debet alij nocere.❡Opp.dicitur hic,ꝙ vſq; ad tempus pubertatis poteſt ſubſtituere.Cõtrà,nam quẽ non honoro,non onero:vt.l.ab eo &.l.fi.C.de fideicom.ſed arrogator nõ honorat arrogatum in aliquo:cum iſtam quartam habeat à lege,vt hic:nõ ab alio:& ſic vr̃,ꝙ in eo nõ poſſit ſubſtituere.Solu. pupillaris ſubſtitutio,de qua hic diciť,non eſt onus imo prouiſio:cum pupillus non poſſit teſtari.❡Opp.ad pręcicta & vr̃ ꝙ nõ ſolum directo,ſed etiã p fideicõmiſſum poſſit ſubſtituere,vt no.C.de inoſ.teſt.l.ex trib⁹.&.l.j.de vulg. & pup.ſubſti.Sol.vt ibi:& tenet ibi gloſſ.ꝙ poſſit.& de hoc variant gl.Nã gl.in.l.qm̃ in prioribus.C.de inoſ.teſt.tenet cõtrariũ,ꝙ nõ poſſit & meli⁹. & vide etiã qđ no.p Cy.ĩ.d.l.ex trib⁹.& de vulg.& pup.ſubſtitu.l.j.❡Venio ad gl.& eſt ſciendum,ꝙ in iſta prima gl.cõſiſtit tot⁹ intellect⁹ hui⁹ leg. & ponit tres aut quatuor qõnes.Et prima.q.ẽ iſta,quã ponit tex.ĩ princi. ❡Quero:arrogator non facta aliqua ſubſtitutione ſilio arrogato deceſſit. & demum deceſſit filius arrogatus:dicit text.ꝙ bona arrogati debeant reſtitui:ſed non dicit cui,& qua actione.Vnde cui reſtituanť & qua actione eſt dubium.Et glo.in princ.dicit,ꝙ ſi filio arrogato fuit facta ſubſtitutio à pr̃e naturali,illi ſubſtituto debent bona reſtitui:aliâs venientibus ab inteſtato,tñ iſta glo.videtur dicere cõtra.§.non tñ.inſt.quib.mo.teſta.infir. & cõtrâ.l.nec ei.§.j.s̈.eo.quia per arrogationẽ ſubſtitutio euanuit: vt.d.l.iuribus.❡Quõ ergo ſubſtitutus admittetur ad petitionem iſtorũ bonorũ?certè non videtur glo.bene poſſe defendi:nam licet per arrogationem pupillaris ſubſtitutio euanuerit:tamen quia tempore mortis pupilli:pupillus eſt ſui iuris inuentus:teſtm̃ pupilli eſt validum:vt.d.§.nõ tñ.& hoc mõ gloſſ. ꝓcedit.Hanc rñſionem infringit Mart.Sil.per.l.ex liberis.§.teſtamẽto.j. de ſecun.tab.qa per arrogationem ruptũ teſtm̃ nunq̃ cõualidatur,niſi arrogatione finita declaret ſe velle iſtud teſtm̃ valere,vt ibi:vñ huius timore dicit ipſe,ꝙ ſubſtituti non admittuntur,vt ſubſtituti.ſed agunt ex ſtipulatione,vel vtili actione.Tu dic ſecundũ Iac.but.ꝙ ſubſtitutus admittitur
* ad bonorũ peti.vt glo.dicit.Nec ob.§.teſtõ.Nã ille.§.loquiť in pſona quę poſſit cõfirmare & declarare teſtm̃,qđ non cõtingit in hoc caſu:quia pupilli non poſſunt velle,vel nolle:vt.j.de reg.iur.l.pupill⁹.maximè:quia teſtamẽtũ nõ fuit factũ ab eo,ſed à patre ſuo,& ita põt ſuſtineri gl.ſecũdùm

Lap.& hoc eſt verũ ſecũdũ Pet.niſi pupillus factus ſit adultus,quia tũc requiritur declaratio vel cõfirmatio teſtamẽti,tñ hoc eſt impoſſibile,ꝙ reqrať declaratio,vł cõfirmatio teſtamẽti facti ab alio. vñ.§.
a teſtõ.loqť,qñ ab eodẽ arrogato fuit factũ teſtm̃:quare ĩdiſtĩctè tenui gl.Quæro vlteri⁹,qua actiõe reſtituanť bona arrogati.Quidã dicũt ꝙ iagẽt iſti ſubſti-
b tuti bono.poſ.hr̃ditatis petitione ꝑtoria:quaſi cõfirmatũ ſit teſtm̃ de iure pręτorio,& vires aſſumpſerit. &.d.§.nõ tñ.vt.l.j.j.de bo. poſ.hæred.pet.& p totũ. & tenet hoc Iac.bu.licet Mar.Si.cõtrà.❡Quæro qd ſi deceſſerit primo pupill⁹ arrogat⁹,q̃ȝ arrogator, veniũt bona reſtituẽda:q̃ro cui & qua actiõe,& ſic econtrà.Ad primũ dicit gl.ꝙ admittenť ſubſti. dati â patre naturali,ſi ſunt ał's veniẽtes ab ĩteſtato:& agũt ex ſtipulatiõe exp̃ſſa,vł tacitê intellecta,& ſic ac ſi fuerit exp̃ſſa:vt.l.his ꝟbis.s̈.e.dicit gl.ꝙ ſubſtituti â patre naturali admittãť.eſt cõtra.d.§.non tñ. qa ſubſtitutio pupillaris euanuit:nec põt dici cõfirmata:vt ĩ p̃cedẽti qõne:qa hic pupill⁹ arrogat⁹ deceſſit exiſtẽs ĩ ptãte arrogatoris.Ad hoc põt rñderi ſaluãdo gl.ꝙ ibi ſubſtituti non admittanť ex ſubſtõne facta à patre naturali:ſed agẽt ad iſta bona ex ſtipulatiõe:vt.l.nõ aliter.&.l.his ꝟbi.s̈.e.❡Ad hoc op.&
c vr̃,ꝙ cum pr̃ arrogator teneať ad reſtituenda bona ex obligatiõe legali.vt inſt.e.§.cũ aũt.nõ videť fuiſſe neceſſaria ſtipulatio tacita,vel exp̃ſſa:cui⁹ contrariũ gl.dicit.Nã illa legalis obligatio,qua arrogator teneť ad reſtituẽda bona,fuit q̃ſita pupillo:& p cõſequẽs hęredib⁹ pupilli:& ſic glo.malè loqť,maximè cũ ad iſtã vtilẽ actionẽ,quæ datur in ſubſidiũ nõ debeat puniri: vt.l. non aliter.s̈.eo.Cũ hęredes pupilli habeãt actionẽ cõtrâ arrogatorẽ ex legis diſpoſitione:vt.d.§.cũ aũt.❡Quid dicem⁹?teneo gl.ſecũdùm Iac.but.& ad cõtrariũ rñde:nã ex ſtipulatiõe tacita
* vł exp̃ſſa agũt.Nec obſt.qđ de obligatiõe legali dicit.§.cũ autẽ.qa illud obtinet,qñ arrogator decedit viuo pupillo,qđ nõ tñ eſt in noſtra.q.imo econtrâ. & poteſt dici,ꝙ ſubſtitutis datis à patre naturali,vł venientib⁹ ab inteſtato.poſſit alio modo,q̃ȝ per iſtã ſtipulationẽ ſuccurri.Nam ſubſtitutus vigore ſubſtitutionis non põt agere:quia fuit extincta,vt.d.§. nõ tamen.&.l.nec ei.§.j.s̈.eo.Item nec ab inteſtato
d veniẽtes poſſent agere:quia cũ deceſſit pupill⁹ viuo arrogatore, nõ habebat ſecũdũ hęc iura hęredes:hodie ſecũdũ iura noua ſic:vt ĩ auť.de hęre. abinteſt.§. j.vnde cum ſubſtituti,vel ab inteſtato vinientes ſint omni iure excluſi in noſtra.q.merito fuit per ſatiſdationẽ ſubuentũ:vt.l.nõ aliter.s̈.eo.& poſſunt agere ex ſtipulatione tacita,vł exp̃ſſa.& hæc verba refert gl.inſt.eo.§.cũ aũt.Vnde cõcludemus,ꝙ ſubſtituti agent ex ſtipulatiõe tacita,vel expreſſa,vigore ſubſtitutionis,etiã ſi non eſſent ſubſtituti venientes ab inteſtato.❡Quærit gl.mag.ibi,ſed pone &c. pr̃ arrogator deceſſit:& filio arrogato quartã reliquit,& ei dedit ſubſtitutum in ea:pater naturalis primo deceſſerat,& dederat filio ſubſtitutum in oĩbus bonis: deceſſit poſtea pupillus arrogatus:bona q̃ ad arrogatorẽ deuenerũt,ſine dubio debent reſtitui.❡Sed quęritur,cui:an ſubſtituto dato à patre naturali: an ſubſtituto dato ab arrogatore:vel ſi non ſunt ſubſtituti reſtituaut venientibus ab inteſtato? Dubium huius qõnis eſt,ne qs decedat ꝓ parte teſtatus,& ꝓ parte inteſtatus:contrà.l.ius noſtrũ.j.de reg.iur.Gl. ad hãc.q.dicit,ꝙ nõ audet rñdere hic:finaliter gloſ. reſidet in hoc : quia ſubſtitutus in quarta à patre arrogatore, capiet oĩa bona:et reſtituet ſubſtituto dato à pr̃e naturali bona,quæ fuerunt arrogati. Pro hac glo.et eius rñſione facit,ꝙ qñ quis primo fecit vnũ teſtm̃,et poſteà fecit ſecũdũ,et vult ꝙ primum valeat:licet per ſecũdũ ipſo iure tollať primũ,tñ in effectu remanet teſtm̃:quia ĩſtitut⁹ ĩ ſecũdo reſtituit bona inſtituto ĩ primo.ar.l.ſi qs priore.j.ad Trebel. et inſt.q.mo.teſt.ĩfir.§.ſed et poſteriore.et.l. poſth. §.fi.de iniuſt.teſta.vbi caſus.❡Sed iſta rñſio gl.impugnať p doct.Nã aut dicis,ꝙ ſubſtitut⁹ à patre naturali aget ex teſtõ patris naturalis;vt ſibi reſtituãtur bona iure fideicommiſſi:et hoc eſt falſum: quia naturalis nullam facit fideicõmiſſariam.Aut dicis quòd aget ex teſtõ arrogatoris;et hoc eſt falſum: qa

POMATES.

a ❡Quæro. Vide Alex.cõſ.lxxv.

b ❡Tabelliões creare.quis poſſit creare tabelliones per Inn.ĩ.c.cum.p.tabel. de fid. inſtr. Spe.ĩ ti. de inſtr. edi.§.reſtat. verſ. ſed quis poſſit.& ibi Ioã. an.& qđ not. Bald.ĩ rubri. de fid.ĩſtr.ĩ.ij.co. adde Oldra. conſi.lxxv.

* Pro intellectu .l. actuarios.C.de nume.&actua.li.xij.

c ❡Vetuſti codices hñt: & ciuitas hoc poteſt, & ea: ſed magr̃atus poteſt remouere ꝓpter corũ delictũ quę hic appoſui.tex. quoque ĩ l.iubemus.corruptè allegať:credo Bart.voluiſſe adducere .l. iubem⁹. C. de defen. ciui. quę clarè in propoſito loquitur. Alexan. Ioſeus Auilianus.

d ❡Cunctos populos.& eſt text.ſecundùm Bar.ibi.j. de.offic. proconſ. l.ij.in fi.

* Pro intellectu .l. q ex liberis.§.teſt. ff.de ſecun.tab.

* Pro intellectu .§. cum autẽ. inſtit. de adop.

arrogator substituendo in quartã, nõ rogauit aliquẽ de bonis restituendis. Aut dicit, ꝙ substitutus à patre naturali agat contrà substitutũ ab arrogatore ex stipulatione expressa, vel tacita. Et hoc est falsum: quia nõ põt agi cõtrà substitutũ ab arrogatore: sed cõtrà ipsius arrogatoris hæredes: quia ista obligatio ne, qua tenebaẽ arrogator, hæredes tenentur ꝓ hæreditarijs portionibus: vt.l.ij,C.de hære.acti. &.l.j.C. si cer.pe.Gl.huius timore in vl.opi. dicit, vel dic, ꝙ hæredes arrogatoris tenentur. Tñ ista rñsio laborat eodẽ morbo, quo prima: quia nullus fuit in restituẽdo rogatus: & sic nõ habet locũ ista restitutio, vel ius fideicõmissi.vñ Ia.de are.dicit, ꝙ substituti dati à patre naturali, capiãt oĩa bona, & restituãt quartã substituto ab arrogatore iure fideicommissi: & sic pupillus arrogatus nõ dicetur decessisse duob⁹ conditis testamẽtis. Pro hoc facit, qđ substituti à pr̃e naturali, videnẽ hæredes in vniuerso: sed substituti ab arrogatore in quarta: & sic in re certa non: vñ loco legatarij vel fideicõmissarij debent hr̃i: vt.C.de hære. insti.l. quoties. &.l.j.§. si ex fundo.j. de hære. inst. ¶ Præterea cum substitutio facta ab isto arrogatore nõ valuerit directo, ne qs decedat duobus cõditis testamentis: nilmirũ si trahitur ad fideicõmissariã. ar.l.ex facto.j.ad Treb.&.l.cũ quis decedẽs.§. Sciã. j.de leg.iij.& hæc fuit opi.Iac.de Are.cui⁹ opi.tenet hic Ia.bu.Pe.aliter dicit.s.qđ substitutus ab arrogatore admittitur ad quartam: sed substitut⁹ à pr̃e naturali admitteẽ ad oĩa bona: & istam opi.ponit glo. hic in fi. Ad cõtrarum rñdet: nõ ob.ꝙ nõ põt decedere duobus cõditis testamentis. Nam eoipso, ꝙ ponit vnũ icõueniẽs statim seqẽ aliud: vt.l.ratas.de rescin. vẽ. Sed incõueniens est, ꝙ quis habeat duos patres; vt.l.vulgo.s.de sta.ho.& tamen hoc est ita.& sic sequtur aliud incõueniẽs, ꝙ possit decedere duob⁹ cõditis testamentis. Et eodem mõ rñdet ad aliud, ꝙ à venientibus ab intestato accipiant, & eisdem bona restituaẽ. Et hæc opi. satis placet & valet ad.q.[a] In ciuitate perusij est statutũ, ꝙ ĩ testõ interueniãt septem testes. In ciuitate Florentiæ est aliud statum, quòd interueniãt decem testes: modo perusij est conditũ testm̃.hæres petit bona sita in ciuitate Perusij & in ciuitate Florentiæ. Modò apponiẽ Florentiæ qđ testm̃ non habet decem testes: an habebit bona, quę sunt in ciuitate Florentię & Perusij? dico ꝙ hæredes habebũt bona: q̃ sunt in ciuitate perusij solũ. & venientes ab intestato habebũt ea, quę sunt in ciuitate floretię.& de hoc meli⁹ p Cy.in.l.j.C.de sum.tri, & fi.cath. ¶ Quęriẽ quę quarta sit hęc de qua hic loquiẽ, oĩm bonorũ, vel quę habiturus erat ab intestato? & ꝙ vr̃ oĩm bonorũ: cũ lex indistinctè loquaẽ: vt l.fi.si quid in frau.pa.& inst.eo.§.cũ aũt. In cõtrariũ est veritas secundũ glo ꝙ.sit solũmodo quarta eorũ, q̃ erat habitur⁹ ab intestato: sicut in naturalib⁹ est: vt.j.de inoffi.testa.l.Pap.§.qm̃ aũt quarta. maximè cum isti filij ęquiparenẽ: vt instit.de acqui.p arro.§. j.& ita tenet gl.in.d.l.§.cũ aũt.& hęc tenet Gul.de cu.& Ia.bu. Nõ ob.iura hic alle.qa debet distigui p illa iura. ¶ Quero, qua actione petaẽ ista quarta[b]? dicit gl.ꝙ ageẽ cõdictiõe ex lege diui pij: vt hic in gl. parua, quod no. ¶ Quero arrogator reliqt quartã in testõ, qua actiõe peteẽ? & videẽ ꝙ actione ex testamẽto non possit peti: cũ illa quarta sit debita: & debitor legãdo debitũ, legatũ nõ affert aliquod cõmodũ: vt.j.de le.ij.l.si deportati seruo.§.fi.& insti.de le. §.si debitori. Itẽ ꝙ ex cõstitutione diui Pij, nõ agaẽ, facit: quia cõdictio ex cõstitutiõe diui Pij, cõpetit qñ quarta nõ eẽt relicta; vt hic: & ĩ.q.nostra ẽ relicta vide de hoc gl.in.l.j.§.si ĩpuberi.de co.bo. ¶ Quero nũqd sit augmẽtata hęc q̃rta p auẽ.de triẽ.& sem.co. iij.sicut ĩ liberis naturalib⁹? Breuiter vr̃, ꝙ sic: sed cõtrariũ tenet gl.ĩ auẽ.de triẽ.& semis.§.j.& hoc tenet Ia.bu.qcqd Pe.dicat. Nã si non corrigiẽ, quare stare ꝓhibeẽ? Circa hoc vide p Cy. C.de adop.l.j.vel ij. ¶ Inducitur hęc lex in ar.ad q̃onem. Actori fuit data dilatio, in qua nihil ꝓbauit: postea fuit datus terminus reo: actor vult ꝓbare: reus ad hoc, vt actor non ꝓbet, renunciauit dilationi sibi datę. an possit? Et allegaẽ hęc lex ꝙ non: quia illud beneficiũ quod cõcediẽ aduersario: ꝙ possit ꝓbare intra terminum datũ est ex ꝓuidẽtia legis: ideo nõ põt pars renũciare, altera parte inuita. Ad hoc.l.si post mortẽ.§.fin. de bo.pos.cõtrà tab.& ibi no.p Dy. ¶ Induciẽ etiã in arg.ad.q.cõdẽnati habẽti quadrimestre tp̃s à lege: vt.l.fi.C.de vsur.rei iud. Mõ iudex facta cõdẽnatione assignauit cõdẽnato terminũ quatuor mẽsiũ: an iste terminus dicaẽ iudicialis.vel legalis? & effectus est: qa si diciẽ esse legalis & intrà terminũ nõ esset facta solutio posset vsq; ad lit.cõtest.mora purgari: vt l.si cũ dies.§.fin.[c] &.l.Celsus.j.de arbit.secus si est iudicialis. Sed ad.q.dico ꝙ est legalis per hãc leg. Pro hoc optimẽ.l.iiij.§.si qs cõdẽnatus.j.de re iud.vbi gl. tãgit. ¶ Sed quid in arbitro statuente tempus legale? dicitur per Dyn.in.l.iij.j.de leg.j.& ibi vide ĩ pe. q.& vide etiam vltimã.q.quæ facit ad hanc legem.

a ¶ Si arrogator.& valet ad.q. vide Bal.hic in.ij.q.cũ seq.& cõtrà hanc determinationẽ facit qđ no. Bar. s.e.l.nõ aliter. lecta cũ.§.nec em̃. & ĩ.l.ij.de offi.ꝓcõ.vbi instr̃m factum in territorio vni⁹ castri, secundum formã statuti illi⁹ loci, valet ĩ alio territorio. & ita quotidie seruari videm⁹: & hoc idẽ Bar. videẽ vel le in.l.q a latronibus.j.de testa.

b ¶ Petaẽ ista quarta. Pro hoc facit, quod sicut supplemẽtum legitimè petitur condictio ne ex.l.oĩ modo C.de inoff.test.& est ibi gloss. parua.not. ita in casu nr̃o, quod not.

c ¶ §.fi.illud quòd datur à iure, puta terminus iudicialis, licet etiam à iudice detur: tamen legalis nõ iudicialis dicitur.& vide effectum.& adde Bal.in.l.eos.§.apostolos in.iij.col.de appel.in pe.colũ. & per Bal.hic in vlti.oppo.

SVMMARIVM.

1 *Actio directa non acquiritur per tabellionem.*

2 *Quarta, de qua hic, etiam non acquisita, transmittitur ad hæredes arrogati.*

3 *Arrogator non substituit in ista quarta impuberi, per fideicõmissum: quia illam non habet ex prouisione testatoris. & nu.7.an ad suum incommodum?*

4 *Arrogatus impubes institutus ab arrogatore in legitimam illam, non capit beneficio testatoris, sed leg.*

Expressio eius, quod tacitè inest per legem facta à priuato, nihil operatur.

5 *Substitutio pupillaris facta ab arrogatore arrogato, non trahitur ad omnia bona pupilli.*

6 *Pupillaris facta ab arrogatore in quartam, trahitur ad omnia bona arrogatoris.*

7 *Quarta de qua hic, quòd sit non totius hæreditatis, sed eius quod quis esset habiturus ab intestato.*

8 *Filius, quòd non posit defraudari quarta per alienationem.*

9 *Maritus, qui ex forma statuti lucratur partem dotis: an illam transmittat sine agnitione.*

10 *Arrogatus, an aget ad quartam, etiam contrà filios legitimos & naturales arrogatoris?*

Duæ rationes uincunt unam, quando utraq; operatur?

11 *Substitutio directa quælibet potest fieri in legitima.*

Vulgaris tacita non impedit existentiam sui hæredis.

12 *Impuberi arrogato quo iure bona restituantur, mortuo arrogatore.*

13 *Hæredi impuberis arrogati, quo iure succurratur?*

Impubes arrogatus decedens, an possit habere hæredem ab intestato? & nume.17.

14 *Impubes arrogatus, quo iure petat quartam de qua hic?*

15 *Hæres impuberis arrogati, quo iure petat quartã, de qua hic?*

16 *Arrogatus decedens in pupillari ætate potest habere hæredẽ ex testamento patris naturalis, non arrogatoris.*

18 *Filius arrogatus, an transmittat ius stipulationis?*

19 *Filius decedens ante patrem, non transmittit legitimam.*

20 *Impubes arrogatus decedens, an posit habere hæredem ex testamento, uel ab intestato simul.*

21 *Impubes arrogatus, an posit decedere cum duabus tabulis patris naturalis & arrogatoris.*

22 *Statuto Perusino si caueatur quòd testamentum fiat coram septem testibus. & florentino, quòd coram decem: si hæres ex testamento facto Perusij petat perusij & florentiæ: an habebit bona existentia in utroq; loco?*

23 *Reus dilatione sibi data ad probandum: non potest renunciare, quin actor non possit probare.*

24 *Iudex si assignat condemnato tempus quadrimestre ad soluẽdum: an talis dilatio dicetur legalis?*

Quid in dilatione assignata ab arbitro.

Impubes factus monachus & decedens in pupillari ætate substitutus admittitur.

Impuberi possunt fieri codicilli.nu.eod.

25 *Impubes arrogatus si solus instituatur, & grauatur de restituendo, quòd non detrahit duas quartas.*

26 *Hæredi impuberis arrogati: si quid relinquatur de quo hærede intelligatur?*

27 *Testator duobus filijs impuberibus institutis, si dicat: & si uterque decesserit sine liberis, substituo pauperes Christi. quæ substitutio dicatur, an compendiosa, an uerò directa?*

SI arrogator. Hæc est bona lex difficilis, & subtilis: & ad euidẽtiã ipsius scias & teneas, qđ habuisti ĩ.l.nec ei.&.l.se.s.e. Itẽ scias ꝙ

scias,ꝙ si pupillus,cui est facta substitutio pupillaris,det se ĩ arrogationẽ:
pupillaris substitutio euanescit:vt insti. qui. mo.test.infir.§.non tamen.
Itẽ scias,ꝙ satisdatio de qua fit mentio in.l.non aliter.s.eo.fuit inuenta:qa
per arrogationem pupillaris substitutio euanescit;vt.s.dixi.& habetur in
l.nec ei.s.eo.& arrogatus decedẽs in ptãte adoptãtis,nõ habet hæredem ab
intestato:licet hodie sic:vt in auť.de hære.quæ ab inte.§.j.& ideo fuit eis
cõsultũ p dictã satisdationẽ.Et dicta satisdatio habet locũ,cũ impubes de-
cedit in pupillari ætate;vt.l.hoc autẽ.s.eo.¶Itẽ pro euidentia hui⁹.leg. vi
de.l.ꝗ ex liberis.§.testõ.j.de bon.pos.secũdũ tab.Et lex nostra diuidiť in
quatuor partes.In prima parte ponitur vna quæstio,& eius determinatio.
In secũda poniť alia q̃stio & eius rñsio.In tertia ponit quãdã limitatio-
nẽ & annectiť rõ.In quarta & vltima ostẽdit dicta in filio trahi ad nepotẽ.
Secunda ibi,sed an in impuberi.Tertia ibi,cæterũ.Quarta ibi,hæc omnia.
1 vsq; ad fi.¶Tertia gl.†hic quæ est super verbo restituere.sentit,ꝙ p tabel-
lionẽ acquirať directa.qđ est cõtrà.l.j.§.exigere.ver.j.j. de mag.cõue. Et
no.tex.ꝙ nõ põt vltra tempus pupillaris ætatis substituere:qa hoc habet
ex legis ꝓuidentia:& ꝙ verbũ restituere trahiť ad directã:& ista põt dici
quarta legitima:& ideo fideicõmissariã substitutionem non facit.Lex
ista breuiter intẽdit.Arrogato impubere,si primo decedat arrogatus im-
pubes:hæredes arrogatoris teneť restituere bona,quę ab arrogato ĩ arroga
torẽ peruenerũt:& postea quartam.¶Secũdò dicit,ꝙ in hac quarta,non
substituit arrogator impuberi directo:nisi vsq; ad pubertatẽ,& non post
ea.h.d.secũdũ Iaco.but.¶No.ꝙ ꝓmortuo arrogato,bono p arrogatorem
quæsita debẽt restitui.¶Not.ꝙ debetur etiã quarta ex constitutione diui
a Marci[a]:&†ꝙ ista quarta etiã non acquisita transmittiť ad hæredes arro-
2 gati.¶No.ꝙ impubes trãsmittit legitimã.¶No.ꝙ in ista quarta† nõ po-
3 test arrogator substituere impuberi per fideicõmissum.¶No.ꝙ ideo non
potest grauare eum in ista quarta:quia non habet ex prouisione arrogato
ris.¶Not.ꝙ in hac quarta põt fieri directa substitutio,vsq; ad pubertatẽ,
nõ post.¶Not.ꝙ si arrogator relinqt vltra quartã,põt ei quenlibet substi-
tuere in isto,qđ vltra relinquit.¶No.ꝙ iura loquẽtia in filijs, porrigun-
4 tur ad nepotẽ.No.ꝙ si pater† arrogator instituat impuberem in legitima,
nõ diciť eam capere beneficio testatoris, sed legis. Et sic no.quòd expres-
sio eius,qđ tacitè inest per legẽ,facta à priuato,nihil operatur.Et ex hoc
colligiť & colligere licebit,ꝙ nõ præstat bñficium,quod debitum impẽdit.
sic.j.de ritu nup.l.ꝓxi.& de hære.insti.l.si seruo.& de leg.ij.l.vnum ex fa.
Cõtrà:nõ diciť grauare:ꝗ exeqť:vt extra de app.c.nouit.¶Oppo.primò
ad hanc.leg.diciť hic,ꝙ arrogator põt in sola quarta substituere,imo vide
tur ꝙ trahať ad bona pupilli;vt.j.de vulg.& pupil.l.sed si plures.§.ad sub-
5 stitutos.Sol.†substitutio arrogatoris nõ trahiť,nisi ad solam quartã:vt hic:
facta vero filio naturali & legitimo ad eã porrigitur:vt in cõtrario.Rõ col-
b ligiť in.l.nec ei.§.j.s.eo.quod non debet alijs nocere.¶Op.secundò[b]: diciť
6 hic,†ꝙ ad solam quartam tenet substitutio:contrà imo in omnib⁹ bonis,ꝗ
ab arrogatore,vel eius principali contemplatione deueniũt;vt.l.sed si plu
res.§.in arrogato.j.de vulg.& pup.Sol.ꝙ ista suppletur per illã.Vel dic ꝙ
ista dicit idem,si certo modo punctareť,& suppleret litera:vnde non ob.
7 gl.j.verior.¶Opp.iij.diciť hic,†ꝙ non capit hanc quartã iudicio testato-
ris.Contrà:nã si testator eum instituit in quartã.istã etiã capit iudicio te-
statoris:vt in auť.vt cum de app.cog.§.aliud quoq; capitulum.Dicitur ẽm
capere iudicio testatoris:quia titulo institutionis.Sol.q̃tum ad suum com
modũ videť capere iudicio testatoris,vt habeat ius accrescẽdi:sed nõ quã-
tùm ad suum incommodum & onus;vt possit grauari:vt hic:quia debitor
non debet imponere onus rei debitæ inuito creditore,vel quasi creditore:
vt.j.de act.empt.l.si tibi liberum.¶Op.quartò,hic dicitur,ꝙ ista quarta
8 debetur sine onere.Contrà:quia† quarta nõ debetur totius hæreditatis,sed
eius partis,quã quis esset habiturus abintest.vt.C.de inof.test.l.cum quæ
ritur.Sol.ibi in quarta debita iure naturæ:hic in quarta debita iure arroga-
tionis.Et est rõ diuersitatis:quia hæc quarta debetur in quandam recom-
pensationẽ cõmodi,qđ interim arrogator percepit ex bonis arrogati. Si-
mile.C.de sacrosan.ec.authentica,si qua mulier.Ista sol.non videtur vera:
quia secũdũ hoc esset melior cõditio adoptiui,ꝗ̃ veri filij,cõtra mẽtẽ.l.nec
ẽm.§.præterea.s.eo.Sol.concedo.Nã & in alio video,ꝙ efficacior est ista,
ꝗ̃ illa quæ debeť filijs veris.Nã ꝓpter alienationem arrogat⁹ nõ debet de
fraudari hac quarta:sed verus filius:sic:vt.l.fi.si quid in frau.pa.&.l.nõ vs-
queadeò.j.si ꝗs a pa.fu.ma.&.l.hẽditariũ.j.de bo.auť.iudi.pos.Cy.in.l.j.C.
de inof.dona.nõ cõcedit,ꝙ filius possit defraudari:vt extra de testa.c.Ray
naldus.Nam ius naturale debet esse irreuocabile plus,ꝗ̃ ius accidẽtale.Fa
cit qđ no.j.de fal.l.si ꝗs legatũ.ĩ.§.fi.ver.debiti iure naturæ.& iõ ad instar
alterius regulať,secũdũ gl.& bene.¶Quintò opp.ꝙ hæc litera cõtradicat
sibi ipsi.primò dicit ꝙ valet substitutio vsq; ad pubertatem.secũdò dicit
fideicõmissum nõ valere.Sol.directa substitutio valet vsq; ad pubertatẽ:
fideicõmissaria verò non.Et est ratio differentiæ:quia substitutio directa
non est onus:fideicõmissaria sic.Ratio rationis:quia substitutio directa cõ
cernit pupillũ tanꝗ̃ causam efficientem:sed fideicommissaria concernit
eum tanꝗ̃ grauatũ & patientem.Dixi.de hoc in.l.ex trib⁹.C.de inof. test.
c vnde quæ subiacent substitutiõi pupillari,possunt efficaciter alienari[c]: se
cus in rebus subiacentibus substitutioni fideicõmissariæ:quia substitutio
pupillaris nõ afficit pupillũ,nec obligat eum:fideicommissaria sic. ¶Se-
d xto.[d] opp.diciť hic,ꝙ quarta nõ agnita trãsmittitur.Cõtrà.C.de cadu.tol.
l.vnica.§.in nouissimo.Sol.hic in suo.ibi in extraneo;vt.l.apud hostes.

C.de suis & legi.&.j.de mili.test.l.ex militari.§.fin.
cum.l.seq.Vel solue melius: hic non est successio. a
9 ¶Et est arg.†ꝙ maritus,qui lucratur certã partem
dotis,eam transmittat sine agnitione.Quod est ve-
rum ꝓpter acquisitionẽ ipso iure factam:qa titulo
singulari acquiriť;vniuersali fuit q̃situ incõmutabili
ter;sed neutro modo quæsitũ,nõ recipit transmis-
sionem:sicut alibi patet.¶Op.septimò extra glo.
substitutio pupillaris,& quęlibet directa facta in re b
certa,trahitur ad vniuersum;vt.l.coheredi.§.cũ fi-
liæ.j.de vul.& pup.ergo nõ limitať ad solã quartã:
vt hic.Gl.fatet oppositum.Sed tu dic,ꝙ hic est spe
ciale vt nõ porrigať ad bona arrogati:qa est limita
ta potestas substituentis à iure;vt.j.declarabo.
10 ¶Op.octauò† & videť,ꝙ sit licitum arrogato,&
eius heredibus agere etiã contrà filios naturales &
legitimos arrogatoris ad quartã.Sed cõtrà secundũ
Pet.qa duæ rationes vincũt vnã:ergo cum ciuilis &
naturalis consistans:naturalis debet ꝑcedere & ex-
cludere arrogatũ:vt in auť.de cõsan.& vte.fra.§.j.
Solu.dicit Iac.de are.ꝙ duæ rõnes vincunt vnam,
qñ vtraq; operať ad id,de quo quæriť.Sed in succes
sione non cõsideratur:nisi ciuilis ratio & legitima
secũdũ eũ,quæ pariter adest naturali & arrogato. c
Pe.reprehendit Iaco.de aret.dicens,ꝙ indebito iu-
re naturę,videť ponderanda naturalitas.vt,l.cũ ra-
tio.j.de bo.damnato.Sed reprehẽde hoc:quia filio
naturali tm̃,qui non est legitimus,non debetur ali-
qua portio iure naturæ:ergo non cõsiderať aliqua
naturalitas abstracta à ciuilitate.facit qđ no.in.l.j.
j.de cõtratab.¶Sed adhuc oppo.de filio emanci-
pato,qui succedit sola naturali causa inspecta.Sed c
sustinendo dic sic:ꝙ ibi concurrit ciuilis ratio & le-
gitimitas,licet patria ptãs sit sublata:vel quando
in eodem subiecto subsistũt,inspicitur sola ciuilitas
sed qñ nõ est certũ,naturalitas inspiciť:& sic nõ ob.
Iac.de are.sed Pet.soluit cõtrarium aliter:quia di-
cit ꝙ in filio arrogato cõcurrit ciuilis ratio & natu-
ralis fictæ:quæ fictio idẽ qđ veritas operať:& sic tã
in filio arrogato,ꝗ̃ in cæteris cõcurrũt duæ rõnes
pares secũdũ Pe.Sed iste ꝓsupponit falsum:qa nulla
lex fingit arrogatũ esse naturalẽ,vt.j.de cõdi.& de-
mõ.l.fideicõmissum.&.j.de libe.& posth.l.filio quẽ
pater.Et iõ Ia.dicit meli⁹:sed cõtrà eum facit.l.hac
parte.j.vnde cog.Sed cõtrariũ in successiõe mater-
na:vel dic,ꝙ qñq; vna ratio tantũ operať quantùm
duæ:vnde prætendẽs ciuilem obligationem ex sen-
tentia non est deterioris conditionis,ꝗ̃ prætendens
naturalem & ciuilem ex mutuo;vt.j.de re iudi.l.in-
ter eos.Sed contrà eum est ratio in auť.de consan.&
vte.fra.§.j.nam ex duab⁹ rõnibus augetur effectus:
& duo vincula fortiora sunt ꝗ̃ vnum.Sed responde
tur ꝙ ibi loquitur in illis,quibus non debetur hære-
ditas:sed hic loquimur in illis,qbus debetur legiti-
ma:vt in auť.de hære.& falc.§.j.& no.per.Cy.fam.
ercisc.l.filiũ.¶Sed opp.& videť,ꝙ alia substitutio
fieri possit in quartã,ꝗ̃ pupillaris.s.vulgaris tacita,
quę continetur in pupillari expressa;vt.l.iam hoc
iure.j.de vulg.& pupilla.Sed ista pupillaris substi-
tutio continet onus & grauamen:nã si non haberet
vulgarem substitutionem transmitteret hæreditas
etiã non agnita:sed nũc cũ haberet,nõ transmitte-
ret;vt.j.de lib.& posth.l.si filius hæres.Sed ista op.
non placet:quia concludit,ꝙ pater filio non possit
substituere vulgariter in legitima,nã imo põt,vt.d.
l.si filius hære.sed fortè nõ impedit trãsmissionem:
nã istud esset grauamẽ:& ideo tollitur inquantũ
esset grauamen.l.qm̃ in prioribus.de inof.testa.& fa
cit.j.ad Treb.l.qdã ita.Ad.l.si filius hæres. Dic,ꝙ ibi
filius non erat institutus purè sed sub conditione po
testatiua:& ideo interim non transmittit. Simile.j. d
de leg.ij.l.fi.& adde quod no.C.de bo.quę liber.l.cũ
11 non solum,in princ.¶Concludendo.† fateor con-
trariũ,ꝙ quælibet directa substitutio potest fieri in
legitima:quia non est greuamẽ.Preterea esto,ꝙ vul
garis expressa impediret trãsmissionem:secus est in
vulgari tacita:qa nõ facit cessare existẽtiã sui hære
dis.j.de vulg.& pu.l.si filius q patri.facit qđ not.C.
de iure delib.l.quidẽ.¶Nonò op.& videtur quòd
fieri possit substitutio in legitima:ergo & in vniuer-

¶Meli⁹ diui Pij.
l.fina.ff.si quid in
frau.pa.Alexand.
Loseus.

POMATES.

¶Oppo.secundò
Istud latè exami-
nat Ias.i.l.si à sub
stituto.in.j.not.de
leg.j.vbi dicit istã
opi.esse cõem.&
Pau.de ca.in auť.
res ꝗ.C.cõia.de le.
Alex.i.l.marcell⁹
§.res ꝗ.ff.ad tre-
bel.Are.l.ij.de vul
ga.in prin.

POMATES.

¶Ista lex fi.alleg.
hic,p Barto.habet
etiã locũ siue alie-
nario sit facta tit.
lucratiuo,siue one
roso.vide Alexã.
cõs.lv.in.ij.col.in
prin.Anto.Alex.
¶Efficaciter alie-
nari.& idem tenet
hic in gl.in.ij.col.
& istud planè exa
minat Ias.in.l.si à
substituto.in prin.
no.primo.ff.de le.
j.vbi dicit istã cor
rectionẽ esse opi.
Pau.de ca.in auť.
res ꝗ.C.cõia de le.
& de hoc est text.
& ibi not.Fely.&
Bal.in.l.Marcell⁹.
§.res ꝗ.ad fi.ff.ad
Trebel.Are.in.l.
ij.ĩ prin.ff.de vul.
&pup.Et pro ista
opin.facit rõ:quia
instõ pupillaris
diciť merus fauor
& prouisio pupil
li instituti.inst.de
pupil.§.subsidiũ.ĩ
j.versi. Nã si per
pupillarem substi
tutionẽ ꝓhibere-
tur alienare:istud
verteret in odium
ei⁹:cõtrà.l.qđ fa-
uore.C.de leg.nisi
dicas,ꝙ istđ odiũ
est annexũ fauori
ĩ ea.col.v.vj.op.ĩ
versi.& ẽ ar. vide
Ang.cõs.cl.in pe.
col.in.iij.dubio.

POMATES.

¶Sextò. Vide
Alex. consi.cl.in
penulti.col.vol.ij.

ſo:qa habet ius accreſcēdi legitima portio:vt not.p Cyn.in.l.j.& in.l.cōiū.
C.de natu.lib.Sol.gl.cōcedit cōtrariū.Sed doc.dicūt,ꝙ reputanť diuerſæ
hæreditates:& ideo nō eſt locꝰ iuri accreſcēdi:vt.j.de mil.teſta.l.ſi certarū.
& quod no.C.de mili.teſt.l.j.Pe.dicit,ꝙ rō cōſiſtit in patribꝰ,non in patri
monijs,cū ſit paganus.¶Decimò op.qa ſi nō trahať ad oīa,ergo erit pro
parte teſtatꝰ & ꝑ parte inteſtatꝰ,quod eſt impoſſibile:qa ius teſtati & in-
teſtati eſt vniuerſale & īdiuiſibile:vt.l.ſi ego.de iniuſt.rup.teſt.Sed tu dic,
ꝙ nō vna,ſed plures finguntť perſonæ:& ideo vt vna pſona decedet teſta-
tus,& vt alia inteſtatus,ſecūdū Pet.¶Vndecimò op.diciť hic,ꝙ pōt ſub-
ſtituere in quarta:& tn̄ in ea nō diciť honoratꝰ à pr̄e,ſed à lege?& ſic eſt cō
trà.C.de fideicō.l.ab eo.Sol.ibi grauādo:hic prouidēdo.¶Op.contrà:in
bonis aduētitijs non pōt ſubſtituere arrogator:ergo nec in hac quarta,quę
eſt propriū p̄rimoniū impuberis.Rn̄deo nō eſt ita ꝓpriū:qa nō eſt q̄ſitū
filio in vita arrogatoris:ſed quæriť per mortem eius ad inſtar legitimæ.&
ideo pater habet quoddā ius inſtar legitimæ,donec viuit:cum poſſit de ea
teſtari dūmō nō aggrauet arrogatū.¶Duodecimò op.diciť hic,ꝙ ſi pater
ꝓuideat filio arrogato de eodem,quo ꝓuidet lex iſta ꝓuiſio diciť legalis,
nō paterna.Contrà:quia expreſſio eorū,quæ tacitè inſunt multū operať.
vn̄ dato ꝙ tacitè inſit:tn̄ debet aliqd opari:vt.j.ad.l.falc.l.Titia.nā tacitè
ineſt ex legali prouiſione & prouidētia,quòd detrahiť fal.tn̄ ſi teſtōr hoc
expreſſè pmittit,multū operať:vt ibi patet.Pe.dicit,ꝙ in fauorē pōt aliqd
operari:vt ibi no.in odiū nō,vt hic.Vel dic,ꝙ vbi rōne expreſſiōis noīatur
actio legis:tūc operať:quia p expſſionē augeť effectꝰ,ſecus ſi per æquipol
lentiā:vt hic.Præterea hic erat ex neceſſitate p̄cedētis cauſæ:ibi nō.de hoc
latius.j.dicā.¶Nūc venio ad qōnes:& ſciēdū eſt,ꝙ iſte tex.tractat de re-
ſtitutione bonorū arrogati:& de quarta,nec dicit cui,nec dicit quo iure.Et
primo capiamus caſum literæ quādo pater arrogator decedit:quæro quo
iure reſtituuntur bona impuberi arrogato?ſecūdò quęro,quo iure reſtituū
tur hęredi impuberis.Tertiò quęro,quo iure impubes petat quartā.Quar
12 tò q̄ro,quo iure hæres eius petat.¶Venio ad primū:† quòd qn̄ impubes
arrogať,īterponiť ſtipulatio q̄dā ſup reſtitutiōe,cuius forma videtur iſta.
Ego talis arrogator ꝓmitto tali publicæ pſone recipiēti & ſtipulanti pro
omnibus cōſanguineis,ad quos bona impuberis ptinēt,ſi arrogatus nō vi-
xerit,me poſt mortē impuberis reſtituturū.Iſta forma videtur probari.in
ſti.eo.§.cū autē.&.s.eo.l.non aliter.Cū ergo forma ſtipulationis ſit pōde-
randa.& in iſta ſtipulatiōe nō poſſit agere vigore ſtipulationis:nec ergo ſi-
bi habebit obligatos fideiuſſores validātes ſtipulationem,nec pignora.Et
ſi dicať,plus conceditur hæredi eius,quā ei.Rn̄deo nō eſt ita:nam quando
arrogatio ſoluitur morte arrogatoris:tunc incipit ius ad impuberem ſpe-
ctare.& ſic ius incipit ab impubere:& quale cōpetit,tale tranſmittat:& ſi
ius ſtipulationis non habet:ergo nec trāſmittit.Sed qn̄ ſoluitur morte arro
gati,tunc eius hæredibus eſt opus remedio ſtipulationis,quæ non incipit
ab impubere quo ad cōmiſſionē.Quo ergo iure,qn̄ ſupeſt impubes aget?
Rn̄deo,ꝙ in eū tunc reuerteť dn̄ium recta via.vnde exiſtentia ſui hæredis
alia etiam bona ipſo iure recuperat;vt.j.de ſecun.tabu.l.qui ex liberis.§ te
ſtamēto.non tamen recuperat poſſeſſionem:niſi res tradať,vt.l.dotis.C.
ſol.mat.¶Sed hodie videtur ꝙ etiam poſſeſſionē recuperet.Nam cum
duret ꝓprietarius ciuiliter poſſidet:& mortuo patre,qui non poſſidet,niſi
ſolum vſumfru.vt inſti.de acqui.per arro.ipſo iure ignorans incipit natu-
raliter poſſidere:vt.j.de acquir,poſ.clam poſſidere.§.fi.&.l.ſeq.ſinautem
ſunt res,quę ratione vſuſfru.inducūt dn̄ium,vt pecunia,quæ in qualitate
vſuſfr.nō diſtinguiť à dn̄io,& aliæ res,in quibus vſuſfr.abdicat dominiū:
vt quæ vſu cōſumunť:tunc nō poſſidet filios vllo modo:& ideo opus eſt
retraditione.& facit.C.de ſecū.nup.l.hac edictali.§.mobiliū.Sed tu dic ꝙ
in forma ſtipulatiōis debet fieri mentio de perſona pupilli:quia ꝓmittiť
pupillo ſi ſuperuiuat:& vbi nō ſuperuiueret,arrogator teneť illis,ad quos
ſtatu nō mutato bona pueniſſent:quia oībꝰ,quorū intereſt,ſtipulatio iſta
debet interponi:vt.s.eo.l.his verbis.&.l.nec ei.§.eorū.Cōcludo ergo,ꝙ ip̄e
impubes pōt agere ex ſtipul.interpoſita acti.datiua.& ſi non fuit ſtipula-
tio interpoſita habeť ꝑ impoſita:& dať vtilis actio ipſi impuberi,vt.l.his
verbis.¶Opp.ꝙ dicitur actio datiua:quia ex fictione legis datur actio di-
recta,vt.C.de rei vxo.act.l.rem in p̄ſenti.in prin.Et ideo dic,ꝙ ibi nō diciť
ꝙ ſtipulatio fingať.Dic ergo,ꝙ eſt datiua ex ſuppletiōe legis:& non ex fi
13 ctione ſtipulatiōis:& hoc de prima qōne.¶De ſecūda† qualiter ſuccurra
tur hæredū impuberis,primò occurrit videre,ſi pōt habere hæredē ab in-
teſtato.certū eſt ꝙ ſic:quia decedit ſui iuris:ſed ex teſtō nō videť.Nā ex te
ſtamēto arrogatoris nō:niſi in quarta,vt hic:non in bonis arrogati:vt ex te
ſtamēto p̄ris naturalis:quia corrupta vr̄ ſubſtō priꝰ facta in teſtamento pa
tris veri:vt.l.nec ei.§.eorū.s.e.Gl.ſoluit hoc,quòd de iure ciuili bn̄ vitiatur
ſubſtitutio:ſed de iure prætorio per bonorū poſſeſſionē ſuccurritur:& eſt
caſus in quo bonorū poſſeſſio eſt neceſſaria:vt.C.vnde legi.l.certū.¶Sed
cōtrà iſtud vr̄,quia ex quo eſt rupta per capi.dimi.nō recōualeſcit per ſe-
ipſum,ſed debet cōfirmari nouo iudicio:vt.l.q ex liberis.§.teſtō.j.de ſecū.
tab.In cōtrariū ſoluunt doc.ꝙ noua volūtas requiriť in eo,qui poteſt vel-
le.Secus ſi non habet velle:vt impubes.vt hic ſecūdū Pe.¶Sed hac rōne
idē in furioſo,quod nō vr̄ verū:qa eſt inteſtabilis facto ſuo,qui ſe in arroga
tionē dedit:& ideo poſtea moriēte arrogatore non cōualeſcit teſtm̄ quod
fecerat:ſecus in eo,qui fit inteſtabilis ſine facto ſuo,vt not.in.l.j.§.exigit.j.
de bo.poſ.ſecū.tab.Et theorica ibi data eſt neceſſaria ad intellectum huius
qō.& ideo dico,ꝙ ſpeciale eſt in ſubſtitutiōe pupillari:qa non abſorbet in

totum patriā ptātem:dummodo tpe,quo ſubſtitutio cōfirmať,ſit habilis:
ſic.j.de vulg.& pu.l.ij.§.ſed ſi extraneū.Nec ob.§.eorū.vbi vr̄ ꝙ extingua
tur ſubſtitutio:qa verū eſt de iure ciuili:ſed poſteà cōualeſcit de iure pręto
rio,ſic.j.de iniuſt.teſt.l.poſthumus.Et alibi teſtm̄,quod nō valuit,caſu cō
firmať:vt.j.de hære.inſti.l.qui ſoluēdo.Ibi tn̄ nō erat defectus in ſubſtan-
tialibus,nec in perſona:qa homo nō ꝓhibebať teſtari,ſed alienare in præ-
iudiciū creditorū.Dic ꝙ qn̄ pubes dat ſe in arrogationē,vide tacitè ſuum
teſtm̄ reuocare ipſo facto:& ideo arrogatione finita requiritur noua volū-
tas.Secus eſt in impubere arrogato:quia non pendet ex ſua valūtate,ſed
patris:& ideo ceſſante cap.dimi.ipſo iure reconualeſcit ſubſtitutio.Ergo
quando procedit arrogatio,poteſt impubes habere heredem ex ſubſtitu-
tione primi patris,quam prætor tuetur.& eſt neceſſaria bonorum poſſeſ-
ſio.& ita dicit gl.¶Quo ergo iure aget?videtur ꝙ iure prętorio,cum ſit bo
norū poſſeſſio.Sed tu dic,ꝙ ad vniuerſitatem admittitur de iure prætorio;
ſed ad iſtam actionem intentandā admittiť de iure ciuili cauſa remota in-
ſpecta:quia oritur ex ſtipulatione vera,vel pręſumpta:vt not.j.de bono.
poſ.hær.pet.l.ij.& inſti.de act.§.ſed iſte.p glo.& Dyn.Qualis em̄ eſt actio
teſtatoris:talis eſt actio ſucceſſoris.arg.j.de acqr.hær.l.j.§.j.diceť ꝙ ſit ne-
ceſſaria bonorū poſſeſſio:& eſt validum alterare ius ſubſtituti à patre
14 naturali:& hoc de ſecūda.q.¶De tertia quo† iure impubes petat quartā:
nam ſuper quarta nō interponitur cautio.Reſpondeo p condictionem ex
l.ſi arrogator.& hoc ſi arrogator non reliquit eam arrogato:ſed ſi eam ei re
liquit per actionem ex teſtamento:vt.l.j.§.ſi impuberi de colla.bon.Nam
tenet teſtamentum.vbi legitima relinquitur filio.Non enim eſt verus cre-
ditor filiꝰ in legitima,ſed quaſi creditor:vt not.in.l.iij.C.de iur.& fa.igno.
& ſic non obſt.j.de leg.j.l.ſi creditori.& ſic aliâs per ſe arrogator non tene-
tur ad quartam:ſed ad relinquendum partem:& ſic ad factum:ſi ergo reli
quit,valet:quia facit,quod debet.Sed hoc non videtur bene dictum:qa ſi
arrogator eſſet inteſtabilis:ergo arrogato nō deberet vera quarta.Item fa
ctum non:quia impoſſibile,vt.j.ad.l.rhod.l.ſi vehenda.in prin.Item præ-
ueniet arrogator,aſſignando ei quartam inter viuos:vt.j.ad leg.falci.l.cum
quo de peculio.§.fi.& eſt debitor in quarta non in facto:nec ſuccedit,vt
dicunt,noua obligatio ad intereſſe contrà non relinquētē:ſed ad quartam
formari debet petitio,non ad quantitatem:vt.j.de lega.j.l.non amplius.
15 §.fi.¶De quarta† qno iure petat hæres impuberis:dico,quòd eodem iu-
re,ſicut defunctus qui trāſmittit:vt hic &.d.§.ſi impuberi.Nam iſta legiti-
matio tranſmittitur ad quemlibet ſucceſſorem ſine aliqua acceptatione:
quia eſt in obligatione:quod not.& hoc quando arrogatio ſoluiť morte ac
rogatoris.¶Sed qa qn̄q; ſoluitur ꝓpter obitū impuberis.Quæro in hoc
themate de infraſciptis qōnibus:& primò,ſi moritur impubes in pupilla
ri ætate:vtrū poſſit habere heredē ex teſtamento.Secundò vtrum poſſit
habere hæredem ab inteſtato:& vtrū trāſmiſerit ius ſtipulationis:& vtrū
16 tranſmiſerit quartā.In primò,†non eſt dubinm,ꝙ ex teſtamento arroga-
toris non poteſt habere hæredem:quia eſt capite minutꝰ:& hæreditas ve-
lut patris alij q̄ri poſſet:vt.j.de capti.l.ꝙ ſi filius.j.de vul.& pu.ſub.l.lex
cornelia.&.l.pe.j.de ven.inſpi.¶Sed dubium eſt,an ex teſtamento patris
naturalis,& videtur ꝙ non:qa decedit filiuſfa.qui non poteſt teſtari verè
nec interpretatiuè,vt.l.ij.§.j.de vulg.& pup.Item,qa non habet bona:vt
in authē.ingreſſi.C.de ſac.ſan.ec.Itē,quia rupta ſubſtōne nō cōualuit,vt
s.e.l.nec ei.§.eorū.& hoc tenet gl.inſt.eo.§.cum autem.& facit cū dicit,ꝙ
caueť de reſtituēdo eis,q ſucceſſuri eſſent,ſi adoptio facta nō eſſet.¶Not.
ꝙ dicit,tunc eſſent ſucceſſuri.quaſi dicat,non nunc:aliâs non cōciperen-
tur verba illo modo:ſed pmitteret ſimpliciter illis ſucceſſio:nec pōt dici
ꝙ conualeſcat iure prætorio.qa filiuſfa.non habet hæredem teſtamenta-
rium.Prætereâ,pater arrogator eſt præteritus:ergo teſtamentum filij eſt
nullum.¶In contrariū ſentit iſta gl.quæ dicit ꝙ lex fingit teſtamentum
non rumpi:qa non vult ius eorum deterius fieri per arrogationem.Sed cer
tum eſt,ꝙ fictio poteſt cōfirmare teſtm̄,vt.j.de vulga.& pup.l.lex corne.
Prætereà libertates directæ competunt:ergo ex teſtamento.Item legata
debenť iure legatorū p rei ven.& hypothecariam:ergo valet teſtamētū.
Item impubes nō pōt teſtari:ergo nec rumpere teſtamentum p ar.à po-
tētia potiori cōtrariorū.Ad cōtraria rn̄dēdū,ꝙ eſt hic ſpeciale,ꝙ filiuſf.ha
beat hæredē,& pro hoc videť.j.de vulg.& pup.l.cauſa cognita.Sol.de ri-
gore iuris teſtamentū eſt irritum:ſed de æquitate tenet & competit ſubſti
tuto bono.poſ.vnde legitimi extraordinaria:vt.ff.de legi.& ſenatuſcon.
l.j.Simile inſti.de eo cui liber.cauſa bo.addi.in fin.& hoc dictum de prima
17 quęſtione.¶De ſecūda† vtrum poſſit habere heredem ab inteſtato,Dic
ꝙ ſic olim per bonorum poſſeſſionem,vt dixi iure ciuili refragante.hodie
contrà de iure ciuili filius poteſt habere hæredem ab inteſtato,vt in auť.
vt liceat mat.& auię.& hoc verū,ſi decedat impubes,& hoc de ſecūda quę
18 ſtione.¶De tertia† vtrum filius tranſmittat ius ſtipulationis:aut decedit
pubes & non tranſmittit:qa finitur ſtipulatio pubertate;vt.s.eod.l.hoc
autem.& inſti.eod.§.hoc autem.Aut decedit impubes:& tunc pendet ex
premiſſis.nā ſi non habet ſucceſſorem:tunc non tranſmittit,ſed aget ſubſti
tutꝰ ex ſua perſona ſine inſtitutione hæredis,nec ageret,nec conueniret à
creditoribꝰ bonorū:vt hæres ſi non haberet,quod eſt veriꝰ.Nā venit in trāſ
miſſionē,& habeť ꝓ hærede,quo ad onera & emolumēta,q̄ vniuerſitatem
ſequuntur.Facit quod not.j.de pecul.l.peculium.in prin.&.C.ad.l.Iul.de
19 vi.l.tutoris.¶De quarta qō.dico,†ꝙ nōnūq; filius trāſmittit legitimam,
ſi decedit prius,quam pater:quia non debetur ei,niſi mortuo patre.facit
C.de ſa.

C.de sa.san ec.l.si qua mulier.& ꝑ Dy.i.l.fi.de lib.ag. &.l.j.§.si impuberi. j.de colla.bo.Nō eñ trāsmittit̄ obligatio,cui⁹ cōditio deficit.Ia. ¶Vlteri⁹
20 dictū est,† ꝙ altero iure.i.ex testō,vel ab intestato potest impubes hæredem habere.sed an vtroq; iure simul? Verbi grā,decedit impubes mortuo arrogatore:cui ĩpuberi pater naturalis nō dederat substitutū:sed arrogator sic:dicit gl.ꝙ iste in totū testat⁹ decedit:quia substitutio trahit̄ ad vniuersum:qd' est notabile:qd' substitutio directa facta ĩ legitima,trahat ad oĩa bona.ita tenet hic gl.Facit:quia ne decedat ꝓ parte testat⁹,cā est indiuisibilis.&ista duo cōtraria ĩ eo.subiecto.i.ĩ eadē ꝑsona nō cadūt;vt.j.de re.iur.l.ius nostrū.& ar.j.de test.l.si is q.Itē facit ꝑ gl.de nup.l.j.ad Treb.l.cogi. §.q solidū.licet q venirēt aliás ab intest.nūc nō venirēt ab intest.tñ agerent cōtrā substitutū:cū nō sit hr̄s promissiōis,nisi de iure legitimæ:quia nō sequunt̄ debita legitimā,vt.l.Papi.§.quarta.j.de inof.test.Et qa actio ꝑsonalis nō seq̄t̄ fundū:vt.l.j.§.si hæres.j.ad Treb.Si vo tu dicis,nō couenīri substitutū,sed hæredē arrogatoris:tūc substitutus ibit cātando:quia habebit bona & restituet:hæres vo nil deplorabit.Istæ sunt truffæ.iō dicet̄ in seq.
21 q.¶†Quæro nūquid iste impubes possit decedere cū duab⁹ tabulis Pupi. s.primi testatoris & scd'i.& vr̄ ꝙ nō pōt qs decedere testamētis valētibus iure directo:vt.j.ad Treb.l.si qs priore.& iō substitut⁹ ab arrogatore tanꝗ̄ substitut⁹ vltimo testō,totū capiet:sed restituet:vt.s.ꝓxi.q. vel tenebunt̄ hæredes vniuersales arrogatoris.Gl.nescit se firmare:quia loq̄t̄ malè in eo, qd' dicit substitutionē patris naturalis cessare.& ēt in eo,qd' dicit.s.in cā testati.& iō dicit Iac.de Are.qñ cōcurrūt substituti,ꝓfert̄ substitut⁹ vniuersaliter substituto in quarta:cū sufficiat substitutionē in quarta obliquari, & trahi ad restitutionē:vt.C.de hære.insti.l.quoties. Sed illa loquit̄,qñ in eadem voluntate est substitutus in re certa,& vniuersali hoc iure secundū Gul.¶Sed opp.qa qñ etiā ĩ eodē testō est substitutio in re certa:& vniuersali,qlibet:valet suo iure:ergo multo forti⁹ in diuersis testīs.Nec debem⁹ dicere obliquari:qa substitutio in re certa:vel q̄titate:in suis finib⁹,nūq̄ est directa:qd' sic ꝓbo.Directa substitutio ē,qñ substitutus nō capit ab alio, sed ipse manu sua media capit:ergo substitut⁹ in legitima:nō est substitut⁹ pupillariter,sed qdā legatari⁹;vt no.j.de hære.insti.l.his verbis.glo.nostra peruertit ordinem.Nā facit successorē in legitima vniuersalē:& successorē vniuersalem directū obliquari.& sic est cōtrā veritatē secūdū Iac.de ra. ¶Sed ista opi.est cōtrā.q.Nā si qō dicit,ꝙ de re certa impuberi ĩ legitima, nō pōt ꝑ fideicō.substitui.&c.¶Sed si obliquaret̄,esset fideicōmissaria: ergo impossibile est obliquari.¶Itē substitutio ē directa,& restituere neminē rogauit.Sed rñ.Ex quo vigore substitutiōis pupillaris nō pōt aliqd aliud conseq̄,ꝗ̄ quartā,oportet ꝙ ipsam petat ab obligato.Sed certē nō tenent̄ ad hoc hæredes.s.impuberis:sed patris.Et iō dicit Pet.vtrāq; substitutionē valere iure directo,ĩ eo in quo facta est,& eundē ꝓpter diuersitatē patrū,posse habere plura testamēta.Itē ĩ eodē pōt esse causa testati:& intestati:siue ꝑ repudiationē:qd' credo verū.Nō ob.ꝙ nō p̄t decedere duobus testamētis factis.Nā respō.ꝙ posito vno incōueniēti,seq̄t̄ aliud.C.de rescin.vē.l.ratas.sed incōueniens est,ꝙ quis habeat duos patres;vt.l.vulg. s.de statu ho.& tñ hic secus.ergo seq̄t̄ aliud incōueniēs,qd' qs possit decedere cū duob⁹ testamētis.& eodē mō pōt testat⁹ & ĩtestat⁹ &c.¶Et hęc valet ad.q.
22 †In ciuitate Perusij est statutū,ꝙ in testō interueniāt septē testes In ciuitate Florētiæ,statutū est ꝙ interueniāt decē.Mō testm̄ est cōditum Perusij,hæres petit ĩ ciuitate Perusij.& in ciuitate Florentiæ obijcitur sibi ꝙ testm̄ non valet:qa nō habet decē testes.Dico ꝙ hr̄s habebit illa bona,q̄ sunt Perusij:& veniētes ab intest,q̄ sunt Florētiæ.Dic de hoc ꝑ Cy.meli⁹ & latius in.l.j.C.de sum.tri.&c.& etiā ꝑ me in repe.mea.de.d.l.j.qa ad vnā pluralitatē,seq̄t̄ aliqd propter qd' in perplexis fallūt illæ regulæ;vt.j.de hære.insti.l.si pater.& not.j.de verb.obli.l.ita stipulatus.& quia in diuersis hæreditatib⁹ separatis nō habet locū ius accres.sed in cōiūctis hæreditatibus,sic;vt dixi i.l.fi.j.de acq.hære.ĩpossibile est ꝙ vna hæreditas accrescat alteri.l.si sub cōdi.qb.mod.vsufr.amit.qa testator ĩ aliū nō pōt accrescere.
23 vide Cyn.in.l.j.C.de adop.¶Ista lex inducit̄†in arg.ad.q.reo fuit data dilatio,vult actor ꝓbare.Reus ad hoc,vt actor nō ꝓbet,renunciauit dilationi sibi datæ:an possit?& allegat̄ hæc lex ꝙ nō:quia id beneficiū:qd' cōcedit̄ aduersario,vt possit probare intra terminū datū,est ex ꝓuidētia legis: & ideo nō pōt ꝑ pt̄e renūciari.Ad hoc allegat̄.l.si post mortē.§.fi.j.de bo.
24 po.cōtrā tab.& ꝑ Dy.ibi.¶Extra no.ar.ad.q.de†tp̄e quadrimestri,vt intelligat̄ legale nō iudiciale.Sed dices cōtrā:qa est dilatio iudicis,sed dic ꝙ est legale;vt de quarta arrogatoris.& iō arrogator nō est aliqs agēs:sed merus executor.Sed certē iudex vr̄ legis executor;vt.j.de re.iu.l.iiij.§.si qs.in fi.fortē secus in arbitro:qa arbiter nō est minister legis:sed priuat⁹.q ēt habet liberū arbitriū,&nō pōt ab ei⁹ facto appellari.Et faciūt p̄dicta ad.q.de impubere filio monacho facto.nā si decedat ĩ pupillari ætate,venit substitut⁹ pupillariter:al's nō.Et no.impuberi posse fieri codicillos,sicut testamētū.vnde post pupillarē substitutionē possunt addi codicilli pupillares.& hoc nō habes alibi.¶Extra not.ꝙ ista litera facit differentiā inter substitutionē directā:& fideicōmissariā:sed q̄ dicat̄ fideicōmissaria?Rñ,quādo testator fidē alterius ĩterponit:sed qñ nō interponit,sed substituit aliquē: tūc est directa;vt.not.C.de fideic.l.ea quā.Et iō qñ dubitat̄,an voluerit fideicōmissariū,vel heredē facere:in directā substitutionē interp̄tabit̄:qa media manet inter substitutos directa:vt.j.de acq.hær.l.ex parte.¶Sed quō cognoscit̄ in hoc volūtas testatoris?Rñ.ꝑ formā verborum:& q̄nq; in vbo dispositiuo cōsistit ius;q̄nq; in cōditionē:quia conditio q̄nq; importat directā.substitutionem:q̄nq; obliquā. Materia est in l.precibus.C.de impu.& alijs substi.¶Quæro ex-
25 tra glo.†quod si impubes arrogatus instituat̄ solus, & de restituēdo roget̄:an detrahat duas quartas?& vr̄ ꝙ sic:qa ad duo iura ꝑtēdit.¶In contrariū facit de inof.test.l.Papinianus.§.si qs impubes.& hoc est verius:qa cōpensatio fit.C.vñ vir & vxor.aut.præterea.&.j.so.ma.l.si cū dotē.§.si pater.sed in alio legitimo & naturali distinguit̄,vtrū sit arrogatus purē,vel sub cōditione:vt extra de test.c.Ray.&.l.Papi.§.meminisse.j.de inof.test.& ibi dicam.¶Extra
26 †quæro,ex quo arrogatus pōt decedere cū duobus testamētis:qd si relinq̄t̄ heredi ei⁹:de quo hr̄de istorū intelligit̄?Rñdeo interdū fit mētio heredis respectu,seu rōne cōiūctionis:vt.j.ad Treb.l.ex facto.§. si interdū.Respectu successionis interdū:& tūc intelligit̄ de herede vniuersali:qa est iste heres ꝓpriē vt.l.qdā.§.j.j.de edē.¶In gl.hęc lex &c.ista gl.diuidit̄ in tres partes.Primō loquit̄,qñ arrogator præobijt.Secūdo qñ pręobijt arrogatus.Tertiō redit ad primū thema.Secūda ibi.s.qd.Tertia ibi:sed pone. ¶Et tertia subdiuidit̄ in duas partes.Prima loquit̄, qñ est q̄stio inter veniētes ab intestato,& substitutū.¶In prima qōne gl.firmat,qd' cā testati trahat ad se cām intestati.In.ij.q.glo.ponit duas opi.Vna est ꝙ substitutus ab arrogatore directa via succedat in omnib⁹ bonis:& teneat̄ alijs substitutis ex stipulatione.Secunda,ꝙ vterq; succedat ꝓut substitutus est,&ꝙ possidet teneat̄,nō possidenti vtili petitiōe hæreditatis,quę est in rē actio:& sequit̄ possessorē: & tūc sequit̄,ꝙ qs cū duplici testō decedat,qd' alibi[a] nō reperit̄ in pagano,secūdū glo.¶In eadē glo.ibi ꝓpter bono.possess.qa id qd' est nullū,nō recōualescit:nisi de iure ꝑtorio:vt.l.posthumus.j.de iniu.test. sed hic fit deterior cōditio primi substituti ꝑ arrogationē.quare non potest succedere de iure ciuili.Vel dic,ꝙ homo hoc casu dispēsat:nisi possit succedere de æquitate iuris ciuilis:& est speciale:vt.j.de vul.& pup.l.cā cognita.ꝓ hoc,qa legata & libertates videtur posse peti ꝑ vtilē actionē:vt.d.l.his verbis.s.eod. secūdū doc.¶Iste ver.sed an impuberi.inducit̄ in
27 arg.ad.q.talē,quę fuit disputata hic.¶†Testator facit testm̄,& filios suos pupillos heredes instituit:& post mortē eorum substituit pauperes.vterq; eorū,si moriet̄ sine liberis in hac forma:& si ambo filij mei sine liberis decesserint,substituo pauperes Christi. Modō quæritur,nūqd ista substitutio sit directa cōpēdiosa intra tēpora pauptatis;& posteā sit fideicōmissaria:& maximē matre in medio existente?& vr̄ ꝙ dicta substitutio sit in omni tēpore fideicōmissaria.¶Primō,qa eadē res nō debet diuerso iure cēseri;vt.l.eū.j.de vsufr.¶Secūdō,qa vna est rō,quę importat vnū intellectū testatoris.ar.l.vnic.§.hoc ita tam varie.C.de ca.tol.ergo repugnāt sibi diuersi modi intelligēdi.¶Tertiō:qa vbi determinatio sequit̄ multa determinabilia respectu ꝑsonarū:pariter ergo & eodē modo ea determinare debet:vt.l.iam hoc iure.j.de vulgar.& pup.&.C.eo.l.q̄uis.si est ita circa personas:idē debet esse circa tempora.quia sic arguit homo de personis ad tp̄s in ista materia:vt.j.de vulg.& pu.l.q plures liberos.in prin.Sed hoc verbū substitutus,habet se ꝑ modū determinationis:ergo si est relatū diffinitiuē ad multa tp̄a:ergo determinet tp̄a eodē modo.Sed eodē modo nō potest determinare,nisi in fideicōmisso:ergo &c.Et pro hoc videtur no.in.l.nostra.qa si testator impuberi arrogato substituit,q̄ncunq; decedat,dicit̄ ꝙ nō pōt amitti,nisi ꝑ fideicommissum:ergo est fideicōmissaria. Pro hoc vr̄ alibi tex.C.de insti.& substi.l.gn̄aliter.in princi.vbi dicit,si testator filiū substituit sub duplici cōditione,dicendo si decesserit sine liberis,& vxorē nō habuerit,talem substituo.Vtraq; conditio debet secundùm verba testamenti intelligi:ergo est fideicommissaria. hoc tenet Aso in sum.C.de impub. & alijs substitu.hoc tenet Aso in legibus pręallegatis. Idem ibi tenebat Cyn. in lectu. antequàm faceret additiones.Idem Dynus in materia substitutionis.& Gul. de cu.& prædicta concluduntur si mater non esset in medio.Sed quòd matre existente in medio, prędicta procedāt sine dubio,probatur,primò ratio-

[a] ¶In antiquis codicibus lego;quia vnus testator in alium non potest multa crescere. iudicio meo sanius legeretur,qa vnū testamentum ad aliud, non potest accresce. tu quòd mauis cape. Alexand.Loscus.

ne fauoris, qui matri adhibetur in successione filij: homo præsumit successionem matre existente in medio esse fideicommissariam. Vnde in vulgari expressa non continetur tacita pupillaris, quando mater est in medio: & ideo non excludit matrem: quia non videtur ita excludere tacita substitutio matrem, sicut expressa: vt not. in. l. precibus. & in. l. fina. C. de institu. & substi. & sub condi. fac. & l. in testamento. C. de mil. testa. & insti. de pupilla. substi. §. qua ratione. ¶ Secundò probatur: quia si hæc substitutio traheretur ad pupillarem esset per interpretationem: quia verba non sonant in pupillarem cum non sint ita concepta, sicut cõcipit͛ vera pupillaris: vt insti. de pup. substi. in princi. Sed ista interpretatio est odiosa: quia continet odium rõnabile, cum excludat matrem, sine suo facto à successione filij; ergo ista interpretatio est restringenda: & non amplianda, ne contineat pupillarem. Et ad hoc facit. C. de impube. & alijs substit. l. humanitatis. vbi p exemplariam non posset mater excludi, per dictam rationem: quia eã excludere esset odiosum: licet cõtineret fauorẽ & ꝓuisionem filij furiosi, cui fecit testamentũ. Præterea lex, quę dicit patrem filij pupilli posse excludere matrẽ à successione filij. d. §. sed nec impuberis. quadam ratione de rigore iuris valet: qa quodã respectu est testm̃ paternũ, scilicet quo ad ordinationẽ: nõ tñ potest negari, quin de iure illa ratio subsistat: vt. l. nã & si parentibus. de inof. test. Sicut em̃ filius nõ posset excludere matrẽ, ita nec minister filij in testando pro filio, cũ fauore filij hoc ministeriũ ei concesserit lex, ꝙ ipsi filio remota causa impediente. s. ætate nõ liceret: nõ debet ergo de ęquitate licere patri: & hoc rõne ęquitatis & humanitatis fundatur lex, humanitatis præallegata. & ibi tangitur per Iaco. de ra. Si igitur materna exclusio procedit de rigore, maximè de bonis filij: ita ꝙ nunq̃ fuerunt patris: dicta exclusio nõ debet trahi ad consequentiã: nec debet intelligi fieri in dubio; vt. l. quoties idẽ sermo. ꝑ. de reg. iu. ¶ In contrariũ, ꝙ mater oĩno excludatur, & per substitutionem omnino iure directo succedat substitutus. Probatur legibus & rõnibus. & primò hoc tenet glos. institut. de pup. subst. §. qua rõne. in glo. magna. in fin. Vbi dicit, ꝙ intra tempora pubertatis est directa: postea trahitur ad fideicõmissariam. Nec distinguit, sit mater in medio. Vel in substitutione facta à pagano: sed sentire videtur qđ illa distinctio habeat locum in substitutione facta à milite, & vbi filius nõ succedat in pupillari ætate, sed post. Ratio differentiæ potest esse, quòd si miles substituat directo filio post pupillarem ætatem, istud est introductũ specialiter contra ius cõmune in priuilegium militis: & ideo nõ debet trahi ad consequentiam. i. ad exclusionem maternam. Et p hoc patet quare sit secus in pupillari ætate: quia intra id tempus potest substitutio valere de iure cõmuni. Vnde matrem excludit, vt. l. precibus. C. de impu. & alijs substi. Ratio enim est: quia fortius est ius commune, quam priuilegium ad excludendum; vt. l. eius militis. §. j. ꝑ. de mili. testa. & hoc casu loquitur. l. in testamẽto. C. de testa. mili. Præterea in dubio non est credendum patrem velle grauare filium: imo consilium capit pro filijs suis & non contrà eos: vt. l. nihil. de bo. quę li. & l. scripto. ꝑ. vnde liberi. Sed ita est. ꝙ pupillaris substitutio continet ꝓuisionem filij: fideicõmissaria continet onus; vt hac. l. si arrogator. §. sed an impuberi. & C. de inof. test. l. ex tribus. Ergo in dubio pater non intelligitur substituere filio per fideicommissum: sed pupillariter. Et hanc rationẽ videt͛ sequi tex. extra de testa. c. si pater. §. cum in substitutionibus. lib. vj. Nec ob. quòd ex isto fauore sequatur odium respectu matris. Nam hoc est verosimile, quòd pater voluerit: quia ex ordinata charitate & affectiõe magis tenetur ad filium, quem etiã diligit vltra seipsum vt. l. isti quidem. ff. qđ metus cau. Vnde si sequitur ex hoc odium, respectu matris, non est curãdũ: quia venit per quandam consequentiam. Sicut dicimus in simili, quòd exceptio dicitur fauorabilis: quæ principaliter continet fauorem: licet per consequentiam contineat odium: vt patet in exceptione velleiani: vt. ꝑ. de condi. inde. l. qui except. & ꝑ. ad Maced. l. tametsi. Et in proposito ista interpretatio debet dici fauorabilis, considerato principali respectu, & intentione testatoris: & non odiosa rõne consequẽtiæ suæ. Hoc etiam glo. videtur dicere, quæ dicit, quòd in dubio recipit interpretationẽ directè; vt no. in. l. verbis ciuilibus. ꝑ. de vulg. & pupil. sed nõ põt negari, quin ista substitutio sit dubia: cũ verba ipsa nõ exprimant speciem substitutionis. ¶ Præterea, qñ dubitatur super aliquo, cui extremorum applicetur: debet applicari digniori: sed substitutio pupillaris est dignior fideicõmissaria; vt. l. qđ per manus. de iure codi. ergo substitutio dubia applicatur tanq̃ media ad illud extremũ, qđ est dignius: id est ad pupillarem substitutionem, non ad fideicõmissariam. Præterea dicta substitutio est cõpendiosè facta. i. indefinitè, quo ad casus & tempora. quam substitutionem iura vocant cõpendiosam: vt. l. precibus. §. si verò substitutio. Sed compẽdiosa substitutio applicatur secũdũ casus & tẽpora, vel ad pupillarem, vel ad fideicommissariam: vt si moriatur pupillus ad pupillarem: si posteà ad fideciommissariam: vt. d. §. si verò substitutio ergo liquet apertè, quòd erit pupillaris. ¶ Præterea duæ sunt species substitutionum directa & fideicommissaria. Item duæ sunt species directę. s. vulgaris & pupillaris, ad quas reducuntur compendiosa, breuiloqua & exemplaris: vt not. in. l. j. de vulga. & pupil. substi. sed illa est compendiosa: ergo ad vulgarem & pupillarem. Præterea, substitutio debet variari secundũ tempora: vt. ꝑ. de lega. ij. l. Titia Seio. §. vsuras. ꝑ. de here. insti. l. iij. §. qui fideicõmissariã. & l. pater Seueri nã. §. conditionũ verba. ꝑ. de cõdi. & demõ. Item verba que dirigunt͛ ad aliquem, intelligunt͛ secundùm cõditionẽ eius: vt. ꝑ. de iudi. l. sed & si susceperit. §. si libertis. & ꝑ. de vsu & habi. l. plenum. §. equitij.

Ex quib⁹ concluditur, ꝙ debet intelligi pupillaris in pupillari ætate: q. ꝑ videt͛. De hoc. l. cẽturio. ꝑ. de vulg. & pup. & hac. l. si arrogator. in versi. sed an impuberi. ꝑ. rñso. vbi dicitur, ꝙ vsq; ad pupillarem ætatem valet iure directo, si pater substituat arrogato: ergo idem in patre naturali: vt. s. eod. l. adopt. Et istam partem videntur in hoc tenere Canonistæ in. c. si patet. Prædicta questio magis est facti q̃ iuris. Ius enim potestatem permittit. patri substituendi pupillariter & fideicõmissariè, & si valet ipsi per fideicommissum substituere: nihil repugnat ne substitutio discernatur à substitutione, quæ fit à patre: sed ideo dicitur, ꝙ facti est quæstio: quia de intẽtione testatoris dubitatur, qui non satis exprimit suam intentionem, sicut dicit illa lex. s. de statu homi. l. idem erit. ver. quęstio. In isto igitur dubio oportet venire ad interpretationem voluntatis, ex verbis testamenti præcedentibus & sequentibus: vt. l. si seruus plurium. in fi. ꝑ. de leg. j. & de testa. l. hæredes palam. §. sed si notam, & de leg. ij. l. cum proponeretur. Ibi vtraq; coniectura potuit admitti &c. Item debet sic intelligi vt adhæreat æquitati & naturali rationi: in quantum magis potest. Ista est enim melius iuridica: cũ ars sit boni & æqui. l. j. in prin. de iusti. & iu. ¶ His igitur pręmissis, si constat aliquo indicio testatorem vlouisse suam vxorem certa re fore contentem pro omni successione: quę competeret, dicerẽ matrem excludi: vt. l. quoties. §. si duo. de hære. insti. & ibi no. per me. Dico ꝙ hoc est verum, quando cõstat, ꝙ voluit eam excludere post mortem filij. Nam illa verba iubeo eam esse contentam: in propria ipsorum verborum significatione: de ęquitate non intelligentur eam excludere post mortem filij: vt. ꝑ. de leg. iij. l. Paulo callimacho. §. j. de verb. oblig. l. qui romæ. §. fin. ¶ Itẽ diligenter est consyderandũ, si ista substitutio est determinata ad certa bona paterna: quia etiam intelligitur fideicommissaria. Nec enim tunc fit larga interpretatio. Vt. l. cogi. §. & generaliter. & ibi per Dyn. ꝑ. ad treb. & intelligo factum in certis rebus, etiam si est facta in bonis mobilibus. Nam hæc appellatio strictè intelligitur: quia si traheret eam ad bona, maximè hæredis, esset contra rationem: & magis esset cõtra rationem trahere ipsam ad pupillarem substitutionem, quam ad bona propria filij de quibus nihil testator dixerit. Vnde in tali vinculo censentur bona hęredis. argu. ff. de pigno. l. Paulus ꝙ autem appellatio mobilium & immobilium non trahatur ad hęreditarem, patet: ꝙ mobilia & immobilia sunt corporea: sed hęreditas est quid incorporale: sed corporale & incorporale sunt species distinctę, ergo vnum non infertur ad alterum. ¶ Item talis significatio non pertinet ad nomina debitorũ: cum amplius sint quantum mobilia & immobilia: vt. l. quam tuberonis. §. in peculio. de pec. & l. iij. C. de quadrien. pręscrip. & no. Specu. in titu. de fru. & interesse. & per Gul. in. l. j. s. de statu. ho. ¶ Item non veniũt omnia passinè, vt patet inst. de acqui. per arro. & in fine. de pec. leg. l. si peculium §. j. Maximè qñ mater est in medio, quia trahere ad dictam substitutionem ad exclusionem matris esset interpretari beneficium large contra ius tertij. i. contra ius matris: sed nedum in testamentis, quę plenius interpretantur. Sed etiam in beneficijs, quæ plenissimè interpretantur. Nunq̃ in pręiudicium tertij fit larga interpretatio: imo stricta & strictissima: vt. l. beneficium. s. de constit. prin. & est materia. l. Princeps bona. & l. mouentium. ꝑ. de verb. sign. Præterea ponamus, ꝙ dictus testator decesserit, nihil habens in bonis: nec mobilia, nec stabilia: nec nomina debitorum hæc verba testatoris deficiunt, & eius intentio est intelligenda secũdùm, quod verba sonant: vt. l. ille, aut ille. §. cum in verbis. ꝑ. de leg. iij. & tñ hęreditas est: vt. l. hæreditas. in princ. ꝑ. de peti. hære. potest continere vtilitatem ratione bonorum impuberis, si trahitur ad pupillarẽ: ergo non trahatur: quia hec non vult testator. Sed si filius decederet impubes, ista substitutio esset fideicommissaria: & si sic tunc traheretur ad bona, ad quæ venit substitutus: nunquid sit fideicommissarius vniuersalis? dicem⁹ ꝙ non: Vt. l. cogi. §. & generaliter. ad Trebel. & ibi per Dy. sed singualris fideicom. reputaretur, in quem recta via trãsit dominium; vt. l. à Titio. ꝑ. de fur. Est igitur hoc tũc respectu rerum testatoris: vt non varietur hæc substitutio omni tempore per fideicommissarium particularem. & hoc tenet Iaco. de Aret. in. d. l. mouentium. Facit. l. quòd dicitur. cum gloss. sua. infra. de impẽsis in re. do. fac. Facit quia alia est significatio hæreditatis, alia aliarum rerum, quæ sunt hæreditatis: vt ibi nota &c. ¶ Reuertendo ad principalem quæstionem, quæ est multum dubia, & ardua, in omni voluntate testatoris, non valendo aliquo modo colligere eam ex contentis in testamento, Francis. de Pisis. & Hugo. pellol. Paulus Simonis & ego consuluimus, quod secundùm ius ciuile dicta substitutio fideicommissaria censeatur. Et tunc respondetur ad. c. si pater. extra de testamentis. libro. vj. quia substitutiones filiorum, quæ fiunt per verbum moriatu. diriguntur ab instituto in substitutũ reciprocè, & reciproca substitutio est species directæ. Item verbum moriatur, immediatè videt͛ significare: aliâs non orietur substitutio pupillaris sed aliter directa: igitur sunt verba: quia testator sic dirigit, quod instituto vult succedere substitutum, vt nota. C. de fideicom. l. eam quam. super verbo, directi. Item illa substitutio facta de pauperibus in. c. si pater: fuit facta per verbum instituo, quôd est verbum directum; si testator dicit, instituo hæredem filio meo. Vel simpliciter: instituo heredem: quia intelligitur filio meo. Et idem si dicat succedat filio meo. Nam apertè exprimit, quod vult hæredem filio: ideo nòn est pupillaris. Idem si testator dicit sit hæres mihi hoc enim non potest, nisi mediante filio, qui adita hæreditate decessit, non enim potest habere duos hęredes directè insolidum nisi habeat vnũ mediãte altero. C. de hære.

iustit. l.

a ¶ De materia istius leg. vide aliqd ĩ l. transactione. vbi scripsi. C. de trãsa. Itẽ not. ꝙ qs põt venire cõtra factũ suũ qñ est contrã leg. etiã si sit iuratũ. vide Fede. de senis cõsi. clxxij. quẽ refert Imo. ĩ. c. cũ cõtigat. ĩ. xlvij. charta extra de iureiu. Iasõ ĩ. l. si donatio. in pe. col. C. de colla. Fe. in. c. lator. de re iudi. ĩ prin. Anto. Ru. Alexandrinus.

a ¶ Hic autẽ pter. Dicitur hic, ꝙ qñ est factũ præter legẽ põt contrauenuiri. Adde Bart. in l. cũ à matre. in. j. col. C. de rei vẽ. & vide in. l. cũ profitearis. C. de reuoc. dona. Bñ facit. c. ex tenore. de concesſ. pben. & quod no. Bal. ĩ. l. fi. C. de peri. & cõmo. rei ven. & Fed. de sen. consil. clxxij. dicit ꝙ imo qs põt venire cõtra factum suũ, etiã iuratũ, qñ factũ est à lege reprobatum. Pone exemplũ in donatore, vt possit venire contra donationẽ factam etiã iuratam. si tamen nõ fuit insinuata: qa contrauenienẽdo facit ex authoritate. l. impugnantis contractum. Facit l. Modestinus. de dona. & quod ibi no. et per Bar. in. l. si qs p eo. de fideiussori. & de materia vide Imo. in. c. cũ cõtingat. de iureiur. ĩ. xlvij. char. in fi. & de hac materia, qñ qs possit venire cõtra factũ suũ, vide p Bal. in l. si creditorib⁹. C. de ser. pig. da. ma. per Cano. in. c. diuersis fallacijs. de cleri. coniug. & in c. si quis pſbyterorum. de reb⁹ eccle. nõ alie. p Bal. in. l. j. C. de lib. cau. per cano. in. c. nosti. de elect. quod no. Ad de qñ aliqs possit venire cõtra factũ suũ. Petr. de anch. consi. ccxv.

insti. l. fi. j. de secũ. tab. l. si ita. §. j. ergo est necesse dicere, ꝙ videat̃ fecisse testamẽtũ ipsi filio: sed q vult vnũ, vult omne illud, per quod peruenit̃ directo ad ipsum: vt. l. illud. de acqui. hære. Sed tamen rõne illius. c. si pater. vbi dicit, ꝙ in dubio est interpraetanda directa: etiã si mater sit in medio. s. intrã tẽpora pubertatis, nõ vr̃ rñsum, nec datũ: nec dari posse: nisi dicamus, ꝙ illa rõ restringat̃ ad dictum illius. c. s. qñ verba substõnis sonant magis in directam q̃ in fideicõmissariã: vt quia est verbum moriat̃, vel verbum instituo, vel verbũ succedet filio; vt in. c. Raynuti⁹. extra de testa. vel sĩ ĩa ṽba. Verbũ aũt substituo, simpliciter ꝓlatũ exponit̃ ꝓpriè. i. substituo secũdũ primã expositionẽ propriẽ adaptat̃ ad obliquã: vt. j. de vul. substi. l. j. & eo. ti. l. cohæredi. §. cum filię. vñ non eligit sibi aliquod extremorũ de sui significato. Vel dic, ꝙ ibi loquit̃, qñ dubitatio nõ est ratione verbi ꝓlati: sed rõne psonæ q̃ est in medio: licet qñq; aliàs obliquet̃: vt ibi dicit. Itẽ nõ obst. gl. quæ est in. l. verbis. quia ibi nõ loquit̃, qñ dubitatio erat in qualitate verborũ. s. ĩ gradu: quia indicat, ꝙ vn⁹ grad⁹ trahit̃ ad alterutrũ idest institutio ad substitutionem. Item vna substitutio directa ad aliam substitutionem directã: nam hæc substitutio Titi⁹ Plotij hæres esto. Sonant in testm̃ hæredis: & sic in institutionem similem pupillari, vel exemplari. tamen iura interpretant̃ istã substitutionẽ vulgarem ad hoc, vt valeat: & sic nõ facit pro parte contraria. Itẽ non ob. §. cõditionũ. & §. vsuras. quia ibi res nõ poterat cẽseri vniformiter omni tempore: & ibi non ob. l. plenũ. §. equitij. & ibi loquit̃, vbi cõditio psonę conuenit vtriq;: quia ibi ita bene põt substitui p fideicõmissum, sicut pupillariter. & p hoc rñdet̃ ad hãc. l. si arrogator. vbi. sed an impuberi quia ibi non poterat substituere arrogator per fideicõmissum: sed pupillariter tm̃. & ita intelligit̃ de pupillari, ad hoc vt valeat, & nõ poterat. ¶ Itẽ nõ ob. ꝙ cõpendiosa est species directæ: qa hoc est verũ, si cõuenit verbis cõpẽdiosẽ. Nec em̃ sequit̃ substitutio est sub cõpendio tẽporis: ergo directa: qa etiã fideicõmissaria continet̃ in cõpendiosa: quod patet secundũ oẽs post tpa pubertatis. ¶ Itẽ non ob. ꝙ in dubio pater videat̃ ꝓuidere filio, nõ grauare: quia istud grauamen de restituendo post mortem filij, si decesserit sine liberis, nõ est tale grauamẽ, quod pr̃ videat̃ nolle imponere: vt. l. Lucius. j. de hæredi. instit. Et hoc expresse patet filio decedẽte post tpa pubertatis si ne filijs. Sed quare reciproca simplr̃ facta p verbũ substituo, est directa secundũ oẽs, vt. l. Lucius. & l. iã hoc iure. j. de vulg. & pup. nõ cõpendiosa: cũ nulla ratio posse videat̃ assignari. Non em̃ diceretur, ꝙ reciproca fit plurib⁹, & compendiosa põt fieri vni. difficile est tenẽdo dictã opi. reddere rationẽ, nisi dicatur, ꝙ qñ reciproca cõtinet duas pupillares fit duplex fauor, ꝙ ex pupillari succedat̃: quia fit prouisio filio, cui succedit̃ & ꝓuisio filij succedẽtis: & iste duplex fauor vincat vnũ. s. fauorẽ, q deberet adhiberi, vt. l. j. C. de his, qui ante ap. tab. ¶ Iaco. de Are. fuit in mirabili opi. dixit em̃, ꝙ si est adiectũ verbũ qñcũq; intrã pubertatẽ. cẽset̃ directa: & postea cẽsetur fideicõmissaria: & hoc dicit iõ: qa dictum aduerbiũ qñcũq;, est distributiuũ vni⁹: tot vident̃ substõnes, quot tpa & qualitates tẽporũ, vt. l. sicut ĩ annos j. qb. mod. vsufr. amit. & iõ sicut si facta eẽt distinctio, & p distincta tpa cẽset̃ in pup. ętate: ita hic. Cõtrà iõ nẽ istã facit: qa in cõpendiosa intelligit̃ istud verbũ, qñcunq;. & ideo dicit̃ cõpẽdiosa: quia cõplectit̃ plura tpa & diuersa: ergo talis expressio, nihil opat̃. Itẽ qa indefinita ęquipollet vniuersali p hoc. j. de hære. insti. l. hoc articulo. Itẽ, ꝙ tot sunt substitutiones, quot sunt tẽpora. Probari videt̃ in. l. j. §. fi. de vsufr. ac. ibi, omnes em̃ authores &c. & tñ cũ est simpliciter facta non continet pupillarẽ: & ideo teneo cũ gl. ꝙ illud verbũ qñcũq;, nihil operat̃: quia licet distribuat tpa, nõ tñ distinguit qualitatẽ tẽporum: si talis est, qualis diceretur. si decesserit hodie, vel cras: q̃ distinctio non inducit pupillarẽ substõnẽ: licet gl. quæ est in. d. §. qua rõne. teneat cũ opi. Iac. Et pdicta clarius procedunt, si apparet ꝙ pater in substituẽdo voluit ꝓuidere sibi, & nõ filio: puta qa dicit ꝓ aĩa sua. Quod em̃ caperet̃ ex pupillari testõ caperet̃, vt à filio meo: non dixit post mortem filij. sed simplr̃. Ideo hęc est vulgaris, & nullã aliã continet: vt. l. qui plures. j. de vulg. & pupi. sed Cyn. in. l. precibus. tenet cõtrariũ. Idẽ vr̃ probari. ar. reciproca q̃ fit ita: vos inuicen substituo, continet pupillarem, nisi repugnet cõditio psonarũ, vel inequalitas. Pro hoc facit. j. de vulg. & pup. l. iam hoc iure. §. j. & ita credo, ꝙ cõtineat vulgarẽ simplr̃ ad ętatem in vita filij: & pupillarẽ in suo casu. & facit de lib. & posth. l. Gallus. §. j. ¶ Itẽ quero, pater substituit filio pupillariter: hęc cõtinet vulgarẽ post mortẽ filij: ita ꝙ si filius vult repudiare ex testamẽto. adire ab intest. põt. quid ergo, si repudiat ex testõ, & adijt ab ĩtest. & habuit cohæredẽ extraneum qui repudiat: & demum decessit filius in pup. ętate: nũquid admittat̃ substitutus? & videt̃, ꝙ nõ. Nam ex vulgari non: qa adijt ab intest. ex pupillari nõ: qa fuit repudiata ex testamẽto. Nã existẽtia sui hæredis nõ habuit locũ propter donationẽ cohęredis. ꝓptereã pone, ꝙ in casu pdicto repudiat ex testamento, vel ab intesta. nunqd substitut⁹ possit admitti ex pupillari? Dico ꝙ sic: qa veniẽdo ex vulgari testatori succedẽdo, cõfirmat tabulas paternas & pupillares. Et sic est casus, in quo ipse idẽ succedit pr̃i ex vulgari & filio ex pupillari: nec aliqd sibi repugnat: qa etiã exhęredato potest substitui. & facit. j. de vulg. l. j. §. fi. & C. de iur. del. l. quidam eulogio. hic non sunt alia.

SVMMARIVM.

1 *Venire aduersus factum proprium, quando quis possit?*

Post mortem. Pater cõtra emcãipationem à se factã, & diuturnitatẽ tpis roboratam venire non potest. h. d. ¶ No. ꝙ quis cõtra factũ suũ venire nõ põt. ¶ Opp. dicitur hic, ꝙ nõ põt cõtrauenire &c. imo potest, vt. C. de agri. & censi. l. quẽadmodũ. lib. xj. Sol. ibi fuit factũ a cõtra legẽ: hic autẽ pręter[a]. ¶ Op. & vr̃: ꝙ licet sit factũ propriũ, ꝙ liceat cõtrauenire; vt. l. j. C. de sa. san. eccl. Sol. ibi erat actus de sui natura reuocabilis,

1 vt testm̃. ¶ Opp. ad solutionẽ istã † & videt̃, ꝙ etiã licet non sit reuocabilis; tñ possit venire cõtra. Vnde ob. l. si pecuniã. in prin. de condi. ob cau. Solu. ibi loquitur in cõtractu nominato: secus in alijs: vt. l. fi. C. de acti. & obli. & ratio ibi ponitur à gl. Circã hoc dic, ꝙ aut factum est secũdũ legẽ; aut pręter legẽ: aut contrã legem. Primo casu, aut est actus, qui de sui natura est reuocabilis; vt donatio causa mor. & testamentum: & põt quis venire contra factum ꝓprium; vt. l. nõ omnis. in prin. j. si cert. pet. & d. l. j. C. de sacr. san eccle. sic in precario & commodato; vt. j. de preca. l. cum pcario. & j. cõmoda. l. in cõmodato. §. sicut. si verò est actus de sui natura reuocabilis; tunc regulariter non põt cõtrauenire; vt. C. de act. & obli. l. sicut. ¶ Fallit in casibus ibi nota. & hoc in cõtractib⁹ nominatis. Quid aũt in innominatis, vide ibi per gl. & doc. Et no. plenè per Dyn. in. c. qui semel. extra de regu. iur. lib. vj. ¶ Si verò est factum pter legẽ: tũc habet locũ lex nostra: qa aut est roboratum diuturnitate tẽporis aut nõ. Si verò est fa-

b ctum cõtra legẽ[b]. & tũc aut est nullũ in pindiciũ tertię psonę: aut ꝓpter fauorẽ publicum: aut fauorem volentis cõtrauenire. ¶ Primo casu habet locũ. l. si creditorib⁹. C. de ser. pig. dato manu. ¶ Secũdo casu est licitũ cõtrauenire. ita loquitur. l. quẽadmodũ. C. de agric. & censi. lib. xj. & ita potest intelligi, qđ no. insti. q alie. lic. vel nõ. §. j. ¶ Tertio casu licitũ est contrauenire; vt. l. j. & per totũ. C. de pręd. mino. maximẽ si veniat contra nomine alieno; vt. C. de sacr. san. ecc. l. iubemus. §. sanè. & ibi not. & bene. ¶ Op. dicitur hic, ꝙ nõ põt cõtrauenire. Cõtrã de. l. si cum pater. C. si aduer. rẽ iudi. So. hic ob. patri factũ suũ: ac etiam diuturnitas temporis: ibi solũmodo factũ suum. ¶ Oppo. ad hanc. solu. de. l. qđ est constitu

c tum. C. ne de statu[c] defun. & l. decessit. ad carbo. ꝓ quarum solutione dic secundũ Iaco. de Are. aut pater vult contra emancipationem à se factam venire viuo filio emancipato: aut post mortem. Primo casu, aut filius legitimo tempore existente sui iuris

b ¶ Contra legem. Vide gloss. singularẽ in. c. j. ne sede vacan. tex. & doct. in. c. si quis presbyterorũ. de re. ec. nõ alie. & not. in. c. diuersis. fallacijs. de cleri. coniug.

c ¶ In antiquissimis exemplarib⁹ post verbum defun. ita legimus. Sol. ibi non vixit diu sui iuris: hic sic. Demum oppo. de. l. decessit. quę quidẽ solu. fuit accur. in ipsa leg. qđ est cõstitutũ dũ dicit ad hũc text. vel ibi steterat sic diu. Alex. Losęus.

a ¶Emancipatione. Sed de hoc similibus de legitimatione, adoptione, & emancipatione vide p Barto. in l. Gallus. §. forsitan. de li. & posth. vbi tenet, quod absẽs adoptari potest p rescriptũ isto tex. nõ obstãte. Quid autẽ in petitione absolutiõis ab excõicatione: an peti possit per procuratorem. vide in c. cum desideres. de sentẽ. excõi. in vj. Bal. hic quæ latissimẽ scripsi. in d. §. forsitã. & vide in c. venerabilem. de elect. Adde, an legitimatio possit peti p procu. Bal. cõsi. cxxxj. Et an emancipatio possit fieri p procuratorem; & q̃ requiranẽ, vide Ang. cõsi. xliiij. & inquantũ Bart. hoc in fin. dicit, qđ ea quæ non possunt fieri p procuratorẽ, valent si non opponatur. vide quod pulchrè voluit Roma. consil. ccxxv.

POMATES.

b ¶Sentit gl. Adde q istã glos. sequit̃ Are. in c. veniens. in fi. de accu. Ro. in l. vulgo. de in lit. iuran.

c ¶Quod si ea quę. Adde Lud. Ro. in cõsi. ccxij. vbi allegauit istud dictũ Bar. et ponit multa, quę tenẽt, si nõ opponat̃. Idem dicit, si actus fiat ex interuallo, idẽ dicit i excõicato vide ibi Andr. Bart. Adde tu, et ad Bartolũ hic vide Aret. in. c. ij. colũ. ij. de proba.

d ¶Nõ requiritur. Vide. j. de actio. in fine prin.

e ¶Nõnũq̃. Adde l. fi. et ibi Bar. C. de contra. iu. tu.

f ¶Emãcipari. Et ad materiã gl. hic vide gloss. in l. ab ea. in fi. j. de pbat.

præscripsit aut nõ. Primo casu nõ põt cõtrauenire, vt hic. Secũdo sic, vt. l. si cũ pater. Secũdo casu principali, qñ pater vult cõtrauenire post mortẽ: & tũc aut principaliter, aut nõ principaliter: sed vult eã mutare. Primo casu nõ põt contrauenire: vt hic, si emãcipatio est lõgo tpe roborata: aliàs cõtrauenire põt: vt. C. ne de sta. defun. l. qđ est cõstitutũ. In secũdo casu habet locũ. l. decessit. ad carbo. j. secũdũ Ia. de are. & hoc ipse no. in. d. l. si cũ pater. & hoc modo concorda illas bonas leges.

SVMMARIVM.

1 *Legitimatio, adoptio, & emãcipatio an posint fieri per procuratorem?*

Neque. Dicit̃ hic, q id qđ per me possum nõ possum p aliũ. cõtrà. l. ita tñ. §. gessisse. de admi. tu. & l. j. §. fi. j. de pcu. Gl. hic se refert ad. §. ne aũt. C. de cadu. tol. q tex. soluit brocardũ hoc. Tu dic & melius per Dy. in c. q qs extra de reg. iur. li. vj. ¶1 † Quero dicit̃ hic, q adoptio nõ põt fieri p pcuratorẽ: quid in emancipatione: [a] an possit pater filium emancipare per pcuratorẽ? & videtur q sic per. l. j. in fi. j. de pcu. In cõtrariũ videtur hæc lex. & l. nec mulierẽ. C. de manu. vindi. Quid dicendum? de hoc vr̃ tex. no. q non. C. de emanci. lib. l. iubemus. in medio. ibi, precibus à semet oblatis &c. Sed de hoc dixi plenè in. l. Gallus. §. forsitan. de lib. & posthu. j. ¶Quero qd in legitimatione, an possit fieri legitimatio per pcuratorẽ? & videt̃ q nõ: vt d. l. nec mulierẽ. & hac leg. In cõtrariũ videt̃, q etiã per aliũ fieri possit, cũ rescriptũ per aliũ possit impetrari: vt. l. j. iuncta. l. vniuersis. C. de preci. impe. offe. & hoc sentit glo. [b] in corpore, q. mo. na. effi. sui. §. si quis ergo ver. sit igitur licentia. quæ incipit, qđ qualiter fiat. & allegat. d. leg. & vide vt no. in. d. l. vniuersis. Et no. multum illam glo. & quòd ibi habes, vbi tenet gl. q si ea, quę [c] non possunt fieri per procuratorem, fiant: valeant, si non opponatur.

Liberum. Hæc est bona lex & no. & euenit multoties de facto de adoptione & arrogatione: nec est ei similis.

Si pater. Not. q in adoptione verborũ exp̃ssio non requiritur. [d] & not. ibi si iure. et glo. exponit, qđ allegatur p vltramõ dicẽtes, q actio non est ius. Cõtrà insti. de act. in prin. de hoc p Dy. & vltramon. C. de eden. l. edita. & ibi tex. qui non facit.

Non potest. ¶Oppo. de. l. si lenones. C. de epis. audi. Solu. hæc regula fallit in casibus hic no. et no. insti. qui mo. ius pat. pote. solui. §. fin. Sed quid econtrà. vide gloss. l. nec auus. C. de emanci. lib. Nam beneficium non confertur in inuitum vt hic not. & bene.

Nonnunquam. [e] No. vitricũ posse cẽ tutorẽ priuigni: l. apud eũ ali nõ debeat Et facit p eo, qđ dicimus; nũquid mulier trãsiens ad secũda vota amittat tutelã, si est testamentaria. de quo per doc. C. ad Tertu. l. omnẽ. Nam videtur q non: cũ sic etiam vitricus possit esse tutor priuigni: et tñ contrahit nuptias plures. Ad hoc posset r̃nderi, q masculus est alterius conditionis, q̃ fœmina: cũ fœmina sit fragilioris cõditionis, q̃ masculus: ideo non est par ratio vnius ad alium. Non curo hic dicere, vide per doc. in authẽ. matri et auiæ. C. quando mulier tut. offi. fungi potest.

Emancipari. [f] Emancipatio et adoptio, quę de voluntaria iurisditione sunt; possunt fieri quocũq; loco, dũ tamẽ idoneo. h. d. ¶Opp. imo extra territoriũ nõ debet iudici pareri; vt. l. fin. j. de iuris. om. iudi. Solu. hic loquit̃ in iurisditione voluntaria: ibi in contentiosa.

SVMMARIVM.

1 *Aduersarius quòd sit citandus ubicunq; potest lædi.*
2 *Rescripto impetrando pars quæ ex eo lædi põt, citari debet.*
3 *Instrumentum antiquum quando petitur, ut renouetur: uel exempletur: uel quod amissum reficiatur, debet pars citari, quæ ex eo lædi posset.*

Adde & vide circa hoc Alex. de Imo. in consilio. 106. colum. pe. in. 5. uolu.

g Adoptio. [g] Hęc lex cũ leg. se. est bona, & quotidie allegatur. In cõfirmatione adoptionis nõ iure factæ requirũtur citatio illorum, qui ex confirmatione possunt lædi. h. d. ¶Et signa hanc. l. nã ita diuus. & adde. C. si per vim vel alio modo. l. fi. ibi, lederet̃ ex cõfirmatione adoptionis. Et allegat̃ 1 iste text. † q ad quãlibet actum ex quo aduersarius posset lædi, debet fieri citatio ad idem. d. l. fi. ¶Querit glo. [h] nunquid agnati sint cidandi: & videtur q nõ, vt. s. eo. l. adoptio. gl. tenet cõtrarium, q requiratur citatio. ¶2 † Inducit̃ hęc lex in arg. ad qõ. per gl. q quãdo impetrat̃ rescriptum à Papa [i], vel à Principe, debent citari illi qui lęderentur ex eo: per hanc. l. & l. i causæ. §. causa. j. de mino. & hic. & hoc no. ¶Itẽ 3 inducitur in arg. † vos scitis, q quãdo instrumẽtum est adeo antiquatum, q nõ possit legi: potest peti, vt reficiatur. in aut. de hære. & fal. §. j. Isto modo quando debet fieri renouatio, debet citari aduersarius; vt hic. ¶Idem si instrumẽtum amissum sit: & peto, vt reficiatur, vt C. de discusso. l. ij. libr. x. & j. de admi. tut. l. chirographis. Certẽ ad istam refectionẽ debet citari aduersarius, q posset lædi. & qualiter amissio pbet̃, vide extra de priuil. c. olim. & per Cyn. in authẽ. si quis in aliquo. C. de eden. & in. d. c. olim. vbi plena gloss. est, quæ incipit. hoc est no. &c. tex. est cum gl. in. l. vlti. C. de fide instrumen.

Arrogato. In potestate arrogatoris non solum trãsit arrogatus, sed filij eius. hoc dicit.

Non tantum. Not. glos. quæ incipit not. &c. quæ dicat̃ plena pubertas: quia aliquando de. xiiij. & aliquãdo de xviij. annis. & dic vt in gloss.

k Si pater. [k] No. hãc leg. pro materia pupillaris substitutiõis & in sum. h. d. Emancipato filio, vel in adoptionẽ dato, nepos ex eo post mortẽ aui nõ reincidit in ptãtẽ ipsius. h. d. ¶No. hanc leg. nã 1 substitutio † pupillaris fit ei, qui nõ est in potestate patris recasurus. & ad hoc allegatur ĩ. l. ij. §. fi. de vul. & pup. subst. ¶Quæro quæ sit ratio huius leg. & glo. assignat duas rationes. Vna ratio glo. est: quia si filius à patre emancipatur, & postea in adoptionẽ datur nihil consequitur nisi tanq̃ extraneus: sed extraneus finita adoptione morte adoptantis omnia iura perdit; vt. l. in omni. s. titu. j. Hæc ratio non videtur bona p. l. j. in fine. infra. de suis & legit. & ideo tene primam rationem glo. quæ fundatur ex. l. qui liberatus. s. eodem. titu.

Etiam. Sed infans possit fieri monachus? dic quòd non vt in. c. ij. extra de reg. & trãs. ad reg. li. vj. no. per Cyn. in authẽ. ingressi. de sac. san. eccle. & hic. & ibi fit æquiparatio arrogati & transeuntis ad ordinem; vt insti. de acqui. per arro. §. fin.

l Si is qui nepotem. [l] Lex ista legitur duobus modis. Vno modo secũdũ Guar. q lex ista ponit duos cas⁹. ¶Prio est, qđ aliquis sit adoptatus loco nepotis, tanq̃ nati ex filio non nominãdo aliquẽ filiũ, cũ plures habeat: & hoc casu nõ cõtrahunt̃ iura cõsanguinitatis inter adoptatũ & aliũ naturalẽ: imo nõ valet secũdũ Guar. vt innuit gl. j. hui⁹ leg. ĩ fi. ¶Secũdus casus est secũdũ tex. q aliqs fuit loco nepotis adoptatus, tãq̃ nati ex filio certo: puta Titio. & incipit ibi, sed si sic. & secũdum cũ pone casum ĩ terminis: & ista lex est multũ difficilis. Et concludit Guar. quòd non valet adoptio: nisi noĩatus sit fili⁹. sed hoc vr̃ falsum, quia adoptio valet etiã si filiũ nõ habeat; vt. l. emãcipari. s. eo. ti. Vnde Iac. legit hãc leg. q ponat duos casus. ¶Primus, q aliqs sit loco nepotis, tãq̃ nat⁹ ex filio mortuo. Secũdus qđ aliqs sit adoptatus loco nepotis, tãq̃ ex filio viuẽte. & incipit ibi, sed si sic. Certẽ ista lectura laborat eodẽ morbo, quo prima: vt. d. l. emãcipari. in fi. Tñ salua eã, qđ hęc iura consanguinitatis et fraternitatis cum nepote legitimo & naturali

POMATES.

f ¶Emãcipari. Limita duobus modis, vel colligitur ex dictis de Anc. in consi. xxxij. in ci. primũ dubiũ. versi. non obstat. quod legi. ĩ. j. col.

POMATES.

g ¶Adoptio. Vide Alexã. cõs. cxxx. in. iiij. colũ. ij. vol.

h ¶Quærit glo. ad de dom. Flo. in. c. inter quatuor. de maio. et obedien. Andre. Barba.

i ¶Rescrrptum à Papa. Vide p gl. et doct. in. c. cum olim. el. j. de re iudi. p Paul. de cas. in consi. clix. et de materia vide per Iac. de Are. hic in apostilla. et quod no. Bar. in. l. Gall⁹. §. et quid si tñ. de libe. et posthu. & vide text. in. c. ex insinua. et ĩ ca. ex literis. de rescri. p har. ĩ. l. ij. C. de tẽp. appel. Do. in. c. cũ olim. de re iudi. et Specu. in tit. de rescri. presen. §. fi. in versi. item qđ ad rescriptũ. et p do. Ant. in. c. cũ dile. de cõfirma. vti. vl̃ inuti. et ibi p Ioã. de imol. per Inn. in ca. ex parte vestra. et in. c. olim. de verb. signi.

POMATES.

k ¶Si pater. Vide Are. in. l. iij. q. mo. ius pat. pot. solui.

l ¶Si is qui nepotẽ. Facit iste text. cũ hic not. per gl. ad. q. Bald. in. l. cũ in adoptiuis. §. fin autem. C. eo. quã non decidit. et ad not. per Bart. in. l. Gallus. §. nunc de lege. j. de li. et posthu. ad fin.

a POMATES. ¶ Onera. Vide Fel. in c. in pñtia. xix. col. de proba.

b ¶ Vniuersitatis. Facit iste tex. an si vnus de vniuersitate est condemnatus, possit fieri executio in bonis vniuersitatis, vide Bald. in l. etiam. C. de execu. rei iudic.

c ¶ In cã collegij. & faciũt in terminis no. per Bal. in l. sed si hac. §. qui manu mittitur. j. de i ius vocan. per Cy. & Bald. in l. parentes. C. de testibus. Adde, an testis de vniuerursitate possit esse testis in cã vniuersitate Bal. cõs. ccc xxxix. & ccclij. & 370. ij. li.

d ¶ Quædã sunt. & adde gl. no. i. c. veniẽs. lo. ij. de testi. cũ ibi no. q canonic⁹ cõpellit testificari cõtrà ecclesiã sup contractu inito cũ capitulo: nõ tñ ex hoc pdit bñficiũ: sec⁹ i pcurat. vel aduocato: qa pdit bñficiũ. extra de postu. c. fi.

e ¶ Cõmodum singulariũ psonarũ. Adde q no. Bart. in l. sed hac. §. qui manumittitur. & ibi dixi. j. de in ius voc. et no. Angel. in l. oĩbus. C. de testib. et si p alios, q̃s p illos de veritate pbari nõ potest, admittunt illi de collegio simpliciter. de quo in. c. et si xps. i fine. de iureiur. Circa hanc leg. no. vnum qđ singulariter dicebat Bar. i. l. põt de autho. tut. q pcurator cõstitut⁹ à capitlo cũ authoritate superioris: & syndicus cõ stitutus à populo cum authoritate potestatis, nõ erit sufficiẽs ad agẽdũ in causis motis ĩter prælatum, & caplm, & ĩter populũ & potestatem.

POMATES.

f ¶ Vniuersitatis. Vide Feli. c. cã te. de rescrip. Alexã. consi. j. iiij. col. vol. iiij. & cõsi. cxxvij. in ij. col. eod. vol. Panor. consi. viij. in ij. colum. vol. j. Rom. consil. vij. in j. col. Feli. c. cũ accessissent. iiij. colũ. de consti. & in c. tertio loco. in ij. colũ. de proba. & in c. insuper. de testibus. Barb. consil. lvj. vlt. col. vol. j. & cõsil. lj. in j. colũ. ij. volumi.

turali nõ contrahuntur: tñ inter nepotem adoptatum, & ipsum auũ sic; vt d. l. emãcipari. & hoc modo loquitur Cyn. & bñ. Quæ lex fuit à multis malè intellecta; vt ipse refert. & ita intellige hanc legem.

ONera. [a] Ista lex facit pro monacho, q onera transeunt ad monasterium; vt not. in aut. ingressi. C. de sacrosan. ecclesi. in authẽtica. cassa. C. de episco. & cleri.

De rerum diuisione Rubrica.

SVmma. Lex ista ordinatè procedit, quòd quædam sunt diuini iuris: quædam humani: quædam sunt reipublicæ: quædam priuatæ: quædã sunt corporales: & quædam incorporales. & signa glo. quæ incipit priuati: quæ ponit res, quæ in nullius bonis sunt.

QVædam. Hic ponitur quarta diuisio: quoniã quædam sunt communia vniuersitatis: quædam sunt singulorum; vt hic, Text. per oĩa exempla ponit; vt not. gl. quæ incipit gemmæ, & signa eam, quæ ponit differentiam inter publicũ & commune. ¶ Queritur, quid si vnus vult retia siccare: & alius incidere: quis admittatur? dic vt gloss. quæ incipit hysteronproteron. &c. ibi, ratio &c. est bona ratio, quam glo. assignat.

SVMMARIVM.

1 *Testis de collegio, uel uniuersitate quando possit esse testis in causa collegijs, uel uniuersitatis?*

2 *Authoritas poetarum potest in causis allegari.*

INtantum. Vniuersitatis [b]. not. tex. & gl. ei[c]. & no. ibi, tãgitur &c. Et sic no. signa glo. quæ incipit: an testimonium possit ferre &c. Et sic not. quod ea, que sunt vniuersitatis, nõ sunt singulorũ; vt. j. de in ius vocand. l. sed si hac. §. qui manumittitur. Et inducitur iste textus ad quæstionem: quòd vnus de collegio potest esse testis in causa collegij. [c] Vnde tenet gloss. q vnus ciuis potest esse testis pro ciuitate sua. ¶ † Oppon. contrà istud, q nullus potest esse testis in causa sua propria: vt. j. de testib. l. nullus. & l. omnibus. C. eo. Sed causa vniuersitatis videtur propria: quia quilibet de vniuersitate tenetur eam defendere, & obedire ei, vt. l. j. §. de iusti. & iure. & non est idoneus testis, cui potest imperari per illum, qui habet causam, vt. j. de testi. l. idonei. vbi est eadẽ glo. quæ est hic. sed quilibet est subiectus collegio suo: & sibi per maiorem de collegio potest imperari: ergo &c. quid dicendum? secundùm Gul. dicas, quædam sunt, [d] quæ non possunt probari, nisi per illos de collegio; vt electiões, quæ fiunt in secreto. & isto casu ille qui est de collegio, est idone⁹ testis. argũ. l. cõsensu. i medio. C. de repu. Quædã sunt, quæ possunt pbari p alios q̃s p illos, de collegio: & tunc aut causa, super qua debet ferri testimonium spectat ad collegium: vel ad vniuersitatem, principaliter q̃tum ad honorem & commodum collegij: & tunc vnus de collegio potest esse in causa collegij & vniuersitatis testis: quia dicitur causa omnium: non autem propria, vt hic. Aut non spectat principaliter ad honorem & commodum collegij, vel vniuersitatis, sed ad commodum singularium personarum [e] collegij: & tunc vnus de collegio non videtur idoneus in causa collegij: vt. j. de testi. l. idonei. & l. nullus. C. eodem. l. omnibus. Et quæ dicantur spectare ad commodum vniuersitatis [f]. vel collegij vel ad commodum singulorum, vide not. tex. in l.

g ¶ Authoritates poetarum. Adde, q authoriates diuinæ possunt allegari in causis decidendis, tanq̃ leges. glo. in authen. vt iudi. sine quoquo suffra. §. cogitatio. colla. ij. Bald. in authen. ad hæc. C. de vsu. in ij. colum. plenè per Barto. in l. j. j. si cer. peta.

h ¶ Dubitat offendi. Adde. l. denunciamus. & ibi per Bart. C. de his qui ad eccle. cõfu. & in l. illicitas. §. ne potentiores. j. de offi. presid. bene facit glo. not. in verbo, in transitu p̃sidis. insti. de libertinis. & quod not. Bart. in l. ait pretor. §. si debitorẽ. j. de his que in frau. credi.

ciuitatibus. in princ. infra. de lega. j. vnde cum tractatur de donatione facta fratribus minoribus pro fabrica ecclesiæ, quilibet de cõuentu potest esse testis si donatio reuocaret̃ indubiũ. secus si donatio esset facta ex qua singuli de conuentu perciperent commodum, vt puta si esset facta, vt quilibet de cõuentu perciperet tunicam. Tunc enim illi de conuentu. non essent idonei testes, & hoc no. & adde ad hanc gloss. quod no. in authen. de mona. §. cogitandum. col. vj. vbi multę. q. fiũt, an vnus monachus possit esse testis. ¶ Item signa glo. in. §. sacræ. quæ opponit de. l. sabinus. j. communi diuidun. vt nota. per Dyn. in c. in re communi. extra de regul. iuris. libr. vj. Et

2 no. † quòd in causis liceat allegare authoritates poe-

g tarum: [g] licet gloss. dicat, & bene: quòd in hoc fuit falsus testis: vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Offendi dubitans ab inimicis potest petere signum à iudice. Item custodes.*

2 *Custodiam à iudice petens, ne offendatur ab inimicis, debet illam habere suis expensis.*

3 *Debitor captus ob debitum, ali debet suis expensis.*

1 SAnctum. Gul. allegat hanc legẽ: † quòd si aliquis

h dubitat offendi [h] ab inimicis suis, potest à iudice impetrare, vt sibi concedatur aliquod signum per quod appareat de voluntate iudicis: licet nemo debeat signũ apponere; vt in authen. de manda. prin. §. titulos. col. j. & l. j. C. vt nemo pri.

2 Item si dubitat † aliquis offendi, potest petere custodes à iudice, vel familiares, qui eum custodiant. arg. k l. fi. in princip. C. de eroga. mili. anno. lib. xij. Sed cuius expensis? glo. est ibi, quæ non est alibi: & not. vt dicam in l. illicitas. §. ij. j. de offic. præsi. & dicit illa

3 glo. q suis expensis. Et sic † debitore capto [i] propter

i debitum, quòd suis expensis. debitor debeat ali: non iudicis: quod tene menti.

SAcra. Not. muros municipales nõ licere reficere sine authoritate iudi. vel Principis. sed nunquid liceat facere de nouo? videtur quòd sic, vt. l. ex l hoc iure. §. de iusti. & iure. & ibi dici.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quòd qui uoluerit aliquam corrumpere puniatur capite: intelligitur de eo, qui corrumpit.*

2 *Pœna uiolentis muros ciuitatis Romæ, est capitalis: in alijs est arbitraria.*

3 *Vnus ex communibus dominis castri, si deliquit, quod non puniatur ab altero.*

SI quis violauerit. Nota text. quòd non licet transcendere muros. ¶ Opp. dicitur hic, quod voluit. Contra sola voluntas non punitur; vt. infra. de pen. l. cogitationis. Solu. hic peruenit ad actum: & ideo punitur. De hoc plenè per gloss. & docto. in l. si quis non dicam rapere. C. de epi. & cle. Solu. glo. alio modo, quòd hic dicitur, transcendere voluit. i. volun-

k tariè transcendit [k]. Quòd nota. & valet ad statuta,

1 quæ dicunt, quòd † si quis voluerit aliquam corrũpere, puniat̃ capite. Modo quidam est accusatus, q voluit corrumpere aliquam: an puniatur si eam nõ corrupit; licet voluerit corrumpere? & videt̃ quòd

l sic per formã statuti. In contrariũ [l] est veritas. quia intelligitur statutum, voluit corrumpere. i. voluntariè corrupit, quod est nota. ¶ Oppo. quòd non debuit hic reus occidi: cum esset magnus, & nobilis; vt. l. pedius. infra de incen. rui. nau. Solu. hic erat ta-

i ¶ Debitore capto. Adde, quod si debitor non habet vnde se alat, debet ali expensis creditoris, aliàs si creditor eũ non alat, iudex potest eum relaxare: secundùm gloss. no. & menti tenẽdã. in l. fin. in versic. agnoscere. C. de ero. mi. anno. Et de ista mate. vide per Mod. insti. de ac. §. fina. in fin. & Bartol. in l. illicitas. §. ij. in vers. potest tamen dici, q ex causa. ff. de off. præsi.

k ¶ Transcendit. sed quãdo cognoscitur, & quando dicitur quem velle & nolle. Vide Bal. in l. si prediũ. in iij. colum. C. de ædi. act.

POMATES.

l ¶ In cõtrarium. Adde, q de hoc est glo. in l. qđ si ab initio. ff. si certũ pet. quã Franc. cre. singu. xlix & idem voluit Bald. & Imo. i. l. si quis Sempronium. ff. de hęred. insti. Ad de meliorem tex. in l. j. vers. an si voluerit. ff. de lega. ij. quẽ ad hoc ibi ponderat Paulus. Adde tex. in l. j. in princip. C. de cõd. & ibi p Moder. in l. si constiterit. C. fin. reg. & per Alexã. l. j. ff. de leg. ij. & l. iij. & ibi glos. §. si is qui. ff. de re milit. Barto. in l. j. §. diuus. ff. ad leg. cor. Cepol. in l. si fugitiui. ij. col. C. de ser. fu. Bar. cõs. xxj. in v. colũ. & cõs. xxiij. vj. colũ. volu. ij.

a ¶ Pœna puniatur. & not. q fodiens iuxta murum castri, vt muri cadant, punitur hac pœna secundùm Bal. in. l. pergit. C. de sepul. viola.

b ¶ Vnius ciuitatis. Adde Bar. in. l. inter tutorem. ff. de admi. tut. & vide Bal. in. l. cætera. §. si duobus. de lega. j. Angel. in. l. est receptum. j. de iurisdi. om. iudi. & ibi per Paul. de castr.

xata pœna in quelibet transcendentem muros vel hic prætextu nobilitatis fuit motus ad delinquendum: ideo sic puniri debeat. ar. C. de cond. & procu. præd. do. Aug. l. j. lib. xj. & de dignitatibus. l. quoties. lib. xij. Vel dicẽdũ est, quod tpe punitionis istius nõ erãt istę leges: quia habuimus post legẽ. xij. tabularũ, quæ fuerunt post mortẽ Romuli & reges expulsos: vt. s. de orig. iuris. libri. ij. §. exactis. & sic potest respõderi ad omnia prædictia. ¶ Iuxta hoc quæro,† qua pœna puniat, [a] qui muros violauerit? dicũt quidã, q si violẽtur muri ciuitatis Romanę est pœna capitalis: vt hic. In alijs est pęna iudicis arbitrio; vt. j. ne quid ĩ loco sacro. l. ij. & de pœnis. l. sanctio. ¶ Vltimò colligit p leg. istã. arg. ad qõnẽ.† Pone, q duo sunt domini vnius ciuitatis, [b] vel castri, qbus cõpetit iurisdictio. vnus ex eis cõmittit delictum: alter vult eũ punire, qritur, an possit? & ar. huius leg. videtur, q possit. Itẽ qlibet ipsorũ habet iurisdictionẽ insolidũ: ergo &c. vt. j. de offi. cõsu. l. j. & j. ad muni. l. quid ergo. & l. magistratus. Itẽ: qa pręses punit sibi æqualẽ. vt. C. ne lice. poten. l. j. in fi. Econtrà: q non: quia par in parẽ nõ habet imperiũ, vt. l. nã magistratus. j. de arbi[c]. Pręterea cũ duo pares sunt cõtendentes adinuicẽ, recurrit ad Principẽ; vt. j. de re iudica. l. duo. & l. in offerendis. C. de appella. Sol. q nõ possit p iura allegata proximè. & hoc tenet Gul. de cu. Non ob. hæc lex quia hic Romulus obtinuit in sorte: vt in gloss. dicitur. Item non ob. quòd pręses punit parẽ scilicet clarissimũ: qa non erat par in administratione: sed in dignitate, vt in authẽ. vt iudi. sine quoquo suffr. §. qđ autẽ. qa quãuis habeat parẽ dignitatẽ: tñ quia erat in presentia psidis, debeat obedire. C. de pala. sacra. largi. l. nihil omnino. lib. xij.

De senatoribus Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Senatus æquiparatur Imperatori: quandoq; concedit aquam duci ex flumine, & ab eius sententia non appellatur.*

2 *Senatus dicitur ab assentiendo.*

¶ Super rubr. de senatorib[9] opp. q hoc nõ vr verũ: quia pfectus pretorio est maior, & dignior. Certè est verũ: qa pfectus est maior, q̃ vnus de senatoribus: licet totus ordo senatorũ, qui erãt cẽtũ numero: vt. l. fi. C. de peti. here. erat maior, q̃ præfectus. Pręterea,
1 qñq;† senatus in aliquibus æquiparat Imperatori: nã põt restituere à sñia: vt. j. de postul. l. j. §. de qua aũt. Item põt cõcedere aquã duci ex flumine, vt. l. quominus. j. de flumin. Itẽ fert sñiam sine metu appellationis: vt. l. j. §. j. à qb. appel. nõ lic. Vel dicendũ est, q maxĩe ĩcipit à senatore, nõ vt maiorib[9], sed tãq; ab illis, de quorũ corpore imperator eligebat: qa sunt pars corporis ei[9]: vt. l. qsqs. C. ad leg. Iul. maie. vel tãq; ab illis, de quorũ numero summi magistrat[9] eligebant, sicut de numero decurionũ tanq; magistratus municipij; vt. j. de mu. & hono. l. honores. §. de his ho
2 noribus. ¶ Põt hic† queri, vnde dicit senatus, dicit Hug. q põt dici ab assentiẽdo: nã senatores facultates dabãt agẽdi. Nã sine licẽtia eorũ nulli magistratui licebat aliquid facere. Dicẽdũ est etiã q senatus dicit ille loc[9], ĩ quo cõueniũt ipsi senatores. Senator aũt dicit secundũ eũ, qui habet dignitatem senatus.

SVMMARIVM.

1 *Maior dignitas est in masculo, quàm in fœmina.*

2 *Dignitas descendit & non ascendit regulariter.*

3 *Persona loquentis in generali sermone non intelligitur.*

4 *Promittens commodare domum contra quancunq; personã non intelligitur promisisse contra seipsum.*

Consulari. Vir in dignitate positus præfertur in dignitate vxori: & dignitas non transit de inferioribus ad superiores. h. d.† Not. q in masculo 1 est maior dignitas, quàm ĩ fœmina.

POMATES.

c ¶ De Arb. Limita singularitet per Bald. in. c. j. ad fin. in quibus cau. debeat vasal. iura.

d ¶ Quæ sunt. Adde tex. in. l. petitionem. de aduoca. di. iudi. Bald. in. c. j. de no. for. fideli. a Andre. Barba.

POMATES.

d ¶ Quæ sunt. Vide Alexand. l. frater à fratre. in. ij. col. ff. de condi. inde. & aliquid per eum consil. cxlix. in. ij. colũ. volu. ij.

POMATES.

e ¶ Cassius. Circa regulam hui[9] leg. vide Angel. in. l. qñq; nobis. in auť. de here. & fal. Bal. & alios. l. nõ ignorabit. circa fin. C. ad exhi. sequitur Feli. c. scribam. in ij. colũ. de psump. nunqd mercator semper presumit mercator, Vide Francis. de areti. l. cætera. §. sed & si quis. ff. de lega. j. Feli. in prooemio decre. Moder. in l. si prius. iij. qõ. & v. oppo. de operis no. nun.

f ¶ In officio. Not. qđ remotus propter culpã ab officio, nunq; ad illud potest aspirare. l. j. C. si qua prædi. pote. Dixi in. l. j. C. si rec. prouin.

g ¶ Poterit habere. Vide hęc quę scripsi in. l. si cui. §. ijsdem. de accus.

POMATES.

g ¶ Poterit habere. Vide Alexand. l. si fideiussor. §. fi. ff. qui satis. cog. & consilio. v. j. colũ. j. vo. Feli. c. presentium. in. iij. col. de test. & in. c. testimonium. ix. colũ. Barb. cõsil. clxix.

2 ¶ Not. etiã q dignitas nõ ascendit, sed descendit. ¶ Opp. ad hoc, quòd dicitur hic, quod ad maiores nõ trãsit. Contrà in. l. in sacris. in princi. de proxi. sacro. scri. & l. fin. in prin. C. de meta. lib. xij. verum est quod ad inferiores descendit, non ad superiores. Fallit in dignitatibus. de quibus fit mẽtio in contra. vt ibi not. ¶ Oppo. dicitur hic, quòd nũq; fuit auditũ: imo fuit auditum, vt hic, à Saturnino: & sic est cõtra seipsum. huius timore dicit gl.
3 preterq̃ à Saturnino. Et sic no.† q in gñali sermone, non cõtinetur psona loquentis. ¶ Ad hoc opp. de. l. Paulus. j. de pig. Glos. non soluit. Tu dic vt no. C. de sol. l. inquisitio. Vel dic secũdũ Ia. bu. q psona loquentis cõtinet,
d vt in. d. l. Paulus. nisi alia causa impediat: vt prealľ. l. inquisitio. q̃ sunt[d] arg.
4 ad. q. promisit† cõmodare tibi domum meã cõtrã quãcũq; personam, postea alter cor tecũ: an teneam cõmodare cõtra meipsum? Rñdeo q non, per hanc leg. & l. inquisitio. Dic vt ibi per Cy. q nõ cõtinet psona loquẽtis in gñali sermone: qđ est verũ secũdũ Pe. si hoc est titulo lucratiuo: sec[9] si rõne preambuli cõtractus: qa tũc verba intelligerent secũdũ verba cõtract[9], p. l. inter stipulãtẽ. in prin. j. de verb. ob. & l. vẽdicãtẽ. j. & de euic. hoc modo inducitur: & facit multum ad alias quęstiones, quas tuipse potes ponere.

SVMMARIVM.

1 *Infamis quando posit esse testis.*

2 *Remotus ob crimen ab officio an possit habere aliud officium? nume. 2.*

e Cassius. [e] Remotus à senatu tanq̃ infamis, nõ põt esse iudex: nec testimoniũ phibere. h. d. hęc lex, quam no. qa optima est. Itẽ no. q infamis nõ põt esse testis, vt hic secũdũ glo. ¶† Opp. nã heretici sunt infames; vt. l. j. in fi. C. de sum.
1 tri. & fide catho. & tñ pñt ferre testimoniũ. vt. C. de hære. l. qñ. ergo infamis põt esse testis. Cõtrariũ ei[9] dicit hìc. Quid dicẽdũ: gl. nõ hìc, sed in illa cõtaria, dat plures solu. & dicit inter alia, q infamis de facto non repellitur à testimonio. & ita intelligit illa lex: sed infamis infamia iuris repellit; vt. l. iij. §. l. Iulia. j. de testi. tñ hęc gl. no. cõtrariũ: q testis infamis etiã de facto nõ ferat testimoniũ. ¶ Tu dic, q aut est infamat[9] infamia iuris, aut infamia facti. & differentiã harũ no. Dy. in. c. infamib[9]. extra de regu. iur. lib. vj. Si infamia iuris, nõ põt esse testis: vt. l. iij. §. lege Iulia. j. de testib. Si verò est in famatus infamia facti: & tũc aut queris, vtrũ possit ferre testimoniũ in causa ciuili, aut criminali. Si in cã ciuili: & tũc põt ferre testimonium: vt no. in d. l. j. C. de sum. trin. & fide catho. secũdũ vnã sol. Tñ minor fides ei adhibetur, vt hic, & gl. ponit in. l. iij. §. duę aũt sunt causę. j. ad carbo. Si verò quæris, an in cã criminali possit esse testis? & dic q nõ: vt hic no. qa in cã criminali lucide debẽt esse pbatiões; vt. l. sciant. C. de pba. & infamia facit vacillare dictũ testis: nilmirũ si hoc casu repellit secũdũ dõ. meũ. Vel dic q ista gl. nõ cõtrariat gl. d. l. qa hęc gl. se refert ad hoc, q iste remot[9] à senatu non põt esse iudex: & iste intellectus pbat p leges, quas glo. alle. tñ gl. cõtra. loquit in testimonio; & sic nõ est cõtrà. & de hac materia no. i. c. testimoniũ.
2 extra de testib. in. d. l. j. p Cy. Et Iac. bu. dicit hic in prin. leg† q ppter delictũ remotus fuit iudex: sed de hoc delicto nõ apparet. Sed dic q de deli-
f cto loquit cõmisso in officio[f] per finẽ huius leg. Nã lex Iulia repetũdarum punit delinquẽtẽ ĩ officio: sec[9] si qs ppter aliud remot[9] sit: vt. l. si qs ex gre ge. C. de cohorta. lib. xij. vel ppter negligentiã; vt in. §. suspectus. insti. de
g suspe. tu. ¶ Sed nunquid aliud officiũ poterit habere? [g] vr q nõ: qa qui semel malus & c. vt insti. de suspe. tu. §. sed anteq̃. Ia. de are. dicit, q qui semel est malus in vna re, semper presumit malè facere in alia re simili. sed non præsumitur in alia pœnitus dissimili. Vnde in alio officio dissimili, posset esse; nisi etiam phiberetur ppter infamiam. & de hac materia not. in. c. testimonium. extra de testi. & in. d. l. j. per Cy. & Iac. bu. C. de sum. tri.

Senatorem. Remotus à senatu nõ ppter infamiã retinet dignitatẽ: & filius senatoris appellatur nõ solũ naturalis & legitimus, sed etiã legitim[9] tñ. & filius à senatore adoptatus, & posteà emãcipatus, p emãcipationem dignitatẽ perdit. & p adoptionem dignitas nõ minuitur. h. d. cũ. l. sequen.

Qui indignus. Ad euidẽtiam est sciendum, quod multi sunt ordines magistratus: de quibus dicam. j. de offi. eius cui mand. est iurisd. l. prima. Dicit ergo lex ista, q qui indignus est minori ordine, multomagis indignus est maiori. Expone literam, qui indignus est. s. propter malum suũ. & per hoc cessat expositio gl. Nã glo. facit vnũ argu. sophisticũ hoc modo: Imperator non est dignus, quod sit præses, vel iudex: ergo nec Imperator. dicit gl. quòd bene est dignus, sed inferior gradus nõ est dignus eo. Et ideo solu. aliter. s. quòd licet Imperator non sit dignus minori gradu: non sequitur quòd sit indignus maiori. Dicit Iaco. de ra. ego nescio quid voluerit dicere in eo: quia imo sequitur ista consequentia subiecti. non est dignus: ergo est indignus. Vnde dicit, quòd habet duas significationes. Vnam quæ sonat in malum. vt iste omnino est dignus propter delictum & peccatum suum tali pœna. & ita hic accipitur. Aliam significationem habet, quę sonat in bonum; vt iste est dignus omni honore. Modo ad propositum, cum dicatur Imperator non est dignus inferiori ordine. verum est in mala significatione: & tũc loquitur cõclusio prædicta: sed dignus est in bona: & ideo in feriori honore: & etiam quolibet alio maiore dignus est.

Emancipatum. Filius legitimus & naturalis emancipatus à patre nihilòminus filius senatoris dicitur. & conceptus vel natus ante mortem Senatoris patris, Senatoris filius dicitur. & conceptum ante remotionẽ

ante remotionē patris à senatu: licet post remotionē natus senatoris filius dicit̃. h.d. vsq; ad fi. §. si quis. ¶ No. tex. hic, q tempus cōceptionis inspici tur. ¶ Op. de. l. §. j. pxi. i prin. vbi per emācipationē amittit̃ filij nomē. Sol uit. filius legitimus & naturalis ꝓpter emancipationē nō admittit, vt hic sec⁹ in legitimo tm̃, vt in cōtrario. Et est rō qa in legitimo & naturali sunt duo iura: secus in legitimo tm̃ qa vnū. & sicut duę rōnes vincūt vnā & c. vt in authē. de cōsan. & vteri. fra. §. j. ¶ Querit glo. pater emancipauit filiū: & posteà fact⁹ est senator: an dicat̃ ille fili⁹ senatoris. & tenet q sic p hāc l. ij. rñ. Tu dic secūdū Mar. sil. contrà p eādem. l. in versicu. sed eum & c. & vide quod not. in. l. imperialis. C. de nup.

SVMMARIVM.

1 *Filio quando noceat casus patris, ne uti poßit priuilegio aui uel patris.*
2 *Filius si cōmisit culpam ob quam debet feudum perdere, q, nepos ex persona aui illud re tinere poßit.*

a Si quis, [a] Macula patris nō nocet filio, quominus ipse filius vti possit priuilegio & dignitate ex ꝑsona aui. h.d. vsq; ad fi. Et no. istū. §. qa est mirabilis ad hoc. ¶ Oppo. dicitur hic, q casus pr̃is nō nocet filio. Cōtrà de. l. diuo marco. C. de questi. gl. dat plures solu. finaliter tenet, q aut filius est cōcept⁹ post mortem patris, aut nō. Primo casu no-
b cet filio, vt in cōtrario: secūdo casu nō, vt hic. Vel dic secūdū Pet. [b] & Cy.
1 in. d. l. diuo Marco circa hoc: † q ant queris nūqd filij filius nepos, quo ad auū possit vti priuilegio, vel dignitate ex persona aui, aut patris. ¶ Primo casu aut est cōceptus, vel nat⁹ ante mortē aui, vel post. Primo casu pōt vti priuilegio ex ꝑsona aui maximè in his, quę à iure ꝓcedūt: vt. j. de interdi. & releg. l. iij. secūdo casu nō: vt. l. j. §. si qs. j. vñ cog. Si verò queris, an ex ꝑso na pr̃is sui hoc possit. tūc aut fuit cōcept⁹ ante maculā pr̃is: aut post. Primo casu nō nocet filio casus pr̃is: vt. s. proxi. §. secūdo casu nocet: vt. d. l. di uo. secūdū Petr. qđ est verū secūdū gl. q̃tū ad hoc, vt nō possit vti priuile
2 gio ex ꝑsona patris: sed aui sic, vt hic. Et † valet ad qō. de feudo: [c] q si filius
c cōmisit culpā, nepos nō debet propter hoc amittere feudū: sed id possit ex persona aui retinere, de hoc no. j. de in ius vocā. l. adoptiuum. §. j. & ibi est similis gl. no. j. de iurepa. l. diuus. & ibi glo. optima.

SVMMARIVM.

1 *Negationes duæ faciunt unam affirmationem.*

d Foeminæ. [d] Vxores coruscāt radijs maritorū, & eorū dignitate & priuilegio gaudent, etiā post mortē ipsorum: donec nubāt alteri inferioris gradus: quo casū
1 dignitatē amitterēt. h.d. vsq; ad fi. Et no. † de dictionib⁹ negati uis, quomō duę negationes faciūt vnā affirmationē: vt. l. j. C. de ser. fugi.

Filiam. Sicut casus patris non nocet filio: ita nec debet pro desse ne illicitè facta sumant vigorem. h.d.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium cōcessum sub nomine liberorum non extenditur ultra nepotes.*

Liberos. Appellatione liberorū continent̃ oēs descendentes p lineā masculinā: siue sint naturales, &
1 legitimi, siue ligitimi tantū. h.d. ¶ † No. glo. quę dicit, q priuilegium concessum sub appellatione liberorum, non extenditur vltra pronepotes.

SVMMARIVM.

1 *Domicilium originale propter dignitatem non mutatur, sed propter matrimoniū sic.*
2 *Promittens dare schacum matum cum pedona, an uerificetur si pedona est effecta regina, & detur cum ea.*

Senatores. Dignitas senatoria nō mutat ꝓpriū domi
1 ciliū, sed aliud adiungit. h.d. quòd no. † qa ꝓpter dignitatē, q̃rit̃ nouū domiciliū: & nō mutat̃ originale sed aliud domiciliū iūgit̃: vt sic ꝓpria origine, qs nō possit spoliari, vt hic. & . j. ad municip. l. assumptio. & . C. de muni. & origi. l. origine. lib. x. Et hoc nisi q̃tū ad matrimoniū: vt ibi no. & in. l. vnica. de mulierib⁹, & l. fi. de inco. lib. x. vñ Perusina nupta Florētiæ dicit̃ florētina nō perusina.
2 ¶ Et est ar. † q si pedona, quæ vadit rectè, efficitur dona: cum promitto ti bi dare schacum matum cū pedona: & do cum dona. an videor dare cū pe dona? & hic est casus, q sic: & hoc p hāc leg. fuit determinatū. Iac. de aret. determinat cōtrariū: qa mutatū est ei⁹ artificiū. Nā mutatū est offm̃ pdonę in dona. ar. l. legatis seruis. §. j. j. de lega. iij. & p illū. §. hic determinat̃ & tāgitur per doc. & Cyn. C. de suspe. tuto. l. ij. & dixi in. d. l. seruis legatis.

Nupte. Priuilegiū potest princeps facere, vt consularis foemina[!] nupta plebeio consularem retineat dignitatem. h.d.

De officio consulis *Rubri.*

SVMMARIVM.

1 *Administrationes plures habentes quando illā dicantur habere insolidum.*

a ¶ An & qñ delictū patris noceat filio. Vide Bar. in. l. iij. ff. de inter. & rele gat. & p Bal. in. l. ij. C. de ingra. lib. vide Io. fab. in. §. pen. insti. de inge. Antonius Rubeus Alexandrinus.

b ¶ Secundùm Pet. vide circa hoc Dy. in. c. nō debet aliquis. de reg. iur. Cy. in. d. l. diuo Marco. C. de quæstio.

2 *Consul, q, habeat iurisditionem contentiosam.*
3 *Iudex coram quo causa est mota si infirmatur, an poterit corā alio agitari?*
4 *Tabellio rogatus de scriptura, potest eam alteri mandare pu blicandam.*
5 *Nuncius, qui primò citauit in causa, ipse idem debet in tota cau sa citare, & non alius.*
6 *Nuncius deputatus ad unum banchum, non debet apud alium citari.*
7 *Causa incœpta coram uno ex uicarijs episcopi, non potest co ram alio illa prosequi.*
8 *Confeßio facta coram uno iudice, quādo poßit coram alio exe cutioni mandari?*

Officium. Cōsulatus officium circa manumissiones versatur, & consules habent administrationem insolidum, & causa coram vno ex consulibus cepta, non potest per alium explicari. nisi in casu necessitatis: & consules apud seip-
e sos possunt suos seruos manumittere [e]: nisi sit minor. hoc dicit. ¶ No. hāc leg. mirabilem & bonā. ¶ Not. tex. ibi, quia apud alterum nomina ediderunt & c. ¶ Not. quòd quando aliquis tenetur aliquid facere causa mediante, examinatio causæ sibi non permittitur: vt in minore dicitur, qui sine causa non potest manumittere. ¶ Oppo. dicitur hic. q singuli pos-
f sunt authoritatem interponere [f]. contrà. l. duo. ex tribus. j. de re iud. sol. vt hic. & ibi no. glo. q hic erant or dinarij, qui habent à lege administrationem: ibi de-
1 legati. ¶ Oppo. dicitur hic, † quòd habent administrationem insolidum contrà. l. pluribus. j. de procu. Sol. quædam sunt officia publica authoritate & vtilitate, quæ à lege dantur: & tunc quilibet habet administrationem insolidum: vt hic. Quædam sunt au thoritate publica: sed vtilitate priuata, vt tutelæ: & tunc idem, vt. j. de admi. tut. l. si plures. & . l. tutores. §. curatores. cod. ti. Quędam sunt officia priuata: vt ꝓcuratoris. & tunc si plures sunt dati procuratores, nō videtur quilibet datus insolidum, sed pro parte; vt not. in. d. l. pluribus. de procu. & hoc verum secundū Gul. de cug. nisi esset procurator generalis, & certè negotiationis, vt. l. j. §. si plures. j. de exerci. & ibi dicam plenè. ¶ Oppo. dicitur, q minor non pōt apud seipsum manumittere, contra. l. si rogatus. §. fi. de ma nu. vin. glo. dat plures sol. sed hæc est vera. q aut mi nor, qui est cōsul, vult causam probare & approbare coram se: & non potest: vt hic. Aut vult causam coram collega suo probare: & tunc coram se pōt manu mittere: vt in. l. contraria: quia cum manumissio non pōt fieri, nisi ex causa: vt instit. quib. ex cau. manu. non po. §. pe. & ideo debet committi examinatio illius causæ, vt hic. ¶ Opp. dicitur hic, quòd minor manumittere non potest apud collegam contrà. l. apud eum. §. j. j. de manu. dic, vt punctuaui in text. quòd in fine. l. causa approbata debet fieri pū ctus. s. causa manumissionis debet coram collega fie ri: tamen coram se potest fieri manumissio, vt in cōtrario. ¶ Oppo. ad hoc de ver. sed non potest. s. ea. l. sol. hoc contingit hic ratiōe minoris ætatis. ¶ Opp. de. l. apud eū. §. j. j. de manu. sol. vt in præcedenti con
2 trario dixi, vt in pūctatiōe. ¶ Quæro † nunquid cō
g sul habeat iurisditionem contentiosam [g]. & tenet glo. q non. In contrarium videtur tex. in. l. j. §. pe. de appel. & . l. ij. de in ius vocand. & hoc tenet Gul. ¶ Item est argumen. hic, quòd causa incępta coram vno iudice, non potest coram alio agitari. ¶ Quæ-
3 ro, † quid si ille coram quo causa incæpta est infirmatur: an poterit coram alio agitari? & videtur q nō vt hic dicit̃. In contrariū est. l. si lōgius. j. de iudi. qa loco impediti debet alius subrogari. Quid dicendū? certè dicere potes q aut impedimentum est longum; vel speratur esse longū: & tunc loco impediti

c ¶ De feudo. Vide plenè per Bar. in. l. iij. j. de inter. & rele.

d ¶ Fœminę. Vide q̃ dixi in. c. ex parte. vide Gul. Cōpo. ad declarationē isti⁹. l. fęminę. Andr. Barba.

POMATES

d ¶ Fœminę. Vide Fely. c. sup eo. l. ij. j. col. de test.

d ¶ Fęminę. de hac leg. dixi plenius i. l. filij. §. viduę. j. ad municip.

e ¶ Manumittere. De iuramento cō sulis. vide oīno in c. veniens. de inrciu. & in Spe. de iureiu. sed quid si intrauerūt consu. prętermisso iuramento? dic quòd, qa malo ordine intrarūt sunt extra mittēdi & puniēdi: nec dicūtur in canonica possessione consulatus, vt cōcludit Bald. de pac. constan. in versic. vasalli. lo. j. vbi tñ dicit, q in dubio ex quo sūt publice in possessione cōsulat⁹ pręsumūtur canonicę consules. argu. j. de offici. præto. l. Barbarius.

f ¶ Authoritatem interponere. Not. q ista lex etiā extenditur ad contentiosam iurisditionem. est gloss. no. in. l. pōp. aliās incipit, si vni. j. de re iudic. & ibi etiā est tex. sing. secūdùm Imo. q illud quod hic dr̃, vnū ex collegis habere iurisditionē insolidū, est verum vbi ambo simul in eadē causa fuerunt aditi.

g ¶ Iurisditionem contentiosam. Et dicit quòd sic. facit. l. ij. §. exactis. de ori. iur. & quod hr̃ in. l. iij. de arb. est tex. & ibi Imo. i. l. si cui libertas. de cōdi. & demō. Ang. in. l. ij. de in ius vocand.

a ¶ Committere scribendũ. Adde Bart.& ibi dixi in l.quędam.§.nihil. de edē.vide Imo. in.c.qm̃ cõtra.de proba.& ī.c.cũ su per de re iud. Sed qd in notario acto rũ,si sit absens,an possit alijs cõmit tere. Bal.in.l. imperator.s̃. de sta. ho.dicit ꝙ nõ:sed iudex bene põt ꝑ id,qđ habeť hic, & ī.l.j.&.ij.C. de sportul.& ibi vide Bal.& qđ dixi in l.ait prætor. in fi. j.qui.ex cau.ma.

b ¶ In tota causa. & vide oĩno per Bartol. in.l.j.§. si plures.j. de exerci.& insti.de acti. §. quadrupli. sed d.Ant.in.c.cũ di lecti.de do.& cõtu. tenet ꝙ sic, & ita dicit tenere do mi.de Ro.sua con clusione cccl xx. & sic videtur con tra Bart.hic: quē ipse do. Anto.nõ allegat. Et vide Bal.hic in.xv.q.

POMATES.

c ¶ Inducitur ista lex. Vide Bart.in l.diu⁹.ff. de custo. reo.

d ¶ Est species. Et Baldus in.l.à diuo Pio.§.sententiam. j.de re iudica.do. Anto.in.c. fin. de confe.in.x. colũ.

e ¶ Equiparãtur. Adde gl.in.l.episcopale.C.de epi. audi.& facit ꝙ ā sñia Epi vel Cardinalis non possit appellari:credere hoc verum in Cardinalibus legatis de latere,cũ illis hoc præcipuũ sit, vt credat eorum simplici verbo,& viue vocis oraculo:vt not.gloss.in c.sicut nobis. de sentē. excõ. Spe. in tit.de leg.§.superest.ver.quid si legati iurisdi.&c. & Bar.in.l.vnica. C.de super indi.li bro.x.Bald.in.l.si qua per calum.C. de epis.& cler.& in.l.j.C. de man. prin.& in.l.exem plo.C.de proba. d.Ant.in.c. quòd super his.de fide instrum.& de hoc

alius est subrogandus. Aut est breue & de facili cessans:& tũc potest collega cognoscere;vt hic. ¶ Itē
4 inducitur† ad questionē. Scitis ꝙ tabellio rogatus
a de scriptura,non potest alij cõmittere scribendũ;[a] vt in auť.de tabel.§.j.& ibi no.&.§.fi.eod.titu. Modò tabellio est impeditus:& vult causam cõmittere alteri vel ꝑ aliũ suã scripturã publicari:an possit? dicit Frãcis.accu.ꝙ sic,ꝑ hãc leg. ¶ † Itē inducitur ad
5 q.ꝙ si baiulus seu nuncius vnius fuit inceptor in cã
b ꝙ ipse idē debet esse in tota causa,[b] & non alius:vt
6 hic.& ad idē.l.j.C.de sportu. Ft ex hoc† concludiť aliud,ꝙ si vnus baiulus est ad vnũ banchũ deputatus non debet apud aliũ citari;vt in corpo.de iudi.
7 §.nullo.colũ.vj.vbi de hoc diciť.† ¶ Et hoc põt induci ad multas.q.similes.& maximè ad.q.quam vidi de facto. Episcopus Clusinus habebat duos vicarios.cã cuiusdã erat incepta corã vno:volebat postea partem ꝑsequi corã alio.certè nõ põt,nisi ex cã,
c vt hic. ¶ Inducitur ista lex.[c] per Iac.de aret.ad questio.qđ confessio facta corã iudice vnius ciuitatis non põt mãdari executioni per iudicē alterius ciuitatis:qđ probať sic:qa hic diciť,ꝙ si corã vno iudice fuit probatũ:alius non põt manumittere. Sed cõfes
d sio est species[d] ꝓbationis;vt probatur in.l.sed & si possessori.§.pe.j.de iureiuran.ergo &c. Quòd intellige verũ,nisi fortè fieret ad reqsitionē primi iudicis secundũ ea,ꝙ notanť in.l.cũ quędã puella.j.de iuris. om.iudi.de hoc no.per Cy.in.l.j.C.de cõfes.in.x.q.

De officio præfecti prætorio Rubri.

BReuiter. Diuiditur ĩ duas partes. Primo ponit vnde sumpsit originem officiũ præfecti prætotio. Secundo tractat de priuilegijs quibusdam eidem cõcessis. Secunda ibi,his cunabulis.& breuiter hoc intendit. A sentētia præfecti prætorio nõ appellať,licet possit peti in inte.restitutio.h.d. Scias ꝙ quatuor sunt istę dignitates:vt no.in.l.j.§.j. j.de offi.eius cui mand.est iurisd. Et ideo glo.in huiusmodi titulis semper venit exponenda.qui sunt isti,qui habent has dignitates. ¶ Not.hic optimam
e glo.ꝙ isti pręfecti æquiparanť[e] cardinalibus,& episcopis,quòd est no.propter multa:& ideo nota eã.

Do officio præfecti urbis Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta à Constantino Papæ Siluestro,an ualuerit remisiuè.*

2 *Dictio intra,comprehendit terminum cui apponitur.*

OMnia. Præfect⁹ vrbis habet commissionē seu cognitionem de omnibus intra vrbē, & centesimum miliariũ.& commissi delicti habet cognitionē:& põt cognoscere de querelis ꝑ seruis cõtra suos dominos.de querelis porrectis per patronos contra libertos.& potest relegare & in insulam deportare:& cognoscit & punit tutores malè administrantes negotia pupillorum:& habet cognitionem circa nũmularios,& libertos,& magistratus.& pro modo culpæ potest corrigere & castigare.hoc dicit vsq; ad.§.cura carnis. Et nota quantum vadit Italia.
f ¶ Et not.glo.quæ dicit ꝙ Roma est sub Papa[f] & sic
1 concludit ista glo.† ꝙ donatio facta à Constantino valuit:licet contra not.in authen.quomodò oportet epis.§.j.dixi.s̃.in proęmio. ¶ De natura huius dictio
2 nis† intra:an comprehendat vltimam diem:dic ꝙ comprehendit terminum, cui apponitur. Pro hoc est tex.ꝙ vltimus dies comprehenditur,in.l.j.§.fi in tra.j.de succes.edic. ¶ Not.glo.quod est turpitudo accipere pecuniam. Item generaliter isti tutores puniuntur.dic.s.extraordinariè,vt.l.in eos.j.de tutelis. Item potest poni in compedibus;vt.l.iij.§.penul.j. de suspec.tuto.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua prolata per Principem faciunt fidem.*

2 *Vrbis appellatione continetur comitatus,non districtus.*

3 *Comitatus probatur per terminos designatos.*

4 *Donatio facta per Constantinum Papæ Syluestro,quòd ualuerit.*

Marchia & Ferraria sunt in patrimonio beati Petri.

5 *Castro in feudum concesso,intelligitur concessa omnis iurisditio.& nu.9.*

6 *Iudex non potest se intromittere de delicto,quòd cõstat fuisse commissum extra territorium.*

7 *Dubium si sit an delictũ fuerit cõmissum in territorio unius iudicis,uel alterius,quis cognoscit,remissiuè.*

8 *Statutum quod uiget in ciuitate:quòd intelligitur uigere in uillis & castris.9.*

10 *Vicarius Episcopi,si non potest cognoscere de crimine:non cognoscat etiam si Epescopus dixit;committo tibi curam & regimen episcopatus.*

11 *Legato grano,quod est Perusij,uenit granum quod est in comitatu.*

12 *Concedo tibi quicquid habeo infra talem arborem,an ipsa arbor ueniat?*

Dictio infra,ponitur inclusiuè,ubi sit latissimè interpretatio.

1 Cum vrbem. In tex.ibi, commisim⁹. ista† sunt verba enuncia tiua:tamen quia prolata sunt à Principe plenam fidem faciunt,vt hic.& in.c.j.de probat.in cle. ¶ Secũdo not.ꝙ per ista verba,committo talē locum tibi: libera & plena diciť potestas iurisditionis. ¶ Ter-
2 tio no.† ꝙ licet verba Episcopi dicant,vrbē nostrã. & nõ comitatum:tñ comitatus vrbis app.contineť, vt.j.ea.l.§.si vltra.sed districtus,qui est vltra comitatum non continetur:quia vrbs Roma distinguebat quasi totum mundum:& tamen non venit,nisi co-
3 mitatus ei⁹.vt.j.ea.l.§.si vltra.† Et quomodo probetur comitatus;dico,ꝙ probatur per terminos designatos infra ab eo,qui habuerat potestatem terminandi inter comitatum & comitatũ,vt patet hic.qa terminus comitatus vrbis Romæ terminatur ad centũ miliaria;vt hic.&.j.eo.l.fi.ibi,cum terminos vrbis &c. Et de hac materia no.per Inno.in.c.cum ad
4 sedem.extra de restitu.spo. ¶ † In gloss.quæ est super verbo pertinere.hæc gloss.præsupponit donationem factam per Cõstantinum tenuisse.quòd verum est secundum Richar.mal.quia donatio Principis habet vim legis,quæ durat etiã mortuo Principe condente,vt.l.pe.C.de dona.inter vir.& vxorē. Item pręsupponit gl. Alibi in authē.vt eccle.ro.cē. an.gaudeat pręscrip.vbi dicit ꝙ in patrimonio beati Petri est Marchia & Ferraria. ¶ In tex.ibi cente-
5 simum lapidem.ex hoc collige,† quòd si papa,imperator vel comes cõcedunt castrum,vel villam in feudum;ꝙ omnis iurisditio sit eis cõcessa.argu.s̃.de
g consti.prin.l.fi. Item omnis[g] villa vel castrũ qđ sit in comitatu alicuius ciuitatis,sub ea ciuitate esse videatur:nisi habeat speciale priuilegium.argu.C.de epi.et cler.l.nulli.ver.quòd si in vico. ¶ In text.ibi
6 notio præfecti.ex hoc not.† ꝙ qñ constat delictum esse commissum extra terrirorium iudicis:quòd iudex nõ põt de ipso cognoscere:nec se intromittere. Et ex hoc colligiť forma excipiendi. Excipiã enim contra iudicem,quòd ad eũ nõ pertinet. ¶ Sed quid
7 † si dubitatur de loco delicti,an fuerit intra territorium vel extra;vel quid si dubitatur de qualitate loci:quia bene constat delictum esse commissum,tamen dubitatur an ille locus sit sub vna iurisditione, vel sub altera:quis potest cognoscere. ¶ Item quid si vnus incepit cognoscere de isto dubio,an alter potest se intromittere siue excipiatur siue non.dic qđ subtiliter nota.per Innocen.extra de rescript.ca.fu per literis. ¶ In textu ibi,notio non est.dic ratione territorij. ¶ Sed bene posset esse ratione domicilij, vel ratione originis,vt si sit oriundus de his vbi speciale domicilium habet vel deliquisset.vt.C.vbi de crimine.agi oportet.lege prima.& authentica. qua
8 in prouincia.† Et iste.§.allegatur ad quæstionem, quòd statutum quòd viget in ciuitate intelligatur vigere

omnino quòd no. Moder.in.l. constitutio.j.de app. & in.l.ex consensu.in princi. eodē tit.& vide nota.in l.j.qui.app.non licet.Bal.in.l.ad similitudinem .C. de episco. & cle. Quid autem in regibus,vide Gul. & Bal.hic & Bar. in.l.j.in princ.j.ꝙ quisq; iur. Adde quòd credatur legatis de eorum cõmissione,Abb.cõ si.l.xxx.ij.lib.Ro. consil.lviij. & an â sententia regis appelletur, vide Bald.consil.cccc. vij.j.lib.

f ¶ Roma est sub Papa. Hanc glos. alle.Bald.in rubr. cõstitutiones feudales.quòd statuta specialia ab imperatore facta in ciuitate Romę quo ad illam non valent:sed legem generelem facere possunt,vt ibi dicitur.

POMATES.

g ¶ Item omnis. Vide Oldr. cons. cxxj.in.j.& vlt.q.

a ¶Vide de hac materia May. i. §. quadrupli. in. iiij. not. instit. de actio. Anto. Rub. Alexandrinus.

* Pro cōcordia aduerte ꝙ Bart. allegat̃ ĩ hac. l. j. §. cura carnis. sibi contrariari, eo ꝙ ĩ. l. diuus. ff. de cu. reo. voluit, quòd iudex ꝓcedens ex officio possit recipere denũciantē in teste: & sic prosit ad cōdēnādũ. & tñ in hac. l. j. §. cura carnis. voluit, ꝙ sit potēs ei⁹ dictũ ad inquirēdũ nō ad condēnādũ, nō tñ meret̃ argui de cōtrarietate Bar. nã in hoc §. dicit ꝙ nō creditur nuncio extra suũ officiũ. Nam erat nũcius de citādo, nō credit̃ de homicidio extra suũ offĩm, sentiens ꝙ si fuisset cōstitutus ad denũciādũ, ꝙ ĩ leuib⁹, nō ĩgrauib⁹ crederet̃. & sic cōtradicit. Preter eã dũ dicit in hoc §. quod nō credet̃ ad cōdēnādũ, debet intelligi, scilicet vt non faciant plenã ꝓbationē: vt voluit ĩ. d. l. diuus. Al'r dici pōt: quia dato ꝙ Bart. hoc diceret in hoc §. vt loquatur ẽt in deputato ad denũciandũ, vt colligi pōt in ei⁹ gñalitate: dico ꝙ debet intelligi secundũ distinctionē quàm ponit ĩ. d. l. diu⁹. §. in leuibus non in grauib⁹: vt ĩ deportato &c.

a ¶L. nemo. Adde Bal. ĩ. l. j. C. de epi. au. vide Bar. & qđ ibi scripsi ĩ. l. annonã. ff. de extraor.

vigere in villis & castris. Facit ad idem. s̃. de legi. l. ij. & est glo. ordinaria. j. de postu. l. ex ea. facit. C. de test. l. fi.

9 ¶†Itē allegat̃ in arg. ꝙ si cui concedat̃ castrũ: intelligitur etiã cōcessa iurisditio castro adhęrens. & est iurisditio adhærēs territorio oĩs iurisditio ordinaria: vt. l. fi. C. vbi & apud quē. Ita tenet Gul. hic. Dy. hoc no. in. l. ergo. de acq. re. do. & hic per Cy.

10 ¶†Itē allegatur ad. q. vicarius epi, nō pōt cognoscere de crimine sine spāli mandato. Pone quòd eps dicit, cōmitto tibi curam, vel regimē epatus, an videat̃ special'r demãdare, vt possit cognoscere de crimine? vr̃ ꝙ sic. arg. hui⁹. §. sed dicit cōtra, vt hic. & ar. de pecu. l. quã Tuberonis. §. alia. Ad hoc facit. j. de of. ꝓc. & le. l. ij. in fi. vbi si legat⁹ ꝓcōsulis habet à procōsule administrationē, vel cōmissionē gñalē, in prouincia decreta ꝓcōsuli: tñ de causis meri imperij nō cognoscit sine spāli mãdato: vt. j. de offi. ꝓcō. l. solet. in prin. vbi videas. Licet em̃ ĩdefinita ęquipolleat vl'i, tñ illud est verũ, si oĩm particulariũ eadem est rō. al's nō.

11 ¶†Itē allegat̃ iste. §. ad qōnē, ꝙ si legat̃ granũ, quod est Perusij: sub isto legato venit granũ, quod est ĩ comitatu. quòd dic vt hic p Gul. & alle. j. de penu. le. l. nã quod liqdæ. §. si cui. ¶Itē allegat̃ p Cy. ad q. Concedo tibi, qcqd habeo intra talē arborē. An cōtineatur arbor? Gul. vr̃ dicere, ꝙ sic, p. l. j. §. quod dicimus. j. de suc. edic. & de ver. ob. l. q añ calendas. & ad hoc facit iste. §. quia in istis vbis intra cẽtesimum miliare. & ipsum cẽtesimũ miliare cōtinet̃. Breuiter ego dico, & pmitto. ꝙ iste sermo est dubius: qa illa dictio intra, pōt poni inclusiuè, & exclusiuè. Si ponit̃ inclusiuè: tũc cōtineat̃ arbor, vt. d. l. iuribus. alle. p Gul. si exclusiuè, & tũc secus. Vel dic, ꝙ ant loquimur in actu concessionis bñficij, quod est latissimè interpretãdũ: & tũc dictio intra, ponit̃ ĩclusiuè. & cōtinet̃ arbor: vt. d. l. iurib⁹. Aut loquit̃ in his, in quib⁹ fit stricta interpretatio contrà illũ, qui vult sibi aliũ obligare: & tũc ponit̃ exclusiuè, & nō continetur arbor: vt. l. veteribus. j. de pac.

SUMMARIUM.

1 *Prælatus remotus à prælatura ob eius delictum, tamen poterit vlterius in bonis puniri.*

2 *Tutor, qui nō posuit in inuētario omnia apponenda accusari potest, ut suspectus remoueri, & criminaliter puniri.*

3 *Tutor, qui non ponit omnes res in inuentario: an præsumatur esse in dolo.*

4 *Clausula in inuētario, ꝙ si aliqua apponenda non apposuerit, ꝙ voluit haberi pro appositis, quid operetur?*

5 *Cognitio suspecti tutoris, quando pertineat ad iudicem causarum criminalium, & quando ciuilium?*

6 *Inuentarium quod uitiatur, si tutor quid modicum non apposuit in eo.*

7 *Tutor à tutela remouetur ratiōe doli commissi in inuentario.*

8 *Clausula, ꝙ si qua apposuit non apponenda uel econuerso, apposita in inuentario, quid operetur?*

Item solent. † Iste tex. facit ad. q. de ꝑlato, vt licet sit remotus à prælatura sua rōne delicti: tñ poterit vlterius puniri in bonis. & in persona: vt no. p Inn. in. c. qualiter. extrã de accu.

1 ¶†In tex. ibi quos ꝓbare poterit. dicit duo. Primò, ꝙ tutores isti, qui nō ponũt in inuētario oĩa ponēda, sunt accusandi, & vt suspecti remouẽdi cũ infamia. Secũdò sũt criminal'r puniẽdi. & cũ isto cōcor j. de tute. l. in eos. Sed primũ nō vr̃ verũ: quia si tutor non facit legitimè inuentariũ, non potest ei decerni administratio: & decreta nō tenent: quia est obreptũ ꝑtori, vt. C. de admini. tu. l. tutor, & l. fi. C. arbi. tu. Qũo potest ergo remoueri ab administratiōe, ex quo iure nō pōt administrare? dico quòd remouetur à tutela, & nō ab administratione: vt. l. j. de suspe. tu. & effect⁹ est remotionis: quia añ remotionem poterat inuẽtariũ cōficiẽdo suscipe iterum administrationē rerũ p decretũ iudicis: sed modo non poterit. Et sic non ob. contrariũ. Pōt ẽt ĩtelligi, ꝙ si ab initio tutor fecit inuẽtariũ legitimũ, & sibi legitimè decernit̃ administratio: tñ si postea augent̃ bona pupilli, q ipse cōsultò nō addidit in inuẽtario: certè ista erit iusta cã remouendi à tutela. vel ab administratione.

3 ¶†Iuxta hoc qro, an tutor, qui non posuit oẽs res in inuẽtario, ꝓsumat̃ esse ĩ dolo. Circa hoc respōdeo, ꝙ si tutor nullo mō fecit inuẽtarium. & se ingerit ad ministratiō: tũc ꝓsumitur esse in dolo: vt. l. tutor qui repertoriũ. j. de admi. tu. sed si aliquid omiserit: tũc oportet ꝓbari ꝙ ipse fuerit in dolo. & ita est casus.

4 Sed † qd si in fine inuẽtarij est facta protestatio; ꝙ si aliqua ponenda nō posuerit: ꝙ voluit haberi ꝓ appositis: an hoc sufficiat? rñdeo nō, si sciuerit aliquid esse ĩ bonis: sec⁹ si ignorauerit. Vbi aũt sciuerit ista ꝓtestatio est facta malafide: cũ hẽat ponere res singillatim ĩ inuentario: vt. l. fi. C. arb. tu. & de admi. tu. l. chirographis. de bo. va. l. ij. li. x. & l. aut q al'r. ij. rñ. qđ vi aut clã.

5 ¶†Sed an cognitio suspecti tutoris ꝑtineat ad iudicē causarũ ciuiliũ, vel criminaliũ? dic ꝙ aut agit̃ cōtra tutorē, vt puniat̃ criminaliter rōne doli: & ꝑtinet ad iudicē crĩaliũ causarum. Aut agit̃ vt remoueat̃ à tutela: & pōt dici, ꝙ ꝑtineat ad iudicē ciuiliũ causarũ: & hoc videt̃ satis colligi hic: vbi remotio à tutela fit p vnũ iudicē, & remittit̃ puniendus ad alterũ. Potest etiã dici, qđ ista cã remotionis intelligit̃ sapere de criminali. & hac rōne posset etiã agitari corã iudice cãrũ criminaliũ: & facit. j. ad Tur. fur. l. j. §. suspecti.

6 ¶† Itē pone, quòd tutor in inuentario nō ponit aliquid, qđ est valde modicũ: an habeat vitiare? ego nō credo: qa defect⁹, qui est in modica re, nō habet vitiare: vt. j. de ędil. edic. l. euidēs. cum si.

7 ¶†Item vos videtis, qđ nulla sit differẽtia: an tutor sit de cōiũctis, vel extraneis oĩno: ĩõ qđ dicit̃ in. l. si tutor aliquo. j. de suspec. tut. ꝙ rōne doli, qs non remouet̃ à tutela: est verum, nisi dol⁹ sit cōmissus in cōficiẽdo inuẽtariũ, vel sit dol⁹ manifestus: vt. j. px. rñ.

8 ¶† Vlteri⁹ qro tutor in inuẽtario ꝓtestat̃, ꝙ si aliqua posuit nō ponenda: qđ vult habere ꝓ non appositis & ecōtrà. Mō tutor cōuenit̃, vt rōne reddat, & posuerat in inuẽtario, ꝙ ipse recipit salmas li. x. & c. iõ reddat illas. Replicat tutor, ꝙ licet ipse tutor posuerit: nō tñ fuit verũ. replicat̃ sibi, ꝙ ipe nō pōt hoc dicere: qa tenet̃ de his, q̃ scripsit in inuentario. p. l. fi. C. arb. tute. Iste replicat. ꝙ. d. l. fi. habet locũ, qñ assertiuè posuit: sed hic non posuit assertiuè. Querit̃ mō, an ꝓtestatio, hoc operet̃? ego credo, ꝙ nō: qa in inuẽtario tutoris, lex respicit illud quod est specialiter expressum. vnde illa verba nihil operantur. ad hoc facit. d. l. fi. C. arbi. tut. & C. de bo. proscri. l. si quis intra.

SUMMARIUM.

1 *Vendere etiam minus iusto pretio, quando quis rem suã cogatur.*

2 *Nuncio iurato, quomodo & quando credatur?*

Cura carnis. Hic ẽ bon⁹. §. & breuiter. h. d. Vt victualia iusto ꝑtio vēdant̃ spectat ad pfectũ vrbis. h. d. ¶No. quod dixi in summario. ¶Opp. nemo cogit̃ rē suã vēdere. C. de Iudæ. l. nemo.[a] & l. nō em̃. j. re. amo. Sol. pro rebus cōpetētib⁹ ad victũ, quis pōt cogi vēdere: vt hic: sed alias res non cogitur vēdere, vt in contrario. ¶Opp. de. l. fi. j. ad. l. Iul. de anno. gl. dat plures sol. vltĩa est melior. Vel dic secũdũ Mar.

1 † Sillima. aut qrit̃, an aliqs cogat̃ rē suã vēdere. & dic, ꝙ nō cogit̃, vt. C. de iur. deli. l. nec emere. & de cōtrahen. emp. l. inuitus. Fallit in casib⁹ ibi no. Aut queritur nũquid aliquis minus iusto prætio cogat̃ rē suã vendere, & tũc dic, aut est tps necessitatis & caristiæ: & tũc cogit̃ vēdere min⁹ iusto pretio: vt. l. j. §. q̃sita. deinde j. ad. l. rho. de iactu. & ibi no. Aut nō est tps necessitatis. & tũc aut qrit̃ de his reb⁹, q̃ sunt ad cōem vsum hoĩm, vt carnes, frumẽtũ, & similia. & tunc cogit̃ vēdere iusto ꝑtio, vt hic. al's non; vt. d. l. nec emere. Sed cōtra hoc ob. l. j. §. fi. j. fur. aduer. nau. vbi not. ꝙ hospes hospitē expellere nō pōt. Sol. vt ibi Et not. ibi ad referendũ sibi, qd agat̃. & sic vr̃ tex. ꝙ nuncio credat̃. & no. p Cy. C. q accu. nō pos. l. ea qdē. & alle. gl. in. l. magis puto. §. ne tñ. j. de re. eo. & ibi no. ¶Op. ad hoc. l. diuus. j. de cust. reo. & l. j. C. de decurio. lib. xij. Solu.

2 † dico, ꝙ si queris de nuncio iurato:[b] an debeat ei credi de facto suo, scilicet ꝙ aliquē citauerit: & tũc debet ei credi: vt hic. & l. magis puto. §. ne tñ. de re. eorum. dummodo de commissione[c] appareat secũdũ Cy. al's non: vt. l. fi. C. de exhib. reis. ad idē. l. ij. quēmadmo. testa. ape. Si verò quæris, an debeat

cri. & Bal. ĩ. l. itē si verberatũ. §. j. j. de rei vend. Bald. & Ang. ĩ. l. si pēdentes. §. si qd cloacarij. de vsufr. & ibi tex. & Bar. in. l. vēditor. §. si cōstat. j. cōia pdi. p doc. in c. j. de emp. & vē. no. Bar. ĩ. l. j. C. de frumē. vr. cōstan. lib. xj.

b ¶Nuncio iurato. An credat̃ nũcio iurato dicēti se citasse aliquē, et qualiter, vide Cy. ĩ. l. j. C. de dila. et qđ dixi ĩ. §. Iulia. late Bart. in tract. de cita. & vide q̃ dixi. ĩ l. j. de in ius voc. oĩ no vide bar. et qđ post eũ dixi ĩ. l. fi. C. de exhi. re. & in l. eũ q. §. fi. j. cōmo. & ibi dixi. vide In. ĩ. c. nouit. & Io. and. de of. dele. in repe. l. si vacãtia. ĩ prin. Bar. in extra ua. ad repri. ĩ vers. p nũciũ. & ibi ẽt qrit. qd si non est iurat⁹. & vide bar. ĩ. l. ꝑsēs. s̃. de offic. ꝑsi. Et qd si sit ĩfamis, & qñ credat̃ nũcio citãti, & sine scriptura, vide no. Bar. ĩ. l. palatinos. C. de col. fun. fis. li. xj. & ad Bar. hic adde Bald. & ang. ĩ. l. ij. ĩ vl. col. de anna. exce. & an nuncio credat̃ de cōmissiōe sibi facta à iudice, vide de Bal. ĩ. l. fi. C. de exhib. re. Bar. hic p Ang. ĩ. l. hæc ãt. §. j. quib⁹ ex cau. ĩ pos. ea. Adde an credat̃ nũcio iurato. Ro. cōsi. cccc-xcvij. Pau. de ca. cōs. ccxxv. Et ad Bar. hic dũ dicit, ꝙ de cōmissiōe iudicis debet apparere ĩ actis. Adde Aret. in. c. j. col. ij. & seq. extra de iudi.

POMATES.

c ¶De cōmissiōe. vide Feli. c. ꝓposuisti. j. co. de ꝓb. & c. post cessionē. iiij. co. c. ti. Cepo. consi. iiij. viij. col. in. j. dubio. Panor. c. j. iiij. not. de iudi. & ibi Are.

a POMATES. ¶ Vide de materia Fely. in c. cum dilecti. de rescri. in ij. col. seq. Fed. in consi. cclij. col. ij. Panor. in c. dilectus. col. iij. de præben. & in c. sciscitatus. col. iij. & ibi Fely. in iiij. col. eo. tit. & Alex. consi. lxxvij. col. iij. vol. ij. vbi inquit, quòd non habet locum in iudice delegato. & aliq ud notandum per Albe. consi. lxxxviij. col. pe. eo. vol.

b ¶ Solenis. Hanc leg. limitat Inno. in c. nihil. de elec. in gl. administrat. &c. quia itelligit hanc leg. qñ iste Barbari⁹ Philippus fuit elect⁹ prætor & cõfirmat⁹, dato quod inualidè: qa p ipsum gesta valēt: tñ sec⁹, si ppria authoritate itrasset ptură. Faciunt no. p Bar. in suo trac. rep. in. v. q. ij. q. principalis Idē. Ad hāc leg. vide Inn. i. c. cũ sup. de off. dele. Io. an. i c. mora. de re. iud. lib. vj. in nouel. & quod dixi post Bar. in. l. Herēni⁹. j. de dec. Itē limita, vt p doc. i. c. ad pbandū. de re iu. & quod not. Bal. in aut. habita. C. ne fi. p pa. in. xj. co. v. seqt i tex. dignitate &c. Item singularissime limita hāc leg. vt p Bal. in. l. nihil. C. de manumi. vin. & de hac leg. not. Bal. i. l. nō mutāt. C. de lib. cā. tñ ibi alle. Inn. i. c. nihil. de elec. & ēt alle. & limitat Bal. in l. ij. in. j. colū. C. de sen. Et de materia hui⁹ leg. vide latè p Iac. de bel. i disp. quā ponit in l. ij. C. quo & qñ iu. Adde qd Inn. & d. An. i. c. cũ dilecta. de ref. Facit differētiā, an vna cā committat, an multæ. primo casu nō habet locū. l. Barbari⁹. Phili. sed. d. Io. de Imo. ibi vr tenere cōtra riū per. l. ij. C. de sen. cũ quo Bal. in l. nō dubiū. in. xj. col. de leg. & vide Bal. i. d. l. ij. i prin. & imol. in. l. qdā. i xiij. col. de re. iur. & cũ. d. l. ij. cōcor. tex. in. q. vij. c. infamis. §. verū. Itē ad materiā huius leg. vide ēt Bar. i trac. de tyrāde. i xj. q. p Ioā. cal. in c. inci. excōi. vbi cōcor. cũ cōi opi. Io. an. i regula be-

credi de facto alieno, sc3 ꝙ talis cõmisit homicidiū: tunc non debet credi nuncio, nisi al's offerat probationes vt. d. l. j. C. de decu. lib. xij. & hoc quātum ad maleficiū puniēdū: credit̃ tñ ei, quantum ad hoc. vt ad sui relationem possit inquisitio formari vt. d. l. diuus, de cust. reo. & l. ea qdē. C. q accus. non pos. & hoc mō intelligas, vbi de hoc nūcio habes, & ei⁹ relatiōe. vide. j. de iurisdi. om. iud. l. fi. Bar.

PRæfectus. Intelligas, ꝙ nec citare, nec iudicare extra territorium pōt: sed pōt delegare extra territoriū: & hæc est vera lec. Bar.

De officio quæstoris. *Rub.*

ORigo. Primo ponit vñ sumpsit q̃stor originē. Secūdo dicit, ꝙ sit eius officiū, & vnde fuit, secunda ibi, ex quæstoribus.

De officio prætoris *Rubri.*

SVMMARIVM.

1 *Dignitatem petere quando quis possit, & pro ea pecuniā promittere? & in repe. nu. 2.*
2 *Error communis, quando faciat ius. & in repe. nu. 7. & quo modo hoc colligitur? nu. 9.*
3 *Barbarius in casu huius legis quòd fuerit liber. & in repe. nu. 6. quòd non.*
4 *Barbarius in casu huius leg. quòd fuerit prætor. & in repe. etiam nu. 3. quod non.*
5 *Ratio quare acta facta coram iudice minus idoneo, ualent. & nume. 6.*
6 *Instrumenta confecta ab eo, qui diu se gessit pro tabellione, an ualeant. & in repe. nu. 8.*
7 *Gesta per iudicem, qui postea apparet excommunicatus an ualeant. & in repe. nu. 9.*

BArbarius. a Hæc est bona & subtilis & solēnis lex. b & legit̃ dupl'r. Vno mō secūdū gl. alio mō secūdū Vltramō. & secūdū gl. diuidit̃ in. iiij. ptes. ¶ Primo ponit thema. Secūdo ponit vnā. q. & rñsionē ad ea. Tertiō ponit aliā q. & eius solutionē. Quarto ponit aliā. q. & ei⁹ solutionē. Secūda ibi, tñ videm⁹. Tertia ibi qd dicemus. Quarta ibi, sed si sciuisset. & secūdū gl. breuiter. h. d. ¶ Agitata c p ptorē min⁹ idoneū, vt puta seruili macula aspersum, tenēt & valēt ob publicā vtilitatē: imo pl⁹: qa si seru⁹ elect⁹ fuerit ptor: liber & ptor dicit̃ fuisse. h. d. secūdū gl. Legit̃ & alio mō secūdū Vltramō. vt dicā Et no. secūdū hāc lec. quod barbari⁹ oli seru⁹ & ptor creat⁹ fuerit verè ptor. & ꝙ error cōis d facit ius, pter publicā vtilitatē, & agitata corā iudice icōpetēti valēt. & hoc pter publicā vtilitatē, & de eqtate iste liber fuit. ¶ Et sic no. quod ex iusta cā pōt Imperator, vel ciuitas seruū alienū manumittere. ¶ Venio ad gl. & op. ad lec. gl. dicit hic, ꝙ Barbari⁹ petijt ptoriā dignitatē. & ptor fuit, imo incidit in leg. Iuliā ambit⁹. vñ ob. l. j. & p totū. j. ad leg. iul. ambit⁹. & C. ad ad leg. iul. ambit⁹. p totū. Gl. soluit multis modis. vna sol. est, quod licet nō debuerit petı: tñ petita valeat, & teneat. ar. l. j. §. j. qñ app. sit. hæc sol. vr̃ cōtra. l. si quēq;. C. de epis. & cle. Vel dic. dicit gl. quòd hic Barbari⁹ petijt offm̃ publicè & palā, nō tacitè, vel' symoniacè: & iō tenet. & nō icidit in leg. Iuliā abit⁹. ar. l. j. §. j. de polli. hęc vr̃ bona, licet gl. eā nō teneat. Vñ dicit ꝙ offm̃ fuit petitū in ciuitate Romana, i oā. qua. l. Iulia abit⁹, nō habet locū: vt. l. j. j. ad leg. Iul. de ambi. Tu dic, ꝙ hęc sol. obtinet, qñ Princeps eēt i vrbe, & offm̃ peteret̃ ab eo: qa i eo nulla cadit suspicio. ita debet itelligi. l. j. secū-

neficiū. de re. iu. in mercu. & in regula mora. inmer. Io. and. de istr. edi. §. re stat. v. & scias. Pe. de Anc. in regula accessoriū. in. v. op. Bal. in. l. non dubiū i. xj. col. de legi. Gui. de suza. in. l. decernim⁹. & ibi Cy. C. de sac. san. eccl. & no. Bal. in. l. j. ad fi. C. q & aduer. quos. Et limita, nisi semel Barbari⁹ Philippus fuisset deposit⁹: qa postea in possessione tolerari nō dicit̃, q est itrusus.

dū Iac. bu, sec⁹ si peteret̃ à pplo vt ibi: qa tunc obtineret secūda sol. hui⁹ gl. q̃ est Io. ¶ Op. dicit̃ hic, ꝙ nō incidit in leg. Iuliā abit⁹, si à principe petat̃: imo à quolibet petere nō licet: vt. l. si quēq;. C. de epis. & cle. Sol. ibi loquit̃ in dignitate spirituali: prædicta in tpali. ¶ Opp. ad hoc de. §. cogitatio. &. §. j. in corpo. 1 vt iu. sine quoquo suffra. col. ij. Et ideo dicas, † ꝙ aut petit̃ publicè & bonafide, & sine pecunia: tūc est licitū, vt hac leg. aut petit̃ dignitas, & pecunia pmittitur: & tunc aut quæris de dignitate spirituali: aut de dignitate temporali. Primo casu non est licitū: vt. d. l. si quēq;. & in corpore quo opor. epis. §. j. col. j. Secūdo casu, aut dignitas habet se cū iurisditionē annexā, aut nō. Prīo casu nō ē licitū petere, neq; pecuniā pmittere: vt. d. §. j. & §. cogitatio. Secūdo casu, dignitas peti pōt: & pro ea pecunia dari: vt. j. de polli. l. j. §. j. & iō inter hos casus, vr̃ ꝙ qñ dignitas habet iurisditionē i se annexā, psumit̃ ꝙ propter pecuniā pmissam grauaret subiectos suos, quod non est in alio casu: vt colligit̃ i. d. §. j. secūdū Pe. ¶ Op. dicit̃ hic, ꝙ agitata corā eo valēt, imo vr̃ ꝙ nō. & error cōis non facit ius: vt. s. de legi. quod nō rōne. So. hoc cōtingit pter publicā vtilitatē: & colligit̃ hic.
3 ¶ † Op. imo error c facit ius, etiā si nō sit cōis error: vt. j. ad Macedoni. l. iij. in prin. Pro cui⁹ sol. dic secūdū Iac. bu. ꝙ aut publica vtilitas suadet, ꝙ error cōmunis habeat̃ p veritate, & tūc facit ius, vt hic. Aut publica vtilitas suadet, ꝙ cōis error non habeat̃ pro veritate: & tunc non facit ius: vt. d. l. quod non ratione. Aut publica vtilitas non suadet, pro vel contrà: tunc aut errās vult damnum euitare ptextu erroris: & tunc cõmunis error facit ius, & pro veritate habetur: vt. d. l. iij. in prin. ad Maced. ad idē. l. Zenodor⁹. C. ad Maced. aut illius, q errat interest potius, quod c error nō habeat̃ p veritate: & tūc p veritate nō habetur: vt. l. j. §. fi. qñ actio de peculio est annalis. & l. fi. de here. inst. & hęc sunt no. verba. ¶ Opp. ꝙ imo acta corā eo nō valeāt: vt. l. q aliena. §. q̃q;. j. de neg. gest. Sol. hic fuit legitimè factū secūdū gl. & iō facta corā eo valēt. ibi nō erat lgtiē factū, quia ibi nō erat tutrix. ¶ Op. dicit̃ hic, qd nō retractant̃, sed post ea seruus apparet: imo ex casu superuenienti debet retractari, cū ad eū casum puenit, àquo incipere nō potuisset: vt. j. de arbi. l. nō distinguemus. §. sacerdotio. Solue, vt dixi. s. de his, q sunt sui vel alieni iuris. l. patre furioso. ¶ Opp. dicit̃ hic in fi. multo magis: imo pariter: vt. l. fi. C. de adop. So. di. gl. iō hoc dicit. quia princeps facilius hoc cōcedit q̃ populus Romanus, non quòd habeat maiorem potestatē: licet alia solu. sit secūdū docto. & hęc est bona. ¶ Op. de l. si priuat⁹. j. q & a qb⁹. vbi nō pōt alienū seruū manumittere populus. Sol. ex iusta causa pōt populus alieno seruo dare libertatē: vt hic: vt in. l. j. & ij. C. d quib. ex cau. p pmio liber. acci. sed ad ptiū tenetur. ¶ Op. dicit̃ hic, qd fuit liber. & sic ptor: secūdū gl. tñ ob. l. herēni⁹. de decurio. & l. moueor. C. de seruis e exportā qa cū Barbari⁹ sit inuēt⁹ seruus, psumit̃ tpe retro acto fuisse seruus. Timore hui⁹ cōtrarij Vltramontani recesserūt à lec. gl. & intelligūt, ꝙ ista lex ponat vnam qōnē tm̃. s. ꝙ agitata corā Barbario teneāt. Et secūdū hoc diuidit̃ hęc lex in quinq; partes. Nā in prima ponit̃ quoddā thema. In secūda q̃dā circūferētia ad qōnē mouēdā. In tertia ponit̃ q̃stio. In quarta qōnis solutio. In quinta ponunt̃ duæ rōnes secūda ibi, sed nihil. Tertia ibi, qd dicem⁹. Quarta ibi, & verū puto. Quītā ibi, hoc em̃ i summa. h. d. secūdū hāc lec. ¶ Agitata corā ptore min⁹ idoneo, pter publicā vtilitatē, & pter authoritatē creantiū eū in pretorē, tenēt & valent. h. d. Et sic differt à lec. gl. qa hic nō dicit, qd fuerit liber, vel' ptor. ¶ Tñ p huius declaratione, vt sciamus q̃ sit verior lectū.
2 ¶ † Quæro nūqd iste fuerit liber. & tenet glo. quòd sic maximè, ne hoīes decipiant̃ legis authoritate, vt l. j. C. de his, q ve. ęta. impetra. vltramō. vt Pe. & Iac.

vide Bal. in. l. pe. de pig. act. Inn. in c. qualiter & qñ. i x. co. de accu. Bal. in. l. nihil. de manu vindi. Et quid si Barbarius fuisset à supiore cõfirmatus: alij tñ non reputet ipm p tali: vide Bal. in. l. ij. in. xix. colū. C. de sen. & i vlt. co. vbi dicit, ꝙ hic cōcurrunt tria. authoritas supioris, cōis error, vtilitas publi. l. ij. C. de sentē. Et idē dicit; si cōcurrat cōis error & pub. vtilitas: vt patet in occultē exauthorato iuxta no. in aut. de tabel. §. pe. Vide ibi latē, vbi etiā dicit q d licet cōis opi. firmet gesta p barbariū: nō tñ firmat ei⁹ pturā, qn detecta veritate sit amouendus. & ibi ipse alle. In. in. c. nihil de ele.

c ¶ Agitata. Quid i delegato, vide Inno. i. c. cū dilecta. de rescrip. vbi dicit ꝙ nō habet locū in deleg. Cōtrā tenēt oēs ibi, p. l. ij. C. de sen. & interlo. om. iudi. vide. d. Cardi. ibi, q allegauit Bar. in repe. hui⁹ leg. vide ibi doct. Bar. tenet cōtrā Inn. vide ibi. d. Anto. & ponderā: qa hic erat error cōis. & ita erat in. d. l. ij. sed in. d. c. cū dilecta. nō erat error cōis. an. barb.

d ¶ Error cōis. Vide p Bar. i. l. ij. de sup. le. & i. l. j. C. de test.

e ¶ Opp. imo error. An & qñ cōis error excuset; limita: vt p bal. l. nihil. C. de manu. vi. Et qñ cōmunis error. habeatur p verita. vide Bal. i. l. j. i. iiij. q. C. de test. oīno Bal. in l. j. C. de sent. Iac. but. i. l. j. C. de test. & ibi p Ful. q trāsit cū Ia. bu. & Cy. in l. decernim⁹. C. de sac. san. eccle.

a POMATES. ¶ Et sumit argumentũ.vide Car.cõsi.lxxiiij.in pe. col.in fi.& Alex.cxxxviij.vo.j.col.ij.&.iiij.seq.& in.l.j.col.fi.C.de test.& ibi Pau.de ca.col.j.& vide & no.are.Alex.cõsi.j.col.fi.vo.ij.vbi inqt ꝙ bãnitus diu tolerat⁹ ĩ ciuitate nõ poterit offendi stãte statuto,ꝙ bãnit⁹ possit impune offendi:qa talis tolleratia vr̃ ei securitatẽ pbere,& si qs gessit se ꝓ locũtenẽte alicui⁹ superioris eo sciẽte & patiẽte quòd sup erior dr̃ tacitè sibi hoc mandare, & q̃ reqrãt ad hoc vt q gessit se ꝓ tabelliõe &c.vide ẽt Alex.cõ.lxxx.co.j.vol.ij.&.lxxxv.co.j.&.ij.eo.li. vbi ponit q̃ requirant ad hoc vt ille qui se gessit ꝓ tali habeat tali in aliquo offõ.& de ista qõ. Bar.hic vide Ancha.cõsi.cciij.

a ¶ Et sumit arg.ad q.de eo q reputat tabellio.vide Bal. hic & in.l.j.C.de eman.li.& ĩ.l j.C. de fideic.& Ang. ĩ aut.de he.& fal. §.si verò expssim. do.Ant.&.d.abb. ĩ.c.j.de fi.ĩstr.vbi referunt doctrinã Inn.vide q̃ dixi in cõmẽto rub.de fi. instr.vide bal.& ĩ d.l. actuarios.Andræ.Barb.

b ¶ Tabelliõe.Vide Bal.in.l.j.C.de test.& ĩ.l.ij.C.de sen.& hic vide q̃ habent ĩ.l.herẽni⁹ de decuri.& ibi dixi.vide ĩ.l.actuarios.C.de nũe.& act.li.xij.bal.ĩ.l.j.ĩ v.vl'.vj.col.C.de fideicõ.adde tu & vide Alex.ĩ cõsil. cxxxviij.co.v.vs.ex qb⁹ appet in.j. vo.& ibi dicit cõmunẽ opi.esse cõtra Bar.hic & qd' ĩ ista parte ista nõ est lect.Bar.

* Pro intellectu.l. actuarios.C.de nu.lib.xij.

c ¶ Itẽ pdicta.Adde no.ĩ.c.sciscitatus.de rescri.Bar.ĩ l.ij.C.de sent.

d ¶ Barbarius.Adde post dominum Iasonẽ an hęc.l.habeat locũ ĩ delegato.vide Fel.ĩ.c.cũ dilecta.extra de rescri.ĩ.ij.col.& inq̃stum.d.Ias.hic ĩ.ij.col.tenet cũ Bar.ĩ l.more.ĩ illa.q.an stante statuto ꝙ mulier non possit cõtrahere sine cõsensu ꝓpinquorũ ꝙ nec poterit hęre

de rauen.Cy.& Gul.de cu.tenẽt contrà glo.Primò per.l.j.&.ij.C.si ser.ad decur.asp.lib.xij. Præterea dicunt,quòd est casus de hoc in.l.non mutant.C.de libe.causa.Item & si seruus militat non est liber,vt C.de re mili.l.super seruis.li.xj.al's est in rub.C.qui mili.nõ pos.Præterea,si fuisset iste liber,fuisset verus prætor:& acta coram eo de rigore iuris valerẽt.& tamen tex.hic dicit,quòd de æquitate valent.Et ex hoc ipsi concludunt,quòd nõ fuerit liber.& hoc est fortius contrarium.Quid dicendum?dico quòd gl.bene dicit:& Iac.but.tenet eam hic.Non obstat l.j.&.ij.C.si ser.ad decurio.aspira.Et est ratio:quia hic fuit liber ꝓpter authoritatẽ populi Romani,vel Principis,qui hoc ex causa potuit facere,vt dixi in contrario.sed in leg.contraria seruus aspirauit ad dignitatẽ sine authoritate alicui⁹ superioris.& in leg.nostra hoc operat publica vtilitas,& superioris authoritas.& eodem modo respõde ad legẽ nõ mutãt.& ad legẽ super seruis.Non obstat,quòd ipsi dicũt:quia si fuisset liber,de rigore iuris agitata valuissent secũdũ Iacobũ:quia de æquitate dicit liber & prætor fuisse:& eadem ęquitate agitata coram eo valẽt:

4 vt in gl.& tex. ¶ † Quæro vtrum Barbarius fuerit prætor?& determinat gl.ꝙ sic.Vltramonta.contra per legem Herennius.j.de decurio.quia in eo.statu, quo te inuenero,te iudicabo:vt.l.moueor.C.de ser.exportan.sed Barbarius fuit detectus seruus.ergo videtur fuisse seruus:& sic non prætor.Præterea dicit text.eum functum prætura.non dicit,ꝙ fuerit prætor.Præterea si fuisset prætor,nõ esset necesse,ꝙ de æquitate valerent acta:quia de rigore valerent.Et ex his concludunt contrà gl.dico tamen,ꝙ gl.bene loquitur.Non obstat contrarium. Primo.l.hærennius.quia solue,vt in gl.Ad legẽ,moueor.responde,vt gl.Non obstat tex.dum dicit eum functum prætura:quia secundũ dominũ Iacobum,est quædam decisio:quia bene sciebamus,quòd ipse erat funct⁹ prætura:vt in tex.Dicere enim,quòd non iure fuit vsus prætura,esset stultitia,imo fuit creatus prętor,& Iurisconsultus respondet ad ius,non ad factum.& dicit quòd fuit prætor.Non obstat,quòd ipsi dicũt,quòd acta de rigore valerent,nedum de æquitate,si fuisset prætor:quia respondeo,vt in precedẽti quæstione. ¶ Quæro nũquid acta coram eo valeãt? ista quæstio non est dubia:quia acta valent,vt hic videtur,per textum.& in hoc omnes concordant.

5 ¶ † Quæro quæ est ratio,quòd acta per iudicẽ minus idoneum,valent?Iacob.de Rauen.& Gul.dicunt,quòd hic est duplex ratio.Prima authoritas Principis,vel populi creantis hunc prætorem:vt in versiculo,cum etiam.Secunda ratio fuit publica vtilitas:ne tot acta coram eo pereant,& hæc secunda ratio probatur ibi,an fore&c.Petrus & Cy.post eum tenent,quòd fuerit vna ratio,scilicet publica vtilitas?ne actorum multitudo periret.Et huic opinioni applaudit Dynus,vt in capi.j.in.vij.q.extra

6 de reg.iur.lib.vj. ¶ † Et sumit argu.[a] à quæstione.

a pone aliqs gessit se diu pro tabellione:[b] & multa in

b strumenta & acta confecit,postea apparet ipsum non fuisse tabellionẽ:quia non habebat priuilegiũ,an facta per eum valeant;dic secuudùm Iacobum de rauẽ.& Gulielmum de cugñ.hic,qui dicũt,quòd hic fuit duplex ratio,quare instrumenta facta & acta per eum non valeant:quia licet fuerit vna ratio,scilicet publica vtilitas:tamen alia cessat,vt authoritas eius,qui potuit hunc creare tabellionem.Pro hoc allegat Guliel.l.actuarios.C.de nume.lib.xij.Tu dic quòd instrumẽta valeat tenẽdo opinionem Petri,quam in simili tenet Dynus in.c.j.Pro hoc videtur tex.in authentica de tabel.§.pe.in fine ibi,documentis propter vtilitatem contrahẽtiũ nõ annullandis.vt in authẽ.de tabel.col.iiij.Nõ obstat l.actuarios.quia loquit in certis exactoribus pecuniæ publicæ qui sine licẽtia Principis hoc non pos

set.& ita eam intellexit Guliel.supra de adopt.l.nõ

c aliter.& ibi dixi.& in.l.nec ei.§.corum. ¶ Item Pre

7 dicta[c] sunt in argumen.ad qõnem.† quòd si coram iudice sunt multa agitata:licet posteà appareat excommunicatus,acta valeãt.& idem in prælato qui multa administrat:vt valeant,quæ facit:licet appareat postea ipsum non fuisse idoneum.Vide quę dixi in.l.ij.C.de sen.& no.in.c.sciscitatus.de rescrip.

¶ Hæc repetitio non est Bar.sed Bal.vt cuilibet intuenti commentaria Bal.hic apparere põt,& testatur.d.Ias.

SVMMARIVM

1 *Symonia non habet locum in curia romana.*

4 *Acta per Barbarium,an ualuerunt?& quare.*

Quasi possessio in temporalibus,quando ualeat?

5 *Iurisditio delegata potest tripliciter considerari.*

10 *Contractus facti à prælato non legitimo,quãdo ualeant?*

Gesta à tutore non legitimo,non præiudicant domino.

11 *Promotio facta per papam de Apostata ad episcopum non ualet:licet gesta per ipsum teneant.*

12 *Papa promouens scienter apostatam,uel aliter inhabilem,uidetur dispensare:secus inferior.*

13 *Ordinata per modum leg.à prælato putatiuo, quando ualeant?*

14 *Sententia spiritualis episcoporum putatiuorum, quomodo liget?*

15 *Iudicium agitatum à prælato putatiuo,uel ab eo,qui postea remotus est ab actu,uel ab alio officio,uel dignitate,uel administratione,an teneat?*

16 *Notarius remotus ab officio potest uetera instrumenta ante remotionem per eum confecta publicare & perficere.*

17 *Notarius pendente iudicio de falso,poterit instrmmenta cõficere,licet honestius faciat,si se abstineat.*

18 *Acta facta coram episcopo translato de uno episcopatu ad alium ignoranter,quando ualeant.*

20 *Opinio quomodo præferatur ueritati?*

21 *Legitimè factum ex superuenienti casu non retractatur.*

22 *Dignus ex fama,item innocens quis præsumitur.*

d BArbarius.[d] ¶ Hęc lex diuiditur in tres partes. Primò ponitur thema.Secundò eliciũtur ex eo tres quæstiones secundùm Gl. Tertiò iura in creato à populo extenduntur ad creatum ab imperatore.Secunda ibi,sed nihil ei. Tertia ibi,quod ius.Et breuiter hoc intendit.Propter publicam vtilitatem,& communem errorem, prętura seruo decreta,eum prętorem efficit:gesta tenent & seruum in libertatem deducunt?& hæc sunt vera in prætore creato à populo Romano, multomagis si ab imperatore.hoc dicit secundum Guliel. ¶ Casus.Barbarius Philippus seruus fugitiuus à domino romam aufugit:ibiq; se pro libero gerebat.& talis erat in apparentia & habitu exteriori: vt dum prętură peteret à populo dignus prætura iudicaretur;& prętor decretus est & in sua prętura multa statuit & decreuit. ¶ Quæro de tribus. Primo:an fuerit pretor,& videtur quòd sic.Secundo,an gesta in officio valuerint de æquitate:quia populus Romanus potest etiam seruo conferre iurisditionem officium,& eius exercitium.Tertiò,an fuerit liber.Et videtur quód sic ex presumpta voluntate populi:quia pręsumitur fuisse se liberum à principio & ante omnia fecisse ipsum liberũ.Cõiũge has rationes simul:non est defectus ex parte potestatis,nec ex parte voluntatis: ergo &c.secũdũ Iacobum,qui tenet gloss.& adde quod notat infra de pact.l.tale pactum in fine.Posteà dicit si imperator decerneret seruo prętură:multomagis præ dicta forent vera. ¶ Nota primò,quòd officium publicum potest decerni petenti. ¶ Secundò not. quòd propter publicam vtilitatem,& superiorum

ditatem adire,limitat nisi hereditas esset lucrosa.Adde quod fuit de mẽte Ang.eius cõsi.vlt.licet ipse nõ alleget eũ,vbi dicit:finge em̃ nullos esse legatarios,nec creditores,qb⁹ obligari possit,& ibi refert ita obtinuisse.Et ꝓ hoc facit,quod cõsuluit Ro.cõsi.cccclij.ꝙ stãte statuto,ꝙ minor nõ possit cõtrahere,nisi certa solẽnitate seruata,ꝙ si cõtrahit ĩ ei⁹ vtilitatẽ,valet:nõ obstãte statuto.& idẽ voluit cõsi.cccxvj.ĩquãtũ ẽt ĩ.v.col.distĩguit inter principẽ & ĩferiorẽ conferentes dignitatẽ ĩhabili.vide de veritate ĩ.q. Old.cccxxv. vsq; ad.cccxxxij.nam Pe.de Anch.cõsi.ccccv.ĩquãtũ ẽt in ix.colũ. Ponit an princeps possit sine cã auferre rẽ alteri⁹,adde Ro.cõsil.cccx.& dũ ĩ.xj.col.tãgit de ptãte papę ĩ bñficialib⁹ Adde Cald.cõsi.j.de trãsla.p̃la.abb.cõs.inci.Archieps Spirẽsis.& inquãtũ ẽt ĩ.xij.co.examinat,an ex eo, quòd qs plura instrumẽta cõfecit presumat notari⁹. Adde Petr.de Ancha.consi.ccxiiij.Bald.consil.cccxix.qui aliter loquitur.j.li.& cõsi.cccxxx.& ĩquãtũ facit ꝓ magno fundamẽto,qd' creare notarios sit de reseruatis pricipi, dic qd' Oldr.cõsi.lxxv.dicit,ꝙ qlibet ordinari⁹ p̃t tabellionẽ creare:qa nõ est dignitas,sed vile offm̃.Nec est p̃sumẽdũ,ꝙ tale vile offm̃ Princeps reseruauerit.& verba Andr.de ipso mẽtionẽ nõ faciẽs sequit Ioan.an.in addi.Spe.de instr.edi.§.restat.versi.sed qs p̃t.Et ꝙ notariat⁹ sit vile offm̃,voluit Ang.cõsil.cclxxxiij.& per ipm ẽt vide,qd' instrumẽta cõfecta à notario Imperiali ĩ terris ecclię tollerant ꝓpter publicã vtilitatẽ.Et ꝙ nõ sit dignitas,nisi sit notarius magni Pricipis tenet Bart.cõsi.clxxiiij.ser Io.de cast.duranti.Et ad materiã huius leg.vide Are.in.c.post cessionẽ.de proba.& ibi demũ ĩ.xv.co.

authoritatem,& errorem cõmunem,Barbarius fuit prætor.¶Tertiò no.quòd eisdem rationibus gesta valent,quæcunq; in pretura gessit,etiam ex officio: etiam legem.i.edictum condendo. ¶Quarto not. quòd eisdem rationibus in libertatem erigitur. ¶Quinto not.quòd hoc,quòd facit Princeps,multo fortius iura tuẽtur,quàm id quod facit populus. Not.ad primum notabile:ille,qui petit officium,incidit in leg.iuliam ambitus:vt.l.j.j.ad legem Iul.de ambit.ergo non debet creari:sed repelli tanquã criminosus & suspectus:vt.l.quæ omnia.§.j.j.de procur.Sol.illud verum est ante factum:sed post factũ tenet.In creatione ergo futura,ꝓcedit oppositũ:sed hic loquitur facta creatione & approbatione.Nam superioris approbatio omnem malitiam excludit,

* Pro intellectu legis, quæ omnia.§.j.ff.de procu.

* & omnem maculam deleuit.Non ob.l.quæ omnia, quia ibi ingerebat se contrà voluntatem domini: hic secundùm domini voluntatem.facit.j.de testa. tut.l.ex sententia.Et est simile:quia facilius dispensatur in tolerando,quàm in promouendo.Archi.l. dist.c.non confidat.¶Secunda sol.est,quòd priuatim & clam nõ licet petere honorem,sed palam sic: quia ex clandestina petitione præsumitur fraus & vitium animi:vt.j.de admi.tut.l.nõ existimo.& facit quod not.in.l.j.C.de cõtra.iud.¶Tertia solutio est,quòd hic loquitur in ciuitate romana vbi cessat lex Iulia ambitus,secundùm gl.Sic ergo quandoq; petitur honor licitè:quia publicè.quandoq; licitè: quia in vrbe romana,secundùm Iaco.¶Sed contrà hoc opp.de.l.si q̃cq̃.C.de epis.& cle.Sol.ibi est in episcopatu:hic in prætura,secũdùm gl.Tu melius

b dic,† quia idẽ vtrobiq;.Nam petenti potest Papa episcopatum conferre,maximè si petat,non ꝑ viã gratiæ,sed per viam iuris scripti;vt quia petat electionem suam cõfirmari,dum tamen à symonia cõmittenda abstineat tamen secundùm quosdam symonia non habet locum in curia romana.Istud est verum:quia Papa non committit symoniam: quia Papatus est Apostolatus:aut sanctum facit,aut sanctum recipit.Sed promouendi committũt infinitas symonias in curia romana inscio Apostolico:qua propter illicitè & impunè sua beneficia retinẽt.Et sicut beneficia emunt.sic & beneficia alijs vendũt, & deteriora faciunt,eorum damnationem scientes, temporalia præferentes animæ,quæ diabolo quotidie deterioribus confirmatur actibus:secundùm na

a turam peccati.Nã vt dicit Gregorius.[a] Peccatum, quod per pœnitentiam non deletur,suo pondere ad aliud trahit.¶Quarta sol.ad contrarium est:quia hic non petit verbis,sed rebus ipsis & factis taliter se habendo,quòd prætura petijt eum magis,quàm ipse præturam,secundũ Iacob.Nam oportet volentem & nolentẽ principari,qui dignus est principatu.dicit Arist.vir dignus bene agit.Vnde actus,qui secũdùm virtutem fiunt,necessario laudem pariũt: nõ enim sunt inanes & steriles.Laus enim parit honorem:honor bonam fortunam.ars scilicet bona dilexit fortunam,& fortuna bona dilexit artẽ:id est, industriam,& bonos mores.& raro seorsum consistunt.Laus est sermo illucidãs magnitudinem virtutis.secũdùm Aristo,in theorica.& virtus alta petit,quia diuinum quid est,& semper sursum eius fama per astra volat.sicut ait Virgilius poeta egregi⁹.

a ¶Ais Hieronymus in antiqs codicibus.

c ¶Tu † autem ex omnibus conclude,vtrum quis possit publicum officium,vel dignitatem petere: sic distingue:aut petit per modum iustitiæ,aut per modum virtutis,aut per modũ ambitionis:aut dubitatur qua mẽte petat.¶Primo casu licet petere. vnde licet electo & postulato petere confirmationem:vt extra de electio.c.cupientes.lib.vj.Nam ipse prouocari non prouocare videtur.¶Secundo casu concedi,non impetrari consueuit:vt.s.de ori.iuris.l.ij.in fine.¶Tertio casu,nec impetrari,nec concedi consueuit:imo tanquàm temerarius repellitur, qui de se præsumit:vt.l.j.ad leg.Iuliam ambitus. ¶Quarto casu,aut loquimur in dignitatibus spiritualibus,& non licet petere.tamen si absq; prauitate concedatur,valet cõcessio:quia superioris decretum inducit præsumptionem iustæ petitionis arg. hic secundùm primã lectu.Nec tamẽ potest appellari,si denegetur:& bene meritò:quia de gratia petitur.arg.j.de aqua.quoti.& æsti.l.j.§.permittitur.quia superior suum non tuum denegat tibi beneficium.Aut in officijs temporalibus,& in dubio præsumitur contra eũ, qui inuerecundè petit:tamen si concedatur licet retinere:vt hic.Palam autem & bona fide peti licet,vt hic secũdũ Io.not.j.quòd cuiusq; vniuer.no. l.item eorum.§.j.& hæc vera,nisi petat per symoniam.Nã iurisditiões venales esse non debent:vt in aut.vt iudi.sine quoquo suffragio.§.cogitatio. Non enim debet iustitia esse venalis.Si autem est dignitas,quæ impetranti prodest.& alij non nocet:puta sine administratione,vel imperio:quidã concedunt,quòd pecunia dari potest:vt.j.de polli.l.j.§.sed & si quidem. sed publicè,non priuatè.Nam præsumitur contrà illum,qui ex mala conscientia timet exire in publicũ.l.j.C.de famo.libel.Nam ex mala conscientia digna timere naturale est.& qui furtiuè & clam nititur malam & iniustam causam habere præsumitur,& malè res agitur:cum quod virtute fieri debet,id pecunia tentat.secũdũ. Tullium.Item cauendum est,ne quis supra fortunam animum gerat.Nam non omnibus omnia cupienda sunt: vt ait.Salustius.Nam ab illicitis & nóxijs abstinendum est,& oportet prudentem magis regulare concupiscentiam suam,quam substantiam,sicut ait Aristotel.primo politicorum.¶Istis ad solatium præmissis,veniamus

3 ad factum,& ad secundum no.¶Et primò oppo.& videtur,† quòd Barbarius non fuerit prætor verus,sed solum putatiuus,quia dicit lex,ꝙ ille,q non iure decretus est decurio,etiam si salarium perceperit,nõ efficitur decurio:vt.j.de decurio.l.Herennius modestinus.Sed seruus de iure non potest creari prætor:vt.j.de iudi.l.cum prætor.§.fin.ergo &c.Solu.gl.aut loquimur,vtrum receptio salarij conferat officium,vel dignitatem:& dico, quòd non confert:vt in cõtrario.Aut vtrum error communis habilitet:& dico,ꝙ habilitat:vt hic.Nam error populi pro veritate habetur:vt hic,& ius facit,& vt.j.de sup.lega.l.iij.in fi.¶Secundò opp.& videtur,quòd Barbarius non fuerit prætor:quia talis medio tempore aliquis esse præsumitᵳ, qualis posteà declaratᵳ:vt.C.de ser.expor.l.moueor.sed hic Barbari⁹ postea declaratur inhabilis:ergo & interim fuit.Solu.glo.quòd iste Barbarius posteà non declaratur inhabilis:quia liberatur in hora suæ creatiõis:& sic non obst.contrà.¶Tertiò opp.quia seruo non competit publicum officium:vt.j.si quis cau.l.si quis seruũ.Sol.iste non est seruus.Concludit ergo gloss.ꝙ Barbarius fuit prætor.Pro hoc facit:quia vbi de publica vtilitate agitur,personæ habilitas non curatur:vt.j.ad Sill.l.si quis in graui.§.is quoque.& argumen.C.de precib.impera.offer.l.j.¶Sed contrà hoc oppo.primò de text.quia licet Pomponius hoc dixerit:tamen author legis,hoc non dicit:imo videtur dicere contrarium:quia dicit,quòd seruitus in barbario latuit:ergo erat talis:aliàs non lateret:vt.j.de ac qui.pos. l.peregrè.in princ.Sol.latuit pręambula hora creationis.Vel dic etiã tempore officij gestionis latuit seruitus,scilicet pręambula.non autem tunc erat seruus:sed liber ergo prętor.¶Item op.etiam contrà hoc,quòd seruus & libertus ad dignitatem aspirare nõ possunt:vt.C.si seruus aut liber. ad decurio.aspi.l.j.&.ij.Solu.dic speciale propter publicam vtilitatem & communem errorem.¶Item oppo.si Barbarius fuit prętor:ergo gesta per eum valent de rigore:litera autem dicit de æquitate non de rigore.Solu.eadem æquitate.qua est prętor in habitu exercet in actu;quia ab vna causa & ratione procedit & esse & operari,secũdùm Iaco.Item oppo. Barbarius est per obreptionem promotus:ergo promotio nulla:vt.j.de in ius voca.l.sed si hac.§.patronum.& de nata.restit.l.j.& de excu.tuto.l.qui testamento.& de tuto.& curato.datis ab his.l.tutor si petitus.Solu.ibi loquuntur in factis priuatorum.Ista lex loquitur in facto publico:& vbi versatur ius publicum authoritate,& vtilitate,Pręterea hic error communis facit fingi non fuisse obreptũ.¶Itẽ opp.quòd Barbarius illicitè insignijs vsus est.vnde non debet dolus suus ei patrocinari,sed debet puniri,vt.j.de fal.l.eos.§.qui se.Solu.hic non est vsus illicitè insignijs ex quo est prętor: ergo ei iure licet se talem vocare:qualis est.& sic conualescit dignitas in eo,qui est vitiosè electus:vt not.Archidi.l.distin.c.quicunq;.¶Item oppo.quare Barbarius est prętor.Ratio text.est publica vtilitas.Sed ista ratio est falsa.Nam quo ad statum Barbarij non versatur publica vtilitas, sed quo ad litigantes:ergo ratio non est vera.Solu.gesta dependent à statu:quia si non esset prętor & liber,non valerent acta per eum:vt ergo valeant:ideo est prętor & liber.Ista solutio non est vera,quia licet non esset prętor de iure,sufficit quo ad litigantes quod erat prętor de facto:vt.C.de senten.l.si arbiter.& argu.l.j.de testa.Si ergo dicis Barbarium esse pręto-rem,& creationem suam habere valentiam in seipsa.hoc redundat ad priuatam vtilitatem Barbarij:non ad bonum publicum.Barbario autem fauere,qui decepit populum peccatum est,& maximè:quia criminosus & infamis non habuit canonicum ingressum.Præterea,si Barbarius fuit prętor,quare formatur quæstio de actibus gestis,vel exercitio, an valeant? quis dubitat valere cum sint facta à iusto pretore?Pręterea:aut Barbarius est prætor de iure communi:aut dispensatiuè.Primo modo non:quia non capax nec secũdo:qa super defectu præsumpto non intelligitur dispensatum,vt.j.de re iudi.l.quidam consulebant.& de excu.tu.l.idẽ vlpianus.& de nata.resti.l.j.&.j.de pecu.leg.l.cum dominus.Præterea nil debem⁹ pręsupponere frustra:sed pręsupponere Barbarium fuisse pretorem.est frustra respectu publicę vtilitatis:quia licet sit oppositum gesta valent:& seruatur vtilitas publica.Item non debemus implicare tot inconuenientias. Quid dices?Cul.& Cynus dicunt,ꝙ hic Barbarius non fuit verus pretor, sed putatiuus

ſed putatiuus.& ſecundum hoc hæc lex hoc dicit propter pu-
blicam vtilitatem,& ſuperioris authoritatem,& errorem com
munem valent geſta à minús legitimo prætore. Et hoc ſolum
determinat hæc lex,ſcilicet ex valentia actuū exercitorū,q̃diu
latuit inhabilitas Barbarii,& alia quę dicit circūferentia ſunt:
vel rationes ad probandum geſta valere ſecūdùm eos.Sed pro
gloſſa facit,quia Pomponius dicit,Barbario non obeſſe ſerui-
tutem.Vnde expreſsè decidit quæſtionē quo ad perſonā Bar-
barii.Nec enim eſt dicendū nō obſtitit.ſcilicet de facto,ſed de
iure ſic.Nam factum præſupponitur.vnde de eo,nō eſt opus
diſputare ſecūdū Iac.Item pro gl.facit,quòd ſi Barbarius eſſet
min⁹ legitima pſona:ergo ꝓ nulla deberet reputari:vt.j.quod
cuiuſq; vniuer.l.j.§.quod ſi nemo.¶Et confirmo gl.tali ratio-
ne:vbi eſt defectus ſolum in perſona electi,confirmatio ſupe-
rioris tribuit ei ius.& idē eſt in promotione:vnde ſi homicida,
qui eſt irregularis: vel ſymoniacus cōfirmetur in epiſcopum,
vel prælatum:valet confirmatio ſuperioris. argumen.j.quod
falſo tut.autho.l.j.§.idem Pomponius.facit quod notat Arch.
viij.quæſtione.j.in ſcriptis.Nam in eū hoc ius cadere poteſt
virtute cōfirmationis,vt no.Inno.extra de conceſſio.præben.
c.cū in noſtris.in priñ.Sed certum eſt,ꝙ promotio Barbarii ha
buit vim electionis,& confirmationis.Facit quod no.Archid.
lxiii.diſt.in ſynodo.cum alium actum non requirat:ſed trahat
ſecū ſuum effectum:ſicut cōfirmatio:vt.j.de condit.& demon.
l.publius.& not.per Inn.in.c.nihil.extra de elec.&.c.cū inter
canonicos.&.c.cum dilectus.eodem tit.per Inn.& hoc verum
in confirmatione Principis,ſed confirmatio inferioris non va-
let,ſi in electione ſit vitium intolerabile.Ita intelligo Inno.in
d.c.cum dilectus.& adde quod not.Inno.extra de dolo & con
tu.c.cum olim.facit.j.de excu.tuto.l.qui teſtamento.Et quod
iſtud ius cadat in ſeruo ſaltem diſpenſatiuè,dicit litera apertè
ibi,cum etiam potuit &c.Nam & tenet iudiciū,vbi ſeruus iudi
cat,ſi nō opponatur exceptio,vt no.Innoc.extra de pſcrip.ca.
ſciſcitat⁹.ergo in eo cadit iſtud ius quodammodo.ſed in.d.c.ni
hil eſt.Inn.videtur dicere,ꝙ error cōis nō pſit huic,qui de ſta-
tu ſuo nō errabat,ſed bene proſit litigantib⁹ errantibus. Et ita
poſt multa verba videt̃ cōcludere Inn.in fi.d.c.quòd verū cre
do:quia furtiuū ingreſſum habuit obripiēs:vt.l.fi.C.de primi-
ce.lib.xii.& ideo Barbarii detecto ſtatu,nō oportet ipſum ſen
tētialr̃ priuari p̄tura:ſed declarari non eſſe.quod no. Et hāc par
tem contrà Barbariū præciſè tenet Inn.in.c.cū dilectus.extra
de elec.& quod dico in ſeruo idē in excōicato:quia nō recipit
titulū dignitatis maximè ſpiritualē,vt not.Archidia.lxiii.diſt.
4 c.nullus.¶Venio ad tertiū notabile.†de valentia actuū exer-
citorum.& videtur primò,quod non valeant.Nam Barbarius
non fuit prætor quantùm ad veritatē:ergo falſus prætor.ergo
acta nō valent:vt.l.ii.C.de eo,q pro tut.&.C.de ſacroſan.ecc.
l.decernimus.Si vera eſſet opi.gl.non eſſet opus laborare:quia
Barbarius fuiſſet verus & legitimus prætor.Sed tenēdo ꝙ quā
tùm ad ſe non fuerit verus prętor,ſed quantū ad alios,debet ve
rus p̄tor reputari:tunc oportet ſoluere,quòd alia eſt exceptio.
Tu nō es creat⁹.alia, Tu non pōt eſſe.Nam ibi in primo abeſt
factū:in ſecūdo ius,& eius executio.hoc non eſt hic:quia non
erat defectus in facto,ſed in iure,vbi non abeſt veritas facti,ſed
iuris.iſte non videtur falſus,ſed inhabilis:vt nota.j.de procura.
l.quæ omnia.§.fina.Ad.l.decernimus.reſpond.quod ibi nun-
quàm fuerat creatus: ſed ſe intromiſerat & inuaſerat ſicut ty
rannus.¶Secundò opponi.ſi Barbarius non fuit prætor:ergo
detecta veritate proceditur per modum declarationis,& non
per modū priuationis:ergo retro geſta apparent infirma:quia
declaratio retrotrahit̃:vt.l.pe.j.de re mili.&.l.furti.§.j.j.de in-
fa.Solu.obiectio eſt vera p modū regulæ.Fallit hic in his,quæ
pertinent ad iuſtitiam,& iuriſditionem . ita nota.Iacob.j. de
acq.hęre.l.quoties.Tertiò opp.& videtur quòd acta valeāt de
rigore iuris,ex quo Barbarius erat in quaſi poſſeſſione officij:
nam ſola quaſi poſſeſſio,ſufficit in temporalibus,vt extra de
iurepatrona.c.conſultationibus.Sol.dicit Inno.quôd illud eſt
verum in his,quaſi poſſeſſionibus,in quibus nō requiritur de-
cretum ſuperioris,vt quaſi poſſeſſio iuris eligēdi & pręſentan-
di.ſecus vbi requirit̃ authoritas ſuperioris.Nam ſi ibi eſt inter-
poſitum decretum de iure,valet quòd fit de rigore iuris,ſinau-
tem de facto,loquit̃ hæc lex.& Innocen.extrà de elec.c.nihil.
¶Opp.ꝙ acta non valeāt.Nā Barbarius ſciebat ſe non proce
dere legitimè:vt.j.de pcur.l.ſi pcuratorem abſentem.Solut.
5 nego.quôd non legitimè procedit ex quo creatus erat.¶†Ve
nio ad rationē,dicit̃ hic acta valere propter publicam vtilita-
tem.Cōtrà,imo idem in priuata:vt.C.de ſen.l.ii.Sol.iuriſditio
delegata pōt cōſiderari tripliciter.vno modo reſpectu delegā-
tis:alio mō in ſeipſa.Tertio mō reſpectu actus exerciti.Reſpe-
ctu delegantis,iuriſditio delegata eſt ordinaria, ſicut in dñio
vſuſfructus formalis & cauſalis:ſed ordinaria iuriſditio eſt pu-
blica authoritate & vtilitate reſpectu iuriſditionis in ſeipſa eſt
idē.j.de mune.& hono.l.munerū.§.iudicādi.reſpectu verò acti⁹
exerciti inter Titium & ſeiū,ſi nō extendit̃ qualitas iuriſditio
nis,qa nō denominat̃ a priuato?vt.l.j.§.ius publicū.ſ.de iuſti.
& iur.Cy.dicit,qđ lex cōtraria loqt̃ in liberto:nō in ſeruo qđ
nihil eſt:qa ſi id,qđ non eſt iuriſditionis valet propter errorē
cōem,vt.l.j.C.de teſt.multomagis id qđ eſt iuriſditionis: quia
eſt magis fauorabilis.¶Item oppo.dicitur hic in alia rōne lite
rę:quia error habet̃ pro conſenſu tenēdo gl.ſed contrà imo pro
diſſenſu:vt.l.ſi per errorē.j.de iuriſdi.om.iudi.So.ibi error vni⁹
pſonę:hic populi,ſecūdùm gl.Vel ibi error dat cām actui exer
cito:hic eſt error incidēs,quē habebat ppl's in latēti qualitate
pſonæ:nō autē fuit dolo inductus ad eligendū. Tu dic,error nō
habet̃ pro cōſenſu,quo ad Barbariū:ſed quo ad acta.Imo nec
acta indigēt fictiōe:ſed valent ex ęquitate,quā habēt in ſeipſis
Itē op.cōtra tertiā rationē de authoritate ſuperioris:& vide-
tur,ꝙ nō requirat̃ authoritas ſuperioris:vt .l.j. C.de te.So l. ibi
in actu teſtis,qui de ſui natura nō deſiderat authoritatem ſupe
rioris:vt no.Inn.in.d.c.nihil.¶Venio ad aliam partem. dici-
tur hic ſecundū gl.quòd.Barbarius fuit liber effectus.cōtrâ qa
popul⁹ nō pōt mihi auferre dominiū rei mee:vt.j.q & à quib.l.
ſi priuatus.Solu.illud verum in alio populo, quàm Romano,
in quo olim ſumma poteſtas & abſoluta reſidebat : vel hic ſpe
ciale fauore libertatis,vt.l.q̄ris.j.de nata.reſt. Nā in ſeruo,quæ-
dam veſtigia iuris naturalis remanſerant , vt.j.de iuſti. & iur .l.
manumiſſiōes.Vnde de facili ad talem naturam reuertitur , vt
j.de.pa.l.ſi vnus.§.pactus.ver.quod in ſpecie.ſimile in reſtitu-
tione nataliū per viam legitimatiōis.Vnde ſępe videmus quòd
Prīceps reſtituit filiū ad ſucceſſionē alteri agnato quęſitā,qđ
tñ in dubio non videtur velle:vt extrà de reſcrip.c.q̃uis. lib.vj.
& not.per glo.j.de libe.& poſthu.l.gallus.§.& quid ſi tantum.
Secūdo op.actus agentium non debēt vltra eorū intentionem
operari. vt.l.Neratius.j.de re iu.ſed hic non fuit verus animus
dandæ libertatis:vt.C.de dona.l. nec ignorans. Sol. imo , præ-
ſumptione huius legis ſecūdū Iac.but.animus interceſſerit ve-
rus.Vel dic,quòd non operatur vltra:niſi in his ſine quibus vo
luntas ſuum effectum non haberet,vt.j.de procu.l.ad rem mo-
bilem.&.l.ad legatum.j.de acqui.hęre l.illud.¶Tertiò op.C.
de libe.cā.l.non mutāt.vbi dicit̃,qđ dignitas & honores ciui
6 les non liberant à poteſtate . Et ideo dico, quòd†Barbarius
nō fuit liber:ſed ſolū in poſſeſſione libertatis.& hoc vult lite
ra ibi, quādiu latuit &c.& ibi,ſi ſciuiſſet.Nā omnia quæ ani-
mo concipiuntur,non poſſunt perfici ſine vera & certa ſcien
tia,vt.j.de reg.iur.l.in totum omnia.facit ad hoc.C.de his,qui
à non domino manu.l.fi.& de fideicommiſ.liber.l.generalr̃.
§.ſi quis tutorem.&.j.de mili.teſt.l.neq;.§.ſi ſeruum .quia nō
creditur quòd Princeps velit alicui pręiudicare,vt extrâ de
authorita.& vſu pal.c.ex tuarū.Itē,qđ non fuerit liber.facit
l.pe.C.de p̄po.ſa,cubi.¶Cōcludam⁹ergo tres ſin.cōcluſiōes.
Prima eſt de Barbario,ꝙ nō fuerit prętor.Secūda de actibus
exercitis,quòd valuerunt. Tertia quòd Barbari⁹.nil fuit quo
ad ſe:ſed quo ad litigātes aliqd fuit.& ſic caſu & fortuna ppl's
Romanus fuit ſeruus & ſubiectus ſeruo.Fortuna enim oī rei
dominatur. Et ſi dicatur,ſi Barbarius nō fuit liber nec prętor
ergo fuit iudex incompetens qūo acta valent?Solu.quo ad
ſubditos iudex competēs fuiſſe vr̃:vt.ſ.dixi.ſed in ſeipſo non
pōt habere dominiū nec iuriſditionē.ar.ſ.de ſta.ho.l.qui fure
7 re.¶†Modò querere reſtat:an cōis vtilitas:& publica autho
ritas ſuperioris:& error populi:omnia inquā,iſta tria eſſentia
liter reqrant̃ ad validationē actorū:& vr̃ qđ ſufficit ſupioris
authoritas,cū quaſi poſſeſsione libertatis,vt.C.de ſen.l.ſi arbi
ter.ecōtrà,ꝙ ꝑpter periculū multotū diſpēſet hæc lex.& ſit fi
nalis ratio publica vtilitas:vel quaſi.Econtrà videt̃,ꝙ ſufficit
ſolus error cōis,qui facit ius,& maximè in iudice ordinario,
cui ſubditus nil poteſt opponere.ex quo eſt in pacifica,quaſi
poſſeſſione iuriſditionis authoritate ſuperioris,vt not.Innoc.
extrà de offi.delega.c.cum ſuper.per Archi.viij.q.iiij.nonne.
vbi omnino vide.Nā quaſi poſſeſsio nō debet eſſe ſterilis.po
nit ergo vſum quendam;qui eſt exercere iuriſditionem,vt no.
Innocen.extrà de reſti.ſpoliato.c.in literis.Solu.credo,quòd
potiſſima ratio ſit error communis,& ſuperioris authoritas ,
vt.d.l.ſi arbiter.Nam ita debet illa lex intelligi,ꝙ hoc cōi erro
re pro libero habebatur.Item ibi interuenit ſuperioris autho
tas.id eſt,delegatio ſuperioris,& ſi eſt illud in iuriſditione de-
legata:quæ eſt extraordinaria & odioſa,ergo idem in ordina
ria,quæ eſt fauorabilis neceſſaria:& ampliāda:vt.l.j.§.cum vr
bem.ſ.de offic.prefec.vrb.¶Et per hoc puto,ꝙ ſi Barbarius
non exercuiſſet,niſi vnicū actū:ille actus valeret.& de ęquita
te ita valuit primus actus,quē fecit,ſicut & vltimus. Ponam⁹.

ꝙ deficiat authoritas superioris:nunquid error cõis sufficiat:
8 Exemplũ in eo,† qui diu se pro notario gessit:an valeãt instru
mẽta.Semp enĩ falsum cõmisit,dũ se in notariũ subscripsit.Et
vr̃,ꝙ nõ valeant de rigore,sed de æquitate.ar.l.nostræ.&.l.j.C.
de testa.Nã notarius est testis approbatus à iure:vt.l.hac con-
sultissima.§.fi.C.de test.&.l.j.Dominus Azo dicit cõtrarium
in aut.de fide instru.vbi dicit non valere.Et idem tenet hic
* Gul.per.l.actuarios.C.de actua.Nõ obst.hæc lex quia hic nõ
erat aliquis defectus,nisi in persona Barbarij,qui defectus est
defectus materię,sed in.q.ꝓposita est defectus formæ:imo est
fundit⁹ falsitas:vt.j.de fal.l.eos.§.q se.Vnde suæ scripturæ non
debet credi,vt.j.de eden.l.si quis ex argẽtarijs.§.j.&.C.de pro-
ba.l.iubem⁹.tenetur tñ iste scriba partibus ad interesse vt.l.fi.
C.de magi.cõuenię.Nec ob.l.j.C.de test.quia ibi in officio te-
stis,ĩ quo nõ reqrit̃ superioris authoritas:sed nemo est tabellio
nisi creet̃ tabellio à superiore:vt no.p Inn.extra de fid.instr.c.
cum.P.tabellio.Nec iuuat quasi possessio:quia in ea fuit mala
9 fide vsat⁹.Facit qđ no.p doc.C.de fid.ĩstr.l.si solẽnib⁹.¶†Sed
quid dices de iudice verò,qui tñ erat excõicatus,& iurisditio
nem exercuit:an teneat processus suus?& videt̃ ꝙ non:vt not.
in.l.j.C.de iur.& fac.ignor.Tu dic cõtrarium,q occulte excõ-
municatus partib⁹ obesse nõ debet.arg.l.nostræ.Nã iste excõ-
municatus est verus iudex in seipso:ergo multo fortius valent
in eo gesta,vel acta:q̃ in Barbario.facit quod no.Inn.in.c.con-

* Pro intellectu huius.l. Barbarius.

10 sulti.extra de procu.¶†Sed quid dicemus in his,quæ non fiũt
per modũ iurisditionis:vt in cõtractibus:an de eq̃tate valebũt
contractus stricti iuris facti à non legitimo prælato?Si quidem
est intrusus de facto,nõ valent.xij.q.ij.alienationes.Si verò au-
thoritate superioris,tamẽ illa authoritas non valet,vt quia cõ-
firmatus erat excommunicatus,qui habetur pro mortuo,quo
ad spiritualia pro non confirmato:vt no.per Inno.in.c.nihil.
¶Et tunc subdistinguo.aut est actus necessarius:& valet.ar.
j.de mino.l.ait prætor.§.promittit̃.& de procura.l.procurator
totorum.in fi.arg.huius leg.quia iurisditio est necessaria,& de-
bet à subditis impertiri,vt in authen.de quęstio.§.super hoc.
Aut est volũtarius:& tunc aut concernit proprietatem rerum,
aut fructus.Primo casu nõ valet cõtractus:vt.C.de eo qui pro
tu.l.ij.& de iureiur.l.iusiurãdum.§.j.Secundo casu valet,si erat
in bona fide:quia administrationem facti habet,licet non ha-
beat ius plenum.arg.extrà de elect.c.querela.& extra ne præ-
la.vices suas.c.fi.& hoc in prælatis.Secus in tutoribus non legi
timis,qui nihil possunt,nec in iudicio,nec extra in præiudiciũ
domini,vt.l.qui neq̃.de reb.eo.Nam dominus in eorum admi-
nistratione nõ succedit,nec cogit̃ ratũ habere:vt.l.filiæ.j.de so
11 lutio.¶†Sed quid de seruo religionis,qui fugit à claustro,vt
sunt apostatæ:an si Papa ignorans promoueat eos,valeat pro
motio:vt puta ad episcopatum?& dic ꝙ non sunt episcopi.sed
tamen valet id,quòd faciunt ex quo communi errore pro Epi
scopis reputantur,vt hic.& iste casus frequenter contingere
potest.Ratio autem quare non est eps:quia hoc ius ipso iure
non cadit in Apostatã.secus in homicida,in quo cadit ius ipso
iure.& ideo est verus Episcop⁹,vt no.p Inn.extra de cõce.præ
ben.c.cum nostris.donec remoueatur.Nam remouendus est
tanq̃ criminosus & indignus:sed q̃diu non priuetur,verus præ
latus est.Nec ob.j.de fideicom.liber.l.cum verò.§.subuentum.
quia ibi agitur de præiudicio tertij.hic verò de iure solius con-
cedentis:puta Papæ.Simile,si dolus dat causam contractui,&
sequatur traditio,dominium transfertur:vt.l.elegãter.in prin.

a ¶ Valeant. Adde Cal.cõsi.j.de trãs prælat.

12 j.de dolo.¶†Sed quid si Papa ex certa sciẽtia tales promouet?
dico quòd dispensare videtur:vt.j.de re iudi.l.quidam consule
bant.& no.in.l.ij.C.de diuer.offi.lib.xj.Inferiores autem non
dispensant,nisi causa cognita,& in casibus permissis,vt in.c.at
si clerici.extra de iudi.& per Bar.& Inn.& extra de fil.presby.
c.veniens.vbi dicit,quòd nõ potest haberi pro legitima dispẽ-
satione temerarium factum inferiorum.quod est valde not.
13 ¶†Sed quid de his,quos isti prælati putatiui ordinant per mo
dum legis condendæ,vt in.c.vt animarum.§.statuto.extra de
consti.lib.vj.an valeant?breuiter est casus hic,quòd sic.Tamẽ
dicit Inno.quòd licet processus exerciti per modum iurisdi-
tionis inter partes non veniunt cassandi,vt hic,secus in legib⁹:
quia sunt cassandæ quo ad futura,damnata authoritate,vt no.
Inn.extra de elec.in.c.nihil.tamen ista cassatio non trahit suũ
effectum retro.Conclude ergo ex premissis sic:quòd quidam
sunt actus per modum legis:quidam per modum iurisditionis
contentiosæ,quidam per modum conuentionis:quidam per
modum liberationis.& facit.j.de condi.indebi.l.si vrbana,&.j.
14 de pac.l.si tibi.§.cum posses.¶†Sed quid de sententijs spiri-
tualibus episcoporum putatiuorum:an ligent?videtur quòd
non:quia cum deus ligat,non ligat contrà veritatem,vt arg.j.
de condi.ob cau.l.si pecuniam.§.si seruum.vnde in sententia
excommunicationis plus consideratur veritas,quàm opinio;
vt no.Archi.xj.q.iij.c.sententia pastoris.¶Ego credo contra-
rium,quo ad ecclesiam huius mundi:quia habet administratio
nem iurisditionis meri & misti imperij,tam in ciuilibus,quàm
in criminalibus:& per inquisitionem & officiũ iudicis,vt hic.
& hoc est verum in spiritualibus,quæ fiunt ratione publicæ
vtilitatis,& publici officij:secus in alijs,vt no.Inn.extra de con
suetu.c.cum dilectus.& de hoc not.Archi.ix.q.j.nos in homi-
15 nem.vbi omnino vide per eum.¶†Sed quid de actionibus mo
tis à nõ iusto prælato:vel ab eo,qui postea remotus est ab actu,
vel ab officio,vel dignitate,vel ab administratione:an teneat
iudicium? videtur ꝙ sic.ar.not.j.de iudi.l.non idcirco.§.cum
posteà.&.j.rem rat.hab.l.procurator.§.fi.In contrarium facit
j.de solu.l.dispensatorẽ.&.l.eius qui.j.si cer.pet.& de admini.
tut.l.vulgo.&.l.actor.rem ra.hab.Tu dic,quod prima pars est
vera in prælatis,ex quo sunt in pacifica possessione.ar.leg.no-
stræ.& extra de elect.c.quærelam.Secunda pars est vera in tu-
toribus & simplicibus administratoribus,de quibus etiam lo-
quitur glo.in.l.quæ omnia.j.de procura.Et adde quod no.per
Dy.in.c.j.extra de regu.iur.lib.vj.in.viij.q.vbi sentit,quòd lex
nostra loquitur & habet locum in officijs publicis authorita-
te,& vtilitate:secus si vtilitate priuatis:vel priuatis vtilitate,&
authoritate secundùm Dy.& officium prælatorum censetur
publicum authoritate & vtilitate.argu.s.de iustit.& iur.l.j.§.
16 ius publicum in sacris.¶†Quid de notario ab officio priuato,
an vetera instrumenta publicare,& perficere poterit?& videt̃
quod sic.Nã ista pars est vera:quia alijs non debet nocere con
tra notarium lata sententia:vt.j.de infa.l.Lucius.cum simi.&
facit quod not.Inno.extra de hæreti.c.fraternitatis.Ex quo
enim senteutia amotionis sortitur suum effectum:& tunc non
valent scripturæ postea inchoatæ,sed retro vetera consumma
re potest:quia sentẽtia non mutat vim retro.arg.C.vt cau.post
17 pu.assit.tu.l.j.¶Quid si notarius,non est adhuc damnatus de
falso,sed pendet processus:an interim possit instrumenta con-
ficere?& videtur quòd non:vt.C.de procu.l.reum criminis.
argu.j.de excu.tut.l.diximus.quia idem operatur processus pẽ
dens,quòd sententia.j.de excep.l.fundum.&.l.fundi.ad idem
facit.j.de lib.cau.l.qui de libertate.&.j.de solu.l.qđ si fortè.§.j.
de admini.tu.l.chirographis.§.pe.E contrà videt̃:quia penden
tia processus operatur idem,quod sententia absolutoria,quia
dubium & certum paribus passibus ambulant pro eo,sed nõ
operantur idem,quòd condemnatoria.Vnde ex quo interim
est in potestate officij,videtur qđ possit officium exercere,nisi
expressè ĩterdicat̃:vt.l.moris.j.de pen.&.d.l.chirographis.§.
fi.cũ simi.Ad idem facit,qđ no.j.de infa.l.furti.§.j.nam & mi
les antequã sit exauthoratus pro milite est tractandus facit ad
hoc quod no.j.de infa.l.ij.§.miles.& de eden.l.si quis.§.j.& ibi
per Odof.Credo qđ hæc pars sit verior,quia licet interim ad
nouũ honorẽ,nõ possit aspirare,tamẽ executio officij prioris
non denegatur:quia est in quasi possessione.quod interim sibi
competit iure proprio.Nam etiam interim notarius est.non
obst.C.de suspe.tu.l.eũ.qa officiũ tutelæ est gratia alterius tã-
tum introductum:& nõ interest tutoris:secus in officio tabel-
lionis.Nam honor est sibi credi,& sua interest,& est officiũ pu
blicum authoritate & vtilitate priuatũ.Et facit:qa in dubio cõ
stitutus põt licitè possidere:& vti possessione:vt.j.de no.oper.
nun.si prius:cũ simi.& sicut nõ auferent̃ bona sibi interim:ita
nõ debet auferri officiũ:nec stat⁹.ar.s.de sta.homi.l.qui furere.
Nec etiã fama:vt.C.de infa.l.nullam.honestius tñ facit si inte-
rim abstinet à nouis instrumẽtis:imo videt̃?ꝙ sit oĩno prohibi
tum,sicut ferre testimoniũ:vt.l.iij.§.leg.Iulia.&.l.ij.de test.&
no.in.l.j.C.de reis postu.lib.x.nisi dicas aliud in teste simplici,
aliud in tabellione.nam infamis non põt esse testis,tñ põt exer
cere tabellionatũ,nisi in officio deliquerit:& sit amotus ab eo.
Itẽ dictũ tabellionis est magis authẽticũ,q̃ dictũ testis,vt no.
insti.de inut.stip.§.item verborũ.Itẽ quidam nõ pñt esse testes
in iudicio:sed in contractibus sic:vt.C.de hęred.l.quoniã.non
credo totaliter fidẽ annihilari,sed diminui,si posteà culpabi-
18 les esse iudicent̃.¶†Quid si Papa trãstulit epm de vno episco
patu in aliũ epatum:ignorans ille tãq̃ primus eps aliqua gessit
a an valeant[a]?& videt̃ ꝙ sic,qa Papa nõ videtur executionem
officij adimere ignoranti:vt extra de resti.spo.c.audita,nisi ex
eo:ꝙ sit plenè translatus à iure.arg.j.de offi.præsi.l.si fortè.ar.
contrà.j.de man.vin.in.l.si pater &.l.pater ex ꝓuincia.& ar.j.
de iudi.l.ij.§.j.vbi nõ requirit̃ scientia sed ibi fauore iudiciorũ:
hic aũt est oppositũ.Alia nõ ob.&ideo iudiciũ qđ fecerũt liti
gantes corã eo valet:& qa in leg.cõtraria tractabat̃ de lucro ca
ptãdo:hic de dãno vitando,saltẽ de dãno expẽsarũ in lite.facit
qđ nota.j.de procura.l.Põpo.§.sed & is.¶Cõclude tres casus
qñq̃ quis nũq̃ fuit in officio de iure:sed de facto,tñ in colora-
ta possessione

ta possessione.& loquit lex nostra. Quãdoq; fuit de
iure & de facto:tamẽ erat priuationi subiect⁹:quia
dolo obtinuerat officium,vel dignitatem:& tũc va
lent interim gesta etiam quo ad scientes:quia verè
est talis,pro quali se gerit,donec per superiorẽ re-
moueat. Qñq; quis iam fuit in officio,sed hodie nõ
est:tũc an valeant gesta,si quidẽ per sententiam sit
amotus,non valent. Nam si in lege nostra essent ge-
sta postq̃ depositionis sententia esset lata contrà
Barbarium:& tunc gesta non valerent:vt no. Inno.
extr à de accu.c.qualiter.in gl.magna. Si autem est
sibi aliàs adempta iurisditio propter errorem ipsi⁹,
adhuc acta tolerantur:vt extrà de resti.spo.c.audi-
ta.& de hoc tangitur.j.si cer.pet.l.eius.in prin.& fa
cit quod no.j.de condi.inde.l.si non sortem.§.qui fi
lio. Licet enim absenti & ignoranti iurisditio confe
ratur:tamen nec exercitium confertur,nec admit-
titur ignoranti:vt no. Inno.& Hosti.extrà de resti.
spo.c.ex conquęstione. Archi.in.c.iij.extrâ de pro-
cur.lib.vj. Sed quomodo respondetur ad.l.ij.§.j.j.
de iud.vbi ignorans habet exercitium iurisditionis
prorogatæ? Respondeo,iurisditio prorogata eadem
est in substãtia cum iurisditione principali. Et ideo
sufficit scientia circa iurisditionem principalem,li
cet circa accessoriam non sit scientia. Nam accre-
scit ignoranti.& facit ad prædicta quôd interdum
quid ex vna authoritate procedit,& valet ex alia
processus:vt not. Innoc.extrà de præscri.c.cum ex
officij.secus si in eo,à quo principaliter confertur
iurisditio erretur.argu.j.iudi.sol.l.iij.§.sed & si qui-
dem.&.j.de acquiren.hæredi.l.sed & si de sua. Sed
quid si non est ignorantia circa factũ superioris:sed
circa qualitatẽ suæ personę labitur.vt quia credit se
excõicatũ,cũ nõ sit:an valeat ꝓcessus.credo quòd
sic:vt.j.de condi.& demõ.l.multũ.quia circa impe-
dimẽta iuris inspicitur veritas,nõ sua opinio singu-
laris.& est ar.j.de iur.& fac.ign.l.regula.§.qui igno-
19 rauit. ¶ † Demũ quæro,quomodo colligitur hinc
quòd cõmunis error faciat ius.nã si nõ interuenisset
hic factũ superioris,nedũ error populi,sed etiã error
totius mũdi:nõ pareret ius aliquod. Sol. esse habilẽ,
vel inhabilẽ in iuris dispositione cõsistit:vt.j.de pro
ba.l.ab ea parte.sed error cõmunis in habilem habi
litat.ergo ius facit. Vel dic,q ius facit valere gesta,
quæ al's nõ valẽt de iure. ¶ Sed op.& vr̃,ꝙ nõ solũ
in facto cõi & gñali,sed etiã in facto & cõtractu spe
ciali ẽt cõmunis error facit ius inter partes:vt.j.ad
Maced.l.iij.&.C.ad Macedo.l.zenodor⁹. Sol.istud
speciale hodie in exceptione Macedoniani.nã ille,
q credit eũ,cui mutuat esse patremfamil.nõ contẽ-
nit Macedo.ideo dãnificandus non est in amissione
pecuniæ mutuatæ,quia agit de dãno vitãdo:vbi er-
ror facti nõ nocet.& maximè error communis,vt.j.
qñ actio de pecu.est anna.l.quæsitũ,nisi sit lata sen
tentia:quia tũc error singularis nocet.sed error cõis
in effectu nõ nocet:vt.d.l.quæsitũ.aliâs est.§.& pro
20 §.communiter.allega. ¶ † Deinde apparet in litera
nostra,quòd opin.cõmunis præualet veritati. Alibi
verò nihil valet,nisi cum veritate concurrat:vt.j.de
acqui.hęre.l.cũ quidã.§.quòd dicitur. Alibi dicitur,
veritas opinioni præfertur:vt.j.de iniur.l.eum qui.
§.fi.gl.j.de hęre.insti.&.l.& hoc Titus cesar.dicit ꝙ
ibi ignoramus certitudinem voluntatis,veritas præ
ferenda est. Inno.dicit,quòd veritas regulariter est
præferenda. Fallit qñq; vt hic,cum simi.vt not.per
eum extrà de biga.c.nuper.in isto generali non insi
21 sto ad præsens. ¶ Deinde nota.gloss.† quòd legiti
mè actum,ex superuenienti casu nõ retractatur. Et
colligitur illud notabile,quo ad acta,q̃ legitimè pro
cesserunt,non quo ad effectũ Barbarij:quia nõ pro-
cessit legitimè secũdùm verum intellectũ:nec pos-
sumus arguere in cõtrarinm ex litera conditionali:
quia dicit,si scinisset &c.quia verum,si sciuisset &
creasset.sed ꝑsumit nõ creaturũ esse,si sciuisset indi
gnũ:quia prẽsumit id factũ esse,qđ fieri nõ debeat.
¶ Venio ad vltimã partẽ.dicitur hic,ꝙ multo ma-
gis ĩ imperatore. Cõtrà imo pari rõne:quia pari po-
testate,& sicut in natura pari vn⁹ alio maior nõ est,
vt no.de man.in.l.apud eũ.ita nec hic:ꝑsertim,quia
â populo processit:vt.l.j.s.de cõsti.prin.& de origi
iuris.l.ij.§.nouissimè. Solu.verũ est ex parte ptãtis,
sed ex parte cõsensus facili⁹ & verius cõsentit vnus,
quàm plures:vt.l.j.in fi.j.de acqr.pos.facit qđ not.
Inno.extrà de sen.excõ.c.grauẽ. ¶ Secũdò oppo.si
erat Princeps errat vnus:& nõ erat error cõis:ergo
multominus deberet dicere,non multomagis. Sol.
dic,ꝙ nõ attẽdit error respectu creãtis,sed respectu
subditorũ. Vel dic multomagis,q; in Barbario,vt sit
sensus,quod si Barbari⁹ fuisset creatus Imperator: f
multominus noceret seruit⁹ imperio,quã ꝑturæ:qa
Imperatori nihil opponi põt:dũmo sit catholicus.
sicut nec Papæ. Expositiones glo.loquũtur de Im-
22 peratore creato.quod no. ¶ Vltimò ista lex allega
tur,qđ quis præsumit dignus ex fama.de hoc not.
Archi.viij.q.ij.dilectissimi. Itẽ præsumitur innocẽs
ex fama:nisi suo conatu sumpserit originem contrà
existentiã veritatis:vt.j.de adul.l.miles.§.pe.& illa
quæ p famã sciunt,ꝑsumunt ab oĩbus sciri:vt not.
in.l.j.C.de rece. ¶ In tex.ibi,ꝑpter vtilitatẽ.ista rõ
tangit effectũ,& causam efficiẽtẽ. ¶ In tex.ibi:sed
& si. Ista ratio tãgit intẽtionẽ creãtis,cuius summũ
imperiũ demõstratur:quia põt dispẽsare de officio
in statu seruitutis,& libertatis. Et sic est finis.

De officio præfecti uigilum Rub.

SVMMARIVM.

1 *Incendia sepius fiunt culpa habitantium.*
2 *Custodes de negligentia puniuntur.*
3 *Custodes possunt torqueri,quando furtum est factum de nocte,ut indicent furem.*
4 *Capitaneus Guardiæ potest fustigare:& delinquẽtem,qui seuerius puniri debet,remittere.*
5 *Incendiarius,qua pœna plectatur.*

APud. Hæc lex priò ponit qua
liter isti fuerunt â princi
pio inuenti,& creati,& à quo. ¶ Se
cundò dicit,quòd sit eorum offi-
ciũ,& circa quæ habent iurisditio-
nẽ.& hoc dicit totus tit. Secũda ibi,
in.l.iij.§.cognoscit. Et not.tex.ibi,quia plærũq; &c.
1 Et not.tex.† ꝙ incendia sępius fiunt culpa eorũ,q
2 in domo habitant. ¶ † No.ꝙ custodes puniuntur
de negligẽtia,& dicunt esse in culpa ꝑpter malam
b custodiã. ¶ Itẽ no.[b] ꝙ iste ꝑfectus est spectabilis.&
3 no.de pœna eorũ. ¶ † Irẽ no.qñ de nocte fieret[c] ali-
c quod furtũ,possent custodes torqueri:vt furẽ indi-
cent:vt ibi,& de seruis custodientibus &c.videq̃ di
4 xi in.l.j.in fi.ff.fur.aduer.nau. ¶ No.† hũc titulũ ꝑ
Capitaneo Guardię cui data est modica coerctio,
d scilicet fustigare.vbi autem seuerius debet puniri,[d]
debet ipsum remittere ad ptãtem,vel capitaneum.
e ¶ Op.dicit hic ꝙ plerũq;[e] imo semp,& vt.j.de pe-
ri.& cõmo.rei vend.l.si vendita.sol.illa lex debet li-
mitari secũdũ hãc leg. ¶ Op.dicit hic,ꝙ ĩterdũ fla-
gellis cedit,& qđ eius pœna sit ictus fustiũ. Cõtrà
imo debet cõburi,vt.j.de incẽ.rui.nau.l.q ædes. Sol.
aut incẽdiũ cõmittit per culpã:& loquitur hic. Aut
per dolũ;& loquit cõtrariũ. ¶ Opp.ad hãc sol.imo
& vbi cõmittit p dolũ,nõ est pœna ignis,sed debet
decapitari,vt.l.capitalium.§.qui ob inimicitias.j.
5 de pe.&.l.fi.j.de incen.rui.nau. Pro † quorũ. Sol.dic
f secũdũ Iaco.de Are.ꝙ aut cõmittitur incendiũ[f] do
lo,aut culpa,aut casu fortnito. Prĩo casu:aut fit in-
cendiũ in ciuitate,aut in villa. Primo casu,aut incẽ-
diarius est vilis persona,aut in dignitate positus.
Primo casu si incẽdiũ est magnũ,debet tradi be-
stijs:& põt cõburi,vt.d.l.fi.§.qui data.cõiũcta.l.qui
ædes.de incẽ.rui.nau.sec⁹ si esset paruum incendiũ
qa tũc debet decapitari,vt dicto.§.q ob inimicitias.
Si verò est persona in dignitate posita:tunc si est
magnũ incendiũ decapitat;si est paruũ incendiũ,
deportatur,vt.d.l.fi.§.fin.de incen.rui.naufra. Si ve
rò incẽdiũ est cõmissum in villa tũc est minus peri-
culũ.& ideo si est ꝑsona vtilis & incẽdiũ magnũ de
bet decapitari,vt.d.l.capitaliũ.§.j.&.§.incẽdiarij.si
autẽ est paruũ,tũc debet deportari,vt.d.l.capita
liũ.in prin. Si verò est in dignitate positus,& est in
villa:si est incendũ magnũ deportatur.si paruum
relegatur,vt.d.l.capitalium.in prin.&.§.qui ob in

a ¶ Excõicatũ.adde quãdo gesta ab excõicato valeãt Car.consilio.xl.& facit ꝑ dicto Bar.hic voluit Fed.consi.xiij.quod ꝑcutiẽs laicũ ĩcedentẽ in habitu clericali,putãs illũ clericum,& se excõicãdũ,& si celebrat sil'r irregularẽ quod tñ re vera nõ est,& si promoueatur ad bñficium,quod valet promotio.& an valeãt instr̃a excõicati.vide Fede.cõs.lxxiij.& cxlvj.

POMATES

b ¶ Item nota. Vide Bald.l.j.in.j.repet.co.xxx.C.de sum.trini.

c Nocte fieret. Vide Bartol.in.l.j.ad fin.fur.aduer.nautas cau.sta.

POMATES.

d ¶ Debet puniri.vide Panor.cõs.ciiij.in.j.col.vo.ij.

e ¶ Plerunq;. Dictio plerũq;.facit regulã. Adde glo.& ibi Io.de Imo.in.l.nõ dubitamus.de cõdi.& demõ.& tex.cũ gl.in.l.si pl'es.& ibi Ray.Nic.de nca.j.de vul.& pu.

f ¶ Cõmittit incendiũ,qua pęna sit puniẽdus q dolo ponit incẽdiũ in aliquã domo,vide plenè per Cy.ĩ.l.data opa.C.q accu.quid autẽ si incendiũ est cõmissum negligẽtia,vl'leuissima culpa vide p Bar.Sali.ĩ cõs.inci.Saluatoris noĩe ĩuocato ad q.ꝑpositã &c.vbi dicit qđ ĩmittens tenet ad emẽdationẽ danũ passo:non aũt ad aliquã pęnã per.d.§.qui ob.inimicitias.facit.l.si vendita.de peri.& cõmo.rei vẽdi.vide etiã Salyc.in.l.que fortuitis.C.de pig.act.& ĩ.d.cõs.ponit plenè qd si aliqs de familia ĩmisisset incẽdiũ,an dñs teneatur,vide text.& Bar.in.l.si seruus.§.proculus.infra ad legem aquiliã. Si autè ignoratur,in dubio ꝑsumit à dño,& habitãtib⁹,vt hic.&.d.l.vẽdita.& iõ tũc tenet.dãnũ passo &c.d.l.si seru⁹.§.si furtũ.&.§.si ĩsulã.&.l.qocci dit.§.ĩ hãc.&.l.capitaliũ.& vide Bal.ĩ.l.pign⁹.C.de pig.act.vbi à quo ꝑsumat ignis immissus.& Ange.are.in trac.malef.in ver.incẽdiario.& an incẽdiũ sit casus fortuitus.vide Bal.in l.j.C.depo.Bal.hic & in.l.si creditor.C.de pig.act.& ad superius dicta vide Sal.ĩ.d.l.data opa & in.d.l.si vẽditor. Adde an incendiũ ꝑsumat culpa ĩhabitãtiũ.Bal.consil.xxv.&.lxxix.&cccxxx.li.iiij.&cõsi.ccclxxiij.libr.ij.& cõs.xiij.&,xxxvij.&.cclxxv.& seq̃.lib.j.Ange.cõsi.cxcvij.

micitias,coniuncta.l.fi.in fi.j.de ince.rui.nau.& omnibus hmôi casibus debet damnum emendari,vt.l. qui edes.§.j.côiuncta.l.fin.in. fi.infrà.de incen. rui. nau.Si verò p culpam:tunc minus puniatur q̃ si dolo,vt infrà ad.l.cor.de sica.l.in lege.& hoc est verũ si est in lata culpa.Si verò est leuis culpa:tunc punitur pecuniariter non corporaliter:& si non potest soluere,punit̃ in corpore,vt.d.l.qui edes.Tertio casu qñ est incendium cõmissum casu fortuito,non tenet̃ ad aliquid,sed imputat̃ casui.vt.l.pe.de incẽ.rui nau.& hoc modo intelligas vbicunq; de isto tractatur.qui igni cãm prestat:quo & qualiter puniatur.

De officio procõsulis & legati. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Iurisditionem ab inferiore à Principe habens illam non exercet extra territorium.*

2 *Notarius creatus ab alio.q̃ à Principe,non põt extrà territoriũ cõficere instrumẽta:tñ in territorio cõfecta vbiq; valet.*

POMATES

a ¶Allegatur.Vide Bar.l.j.in repe. de sum.tri.col.v.

POMATES.

b ¶Extra territoriũ vide Pañ.c.iiij.in j.col.vol.ij.

c ¶Et vr̃ tex. Adde Bal.in.l.nõ al's.§.de adopt.do.Pe.& ibi Io.de Imol.in.c.cũ olim.de cleri.cõiu. And.barb.

d ¶Obseruare,debet Vide Bartol.in.l. creditores.C.de pigno.in.j.col.

POMATES.

e ¶Item nota.Vide Panor.ca.pastoralis.de rescri.in.§. quoniam.

f ¶Mãdato.De materia,vide not.in.l. fi.j.rem ra.ha. Adde qd' ratihabitio non retrotrahit̃,nisi ad id,qd' a principio fuit inualidum. glo.not.in.l.Iul.ait j.qui satisd.cog.& ibi p docto.

POMATES.

g ¶Et ideo. Vide Alex.cõsil.cxxiiij. in vlti.colũ.ij.vol. Aret.c.j.col.pe.de iudi.

PRoconsul. Proconsul antequam ingrediatur prouinciam sibi deputatam,iurisditionẽ voluntariã exercere põt,nõ cõtẽtiosam: sed legat⁹ pcõsulis nullã,hoc dicitur vsq; ad l.obseruare.Intelligo secũdũ Gul.quod respectu iudicis est necessaria,licet respectu partium sit voluntaria.Op.dicitur hic quòd extrà puinciam non habet iurisditionem,etiam voluntariam legatus proconsulis.Contrà.l.apud procõsulem.de manu.vin. So.ibi est egressus prouinciam:hic non.Et† allegatur[a] hęc lex,quòd si aliquis pretendit iurisditionem ab aliquo,qui sit inferior à Principe,qd' extra territoriũ nõ potest exercere iurisditionẽ voluntariam: secus si à principe dignitatem pretenderet:vt hac.l. in fi.¶†Dixi in.l.non aliter,de adop.quam lego cũ l.nec ei.§.j.quòd tabellio potest creari ab alio,quàm à Principe,vt ibi secundùm Gul.de cu.Modo tabellio est creatus secundũ formã huius ciuitatis &,ipsi⁹ statuti.An poterit extra territorium[b] ciuitatis illius condere instrumenta?& videt̃ tex.[c]hic.quòd nõ:cũ talis tabellio hoc habeat ab inferiore à Principe, licet hoc sit de iurisditione voluntaria.dico tñ quòd instrumenta in illo loco facta vbiq; valent:vt.l.j.C. de emã.lib.secus si tabellio pretenderet officium à Papa,vel à Principe,vel comitibus q faciunt Pincipis authoritate:& tũc vbicunq; possunt,p hoc est gl.j.de excu.tu.l.nõ solũ.§.& qui in testamento.vt no.Spe.i ti.de instr.edi.§.restat.ver.qd de huiusmodi.& ver.& not.q tabellio.& dixi in.d.l.nõ aliter.§. de adpo.al's est in.l.nec ei.§.eorum.e.ti.& hoc modo potest intelligi,quod hic dicitur.

SVMMARIVM.

1 *Officialis non debet ducere uxorem secum,& ducens tenetur pro ea.*

2 *Dictio debet,ponitur pro potest.*

3 *Officialis uadens aliquo potest pro se dimittere uicarium.& quando?nume.5.*

4 *Ratihabitio quomodo æquiparetur mandato.*

5 *Rector uel potestas ante ingressum officij,an possit constituere uicarium?*

6 *Acta facta coram aliquo tanq̃ delegato,qui non erat:etiam sequuta ratificatione delegare debentis,sunt nulla.*

7 *Partes non possunt ratificare processum factum coram incompetenti.*

1 OBseruare. Not.† quod officialis secũ ducere vxorem non debet:aliàs p ea tenetur.¶Itẽ no.quòd debet notificare aduentũ suũ.

Posthæc. Pro continuatione hui⁹, dixit supra,quòd facit ante ingressum:nũc ponit quid post ingressum.&.h.d.in summa.Proconsul post ingressum suum potest facere legatum,& eidẽ iurisditionẽ cõmittere,& legatus pcõsulis anteq; pcousul,puinciam ingrediat̃,iurisditionẽ non habet,& ratihabitio pcõsulis nõ cõfirmat acta p legatũ,nisi ex nũc,& pconsul si sit ĩpeditus ex cã necessaria ante ingressum,legatum põt

1 mittere in puinciã.h.d.vsq; ad.l.solent.¶†Not.q ponitur debet[d] pro põt:vt.j.ti.ij.l.sæpe.&.j. de procura.l.Plautius.dixi latè in.l.creditores.in.j.colum. C.de pig.¶Not.q officialis anteq; sit ingressus puinciã,nõ habet in ea iurisditionẽ.¶Item no.[e] q qs nõ põt dare,qd' nõ habet.¶Item no.ex.l.seq.quæ cõtinuat̃,& gl.eius;dũ dicit hodie vicariũ &c.† Qd' cũ officialis Principis vadit aliquò,q potest pro se dimittere vicariũ:& hoc hodie fit multoties:& oĩa põt facere,quæ põt principalis officialis:nisi membrorũ abscissionẽ.quod ppetuò no.¶Itẽ not.q interdũ legat⁹ à pcõsule habet iurisditionẽ:etiã añq; delegat⁹ habeat̃,& procõsul ingrediat̃ puinciã. ¶Itẽ no.in fine.q ratihabitio non equiparatur mãdato.[f]¶Ad hoc op.de.l.fi.C.ad Macedo.Sol.secũdùm Iac.but.si quæris,†an ratihabitio equipareturm andato:sic dicas:Aut illud quod fuit factũ ante mandatum potuisset aliquo iure valere:& tunc ratihabitio retrotrahit̃,& mãdato comparatur: vt in contrario.Aut non potuisset aliquo iure valere:& tunc ratihabitio nõ cõparatur mandato: nec facit retro acta valere,vt extunc.i.à tpe.quo fuerunt facta:sed extũc sic.& ita debet ĩtelligi hęc lex & ẽ bona so.¶Op.ad hãc leg.aliqñ dr̃,quod legatũ suum põt mittere anteq; ingrediatur puinciam.Cõtrà.§. nulla.in aut.de defen.ciui.col.iij.vbi defensor ciuitatis non põt facere vicariũ.Sol.hic suberat iusta cã: ibi non.¶Op.ad hãc sol.imo & vbi subest iusta cã impedimẽti,nõ põt facere vicariũ:imo loco eius alius surrogatur;vt.l.si longius.in prin.j.de iudi.Et ideo[g] dic,†q aut queris:an rector ciuitatis,vel alius officialis,possit vicarium facere ante ingressum officij,aut post.Si ante:aut est iusta causa impedimẽti:aut non. Primo casu potest vicarium facere: vt hic,&.l.aliqñ.secundo casu nõ:vt.s.l.proxima.§.fi. cum determinatione ibi posita.Si verò quæris,an postq; est in officio,possit facere vicarium,[h]& ei cõmittere iurisditionẽ,& vicẽ suam:& tunc aut subest iusta cã,aut nõ.Si iusta cã subest,vt infirmitas q̃ est iustũ impedimentũ:& tũc aut est longũ tps impedimenti,& nõ põt vicariũ facere.Sed eo remoto debet alius surrogari loco eius:vt.d.l.si longius.in princ.j.de iudi.Aut nõ est longũ impedimẽtum:& tũc vicariũ põt facere.ar.l.j.§.j.s.e.& habet̃ in aut. de col.§.ad hęc phibem⁹,col.ix.Si verò non subest iusta causa:tũc vicariũ nõ põt fecere.Ita debet ĩtelligi.§.nulla,in authẽ.de defen.ci.col.iij.& vide gl.q̃ est hic,& nõ inuenies in multis locis:& tñ est eadẽ gl.in.l.vlt.C.de of.eius q vices alte.ge.¶† Quæro, aliquis cognouit de aliqua cã tanq; delegatus; [i]qui nõ erat:posteà ille q delegare potest,ratificauit:an valebit processus & sñia?& videt̃ qd' sic.per.l.licet j.de iud.& qa ratihabitio retrotrahitur:vt.C.ad Maced.l.fi.In contrarium determinat gl.in.d.l.licet.& bñ secũdũ doct.& idẽ not.in.l.instar.C.de iur.fis.li. x.in fi.glo.ma.Nam cum agitata per hunc,fuerunt nulla,nõ possunt rarificari.de hoc not.in l.vnica.C. qui pro sua iurisd.& in.l.j.& ibi per Cy.C.vbi de cri.agi opor.¶†Quæro,nũquid partes possunt ei⁹ pcessum ratificare[k],cũ fuerit iudex incompetens. & vr̃ q sic,vt.l.ij.C.cõia vtriusq; iud.ita no.in.d.l.j. C.q pro sua iurisdi.Doc.dicunt cõtrariũ.qa ratihabitio non cõfirmat[l],quę sunt nulla.& q̃ nõ habuerunt sua essentialia,Nec ob.d.l.ij.qa ibi nõ valet,vt sñia:sed magis ex cõsensu partiũ.& hoc modo ĩtelligitur,q ibi dicittur & no.in.l.j.C.de peda.iud.& ibi gl.videt̃ cõtrariari.q̃ hoc modo debet intelligi.

h ¶Facere vicariũ Vide tex.ĩ.l.null. C.de decu.fi.x. & in.l.sciendum.§. legati.j.de leg.Bal. ĩ.l.fi.j.de excu.tu. & in.c.si qs decesserit.si de feu.fue.cõtro.

i ¶Tanq; delegatus. vide Inn.in.c.ij.de cõfir.vti.vel inuti.

k ¶Ratificare. Facit quod notat̃ in.l.in star.C.de iur.fis.p Inn.ĩ.c.prudentiã. de off.dele.& adde q Io.an.ĩ.c.aduersus.de imu.ec.dicit q sñia lata ab excõicato ratificari nõ põt.sequit̃ Bal. in.c.dño guerrã.in princ.in tit.hic fin. lex, deinde incip. cõsue.reg.Et adde q̃ no.doc.c.significasti.de fo.compe. Et adde,q vbi iurisditio iudicis põt elidi p excep.si nõ opponit̃ ab initio, pcessus habit⁹ tenet.c.fi.& ibi Inn. de fo.cõpe.facit gl. in cle.ij.vt lit.pẽd. & adde Ioã.and.in c.cũ cõsuetudinis. de consue.

POMATES.

k ¶Ratificare. Vide Alex.l.eius q.ver. placebat.ff.si cert. peta.

l ¶Nõ cõfirmat.Vide Bal.in.l.cum antea.C.de arbit.per Bar.in.l.j.C.vbi de crimi.agi opor.& ibi glo.not.

SVMMARIVM

1 *Voluntate quòd fit,non debet fieri ex necessitate.*

2 *Statutum quòd potestas ultimo mense sui regiminis,non possit aliquem absoluere,non prohibet pronunciare aliquem absoluendum.*

SOlent. Proconsul potest quantum ad cognitionem,causas meri imperij suo legato cõmittere: nõ quatũ ad decisionẽ.& pcõsul.nõ debet passim

bet passim xenia recipere.licet qñq; possit,non tñ ea,quæ in munus trans
a eunt.hoc dicit. vsq; ad fin. ¶Not.ꝙ auarissimum est oĩa xenia recipere[a]
1 ¶†Not.glo.illud,qđ fit ex voluntate,nõ debet fieri ex necessitate.Et pro
hac materia vide,qđ not.in.l.cũ de ĩ rẽ verso.j.de vsuris.& ꝑ doct.in.l.si cer
tis annis.C.de pac.Dicitur hic,ꝙ non potest absoluere, vel condemnare:
sed an põt ꝓnunciare eum esse liberandum,vel cõdẽnandũ?& põt dici ꝙ
b sic.per.d.gl.vide gl.in.l.j.C.si aduer.li.[b]& in.l.fin.C.q & aduer.quos .quæ
2 sunt notanda,& bene.¶Illę gloss.faciunt ad multa,† & sunt argumẽta ad
quęstionem.Statuto cauetur,ꝙ potestas in vltimo tempore,vel mense sui
regiminis,non possit aliquem absoluere:an possit pronunciare eum esse
c absoluendum?& potest dici ꝙ sic[c] per dictas gl.& no.per Iac.de Are.in.l.
j.C.si aduer.lib.& ibi per Cy.& hæc faciunt ad multas quæstiones,quæ
possunt explicari,quas dicere non curo &c.

SVMMARIVM.

1 *Emere in aliquo loco prohibitus non prohibetur emere uictualia.*
2 *Verba generalia seu indefinita,sunt intelligenda,ne cõtradicant alteri legi & ita in dictis testium.*
3 *Officialis,an possit contrahere in loco,ubi gerit officium?remissiuè.*
4 *Soluens aliquid annuatim,an possit compelli in futurum?*
5 *Præstatio annua,ut debeatur in futurum etiam ratione alimentorum: requiritur quod fuerit præstita per decennium.*
6 *Actio per quam agitur,ad quod solitum est præstari,oritur ex consensu uerò:& promissione facta.*
7 *Debitum qui per.x.ann.non petijt,per hoc non uidetur fecisse pactum de non petendo.*
8 *Obligatio,quæ acquiritur,seu acquisita probatur ex aliqua præstatione:an causet præscriptionem?*
9 *Et si aliquis mihi seruiuit longo tempore tanq̃ uasallus:ex hoc non possum agere contrà ipsum,quòd sit meus uasallus.nu.9.*

Non vero. Iste est bonus.§.& habet bonam materiam in tex.
1 ibi,victus quotidiani cã.¶†No.ꝙ prohibit⁹ eme-
re aliquo loco,intelligitur posse emere victualia sibi necessaria.per istum
tex.secundùm.Gul.facit.j.de pig.l.in quorum.¶In tex.ibi.non pertinet.
2 scilicet non intelligiť de xenijs,ne contradiceret his,quæ supra dixi.¶†Et
sic no.ꝙ verba generalia,vel indefinita sic sunt intelligenda, ne contradi-
cant alteri legi.sic in dictis testium;vt extra de testib.c.cum tu.in gloss.In
tex.ibi,ad munerum qualitatem.i.ad præstationis necessitatem in poste-
rum.Guliel.de Cuneo examinat hic duas quæstiones.vna est de contracti
3 bus iudicum,†vtrũ iudices temporales,vel perpetui possint inire contra-
ctum in loco,quem regũt:quia hæc litera videtur cõtradicere:nisi victus
causa.quam quæstionem hic examinat Gul.plenissimè.& vide quæ dixi.j.
4 si certum petatur.l.principalis.¶†Item querit hic Gul.an qui soluit ali-
quid annuatim,possit in posterum compelli. Et videtur quòd sic.vt.j.de
vsur.l.cum de in rem verso.In contrarium videtur per hunc tex.& per.l.si
certis annis.C.de pac.& de vsur.l.creditor.&.j.de ope.liber.l.operis nõ im
positis.Glo.dicunt:aut creditor vult fundare intentionẽ suam ex sola præ
statiõe diuturna,inducendo ipsam præstationẽ tãq; modũ & causam obli-
gandi:& non potest.Ratio est:quia aut nos dicimus,ꝙ põt ratione tẽporis:
& istud est falsum,quia tempus nõ est modus tollẽdi seu inducẽdi obliga-
tionẽ:vt ĩ.l.obligationũ ferè.§.pe.j.de actio.& obli.Aut nos dicim⁹, quòd
põt ratione præstationis:& hoc est falsum:qa cũ præstatio sit ordinata ad
destructionem obligationis:non potest operari suum oppositũ:vt.l.qui ho
minem.in fi.&.l.in numerationibus.j.de solu.sic intelligitur.l.creditor. de
vsuris.&.l.operis.de oper.liber.Aut agens non fundat intentionẽ suam ex
præstatione,sed ex promissione.& ad probationem promissionis inducit
præstationem diuturnam:& tunc aut allegat cãm efficacem,& solennem
promissionem.& cogi debet in posterum;vt.d.l.cũ de in rem verso.Aut nõ
allegat causam efficacem ad agendum:& tunc secus:vt.d.l.cum de in rem
verso.Intelligit Gul.qñ præstatio vniformis fuit:quia rusticus omni anno
portabat æqualem portionem.sed si fuerit difformis:quia vno anno porta
bat capones, alio anno spalam porci:& tunc secus; quia tunc nunquam
poterit cogi .allegat.l.Seio.§.medico.j.de annu.lega.& de serui.vrba.pręd.
l.quod autem.& de fundo instructo.l. quæsitum.§.si quis eodẽ.vbi ex dif-
formi vsu testatoris nõ põt colligi intẽtio testatoris. simile vidistis.in.l. de
quibus.s̃.de.legibus.vbi ex difformi vsu populi, non intelligitur intentio
volendi inducere consuetudinem,vt.l.nemo.§. temporalis.j. de regu. iur.
¶Ego credo ꝙ distinctio gloss.procedat quando de causa,ex qua fit præ
statio non apparet:sed quando apparet causa,ex qua fit præstatio:tunc
non habet locum distinctio gloss.vt puta si promisi tibi nudo pacto omni
anno soluere decem,& soluit per annos decem simpliciter sine expressio-
ne causæ,ad hoc,vt quæstio habeat dubium.Modò,tu cui solui,agis con-
trà me:dicis:quòd promisi tibi per stipulationem.& ad hoc probandum
inducis præstationem; an cogar?glo.dicit ꝙ sic.Ego dico cõtrarium: quia
cum cõstet de causa præcedenti,apparet solutum ob eã causam,licet inha-
bilem.Iste videtur tex.in.l.si certis annis.C.de pac.& de acqui.pos.l.iij.in-
sti.de rerum diui.§.interdũ.hoc modo intelligo præallegatã.l. operis.nam
ibi tenetur patrono libertus ad antidora:vt.l.si non fortem.§.libertus.j.de
condicti.indebi.& ideo videtur prætextu illius obligationis soluisse.Mo-
dò cum illa obligatio non sit efficax non potest cogi,vi illius obligationis
nec vi alterius: quia non præsumitur inita obligatio:hoc casu cum con-
5 stet.de causa pręcedẽti.¶†Quero quãto tpe re- a
quiritur pręstatio?dicũt doc.ꝙ decẽnium sufficit,ni-
si ex causa alimẽtorũ:vbi sufficit triẽniũ:vt.l.j.C.de
fideicommis.Ego dico quòd in causa alimẽtorum,
tũc sufficit trienniũ,quãdo constat,quòd alimenta
sunt relicta:aliâs requiritur decennium etiam in cau
sa alimentorũ.¶Ratio,quia vbi alimenta sunt reli- b
cta,constat de naturali obligatione,quę oritur ex te
stamento non solenni:maximè circa alimenta:vt.l.
6 in testamento.de fideicom.liber.¶Item quęro,†vn
de oritur ista actio?gloss.dicunt,quòd oritur ex con-
tractu,qui allegatur.Vide secundùm glo.Si ego dice
rem,quòd debetur ex contractu venditionis,vel lo
cationis ex contractu præsumpto oritur:id est orta
præsumetur per prestationem.vnde in allegatione
causæ nõ est vis secũdũ doctores:qa oẽm causam al
legare põt.Odoffre.in.l.cum de in rem verso. dicit,
ꝙ non potest aliam causam allegare,quam stipula-
tionis.Et est ratio.qa cũ ex ficta cõuentione agitur,
nũq; fingit lex aliam,quam stipulationẽ:vt.C.de rei
vxo.act.l.j.§.j.Demũ põt dici,ꝙ ista actio oritur ex
duob⁹,scilicet ex cõsensu vò,& ex ꝓmissione ficta.
& pręsumpta.ex cõsensu verò:qa si pręsto tibi aliqd
singulis annis,verè cõsentio:qa volo te habere singu
lis annis ex promissione pręsumpta:qa pręsumitur,
quòd iste cõsensus verus fuerit in stipulatione & so-
7 lennitate deductus. ¶Item pone.debebas mihi.x.
steti.x.annis,ꝙ non petij.post.x.annos dicis tu feci
sti mihi pactum,de non peten.& hoc vis probare;
quia ego passus sum te sic esse isto temporee,& vi-
detur dicendum,quôd per cursum temporis probe
tur istud:quia si ꝑ cursum tẽporis ꝓbať pactũ obli-
gatoriũ:ꝑ istud tẽpus multo fortius liberatoriũ,vt de c
act.& obli.l.Arrianus.&.l.fauorabiliores.& hoc vi-
deť expsse.j. de ꝓba.l.ꝓcula.de vsuris.l.q semisses.
Et qđ cõuẽtio liberatoria ꝓbeť isto modo,est glo.
ordinaria in.d.l.cũ de in rẽ verso.&.C.cõmuni diui.
l.pe.& ꝙ ex sola patienria pręsumatur titulus seu fa
ctũ,videť casus in.l.si filius.C.de pet. hære.&.l.qui
in aliena.§.j.de acq.hęre.In cõtrariũ videtur lex ex-
pręssa:qa secũdũ hoc ꝑsonales actiones tollẽtur spa-
tio.x.an.cõtra.l.sicut.&.l.oẽs.C.de p̃scr.xxx.vel.xl.
an.l.j.de pręscri.long.tẽp.& insti.de perpe.& tẽpo.
ac.in fi.Pro hoc facit,ꝙ ex sola negligẽtia qs nõ per
dit ius suũ:nisi cũ reperiť expressum ĩ iure:vt.l.in fi-
lijs.C.de decur.li.x.& de agri.& cẽsi.l cũ scimus.§.il
lud.sed illud non videť iure cautum ergo &c.Et hãc
partem tenent doc.& respondent ad.l.cum de in rẽ
verso.quòd ibi interuenerit factũ soluentis,per qđ
intelligitur intentio exprimi:vt.l.de quibus.s.de le
gi.Sed quęstio nostra loquitur in omittente non in
faciente.Per hoc reprehẽditur gloss.l.si quis diutur-
no.j.si ser.ven.¶Ego credo,quòd isti optimè dicãt
saluo in eo ,quod reprehendunt opinio.dicentium,
quòd in seruitute,quæ non habet causam continuã,
sufficit longum tempus cum allegatione tituli:vt.d.
l.si qs diuturuo.Ego credo, quòd isti optimè dicãt,
saluo in eo:quòd reprehendunt hos,per.l.pe.C.com
muni di.qa ibi pręsumitur diuisio:qa pręcedebat ob
ligatio ad diuidendum:merito si longo tempore pos
sidetur,pro diuiso intelligiť facta diuisio virtute pręambulę obligationis.Sed vbi est patientia sola,& nõ
pręcedit eã vera obligatio,non præiudicat.Per istũ
modũ,respõdeo ad.l.si filius.C.de peti.hære.& ad.l.
vj.de acqui.hære.quia ibi pręcedebat causa ex qua
poterat adiri hæreditas,quare merito operatur patiẽ
tia virture causę pręcedentis.Et adde ad hoc quod
no.x.q.iij.qa cognouimus.&.xviij.q̃stio.ij. seruitiũ.
8 ¶†Iuxta hoc quęro,an obligatio quæ acquiriť,seu
acquisita probatur ex aliqua præstatione, causet
pręscriptionẽ?& videť ꝙ sic:qa si tu pręstas mihi ali
qd annuatim:ego sum in possessione isti⁹ iuris:vt.C.
de agri.& cẽ.l.litibus.& extra de elec.c.querelã. er-
go prescriptio est ista,quæ procedit mediãte posses
sione.In cõtrariũ facit:qa vbi nulla est possessio, nõ
est pręscriptio:sed hic nulla est possessio:vt.l. vltĩa.j.
quorũ bonorũ.Veritas est,quòd cũ ꝑ cursum isti⁹ tẽ
poris non creatur ius nouum:sed probatur acquisi
tum,quòd nulla est præscriptio.Ex præscriptione
enim sumitur ius nouũ:vt infrà.de vsusca.l.sequitur

¶Xenia recipere. De istis vide Bar. in.l.lex Iuli.§.ap paret.j. ad leg.Iu li.repet.

POMATES.

¶l.j.C.si aduer.li ber.Vide Barb.cõ cor.ad Bald.in.l. nec quicq;.§. vbi decretũ circa fin. j.e.ti.Bal.& Alex. in.l.j.ff. de iuris. om.iu.& Bal.post Cy.ĩ.d.l.j.C.si ad uer.li.& facit tex. in simili in.l.si qs filio exhæredato. in.§.eius.ibi Bart. & Bald.ff. de iure dot.& ibi etiã gl. & in.c.super eo.in verbo ordinet. de off.dele.in.c.ij. de accu.Imo.& Ro. in.l.j .ff.de ver.ob. Io.And.in.c.trans missa.de elect.An gel.in.§.fi. in auť. de exhi.reis.& Fe ly.in.c.iij.col.j.in fi.& seq.de re iud.

¶Dici quod sic. Idem dicit Bal. & do.Io.de Imo.in.l. si qs filio.§.eius q. maximè ꝑ illum text.de iniusto te stament.vbi dicit ꝙ successor officij p̃t approbare id,si iustũ reperiret.Et referunt Moder. in.l.j.in prin.j. qñ app.sit.& adde gl. & Bar.ĩ.l.fi.C.vbi & apud quem.& adde Bal.ĩ.l.j.C.si aduer.libe.Ange. in authen.de exhi ben.reis.§.fi. in fi. Io.an.in.c.trãsmis sam.de elec. Imo. in.l.j.§.si qs ita.de verb.obli. & dicit Bal.ĩ.l.j.j.de iuris. om.iu.ꝑ gloss.ibi, quòd si iudex vlti mo mense execu- tionem facere nõ põt,ex forma sta- tuti,põt tamen ꝓ nunciare faciẽdã. vide Bald.hic & Ful.in.l.j. C.si ad uer.lib.ꝑ Cy.in.l. j.ĩ.v.q.j.de iurisd. om.iu.per Ro.in.l. cognitio.§.vt pos sessio.j.de officio. eius &c.per Bald. in.l.si non fortẽ.§. adeo.j.de cõdi.in- debiti.

§. lana. Nec dico, q̃ iste q recipit aliquid annuatim, sit in possessione p hoc, qñ recipit respectu personæ seu psonalis obligatiõis. sic intelligit̃. l. fi. j. quorum bonorũ. Sed qñ recipit respectu rei. vt cẽsum respectu fundi: tũc intelligitur recipiẽs esse in possessiõe istius iuris. sic intelligit̃. c. querelã. & l. litibus. C. de agri. & censi. Posset tñ dici subtilius, quod sic intelligit̃ istũ eẽ ĩ possessiõe respectu rei cẽsualis, ꝓ qua præstat̃ cẽsus, nõ isti⁹ obligationis, seu actionis psonalis. Quod patet ad sensum. Nullũ eñ merè ĩcorpale põt poni determinate: qa act⁹ corpalis nõ cadit in ĩcorporalib⁹. Possessio autem exigit actũ corpis: vt l. j. §. vti pos. Iõ actiones, q̃ sunt merè incorpales, & obligatiões nõ possidentur. Itẽ, qa res q̃ nõ est pñs, nec ĩ cõspectu, nõ pt incipi possideri: sed actio vbiq; est nõ in cõspectu, vt. l. fi. C. de pscri. lõ. tẽp. ergo &c. vñ cõcedo, q̃ iura corporibus adhercẽtia possident̃, vt in. l. fin. j. vti pos. & l. sicuti. §. aristo. j. si ser. vendi. iõ si qs diceret actionẽ cõfessoriã possideri. si qs dice
ret seruitutem possideri, malediceret. ¶ † Quid in eo, qui mihi seruiuit lõgo tpe, tanq̃ vasallus meus: nũqd potero petere ipsum ad me ptinere tanq̃ vasallũ. & loquor vbi assumo mihi ptes agentis? dic q̃ nõ imo reqrit̃ tps longissimũ: vt. l. cũ satis. C. de agri. & censi. & hoc examinat And. de Barulo in. d. l. litibus. & Odofr. in. d. l. cũ de in rem verso. & per. l. fi. C. de pscri. lõ. temp. quę ꝓ liber. Et per rõnẽ: qa causæ status æquiparant̃ causæ criminali, in qua nõ sufficiunt psumptiones: sed reqrunt̃ ꝓbatiões luce clariores. Et est rõ: qa iste casus decenñ, nõ põt operari: nisi vbi operat̃ cõfessio sola, vel ꝓmissio: sed confessio sola non operat̃: quia iste nõ est modus ĩducẽdi seruitutẽ magnã. vt. l. & seruorũ. §. j. de sta. ho. & l. cũ satis. §. j. C. de agri. & censi. facit. j. quemad. ser. amit. l. nã satis. §. j. de aqua. plu. ar. l. ij. Additio.

Si in aliqua. Proconsul debet obseruare ea, quæ inferius describuntur, & in prouincia sibi deputata habet pleniorem potestatem oĩbus præter principẽ. De cãtñ, q̃ vertitur inter fiscũ & priuatũ, nõ cognoscit: licet cognoscere possit. h. d. vsq; ad. §. vbi decretum. in. l. nec quicq̃. Et no. de consuetudine & eius materia.

SVMMARIVM

1 Sẽtẽtia interlocutoria quãdo ferri possit sine causæ cognitiõe?
2 Sententia interlocutoria debet in scriptis ferri.
3 Libellus in officio iudicis non est necessarius, quando implora tur pro decreto interponendo. Et quando in officio iudicis indistinctè libellus requiratur?
4 Litis contestatio quando requiratur in officio iudicis?
5 Delegari quenam poßint? & in repetitio. nume. 8.
6 Sententia & decretum, in quo differant.

Nec quicquam. Vbi decretum. Hic est optim⁹ §. & legit̃ quatuor modis in glo. & qnq; modis secundùm Ia. de Are. de cui⁹ lec. infra dicet̃. ¶ Et primo mõ legit̃ secũdũ gl. quod hic ponat̃ decretũ ꝓ sñia diffinitiua: & libell⁹ ponat̃ ꝓ quadã scriptura ptib⁹ missa. & secũdũ hãc lec. hoc intẽdit. Sñia diffinitiua debet ferri psentib⁹ ptibus a, non p scripturã partibus transmissam. hoc dicit. ¶ Oppo. ad hanc lecturam. dixi, q̃ sententia diffinitiua debet partib⁹ presentibus ferri: & non põt per scripturam expediri. Contra de. l. diem proferre. in principio. de arbit. Sol. diffinitiua debet ferri partibus præsentibus vt hic: sed interlocutoria eis absentibus potest ferri, vt ĩ cõtrario. quod not. ¶ Oppo. hic de. l. à procedente. C. de dilatio. Solut. ibi erat talis interlocutoria: ex qua pars poterat lædi: & ideo parte præsente & legitimè citata debet ferri, vt ibi. secus in alia interlocutoria: vt dixi. ¶ Oppo. ad hoc de. l. quod
1 iussit. j. de re iudi. ¶ † Pro cuius solu. dic secuudùm Iacob. de Butri quòd quædam est sententia interlocutotia, quæ cõtinet aliquid dari, vel fieri à parte: & ista æquiparat̃ diffinitiuæ: vt in. d. l. quod iussit. & in penult. l. §. dicere. j. de arbi. & hoc nota. Nam sicut diffinitiua debet ferri cũ causę cognitione præsentib⁹ ptibus & legitimè citatis, vt. d. l. de vnoquoq̃. j. de re iu. & l. ad peremptoriũ. j. de iu. & ita fit ẽt in hac interlocutoria. Quędã est interlocutoria: quę nõ cõtinet aliqd dari, vel fieri, sed ex ea aduersa ps posset lędi: & tũc etiã debet ista ferri pñte pte & citata: vt. l. à ꝓcedẽte, palle. Quędã est interlocutoria ex qua aduersarius nõ lędit̃: vt in citatiõe: q̃ est interlocutoria: vt. l. cũ clericis. C. de epis. & cler. Idẽ pt in prorogatione diei, quam facit arbiter: & tũc ista põt ferri parte absente. vt. d. l. diẽ ꝓferre. in princ. & qd' ibi no. & ita ĩtelligo, qd' hic no. in gl. de diffinitiua non est dubiũ, q̃ debet ferri parte pñte. vt. d. l. de
2 vnoquoq;. Sed † an in scriptis debet ferri interlocutoria? glo. est q̃ sic b in. l. ij. de app. q̃ est cõtra tex. C. de
b priui. scho. l. fi. in fi. li. xij. Si vis saluare illã gloss. dic q̃ ibi est casus spãlis. & hęc etiã lect. licet sit vera in se, nõ tñ cõgruit litere. & iõ ponit glo. aliã lec. q̃ hic loquit̃ in decreto alimentorũ: vel eorũ transactiõe: vbi requirit̃ officiũ iudicis. Et secũdũ hanc lec. hic
3 §. dicit † q̃ vbi implorat̃ officiũ iudicis, in quo eius decretũ veniat interponendũ, nõ requirit̃ libellus. & hoc modo expone decretũ. i. offiñ iudicis. ¶ Op. b imo porrigo libellũ. j. de excu. tu. l. scire oportet. §. oportet. Gl. hui⁹ timore recedit ab hac lect. Vel dic secũdũ Iaco. butri. hic, quod ibi libellus porrigitur volũtariè, & nõ necessariè, & sic saluatur hæc lect.
c ¶ Quero ꝓ hoc: nũqd c in officio iudicis sit neces
d sarins libellus d? gloss. dicit q̃ non in rubr. de interrog. act. alia in. l. de submer. C. de naufra. lib. xj. quę notat cõtrariũ. & idẽ tenet in. l. ij. §. dies. j. qs or. in bo. pos. ser. & in. l. j. j. de edẽ. in prin. ¶ Quid dicendũ? dic q̃ quoddã est officiũ iudicis, qd' dat̃ loco deficiẽtis actionis: & in isto dic, q̃ aut aptè petit̃ aliqd dari vel fieri, licet cõcludat̃ iudici, vt in salario aduocatorũ, qd' petit̃ iudicis officio: & tunc in hoc necessarius est libellus. Nam deliberatio partis requiritur vtrũ velit cedere vel cõtẽdere. Itẽ causæ cognitio. & datur sñia diffinitiua; vñ nilmirũ, si libellus requirat̃. & hoc ꝓpter gñalia verba; vt in aut. offerat̃. C. de lit. cõte. maximè cũ actiõis ỽbo offiñ iudicis cõtineat̃: vt. j. de act. & ob. l. actiõis ỽbo. & isti. de act. in prĩ. Aut nõ petit̃ dari, vel fieri à pte iudici: tñ cõcludit̃: vt in oblatio, ꝓ quod petit̃ restitutio. & ĩ cautiõe
e de dãno infecto. & ĩ illo requirit̃ etiã libellus e. qa restitutio plenam causæ cognitionẽ desiderat: vt. j. de mino. l. in causę. §. causa cognita. & de iureiu. l. nã & posteã. §. si minor. & ibi no. in glo. ¶ Quoddã est officiũ, in quo reqrit̃ causæ cognitio, non tñ ex parte implorãtis illud: vt qñ implorat̃ iudicis officium, vt tutor det̃ pupillo: ex pte illius non requirit̃ causę cognitio, sed ex pte tutoris sic: & ĩ isto non reqrit̃ libellus secũdũ Gul. de cug. vt. j. q pe. tut. l. diuus. §. j. ¶ Quoddã est officiũ, ĩ quo nõ reqrit̃ causę cognitio: nec ex pte implorãtis illud: nec alteri⁹: & in hoc non reqrit̃ libellus, nec causæ cognitio: vt. j. ea. l. §. de plano. ¶ Quoddã est officiũ, quod cõpetit loco exceptiõis. & in isto nõ requirit̃ libell⁹: vt. l. planè. de peti. hered. De voluntate tñ põt porrigi; vt. l. scire oportet. §. oportet. de excu. tuto. & hoc tenet ibi Gul. qd' de necessitate ibi nõ teneat̃ offerre libellũ
f qd' no. ¶ Quoddã est officiũ iudicis nõ nobile f, & nõ prĩcipale sed deseruit actiõi; vt ĩ officio p quòd petit̃ executio sñię ĩterlocutorię fieri. de qua execu tiõe habes. j. de mino. l. minor. vel p qd' petunt̃ fructus, vel alię accessiões post litẽ cõtestatã: & tũc in isto officio nõ est necessari⁹ libellus. Et de hoc debet intelligi qd' not. j. de inter. act. ĩ rubrica, & in. l. ediles. §. itẽ sciẽdũ. j. de edi. e dic. & not. j. de dã. ĩ fect. l. si quis. §. fi. & ibi bona gl. & ista no. qa sunt dicta
4 Gul. de cu. & Iac. bu. ¶ † Quero nunquid in officio iudicis reqrat̃ litis contesta. vide qd' no. in. c. fin. & ibi p Ber. extrã de offi. iud & per Cyn. C. si vt se ab heredi. absti. authẽ. si oẽs. & ideo nõ curo hic dicere.
5 ¶ Legit̃ & alio mõ secũdũ gl. q̃ si vn⁹ iudex de cã cognoscit, & sñiam vult proferre, q̃ non debet aliĩ cõmittere scribendã, vel legendã. & hęc lec. nõ placet: quia nullo modò applaudit literę: & ideo glos. legit alio modo, qui est in ordine tertius: & secũdũ eã hoc intẽdit. Ea, quę requirunt causę cognitionẽ & decreti interpositionẽ, non delegantur: & hęc est vera &

a ¶ Præsentibus ptibus. Vide not. in. l. adoptio. aliâs in. l. nam ita diuus. §. de adop. & in. l. si op⁹. de ope. noui nũ. & vide quæ ibi dixi post doc. & de materia vide Dy. Bar. Ang. & Imo. ĩ. l. recusare. j. ad Trebe. & ĩ l. quod iussit. j. de re iudi. Archid. in. c. ij. de confes. in vj. Innoc. in. c. ad petitionẽ. de accu. Inno. in. c. j. de dolo & cõtu. in. vj. & quod no. in. c. consuluit. de offic. deleg. & in. c. sępe de ver. sig. per Ioan. andræ. vbi dicit, in omnibus actionibus iudiciarĳs esse necessariam citationem. & Bald. in l. tres denunciationes. C. quõ & qñ iudex. vbi dicit ad absolutoriam ab obseruatione iudicĳ necessariã esse citationẽ, & tex. in l. properandũ. §. & si qdem. C. de iudi. Bar. in. l. titia. de ac cusa. vide oĩno bal. in rub. C. cõmi. vel epist. Et qd de taxatiua expẽsarũ, vide p Inn. in ca. fi. qd' me. cã. & Bald. in. l. terminato. C. de fruc. & lit. expẽ. Bald. in. l. ij. C. qũo & qñ iudex. & qd' dixi post Bar. in. l. cõsentaneũ. C. eo. tit. & Adde Bal. in l. diffamari. C. de in ge. manu. & in. l. j. C. qui. nõ ob. lõg. tempo. pręscrip.

b ¶ Glo. est q̃ sic. Vide Bar. in. l. ij. C. de sent. ex breui. reci. & in. l. iij. de ap. re. & notat Bal. in. l. fi. C. de sen. ex breui. vbi dicit q̃ põt fieri sine scriptis, & quod satis est qd' postea redigatur in scriptis. & põt probari p testes. l. qm. C. de hereti.

POMATES.

c ¶ Nunquid. Vide Bal. cõsi. xxxvj. incipien. vt clari⁹ in iij. volu. Alexã. cõsi. xvj. in. j. vol.

d ¶ Necessarius libell⁹. Adde Bar. in l. iiij. §. hoc autem. j. de dã. infec. in. vj. & vij. q.

e ¶ Reqritur etiam libell⁹. De ista materia vide Baldum plenè in repetit. l. incerti. C. de inter dic. p cano. in. c. fi. de offi. iud. Bald. in l. j. §. de iurisd. om. iudi. & ibi plenè p Cy. in pe. q. Bar. in repe. l. iij. in fin. C. de pigno. Et adde Bal. in authẽ. offerat̃. de litis cõ test.

f ¶ Non nobile. Cõtrarium sentit Bar. in. l. iubere cauere. j. de iurisdi. om. iud. sed ibi de diffinitiua loquitur.

a ¶ §. Que verò. Vide oīno Bart. post gl. in. l. arbitrio. j. q satisda. cogantur.

b ¶ In. v. opp. inci. ibi sol. hic loq̄r vsq; ad ⁊. ad hāc solu. vetustissima exēplaria habēt: sol. ibi loquit̄ in causis meri īperij, vel misti q̄ nō sunt delegabiles. oppon. ad hāc sol. de ea. l. §. huius. a sol. ibi q̄tū ad dignitatem. Demū. seqtur ⁊. ad hanc. Alexan. loseus.

c ¶ Nā dña. Adde bal. & alios in. l. iuste. de acq. pos. per Cyn. in. l. cū ꝓponas. C. de bo. aut. iud. possi. Cy. in. l. plꝫ. C. de ped. iud.

d ¶ Modicū ꝓiudiciū. Adde post do. b Ias. Ang. cōsi. cvij. & ad. iiij. eius limita. vide Old consi. xlij. & lxv. & quo ad sextam limita. Io. and. dicit melius esse, quòd citet in ti. de senten. §. vt aūt. vsi. & no. quo c ad septimā Bal. cō. c cclvj. lib. j. dicit, ꝙ sñia Principis nō valet pte nō citata & dū subdit, ꝙ fallit, nisi Pri̇ceps faceret ex certa sciā. ad de ꝙ Ro. cōsi. ccclxxxvj. dicit qđ vbi Princeps facit ex certa scia, nō reqrit̄ citatio quo ad octauā limitatio. Vide Cal. cōsi. j. de fer. & consi. vij. de iureiu. Oldra. consil. cxx. & clxxvj. Quo ad nouam. Adde vnū verbum per Bald. consil. alle. cclvj. & meli⁹. cōsi. cclxiiij. in fi. e. li. Quo ad decimā limititio. Vide oīno Bal. cōs. ccxxxviij. li. iij. Paul. de ca. cōsi. l. vbi qñ valeat talis citatio. Fe. cōs. clxxj. Quo ad quartā decimā, adde vt p Cal. cōs. iiij. de citatio. & Oldra. cō. xlij. Quoad decimāsextā, ꝙ debet eē decimaqnta nisi īpssores errassent. Adde vt per Pau. de ca. cōsi. ccxxvij. pe. de Anch. cōsil. ccccxxx. vbi habebis aliā limitationē. & Oldr. alle. cōs. lxv. Quo ad decimāoctauam limita. Vide de directo

vera, & cōiter approbat̄: & intelligo libellū, id est iudicē delegatū. ¶ Opp. dicit̄ hic, ꝙ ea q̄ requirunt causę cognitionē, nō pn̄t delegari, cōtra. l. j. C. vbi & apud quos. Sol. dicit gl. ꝙ ibi est spāle. Et rationem spālitatis, dicit esse fauorem minoris. hæc est falsa: qa lex illa etiā in restitutiōe minoris habet locū. Et ideo dic, ꝙ ratio spālitatis est pp restitutionē in integrū, q̄ est fauorabilis. ¶ Op. dicit̄ hic, ꝙ non pōt delegari cōtrà. l. cognitio. §. fin. de officio eius, cui mā. est iurisdi. Solu. quedā sunt, q̄ requirunt plenam causę cognitionē, & decreti īterpositionē: & illa nō delegant̄: vt hic. Quedā requirūt semiplenā causæ cognitionē: & ista sic. vt ī cōtrario. & ibi no. ¶ Op. ad hāc so. de. l. j. C. q ꝑ sua iurisd. iūcta. l. j. §. q̄ verò. a j. de offi. eius, cui man. est iurisdi. Solu. hic loquit̄ de his, q̄ expediūtur officio iudicis, & sic propter suū decretū. ibi de his, quę iure actionis. ¶ Op. & videt̄, quòd ista pn̄t delegari: vn̄ ob. l. suggerente. C. de offi. eius, q̄ vicē alter. ge. So. & hoc no. ibi loquitur in substituto, loco iudicis mortui, vl' loco absentis, q nō dr̄ delegat⁹: sed habet ordinariā iurisditionē. Et hāc sol. not. ꝙ substitut⁹ loco absentis, vel vicarij, q dimittit̄ ab eo, q se absentat: vel q ponit̄ loco mortui habet ordinariā iurisditionē. quod est no. ¶ Op. cōtrà oīa, & vr̄ ꝙ nullo casu sit pmissa delegatio: vt. j. de off. ei⁹ cui mā. est iurisd. l. j. ī pri. So. b hic loqt̄ ī causis meri īperij & misti q̄ nō sūt delegabiles. ¶ Oppo. ad hāc sol. de ead. l. §. hui⁹. So. hic q̄tū ad cognitionē. Vel aliter, q̄dā reqrūt causę cognitionē & decreti īterpositionē, & ista nō delegāt̄: vt hic. Quedā requirūt semiplenā causę cognitionē. & loquit̄ ibi. ¶ Ad hāc so. op. de. l. magistratibus. j. de iurisdi. om. iud. Pro quorū sol. dic secūdū Ia. de Are. ꝙ q̄dā sunt que requirūt causę cognitionē, & sñiarū ꝓlationē. Quędam sunt, q̄ reqrunt cognitionē causę, & decreti īterpositionē. Nam dña c est inter sñiam & decretum: qa sñia est deliberatio iudicis continens in se causę decisionē & absolutionē, vel cōdēnationē: vt j. de re iudi. l. j. Decretū verò, est cōsiderata, seu deliberata prouisio iudicis, quasi decretum cum deliberatione verbū certū. & hoc secūdū Iaco. de Are. In primo casu aut est causa ciuilis & pecuniaria: aut est criminalis, aut stat⁹. Primo casu, aut est infrà centū aureos, aut suprà. si infrà, delegari pōt. Nam quilibet magistrat⁹ pōt de hoc cognoscere; vt in. §. & iudicare. in authē. de defen. ciui. co. vj. Si suprà centū aureos: & tūc aut delegat⁹, est impedit⁹, & nō est dubium, ꝙ talis cā pōt delegari: vt. C. de peda. iudi. l placet. ij. rñso. Aut non est impeditus: & tūc si vult sibi reseruare, sñiam: tunc, committere pōt: vt. d. l. placet. in prin. coniuncto. §. quod vsq; adeò. in ead. leg. qui dat intelligere illā legē difficilē secūdū Iac. dum tamen ter audiat causam: vt in auꝫ. ad hæc. C. de iudi. & in corpore vnde sumitur. hoc in ordinario. Delegatus autē si vult cōmittere omnia, potest; sed si vult sibi reseruare sententiam, non potest aliquid cōmittere: vt no. in. d. auꝫ. ad hæc. & hoc de iure ciuili. de iure canonico secus: vt extrà de offic. de lega. c. super q̄onum. & ibi plenè p Bernar. Si verò est causa criminalis: tunc aut continet modicam coerctionem, & pōt delegari, vt. j. de iurisdi. omnium iudi. l. magistratibus. Aut continet magnam coerctionē, vt membri abscisionem, vel mutilationem, & finaliter oīa, quæ sunt meri imperij: & tūc aut delegatus est impeditus; aut nō. si impeditus est, & potest delegare quantum ad cognitionem, non quantū ad executionem: vt. l. j. §. huius rei. & ibi not. j. de offi. eius cui man. est iurisd. Si verò nō est impedit⁹: tunc regulariter delegare non pōt. Fallit in legato ꝓcōsulis. vt. l. solēt. s. eo. qa lex de eo multū confidit secūdū nostros doc. & idē si delegās magnā moram pateret̄. vt in. §. ad hæc, ꝓhibem⁹. in corpore de col. col. ix. Si verò est causa status, & tūc aut ingenuitatis & libertatis: & ista nō pōt delegari: vt. C. de peda. iudi. l. placet. in fine. Aut est causa libertatis, & seruitutis, & ista potest delegari; vt. C. vbi causa status. l. iandudum. ¶ In secundo casu principali, quādo requiritur causę cognitio: & decreti interpositio: tunc aut requiritur cognitio plena, aut semiplena. Primo casu regulariter non potest delegari: vt infra de offi. eius cui manda. est iurisdi. l. ij. in prime. & in. §. j. Fallit in restitutione. C. vbi & apud quos. l. fin. & in. l. ius dandi. & j. de tut. & cu. da. ab his. Secūdo casu, qñ semiplena causæ cognitio requirit̄: tūc posset delegari, quātū ad cognitionē: vt puta, ꝙ delegatus cognoscat vtrū bonorum possessio sit danda, vel nō. & vtrū sit mittendus aliqs in possessionē, vel non: non tn̄ q̄ rē ipsum imittat: vt. l. cognitio. §. vt possessio. j. de offic. eius cui man. est iurisdi. & ibi plenè no. & hec suut bona, quę approbat Iaco. But. ¶ Quinta lec. Ia. de Aret. est, ꝙ iste tex. planè loquat̄, ꝙ si aliqs ad iudicē vadat, & cōqueratur de aliquo, quòd debet aliqd recipere. Dicit iudex faciā tibi literam, per quā statim tibi soluet̄: qa pcipiā ei tibi solui: hoc fieri nō pōt. Opinio hęc est conformis tex. multum: quā approbat Cyn. & Pe. & melius locutus fuit, q̄ aliquis doc. de mundo in hac materia. & verba Iac. de are. sunt multum no.

SVMMARIVM.

1 *Interlocutoria, quæ, & quando possit ferri parte non citata, & sine causæ cognitione?*
2 *Factum à iudice, partibus præsentibus & nō contradicentibus, altera pars non potest postea impugnare.*
3 *Iudex non potest etiam quando constat de confessione debitoris, ipsum debitorem absentem, & non citatum condemnare.*
Exceptiones legitimæ parti competens, non tolluntur per sententiam, in cuius prolatione non requiritur partis citatio.
4 *Secundum decretum uon interponitur parte non citata, etiam quando constat ipsum in causa esse interponendum.*
Quando interponitur primum decretum, pars non debet citari, si apparet de eius contumacia.
5 *Dispositio loquens de summaria cognitione, quod intelligatur quo ad ordinem processus, non quo ad probationem.*
6 *Libellus in officio iudicis, quando requiratur?*
7 *Nuncius an possit interuenire in iudicijs.*
8 *Sola sententia non potest delegari.*
9 *Clausula in delegatione apposita, sententiam proferas, nisi reuocauero: an importet, quòd sententiæ prolatio uideatur delegata.*
10 *Clausula, & si senseris te grauatum, cōpareas. quid importet?*
11 *Præceptū pōt fieri absenti cū clausula: & si senseris te grauatū.*
12 *In executione sententiæ quando pars sit citanda.*

Vbi decretum.

¶ Lex nec quicq̄. ff. de offi. ꝓcōsul. secūdū cōem lec. h. d. Causę in qb⁹ plena causę cognitio, & decreti interpositio reqrit̄, nō sunt delegabiles. h. d. iste. §. Si vis oīa habere plana, secūdū primā lec. iste. §. ponit duas regulas. ¶ Vna, ꝙ vbi sñia diffinitiua desiderat̄, non pōt ferri parte absente nō citata. & al'r lata sñia nō tenet. Secūda regula, ꝙ vbi causę cognitio desiderat̄: licet nō desideret̄ diffinitiua sñia idem erit. & secūdū hoc intimatio diffinitiuē vel interlocutoriæ preiudicialis, nō iustificat interlocutionē: sed ē necesse, ꝙ citatio pcesserit. ¶ Et
1 quod gl. subdit de interlocutoria: † ꝙ absentib⁹ ptib⁹
d fert̄: patet intellexisse de ea, q̄ modicū ꝓiudiciū d affert. Ideo alia gl. q̄ est in. l. oīa q̄cūq̄. de reg. iur. non est locuta indistinctè: sed dixit qñq̄. de quo ī glos. l. dic̄ ꝓferre. de arbi. dicit̄ indistinctè. & istā gl. hui⁹. §. intellige in dilatiōe expectatoria hoc pōt esse, donec qs est absens: qa talis dilatio de sui natura nō cōpetit pñti, sed absenti. pñsens em̄ iam cōparuit. Secus em̄ in dilatione ꝓbatoria, & alijs interlocutorijs. qñ cognitio sup hoc pcessit ipsam interlocutoriam. ¶ Vnde est cōsiderādū secūdū Ia. bu. ꝙ in causis q̄dā est cognitio causę, q̄ ptinet ad causę instructionē, & ista vbicūq; reqrit̄ debes pcedere īterlocutoriam, vel diffinitiuam: vt. C. de sen. & interlo. om. iud. l. ꝓlatā. & de dilatio. l. à procedēte. & l. fin. si p vim vel alio modo. Alia est causæ cognitio, q̄ pertinet ad expediēdū, vel ꝓnunciandū. & ista in sententijs diffinitiuis, vel interlocutorijs habētibus vim diffinitiuarum, debet interuenire citatio ad sententiam audiēdam: vt not. extra de testi. c. cum olim. in gloss. fina. sed in alijs interlocutorijs, nō est necesse. Verbi gratia, si iudex per probata & actitata à

cōtrarium Roma. cōsi. cccxlij. circa fi. iiij. col. vbi alleg. Fed. ī cōsilijs, & q̄s plura quę breuitatis cā omitto. Quęro verò ad id, quod tāgit idem. d. Iaso. in. xiij. in ⁊. iuxta, An arbitri debeāt citare sicut iudices, vide Bal. consi. cclxij. li. j. & an cū arbitri ꝓrogāt ptibus abn̄tibus debeat ꝓrogatio intimari. & de illa cā medio agitata, videl 'atē p eūdē cōs. ccxcix. & seq. lib. j. & inquantum in xv. colū. ponit, an sententia interlocutoria sit ferēda ī scri. vide per ordinem, q̄ necessaria sint in sñia interlocutoria Ro. consil. ccccj. quo etiā ad aliud, an sñia absolutoria ab obseruatione iudicij sit diffinitiua, vel interlocutoria. vide Pau. de ca. consil. cccxcij. incp̄tum etiam ponit, an p̄sumat̄ ꝓ decreto iudicis, vide pulchrè Bal. cōsi. xxviij. li. iij. & consi. ccxxiij. lib. iij.

POMATES.

d ¶ Preiudicium. Vide ad istum text. Are. l. quod in rerum. §. si quis. ff. de leg. j. vide Panor. cōsi. xvj. in. j. col. & cōsi. xxxiiij. in. iij. col. vol. ij. Fely. c. ecclesia sanctæ mariæ. xj. col. de consti. & in. c. ij. col. x. de testi. & Ro. cōs. lxxij. Car. cōsi. lxxiij in vlti. col.

partibus cognoscit dilationem ad probandum esse dandam. potest dare absente parte cui dat:& sic intellige.d.l.diem proferre.de arbi.secundùm Ia. but. Sed si non constaret sibi de cã dandi, nõ posset dare:vt.d.l.à procedente.& tñ est verum,ꝙ vbi dať dilatio absenti,debet intimari per nunciũ,vel epistolã:vt.d.l.diẽ proferre.&.l.sed interpellatur.§.j.eo.ti.
2 ¶†Sed quero[a] circa hoc:iudex facit aliquid parti-
a bus præsentibus:an possit aliqua ex partibus postea contradicere.Inno.dixit,ꝙ non.in.c. qm̃ contrà falsam.extrà de pba.p hoc.j.de fideius.tu.l.cũ ostẽdim⁹.§.fi.&.§.accedit.C.de rei vxo.act.vbi de hoc.
3 ¶Sed pone:peto à te centũ ex mutuo:apparet de debito per confessionẽ tuam:nũqd iudex poterit te absentem & nõ citatũ condẽnare?& certè nõ:qa est diffinitiua.l.de vno quoq;.de re iudi.Sed in cõtrariũ facit.ff.de admi.rerũ ad ciui.pti.l.ij.§. quod de frumẽtaria.Solue,ꝙ ibi nõ ẽ cõtrà,sed p:qa ibi est spãle:ergo in cõtrariũ est ius cõe.quod est not.p ĩtellectu illius.§.& p illum.§.dixit Dyn,ꝙ vbicunq; non exigiť partis citatio ad audiendam sñiam, ꝙ exceptiones legitimæ cõpetentes parti,nõ tolluntť per talẽ sñiam:sed oẽs legitimæ defensiones solutionis & inhabilitatiõis,& similes reseruanť:vt ibi expres-
4 sè dicit.quod est no.¶†Itẽ pone,ꝙ cõtrà nõ citatũ apparet,ꝙ in cã est interponẽdũ secundũ decretũ: nũqd iudex poterit ĩterponere istud decretũ pte nõ citata?dico ꝙ nõ:qa habet vim diffinitiuæ. Pone ꝙ ex actitatis ex aliqua pte appet ĩterponẽdũ primũ decretũ:quia apparet de contumacia:an erit necesse,ꝙ citeť pars ad audiẽdũ interpositionẽ primi decreti?Respondeo ꝙ non:qa nõ habet vim diffinitiuè,secũdũ Ia.but.Modò seqť in gl.in his,q̃ plenam. Illa est regula:nã causæ cognitio semiplena est imperfecta,ad instar personæ humanę,quę nõ est pfecta.argu.de sta.ho.l.non sunt liberi.¶Not.tu,quòd causæ cognitio aliquando est de summaria iurisditione:qa proceditur extrà ordinem: aliquando ex probationis necessitate seu ex instructiõe causæ:qa sufficiũt semiplenæ probationes.& istud est ex paruitate causæ generante modicum præiudiciũ: ideo non prohibetur delegatio:tunc enim per libellum
5 sunt delegabiles.¶†Sed quæro vbi lex loquitur de sumaria cognitione,an intelligatur quo ad ordinem processus,an quo ad probationem? Respõdeo quo ad ordinem processus.Sed probationes debent esse secundùm qualitatem causæ.Nam si est talis causa post quam speretur alia questio requirens altiorem indaginem,cum prima sit præparatoria. Vel si de modico præiudicio agitur,sufficit aliqualis fides, q̃ animum iudicis inclinet:vt.l.iij.§.est autem.&.l.thesaurus,ad exhi.Sinautem de magno prẹiudicio agitur,& non reparabili in alio iudicio:tunc secus:quia requiritur plena probatio ex parte petentis in iudicio,& plena etiam ex altera parte.seu semiplena ex natura causæ:cum illa pars actus ex cuius parte, nil inducitur probationem non reqrat:quia causarũ merita partiũ assertione panduntur, quę tamen licet sit summaria.& semiplena:subtilis tñ diciť ista cognitio:vt in authẽ.de exhi.reis.§.igitur.verbo declati.in gl.&.C.quõ & qñ iudex.ĩ authẽ. qui semel. & in corpe vnde sumiť.& hãc regulã notat Inno.in c.j.de accusatio.¶Sequitur in gloss.alii dicunt.secũdùm hoc exemplum decretum dicitur.id est iudicis
6 authoritas.¶†Sequitur in gl.ibi hãc reprobat.nam in executione tutelę est creditor pupillus:cuius incerti cognati,& agnati,quorum interest,sunt citati. l.qui filium.&.l.finali.j. vbi pupillus.& ex quibus causis in possessionem eatur.l.hęc autem. sed in trãsactione alimentorum, & in decreto transactionis non est creditor : imo partes vadunt ad iudicem de communi consensu. Vnde dicas secũdùm Iacobum Butrig.quòd vbi proponitur officium iudicis & lis contestatur: vtrum debeat offerri libellus de necessitate iudicii,& vtrũ possit offerri sponte. Si quæris vtrum sit necessarius, aut loquimur in officio mercenario, quod cognoscitur ex eo:quia deseruit alicui emergenti,vel incidenti q̃stioni: & tũc non est necessarius libellus:vt.l.ædiles.§.item sciendum.de ædili.edicto.&.l.item si serui.§. fina. & ita intelligitur gloss.institutis de actionibus.in princip. Aut loquimnr in iudicis officio nobili:& tunc si proponitur in modum actionis, vt plenum prẹiudicium aduersario generetur,libellus est necessarius.l.quòd si minor. in fi.gloss.&.l.in causæ.§.causa cognita.de mino.&.l.j.§.& post operis. de no.ope.nun.facit extra de offi.iudi.c.fi.Aut modicum prẹiudicium generatur alteri,& semiplena causæ cognitio requiritur,& libellus non est necessarius:vt.j.ea.l.§.de plano.Vtile tamen est,ꝙ aliqualis petitio seu narratio offeratur:licet nõ in modum libelli ad hoc,vt iudex sciat super quo pronunciat:vt.C.de fidei.liber.l.fin.&.l.de submersis. C.de nau.intelligo autem qualem qualẽ rationẽ.s.si nõ habet petitionẽ annexã:vt puta,si patronus dicat cõqueror de tali liberto,q me non alit:vt.d.§.de plano. qa nõ subiicit,peto me ali,vt ibi not.¶Qñq; officium iudicis nobile implotatur, & causæ cognitio requiriť,& aliqd nõ petiť ab implorãte ipm:vt qa ptes de cõi cõcordia petũt interponi decretũ trãsactioni alimentorũ:& tũc nõ offerať libell⁹.quia nõ est cui offerať,quin ad iudicẽ voceť.¶Si verò q̃ris, an spõte possit offerri,& spõte actor possit seruare iudiciariũ ordinẽ: dico ꝙ sic,vbi habet aduersariũ,cui possit offerri libellus: vt.d.l.de submersis.
7 & facit insti.de liber.§.in multis.secũdũ Iac.But.¶†Sequitur in gloss. vt absens per epistolã & libellũ &c.vel nũciũ.Nũqd in iudiciis possit interuenire nũcius:& videtur ꝙ sic,prẹter eos actus,in quibus per acta stipulatio fit:vt in contestatione litis.Nam talis actus non põt expediri p nuncium:vt.l.j.j.de verb.obli.In contrarium facit.l.certum.§.si quis absente. j.de cõfes.Item facit,ꝙ à contestatione dependet quicquid fit in iudicio. ¶Pone,ego volebã te defendere.& cõparui,& pduxi aliqua:an per hoc sustineať pductio talis facta per eum,qui erat cõstitutus lator domini;dicas ꝙ videať pduci tanq; per nunciũ,q cõcepit verba in psonam domini. Item sustinebã alia rõne:qa esto,ꝙ prout procurator produxisti: tamen habes personã domini reprẹsentatam:vt.C.de cõtrahẽ.& commit. stip.l. si cum pecuniam.vnde non videbať abesse dominus:vt insti.de satisd.§.si verò.&.l.peto.§.mater.de lega.ij.&.l.eum.§.si actori.de cõsti.pec.&.l. sed si plures.§.in arrogato.de vulga.& pup.¶Sequitur in glo.de tutore & curatore.& no.per Innocentium in.c.tua.extra de offic.vica.Et adde quod
8 dixi in.l.j.s.de offi.consu.¶Et vt plenè scias,†quæ causę possunt delegari,& quę nõ:dic quòd q̃dã sunt causę determinandæ per diffinitiuam sententiam,continentem absolutionem,vel condemnationem:quædam sunt determinandę per decretum continens missionem. Primum membrum distingue in tria membra principalia: quia aut nos loquimur in causis criminalibus, aut status.aut in pecuniariis. Si in pecuniariis, aut a.ccc. aureis infrà.& tũc quia competit iure magistratus potest delegare, vt in authentica de man. princ.§.& iudicare.colla.iii. Aut à.ccc.aureis suprà: & tunc aut quæris,an possit delegari in totum:& dico,qꝰ non:nisi ex causa iusti impedimenti.Aut quæris an posit delegari quo ad processum:& dico,ꝙ sic:quia potest subsistente causa ex mera voluntate dignitatis:vt C.de peda.iudi.l.placet.in princip.debet tamen delegans audire causam in princi.semel,in medio semel,& semel in fi.vt in authentica ad hæc.C. de iudic.¶Sed quæ est ratio:quare causæ pecuniariæ à.ccc.aureis suprà non possunt delegari interdum,nisi ex causa?Aliquæ gloss.dicunt quòd sunt misti imperij,sed veritas est quòd omnis causa pecuniaria est iurisditionis:vt nota.per glossam.j.ad municipa.l.interᵈ conuenientes,vbi dicit, quòd non potest fieri prorogatio iurisditionis ad imperium.Sed solum de iurisditione ad iurisditionem.Per quam glossam determinatur:quòd causa pecuniaria cuiuscunq; quantitatis,sit iurisditionis quæ est satis singularis gloss.¶Quæ ergo est ratio,quod istæ causæ non possunt delegari? veritas est:quòd propter sui arduitatem. Cum enim de maximo damno agatur,iura commiserunt maioribus magistratibus:ideo non pòssunt delegari: vt.l.j.de officio eius.Aut loquimur in causis status:& tunc si loquimur in ingenuitate & libertate non potest delegari,vt.l.placet.in fin. C.de pedan.iudic.Aut loquimur in causis seruitutis,& libertatis:& potest delegari cum competat iure magistratus,vt.l.iandudum.C.vbi causæ status. ¶Sed quæ est ratio? Nam ista causa seruitutis est magis ardua,quam causa patronatus: & sic videtur delegabilis.Ratio verò est: quia ex parte eius,qui agit,ista est pecuniaria,sicut si peteret bouem,vel asinum.ideo ad instar causarum pecuniarum procedit delegatio.¶Sed vbi agitur de causa patronatus,hoc non continet interesse pecuniarium, vt.l.ij.j.qui ad li.pro non licet.& in.l.naturalis.in fine.j.de præscriptis verbis.¶Aut loquimur in causis criminalibus:& tunc aut venit imponenda modica coerctio, & sunt delegabiles. Quod patet,quia competunt omnibus magistratibus iure magistratus. & apparet quód possunt sic delegari:vt.l.si quid.j.codem.&.l.finali.infrà de offic.præfect.vigil. Aut venit imponenda magna coerctio.vt amissionis vitæ,vel membri,tunc non sunt delegabiles.Fallit in proconsule:quia potest delegare ex permissione & sententia legis:vt.l.solent.suprà eo.¶Item fallit ratione absentiæ,vbi permittitur,quòd delegatur:non tamen in toto,sed quo ad processum tantum:vt.l.j.§.huius rei.infrà de officio eius,secus dicemus in substituto in locum mortui,vel absentis ab eo,qui habet potestatem substituendi:quia cum ille sit ordinarius:& habeat iurisditionem vel imperium:sicut ille,in cuius locum substitutus est,poterit procedere ad impositionem dictarum pænarum.facit. l. quæsitum.j.de tute.Aut loquimur in causis mediocribus,in quibus coerctio venit imponenda:& tunc non põt delegare sine causa:sed causa;subsistente põt in totũ delegare,vt in aut.

POMATES.

a ¶Sed quæro. Vide Bartol.Ange.& Imo.& Paulum in l.ii.C.de ser.fugiti.

in authē. de col. §. ad hæc ꝓhibem⁹. & facit. s̄. e. l. aliq̄n. ¶In secūdo genere causarū, q̄ expediunt̄ p modum decreti, recurrit̄ ad hanc glo. quia aūt exigūt plenam causę cognitionem, & nō possunt delegari. Fallit in restitutione in integrū. Item fallit in datione tutoris: q̄ delegat̄, aliâs habēti iurisditionem: vt l. ius dandi. j. de tu. & cu. da. ab his. Aut exigunt semiplenā causæ cognitionem: & tūc possunt delegari. vt. l. j. §. j. j. de officio eius. Nā missio ex primo decreto pōt demandari. Sed missio ex secundo nō: vt trāseat iurisditio in delegatum. Ratio est ex præmissis: quia admissionem ex primo decreto deuenit̄ ex summaria cognitione, & semiplena, nō ad secūdū: vt. l. iubere cauere. j. de iurisdi. om. iudi. & l. j. & iiij. §. duas. j. de dā. infec. ¶Vnum modū vide, quare vbi ꝓceditur per officiū iudicis, magis ꝓhibet̄ delegatio, quā vbi iure actionis. Istud nō soluunt doct. Sed ego dico, q̄ q̄n per officium iudicis proceditur, electa videt̄ industria ordinarij: sed vbi ꝓcedit̄ per viam actionis, nō est sic. Et hoc probo p id quod d̄r alibi, q̄ si delegat̄ alicui à Papa vel Imperatore cognitio inter partes, q̄ pōt delegare: qa est delegatus à Principe. Sed vbi committitur, vt cognoscat per officiū, vbi pars nō est ꝓmotor: tunc sua industria videtur electa: vt teneat locū partis. quod ideo est nūc: quia nunc non est actor: & ideo non pōt subdelegare. Iste est casus in capitulo fina. extra de offic. delegat. & vide quod notat hic Iac. butri. & Iacob. de Are. in. l. placet. C. de ped. iudi. & no. extra de off. vica. in. c. licet. libro. vj. & quod not. j. de probatio. l. ab ea parte. in fi. ¶Item adde, quòd de iure canonico causæ imperij sunt delegabiles: vt extra de officio ordi. c. quod sedē. de rapto. c. in archiepiscopatu. & hæc vera in mediocrib⁹ causis: secus in magnis. Dic vt no. xvj. q. j. vbi omnino videas. ¶Sequitur in gloss. de senten. ex breui. reci. l. j. Vel dic, quòd si apparet, q̄ sententia est scripta, & non apparet lata, quòd non valet per gloss. & Iacob. de are. in. l. fideicōmissa. j. de leg. iij. & Inno. in. c. cum in iure extra de offic. delega. & dixi in. l. aliâs. j. de iureiurand. ¶Modò sequit̄ in gl. vel, vt ipse cognoscat. &c. Dic ordinariè. Et sic nota,

9 †quòd sola sentētia non pōt delegari: cū sit necesse, quòd ille, q fert sn̄iam cognoscat & audiat causam: vt. C. de iudi. aut. ad hęc tn̄ licet hoc de iure ciuili nō possit, vt. s̄. de offi. cōsul. l. j. de iure vero canonico nō ꝓcedit: qa pōt delegari sola sentētia; vt in. c. sup q̄onum. extra de offic. deleg. Alię glos. legūt illud. c. secūdo modo, vt ordinarius nō possit cōmittere totū ꝓcessum vsq; ad sn̄iam ferēdā: tn̄ de suo cōsilio pōt dūtaxat: qa dū dicit delegamus tibi talē cām, vt pronūcies & ꝓferas de nostro cōsilio & dic q̄ sic: qa hoc nō est cōtra substantiā cōmissionis. ita no. extra de offi. delega. c. si pro debilitate facit. j. de offic. ꝑsi. l. diuus circa medium.

10 ¶†Quero circa prędicta, quid si in delegatione est adiecta clausula, sn̄iam proferas, nisi reuocauero: an videatur delegata sententię ꝓlatio. Inno. extra de offic. delega. c. si pro debilitate. videtur dicere, q̄ nō in prin. gl. sed finaliter dicit, q̄ sic: nisi ordinarius reuocauerit. Contrariū videbatur; qa dictio nisi, importat conditionē, ideoq; nihil videbant̄ actitata valere. Sed canonistę dicūt cōtrariū, q̄ valent actitata ante reuocationē per dictum Inno. Iac. de Aret. & Cy. legūt istum. §. septimo modo. Iudex nō potest alicui mādare per literas suas: q̄ aliquid det, vel faciat alteri in his, quæ requirunt causæ cognitionē: vt quia relaxet Titio possessionē suam, vel quòd soluat Titio certum quid. Istud enim mandatū: & istę litere nullę sunt: vt. C. vn̄ vi. l. meminerint. & l. si per vim vel alio mō. l. fi. & Adde ad hoc q̄onē no. in. l. fi. §. fi. q̄d met. cau.

11 ¶†Iuxta p̄dicta q̄ro, q̄d si litere sunt iustificatæ per clausulā: & si senseris te grauatū, cōpareas corā nobis recepturus iustitię complementum? dico, q̄ q̄dā sunt, q̄ ex sui natura extra ordinē percipiūtur, & ad extraiudicialia pertinēt. & in his, quę pertinēt ad suum officium, debet parere suis literis; vt. j. de pub. l. si publicanus. §. j. Quędā sunt, q̄ cā cognita debent expediri, & in oīb⁹ istis, si cōstat de cognitione valēt: qa an̄ nō habet iustificare ꝓceptū: vt in nr̄o. §. Aut non cōstat de cognitione: & tūc quo ad ea, de q̄bus nō cōstat, nō habet iustificare factū ī iudicio. dico tn̄, quòd sola cōparitio sufficit ad īpediēdū tale factū, seu actitatū iudicis: stati enī cū cōparet, appet de cōtradictiōe. Si aūt nō cōparet staret ei, q̄d' factū est p iudicē, q̄d' ꝓbo p. l. ergo. §. si bōa. de fideicō. li. & l. fi. de edic. di. adr. tol. & oīno videas no. p Inno. extra de cohabi. cle. & mulie. c. tua. ī gl. magna in ver. item monitio iudicis. & videas optimā gl. ī. l. de pupillo. §. meminisse. j. de no. ope. nū. in glo. in vers. eum. dicit̄ ibi, q̄ pręceptū pōt fieri absenti, & iustificari p illā clausulam: & si senseris te grauatū. quòd no. perpetuò.

12 ¶†Vltimò q̄ro, circa hoc, an in executione sn̄ię sit pars citāda? dic aut mera ē executio: & nō debet ꝑs citari: vt. l. q̄ restituere. j. de rei vē. Aut est mista: & tūc debet ꝑs citari: & adde in. l. si ꝑses. C. de sen. Additio.

SVMMARIVM.

1 *Clausula de plano, in rescripto apposita, quid importet?*

2 *Litis contestatio, quòd requiratur in causis summarijs.*

De plano. Procōsul de plano cognoscit inter parentes, & liberos patronos & libertos, obsequia non prestantes. hoc. d.

1 ¶†No. gl. q̄ est hic, quòd de plano est dicere, sine ꝓcessu & causę cognitione. ¶Op. de. l. miles. §. sexaginta^a. j. ad leg. iul. de adul. vbi dicit tex. de plano. & tn̄ libellus ibi reqrit̄. Item sentit glo. in. l. ij. §. dies. j. quis or. in bo. pos. ser. q̄d dicem⁹? Dicas secūdū Gul. de cu. quòd q̄n̄q; cā est leuissima: & tunc si statutū, vel lex vtit̄ hoc verbo de plano. &c. nō reqrit̄ libellus: vt hic. Aut q̄stio nō est leuis, sed grauis: & tūc reqrit̄ libell⁹. ita debet intelligi dictus. §. sexaginta. & quod no. j. de ferijs. l. j. post principiū. Si dicas, quid ergo operabunt̄ hęc verba de plano &c. dic, q̄ per hæc verba de plano &c. poterit dilationes abbreuiare & alia, nō tn̄ substātialia omittere. Sic aliâs videmus in seruo, cui remittit̄ rationum redditio: quia hoc operat̄ ne scrupulosa fiat exactio: vt. j. de leg. j. l. si seruus vetit⁹. & licet iudex al's nō potuisset ꝓcedere tpe feriato: isto casu poterit ꝓcedere, nō tn̄ introducto ī honorē dei. Et ita debet ītelligi dict⁹. §. sexagīta. facit ad hoc, quod no. j. de fer. l. si feriatis. Itē opabūt: quia posito quòd iudex teneat̄ seruare morē maiorū, & in loco cōsueto iudicare: hoc casu poterit alibi iudicare. arg. l. voluit. §. j. & ibi no. j. de īterro. act. De qb⁹ oīb⁹ ibi plenē dicet̄. & ideo vide: qa oīa ista & plura alia bona circa hāc materiā ponunt̄ in c. sępe, extra de ver. sig. in cle. ¶Quero, si ī rescripto continetur, q̄ procedatur de plano sine strepitu & figura iudicij, nunq̄d hoc casu erit necessarius libellus. Breuiter secūdum Gul. dico, q̄ non. Ratio, quia figura iudicij denotat hoc. s. quod ea, quę partes dicunt corā iudice redigant̄ in actis: & etiā in scriptura: vt est tex. no. in. §. similiq; modo. in. l. j. C. de lati. liber. tollen. vn̄ q̄n remittitur figura iudicij, videt̄ esse remissa porrectio libelli. arg. d. l. & dic, vt in. d. c. sępe.

2 ¶†Quero nunquid in summarijs^b requiratur litis contesta. & videtur, q̄ sic. Nā in actione ad exhibendum summariē cognoscit̄: vt. j. ad exhi. l. iij. §. sciendum. & tamen lis in ea contestatur: vt. l. tigni. §. fi. eo. ti. ideo requiritur litis cōtest. & de hoc no. in Spe. in ti. de offi. iudi. §. fi. secundùm Ioā. fab. cuius tractatus est positus illic.

SVMMARIVM.

1 *Iudex exercet officium suum, licet non petatur.*

Iudex petit legata ad pias causas, etiam nemine petente.

Adde archi. in. c. j. col. pe. de probatio.

2 *Iudex pro relictis factis fratribus minoribus ex officio suo etiam ad petitionem alterius coget hæredem.*

Obseruare. Proconsul ordinem seruare debet circa aduocatos audiēdos: & non habentibus aduocatos, dare debet: & curare debet ne imbecilles à potentibus opprimantur^c. h. d. vsq; ad fi. plerūq;, id est maximè. ¶Not. q̄ iudex^d exercet offici ū suū, †licet non petatur: sicut aliâs in appellatiōe: vt. C. de ap. l. eos. §. fin. Itē aliâs iudex^e curare debet, vt relicta ad pias cās prestet̄, si hæres est negligens in soluendo: vel eps̄ sit in hoc negligēs, & nō petant̄ ab aliquo. de hoc est tex. in authen. de eccle. titu. §. si aūt. col. ix. quod not. ¶Et valet, †q̄d' licet fratres minores^f nō sint capaces reli-

a ¶§. sexaginta. Et aduerte: quia concedo, q̄. d. §. sexaginta. velit q̄ tali tpe libellus possit dari iudici, nō aūt ꝓduci pti, nec sup eo ꝓcedi, de quo vide mod. in. l. j. §. nūciatio. j. de op. no. nū. & sic Barto. hic nō vr̄ bn̄ intellexisse illum tex.

b ¶In summarijs. Vide Bar. ī. l. si cōstāte. i. iiij. q. iij. q. principalis. j. solu. ma. Adde q̄d' not. Bar. in. l. iij. ī. iiij. q. ī prin. C. de pig. vide Bal. in auē. offerat̄. C. de lit. cōte. ī auē. q semel. C. q̄uo & q̄n iud. dū alleg. gl. ī. c. p venerabilem. q. filij sint legi. Bal. in. l. iudices. C. de iudi. & de materia hui⁹. §. vide Bar. in. l. si in lege. in prin. j. loc. & in. l. filiusfa. in princ. j. de do. & q̄s possit cām hoc mō cōmittere, vide gl. ī. c. fi. de hę. in. vj. De cui⁹ intellectu p Imo. ī. l. nemo pōt. de leg. j. & illā refert Ang. ī. q. sua. Astensis miles post mediū p Bal. in hac. l. ī. §. fi. & an in cā de plano reqrat̄ libell⁹ lite. cōte. & alia, vide no. Bal. in. d. §. similiq; mō. & vide oīno q̄ dixi in. l. j. §. fi. de pto. stipu. & q̄d in cā alimētorū, vide guil. de suza. in. l. de alimē. C. de transact.

c ¶Opprimantur. Sed q̄ dicant̄ miserabiles ꝑsonæ. dic relinqui arbitrio iudicis. secūdū Pe. de bellaper. in. l. j. C. de colla. & Mar. in tractatib⁹ de carcere. & in. l. j. C. q̄n imp. a. inter pup. & vidu. Adde Paul. de cas. in. l. j. C. q̄n īpera. inter pupillos & viduas.

d ¶Not. q̄d' iudex. Adde Bal. ī. l. nulli licere. C. de epis. & cle. & Ang. in. d. §. si aūt. Ludo. Ro. in auē. si l'r. C. ad leg. falci. dixi in. c. nos q̄dē. de testa. dixi in. c. si hęredes. de test. ibi vide plenē Hostiē. Io. andræ. do. Pe. Bal. ī authē. hoc ampli⁹. C. de fideicō. Lud. Ro. ī cōsi. lxvij. facit. l. ciuitatib⁹. & ibi Bal. post Bart. de leg. j. vide Lu. Ro. ī cōsi. lxviij. inci. viso q̄onis themate. vbi dicit, q̄d' pōt q̄libet de ꝑpo agere. vide Bar. in cōsi. xvj. vbi dicit, quod legatum ad pias causas non recipit dilationē, nec reqrit interpellationē. vide ibi Audræ. Barba.

POMATES.

e ¶Aliâs iudex. Vide Barba. cōsi. viij. in. j. volu. & consi. xij. eo. volu.

f ¶Fratres minores. Adde omnino Bar. ī. l. ciuitatib⁹. j. de lega. j.

ctorũ,vt in.c.exiui de paradiſo.extra de verbo.ſigni
fi.in cle. Et ſi non poſſunt petere,conſulitur eis offi-
cio iudicis.vel ad petitionem cuiuſcunq; petentis,
vel ex ſuo officio. Ad idem facit.l. quintus . in fin.ĵ.
de annu.leg.&.ĵ.de peti.hære.l.hereditas.

SVMMARIVM.

1 *Dictio uſq;,denotat cohærentiã.& quomodo ponatur . n.6.*
2 *Officialibus mutatis non mutatur officium.*
3 *Arbitrio dato officiali,an duret eo in officio confirmato.*
4 *Statutum puniens aggredientem aliquem in domo:quòd comprehendit aggredientem coram oſtio,uel porticu.*
5 *Statutum puniens aſſalientem ad domum,comprehendit aſſalientem ad apothecam.*

MEminiſſe. Hoc principiũ eſt
optimũ.& dicit in
ſumma,quòd ꝓcõſul.debet de cauſis co
gnoſcere,& oĩa agere vſq; ad aduentum
1 ſucceſſorũ. Et no.† de dictiõe vſq;,q̃ denotat ſepara
tionẽ,al's coherẽtiã,ſicut al's dictio a,vel ab, denotat
ſeparationẽ:vt.ĵ.de act.emp.l.Rõ.§.fi.ĵ.de duo.re.l.
ex duobus.no.tex.ibi,cum ſit vnus ꝓcõſulatus &c.
¶Opp.ad hãc.leg.dr̃ hic,ꝙ vſq; ad euẽtũ iudicat:
a imo expirat offm̃ p aduẽtũ ſucceſſoris[a]:vt.ĵ.ti.ꝓxi.
l.j.ergo à mõ,nil poterit facere,& dr̃ priuata pſona:
b vt.ĵ.de iuriſ.om.iu.l.eũ q.Rñdet gl.[b],no . ꝙ hoc eſt:
qa nõ dr̃ offm̃ finitũ,nec dicit̃ priuat⁹,donec ſucceſ
ſor venerit. Vñ cõtrariũ dicit gl.quod licet ſit finitũ
2 tp̃s.tñ nõ eſt priuata pſona. ¶Itẽ not . †quod licet
mutet̃ officiales,tñ offm̃ dr̃ eſſe idẽ.& multomagis,
ſi nõ mutet̃ pſonę:ſed idẽ officialis recõfirmetur in
offõ.ar.ĵ.de p̃ca.l.ſed & ſi manẽte. Et valet ad q̃ſtio
c nẽ[c] quod ſi circa q̃dã† fuit datũ arbitriũ ptãti huius
3 ciuitatis:nũqd eo cõfirmato in offõ ꝓ ſequẽti tpe,
illud arbitriũ habeat?& videt̃ ꝙ nõ iſta pars videt̃
vera,p rõnes quas ponit Cyn.in.ĵ.q.quia illud offm̃
& arbitriũ expirauit:vt.d.l.eũ q.In cõtrarium facit
iſte tex.&.d.l.ſed & ſi manẽte.ĵ.de p̃ca.&.l.ſi do . §.
4 fin.ĵ.de do.inter vi.& vxo. ¶†Itẽ inducit̃ in ar.ad
d q.dicit ſtatutũ[d],ꝙ ſi qs aggredit̃ aliquẽ in domo ſua
puniat̃ ĩ tm̃.Modò qdã aggreſſus fuit eũ corã oſtio
vel porticu:an incidat in pœnã ſtatuti?& allegat ibi
Ricar.malũ.ꝙ ſic.ibi,vſq; ad aduẽtũ ſucceſſoris . &
e dictio ad[e],denotat coherentiã,adeo:vt oĩs locus do-
mui coherẽs dicat̃ de domo. Pro hoc facit.l.p̃dijs . §.
pe.& fi.ĵ.de le.iij.ad idẽ.l.itẽ apud labeonẽ. § . cõui-
tiũ.ver.ꝓinde.ĵ.de iniurijs.vide glo.& quod ibi ſcri
5 pſi in.l.quidam iberus.ĵ.de ſer.vrb . p̃di . ¶†Quero
f quid ſi ſtatutũ dicit ad domũ aſſalierit[f]&c. ipſe aſſa
liuit eũ ad appothecã:an incidat in pęnam ? ꝓ hoc
vide.l.lege cornelia.§.fi. ĵ.de iniur.& vide dictum.
§.cõuitiũ.& verſ.proinde.q facere videntur contrà
6 gl. ¶†Quæro qualiter hęc dictio vſq;[g],hic ponatur.
g & videtur ꝙ ponatur incluſiuè.Sed contrà imo vi-
det̃,ꝙ ponat̃ excluſiuè hic,vt infra:an per aliũ cau-
ſæ appella.l.prima.§. ſi autẽ. ¶ Quid dicendum.
Cy.in.l.à caligato.C.de nup.dicit hæc verba: quòd
aut profertur à lege,aut ab homine . Si ab homine,
tunc ſi poneretur incluſiuè cõtineret odium:& tũc
ponitur excluſiuè.ſecus ſi cõtineret fauorem:vt ibi
per eũ not.& ꝓ hoc eſt gl.ĵ.de dolo.l.idem eſt. ¶Et
ꝓ declaratione huius,dic ſecũdũ Gul.ꝙ qñq; ponit̃
abſolutè:vt.l.fi.C.de reuo.doñ.Qñq; ponit̃ reſpecti
uè:& tũc aliqñ adijcitur tẽpus:vt puta vſq; ad calẽ-
das.Qñq; loc⁹,vt vſq; ad talẽ locũ,Qñq; ann⁹:vt vſ-
q; ad.xiiij.annos.Qũq; gradus,vt à patricijs vſq; ad
conſules & tales.Si tempus:tunc ponitur incluſiuê:
vt.l.cum qui calendis.de verb. oblig. niſi alia ratio
ſuaderet contrarium:vtputa do tibi decem pro car-
nibus vſq; ad diem veneris,iſto caſu rõ ſuaderet,qđ
poneretur excluſiuè.ſicut etiam in ſimilibus,qñ di
co do tutorem filio meo vſq; ad pubertatem.tũc vſ-
q;,non poneretur incluſiuè:quia per pubertatem fi
nitur tutela:vt inſti.q.mo.tu.fi.in prin.Si verò adij-
ciatur locus:tunc dictio vſqué,ponitur incluſiuè:vt
ĵ.de leg.iij.l.patronus.&.l.pe.ĵ.de flumi.niſi alia ra-
tio ſuaderet cõtrarium,ꝙ poneret̃ excluſiuê;vt pu-
ta vẽdo tibi fundũ meũ vſq; ad talẽ domum:an do-
mus cõprehendatur?certè non,ſecũdùm Gul. quod
intellige ſecũdũ determinationem. Dy.puta ꝙ ha-
beatur reſpectus ad pretiũ rei,vt ipſe no.in.d.l.patron⁹.§.j.ĵ.de leg.iij.&. l.
filiuſfa.§.j.ĵ.de le.j.& idem in alijs,qñ adijceret̃ grad⁹:vt.l.fin.s̃.de ſenato.
Simile no.in numero:vt.l.ſi cũ præfinitione.ĵ.qñ dies lega.ced . quia ſem-
per poneretur incluſiuè.licet rõ ſuadeat,ꝙ ponet̃ excluſiuè: & ita põt in-
telligi.d.l.j.§.ſi autem.ĵ.an per alium cau.ap.&.l.j.in prin.ĵ.ad.l.fal.

h Legatum. [h]Procõſul nõ debet remittere legatũ ſuum , anteq̃
de ꝓuincia recedat.h.d. Et ſic not.ꝙ ante ſyndicatũ
non debet officialis ſuos officiales remittere.

SIquid. Cauſa, quæ animaduerſionẽ requirit , non ſpectat
ad legatum proconſulis . hoc dicit.& hoc modo in-
telligas hanc.leg.

LEgatus. Hęc lex habet duplicẽ intellectũ & literam:
vnã negatiuam,& aliam affirmatiuam. Si ne-
gatiua eſt opp.l.cum prętor.§.j.ĵ.de iudi.dic ꝙ ſi eſt legatus ad
plures cauſas:tũc vnã cauſam põt delegare:vt in cõtrario . ſec⁹
ſi ad vnam cauſam tantum eſſet delegatus:quia tunc illam non poteſt de-
legare:& hoc modo loquitur hic. Pro hoc.l.à iudice.C.de iud. Alij habẽt li
terã affirmatiuã:& tunc oppon.de.l.à iudice.C.de iudi.Solu.regl'r delega-
tus non delegat,vt ibi.Fallit in delegato à principe:& in delegato procõſu
lis:vt hic dicit̃.Si habes literam affirmatiuã.& ſic vtraq; procedit.

SVMMARIVM.

1 *Cardinales legati tenent locum proconſulis.*
2 *Delegatus Principis uel Cardinalium legatorum,quomodo poſſit ſubdelegare?*
3 *Argumentum de iudice ad procuratorem,q. non procedit.*
4 *Delegatus ad uniuerſitatem cauſarum,quis dicatur?*
5 *Delegatus ſubdelegans,quando poßit reuocare?*
6 *Delegatus ad unã cauſam nõ poteſt delegare certũ articulũ:niſi ſit delegatus Principis.*
7 *Delegatus ab inferiore à Principe in caſu impedimenti,etiam non ſubdelegat.*

LEgatus. Duobus modis legitur: quia habet duas lite-
ras:vna eſt negatiua:alia eſt affirmatiua . ¶In
gl.j.ibi,non reperitur de legato quicquàm. Dicunt ergo iſti, ꝙ
delegatus proconſulis,cũ ſit delegatus,facit ſpãli permiſſione
Principis,quòd intelligatur delegatus à Principe, ideo ſubdelegat . Pro
hoc facit alia ratio:quia iuriſditio legata , quæ eſt in legato proconſulis
eſt fortior,quam iuriſditio delegata,quæ eſt in legatis aliorum:vt. l . ſolẽt.
1 §.fina.aliâs ſic:vt.s̃.eodem. ¶Et ex iſta ſecũda opiniõe not.†quod legati
cardinales,ſcilicet qui mittuntur ab eccleſia Romana,tenet locum procõ
ſulis:ergo delegatus cardinalium poteſt alteri ſubdelegare .Idem not.in
2 fra de iuriſdi.omnium iud.l.more maiorũ.Sed iſta opinio†videtur contrâ
rationem. Nam cum delegatus cognoſcat authoritate aliena.Aut ergo
vult ſubdelegare authoritate aliena, & hoc non poteſt:quia eſt radicata in
ordinario.Aut authoritate propria.& hoc etiã non poteſt:quia eam non
habet.Iſta ratio ponitur.ĵ.de offic.eius,cui manda.eſt iuriſditio.l.j .§.qui
mandatã. &.ĵ.de iuriſditio.omniũ.iudi.l.& quia.x.l.more quæ rõ ita ha-
bet locum in legato proconſulis;ſicut in alio legato.& cum iſta ratio ha-
beat locum in delegato ad vniuerſitatem cauſarũ,videtur quòd nec ipſe
delegare poſſet.Et quia idem operatur generale ad genus,ſicut ſpeciale
ad ſpeciem.& hoc tenet Pet.in.l.imperium.ĵ.de iuriſdi.omnium iudicũ.
Reſpon.imo poteſt:quia cum ei generaliter iuriſditio ſit conceſſa:etiam
hoc videtur conceſſum,vt poſſit delegare.Nam & hæc eſt ſpecies iuriſdi
tionis:vt.d.l.imperium.in fi.ergo cõceſſo vniuerſali hoc conceſſum vide-
tur.not.Azo in ſumma de iuriſdi.om. iudi.§.delegata.ergo ordinarius ſpe
cialiter poſſet concedere delegato,vt ſubdeleget.quod eſt verũ.argumẽ.
no.in.l.cum eſſent.de ſer.ruſti.prædi.ſequitur in glo.l.& quia.Idem tenet.
ibi glo.& in.l.j.§.j.ĵ.quis & à quo appella.Odo.reprobat iſtam opinio.per
3 l.iudicium ſoluitur.ĵ.de iud.& Cyn.in.l.à iudice.C.de iudic.Nec † eſt bo
na comparatio de iudice ad procuratorem:quia procurator per conteſta
tionem efficitur dominus litis:quia obligat ſe inſtantiæ,& ſi non adeſſet
in iudicio poſſet puniri.Ex hoc.vt.l.j.C.de procurat.&.ĵ.ſi quis ius di.nõ
obtempera.l.j.ĵ de procurato.l.ſi defunctus.aliâs.l.j.§.ſi procurator.ĵ.ſi qs
ius dicenti &c.Sed non eſt ita in iudice.vnde cum iudex nihil ſibi appro
priet per conteſtationem:ita modicum poteſt poſt conteſtationem,ſicut
ante. ¶Sequitur in gloſ.de mandat.vnam.Communis ratio:quare vnam
delegare poteſt,quia habet inſtar ordinarij . Vel dic,vt.ĵ.de officio præſi
dis.l.ſæpe.in gl.quæ incipit,nam non in fine,vbi videtur colligi alia ratio.
4 Et adde,† ꝙ ille intelligitur ad vniuerſitatẽ cauſarũ delegat⁹;qñ genus
cauſarũ committitur ſub vno nomine collectiuo.Nec eſt neceſſe,ꝙ iſtud
genus ſit generaliſſimũ:ſed ſufficit,ꝙ ſit ſubalternũ,& reſtrictiuũ,vel tpe
vel q̃titate,vt cõmitto tibi cauſas à,x.libris Peruſinorum infra.vel loco,
vt cõmitto tibi oẽs cauſas talis loci.Si naũt eſſet coarctata reſpectu perſo
narum enarratarũ,vt puta committo tibi cauſas inter Titiũ & Seiũ,inter
Marcũ & cõtrà.& inter Bal.& Ang.& Chriſtophorũ:tunc iſta delegatio
non eſſet in vniuerſitate cauſarum,ſed ad plures numeratas ſpecies:vt.ĵ.ſi
qs cau.l.ſed & ſi quis.§.quęſitũ.ſecũdũ Gul.qui ita no.C.de iudi.l.à iudi-
ce.In hoc vltimo ego dubito,qđ ſi omnes cauſæ inter Titiũ & Martinũ
cõmittuntur,iſta cõmiſſio etiã eſt generalis,in genere ſubalterno:& põt
ſtare interueniente augmẽto,vel diminutione,q̃ eſt inter cauſas,per quod
datur

a ¶Aduentum ſucceſſoris. Rector poteſt exercere vſqué ad aduentũ ſui ſucceſſoris.vide q̃ ſcripſi in.l.eũ.ĵ.de iuriſdi. om.iudicum. poſt Fulg.

POMATES.

b ¶Reſpõdet glo. Idẽ tenet Ang.in §.item ſi ĩ iudicio. ĩ.vj.col.iſti.de act. Ar.in repetit.l.nec qcq̃.§.proxi.s̃. eo.

c ¶Ad.q. Vide pro deciſione Bart.hic q̃ ipſe no.ĩ.l.iiij.in prin.ĵ.de dã.infec.

d ¶Dicit ſtatutum. Vide per Barto.& doct.in.l. cętera.§. hoc ſenatuſcõſultũ.cũ ſeq.de leg.j.

POMATES.

e ¶Dictio ad. Vide alex.& Aret.in.l.ſi cui.in princ.poſt Bart.ibi.ff.de le.j. Alexã.in.l. cętera. §.hoc ſenatus.de lega.j.

f ¶Domũ aſſalierit. Vide moder. in l.plærıq;.ĵ.de in ius vocan.

g ¶Dictio vſq;. Vide oĩno de iſtis dictiomb⁹,& his dictis in.l. à calligato.C.de nup. adde Oldr.conſil . xlix.

h ¶§.legatum.de materia iſtius.§. vide in.l.j.C.vt omnes tã ciuiles, quã criminales.

POMATES.
a ¶ Proconsul. Vide Aret. in. l. si seruus plu. §. fi. ff. de leg. j. Alex. l. si qs posthumos. in pri. de libe. & posthu.
b ¶ Ad. q. Sed Bal. post Cy. ĩ. l. iij. §. j. ff. de tute. vr̃ tenere, ꝙ debeat diuidi illud lucrum. vide Cy. in. d. l. dies festos. & Cy. & Imo. ĩ. d. l. q solidũ. §. cũ post. de lega. ij. latissimè q̃ scripsi, in l. si ita scriptũ. de libe. & posthu.
c ¶ Item inducitur. Adde. d. Cardi. in c. fi. de fer. vbi aliter loqr̃. ego cõtrà Bar. allegaui Gul. & Bal. hic, & Ro. qa si põt vti iurisditione p̃nte mr̃e. & sic cõseq cõmodũ, eodẽ mõ põt colligere oblationes. & vide gl. ĩ. c. deniq̃. xxj. di. in. l. nihil. C. de pala. sac. lar. lib. xij. & vide q̃ ibi remisi. & gl. ĩ l. cũctos. hic allegata. Andr. Barba.

POMATES.
d ¶ Quid aũt. Vide Barba. consil. xlv. in. iij. col. ij. volu.

POMATES.
e ¶ Opp. Vide Iaso. l. q̃uis. ff. de in ius vocan.

POMATES.
f ¶ Illicitas. vide Fely. ĩ. c. ij. col. ij. ver. amplia. iij. de consti.

POMATES.
g ¶ Veritas. Vide Ias. §. si vnus. in vj. col. insti. de ac. vbi ponit etiã quid in criminibus. vide p̃ mod. l. j. C. vt quæ desunt aduocatis. & Imol. cõs. xxiij.
h ¶ Allegata & p̃bata. Vide. d. Ant. & Imol. in. d. c. j. p̃ Io. cal. ĩ. c. pastoralis. de of. deleg. Ad de Bald. in. l. j. C. de vindi. lib. & apud consi. Mat. & omnino quę dixi post Bar. in. l. j. C. vt q̃ desunt aduoc. & Spec. in tit. de sen. §. qualiter. versi. ij. Et ista faciunt ad pulchram quęstionem. Capitaneus vidit duos rixãtes à fenestra: si non mittit familiã potest priuari officio. & hęc est iusta cau-

datur intelligi, quod est vniuersalis. Ex quo potest recipere augmentũ, & diminutionẽ, stante significato vniuersalis cõmissionis. Istud notãt doctores in
5 simili. infra de fun. instru. l. Luci⁹. ¶ † Sed pone ꝙ delegatus subdelegat: nunqd possit reuocare, sicut ordinarius potest? Respõ. Aut subdelegat in totum, & nõ potest reuocare. aut aliqua sibi reseruat de iurisditione, vel purè, vel sub conditione: & tunc potest secũdùm Innoc. qui ita not. extra de offi. deleg. c. si pro debilitate. Tamen not. ꝙ duo sunt delegati, qui possunt subdelegare, scilicet delegatus Principis. & in isto procedit ista diffinitio. & delegatus ad vniuersitatem: & in isto nõ p̃cedit ista diffinitio: qa ille nõ semp manet iudex subdelegatus in totũ, sed quo ad certã speciẽ: vt hic no. Et ideo si totã vnam causam cõmiserit, libere reuocat: qa eius delegatio procedit authoritate sui delegantis ad vniuersitatem
6 causarũ. ¶ Sed an delegatus † ad vnã causam possit subdelegare certum articulum causę? & dico ꝙ non nisi delegatus à Principe. vbi distinguitur, ꝙ aut cõmissio fuit ita facta, ꝙ trãsit iurisditio delegata, & põt subdelegare. Aut merũ factũ fuit sibi commissum, & non potest alteri subdelegare: qa non est iudex delegatus, sed nudus minister. Si autem vno respectu esset merus minister, alio respectu haberet iurisditionẽ delegatã, quatenus habet iurisditionem delegatã, põt delegare secũdũ Innoc. qui ita not. in c. fi. extra de offi. dele. & extra de re iu. cum Bertoldus. dicit etiam Innoc. in. d. c. ꝙ vbi committitur aliquod factum explicandũ extra iudiciũ ꝙ non potest alteri cõmittere, maximè si est electa industria personæ: quia tale ministerium cohæret personę, vt l. j. §. ne autem. C. de cadu. tollen. & scias ꝙ ideo delegatus à principe subdelegat: quia cum habet iurisditionem immediatè ab eo, qui dat ordinariam. ista iurisditio sapit de vi ordinariæ: vt. d. l. à iudice.
7 ¶ † Sed quæro an in casu impedimẽti delegatus ab alio q̃ à principe poterit subdelegare. dic ꝙ non. sed reuertitur ad ordinarium, vt in authẽ. vt defun. seu fune. §. illud. & est casus ĩ. l. prætor. §. si post causam. de vaca. mu. & hic adde, quod plenè no. p̃ Inn. in. c. allega. ¶ Sequitur in gl. secũdũ aliã lecturam. Dic prout habes literam negatiuam, quod intellige nõ subdelegat vniuersitatem causarũ. vel intellige, vt non subdeleget causam, scilicet nominatim sibi demandatam inter cęteras, quasi in ea sit delegatus: vt ad certam causam non ad vniuersitatem causarũ: vt infra de verbo. obli. l. doli clausula. Addi.

LEgati. Nota pro eo, quod dixi in l. meminisse. s̃. eod. ꝙ nõ dicitur officium finitũ, nisi aduenerit successor, & hoc etiam si non sit cõfirmat⁹. ¶ Oppo. ad hoc, quod dicitur, ꝙ nõ habet propriũ. contrà. l. j. §. qui mandatã. j. de offic. eius cui man. est iurisdi. Sol. ibi no. quia proprium nõ habet ordinarium, vt hic. sed delegatum habet, vt ibi dicitur.

SVMMARIVM.

1 *Archipresbyter, qui ex consuetudine habet oblationes factas in die dominica, & sacrista in die sancti Laurẽtij: si dies sancti Laurentij uenerit in die dominica, habebit archipresbyter oblationes non sacrista.*
2 *Minor propter aduentum maioris, non amittit iurisditionẽ.*
3 *Episcopus propter aduentum legati cardinalis, non amitttit iurisditionem.*

PRoconsul. a Allegatur hæc lex ad qõ b. Cõsue
1 tudo † est ĩ ecclesia sancti Laurẽtij, quod archipresbyter habeat oblationes dñicales: & sacrista eas, quæ fiũt in festo sancti Laurẽtij. Contingit quòd festum sancti Laurentij venit in die dominico, & concludit̃, quòd oblationes sunt archipresbyteri. Nam maior est dominica, q̃ aliud festum: & inspicitur poti⁹, quod est naturale, q̃ quod est accidentale. ar. l. iij. §. j. de tut. & sic potius inspicitur dies dominica, q̃ festũ sancti Laurentij. Facit
c ad idem. l. dies festos. C. de ferijs. ¶ Item inducitur c
2 in argu. ad. q. † ꝙ minor iudex propter præsentiam maioris amittat suam iurisditionẽ. Contrà tamen est in authẽ. de defen. ciui. §. nulla. in fi. col. ij. vbi defensor non amittit iurisditionẽ p̃pter præsentiã p̃sidis. ad idem. l. cunctos. C. de metallis. lib. xij. ¶ Et
3 hæc valent. † qa si veniũt hic cardinales legati, ꝙ epis nihilominus nõ amittat iurisditionẽ suã: vt not. in d. l. cũctos. Dixi etiam in. l. iiij. §. si tã vicinum. ff. de
d dã. infec. Quid autem d de iure canonico, vide in. c. volentes. extra de offi. leg. & dic vt ibi dicitur. Bar.

De officio præfecti augustalis Rubri.

PRæfectus. Præfectus augustalis eoipso imperiũ amittit: quod successor intrauit Alexandriam. h. d. vsquè ad finem.

De officio præsidis Rubrica.

NOmen. Appellatione præsidis continetur quicunq; rector prouĩciæ: & apud se talis præses potest manumittere. h. d. cum. l. seq.

SVMMARIVM.

1 *Forum ratione delicti non quis sortiatur?*
2 *Iudex extra prouinciam non habet iurisditionem.*
3 *Lex ubi non distringuit, quando distinguamus?*
4 *Iudex subditum de delicto per eum commisso extra prouinciã punire potest.*

PRæses. Pręses p̃uincię cognoscit de criminibus in sua p̃uincia p̃ quoscũq; cõmissis: & eos punit donec est in p̃uĩcia. h. d. vsq; ad fin. In tex.
1 ibi priuat⁹ est, q̃tũ ad exercitiũ. ¶ † No. quod dixi in sũmario ꝙ rõne delicti qs sortit̃ forũ: vt. l. j. & aut̃. qua ĩ p̃uincia. C. vbi de cri. agi opor. & ꝙ vbi lex nõ
2 distĩguit, nec nos distĩguem⁹. ¶ Dicit̃ hic, ꝙ † habetur pro persona priuata, qñ est extra suã prouinciã. i Contrà de. l. ij. s̃. de offi. p̃con. Sol. q̃tum ad iurisditionẽ contẽtiosam habet̃ pro priuata, vt hic. non q̃tũ ad volũtariã, vt in cõtrario. ¶ Opp. ad hãc sol. de. l. fi. s̃. de offi. p̃fec. vr. Sol. ẽt in cõtentiosa. licet sit extra p̃uinciã põt inhibere. vel nubere aliũ iudicare, vt in cõtrario: nõ tñ habet exercitiũ iurisditionis cõtẽtiosæ. vt hic. & allegat̃ p̃ q̃stione, ꝙ iudex maleficiorũ, licet sit extra p̃uinciã, habet iurisditionẽ,
e nõ tamẽ eius exercitiũ. ¶ Oppo. e † dicit̃ hic, quòd
3 nos nõ distinguem⁹, vbi lex nõ distinguit. Cõtrà. l. q̃situ. j. de testi. sol. dico. ꝙ si lex distinctè loquẽs distinguit̃ p̃ aliã legẽ: & tũc p̃ eã distinguemus, non
4 aliter. vt hic. ¶ † Quæro hic dicit̃, ꝙ habet cognitionẽ in hoĩes suę p̃uinciæ. qd si subiect⁹ isti⁹ p̃uĩciæ nõ deliquit in sua p̃uincia, sed alibi, an poterit in sua p̃uincia puniri? & vr̃ ꝙ nõ: quia debet puniri in loco delicti, vt ĩ aut̃. qua in p̃uincia. Vñ in loco domicilij, nõ debet puniri, ne pro eodẽ delicto bis puniat̃: vt. j. nau. cau. sta. l. j. In cõtrariũ est veritas. Nã & accusari põt corã iudice de suo delicto & puniri, vt. j. de interdi. & rele. l. relegatorum. §. interdicere. & ibi no. & est tex. in. l. j. C. vbi de cri. agi oportet. ¶ Sed nũqd iudex poterit de hoc inquirere: licet sit alibi cõmissum: de hoc dicã. j. de iuris. om. iu. l. extra territorium. Et an secũdũ statutũ eius loci puniat̃: hãc quæstionẽ disputauit Cy. in ciuitate Senarum.
f ILlicitas. f No. q̃ p̃tinẽt ad ad p̃sidẽ. ¶ Quæro. dicit statutũ, ꝙ iudex de facto debet rescindere vẽditiões factas p̃ minores post hoc statutũ factæ sunt multæ vẽditiões, & etiã post ingressum officij sui: an eas poterit de facto rescindere? & vr̃ ꝙ nõ: qa hic dicit factas nõ faciẽdas. In cõtrariũ est veritas: qa intelligit̃ etiã de factis post statutum. aliâs lex esset modici effectus. Natura eñ legis est ad futura trahi, nõ ad p̃terita; vt. l. leges. de legibus. & no. in. l. vnica. ff. de condi. ex lege. vbi exponit fit. i. erit, & quia semper lex loquitur secũdũ dominum meam, vt. l. Arriani. C. de hæreticis. Bar.
g Veritas. g Allegat̃, ꝙ iudex debet iudica-
h re secũdũ allegata & p̃bata h: nõ
i aũt i secũdũ cõsciẽtiã. ¶ Op. ad hoc de. l. si irruptio-

sa priuationis: vt no. Bald. in. l. j. §. q es. s̃. de off. prefec. vr. alleg. dictũ Cy. in. l. si seruus. C. de noxa. qđ dictũ loquit̃ in p̃re in p̃tãte hñte filiũ rixosum: quo casu, si nõ p̃uideat, põt licitè ab offõ repelli qđ satis est no. authoritate Bald. qđ tene mẽti p̃petuò. Faci q đ no. Bart. in. l. j. in fi. s̃. de his, q sunt sui vel alie. iu. Et vtrũ ex hoc possit puniri, vide oĩno Gul. de suza. in. l. j. C. vt q̃ desũt aduo. oĩno Bald. in l. null⁹. C. de sum. tri. & fi. cath. Ang. in. l. ij. C. de his, qui sunt sui vel alie. iu.

i ¶ Non autẽ. Ad illud, an iudex teneat̃ iudicare secũdùm cõscientiam, vide do. Flo. in. l. interruptione. ad fin. ff. fi. reg. vide quod not. in. l. ea. j. de fer. C. de admin. l. tutores. j. q. vij. cap. iudicet. ij. qõ. j. §. qñ vero. & istud p̃cedit in iurisditione cõtẽtiosa, in voluntaria autem põt. ita intelligit̃ gloss. l. bonorũ. C. qui admit. Vide Ioan. an. in titu. de disput. & alle. §. fi. vide Ang. & d. Io. in. l. à diuo Pio. §. j. ff. de re iudi. & vide quod no. ĩ cap. si sacerdos. de offic. ordi. & adde Ioan. Cal. in. c. pastora. §. qa verò. de offic. delega. quõ rñdet ad istum tex. Andrę. Barba.

ne.j.fi.regun.&.l.ij. in fi.j.de fur.So.aut id quod iu-
dex habet in conſcientia, eſt notum ſibi, vt iudici,
aut tanq̃ priuatæ perſonæ. Primo caſu ſecundùm
conſcientiam ſuam iudicat,informatus ex actis co-
ram eo. Et ita poteſt intelligi hic:aliâs ſi,vt priuatæ
perſonæ eſt ſibi notum: tunc non poteſt:iudicare
ſecundùm conſcientiam:ſed ſecundùm probatio-
nes ſibi factas.& de hoc not.in cap. ſecundo extra
de officio ordinarij.vbi ſi iudex iudicat ſecundùm
legem non peccat : licet contrarium cognoſcat: vt
nota.per Cyn.in.l.j.C.vt quæ deſunt aduo.& ſigna
hanc gloſſ.& tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Timens ab alio offendi poteſt implorare officium iudicis,ut ſibi præſtetur ſecuritas.*
2 *Securitas quid ſit:& quod legitimum præſidium?*
3 *Securitas quotupliciter præſtetur.*
4 *Securitas de qua hic:debet Præſtari & cum fideiußoribus, & ſine,inſpecta qualitate præſtare debentis.*
5 *Securitatem præſtare debens de non me offendēdo,debet etiā præſtare pro amicis & cōplicibus meis:& quòd ipſe,nec complices ſui me offendent.*
6 *Promittens non offendere,ſi offendit extra territorium,quod teneatur.*
7 *Securitas præſtita de me nō offendēdo,durat arbitrio iudicis.*
8 *Iudex poteſt concedere licentiam timenti,ut ſecum ducat familiares & ſeruientes.*
9 *Securitatis præſtitæ alicui de nō offendendo effectus eſt,quòd acrius puniatur.*
10 *Securitas ex cauſa poteſt bannito concedi:ſed an eam ſeruare teneatur,remißiuè.*

Ne potentiores.

Ad præſidem ſpectat,ne ĩpo-
tentes à potentibus oprimantur.hoc dicit iſte.§.
1 ¶Inducitur † in argument[a].ad quæſtionem;quòd
a ſi aliquis timeat ſe offendi ab aliquo magnate,quod
poteſt officium iudicis implorare, propter quod
ille magnas cogitur præſtare ſecuritatem de non
offendendo illū.Ad idem.l.denunciamus.C.de his
qui ad eccleſias confugiunt.& ibi per doct.& Cy-
num.& quæ dixi in.l.ſanctum.ſupra de rerum diui.
2 ¶†Quęro,quid ſit ſecuritas.& dico quòd eſt legi-
timum præſidium,quod per officium præſidentis
iuſtè timenti,datur: ſecundùm Gul.de cug. Quòd
ſit legitimum præſidium, probatur in dicta lege
denunciamus.quod detur iuſte timenti,& cauſa co
gnita,probatur infra quòd met.cau.l. metum.cum
l.ſequenti.Quod hoc poſtuletur per officium iudi-
3 cis.tex.eſt hic.¶Et ſcias,quòd † quandoqué peti-
tur ſecuritas præſtari à re rei,vt per totum titulum
de damno infecto . Et de illa nihil ad præſens.
b ¶Quandoqué[b] à re perſonæ & de iſta præſtatione
non cauetur iure,ſecundùm Gulielmum, vt ſi do-
mus tua minatur ruinam ,non debet inde per me
trāſiri;vt.l.qui bona.§.primo.infra de dam.infecto
implorari tamen poteſt officium iudicis, vt faciat
eam refici.ſi eſt vicinus;vt infra.l.proxi.& per Spe
c culator.de ſatiſda[c].§.fina.verſic.circa. Quandoqué
d petitur præſtari à perſona rei[d]. & iſta eſt licita : vt
l.finali.in princip.& finali.C.de ero.milita.annonę.
libro duodecimo.facit.l.ſi fideiuſſor.§.ſi ſatis .infra
qui ſatiſda.cogantur.Quandoqué petitur preſtari
à perſona perſonę : & tunc loquitur materia huius
§.quia eſt licita, & officio iudicis præſtatur hæc
cauſa cognita, an ſit iuſta , vel non; vt dicta.l.me-
4 tum.& per docto.in dicta.l.denunciamus.¶†Quę
e ro nunquid[e] in tali ſecuritate debeant fideiuſſores
præſtari?& videtur quod ſic.quia per eos eſt magis
cautum:vt.l.prima.infra,qui ſatiſda. cogan.Incon-
trarium videtur:quia lex de nuda cautione intelli
gitur: quia cautionis appellatione non continetur
fideiuſſoris præſtatio;vt.C.de verborum ſignifica-
tione.l.ſancimus.¶Breuiter dic ſecundùm Guliel-
mum.quòd debet conſiderari qualitas perſonæ, à
qua hoc petitur:quia ſi ſit perſona locuples & im-
mobilia poſſidens: non erit neceſſe, quòd præſte-
tur fideiuſſor.argu.l.fina.iuncta.l.ſciendum.in prin

a ¶Ne potentiores. Inducitur in argu. adde quod nota. in.l. ſanctum. ſ. de re.diui.

a Vide Iaſ.in.l.fi.de poſſeſſione.C.de tranſac.Ant.Alex.

POMATES.
b ¶Quandoq;.vide Alex.in rubr.ff.de dam.infec.

POMATES.
c ¶De ſatiſda.vide Alexā.in.l.ij.ſolu.matr.

d ¶A perſona rei. Adde, quòd ſi timeo vim fieri in poſſ.mea, poſſum implorare officiū iudicis,ne mihi vis fiat.l.ſi ſup poſſeſſione.& ibi Bal.C.de tranſac. Bartol. in.l.qui bona.§.q damni.de dam.infect.& in.§.ſi quis iuxta.per ſpec in tit.de ſatiſda.§.fin.ver.area.& de ea, quę prę ſtatur à pſona perſonæ: vltra Bartol.hic vide etiam per Alexan. in cōſi.lxxviij.col.vj.in.v.volu.

e ¶Quæro nunqd. Limita niſi fuiſſet data ad conſilium ſapientis.glo. eſt ſing.in.l.ſi mādato titij.§.fina.j.mandat. Andræ. Barba.

cip.qui ſatiſda.cogan. ¶† Quęro, circa hoc volo
5 quòd ille,de quo timeo non ſolum pro me præſtet
fideiuſſorem,ſiue ſecuritatem,quòd me non offen
dat:ſed etiam de amicis meis.Et videtur quòd hæc
poſſum petere:vt.j.de p̄cario.l.cū p̄cario.ad idē.l.
ſi ſtipulat⁹ fuero.p te nō fieri.infra de verb.ob.&.l.
ſecūda.&.l.non ſolū.infra de vſu & habita . ¶Sed
nunquid debet dare ſecuritatem pro ſe & ſuis fa-
miliaribus,& alijs ſuis, quòd non offendet ? Gul.
quòd ſic per textū infra loca.&.l.qui inſulam.§.fi-
na.quod intelligo nō ita indiſtinctè,quia ſi offende f
retur ab alio ſuo inimico,non eſſet conueniens,q̃d
iſte teneatur.argum.l.ſi merces.§.culpę.infra loca.
vnde debet promittere,pro ſe . Et familiaribus,&
f complicibus ſuis.¶Quæro ſi Titius[f] de quo time-
6 bam† præſtitit mihi ſecuritatem corā iudice iſtius
ciuitatis,de non offendendo me,ipſe offendit me,
ſed non in iſto territorio:an teneatur ? & videtur
quod non:quia hoc officium non extenditur vltra f
territorium ſuum:vt infra de iuriſdi.omnium iudi.
l.extra territorium . & de bonis authorita. iudicis
poſſi.l.cum vnus.§.fina.In contrarium tenet Gul.
quòd teneatur.Nam ſicut exemptus hic poſſet ex
ſua promiſſione conueniri,vt.l.j.infra ſi quis in ius
voca.nō ierit.ita & multomagis iſte debeat ex ſua
promiſsione cōueniri.Nam qui promittit non of-
fendere generaliter loquitur,& ſic generaliter de-
bet eius promiſſio intelligi.Et ſic ex ſua perſona
poterit conueniri ratione contractus,& ratione do-
micilij,ſicut ciuis vel incola:vt de iudi.l.hæres ab-
ſens.&.l.omnem.imo poterit conueniri coram iu-
dice,in cuius territorio fuit commiſſum delictum:
7 vt.l.tertia. ſupra eodem.¶ † Quæro quanto tem-
g pore duret iſta ſecuritas[g].Quidam dicūt.xxx.die- g
bus per.§.ſed neq;.in authentica. de manda.prin-
cip.¶Tu dic ſecundùm Gul.quòd cum hoc non
ſit in iure determinatum,relinquitur arbitrio iudi-
cis.argu.l.ratum . infra de ſolu.&.l.prima.infra de
iure deliberandi.&.l.ſi finita.infra de dam.infec.&
infra de appella.l.nonnunq̃. eſſet inconueniens, *
quod ita cito me poſſet offendere poſt triginta dies
& eſſet inconueniens,quod ita ſæpe renouaretur ſe
curitas:vt.l.bene à Zenone.C . de quadri.prę ſcrip.
* Non ob.§.ſed neq;.quia loquitur de quadam ſecu-
ritate,quę pręſtatur per iudicem:vt dicitur in gloſ- h
8 ſa.¶†Quęro,peto[h] à iudice,vt ſit mihi licitum du-
h cere familiares,vel ſeruientes:an hoc debeat mihi
concedere;& videtur q̃ non:quaſi ſufficiat cautio:
vt ſupra dixi.Poteſt tamen dici,quòd ex ea cauſa
poteſt hoc iudex concedere,arg.l. finali . in princi- i
pio.C.de erog.mili.annone.libro duodecimo.& ibi
plenè nota.cuius expenſis fit. Vide ad prædicta'
quæ dixi, in.l.ſanctum . ſupra de rerum diuiſione.
¶Not.contra homines de caſtro plæbis,qui vole-
bant concedere licentiā domino Matthæo de mon
i te polini[i].¶† Quæro quis ſit effectus huius ſecuri-
9 tatis?dicunt quidam quòd eſt iſte:quia ſi poſt ſecu-
ritatem offenderet tanquàm fractor pacis, tenetur.
l.Iulia.maieſt.vt infra ad.l.Iuliam maie. l. prima.§.
prim.hæc opinio eſt falſa: quia ibi loquitur quan-
do aliquid committitur contrà Principem,vel rem
publicam,non contrà ſingularem perſonam.quare
dicunt alij,quòd qui poſtea offendit debet tradi pu
niendus offenſo.argumen.l.finalis,de leg. hoc non
eſt verum:quia eſt caſus ſpecialis in legato,qui nul
lo modo debet offendi.argu.l.ſanctum.ſupra de re-
rum diui.Et ideo dic ſecundùm Gul.quòd effectus
erit,quod iudex acrius puniet eum:quia hoc poteſt
iudicis officio conſiderata conditione.ar.l. quid er-
go.§.pæna grauior.infra de his,qui not.infa. ¶Eſt
etiam quædam alia ſecuritas,quæ petitur à iudice.
& eam poteſt ex cauſa concedere.De qua in. §. ſed
nequé . in corpore de mandat.Princip.Et ex cau-
10 ſa † etiam ex bannito poteſt dari,ſicut in relegato;
vt dicto.§.ſed nequé;& in.l.is qui reus.infra de pu-
blic.iudic. ¶Sed quæro nunquid iudex teneatur
eam ſeruare.Et gloſſ.in dicto.§.ſed nequé.dicit q̃d
non. Tu dic vt nota.per Cyn.C.de.his,qui ad eccle.
confug.l.præſenti.vbi de hac ſecuritate no.& nota.
in.l.ij.eo.ti.vide ibi.

f ¶Quæro ſi titius. vide Bart.in.l. qui bōa.§.ſi quis iuxta j.de dā.īfec.& q̃ ibi dixi in.l.capitaliū.§.ſtatus.de pœnis.

POMATES.
f ¶Quæro ſi titius. Vide Ang. conſil. xxxiij.inci.magnifice dn̄e.Alb.hic in. iij .col. Iaſ. in .l. extra territorium, in ſexta limitatione.Sed tu vide contrariū ſingulariter p Bal.ī.l.j.§. huius ſtudij.ſ. de iuſti.& iure.& Cur.in.d.l. extra territorium, co.ij.in.d.l.vj.limi.

g ¶Duret iſta ſecuritas.dixi poſt Bar. in.d.l. qui bona. §. ſi quis iuxta.infra. de dam.infec.

* Pro intellectn .§. ſed neq;. in authē. de man.prin.

POMATES.
h ¶Quæro peto. Vide Iaſ.l. prętor.§.etiā is .ff. de edē.

POMATES.
i ¶Matthæo de mōte polini.vide Raph.cuma.conſ. xxxij.

Sicuti

a ¶Sicuti.non imputatur.sed quid in aduocatis & aliis.vide Gul.de suza.in l.j.C.de aduoca.diuer.iudi.

b ¶Qui vniuersas.pôt dânare.Sed quid si alicui committitur prouincia seu ciuitas sub protectione,& regimine:an per hoc videatur concessum merum & mistum imperium?dic vt per Bart.in.l.j.C.de excu.mu.libro.x.vi de quę not.Barto. in.l.inter eos, cum l.ergo de acqui.rerum do.dixi in.l.ij. C.de pe.iud.

k ¶Primo casu nocet de materia vide Bal.in.l.quicunq;.in.ij. olum.C.de ser.fugi.Vbi dicit φ pro minima pecuniaria pœna ei,qui soluẽ do non est, non pôt subrogari pœna corporalis.& adde etiã Barto ad hoc in.d.l.j.in fi.princ.ff.si quis ius di.nõ ob.Bal.in.l.certa rõne.C.qñ ꝓuo.& Bartol.in.l. quædam.ff.de poe.Bal.post Cy.in.l.fi.C.de.sum.tri.& fide catho.

c ¶Nec exbãnire. Sed hoc non videtur verum:quia ex banniendo nõ assignatur certa insula: sed interdicitur sibi aditus ad patriam:ideo non videtur sequi: non potest deportare: ergo nec exbannire.

d ¶Rector ciuitatis. Rector ciuitatis non potest exbannire.Vide quod dixi post Bart.in.d. l.imperium.

e ¶Præses. Vide Bart.in.l.j.in prin. ff.si quis ius dicen. non obtẽ.

POMATES.

f ¶Et no.Quòd ꝓpter.Vide in simili Bart.in.l.si constante.ad fin.ff.solu.matri.

g ¶Et no.Quòd ꝓpter.An autẽ possit remittere pœnam,quæ venit applicanda parti?dic quòd non.glos.est no.in.l.ij.C.de in ius vocando.& vide Bald.& gloss.in l.rescripta.de preci.Imperat.offer. vide bonum text. in.c.nisi.de offi.lega.& ibi tex.quòd iudex amore potest remittere pœnam,licet Panor. in.d.c.clericos.ff.distinct.& ibi dicit do.Anto.φ si venit applicanda fisco Principis indistinctè potest remittere pœnam,si applicatur parti, non potest:nisi cũ causa ante sententiam, post sententiam non potest nisi pœna sit arbitraria.etiam sine causa potest ante sniam:pòst autem non.Ita no.Inno.in.c.cognoscentes.de consti.& nota. in.c.licet.de pœ.vide ibi per do.Petr.& alios.Et an iudex possit incontinẽti pœnam excõicationis imponere:vide gloss.sing.in.l.in actionibus.ff.de in lit.iur.Andr.Barb.

Sicuti. a Casus humanę fragilitatis medico nõ imputatur[a]: sed imperitia.hoc dicit. Ex hoc concluditur aliud de iure canonico,quòd si cut imperitia nocet,ita casus non nocet sibi,quantũ ad irregularitatem,quominus ad alios ordines possit ascendere,vt in.c.tua nos.extrà de hom.

Qui vniuersas. b ¶No.φ præses potest damnare[b] in metallum:non tamen deportare:vt.l.j.§.hi quibus.ff.de leg.iij.¶Ad hoc oppo.plus est damnare in metallum φ; deportare insulam,quia etiam ex damnatione in metallum amittitur, libertas:vt insti.de capi. dimi.§.maxima.&.§.media.Modò arguo,cui licet quod est plus,sed licet quod est minus,vt regula iuris cui plus.sed præses non potest in insulam deportare;vt.d.l.j.§.hi quibus.hic autem dicitur,φ potest facere quod est maius,vt dixi.Solu.damnare in metallũ potest,vt hic,non tamen in insulam deportare sine principe,vt in cõtrario.Ratio, quia insulę sunt in dominio Principis, non præsidis:& licentia non extenditur ad ea:nisi ex permissione Principis: de hoc no.Dyn.in.c.cui licet extrà de regulis iuris libro.vj.& per prędicta reprobatur glo.quæ est in.§. relegati.insti.qui.mo.ius pa.po.sol.vbi fit æquiparatio exbãniti & deportati:quia præses non potest in insulã deportare,vt.d.§.hi quibus.Certè nec exbannite:[c] ergo multominus potest rector ciuitatis,[d] qui est minor.& hoc fuit dictum Iaco.de Are.in.l.j. & ibi per Cy.de hęred.insti.

SVMMARIVM.

1 *Bannum & mulcta æquiparantur.*

2 *Paupertas quando prosit.*

Præses. e [e] Mulcta ex causa necessitatis & paupertatis remitti potest.Et licet ille, cui est facta remissio,efficiatᷣ soluẽdo:non tamen ꝓpter hoc tenetᷣ.h.d.vsq; ad finem.& signa glo.no.[f] φ propter [g] paupertatem & inopiam absolutus,seu remissus licet fiat soluẽdo,nõ debet exigi,&hoc no. 1 †Et hoc potest valere,nam bannum idẽ est,φ mulcta:& ei equiparatur:quia sicut mulcta imponitur ꝓpter cõtumaciã: ita & bannũ imponitur propter contumaciam & inobedientiam.Pro hoc.l.si ideo. ff.de euic.& not.Dyn.ff.de custo.reo.l.diuus.Et iõ exbãnitus non debet haberi pro cõfesso:vt hic per Dy.& videtᷣ magis propter contumaciam,φ; propter delictũ.Et φ bannũ mulctę equiparetᷣ,est gl. in.l.j.§.ex hoc rescripto.ff.de ventre inspi.vbi glo.exponit mulcta.i.bãnũ.& idem no.in.l.j.post principium.de admi.tu.Et ex hoc conclude,φ sicut mulcta propter paupertatem põt remitti:ita bãnum: quod no. 2 ¶†Item no.quòd paupertas prodest,[h] cõtra.§.sancimus.in corpore de testi.colla.vij.Solu. quantum ad fidem habendam circa testimonium, non prodest.Imo nocet:quia magis creditur diuiti, φ; pauperi.Dic prodest φ̃tum ad remissionẽ pœnę, ¶Oppo.ad hoc:quia imo φ̃tũ ad remissionẽ pœnę nocet:vt.ff.de incen.rui.nauf.l.Pedius.&.l.nemo.in fin.C.de sum.trini.& fide catho.Sol.ibi loquitur in pœna corporali,circa quam nocet paupertas:secus in pœna pecuniaria,vt hic.¶Oppo.ad hanc[i] solu.de.l.j.in fin.de pœnis.&.l.quicunq;.C.de seruis fugiti.Vnde dic,φ quantum ad fidem habendã nõ prodest,imo nocet,vt.d.§.sancimus.φ̃tum autem ad remissionẽ pœnæ an prosit paupertas,hic subdi stingue:aut quæris de pœna corporali:aut pecuniaria.¶Primo casu[k] nocet quia magis punitur pauper quam diues,vt.dicta.l.nemo.¶Secundo casu, aut est pœna pecuniaria,seu ordinaria:aut extraordinaria.¶Primo casu non prodest paupertas quia si nõ potest soluere pecuniam,luat in corpore vt.l.quicunq;.C.de seruis fugiti.&.l.j.in fi.ff.de pœnis.¶Scd'o casu ꝓdest paupertas,vt hic. Et quantum ad dignitatem prosunt diuitiæ:vt.C.de decu. l.ad subeunda.lib.x.Et hoc modo intelligas de paupertate quòd interdũ prodest,interdum non,distinguendo,vt dixi in.l.si quis ad declinandam.C.de episco.cleri.&c.

Præses. Ad iudicis offic.spectat facere ædificia refisci.h.d. quam leg.allegaui.s.l.ꝓxi.ff.ij & ibi per Gul.de cu.&c.

Sæpe. Verba necessitatiua à principe prolata ad impetrantem rescripta directa non imponunt necessitatem iudici.h.d.Nota summarium.Item no.φ beneficiũ Principis non interpretatur latissimè.¶Op.ad id,quod sub istis verbis potest adire, non imponitur necessitas[m] iudici iudicare.Contrà de.§.coges autem.in corpore de manda.princi.Solu.ibi fuerunt prolata per principem verba,quę necessitatem important:hic verò non.¶Oppo.& videtur,φ inter verba non est fienda differẽtia:an dico pręcipio vel iubeo.&c.vt.l.omne verbũ.C.commu.de leg.&.l.peto.in princi.l.vnũ ex familia.§.fi. infrà.de leg.ij.Solu.ibi loquitur in vltima volũtate: hic in cõtractu.aliâs rescripto.¶Op.ad hãc sol.de l.j.ĩ pri.j.mãdati.Pro quorũ so.dicit φ qñq; hęc vba ꝓferũtur in cõtractibus:qñq; in vltimis volũtatib⁹. qñq; in rescriptis.¶Primo casu[n] non est differẽtia inter hæc verba.nec important necessitatem,vt.l. j.j.manda.nisi post susceptum mandatum:vt in cõtrario.& in.l.in commodato.§.final.infrà cõmod. ¶Secundo casu,aut sunt verba pręceptiua:aut deprecatiua.Primo casu imponũt necessitatẽ heredi: & de hoc nõ est dubiũ.Si deprecatiua:tunc aut diriguntur ad hæredem,aut ad legatariũ.de quo dic.vt not.in.d.l.peto.Tertio casu,si in rescripto:tunc aut diriguntur ad impetrantẽ rescriptũ:aut ad iudicẽ. Primo casu,non imponunt necessitatem:vt hic.& l.seq.si ad iudicem:tunc distingue,vt in glo.qa aut rescriptũ dicit mandamus[o],vt cognoscas:tunc per hoc nõ imponitᷣ necessitatas cognoscẽdi per se:sed potest aliĳ delegare:vt hic.Secus,si diceret præcipimus,vel iubemus.Nam verbum iubemus necessitatem importat:vt.ff.quod iussu.l.j.secus in verbo mandamus:vt.l.j.ff.mand.¶Oppo.dicitᷣ hic,quòd iudici non imponitur hæc necessitas per hoc:& sic principis rescriptũ nõ interptatᷣ latè,contrà.l.fin.ff. de consti.princ.Sol.vt hic in glo.facit quod no.in.l. eum,qui calendis.in prin.ff.de ver.obli.¶Quæro, nunquid si rescriptũ dicit:adire debes iudicem[p],an per hoc sit iudici imposita necessitas?Et videtur φ sic:vt hic à cõtrario sensu.tamen hęc gl.tenet contrarium & melius:quia si hoc diceremus, imponeretur actori necessitas agendi contrà.l.j.C.vt nemo inuitus.in rubro & nigro.

POMATES.

l ¶Op.ad id.Vide Alexã.l.more.ff.ix. col.ff.de iurisdit. om.iud.vbi dicit, φ totus mundus approbat istã glo. licet aliq tenuerit cõtrariũ,vt refert Feli.c.eã te.vij.col. de rescrip.& ibi p modern.in apost. d.Panor.in apostil.inci.mãdatum & pceptum.Idem tenet Ro.l.ij.ff.de offi.ei⁹.& eã singᷣ. appellat Ro.clemẽ.sepe.in.vj.col. de ver.signifi.latè Fede.c.ꝓcurator. de ꝓcur.i.vj.& fecit hoc idẽ gloss.in l.& qa in verb.antecę,in scd'a solut. vlti.cõtrariĳ.ff.de iurisdic.om.iud. Bal.i.l.ij.C.cõmu. de leg.Felin.c.nã concupiscentiam. in secunda col.de constitu.

m ¶Imponitᷣ necessitas.quæ verba in rescriptis important necessitatẽ:& quę cõsiliũ,& quid in cõtractibus & vltimis voluntati.vide latè per domi. Anto.in.c.nã concupiscẽtiã.de consti.& ibi Imol.Et vide tex.cũ glos.in l.tutor.ff.de suspec. tu.do.Ioan.in.l.cũ pater.§.mandato. de legatis.ij.Quæ autem sit differentia inter mandatũ & pręceptũ.Vide glo.& Archi.xiij. q.j.§.quod præcipitur per aliquos in.c.qñ Abbas.de offi.deleg.glo.not. in.c.cum aliquibus.de rescript.in vj.post glos.hic & ad ista vide Bald. in.l.ij.in.iij.colum. C.quomodò & qñ iudex.Et differentiã inter mando & iubeo,vide p Bart. in.l.secunda.C.communia de lega.& Ro.in.l.j.§.j.ff.de offic.eius,cui mandat.est iurisdi.

h ¶Paupertas prodest.vide Bal.in.l.si qs ad declinandã.C.de episc.& cle.& qñ prosit paupertas,& qñ diuitiæ.vide per Arch.in.c.statutum.de rescri. in.vj.& in.c.pauper.xj.q.iij.&.xxxj.dist.hoc autem.

i ¶Opp.ad hanc.sed qd si ille peruenit ad pinguiorẽ fortunam:an teneatᷣ soluere pecuniã.dic φ nõ p tex.meliorẽ in iure.secũdũ Bal.i.l.sed si vni⁹.§. si ante.ff.de iniur.facit glo.no.in.c.sicut dignum.extrà de ho.Andr.Barba.

n ¶Primo casu.Vide Archi.in.c.qđ pcipitur.xiij.q.j.vbi refert Ros.tenere contra istã distinctionẽ φ imo verbũ mando prolatũ à superiore importat necessitatem.Andre.Barb.

o ¶Dicit mandamus.Adde Bal.in.l.j.C.quõ & qñ iudex.in.iij.col.

p ¶Adire debes iudicem.latè per Bar.in.l.creditores.in.j.colũ.C.de pigno. Adde,φ Bald.in.c.ij.apud quem,vel quos contro.fue.dixit per illum text.quod verbum debet,non importat necessitatẽ.Et est ratio:quia refertur ad creditorem.

EX omnibus. ¶ Presidis prouinciæ cognitio est ampla, & cognoscit in prouincia sua de omnibus, de quibus alij magistratus Romę cognoscũt. h. d. ¶ No. tex. quod debet potius inspici, quod fieri debet: quàm quod fit & gl. colligit arg. cõtra illos, qui in defectum legũ allegant gl. vt hic.

SVMMARIVM.

1 Furiosus satis ipso furore punitur.
3 Epistola seu scriptura officialis, quomodo probet?
2 Inquisitio quænam sit permissa?
4 Potestas potest cogere subditos ad faciendam pacem.

COngruit. ¶ Ad præsides spectat generaliter contra latrones inquirere, & homines malę conditionis & vitę, & eos punire atque eorum receptatores & ad præsidis officium spectat,
a vt furiosi in carcere[a] detineãtur, si aliâs commodè retineri non possunt. Et delictum per furiosum tempore furoris commissum, puniri non debet: secus si fuisset commissum tempore sanę mentis. Ad custodiam furiosorum debet aliquis deputari: qui si sit negligens punitur. h. d. vsque ad finem. ¶ Not. textum, quòd receptatores puniuntur.
1 ¶ Not. † quòd furiosus satis punitur ipso furore: & sic non debet
2 afflictio addi afflicto. ¶ Not. † quòd epistola seu scriptura officialis facit probationem? dicam. j. de procurato. l. si procurator. & . j. de pac. l. epistola. Et no. quomodò debet procurare circa paces faciendas. Item quòd custodes puniuntur de negligentia:
3 vt. s. de offic. præfec. vigil. l. iij. §. j. & videtur, † quod in
b quisitio de qua hic dicitur, sit prohibita[b]: quia nemo sine accusatore punitur: vt. l. rescripto. §. si quis. j. de mune. & hono. Secundum Iaco. but. dic, quod quædã est inquisitio facti, quæ fit generaliter: ista est permissa, vt hic. Nam præses debet generaliter inquirere. vt malis hominibus prouincia purgetur, & hęc est practica, quã in principio sui regiminis rectores faciunt generalem. s. inquisitionem, & per hanc legem. Quædam est inquisitio specialis contra certã personam: & ista regulariter est prohibita: quia nemo sine accusatore punitur: vt. d. l. rescripto. §. si quis de mune. & hono. nisi in casibus no. in. l. ij. §. si publico. j. ad le. Iul. de adulte. & no. in. l. nullũ. C. de te-
c sti. Et aduerte[c]: quia etiam in casibus præmissis[d] iu
d dex non deber inquirere, nisi indicijs pręcedẽtibus aut fama publica referente: vt. l. iustissimos. C. de officio recto. prouin. quam no. vt probatur extrà de accus. c. qualiter & quando. ¶ Item potest inquirere secundum Ia. ad relationem nuncij iurati. per hoc. l. diuus. j. de cust. reo. no. doc. in. l. ea quidẽ. C. de accu.
4 dixi in. l. j. s. de officio præfe. vrbis. ¶ † Et inducitur[e]
e in argumentum ad quæstionem,[f] quòd potestates
f prouinciarum, siue terrarum possunt cogere ciues & prouinciales suos ad faciendam pacem, quod nota. in corpore de man. princ. §. deinde. & no. j. de vsufr. l. si vsufructus. §. si inter duos. aliâs est. l. equissimũ. Cõtra hoc facit in aut. vt lit. iurent. §. fi. col. ix. Et ideo dic, quòd interdũ quæritur de pace fienda inter vnã ciuitatẽ & aliam, & hoc casu pręses, siue potestas debet se interponere: vt fiat: vt est tex. in. §. deinde præ-
g allegat. Quandoque quęritur de pac.[g] fienda inter singulares personas: & tunc aut quęstio vertitur criminalis, aut ciuilis. ¶ Primo casu debet interponere se & eos cogere: vt. j. de vsufru. l. si vsufructus. §. si inter duos. ¶ Secundo casu debet monere partes ad concordiam maximè vbi iura partium conseruarentur illęsa: aliâs non. & ita intellige. d. §. fina. in fi. vt liti. iurent.

ILlud. ¶ Ibi & pernoctare. i. per totam noctem stare: vt. l. vrbana. §. pernoctare. j. de verbo. signi. Nã dictio per, perfectionem denotat. & ideo per totam noctem intelligitur.

SVMMARIVM.

1 Lis cõtestari in delictis quæ debeat.
2 Præscriptio, quando currat non ualenti agere.
3 Præscriptio, quando currat impedito.
4 Præses de iniuria sibi facta non cognoscit.
5 Potestas de delicto commisso per eius familiam, quando poterit cognoscere.
6 Potestas de lite uertente inter eius familiares, cognoscere poterit.

h SEnatuscon. ¶[h] Primo ponit de actionibus competentibus pręsidi, vel eius familię ex cõtractibus vtrum durãte officio possint intentari, & qualiter ei cõsulatur, si nõ possunt intentari? Secũdò ponit de actionibus cõpetentibus ex maleficio. Secunda ibi, si quid tñ. Et prima subdiuiditur in duas. quia primò prohibet: secundò remedium adhibet. Secũda ibi, ita vt actiones. Et breuiter hoc dicit. Actiones pręsidi, vel eius familiæ competentes non possunt intentari efficaciter durante officio: sed si tempore amissæ forent: daretur eis restitutio: & hoc in actionibus competentibus ex cõtractibus. Cõpetentes aũt ex delicto, possunt intentari: vt lis in eis contestetur. h. d. Parcissimè ius dicat. i. eis ius non dicatur, secũdũ gl. Et no. secũdũ Iac. hic, quia põt mittere executorem. i. baiulum. ¶ Quæ-
1 ro, quare † magis in delictis cõtestatur lis, quàm in alio. Rñ. quia actio ex delicto põt perire adeò, quòd restitutio nõ habet locũ: vt quia erat mortuus delinquẽs: quo casu non possit agi cõtra hæredem: vt. l. j. C. ne ex delic. defun. vnde necessaria est litis contesta. secus in alijs ciuilibus actionibus: quia transeũt ad hęredem sine contestatione. Et not. ex isto text. quòd
i hic pręstantur duę cautiones[i] secũdũ Ia. bu. Nam satisdat per fideiussores: vt. l. si fideiussor. qui satisda. cog. & tamen hic dicitur quòd debet satisdare de iudicio sisti. & de re non baratanda. Et hunc tex. alle-
k gat gloss. in. l. si fideiussor[k]. §. fina. s. all. ¶ Oppo. ad hanc legem. dicitur hic antequàm in prouinciam venerit: ergo à contrario sensu videtur, quod debeat eis dici ius postquàm in prouinciam venerint. Sed cõtra hoc oppo. j. de iudi. l. pars literarum. & . j. de iniu. l. nec magistratibus. Solu. quod hic dicitur antequàm in prouinciam veniat debet subaudiri. multominus quando post. & arg. à contrario sensu non est licitum, vt l. conuenticulam. C. de episcop. & clerici. Dicitur hic, quòd actio restituitur & restitutio præsupponit amissionem. Contra hoc videtur, quod hoc casu actiones non amittuntur: vt. l. ij. §. sed & si agant. j. de iud. Solu. actiones non amittuntur, vt ibi: quia restituuntur, vt hic. ¶ Oppo. dicitur hic, quod istis officialibus restituũtur actiones per rescriptum, si sunt peremptæ. Sed contra hoc. Nam non valenti agere non currit pręscriptio: vt. C. de anna. excepti. l. j. in fi. ergo non sunt actiones amissæ. Sol. hic amittuntur actiones: quia isti poterant præscriptionem per executionem interrumpere. Oppo. ad hoc, si id potuerunt, fuerunt in negligentia; ergo nõ debent restitui: vt. j. e. qui. ex cau. maio. l. non enim negligẽtibus. & . j. de re. iur. l. quod quis. Sol. licet hoc possent. non tamen commodè propter multa negotia, quę habebant expedire. ¶ Oppo. ad hoc. Nam licet per se ipsos incõmodè non poterant agere: tamen per procuratorem poterant: vt. j. de mi. l. Papi. exuli. Huius timore, quidam retinet primam expositionem glo. quod parcissimè ponatur pro non. q. d. quòd durante officio non possit agere. & sic restitutio debeat da-
2 ri? vt hic innuitur in tex. ¶ † Opp. Imo indistinctè
l non valenti agere non currit præscriptio[l], vt. j. de seru. rust. pręd. l. & Attilicinus. Pro quorum sol. dic secũdum Gul. quod aut quis est impeditus impedimento iuris, aut facti. Primo casu, aut impedimentum superuenit ante actionem competentem: aut post. Si ante non valenti agere non currit pręscrip, vt. l. j. in fine. de annali exceptio. Si verò post actionem cõpetentem venit impedimentum: tunc currit præscriptio: tamen datur restitutio, vt hic. Secundo casu principali, quando est impeditus impedimẽto facti: & tunc aut impedimentum est iustũ & præscriptio currit & datur restitutio, vt. d. l. & attilicinus. Si
m verò non est iustum impedimentum[m]: tunc pręscriptio currit & nõ datur restitutio, vt. j. si quis cau. l. ij. §. si quis tamen. Iac. bu. eum reprehendit in primis duobus casibus, dum dicit quod non currit pręscriptio quando est impedimentum ante actionem compe-

a ¶ Vt furiosi in carcere. Furiosi debẽt incarcerari. Adde quod bal. in. c. j. an ille, qui interfecit fratrem domini sui. dicit quod vasallus, qui est effectus furiosus, potest ex culpis præcedẽtibus ciuiliter cõdẽnari, non criminaliter. De hac materia vide Imol. in repe. c. Rayn. de testa. no. in. c. cũ percussio, vij. q. j.

b ¶ Sit prohibita. in inquisitione gñali & spãli. & vide Bar. in. l. ij. §. si pu. de adul.

POMATES.

c ¶ Et aduerte. Vide Aret. in. c. cum oporteat. de accu.

d ¶ Casibus præmissis verũ est si opponatur, aliter nõ. c. fi. de acc. in. vj. quẽ text. allegat Bar. in extraua. ad repri. in versi. denũ. & dũ Bar. dicit quod sufficiat fama. Adde Bal. in. l. j. in. iiij. colũ. C. q. acc. & id quod dicit hic Bart. fallit in inquisitione gñali, & in alijs multis casibus secundũ Ang. plenè in. l. si vacãtia. de bo. vac. in vj. char. Itẽ fallit in inquisitione formata cõsulto prĩcipe. l. nullus. & ibi Bald. C. e. ad leg. iul. maie. & Innoc. in. c. cũ oporteat. in fin. de accus.

POMATES.

e ¶ Et inducitur. Vide aliqd per Alex. in. l. j. §. & post opis. ff. de no. ope. nũ. in. c. iij. no. Fely. in rubri. de treu. & pa. vbi de hoc per quatuor col. vide Pa. cõsi. cviij. in. j. volu.

f ¶ Ad quæstionẽ. Vide Ang. in aut. vt liti iurẽt. §. fi. & Bal. in. l. j. §. q es. de offi. præfe. vrb. & in. l. qdã existimauerunt si cer. pe. adde Abb. consi. cviij. ij. lib.

POMATES.

g ¶ De pace. Vide cõcordatap mod. l. j. C. vt quæ desunt aduo. & vide Bar. in d. §. si iter duos. hic allegat. vide Bal. in. c. cũ eccl'ia sutrina. ant. de bu. Imo. & doc. c. j. de mu. pe. Pau. Alex. & mod. l. qdã existimauerũt. ff. si cer. peta.

h ¶ Senatuscon. De materia latè per Iaco. de bel. in aut. vt iud. sine quoquo suffra. si qs autem præter. Et an possint criminaliter puniri, vide Bar. in. l. hos accusare. j. de accu. & vide intellectũ ad istũ tex. quẽ dedit Ange. in. l. q iurisditioni. j. de iuris. om. iudi. & vide. q. quam ponit Pau. de ca. in l. pe. j. de offi. assesso.

i ¶ Duæ cautiones. Facit quod no. in. l. diuortio. §. interdũ. so. ma. & quod ibi Bal. & Imo. in. §. fi. post gl. ibi.

POMATES.

k ¶ Si fideiussor. Vide Bal. in. l. j. in. xxiij. op. C. q admit. & de materia plenè per Cy. l. quoties. C. de pci. Imper. offerẽ.

l ¶ Præscriptio. Adde Bal. in. l. quoties. C. de pci. Impe. offe. & in. l. j. in. xxj. op. cũ tribus se. C. qui admi.

m ¶ Impedimẽtũ. Limitatio ad regulã non valenti agere &c. & no. Ang. hãc gl. singulariter in verbo, restituerent, quod cõcurrit præscriptionis tempus, si iudex propter multitudinẽ negotiorũ impeditus est adeò, quod eum nõ possim adire. Et quod impedito impedimento iuris, nõ currat pręscriptio, est text. & gloss. & ibi Bart. in. l. j. §. si qs propter. de iti. actu quod pri. & ibi dixi.

tentem.hoc est falsum per hanc leg.Nã si præsides isti cõtraxissent,postq̃
in prouinciã venerunt:multominus debet ei ius dici.vt hic no.in prima gl.
mag.ergo multomagis debet restitutio ei cõcedi.Itẽ in secũdo mẽbro rep-
hendit vbi dicit Gul.ꝙ si impedimentum superuenit post actionẽ cõpetẽ
tem,currit p̃scriptio,sed daẽ restõ,vt hic:sed hoc secũdũ Iac.est falsum per
a l.sancimus.§.donec.C.de iur.delibe.¶ Quero[a] hic secũdũ† Iac.bu.nũquid
3 impedito currat pręscriptio:& nũquid impedimentũ tollat p̃scriptionẽ in-
choatam vel inchoandã.sic dicas,aut est impedimẽtũ rõne rei:qa nõ præ-
scriptibilis:& tunc tale impedimentũ superneniẽs, nõ tollit præscriptio-
nem inchoatã:sed impedit inchoandã:vt.l.si fundum.j.de fun. dota.Si ve-
rò impedimẽtum est ex parte agẽtis:seu agere debẽtis:& tũc aut oĩno im-
peditur agere:& tunc tale impedimẽtũ impedit pręscriptionẽ inchoatã &
inchoãdã:vt.l.j.§.fi.C.de anna.exce.Aut nõ impeditur oĩno agere:sed com
modè nõ põt agere:& tunc currit pręscriptio:sed daẽ restitutio.& ita intel
b ligit hanc leg.Ia.de bu.Vel si vis defendere glo.Respon.ad primũ,[b] ꝙ iste
tex.nihil dicit de eo,qđ dixit Iaco.s.ꝙ si impedimentum superuenit ante
actionem competentem,ꝙ currit præscriptio:& detur restitutio. Nec gl.
hoc dicit.sed glo.bene dicit,ꝙ nõ debet eis ius dici.Nec dicit,ꝙ currat pręscriptio & detur restitutio.Imo hoc dicit tex.de his,qui anteq̃ ad prouin-
ciã venerint cõtraxerunt:iõ dico,ꝙ nõ currit pręscriptio ipso iure.& sic nõ
sit necessaria restitutio.Et hãc opi.tenet Cyn.hic.& ideo teneas distinctio
* nem Gul.Non ob.§.donec.qa ibi potest dici,ꝙ impedimentum superue-
nit etiam ante actionem competentem contra hæredem inuentarium fa-
cientem:vt.d.§.donec.fit mentio.¶ Oppono dicitur hic,ꝙ debet seq̃strari,cõtra.l. j.de prohi. sequestra.Sol.ibi est regulare.hic est casus specialis
4 quando esset persona suspecta.dic vt no.in.d.l.si fideiussor.§.fina.† Quæ-
ro,quid si est facta iniuria non familiari,sed pręsidi,an habeat locum finis
huius legis?& tenet glo.ꝙ non.vt de hoc coram se possit cognosci:vt.l. fi.
C.ne quis in sua cã.sed coram superiori posset lis contestari.de hoc dispu-
tauit Iacob.de Are.quam.q.recitat.Cyn.in.l. fi. C .ne quis in sua causa.
5 ¶ Quęro dicitur hic,† ꝙ recipit.sed quid,si aliquis familiaris facit alicui
iniuriam:an de hoc præses poterit cognoscere.& tenet gloss.quòd non.ta-
men cõtra eam videtur tex.infrà de pœnis.l.si quis fortè.§.si quos.& no.
ibi in glo.Puto,ꝙ pręses,vel potestas de delicto commisso per familiã suã
circa suum officiam possit cognoscere & punire.& ita intelligo hanc leg.
Si autem in aliam personam,tunc habet locum,qđ ibi not.cõtra hoc facit
6 multum.l.nulli.C.quorum appella.non recipit.¶ Quæro,† quęstio versa
c tur inter familiares pręsidis:an de hoc pręses poterit cognoscere?[c] & tenẽt
doc.nostri.quòd sic:qa cessat ratio suspicionis:secus si verteretur inter ꝓuinciales & familiares:quia est suspicio,quod magis faueret familiari,q̃
prouinciali,& hoc non est,quando vertitut inter familiares:vnde cessat ar
gu.l.adigere.§.q̃uis.de iure patro.&c.

SI forte. No.ꝙ ignorans potest id,quod nõ posset sciens:cõ
tra leg.labeo.j.de supel.leg.So.ibi ... entia,vel igno
rautia non est de substantia.

d PLebiscito. [d] Not.gloss.quę dicit,ꝙ non debent ali-
qua xenia recipere:tamen reprehendi-
tur per Gul.quia inhumanum esset non recipere interdum ali
qua xenia.per.l.solent.s.de offic.procon.& lega.Nec obst.§.
hic alleg.in glo.qui dicit,ꝙ auaritia debet refrenari:quia non est auaricia
aliqua recipere.

OBseruandum. [e] Magistratus nõ debet lenis esse
suis officialibus, seu subditis :nę
aliâs contemnatur.h.d.¶ No.tex.ꝙ ex conuersatione ęquali
nascitur contemptus &c.Et no.ibi,non est constantis &c.Et
hoc faciunt Bononienses.

f LEgatus. No.istã leg.[f] optimam,& hic est casus secũdũ
g Iaco.bu.ꝙ donatio facta à Cõstantino[g] nihil
valuit,quia à seipso non potuit abdicare,nisi in manibus po
pouli romani.& signa glos.dixi.s.in procem. Contrarium not.
in.l.j.§.cum vrbem.j.de offi.præfe.vrb.vide Inno.in.c.quod in duobus.&
c.fina.de renun.&.c.fin.de rest.in integ.vbi per eum.& multa pulchra cir
ca istam.l.vide.

PRæses, No.ꝙ si hic loquiẽ,ꝙ agatur ciuiliter de seruo
corrupto,probaẽ secũdũ Gul.ꝙ acta in causa ci-
uili ꝓbent in causa criminali:qa in fine dicit de criminali.dũ di
cit,seuerissimè gloss.est in.l.si quis ad se fundũ.C.ad le.Iul.de
vi.& no.in.l.is apud quẽ.de eden.& per Cyn.in.l.j.C.quã.ciui.ac.cri.p̃iu.
& in.d.l.si quis.facit tex.in auẽ.de man.prin.§.quod si delinquentes.& al-
lega.l.interdum.§.qui furem.j.de fur.facit.l.pe.j.de calum.&c.

De officio procuro. Cæsa. *Rubri.*

SVMMARIVM.

1 *Acta & gesta quomodo differant? & in repe.nu.1.*
2 *Libello si dicatur,quia aliâs in iudicio gessi negotiatiua,an libellus procedat? & in repe. nume.2.*
3 *Error quando impediat traslationem dominij? & in repe.nu.8.*
4 *Procurator Cæsaris,an possit uendere,& habere fidem de pretio?*
5 *Procurator priuati,an possit uendere & habere fidem de pretio?.*
6 *Clausula,promittẽs ratũ & firmũ habere in mãdato procuratoris,an importet liberã administrationẽ,& in repe.n.9.*
7 *Procurator constitutus ad uendendum,an possit fecere alium procuratorem,& in repe.nu.11.*

h QVæ acta. [h] Gesta per ꝓcuratorem Cęsaris tenent & valent:dũmodo di-
ligenter & nõ cõtra cõmodũ Cæ-
saris sint gesta:& p ꝓcuratorẽ Cæ
saris q̃riẽ hæreditas Cęsari,q̃ si ap
pareat posteà nõ soluẽdo habeẽ pro nõ adita.h.d.
vsq̃ ad.l.curatores.Et diuidiẽ in quatuor partes,qa
in prima ponit vnũ dictũ gñale.In secunda ponit
aliud dictũ,cum quadam limitatione primi dicti.
In tertia ponit vnũ spãle circa procuratorem Cæsa
ris.In quarta ponit aliud spãle.Secuda ibi,si rẽ Cæ-
saris.Tertia ibi est,& hoc pręcipuum.Quarta ibi,ꝙ
si ea.¶ No.hic.ꝙ ꝓcurator simpliciter constitutus
videẽ habere liberã administrationẽ,secũdũ Ia.sed
spãle est in hoc ꝓcuratore.¶ No.ꝙ error in dñio ĩ-
pedit translationẽ dñij.¶ Itẽ not.ꝙ p procuratorẽ
hæreditas Cæsari q̃riẽ.quod nõ est in alio tacitè,vt
hic:vel exp̃ssè,vt.l.p ꝓcuratorẽ.de acq.hære.¶ Itẽ
i no.ꝙ interdum hęreditas adita habeẽ ꝓ non adita.[i]
quod nõ est alibi,nisi in minore:vt.l.j.C.si vt se ab
k hęred.absti.¶ Op.dicitur hic [k] acta† & gesta,quæ
1 videntur idẽ.Sed de natura copulæ est inter diuersa
copulare,vt no.de iur.& facti igno.in rub.&.l.fi.C.
p quas perso.no.acqui.hic vr̃ copulari idem ergo
&c.Huius timore dicit glo.ꝙ acta est nomen gene-
rale & cõprehendit acta in iudicio & extrà.Sed ver
bũ gesta cõprehendit tãtũ ea,q̃ fiunt extra iudiciũ,
per.l.labeo.in fi.de ver.sig.& illa lex nihil de hoc di
cit.vñ dicas,ꝙ hic est quędã inculcatio verborum
ad maiorem expressionem,sicut aliâs in.l.certi cõ-
dicio.in prin.j.si certũ pe.Et per pręclicta secũdum
2 gl.quidam† rep̃hẽdunt talem libellũ:ago contra te
quia aliâs gessi in iudicio negotia tua &c.quare pe
to &c.vnde dicunt q̃dam ꝙ libellus non procedit:
qa nõ trahiẽ verbũ gerere,ad ea,q̃ in iudicio fiunt.
Tu dic cõtrariũ secũdũ doc.qa vtrũq̃ est gñale:vt
dixi.Nam posito,ꝙ esset dubium verbum gerere:
tñ pro actore debet interpretari vt.j.de iudi.l.si qs in
tentione ambigua.¶ Op.dicitur hic ꝙ acta per ꝓ-
curatorem valent.Posteà in ver.deniq̃.dicit cõtra
riũ.Solu.gesta per procuratorem Cæsaris valent:vt
in prin.dum tamen non sint contra commodũ eius
vt in contrario.¶ Oppo.dicitur hic,ꝙ si alienat rẽ
Cæsaris,vt propriam non transfertur dñium con-
tra.l.seruum Titij.ij.respon.j.manda. vbi procura-
tor alienat rem domnij tanq̃ suam propriam:& tñ
dominium transfertur.Solu.dicit glos.ibi interuenit
mandatum domini:licet ignoret rem esse suam.hic
interuenit mandatum Cæsaris:vel dic secundùm
doct.nostros,ꝙ ibi fuit error in causa dominij,quia
ibi dominus bene sciebat ad se rem pertinere,vel
spectare,sed ignorabat ex qua causa:& sic errabat,
q̃a error nõ impedit trãslationem dominij,vt ibi,
plus, quia ibi fuit error in persona domini cuius
res erat hic in personaprocuratoris.¶ Opp.dicitur
hic ꝙ procurator tradendo rem Cæsaris non trans-
fert dñiũ quasi error hoc impediat cõtra.l.Iulianus
§.j.j.de curato.furio.Solu.ibi curator tradebat rem
suam:vt rẽpomini,& sciebat rem esse suã.Vnde li-
licet tradat eam,tanq̃ domini sui trãsfert dominiũ:
vt hic.¶ Oppon.ad hanc solu.de.l.si procurator.
la.ij.j.de acqrend.re.do.Solu.ibi procurator tradit
rem verè suam.& ideo non transfert dominium,vt
ibi.¶ Oppo.& videtur quòd procurator indistin-
ctè transfert dominium alienando.j.de procura.l.
procurator cui libera.Sol.ibi tradebat rem domini
scienter,& libera admistratio erat ei concessa.Et
ideo dñium transfert aliâs non.¶ Oppo.imo vide-
3 tur,† ꝙ indistinctè error impedit translationem do
minij:vt.j.de fur.l.si quis vxori.§.cum Titio.Solu.
ibi errabatur in persona:qui error impedit transla-
tionem dñij.¶ Oppo.de.l.si quis vxori.§.cum Ti-
tio.&.§.seruus.qui Solut.ibi fuit error in qualita-
te personæ,quia persona non erat habilis ad recipiẽ

POMATES
a ¶ Quæro . Vide Pan.cõsil.iij.ĩ vlti. colũ.ĩ.ij.dubio,ĩ.ij. vol.& cõsi.xxij.ij. co.eo.vo.cũ p Fel. ĩ.c.ex trãsmissa. in iiij.&.v.co.de p̃scr.
b ¶ Rñde ad primũ. Vide qđ not.Bal. & Ange.ĩ.l.j.C .de anna.except.& vide Bal.ĩ.l.naturalr. j.de vsusca.& oĩno Imo.in.c.quia pp: de cõces.p̃bẽ.& ibi dicit,ꝙ de iure cano.impedito,impedimẽto facti nõ currit præscriptio. q̃d aũt si agere volenti obstet exceptio cõpẽsationis.p Pet. de Anch.in cõsi.v.
* Pro intel.l.sancimus.§.donec.C.de iure deliber.
c ¶ Cognoscere.Substãtiã & effect⁹ huius disputatiõis vide in.d.l.si quis fortè.hic alleg.
d ¶ Plebiscito.Vide Ang in.l.iurisgẽ.§. p̃tor.j.de pa.

POMATES.
e ¶ Obseruãdũ . Vide p hoc Cep.cõsi. xl.in.vj.col.
f ¶ Istã leg.Bart.in cõsi.cxcvj.ĩci.ciuitati cameriẽsi . vbi consuluit,ꝙ rector ꝓuĩcię dixit:dũ legatiõis offi.fungeremur,an vitieẽ.cũ esset rector: consuluit ꝙ sic : quia rector diciẽ legatus. Andrę.Barb.
g ¶ A Cõstãtino.Vide oĩno Bart.in.l.si qs.in.§.dñia.in fi.j. de acq.poss.& per doc.in.c.ex ore:de his,q̃ fi.à ma.parte ca.Ro.ĩ.l.is q hr̃s.ĩ prĩ.de acq. hę.bal. in.l.Barbari⁹.Phil. ad fi.s.de offic.p̃to. & q̃ no.ĩ.c.de regularibus . & in.c .ex insinuatione.de Simo.& ibi p doctoi

POMATES.
h ¶ Quę acta. Vide Barb.cõsil.xx , al's x.in.ij.volu.ix.col.
i ¶ Non adita .Idem in ecclesia secũdũ Bal.in.l.j.C.qui admit.in.iij.opposi.
k ¶ Oppo. diciẽ hic No.de materia copulæ.vide Bar.in.l. ij.in prin.ff.de iust. & iur.And. Barb.

dum:& ideo nõ transfert dñium.¶Opp. ad prędi-
a cta,ꝙ indistinctè error nõ impediat[a] dominij trãsla
tionẽ:vt.j.de acq.re do.l.cum in corpus.Solu. ibi er-
rabat in cã traditionis,qui error nõ impedit : vt ibi.
¶Oppo.ad hãc sol.de.l.si ego.j.si cer.pet.solut . ibi
vnica causa tm̃ erat habilis ad trãslationem domi-
nij.Et apparet,ꝙ tradens nolebat dñiũ transferre,
nisi ex vna causa:vñ nõ transfert dñium:vt ibi . secꝰ
si ambo erant habiles ad dñium transferendum: vt
d.l.cũ in corpus.Nisi appareat tradẽtem ex vna cã
tm̃ se velle dñiũ trãsferre:qa tũc nõ trãsfert dñiũ : vt
b d.l.si ego.in prin.¶Pro quorum sol.sic distingue[b].
Nam qñq; erraẽ circa personam:qñq; circa rẽ: qñq;
circa dñium:qñq; circa causam dñij:qñq; circa cau-
sam traditionis dñij.Primo casu,quando circa per-
sonam erratur.Aut erraẽ circa substãtiã ipsius per-
sonæ.& tunc talis error impedit translationem do-
minij:vt.d.l.si quis vxori.§.cũ Titio.&.§.seruus q.
j.de furt.Aut erratur in qualitatẽ personę:vt si puto
talem liberum,cũ sit seruus,vel patremfa.cum sit fi
liussa.tunc nõ impeditur translatio dñij:vt.d.l.si qs
vxori.§.cũ Titio.&.§.seruus.Aut putabam te diui-
tẽ,cũ esses pauper.Nã talis error nõ impedit trans-
lationem dñij.nisi circa hoc sit cõmissa falsitas , vel
dolus:vt.l.si is qui.§.si tu Titiũ.j.de furtis.&.l.quod
si cum scires.j.de dolo.Aut est erratum,quia crede-
bam te ꝓcuratorem Titij,cũ non eras:& tũc aut nũ
q̃; habuisti mandatũ:aut habuisti,sed fuit reuocatũ.
Primo casu fit furtũ.Secundo nõ:vt no.per gl.& do
cto.in.l.falsus.C.de fur.& ibi per Cy.& in.l. si ꝓcu-
rator.s̃.de condi.ob.cau.Si verò putabã te sanę mẽ
c tis[c],cũ sis furiosus:tunc ẽt impediẽ dñij translatio:
vt.l.quod meo.§.si furioso.j.de acqui.pos.& hoc de
primo membro.In secũdo membro principali , qñ
d erraẽ circa rem[d]:tunc aut erraẽ in corpore rei:vt qñ
volo dare equum,dedi hominem.tunc ĩpedit trans
lationẽ dñij:vt.j.de cõtrahẽ.empti.l.in vẽditionibꝰ.
Si verò erratur in substãtia rei,vt qñ volo dare mas
sam argenteam,& ipsa est de ęre:& tunc vitiat do-
minij translationẽ:nec cõtractꝰ vẽditionis valet:vt ĩ
d.l.in vẽditionibꝰ ĩ fi.&.l.seq.licet stipulatio valeat:
vt.j.de vb.obl.l.si id quod.Et rõ ibi reddiẽ de hoc p
gl.Si autẽ errat in nomine rei ꝓprio,aut appellati-
uo:de quo dic,vt no.in.l.si qs in fundi vocabulo.j.de
leg.j.Quandoq; erraẽ in pondere,vel mensura rei:&
tunc impediẽ dñij translatio,in eo,in quo est erratũ:
vt.d.l.si qs vxori.§.si maiora.& no.in.l.arbitrio.§. de
eo.j.de do . ¶Tertio casu principali,quando erra-
e tur in dominio[e] :tunc intro glo.quæ est hic melior,
q̃; sit alibi.Dic,aut errans tradidit rẽ suam, aut alie-
nam.Si suam,aut ipse scit ipsam esse suã:sed tradi-
dit eã tanq̃; alienã:tũc transferẽ dominium:vt.l.Iul.
§.fi.j.de cura.fur . aut ignorabat rẽ esse suam:& tũc
aut tradidit eam tanq̃; si esset eius,cui tradidit:& ĩ-
peditur dominij trãslatio.vt.l.iij.§.subtilius.j.de cõ-
di.ob cau.¶Fallit secũdũ gl.qñ traderet authorita-
te rei iudicatę,quo casu p sñiam mediãte traditione
trãsferẽ dominiũ:vt dixi in.l.ex hoc iure.s̃. de iusti.
& iure.& no.insti.de offic.iud.§.fi.&.l.Pomponius.
§.si iussu.j.de acq.pos.¶Aut tradidit rẽ , non tanq̃;
eius cui tradit:& tũc aut tradit eam tanq̃; alterius,à
quo cãm habet.& tũc nõ impedit trãslationẽ dñij:
vt.l.eius q in ꝓuincia.§.quas vò.j.si cer.pe.& ibi no.
in gl. magistra.in verbo alienatas esse.& ibi latissi-
mè per Gul.de cu.Aut tradidit eã tanq̃; alterius,à
quo cãm nõ habet:& tũc talis traditio ĩpedit trãsla-
tionem dominij:vt.l.si procurator.j.de acq.re.do.Si
verò tradit rẽ alienam:tũc aut tradit vt suã:& dñiũ
nõ trãsferẽ:vt hac leg.nõ põt hñi rata à domino rei
hæc trãslatio:nisi in subsidiũ perempta re,vel p̃scri
pta:vt.l.mñ.C.de rei vendi.dic vt ibi.Si verò tradit
rem alienam,non vt suã,sed tanq̃; dñi : tunc aut nõ
habet mãdatũ ad hoc:& dñium nõ transferẽ: vt.l. j.
C.de re.ali.nõ alie.& p totũ.Aut habet mãdatũ , &
tũc alienat in tribus casibꝰ.si habet mãdatũ spãle vl'
gñale cũ libera:aut in rẽ suã sit ꝓcurator.& nõ ĩ alio
casu.no.hic ĩ fine.gl.magnæ.vt.l.ꝓcurator cui libe-
ra.j.de.ꝓc.& hãc glo.signa & tene mẽti.¶In quar
to mẽbro,qñ erraẽ in cã dñij,vt credo me dominiũ
ex vna cã.& sum ex alia:& tũc ĩpediẽ dominij trãs

a ¶Nõ impediat.Et adde,ꝙ quẽadmodũ error in cã dationis,vel dñij , nõ ĩpedit dñij trãslationem,si fiat solutio p principalem: ita nec ẽt si fiat p ꝓcuratorẽ.glo . est sin.secũdũ An.ibi ĩ.l.si seruꝰ ĩscio.j.de fideiusso.sed ꝓ illa gl.vr̃ tex.ĩ.l.cũ indebitũ.s̃.de cõdi.ĩde.facit tex. in.l.si procurator.eo.tit.

b ¶Sic distĩgue,Ad de istis.l.itẽ si cũ putaui . de neg . gest. vbi error in persona non vr̃,ꝙ impediat quasi contractum.

c ¶Sanæ mentis.An aũt si putabam te seruum , q es liber. & tecũ cõtraxi,ĩpediatur actio.tex. ẽ. ꝙ nõ in.l.si is q.§.si libero.j.commo.

d ¶Qñ erraẽ circa rẽ.Faciũt not.ĩ.l. si rẽ aliquã de acqui. pos.p Bar.& quod no.in.l.cũ falsa. C. de iur.& fac. igno. Bal.in rub.C.de cõ trahen.emp.in. xx iiij.q.

e ¶Qñ erratur in dominio. Itẽ error in dñio,qñ dñium venit transferendũ legis ptãte , nũq̃; impedit.Casus est singu.& ibi oĩno per Barto.ĩ.l.si is cui.ff. de lega.ij.Et adde Bal.ĩ.l.error. in. iij. col.C.de iur.& fac. igno.De ista materia vide ẽt p Bald. in.l.cũ fundus. §.j. circa.iij.colum.j. si cer.pe.& ibi p Salyce.circa.iij. colũ. post gl.ibi in vͦ.traditꝰ.Et ista loquũẽ in errore tradentis: qd si recipiẽs errauit?vide . l.regula. §.q ignorauit. j .de iur.& fac.igno.

latio,vt.l.seruũ titij.j.mã.secundũ nostros do. ¶In
f qnto membro,quãdo erraẽ in cã[f] traditionis:tũc aut
ambo cõtrahẽtes in eãdẽ cãm cõsenserũt,licet errẽt:
& tunc non impediẽ dominij trãslatio:sed habẽt lo-
cũ remedia iuris:vt cõdictio indeb.vel ob cau . vt p
to.ti.de condi.inde.vel sine cã.Aut non concordant
in eandẽ cãm:& tunc aut vtraq; est habilis ad domi-
niũ transferendũ,aut altera tm̃.Si.altera tantũ : non
transferẽ dominiũ,vt.j.si cer.pe.l.si ego.in fi.si verò
vtraq; erat habilis ad dñium trãsferendum:& tunc
aut apparet,ꝙ tradẽs ex vna cã tantũ volebat domi
niũ transferre,nõ ex alia:& hoc casu impediẽ domi-
nij translatio,vt.d.l.si ego.in prin.Aut non apparet,
ꝙ voluerit tantũ ex vna cã tradere:tũc talis error in
cã traditionis,non ĩpedit dominij translationem,vt
d.l.cũ in corpus.j.de acq.re.do.¶Opp.dicitur hic,
ꝙ trãsfert qñ cõsensu Cęsaris facit:imo etiã sine eiꝰ
cõsensu,vt.l.mulier.§.sed si cũ distrahere.j.ad Tre-
be.Sol.faciẽdo cõmodũ põt indistinctè,aliâs nõ po-
test,vt hic.¶Opp.diciẽ hic,ꝙ p ꝓcuratorẽ q̃ritur
hæreditas:cõtra.l.Paulꝰ,p ꝓcuratorem.j.de ac.hæ.
Sol.hic est casus spãlis in isto ꝓcuratore,vt patet ma
4 nifestè in tex.¶†Quęro diciẽ hic,ꝙ põt alienare ge
rẽdo cõmodũ Cæsaris,sed nunqd posset vendere &
g habere fidẽ de pretio[g].habes in . l . ꝓcuratoris.in.§.
pen.vbi bona glo.j.de tribu.& p gl.in.l.cũ vendente
5 C.vbi causæ fiscales.¶†Quid in alio procuratore,
an hoc possit?tex.videtur ꝙ sic.ar.l.cuicũq;.§.item si
institor.j.de instito.¶In contrarium videtur.l.à di-
uo Pio.§.si post addictũ.in fi.de re iu.& ibi no.Quid
dicendum? Iac.de Are.dicit,ꝙ aut à domino est pro
hibitum,ne faciat fidem de pretio,aut non . Primò
non potest fidem habere de pretio.Secundò sic,vt
in.d.l.cuicunq;.& hoc intelligit ipse in procuratore
generali,vel vniuersali ad quandam negotiationem.
In procuratore singulari,dicit Ia.ꝙ non potest ha-
bere fidem de pretio,vt.d.l.à diuo Pio.de re iudi,&
j.de excep.rei ven.&.l.j.§.j.Ia.de are.& Cy. secũdũ
eum dicunt in.l.inciuile.C.de rei vend.& ibi recitaẽ
6 & quotidie fit hoc practicando.¶†Quæro[h] secun-
h dùm Pe.& Cy.in instrumento diciẽ:fecit & ordina-
uit ꝓcuratorẽ ad ista & ista.& postea in fi.instrumẽ-
ti diciẽ,ꝓmittiens dictus constituens habere ratũ &
firmum quicquid per eum ageretur. ¶Quærit Pe.
nunquid p hęc verba videatur libera administratio
i cõcessa[i],& facit hęc lex in prĩ.ꝙ sic.Pręterea verba
debẽt aliquid operari,vt.l.si quãdo.j.de lega.j.Aliâs
si non operarentur liberam administrationem,nihil
operarentur.Nã ea,q̃ dñs mãdauit nõ est necesse,ꝙ
ea habeat rata.In contrarium est veritas secũdũ Pe.
Nam per ista verba gñalia,nõ videẽ libera admini-
stratio concessa.Nec debet concedi per verba gña-
lia,sed spãlia & expressa,vt.j.de pecu.l.quã Tube-
ronis.primo rñs.&.§. alia.in gl.q̃ ita exponit.& ver-
ba illa apponunẽ ad maiorẽ cautelã,nõ ꝙ aliud con
cedaẽ,secundùm Pe.& Gul.dicit in.l.quã Tubero-
nis.& ego in.l.creditor.§.Lucius.j.man.quæ videnẽ
7 facere cõtrà.¶Quęro,†cõstituo te procuratorẽ ad
k vendendũ librũ:[k]tu constituisti alium,vt venderet:
& ille vendidit:an ego possum retractare venditio-
nẽ?& videtur quòd nõ:qa si feci te procuratorem ad
negotia:potuisti aliũ facere,vt.l.si ꝓcuratorẽ.§.si qs.
j.man.In contrarium videẽ tex.in.l.in vsucapiõe.§.
item adijciendum.de diuer.& tempo . pręscri. Præ-
tereà glo.in.d.§.item adijciendum,videtur dicere,ꝙ
procurator ad vendendũ possit alij cõmittere:quia
præsumitur dominum rei permittere.Hoc videtur.
Mar.Sil.aliter intelligere:quia aut est factus procu-
rator gñalis:& tunc potest alteri cõmittere.secus si
esset specialiter constitutus ad vẽdendum:tunc nõ
posset alteri committere.ar.l.j.§.j.j.ti.j.Alij dicũt &
meliꝰ,aut est electa industria primi procuratoris: &
tunc alij committere non potest,nisi dominus per-
misisset hoc.& ita loquitur in tex.in.§.item adijciẽ-
dum,secus si non esset electa industria personę,vt d.
§.item adijciendum.ita soluatur illa gloss.

SVMMARIVM.

1 *Facta ab alio demãdato iudicis,reputãtur fctã ab co.n.2.& 3.*
4 *Procurator tunc quis reputatur,cum bene & fideliter gerit.*
5 *Procurator non iubet seruo,ut adeat hæreditatem.*

f ¶Qñ erraẽ ĩ causa. Addead hoc,quod no.Bar.post pe.in. l.j.C.de erro.calcu.

g ¶Fidẽ de pretio. An ꝓcurator vendens possit habere fidem de pretio p Bart.ĩ.l.a diuo Pio. §.sed si emptor.de re iud.& ibi latius. vide glos.in.l.cum vendẽte.C.vbi causę fisc.&c.

POMATES.

h ¶Quęro.Vide Ia so.l.si ꝓcurator.ff. de cõd.ind.Alexã. consi.xlj.in.ij . col. volu . iij. Ro.consi. xcix.in.iij.q.

i ¶Administratio cõcessa.si facio procuratorẽ ad aliqd & promitto ratum habere qcquid&c. An videatur concessa libera administratio.vide.Bar. in.l.procurator.cui libera.j.de proc.& quod no.glo.in.c.p tuas.de arb.in.c.cũ dilectꝰ.de relig.do. & remissiões quas dixi in.d.l . procurator cui libera.Sed aduerte.qa Spec.in titu.de ꝓcu.ver.rõ ne ãt formę. dubitat,an valeat ꝓcuratio, quãdo diciẽ, promitto me ratũ habiturum,quicqd per te legitime factũ fuerit . & adde Cy.& Bal in.l.si ꝓ curator.C.de proc. Et ibi etiam quid si ꝓmitto ratificare qcqd erit legitime factũ.adde qd non valeat , tenet Ab.consl.cxl.

k ¶Vendendũ librũ vide Bar . latius in d.§.sed videndum.

Additio

6 *Aditio hæreditatis consistit in animo, per extrinseca declarato. uide nu. 13.*
7 *Iura, quæ, unam fisco acquirantur sine apprehensione, & aditione.*
10 *Procurator habens generalem & liberam, an poßit beneficia conferre?*
12 *Scholaris recedens de studio, mandauit socio, ut uenderet libros, & cum fuit domi pœnituit, & misit nuncium reuocando mandatum: sed antequàm nuncius peruenisset, libri fuerunt uenditi, an uenditio retractetur.*

QVæ acta. In lectura huius leg. tenebo hũc ordinem. Primò diuidam: ponã casum & literalia expediam. Secundò extraham de litera quædam notabilia. Tertiò opponam. Quartò quęram. ¶ Venio ad primum. lex ista cum. l. seq. quę continuatur ad eam, diuiditur in sex partes. In prima parte ponit regulam siue dictum suum sub regula. In secunda parte regulam, siue dictum suum verificat & restringit. In tertia parte concludit. In quarta parte ponit vnũ speciale in ꝓcuratore Cæsaris. In quinta ponit aliud speciale. In sexta parte præmissa specialia verificat & restringit. Secunda pars incipit ibi, si rem Cæsaris. Tertia ibi, deniq;. Quarta ibi, est hoc præcipuum. Quinta incipit ibi, & si Cæsar. Sexta incipit in. l. sequen. quod si ea bona &c. Casus satis patet intelligenti. Litera est plana per infradicta, quæ declarabitur: secundum quæ
1 poteris interlineare tex. ¶ Venio ad secundum. Not. † primò ex lege ista, ꝙ inter ista verba, acta gestaq; est differentia: quia ponuntur copulatiuè: vt. C. per quas personas no. acqui. l. ij. Quidam tamen volunt dicere, ꝙ hęc verba sunt synonima: sicut ensis, mucro, gladius. & si. tamen hoc non approbat glo. dicẽs, verbum istud acta, generaliorem significationem habet, q̃ gesta: qa cõprehendit ea, quæ fiunt in iudicio & extrà, sed hoc nomen gesta: nõ pertinet, nisi ad ea, quę extra iudicium fiunt: vt. j. de verbo. signifi. l. labeo. Aduertatis imo hoc est inculcatio verborum. Nam posito verbo generali, ponit verbum speciale. hoc fit ad denotandum aliquam rationem specialem: vt patet. C. de hęre. & Mani. Nam ibi propter aliqua, quę statuũtur in manichęis, quę non pertinent ad alium hęreticũ, fit specialis mentio. Sic etiam dicimus. C. de serui. & aqua. in rubrica. sed istud non contingit hic. Et ideo dicendum est, ꝙ legislator confundit, seu conculcat verba, vt facit aliâs. j. si cert. pe. l. certi condictio. in prin. Vel possumꝰ dicere, ꝙ verbũ gesta hic accipiatur largè: vt comprehendat rem in iudicio gestam, vt patet hic dũ dicit. atq; si à Cęsare gesta sunt. & tñ quo ad istud ver-
2 bum acta, semper erit inculcatio verborum. Et per ista † patet. ꝙ quidam pessimè reprobabant quẽdam libellum, in quo quidam qui fuerat procurator, petebat aliquid, dicens sic: dico cõtra talem, quòd gessi negotium eius in iudicio: quare &c. dicebat quidam hunc libellum esse formatum malè, quia gessi verbum, denotat gestam rem extra iudicium. sed certè imo libellus est bonus; quia istud verbum gesta, largo modo sumitur, vt hic. Pręterea posito, quod propriè verbum gesta, significet rẽ extra iudicium actã: tamen ad ea, quę in iudicio aguntur, potest extendi: cum per adiuncta pateat de proponentis intentione. & verba ęquiuoca per adiuncta intelliguntur, & determinantur. ergo cũ hic dicat in iudicio &c. vt. j. de pe. le. l. nã quod. §. fi. Item ex vsu loquendi dicimus gesta, quę aguntur in iudicio, vel extrà: & verba ex communi vsu debent exaudiri: vt. j.
3 de sup. le. l. labeo. in fi. ¶ Secundò no. hic in prin. † ꝙ ea, quæ facta sunt ab alio de mandato iudicis, perinde reputantur: acsi ab eo facta forent. concor. j. ne quis eum qui in ius voc. l. si per aliũ
4 §. j. & de admi. tut. l. ita autem. §. gessisse. ¶ Tertiò no. † ꝙ tunc reputatur quis procurator, cum bene & fideliter gerit: non autem tunc cum spoliat dominum suum, vt hic. & j. ꝓ emp. l. q fundũ. §. si tutor. & ad hoc facit, ꝙ habens quantumcunq; liberam administrationem donare non põt: vt. j. de pact. l. cõtra
5 iuris ciuilis. §. si filius. vt. j. de do. filiu ffami. ¶ † Quartò nota. ꝙ regulariter ꝓcurator non põt iubere seruum adire. Similiter ipsemet non potest adire hæreditatẽ, in qua seruus dñi, vel ipsemet dominus sit institutꝰ hæres. & hoc ita probaẽ. Illud ẽ spãle, cuius cõtrarium est ius cõe: vt. s. de leg. ius singulare. & j. ad munici. l. j. in fi. sed speciale est in ꝓcuratore Cęsaris, vt possit iubere, vel adire: ergo &c. vt hic. & j. de acquirẽd. hęre. l. si quis
6 mihi bona. §. iussum. & l. p ꝓcuratorem. ¶ † Quintò & vltiò, nota ꝙ hęreditatis aditio cõsistit in animo. quod intelligit Iac. de Ra. in animo & p extrinseca declarato. Alij cõtrà, vt dicam in quęstionibus. j. circa finem. ¶ Expediti sumus de secundo, veniamus ad tertium, scilicet ad oppositiones. Primò ad legẽ istam oppo. dicitur in prin. quòd acta gestaq; per procuratorẽ Cęsaris perinde rata debeãt haberi &c. ¶ Sed cõtrà: quia dicit lex: ꝙ si debes mihi dare certo loco: & quia nõ das recipio alibi: quod videor interesse remittere. sed si hoc facit procurator meus interesse nõ est remissum. & sic perinde nõ habeanẽ acsi sint gesta à dño. Vnde opponi. de eo, qđ certo loco. l. ij. §. item Iul. coniuncta leg. vltima. in fi. eo. titu. Solu. rata debent haberi perinde &c. verum est, si mãdatum ad illa extenditur: sed si nõ extendatur ad ea: & si procurator facit præter mandatũ non sunt rata habenda: sicut si per dominum gesta forent. Modo ita est, quòd in leg. cõtraria ꝓcurator gessit pręter mãdatum: nam talis promissio est donatio, & procuratori non videtur esse mandatum: vt donet. vt. j. de pact. l. cõtra iuris ciuilis. §. si filius. ergo &c. ¶ Secundò oppo. circa hoc: dicitur hic, quòd gesta per procuratorem Cæsaris perinde debent haberi rata, sicut si per ipsum Cęsarem gesta forent: & posteà statim dicit: quod si rem Cęsaris tradat, non transfert dominium. Et sic opponitur de litera sequenti, immediatè. Sol. Breuiter quæ acta gestaq; &c. verũ est, si ad commodum Cęsaris acta sint: secus si ad incommodũ, vt. j. de iure fisci. l. auferẽ. §. actores. ¶ Tertiò opponitur: dicitur hic, quòd procurator non potest vendere, nec transigere, nisi ex speciali concessione. Sed contrà, quia iste habet liberam: & procurator habens liberam administrationem, vendere & transigere potest; vt. j. de procurato. l. procurator. & ad Trebellia. l. mulier. §. hęres. versicu. sed & si cum distrahere: Solut. dicit gloss. quòd hoc est speciale, quòd iste habens liberam administrationem potest vendere & trãsigere Verum est, dummodo faciat bona fide, & ad commodum Cęsaris: alias non. Dicas tu modo, quod ista non est bona respõsio: quia litera simpliciter dicit: quòd non potest vendere, nec transigere: non distinguit bona fide, vel non: ergo &c. Sed respondeo, quòd debet exponi hic venditionis vel transactionis, si quid agat, scilicet mala fide & ad incommodum Cęsaris: aliâs potest. Et quòd sit ista conueniens expositio, probatur sic. quotiescunque ponitur vna dictio cum aliqua alia, & dubitatur de intellectu alterius ex eis, debet fieri interpretatio pro illa, secundùm quod magis cõuenit cũ alia Verbi gratia, testator habebat fundum Seianum valentem decem. Item habebat duos fundos Titianos, quorum vnus valebat quindecim, & alius mille. & dicit sic: Seianum vel Titianum lego. non apparet de quo Titiano senserit: de quò fiet interpretatio? certe fiet de fundo Titiano valente quindecim. propter maiorem conuenientiam eius, cum seiano: ergo hic simpliciter cum in litera leg. nostrę fiat denominatio inter donationem, venditionem, & transactionem & donare sit perdere, vt infrà de donatio. l. filiusfamili. per consequens debet fieri interpretatio in donatione, venditione & transactione, scundùm quod magis conueniunt: & ideo sic exponendum est, vt pręd ixi. argumentum j. de rebus dubijs. l. j. secundum Pe. ¶ Quartò opp. dicitur hic, quòd procurator Cęsaris potest adire: & adeũdo acquirit. Contrà: quia sine aliqua aditione ipso iure quęruntur huiusmodi
7 hæreditates Cęsari: vt. j. de iu. fis. l. j. §. an bona. Solu. † quædam sunt, quę deferuntur in fiscum iure communi: quędam quę deferuntur iure priuilegiato: & ideo, aut quęritur de his, quę iure communi deferuntur: & ista non acquiruntur sine apprehensione & sine aditione: vt hic. Aut quæritur de his, quæ acquiruntur iure speciali: vt patet in bonis delinquentium & damnatorum: & bona vacantia, & ista quęruntur ipso iure. & ita loquitur contrarium secundùm doctores. Sed contra istam solutionem facit quia ista specialia citius tolluntur, quàm iura cõmunia: & ideo difficilius debent quęri, vt in authen. de nõ alie. §. qa verò verisimile. ¶ Quintò opponiẽ, & aduertatis: quia ista oppositio non fit contra textum; sed contra rationẽ, quam glos. ponit. dicitur hic, quod si procurator Cæsaris vendit rem, quasi propriam, non transfert dominium. dicit gloss, ratio est: quia errans non transfert dominium. ¶ Ad istam rationem oppo. de leg. quæ ponit talem casum. Titius emit rem meam à non domino bona fide: deinde Titius me hæredem instituit. ego credens rem istam meam ex causa hęreditaria delatam mihi per Titium, cum non esset secundùm veritatem: mandaui alicui rem vendendam, & secundùm mandatum est vendita. dicit lex, quòd est translatum dñium: sed tamẽ errabam: ergo &c. Et sic opponi. j. manda. l. seruum Titij. secundò respond. Sol. dicit glo. ibi mandauit dominus rem suã vendi, licet ignoraret suam: hic non sic. Sed breuiter, glo. ista in principi. nescit quid loquatur. malè opponit & peius soluit. Nam hic non loquitur, quòd errans non trasfert dominium, sed dicit quòd procurator Cæsaris vendendo rem Cęsaris tanq; suam malafide, non transfert dominium: & sic nullus fuit error. & hoc sentit glo. in fine. Quid ergo ad rhumbum? Pręterea sol. est nulla: qa dicit quod in leg. contraria, dominus ignorabat rem suam: hoc est falsum: imo sciebat suã, sed ex qua causa esset sua ignorabat: & ideo debuit dicere: supposito, quòd hic errasset, quòd errans in dominio reiꝰ suę non transfert illud: secus si in causa dominij erraret: vt ibi. Sed tunc videtur ꝙ hæc solutio non sit

vera:quia errans in dominio,non tranſfert dominium rei;vt.j. ſi certum peta.l.eius.§.quas verò.Solue.ibi errabat in dominio, credens eſſe illius,à quo cauſam habebat.ſecus ſi alterius: vt.j. de acquiren.rerũ domini.l.ſi procurator.licet ſit ſecus,ſi repellatur ille qui tradit per exceptionem:quia tenetur de euictiõe, vt infrà man da.l.ſeruum Titij.j.reſponſo.ita dicit hic gloſſ.& ita intelligit præallegatam.l.ſi procurator. ¶ Sed Dyn.hic in fi.dicit quòd nulla eſt alienatio,& quod nemo errans rem ſuã amittit.ſed ſi repelleretur à vendicando per exceptionẽ,amitteret rem ſuam,quòd eſt contra legem illam:quoniam non refert vtrum quis ipſo iure,an per exceptionem excludatur:vt in regula iuris.Vnde ipſe dicebat,quòd error in dominio rei ſuę qui tradidit eam credens alterius,quam eius,à quo habebat cauſam,nec tranſfert dominium:nec exceptione repellitur:cũ non teneatur de euictione:quia non valet contractus ipſo iure: & ideo non competit euictio:cum ſi non valet expreſſum,ita non valet tacitum,quod ſequitur illud.Non obſtat.l.ſeruũ Titij.j.reſponſo.quia ibi loquitur quando habebat procurator mãdatum de vendendo rem certam,quo caſu repellitur per exceptionem de euictione,quia habebat regreſſum per actionem mandati contra mandantum:ſed in.l.ſi procurator.non habebat mandatum de vendendo rem certam:nec ſub generali mãdato comprehenditur,vt vendat rem ſuam:& ideo non tenet contractus ipſo iure:nec habet actionem mandati,nec de euictione tenetur:vt dictum eſt.ſ.ſecũdũ eum. ¶ Et ad plenam
8 notitiam(† quia ſolet quæri vtrum errans transferat dominiũ, & vt omnia tollãtur cõtraria)ſic diſtinguo,& aduertatis,quòd Fran.accur.tradit de hoc ſuam doctrinam:prout habetur in additione ſua.j.ſi certum petatur.l.cum fundus.§.ſeruum tuũ imprudens.& Dyn.poſt eum in.d.l.ſi procurator. ¶ Sed ego melius & plenius proſequor hoc. incipio,& ſic aut erratur circa perſonam eius,cui tradidit:aut circa rem:aut circa cauſam.& ſic facio tria membra principalia:ſed prędicti faciunt quinque. ¶ Redeo ad primum,cum erratur circa perſonam ei9 cui traditur:ſubdiſtinguo:aut erratur circa ſubſtantiam perſonæ,aut circa qualitatem,ſeu conditionem.Si erratur circa ſubſtantiam perſonæ,Verbi gratia:volebam tradere rẽ Titio:credo quòd Seius ſit Titius,& ei trado:& tunc non tranſfertur dominium,& ſi quidem bona fide accepit,tenetur rei vẽdicatione ſola,ſi mala fide: tunc tenetur etiam furti & condictione furtiua:vt.j.de fur.l.ſi quis vxori.§.cum Titio.&.l.ſi is cui.§.ſi tu Titium.Si verò erratur circa qualitatem,ſeu conditionem perſonæ:aut erat inhabilis ad dominium acquirendum,aut habilis.Si inhabilis:quia furioſus:tunc non tranſfertur dominiũ. ſed quando erat habilis ad acquirendum,refert aut recipit nomine ſuo:aut alieno.Primo caſu tranſfert dominiũ.Verbi gratia,quia credebam eum diuitem,cum eſſet pauper:tunc bene tranſfertur dominium:ſed tenetur de dolo,ſi animo decipiendi fecit:vt.j.de fur.l.falſus.§.ſi quis.&.l.ſi quis vxori.&.§.ſi ſeruus. Si autem recipit nomine alieno Verbi gratia:quia credebam eum procuratorem Titij creditoris mei,cum non eſſet:tunc refert,aut qualitas fuit ſemel vera:aut nũquã fuit vera,ſi fuit ſemel vera:tunc ſi quidem malafide recipit,non tranſfertur:ſi bona fide,ſic.Si nũquã fuit vera,non tranſfertur.Pet.dicit indiſtinctè & bene,quòd ſi bona fide recipit,dominium tranſfertur.j.de ſol. l.cum quis.§.j. ¶ Expeditum eſt primum membrum principale.Venio ad ſecundum,quando erratur circa rem:aut erratur circa ſubſtantiam rei:aut circa nomen,aut circa pondus,vel mẽſuram,aut qualitatem rei.Si erratur circa ſubſtantiam:vt quia trado bouem,credens equum:trado Digeſtum,credens Codicem:tunc non tranſfertur dominiũ:vt.j.de contrahen.empt.in venditionibus.in princi.de acquirẽd.poſſeſ.l.ſi me in vacan.in prin.&.C.de probatio.l.cum precibus.Si erratur circa nomen, aut eſt error in nomine proprio,aut nomine appellatiuo,ſi in proprio:& tunc tranſfertur,ſi de corpore conſtat.Sed ſi in appellatiuo:tunc talis error impedit tranſlationem dominij:vt.j. de leg.j.ſi quis in fundi vocabulo.niſi illa nomina ſecũ habeãt magnam cõueniẽtiam:vt chartę habẽt cum libris.vt.ff.de leg. iij.l.librorum.§.qui tamen.Si erratur circa pondus:vel menſuram,tranſfertur dominium in eum,in quo non erratur:vt.j. de fur.l.ſi quis vxori.§.ſi maiora.j.de dolo.l.arbitrio.§.de eod. aut erratur circa aliã qualitatem rei:tunc nõ tranſfertur.Quandoque autẽ erratur in cã dominij:quãdoque in ipſo dominio:ſi eſt error in cauſa dominij:verbi gratia:quia credebã,quòd eſſet meus ex hæreditate paterna,vel alterius:& tunc non impeditur tranſlatio dominij:vt.j.man.l.ſeruũ Titij.j.reſponſo.& ſic intelligo eã.Si autẽ eſt error in ipſo dominio,tunc aut ille,qui tradidit tradebat rẽ ſuam,aut aliam.Si tradebat rem ſuam,refert:aut ſciebat rem ſuam:aut ignorabat:ſi ſciebat,tunc ſiue nomine ſuo,ſiue alieno tradidit,& tranſfertur dominium,vt.j.de cura.furio.l.Iulia. §.curator.Si ignorabat rem ſuam tradẽs:tunc aut credebat rem ſuam tradens eſſe illius, cui tradebat, aut cuiuſdam tertij.Si credebat eius,cui tradebat,non tranſfertur dominium:vt.j.de cõdi. ob cauſam.l.iij.§.ſubtilius,niſi tradat authoritate rei iudicatæ ſecundùm glo.quod eſt verum ſecũdũ Pe.vt plenè de hoc ſcripſi. C.cõia vtriuſque iudi.l.j.Si credebat eſſe cuiuſdam tertij:tunc aut credebat eius,à quo cauſam habuit,aut alterius.Si eius, à quo cauſam habuit,traſſertur dominium:vt.j.ſi cer.pet.l.eius qui in prouincia.§.quas verò.Si alterius,quàm eius,à quo cauſam habuit:tunc non tranſfertur dominium,vt.j.de acqui.re.do.l. ſi procurator.Repellitur tamẽ per exceptionem:quia tenetur de euictione:vt hic no.quod non eſt verũ ſecũdũ Dy.vt.ſ.dixi. ¶ Et iõ circa iſtũ articulũ ſubdiſtingue:cũ credit alterius eſſe, quàm eius,à quo cauſam habuit:refert, aut erat negotium voluntariũ aut neceſſarium.Si erat voluntarium,refert aut tradidit cum mãdato illius,cuius eſſe credebat ſpecialiter ad rem illam intercedẽte:& tunc nõ tranſfertur dominium:tamen per exceptionem repellitur à vendicando:ſed contra mandãtem regreſſum habet per actionem mandati:vt.d.l.ſeruum Titij.j.reſponſo.& iſto caſu poteſt gloſſ.iſta procedere.Aut tradidit ſine huius mandato: & tũc nõ tranſfertur dominium,nec per exceptionem repellitur à vendicando:vt.d.l.ſi procurator.&.j. de contrahen. emp. l.& ſi cõſenſu.ſi negotium erat neceſſarium:tunc non transfertur dominium:vt teneatur tradens de euictione:vt. C.de euic.l. except.& arg.C.de nego.geſt.l.tutori. ¶ Secundo caſu,quando ille,qui errabat in dominio tradebat rem alienam: & tunc aut tradit rem,vt ſuam,& ſuo nomine:& tunc non tranſfertur.vt.d. l.Iulia.§.vlti.quia nemo plus iuris &c.vt.l.traditio. j. de acqui. re.do.nec poteſt haberi ratum à domino:vt puta non ſuo nomine geſtum:vt.j. de nego.geſto.l.ſi pupilli.§.ſed ſi ego.niſi in ſubſidium re perempta:vt.C.de rei vend.l.mater.vbi plenè de hoc ſcripſi.Aut tradit,vt alienam & alieno nomine,vt puta gerendo negotium domini:& tunc aut ſine mandato,& non tranſfertur dominium:vt.C.de reb.alie.l.j. niſi habeatur ratum per dominum:quia tunc perinde eſt,ac ſi mandaſſet à principio:vt.C. ad Macedo.l.vlti.Aut cum mandato:& tunc regulariter non tranſfertur dominium,niſi in tribus caſibus. ¶ Primus eſt,ſi habet ſpeciale mandatum,Secundus eſt,ſi habet generale cum libera. Fallit ſecundùm gloſſ.in procuratore Cæſaris,qui nõ tranſfert quantumcunque liberam habeat, ſi talis tranſlatio cederet ad incommodum Cæſaris,vt hic. Tertius caſus,ſi habet tantum generale mandatum:& tunc nõ tranſfert,niſi ea,quæ ſeruando ſeruari nõ poſſunt.j.de pecu.l.procurator cui.&.l. procurator totorum.& j.de iureiur.l.iuſiurandum,quod ex cõuentione.§.vlti.& l.ſeq. ¶ Expeditum eſt ſecundum principale mẽbrũ.De tertio vidẽdum eſt.reſtat in tertio caſu quando errat in cã:tunc diſtingue ſecũdũ noſtros Modernos.Aut vterque.ſ.dans & accipiens conſenſit in eadem cã,quę credebatur ſubeſſe:& tũc bñ tranſfertur dominium:& habet locum ti.de condi.inde.C.&.ff. Aut vnus credit cãm ſubeſſe.ſ.dans:& accipiens ſcit cãm non ſubeſſe:& tunc nõ tranſfertur dominiũ.& habet locum iſto caſu rei vẽdicatio, condictio furtiua,indebiti,& ſine cã:vt.j.de furt.l.ſi vẽdidero.§. ſi Titius.&.l.ſi iuſſu.§.ſi rem.licet glo.no.contrarium. arg. de condi. fur.l.quoniam.ſed malè.vt plenè ſcripſi.C.de proc.l.falſus. Aut non conſentit in eadem cauſa:& tunc refert,aut vtraque eſt apta ad dominium tranſferendum:aut altera tantum.Si vtraque eſt habilis ad dominium tranſferendum:& tunc refert:aut vtraque continet verum debitum:tunc eſt in electione debitoris. in quam cauſam velit ſoluere:eo non eligente,tranſfertur electio ad creditorem.creditore non eligente,tranſfertur ad leg. poteſtatem. quę legis poteſtas eſt,vt videatur ſolutũ in duriorem cãm: vt.l.j &.ij.&.iij.vſque ad.l.ſi ſtipulatus.j.de ſolu.&.C.de ſolu.l.j.& ibi plenè dixi.Si autẽ altera tm̃ cõtinet verum & præcedẽs debitũ, intelligitur eſſe ſolutum in cauſa,ex qua verè debetur:vt.l.cum in corpus.j.rñ.j.de acqui.re.do.Si autẽ nulla,locũ habet diſtĩctio quę ponitur in glo.j.ſi cer.pe.l.ſi ego.quia refert,aut quis erat traditurus ex ea cauſa,quam ſubeſſe æſtimabat: & tunc transfertur dominium.vt.d.l.ſi ego.in prin.Secundo caſu,quando altera tm̃ eſt habilis ad dominiũ transferendum:tũc non trãſfertur. & ſi extat pecunia,vẽdicatur:vt.d.l.ſi ego.in fi.ſecũdùm Dy.Sed Pe.breuiter.cum erratur in cauſis diuerſis, diſtinguit: aut vtraque cauſa eſt obligationis:& tunc nõ tranſfertur dominiũ:vt.l.ſi dominiũ.Aut eſt vna obligatoria,alia liberatoria:& tũc fauore liberationis cedit in liberatoriã:vt.l.cũ in corpus.&.j.de ſolu. l.quæ hominem.§.ſi debitorẽ.ſecundũ eum.& hoc idem ſentit Iac.de Are.ar.l.Arrianus.&.l.cum quidam. ¶ Expediti ſumus de ter-
9 tio articulo,veniamus ad quartũ.Primo † quęritur circa leg.iſtã quia dicit,quòd acta geſta,quæ ſunt &c. Nunquid per iſta verba,promittẽs habere ratũ & gratum,videatur procuratori libera poteſtas conceſſa? & videtur quod non:quia libera ptãs ſpecialiter:

cialiter est concedenda:vt.j.de pecu.l.quā Tuberonis.§.alia.& illud dicitur speciale,qđ est à generalitate verborū abstractū, vt.j.de procu.l.Pōponius.in prin.econtrà videtur,ꝙ sic,qa verba debent aliquid operari,sed nisi operarentur verba ista liberā administrationē nihil importarēt:qa & sine his dominus cogitur ratum habere,ergo &c.vt.j.de leg.j.l.si quando.in princi. Preterea hoc videtur per hanc leg.nam procurator Cęsaris habet liberā administrationē,qa vēdit bone fide:sed nūc ita est,ꝙ liberā administrationē habet per ista verba,rata.in prin.& hoc tenet hic in gl.secūdū quosdā.& magister Bernard⁹ tenet in apparatu suo.Quidam distingunt,aut aliqua sunt specialiter expressa,quæ ad liberam administrationem ptinēt.verbi gratia qa dixit:do tibi potestatē vendēdi,promittēs ratū firmūq; &c. Tunc videtur in omnibus data libera potestas.Aut non sunt aliqua specialiter expressa:& tunc non videtur libera concessa potestas:vt.j.mādа.l.creditor.§.lucius.Istę sententię prędictorum sunt valde periculosæ:qa si p ista verba generalia,videtur dominus concedere liberam administrationem:periculū esset, cū magnum sit habere liberam:qa talis potest omnia,quę dñs excepto,ꝙ nō potest donare:vt.j.de do.l.filiusfa.cum simi.qd ergo dicemus?certe credo dicendum esse secūdū Petr.ꝙ p verba prædicta,nunq; cōcedatur libera potestas:qa specialiter est cōcedēda:specialiter.i.expresse:sic ponit glo.dicto.§.alia.Præterea nō est verisimile,ꝙ per gñalia verba:velit quis inferre sibi pīudicium magnum:ergo &c.cum per huiusmodi verba magnum posset generari præiudicium.Dicendū est,qđ nō vř cōcessa libera ptās.Probať.Ecce lex dicit,quòd si aliquis renunciat casibus fortuitis.quia ad hoc videť renūciare quoquomodo.necesse est quòd specialiter enumerenť casus:vt in.l.sed & si quis.§.quęsitū.j.si quis cautio.¶Pręterea verba generalia,q̄ sequuntur aliquem actum,non operantur,nisi declarationem illius pręcedentis actus.Sic in proposito verba ratum,gratum, &c.non referuntur nisi ad actum determinate concessum.Pro bo.lex dicit pater diuisit hæreditatem inter hæredes,dicēdo.tu habebis illam rem:& tu illam posteà &c.Deinde dicit generaliter vobis commendo seruos meos.Propter hoc non videť primā diuisionē destruere,& nouā facere,qa verba ista restringūtur ad diuisionē in præcedentibus factā:ergo &c.vt.C.fami.ercis.l.quoties.Ista est veritas si rectè consideretur.Non obst. hæc lex in prin.qa hæc non sunt verba constituendi procuratorem.Item non obst.ꝙ verba debet aliquid operari:vt.l.si qn. quia illa lex loquitur in vltima voluntate,vbi facienda est lata interpretatio,sed in contractibus inter viuos,vbi verba sequuntur actum pręcedentem determinatum nō operanť vltra illud:sed est inculcatio verborū nō necessaria,q̄ non operatur: vt.j.de aur.& ar.leg.l.pediculis.§.labeo.¶Secundò quęritur
10 †nunquid iste procurator habens generalem & liberam possit beneficia conferre spectantia ad collationē dñi?videť ꝙ non: quia non potest donare,q̄tūcunq; liberā habeat:vt.j.de pact. l.contra iuris ciuilis.§.si filiusfa.&.j.de donat.l.filiusfa.Econtrà videtur,quòd possit:qa etiam habens gñale tantum potest alienare ea,quę seruando seruari non possunt,ergo &c.vt.j.de procura.l.procura.tutorum.Solu.dicit Petr.ꝙ ea beneficia,q̄ dominus sibi retinere non potest:sed necessario habet dare procurator solū generale habens potest conferre.Non obst.ꝙ non potest cōferre & donare,qa cum habeat necesse conferre nō vř liberalitas,imo necessitas:vt.j.de leg.ij.l.vnum ex familia.§.de falcidia.& de adimendis legatis.l.rem legatam.Pręterea sicut dictum est:qui habet generale,potest alienare quæ seruando seruari non possunt,sed ista beneficia intra certa tem-
11 pora conferenda sunt:& sic non possunt seruari:ergo &c.† Tertiò quęritur circa istam materiam:pone quòd ego dedi mandatum Titio de libro meo vendendo:ipse Titius mādauit alteri vendendum,& sic substituit alterum loco sui:ille procurator substitutus vendidit.Ego venio & volo retractare venditionē factam à procuratore substituto.Quæritur nunquid hoc possim?videtur quod non,quia procurator potest ad negotia quādoq; alium substituere:sed ad iudicium non,nisi post litem cōtestatam:vt.j.manda.l.si procuratorem.§.si quis.&.C.de procurato.l.neque.¶Econtrà videtur quod sic:quia hoc mandaui Titio,vt venderet.Titius verò non vendidit:sed mandauit vendendum alteri:ergo &c.vt.j.manda.l.diligenter.in principio.¶Pręterea videtur casus,nisi cauilletur litera infrà de diuer.& temp.præscript.l.in vsucapione.§.item adijciendum est versi.quod si is &c.¶Quid dicemus?In ista quæstione sunt variæ sententię doctorum.¶Prima est sententia gloss.quę dicit,quòd venditio valet,nec retractari potest ob hoc vt nota. in.d.§.item adijciendum.¶Secunda est sententia quorundam,vt Mar.Syn.distinguentis inter procurarorem generalem ad negotia constitutum,& specialem ad rem vendendam

¶In primo dicit posse per substitutum negotium geri:vt.d. §.si quis.¶In secundo non:quia ea,quæ specialiter committuntur,non pn̄t alij demandari:vt.j.titu.proxi.l.j.& sic intelligunt.d.§.item adijciendum.Alij dicunt,aut est electa industria,& non potest.& sic fuit in prealleg.§.item adijciendū.arg. j.manda.in.l.mandatū distrahendo.& de solu.l.inter artifices. Aut non est electa:& potest:vt.§.si quis.Alij,vt Iaco.de ra.dicunt,ꝙ non valet venditio facta per substitutū:quia vbi exigitur specialis concessio propter magnitudinem rei commissę:& ideo non potest alij demandari:vt.j.tit.proxi.l.j.Modò ita est, ꝙ venditionis potestas requirit speciale mandatum:nec sufficit generale ad ita magnum negotium:ergo &c.vt infrà.de procu. l.procurator tutorum.¶Aduertas,prędictę tres sententię satis recidunt in idem:nam quia mandatum speciale requirit venditio:videtur magnum negotium.Et quia magnū est negotiū, ex eius commissiōe præsumitur electa industria personę:vt.C. de sum.tri.& fide cathol.in epistola,liquet.ad finem.¶Sed certè:quia hoc fit ax arduitate,vel magnitudine rei commissæ est falsum in casu nostrę quęstionis:nam licet vendendi potestas requirat speciale mandatum:non propterea est arduum negotium,aliàs hic procurator non posset vendere vnum cultellum siue speciali mandato:& tamen,quòd hoc sit arduum negotiū truffa est.Dicas ergo,quòd procurator constitutus ad vendendum non potest alium substituere:quia fines mandati excedit. Nam vos debetis scire,quòd est differentia inter nuncium & ꝓcuratorem,nuncius enim verba contractus confert in personam domini tantum & non se obligat.vt infrà de constitu.pecu.l. qui autem.§.fina.&.l.se.¶Procurator verò confert verba contractus in se,& suam personam obligat:vt infrà de constit.pecu. l.eum qui.§.Iulia.&.C.si quis alteri,vel sibi.l.multum.Modo ita est,quòd si mando tibi,vt vendas librum meū ego mando, quòd vendas tu tanquam procurator & tuam personam obliges.¶Si tu mandas alij,tu præbes solum nudum ministerium & non seruas finem mandati:& ideo non pręiudicat mihi:vt pręalle.l.diligenter.& ista est ratio illius.§.item adijciendum,secundum Pet.& hoc puto verum.Sententia ergo Iacobi præfati & suorum sequacium,vera est non per rationes,quas ipsi assi-
12 gnant:sed per rationem prędictam.¶†Quartò quęritur circa materiam huius legis.Pone,ego volens repatriare,& non habens pecuniam,tibi socio meo mandaui,quòd venderes libros meos.post modum cum essem in partibus meis:quia ꝓfecerat in hac scientia:inueni multos amicos,qui mutuauerūt mihi pecuniam.sic accidit mihi.vnde pœnitui de cōmisione facta super venditione librorum:& misi nuncium pro certiorando socium meum,ne venderet:sed antequàm nuncius venisset erāt libri mei venditi.Ego dolens veni Bononiam,& volo reuocare venditionem,dicens ꝙ postq; pœnitui dñium,non erat translatum quęritur quid iuris.Et primò videtur,quòd non sit trāslatum dñiū:vt.j.de manu.vin.l.si pater.in prin.Videtur contrà vt.j.manda.l.si mādassem.& in ista quęstione sunt varię sententię similiter.Nam quidam distinguunt,aut erat talis procurator,in quem fuit translatum dominium,& tunc valet.aut non: & tūc nō valet:vt.j.de dona.l.hoc iure.§.si qs.&.l.ij.§.si quis donaturus.& no.j.de condi.ob cau.l.si pecuniam.§.si seruum.Petrus verò simpliciter dicit in casu quæstionis nostræ dominiū non esse translatum:quia deficit substantiale contractus,vt d. l.si pater.argu.§.de ori.iur.l.j.sed ita est,ꝙ ad translationē dominij,requiritur consensus mei dominij:vt.j.de regu.iur.l.id quod nostrum.ergo cum consensus domini deficiat per reuocationem,licet procurator domini ignoret,non transfert dominium rei meę.quia essentiale deficit.Sed contra istam sententiam instatur.ad esse iudicij requiritur consensus dominij,super cuius rei litigatur:& tamen reuocatio mandati facta partibus ignorātibus non præiudicat,vt.j.de procur.l.si procuratorem.&.C. de satisdan.l.vnica.¶Pręterea,vt debitor liberetur requirirur consensus creditoris:& tamen si fuerit reuocatus procurator, nihilominus contingit liberatio:vt.j.de solutio.l.cum quis.§.j. ergo videtur quòd ista sententia Petr.non sit probabilis.Ad hoc respondetur:& primò ad id,quod dicitur de iudicio,quòd non est verum:ꝙ ad esse iudicij,requiratur consensus domini: nam licet non consentiret,valet,vt.j.de procur.l.plautius.sed ista non est bona respon sio.Nam verum est quod ad esse iudicij,vt teneatur,non requiritur consensus domini,sed vt domino præiudicet bene requiritur eius consensus:sicut nec ad esse venditionis requiritur consensus domini rei:quia rem alienā qs vendere potest:non tamen in pręiudicium domini:ita est in iudicio,vt.j.de proc.l.si causę.§.sed hoc ita.&.l.sed & hę.in prī. &.j.iudi.solui.l.iij.¶Quid ergo dicemus?dico secundum eum ꝙ speciale est in hoc casu,quia deliberatione agitur hic.Similiter respōdetur ad id,quod dicitur de solutione:vbi ad eius

POMATES.

a ¶Sic per procuratorem.idem tenet Barba.cōſil. xviij. col.xj.& ſeq.volu. ij.Idē tenet Ange. & Imo.in.l.apud Iulianum.§.vtrū. infrà ad Trebel.& Bar.in.l.recuſare. eo.tit.

b ¶Repudiari non poſſit. Cōtrarium ſentit gl.in.l.apud Iul.§.vtrum.ī verbo reſtituere. ad Trebel.& ibi per Imol. & Bal.in.l. recuſare.eo tit.in princi.

c ¶Cum dicto.An ſi dictum teſtis ſit idē,ꝙ rō valeat,vide Bar.p illū tex. ī.l.q̄ īterrogatꝰ. ff. de pet.hære. vide bar.ī.l.īter oēs.§.recte.de fur.vide bal. in.l.non oīm.ſ.de legib. Adde tn̄ ſecūdū Bal.ī.l.iij.ī.vj q.C.de teſti.ꝙ ſi teſtis ſimul anuectat rōnē & dictū:qa dicat,ꝙ vidit talē cōmittētem homicidium: interogatus poſteà de cauſa ſcientiæ non tenet̄ rn̄dere.ſed ſi idem rn̄deat,bn̄ valet eiꝰ dictū.& idē Inn.in c.cū cām.de teſt.& adde.d.Alexan.de Imo.ī cōſ.cxxxvj. co.iiij.ī.prī.ī.j.vol.

d ¶De offō eius,cui madata eſt iuriſditio.Adde poſt do. Iaſo.inquātum ponit,|an laico poſsit delegari cā clericorū,qd' pulchre voluit Ab.conſil. lxij.j.lib.

e ¶Quæcūq̄.& imperator.Vide Ange.in rub.j.ti.ij.& ſpec.de iuriſ.om. iud.in prī.Adde oī no qd' pulchrè voluit Ro.cōſ.lix.

eſſe requiritur voluntas creditoris,quod ibi fallit fauore liberationis:cuius gratia eſt ſpeciale.ſic eſt in alio caſu fauore liberationis:& quando erratur in diuerſis cauſis:quarum vna eſt obligatoria:altera liberatoria.ibi cedit in liberatoriam fauore liberationis:vt infrà de ſolu.l.qui hominem.§.ſi debitorem.& infrà ſi cer.pet.l.eius qui.§.quas verò.ſecus vbi eſt vtraque obligatoria:vt dixi.ſ.in diſtinctione circa ſi.De articulo huius quæſtionis

13 nis pleniſſimè dixi.C.manda.l.mandatum.dic vt ibi.¶†Quintò & vltimò queritur:quia hic dicitur,quòd aditio hæreditatis conſiſtit in animo:nunquid ſolus animus ſine aliquo actu extrinſeco faciat aliquem hæredem.vel cum animo requiratur actus extrinſecus?dicit Iaco.de ra.quòd requiritur,quòd animus declaretur per aliquem actum extrinſecū:quia res de qua conſtare non poteſt, debet per adminicula ſua probari vt.j. de condictio.ſiue cauſa.l.dedi.§.ſed ſi ſeruus.& infrà.de pœn.l. cogitationis.& ſic intellige de acquir.hęred.l.pro hęrede.cum ſimi.hinc eſt ſecūdū eum,quòd mentalis ratihabitio,de qua nō conſtat,non obligat:vt dicit.j.de neg.geſt.l.Pomponiꝰ.¶Sed contra eum videtur.j.de teſt.tu.l.duo ſunt Titij.ſed ipſe intelligit prędicta vera, vbi ius non deficit.i.iuris præſumptio:vt ſi factum eſſet certum:quia eſſet tutor,de quo teſtator ſenſit: tamen quando non apparet,neuter eſt tutor.Idem eſt quando duo ſunt titij legatarij:& non apparet de quo teſtator ſenſerit: vt.j.de lega.j.l.ſi quis à filio.§.j.de rebus dub.l.ſi fuerit.neuter eſt legatarius:quia deficit probatio,non aūt deficeret ius.i.iuris præſumptio,ſi factum conſtaret.arg.j.ad leg.aquil.l.ſi ex plag. §.in cliuo capitolino.Pet.tamen tenet contrarium.Dicit enim, ꝙ ſolus animus facit quem hæredem: & ſola mentalis ratihabitio obligat,etiam de qua non conſtat probatio.Exēplum dicit ſi dedi tibi ſeruū,vt manumitteres ītra paſcha,& pœnitui: qd' potui nec te certioraui,quòd ſi manumittas non erit liber: quia lex eſt contrà.Sic eſt in propoſito:vt.j.de cōdicti.ob cau. l.ſi pecuniam.§.ſi ſeruū.illa lex nō dicit hoc ſecūdū gl. quę eſt ibi:ſed facit.l.ſi pater.de ma.vin.tn̄ lex dicit,ꝙ ſi pater decedit filio iā nato,& relicta vxore,de qua dubitat̄,vtrū eſſet p̄gnans cū ī veritate nō eſſet,ꝙ filius natus ī totū eſt hęres à lege q̄ certa eſt,hoc faciente:vt.j.de acqui.hæredi.l.ventre.§.j.ſic ille eſt tutor,ille eſt legatarius:de quo teſtator ſenſit. Facit enim hoc ipſa lex,quę de omnibus certa eſt.verumtamen,quia non apparet:licet ſit tutor & legatarius ſecundum veritatem lex eum non admittit:vt dictis legibus.& licet ſit in veritate acquiſitū dominium,habetur pro non acquiſito:& per conſequens pro non conceſſo, vt infrà.quib. ex cau.ma.l.nec vtilem &c.Ex ijs habes ſinem huius ſolennis legis repetitæ per.d.Cy.

QVod ſi ea. No.hic gl.ſuper ver.hæreditatis,quæ videtur velle,quòd ſi procurator adire hęreditatem nō poſſit:vt.l. Paulus reſpondit.aliâs,per procuratorem,de acquiren.

a here.ſic[a] per procuratorem repudiari non poſſit[b].quod nota,

b cum legibus quas allegat.

SVMMARIVM.

1 Ratio teſtis debet eſſe diuerſa à dicto Et ſi eſt eadem, non ualet dictum,

2 Bannum datum ad inſtantiam partis:an poßit per ipſam partem reuocari?

CVratores. Procurator Cęſaris nō poteſt imponere pœnā deportationis:ſed colonos improbos poteſt à colonia remouere.neque ad eandem iterum reuerti poſſunt.hoc

c dicit.¶No.quòd ratio non debet eſſe eadem cum dicto.[c] ſimi-

1 le nota in.l.j.de exerci. ¶Et ſic eſt argu.† ad dictum teſtis. quòd ſi interrogatur de cauſa:& aſſignat cauſam eandem cū dicto,nihil valet eius teſtimonium:vt hic.Et Gul.allegat hūc

2 tex.ad quęſtionem.†quod ſi ad petitionē partis eſt datū bānū per iudicem cōtra alteram partem:modò partes veniūt ad cōcordiam:pars ad cuius petitionem fuit datum bannum, vult hoc bannum remittere:videt̄ quod bannum nō poſsit remitti ſine iudice:vt hic.In contrarium:quia in fauorē partis fuit datum bānum.ergo ei poteſt renunciari.vt.l.ſi quis in conſcribēdo.C.de pac.Item prætor debet partes concordare.vt.l.j.§.& poſt.j.de oper.noui nun.tamen eſt contra hunc tex.facit.l.ij.in fi.C.de lib.& eorum lib.Item,quia nō poteſt ſine iudice,vt in authentica.de nu.§.ideoque.

d *De officio eius, cui mandata eſt iuriſditio*[d]. *Rubr.*

¶Rubrica noſtra continuatur hoc modo. Dictum eſt.ſ.de officio iudicum ordinariorum:nunc videamus de officio delegatorum:& videndum quis poſſit delegare.& dicam in.l.more maiorum.j.titu.ij.Et cui poſſit fieri delegatio:dicam in.l.eum qui.j.tit.ij.&.l.j.C.qui pro ſua iuriſdi.Et quæ poſſunt delegari: videbitis ſtatim:& dixi.ſ.de offi.procon.& lega.l.nec quicquā. §.vbi decretum.

SVMMARIVM.

1 *Magiſtratus municipales cognoſcunt tantum de uilibus cauſis.*

2 *Cauſarum genera quatuor.*

3 *Cauſæ meri & miſti imperij,delegantur in caſu abſentiæ quo ad cognitionem.& numero.5.quando eſt infirmus ordinarius.numero.11.*

4 *Argumentum à contrario ſenſu,quòd ſit licitum.& nu.7.*

5 *Delegatus poteſt inſignē latronem punire,quando eſſet periculoſum eius pœnam differre.*

6 *Subſtitutus in locis iudicis abſentis,uel mortui,dicitur ordinarius, & non delegatus.*

8 *Cauſa meri imperij,uel miſti una,non poteſt per ordinarium delegari.*

9 *Imperator,uel Princes poteſt delegare cauſam meri imperij.*

10 *Delegatus Principis quod poſsit delegare cauſam meri imperij.*

12 *Præſes etiam multum occupatus,non delegat cauſam meri imperij.*

13 *Præſes multū occupatus in cauſis meri imperij,poteſt unā ex ipſis delegare.*

14 *Ordinarius,qui propter abſentiam delegauit ſi reuerſus eſt,iuriſditio delegati ſtatim expirat,& ad eum reuertitur.*

15 *Subſtitutus loco abſentis,uel mortui,cognoſcit de cauſis meri imperij.*

16 *Argumentum à contrario ſenſu,quando habeat locum in ſtatutis.*

QVæcunque. ¶Ad euidentiā huius ti.ſcias quòd magiſtratuum plures ſunt ordines.Nam quidam ſunt illuſtres:quidam ſpectabiles:quidam clariſſimi:quidam infirmi;vt magiſtratus municipales. Qui ſint iſti, vidiſtis per ordinem in gloſſ. rubricarum à titulo de ſenatoribus hucuſque: & gloſſ. eſt plana in authentica.vt ab illuſtri. & qui ſuper eos ſunt.in prin.colum.v.& ibi enumeratur quintus gradus ſuper illuſtriū:

e vt.Papa.& Imperator,[e] hic verò quatuor enumerantur.Item ſicut duo ſunt:ſoluere,& ad diē ſoluere:vt.l. Celſus.j.de arbi. Ita ſunt duo,eſſe magiſtratum:& eſſe de maioribus.Itē ſcias,quòd tribus primis gradibus magiſtratuum committuntur cauſæ meri & miſti imperij,tanq̄ de maioribus: & ſpecialiter in priuilegium:& ita eis,quod non alijs regulariter:vt in.l.illicitas.§.qui vniuerſas.ſ.de officio præſi.vbi cauſæ meri imperij præſidi cōmittuntur, qui eſt clariſſimus.q̄ꝫtomagis committuntur illu-

1 ſtribus,qui ſunt maiores.¶Item no.quòd† magiſtratus municipales cognoſcunt de vilibus tantum cauſis;vt in authentica de defen.ciui.§.audient.&.§.iudicare.¶Item ſcias,quòd ſecūdùm gloſſ.noſtras.eſt iuriſditio in genere,quæ ſub ſe comprehendit cauſas meri & miſti imperij:& cauſas iuriſditionis infi-

2 mæ,& cauſas viles à trecentis ſolidis infrà.Er ſic ſunt† quatuor genera cauſarum.vel melius;vt notaui in.l.imperium.j.titulu.j, Et quid ſit merum & miſtum imperium,& quæ ſunt eius cauſæ ibi dicā.¶His præmiſſis lex noſtra diuiditur principaliter in.v.partes.nam in prima ponitur vna regula.In ſecunda ponitur alia regula.In tertia ponitur quædam illatio ex prima regula.In quarta ponitur probatio illius illationis.In quinta & vlti. ponitur exemplum primæ regulæ:& eius illationis.ſecunda ibi quæ verò. Tertia ibi,& ideo.Quarta ibi,huius rei. Quinta ibi, & ſi à familia.& in ſumma.hoc dicit.Cauſæ meri & miſti imperij conceduntur maioribus iudicibus ſpecialiter & expreſsè & in priuilegium:& ideo non poſſunt delegari,niſi in caſu abſentiæ.Cauſæ vero iuriſditionis infimæ committuntur & competunt cuilibet magiſtratui,& delegari poſſunt.hoc dicit.¶Pone exemplum per.l.placet.de peda.iudi.non aūt ponas,vt glo. dicit per.l.j.C.ne lice.poten.quia illa lex eſt noua:hæc aūt eſt antiqua.In text.ibi,tribuuntur ſpecialiter & in priuilegium nō transferuntur:ideo non delegantur. Delegatam.i. conceſſam. ¶No.ibi,non aliter: itaq; ibi,dicatur.& verum ſit. ¶Not. pri-

3 mò† quòd cauſæ meri & miſti imperij,non delegantur,niſi in caſu abſentiæ.& cauſæ iure magiſtratus competentes delegan-

4 tur.¶No.in ver.huius rei,quòd ar.† à contrario ſenſu eſt licitū & multa permittūtur cauſa neceſſitatis,quæ aliter non permitterentur.¶Idem nota,quòd ea,quæ in vno caſu conceduntur, in alio prohibita eſſe videntur: in quo non eſt eadem ratio. ¶Oppo.dicitur hic, quæcunque cauſæ lege tribuunt̄, non delegantur.¶Contrà,imo ea,quæ lege tribuuntur poſſunt delegari.& dicit lex,ꝙ demandantur,quę lege tribuuntur:vt.j.titu. ij.l.& quia. Solu.Iſta dictio quæcunq̄,licet ſit vniuerſalis, non tamen

tamen comprehendit causas iurisditionis, quia
illę delegantur: sed comprehendit causas meri
& misti imperij: vt hic in princ. ¶ Opponi. dicitur
hic, quòd causæ meri & misti imperij non dele-
gantur, contra versicu. huius rei. infra. ead. l. Solu. re-
gulariter non delegantur, vt hic. Fallit in casu absen
5 tiæ, vt ibi. ¶ † Op. contra hanc sol. imo & in casu ab-
sentię nõ delegant̃, vt in aut̃. de colom. §. ad hoc pro
hibemus. colla. ix. Solu. causæ meri imperij in casu
a absentię, delegant̃,[a] vt hic. Quod est verum quantũ
ad cognitionem, non quantum ad executionem. vt
in cõtrario secundum glo. verum est quod Gul. de
cug. hic dicit, ꝙ in casu absentiæ delegantur, quan-
tũ ad cognitionem, & ad executionem, per hanc eã-
dẽ legem, q̃ indistinctè loquit̃: vt. l. fin. C. vbi senato.
vel cla. Tamen ista opi. est satis dubia. & iura per eũ
allegata malè hoc probant, quia illa loquuntur in
delegato Principis. vnde puto opi. glo. veram, quæ
cõmuniter approbatur. s. quod quantum ad cognitionẽ
tñ in casu absentiæ possunt delegari. Vnum tamẽ
scias secundũ Pet. & Cyn. in. d. opi. quod in casu de-
legatus habet executionem, non solum cognitionẽ,
in causa meri imperij, vt si est insignis latro, cui⁹ pœ
nam differre esset periculosum, quia etiam tũc dele
gatus potest talem latronẽ punire, ꝑpter maius pe-
riculum euitandum, per hãc legem. & l. si quis. §. hi
autem. ĵ. de iniusto rup. testa. & arg. l. de pupillo. in
§. si quis riuos. ĵ. de no. ope. nun. ¶ Opp. & videtur
b etiam quòd causæ meri imperij[b] delegantur: vt. l. ij.
6 C. de of. eius, qui vicem alte. ge. Sol. † ibi: non loqui-
tur in delegato, sed loquitur in substituto in locum
iudicis mortui, vel absentis, & non dicitur delegat⁹,
imo ordinarius. & ita debet intelligi illa lex. & ita
no. s̈. de offic. proconsul. & leg. nec quicquam. §.
decretũ. in fi. magnæ glos. ¶ Oppo. ad hãc sol. & vi-
detur quod etiam delegatus cognoscat de causis me
ri imperij. Vnde obstat. l. solent. s̈. de officio procõ.
& leg. Solu. ibi loquitur in delegato proconsulis:
vbi est speciale. ¶ Opponi. contra secundam regu
lam, dicitur hic, ꝙ ea quæ iure magistratus compe-
tunc, delegantur: contra. l. mandata. in prin. ĵ. eodem
vbi interponere authoritatem manumissionibus,
competit iure magistratus: & tamen non delegatur
vt ibi. Sol. ibi loquitur de manumissione, quæ ple-
nam causæ cognitionem requitit, & ideo non est de
legabilis, vt ibi no. ¶ Oppo. datio tutoris competit
iure magistratus, vt. l. ius dandi. de tut. & cur. da. ab
his. & tamen non delegatur: vt. l. mandata. ĵ. eodem
titu. Solu. non demandatur scilicet non habenti
aliam iurisditionem. Vel dic, vt not. instit. de au-
thenti. tuto. §. pen: ¶ Opponi. dicitur hic, quod cau
sæ pñt delegari, si præses proficiscatur contra. §. eos
in authen. de man. princ. colla. iij. & in authen. vt nul
li. iudi. in princi. col. iij. & in authen. vt nulli iudi. in
prin. colum. ix. Sol. ibi loquitur de quibusdam latro
nibus, qui ibant per prouinciam spoliando. Et il-
lud est prohibitum, hic permissum in alio. Vel dic
secundum Petrũ, quòd ibi loquitur in casu, quan-
do pręses sine causa volebat prouinciam exire, & in
ciuitate vnum relinquere, qui generaliter hoc face-
ret. certè non est permissum, vt hoc faciat in perpe
tuum, sed delegare causam donec reuertatur est per
7 missum: vt hic. ¶ † Opp. & dicitur hic quòd arg. à
c contrario sensu[c] est validum. contra. l. cum patrem.
C. de condi. inser. & l. conuenticulam. C. de episco.
& cleri. & de iurisdi. om. iudi. l. nemo. Sol. Quandoq;
monosyllaba si ponitur causaliter: & tunc est lici-
tum arg. à contrario sensu: vt hic. & est quasi idem
cum argumento à causa cessante. Quandoque mo-
nosyllabã si ponitur conditionaliter: & tunc non est
licitum argumentum à contrario sensu, vt in contra
rio. Intellige tamen hoc vltimum, quod obtineat,
nisi resultaret absonus intellectus, seu prauus secun
dum Odof. de hoc nota. per doc. & Cyn. in d. l. con-
uenticulam. Expeditus de contrarijs veniamus ad.
q. ¶ Quæro dicitur hic, quod mandatum iurisdi-
tionis non valet. & sic cõcludit hic text. quòd hoc
sit verum, qñ iurisditio generaliter demandatur.
8 ¶ Sed quid si specialiter † vna causa demandatur, an
possit? & videtur qđ sic, vt hic. In cõtrariũ determi
nat gl. hic in verbo iurisditione. & Cy. hic in. iij. q. &
bñ secũdũ doc. p. l. nemo põt. ĵ. de reg. iur. & verè illa
lex loqt̃ in mero ĩperio. Tñ idẽ est in misto. nam si
cõcedit̃ merũ imperiũ istis maioribus iudicib⁹, & in
priuilegium ꝑpter industriam personæ: multoma-
gis videt̃ concedi mistũ: & ideo dicas idẽ in misto.
9 ¶ † Quæro, nũquid Impator possit delegare cãm
meri imperij? & dicũt quidã, ꝙ non: qa lex prohibet
delegationem talis causæ. l. digna vox est &c. In
cõtrariũ determinãt doc. nostri. Nã Princeps est le
gibus solutus. pro hoc. l. fin. vbi sena. vel cla. vbi est
10 tex. & l. j. C. de p̃ci. impe. offe. ¶ † Quæro nũqd de-
d legatus Principis[d] possit delegare cãm meri impe-
rij? glo. hic tenet, ꝙ non: sed in. l. j. C. qui pro sua iu-
risditio. tenet qđ sic. p illã legẽ. Pet. &. Cy. hic & ĩ
d. l. j. tenẽt cõtrariũ. Nã nõ debet plus delegatus pos
se, quã ordinarius. Sed ordinarius sine causa non pos
set: vt hic. ergo & delegat⁹ Principis. Gul. saluat gl.
dicit ipse, ꝙ postq; Princeps merum imperium cõ-
mittit delegato, quod põt: vt dixi in præcedenti. q.
ista causa mutauit naturam suã: vnde nil mirum, cũ
semel naturam suã mutauit, si amodò est delegabi-
lis. arg. l. j. in fi. ver. res verò. & versi. contra. C. de im
po. luc. descrip. ad idem. l. pater. §. quindecim. ĵ. de
11 leg. iij. ¶ † Quæro: dicitur hic, ꝙ causa meri imperij
e potest delegari,[e] si præses vadit extra prouinciam.
Sed qd si ipse est infirmus: an eodẽ modo potest de
legare? vr̃ ꝙ non per hunc tex. ibi non aliter &c. In
cõtrariũ est veritas secũdũ nostros doc. & Cy. hic ĩ
vj. q. ar. l. j. ĩ secũdo rñ. s̈. de offi. cõ. Præterea eadem
est ratio in infirmitate, q̃ est in recessione præsidis.
& sic idẽ ius: vt. l. illud. ad leg. aquil. & l. milites agrũ.
12 in prin. ĵ. de re mili. ¶ † Quero: pręses est multis oc-
cupationibus impeditus: nunquid ob hoc poterit
causam meri imperij delegare? & videtur ꝙ sic: vt. ĵ.
de ꝑcu. l. filiusfa. in fi. & l. seq. In cõtrariũ est veritas
vt hic in tex. & de peda. iudi. l. placet. in fin. in vers.
13 dũ tamen. ¶ † Quero quid si pręses, vel alius ordina-
f rius est occupatus,[f] tot & varijs causis criminalibus
ad merum imperium spectãtibus, quod non potest
intendere. ita quod vult vnã delegare: an possit? &
videtur ꝙ non: vt hic. In cõtrariũ determinat Gul.
de cug. ꝑpter identitatem rõnis quęstionis propo-
sitę: sicut in causa absentię. de qua hic facit. l. ij. C. de
14 his, qui latro. §. j. ¶ † Quero, præses vel ordinarius
de prouincia recessit: modo redit: nunquid iurisdi-
tio iudicis, quam ipse delegauit, statim expirat eo
reuerso: vel oportet, quod aliter reuocet? Ista quæ-
stio est similis quęstioni propositæ per gloss. in. l.
qui mutuam. §. ij. ĵ. manda. Tu dic secundũ Pet. qđ
statim, ꝙ reuersus est præses, reuocatur iurisditio.
nam cessante cã cessat iurisditio delegati. arg. hu-
15 ius leg. ¶ † Quæro, quid si non est delegatus: sed qui
g dam est substitutus[g] loco absentis, vel mortui iudi-
cis. an de causis meri imperij, vel misti, possit cogno-
scere. & dic ꝙ sic, vt. ĵ. de lega. iij. l. j. §. à p̃fecto. Con-
trariũ tñ videtur tenere gl. & male in. l. ij. in fi. C. de
offi. eius, qui vicem alte. ge. & melius dicit glo. hic, q̃
incipit, cognitionem meo videre: quæ indistinctè
16 loquitur. ¶ † Quero, hic dicitur, ꝙ argumentũ à con
trario sensu est licitũ. & hoc ex leg. cõi. quid in statu
h tis[h], an habeat locũ: Iac. bu. hic dicit, ꝙ aut casus qui
apparet à contrario sensu, est al's de iure cõi deci-
sus: & tũc nõ valet argumẽtum à contrario sensu ex
statuto sumptũ: vt. l. si cũ dotẽ. in princi. ĵ. solu. mat.
Aut nõ est al's de iure cõi decisus: & tũc dicit Iaco.
qđ arg. à contrario sensu, vr̃ potius interpretatiuum
ex mẽte, quã ex significatiõe verborũ: vt. l. pecuniã.
ĵ. si cer. pe. ibi tãq; si sub cõtraria cõditiõe &c. ¶ No.
i dictionẽ tanq;,[i] q̃ est nota improprietatis secũdũ eũ.
Ex hoc cõcludit ꝙ ar. à cõtrario sensu non habeat
locũ in statutis, quid dicendũ? recidit in illã. vtrum
argumentum à cõtrario sensu sit ꝓprium, vel inter-
pretatiuum. Iac. bu. allegat in. q. pro casu. l. apud an
tiquos. C. de fur. ibi p cõiecturã &c. & ibi gl. vr̃ istud
sentire. De hoc vide p Dy. in. c. qđ ob gratiã ĩ fi. ex
trà de re. iu. li. vj. vbi dicit Dy. ꝙ arg. à cõtrario sensu
fit ex sensu & mente ipsius legis. & hoc teneas Bar.

Qui mandatum.

Delegatus non habet iurisdi-

a ¶ Casu absentię delegant̃. Causę meri & misti ĩperij in casu absentię delegari pñt, quo ad cogniti. tñ: seqt̃ bal. ĩ l. ij. C. de peda. iud. Sed gl. quã sequit̃ Ang. ibi tenet ꝙ ẽt hodie quo ad sñiã pñt delegari causæ magnę iurisditiõis, vt causę ingenuitatis & libertinitatis. de quo p Bar. in. l. nec quicq;. §. vbi decretũ. ff. de of. ꝓcõ. p Ang. ĩ. l. ĩpiũ. ĵ. de iud. om. iu. Ray. hic tenet idẽ, quod barto. p. l. solẽt. de offi. ꝓcõ. p Sal. ĩ. d. l. ij. & ibi Cy. ĩ. iiij. opi.

b ¶ Meri ĩperij. Vide p doc. ĩ. c. nouit. de of. leg. et Cy. hic

c ¶ A cõtrario sensu. Qñ hẽat locũ argumẽtũ à cõtrario sensu, vide. ĵ. circa fi. & habet locũ ẽt ĩ cõtractib⁹ scđm bal. ĩ. l. vẽditi actio. C. de ac. ẽpt. adde alexã. cõsil. v. & xcv. iiij. lib.

d ¶ Delegat⁹ Pricipis. de delegato pricipis p Bal. ı. l. j. C. ne li. potẽ. p Io. an. in Spec. de of. dele. §. fi. v. Itẽ ꝙ est delegatus. Sed qd si ẽ delegat⁹ à leg. p̃toria, nõ ĩperiali? dic ꝙ nõ p̃t. ita Bar. ĩ. l. iiij. §. duas. de dã. ĩfec. Adde Ang. ĩ cõsi. cxcvj. p Sal. ĩ. d. l. ĩperiũ. l. iiij. col. dixi post Ang. in. l. à iudice. C. de iu.

e ¶ Põt delegari. Vide. l. q̃sitũ. de re iudi. Idẽ tenet Salyc. ĩ. l. placet. C. de pe. iu. vide Ang. ĩ. l. p̃tor. j. titu. ij. Bal. in l. imperium. in. iiij. col. j. titu. ij.

f ¶ Est occupat⁹. Vide clarius p Gul. hic Saly. tenet cõtra ĩ. l. placet. C. de ped. iud. p illã. l. in ver. quod nõ ita indistinctè loquit̃. & illud placet: qa rõnes hic alle. p Gul. sunt fragiles.

g Est substitut⁹. Gul. hic tenet idẽ quod Bal. tñ dicit qđ quidam cõtrà p. §. ad hoc prohibemus. ĩ aut̃. de col. vide ibi Iac. de bel. p Spe. in titul. de of. dele. §. fi. vsi. item ꝙ est delegatus. ad hoc bene facit quod Bar. in. l. filius. j. de lega.

h ¶ Quid in statutis. Dic ꝙ cũ sit ex mẽte legis, non est opus dicere, an habeat locũ. vide ĩ. l. oẽs ppl'i. vbi dixi, ꝙ ẽt ꝓcedit ĩ cõtractib⁹. & vide de hoc articulo, quæ dixi post Imo. ĩ. l. si cũ dotẽ. in fi. prin. sol. ma p Cyn. hic in vj. op. & in vlti. q. p Bñdi. in. l. si qs locuples. de manu. test. Adde Pau. de cast cons. cccxxxvi. & cccxlvj.

i ¶ Tanquã. de hac dictione adde. l. si pr̃. §. j. s̈. de adop. Bald. in. l. apud antiquos. C. de fur. gl. in. c. sol. de maio. & obe. i vers. tanq;.

a ¶Qui mandatam.
Propriã. An dele-
gat⁹ dicat̃ habere
iuriſditionem? dic
vt ꝑ gl.& Bar.in.l.
ait pretor.in prĩ.vi
de quæ dixi in.l.fi.
C.eo.

b ¶Mandata. dele
gari. Et hic habes
vnã gloſ.cui eſt gl.
cõtraria in.l.ob ęs.
vbi dixi.C.de prę-
dijs minor. Adde
poſt do.Iaſ.inq;tũ
ponit ꝙ tutor põt
vendere ſine decre
to rẽ minoris:cũ ei
à teſtatore ꝑmiſſa
eſt alienatio.Ang.
conſi.clxxv.

c ¶Et ſi pretor hãc
leg. Intelligas qñ,
alteratur iuriſditio
ordinarij:aliter eẽt
poti⁹ excitatio iu-
riſditionis,q̃ꝫ dele-
gatio:vt dixit Gul.
de cug.in.l.ius ciui
le.ſ.de iuſti.& iur.
ꝑ ea q̃ ibi habẽtur.
Iac.but.ĩ.l.ſæpe.ſ.
de offi.præſi.No.ĩ
c.licet.de off.ordi.
ꝑ Inno.Adde tex.
cũ gl.ĩ.c.cũ aliqb⁹
de reſcript.in.vj.
quod not.doc.hic.

d ¶Cognitio. Dic
latiſſimẽ vt ꝑ Bar.
in.l.j.§.ſuſcepti.j.
ad Turpi.

e ¶Opp. dicit̃ hic.
Aliter dicit Bar.in
l.imperium.& in.l.
iubere.

f ¶Mãdatã.De ma
teria huius leg.vi-
de gl.ĩ.c. ex lr̃is.de
off.dele.& Ang.in
l.magiſtratibus.j.
ti.ij.vbi ponitur In
quo nõ cõſiſtat mo
dica caſtigatio.

g ¶Oẽ.Debet vide-
re.vide Bart.in.l.ſi
duo p̃roni.§.idẽ Iu
lia.ĩ fi.j.de iureiurã.

POMATES.

h ¶Rñdere.Idẽ Cy.
l.j.vt q̃ deſunt ad-
uo.Bald.in.c.domi
no guerram.in tit.
hic finit̃ lex Cõra.
gloſ.c.bonæ.de po
ſtu.p̃lat. Feli.in.c.
cũ cãm.de teſti.

i ¶Eum lacerare.Iu
dex debet lacerare
libellũ malè cõce-
ptũ.facit gl.ĩ.l.j.j.
ſi mẽſor fal.mo.di-
xe.Idẽ dicas ĩ libel

a tionem propriam,ᵃ ſed vice fungitur delegantis.ha-
bet tñ modicam coerctionem.h.d. ¶Oppon.de ſe-
ipſo ad ſeipſum:dicitur in prin.quòd nõ habet pro-
priam iuriſditionem delegatus:& in verſic.verius.di
citur quòd iuriſditio transfertur.Sol.in hoc ver.ve-
rius.dicitur,quod iuriſditio transfertur:id eſt conce
ditur,vel permittitur. Transfertur enim qñ vere per
mittitur:tamen fictè propriam iuriſditionem habe-
re nõ dicitur.& ideo dicitur quòd ſtatim poteſt de-
legatio reuocari. ¶Oppo.hic dicitur,quòd delega-
tus nõ habeat propriã iuriſditionẽ:contra.j.eo.l.co-
gnitio.ver.cũ propriã.Sol.nõ habet propriã,vt hic:
verũ eſt ordinariã.delegatã vero ſic:vt ĩ cõtrario ꝓ-
ximo dixi:quia nõ fingit̃ ꝓpriã habere;eo,quod ſta
tim põt reuocari:vere tamen habet eam:vt.d.l.co-
gnitio.& hoc modo intelligo quod dicitur hic.

MAndata. Manumiſſio debet fie
ri cum cauſæ cognitio
ne.Item vẽditio rerum minoris non po-
b teſt delegari.ᵇ hoc dicit. Ratio colligi-
tur ex.l.nec quicq̃ꝫ.§.vbi decretum.ſ.de offi.procõ.
& leg.quia ĩ cauſa,quę requirit cauſæ cognitionem
decretum interponitur ſecundùm Iacob.de Are.&
dixi in.d.§.vbi decretum.

c ET ſi prætor. ᶜ Delegat⁹, licet
aliâs ſit ordina-
rius,tñ vice delegantis fungitur in cauſa
delegata.h.d.& ſi.id eſt q̃ꝫuis. ¶Hãc leg.
not.& intellige;quòd delegatio fiat volenti.Nã ad
hoc,vt delegatio valeat,tria requiruntur:vt not.j.ti.
ij.l.eum qui inter.quæ requiritur,quòd ſit de eius
iuriſditionem.

d COgnitio. ᵈ Cognitio de ſuſpe-
cto tutore poteſt de-
legari.hoc dicit. ¶Opp.de.l.j.ſuprà eo.
titu.Solu.vt ibi &c.

Vt poſſeſsio. Ea quæ ſemiplenã cau-
ſæ cognitionẽ requirũt,
& in quibus decretũ interponitur,delegant̃.h.d. Et
ſcias,ꝙ q̃dã ſunt bonorũ poſſeſsiones quæ tribuunt
ius:vt.l.fi.& ibi gl.C.vnde legiti.& illis nihil dr̃ hic.
Quędã ſunt,q̃ nõ tribuũt ius:vt carboni.de dã.ĩfec.
& de his loquitur hic,q̃ dantur ſine cauſæ cognitio
e ne.& hęc gl.innuit. ¶Opp.dicit̃ hic,ᵉ ꝙ quis in poſ
ſeſſionem mittat̃ poteſt delegari.Cõtrà,mittere in
poſſeſſionem eſt mixti imperij:vt in.l.iubere caue-
re.j.ti.ij.ſed q ſunt mixti imperij nõ delegant̃:vt.l.j.
in prin.ſ.eo.Solu. & hanc ſol.not.quia cognoſcere
vtrum ſit mittendus in poſſeſſionẽ,vel non.hoc po
teſt delegari.ſed mittere in poſſeſſionẽ re ipſa,iſtud
delegari nõ poteſt:qa eſt miſti imperij:vt.d.l. iube-
re cauere.j.tit.ij.& hoc modo intelligas,quod hic di
citur in gloſſ.noſtra.

f MAndatam. ᶠ Iudex delegat⁹
non delegat:mo-
dicam tamen coerctionem habet. hoc
dicit.& dicam in.l.more maiorũ. j.tit.ij.
ibi,imperiũ quod nõ eſt merũ,intelligas de modica
coerctione:vt.j.no.non autem intelligas de mero ĩ-
perio:vt no.in tex.in fi. ¶Opponitur.dicitur hic ꝙ
delegatus non delegat: imo delegat:vt. C.de iudi.
l.à iudice.Solut.regulariter non delegat vt hic. Fal-
lit in delegato principis,vt in contrario. ¶Oppo-
nitur de.l.cum prætor.§.j.j.de iudi. Solu.ibi fallit:
quia loquitur in legato proconſulis:de quo lex mul
tum confidit,ſecundùm noſtros doc. Opp.de.l.j.§.
j.infrà quis & à quo appell.vbi delegatus delegat.
Solu. ibi erat delegatus ad vniuerſitatem cauſa-
tum:hic ad vnam cauſam:& de hoc dic vt plenè no
tatur in gloſſ.

De officio aſſeſſorum. Rubri.

SVMMARIVM.

1 *Iudex interrogare poteſt partem,uel teſtem:an ſit infamis:*
& an quis teneatur reſpondere?
Iudex ex officio infamen repellit etiam ſi nihil opponatur.
2 *Iudex libellum malè conceptum ex officio lacerare debet.*
3 *Aſſeſſor in cauſa qua aſſidet iudicare non poteſt:niſi ſibi dele-*
getur.

OMne. ¶Not.in q̃bus offi-
ciũ aſſeſſoris conſtat.
¶Quæro, quæ ſunt illa, q̃ debet
inquirere aſſeſſor:Iſta gl.hic, quæ
incipit,vt videat &c.dicit quòd de
g bet videreᵍ,an ille,qui poſtulat,ſit
infamis:quia talis poſtulare nõ poteſt:vt.l.quos ꝓ
1 hibet.j.de poſtu. ¶Et ſic not.† quod tenetur reſpõ
h dere.ʰ & iudex poteſt de eius infamia quęrere, & ſi
non teneretur reſpondere,fruſtra permitteretur ei,
hæc interrogatio:ſcilicet iudici.& hoc facit pro te-
ſte:ſcilicet quod iudex poſſit eũ interrogare de ſuo
ſtatu,an ſit infamis, vel nõ:licet gl.teneat cõtrariũ
in.c.j.extrà de excep.& redditur ibi rõ:qa quis ſuã
infamiã nõ debet patefacere. Vnde rñdere nõ tene
tur.Pro hoc.l.j.§.ſi pręſes.de magi.cõue.vnde videt̃
quod non cogitur ad talem interrogationem reſpõ
dere.Dic vt.j.de iureiur.l.al's.meli⁹ in.l.q iuraſſe.§.
ſi pr̃.& quod ibi plenè not. Poteſt ergo ex ſuo offõ
infamẽ repellere, licet non opponatur. ¶Quæro
2 nũquid verſetur offm̃ eius circa aliud?† Rñ.ſic:quia
ſi libellus conuentionalis eſt malè conceptus,q pro
i ducitur corã eo:ipſe debet eum lacerare,ⁱ & reſpue-
re:vt hic no.Pro hoc.l.fi.C.vt nemo priuatus &c,&
quotidie fit in practica.Item dicit glo.quod mitti-
tur bannũ cõſilio aſſeſſorum:vt ibi. Tu dic imo bã-
na mittuntur authotitate decurionũ.vt no.in rubr.
de decurio.in quorum loco ſucceſſerunt noſtri con-
ſiliarij hodie:vt no.C.de decurio.in rubri.& in.l.nul
li.j.quod cuiuſq; vniuerſi.no.&.j.de dolo.l.ſed ſi ex
dolo.& ibi gl.de hoc no.& bñ.Item dicit glo. quod
decreta interponuntur ꝑtæterq̃ꝫ in alienationibus
rerũ minoris:vt.l.ij.C.eo.dicit tñ gloſ.ibi,quod hoc
de conſuetudine nõ ſeruattur.Idẽ dicit gloſſ.in epi
ſtolis ſcilicet mittẽdis iudicib⁹ alterius prouincię ꝑ
exequẽdis ſentẽtijs.quod dic,vt.l.cum quędã puel-
3 la.in prin.j.tit.j. ¶† Quærit gloſ. nunquid iudicare
k pñt in cã,in qua aſſidere dicũtur?ᵏ dicit gloſſ. quòd
non: niſi delegaretur cauſa:& ideo eſt de cautela,
quod vbi aliâs per ſtatuta terrarum non eſt proui-
ſum,quod aſſeſſores poſſunt iudicare:fiat in prin-
cipio officij delegatio generaliter omnium cauſa-
rum.Quod dico cauſarũ,ſcilicet ciuilium: crimina-
l liũ nõˡ:quia criminalia ſiue ea,quę ſunt meri impe-
rij,non delegãtur:ſcilicet quo ad executionem. ſed
quo ad cognitionem ſic,vt.ſ.de offi. eius cui man.
eſt iuriſd.l.j.&.l.fina.de off.procon.& lega.&.l.j.de
tuto.& cura.da.ab his.&.l.obſeruare.de offi. procõ.
Et dicit glo.quod hodie obſeruatur quod ipſi aſſeſ
ſores cognoſcant: poteſtates verò & capitanei fe-
runt ſententias.

SVMMARIVM.

1 *Poteſtate defuncto ante finem officij, totum ſalarium debe-*
tur hæredibus ipſius.& nu.7.
2 *Poteſtati,qui non fuit ingreſſus officium,nec per ſe,nec per*
alium:licet fecerit præparamenta,& mortuus ſit:non de
betur ſalarium.
3 *Remotus ab officio ſua culpa,conſequitur ſalarium pro tem-*
pore,quo ſeruiuit.
4 *Aſſeſſor an poterit petere ſalarium totum ab officiali remo-*
to ab officio?
5 *Hæredibus aduocati mortui,an debeatur ſalarium totius tem*
poris,uel pro rata?
6 *Aſſeſſoris officium,ꝙ non duret mortuo præſide uſq; ad aduẽ*
tum ſucceſſoris.
7 *Hæredes officialis mortui debentis habere ſalarium,illud ha-*
bere debent integrum ſalarium:niſi talis ante finitũ,aliud
officium acceperit.
8 *Remotus ab officio,quando debeat integrum ſalarium cæte*
ris officialibus.

m DIem functo. ¶ᵐ Hæc lex
diuiditur ĩ duas
partes.Primò loquitur in præſide mor-
tuo durante officio. Secundò loquitur
in præſide ſecundnm vnam lecturam,vel in aſſeſſo
re ſecundum aliam:vel vtroque remoto durante of-
ficio ſecũdũ

lo calũnioſo, vel q
notoriè dicebat cõ
tra veritatẽ,ſecũdũ.
Inn.ĩ.c.fin. de offi.
vica.& mod. in.l.
Titi⁹.de vb.obl. ꝑ
quo tex.no.in.l. ſi-
cut.in fin.C.de pa-
ganis & templis &
eorum ſacrificijs.
no.Cyn. in.l.j. C.
vt q̃ deſunt aduo.
poſt glo.ibi.& In-
no.in.c. examina-
ta.de iud.poſt glo.
ibi.Et hic vnũ be-
ne no.ꝙ ſi porrigo
libellũ ĩ cã:in qua
nõ reqrebat̃ libel-
lus,& libell⁹ ſit ine
ptus oĩa tenẽt, &
ꝓcedũt.gl.fi. in.l.
vinũ.in fi.gl. mag.
j.ſi cer.pe.

¶Adde quòd li-
bellũ ĩeptũ iudex
poſſit lacere Bald.
cõſi.cvj.&. clxxx-
ij.j.li.& dñ dr̃ ĩ apo
ſtilla,ꝙ vbi libell⁹
non reqrit̃, qđ al's
inept⁹ nõ vitiat vi
de pulchrè Rom.
cõſili.ccccxcvij.&
poſt do.Iaſo.qu† d
exceptio ĩeptitudi
nis qñcũq; opponi
põt.Adde Pau. de
de ca. cõſ. cclxj.&
an libell⁹ ineptus
poſſit ſuppleri ex
probationibus, vi
de qđ voluit Ro.
conſi.clxvij.

k ¶Aſſidere dicun-
tur.No.ꝙ aſſeſſor
in cã,ĩ q̃ aſſidet,nõ
poſſet iudicare ni-
ſi ei deleget̃ à p̃ſi-
de,vel ſtatuto.Ad-
de Bal.ĩ aut.ad hęc
C.de iu.& ibi Bal.
& Bar.ĩ.l.p̃cipim⁹.
§.j. & qđ ibi dixi
C.de ap.Spe.& Io.
an.ĩ tit.de acceſ.§.
offm̃.& hic ꝑ Ang.

l ¶Criminaliũ non.
Vide Bal.in.l.j. C.
q accu.in qõne,qñ
dicitur nomen re-
ceptum inter reos.

POMATES.

m ¶Diẽ functo. Vi
de Ro.cõſ. lxxxv.

cio secundum nos. Secunda ibi, diuersum. ¶ Et principium legitur tribus
a modis. Vno modo[a], quod loquatur in salario pręstando assessori, & so-
li. Alio modo, quòd loquatur in salario pręstando assessori, & hæredibus
defuncti præsidis. Tertio modo, qđ loquatur in salario pręstito ipsi pręsi
di, & eo mortuo per hęredem præsidis præstando ipsi assessori. ¶ Itē alia
pars habet duas lectu. quia vno modo intelligitur in assessore remoto ab
officio. Alio modo intelligitur in pręside, prout in præside remoto, intel-
ligitur duobus modis. Vno modo, quod fuit remotus pręses ob culpam
assessoris. Alio modo propter culpam suam: & consequenter tractatur de
salario assessoris. Et allegatur lex ista in argu. ad quæstionem quòd licet
potestas in aliqua ciuitate decedat ante completum officium: hęredes e-
ius nihilominus petere possunt totum salarium: quia per eum non stat,
quominus seruiat toto tempore, secundū Gul. ibi, cum per eum &c. cre-
do, qđ bene dicat. Sed hæc lex non facit. Nam loquitur quando morit̄ il-
le, qui debet dare. Quęstio autē nostra est, quòd moritur ille, cui debetur.
vnde dico, ꝙ hęc lex nihil facit. sed est verum per aliam legem. s. per. l. j.
§. diuus. j. de var. & extraor. cog. quę hoc expressè dicit: ideo tene quod ibi
dixi. & no. tex. & quod hic dicit, debetur &c. Intelligo per hæredem pręs-
sidis, qui assessores conduxit. Et quod dicit in tex. fuerunt. intellige, qđ
vacuum tempus prodest assessoribus, & continuetur cū tempore, quo ser
uiuerunt: quia lex fingit eos seruiuisse, cū per eos nō steterit. Sed vbi ope-
ras suas alteri locauerunt, per eos stetisse videtur: cum se obligauerunt al-
teri. nec possunt simul esse assessores, & seruire duobus: quia est imposſi-
bile. Similis ratio no. in. l. talis scrip tura. in fi. j. de lega. j. Et quod dicit ante
tempus accipere: dic ipso remoto propter culpam, vel dolum. Nam nec
sibi debetur integrum salarium, nec assessoribus à se: quia in dubio pręsu-
mitur remotus propter culpam assessorum: & sic per assessores stetisse vi-
detur. Alij hic dicunt econtra. & ista lectura potest etiam sustineri: quia
si pręses propter proprium delictum sine culpa assessorum est reuocatus
ab officio: quod totum salarium assessoribus debeatur, etiam si alijs loca-
1 uerint operas suas. ¶ † Ego autem reuoco in dubium vnam lecturam hu-
ius legis, hoc modo. Potestas officio durante decessit: an hęredes eius pe-
tere possunt totum salarium: & loquor vbi non apparet conuentio inter
partes: vt. l. j. §. si conueniat. ff. depositi. Quid ergo erit: an hęredes petant
salarium totius temporis? glo. dicit, ꝙ sic: nō cum potestas, vel præses non
eligatur, nisi pro semestri vel anno ad instar aduocati hęredibus eius de-
betur pro anno illo, quo decessit. allegat glos. l. post duos. C. de aduo. di-
uer. iudi. ita intelligit hic secundū vnam lecturam. ¶ Alij doct. reprobant
istam glos. & in hac opi. est dominus Bertrandus de monte fauentino, ꝙ
non debeatur, nisi pro rata temporis, allegat rationem: quia salariū & tem
pus diuisibilia sunt: vt. l. Seio. §. j. j. de an. le. Secundò per illam rationem:
quia casus contingens in persona vnius non nocet alteri: vt. l. si vno. §. itē
cum quidam. & l. si quis fundum. §. Imperator. j. locati. Tertiò per casum.
l. j. C. de re mili. lib. xij. vbi dicitur, ꝙ hęredibus stipendiarij, qui decessit,
non debetur stipendium, nisi pro rata temporis quo seruiuit ipse stipen-
diarius. Item per aliam rationem: quia speciale est in domesticis & defen
soribus, ꝙ istud transmittatur ad hęredes: vt. l. fi. C. de dome. & protecto.
li. xij. ergo in contrarium est ius commune: vt. l. petitionem. §. quando au-
tem. C. de aduo. diuer. iudi. ¶ Quid dicemus? glo hic, & in. l. j. §. diuus. de
va. & extraor. cogni. tenet cōtrarium opin. per rationes pręedictas. ¶ Ego
adduco aliam rationem: quia pretiū, qđ petitur nō debetur ante, sed post
operam: quia opera futura, non est in rerū natura: ergo promissum pro ea
conditionem habet: vt. l. interdum. & l. si à colono. ff. de ver. ob. & etiā quo
ad acquisitionē: vt. l. sed & si quis. aliâs. l. adhuc. §. si operas. j. de vsufru. & l.
si seruus cōis. §. fi. j. de stip. ser. Si igitur commune est, non transmittitur ad
hęredem. sed vnum facit me dubitare pro opi. gl. quę videtur magis ęqua
per illam legem. Nam cum pręses teneatur soluere ipsis assessoribus, & fa
miliaribus integrū salarium: ergo ipsi pręsides debēt integrum recipere.
Esset enim inconueniens, quòd ipsi tenerentur insolidū, & reciperent par
tem. Ad contrarium respondeo, ꝙ quandoꝗ debetur salarium intuitu suę
personæ, & aliorum: vt in salario, quod debetur pręsidi, & potestati, qđ de
bet̄ sibi intuitu sui, & officialium suorum, in quorū persona non superue-
2 nit impedimentū: & ita loquitur ista glo. ¶ † Sed quęro, de potestate qui
non est ingressus officium, sed separauerat ad veniendū. videt̄ ꝙ idem di-
ci debeat, qđ in ingresso: vt. l. cum vero. in fine primi respōsi. ibi, qui enim
&c. j. de fideicō. libe. Et dic aut ille fuit ingressus officiū per alium, quem
misit pro necessitate instante, secūdū no. in aut̄. de col. §. ad hoc ꝓhibemꝰ.
& habet̄ perinde, ac si fuisset ingressus. Aut nō fuit ingressus per alium: &
tunc nullo modo debetur ei salariū. hoc probo. Primò per. l. si pecuniam.
j. de condict. ob cau. Secūdò per rationē: quia requiritur, ꝙ aliquo tēpore
seruiatur, vt. l. qui cōcubinam. §. vxori. j. de leg. iij. sed iste nullo tempore
3 seruiuit: ergo &c. ¶ † Item quęro, quid in remoto ab officio ratiōe suę cul
dę: an debeat habere salarium? dic Breuiter, aut quęris, an debeat habere
salarium totius temporis. & dico, quòd non. Aut quęris pro eo tempore,
quo seruiuit. & dico quòd sic: quia vt dixi pecunia & tempus sunt diuisibi
4 lia. l. Seio amico. pręallegata. ¶ † Item pone, quòd remotus est potestas[b]
b ab officio: an assessor poterit petere salarium totius temporis? dic aut est
remotus expressè cum tota familia & assessore: & tunc assessor non debet
habere salariū: quia ista remotio expressa, culpę eorum annumeratur: vt
l. si merces. §. culpę. j. locati. & l. pen. j. solu. matrimo. Aut solus potestas est
remotus: & tūc distingue: aut est remotus propter
c delictum [c]suum proprium: vt propter furtum &
barataríam: & tunc debetur assessori salarium. Aut
propter culpam assessoris: & tunc non debet̄. Aut
dubitatur: & præsumitur assessorem fuisse culpa-
bilē: quia eius officiū consistit in asserendo seu assi-
dendo sibi. Vnde omne factum, vel neglectū, intel-
ligitur factum ab assessoribus, secūdū Cy. & est gl.
5 fi. hic. ¶ † Quid in aduocato? Dicit gloss. debetur sa
larium illius anni: vt. l. post duos. C. de aduo. diuer.
iudi. sed posito quod esset verū in aduocato, cui de-
betur salarium annuum. Quid si non annuum, sed
certæ litis tantum? videtur quod admittatur ad to-
tum, & quod eius hęredi competat petitio & reten
tio. & hoc sequendo opi. glos. sed sequendo opi. alio
rum, non debetur nisi pro rata temporis: & loquor
de salario promisso à parte non à publico. de quo
in. d. l. post duos. Et sic dicunt, quòd salarium debe-
tur pro rata temporis, nisi pro labore debeatur sa-
larium ita quòd pro rata laborum, vbi labor debe-
tur: cum labor respiciat diuisionem: vt dicta. l. seio.
6 ¶ † Sed an assessores durent mortuo præside vsque
ad aduentum successoris? dic quòd nō: imo oportet
quòd alius surrogetur, vt. C. de offi. eius, qui vicem
alterius ge. l. j. & est ratio: quia si durarent assesso-
res, deberetur eis salarium: nec procederet, quod hic
dicitur de locatione operarum. quia non posset as-
sidere in alio præsidatu durante officio eodem. vt
not. C. eo. ti. l. nemo. la. secunda. & ibi gloss. Nota. ex
hac leg. quòd si moritur ille, qui salarium dare tene-
tur ante expletum officium eius, cui dare debet: ni-
hilominus integrum debetur, nisi post mortem ta-
lis ante expletum officium acceperit aliud officium
7 & salarium. ¶ † Allegatur hęc lex in argumentum
ad quęstionem: quòd licet potestas salariatus in
aliqua ciuitate decedat ante expletum officium:
quòd nihilominus hęredes possunt petere totum
salarium: quia per defunctum non stetit quominus
seruiuerit toto tempore secundùm Gul. hic, & be-
ne dicit. Sed hęc lex nihil facit ad hanc quęstionē.
Nam hæc lex loquitur, quando moritur ille, qui de
bet dare salarium. Quæstio autem nostra loquitur,
quàndo moritur ille, cui debetur: vnde dicas, ꝙ hęc
lex nihil facit. Sed quod dixi tibi, est verum per leg.
q̄ hoc expressè dicit: vt. l. j. §. diuus. & ibi est optima
gl. j. de va: & extraor. cogni. & ideo tene, quod dixi,
8 & ibi no. ¶ Item no. dicit gl. † quòd si iste, qui debet
dare salarium officialibus suis, remoueatur ante cō-
pletum officium, & alius vocetur loco eius: quòd
non debet dare salarium officialibus suis. Ratio est
secundum glo. quia pręsumitur remotus propter
culpam officialiū: nisi fortè probaretur, ꝙ potestas,
vel capitaneus propter suam euidentem culpam
foret remotus: tunc enim deberet officialibus suis
de suo proprio totum salarium soluere. Item dicit
glo. quòd si assessor fuit remotus: potestas non de-
bet ei dare salarium &c.

IN consilio. Aliâs. In

d consilium. [d] ¶ Ratio quare curator p̄t
assidere: quia publicum salariū non ha-
bet. & est vna ratio. Aliâs ratio est: qa iste nō est as-
sessor inter conciues, sed inter fiscum & priuatū: vn̄
conciues ei inuidere non poterunt. Nam ratio qua
re quis non potest in suo prouincia assidere, est pro
pter suspicionem, ne quid gratiosè faciat &c. Item
nemo propheta acceptus in patria sua: vt not. ex
quibus cau. ma. l. hi qui. in fi. & not. suprà eod. aliâs
debet puniri, vt. l. in consiliarijs. C. de assessoribus.
Vnde hæc suspicio, quam is habet de ipsis facit, ne
ipsi ī sua ciuitate possint assidere: & eos punit si assi-
dent sine Principis permissu. vt. l. si cui. & l. hi qui.
pręalleg. Alia ratio assignatur per alios. Et ideo hoc
casu potest in prouincia assidere: quia gratis seruit,
& sine damno reipublicę, & ideo admittatur: vt hic
dicitur. Prima tamen opinio est melior, quam glos.
hic assignat.

¶ Sequitur arbor iurisditionum.

a ¶ Diem functo. Vno modo adde Bar. ī cō. clxxxiiij inci. quidā capitaneus. si officialis morit̄ in offō, si debet hr̄e salariū toti⁹ tpis: an debeat salariū iudici, si nō ferat sn̄iam, si p eū nō stat. & vid̄ Ludo. ro. ī cō. lxxxiij inci. euidēter. An Bar.

b ¶ Remotus est ptās. vide qđ dixi secūdū hāc gl. ī fi. hui⁹. l. & adde Bar. ī. l. meuia. ī prin. de an. le. & Bar. ī. l. j. §. diu⁹. de var. & extraor. cog. Bald. in l. eden. C. loca.

POMATES.

c ¶ Remotus propter delictū. dic, ꝙ ēt p̄t remoueri pp crudelitatem. ita Bald. in. l. ij. §. j. de his, q sunt sui vel alie. iu.

d ¶ In cōsi. in prin Adde Lu. Ro. in cōs. ccxiij. vbi disputat, si qs potest reddere ius in propria patria. And. Barba.

d ¶ In cōs. & adde qđ voluit gl. not. ī aut̄. de defen. ci. §. iusiurādū in. ver. nulla.

POMATES.

d ¶ In consi. Vide Ro. consi. ccxviij. al's. c cxv. in. j. col.

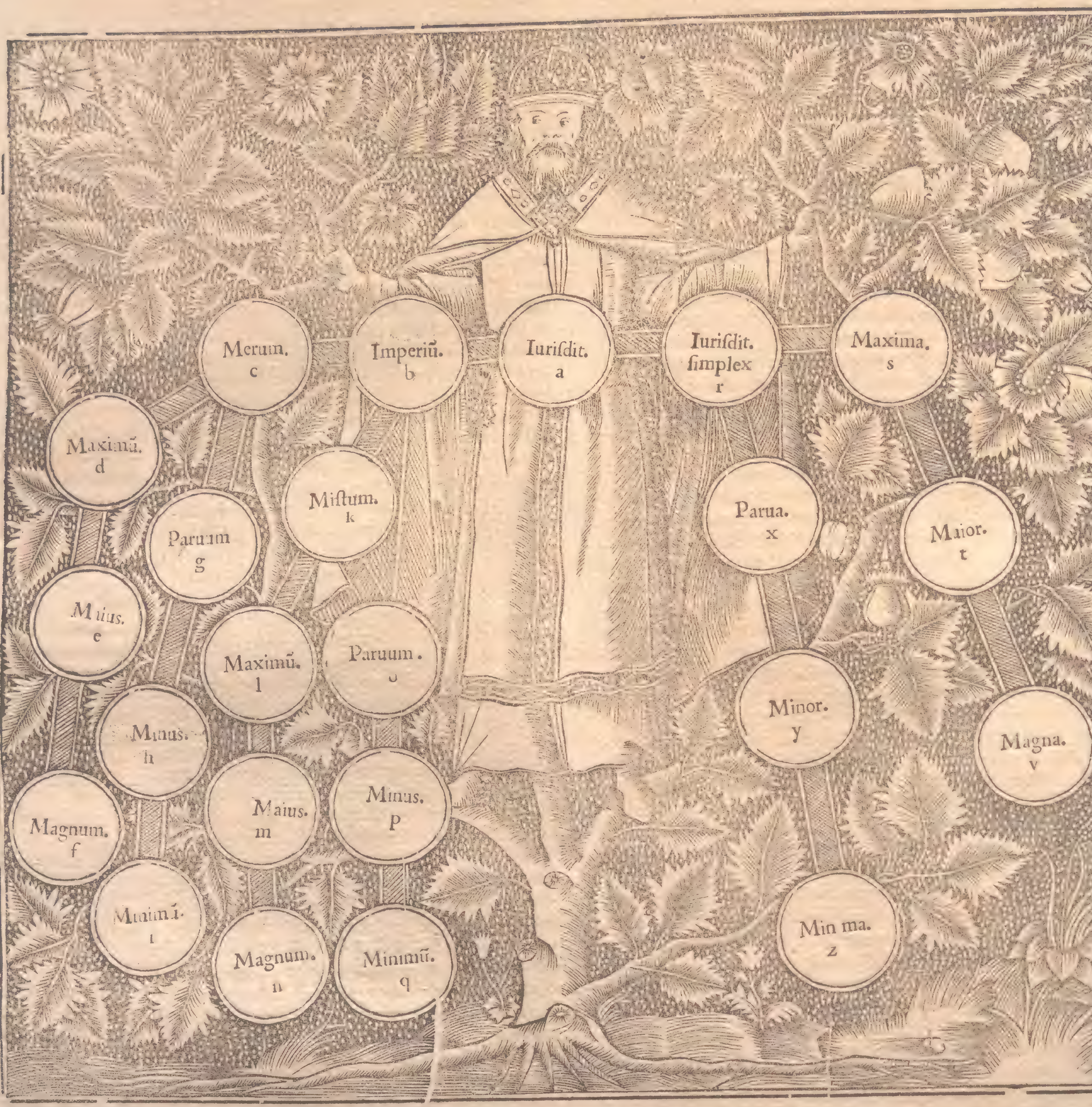

Diffinitiones & declarationes iuriſditionum.

a IVriſditio in genere ſumpta diuiditur ſecundùm Pe.& Bar.in duas ſpecies(reiectis opinionibus gloſſ.in.l.imperium.ff.de iur.om.iu.& doc.aliorū)ſcilicet in imperium,& in iuriſditionē ſimpliciter ſumptam.Ideo operæpretium duxi nonnullas hic ſubijcere declarationes,ſeu poti⁹ diffinitiones,ad huius arboris,vel diuiſionis iuriſditionum notitiam. Et primò,quid ſit iuriſditio.Eſt autem iuriſditio in genere ſumpta:poteſtas de publico introducta cum neceſſitate iuris dicendi & æqtatis ſtatuēdæ.gl.& ibi Bar.in.l.j.ff.de iur.om.iud.glo.in authē.de defen.ciui.§.iuſiurandum.in glo.magna circa mediū.col.iij.Idem Bar.in.d.l.imperium.& ibi Iaſ.dic,ꝙ ſi verba dictæ diffinitionis propriè intelligantur, non eſt opus ad dictam diffinitionē aliqua ſuppletione(prout facit Bart.)imo veriſſima & perfecta,vt ibidem latè per eundem. Et dicitur iuriſditio à iuris & ditione,quod eſt poteſtas.vt inſti.in proœ.§.quorū.in ver. ditioni.&.in.l.ij.C.de lib.& eo.li.Sic dicit iuriſditio,quaſi iuris poteſtas. ¶Circa iſta quæro,de quæſtione vtili.Princeps cōceſſit alicui iuriſditionem,nihil aliud addendo:vtrum per hoc videtur conceſſiſſe merum & miſtum:an tantummodo iuriſdi.in ſpecie ſumptam.Ang.& Iaſ.in.d.l.imperium.in.vj.col. dicunt(licet communiter doc.tenent contrarium)quòd Princeps concedendo iuriſditionem concedit tantum ſimplicem iuriſditionem, & non merum & miſtum imperium:niſi Princeps conceſſiſſet pleniſſimam iuriſdi. quia in tali ſuperlatiuo cenſetur conceſſiſſe merum & miſtum imperium. l.ſi in aliquam.§.cum pleniſſimam.ff.de officio proconſul.& leg. Idem & ſi per verbum omnimodam.gloſſ.in cle.j.in verbo, omnimodam. de fo. compe.

b ¶Imperium eſt iuriſditio quæ officio iudicis nobili exercetur:& ponitur in diffinitione iuriſdi.pro genere.& verba officio iudicis nobili ponuntur ad differentiam iuriſditionis ſimplicis,quæ exercetur officio iudicis mercenario. Et quia hæc diffinitio conſtat ex genere & differentia:ideo eſt bona.Bartol.in.l.j.ff.de teſta. Et dicitur imperium: quia ex imperio & authoritate iudicis procedit, & non ex aliquo iure, quod reſideat apud partem.Bartol.in dicta.l.imperium.& diuiditur imperium in merum, & miſtum.

Merum

c ¶Merum imperiũ.eſt iuriſditio,quæ officio iudicis nobili,vel p accuſationem exercetur,publicam vtilitatem reſpiciens. ¶ Et dicitur merum quod eſt purum & ſimplex: & cum nullo alio miſtum.l.qui res.§. mihi Romæ.in parua glo.in verbo.merum.ff.de ſolu.& inſti.de diui.ſtip.§.prętoriæ.Et diuiditur ſecundum Bar.in ſex gradus:vt in hac figura patet intuenti:licet Iaſo.ponat tãtum quatuor gradus & melius : quia ſecundum eundem maius & magnum conſtituunt tantum vnum gradum:& paruũ & minus conſtituunt tantum vnum.

d ¶Maximum. Eſt condere legem,ſecundum Bart.& alios in.d.l.imperium.Aliud exemplum:congregare concilium generale. ſecundum Inn. in.c.tranſmiſſam.de electi.patet:quia ſolus Papa poteſt congregare.gloſ. in.c.tranſlationem.de offi.lega.& in.c.ſicut vnire.de exceſ.prę1a . & deficiente Papa poteſt collegium cardinalium ſecundũ gl.in.c.ſi duo.lxxix. diſtin.Bal.in.c.olim ex literis.de reſcrip.vbi ſubdit,quòd nec Imperator, nec Rex Franciæ poſſunt facere congregare concilium.Aliud exemplũ: publicare bona delinquentis,contra auť.bona damnatorum. C.de bo.dã. quia eſt de reſeruatis Principi:& ſic meri imperij maximi. Bald.in.c.j.in prin.de pa.te.in vſi.feu.

e ¶Maius. Eſt adimere vitam corporalem & particularẽ: habereq́ue gladij poteſtatem in animalibus ratione pollentibus. gloſ.in.d.l.imperium. &etiam in irrationabilibus.tex.eſt in.c.mulier.xv.q.j. & etiam animaduertere in corpus inanimatum.gl.eſt magiſtralis inſt. de hęre.quæ ab inteſta.defe.§.per contrarium.plenior glo.in.l.ex iudiciorum.ff.de accu.& in caſu,quem ponit glo.ſingularis in.l.ij.ff.arbo.fur.ceſa.

f ¶Magnum.eſt imponere pœnam , per quam amittatur ciuitas,vel deportatio conſtituatur.glo.& Bart.in.d.l.imperium.ſed ſecundum Iaſ. ibi iſte gradus continetur ſub præcedenti:& ambo non conſtituunt,niſi vnũ gradum.

g ¶Paruum. Eſt relegare.gloſ.in.l. nulli.C. de ſenten. & interlo. omnium iudi.& in.§.relegare.inſtitu. quibus modis ius pa.pote.ſol. & flagellare. imo omnis pœna corporis afflictiua , eſt iſtius gradus.l.ſi quid erit.ff.de offic.procõ.

h ¶Minus.eſt modica coerctio , quæ competit omnibus magiſtratibus: vt in.l.magiſtratibus.ff.de iur.om.iu.& cognoſcere de leuibus criminibꝰ. l.leuia.ff.de accuſa.Et iſtud membrum cum præce.vnum tantum faciunt membrum.& ſic propriè non faciunt,niſi quatuor ſpecies meri imperij ſecundum Iaſ.in.d.l.imperium.xij.col.

i ¶Minimũ. Eſt per quod mulcta pecuniaria imponitur.l.fi.C. de modo mulcta.in.l.j.cum ibi nota.ff.ſi quis ius di.non obtẽpera.l.ij.C.de ſportu.

k ¶Miſtum imperium. Eſt quod officio iudicis nobili exercetur, priuatã reſpiciens vtilitatem.ita Barto.in.d.l. imperium.& communiter moder. approbãt.Et dicit᷑ miſtũ,quaſi ex diuerſis conſtitutũ:ſcilicet ex imperio &iuriſditione.gloſ.in. d.l.imperium . Capit enim ab imperio partem, eo qđ officio iudicis nobili expeditur . Capit autem à iuriſditione partem: quia priuatã vtilitatem reſpicit. Et ſic no.quòd illud dicitur miſtũ, quod participat de duobus,vel pluribus. Et quæ ſit differentia inter miſtum & confuſum,vide per glo.in.l.idem Pomponius.§.ſed ſi plumbum.in ver. vtraq́ꝫ.ff.de rei ven.& diuiditur etiam ſecundũ Bar.in ſex gradus , vt in figura arboris.Sed dic melius ſecundũ Iaſ.quod tantum diuiditur in tres,vt infrà patebit.

l ¶Maximum. Eſt quod ſoli Principi competit actus voluntarios cõcernens:de quo in.l.ij.C.de his,qui ve.eta.impe.l.ij.ff.de adop.l.ij.C.de eman ci.lib.in autent.qui.mo.natu.effi.ſui.col.vij. & iſtud cum ſequenti gradu debet ſimul adiungi.

m ¶Maius. Eſt cognoſcere de ſupplicatione aduerſus ſententiam latam ab eo,à quo non poteſt appellari:quod ſoli Principi & præfecto pretorio conuenit.l.j.C.de ſen.pręfec.pręto.auť.quę ſupplicatio.C.de preci.impe rato.offeren.

n ¶Magnum. Eſt cognitio earum cauſarum,quę important plenam cauſę cognitionem & coerctionem realem,vel perſonalem, vt mittere in poſſeſſionem ex ſecundo decreto:reſtituere in integrum : expellere aliquem de poſſeſſione re ipſa.Hęc probantur in.l.ea quæ.§.magiſtratus.j.ad municipalem.& iſtud membrum cum ſequenti , debet ſimul iungi ſecundũ Iaſo.in.d.l.imperium.

o ¶Paruum. Eſt cognoſcere de cauſis,quæ habent plenam cognitionem: licet non habeat coerctionem realem , vel perſonalem , vt dare bonorum poſſeſſionem,quæ tribuit ius pronunciare aliquem mittendum in poſſeſſionem ex ſecũdo decreto:interponere authoritatem in alienationibus & tranſactionibus alimentorum. Et iſta quatuor membra miſti imperij non poſſunt delegari.l.iiij.§.duas.ff.de dam.infec.l.nec quicq́ꝫ.§.vbi decretum ff.de offi.procon.

p ¶Minus. Eſt dare bonorum poſ. ex edicto Carboniano in poſſ.mittere ſummariè cognoſcendo:& ſic omnia requirentia cauſę cognitionem tantum ſummariã,ſunt iſtius gradus:& poſſunt delegari.l.cognitio.§.vt poſſeſſio.ff.de offic.eius,cui man.eſt iuriſ.Et iſte gradus cũ ſe.ſub eodẽ cõprehendunt᷑:& ſic ꝓpriè nõ ſunt,niſi tres gradꝰ miſti imperij ſecundum Iaſ. in.d.l.imperium.

q ¶Minimũ. Eſt quod expedit᷑ abſq́ꝫ cauſę cognitione, vt interponere authoritatẽ manumiſſioni,& emãcipationi:cõpetũtque iſta iure magiſtratus:& ſic ſunt delegabilia.l.ij.in princ.ff.de offi.eius cui mãdata eſt iuriſd.

r ¶Iuriſditio ſimpelx. Eſt quæ officio iudicis mercenario expedit᷑,priuatam vtilitatem reſpiciens.Bar.in.d.l.imperiũ . Et diuiditur etiam in ſex gradus:ſed melius ſecũdũ Iaſ.in tres,vt patet per ea quę.j.dicentur.

s ¶Maxima.In qua vertitur res magni prejudicij:vt cauſæ ſtatus,ingenuitatis,& libertinitatis.l.placet.C.de peda .iudi.vide Bald . in.c.edoceri.de reſcrip.ꝙ negotium arduum dicitur,in quo agitur de ſtatu.Et idem in.c. ex ratione.de app.quod oĩs cauſa famoſa eſt,qñ agitur de fama hominis: & tunc dicitur ardua.

t ¶Maior.Eſt quando ex cauſa deſcendenti ex delicto quis fuit condẽnatus ciuiliter:& quia non habet in bonis,luat in corpore.l. quicunque .C. de ſerui.fu.Et cum ſit quędam executio,non poteſt delegari ſecundum Bar.in.l.placet.C.de pedaneis iudi.vbi dicit hos duos primos gradus pro priè facere vnum : quamuis in .l . imperium . dicat duos eſſe gradus diſtinctos.

v ¶Magna.Vt vltra.ccc.aureos,& nõ põt delegari.§.& iudicare.in auť. de defen.ciui.niſi propter occupationes, vel longam abſentiam,in.l.placet. &ibi Bar.C.de pe.iud.& Ang.in.l.imperium.

x ¶Parua.A.ccc.aureis intrà:& illa poteſt delegari indiſtinctè.tex.in.l.imperium.in fi.& iſti gradus cum precedenti pñt ſimul iungi.

y ¶Minor & minima.Quæ dicantur remittendum eſt arbitrio iudicis cum nõ ſit à iure determinatum per regulam.l.j.§.fi.de iure delib.ff.& hæc duo computari debent pro vno:& ſic propriè,nõ ſunt,niſi tres gradus iuriſditionis ſimplicis ſecundum Bart.in.d.l.placet.& Iaſ.in.d.l.imperium q̃uis Bart.hos ſex gradus hic proſequatur.

z ¶Quædã ſunt,quę pñt eſſe meri imperij & iuriſditionis ſimplicis :diuerſis tñ reſpectibus.Primò tortura,qñ aliquis torquetur ad pœnam,eſt meri imperij:& ſi in criminalibus imponatur ad veritatem eruendã,eſt etiã meri imperij: ſecũdum Bar.in.l.interdum.§.qui furem.ff.de fur.ſi imponat᷑ in ciuilibus:qa teſtes vacillant,eſt iuriſditionis in auť.de teſti.§. ſi verò ignoti,coll.vij.Secũdò,qñ leuis coerctio imponit᷑ ad pœnã leuis delicti,eſt meri imperij.ſi in ciuilibus cõtra contumacem,eſt ſimplicis iuriſditionis ſecũdũ Ang.& Iaſ. in.l.illa.imperiũ. Tertiò,incarceratio,quę fit de iure canonico ad puniẽdũ delictũ,eſt meri imperij:al's eſt ſimplicis iuriſditiõis ſecũdũ Gul.Alber.Bal.Saly.Alex.& Iaſ.in.d.l.imperiũ.licet aliter Bar.in ſecunda ſpecie meri imperij. Quartò,excõicatio,quæ ex publica cauſa imponitur contra rebelles,vel contumaces,eſt meri imperij:ſed ad inſtantiam partis conceſſa eſt ſimplicis iuriſditionis,ſecũdũ Panor.in.c.cum cõtingat,col.v.de fo.compe.Quintò,appellatio in cauſa criminali,eſt meri imperij:in ciuili eſt iuriſditionis vel miſti imperij.Et hæc ſufficiant ad materiam præcedentis figuræ.

Liber Secundus.

De iurisditione omnium iudicum *Rubrica.*

¶Glo.cõtinuant hanc Rubricam:quia ſuprà poſuit de cuiuſlibet iudicis officio ſinguiariter & ſpecialiter:hic ſimul tractat communiter ſiue in genere de iuriſditione omnium iudicum . Simile eſt.C. communia vtriuſq́ꝫ iud.& communia de leg.& cõmunia præd.& cõmunia de ſuc.Ex hac cõtinuatione habes,qđ idem eſt dicere de iuriſditione omnium iudicum,& de officio iudicum:quod an ſit verum,dicam ſtatim.j.in.l.j. ¶ Querit glo. quæ eſt differentia inter hunc titu.& titulum.ſ.de offic.eius cui man. eſt iuriſdi.ſolue,vt in glo.& quælibet eſt bona & clara,& ideo non curo eam aliter declarare.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſconſultus dixit ius dicentis officium:& non iudicis dicentis:quia ſibi ſic placuit.*
2 *Officium iudicis non habet corporalem longitudinem:ideo Iuriſcon. hic dixit latiſſimum.*
Cy.erat multum longus.
3 *Iuriſditio eſt poteſtas de iure publico introducta,cum neceſſitate iuriſdicendi & æquitatis ſtatuendæ,tanquam à perſona publica.*
Pater in filium,dominus in ſeruum,& tutor in pupillum,quam iuriſditionem habeant?
4 *Dare bono.poſ.hodie eſt miſti imperij,ſicut olim.*
5 *Miſſio in poſ.non poteſt demandari.*
6 *Datio tutoris ſemper eſt miſti imperij.*
7 *Cauſæ miſti imperij etiãm in fauorem pupillorum,non delegantur.*
8 *Delegare iudicem,eſt iuriſditionis.*
9 *Iuriſditio & officium iudicis,quando ſint idem.*
10 *Officium iudicis & actio an ſint idem,& quomodo differant?*
11 *Officium iudicis miſericorditer imploratur.*
12 *Officium eſt triplex:nobile,mercenarium,& aduerſarium.*
13 *Iudex quando eius officium exerceat parte non petente:remiſſiuè.*
14 *Libellus in officio iudicis,& litis conteſtatio,an requiratur:remiſſiuè.*
15 *Iuriſditio an cohæreat territorio,& quòd poſſit eſſe ſine territorio:& territorium ſine iuriſditione.*
16 *Princeps concedendo territorium vniuerſaliter,dicitur concedere iuriſditionem.*

a IVs dicentis.[a] ¶ Primò po
nit dictum in genere. Secundò il-
lud declarat ꝑ ſpecies:hæc eſt cō-
munis diuiſio. Vel aliter potes di-
cere,ꝙ primò ponit dictũ:ſecundò
eius probatio.Secunda ibi,nam & bonorum.& bre-
uiter.h.d.in ſumma. ¶ Officium iudicis eſt genus
generaliſſimum cōtinens oīa,q̄ pn̄t expediri ꝑ iudi
cem.h.d.vſq; ad finē. ¶ Ibi,latiſſimũ eſt.i.quoddam
genus gn̄aliſſimũ.Ibi,nā & bonorũ. ¶ Ad euidentiā
huius partis,ſcias:ꝙ genus gn̄aliſſimũ eſt,quod oīa
cōtinet,& nullũ gen⁹ habet ſupra ſe.Probeť in.l.cũ
poſt.§.gener.j.de iure do.&.l.legato gn̄aľr.& ibi no.
j.de leg.j. ¶ Hoc ꝑmiſſo,caſus eſt clar⁹.dicit tex.Nā
expone,& ꝑ etiā.q.d.nō ſolũ iſta, q̄ hic enumeraťť:
ſed etiā oīa alia pōt facere iudex: meritò cōcludiť,
qđ eſt latiſſimũ:hoc eſt gen⁹ gn̄aliſſimũ.Notabilia
ſunt clara.& no.ꝑ iuuenib⁹:prīò,ꝙ ex offō iudicis
dať tutor:mittiť in poſſeſſionē bonorũ:delegatur iu
dex.& ſiľia,q̄ hic ponunť. ¶ Venio ad primum di-
ctũ.& op.Nā illud,quod eſt latiſſimũ oīa cōtinet:qa
vltra illud,nil repiť:vt.j.de ꝟ.ob.l.vbi aũt nō appa-
ret.in prī.ibi,at cũ optimũ.ſed hic enumeranť ſolũ
ea,q̄ ſunt miſti īperīj & iuriſditionis:nō ea, q̄ ſunt
meri:ergo nō eſt latiſſimũ.Solu.illa dictio &,q̄ præ
mittiť,poniť implicatiuè,vt oīa illa cōp̄hēdat, quæ
poſſent ꝑ iudicē expediri:vt.ś.dixi. ¶ Itē op.dr̄ hic,
b ꝙ pōt dare bonorũ poſſeſſionē.cōtrà:imo[b] habet ne
ceſſe:vt.l.munerum.§.iudicandi.j.de mune. & ho.
Sol.dicit glo.pōt.i.debet.fateor tn̄,ꝙ ſunt q̄dā q̄ ī li
bera iudicis ꝑtāte ponũť,& ei⁹ neceſſitati ſubiacēt:
vt.l.j.C.q̄uo & qn̄ iudex.&.l.nō qcqd.j.de iu. ¶ Ve
nio ad q̄ſtiōes:& primò ad ea,quę tāguntť ī gl.Et q̄-
1 ro,† quare dicit ius dicentis,& non iudicis dicentis.
Rn̄.glo.hoc ideo,qa nō de omni iudice:ſed tantũ de
eo,q habet merũ & miſtum imperium.ita hic Iuriſ
cōſult⁹ intelligit:Quod tenet Gul.ꝑ.l.ij.§.j.j.ne qs
eũ q in ius vocat⁹ eſt vi exi.& no.j.tit.ij.ſup rub. Dũ
dicit,ſi qs ius dicēti nō obtēperauerit. Nam loqui-
tur de maiori iudice,vt ibi dicam.Pro hoc,qa diffe-
rētia eſt inter notionē & iuriſditionē: vt. j.de verb,
ſig.l.notionē.in prin.&.j.de re iud.l.ait ꝑtor.in prin.
¶ Idē dicit Iac.bu.hoc declarās latius ſic: Iudicare
propriè eſt dirimere litē,q̄ eſt inter partes:vt.l.j.j. de
iud.Ius dicere poteſt fieri etiam,vbi nullum eſt liti-
giũ,vt qn̄ interponitur decretum ſuper alienatione
rerũ minorũ,vel ſuper tranſac.alimentorũ,quę ſunt
miſti imperīj.Quibuſdā alijs,videlicet.Ia.de are. &
Cy.& Ray.hic hoc diſplicet.Nā idem eſt dicere iu-
dex,qđ ius dicēs:vt extrà de verbo.ſig.c. foris. qđ
placet:qa hic ſyncopatur:qa trahiť litera,ſ, de me-
dio.Item,qa appellatio iudicis refertur ad maiores:
vt in corpore.de iudi.& vt omnes obe.iud. prouinc.
& ideo dicit ius dicentis,& non iudicis:quia ſic pla-
cuit ſibi.Et ſi īſtares ergo videť hic,quod loquatur
de quolibet iudice:quod videtur falſum ꝑ excēpla,
quæ hic ponunť,quę ſunt miſti impīj:& non perti-
nent ad magiſtratus:vt.l.j.j.ti.ij.&.l.ea,quæ ad mu-
nicipa.Sol.hic loqtur de officio iudicis in genere,nō
iſtius,vel illius:& hoc modo ſumēdo continet om-
nia,quę pn̄t expediri per quēcũq; iudicem de mun-
do:non ꝙ poſſit vnuſquiſq; oīa:ſed hæc appellatio
offm̄ iudicis continet oīa,q̄ pn̄t pertinere ad vnum
quēq; iudicē:cũ ſit genus generaliſſimum. ¶ Quæ-
2 ro extra glo.† quare dixit latiſſimum,& nō longiſſi-
mũ? Rn̄.pe.quia ſapientia conſiſtit in latitudine, &
non in longitudine.Nam rarò longus inuenitur ſa-
piēs.Sed hæc ſol.diſplicet Cy.qa ipſe multũ longus
erat:& ideo dicit Cyn.ꝙ ideo ſic dixit:quia ſibi pla-
cuit.Tu dic,ꝙ ideo dicit latiſſimũ:quia officium iu-
dicis nō habet longitudinem corporalem: qa eſt in-
corporale:& quantā longitudinē habeat,in tpe, vel
in vita,hic Iuriſcōſultus nō intendit tractare:ſed tm̄
intēdit tractare de latitudine,quæ comprehendit.ſ.
quid & q̄tum contineat:cum ſit genus generaliſſi-
c mum:vt dixi. ¶ Item quæro,[c] quid ſit iuriſditio? gl.
3 hic diffinit,quòd iuriſditio,† eſt poteſtas de iure pu-
blico introducta,cũ neceſſitate ius dicendi:& ęqui-
tatis ſtatuendæ. Similem gloſſam habemus in. §.
iuſiurandum.in corpore de defen.ci.circa medium glo.magnę.Gl. primò
dicit,ꝙ eſt poteſtas.hoc probatur in.l.poteſtatis verbo.j. de verbo. ſigni.
¶ Sequitur de iure publico introducta.hoc probatur.in.l.ij.§. huius ſtu-
dīj.ś.de iuſti.& iu.& de ori. iur.l.ij.§.poſt originem. & quaſi per totum.
¶ Sequitur cum neceſſitate iuris dicendi.hoc probatur in.l.numerum.
§.iudicandi.j.de mune.& ho.&.l.de qua re.j. de iud. ¶ Sequitur,& æqui-
tatis ſtatuēdę,hoc probatur.C.de iu.l.placuit.&.j.de eo,quod certo loco.
l.quòd ſi Epheſi.in fin. ¶ Sed contra hoc opponi. quia ſecundum hoc,
pater in filios,dominus in ſeruos,tutor in pupillos habent iuriſditionem.
Eſt enim eorum poteſtas introducta de publicō.Nam poteſtas patris eſt
introducta à iure ciuili:vt.l.iij.de his qui ſunt ſui,vel alieni iur.& inſti. de
pa.po.Item ſimile in tutela:vt.l.j.infrà.de tute.Eſt enim munus publicum
authoritate:licet vtilitate priuatum:vt.l.j.infrà de mu.& ho.l.Athletę.ver.
tute.infrà.de excu.tu.& inſtit.de excu.tuto.iuxta princ.Poteſtas domini,
eſt de iure gentium?vt.l.manumiſſiones.ś.de iuſti.& iu. ¶ Item habent ne
ceſſe reddere ius,hoc eſt dare,& facere eis illud,quod ius pręcipit.vt infrà
de lib.agno.per totum.&.C.de lib.alen.per totum.In tutore eſt planum.
Item debet ſtatuere ęquum in eos,non iniquum:vt. l.ij.ś.de his, qui ſunt
ſui vel alie.iur. ¶ Horũ occaſione,addas in diffinitione vnum verbũ,& di-
cas,iuriſditio eſt poteſtas de iure publico introducta cum neceſſitate ius
dicendi,& ęquitatis tanq̄; à perſona publica ſtatuendę.hoc quod dico, ꝙ
tanq̄; à perſona publica,perficit diffinitionē:qa in contrarijs facit tanquā
priuatus.& hoc prout iuriſditio ſumitur & diffinitur in genere,quę diui-
ditur in tres alias ſpecies:vt dicam.& not.in.l.imperium.j.eod. Et ſi dicas
qd ad propoſitũ,cũ hic tractetť de officio iudicis,& non de iuriſditione:re-
ſponde,vt dicam ſtatim. ¶ Item quęro,vtrũ dare bonorũ poſſeſſionē ſit
miſti imperīj?glo.dicit,ꝙ ſic.dic vt in ea.& declarabo.j.eo.l.iubere cauere.
4 ad fi.vbi ꝓpriè eſt iſta materia. ¶ Quæro,an hodie[d]† dare bonorum poſ-
d ſeſſionem ſit miſti imperīj?glo.dicit,ꝙ non.C.qui ad bo.poſ.admit.l.fi.&
inſti.de bo.poſ.ī fi. ¶ Tu dicas, hoc,ꝙ ſcilicet bonorũ poſſeſſionē agnoſci
coram iudice;competit iure magiſtratus,nihil eſt.Nihil enim facit iudex
e niſi quod exhibet præſentiam ſui.Sed ſi quis[e] vellet,quòd iudex decerne
ret bonorum poſſeſſionem:tunc eſſet miſti imperīj hodie,ſicut olim:nec
reperimus aliquid immutatum. ¶ Item quęro in tertia gloſ.vtrũ mittere
in poſſeſſionē,ſit miſti imperīj.Gloſ.diſtinguit.dic vt in ea. & hoc qua-
5 liter debeat ītelligi.declarabo in.l.iubere cauere.j.eo.Sed videtur,† quòd
miſſio in poſſeſſionem poſſit demandari:quia videmus quotidie,ꝙ iudex
mandat nuncijs,vt mittāt quem in poſſeſſionem:vt.l.is cui.§.miſſus.j.vt
in poſ.leg.Sol.non committit,vt tranſeat iuriſditio:quaſi dicatur,ꝙ nun-
cius faciat tanq̄; nullus miniſter,hoc eſt,qđ per nuncium faciat iudex:vt
6 l.qui autē.§.fi.&.l.ſeq.j.de conſti.pec. ¶ † Itē quęro,vtrum dare tutorem,
ſit miſti impīj.Gloſ.diſtinguit hic,& alibi melius.j.de tu.& cura.da.ab his.
l.ius dādi.Aut ſubſtantia pupilli,eſt vltra quingentos ſolidos:& tunc eſt
miſti imperīj.nec poteſt demādari,niſi habenti iuriſditionem:vt.j.de tute.
l.mutuo.§.tutoris.&.j.de tuto.& curat.da.ab his.l.nec mandante. Aut eſt
infra quingentos ſolidos:& eſt iuriſditiōis.inſti.de Attiliano tuto.circa fin.
¶ Tu dicas,ꝙ eſt ſemper miſti imperīj: tamen quandoq; eſt miſti impe-
7 rīj maioris.Quandoq; minoris:vt dicam.j.eo.l.imperium. ¶ † Item quęro,
an aliæ cauſæ,quæ ſunt miſti imperīj, poſſint delegari habenti iuriſditio-
nem:ſicut tutoris datio?Reſpondet gloſſ.ꝙ non:vt hic not.& in tutore eſt
ſpeciale pupillorum fauore.Sed an alię cauſæ miſti imperīj,poſſint delega
ri fauore pupillorum.Reſpondet gloſſ.ꝙ non:quia in eis non vertitur tan-
tum periculum.Quod etiam fallit fortè,ſi per hoc pupillus cogeretur li-
gare extra prouinciam:vt.l.j.C.quando Impe.inter pupill.& vidu. ¶ † Vl
8 timò quærit gloſſ. vtrum iudicem delegare ſit iuriſditionis.& dicit, quòd
f ſic:& bene,vt.l.imperium.j.eodem.[f] Expeditis glo.venio ad materiam. &
9 † quæro vtrum officium & iuriſditio ſint idem.& videtur ꝙ ſic.Nam in ru-
brica dicitur de iuriſditione omnium iudicum.& in nigro dicitur ius dicen-
tis officium.Nam ſi aliud eſſet,iſta lex non cogruè poneretur hic.& hoc vi
detur ſentire gloſ.rubricæ.vt dixi ſuper ea. ¶ In contrarium videtur. Nam
ex eo,quod dicit officium iudicis,præſupponit,quòd ante ſit iudex, quàm
habeat officium:& iudex non eſt,niſi qui habet iuriſditionem:vt.l.j. de iu
di.ergo iuriſditio eſt aliud.Petr.dicebat aliter,ſcilicet, quòd iuriſditio eſt
ius:officium eſt exercitium ipſius iuris.Gul.dicebat aliter:quod referre ti-
g bi non curo. ¶ Tu clarius ſic dicas[g], ꝙ officium iudicis variè poteſt conſi-
derari.Primò ſimpliciter & abſolutè,prout non cohæret ꝑſonæ: vt officiũ
Poteſtariæ:officium Capitaneatus:officiũ Legis,vel Principis.Illud enim
officium poteſt eſſe,& eſt etiam ſi non ſit perſona,quę ſubeat illud.Et iſto
modo officium iudicis & iuriſditio,quaſi idem ſignificant:ſed diuerſimo-
dè.Nam cum dico,officium iudicis,denoto prīcipaliter ipſam perſonam,
cui ineſt adminiſtratio,ſeu honor iuriſditionis:ſecundario ipſam iuriſditio
nem:vt.j.de muner.& ho.l.honor.&.C.vbi & apud quem.l.fin.Cum dico
iuriſditio,denoto principaliter iuriſditionem:& per conſequens officium,
cui inhęret iuriſditio:vt dictis legibus.& hoc modo ſumendo tale officium
omni tempore eſt vnum:licet perſonæ mutentur,vt infrà.de iudi.l.propo
nebatur.& extrà de reſcriptis.c.ſi gratioſè.libro.ſexto.Secundo modo po-
teſt conſiderari officium,prout cohæret perſonæ:& tunc ſi quidem accipe
retur officium pro totali adminiſtratione, differt officium à iuriſditione:
quia iuriſditio eſt ius & poteſtas &c.vt.ś.dixi.officium eſt exercitium il-
lius iuriſditionis:vt de admi.re.ad ciui.perti.l.iiij.§.in eum.& hoc modo ſu-
mendo

a ¶ Vtrum poſſit vēdi iuriſditio: vide Bar.in cōſ.cccxij. īci. vtrum iuriſditio poſſit vendi, vide ibi quia pulchrè loquitur.

b ¶ Cōtrà, Imo. Et hic no.iſtā neceſſitatem imponi ſibi ꝑ lég.nā pōt cogi ꝑ ſupiorē,cui iuriſditio ſubalternatur.ī auť. de quæſtor.§. ſuper hoc.l.miſſi opīatores.de exac. trī.Andr.Barb.

c ¶ Itē q̄ro.Not.per illud ꝟbũ. æquitatis ſtatuēdæ, dicũt doc.ꝙ facere ſtatuta,eſt iuriſditio. Vide Bal. & Bar.in.l. oēs ppľi.de iuſt.& iur.& Ang.ibi qui concordat opiniones.quod not. Andrę.Barb.

POMATES.

d ¶ Quæro, an hodie.Idē tenet Ang. in.l.j.ff.de bo.poſ. hære.pet.Bar. in.l. j.ad fin.C.ſi de momen.poſ.

e ¶ Sed ſi qs. Quod nō credo verum,ꝙ iſtud decretũ eſſet nullum: nec cōferret aliquod ius, ēt in bo.poſ. contratab:vt not.in.l. fin. §.fin.de cur.fur. & ibi eſt glo.ſing.Andrę.Bar.

POMATES.

f ¶ Infrà eod. Vide Fely.in.c. poſt ceſſionem. de proba. in.j.col.

POMATES.

g ¶ Sic dicas. Vide Ro.cōſi.cclx. Bal. conſ.xxxij. Alex. conſi.lx.

mendo in persona cuiuslibet iudicis, est vnũ officiũ. vt. l. cum apud. ȷ. iudi. solut. in. d. c. si gratiosè. Tertio mõ potest cõsiderari officiũ iudicis, prout particulariter exhibetur, in quibuslibet causis, nõ pro administratione to tali: & tũc loquitur hæc lex: quia officiũ iudicis est quoddã genus generalis simũ cõtinens oẽs spẽs officij. s. nobilis, mercenarij, vel aduersarij: p quas iudex põt aliquid facere: vt hic. Et qd sit, & in quo differat à iurisditione,
10 statim dicam. ¶ † Quæro tñ vtrũ iudicis officiũ, & actio sint idẽ. hoc tangunt hic docto. & Dyn. insti. de actio. in prin. vbi glo. tangit. Breuiter ꝑut officiũ iudicis cohæret personæ iudicis, de quo hic loquitur: stultũ est quærere an sit idem, ꝙ actio. Nã actio cõpetit parti: & est ius petẽdi in iudicio, quod sibi à parte debetur: vt insti. de acti. in princ. Sed officium iudicis est ius competẽs ipsi iudici. & est ius faciẽdi ea, ꝙ sibi vt iudici facienda incũbũt. Quod sit ius, probatur. ȷ. de tut. & cura. da. ab his. l. ius dandi. s. de officio præsi. l. illicitas. §. qui vniuersas. & l. fi. in pri. s. de offi. ꝓcu. Cæsa. Et differt à iurisditione, sicut actio ab obligatione. Nam sicut p actionẽ consequitur qs, quod in obligatione deuenit: ita per officiũ iudicis ad effectũ producitur, quod venit in iurisditione, vt hic ꝓbatur. & in oĩbus legib⁹ præcedentium titulorum, quæ de officijs tractãt. Sicut enim aliud est humanitas nostra, seu locutio nostra: aliud est potentia loquendi, quæ locutionem deducit in actũ: sic aliud est iurisditio: & aliud est iudicis offm̃ quod iurisditionẽ deducit in actũ. Et licet quãq; leges dicãt, quòd iudicis officiũ, est ipm facere, vt. l. ȷ. s. de offic. procõ. impropria tñ locutio est. hoc est ius faciendi, vt. s. dixi. ¶ Item quero, vtrum officium iudicis prout competit parti, sit idem quod actio. & ad hoc intendit disputatio doct. & Dy. insti. de acti. in prin. ¶ Sed aduertendũ. Nã cum dicim⁹, quòd officium iudicis competit parti, impropria & impropriissima locutio est. Cõtinet em̃ repugnãtiam ĩ seipsam, scilicet qđ sit offm̃ iudicis & sic partis, vel in parte. Et ideo sciẽdũ est, ꝙ officiũ iudicis prout parti cõpetit, aliter deberet nominari de iure. Quãq; enim nominatur proprio noĩe, vt in integrũ restitutione: & vt. l. ꝙ si minor. in fi. de mino. & per totum tit. de in integr. restitu. vt est excusatio: vt. ȷ. de excu. tut. l. scire oportet. §. oportet. & ibi no. Est enim ius impetrãdi officiũ iudicis super excusatiõe: & tñ appellatur excusatio: vt. l. præfecti. de mino. dixi plenè. ȷ. de appel. l. ȷ. in princ. vbi autem non reperitur proprium nomen, appellatur prosecutio: vt. ȷ. de ver. sign. l. pecuniæ. §. ꝓsecutionis. Ista autẽ prosecutio, hoc est ius impetrandi officium iudicis, vtrum sit idem, quod actio: determinat glo. & Dy. insti. de acti. in princ. quòd nõ: sed habet similitudinem cũ actione: vt. ȷ. de acti. & obliga. l. actionis verbo. Et est differentia in hoc: quia actio oritur ex obligatione regulariter: vt. l. licet. §. ea obligatio. ȷ. de procur. Officium iudicis nõ psupponit obligationẽ: vt. ȷ. de acti. emp. l. q p collusionẽ. §. ȷ. & de an. leg. l. quint⁹. Et ex hoc se-
a quitur[a], ꝙ qñ libellus formatur super actione, debet quis narrare ea, p quæ cõcluditur, quòd pars tenetur ad aliqđ dãdũ, vel faciẽdũ: vt videbitis plenè. ȷ. de eden. l. ȷ. in princi. sed qñ formatur super officio iudicis, debet quis narrare ea, per quæ concludatur, quod iudex debeat facere, vel possit id, qđ petitur: nõ quòd pars teneatur. Exemplũ est in titu. de mino. & in tit. de in integ.
b resti. & qui pe. tut. & in multis similibus. ¶ Itẽ ex prædictis[b] apparet alia differentia: vt dicunt doc. & bene. quòd per interpellationem factã parti, qñ solum põt cogi officio iudicis non constituitur in mora: vt. ȷ. de damn. infec. l. cum postulassem. in prin. & not. ȷ. de eden. l. vbi. in fi. Et est rõ: quia iudex cogit partẽ hoc facere: nõ autẽ pars est obligata ad hoc faciẽdum: quia pars nihil debet. Est ergo à iudice postulandum, seu impetrandum,
11 non à parte: secus in eo, quod venit iure actiõis: vt. ȷ. de vsur. l. mora. ¶ † Itẽ ex hoc concluditur, ꝙ officium iudicis, dicitur misericorditer implorari: vt no. ȷ. de interrog. actio. super rub. quia illud, quod pars petit, sibi non debetur: sed iudex ex officio suo potest facere, vt sibi detur: licet quãq; esset iniuria, si denegaret: vt. l. ȷ. §. pen. ȷ. de aqua quoti. & esti. & ideo est introducta appellatio à sententia lata sup officio iudicis, si deneget: vt. l. ȷ. C. si sepius in
12 integr. resti. post. ¶ † Item quero quotuplex sit officium iudicis. gl. instit. de act. §. preterea. & gl. C. de depo. l. iiij. dicit, qđ est triplex. Quoddã nobile. Quoddã mercenariũ, qđ deseruit actioni ex natura ipsius actionis: vt in bonæfidei iudicijs. Quoddã, qđ deseruit actiõi cõtra naturã ipsius: vt in arbitrarijs. ¶ Petr. & Gul. & alij faciunt alias diuisiones dicentes, quòd quoddam est officiũ, quod residet in parte. Quoddam, qđ residet in iudice: sed certè nullum officiũ residet in parte: Ideo istam partem omitto: & omissis eorũ verbis, & aliter, ꝙ ipsi glo. si dicas, ꝙ est triplex species. Officium iudicis, quoddã est nobile, quoddam mercenariũ, quoddam aduersariũ. ¶ Officiũ nobile, est quod per se stat, siue hoc iudex suo motu exerceat, siue ad postulationem alterius: vt inquirendo: concedendo restitutionem in integrũ: dãdo tutores: interponendo decreta: constituendo salaria aduocatis & medicis, & similia. ¶ Quoddã est officiũ mercenariũ, quod p se nõ stat, licet deseruiat actioni. & hoc põt esse multiplex: quia quãq; deseruit actioni proponẽdæ, vt in citationibus & interrogationibus: & in oĩbus, quæ fiũt ante litẽ cõtestatam. Quãq; deseruit actioni propositæ exercẽdæ, vt in dandis dilationib⁹, recipiẽdis testibus & probatiõib⁹, & in omnibus alijs post litẽ contestatã occurrentibus, vsq; ad diffinitiuam sententiã. ¶ Quãq; deseruit actioni propositæ terminandæ: & hoc tripl'r. Aut ex natura actionis, vt cum condemnat in vsuris, & fructibus & interesse, in bonæ fidei iudicijs. Aut contra naturam actionis propter aliquod extrinsecũ accidens: vt in arbitrarijs, vel propter naturã iudicij, vel instãtiæ nõ attento, quæ sit actio: vt in cõdẽnatione expensarum: vt. C. de fruct. & lit. expẽ. per totũ. Quãq; de seruit actioni ꝓpositæ & determinatæ: id est exequendæ, vt officium iudicis, qđ est in executione exercenda: vt. ȷ. de re iudic. l. a diuo Pio. per totũ. Tamen vtrũ sit illud officium nobile, vel mercenariũ posset dubitari. dicam. ȷ. e. l. iubere ca-
b uere. in fi. ¶ Quoddã est officiũ iudicis aduersariũ, qđ non deseruit actioni: sed imo sibi aduersatur: & cõtradicit inquantũ põt: & hoc dupliciter. Primò qñ officiũ iudicis loco exceptionis directè ꝓponitur: vt. ȷ. de pet. here. & l. planè. & l. fi. & l. itẽ si ꝟberatũ. §. ȷ. ȷ. de rei ven. Vel qñ deseruit exceptioni ꝓpositæ: vt in toto tit. de exception̄. Ista diuisione omne officium iudicis comprehenditur. Alia pulchra exẽpla possent dari. de quo vide Specu. de offic. iud. vbi ponuntur plura eius exempla, quàm alibi.
13 ¶ † Item quero: vtrum[c] iudex possit officiũ suũ exer
c cere sine petitione partis. de quo vide plenissimè in
14 l. iiij. §. hoc autem. ȷ. de dam. infec. ¶ † Item quæro,
d vtrum in officio[d] iudicis debeat libellus dari, & lis contestari. gloss. tangit in rubr. ȷ. de interrog. act. & in. l. nec quicq;. §. vbi decretum. de offic. procon. & leg. & ibi dicemus. tex est cum gl. in. c. fi. extrà de of
15 fic. iudic. ¶ † His visis circa officium iudicis, restat videre vnum circa iurisditionẽ. s. vtrum iurisditio cohæreat territorio. Gul. de cug. videtur dicere, quòd sic. Est enim quædam qualitas, sicut seruitutes sunt quædam qualitates prædiorum: vt. l. quid aliud. de verb. sig. ¶ Sciendum primò pro declaratiõe: quod non est de necessitate, ꝙ iurisditio cohæreat territorio. Potest enim esse iurisditio sine territorio: vt in iudicibus chartularijs: vt not. infrà de iu. l. ȷ. & C. vbi & apud quem. l. fi. ¶ Item potest esse territorium sine iurisditione: vt patet in communitatib⁹, ꝙ sunt in comitatu huius ciuitatis, vel alterius qui nullam habent iurisditionem: sed ciuitas habet in eos. Vel pone exemplũ in Principe, qui priuauit ciuitatẽ Brixiæ omni iurisditione, ꝙ habet territoriũ: nõ tñ habet iurisditionẽ. ¶ Secũdò no. iurisditio nõ cohæret territorio, vt sit iurisditio in seipsa actiua. Verbi gr̃a. nõ põt dici vnũ territoriũ habere iurisditionẽ in seipso, sed bñ põt dici vnũ territoriũ habere iurisditionẽ in alio: sicut ciuitates in alio territorio. bene põt iurisditio cohærere territorio passiuè: quia alius habet iurisditionẽ ĩ territorio: vt. ȷ. de ver. sig. l. si pupillus. §. territorium. ¶ Tertiò dico, ꝙ qñ iurisditio cohæret territorio siue actiuè siue passiuè: non cohæret, sicut qualitas ipsius territorij, sicut dicit Gul. sed aliter, vt apparet ex. l. more. ȷ. eodem. vbi dicit, ꝙ ille, ꝙ habet iurisditionẽ ordinariã: habet eam suo iure. hoc est iure residente in persona eius non in ipso territorio. & tex. in. d. §. territorium. hoc clarius
e explanauit.[e] ¶ Ad huius ergo intelligentiam scias, ꝙ quædam sunt iura merè realia debita à re rei, vt seruitus. & ille sunt propriè qualitates prædiorum.
f Quædã sunt iura debita psonæ in re: vt dominium, pignus: & similia. Sicut ergo dñium cohæret personæ domini. tñ est in re. ita iurisditio cohæret officio & personæ eius, ꝙ habet officiũ: tñ est in territorio: & sic nõ est qualitas territorij: sed magis personæ. Et ista æquiparatio de iurisditione ad dñium probatur sic. Princeps habet omnem iurisditionem: vt. s. de consti. Prin. l. ȷ. & ex hoc dicitur dñs totius mũdi, vt. ȷ. ad. l. Rho. de iact. l. de precatio. Sicut quilibet iudex dicitur Princeps ciuitatis, vel territorij, cui pæst, vt. ȷ. de excu. tu. l. spadonẽ. §. si ciuitatis. & rectè potest dici dñs totius illius territorij vniuersaliter considerati, sicut de principe pluries dixi. & maximè in prima constitutione huius libri. ¶ Ex hoc sequi
6 tur pulchra[f] cõsequentia, & vera: quòd si princeps vel aliud concederet tibi vniuersaliter vnũ territo-
f riũ[f]: videtur tibi concedere vniuersaliter iurisditionẽ: qa sicut ille, ꝙ cõcedit rẽ singularẽ dicitur dñiũ rei singulare cõcedere: vt. l. si ita. in fi. de cõtrahẽ. empt. ita ille, qui cõcedit vniuersale territorium, vr̃ concedere iurisditionen, ꝙ est idẽ, quod dñium alicuius rei particularis. secus si concederet in vna particula, vel in vna re particulari: vt. l. in modicis. ȷ. de contrahen. empt. facit quod no. in. l. fi. s. de consti. prin. dixi in. l. fi. qñ. C. de bo. vac. lib. x. Et ex hoc patet ꝙ iurisditio non cohæret ꝓpriè territorio. Pro tanto tñ di

a ¶ Ex hoc sebuit. Adde tex. in. l. defendente. de auth. tu. Andre. Barba.

b ¶ Itẽ ex predictis. qđ itelligẽ officio nobili, nõ aũt mercenario p no. p Cy ĩ. l. ȷ. C. de alie iud. circa mediũ & tu põdera: qa Inn. ĩ. c. ij. de offi. Iud. tenet ꝙ si iudex nõ vult ex offõ suo ꝓcedere, nõ tenetur. & ita transit. d. Anto. & Io. an sed Bart. hic dicit, ꝙ fit iniuria: & p cõns pt appellari. Io. de Imo. vbi dicit ꝙ si cõmittatur ptãti iudicis põt ꝟo ĩterponere. sec⁹ si cõmittatur suo offõ mero. vide ibi, & no. ꝙ offm̃ iudicis est nobile. vide. d. Car. ĩ. c. ij. de off. iu. vbi dicit ꝙ est ptãs & Bar. ĩ ꝓe. loquitur alr. c. ȷ. de of. or. vide ibi Andr. Barb.

c ¶ Itẽ q̃ro, vtrum. Dic aut loqmur in eo, qđ in solo offõ iudicis residet: & tũc põt pte nõ implorãte. Aut ĩ quo nõ residet: & tunc no. põt. d. §. hoc aũt iudiciũ. And. Barb.

d ¶ Itẽ q̃ro, vtrũ in offõ. Vide gl. no. tenẽtẽ cõtra ĩ. l. de submersis. C. de nau fra. li. xj. Andre. B.

POMATES.

e ¶ Explanauit. vide Alex. cõs. xxxv in. ȷ. & iiij. col. ĩ. iiij. vol. versi. rñdeo. vide Alexand. cõsil. alius. ĩ. fi. vbi plene

f ¶ Territorivm. Ad de. an concesso castro, sit cõcessa iurisditio. Rom. cõsil. ccccxliij. & an veniat merũ & mistũ imperiũ. vide Old. cõsi. cclij. & inquãtũ tãgit, ꝙ in pscriptione eorũ, ꝙ sunt reseruata principi, requiritur eius scientia vide Bal. cõs. lxiiij. casus talis. ȷ. lib.

a ☙POMATES. ¶ Cui iurisditio. Vide quæ per istum text. decidit Bar. in l. solent, in pe. col. in fi. ver. ex hoc. ff. de ali. & cib. leg.
b ¶ Non potest. Adde post do. Alex. & Ias. Et pro hoc facit qđ voluit Rō. cōs. cccxliiij. ꝙ si Papa cōmittat alicui, qđ cognoscat de suppssiōe tituli ꝙ delegat⁹ poterit cognoscere de oīb⁹ depēdētib⁹ ab illa suppssiōe: & qđ idē voluit cōs. cviiij. ꝙ hñs mandatū ad capiendum mutuo centum, & obligando bona constituentis: censeť etiā hr̄e mandatū ad se obligandum pro vsuris, si mos est in ciuitate: ꝙ si pecunia non soluatur in tpe, capiatur sub vsuris noīe creditoris. & inq̃tum. d. Ias. tangit, ꝙ si cā est commissa per epm de petitiōe hr̄ditatis & supueniat qō mr̄imōij, quòd de illa qō. potest cognoscere, vide Ro. cōs. ccxcviij. An autē cui cōmissum est cōseq̃ns, videať cōmissum antecedēs vide pulchrè Ro. consi. ccccxj.

¶ Et re adde inq̃tum. d. Iaso. dicit; ꝙ debitor fugitiu⁹ pōt citari rē p delegatū inferiorē, & per iudicē incōpetētem, & alleg. Pet. de Anch. cōs. cxcij. qa ēt die feriato capi pt̄. Adde, quòd idem Pe. cōs. cxxij. ī fi. tenet quod debitor fugitiuus capi possit die dominico, & duci ad iudicē cōpetentē, ꝙ sequr Ro. consi. ccxiij. vt etiam hic allegat do. Iaso.

* Pro intellectu. §. si verò etiam. in authen. de exhibē. re.

☙POMATES.
d Sed contrà. Vide Fel. in. c. ceterum in. iij. col. in fi. de rescrip. & in simili in c. licet causam, in iiij. colum. de proba.

☙POMATES.
e ¶ Tu dicas. Vt p Feli. ī. c. translato. in. iij col. de const.

citur ꝙ coheret territorio, quia terminať territorio: vt. l. fi. j. e. Sed dices tu: imo rei cohæret. Nā videmus qđ ciuitates & castra hñt iurisditionē. Respon. imo ppl's eorū & cōitates eorū vt in fine: qa sunt psonæ repñtatæ quæ hñt iurisditionē: & ipsi sunt q faciūt potestatē & similia. vnde personis inhæret iurisditio: & personarū est. & ita intelligitur qđ diciť hic. Casus est secūdū Gul. in. l. q furere. s. de statu homi.

SVMMARIVM

1 *Delegatus principis potest citare re & uerbo: & quid in delegato inferiori à principe?*
2 *Delegatus quisnam possit mittere in possessionem ex primo decreto?*
3 *Iurisditione concessa delegato, uel ordinario, quando uideantur concessa ea, quæ sunt maioris iurisditionis, quàm ea quæ concessa sunt, uel alterius speciei.*
4 *Iudex secularis, quando possit incidenter cognoscere de causa spirituali, matrimoniali, uel usuraria.*
5 *Concesso aliquo alicui, an uideantur concessa omnia, quæ ad id sequi possunt.*
Et quando aliquid prohibetur, an id quod ex eo est, uideatur esse prohibitum. nu. 6.

a CVi iurisditio. [a] Clara est & breuis hæc lex, & seipsam summat. & potest legi duobus modis secundùm glo. Primò in iudice delegato, vt cui delegať iurisditio, videantur ei delegari oīa, sine qbus iurisditio expediri non po
b test, [b] vt. s. ti. ij. l. j. in fi. Et hæc modica est coerctio de
1 qua gloss. dicit. ¶ Sed q̃ro, † an delegatus possit cita
c re verbo & re[c]. Rñdeo, pōt: qa etiam arbiter pt̄. vt. j. de arbi. l. sed si interpellať. §. j. & l. diem proferre. in princi. Sed an potest re, scilicet capiēdo psonam, gl. dicit: aut est delegat⁹ à principe: & pōt, vt ar. in auť. vt oēs obedi. iu. puin. §. qui. al's est. §. omnem. hic allegatus in glo. & C. qñ & quādo iudex. auť. semel. notať in. l. sed si is. de in ius vocādo. Si autem est delegatus alterius: tunc ante litem contestatam non potest citare re: sed posteà sic: vt in authen. de exhiben. & intro. re. §. si verò etiam. Ita dicit gloss. Hoc, quod dicit, ꝙ potest recitari post litem contestatā, reprehenditur p doctores: vt. j. statim dicam. ¶ Itē
2 quero †, vtrū delegatus possit mittere in possessionē ex primo decreto? Ex gloss. colligitur distinctio. Aut est delegatus Principis: & potest, vt. d. §. si verò. aut alteri⁹, & nō potest, cum sit misti imperij: vt j. e. l. iubere. Et sic vides. ꝙ in missione in possessionē, nō distiguiť, an sit lis cōtestata, vel nō: nā etiam post litē cōtestatā nō pōt ī possessionē mittere: sed deberet referri ad maiorē iudicem: vt. C. de iu. l. properādū. §. sin autē reus. ibi ad superiorē. & in authē. de exhibē. re. §. si verò: si nō potest facere coerctionē realē: multominus personalem. & ideo nō potest citare re ipsa, etiā lite cōtestata. Sic reprehēdiť ista gl. p Frā. Accur. hic, quod tenet Cyn. in auť. q semel. C. qñ & qñ iudex. Quod videtur verum, p text. in auť. de testi. §. si verò ignoti. vbi delegatus non po
* test testes coercere & eos torquere. Nec obstat tex. in authē. de exhibē. re. §. si verò etiam. vbi diciť, ꝙ delegatus nō potest aliquid facere: quia lis nō est cōtestata, quasi dicat: ergo lite cōtestata posset: qa nō vult hoc dicere, sed vult hoc dicere, ꝙ si lis esset cōtestata, posset deueniri ad sententiā ēt absente reo, & sic posset aliquid facere. ¶ Dices tu, hoc videť contra legem istam: qa sine hac coerctione iurisditio expediri nō pōt: qui a fortè reus nunq̃ veniret ad iudiciū. Respondeo, cui iurisditio est delegata, omnia mādari videntur, sine quib⁹ ipsa expediri non potest: dū tñ ea nō sint maioris iurisditionis, q̃ quę prīcipaliter demandantur: vt patet ex premissis. Quia mittere in possessionem re ipsa, capere, vel torquere psonā: & similia: sunt maioris iurisditionis, quàm cognitio causæ. Hoc vr̄ cōtra. l. j. in fi. & cōtra. l. fi. s. tit. ij. vbi modica coerctio videť mādata. Solu. non intelligas ibi de coerctione reali, vel personali: sed de verbali tātum, ne contradicat pdictis. ¶ Secūdo mō lego ibi hanc legē in iurisditione ordinaria: vt cui data est ordinaria iurisditio, omnia videntur mandata, sine quibus iurisditio illa non potest expediri: etiā si sint maiora. & sic coerctionē psonæ habeāt. Quod hic loquať de ordinaria, pbať: dum dicit, cui iurisditio data est. Nam dare est in alium transferre: vt. l. vbi autem. §. fi. j. de verbo. oblig. quod non fit in delegatis: vt. l. j. §. qui mandatum. s. ti. ij. Et quod videantur mandata etiam, quæ sunt maioris iurisditionis, probať. C. de rei iudi. l. quoties. & . s. de origi. iur. l. j. & in auť. de testi. §. si verò ignoti. vbi quilibet ordinari⁹, & sic defensor ciuitatis, qui nō habet merū & mistum impiū, pōt torquere testes, loquiť eñi ibi de administratore. Et administrator exponiť. i.
d defensor. vt in authē. de exhiben. re. §. si verò etiam. ¶ Sed cōtra[d] hoc opp. quòd q habet iurisditionē nō pōt mittere in possessionem ex primo decreto, in. §. iusiurandū. in fi. in corpore de defen. ciui. & l. ea, q̃. §. magistratib⁹. j. ad munici. Sol. vr̄ mandata ea, quæ sunt maioris iurisditionis, vt dixi: dum tñ sint eiusdē speciei: vt de iurisditione. secus si essent alterius speciei: vt de mero & misto imperio. Nam tunc illa non videnť mādata: vt in contrarijs. ¶ Itē op. extrà q fil. sint legi. c. lator. & extrà de ordi. cog. c. tuā. Sol. ibi sunt alterius speciei. s. iurisditionis spiritualis. vnde iudex ordinarius etiam incidenter, non potest cognoscere de re spirituali. text. est notus. C. de sac. san. eccle. l. omni. vnde ius canonicum in hoc non discordat à iure ciuili: vt vidi-
3 stis. ¶ Ex his ergo † collige distinctionem. Aut conceditur iurisditio delegata: aut ordinaria. si delegata, aut à principe: aut ab alio. si ab alio: aut quæris vtrum videantur concessa ea, sine quibus esse non potest. Aut ea, quæ maioris sunt iurisditionis: aut ea, q̃ sunt ęqualis, vel minoris. Si verò loqueris in iurisditione ordinaria, & tunc aut quęris, an videantur concessa ea, sine quibus explicari non potest, quę sunt alterius speciei. Aut ea, quæ sunt
4 eiusdem, vt ex prędictis patet. ¶ Iuxta pdicta † quęro, si iudex secularis nō potest incidenter cognoscere de re spirituali: ergo quasi de nulla rè cognoscit. si enim petis hęreditatem vel aliam rem tanq̃ patris tui, oportet te probare esse filium legitimum, quod esse non potest sine matrimonio. Matrimoniū autē est res spūalis: ergo de hoc iudex secularis non potest cognoscere. & sic nec de principali cognoscit. Solu. Dico, quòd illa qō, an fuerit matrimoniū inter patrē & matrem alicuius, est sup facto: nec est causa spiritualis: & pōt tūc iudex secularis expedire. ¶ Potest esse etiam q̃stio super iure, vt posito facto p cōstanti, est quęstio, an inter eos poterat esse matrimoniū: tūc est quæstio spūalis. & iudex secularis nō potest se intromittere, vt d. c. lator. & . d. c. tuam. Eodem modo, si dubiteť de vsurario, si est quęstio super facto, pōt iudex secularis cognoscere: quia nō est q̃stio spūalis. Sed posito facto p cōstāti, ꝙ sit cōtract⁹: sed dubitať vtrū cōtract⁹ sit vsurari⁹ vel non: tunc est q̃stio spūalis: vt in. c. j. extrà de vsur. in cle. & ita audio quod tenet do. Pau. de liaza. dixi in. l. Titia. solu. mat. ¶ Ex prædictis lec. ex glo. collige vnū generale ad aliud, q̃ ad iurisditiones: vt cū qd concediť, videnť
5 concedi oīa, q̃ ad id sequi pñt. & allegat concor. ¶ Circa hoc † dicas[e] breui-
e ter, ꝙ q̃dā sunt, q̃ sequunť ad id, quod conceditur ex significatione verbi. tūc oīa videnť cōcessa: vt. l. legatis. j. de ali. lega. l. si qd earum. §. interemptū. j. de le. iij. & . j. de pac. l. iurisgentiū. §. sed si fraudandi. Quędā sequunť ex natura rei: tunc idē: qa tunc illa videnť esse concessa: vt. l. fundi. j. de act. emp. vt si concedo fundum deducto vsufructu, videor concedere, vt fructuario capite minuto: proprietarius habeat etiā vsumfructū: vt. d. l. fundi. Quędā sunt consequentia, vel antecedētia ad rē, non ex natura rei, vel significatione vocabuli: & tūc aut cōcediť aliquid, quod momento expediť: vt cōcedere tibi vnā domū, vel fundum ad quam tu non potes ire. Et dubitať vtrū tibi sit cōcessum iter: & tūc dic, vt in. l. in vendendo. j. de cōtrahen. emp. dixi plenè in. l. j. j. de serui. le. Si verò concedať aliqd, quod habeat cām successiuā, vel tractū in tpe: vt in vsufructu, vel seruitute, & similibus, q̃ habent tractū in tpe: tūc videnť cōcedi oīa, sine quibus ad illud cōcessum veniri non pōt: vt. l. j. j. si vsufr. pe. & l. iij. §. qui habet. de serui. rusti. prędi. facit. l. ad rē
6 mobilē. & l. ad legatū. de pcu. ¶ Secundò ponit gloss. aliud † gñale, ecōuerso ad istud, qñ aliquid prohibeť: & id quod ex eo est, vr̄ esse prohibitum. Quod pōt intelligi duobus modis: vt patet ex legibus alle. hic in gloss. Primò sic, qñ aliquid prohibetur, & id quod est eius antecedēs: per quod peruenitur ad illud: vt. j. de spon. l. oratio. quod est verum, qñ directè ordinatur ad productionē illius, vt spōsalia ad matrimoniū, vt ibi. Aliâs secus si incidenter posset euenire: vt. l. non omne. j. de statu libe. Secundo modo potest intelligi, vt iacet: vt cū prohibetur aliqd: phibetur id, quod est ex eo: tanq̃ ei⁹ consequēns. quod dic. vt. C. de legi. l. nō dubium. ¶ Vltimò ista lex est multum notabilis ad arbitria, quæ habent priores & regimina ciuitatum: vt si conceditur prioribus arbitrium super aliqua guerra, vel abundātia, vel super custodia. quid possint facere ex vigore huius arbitrij. quod plenè examinaui in. l. ambitiosa. de decre. ab ordi. fa.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus, quòd non possit delegare.*
2 *Iurisditio est potestas de publico introducta.*
3 *Iurisditio dicitur à ditio & iuris.*
4 *Iurisditio continet merum & mistum imperium, coerctionem modicam, & simplicem iurisditionem.*
5 *Imperium simpliciter sumptum, est iurisditio, quæ officio iudicis nobili expeditur.*
6 *Imperium quare dicatur merum? & quid sit merum imperium.*

7 *Merum imperum, quibus iudicibus competat & quòd præsidi Romano, & aliarum ciuitatum habentium hoc ex concessione.*
8 *Sex gradus meri imperij.*
Leges condere est maximi imperij.
Animaduertere in facinorosos homines, est maioris imperij.
Mißio in carcerem facta ad pœnam, non ad custodiam, est maioris imperij.
9 *Deportare est maximi imperij.*
Causæ liberales, non sunt magni imperij, sed iurisditionis.
10 *Relegare & torquere aliquem ad pœnam est imperij parui.*
11 *Modica coertio est imperij minoris.*
12 *Mulcta leuis, est minimi imperij.*
Et quæ sunt maximi imperij, maioris, magni, & parui, delegantur causa absentiæ: minus & minimum indistinctè delegantur. nu. 13.
14 *Mistum imperium, quare sic dicatur?*
15 *Imperum mistum est iurisditio, quæ officio iudicis nobili expeditur, priuatam utilitatem respiciens.*
16 *Mistum imperium competit, quibus competit merum.*
17 *Misti imperij sex sunt gradus.*
Dare ueniam ætatis, Legitimare per rescriptum, Interponere authoritatem adoptioni, uel emancipationi, sunt misti imperij maximi.
18 *Cognoscere circa sententiam ex supplicatione est misti imperij maioris.*
19 *Misti est imperij, quòd requirit plenam causæ cognitionem: & coerctionem realem uel personalem.*
Et quod fit cum causæ cognitione, & non continet coerctionem realem, uel personalem est misti imperij & parui. nu. 20.
21 *Iudicis officio nobili quæ expediuntur, & summariam cognitionem requirunt, sunt misti imperij minoris.*
At quæ expediuntur officio iudicis nobili absq; causæ cognitione, sunt misti imperij minimi. nu. 22.
23 *Iurisditio strictè sumpta est quæ officio mercenario expeditur? priuatam utilitatem rispiciens.*
24 *Iurisditionis gradus sunt sex.*
Causæ liberales, & status sunt maximæ iurisditionis, & non delegantur.
25 *Iurisditionis maioris est, quando uigore sententiæ latæ super aliqua actione potest uenire ad cruciationem corporis: & non delegatur.*
26 *Iurisditionis magnæ dicitur causa quæ ascendit summam trecentorum aureorum: & delegatur propter absentiã, & porpetr multas occupationes.*

2 IMperium.[a] ¶ Iurisditio diuiditur in imperium, & iurisditionem. Ft imperiũ diuidit̃ in merũ: & mistũ imperiũ. h.d. Diuisio patet: qa primò ponit̃ diuisio bimẽbris imperij. Secũdò ꝓsequit̃ primũ membrũ. Tertiò secũdũ. Quartò ponit, qd sit iurisditio. Partes per se patẽt in tex. ¶ Et pone casum in terminis. Cũ dictũ sit. s̃. de iurisditione in gñe: q̃ro in quot species diuidatur: & dicit ꝙ in tres. s. in merũ, & mistũ imperiũ, & simplicẽ iurisditionẽ. Quæ sint patet in tex. & hæc est difficilis materia, q̃ nõ hr̃ cõiter. ¶ Op. ad primum, ꝙ illa non sit bona diffinitio imperij meri: qa non cõuertit̃ cũ suo diffinito: ergo &c. vt. l. oĩs diffitio. j. de re. iur. & l. j. §. dolũ. j. de dolo. Qđ nõ cõuertat̃ apparet: qa multa sunt alia, q̃ sunt meri imperij, q̃ hic non ponunt̃: vt dãnare in metalũ &c. vt. l. si qd erit. de offi. procõ. & l. illicitas. §. q vniuersas. s̃. de offi. præsi. So. hui⁹ timore dicit gl. j. hic. & gl. fi. hic ĩ prin. ꝙ hic nõ ponitur diffinitio; sed exẽplũ. Et eodẽ modo posset opponi ad mistũ imperiũ, & ad iurisditionẽ. & eo. modo soluitur. ¶ Op. ad fi. hui⁹ leg. nã ex isto tex. vr̃ p̃supponi, ꝙ iudex delegat⁹ possit delegare: nã iudex delegatus habet iurisditionẽ: vt. l. j. §. qui mãdatã. s̃. tit. ij. ergo põt delegare: vt hic, quod est contra. l. à iudice. C. de iudi. Sol. dixit glo. qđ delegat⁹ nõ habet iurisditionẽ gñalẽ, sed quãdã speciẽ iurisditionis. Vel hic loquit̃ de iurisditione ordinaria. Pe. dicit, ꝙ delegata cã est delegabilis. & ideo dicit̃ esse iurisditionis. delegatus aũt nõn delegat, nõ ex defectu causæ: ipsa enim delegabilis est, sed ex defectu personę, sic in causa põt cõstitui ꝓcurator à dño nõ à procuratore. vt. l. neq;. de proc.
2 quòd satis placet. ¶ Nũc venio † ad materiã. & ꝑ eius declaratione quæro qd sit iurisditio in genere sumpta. Rñ. iurisditio est potestas de iure publico introducta &c. vt no. gl. in. l. j. s̃. e. & ibi ple-
3 nè dixi. ¶ Scđo quero, † vnde dicat̃ iurisditio? dicit gl. hic, ꝙ dicitur à ditione, quòd est potestas, & iuris, quasi iuris ptãs. Quòd autem ditio, sit idẽ, qđ potestas; probat̃ in prooemio insti. ibi nostrę ditioni. &c. & . C. de lib. & eo. liber. l. ij. ¶ Tertiò quero, vtrum imperium merũ, & mistũ cõprehẽdant̃ sub hoc genere, qđ est iurisditio? Quidã dicũt, ꝙ nõ, per hanc legẽ, ponunt̃ eñ hic, vt species separatæ iurisditionis ab imperio. Glo. tenet cõtrarium & bene: vt probat̃. s̃. ti. ij. l. j. vbi merũ imperiũ appellat iurisditionẽ. & in corpore de defen. ciui. §. iusiurãdũ. in fi. Et hic dũ dicit, quòd etiã potestas appellatur. Nã potestas & iurisditio idem sunt: vt dixi. & est ptãs iuris. ergo est iurisditio. Idem de mero & misto imperio, ꝑ hunc tex. qui dicit, cui & iurisditio inest: sicut gen⁹ inest speciei suæ vt. l. si quid earũ. §. interẽptum. de le. iij. & ibi not. est ergo iurisditio genus. ¶ Itẽ quero, quot species contineat sub se iurisditio, ꝓut est genus. Rñdet gl. quatuor: merũ & mistũ imperiũ. coerctio modica, & simplex iurisditio. & sub his oẽs cõprehendunt̃. & hoc modo diuidit Iac. de are. & Gul. de cu. ponit modicã coerctionẽ sub mero imperio. & sic ponit tres spẽs tñ. ¶ Certè ista nõ vr̃ vera: nã merũ & mistũ impiũ, non sunt spẽs iurisditionis immediate. Nõ eñ iurisditio diuidit̃ in merũ & mistũ ĩperiũ: sed ĩperiũ simpliciter sumptũ. diuidit̃ in merũ & mistũ. Dic ergo secũdùm Pet. ꝙ iurisditio in genere sumpta, diuidit̃ ĩ duas spẽs. s. in imperiũ simplr̃ sumptũ. & Iurisditionẽ: q̃ licet sit spẽs, retinet tñ nomẽ generis. l. j. & . ij. Itẽ imperiũ subdiuidit̃ in merum, & mistũ: vt hic.
5 ¶ Videam⁹ ergo, † quid sit imperiũ simplr̃ sumptũ? Rñ. imperiũ est iurisditio, q̃ officio iudicis nobili expedit̃. Hoc qđ dico iuirsditio ponit̃ ĩ diffinitione tãq; gen⁹. Sequit̃, q̃ officio nobili expedit̃. hoc ponit̃ ad drĩam iurisditionis, q̃ expedit̃ iudicis officio mercenario. Quòd hoc sit verũ, ꝓbat̃ ĩ aut̃. de defen. ciui. §. iusiurãdũ. in fi. dũ dicit de iurisditione, q̃ iudicis authoritate expedit̃; vt. C. de pę. in. l. placet. & . l. ij. circa mediũ. & qđ no. in. l. nec quicq;. §. vbi decretũ. s̃. de off. ꝓcõ. & ideo dicit̃ imperiũ: qa ex ĩperio, & authoritate iudicis ꝓcedit: & nõ ex aliquo iure, qđ resideat apud partẽ. Et istud imperiũ simplr̃ sumptũ diuidit̃ in merũ, & mistũ: vt
6 hic. Videamus † ergo de mero, circa qđ q̃ro primo, quare dicatur merũ? Rñ. vt colligo ex dictis doc. ꝓpter tria. Primo merũ quasi liberũ. Fuit eñ collatũ in principẽ imperiũ libere, nulli necessitati subiectũ: vt. s̃. de le. l. Princeps. s̃. de cõst. princi. l. j. Quod ĩperiũ ꝑ Principẽ fuit posteà cõicatũ alijs: vt ꝓcõsulibus, & p̃sidib⁹, & similib⁹: vt. l. si in aliquã. in fi. s̃. de of. ꝓcõ. & . l. iiij. de of. p̃si. & quo ad alios est necessitas. tñ propter principalẽ sui originẽ, dicit̃ merũ: hoc est liberũ. dices tu secũdũ hoc, merũ ĩperiũ nõ est spẽs iurisditionis: qa iurisditio habet necessitatẽ: vt no. s̃. eo. Rñ. ꝓut refert̃ ad principẽ, nõ habet necessitatẽ p̃cisam: sed habet necessitatẽ honestatis: qa prĩceps ꝓfitet̃ se legib⁹ alligatũ; vt. l. digna vox. C. de leg. ¶ Scđo mõ dicit̃ merũ: hoc est liberũ, nõ seruũ: ad differẽtiã officij mercenarij, qđ seruit actioni. Nã si iudex inqrit cõtrâ malefactores, liberè inqrit, si accusant̃ malefactores ex offõ suo nobili ꝓcedit iudex: licet sit ĩploratũ illud offm̃ ꝑ partẽ. Causæ eñ crĩales, nõ expediunt̃ ꝑ actionẽ: sicut ciuiles, sed solũ ꝑ officiũ iudicis imploratũ; vt ꝑ illũ accusatorẽ. inst. de pub. iu. in prin. & . j. videbitis. & patet hic ĩ tex. ¶ Tertio mõ dicit̃ merũ, q̃si nõ mistũ. Totũ eñ qđ fit ex virtute meri ĩperij, respicit publicã vtilitatẽ principalr̃: vt. j. videbitis. & patet ĩ exẽplo hic posito. ¶ Quæro,
b qd sit[b] merũ impiũ. tex. & gl. hic nõ ponũt diffinitionẽ, sed exempla. Iac. de Are. fuit ille, q primo incepit ponere diffinitionem: & dicebat sic. Merũ imperiũ est iurisditionis seuerioris vltionis inferẽdo publicã vtilitatẽ respiciens. Hæc diffinitio nõ placet. Nã cõstat, ꝙ cõdere legẽ, est meri imperij: vt. l. j. de cõsti. Prin. & . l. nõ ambigit̃. s̃. de legi. & tñ põt cõdi lex, q̃ nõ cõtinet seueriorẽ vltionẽ: sed aliud qđ cõsistit in aqrẽdo, vel in cõseruãdo: vt. l. legis virtus. s̃. de le. Gul. de cu. ponit aliã diffinionẽ, quę eadẽ rõne damnari posset: & iõ eã nõ refero. Dic ergo sic secũdũ Pe. merũ imperiũ est iurisditio, q̃ officio iudicis nobili expedit̃, vel per accusationẽ publicã vtilitatẽ respiciẽt principalr̃. Iurisditio ponit̃, vt genus generalissimũ, q̃ officio iudicis nobili expedit̃. Per hoc denotat̃, qđ est imperiũ. Vel ꝑ accusationem: hoc posuit Pet. dubitans, ne qñ iudex ꝓcedit ꝑ accusationẽ; procedat officio nobili. Vnde ponit gr̃a dubitatiõis tollendę, sed nõ est necesse ponere: qa tũc officio nobili ꝓcedit: vt dixi. Publicam vtilitatem respiciens principaliter. hoc dixi ad drĩam misti impetrij, quod principaliter respicit priuatam vtilitatẽ: vt. j. videbitis. Ista secũda diffinitio cõprehendit ptãtem legis condendę, & omne qđ officio nobili põt
c expediri, qđ est meri imperij. vt. j. dicam. ¶ Quęro[c] † quibus iudi-
7 cibus cõpetat merũ imperiũ. Rñ. qñq; aliqs p̃est alicui vniuersitati, q̃ facit prouinciã: tũc habet merũ imperiũ de iure cõi: vt. l. illicitas. §. qui vniuersas. s̃. de off. præsid. qñq; qs pręest alicui vniuersitati, q̃ facit nõ ꝓuinciã, sed ciuitatẽ: & tũc de iure cõi, regulariter non habet merum imperiũ neq; mistũ: vt. §. non omne. aliâs. §. iusiurandum. in fi. in authenti. de defen. ciui. quod intellige de mero & misto imperio: vt. j. videbitis. Fallit in ciuitate Romana: vt. l. j. §. cũ vrbẽ. s̃. de of. p̃fe. vrb. Fallit etiã ĩ multis alijs ciuitatib⁹, q̃ habent immunitatẽ ex cõcessiõe facta ꝑ principẽ, vt in extrauagã.
d de pace constan. Itẽ fallit in multis[d] alijs, q̃ hoc habẽt ex præscriptione, vel cõsuetudine, vt videbitis. q̃ p̃scriptio qualiter procedat: dicemus in. l. more. j. e. & iõ hic non curo dicere qualiter pręscribat̃. Qñq; qs p̃est alicui vniuersitati, quę nõ facit ciuitatẽ, sed castrũ, seu municipiũ: tũc si illud castrũ subsit alij ciuitati: tũc nullã iurisditionẽ habet: vt. l. q ex vico. ad munici. & . l. iij. C. de natura. libe. & de epis. & cle. l. nulli. Si verò nulli ciuitati subesset: tũc habet eãdẽ iurisditionẽ, quã defensor ciuitatis. hoc apparet ex ordine titulorũ positorũ ĩ Codi. Nã primò ponit̃ de officio rectoris ꝓuincię. Secũdò ponit̃ de officio p̃fec. Tertiò de defensore ciuitatis. Quarto de magistratu municipũ hoc est de rectorib⁹ illorum

a ¶ Imperiũ. Adde Old. in cõsi. x. vbi disputat; vẽdit̃ castrũ cũ iurib⁹ & ꝑtinẽtijs suis, excepto mero & misto imperio: quid cõprehendat merũ & mistũ imperiũ. And. Barb.

b ¶ Quæro qd sit. Not. diffinitionẽ meri imperij: tamen Ang. fuit hic in noua opi. videlicet ꝙ merũ imperium diffinitur hic à iuriscõsulto. & miratur de antiquis, q ad hoc non aduerterunt. vide eum omnino, licet Ray. cõtrà teneat. Bal. verò contrà: quia imo expedit ponere per accusationem: cũ aliud sit iudicis officiũ: aliud sit accusatio. Andrę. Barba.

POMATES.

c ¶ Quęro. Istam doc. posuit Bar. in l. j. s̃. de dã. infec. & adde Barto. consi. clxxxix. in princ. in. c. quęritur.

d ¶ Itẽ fallit in multis. An ex consuetudine det̃ imperiũ, & licet det̃ iurisditio vt. l. viros. C. de digni. l. j. C. de emã. li. nõ tamẽ dat̃ ĩperiũ. Vide gl. elegãtẽ in aut̃. de defen. ciui. §. & iudicare, & an pręscriptione. & vide In. in capitulo dilecto. de off. Archi. q elegã. dicit p̃scripto iure condẽnãdi. nõ vr̃ p̃scriptũ ius ab soluendi. licet cõtra teneant hic Bald. & Ang. Et an ex cõsuetudine det̃ iurisditio priuato, vide quod singulariter dicit Ang. ĩ. l. ea le. Andræ Barba.

municipiorū.& vide quod dicit ibi Azo in summa.Qñq; pt ali cui vniuersitati,q nō facit puinciā,ciuitatē,vel castrū:& tūc non habet iurisditionē, seu merū īperiū.C.de iur.om.iu.l.fi.Fallit in doctore,qui habet merū iperiū ī scholares:vt in authē.habita.C. ne filius p patre.licet de facto non seruet.¶†Quæro exēpla de
8 mero imperio:an possit delegari?Ad hoc videndum diuido merū imperium sex modis.Quoddā est imperiū maximū:quoddā maius:quoddā magnū:quoddam paruū:quoddam min⁹:quoddam
a minimū.¶Imperiū maximū,[a] est hr̄e ptātē cōdēdi legē generalē:quod cōpetit soli Principi & senatui:vt.l.j.de cōst.prin.&.l.nō ambigit.ff.de leg.& etiā pfec.ptorio.vt.l.normā.C.de of.pfec.pt. ¶Secūdō est imperiū merū mai⁹:vt hr̄e ptātē aīaduertēdi ī facinorosos hoīes,vt hic.Quòd dicit aīaduertēdi,ītelligo de aīaduersione.p quā vita adimit in totū:vel si mēbrū abscindat.hoc vult dicere hic gl.iij.dū dicit,totū corpus,vel partē.Probat.C.de offi. ci⁹,qui.vi.al.l.ij.in gl.& in authē.de col.§.ad hoc pbibemus.Dixi plenē de pub.iud.l.ij.Itē si adimat vita ciuilis:vt quia pdat libertatē:vt.d.§.q vniuersas.hoc et tenet gl.hic.¶Sed iuxta hoc quæro,an missio in carcerē sit de illo mero imperio maiori?Respō.aut missio in carcerē fit ad custodiā,donec de maleficio inquiratur:& nō est de mero imperio:quia minoribus magistratib⁹ & defensoribus competit,vt in aut.de defen.ciui.§.& iudicare.vt.l.diu⁹ pi⁹. j.de ser.fug.Si vero fiet ad pœnā,vt.s.si aliqs dānaret ad ppetuū carcerē:vt fit p iudices eccl'iasticos.seu spirituales de iure canonico:licet de iure ciuili non debeat fieri:vt.l.aut damnum.§.solent. j.de pœnis.& tūc eēt meri imperij:quia equiparat dānato in metallū:vt.d.§.solēt.&.§.fi.& meli⁹ in.§.inter.& hoc tenet Inno.in
9 c.qualiter & quādo.de acc.& tenui in.l.ij.j.de pub.iudi.¶†Tertio est imperiū magnū,vt qn̄ perdit ciuitas tm̄:vt p deportationē.& ita tenet gl.hic facit.l.edicto.§.rei aūt capitalis.j.de bo.pos. facit.l.sed & si qs.§.rei capitalis.j.si qs cau.cū simili.¶Circa hoc quæro,vtrum causæ liberales dicant de mero imperio.quod videtur:quia qñq; p eas pditur ciuitas & libertas.facit.l.pe.in fi.C.de ped.iud.Cōtrariū dico:quia ille expediunt iure actiōis cōpetentis parti.Itē officio iudicis mercenario,quod respicit priuatam vtilitatē.Itē cōmodum partis.& sic est iurisditionis:vt.j.dicam.
10 ¶†Quartō est imperiū paruū:vt relegare aliquē:& illud est meri imperij:vt no.gl.C.de sen.l.nulli.& īsti.q.mo.ius pa.po.sol.§.re legati.Sed qdā de hoc dubitauerunt.vt Spe.ī hoc ti.ver.quid de relegatis.& tn̄ ista est veritas:quia expedit officio iudicis nobili & respicit publicā vtilitatē.Sed quia nō est meri impij magni,pōt sup eo sn̄ia ferri in absentē,& cā agitari p procuratorē:vt.l.pe.§. ad crimen.de pub.iud.&.l.seruū quoq;.§.publicē.j.de proc.&.l. absentē.j.de penis.De isto codē impio,puto quòd sit oīs pœna,p quā corpus alicuius acriter afficit:vt.l.si qd erit.s.de offi.procon. Et iō dico,q si qdē aliqs torquet ad pœnā esset istius meri imperij.Sed si torqueret ad inuestigationē:tūc esset possibile,quòd esset de iurisditione:quia tūc expediret iudicis offō mercenario,vt in auth.de test.§.si verò ignoti.facit quod tetigi.s.l.pxi.&.j.dicā.
11 ¶†Quintō est merū imperiū min⁹,vt modica coerctio corporis. & ista cōpetit oīb⁹ magr̄atib⁹:vt.j.eo.l.mgr̄atibus.& in authen. de defen.ciui.§.audiet.Habent eñ cognitionē leuiū criminum.facit.j.de accu.l.leuia.Et hoc q sit meri imperij,apparet,quia officio iudicis nobili expedit,& respicit publicā vtilitatem.Non est ergo verū,quòd dicit gl.& Iac.de Are.q modica coerctio sit species p se distincta à mero imperio.Differūt enim tm̄ secūdū plus
12 & min⁹.& sic nō differunt spe.l.fi.j.de fun.instru.†¶Est sextū imperiū minimum,vt.l.leuis mulcta.et.l.fi.C.de mō mulctan.& j.ti.ij.l.j.cū ibi not.&.C.de sportu.l.ij.Cōtra prædicta facit.s.ti.ij. l.j.in fi.vbi dicit,q modica coerctio nō est merum imperium.Sed rn̄de,& dic,quod ibi nō loquit de modica coerctiōe q̄ fiat ad vindictā maleficij,sed de quadā coerctione verbali,q̄ fit officio iudi
13 cis mercenario ad expeditionē cāæ:vt.s.dixi.l.pxi.¶†Quæro vtrum merum imperium possit delegari?Breuiter,merum imperium maximum,maius,magnum & paruum,nō possunt delegari,nisi ex cā absentiæ:vt.l.solent.in prin.s.de offi.procō.s.tit.ij.l. j.Minus autē,& minimū,videnī posse delegari:quia cōpetunt iure magistratus:ergo &c:vt.l.j.s.titu.ij.¶Expeditus de mero,venio †ad mistum imperium,& quæro quare dicat mistum.gl.in.l. iubere.j.co.videt dicere,q sicut participium ptē capit à nomine, partē à verbo.sic mixtum imperium partē capit à mero imperio, partē à iurisditiōe.à mero imperio.vt nō possit delegari à iurisditione:quia cōsistit in cōmodo pecuniario.& secundū hunc tex.q dicit mistum imperiū,cui & iurisditio,inest,deberet exponi quod ei inest iurisditio,hoc est qualitas iurisdictionis:quia consistit in cōmodo pecuniario.& ita exponit Iac.de Are.quod satis pcedit ¶Tu dic melius,quòd ideo dicitur mistū,qa capit à mero imperio:hoc est,q iudicis officio nobili expedit.& hoc est melius dicere:q illud quod dicit gl.s.q demandari non possit.Nam qñq; merum imperium demādat:vt dixi.Qñq; mixtum:vt.j.dicam.A

a ¶Imperium maximū.Hic est quòd si dat ciuitas alicui,nō vr̄ data licētia cōdēdi leges, vel statutum, secūdū Ang.hic.quod no.& vide casum valde mirabilem ī l.ad bestias.j.de pę. quod tene menti. Andr.Barb.

b ¶Quęro ergo qd. Tene mēti cōsiliū Ang.q dicit,q mistū trāsit in diuersam speciē à cōponētib⁹.vn̄ si statutum loquit de interlocutoria,& est data sn̄ia sup causa summaria:dicit sn̄ia mista, & non merē diffinitiua, nec merē iterlocutoria.videas eū oīno.Andræ.Barb.

iurisditione verò capit:qa respicit priuatā vtilitatem,vt patet in exemplis positis in tex.vt.s.co.l.j.Et hoc est melius dicere,quàm quod dicit gl.s.q consistit in cōmodo pecuniario. Nam qñq; etiā merum imperium cōsistit in pecuniario commodo:vt in pœnis,& mulctis.Item qñq; mistum imperium nō cōsistit ī pecuniario cōmodo:vt in datione tutoris,q dat psonę:nō solum patri
b monio,seu rebus.¶Quæro ergo,qd est[b] mistum imperium.Iac. de are.posuit vnā suā diffinitionē.& Gul.aliā.quòd nō placet:vt
15 s.eo.l.j.Dic†ergo secūdū [hoc,] mistū imperiū est iurisditio,q̄ offō iudicis nobili expeditur p[riua]tā vtilitatem respiciēs.¶Per hoc, quòd dico priuatā vtilitatem respiciens, differt à mero imperio. Per aliam partem.s.ex eo,quòd dico officio iudicis nobili, differt à iurisditione:vt dixi in mero imperio.hoc quod dicitur de priuata vtilitate,probat exēplo hic posito:vt.l.nec quicq;.§.vbi decre-
16 tum.s.de offi.pcon.¶†Quæro,quibus competit mistum imperium.rn̄.illis,quibus dixi competere merum imperiū,& nō alijs: vt.d.§.iurisiur.in fi.de defen.ciui.quòd intellige de misto imperio
17 magno:de alijs.j.dicam.¶†Quæro,quot sunt gradus istius misti imperij?Respon.sex sicut in mero.Est enim quoddā mistū maximū,quod nō pōt expediri,nisi p solū Principem,vt dare veniam ętatis impetrantis vt.C.de his qui ve.eta.impe.l.ij.interponere authoritatem arrogationi:vt.l.ij.s.de adop.& in emācipatiōe infantis:vt.l.fi.C.de eman.lib.Et in legitimatione per rescriptum,vt in authen.quib.mod.na.effi.sui.§.illud.&.§.pe.& ibi no.omnia ista expediuntur officio iudicis nobili,& respiciunt priuatam vti
18 litatem:ergo sunt misti imperij.¶†Secundō est mistum imperium maius:vt cognoscere circa sententiam ex supplicatione,q̄ cōpetit soli Principi & præfecto pretorio.vt in authē.q supplicatio.C.de preci.impe.offe.&.l.ij.C.de offic.prefe.pto.¶†Tertiō
19 est mistum imperium magnum,vt illud quod reqrit plenā causæ cognitionē.& coerctiōnē realē,vel personalē.vt in dāda restitutione in integrum,& in missione in possessionē ex secūdo decreto & simili:vt in expellendo quē de possessione re ipsa.Ista non cōpetunt iure magistrat⁹:vt.l.ea quę.§.magistratibus.j.ad munici. nec possunt demādari:vt.j.eo.l.iubere.Fallit fauore minorū,quā
20 do petitur restitutio:vt.l.fi.C.vbi & apud quem.¶†Quartō est mistum imperium paruum,vt illud,quod fit cum plena causæ cognitione:licet non habeat coerctionē realē,vel psonalem:vt dare bonorum possessionē,quę tribuit ius.Pronunciare de mittēdo in possessionē ex secūdo decreto.Interponere authoritatē in alienationib⁹,& trāsactionibus alimentorū,& ista sil'r non cōpetunt magistratibus:vt.d.l.ea quę.§.magistratibus. Nec pn̄t delegari: vt.j.l.pxi.& de dā.infect.l.iij.§.duas.&.s.de offi.procon.l.nec quicq;.§.vbi decretum.&.j.de re.iur.l.oīa quecūq;.Fallit in datione tutorum,fauore pupilli:vt.s.e.l.j.cum ibi no.Et quātū ad mis-
21 sionem in possessionem,expediam plenius.in.l.pxi.¶†Quintō est mistum imperiū minus,vt quę iudicis officio nobili expeditur,& summariā cognitionē requirūt.& ista possunt demandari:
22 vt.s.ti.ij.l.cognitio.§.vt possessio bonorum.¶†Sexto est mistū imperium minimum,vt quę expediuntur officio iudicis nobili absq; causę cognitione:vt interponere authoritatem manumissioni & emancipationi.& ista competunt cuilibet magistratui: vt in authen.de defen.ciui.§:nulla.& pn̄t demandari:vt no.s.titu. ij.l.in prin.glo.ij.Quod autē dixi,q nō pōt demandari imperium mistum:intellige nisi in causa absentię.vt.l.j.s.ti.ij.& nisi in Principe:quia est solutus legibus.¶Venio ad tertium.s.ad iurisditio-
23 nem.Et†quęro,qd est iurisditio strictē sumpta.Rn̄.quòd est iurisditio,quę officio iudicis mercenario expeditur,priuatam vtilitatem respiciens.Per hoc,quod dico officio iudicis mercenario, differt à mero & misto imperio:vt ex prędictis patet:quod priuatā vtilitatē respiciat:patet:qa qlibet petit iure actionis,quod sibi
24 debet.¶†Quęro quot sunt gradus iurisditionis?Respon sex,sicut dixi in mero & misto imperio.Quędā enim est iurisditio maxima,in qua vertitur res maximi pręiudicij:vt causę liberales & status:vt ingenuitatis & libertinitatis,quę iure actionis expediūtur:vt inst.de actio.§.pręiudiciales.ideo dicuntur de iurisditione: & est species distincta ab alijs,quę expediuntur officio iudicis: vt.l.placet.C.de peda.iud.& de proba.l.placet.& quia maxima non potest delegari,& per magnos iudices debet explicari:vt.d. l.placet.quòd ītellige,vt ibi no.& dicā.j.de pe.her.l.si qs libertatē.
25 §.planē.¶†Secunda est iurisditio maior:vt in casibus, in quibus ex vigore sententię latę super aliqua actione potest veniri ad cruciationē corporis:vt si quis non potest soluere,luat in corpus:vt l.quicunqué.C.de ser.fugi.&.j.de iniur.l.si quis iniuriam. Et ista puto etiam,quòd non possit delegari:quia coerctio in corpus,nō
26 transit in iudicem delegatum:vt.s.l.proxi.di.¶† Tertia est iurisditio magna, vt quæ ascendit summam trecentorum aureorum.Ista non competit,nisi maioribus magistratibus: vt in authen.de defen.ciui.§.& iudicare,& ista causa non potest delegari,nisi ex duabus causis. Primò propter absentiam.argu. eius quod

quod dixi tibi.s.de mero & misto imperio.Scd'o ꝑpter multas occupationes.vt.C.de peda.iudi.l.placet.circa princ.quod nõ esset in mero & misto imperio;vt ibi dũ loquit̃ de his,q̃ expediunt̃ iudicis officio.Quarta est iurisditio parua:vt illa,q̃ est.j.trecẽtos aureos:vt.d.§.& iudicare.& ista indistinctè potest delegari:vt hac.l.in fi.¶Quinta est iurisditio minor.Sexta est iurisditio minima:vt illa,quę cõsistit in causis cẽtũ aureorũ.&.j.In quibus,si ordo iudiciarius obseruaret̃,plus esset dãni q̃ emolumẽti:& plus expenderetur,q̃ haberetur.& iste possunt delegari,& in his summatim procedi:Vt in aut̃.de mãd.prin.§.sit tibi.aliàs esset dãnum cognosci.vt.C.de sen.aut̃.nisi breuiores.& in aut̃.de iudicibus.§.ne aũt.facit de exacto.tri.l.mediterraneæ.& quod ibi dixi.¶Vltimò scias,q̃ quidã faciũt aliã distinctionẽ iurisditionis.s.alia voluntaria;alia cõtentiosa,quę probatur.in.l.ij.§.de offi.ꝓcõ.Sed in veritate in hac materia nõ cõgruit:quia voluntaria & cõtẽtiosa dicit̃ respectu partiũ.Nos aũt tractamus hic de iurisditiõe respectu iudicis.Alij vt Spe.in hoc tit.in prin.distingunt iurisditionẽ:alia ordinaria alia delegata.Sed ista nõ est bona distinctio:quia iurisditio delegata non differt ab ordinatia.sed est vna & eadem,licet exercitiũ sit diuersum:quia delegatus exercet iurisditionẽ delegãtis;vt.s.ti.ij.l.j.§.qui mẽdatam.

SVMMARIVM.

1 *Pronunciatio & missio in possessionem est misti imperij,sed pronunciatio misti imperij minoris:& delegatur.*

Missio in possessionem,est superioris gradus,& non delegatur.

2 *Secundùm decretum.i.q̃ res ipsa,in qua fit missio in possessionem adiudicatur misso,solum interponitur in causa damni infecti:in alijs causis non adiudicatur,sed venditur.*

3 *Primi decreti interpositio qualiter sit misti imperij?*

4 *Dare bonorum possessionem,est misti imperij,& quando possit delegari?*

5 *Remedia prætoris circa cautionem damni infecti,quot sunt,& qualiter prætoria stipulatio cognoscatur?remissiuè.*

IVbere cauere. ¶Iubere,q̃ caueat̃.Itẽ mittere in possessionem,sunt misti ĩperij.h.d.Ista lex est difficilis in gl.suis.Ad declarationẽ hui⁹ leg.debetis scire,q̃ legit̃ duob⁹ modis ĩ gl.principaliter.Primò,q̃ ponatur hæc duo,tãq̃ separata iubere cauere:hoc est vnũ.In possessionẽ mittere,hoc est aliud.Scd'o mõ legit̃,q̃ hęc duo simul iũgant̃,& ambo simul iũcta,sunt misti imperij.Itẽ pría lec.subdiuidit̃ in duas lec.qa secũdũ primã,qd' hic dicit̃ in possessionẽ mittere.ĩtelligit̃ ex prío decreto.secũdũ scd'am,ĩtelligit̃ ĩ possessionẽ mittere,ex scd'o decreto.¶Anteq̃ veniã ad cõtraria,declarem⁹ tex.& priò q̃ritur de qua ꝑtoria stip'one hic loqt̃.Gl.hic dicit de stip'atione dãni infecti,qd' satis placet.Tũ puto,q̃ gñaliter intelligat̃ de qualibet stip'atione.q̃ petit̃ offõ iudicis nobili.Est em̃ misti imperij,cũ priuatã vtilitatẽ respiciat.Secũdò q̃ro de qua missione in possessionẽ loquit̃ hic.Rñ.gl.de missione in possessionẽ ex alia cã,q̃ dãni infecti & hoc dicit timore cuiusdã cõtrarij:vt videbitis.j.Tu intellige generalr̃,vt iacet,ex quacũq̃ causa fiat missio ex primo & secũdo decreto:vt.j.dicam.¶Tertiò q̃ro,qd vult dicere tex.q̃ magis est impij,q̃ iurisditiõis:dicit gl.q̃ istud magis dr̃ cõparatiuè,nõ electiuè.q.d.q̃dã habet ab imperio q̃dã,à iurisditione vt in glo.Tu potes accipere etiã electiuè.q.d.imperij est,nõ iurisditionis:imperij dico.s.misti,cũ imperiũ diuidat̃ in merũ,& mistum,vt dixi.s.l.ꝓxi.¶Expedit⁹ de prima pte gl.q̃ respicit tex.Venio ad scd'am s.ad cõtraria.& op.s.ti.ij.l.cognitio.§.vt possessio bonorũ.Dicit gl.sol.vt ibi:qa ibi loquit̃ de ꝓnũciatiõe de mittẽdo,q̃ expedit̃ in summaria cognitione,& sic est iurisditionis.Idẽ sentit gl.s.e.l.j.Habuerũt em̃ glossatores nr̃i,multũ ꝓ incõueniẽti,q̃ causę misti imperij delegent̃.Tu dic secũdũ modernos,q̃ etiã ibi loquit̃ de misto ĩperio,sicut hic.sed est misti ĩperij minoris:ideo põt delegari hæc est misti imperij supioris grad⁹;secũdũ modernos.subaudi.& iõ nõ delegat̃:vt dixi.s.l.ꝓxi.¶Secũdò op.ĩ aut̃.de exhibẽ.& intro.re.§.si verò.vbi missio in possessionẽ cõpetit,delegato.solu.gl.q̃ ibi intelligit̃ de legato Principis,& bñ.¶Tertiò opp.j.de dã.infec.l.iiij.§.duas.vbi missio in possessionẽ delegat,ergo est misti imperii.Huius timore est hic variatio lecturarũ;vt.s.dixi.Sol.ibi spãle.quasi dicat gl.in illo casu missio in possessionẽ,non est misti imperij,& ꝑpter glo.intellexit in possessionẽ mittere ex alia causa,q̃ dãni infec.¶Sed cõtrà hoc instat̃,si iubere:q̃ caueat̃ ex cã dãni infecti,est misti imperij:vt in prin.huius legis.& in prin.gl.multo magis,missio in possessionẽ.qd' est grauius.Ad hoc rñdet gl.q̃ hic intelligit̃ de tali iussu,q importet & inferat necessitatẽ.Cõcludit̃ ergo secũdũ hãc le.sic.Iubere,q̃ caueatur ex causa damni infecti,ita:qd' inferat̃ necessitas,est mixti imperij:mittere in possessionẽ ex causa dãni infecti simpl'r,nõ cogẽdo resistentẽ remedijs pretorijs,nõ est misti imperij:vt in cõtrario.sed mittere in possessionẽ ex alia cã,q̃ dãni infecti,est misti imperij.Ista lec.nõ placet qa hęc lex simpl'r loquit̃ de missione in possessionẽ ex oĩ cã:neq̃ restringit se magis ad vnã,q̃ ad aliã.Prereà mittere in possessionẽ ex cã dãni infecti,est misti imperij,vt.j.dicã.¶Et ideo gl.legit hãc legẽ scd'o mõ:vt qd' dicit in possessionẽ mittere,intelligat̃ ex secũdo decreto.& est misti imperij,& secũdũ istã cõcludit sic.Iubere,q̃ caueat̃ ex cã dãni infecti,ita q̃ inferat̃ necessitas,est misti impij.Itẽ mittere in possessionẽ ex secũdo decreto indistinctè est misti ĩperij:vt hic Nõ aũt mittere in possessionẽ ex primo;vt.l.cõtraria.Istã lect.reprehendit glo.& bene:per.l.ea q̃.§.magistratibus.j.ad munici.vbi loquit̃ de missiõe ex prío decre.& dicit q̃ est misti iperij.Et qd' intelligat̃ in prío decreto,patet:qa secũdũ decretũ nõ interponit̃.nisi in cã dãni infecti.vt.j.declarabo.Et bñ dicit:qa ibi nõ põt intelligi in missione ex scd'o decre.Propter hoc gl.recedit ab ista lec.& legit̃ tertio mõ.s.q̃ ista duo ponunt̃ in vnũ.s.hoc totũ iubere cauere,& mittere in possessionẽ:est misti imperij.Cõtrariũ loquit̃ de vno tm̃,qd' nõ est misti imperij.& sic trãsit.Ista lec.nõ est vera:qa iussus de cauẽdo,& missio in possessionẽ expediunt̃ officio iudicis nobili;& respiciũt priuatã vtilitatem:ergo quodlibet p se est misti ĩpij.Qualr̃ ergo cõueniũt.dic breuiter,q̃ missio in possessionẽ re ipsa,est misti impij,vt hic,& ibi.vñ cõcordãt:in vno tñ est ibi speciale:qa delegat̃:licet misti impij sit.& hoc.qa cã illa celeritatẽ desiderat.Vñ pría so.gl.q̃ dicit ibi esse speciale,illa est vera ĩtelligẽdo:vt dixi.¶†Habes ergo

1 ex pdictis,q̃ ꝓnũciatio & missio ĩ possessionẽ,semp est misti impij.sed ꝓnũciatio est misti imperij minoris gradus:vñ põt delegari.Missio in possessionẽ est misti impij supioris gradus;vñ nõ põt delegari,

2 nisi in cã dãni infec.¶†Quero,quid vult ᵃ dicere gl. q̃ secũdũ decretũ nõ interponit̃:nisi in cã dãni infecti:cũ videamus quotidie;q̃ in omnibus alijs causis interponatur?Respõ.secũdũ decretũ,hoc est,q̃ res ipsa,in quã facta est missio,adiudicetur misso:nõ interponit̃,nisi in eã dãni infecti,& in cã noxali;vt.l.ij.si ex noxa.cau.aga.&.l.& generalr̃.ĩ fi.j.de noxa.& ĩ actione de pec.vt.l.ædiũ.j.de pec.In alijs causis,nõ adiudicat̃ res ipsa,sed vẽdit̃:vt.l.Fulcini⁹.§.j.qb.ex cau.in pos.ea.Vnde.l.ea q̃.§.magistratib⁹.q̃ loqtur de missione in possessionẽ ex alijs causis,nõ põt intelligi ex scd'o decreto:qa in alijs causis nõ interponit̃ scd'm decre.mittẽdo in possessionẽ,sed vẽdẽdo.

3 ¶Quero extra gl.quõ hoc,qd' missio in possessionẽ ex primo decre.est misti imperij:nõne hoc expedit̃ officio iudicis mercenario deseruiẽte actioni propositæ:vt tedio affect⁹ veniat rñsurus;vt.l.is cui.in princ.vt in pos.le.Pretereà ex officio mercenario magistratus minores possunt mulctare;vt.l.j.j.tit.ij.&.l.fi.s.tit.ij.& possunt psonã cape:vt in aut̃.de exhi.& intro.re.§.si verò.& dixi.s.e.l.ij.quare nõ põt mittere ĩ possessionẽ ex prío decre.Veritas est ista:primũ decre.qd' sit sufficiens preambulũ pueniendi ad scd'm,ĩterponit̃ ex offõ iudicis nobili.& est inductũ ex nouo edicto:vt.l.fulcinius.§.j.de bo.aut.iu.pos.Dicit em̃ ꝑtor bona latitãtis possideri,vẽdiq̃ iubebo.Vnde hoc non fit ex virtute primæ actionis,sed ex virtute nouę cõcessionis factę p ꝑtorẽ.Puto tñ,q̃ si magistratus vellet grauare partẽ capiẽdo pignora:vt veniret in iudiciũ,& sil'ia:quod hoc posset ex officio mercenario.hoc tamẽ nõ esset sufficiens:vt p hoc veniret̃ ad secũdũ decre.Illud em̃ oportet:vt expediat̃ offõ iudicis nobili,qd' non cõpetit magistratib⁹ minorib⁹;vt ĩ aut̃.de defen.ciui.§.iusiur.in fi.Dices tñ,si hoc sit ex offõ iudicis nobili:ergo cum petit̃ fieri missio ex scd'o decre.debebit dari libell⁹:sicut cũ petit̃ ĩ ĩtegrũ restitutio:vt extra de offi.iud.c.fi.Respõ.istud offm̃ implorat̃ sup eo,qd' est notũ & liqdatũ in iudicio.s.propter cõtumaciã ideo summariè expedit̃.nec est necessarius libellus,sicuti cũ petit̃ executio iudicati.quã puto peti ex offõ iudicis nobili inducto,ex edicto ꝑtoris,posito.in.l.iiij.§.ait.j.de re iu.dũ dicit cõdẽnatũ soluere cogã.& ideo delegatus nõ exequit̃ suã sñiam. quod dic vt .l.à diuo

4 Pio.j.de re iu.¶†Itẽ q̃rit gl.hęc.l.loquit̃ de missiõe in posses.bono.& sic mittit̃ in posses.bon.Quero,qd quãdo cõcedit̃ bon.posses.Respõ.quicquid glo.dicat.s.eo.l.j.& dare bono.posses.est misti imperij:qa expeditur iudicis officio nobili,& respicit priuatam vtilitatẽ:tamẽ quãdoq̃ põt demãdari:quãdoq̃ non:vt puta,quãdo nõ tribuit ius:qa expedit̃ habita summaria cognitione,& nõ habita plenaria causę cognitione:qa est misti impij minoris:& ideo põt delegari:al's secus;vt.j.e.l.j.¶Vltiò:qa ista lex secundũ gl.tractat de cautione dãni infecti,& de missione ĩ pos

5 sessionẽ.¶†Quero,quot sunt remedia pretoris circa cautionẽ dãni infecti?Dic vt.l.iiij.§.duas.j.de dã.infe.vbi no.decem remedia.¶Secũdò deberem⁹ videre,qualiter cognoscat̃ pretoria stipulatio ab alijs?dic vt.l.v.j.de ver.ob.semper tamẽ ĩtelligo hãc leg.in his,quę officio iudicis nobili interponũtur:aliàs non essent misti imperij,nec procederet hæc lex.

a ¶Quero,qd vult Et nõ habes text.loquentem de primo decreto secundùm Ang.nisi in l.si finita.§.Iul.de dam.infec.Andr.Barba.

SVMMARIVM.

1 *Mores antiquorum sunt seruandi.*
2 *Iurisditionē qui habet suo iure delegat, qui alieno iure, nō delegat. & qualiter quis dicatur habere suo iure? nu. 4.*
3 *Mandatum re integra morte mandantis finitur.*
5 *Confirmans quando dicatur dare?*
6 *Mandatum factum nuncio de mittendo in possessionem, non extinguitur morte iudicis.*
7 *Delegatio facta à principe, morte principis extinguitur.*
8 *Princeps concedendo iurisditionem, an in dubio uideatur concedere ordinariam, uel delegatam.*
9 *Lex, Princeps, consuetudo, populus, uniuersitas, & similia, dant ordinariam iurisditionem.*
Iurisditio, an præscribatur? remissiuè.
10 *Iurisditionem delegatam quis concedit.*
11 *Delegatus ad uniuersitatem causarum, unam delegare potest.*
Delegatus ad unam causam, potest unum articulum delegare.
Delegatus ad unā causam etiā lite cōtest. illam non delegat.
Ordinarius auocando causam ad se pōt delegatum reuocare.
12 *Delegatus delegare potest, quando in delegatione dicitur, quòd possit delegare.*
Licentia dandi iudicem est iurisditionis.
13 *Res desinit esse integra ꝑ solā citationem, ad hoc, ut iurisditio delegati, non extinguatur morte mandatis.*
Iudicium incipit à citatione.
14 *Causæ si plures sunt commissæ, & in una incœpit delegatus: an morte mādatis extinguatur iurisditio?*
15 *Delegante remoto, ita extinguitur iurisditio delegati, sicut eius morte.*
16 *Delegāte excōicato, non extinguitur delegati iurisditio.*
17 *Delegātis morte extinguitur delegatio, non tanq̄ reuocata, sed tanq̄ uoluntas cesset.*
18 *Acta facta à delegato ignorante mortem delegantis, nō tenēt.*
19 *Delegati morte, an extinguatur iurisditio, uel quomodo trāsseat in successorem?*

MOremaiorum. Qui habet iurisditionē ī sua ꝑsona residētē, potest delegare: al's sec⁹. & morte delegātis re ītegra extinguit̄ delegatio. h. d. cū. l. seq. ¶ Diuide: qa primò pōit duo dicta ex qb⁹ cōcludit vnū tacitè, ꝙ principal'r ītēdit ꝓbare. Scd'o illud ꝓbat alia rōne. Tertio ex p̄dictis infert vnā aliā cōclusionē. Quarto illā illationē ꝓbat ꝑ sil'e: scd'a ī. l. & qa. Tertia ibi: ideo. Quarta ibi, sicut in reliqs. ¶ Querit̄ vtrū delegatus possit subdelegare. Ad hoc r̄ndeo, ꝙ de more antiquorum inductū est, ꝙ ille q̄ habet iurisditionē suo iure possit delegare, non q̄ alieno: sed delegatus habet iurisditionē alieno iure: ergo delegat⁹ nō subdelegat. Instat quærēs: est ne alia rō ad hoc probandū? R̄n. Iuriscōsult⁹, ꝓbo à sufficiēti partiū enumeratiōe. Ille pōt delegare, q̄ habet iurisditionē à principe, vel a leg. sed delegat⁹ nō habet à principe, vel a leg. ergo delegatus nō subdelegat. licet em̄ lex cōfirmet iurisditionē delegatā, nō t̄n dat ita: ꝙ principal'r fundetur in ꝑsona delegati. h. d. ¶ Sequit̄ ver. ideoq̄.
1 ¶ † No. j. ꝙ mores antiquorū seruādi sunt. vt
2 C. de test. l. testamēta. ¶ † Secūdò no. duas regulas: vnā affirmatiuā. ꝙ ille pōt delegare, q̄ habet iurisditionē suo iure: aliā negatiuā, ꝙ ille nō pōt delegare, q̄ habet iurisditionē alieno iure. ¶ Itē no. in. l. & qa.
3 ꝙ q̄ cōfirmat, nō dat. Vlt. no. † ꝙ mādatum morte
a mādātis re integra finit̄.ᵃ ¶ Venio ad apparatum, & op. Ex primo dicto hui⁹. l. more. sequunt̄ duæ malæ cōsequētię. Nā Princeps habet iurisditionē alteri⁹ cōcessiōe. s. b̄n̄ficio ppl'i: vt. l. j. š. de cōsti. prin. Itē q̄libet ordinari⁹ habet b̄n̄ficio Principis: ergo nō delegat. quòd est falsum: vt. l. imperiū. in fi. š. e. Sol. dicit gl. quod hic dicit alieno b̄n̄ficio: intellige. s. hoīs. sed Prīceps habet à lege facta ꝑ ppl'm. Alij mg̃rat⁹ h̄nt à Principe, qui est lex aīata. hoc nō placet. Nā lex nullū habet effectū, nisi ex ꝑsona cōdētis: sed legē cōdidit ppl's Ro. ergo ab hoīb⁹ Princeps habuit
4 iurisditionē. ¶ † Dic ergo secūdū doc. q̄ tx'. ex. vult dicere, ꝙ ille habet iurisditionē suo iure, q̄ habet eā ex iure, qd' p̄rīcipal'r fūdat̄ & radicat̄ ī ꝑsona sua. & hoc habet q̄libet ordīari⁹: nō ergo coheret territorio vt dixi. š. c. l. j. Ille v̄ò habet alteri⁹ b̄n̄ficio, q̄ h₃ eā à iure. qd' p̄rīcipal'r radicat̄ ī ꝑsōa alteri⁹, vt delegat⁹:
b vt. l. j. §. q̄ mādatā. š. ti. ij. ¶ Op.ᵇ ad. l. & quia. in prī. Si lex cōfirmat, ergo dat: vt in authē. de defen. ciui. §. interī. gl. soluit duob⁹ modis. Finaliter tenet ꝙ nō
5 est per oīa simile cōfirmare, & dare. ¶ † Tu dic cla-
c rius secūdū Gul. & sic q̄n̄q̄ aliqs cōfirmatᶜ illud, qd' est ipso iure nullum: & tūc v̄r dare, vt. l. adoptio. de adop. & l. legata īutil'r. j. de leg. j. Q̄n̄q̄ qs cōfirmat illud, ꝙ nō est ipso iure nullū: sed est īꝑfectū: vt q̄n superior cōfirmat electionē: tūc nō v̄r dare, qui cōfirmat, sed v̄r imꝑfectū ꝑficere: vt in authē. de defē. ciui. §. interim. Similiter cum p̄tor interponit decretum alienationi, emācipationi, & similibus: non v̄r ipse dare, vel facere illū actū: sed cōfirmat & ꝑficit. Q̄n̄q̄ qs cōfirmat actū ꝑfectū, & validū: & tunc aut ille act⁹ nō erat ī sua libera p̄tāte: qa eū nō poterat tollere: & tunc q̄ cōfirmat, nō dat: vt. l. vnū ex familia. §. si de fal. j. de leg. ij. Aut erat in sua libera potestate: & tūc aut ipse cōfirmat volēs de nouo inducere: & tūc v̄r primū reuocare, & de nouo inducere: vt l. posthumus. in fi. j. de iniu. rup. & irri. test. & l. q̄rebatur. de testa. mi. Aut noluit inducere de nouo: sed voluit confirmare prout est: & tunc q̄ cōfirmat non dat: vt extra de cōfir. vti. vel inuti. c. antepe. & fi. ita hęc lex cōfirmat iurisditionē delegatam: tāq̄ delegatā ꝑut est: nō aūt faciendo eā ordinariā. Ita debetis ītelligere hic. ¶ Venio ad fi. l. & qa. in glo. op. j. de instito. l. si qs mācipijs. §. si impubes. Sol. intelligit gl. quòd ibi nō erat res integra. Tu dic, ꝙ ibi loquitur in mādato vniuersali. quod ęquiparat̄ cōcessioni ordinariæ iurisditionis: hic verò in mādato particulari: dixi in. l. eius, qui. j. si cer. peta. & plenè in. l. j. §. si plures. j. de exer. ¶ Op. in authē. vt nulli iud. §. & hoc verò iubemus. Gloss. soluit tribus modis. Primò, quòd ibi non fuit delegata iurisditio, sed mandatum quoddā negotium. Vel ibi fuit præceptum: hic mādatū. Ista est vera. p̄ria nō placet: qa q̄n mādatur negotium, citius extinguit̄ illud mandatū, q̄ q̄n mandat̄ iurisditio: vt. j. dicā. in fi. Ista secūda placet, quā tenet Pet. Declaro. ibi fuit mādatū ei, q̄ al's habebat iurisditionē vel officium in his quę pertinebant ad sui officiū: meritò est iussus propriè, non aūt delegatio: qa aū sibi competebat. Et ꝑ hoc dico
6 † ꝙ mandatū factū nuncio de mittendo in possessio
d nem, & similia: nō extinguntur morte iudicis.ᵈ Pro hoc extrà, de offic. dele. lib. vj. c. si super gratia. & j. de acq. pos. l. fundi. & ibi dixi. Tertia sol. est. ꝙ hic loquit̄ de morte mandātis: ibi de morte eius, cui man-
7 datū est factū. & j. dicā in quęstionib⁹. ¶ † Quæro primò, vtrū morte Principis extinguat̄ delegatio facta à Principe? & v̄r ꝙ nō: quia Prīceps dedit. Cōtrarium determinat glo. & bene: quia hic intelligit̄, q̄n Princeps dat transferēdo in eum iurisditionem ordinariā, ita: quòd facit eū ordinariū. aliâs cū iurisditio non resideat in delegato, idē quòd in alio. & hoc
8 tenent oēs. ¶ † Iuxta hoc ꝓ huius declaratione quęro, q̄n Princeps. vel populus, qui p̄n̄t dare iurisditionem ordinariam, concedunt iurisditionem: vtrū videantur concedere ordinariā, vel delegatam. Breuiter sic dico: aut in cōcessione sic exprimitur, quòd hoc faciat authoritate cōcedentis: & tunc nō videt̄ cōcedere ordinariā: vt in proœ. insti. ibi, authoritate nostra. &c. & C. de ve. iu. enucle. l. j. §. ea em̄ ꝓbatur. j. eo. l. solet. expressius extrâ de cle. egro. c. j. lib. vj. & ibi glo. Si verò hoc nō exprimit̄. tūc aut committitur vnū negotiū, vel plura particularia: & nō videtur concedi ordinaria iurisditio. ar. l. certarum. j. de testa. tu. & extra de rescrip. c. cū aliquibus. lib. vj. & c. ne aliqui. cū ibi not. per Io. and. de hæreti. in vj. Aut cōmittitur vniuersitas quędā negotiorū: & tunc in dubio videtur concedi ordinaria iurisditio: vt. l. j. §. cum vrbem. š. de offi. pręfec. vrb. & C. vbi &
9 apud quem. l. fi. ¶ † Querit gl. quis dat ordinariam iurisditionem? R̄n. lex, Princeps, cōsuetudo, populus, vniuersitas, & similia: vt in gl. Idem Inno. in c. cū ab ecclesiarū. de offi. or. hoc quod dicit de cōsuetudine, intelligas de consuetudine illius populi, qui posset illā iurisditionem dare expresse statuendo. Si em̄ intelligeres de præscriptione. s. an pręscriberet iurisdi. Ista esset longa quęstio. & ponit eam Cy. C. de emāci. lib. l. j. & Gul. in. l. imperium. š. eo. aliâs tibi

a ¶ Finit̄. Adde inquātū do. Ias. ī. iiij. limitatiōe ponit, an mādatū extinguat̄ morte subdelegantis, cū prim⁹ delegās est viuus: qd' cōsuluit Fed. cōsi. cciij. Et cum Papa mandat executori, si ita īuenerit, ꝓuideat. mortuo Papa nō expirat re integra, secūdū Rotā dec. cccc-xlix. ī nouis. de offi. dele. Et dum ī septimo not. parificāt mādatū ꝓcuratoris, & delegati: vide quod voluit Rota. dec. ccccxiij. de ꝓcu. & inq̄tū ī iij. ꝑte gl. dicit, ꝙ si Papa cōfirmat excōicationē latā ab ipso: ꝙ Ep̄s pōt absoluere. vide Cald. cōsi. j. de offi. dele. vbi voluit. ꝙ delegat⁹ nō possit elapso anno excōicatū ab ipso absoluere: licet nō appellauerit, vl' appel. nō sit ꝓsecutus. Et inquātū ponit, ꝙ q̄ confirmat, dat, q̄n act⁹ est null⁹: & apparet de certa s̄nīa principis. Adde abb. cōsi. lxij. ij. li. Ab. cōsi. xcviij. & quòd Princeps cōfirmando priuilegia, nō cēseat̄ cōfirmare īiusta, voluit Bal. cōsi. cccxxx-vj. ij. li. Et inq̄tum etiā ponit, quòd legat⁹ nō possit supplere defectū solēnitatis omisse, adde abb. cōsi. xvj. & inq̄tū ponit. ꝙ si princeps scribit ordinario: authoritate n̄r̄a facias, ꝙ cēsetur delegat⁹. Adde Ro. cō. cclxxx-v. vbi videbis, ꝙ illa verba nō alterāt iurisditionem.

POMATES.

b ¶ Oppo. Limita vt per Pau. consil. clxxxix. ī vlt. col. & vide Alex. cōsi. cxxij. in. iiij. vol. & consil. cxxiii. in. v. volu. ad fi. & vide multas remissiones per Fely. in. c. cū venissent. in. ij. col. de testa. Rom̄. consi. viij. & Imo. consi. lxxiiij.

c ¶ Cōfirmat. Adde & vide Alexan. de Imo. in consi. j. col. xiij. in. v. volu. & in consi. xxx. col. ij. eo. vol. vbi latè.

d ¶ Morte iudicis. Adde inquātū. d. Ias. ponit, ꝙ licentia de capiēdo debitorē, duret ī t̄p̄s successoris, si cā cognita est concessa. Bald. consil. cccx. vbi dicit, ꝙ à renouatiōe licentiæ nō potest appellari: quia absq̄ renouatione durat facultas capiendi.

10 tibi dicam non potui modo cogitare:qa profunda qõ est. ¶†Querit glos.
quis põt dare iurisditionẽ delegatã. Dicit gl. quilibet, qui potest dare iuris
a ditionẽ ordinariã. ¶Itẽ cuilibet[a] ordinarius:vt hac leg. Itẽ quilibet delega
tus à principe:vt. C. de iudicijs. l. à iudice. hoc est verũ, qñ delegatur iurisdi
tió. Sed si delegatur aliud officium: tũc istud nõ põt demandari:vt extra
de off. & po. iud. de le. c. fin. in fi. &. j. de leg. l. sciẽdũ. §. legati. &. C. de decu.
11 l. nullus. lib. x. ¶Itẽ dicit glò.† delegatus ad vniuersitatem causarum põt
subdelegare vnã. & hoc cõiter tenet̃:licet quidã contrà, prout tenet Pe. in
l. j. §. ij. qs & à quo. Pro hoc dico, quòd etiã delegatus ad vnã cãm, põt dele-
gare vnum articulum illius causę:sicut ille, qui est delegatus ad plures cau
sas, potest vnam de his subdelegare. de hoc est hodie casus de offi. dele. c. j.
in cle. licet Cy. contrà in. l. à iudice. C. de iud. Item dicit glo. ꝙ lit. contesta.
delegatus ad vnam causam, põt eam delegare ad similitudinem procura-
toris:vt. C. de procu. l. neqꝫ. Idẽ sentit glo. in hac. l. more. in solutione cõtra-
rij, de. l. legati. s̈. de offi. ꝓconſ. & idẽ ibi tenet, & in. d. l. j. §. j. j. quis & à quo.
Vltramontani contrà:vt Cyn. refert in. l. à iudice. C. de iudi. Nam procur.
per contestationem efficitur dominus litis, non iudex delegatus:vt. j. de iu
dic. l. iudicium soluitur. quia iudex ordinarius eum potest reuocare, quãdo
vult:vt ibi. & illud tenet gl extrà de re iudi. c. cum Bertoldus. & de appella.
c. cũ causam. & Io. An. extrà de ꝓcur. c. j. aliâs. c. licet. lib. vj. ¶Quod dixi,
quòd iudex ordinarius põt reuocare delegatũ, etiã post contestationem,
intelligit Gul. reuocando ad se. Sed si vellet alij committere, non posset:
nisi ex cã, vt. l. placuit. C. de peda. iu. Sed illa lex ad hoc non vrget. ¶Quæ
12 ro†[b]:quid si in delegatione dictũ est, qđ possit alteri delegare? Pet. dicit, ꝙ
b nõ põt. Cy. refert in. l. à iudice. C. de iudi. Gul. hic, & Cy. posteà in addi. ad
l. à iudice. vbi dicit contrâ:qa tũc nõ vr̃ ipse delegatus delegare, sed dele-
gans:vt. l. vnũ ex familia. §. si de fal. j. de le. ij. Pro hoc inducit ipe spãliter. l.
non distinguemus. §. quęsitũ. j. de arbi. & ser. rust. prædio. l. cum essent. §. fi.
facit. l. apertissimi. in fi. & ibi gloss. C. de iudi. &. j. eo. l. solet. & hoc placet.
Nã sicut cognitio causę est iurisditionis: & ideo delegabilis:ita iudicis dan
di licentia est iurisditionis:vt. l. imperium. in fin. s̈. eo. & ideo delegabilis.
¶Venio ad finẽ. l. & quia. dicit̃ hic, quòd iurisditio delegati extinguitur
13 morte mandãtis re integra. Quæro,† quãdo desinit res esse integra? Gul.
hic disputat:finaliter tenet, ꝙ per l. contest. Non enim sufficit sola cita-
c tio.[c] & hoc sequitur Iacob. ba. in. l. j. & authen. ibi posita. C. de lit. contest.
Cõtrà. in. c. gratũ. extrà de of. dele. credo, ꝙ decretalis illa dicat veritatem.
Itẽ text. hic dicit, si res ab eo, cui mãdata est iurisditio geri cœperit. Quid
est illud, quod oportet esse cæptum:vt mandatum non extinguatur? Cer
tè illud quod est mandatum:sed iudici non datur iurisditio. Iurisditio au-
tem incipit geri ꝑ solam citationem? quia commissio citationis est iuris-
ditionis, & ab ea incipit iudicium:vt. j. de in ius vocan. ꝑ totum. & insti. de
peñ. teme. litigã. §. fin. in princi. ergo apparet, quòd desinit esse res inte-
gra. Sed si quidem procuratori mandatur exercitium causæ:vel litis, est se
cus:qa causa, vel lis non erat ante litẽ cõtestatam:vt. l. causas. C. de transa.
ergo ante litem cõtestatam, non desinit res esse integra:sed dicitur man-
14 datũ integrum. ¶Quęro,† quid si cõmittunt̃ plures causę & incipit ĩ vna
vel contrà plures personas:& incipit cõtrà vnã:an morte mandantis ex-
tinguatur mandatum quo ad aliâs? Inn. & gl. vident̃ dicere, ꝙ sic extrà de
offic, deleg. c. licet vndiqꝫ. Quod intelligt, quando plures causæ fuerint no
minatim cõmissæ. & sic fuerũt plures delegationes:vt. l. scire debemus. &
l. pluribus. j. de verbo. oblig. Sed si esset commissio vniuersaliter facta;vt
quia vniuersitas causarũ est cõmissa:& sic vna cõmissio;tũc incipiendo in
vna, perpetuaretur quo ad omnes. facit ad hoc lex etiam la prima. §. j. j. de
15 minoribus. Eadem enim est ratio, quæ est in vna. ¶†Quæro vlterius, di-
citur hic, quòd morte mandantis extinguitur mandatum delegationis:
quid si mandans nõ est mortu⁹, sed aliter remotus? Dicunt doctores idem
eadem ratione. facit. l. si per epistolam. j. de acquirẽ. hęredi. &. j. de suspec.
16 tuto. per totum. ¶Quid si excõicatus,† vnde remanet officium, licet im-
pediatur administratio? Inno. tenet quòd non reuocatur officium delega
ti. in. d. c. licet vndiqꝫ. quod placet. Pro hoc:quia licet delegans posset recu
sari, vt suspectus, non tamen impediretur officium, seu iurisditio delegati,
17 vt extrà de offi. dele. c. si is cui. li. vj. ¶Quæro:morte† mandãtis extingui-
tur mandatum:an extinguatur tanqꝫ reuocatum, vel qualiter? Respon-
deo non extinguitur tanqꝫ reuocatum à domino, sed tanqꝫ voluntas man
dantis cesset:vt. j. locati. l. iiij. Aliud est enim reuocare:quia tunc ponitur
voluntas contraria primę. Aliud est voluntatem cessare:quia tunc ponit
non esse voluntatem:vel esse:& cessare. Et per hoc apparet, quòd si ali
quis delegauerit causam, donec duxerit reuocandam:quòd eo mortuo
non videatur reuocare;vt in. c. si delegatus. de offic. delega. libro. vj.
18 ¶Quero:† morte mandantis extinguitur mandatum:quid si delegatus
ignorat, & procedit an valeant acta? Innocen. in. d. c. licet vndiqꝫ. videtur
dicere ꝙ sic:quasi mandatum nõ extinguatur ipso iure, sed ope exceptio
nis. Gl. j. si cert. pe. l. eius, qui in prouincia. super verbo, ignorassent. tenet
contrarium. Idem tenet gl. extrà de testi. c. cũ venissent. Idem Spec. in tit.
de of. iud. deleg. §. restat. ver. qđ si delegatus. quod mihi satis placet, ꝑ istũ
19 tex. qui simpliciter dixit mandatum solui. ¶Vltimò† quero, vidi ꝙ man
datum delegati soluitur morte mandãtis, seu delegantis:an soluatur etiã
d morte delegati:an vero transeat in successorem[d]? glo. hoc distinguit aut
cõmittitur sub nomine proprio:aut sub nomine dignitatis:quam vide &
no. Dic breuiter, aut committitur aliquod negotium non iurisditio, & tũc
licet sub nomine dignĩtatis, non transit ad successo
rem, secũdũ Inn. extra de offi. deleg. c. fi. Aut cõmit a
titur iurisdi. & tunc aut sub nomine proprio:& nõ
transit ad successorem. ar. l. si seruus communis. j. de
stipula. seruo. Aut sub nomine dignitatis: & tũc gl.
videtur dicere simpliciter, quòd transit. Doc. dicũt,
aut apponitur nomen dignitatis, quã quis habet be
neficio alterius:vt vicarius vel delegatus, & similes:
& tunc non transit in successores, secundùm Pet. ar.
l. quod Principi. & l. si Auguste. j. delega. ij. Aut sub
nomine dignitatis, quam quis habet iure proprio:
& tũc transit in successorem:vt extra de offi. delega.
c. quoniam abbas, &. d. l. si seruus. j. de stip. ser. Aut
sub nomine proprio, & appellatiuo:& tunc inspici-
mus, quod ꝓcedit:vt. d. l. si seruus. nisi ex aliqua cau- b
sa, vel aliquibus circunstantijs aliud pręsumatur, vt
plenè dixi in. d. l. si seruus &c.

SI quis id. Cõtrà corrũpẽtem, vel
corrumpi faciẽtẽ albũ
propositum:vel quod in albo proponit̃,
datur actio popullaris in quingentos au-
reos, quę in defectũ est corporalis. h. d. Primò ponit c
edictũ. Secũdò eius expositionem. Secũda ibi, serui
quoqꝫ. Ad euidentiã scias, ꝙ olim in ciuitate Roma-
na erat qdã murus dealbatus, in quo ponebant̃ edi-
cta pretorũ. Itẽ citationes cõtumaciũ. & illud si quis
destrueret, punitur hac lege:intellige si edictũ preto
ris destruit̃, qđ propositũ esset ꝑpetuò. secus si de-
strueret̃ id, qđ poneret̃ ad tẽpus:vt citatio:qa tunc
post finitã causam nõ interest alicuius:licet destrua
tur, & destruens hoc edicto non tenetur &c.

SVMMARIVM.

1 *Corrumpens uel destruens aliquid in libris existentibus in armario communis, tenetur hoc edicto.*
Item destruens imaginem alicuius proditoris, uel falsarij.
2 *Destruens citationes positas in loco publico, punitur extraordinariè.*
3 *Pœna actionis popularis applicatur parti, non fisco.*
4 *Masculinum continet fœmininum. remissiuè.*
5 *Tempus præteritum, quòd non contineat perfectum ex propria significatione.*
Statutum quòd Capitaneus proponens aliquid contrà statutũ communis, desinat esse Capitaneus, intelligitur, quòd propositio sit perfecta.
6 *Soluere in ære qui nequit luat in corpus.*
7 *Rusticitas & ignorantia excusant.*
8 *Iussus iudicis, quando excuset? remissiuè.*
9 *Edictum, licet non corrumpat, tenetur hoc edicto, qui tollit.*
10 *Mandans & faciens, tenentur hoc ædicto.*
11 *Mandans quando teneatur, etiã si mandatarius non sit in dolo?*
12 *Delinquant, si simul plures quælibet insolidũ tenetur: & uno soluente alter non liberatur.*

SErui quoque. ¶Hic inci
pit exponere verba edicti. s. si quis, quia cotinetur li
ber & seruus, masculus & fœmina. Ver.
quod si dũ. &c. hic exponit verbũ propositum erit.
Ver. in seruos. hic declarat, quòd dixit quingentorũ
aureorum, ver. doli mali. hic exponit verbum dolo
malo. Vers. hoc verò edicto. exponit verbũ corrupe
rit. ¶Examinemus modo per partes & in primio e
quæro expositionem verborũ quorundã, quę non
sunt exposita à Iuriscon. Primò quid est hoc dicere,
iurisditionis perpetuæ causa, non prout res incidit.
Glo. exponit, perpetua dicuntur edicta, prout res in
cidit, sunt citationes. ¶Tu dic clarius, ꝙ omnia quę
scribunt̃ in albo, vel in charta, ad hoc, vt ibi sint per-
1 petuò, comprehendunt̃ hoc edicto. Et ideo si qs† de
struxerit aliquid in libris armarij cõis, hoc edicto te
netur. Hoc tenet Ros. super tit. de acti. in factũ, quæ
e oritur ex hoc edicto. & eadẽ ratione,[e] si quis destrue
ret figuram alicuius hominis depicti in aliquo pa-
riete ꝑpter falsitatem, vel proditionem:tenetur, hoc
edicto. Non enim loquitur de scriptura tantum, sed
si quid propositum erit. ¶Quòd verò dicitur, non
prout res incidit. intelligitur de his, quæ ibi propo-
nuntur, vt eleuentur, vt edicta continentia, citatio-

POMATES.
a ¶Item quilibet. Extende, vt ꝑ Panor. c. cęterũ. col. vij. ver. insuper. de iu. & ibi in. vj. col. in fin. & se. ver. & no. in duo. & ĩ tex. c. fi. de of. ord. vbi Bald. ad hoc simpliciter ponderauit.

POMATES.
b ¶Quero. in seruis ĩ. v. & hoc placet. Ista est cõis opi. vt dixit Alex. ĩ rubri. s̈. proxi. in. v. col. vers. comprobatur.

c ¶Citatio. Adde post do. Iac. ꝙ per citationem rescriptum sit commune, & aduersarius vti potest inuito impetratore secũdùm Frã. de Are. cõs. xxxiij. & Ro. cõs. cccxliij. & an ante ꝑsentationẽ rescripti; iudex possit recusari, vide Fed. cõs. xxiiij. quód sic.

d ¶In successorem. Adde etiã post. d. Ia. aliam limitationem, quando mãdatum sub nomine dignitatis non transeat in successorem, quã ponit Bald. consil. cccc. xvij. ego puto. j. li. de cõmissione facta Regi frãcorũ. & quãdo mandatum sub nomine dignitatis trãseat in successorem. vide Ioan. de Ana. cons. xix. do. Car. cõsi. xlviij. Abb. cõsi. xciij. An aũt mandatũ factum Epõ successor possit exequi ante cõsecrationem: vide Roma. deci. cccc. xxiiij.

e ¶Eadem rõne. Adde post. d. Alex. dum hic dicit, ꝙ filius potest exhęredari per causas similes expressas. quòd Ro. tenet cõtrarium, consilio. clxxxv.

2 nes. Dicũt tñ gl. † ꝙ ẽt ille, q illa corrũpit teneť ex huius edicti sñia. qđ doct. nõ placet: qa est hoc in verbis edicti spãliter exceptũ: aliter ergo extra ordinẽ
3 puniret. ¶ † Quero, cui applicabiť ista pœna quingentorũ aureorũ. gl. dicit, qđ applicabiť actori, non fisco. Vide eam, & no. Ista est vera, qñcunq; ꝑ actionẽ popularẽ petiť pena applicari parti: vt. l. si cui. j. de ver. sig. nisi aliter lege sit expssum vt. l. lege corn. in. fi. j. ad syl. Secus, qñ pœna imponitur per viã accusationis criminalis. quod plenè examina, vt dixi ĩ
4 l. agraria. de termi. amo. ¶ † Venio ad ver. ii. no. qđ masculinũ cõtinet femininũ. qđ dic plenè in. l. j. j. de ver. sig. & ibi ꝑ Dy. & Ia. bu. in. l. si qs in tantã. C.
5 vñ vi. & Cyn. ĩ. l. qcũq;. C. de ser. fugi. ¶ † Venio ad ver. quòd si dũ. No. ꝙ præteritũ nõ cõtinet presens, ex propria significatione. ꝙ dic, vt. j. de verb. sig. l. verbũ erit. & hoc no. ad multa. d. Iac. bu. allegat ad quæstionẽ, quã disputauit. Dicebat statutũ, ꝙ si capitaneus ꝓposuit aliqd cõtra vtilitatẽ cõis. desinat esse Capitaneus: an sit necesse, ꝙ ꝓpositio perfecta: an verò desinat cũ ĩcæpta est ꝓponi? & secũdũ propriã significationẽ reqritur, ꝙ ꝓpositio sit perfecta.

a ¶ Venio ad versi. Not. de excusatione rustici. Vide Bal. in. l. j. C. de in ter. ma. An. Barba.

6 ¶ Venio ad ver. ĩ seruos. No. † ꝙ q nõ põt soluere in ere luat in corpus: vt. l. quicũq;. C. de ser. fugi quòd qualr intelligať no. Cy. in. l. si nõ cõuitii. C. de iniur. dixi in. l. si qs iniuriã, j. de iniuriis. ¶ Venio ad ver.
7 doli mali. No. † ꝙ rusticitas. & ignorãtia excusan, & eis parciť. de quo per Dyn. in. c. iuris ignorantia. tex
8 tra de reg. iur. lib. vj. ¶ † Itẽ no. † quod iussus iudicis excusat: qđ dic, vt. j. de reg. iu. l. non vr̄. §. qui iussu.
a ¶ Venio ad ver.[a] hoc verò edicto. No. † ꝙ q tollit,
9 licet non corumpat, tenetur. Ratio: qa q album corrumpit: & illud quòd ꝓpositũ est. Nã cũ dico ꝓpositũ est, cõprehendo rem ꝓpositã & rem, seu locũ. in quo proponiť. Sed qñ eleuat rem propositã: tunc illud ꝓpositũ corrũpit. Ideo teneť ṽbis edicti. Item
10 no. † ꝙ teneť ille, q mandat,[b] & ille, qui facit. Hoc
b intellige ex sñia edicti nõ verbis: quia ṽba sunt scripta in personã, si qui corrumpit. j. quod vi aut clã. l. aut q aliter. in fi. & j. de adul. l. hęc verba. ¶ Itẽ not.
11 ꝙ † licet mãdatari⁹ non sit in dolo. teneť mandans. Contrà. j. de fur. l. si is q rem. §. si tu Titium. gl. soluit & bene. Tu clarius dic, furtũ est quoddã maleficiũ nominatũ: hæc eñ appellatio furti, cõtinet contrectationẽ rei alienę factã aĩo lucrãdi inuito domino. Sed si quis contrectauit rem, & nõ fuit in dolo: non põt dici furtum esse cõmissum: ergo mandans non põt teneri furti, quasi furtũ sit factũ: quia nõ est factum furtũ. Sed istud maleficiũ de quo hic loqmur, est, innominatũ: vt hic. Nõ eñ habet aliud nomẽ, nisi ꝙ factum ponat, si quis corrumpit albũ. Sed siue corrumpens fuit in dolo, siue nõ album corruptum est. mertio põt quis teneri de eo, quod mãdauit albũ
12 corrũpi. ¶ Venio ad ver. si vterq;. Nota. † ꝙ qñ sunt plures delinquentes, quilibet teneť insolidũ, & vno soluente, alter nõ liberať. ¶ Opp. gloss. j. de eo per quẽ factum erit. l. j. §. si plures. sol. vt in glo. & bene. ¶ Opp. extra gl. de. l. si multi. j. de pub. & j. de iure fisci. l. aufertur. in. §. fi. So. istud est verum in pluribus non officialibus. Nam plures officiales delinquẽtes in officio, nõ ita teneni sed inter oẽs sufficit solui vnã pænam, vt dictis legibus ꝓbatur. & j. de admi. tu. l. tres tutores. Vltimò dicitur hic, ꝙ si plures mandauerint, quilibet tenetur insolidum. Cõtrà in. l. proxi. in fi. solue: vt ibi statim dicam.

b ¶ Mandat. in cõtũ d. Ias. hic latè prosequr, an mãdãs teneať, sicut faciẽs & transit cum cõi sñia. vide, qđ cõsuluit Bal. sup statutis mediolani, quorum vno caueť, ꝙ homicida capite puniatur, ita ꝙ statim moriať. A altero, ꝙ nullus corporaliter puniať, nisi leg. municipali caueatur: an tũc mãdans debeat decapitari. & consuluit ꝙ nõ: eius cõsilio. j. iii. lib.

SVMMARIVM.

1 *Maleficia plura plurium facta censentur, quando de uindicta publica tractatur.*
2 *Consilium plurium circa unũ & idẽ, unum cõsilium censetur.*
3 *Mandãtes, plures an teneantur: sicut plures consulentes?*
4 *Dominus quomodo teneatur pro delicto, à familia commisso?*
5 *Albo corrumpendo cur potius considerantur plura delicta, quàm in furto faciendo?*

SI familia. Plura facta vnius familiæ puniuntur, vt plura: si de publica vindima tractatur
d als vt vnum. h. d. vsq; ad fi. quam legẽ no. qa fortè nõ reperiť alibi: nec ista, nec lex supior. Et primo dicit, ꝙ si familia albũ corũpit, dñs teneť ꝓ quolibet seruo. & qa huic dicto videbať cõtradicere edictũ si fa. fur. fe. di. illi rñdet. & hoc primò. Secũdo huic dicto obstabat authoritas Octauiani Iuriscõsulti: cui etiã rñdet. Secũda ibi: vñ Octauian⁹. & hęc est bona lex vt dixi. s̈. eo. l. ꝓxi. & nõ sunt alibi istæ
1 duę leg. q̃ hoc tractẽt plenè, vt istę faciũt. ¶ † No. qđ qñ tractať de vindicta publica, plura maleficia plu-
2 riũ facta cẽsenť. ¶ † Itẽ no. in fi. ꝙ cõsilium plurium circa vnũ, & idẽ, vnũ censeť cõsiliũ. ¶ Opp. ꝙ imo idem sit in dãno doto, quòd in furto: vt. l. illud. j. ad leg. aquiliã. Gl. soluit duobus modis, & bene omnes tenent gloss. Sed contrà opp. j. de iniur. l. si plures.
c glo. sol. teneas vltimã sol. ꝙ ibi erãt plures serui diuersorũ dñorum: & sic nõ faciebãt vnam familiã.
3 ¶ Opp. extrà glo. ad fi. & vr̄ † ꝙ plures mandantes teneãtur insolidũ, sicut plures cõsulẽtes: vt. s̈. eod. l. si quis id quod. in fi. Sol. ibi plures mandantes liberi: hic plures mandantes serui, qui constituunt vnã familiam. Ita no. j. de noxa. l. si plurium seruus. contrà hanc sol. vr̄ casus. j. quòd vi aut clam. l. semper. §. j. Solu. ibi qñ agitur ad id, quod cõtinet interesse respectu petentis: licet sit pena respectu conuenti.
d hic qñ est simpliciter pena. Distĩgue ergo circà hoc plenè: vt ibi per Dyn. & ibi dixi. ¶ Itẽ aduerte ex hac lege, ꝙ qñ ageretur criminaliter de damno dato. nõ haberet locũ. l. illud. j. ad leg. aql. quia agereť de vindicta publica. & plura facta sunt idem, quod in albo corrupto. Idẽ tenebat Mat. Sil. hic quòd Ia. But. & bene. furtũ autem semper puniť, vt vnũ: qa vnum factum est: vt hic in fine. ¶ Sed quid si ꝓ furto ageretur ad vindictã publicã? nõ est idẽ, quod in
4 damno & iniuria. Et iõ † circà familiam seruorum delinquẽtium. Dic aut delinquit qlibet ex proprio proposito, nõ simul cõicato cõsilio. & pro omnibus tenetur dñs, nõ tãq; pro vno: vt hic not. secũdũ primã so. facit. l. semp. §. j. quod vi aut clã. Aut delĩquũt cõicato cõsilio: & tũc aut dño sciente. & pro oĩbus tenetur & loquitur. l. j. §. j. j. si fa. fur. fe. di. Aut dño ignorante: tunc aut est vnum maleficiũ, vt furtum & mandatũ:[c] & tunc semp tenetur dñs, vt ꝓ vno:
c vt hic in fi. Aut sunt plura delicta: & tũc aut agiť de vindicta publica, vt ĩ albo corrupto, vel iniuria, vel damno dato: & tunc teneť ꝓ omnibus: vt hic, Aut agiť ꝓ vindicta priuata: & tunc tenetur tãq; ꝓ vno: vt. l. illud. ad leg. aql. & l. j. si fa. fur. fecis. di. qđ ĩtellige si tpe cõmissi delicti erãt vna familia: aliâs sec⁹: vt. j. de nox. l. quod ait p̃tor. in fi. ¶ † Quæro, quare hæc sũnt magis plura delicta, q̃ in furto? Rñ: vt dixi. s̈. l. ꝓxi. Furtũ est quoddã maleficium nominatum: vt in hac leg. Appellatione furti multa cõprehẽdũtur. vnde si plures surripiunt vnã rẽ, licet facta sint diuersa: quia alia est contrectatio vnius, alia contrectatio alterius: tamen furtum est vnũ: & ideo puniť vt vnum. Sed corrumpere album, est quoddã maleficium innominatũ: & punitur cõtemplatiõe facti. s. ex eo, quod corrũpit. si facta sũt plura: ergo puniũtur, vt plura? Idẽ in iniuria. Nam edictum de iniuriis, sonat in factum, & etiã lex. Corn. vt si quis percusserit, pro pulsauerit &c. & eodem modo lex aq. si quis ruperit, fregerit &c. l. si seruus seruũ. §. tertio autẽ capite. j. ad leg. aqui. ideo Iurisconsultus hic dicit, ꝙ hic plura sunt facta. In furto vnum non dicitur. s. factum: sed vnum scilicet furtũ. ¶ Quod aũt dicit in fi. quòd plurium seruorum vnũ est cõsilium
e eodẽ modo procedit, sicut dicimus in furto. Nam in eo, quòd dicit cõsilium. comprehenditur actus cõsulentis, & eius cui consulitur in recipiendo cõsilium. Sed istud est vnũ in oĩbus, saltem respectu recipientis: sed in albo corrupto denotať solus actus, prout est in faciente. Aduerte tñ, ꝙ licet dicã vnũ factum siue plura, tñ plura sunt delicta: sicut sunt personæ delinquentium: vt. j. de noxa. l. si plurium seruus. ¶ Sed dices tu, si sunt plura delicta, quare non puniuntur, vt plura delicta? Respon. quia non puniuntur, vt delicta in genere, sed vt furtum: & istud est vnum. vel vt consilium: & istud est aliud.

c ¶ Ibi & mãdatũ. Meli⁹. & dãnũ. vt aliqs sit sensus iudicio meo licet antiq codices ita hñt. nec est inculcatio verborum, vt docet Iaso. hic. Alexan. Loseus.

d ¶ Qui iuriditioni. Vide Oldr. in consi. vii. vbi cõsuluit, ꝙ si est ĩiuria facta ptãti, vt priuato: nõ põt cognoscere. allegauit istam leg. iõ si pœnã extorsit, teneť restituere. vide ibi, & limita quod hic dicit Bart. nisi ex cã esset summaria. l. senatuscõ. p̃allegata. Secũdo nisi spõte litigarẽ. qđ intellige ĩ cã ciuili, in cã aũt criminali nõ, pp fraudem fisci. Fallit in casu nr̃o, quẽ vide oĩno in. l. nulli. C. quorũ ap. nõ reci. & ibi Bart. secundũ Ang. & tenemẽti, quòd in isto casu pr̄ teneť ire ad alium iudicẽ ꝑ tex. in. l. lex corne. j. de iniur. gl. in l. qn ẽt. de arb. & vide, q̃ notaui. s̈. in. l. senatus. & vide qđ no. ĩ. c. accedẽs. vt lit. nõ cõt. & ĩ. c. insinuãte. &. c. cãm q̃. de of. dele. & ĩ. c. postremo. de ap. & mo. ĩ. c. cũ cõtigat. de fo. compe. Andrę. Barba.

e ¶ Iudice delegato. Adde tu, qđ ista solutio nõ vr̄ vera de iure cano. qa ex ea seqreť, ꝙ sicut ordinari⁹ nõ posset recusari: ita nec delegat⁹. qđ est contra. c. insinuãte. de ap. & c. iudex. de off. dele. lib. vj. Et ad materiã huius leg. vide. d. Mari. Sozi. in. c. cum cõtingat. extra de fo. cõpe. arti. iii. prin.

d QVi iurisditioni.[d] Non debet esse iudex qs ĩ cã sua, vel liberorũ suorũ, vel famulorũ. h. d. ¶ Opp. j. de iudic. l. in
e priuatis. solut. ibi ĩ iudice delegato[e], qui fungiť vice delegãtis

delegantis:hic in ordinario.& hoc eſt verum,quod clarê examinat glo.in
l.quinetiam.ij.de arbi.¶Oppo.de.l:ſenatuſconſ.ſ.de off. preſi.Solu.vſq;
ad lit.conteſta,pôt eſſe iudex,ſi res erat peritura;vt ibi:aliâs ſecus,vt hic.
¶Quæro,quid de alijs cõſanguineis iudicis.tex.videt̃ nominare aliquos:
vt.l.lex Cornelia.ij.de iniurijs.& extrà de appella.c.poſtremo.Et dicit idẽ
de omnibus,qui ſunt infrà illũ gradũ.j.quẽ poſſunt inuicẽ ſuccedere:niſi
fortè actor & reus eſſent eiuſdẽ gradus.argumẽto.l.nõ ſolũ.§.j.de ritu nup.
¶Ad illud,quod dicit,quòd non poteſt ſibi ius dicere:dic plenè per doct.
in.l.j.ne quis in ſua cauſa.& per Innocen.in.c.ex parte.extrà de verborum
ſignificatio.vbi multum plenê no.

SVMMARIVM.

1 *Magiſter regius,quomodo poſsit cognoſcere de familiaribus ſuis,& eos punire?*
2 *Barones non poſſunt cognoſcere de cauſa uertente inter ipſos & eius ſubditos:nec illam delegare.*
3 *Familia unius ex duobus dominis ſi delinquit,alius cognoſcit:Et bona ipſius familiaris diuidentur.*
4 *Pater quando poſsit eſſe iudex in cauſa filij,uel econtrà?*
5 *Iudex coniunctus inter coniunctos pari gradu,quis poteſt eſſe:ſecus ſi diſpari.*
6 *Dominus pro iniuria ſibi à ſubdito facta,non cognoſcit,ſed alius dominus,ſi ibi eſt.*
7 *Dominorum duorum unius caſtri ſi unus delinquit,quando alter poſsit cognoſcere?*

QVi iuriſditioni. Quæro,nunquid filius poſſit
eſſe arbiter in cauſa patris?dic
quòd ſic.l.quinetiam.ij.de arbi.Item hic dicitur,qui iuriſditio-
ni præeſt,non poteſt dicere ius cæteris,quos ſecum habet. Nũ-
1 quid ergo† magiſter regius,qui venit ad partes aliquas regni,poterit co-
gnoſcere de ſuis familiaribus delinquentibus?Dic aut quæris,an poſſit de
linquẽtes in officio punire?& dic quod ſic.C.de officio mag.mi.l.prima &
ſecunda.C.de ſportu.l.ij.Aut quæris,an poſſit ſuos familiares delinquen-
tes punire extrà officium:& tunc aut iſti familiares conueniuntur coram
iſto:& dic quòd pôt eos punire.j.de pæ.l.ſi quis fortè.§.ſi quos Aut iſti fa
miliares volunt conuenire alios corã eo:& hoc caſu non poteſt cognoſce-
re.argumento huius legis,& dicti.§.item is,qui.allegati in glo.hic.& hoc
probat ille.§.in.ij.reſpõſo & pro hoc.j.de iniurijs.l.lex corne.in principio.
¶Iſta autẽ lex ſic ſummat̃.Nõ debet quis eſſe iudex in cauſa propria,libe
rorum,& familiarium.hoc dicit.habes hic,quòd quis non poteſt eſſe iu-
2 dex in ſua canſa.¶Et iſtud not.† contrà Comittes & Barones,quòd non
poſſunt cognoſcere de cauſa,quæ vertitur inter eos,& eorum ſubditos.
¶Sed nũquid ſaltem cauſam alicui poterunt committere?videtur quòd
ſic.vt habetnr in vſi.feud.in titulo,an apud eun.iudi.queſtio feu.termi.c.
primo.Contrarium credo,cum prohibeatur de iure,ne detur iudex dele-
gatus ille:quem pars petit dari:ergo multo fortius ipſa pars dari prohibe-
tur.j.de iudic.l.obſeruandum.Et pro hoc cuius prohibetur poſtulatio,&
eius effectus,vt.C.de peti.bono.ſubla.l.j.lib.x.Et ibi glo.quę allegat con
3 cordan.¶Nota ex iſta lege,† quòd ſi ſint duo domini,& familia vnius
delinquat,ipſe non debet coguoſcere.Quis ergo?dic,quòd dominus
alius,quia ceſſat ratio huius legis in illo.¶Sed nunquid hoc caſu,ſi fa-
miliaris ſit damnatus ad amiſſionem bonorum ſuorum dominus.cuius eſt
familiaris,habebit poteſtatem ſuam de bonis?& videtur ꝙ ſic,ſaltem iu-
re retentionis,ſcilicet vt retineat dimidiam illorum bonorum illius ſui
familiaris condemnati:& aliam dimidiam habebit alter dominus,argu-
men.j.de legatis primo.l.ab hominibus.§.ſi à Titio.& de cõditionibus &
demonſtrationibus.l.qui heredi.§.fina.per quas hoc dico.Imo iniuriam
ſibi & familię ſuę factam punire poteſt,extrà de pœnis.in.vj.c.Roma-
na.& per Innocen.in.c.ex parte.ſ.allega.¶Oppo.de.l.in priuatis.j.de iu-
4 dic.Solu.ibi in iudice delegato:hic in ordinario.Ratio diſtinctionis† eſt,
quia delegatus fungitur vice delegantis,nec aliquis proprium hahet,ſe-
cus in ordinario.l.j.§.qui mandatam.ſ.de officio eius cui manda.eſt iuriſ-
ditio.Vel dic,quòd ratio eſt,quia ordinarius recuſari non poteſt de iure
ciuili:vt.C.eo.titulo.l.iiij.licet ſecus ſit de iure canonico.extrà de foro cõ-
petenti.c.ſi quis contrà clericum.& de appella.c.cum ſpeciali.Delega-
tus autem poteſt ante lite.conteſta.vt.C.de iudicijs.l.apertiſſimi.de lit.
conteſta.authenti.offeratur.& ideo ſibi imputet:quia paſſus eſt cauſam
agi coram patre,vel filio iudice delegato,cum poſſit eum recuſare.Et iſta
eſt differentia,quam clarè examinat gloſſ.in.l.quinetiam.ij.de arbi.Iſtud
non apperit tex.iſte,nec ille:& ideo ſequens ſolutio magis videtur vera.
ſed illi qui tenent eam,aſſignant rationem:& dic prout dicit Rofred.in ti
tulo qui poſſunt eſſe iudices ordi.& delega.& ibi vide de hoc.¶Sequens
ſolutio videtur melior,vt imputet ſibi actor,quòd coram eo conuenit cũ.
¶Oppo.de.l.ſenatuſconſ.& vide qđ ibi dixi.ſ.de offic.preſid.Sol.poteſt
eſſe iudex vſq; ad litem conteſtatam,ſi res erat peritura:aliâs ſecus,vt hic.
Video quid iuris ſit de perſonis hic in text.enumeratis:&.j.de iniurijs.l.
lex cornelia.& text.videtur nominare quoſdam in.c.paſtoralis.extrà de
appellatio.& videtur dicere idẽ in omnibus:qui ſunt infrà illum gradum
infrà quem ſibi ſuccedere poſſunt:quoniam inter illos prohibetur
5 ius dicere:niſi fortè† actor & reus eſſent eiuſdem gradus:forte,quia ſunt
duo fratres.¶Et aduerte,quia notanter dixi eiuſdem gradus,quia ſi
eſſent in diſpari gradu cognationis,cognoſcere non poſſet.Ratio eſt:
quia iudex eſt medius inter partes.C.ad leg.corne.
de fal.l.vbi.Et not.inſtitu.de offi.iudi.in rub.Cõſtat
autem quod medium inter duo extrema poſitum,
eſt magis cõnexum.& fauorabile extremo propin-
quiori,quâm remotiori.inſti.de rerum diui.§.inſu-
la.& de ſtatu hominum.l.quæritur.Et ideo nõ eſſet
tunc dare parem diſtantiam inter illa duo extrema:
quia iudex velut medium poſitum inter illa extre-
ma,eſt magis cõnexum & fauorabile extremo pro- a
pinquiori.quâm remotiori?ergo ſequitur,quòd nõ
remouentur ſuſpiciones fraudis.ergo iudicare non
poterit;vt hac leg.Tunc autem inter illos ius poſſet
dicere,quando per parem diſtantiam gradus ſuſpi-
cionem remouet.arg.j.de ritu nup.l.non ſolum.§.de
vno.& extrà de appella.c.poſtremo.Ad id autem,
a quod dicit,quòd non poteſt ius ſibi dicere:[a] dic ple-
nè per doctor.C.ne quis in ſua cauſa.l.j.& per Inno.
6 extrà de verb.ſignifi.c.ex parte.¶Sed nũquid,† ſi b
dominus caſtri,ſit iniuriatus per ſubditũ ſuum;ille
poterit cognoſcere de tali iniuria,vel an cognoſcat
cõdominus,ſi ibi ſit dominus alius cũ illo?dic ꝑ In-
no,extrà de verbo.ſignifi.c.ex parte.& iſtam quæ
ſtionem vidi de facto.Caſus videtur eſſe,quòd non:
in authen.de defen.ciui.§.ſi verò egerunt.& ita di-
7 cunt ibi aliqui docto.¶† Quæro circâ iſtam mate-
riam,quid ſi ſunt duo domini in eodẽ caſtro,& vnus
deliquit:ad quem deuoluetur cognitio?& videt̃ qđ
ad ſuperiorem ſolum cognitio pertinet.quia ibi ſũt
duo habentes ſuperiorem,ratione alicuius,in quo
habeant ius,ſi vnꝰ perdat partem ſuam:illa pars de-
uoluitur ad ſuperiorem:ideo non ad conſocium.Sic
eſt hic.igitur &c.Pro quo.j.de vſufru.l.dominus.§.
per fideicõmiſſum.&.j.quemadmo.ſer.amit.l.aquã.
In contrarium videtur,quòd condomino cognitio
competat:quia vbi ius indiuiduum competit duo-
bus;vno perdente,illud ius accreſcit alteri cõſocio.
j.de bo.libe.l.communi liberto,& de alen.liber.l.vni
ca.¶Sed dic aut iſte cõdominus commiſit delictũ,
ex quo perdit iuriſditionẽ ipſo iure:vel propter qđ
interdicitur ſtatim ſibi adminiſtratio:& tunc ad cõ-
dominum ſpectat cognitio:vt in crimine læſæ maie.
Aut committitur delictum propter quod perdidit
adminiſtrationem ſuam ſententia lata:& tunc co-
gnoſcit ſuperior.arg.leg.contrariarum,quæ ſic con
cordantur.C.de digni.l.ſi grauius.&.l.quoties.circa
medium lib.xij.& facit.C.ne lic.po.l.j.in fin.de off.
rector.prouin.l.ij.& ſic concordantur:vbi videt̃.gl.
Et ſic eſt finis additionis iſtius.

SVMMARVM.

1 *Coaceruatio ſummarum fit,ubi uertitur fauor.*
2 *Iudicium iudicis non ualentis cognoſcere uſq; ad certam ſummam,ualet etiam ſi pendente iudicio in ſumma excedit.*
Idem ſi ſumma creuit per inficiationem.
3 *Annuum debitum ſi petatur pro toto tempore,etiam pro futuro,an fiat coaceruatio ad impediendam iuriſditionem.*
4 *Actio una an plures competant pro debito annuo.remiſſiuè.* c

b SI idem, [b] Non debet fieri coarcer
c uatio [c] pluriũ ſummarum
ex diuerſis actionibus debitarũ:ad iuriſ-
ditionem impediẽdam.h.d.¶Op.de.l.
ſi qui ſeparatim.§.j.j.de appella.Solut.ibi debeban
tur ex vna cã cõtinente ſub ſe plures ſpecies,vt tute
læ.Hic ex diuerſis actionibus:ita ſoluit glo.j.¶Itẽ
oppo.de.l.ſi plures.§.pe.& fi.j.de pac.gl.non ſoluit.
1 Tu dic,† quòd ibi admittitur coaceruatio in fauorẽ.
hic ſi admitteretur,induceret odium,& excluderet
2 omnem iuriſditionem iudicis.¶† Sed quæro quid
ſi tempore,quo agitur,res,id eſt ſumma,nõ excedit
iuriſditionem:pendente tamen iudicio ſumma ex- d
cedit?Reſpõ.quòd procedit iudiciũ,vt.C.de appel.
d l.ampliorẽ.in fi.¶Sed quid,[d] ſi cauſa creuit per in-
ficiationem partis?Reſpond.Idem,quòd iudicium
procedit?vt le.item veniunt.§.cum prædiximus.j.
3 de peti.hære.ſecundùm Gul.¶† Quæro,quid ſi pe
tatur annuum debitũ pro toto tempore,& pro futu
ro,ſecundùm opi.gl.in.l.j.C.de fideicommiſ.&.l.nõ
quemadmodum.j.de iudi.an fiat coaceruatio?vide-

a ¶Sibi dicere.Adde in q̃ſtum.d.Iaſ.hic ponit de Epõ,qui poteſt cognoſcere de cauſa eccleſiæ ſuę,Old.cõſil.clvj.

b ¶Si idẽ.Idẽ dicas in coadunationẽ temporum,ſecundùm Ang.hic de q.per eum hic no:per Gul.& Bal.in proœ.ff.& ꝑ Bal.hic in q̃titate.ar.glo.fi.in.l.vbi fideiuſſor.j.de ſolu.& vide hic Ange.reprobantem Bart.in.d.l.vbi.& no.illud quòd hic dicit Bal.ſi peto.c.cum debeãt habere.cc.an valeat libellus.vide Barto.in.l.q-dam ęſtimauerũt.j.ſi cer.pe.& in.l.ĩ cõmodato.§.duobus.j.commo.& Bal.in.l.ſi mihi & tibi.j.de lega.j.& eũdem in.l.j.de acq.hære.j.& ibi vide.d.Lu.Et põdera iſtud dictũ Bar.in q̃ſtũ alle.l.ſi qui ſeperatim.qa videtur ſentire id qđ hic dicit Angel.licet Ang.reprobet Bart.de eo qđ dixi in.l.vbi de ſol.vide,q̃ dixi in.c.penul.de dona.Andr.Barba.

c ¶Coaceruatio.Adde inquantũ.d.Alex.hic ponit de cumulatione ĩ libellis,Ro.conſil.ccxl.&.cclv.& circa dicta Bart.hic videtur.d.Alexã.in conſil.l.col.j.& in conſi.cxiij.col.j.& ſeq.in.j.vol.

POMATES.

d ¶Sed quid.Vide Fely.ĩ.c.ij.vij.col.de proba.§.ſi vna.verſi.venio ad ſecundùm.vide Fely.c.cũ in cunctis.j.col.de elect.

a ¶Not.ex hac leg. Et de materia recõuentionis. vide Ang.in.l.ij.§.sed si agunt.j.de iud.Et an hẽat locũ, vbi imploratᵉ iudicis offm̃, vide gl.fin.ĩ l.sed & si restituatᵉ j.de iudi. & vide Bal.q eleganter loquitᵉ in.c.j.de contro.apud pares ter mi.x.col. & vide hic Bal.q dicit,qđ triplex est materia nõ adeũdi iudicẽ alteriᵒ.vide sin. limitationem ad.l. nulli.C.de iudi.p Io.an.ĩ.c.fi.de iud. vide In.ĩ.c.cũ.M. Ferrariẽsis.de con sti.& Bal.ĩ.d.c.j.& hic,q dixit ꝙ si sũt duo iudices,& se ĩpediũt iudiciũ est nullũ,p.l.si duas.j. de excu.tut.Et qd sit in clerico, vide §.reuerẽdissimi.in auť.de san.episco. col.ix.gl.in.c.at si clerici.de iu.&.c.j. de fo.cõpe.Andr. Barb.

* Pro cõcordia.Aduerte,ꝙ cl'a ĩ prin. vel fine apposita referť ad oĩa capitula.caiᵒ vř ĩ.l talis scriptura,ĩ fi.ff. de le.j.vbi Bar.& ĩ.l.j.C.de li.pte.allegať tñ contrariũ tenere ĩ hac.l.si idẽ §.si vna.in.ij.not. Vbi tenet;ꝙ tm̃ referť ad pxia. Sed nõest sibi cõtrariᵒ: qa regula ẽ ꝙ referať ad oĩa.& ita pcedat,quòd dř.ĩ.l. ij.§.filiᵒ inter medias.ff.de libe.& posth.&ibi doc.& ĩ.d.l.talis.ĩfi.&seq. nouissĩ.de hoc clariᵒ loqť Bar.in suo cõsi.liij.& ĩ.d.l.talis.dat aliã fallẽn. positã ĩ.l.sed & si p ptorẽ.§.deinde.ff. ex qb.cau.maio. qa nõ referť ad id quòd ẽ spãlr puisum.Et plures aliȩ fallẽ.danť ĩ locis p alle.Prætereà aliã limitationẽ ponit Bar.ĩ.l.Seię.§.caio ff.de fun.instru.sci licet qñ pcedentia oĩa,ad q referri debet,sunt eiusdẽ naturæ.& ẽ no.ꝙ oĩs cl'a magis adaptať ad sequẽtia, ꝗ̃ ad pcedẽtia.p Bar.in l.auia.in prin.ff.de

4 tur distinguendum secundùm formam.l.sancimus in fi.C.de dona.Vel aliter distinguendũ est † an sit vna actio p toto tempore,an sint plures:vt ex prædictis patet.Quid autem sit,dic vt.j.de verbo.obli. l.si stichum.§.stipulatio.

Quod si mutuæ. Petitiones mutuæ coram eodẽ iudice,debent expediri.h.d.Glo.dicit,quòd in litera sunt tres varietates:& quælibet est vera,secundũ primam.Ille,qui primo agit ad maiorem quantitatem,non potest trahi ad alium iudicem super minori,& hoc,prout est in litera minorem,secundùm aliam lect.quæ habet maiorem.dic quod,qui agit primo ad maiorem,non potest trahi ad alium iudicem super maiori quantitate inuitus:sed debet conueniri coram primo iudice,si vult.Sed secundũ tertiam reconuenitur coram iudice,siue uelit,siue nolit aduersario volente.quælibet istarum est vera.

a ¶No.ex hac leg.[a] causam quare introducta est materia reconuentionis,scilicet ne sit in potestate aduersarij &c.vt declaraui in auť.& consequenter.in j.& ij.col.C.de sen.& alia causa ponitur in.l.pe.co. titu.¶Oppo.secundùm hoc.Imperator in.d.l.pe. & authen.consequenter.nihil induxit de nouo in materia reconuentionis,quod videtur falsum:vt ibi patet.Respon.quòd quandoq; conuentio & reconuentio fit super eodem:& tunc absq; dubio debet tractari coram eodem iudice:vt.j.de qui.re.ad eũdẽ iudi.ea.l.j.Quandoquẽ super diuersis:& tunc si quidem iudex,coram quo agitur,erat iudex competens vtriusq; partis:licet non fortè in tota quantitate:tunc locus erit reconuentioni,etiam secundùm ista tempora:vt hic.Si verò iudex coram quo agitur,non erat iudex actoris,sed rei:tunc est inducta reconuentio.per.d.l.penul.& authen.& consequenter.C.de sen.& quod ibi bene tractaui in repetitione,quam feci.

SVMMARIVM.

1 *Inspicitur quod euenire potest.*
2 *Clausula in fine posita,quando referatur ad proxima?*

* Si vna. Ex pluralitate personarum, non fit diuisio rerum in actione contentarum.h.d.vsq; ad fi.¶No.quod inspicitur,quòd euenire potest.¶Secũdò no.quòd clausula in fine posita,refertur ad proxima:vt in fi.eorum.ſ.proximo

1 rum.Contrà † primum videtur.l.sciendum.§.peu. qui satis.cog.Glo.non soluit.dic,ꝙ ibi erat dispositio de præsenti,cuius effectus non suspenditur in futuro:ideo non consideratur, quod euenire potest. ¶Oppo.de.l.cum hi.§.fi.de transact.&.l.j.de in litem iuran.Sol.ibi præsens status rei non indicabat exigentiam de futuro:hic sic.Sed contra.j.eo.l. penul.in fin.Sol.non ob.vel solue,vt in præcedenti contrario opp.de.l.eo tempore.j.de pecu.Solu.eodem modo:quia considerato præsenti statu res ibi non tendit ad futurum euentum:licet glo.ista non soluat contraria,distingue plenè,vt not.p doc.j.de verbo.oblig.l.inter stipulantem.§.sacram.& ibi ple

2 ne dixi.¶Venio ad secundùm not.& † oppo.& videtur,quòd clausula in fi.posita ad omnia referatur:vt.l.j.C.de lib.prete.&.l.talis scriptura.j.de leg. j.Glo.notanter sol.quòd ad omnia refertur simpliciter,si potest:sed si non potest:tunc refertur ad proxima.Sed si non potest referri ad proxima:tunc ad præcedentia:vt.s.de ado.l.qui in adoptionem.in fi Et ad huius declarationem scias,quod est duplex materia,vna repetitionis:alia relaxationis.Materia repetitionis est,quando aliqđ per modũ cuiusdam accessorij ponitur in vno capitulo,vtrũ intelligatur in alijs capitulis & hęc est nostra materia.sed vide de ea in.l.licet.j.de lega.j.Alia est materia relaxationis,qñ in aliqua causa,vel dispositione continente plura capitula ponitᵉ aliqua clausula,per se principaliter,q̃ potest modificare,vel qualificare alia capitula:& tunc dubitatur ad quòd referať.Et in hoc distinguit Iuriscõsultus.aut clausula ponitur ante oĩa capitula,aut inter ipsa.& his casibus ad omnia

refertur.Si verò ponitᵉ intra vnũ capitulũ:tunc ad illud solũ refertur,vt.l.iij.§.filius.&.§.seq.j.de lib. prete.Quod autẽ dixi,quod referať ad oĩa:debet ĩtelligi cũ determinatione huius glo.si põt,ita quod nõ sit ratio,quare referať magis ad vnũ,ꝗ̃ ad aliud:

b vt.l.j.C.de lib.pte.Si nõ põt ad oĩa,tũc debet ad pxima referri.vt hic.l.j.§.deinde.j.de postu.Si non potest ad proxima:tunc ad superiora:vt.d.l.qui in adoptionem.s.de adop.

SVMMARIVM.

1 *Coerctio modica,quòd aliud sit à castigatione modica, & ibi quid sit modica castigatio?*
2 *Coerctio modica quæ transit in delegatum,quid sit?*
3 *Magistratus municipalis dignos maiori pœna incarcerare potest:ut mittat ad maiorem iudicem.*
4 *Confeßio facta coram incompetenti,quod non noceat coram competenti.*
5 *Clericus condemnatus de hæresi,& remissus ad iudicem secularem puniendus uigore talis processus,iudex secularis,non debet executionem facere.*

b Magistratibus.[b] Magistratus municipalis,non potest ad mortẽ dãnare,sed modica castigare.h.d.cõcor.ĩ corp.de defen. ciui.§.audiẽt.¶† Sed quero,quę sit illa modica ca-

1 stigatio,seu coerctio,de qua hic loquitur,Rñdet gl. quòd illa est modica coerctio,sine qua iurisditio ex pediri non potest:vt.l.ij.ś.e.&.l.j.§.fi.ś.ti.ij.Illud nõ videtur verum.Nam modica coerctio cõpetit iudicibus delegatis?vt dictis legibus.sed iudex delegatus nullo modo potest corpus tangere:vt ĩ corpo.de testi.§.si verò ignoti.dixi.suprà,eo.l.ij.¶Et ideo videtur dicẽdũ,ꝙ aliud ẽ modica castigatio,de qua hic, q̃ est meri imperij.Expediť eñ offõ iudicis nobili, pp publicã vtilitatem:ergo est meri imperij,& non misti imperij:vt dixi in.l.imperiũ.ś.e.Simile in.d.§. audiẽt.&.j.de accu.l.leuia.Aliud est † modica coerctio.de qua in.leg.illa.& illud põt esse misti imperij vel iurisditions:vt pronunciare de mittendo ex primo decreto ob contumaciam:& hoc transit in iudicem delegatum:vt.l.pe.in fin.ś.titul.ij.vel denegare contumaci suã audientiã:vt.l.sed & si per pretorẽ.§.sed & si cum decreto.ex qui.cau.ma.vel cõdẽnare ĩ refectionem expensarum:vt.l.sancimus.de iudi.Vel habere,quę pro cõfesso:quia non respondet positionibus:vt.j.de interro.act.l.de æta.§.qui tacuit.Vel si non iurat de calũnia:vt.l.ij.§.sinautem reus.de iura.cal.vel de ferre iuramentum ĩ litem:vt l.in actionibus.de in litem.iuran.Ista est modica coerctio,quæ transit ad delegatũ:vt dictis legibus non autẽ corporis coertio,vt castiget,quę transit in

3 magistratus,vt hic.¶† Quæro,vtrum delinquẽtes maiori pœna dignos,possit magistratus municipalis incarcerare.& mittere ad maiorem iudicem?tex. est ꝙ sic,in.d.§.audient.in cor.de defen.ciui.¶Sed

4 † quero,an[c] tunc confessio facta coram magistratu sufficiat coram iudice,ad quem remittit?dico quòd

d non[d]:vt.l.diuus.la.ij.j.de custo.& exhi.reo.l.iij.§. idem diuus.j.de testi.Ratio:quia non fuit facta coram iudice competenti:vt.l.si pater.C.ne de sta.defun.&.c.at si clerici.extrà de iud.¶† Quero, pone

5 quòd inquisitor heretice prauitatis condemnauerit quendã de heresi tãq; relapsum:& eum tradidit curię seculari:vtrum iudex secularis debeat de nouo inquirere,vel solum exequi sententiã illius?& videtur quòd solum debet exequi:vt.j.de custo.reo.l.nõ est dubium.& ibi not.& in.l.diuus.eo.tit.In contra

e rium[e] est text.in.§.si verò crimen.in corpo.de sanc. Epis.Ad contrarium respondet Gul.quod ibi primus erat iudex competens,& remittebat ad alium: non propter defectum iurisditionis:sed propter priuilegium personæ eius,ad quem remittebat. Militem eñ remittebat ad magistratum militum:quãuis remittens esset iudex de iure cõi,sed hic erat defectus iurisditiõis:quia remittebatur clericᵒ ad iudicem secularem:quia iudex secularis potest ad mortem damnare non ecclesiasticus.

Eum qui. ¶Ille potest delegare & etiam delegatũ cogere qui iurisditionẽ habet.Irẽ delegatio non debet

cõdi.& demoñ.& in.l.si qs ex argen. §.si initium.ff.de eden.

b ¶Magistratibᵒ.& hoc no.ex isto tex. ꝙ ptãs terrarum nõ posset capitalr punire:licet de cõsuetudine sit secus. vide no.gl.ĩ authẽ. de defen.ciui.§.nullis.al's & iudicare. Andrę.Barba.

c ¶Sed q̃ro,an.Et an valeat,vt cõfessio extraiudicialis, qñ est fctã corã iudice ĩcõpetẽti,vide Ang.ĩ.l.j.C.de cõfe.p gl.fi.ĩ.l.capite qnto.de adul.And. Barba.

d ¶Quod non.adde post.d.Alexan.& Ias.ꝙ Bald.cõsil. cxlv.iij.li.tenet,ꝙ cõfessio facta corã iudice ĩcõpetẽti nõ valet,nec ẽt confessio fctã corã iudice cõpetẽti vigore ĩepti libelli,pte absẽte.Et p hoc vř tolli dubitatio.d.Ia.an. cõfessio extra iudicialis qñ est fctã ĩ criminalibᵒ faciat indicium ad torturã:qa vř dicẽdũ,ꝙ non nisi fiat pñte pte per supra dicta.vide Io.an.in addi.ad spe.in tit. de cõfes.§.sequitur vers.v.an ꝙ dicit.d. Ia.de cõfe.fctã corã notario,ĩtellige ad hoc deputato, p ea q̃ voluit Bald. cõs.cxxxix.lib.j.& Io.de ana.cõsil.xij.

e ¶In cõtrariũ.Adde tu,& vide Frãc. de are.ĩ.c.at si clerici.col.ij.de adul.q dicit dictũ Bar.hoc falsum,& vide etiã Pet.de Anc.in.c.ea q̃.de regu.iur.lib. vj.q.ix.

a ¶Arbitro. Adde post do. Ias. in quātum subtiliter limitat limitationē volentis, ꝙ coram arbitro electo necessitate statuti habeat locum recōuētio, & ipse limitat verū; nisi ptes de cōi cōsensu eligāt arbitrū: qa tūc īputādū est ptib⁹, si de recōuētione nō ꝓtestati sunt in cōpromisso, ꝙ hęc sua limitatio nō vr̄ posse ꝓcedere ꝑ ea, q̃ voluit Pe. de Anch. cōs. clviij. vbi voluit, ꝙ stāte statuo, qđ cōiūcti teneantur cōpromittere certa forma. & laudū inde latū habeat executionem: ꝙ si ptes eligant arbitros etiam alterata forma, ꝙ nihilo minus laudū debet habere executionem ex forma statuti: & īter multa q̃ adducit hoc est vnū, quod vbi quis scit se posse cōpelli ꝑ iudicem ad gerendū actū, si spōte facit non minus coactè facere dicat̄, ꝙ̄ si spōte faceret. alle. l. nouissimè. §. qd em̄ si cōpulsus. ff. qđ fal. tu. ibi, ꝙ si cōpulsus, aut metu ne cōpelleret̄. lati⁹ ibi vide: vn̄ cōcludēdū vr̄, qđ licet cōpromittētes voluntariè elegerint, tn̄ hēat locum recōuētio; non obstāte: qđ nō adiecerint, ꝙ volebāt hr̄e facultatē recōueniēdi ꝑ ꝑstātissimè scripta in dicto consil.

b ¶Si ꝑ errorē. Adde post. d. Alex. & Iaco. qn̄ hēat locū ꝓrogatio iurisditiōis de vna specie ad aliā, vniuersitate ad vnā speciē, de re adrē, de loco ad locum, de tpe ad tēp⁹, de ꝑsona ad personam Ang. consil. xciij. Et an nō opposita exceptione declinatoria, ptes videant̄ prorogare iurisditionē, vide Ang. cōs. clxij. Et an ita ꝓ scriptū, sicut ꝑ hoīem fiat prorogatio, vide Ange. cōs. ccxiij. & īquātū. d. Alex. dixit, ꝙ non valet ꝓcessus fact⁹ ꝑ ordinariū, cū ptes ligāt tāq̄ corā delegato. adde qđ voluit Roma. consi. cccclvij. Quo verò ad tertiā limitationē, hic positā per. do. Ias. adde Ang. cōsi. cxcviij.

POMATES.

b ¶Si ꝑ errorē. ꝙ dicit̄ ꝙ ꝓrogatio in iudicē suum ꝑ errorē nō tenet, est verū quādo fit ꝑ personā, q̃ in animas nullam habet iurisditionē, nec habitu, nec in exercitio: secus si haberet saltem iurisditionem quo ad omnes. si duo sagaces per errorem consentirent in eum, qui habet in habitu, teneret prorogatio. Ita limitat Inno. in. c. prudentiam. in prin. de offi. dele. refert & se. Bart. sin. in. c. nouit. in glo. ij. de iudi. & vide Fely. in. c. j. in col. fi. de offi. dele. & Alexan. cōsi. clxxxij. volu. j. colū. ij. vbi pulchrè declarat.

POMATES.

c ¶Iurisditionem. Limita vt ꝑ Bal. l. vnica. colū. ij. de cōfes. refert dom̄. Ia. §. item si qs. colum. xvij. instit. de act.

POMATES.

d ¶Item oppo. ita etiam loquit̄ Bar. l. vnica. C. de erro. cal.

e ¶Iudicis cōsensus. Adde tu hic dictū Bartol. non procedere in prorogatione, quę fit de tempore ad tēpus: quia tunc requirit̄ iudicis consensus secundùm Bar. in. d. l. ij. §. j. intellige tamē quòd sufficit consensus tacitus secūdùm do. Mari. sozi. ī. c. significasti. argu. vj. q. x. de for. compet.

POMATES.

f ¶Possit eas. Vide Alex. consilio xxxij. in fi. in. iiij. volu. versi. quæro vtrū de leg. Old. consi. cxxviij. in ij. colum.

POMATES.

g Quæro. Vide Oldra. cōsil. cxxviij in. ij. colum.

debet fieri, vt iudicet̄ vltima die officij. h. d. gl. optimè legit. Hāc primā ptē huius legis examinat, vt in gl. nā dicit quot requirant̄, vt possit delegare, vel iubere iudicare. ¶Circa secūdam ptē gl. ponit casum duob⁹ modis; dic vt in ea. Bar. tamē extra de iureiu. c. & si Christus. in glo. in verbo seruandum. dicit, ꝙ licet vltima die officij hoc fieri non debeat, factum tamen tenet; vt. l. meminisse. s̄. de offi. procon. & leg. & idem Cy. hic. Bar.

SVMMARIVM.

1 *Superiorem non recognoscens potest in propria cā iudicare, & eam alteri demandare.*

2 *Superior quando se submittit iurisditioni inferioris coram tali, non habet locum reconuentio.*

Reconuentio non habet locum coram arbitro.

EStreceptum. Iudex maior †pōt se submittere iurisditiōi minoris, vl̄ ęqualis. h. d. qđ no. ꝓ cōmunitatib⁹, q̃ quotidie cōq̄runtur de maioribus. ¶Sed contrà. C. de lib. cau. l. cum affirmes. & l. post certi. Sol. hic per consensum fingitur tolli maioritas, q̃ erat cā impedimēti: sed ibi ꝑ pactū dn̄iū nō tollit̄. Sed op. de. l. & hoc Tyberius. j. de hęre. insti. vbi Imperator fuit iudex in cā ꝓpria.
1 So. † fateor quòd isti iudices, q nō habent supiores, vt Papa & Imperator pn̄t esse iudices ī causis eorū, & iudicare ꝑ se, vel per alios, quos ad hoc deputant. Idem est in regibus Principibus & comitibus vel ciuitatib⁹, q non recognoscunt superiorē: tn̄ si volūt, pn̄t se submittere iurisditiōi minoris, vel ęqualis: vt hic. de quo vide per Inn. plenius, quā alibi. in. c. ex parte. extra de verbo. signi.
2 ¶†Sed quero. vtrū corā tali iudice, cui⁹ iurisditiōi se sponte submittit, sit loc⁹ reconuentioni. dicit glos. ꝙ sic: quam not. quia secus est coram arbitro:[a] vt extrà de arbi. c. cum dilectus.

SVMMARIVM.

1 *Errās quòd non consentiat.*

Metus non est contrarius consensui.

2 *Imperitia, quòd referatur ad imperitiam cuiuslibet artis.*

3 *Error iuris, quando inducat prorogationem iurisditionis? & quid in errore facti?*

4 *Prorogatio iurisditionis, quòd nō ualet: nisi expressè appareat de consensu actoris & rei.*

SIpererrorem. [b]Iurisditio sine cōsensu, nō ꝓrogat̄. & ille q errat nō cōsentit: ergo q errar iurisditionem[c] nō ꝓrogat. ¶No. † qui errat nō consentit. Sed cōtrà, metus videt̄ magis cōtrari⁹ cōsensui, ꝙ̄ error; vt. j. quod met. cau. l. j. Sol. gl. fateor contrarium sed hyperbolicè loquitur. Certè dico ego, ꝙ metus nō est cōtrarius cōsensui aliquo modo. Hic em̄ hō meticulos⁹ inducit̄ ad cōsensum, licet coactū: vt. j. qđ met. cau. l. si mulier. §. pe. sed error est magis cōtrari⁹ cōsensui: qa ꝑ errorē declarat̄, qđ nō cōsentit; vt hic. Item opp. de. l. eū q. §. si iniuria. j. de iniu. gl. nō soluit. Tu dicas ibi, hic cōsentit delinquere; licet errauerit in cōditione ꝑsonę. ¶Itē oppo. [d]de. l. j. §. si legatari⁹. j. ad le. fal. Gl. nō so. Tu dic, ꝙ vbi cōsensit in soluendo, licet errauerit in quātitate patrimonij; & sic error ēt impedit cōsensum circa id, ī quo errat̄; non circa id, in quo nō cōsentit, vt in cōtrario. Ita loquit̄ ti. totus de cōdi. inde. vbi errat̄ in cā solutiōis, nō in soluēdo: qa volo trāsferre dn̄iū: & ī hoc nō erro. & sic dn̄iū trāsfert̄. ¶Modò aduerte: qa Guar. antiqu⁹ gl. circa hanc leg. ponit tria dicta: quę reprobāt̄ ꝑ gl. Nā primò dicit ipse, ꝙ hoc debet intelligi de errore facti, nō de errore iuris: qa error iuris ante li. cōte. non nocet: postea verò sic? vt. l. nō fatet̄. j. de cōfes. hoc reprehēdit gl. ꝑ. l. ij. j. de iud. & ꝑ hāc leg. dū dicit imperitiā detegit. Et sic no. qđ imperitia refert̄ ad iuris
2 errorē quātū ad hoc. De isto † verbo imperitia, dicendū est, ꝙ pōt referri ad imperitiā cuiuslibet artis tàm iuris ꝙ̄ facti: vt. j. loca. l. itē querit̄. §. si gēma. & j. ad le. aquil. l. qua actiōe. §. fi. ¶Nūc videam⁹ de principali dicto.
3 Et est sciendū, † ꝙ qn̄q̄ erratur super eo quod ī iudiciū deducit̄: & tunc ꝓcedit: distinctio erroris, facti, vel iuris: vt. d. l. nō fatet̄. hoc sentit gl. hic super verbo errāt. & bene. ¶Qn̄q̄ errat̄ circa iurisditionē. Et hic est aduertendū, si erratur in facto: qa omni tpe impedit̄ iurisditio: vt hic secundū omnes. Idem si errat̄ in iure. ante lit. conte. Sed si errat̄ in iure post lit cōte. est opi. inter Guar. & gl. Circa quod est aduertendū, ꝙ aut ab initio nullus fuit error, sed instantia iurisditionis fuit confirmata per lit. conte. tunc videt̄ ꝙ non possit posteà error superuenire, q impediat. Sed si diceres fortè ꝙ per lit. cōte. ille coram quo agebat̄, desijt esse iudex illius causæ, fortè leg. lata à populo, vel à superiori: & tunc si errat̄, tūc error iuris non debet nocere: sic nec ante lit. cōtest. qa occurrit circa ea, q̃ posteà emergūt: vt. l. ij. C. de cōsor. eius. lit. & j. de ꝓcu. l. Pomponius. §. rati. & ibi no. Si verò ponas, ꝙ ante lit. cōte. fuerit error in iure, qui durauit etiā post lit. cōtest. tunc eodem modo non nocet: quia litis cōtestatio nō valuit tanq̄ nō facta coram suo iudice: vt. C. si à nō cōpe. iu. per totū. & l. si pater. C. ne de stat. def. Et sic concludit̄, quòd Guar. omnino male dixit: qa error iuris nullo modo inducit prorogationē iurisditionis. ¶Secūdò dicit Guar. ꝙ hoc debet intelligi, quando errauit reus, nō actor: quia actor sequit̄ forū rei, non ergo curatur de sciētia, vel ignorātia, seu errore actoris: vt. l. iuris ordinē. C. eo. Glo. hoc reprobat qa. l. ij. j. de iudi. requirit cōsensum in vtraq̄ parte. Ad rōnem Guar. non respondit. dicas, ꝙ licet actor sequat̄ forū: rei tamen si reus habet plures iudices, electio est actoris; vt. l. iij. §. primo. j. de eo quod certo loco. Et ideo requirit̄
4 cōsensus actoris, sicut & rei. Tene menti gl. † nisi de consensu vtriusq̄ appareat, nō valet prorogatio iurisditionis. & sic iudicis consensus[e] non requiritur, vt. d. l. ij. §. j. j. de iudic. ¶Tertiò dicit Guar. ꝙ sicut ex litis conte. fit prorogatio iurisditionis: ita ex solo consensu sine lit. conte. quod gl. reprobat dicam statim in. l. si conuenerit. j. eod.

SVMMARIVM.

1 *Differentia inter illum cui delegata est uniuersalis iurisditio, & illum cui delegata est species iurisditionis.*

2 *Delegari potest causa, ut alteri delegetur.*

3 *Delegare unam speciem causarum, quid sit?*

4 *Delegare potest castri uel uillæ causas is, cui delegatæ sunt.*

Delegatus ad unam causam, potest articulum eius delegare.

5 *Delegatus, an dicatur habere iurisditionem? remissiuè.*

SOlet. Iurisditio licet in totū, vel in partē delegetur, à delegante nō abdicat̄: sed delegatus delegātis vice fungit̄. h. d. ¶Priò ponit dictū. Secūdò rn̄det tacitę obiectioni. Secūda ibi, nā & is. & obiectionē tacitā format, vt in gl. in verb. nam.
1 ¶†Quæro vtrū sit differētia inter eū, cui delegata est vniuersalis iurisd. & illū cui delegata est spēs iurisditionis. glo. dicit sic: qa pōt subdelegare ille, cui vniuersalis iurisditio est delegata, aliquā pticularē speciē ipsius vniuersalis, & tn̄ aliàs singulares species retinet: sed ille qui particularē speciē habet, si eā à se abdicaret,
2 nihil sibi retineret. ¶†No. & tene menti istā glo. ꝙ expressè potest delegari cā alicui, vt eā deleget alij.
3 de quo dixi in. l. more. s̄. eo. ¶†Itē quero, qd sit delegare vnā speciē causarū? dicunt quidā, hoc est oēs causas, q̃ sunt in vna villa, vel castro. Alij dicūt vnā
4 cām tm̄, q̃libet pōt esse bona. ¶†Quero, vtrum ille
f cui delegant̄ causę castri, vl̄ villę, possit eas[f] subdelegare? glo. ꝙ nō. Contrariū no. in. l. j. §. j. j. qui & à qui. ap. & istud tenetur cōmuniter: qa sicut ille, cui delegatur vna cā, pōt vnum articulum cōmittere: vt. c. j. extra de offic. delega. in cle. ita ille cui cōmittit̄ illa
g pars causarum, vel particularis vnius loci, potest ex
5 illis vnam delegare. ¶†Quæro[g] vtrum delegatus

a ❧POMATES. ¶Prætor. Vide ad hanc leg. Panor.c.si quis contrà clericum.in.vj.col.& sequen.de foro compet.

b ❧POMATES. ¶No.ex hac leg. An verò, qui semel fuit iudex in eadem causa possit esse aduocatus. Fran.tigri.& bene.l.quisquis.de postula. tenet, ꝙ sic. Vide apparatum Alex.in.l.apertissimi.C.de iudi.

❧POMATES.

c ¶Si conuenerit. Vide ad hanc leg. mirabile dictum Fely.in.c.j.in.iij. colū.extrà de iude.vbi dicit oēs Modernos tenere indistinctè, ꝙ cōtrà mutantem voluntatem potest agi ad īteresse, qđ dictum redditur multum dubitabile p dicta hic Ias.in iiij.col.ī fin. Frāc. Cur.ī.iiij.col.&.v.

❧POMATES.

d ¶Item. Vide Feli.ī.c.inter monasterium.ī.vj.colum. vers.v.declaratio. de re iu.Are.in.c.j.&pe.col.de iudi. & ibi Panor.

e ¶Contestando litē. Adde videndū Ang.cōs.xxvij.& inquantū.d.Iaso. dicit in.j.limitatione, quòd iuramētum appositum ī testō non impedit reuocationē. Ol. consil.xxvj. & q̄ plurimis alijs consilijs Ro.cō.ccciij. Paul.de ca.consil. cclxxvj. Et inquātum dicit, qđ iuramentum non valet rōne defectus consensus. Adde Bald.in consilio. xxviij. pulchrè Cald.c.primo.de iureiur.vbi de tribus comitib⁹ iuramenti.& inquātum ponit, quid operetur presentia iudicis. adde Io.de Ana.cōs.xl.

❧POMATES.

f ¶Nō obstet. Vide vnum verbum Alex in.l.cū rem. ī princ.ff.de leg.j.

g ¶Nō releuat. Adde post dominū Alexan.& Ias.ꝙ hic sequitur Pet. de Ancha.consil. cxxxix. vbi etiā dicit, ꝙ si domin⁹ qui promisit, vult ꝙ posset vbiq; cōueniri, constituat procuratorem ad reuocandū sequestrum & petēdum pœnas, quas qs incurrit vigore sequestrationis factæ: quòd talis procurator non poterit opponere declinatoriā fori. Item ibi tenet, quod quis etiam sortitur ratione rei mobilis.

h ¶Vbicunq;. Adde post prædictos dominos meos, quòd Bald.consil.ccclxvij.verba dicunt promisit &c.tenet ꝙ si debitor promittat soluere Romę Panormi, Venetijs. & vbicūq; fuerit inuentus; & sub quocunq; iudice vult posse cōueniri, ꝙ si eius ꝓcurator inueniatur in loco contractus, cum mercib⁹ vendendis per inspectionem oculorum, non possit cōueniri: licet creditor habet hypothecam bonorum debitoris. & ad materiam huius leg. vide plenè p Decium ī.c.j.de iud. do.mari. Sozi.in c.dilecti.arti.ij.q. vj.&.vij.extrà de fo.compe.& in ca.significasti.ar. iij.q.viij.eod.titu.

❧POMATES.

i ¶Cum quędam. Vide ad hanc.l. Pau.de ca.& Are. in.l.si ser.plur.§.si quis aā.ff.de leg.j. Panor.cōsil. lxxxv.in.ij.dub.j.volu. Pau.l.epale.C. de episc.aud.in.j. col.Feli.in ca.iurauit.in.ij.colū. de proba.

k ¶Clericus. Adde post.d.Alexan.& Ias.hic Old.pulchrè: cōsi.iiij.& in q̄tū.d.Ias.ponit de ingresso religionem, an intra ānū debeat haberi pro religioso.vide tu latè Pet.de Ancha.consil.lxviij. quid aūt de dedicatis tertio ordini, vide Cal.de fo.cōpe.consi.xiij.

❧POMATES.

l ¶Quoties. Vide, Alex.in consil.j. in.ij.col.ī.v.volu.

m ¶Debet. Adde post.d.Ias.ꝓ confirmatiōe eorum, quæ hic scribit, qđ stāte statuto, qđ heres teneaē soluere gabellam secūdū ęstimationē catastri, qđ debet intelligi deducto ære alieno. & expēsis, vt voluit Bald.consi.xlviij. iiij.libr.

dicatur habere aliquam iurisditionē.tex.hic sentit
ꝙ nō Gl.aliter videtur dicere in.l.j.§.qui mandatā.
s̈.titu.ij.vbi est hæc materia.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Delegatus, qui fuit in causa aduocatus, dicitur suspectus.*
2 *Suspicionis causa quæ potest opponi deleganti, non opponitur delegato?*

a PRætor. [a] Iudex pōt delegare in
totum, vel in partē, maxi
mè vbi causa subest.h.d. ¶† No.ex hac
1 lege,[b] ꝙ iusta cā suspicionis est, si iudex
b fuit aduocatus in causa: vt.l.fi.C.de asses. ¶†Secū
2 do no.quòd causa suspicionis quæ poterat opponi
deleganti.non potest opponi delegato. facit extrà
de offi.delega.c.si is cui.& melius in.c.iudex.lib.vj.
& dixi.in.l.more.s̈.eod.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Pactum, quòd quis poßit conueniri coram iudice, quem recusare poterat, ualet.*
2 *Iudex qualiter dicatur adiri?*
3 *Iurisditio dicitur prorogari per litis contestationem, & per oppositionem & exceptionem dilatoriarum.*
Exceptio declinatoria debet proponi primò ante alias exceptiones.
4 *Pactum, quòd quis poßit ubiquè cōueniri, quid operetur.*
Pactum, per quod promittitur solui in quolibet loco, quo placuerit actori, quid operetur.

c SI conuenerit. [c] Pacto de
litigādo co
rā iudice nō suo, quis stare nō cogitur.h.
d.& hāc leg.no. ¶Sed cōtra hāc leg.vr̄
C.de pact.l.si quis in conscribendo.Sol.glos.& tene
1 istam partem,† ꝙ pactum, qđ quis conueniatur co
rā iudice nō suo, quem non adstringit: vt hic.sed pa
ctum quòd quis conueniatur coram iudice suo, quē
poterat ex priuilegio recusare: vt in scholarib⁹: hoc
pactum bene valet: vt in contrario.& sic loquiē.c.j.
extrà de iudi. ¶Item dicitur hic, ꝙ pænitere potest
anteq; iudex adeatur.q.d.cōuētio non adstringit,
2 sed prorogatio, quę fit per aditionē. ¶† Sed quęro
qualiter dicatur iudex adiri? & glo.intelligit per lit.
contesta.Gul.dicit hic, & in.l.si per errorem.quòd
per simplicem aditionem, seu per solam conuētionem,
vel per solam libelli oblationem factam à par
te quod gloss.reprobat, quia non dicitur prorogata
iurisditio: quia vtriusq; consensus requiritur.vt.l.ij.
§.j.j.de iudi. per solam comparitionem posteà fa-
ctam à reo, si petat copiam petitionis, non videtur
prorogata iurisditio: vt.j.de iudi.l.non videtur.la.ij.
Istud enim petit, vt deliberet; vt in auē.offeratur.C.
d de litis contest.&.l.j.de eden. Item[d] si dedit satisdationem
de iudicio sisti, non videtur prorogata iurisditio:
quia in illa satisdatiōe intelligitur, nisi ex ista
cā iudex recusareē: vt ī authē.offeraē. Vbi post satisdationē
daē tēpus ad liberādū.si verò alias exceptiones
ꝓposuerit: licet istā exceptionē iudicis incōpetētis
omisit, quia proponendo istas exceptiōes, videtur
petere, quod iudex super eis pronūciet, per hoc
videtur in eum consentire: vt.j.de iudi.l.sed & si su-
3 sceperit. ¶Et sic duobus† modis cōsentitur in iudi-
e cem, vel contestādo litem[e].vel aliàs proponēdo exceptiōes
dilatorias; vt dicta.l.sed & si susceperit.licet
gl.ibi aliter ītelligat. Ita no.extrà de sent.& re iudi.c.
inter monasterium. Et hoc est, quod dicit tex.in.l.
fin.C.de exce. quòd exceptio declinatoria debet
opponi ante, quàm alia proponaē. Et iō modus est
quò illa exceptio primo opponaē, & alię ꝓponan
f tur sub cōditione, si prima nō obstet[f]. ¶†Quæro,
q.d releuēt ista pacta, q̄ quotidie apponūtur ī instru-
mētis; quòd qs possit vbiq; aliquem conuenire. Rn̄.
g Aut istud fit simplici pacto: & non releuat[g] aliquid;
h vt hac.leg. Aut fit per stipulationē, & tunc q postea
recusat conueniri posse coram iudice nō suo, potest
conueniri ad pœnam, vel interesse, vt.j.de arbi.l.diē
proferre.in fin. ¶Sed si ista conuentio esset facta p
alia verba.s.quòd quis promittat soluere ī quolibet
loco: et tunc est aduertendum. Aut promittit soluere
in quolibet loco, quo placuerit actori.& istud nō
releuat: quia debet intelligi: ꝙ actor non trahat reū
debitorem extrà suum domicilium; vt.l.Meuia.ī fi.
j.de annu.leg.&.l.sicut patronus.j.de ope.lib.&.l.
quod nisi.§.j.eodem titulo. Aut promittit quis soluere
in quocunq; loco fuerit innentus: & tunc vbi
cunq; inuenitur potest conueniri: quia ibi videtur
contraxisse; vt.l.cōtraxisse.j.de act.& oblig.&.j.de
admi.tuto.l.Titium & meuinm.§.j. ¶Et sic aduertas
differentiā, ꝙ aliud est promittere, qđ vbicūq;
possit conueniri. Aliud est promittere soluere, vbi
h cunq;[h] inueniatur. Facit ad prædicta quod dixi.in.l.
iij.§.si qs ita.el.j.j.de eo.qđ certo loco. Sic intellige
qđ no.Gul.in.l.si quis in conscribendo.C.de epi.&
cle. Idem si promitto soluere vbicūq; in Tuscia me
inueneris. Nam vbicunq; in ea prouincia me potes
conuenire.si ibi me inueneris; vt.j.de iudi.l.hæres ab
sens.§.fi.&.l.seq.nec ob.§.quæsitum.ī.l.sed & si qs.
j.si quis cau.quia bene possunt, quælibet ciuitas &
castra.quæ sunt in Tuscia cogitari.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Forū, quod quis sortitur rartiōe cōtractus, nō potest mutari.*
2 *Domicilium originis in matrimonio mutatur.*
3 *Laicus bannitus, uel condemnatus, si efficitur clericus, ob hoc iurisditio primi iudicis non impeditur.*

i CVm quædam. [i] Mutatio
fori post
sententiā, vel lit.cōte.prioris iudicis iuris
ditionē nō impedit.h.d. ¶No.ꝙ mulier
1 sequiē forū viri. ¶Op.de.l.ij.C.eo.sol.forum† qđ
quis sortitur rōne contractus, non potest mutari, vt
ibi. Sed forum, quod quis alia ratione sortitur bene
potest mutari.& ita loquitur hic. ¶Item oppo.domicilium
ex origine mutari non potest; vt not.in.l.
senatores.s̈.de senat.hic dicitur contrarium; quare
2 malè.Sol.fallit† in matrimonio, vt not.in.l.origine.
C.de mu.& orig.li.x. ¶Quærit gloss. quid si nihil
habeat in loco prioris domicilij? dic vt in glos. Et est
3 hæc leg.arg.ad.q.quòd si quis† secularis est condem
k natus, vel bannitus: qui postea efficiatur clericus[k]
ꝙ in mutatione fori non impediatur iurisditio primi
iudicis.no.doc.in.l.pe.j.si ex noxà.cau.agaē.dixi
in.l.j.de pe.& Io.and.extrà de obl.ad ratioci.c.j. Et
quod gl.dicit, quòd tenetur exequi ad literas alteri⁹
iudicis, quomodo hoc procedat; cum non est eo maior.
Dic quòd lex reputat eum maiorem quantum
ad istam causam exercendā; nepereant effectus sententiarum.
& hoc tenent omnes Moderni.& vide
Cy.plenè in.l.properandū.§.sinautē reus.C.de iudi.

l Quoties. [l] No.quòd coram iudice minoris
summæ, possum pętere à debitore
modicam quantitatem de maxima summa.
Inspicitur enim illud, quod petitur; vt hic, &.l.in cōmodato.§.pe.j.commo.
¶ Secundò no.quòd si petitur
magna quantitas à debitore inope, licet illud
ius, & illa actio sit modici valoris, non inspicitur effectus
ei⁹, sed summa q̄ petitur. ¶Et sic facit ad.q.dicit
statutū, quòd actor debeat soluere sex denarios
pro libra de tota summa litis, vt sic inspiciaturi, qđ
m petitur, nō quod in effectu debetur[m]; vt hic. ¶Op.
s̈.eo.l.si idem. Solu.dic, vt ibi.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Iudex de re alterius territorij inter suos subditos ius dicere potest.*
2 *Statuta ciuitatis, an ligent extrà territorium? remissiuè.*
3 *Iudex si iudicet ultra summā suæ iurisditionis, an sententia ualeat in summa.*

Extra territorium.

EVtilis lex eſt,&breuis, ideo nõ indiget
ſummario.& legiť tribus modis;vt in gl.
&.j.patebit. ¶No.ex hac leg.duas regulas in prin.
& ĩ ii.Quæro exẽplũ hui⁹ principij.gl.primò ponit
tria exẽpla,qa qñq; iudex vult dicere ius in hoĩem al
terius territorij:& nõ põt vt hic.qñq; vult dicere in
a ſuos[a]:& de re ſui territorii:vult tñ dicere extra terri
1 torium:& nõ poteſt:vt hic.† Qñq; vult dicere in ſuos
de re alterius territorii:& tũc poteſt:& ſententia va-
let:tamen non poteſt facere executionem:vt no.š.l.
2 proxi.&.l.cũ vnus.§.pe.j.dę bo.au.iud.poſ. ¶† Quę
b ro,[b]vtrum ſtatuta huius ciuitatis ligent extrà terri-
torium:de quo dic,vt extrà de cõſti.c.vt animarũ.
lib.vj.dixi plenè in.l.j.de ſum.tri.& fi.cath.Pet.hic
diffuſè tractat:ego pleni⁹ ĩ.l.cũctos populos. ¶Ve-
3 nio ad ſecũdã† partẽ,& quęro,ſi iudex iudicauit vl-
tra ſummam ſuæ iuriſditionis,an valeat ſentẽtia ſal
tem in ſumma.gl.hic tenet,quòd non.cõtrariũ not.
in.l.ii.C.de re iudi. ¶Breuiter dicas,aut ſumma con
tinet diuerſa,& ſeparata capitula:& tũc põt in vno
capitulo valere,in alio nõ:vt.l.quædã.fa.er.&.l.Car-
melia Pia.de iure patro.Aut continet vnum capitu
lum tantum,& vnam ſummam tantum:& tunc nõ
poteſt pro parte valere,& pro parte non:vt.l.fin.C.
quando ꝓuoc.non eſt nec.ita loquitur hic,quod pa-
tet per tex.š.l.ꝓxi.in fi.Inſpicitur enim,qđ petiť:
& ſi ſummam iuriſditionẽ excedat:in nihilum videť
ad iudicem ꝑtinere.Pro hoc.l.ſi idem.in fi.š.eo.vbi
ad inducendam iuriſditionem nõ fit diuiſio ſummę,
ſeu rei petita.& ſic apparet,quòd iſte q iudicauit,in
nullo fuit iudex.Pro hoc.l.in hoc iudicio.fami.er.nõ
ob.l.ſancimus.in prin.de do.vbi vtile per inutile nõ
vitiatur:quia loquitur de his quę diuidua ſunt:ſed iu
diciũ eſt indiuiduum:vt.d.l.in hoc iudicio.fa.er.pro
hoc.l.ſi idem.in fin.š.eodem.

Quod quiſq; iuris in alterum ſtatuerit, ipſe eodem iure utatur Rubrica.

¶Dictũ eſt.š.de iuriſ.om.iu.vel de eo,qui habet iu
riſditionẽ:ſed qa interdũ ius iniquũ ſtatuit, iuſtum
& equum eſt,vt eodem iure vtatur.Et ideo ponitur
hæc rubrica.& iſtud ſit ſummarium totius nigri.

SVMMARIVM.

1 Rectores ciuitatum,& magiſtratus ſtatuere aliquid poſſunt pro tempore eorũ officij:non autẽ,quòd perpetuo ualeat.
Senatus,præfectus prætorio,Rex,uel Cardinalis,poteſt facere legem perpetuam.
Epiſcopus,uel Comes,uel alius habens iuriſditionem perpetuam,poteſt ſtatutum perpetuum condere.
Poteſtas cum conſenſu populi,poteſt ſtatuere.& an tale ſtatutum debeat à ſuperiori confirmari?remiſſiuè.
2 Edictum,quod quiſq; iur.de quibus Statutis intelligatur.
3 Statutum factum à prioribus,quòd offendẽs eos puniatur ad mortem comprehendit priorem alium offendentem.
Statutum,an liget ſtatuentem?remiſſiuè.
4 Statutum factum à præſide cum conſenſu populi retorquetur contrà eundem,non contrà quẽlibet de populo.
Rectores faciunt ſtatuta cum conſilio procerum.
Præſes,qui fecit ſtatutum iniquum cum conſenſu populi,non utitur eo iure,ſi hoc non fecit uoluntariè.
5 Statutum iniquum conditum à præſide cum conſenſu populi, retorquetur contrà quemlibet de conſiliarijs.licet nõ contrà quemlibet de populo.
6 Repræſaliæ ſi ſunt conceſſæ iniuſtè cõtrà aliam ciuitatẽ,quelibet de populo cõcedentis nõ poterit capi,remiſſiuè tamẽ.
Et an quilibet de populo teneatur ex delicto uniuerſitatis? remiſſiuè.nu.7.
8 Edictum quod quiſq; iur. an habeat locum,quãdo ſtatuitur aliquid ſententiando.
9 Parti contrà quã iniuſtè eſt ſententiatum,nõ imputatur,ſi nõ appellauit ad hoc,ut contrà iudicem fiat retorquutio.
10 Poteſtas,qui puniendum in pecunia pro homicidio,decapitari fecit:non poterit allegare,quòd ipſe puniatur in pecunia.
11 Iudicans contrà legem:quia ſic erat conſuetudo:non tenetur hoc edicto.

a ¶In ſuos. Adde poſt.d.Iaſo. inq̃tũ ponit,an Parochianus poſſit ſuũ ſubditũ vbiq; abſoluere.qđ conſuluit Oldr.cõſ.lxxiii.vbi voluit,quòd ſi ep̃s cõcederet indulgẽtiã eccleſiæ ædificãdæ in territorio alterius ep̃i illo inſcio,ꝙ illa indulgentia nõ ꝓſit ſubditis concedẽtis.Quo ad octauã limitationẽ vide Rotam deciſ.ccclxxx.ꝙ nõ põt ꝓcedere,vt ibi videbitis. Quo ad.xj.fall.vide Fede.cõſ.xiii.Quo ad.xiii.limitationẽ, vide Bal. cõſi. ccxcix. in fin.j.lib.

POMATES.

b ¶Quæro. Adde an ep̃us poſſit in dioceſi alteri⁹ ſubditis indulgentias cõferre;vt p Old. conſilio.lxxiii.& aliquid per Bart. cõſi.ix.in. iiii.col. ad fi.volu.j.

Hęc rub.quod qſq; iur. aliter quo ad verba ſonat:licet ſit idẽ ſenſus: de quo tamen curandum nõ eſt.ar.l.qui ſententiam.C.de pęn. Alexã. Loſeus.

HOc edictum.

¶Primò cõmẽdat edictũ.Secũdò ponit verba
primi capitis.Tertiò põit verba ſe
cũdi capitis.Quartò incipit expo-
nere edictũ.ſecũda ibi:q magiſtra-
tum.Tertia ibi,ſi qs apud.Quarta ibi,hæc autẽ.& ru
brica ſummat hãc leg.& eſt difficilis multũ & ſub-
tilis.notabilia collige p te. ¶Not.ꝙ rectores ciuita-
tũ,& magiſtrat⁹ pñt facere ſtatuta.Sed cõtrà:imo ſo c
lus Princeps põt cõdere legẽ;vt.l.fi.C.de legi.So.di
cit gl.verũ eſt legẽ vniuerſalẽ:ſed legẽ municipalem
pñt ẽt facere inferiores magiſtrat⁹.ita tenet glo.quã
no.& vide eã & tene mẽti.ſed hoc vř falſum; vt.C.
con.vel epi.l.programa.&.j.de decre.ab or.fa.l.ij.&
C.de le.ſi qd extra ordinariũ.lib.x.& ibi dixi. ¶Bre
1 uiter,ſi magiſtratus vellet† facere vnam legem,ſecũ
dũ exigẽtiam factorũ fortè ꝓ toto tpe ſui officii; vt
ꝙ nullus nobilis intret plateã ex aliqua cã.vel ꝓpter
cariſtiã:qcunq; portauerit frumentum,habeat tan-
tum:& ſi.& hoc poſſet;vt.š. de offi.pręfe, vrb.l.j.§.
c pe.&.C.de nauic.l.cũ nauiculariorũ.libel.xj.Sed ſic
vellet facere legem perpetuã:tũc ſi quidẽ eſt de iu-
dicibus ſublimioribus & maiorib⁹;vt ſenat⁹,& p̃fe-
ctus p̃torio:& tũc põt;vt.l.nõ ambigiť.š.de leg.&
C.de offi.p̃fe.p̃to.oriẽ.l.formã.al's normã.Idem in re
d gibus,& cardinalibus,[d]q ęquiparanť p̃fecto p̃torio;
vt no.š.de offi p̃fe.p̃to.l.j.& idẽ in legatis apoſtolicę
ſedis,vt extrà de offi.leg.c.fin.Si verò nõ eſt de ma-
ioribus,ſed de minoribus:tũc ſi qdẽ habet iuriſditio
nẽ perpetuã:vt ep̃i & comites,q habẽt ſuos comita-
tus:& poſſunt facere cõſtitutiones,vt extra de con
ſti.c.vt animarũ.lib.vj.de maio.& obe.c.ii.& ſic in-
telligo in.x.col.de ſta.cõtrà liber.ccc.iuxta prin. in
eo ꝙ dicit poteſtates & rectores poſſe facere ſtatu-
ta.Si verò nõ ſit de his,q nõ poſſunt facere ſtatutũ p
ſe:vt.d.l.ꝓgrãma.l.ii.j.de decr.ab or.fa.&.C.de le.l.
ſi quid extraordinariũ.libr.x. Poteſt tñ hoc facere
ex voluntate populi,& conſilii, vt no.j.ꝓxi.§.&.š.
ꝓxi.gl.Sed an tunc egeat confirmatiõe ſuperioris?
dixi plenè de iuſti.& iur.l.omnes populi.Tetigi in
2 d.l.ſi quid extraordinariũ. ¶† Videndum eſt ergo,
de quib⁹ ſtatutis hic loquiť hæc lex.Rñ.de neceſſi-
tate requiriť,vt ſtatutũ habeat effectum;vt hac leg.
ĩ fi.& ideo debet intelligi de ſtatutis,quæ habẽt effe e
ctũ iuris:quia valẽt,licet ſint antiqua; dũ tñ ſint fa-
cta ab habentibus authoritatẽ,ſecundũ diffinitionẽ
prædictam.Itẽ põt intelligi in ſtatutis ĩualidis,ſi tñ
habuerunt effectũ de facto;vt.j.eo.l.iii.in princ.ibi,
ſiue vſus.vt.j.qđ vi aut clã.l.ſeruus.&.j. de noxa.l. f
nõ ſolũ.la.j.Et ideo eſt bonum exẽplum, qđ poni-
tur hic in prin.glo.mag.hic poſitæ,ſi iudex conceſ-
ſit alicui,vt non poſſit conueniri vſq; ad biennium:
certè etiã ſi ſtatutũ nõ valeret,poſſet habere execu
tionem de facto:qa iudex non audiuit partem:certè
ipſe iudex eodẽ iure vteť:quia vſq; ad biennium nõ
3 poterit alios conuenire. ¶† Et iſta ſunt multum vti-
e lia & notabilia.Pone[e] priores huius ciuitatis ſtatue-
runt,ꝙ ſi quis offenderit eos, puniatur ad mortem.
Certè ſi ipſi offendunt alios,debent puniri eadem
pœna,vt hac leg.Ex quo etiã no.qđ ſtatuta ligant
f etiã ipſum ſtatuentẽ,de quo plenè p Arch.in.d.c.vt
animarum.extrà de conſtitutionib⁹. lib.vj. Proce-
do vlterius,& intro gloſ.mag.poſt prin.Quero, po-
g ne[g]:† præſes cum cõſilio populi huius ciuitatis fecit
4 vnum ſtatutũ iniquũ:qs eorũ eodẽ iure vtetur?dicit
gl.ꝙ ipſe rector non quilibet de populo.vide glo. &
no.multum. ¶Not.mirabilia ex hac glo. Primò ꝙ
rectores faciunt ſtatutũ cũ conſilio procerum ciuita-
tis. ¶Secundò no.ꝙ qñ ſtatutũ eſt iniquũ,ꝙ ipſe re
ctor debet eodẽ iure vti.Quòd intellige,ſi hoc fecit
volũtariè.ſec⁹ ſi haberet neceſſe hoc ꝓponere ex for
ma ſtatuti,tunc enim careret dolo.& edictũ iſtud re
quirit dolũ:non qđ quilibet de populo vtatur eodẽ g
iure.Et ideo ſi ſtatutũ hic ſit,ꝙ ſi forenſis occidatur
teneatur occidens pœna.ccc.librarũ:ſi tamen Peru
ſinus alibi occidatur,occidẽs nõ punietur illa pæna:
quia quilibet de populo non debet vti eodem iure.
5 ¶No.diligẽter,† quòd gl.dicit:quilibet de populo.
non dicit quilibet de proceribus:vel quilibet de

c ¶Sed ſi.Vide Ludo.Ro.in conſ.ccxxv.vbi dicit, ꝙ p hęc dicta ꝓbať, ꝙ cõſtitutio Ep̃i diciť ius p̃toriũ.& vide do. Petrũ de Anch.in.fi.de off.dele.vide q̃ ibi plenè dixi. Andrę Barba.

POMATES.

d ¶Cardinalibus. Vide Alex.l. nemo poteſt.j.colũ. j.de le.j.& Alexã. conſilio. cxliiii.ii. colũ.volu.iiii.

e ¶Pone . Adde Bar.& Bal.in.l.digna vox.C. de legi. And. Barba.

f ¶Statuentem.Adde poſt do. Alex. Ro.cõſ.ccccxliiii. & inquãtũ.d. Iac. ponit qualiter iudex teneať de eo, q mortuus eſt in tortura,vide Bal. conſil.cccxxxvj. iiii.lib. & inquantũ do. Iaſo.etiam dicit:ꝙ fit rei executio contrà impetrãtem ius iniquũ;ĩtellige poſt pñtationẽ & citationẽ:qa ante põt lacerare,p ea quę voluit Franciſ.de Are.cõſi. xxxiii. Ro.cõſi. cccxliii.

POMATES.

g ¶Quæro, pone. vide remiſſiuè per Alex.l. cętera.§. itẽ q̃ri.verſi.an & qñ.ff.de le.j.Fely. ĩ.c.j.viii.col.de p̃ſum. al's,de cõſti

cōsiliarijs.Illi em̄ si interfuerint cōsilio,& consense-
rint,dñt vti eodē iure;vt.j.de magi.cōue.l.j.in prin.
6 ¶Et ista faciūt,†ꝙ licet in ciuitate ista sint cōcesse
represaliæ iniustæ cōtrà aliā ciuitatē:ꝙ ꝓpter hoc
ī alia ciuitate nō poterit capi qlibet de populo Peru
sino vtēdo eodē iure,vigore hui⁹ statuti.de hoc dixi
in tractatu rep̄saliarū,quē feci mō:cito dabo vobis.
7 ¶Vltimò facit ista† gl.ꝙ ex delicto vniuersitatis nō
a tenet̃ qlibet de pplo[a],qđ plenè dixi.in.l.aut facta.§.
8 fi.j.de pœ.¶†Vltimus, qñ ille,q habet magistra-
tum,vel potestatē,aliqđ statuit,legē cōdēdo:videa-
mus qñ qs statuit sentētiādo.Et videt̃ ꝙ nō habeat
locū istud edictū.Nā aut sñia fuit īiusta.& nō tenet:
qa nō cessat dol⁹.Aut fuit iusta,& nō habet effectū;
vt.j.ꝓxi.§.Solu.pōt intelligi ī sentētia interlocuto
ria iniusta,à qua nō pōt appellari.Itē pōt intelligi
in diffinitiua iniusta.nō expresso errore, qñ qs pp
paupertatē nō potuit appellare. Pōt ēt intelligi in
sñia diffinitiua īiusta expresso errore,tñ fuit mādata
executioni.& sic habuit effectū de facto,vt dixi.
9 s.in.q.ij.¶†Quero,an īputetur[b] pti,cōtrà quā est ꝓ
b nūciatū,si nō appellauit.gl.dicit ꝙ nō,& bñ.Nō em̄
potuit īputari ei.facit.j.de euic.l.vēdicātē.cū.l.seq.
Præterea iudex est in dolo.& deliqt ī faciēdo: pars
est ī culpa omittēdo:& sic factū iudicis p̄ponderat;
vt.l.si mora.ī princ.j.so.ma.&.l.itē si obstetrix.§.fi.ī
10 fi.j.ad le.aqui.Et istud† facit cōtrà illā potestatē,q fe
cit decapitari vnū ꝓ homicidio;cū esset pœna ccc.li
brarū.Nā tpe syndicatus non poterit ipse dicere,ꝙ
sibi imponat̃ pœna pecuniaria ꝓ homicidio,sed de
11 bet īponi illa,quā ipse īposuit alij;vt hic.¶†Quero.
si iudex qđ iudicauit cōtrà legē,tñ ita erat consuetu
do.rñ.ꝙ non tenetur hoc edicto, quia cessat dolus.
Consuetudo em̄ vincit legē;vt.l.de quibus.s.de leg.

SVMMARIVM

1 *Personæ quænam comprehendantur hoc edicto?*
2 *Ius iniquum potest obtineri,uel per sententiam,uel impetrando rescriptum,uel priuilegium,uel statuendo.*

Si quis apud. Sum⁹ expediti de primo capite edicti,venio ad se-
cūdū.Hic habes,ꝙ ille q impetrauit ius iniquū con
trà ipsum,qs vtit̃ eo iure.¶Quero vtrū distinguat̃
petierit dolo,vl' nō:hic dic vt ī gl.¶Quero,dicit̃ ad
uersario postulāte &c.qđ si ali⁹ hoc petat.gl.sup ver
bo aduersario:ponit opi.dicā.j.eo.l.iij.§.hec pœna,
vbi gl.de hoc tāgit,& dic vt ibi.¶Quero.ibi edictū
1 loquit̃ de eo,q facit cōstitui nouū ius,†q̄ro q̄ psone
cōp̄hēdūt̃?dicit gl.litigator,assessor:vt.j.l.ꝓxi.Ad
de ꝓcuraror & tutor,secūdū distinctionē positā.j.
ea.l.iij.§.si ꝓcurator.& eādē distinctionē puto adhi
bēdā in aduocato secūdū Gul.de cu.¶Quero,dicit̃
2 hic de eo,q obtinuerit aliqđ ius iniquū:† qual'r hoc
cōtingat?Rñ.trib⁹ modis,vel obtinēdo sñiam,qđ
no.qa si qs obtinuerit vnā sñiam ꝓ se,secūdū vnā
opi.in vna cā,ꝙ in alia de necessitate cōtrà eundem
debet sic iudicari,p hūc tex.Pone etiā secūdò,ꝙ ob
tinuit iniquū ius impetrādo rescriptū,vel priuile-
giū;certè idē eodē iure vti debet;vt.j.eo.l.iij.in prin.
Pōt etiā tertiò obtinere iniquū ius,si est facta lex.
& tūc eodē iure vti debet,siue fuerit ꝓponēs,siue al
legans.Facit qđ.s.ꝓximè dixi.alia.circa expositio
nem huius edicti dicemus.j.prosequendo titu.

SVMMARIVM.

1 *Verba cum effectu sunt intelligenda.*
2 *Affectus non punitur,nisi sequatur effectus.& qñ.nu.41.*
3 *Futurum subiunctiui formatur à præterito indicatiui:Ideo requirit rem perfectam.*

c Hæc autem. [c]Verbū statuerit,est fu-
turū subiūctiui,qđ for-
mat̃ à p̄terito pfecto īdicatiui:& sic rē cū effectu p-
d fectā[d] significat.signa tex.in fi.leg.¶†No.ꝙ verba
1 cum effectu sunt accipienda. ¶†Not.ꝙ nō punit̃
2 affect⁹,si nō sequatur effectus. ¶Oppo.ꝙ malè ar-
e guat Iuriscō.Dicit[e] enim,nā statuit.sed verbū sta-
tuit,qđ est preteritū indicatiui,non reperit̃ in edi-
3 cto,sed bene† reperit̃ verbum statuerit:qđ est futu
rū subiūctiui.Rñ.futurū subiūctiui format̃ à prete-
rito indicatiui:vt no.j.de contrahen.emp.l.hec ven
ditio.&.j.de verb.ob.l.cētesimis.§.fi.ideo requirit
rem pfectā,sicut præteritū indicatiui & sic bene ar-
guit.¶Intr glo.opp.de rescin.ven.l.ratas.Sol.vt in
glo.¶Opp.j.de extraor.cri.l.j.&.C.de epi.& cler.
l.si quis non dicam rapere.vbi punit̃ affect⁹,licet nō
f sequatur effect⁹[f].So.dicit† glo.ibi in criminibus gra
4 uioribus.Vel aliter:hic nullum crimen est impetra-
re ius iniquum;vt not.doc.in.d.l.si quis non dicam
rapere.& glo.in.l.iij.§.ij.j.co.¶Op.C.de fur.l.si qs.
sol.vt in glo.¶Opp.j.de calū.l.& generaliter. Sol.
vt in gl.quantûm ad hoc edictum.

HOc edi. Imperitia assessoris excu
sat magistratū,nō ipsum
assessorem. hoc dicit.¶Opp.infra circa
finem.glos.insti.de ob. quæ ex quasi de
lict.in prin.&.j.de ver.& extraor.cog.l.vlt.Sol. quā
tū ad istud edictū imperitia assessoris excusat magi
stratū,nō quātū ad actionē in factū ex quasi malefi-
cio.Tene mēti:quia plures vidi dare petitiones con
tra magistratus de imperitia assessoris tpe syndica-
tus.¶Quærit glo.quare in ptāte requiritur dolus.
& non in assessore?dic vt in glo.Nam assessor asserit
se iurisperitum.qđ non contingit in magistratu.

SI quis iniquum. Hic in-
cipit ex
g ponere[g] ṽba edicti secūdi capitis.¶Que
ro quid si nō apparet,vtrū ad postulatio
nem,vel nō.Rñ in dubio presumitur ad postulatio-
nem? vt extrà de præben.c.si motu proprio.lib.vj.
& dixi.C.de pe.bo.subla.l.j.lib.x.

Sed si impetrauerit. ¶Opp.ꝙ
verbū īpe-
trauerit,debeat intelligi cū effectu.Sol.intellige cū
effectu.s.iuris,vel facti;vt dixi.s.e.l.j.in princ.& dic,
vel facti & iuris,vt hic,ꝓut dixit vsus fuerit.¶Op.
de.l.qui falsam.j.de fal.Sol.ibi delictum non erat cō
summatum.hic sola impetratio sequuta cōcessione,
ita:ꝙ obtinuerit:delictum est consummatum.& ita
habes gloss.expeditam.

SVMMARIVM.

1 *Delictum quod est ubicunq; mandatur,mandans non uidetur propriè facere.*
2 *Statutum puniēs.excipientem,& non probantem,uel declinantem iurisditionem iudicis,non comprehendit producentem, uel declinantem per procuratorem.*
3 *Mandato generali,non uenit,ut procurator possit facere dominum incidere in pœnam.*
4 *Mandato generali,non uenit etiam id, quòd pōt esse pœnale.*
5 *Impetrans pro alio ius iniquum,si non habu t mandatum: uel ratihabitio non sit sequuta,tenetur hoc edicto.*
6 *Procurator impetrans iniquum ius pro domino,potest contrà dominum eodem iure uti.*

Si procurator. ¶Iste est bonus.§.&
hoc intēdit Ex impe-
tratione ꝓcuratoris habētis spāle mandatū,vel rati-
habitiōe sequuta,coercet̃ dñs:sec⁹ si hēat generale:
vel sit in rē suā:tūc coercet̃ ꝓcurator:tutor ṽo semp.
h.d.vsq; ad fi.& hic expōit ṽbū,si qs.¶Op.extra gl.
cū verba edicti sint scripta in personā.s.sed si qs īpe-
trauerit.ergo non coercet illū,q īpetrari fecerit,vt.l.
aut qui aliter.ī fin.j.qđ vi aut clā.So. qñ mandat̃ id,
1 qđ est delictū:tūc ꝓcedit contrariū.Ratio,†qa tūc
mādatari⁹ coactè nō facit virtute mādati:cū māda-
tū rei turpis sit nullū:vt insti.mā.§.illud quoq;.cū cō
cor.sed facit virtute sui arbitrij.meritò ille q mādat,
nō vr̃ ꝓpriè facere.& sic ṽbis edicti nō cōprehēdere
tur:sed hic mādat̃ illud,qđ nō ē delictū.& gl.dicit&
statim dicā.Ergo ꝓcuraror coact⁹ hoc facit virture
mādati,qđ suscepit,nō ex suo arbitrio.& sic ille,qui
mādat ꝓcuratori,facit,merito ṽbi edicti cōprehēdit̃
sicut q proiecerit vnū lapidē,cū lapis nō pcutiat ex
sui virtute,sed virtute ꝓijciētis:ꝓijciens ꝓpriè pcu
tit:vt.l.itē Mela.ī prin.j.ad leg.aql.dixi.j.de iniur.l.
sed si vni⁹.§.seru⁹ me⁹.& ibi plenè dixi.¶Et p hoc
2 dico† ꝙ statutū,qđ punit eū,q ꝓduxit exceptiōes,
& nō probat;vel punit eū,q iurisditionē iudicis de-
clinauit;hēbit locū in eo, q produxit exceptiōes,vel
declinat p procuratorē,licet in psona loquat̃.s.si qs
ꝓduxerit;vel si qs declinauerit.& si cū actus produ
cēdi,vl' declinādi nō sit delictū.¶Ex hoc etiā sume
3 aliud,† ꝙ licet q̄dā sint de se licita:si tñ ex eo sit pos-
sibile inferri pœnam,non venit ex virtute genera-
lis mandati:

a ¶Populo.Adde, ꝙ licet dicat̃, qđ vniuersitas tota nō punit̃,nisi cōicato cōsilio maleficium cōmiserit: ꝙ illud ꝓcedit in his,quæ habēt tractum momētaneum:secus si successiuū,vt bellum:qa tunc vniuersitas punitur:licet non fecerit cōmunicato cōsilio;vt voluit Anch.cōsil.cliij.

b ¶Quæro,an imputet̃.Tñ ita non sequitur Inno.in c.pastoralis.de offi.delega.Andræ.Barba.

c ¶Hæc aūt.Et hic allegatur iste.§.ꝙ capiēs bannitū,si eū nō pōt tenere, qa ab eo fugit;nō debet habere premiū ex forma statuti.vide eundem in.l.fi.j.de pe.her.facit.C.de fideius.l.si Barsatorā.& limita per.l.j.C.de pe.bo.subl.lib.x.&.l.quisqs.C.ad le.Iul.maie.

d ¶Perfectā.Adde post.d.Ias.de inuēto in via.stante statuto, quòd extrahens bladum puniatur.Ioan.And.in addi.ad Spe.in ti.de constitu.vbi pulchrè qđ verò est allegatū,ꝙ verba debēt intelligi cū effectu,vide q̄ posui in.l.iiij.§.cōdēnatū.ff.de re iudi.

e ¶Codices nr̄i habēt statuerit:& sic oppo.elusoria redditur i vtilis tñ est & notāda,ex his q̄ tradit Iacob.hic.Alexan.Loseus.

f ¶Effectus.Adde pulchrè Bal.cōsi.cccvj.iij.lib.&.ccvj.iiij.lib.

POMATES.

g ¶Secūdi capitis.Vide Alexā.cōsi.xxv.in.ij.dubio.iij.volu.

a ¶Spāle mandatū. Adde post do. Alex. Et Ias. Bal. pulchrē cō. xciiij. iij. li. & cōs. lxxxiij. iiij. li. Ioan. de Ana. cōsi. xij. Ro. cōsi. cxl. Et inquātū subdunt p̄fati doc. ꝙ Pau. de ca. dicit ꝙ procu. vsurarij teneat̃ ad vsuras restituēdas; ad de qd᷑ Bal. consi. ccxv. iij. li. dicit ꝙ nō vleat testamētū eius, qui exercuit vsuras nomine alieno, nisi pręstita cautione.

b ¶Et iō qn̄ p. Idē dicas secūdū Bal. ī syndico vniuersitatis. Faciūt gloss. optimæ. l. nō pōt dolo. & l. aliud. §. refert̃. j. de reg. iu. Bar. in. l. si ꝓcurator. ff. de cōdi. īde. Ang. in cōs. incip. cōsultatiōes mihi Angel. de Perus. Andræ. Barba.

c ¶Ex quo. & sic facit secundū Bal. quòd habentibus generale arbitriū condendi statuta, non poterunt cōdere statuta cōtrà libertatem ecclesiæ cū illa sint pœnalia in authē. cassa. C. de sacrosan. eccle. qd᷑ est not. Andrę. Barb.

d Hæc verba addita fuere: nec ī antiquis voluminib⁹ habent̃: & dū allegatur. l. si filio. est l. si p̄r filio. de his q̄ in frau. cre Alexan. losens.

a lis mādati: sed requirit speciale mandatū[a] vt hic. Et
b iō, qn̄ p[b] ꝓcuratorē ꝓponunt̃ aliq̄ exceptiōes, ex q-
bus pœna infert̃, si nō ꝓbat̃: nisi hēat spāle mādatū
ad hoc pōt petere, qd᷑ dn̄s approbet, vl̓ reprobet il-
lā ꝓductionē: aliter nō audiat̃ ꝓcurator sup eis Ca-
sus ē hic, & tene mēti. ¶Venio ad gl. dicit̃ hic, ꝙ te-
net̃ dn̄s solū. Cōtrà, imò, & ꝓcurator, vt. l. j. de vi & vi
ar. sol. ibi mādatū fuit delictū. & sic ꝓcurator parere
nō debuit: hic vò nō fuit mādatū delictū. ita dicit gl.
tene mēti ad id: qd᷑ mō dixi. s. ¶Quęrit gl. qd si ꝓ-
curator habuit generale mādatum cum libera? Rn̄.
idē: qa hoc nō venit ī mādato. ita dicit gl. ¶Ex quo
c no[c]. vt mō dicebā ī. j. q. †ꝙ sicut illud, qd᷑ ē oīno ꝓhi-
4 bitū nō venit ī gn̄ali mādato: ita illud, qd᷑ nō ē oīno
ꝓhibitū, vl̓ delictū, si pōt eē pœnale. vide gl. ¶Quę
5 ro, an tūc, †cū nō habuit mādatū: nec ratihabitio ē se
quuta, teneat̃ ꝓcurator īpetrās? glo. dicit, ꝙ sic: licet
em̄ ipse eodē priuilegio vti nō posset: qa alij īpetra-
uit, sufficit tn̄, ꝙ obtinuerit: & ꝙ ali⁹ vti possit. Itē: qa
edictū. s. e. l. j. §. si qs apud. dicit: ꝙ si qs obtinuerit. sed
ipse obtinuit hic, nō dn̄s; sed qn̄ habet mādatū obti-
d nuit ipse dn̄s, nō ali⁹. Ita dicit gl. vide[d] gl. & Bar. ī. l. si
filio. j. de his, q̄ in frau. ¶Quærit gl. quare nō procu-
6 rator, sicut tutor? dic vt ī. gl. vtrū ꝓcurator impetrās
posset vti eodē priuilegio cōtrà dn̄m. gl. nō determi
nat. Rn̄dēt qdā, ꝙ nō: qa fuit ꝑticeps cri̅s; vt. l. qm̄ li-
beri. C. de test. cōtrà. l. ait p̄tor. §. si qs ꝑticeps. j. de his
q̄ ī frau. cre. Alij contrà, vt tenebat Rich. malū. quia
offm̄ ꝓcuratoris nō debet sibi eē dānosū. vt. l. sed &
si qs ex signatorib⁹. j. quēad. testa. ape. Itē qn̄ ꝓcu-
rator facit: dn̄s facere vr̄, secūdū eū. Tu dic, imò dn̄s
ꝓpriè facit, vt dicit. s. Idē tenet Ia. but. Nā dn̄s non
pōt sibi obijcere illā culpā, seu hāc exceptionē: ar. l.
cū ī fundo. §. qd᷑ si mulier. j. de iur. do. qd᷑ satis placet
Fortè hoc nō esset verū. Nā secūdū opi. gl. l. j. s. e. vt
habet locū illud edictū, oportet qd᷑ teneat de iure
istud, qd᷑ īpetrat̃, licet sit iniquū. sed si dn̄s nō habet
ratū, nō tenet de iure. Nā in ꝑsona ꝓcuratoris, nō: qa
ibi nō ē īpetratū. In ꝑsona dn̄i, ēt nō valet: qa nō ha
buit ratū. Nec ob. ꝙ dn̄s possit vti: qa iā reprobauit,
nō habēdo ratū. & sic interim nō valet de iure. Nec
ob. quod dicit gl. de tutore: qa fortè ipse tutor possit
vti absq̧ cōsēsu pupilli: quòd nō esset ī ꝓcuratore.
¶Quęro qd si ī impetratiōe tutoris ꝑuenit cōmo-
dū ad pupillū. Rn̄. eatenus tenebit̃ pupill⁹, quaten⁹
ad eū peruenit de commodo? vt in glo. & bene.

SVMMARIVM.

1 *Impetrans ius iniquum, non tenetur hoc edicto ultra quam impetratio se extendit.*

2 Hæc pæna. Hic gn̄aliter dictū īponit,
& nō eget summario. opp.
dicit̃ hic ꝙ alij vtunt̃ eodē iure aduersus īpetrātem.
Cōtrà. C. res inter ali. acta. ꝑ totū. So. gl. ītelligit, qn̄
fuit īpetratū ius iniquū vniuersaliter contrà oēs, vt
hic. sec⁹ si cōtrà vnū tm̄, vt ī cōtrario. Quidā tn̄ fue-
rūt ī cōtraria opi. vt gl. tāgit hic. & . s. e. l. j. circa prin.
sup ver. aduersario. Pro istis facit. C. de rescin. ven. l.
ratas. sed opi. gl. ē verior ꝑ tex hui⁹ legis, ī prin. ibi. cę
terū, si ipso nō postulāte &c. Nō em̄ extēdit se pęna
hui⁹ edicti; nisi quaten⁹ extēdit̃ postulatio īpetrata;
vt ibi ꝑ hoc. s. e. l. j. ibi aduersario postulāte, & hoc
tenet Iac. de are. & oēs. ¶Ad. l. ratas. rn̄deo, vt ibi no.
1 ꝑ Cy. ¶†Quæro, qd si aliqs īpetrauit ius īiquū, vsq̧
ad quātitatē cētū librarū: an aliqs vtat̃ eodē iure cō-
trà eū ī maiori quātitate? vr̄ ꝙ sic, ꝑ hāc leg. qa ēt ille
cōtrà quē nihil īpetrauit, pōt vti eo iure cōtrà impe
trātē. ergo multomagis ille, cōtrà quē impetrauit, lʒ
in minori quātitate. & hoc procedit, qn̄ impetratio
esset facta simpl̓r, nō expressa quātitate; licet impe-
trās nō teneret̃, fortè, nisi ad cētū. sed si in īpętratiōe
esset exꝑssa certa quātitas: tūc nō tenet̃ vltra quā im
petratio se extēdat; vt hac leg. ī prin. vide gl. sup ver
bo experit̃. Innuit em̄ ꝙ ex hoc edicto oriatur actio
& exceptio. quòd dicam statim. j. eo. l. §. qd᷑ autem.

SVMMARIVM.

1 *Delictum rei quando noceat fideiussori?*
2 *Principalis prius conuenitur, q̄ fideiussor si conueniri potest.*

e Si is pro quo. [e]Impetrario principalis
nocet fideiussori, nō ecō-
trà. hoc. d. & est subtilis. §. ¶Op. C. de præci. impe.
offe. l. quoties. Huius timore legūt quidā, ꝙ hic fuit
impetratū, ne aliqs vtat̃ exceptione dilatoria. Hāc
reprobat glo. per tex. qui dicit, mādati actionē non
habebis. Posteà. j. ī gl. parua, sup verbo, nō habebis.
sustinet; vt dicamus non habebis mandati actionē. s.
interim: quòd satis pōt procedere. vide istā gl. ¶Se
f cūdo modo[f] potest intelligi, ꝙ impetrauit exceptio
nem peremptoriam, si fuit dictū per Principē, non
ob. lege. q̄libet pōt esse bona & vera. ¶Secūdo op.
j. de pac. l. fi. vbi pactū principalis fideiussori exce-
ptionem nō pōt tollere. Huius timore dicit gl. intel
lige, qd᷑ quo tpe fideiussit, impetrauerat ius iniquū:
vel impetrauit posteà de voluntate fideiussoris. Vi-
de gl. istā. Istā distinctionē videtur reprobare glo. j.
proxi. §. Sed sustine eā, vt ibi dicā prima op. ¶Ter
tiò opp. de. l. j. j. de alie. iudi. mu. cau. fa. Sol. fateor, ꝙ
hic factū vnius nocet alteri: qa hoc debuit, & potuit
ab initio ꝓuideri. dicit gl. sic mora rei nocet fideius-
sori; vt. l. mora. j. de ver. ob. Istud aliquantulū videt̃
cōtradicere superioribus. Nā superius dictū est, ꝙ fa
ctum rei nō nocet fideiussori, si nō cōsensit. Et ideo
circa hoc dicas, si quęris, an pactū rei noceat fideius-
1 sori. dic vt. l. fin. j. de pac. Si quęris de †delicto rei: aut
quęris vtrū noceat ad inducendam obligationē cō-
tra fideiussorem: & dic ꝙ non nocet, vt. j. de fideius.
l. si in pignore. Aut ad actionē iā natā augēdā: vt ali-
qd addat. Et dic vt. l. j. de eo ꝑ quē fac. erit. & l. centū
Capuæ. j. de eo quòd certo loco. Aut quātū ad actiō-
nē conseruandam: & tūc si quidē actio erat iam elisa
exceptione, non nocet fideiussori, si nō consentiat;
vt hic, cū sua glo. Si verò actio non erat exceptione
elisa: tunc sine dubio nocet; vt. l. mora rei. j. de verb.
ob. & l. si seruum. §. nūc videamus. e. ti. Nō. ob. quod
potuit cogitare, quod potuit impetrare. &c. qa sic in
l. fi. j. de pac. potuit cogitare, quòd potuit fieri pacto
* de petēdo. & tn̄ nō nocet fideiussori; vt ibi Nō ob. l.
si quis domū. §. j. j. loc. quia ibi potest euenire rōnabi
liter: & secūdū naturā pręcedentis cōtractus: hic nō
pōt euenire rōnabiliter, ꝙ quis impetrat ius iniquū.
Facit qd᷑ no. Ia. de bel. in. l. si idē. §. j. s. tit. j. in gl. non
inspici. &c. ¶Vel dic ad cōtrariū de. l. j. j. de alie. iu-
di. mu. cau. fac. ꝙ hic fideiussor nunq̧ habuit exce-
ptionē efficacē: vt no. s. in gl. ꝓxi. & sic factū rei nō
nocet fideiussori. ¶Extra gl. op. quod nō possit cō-
ueniri fideiussor, nisi prius agatur cōtra principalē:
vt. l. iure nostro. C. de fideius. cum aut̃. ibi posita. Sol.
illud verum secundū iura hodierna; licet olim secus:
2 vt. d. l. iure nostro. Pręterea hodie †debet ītelligi qd᷑
prius cōueniat̃ principalis, si pōt conueniri. secus si
cōueniri nō posset: vt. l. Marcel. j. de fideius. & ibi ꝑ
Dyn. & ibi dixi. & hoc ꝓbatur ī hoc tex. in. ij. parte
vbi reus habet exceptionem, & non fideiussor. Per-
uenitur em̄ ad fideiussorē: quia certū est reū conueni
ri nō posse. facit. j. si cer. pe. l. fin. de verb. ob. l. decem.
Si filius. Impetratio filij, non coercet patrē.
h. d. ¶No. quòd per filium nō pōt
fieri deterior cōditio patris: impetrauit enim, vt vs-
q̧ ad decennium conueniri non possit. ¶Sed oppo.
& videtur, quòd factum filij in ipso contractu no-
ceat patri: vt. l. contra iuris. §. fin. cum. l. seq. de pact.
Huius timore quidam distingunt hic, sicut fuit di-
stinctū. s. proxi. §. Aut filius impetrauit patre scien-
te, aut non: vel aut filius impetrauit anteq̧ esset ius
quęsitum patri: aut posteà. Sed glo. reprobat istā di-
stinctionem simpl̓r, & nihil allegat. vide eā. Quid di
cemus? dico quòd præcedens. §. loquitur in reo, & fi
deiussore: hic autem in patre & filio. Ratio diuersita
tis est: quia patri acquiritur per filium directo ex le-
gis dispositione, non ex dispositione filij. arg. l. Pau
lus. §. Paulus. j. de bo. lib. vel præcedens. §. loquitur
in exceptione, quæ facilius transit, quam actio: vt. l.
etiam si in rem. j. de iureiu. & ideo transit cum vitio:
hic verò loquitur in actione, quæ non ita transit de
facili, nisi ex speciali legis dispositione. ¶Ad. l. con
tra iuris. §. fin. cum. l. seq. Respondeo, ꝙ ibi loquit̃ in
his, quæ per filiū fiunt in ipso contractu. sed hęc im-
petratio iuris iniqui, est totaliter separata ab ipso

POMATES.

e ¶Si is pro quo. Vide Alexā. limitantem in. l. nisi. §. fi. quam legit cū. l. & hęrede. de pact. Moder. aliquid in l. fin. j. si cer. peta.

f Vide quæ scribit Carolus rum⁹ in. §. cato. in. iij. notabi. per istū text. Anto. Alexan.

f ¶Secūdo modo Et sic insurgit ex hoc, quod Princeps potest auferre ius meum. text. est in. l. item verberatū. §. j. ibi militibus. j. de rei ven. Facit casus singu. in. l. venditor. §. si cōstat. j. e. §. et Bal. & Ang. hic, qd᷑ intellige cum causa: secus sine causa. l. toties. j. de polli. l. si priuat⁹. j. qui & à quibus. l. Antiochēsiū. & ibi Bar. j. de priuil. cred. l. non ambigitur. & ibi dicā. j. de leg. l. bene à zenone. C. de quadri. præscri. An. in. d. l. verberatū. §. j. An aūt sufficiat dicere nō ob. tali leg. vide sing. limitationes Salyc. in. l. fina. C. si contrà ius. vel vti. pub. Andræ. Barb.

* Pro intel. l. si qs vnam. §. j. ff. loca.

cōtractu. ¶ Cōtrā pdicta op. nā sicut se habēt re⁹ & fideiussor: ita se hñt pr̄ & fili⁹: vt. l. cū fili⁹. j. de verb. ob. Gl. sol. notabilr, q ibi loquit̄, qñ pr̄ ex psona filij cōuenit̄: hic qñ agit. Et hęc glo. vr̄ tenere illā so. quā s̄. dedi. supiori pxio cōtrario ad glo. pcedētē. s. q ibi ī exceptiōe: hic ī actiōe. Vide eā & tene mēti istā determinatiōnē & ita ītelligo istū. §. & dixi. i. d. l. cū fili⁹.

SVMMARIVM.

1 Pœna ipso iure imposita à lege, transit ad hæredem.
2 Actio & exceptio & replicatio ex hoc oriuntur edicto.
3 Impetrans, ut quilibet de ciuitate det sibi unum grossum: non poterit cogi, ut alij soluat grossum.

Quod autem. Pœna hui⁹ edicti trāsit ad heredem[a]. h. d. ¶ Op. priuilegiū nō trāsit ad heredē: vt. l. in oībus j. de reg. iu. ergo nec pœna. So. ītellige hic fuisse actū qd̄ trāseat ad heredē, vel priuilegiū fuisse cōcessum in re; ita q heredē trāseat, secūdū gl. & bn̄. ¶ Opp. pœna nō trāsit ad heredē: vt. C. ne ex deli. def. l. j. j. de priua. deli. l. j. sol. † & hęc est vera, ibi loqr̄ ī pœna imponēda. sed hęc pœna est à lege ipo iure īposita: vn̄ sicut si lata esset s̄nia, teneret̄ hęres, ita hic qñ pœna ipo iure infligit̄, nec expectata s̄nia trāsit ad heredes. facit. j. de pub. l. cōmissa. & hoc est verū, put opponit̄ heredi ex psona defuncti, sed put opponit̄ ex psona sua: tūc nō ob. cōtrariū: qa heres punit̄ ex delicto suo: qa priuilegiū trāsit ad eū: vt ī pcedētib⁹ dictū ē, & vbicūq hāc īpetratiōnē appello delictū improprię loquor: vt dixi. s. ea. l. §. si pcurator. & quod ibi no. p gl. ¶ Vltio gl. dicit vnū vbū hic. s. q nō trāsit cōtra hæredē: vt det̄ actio. sed vt repellat̄ exceptiōe. Vide gl. sic innuit ista gl. q ex hoc edicto, nō oriat̄ actio, sed exceptio. & hoc vr̄ etiā de mēte Io. q in arbore nō facit mētionē de actiōe ex hoc edicto. nec Rof. in libellis suis de actiōe ista posuit. In cōtra 2 riū facit gl. s̄. e. l. §. hęc pœna. sup ꝟ. expir̄. Dico † & hoc tenēt doct. q ex hoc edicto orit̄ actio, & exceptio, & etiā replicatio. Et ī actiōe ponit exēplū: Impetraui, q ex pacto nudo possum agere certè ali⁹ ex pacto nudo poterit agere cōtrā me ex hoc edicto vl̄ Impetraui, qd̄ vēditio, q erat īualida valuerit: certè ita valebit p alia pte. sicut p me. arg. j. de ac. emp. l. bona fides. & si ex no. cau. ag. l. ij. & C. si aduer. trāsl. j. & j. de iurei. l. si duo patroni. si qs iurauerit. & §. seq. Tn̄ isto casu. quo orit̄ actio ex hoc edicto, nō dat̄ cōtrā heredē, qa executio nō est tūc facta ipso iure cōtrā heredē. & hoc vr̄ velle gl. hic posita, q est not. In exceptiōe & replicatione exempla sunt manifesta. 3 ¶ † Quero, pone q ego īpetraui, q qlibet de ciuitate ista teneat̄ mihi dare vnū grossum, an qlibet poterit petere à me ex vigore hui⁹ edicti: sicut ego ab eis ex vigore hui⁹ priuilegij? doc. dicūt, q nō. & istud dictū debet ītelligi, qñ priuilegiū et̄ stāte hoc edicto aliqd operatur: aliās secus. a. l. j. ad muni. & l. si quādo. j. de leg. j. & l. si fundū. ad. l. fal. sed hoc nihil operatur, si quis vtatur eodē iure: ergo. &c.

Illud quoque. Pœna hui⁹ edicti porrigit̄ ad actionē, q̄ post īpetrationē q̄rit̄. h. d. Gl. intelligit qñ impetrat̄ generaliter: ita q impetratio porrigebat̄ ad futuros creditores. Sed qd si impetrauerit simpliciter? doc. tenēt. q tn̄ ad p̄sentia vr̄ porrigi; vt. l. si ita scripsisset. j. de leg. ij. & l. si ita. j. de au. & arg. leg. dic, vt ibi. Pro hoc Facit gl. l. omnium. j. de procur.

SVMMARIVM.

1 Actus iuris ciui. non tollit naturalem obligationem.
2 Præscriptio, an tollat naturalem obligationem.

Ex hac causa. ¶ Hoc edictū naturalē obligationē nō tollit: ergo soluti repetitionem nō inducit. h. d. Et legit̄ duobus modis. Primō ī impetrante, ne creditorib⁹ teneatur Nā p hoc ipse īpetrās nō liberat̄. Vel ītellige, q licet alij creditores possent vti eodē iure cōtrā īpetrātē: tn̄ nō liberat̄ ab ea naturali obligatiōe. Et iō ī vtroq casu īpediat̄ soluti repetitio. Nā īperator pōt tolle 1 re ius ciuile. Et sic no. † q pactū iuris ciuilis nō tollit̄ naturalis obligatio. Et sic facit, q pscriptiōe nō tollit̄ naturalis obligatio, qd̄ dic vt plenè dixi in. l. fi. j. rem ra. hab. & Cyn. in. l. cum quis. C. de iur. & fac. igno.

a ¶ Hæredē. Adde post. d. Ias. iquātū ponit, q pœna iuris requirit s̄nīam declaratoriā. q licet à pœna iuris nō possit appellari. qd̄ tn̄ à s̄nia pœnæ declaratoriæ potest appellari, & ī illa ferēda nō reqrit̄ citatio partis: vt notabiliter explanat Lu. Ro. consi. ccccl vij.

b ¶ Illud. Adde post. d. Alexan. & Iaso. inquantum examinat, an possum alicui dicere verba iniuriosa ad conseruādum ius meum Old, plenè consi. liij. Bal. cōsi. xlv. iij. lib.

POMATES.

c ¶ Vera lr̄a. Vide car. cōsil. lx. iij. col.

POMATES.

d ¶ Legibus. Vide Alex. cōs. xiij. ī vl. col. volu. ij. Felin. in. c. ij. loco. in. ij. col. de pro.

e ¶ L. eos. Vide Oldr. consil. xv.

f ¶ Dū dicit. & no. secūdū Ang. q plati p tuitione suę Iurisditionis pn̄t arma cape & bellum indicere: vt not. dicit Imol. de re. spo. c. cū cām. & nō solū contrà suos, sed contrà quoscūq turbantes: qa p turbationē fiunt suæ iurisdittionis. l. nullū. C. de testi. i. c. primo de offic. dele. in auē. de test. §. si vo ignoti. Andr. Barba.

& no. j. de neg. gest. l. at qui natura. in prin.

b Illud. [b] Qui facit lege pmittēte, nō īcidit ī hoc edictū. h. d. ¶ No. q illud qd̄ licitè fcm̄ est, pœnā nō meret̄. Istā leg. inducit Gul. ad qōnē, q si īpetrasti iudicē delegatū cōtrā me in cā: possum te conuenire corā eodem iudice in alia cā: vt in auē. & cōsequēter. C. de sen. & l. si idē. s. ti. pxi. Sed si tu vis me iterum cōuenire corā eodē iudice ī alia cā, nō potes; vt. j. de iureiu. l. iusiu. & ad pecunias. §. ait ptor. ꝟ. sed nec. & hęc. l. multū bn̄ facit ad. q. q̄ ē bona & pulchra.

Si quis ius dicenti non obtemperauerit Rubrica.

¶ Dictū est. s̄. in gn̄e & in specie, de iur. om. iud. Verum, quia qñq iudices peccāt decernēdo iniquū ius; aliqñ peccāt ptes ius iniquū impetrādo: iō posuit titulum, qd̄ quisq iuris. Verū quia qñq peccāt in nō obediēdo iudici: ideo ponit rubricam, si quis ius dicenti non obtemperauerit.

SVMMARIVM.

1 Dictiones taxatiuæ appositæ orationi affirmatiuæ affirmāt illud, quod ponunt, & excludunt, & negant omne aliud.
2 Testis deponens. q. Titius possedit decem annis tantum, non probat.
3 Dictiones taxatiuæ appositæ orationi negatiuæ, positum affirmant, & implicant aliud, de quo minus uidebatur inesse.
4 Dictio, non tamen, est aduersatiua.
5 Duumuiri, an possint mulctare?
6 Delegatus quando mulctare possit?
7 Remedia iudicis ad defendendum iurisditionem, quæ sint.
8 Iudex potest alienam iurisditionem defendere: & pro sua defendenda brachium alterius iudicis implorare.
9 Iudex per actionem in factum, & etiam ex suo officio potest mulctam imponere.
10 Iudex qualiter exercebit eius officium imponendo mulctam.
11 Pœnam impositam in præcepto iudex potest augere, uel minuere.
12 Pœna si est apposita in præcepto arbitio iudicis, non uitiatur præceptum propter incertitudinem.
13 Condemnationi faciendæ uigore inobedientiæ non requiritur nonus processus, si iudici constat de inobedientia, licet de nouo citetur ad defensionem.
14 Mulctam impositam iudex ob inopiam minuit.
15 Appellatur ab impositione mulctæ.

Omnibus. ¶ Hæc lex diuidit̄ ī quatuor ptes principales. Primò ponit, q iudices pn̄t punire inobediētes. Secūdò p qua inobediētia. Tertiò quas psonas. Quartò quo iure, seu q̄ actiōe. Scd'a ibi. is vr̄. Tertia ibi, si pcurator. Quarta ibi, hoc iudiciū. ¶ Legā p pticulas. Prima pars secūdū cōem lectū. breuiter. h. d. Oēs iudices pn̄t inobediētes punire: videlicet magn⁹ in magnis causis, & magnis mulctis: paru⁹ in puis causis & paruis mulctis. h. d. tex. cū gl. Et ī hoc prin. est duplex litera. Vna ē nō tn̄. alia est nō tātū Scd'm primā lec. diuidit̄. qa primo ponit dictū, scd'ò exceptionē. secūdū aliā put est nō tn̄. tota ponit

c vnū dictū. habes tex. expeditū. Et añ oīa videam⁹, q̄ ē vera litera.[c] ¶ Pro-
1 cui⁹ declaratiōe † sciēdū est, q sunt qdā dictiōes, q vocant̄ exclusiuę, vt dictio tn̄: & dicto tātūmodo, & etiā dictio solūmodo, & dūtaxat. Istæ dictiones, si qdē apponāt̄ oratiōi affirmatiuę, affirmāt ill d̄ qd̄ ponūt, & excludūt & negāt omne aliud. Verbi gratia: Petr⁹ tn̄ currit. q. d. petr⁹ currit, & null⁹ ali⁹; vt C. de pat. pot. l. j. & q ibi no. & l. ob es. de pdi. mi. & l. cōtract⁹. de reg. iur. & p Dy. i. c. ī argumētū. extra de reg. iur. li. vj. licet qñq cā euitādi cōtra-
d rietatē alteri⁹ leg. aliud suppleat̄, vt dictis legib⁹.[d] ¶ Ex hoc seqt̄ † q si dicat
2 testis, q Titi⁹ possedit. x. annis tn̄. Inquātū dicit tn̄, nihil operat̄, qa vult excludere oē aliud tēpus extra illud tps positū. vel omnē psonā extrà illā psonā positā. Istā aūt ē mera negatiua, iō nō pbabilis? vt. l. actor. C. de pba. iō nō valet. casus est extrà de causa posses. & pprie. c. cū ecclesia sutri-
3 na. rectè intelligēdo. ¶ Qñq † dictiōes exclusiuę seu taxatiuę apponūtur negatiuę: & tūc earū natura est vt positū affirmēt, & implicēt aliud, de quo min⁹ videbat̄ inesse. Sicut eīm̄ istę dictiōes exclusiuę appositę affirmatiuæ. aliud à pposito negāt: ita appositę negatiuę aliud à pposito īplicāt: vt pbat̄. j. de peti. her. l. & nō tn̄. j. de dolo. l. & elegāter. §. nō solū. & de libe. le. l. nō solū. de bo. q̄ libe. l. cū nō solū. Ex his apparet, q litera nō tātū, hic nō cōgruē ponit̄. Nō eīm̄ poterit implorare aliud, cū pcesserit oratio vniuersalis oīa cōprehēdēs. s. oīb⁹ magistratib⁹ &c. Preterea si diceres, q si implicaret: tūc id de quo plus vr̄ inesse: q. d. nō tn̄ duū uiris sed et̄ maioribus, licet mulctare inobediētes. hec locutio nimis īcōgrua esset, est igit̄ melior lr̄a nō tn̄.
4 † Nā dictio tn̄, est aduersatiua; vt. j. de ar. l. qd tn̄. & iu. sol. l. iā tn̄. & j. ad Treb. l. ita tn̄. cū si. q. d. oīb⁹ magistratib⁹, licet: mulctare, sed nō duūuiris & quod
e duūuiris nō licet? tenuit Azo. & allegat. C. de mō mul. l. eos.[e] & de defē. ciui. l. defensores nihil. & de ꝟb. sig. l. aliud. la. ij. & de iudi. l. ij. §. fi. q̄ leges cōcedūt
f mulctare maioribus magistratib⁹, nō minorib⁹. Pro hoc facit iste tex. dū[f] dicit, secūdū ius potestatis suę. Verbū eīm̄ ptātis ad merū imperiū refert̄; vt. l. imperiū. s̄. tit. ij. Nō sum in gl. in medio. ¶ Cōtrā istā lectū. op. C. de spor. l. fi. §. j. Sol. qdā dicūt aliud de iure Cod. aliud de iure isto. qd̄ nō est verū, vt statim dicā. ¶ Oppon. in auē de defen. ciui. §. aud et̄. Solu. aliud est de iure auē. quam de iure isto. Istas sol. reprobat gl. quia oībus magistratibus conceditur

ceditur modica coerctio, seu leuis; vt. l. magistratibus. ŝ. ti. ij. & l.
cui iurisditio. Et ideò tenẽdo istã literã, nõ tamẽ. dicẽdũ est, ꝙ oĩ-
bus magistratibus maioribus licet mulctare in magnis causis. &
magnis mulctis: in quib⁹ minorib⁹ magistratib⁹, hoc est, duũuiris
5 nõ† licet; vt hic, & alijs legibus alleg. ŝ. In causis verò puis & puis
mulctis. licet ẽt duũuiris & minoribus magistratibus mulctare; vt
d. l. magistratib⁹. & d. l. ij. de spor. & d. §. audiẽt. & ita tenet hic glo.
& bene. Vel possumus dicere secũdũ alios, qđ dũ dixit tex. nõ tã
tum duũuiris. nõ loquiť de magistratib⁹, seu de defensorib⁹ ciuita
tum: sed solũ de duũuiris, qui solũ habebãt administrationem, &
gubernationẽ rerũ intra ciuitatẽ, de quibus põt intelligi regula le-
gis vltimę. C. de iudi. & l. ij. & iij. C. de mod. mulct. qđ satis placet.
6 ¶ Pro† declaratiõe huius partis, quęro: qd de iudice delegato, an
possit mulctare? Rñ. non, vt. l. ij. §. fi. j. de iudi. Fallit in casu. l. ij. C.
de spor. ¶ Quæro, qd de arbitro? Rñ. vt. in. l. nõ ex oĩb⁹. j. de arbi.
a ¶ Diciť[a] hic concessum, &c. Quæro: an hoc habeat necesse facere.
Rñ. ex isto edicto, oritur duplex actio, secundũ glo. vel actio & ac
cusatio, vl' iudicis officiũ secũdũ alios; vt videbitis. j. §. fin. Si igitur
intẽteť actio vel accusatio, non est dubiũ, ꝙ habet necesse facere:
habet enim necesse ius reddere postulanti; vt no. in. l. j. de iur. om.
iu. & si nõ fecerit puniť, vt in auť. vt diffe. iudi. §. j. Si verò non pro
poniť actio vel accusatio: sed eius offm̃ imploratur; tũc est aduer-
7 tendum†: quia remedia pretoris ad defendendã iurisditionẽ sunt
multa. Põt eñ capere personam, vt. l. sacrilegij. ĩ fi. & l. j. j. ad leg.
Iul. pec. & C. qũo & quãdo iu. l. cõsentaneum. j. ti. j. l. plærisq;. Põt
interdicere, seu iurisditionẽ denegare; vt. j. ex qui. cau. ma. l. sed &
si p pretorẽ. §. sed & si dũ. Põt mittere ĩ possessionẽ p ti. qb. ex cau.
ĩ pos. ea. Potest mulctã imponere; vt hic, & C. de mõ. mulcta. pto.
Dico ergo, ꝙ iudex habet hic necesse facere, qđ pars ei obtempe
ret. & põt eligere vnũ remediũ, qđ vult. & si illud nõ sufficit põt
ad aliud redire, donec pareat; vt. l. j. §. qd ergo. el. j. de vẽ. inspi. & d.
8 l. cõsentaneum. C. qũo & quando iu. ¶ Quæro† diciť hic suã iuris
ditionẽ: an possit defendere iurisditionẽ alienam? Respõ. sic. Põt
eñ vn⁹ iudex implorare subsidiũ alterius; videlicet iudex ecclesia
sticus subsidiũ iudicis secularis, & econuersò; vt. C. de epi. audi. l.
epale. & extra de offi. or. c. j. Põt ẽt vnus iudex implorare auxiliũ
alterius põtẽtioris; vt. C. de his, q latr. l. ij. Cũ eñ de iurisditione sit
iuuare, & defendere aliũ iudicẽ; appparet ꝙ pro defensiõe iurisdi
9 tionis alteri⁹ iudicis poterit mulctam imponere. ¶ † Quero, quo
iure ĩponatur ista mulcta, seu poena? Gl. vŕ dicere actione in factũ
ex hoc edicto. Quòd qualiter ꝓcedat videbitis. j. ea. l. §. fin. Sed in
hoc principio vŕ pmitti iudici, ꝙ ex suo officio possit mulctã ĩpo-
nere: dicit eñ, ꝙ magistratib⁹ cõcessum ẽ, & sic ṽba referenť ad iu
dicẽ: ergo importãt iudicis offm̃. vt. l. ait ptor. ĩ princ. & l. qđ si mi
nor. ĩ fi. j. de mi. dixi plenè. j. de cõd. ex le. l. j. ĩ. ij. q. in prin. Pro hoc
qđ dicit tex. secũdum ius potestatis. q. d. ex virtute sui officij. ꝓ
hoc. C. de calũ. l. j. & de test. l. nullũ. de ꝓba. l. iubem⁹. Puto ergo ꝙ
ẽt ex suo officio iudex possit mulctã ĩponere, qđ cõiter tenẽt oẽs
10 doc. ¶ Sed q̃ro, † qualr̃ iudex exercebit istud officiũ? Rñ. Aut iu-
dex vult ĩponere mulctã faciẽdo leg. gñalẽ, qcũq; tale qd fecerit, ĩ
tm̃ puniať: nõ p̃nt nisi maiores iudices; vt. l. nõ ambigiť. ŝ. de le. &.
C. de offi. pfe. pt. oriẽtis & illyrici. l. forma. al's norma. dixi. ŝ. ti. j. l. j.
in princ. ¶ Qñq; vult imponere mulctã ꝓ aliquo spãli delicto: &
11 tũc qñq; vult eã ĩponere ĩ p̃cepto, qđ fecit; vt puta, p̃cipio ꝙ † ve
nias sub tãta poena, vl' aliud sile. Et ista ĩpositio nihil releuat, posi
to: ꝙ pars ĩ cõtumaciã inciderit. & iõ iudex poterit illud augere, vl'
minuere; vt. C. cõ. vl' epi. l. interlocutio. & l. ꝓgrãma. & ita videtis
de cõsuetudine obseruari. ita tenebat Nic. de ma. Et idẽ do. Ia. bu.
12 qđ puto verũ. Puto ẽt, † ꝙ si in p̃cepto dicať, ꝙ veniat ad poenã
iudicis arbitrio inferẽdã, ꝙ ꝓpter incertitudinẽ poenę, p̃ceptũ nõ
vitiať. Casus est ĩ. l. iij. §. pe. j. vbi pup. edu. deb. op⁹ ẽ ergo noua cõ
b dẽnatiõe[b] ¶ Sed q̃ro, † ad faciẽdã illã cõdẽnationẽ, vtrũ sit op⁹ no
13 uo ꝓcessu? rñ. si qdẽ talis cõtumacia, vl' inobediẽtia sit corã ipso iu-
dice; & sic sibi liquet, nõ est necesse, ꝙ fiat nou⁹ ꝓcessus ordinariè,
sed bñ debet de nouo citari, & sibi termin⁹ statui ad faciẽdã suam
defensionẽ, sup ĩpositiõe hui⁹ mulctę. tex. ẽ. j. si qs ĩ ius voc. nõ ie. l.
ij. §. j. Sed si cõtumacia vl' inobediẽtia eẽt facta corã alio iudice: tũc
nouo ꝓcessu op⁹ esset; vt in auť. de san. epi. §. si verò crimẽ. & dixi
14 in. l. magistratib⁹. ŝ. ti. ij. gl. fi. ¶ Quęro† an postq; ista mulcta est
imposita post inobediẽtiam cõmissam, iudex possit eã minuere?
Rñ. sic, si est cã ĩopię; vt. l. illicitas. in fi. ŝ. de off. pſ. & l. eos. in fi. C.
de mõ mulc. qđ nõ esset in poena, vt ibi patet in. l. j. in fi. j. de pæ.
15 ¶ Quero, an ab† impositione hui⁹ mulctę possit appellari. rñ. sic;
vt. l. & ĩ mulctis. C. de appel. & j. de verbo. sig. l. si qua poena.

SVMMARIVM.

1 Inobedientia in quacunq; parte iudicij facta, punitur.
2 Principium officij, plateæ, uel loci, qualiter intelligatur? remissiuè.
3 Titulus hic in quo differat à titulo, si quis in ius uocatus non ierit?
4 Inobediens quis dicitur, etiam in prima citatiõe, & nõ requiruntur tria edicta.
5 Iudex potest mulctare testes, & aduocatos inobedientes.
6 Iudex punit etiam extraneos suam iurisditionem impedientes.
7 Collega non punit alterum collegam eius iurisditionem impedientem.

Is videtur ius dicenti. ¶ Hæc secũda pars
est, in qua poniť, pro
qua inobediẽtia qs mulcteť, & breuiter hoc intẽdit. Pro qualibet
inobediẽtia, in quacũq; pte iudicij, & in quacũq; specie iurisditio
nis adhibita, poterit quis mulctari. h. d. secũdũ veras opi. & legi-
tur multis modis iste. §. sed lec. examinabunť. j. ¶ Vt declaremus
1 glo. ma. hic positam. præmitto, † ꝙ secundũ veritatẽ oĩs inobediẽ
tia ĩ quacũq; pte iudicij facta, puniť: siue ĩ prin. vt. j. si qs in ius vo.
nõ ie. l. ij. siue in medio: vt. l. j. §. qd ergo. de vẽ. inspi. & ŝ. ti. ij. l. ma
gistratibus. siue in fi. vt. l. q restituere. de rei vẽ. & qđ ibi gl. in ver.
cõdẽnandus est. l. si qs missum. j. ne vis fiat ei. & hac leg. secũdùm
oẽm lec. ¶ Ex hoc cõcludo istud: ꝙ oĩs lec. huius quæ concludit
oẽm inobediẽtiã puniri, est bona lec. q̃ concludit aliud, est mala.
¶ Quero ergo ꝓ declaratione tex. qd vult dicere, ꝙ ille nõ vŕ ob
tẽperare, q nõ facit extremũ, qđ ĩ iurisditione est? Prima lec. est?
vt exponať extremũ. i. minimũ, vel vilissimũ. q. d. nõ solũ si ĩ ma-
gnis fuerit inobediẽs, sed & si in minimis fuerit inobediẽs põt pu
niri. ¶ Istã lec. qdã rep̃hendũt dicẽtes, qđ in iurisditione nihil est
vilissimum. Sed non curo: quia ista appellatio vilissimum intel-
ligiť. i. minimũ respectu aliorũ. sed quia cõcludiť id, qđ dixi oẽm
inobediẽtiã puniri: ergo est bona. Scđa lec. est Bul. q̃ dicit extre-
mũ. i. vltimũ. q. d. ille, q est ĩobediẽs ĩ executiõe sñię, põt mulcta-
ri, & null⁹ ali⁹. Ista reprobať p gl. Priò p. §. nõ solũ. j. eo. vbi dŕ ꝙ
habet locũ in actore: sed ĩ actore nõ fit executio: qa lata absoluto-
ria lex ipa facit: ergo malè dicit Bul. Et posset respõderi: qa actor
posset cõdẽnari in expẽsis, põt etiã sibi fieri p̃ceptũ, ne de cętero
agat: & in hoc põt esse inobediẽs. Itẽ reprobať gl. p. §. hoc iudiciũ.
j. e. leg. qa scđm hoc dareť ad totale ĩteresse ꝙ ille tex. negat. Sed
ad hoc rñdet, ꝙ non dať ad totale interesse, ex hoc edicto: sed ex
l. q restituere. ¶ Dic ergo, ꝙ lec. Bul. est mala p. l. j. j. si qs ĩ ius voc.
nõ ie. & null⁹ tenet eã. ¶ Legiť tertio mõ scđm Io. vt dicať extre
mũ p̃ria, & vltĩa ps iudicij. Ponit exẽplũ ĩ syllogismo. qđ dic, vt
in gl. Sed tũc q̃rit gl. qd de medijs? dicit gl. qđ nullũ est mediũ, vt
si procediť cõtra cõtumacẽ. Prima extremitas est citatio. scđa est
missio in possessionẽ. Sed tũc ꝓcediť vltra: qd si ꝓcediť ordinariè
dicit gl. dicas, qđ q̃libet extremitas vadit vsq; ad mediũ. & sic in
medio nihil remanet. & sic põt exẽplũ poni ĩ q̃libet linea, si pona
tur pũctus ĩ medio: vt diciť ĩ. l. ĩsulã. de acq. re. do. qđ no. ¶ Quod
2 facit ad. q. † Dicit statutum, ꝙ ptãs debeat facere aliquid ĩ princi
pio sui officij, quãtũ tps diceť prin. officij. Idẽ de foro posset quę-
ri, eodẽ modo de loco. Statutũ p̃cipit aliqd fieri in principio pla-
c tęæ, vsq; ad quã partẽ dicať principiũ[c]? Istud examinaui in. l. ij.
aliâs. iij. de fur. & in. l. iij. C. de tẽpo. ap. Ista lec. est bona: qa cõclu-
dit oẽm inobedientiã puniri: tamẽ p istud syllogisare, est obscu-
ra: Ideo gl. legit quarto modo, vt dicamus extra principiũ, & vl-
timũ. & hoc ponã in ver. veluti. De medijs ponã in ver. cæterũ. &
ista est bona: qa cõcludit oẽm inobediẽtiã puniri. ¶ Quintò glo.
legit, ꝙ extremũ dicať vltimũ. & de inobedientia primi diceť ibi,
veluti de medijs, in ver. cęterum. Ista est etiã bona: quia cõcludit
etiam omnem inobedientiam puniri. Ia. de are. legit sexto mo-
do, vt dicamus extremũ. i. primũ. & de hoc ponit exemplũ ibi, ve
luti. In ver. cęterũ si & sequentia: ponit de medio & fi. qa ad prin-
cipiũ sunt cõsequentia, mediũ, & finis. Ista est satis bona & clara
& cõcludit idẽ qđ p̃cedẽtes, licet p aliũ modũ. ¶ Nico. de Ma. le
gebat septimo modo multũ subtiliter, & placet mihi plus, quã ali
qua alia. Ad cuius euidẽtiã debes scire, ꝙ iurisditio diuidiť in me-
rũ & mistũ imperiũ, & simplicẽ iurisditionẽ: vt. ŝ. ti. ij. l. imperiũ.
Posset ergo dubitari vtrũ mulcta possit imponi tm̃, qñ inobediẽ-
tia cõmittiť in causis meri & misti imperij: an puniať etiã si com
mittať in infima iurisditione? Ad hoc rñdet Iurisconſ. ꝙ is dicitur
nõ obtemperare iudici, q id qđ est extremũ in iurisditione nõ fa
cit: vt puta, si nõ est passus à se vendicari rẽ mobilem, cuius est vi
lis & abiecta possessio: & sic est infimũ iurisditionis: iste punietur
licet fuerit inobediens in his, quæ sunt misti imperij: & quia duci
vel auferri passus nõ est, quod est misti ĩperij: vt. l. iubere cauere.
Cęterũ si & sequentia recusauit: hoc est inobediẽs fuit in aliquo,
quòd cõtineatur sub quacũq; specie iurisditionis, iste diceret ino
bediens, & puniet. Ista est lect. sua & pulchra. sic omnes possunt
substineri, excepta lec. Bul. ¶ Visis lect. Extra glo. opp. & vŕ, ꝙ
iste titulus sit superfluus per ti. j. si qs in ius vo. nõ ie. Rñdet gl. nõ
3 est: imo differt † à primo: qa hic generaliter loquiť tã de mulcta,
quæ datur fisco: quàm de ea, quę datur parti. De hoc tm̃ est opi.
vt videbitis. in. §. fin. Secundò: quia hic est edictũ, ibi non. Certè
Ioan. in arbor. & Ros. in libellis, videntur dicere, quod etiam ibi
fuit edictum. Tertiò: quia ibi continetur de stipulatione: hic
non. sed ista non est vera. Quartò: quia ibi dicitur de iudice non
suo: hic nihil. Certè & ibi iudex est suus ratione dubitationis.

POMATES.
a ¶ Dicitur. Vide Paul. l. iiij. §. ait p̃tor. & ibi Alex. §. si ex conuẽtione. ff. de re iudi.

POMATES.
b ¶ Cõdẽnatione. Vide Bart. l. iij. §. ad diem. ff. de re mili. imo. in. l. quidam consulebãt. ad fin. ff. de re iud. vide remissiuè p Feli. c. ij. in. ij. col. de treu. & pace.

c ¶ Principiũ. Adde Pe. de Anc. cõsil. xcviij. vbi consuluit ꝙ stante cõstitutione alicui⁹ collegij, quòd admissus à principio ad vnã sciam, non possit variare; ꝙ licet quis vacauerit studio alicui⁹ scię per sex menses, tm̃ possit variare: qa illud diciť principiũ habito respectu temporis, quo perficitur studiũ in aliqua scientia.

Dic ergo,ꝙ vera differẽtia eſt:qa ibi loquiť in vno caſu tñ.ſi de
eo,q eſt inobediẽs in vno,nõ veniẽdo:hic de eo,q quocũq; modo
eſt obediẽs in quacũq; pte iudicij,vel iuriſditionis,vt dixi.& hoc
tenẽt doct.¶Op.s.ti.ij.l.fi.Sol.ibi loquiť qñ certũ erat iudicem
nõ eſſe cõpetentẽ:hic qñ erat certũ,ꝙ erat cõpetens.vel erat du-
bium.quòd dic,vt in.l.ij.ſi qs in ius voca.non ie.¶Oppo.j.ne qs
eum qui in ius voca.l.ij.&.l.iij.in princi.ſolu.ibi incertum erat,ꝙ
pręceptum erat iniuſtũ.hic erat certum:quod erat iuſtum:vel du
bitabať,& ſic rõne dubij debet parere:vt.l.nõ videntur.§.quo iuſ
ſu.j.de reg.iu.& in.c.quòd qs mãdato facit.de regu.iur.lib.vj.per
4 Dy.¶Quęro,an ad hoc,† qđ quis dicatur inobediens , requira-
tur ꝙ etiã emanauerint tria edicta.Videtur ꝙ ſic:vt.l.cõſentaneũ
&.l.tres denũciationes.C.quõ & quando iu.&.l.ad peremptoriũ
j.de re iud.¶In contrarium videtur hęc lex in eo,ꝙ dicit extre-
mum.&ita videť ſentire glo.circa lec.Ioan.Pręterea in expenſis
condemnať,qui eſt cõtumax in prima citatione,licet dilationes
dentur ad veniendũ.Ita no.doc.in.l.ſancimus.C.de iu.& eſt tex.
in auť.qui ſemel.C.quõ & qñ iud.ergo pro prima contumacia
poterit mulctare,quaſi ſatiſfacere parti.& ſoluere fiſco pariter,p
cedũt:vt.j.ea.l.fi.Et hoc puto verum,ſi inexcuſabilis contuma-
cia fuerit:vt.d.l.ij.j.ſi quis in ius voc.non ierit.& dicam.j.ea.l.§.
5 pe.¶Quęro,qd ſi inobedientia† fuerit adhibita per alios,quam
per litigantes,vt per teſtes,vel per aduocatos:& ſimiles? Reſpõ.
idẽ.Poterit eñ eos mulctare & cogere remedij prętoris;vt.l.iure-
iur.&.l.ſi qñ.C.de teſti.&.j.de poſtulando.l.j.§.prętor ait.& ibi
6 glo.¶Quęro:vtrũ iudex poſſit † mulctare alios à iudicio penit⁹
extraneos,ſuã iuriſditionẽ impedientes.Rñ.remedia ciuilia pdi
ta ſunt.j.ne quis eum,qui in ius voca.per totũ.&.j.de eo per quẽ
fac.erit per totũ.C.de his qui la.l.j.Idẽ in remedijs criminalibus:
vt in auť.vt oẽs obe.iudi.puin.§.arripiat.Et ideo in caſibus,vbi
remedia criminalia nõ apparent expreſſa:puto iudicẽ poſſe pu-
nire crimine ſtellionatus:qđ habet locũ,vbi deficit nomẽ delicti
vt.l.iij.in princi.j.de cri.ſtelli.De iure canonico põt punire ex ſuo
6 officio:vt de offi.dele.c.j.&.c.ſanè.el.ij.¶Sed quęro,† quid ſi duo
ſunt collegę:& vnus impedit iuriſditionẽ alterius,an poterit il-
lum punire?Rñ.nõ:qa par in parem nõ habet imperiũ:vt.l.ille à
quo.§.tempeſtiuum.j.ad treb.de quo eſt glo.extra de offic.dele.
c.prudentiam.§.j.in glo.quę incipit:imo puniendus.

SVMMARIVM.

1 *Contumacia,uel inobedientia procuratoris,quando noceat domino.*
2 *Dominus poteſt appellare, etiam quando procurator fuit uerus contumax: niſi ipſe dominus fuerit ſciens.*
3 *Dominus ut dicatur contumax,an ſufficiat generaliter fuiſſe iniunctum procuratori?*
4 *Delictũ procuratoris,qñ noceat dño,ut cõtra eum detur exceptio,uel actio?*
5 *Procurator qui egit calũnioſam litem nomine domini,& ſuccubuit:ipſe & nõ dominus in expenſis condemnabitur,niſi habeat ſpeciale mandatum.*
6 *Tutoris contumacia,quando noceat pupillo?*
7 *Tutor qui egit litem calumnioſam,poteſt ſolus in expenſis condemnari.*

Si procurator. Hæc eſt tertia pars:ĩ qua ponũtur
perſonæ q̃ poſſunt puniri propter
inobediẽtiam.Et breuiter hoc intendit.Ille,qui eſt in iudicio no-
mine alieno punietur,propter ſuam inobediẽtiã, nõ dñs. Itẽ hoc
edictũ habet locũ cõtrà actorẽ & reũ.h.d.¶No.ꝙ cõtumacia vł
inobediẽtia pcuratoris, nõ nocet dño.¶Secũdò no.ꝙ cõtuma-
cia tutoris,vel curatoris nõ nocet pupillo:vł adulto.¶Ad primũ
op.& videť ꝙ propter cõtumaciã pcuratoris fiat miſſo in poſſeſ
ſionẽ cõtrà dñm;vt.C.de pcur.l.eum q res,&.C.de dig.l.quoties.
Itẽ culpa pcuratoris nocet dño;vt.l.eũ q.in fi.j.cõmo.Itẽ ſi pcu-
rator nõ defendit,cõmittiť ſtipulatio cõtrà dñm;vt.l.ſi defunct⁹.
1 cũ.l.nõ cogẽdũ.§.ſabin⁹.j.de pcu.¶Pro huius† ſo.dicũt qdã,ꝙ cõ
tumacia pcuratoris nocet dño,in his q̃ reſpiciũt pceſſum iudicij.
nõ ĩ alijs extrinſecis;vt circa impoſitionẽ mulctæ,vt hic.& ita vr̃
ſentire Inno.extra vt lit.nõ cõte.c.j.& doc.ĩ.d.l.eũt,q res.de pcu.
¶Tu pro huius declaratione ſcias,qñ dicatur cõſumacia pcura
toris.Ad quod aduertẽdũ eſt,ꝙ cõtumacia in nõ faciẽdo,de qua
loqmur,nihil ponit,ſed merã priuationẽ ſignificat:vñ cõtumacia
diciť radicari in illo,cui incũbebat aliqd facere.Et ideo ſi dñs ali-
qd deberet facere:& ipſe mittit pcuratorẽ,q nõ faciat:nõ dicitur
cõtumacia pcuratoris,ſed dñi:reſpectu cuius erat faciendũ. tex.
eſt.j.mã.l.ſi pcuratorẽ.§.ſi tutores.Pro hoc qđ dicim⁹ ĩ.l.cũ fili⁹.
§.in hac.j.de ver.ob.Sed qñ pater pmiſit ad diẽ,licet dies venerit
in pſona pupilli,nõ diciť cõtumacia pupilli,ſed defuncti;vt ibi de
hoc dixi.¶Dico ergo:ꝙ ſi aliqd iniunctũ,vel pceptũ eſt dño;&
ipſe mittit pcuratorẽ,qui nõ facit:iſtud noceat dño:quia eſt in cõ
tumacia dñs,nõ pcurator;vt dictis legibus.& ſic loquitur.j.de ar.
l.non diſtinguemus.§.ſi domini.& qđ ibi no. Tñ ſi hic procura-
tor hoc nõ fecit ppter caſum, excuſareť dñs:ſicut ſi in perſonã
ipſius,ille caſus eueniſſet:vt.C.qui pe.tu.l.cũ à matribus.& extra
b de pig.c.ſignificante. Qñquẽ aliqd iniungiť procuratori,& non
dño:& procurator nõ eſt obediens:tunc qñquẽ cõſtat,quòd iſta
inobediẽtia cadit in delictũ;& tũc in his,quę ſunt parui piudicij,
vt circa miſſionẽ in poſſeſſionẽ ex primo decreto,contumacia p
curatoris nocet dño;vt.d.l.eum q res.de pcu.&.C.de digni.l.quo
ties.Circa ea q̃ ſunt magni præiudicij,vt circa mulctę impoſitio-
ſitionẽ,nõ piudicat dño;vt hic.nec circa miſſionem ex ſecũdo de
creto;vt.j.ſi ex nox.cã aga.l.ſi cũ vſufructuario. &. j.de dam.in-
fec.l.hoc amplius.§.fi.cũ.l.ſeq.vbi ex contumacia fructuarij,qui
eſt pcurator dñi pprietarij,non põt peruenire ad ſecundũ decretũ
contrà dñm;vt in qualibet earum dixi. ¶Prædicta vera,niſi dñs
fuerit ſciens,& negligẽs in purgãdo cõtumaciã illã;vt.C.de erog.
mili.an.l.ij.lib.xij.&.C.de fal.mo.l.j.& extra vt lit.non cõte.c.j.
in fi.Sic intelligo.j.de pcu.l.non ſolum.in prin.vbi ſi procurator
fuerit contumax in rñdendo,teneatur ipſe non dominus niſi fue-
rit ſciens & negligens.Si verò non eſt certum contumaciam pro-
c curatoris cadere in delictum:tũc nocet dño;vt ſi omiſit appellare
intra.x.dies.Poterat eñ eſſe,quòd expediebat domino ſic fieri;
vt.l.j.in fi.quando ap.ſit.Item ſi procurator fuerit negligens in
producendo teſtes,& alias probationes intra terminum . Potuit
eñ eſſe,ꝙ dñs nõ habebat tũc:tñ ſi pcurator hoc malicioſè fecit
ſuccurriť dño ſecundũ formã.l.& elegãter.§.pe.& qđ ibi no.j.de
2 dolo.¶Et ex prædictis† poſſunt ſolui multæ quæſtiones.Primò
procurator fuit verè contumax:an propter hoc dñs repellatur ab
appellando?certe nõ:quia conſtat ab initio contumaciam eſſe de
lictum,& eſt res magni præiudicij,niſi dñs fuerit ſciens & negli-
gens;vt ex pdictis patet.& hoc tenet Inn.in.d.c.j.vt lit.non con-
3 teſt.licet nõ inducať per iſtum modũ.¶Sed circa prædicta† du-
bitatur:vtrũ ad hoc,vt dicať cõtumacia dñi,ſufficiat procuratori
iniunctum eſſe generaliter:vt ſi dominus fuit citatus,vt veniret
ad iudiciũ, & ad litigandũ:miſit vnũ procuratorem, qui conte-
ſtatus eſt litẽ.Poſteà ĩ articulo aliquo ipſi procuratori iniuncto,
fuit inobediens:an propter hoc condemnabitur domin⁹ in expẽ
ſis?Inno.videť dicere ꝙ ſic,vt.d.c.j.vt lit.nõ conte.licet non poſ
ſet mulctari:vt hic.Sed iſtud dictũ ſuũ vr̃ cõtra iſtum text.in fine
legis:quia pariter procedit iudiciũ ad expẽſas & intereſſe partis,
ſiue ad mulctam.Præterea ſicut in generali mãdato oĩum bonorũ
non venit aliqđ delictum,vt.l.ſi pcurator.j.de condi.inde.&.l.ſi
pater.j.de his,q̃ in frau.cre.ita ĩ mãdato vnius cauſæ non venit cõ
tumacia in vno articulo.Puto igitur,qđ bene poſſet iudex pro-
pter contumaciam procuratoris non audire partem, niſi reficiat
expenſas:ſicut mittere in poſſeſſionem ex primo decreto:nõ aũt
condemnare partem,vł exigere ab eo.Facit quod infra dicam in
procuratore,qui fuit inobediens in malè faciendo ¶In pręceden
ti vidimus,quando contumacia procuratoris noceat domino.Ve
rum,quia poteſt eſſe,quòd procurator nõ obtemperat iudici alio
modo,q̃; propter contumaciam;vt faciendo aliud:q̃; debeat:vtrũ
delictum pcuratoris noceat domino.Et iſta quęſtio eſt duplex.
Primò an domino noceat,vt contrà eum,ex facto procuratoris de
tur exceptio.Secũdò an domino noceat,vt cõtra ipſum ex facto
4 procuratoris poſſit agi. ¶Ad primum † dic,aut procurator de-
liquit anteq̃; eſſet procurator, vel in negotio, in quo procurator
non erat:& domino non præiudicat:vt.l. ſi procurator.la.ij.j.de
do.exceptio.Aut deliquit poſtq̃; erat procurator, & in negotio,
in quo procurabat:& tunc aut erat procurator ad iudicia:aut ad
negotia:ſi ad iudicia:& tunc aut deliquit ante litẽ conteſt.& con-
tra dominum non poteſt excipi.Aut poſt litem conteſt.& tunc
contra dominum poterit excipi.Si verò erat procurator ad nego-
tia:& tunc indiſtinctè poterit contrà dominum agentem excipi
de dolo cõmiſſo,p procuratorẽ eius in illo negotio;vt.l.apud Cel
ſum.§.q̃ſitum.el ſecundo.&.§.ſeq.j.de doli excep.vbi hæc diſtin
d ctio probať in text.¶Ad ſecũdũ vtrũ ex delicto pcuratoris poſ
ſit dñs conueniri.Dic:qñq; procurator facit aliquid qđ certũ eſt
eſſe delictũ:& tũc dño non præiudicat:niſi habeat ſpeciale man-
datum,vel rati habitione ſequuta;vt hic,&.l.j.§.quoties.&.§.deie
ciſſe.de vi & vi armata.Aut eſt certũ,quòd non eſt delictum, ſed
eſt aliâs punibile.& idem:vt.l.iij.§.ſi procurator.s.titu.j. Aut eſt
tale factum,qđ poteſt eſſe delictum,& non delictum;vt reſpon-
ſio facta vni poſitioni,vel interrogationi,in qua põt eſſe delictũ,
ſi eſt mendacium:& põt non eſſe delictum,ſi eſt verum. & tunc
domino præiudicatur,donec probetur cõtrarium;vt.l.nõ ſolum.
in prin.j.de procu.&.j.de confeſ.l.certũ.§.ſed an ipſos.& quod ibi
not.Aut eſt aliud factum,quod in delictum non cadit: & tunc do
mino præiudicat,ſi habet ſpeciale mandatum,vel generale cum
libera,vt.l.procuratoris.in principio. & quod ibi not.de tributo-
5 ria.Ex prædictis † concluditur, quòd ſi procurator nomine do-
mini egit calumnioſam litem,& ſuccubuit:& ſic cõſtat,quòd eſt
delictum:ipſe pcurator debet condemnari in expẽſis,non domi
nus,niſi

POMATES.

a ¶Sed q̃ro,quid ſi duo.Facit glo.ma. ad mediũ in.c.cũ cã.de off.deleg. & tex.in.c.ſedeat. & ibi Cardi.Alex.& Archid.l.diſtin. ſi tñ eſſent duo legati nõ dati ſimpliciter, ſed cum clauſula,qđ ſi nõ oẽs, tũc ſi reqſit⁹ à collega,dixiſſet ſe nolle pcedere,& poſteà impediat collegã.& bene poſſet puniri.ita Gemi. in.c.ſi cõtrà vnũ. de offi.dele.in.vj.

b ¶Quãdoq;.Sed ſi mulcta eſſet leuis præiudicaret, ita tenet do.An.in.c.j.vt lit.nõ cõte. et Saly.in.l.iij.C. de pcu.& ſequiť do. meus præalle.c.j. Andræ.Barba.

POMATES.

c ¶Nocet. Vide Barba. cõſi.xlvj. viij.col.ĩ fi.& duabus.ſeq.ij.vol.

d ¶Ad ſecũdum. Quod eſt verum ſecundùm Iacco. de Aretio, qui in hoc fuit in ſingulari opinione,qñ aliqd peruenit ad ratificantẽ , puta poſſeſſio:ſed ſi nihil pueniт,nõ opatur aliquid tũc ratihabitio. Patet quia qđ non eſt nõ põt ratificari. facit gloſſ.ſing.in l.j.§.quoties de vi & vi ar.tñ in cõtrarium eſt caſus in c.cum qs.de ſenten.excõ.li.vj.qa ſufficit ſatiſfactio animi . Andrę. Barba.

nus,nisi habeat speciale mādatū:qd' dn̄s in dubio mādasse nō videt̄:vt.l.si
procurator.in prin.j.de condi.inde.& ita determinauit Papa Clemens,vt
refert Spec.in tit.de execu.sen.§.sequitur.ver.sed quid si ꝓcurator.do tibi
6 casum.C.de admi.tut.l.nō est ignotū.¶†Vidimus de procuratore:viden
dum est de tutore.de quo loquitur tex.iste.Circa primum,scilicet an cōtu
macia tutoris noceat pupillo:dicas,vt dixi.s.in ꝓcuratore per easdē rōnes
& leges.An aūt aliud delictum tutoris noceat pupillo,dicas sic:ant deli-
quit extrà negotia pupilli,& non nocet pupillo,vt.l.neq; in interdicto.j.
de re.iu.& quod ibi.no.Aut gerēdo negotia pupilli:& tūc,aut tutor collu
debat cum aduersario,& nō prȩiudicat pupillo.vt.l.meminerint.C.vn̄ vi
licet quȩdā gl.ibi posita in verbo colludio,videatur destruere velle illum
text.Aut nō colludebat:& tūc aut pȩna nō pōt cadere in tutorē,sicut pu
pillū:& p̄iudiat pupillo:vt.l.Polla.C.de his qui.vt indig.&.C.de sa.san.
eccle.l.iubemus nullā nauem.Aut pōt ȩquè cadere ī tutorē & in pupillū:
& tūc tenet̄ tutor & pupillus:sed cedendo actionē cōtrà tutorē liberat̄:vt
j.de euic.illud.§.j.&.l.j.§.hoc edicto.ne vis fiat ei.&.j.si qs omis.caus.test.l.
si dolo.&.j.de admi.tu.l.fin.quȩ lex determinat oēs alias.¶ Et ex his ap-
paret,quòd si tutor egerit litem calūniosam,quòd ipse pōt cōdēnari in ex
pensis suo nomine.casus est in.d.l.nō est ignotum.Poterit etiam condem
nari pupillus:vt.l.qui solidum.§.etiam.j.de leg.ij.tamen videtur,quòd pu
pillus cedendo actionem liberetur:vt.d.l.fi.de admi.tuto.

SVMMARIVM.

1 *Expensæ quæ ueniunt ratione contumaciæ,debentur actione in factū,& ueniunt etiam damna.nume.3.*
2 *Expensæ quæ ueniunt ratione uictoriæ ueniunt officio iudicis.Et in expensis quæ ueniunt ratione uictoriæ,ueniunt tantùm,quæ fiunt ratione litis.nu.3.*
4 *Actio duplex ex hoc edicto oritur,una parti ad interesse,alia fisco ad pœnam.*
5 *Actio ex hoc edicto,quæ datur parti,datur propter ueram contumaciam,non propter fictam.Et ex ficta contumacia,non proceditur ad bannum.nu.6.*
7 *Actio ex hoc edicto post sententiam intentari potest.*
8 *Iudex ex suo arbitrio taxat expensas,quando ei constat,quòd aliqua partium stetit in curia ad expectandum aduersarium:qui non uenit.*
9 *Contumacia est delictum.*
statutum,quòd bannitus ex delicto poßit impunè offendi,an comprehendat bannitum ex contumacia:remißiuè.

Hoc iudicium. ¶Iste.§.est difficilis,et legitur multis mo
dis secūdū lec.magis cōem & magis vtilē.
breuiter.h.d.Ex hoc edicto orit̄ actio ad id.qd' interest rōne cōtumaciæ;
id est,ad pȩnā applicādā fisco.& ista non dat̄ post annū,neq; in hȩredem.
h.d.¶Et secūdū hoc iste versi.diuidit̄ in duas partes.Primò loquit̄ ī pȩna
applicanda parti.Secūdò in pœna applicāda fisco.Secūda ibi,& cū merā
pœnam.Iste.§.vt dixi,difficilis est multū.Et difficultas eius procedit à se
ipso.Videtur enim in seipso cōtinere repugnātiam in duobus.Primò di-
cit,ꝙ nō detur ad id,quòd interest,sed quāti ea res est.Sed certe quanti ea
res est:& interesse,est vnū & idē:vt in.l.inter hæc verba.j.de ver.sig.iūcta
l.ij.§.fi.j.q satisd.cog.& ibi no.& in.l.j.cū glo.C.de sen.q̄ pro eo,qd' inter-
est.perinde ergo est,ac si diceret,nō datur ad interesse,& dat̄ ad interesse,
Et huius timore sunt hic in prima gloss.magna tres lectu.Secunda contra
rietas est:qa in princip.dicit,ꝙ datur quanti ea res est.& postea dicit cum
merā pœnam contineat,& mera pœna & interesse sunt omnino diuersa:
vt.l.pe.§.j.j.ne quis eū q in ius voca.¶Et huius timore in hoc.§.sunt duæ
lectu.quȩ ponunt̄ in gl.sup verb.pœnā.Timore primæ cōtrarietatis:legit̄
princ.§.primo modo:scilicet nō datur ad interesse:scilicet toti⁹ causæ:sed
ad interesse rōne inobedientiȩ;scilicet ad sumptus litis,quos fecit in aduo
catis in̄ & alijs.Itē ꝓpter dāna rerū suarū,q̄ possunt cōtingere,ex eo,qd'
1 aduersarius nō paruit.Et sic not.duo.Primò,†ꝙ expensȩ,quȩ veniūt rōne
2 cōtumaciȩ:veniunt in actione in factum:vt hic.†Quæ verò veniunt ratio
victoriȩ veniunt officio iudicis, vt not.in.l. terminato.C.de fructi.&
litium expen.Alia glo.est in.l.seueriter.C.de excu.tut.& in.l.ij.in fi.C.de
3 decu.lib.x.&.l.j.C.de exac.tri.lib.x.¶†Itē no.ꝙ in expē.rōne victoriȩ,nō
veniunt,nisi expēsȩ rōne litis tm̄:vt.l.oēs.in fi.C.de episco.& cler.l.sanci-
mus.& qd' ibi no.C.de iudi.& no.in.l.j.in fi.j.de ali.iudi.mu.cau.fac.tamē
in expēsis rōnē cōtumaciȩ,veniūt oīa alia damna:vt hic not.in glo.de quo
dic,vt dixi in.d.l.j.de ali.iu.mu.cau.fa.¶Ad idē opp.de.l.qui restituere.j.
de rei ven.&.j.de in lit.iur.l.in actionibus.Sol.gl.qd' potest puniri ad totū
interesse ꝓpter inobedientiam,non p istā leg.sed p alias.& hæc est bona
lec.quā posui vobis in summario.Alij legūt secūdo mō,scilicet nō dat̄ ad
interesse singulare,sed datur ad interesse cōe totius causæ.Gl.dicit,ꝙ ista
est fatua expositio,ꝙ pro vna cōtumacia quis puniatur ad interesse toti⁹
causæ.Sed certè non est fatua,qa ille,qui ponebat istam lec.intelligebat
istū ver.& versi.is videtur ius dicenti.ꝙ p hoc edictū puniatur sola inobe-
dientia,q̄ est in executione sententiȩ:sed si illa lec.esset vera procederet
ista,sed illam reprobaui:& per consequens ista nō est bona.¶Tertio mo
do legitur oīno diuersimodè à prȩcedentibus lect.scilicet qd' hic nō dicat̄
de actione,quȩ datur parti:sed de ea;q̄ fisco datur ad pœnā:q̄ nō dat̄ ad in
teresse,sed quāti ea res est:hoc est,inquantū iudex cōdēnauerit.Sed certè
ista est extranea expositio & cōtrà.d.l.inter hæc verba.j.de verb.signific.
Tutius est ergo tenere primā.¶Venio ad secūdā cōtrarietatem,cuius ti-
more quidam legunt istum.§.in qualibet sui parte;in pœna applicanda
parti,quæ continet interesse.& cū dicit merā pœnā:intellige respectu sol-
uentis:sed est interesse respectu agentis.Ista expo-
sitio est contrà tex.in eo,qd' dicit merā.per qd' in-
nuit ꝙ ex vtraq; parte sit pȩnalis.Vn̄ Azo legit istū
§.vt in prin.loquatur in pœna applicanda parti.in
ver.& cum meram.loquit̄ de ea,q̄ applicat̄ fisco.&
sic nō cōtradicit sibi:qa in diuersis casibus loquitur.
& ista est satis cōis lect.& cōiter tenetur.& Rofr.te-
net eā in libellis suis super hoc titu.Tn̄ non videtur
vera.tex.eīn dicit hoc iudiciū,nō hȩc iudicia.Et iō
tertij legunt totū istū.§.in pœna applicāda fisco:vt
colligitur ex tertia lect.quam.s.ꝓxi.recitaui timo-
re præcedentis cōtrarietatis.Sed quia illa non est in
se vera:ideo aliqui moder.vt do.Nic.de ma.& tange
bat etiā Iaco.but.legunt istū.§.alio modo,qd' totus
loquat̄ in pȩna applicāda parti,tn̄ aliter q̄; gl.legat.
¶Debes eīn scire,qd' qn̄ pœna imponit̄ inq;tū in-
terest,est mera pȩna:vt dicā.j.ne qs eū q̄ in ius vo.l.
pe.§.j.Hoc p̄misso,hoc iudiciū non dat̄ ad id quod
interest:sed datur ad pȩnam applicandā parti,quæ
continet quāti ea res est:& cū sit mera pȩna,non da
tur post annū,neq; in hȩredem,neq; hȩredi.Ista lec.
vr̄ verior & magis de mēte litere.tn̄ qa lect.Azo.est
mitior & magis vsu approbata,teneamus illā & mi
nimè sunt mutanda &c.vt.s.de legi.l.minimè.Secū
4 dū quā lec.habeo.† qd' ex hoc edicto oritur duplex
actio:vna parti ad īteresse:alia fisco ad pœnā.¶Ad
primū op.de.l.satisq;.j.ti.j.gl.mag.hic in fin.soluit,
qd' ibi nō venit,nō tn̄ cōtēnēdo iudicē,sed ex aliqua
cā,licet fortè nō iusta:hic cōtēnēdo iudicē.Vel dicas
ꝙ hic fuit ꝑsonaliter monit⁹:ibi verò fuit citatus ad
5 domū.Et ex hoc dicebat.Nico.de ma.qd' actio† ex
hoc edicto,nō dat̄ parti,nisi ꝓpter verā cōtumaciā,
non ꝓpter fictā,& ita no.in rubr.j.ti.ꝓxi.ex qua so.
6 cōcludo,†ꝙ cū bannū dicatur mulcta:vt.l.j.§.qd er-
go.de vē.inspi.cū gl.qd' ex ficta cōtumacia nō pro
cedit̄ ad bannū.de quo bāno fit mētio.ī.l.j.in prin.j.
de admini.tuto.&.C.de suspe.tuto.l presses.¶Ad se
cūdùm etiā oppo.ꝙ iste tex.innuit:qd' ad istam pœ
nā agatur corā iudice,cui nō est paritū:vt ī prin.leg.
Sed si ageretur noīe fisci,deberet hoc fieri coram ꝓ
curatore Cȩsa.vt.l.iij.C.si aduers.fisc.&.l.ij.&.l.ad
fiscum.vbi causȩ fiscales.¶Hui⁹ timore oportet te
dicere alterū de duob⁹,vel ꝙ dicam⁹ qd' actio dat̄ fi
sco:hoc est,accusatio cōpetit parti ad fisci vtilitatē:
& sic poterit agi corā iudice,cui nō ē paritū:vt.d.l.ij.
vbi causȩ fisca.Vel dicas,ꝙ sit actio.& pōt agi corā
iudice,cui nō est paritū ex speciali cōcessione facta
in prin.hui⁹ legis.& erit ista actio popularis:sicut in
l.si quis id,qd'.s.de iuris.om.iudi.Habebit autē hoc
plus:quia licet per alias actiones populares pœna
applicetur parti;vt.l.si cui.j.de verb.sig.hic applica
bitur fisco:quia fortè sic erat expressum in edicto,
sic possumus sustinere.Alia tamen solu.quòd hic
7 de accusatione loquatur,magis placet. ¶†Vltimò
quæro vtrum post sentētiam poterit intentari actio
ex hoc edicto ad interesse ad pȩnam?& videt̄ ꝙ nō;
vt.C.de fruc.& lit.expen.l.terminato.Contrarium
dicas:qa loqt̄ in expē.q̄ veniūt tm̄ offō iudicis mer-
cenario:hic de his,q̄ p̄nt peti iure actionis pp inobe
8 diētiā.¶†Quȩro:iudici cōstat,quòd ego steti vno
mēse in curia ad expectādū aduersariū,q pp cōtu-
maciā nō venit.Vtrū habebo necesse probare quā-
tū expēdi in curia:vel iudex poterit hoc taxare ex
suo offō?Rn̄.poterit ex suo arbitrio,seu offō.casus
9 est in.l.nō ignorat.C.de fruc.& litiū expē.¶†Dici
tur in gl.sup ver.pœnā ꝙ ista actio in hæredes non
dat̄:qa ex delicto.¶Ex quo not.ꝙ contumacia est
delictū.similē gl.habes in.l.si filius.la.j.in prī.super
verbo,succurrendū.j.de interro.acti.q̄ facit ad qōnē
de statuto,quòd dicit,quòd bannitus ex delicto pos
sit impune offendi:nunqd si sit bānit⁹ ex contuma-
cia,habeat locū statutū.de qua qōne vide,vt scripsi
in.l.j.de in li.iur.C.de cri.stel.l.j.& ibi per Cyn.

De in ius uocando[a] *Rubrica.*

a ¶In rubrica.Et vide Ang.in.l.de nunciasse.j.de adult.ad qd allegauit Bar.ī hac rub. And.Barb.Adde post.d.Iaso.inq;tū dicit,qd' actore nō cōparente, circūducit̄:quòd ēt actore cōparē-te,& rei contumaciá nō accusante, vl' recedēte,absq; snīa iudicis circūducitur citatio:ꝑ ea,q̄ notabilr̄ voluit Pe.de An.cō sil.xcvj. vbi fortius voluit,ꝙ stāte statuto qd' citatus nō cōparēs habeat̄ ꝓ contumace & exbannito,quo ad missionē in possessionē ex primo decreto:quod si actor cōparet & accusat rei comtumaciā, & illicētiat⁹ recedat quòd re⁹ nō debet haberi ꝓcōtumace, nec exbannito.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium sine citatione non procedit,nisi litigator uoluntariè se præsentet in iudicio.*

IN ius vocare.

¶ Quæro vtrum offerre libellum
sit vocare in ius? dic vt ĩ gl. ¶ Quæ
1 ro, † vtrũ iudiciũ sine citatione[a] ꝓ-
a cedat? vr̃ ꝙ nõ: vt insti. de pęna te.
b li. in fi. Doc. dicũt, ꝙ si q̃dẽ litigator est p̃nt,[b] & vult
litigare, nõ est necessaria citatio reglr̃. arg. j. de testa.
l. heredes palã. §. pe. & quia spãlis est. C. de ꝓx. sac.
scrin. l. hac lege. & l. multis. de prin. agen. in re. li. xij.
c In cõtrariũ est ius cõe:[c] vt. j. ad muni. l. j. & s̈. de legi.
l. ius sin. Sed si aliquis esset absens & contra eũ ꝓce-
deret, vel contra p̃ntem inuitũ: tunc esset necessaria
citatio, vel iussus iudicis q̃ habet vim citationis. Sic
intelligit. §. fi. insti. de pe. te. lit. & l. ea quę. C. quomo
do & quando iu. j. de iud. l. ad peremptorium.

SVMMARVM.

1 Consul habet merum & mistum imperium.
2 Maiores magistratus non possunt in ius uocari realiter, & quando uerbaliter.
3 Episcopus potest citari, dum sacra colit: ut compareat finito officio.
4 Monachi & æremitæ claustrales non possunt citari, sed eorum prælatus citabitur.
5 Præco tempore bannimenti non citatur realiter, nec uerbaliter: nisi ut compareat finito bannimento.
6 Funus prosequens non potest in ius uocari: uocatur tamen, ut finito funere compareat.
7 Carceratus ex una causa, an poßit ibi per alium iudicẽ ex alia causa recommendari? remißiuè.
8 Carceratus si citatur, non est contumax.

IN ius.

¶ Hic enumerãtur ꝑsone,
quę nõ p̃nt in ius vocari. &
hęc lex seruatur de facto, vt iacet. Not. ꝙ
1 † hic innuit, ꝙ cõsul habet merũ & mistũ
imperiũ: vt. l. j. s̈. de of. cõsu. dic vt ibi. ¶ Secũdò not.
2 ꝙ † maiores magistratus, non possunt in ius vocari.
Quòd intellige de citatione reali. Idem in citatione
verbali. s. si citaret eo tẽpore, quo gerit magistratũ,
vt compareat in iudicio. Quòd no. secũdũ distinctio
nem. l. pars literarũ. j. de iud. & hoc tãgit glo. Secus,
si citaret verbaliter: vt finito officio cõpareat reus,
quia posset, vt. l. in tempus. j. de heredi. insti. & not.
do. in. l. fi. C. de feri. & not. in. l. j. §. nũciatio. j. de no.
3 ope. nũ. ¶ Itẽ no. † ꝙ eps nõ põt citari, seu vocari dũ
i sacra colit: qđ intellige, vt dixi. s̈. qđ cõpareat tũc:
sed bñ põt citari tũc, vt cõpareat finito offõ. ¶ Itẽ
4 not. † ꝙ monachi, & ęremitę q̃ non p̃nt exire clau-
stra, nõ p̃nt citari. Sed an tũc eorũ p̃lat⁹ citabit, dicit
gl. ꝙ sic, vt in authen. causa q̃ fit. C. de epis. & cleri.
5 ¶ † Itẽ no. ꝙ p̃co. q̃ vadit p̃conizando non potest ci
tari in ius. & iam feci liberari quẽdam pręconem, q̃
fuit captus pro debito: dum iret pręconizando in
equo per ciuitatem. Nõ em̃ potuit in ius vocari, qđ
intelligas, nec realr̃ nec verbalr̃: vt tẽpore nũciatio-
6 nis compareat, sed nunciatione finita. ¶ † Item nũ
q̃; ille q̃ vadit ad funus, potest in ius vocari. Quod
7 intellige eodem mõ. ¶ Itẽ not. ꝙ ille, q̃ habet stare
in vno loco, non potest citari in alio, & sic facit, ꝙ il-
d le, q̃ recommendatur in carceribus[d] per iudicem in
vna causa, non possit per aliũ iudicem recõmẽda-
ri ex alia quòd dic plenè vt dixi. j. de custo. re. l. ij.
8 ¶ † Item facit ꝙ ille, qui est in carceribus, si citetur,
non valet: nec censeatur cõtumax. & sic ꝓcessus
contrà eũ factus, nõ valet ipso iure. Quôd intellige
si iudex citans sciret hoc, aliâs esset necessaria resti-
tutio: vt. l. quesitum. & ibi no. de re iudi.

QVique.

Suprà posuit quosdam,
qui in ius vocari nõ pos-
sunt, propter officium, vel aliã causam
simpliciter hic ponit edictum, in quo
enumerantur personę, quę in ius vocari nõ possunt
sine permissu iudicis. hoc est sine petita venia.

Parentes.

Modò exponit verbũ parẽtes,
positum in edicto.

SVMMARIVM.

1 Mater in proiectis ad hoc hospitale est incerta.
Proiecti ad hospitale cuius ciuitatis sint municipes? remißiuè.
2 Pater naturalis uenit appellatione parentum.
Statutum contrà occidentem patrem, comprehendit occidentem patrem naturalem tantum.

QVia semper.

¶ Not. illud,
quod dicit: ꝙ
mater semper est certa. Tamen reperio
1 casum, vbi de iure est incerta, † vt in ex-
positis, qui proijciuntur ad hospitale, quorum pater
& mater ignorantur. Et an sint municipes ciuitatis,
2 vel cui⁹ sint originis, dic vt. l. j. j. ad munic. ¶ † No. ꝙ
appellatione parentũ etiã continetur pater natura e
e lis[e] tantum. Quod facit ad. q.[f] quod ille, qui occidit
f patrem naturalem tantũ, teneat leg. Põpeia de pa-
ri. vel statuto ciuitatis, qđ imponit pœnã patrẽ occi
denti. sicut si ocidisset patrem naturalẽ & legitimũ.
¶ Op. glo. & nô so. C. de adul. l. iij. So. ibi, aliud lege
exprimitur. Item ibi tractatur de odio, ideo restrin
gitur. hic de fauore tantũ, ideo non restringitur, sed
ampliatur: vt. j. de lib. & posthu. l. cũ quidam. & hoc
modo intelligo hunc titulum.

PAtris.

¶ Op. in auẽ. const. quę de
digni. §. illud. So. ibi quo ad
fauorem filij, qui per dignitatẽ exiuerat
potestatem sine venia. & h. d. glo. quòd
not. & bene. Sed contrà hoc est, quod no. in. l. senato
ris filium. s̈. de sena. & de hoc ibi videbitis.

ADoptiuum.

g [g] ¶ Supra ex
posuit de paren
tibus: hic prosequitur de expositione hu
ius verbi patronus.

SEd si hac.

Qui manumittitur

¶ Facit ad. q. quod singulares persouę possunt face
h re testimoniũ in cã vniuersitatis[h] vt. l. intm̃. §. vniuer g
sitatis. de re. diui. & ibi p Gul. & no. Inno. in. c. cũ nũ
cius. & c. nuper. extra de testi. & Cy. not. in. l. paren-
tes. s̈. eo. tit. Et distinguit, aut respicit cõmodũ singu
lariũ personarum. vt quęstio est de quodã nemore,
ad qđ singlr̃ de vniuersitate possunt ire ad incidẽdũ
ligna: & tũc singulæ personę nõ poterũt esse testes.
Aut nõ respicit cõmodũ singulariũ ꝑsonarũ: & tũc
poterũt esse testes: vt. C. de testi. l. j. ¶ Itẽ facit quod
delictũ vnius ex vniuersitate alij nõ nocet. Pro hoc g
l. proxima in fin. s̈. eod. tit. probatur in. l. de pupillo.
§, si plurium. j. de ope. no. nun. & ibi dixi.

Liberos.

¶ Videt dicere hęc gl. ꝙ depor
tatus conueniri nõ possit: nec ad
mittendus est ad defendendũ. Sed ego credo istam
glos. malê dicere, per gloss. quæ est in. §. media. insti.
de ca. di. coniuncto. c. intelleximus. extrâ de iudi.
Vtrum antem possit agere, dic v tibi.

SVMMARIVM.

1 Consensus iudicis, ubi requiritur, quòd in dubio intelligitur, causa cognita.
2 Statuta dicentia aliquid non posse fieri sine iudicis authoritate: intelliguntur causa cognita. aliter:
2 Protestatio per quam dicitur aliquid non posse fieri sine iudicis authoritate, intelligitur causa cognita.
3 Pœna grauissima est cedi flagellis.

Ait prætor.

1 ¶ In dubio † vbi consensus
iudicis requiritur: intelligi-
tur causa cognita. h. d. & no. quod dixi in summario.
Nam verba edic. non faciunt mentionem de causæ
cognitione: & tamẽ hoc modo intelligũtur. ¶ Facit
2 pro † statutis, quæ dicunt aliquid nõ posse fieri sine
authoritate iudicis: vt intelligatur semper causa co-
gnita: vt. l. cum hi. in princ. & §. si prętor. j. de trãsac.
Quòd intellige de his, quæ alterius pręiudicium pos
sunt respicere: aliâs secus: vt in his, quæ sunt volũta
rię iurisditionis. vt. l. ij. de offi. procõ. & ibi. quod no.
3 s̈. de offic. eius cui manda. est iurisd. l. j. ¶ Et not. † ꝙ
grauissima poena est flagellis cedi. Concordantiæ
sunt in gloss.

SVMMARIVM.

1 Priuilegium concessum personæ, quod respicit actum conueniendi, non habet locum cum per alium conuenitur.
2 Statutum de aliquo, intelligitur simpliciter, siue suo, siue alieno nomine: si fauorem respicit.

Semper autem.

POMATES.

a ¶ Sine citatione. Ita Alex. cõs. xlj. col. pe. vol. ij. & videtur velle Bar. in auẽ. si qs ĩ aliquo. C. de eden. & Decius ibi in. ij. col. in prin. ver. circa materiam ponit multa singularia. & in materia vide pulchrè Bald. in. l. nec quicq̃;. §. vbi decretum. in. vj. colũ. s̈. de offi. proconsu.

b ¶ Pręsens. Et qđ pręsens non sit citandus, Adde tu Are. in. c. j. col. vj. de iud. & Lanfrã. in. c. quoniam contra falsam. de proba. in ver. citationes. ĩ prin. Bar. in cõsi. lij. vol. xxviij. in. ij. col. Maria. Sozi. in rub. de dila. arti. v. q. xvj. & in concor.

POMATES.

c ¶ Ius cõmune. Vide Alex. & docto. l. de vnoquoq̃;. de re iudi. in princ. & aliquid per Feli. in c. j. in vj. col. v̇. xiij. limita. de testib. Aret. c. j. ix. col. de iudi. Imo, consil. cxij. col. ij. & seq.

d ¶ In carcerib⁹. Adde, an sit citandus Ange. consil. lxv. Paul. de ca. consil. xlj. Bart. consi. ccxxviij.

e ¶ Naturalis. Adde post do. Ias. in q̃;tũ ponit, qđ statutũ de cõpromissis ĩter affines, est fauorabile, cõprehẽdat etiam naturales Pau. de cast. consi. clxxxiij. & Pet. de Anc. cõsi. clxxxvij.

POMATES.

f ¶ Facit ad. q. Vide Fel. c. in p̃ntia. iij. col. de ꝓb. & c. cum nuncius. viij. colũ. de test.

POMATES.

g ¶ Adoptiuũ. Facit tex. in. l. si quis posteà & ibi per Pau. de cast. ff. de iud. Bald. in. l. ij. in fi. C. quãdo libel. prin. da.

g ¶ Adoptiuũ. Adde, quod appellatione filiorum in statutis nõ veniũt adoptiui. Bal. cõs. xxiiij. iij. lib.

h ¶ Vniuersitatis. Adde post dom̃: Alex. Bal. cõs. cccxxxix. & ccclij. & ccclxxv. iij. lib.

POMATES.

i ¶ Semper aũt. An ãte magistratum possit in ius vocare fiscũ sine venia, dic quod non. gl. fin. l. bene à zenone. in glo. in verb. iussione. de quadr. pręscr. C. quã. appel. sit. Ro. singu. x. incipi. an si priuatus.

a Semper autem. a ¶ In verbis edicti ponitur, quòd nō vocētur certæ psonę, vt patron⁹, & similes. Modo hic exponit, an hoc intelligatur, quod vocenť noīe suo aut alieno. quòd
a dic vt in tex. ¶ † Et no. quod priuilegium concessum psonę, quod respicit actū cōuenienđi, non habet locum, cū per aliū cōuenitur. & hic. §. est not. ¶ Op. j. eo. l. quęsitū. sol. vt in glos. quę notabiliter dicit, vt in ea patet. Ex
a qua not. † quòd qñ aliquid de aliquo statuiť, intelligiť simplř, siue suo noīe siue noīe alieno conueniať, si hoc respicit fauorē, sed si respicit odiū: restringitur si suo nomine tantū. Facit ratio hui⁹ leg. quia si patronus alieno noīe cōueniať potest cōueniri ex suo facto. & ideo posset esse aliquid qđ eius famam sugillat: & ideo requiriť cognitio. & per hoc apparet sol. sequentis cōtrarij. ¶ Itē op. de pcu. l. minor. §. fi. cū. l. seq. Sol. ibi loquiť circa ea, quę respiciūt merita causę, ī qbus defensor representat simpliciter eū, quē defendit: hic verò in his, quę ipsum actū citationis respiciūt, qui ęqualiter cadit in psona citati, siue suo noīe, siue alieno conueniať: ideo idē in vtroq casu statuiť. ¶ Ad secūdū op. s. eo. l. §. q manumittiť. sol. vt in glo. & bene. ¶ Sed cōtra. j. de obse. l. honori sol. ibi cōueniebať psona pcuratoris: & sic erat possibile, q actio intētabať, q sugillabat pudorē patroni. hic p tutorē, vel curatorē, quo tēpore nō est verisimile q patronus ita iuuenis, aliqd commisit propter quod infamaretur: ideo in citando talem tutorē, vel curatorem, causæ cognitio non requiritur.

SVMMARIVM.

1 Pœnitentia in casu huius leg. quòd locum non habeat, nisi etiam actionem remittat.
2 Processus factus contrà patrem & patronum præsentes uenia non petita, ualet.
3 Iniuria non fit in uolentem.

* Qvamuis. a ¶ Pœnitēti & actionē remittēti venia cōceditř. h. d. Sed cōtrà. nā vbi lex non distinguit, nec nos distiguem⁹: vt. l. iij. s. de of. pf. & l. de ptio. j. de pub.
a So. nos nō debem⁹ distinguere, nisi illa lex distinguať p aliā. Vñ nisi Iuriscōsultus hāc leg. fecisset p magistralē interptatiōnē, nō deberet dici, q si qs incidit in aliquā pœnā statuti porrigendo petitionem, vel exceptionē phibitā, qđ ei deť excusa tio ex pnīa: qa nō habem⁹ leg. hoc dicētē. Nā verba leg. hoc nō patiunť: vt. j. de fur. l. q ea mēte. ¶ Sed cōtrà. imo vsq ad litē cōt. pōt pœnitere: vt. j. rem ra. ha. amplius. & sic nō est necesse actionē remitti Sol. qdā hoc fatenť, & tex. istū intelligūt, si remittiť actio.
a s. pœnalis: vt hic in fi. gl. Tu dic, † qđ hic erat qs phibitus in ius vocare. vñ eoipso, q in ius vocat, est delictū pfectū: vt no. s. eo. l. j. Vnde nō dať venia, nisi cū pœniteat, & actionē remittat: & hoc cōcludiť æquitate huius leg. sed ibi erat phibitus petere. Sed ante li. cōt. nō diciť petere: ideo nō est pfectū delictū, cū nō esset lis cōt. meritò pnīa habet locū. ¶ Sed an idem, q hic sit in. l. in crīali. C. de iu. om. iu. dic v trobiq p Cyn. in. l. si qs maior. C de trāsac. nō est differētia inter ista verba, vt dixi plenē. l. āplius. j. rē ra. ha.
2 ¶ † Vltiò dicit b Gul. de cu. qđ si repiť tot⁹ pcessus fact⁹ cōtra patrē vł pa
b tronū nec re pit venia īpetrata facta citatiōe, q pcessus valet. Qđ ītelligo, si patron⁹ cōparuit, & psecut⁹ est: vt dicit hic tex. Debuit em ī pri. opponere, aliâs videť cōsentire, vt. C. de exce. l. fi. sed sec⁹ si pcessus esset fact⁹ cōtrà cōtumacē, vel inuitū: vel si patron⁹ in ius vocat⁹ nō veniat: vt in fi. huius. l. & l. ij. ne qs eū q in ius voc. & p totū. facit. l. cū verò. §. subuentum. de fideicō. lib. & l. j. §. hęc verba. j. ne vis fiat ei. ¶ † Itē not. quòd iniuria non
3 fit in volētem. quod dic. vt. l. j. §. adeo. infrà. de iniu. & vide glo. & ibi dixi.
c Si libertus. c ¶ Absente parte, præsens filius pōt agere pro sua iniuria. h. d. ¶ Op. & solue, vt in glo. quia secūdū hoc nō potest vocari clericus doctor, & similes. Sed in eo, quod dicit de magistro, quod pōt vocari in ius sine venia: intellige verum vocatione verbali, & non reali: qa trahiť inuitus: qa tunc q faceret cōtrà puniret offō iudicis: vt. C. de pfes. & me. l. medicos. li. x. Bar.

SVMMARIVM.

1 Excommunicatus licet non audiatur agendo, tamen auditur excipiendo.
Excommunicatus opponit exceptionem compensationis.
2 Actor dicitur, qui primo ad iudicium prouocauit.
Bannitus, qui prohibetur agere, non prohibetur excipere.

d Libertus. d ¶ Hæc est bona lex. & h. d. Non videtur in ius vocare, q offert seipsum paratū defendere. h. d. vel aliter. Qui se defendit in crimine accusare, non videtur: licet iudicem interpellet, vt lis sine debito terminetur. Idem si accusatus reaccuset. h. d. tex. & glo. ¶ No. modum petendi, videlicet peto domine iudex, q de causa cognoscatis, & eam sine debito terminetis. Glo. quęrit, quid si petiť patronū puniri de calūnia: dic vt in ea. ¶ Sequitur. in glo. §. si libertus. Ratio est, quia pœna caluñiæ est accessoria ad accusationem patroni; vt. l. j. de aduo. diuer. iudi. Vnde patronus pucat, & nō pro-
2 uocatus est. Per istam leg. dicit † Gul. qđ licet lex dicat, q excōicatus non debeat audiri: intelligiť agendo: sed excipiendo sic. Addidit. d. Ia. bu. & sic ista exceptio est efficax ad puniēdū: vt est exceptio lenocinij. Ita dicit. d. Io. hic, & Iac. de are. in. l. seruos. j. de ac. dicit, quod ille non auditur agēdo: sed auditur excipiendo: quod est verum, si est vera exceptio, & cōtinet veram exceptionem agētis. secus si habeat vim accusationis: vt est exceptio lenocinij. & dicit quod est casus in. l. quoniā Alex. C. de adul. ¶ Sed quomodo respondebiť ad leg. nostram. Rñ. qa quæstio præmissa loquiť in eo, qui non debebat audiri, sed lex nostra loquitur in eo, qui debebat audiri, tamen venia petita. Domini, ego credo, quod excōicatus, vel bannitus, qui

* Pro cōcordia. Aduerte pro cōcordātia dictorū p Bar. in hac. l. q̄uis. Statutū dicit, q si aliqs inueniať declinasse iurisditionē cōis, q possit impunē offendi: an tūc reqrať sñia declinatoria, q declinauerit ad hoc, vt possit impunē offendi. Bar. dicit q ante sñiam declinatoriā, nō poterit offēdi. Ita ipe in. l. eū patronū. ad fi. & in. l. si libert⁹. ff. de iu. pa. faciūt no. in. l. in criminali. C. de iur. om. iu. Cōtrariū tñ allegať in hac. l. q̄uis. ff. de in ius voc. vbi Ange. & Pau. de cas. se p tollēda cōtrarietate. d. Bar. dāt so. in d. l. cū pronū. q ibi loqť Bar. qñ pœna nō erat cōmissa. Et ista sol. vř bona pter dicta Barto. in hac. l. q̄uis. & p ea quę voluit ī. l. q eamente. ff. de fur. dū oppo. de. l. Papi. §. meminisse. ff. de in offi. testa. & de. l. alia. C. de his q. vt indi. in ei⁹ sol. Adde ad declaratiōnē eorū, q hñr p Bart. in. l. ei⁹ q delatorē. & in. l. Imperator. ff. de iur fis. d. Alex. suo cōs. cxxiiij. i. j. vol. Adde ad Bald. in. l. si qs in suo. §. legis. C. de ioffi. test.

repelliť ab agēdo repellať ab excipiēdo, si ea exceptio vim actiōis habet. Verū est qñ exceptio ista est dilatoria scđm qđ exceptio lenocinij, & nō liberat accusatū à crīe; vt. j. de adul. l. si marit⁹. §. pscriptione sed si est exceptio perēptoria posito, qđ hęret vim
c actionis: vt est exceptio cōpēsationis: c & tunc dico, quòd cōpetit etiā excōicato vel bānito. Rō: qa exceptio perēptoria nūq tolliť: qa excludere quē ab exceptiōe perēptoria esset tollere ei, id qđ cōpetit de iure naturali: vt extrà de re iud. c. pastoralis. ī cle. Induco spālř pro hoc extrà de exce. c. cum iter priorē. ¶ Sed pone qđ libert⁹ citari fecit suū pronū, & ī ius vocari: vt sibi statuať cert⁹ termin⁹ ad agēdū, vł desedēdū: an videať ī ius vocare. & ista lex facit qđ sic. Nā loqť cū pronus iā fecit libertū reū. qđ puto ve-
a rū q̄tū ad ppositū. Nā ille diciť † actoris ptes sustinere, q primo ad iudiciū puocat: licet quo ad alia dicať ptes rei sustinere: vt. l. de pupillo. §. meminisse. j. de ope. no. nū. & ibi plenē dixi. Et no. p bānitis q agere prohibenť, cū nō prohibentur excipere. ¶ Additio.

Libertus. Hęc est bona lex ex hoc ī tēdit. ¶ Nō diciť ī ius vocare, q offert seipm patū defendere. h. d. Gl. quęrit, qd si petiť pronū puniri de caluñia: dic vt ī gl. ¶ Quero pone, q libert⁹ citari fecit suū pronū & in ius vocari, vt sibi statuať termin⁹ cert⁹ ad agēdū, vel defendēdū. an videať in ius vocare. Facit iste text. q sic. Nā loqť tex. cū patron⁹ fecit iam libertū reū. qđ puto verū q̄tū ad ppositū. Nā ille diciť actoris ptes sustinere, q primò ad iudiciū prouocat. licet quo ad alia dicantur partes rei: vt. l. de pupillo. §. qui remissionem. j. de ope. no. nun. & ibi plenē de hoc dixi. Et no. pro bannitis qui agere prohibentur, non autem prohibentur excipere. Bartol.

Libertus aduersus. Libellus vim citationis nō habet. h. d. Cōtrà hāc leg. vide tur. l. j. §. e. So. hic libellus fuit oblat⁹ simplř: ibi verò emanauerat: citatio sed cōtrà. C. qñ li. pri. da. q̄tū ad interrūpēdū pscriptionē libellus habet vim citationis: vt ibi. secus q̄tum ad pœnā huius edicti, vt hic.

Qvæsitum. Libertus alieno noīe nō pōt ī ius vocare patronū sine venia. h. d. Cōtrà. C. si tut. nō ges. l. j. So. gl. ponit duas sol. finalř dicit q ciuilř agere potest: licet eū accusare non possit: pōt tñ offm̄ iudicis implorare. Quod facit ad q. statutū dicit, quòd non
d soluēs collectā nō audiať ī ciuili, vel ī crīali. Et sic nō soluens, nō pōt accusare: tñ pōt iudicis offm̄ īplora-
f re, & iudex etiā inqrere offō suo. ¶ In cōtrariū f est veritas, vt. j. de iniur. l. nō solū. §. q̄q̄. & ita disputauit Iac. de bu. & ita bene dixi in. d. §. q̄q̄. Sed cōtra hāc leg. videtur. l. sed si hac leg. §. fin. s. eo. sol. vt ibi not.

Evm pro quo. Cogiť qs ad implēdū: qđ apud acta pmisit. h. d. ¶ No. hāc leg. qa quotidie danť fideiussores, de aliquo pñtando. Sed qd differt primus casus à secūdo? rñdeo primo pmisit officiali. In scđo simplř: & sic vř pmisisse officiali vel parti. & probať ī. l. stipl'o ista. §. si qs ita. j. de verb. oblig. Sed qua actioue cogeť ad exhibēdū? dicit glos. certi conditione ad interesse, & bñ. Puto etiā quòd possit cogi officio iudicis. Pro hoc quod not. Iac. de bel. in auť. de liti. §. ad excludendas. in. j. q. & bene. Bart.

SVMMARIVM.

1 Extractus de domo inuitus, uim passus dicetur.
2 Existens in uinea, balneo uel theatro realiter citatur.
3 Existens in domo conducta non potest in ea capi.
4 Latitatio non requiritur, quantum ad primum decretum.
5 Extrahi de domo & capi quis in causa cōicati potest.
6 Citatio uerbalis fit uoce & edicto.
Edicto citat Princeps, delegatus eius, uel ordinarius. quilibet ordinarius citat realiter.
7 Mulier non potest realiter citari.

POMATES.

a ¶ Quamuis. Vide pulchrè. Alex. l. si qs maior. col. iij. in prin. ver. subdit. & Ia. ibi. ver. vij. not. col. iiij. C. de trāsac.

POMATES.

b ¶ Vltimo dicit. Vide Alex. consil. clxvj. i. j. du. ij. vol. Feli. in. c. postoralis. col. ix. de exce.

c ¶ Si libert⁹. Facit. l. si filiusfa. j. si cer. pet. & l. exigendi. C. de pcu. facit gl. fi. in. l. j. C. q admit. Andre. Barba.

d ¶ Libertus. Et licet gloss. dicat con trà, & malè secūdū Iaco. but. & §. si libert⁹. Intelligit Iac. bu. quādo patron⁹ erat in euidēti calūnia & habetur pro singulari, secūdum Andr. Bar.

POMATES.

d Libert⁹. Vide pulchrè. Ias. i. l. si quis maior. colū. ij. in fi. ver. in tex. ibi, ī expellendo. C. de trās ac. & ibi reprobat Alex. col. iiij. versi. vij. not.

e ¶ Cōpensationis. Adde, vt p Fede. consi. cxvj.

f ¶ In cōtrariū. Adde pulchrè Ro. cōsil. ccxiiij.

POMATES.

f ¶ In cōtrariū. Vi-

POMATES.
a ¶Pleriq;. Contrà
istã legẽ vide cau-
telã ꝑ Bar.l.fi.j.ad
leg.iul.pe.& ibi in
apostil.do.Alex.

b ¶Vel theatro.
Quid de existente
in apotheca, vide
Pau.de ca.cõs.xlj.

c ¶Plæriq;, & not.
qđ pōt armis resi
sti.& iste duct⁹ de-
bet restitui.l.nemo
de domo.de re.iur.
&.l.qui neq;.j.de
verb.sig. secũdùm
Bald.An autẽ quis
possit capi ĩ domo
affinis ipo affine in
uito & prohibẽte.
cõsului Parmę qđ
nõ:& adduco rõnẽ
hui⁹ text.Adduco
tex.&Bal.in.l.ij.§.
j.ff.si qua.paup.fe.
di.&alle.text.in.l.
qui domũ.ff.de in-
iur.allego.l.j.C.de
preto.& ho.p̃.lib.
xij. alle.rõnẽ.Gul.
hic,q dicit,quod iõ
pōt citari in eccle-
sia:qa nemo p̃t ꝓ-
hibere,sed dñs do-
mus pōt ꝓhibere.
ergo vide ĩ alio cõ
sil.secũdũ Paul.de
ca.in cõs.xlj.tenet
cõtrà:cui rñ.ĩ meo
cõsilio.Et an pos-
sit quis capi in ho-
spitio,vel citari in
hospitio,si est forẽ
sis.quòd non.& vi
de Pau.de cast.in
cõs.xlj.sed si statu
tũ dixerit de domo
habitationis eẽt se-
cus, secũdùm Bal.
in.l.ea q̃.C.quõ &
qñ iud. vide Ang.
in.l.j.ff.fur.aduer.
nan.& Bal.in.l.j.§.
habitate.de his qui
deie.vel effu.And.
Barb.

d ¶Citari. Adde
Old.cõ.liiij.& cõs.
cliiij.& Ro.cõsi.cc
xxv.& cõs.ccxxx
iiij.

e ¶Ad defendendũ.
Adde post.d.Ias.
quod cõsuluit Bar.
su p statuto Tuder
tino consi.clix.

POMATES.
f ¶Item nota.vide
Barto.in.l.cuius bo
nis.ff.de cur.fur.

POMATES.
g ¶Ineũ qui. Pæna
applicatur patro-
no nõ fisco,secũdũ

8 *Citari in ecclesia inuitus realiter, nunquis possit? & an uerba*
liter?

Plerique. Inuit⁹ quis de domo
non debet extrahi:
sed ibi existens potest verbalr cita.ri:&
cõtrà cõtumacẽ fit missio in possessionẽ
1 h.d. ¶†No.ꝗ q de domo ĩuit⁹ extrahit̃,vř pati vĩ.&
2 relaxari debet & pristinę libertati restitui. ¶†Item
b no.ꝗ in vinea sua,vel ĩ balneo,vel theatro[b] existẽs,
3 pōt capi.& hoc quotidie contingit. ¶†Circa.l.pleri
c que.[c]q̃ritur;qd si aliqs stat in domo nõ sua.sed cõdu-
ctã?rñ.idẽ:qa sua dicitur,vt.l.leg.corne.§.domũ.j.de
iniu. ¶Sed op.de.l.j.s.ti.j.so.vt in gl.Tu dic melius
vt ibi dixi.Itẽ cõtra.& vř ꝗ latitatio nõ reqratur ad
hoc,vt fiat missio:vt.j.ex q.cau.ĩ pos.ea.l.ij.&.j.de
4 bo.aut.iud.pos.l.si minor.Sol.†q̃tum ad primũ de-
cretũ nõ reqrit̃:sed q̃tũ ad secũdum.Sed cõtra.C.de
bo.autho.iudi.pos.in aut.& q.So.fateor ꝗ hodie fit
misso ꝓ mẽsura debiti declarati sed cõtra hoc vř in
corpore:vt nulli iudiciũ.§.si qs verò cõprehensorũ.
5 sol.pp †criminalẽ cãm pōt qs capi & extrahi de do
mo:vt ibi nõ ĩ ciuili.vt hic. ¶Itẽ cõtrà:nã hęc lex si
bi cõtradicit.Nã priò ꝓhibet:secũdo pmittit.hui⁹ti
6 more distinguit̃,ꝗ† q̃dã est citatio verbalis:q̃dã rea
lis.& prima fit duplr.s.voce & edicto.Voce Et pōt
ẽt qlibet ĩuit⁹:edicto pōt princeps,vł ei⁹ delegat⁹,vł
ordinari⁹,nõ ali⁹:vt ĩ authẽ.q semel.C.quõ & qñ iu.
Citatio realis pmittit̃ cuilibet ordinario,nõ delega-
to;vt in authẽ.de exhi.& ĩtro.re.§.si verò etiã qdã.
Et qdã ĩtelligũt de citatiõe,p quã venit ad iudiciũ,
nõ quod ponat̃,vel mittat̃ in carcerẽ: nisi post con
dẽnationẽ:vt.l.j.C.q bo.ced.pos.& ibi no.C.quõ &
7 qñ iu.l.cõsentaneũ. ¶Quod dixi ĩ citatiõe,†fallit in
muliere in reali citatione,vt.l.j.C.de offi.diuer.iudi.
&.authẽ.ibi posita.Fallit etiã rõne loci,vt ĩ hac.l.plę
riq;.Isti oẽs pñt ĩtroduci ad iudiciũ ad quãcũq; cãm,
8 sed non incarcerari. ¶†Quærit.Gul.nunquid in ec
d clesia possit qs inuitus citari[d]? Respon. aut loqui-
mur in reali,vt extrahatur.qđ non pōt per titu. de
his,qui ad eccle.confug. Si verò verbaliter. & tunc
sic,vt.l.pñti.e.ti.Nec ob. quod dicitur de domo, in
qua verbalis citatio non fit,si in sui conspectum non
facit:quia ecclesia est iuris publici, ad quã quilibet
habet aditũ:vt.s.de iusti.& iure.l.j.§.hui⁹ studij.sec⁹
est ĩ domo priuati,ĩ qua illud cessat,vt ĩ hac.leg.bar.

SVMMARIVM

1 *Impubes & infans non citantur realiter pro debito.*
2 *Captus,ut ueniat ad soluendum,non dimittitur, nisi ut soluat.*
3 *Pars, quando possit facere carceratum dimitti,uel banni-*
tum cancellari?remissiuè.

Eque impuberes.
1 ¶No.ex hac leg.ꝗ ĩpuberes† & ĩfantes
non sunt citandi realr,vt capiant̃ ꝓ debi
to.s.e.l.quiq;.in fin.sed citatiõe verbali citari pñt cũ
authoritate tuto.vt.j.de adm.tu.l.j.§.sufficit. ¶No.
casus,in qb⁹ capt⁹ statĩ dimittit̃.&hoc qñ fuit duct⁹,
e vt veniret ad defendẽdũ[e] se.sed si eẽt duct⁹,vt†veni
2 ret ad soluẽdũ,nõ debet dimitti,nisi soluat:vt.j.vt in
pos.le.l.si pecunię.ĩ fi.Facit.j.fami.ercis.l.his conse
f quẽter.§.fi. ¶Itẽ no.[f]qđ dicit tex.in fi.ibi dimitten
2 dus,seu statĩ dimitt.s.iudicis arbitrio.†Et sic nõ est
in potestate partis facere carceratũ dimitti,vel bãni
tum leuari,vel cãcellari de bãno.de quo plenè dixi.ĩ
l.j.§.& post operis.j.de ope.no.nun.& Gul.in.l.ij. in
fi.s.de offi.procu.Cęsa.& ibi plenè dixi.

Neum qui. [g]Pęna huius edi
cti est meravindi
cta:iõ nec heredi:nec cõtrâ hęredem da
tur:vt hic.vide gl.quę est clara.

SVMMVARIVM

1 *Pænæ pecuniariæ defectu quando deuenitur ad corporalem,re-*
mittitur ad iudicem maiorem.
2 *Pæna hæc non habet locum,nisi in cõprehensis in edicto.*
3 *Extensio,an habeat locum in pænis?remissiuè.*

Isine. ¶Qui pænã hic insertam,
non pōt soluere luat in cor-
pore.h.d.Cõcor.l.si qs id.s.de iurisd.om.
1 iudi. ¶No.†ꝗ quando in defectũ pænæ
pecuniarię deuenitur ad corpalẽ,remittit̃ ad maio-
rẽ iudicẽ:vt hic.& dixi in.l.ĩperiũ.in fin.col.s.de iu-
h risd.om.iud. ¶Quẽro[h] de quo auro ĩtelligat̃ hic.dic
2 vt in gl. ¶†Quero vtrũ hęc pœna habeat locũ in
oĩbus,q citant̃ indebitè?quòd nõ:nisi in his,qui ꝓ-
i hibent̃ p edictum.Alij puniunt̃[i] offõ iudicis:vt.l.me
3 dicos.C.de ꝓfesso.& medi.li.x. ¶Et sic no.†an in
k pœnis habeat locũ extẽsio.[k]de hoc notabiliter di-
xi.C.ad.l.Iuliã maiest.vt.l.quisqs.& dic vt ibi dixi.

Si quis in ius uocatus non ierit Rub.

¶Cõtinua,vt in gl. ¶Querit gl.in quo differt iste
titulus à titulo,si quis ius dicenti non obtemperaue
rit.& dic vt in gl.&c.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussio præstita à captis à familia,uel cum armis inuentis,*
dicitur de eundo,& differt à fideiussione de iudicio sisti,&
stando iuri.
2 *Fideiussor de eundo ad iudicem,licet sortiatur forum ratione*
cõtractus,nõ tamẽ perdit priuilegium eligendi iudicem.
Clericus fideiubens pro laico de iudicio sisti coram laico,licet
obligetur debet tamen conueniri.
3 *Remissio in contractibus,quòd habeat locũ,quãdo in cõtractu*
est facta renunciatio priuilegio fori.& quando est renũcia
tum omni priuilegio fori,dicitur spãliter renunciatũ.nu.4.

Iquis. Non vř fideiussorem
dedisse, qui dedit eũ,
q fori priuilegio tut⁹ est, nisi ei re-
nunciauerit.h.d. ¶Et lex ista legi-
tur duobus modis.Primo vt expo-
nat dederit.i.dare voluerit.Alio mo
do,vt ponatur propriè. ¶Et ad euidentiam scias,
ꝗ quidam est fideiussor de iudicio sisti:& de stãdo
iuri vsq; ad sñiam.& de isto loquit̃ authẽ.offerat̃.C.
1 de lit.cõtest.&.l.j. q satisd.cog.Quidã† est fideius-
sor,q dat̃ nuncio,vel ministris citantibus aliquẽ re.
vel verbo.& iste est fideiussor de eundo ad iudiciũ,
& de hoc loquit̃ hæc lex.&.j.ti.j.p totũ.& maximè
apparet ex tenore rubricę.Et istud videm⁹ tota die
de facto fieri:maximè qñ vadit familia scrutãdo ꝓ
armis:quia vel ducunt secũ illos,quos inueniunt cũ
armis:vel illi dãt fideiussores de veniẽdo.Hoc p̃mis
so secũdũ primã lecturã.pone casum:qdã captus ab
officiali cum eum duceret ad palatiũ,voluit dare fi-
deiussorẽ quẽdã scholarem, qui habet priuilegium
fori?iudex non vult eum recipere. certè rectè facit,
nisi ille scholaris ꝓprio priuilegio renũtiauerit spe-
cialiter:secũdũ secundam lect.s. quòd dederit, non
aũt tautum dare voluerit.pone casum:ille qui est ci
tatus,si ad iudicium non venerit,nec satisdat de ve-
niẽdo mulctatur:vt.s.titu.ij.l.j. ¶Sed qd si dedit fi-
deiussorem quẽdam scholarem:& ideo non venit?
certè mulctabitur acsi fideiussorem non dedisset.h.
d. ¶Sed contrà,imo debet ad iudicẽ ire, & dare fi-
deiussorem.C.de lit.cõtest.authẽ.offerat̃ solu.Illud
est verũ hodie:olim secus.Vel sic secundùm Iac.de
Are.ꝗ ibi loqtur de fideiussore,q datur iudici ꝓ ali
quo,qui ducebatur de eundo ad curiã,vel stando in
iudicio vsq; ad finem causę.Hic verò datur ab eo,
qui coram iudice ducebatur de cõparendo:vt.s.di-
xi.& hoc tenet Iaco.but.& dixi in euidentialibus.
¶Item oppon.& videtur statim eo, quòd fideiu-
bet efficiatur de foro illius iudicis.& sic videtur ibi
posse conueniri ratione contractus:vt.j.de iud.l.om
2 nem.&.l.cum furiosus.§.j. ¶Huius timore† sunt in
gloss.multæ solu.finaliter duæ sunt,quæ habent ef-
fectum.Nam ratione contractus quis bene sortitur
forum in genere:nõ tñ perdit priuilegium,quod ha
bet in eligendo vnum iudicem magis, q̃ alium.&
hæc est solu.Io.quã tenet Pe.hic,& glo.in.d.l.cũ fu-
riosus.§.j.Et ideo si clericus fideiuberet pro schola
ri de iudicio sisti,bene obligaretur.non tamen pos-
set cõueniri coram iudice seculari,sed coram iudice
suo sic & in scholari,q habet priuilegiũ eligẽdi, vbi
cõueniatur:quia obligat̃. ¶Et quod hic dicit,ꝓ nõ
dato.habet locũ q̃tũ ad cõmodũ dantis:quia potest
suum iudicem eligere, nisi specialiter renuntiaue-
rit.Secunda

Imo.q ad hoc in
ducit istã.l.ĩ ei⁹.ff.
de pu.iud. de quo
vide Deciũ ĩ.l.pe.
circa fi.C.eo.q ad
hoc alle.tex.ad li-
teram.

POMATES.
h ¶Quẽro.De quo
auro ĩtelligat̃,vide
Panor.consi.lvj.in
ij.volu.

POMATES.
i ¶Alij puniuntur.
De hoc dicto gl.&
Bar.est singu.do.
Io.And.in.c.dispẽ
dio.de rescr.in.vj.
quã exclamat Ab.
c.j.in fi.col.de hoc
volens, ꝗ quando
lex correctoria ex
tẽdit̃:extendat̃ q̃-
tũ ad decisionẽ,nõ
q̃tum ad pęnã an
puniẽt̃ isti ad quos
lex extendit̃ iudi-
cis offõ:vt p gl.ad
hoc sing.§.pœna-
les.ĩ vbo impetras-
set.insti.de acti.

k ¶Extensio. Adde
post.d.Iaco. an in
pœnalibus fiat ex
tensio. Ro.cons.cl.
d.Car.cõsi.lx.

POMATES.
l ¶Obligat̃. Vide
Barb.cons.lij.in.ij.
col.& seq.in.ij.vo.
& hoc dictũ gl.seq
tur Bal.ĩ.c.p̃tereâ.
in fi.de of.delega.
Abb.c.j.col.xij.de
iu.& limita,vt per
Abb.c.fi.de fo.cõ-
pe.q̃ limitatio non
placuit Maria-
no.Sozi.c.fi.de fo.
compe.de quo vi-
de Deciũ.l.hęres.
§.j.ff.de iud.&Bal.
consi.lij.in.ij.colũ.
&.seq.vol.ij.

3 rit. Secũda sol. est, debetis† scire, ꝙ rõne contractus, qs sortitur forũ, & põt
ibi cõueniri, si inueniat̃: nõ tñ habet locũ remissio, licet de hoc sit quæstio
in. l. heres absens. j. de iudi. hodie est expressum, in. c. Roma. §. cõtrahentes.
extrà de fo. cõpe. lib. vj. Sed si fiat renũciatio priuilegij fori: hæc renũciatio
prodest: quia habebit locũ remissio. Et hoc est qđ reqrit lec. ista, quã not.
a multũ & signa.[a] ¶ Itẽ opp. & videt̃, ꝙ eoipso, qđ eũ recipit, vr̃ eũ appro-
bare: vt. j. de fideiuss. l. iij. Sol. secũdũ primã lec. nõ dedit fideiussorẽ, sed da-
re volebat. Sed secũdũ. ij. lec. dicit gl. ꝙ ibi loquit̃ de nõ idoneo. i. quo ad fa
cultates. Quo casu distinguit̃, recipiat̃ sciẽter, vel ignorãter. Hic verò loqt̃
de nõ idoneo, quo ad cõueniẽdi facultatẽ. Potest dici, quòd hic loquit̃, qñ
fideiussor recipit̃ ab officiali: vt. s. ti. j. l. eũ ꝑ quo. Cõtrariũ verò, qñ recipi-
tur à parte: in quo plenissimè dic, vt ibi dixi. Facit qđ no. in. l. inter causas.
§. abesse. j. man. ¶ Opp. & videt̃ quòd talis renũciatio nil releuet: vt. l. si cõ
uenerit. s. de iuris. om. iu. Sol. vt in gloss. & ibi not. idẽ quod hic. & ibi plenè
4 dixi. ¶ Quero[b]: dicitur hic specialiter renũciauerit. quomodo debet intel
b ligi. Breuiter, & aliàs dixi, si quidẽ renũciaret omni exceptioni, non puto,
quòd sufficiat, per hunc tex. qui requirit specialem renũciationẽ. Sed si re
c nũciaret[c] omni priuilegio fori? licet nõ exprimeretur de illo priuilegio fori,
quod habẽt scholares, puto qđ sufficeret. Nã hic dicit̃ specialiter nõ singu
lariter. Nã sufficit ꝙ species priuilegij exprimat̃ secũdũ suã speciẽ: nõ au-
tẽ scđm suã singularitatẽ: vt. l. fi. C, qđ cũ eo. dixi ĩ. l. gñaliter. de nõ nu. pe.
Sic debet ĩtelligi in corpore de hæred. & fal. §. pe. qđ no. & tene menti &c.

SVMMARIVM.

1 *Causæ propter quas citatus non tenetur comparere, & non comparens excusetur? & in repe. nu. 11.*
2 *Citatus, quando est dubium, an sit de iurisditione citantis, debet comparere. & nu. 11. & in repe. nu. 2.*
3 *Iudex quando non sentit commodum, cognoscit an sua sit iurisditio, nisi consuetudo esset in contrarium. & in repe. nu. 3.*
4 *Iudex super incõpetentia allegata ratione suæ personæ, nõ cognoscit. & in repet. nu. 4. Item non cognoscit quando uenit examinandum aliquid spirituale. nu. 5.*
6 *Delegatus, quando citat, debet copiam sui rescripti in citatione inserere, & ipse cognoscit de surreptione. & in repeti. de primo. nu. 16.*
7 *Iudex, contra cuius iurisd. nil est oppositum, si processit & sententiauit: tenet sentẽtia, etiam si partes sciebant illum incompetentem. secus si ignorarent. & in repe. nume. 5.*
8 *Iudex incõpetens si processit contrà contumacem, & non est facta pronunciatio super incompetentia. quod factum est, potest dici nullum. & in repet. nu. 6.*
9 *Citatus Florentinus Perusij pro contractu, uel delicto ibi facto, uel celebrato si, excipit quòd non deliquit. nec contraxit, proceditur ad ulteriora, & nulla cognitio requiritur. & in repe. nu. 7. & nu. 11.*
10 *Sententia lata super incompetentia, appellatur. & in repe. nu. 14.*
12 *Citatus non comparens, mulctatur iudicis officio. nu. 16.*
13 *Rusticitati parcitur.*
14 *Reus non comparẽs, non punitur, quando non interest actoris, ut compareat.*
15 *Citatus die feriata pro his, quæ possunt expediri ea die, debet comparere.*
17 *Iudex anteq̃ mulctet non comparentem, debet ipsum de nouo citari ad se defendendum.*
18 *Iudex competens ratione dubitationis non comparẽtẽ potest in modicum mulctare summariè, si est magna, habet hoc facere causa cognita.*
19 *Iudex, quando mulctare habet bona, an in eius iurisditione possit executionem facere?*

EX quacunque Notabilis lex est. Citat⁹ in termi
no debet cõparere: aliàs mulctabi
tur nisi ex cã excusetur: vel nõ interfuerit actoris ipm in termi-
no cõparere. h. d. notabilia p se patẽt. ¶ Op. ad prin. ꝙ reus ve-
nire non teneat̃, vt, s. de iuris. om. iu. l. fin. so. vt in gl. ibi erat certũ, qđ veni-
re non tenebat̃; sed vbi est certũ. qđ venire tenet̃: vel dubitatur tunc tenet̃
venire: aliàs puniet̃, vt hac leg. Et gl. distinguit tres casus, quos vide & te-
ne mẽti. Si est certũ, ꝙ est de iurisditione & non veniat, loquit̃ titulus si qs
ius dicẽ. non obtẽ. & ibi examinabo. Si eñ est certũ, ꝙ non est de iurisditio
ne non tenetur venire. Ponit gl. exẽplũ in. l. fi. de iurisdi. om. iud. s. in eo qui
1 est extrà territorium. ¶ Dicũt doc.† & bene, ꝙ hoc multis alijs modis põt
euenire. s. quòd nõ teneat̃ comparere citatus: vt si in citatorio exprimitur
causa, ex qua quis non tenet̃ comparere coram illo iudice: puta si esset cã
spiritualis, q̃ nõ debet agitari corã minori iudice seculari. vel causa libera-
lis, quę non debet agitari corã minori iudice: vt. l. placet. in fin. C. de peda.
iudi. Vel si esset causa, ex qua persona cõueniri, non posset munita specia-
li, seu singulari priuilegio: vt patronus actione famosa, vel similes: vel si es-
set de his, qui in ius vocari non possunt; vt. l. ij. s. de in ius vocã. &. j. titul. ij.
l. j. & l. seq. & l. iij. in prin. Itẽ si exprimeretur in citatorijs locus aliquis in-
honestus: vt. l. si cũ dies. §. si arbiter. j. de arb. Item si exprimeretur tempus
feriatũ. vt hac leg. in fin. & no. j. de ferijs. l. j. Sed cõtrà hoc videt̃, quòd mul
tæ sunt causę quę pñt agitari die feriata: vt. j. de fer. l. j. &. ij. Itẽ patronus à
liberto, qñq; potest conueniri actione famosa: vt. l. sed si hac. §. pe. s. tit. j. &
sic nõ est certũ ex causis p̃dictis, quẽ nõ debere cõparere: vñ ꝑpter dubiũ
videt̃, ꝙ debeat cõpare. Rñdeo ex hac leg. in fin. videt̃ notabiliter induci,
quòd si pars dicatur esse certa de ea, dicat̃ facta citatio. Quod regl'r est de
iure. sicut est, ꝙ qs nõ cogat̃ ire ad iudiciũ die feriata: & quòd patronus nõ
cõueniat̃ à liberto actione famosa, & similia. Vnde aliqua cã specialis est
propter quã sit cõtrariũ, illud debet special'r exprimi: & tũc venire tenet̃.

Et ita ĩtelligit hãc materiã Inn. extrà de dila. c. p̃ter-
eà. in fine. & ibi mirabiliter hãc legẽ examinat. fa-
cit de proba. l. ab ea parte. & hoc etiã sentit glo. vlti.
huius leg. vbi dicit ꝙ si exprimitur causa, q̃ põt agi-
tari die feriata, debet illa die comparere. ¶ Tertiũ
2 membrũ† est, quãdo est dubium, an sit de iurisditio-
ne: & tũc debet cõparere, vt de hoc cognoscatur. vt
hic. ¶ Sed est vidẽdũ qs de hoc cognoscat. ¶ † Glo.
dicit & bene, qđ ipsemet iudex, qui fecit citari. l. si
d quis ex aliena. j. de iudi. vbi est tex. Contrà hoc[d] op
po. gl. hic in prin. qa secũdũ hoc erit iudex in causa
propria. contrà. l. j. C. ne quis in sua causa. &. s. de iu-
risdi. om. iud. l. qui iurisditioni. Glos. respõdet. quòd
non est causa propria: qa ex hoc nullum consequere
tur emolumentum: ergo &c. vt. l. j. §. in propria. j. qñ
appellan. sit. secũdũ hoc videtur, quod si iudex sen-
tiret aliquod commodum: quia deberet habere ali-
quos solidos pro libra, quod tunc de hoc ipse nõ pos
set cognoscere, an sua sit iurisditio. & ita determinat
gl. sing. j. ad munici. l. de iure. §. j. Roffr. in libellis suis
super hoc titul. determinat contrarium. Nam licet
per consequentiam habeat commodum istarum
sportularum, non principaliter de hoc agitur: sicut
in legatario, qui potest esse testis in testamẽto: vt. l.
qui testamento. infrà. de testa. sicut in tutore, qui au
thoratur in eo, quòd in consequentiam sibi prodest:
vt in. l. j. s. de author. tuto. Idem etiam tenet Pet. &
Iacob. bu. opi. gloss. plus placet de iure. Nam vides,
e quòd ratione alicuius affectionis,[e] licet ad iudicem
non spectet aliquod commodum, nec incommodũ:
dicitur iudex incompetens: vt si est consanguineus,
vel fuit aduocatus. vt. l. qui iurisditioni. & l. prætor.
s. de iurisdi. om. iudi. & ideo puto, quòd de iure eius
nõ est cognitio: sed deberẽt eligi arbitri: vel deberet
superior cognoscere: vt. C. de iud. l. fi. tñ in qbusdã lo
cis de cõsuetudine hoc nõ seruat̃: & iõ seruarẽ cõsue
4 tudinẽ loci, vbi essem. ¶ Vides ergo,† qđ iudex co-
gnoscit an sit iudex cõpetẽs. Quod ĩtelligo, qñ op-
po. nitur aliquid ad iurisditionẽ, quod non respicit:
nec sugillat personam iudicis. Si eñ opponeretur
sibi, quod est furiosus: & sic caret intellectu. Ea ra-
tione: qua non potest cognoscere de principali, ea-
dem ratione. nec de ista: vt. j. de iudi. l. cum furiosus.
Idem puto: si diceretur quòd est infamis: & simile.
Quod q̃tum ad istum passum, plenè examinaui. j.
5 de re iud. l. quidam consulebant. ¶ † Item si oppo-
neretur aliqua exceptio: in qua examinandum ve-
niret aliquid spirituale, vt si conuentus dicat se cle-
ricum: quia tũc cognitio huius remitteretur ad epi-
scopum: vt extra de senten. excõ. c. si iudex. libr. vj.
& l. omni. C. de sac. san. eccle. facit qđ dixi. s. de iu-
6 risdi. om. iudi. l. ij. ¶ † Sed iuxta hoc q̃ro, hoc habet
locum in iudice ordinario; quid in delegato? Re-
spon. iudex delegatus quando citat reum debet in
literis ponere copiã sui rescripti aliàs reus nõ tene-
tur comparere: quia eũ ignorat esse iudicem, vt. C.
de superindic. l. j. lib. x. Expressius in. d. c. pręterea.
de dila. & si opponatur aliquid contrà literas dele-
gati, qđ sint impetratę tacita veritare &c. tũc ipse
met iudex cognoscit de iurisditione sibi attributa
super hoc per. c. super literis. extrà de rescrip. & C.
si cõtrà ius: vel vtili. publi. l. prescriptione. & plenè
per Innocen. extrà de rescriptis. capi. pastoralis.
7 ¶ † Procedo in gloss. & quero, quid si non fuit ali-
quid oppositum contrà iurisditionem iudicis, &
processit & sententiauit, an valeat? glo. dicit quòd
sic; nec potest opponi: quòd non sit competens iu-
dex, quia de partium voluntate videtur iurisditio
prorogata: vt. l. j. j. de iudi. ita dicit gloss. circa med.
vide eam. Hoc dictum gloss. debet intelligi, quando
partes comparent, & sciunt illum non esse iudicem.
Nam si ignorauerint, nõ videtur esse prorogata iu
risditio: vt. l. si per errorem. s. de iurisdi. omnium iu-
dicum. Idem si dubitauerint: vt. l. fin. C. de condit.
indebi. & quod no. j. de iur. & fac. igno. super rub. &
hoc tenet Iaco. de Are. Iaco. but. & Iac. de bel. nisi
esset pronunciatum super iurisditione: quia iudex
pronunciauit se esse iudicem competentem, tunc
talis sentẽtia faceret ius, nec posset posteà dispu-

a ¶ Et signa. Adde post. d. Ias. & Alex. quod Bald. consi. cclvj. j. libro. dicit, quòd ista gloss. est sin. & quod Barto. alleg. sequitur. & dictum est no.

POMATES.

b ¶ Quero. Vide Feli. in. c. translato. in. j. &. ij. col. de cõsti. & in. c. ad aures. in. j. &. ij. col. de rescri. versi. soluit dictum Bar. hic vide Alex. consi. cxxv. iu. ij. colũ. in. j. vol. Ange. Are. in cõsilijs Alexan. consil. cxxxviij. in. ij. col. in. ij. volu. Et vide Alex. cõsi. cxxij. in iiij. col. & cons. seq. in. j. col. in. iiij. vol. Barba. cõsi. xxv. in xj. col. in. j. vol. Vide ad quid iste doctor inducat Bassigna. cõs. ij. colũ. iij. in prin. vide etiam pro declaratione Soz. l. si mihi. & tibi. §. fin. per totum ff. de leg. j.

c ¶ Sed si renunciaret. Tene mẽti. & vide, qđ no. Bal. in l. edicta in. xxv. co. vide ad hoc, qđ dicit Ioan. an. in ca. nõnulli. de rescrip. qñ debet fieri mentio exp̃ssa de illa cõstitutiõe, vide Bal. in. c. ĩ nrã. de rescri. vbi allegaui istum tex. in cle. ij. de off. ordi. vide qđ hr̃ in ca. nõ põt. ad fi. de p̃b. & vide Cõpos. in. d. ca. in nrã. vide c. is cui. de p̃bẽ. lib. vj. vide q̃ dixi ĩ ca. ad aures. de res. vide q̃ dixi ĩ. c. qđ trãslationi. de off. le. vide ca. ij. de postu. ĩ versic. specialiter. And. Barba.

POMATES.

d ¶ Cõtrà. hoc. Vide Decium. l. si qs ex aliena. ij. col. ver. rñdet ad hæc fundamenta. ff. de iud.

e ¶ Affectionis. Adde ꝓ hoc quod voluit Roma. consil. ccclxxxij. quod cedẽs nõ posit esse testis ꝓ cessionario rõne affectiõis, licet nullũ penitus cõmodũ sentiat.

8 tari de errore, vel dubietate partium. ¶† Sed quero, qd si ꝓcessum est cōtrà cōtumacē, eo casu, quo pōt perueniri ad diffinitiuam sniam lite non contestata, vel ad primū, vel ad secundum decretum. Rñ. si iudex anteq̃ ꝓcedat vltra cōtrà partē contumacē, ꝓnunciat se esse iudicē cōpetentē: cetera illius iudicij procedēt: quia illa sententia diffinitiua facit ius: vt dixi. s̄. proxi. q. Sed si hoc non ꝓnunciaret q̄ncunq̃ pars veniēs posset dicere illum nō esse suum iudicem, & illa quę facta sunt, non valere. Potissimē si latitatio non requiratur: vt. l. iij. j. de iudicijs. & hoc videtur sentire Innocē. in. d. c. preterea. extrà de dila. dic, vt ibi plenē per eum. ¶ Quęrit glo. quando opponit̃ exceptio suspicionis, quis de ea cognoscit? 9 dic vt in ea & bene. ¶† Quero aliqs Florentinus citatus hic pro contractu, vel delicto hic celebrato. Ipse excipit dicens se non debere citari, & se non esse huiꝰ iurisditionis: quia hic nunquā cōtraxit: vel deliquit: qualiter de hoc cognoscetur? Nam si hoc examinatur ante litem contestatā: ergo examinabuntur merita causæ: quia de hoc solū querit̃, an hic deliquerit, vel cōtraxerit. Inno. videt̃ dicere, q̃ de hoc ante litē contestā. summariē cognoscat̃. Pro quo facit optimē. j. de iudi. l. ij. §. sed & si dubitet̃. Gul. aliter dicit hic, quē Cy. refert in. l. prǽscriptione. C. si cōtrà ius, vel vti. pub. Ego dico aliter, q̃ sup hoc nulla est necessaria cognitio. Nā quantum ad iurisditionem iudicis, hoc quod petit̃, habet̃ ꝓ vero. Nec est vltra ꝓcedendum, si sit verum, vel nō: qa sufficit q̃tum ad hoc, scilicet vt super quo litigat̃, si esset verū, esset de iurisditione iudicis. vt. s̄. de iuris. om. iudi. l. cum quædam puella. in fin. Simile in seruo, qui dicit se liberū. Nā eoipso, quod hoc dicit, habetur pro libero quātum ad suam personā legitimandam: vt j. de liber. cau. l. ordinata. & ibi de hoc vide. Ita hic eo ipso, qd̓ dicit̃ aliqd in libello, quòd sit de iurisditione iudicis, quātū ad iurisditionem iudicis habetur 10 pro verò. ¶† Querò vtrum à sententia qua quis ꝓnunciauit se esse iudicem, vel non esse, possit appellari. glo. est hic, quòd sic: vt ī authē. habita. C. ne filiꝰ pro patre. quod est verū: qa ꝓ appellatione à diffinitiua, cōtrà istā ꝓnūciationē nō pōt esse cōsultū: ergo ab ea appellat̃: vt. j. q satisda. cog. l. arbitro. ¶ Et licet. s̄. in princi. legis dixerim q̃ notabilia per se patent. tñ ꝓ iuuenibus not. Ex hac leg. primò, † q̃ cita-
11 tus ex quacūq; cā, debet cōpere, vt cognoscat̃: an sit
12 de iurisditiōe iudicis, vel nō? Secūdò no. † q̃ illi, q nō
13 cōparet, mulctat̃, vt hic vides. ¶ Itē nō. † q̃ pcīr ru-
14 sticitati. no. † q̃ qñ nō ītereſt actoris. vt reus comparent, reus non veniens. nō est cōtumax. ¶ Venio ad ver. si qs. dicitur hic, q̃ reus non punit̃, si actoris non interest eū venire? Cōtrà: quia ī pęnis nō considerat̃ interesse: vt. l. stipulatio ista. §. alteri. j. de verbo. oblig. Dicit glo. ibi in pęna cōuentionali: hic in mulcta, quæ à pretore imponitur. Glo. optimē dicit: quia etiā in pœnis cōuētionalibus appositis in stipulationibus pretorijs videmus, q̃ pretor q̄nq; se interponit, vt non cōmittatur, si nō interest: siue vt remittat, qñ pars non læditur: vt. l. & si post tres. j. si quis cautio. Itē gl. arguit cōtrà. j. de eo per quem fac. erit. l. j. §. j. Certē ille. §. nō cōtradicit, sed cōtradicit. l. ij. §. j. e. ti. q ı̄cipit, sed & si stipulator. Dicit gl. q̃ hic dicit̃, si actoris nō interest: intellige si dies est feriata, vt dicit hic tex. vl̓ si iudex nō sedet ī die termini: vt j. de arb. l. arbiter, si calēdis. secus si actor nō venit ad iudiciū, vt ibi. Tu dicas idē, si nō venerit, per ratiōnē huius tex. qui loquit̃ ḡnaliter, si actoris non interest. & quia pars debet īstare & aduersarij cōtumaciam accusare: vt. l. ꝓperandū. C. de iud. & qa actore non ꝓbāte debet circūduci edictū: vt. j. de iudi. & l. post
a edictū. ita cōiter tenet̃. Ad leg. cōtrariam rñde: vt ibi dicā. Facit ad ꝓdicta, quod no. p gl. extrà de dolo & cōtu. c. fina. ¶ Querit glo.[a] quid si aliquis † citatur
15 die feriata pro eo, quòd pōt expediri die feriata. Dicit gl. q̃ debet ire: quòd intellige, si exprimat̃ in citatione, vt dixi in prima opi. huius leg. secūdū Inn-
16 cen. † Quero extrà gl. dicit hic, q̃ vocatus in ius, si nō venerit mulctabitur, modo quæro, quo iure? Rofr. in libellis suis super hoc ti. dicit, q̃ actione in factum descendente ex hoc edicto. Credo quod malē dicat. Nam mulcta, quę imponitur per hanc leg. applicatur fisco: vt hic. ergo ad hoc non competit actio: quia actio est ius prosequendi, quòd si debetur non quod debetur fisco. Ista esset magis accusatio, q̃ actio. Preterea hæc verba dirigūtur ad iudicē non ad partē: ergo nō orit̃ actio secūdū ea, q dixi infrà de condi. ex leg. l. j. ¶ Dic ergo, q̃ hęc mulcta imponit̃ officio iudicis ex hoc ed icto: vt. l. j. s̄. si quis ius di. non obtē. Et sic Io. non debuit ponere
17 circulum huius actionis in arbore, cū illa non sit actio. ¶ Sed quæro, † &
b hoc no,[b] vtrum eoipso, quòd pars citata non cōparuit, & fuit contumax, possit à iudice mulctari absq; noua citatione? Respondeo non: sed super hoc debet de nouo citari, & terminus statui ad faciendum suam excusatione seu defensionē. & de hoc est casus hic in tex. ex eo quòd dicit, ex causa: requiritur enim noūa cognitio. Item datur terminus ad faciendum suam defensionem: in eo, quòd dicit rusticitati parcendum. vel inquirendum
18 esse, si actoris interfuit. quòd tene menti. ¶† Quæro video, quòd ratione dubitatiōis iudex est competens, vt non comparentem possit mulctare. Vtrum super hoc formabit vnum nouum processum ordinariē? rñ. si imponeret mulctam leuem, posset hoc expedire summariē: vt in authē. nisi breuiores. C. de sen. ex bre. reci. si aūt est magna: tūc cā cognita, & solēniter
19 vt in leg. hac. ¶ Sed† quid si iudicauit: seu cōdēnauit: an possit facere executionē? glo. q̃ non sed est remittendus ad iudicem loci, vnde est. Quod intellige, si hic nō reperitur: vel si nihil possideat in loco iudicis, q cognouit. aliàs secus: vt extrà de foro compe. c. Romana. §. contrahentes. libr. vj. & hoc modo intellige hanc legem notabilem in sua materia.

SVMMARIVM

8 *Citatus ad locum inhonestum, non tenetur comparere.*
9 *Exemptus citatus ab ordinario, quando necesse habeat comparere?*
10 *Citatio si continet tale quid, propter quod appareat citato competere excusationem, uel exceptionem: tunc citatus non tenetur comparere.*
11 *Clericus citatus à laico, non tenetur comparere.*
12 *Testis de uniuersitate deponens in causa uniuersitatis, si interrogatus, an sentiat commodum: respondit non, quòd non sit falsarius.*
13 *Iudex, qui pronūciauit super competentia, uel incompetentia: an posit illam reuocare.*
15 *Interlocutoriam latam super dilatoria, quòd iudex post litem contestatam reuocare poterit: & acta facta non peribunt.*
16 *Exceptio falsitatis literarum, contrà literas delegatorias appositas, quando faciat processum nullum?*
17 *Iudex per processum ad ulteriora opposita exceptione declinatoria: quando uideatur se pronunciare incompetentem?*
18 *Processus factus coram incompetenti per errorem, an teneat?*
19 *Exceptio declinatoria, an posit semper opponi usq; ad litem contestatam?*
20 *Exceptio declinatoria in causis, in quibus lis non contestatur usq; ad quantum tempus posit obijci.*
21 *Reus si opponit se non contraxisse, nec deliquisse in territorio: an detur terminus reo ad probandum, & iudex cognoscat summatim?*
Probationes factæ tali casu, quòd nō prosint super negotio principali.
22 *Notorium inductum per sentētiam, non habet effectum notorij: nisi quando inducitur ad eum finem, ad quem fuit sententiatum.*
23 *Probationes, quæ factæ sunt super emergenti, non probant etiam inter easdem personas, si ad alium finem agitur.*
24 *Priuilegij allegatio in extraiudicialibus, quòd nihil operetur.*
25 *Priuilegiatus citatus non comparens, potest mulctari.*
27 *Citatio ad diem feriatam, debet continere causam, per quam appareat de necessitate comparendi.*
28 *Exceptio loci non tuti, allegatur per citatum, etiam lite non contestata.*
29 *Exceptione suspicionis opposita an iudex de ea cognoscat?*
30 *Ordinarius etiam de iure ciuili recusatur, si suspicio etiam ratione adiuncti perfectē non cessat.*

EX quacunque. Ista lex ī prin. ad hęc allegat̃. Iudicis mandato parendū est. h. d. Primò ponit vnum dictum. Secūdò dicti effectum demōstrat, & cām assignat. Secūda ibi, vt hoc ipm sciat̃. ¶ In glo. sciat̃. ibi, venire Sed citatio tenet: al̓s secus, si nō tenet ipso iure, vel rōne loci ad quē citatur. Gl. in secūdo mēbro suę distinctionis dat exēplū, p. l. fi. s̄. de iurisd.
1 om. in. Doctores dicūt † & bene, q̃ hoc potest cōtingere multis modis: puta, si in citatione exprimatur causa, ex qua qs nō tenet̃ rñdere sub illo iudice: vt si esset causa spiritualis, quæ non debet agitari coram iudice seculari. Vel si esset causa liberalis, quæ non debet agitari coram iudice minori vt. l. placet. in fin. C. de peda. iu. Vel si esset causa, vel actio ex qua aliqua persona sui priuilegio conueniri non posset: vt patronus actione famosa. & simi. vel si esset de his. qui in ius vocari non possunt: vt. l. iij. de in ius voc. & j. ti. ij. l. j. §. fi. & l. iij. in prin. Idem si exprimeretur in citatorio locus inhonestus: vt. j. de arbi. l. si cum dies. §. si arbiter. Idem si exprimeretur tempus feriatum: vt hac. l. in fi. & j. de feri. l. j. ¶ Sed cōtrà hoc multæ sunt causæ que possunt agitari die feriata: vt. l. ij. infrà de ferijs. Item patronus quandoq; à liberto pōt conueniri actione famosa: vt. l. sed si hac. §. pen. s̄. titu. j. ¶ Dictum est ex causis prædictis, quem non debere respondere, imo propter dubium videtur, quòd debeat comparere. Respōdeo, ex hoc non videt̃ induci, qd̓ satis sit, q̃ pars dicat̃ esse certa eo, qd̓ regul̓r de iure sic est: vt quòd quis nō cogitur venire ad iudiciū die feriato: quòd patronus non conueniatur à liberto actione famosa. vñ si aliqua causa specialis est propte

a ¶ Querit gloss. in c. fin. dicit id, qd̓ dicit ista glo. & ad hoc istū tex. allegauit Bal. ibi rñdet ad istū text. Ego dixi cōtrà Bal. p istū tex. dū dicit, q̃ nō interest actoris. Nam licet hoc dicat̃, quòd dies erat feriata. tñ rō quare moueat̃ habet locū etiā si iudex, non venit ad iudicium. Et ponit̃ hic die feriato, grā exēpli: iō non restringit regulā. & vide scribē. ī. c. ij. de dolo & contu. And. Barb.

b ¶ Sed qro, & hoc no. Vide do. Ant. & alios ī. c. j. de iudi. vide ibi dicta, & pondera: quia vr̄, q̃ iudex ex suo officio possit condēnare: licet non petatur in expensis. vt est gl. no. in. l. si qs iussu. de dam. infect. & l. quia arbiter. ff. de arb. ergo vr̄ esse quid intrinsecum ad cām cōdemnatio in expēsis. ar. eius quod Bar. in. l. eū q ita. §. q ita. de ver. obl. & i. l. exceptionē. C. de prob. Bald. ī l. si pr̄. C. de pac. inter empt. & vē. ergo nō reqrit̃. citatio per doctrinam Bar. in. d. l. iij. §. si ad diē. vide q dixi in. d. c. j. de iudi. Andræ. Barba.

est propter quam cōtrariū fit, istud debeat specialiter exprimi: & tunc venire teneat᷑. Ita intelligit materiam Inn. extrà de dila. c. prætereà. circa fin. vbi mirabil'r examinat istā leg. Hoc etiā sentit glo. huius leg. vbi dicit᷑, ꝙ si exprimitur cā q̄ pōt agi die feriato, debet illo die cōparere. ❡ † Secundum mēbrū est, qn̄ est dubiū, an sit de iure: & debet cōparere, vt de hoc cognos-
3 scat᷑; vt hic. ❡ † Sed qs de eo cognoscet? dicit glos. & bene, qđ iudex q fecit citari, p. l. si qs ex aliena. j. de iud. ❡ Cōtrà hoc opp. gl. in prin. qa scđm hoc erit iudex ī cā propria cōtrà. l. j. ne qs in sua causa. & l. qui iurisditioni. §. de iurisdi. om. iudi. Dicunt glo. ꝙ nō potest esse ꝑpria: qa nullū habet ex hoc emolumētum. l. j. §. in propria. j. qn̄ appell. sit. Scđm hoc vr̄, ꝙ si iudex sentiret cōmodū: qa debet habere fortè. x. solidos pro libra: qa tūc non posset cognoscere. Ita tenet glo. fi. in. l. de iure. ad municipalē. & Rofred. in libellis suis p hunc titu. dicit, qđ licet p consequentiam habeat cōmodū sportularū: nō t̄n principaliter de hoc agitur. sicut in legatario, q pōt esse testis in testō. l. q testō. de testa. & sicut in tutore, q authorat᷑ in eo, qđ in cōsequētiā sibi ꝑdest. l. j. de autho. tuto. & allegat p̄dictā leg. Quòd tenet Iaco. bu. & Pet. Et opi. gl. plus placet de iure. Nā video, ꝙ rōne alicuius affectionis, licet ad iudicem non spectet cōmodū, dicit᷑ incōpetens: vt si est consanguineus, vel fuit aduocat⁹: vt. l. q iurisditioni. & l. pretor. §. de iuris. om. iu. Et ideo credo, qđ de iure nō est eius cognitio, sed deberet eligi arbiter, vel supior cognoscere. vt. l. vlti. C. de iudi. T̄n in quibusdā locis de cōsuetudine nō ser-
4 uat᷑: ideo serua cōsuetudinem. ❡ † Sequit᷑ in gl. venire debet: & tunc iudex cognoscit, an sit iudex cōpetēs. Quòd intellige qn̄ opponit᷑ aliqđ ad iurisditionē, qđ nō respicit, nec sugillat ꝑsonā iudicis. Si em̄ opponeret᷑ sibi, qđ esset furiosus & qđ est infamis & si. quòd quantū ad istū passum examinaui in. l. quidā cōsulebāt. j. de re iud. Itē si opponeret᷑ aliqua exceptio, in qua examinandū veniret aliqđ spirituale: vel si cōuentus dicat se clericū: tūc cognitio remittit᷑ ad epm̄. extrà de sen. excō. c. si iudex laicus. lib. vj.
5 C. de sacrosan. eccle. l. omni. Facit qđ dixi de iuris. om. iud. l. ij. ❡ Sed iuxtà hoc quero, quid si non fuit aliqđ oppositū cōtrà iurisditionē iudicis, & processit & sententiauit, an valeat? glo. dicit ꝙ sic. nec pōt opponi, ꝙ nō sit iudex cōpetens: qa de partiū volūtate vr̄ prorogata iurisditio. l. j. de iudic. ita dicit glo. Debet intelligi qn̄ ꝑtes cōparuerūt, & sciuerūt illū non esse iudicē. Nā si ignorauerint nō vr̄ ꝑrogata iudisditio: vt. l. si. C. de condic. inde. & qđ no. ī. de iur. & fac. igno. super rub. & hoc tenet Iaco. de Are. & Iaco. but. nisi esset pronunciatū sup iurisditione: qa si iudex pronūciasset se esse iudicē cōpetentē: tūc talis sn̄ia faceret ius: nec posset postea disputari de er-
6 rore, vel dubitatione partiū. ❡ † Sed quero, quid si processit contrà cōtumacē eo casu, quo potest ꝑueniri ad sn̄iam, lite nō cōtestata: vel ad primū
a & scđm decretū?ᵃ Rn̄deo si iudex anteq̄ ꝑcedat vltra cōtrà partem contumacē, pronunciat se iudicem competentē: cętera illius iudicij procedēt. Sed si hoc nō pronunciaret quecūq̄ pars veniens, posset dicere illum non esse iudicem suum: & illa quę facta sunt, non valere: maximè si latitatio requiratur: vt. l. iij. j. de iudi. & hoc videtur sentire Innoc. in. d. c. ꝑtereà, extrà
7 de dila. ❡ † Quero aliqs florētin⁹ citat᷑ hic, ꝑpter cōtractū, vel delictū hic celebratū: ipse excipit, dicens se non esse huius iurisditionis, quia hic nunq̄ cōtraxit, vel deliquit. Qualiter de hoc cognoscet? nā si hoc examinat᷑ ante litem contesta. ergo examinabuntur merita causę, qa solū de hoc cōtēditur, an hic deliquerit, vel cōtraxerit. Inn. vr̄ dicere, ꝙ hic ante li. contest. summariè cognoscatur. Pro hoc facit. j. de iud. l. ij. §. sed & si dubitetur. Hic Gul. aliter dicit: quòd Cyn. refert in. l. pręscriptione. C. si cōtrà ius, vel vti. pub. & ibi dixi in. iij. q. Ego dico aliter, qđ sup hoc nulla est necessaria cognitio. Nā q̄tū ad iurisditionē iudicis, hoc qđ petitur, habet᷑ pro verò. Nec est vltra ꝑcedendum sit verum, vel nō. Sufficit enim q̄tū ad hoc, qđ istud, super quo litigatur sit verum, qđ fit de iurisditione iudicis. Sic in. l. cū quedā puella. in fi. de iurisdi. om. iud. Sic est in seruo qui dicit se liberū. Nam eoipso, quòd dicit quantum ad legitimandam personam suam, habetur pro libero: vt. l. ordinata. j. de libe. cau. Ita hic eoipso: qđ dicit aliqđ, quòd sit de iurisditione iudicis, quātū ad iurisditionem habetur pro vero.
8 ❡ † Sequitur in gloss. vel quia locus est inhonestus: vt. j. de arbit. l. si cum dies. §. si arbiter. Vel ratione temporis, etiam in quod actio partis communis cōfert᷑. j. ea. l. §. fi. & l. j. j. de ferijs. vel rōne personę citatę: vt. j. de in ius vocan. l. ij. vel ratione personę actoris, vt. l. q̄uis. ij. respon. eod. titu. & j. ne quis eum. l. j. §. offilius. Vide gloss. decretalium, quę ita not. in capitulo veniens de accusa. in gloss. vlti. & iij. q. ij. si episcopus vbi gloss. est magistra. quod subtiliter prosequit᷑ Innocā. extrà de dila. c. pretreā. & ibi recurratis.
9 ❡ † Sequitur in glo. vt hic. & per hoc videtur, quod si exemptus citatur ab ordinario, quod ipse habet necesse comparere ad allegandum suum priuilegium, quod est verum: si dubitatur an sit exemptus: sed si hoc esset notorium, & constaret iudici per ostensionem priuilegiorum exemptiōis extunc non tenetur vlterius comparere secundùm Innoc. qui hoc notat extrà de verbo. significa. ex parte. Et hoc intelligendum est in exempto ipso iure: vt in. c. cum personę. extrà de priuilegijs. lib. vj. secus autem est in non exempto dato: quòd habeat exceptionem declinatoriam fori, vel iudicis. Nam anteq̄ dicta exceptio obijciatur iurisditio iudicis in nullo est elisa: sed liberè potest eam exercere. Exemplum potest poni in authen.
10 habita. C. ne filius pro patre. Innoc. tamen dicit, † quòd si in citatorio exprimitur tale, quid, propter quod apparet exceptionem seu excusatiōnē competere: tūc citatus non tenetur comparere: vt extrà de dilat. c. pretereā. & ibi ipse no. Et facit ad istud. j. de pecu. l. eo tēpore. in prin. & iud. sol. l. vir bonus. Tamen intelligo dictū Inno. vbi citatio ex tali exceptione redderetur nulla. quod nō est in casu predicto, cū citat᷑ ille q pōt: qa donec cōpareat corā iudice; & dicat se declinare: ius declinandi nullum habet effectū. & hoc apparet ex dicta authē. cū simi. & de hoc tāgit᷑ per Cy. C. de epis. & cle. l. gn̄aliter. Iuxta hoc quero de bona. q. & tota die cōtingit,
11 quod iudices laici citāt clericos. † Quæro nunquid citatio facta per laicū de clerico, teneat rōne dubij. & vtrū teneat᷑ cōparere. vel nō. Vna glo. dicit, ꝙ ista a citatio nō habet arctare istum, q in veritate est clericus. Ratio pōt esse: qa si iste cōpareret; & cognosceret᷑ vtrū iste esset clericus, vel laicus: ille iudex non posset de hoc pronunciare: vt extrà de sent. excō. c. si iudex. lib. vj. Hanc partē tenet gl. xv. q. iij. placita secularia. In cōtrariū est glo. ord. xxiij. q. viij. cōuenior. Pro pria parte facit. C. de episc. & cler. aut. sta tuimus. & illa pars approbatur à canonistis. ❡ Sequitur in glo. Nā ipse nō agit ergo vbi iudex procederet ex mero officio, & obijceret ei ista exceptio: videt᷑ p istā rōnē, ꝙ ipse nō posset cognoscere: qa est tanq̄ pars. Pro hoc facit quod no. in. c. statutum. §. j. in vlti. gl. extrà de rescrip. libr. vj. Sed in cōtrariū est veritas: quia iudex inquirens habet in se representationem duarum personarum partis & iudicis. Itaq̄ ex ea parte, in qua representat merā iudicis personā potest cognoscere. arg. C. de cōtrahē. emp. l. cū ipe. Item, qa cū ista quæstio est emergēs: ergo idē habet cognoscere: q est cognitur⁹ de cā principali; vt. C. de iud. l. quoties. Nā idē processus, non est in plures iudices diuidēdus: vt. l. j. C de of. cōsul. & l. j. C. de sportulis. & C. de iud. l. nulli. ❡ Sequitur in glo. §. in propria. imo videtur habere rōnem sportularum: vt in authē. de iud. §. ne aūt circa hoc labor. col. vj. & videtur hoc sentire gl. j. ad munici. l. de iure. in prin. in fi. glo. quę ibi est singularis. Sed veritas est, quòd rōne cōmodi, causa non dicitur esse propria iudicis: quia primò, principaliter cōmodū non refert᷑ ad iudicē, sed ad partē: qa nō habet sportulas eoipso, quòd iudex: itaq̄ cōmodum non procedit ex ista pronūciatione immediatè, sed mediante processu subsequuto: cū sportulę prestentur in cōtesta. lit. & in fi. cau. vt. d. §. ne autem. qđ tangit Cyn. j. per. l. j. de autho. tut. & insti. de actio. §. tripli. in gl. & j. de testa. l. qui
12 testameto. in prin. ❡ Et per hoc ego † dicebam, ꝙ si testis depōnēs in causa suæ vniuersitatis interrogat᷑, an ad eundem pertineat commodum, vel non respōdeat nō: quod nō intelligitur falsum deponere si in eum redundet commodū, vel incommodū, per indirectū. Vel pōt dici, ꝙ aut tale cōmodū repellebat eū à testimonio: & tunc dolosè. & ad hoc, vt suum dictū haberet effectum intelligit᷑ ita dixisse. Aut nō repellebat eū à testimonio: & procedit quod dixi: qa interrogatio ista non debet intelligi de eo commodo, vel incomodo, quod repellit eum à testimonio, & nō de alio. Ideo em̄ interrogatur, vt videat᷑, si est idoneus,
13 vel idiota; vt extrà de testib. c. cum causam. ❡ † Sequitur in glo. se iudicem esse vel non esse. Nam videbatur, quòd pronunciatio hæc valeret: qa si non est iudex: ergo nō potest pronūciare; vt. l. fi. §. de iurisdi. om. iudi. Sed dic, quod in hoc est iudex: licet non in negotio? Sed nunquid istam interlocutoriam iudex posset reuocare? dicebat Iaco. de Ra. qđ non. Nam aut iudex pronūciat se non esse iudicem & tunc eā non potest reuocare cū sit functus officio suo: & sic desijt esse iudex. Aut iudex pronunciat se iudicem, & similiter etiam non possit reuocare: nam etiā tūc si reuocaret istam ꝑnunciationem abdicaret à se iurisditionem, quod non potest facere, nisi in manib⁹ superiorum; vt. §. de offi. præsi. l. legatus. Pet. tenet cōtrà, dicens quòd si pronunciat se iudicem: & tunc si vult eam reuocare, potest: sicut quamlibet aliā interlocutoriam. secus aūt si pronunciet se non iudicem: quia tunc nō potest reuocare, si vult. ❡ Idem tenet hic Cyn. de illo videlicet, quando pronunciat se non esse iudicem: videtur, quòd non potest reuocare. In iudice delegato, est casus extrà de offi. deleg. c. significantibus. In executoribus gratiarum, est casus in capitulo, dilectus. extrà de prebendis. In ordinario dicit: ego dubito: quia per istam pronunciationem

POMATES.

a ❡ Secūdū decretū Ex hoc nō sufficeret exceptionē cōcludere isto respectu ad regu. licet. possint esse casus spāles, de quo dicto meminit Imol. l. illā. quam leg. legit cū lege, hoc in re. ff. de verbo. obl. Quod t̄n limita, vt ibi p Are. circa fin. Quā limitationem habuit à Panor. ca. nisi essent. in. j. notabili p illū tex. de preben. pro qua limitatione optimè facit, qđ not. Imo. & Ant. c. j. circa fi. apparatus de cle. peregri. & glo. l. Titio fundus. ff. de cōdi. & demō. p tex. l. bonęfidei. in pri. ff. de acquirē. pos. in. l. si res pupilli. ff. de admini. tut. Pro cuius t̄n declaratione, vide Feli. c. sicut. de re. iur. & ibi alle. in. c. j. versi. an aūt. pe. colū. de iud. Alexan. cōsil. lxxxij. in. iij. colū. iij. vol. Rapha. cu. consil. lx. & consi. lxxvij. Alex. consil. lix. in. j. col. iiij. vol. Feli. c. cū à nobis. in. v. col. ī prin. de test. & ī. c. significauerūt. ij. col. eo. titul. in. c. j. iij. col. ī fin. de re iud. & ca. quod ad cōsultationē. xiij. colū. in ca. placuit. in. ix. colū. eo. tit. Are. c. j. xij. col. de iud. vers. sed iusta. vide Alexā. l. si per errorē. in. v. lumi. C. de iur. om. iud. l. fi. iij. col. e. tit. & cōsi. ccccxcij. in cip. visis dubitationibus. in. j. col. & cōsil. ccccvij. inci. viso processu. causę. in. ij. col. aliàs cōsi. vij. & cō. lxxxij. in cip oībus. in. ij. col. volu. iij. Pau. de ca. l. prescriptione. §. fin. C. si contrà ius vel vtil. publ.

* Pro intellectu. l. legatus. ff. de offic. praesi.

non desinit esse ordinarius: ideo ego credo, quod si iurisditio sibi cōpetit in veritate, quod ipse potest reuocare: in delegato ideo non potest reuocare: quia per istā ꝓnunciationē finitur iurisditio: ergo nunq̄ talis interlocutio potest reuocari: vt extra de offic. deleg. c. si iudex. lib. vj. Si autē iudex ꝓnunciat, se iudicem esse? dico ꝙ bene potest reuocare istā interlocutoriam. * Non obstat. l. legatus. qa per hoc non abdicat à se iurisditionem. Nam non sequitur, si iudex reuocat interlocutoriam: ergo interloquitur totum contrarium. Imo erit necesse, ꝙ pronunciet posteà se nō iudicē, vt dicatur non habere iurisditionē. Et si contrà hoc opponendo dicatur: ergo pronunciando, abdicat à se iurisditionem. Cōcedo, quòd potest pronunciando: licet non reuocando: vt. d. l. legatus.

24 ¶ † Iuxta hoc quero, vtrum ab huiusmodi sententia possit appellari? Cy. format hāc. q. hic, & determinat ꝙ sic. & allegat glo. quę est in auť. habita. C. ne fil. pro pat. Hoc etiam probat ratione: quia istud grauamen nō potest reparari per appellationem à diffiniua: ergo potest appellari. & allega. j. qui satisda. cog. l. arbitro. & quod no. ī. l. ij. j. de app. reci. Domini, ratio est quare istud grauamen iuris & in iure consistat, & nō reparat᷑ per appellationem. quia nō tangit negotium principale: vt extrà de app. c. fin. lib. vj. Sunt quaedam grauamina, quae in facto consistunt, & in facti executione: & ista qn̄q; sunt reparabilia, qn̄q; non: vt in tortura: vt no. in. l. ij. de ap. rec.

¶ In hac questione dicit Gul. quòd aut ꝓnunciat se iudicem esse: & tūc potest appellare, & allegat in auť. de col. §. finautē aliqn̄. in fi. col. ix. Sed si pronunciat negatiuè: adhuc pōt appellari: & erit effectus, vt negotiū remittat᷑ ad eū: quia ad hoc tendit appellās, vt includat eū: vt in. c. dilectus. extra de preben.

¶ Vlterius aduerte. pone ꝙ iudex pronunciauit se iudicem: lite contestata, vult reuocare istā interlocutoriā. Dicit pars: domine, si vos reuocetis interlocutoriam, omnia acta peribunt: quia fingentur acta
25 à iudice incompetenti. Modò quaeritur † de duob⁹. Primò, an īterlocutoriam super dilatoria iudex possit reuocare post litem contesta. Secundò si potest, an pereāt acta facta primò? Breuiter domini allego gloss. do. Innoc. qui dicit; ꝙ talis interlocutoria potest reuocari post litem contest. saluis remanentib⁹ actis, quae dicit non perire. Ita dicit ipse, extrà de app. c. sœpe contingit. super verbo expensarum, &
26 ibi recurratis. ¶ † Item quaero: si aliquis iudex tanq̄ delegatus procedit ex vi literarum, & obijcitur de falsitate literarum: si iudex pronunciat pro literis: vtrum de nullitate ꝓcessus posset posteà obijci in executione? Breuiter vos domini, debetis sic dicere: ꝙ exceptio falsa contrà literas potest opponi duobus modis. Quandoq; enim opponitur contrà literas, ꝙ ipse sunt falsę: & ista exceptio semper potest obijci & in initio, & in fi. Nam omnis actus factus à iudice tanq̄ delegato, vt ipsarum literarum, est nullus: ideo semper pōt obijci: qa semper obijcitur exceptio falsi. si vero obijcit᷑ exceptio falsi: non quòd ipse literę sunt falsae, sed quia narratum fuit falsum à parte impetrante literas: & tunc ista falsitas nō impedit processum, si de ea nō est obiectum, vel etiam si est obiectum. Nam iudex habet per tales literas ipso iure iurisditionem: vt. C. si contrà ius, vel vtil. publi. l. prescriptione. & . l. & si non cognitio. plenissimè per Inno. extrà de rescrip. c. pastora-
27 lis. ¶ † Vlterius quaero, si iudex processit in causa, nec pronunciauit se iudicem esse, vel non esse: vtrū ꝓcessus teneat? dic ꝙ nō secūdū Inn. qui ita not. extra de dilati. c. preterea. Tn̄ ego dico sic: ꝙ aut exceptio declinatoria erat opposita: & tūc iudex ꝓcedēdo ad vlteriora intelligit᷑ ipso facto ꝓnūciare super ea: vt in. c. ex parte. extrà de ap. & ī. c. fi. extrà de ap. in cle. Tn̄ hic est aduertendū: qa istud ipso facto intelligit᷑ hoc mō. i. si ꝓcedit sup negotio principali ad litis cōtestationē, vel quasi: si exceptio erat talis, q̄ durabat vsq; ad litis cōte. sed si durat vsq; ad aliquem actū ante litē cōte. tūc per illū actū intelligit᷑ remouere omne impedimētū: vt. l. illud. de acqui. her. sinautē ista exceptio declinatoria non erat obiecta: tunc non videtur ꝓnunciari super ea per processum ad vlteriora: vt. l. j. §. preterà. de contra. iud. tute. bene tamen concedo, quòd quandoq; videtur pronunciari per sententiam latam in principali. Verbi gratia: si fundabam exceptionem meā declinatoriam eo, quod non contraxi in territorio iudicis: vel deliqui. Nam cum hoc examinetur in negotio principali, si iudex pronunciat me contraxisse, vel deliquisse stādum est sententiae. Secus si exceptio declinatoria oritur ex eo, quod nō contingit negotium principale. Nam tunc nunq̄ intelligit᷑ reiecta per aliquem actum, ita: quod impediatur propositio iuris rejectionis: bene tamē concedo, quòd impeditur quandoq; ratione tēporis, vt quia lis est cōtestata: & tunc bene tenet processus. Sed si exceptio declinatoria est talis, quę non remouetur per processum: tunc vendicat sibi locum dictum Innocē.
18 quia iudicium est nullum: & hoc inferius declarabo. ¶ † Sequitur in glo. prorogata videatur, si tenet ꝓcessus, vi prorogationis. ergo si exceptio declinatoria est omissa ab errante, nō tenet processus. s. de iurisditi. om. iudi. l. si p errorē. Dic circa hoc, quòd aut exceptio declinatoria est fundata in iure communi: puta exceptio cōtrà iudicem clericū, quòd sum laicus. Vel exceptio contra iudicem laicum, quòd sum clericus. & verum dicit glos. Aut fundata est preuilegio: vt puta, excipit contra potestatē eō, quòd est scholaris, & tunc tenet processus: quia iudex habet iurisditionem non elisam, nec impeditam: cū ad declinandum & impediēdum requiritur exceptionis obiectus, secūdum Inno. qui ita no. in. c. prudentiam. extra de offi.
19 deleg. ¶ † Iuxta hoc quero nunquid exceptio declinatoria possit opponi semper vsq; ad litis contesta. Et dic breuiter: aut ista exceptio afficit iurisditionem. Aut proponitur contrà personam: & eā afficit. Verbi gratia: obijcit᷑, quòd nō est iudex: qa est femina, vel infans. Primo casu, qn̄ opponit᷑ cōtra iurisditionē; aut fundatur in iure cōi: & semp pōt obijci vsq; ad lit. cōtesta. vt. l. si conuenerit. s. de iurisd. om. iud. & . j. solu. ma. l. si cum dotē. §. eo aūt tpe. Aut fundatur priuilegio: & tūc etiā ante lit. cōtesta. proponi pōt, nisi pars fecerit aliquem actū, per quem talis intelligatur in iudicem consensisse: vt. C. de pac. l. si qs in cōscribēdo. & . s. eo. l. j. sic ītelligitur. j. de iudi.
20 l. sed & si susceperit. in princi. ¶ † Sed qd si est talis cā, in qua nō contestatur lis? dic vt not. per Innoc. extra de dila. c. preterea. ad fi. sinautē obijcitur ista declinatoria cōtrà personā iudicis, vsq; ad quantum tēpus obijciat᷑ coram quo probetur: vide quod not. Innoc. in. c. cum super. extra de offic. dele. & . iij. q. v. quod suspecti. & ibi per Archi. extra de rescript. c. sciscitat⁹
21 & facit quod. no. j. in prox. q. ¶ † Quid si obijciat᷑ contrà iurisditionem iudicis istud, qd᷑ iterū resuscitari oportet in qōne principali: vt puta, quia dicit reus se non contraxisse, vel deliqsse, in territorio: nunqd iudex dabit terminū reo ad ꝓbandū istā exceptionē? vide hic p Gul. Et nunqd cognoscit summatim, vt plenè dicit Inn. ꝙ summatim: quia plena ꝓbatio exigitur sup negotio principali. Ita tenet Inno. extra de rescrip. c. sup. sed Cy. hic dicit ꝙ plenariè. Sed nunquid probationes tunc factę prosint in negotio pricipali, vel fidē faciāt. Cy. dicit hic ꝙ nō, & pro hoc facit extrà de rescrip. c. veniens. Et audi rationē quā assignat: quia ad aliud agitur. & alle
22 gat. j. de infa. l. Lucius. & de euic. l. vindicātē. ¶ Et si dicat᷑ †, dicit ipse: qd si apparet, ꝙ delictum fuit cōmissum in territorio, & iudex pronunciauit: nonne facta notoria res: ergo valet inter easdem personas? Respō. notoriū quod inducitur per sententiā nunq̄ habet effectum notorij, nisi quā
23 do inducit᷑ ad eū finem, ad quem fuit sententiatum, non ad aliud. ¶ † Item dicit ipse de probationibus factis super emergenti nusq; valent inter easdem personas, si ad alium finem agitur. Ita dicit ipse per. l. vendicantem.
¶ Item. nunquid istud habet locum in iudice temporaneo, qd᷑ habet locum in perpetuo. dicit Cyn. ꝙ sic, licet Iaco. de Rauē. dicat contrarium.
24 ¶ † Itē, hec lex habet locū in iudicijs, in quibus potest, allegare se priuilegiatū de suo priuilegio. nunquid in extraiudicialibus. dic quod allegatio nihil habet operari etiā si allegans offerat se paratū ꝓbare secūdū Inno. qui ita not. Et p istam glo. legis nostrę: & per no. extrà de censi. c. venera-
25 bili. nunquid ergo † si iste priuilegiatus non compareat, potest mulctari, dicas, ꝙ sic: qa respectu iudicis videtur iudicis constare de priuilegio. ar. j. nequis eum. l. ij. Nec obst. de iudi. l. nō videt᷑ & de pecu. l. eo tempore. quia ibi loquitur respectu partis cuius respectu non dicitur esse contumax: ideo non teneret᷑ ei ad expēsas: quia partē nō cōtennit: cū pars non habeat ius in effectu. sed sentit Cy. hic, ꝙ ad opus priuatum non possit pęnam imponere, vt. j. de eo per quem fac. erit. l. j. §. si reus. sed ad opus reipub. sic, vt. l.
26 mulctarum. C. de modo mulct. ¶ † Sed nunquid delegatus tenetur interserere literas delegatorias. dic qd᷑ sic: al's non tenet᷑ cōparere: quia ignorat eum esse iudicē; vt. C. de susp indi. l. ij. libr. x. sec⁹ si in ordinario: quia ordinarius habet presumptionem pro se: non delegatus: vt extra de offici. deleg. c. cum in iure. & de dila. c. pretereà. & . C. de man. prin. l. j. Hoc est verum, nisi sit delegatus ꝓuinciae qui est ordinarius: vt. l. delegatus. s. de offi. proconsul. & leg. Nam sufficit qd᷑ publicè facit. j. de instit. l. sed & si pupil-
27 lus. §. proscribere. secundū Cy. ¶ † Sed nunquid, qui citat ad diem feriatā teneatur inserere causam in citatorio, per quam appareat de necessitate comparandi. Cyn. quod sic. Nam aliàs est fundata intentio non comparentis de iure cōmuni. argu. j. de rei vēdi. l. j. §. p hanc. secūdū Cyn. & facit
28 quod no. xv. q. iiij. c. placita. in gloss. & . j. ea. l. §. fin. & ibi de hoc. ¶ † Sed nūquid exceptio de loco nō tuto, posset obijci post lit. contest. dic ꝙ sic: quia causa excipiendi nō colligitur per cōte. secūdū Arch. qui ita no. in. j. q6. viij.
19 hortamur. ¶ † Deinde iuxta gl. q̄ rit, de suspiciōe: qro nūquid post obiectū suspiciōis, possit de ea cognoscere. vr̄ quid sic qa nō desinit esse iudex: vt. s. de

vt.s̈.de iur.om.iu.l.prętor.Si verò obĳcitur cõtrà delegatum:secus.de hoc
no.Inn.extrà de offi.dele.c.cum sup.& habes hodie in.c.iudex.eo.titu.lib.
30 vj.& ibi videas.& hoc de iure cano.Sed† de iure ciuili ordinarius non recu-
satur,sed alius adiũgitur.hoc tamen intelligo si suspicio potest ex hoc per
fecte cessare:secus si nõ potest.Nam tunc etiam de iure ciuili posset recu-
sari:vt.d.l.prætor,& arg.de suspe.tut.l.si tutor. Additio.

Si quis in ius. Iste.§.est fundamentum plurium quęstionum.
In text.ibi,parcendum erit.ecce vna causa,per
quam mulcta non imponitur:vel imposita remittitur.s.rusticitas:nũc sta-
tim subĳciet aliam causam propter quam mulcta imposita remittitur.sci-
licet temporis qualitas,& hoc subĳcit Bart.

SVMMARIVM.

1 *Mulcta,ut imponatur,requiritur causa,competentia iudicis:& quòd nõ excedat metam suæ iurisditionis.*
2 *Citatus ad diem feriatam,nõ tenetur comparere,nisi ad uidendũ offerri libellum iudici.*
3 *Citatio facta die iuridico,pro die feriato:an ualeat?*
4 *Citatus die iuridico pro die feriato,quando teneatur comparere?*
5 *Præceptum iudicis continens impoßibilitatem rationæ temporis,est nullum ipso iure.*
6 *Citatio facta die feriato pro die non feriato,quando teneat.*
Examinatio testium potest fieri tempore feriato.
7 *Actus factus tempore feriato:poterit tempore feriato reuocari.*
8 *Citatus à Papa,uel Imperatore die feriata comparere debet.*
9 *Syndicus qui non denunciauit maleficium intra tempus excusatur,si iudex fuit absens.*
Cautela,quando iudex est absens,q; syndicus & bannitus compareant in termino ad tribunal & protestentur.
10 *Feriæ in causis,in quibus proceditur summariè sine strepitu & figura iudicij,an sint remißiuè.*

1 Item si. ¶Ex isto.§.collige,†quòd tria requirũtur ad hoc,vt mul-
cta possit imponi.s.cã,competẽtia iudicis:& q nõ excedat
metã suę iurisditionis,vt ex isto.§.euidẽter apparet.¶In tex.ibi,remitiẽ
Si autẽ non imposuit,debet ab imponẽdo abstinere.¶In text.ibi feriatꝰ
2 dies.No.† q ille,qui citaẽ,vt compareat die feriato;si nõ cõparet,non dici
tur esse cõtumax.Rõ est:qa si cõpareret,nihil posset explicari cũ eo:hoc
verum:nisi citetur ad videndũ offerri libellum iudici.Nam ad illum actũ
debet comparere,cum possit eo tpe expediri;vt.l.miles.§.sexaginta.j.de
adul.& no.ĩ.l.j.j.de feri.& ĩ.l.j.C.de feri.quòd est verũ,etiã si dies erat feria
ta in honorem dei:vt est gloss.ordi.xv.q.iiij.placita secularia.¶Sed nun-
3 quid ista citatio† factã tpe iuridico,& directa in tẽpus feriatũ.valet?hęc
lex non dicit,si valet,vel non,sed dicit,q die feriatã nõ tenetur comparere
non tñ declarat,an debuerit cõparere añ,vel post.Istã qõnẽ ponit Innoc.
in.c.cõquestus.extrà de feri.& Cyn.C.de fer.l.fi.Et videnẽ doct.cõiter te-
rere,q aut error est expressus in citatione:puta,qa citatꝰ est aliqs,vt cõpa-
reat die dñico:tunc citatio est nulla ipso iure,vt.l.j.de ferĳs.Aut error non
4 est expressus in citatione:& valet citatio.¶†Sed qñ debet citatꝰ cõpare-
re?dicunt aliqui,q aut dies feriata assignatur,vt terminꝰ in quo:aut vt ter-
minus in quem:aut vt terminus post quem.Si assignatur,vt terminus in
quo,debet cõparere die sequenti non feriata;vt.j.de arb.l.Celsus.&.j.si qs
cau.l.ij.§.si quis in iudicio.in ver.iubet prætor totã diem iudicĳ esse diffu-
sam &c.Aut est terminus in quem;vt puta si citaẽ,vt compareat vsq; ad
diẽ dñicam.Nã dictio vsq;,est exclusiua:ideo debet cõparere añ.Et si non
cõparet ante,est quòd sibi imputetur.Ita intelligũt.C.de tẽpo.ap.l.ij.ĩ fi.
& extrà de dolo & cõtu.c.cũ dilecti.Aut assignaẽ vt terminꝰ post quẽ:&
tũc post illũ terminũ finiẽ dilatio.& de hoc nullũ dubiũ est:qd' statĩ post
illum terminũ debet cõparere.j.de ver.sig.l.cedere diẽ.Dñs Richar.de se-
nis,cuius authoritas maxima fuit,dicit q vbi dies feriata cadit in termi-
nũ,in quo:q citatio est nulla ipso iure:nec fit diffusio ĩ diẽ sequentẽ.Et est
rõ:qa citatio ista est directa in tẽpus,à quo nõ põt incipere;ergo vitiatur,
alleg.j.de ver.ob.l.existimo.¶Et si dicas,nõne sunt duo pręcepta,quòd
cõpareat,& quòd certo die:ergo licet in illa die nõ cõpareat:teneẽ compa
rere sequẽti.sic argumẽtaẽ lrã in.d.c.cũ dilecti.& est expressum ĩ.d.§.si qs
in iudicio.Rñdeo interdum actus vitiaẽ ex expressione diei.vt si promit-
5 to tibi dare hodie.x.Capuę;vt insti.de ver.obl.§.loca.Ita in pceptis† iudi-
cis,q̃ sunt stricti iuris,quę si continẽt impossibilitatem rõne tpis,ipso iure
sunt nulla;vt.d.§.loca.¶Ad leges cõtrarias rñ.q loquunẽ ĩ impedimen-
to,quòd nõ cõtinebat pceptũ iudicis,sed emersit in psona partis:puta erat
impedimẽtũ morbi,vel alterius accidẽtis.Tunc enim pars,si vult euitare
vt non dicatur fuisse contumax,debet comparere morbo & cã cessante
ita loquitur extrà de elec.c.cupientes.§.quod si per.xx.lib.vj.Sic enim lo-
quuntur iura contraria.facit.j.de leg.j.l.si mihi & tibi.§.si quis seruos.C.
de fideius.l.sancimus.Pretereà.l.Celsus.j.de arbi.non habet obstare:quia
illa loquitur in actu,qui de sui natura poterat explicari in termino:sicuti
est actus solutionis,qui potest explicari quolibet tempore.Hic loqui-
tur de actu,qui non potest explicari in termino.& sic non obstat leg.illa.
6 ¶†Sed quero,quid econtrà:citatio est facta die feriata,vt veniat die non
a feriata:an valeat;cõmuniter dicitur,quòd non[a]:quia habet vitiosum ini-
tiũ;vt.l.si minor.j.de seruis expor.& est expressum in.l.fin.C.de feri,vbi
vox pconis &c.Doc.dicũt,q in citatiõe est cõsiderandꝰ actꝰ iudicis & actꝰ
executoris.Actꝰ iudicis nõ põt fieri die feriata:actꝰ verò executoris potest
fieri.Sed quare nõ põt cõmitti tẽpore feriato:sed executio põt fieri p nũ-
ciũ?Possunt esse duæ rationes p hoc:quia actus exe
cutoris trahitur ad tempus actus iudicis.Modò ita
est,quòd si actus factus tempore feriato,trahitur ad
non feriatum:tunc valet,vt patet in examinatione
testium,quæ potest fieri tempore feriato:quia tra-
hitur ad tempus iuramenti,secundùm quod not.in
l.si quando.& ibi dixi.C.de test.Alia ratio est:quia
actus meræ executionis,non est aliud quàm mera
executio:sed executio mera potest fieri tempore fe
riato:vt in.c.fin.extrà de iudicĳs.ergo &c.Istud di-
ctum credo verum in tempore feriato propter vtili-
tatem hominum,vel in ferĳs repentinis:secus in fe-
rĳs in honorem dei inductis.quia lex dicit,pręconis
horrida vox sileat.&c.in.l.fina.C.de ferĳs.vnde me
ra executio non potest fieri in his diebus.bene ta-
men credo,quòd posset fieri,si dubitatur de fuga.
vel quòd res sit tempore peritura:vt no.in dicta.l.fi-
7 na.¶†Item quæro,iudex fecit actum vnum tem-
pore feriato:nũquid possit reuocari?& dicitur quòd
sic:siue tenuerit actus,siue non.Nam illud tempus,
quod est iuridicum in actu faciendo,est iuridicum
in actu reuocando:vt.l.minor.in princip.infrà.de
euicti.& ibi gloss.& nota.per Iacobum de Aret.in.l.
8 pria.§.nũciatio.infrà.de noui operis nũcia.¶†Sed
nunquid citatus à Papa,vel Imperatore die feriata,
debeat comparere?dic quòd sic:quia feriæ non sunt
de iure diuino,sed de iure ciuili potius:vnde Papa
& Princeps possunt derogare:vt.C.de legi.l.digna
vox.in gloss.fina.in princi.non est ergo necesse,
quòd ps cõpareat apud tribunal.& protesteẽ.¶Et
9 sic est in argumentũ,quòd si syndicus† non denun-
ciauit maleficium intrà terminum,quia inde se ab-
sentauit iudex:quòd excusatur.Vel si bannitus non
comparuit intrà terminum sibi assignatum:quia se
absentat iudex,coram quo debeat comparere:ei nõ
currit terminus banni.Nec syndicus incidit in pœ-
nam.Cautius tamen est quod compareat ad tribu-
nal,& protestetur;vt.l.fin.C.de his,qui per me.iud.
non ap.&.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.j.de no.
ope.nun.&.l.labeo.infrà.de nau.fœno.¶In ea glos.
ibi secus,si actor nõ fuit:imo videẽ circũduci edictũ:
vt.j.de iud.l.& post edictũ.Solu.ista glo.intelligitur
in citato:sed ĩ eo,q habebat sistere ex sua pmissione
quę pmissio nõ circũduciẽ,si altera pars abest:vt.j.
si quis cau.l.ij.§.si quis in iudicio.in ver.alterutra.&
ita no.infrà.de eo per quem fa.erit.l.fi.sed si stipula-
tor.quod not.¶In ea.gloss.ibi idem si locus.Adde
quod dixi.infrà.ne quis eum.l.sed eximendi,in fin.
s̈.ea.l.in prin.¶Sequitur in glo.venire debet.Dic si
causa fuit expressa,quia citatus habet intentionem
fundatam ad non comparendum de iure commu-
10 ni:nunquid† in casibus,in quibus proceditur sine
strepitu & figura iudicĳ,sint ferię?dic vt plene ha-
bes hodie in.c.sæpe.extrà de verbo.signi.in clemẽt.

Additio.

a ¶Quod nõ.Adde Pau.de cas.consil.xxv.& Fed.in cõtrariũ cõsi.ccxliiij.Pro cõcordia.Ad-

nota q citatio facta die feria[ta] ... die non feriato bene valet ...

* Cum quis. In obligatione facti post moram succe-
dit obligatio & actio ad interesse.h.d.Et
no.quod dixi in summario.¶Item no.q
interesse venit in petitione.Dicit enim agendũ etiã
in id,quod interest.Pro hoc.j.de verbo.obliga.l.sti-
pulationes non diuiduntur.§.Celsus.videbitis text.
& gloss.in.l.j.in princi.infrà.de actio.empti.¶Op-
ponitur & videtur,quod imo agatur certi conditio-
ne ad interesse:vt infrà.si cert.peta.l.certi condictio.
in princi.dic vt in gloss.¶Quærit gloss.si est adie-
cta pœna,vtrum nouetur,quod in principali obliga
tione deuenit.Examinaui plenè.infrà.de verbo.ob-
liga.l.ita stipulatus.videbitis in.l.prædicta.infrà.de
actio.emp.& est maxima quæstio & longa:ideo nõ
curo examinare.

*Auerte,q licet Bart.in hac.l.cum quis.voluerit,quòd interesse veniat in petitione absq; eo,q petatur.Sed cõtrarium voluisse allegatur in.l.stipulatines non diuiduntur.ver.Celsus.ff.de verb.obliga.in col.pen.& fi.Non tamẽ cõtradicit,si bene inspiciatur Bar.Non enim firmat pedes in hac l.cum quis.& potiꝰ sentit cõtrariũ,dũ subĳcit:& videẽ q imo ad ĩteresse agitur.Aliam sol.videtur sentire Bald.in hac.l.cum quis.& idem Bar.ĩ.l.j.col.viij.ĩ.iiij.q.principali.C.de sen.quæ pro eo,qd' ĩterest.s.q aliud in obligationibus dadi.&c.possunt dari alię solu.ex dictis Bar.in d.vers.Celsus.dum facit differentiam in obligationibus descendentibus ex contractibus nominatis & innominatis.

In ius uocati,ut eant Rubrica.

¶Continuatio apparet & specialiter ponam infrà
in rubr.sequẽ.¶Opponitur ad rubricam:innuit ru-
bri.quod per satisdationem quis euitat,ne vadat ad
iudicium.Contrà.C.de lit.contest.auẽ.offeratur.gl.
hic &.s̈.titu.j.l.j.dicit.quòd aliud hodie:aliud olim.

per dictam authē. Tu dic. ꝙ hic loqᷓ de fideiussiōe, que daᷓ nuncio de veniendo adiudiciū: & ibi se præsentādo. Authē. offeraᷓ. loquiᷓ de alio fideiussore. s. de iudico sisti: vt dixi. s. tit. j. l. j. & ꝑ Ia. de are. ¶ Quero, quid vult dicere rubrica, satisdēt: vel cautionem dēt. Respōdeo satisdent, qn̄ fideiussores inueniunt. Cautum dent, quando fideiussores non inueniunt; vt probatur in authē. generaliter. de epis. & cleri.

Dicto. Fideissor de veniendo ad iudiciū debet dari idoneus: & coniunctę personę habentur vt idoneę.[a] & recusans eos recipere, puniaᷓ. h. d. cum. l. se. ¶ Quero. q̄ sit rō huius legis? & dic vt in glo. Itē quero, hic enumerantur quędā necessarię psonę: quid de alijs? Et dicit glo. idē in sim̄ibus: vt in glo. parua super verbo necessitudinē. Quod intelligit Gul. in alijs, qui inuiti nō coguntur dicere testimoniū; vt. j. de testi. l. lege iulia. aliâs est. l. ne inuiti, factt. j. de accusa. l. j. & .ij. ¶ Sed quero, vtrū hęc lex intelligaᷓ in subsidiū, si alias fideiussores dare nō potuit: Gul. dicit ꝙ non. Nam tunc nullum esset priuilegium: quia tunc sufficeret nuda cautio iuratoria: vt in authē. gn̄aliter. C. de epis. & cle. ¶ Sed nūqd in alijs causis, cū quis tenetur dare fideiussorem: vtrū habeantur pro idoneis istę personę? Gul. dicit, ꝙ nō quia in casu spāli, loquiᷓ hoc edictū: ideo non extenditur: vt. l. ius singulare. l. quòd verò cōtra. s. de legi.

Viduos. Qui vnum de duobus fecit: nihil fecisse videtur, h. d. Istam leg. declara, vt videbis in. l. si seruus plurium. j. si quis cau.

Ne quis eum, qui in ius uocatus est, ui eximat Rubrica.

¶ Iuriscōsultus tractaturus de iudicijs, ꝑmisit de iurisd. om. iu. ī specie & in gn̄e. Quo viso: quia iudiciū incipit ab in ius vocando, posuit rubricam, de in ius vocādo: sed quia ī ius vocati qn̄q; nō vadūt: & ideo puniuntur: posuit rubricā, si quis in ius vocatus non ier. Quandoq; nō vadūt legitimè: qa dāt fideiussores nūcio de eundo, & stādo in iudicio: ideo posuit rub. precedētē. Quandoq; nullū fideiussorē dant: & ideo ad iudiciū ducunᷓ per familiā. & eo tpe quo ducunᷓ aliqs eos vi eximit de manu familię: iō poniᷓ hęc rubri. ne qui eū &c. Quandoq; nullus eū eximit: sed ad iudiciū duciᷓ: vel spōte venit, & ab eo petiᷓ satisdatio de stādo iuri vsq; ad sn̄iam, & de hoc loquiᷓ titulus seqūs, q satisd. cog. & alij sequentes tituli vsq; ad titulū de ferijs. ¶ Vltimò scias, ꝙ ista rub. continet partē verborum edicti. non totū edictū. Ideo ipsum perficiamus: vt melius intelligas text. in quo edictū exponiᷓ: dicit ergo, pretor ait, ne quis eum qui in ius voc. &c. vt in rub. ne ve faciat dolo malo. quo magis eximeretur: vt. l. sed eximēdi. §. prætor. j. eo. In eum qui aduersus prædicta fecerit, quantū ꝑ actorem in litem iurabitur, iudicium dabo; vt colligitur ex. l. si per alium. §. in eum. j. eo. Descendo mō ad nigrum.

SVMMARIVM.

1 Conditio agentis, q̄ conuenti, in causa pari deterior.
2 Trahere quem in ius, quot casibus non liceat.
3 Dictio sed, posita cum dictione &, aduersatur in facto non iure; posita sine &, aduersatur in iure & in facto.

b Hoc edictum. [b] Primò commēdat edictū. Secūdò īcipit exponere Secūda ibi, deniq;. Et incipit exponere verbum quis, positum in edicto. in. §. offili⁹. exponit verbū eum, & breuiter. h. d. Qui eximit eum, qui non debebat trahi ad ius ratione personę, vel fori hoc edicto non 1 teneᷓ. h. d. cum. l. seq. & in prin. l. seq. ¶ † No. ꝙ in pari cā deterior est cōditio agētis, q̄ conuenti. ¶ Opp. quia. l. j. in fin. dicit, ꝙ ille, q eximit nō delinquit. l. ij. in prin. dicit ꝙ delinqt. Sol. intellige sic. nō delinquit q eximit. Sed si tu diceres eū delinqre, deterior esset conditio liberti petentis, q̄ istius conuenti; vt. l. ij. in prin. ¶ Opponitur. j. ea. l. sed eximendi. §. item si qs. 2 So. vt ibi dicam planè. ¶ † Quero, quot[c] casus penā c tur hic, in quibus non licet quem trahere ad ius; Respondeo secundùm gl. quatuor. Primus, quando nō potest trahi ope exceptionis; vt ī parente, & patro d no. Secundus, quando non potest trahi ipso iure, vt in eo, qui nullo modo est suæ iurisditionis, etiam si non opponatur ab homine. Tertiò quando non potest trahi ipso iure: si tamen opponatur ab homine, vt in his, qui habent ius reuocandi domū. Quartus in eo, qui non potest trahi in ius propter defectum status, vt in seruo; vt. l. iij. in prin. j. eo. Hoc videtur sentire gl. tua, quam not. & tene menti: specialiter in eo, quod dicit ꝙ illi, qui habent ius reuocandi domum sunt tuti ipso iure: vt colligitur ex duabus gl. vlt. hic positis. Et hoc prout habetis in tex. l. exemptū: sed si habetis eximi, tūc importat aliud. ¶ Vl- e d timò no.[d] illud, quod dicit glo. super verbo fortius, 3 Nam † quando poniᷓ dictio sed: cum dictiōe &, aduersatur ad præcedentia in facto non in iure: quādo ponitur sine &, aduersatur in iure & in facto; vt hic, & l. sed & si lege. in prin. & quod ibi no. j. de pe. her. & l. qui vsumfructum. j. de verbo. obl. &c.

Vod si quis. Nūc exponit verbum in ius. & breuiter hoc intendit. Qui eximit eum, qui ad iudicium ducitur authoritate eius, q nō habet iurisd. psonaliter capiendi: nō incidit in hoc edictum. h. d.

e Quod prætor. [e] Nnnc exponit verbum vi. ¶ Opp. & sol. vt in glo.

Ed eximendi. Hæc lex exponit verbum eximat.

SVMMARIVM.

1 Eximēs habentē priuilegiū, ne uocetur, nō tenetur hoc edicto. Eximens habentem priuilegium, ne exigatur etiam si calumniosè uocetur, tenetur hoc edicto.
2 Iuratur in litem ad aliud interesse extra ius, in eximentem in ius uocatum calumniosè.
3 Captus indebitè pro una causa, potest pro alia recommendari in carceribus.
4 Eximēs captū, qui non poterat uocari potest à iudice puniri.

Item si quis. Hic format vnā q̄nē circa prędicta, & est no. casus f f ¶ Oppo. s. eo. l. j. in fi. & l. ij. Gl. dicit & bn̄, hic non in vocando, sed in calūniādo deliqt. Quid vult dicere. q. d. nō fiet compensatio doli ad dolū: cum cadat circa diuersa. & ita dicūt qdā. Vide gl. in. l. si duo. ff. 1 de dolo. Tu dic, † quādoq; qs habet priuilegium ne possit vocari ad ius, vel ipō iure, vel ope, excep. tūc si vocaᷓ, peccaᷓ in vocādo: meritò nō peccat, qui eximit: vt in cōtrario. Qn̄q; qs nō habet ius, ne voceᷓ, sed habet ius, ne exigatur: tunc si vocaᷓ: bn̄ pōt vocari, & valet vocatio. vt ꝑ debito soluto: sed calumniesè ꝓcedit actor. & iō q eū eximit, teneᷓ. ita loqᷓ 2 hic. ¶ Op. † hoc edictū daᷓ ad interesse, vt. j. l. ꝓxi. §. in eū. sed actoris nō intereſt: qa ꝑ calūniā vocat: ego &c. So. dicūt qdā hic iurabiᷓ in litē ꝓpter aliud interesse extra id, cui⁹ cā vocabaᷓ: qa fortè si fuisset in iudicio ex alia cā: egisset coram eo. Ita tenebat Ia. de ra. Mar. sil. & ipse Iac. but. refert insti. de ac. §. g penales. ꝙ multū no. Et ēt allegaui[g] in determina- 3 tione q̄nis, quā disputaui, q̄ incipit, Lapus. † vtrū captus ꝑ vna cā indebitè, possit pro alia cā recom- h mēdari[h] in carceribus: & inter cetera dixi, ꝙ si nō est pctm̄ in capiēdo: licet actor esset in calūnia, pōt ꝑ alia cā recōmēdari. ꝑ istū tex. & ꝑ alias rōnes, quas 4 ibi vide. † Vltimò qro, hoc est verū, ꝙ nō teneᷓ hoc edicto ad pœnam applicandā parti: vt. s. l. j. sed an poterit cōdēnari à iudice propter iniuriam factam ipsi iudici in eximēdo: licet eximens non debuerit vocari: dubito. lex tamen vr̄ punire semper eos: qui eximunt illos, qui vocari debebant: vel qui erant criminosi: vel erant suspecti de crimine; vt. C. de malefi. l. fi. & de his, qui latro. l. j.

Prætor ait. Primā partē edicti positam in rub. exponit vsq; mō. Nūc incipit exponere secundā partē, & primo ponit verba in ver. Nam potest incipit exponere.

Siperalium. Hic ꝓsequiᷓ expositionem. ¶ No. ꝙ, qui mandat fieri. tenetur sicut faciēs: vt. l. si quis id

---

a ¶ Vt idoneę. Ad de inſtū. [...] Ias. dicit ꝙ metus factus consanguineis clerici, censetur factus clerico. ꝙ hoc testificatur decisio dominorū de Rot. in nouis. cccclx. ꝙ renūciatio facta per clericum de beneficio pro extrahēdo fratre a carceribus non valet, & ibi etiam dicunt, ꝙ appellatiōe suorū, veniūt domesticę psonę. vt cū dr̄, fit iniuria suis.

POMATES.

b ¶ Hoc edicū. vide od dicat Ro. cōs. cxx. al's. ccxx. ī fi.

POMATES.

c ¶ Quero quot. vide ad declarationē per Alex. l. fi. C. de ī ius voc. versi. vlt. not. Cepolā cōsili. lxix. in. ij. col.

d ¶ Vltimò no Ad. de Barto. in. l. hoc amplius. ff. de dā. in fe. gl. & Ang. in. l. sed & si lege. ff. de pet. her. do. Car. ī. c. reqsisti. de test. vbi allegaui gl. sing. ī. c. maiores. §. cęterum in gl. vniformis. de bap. And. barb.

e ¶ Quòd ꝑtor. Ad de inſtū. d. Ias. dicit, ꝙ statutū puniens maleficiū debet intelligi, cum illud dolo est commissum, quod idē voluit Bal. consil. cccxxx. & cccc-xxxvj. j. li. & meli⁹ consil. ccclxvj. ij. li. vbi dicit potius innocentia animi, q̄ verba statuti attendenda. & vide Alex cons. xxvij. de illo, qui socium in ludo interfecit: & inſtū ponit de præstāte opem ad fugam alicuius debitoris. vide pulchē Bal. cōsi. ccxx. lib. iij. in. l. causa domini. Lau.

POMATES.

f ¶ Opp. Solue tu melius. ꝙ in. l. j. §. e. qui vocabaᷓ in ius, erat defect⁹ in psona. ita ꝓpter defectū psonę non pōt in ius vocari. l. ij. in fi. s. eo. erat defect⁹ in substātia iurisditionis: hic verò tm̄ defect⁹ in cā & iure mō maior est defectus psonę ī substātia iuris. q̄ defect⁹ in iure, vel cā. l. iij. §. subtili⁹. ff. de cōdi. ob cau. & not. l. ei⁹ q. ff. si cert. pet. Ista fuit ꝓbabilis doctrina Ias. l. j. ff. de no. ope. nun.

g ¶ Etiam allegaui. Vide Bart. in. d. disputatione. & in. l. ij. de cust. reo. Bal. ī. l. legata ī utiliter. de leg. j. & in. l. ij. s. de in ius voc. & ibi Bart. And. Barba.

h ¶ Recomēdari. Ad de Bald. cōsil. ccclxxxiiij. vol. ij. vbi ponit, an carcerat⁹ ꝓ delicto possit recōmēdari pro debito à ptāte: vel ab episcopo.

si quis id quod. de iurisdi. om. iudi. de hoc dic; vt dixi in. l. sed & si vnus. §. seruus. ȷ. de iniur. ¶ Secũdò no. ꝙ nõ reqritur: ꝙ mandator sit pñs tempore, quo delictum committitur. & hoc collige ex sequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Solutio facta ab uno ex pluribus eximentibus, an liberet alios?*
Actio de qua hic, datur q̃ti ea res est ab actore æstimata, & istud totum est pæna.
2 *Estimatio rei, hic fit per iuramentum in litem.*

In eum. ¶ Hęc actio q̃ dat̃ ad pęnam est q̃ti actor in litem iurauerit. h. d. Hic exponit̃ sñia quorũdã verborũ edicti, q̃ non habem⁹ ad literã, in aliqua parte. Collegi vobis. s. eo. super rubr. vides ergo, ꝙ iuratur in litem. Contrà. ȷ. de in lit. iur. l. in actionibus. Solu. spãle est hic circà ea, quę ponuntur in. d. l. in actionibus. ita dicit gl. hic in fi. Pro declaratione huius. §. ȷ. quęritur, quid velit dicere text. dum dicit, ꝙ ista pęna non dat̃ ad id, qđ est in veritate: sed q̃ti actor iurauerit: ergo nõ dat̃ ad interesse cõiter, vel singulr̃: sed q̃ti actor iurauerit. Tũc vltra quęrit̃: vtrũ in isto iuramẽto deducat̃ id, quod debitor in veritate debet. Gl. recitat opin. finaliter determinat, ꝙ sic: quia interest creditoris plures debitores habere. hoc intellige, vt dicam statim. ¶ † Tertiò quærit glossa. pone ꝙ plures
1 fuerint eximentes: an vnius solutio prosit, vel liberet debitorem. gloss. dicit, ꝙ non in eo, quod est pęna: sed inquantum continet veritatem, sic. Ita intelligit̃. ȷ. §. proxi. & in. l. fi. Istud non videt̃ verũ: quia in. §. fina. & in leg. dr̃ ꝙ vnius solu. aliũ non liberat. Prætereà si hoc esset verum indistinctè vt vnius solutio liberaret aliũ. Nam actor nõ posset dicere, tu solues mihi aliquid nomine pęnæ: qa secundũ hoc detegeret periuriũ & turpitudinem suã. Ideo doct. intelligunt istam leg. aliter: videlicet ꝙ ista actio dat̃ q̃ti ea res est ab actore ęstimata. & istud totũ sit pena. Sicut, verbi gr̃a: in actione furti, venit duplum: vel quadruplum eius, quod res est, & illud totum sit pæna, & res nihilomin⁹ debeat̃. Ita hic, q̃ti ea res est: hoc est q̃ti est ęstimato rei debet̃ nomine pænę: & nihilomin⁹ debetur res: & sic in hac condẽnatione habetur respect⁹ ad rem; & secũdũ eã fiat ęstimatio & impositio pænę nõ vt ad eã fiat cõdẽnatio: & secũdũ hoc clarè apparet, ꝙ vni⁹ solutio nõ liberat aliũ. Omnia sequẽtia clara, erunt. & sic tenẽt omnes docto.
2 ¶ † Quæro, qualiter fiat ęstimatio rei? Petr. dicit, ꝙ per veras ꝓbationes. docto. cõiter tenent, ꝙ p iuramẽtũ in litẽ, p id qđ dicit tex. ab actore ęstimatũ. Si eñi verę ꝓbatiões reqrerent̃, ęstimaret̃ non p actorẽ, sed p aliũ, & hoc est ꝑpter dolũ eximẽtis. Simile est in. l. si q̃s. C. vñ vi. & ȷ. quod vi, aut clã. l. sp. in. §. hoc interdicto. Hoc etiã apparet ex eo, qđ hic dicit de actore calũniatore, q verũ itẽresse nullo mõ posset ꝓbare: nisi ei⁹ iuramẽto staret̃.

SVMMARIVM.

1 *Articuli contrà extraneum eximentem, qualiter formentur.*
2 *Actor probat negatiuam, quando est fundamentum suæ intentionis.*
3 *Actor probat quantitatem sui interesse per iuramentum.*
4 *Eximens captũ ad sui defensionẽ: debet probare, ꝙ ille nõ debebat, uel nõ poterat uocari?*

a Docere.[a] Iste est not. §. & breuiter hoc intendit. Probationes debẽt necessario concludere: vt cõdemnatio seq possit
1 h. d. ¶ † No. quia vides, qũo debẽt formari articuli. Primò, ꝙ qs ducebatur ad iudicem authoritate competentis iurisditionis; vt. s. e. l. iij. §. si quis ad pedaneum. Item, ꝙ si per hanc exemptionem factum est, ꝙ in iudicium
2 tempore exemptionis non venit; vt hic. Et sic vides, † ꝙ actor probat ne-
b gatiuã, qñ est causa suę intentionis[b]. Facit quod no. p Inn. extrà de accusa. c. super his. & per Cy. in. l. iij. C. de iure emphy. dixi in. l. hoc iure. ȷ. de verb.
3 oblig. Quantitatem † verò eius, quòd interest. probat actor per iuramẽtũ;
4 vt. s. proximè dixi. † Reus verò ad suam defensionẽ habet probare, ꝙ ille non debebat, vel non poterat in ius vocari: vt. s. eo. l. ȷ. & . ij.

Hoc iudicium. Opp. ȷ. de eo per quẽ fac. erit. l. ȷ. §. si plures. Sol. glos. & bene, ꝙ illa actio prosequi
5 tur merum interesse: hic meram pęnã ex parte vtriusq;. ¶ Item oppon. etiam si non intersit, competit ista actio, vt. s. eo. l. ȷ. §. ȷ. Solu. aliud in herede aliud in defuncto. Rationem ponit glo. & bene.

Is qui. Materiam huius leg. tangit glo. in. l. nec vllam. §. pe. ȷ. de peti. here. & . l. si qs ab alio. §. ȷ. ȷ. de re iud. plenissimè dixi in. l. quoties. ȷ. si fa. fur. fe. dicatur.

Qui satisdare cogantur. Rubrica.

¶ Cõtinuationem dixi. s. ꝓxima Rubri. Quero qd differt hęc rubrica ab illa. s. in ius voc. vt eant. Dicit gl. ꝙ hic loquit̃ gñaliter de qualibet stipulatione pretoris: ibi de stip̃one de iudicio sisti tm̃. Hoc placet: quia habemus titulũ gñalem. ȷ. de preto. stipu. vel dicit glos. hic de personis, q̃ debẽt satisdare: ibi de satisdationibus. Certè imo etiam ibi principalr̃ de personis dicit. Tu dic vt colligitur ex continuatione, quã dedi. s. ti. ȷ. super rubri.

SVMMARIVM.

1 *Promittens satisfacere, non potest fideiussorem dare, sed debet soluere.*
2 *Promittens satisdare, potest dare pignora.*

Satisdatio. ¶ Oppo. infrà qui. mo. pig. vel hypo. sol. l. item liberatur. §. ȷ. vbi satisdatio comprehendit etiam satisfactionem. Sol dicit Gul. fateor, quod satisfactio potest accipi, vt genus. Comprehendit enim illud, per quòd impletur desiderium alteri⁹ vt hic. & dicta. l. itẽ liberatur. §. ȷ. & in. ȷ. de pigno. actione. l. si rem. §. omnis. potest etiam accipi pro specie: & tunc dicatur etiam satisfacere, quando perfectè absoluitur. Et ita in dubio in contractibus debet intel-
1 ligi. vñ si promisi † me tibi satisfacere: debeo soluere integrè, aliter q̃ dãdo fideiussorẽ; vt. C. de constitu. pe. aut. si qñ. & . ȷ. de cõsti. pec. l. ꝓmissor. facit. ȷ. si cer.
2 pet. l. fi. & ibi dixi. ¶ † Venio ad gl. opp. ꝙ possint dari pignora; vt. ȷ. de col. bo. l. ȷ. §. iubet. Gl. dicit fateor, ꝙ possunt dari pignora, si vult; non tamen tenet̃ sed
c sufficit, ꝙ det fideiussores:[c] vt hic, & . l. pretorię. ȷ. de pretorijs stipu. Idẽ no. in. d. l. pretorię. & in aut. de exhiben. reis. §. suscepto. Cõtrarium nota, scilicet quòd non possum dare pignora: vt in aut. offeratur. C. de li tis cõtesta. & . l. in eo. §. ȷ. infrà. de regulis iuris. ¶ Tamen gloss. ista & similes sunt veræ, per. §. hic allegatum in gloss. & infrà. quorum leg. l. fina. §. si legatarius. de verborum significatio. l. habere. §. ȷ. ¶ Præterea plus cautum est dare pignora, quàm fideiussores: vt. l. plus cautionis. infrà. de regulis iur. ergo &c. quia qui plus facit, vtiq; cautum facit; vt. l. cum furti. infrà. de in litem iuran. dixi plenè in dicta. l. prætoriæ. infrà. de præto stipula. ¶ Oppo. C. de dign. l. quoties. & de proxi. sacro. scrini. l. in sacris. la. iij. C. de episco. & cler. l. cum clericis. Solu. glossa fallit ibi in casibus illis, in quibus datio fideiussoris remittitur. ¶ Intellige tamen, quòd ipse debet promittere nuda cautione & obligare bona sua, non dico tradere; vt. l. filio. infrà. vt lega. no. ca. ¶ Oppo. insti. de satisda. §. sed hodie. C. de episco. & cler. authentica. generaliter. Sol. ibi committitur iuratoriæ cautioni: qa fideiussores dare nõ potest. ita dicit glos. Ex his habes, quod dicitur in rubro, quòd quidam satisdãt: q dã promittunt per iuramẽtũ: quidã nuda cautione.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor qui est de loco forti, & custodia ad eum spectat, non est idoneus.*
2 *Notarius ualde cauillosus, uel alius rixosus, uel potens, non est idoneus fideiussor.*

Fideiussor. ¶ Iste est bonus casus. Quero, qualiter intelligatur conueniendi facultas. dicit glos. ratione loci: quia sit de quodam castro forti, in quo non potest intrare nuncius, vel ratione priuilegij: vt si est clericus vel scholaris. Vide glo. istam. & no. Gul. de cu. istud quod hic dicitur de loco munitissimo & forti, intelligit non sapposito iurisditioni illius iudicis. aliàs secus. Ita dicit ipse.
1 Veritas est prout gloss. iacet. Si aliquis † est de loco munitissimo, & custodia spectat ad eum, ita ꝙ familia non posset ire ad faciendum executionẽ: non est idoneus fideiussor: vt. ȷ. de ali. iu. mut. causa fac. l. ȷ. in fin. cum. l. seq. ¶ Et idem si esset † vnus notarius
2 multum cauillosus, vel aliàs rixosus homo; vel po
d tens[d]: vt. d. l. ȷ. in fi. de ali. iu. mu. causa fac. & . l. si quis stipulatus sit stichum. §. ȷ. de verbo. oblig. facit. ȷ. de in diem addictio. l. eum qui. §. fi. & ita de consuetudine obseruatur.

Si quis. ¶ Quatuor modis legitur in glossa: secundus primam lecturam. hoc dicit. ¶ Si datur fideiussor de iudicio sisti ei, qui in iudicio non potest esse, non valet datio. hoc dicit. Et hoc prout est in litera si quis his. & ista lectura est clara. ¶ Alij habent in litera si quis ex his. & secundum hãc legitur alio modo & breuiter hoc intẽdit. ¶ Qñ quis dat fideiussorẽ ei: q in iudio esse nõ põt nõ valet datio. h. d. ¶ Et ista litera est vera simpliciter in seruo, qui conueniri nõ põt alio modo. Itẽ nõ potest fideiubere, vt. l. iij. §. sed si filius. ff. de pæ. & l. iij. de fideiuss. l. seruus inscio. eodem titulo. In alijs autem, qui possunt obligari, licet non possint conueniri simpliciter, valet datio, vt ipsi obligentur: nõ aũt vt per ipsam donationem reus, qui tenebatur dare fideiussorem, sit liberatus: vt. l. ȷ. in fin. s. si quis in ius voca. non ierit. & qđ ibi no. & ibi dixi tibi. Tamen ista lectu. non bene conuenit literæ quæ dicit, si quis ex his, qui agere non poterunt. Deberet dicere, si quis ex ijs qui conueniri non

POMATES.
a ¶ Docere. Vide Alex. consi. xciij. in prin. iij. vol.

b ¶ Intentionis. Adde post. d. Ias. pet. de Anc. cõs. lxxiij. & . clvij. & an negatiua sit ꝓbata ex eo, ꝙ cõtrariũ non ꝓbatur, vide Bal. consilio. cclxviij. iij. lib.

c ¶ Fideiussores. Adde post dñm Alex. & Iaso. an q tenet̃ dare fideiusso. vel pignora, debeat id presentialiter facere, & illos: vel illas secũ hr̃e. Ro. cõsil. clxiij. An aũt stãte statuto: ꝙ inter affines fiat cõpromissum recepta securitate, intelligant̃ fideiussores, vel pignora, vide Bal. cõ si. clv. v. li. Idonea verò cautio, q̃ dicatur, vide Old. cõsi. lxviij. vbi ponit intellectũ. l. qcũq; de oĩ agr. de. datum ꝑ papã in cõsistorio.

d ¶ Vel potẽs. Adde ꝙ idẽ si bona eius possideri non possent sine magna difficultate, vt vult Bald. cõsil. lv. ȷ. lib.

POMATES.

a ¶Poſſit opponi. Vide Rapha .cu. conſi.xciiij.ij.col. Bar.cõſ.l.v.colum. vo.j.barb.cõſ.lxx. iiij.co.vol.v.& cõſ. viij.xvj.col.& cõſ. lvij.vij.col.eo.vol.

b ¶Subſiſtat. Adde poſt.d.Alex.& Iaſ.Bal.cõſ.cccxciij.li.j.latè. Rom. cõſil.xlij.Ro.cõſi. clxxxiij.& vide q̃ latius poſui in.d. §.condemnatum.

c ¶Fideiuſſorem. Adde poſt domi. Iaſ.dum ampliãdo regulã dicit.ꝙ fideiuſſor de iudicio ſiſti,teneat̃ pempta inſtãtia, ꝙ fideiuſſor qui ꝓmiſit ꝓactore pro expenſis cauſę nõ tenet̃ inſtãtia perẽpta: vt voluit Bal. conſi. cclxx.ij.li.An ãtſit neceſſe offerre libellum fideiuſ.qui ꝓmiſit reũ ſiſtere ſub pœna,vide Io. and.ad Spe.ĩ tit.de fideiuſſo.§.ſeqt̃ in prin.Et an ſi defenſor ſatiſdederit pro Titio,& Titi⁹ moriat̃ ante litẽ cõte. teneat̃ pſiſtere,vide Ioã.and.ꝙ ſic,in rub.de defen.in addit.ad Spec.&inq̃ tũ.d.Iaſ.ẽt tenet,ꝙ ꝓmittẽs præſentare toties quoties,teneat̃ ẽt poſt ſnĩam: adde ꝙ ſi bis pñtauerit iudici,ꝙ erit liberat⁹, ſecũdũ Ange.quẽ ſequit̃ Ro. cõſi.xv.

POMATES.

d ¶Querit glo.Vide Ro.cõſ.ccvij.ad fi

e ¶Creuit.Adde qđ ponit Ioan.and.in rub.de fideiuſ.&in q̃tũ do.Iaſ.ponit, an accuſatus de vulnere:ſi ſequat̃ mors debeat fieri nouus ꝓceſſus,vide Bald. cõſil.lxxiij.v.lib.

POMATES.

f ¶Procederet gloſ. vide Alexãd.l.j.ff. de in lit.iur.

poterunt.¶Secundum tertiam lect.h.d. Si ille qui
agere non poteſt,dedit fideiuſſorem de lite proſequenda,non valet datio.h.d.Iſta procedit planè :,&
tene menti eam.¶Secundum quartam lect.h.d. Si
ille qui non poteſt conueniri,dedit fideiuſſorem de
iudicio ſiſti,non valet datio.& iſta eſt vera:etiam in
ſe:tamen non congruit literę,quę dicit ſi quis ex his
qui agere non poſſunt.expone agere,id eſt in iudicio eſſe.¶Quęrit gl.quid ſi agere non poterant ex
defectu iuris:quia non habebant actionem ex defectu perſonę?dic vt in gloſſ.& bene tene menti iſtũ.
§.quia habet quatuor caſus notabiles.

SVMMARIVM.

1 *Statutum,ꝙ qualiſcunq; fuerit ſententia arbitri, mandetur executioni:intelligitur de ſententia lata a perſona.que ſit, uel eſſe poßit arbiter.*

2 *Statutum quòd instrumentum confeßionatum mandetur executioni.intelligitur ſi instrumentum ſubſistat.*

Prætor. ¶A perſonis coniunctis hic nominatis.qualiſcunq; fideiuſſor accipitur.h.d quod no.& tene menti.¶Et quod dicit
fideiuſſor, intellige quo ad facultates. Dicit gloſſ.
non ergo oportet,ꝙ ſit talis,q poſſit eſſe fideiuſſor.
Nam hic fuit coniuncta perſona. quę poteſt dare.
quencunq; fideiuſſorem etiam extraneum,ſeu non
idoneum:quo ad facultates:niſi ſit furioſus. vel in
7 fans.¶Et ſic facit† ad quęſtionem.dicit hic ſtatutum,ꝙ qualiſcunq; fuerit ſentẽtia arbitri mandetur
a executioni:nec aliquid poſsit opponi.[a] Certè hoc
debet intelligi,dũ tñ ſit lata à perſona,quæ ſit arbiter & eſſe poſsit. Facit ad hoc de re iudi.l.iiij.§.condemnatũ.& dũmodo act⁹ à pſona habili ſit factus.
8 ¶†Item facit:ſtatutum dicit,& conrà inſtrumentum confeſſionatum,nõ poſſit opponi aliqua exceptio,ſed ſtatim mandetur executioni:quod debet
b intelligi:dummodo illud inſtrumentum ſubſiſtat[b].
ad quod facit.l.diuus.j.de teſta.mili.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor de iudciio ſiſti,eſt proprie fideiuſſor.*

2 *Principalis licet teneatur ſiſtere in iudicio,& fideiuſſor teneatur ſe facturum & curaturũ,quod ſiſtat,& ſic aliud uideatur promittere,tamen fideiuſsio non impeditur.*

3 *Fideiuſſor in criminalibus tenetur in quantitate taxanda pre iudicem,& in ea contrà fideiuſſorem ex officio inquirere.*

4 *Promitens de iudicio ſiſti,non cogitur promittere certã poenam,niſi aliter conſuetudo ſe haberet.*

Item niſi res ſuper qua ſatiſdatur,ſit æſtimabilis.

Item niſi ex cauſa.

5 *Agens contrà fideiuſſorem debet de ueritate debiti probare, ſicut ſi ageret contrà principalem.*

In fideiuſſorem. ¶Mõ intramus materiã,q̃ multũ
eſt ſubtilis & optima.h.d.Fideiuſſor de iudicio ſiſti
tenetur ad verũ intereſſe:niſi in certã quãtitatẽ intercesſerit?& hoc etiam ſi actio ſit pœnalis.h. d.cũ
1 l.ſe.¶Dicitur in fideiuſſorẽ.†Cõtrà,qui promittit
alium in iudicio ſiſti,non eſt fideiuſſor,vt not.s.ea.
l.§.j.in glo.fi.ergo malè hic loquitur.Glo.ibi dicit,
ꝙ impropriè ponit̃. Gul.& alij dicunt,quòd imo
propriè:qa principalis etiã debet ſe obligare de iudicio ſiſti.Nã tenetur fideiuſſor acceſſoriè,qa principalis obligatus erat ſiſtere in iudicio:cui obligationi fideiuſſor acceſſit:quod apperet:qa ſi in iudicio ſiſtere nõ tenetur,nõ valeret fideiuſſio,vt.s.eod.
2 l.j.Eſt tamen† ſciendum,ꝙ qñ principalis tenetur
ſiſtere in iudicio,& fideiuſſor tenet̃ ſe facturum &
curaturum,ꝙ ille ſiſtat:vt.l.quoties quis.j.de verborum obligatio.Et licet prima facie videatur:quòd
ad aliud teneat̃ principalis,& ad aliud fideiuſſor:tamen hoc fideiuſſorem non impedit:vt.j.de duobus
reis.l.nemo eſt,qui neſciat.& de fideiuſ.l.ſi quis pro
eo.in princip.¶Quęro,quid vult dicere tex.cum
quęrit,vtrum veritatem contineat,an quãtitatem?
gl.exponit.i.vtrũ cõtineat verum & commune intereſſe,an inquantum ęſtimauerit iudex,ita dicit
glo.Sed ad iſtam oppo.ꝙ debeat taxari quantitas
per iudicem,vt.l.iiij.j.de cuſto.reo.Sol.dicit glo.ibi
in criminalibus:hic in ciuilib⁹,& bene dicit.¶Ad
3 uerte ergo,†ꝙ in criminalibus fideiuſſor tenetur in q̃titate taxanda per
c iudicẽ.Item in illis contrà fideiuſſorem[c] poteſt iudex inquirere ex officio
ſuo:vt.d.l.iiij.facit etiã.C.de bo.vac.l.fina.In ciuilib⁹ oportet ꝙ pars actionem ꝓponat cõtra fideiuſſorẽ,vt hic.Secũdo mõ legit̃ hic text. per alios.
vt quęrat,vtrũ iſta actio contineat veritatem:an verò q̃titatem exprimẽdam in ſtipulatione.q.d.vtrũ in ſtipulatione debeat exprimi certa q̃titas
& reſpondetur ꝙ nõ ita legebat Ric.mal.Secũdũ hanc lec.nõ eſſet aliqua
4 dubitatio:quia ponit gloſſ.†ꝙ ille,qui promittit ſe iudicio ſiſti,non cogit̃
promittere certam pęnã.quòd gl.hic tenet.& in.l.fi.j.de pręto.ſtip. Vide
glo.& no.quòd ĩtellige verũ,niſi aliter habeat cõſuetudo:vt.l. quòd ſi nolit.§.q aſſidua.de ędil.edic.& facit.l.iiij.de cuſto.reo.ibi,ac nec cõſuetudo
&c.vel niſi eſſet res,ſuper qua ſatiſdatur,quę ſit ęſtimabilis,vt.l. ꝓcur. ad
exhib.§.fi.&.l.quo ẽm.§.Iulianus.j.rem ra.ha. vel niſi ex cauſa:vt no.in.l.
iij.in fi.j.de ali.iu.mu.cau.fac.& in.l.iij.§.q̃uis.j.ſi cui plus q̃ per.l. falcidi.
& dixi.plenius in.l.fi.de pręto.ſtipu.¶Tertio modo põt intelligi.& notabilius,vt quęramus vtrum contineat veritatem.hoc eſt,id quòd in veritate debet̃,ad q̃titatem.ſ.petitam, non inſpecto,an debeatur,vel non. Et
5 reſpõdetur ꝙ continet veritatem.¶Ex hoc not.†ꝙ qui agit contrà fideiuſſorem,debet de veritate debiti probare: ſicut qñ agitur contrà principalem nõ ſufficit ꝓbare,ꝙ tm̃ petebat̃.Contrariũ huius videtur ĩnuuere
glo.ſuper verbo:veritatẽ.in fi.Vide eã.ſed certè fateor ꝙ intereſſe principaliter petebat̃,vt gl.dicit:nõ tñ probat̃ ex eo ſolo,quod petebat̃. Quod
ꝓbo p.l.cũ quęrebatur.j.iud.ſolui.Nam ſtipulatio commiſſa ex vna clauſula,non poteſt cõmitti ex alia;vt ibi patet.ſed ſi hoc eſſet verũ,eſſet poſſibile,qđ vna clauſula cõtineret plus,q̃ alia.Nec ex cõmiſſione facta ex
vna cã tolleretur alia.¶Contrà hoc facit.j.de eo per quem fac. erit.l.fi.§.
fi.vbi intantũ intereſt,inquãtum petitur.Solu.illud verum,ſi totũ qđ petebatur,debebatur.ſed contrà hoc facit.s.tit.j.l.pe.§.j. Solu.ibi loquitur in
pęna illius edicti,quæ eſt mera pęna.ideo inſpicitur illud,quod petebatur:
licet per calumniã.Hic verò eſt intereſſe;vt hic patet.Pręterea quòd hoc
verũ ſit,apparet:qa ſi principalis re⁹ fuiſſet cõtumax,nõ pueniſſet ad ſecũdũ decretũ;niſi ꝓbet̃ veritas debiti:vt.l.fi.de bon.aut.iud.poſ.ergo multominus contra fideiuſſorem.& hoc etiam tenet Pet.quod puto verum.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti non tenetur de eo,quòd creuit per inficiationem. An teneatur in eo,quòd crævit per iuramentum in litem.*

2 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti,tenetur uſq; ad ſententiam,ſi actor litem proſequatur:ſi tardat uſq; ad duos menſes.*

3 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti,tenetur certi condictione.*

4 *Actio,quæ datur contra fideiuſſorem,an habeat executionem paratam,uel requiratur nouus libellus?remiſſiuè.*

1 Siue. Summaui cum.§.pced.¶Quęro exẽplũ de duplo,
triplo, & quadruplo:dic vt in gl.¶†Quęro:quid ſi
ab initio erat ſimplum:& poſtea creuit per inficiationem. Reſpondeo ꝙ non tenetur fideiuſſor:vt in glo. Non ob.l.ſis quis
pro eo.§.ſi nũmos.j.de fideiuſ.quia ibi creuit obligatio ex natura rei, non
d ex delicto perſonę.¶Quærit gl.[d] quid ſi actio creuit[e] per iuramentum in
e litem?dicit gl.ꝙ non tenetur,vt.l.fin.j.de fideiuſ.¶Hic aduerte.fideiuſſor
de iudicio ſiſti,non tenetur,niſi vſq; ad ſnĩam:vt.j.dicam in ſeq.q. vnde ſi
eſſet iuratum in litem,& ſententia lata,ſine dubio nõ tenetur in aliquo ſed
f ſi eſſet iuratũ & ſententia non eſſet lata:tunc non procederet gloſ.[f] Intellige eam veram in fideiuſſore rem ratam habe.de iudicio ſiſti,& iudicatum
ſolui ex duabus clauſulis.ſ.de dolo & reſtituendo.Sed ſi ex clauſula,quòd
verbum ſonat:tunc illa videtur habere limitatã quantitatem,ſcilicet quãtum fuerit iudicatum:vt.j.iud.ſol.l.iudicatum.& ideo tunc fideiuſſor videtur teneri intantũ inquantum venit ſnĩa diffinitiua.Hoc tamen examina,
2 vt.l.j.j.de in litem iuran.in vlt.q.vbi eſt text.& ibi dixi.¶†Quęro,quando fideiuſſor promittit de iudicio ſiſti:vſq; ad quod tp̃s teneatur.gl.hic in
§.pręce.dicit ſuper verbo promiſerit,ꝙ videtur promittere vſq; ad ſnĩam.
quòd no.vide glo.¶Aduerte ſi actor litem proſequitur,verum eſt ꝙ fideiuſſor tenetur vſq; ad ſententiam:vt.l.gręcè.§.& poſt litem.j.de fideiuſ.&
non poſteâ.Sed ſi actor litem non proſequitur,ſed tardat:tũc tenetur vſq;
ad duos mẽſes.& habet locum diſtinctio.l.pe.C.de fideiuſ.& ibi per doc.
Gloſ.examinat inſtitu.de ſatiſda.§.ſed hodie.dixi clarius in.d.§.& poſt li-
3 tem.¶†Vltimò quęro,quæ ſit iſta actio,quę datur in fideiuſſorem.gloſ.
dicit,ꝙ eſt actio in factum & certi conditio.Breuiter certi condictio eſt,vt
habuiſtis no.in.l.fina.s.ſi quis in ius voc.non ie.Prętor enim bene induxit
ꝙ quis teneatur ſatiſdare de iudicio ſiſti.ex ſatiſdatione autem non induxit ipſe actionem,ſed remanet ius vl'e,cuius vigore oritur certi condictio
4 vt inſtitu.de verbo.oblig.in princ.¶†Quęro vtrum iſta actio, quę datur
contrà fideiuſſorem habeat executionem paratam;an requiratur nouus
libellus:& nouum iudicium ſuper ea?Gul.de cug.hic: ego multum plenè
dixi in.l.j.j.iud.ſol.dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Pactum appoſitum in inſtrumento,quòd reus poſſit perſonaliter capi:non tranſit ad hæredem.*

2 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti,an teneatur,ſi reus ante diem exhibitionis deceſſit: & ſic certum ſit ipſum exhiberi non poſſe.*

3 *Promittens ſtichum:& ſic nõ daret,promiſit decẽ mortuo ſticho:an debeat dare decẽ?*

Si deceſſerit

a SI deceſſerit. ¶Si re⁹ deceſſerit[a] ciuiliter vel naturaliter ante morã; fideiuſſor de iudicio ſiſti: liberatur ſecus ſi poſt moram.h.d. ¶Primò loquitur: qñ reus deceſſit añ moram,& nullum factum eſt pręceptum. ¶Secundò qñ deceſſit ante moram,& poſteà factum eſt pręceptum. ¶Tertiò qñ deceſſit poſt pręceptũ: añ moram. ¶Quartò qñ deceſſit poſt morã. Secũda ibi, ꝙ ignorans. Tertia ibi, ſi poſt decretũ. Quarta ibi ſinautem. ¶Oppo. ſi quis cau.l.ſi eum.§.homo.ſo. ibi deceſsit culpa promiſſoris; hic ſine culpa. Ita dicit gloſſ. ¶Oppo. obligationes tranſeunt ad hęredes: vt.l.pro hęreditarijs.C.de he.act. Itẽ decreto iudicis; vt.l.cum quaſi.in prin.j.de fideic.lib. ergo videtur, ꝙ fideiuſſor teneatur exhibere hęredem. Sol. glo. ꝙ decretum transfertur, vt proſit hęredi: non vt noceat. Aliter dicit.j.quę ſen.ſine appel.reſcind.l.pe. ¶Tu quoq; ad propoſitum, dic ſecundum doc. ꝙ hic erat promiſſum factum cohęrens perſonę defuncti.ſ.ipſum ſiſtere in iudicio: meritò non tranſit
1 ad hęredẽ: vt.l.j.§.ne autẽ.C.de cad. tol. Et ſic † per
b hanc legem poteſt dici,[b] ꝙ ſi reus cõuenit in inſtrumento, quòd ipſe poſſit perſonaliter capi: poſito, ꝙ
c pactum valeat, non trãſit ad hęredem[c]. ¶Gloſ.hic
2 format duas quęſtiones: pone,† ꝙ reus deceſſit ante diem exhibitionis, cum certum erat ipſum exhiberi non poſſe: an fideiuſſor teneatur? Glo. rñdet, & eius reſponſio habet diuerſum intellectũ: ideo videamus eam. Dicit enim, ꝙ dies debet expectari: & hoc pręualet. Sed eſt dubium, vtrum debeat expectari: vt ſic per mortem interim contingentem reus perfectè liberetur: an vero debeat expectari, hoc eſt deferri & adueniente die poſſit agi. ¶Veritas eſt iſta: ſi quidem in ſtipulatione nõ erat adiecta pœna ante diẽ ſtipulatio nõ fuit cõmiſſa ad intereſſe: vt.l.inſulã.j.de ver.ob. Et ideo ſi reus decedit interim, fideiuſſor nullo modo tenetur: qa nullo tempore fuit obligatus. Si verò fuit appoſita pœna, tũc ante diẽ ſtatim cum fuit certum ipſum ſiſti nõ poſſe tẽpore ſtatuto cõmiſſa eſt ſtipulatio, & pœna: vt.l.cũ ſtipulatus ſim mihi à ꝓcũlo.j.de verb.ob.tñ ſupereſt dies: & ſic nõ eſt in mora: ergo reo decedente fideiuſſor nõ tenetur, vt hic. Pœnalis em̃ ſtipulatio nõ habet effectum.niſi pręcedat mora; vt.l.lecta.j.ſi cer.pet. &.l.ita ſtipulatus.j.de ver.ob. Et ſi dicis, hic pręceſſit culpa. Rñdeo, iſta culpa nõ erat ordinata ad cauſam mortis, vt.l.nõ omne.j.de ſta.lib.& ſic purgat̃ per cauſam mortis poſteà ſuperuenientis: vt.l.ſi vehenda.§.j.j.ad.l.rho.de iact. ita tenent omnes. Iaco. de are. Pe. Iac.bu.& Gul. materiam tamen iſtã lati⁹ expediui in.d.l.cũ ſtipulatus ſim mihi à proculo.
3 ¶Secũdò quęrit gl.† ſi ꝓmiſiſti mihi ſtichum; & ſi non dares promiſiſti mihi decem, pro mortuo ſticho; an tenearis ad decẽ, glo. ꝙ ſic, vide glo. Iſta glo. reprehenditur per omnes. Nulla em̃ differentia eſt inter iudicia & contractus. Sed debet diſtingui; aut obligatio incepit à pręcedenti conuentione: & tũc re perempta ante morã, non committit̃ obligatio pœnalis, vt.l.ſi homo mortuus.j.de verb.obli.& ibi no.& in hoc errabat gl. iſta. Aut incepit à pręcedenti conditione: & tũc re perempta cõmittitur obligatio: vt.l.in illa ſtipulatiõe ſi calẽdis.j.de verb.obl. Ratio: quia in prima debet committi ſtipulatio pœnalis ex mora, in ſecunda ex cõditionis euẽtu, quæ euenit. ¶Vltimò hęc lex facit ad quęſtionẽ, vtrũ reo exbannito liberetur fideiuſſot de iudicio ſiſti dicam.j.l.proxi. quæ continnatur cum iſta Barto.

liberatur reo ciuiliter, vel naturaliter mortuo.h.d. ¶Oppo. qui fideiubet pro eo, qui nõ poteſt eſſe in iudicio, nõ tenet̃: vt.s.e.l.ij.§.j.ſed deportat⁹ nõ põt eſſe ĩ iudicio: ergo q fideiuſſit ꝓ cõdẽnato & deportato, nõ tenet̃. Hic dicit̃ cõtrariũ: quare malè. huius timore, quidã habẽt hic literã negatiuã, ſi verò ꝓ nõ cõdẽnato: & tũc nihil eſt cõtrà Dicas ergo ꝙ nõ erat cõdẽnat⁹ tẽpore fideiuſſoris; ſed fuit cõdẽnat⁹ poſtea poſt morã fideiuſſoris: Alij habẽt literã affirmatiuã: & tũc timore cõtrarij debet exponi, ſi verò pro cõdẽnato.i.cõdẽnãdo: vel cõdẽnato nũc, nõ tũc tp̃e fideiuſſiõis. Secũdũ hoc iſtud principiũ loquit̃ in fideiuſſore de iudicio ſiſti.& dicit idẽ per oĩa, qđ dictũ eſt ĩ p̃cedẽti leg. quòd nõ placet doc. noſtris. qa ꝑ hãc.l. nihil adderet̃. ¶Itẽ qa ponit̃ hic dictio verò. q̃ ẽ aduerſatiua. ſecũdũ hoc nõ aduerſaret̃, ſed dice-
1 ret idẽ. Ideo legunt † ipſi alio modo, ꝙ hic loquit̃ in eo, qui fideiuſſit pro cõdẽnato in aliqua q̃titate pecunię de illa q̃titate preſtãda: talis fideiuſſor non liberatur reo mortuo, vel deportato etiã añ morã; vt.l.j.C.de fideiuſ.&.l.ſi ſine hęrede.in princ.j.de admiſſ.tuto.&.l.vlti.j.de duo.reis.&.l.ſtichũ aut Pamphilũ.§.tametſi.in verbo, ſine hęrede.j.de ſol. Et hic eſt caſus huius literę: & ſi bene aduertatur ad præcedentia. Ratio: quia fideiuſſor de iudicio ſiſti, reo mortuo, vel deportato, nõ põt implere illud, qđ promiſit cũ in iudicio eſſe nõ poſſit. ſed fideiuſſor q̃titatis etiã reo mortuo, vel deportato poteſt ſoluere q̃tita-
d tẽ. ¶Vltimò ſcias[d] † ꝙ per iſtã legẽ, quidam doctor
2 Bon̄. fecit talẽ cautelã. Promiſit enim pro quodam ſcholari de pręſentando eum iudici: ſcholaris aufu-
e gerat.[e] ille doctor fecit illũ ſcholarẽ banniri ex alia cauſa: poſtea cũ iudex pręcepit ſibi, vt ſcholarẽ ſibi exhiberet: dixit, domine ſum liberatus: quia fideiuſſor de iudicio ſiſti liberatur, ſi reus perdit ciuitatem. Per illas leg. breuiter Gul. ſic pertranſit recitando iſtud. Iac. de are. hoc tangit in.l.inter eos.§.fi.j.de fideiu.& ibi hoc anno dixi. ¶Dico nunc, ꝙ ſi proponimus thema prout iacet, ꝙ ad procurationẽ doct. ſcholaris fuerit bãnitus: tũc certũ eſt, ꝙ non liberatur ꝑ id quod dixi.s.l.ꝓxim. in primo contrario: qa ſi mors contingit culpa fideiuſſoris, tenetur fideiuſſor. Si verò ponamus culpã fideiuſſoris abeſſe: tunc quando reus eſt exbannitus tantum, & bona non ſunt publicata, & dico ꝙ fideiuſſor tenetur: põt em̃ venire reus & purgare contumaciã ſuã & ſiſtere in iudicio; vt.l.j.j.de req.reis. quod ſecus eſt in deportato, qui admittit oĩa, quę iuris ciuilis ſunt. Et idẽ dicerem in deportato: ſi eſſet talis cauſa, in qua etiam poſt deportationẽ poſſet ſiſtere in iudicio, fideiuſſor remaneret obligatus. arg.j.de publi.iudi.l.is qui reus & ibi not. Si verò bona eſſent publicata: & fiſcus acceptauerit illa bona: tunc ſi fideiuſſor promiſerat fiſco de iudicio ſiſti, & ad fiſci vtilitatem: fideiuſſor liberatur: quia creditor ſuccedit debitori: vt.l.generaliter.&.l.vranius.j.de fideiuſ. Sed ſi fiſcus illa non acceptaret: quia non erat ſoluendo; vt.l.j.§.an bona. de iure fiſci. Vel promiſerat de iudicio ſiſti priuato: tunc non liberatur fideiuſſor; vt.l.ſi debitori deportato. vbi pleni⁹ loquor.j.de fideiuſ.& C.de fideiuſ.l.j.& hac leg. ſecundùm lecturam, quam tenui.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor condemnati in certa quantitate, non liberatur reo mortuo, uel depertato. & eſt uera lect.*
2 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti, an liberetur bannito, uel deportato reo?*
Cautela doct. qui promiſit præſentare ſcholarẽ, qui poſteà aufugi: doc. facit eum banniri ex alia cauſa, an fuerit bona?

SI vero pro. Iſta lex ſecũdum gl. dicit idẽ quod dictum eſt in pręcedenti, ſecundũ alios breuiter. h. d. Fideiuſſor quãtitatis; non

SVMMARIVM.

1 *Notoria non indigent probatione,*
2 *Diuitem qui dicit, id probare debet. & nu.6.*
3 *Poteſtas, qui detinet uolentem idoneè ſatiſdare, tenetur iniuriarum actione.*
4 *Notorium dicitur, quod eſt omnibus notum.*
Manifeſtum, quòd multis, non omnibus eſt notum.
Notoria non dicuntur ea, quæ ſunt facti tranſeuntis, ſed permanentis.
5 *Idoneus, præterquàm ad facultates, quilibet præſumitur.*
6 *Paupertas qñ eſt cauſa intẽtiõis alicuius, debet ab eo probari.*
7 *Paupertas qualiter probatur?*

f
Qui pro rei qualitate.[f]

¶Qui recuſat accipere fideiuſſorem idoneũ, ĩiuria-
1 rum actione tenetur. hoc dicit. † ¶Nota. ꝙ notoria non indigent probatione. ¶Secundo not. quòd ei,
g qui dicit, aliquem diuitem, incumbit onus proban-
2 di.[g] † Tertiò not. quòd ducere eum, qui vult dare ſi

a ¶Deceſſerit. Adde poſt do. Iaſo. an appellatiõe mortis veniat ciuilis. Old. cõſ.cclxxiiij. Petr. de Anc. cõſ.cccxlvij. Et inq̃tũ hic dr̃ in lect. ſua, ꝙ cõſuluit ꝙ marit⁹ ita lucret̃ dotẽ ꝑ ingreſſum religiõis, vxore ꝓfitẽte: ſicut decedẽte ꝑ mortẽ naturalẽ: ego credo, ꝙ lectura ſit corrupta, & ꝙ debeat dicere, ꝙ noluit cõſulere, & ſic purè lectura ſit vera. Dic ꝙ cõtrariũ cõſuluit Pet. de anc. cõſ.cclxiiij. inci. ꝓ & cõtra. vbi plus dicit ꝙ ſtatutũ non poſſet diſponere: ꝙ altero cõiugũ ingredi ẽte religionẽ, ſupſtes lucret̃ dotẽ vel partẽ. lati⁹ vide ibi Oldra. dicto cõſi.

POMATES.

b ¶Põt dici. Vide pañ. cõſi.xc.ij.col. in.j.vo.& vnũ ꝟbũ cõſ.xlij. al's.xlj.ĩ.ij.vo.& cõſil.lxxx.ĩ ij.dubi.in.ij.vo.

c ¶Ad hr̃dẽ. Adde inq̃tũ do. Iaſ. trãſit cũ opi. ꝙ ſtãte ſtatuto: qđ ꝓ debitore poſſit capi hr̃s, qđ cõtrariũ tenet Ro. cõſ.cxx. vbi cõſuluit ſup ſtatuto Florẽtino dictãte, qđ ꝓcu. exigẽs & ei⁹ hr̃s poſſit carcerari ꝓ pecunijs exactis. ꝙ hr̃s mĩor annis.xxv. nõ poterit carcerari vigore ſtatuti qđ eſſet ſuperfluum; ſi de iure cõi hęres poſſet capi.

POMATES.

d ¶Vltimò ſcias. Vide Rapha. cu. cõſi.xxxij. al's.xij. & Cep. cõſil.xxv.

e ¶Aufugerat. Adde poſt.d. Alex.& Iaſ. quid ſi aliquis promiſit reum præſentare certa die, & iudex iterum eum faciat carcerari; tradi & aufugiat. An fideiuſſor erit liberatus vel quid ſi iterum banniatur à iudice. Io.an. in addi. ad Spec. in ti. de accuſa. in.iiij. parte.§. ſequitur. ver. quęritur.

f ¶Qui pro rei qualitate. Adde ſimile quod hr̃. in.c. legebatur. de maiori.& obe. vbi ſit iniuria compellere quem ad faciendũ inſtrumentum obl'onis, coram quo non tenetur: & vide Lu. ro. cui incũbat on⁹ probandi egeſtatẽ vide omnino. Andre. Barb.

POMATES.

g ¶Onus probãdi Vide Ro. ſingul cxlj. incipit. vnus vult. fideiu.

fideiuſſorem idoneum eſt iniuria:& ſic rectores te-
nẽt iniuriarum.qui in carceribus tenent volentẽ ca
3 uere idoneè.¶†Opp.ad primum de.l.ciues.C. de
ap.Sol.ibi de manifeſto,hic de notorio. ¶Eſt autẽ
4 differentia†quia notorium eſt id,quod oĩbus notũ
eſt.Manifeſtum eſt illud,quod eſt notum multis,
non omnibus.Ita dicit Specu.in ti.de noto.cri.§.iã
de notorio.&.§.j. Iac.but.dicebat, quaſi idem. Da-
a bat tamẽ talem doctrinam,ꝙ ea quæ ſunt[a] facti trãſ
euntis,raro tranſeunt in notorium,vt vox præco-
nis,quæ paucis innoteſcit,ſed ea,quæ ſunt facti ma
nentis,poſſunt tranſire in notorium:vt puta edictũ
propoſitũ in albo:vt probatur in autẽ.qui ſemel.C.
quõ & qñ iud.& ibi vide,que dixi,tñ ſi cõtingeret,
quòd illud,qđ eſt facti tranſeuntis, eſſet notũ oĩ-
bus:diceretur notorium:vt euenit de more multo-
rum,quę vr̃ per maiorem partem hoĩm ciuitatis,
de hoc per glo.extrà de coha.cle.& mulie.c.veſtra.
¶Ad ſecundùm op.& modò ſumus in glo.ij.& vr̃
quòd quilibet præſumatur idoneus,vt.j.de leg.ij.l.
cum quidam,la.ij. Sol.gl.trib⁹ modis. Primò ꝙ hic,
quando erat aliqua præſumptio contra fideiuſſo-
rem.Sola em̃ negatio partis,non ſufficit,vt in con-
trario.Vel dic q̃tũ ad hoc,vt detur actio iniuriarũ
contrà aduerſarium,ibi,quo ad alia. Tertia ſolu.&
5 iſta eſt vera:& ponitur in fi.glo.quilibet†præſumitẽ
idoneus,quo ad alia,nõ quo ad facultates:vt hic.te-
6 ne menti.¶Quæro ergo,cui incumbat onus pro-
bandi,vel ei,qui dicit,ꝙ ſit diues:vel ei,qui dicit eũ
eſſe pauperum?glo.not.loquitur hic:ſi diuitię ſunt
cauſa intentionis alicui⁹:ille debet ſe ꝓbare diuitẽ,
Si paupertas eſſet cauſa intentionis alicuius:ille de
b bet probare ſe pauperem[b].Vide gloſſ.& ſigna.Alia
glo.quæ eſt.j.de proba.l.ij.videtẽ ſimpliciter dicere,
ꝙ ille q negat aliquẽ idoneũ,debet probare:ſed iſta
dicit verum.illa intelligitẽ ſecũdũ determinationem
7 hui⁹.¶†Sed quæro,qualr̃ ꝓbabitur paupertas, cũ
ſit merè negatiua:& quia nõ eſt aliud dicere,niſi nõ
habere?alibi dicitẽ,ꝙ ſufficit ꝓbari per famã:vt no.
in.l.vbi.C.de iur.dot.Alibi dicitẽ,ꝙ debet ꝓbari ve-
rè:vt.C.vnde vir & vxor,autẽ.præterea.in gloſſ.&
quod no.inſti.de excu.tut.§.item propter pauper-
tatem.&.j.de excu.tu.l.paupertas.& ibi per Iac.de
Are.Modum autem probãdi poteſt ſumere ex eo,
quod no.in.l.cum de indebito.j.de probat.dixi ple-
nè.in.l.ſi conſtante.j.ſol.mat.

POMATES.

a ¶Ea quę ſunt. Vide Car. conſil.lvj. in.ij.co.ij.dubio.

b ¶Pauperem.adde qđ pulchrè voluit Ro. conſi.clxiij.& ibi quando dicatur notorium quẽ non eſſe ſoluendo.

POMATES.

c ¶Quæro. Vide Imo.conſil.xcvij. in.j.dubio.

QVoties. ¶Non refert,non fiat,
vel malè fiat.h.d. Ex-
empla dic,vt in gl.Quero,an debeat di-
ſtingui,vtrũ iſtã vitioſam ſatiſdationẽ qs
recepit ſcienter,vel ignoranter?dic vt in.l.j.ſ.ſi quis
in ius voc.non ier.dixi in.l.iij.de fideiuſſoribus.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti,habens priuilegium fori,ſi conue niatur,& taceat ſibi præiudicat.*
2 *Fideiuſſores qui tenetur præſtare,tenetur illos perſonaliter exhibere:*
3 *Fideiuſſor habens priuilegium fori,debet illi renunciare,alids non admittitur,niſi in ſubſidium.*

SI fideiuſſor. ¶Qui habet p̃-
ſcriptionẽ fori,
nõ eſt idoneus fideiuſſor de iudicio ſiſti,
niſi in ſubſidiũ.h.d.¶Opp.ex eo,quòd
cõtrahit ibi,poterit ibi cõueniri: vt.l.omnẽ.j. de iu-
di.Solut.potert ibi,hoc eſt in illà ciuitate cõueniri.
tñ habet priuilegiũ fori:vt ſcholaris & clericus. Ita
1 dicit gl.& vidiſtis ĩ.l.j.ſi qs ĩ ius voc.nõ ier.¶†Quæ
ro,vtrũ iſta preſcriptio p̃iudicet fideiuſſori in priui
legio fori.gl.dicit,ꝙ ſic ſi taceat:ſecus ſi reclamaret.
Quod no.ad multa.ad quod facit.j.de libe.agno.l.j.
2 §.j.&.ij.ſeu.§.denũciare.¶†Vltimo ex hac lege ha
bes practicã,qñ exhibentẽ fideiuſſores.Nã ille,q de
bet fideiubere,tenetẽ eũ perſonaliter exhibere:vt.l.
ſeruus ſi heredi.in fi.j.de ſta.lib.Nec habet vltra ex
primere ſi aduerſarius nõ vult eũ recipere:tunc de-
bet dicere eum non eſſe idoneum in facultatibus:
vel propter priuilegiũ fori.eſt caſus hic.Et quo ad
facultatem: cui incumbat probatio, vidiſtis.ſ.eod.

d ¶Sequeſtrum.Ad de poſt dñm Alex. & Iaſ. Pe.de Anc. conſi.ccxlix.& ibi vide, an per ſeque ſtrum dñs rei ſe-queſtratæ deſinat poſſdere,& multa in materia dixit Rom. conſil.cccclxxxiij.qđ pretiũ domus venditæ de debet ſequeſtrari penes emptorem per creditorem vẽditoris,& inq̃tum do.Iac.tãgit qualiter ſuſpicio fugæ ꝓbetur,Vide Ro. cõſi.ccxlv.&.cccxx.& ibi qd ſi hinc inde teſtes ſunt pares: quia aliqui dicunt, quòd eſt bõæ opi.apud populũ aliq,qđ non.

3 l.ſi verò.§.j.¶Circà priuilegiũ:†fori.debet fideiuſſor,qui producitẽ,dice-
re:ego renuncio.& admittitur,vt.l.j.ſ.ſi quis in ius voc.non ier.Si verò de re
nunciatione aliquid non dicit,repellitur:niſi ex neceſſitate:vt hic.

SVMMARIVM.

1 *Promittens ſatiſdare,intelligitur in eadem ciuitate,& de hominibus eiuſdem ciuitatis*
2 *Bannitus,ſeruus,& excõicatus admittuntur ad deciſionem neceſſariam:ſecus ad uoluntariam.*

Si neceſſaria. Fauetur ei,qui eſt ĩ neceſſitate,ſi ipſe ſe ĩ eam
non poſuit.h.d. ¶Exempla de voluntaria &
neceſſaria ſatiſdatione:pone vt in gl.videbitis.j.l.ꝓxim.§.tutor.¶†Not.
1 ꝙ q ꝓmittit ſatiſdare,intelligitur in eadẽ ciuitate , in qua promittit & de
hominibus eiuſdẽ ciuitatis,ſeu qui ibi ſunt idonei.Quod apparet: qa alibi
non admittitur.Quòd tene menti. Et diſtinctio huius.§. eſt vtilis ad mul-
ta.¶Lex†dicit.ꝙ ſeruus admittitur ad ſuã defenſionem ; vt.l.ſeruos.j.de
2 accu.& etiã excõicatus de iure canonico.Quod ĩtellige,qñ defenſio eſt ne
ceſſaria:ſecus ſi eſt voluntaria.& ſi veniret ad aliquẽ actũ defendẽdũ ſpõ-
te,vt extrà de excep.c.cũ venerabilis.& ibi per Inn.& no.ĩ.c.cum inter.e.
ti.dixi in.l.cum mulier.j.ſolu.ma.& eodem modo facit ad alia multa.

SVMMARIVM.

1 *Suſpectum quatuor quem reddunt,non tamen requiruntur copulatiuè.*
2 *Satiſdatio pro ſequeſtro,continet duo,ſcilicet de iudicio ſiſti,& de re non baratanda.*
3 *Sequeſtrum,quibus caſibus permittitur?remiſſiuè.*

Si ſatiſdatum. ¶Si perſona eſt ſuſpecta,põt res,de qua liti-
gatẽ,ſequeſtrari.Itẽ ſequeſtrum tollitur dato
fideiuſſore,vel lite finita.h.d. ¶†Quero dicitur hic,ſi perſona eſt ſuſpe-
cta,quę faciunt aliquẽ ſuſpectum.Glo.dicit quatuor,quam no.Non intel-
ligas,ꝙ ſemper illa quatuor debeãt interuenire capulatiuè : ſed qñq; ſuf-
ficit vnũ;qñq; aliud ſecundùm diuerſitatẽ cauſarum,in quib⁹ de ſuſpitiõe
tractatur vt patet in leg.hic alleg.in gl.¶Quæro dicitur hic:ſi hoc iudici
ſederit.dicit gl.ſ.in animo.Sed nonne eo ipſo,quod dicitẽ pſona ſuſpecta,
debet ſibi ſedere in animo?Rñdeo non,ſi fortè actor perſonam rei aliquo
modo approbauerit:vt.l.ſi creditores.j.de priui.credi.& ar.l.ſi is à quo.§.
c fi.vt in poſſ lega.¶Quæro[c] dicitur hic,ꝙ oblata ſatiſdatione,dicitur fini
2 tum ſequeſtrum.Quæro†de qua ſatiſdatione loquatur?dicit, duo debet
promittere,quæ veniunt in ſatiſdatione:ſcilicet de iudicio.ſiſti.& de re nõ
3 baratanda:vt.l.ſenatus.ſ.de offi.præſi.¶†Quæro,in quibus caſibus põt
d fieri ſequeſtrũ?[d] dicit glo.regulariter eſt prohibita ſequeſtratio:in caſib⁹
eſt permiſſa.vide glo.hic,& Cy.ĩ.l.j.C.de.prohib.ſequeſtr.Et circa hoc fa
cio multas queſtiones in.l.intereſſe puto.j.de acqui.poſ.Quæro:hic dicitẽ
lite finita,finitur ſequeſtrum quod intellige:vt detur res ei,qui vicerit.Sed
quid ſi per eum ſtat,quominus litigetur:ſed actor non comparet?dic vt in
l.ſi oleum.in prin.j.de dolo.vbi eſt caſus.Barto.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio ualet,licet dies omittatur.& intelligitur de die,qua iudex moderabitur fauendo actori.*
Actori in iudicijs in his quæ litis ordinationem reſpiciunt faueri.
3 *Stipulatio neceſſaria interpoſita,an ualeat propter omiſsionem diei?.*
4 *Partes ubi cogũtur ex forma ſtatuti facere pacem:qualiter fiat contractus pacis?*
5 *Contentio cum inter quoſdam eſt qualiter debeat fieri inſtrumentum ſuper aliquo contractu conuentionali:tunc fit ſecundùm conſuetudinem,& omnia conſueta ſunt apponenda.*

REdie, ¶Iſta eſt nota.lex & fortis & habet principiũ mul
tũ difficile.& breuiter.h.d.In his,quę ptinẽt ad litis
ordinationẽ,fauemus actori,potius q̃ reo.h.d.¶Iſta loquitur
duobus modis ſecũdũ glo.Primò de ſtipulatione interpoſita,
in qua omiſſa eſt dies.Secundò in ſtipulatione interponenda,in qua par-
tes diſcordant,vt in appoſitione diei.& gloſſ.proſequitur vtranq; ſimul.
ſecundũ ſecundam lect.nullum contrarium obſtat: ſecũdũ primam ſunt
1 cõtraria difficilia,prout loquitur in ſtipulatione interpoſita.¶†No.ꝙ li
cet dies omittatur,valet ſtipulatio.¶Secundò not.ꝙ intelligitẽ de die.qua
iudex moderabitur fauendo actori.¶Sed ad iſtud oppo.ꝙ imo ſit facien
da interpretatio pro reo,vt.j.de verbo.obliga.l.quicquid adſtringendæ.
Sol.glo.tribus modis.Sol.prima & tertia reſpiciunt primam lect.Secũda
reſpicit ſecundam.dico ergo ꝙ ſpeciale eſt in iudicijs,vt verba interpretẽ-
2 tur pro actore,vt hic,ibi in cõtractibus.Iſta eſt vera;qa†loquitẽ de his quę
reſpiciunt litis ordinationem,in his quę reſpiciunt deciſionem,fauetur
reo:vt.j.de reg.iur.l.fauorabiliores.&.j.de actio.& obliga.l.Arrianus.&
per Dyn.in.c.cum ſint partium.de reg.iur.lib.vj.& iſtud quod fauetur
actori,intellige ſi proſequatur & inſtet;aliâs ſtatueretur tẽpus arbitrio iu
di.vt.l.properandum.§.& ſi qdẽ.C.de iud.de inge.& ma.l.diffamari.C.qui
accuſare nõ poſ.l.ea.j.de accuſatio.l.Titia.& qđ ibi dixi.Et de hoc,ꝓ quo
ſit interpretatio facienda in iudicijs,dixi plenè in.l.inter ſtipulantem.§.ſi
Stichum.j.de verborum obligationi.¶Secundò ſoluit gl.quòd in cõtra-
rio loquitur in ſtipulatione iam interpoſita,hic in interponenda.& hæc
eſt alia lectura à præcedenti:vt videtis. ¶Tertiò ſoluit redeundo ad
primam lecturam & diſtinguit tres caſus.quæ diſtinctio non placet.Di-
cit enim aut quilibet agebat de certa die:& habetur pro expreſſa,vt.l.
cum quid.infrà ſi certum petatur.¶Iſtud membrum non facit ad pro-
poſitum.Præterea lex cum quid.loquitur in obligationibus, que re.
non verbis

non verbis,cõtrahunt,vt ibi dixi. Aut per nullũ agebať de die ponenda:& tũc habet locũ,quod dicit hic. Istud est verũ:sed p hoc nõ remanet solutũ cõtrariũ. Aut alter tm̃ hoc agebat:& tunc loqť lex.qcqd. Hoc nõ est verũ; qa si alter tm̃ aliqd agit,hoc nõ inspicit,qa pinde est ac si nihil ageret;vt.l. si repetendi.C.de cõdi.ob cau.& ideo tene primã sol.vide istã gl. ¶ Secũdò opp.de.l.ita stipulatus.j.de verb.ob.l.illa lex obstat in duobus. Primò, quia ibi dicit stipulationem vitiari ,ppter omissionẽ diei:hic secus. Secũdò quia dicit,ꝙ si dies omittit,non est in ptãte actoris,vel iudicis:sed tunc cõmittit stipulatio,cum certum erit sisti nõ posse.gl.ponit duas sol. Vna respicit cõtrariũ:prout obstat primo mõ:alia prout obstat secundo modo:& sic quelibet est vera. ¶ Dic ergo,ꝙ si dies omittitur per errorẽ:qa agebať inter partes de die interponenda, sed per errorem fuit omissa: cum venerunt ad actum stipulatiõis,& vitiatur stipulatio:vt.l.cõtraria.hic fuit omissa dies non p errorem:imo, qa de hoc nullo mõ cogitauerunt. Ista est vera ,put cõtrariũ ob. ¶ Secũdo mõ dic,ꝙ hic fuit ,pmissum de iudicio sisti ĩ iudicio:ideo iudicis est interptatio:vt.l.j.in.fi.j.de pręt.stipu.ibi fuit promissum extrà iudicium:& sic fuit stipulatio cõuentionalis:ergo non est interpretatio iudicis;vt.l.conuentionalibus.j.de ver.ob.& ad hoc tendit secunda sol.ibi. Alij dicunt stipulationem fuisse factã coram iudice. Et prędicta secundum primam lect.prout hic loquitur in stipulatione interposita,si intelligas in stipulatione interponẽda:tũc illa lex ĩ nihilũ obstaret: & hoc sequit in glo.ibi,tu dic &c. ¶ Tertiò op.de.l.si finita.j.de dã.infe. Sosi intelligas secundo mõ in stiplõne interponẽda:nõ ob.& ita dicit glo.si in stipulatione iam interposita.glo.nõ so. Vñ aduerte:qa illa lex obstat in duobus his,quę dicta sunt. Primò,qa ibi dicit,ꝙ valet stipulatio:licet dies omittatur per errorem. Secundo posito,ꝙ valeat:nõ recurritur ad iudicẽ,vt taxet diẽ,sed ad consuetudinem. Sed rñ.,put primo mõ obstat: ibi fuit error in cã omissionis,non in ipsa omissiõe.verbi grã. Ideo nõ fuit apposita dies: quia credebãt partes,ꝙ nõ deberet apponi. In his verò,q̃.s̃.dixi,fuit error in ipsa omissione,qa cũ vellent apponere,omiserunt per errorẽ,sicut à simili,error causę non vitiat translationem dñij? vt in toto tit.de condi.inde.secus si errať in ipsa traditionis substantia;vt.l.cum in corp⁹.j.de acquir.re.do.prout secundo mõ,obstat.dic ꝙ ibi loquitur de die finiendę obligationis & terminãdę.quo casu recurritur ad cõsuetudinem:hic de die satisdationis,quo casu recurritur ad iudicẽ in istis stipulationibus ptorijs & iudicialib⁹. ¶ Quartò oppo.ꝙ tps limitetur à lege.s.vna die pro singulis viginti miliaribus;vt.j.si quis cau.l.j.&.j.de verb. signi.l.iij.gloss.vr̃ dicere,fateor,ꝙ iudex debebit hoc limitare secũdũ illã leg. Certè dicũt doc.secũdũ hoc moderareť lex,nõ iudex. Dic ergo ꝙ ibi loqť in dilatiõe,q̃ dať absenti ad veniendũ:hic ĩ ea,q̃ dať pñti ad sistendũ & pñtãdum absentẽ,cũ quo debet benignius agi:vt.l.sancimus.C.de fideius.&no.in.l.& si post tres.si qs cau. ¶ Quintò op.C.de li.cõte.auť.offeratur.glo.dicit eodẽ mõ:qa etiã hoc poterit limitari secũdũ formã illi⁹ auť.s. dando.xx.dies. Tu dic,ꝙ ibi de dilatione,q̃ dať ad deliberandum:hic de ea q̃ dať ad pñtandum absentem. ¶ Vltimò gl.p modũ qõnis intrat in secũdam lec,de qua.s̃.pluries feci mẽtionẽ,vt hic loquať de stipulatione interponẽda,in qua si est cõtentio,de die recurrať ad iudicẽ qui potius fauet actori.& ad istã nihil obstat. Vide tñ an gl.ista hic poti⁹ videať dicere contrariũ. ¶ Sed op.j.de ver.ob.l.j.§.si qs simplr̃. Solu.ibi loquit in stipulatione voluntaria,q̃ vitiatur ,ppter dissensum:hic in stipulatione necessaria, in qua si est dissensus,recurrit ad iudicẽ:vt hic. Et ideo in stipulatione in-

3 terponẽda dic,vt modo dixi. In stipulatiõe verò† interposita,primò si dubitetur,an stipulatio valeat,ppter omissionem diei.distingue:aut omittitur dies ex certa scientia:aut per errorẽ:aut nec per errorem,nec ex certa scientia:sed qa de hoc nõ erat cogitatũ.& sic p errorẽ. Aut fuit error in cã, aut in ipsa omissione:vt ex predictis.in.iij.op.patet. Si verò dubitať,eo casu,quo stiplõ valet,q dies subintelligit:tunc si qdẽ stipulatio est conuentionalis,intelligit pura:vt.l.eũ q calẽdis.§.quoties.j.de verb.obli.nisi haberet cõditionẽ,vel diẽ tacitã,vt.l.interdum.in prin.j.de ver.ob.&.l.j.j.de condi.& demon. Si est stipulatio iudicialis & ptoria:aut loquit de die solutionis,seu satisfactionis. Ita loquitur illa lex. Aut de die finiendę obligationis:& statur cõsuetudini:vt.l.si finita.in princ.j.de dã.infe. Prædicta vera, nisi lex limitauerit diem,vt.l.quo enim.§.j.j.rem ra.ha.&.j.si quis cau.l.j. &.C.de lit.contest.auť.offerať.predicta dixi plenè in.d.l.ita stipulatus.j. de ver.ob. ¶ Circa,primã partẽ. Ista lex secũdũ istã lec.,put loquit in sti-

4 pulatione interponenda,est vtilis ad multa.† Pone:cogunt partes ad inuicẽ facere pacẽ ex forma statuti:qualr̃ debeat fieri cõtract⁹ pacis. Certè primò debet videri,si partes cõcordãt:sinañt recurrit ad iudicẽ. Casus est hic. Qualiter aũt iudex debeat moderare,istud pro nunc relinquo. Sed si esset

5 † cõtẽtio qualiter debeat fieri instrm̃ super aliquo cõtractu cõuentionali, dicendum est ꝙ tũc debẽt poni oĩa q̃ sunt naturalia & substãtialia,cõtractus,& quę de consuetudine apponi cõsueuerũt.vt.l.pacta.j.de cõtrahen. emp.&.l.qđ si nolit.§.qui assidua.j.de edi.edic.&.j.de aqua plu.ar.l.si tertius.§.j. Facit quod no.j.man.l.si mandato Titij.circa fi.&.j.de verb.ob.l. ex ea parte.in prin. ¶ Vltimò scias,ꝙ Nic.de ma.legit istam legẽ tertio modo,& dicit ꝙ de die debet prius cõueniri inter partes,& si nõ cõueniũt tũc debet iudex moderare tempus. Poterit tñ actor,si velit tps à iudice moderatum prorogare. Ita loquitur hic dum dicit in potestae stipulatoris. quod intellige si reo placuerit.aliàs totũ hoc causę cognitionem requirit: vt.l.iiij.in princi.j.de dam.infec.&.l.j.in fi.de preto.stipu.

Qui mulierem.

Mulier & miles nõ sunt idonei fideiussores,nisi in rem suam.h.d. Intelligit glo.in clerico& minore:vt.s̃.eo.l.quoties.& quod ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata cõtra maritum,nõ præiudicat uxori ignorãti.*

2 *Maritus pro tempore,quo fundus dotalis est apud eum, est plusq̃ procurator,non pro ulteriori.*

Fructuarius & emphyteota non præiudicant litigando,domino ignoranti.

Quidam.

¶ Continetur sub pręcedenti summario ¶ Contrà: vxor in rem mariti fideiubet: quia fundus dotalis est mariti:vt.l.doce ancillam.C.de rei vendi.& quod nota.in l.in rebus.C.de iure do. Dicit gl.intellige in rem suã quo ad vtilitatem;nõ quo ad dominium. Innuit ista

1 glo.† ꝙ sententia lata contrà maritum, non præiudicat mulieri. Simile in.l.si pro re.§.j.j.de euict.facit l. Meuia.§. fundus.j.solut.matri. et hoc tenet Gul. Si eñ sñia lata contrà procuratorem nocet dño:multo magis sñia lata contrà maritũ,pręiudicat mulieri,quę pl⁹ est q̃ procurator. ¶ Breuiter istud intellige verũ,si mulier scit:sec⁹ si ignorat. Sicut dicim⁹ in creditore,q scit debitorẽ litigare de iure pignoris. & in prono,q scit libertũ suum litigare de statu suo:& in filiibus:vt.l.sepe.j.de re iud.versi.sed scientibus.& ibi dixi & per Inno.de re iu.c.cum sup cõtrouersia.

2 ¶ Nõ obstat,quod dicit,ꝙ† maritus est plusq̃ procurator:quia verũ est pro eo tpe, quo fundus debet esse apud eũ:nõ pro vlteriori tẽpore. Simile dicimus in fructuario & emphyteota,qui videntur procuratores constituti à domino super re; vt.j.vsufr. quemadmo.ca.l.j.in fi.&.j.de no.oper.nũ.l.j.in fi.&.l.seq. & tñ nõ possunt pręiudicare domino ignoranti litigando;vt.j.de dam.infe.l.hoc amplius.in fine. cum l. sequen. iuncta.glosſ.j.& de noxa.l.si noxale.§.j. ¶ Item oppo.glosſ.quòd hic non debeat satisdari: quia possidet immobilia.s.fundum. Glosſ.soluit tribus modis:& tene secundam. Tu potes tenere primam,ꝙ hic maritus desierat possidere:qa fortè vẽdiderat,& pretium in dotẽ conuerterat:vnde intere-

a rat mulieris:ne vir cõdemnaretur,vel dic,ꝙ hic loqtur secũdũ alios de cautione iudicatũ solui,quã olim prestabat cõuentus actione reali:vt institu.desatisda.in princ. Vel dic,ꝙ hic maritus agebat:tamẽ debebat prestare cautionẽ de qua loquit authẽ. generaliter.C.de epis.& cle.& quelibet potest esse bona.

a ¶ Alibi Adde vt latè per Alex. cõs. lvij.iiij.lib.

a No. tñ ꝙ non pt dare fideiussor in loco subiecto alteri domino. secũdũ Iasi.§. necessaria. Ant. Alexan.

Si seruus.

¶ Seruus non est idoneus fideiussor:& ideo debet de nouo caueri. Idem in minore & muliere.h.d.§.iste legitur in gl.duobus modis:dic vt in ea. Pone ꝙ isti recipiunt fideiussorem non idoneum scienter:quid iuris?gl.nõ sol.dic,ꝙ minor restituitur. Mulieri verò pręiudicat cum distinctione tamen,quam habuistis in.l.j.s̃.si qs in ius voc.non ie.

Si fideiussor.

¶ Si fideiussoris datio euanescit,de nouo est cauendum.h.d.

Tutor.

¶ Necessaria satisdatio est,ad quã quis à lege adstringitur:licet cã fuerit voluntaria.h.d. ¶ No.bene qđ dixi in summario & aduerte:quia in primo exemplo loquit,quãdo in cã prima satisdatio est necessaria:in alijs,quando cã prima fuit voluntaria satisdatio necessaria. ¶ Opp. de.l.si pecunię.vt in posſ.leg.sol.vt in glo.

Plane.

¶ Contumacia facit perdere beneficium,quod habebat in satisdatiõe necessaria.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Satisdare qui nequit in loco,ubi litigatur,de quo statur eius iuramento,debet satisdare alibi in loco,in quo ipse elegerit: dum tamen sit etiam conueniens actori.*

Iubetur.

¶ Qui petit remissionẽ in municipium,debet iurare de calumnia, ea forma,q̃ hic ponit:ꝙ iuramẽtũ parẽtib⁹ & patronis remittit.h.d.notabiliter. ¶ No.diligenter quòd

1 †primo debet qs satisdare si põt,in loco vbi litigať, si ibi põt:de quo statur iuramento suo,vt hic patet:

a aliàs debet satisdari alibi [a] in loca, in quo ipse ele-

gerit,vt dicit tex.in quo postulauerit remitti. Hoc
aũt intelligo:dũ tñ nõ petat in loco multum distãti:
vt.s.l.ꝓx.§.si necessaria.ibi,si in alia eiusdẽ ꝓuincię
ciuitate &c. Per quod dico,ꝙ si peteret se remitti ad
locum,vbi posito,ꝙ daret fideiussorem,actor tamẽ
non esset consultũ ꝓpter cõueniẽdi difficultatem,
non audietur;vt.l.ij.in prin.& quod ibi no.s.eo. &
ideo deberet eligi locus actori conueniens.

Hoc autem. ¶Culpa facit quẽ ꝑdere beneficium prędictũ reuocandi in municipium.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis imploratur,ut corrigatur, quod per eum, cui unus articulus causæ est commissus.factum est.*
2 *Interlocutoria nunq̃ transit in rem iudicatam quo ad iudicem, quin possit eam reuocare.*
3 *Factũ ab arbitro assumpto super uno articulo, poterit reuocari officio iudicis,ex ui appellationis.*
4 *Superior potest adiri,ut corrigat improbè factum à notario circa comparationem literarum à peritis obstetricibus,uel mensoribus.*
5 *Appellatur ab interlocutoria,contra quam non potest esse consultum per appellationem à diffinitiua.*
6 *A sententia arbitri potest appellari,& ex ea oritur actio.*

a Arbitro. [a]Notabilis lex est, & le-
gitur tribus modis& se-
cundũ primã lect.h.d.Si eligunt arbitri
super incidẽti,vel emergẽti:ab eorũ sñia
põt appellari.h.d.¶No.& nescio alibi eam.¶Op-
po.C.de arbi.l.j.So.dicit glos.hoc est spãle.& hęc est
b vna lec.Rõ spãlitatis est,[b]qa compromittit de quo-
dam articulo causę sup quodam incidenti,vel emer-
gẽtis nõ de eo,quòd est decisiuũ totius.vñ sicut iudex
illud quod esset determinatũ per eum interloquuto-
rie,posset corrigere: ita potest per appellationem
ad eũ recurri:qñ per arbitrum est decisum. Tene er-
go menti istũ casum & no.bñ.Secundũ secundã lec.
1 h.d.põt†officiũ[c] iudicis implorari:vt corrigat qđ p
c eos,quibus vnus articulus causæ est cõmissus,impro
bè factum est.h.d.¶Oppo.C.de arbi.l.j. Sol.gloss.
non põt appellari,vt ibi,sed potest iudicis officium
implorari,p modũ cuiusdã supplicatiõis:vt reuidea
tur qđ improbè factũ sit:ita loquit hic.vñ appella-
re nõ ponit ꝓpriè.Ista est secũda lec.quę vr proba
ri in.l.fi.j.qs & à quo appel.Vide istã gl.& illa etiã
satis mihi placet.& est magis notabilis:q̃ prima p
2 d.l.fi.j.qs & à quo app.& per rõnem.Sicut enim †in-
terlocutoria nunq̃ trãsit in rẽ iudicatã,quo ad iudi
cem,quin eã possit reuocare,vt.j.de re iud.l.quod
3 iussit.& ibi per Dy.Ita illud †quòd factũ est ab ar-
bitro assumpto sup vno articulo,poterit reuocari
ex offõ iudicis,ex vi appellationis.q.d.non limita-
tur tps,sicut ius appellãdi:sed semper iudex ex of-
cio suo hoc facere poterit,quod tene menti ad mul
4 ta.¶Cõmittit †enim nonnunq̃ notarijs,vt faciãt cõ-
paratione literarum,vt.l.cõparationes.C.de fide
instru.vel medico,vt inspiciat qualitatem vulnerũ:
vel obstetricibus:vt inspiciant ventrem:vt.l.j.ff.de
ven.inspic.vel mensoribus,vt metiant:vel aliqui-
bus:vt æstimẽt res.l.hac edictali.§.illud.C.de secũ.
nup.In omnibus istis casibus poterit superior adiri
d vt corrigat,[d]qđ per eos factum est improbè:vt hic
quòd tene menti.¶Tertio modo legitur:vt loquat
in iudice delegato:& secũdũ hanc lect.breuiter hoc
dicit.A sentẽtia delegati approbãtis,vel reprobãti
fideiussorem potest appellari.h.d.¶Op.C.de ar-
bi.l.j.sol.ibi loquit in arbitro: hic in iudice delegato
ita dicit glo.Vnde videtis ꝙ timore illius contrarij.
l.j.sunt factæ omnes istæ lectu.¶Ad istam oppo.
ista expediuntur causa cognita:ergo non possunt
delegari:vt.l.nec quicq̃.§.vbi decretum.s.de offic.
procon.& lega. Huius timore gloss.se multum in-
uoluit:veritas est:ꝙ licet illud causæ cognitionem
requirat:tñ expeditur officio iudicis mercenario.
Non enim super hoc iudex principaliter aditur:er
go potest delegari,vt nota.in.d.l.nec quicq̃.§.vbi
decretum. Est enim iurisditionis,vt dixi in.l.impe-
rium.s.de iur.omnium.iudi.¶Opp.ab interloqu-
toria non appellatur:vt.l.ij.j.de app.reci.&.C.quo
rum appel.non re.l.pe.Solu.hæc est talis interlo-
5 quutoria,†contrà cuius grauamen,nõ põt esse con-
sultum per appellationem à diffinitiua,vt hic sentit
glo.ergo potest appellari;vt.d.l.ij.j.de appel.re.&
ibi de hoc dixi.In contrarijs secus.de hoc etiã vide-
6 bitis in.l.intra vtile.j.de mino.¶†Quero, vtrũ ho-
die à sententia arbitri possit appellari;videtur ꝙ sic:
quia oritur actio:vt.l.cũ anteà.C.de arb.Glo. deter-
minat contrarium:ꝙ non oritur actio ante decem
dies:& post decẽ dies sero prouocat. Vide istã glos.
Doc.sic cõiter pertranseunt.sed cõtrarium vr mihi:
nã ãte decẽ dies oritur actio si homologet;sed appel
lando videor approbare:ergo ante decem dies pos-
sum appellare:vt.l.iij.§.falsus.j.rem ra.hab.Et si in-
statur,si approbat:ergo nõ appellat:vt.C.de re iu-
di.l.ad solutionem.Rñ.approbat tanq̃ sententiam
latam,non tanq̃ bene latã,vt.d.§.falsus.& quod no.
in.l.Pomponius scribit.j.de neg.ges.& vide quod no.
Ioan.an.extrà de offi.& potest.iu.deleg.c.ab arbi-
tris.lib.vj.Bar.

SVMMARIVM.

1 *Emergentia de nouo,nouo indigent auxilio.*

Si ab arbitro. ¶Fideiussor videtur idoneus,si
ab arbitro est approbatus neq̃ est recla-
matum.Idem si sponte à parte fuerit ac-
ceptatus,nisi inopia superuenerit.h.d.¶No.tu iu-
1 uenis ex isto fine,†ꝙ q̃ de nouo emergunt,nouo in-
digent auxilio,concor sunt in gl.¶Quero,hic dici-
tur,cũ querela potuerit ꝓponi.q̃ est ista q̃rela;dicit
glo.appellatio;vt.s.l.prox.vel dic.q̃dam supplica-
tio secundũ secũdã lec.positã.s.l.ꝓxi.qđ satis ĩnuit
iste tex.vt.s.dixi.cũ dicit q̃rela.¶Quero, quis sit iu
dex cõpetẽs.Rñ.iudex causę principalis;vt.s.l.ꝓx.

Iulianus. ¶Ista solet reputari lex fortis, sed non est
& breuiter hoc intendit. Mutatio contin
gens ex parte actoris,non perimit satis-
dationem.h.d.¶Opp. possessor immobilium non
cogitur satisdare de iudicio sisti;vt.j.eo.l. sciendum.
in princ.sed hic possidebat fundum iste conuentus:
vt text.dicit,ergo &c.¶Huius timore sunt hic duę
lect.principales.Primò quòd hic non loquit de cau
tione iudicio sisti:sed de cautione iudicatum solui,
quã olim pręstabat suo noĩe conuentus:sed hodie se
cus:vt insti.de satis.§.j.&.§.sed hodie.j.de fideius.l.
si eum hominẽ.Dic vt ibi dixi.& in.l.si procurator
meus.j.de ꝓcu.Et secundũ hoc nõ ob.l.sciẽdũ.j.eo.
quę loquitur de cautione de iudicio sisti.& istã lectu.
prosequitur gl.quasi vsq̃ ad finem.Ibi alij.Bal.ibi
tractat aliam lectu.vt hic loquatur etiam de satisda-
tione de iudicio sisti.¶Assumo ergo primam,prout
loquitur hic de satisd.iudicatum solui.¶Op.j.iudi.
sol.l.si ante acceptum.Solu.ibi contingit mutatio
ex pte rei:hic ex parte actoris.hęc est verissima solu.
sed videre rationem est difficile.Gl.hic ponit duas
rationes,in illa leg.contraria ponit duas alias.Illa
est vera,quę tangitur hic in glo.ibi adde aliam &c.
quam declara melius.Quando cõtingit mutatio ex
parte actoris:tunc non mutatur respectu illius, cu-
ius respectu quis fideiussit.Semp enim promisit cõ
templatiõe interesse dñi,vt.l.si ꝓcurator.j.si qs cau.
Sed qñ contingit mutatio ex parte rei,secus. Nam.
si fideiussissem pro defensore nõ habente mandatũ:
obligaui me respectu illius sñię,quę ligabat ipsum
defensorẽ,non dñm:superueniẽte mandato senten-
tia ligabat dñm,non fideiussorẽ: vt.l. Plautius.j.de
procu.meritò defensor nõ tenet.¶Alias rõnes exa-
minaui.ĩ.d.l.si ante acceptum.vbi posui plenam di
stinctionem,quomodo ex mutatione contingit li-
beratio fideiussoris,vel nõ.dixi plenè ĩ.l.cum apud.
j.iudi.sol.¶Secũdo mõ legitur in cautione de iudi-
cio sisti: tunc obstat.l.sciendum.j.eod.Rñdet.Bul.
ꝙ possessor immobilium non satisdat. verum est si
est possessor aliarum rerum immobilium: sed pos-
sessor rei,quę petitur,non excusat eum à satisdatio-
ne.ita loquitur hęc opi.Bul.aliter recitauit gloss.j.
eo.l.sciendũ.& ibi dicã in vij.q.¶Alij dicunt quò d
hic conuentus nõ possidebat istum fundũ ita:q hoc
sufficeret ad euitandam istam satisdationem. fortè
enim possidebat,vt creditor,vel colonus:vt l.scien-
dum.§.

a ¶Arbitro.& rñde ad Barto. quòd à sentẽtia arbitri appellat,qa appellatio debet fieri gradatim:sed hoc nõ cadit ĩ arbitro: qa nõ habet gradũ iurisditiõis. Secũdò qa arbiter est psona priuata, & ab actu priuatorum nõ appellat.l.scire oportet. ĩ prin. de excus.tu. Tertiò:qa appellãs cõdicit:& sic statim sñia arbitri nõ põt hr̃e robur. & sic cessat hõlogatio. & sic rñsum est ad Bar.Quarto ẽ tex. ĩ.l.ex cõsensu. de appel.j.&.l.j.j. de arb.q nõ sunt correcti;ergo &c. Et an post appellatione ab interloquutoria,poterit ꝓcedi ĩ cã principali: certũ ẽ ꝙ sic.c.cũ q.de dolo & cõtu. ĩ.vj.qđ ẽ verũ secũdũ Bal.qñ ẽ talis ĩterloquutoria q̃ non parit ꝑiudiciũ causę pricipali:aliâs secus, & an possit interlocutoria iustificari ex noua causa Bald. hic.Andr.Barba.

* Pro cõcordia. Aduerte vtrum à sentẽtia arbitri appellare liceat.all. Bar. tenere,qđ sic in.l. fi.ff.de app.recip. Cõtrariũ tñ voluit ĩ hac.l.arbitro.& ĩ l.j.C. de arbit. & in.l.nemo põt.ff.de le.j. Si bene consyderet Bar.nõ cõtradicit. Nã dicit Bar.ĩ.d.l.fin.ꝙ nõ appellat,& hoc verũ.ẽ casus in.d.l.j. cũ si.vbi etiã summando text.dicit Bar.& hæc est rõ: qa à sentẽtijs,à quibus nõ orit actio, nõ põt appellari: vt in.d.l.j.sed cessante rõne, ponamus ꝙ ĩ aliquibus casibus oriat actio:vt vr in.l.ij.& in.l.cũ anteà.C. de arbi. vt puta qñ nõ est apposita pœna,vl qñ nõ dr ĩ cõpromisso rato manẽte pacto,vel statuto: quod cõpellit affines facere Cõpromissum:& tũc potest appellari, & ita in terminis si bñ videat loquit Bart. in.d.l.nemo põt.& in.d.l.j.& in hac.l.arbitro.& in hoc nulla ẽ cõtrarietas. No.tñ ꝙ loquor in sñia arbitri. Nã in sñia arbitratoris pet it reduci;vt hr ĩ.l.si societatẽ.§.arbitrorũ.ff.pro so.& ita Bar.in.d.l.fi. circa fi.de col.

POMATES.

b ¶Rõ spãlitatis est. Vide Pañ. consil. xxij.in.j.col.ij.vo, & Imo.cõ.cxlvij in.vij.colum.

c ¶Offm iudicis. Et sic habes ex dictis Barto.hic,qđ nõ põt pricipalr. põt p q̃relã.Adde Fran.de Are.in.c. dilecti.de iudi.& c.ꝓposuisti.colũ. iiij.de fo.cõpe.& Ang.de Are.in.l. ex consensu.col. ij.de appel.

d ¶Corrigat.adde latè Epm Alex.ĩ c.fraternitatis.extrà de fri.& malefi.& hoc dictum Bar.hic.dicit singulare in.c.propo suisti.colũ.iiij.de fo.compe.

dum.§.creditor.j.eo.& iſta poteſt ſatis ſuſtineri.Vel fortè non
poſſidebat fundum,ſed dolo deſierat poſſidere: ideo cõuenie-
batur:vt.s.eo.l.de dic.§.quidam.& ibi dixi in vlti.opp.Vel pe-
tebatur fundus cum fructibus.qui multum excedebant:& ideo
erat neceſſaria cautio de iudicio ſiſti.

SVMMARIVM.

1 *Mutatio interueniens de non mandato ad mandatum,non impedit ſtipulationem committi.*

2 *Ratihabitio ex parte rei,quando trahatur retro?*

3 *Procurator falſus actoris,etiam litem conteſtando,non facit conditionem ſuam aliquam.*

4 *Mutatio,quod ſit triplex.& quæ ſit illa,quæ ſatiſdationem perimit?*

5 *Cautio de iudicio ſiſti,quando præſtatur,per quæ uerba concipiatur?*

In ſtipulatione de iudicio ſiſti,imperſonalitas ex parte promittentis non uitiat ſtipulationem.

6 *Promittens in iudicio ſiſti,ſi adijciat quòd promittit parere mandatis curiæ,non tenetur de iudica.ſol.*

7 *Sipulatio ſolui iudicatum,quod contineat aliud,quàm uerba ſonent.*

8 *Promittens de iudicio ſiſti in ſpiritualibus,& criminalibus tenetur adijcere pœnam.*

9 *Promittẽs aliquẽ repræſentare in criminalibus ſine pœna qualiter puniatur.*

IVlianus. Hec lex eſt difficilis & hoc dicit.
Mutatio cõtingẽs ex parte acto
1 ris,ſatiſdationem nõ perimit.h.d. ¶†No.q muta-
tio interueniẽs de nõ mãdato ad mãdatũ, nõ impe-
dit ſtipulationẽ cõmitti:vt ĩ gl. Pono caſum.hæc gl.debet duas
ptes principales:qa in prĩa pte pſeqꝫ lecturã Io.& Azo. dicẽ-
tiũ,q iſta lex.loqꝫ in ſatiſdatione iudicatũ ſolui.& iſtã ptẽ glo.
pſeqꝫ vſqꝫ ad ver.alij.vt Bul.q verſicul9 eſt ppe fi. glo. Ibi eſt
alia pars,in qua glo.legit legem iſtã ſecundũ lect.Bul.ẽt ĩ ſatiſ-
datiõe.de iudicio ſiſti.& iſtę lec.ſic variãꝫ timore.l.ſciendũ. j.e.
Quod cõtrariũ venit,nõ ad id,qd' ĩ hac leg.determinaꝫ: ſed ad
id,qd' pſupponiꝫ:qa hic pſupponiꝫ,q poſſeſſor fundi debebat
ſatiſdare.At lex illa dicit cõtrariũ.iõ Io.& Azo dixerũt,q illa
lex loqtur de ſatiſdatione de iudicio ſiſti:hic ĩ ſatiſdatiõe de iu
di.ſol.Sed Bul.dixit,q poſſeſſor rei ĩmobilis,q non petitur, nõ
habet neceſſe ſatiſdare de iudicio ſiſti:vt ibi.ſed ſi rei tñ petitę,
ſic vt hic.Vel hic nõ dicit de poſſeſſore,ſed de mero detẽtore, q
nõ euitat ſatiſdationẽ.Vel hic ſpõte fuit cautũ.ſic.s.e.l. de dic.
§.qdam.& ibi no.q illa tertia reſponſio eſt extra gl.& ſic eſt ex
pedita ſecũda pars gl. ¶Sed redeũdo ad primã partẽ,q hic lo-
quaꝫ de ſatiſdatione de iudi.ſol.iſtud videꝫ de iure Digeſtorũ.
Pro glo.facit.j.man.l.ſi remunerandi.§.Maurus.Sed Fran. ac-
cur.tenet cõtrà gl.q etiã de iure ffõrũ.ſuo noĩe cõuentus,nõ te
nebaꝫ ſatiſdare:vt.j.de pcu.l.ſed & hę.§.defendere.&.j. ex qb.
cau.ĩ poſ.eaꝫ.l.hęc aũt.§.fi.&.j.ti.j.l.ſi cũ vno.Ideo ipſe dicit,q
iſta ſatiſdatio fuit pręſtita à pcuratore rei,nõ ab ipſo reo. Vel
fuit pſtita ex volũtate,non ex neceſſitate.Sequitur in gl.ſed cũ
cõditio retẽto themate,q iſta loquaꝫ ĩ ſatiſdatione iudicatũ ſol
ui. ¶Opp.gl.de.l.ſi ante acceptũ.j.de iudi.ſol.ibi diciꝫ,q ſi ca
ſu pſonæ cõditio eſt mutata,q ſatiſdatio non cõmittiꝫ.& eodẽ
modo opponiꝫ.j.qui.mo.pig.vel hypo.ſol.l.j.in fi.Sol.ibi loqui
tur,qñ mutatio interuenit ex parte rei:hic verò quando ex par
te actoris.Et reddit rõnem:quia ibi ex parte rei propriè eſt mu
tatio,& alteratio de ſtatu ad ſtatum:cũ & ſine mãdato, & cum
mãdato admittiꝫ defenſor.Vñ nouus ſtatus ſuperueniens non
operaꝫ,niſi ad extũc:iõ ratihabitio retrahit retro;vt.l.iij.§.fidei
cõmiſſariã.j.de hęre.inſti.ſed ex pte actoris:qa falſus pcurator
nõ deduxit rẽ in iudicio:nõ põt dici.q falſus procurator dicaꝫ
eſſe in aliquo ſtatu:ideo ratihabitio trahiꝫ retro,& reddit con-
ditionẽ pcuratoris vniformẽ tpe acceptæ ſatiſdatiõis,& poſt:
vñ rõne iſtius ſatiſdationis fictione nõ vꝫ ſtat9 alterat9,ſed ſem-
per idem fuiſſe:ideo cõmittiꝫ ſtiplõ.Ecce ergo ſecũdũ Io. rati-
habitio nõ trahiꝫ retro ex pte rei,ſed ex pte actoris ſic. ¶Et ſi q
ris quare hoc,qd' trahiꝫ retro in pcuratore actoris,non rei?Rñ.
qa trahi retro eſt p fictionẽ:quã ius inuenit in p'dãda efficacia
actui retro in efficaci.ita eſt in pcuratore actoris.ſed in procu-
ratore rei fuit retro efficax. ¶Item,qa ratihabitio valet, etiam
in his quæ pẽdẽt ex cõſenſu ratificãtis,ſecũdũ regulã magiſtra
lẽ doc.no.p In.extra de offi.dele.c.prudẽtiã.Sed defenſiõis ptãs
non dependet à dño,cũ inuitus poſſit defendi?vt.j.de ſolu.l. ſo-
lutionẽ. ¶Itẽ cõtraria pariter debẽt operari quodlibet.ſ.in ſuo
effectu ad quẽ,& put ad ipm ordinaꝫ:adeò,q qui nõ põt phi-
bere,nec permittere:vt.j.de acqui.hęre. l.is põt.Sed mera de-
fenſio nõ põt phiberi:ergo pmiſſio nihil opatur,ſecũdũ gl.&
fuit de mẽte gl. ¶Itẽ eſt alia rõ differẽtiæ,ſecũdũ gl.ĩter actorẽ
& reũ:qa ex parte actoris,nihil eſt quod ĩpediat cõmitti ſtipu-
tionẽ:ſed ex pte rei ſic.Pręd ĩcta mutatiõe ĩteruenięte,nõ eſt re
perire,ex qua pte vel culpa poſſit ſtipulatio cõmitti.qd' decla
ra vt in gl. ¶Sed cõtrà primã rõnẽ gl. opp.q ſi mutatio ſtatus
ad hoc operaꝫ ĩ pcuratore rei:ergo idem in eo,q veniebat noĩe
actoris,ſi erat talis,q nõ poterat prohiberi.quod eſt quandoqꝫ.
Nam & in iſto põt ſtatus mutari.Sed reſpõ. ſecũdũ gl.cõcędẽ-
do in caſu iſto,quòd idem eſt ex parte actoris,quòd rei.Itẽ con
trà primã rõnem ob.quia lit.cõteſt.etiã in falſo pcuratore,vide
tur quod aliqua ſit ei9 cõditio effecta:cũ li.cõteſt.efficiaꝫ quaſi
dñs inſtantiæ:ergo in pcuratore etiã actoris poſt lit.cõteſt. di-
cendũ eſt,q impedit ſtipulationem committi mutatio ſtatus.
Sed reſpon.cõcedẽdo hoc eſſe verũ poſt lit.cõteſt.ſecũdũ Azo.
2 ¶Recitata eſt iſta gloſſ.dicit tria.Primò† quòd ratihabitio ex
parte rei,nõ trahiꝫ retro.& in hoc dicit malè ſimpliciter loquẽ-
do.Primò per rationẽ.Nam cũ defenſor noĩe rei defendat,reus
ſuo noĩe põt habere ratum.& debet iſta ratihabitio trahi retro:
vt.j.de pig.l.ſi fundus.§.j.Ratio eſt:qa conſenſus ratificantis di
rigiꝫ in tps retro:vt.d.§.j.Secũdò hoc ẽ cõtrà caſum.l.j.de exce.
rei iudi.&.l.ſi mater.§.hoc iure.Tertio iſtud eſt cõtrà regulã. j.
de iudi.l.licet.Et iõ dñi dicatis,q glo.l.ſi añ acceptum.in fin.j.
iud.ſolui,cauti9 eſt locuta.Ibi eñ diciꝫ q ratihabitio nõ trahiꝫ
retro,quãtũ ad ſatiſdationẽ.Videꝫ cõſiderãdũ,q aut nos quęri-
mus,vtrũ iſta ratihabitio ex parte rei retrotrahaꝫ qꝫtum ad ef-
ficaciam proceſſus in pręiudiciũ ratificantis:& dico quod ſic.
Eodẽ modo ĩ ei9 cõmodũ.ſic loquiꝫ.l.licet.&. §.hoc iure. Aut
loqmur qꝫtũ ad vim ſtipulationis:& tunc cõſidera,q in ſatiſdã-
do defenſor nõ aſſumit pſonã dñi,ſed ppriã:& ſe prĩcipalr obli
gat.iõ in hoc eſt dñs:& ratihabitio dñi litis non pertinet ad hoc
principaliter:quia iſte act9 ſatiſdatiõis nõ reſpicit dñm:vt.l.ſed
& hære.§.defendere.j.de pcu.& eo.ti.l.in cauſę.in fin.Quãtum
eſt aũt in pcedendo,ſimplex vel nõ ſimplex defenſor aſſumit
pſonã dñi litis,& in ei9 pſonã cõfert defenſionẽ.Ideo ergo hoc
reſpectu dñs ratificat:qa nõ valet proceſſus reſpectu dñi.non
tñ hoc eſt ita ex parte actoris:qa licet pcurator ſatiſdãs veniat,
vt cõferat hoc in ſe proprio noĩe:tñ pcurator ſatis accipiẽs nõ
cõfert hoc ĩ ſe,vt in ſe pcuratorio noĩe dñi:iõ ſi dñs habet ratũ,
confirmat:qa eius noĩe ſatis accipiꝫ:vt.j.iud.ſol.l.iij.Sed tũc in-
ſtatur,ſi ratihabitio ex parte rei,nõ ptinet ad ſatiſdationem,ſed
ad proceſſum:quare ĩpedit ſatiſdationẽ cõmitti?Rñ. quia talis
ſatiſdatio nõ interponiꝫ principalr pter ſe:ſed reſpectu iudi-
cij,& modi agendi,ſeu defendendi.Et ſi in pcendo interuenit
mutatio de vno reſpectu ad alium reſpectum;non cõmittiꝫ ſti-
pulatio:qa iã nõ extitit eius cõditio,q eſt implẽda in forma: vt
j.iudi.ſolu.l.cũ qrebaꝫ.§.fi.Applicãdo ad ppoſitũ,q ſatiſdat,vt
ſimplex defenſor,ſatiſdat:vt is cõtrà quẽ pcediꝫ,& nõ habẽs re
pſentationẽ alteri9 pſonę:qa nõ repñtat pſonã dñi cũ nõ hẽat
mãdatũ.ſtatim verò cũ habet mãdatũ defendit,vt pſona repręſentata,ita q ipſe dñs p ſe videꝫ defendere.ergo ſicut ſi dñs de-
fenderet p ſe,nõ cõmittiꝫ hęc ſtipulatio cõtrà illũ,q cõparuit vt
defenſor,& hoc ppter mutationẽ pſonę,ſicut nec tũc,qa mãda
tũ mutat pſonã inducẽdo nouã pſonã repſentatã.Hoc caſu intel
ligo verum,ſi ſatiſdedit,vt defenſor ſimplex:ſecus ſi vt procu-
rator,licet nõ eſſet.Nã tũc nihil mutatur ratihabitione ſecuta.
habendo reſpectũ ad intẽtionẽ cõtrahẽtiũ.Et iõ ſecũdũ reſpe-
ctũ & intẽtionẽ eorũ,cõmittiꝫ ſtipulatio:qa reſpect9,quẽ habue
rũt ĩ cõtrahẽdo,nõ eſt mutat9,ſed validat9.Itẽ credo:q ín hoc
aſſentit Iac.bu.q ſi lis erat cõteſtata cũ defenſore q ſupueniẽs
mãdatũ poſteà nõ ĩpedit cõmiſſionẽ ſtipulatiõis,qa nõ cogitur
actor cũ eo,vt cũ pcuratore pcedere:licet ſit pcurator,ſed vt
cum defenſore:& ſic eo reſpectu p cõteſtationẽ fact9 ẽ dñs litis:
vñ inuito actore,mutatio nõ põt fieri.hoc innuit.l.ſi ante acce-
3 ptũ.in fi.in verſ.acceperit. ¶†Ex pdictis apparet:q limitatio
quã gl.ponit circa leg.nrãm de pcuratore actoris eſt falſa:ma-
ximè in eo,qd' dicit:q falſus pcurator actoris facit ſuã cõditio
nẽ eſſe aliquã lit.cõteſtãdo.q.d.q efficiꝫ dñs litis,propter con-
teſt.lit.qd' eſt falſum:qa tunc exceptio falſi pcuratoris,nõ poſ
ſet poſt lit.cõteſt.obijci:ex quo hrẽt ius qſitũ p cõte.lit.qd' eſt
cõtrà caſum.l.licet.C.de pcu.Et ſcias q.l.ĩ cauſę.§.ſi ex pte.j.
de pcu.loqꝫ in verò pcuratore ab initio:& ſic nõ facit ad leg.
noſtrã.Et.l.ſi eũ hominẽ.j.de fideiuſ.loquiꝫ qñ eſt mutatio cir-
4 cà pſonã dñi,nõ pcuratoris. ¶Collige ſecũdũ Gul.& Ia.bu.† q
triplex põt eẽ mutatio.Aut eñ mutaꝫ res cã agẽdi:vl' actio.&
habet locũ.j.iudi.ſol.l.cũ qrebaꝫ.in fi.Aut iudex mutaꝫ.i. non
adiꝫ illo reſpectu cui9 ſtipulatio fuit interpoſita:& tũc habet
locũ.j.iudic.ſol.l.iij.in fi.Aut mutaꝫ iudex in appellationis arti
culo,& tũc aut appellat ſatiſdãs,& nõ pdeſt ei,qn teneaꝫ.aut
ſatiſdationẽ accipiẽs:& tũc pdeſt:vt.j.iudic.ſol.l.cũ apud Sem
proniũ.hoc nõ placet.Iac.bu.Iõ dico:qd' aut ſnĩa prima cõfir
maꝫ p iudicẽ appellatiõis,aut ex diſpõne leg.p deſertionẽ.& te
neꝫ fideiuſſor.Aut nõ cõfirmaꝫ:ſed infirmaꝫ:vel alio mõ diſpo
neꝫ,ita q ex prĩa ſnĩa nõ põt fieri executio,& nõ teneꝫ fideiuſ-
ſor.& ita intelligiꝫ.l.illa,cũ apud ſemproniũ.Sin aũt mutaꝫ p-
ſona loquiꝫ tex.q.mod.pig.vel hypo.ſol.l.j.in fin.Et illud qñ

est mutatio in veritate, & cessat fictio idẽtitatis ꝑsonæ: sed qñ ꝑ sona fingeret̃ eadẽ cũ prima, loquit̃. j. de fideiuſ. l. si cũ homine. Si autẽ mutat̃ ꝑsonalis respectus: tũc loquit̃. l. si autẽ. j. iudi. sol. in fi. Si autẽ nil mutat̃, sed addit̃ mãdatũ non habenti: loquitur leg. nr̃a. qa lex nr̃a tractat de satisd. iu. sol. secũdũ verã lec. & de iudicio sisti, secũdũ aliã. ¶ Querit̃ an hęc lex habeat locũ ĩ acto re? dicit Cy. ꝙ nõ: qꝛ iure isto nõ cauebat actor, sed reꝰ. Nõ allegat aliqd, sed ego allego. l. not. j. de dolo. l. si oleũ. Hodie verò satisdat actor de lite ꝓsequẽda: vt. C. de epis. & cle. aut̃. gñalr̃. & C. de lit. cõtest. aut̃. libellũ. ¶ Quero, volo cauere† de iudicio
5 sisti: quę verba debeant interuenire? veritas est, ꝙ duobus modis fit. vno mõ impsonalr̃ ꝓmittẽdo de iudicio sisti: & loquor de fideiussore. Nã in eo q de se ꝓmittit, certũ est. Et si dicat̃, qũo valet, cũ sit ĩpsonalitas ex pte ꝓmittẽtis? Rñ spãle est ĩ istis stiplõnibꝰ: vt ꝓmittẽs ĩpsonaliter fingat̃ ꝓmisisse se facturum & curã. vt insti. de inuti. stip. §. si qs aliũ. & . j. de ꝟ. obl. l. quoties qs. & j. iud. solu. l. si reus. Non ob. j. de ꝟ. obl. l. stipulatio ista. §. sicut. & C. de cõsti. pec. aut̃. si qñ. qa spãle est in hmõi stipulationibus prætorijs, & iudiciarijs. Si autẽ qs ꝓmitteret factũ ꝓpriũ. s. se facturũ & curaturũ: tũc valet sine dubio. Aut factũ rei prĩcipalis: & tũc nullo mõ. & in hoc nõ est aliud in istis stipulõnibꝰ ꝓto rijs, ꝙ̃ in alijs stipulationibus: vt. l. stipulatio ista. in princi. j. de
6 ꝟb. obli. & l. iter stipulãtẽ. in pri. e. ti. secũdũ Cy. ¶ Itẽ qro, †ego tãꝙ̃ fideiussor ꝓmisi de iudicio sisti: & adieci, ꝙ ꝓmisi parere mãdatis curię: nunqd ꝑ hoc tenebor de iud. sol. Et determinat Cy. quòd nõ. Hoc ĩdubitãter credo verũ in exẽplo ꝓmisso: qa ĩtelligo, ꝙ fit stipulatio, scilicet de stãdo iuri ĩ iudicio. ar. j. de ꝟb. ob. l. qcqd adstringende. & . j. de vsur. l. si stipulatus. ¶ † Quæro
7 quia stipulatio iudicatũ solui cõtinet tres clausulas tanꝙ̃ con nexas & insepabiles: qd dicẽdũ de ista stipulatione, solui iudicatũ? Iaco. de ra. dicit, ꝙ nõ cõtinet, nisi qđ verbũ sonat. Cõtra
8 riũ determinat Cy. ꝑ casum. l. ij. §. incertã. de ꝓto. sti. ¶ † Iuxta hoc quæro: an qui ꝓmittit de iudicio sisti, teneat̃ penã adijcere in casibus, qbꝰ non versat̃ ĩteresse pecuniariũ: videicet, vt ĩ spiri tualibꝰ, vel criminalibus? & determinat ꝙ sic. casus est. j. rẽ ratã habe. l. ꝓcurator ad exhibendũ. §. ij. Adde quod dixi. s. cod. l. ij.
9 ¶ † Itẽ qro: ꝓmisi aliquẽ sine adiectione pœnę repræsentare in cã criminali. qũo puniar, si eum non repræsento? Rñ. & si sum in dolo, sine dubio possum mulctari extraordi. etiam per viam incarcerationis. & corporis coercitionis: secus autẽ si sine culpa. Nã tũc alio mõ debeo extraordinẽ puniri: vt. j. de cust. re. l. j. & ij. aliãs. l. si qs reũ. Ia. de ra. dicebat, ꝙ in cã criminali fideiussor põt se obligare ad corporalẽ similẽ pœnam cũ principali. hoc reprobat Pe. & Cy. ꝑ. l. liber hõ. j. ad leg. aquil. ita dicit hic Cy. & in. l. ad cõmentariensẽm. C. de custo. reo. De hoc tangit gl. s. eo. l. ij. in fi. de hoc est tex. & gl. xiij. q. vj. xxiij. q. v. cũ hõ. & ibi videas, modo est expedita lex ista. Additio.

SVMMARIVM.

1 *Cautio pro relictis in ultima uoluntate ante diem, uel conditionem ; debet præstari pro debitis ex alia causa, non.*

2 *Oratio uniuersalis recipit limitationem.*

Nter omnes. Pro debito sub conditione ex vltima voluntate indistinctè cauetur, aliàs nõ: nisi causa cognita. h. d. Primò loquit̃ in relicto in vltima volũtate. Secũdò in debito ex alia causa. Tertiò redit ad primũ. Secũda ibi:
1 & plerũꝗ. Tertia ibi, sed si plures. ¶ Nota, † ꝙ ꝓ relictis in vltima volũtate ante diẽ, vel cõditionẽ indistĩctè debet p̃stari cautio: vt hic. & . j. vt le. no. ca. ꝑ totũ. ¶ Secũdò not. ꝙ ꝓ debitis ex alia causa, nõ debet caueri, nisi ex cã, vt hic. in tex. & . j. de priuil. cre. l. si creditores. ita debet intelligi. l. in oĩbꝰ. j. de iudic. & ibi di cet̃. ¶ Opp. dr̃ inter oẽs. Cõtrã multi fuerunt iurisconsulti, q de hoc nõ tractauerunt. Sol. expone oẽs. s. de hoc interrogati. vide glo. no. ꝙ si in reformatione dicat̃, placuit oĩbus de consi lio, vel in aliquo instrõ, de volũtate omnĩũ, de capitulo, ĩtelligit̃
2 omniũ. s. p̃sentiũ. Et † sic orõ vl'is, recipit limitationẽ. de quo ple nissimè dixi. j. de no. ope. nun. l. j. §. nũciatio. vbi hoc tangit. Ia. de arc. ¶ Secũdò op. ꝙ añ cõditionẽ existentẽ nõ põt adiri hęreditas. & sic nec possideri, vt. j. de acqui. hęre. l. sed & si de sua. Sol. intellige, ꝙ hic possidebat ex bonorũ pos. secũdũ tabu. vt j. de bon. po. secũdũ tab. l. ij. §. si sub cõditione. Vel dic, ꝙ hic fuit datꝰ curator bonis. ꝓbat̃. j. de hęre. insti. l. qs instituat̃ ĩ prin. Vl' dic ꝙ sic. al's de facto possidebat. ¶ Op. j. de ꝓto. stip. l. Paulꝰ no. Rñ. dicit gl. ꝙ ibi p̃tor dederat bonorũ possessionẽ: hic nõ. Hęc nõ est vera per ea, quę dixi in ꝓcedẽti cõtrario, & dicit̃ in p̃cedenti gl. Dic ergo, ꝙ hic nõ cogitur cauere in diẽ longiorem: hoc est, vt cautio cõmittatur, siue existat conditio, siue non.

Iliusfamilias. ¶ Pater pro filio, vel econtrà, non est idoneus defensor, sine satisdatione. hoc dicit. ¶ Oppo. quòd hæc lex sit hic incongruè situata: cum nõ tractet de satisdatione de iudicio sisti, sed iudic. solui. dicit, ꝙ in satisdatione iudicatum solui, cõtinet̃ clausula de defendendo, q ꝑtinet ad istam, de iud-
a cio sisti. ¶ Aduerte,[a] certè longa est dr̃ia: nam illa clausula de defendendo, trãsit ad hæredes: vt. l. iã tñ. §. pe. j. iudicatum solui. Secus in stipulatione de iudicio sisti: vt. j. eo. l. si decesserit. vnde in prima defendi põt ꝑ aliũ: sed in secũda de sisti in iudicio, nõ; cũ factũ ꝑsonæ requirat̃: vt. d. l. si decesserit. Quare ergo hic fuit posita hec lex? qa sic placuit, cũ tractaret̃ de satisdatiõe, ponit hic de hac & de alia. s. l. ꝓxi. ¶ Op. ꝙ pater non teneat̃ satisdare, vt l. fi. §. defensionẽ. C. de admi. tu. Gl. dat multas solu. quarũ aliquę sunt verę in se, tñ cõtinẽt diuinationẽ. Dicit enĩ ꝙ hic filius erat emancipatus: vel agebat̃ de crastrensi peculio. ¶ Tu dic, vt ibi no. & ĩ. l. fi. §. vbi aũt. C. de bon. q lib. Hoc modo, aut loquimur in casibꝰ, qbus pater nõ est legitimus administrator: & cogitur satisdare, vt hic: ꝓut loquit̃ in filio emancipato & de castrẽsi peculio secũdũ gl. Aut ĩ his casibus, quibus est legitimus administrator: & tunc aut defendit, vt legitimus administrator: & non cogitur satisdare: vt. l. fi. §. vbi autem. de bona. quę li. & . l. fi. §. defẽsionẽ. C. de admi. tu. Aut, vt qlibet extraneꝰ, & tenet̃ satisdare: vt hic, & . l. fi. §. vbi aũt. cũ sua gl. de bo. q lib.

SVMMARIVM.

1 *Reformationes & statuta inuicem determinantur.*

2 *Clausa, non obstante, posita in reformatione noua, non impedit determinationem, quæ fieret per illa statuta.*

3 *Lex ista intelligitur de satisdatione, de iudicio sisti.*
Sermones intelliguntur secundum subiectam materiam.

4 *Poßidens, immobilia, non tenetur satisdare: quia cessat præsumptio fugæ.*

5 *Poßidens multa bona mobilia, quæ de facili occultari non poßunt, non tenetur satisdare.*

6 *Poßidens, & sic non satisdans, nõ tenetur iurare: & ita seruat consuetudo.*

7 *Poßidens immobilia, nõ obligat sua bona de consuetudine.*

8 *Poßidens modicam rem, & uilem, non euitat satisdationem pro quantitate magna.*

9 *Poßidens rem, super qua litigatur, tenetur satisdare quantum ad actorem, non quo ad alios.*

10 *Conuentus, qui habet annuos reditus super re immobili, non tenetur satisdare.*

11 *Poßidens rem immobilem bona fide, euitat satisdationem, secus si mala fide.*

12 *Filius tenetur satisdare, etiam si habet patrem immobilia poßidentem.*

13 *Fideiussor, qui non poßidet immobilia, non est idoneus, nisi sit coniuncta persona.*

Ciendum. ¶ Iurisconsultus in hoc principio ponit vnã regulã antiquorũ, quã posteà exponit. & glo. ij. q est sup vers. possessor aũt. legamꝰ ꝑ ptes & expediamꝰ istud prĩcipiũ, q dr̃ satis breue est ĩ se. ¶ Opp. & vr̃ ꝙ indistĩctè satisdet̃: vt. C. de lit. cõtest. aut̃. offerat̃. So illa est noua lex. & licet ĩdistĩctè loquat̃, distĩguit̃ ꝑ istã antiquã: vt. l. nã & posteriores. s. de le
1 gi. & ita dicit gl. & bñ. Quod no. & tene mẽti†, ꝓ reformatiõibꝰ, & statutis, vt inuicẽ determinẽt̃: de quo dic, vt dixi ĩ. l. oẽs ppl'i.
2 s. de iusti. & iur. circa ĩterptationẽ restrictiuã. ¶ † Queroᵇ, qd si
b in reformatione de nouo facta contineat̃ clausula aliquo nõ obstãte: vtrũ ꝑ hoc impediat̃ determinatio, q deberet fieri ꝑ alia statuta antiqua. Tex. est & gl. in authen. de hæredi. ab intest. in gl. sup ꝟbo vacãtibꝰ. q dicit, ꝙ hoc ꝟbũ tale determinationẽ nõ impedit aliàs fortè dicemus latius. ¶ Secũdò oppo. j. de incen. rui. nau. l. ne qd. §. à dño. Sol. ibi speciale. ita dicit hic glo. in fi. & ista vera. Lo quit̃ enĩ expressè ibi de satisdatiõe de iudicio sisti:
3 vt ibi patet. ¶ † Quero, de qua satisdatione loquatur hic? gloss. intelligit de satisdatione de iudicio sisti: & bene. & sic sermones intelligant̃ secundùm subiectã materiam: vt. l. si vno. j. loca.
4 ¶ † Quero extrà glo. quę est ratio, ꝙ possessor ĩmobiliũ, non cogit̃ satisdare? Dicunt quidã, quia per possessionem rerũ immobilium est satis cautũ actori. & hoc sentit gl. hic, circa fin. Hoc etiam videt̃ dicere Gul. sed Pet. hoc nõ placet. Nã video, quod mulier quantũ ad euitãdam satisdationem, videt̃ possidere fundũ dotalẽ: tñ ꝑ hoc agẽti nullo mõ est cautũ. Pretereà dicit̃. j. ea. l. §. si fundum. ꝙ non debet inspici, ꝙ fundus potest euinci ergo apparet, ꝙ ꝑ hoc nõ est cautum actori, si possit euinci. Dicit ergo ipse, ꝙ ratio est: qa p̃sumit̃ fugere: vt. l. ꝓperãdũ. §. finaũt reus de iudicijs. Per possessionẽ ergo immobiliũ, cessat ista presumptio fugæ: ideo nõ debet dare hãc satisdationẽ. Hoc ꝓbat̃ s. in ius vo. vt eant, aut satis. l. j. & . ij. qđ ibi ꝑ gl. Nã cogit̃ qs ad mittere in fideiussorẽ cõiunctã ꝑsonã nõ idoneã: qa cessat p̃sumptio fugæ: vt ibi dr̃. & hoc tangit Cyn. C. vti pos. l. j. ĩ. ij. op.
5 quod satis placet. ¶ † Ex hoc seqtur,ᶜ ꝙ si est aliqs, qui nõ pos-
c sideat immobilia: tamẽ possidet multa mobilia tali, quæ de facili occulta

a ¶ Aduertte. Not. clausula de defendendo trãsit ad hæredes. qd aũt de clã ꝑ te nõ fieri: vide tex. & valde no. in l. stipulatio ista. de verb. obli. & illud Ang. hic, quod veniens ad plenã defensionem, tenet̃ satisdare, nisi ꝑ dñm releuet̃. & nisi, qñ venit ad vnũ articulum: qa tũc non satisda. gl. est sing. in. l. in eo. §. j. j. de reg. iur. & vide Ange. in authẽ. de exhi. reis. ꝓpe fi. Vbi ĩnuit, ꝙ licet qs possideat ĩmobilia: si tñ fuit contumax, debet satisdare de iudicio sisti. Vide oĩno. & quid si p̃cessit contumacia, vide casum sing. secundũ An. ibi. l. de die. §. planè. s. eod. & Bal. hic. Et qd si bona non sint in loco iudicij: sed in loco remoto? dic quòd nõ releuatur gl. peregrina ĩ. l. fi. C. de pric. ag. in re. li. xij. secũdũ Bald. hic. & vide eũdẽ in l. fi. j. si cer. pe. & ibi Ang. Andre. Barb.

POMATES.
b ¶ Quero. Vide Alex. cõs. cxlj. ĩ. iij. co. ĩ. ij. volu. Panor. cõsi. xxiiij. ĩ. ij. col. ij. volu.

POMATES.
c ¶ Ex hoc sequit̃. facit qđ no. Alex. l. facere posse. ff. sol. matri.

cili occultare,vł moueri nõ pñt:vt puta magnas vegetes,& ma
gnã apothecã habet ĩ platea.ita ꝙ nõ eſſet p̃ſumptio ꝙ recede-
ret:tũc nõ cogiť ſatiſdare,ſecũdũ Pe.qđ etiã vř tenere Gul.fa-
cit ꝓ hoc.j.de vino tri.& oleo leg.l.iij.&.l.vinũ.¶Querit gloſ.
6 †an iſti q poſſidẽt,& nõ ſatiſdãt,ſaltẽ cogãť iurare?gl.dicit ꝙ ſic;
vt.C.de prĩ.agẽ.ĩ re.l.fi.de ꝓxi.ſacro ſcri.l.in ſacris.& de dig.l.
quoties.li.xij.qđ nõ placet Odo.nec ẽt Ric.Mal.Nã ibi excu
ſabať à ſatiſdatiõe rõne priuilegij:hic aũt de iure cõi excuſať rõ
ne poſſeſſionis ĩmobiliũ.& iſtã opiñ.ſeruat cõſuetudo. Pro gl.
tñ multũ facit tex.in.l.fi.C.de prĩci.agẽ.in re.vbi dicit,ꝙ ꝓ fi-
deiuſſione eſt iuratoria cautio,& ſubſtãtia ſua:& ſic ĩnuit,ꝙ ali
qd poſſidebat.Sed doc.rñdẽt,ꝙ ibi debẽt referri ſingł'a ſingu-
lis.ſ.iuratoria cautio,qñ nõ poſſidet ĩmobilia:ſubſtantia ſua.ſ.
7 qñ poſſidet.¶†Quero,an iſte q poſſidet ĩmobilia,ſaltẽ debeat
obligare bona ſua pro defenſione?Tex.videť ꝙ ſic in.l.fi.§.de-
fenſionẽ.C. de admi.tut.vbi tutor obligat bona ſua ꝓ defẽſiõe
pupilli.Pro hoc optimè.l.filio.j.vt ĩ poſ.leg.Et iſtud fortè eẽt
de iure,licet de cõſuetudine nõ ſit.Per hoc etiã appet,ꝙ ſaltẽ nu
da cautiõe deberet ꝓmittere de iudicio ſiſti.& hoc ẽ,qđ voluit
dicere rubrica nřa,q, ſatiſd.cog. vel iurõ ꝓmittant:vel ſuæ pro
miſſioni cõmittať.¶Querit glo,†an p vili ceſpite terræ euitet
ſatiſdationẽ ꝓ magna quantitate?Dic ꝙ Bul. tenebat ꝙ non
ar.l.ſi creditores.j.de priui.cred.Et iſtã leg.intelligebat,ꝙ poſ-
ſeſſor euitat ſatiſdationẽ,qñ cõueniť noĩe ipſius rei,quã poſſide
bat.ita dicit gl.vide eã.Glo.in.l.Iulianus.circa fin.s̃. eod.dicit,
ꝙ Bul.dicebat totũ cõtrariũ.ſ.ꝙ ꝓ re,ob quã quis cõueniť, illi⁹
rei poſſeſſio,nõ ꝓdeſt ad euitandã ſatiſdationem.¶Certè q̃ñ-
tũ ad q̃õnẽ principalẽ dicit verum Bul.ꝙ poſſeſſio modicæ rei,
nõ ſufficit ad euitãdã ſatiſdationẽ:quia p hoc nõ eſt actori cau
tũ.Itẽ p hoc nõ ceſſat p̃ſumptio fugæ.& hoc tenet prima gl.ſe-
9 cũdũ Io.Sed in†hoc articulo an poſſeſſio ipſius rei,ſup qua liti
gať,ſufficiat ad euitãdã ſatiſdationẽ:videť ꝙ non : vt.s̃.eod.l.de
die.§.quidã.s̃.e.l.Iulia.In cõtrariũ facit.j.ea.l. §.ſi fundus. Sup
hoc fuerũt addita aliqua ṽba ad gloſſ.q̃ ṽba ſunt corruptè ſcri-
pta:nec videnť hr̃e intellectũ.Dicũt em̃,ſed certè ſi hæc eſt ra-
tio,nõ videť bona:quia creditor,vel vſufructuarius dicitur locu
pletari:cũ aliàs ſit locupletiſſimus:quæ verba ſic ſcripta,nõ vi
denť habere intellectũ.Voluit dicere,ꝙ hoc eſt verũ, ꝙ pro re
quã quis poſſidet,& ꝓ qua cõueniť,non debet ſatiſdare quare
ergo creditor & vſufructuari⁹ nõ debebant euitare iſtam ſatiſ-
dationẽ:cũ ẽt ipſi cõueniant ꝓ eo,qđ poſſidẽt:& eo reſpectu,
quo poſſidẽt?ſed ipi nõ euitãt,vt.j.e.l.§.itẽ q ſolã.&.§. creditor
ergo iſta nõ eſt bona ratio,ꝙ ꝓ poſſeſſiõe,ꝓ qua cõueniť euite
tur.Dicẽdũ ẽ ergo ſecũdũ Pet,ꝙ quãtũ ad illũ.q agit ꝓ illa re,
nõ ſit ſufficiẽs ad releuãdũ:vt.d.l.Iulia.&.s̃.l.de die.§.j.ſed quã
10 tũ ad alios,ſic:vt.j.e.l.§.ſi fundũ.¶†Quæro.quid ſi iſte cõuen-
a tus habeat annuos[a] reditus:an euitabit ſatiſdationẽ?Dicũt doc.
aũt illi annui reditus ſunt ſuper re immobili:& euitat ſatiſdatio
nem:vt.l.iubemus.C.de ſa.ſan.ec.Aut alias debẽtur actione ꝑ-
ſonali ſimpliciter.& tunc ſecus:vt.l.ĩi.§.fi.de contrahen. emp.
11 ¶†Quæro,qd ſi aliqs poſſideat abſq; aliquo iuſto tit.certè Ia.
de ra.dicit,ꝙ ad euitandã ſatiſdationem requiritur,ꝙ poſſideat
aliquo iure directi,vel vtilis dominij:vt.j.proxi.§.Idem ſi poſ-
ſideret bona fide:& ſic putaret ſe dñm:quia ceſſaret præſum-
ptio fugę,vt.l.apud antiquos.C.de fur.ſed ſi mala fide. tũc ſe-
12 cus:vt dicitur in fructuario creditore ĩfra ſtatim.¶Quero:†qd
ſi ille,qui eſt conuẽtus,nõ poſſidet:ſed pater eius poſſidet:dicit
Pe.ꝙ euitabit ſatiſdationẽ:quia ceſſat p̃ſumptio fugæ : ꝓpter-
eà loco dñi habeť:vt.l.in ſuis.j.de lib.& poſthu.Gul.dicit con-
trariũ:quia multa poſſunt accidere,ne ſucceſſio patris ꝑtineat
ad filiũ.arg.l.naturalẽ.§.j.j.de acqrẽ.re.do.Pręterea iſta ſpes ſuc
ceſſionis,nõ debet attẽdi:vt.l.poſt emãcipationẽ.§.j.de libe. le
13 ga.¶†Quero,vtrum ſit idoneus fideiuſſor ille,qui nõ poſſidet.
doc.ꝙ non.& eſt gl.in authẽ.de exhi.re.§.ſuſcepto. Fallit in cõ
iunctis perſonis:vt.s̃.in ius vo.vt eant.l.j.&.ij.

SVMMARIVM.

1 *Poßidens immobilia in territorio propinquo loci,ubi conuenitur, non ſatiſdat.Et ſi ibi poteſt faciliter conueniri.*

Poſſeſſor. Hic incipit exponere verba illius edicti
vulgaris,poſiti.s̃.proxi. ¶Quero, quid ſi
poſſideat immobilia in territorio alterius Ciuitatis?videť quod
1 non ſufficiat.Dicit enim in agro,vel in ciuitate.doct.dicũt,†ꝙ
iſta poſſeſſio cedat loco ſatiſdationis:& ideo ſicut ſufficeret ex
cauſa dare ſatiſdationem ex prouincia propinqua:ita ſufficiat
poſſidere immobilia.in aliquo loco ꝓpinquo:quòd intelligo
ſi per illã poſſeſſionẽ eſt actori cõſultum: quia ibi poteſt reus
faciliter conueniri.Secus ſi eſſet ibi reus multum potens,p ea,
quę no.s̃.eod.l.ij. in prin. Sin autẽ eſſet locus multum longin-
quus:tunc talis poſſeſſio non releuaret. argu. C. de fideiuſſor.
authẽ.præſente.& in corpore eo.titu.in gloſſ.pręſentes.

SVMMARIVM.

1 *Poßidens fundum mala fide,non releuatur ab onere ſatiſdandi.*

Sed & qui vectigalem. ¶Not.ꝙ ad hoc,
vt poſſeſſor dica-
tur,requiriť vt poſſideat iure directi vel vtilis dñij ſecus ſi neu-
1 trũ iſtorum eſt:vt puta,q̃a fructuarius.Et p hoc† dicunt doc.ꝙ
ſi aliquis poſſideat fundũ mala fide,ꝙ talis poſſeſſio non rele-
uat eum ab onere ſatiſdandi,p hunc.§.Pręterea,cũ ſciat rẽ alie
nam eſſe:de facili eã dimitteret.& ſic non ceſſat p̃ſumptio fu-
gæ.Sed ſi poſſideret bona fide:qa ſe dñm putaret:vt.l. apud an
tiquos.C.de fur.tunc releuaretur à ſatiſdatione. Ceſſat enim a
tunc ſuſpicio fugę.ita dicunt doc.cõmuniter.

Creditor. ¶Opp.ꝙ iſte tex.videtur ſibi contradice
re.Solu.vt in glo.& no.eam.

SVMMARIVM.

1 *Mulier habens fundum dotalem,non tenetur ſatiſdare.*
2 *Poſſeſſor non dicitur,qui habet actionem perſonalem ad rem immobilem: uel rei uendicationem.*

Si fundus. ¶Op.& vř,ꝙ mľier nõ poſſideat:vt.l.põ. b
§.ĩ dotẽ.de acq.poſ.So.fateor,ꝙ vir ſol⁹ poſ
1 ſidet:†tñ mulier hř ꝓ poſſeſſore,quo ad euitãdã ſatiſdationẽ.
Rõ:qa ceſſat p̃ſumptio fugæ,ex eo:qa habet fundũ dotalẽ ĩ lo-
co.¶Op.s̃.eo.l.de die.§.quidã.Sol.ibi litigabať de ipſo fundo
dotali.vñ eius poſſeſſio à ſatiſdatione nõ releuat.hic litigabať
ſup alio.Iſtã opi.tenet Pe.& ego dixi vobis.s̃.e.l.in prin. Glo.
noſtrę non tenuerunt hoc,imo dicũt,ꝙ in cõtrario fuit ſpõte ſa
2 tiſdatũ.Põt aliter ſolui,vt ibi dixi.¶Vltimò tene†[b]mẽti, ꝙ q c
b habet actionẽ pſonalẽ ad rẽ ĩmobilẽ,nõ diciť poſſeſſor rei ĩmo-
bilis.Itẽ ſi habet rei vẽdica.vt gl. dicit ſuper verbo, perſonalẽ.

Tutores. ¶Opp.executio ſñiæ nõ fit in tutore:vt.l.
iiij.ĩ prin.j.de re iudi.ergo poſſeſſio tutoris,
non releuat pupillum.So.qcquid dicat gl.hic,loquitur de ſatiſ
datione iudicio ſiſti,q̃ extĩguitur lata ſñia:vt.l.græcè.§.& poſt
litẽ.j.de fideiuſ.& no.s̃.e.l.ij.§.fi.Sed in iudicio tutor ipſe habet
ſiſtere:ergo ei⁹ poſſeſſio ſufficit.Ceſſat em̃ p̃ſumptio fugę. De
executiõe ſñiæ,hic nõ tractať.ſed ſi loqueremur de ſatiſdatio-
ne iudica.ſolui, eo caſu quo pupill⁹ eã debet p̃ſtare:nõ ſufficit
poſſeſſio tutoris:cũ in eũ,nõ fiat executio,vt dictũ eſt.¶Que-
ro,vtrũ diſtictio huius leg.ſi poſſideat ĩmobilia,vel nõ : habeat d
locũ ĩ ſatiſdatiõe iudicatũ ſolui?Gl.dicit ꝙ nõ:cum indiſtinctè
ille q aliũ defendit:debet ſatiſda.vt.C.de ſatiſda.l.j.& videbitis
c in.l.nõ ſolũ.§.q alieno.j.de ꝑcu.¶Quero,qd ſi tutor[c] cõueniť
nomine proprio:an poſſeſio pupilli ſufficiat.Dicit glo.ꝙ non e
& bene. ¶Itẽ q̃rit gl.qd ſi poſideat vnus de tutoribus,non il-
le qui conuenitur?dicit gl. ꝙ non ſufficeret.dic vt in ea.

Si ſundum. Quęrit gl.quid ſi ſunt finita tpa appella
tionis exercendę.Reſpõdit gl.idẽ,quod
pro poſſeſſore habeť.ar.s̃.ea.l.ver.diuerſa.Ille.§.nihil facit.lo-
quiť em̃ in eo,q habet actionẽ pſonalẽ:q per hoc nõ diciť poſſeſ
ſor:nõ in eo,q põt cõueniri pſonali actione.Pręterea,hic non
eſt neceſſaria actio:ſed ſolum officium iudicis exequẽtis,vt.j.
de rei vẽ.l.q reſtituere.Et ideo puto,ꝙ tunc habeť.vt poſſeſſor,
ſicut dixi.s̃.ea.l.§.ij.in malęfidei poſſeſſore.¶Vltimò videtis
hic:ꝙ nõ inſpicitur id quod euenire poteſt.Et ſic opp.gl.de.l.
ſi idem cum eodem.§.fi.s̃.de iur.om.iudi.dic,vt ibi.

Poſſeſſor. [e]Op.s̃.eo.l.ſi ab arbitro.Sol.dicit gl.ibi ſu-
puenit inopinata calamitas,hic ſec⁹.Quid f
vult dicere,hic loquitur de reo.qui vendidit. vnde poſſeſſio
adhuc eſt.Et tenendo opi.quã dixi.s̃.e.l.in princip.quòd iſte
debeat ꝓmittere:& obligare bona ſua:adhuc remanet actori
cautum:qa poſſeſio illa remanet obligata.In leg.cõtraria ſup-
uenit inopinata calamitas,qa fortè fundus caſmate perijt,vel
aliter flumine occupať.& iõ actori nõ remanet cautũ.¶Opp.
ad ſecũdũ dictũ:qa res deuenit ad eũ caſum,à quo nõ põt inci-
pere ergo vitiať,vt.l.pluribus.§.& ſi placeat.j.de ver.ob.Solu.
hic caſus ſupueniẽs,vt puta poſſeſſio rerũ ĩmobiliũ tẽdit ad eũ
dẽ effectũ cũ actu celebrato.Sicut em̃ p ſatiſdationẽ actor red-
diť caut⁹,ita p poſſeſionẽ ſupueniẽtẽ:iõ nõ vitiat.In cõtrario
tẽdit ad diuerſum effectũ.facit.j.ad leg.fal.l.ṽbis.ĩ prin.& Dy.
extrà de reg.iu.in.c.actũ legitimè.lib.vj.dixi ĩ.d.§.& ſi placeat.

Qui iurato. ¶Iniuramẽto vř excepta au-
thoritas legis,vel ſuperioris.
h.d.Facit.C.de nõ nu.pecu.l.vlt.&.j.ad munici.l.
fi.in prin.Et p hoc ille q iurat nõ petere reduci ad
f arbitriũ boni viri:intelligitur;niſi ex cã legitima[f] vt.l.ſi liber-
tus.de ope.lib.extrà de iureiuran.c.quintauallis.

Si ex noxali cauſa agatur *Rubrica.*

SVMMARIVM.

Donare occupanti uidetur,qui rem pro derelicta habet.

a ¶Annuos reditus.
Adde quod annui
redit⁹ cõputanť in
ter.immobilia.Fe-
de.cõſi.xlij.Ro.cõ
ſi.clxxxvij.

POMATES.

b ¶Vltimò tene.Ad
de ꝙ eodẽ mõ ꝓ-
mittens actiõe pſo
nali,teneť ad inter
eſſe:vt p Ang.cõſ.
clxxxix.ĩci.ex for
ma dictorum.

c ¶Quæro,qd ſi tut.
Adde plenè.l.j.§.
impa. de ope.no.
nũ.l.poſt mortem
qñ ex fac.tu.ac.l.
ꝓcuratorẽ.q.ff. de
ꝓcura. Innocẽ.in
c.quod qbuſdã. de
fideiuſſ.Ber.in.c.p
tuas.de arbi.Andr.
Barba.

d ¶Si fũdũ.No.iſtũ
tex.contrà Bar.vt
hic per Ange.An-
dræ.Barb.

e ¶Poſſeſſor. Adde
poſt.d. Iaſ.ĩ quãtũ
latè examinat, an
priuilegium cõceſ
ſum patri hñti.xij.
liberos,duret. Bal.
cõſ.cj.ij.li.Et quod
mř minor excuſeť
pp nõ petitũ tuto-
rẽ filio,licet efficia
tur maior cõſuluit
Bart. cõſ.ccj.iiij.li.
Ange.cõſil.cxvij,
Ro.cõſi.cclxxviij.

f ¶Legitima. Adde
poſt doc. Io.ca.cõ
ſil.x. & facit vltra
ip̃m,ꝙ iurãs nõ fi-
deiubere,ꝓ aliquo:
tñ, ſi fideiuberet ĩ
caſu magnę neceſ-
ſitatis,nõ dř ꝑiur⁹.
Et ĩ quãtũ dicit,an
ſit ꝑiur⁹ ille:qui ha
buit ĩ ſecreto aliqd,
ſi illud ꝓpalat te-
ſtificãdo:vide latè
d.Car.cõſil.xxxv.
Et inquãtũ ponit
an laici poſſint di-
ſponere ſup iura-
mento,vide q̃ po-
ſui ĩ.l.oẽs populi.
vbi Bart.ponit.

2 *Pars potest petere, ut res super qua litigatur, exhibeatur testibus: ut eam cognoscant.*

SI quis. Primò ponit verba edicti. Secundo incipit exponere ea. Secunda ibi, in eadem causa. Subdiuide text. quia multa duplicat. Primò ponit summarium vnum, qđ sit dictū in eadē cā. Secūdò illud summariū declarat, per plura mēbra. Tertiò illa mēbra declarat. Secunda ibi, si desinat. Tertia ibi, itaq;. ¶Opp. ꝙ iste tex. repetat bis idē. Dicit em̄ si seruus desinat esse ꝓmissoris, & posteà idē repetit. So. primò dixit in gn̄e non exprimēdo cām: posteà illud declarat exprimēdo cām, vt dixi diuidēdo literā. Vel dicas hic in prin. loquit̄, qn̄ seruus habit⁹ est ꝓ derelicto se
1 cundū gl. ¶Vide eā† cōtrà cauillationē quorūdā volētiū euitare solutionē gabellę, q habēt fundū ꝓ derelicto: & ali⁹ vadit, & occupat, vt sic gabella nō soluat̄: quasi nō sit aliqs cōtract⁹. Sed certè imo vr̄ celebrat⁹ cōtract⁹ donationis. Qui em̄ habet ꝓ derelicto, vr̄ donare ei, q occupat: vt. l. qđ seru⁹. j. de stip. ser. ¶Secūdo op. dr̄ hic, vel actio amissa sit. Cōtrà vr̄, quòd actio nō potuerit amitti quasi īterrupta ꝑscriptiōe, p citationē: vt. l. cū notissimi. in prin. C. de ꝑscript. xxx. an. Sol. dic, ꝙ hic fuit amissa p sniām: qa nec actor, nec testes potuerūt seruū cognoscere: quia nō fuit exhibit⁹. Et iō, quia nō ꝓbauit actor succumbit: vt. j. de eden. l. argentarius. §. cū aūt. & ita dicit gl. Istud quibusdam nō placet: qa actor certi hoīs satisdationē accepit: ideo non potest ignorare. Itē nec pōt ꝓcedere in testibus, qui debent deponere sup eo, quod actor articulauit. Sol. Huius timore qdam recedūt ab hac lec. & dicūt, ꝙ actori erat relictū legatū, si intrà certum tp̄s seruū manumisisset, quē seruū nō potuit manumitte: quia nō fuit exhibitus. Ita dicebat Hugo. Alij dicūt, quod hic fuit actū, seu satisdatū de exhibēda tota familia: vt vn⁹ recognosceretur: & sic non fuit satisdatio certi hoīs: vt. s. ¶Tu dic dictum glo. ꝓcedere. licet em̄ actor receperit satisdationem certi hoīs, de iudicio sisti: tn̄ potuit in instr̄o noīari p certa signa, q̄ testib⁹ nō sunt nota: vt ponēdo nomē & ꝓnomē. quòd testes ignorāt:
2 & iō debet exhiberi: vt testes cognoscāt: quòd nota.† Quia pōt petere ps, vt res, de qua litigat̄, ꝓducat̄ ī iudiciū: vt testes eā cognoscāt: vt glo. hic dixit. & j. de publica. l. cū si exhibuissent. §. añ. & ibi dixi. & l. iij. §. j. j. ad exhibendū. Vide istā glo. Facit ad hoc, qđ videbitis statim. j. l. ꝓxi. §. si absens. Si verò velles dicere: qđ actio esset amissa tp̄e: nō obstāte citatiōe: dic vt videbitis. j. ti. j. l. fi. in princ. ¶Quæro iste alienans quot actionibus pōt cōueniri. Dicit gl. trib⁹. dic vt in ea. Vide glo. & no. ¶In eo verò, qđ gl. dicit: ꝙ offerendo se defensioni liberat̄ ab actione, de aliena. iud. mu. cau. fac. Dicunt quidam: ꝙ idē esset in hac stipulatione: qa offerendo se defensioni, cessat interesse: qđ satis placet, si interesse cessaret: fortè qa confiteret̄ oīa, vel testes hn̄t notā personā. Sed si negaret ita qđ esset necesse seruū interrogari: tunc nō cessat interesse: licet offerat se defensioni: vt no. j. l. ꝓxi. §. si absens. Vel si testes personam: non cognoscāt: vt dixi. s. proxi. ¶Quero, an istud sit verum simplr̄: & indistincte: quòd qui satisdat, non tenetur exhibere? dic vt in gl. ¶Itē; quęro, an sit verum indistinctè, ꝙ dando seruum pro noxa, quis liberetur? dicit glo. ꝙ non. dic vt in ea.

a ¶Et q̄rit gl. & ita cōtrà partē. Vide Bar. in. d. l. cū filius. quam dn̄s pōt reuccare. Andrę. Barba.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio serui facta in tortura supær facto proprio, probat cōtrà dn̄um*
2 *Dominium transfertur per secundum decretum.*
3 *Causa noxali mota in ea secundùm decretum, etiam contrà non latitātem interponitur.*
4 *Actio amissa, per restitutionem in integrum resuscitatur.*

SEd alio.

Si absens. ¶Suprà locutus est post satisdationem prestitam seruo absente, dn̄o ꝑsente. hic dicitur, ante ꝑstitā satisdationē seruo absente, & dn̄o ꝑsente. Secūdò ante satisdationē prestitā seruo ꝑsente, & dn̄o absente. Secūda ibi: sed & si seru⁹. Et breuiter. h. d. Seruū absentē dn̄s debet defendere, aut satisdare pro eo, sed seruū ꝑsentē, si nemo defendat, pōt qs capere ex secūdo decreto; & si dn̄s restituat̄: restituet̄ et actor. h. d. Pet. de bel. ꝑtica repetijt & tractauit materiam primi & secundi decreti, quā gl. tractauit plenè in. l. si finita. §. Iulia. j. de dam. infec. Cyn. etiam repetijt, & posuit repetitionem Pe. & est vltima repetitio, quā
a Cyn. fecit in prima parte. ff. veteris. Et querit gloss.[a] ad quid si sistetur iste seruus in iudicio: & ad quid prodest. dic vt in gloss.
2 ex qua apparet declaratio tex. vide eam. Et not. ex ista† gloss. de confessione serui, qa interdum ei creditur. qđ est valde not. Et concludit̄, ꝙ confessioni serui habitæ p tormenta sup facto proprio, statur contrà dn̄m. ¶Et sic facit ad qō. quā disputaui de filio delinquente, quā plenè posui in. l. cum filius. in prin. j. de verb. oblg. Et incipit illa quęstio. Perusinæ ciuitatis statuto cauetur &c. ¶Hoc premisso opp. de iureiur. in. l. eum qui. in prin. Solu. hic negās dolosè tenetur insolidū. si est probatum cōtrarium aliter. q̄; per iuramentum: quia si per iuramētum esset probatum: tunc secus: vt in. l. contrà. & hic in glo. super verbo deditione. ¶Oppo. j. eo. l. penul. Solu. hoc intellige, hic manumisit ipse proximior: ibi alius. ¶Opp. gl. de. l. si fundum per fideicommissum. & l. si quando. §. hæres. j. de lega. j. & nō soluit. Sed dic, quòd ibi per alienationem non tollitur potestas soluēdi, quę ante competebat: quia non alienauit cum dolo. Nam in l. si fundst. alienatio facta fuit de voluntate legatarij: in. l. si quādo. §. hæres. fuit ex potestate iuris. Vel dic, quòd hic res desijt esse: quia eum interfecit, vel manumisit. ¶Vlterius no. ex hoc
2 fine tria. Primò† quòd per secundum decretum, transfertur dominium: si ille contrà quem interponitur, erat domin⁹. licet alij
3 contrà: vt in glo. Secundò not.† quòd in causa noxali, interponitur secundum decretum, etiam contrà non latitantem. Quod apparet: quia absens restituitur. Ex quo apparet, quòd non latitabat: quia non se occultabat turpiter: vt. l. Fulcinius. §. quid sit autem latitare. ex qui. cau. in pos. eatur. Item apparet, ꝙ valet secundum decretum: aliàs non esset necessaria restitutio. Simile in causa damni infecti: vt. l. si finita. §. si fortè. j. de dā. infec. In alijs secus. quia requiritur latitatio: vt. l. fulcinius. §. j. quibus ex cau. in pos. ea. Et est ratio: quia hic dominus tenetur ex qualitate rei, pro qua cōuenitur nō ex facto suo. de hoc per doc. C. de resti. mili. l. ītelligitur. aliàs est. l. ignorare. & ibi dixi in dicto
4 §. si fortè. & in. §. Iulia. in eadem leg. ¶Vltimò† no. quòd actio amissa, per restitutionem in integ. resuscitatur. Sed puto, ꝙ sicut illa, quę restituitur absenti dicitur vtilis: ita illa quæ presenti, cōtrà quā petit̄ restitutio. & sic nō est eadē q̄ resuscitatur: vt C. si aduersus transac. l. j. & dixi plenè in. l. Meuius. §. duobus. in sexta oppositione primæ partis. j. de lega. ij. & . l. qui res. §. aream. j. de sol.

SVMMARIVM.

1 *Mentiens negando id, ex quo uult intentionem suam fundare, amittit suum priuilegium.*
2 *Conuictus de maleficio potest probare, quòd illud fecit ad sui defensionem.*
3 *Iudex in re mobili immutato decreto, & præcedente contumacia rei, & causæ cognitione requisita, in secundo decreto potest transferre ius plenum: quo ad causam noxalem dæmni infecti: & etiam quando agitur ad præstationem aliquam.*
4 *Secūdo decreto rescisso, rescinditur liberatio ex eo quæsita: & uetus actio instauratur.*
5 *Decretum quid sit. Et quid primum, & quid secundum?*
Et multa circa hæc remißiuè.
6 *Confeßio serui uel filij in iudicio promisso contrà dominum, uel filium, ex facto eorum, nocet domino & patri.*
7 *Statuto cauente, quod pater teneatur soluere condemnationem pro filio: pater ipse admittitur ratione sui interesse ad probandum contrà cōfeßionem filij.*

Si absens. ¶Iste. §. diuidit̄ in duas partes. Primò loquit̄, qn̄ dn̄s conuentus noxali, erat præsens & seruus absens. Secundò loquitur econtrà, qn̄ seruus erat presens. & dn̄s absens. Secunda ibi: sed & si seruus. Item prima diuidit̄ ī duas: quia primò ponit tria priuilegia. quæ habet dn̄s. Secūdò ponūtur duę causę in qbus admittunt̄ dicta priuilegia. Secunda ibi: si verò falso. Item secūda pars principalis diuidit̄ in tres partes: quia primò ponit̄ de remedio agētis, quòd habet rescissa datione ꝓ noxa eis facta p iudicem. Secunda secundę incipit ibi: sed cā cognita. Tertia ibi: ergo & actori. & hoc dicit in summa. Si dn̄s presens est, & noxali cōuenit̄ ex delicto serui absentis: si dn̄s illū seruū esse in sua potestate fatetur, alterū de tribus eligere debet: vel promittere de iudicio sisti seruum: vel iudicium noxale suscipere: vel cauere de dando eū ꝓ noxa, cū ad manū eius ꝑuenerit. Si verò dn̄o absente. ꝑsens seruus non defendit̄, iussu iudicis ex primo decreto, deinde ex secundo capitur pro noxa. Dn̄o autē reuertente ex causa succurrit̄, & datio seu noxę deditio rescindit̄: & noxalis actio restituitur agenti. h. d. ¶In tex. ibi, si quidem. hoc ideo dicit: quia in actiōibus noxalibus, ante oīa fit ista interrogatio: vtrùm is, quem quis vult ad iudiciū vocare, & noxali actione conuenire, sit dn̄s, vel non. ¶In tex. ibi, eū exhibiturū. dic cum effectu dationis pro noxa. ¶In tex. ibi potestatem esse. dic. s. seruum. ¶In tex. ibi,
1 sine noxæ deditione. ¶No. ꝙ† vbi quis mētit̄ negando id, ex quo posteà vult intētionē suā fundare suū priuilegiū, quod habet, ꝑdit. Hic em̄ priuilegij fundamētū, & facultas seruū dādi ꝓ noxa, est ex eo, qa dn̄s. Si ergo negauit se dn̄m, in hoc punit̄ de mēdacio cōuict⁹: qa ꝑdit priuilegiū ꝑlatiōis: vt. l. fi. q po. in pig. hab. al's aut̄. itē possessor. Ius aut commune non ꝑdit̄ à reo
2 rōne mandacij: vt. C. de excep. l. si quidem. Ideo dato† ꝙ qs sit conuictus

conuictus de maleficio pôt ꝓbare, ꝙ illud fecit ad sui defensionẽ secũdũ Iac. de Are. Alibi tenet Dyn. cõtrà. ĩ. c. null⁹ plurib⁹. extrà de reg. iu. lib. vj. cui⁹ opinionẽ practici assessores errantes sequũt. ❡In tex. ibi, esset. & ẽe posset, secũdũ gl. & alios. ❡In tex. ibi, ducẽd⁹. primo ex primo decreto: deinde ex secũdo decreto: de quo hic loqt secũdũ Odofr. & hoc eodẽ mõ intelligit

3 gl. istũ. §. ĩ secũdo decreto. Iac. de ra. dicit, †ꝙ ĩ re mobili iudex ĩmutato decreto ꝓcedẽte cõtumacia rei, cũ causę cognitione: q als exigit ĩ secũdo decreto, pôt trãsferre ius plenũ in re mobili: & sic ĩtelligit istũ tex. hoc etiã seqt Cy. cũ igit hoc decretũ nõ ĩtelligat primũ: qa nõ ĩteruenit secũdũ. nec secũdũ: qa nõ ꝓcessit primũ: sed dr vnũ tm̃ decretũ hñs plenũ effectũ. Si em̃ tu legeres istũ tex. vsq; ad mille annos: nõ inuenires in tex. dictũ de primo & secũdo decreto. Nõ tñ nego in re mobili iudicẽ posse dare primũ & secũdũ decretũ, si vult hoc obseruare, quod obseruat in re mobili. ❡Sed cõtrà ꝓdicta facit. j. de re iudi. l. à diuo Pio. §. exequũt. vbi prĩo ĩterponit primũ decretũ, posteà deuenit ad secũdũ. s. ad vẽditionẽ. Iõ dictũ ꝓdictorũ vr restringẽdũ ad cãm noxalẽ: vel ad aliã cãm, in qua fit eadẽ rõ: vt ĩ cã dãni infecti. & hoc esse puto, qñ agit ad aliquã ꝓstationẽ respectu rei, in qua facta est missio. Sic intelligo prædictos doct. ibi em̃ quodãmodo videt res affecta, etiã nullo intercedẽte decreto: ita ꝙ idem operetur rẽ esse affectã, & primũ decretũ, & hoc mõ restringo opi. ꝓdictorũ doc. ❡In tex. ibi, in sua noceat. concor. j. de dã. infec. l. si finita. §. si fortè. Itẽ adde quod no. ꝑ Cy. C. de re

4 sti. mil. l. ignorare. ergo not. †ꝙ rescisso secũdo decreto, rescinditur liberatio ex eo q̃sita: qa vet⁹ actio instaurat, etiam si fuisset talis, quæ competeret ad vindictam: vt iniuriarũ, & noxalis: vt

✻ hic. Nõ ob. j. de pac. si vn⁹. §. pact⁹ ne peteret. versi. sed si pactũ. qa iõ est: qa restituit actio, & retro fingit nunq̃ fuisse liberatus: qa ista non est alia à prima, inspecta ista fictione. Cyn. addit ad hoc. j. de iure fisc. l. deferre. cum. l. seq. & est optima cõcor. ❡In tex. ibi, esse ceperit. hic tractat doc. de materia primi & secundi

5 decreti: quã hic seqt Odof. ❡Sed si vis† subtil⁹ scire, qd sit decretũ in gñe: qd primũ decretũ cũ ista adiectiõe: qd secũdũ: quare dicat, quo iure petat interponi: an iure actiõis, an offõ iudicis, & si offõ iudicis an sit offm̃ mercenariũ, an nobile: & à quo iudice ĩterponat. Et an iudex, dũ ĩterponit secũdũ decretũ: vel dũ ptes petũt interponi, debeat sedere ꝓ tribunali: & quo ordine, quo ad citationẽ: & quo ordine quo ad fidẽ de debito: & qualis iudex sufficiat, quo ad primũ decretũ. Et inquãtũ, & ĩ quo fiat missio in actionib⁹ realib⁹, mistis vl ꝑsonalib⁹ hypothecarijs: & de intellectu gl. q est ĩ. l. ij. §. fi. de acq. pos. & in seruitutib⁹, de intellectu. l. si prius. j. de no. oper. nun. & j. de dã. infec. l. à quo. & j. si ser. vẽdi. l. is cuius. Et an in q̃rela inoffi. test. & in actione ad exhibẽdũ, possit interponi decretũ primũ. & qs est effectus primi decreti: & qs est effect⁹ respectu detẽtatiõis in ꝑsonali respectu possessiõis in reali respectu custodię, respectu fructuum perceptionis, respectu fructuũ vẽditiõis & locatiõis: respectu fructuũ lucrationis in qbusdã rebus mobilib⁹ & immobili⁹: & in quibus cũq; causis & iudicijs, vide plenissime hic ꝑ Cyn. in commẽto, vbi reperies declarata oĩa iura loquẽtia in ista materia. Idẽ ꝓsequit in secũdo decreto. & breuiter adde. j. de liber. ho. exhi. l. iij.

6 §. pe. ❡In glo. ij. ibi, forte crederetur. Not. †ꝙ iudicio, quod ꝓponetur cõtrà dñm ex facto serui, vel cõtrà patrẽ, ex delicto filij, ex forma statuti, cõfessio facta ꝑ aliũ, vel seruũ nocet dño, vel patri: nisi ꝓbet cõtrariũ: vt in gl. quod no. Seqt in gl. cõtrà

7 riũ cofessioni. Ex ista gl. †liquet apertè, ꝙ si fili⁹ est accusat⁹ de homicidio, & pater teneat soluere cõdẽnationẽ ꝓ filio ex forma statuti: ꝙ cõtrà cõfessionẽ factã ꝑ filiũ. qui fecit homicidiũ: pater ratione sui interesse pecuniarij, debet admitti ad ꝓban-

a dũ contrariũ[a]: per istam glo. quòd bene not. & vide quod plenè dixi in. l. cũ filius. in prin. de verb. obliga. Additio.

SVMMARIVM.

1 *Contumacia procuratoris, licet noceat domino quo ad primum decretum: non tamen ut perueniatur ad secundum.*

SI cum vsufruct. Forma decreti, qd interponit cõtrà fructuariũ, est: vt ei vsufruct⁹ ꝓsecutio denegeť. h. d. No. quod dixi ĩ summario. In alijs autẽ q. non sunt ꝑfecti dñi: sed habẽt ius aliquod in re, qualiter interponat secũdũ decretũ: dic vt. j. de dã. infec. l. si finita. §. si de vectigalib⁹. & §. si qua sunt iura. Oppo. vsufructuari⁹ dr esse ꝓcurator dñi, ad defendẽdũ illã rẽ: vt. l. j. in fi. vsufru. queadmo. ca. & l. j. §. fin. de no. ope. nũ. Ergo tãq; ex cõtumacia ꝓcuratoris dñi, pôt perueniri ad secũdũ decretũ in adiudicationẽ dñij. vt. j. de dã. infec. l. dã-

1 ni. †Sol. cõcedo, ꝙ cõtumacia ꝓcuratoris nocet dño: vt possit ꝑueniri ad primũ decretũ cõtrà eũ. vt. l. eũ q. C. de ꝓcu. & de digni. l. quoties. nõ tñ, qd possit ꝑueniri ad secũdũ in preiudiciũ dñi: vt hic, & l. hoc ampli⁹. §. fi. cũ. l. seq. j. de dã. infec. & ibi dixi.

Vidistis in. l. j. §. si procurator. s. si quis ius di. non obtempe.

SVMMARIVM

1 *Commune quod est, meum est.*

SI cum vno. Qui aliũ ex necessitate defendit, videtur suo nomine esse in iudicio. h. d. ❡Quæro, de qua cautione loqtur hic: dicit gl. & bñ de cautione iudicatum solui. Cautio enim de iudicio sisti, semper debet præstari, nisi possideret ĩmobilia. & ista est vera. ❡Op. & videtur, ꝙ sufficiat defensor pro parte: vt. l. plures. j. de dam. infec. & l. in hanc stipulationẽ. eo. ti. & j. de neg. gest. l. si cõmunes. Solu. vt dixi. in. d. l. in hanc stipulationem. Et dicam in. d. l. si cõmunes. Scias etiã, qd ista lex loquit dño volente defendere: nam si vellet cedere pro parte sua, suo iuri bene admitteretur: vt. j. de noxa. l. si seruus cõ

1 munis. & h. d. principium huius. gl. ❡Vltimò† no. [b]gl. ex hac

b leg. quod commune est, meum est. Ad quod opp. gl. & non soluit. dic plenè vt. l. serui electione. §. j. j. de lega. j.

SVMMARIVM.

1 *Conditio personæ, quæ erat tpe sentẽtię, inspicitur in imponẽdo pœnam.*

2 *Laicus delinquens, qui posteà effectus est clericus, quomodo puniatur: & per quem?*

c SI seruum. [c]❡Si seruus sistatur liber factus in causis criminalibus, non videtur in eadẽ cã sisti: nisi ei libertas fuerit annexa: secus in ciuilibus noxaliter intẽtatis. h. d. ❡No. ꝙ gra

1 uius punitur seruus q̃ liber. secundo notat ꝙ ĩponẽdo pœnam inspicit cõditio personę, q̃ erat tpe sñiæ: nõ quę erat tpe delicti. ❡Opp. quòd eo ipso, quod desinit esse ꝓmissoris, vr sistere in alia cã: vt. s. e. l. j. §. si desinat. Sol. hic non fit liber facto ꝓmissoris: vel dic ẽt facto promissoris. & ideo teneť etiam eo casu, quo cõditio actoris ad experiẽdum fit deterior. vt ĩ primo casu leg. secus si nõ fiat deterior: vt in secundo. Mõ habes primam glo. ❡Opp. debeat inspici conditio, q̃ fuit tpe cõmissi delicti: vt j. de pę. l. j. Istud cõtrarium est difficile. dicit glo. hic loquit ĩ publicis criminibus: ibi in priuatis. Et quòd hic dicit iniuriarum intelligo, eo casu, quo iniuria est crimen publicum: vt. l. qd senatusc. j. de iniur. Istud displicet nostris doctorib⁹. Nã hic sum⁹ in materia noxaliũ actionũ, quæ non habent locũ in criminibus publicis, & capitalibus: vt. l. quis sit fugitiuus. §. quòd autẽ j. de ędil. edic. Item. l. j. §. de pę. est in materia publicorũ iudiciorũ, ergo de publico loquit. Ideo Gul. dicit totum ecõtrà, quòd hic loquit in criminibus priuatis, ibi in publicis. Ratio, quia in priuatis imponitur pœna extraordinaria arbitrio iudicis, vt. l. fi. j. de fur. & de iniur. l. fi. Ideo iudex inspiciet cõditionẽ ꝑsonę, q̃ est tpe sentẽtię. In publicis verò criminibus pœnæ sunt limitatæ, vt. j. de publi. iudi. ꝑ totũ. Ista opi. Gul. videt cõtrà. l. in iuriarum ęstimatio. j. de iniur. ideo dicendum, ꝙ hic loquitur in criminibus publicis, vel priuatis: in quibus pœna imponit arbitrio iudicis, quam iudex ex equitate mitigat, secũdũ tps sñię. In cõtrario loquitur, vbi est pœna determinata, & sic iudicis arbitrio non erit imponẽda. Et hoc voluit hic gl. dicere secũdum vnã opi. dũ dicit hic, secũdũ ęqtatẽ, quę mitigat pœnas. Quod intelligo, qñ hoc est in arbitrio iudicis, vt dixi plenè in. d. l. j. de

2 pænis. ❡†Et hoc facit ad quæstionẽ[d] de delinquente, q effe-

d ctus est clericus, vtrum puniatur, vt clericus, an vt laicus. Et vtrum per iudicem laicum, an per ecclesiasticum: de quo hic ꝑ Gul. & Iaco. but. & per Io. and. in. c. j. extrà de obli. ad rationi. Ego dixi in. d. l. j. j. de pe.

SVMMARIVM.

1 *Actioni bus ad uindictam motis una tollit aliam, quia executio uindictæ habet annexam satisdationem.*

2 *Tempus delicti in pænis qñ & qñ tẽpus sententię inspiciatur. & nu. 4.*

3 *Promittens dare schacum mattum, cum pedona non implet promissa, si dat schacum cum pedona effecta regina.*

4 *Laicus effectus clericus post maleficium cõmissum, quomodo & per quẽ iudicem puniatur.*

SI seruum. ❡Primò loquitur in iudicio criminali proposito cõtrà seruum quẽ dominus ꝓmisit exhibere. Et dicit, quòd si dñs nõ exhibet cum in statu seruitutis: sed libertatis; nõ dicitur in eadem causa sistere: quia aliter iudicatur de seruo alicuius, vt vindicta sumatur, q̃ de libero. Secundò loquitur in domino criminaliter conuento noxali, qui promiserat seruum sistere, & exhibet eum statuliberũ. Dicitur, ꝙ non intelligitur in deteriori causa sistere quo ad agentem. In fi. leg. redit ad primã partẽ: & dicit, ꝙ si statuliber erat accusatus de aliquo crimine, dñs promisit eũ sistere: & exhibet eũ liberũ ex causa veteri, nõ intelligitur eum sistere statu mutato de nouo, eo quod erat implicitus veteri. Item quia erat ille antiquus status ordinatus ad istũ liberandum. Hoc dicũt istę duę leges. secũda pars istius le-

✻ Pro intellectu. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ver. sed si pactum. ff. de pac.

a ❡Contrariũ. Ad de post do. Ias. dũ ponit, ꝙ ignorantia probatur ꝑ iuramentum: quod pulchrè voluit Ro. consi. liiij.

Vide carolũ ruinũ in. §. cato. ĩ. iij. char. Anto. Alexand.

b ❡Vltimò not. & Vide. q. no. ꝑ Bal. ĩ l. j. C. qui test. face. pos. & ibi do. Lu. & vide Bar. ĩ. l. ij. j. de cõdi. insti.

c ❡Si seruũ. Et vide bal. ĩ. l. obseruare. §. ꝓficisci. s. de offic. ꝓcõ. Ad quod alle gauit istã leg. not. ĩ. l. fi. C. ad maced. Vide Benedict. de plũ. ĩ. l. statuliber. ff. de statulibe. in prin. Barto. in. l. oẽs populi. de iusti. & iu. & ĩ. l. j. ff. de pen. Salyc. in. l. ij. C. de infa. docto. hic. sed qd si pœna venit ĩ ponẽda ex cõsuetudine. Vide Bar. j. in. d. l. j. And. Barr

d ❡Et hoc facit ad q. & de hoc vide Bal. in. l. officiales. C. de epi. & cle. & ibi ego remisi plene. And. Bar.

1 gis ĩcipit ibi.quòd aũt &c.¶In tex.ibi,satisfiũt.Ista est † rõ,qua
re in actionib⁹ ad vindictã vna tollit aliã,qa executio vindictę
habet annexam satisfactionem:vt hic.&.j.de iniur.l.sed & si.§.
si añ iudicẽ.& facit.e.ti.l.quod senat⁹.& quod no.in.l.cũ emãci
pat.§.emãcipatus filius.de col.bon.¶In tex.ibi,aliter de libe-
2 ro.Hoc videret † falsum tpe delicti.Nã tps delicti,nõ sententię
vr̃ insp iciendũ:vt.l.j.j.de pęn.Respõdet glo.ꝙ hic loquitur in
crimine publico:ibi in priuato. Gul.dicit totũ oppositum, ꝙ
ista lex loqr̃ in criẽ priuato:illa ĩ publico. Et ꝙ ista lex. loquaṛ
ĩ criẽ priuato,apparet ex tractatu in quo est posita. Est em̃ po
sita in tractatu noxaliũ actionũ,q̃ nõ hñt locũ in publicis cri-
minib⁹:vt.j.de ver.sig.l.hęc stipulatio.j.de ędil.edic.l.qs sit fugi
tiu⁹.§.noxas. Et q̃ iò ĩ illa.l.j.j.de pęnis.loquaṛ ĩ criẽ publico,ẽ
gl.j.de statulibe.l.statuliber à cęteris.in prin.Iõ dicit ipse si cri
mẽ est priuatũ,pęna est arbitraria:ita,ꝙ nõ põt dici imposita,
sed imponẽda:iõ tps delicti debet circa eã cõsiderari:vt hic.Sed
in criẽb⁹ publicis pęna est à leg.imposita:& ipso facta cõtrahiṛ,
quãtũ ad vinculũ,quo pueniṭ ad sñiam.Nõ dico, ꝙ possit pu-
nire nõ mediãte sñia:vt.j.de custo.reo.l.si cõfessus.Iõ si obliga
tio est cõtracta ad pęnã certã,nõ põt mutari.Illa em̃ dicit obli-
gatio certa,q̃ spãliter est vniformis:vt.s̃.si cer.pe.l.certum. &
l.cũ qd.Ista sñia est Iac.but.Prędicta vera in qualitatibus,q̃ ĩ-
sunt quasi naturaliter,p quas status psonę mutaṛ. Si autem ex
accidẽti emergũt saluo statu psonę:tunc tps sñię cõsideraṛ,vt ĩ
auṫ.vt iud.sine quoquo suffra.§.interdicimus.col.ij. Exemplũ
in eo,q erat officialis tpe delicti,& tpe sñię nõ. Vel ecõtrà, secũ
dũ.Gul.& Iac.but.& Iac.de bel.dicit alr̃,vt dicã ĩ gl.¶In tex.
ibi,quia ĩplicit⁹ &c. Et qa libertas pcedẽs ex causa de pterito,
fingiṛ retro ad tps causę,vt.j.de mã.testa.l.Nerati⁹.in his.s.q̃ nõ
hñt piudicare possessorib⁹ medij tpis.& sic fingiṛ retro,quo ad
qd:nõ ĩ piudiciũ possessoris:vt.l.j.§.serui.j.ad.Silla.Si ergo tra-
hitur retro,tpe pmissionis fingiṛ fuisse liber;iõ sistiṛ in eadem
3 cã:vt.s̃.ti.j.l.Iulia.¶Et induciṛ † in ar.ad q̃stionẽ de eo,q promi
sit dare schacũ mattũ cũ pedona:& pedonã fecit reginã.sed ni
hil facit;quia ibi nõ inerat illa cã tpe cõuentionis, ita ꝙ ex ali-
qua cã veteri posset dici,ꝙ ĩmediatè pcederet.sed habebat fa-
ctũ & fiebat pmotio ad aliud offm̃:vt.l.legatis seruis.§.ornatri
cib⁹.de leg.iij.secũdũ doc.¶In gl.sup verbo vindicta.ibi de pri
4 uatis criẽbus. Tu dic † aut pœna est cõis.i.eadem in libero & ser-
uo:& tunc inspiciṛ tps delicti tam in publicis,q̃; in priuatis cri-
minibus,vt ibi.Aut pœna est specialis,& maior in seruo,q̃; in
libero,sicut est regulariter.& est corporalis:siue sit capitalis, si
ue non:siue crimẽ publicum,siue priuatum,non est vis:vt hic
manifestè apparet.Si nõ calumnieṛ,tũc spectabiṛ tps sentẽtiæ:
vt hic.Et est rõ:qa delictum est cã pœnæ,& nõ psona cã pęnę.
Sed cum psonę cõditio mutaṛ,& cã:qa cã cessante &c.vt.C.de
epis.& cler.l.generaliter.& maximè fauore libertatis.Sed qd
si de liberto fiat seruus?tunc silr̃ debet spectari tempus delicti:
vt ibi.Nam pœnę sunt demoliẽdę,vt.j.de pœnis.l.interpreta
tione.Sed cõtrà sol.glo.vr̃.j.de sta.lib.l.statuliber.in princ.Sed
põt rñderi,ꝙ statulibero existente in statu libertatis,pœna im
poniṛ secũdũ Iac.de belui. Tu dic,vt dixi.s̃.sup tex.secũdũ Ia.
5 bu.& Gul.de cug.¶Et faciũt pdicta † ad.q.de eo,q est effectus
clericus[a] post maleficium cõmissum:vbi dico,aut est puentus à
iudice seculari:& tunc non mutat forũ per talẽ clericatum,vt.j.
de iudi.l.si quis posteà.s̃.de iurisdi.om.iudi.l.cum quędam puel
la.Aut nõ fuit pręuẽtus:& tunc aut mutat conditionem,& as-
sumit clericatũ in fraudẽ.Quod psumitur,si iam erat diffama-
tus,vel pparauerat se iudex ad cognoscendũ de criẽ.Et idẽ se-
cũdũ Iac.& Gul.Aut non in fraudẽ;& tũc dicẽdum est:ꝙ mu-
tat forũ.Vnde nõ poterit pcedit p iudicẽ secularẽ,sed ecclesia
sticum.Itẽ mutat pœnã quãtũ ad eã,q̃ nõ põt imponi à iudice
ecclesiastico.Vnde si à seculari venisset decapitãdus,nõ deca-
pitabatur p delicto ab ecclesiastico.Sed debet iudex ecclesia-
sticus imponere pœnã magis similẽ,q̃; poterit pœnę decapita-
tionis.Et hoc est verum in pœnis ordinarijs,in quibus inspici-
tur tempus delicti,sed in extraordinarijs pœnis,in quib⁹ inspi
citur tps sententiæ:tunc ista quæstio non habet dubiũ:quia iu
dex ecclesiasticus imponit eam ad arbitrium suum,secũdũ prę
allegatos doct.& vide per Io.an.in.c.j.extrà de obliga.ad ratio-
cinia.& per Dyn.j.de excu.tuto.l.idem vlpianus.

a ¶Clericus. Adde Old.latè cõsil.iiij.

POMATES.

b ¶Rẽ verso. Vide Præposi.c.qď dicit.j.col.xvj.di.& Bart.cõsil.xxxvij. in pe.col.

De eo per quem factum erit quominus quis in iudicio sistat *Rubrica.*

¶Continuatio patet.Quærit glo.in quo differt iste titu.ab eo,
ne quis eũ,qui in ius voc.est vi eximat.Et assignat quatuor rõ
nes.Tres primę sunt veræ:vltima dicit,qď hic tit.loquaṛ post
satisdationem:ille ante satisdationẽ: quod nõ placet. Nam hic
1 etiã loquitur añ satisdationem:vt.l.fi.in prin.j.eo.& ibi videbi-
tis.No.tamẽ finẽ huius glo.quę dicit arguendũ ex ordine titu-
lorũ.per quod Mar.Sil.determinauit tutorẽ cõfirmatũ esse te-
stamẽtariũ potius,q̃; datiuũ,ex ordine titulorũ:quia ponitur ti
tulus de confirmando tutore,post tit.de testa.tute. Posteà de
legi.tu.Posteà de tuto.& cura.da.ab.his.de quo per doc.C.de
confir.tu.& no.per glo.insti.de tute.§.ij.

SVMMARIVM.

1 *Credulus quis esse potest in præiudicium loquentis,non tertij.*
2 *Respondenti positioni persuasione aduersarij,datur restitutio.*
3 *Nunciantis mihi aliquid ad mei præiudicium,non teneor credere : nisi reddat me certum instrumento,uel testibus.*

AEquissimum. In eũ cui⁹ dolo factum est,quominus qs in iu-
dicio sistat,daṛ actio ad interesse.h.d.¶Oppo. qui
per alium facit,non tenetur verbis edicti,nisi sit ex-
pressum lege:vt.s̃.ne quis eũ qui in ius voca.est vi.exi.l.sed exi
mẽdi.§.fin.cũ.l.sequen.Solu.hęc.verba edicti sunt scripta ĩ rẽ:
hoc est,ita vniuersaliter,quod comprehendunt etiam fieri fa-
cientẽ.Dicũt em̃ de eo,per quã factũ est,quomin⁹ qs in iudicio
sistat,vt p quẽ factũ erit:scilicet aliquid,ex quo sequaṛ iste effe
ctus:ergo verbis edicti cõprehẽdiṛ.Sed in cõtrario verba dice-
bant, ne qs eximat;& sic loquebaṛ determinatè. Ille aũt q mã-
dat nõ eximit;ergo fuit ibi necesse exprimi.¶Secũdò opp. &
vr̃,ꝙ inspiciatur animus facientis:vt.l.cum quidam. §. pe.j.de
acqui.hære.glo.non soluit. Dic ibi in aditione hæreditatis: in
qua inspicitur animus adeuntis:hic in delictis,in quibus inspi-
citur animus mandantis,non inspecto animo facientis: vt hic.
&.j.de iurisdi.om.iudi.l.si qs id quod.§.doli.Contrà hoc facit.j.
de fur.l.si quis.§.fi. Tu dic vt in.d.§.doli. ¶Opp.tertiò de eo,
quod tex.dicit,quòd iste non debuit esse nimium credulus: vt
hic dicit Iurisconsultus.Contrarium facit.l.iij. §.sed si sic.j.de
1 in rem verso.Gloss.non soluit. Tu dic, † quòd in præiudicium
nunciantis seu loquentis,ego possum esse credulus:nec ipse po
test mihi imputare,cur fuisti credulus.& ita loquitur hic.& iõ
post nunciationẽ.&c.Sed in præiudicium tertij.non debeo es-
b se credul⁹:vt.d.l.iij.§.sed si sic.j.de in rem verso.&[b] quãdo actio
2 de peculio est annalis.l.j.¶Et per hoc dico, † quod si positioni
factæ per te ego respondeo cõfitendo,& erro propter suasionẽ
tuam quòd possum iuuari.Credidi enim persuasioni tuę,& est
iusta causa concedẽdę restitutionis:vt.l.j.§.fi.& ibi no.qñ actio
3 de pecu.est anna.¶Item no. † ꝙ si nuncias mihi aliquid, quod
faciam:vel quod dem ad præiudicium meũ:non teneor tibi cre
dere:nisi me reddas certum instrumento,vel testibus:vt. l.si qs
inficiatus.j.deposi.&.l.quod te.j.si cer.peta.facit quod no.j.de
reg.iur.l.qui in alterius.

Si reus. Nõ videṛ interesse eius,qui aduersus obligatio-
nem tutus est exceptione.h.d.¶Oppo.j.de lib.
leg.l.quod mihi.glo.non sol.Dic,ꝙ hic loquiṛ de actione, quæ
datur ad interesse,quod interesse cessat p exceptionem. Ibi de
actione,quæ daṛ ad aliud.Et per hoc dico,ꝙ si p exceptionem
nõ esset plenè consultum reo: qa sua interesset plus:ꝙ daretur
actio contrà actorem,vel tutorem:tunc enim nõ posset esse cõ
tentus exceptione.& sic cessat ratio tex.quare &c.

Si plures. ¶Quãdo plures tenentur ad interesse : vni⁹
sol.liberat alium.hoc dicit.¶Opp.de.l.si qs
id,quod.§.fi.cũ.l.se.s̃.de iuris.om.iudi.So.ibi erat mera pœna,
hic interesse.¶Opp.de.l.pe.§.fi.s̃.ne qs eum qui ĩ ius voc.Sol.
eodem modo, ibi erat mera pœna.licet imponereṛ secundùm
quantitatem interesse:vt ibi dixi.¶Cõtra hanc sol.op. ꝙ etiã
vbi est mera pena:vnius sol.liberat alium j.quod met.cau. l.si
cũ exceptiõe.§.fi.cũ.l.seq.Gl.dicit,fallit ibi. Tu dic,ꝙ ibi actio
nõ erat ab initio pœnalis:sed rei psecutoria.Et ideo distingue.
aut actio cõtinet interesse,aut meram pœnã,& hoc secũdo ca-
su.Aut ab ipso initio erat pœnalis,aut cœpit esse ex postfacto:
vt ex pdictis patet.¶Quęro extrà glo.an in casu huius leg.sol-
uẽs possit repetere ab alio,quẽ liberat.gl.j.de actio.& obliga.l.
ex maleficijs.§.is quoq;.el.ij.videṛ dicere,quòd non,si est verũ
maleficium:secus si est quasi maleficium:vt ibi no.Adde.l.pce-
ptione.ff.de his,qui deie.vel effu.

Serui nomine. ¶Oppo.& videtur, ꝙ nihil ad
hæredem possit peruenire. Solu.
vt in gl.¶Secundò op.j.de dam.infec.l.si quis missum.§.actio.
Solu.vt in glo.

SI actoris. Ex facto serui dominus tenetur
sciens insolidum: aliàs noxaliter.
hoc dicit.¶Oppo.& videtur, quòd siue dominus
fuerit sciens,siue ignorans,semper contrà eum com
etate exceptio,Nam reus impeditus ideo tenetur: quia habet
actionem contrà alium:vt.j.titu.j.l.ij.§.fi.cum.l.sequen.& ideo
eam cedendo

eā cedendo liberatur. vt. l. quod debetur. ℣. de pec. sed ipsam nō potest cedere dñs contra seipm: & ideo semper videt, ꝙ contra dñm obstet exceptio. Sol. intelligas, ꝙ factum serui erat tale, ex quo poterat cōueniri ipse seruus: non autem contra dominum excipi. Verbi gratia, si seruus denunciauit aliquid triste. Nā nō imputat reo, si fuit credulus agendo cōtra ipsum seruum. Sed si dñs ageret ex stipulatione, non posset excipere de tali impedimento. Imputat eñ sibi, cur fuit credulus in præiudicium alterius: vt dixi. s. l. proxi. circa prin. Lex verò contraria, loquitur quando fuit iustum impedimentum.

SVMMARIVM.

1 Actio in factum oritur ex edicto, quando in eo non exprimitur nomen actionis.
2 Præscriptio non interrūpitur sola citatione. Et de qua præscriptione. nu. 4.
3 Liberetur si quis facto tertij, primò contra tertium agitur, & si non est soluendo, in pristinum debitorem datur actio.
5 Actiones quænam perpetuentur per solam citationem, & quæ per litis cōtestationem?
6 Actio quando restituitur, quæ est, quæ restituatur?
7 Titulus hic habet locum etiam ante satisdationem.

Ex hoc edicto. Si īpedit⁹ venire ad iudicē, tempore liberet: cōtra impedietem actio nō dat. & si nō fuerit soluēdo, in pristinū debitorē actio restituit. h. d. & est bo-
1 na & fortis lex. ¶ No. ꝙ† qñ nomē est actiōis ī edicto nō exprimit, orit actio ī factū: vt hic, & l. pe. §. j. s. ne qs eū, q ī ius vo. ¶ Se-
2 cūdo no. † ꝙ sola citatione nō interrūpit prescriptio. Quod apparet: quia hic erat citatus: & tñ pscriptio nō currit. ¶ Tertiò
3 not. † ꝙ qñ aliqs liberat facto tertij: primò debet habere regres-
a sum cōtra illū tertiū. & si nō est soluēdo, ī pristinūᵃ debitorē debet fieri actionis restitutio: vt hic. Cōcordat. ℣. de lega. j. l. plane. la. ij. §. j. de istit. l. ij. ¶ Ad primū op. de. l. j. ℣. de cōdi. ex lege. Solu. ibi de iure ciuili: hic de iure ptorio. ¶ Ad secūdum opp. de. l. cū notissimi. in prin. C. de prescri. xxx. an. & l. cōstitutionib⁹. ℣. de actio. & obli. Gl. vbicꝙ inuoluit se multū in sol. istius cōtrarij.
4 Veritas est ista, † ꝙ quedā est prescriptio merè odiosa, q currit negligētia nō petētis: vt prescriptio. xxx. an. vel. xl. an. Et ista sola citatione īterrūpit: & hoc ideo est: qa p citationē cessat negligētia, q est cā illi⁹ pscriptionis. vt. d. l. cū notissimi. Quedā est pscriptio merè fauorabilis: vt vsucapio triēnij: & ista nō interrumpit etiā p lit. contest. ideo qa contestatio non tollit fauore rei. ita loquit. l. si post acceptū. ℣. de rei ven. Quedā est prescriptio mista: vt. x. vel. xx. an. & in illa eligit media via: vt nō īterrūpatur per solā citatiōe. sed per cōtest. vt. C. de rei ven. l. mater. & ℣. pro emptore. l. ij. §. pen. Quædā est prescriptio, quę currit sua natura, vt redhibitoria, & quanto minoris, & similes: & ista interrūpit per lit. cōtest. vel libello dato Principi: vt. C. qñ libellus Princi. da. l. j. & ij. Et hec verba. s. ꝙ prescriptionū alia
b odiosaᵇ: alia fauorabilis: & alia mista: probatur in. l. fin. in fi. & ibi glo. & post eā dixi. C. de edi. diui. Adria. tollend. & per Dy. in. c. possessor. extra de reg. iur. lib. vj. ¶ Nūc ad ꝓpositum, hęc lex. non pōt intelligi: ꝙ sit liberatus pscriptione. xxx. anno. qa illa pscriptio erat isto tpe incognita: vt. no. ℣. ad leg. aquil. l. qui occidit. & ℣. ex quib. cau. maio. l. non solum. aliàs incipit Iulia. & in authē. vt Romana ecclesia cētu an. &c. §. j. Loquit ergo de vsucapione vel pscriptione longi tempis: ꝓut dixi, quo tpe, dñium amisit: vel de pscriptione, quæ currit sui natura, in eo qđ dicit, quòd tēpore liberatus est ab actione: in quibus casib⁹ etiā hodie sola citatio, non interrumpit. Nec ob. l. constitutionibus. ℣. de act. & oblig. quia intelligo, ꝙ ibi fuit lis contestata: vel ibi nō dicit ꝙ pscriptio interrūpat: sed quòd actio efficit transitoria ad heredem. ¶ Quid de pscriptionibus, q inducunt p statuta? Dic vt dixi in. l. ij. §. pe. aliàs fin. de vsucapio. pro empto.
5 ¶ Quero, vtrū† hodie p solam citationem ꝑpetuentur actiones? dicit gl. ꝙ sic. Certè dñi, nec hodie p citationem ꝑpetuat actio: sed interrumpitur pscriptio: & à die citationis erit necesse, ꝙ noua pscriptio incipiat tanti tpis, quanti primo erat: & p solam contestationem litis ꝑpetuatur in. xl. annos: vt. l. fi. de pscript. xxx. vel. xl. an. & quod not. in. d. l. cū notissimi. circa pri. Et hoc determinauit Ric. malū. in quadā q̄stione, quam disputauit, cū diceret statutum, quòd debitum pscriberet: quinquennio, vt p citationem interrūpatur pscriptio: nō autem in maius tempus
6 ꝑpetuet actio. ¶ Quæro: dicit hic, † quòd actio restituit: q̄ro q̄ erit ista actio? Gl. ponit duas opi. vna, ꝙ restituit vtilis: alia qđ restituitur directa. Quęlibet est vera diuersis casibus. Aut enim tpe ipsa actio erit ipso iure amissa: vt in vsucapione triennij, qua acquiritur dominium directum: & tunc restituitur sola vtilis. Aut primo nō erat ipso iure sublata: sed contra eum erat sola exceptio parata: & tunc per restitutionem tollitur obstaculum exceptionis, & competit propria actio directa. ¶ Vltimò op. extra gl. ꝙ non detur restitutio: qa cōpetit alia actio. Nam cū reus sit impeditus facto alterius: & sic cōtra illū habet actionē: qa ipse tenetur ex stipulatione: vt. ℣. ti. j. l. ij. in fin. & sic nō est necessaria restitutio. Sol. oportet te dicere de necessitate, quod hic reus nō satisdederat de iudicio sisti: & sic ex stipulatu cōue-
7 niri non potest. ¶ † Ex quo sequitur, ꝙ non est vera gl. rubricę, q̄ dicit istum ti. habere locum tantum post satisdationem. vide glo. & quę ibi dixi. j. ea. l. §. fi.

* Sed & si stipulator. ¶ Hæc actio pōt actori, & etiam reo simul cōtra diuersos cōpetere. h. d. ¶ Oppo. ꝙ reus istam actionem non possit habere: quia sua nō interest. Quòd nō intersit, ꝓbo duabus rōnibus. Primò, si reus nō venit ad iudiciū impeditus, nō tenetur actori ex stipulatione de iudicio sisti. vt. l. ij. §. si qs in iudicio. ℣. ti. j. & sic sua nō interest. Secūdò, si re⁹ venisset ad iudiciū, non inuenisset actorē. vnde non interest actoris reū venisse. & sic stipulatio de iudicio sisti nō est cōmissa ad interesse: vt. l. arbiter, si cal. ℣. de arb. So. gl. dicēs, aliud est in stipulatiōe de iudicio sisti: vt. ℣. ti. j. l. ij. in fin. cū. l. seq. Vult dicere, ꝙ hæc stipulatio cōmittit, qñ fuit impeditus p tertium, contra quē potest habere actionē. Et per hoc est responsum ad primā rationē, nō ad secundam, de. l. arbiter, si cal. ℣. de arbi. Et ideo glo. in. l. ij. §. j. s. si quis in ius voc. non ierit. dicit, ꝙ non est necesse, quòd actor sit in iudicio, propter istum tex. Quæ glo. non est vera secūdū oēs: qa eadē est rō, si deficit actor: sicut si deficeret iudex. Nec eñ ē copia experiundi: vt. l. j. de diuer. & tempo. prescrip. Et ideo dicendum, est, ꝙ hic interest rei: qa non venit ad iudicium propter alia, q̄ propter stipulationem de iudicio sisti. Incurrit enim in alia damna. Conduxit eñ aduocatos pro illo tunc: & aliàs expensas fecerat, quas de nouo deberet nunc facere. ita intelligebat Iaco. de Are. & Iac. but. & Cy. & Mer. Sil.

Sed & si stipulator. ¶ Dolus cū dolo compēsatur. h. d. notabiliter de quo per Dy. in. l. viro atꝙ vxore. ℣. so. ma. & extra de reg. iur. c. in pari. lib. vj. Facit ad qō. si nec emptor vel venditor solueret gabellam, cum per hoc contractus sit nullus ex forma statuti. ¶ Quæritur enim vtrum vnus possit opponere alteri exceptio-
c nē no solutæ gabelleᶜ: rñ. nō p istū tex. simile in. l. cū pater. §. libertis. ℣. de leg. ij. & ita fuit disputatū Bonon. Sed aduertēdū ē, ꝙ cōtra illā exceptionē nō solutę gabellæ, debet opponi replicatio, de paritate criminis incontinenti ad repellendam examinationē faciēdam super exceptione. Nam sicut exceptio quandoꝙ impedit processum super actione: ita replicatio impedit super exceptione, vt. l. quoniam Alexandrum. C. de adulte. Si enim peteret pars super ea examinatione fieri, & si liqueret iudici contractum esse nullum propter gabellam: non solutam
d ex forma statuti: iudex deberetᵈ ex offō suo absoluere, quāuis pars non posit opponere: vt no. C. de transac. l. vbi pactum. Sed si hęc exceptio actionem non annullaret, & sic non redderet nullum iudicium; tunc si ab vtraꝙ parte probaretur, dolus inuicem compensaretur vt hac leg. cum simili.

SVMMARIVM.

1 Solutio unius aliū, qñ plures ex diuersis causis ad unū interesse tenentur.

Si a fideiussore. Hæc actio cōtra impedientem datur ad interesse: licet ꝓmissio fideiussoris minorē quātitatem contineat. h. d. ¶ Oppo. actor fuit stipulatus reo de iudicio sisti, & accepit fideiussorem, ergo cōtra istū reū habet actionē ex stipulatu, qa est impedit⁹ facto tertij, vt. ℣. ti. j. l. ij. in fi. ergo sua nō interest me conuenire. So. dicas, ꝙ hic reus non promisit. & quòd hic dicitur fideiussor promisit intellige solus. Facit qđ no. s. qui satisd. cogan. l. ij. §. j. in fi. vide quę dixi. s. eo. l. j. in fi. principij. Vel verius dicas, qđ ibi reus promisit: tñ qa in idē concurrit cōmisio obligationis principalis, & obligationis impedientis ex hoc edicto: nec vna ꝓcedit aliā, non est ratio, quare magis vnus teneat, & nō alter. Ideo vterꝙ tenebit. ita dicit gl. & bene argu. ℣. de fideiuss. l. generaliter. & de duob. re. l. si reus. & de hoc vide plenius per Iacob. but. ¶ Sed tūc quero, vtrū soluens liberet alium? gl. dicit quod sic, vterꝙ enim tenet ad interesse: hic vnus ex stipulatione, ali⁹ ex delicto. & est verū, vt. j. dicā. ¶ Sed quæro: si exigam interesse contra impedientē, an potero agere ad quinquaginta cōtra fideiussorem? Glo. arguit pro & contra. Finaliter determinat, ꝙ sic. qa vnius tenetur ad interesse alius ad pœnam cōuenitur. & sic vnius solutio alium non liberat. Et sic ex ista † gloss. habes
1 duo, qñ plures tenētur ad vnum interesse, licet diuersis causis vnius solutio liberat alium. Sed qñ vnus tenetur ad interesse alius ad pœnā conuenit, vnius solutio aliū non liberat, & quęlibet posset esse vera in se: vt. l. si quis dolo. §. j. & qđ ibi no. ℣. de re iudi. Tamen quātum ad casum, ꝓpositū; dictum vltimū nō est verū. Nā in omni eo, qđ solueret fideiussor haberet regressum

POMATES.

a ¶ In pristinū. Not. ibi in pristinum debitorem, nunquid autem iste tex. qui loquitur in damno euitādo ꝓcedat lucro non amittēdo: vt tūc ēt possit agi contra reum esse. cto alio paupe. vide Alex. ꝙ sic in. l. si constāte. ij. & iij. col. in fin. ℣. solut. matri.

b ¶ Odiosa. Adde post do. Ias. quo ad quartam. s. quòd pscriptio interrūpit p citationem factā corā iudice incompetēti. Bald. consil. clxvij. j. lib. & ibi ēt vide, qđ citatio generalis & īdiscreta interrūpit pscript. cui⁹ cōtrarium vult do. Iac. hic in. iiij. limitatione.

* Pro intellectu. in. l. cōstitutionibus. ℣. de acti. & oblig.

c ¶ Gabellæ. Adde Pet. de anch. consi. ccccxij.

POMATES.

d ¶ Iudex deberet. vide Fely. in. c. intimauit. in. v. colū. de restit. & c. dilecti fi lij, in. j. col. de exce. ver. ad exemplum. in primo.

contrà principalẽ,& principalis agere posset contrà impedien
tem ex hoc edicto.& deuenitur ad id,quod illemet impediens
solueret bis idem:quod esse nõ debet.arg.j.de interroga.actio.l.
qui seruum.in prin.& ita dicebat Iac.de Are.

Si quis cautionibus in iudicio sistendi causa factis non obtemperauerit *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Dies termini,quando computetur in termino?*
2 *Mille passus faciũt unum miliare,& passus est quinq; pedum.Et pro modico,quod superest ultra uiginti miliaria,datur integra dieta.nu.3.*
4 *Mensuratio debet fieri à continentibus ædificijs.& qñ aliter?nu.6.*
5 *Mensuratio debet fieri per illam uiam, per quam securius itur,& quæ magis frequentatur.*
6 *Mensuratio,quando non potest fieri per terram,debet fieri per aerem.*

a VIcena. [a]Absenti ad veniendum pro
singulis viginti miliaribus, vnus
dies est statuẽdus.h.d. Pone casum in termi-
nis sic:Pone,ꝙ aliquis satisdedit de veniendo
ad iudiciũ,cum à iudice fuerit requisitus. Ille
erat de terra longinqua à loco,vbi iudex facie
bat residentiam:queritur qñ iudex citat eum,quem terminum
debet ei statuere ad veniendum.Ad hoc respondet Iurisconsul
tus &c. Opp.de.l.de die.s.q satisda.cogan. Illa est vera solu-
tio.quòd ibi de termino,qui datur ꝑsenti ad sistẽdũ:hic de eo q
datur absenti ad veniendũ. Opp.de.l.cõtinuus.§.cum ita.j.
de ver.obli.Glo.hic,& ibi dicit aliud in iudicijs:aliud in contra
ctibus.Petr⁹ dicit idem vbiq;.Sed lex cõtraria loquitur,vbi mi-
liaria non sunt limitata:& sic statueretur tempus arbitrio iudi-
cis:hic qñ sunt limitata.q̃ satis est congrua opi. Quero, quid
vult dicere tex.preter eum diem?duplex est opinio.vna ꝙ dies,
quo promittitur:& dies quo debet sistere,seu presentari in iu-
dicio,nõ computetur:sed illos duos dies habeat vltra terminũ
itineris.Et secũdùm hanc lec.videtur casus,ꝙ dies dati termini,
non computatur in termino.sed certè hic nõ loquitur de die, q
ponit in ipsa stipulatione,vt dixi:sed de die,q parti datur ad ve
niendum post stipulationẽ interpositam,& ideo gl.exponit se-
cũdo modo:vt hic ponat & pro.i.& sic vltra terminũ itineris
b habeat vnã diẽ. Quero tñ,[b]† qd iuris de hoc,vtrũ dies dati ter
1 mini computet in termino?Iac.bu.dicebat sic.Aut iudex dicit
do terminũ triũ dierũ:& nõ cõputatur in termiuo dies dati ter-
mini.& ita intelligit tñ de proximis:vt.l.eum qui calendis.j.
c de ver.ob.Aut dicit do terminũ tibi[c] triũ dierũ,seu hinc ad tres
dies.& tunc debet cõputari de momento ad momẽtũ,vt.l.iij.
§.minorẽ.j.de minori.&.l.j.§.dies.j.qñ appellandum sit.Item
2 quero,† quantũ spatiũ facit vnũ miliare?glo.dicit,ꝙ mille paf-
sus.Passus autem est quinq; pedũ:vt.l.iij.j.de verbo.signi.& ibi
3 no.gloss. Sed quero,† quid si non sunt diete integre,quia for-
tè sunt.xxv.miliaria.Rñd.ꝙ pro illo modico,qd' superfuit,de-
d bet statui vna dies,vt dicta.l.iij. Sed quero,vñ[d] incipiet men
4 surari.Respondeo† non à porta,sed à cõtinentibus ædificijs:vt
5 l.mille passus.j.de verbo.signifi. Sed q̃ro,† per quam viam de
bet fieri mensuratio?Rñ.per illã,per quã Securius itur,& que
magis frequẽtat.ar.l.eos.in fi.cũ sua glo.j.de fal.& predicta ve
ra qñ fit mensuratio loci propter terminũ eundi vel redeundi.
6 Sed si fieret† ob aliã causam,qa dicit statutum,ꝙ illi intelligan
tur vicini,qui sunt propinqui per vnũ miliare,vel dicit,ꝙ non
possit eligi potestas de terra:que sit propinqua per.xl.miliaria
tunc videtur,ꝙ non debeat fieri mensuratio,per iter predicto
modo:sed per rectitudinẽ loci.& si nõ põt fieri per terram,fiat
mẽsuratio per aerem. Et ita est determinatum in quadam ex-
e trauaganti,in qua Papa statuit,ꝙ monasteria mendicãtiũ[e] nõ
possunt esse propinqua intrà tm̃ spatiũ.Et ibi ponitur,ꝙ si mẽ
suratio non põt fieri per terram:fiat per aerem.quòd not.

NOn exigimus. Per transactionem à
cautione de iudicio si
sti,cõtingit liberatio:& si erat commissa paratur ex
ceptio.h.d. No.ꝙ si remittitur principale,videtur
remitti pœna. Opd.j.de ver.ob.l.cũ stipulatus sim.&.C.de
iudicijs.l.j.Sol.vt in glo. Op.secũdò.j.de eo:quòd cer.lo.l.ij.
aliâs.§.item Iulianus.Sol.vt in glo. Vltimo glos.remittit ad
no.in.l.si.j.de eo,quod certo loco.Dic.vt ibi.

Si quis municipalis. Impeditus impe-
dimento publico,&
necessario:in pœnam non incidit cum effectu. Opp.& vide
tur,ꝙ nõ debuerit parere iudici,qui eũ secũdò citauerit:vt.l.sed
& si quis.§.illud.j.eodem.Solu.ibi fuit citatus in culpa.& hoc
dic, vt in.l.contrà pupillũ.§.is,q ad maius.j.de re iudi.Bar.

a Vicena. Adde inquãtũ do.Ia.ponit de dictiõe præter.Ro.cõs.ccxxvij.

POMATES.

b Quero tñ. Vide Ro.hic,q dicit,ꝙ si dicat hic ad tres dies,ꝙ dies termini cõputatur in termino.

c Ista tria vba, triũ dierũ seu, ĩ antiquis codicibus omittũt. & meli⁹, ne adsit in verbis expressa cõtrarietas.Alex.loseus.

d Sed quero vnde. No.per quam viã debet fieri mẽsuratio scilicet ꝑ viã frequentiorẽ.Vide hosti.in.c.olim.de exce.vbi refert istã opi.sed ipẽ ibi dicit ꝙ debet fieri ꝑ viã terrestrẽ,& nõ per viã marinã:qa illa est frequẽtior marinæ tꝑe hyemali. vbi est piculosa nauigatio.&vide do. Pe.de anch.ibi vbi sequit dictũ Bart. qñ mensura fit per aliã cãm.& sequit & ibi Io.de Imo.vide Bar.in.l.nõ solũ §.fi.ff.de excu.tut. vide Bar.ĩ.l.ĩ itinere.ff.de verb.signi. Andre.Barb.

e Mendicantium. Vide Fed.cõsi.ccj.

f Procuratorẽ.Vide latè Eely.ĩ.c.accedẽs.vt li.nõcõte. & inquãtũ subdit Ias.ꝙ citatus à Papa tenet mittere ꝑcuratorẽ,vide Oldra.cõs.ccxcvij.& an citat⁹ ab imperatore,si timeat familieres potẽtis,q sint per itinera,teneatur cõparere, vide Old.cõsi.xiij.

SVMMARIVM.

1 *Citatus nõ tenetur mittere procuratorẽ,qñ est impeditus iusto impedimẽto.*
2 *Citatus,quando teneatur mittere procuratorem?*
3 *Sententia lata contrà citatum,qui infirmatur,& non potuit uenire ad iudicium,an ualeat?*
Consilium,quòd si citatus infirmatur mittat excusatorem,qui infirmitatem iudici notificet.

Si quis in iudicio. Si iustum impedimentum
superueniat in persona ei⁹,
qui sistere debet:vel in itinere,vel in loco,vbi debet sistere abs-
q; culpa promissoris ei exceptio conceditur.hoc dicit. vsquẽ
ibi,simili modo.Legam per partes. Opo.ꝙ si ipse erat infir
mus,debuit mittere procuratorem:vt.j.de mino.l. Papinianus
exuli.&.l.sed & si ꝑ ꝑtorẽ.§.aduersus.quib.ex cau.maior.solue.
ibi erat impeditus ex causa necessaria nõ probabili, neq; iusta.
1 hic ex causa iusta.No.ergo,† quòd ille qui est citatus, si nõ po-
test ire iusto impedimento,non tenetur mittere procuratorem.
Ista sol. non videtur vera,quantum ad istũ casum:nam absens
ex causa probabili,nõ incidit in stipulationem de iudicio sisti:
vt.j.eo.l.sed & si quis.in prin.Ratio ponit hic in tex.Nã ꝓ satis
faciendo huic cautioni,requiritur presentia persone prĩcipalis.
vt hic.quòd intellige:vt.j.eo.l.si eum.in prin.nec sufficit mitte
re procuratorẽ.Sed sol.gloss.est vera in se & contrarium potest
respicere finem huius.§.vbi dicit,ꝙ lex iubet diẽ iudicij esse dif
fusum.non dicit diem tantũ de sistendo:sed loquit in quolibet
alio termino magistratus. Opp.j.de diuer.& tempo.prescri.
l.j.Sol.ibi loquitur in actore,qui tenet mittere procuratorẽ: hic
2 in reo,q nõ tenet mittere.Vide gl.& eam nota. Circa† hoc,an
f quis teneatur mittere procuratorem[f],Cy.distinguit in.l.j.C.de
resti.mili.Canoniste extrà de procura.c.ij.& Gul.Iaco.but.hic.
Tu dic aliquãtulum latius.Aut quis non tenetur venire pri-
uilegio perpetuo:& tenet mittere procuratorem:vt.l.vlt.C.de
iniurijs.& de pac.l.pe.Aut non tenet venire priuilegio tꝑali:&
nõ tenet mittere ꝓcuratorẽ:vt.l.ij.s.de in ius voc.Aut nõ tenet
venire ex alia cã,q̃ ex priuilegio:& tũc aut illa cã est iniusta:&
tũc tenet mittere ꝓcuratorẽ:vt.d.l.Papinian⁹ exuli.j.de mino.
& hic in glo.Aut est iusta:& tunc aut est voluntaria: & tenetur
mittere procuratorẽ:vt.j.eũ qui appel.in prouin.defen.l.eum.
Aut causa est iusta,& necessaria:& tunc aut loquimur in acto-
re & tenet mittere procnratorẽ:vt.l.j.j.de diuer.& temp.ꝑscri.
Aut loquimur in reo:& tunc non tenetur mittere ꝓcuratorẽ:vt
hic secũdũ Gul.Sed Pe.dicit hoc casu,etiã si esset impedimen-
tum perpetuum,vel multum longum,tenetur mittere procura
torem.argu.j.de iudi.l.si longius.&.l.eundem.§.j.j.de lega.Pro
quo facit optimè.l.penul.j.de vaca.mu.& hoc etiam tenebat
Iaco.bu. Addo vltra,ꝙ si esset causa,quæ celeritatem deside
rat:vt sunt causæ que possunt tractari tempore feriato:vt.l.j.&
ij.de fer.tunc teneretur mittere procuratorem.facit extrà de
dolo & contuma.c.cum dilectus.& ita intelligit illud.c Inno-
cen.extrà de procura.c.ij.quod mihi placet.Nam regulariter
non tenetur quis venire in iudicio,propter ferias: tamen quali-
tas causæ facit,vt cesset illa exceptio feriarũ.ita in proposito.
3 Quero,† qd si infirmatur,& non venit ad iudicium in termi-
no:vtrum valeat sñia,que fertur per iudicem.videtur quòd nõ:
quia lex ipso iure prorogat terminum: vt hic,dum dicit:iubet
diẽ iudicij esse diffusum.In cõtrariũ vr sentire gl.q̃ dicit hic,dif-
fusum:id est differẽdũ.Breuiter dicas,aut iudex hoc sciebat: &
erit sñia ipso iure nulla.Aut iudex hoc ignorabat:& tunc valet
sñia:sed rescindit ꝑ restitutionẽ.Ita tenet gl.in.l.quesitum.j.de
re iudi.& ita vr tenere Inn.extra de dila.in.c.pe.Et iõ cõsilium
est,quòd qñ tale impedimẽtũ superuenit, mittatur aliquis ex-
cusator,q hoc iudici notificet,ꝙ talis infirmitas tali superuenit.
tunc enim iudex sciet,& sententia erit nulla.

Si non propter. Nota,quòd mulier grauida,
no tenetur comparere in iudi-
cio personaliter. Op.quòd si est grauida,id occurrit sua cul-
pa.Solu.quod parcitur vitio naturali.Item non videtur in cul-
pa:qa viro debitum reddit.Sed qd si est grauida ex scholari, nõ
ex viro?Gul.de cu.dicit idẽ:qa licet sit ipsa in culpa:tñ illa cul-
pa non cõmittebatur ad impediendum,iudicium sed ad finem
libidinis.l.verum.j.de fur.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum & casus superueniens,qualiter probetur?*
Et qualiter probare debeat ille,qui dicit in mari fuisse tempestatem,taliter,quòd in termino uenire non potuit?nu.2.

Quod diximus. Vides hic, quòd casus su-
perueniẽs excusat à pena qua
1 liter† Probabitur casus. Iaco.de Aretio videtur dicere, quòd
debet probari solenniter per testes:vt.l.tertia.§.si ad diem.j.
de re mil.

a ¶ Iuramentum. Adde post do. Iaso. Oldra. consi. lx. Fede. consilio. cxiiij. Abba. consi. lxiij. Bar. consi. xcvij.

b ¶ Sed q̄ro ecce. Adde Io. de Imo. in. c. fin. de app. vbi reprehendit istud dictũ. & rñdet ad. l. q commeatus. ff. de re mil. Dicit etiã ibi. quòd vbi ĩpedimẽtũ extrinsecũ accidit ĩ ꝑsona debẽtis facere actũ, sufficit ꝙ ꝓbet, quòd se p̃parauit, & nõ potuit implere actum ꝓpter superueniẽs impedimentum: iõ dicit, ꝙ in. d. l. q commeatus. non dicitur aliud, nisi illud, qđ debet ꝓbare p̃paramẽta & impedimẽtũ: iõ nõ dicit, ꝙ debeat ꝓtestari: vt hic voluit Bar. Tu põdera ꝙ Bart. nõ alleg. illã. l. q cõmeat⁹ ꝙ debet ꝓtestari. Nec hoc dicit Bar. hic, nec Bald. nec Ang. aliqd dicunt de hac ꝓtestatione sed dũtaxat dicit, ꝙ debet ꝓbare. subdit posteà, ꝙ cõsuetudo est ĩ terꝛis maritimis. ꝙ ꝓtestetur de tali impedimento maris, cũ sit ibi cã trãseũdi, & non posit p fortunam trãsire, vel recedere & sic Io. de Imo. nõ bñ intellexit hic Bar. And. Barb.

❧ POMATES.

c ¶ Rñdeo. Vide q̃ dicit Areti. in oppositũ cõsil. clxiij. inci. verum est, qđ Alexã. in. l. nõ hoc. C. vñ cogna. Cum bar. tenet idẽ Alex. cõs. xcij. vo. j. Pau. de ca. l. de pupillo. §. si qs ipsi prętori. ff. de ope. no. nũ. & l. qui supstitis. ff. de acq. hę. Et vide circà hoc Alexã. cõsi. clj. inc. viso themate. & cõs. clxiiij. inci. viso ꝓcessu. vol. j. Limita, nisi ĩpedimẽtũ esset notoriũ: ita Paul. in cõsi. ccxc. inc. visis. in v. col. licet Alex. d. cõsil. clj. dũ loquit̃ de teste videat̃ tenere oppositũ. Limita p Felyn. in. c. ex transmissa. iiij. primis. col. eo. titu.

❧ POMATES.

d ¶ Non potuit. Vide Alex. cõs. xcix. incip. inspectis. volu. ij. Felyn. ca. j. v. col. versi. dũ dicit. de p̃script. &. c. ex transmissa'. in. iiij. primis. col. eo. titu.

❧ POMATES

e ¶ Si quis tñ. Vide Alex. in. l. marcellus. §. res que. j. col. ff. ad Treb. & in. l. q̃suis. iij. col. ff. sol. mat. Alex. cõs. ij. co. viij. ver. non obstat. vij. in. j. vo. Et pro cõfirmatiõe vide vnũ verbũ Fely. in c. j. col. iij. &. xj. de cõsti. &. c. q̃ in ecclesiarũ. col. xxiij. cod. ti. & in. c. quoniã cõtrà. in vlti. col. de ꝓba. &. c. cũ inter. ij. col. de excep. &. c. veniẽs. col. v. vs. dũ dicit. de prescri. &. c. ex trãsmissa. iiij. col. e. ti. & Cepo. cõs. xxvj. in. j. col. & cõs. xxxiij. ĩ. iiij. co. & in cõs. lxxix. in. ij. col. p̃po. c. cũ enixa. al's cũ. N. in fi. v. dist. gl. c. statutum. §. j. in vs. non audiẽs. de rescri. in vj. Panor. c. ij. de arbi. & in. c. ĩtelleximus. ij. col. de iudi. Paul. de castr. cõsi. ccxc. inci. visis. ĩ. v. col. Idem cõs. xiij. ĩ antiquis. col. fi. qđ reprobat Ale. cõsi. clj. vbi facit mentionem de peste.

de re mili. & l. qui commeatus. eo. ti. Spec. in tit. de app. §. nunc breuiter. ver. quid ergo. Videtur dicere, ꝙ probatur per iuramentum[a]. ad quòd facit. l. scire oportet. §. sufficit. j. de excu. tu. quod Gui. de cu. admittit habita consideratione qualitatis personæ. ar. l. quoties. C. de naufra. lib. xj. & authẽ. hodie. C. de repu. ¶ † Sed quero: ecce[b] cõstat, quòd per mare fuit tempestas, ita, quòd nõ potuit nauigati tali tempore: vtrum hoc sufficit? Respondeo[c], quòd non: imo debet probari, quòd ipse de domo sua recessit, & tẽpore debito venit ad mare: & quòd tali tempore fuit tempestas in mari, & quòd proprer hoc fuit impeditus, ita ꝙ venire non potuit[d] Non enim sufficeret impedimentum maris: nisi de domo sua discesserit. est casus in. l. qui commeatus. de re mili. vnde est consuetudo, quòd in terris maritimis, fiat talis protestatio, quòd propter impedimentum maris, non posit transire. cum ipse ibi sit causa transeundi.

Simili modo. Impedimentum superueniens facto magistratus, dat exceptionem reo: secus si est impedimentũ facto priuati contingens. h. d. ¶ Not. quòd impedimentum affectatum & procuratum non excusat. ¶ Op. quòd etiam magistratus tenetur, si dolo fecit: vt. infrà. de iniu. l. nec magistratus gloss. hic videtur dicere, quòd hoc intelligatur quando magistratus iure facit. Certè hoc nõ videtur mihi vermm, per tex. hic, qui dicit, quòd si magistratus facit dolo alterius: quòd nihilominus competat exceptio reo, licet habeat actionem contrà eum, cuius dolo malo factum est: vt. l. j. in princ. suprà. ti. j. ¶ Dico ergo, qđ licet in magistratum detur actio: tamen hæc lex habet actionem pro nihilo: quia potentior. l. iij. infrà. de alie. iu. mu. cau. fac. & ideo perinde est ac si nullã haberet actionẽ. Item contrà extrà gl. si magistratus detinuerit aliquem & hoc fuit propter culpam detenti: quia fortè deliquerat, non sequitur: ergo sibi prodest: vt. s̃. e. l. ver. si quis tamen[e]. Sol. illa culpa non fuit ordinata ad istum casum, vt ipse detineretur: ergo sibi non imputatur. ar. j. de fur. l. verum. & l. non omne. infrà. de sta. lib. ¶ Vltimò vides hic, quòd reus ideo tenetur: quia actionem habet contrà alium. & ideo puto. quòd cedendo liberetur. ar. infrà. de pecu. l. quod debetur.

Sed & si quis. Capitalis condẽnatio, vel relegatio, est iusta causa in iudicio non sistendi. h. d. Et not. tex. ibi. rei capitalis &c. ¶ Nota. quòd absens ex cansa necessaria, non probabili, excusatur ab hac satisdatione. dixi. s̃. eo. l. ij. §. si quis in iudicio. ¶ Item no. quæ dicatur causa capitalis. ¶ Opp. C. de fideius. l. j. & de except. l. defensiões. glo. dicit, ꝙ speciale est hic, qđ exceptio seu defensio competens reo propter mutationem status transit ad fideiussorem. Circà hoc vide Cyn. in legibus contrarijs.

Illud sciendum. ¶ Si qs sit citatus, vel accusat⁹ ex cã capitali, nõ est iusta cã in iudicio nõ sistẽdi: sec⁹ si detineat̃. h. d. ¶ Opp. j. de cust. reo. l. ij. §. fi. So. dicit gl. hic fuit accusat⁹ de crimĩe cõmisso, post ꝓmissionẽ: & sic fuit sua culpa: ibi de delicto cõmisso ante. Vel dic ꝙ licet hic esset accusatus: non tamẽ erat ibi statutus terminus eundi ad iudicem, propter quod impediretur sistere in iudicio primo.

❧ *SVMMARIVM.* ❧

1 *Renunciatio specialis plus ualet, quàm generalis.*

2 *Clausula generalis ualet quo ad omnia, uel similia, uel minora casibus expreßis, non maiora.*

3 *Renũciatio generalis casuum fortuitorum, an sufficiat: & an requiratur specialis? Quid in iudicijs, in stipulationibus iudicialibus, & conuentionalibus.*

4 *Iuramentum interpositum super renunciatione generali refertur ad basus, ad quos refertur renuuciatio.*

Quæsitum. ¶ Generalis renũciatio casuum fortuitorum, nõ valet in iudicijs: secus si specialiter exprimatur. h. d. primò ponit questionẽ. Secundò rñsionem Attilicinij. tertiò reprehensionem ipsius de indistincta locutione. Secunda ibi, & ait. Tertia ibi, sed ego puto. glos. ponit casum duobus modis, & quęlibet positio est boua, & varietas insurgit propter expositionem verbi, deserta. qđ potest referri ad exceptionem, & ad promissionem. ¶ † Nota. ꝙ plus valet renunciatio specialis, quàm generalis[f]. ¶ Op. ad hoc de. l. oẽs. C. de præscrip. xxx. anno. l. fi. C. quando mulier tu. of. fun. po. & l. si duo. de admi. tut. gloss. hic non soluit, sed in. l. si quis mihi bona. §. iussum. vs. sed vtrum. de acq. hęr. dicit, ꝙ regula est, ꝙ tantũ operat̃ generalis prouisio, quantum specialis. Fallit in casibus, & hic est vnus de illis. Alij sol. ꝙ in generali prouisione, non veniunt ea, quę quis in specie non esset verisimiliter concessurus: vt. l. obligatione generali. de pig. & Dy. in. c. in generali. de regu. iur. libr. vj. ideo hic non valet generalis renunciatio: quia multi casus euenire possunt; quibus non potest renunciari, si exprimerentur. Hæc sol. non videtur vera: quia secundùm hoc idem esset in contractibus: cuius contrarium glo. j. determinat. ideo videtur standum in prima sol. scilicet, quòd speciale est hic in iudicijs. ¶ Sed tunc quæro[g] de ratione. Gl. prima dicit in fi. ꝙ iudiciũ reddit̃ in inuitũ: ideo pręsumitur ꝙ inuitus renunciat Hæc ratio est contrà. l. non est verisimile. quod met. cau. Dicit glo. aliter, ꝙ hoc speciale est in stipulationibus prętorijs & iudicialib⁹. Ratio: quia iudicãtur secũdùm mentẽ & ęquitatem prætoris. qui non patitur quẽ decipi sub inuolutione verborum: sed conuentionales iudicantur secundũ mẽtem cõtrahentiũ: qui voluerunt omnibus esse renũciatũ. vt. l. cum aquiliana. s̃. de transac. & l. in cõuẽtionalibus. j. de verb. ob. ¶ Op. extra glo. de authẽ. matri & auię. C. quãdo mulier tu. offi. fun. pot. Solu. ibi valet generalis renunciatio quo ad omnes exceptiones præteritas: hic verò valet quo ad futuras[h] secũdùm Pet. ¶ Opp. quòd exceptiones, quæ obstãt in hac stipulatione, causantur ab impedimẽto casus fortuiti: vt. l. ij. s̃. eo. si ergo iste renunciat expresse: ergo stipulatio continet impossibile. Nã tantum est dicere, quantum volo teneri, etiam si venire non possem, contrà. l. impossibilis. j. de verb. ob. Solu. quando ab initio impossibile. ĩ. ducitur in obligationem, non valet obligatio: vt ibi. sed quando ab initio promitteret posibile, licet ex postfacto fiat imposibile: obligatio non tollitur ipso iure, sed ope exceptionis. vt. l. ij. s̃. eo. & per totam leg. Possum igitur cõuenire: nec obijcietur illa exceptio, vt hic. Hęc em̃ cõuentio non inducit obligationem, sed impedit obstaculum exceptionis secũdũ Gul. ¶ Op. iuri fururo non potest renunciari: vt. l. is potest. de acqui. here. & l. si ita scriptũ. §. si sub cõditione. j. de leg. ij. Solu. non potest renunciari simplici renunciatione, sed per pactum sic. vt hic, & l. j. C. de pact. vel non potest renunciari, nisi in iudicio. & ita nota. hic in. l. ij. de cur. bo. dan. ¶ Venio ad questionem gl. & primo q̃rit gl. qd si in iudicio quædã exprimantur posteà subijcit̃ clausula gñalis, an valeat renunciatio in exp̃ssis. Gl. ꝙ sic, & bene. ¶ Querit gl. an hoc habeat locũ in contractibus, vt casus debeãt exprimi spãliter, & recitat opi. Mar. qui dicit, ꝙ non. Io. dicit contrariũ. & q̃libet alleg. pro se multas bonas leges. ¶ Tertia fuit opi. Bul. qui distinxit: aut aliq casus specialiter enumerant̃ in cõtractibus, & post ea subijcit̃ clausula gñalis: & valet Aut renunciatur generaliter tantùm: & non valet: vt in gloss. & gl. dicit istud consuetudine approbatum. Hoc sequitur

❧ POMATES.

f ¶ Quam gñalis. No. p istũ text. qđ generalis ratificatio omniũ actorũ, non valet: qđ limita p Pau. cõ. ccclij. inci. de casu p̃nti. secũdũ antiquã impressurã: q̃n constaret, seu pars in cuius fauorem esset ratificatũ, ꝓbaret ratificãtẽ habuisse notitiam. & hoc p text. in. l. fi. C. plus val. quod agi. cũ ibi no. p. gl. & Bart. in l. ij C. de reb. alie. nõ alie. & ibi not. p Barto. dicta, que faciunt ad practicã.

❧ POMATES.

g ¶ Sed tunc quęro. vide Panor consil. cxiiij. col. fin. in vltimo dubio.

❧ POMATES.

h ¶ Futuras. Ista solutio est de directo contrà text. in. l. si decesserit. s̃. qui satis. cog. vbi à princi. q̃suis esset posibilis, si ex post facto esset imposibilis: vñ potest solui secundũ Modern. Medio. ꝙ iste tex. dũ vult qđ possit fieri renunciatio de omnibus casibus, intelligit̃. scilicet de omni casu difficili, non autẽ imposibili. quod est valde restringere istum textum.

Dy.in.c.contractus.extrà de reg.iur.li. vj. Sed Cy.
a in.l.j.ª.C.cõmo.ĩpugnat hãc opi.qa est in cõtractib⁹
eadẽ ratio:q̃ in iudicijs.sed in iudicijs hæc opi. hic re
probatur:ergo &c.Gul.de cu.tenet eã cum quadam
2 modificatiõe:videlicet† ꝙ clausula generalis valet,
quo ad oĩa similia,vel minora casib⁹ expssis:nõ quo
ad maiora.ar.l.fin.§.cui dulcia de vino trit.& ole.le.
q̃ limitatio satis placet p.c.sedes.extrà de rescript.
b &.c. nõ põt.de procur.in cle.¶Quarta[b] fuit opi.q̃
colligiẽ hic ex gloss.licet illud ponat p modũ cuius-
dã nouę.q.vt distinguamus: aut quis renunciat, vel
suscipit in se piculũ casus fortuiti:& teneẽ.|Aut hoc
nõ exprimiẽ,sed suscipit ĩ se periculũ simplr: & tũc
aut ex natura cõtract⁹ veniebat leuis culpa:& venit
leuissima.Aut veniebat culpa leuissima:& veniet ca
sus fortuitus:vt verba aliquid operentur:vt.l. si qñ.
de leg.j.Cy.in.l.j.C.cõmo.reprehendit banc distin-
ctionẽ:sed non curo:quia vera:vt.j.dicã.Odof.distin
guit:aut stetit per reũ:quia cũ actor vellet enumera
re casus,dicit actori:dic generaliter. Aut non stetit
c preũ[c].¶Ego nõ curo de ista sua opi.d.Nic.de ma.di
cebat,aut ille q est obligat⁹ ad rem,suscipit in se peri
culum.& hoc valet qq̃ gñaliter dicat:vt. l. iurisgen-
tiũ.§.itẽ si qs.j̃.de pac.&.j.mãda.l.&Aristoni.&.j̃.cõ
mo.l.si,vt certo.§.nũc vidẽdũ.&.j.deposi.l.j.§. sępe.
de nau.fę.l.piculi.de iure do.l.si mãcipia.Aut qs est
obligatus ad factũ:& tũc nõ suscipit in se periculũ,
nisi casus specialr exprimantur,vt hic.Hęc opi.est
cõtrà casum.l.opus,qd' aduersiõe.j.loca.vbi licet qs
obligabaẽ ad factum,& tenebaẽ etiã ad ipsum opus
restituẽdum:& tñ si suscipit in se periculũ,non intel
ligiẽ de casu fortuito.Ad leges alleg. in contrarium
3 rñde,vt patebit in distinctiõe.¶†Vt igitur liqueat
veritas huius materię in iudicijs,seu in stipulationi-
bus iudicialibus,& prętorijs.tene istũ. §.Item si re-
nunciaẽ exceptionibus prętentis, vel alijs iuribus
cõpetẽtib⁹,dic vt in gl.l.si de certa.&.l.sub ptextu.
C.de transac.dixi.in.l.Aurelius.§.caius. de lib. leg.
In stipulationibus conuentionalibus.si aliquis renũ
ciat exceptionib⁹ competituris,vel suscepit ĩ se peri
culũ,qd operetur. Distingue :aut exprimit se susci
pere periculum casus fortuiti :& valet. & de omni
casu fortuito teneẽ.vt.l.q̃ fortuitis.in fi.C.de pig.ac.
vbi est casus & hic glos.hoc tenet.&.l.si qs fundũ.in
prin.ff.loc.Aut suscipit in se periculũ simplr:& tũc
aut ille,q suscipit erat ille ad quẽ pertinebat pericu-
lum ante cõtractũ:& teneẽ de casu fortuito:vt.l.peri
culi.de nau.fæ.Aut ipse pro nõ tenebaẽ:& tunc aut
possessio rei non trãsit ad eũ,q suscepit periculũ, &
teneẽ de casu fortuito:vt.l.si in vẽditione.in prin.de
pericu.& cõmo.rei vendi.Ratio:non est verisimile,
ꝙ quis in re,quam nõ habet,cõmittat culpã.Solum
ergo ad casum referri põt.Aut possesio transit ad
eũ:& tunc aut ex natura contractus veniebat leuis
culpa:& tenebiẽ de leuisima:vt.l. opus.j̃.loca.Aut
tenebaẽ de leuisima, vt in cõmodato:& tunc tene
biẽ de casu fortuito:vt.l.& Aristoni.mãda.& gl.hic.
Aut primò tenebatur de casu fortuito:& tunc istud
suscipere in se periculũ,hoc operaẽ:qa prius teneba
tur de casu contingenti absq; culpa alterius partis.
Nunc tenetur etiã si contingat culpa alterius dum-
modo dolus absit:vt.l.qui officij.§.fi.de contrahen.
emp.& oẽs leges.q̃ videnẽ simplr dicere quẽ teneri
de periculo,si est actũ.Intellige secũdũ prædictã di
d stinctionẽ[d].Est eñ necesse,vt oẽs exprimanẽ in casi
bus,in quibus tenebaẽ de leui culpa ad plus.C.com
mo.& depositi.l.j.& ita intelligaẽ opi.Io.hic posita.
Si verò quosdam casus enumerauit.posteà subiecit
clausulam generalem,valet illa generalis clausula:
vt hic,secundùm opi.Bul.& Dy.in.d.c.contractus.
Quòd ĩtelligo quo ad similia,vel minora:nõ quo ad
e maiora[e]:vt.d.c.sedes.de rescrip.& de procu.c.nõ po
test.in cle.vbicunq; dixi quem teneri de casu fortui
to.Intellige de solito, non de casibus inconsuetis.
vel non verisimilibus:vt.l.fistulas.§.frumenta.infrà.
de contrahend. empti. qui est casus valde nota.
4 ¶†Quæro, quid si posita generali renuntiatiõe in
instrumento interpositũ est iuramẽtũ? Rñ. ad illos
casus,ad quos refertur renunciatio ,refertur & iura
mentũ.vt.l.si.C.de nõ nume.pecu.& in.l.fi.in prin.

a ¶Sed Cyn.in.l.j. Pondera bñ.qa & doct.in. d.c. sedes. dicunt esse spãle p pter naturam rescriptorũ.& vide q̃ ibi dixi. And. Bar.

POMATES.

b ¶Quarta. Vide Alexã.consi.cxlj. col.iij.vol.ij.consil. xiij.vol.j. Bartol.l. fi qñ.hic alleg.

POMATES.

c ¶Per reum, Vide Panor. in consil. xxviij.j.col.& cõsi. lxvij.col.ij.vol.ij.

POMATES.

d ¶Prædictam distinctionem. Vide Alex.cons.xxviij. incip.visis.col.j.j. vol. vbi sequitur Bart.hic.

e ¶Maiora. Adde Bald.consil.clxxv. inter consilia Ang. eundem Bald.pulchrè cons. cccxlvj. casus talis & consi. ccccxlvij. propter guerras.j.li.& idẽ Bald.cõsil.ccclxij. ij.lib. Alex.consil. cviij.& vide Pet.de Anch.cõsi.ccccxv.

POMATES.

f ¶j.de confe. vide Alex.cõs.iiij.in.iiij. col. in fi. vol. iiij.

g ¶Et plus. Adde post.d.Ias. inquantũ ponit, quid operenẽ illa verba,quę apponuntur in instrumẽto venditionis,si plus valet dono.Bald.consil.iij. &.xj.lib.v.

j.ad munic.&.l.vlti.s.qui satisd.cog.

SVMMARIVM.

1 *Error semper præsumitur,nisi scientia probetur.*
2 *Clausula sciens se ad infrascripta non teneri propter hanc leg.hodie apponitur in instrumentis per notarios.& tollit erroris præsumptionem.*

Item quæritur. ¶Si satisdatio interponiẽ per errrõe in totum,vel in partẽ, pmissor exceptione iuuatur:secus si ex certa scientia.h.h.¶Op.j̃.de dam.infec.l.si finita.in princ.
Sol.error non facit stipulationẽ omnino inutilẽ:vt ibi.sed ope exceptiõis
subduciẽ quãtũ p errorẽ est factũ:vt hic,& ibi:de quo p Dyn.l.si pron⁹.j.
de do.& per gl.j.fami.erc.l.qui erat.¶Quæro,qũo intelligiẽ promissum
vltra debitũ? Glo.variat.finaliter determinat,ꝙ de iure cõi nõ teneẽ pmit
tere certã quãtitatẽ,sed solũ in nteresse:vt.l.ij.§.fi.s.q satisd.cog.& no.in.l.
fi.de prẹto.stip.Si ergo pmisit vltra interesse:videẽ per errorẽ promisisse.
hoc tñ esset error cũ de cõsuetudine sit in quibusdã partib⁹,etiã pœnã ap-
poni:vt dixi in.l.ij.in fi.s.qui satisda.cog.¶Op.qa etiã si ex certa scientia
pmittatur,non valet,vt.C.de vsur.l.cũ allegas gl.notabiliter soluit:ꝙ ibi
loquitur,qñ in obligatione erat quãtitas.Vnde pœna,quę apponiẽ videẽ
apponi in fraudẽ vsurarũ,hoc est in obligatione in factũ.Vide illã glo.&
1 no.eam,& facit ad hoc.j.si cer.pe.l.rogasti.§.si tibi.& ibi dixi.¶†Quero,
quid in dubio pręsumetur,vel error,vel scientia? dicit Iac.ꝙ pręsumiẽ er-
ror nisi probeẽ scientia.casus est hic in fi.Dicitur eñ hic:ꝙ datur exceptio
& qui vult repellere illam exceptionẽ,debet se iuuare repticatione pacti,
quod inducitur ex ipsa scientia.Et sic ille,qui replicat:debet probare suã
f replicationem: de quo vide,vt plenè dixi in.l.non fatetur.j.de confes.[f]
2 ¶Vltimò scias,†ꝙ per istam leg.& similes,ponunt notarij hodie in in-
strumentis,quod talis sciens se ad infrascripta teneri &c.vt per hoc non
posit opponi exceptio erroris.vt hic vides.

Si duo. ¶Culpa vnius ex reis credendi in acquirendo,nocet alteri,si sunt socij.h.d.Quam leg.no.& glo.inducit in ar.ad.q.an duo rei videantur inuicem fideiubere.de quo ad velleia.l.vir vxori.¶Et extrà gl.opp.qa factũ vnius de duobus reis credẽdi.minus debet nocere alteri,si sunt socij,q̃s si non sunt socij:vt.l.si vnus.in prin.j.de pac.Solu.illud verũ:quod nõ nocet in obligatione iam quęsita perdenda.hic verò nocet in obligatione quærenda. ¶Queritur hic,si sunt socij,quomodo intelligãtur socij? dicit glos.omniũ bonorum vel illius obligationis.dic vt in glo.quod no.de quo est tex.in.l. si cui.j.iudi.solu.dixi plenè in.l.ex duobus.j.de duo.reis.& ibi examinaui qualiter factum vnius ex correis prosit,vel noceat alteri.

Item si duo. ¶Si sunt duo rei,vt pater & filius,nõ potest ab vno peti res ab alio interesse.h.d. ¶Oppo.de.l. nec vllam.§.pen.j.de pet.hęre.Solu.si socij sunt,non debet distingui quis fuerit exactus prius:quia sunt inuicem habituri regressum,si non sunt socij,debet distingui secundùm distinctionem leg.contrarię.

Aeque. ¶Iste.§.est summatus.& legitur secundùm glo.duobus modis secundùm primnm ponit duos casus:secundũ aliũ, ponit quatuor:quęlibet est bona lectu.& vide vt in glo.

Si is qui. ¶Exceptio superueniẽs reo prodest fideiussori.h. d.vsq; ad fi.

Si quis. ¶Qui fideiussit p seruo.habet eas exceptiões, quas haberet,si pro libero fideiusset:saluo,ꝙ seruus reipublicę causa abesse non potest.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Moræ purgatio admittitur inter paucos dies,dũmodo ius actoris nõ sit factũ deterius.*
2 *Moræ purgatio non liberat aliquem ipso iure,sed ope exceptionis.*
3 *Pauci dies intrà quos,quis potest moram purgare,sunt in arbitrio iudicis.*
4 *Testis,qui dicit,quòd Titius possedit.x.annos & plus:quomodò intelligatur,remissiuè.*
5 *Moræ purgatio an admittatur.ubi est dies & pœna.*

Et si post tres. ¶In stipulationibus iudicialibus,vbi est dies & pęna admittitur purgatio morę intra modicum tempus,si ius actoris non est factum deterius.h.d.Et primò ponit dictum. Secundò declarat illud.
1 Secunda ibi,in vltimò verbo,dum dicit exceptione.¶†No.ad hoc,vt ad
mittatur purgatio morę, requiritur,ꝙ veniat intrà paucos dies. Secundò
2 nota.ꝙ requiritur.quod ius actoris nõ sit factum deterius. Tertio not.† ꝙ
purgatio moræ non liberat aliquem ipso iure:sed ope exceptionis.¶Ad
primum op.j̃.loca.l.si in lege.§.colonus.Sol.dicit gl.quòd hic dicit pluresue dies.intelligo paucos:quia hęc adiectio Plus ad modicum refertur:vt.l.
hęc adiectio.j.de verb.signi.& sic concor.Sed tunc insurgit dubium,quot
sunt isti pauci dies,quidam dicunt quartam totius:vt.l.si quis in suo.C.de
inoffic.testa.Ista est obscura responsio.Nescimus enim vtrum dicatur de
quarta totius temporis,quo passus est agitari iudicium.vel quarta primæ
dilationis,vel qualiter.Vnde alij dicunt referri ad duos dies:vt.l.vbi nume
rus.j.de testi.facit melius.l.si oleum.in fin.cum.l.sequen.j.de dolo.Alij di
3 cũt hoc† esse arbitrio iudicis:vt.j.de iure delibe.l.j.& ista est vera.text.est
in.l.si ita quis.§.Seia.j̃.de verb.obli.Arbitrabiẽ aũt iudex habita conside
ratione personarum,& locorum.argu.l.cõtinuus.§.cum ita.&.§.item qui
4 insulam.j.de verb.obl.¶†Et ista faciunt ad quæstionem de teste, qui di
g xit,ꝙ Titius possedit.x.annis & plus[g]:quid importet hoc dicere? de quo
tangit

tangit gl.in.l.ab hostibus.§.sed quod simpl'r.ex quib.cau.ma.& ibi dicam. ¶Opp.φ possit venire intra sex menses,vt.C.de fideiuss.l.sancimus. Dicunt quidã,illa corrigit istã. Dic secũdũ gl.ibi loquit̃ in fideiussore: hic in principali. Dicit em̃ tex.si reus ꝓmisit. Rõ:qa facilius est aliqñ sistere seipsum φ̃ aliũ. ¶Op.ad secũdã:dicitur hic si ius actoris nõ est factũ deteri⁹. Cõtrà,nã ista stipulatio cõmitti ad interesse,vt.l.ij.in fi.q satisda.cog. Sed si ius actoris nõ est factũ deteri⁹,actoris nõ interest:ergo non expedit purgare morã. ¶Huius timore hęc lex legit̃ duobus modis. Primò,φ hic fuit adiect⁹ dies,& pęna certa:& ideo cõmittit̃ ad pęnã:licet nõ intersit,ꝓpter

5 hoc,interest rei φ possit morã purgare. Ista est bona lec.† & qui hãc tenẽt incidunt in cõtrariũ fortius:qa vbi est dies & pœna nõ admittit̃ purgatio morę:vt.l.traiectitię.§.de illo.ꝫ.de act.& ob.l.magnã.C.de cõtrahen.& cõmit.stip. Et iõ alij dicũt,φ hic nõ fuit adiecta pęna. Ad cõtrariũ aũt formatũ,nõ bñ rñdẽt:sed sustinẽdo illos,dicas φ licet ius actoris,nõ sit factũ deteri⁹.s.qñ actio nõ sit admissa:tñ ista stipulatio est cõmissa ad totũ ĩteresse.i.ad totũ illud,φ veniebat in actionẽ:vt.l.ij.§.fi.cũ.l.seq.s.q satisd.cog. Sed adhuc huic leg.nõ satisfit:qa si cõmittit̃ solum ad illud,qđ debet̃.nõ expedit reo purgare morã:qa tñ dabit p istã stipulationẽ φ̃tũ p primã actionẽ. Tene ergo primã,φ hic fuit adiecta dies & pœna. ¶Ad cõtraria rñde, scilicet ad.§.de illo.&.l.magnã.diuersis modis:vt in gl.qa vr̃ dicere,φ ibi veniebat post multos dies:hic intrà paucos. Pet.aliter dicit. Tu dic,quòd vbi est dies,& pęna nõ admittitur purgatio:nisi in stipulationibus ꝑtorijs & iudicialib⁹,in quib⁹ fit interpretatio ex mẽte & ęquitate ꝑtoris,vt.l.in conuentionalib⁹.ꝫ.de ver.ob. Putauit em̃ ꝑtor ęquũ,si venit intrà modicũ, & ius actoris non est factũ deterius,φ admittatur purgatio.vt hic.sed in cõuentionalib⁹ ꝑtor habet iudicare ex cõuẽtione,nõ ex sua equitate,vt in d.l.in cõuẽtionalibus. Et ꝑdicta vera,qñ stipulatio prętoris ꝑtinet ad litis ordinationẽ:vt hic.secus si ad litis decisionẽ:vt.l.si cũ dies.§.fin.cũ.l.seq. & in priu.l.seq.de arbi.qa facta litis decisione prętor se non intromittit:quia functus est officio suo:vt.l.iudex.de re iud.secus in his, quę pertinẽt ad litis ordinationẽ. ¶Op.& videt̃,φ semper ius actoris sic factũ deterius ꝓpter expensas,quas ipse sustinuit:quia reus nõ venit. So.dicit gl.φ ꝓpter hoc,nõ dicit̃ ius actoris factũ deterius. Nã expensas recuperat officio iudicis,vel ex edicto,si qs ius dicen.nõ ob. Tũc em̃ dicit̃ ius actoris factũ deterius,qñ actio sua perimitur:non rõne expensarũ.vt in hac glo.& clarius in.ij.glo. ¶Sed contrà hoc op.extrà gl.de.l.si ita quis.§.seia.ꝫ.de ver.obli. vbi dicit̃,φ admittit̃ purgatio morę intrà modicũ tp̃s,si actoris non interest.non dicit si ius eius,nõ est factũ deterius:sed rõne expensarũ dicit̃ eius interesse:ergo &c. So.in iudicialibus stipulationib⁹ debet cõsiderari solũ, si ius alterius.s.actoris est factũ deterius:qa expensas recuperabit officio iudicis:quia iudex non audiet eũ,nisi restitutis expensis.l.sancimus.C.de iud. Sed in obligationib⁹ conuentionalibus inspicimus,an eius intersit:& pars non admittet eum,nisi restituto interesse:vt.d.§.seia.& qđ not.in.l.si cum dies.in fi.cum.l.seq.ꝫ.de arbi.qui posteà non esset, qui faceret eas restituere sicut in iudicialibus. ¶Itẽ op.& videt̃,φ ius actoris sit factũ deterius:saltẽ,quia actio est minoris vitę. Sol.istud interesse non consideratur. vt no.in.l.q bis.ꝫ.de ver.obl.& in.l.si creditori.ꝫ.de le.ꝫ.& est tex.no.in.l.pater,qui castrẽse.in fi.de castren.pec.vbi si pater adiuisset hereditatẽ filij:teneret actione ꝑpetua,si occupauit iure peculij teneret̃ actiõe annali ꝑti.ꝫ.qñ ac.de peculio est annalis. Et tñ per hoc non dicit̃ pars lędi,nec hoc interesse attendit̃. ¶Opp.extrà gl.dicit hic,φ liberat quem ope exceptionis purgatio morę. Contrà:imo ipso iure:vt.l.si insulam.ꝫ.de verb.ob.vbi morę purgatio:liberat ipso iure. Sol.hic in stipulatione fuit adiecta certa dies:in leg.cõtraria.non fuit dies adiecta certa.sed leg. subintelligit tẽpus, quo insula fieri potuerit. Sicut igitur ibi mora per cursum diei appositę à lege,ĩducit̃:ita ipso iure tollitur ex beneficio legis,sed hic est mora ex cursu diei appositi ab homine:ideo illa non tollitur p.l.ipso iure.sed ope exceptionis. ¶Modò venio ad magnã gl.& ex eo,qđ dicit,quòd admittit̃ purgatio,sequitur φ stipulatio est commissa. Quęro qualiter stipulatio committatur?de quo dic,vt dixi in.l.ita stipulatus.ꝫ.de verb. ob.vbi tractaui,qualiter quęlibet stipulatio cõmittat̃. ¶Itẽ glo.ꝓcedit vltrà,qñ est cõmissa, qualiter purgatio admittat̃:dic vt in gl.clarius dixi in contrario. Quantum ad hanc materiam dixi plenè.ꝫ.de ver.ob.in.l.si insulam.

SVMMARIVM.

1 *Pluralitas quando geminet singularitates?*

2 *Lex.xij.tabu.licet diuidat inter hęredes actionem & obligationem actiuè & passiuè:tamen illud,quando est in conditione,non diuiditur inter hęredes debentes implere conditionem.*

3 *Solutio partis non facit petitionem actoris esse in pendenti in obligatione generis.*

Et in stipulationibus facti indiuidui in iudicijs,an admittatur solutio partis?Et quid in stipulationibus conuentionalibus?nu.4.

5 *Solutio partis cur parit liberationem in parte:cum tamen quo ad commissionem pœnę nihil operetur?*

6 *Obligatio cur diuiditur inter hęredes promissoris:cum tamen,nisi totum soluatur,pœna committatur.*

7 *Datio cum est in obligatione,cur nõ sufficit,quòd unus ex hęredibus det pro parte sua ad euitandum pœnam:secus quando in obligatione est factum?*

Et cum ex facto unius,alij teneantur insolidum in obligatione facti indiuidui,uel continente dationem,quomodo intelligatur?nu.8.

Lex,depositi.ꝫ.depositi.loquitur in obligatione rem restitui.

SI seruus.

Si plurium.

Si stipulatio facti diuidui in iudicijs,si pro parte non impleatur,in totum cõmittitur:sed de ęquitate pro parte impleta obstat exceptio. h.d. Primò ponit edictum. Secũdò eius ꝓbationem de rigore. Tertiò dicit aliud esse de ęquitate.secũda ibi,qa verũ sit. Tertia ibi,verũ si ꝓ rata. ¶Op.de principio huius legis. Sol.intellige,φ serui cõueniebantur hic ex causa,ex qua poterãt esse in iudicio. ¶Secũdo op. Iuriscõsultus malè loquit̃. Nã negatio postposita facit ęquipollere suo cõtrario vt.l.legitimos.§.an ergo.ꝫ.de legi.tu. Nã secundũ hoc dicit verum esse oẽs status nõ esse:ergo ęquipollet huic,verũ est:nullũ statũ esse.hoc aũt est falsum:qa verũ est nõ stetisse nisi vnũ. Gl.dicit φ Iuriscõsult⁹ nõ cõsiderauit illam ęquipollentiã:sed voluit dicere verum esse,nõ oẽs status esse:& ideo gl.ponit ante dictionem,non.

1 ¶†Tertiò op.φ pluralitas geminat singularitatem:vt.l.falsa.in fi. de condi.& demõ.perinde est ergo,ac si ꝓmisisset p se de sticho:& p se de Pãphila. Et sic non debet cõmitti stipulatio in totũ. Sol.gl.φ hęc pluralitas non geminat singularitates. ¶Tu breuiter dicas quantum ad hoc,qñ plura copulant̃ respectu plurium,& diuersorũ effectuũ:& tunc pluralitas geminat singularitates:vt.d.l.falsa.in fi.de cõdi.& demon. Nã alia erat libertas, quę relinqbat̃ vni:alia,q̃ relinqbat̃ alteri.qñ plura copulantur respectu vnius & eiusdẽ effectus:& tũc pluralitas nõ geminat singularitates:vt.C.de impu.& alijs substi.l.q̃uis.& hic. ¶Modo venio ad gl.magnã,q̃ habet multũ iuris:& est difficilis:& eã declarabo tibi. Diuido eam in tres. Prima loquitur de his,q̃ sunt in conditione tm̃. Secũda in his,q̃ sunt in dispõne tm̃. Tertia ĩ his,q̃ sunt ĩ dispõne secũdũ se:sed ĩ cõditione respectu accessoriarũ obligationũ:vt pignorũ & pęnarũ.secũda ibi,secũdo casu. Tertia ibi, & hoc ĩ pricipalib⁹. Intro gl.& op.& vr̃ & φ ab initio possit diuidi illud,qđ est in cõditione:vt.l.cui fundus.ij.rñ.ꝫ.de condi.& demõ.& secũdũ hoc sistere seruos,est in conditione respectu pęnalis stipulationis:ergo põt diuidi. Solu. Cõtrariũ loquit̃ in eo,qđ est merè in cõditione:hic de eo,φ est in dispositione secũdũ se:in cõditione respectu alterius. De quo.ꝫ.in.iij.parte gl. De primo ergo:an cõditio diuidat̃,gl.distinguit optimè prętereφ̃ in vltimo mẽbro. Qñ in conditione erat aliquid faciendũ,in quo debet distinguit:aut erat factũ diuiduum,aut indiuiduum;vt.l.si plures.C.de condi.infer.& ibi per Cy.plenè. ¶Aduerte etiã,φ tota distinctio huius gl. loquit̃ in pluribus principalibus:non in plurib⁹ hęredibus vnius principalis,in quibus dici potest,φ cõditio nõ rescinditur:vt.d.l.cui fund⁹.de cõdi.& de-

2 mõ.vbi est casus. ¶Nota.ergo †φ licet per leg.xij.tab. diuidatur actio & obligatio inter heredes actiuè & passiuè:tñ illud,qđ est in conditione,non diuidit̃ inter hęredes debentes implere conditionẽ;vt.d.l.cũ fundus. Facit ad ea quę.ꝫ.dicã. ¶Venio ad secũdam partẽ gl.& opp.& videtur,φ solutione partis cõtingat liberatio ipso iure;licet creditor nõ teneatur recipere partem:vt.l.tutor.§.Lucius.ꝫ.de vsur. Sol.dicit gloss.fateor qđ contingat liberatio respectu sui.s.illius,qđ soluit̃,vt in cõtrario:nõ autẽ impedit cõmitti stipulationẽ pęnalẽ respectu eius,qđ soluit̃. Ita dicit gl.& distinguit an admittat̃ solutio partis:& distingui bene prętereφ̃ in vltimo membro

3 suo:in quo glo.nõ vsquaq; dicit bene. ¶Nam †in obligatione generis, solutio partis non facit petitionem actoris esse in pendenti:imo statim potest petere:vt.l.in stipulationibus. de ver. ob.l. si stipulatus.ff.de solutio.& no.per Dy.in.l.ij.§.j.ꝫ.de verb.ob. Nec ob.l.si nõ sortem.§.si decẽ.al leg.in glo.qa loquit̃ in obligatione alternatiua:nõ in obligatione generis: de quo per Cyn.in.l.pro hęreditarijs.C. de hęre.ac. Ego plenius in.l.ea. §.cato.ꝫ.de verb.obli. ¶Venio ad tertiam partem glo.& ponit materiam huius.§.& istam examinabo. ¶Opp.ad hunc.§.de.l.v.§.fi.de verbo.obli. Solu.ibi erat in obligatione datio,hic factum. ¶Secundo oppo. quòd vbi factum diuiduum est in obligatione,si pro parte fiat pro parte tãtum pœ

4 na cõmittitur:vt.l.eadẽ.§.cato.ꝫ.de verb.obli. Solu.gl.† dicit speciale est in iudicijs. Quod non videtur bene dictum. Nam in iudicijs solet esset specialitas,vt mitius agatur,vt dixi.s.l.ꝓxi.& tex.est hic.sed secũdũ istã sol. esset dare,φ agatur darius in iudicijs,φ̃ in cõtractibus,qa in cõtractib⁹ nõ committitur,nisi pro parte ipso iure:vt in.§.cato. Et hic cõmittitur insolidum de rigore:licet de ęquitate obstet pro parte exceptio.& ideo glos.alibi declarat melius,φ̃ hic.& tangit in.l.si is qui ducenta.§.vtrũ.in verbo in illo.de reb.dub. ¶Breuiter licet sit factum diuiduum,tamen in principali promissore,si pro parte tantum impleat,pœna cõmittitur cum effectu insolidũ,in stipulationibus conuentionalib⁹:vt no.in.l.si ꝓcurator.ꝫ.rem rã.ha.& in pręallega.§.Cato.in fin.&.l.si is qui ducenta.§.cum ita.de reb. dub. Sed in iudicijs,licet cõmittatur contrà ipsum principalẽ insolidum: de ęquitate tamen obstat exceptio. Et ista est vera ratio:quia istę stipulationes pretorię iudicantur secũdũ mẽtẽ pretoris,qui habet ęquitatẽ prę oculis.& dixi.s.l.proxi.in fi. Contrà hęredes verò principales obligatio facti diuidui committitur pro parte tantum,vt dicto.§.cato.vide gloss.

5 ¶†Modò aduerte.primò habes videre,quę est ratio,φ solu.partis parit liberationem in parte,vt suprà dictum est in secunda parte gloss.tamen quo ad commissionem pœnę:perinde est ac si non esset factum aliquid, vel datum. Respon.illud quod est in obligatione respectu pœnalis stipulationis est in cõditione.sed conditio non diuiditur. Verbis gratia:promitto tibi dare centum. Istud est in obligatione,& si centum non dedero promitto tibi dare centum:puta duplum.& istud est in conditione. ¶Solu.

a ¶Vide Iaso. latè disputantem hūc arti. an vnus ex hęredibus possit soluere totū fundū: vt euitet pœnā in d. §. Cato. i. viij. oppon. Bart. col. xiij. Anto. Alexā.

POMATES.

a ¶Not. qđ. Limita, nisi rō specialiter subrogata sit in locum alteri⁹, vt p glo. not. c. literis. de rescrip. refert Butri. c. pen. in fi. de filijs presby.

b ¶Contestata. inquantum do. Ias. hic in vltimo not. ponit, qđ lis hr ꝑ cōtestata, qñ stetit preū quomin⁹ cōtestaref. Et deīde subdit, qđ Paul. de cast. dicit se audiuisse à Bar. si per reum stetit, quominus lis nō cōtestaretur: qđ tñ hr ꝑ contestata: & facit actiones transitorias ad hrdes. Et qđ ipse Paul. reprobat, hoc dictū. qđ hic sequif idē Paul. cōsil. ccxiiij. In casu tñ quo iudex pcepisset litē cōtestari: & à tali pcepto nō fuisset appellatū. Quòd autē iudex possit cogere ad litē cōtestādā, dicit esse casum i. l. j. §. qd ergo de ven. īspi & qđ miratur de Bart. quòd sequaf. glos. ī. d. auf. qui semel. Inquantum etiam subdit idem Ias. quod idem est cū vnus ex litigatoribus per subterfugia vadit, causam protelando, vt pereat instantia: qa tamen non perit. Adde quod Roma. consi. ccxx. vř tenere, qđ currat sed def restitutio. & dictis hic p eum in. iiij. & v. not. ad de qđ volait. Paul⁹ de ca. cōs. xxvij.

c ¶His premissis. Nota. de dictone preter. vide Lud. Ro. ī cōs. cccxxiij. Andræ. Barba.

d ¶Præter. Adde de hac dictiōe. Ro. consil. cccxxvi. j.

conditio nō diuiditur: sed debet ex toto impleri: vt vidistis in prima parte glos. ergo &c. ¶Et ex hoc
6 sequif alia ratio q̄ est, † quod obligatio diuidif īter heredes promissoris, tamē nisi totū soluaf: in totum pœna committif: certè illud, quia cū quo ad pęnalē stipulationem totū sit in cōditione, & cōditio inter heredes non diuidatur: vt. l. cui fundus. de condi. & demō: ergo oportet φ totū soluaf: ne pęna committaf, vel pign⁹ distrahatur. ¶†Itē videndum est, quę
7 est ratio, qđ qñ in obligatione est datio, nō sufficit φ vnus ex hæredibus det pro parte sua ad euitandū pænalem stipulationem: sed qñ in obligatione est factum diuiduum sufficit: vt in. d. §. Cato. Ratio est, vt dixi: quia φ est in cōditione nō diuiditur: sed ex quadā necessitate in obligatione facti diuidui diuiditur: quia, vnus ex heredibus nō potest facere pro parte alterius. Exemplū in stipulatione rē ra. ha. nō potest vnus rē ra. ha. ꝑ alio: ideo cum ex necessitate diuidaf cōditio, diuiditur. & commissio pęnalis stipulationis, vt in. §. Cato. & ibi dixi in. viij. op. plenè. sed ꝓut est in cōditione dādi. leg. xij. ta. diuidit, nec ipsa necessitas diuidit: nā pōt vnus heredum soluere ꝓ alio. ¶Dices tu, istud esset verū in quātitate, sed si poneres in obligatione speciei, qūo pōt vnus hæredum dare pro alio: & tamē idem est, vt. l. in execu tione. §. pe. j. de ver. obl. Dicit Ia. de Are. mirabiliter, quòd vnus ex hæredibus potest soluere pro parte alterius cōsistente in specie: cū nō possit alter libera ri: vt. l. si procurator. §. si ignorantes. j. man. facit. C. de episco. & cle. authē. si captiui. Facit etiā. C. vbi de cri. agi. opor. authē. qua in prouincia. & φ no. in. l. vē ditor. j. de iudi. qđ tene mēti: qa est nouū. Et ꝓ hoc facit in his, quę ꝑ parte expediri nō possunt: quilibet habet admistratione insolidū, vt. l. si cum vno. si
8 ex noxali cā agaf. ¶†Vltimò scias, φ illud φ dicif in gloss. qđ ex facto vnius alij tenētur insolium in obligatiōe facti indiuidui: vt in. §. Cato. vel vbi est datio in obligatione: intelligas de cōtractibus stricti iuris: secus in contractibus bonę fidei: qa tunc tenetur ille solū, qui contra fecit: vt. l. in depositi. cum. l. se. j. depositi. Nam illa lex depositi: loquif in obligatione rem restitui, q̄ est indiuidua solutione. l. si duo. co. ti. & dixi in. d. §. Cato. in. ij. & v. op. Ratio prædictorū est æquitas, quæ monet officiū iudicis ex contractu bonæ fidei. ar. j. cōmo. l. iij. §. hæres. Item hoc intellige in stipulationibus conuentionalibus: secus in prætorijs, vt. l. pænales. §. Iulian⁹. j. ad. l. fal. Itē pdicta vera de iure ciuili: secus de iure cano. vbi indistinctè pæna nō cōmittif, nisi ꝑ parte, ꝓ qua cōuētus est? vt extra de pænis. c. suam. Materiam istam plenius vidi & examinaui in. l. eādem. §. Cato. j. de verb. ob. qa hic solam substantiam tetigi.

Sleum. ¶Ratione dubitatiōis permittitur, quòd als non permitteref. h. d. ¶Op. de. l. ij. §. j. s. qui satisd. cog. vbi hęc actio daf ad interesse, hic dicitur, φ daf actio. vt sistat, vel defendat. So. gl. & dicit: intelligo. quòd hic datur actio ad interesse à qua actione liberatur fideiussor cōuentus exhibendo eū, vel defendendo, vt veritas inquiratur. ¶Sed tunc instatur: qūo datur actio ad interesse, cum nihil intersit. Sol. dicit gloss. j. imo interest, non ratione debiti: sed ratione expensarū: intelligas gl. quia forte ille agens erat recuperaturus ab alio expensas, quas faciebat: qui fortè sibi actionem mandauerat, vel cesserat. ¶Itē op. ab hac actione qs non liberaf defendendo reū: cū ꝑsonæ præsentia requiraf, vt in. l. ij. §. si quis in iudicio. s. eo. Sol. fateor in his, quæ non possent expediri per alium, non admittif defensio, cū persone præsentia requiraf: vt in qbusdā interrogationibus: prout tangit gl. in. l. ij. s. si ex noxa causa agatur: sed in his, quæ possunt expediri per alium, liberaretur fideiussor defendendo eum: vt hic, &. l. iij. de alie. iu. mu. cau. fac.

Homo. ¶Vbi est dies & cōditio, expectatur dies. licet conditio euenerit. h. d. Materiam istam vide plenius in. l. in illa. & l. hoc iure. j. de verb. obli.

SUMMARIUM.

1 Actio subrogata, sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, & assumit naturam primordialem. nu. 3.
2 Actio competens ad interesse extinguitur, quando ex postfacto desinit interesse, & cessat damnum de præterito. Secus quando non cessat damnum de præterito. nu. 3.
4 Dictio nisi, quòd ponat, uel priuet, quòd in præcedenti est positum, uel priuatum. & numero. 8. & ibi quando conditionem faciat.
5 Promittat si quis non uendere alij, nisi tibi: quomodo intelligatur? & nu. 10.
6 Dictiones exceptiuæ sunt tres: præter, nisi, & præterquàm. Dictio sine, & dictio absq;, magis separationem, quàm exceptionem denotant. Dictio taxatiua, quomodo differat ab exceptiua? Exceptio, quòd debeat esse de regula, uel genere.
7 Dictio præter, quando ponat, & quando implicet?
8 Dictio nisi, quomodo differat à dictione si non.

Qui iniuriarum. ¶Stipulatio alteri accessoria, assumit sibi naturam eius, cui accedit. h. d. Primò loquitur de actore defuncto. Secūdò de reo defuncto. Tertiò ponit vnā limitationē. secūda ibi, idē dicendū. Tertia ibi, idē ait Pōpo. Itē prima subdiuidif: qa primò ponit dictū. secūdò rationē. Tertio rńdet tacitę obie-
1 ctioni. secūda ibi, qa tales. Tertia ibi, φ nis. ¶No. φ ᵃ actio, quę. † in alicuius
a locum subrogatur, sapiat naturā eius, in cui⁹ locū subrogaf. ¶†Itē nota
2 in fi. huius. §. † qñ ex postfacto desinit interesse: non tamen cessat damnū
b de præterito: qa si venisset, & fuisset lis cōtestata ᵇ tunc actio nō extinguif dicam in. l. qui autem. §. j. j. eod. ¶Oppo. de. l. item illa. §. j. de consti. pecu. Glos. sol. ibi actio principalis tollitur tempore: hic morte. Ratio est: qa qñ tollitur tempore: tūc ope exceptionis tollitur: sed qñ tollitur morte: tunc tollif ipso iure. ¶Tu dic, φ hic vna actio accedit alteri accessoriè: ibi verò accedit alteri æquè principaliter: qa ibi actio accumulaf alteri: non autē subrogaf: ideo eius naturā nō assumit. Ista est vera sol. ꝓbaf in tex. ibi. qa talis stipulatio ꝑpter rē ipsam daref. q. d. ista stipulatio accedit. ¶Oppo. j. de peti. hære. l. itē veniunt. §. cū ꝓdixerim⁹. Sol. gl. in. l. certi cōdictio, circa
3 fi. magnę. gl. j. si cer. pet. dicit, φ † actio q̄ subrogaf loco alterius assumit naturā primordialē eius, nō autē accidentalē. i. eā quā habitura est ex postfacto, vt puta: qa crescit p inficiationē. Et materiā istā ponit plenè in. l. j. hęc aūt si qs testa. lib. esse ius. fue. ¶Oppo. de. l. ex depositi. cū. l. seq. j. de actio. & obli. Tex. hic sol. cōtrariū. qa actiones ex cōtractibus transeunt ad heredem, vt ibi, nisi sint accessoriæ illis, quę nō sunt transitorię. vt hic. ¶Venio ad fi. dicit gl. no. ex isto. §. fi. φ hæ dictiones, si non, & nisi. tantundem important. ¶Oppo. de. l. Titia. §. fina. j. de ma. test. Solu. Cyn. ponit in. l. actione. C. de transac. Gul. hic breuiter dicit, quantum ad dictionē nisi, dicendum est, aut precedit oratio negatiua: & dictio nisi, ponit: aut precedit oratio affirmatiua: & tunc excipit: vt. d. l. actione. C. de transac. cum simi.
4 ¶†Sed aduertendum: quia qñq; precedens oratio ponit, seu negat potētiam: quandoq; ponit: seu negat actū: tunc dictio nisi, sequens illud ponit, vel priuat secundū qđ in precedenti est positum: vel priuatum. ita loqui-
5 tur. l. Titia. §. fi. de ma. te. ¶†Istud inducit gl. ad. q. Promisisti te non venditurū alij, nisi mihi. vtrum tenearis mihi vendere? Breuiter doct. dicunt sic. Aut dictū est, quòd nō possis vēdere alij: nisi mihi: & tunc nō possum te cogere: vt mihi vendas. sed si vendideris again contrà te: vt. l. si sterilis. §. penulti. j. de act. emp. Aut dico sic, nulli alij tenearis vendere, nisi mihi: tunc teneris mihi vendere secūdū doctrinam predictā: quia cum negatiua oratio præcedat, scilicet φ non tenearis alteri vendere: tunc dictio nisi, ponit, quòd mihi tenearis. Nunc in proposito: si promitto me non venditurum, nisi tibi: illa dictio venditurum, habet in se voluntatē promittentis: φ quando vendere vellet, seu qñ vendendi voluntas affuerit, nulli alteri vendas nisi mihi. igitur non possum cogere, vt vendas. ¶De hac materia ponit Cy. in. d. l. act. de transac. & Dy. in. c. peccatū nondimittitur extra de reg. iur. lib. vj. & Gul. hic. Sed qa videf mihi, φ ipsi nō habuerūt veritatem
6 huius materię, ideo aduerte. Et primò † sciendum est, quòd habemus tantum tres dictiones exceptiuas, scilicet ꝑter, nisi, & preterq̄; quæ sunt coniunctiones. Dictiones enim sine, vel absq;, non sunt exceptiuę. sed magis significant quandam separationem: vt vos legistis absq; Petro. hoc est, separatim à petro, non innuit, quòd petrus non legat. Idem in dictione sine, vt. l. si sine. j. rem ra ha. l. si sine herede. j. de admit. tu. cū si. ¶Secūdò scias φ inter dictiones exceptiuas, & dictiones taxatiuas, de quibus dixi in. l. j. in princ. s. si quis ius di. non ob. est differentia, quia dictio taxatiua affirmatiuè posita vnam speciem, seu vnū indiuiduum ponit, totū aliud genus remouet, vt tantum Petrus currit. i. Petrus & nullus alius currit. Dictiones autem exceptiuę faciunt totum ecōtra: qa à genere remouēt vnā speciē, vel vnum indiuiduum tantū: vt si dico nullus homo currit, nisi Petrus: illa vniuersalis remanet vera in oībus, nisi in Petro tm: vt. l. act. C. de transact. Tertiò est sciendum, φ exceptio debet esse de regula, vel de genere, vt. l. j. de regu. iur. & per Dyn. extrà de regu. iur. super rubri. lib. vj. Vnde res excepta oportet, quòd sit de genere, cuius est regula, & eximitur tantum ab actu. Exemplum, omnis homo currit, nisi Petrus, bona est exceptio: quia Petr⁹ est homo, sed eximitur Petrus ab illo actu currendi. Nō ēm esset bona exceptio, omnis homo currit, nisi asinus. Nam incongrua exceptio es-
c set. ¶His præmissis. ᶜ Venio ad dictiones exceptiuas. Et primò † quæro
d dictione preter ᵈ vtrum ponat? Dic. aut adijcitur ei, quòd continetur sub
7 precedenti genere: & ponitur exceptiuè: ita φ si prima erat negatiua dictio præter, ponit, quòd excipit. si prima erat affirmatiua, dictio ꝑter. priuat, vt. l.

uat,vt.l.nā quòd liquidę.§.pe.ī.de penu.leg.Qn̄q; adĳcit̄ rei, q̄ nō cōtinet̄
sub p̄cedēti gn̄e:vt lego tibi Digestū,prę̄ter equū.tunc nō pōt poni exce
ptiuè:sed assumit sibi aliā naturā:& magis ponitur implicatiuè.q.d. lego
tibi Digestum supra,vel vltra equū:vt.l.seio.§.vxori.de annu.leg.Et hoc
dicunt doc.in.l.j.in fi.ī.de pig.act.Idem dico de dictione prę̄terq̄;.hoc aūt
nō potest congruere huic dictioni nisi,cū em̄ habeat in sequandam nego
tionē:qa cōponit̄ ex si & nō:vt hic in glo.non potest implicare:sed magis
esset quędam oratio incongrua.Nā nihil esset dicere:lego tibi Digestū,ni
si equum.Ideo doctores in.l.actione.C.de transac.malè faciunt immiscere
8 dictionē p̄ter,& dictionē nisi,in eisdem membris.¶†Venio ad dictionē
nisi,& aduerte.Si.quidē dictio nisi,apponit̄ alicui termino contento sub
primo,nec ei aliud verbū subiungit̄:verbū dico,prout differt à noīe:tunc
dictio nisi,ponitur exceptiuè.& si primò erat affirmatiua dictio nisi,pri-
uat.si negatiua,ponit:sicut dictū est de dictione prę̄ter.& p̄bat̄ in p̄alleg.
l.actione.Si verò dictio nisi,apponit̄ alicui termino nō cōtēto sub primo.
vel ei aliquod verbū subiūgit̄,nūq̄; ponit̄ exceptiuè,sed cōditional'r,vt.l.
fideicō.§.si fideicōmissum.ī.de le.iĳ.&.l.j.&.ĳ.de ī diē addi.&.l.obligatio
nū ferè.§.conditio.ī.de act.et ob.¶Sed est sciendū,q̄ ista dictio nisi,alio
modo importat cōditionē secūdū diuersitatē terminorū:nā in vltimis vo
lūtatib⁹ dictio nisi,facit dispositionē cōditionalē:vt.ī.de cōdi.& demon.
l.quib⁹ dieb⁹.§.quidā Titio.sed in cōtractib⁹ nō facit dispositionē cōdi-
tionalē,sed facit resoluēdā sub cōditiōe:vt.l.ĳ.de ī diē addic.& ibi no.ī fi.
gl.hoc tn̄ nō ē sine distinctiōe.s.ī cōtractib⁹:vt patet ex.ī.dicēdis.Vn̄ dico
sic:aut p̄cedit ista cōditio īportata p dictionē nisi:& seqt̄ dispositio,& fa-
cit dispositionē conditionalē:vt.d.l.obligationū fere.§.cōditio,& ibi not.
Aut sequit̄.& tūc aut p̄cedēs dispositio erat facta p v̄ba tpis futuri: & tūc
erit cōditionalis.Aut p v̄ba p̄ntis tpis,vel p̄teriti:& debet resolui ī cōditio
nalē:vt.d.l.ĳ.de ī diē addi.ī gl.Omnib⁹ istis casib⁹,dico q̄ dictio nisi,nūq̄;
ponit,sed facit,vt ī cōditionis euētū prima disposito euanscat ī cōditionis
defectū dispositio prima remaneat ī esse suo:nō q̄ aliqd ponat̄ p dictionē
nisi.Casus est hic in.l.Titia.§.fi.de manu.testa.& ī oībus legib⁹.s̄.alleg. &
p hoc illud quod Dy.dicit in.c.peccatū nō remittit̄.extrà de reg.iu.lib.vj.
nō est verū.vbi dicit,q̄ dictio nisi,ibi ponit.Nō em̄ nisi restituto ablato re
mittit̄ peccatū sed illa dispositio,q̄ īpediebat remitti,euanescit:pōt tn̄ re
9 mitti.¶†Quero etiā vtrū sit aliqua differētia īter nisi,& si nō.Gl.hic dicit
q̄ tm̄ īportat vna,q̄tū alia.Dico q̄ qn̄ dictio nisi,ponit̄ exceptiuè,longe
differt a dictione,si nō.hoc patet ad sensum:qa illud verbū si non:requirit
vnū aliud verbū,q̄ nō facit dictio nisi:vt hac leg.in fi.&.C.si cer.pe.l.si nō
singuli.sed qn̄ dictio nisi,ponit̄ cōditionaliter: tūc si dictio nisi,p̄cedit,&
dispositio sequit̄: tūc idē est dictū nisi,& si nō:vt.d.l.Titia.ī fi.de ma.test.
&.d.l.obligationū ferè.§.cōditio.Si verò dispositio prę̄cedit,& dictio nisi
sequat̄,tūc lōga est differētia,qa dictio si nō,semp facit dispositionē cōdi
nalē,qa est p̄priū hui⁹ dictionis si,vt.l.si Titio.j.qn̄ dies le.ce.l.j.de cōdi.&
demō.sed dictio nisi nō facit eā cōditionalē,sed magis resoluēdā sub cōdi
tiōe,vt.s̄.dixi.¶Qđ declaro:& assumo istos terminos.Res sit tibi vēdita,
nisi alius meliorē cōditionē attulerit.Illud nisi,īportat in se,nō & si.& sic
illud nō negat vnā orationē tacitā,ibi subintellectā,sub illa cōditiōe,q̄ ibi
importat̄.q.d.nō sit tibi empta,si alius meliorē cōditionē attulerit.hoc p
bat̄ in.l.quibus diebus.§.qdā Titio:de cōdi.& demō.Dices tu:quare ergo
in vltimis voluntatibus facit dispositionē cōditionalē?Rn̄.hoc nō est ex
virtute dictionis,nisi,sed ex natura legati,q̄ est vt quandocūq; legatū pu
rū adimit̄ sub conditione,videt̄ sub cōtraria dictione legatū:vt in.l.legatū
de adi.leg.&.l.aliqn̄.de cōdi.& demō.Sed si diceres tu:quare in cōtractib⁹
si p̄cedit dispositio per verba futuri tpis:dictio nisi,facit dispositionē cō-
ditionalē?Rn̄.hoc nō est ex virtute dictionis nisi,sed qn̄cūq; dispositio p
q̄cūq; verba cōfert̄ in aliquē futurū euentū.est cōditionalis,vt.l. stichū.j.
de leg.j.Sed si diceres:quare qn̄ dictio nisi,p̄cedit,& dispositio sequit̄,resol
uit̄ nisi,in si nō,& facit cōditionalē dispositionē?Rn̄.qa tūc nō p̄cedit ali-
qua oratio ad quā illa negatio importata in verbo nisi,possit referri,iō re-
fert̄ ad id,qđ statim subiūgit̄:vt si dico:nisi veneris dabis.x.hoc est,si nō
veneris dabis.x.al's aūt dictio nisi:qn̄ cōditionaliter nō ponit̄.bn̄ resoluit̄
in nō & si:nō aūt in si nō:vt ex p̄dictis patet,nō tn̄ qđ aliquo casu ponat,
vt.s̄.dixi.Et sic gl.quę hic dicit,q̄ ponit,non dicit verū,sed dispositio pri-
10 ma remanet firma in conditionis defectū.¶†Nunc venio ad.q.de qua di
xi.s̄.& hic replico,p̄mittis nō vendere,alĳ,nisi mihi,an mihi tenearis vē-
dere?Certę hęc dictio nisi,ponitur exceptiuè:q̄ nō vēdes nisi mihi.Appo
nit̄ em̄ terminus,qui cōtinet̄ sub primis,nec subiungit̄ aliud verbū.& cū
prę̄cessit oratio negatiua ponit,vt.l.actione.C.de transac.& hoc est verū.
Vidēdū est ergo,qd negat oratio prima,qa illud importat dictio nisi.Pro
mitto nemini vendere,nisi tibi si poneres,q̄ illo tpe ego habebā rē vena-
lem,& volūtatē vendēdi,hoc importat quod tibi promitto vendere.Si ve
rò volūtas vendēdi tūc non adesset,sed dubitabas:ne si vellem vēdere,alĳ
venderē:recepisti promissionē à me;qđ nemini venderē nisi tibi:certè in-
telligit̄ si vendere volā.Ideo dictio nisi,ponit,vt promitto tibi vēdere:cū
vendere volā.& sic nō potest agere contrà me,vt vendā tibi.sed si aliqua
vendam tenebor:vt.l.si sterilis.§.pe.ī.de act.emp.

SI quis.

Hominem promissum debet quis sistere in eadem cā quo ad forum,non quo ad facultatem.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Interesse petere ab initio quando sufficiat.*

QVi autem. Illud tenendum.

¶Sufficit ab initio interesse,licet desinat ex post
facto h.d.¶Op.& vr̄ qđ debeat expectari,tp̄s li.cō
te.vt.l.iĳ.§.in hac.ī.cōmo.Dicit glo.sp̄ale est in iudi
cĳs,vt alia multa.¶Tu dicas,q̄ ibi inspicit̄ tp̄s lit.
cōtest.si ante mora nō p̄cessit:vt.l.in hac de tritica.
& leg.cōtraria.sed hęc mora prę̄cessit:qa hic anteq̄;
agat̄ ex stipulatione,fuit in mora sistēdi,dic vt sta-
tim videbitis.¶Opp.ī.man.l.si p̄curatorē.§.mādā
ti.Gl.soluit eo mō:sp̄ale est hoc in iudicĳs:qđ non
placet.qa in iudicĳs debet esse sp̄ale,vt mitius agat̄,
nō vt durius:sed hic durius ageret̄. Dic ergo, q̄ ibi
desinit īteresse,& cessat damnū de p̄terito:hic verò
desĳt interesse,non tn̄ cessat damnū de p̄terito,vt.l.
si eū.§.qui iniuriarū.s̄.eo.¶Op.ī.de act.& obli.l.is
q ex stipulatu.& de impē.in re.do.fa.l.& an in totū.
&.l.fi.§.j.ī.ad le rho.de iact.Dy.in.d.l.& an in totū.
& Pe.vt refert Cyn.in.l.ad cōparādas.C.mā.Dicūt
q̄ in cōtrarĳs non fuit commissa actio ad interesse:
vel si fuit cōmissa erat commissa eo tempore, quo
cum effectu agi non poterat.Ista sol.non placet,vt
statim dicam.¶Op.de ali.iu.mu.cau.fa.l. non so-
lum.§.hęc actio.Sol.dicit Pet.ibi actio ad interesse
fuit commissa commutabiliter:quia reus offerendo
se defensioni,poterat euitare illam actionem; vt.l.
iĳ.in fi.eo.ti.Ista sol.prę̄cedēs est cōtra casum.l.san
cimus.circa fi.C.de fideius.vbi si reus decedit intra
tempus,intra qđ pōt mora purgari:nō liberatur fi-
deiussor.& tn̄ actio nō erat cōmissa in cōmutabili
ter:nec poterat cum effectu agi.Dic ergo breuiter,
q̄ in his cōtrarĳs,desĳt interesse ex postfacto;& ces
sat damnū de p̄terito.¶Opp.ī.de fur.l.inter oēs.in
prin.So.illa est diuersa materia hic enim petitur in-
teresse.ibi verò petitur pęna legalis,qa interest:non
q̄ pęna legalis succedat loco īteresse.hic sic.¶Op.
ī.de cōdi.fur.l.& ideo.&.ī.ad exhibē.l.tigni.&.ī.de
rei ven.l.si nautē.§.j.¶Et gl.signat ista duo vltima
contraria,& nō sol.quicquid dicat Pet.in.d.l.ad cō-
parandas.illa est alia materia. hic enim petitur in-
teresse:in illis petitur res:quia interest.Et ideo vtrū
sufficiat ab initio interesse:dic breuiter: aut petitur
interesse:aut petitur pena,quia interest.aut petitur
res,quia īterest.Primo casu,† aut petitur interesse, 1
quia nō factum:aut quia malè factū.Si quia non fa-
ctum:tūc aut desinit interesse modo:& cessat dam-
nū de prę̄terito,& nō sufficit ab initio īteresse:quia
actio extinguit̄: vt in.§.qui iniuriarū.j.rn̄.&.l.si p̄cu
ratorē.§.mandati.j.man. Aut desinit interesse de p̄
senti,& non cessat damnum de prę̄terito:& tunc suf
ficit ab initio īteresse:vt hic.& in.§.qui iniuriarum.
&.j.de eden.l.vbi.Aut petitur interesse: quia malè
factum:& tunc aut est factum dolosè,& cum deli-
cto:& sufficit ab initio interesse:vt.l.j.§.rectissimè.
ī.de vi & vi ar.Aut est factū sine delicto,& sine do-
lo.& tūc nō sufficit ab initio īteresse,si ex post facto
desinit interesse,& cessat damnum de prę̄terito:vt
l.si alius.§.est & alia.ī.quod vi aut clā.de impen.l.&
in totum.&.l.fi.§.j.j.ad.l.rho.de iac.¶Si verò peti-
tur pęna,qa interest,tūc aut est pæna cōuētionalis.
quę succedit loco interesse:& distingue eodem mo
do,quo dictū est de interesse in.§.qui iniuriarum. Si
verò est pęna legalis,quę nō succedit loco īteresse:
tunc dic,quòd sufficit à prin.interesse.vt.l.inter oēs.
in princi.j.de fur.&.l.iniuriarū ęstimatio.ī.de iniur.
&.ī.de ser.cor.l.doli.§.fi.Si verò petitur res,quia in-
terest.aut petit̄ actione personali:aut reali. Si perso
nali,distingue:aut desĳt interesse facto actoris :aut
facto alterius.si facto actoris:tunc desĳt competere
actio :vt.l.& ideo.de condi.fur.si facto alterius: aut
ille alius reprę̄sentat personam actoris. & idem:vt
l.si seruus.in prin.de cōdi.fur.Aut nō repræsentat:
& tunc nō desĳt cōpetere actio:vt.d.l.& ideo.de cō
di.fur.Si verò agitur actione reali:tunc aut desĳt in
teresse ex post facto rei,aut alio modo. Primo casu,
non desĳt competere actio:vt.l.si post acceptū.j. de
rei ven.Si alio modo,tunc actio desĳt cōpetere:vt.l.
tigni.§.fin.infrà.ad exhi.& de rei ven.l.si autem.§.fi.

☙ *SVMMARIVM.* ❧
1 *Dubium quod non dicatur illud,de quo est regula.*

QVoties. ¶Qui ꝓmisit eū sistere
qui non pōt esse in iudi-
cio,non tenetur.h.d. ¶Oppo.seruus pōt
esse in aliquib⁹ causis in iudicio:ergo est
dubium:ergo ratione dubij cōmittit̃ stipulatio:vt.l.
a si eū.in princ.s̄.eo.Solu.nō[a] dicit̃ esse dubium†illud,
1 quod est regula:[b] licet sint aliq casus speciales:nisi
b de casibus specialib⁹ mentio fiat:vt hic patet.Dixi
enim in.l.ij.s̄.si quis in ius voc.non.ie

SI procurator. ¶Stipulatio procura-
toris sup re dn̄i,in dubio intelligitur facta
ꝓcuratorio noı̄e:& ad dn̄i ı̄teresse refert̃.
h.d. ¶Op. ꝙ in dubio videat̃ facere noı̄e ꝓprio:vt
l.& magis.j.de solu.sol.hic ꝓcurator stipulat⁹ est,vt
ꝓcurator,merito vr̃ facere procuratorio noı̄e.In cō
trarijs facit simpl'r actū,qui pōt æquè cadere in ꝓcu
ratorē,sicut in dn̄m. ¶Querit glo.vtrū ex hac stipu
latione detur dn̄o actio vtilis & dic vt in glo.

SI tutor. Si promittens de iudicio si-
sti desijt posse conueniri,sti
pulatio euanescit.h.d.

De feriis & dilatio. Ru.

NEquis. ¶Querit gl.quid de
milite & clerico.dic
vt in glo.

☙ *SVMMARIVM.* ❧
1 *Solennitas iuris potest per partes relaxari.*
2 *Ferijs renunciari potest extra iudicium.& nu.4.*
3 *Renunciatio feriarū simpliciter: intelligitur de præsentibus.*
4 *Renūciari an posit litis contesta.& oblationi libelli?remissiuè*
Testium dicta non legitimè examinata,possunt consensu partium approbari.
5 *Officium iudicis potest implorari,ut sententia pronuncietur nulla.*
6 *Sententia nulla,an possit consensu partium confirmari.*

c Sed si prætor. [c]¶Valet iudiciū in pre-
sentem si non opp.exce
ptio feriarum:sed in absentē iudiciū nullū erit.h.d.
¶Op.glo.de.l.si feriatis.j.de arbi.Solu.duobus mo
dis gl.quælibet sol.potest esse bona.Ex qua gl.not.
1 †ꝙ per partes pōt iuris solennitas relaxari.sic.j.e.l.
2 si feriatis. ¶†Sed iuxta hoc quæro,an illa renuncia
tio feriarū, valeat extrà iudiciū?vr̃ ꝙ non,argu.C.
de pac.pig.l.j.In contrariū vr̃,& istud tenet̃ cōiter
per.l.j.j.qui.app.nō li.&.C.de temp.app.l.fi.Quod
intelligit Gul.nisi alia cā:de nouo superuenerit:vt
puta,si supuenerint diuitię,ꝓpter quas necesse est,
ꝙ occupet̃:qđ non erat tēpore celebrati cōtractus,
argu.l.de ætate.§.ex cā.j.de interro.act.&.j.de pro-
3 cura.l.post litē.cū.l.seq. ¶†Itē aduerte,[d] quòd renū
d ciatio feriarū facta simpliciter,intelligitur de præ-
sentibus:ideo necesse est,ꝙ dicat̃ de ferijs inductis
& inducēdis.ar.l.si ita legatū esset.j.de aur.& ar.le.
e ¶Quærit glo.[e] vtrū†per ptes posset renunciari fe-
4 rijs[f]?& determinat ꝙ sic.& est casus extrà de testi.
f c.tuis.Quid de alijs solennitatibus,vt lit.contest.li-
belli oblatione,& si.dic vt.C.de lit.cōtest.l.j.& aut̃.
offerat̃.& extrà de of.dele.c.de causis.& per.Io.an.
de re iud.c.fi.lib.vj.& per Inn.extrà de testi.c.cum
cām.qđ capitulū facit,ꝙ dicta testiū non legitimè
g examinatorū possint cōsensu partiū approbari[g] &
Gul.in.l.j.in aut̃.offeratur.C.de lit.cōtes. ¶Venio
ad aliā gl.& oppo.ꝙ debuit venire ad allegandum
priuilegium suum;vt.l.ij.s̄.si quis in ius vo. Solu.vt
in gloss. ¶Oppo.ꝙ pretor potest derogare iuri ciui
li:vt.l.ius ciuile.supra.de iusti.& iure.Sol.vt in gloss.
h ¶Opp.ꝙ[h] illud quod nullū est nō pōt rūpi.vt.l.nā
& si.ver.post defectum.j.de iniust.testa.Sed hic di-
citur,ꝙ sentētia est nulla.& postea dicit,ꝙ infirma
bitur.So.dicit gl.infirmabitur.i.infirma esse osten-
detur.& declarabit̃. ¶Tene menti hāc gl.qa per il-
5 lam tex.& glo.dicimus,†ꝙ iudicis officium possu-
mus implorare;vt sententiā pronunciet nullā.Dixi
in.l.si expressim.j.de appell.& in.l.de ętate.in.iij.
col.j.de mino.& tex.cum glo.in verbo,c assauimus.
6 in.c.ij.vt lit.nō cōtest. ¶†Quærit gl.vtrū sententia
nulla possit consensu partium confirmari:vt.l.iij.§.
i falsus.j.rem ra.habe[i].Breuiter distingue:aut est nul
la solum propter defectū consensus:& pōt consen-
su partium confirmari.Aut propter aliū defectum:
& tunc secus,vt.l.si expressim.j.de appel.& no.in.l.
j.C.commu.vtrius.iud.vbi Cy.

Sed excipiuntur. No.quod qn̄ ali
quid cōceditur
k ratione necessitatis[k], eatenus conceditur,quatenus
l necessitas esset,& non vltra[l]. ¶Gloss. dicit vnum,
ꝙ hodie fortè sufficit executoris missio:vt fiat ı̄ter-
ruptio,Videte:illud non est verum simpliciter, sed
cum distinctione,quam habuistis in.l.fi. de eo per
quem factum erit.

☙ *SVMMARIVM.* ❧
1 *Iudex potest principaliter adiri,ut pronunciet super ætate.*
2 *Processus factus die feriato in contumacem suspectum tenet.*
Iniuria æstimatur atrox,ex aspectu per iudicem,uel peritos.

3 EAdem oratione.
m No.istos[m] casus,& specialiter illud,qđ
dicit vt ętates probentur. ¶†Not.ergo
quod iudex principaliter pōt adiri ad hoc, vt pro-
nunciet super ętate alicuius.Plenè dicā in.l.de æta-
2 te.in.j.col.j.de mino. ¶†Secūdo no.ꝙ illud,qđ di-
cit de missione causa rei seruādę.& glo.intelligit,qn̄
persona esset suspecta.tene menti.& not.ꝙ proces-
sus in contumacē suspectum,valet tempore feriato.
quòd no.bene. ¶†Itē not.illud quod dicit quòd ex
3 aspctu atrox iniuria ęstimetur:quòd fiet per ipsum
iudicem vel per medicos vel per alios expertos,vt
dixi.s̄.in.j.consti.ff.in prin.

SOlet. ¶Hic glo.ponit quæstionē
de boue.Quid si debeat mi-
hi bouem,quē timeo mori:an iudicium
die feriata ı̄terim posit agitari?dicit gl.[n]
n quòd sic.Sed determinatio glo.nō placet Gul.quia
potest sibi esse consultum per interpellationem fa-
ctam extrà iudicium:vt.l.quòd te.j.si cer.peta. &.l.
si ex legati causa.j.de verb.obli.

ORatione. ¶Post primam dilatio
nem,alia dilatio non est
danda,nisi causa cognita.h.d.

☙ *SVMMARIVM.* ❧
1 *Dies quando incipiat?*
2 *Noctu,quænam efficaciter expediri queant?*

o MOre romano. ¶Dies[o] inci-
pit à media no
cte,& in alia media nocte finitur.hoc dicit.

a ☙POMATES. ¶Solu.non.Adde ꝙ pro regula semper est pronunciandum nisi de fallentia per aduersariū in casu speciali probetur.Ita Bald. in.l.si tutor.in fi.C.de seruo pig.dato.Albe.in.ij.parte statutorum. q. clix. inci.si ex fama.Et ideo dicit Roma & Sali.l.quod te.ff.si cert.peta.ꝙ ignorare regulam est lata culpa.

b ¶De quo est regula. Adde & vide Modern.in.c.in presentia.colum.x. extra de proba.& hoc dicit not.Matthesi. notabili suo xix.

☙POMATES.
c ¶Sed si prætor. Vide Barb.consi.xxij.volu.j.in.iij.col.& consi.xxiiij.col.xiiij.

☙POMATES.
d ¶Item aduerte. Vide Alex.consil.xxxij.in.ij.col.vo.iij.Fely.c.penulti.pe.col.de testi.

☙POMATES.
e ¶Quærit gl. Vide Fely.in.c.causam.de testi.xij.col.

f ¶Ferijs.Adde post do.Ias.an ferijs renūciari possit.Ale.cōs.xxxvj.lib.ij.& an cum ferijs est renūtiatū, tēpus dicatur vtile,vel cōtinuū.& an illo tēpore iudex debeat ꝓcedere,vide Bal.cōsil.cccxcvij.lib.iiij.quod cōsilium est subscriptum à Fulg.& à quodam Epo vicētino:si autem fructus maturescant citi⁹ ı̄ loco rei:& ideo citi⁹ ferię inducātur, quā in loco actoris, vel iudicis: vel vbi cā agitur:quis loc⁹ debeat attendi? vide in specu.ı̄ ti.de fer.§.j.versi.sed pone. Et inquātum Alexan.in gloss.in verbo, derogare, ponit,an epistola Prı̄cipis habeat vim leg.vide Roma.cōsil.cclx.

g ¶Approbari.Adde,ꝙ licet partes possint remittere iuramentum testi. Papa tn̄ nō potest Quod eorū dictū valeat absq̧ iuramento,voluit Augu.de anchona in libro de potestate eccle.quęstio.lviij.articulo vlti.quia [i]uramentum est de iure diuino;vt Genesis.xxxj. cum Laban.iurauit Iacob.& hoc dictum tanquàm nouū & notabile sequitur Fely.in.c.constitutus.in.vij.colū.de rescrip.

☙POMATES. ¶Opp.qđ. Et ꝑ hoc qđ hic.dicit̃,ꝙ sententia est nulla,vr̃ cōfundi dictū Bal.ı̄.l.si mihi & tibi.§.j.de leg.iij.vbi vult,ꝙ ꝑceptū iudicis,vt qs cōpareat die feriata,dicat̃ duplex pręceptū vnū ꝙ compareat: aliud quòd die feriata.de quo ibi per Alex.reprobantē.& ad dicta Bar.hic Fely.c.tertio loco.in vltima colum.de proba.

i ¶Confirmari.Adde,an saltem valeat consensus in vim pacti.Bal.consi.ccclxiiij.& inquātū.d.Ias.ponit quòd sn̄ia Regis iuri cōtraria,pōt rescindi Vide Bald.cōsi.ccccviij.lib.j.vbi de quadā sn̄ia lata per Regē Francorum.

k ¶Necessitatis.Adde inquantū.d.Ias.alle.Io.an.in addi.ad Spec.in tit.de fer.velle quòd si iurisditio iudicis est finitura: ꝙ iudex potest procedere die feriata in honorem Dei: ꝙ in nigro hoc nō dicit sed al'r. Et etiā dicit, ꝙ vbi agit̃ de electione Epi, vel ꝑlati in forma iudicij.licet sapiat spiritualitatē,non tn̄ pōt tractari in ferijs solennibus.Et ꝙ ea q̄ causæ cognitionem desiderant,posint expediri in ecclesia:ad de Bal.consi.cccc xij.inci.dico & cōsulo ego Bal. Qđ fugitiu⁹ posit capi die dn̄ico,cōsuluit Ancha.consi.cxxviij.ꝑ Bal.ei⁹ authentica consi.ccxvij.libro.iiij.

☙POMATES.
l ¶Et nō vltra. Vide Deciū.l.nō al's.§.sed si postuletur ff.de iudi.& ꝙ dicitur de alimē.Limita singul'r,vt ꝑ Al.l.j.col.v.versic.his tn̄.Adde.ff.so.ma.& limita etiā secūdò qn̄ agit̃ de alimētis futuris: sec⁹ si de preteritis: vt ꝑ do.Iaso.l.de alimētis.col.ij.ver.ij.rl'a.C.de transact.

☙POMATES.
m ¶Not.istos.q̄ro nouiter,& qūo faciet cōuentus, qn̄ vocabitur ı̄ ius die feriata:de istis casibus enumeratis hic.vide Barto.iu l.qđ ad statū.j.de pę.Et qn̄ iudex ꝑfert sn̄iam contra ius cōe,nō expssa cā,sufficit ꝙ possit verificari ı̄ vno tm̄ casu,& sn̄ia erit valida. ¶Quęro ergo,an iste recusās parere nūcio, erit contumax:qa.l.j.in prin.s̄.eo.dixit, ꝙ non potest cogi venire in iudiciū die feriata, si causa nō est specificata:quomodo sciret,quòd sit de casibus,de quibus in hac.l.ij.& ideo credo hanc esse practicam ꝙ iudex exprimat causam.vel qa sit necessitas,vel ꝙ sit vna ex istis.Tene menti prout dicit in similibus verbis.Io.fab.instit.de actio.§.quadrupli.in prin.

n ☙POMATES. ¶Dicit glo.Vide Alex.consilio.xvij. colum.fi.volum.j.

o ¶Dies.Adde qūo in statutis accipiat̃ dies,& qūo nox.Fede.consil. xliij.

Oppo.

1 ¶ †Op.& vr̃ φ incipiat dies ab hora vesperorum vt Genesis.c.j.& in Omel'. beati Ambrosij. &.in.c. ij.extra eo.Sol.hic gl.istũ tex.pcedere secũdũ more Romanorũ:secũdũ alios sec⁹.Ritũ ergo Ecclię tenemus quo ad officia.& quo ad indulgentias:in cęteris tenemus morem Romanorũ. ¶ Op.φ hęc.l. nihil faciat ad titu.quod est cõtrà primam cõstitutionẽ, C.gl.sol.no.imo facit,vt si data est dilatio vni⁹ diei, possit cõparere vsq; ad mediã noctẽ.No.eam.Istud vr̃ contrà tex.in aut.de iud.§.sedebunt.Inno.extrà de offic.dele.c.consuluit.dicit,φ de nocte non possunt celebrari actus iudiciarij,nisi de partiũ voluntate:vel nisi res esset tpe peritura.arg.l.j.&.ij.s.eod.& isto modo potest intelligi lec.Io. ¶ Opp.j.de sol.l. si soluturus.vbi solutio debet fieri tpe cõgruo,& sic non de nocte.Sol.glo.ibi,vr̃ tacitẽ actũ contrarium. Cõtrà hoc vr̃.C.de transac.l.non minorẽ.Sol.actus extraiudiciales,qui fiũt ab vno,vel pluribus, volentibus partibus,possunt fieri quolibet tpe etiã de nocte:vt ibi.sed si volo cõpellere aliquẽ ad aliquid faciendũ.vel recipiendũ:tũc hoc nõ potest fieri de nocte,altera parte inuita Hoc em̃ actũ non vr̃.sed vr̃ a actũ cõtrariũ:vt hic dicit gl.[a] ¶ Tu autem distingue 2 sic:cũ quærit̃,†nunquid aliqd possit fieri de nocte? dic quedã sunt,quę de iure nõ sortiũtur effectum:vt delictũ & similia.& ista puniunt̃ de die,sicut de nocte:vt.l.ij.ad leg.aquil.&.l.capite quinto.j.de adul. Quedã sunt,quę de iure sortiũtur effectũ:& tũc aut queris,qua die dicat̃ factũ.& dic vt hac leg. Aut an valeat quod est factum:& tunc aut loquimur in contractibus & vltimis voluntatibus:aut in iudicijs. Primo casu contractus possunt fieri de nocte,& etiam vltime voluntates:vt.l.nõ minorẽ.C.de transac & l. ad testiũ.§.posse.j.de tex.Tamen si vellẽ compellere aliquẽ de nocte ad aliquid faciendum,vel ad solutionẽ recipiendã:tunc nõ possum altera parte inuita.hoc em̃ actũ nõ vr̃:sed vr̃ actũ contrarium:vt hic dicit glo.Congruo em̃ tpe.& non de nocte debet fieri[b] solutio:vt.l.si soluturus.j.de sol. ¶ Si verò loqmur in iudicijs:tunc debet fieri de die.al's non valet:vt in authẽ.de iudi.§.sedebũt.nisi de partiũ volũtate fieret de nocte:[c] vt dicit Inno.in.c.consuluit.extrà de offi.dele.& ita potest loqui gl.hic,secundũ Io.dum dicit,φ ĩ media nocte potest se prȩsentare.&c.vel nisi res esset tempore peritura.ar.s.eo.l.j.&.ij.vel iurisditio iudicis expiraret:vt.d.c.consuluit.

SVMMARIVM.

1 *Feriæ sunt tantummodò inductæ in actibus iudicialibus.*
2 *Tempore feriato,quænam expediri possint.*

d DIuus.[d] ¶ Negotia militaria possunt quolibet tpe expediri.h.d.

1 ¶ Not.†quòd feriæ sunt inductę solũ in actibus iudicialibus:nõ in alijs:sic̃ in.l.fi. C.eo. ¶ Ad istud opponi.s. eo.l.j.in fi.&.l.ij. C.eo.l. 2 actus.Sol.†Quandoq; iudiciũ agitatur super causa criminali:& tũc,an ferię sint seruandę:dic vt.l.prouinciarũ.C.eo.si super causa ciuili:tunc aut sunt iurisditionis voluntariæ,& possunt die feriata expediri:vt.l.actus.C.eo.Aut sunt iuriditionis contentiosæ;& tunc aut respiciunt actum fauorabilem,& pium:vt qd' dentur tutores,& constituãtur alimenta,& possunt expediri diebus feriatis:vt supra.e.l.ij. Aut nõ respicit actum fauorabilem:& tunc aut res esset al's tempore peritura:& potest expediri diebus feriatis:vt.l.ij.&.iij.s.eo.Quod intelligit gl.de dieb⁹ feriatis ob necessitatem hominum:vt not.gloss.in.l. actus.C.eod.Et Iac.de are.& Cyn.refert in.l.fin.in prin.C.eo.Quod etiã intellige de diebus feriatis ob honorẽ Dei.facit extrà eo.c.vlt.Aut nõ est tempore peritura res:& non potest agitari die feriato:nisi de partiũ volũtate,si sint ferię ob necessitatẽ hominũ: vt.s.eo.l.j.princ.&.l.si feriatis.Et hoc fallit in appellatione,q̃ põt interponi qualibet die: vt. C. eod.l.j. Item fallit in libello,qui põt dari qualibet die:vt.l. miles.§.sexaginta.de adul.& not.s.eo.l.j. super verbo cõpellẽdi.Quã gl.not.qa loquit̃ magis generaliter,q̃.§.sexaginta.qui.§.solum loquitur in adulterio & idem tenet Spe.in ti.de fer.§.sequitur.

SVMMARIVM.

1 *Dilatio quælibet data ad probandum,est peremptoria.*
2 *Dilationes dantur accusato plures,quàm accusatori,& plures in causa capitali,quàm ciuili.*
3 *Dilatio quæuis requirit causæ cognitionem:& quæ cognitio requiratur in danda prima dilatione?*
4 *Cognitio quænam adhibenda sit,in danda secunda dilatione.*
5 *Dilatio secunda datur propter impedimentum,quod fuit in prima:& quæ sit iusta causa dandi secundam dilationem.*
6 *Iudex si statuit terminum ad probãdum pro prima dilatione: quòd intelligitur dilatio peremptoria.*
7 *Dilatio secunda data sine causæ cognitione,quòd non ualeat. Verbum potest,iũctum cum negatione,inducit necessitatem.*
8 *Verba,singulis causis:intelliguntur singulis capitulis,sese inuicem non compatientibus.*
9 *Dilatio data ad probandum ante litem contestatam,est peremptoria.*
10 *Dilatio una pro omnibus dari potest,quando ponit plura capitula se inuicem non impedientia.*
11 *Dilationes in causa criminali dantur duæ uel tres,sine causæ cognitione:& ulteriores causa cognita.*
12 *Dilatio expectatoria,nõ intelligitur perẽptoria,nisi dicatur.*
13 *Productio quarta,quando admittatur.*
14 *Consultor nõ debet admittere nouas probationes.*
15 *Dilationes curnam in causa criminali dentur plures,quam in ciuili.*

e IN pecuniariis.[e] ¶ Seipsã summat: 1 diuido in tres partes.Primò ponit regulã in causis ciuilibus.Secundò ponit aliam in causis criminalibus.Tertiò ponit vnam limitationem ad vtrãq; regulam.secũda ibi, in capitalibus. f Tertia ibi.sed vtriq;.[f] ¶ No.φ in causis ciuilibus ad probandum,non potest dari, nisi vna dilatio. Ex 2 quo no.φ† quęlibet dilatio[g],quędat̃ ad pbandum, g dicit̃ perẽptoria.Et ideo nõ est necesse etiã dici pẽporiẽ qd' patet:qa dicit φ non põt dari,nisi vna dilatio:ergo illa vna est peremptoria.& ideo non est 2 necesse,φ dicas & peremptoriẽ.No.† φ plures dilationes dant̃ accusato,q̃ accusatori.Itẽ no.φ plu3 res dilationes dant̃ in cã capitali,q̃ in ciuili. ¶ †Itẽ no.φ oĩs dilatio reqrit causę cognitionẽ.dũ dicit in fi.sed vtriq; cã cognita. ¶ Opp.& videt̃ φ plures dant̃:vt.s.eo.l.oratione.Sol.dicũt quidã:prima dat̃ sine causę cognitione.Secũda cũ causę cognitione. Istud est contrà istũ tex.Alij dicũt,φ ab initio fuit statutum φ daret̃ vna, posteà φ darentur plures. Istud non placet,qa innuit:φ ista lex pręcederet.l. oratione.qd' nõ est verũ:vt apparet ex ordine,vt in prima cõstitutiõe.C.in fi.vlt.gl.dicit hic,& bñ, φ prima dilatio dat̃ cũ leui causę cognitione,vt hic h secunda dat̃,si doceret se impeditũ[h] in prima dilatione:vt.l.oratione.s.e.Et sic põt intelligi iste tex. dũ dicit,singulis causis,hoc est singulis impedimẽtis. ¶ Dicit gloss.φ p declaratione huius est videndũ,q̃ cognitio vertat̃ in prima dilatione.Glos.dicit solum in moderatione locorũ:vt.l.orationes.s.eod. &.l.j.C.de dila.Doc.addunt,φ à iudice petatur, quid vult pbari.arg.j.de iureiu.l.si duo patroni.§. idem Iulianus.&.j.de pet.hæredi.l.si quis libertatem.in fi. ¶ Et p hoc quidã anteq; dent terminũ ad probandũ:dant terminũ ad pducendũ dilationes & articulos suos,& sic examinet̃,vtrũ sint admittẽdi vel non.& iste est satis bonus modus.Alij verò dant dilationẽ simpliciter,& intra dilationẽ examinant,vtrũ sint articuli admittendi.Tertia cognitio est vt nõ petant dilationẽ calũniosẽ.ar.C.de fal.l.ij. 4 ¶ †Videamus,quę cognitio adhibeatur in secũda dilatione.dicit gl.φ si doceat se iusta causa impeditum in prima:vt.l.oratione.s.eo.Hic est aduertenḋum,qa in eo tm̃,in quo fuit impeditus in prima.debet sibi restaurari per dilationẽ secundam. Exemk plum[k] omnes testes fecit iurare in prima dilatione. solum vnũ nõ potuit habere,faciẽdo eũ grauari:& quicqd fieri potuit.Certẽ secunda dilatio dabit̃ sibi solũ ad illũ testem producendũ:vt.j.de iureiur.l.ad monẽdũ.ibi,quibus.nũc sol.&c.Ita dicebat Iac.but.

POMATES.
a ¶ Dixit gl. Vide ad hoc Fed.cõsi.lxxxiiij. Fely.c.ecclesia sanctæ Mariæ.col. xvj.de cõstit.aliqd in.c.in causis.colum.j.secũdo notabili de testi.

POMATES.
b ¶ Debet fieri.vltra dicta hic per Alex. super ista gloss.inquantũ nititur in solutionem,vide p Ias.in.l.non solum. §.morte.col.xxv. in princ.ff.de ope.uo.nun.versi.an ptestatio possit fieri de nocte.

c ¶ De nocte. Adde Io.an.in addi.ad Spec.in tit.de sñia. §.iuxta.ver.fi.item rõne tpis.

POMATES.
d ¶ Diuus. Vide ad hoc vnum dictum Bald.l.iij.C.de episco.audien.

e ¶ In pecuniarijs. Adde elegans consilium Barto.lxix. quod incipit,ex facto pponit̃,qd' in cã pecuniaria.vbi ponit multa dubia in materia huius leg.& vide Lu. Ro. in consi.ccxxj.vbi loquitur de cã vsuraria,an debeat dari quarta dilatio, vide in cõsil.seq. vbi plenẽ loquitur de quarta dilatione.si dãda sit in summarijs Andr.Barb.

POMATES.
f ¶ Sed vtriq; vide Fely.c.licet.cãm.in iij.col.de pba.&.c. ij.col.viij.de testi.& c.vltra tertiam.in iiij.col.e.tit.& in.c. pastoralis.versi. dũ dicit Abb.de exce-

POMATES.
g ¶ Dilatio. Vide Fely.in.c.ecclesia sanctę Marię.de consti.in.xij.colum.

h ¶ Impeditũ. Adde videdũ Abb.cõsil. lxiiij.Fed.cõ.cxiiij. Old.cõsi.lx.Bart. consi.xcvij.

POMATES.
i ¶ Aduertendũ. Vide Abb.cõsi.lxiiij. in.ij.vol. Fely.in.c. vltra tertiam. in.j. col.versi.v.no.de testi.

k ¶ Exemplum. Sed opi.Specu.de qua hic p Barto.vr̃ no. & secũdũ eã practicat̃ imo plus sæpe φ de ĩpedimẽto statur iuramento partis:vt.l.scire oportet.§.sufficit.j.de excus.tut.&ibi in tex.vide quę notaui.& ita trãsit.d.Io. de Imol.in.d.c.vltra tertiã.de testi. Andrę.Barba.

¶Idem videt̃ in tpe,si doceat se impeditum solum
in duob⁹ dieb⁹ vltimis. illi soli duo dies sibi restituan
tur.ar.j.de in inte.resti.l.diuus.& quod ibi not.Et p
hoc sequitur,ꝙ si impedimentũ fuit in duobus die-
a bus[a],debet petere dilationem secundam intra duos
dies;postea non audiret̃;vt.not.in.d.l. diuus.&.j.de
mino.l.interdũ.& hoc verũ de rigore. Spe .tñ. in ti.
de dila.§.j.ver.sed qd ecce.videt̃ dicere,ꝙ de ęquita
te debet admitti etiã post hoc,si hoc maliciosè non
5 fecit.tñ hoc nõ bene probat.¶Habes†ꝙ secũda di-
latio dat̃ ꝓpter ĩpedimẽtũ,quod fuit in prima.Inn.
assignat aliã causam,ꝓpter quã potest dari secun-
da dilatio.s.si prima non fuit integra. Debet enim
prima esse triũ mensiũ:vt.C. eo.l.j.sed si nõ fuit in
tegra:tũc iudex de facili dabit secundam:vt.no.ipse
extrà de test.c.vltra tertiã.Hoc nõ vr̃ verũ.Nã di-
latio est arbitraria:nõ tñ potest excedere tp̃s trium
mensiũ:vt.d.l.j.C.eo. ibi non amplius,q̃ tres men
ses.&c. Minus ergo põt suo arbitrio & ita videtur
b obseruari de cõsuetudine[b] in partibus istis.dixi in
l.ij.j.de re iudi.¶Puto etiam,ꝙ iusta cã sit dandi se-
cundàm dilationẽ,si ius aduersarij non est factum
c deterius,[c]sed oĩa integra sunt:al's secus.verbi gratia:
peto secundam dilationem ad probandum aliquid,
aduersus quod reus põt ita facere suã defensionem,
sicut primò.certè debet dari dilatio.Sed si in prima
dilatione aduersarius habebat testes ad probandũ
cõtrariũ,quos modo nõ habet:vel aliud simile: tunc
hoc casu dari nõ debet.arg.s̃.ti.j.l.& si post tres.&
de opti.leg.l.mãcipiorũ.Pręterea si in causa appella
d tionis[d] iste admitteret̃ ad probandum .l. p hanc.C.
de temp.appel.quare non hic?Quæ em̃ æquitas di-
ctat,vt ipse condẽnet̃ .vt habeat appellare necesse?
6 non video.¶†Quæro,quid si est dictũ in actis, iu-
dex statuit ad probandũ terminũ decẽ dierum pro
prima dilatione:vtrũ ista prima dilatio intelligatur
peremptoria?Rñ.ista verba possunt habere hunc in
tellectũ, cũ dilatio debeat esse trium mensium;vt
C.eo.l.j.vt intelligatur pro prima dilatione:hoc est
pro primo mense.& hoc ꝓcederet tenẽdo opi.Inn.
quã,s.dixi. Vel aliter ,pro prima dilatione,intelli-
gatur cum in causa debeant dari plures : sed secũda
cum grauiori causæ congnitiõe.Intelligo ꝓ prima,
scilicet perẽptoria secũdũ formã huius leg.quasi iu-
dex polliceat̃ se daturũ secũdã,si de iusta cã doceat̃
7 &hoc magis placet.¶†Sed quęro qd si iudex dedit
secũdã absq; aliqua causę cognitione. Tex.hic vi-
det̃,ꝙ non valeat: dũ dicit,plusq; semel tribui non
posse.Nam verbũ põt,iunctũ cũ negatione inducit
necessitatẽ.Priuat em̃ potentiã:vt .j.de furtis.l.non
potest.& extra de reg.iur.c.j.lib.vj.& ibi not.p Io.
and.In cõtrariũ facit,quod no.per Innocẽ.extra de
test.c.in causis. sed de secũda, vel tertia ꝓductione:
g vt infrà. dicam.¶†Quęro de intellectu horũ verbo
rum, singulis causis . gloss.ij .paruula ponit tribus
modis,gl.ista magna,quã recitaui tenet vltimã. Tu
tene secũdam expositionẽ;vt exponas,singulis cau
sis.i.singulis capitulis sese inuicẽ non compatienti-
bus:hoc est,si ante litem contest. datur dilatio pri-
ma ad libellandũ:ita vna dilatio nõ impediet ,quin
detur alia dilatio ad probandũ exceptiones dilato-
rias.Intelligo de dilatorijs se compatientibus ad in-
uicẽ.Nam si vna deberet examinari prius,vt exce-
ptio declinatoria iudicis,secũdùm ea,quæ dixi in.l.
si cõuenerit.de iurisdi.om.iud.Illa non impediret,
qn daret̃ alia sup alijs dilatorijs & declinatorijs.Itẽ
iste dilationes nõ impediunt,quin detur postea alia
dilatio ad probãdũ de meritis causæ.& hoc est, qđ
dicitur singulis causis.i.singulis capitulis.Ex hoc ha
9 bes,†ꝙ etiam si ante lit.contest.dant̃ dilationes ad
probandũ : quælibet intelligit̃ peremptoria : sicut
post litẽ cõte.per hãc leg.Et hoc etiam videt̃ senti-
10 re Spec.in tit.de dila.§.j.¶†Item ex hoc habes,ꝙ
qñ sunt plura capitula se inuicẽ nõ impedientia;po
test dari vna dilatio pro oĩbus:vt.C.de iureiur.l.ge-
neraliter.ver.nullo.Sed quando sunt plura capitula
se non compatientia:tunc pẽdente dilatione super
vno,cessat officiũ iudicis super alio;vt.C.e.l.siue ps.
Ex hoc apparet,ꝙ prima expositio gl.q̃ dicit singu
lis causis.i singulis instãtijs,nõ est vera. Nam de ne
cessitate deberent dari pro singulis instantijs,singulę dilationes,ad diuer
e sa tamen[e].¶Reintro gl.& op.ad p̃dicta,si plures dilationes dantur in ciui
libus,ergo est idẽ,ꝙ in capitalibus:quòd est contrâ hanc leg.Respon.dicit
11 glo.†ꝙ in criminalibus dantur duę vel tres sine causę cognitione,non au-
tem dabitur alia,nisi causa cognita,quia hic tex.non dicit singulis causis.
Aduerte;qa glo.dicit,sed in criminali causa,non dicit capitali.ita etiam.j.
loquit̃ circa fi.glo.& sic intelligit secũdã regulam huius leg.in qualibet cã
criminali.Idẽ videt̃ dicere Azo in sum.huius.ti.Sed hoc doctoribus no-
stris cõiter non placet.Quid em̃ refert ex cã crĩali.s.vel pecuniaria agat̃?
certè nihil.Debet ergo hoc intelligi in causis capitalibus largè secũdũ.l.
sed & si qs.§.rei capitalis.s̃.si qs cau.Et cõprehendit etiã mẽbri abscissio-
nẽ,vt no.in.l.imperiũ.s̃.de iur.om.iudi.&.C.de offic.eius q vi.al.ge.l.j.Itẽ
aduerte,ꝙ gl.vr̃ dicere,ꝙ post istas duas:vel tres dilationes,non dabit̃ alia,
ex cã impedimenti in criminalibus.Quòd nõ credo verũ:qa defensionem
rei debet iudex perquirere.etiam reo nõ petẽte,vt.l.vnius.§.cogniturũ.j.
de q̃stio.&.l.si non defendãtur.de poen.& etiã post sñiam,vt.l.j.in fi.j.de
quęstio.Vnde putarem dandas dilationes vlteriores ex cã.Et glo.nõ ha-
buit hunc intellectũ,quẽ dicebam.Sed vult,ꝙ post primã dilationẽ in se-
cũda vel tertia,nõ adhibeat̃ cognitio de impedimẽto,qđ non est verũ per
hanc leg.¶Op.C.de iudi.aut̃.iubemus.qũo & qñ iud.aut̃.q semel.&.j.de
iudi.l.ad perẽptoriũ.Dicit gl.ibi de dilationib⁹:q̃ dant̃ absenti hic pręsen
ti.Intelligas quę dant̃ absenti.s.ad veniendum,& sic est dilatio expectato
12 ria,†quę non intelligit̃ peremptoria;nisi dicatur,vel nisi emanauerit ter-
tia dilatio:vt.d.l.ad perẽptorium.cum.l.se.&.l.tres denũciationes.C.qũo
& qñ iudex.Dilatio autẽ prohibitoria,siue datur absenti,siue p̃senti sem
p est peremptoria.& sic vna dabit̃,vt hic:nisi causa cognita.¶Op.in au
thẽ.de testi.§,qa verò.&.C.de ꝓba.aut̃,at q semel.sol.ibi nõ dicit,ꝙ dent̃
plures dilationes,sed dicit de quarta ꝓductione.de qua p Inn.c.ĩ causis.ex
13 trà.de test.Tu dicas†declarãdo prędicta:qñq; qs vult impedire volentẽ ꝓ
bare p lapsum dilatiõis,& loquit̃ ista lex.qñq; lapsus dilationis nõ ob.qa
adhuc est intrà primã dilationẽ:vt̃ licet plures sint elapsę.subest iusta cã
cõcedẽdi aliã.Et tũc si vult aliquis impedire ꝓprer multitudinẽ ꝓductio
nũ,tunc loquit̃ aut̃.at q semel.Nõ em̃ debet admitti quarta ꝓductio;nisi
cũ solẽnitate ibi posita,& si qs fuerit admissus p̃dicta solẽnitate non serua
ta,tunc loquit̃ quod dicit Inno.in.d.c.in causis.Dixi plenè in repetitione
d.authen.at qui semel.¶Opp.C.de dila.l.si qñ.Certè ibi alius casus est.
Non enim debet dari tempus ad deliberandum actori,qui debuit venire
instructus,hic loquit̃ de dilatione ad probandũ.¶Opp.C.e.l.cũ à nobis.
Solu,ibi loquit̃ facta relatione & cõsultatione Principis.quo casu debet
cã mitti instructa:& nõ debet dari nou⁹ termin⁹ ad ꝓbandum.Ita dicit
14 gl.hic,&ibi.Quod no.& tene menti,ꝙ†cõsultor[f] nouas probationes non
f debet admittere.¶Opp.j.de adul.[g]l.in crimine.So.dicit gl.speciale in cri
g mine adulterij:vt ĩ eo nõ det̃ dilatio.Sed si ĩ adulterio nulla det̃ dilatio:&
probationes ibi requirãtur,qũo fiet?certè ex hoc apparet casus,ꝙ valent
probationes,si fiant sine dilatione:quòd tenet Iac.de Are.per illã.l.vnius
5 §.cogniturũ.j.de qõ.¶†Vltimo q̃rit glo.quare dantur dilationes in causa
criminali,nõ in ciuili?Rñ.quia in criminali nõ est ita currendũ:sed requi-
runtur ꝓbationes luce clariores,vt.l.sciant.C.de proba.Cõtrà hoc videt̃,
ꝙ in criminali statutũ est biẽnium:in ciuili trienniũ,vt.C.de iudi.l.prope-
randũ.C.vt intrà cer.temp.quæstio cri.ter.l.j.So.in instantijs criminalib⁹
statuitur totius instantiæ breuius tp̃s,ad hoc vt magis solicitè intendatur
sed ad ꝓbãdum statuit̃ maius tp̃s:vt clarius videat̃.¶Itẽ quęrit glo.quare
plures dilationes dant̃ reo,q̃ actori?Rñ.quia fauorabilior &c.dic vt in glo.

De edendo *Rubrica.*

¶Quærit gl.quare dixit de edendo,nõ de editione.Rñ.vt ostẽderet quã dã necessitatatẽ ĩponi edenti.Istud nihil est dicere.Breuiter hic Iuriscõsultus intendit tractare de actu edẽdi.Ideo hic ponit de edẽdo.p gerundium, quod significat actum.non autẽ dixit de editione:quia nõ intẽdit tractare de substãtia editionis:sed de actu edendi.

SVMMARIVM.

1 *Libellus debet dari ita clarus,ut reus poßit deliberare,an uelit cedere,uel contendere.*
2 *Reus,qui habuit terminum ad deliberandum debet intrà illum proponere omnes suas exceptiones.*
3 *Libelli copia ,quando datur reo,an detur expensis actoris,seruatur fori consuetudo.*
4 *Libellus hodie datur in scriptis.*
5 *Libellus in officio iudicis,an detur?remißiuè.*
6 *Actio edi dicitur,si cum petitur res,exprimatur actio,& causa concludatur.*
7 *Res quomodo dicatur designari tam in actione uniuersali,quàm particulari?*
Actio quæ dicatur uniuersalis?
Libellus in petitione hæreditatis.
8 *Instrumentũ non liquidũ,quomodo exequatur stante statuto,ꝙ instrumẽta exequantur.*
9 *Libellus in actione generali,quomodo formetur?*
Differentia inter iudicium uniuersale & generale:& quæ sit ratio diuersitatis.
10 *Res in actione singulari in libello singulariter exprimi debet,scilicet in eo.quod principaliter petitur:secus in accessorio.*
11 *Reus potest petere rem in libello deductam sibi oculis subijci.*

Causa

a ¶Duobus diebus. Adde videndum Ro.conf.ccccxcvj.

b ¶De cõsuetudine. Vide Bar.alle. cõs. vbi fere oĩa sequẽtia ponit.

c ¶Deterius. Adde post.d. Alexan. & Ias.ꝙ hic sequitur Saly. cõsi.ccxxvij. in consilijs Bald.libro.ij.& de intellectu .l .mancipiorũ. vide Old.cõs.iij.& quod si ius aduersarij non sit factum deterius, alia dilatio cõcedẽda sit:limitat Ro .non habere locũ in summerijs. cõsil.ccxcvj.j.allegando.

d ¶Causa appellationis . Adde oĩno videndum Rò.cõs. ccxxvj.in fi.col.

POMATES.

e ¶Ad diuersa tñ. Dicit glo.ista extẽtio est cõis; vt per Baldũ hic.& vide Alex.cons. cxxxj. vol.iij.

f ¶Cõsultor. Adde secũdùm Bal.cõsi. clxxvij.li.j.qđ coràm consultore p̃nt ꝓduci instrumenta quæ de nouo in notitiã venerunt, si sunt liquida, & ꝓducens iuret qđ ante nõ habuit notitiam.

POMATES.

g ¶De adul.Vide Pau.de cast.l. fina. C.q admi.& Fely. in.c.licet cãm. col. fi.de proba.

✱ Pro concordia. Aduerte ꝙ non liquidę ſnię peti poteſt executio:& poſteà in executiōe fiet liquidatio. Ita Bar.& doc.poſt gl.mag.in hac.l.j.ff.de edē. Ex qua gl.īferꝫ ad ſtatuta, qb⁹ caueꝫ, ꝙ inſtr̄a authētica habeāt executionē paratā, ꝙ ſi inſt r̄o mihi ꝓmittaꝫ ſatiſfieri de omni dāno & intereſſe. ꝙ poſſum petere executionē talis inſtr̄i:ꝗuis intereſſe nō ſit liqdū. Idē Bart. j.l.j.ad fi.ff. de leg. ij.& ibi Alex. per illū tex. Pau.de ca. cōſ.ccxlix. Sed do. Iaſ.ī hac.l.j. col.v.ī iiij.cōclu. dictę gl. alleg. Bar. tenere cōtrariū ī. l. ꝑinde.§. notādū.ff.ad.l.aq. & iſtam opi.cōtra cōem ſnīam dicit ip̄e, vbi .ſ. veriorē, licet ipſe ſuſtineat negatiuā pluribus fundamētis. Et hoc bn̄ verū eſt in caſu ſtatuti, nō in alijs, in qb⁹ nō militant rōnes allegatę per eū.& tādē modificat communē opi. Itē pōt dicit ꝙ Barto.nō eſt ſibi contrarius. quia in.d.§. notādū. ponit iſta verba: ſi inſtr̄m eſt liquidum; licet nō appareat quòd ſit dānum: certè adibo iudicē, vt nō cōdēnet ꝑtem; ſed vt liquidet, quòd ſit dānū. Adde Paul. de ca.conſi.xvij.

12 *Cauſa in libello q̄uo, & qualiter deduci debeat?*
Agens ex una cauſa, & probans ex alia, non obtinet.
13 *Cauſa in libello non debet exprimi cum omnibus ſuis qualitatibus.*
14 *Locus & tempus in libello in actionibus ciuilibus, quādo exprimi debeat?*
15 *Libellus generalis abſq; cauſa ꝓcedit, ſi non opponatur.*
16 *Cauſa in libello ita exprimenda eſt, ut libellus præſumptiuè concludat.*
17 *Cauſa & actio, non ſunt idem.*
18 *Nomen actionis in libello neceſſario nō debet exprimi.*
19 *Cauſa & concluſio ſi in libello ſunt aptæ, ſed actio ineptè proponitur, iudicium procedit.*
20 *Libello propoſito ſi reſultent plures actiones ſpeciales, actor debet unam eligere.*

QVa quiſque. ¶ Petitio debet exhiberi reo vt poſſit deliberare, an velit cedere, vel cōtēdere. h.d. ¶ Diuide. primò ponit dictū. Scd'ò rōnē. Tertiò declarat dictū. Scd'a ibi, nā
1 æquiſſimū. Tertia ibi, edere. ¶ No. † ꝙ libell⁹ debet dari ita clarus, ꝙ reus poſſit inſtrui, an velit cedere,
2 vel cōtēdere: al's nō ꝓcedit. ¶ † Scd'ò no. ꝙ ſi daꝫ termin⁹ ad deliberādū, ſecūdū formā authē. offeraꝫ de lit.cōt. nō ſufficit reo venire intrà terminū, & dicere deliberaui cedere, vel cōtēdere: ſed intrà illū terminū debet ꝓducere ſuas exceptiōes declinatorias, & dilatorias, ſi quas vult, per iſtū tex. qui dicit, veniat inſtructus ad agendū &c. Et ſi inſtructus: apparet ꝙ nō debet dare nouā dilationē, ad proponēdas nouas dilationes ſeu exceptio. vt.l.ſi quando. C. de dilatio.
3 ¶ † Tertiò no. ꝙ in electione actoris eſt dare copiā libelli reo, ſuis expēſis. Vel ꝙ ſtatuaꝫ ſibi terminus ad recipiendū copiā expēſis rei. Tamē tex. in authē. offeraꝫ. videtur dicere, ꝙ debeat dari libell⁹ ipſi reo: & ſic expenſis actoris. Vnde nō habeat hodie hanc ꝑtātē: quòd in qbuſdā locis ſeruaꝫ. Ita tenet gl. ꝙ detur expenſis actoris. in.c.ſępe. in glo. ſup verbo, pronunciatio. extrà de verb.ſig. in cle. Tñ ſeruā cōſuetudinē fori. ¶ No. ēt gl. mag. in prin. de dictiōe, ꝑinde
4 & exinde. No. vltiò, † ꝙ nō eſt de neceſſitate, ꝙ libellus detur in ſcriptis, dum dicit, ꝙ producit aduerſarium ad alium &c. Et ibi dicendo &c. quòd eſt hodie correctū ꝑ authē. offeraꝫ. C. de li.cōt. & no. gl. etiā
a hic[a] in verbo edere. la.j. & la.ij. ¶ † Venio ad appara-
5 tum. Quæro: diciꝫ hic qua qſq; actione qd de officio iudicis? Dicit gl. idē. Tu circa hoc dic, vt in.§.j. inſtitu. de actio. & de offi. ꝓcō. & leg.l. ne qcquā. in.§. vbi decretū. tetigi in.l.j.ſ. de iuriſdi.om.iudi. ¶ Secundò q̄ro, & intro gl. magnā q̄uo debet fieri editio actiōis vt per hoc reus certificeꝫ, vtrū cedere, velit vel con-
6 tēdere? Dicit gl. † faciendo duo, exprimendo cū ipſa actione rem & cauſam. De concluſione nihil dicit: qa illud importat verbū actio: hoc eſt debet poni cō-
b cluſio[b], q̄ ſequatur ex cā præmiſſa, & debet peti res: vt. C. de fideicō. lib.l.fi. & .j. de neg.geſt. l. pōponius, in negotijs. in fi. & .j. cōi di.l. vt fundus. & . C. de fideicom. liber.l.fi. Si enim cōcluſio nō poneretꝫ in libello, non eſſet certus reus, velit cedere vel contendere ignorās, quid petatur. ¶ Quærit gloſſ. dixi, ꝙ debet
7 deſignari res † quæro qualiter deſignabiꝫ. glo. notabiliter dicit, aut actio vniuerſalis, aut generalis, aut particularis. dic vt in gloſſ. ¶ Vniuerſalem actionem intelligas quæ datur ad aliquid, quod de ſuo ſignificato multa in ſe contineat: vt eſt vniuerſitas iuris: vt hæreditas: vel bonorum poſſeſſio: & ſimilia. vt hic ponitur in gloſ. ſiue ſit vniuerſitas facti, vt peculiū. Quòd tñ dic, vt in.l.ſi peculiū. j. de pec.leg. Idē dicit Inn. ſi peteretur caſtrum, vel villa: vt in.c.cū ad ſedē. extra de reſti.ſpo. ¶ Itē aduerte, ꝙ gloſſ. dicit, ꝙ
c concluſio libelli in petitione hæreditatis[c] eſt. Quare peto hæreditatem. Iſte non videtur bonus libellus: quia ſi eſt hæres, habet hæreditatē prout eſt ius.l.cū hæredes.ff. de acqui.poſ. non igiꝫ habet neceſſe pete-
d re. Debet ergo[d] ſic libellus concludere. Peto me pronunciari hæredē, & aduerſariū cogi ad reſtituēdum quicquid tenet & poſſidet, de dicta hęreditate. Et ita format Iuriſconſultus in.l.licet. de pet.hæred. Et iſte eſt modus formādi verū libellū. Tñ glo. nō reprobo, ſed eā ſuſtineo: vt cum dico: Peto hæreditatem: quia ſum hæres. peto hæreditatē, importat, hoc eſt res hęreditarias, vt eas poſſideam proprio nomine. facit. j. de rei vēd.l.j. ¶ Itē no. & aduerte ad glo. quæ dicit, ꝙ poſteà in executione examinabiꝫ, quæ ſint res. Hāc practicā ponit text. C. de iure fiſc.l. defenſionis. Iſtud
8 no. † & tene mēti ad multa, ſpecialiter ad practicam currentē hodie in partibus Italiæ, vbi inſtrumēta publica habēt executionē paratā, ſicut ſentētiæ diffinitiuæ. Nā & ſi eſt aliquod inſtr̄m non liquidū, vel obſcurū: vt quia ꝓmiſiſti mihi dāna & intereſſe meū ſimpliciter, & petā executionē inſtr̄i. & quod in ꝓ-
e ceſſu liqdabo[e] de meo intereſſe, vel de meo dāno. ꝓ hoc habetis text. C. de ſentē. quæ ſine cer. quanti.l.ij.
9 ¶ † Secūdò dicit glo. in actione gn̄ali[f], ſufficit ꝙ res
f exprimaꝫ gn̄aliter: vt, Peto ꝙ reddas rōnem adminiſtrationis tuæ gn̄alis: quia geſſiſti negotia mea. Conſulti⁹ eſt, ꝙ ponaꝫ in libello, Peto te cōdēnari, vt reddas rōnē, & reliquū reſtituas: Patet. j. de neg.ge. & de tute. & rō. diſ. Et aduerte: quia licet in vniuerſali ī prima inſtātia nō ſit neceſſe, ꝙ res declareꝫ; vt.ſ. proxi-
g me dixi: tñ in gn̄ali[g] iſta debet in ipſa prima inſtantia ꝓbare res, quas adminiſtrauit: & quid ad eum potuit peruenire ex ipſa adminiſtratione. Quod qñ q; probabiꝫ per iuramentū in litē; vt.l. tutor q reper toriū. de admi.tu. Et quod hoc debeat ꝓbare ꝓbaꝫ. Nam ſnīa, quę in hoc iudicio ferꝫ, nō parit p̄iudiciū in effectu, niſi, cauſis, quas actor proſecutus eſt; vt. C. de iudi.l. licet. debet ergo ꝓſequi ſingulas cauſas. & hoc videꝫ ſentire gloſſ. ibi, ſed iudicio pendente &c. ¶ Quę eſt rō diuerſitatis? Rñ. quia iudiciū vniuerſale de quo .ſ. locuta eſt glo. ſecundū propriā naturā actionis, daꝫ ad declarādū ius actoris. Reſtitutio rerū vero fit per iudicis officiū: vt.d.l.licet. & ideo in illo iudicio non eſt neceſſe, niſi ꝙ declarareꝫ actorē eſſe
h heredē. Iſtud vel[h] iudiciū daꝫ ad reū condēnādum: ideo debet ꝓbari id ſup quo debet fieri cōdēnatio.
10 ¶ Tertio. † Dicit gloſſ. in ſingulari actiōe debet res
✱ ſingulariter deſignari; vt. j. de rei vēdi.l.ſi in rē. quod intellige in eo, quod principaliter petiꝫ: nō in eo, qd' petiꝫ ꝑ quandā conſequentiā, vel incidenter. Verbi grā. Peto fundū à quo me deieciſti, cū reb⁹, quę ibi erant tpe deiectionis certè ſatis eſt ꝙ fundū declarē: res non debeo declarare: quia non habeo neceſſe ꝓbare, ſed ſtatur iuramēto meo; vt.l.ſi quādo. C. vnde vi. Et ideo re⁹ ſatis pōt deliberare velit cedere, vel cōtendere, ꝑ iſtū libellum. Ita tenet Inno. extrà de ordi.cog.c.cū dilectus. Item, ſi peto rem cū fructibus inde preceptis: non teneor exprimere quantitatem fructuum: quia eadem ratione, qua debetur mihi res, debentur & fructus. & ſic reus poteſt eſſe certus.

POMATES.

a ¶ Gloſ. etiā. Per iſta dicta Bar. limitat regulam.l. quocūq;.§.fi.ff. de public. vide Iaſ. in.l. ſciendum.

b ¶ Cōcluſio. Adde Ang. cōſil.xxxvij. vbi dicit, quòd licet actio generaliter deſignata ꝓponaꝫ ineptè, nihil facit; dummō rectè cōcludaꝫ: quia ex cōcluſiōe reſultat actio apta, quam nec iudex, nec ꝑs alterare, nec mutare p̄nt. Et idē tenet Ang. conſil. cclxj. Pau. de ca cōſi.cclviij. Bal. cōſ.cccxviij.li.j. An aūt ſufficiat libellū præſumptiuè cōcludere: vide Ro. ꝙ ſic deci.ccxxv. in nouiſ. & cum nullitas in libello deducitur, cā debet exprimi. vt deducit Rota deciſiōe .clxv.

c ¶ Hereditatis. Adde qualiter debeat libellus concipi in petitione hereditatis Ang. conſi.clxj. & .cxxxvj. Pau. de caſt. conſi.vj.

d POMA. ¶ Debet ergo. Vide Alex. cōſ.cxxiiij. in.ij.col. vol.iiij. in verſi. & aduerte ꝙ licet. Et quamuis dicat, ꝙ res eſt de ſubſtan. Bar. tñ in.l. edita. col.iij. videtur tenere contrarium, vbi vide Decium. col.v.

e ¶ Liquidabo. Adde poſt. d. Iaſo. inquantum per plura ipſe nititur tenere cōtrà Bar. ꝙ executio inſtrumenti non liquidi, non poſſit peti. ꝙ Roma. fędere concordię in luculentam conſonantiam Bartoli dicta reducit eius conſi.ccxj. incip. allegationes doctorum. vbi dicit ita plures tenuiſſe legendo: licet ſimpliciter Bar. ſequatur eius conſi.lxxvj.

f ¶ Generali. Adde qualiter procedat libellus in generalibus Ang. conſi.ccxxv. Et ad dicta Bart. hic vide do. Mari. Sozi. in.c.ij. de libelli obla. arti.xij. verſi. circa ſecundum. & in.q.xviij. principali.

POMATES.

g ¶ Tamen in generali. Vide Cuma. conſ.lxx. verſ. vnanimiter.

POMATES.

h ¶ Iſtud verò. vide Alex. cōſi. xxj. īci. viſo ꝓceſſu cauſę litis. col. ij. volu.j. Feli.c.ij.col. xv. in fi. & ſe. v. reſtringē do iiij. de reſcr. vbi limita quatuor modis. Alio etiam mō limita, vt ꝑ Alex. l.ſi ita ſtipulat⁹.§. chryſogon⁹. in.vij. colū. de verb. obli. Adde etiā ad hoc Alexā. cōſi. vlt. ī.ij. vol. et cōſi.xix. vo.iij. & cōſi.j. col. vlt. iiij. vo. & cōſ.xliiij. col.iij. vol.iiij. cōſi. cxxviij. vo.j. & Fede cōſ.clix. & cōſi. clxxxvj. et Pau. de ca.l. p̄ſcriptio. ī pe. colū. C. ſi cōtra ius vel vti. pub. Rom. conſi.xxj. Feli.c.licet cām. colū. xiiij. de ꝓba. & Bar. cōſi. xciij. & conſi. cxiiij. Feli.c. auditis. col.ij. de p̄ſcriptio. Barb. cōſi.v. col.v. vol.ij. Alex. l.j. col.ij. de lega.j. Imo. cōſi. cxcij. in j. col.

✱ ¶ Pro concordia. Aduerte, ꝙ quando petunꝫ fructus officio iudicis, ſecundū.d. Iaſo. in.§. oīm inſti. de ac. eſt neceſſe, ꝙ exprimaꝫ certa q̄titas ī libello. Ita all. Bar. in.l. ex diuerſo.§.j. ff. de rei ven. Contrarium tamen allegatur, hic vbi dicit, ꝙ non eſt neceſſe ꝙ exprimatur quantitas. Sed ſi bene aduertatur Bart. non meretur argui de cōtrarietate. Nā ī.d.§.j. loquiꝫ, qñ fruct⁹ petuntur acceſſorie ad rem: quo caſu debet exprimi, intelligēdo etiā qñ officio iudicis &c. vt.ſ. Sed in.d.l.j. per ſua verba p̄cedētia intelligiꝫ qñ principaliter petuntur. Dum dicit, propter inuaſionem: quia tunc res & fructus ibi exiſtentes peti poſſunt ex probatione priuilegiata: quia iuramēto ſtaꝫ inuaſi. per.l.ſi quando. C. vnde vi. Ita Cy. in.l. certum. in fin. C. de rei vend. Et intellige Barto. in.d.§.j. de fructibus præteritis: ſecus de futuris. Imol. in.l. ſi filius. in prin.ff. de rei ven. Inn. in.c. grauis. de reſt. ſpo. Imo. in.l. ſi homo. ff. de rei ven. Panor. in.d.c. grauis. col.fi. Adde ad not. per Bald. nouiſſi. in l. apud Iulianum.§. fructus. de leg.j.

tus,& deliberare an velit cedere,vel cōtēdere. Ita vi-
deť casus.in.l.ex diuerso.§.j.j.de rei vēd.& Inno.tan-
11 git in.c.ij.extra de lib.obl. ¶†Quero si reus dicit se
non esse clarū ex designatione facta in libello : vtrū
possit petere rem sibi ad oculū demōstrari.dic ꝙ sic.
ar.j.de publ.l.si cū exhibuissent.& quod no.in.l.ij.§.
si ex noxa.cau.agatur.& extra de app.c. significanti
bus.& hoc de primo , scilicet circa designationē rei.
¶Veniamus ad causam.†Causa dicit gl.debet esse
talis,ex qua sequať cōclusio:aliâs non procederet li-
bellus,vt puta peto à te centū:qa Rex est in Frācia,
nō concluderet.Istud est verum dictū:quia si in iudi
cio probaretur alia causa , ꝗ quæ deducta esset in li-
bello,non sequeretur condemnatio : vt.l.habebat. in
prin.j.de insti.& si mensor fal.mo.dixe.l.j.& per In-
no.in.c.ex parte.de priuileg. ¶Sed quero , qualiter
debet ista causa exprimi in libello. Gloss.sic distin-
guit,aliter in personali:aliter in reali. & bene . pleni⁹
in.l.& an eadem.j.de except.rei iudicatæ.¶Sed cir-
a ca hoc[a] est aduertendū†quia non est necesse , ꝙ ex-
13 primať causa cū omnibus qualitatibus suis. Sufficit
enim dicere.Peto cētū,quæ mihi relicta sunt in testa
mento.Non habeo necesse dicere testibus subsigna-
to &c.quia cū dicitur testamentum : intelligitur ritè
factum:vt.l.nō putauit.§.nō quæuis.j.de contratab.
& quod no.C.de iuris & fac.igno.l.si post diuisionē.
Et ideo dicit Inno.si peterem centum à monasterio,
quæ sibi mutuaui:non habeo necesse in libello dice-
re , ꝙ est conuersum in sui vtilitatem : quia dicendo
mutuaui : intelligitur de mutuo , quod bene valeat.
14 Ita not.in.c.iij.extrà de lib.obla.¶†Itē est aduerten
dum:quòd in istis libellis super ciuilibus actionibus
formatis:non est necesse, ꝙ inserať locus & tempus:
sed solum in criminalibus hoc habetur : in.l.libello-
rum.de accusa.probatur in.c.Abbate sanè . extrà de
b re iud.li.vj.¶Quod est verū , qñ agitur ciuiliter[b] ex
contractu , vel quasi:vel alia actione,quæ non infa-
c mat:secus si esset actio ex delicto,quę infamaret:[c] vt
l.item exigit.j.de dolo.&.l.pretor edixit. in princip.
&ibi dixi.j.de iniur.& est expressum extrà de pro-
cur.c.tuę.dixi etiā.j.ad legem aquil.proinde.¶Quę-
d ritur,[d]†quid si libellus proponatur generaliter cau-
15 sa non expressa:an procedat iudicium,si non oppo-
e natur[e].Glo.ꝙ sic,& bene tex.est in.l.fi.de annali ex-
cep.& est expressum in.d.c.Abbate sanè.de re iudi-
16 ca.lib.vj.¶Quero in personali,†vtrum debet expri
mi cā proxima ? verbi gratia.Dico ꝙ mutuaui tibi
centū.an debeam dicere, ad quę es mihi obligatus.
ideo peto te mihi cōdēnari &c. Quidam dicebāt, ꝙ
sic:vt.l.obligationum substantia.j. de actio.& oblig.
Doctores determināt cōtrariū.Sufficit enim ꝙ cau-
sa exprimatur taliter, ꝙ pręsumptiuè concludat , vt
l.omnes.§.Lucius.j.de his quę in frau.cred. Facit ad
f hoc insti.de repli.in prin.¶Vidimus[f] de re & de cau
sa:videamus de actione.Circà quam primo esset vi-
17 dendum,†vtrum causa & actio sint idem.Glo.deter
18 minat ꝙ non,& bñ.¶†Secundò , vtrū quis habeat
necesse exprimere nomen actionis in libello?Glos.
hic disputat.Breuiter decretalis approbat,ꝙ actio de
necessitate non proponatur in libello:vt in.c.dilecti.
extrà de iud.& ita obseruat cōsuetudo.Sufficit enim
g ꝙ libell⁹ ita proponať,ꝙ ex eo resultet actio.[g] ¶Sed
19 quæro,†pone,ꝙ cā & cōclusio sint optimè:sed actio
ineptè fuit expressa.verbi gratia.Dico,ꝙ vendidi ti-
bi fundum pro centū, & tradidi:& centum non sol-
uisti:quare peto te cōdemnari ad centum:& ad hoc
propono actionem ex locato : an ex hoc sequatur
h condemnatio.[h] Text.videtur ꝙ non infrà si mensor
fal.mo.dixe.in.l.j.§.j.& gloss.hoc hic videtur tenere
in fi.ibi,sed certè satis videtur &c.Contrarium vide-
tur tenere Inno.extrà de iudi.c.examinata.Quod vi
detur verū.Probo sic:si nullam actionē expressisset,
iudicium procederet,vt dictum est : ergo multoma-
i gis ꝓcedit si eam ineptè proposuit.[i] Istud probatur
argu.C.de rei vxo.act.l.j.circà prin.Respon.ad.l.j.si
mensor fal.mō.dix . qa ibi ꝓposuit actionē ineptā
& causam ineptā.&hoc tenet ibi gl.parua sup ver-
bo ex locato.ꝗ dicit actione locati , & eius causa ex-
20 pressa.¶Quæro, †quid si ex libello resultant plures
actiones?Glo.hic dicit, ꝙ tunc actor cogitur eligere
vt in.l.ꝙ in herede.§.eligere de trib.Quòd intelligunt
doc.qñ resultāt plures actiones spāles, vt. d. §.elige-
re.sed si vna specialis,alia generalis,vt.l.certi condi-
ctio.in prin.j.si cer.pe.videtur intētari specialis .arg.
l.hoc legatum.& l.idem legato.j.de leg.iij . & docto.
in.l.edicta.C.de edendo.

SVMMARIVM.

1 *Acta iudiciorū debent edi cum die & consule.*
2 *Acta,an ueniant appellatione instrumentorū:remissiuè*
3 *Editionem actorum,quilibet,cuius interest,petere potest,*
Et si aliquis est excommunicatus ad mei instantiam in curia episcopi,cuilibet,cuius interest,datur copia excommunicationis.
4 *Instrumentum cōmune debet edi cum die & consule.*
Instrumentum commune quod dicatur.
5 *Instrumentum propriū editur cum die & consule.*
6 *Editio instrumenti alieni,quādo fiat cum die & consule?*
7 *Actor reo,& reus actori,quādo edere teneatur?*
8 *Edere quanā actione,quis cogatur? & an aduersarius possit uti instrumento producto per partem:& an locus, nomina testium,& notarij edantur?& differentiam inter rationes & instrumenta.remissiuè.*

Editiones. ¶Instrā debent edi sine die
& consule : in rationibus ve
rô secus.h.d.Glo.continuat hūc.§.& primò loquitur
in instrumentis publicis.Secundò in priuatis. Secun
da ibi,rōnes.Tñ hic est vna magna gl. quā declara-
bo bñ,& breuiter.¶Op.ꝙ qs non debeat edere iu-
ra sua aduersario:vt.l. qui accusare. C.eo. Sol. fateor
ꝙ reus non edit actori ad fundandam intentionem
actoris,vt ibi:nisi illa instrumēta qb⁹ vsurus esset re⁹:
vt.j.ea.l.§.edēda.Actor verò bñ,edit reo ad exceptio
nem fundādam secūdū quosdā,de quo statim dicā.
Vñ glo.pro declaratione huius materiæ distinguit.
Nos de quolibet membro faciamus vnā quæstionē.
1 ¶Et primò q̃ro,†vtrum acta iudiciorū debeant edi
cum die,& cōsule.Gloss.dicit ꝙ sic:vt.C.e.l. is apud
quē & melius in.c.quoniā cōtra.& ibi gl.in verbo lo
ca & tpa.de ꝓba.de actis enim non habeť aliqd in
hoc tit.sed solū de editiōe instrumentorū,rationū,vl'
2 actionū.¶†No.scd'm istā gl.ꝙ appellatiōe instrō-
rū,nō cōtineneť acta:cū ponanť vt duę species sepa
ratæ de hoc dixi i.l.in fraudē.§. neq; instrā. de iure
fisci.¶Quero iuxta hoc : ad qd petiť editio actorū
fieri?Gloss.ponit hic aliquos casus.Idem nota.in.l.is
k apud quem.in.j.glo.C.eo.¶Ego[k]†puto indistinctè
3 ꝙ oīs [l] ille,cuius interest,pōt petere, vt sibi fiat co-
l pia actorū publicorum,per tex.in.d.l.is apud quem.
& ibi no.Cy.q tex.generaliter loquiť.& per.l.in frau
dē.§.neq; instrā.de iure fis.Vbi est speciale, ꝙ con-
trà fiscū non edanť acta:sed cōtrà quēlibet aliū.Pro
pter qd' dico,ꝙ si aliqs excōicatus est in curia epi,ad
mei petitionē:quòd copia illius excōicationis debet
dari cuiq;,cui⁹ interest.ar.ꝓ hoc.j.de postu.l.ex ca.&
4 quòd ibi nota.¶Quæro,†quando peto mihi edi in-
strumēta cōia inter me & te,qualiter edentur?Dicit
gl.cū die & consule:vt.j.fami.ercis.l.si quę.&.C.eod.
l. procura.Illud intellige in instrīs cōibus respectu
dñij:vt instrā hæreditaria inter duos hæredes.sed si
instrm esset tuū ꝓpriū respectu dñij:cōe mihi & tibi
respectu vtilitatis:puta instrumentum empionis,in
quo continetur,ꝙ tu emisti rem, & mihi promisisti
pretium:tñ illud, Tu collegisti de propria pecunia à
notario:tūc non dicitur commune ad hoc,vt edatur
cum die & cōsule.Ita tenet Innoc.extrà de ꝓba. c.j.
5 ¶Quæro,†aliqs petit sibi edi instrā propria . certè
sine dubio fit editio cū die & cōsule:vt.j. ad exhibē.
m per totum.¶Quæro,[m]†quid si aliquis petit edi sibi
6 instrumentum alienū?Hic dicit glo.ꝙ est cōsideran
da causa quare petit:quia aut qs petit, vt de falso re-
darguat:aut petit,vt videat & deliberet, vtrum fa-
ciat pro producente:aut petit,vt inde fundet inten-
tionem suā,vel exceptionē,vel replicationē. Primò
casu debet fieri editio cum die & consule:vt. l. opti-
mam.in fi.C.de contrahen.& cōmit.stipula . Quòd
est verū,si vult redarguere circà diem & cōsulē.& de
hoc debet interrogari solenniter . ita dicit gloss. &
Spe.in ti.de instru.edi.§.ostēso.in illo.§. videndū in
versicu.facienda.vbi tractat qualiter instrā edantur.
Dicit enim ꝙ debet sibi deferri iuramentū,qd' ipse
credit ꝙ

POMATES.

a ¶Sed circa hoc. vide de Matthe. notabili.xj.inci.no.ꝙ ī libello.Fe.c.sicut.co.ij.vs.fallit.vij. de re iud.& feli.c.literas. col.fi.de pręsump.

b ¶Ciuil'r.Adde oīo vidēdū Ro.cōs.cx.j.An aūt ad impugnādū testamētū vsurariū sit necesse apponere locū, vbi extorsit vsuras & tp̄s.quo extorsit & à qb⁹, vide Bal. cōsil.lxxxiiij.lib.j.

c ¶Infamaret . Adde Rotā deci.xxxviij. in nouis.inci. ī actione iniuriarū.

POMATES.

d ¶Quæritur. Vide Raph.Cōmē. cōsi. lxxvij.et aliqd per Barb.cōsil.viij.col. iij.vo.ij.et cōs.xvij. ī.ij.col.eo.vol. cōsi. xxvij.co.iiij.ī prīc. & consi.lviij.col.ij. eo.vol.vide Ias.l.vi nū ī vlt.char.col.ij. ff.si cer.pet.

e ¶Queritur quid si libell⁹.Adde.l.fi.C. de an.excep . vide gl.ī.l.si ī rē.j . de rei vē.& ibi Ang.et vide tex.ꝓ opi.bar.ī c.fin.de libel. obla. vbi opus est exceptiōe & appellatione. & est tex.aure⁹ & melior,quā alibi in.c.Abbate.§. sec⁹ de re iu.li.vj. And. Barba.

POMATES.

f ¶Vidimus. Vide Pañ.cōsi.vij.vol.j. & cōs. viij.ī.j.col.e. vol.ꝓpositū quo iure col.fi.viij.distin. Paul.l.edita.C . eo. ī pri.Ro.cōs.ccxlv. aliàs.ccc.

POMATES.

g ¶Actio . Vide Matthesi . notab. x.Pañ.cōs.lxxxix. ī.ij.col.i.j.vol. &c. examinata.v.colū. & duab⁹ seq.de iudi.& op.Bartol . & Imo hic seqť Ro . ī rub.C.q admit . licet Bart.variauerit in.l.edita.C.e . &.l. ij.C.de formu.&.l. certi condictio.j.si cert.pet.&.l.per diuersas.C. ad Maced.Et istud īducit ad ea ꝗ no.gl. ī vb. transitu.§.multi.insti.de lib.&.l.qui testamento.§. per cōtrariū.ff.de test. & vide Alex.cōsi.xc. vj.vo. iiij. et consi. cxlj.vol.ij. Cuma. cōsi.xlij.& cōs.lx. Alex.cōs.xcviij.in j.col.iiij.vol.

POMATES.

h ¶Cōdēnatio.Vide melius quā p aliū Ias.vbi examinat hoc in.l.edita.col. ij.C.eo.

POMATES.

i ¶Proposuit.Vide notabile dictū bal. in ꝓposito.l.certū circà.ix.col. C . vñ legi.seqť.& cōtrariū dat Decius in.l. quādiu.C.qui admitti.

POMATES.

k ¶Ego.vide Feli.c.j. versi.fallit.j.de probatio.

l ¶Omnis. Adde videdum Ange.consi.clxiiij.

POMATES.

m ¶Quæro. Vide Alex.in.l.q accusare.in prin.C. eo.

credit, ꝙ possunt redargui de falso, circa diem & consulem. Et innuit, quòd debeat se subscribere ad pęnã talionis antequã fiat sibi editio. Pro quo. C. de fid. instru. l. si veteris. & l. fi. Secundo casu, [a] qñ peto mihi edi, vt deliberem super eo, editio debet fieri sine die & cõsule: vt hic. ¶ Sed hic insurgit dubiũ: qđ si deliberari non possit, nisi edatur dies: puta vnus creditor agit contrà alium hypothecaria: reus non potest scire, qs est potior in tempore, nisi videat diē? Certè videtur, quod sibi debeat fieri editio. argu. hic in ỽsi. rationes. In cõtrariũ videť tex. hic ibi, ne quid prolato die fiat. Posset anim secundus creditor instrumentum falsificare prolato die. Puto autem, quòd si secundus creditor diceret diem obligationis suæ, & peteret copiã diei obligationis aduersarij, cum tunc cessaret suspicio: ne quid fiat prolato die, quòd deberet sibi fieri copia: quia aliter debitor deliberare non posset. Aduertendum tamen est, ꝙ in hoc fuit aliqua opi. inter Io. & Azo. Nam dicebat Ioan. quòd instrumenta, quibus quis in iudicio vsurus est, debeant edi omnia etiam cum die, & consule, vt. j. ea. l. §. edenda. Azo. dicit cõtrarium. & ita tenet gl. & ita obseruatur. ¶ Ter-
7 tio casu, † quando petitur editio instrumentorum, quibus quis non vtitur: aut petit pars ad fundandã intentionem, exceptionem, vel replicationem suam. In hoc fuerunt opi. inter Ioan. & Azo. quæ opi. habent originem ex intellectu. l. fi. C. eo. Dicebat enim Inn. quòd reus non edit actori ad fundandam inten-
b tionem suam: [b] sed actor bene edit reo, ad fundandã exceptionem suam. Prædicta vera, nisi quis sit vsurus instrumentis: tunc illa debent edi sine dubio, vt infrà. eod. l. edenda. Azo dicit contrarium: quòd nec reus actori, nec actor reo edit: nisi instrumenta, quibus vsurus est. Et leges alleg. per Ioã. intelligit in ra-
c tionibus. Gul. de cug. [c] in ista materia dixit melius, quam aliquis alius: & dixit sicut text. in. l. fi. C. eo. dicit, quòd actor non debet assumere initium suę petitionis de domo rei. Et ideo dicit, aut actor petit à reo ad suam intentionem principaliter fundandam: & non fit editio, vt. l. qui accusare. C. eo. & l. fin. Aut ad actionem propositam adiuuandam. Verbi gratia: actor petit fundum. Reus dicit: fundus non tantùm extenditur, quantùm tu petis: certè quo ad adiuuandã istã intentionē iam probatã, reus edit actori: vt. l. titius heres. & l. creditor. j. de act. empt. & j. de leg. iij. l. qui concubinã. §. cum ita. & l. prędijs. §. titio. Aut petit actor sibi edi ad replicationem fundandã, & reus tenetur sibi edere, vt. l. pe. §. fi. ad. l. fal. vbi est casus & alleg. in glo. in. l. vlti. C. eo. Cui legi Iac. but. videbatur respondere, dicens. Quòd ibi edũtur instrumẽta tanquàm corpora hęreditaria, non tanquàm instrumẽta rei. ¶ Sed opin. Gul. satis placet per id, quòd infrà dicam statim. Si verò reus petit ab actore ad suã exceptionē fundandã, debet sibi edi, vt. l. fi. C. eo. Quòd ꝓbo per. l. dissolute. C. de cõdi. sine cau. & l. qui tabulas. j. de fur. Potest enim reus petere, ꝙ sibi edatur instrumentũ cancellatũ, vt possit probare exceptionē suã. Et per hoc dico, ꝙ actor põt petere à reo ad fundandã replicationē suã, eadē ratione. ar. C. de fi. instr.
8 l. plures apochis. ¶ † Quero, quo iure quis cõpellať edere? Dic vt in glo. ¶ Quero, quid si aliquis ꝓducit instrumentũ cõtrà se: nunquid aduersarius possit eo vti? Dicit gl. ꝙ sic. j. ea. l. §. edẽda. ad similitudinem testiũ. ¶ Vltimò qrit gl. dies vel cõsul nõ debēt edi: an edãtur locus: nomina testiũ & notarij. Dic vt in glo. ¶ Item quero, quæ est differentia, seu ratio diuersitatis inter instrumenta & rationes? dic vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Editio non solum ante, sed etiam post litem contestatam fit,*
2 *Libello proposito si dico sententiam nullam, quam peto, ut producas: si non uis illam producere, iudex pronunciat, ꝙ si quo tempore appareat, quòd sit nulla.*

d **Edenda.** [d] ¶ Not. quod parti debet fieri copia de omnibus, quæ in iudicio producuntur. ¶ Oppo. quòd etiam ea, quibus quis non est vsurus debet edere. l. fi. C. eod. Solu. intellige hic, non eduntur actori ad suam intentionem prin-
1 cipaliter fundandã, vt dixi suprà tit. proxi. ¶ † Quero, quando debet fieri ista editio. Quidam [e] dicunt, quòd in princip. vt ibi dum dicit editurus est. glossa

POMATES.
a ¶ Secundo casu. vide Feli. c. j. xiiij. col. & seq. de proba.

b ¶ Suam. Adde nisi ex magna cã, vt voluit Spe. in tit. de ĩstru. edi. §. vidẽdũ restat. v. ex ꝓmissis collige ĩ fi. et hoe dictũ sequiť Ro. cõs. cccxviij. Ro. decis. cij. Quæ aũt sit magna cã, vide Ro. & Ioan. an. in addi. ibi ad Spec.

c ¶ Guil. de cug. & ita tenet etiã Bart. in. d. l. fi. C. eo. & vide do. Abba. in. c. j. de proba. Andr. Barb.

POMATES.
c ¶ Gul. de cug. vide Feli. c. j. xij. col. v. fic. fallit. x. de ꝓbatio.

POMATES.
d ¶ Edenda. Intellige & amplia ꝓcedere etiã si producens protesteť, qđ vult tantũ in parte & partibus pro se facientib[9]. Ita Bal. i. l. j. col. ij. C. vt que desunt aduo. vide Feli. c. ij. colũ. vj. de proba. Alex. l. ij. C. eo. tit.

determinat cõtrariũ, & bene: ꝙ etiã post lit. contest.
e ¶ Sed qro, [e] ego † dedi vnũ libellũ dicens sñiam, quã
2 tu obtinuisti cõtra me, esse nullam: in processu causæ peto, quòd tu ꝓducas illam sñiam, cũ ego illam non habeã. Tu nõ vis ꝓducere: qđ fiet? dicit Inno. ꝙ non cogeť ꝓducere: sed iudex ꝓnuntiabit, ꝙ si quo tpe talis sñia appareat, sit nulla: vt extrà de fid. instru-
f men. c. g. ꝑpetuus. [f] Pro quo facit. C. de fid. instr. l. iij. vbi fides instrumẽtorũ, si in dubiũ reuocať: & quis eo non vtitur, de cætero vti non potest.

SVMMARIVM.

1 *Particula instrumenti & statuti, an ꝓducatur, uel totum?*

1 **Edere.** ¶ No. † ꝙ si ꝓduciť vni[9] instrumenti particula, nõ facit fidē. Idē, si ꝓduciť particula vni[9] statuti. casus est. s. de leg. l. inciuile. vbi est vtraq; lec. In cõtrariũ videť. j. eo. l. argẽtari[9]. §. edi.
g Et quòd videm[9] tota die de particulis [g] testamẽtorũ quę danť legatarijs, & tãgiť ꝑ docto. in. l. fi. C. de pci. impe. offe. & de oper. no. nun. super rubrica &c.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentũ de quo est facta mẽtio in libello, debet edi ante lit. contest. nisi esset etiam penes reum.*

Illegatum. ¶ Duob[9] modis legiť in glosſ. Scđ'm primũ modũ, hic est casus notabilis qõnis: aliqs fa-
1 cit in libello mẽtionē † de aliquo instr̃o: vtrũ istud instr̃m debeat edi añ lit. cõte. Inno. ꝙ sic. extrà de ꝓb. c. j. idē Spe. in ti. de ĩstru. edi. ĩ illo. §. vidẽdũ. vbi tractat qñ instr̃a sunt edẽda. Tu dic distinguẽdũ esse: an faciat mẽtionē de istr̃o, quod debet eē penes actorē: & nõ debet sibi fieri copia: vt hic al' sic. dixi plenè in. l. edita. C. de eden & in. l. postquàm. §. pe. vt le. no'. ca.
h **Nequispiam.** [h] ¶ Lex ista legitur duob[9] modis Scđ'm vnã lec. cõtinet ius spãle. ꝙ fisco ediť ad suã intẽtionē fundandã: secũdum altã ꝙ fisco ediť ad suã replicationē fundandam.

Prætor ait. ¶ Priò ponit editũ. Scđ'm illud ex ponit. scđã ibi, hui[9] edicti. Quærit gl. q sunt isti argẽtarij? Certè non sunt cãpsores, de qbus loqtur. l. quædã. §. nũmularios. j. eod. Sed erant quædã, qui argẽtum tractabãt, vt dicit gloss.

SVMMARIVMM.

1 *Dictio quodãmodo est nota impropriet atis.*
2 *Editio instrumẽti, quæ fit à notario parti, ad cuius utilitatem Pertinet instrumentum, quod fit cum die & consule.*

Huius edicti. ¶ Summabo infra per modum, cuiusdam distinctionis. & primò cõmendat edictũ. Secundo loquitur in filio exercẽte argentariã, in cãm peculiarem. Tertiò loquiť in seruo filiť exercẽte in cãm non peculiarē. Quartò loquitur in seruo exercẽte in causam peculiarem. Quintò loquiť simplr in oēm causam. Secunda ibi, sed & filius. Tertia ibi, sed si seruus. Quarta ibi, sed si seruus peculiarem. Quinta ibi, sed si dñs. ¶ Opp. ad tex. dũ dicit quodãmodo in eum. Contrà in prin. huius leg. vbi diciť, qđ rõnes ꝑtinent
1 ad ipsum argẽtariũ nõ ad petẽtem. Solu. hic † apponitur dictio quodãmodo, q̃ est nota ĩproprietatis. q. d. nõ verè meũ. Si. e de libe. & posthu. l. in suis. j. rerũ amo. l. j. in fi. & l. seq. ¶ Oppo. j. eo. l. si qs ex argentarijs. §. ꝑtinere. Sol. hæc suppleť ꝑ illã: poneť enim ibi alia ratio: quare editio debeat fieri. i. quia sunt confe-
i ctæ me mãdante. Ad id [i] oppo. glo. ergo semper in-
k strumenta debent edi cũ die [k] & cõsule: quia semper
l fiunt partibus mandantibus [l]: vt in authen. de tabel. §. non tñ. Sol. dicit gl. duæ rõnes requiruntur copulatiuē. vna qđ contineat vtilitatē petentis: alia qđ sit factum istr̃m eo mãdante. Et ideo licet vtraq; pars
m mandet notario, potest esse, qđ vnius [m] vtilitatem tantùm continet: & sic alteri nõ ediť, qđ placet. Di-
2 cas ergo, quędã est editio, quę fit ab ipso publico officiali, qui cõfecit librũ rationum, seu instrumentorum: & illa fit ei, cuius vtilitatē cõtinet: & quo mandante sunt confecta, vel alteri qui repræsentãt eius personã: vt. d. §. ꝑtinere. & fit semper cũ die & cõsule ꝑ hãc legē in princi. Quędã est editio, q̃ fit à parte parti, & tunc illa non fit cum die & consule: vt. l. prima. §. editiones. s. eodem. intelligendo, vt ibi dixi

e ¶ Sed quero. vide Bar. & ad q̃ remis. in. l. is apud quē. C. eo. Andræ. Barba.

f ¶ Perpetu[9]. Adde post do. Ias. videndũ Fede. cõsi. ccij.

POMATES.
g ¶ De particulis. Adde tñ ꝙ si exemplũ edereť iudici: ꝙ debet totũ edi. Cy. & Bal. & Ang. l. j. C. de prę. impe. offe.

POMATES.
h ¶ Ne qspiam. Iste tex. nõ ꝓbat id, ad qđ cõtra allegať, secũdũ primũ ĩtellectũ Bar. hic. s. ꝙ fisc. ederť ad ĩtẽtionem fundandã: vñ vide subtiliter Deciũ l. fi. v. col. ver. inquãtũ. C. eo. & vide eũ dē versiſta fallen. vbi dat sex limitatiões. Et adde qđ ista lex ꝓcedit etĩ dote ita Roma. in l. j. ff. sol. mat. & ibi ꝑ Alex. pe. colum.

POMATES.
i ¶ Ad id. Vide cuma. consi. lxxxiij.

k ¶ Cũdie. Adde in quãtũ do. Alexã. hic ponit, ꝙ priuata scriptura nõ reqrit diē aliter loqē in apostilla ĩ proe. C. in prin. & ibi vide.

l ¶ Partib[9] mãdantibus. Adde post d. Ias. anq̃; tũ ponit an notari[9] debeat esse rogat[9] ab ambabus ptib[9], Bald. cõsi. lij. v. li. vbi ponit an si creditor confiteať absente debitore sibi satisfactũ & præsente fideiuſ. fideiussor possit rogare notariũ vt de illa cõfessiõe cõficiat instrumentũ, & dic ꝙ sic.

POMATES.
m ¶ Vni[9]. Vide Fel. c. j. col. ix. ver. limita. extrà de ꝓbationibus.

¶Venio ad ver.ſed ſi filiꝰ.Quero vtrũ verſiculꝰ,ſed
& rectè.corrigat ꝓcedẽs dictũ? In glo.ſunt duæ opi.
ſecũdũ primã corrigit:ſecũdũ ſecundã non.Dic,ꝙ
ſi intelligas primũ caſum patre ſciẽte,& volẽte:tunc
per ſecũdũ non corrigit̃:ſed ſecundũ loquit̃ in patre
approbãte tacitè.primũ in volẽte expſſè: & ſic ſunt
diuerſi caſus.Si intelligas primũ in ſciẽte tantũ, tunc
determinat̃,ſeu corrigit̃ per ſequẽs. ¶Venio ad ỽſi.
ſed & ſi ſeruus.& qa iſte verſi.cõtinet multa dicta:ſic
ſumma.Aut dñs habet rõnes confectas per ſeruũ:&
indiſtinctè tenet̃:vt hic,in fi.§.Aut nõ habet eas, vel
dubitat̃:& tunc aut ſeruus exercuit argentariã extrà
cauſam peculiarẽ,aut in cauſa peculiari.Primò caſu,
aut dño ſciẽte & volente:& perinde tenet̃,ac ſi per ſe
exercuiſſet:vt in hoc ỽſ.ſed & ſi ſeruus.Aut dño igno
rante:& tũc dñs nõ tenet̃.Sed ſi dubitat̃, an habeat,
liberat̃ iurãdo ſe nõ habere,vt in ỽ.ſed ſi inſcio.Scd'o
caſu,qñ exercuit cãm peculiarẽ, tenet̃ dñs de pecu-
lio,vel de in rẽ ỽſo:vt in ỽ.ſed & ſi ſeruꝰ peculiarẽ. &
eadẽ diſtinctio eſſet adhibenda in filio,licet tex. non
ponat.¶Quero,qũo iſta actio det̃ de peculio,cũ ſit
ex delicto,vt.l.fi.j.eo.glo.ibi dicit,ꝙ hic eſt q̃dã actio
anomala.Tu dic,ꝙ hic fuit iuſſus à dño de edẽdo rõ-
nes.& ſic ipſe nõ edit:quia fortè ſeruus non vult ſibi
dare ipſe tenet̃ ad intereſſe de peculio, vel de in rem
ỽſo.Ita loquit̃ hic.vñ nõ agit̃ ex delicto ſerui:qa ſer-
uo non eſt factũ preceptum,ſed agit̃ ex inobediẽtia
dñi.Tñ quia illa cauſa cauſat̃ ex facto ſerui,nõ tenet̃
inſolidum:ſed de peculio,vel de in rem verſo.

SVMMARIVM.

1 *Vſuras exercere deſinens,ita tenetur reſtituere ,ſicut exercẽs: & comprehenditur in conſtitutionibus Epiſcopi.*

a Iſetiam.[a]No.argu.†ꝙ ille,qui deſijt exerce
1 re vſuras:ita compellatur ad reſti-
b tutionem,ſicut exercens:[b]& ita comprehendatur in
cõſtitutionibꝰ Epiſcopi : ſicut hic comprehẽderetur
edicto poſito.ſ.ea.l.in prin.Pro hoc.j.de ritu nup.l.pa
lam.§.non ſolum.in ar.induco non determino.

SVMMARIVM.

1 *Originale edendum quando non poteſt portari, iudex mittit ad locum perſonas ſufficientes,quæ illud uideant, & referant.*

1 Sedhoceſt.Quæro†quid ſi eſſet pericu
lum itineris apportare librũ
rationum de vna prouincia ad aliam:vel quid ſi por
tari non poſſit originale:quia eſt fortè in archino pu
blico:vñ nõ põt extrahi:& ſi produceretur exemplũ
nõ ꝓbaret,vt in authẽ.ſi qs in aliquo? Rñ. iudex de-
bet mittere ad locum ſufficientes perſonas.q̃ videãt
illud originale:& de eius effectu & ſubſtantia fidem
referant iudici,vt extrà de fid.inſtr.c. accepimus . &
l.iudices.C.de fide inſtru.

SVMMARIVM.

1 *inſtrumenta confecta à notario uili,quam fidem faciant.*
Inſtrumentum continens raſuras,& cancellationes, licet reddatur ſuſpectum:tamen ex ſubſcriptione ſcribentis corroboratur.
2 *Notarius, qui aliâs fecit inſtrumentum falſum,an poſſit inſtrumenta conficere remiſſiuè.*
3 *Notario ſuccedenti alteri notario,uidetur commiſſum à lege, ut inſtrumenta notarij defuncti extrahat.*

Siquis.
Cogentur.[c]Succeſſor tene-
c tur hoc edicto ſci-
licet ille,qui poſſidet, ſiue ſit vnus,ſiue plures. Idem
in pluribus tutoribus hoc dicit.Innuit hec lex, quòd
ſi vnus hæres eſt humilis, & deportatus: quia fortè
aliâs fecit multa falſa,quòd poteſt inſtrumenta con-
ficere:licet ei non ſic credatur.¶Cõtrà.C.de ſuſcep.
& archa.l.ſi aliquid.ſol.dicit glo. fateor contrarium,
quòd non poteſt inſtrumenta conficere, ſi in officio
deliquit.Non obſt.hic,quia poteſt intelligi, qd' erat
aliâs vilis,non quod in tali officio deliquiſſet:ſi aliâs
in ſimili officio deliquiſſet, ſtatur huic editioni pro-
pter authoritatem aliorum cohæredum ſubſcriben-
d tium,[d]non propter ſe.Verum hic aſſume,†qd' qñq;
1 notarius eſt vilis,[e]propter aliud delictum non cõmiſ
e ſum[f]in officio:& tunc valent inſtrumenta ſua, licet
f tanta fides non adhibeatur, quę tamen fides ſupple-
tur ſi alius ſe ſubſcripſit.Qñq; notarius eſt vilis: quia
deliquit in officio:& de hoc eſt cõdemnatus:& tunc
inſtrumenta ſua nõ valent:vt.d.l.ſi aliquid. ſed pñt
ſumere effectũ ex ſubſcriptionibus aliorũ notarioꝝ
vt hic.Qñq; ſcriptura non eſt ſuſpecta reſpectu per
ſonæ edẽtis,ſed ex forma ſui,qa habet cancellatiões,
vl' raſuras:& tũc licet reddat̃ ſuſpecta:vt.l.ſi.C.de edi. d
diui adri.tol.tñ nõ põt corroborari ex ſubſcriptione
ſcribentis,ſi illis raſuris & interlineaturis fidem im-
ponat:vt.l.j.ĩ.de his,quæ in teſta.delen.Et hæc tria vi
2 detur tenere gl.hic.¶De notario † aũt,qui aliàs fe-
cit falſum inſtrm,dic vt extrà de fid.inſtru.c.ex lite-
ris.& de hære.c.fraternitatis.p Innoc.dixi in.l.iij.ĩ.ad
3 leg.iul.repe.¶Vltimò ſcias,†ꝙ decretalis extrà de
fid.inſtru.ca.cum.p.tabellio.dicit, ꝙ mortuo tabel-
lione inſtrumenta eiꝰ cõmittunt̃ vni alteri notario:
vt inde aſſumat & cõficiat publicũ inſtrm:ſed p hãc
leg.videt̃ expreſſum,ꝙ ſi vnus notarius ſuccedit al-
teri tabelliõi,videt̃ ſibi à lege cõmiſſum,vt inde ſu-
mat & conficiat publica inſtrã.& ſi ſunt plures oẽs
debent ſe ſubſcribere. Idem in pluribus tutoribus.
Idẽ in eo cui teſtator donauerit,vel legauetit ſuos ro
gitus,vt.j.eo.l.quædam.§.is autem.

Exigitur.¶Qui petit editionẽ,debet iura-
re de calumnia.h.d.

Rationem.¶Illa ratio eſt edenda, quæ
ad argẽtariã ptinet: ſecus in
inſtris ex alia cã cõfectis.h.d.Gl.intelligit hunc.§.qñ
in libro continetur vnum factum tantũ, non debet
dici liber rationum,nec debet edi:ſecus ſi plura. Tu
dic,ꝙ hoc non eſt conſiderãdum:ſed aut illud quod
ſcribitur deſcendit ex argentaria:& illud cogitur ede
re,aut venit aliũde,vt ſi accepit pignus,vel manda-
tum ex alia cauſa,& iſtud nõ cogit̃ edere.h.d.expreſ
ſe.tex.hic.hoc enim.Quid enim,ſicut faciunt multi,
ſi in vno libro ſcripta ſunt accepta,ĩ alio ſcripta ſunt
tantũ data?ſcd'm gl.nõ debet fieri editio,quòd eſt cõ
gruum.dic ergo vt dixi.

Exhocedicto.¶Quæro quo iure
petat̃ editio?Dicunt
quidam per actionem in factum.Tu dic ſecundùm
gl.& bñ,quòd petitur officio iudicis,& ſi ei non pa-
retur, tunc datur actio in factum,vt hic.ſ.eo.l.j.§.edi
tiones.in glo.magna.

Pertinere.¶Not.ꝙ ad eum pertinent ra
tiones,cuius mandato ſunt cõ
fectæ quòd intellige ſi eius vtilitatẽ continẽt : vt no.
in.l prætor.ſ.eo.¶Itẽ no.ꝙ ſufficit eſſe factũ mandã
te ꝓcuratore meo,idẽ intelligas,ſi alius mandauit,cu
ius perſonã repræſento.Exemplũ:ego ſum creditor.
habeo obligata bona debitoris,poſſum petere vt in c
ſtrumenta mihi exhibeant̃ à quolibet notario .argu.
huius.§.&.j.de bo.autho.iud.poſ.l.fin.

SVMMARIVM.

1 *Dies appoſitus in una ratione,intelligitur cõmunis ad oẽs ſequentes.& in repe.nu.1.*
2 *Dies appoſitus in medio libri inſtrumentorum, intelligitur repetitus in ſequentibus.* f
3 *Dies appoſitus in fine libri,refertur ad præcedentia,ſi hoc exprimatur,aliâs ſecus.*
Subſcriptio notarij appoſita in fine libri,refertur ad præcedentia,ſi hoc exprimitur.
4 *Tabularum appellatione uenit una charta,& plures & unus liber.& nu.18.in repe.*
Et ex colligatura cognoſcitur an ſit idem liber, & ſic ꝗ ſunt eædẽ tabulæ.nu.5.& in repe.nu.18.
6 *Inſtrumentum ſi in libro notarij reperitur cum die & conſule, & relectis aliquibus chartis non ſcriptis , reperitur aliud inſtrumentum ſine die & conſule,tunc dies appoſitus in primo inſtrumẽto,non intelligitur repetitus in ſequẽti.& in rep.nu.18.*
Idem ſi incipit ponere annos domini,& dimiſit ſpacium . & in repe.nu.19.
Idem ſi errore eſt appoſitus dies & conſul per errorem.
7 *Dies appoſitus in principio filze,quòd non intelligitur repetitus in alijs. & latius in repe.nu.22.*
8 *Locus & teſtes appoſiti in uno inſtrumento,intelliguntur repetiti in ſequentibus.*

Siinitium.Dies & conſul.poſiti in prin.
referuntur ad ſequentia,quæ
non ha-

POMATES.
a ¶Is etiã. Vide ad hoc Feli.c.j.cõl.xj. ỽſ.fallit.xj. de ꝓb. & p Alexã.ĩ.l.j.iiij. col.C.eod.bñ facit text.& qd' ibi not. Bart.ĩ.l.j.C.de priui.lib.xij. Ro.cõſil. ccccix.vbi videt̃ tenere oppoſitũ, & tex.ĩ.c.ferrũ.l.di. & ibi p̃poſi.& ibi ſup ỽbo ſepat̃. de hoc vide meliꝰ,quã per Bartol.in rubro de vſur. & qd' refert Alex.l.j.col.j.C.eo. vbi vide Iaſ.col.iij.

b ¶Sicut exercens. Adde an hæredes vſurarij cogãt̃ exhibere libros vſurarij: & quid ſi negẽt penes ſe illos habere,abb. conſi.cxiij. lib.ij.

b ¶Hoc idẽ de vſurarijs dicit Barto.j. ea.l.quedã.in prin. & ĩ.§. nũmularios. Limitat hoc dicit Bar.non habere locum, ſi vſurariꝰ reſtituiſſet vſurã,per c.cum tuas. in verbo donec.cum glo. de vſu. vide Alexã.in.l.j.col.j.C. de eden.

POMATES.
c ¶Cogẽt. Vide ꝓ intellectu huiꝰ leg. Bart.in.l.iiij.§. Cato.in.v.colũ. ff. de ỽb.ob. Et vide qd per iſtũ text. dicat Fel.ĩ.c. teſtimoniũ col.ij.ỽſi.ij.nota de teſti.c.j.colũ.iij. de conſtitu.Cepo.cõſi.iij.col.ij.& conſi. xxxix. colũ.ix. & Bar.conſil.xxix.& xviij.xx.col. vol.j. & cõſ.l. & cõſ.liiij. col.xv.e.vo. & cõſ. ſeq.col.xiij. Feli.c. j.colũ.v.de re iudi. Bart. conſi.xix. & xxiij.vol.ij.& cõſi. xxxvj.co.x.eo.vo. Ro.cõſ.ccxl.col.fi. Imol.cõſ. cxxxvj. & cõſ.cxlvij .ĩ.iiij. col.in fin.

¶Subſcribẽtium. Adde ꝓ hoc,quod voluit Ro. cõſi.cclxxxvj.quòd dictũ vniꝰ teſtis,nõ idonei ſupplet̃ p aliũ idoneũ.& poſt do. Iaſ. Adde qd' voluit Bald.conſi. cclxxxv.iiij.li. qd' ſi admittit̃ teſtis frater ꝓ fratre nõ facit ſemp plenã ꝓbationem. ꝙ illud eſt verũ,ſi ſolꝰ deponit. ſed vbi habet cõteſtẽ; tũc fratri põt deferri iuramẽtũ in ſupplemẽtũ ꝓbatiõis,p hũc §.Et qd' idẽ voluit cõſ.ccv.qd' valeat reuocatio teſtamẽti ſolẽniter facti,in quo nõ ſunt ĩſtituti venientes ab inteſtato, licet ĩ ſecũdò nõ ſint,niſi duo teſtes idonei, & vnꝰ frater heredis inſtituti & duę mulieres.vide tñ quod voluit Ang. conſi. cxxix.in facto proponitur.

POMATES.
d ¶Subſcribẽtiũ.Vide Iaſ.in.l.cunctos populos.col.xij.C. de ſum. trin. circa medium . vbi dat alias remiſsiones.

c ¶Villis.adde Pau. de ca.conſil.ccvij. Bal. conſi. cclxiiij. j.lib. Alexã.conſi. cxxxviij.

f ¶Cõmiſſum.adde Paul. de caſt. conſilio.lj.

non habẽt diem.h.d.Iste.§.poteſt duobus modis intelligi. Vno modo ꝙ in
prin.ſit poſitus dies & conſul,& intitulatio libri.& ſecundũ hoc nullũ eſſet
dubium,ꝙ illa dies eſt cõis ad oẽs rõnes ſequentes.& tunc tex.debet expo-
ni,ſi initium tabularũ habeat diem & conſulem . in quibus ſcilicet tabulis,
ſecundũ qđ hic innuit tex.dũ dicit,cõis enim &c.¶ Secũdò mõ põt intelli
gi,ꝙ in prin.libri ſit rõ Titij,q̃ habet diẽ & cõſulẽ:in qbus.ſ.diebus & cõſu
libus,fuit facta ratio illa:tunc poſſet dubitari,an illa dies & conſul appoſiti
in vno inſtrumento,intelligantur in ſequentibus repetita:quæ non habent
1 diem & conſulem.Et reſpondetur,ꝙ ſic.Licet† enim in vna ratione ſit po-
ſita dies & cõſul:tñ intelligiẽ cõis ad oẽs ſequentes : & ita cõiter intelligitur
iſte.§.& ſic obſeruatur:quòd placet,vt intelligatur eſſe prolata.ſ.in caſu du
a bij:vt.l.qđ labeo.j.ad Carb.Pręcedens verò lect.nullum haberet dubium.[a]
2 ¶ Quæro:† dicitur hic,ſi initium.quid ſi in medio eſt inſtrm̃,qđ habet diẽ
& conſulẽ.Poſtea ſequunẽ alia,quę non habent? Rñ.idem,quòd intelligaẽ
in ſequẽtibus repetitus,per rõnem hic poſitã ſecũdũ gl.quę dicit,cõis ratio-
nis.ſ.ſequentis.Pręthereà illud poteſt dici initium quo ad ſequẽtia. ¶ Secũ-
3 dò quęro†,quid ſi in fine ſit appoſita dies & conſul,vtrum referatur ad p̃-
cedentia.Glo.videẽ dicere,ꝙ non ex eo,quòd dicit.ſ.ſequẽtis. Dicas quod
dies appoſita in fine poteſt referri ad omnia pręcedentia. Si hoc exprimaẽ
dicendo acta fuerunt omnia ſupradicta &c.anno dñi &c.Eſſet enim cõis
poſitio diei & cõſulis ad oẽs rõnes,ſicut hic dicit de propoſitione,& eodem
modo de ſubſcriptione notarij,qui in fine libri,dicit ſe omnib⁹ interfuiſſe,
& rogatus ſcripſiſſe.Sed ſi hoc non dicereẽ ſtareẽ huic glo.vt dies poſita in
b ſubſequentibus ad præcedentia non trahatur.Maiorem[b] enim vim habent
pręcedentia ad determinationem ſequentium,quam ſequentia ad determi
nationem pręcedentium:vt.l.quiſquis infrà de leg.iij.& ibi not.&.l. filium.
& ibi no.j.qñ di.leg.ce.¶ Sequitur in tex.tabularum.quęro qualiter intel-
4 ligatur tabularum.Rñdeo† de quacũꝗ materia ſit,vt.l.j.circa princ.de bo.
poſ.ſecundũ tab.&.l.in cõmodato.§.ſicut.j.commo.Itẽ aduerte ex eo , qđ
dicit tabularum in plurali:non curo,ſiue ſit vna charta,ſiue vna tabula,ſiue
etiam ſint plures,quę tñ faciunt vnum librum,ſeu vnũ corpus:quòd appa
ret hic,dum dicit in eiſdem tabulis erant ſcriptæ rationes. Erant enim eędẽ
5 reſpectu compoſitionis , licet aliâs eſſent plures. ¶ Sed quęro,† quomodo
cognoſcam vtrum ſit idẽ liber,ſeu eædẽ tabulę? Rñ.ſi ſunt inuicem colliga
te:illa ligatura artificiali ex qua cognoſciẽ , quòd vnũ eſt volumẽ:& ſi mul
tę ligaturę eſſent diſtinctę:ſi tamen aliquid apparet,ex quo comprehende
retur vnum volumen eſſe:idem dicemus:vt.l.j.§.fi.j.de bo. poſ . ſecundùm
tab.Idem puto,ſi nullo modo eſſent inuicem colligatę. Sed apparet,ꝙ qn-
terni inuicem continuantur ex ſerie ſcripturæ.Sicut enim non refert , vtrũ
aliquid adunetur verbo,vel facto:vt.l.nihil intereſt.j.de adi.lega.Ita nõ re-
fert vtrum quinterni continuentur facto,vel verbo.Pro hoc videtur caſus.
j.de le.iij.l.librorum.§.quid ergo.ibi non conglutinati.Sed ſi eſſet omnimo
da ſeparatio:tunc non poſſunt dici eędem tabulę , nec intelligeretur facta
repetitio in ſequentibus,quin præcedentia non poſſint dici initium ad ſe-
6 quentia,cum ſint ſeparata omnino.¶ Ex hoc† etiam dico,ꝙ ſi in libro no-
tarij præcederet inſtrumentum cum die & cõſule:poſteà ſequerentur aliæ
chartę non ſcriptæ:demum ſequeretur aliud inſtrumentum ſine die & cõ-
ſule,quòd tunc primùm in ſequenti, non intelligitur repetitum. Apparet
enim,ꝙ notarius in medio volebat aliquid ſcribere,qđ omiſit:propter qđ
apparet,quòd non eſt continuatio ſecundi ad primùm,ſaltẽ de mente no-
tarij:& ſic nõ eſt cõmunis prępoſitio diei & conſulis ad ſequentia : qa fortè
in medio aliud poſuiſſet.Et ideo dico,ſi notarius incepit ponere annos dñi,
& dimiſit ſpatium:tunc enim apparet , ꝙ hic volebat ponere alium diẽ &
conſulẽ:& ſic prępoſitio diei præcedentis nõ eſt cõis. Idem ſi poſuiſſet diẽ
& conſulẽ per errorẽ,& ſic haberetur pro nõ poſita. Nã nõ intelligeẽ dies
& conſul præcedentis inſtrumenti , qđ apparet,quia nõ habet diẽ & con-
7 ſulẽ pro cõi ad iſtud ſequens.ſic ceſſat ratio iſtius.§.¶ Ex prædictis † etiã
idem dico in filza,quòd licet in vna ſit appoſita dies & cõſul:non intellige
tur in alijs.Nõ enim debẽt dici eædẽ tabulæ.nam ibi non infilzanẽ,vt per-
petuo ibi ſint:ſed extrahanẽ & reponanẽ ad libitũ infilzantis.ar.l. q̃ſitum.
in prin.j.de leg.iij.Præterea ſecũdũ cõſuetudinẽ nõ conſueuit in infilzãdo
8 obſeruari ordo.¶ Sequiẽ in tex.diẽ & cõſulẽ.Quæro† quid in loco[c] & teſti-
c bus:in pręcedẽti inſtrõ eſt dies & cõſul,locus,& teſtes in ſecundò deficiũt:
an illa prępoſitio ſit cõis ad ſequẽtia? Videẽ ꝙ non:qa diuerſa eſt rõ, vt no.
in ſimili.s.e.l.j.§.editiões.in fi.gl.mag.Contrariũ dico . nã ſicut dies & cõſul
intelligiẽ repetita:eadẽ rõne locus & teſtes.Inſtrumentũ ergo ſequẽs intel-
ligiẽ eſſe factũ eodẽ tpe.Hoc eſt ſtatim poſt primũ,vt in prima cõſti.C.in
fi.ergo eodẽ loco & eiſdẽ teſtibus.Præthereà in inſtrumẽto apponunẽ à no-
tario q̃dã q̃ fiunt à partibus.q̃dã quę concomitanẽ factũ,non ꝙ à partibus
fiant:vt tẽpus.locus,& teſtes.Eadẽ igiẽ ratio eſt in p̃dictis,q̃ in die & conſu
le.ergo idẽ ius.Si tñ aliqd apparet ꝓpter quòd eſſet diuerſitas temporis in
aliqua hora:non intelligerẽ teſtes repetitos.¶ Vltimò gl.inducit hanc leg.
ad quęſtionem in ar.de molendino:de qua per Cyn.in.l.ſi manifeſtè.C.de
ſerui.ego tractaui plenè in.l.quominus.j.de flumi.

SVMMARIVM.

1 *Dictio eadem,eſt relatiuum ſubſtantiæ identitatis.*
3 *Notarius ſi in nota inſtrumenti appoſuit diem & conſulem , & poſtea in inſtrumento non appoſuit,uidetur dies repetita.*
4 *Anni domini poſiti in principio libri inſtrumentorum,intelliguntur repetiti ad ſequentia & nu.10.*
5 *Publicum inſtrumentum dicitur cui ſoli creditur, ſine alio adminiculo.*
6 *Requiſita ad eſſentiam publici inſtrumenti,quæ ſint , ſtatur conſuetudini eorum.*
7 *Inuocatur diuinum nomen in contractibus,qui fiũt inter Chriſtianos.*
Inſtrumentum ſi fiat non Chriſtianos , fit inuocatio dei ipſorum.
Inſtrumentum non uitiatur,ſi omittitur inuocatio diuini nominis.
Inuocatio diuini nominis facta in principio prothocoli per notarium,trahitur ad omnia inſtrumenta compræhenſa in libro inſtrumentorum.
8 *Notarius ſi ponit in principio contractus in nomine,& non plus tamen contractus tenet,& dicitur facta inuocatio.*
9 *Conſuetudo loci in anno domini appoſitione in inſtrumentis ſpectatur.*
11 *Inſtrumentum ſi in prothocolo appareat cõfectum de menſe Ianuarij cũ appoſitione annorum domini , & ſic diuerſa inſtrumenta confecta de menſe Maij Auguſti & Septembris:et poſtmodum alia inſtrumenta confecta de menſe Ianuarij ſine appoſitione annorum domini, inſtrumentũ non ualet:nec intelligitur de anno ſequenti.*
12 *Indictio debet apponi in inſtrumẽto pro eius ualiditate.*
13 *Indictio poſita in principio libri in uno inſtrumento , quãdo intelligatur repetita in ſequentibus inſtrumentis.*
14 *Indictio poſita in medio libri ad ſequentia,et non præcedentia inſtrumenta refertur.*
15 *Indictio poſita in fine libri,quando referatur ad omnia inſtrumenta præcedentia non habentia indictionem.*
16 *Dies quo celebratur contractus,apponi debet,non quo extenditur per notarium.*
17 *Inſtrumento fuiſſe appoſitam diem per relationem ad aliquem actum,an ſatis ſit?*
18 *Dies in inſtrumento appoſitus,an uideatur repetitus in omnibus inſtrumentis ſequentibus.*
20 *Dies ſi poſitus eſt in medio libri prothocoli,eſt cõmunis ad inſtrumenta,quæ ſequuntur.*
21 *Dies appoſitus in fine libri,quando ſit communis , ad omnia inſtrumenta præcedentia.*
23 *Menſis apponitur in inſtrumento non de neceſſitate , ſed ad declarationem diei.& an ſufficiat menſem ponere per relationem ad aliud.*
Inſtrumentum ſi dicatur confectum die natiuitatis domini,uel die paſchatis,uel ueneris ſancti,& non apponatur menſis, an ualeat inſtrumentum?
24 *Notarius in principio libri ſi dixerit in uno cõtractu die ſecundo menſis Ianuarij,poſteà in ſequenti contractu dixit die & dimiſit ſpatium numeri,& poſteà ſequitur menſis Februarij,quòd non uidetur repetitus dies.*
Quid ſi non exprimatur menſis?
25 *Nomen Papæ uel Imperatoris appoſitum in principio libri in uno inſtrumento , an uideatur in ſequentibus repetitũ?*
26 *Loci appoſitio in inſtrumento,an neceſſario requiratur?*
27 *Locus cõfecti inſtrumenti appoſitus in principio prothocoli, an intelligatur repetitus in ſequentibus inſtrumentis.*
28 *Teſtes deſcripti in principio libri in uno inſtrumento ; an intelligatur repetiti in ſequentibus inſtrumentis?*
29 *Notarius debet eſſe rogatus de cõtentis in inſtrumento.& an præſumatur rogatus?*
30 *Notarius aſſerens in principio libri ſe fuiſſe rogatum de inſtrumento,an intelligatur etiam rogatus, quo ad ſequentia inſtrumenta?*
31 *Notarius ſi in fine libri ſcripſit ſe fuiſſe rogatum , an hoc ſit cõmune ad omnia inſtrumenta præcedentia?*
32 *Signum tabellionis neceſſarium in inſtrumento ad ualiditatẽ inſtrumenti.*
33 *Signum appoſitum in principio prothocoli,an ſit cõmune ad omnia inſtrumenta in libro appoſita?*
34 *Notarius,qui pluribus ac multis inſtrumentis ſit rogatus,& ea inſtrumenta in diuerſis folijs prout ſcripſerat abſque tamen ſigno tabellionatus habebat,ſi ea omnia in capſa appoſuit & ſigillauit cum appoſitione ſigni, qđ dicens ſe de omibus fuiſſe rogatum,ſed quòd impeditus non potuit extendere,nec ſignum apponere,quòd nihilominus talia inſtrumenta ſunt publica & ualeant.*
35 *Solennitas inſtrumenti,quæ debet eſſe communis omnibus inſtrumentis,ſi reperitur ſcripta in coopertura libri,an dicatur communis ad omnia inſtrumenta in libro deſcripta?*
36 *Coopertura libri,an dicatur eſſe de libro?*

POMATES.

a ¶ Haberet dubiũ. Pro intelligentia & limitatione huius,vide Alexã. in rub.ff.ſol.ma.colũ. ij . vbi dicit ꝙ hoc dictũ non ꝓcedit.

POMATES.

b ¶ Maiorem.Vide Mattheſi. notabi. cl. Paul. & Ful.l.j. C.de libe.p̃te. Ro. cõſi.cxl.ĩci.pr̃ reuerẽde.& cõſi. ccccc-xxx.ĩci. diligenter inſpectis,in . j. col. Alex.cõſ.ccccxvj. inci.ex themate ſupràſcripto.facitqđ vult Bal.in rub.extrà de pactis,ĩ col. penul.

c ¶ Loco.Adde ꝙ locus intelligatur repetitus Bal. conſi. clxxviij.iij . libro. Et an dies appoſitus in inſtrõ intelligaẽ in margine, vide Io.And. ĩ addi. ad Spe.in tit.,de inſtrumẽtorũ edit.§. oſtenſo.in addi.ĩn cip. dixit Rolãdinus , quã ſequitur Pau .de caſt.conſi. xxviij.

Si initium.

¶Positus est.§.iste in.l.si qs ex argentarijs.de eden.in cui⁹
quidem repetitione ordinem consuetum seruabo:&
primò ponam in eo summariũ intellectũ. & ipsum
diuidam.Secũdò ponam casum in terminis. Tertiò
legam literam.& notabilia colligam. Quartò appa-
ratum super hoc recitabo per ordinem.Quintò dicta
doc.hic,vel alibi hunc.§.respicientia recitabo. Sextò
reassumam notabilia huius.§.ad quodlibet per se.
extrà gloss.oppo. & quærendo materiam nostri.§.
expediam.¶Rediens ad primum,noster.§.hoc dicit
in summa:Dies & consul positi in prin. libri in vna
ratione communis est omni sequenti rationi, quæ
diem & consulem non habet.hoc dicit,diuiditur: qa
primò Iurisconsultus ponit thema. & quæstionem
omittit:vsq; ibi:etiam.Secundò respondet quęstioni
ex themate resultanti,vsq; ibi,communis. Tertiò ibi
rationem rationis assignat,vsque ad fi.& gl.intelligit
hunc.§.duobus modis.Primus intellectus nõ potest
sustineri sine impropriatione. Secundus intellectus
rectè procedit.vt.j.patebit. ¶Venio ad secundum,
scilicet ad casum in terminis:pono sic.Quęsitum fuit
à iurisconsulto de tali quæstione.Sempronius argen
tarius scripsit librum suarum rationum,in quo conti
nebatur in prin.ratio Titij cum die & cõsule.posteà
me mandante scripsit in libro rationem meam:in ea
tamen non posuit diem neque consulem: Queritur,
an ab eo possum petere copiam rationis meæ mihi
dari cum die & consule,qui positi fuerunt in prin.ra-
tionis Titij.Ecce thema,& quęstio vsque ibi, etiam.
In tex.ibi sine die & cõsule,supple queritur, an pos-
sim petere copiã rationis meæ cũ die & consule, qui
positi fuerũt in prin.rationis in ratione Titij. In ver.
enim.respondet Iurisconsultus ꝙ sic.hoc vsq; ibi,cõ-
munis est. ¶Secundò quæritur, quę est ratio huius
decisionis?respondetur quòd dies & consul positi in
prin.tabularum in ratione Titij, est communis ad
sequentia:& hoc vsque ad fin. ¶Venio ad tertium:
1 †no.quòd dies & consul, qui positi sunt in prin. libri
in vna ratione sunt communes:vt intelligantur in o-
mnibus rõnibus sequẽtibus,in qbus non est dies nec
cõsul. ¶Secũdò nota ꝙ dies & cõsul positi in prin.li-
bri rationũ edi debẽt. ¶Tertiò no.ꝙ dicta in p̃cedẽ
tibus intelliguntur repetita in sequentibus. ¶Venio
ad quartum, & ad recitationem apparatus. Quærit
glo.hic dicitur,ꝙ dies & consul positi in prin.sunt cõ
munes ad oẽs rõnes, de qua rõne intelligatᷣ? Rñ.glo.
scilicet sequẽtis,quasi dicat non p̃cedẽtis:& est verũ:
quia cũ tex.dicat,qđ dies & consul erãt in initio ta-
bularũ in vna ratiõe:ergo ista erat prima ratio: & sic
ante se aliã nõ habet, vt.l.qui duos.&.l.si fuerit.ff.de
re.du.Sed cõtra hoc dictũ gl.opp.qđ sit superfluum.
Si enim hoc quod dicitur in text.nõ potest referri ad
aliã rationẽ, quã ad sequẽtem superuacuo exposuit
gl.dicẽdo rationis.s.sequẽtis,cõtrà.§.quibus.in prima
cõstitu.C.Sed rñdeo,qđ gl.bene loquitur quia initiũ
seu principiũ cuiuslibet rei,in dubio nisi aliud ex cõ-
muni vsu loquẽdi appareat durat vsque ad mediũ.
rei:vt est gl.in.l.j.§.j.si quis ius dicẽ.post medium gl.
magnę:& propter hoc dicit gl.ratiõis.s.sequẽtis.q.d.
cũ principiũ dicatᷣ vsque ad medium:si circa mediũ
in vna rõne esset dies & cõsul.in pręcedentibus non
esset ille dies & cõsul nõ refertur, nec esset cõmunis
pręcedentibus,sed sequẽtibus. quòd not.ad infrà di-
a cenda. ¶Querit gl.de intellectu[a] huius.§.Respondet
quòd debet intelligi hoc modo:quòd in ratione Ti-
tij scripta in prin.libri erãt dies & consul appositi:in
sequenti non exprimebantur dies & consul,sed dice
batur eodem die.Dicit ergo iste.§.quòd ille dies &
consul ex hac repetitione intelligebatur in omni se-
quenti rõne:& iste est primus intellectus gl. ¶Opp.
cõtra intellectũ istũ: lex debet esse cõposita de casu
dubio:vt.l.qđ labeo.j.ad carbo.sed secũdũ hũc intel
lectum casus hui⁹.§.nullum haberet dubium: quia si
fuit facta expressa repetitio in sequentibus rationi-
bus,dicendo eadem die &c.nulli dubiũm quòd dies
pręcedens ex hac expressa reptitione intelligitur in
2 sequenti repetitus:cũ hęc† dictio eadẽ, sit relatiuum
substãtiæ idẽtitatis,vt infrà de ferijs.l.ij.&.j.de exce.
rei iudi.l.cũ queritur.cũ.l.seq.&.j.de ver.ob.l.eadem.

POMATES.
a ¶De intellectu. Vide Alex.consil. clij.in.ij.colũ.volu. ij.& consi.xxvij.ij. col.eo.vol.

¶Ex hoc iste intellectus non videtᷣ bonus,& cõmentator reprobauit eum
hic:sed possumus tñ eum sic sustinere:ꝙ argẽtarius in princip.libri posuit
annũ dñi,diẽ & consulem in vna ratione,in sequẽtibus rõnibus nõ posuit
annũ dñi,sed solũ diem dicẽdo eadem die.Dicit iste.§.ꝙ annus dñi positus
in prima ratione,intelligatur sequentibus repetitus. Sed iste intellectus cũ
improprietate literæ ꝓcedit,qa tex.dicit ꝙ dies & cõsul est cõmunis sequẽ
tibus.Iste intellectus q habet,qđ annus sit cõis verus est in se:& est de mẽ-
te gl.vt.j.dicã.Secundo modo gl.intelligit hunc.§.clarius,qđ in rationibus
sequẽtibus nulla facta fuit mẽtio diei,vel cõsulis in gñe,vel in specie: sed si
ne die scriptæ fuerũt dicit iste.§.quòd dies & cõsul positi in præcedẽti rõne
sequẽtibus rõnibus sint cões.& hic est bonus & notabilis intellectus. Pro
quo alleg.glo.insti.ad.l.aql.§.cæterũ.& licet cõiter habeantur corruptæ scri
pturæ,tñ debẽt directo verba huius.§.capi.Ad idem.de hac repetitione diei
inducenda tex.est in.l.quemadmodũ.§.fi.j.ad leg.aquil.&.j.de iur. & facti
igno.l.regula.in fi. ¶Sed q̃ro,vbi fuit apposita dies,cum hic dicat in initio
tabularũ &c.Rñde duobus modis:vno modo,qđ fuit apposita in intitula-
tione libri,& hoc modo dubitationẽ nõ haberet iste.§.qa referᷣ ad omnes
rationes sequentes,prout ibi exprimitᷣ:& secundũ hũc intellectũ exponiᷣ
qbus.s.tabulis.Secũdo modo põt intelligi,quòd in prin.libri sit rõ Titij, q̃
habet diẽ & consulẽ.& quibus.s.die & consule,fuit facta illa rõ Titij:an illa
dies sit cõis sequẽtibus?& dic ꝙ sic.Et scđm hũc modũ expone in qb⁹.s.die
bus & cõsulibus:& hic intellectus magis placet:qa de casu magis dubio: vt.l.
ꝙ labeo.j.ad Carbo. ¶Vltiò gl.inducit hũc.§.in ar.ad.q. de molendinario,
de qua.q.qa nõ est nũc ꝓpriè de materia nostri.§.non dico hic, dicam la-
tius in.l.quominus.j.de flu. ¶Expedita est recitatio totius apparatus. Vi-
nio ad dicta doct.Et primò dixi no.ꝙ dies & consul positi in princ.libri ra
tionum,sunt cões:vt intelligatᷣ in omni rõne sequenti,in qua non est dies
3 & cõsul.& vt intrẽ in materiã,venio ad istud,† ad qđ cõiter inducitᷣ iste.§.
Nam ꝑ hunc.§.Spe.in ti.de instru.edi.§.postremò.vers.qd ergo decidit no.
sic dicens.Pone,ꝙ notarius in notis,seu ꝓthocolo posuit diem: sed posteà
confecit instrm̃ sine die,nunqd videtur repetita dies?& sicut est in protho
colo,ita repetatur & apponatur in instr̃o?& dicit ꝙ sic,ꝑ hũc.§.&.ff. de dã.
infec.l.si finita.§.item videamus.ver.repetita igitᷣ.& insti.ad leg.aquil.§. ex
hoc.ff.de ope.no.nun.l.de pupillo.§.si qs ipsi prætori.& extrà de rescrip.c.
causam.hæc sunt verba sua. ¶Mihi videtᷣ quòd decisio Spe.sit vera in se,
tamen salua reuerentia sua,iste.§.nihil facit ad q̃nem propositam.Quòd
sic ostẽdo.q̃stio ꝓposita habet quòd in nota ista,seu ꝓtholo certa dies fuit
apposita,posteà ex illa nota seu prothocolo fuit confectũ instrm̃ sine die.
Et quòd dies apponitᷣ in nota,debet intelli[illegible] in instr̃o inde sumpto repeti
ta.hic tñ fateor verũ ꝑ iura allegata per ipsum,excepto isto.§. q nihil facit.
Nã iste.§.dicit,qđ dies intelligitᷣ tacitè repetitus in alia rõne sequẽti. ĩ qua
nõ erat apposita dies,nõ aũt dicit de sumpto instr̃o ex nota, vel ꝓthocolo
originali.qđ idẽ est,qđ instrm̃.Sed hoc dictũ suũ verũ est, nã in scriptura
originali,q̃ vocatᷣ scriptura matrix,licet ĩ instr̃o sumpto nõ apponatᷣ,dies:tñ
dies,q est in originali ĩtelligitᷣ in sumpto,qa originale semꝑ apud acta rema
net.& illud qđ ꝑtib⁹ datᷣ est exẽplũ,vt.j.e.l.§.ꝓhibere.& ip̃m originale seu
nota, & ꝓthocolũ est illud.qđ fidẽ facit ad qđ recurritur,si de fide scriptu
ræ dubitatᷣ,vt. j.eo.l.veluti ibi minus plenè &c.Et no.glo.j.eo.l.argentarius
§.j.ex qbus cõcludo dictũ Spe.verũ esse nihil tñ habet cõe cũ materia hui⁹
§. ¶Iac.de are.in.l.in causis.C.de accusatio.inducit hunc.§.ad.q.istã ꝑ aliũ
modũ formãdo terminos.q.Pone qđ in prin.libri est scriptũ instrm̃ cum
die,& cõsule:posteà,sequuntᷣ plura instrumẽta sine die & consule, an dies
& cõsul positi in pr̃io instr̃o sint cões sequẽtibus instr̃is?& dicit ipse ꝙ sic ꝑ
hunc.§.sicut cũ dies & cõsul positi in prin.libri in vna rõne sunt cõmunes
omnibus sequentibus rationibus,& hoc in rationibus argẽtarij,qui confecit
rationes de publico,& gerit officiũ publicum,& authoritate publica sibi
iniunctum,vt.j.eo.l.quædã.§.nummularios.& ibi no.l.argẽtarius.§.j. Ita in
instrumento notarij,cuius officium publicũ est,vt.C.de tabu.l.generali.lib.
x.& ita doct.cõiter ꝑtrãseunt hoc firmãdo ꝑ hunc.§. ¶Mihi videtᷣ salua rę-
uerentia prædictorũ,ꝙ hoc indistictè ꝓbatur non esse verũ.ad qđ videndũ
subijce talẽ casum.Pone tabellionem cõfecisse librum ꝓthocolorũ rogatũ
quilibet est magnus multorum quinternorũ, & etiã in eo cõtinentur fortè
mille instrumenta.in prin.libri est dies & cõsul,in omnibus alijs sequẽtib⁹
nõ est dies,neq; cõsul.dicemus ne diẽ & consulẽ positos in primo instru-
mẽto esse cões oĩbus sequẽtibus instrumentis?certè mihi videtᷣ ꝙ non. Rõ
est qa impossibile est, quòd vna & eadẽ die idẽ notari⁹ de mille instr̃is va-
rijs & diuersis rogat⁹ fuerit,& totũ illũ librũ eadẽ die scriptũ ab ipso.&licet
potuerit illos cõtractus in scriptis redigere,postquã rogatus fuit alijs dieb⁹:
fateor tamẽ hoc nõ esse verosibile quod eadẽ die de mille contractibus fue-
rit rogatus deducto tpe:quod necessarium corpori tota illa die vacauerit.
arg.l.cum patronus in fine.&.l.medicus.§.fin.l.aut certè.j.de ope.lib.Ita igi
tur concluditur,quòd dictũ prædictorũ doc.ita indistinctè prolatum non
ꝓcedat. ¶Ad hũc.§.rñdeo,dũ dicit quod cõis oĩbus intelligo.s.istis duabus
rationibus,hoc est rationibus Titij & meuij.de qbus text.dicit.nec obst. gl.
quæ dicit rationis.s.frequẽtis:quia intelligo,i.totius.sic in prima cõstitu. hu
ius libri exponitᷣ & intelligit Ia.de are.oẽm.i.totam.& hoc causa contrarie
tatis euitandæ ne referatur ad aliam sanctionem,quã iuris ciuilis.Causa er
go cõtrarietatis euitandæ dictio omnis,exponitur.i. totus.& est gloss. insti
tu.pro socio.in principio.Dictio enim omnis,recipit limitationem de ha-
bilitate personæ & rei: vt.C.sine sensu, vel reli.l. fina. Guido de Suza,
istum

istum.§.inducit aliter.& sic qđ in imbreuiatura notarij, contineantur con-
tractꝰ duorum,qui in eodem die facti sunt:& in vno apposita sit dies & in
alio nõ:& mortuo notario imbreuiatura traditur alteri, ad exẽplandum:vt
instrumenta faciat,& in publicam formã redigat.Et dico, quòd potest ap-
ponere diem primi secundò,ar.huius.§.Et idem si de secũdò dubitatur, an
sit factum eadem die:quia ex quo est vicina primę abbreuiaturę,pręsumit̃
eadem die facta.& idem dies apponi debet.Nam ex vicinitate scripturarũ
debemus accipere diẽ,vt.j.de leg.j.l.si seruus plurium.§.fi.de testa.l.hære-
des palam.§.sed si notam.C.de instit.& substi.l.fin.hæc sunt verba sua.cer-
tè primum dictum suum non videtur habere dubium : quia pręsupponit,
ꝙ contractus ambo erant facti eadem die.Gul.de cug. inducit hunc.§.ad
4 aliam† questionẽ similem.Alio modo pone,quòd in prin.libri posuit nota-
rius annos dñi,postea.xx.folijs in instrumentis ibi cõtentis, non inueniunt̃
anni dñi:sed solũ dies.Dicit ipse,ꝙ anni dñi positi in princ.libri in vno in-
strumẽto repetiti,intelligunt̃ esse cões sequẽtibus instrumẽtis.arg. huius.§.
¶Et iste modus inducendi plus mihi placet alijs prędictis,duplici ratione.
Prima : quia Gul.non dicit ꝙ dies intelligatur repetita:sed anni dñi : & sic
cessat obiectio,quã suprà feci:qa licet nõ sit verosimile, imo quasi imposi-
bile,ꝙ vna die scripserit mille instrã:vt.s̃.dixi:tñ possibile & verisimile est,
qđ in vno & eodẽ anno,tot instrã cõfecerit:& ideo anni dñi in sequẽtibus
sunt cões.Secunda ratio est:quia Gul.refert se ad certũ numerũ chartarum,
dicendo & in.xx.folijs &c.quasi timens iam factam obiectionem sentiens,
ꝙ si liber esset multorum foliorum,non haberet locũ hoc dictũ, & per hoc
dico Gul.intellectum mihi placere:quem intellectum glo.dat huic.§. dicẽs,
ꝙ instrumenta sequentia dicebant eadem die &c.licet.s̃.dixerim, qđ cum
litere impropriatione procedat:quia oportet nos intelligere tex. dum dicit
prępositio diei &c.id est anni:licet alia fiat expositio similis:vt accipiamus
tempus,id est annus,vt.C.de vsuris.l.vsurę per tempora. ¶Modò recita-
tis dictis docto.quæ hunc.§.respiciunt,veniamus ad eius materiam:pro cla
rè discutienda dispiciamus per singula , quæ sint de substantia publici in-
strumenti:& an illa vel quodlibet per se appositum in princip.libri in vno
a instrumento,intelligatur[a] in sequentibus repetitum. ¶Et primò † quæri-
5 tur,quid sit publicum instrumentum? Rñ.publicum instrumentum est il-
lud,cui soli creditur,sine alio adminiculo de iure,siue consuetudine. & pro-
batur in cor.de fide instru.§. sed & si instrumenta.&.§.sequen.& extrà de
6 fide instru.c.inter dilectos.per Inno.in.c.j.eo.tit. ¶Secundò vidẽdum† est,
quæ requirantur ad substantiam , & ad esse publici instrumenti.vt.l.gene-
rali.in gloss.C.de tab.libro.x.vbi enumerat octo , quæ requiruntur : & dic
vt in ea.& aliqua quæ ibi ponuntur de consuetud.non seruantur tex.verò
in cor.vt præpo.no.Imper.circa medium,dicit debere poni nomen impe-
ratoris:annum sui imperij:nomen consulis:tertiò indictionm:quarto men-
sem.Et dicit gloss.quòd debent poni anni incarnationis &c.de loco ibi in
glo.vel in tex.non fit mentio.de hoc est glo.extrà de fid.instru.c.inter dile-
ctos.¶Spe.in tit.de instru.edi.dicit,ꝙ nouem requiruntur ad hoc vt instru
mentũ sit publicũ.Primò inuocatio diuini nominis.Secundò annus eius-
dem.Tertiò indictio.Quartò dies contractus.Quintò nomen Imperatoris
vel Papæ.Sextò locus,Septimò testes.Octauò nomen tabellionis : Subau-
di,hoc intelligo,qđ debet continere , qđ sit rogatus. Nonò qđ sit eius si-
gnum.Et qđ ista debent poni in instrõ est gl.in.l.iurisgẽtium.§.qđ ferè.j.
de pac.puto de hoc stãdum esse consuetudini prouincię,& locorum, & illa
sint de substantia instri , quæ sunt consueta apponi in contractibus in illa
prouincia,vel loco,vt vult glo.in authẽti.vt prępo.no.Impera.circa mediũ.
& in.d.l.gñali.C.de tabu.lib.x.quę qũo probentur , & qualiter in sequẽtibꝰ
7 repetita dicantur,singulariter videamus.¶Primò†dixi in instrumẽto de-
bet contineri inuocatio diuini nominis,vt ꝓbatur in cor.vt prępo.no.Impe.
b §.nõ enim.ibi authore Deo[b]&c.& ibi gl.Ad hoc faciunt oẽs leges,in quibꝰ
Imperator diuinum nomen pręmittit.quas vt vulgares omitto . & hoc qñ
instrumentum conficitur inter Christianos:si verò conficit̃ inter homines
alterius sectæ,vt inter Iudæos:inuocabitur Deus eorum,vt dicit Innoc.ex-
trà de iureiur.c.& si Christus.& hęc solẽnitas licet de cõsuetudine seruet̃,&
c bona,& honesta sit tñ propter eius omissionem,[c]non putarem qđ instrm
vitiaretur. ¶Sed posito,quòd de substantia sit,quęritur:in prin.libri nota-
rij reperitur inuocatio diuini nõis,& scripta in princ.contractus in omnibꝰ
ipsam intelligo:cum etiam respiciat totũ librum vniformiter : & totũ quo
ad quãlibet partem totius,sicut de seruitute diximus,in.l.si cui simplici.de
serui.tit.generali.in fi.&.l.via constitui.§.fi.de serui.rust.præd. ¶Quęritur
8 †hic.Notarius in prin.contractus scripsit in nomine . nec plus dicit scilicet
domini &c.an contractus valeat,supposito,quòd inuocatio sit de substan-
tia:& videtur quòd non valeat:quia ista inuocatio est indiuidua:& qui par
tem indiuidui facit,nihil fecisse videtur,vt no.infrà de ver.obl.l.ij.& istud ni
hil importat de se.arg.l.Domitius Labeo.ff.de test.dico contrarium , quòd
talis inuocatio valeat:quia ad hoc,vt dispositio valeat:qa subaudit lex no-
men ipsum perficiens:quia si testator dicit,Lucius hęres.subintelligit̃ esto.
Vel,si dicat:Lucius esto,subintelligitur hæres : ad hoc vt dispositio valeat.
casus est infrà de hære.instit.l.j.§.si autem.Ita in proposito si dixi,in nomi-
ne,subaudi domini,vel anno domini,&c.vt est moris scribẽdi in prefatio-
nibus.Item econtrà,si dixi domini,subaudiemus in nomine.ar.d.§.si autẽ.
Hæc solennitas cum sit vniformis,& pręsumpta in actibus cuiuslibet chri-
stiani fidelis,siue apponatur in principio,siue in medio, siue in fine:semper
intelligitur in omnibus particularibus contractibus repetita. ¶Secundò
9 dixit† quòd requiruntur in instrõ apponi annũ dñi.
hoc ꝓbat̃ in glo.d.authen.vt pręponat̃ nomen Im-
pera.cũ hodie anni dñi apponantur.tamẽ non dicit
illa gloss.an eos cõputemus ab incarnatione : an ve-
rò à natiuitate.hic verò consuetudo seruat expræs-
se millesimum numerum.Ideo hodie dicimus in in-
strumẽto debere poni millesimũ,quem annũ mille-
simũ cõputari ab incarnatione vel natiuitate , non
est vis:nisi fortè quo ad indictionem inueniendam
in ciuitate Perusij,vel etiam Forliuij,cõputant̃ anni
domini à natiuitate.Senis autẽ ab incarnatione : &
in hoc vt.s̃.dixi,& in alijs solennitatibus puto con-
suetudinẽ loci,vbi instrm conficit̃ fore seruandum
vt exttà de fi.instr.c.cum dilectus.& ibi per Innocẽ.
¶Quærit̃,an sufficiat exprimere annos dñi,per re-
lationẽ ad certum tempus,vt si dicat actũ in tali lo-
co tpe mortalitatis magnæ:vel dicit tali die , mense
vel anno,quo coronatus fuit Carolus tertius Roma-
10 norum Imperator.vide.j. ¶†Sed quæritur,an si mil
lesimum:siue annos dñi posuit in princip.in vno in
strumento,intelligatur repetitum in alijs instrumen
tis:posito,ꝙ in eis non sit expræssum? Rñ.ꝙ sic secũ-
dùm Gul.vt arg.huius.§.&.l.continuus.§.cum ita.j.
de ver.oblig.nisi sustinendo eum.dicas. ꝙ constabat
cõtractus factus eodem die,qa hoc dicebat in sequẽti
instrõ per iura posita in glo.qa dicit in secũdo , eodẽ
&c.nõ exprimendo aliter.Sed notarius qui ex ꝓtho
colo instrm cõfecit,notario primo mortuo, potest il
lum diem in scriptura sua exprimere,qđ no. secđm
eius dictũ.Vnde ꝓcedit & cessat repugnantia.argu.
huius.§.quem Gul. inducit & bene:vt.s̃.dixi & hoc
etiã de consuetudine obseruat̃.Nam tabelliones,qui
operã dant in cõficiẽdis cõtractibus in prin. cuiusli-
bet anni,nouũ librum faciunt, & scribere incipiunt
in prin.milesimũ & annũ ponũt.& posteà in sequẽ
tibus instris suis dicũt,die tali talis mensis,& omittũt
millesimum repetere.Certè dicam ĩ omnibus instru
mentis sequẽtibus intelligi repetitum.arg.huius.§.cũ
primo intellectu gloss.inducitur prædicta repetitio
etiam ad millesimum anni,qđ põt facile introduci
cum in vno anno multa instrã posset scribere nota-
rius.& sic cessat oppo.quã suprà formauimus.¶Ad
uertendũ tñ est,ꝙ si in vno & eodẽ libro esset primò
annus millesimus. Pone,ꝙ millesimo.cccxlviij.die
secundo mẽsis Ianuarij:& posteà sequerentur in eo-
dem libro plura instrã in successiuis mẽsibus confe-
cta & scripta,adeò,quòd esset aliquod instrm inscri
ptũ de mẽse Maij,Iulij.vel alterius , nõ curo : dum-
mõ sit post mẽsem Ianuarij.Posteà in vno instrõ di
ceret sic,die tali mẽsis Ianuarij,vel in tali mense,cer-
tè tunc in illo instrõ non intelligeremus annũ mille
simum in primo libro positũ repetitũ,quia imposi
bile esset quod idem mensis Ianuarij bis esset eodẽ
anno.Nam per ista instrã sequentia constat primũ
mensem Ianuarij expirasse.si posteà incipit aliud in
strumentum scriptũ de mẽse Ianuarij , intelligitur
11 de mense Ianuarij alterius anni.¶Sed quæritur,† an
secundum instrumentũ scriptũ de mẽse Ianuarij,va
leat,& intelligatur annus millesimus sequens post
annum positum in prin.libri? Rñ.non,qa iste.§. dicit
diem & cõsulẽ appositũ in prin.esse cõem in sequen
tibus instrumẽtis,& sic iã aliud erat positum scriptũ
in alio instrõ,quod potest cõicari & referri ad aliud
instrumentũ.Sed in casu proposito secus est:qa annꝰ
& millesimus scriptus in primo experauit in totum
ergo sequens instrm reperit̃ sine millesimo & anno,
quẽ Ianuarius sequens habet,& sine millesimo quẽ
ab alio instrumento habere posset ex relatione , vel
communicatione.& sic non valet,qa quod nõ est,po
ni vel tolli nõ põt,vt.l.nã & si sub cõditiõe.§.post de
12 fectũ.j.de iniust.rup.& irri.test. ¶Dixi ergo † qđ in
instrumento publico reqrit̃, ꝙ ponat̃ indictio.hanc
autem debere apponi probat̃ in cor.vt præponatur
no.Impera.& de emend.Cod.Iust.epist.cordi. & ex
trà de fide instru.c.inter dilectos.quod siue duo ve-
13 rum est. ¶Quæro ergo† an indictio posita in prin.
libri in vno cõtractu,intelligatur in sequentibus in-
strumentis repetita:& eis cõis esse,secđm formã huiꝰ
§.Rñ.aut cõstat verè,vel p̃sumtiuè, secđm prædicta
totũ librũ esse confectũ sub vno anno.& sine dubio

POMATES.
a ¶Repetitum.vide Alex.cõs.clij.in.ij.col.& cõsil. xxvij.col.ij.vol.ij.et cõsi.cj.vol.iiij.

b ¶Quòd instrumẽta debeãt esse subscripta manu notarij.tenet Alex.ĩ cõsi.xlj.in.j.vol.& in cõs.clij.in.ij.col. in ij.vo.& ĩ contrariũ vide eũdẽ Alex.in cõsi.iiij.in ij.col.volu.vj.vide Paul.de ca.ꝓ prima opi.in cõs. cxcvij.in.j. dubio.vo.j.An. Rub. Alex.

POMATES.
b ¶Authore Deo. Vide Ias.in rub. ff. de no.ope.nũ.col.j.

POMATES.
c ¶Omissionem.Vide Alexan. in rub. de noui oper.nun. col.v.

intelligitur indictio repetita in oĩbus instrumẽtis sequẽtibus.arg.huius.§.Et ratio:quia indictio non potuit minus anno durare. Ex quo ergo omnia instrumẽta vno eodẽq; anno sunt scripta,de necessitate sub eadem indictiõe claudunẽ,cũ pria indictio minus anno nõ potuit durare:vt colligiẽ ex pdictis gl.de indictiõe loquẽtib⁹.Aut liber cõtinet diuersos annos, seu millesimos:verbi gratia:in prin.cõtinet annũ dñi millesimum. ccclviij.quo anno currit seu est duodecima indictio.& est posita in initio, vel in medio libri, vel in fine,vel in quacũq; parte ei⁹.in vno instrumẽto est ann⁹ cũ mille.ccclx.anno.& nõ est expssa indictio,quo casu deberet tũc indictio eẽ.xiiij.Gertẽ tũc nõ põt intelligi indictio adiecta in primo cõtractu eẽ repetita.In hoc est rõ:qa ann⁹ ei⁹ ondit hoc nõ posse fieri:& sic iste cõtract⁹ nõ ipediẽ ĩ substantialibus suis à prio cõtractu:sed impediẽ à seipso.& sic non valet. Non obstat iste.§.qa debet intelligi de repetitiõe diei & cõsulis faciẽda in sequẽtibus rõnibus,in quibus nihil obstat:qa nõ fieret,nec impedimẽtum ex seipso pstaret.secus vbi impedimentũ à seipso pstaret: vt in casu proposito: Preterea cũ talis repetitio nihil opereẽ,imo si fieret,vitiaret contractũ:quia sic reperirenẽ anni dñi cũ indictione discordes:ideo non fiet.arg.l.Titia.§.

14 idẽ rndit.de ver.obl. ¶ Quæro,† qd si indictio reperiaẽ in medio libri. Rñdeo ad sequẽtia referẽ secundũ determinationẽ.s.dictã. Ad pcedentia non referẽ,cũ initiũ,& quęlibet extremitas durare dicaẽ vsq; ad medium nõ in plura.s.si qs ius dicen.nõ obtẽ.l.j.§.j.Maximè hoc casu,vbi de valore publici instrumẽti agimus.& cũ facili⁹ posset induci repetitio indictiõis,quã diei,

15 cũ duret anno,vt.s.dixi. ¶ Quæriẽ quid si indictio apponatur in fine libri, & omnia instrumenta precedentia sint sine indictione: an ad precedentia referatur,videẽ qđ non:quia iste.§.loquiẽ,qñ solennitas adhibita in princ. referaẽ ad sequentia.Quid aũt sit econtra:non dicit.Rñdeo,aut hoc cõstat, añ oĩa instrumẽta pcedẽtia esse cõfecta vno & eodẽ anno,& etiã sine dubio ad oĩa referaẽ,cũ clausula in fine posita ad oĩa referaẽ in dubio, si possibile est,vt no.ff.de iurisd.om.iu.l.si idẽ cum eo.§.si.ff.de le.j.l.talis scriptura. maximè hoc est verũ,qñ verba possunt ad totum librũ referri, vt si dicat acta sub tali indictiõe.Aut instrumẽta pcedẽtia fuerunt scripta diuersis annis:& tunc aut verba scripturæ,& indictionis referunẽ tantũ ad illũ contractũ, in quo sunt scripta:vt si dicit actũ fuit,& deliberatũ fuit dictũ instrumentum in tali loco,tali tpe,& tali indictione:& tunc ad istud tantũ instrumẽtũ refertur.Aut verba sunt prolata generaliter,nõ referẽdo se ad certũ instrumẽtũ:vt si dicit acta fuerũt prædicta in tali loco indictiõe tali &c.& tũc aut ex aliquo qđ est in precedẽtibus instrĩs apparet ad illa nõ posse referri,vt si in eis sit ali⁹ ann⁹ scriptus,quo alia currebat indictio:& tũc ad illa non referaẽ: vt.d.l.si idẽ.d.l.talis scriptura.Aut non est aliqd,qđ ipediat ad illa referri:& tũc aut inter instrumẽtũ,ad qđ volo,qđ referaẽ,& instrm vltimũ:vbi ẽ idi-

* ctio,sunt media alia instra,cũ alia indictiõe & diuersa:& tũc ad illud nõ referaẽ.Aut nõ sunt alia instra media:& tũc ad oĩa referaẽ,arg.dictorũ iuriũ, &.C.de lib.pteri.l.j.Nec isto casu debet attẽdi & haberi respect⁹ ad varietatẽ testiũ,vel diei,q eẽt iter istra:cũ vno anno possibile sit cõdere plura istrumẽta diuersis dieb⁹,& diuersis testib⁹ plurib⁹:q oĩa tñ sub vna idictiõe fiũt, sed ad diuersitatẽ loci,in cõtractu adscripti,ĩ alijs instrĩs debet haberi respect⁹. ¶ Quid enim si istrm ad qđ volo,qđ idictio sit apposita in prin.vel in fine,appareat celebratũ Senis,vbi cõnumeranẽ anni ab incarnatione dñi: vt dixi:& instrm,vbi indictio est scripta,fuit celebratũ Perusij:vbi numerãtur anni a natiuitate?Certè,quia diuersitas cõnumeratiõis annorũ diuersitatẽ inducit,vt pbat gl.alle.de indictione loquentes,dicã tunc ad illa instra

15 nõ referri. ¶ Quero,dixi† φ debet publicũ instrm cõtinere diẽ:intelligo diẽ: scilicet quo notari⁹ fuit rogat⁹,& cõtract⁹ habit⁹ à ptib⁹ p absoluto.l.cõtract⁹.C.de fide istr.nõ aũt debet de necessitate cõtinere diẽ,quo scribiẽ,& extẽdiẽ p notariũ,vt hic pbaẽ:& in cor.vt ppo.no.Impa.& pbaẽ in palleg.l. gñali.& apti⁹.C.de diuer.rescri.l.si qua.& gl.l.ĩ summa.§.idẽ labeo.j.de aqua plu.ar.l.j.§.editiones.s.c.Nec ob.qđ no.C.de no.cod.cõp.circa fi.primę cõstit.qa ibi loqẽ in legib⁹ redactis in corpore iuris,quas cõstat valere, licet in eis nõ exprimaẽ dies & cõsul:vt ibi not. ¶ Et est sciẽdũ qđ secũdũ diuersa loca,ita diuersę sunt cõsuetudines,circa dinumerationẽ diei. Nã in aliqbus locis diciẽ prima die intrante mẽse Maij,& sic de singulis vsq; ad medietatẽ mensis:vel si mensis habet.xxxj.dies vsq; ad.xv.inclusiuẽ,elapsa aũt medietate alia mensis,diciẽ die.xvij.exeũte mense Maij,& sic de singulis vsq; ad finẽ mẽsis,vel vsq; ad penul.vel vlt.diẽ mensis,quibus diciẽ die penultimo vel vltimo Maij.In aliquibus autẽ locis dies mensis ponitur extensus vsq; ad finẽ ei⁹.Et hec cõsuetudo cõiter seruaẽ,in quo nõ est vis:tñ ideo posui quia possibile est hanc dinumerationẽ effectum inducere ad infrà dicẽ-

17 da. ¶ Quero,† an sufficiat diẽ certum esse per relationem ad aliquẽ actum notarij appositũ in instrõ:vt si dicit actũ Romę die quo Imperator Carol⁹ quartus coronatus fuit Romę.dicã.j.in.q.de mẽse. ¶ Quero,an dies script⁹ in prin.libri in vno instrumento sit cõis oĩm instrorũ sequentiũ sine die reptorũ.Et circa hoc est aduertẽdũ,φ qñq; in primo cõtractu libri repiẽ dies & in secũdo nõ reperiẽ.Dico,qđ tũc in secũdo debet intelligi dies ĩ pcedẽ-

18 ti adscript⁹.Casus est ĩ hoc.§.secũdũ itellectũ Gul. ¶ Sed qro,† an in oĩbus instrĩs sequẽtibus posito,qđ multa sint in qbus nõ est dies debeat intelligi dies in primo adscriptus?videẽ φ sic:qa tex.hic dicit,qđ est cõis omnib⁹ sequẽtibus. ¶ Circa hoc puto multa cõsiderari.Pro quibus examinãdis,queritur.Pone qđ liber notarij est magni voluminis & multorũ quaternionũ, in quo forte continenẽ mille instrumẽta,in nullo quorũ est dies:nisi in primo?nũquid illa dies erit cõmunis omniũ cõtractuũ sequentiũ: Puto φ nõ per ea q.s.dixi post indictionem.Iac.de are.ad istũ.§.rñdet,vt ibi dixi. Et hic,&.j.dicenda intelligo,qñ notarius,qui conficit librũ de cuius libro agitur est mortuus.Nam si viueret & diceret se recordari de die,vel de alia solẽnitate,quã ponere omisit,crediẽ ei.crediẽ officiali de officio sibi cõmisso: vt.l.apparitores. C.de exac.trib.lib.x.&.l.si quis decurio.C.de fal.&.l. magis puto.§.ne tamẽ.ff.de reb.eorũ.de offi.p.vrb.l.j.§.cura carnis. Quæro si non intelligitur isto casu dies repetitus,in oĩbus sequẽtibus instrumẽtis: an intelligatur saltẽ repetitus in aliquo ipsorum, vt in sequẽti immediatè post primũ,vel in tertio:vel in quarto,vsq; ad quem numerũ:cũ in aliquo debet repetitus intelligi:per hunc.§.& videẽ qđ in sequenti cõtractu immediatè post illum,qui habet diem,& non in vlteriori per tex.huius.§.qui tantùm duarũ rationum mẽtionem facit.Nec obst.dictio oĩs,hic posita, vt.s.dixi. ¶ Scđo mõ videẽ,qđ dies possit dici cõis ad oẽs cõtract⁹,q cõtinenẽ & scripti sunt vsq; ad mediũ libri qa hic diciẽ initiũ tebularũ,seu principiũ.& qlibet extremitas rei debet durare vsq; ad mediũ:vt.l.pal.& ibi nota.s.si qs ius di. nõ ob.Sed certè dictę op.nõ habẽt in se rõnẽ,vel æquitatẽ,qđ ad sequẽtẽ tantũ cõtractũ referaẽ, vel vsq; ad mediũ:cum non sit ratio quare magis ad vnũ,quẽ ad aliud instrumẽtũ referri debeat.arg.l.j.C.de libe.præ.Ad vnũ aũt nõ põt referri:vt.s.dixi ergo durat qstio. ¶ Pro cuius sol.sunt examinanda verba huius tex.& primò diciẽ hic initium,quomodo intelligitur initium.de quo.j.patebit:quia hic est casus qstionis.Scđò,hic dicitur tabularum,de qbus tabulis intelligaẽ?Rñdeo de quacunq; materia sint,vt. j. de secun.tabu.l.j.&.j.cõmo.l.in commodato.§.sicut.Item aduertẽ:quia hic dicit tabularum in plurali numero.& sic erant plures chartę.Multomagis dicemus si esset vna charta,vel vnum folium:in quo hoc contineretur.Et est aduertendum,dum dicit tabularum,intelligitur communiter.i.libri rationum.& sic quòd erãt plures tabulæ,vel plures chartæ,quæ tamen faciebãt vnum librum:vt pbat tex.ibi dum dicit in quibus.s.erãt scriptæ plures rationes.Erant enim eędẽ tabulæ,seu chartæ respectu cõpositionis:licet aliàs essent plures res.& cognoscitur quòd eadẽ est tabula,siue idẽ liber,si inuicẽ sunt colligatæ tabulæ seu chartæ vna ligatura artificiali:ex qua cognosciẽ, quòd vnus est liber,seu volumen:& si aliquæ ligaturæ essent exceptæ: si tñ apparet ex remanẽtibus vnũ volumẽ esse,idẽ dicemus:vt.l.j.§.fina.j.de bo. posses.secũdũ tabu. ¶ Ex pdictis cõcludo,quod vt dies in sequẽtibus intelligaẽ repetitus,requiriẽ qđ sint eędẽ tabulę,idẽ liber cõtinuat⁹,vna cõtinuatione chartarũ:quod vult tex.hic:dũ dicit qbus &c.quod est relatiuum substãtiæ idẽtitatis:& cõmẽtator hic firmat ex his.Vtrũ autẽ in qstiõe pposita dies positus in principio libri,intelligatur in sequentibus repetitus: dico sic:qñq; liber,in cuius principio est dies,est liber multarum chartarum & plurium quaternorũ:& quinterni,& chartæ nõ sunt inuicẽ colligati & conglutinati:& forte sunt diuersi voluminis:qa vnus est maior alio:& tũc dies appositus in principio,nõ est cõis:nisi in cõtractibus illius quinterni tantũ: nõ aũt in cõtractibus qnterni sequentis, qui nõ cõtineẽ in vna cõglutinatione,seu ligatura.Rõ:quia nõ sunt eędẽ tabulæ:sic cessaret rõ & mẽs hui⁹ §.et hoc puto verũ,nisi sequẽs quintern⁹ diuersi voluminis haberet cõtinuationẽ in scriptura cõnexã cũ primo.Nã tunc series scripturæ faceret ipsas easdẽ tabulas esse.Sicut enim nil refert adimaẽ aliqđ re,aut verbo:vt.j.de adimẽ.leg.l.nihil.Ita nõ refert,φ iste quatern⁹ cõtineret re,hoc est,qđ sit eiusdẽ voluminis & ligaturæ:vel verbo:hoc est qđ sit cõtinuata scriptura.Pro hoc videẽ casus in.l.librorũ.§.qd ergo.ibi nõ cõglutinati &c.ff.de leg.iij. Qñq; liber est diuersorũ quinternorũ,qui faciũt easdẽ tabulas,seu eundẽ librum: vt si quinterni sint eiusdẽ voluminis & inuicẽ colligati:& coniũcti, ex qua ligatura artificiali cognoscitur,qđ vnũ esset volumen:& sic eędem tabulę & idẽ liber:Et tũc,an dies positus in principio huius libri,in vno volumine, intelligaẽ repetitus in sequentibus instrĩs. ¶ Aduerte multa possent interuenire,per q nõ referenẽ ad sequẽtia. Pone,φ i n principio libri est vnus cõtract⁹,in quo est dies;posteà sunt aliquæ chartæ nõ scriptæ: demum post illas chartas sequitur instrumẽtũ sine die:tunc dico,quòd dies non intelligitur repetitus.Apparet enim quòd notarius in illis chartis medijs volebat aliquid scribere,quod omisit:propter qđ patet,quòd nõ est cõtinuatio secundi instrumenti ad primum saltem in mente notarij:& sic nõ possunt dici eędẽ tabulę.Fortè enim notarius in illis chartis medijs alium diem posuisset.Sic in simili video,quòd voluntas patris imperfecta ratione solennitatis,valet inter filios:vt.l.hac consultissima.§.ex imperfecto.C. de testa.& tamen non valet,si est imperfecta ratione voluntatis quàm testator in totum non expressit. Ita hic ex eo,quòd notarius dimisit illas medias non scriptas:apparet quòd voluntas eius imperfecta reperitur. Cum ibi de his, propter quæ illas chartas dimisit,aliquid non scripsit.& sic ista imperfectio voluntatis,vitiaret sequentia:licet impefectio solennitatis non eam vitiaret hoc casu:vt.C.famil.ercisc.l.si.&.j.de testamen.l.j.§.is qui testamentum. Et hoc dico verum,nisi per errorem notarius illas chartas medias dimisit non scriptas. quod euenit, quando quis legendo,vel scribendo, voluit simul duas chartas:vel pter festinantiam: de quo errore starem suæ scripture: qua diceret se errasse.& hoc argumen.l.j.§.fin.j.de his, quæ in testamẽ. delen.Vel nisi aliud in illis chartis non scriptis appareat, propter quod de errore notarij doceatur. Nam cauti notarij,quando hoc euenit in illis chartis non scriptis,apponunt vacat, ad hoc vt dent intelligere: quod ibi nihil volebant scribere: vel faciunt vnam lineam cũ in causto admodũ crucis,in quolibet latere non scripto:propter qđ daẽ intelligi: qđ nihil scribere volebãt: sed errore omissum fuit illud spacium. ¶ † Itẽ dico, si notarius 19

in prin-

in prin.in vno cõtractu diẽ poſuit:& in ſequẽti cõtractu,dicit anno dñi.M.
ccclix.& dimiſit ſpatiũ ĩ charta;vbi diẽ ponere volebat:certè nõ ĩtelligitur
tũc dies repetitꝰ.Apparet em̃,quòd ibi aliũ diẽ apponere volebat;& ex eo
qđ ibi milleſimũ repetijt:alˢ dixiſſet eadẽ &c.Idẽ ſi diẽ exp̃ſſiſſet ĩ gñe,di
cẽdo anno dñi.M.ccclix.diẽ & numerũ omiſit.Nã apparet, ꝙ hic aliũ diẽ
ponere volebat:& ſic dies p̃cedẽs nõ eſt cõis ad ſequẽtia:quia notarius nõ
habuit ip̃m ꝓ cõi ſic ſcribẽdo.Et ſic ceſſat rõ huiꝰ.§.Idẽ puto ſi eſſet varie-
tas ĩ mẽſe:quia in primo dixit ſecũda die Maij: & in ſequẽti ĩſtr̃o diceret,
actũ fuit in tali loco de mẽſe Iunij,nec diẽ poſuiſſet.Tũc em̃ ſine dubio pri
mus dies,nõ ĩtelligeret̃ repetitꝰ,ꝓpter varietatẽ menſiũ.ar.l.ſi idẽ cũ eodẽ.in
fi.ſ.de iuriſ.om.iudi.Qñq; oĩa p̃dicta ceſſant,ſed eędẽ ſunt tabulę,vel idem
liber ex cõtinuitate ſcripturę,& in prin.ĩ vno inſtr̃o eſt dies:tũc an ĩtelli-
gatur repetitꝰ in ſequẽtibꝰ,dicerẽ,ꝙ ſi ſupueniret̃ teſtes.q ſunt ſcripti in ali
quo ex cõtractibꝰ,q ſequunt̃,de cuiꝰ die agit̃:& tũc teſtibꝰ ſtaret̃,qbꝰ debet
credi de ſolẽnitate ĩſtr̃i,vt.j.de pac.l.iuriſ.§.quod ferè.Aut nõ ſupuiuũt:&
tũc ſi põt cõiectura ſumi ex loco:qa ſi primũ inſtr̃m,in quo eſt dies, appa
ret factũ in ciuitate Peruſij,ſequẽs:quod eſt ſine die,apparet confectũ Flo
rẽtię:dico repetitionẽ non induci:quia eadẽ die notarius non potuiſſet Pe-
ruſij & Florẽtię,ꝓpter diſtãtiã loci.Si verò locꝰ eſt idẽ in quolibet ĩſtr̃o:tũc
relinquo hoc in pectore iudicis,& eiꝰ diſcretioni.ar.j.ti.j.l.maiorẽ.in fi.& de
iure deli.l.j.q in ſequẽti inſtr̃o immediatè poſt primũ diceret diẽ repetitũ.
In alijs inſpiciet hoc de cõſilio & colloquio circũſpectorũ notariorũ. ar.l.
cõparationes.C.de fi.inſtru.&.ſ.in.j.cõſti.huiꝰ lib &. C. de ſecũ.nup .l.hac
edictali.& de re mili.l.ſemel.li.xij.&.j.de vẽ.inſpi.l.j.§.j.& in cor.de nõ alie.
§.qđ aũt.q notãrij inſpeciẽt,an in illo libro cõtineant̃ tot cõtractꝰ, q ſecun
dùm cõſuetudinẽ ciuitatis,ſit verò ſimile,ꝙ ſint celebrati vno die.Vel nõ ĩ
ſpiciet ẽt literã,an ſit cõtinuata,vel nõ:cõſiderabit etiã pſonę notarij,de cu
ius cõtractibꝰ,agit̃:& ſimilia.¶Sed cõtrà p̃dicta opponit̃,vbi lex aliqd per
fictionẽ cõtrà veritatẽ inducit;cũ fictio ſit cõtrà veritatẽ,nõ admittit̃ ꝓba
tio in cõtrariũ,nedũ per p̃ſumptionẽ:imo nec per quaſcũq; claras ꝓbatio
nes,vt no.in.l.nõ eſt veròſimile.j.quod met.cã.l.ſiue poſſidetis.C.de ꝓba.
Sed lex iſta fingit diẽ & cõſulẽ eſſe repetitũ in ſequẽtibus rationibus: quia
tex.dixit cõis eſt,non autẽ dicit,ꝙ referat̃,vel retrahatur ad ſequentia:quia
fingit actũ eadẽ die,& conſule celebratum.Malè ergo dixi ſuprà in pluri-
bus partibꝰ,vbi dixi admitti ꝓbationẽ in cõtrariũ p p̃ſumptionẽ & indi-
cia.Sol.puto,ꝙ in hoc.§.nõ inducat̃ fictio,ſed p̃ſumptio.Nã fictio ſemp eſt
cõtrà veritatẽ.ſed hic nõ eſt certũ ſequẽtem cõtractũ non fuiſſe celebratũ,
eodẽ die,quo primus, imo eſt dubiũ:quia neutrũ apparet, in quo dubio.§.
iſte ſic pręſumit.Et ratio huiꝰ p̃ſumptionis inducẽdę fuit identitas tabula-
rum,ſeu libri,& continuatio ſcripturę,& vicinitas cõtractuũ,ex quibus lex
pręſumit diẽ & conſulẽ intelligi in ſequẽtibus inſtrumentis.arg.l.ſi vẽtri.§.
fi.j.de priui.credi.&.l.ſi ſeruus pluriũ.§.fi.j.de leg.j.cum ſimili.Ad tex.qui
dicit communis,fateor quòd eſt cõis,vt cõtractus valeat,quaſi pręſumpti
uè eadem die factus.Sed tñ vna pręſumptio tollit aliã,vt. j.de in integr.re-
ſti.l.diuus.&.l.nã poſteà.§.ſi damnetur.de iureiurã. &.l. ij .circa prin.j.qui s
ordo in bo.poſ.ſer.Pręſumptiones autẽ huius leg . tollunt probationes , &
20 pręſumptiones contrarias;vt.ſ.dixi. ¶Quid ſi dies † apponatur in medio
libri:quia in medio libri eſt inſtrumentum cum die & cõſule:poſtea ſequũ
tur alia inſtrumenta ſine die:an in illis intelligat̃ repetitus? Rñdeo ꝙ ſic.
ar.huiꝰ.§.cõis eſt em̃ oĩs rõnis ſequẽtis,vt gl.dicit,per hoc:quia tex.dicit hic
poſtmodũ in ea &c.Et ille locus,vbi incipit eſſe dies, rectè dicitur initium
21 tabularũ,quo ad inſtrumenta ſequentia.¶Quęro,†quid ſi dies eſt in fine
libri:an ſit cõis pręcedentibus inſtrumẽtis?gl.facit hic,ꝙ non:dũ dicit rõnis
ſcilicet ſequentis.pro hoc tex.qui dicit poſt modũ mea &c.& ſic tex. & gl.
cõcludunt,ꝙ cõis ſit in ſequẽtibus:de pręcedẽtibus nihil dicit.¶Circâ qđ
dico,ꝙ aut notarius expreſſit hoc.ſ.ꝙ dies in fine appoſitus ad pręcedentia
referatur.Et tunc cum ſit publica perſona,cuius dicto ſtabitur, ſicut ſi no-
tarius in fine libri diceret, & pręd ictis oĩbus interfuit &c . quod receptum
eſt ad p̃cedentes oẽs cõtractus referri.Qñq; notarius expreſſit, quod refe-
ratur ſolum ad vltimũ inſtrumentũ,dicendo actũ fuit dictum inſtr̃m.Vel
hoc actum fuit inter pręd ictas partes & die tali:tunc ad id ſolum inſtrumẽ
tum refertur non ad p̃cedentia:ſed ad illud inſtrumentũ tantũ; vt.l.iij.§.fi-
lius.j.de libe.& poſthum.Aut eſt dubium,ad quos dies adſcriptus in vlti-
mo inſtrumento referatur:& tunc in dubio pręſumam non referri ad pre-
cedentia,ſed ad id inſtrumentum tm̃:& hoc primo per hunc. § .vt .ſ. dixi.
¶Secundò,ꝙ clauſula pręcedens potentior & fortior eſt,vt determinet ſe
quentia,quã clauſula ſequens,vt determinet pręcedentia,vt probatur.j.de
leg.iij.l.quiſquis.cũ.j.gl.&.j.qñ dies leg.ced.l.filiũ. Pręterea quod à pręce-
dente procedit,magis debet̃ ſequẽti,q̃; id quod à ſequẽte procedit debeatur
pręcedenti,vt.j.vnde liberi.l.ſcripto.Igitur cõcludo hoc caſu diem non in-
telligi repetitũ in pręcedentibus.¶Sed cõtrâ hoc oppo.quia dies datę ad-
iecta in fine libri,in quo plura & diuerſa capitula ſunt,& diuerſis diebus fa
cta,refertur ad oĩa illa.Ita probatur in data ſexti.Ita videtur in caſu propo
ſito,ꝙ dies appoſita in fine totius libri,referatur ad omnia pręcedentia. So
lut.dies de quo loquitur.§.iſte,& materia noſtra,eſt dies, qua debet expri-
mi quodlibet inſtr̃m eſſe confectum,& in quo fuit celebratum & originẽ
habuit.Sed dies datę totius libri,non refertur ad diem,quo compoſitum eſt
quodlibet capitulum per ſe,ſed refertur ad totum librum,& ad tempus pu
blicationis & perfectionis ipſius:cum non requiratur, ꝙ dies legis conditę
ponat̃,vt in prima cõſti.C.§.fi.&.ſ.dixi.qđ in cõtractibus non ſufficeret,

vt.ſ.dixi. Non enim debet exprimi dies ſcripturæ,
vel quo incipit ſcribere librum,vel quo perficitur:
ſed dies quo vnũquodq; inſtr̃m per ſe in libro con-
tentum ſumit originẽ.Nec obſ.quod.ſ.dixi de annis
dñi,vel indictione appoſita in fine libri:quia in illa
magis de facili pñt intelligi repetita cã & rõnibus ibi
22 dictis.¶Quęro circa hoc,†quid de pluribꝰ actis,ſeu
ſcripturis alijs,in qbus dies reqrit̃,quæ nõ reperiũtur
inuicẽ artificialiter colligatæ,ſed infilzatæ(vt ita lo-
quar ſecũdùm vulgare cõe)quod dicit̃ in filza nota
rij,vt quotidie faciũt notarij cãrũ,qñ acta ſibi ꝓdu-
cunt̃.An dies appoſitus in prima ſcriptura poſita in
filza,intelligat̃ in ſequẽtibꝰ repetita?Rñ.nõ p ſupra-
dicta:quia nõ infilzant̃,vt ibi ſint ppetuò:dico deſti
natiõe eiꝰ,q ibi ponit eas;ſed vt ſint ibi,& extrahant̃
inde,& apponantur ad librũ notarij infilzãtis.arg.l.
quæſitũ.§.primo.infrà.de leg.iij.¶Ex hoc deciditur
qõ. Arbiter recepto libello ſtatuit parti terminũ ad
accipiẽdũ copiã,& ad opponẽdũ duorũ dierũ;nota-
rius in fine libelli,(vt moris eorũ eſt)ſcripſit diẽ por-
recti libelli,& poſuit in filza.Deinde pars copiã ha-
buit,& exceptiões produxit,quas arbiter admiſit in-
quantũ de iure tenet̃.notarius poſuit exceptiones in
eadẽ filza:tñ diẽ,qua productæ fuerũt,nõ poſuit:an
dies appoſita in libello,intelligat̃ in actibus ſequẽti-
bus in eadẽ filza repetita?& per pręd icta dico,ꝙ nõ.
23 ¶†Quærit̃,†qd de mẽſe,an ſit de ſubſtãtia public.
inſtrumẽti.& tex.ĩ cor.vt pręp o.no.Impe.noĩat mẽ-
a ſem inter ſubſtãtialia.Idẽ glo.[a] in p̃alle.l.gñali.nõ po-
nit mẽſem,ſed diẽ tantũ.Puto mẽſem de neceſsitate
apponi nõ debere,ſed cõſueuit apponi ad declaratio
nem diei.¶Nã illa ſunt de ſubſtãtia rei,ſine quibus
res vel actus valere nõ põt;vt.j.de verbo.ob.l.j.ſed ſi
ponerẽ diẽ omni certitudine certũ,poſito ꝙ menſis
nõ apponeret̃:dicerẽ inſtrumẽtũ valere;vt puta,ſi ĩ-
ſtrumẽtum dicat anno.d.M.cclvj.die natiuitatis dñi
noſtri Ieſu xp̃i.poſito,quòd nõ diceret de mẽſe decẽ
bris.Certũ eſt enim illã diẽ fuiſſe de illo menſe.& ſic
qñcunq; eſt mẽſis notorius poſito die & anno:tunc
dico mẽſem exprimi de neceſsitate nõ debere.argu.
ff.de do.prælęg.l.j.§.fi.&.j.de cõtrahẽ.empt.l.cũ ſer-
uo.Et hoc eſt verũ in mẽſe,q certꝰ reddit̃ poſito die:
vt paſcha,etiã nõ exp̃ſſo die in qualitate ſua.¶Sed
q̃ro:notariꝰ dixit in die paſchatis,& nõ exp̃ſit menſem.
Rñdeo,aut oẽs contractus proximè præcedẽtes
ſunt facti tali menſe,quo aliquod paſcha fuit,de illo
mẽſe,intelligo:aliâs cũ plura ſunt paſchata in anno,
dicã ſecus.¶Quæro,qd ſi dicit de paſchate reſurre-
ctionis,an ſufficit?dico,quod nõn:quia paſcha iſtud
etiã diuerſis mẽſibꝰ eſſe põt,cũ omne paſcha poſsit
ex lune curſu diuerſis menſibus variari duobꝰ exce-
ptis.ſ.paſcha natiuitatis,& paſcha epiphanię: quæro
qd ſi dicit de paſchate natiuitatis:qđ ſemp eſt vno
mẽſe.an dicat̃ dies certa?videt̃ ꝙ nõ:quia diebꝰ tribꝰ
cõtinuis feſtũ paſchatis celebrat̃.Crederẽ oppoſitũ,
quod intelligat̃ de primo die paſchatis,tãquã de di-
gniori.¶Quęro,qd ſi dicat̃ die veneris ſancta;ãn ſuf
ficiat ſi nõ adijciat̃ mẽſis?Rñd.quòd nõ:cũ ex curſu
lunæ variet̃, ſicut.ſ.dixi de paſchate.Sed ſi dicat̃,qđ
id paſcha potuit eſſe diuerſis mẽſibꝰ.nõ ob.quia ex
quo ponit̃ annꝰ,& poſtea ſequit̃ dies paſchatis reſur
rectionis:certũ eſt debere intelligi de die paſchatis,q̃
fuit illo anno cũ ſemel tãtũ fuerit.Rñdeo,nõ ſequit̃,
ꝙ fuit anno iſto.Nã vt ſuprà dixi dinumeratio anno
rũ dñi alicubi fit à natiuitate:alicubi ab incarnatio-
24 ne.& ſic põt diuerſitas in annis reperiri.¶†Sed qd
ſi notarius in principio libri dixit in vno contractu
die ſecũdo mẽſis ianuarij,poſteâ in ſequẽti cõtractu
dixit, die:& dimiſit ſpatiũ numeri diei,& poſtea ſe-
quitur mẽſis Februarij,an intelligat̃ repetita dies p̃-
cedẽs?dico ꝙ nõ,propter menſis diuerſitatẽ.Quid,ſi
dixit in prin.die ſecundo menſis Ianuarij:in inſtru-
mẽto ſeq.dicat̃,die ſcđo mẽſis,& nõ exprimat cuiꝰ
mẽſis:an eodẽ mẽſe Ianuarij intelligemus repetitũ?
Rñdeo aut illa inſtrumẽta poſita in eodem libro ſub
eodẽ anno,non dicunt eodẽ die.&c.nec menſem re-
petũt:tunc nõ intelligam in ſequẽtibus repetitũ mẽ-
ſem.Ratio:quia ex alijs ſuis inſtrumẽtis apparet no-
tariũ aliũ mẽſem ponere voluiſſe.arg.l.ſi ſeruus plu-
riũ.§.fi.j.de le.j.Aut in alijs inſtr̃is:poſito,qđ ſint eo-

a ¶Aduerte ꝙ imo glo.in.l.gñali aſſerit enumerãdo mẽſem debere apponi:ibi,dũ dicit.Tertio menſis Et dic. ita ſeruat conſuetudo vbiq; recepta. Alex.Loſcus.

dem die cõpoſita,notari⁹ cõſueuit mẽſem repetere:
tũc intelligo mẽſem repetitũ.ar.d.l.j.§.finaũt.ĩ.de hę
re.inſti.Quid in dubio ſi de cõſuetudine notarij nõ
apparet?dicerẽ mẽſem non intelligi repetitũ: qa re-
petẽdo mẽſem conſtat.licet nõ exprimať, ꝙ de alio
p̃cedẽti ſentit.ar.eorũ q̃.ſ.dixi. ¶Quintò dixi,quòd
de ſubſtãtia publici iſtr̃i ẽ nomẽ Papę vel Impato-
ris.quod ꝓbať ĩ rubro & nigro.ĩ auť.vt p̃po.no. Im.
&.d.l.gñali.licet ibi dicať,ꝙ nomẽ cõſulis eſt ponen
dũ:tñ cõſuetudo admittit,quòd nomẽ Imperatoris
25 tantũ in territorio Papę ſeu eccleſię. ¶Quero, † ſi
nomẽ Papę vel impatoris eſt appoſitũ in prin.lib.
in vno inſtr̃o,an intelligať in ſequẽtib⁹ repetitum.
Rñdeo in oĩb⁹ alijs caſibus,in qbus dixi diẽ intelligi
repetitũ in ſequẽtibus inſtr̃is in his dico nomẽ Papę
vel Impatoris intelligi repetitũ,& hoc duplici rõne
Priò p hũc tex.q dicit diẽ & conſulẽ in repetitione.
ęqparari.Scd'o:qa ſi eodẽ die fit,ſequiť ꝙ tpe euiſ-
dę cõſulis Pape,vel Impatoris: qa q̃ vno & eo tpe
fiũt,ſimul fieri dicunť;vt.ĩ.locati.l.in opis.& de pig.
l.ſi fund⁹.§.ſi duo.Puto autẽ,qd' facili⁹ intelligať re-
petitũ nomẽ Impatoris,vl' Papę, quã dies. qd eñ ſi
liber ẽ magni voluminis,& ĩ eo ſunt tot cõtract⁹ qd'
nõ eſt ꝓbaľe, & fortè ĩpoſſibile notariũ eadẽ die eos
feciſſe,& ĩ prin.eſt nomẽ Impatoris,vel Papę ĩ alijs
iſtr̃is nõ eſt?Certè qd'.ſ.de die dixi,idẽ dico de noĩe
Impatoris vel Papę ĩ oĩb⁹ ſequẽtib⁹ cõtractib⁹ ĩtell
giť repetitũ.qd' eſſe verũ ſic ꝓbo.qlibet p̃ſumiť vi-
uere vſq; ad cẽtũ annos,niſi mortu⁹ ꝓbeť;vt.ĩ.quẽ-
admo.teſt.api.l.ij.§.ſi dubiteť.& ibi no.gl.no.ẽt.ĩ.de
acq.he.l.ſed& ſi de ſua.ĩ pri.Fa.C.de poſth.l.nec nos
& cõſtat tpe primi cõtractus impatorẽ illũ,cui⁹ no-
mẽ eſt exp̃ſſum viuere:ergo ẽt tpe cõtractuũ ſequẽ-
tiũ viuere p̃ſumiť:& ſic p̃t,& debet ar.hui⁹.§.ĩtelligi
repetitũ.Et iõ cõſiliũ eſt volẽti ſequẽtia ĩſtr̃a nõ va-
lere:qd' articuleť,& ꝓbeť,ſi verũ eſt,ꝙ illa die,q̃ cõ
tineť ĩ prĩo ĩſtr̃o,ille ĩpator,vel Papa mortu⁹ ſit:tũc
cũ ĩpoſſibile ſit,nõ ĩtellgã repetitũ.& contrà p̃ſum-
ptionẽ hui⁹.§.recipiã ꝓbatiões ĩ cõtrariũ; vt.ſ.dixi.
Quid ſi nomẽ Impatoris vel Papę reperiať ĩ medio
26 vel ĩ fine libri?dic vt.ſ.dixi circà diẽ. ¶Sextò dixi,†
ꝙ ĩ inſtr̃o ad ei⁹ ſubſtãtiã reqriť loc⁹,qd' an verũ ſit,
reuocať ĩ dubiũ,& tex.ĩ cor.vt p̃po.no.Impe. De lo
co nõ ponit,ſed gl.põit illũ debere reqri;vt.d.l.gñali.
&.C.de cõtrahẽ.& cõ.ſtip.l.optimam.& extrà de re
iud.c.abbate ſanè.li.vj.& Spe.ĩ ti.de ĩſtr.edi.& Ia.de
ar.qd' pl⁹ eſt ĩ.d.l.optimã.dicit debere apponi locũ
loci,qd' ibi ſeqť Cy.ar.§.q̃tũ.ĩ auť.q.mo.na.effi.legi.
Dico locũ de cõſuetudine eẽ de ſubſtãtia publici in
ſtr̃i:nec eẽt tex.q nos vrgeret ad dicẽdũ oppoſitum.
¶Tñ,qa pricipalr̃ hoc nõ ĩtẽdim⁹,ſed ſolũ de repe
27 titiõe ipſi⁹,q̃ro † an loc⁹ poſit⁹ in prĩ.tabularũ,debeat
ĩ ſequẽtib⁹ inſtr̃is ĩtelligi repetit⁹,poſito ꝙ ſit de ſub
ſtãtia inſtr̃i?Rñ.Quidã eſt loc⁹ gñalis & cõis;vt ſi no
tari⁹ in prin.ĩ vno ĩſtr̃o dixit actũ ĩ ciuitate Peruſij;
& tũc p hũc.§.dicã ipm ĩtelligi repetitũ ĩ ſequẽtibus
inſtr̃is,maximè ſi notarius eſt de illa ciuitate,& ibi
ſtationẽ habet,& ibi morã trahere cõſueuit. Et hoc
eſt verũ;niſi ex aduerſo ꝓbaretur,ꝙ die inſtrumẽti
cõditi,ille notari⁹ fuiſſet in vno alio loco, ita diſtãti,
quòd in vna & eadẽ die non potuiſſet in ambob⁹ lo
a cis eſſe:vel ẽt qd' fuit in loco propinquo[a] .ſed teſtes
probãt,quòd in illo die nõ receſsit ab illo loco ſecun
dùm formã ꝓbãdi negatiuã,tpe & loco coarctatam
vt.l.j.ĩ.de iti.actuq; priua.Quidã eſt locus particula-
ris & ſingularis;vt ſi notarius in prin. in vno inſtru-
mento dixit actum in ciuitate Peruſij, & in domo
Titij &c. Tunc an ille locus intelligatur repetitus?di
co,ꝙ quidam eſt locus particularis,in quo eſt de ne-
ceſſitate actuũ,quod in inſtr̃o poſſit celebrari:vt lo-
cus in quo ius reddi cõſuetũ eſt,quẽ locum in actib⁹
cõtentioſis iudex de neceſſitate habet ſeruare; vt.ſ.
de iuſti.& iur.l.pe.in fi.& tũc ſi notarius in actu ſcri
pto in prin.Libri dixit actum in ciuitate Peruſij, in
palatio domini poteſtatis,in loco vbi ius reddiť: &
tunc oĩa acta ſcripta ſequẽtia intelligam eodem lo-
co facta,cũ alibi fieri nõ potuerũt, maximè ſi ĩ actis
ſequẽtibus diciť,ꝙ iudicis licẽtia ĩterceſſerit,q iudex
habet neceſſe illũ locũ tenere,vt dixi.Idẽ ſi ſunt alia
inſtrumẽta,q̃ nõ potuerũt celebrari:niſi in loco capi
tu.Nã ſi primũ inſtr̃m dicat actũ in tali eccleſia,vbi abbas,vel epiſcopus
capitulũ facere cõſueuit:dico locũ illũ in ſequẽtibus intelligi repetitum:&
maximè vbi ponitur p̃ſona ſuperioris,quæ facit præſumi oĩa ſolẽniter acta
vt lege magis puto.ĩ.de reb.eo.Quidam eſt locus particularis, in quo non
eſt de neceſſitate actuum inſtrumẽta celebrari:vt eſt in actis extraiudicia-
libus,qui poſſunt quolibet loco,dum tñ honeſto celebrari:ſi primũ inſtru-
mentũ dicat actũ in ciuitate Peruſij in domo Martini:& tunc,aut apparet
ꝙ nec die appoſito in inſtr̃o,nec vnquã illa dom⁹ fuit Martini.& tunc nõ
dicã locũ in ſequẽtibus repetitũ:quia illud qd' nõ eſt;nõ põt repetitũ ĩtelli-
gi,argu.l.ſed & ſi ſub cõditione.§.poſt defectũ.ĩ.de iniuſt.ru.ſeſta. ¶Præ-
tereà repetitio & interpretatio,quæ vitiaret,nõ debet fieri ĩ cõtractib⁹.l.Ti-
tia.§.idẽ rñdet.ĩ.de vb.ob.&.l.j.& ibi no.ĩ.de eo quod cer.loc.remanẽt ergo
inſtrumẽta ſequẽtia ſine loco,ſi verò domus erat Martini die cõditi primi
inſtr̃i:ſed probať ꝙ die ſequẽti alij vẽdidit & tradidit,& alius in ea morať:
vel probať,ꝙ illa die tota domus fuit cõbuſta,& inſtrumẽta ſequẽtia cõti-
nent aliũ diẽ:certè nõ intelligã locũ in ſequẽtibus repetitũ:cum ſit impoſsi
bile.Si verò adhuc erat illa domus,& eiuſdẽ eſt,cuius erat primò:& tũc aut
ille locus appoſit⁹ in primo inſtr̃o,erat locus in quo notarius habet ſtationẽ
ſuã:& quẽ cõiter in inſtrumẽtis apponere ſolet:quia ibi illa,vt plurimũ fa-
ciebat:& tunc illũ locũ in ſequẽtibus intelligã repetitũ.Si verò alius erat lo
cus,quàm ſtationis ſuæ,an repetitus intelligatur?videť ꝙ non:quia alia eſt
ratio in alijs ſolẽnitatibus,quã ſit in die & cõſule;vt not.ſ.eo.l.j.§.editiones.
in fi.gl.magnę. ¶Dico oppoſitũ,ꝙ locus debet intelligi repetitus maximè
in illis caſibus,in quibus dies intelligitur repetita.Quod ſic probo.Si dies in
præcedẽti inſtr̃o appoſitus,intelligiť repetitus:ita quod diciť inſtrumentũ
ſequens factũ eodẽ die:& ſic ſtatim poſt primũ:vt in prima cõſti.C.in fin.
ergo & in eo.loco:quia ea,quæ immediatè fiunt vnũ poſt aliud,ſimul fieri
dicũtur;vt.ĩ.loca.l.in operis.& cõia prædi.l ſi quis duas.§.itẽ ſi duo.& de te-
ſta.mili.l.quærebať.& hoc,qñ eodẽ die apparet,vel præſumptiuè confecta
eſſe inſtr̃a oĩa ſequẽtia.Si verò diuerſis diebus & mẽſibus fuerũt confecta,
etiã multũ remotis & diſtãtibus ab inuicẽ:puta primũ inſtr̃m fuit conditũ
de mẽſe Ianuarij in domo Titij,ſequẽtia inſtrumẽta fuerũt cõdita diuerſis
diebus,& ſunt ſine loco,& vltimũ inſtrumentũ fuit cõditũ fortè die vltima
Decẽbris:an locus debeat intelligi repetitus?hoc arbitrio iudicis relinquo,
qui de hoc ſecũdùm apparẽtes circunſtantias iudicabit;vt.ſ.dixi.de die.Nã
ſi viuunt teſtes,qui ſcripti ſunt in inſtr̃o ſe informabit ab illis.Si ſunt mor-
tui:tunc inueſtigabit,an notarius in loco,qui poniť in primo inſtr̃o cõſue-
uit aſsiduè morari,ire,redire,vel non;vt.ĩ.de acq.re.do.l.lege naturali. ¶Et
prædicta vera,qñ locus appoſitus in princ.li.ſe refert ad vnũ cõtractũ,ſi ve
rò refert ſe ad totã cõpoſitionẽ libri,vt ſi dicit,hic eſt liber mei talis notarij
ſcriptus per me in ciuitate Peruſij,in domo tali. Tunc cũ iſta ſolẽnitas loci
depẽdeat à notario,nõ à partibus,& hæc ſcripta ſe referãt ad totã ſcripturã
libri:tunc intelligas locũ in omnibus ſequẽtibus repetitũ,arg.l.iij.ĩ.de lib.&
poſth. ¶Quid autem ſi in medio libri poneretur locus?dic vt.ſ.de die dixi.
¶Quid ſi in fine?dic ſilr̃,vt.ſ.de die dixi. ¶Septimò dixi,ꝙ ad eſſe publi-
ci inſtr̃i,teſtes reqrunť;quod probať in cor.vt p̃po.no.Imper.& in gl.l.gña-
28 li.cũ ſi.Circa † quod q̃riť,an teſtes ſcripti in princ.libri in vno inſtr̃o, intelli-
ganť in ſequẽtib⁹ ĩſtr̃is ſine teſtib⁹ reptis repetiti?Dico,ꝙ ſi ipſi viuũt ipſis
eſt ſtãdũ:quia de ſolẽnitate cõtractus agiť;vt no.in.l.iuriſgẽtiũ.§.quod ferè.
de pact.ſi nõ viuũt:tũc aut oẽs cõtract⁹ fuerũt facti eodẽ die,quo & illi:vbi
teſtes ſunt ſcripti;& eos repetitos ĩtelligo:quia ſimul fieri intelligũtur,& di
cunť;vt in præalle.l.in opis.cũ ſi.ſ.alleg.Aut diuerſis dieb⁹:& tũc aut cõſtat
eos teſtes in prin.ſcriptos vixiſſe tpe cõfectionis oĩm inſtr̃orũ:quod iſto ca
ſu nõ p̃ſumiť,niſi probeť cũ cõſtat eos mortuos.Sed ſi cõſtet eos eſſe in vi-
ta eo tpe,de quo agiť.Et tũc aut erãt teſtes,q ĩ ciuitate,vel loco,vbi cõtract⁹
celebrati appareãt,vt plurimũ morabanť:& ĩtelligo in oĩb⁹ cõtractib⁹ repe
titos,ar.hui⁹.§.Aut ibi nõ morabanť fortè:quia erãt de comitatu:& cõtract⁹
fuerũt facti in ciuitate,vel fortè,quia erãt teſtes ignoti tũc ex qualitate & fi-
de notarij eos intelligã repetitos,vel nõ:arg.eius quod not.in princ.hui⁹ leg.
Si verò nõ viuebãt tẽpore,quo cõfecta fuerũt inſtr̃a ſequẽtia,& hoc cõſtat:
& tũc ſine dubio non poſſunt intelligi in eis repeti:quia quod non eſt &c.
29 vt.ſ.in præcedentibus dixi. ¶†Octauò dixi,ꝙ de ſubſtãtia publici inſtru-
mẽti eſt,ꝙ notarius ſit rogatus:hoc eſt,ꝙ de mandato partium ſcribat.Pro
hoc.ſ.e.l.§.pertinere.& glo.in.l.generali.ſæpius allegata.&.ſ.e.l.prætor.§.
primo.vt no.in corpore de tab.§.nos autẽ.col.iij.& licet glo.ibi teneat,ꝙ ta-
bellio ſemper præſumať rogatus poſito,quòd nõ apparet,ſecũdùm quam
glo.non eſſet vlterius tractandum de infrà dicendis.In hoc tamen puto gl.
illam non procedere,nec tex.nec ratione fundari:quia leges,quas allegat lo
quunť de ſolennitate intrinſeca,quæ includiť ex natura verborũ. ¶Quod
autẽ notarius rogetur à partibus,eſt ſolennitas extrinſeca,quã non præſu-
mam:vt.l.quæcunq;.§.qui à pupillo.ĩ.de publicia.Præterea contrà eam eſt
ſñia Inn.extrà de fide inſtru.c.j.quicquid dicat Iaco de.bel.in.d.cor.& Spe
30 cu.in titu.de inſtru.edit.Ideo † quæro ſi tabellio in prin.lib.aſſerat ſe rogatũ
in vnum inſtrumento,an intelligatur eſſe rogatus ad omnia inſtrumenta
ſequentia,in quibus nõ cõtinetur,quod ſit rogatus?Reſpon.inſpiciẽda ſunt
verba ſcripturæ.Aut enim verba referuntur ad totum librum:quia dixit in
loco publico,anno domini Milleſimo.cc.&c.Hic eſt liber quo continen-
tur contractus & ſcripturæ, de quibus fui rogatus ego talis notarius ab
infrà ſcriptis perſonis &c.& tunc ad omnia ſequentia ſit communis illa
ſcriptura.ĩ.de liberis & poſthumis.l.iij.extrà de reſcript.c.cauſam quæ.
& quia

POMATES.

a Propinquo.Vide Alex.cõſi.xxxvij.in fi.vo.iij.

& quia in verbis nulla est obscuritas.l.ille,aut ille.§.cũ in verbis. ĩ.de leg.iij.Aut verba referũt se ad primũ cõtractũ tm̃,& sunt in prĩc.in prĩo cõtractu,vel in fine ei⁹. dicẽtia;& p̃dicta de mãdato & licẽtia.vel,Rogat⁹ à dictis cõtrahentib⁹ scripsi & publicaui.& tũc nõ intelligim⁹ ad sequentia instr̃a referri: qa cũ dicta verba certũ instr̃m sp̃aliter & exp̃sse respiciãt; illud tm̃ habẽt solẽnizare,non alia.ar.d.l.iij.& quod not.C.de li. pręter.l.j.& extrà de app.c.secũdò requiris.in princi.&.l.talis scriptura.de leg.j. Et si sequẽtia instr̃a eodẽ die,quo illud, extiterit celebrata:quia nõ sequit̃,eodẽ die fnnt facta:ergo de omnib⁹ fuit rogatus,licet suprà in loco& testibus aliud dixerim:nisi inter easdẽ personas essent omnes illi cõtractus celebrati,quia tũc ex idẽtitate p̃sonarũ. &
31 diei,p̃sumeret̃ hoc repetitũ. ¶ Quęro,qd† si verba ĩportãtia, ꝙ notarius sit rogatus,sint scripta in fine totius libri? Rñde.idem quòd.s̈.dicerẽ:quia aut se referunt ad totum librum,aut ad vltimum cõtractũ.licet em̃ ista solẽnitas,quòd notarius sit rogatus, sit vniformis:quia vniformiter fit,sicut solẽnitas signi;vt.ĩ.dicã. Ex quo videt̃ magis de facili repetita:intelligit̃ tñ,ꝙ non dependet à notario tm̃:sed à cõtrahẽtibus.imo fortè mere à cõtrahẽtibus;cũ notarius hoc recusare nõ posset;vt. C.de defen. ciui.l.pe. & cũ seruus publicus sit;vt.d.l.generali.non dicã ipsam repetitam intelligi.nisi ĩ casibus supradictis.& p̃dicta v̾a, qñ notarius scriberet instr̃m inter certas personas, vel ad mandatum vnius tantũ:in actib⁹,qui ab vno tantũ ꝑcedunt.Si verò scriberet aliquod instr̃m suũ ꝑpriũ,quòd põt in certis casibus, fortè testm̃ suum,vel fortè instr̃m,quo procuratorẽ cõstitueret,secundũ no. per commentatorẽ.ĩ.de stip.ser.l.ꝑinde.&.l.eo.ĩ. de falsis. tunc ista solennitas,quòd sit rogatus:vel,quòd sibi mandet̃,nõ requiritur.rõ:quia verba imperatiui modi nõ cadunt ĩ propriã personã:vt.ĩ.de arbi.l.pe. ¶ Quid aũt esset de alijs solennitatibus.s̈. dictis:an in instr̃is,quę in cã ꝑpria faceret,requirant̃ hic exami
32 nare non curo. ¶ Restat† de nono & vltimo.s.ꝙ tabelliones apponunt signũ;& quod signũ sit de substãtia publici instrumenti,oẽs doct.nullo excepto cõcordant.& ꝑbatur per text.in. l.fi. C.de assesso.ibi,signũ quod cõsuetũ est chartis apponi &c. Et in cor.de instr.cau.& fi.§.oportet authen.co.vj.& gl.inst. de pu. iu.§.itẽ lex.cor.
33 ¶ Quero ergo† circa hoc,an hęc solennitas signi apposita in prin.libri, sit cõis oĩbus sequentibus instrumentis. Quę questio cum de facto occurreret Eugubij,mihi fuit consulenda cõmissa.Et vr̃ primò,ꝙ omnibus instr̃is sequentibus sit cõis.ar.huius.§.In cõtrariũ vr̃:quia super certo nõ cadit pręsumptio:vt.l.nõ est verò simile.in prin.cũ ibi no.ĩ.quod met. cau.& l.cõtinu⁹.ĩ.de verb.ob.Sed certũ est signum appositũ in prin.libri,& nõ alibi:ergo non possumus pręsumere,quod in alijs repetitum sit.Nec ob.iste.§.quia in rõnibus sequẽtibus erat dubium quo die conditę fuerũt,cũ dies in eis nõ esset.& in hoc dubio lex pręsumit,ꝙ eodẽ die.Oppositum consului:quia cum ista solennitas sit vniformis,& à solo notario depẽdeat:vt.ĩ.dicã,repetita intelligat̃;vt oĩbus sit cõis:& super publicatione totius libri apposita intelligatur:quia si solennitas difformis,vel diei. vel consulis repetita intelligitur:vt hoc.§. multomagis ea, que est vniformis,vt signũ.& hoc siue in prin.siue in fine libri apponatur,
4 vt cõiter notariorũ est mos. ¶ † Sed circà hoc mouet̃ vnum du-
5 bium.Quidã imprudẽs notarius tp̃e,quo mũdus mortalitatem magnam sustinebat,& hoĩes de subito moriebantur, infirmitate grauatus,recolẽs de multis cõtractibus,& testamentis se fuisse rogatũ quos sui desidia in libro nõ posuit:sed illos ꝑut primitus ĩ schedulis separatis scripserat,habebat adhuc.& cognoscẽs se nõ posse in vnuaquaq; schedula suũ signũ ponere,accepit oẽs illas schedulas simul, & misit eas in quodã cophinũ, & signauit cohpinũ, & claue clausit:& suprà seraturam seu clausaram posuit,& applicauit vnã chartã,ĩ qua per eũ sic reperiebat̃ scriptũ. Omnes schedulę & rogitus,qui intus in isto cophino continentur,scripturę sunt & fuerunt per me talem notarium annis, inditionibus.& locis.& mensibus,diebus cõsulibus & testibus in earum qualibet per me scriptis,de quibus à personis eis scriptis rogatus extitì illas publicare:quę singulariter infirmitate corporis impeditus,mei signi solita impressione publicare nõ vãlens: hic desuper istam seraturam meum signum propia mana scribo.Quo notario defuncto,in dubiũ reuocabatur,an dictis schedulis omnibus,alijs solennitatibus,exceptis signis,fulcitis,adhibenda sit fides;vt publicis instrumentis? Et videtur ꝙ nõ. Primò:quia vt solẽnitas instr̃i in sequẽtibus repetita dicatur, oportet quò in princ.libri notarij,vel aliqua eius parte, sit apposita; vt est casus hic,dũ dicit,in qbus.s.tabilis.& in prin.dum dicit,initiũ tabularũ.vt.s̈.dixi.Prętereà,istę schedulę nõ sunt eędẽ tabulę:nec idẽ liber;nec eędẽ ligaturę;nec continuatę literę: nec ratiõe facti, quia in eis sunt facta diuersa: ergo talis solennitas signi extrà eas appositi,eas nullo modo respicit.In contrariũ vr̃. Nam quędã sunt de substãtia instr̃i,quę nõ sunt vniformia:sed vario & diuerso mõ poni in instrumẽto cõtingit,vt sunt oẽs solẽnitates & substãtialia.s̈.dicta,excepto rogitu notarij.Dies enim anni domini,locus,mensis,indictio, testes possunt diuersificari. Nã secũdùm varietatẽ & diuersitatẽ diei,quo cõficitur instr̃m: ita diuerso modo dies in instr̃o apponit̃.Et de his substãtialibus intelligãtur ea,quæ.s̈.dixi & maximè:quia multa ex eis nõ à solo tabellione depẽdẽt,sed cõiter ab eo & à partibus.Quędã sunt substãtialia instrumẽti vniformia,& vniformiter in omnib⁹ instrumẽtis apponunt̃,& ex solo notario depẽdẽt nullo extrinseco accedẽte:vt est substãtiale,& solẽnitas signi tabellionis, quod signũ vniforme & ab eo solo depẽdet.Posset dici in oĩbus schedulis repetita,etiã eis esse cõia puto.s̈.dictis attẽtis de stricto iure nõ posse defendi,ꝙ dictæ tabulæ valeãt vt publicæ:cũ in eis,vel altera earũ nõ sit signũ:nec infirmitatis casus excuset:quia culpa eius præcessit.Sed æquum fore credo ipsas dici publicas & solẽnes;tum propter cõtractuum,& testatorũ multitudinẽ,ne oĩa pereãt,quod in maximũ dispendiũ cõtrahentiũ redũdaret.argu. s̈.de offi.præto.l.Barbarius.tum quia casu infirmitatis,qua tunc detinebatur notarius:cũ tunc per eũ nõ stetit,& fecit quicquid poterat illa hora aliquid de iuris rigore,vt valeãt relaxet̃. ¶ Ex-
35 peditus de substãtialibus† instrumẽti publici,quærit̃ quid si solẽnitas in casu,quo aliâs debet intelligi cõis sequẽtibus,reperit̃ scripta in coopertura libri notarij intus,vel extrà,nõ curo:non autem in aliquo contractu,vt si notarius in coopertura libri,dicit hic est liber cõtractuum,siue rogationũ per me notarium talem scriptorũ &c.inspiciẽda sunt verba hui⁹ inscriptionis.Aut enim
a sic dicũt.In nomine domini amen.M.ccclix.indictione.xij.tempore talis Papæ.xx.mẽsis.Decẽbris,Hic est liber rogationũ & cõtractuum scriptorũ per me talẽ notariũ &c.& tũc sine dubio tales solẽnitates nõ sunt cões sequẽtibus instrumẽtis.Aut nõ respiciũt aliquẽ cõtractuum,aut instrumentũ particulare:sed totum librum;& imponit fidẽ toti libro,quòd sit notarij & ꝙ sit ab eo scriptus.Hæc pręscriptio non dicit aliquid de tẽpore alicuius cõtractus,sed tex.hic requirit,ꝙ in aliquo actu debeat esse dies, dũ dicit si initiũ tabularũ &c.Sed illa coopertura nõ est initium tabularũ;vt.ĩ.dicã.ergo &c.Si verò verba dicerẽt sic:hic est liber incœptus scribi per me notariũ,ĩ.scriptũ,sub tali anno.& tali die &c.Et tũc videt̃ ꝙ referat̃ ad primũ instrumentũ,& ad sequẽs: cũ in eo nõ sunt solẽnitates:secus tñ si in eo sunt solẽnitates non ad vlteriora.Nã si dicamus istã talẽ cooperturã esse de libro:& tũc sine dubio ad sequẽs instrumẽtũ referat̃:quia tũc librũ scribere incœpit.Si dicamus nõ cõtineri appellatione libri,nec esse
b de libro:& tũc puto idẽ:quia si in aliquo alio loco scripsisset,qd̓ incœpit scribere illũ librũ die tali:illa est dies primæ scripturæ illius libri:& sic primi instrumẽti.Nihil enim interest,quòd sit ꝑ se certũ,vel ꝑ relationẽ ad certũ;vt.l.si ita.ĩ.de cõd.& demõ.Nec ob.iste.§.qui dicit,ꝙ dies debet cõtineri in libro,vt intelligat̃ in
c sequẽtibus repetitus:quia fateor qñ de sequẽtibus instr̃is agitur:
36 sed qñ agit̃ de primo instr̃o,tũc sufficit scriptura p̃dicta.An† autẽ istæ cooperturæ cuiuscũq; materię sint,dicant̃ esse de libro:dicerẽ sic:aut quæris nũquid dicant̃ esse de substãtia,& esse libri; & dico ꝙ nõ,quod patet:quia à principio nõ reqrunt̃:& sic appositę reuocãtur:eis sublatis remanet ita liber noĩatus,vt primo. Aut quæris vtrũ eis appositis cedat dispositiõi,quæ de libro fieret,vt vẽditioni,legato,& silibus:dico ꝙ sic,ar.l.iij.§.j.ĩ.de leg.iij. &.ĩ.de vi.tri.& oleo le.l.iij.§.j.&.l.hæres meus.§.pe.de lega.iij.& expressius in.l.librorũ.e.ti.& cedũt sicut adiacẽtia ipsi libro arg. l.pędijs.§.pe.de leg.iij.&.l.olympico.ĩ.de serui.vrba.prædio.& sic propriè & verè nõ sunt de esse libri,licet ei cedãt.Vnde tex.q hic dicit,si initium tabularum.non intelligitur de eo,quod in coopertura scriptum est;nisi secundùm quod.s̈.dixi.

SVMMARIVM.

1 *Exemplum factum manu notarij publici,facit fidem.*
2 *Instrumentum,quod redditur à notario parti,non dicitur originale:sed originale dicitur,quod remanet notario.*
3 *Prothocolo notarij,quando ast uarietas inter prothocolum & instumentum datum parti,creditur.*
4 *Notarius,qui petit examinari testes,ut poßit eße certus,an fuerit rogatus de tali actu,non auditur.*

a Prætor ait.[a] ¶ Per istũ text.ego dico duo notabilia.
1 Primò,† ꝙ si notarius dicit in instrumento;hoc est exemplũ cuiusdã instrumẽti scripti manu mei nota-
b rij:qd̓ licet exẽplũ sit,tñ facit fidẽ[b]:quia notari⁹ q exẽplauit est
c de hoc ĩstruct⁹ in ĩstr̃o suę ꝑfessiõis:vt hic dicit.Prętereà[c] nõ est maioris authoritatis originale,q̃; istud exẽplũ.ergo &c. ¶ Scd̓ò
2 dico,† ꝙ instr̃m,qd̓ notari⁹ reddit parti,nõ præsumit̃ esse originale:sed originale remanere p̃sumit̃ apud ip̃m notariũ:ex quo semp remanet instructus:nisi ꝑbet se ꝑdidisse;vt.ĩ.proxi.§. Et
3 ex hoc† sequitur,ꝙ si est varietas inter instrumentũ datũ parti: & librum notarij,potius est credendum libro notarij. ¶ Tertiò

POMATES.
a ¶ Prætor ait.Contrarium videtur tenuisse Bal.ꝙ refert do.Ias.& reprobat l.ij.col.iij.C.de test.& circa hũc.§.&.§.proxi.vide Bart.in alle.authen.si qs in aliquo.C.de edẽ.& quod fuit cõtrarius sequens illã opinionẽ,quã in.d.authẽ. reprobat.l.ij.§.si dubitetur.in fi.ff.quẽad.test.ape.
b ¶ Facit fidem.Adde, ꝙ hoc sequitur Ro.consi.cv.

POMATES.
c ¶ Prætereà. Vide Barb. cõsi.iiij.colũ. vj.libr.j. Ro.consil. cl.aliâs.cv.in col.ij. in.iij.dubio.

4 dico ex hoc,† q si notarius petat à iudice examinari testes; vt
possit esse certus:an fuerit rogatus in aliquo contractu,quod ip
se non debet audiri. Debet enim de hoc habere scripturam pe-
nes se, vt hic:nisi aliquam iustam causaum habeat:quia fortè p
didit, vel simile,de hoc dixi.j.de tabu.ex hi.l.de tabulis.

SVMMARIVM.

1 *Probare debet qui casu rẽ admisisse quando est fundamentũ suæ intẽtionis.*
Rem fuisse perditam, quando probatur iuramento.
Res dicitur deperdita, eoipso, quod adhibita diligenti inquisitione, non reperitur.
2 *Rem fuisse amissam, quando probari debeat manifestis probationibus.*
3 *Manifesta, quæ dicuntur in probanda amissione rei.*
4 *Probata amissione rei, quis debeat probare dolum: & quis casum.*

a 1 **An & hæredi.** [a] ¶ No.† quod rem esse casu amis
sam causa intẽtiõis alicuius, ei qui
agit incumbit pbatio.ideo enim argentarius petit sibi edi:quia
dicit se casu amisisse. ¶ Oppo. q ipse non debeat probare ca-
sum, sed alius debeat probare dolum; vt.l.si creditor .de pig. ac.
C.& ibi no.Gl.ponit quatuor so.Prima, q hic est spãle:vltima
q hic rẽ esse casu amissam est cã intẽtionis agẽtis.Quelibet ista
b rum potest esse bona, rectè intelligendo. ¶ Dic ergo sic: [b] quan
doq; rẽ esse amissam,est cã defensionis alicuius; & isto casu vi-
dẽdũ est primò,qs debet pbare amissionẽ. Scd'ò pbata amis-
sione, qs debet pbare, vel aduersari⁹ dolũ, vel culpã:vel iste ca-
sum. ¶ Circà primũ dico, q aliqñ nõ pbat̃ rẽ puenisse ad eũ,q
cõuenit̃:& tũc eoipso, q dicit se nõ habere, p̃sumit̃ amisisse nisi
pbet̃ cõtrariũ. Credit̃ enim iuramẽto suo; vt.s.e.l.p̃tor.§.sed & si
seru⁹.j.de leg.ij.l.cũ ita.§.species.& qd' no.j.de pba.l.cũ de le.&
c C.deiure delib.l.fi.§.licẽtiã. Ratio [c]: qa res deperdita dicit̃ eoipso,
quod adhibita diligenti inquisitione, non põt reperiri; vt.l.iij.§.
d nerua.j.de acq.pos. [d] Vnde cũ ille eã reperire non possit,rectè di
cit se perdidisse. Si verò probat̃ rẽ penes se fuisse; tũc si quidẽ ip
se tenebat̃ ad exhibendũ rẽ officio iudicis, põt probare se casu
2 perdidisse p suũ iuramentũ; vt.C.de fide instru.l.fi. Si verò† tene
batur iure actionis:tunc debet probare se pdidisse ipsam rẽ ma
nifestis pbationibus; vt.l.si creditor.C.de pig.ac. Et eodẽ modo
quãdo rẽ esse amissam,est cã actionis; ille qui agit, debet proba
3 re se pdidisse manifestis pbationib⁹; vt hic. ¶ † Sed† quero, [e] q̃
e erũt istę manifestę pbationes? Rñ.quidam sunt casus mulrum
manifesti, vt ruinę, ĩcẽdiũ, vis hostiũ.& sil'ia.& istę possunt ma
nifestè pbari. Quidã sunt casus fortuiti clãdestini & occulti, vt
furtũ:& in isto casu probabit̃ per cõiecturas; vt quia ostiũ fuit
ruptũ, famulus aufugit, & similia.ar.l.nõ oẽs. §.à barbaris.de re
mili. Idem no.doc.in.l.si creditor .C. de pig.acti . quę probatio-
nes dicent̃ manifestę:licet ex coniecturis.arg.j.de leg.j.l.licet.ibi
euidens &c.& de manu.test.l.si qs locuples.ibi, apertissimè &c.
4 ¶ Scd'ò videndũ† est amissione pbata, qs debet pbare; an ad-
uersarius dolum, vel culpam; vel iste, qui cõuenit̃, casum? Breui
ter, qdã sunt casus fortuiti, q non possunt faciliter euenire absq;
culpa, vt furtum; vt.l.cũ duob⁹.§.dãna.j.p socio. Incẽdium, vt.j.
de pericu.& cõmo.rei ven.l.si vendita. Et in fuga seruorum vel
aliorũ, qui debuerũt custodiri:& in istis p̃sumit̃ culpa: nisi pro-
betur casus, vt dictis legib.&.j.de custo.reo.l.penul.aliâs fi.j. de
re ven.l.si â bonęfidei.§.j.&.j.locati.l.si qs fundũ .§. imperator.
Et hoc modo intelligendo bene dicit gl, quòd hic debet proba-
re casum:quia prẹsumit̃ culpa, cũ debuerit custodire. Sũt alij ca-
sus fortuiti, qui possunt regulariter euenire sine culpa: vt vis ho
stium, impetus aquarum, & sil'a:& tunc probata amissione di-
cto modo, prẹsumitur casus:nisi culpa pbet̃; vt.j.de reg.iu.l.cõ-
tractus.&.j.locati.l.si merces.§.culpę.&.j.sol.ma. l. pe.in princi.
Ita intelligatur quòd no.C.de pig.act.l.si creditor.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum qui habuit & amisit, non potest à notario petere, ut iterum sibi det, nisi causa cognita.*
2 *Instrumenti amissi renouatio debet fieri de præceptio iudicis.*
3 *Instrumentum antiquum, uel destructum, renouatur de præcepto iudicis.*
4 *Priuilegiũ antiquum, uel destructum, potest peti, renouari.*
5 *Forma, quando petitur instrumentum, uel priuilegium antiquatum, uel destructum, quòd reficiatur.*
6 *Instrumentum datum per notarium parti minus perfectum, pars potest petere, ut iterum sibi detur.*

f 1 **Nec iterum.** [f] ¶ No. q† ille, q habuit instrumẽtũ,
& amisit, non põt à notario petere, vt
iterum sibi det. Ratio:quia semel funct⁹ est officio suo.& iõ am
plius sup illo, quo funct⁹ est intromittere se non põt.l.iudex.j.
de re iud.& qa dicit illa lex in iudice:idẽ intelligas in notario; vt
no.Spe.in ti.de instru.edi.§.postremo.ver.sed nũquid. Et hoc est
verum, nisi hoc faciat causa cognita:& sic cum prẹcepto iudicis
quoniã hoc importat verbũ, cã cognita.l.iij.§. si cã cognita.j.de
bo.po. Et si sit pars, q̃ ex hoc posset ledi, scilicet debitor deberet
citari.j.de tab.exhi.in.l.iij.§.hoc interdictũ.sed facit.l.nã ita.s.de
2 adop. ¶ † Not.ergo, quòd renouatio ĩstrĩ amissi, debet fieri de p̃-
cepto iudicis:al's nõ.pro quo arg.j.ad.l.fal.l.pe.§.fi.&.C.de prin.
agẽ.in re.l.multis.de dã.infe.l.si finita.in prin. ¶ Vides ergo, qd'
de præcepto iudicis instrm amissum iterũ debet per notarium
3 parti refici. Sed nunquid† idẽ in instrõ antiquato.s.quod debeat
refici, si petã ipsum renouari? Dic quòd sic. Ita not.gl.in auth.de
hęre.& fal.§.j.in gl.quę incipit, arg. p priuilegijs. Et quòd ĩstrm
antiquarũ, vel destructũ, debeat renouari, probat̃:quia testes &
instrã parẽ vim obtinẽt.C.de fide instru.l.in exercendis.sed te-
stes ex cã renouant̃; vt in.l.repe.&.l.diu⁹.§.j.de qõ.secũdùm mo-
dũ traditũ ĩ.§.multæ.ĩ authẽ.de testi.ĩ gl.al's est in.§.quia vo mul
ti.ergo &c. Idẽ video, q fideiussor ex cã renouat̃.s.q satis.cog.l.si
ab arbitro.§.fi.ergo &c. Et intellige semp, q debet fieri iudicis p̃-
cepto, vt hic. Vides qũo instrm antiquatũ, vel destructũ debet
4 refici. ¶ † Quæro qd in priuilegijs antiquatis & deletis, an si pe-
tã ea refici & renouari debeã audiri? Glo.in.§.j.quæ incipit arg.
pro priuilegijs.in authẽ.de hæredi.& fal.dicit q sic.verũtñ an il-
la glo.sit vera.hoc est videndũ? Dicũt doct. q nõ Ratio:quia nõ
vtẽdo amittit priuilegiũ.j.de nundinis.l.j.& sic si instrm, in quo
cõtinebat̃ priuilegiũ fuerit antiquatũ, & deletũ amittat̃. Itẽ su-
perfluis nõ est vtendũ.j.de procu.l.nõ cogendũ.§.j.vt le.not.ca-
ue.l.hæc stipulatio.§.diuus. Sed renouare istud priuilegiũ, est su-
peruacuũ, vt probabo; quia aut fuit insinuatum:& tunc oportet
q de insinuatione fieret instrumentum:& sic nõ oportet, quod
fiat renouatio, cũ p illud instrm possit pbari priuilegiũ.argu.C.
de edẽ.authẽ.si quis in aliquo.cum ibi no.&.C.de donat.l.in do-
nationibus. Aut nõ est facta insinuatio corã iudice:& tũc priuile
giũ est nullũ.argu.C.de apochis publi.l.j.lib.x.in authẽ.de col.§.
eos.col.ix.ergo frustra fieret renouatio. Ego dico glo.illã verã es-
se.ad quod facit.C.de excu.mune.l.euidẽter.li.x.de diuer.prędi.
vrb.l.fi.li.xj.de pala.sa.largi.l.iij.li.xij.in authẽ.de mã.prin.§.co-
ges.C.de natu.li.l.diui.j.ad legẽ Iul.maie.l.non cõtrahit.de sepul.
vio.l.sepulchri deteriorẽ.in authẽ.de fideius.in princ.& in authẽ.
qũo oportet epos.§.sed neq; ineruditus.C.de disc.l.nec casu.lib.
x.& no.j.de admi.tu.l.chirographis.in princ.&.j.ad Tre.l.cũ hæ-
reditas.extrà de fide instru.c.fi. Et est ratio:quia priuilegiũ Prin
cipis debet esse ppetuũ.in authẽ.cõsti.quæ de digni.§.illud.& vi
5 de Ia.de bel.in.d.§.j.de hæred.& fal. Subaudi sic.† ergo petẽti re
fici instrumentũ amissum, vel antiquatũ, defertur iuramentum
per iudicẽ ante, quã à tabellione reficiatur. Pro quo.j.eod.l.quæ-
dã.§.nummularios.& in authẽ.vt spõ.largi.§.& hoc insup.& in
authẽ.vt fra.filij.§.illud. Et hoc iuramentũ, & authoritas iudicia-
lis, debet fieri vocata parte, q̃ p refectionẽ posset lædi.s.de adop.
l.nã ita.C.si minor ab hæred.se absti.authẽ.si oẽs.& de aqua plu.
ar.l.in cõcedẽdo.&.C.de auth.præstã.l.fi. Et si prothocolũ extet,
debet refici secũdùm formã & substãtiã prothocoli.ar.C.de fid.
instr.l.illatæ.& est tex.cũ gl.ĩ authẽ.de tab.s.illud.&.§.pe. Sinau
tẽ nõ extet prothocolũ, nõ debet refici, nisi saltẽ sint duo testes,
qui deponãt de tenore instrumenti amissi, vel antiquati:& tunc
secũdùm eorum depositionem confici debet:ita q nihilominus
actor iuret: vt no.C.de fide iustru.l.sicut.&.l.illatæ. &.l.quædã.§.
nũmularios.ver.cæterum.& sic debent iutelligi gl.quæ loquun-
tur indistincte.in authẽ.de hære.& fal.§.j.de quæstor.circa prin-
cipium.j.de admi.tut.l.chirographis.C.de dis.l.nec casu. ¶ Item
6 no.† quod si notarius dedit instrumẽtum minus perfectũ, quod
possum petere, vt iterum det: vt hic.ibi, minus plenè editum.

Nec iterum. ¶ Nota, quod ille, qui semel habuit instrumentum, & amisit, non potest
petere à notario, quod iterum sibi det:nisi cum licentia & autho
ritate iudicis & causa cognita:& sic fortè pars debet citari, vt in
l.in causæ.§.causa cognita.j.de mino.dixi in.l.de tabulis.j.de ta-
bu.exhib. ¶ No. q si notarius dedit mihi instrumentum minus
perfectum, seu defectiuum in aliquo, possum petere, vt iterum
det mihi, vt hic; dum dicit, vel minus plenè editum.

VEluti si peregre.

g **Hæc vox.** Not. q verbum iterum [g], pro sæpius accipitur. ¶ Oppo.de
l.sicut.j.quib.mo.vsufru.amit.&.l.fideicommissa.§.si quis decẽ.
j.de leg.iij.dic vt ibi.

VBi exigitur. Oppo.minori nõ succurrit̃ in dolo; vt.l.j.C.si aduer.de-
li.in.l.j.in fin.s.eo.dicitur q minori succurritur:ergo
&c.sol.vt in gl. ¶ Not.aduersus latam culpam bene
succurritur minori. Item aduersus dolum verum non succurri-
tur:sed aduersus dolũ præsumptũ. Itẽ intellige, q nõ succurritur
aduersus dolum præsumptũ, scilicet in futurũ; vt.l.auxilium.in
princip.j.de mino.& per Dyn.in.l.j.§. aduersus.j.de noui.operi.
nunc.nisi de prẹsenti damnum pateretur minor:quia tũc etiam
aduersus

a ¶ Adde que scri. Ferra.ĩ authẽ. si qs in aliquo. col.iij.& iiij .C. eod. Anto. Rub. Alex.

a ¶ An verò. Adde Ioã. de Imol. in.c. ij.de po.vbi refert istam doctrinam Barto. hic Andr. Barba.

POMATES.

b ¶ Dic ergo. Vide Alex. consil. lviij. col.fi.vol.j.

POMATES.

c ¶ Ratio. Vide Feli.c.fi.col.ij.in fi.& in.iij.no.de proba. & in.c.sicut.vj. co. versic.v.declaratio & versic.seq. de re iud.in.vij.col.

d ¶ Antiqui codices addũt.l.de pditum. ff. de peti. hęredi.q tex.ad vnguem ad quòd adducitur probat. Alex.losens.

POMATES.

e ¶ Sed q̃ro. Vide Panor in consilio. xxxij.col.j .vol.ij.

POMATES.

f ¶ Nec iterũ. Aliud in actis vt per Iaso.l.ij.C.co.ij.colum. versi. iiij. Et vide istum text. allegat. per Barba. consi.lxj.

g ¶ Iterũ. post do. Ias. inquantũ ponit, an stante statuto, q inter affines fiat cõpromissum si primo loco non habuit effectum, debeat iterũ fieri. & allegat Ro.cõsi. xiij. Adde Bald. cõsil.ccccclxxxvij. iiij.li. Et de incendio vide quę posui in l.j.s.de off.c.prę fe.vigilum.

aduersus dolum presumptum de futuro bene succurritur minori, vt seruetur illesus; vt dixi tibi in.l.j.§.j.circa fi.§.nunciatio.ff.de no.ope.nun. vide etiam latè quę dixi in.l.minor etiam si quasi.ff.de mino.

SVMMARIVM.

1 *Citatus personaliter inuentus tacens, an dicatur fictè, uel uerè contumax.*
2 *Minori aduersus latam culpam succurritur.*
Aduersus dolum præsumptum quomodo succurratur minori.
3 *Minor & mulier, an possint post didicita testificata testes producere.*

1 Vbi exigitur. Hanc leg. inducit Ia.but.ꝙ †citatus & personaliter inuentus tacens, dicatur fictè contumax non verè. de quo gl.sunt contrarię: vt.l.ex cōsensu.§.fi.ff.de app.& dic vt ibi per Dy. Opp quia minori non succurritur in dolo; vt.l.j.C. si aduersus delic. Sed in.l.j.s.eo. dicitur, ꝙ
2 minori succurritur. Glo.so.no.† quam not.ꝙ aduersus latam culpam bene succurritur minori. Item aduersus dolum presumptum: quia non presumitur minorem esse in dolo: nisi de dolo constet; vt.l.dolus.ff.manda. Et vt nō presumatur, intelligas ꝙ aduersus dolū presumptum succurritur in præteritum.i.quia in eo, quod factū est per eum, non presumitur, dolū intercessisse, nisi cōstet. In futurum verò.s.qn̄ in illis, quę agenda sunt per minorem, possumus presumere ipsum dolum posse cōmittere: certè potest presumi; vt.l.auxilium.in.ij.responso.ff.de mino.& per Dy.in.l.j.vers.aduersus.ff.de no.oper.nun.
3 Iuxtà istā gl.† quero, si est de iure, quòd post didicita testificata non potest qs testes pducere, vt.C.de pbatio.authen.& qui semel. Pone, ꝙ est minor, vel mulier: nūqd post didicita testificata poterit posteà testes producere? & videt ꝙ non: quia ratio prohibitionis est presumptio doli, vel timore subornationis. Sed minori & mulieri non subuenitur in dolo, vt hic: ergo &c. Item, quia in minore est curator; aliâs iudicium non valeret. C.qui dari tuto.possunt.l.in vniuersis.qui le.perso.per totū. Cum ergo curator, vel tutor post didicita testificata, nō possit testes producere, in authen.de testi.§.quia verò multi sępe.ergo &c. Iac.dicit nō ob. cōtrariū: qa verū est, ꝙ minori vel mulieri nō subuenit in dolo: vbi certū est de dolo sed vbi est presumptio, quòd dol⁹ absit in muliere.& in minore: & sic cessat pśumptio doli; vt in glo.& est casus legis in minore.ff.de mino.l.minor.xxv.ann.omissam.&.C.de his, qb.vt idig.l.minorib⁹.& ī muliere.ff.ad Turpil.l.j.§.accusationē.ad fi.l.j.§.impubes.aliâs.§.si qs ignorās.de iure fisc.l.j.ī fi.ergo cessat impedimētū pductiōis.ff.de iurepa.l.adigere.§.quis. Nec ob. gl.quę dicit, ꝙ minor presumitur in dolo: vt no.C.si minor se ma.dixe.l.pe. quia vbi minor asserit se maiorem, presumitur in dolo: quia mentit: quod ideo apparet, quia posteà probat se erroneè dixisse. Sed hoc ad supplendū ꝙ non fecit, non presumitur in dolo. nec ex qualitate facti presumitur ita dolus, sicut ibi. de hoc vide per me.ff.de mino.l.minor.xxv.an.omissam.& ita istud dictum Ia.intelligas.

Is autem. Inspicitur quantū ab initio interest.h.d. Primò quero exempla de diminutione, dic vt in gl. Oppo.ꝙ interesse in contractibus bonęfidei, inspicit vsq; ad sententiam in contractibus stricti iuris, vsque ad lit.contest.vt.l.iij.§.in hac.ff.commo. Solu.dico, quòd hic inspicitur vsq; ad siniam. Sententiā autem appello, quando iudex precepit, ꝙ edat: & si concordat in contractibus bonęfidei. Et si tu dicis, quomodo. imo ista actio est stricti iuris. Rn̄. lex contraria loquitur in his, quę petuntur iure actionis: & ideo incipit interesse à tpe more.& crescit vsq; ad lit.contest.vt ibi. Hic vero in his, quę petunt iudicis officio: in quo casu nulla dicitur precedere mora, donec iudex precipiat: vt.l.cum postulassem.in princi.ff.de dam.infec.ideo inspicitur tēpus, quo iudex precepit.ita vult dicere gloss.hic. Vltramontani aliter dicunt; vt dixi in leg. contraria. Tu dic ꝙ ille.§.aliter intelligitur, q; de tempore vsq; ad id, quod crescat interesse; vt ibi dixi. Tamen quo ad intellectum huius leg. debes scire, ꝙ quando interesse venit iure actionis, semper inspicitur quantū intersit ab initio cum committatur mora: vt.l.fundum cornelianum.ff.de noua⁹.dixi in.l.vinum.ff.si cer.pet. Sed hic petitur iure actionis, merito inspicitur initiū, quod est quando contempsit officium iudicis: contraria loquuntur, quando interesse venit officio iudicis mercenario.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis cessat, quando habet locum actio ordinaria.*
2 *Deponens pecuniam penes nūmularium, uel pignus apud usurarium, uidetur mandare, ut conficiat rationes: & talis edit officio iudicis.*
Vsurarius cogitur ad edendum libros rationis.
Nūmularius etiam hodie cogitur edere libros rationis.
Libris nūmulariorum hodie non adhibetur tanta fides, sicut olim.
3 *Instrumenta, quo iure petat, quis si ei edi?*

Quædam. Qui confecit rationes ex necessitate pręcedētis cōtractus, vel quasi; cogit illas edere
1 actione ex eo contractu, non ex hoc edicto.h.d. No.ꝙ† quādo habet locū actio ordinaria, cessat officiū iudicis, & actio in factum. Opp.& videt ꝙ ista lex destruat totam materiam. Nā vbi est mandatum, cessat hoc edictum. sed in.l.si quis ex argentarijs.§.pertinere.s.eod.dicitur, ꝙ istud edictum non habet locum, nisi rationes sint confectę me mandante: sed si me mandante sunt confectę non habet locum, vt hic. gl.signat istud contrariū in.l.j.§.officio.de tu.& ra.distr.nec bene declarat. Dic secundùm quòd dicebant Nic.de Mat.Iaco.but.mandatum debet esse gratuitū; vt.l.j.ff.mā.vnde si rationes cōficiantur à procuratore, qui spōte suscepit mandatū, habet locum actio mandati. Sed si conficiantur rationes ab argentario, qui hoc facit ex necessitate officij; vt.l.argentarius.ij responso.ff.e. non dicitur mandatū: quia nō gratuitum. Idem si cōficiatur instrumentū à notario: quia facere tenetur de necessitate officij; vt.l.pe.C.de defen.ciui.& ita loquit §.ptinere.
2 Et dicūt prædicti doc.† ꝙ eoipso, quòd quis vadit ad argentariū seu nūmulariū, & apud eū deponit pecuniā, vel aliquid aliud cū eo gerit; videt
a sibi mādare,[a] quòd de hoc rōnes cōficiat propter cōsuetudinē; vt.l.vel vniuersorū.ff.de pigno.act.&.l.Titianus.ff.quòd cum eo. Et idē diceremus in vsurarijs, quib⁹ scholaris dat pignus. Nā eoipso videt sibi mādare, quod de hoc rationē conficiant; nec tamē inde oritur actio mandati: quia non est mandatū gratui-
b tū, sed magis fit ex necessitate officij, vt dixi. Et sic[b] isti mercatores & nūmularij hodie etiā vsurarij poterunt cogi nobis edere librū rationū, sicut olim: quia eadē rō est in vsurario, expressum est hodie extrà de vsuris.c.j.§.pen.in cle. Non tamē per hoc dico, ꝙ tanta fides adhibeatur libris eorū hodie, quanta olim: vt dicā statim.ff.ead.l.§.nūmularios. sed dico, ꝙ debeant cogi hodie nūmularij nostri tēporis, qui ex cōsuetudine rōnes cōficiūt, sicut olim.
3 † Pro declaratione[c]
c materiæ, & glo.hic positæ, dic breuiter sic: qn̄ aliquis petit sibi edi instrumēta, quo iure petere debeat? dic aut prætendit interesse rōne dominij: & petit actione ad exhibendū: vt.ff.ad exhi.l.iij.§.sciēdū. vel actione famil.ercisc.si dicit instrumentū esse suū pro parte hæreditaria: vt.ff.fami.ercisc.l.si quæ sunt cautiones.& C.eo.l.pcurator. Aut prætēdit aliud interesse, quàm dominij: tūc siquidem sunt instrumēta pertinētia ad cōtractus, & ad actus inter viuos: tunc aut sunt confecta ex necessitate alicuius contractus, vel quasi contractus præcedentis: & agitur actione descendēte ex eo contractu, vel quasi; vt hic.&.l.j.§.officio.de tute.& ra.dist. Si verò talis cōtractus nō præcessit: tūc aut ille, qui illa instrumenta, vel rationes habet, ea confecit me mandante tacitè, vel expressè ex natura alicuius officij: & cogitur mihi edere per hoc edictū. vt l.prætor.in prin.s.eo.&.l.si quis ex argentarijs.§.pertinere, vt.ff.ea.l.§.nūmularios, & extrà de vsuris.c.j.in cle. Aut hoc nō fecit me mādante, sed alio mō apud eū sunt: tunc, si quidē apud aliū me mandante sunt cōfecta, ita ꝙ ad me pertinerēt: possum petere, ꝙ mihi edantur vtili actione in factum; vt.ff.ea.l.§.is autē. ver.quòd si nihil dolo. Sinautē me mādante cōfecta nō fuerūt, sed in eis aliqua mea vtilitas cōtinet: tunc aut quis petit hoc ab extraneo sibi edi: & non potest petere; vt.l.si quis ex argentarijs.§.pertinere.s.eo. Fallit in fisco; vt.l.iij.s.e. Aut hoc petunt inuicē actor & reus: & tunc recurre ad distinctionē, quā vidisti in.l.j.§.editiones.s.e. Aut actor petit à reo ad fundādam suā intentionē, aut ad eam coadiuuādam: aut ad suā exceptionē vel replicationē fundandā: dic vt ibi dixi. Si verò sunt instrumēta pertinētia ad vltimas voluntates; tunc peterentur per interdictum de tabulis exhiben. vel per edictum, quemadmo. testa. aperiantur. vt hic in fi.glo.

SVMMARIVM.

1 *Successor notarij cogitur edere prothocola, sicut notarius.*
2 *Beneficium huius edicti directum, non transit contrà singularem successorem.*
3 *Notarius potest legare rationes, & prothocola & etiā uiuus alij donare.*
4 *Notarius impeditus potest facere, ut alius sumat instrumentum de prothocolis suis.*
5 *Emolumentum, quod percepit hæres ex prothocolo ante, quā illud tradat legatario, debetur ipsi legatario.*
6 *Pecuniæ quæ rediguntur ex prothocolo, quòd non sint in fructu: & sic non debeantur fructuario.*

d Nihil interest.[d] Hoc edictum habet locū in successoribus vniuersalibus argētarij: licet eiusdē professionis
e nō sint. tn̄ secùs in successoribus[e] singularibus; sed ad
1 eos in subsidiū recurret vtili actione.h.d. † Not ꝙ successor notarij cogitur edere prothocola, sicut ipse notari⁹. Secūdò no.ꝙ hęres debet oīno fungi iure

a Mandare. Adde & hoc refert & sequitur Bar.consi.cclxiiij.ij.lib.

Vide omnino mod.ferra.in.l.j.colū.antepe.& pe.ff.de eden. vbi videntur destruere p tria fundamenta dictū Bart.hic. Anto.Rube.Alexan.

POMATES.

b Et sic. Vide an propter cōsuetudinem quis teneatur edere melius, quā alibi per Aretin.& Philip.Decium in sua repet.c.j.de probat.in.vij.col.versi. fallit.v. Pañ.consi.xlij.in.j.volu.per Fely.cap.j.de proba.in vlt.colū.

POMATES.

c Pro declaratione. Vide Decium in princ.in versi.in text.ibi, qui reprobat Bar.hic in vers. sinautē. vide Alex. cōsi.lviij.col.ij.vo.j.

d Nihil interest. Vide quid per istū tex.dicat Fely.c.fina.in.j.notabili.de probatio.

e Successoribus. Adde post domi. Alex.& Ias.inquātū volūt, quòd appellatione successoris, non veniat singularis, nisi dictum sit quibuscuq; qđ tamen si quis accipiat feudum pro se & hæredibus successoribus suis in quibuscunq;, etiam incapacib⁹; quòd spurij, nec leg.nec morib⁹ improbati succedent: dato etiam quòd esset cōsitetudo Regia quòd incapaces possint retinere feudum per annum, & capaci reddere. & hęc sunt notabilis consultatio Bald.lxx.j.libr. vbi alia notāda dicit.

a ¶Per aliũ. Adde
videndum Petr.
deAnc.cõſ.ccxliij.
Bal.cõſi.lxxxv.ij.
lib.& cõſ. ccccxiij.
iiij.lib.
b ¶Fructus. Vide
Barto. eius conſi.
cliiij.

POMATES.

c ¶Sed quero. vide
Feder. conſi. xix.
ad fi. Panor. cõſil.
xxxiiij.colũ.ij.vol.
iij.Fel.c.j.ix.colũ.
de pb.&.c.ſequẽt.
col.iij. Ro.conſil.
ccv.Feli.c.cũ cãm.
co.ij.de proba.Bu-
tri.conſili. xxxvij.
Barba. in rubr. de
fid.inſtr.in. j. colũ.
* Pro concordia ad
uerte, quòd ſi epi-
ſtolã tibi miſi, vel
in libro meo ſcri-
pſi me recepiſſe à
te.x.vna die.xv.a-
lia die aliam ſum-
mam: an poſſis tu
acceptare illã epi-
ſtolã, vel librũ in-
quantùm facit pro
te,& non inquan-
tum facit cõtrà te.
Bart. voluit quod
ſic in.l.Aurelius.§.
idem quęſijt. ff.de
lib.leg.ita intelligẽ
do.l.Publia.in fi.
ff.depo.Contrariũ
tamen arguitur in
hac leg. ꝙ in hoc
§.ſed ſi bñ iſpiciat
nõ cõtradicit. Nã
vbique ſenſit, aut
ſunt ſeparabilia ca
pitula,& procedat
prima op.aut non
ſunt ſeparabilia,
& procedat ſecũda
opiñ.& ita intelli-
git.d.l.Publia. &
hãc.l.qdam.in fin.
Adde ad cõſilium
Bal.cclvij. in lib.
primo. vbi collgi
poteſt alia ſolut.
ſubtiliter intuenti.
ſcilicet an fuerit ac
ceptum in totum,
quòd ibi contine-
tur, vel non &c.
d ¶Cõtrà eos. adde
Roma. conſi. ccc-
xlvj. an valeat ſta-
tutum quòd libris
mercatorum detur
fides Bald. indeci-
ſum relinquit cõſ.
ccclxxv.iiij.li.

POMATES.

e ¶Edi autẽ. Limi
ta iſtum tex. dum
dicit à capite edi de
bet, vt per Alex.in
rubr. ff. ſol. matri.
colũ.iij. Abb.conſil.xxv.vo.j.

2 defuncti. ¶Tertiò no.† ꝙ beneficiũ huius edicti dire
ctum, non tranſit cõtrà ſingularẽ ſucceſſorem: ſicut
nec cęterę actiones perſonales, de quo per Dyn.in
l.fluminũ.§.adijcitur.ɉ.de dã.infec.& extra de regu.
in.c.is qui in ius.lib.vj.Solu.ſi actio eſſet realis: tunc
ſucceſſor ſingularis teneretur tanquàm poſſeſſor,
non tanquam ſucceſſor; vt.l.de eo.in fi.ɉ.ad exhiben.
3 ¶Item no.† ꝙ notarius: vel argentarius poteſt lega
re rationes,& prothocola ſua: & põt alijs etiam viuꝰ
donare: quod eſt magis no. vt hic in tex.ibi, non magis,
quam ſi eas viuus donaſſet. Et ſic facit,† ꝙ nota-
4 rius viuẽs, poteſt facere quod de ſuis protho colis ſu
a matur inſtrumentum per alium[a]. Quod puto verũ,
ſi eſt impeditus longo impedimento: ita, quòd non
poſſit ipſe in publicam formam edere, impeditus ab
ſentia, vel infirmitate. argu.l.j.ſ.de offi.eius cui man-
data eſt iuriſditio.& l.ſi longius. in princi.ɉ. de iudi.
& de va.mu.l.penul.& in authenti. de tabel. per to-
tam illam conſtitutionem. Et vide quod no.in.c cũ.
p.extrà de fide inſtrumen.& quod nota.Specu.in ti
tu.de ſid.inſtrumen.§ inſtrumentum.ver.item opp.
Facit.l.fi.§.ſi autem dubius.C.de iure deliberan.&
not.in.l.diuus.§.item ſenatus.ɉ.de falſis. ¶Vltimò
nota, quod legatarius poteſt cogi in ſubſidium. ¶Se
5 cundo quęro† iuxta iſtam legem, quid ſi hęres edi-
derit ante, quam legatario traderet, quod potuit, vt
hic: an commodum, quòd exinde perceperit, tenea-
tur reddere legatario? & puto quod ſic.per.l. Herennius.
ɉ.de vſu.& .C. de vſur.& fruc. lega.per totum.
6 ¶Sed iuxta hoc† quęro, vtrum illud quòd ex illis
b prothocolis percipitur, dicatur fructus[b]; & ſic perti-
neat ad fructuarium: dico breuiter, ꝙ non: quia ille
non eſt fructus rei, qui ſemel tantum ex re percipi-
tur; vt.l.diuortio.§.ſi vir.ſoluto matrimonio.& in cur
ſu temporis non reuoluitur; vt ibi. Sed iſte fructus,
qui ſemel ex porthocolo percipitur, non renaſcitur:
quòd probo. Inſtrumentum ſemel editum non de-
bet iterum edi, niſi probetur caſu perditum; vt lege
ſi quis ex argentarijs.§.prętor ait.ſupra eodem. Ca-
ſus autem perditionis non eſt ex pectandus; vt.l.in-
ter ſtipulantem.§.ſacram.ɉ.de verbo, obligati. ergo
&c. Sed ſi eſſent tales ſcripturę ex quibus fructus
percipiatur ſępe & ſępius; vt ex petijs gloſſarum,
& aliorum ſcriptorum, vel ex libris ſtatutorum,&
aliarum reformationum,& ſimilium: tunc dicerem
eſſe in fructu. Ita intelligo iſtam materiam breuiter.

SVMMARIVM.

1 *Numularii tenentur edere, licet de ipſis in edicto non fiat mentio.*
Omnes tenentes apothecas, & uendentes, & rationes conficientes tenentur edere.
2 *Libri mercatorum, & aliorum conficientium rationes, probant contra eos pro tertio, & contra tertium faciunt ſemiplenam probationem: pro ſe probant quando continẽt capitula ſe inuicem contingentia.*
3 *Libri gabellarũ, & receptoris collectarum, ac aliorum publica authoritate receptorum probant.*

Numularios. ¶Ad euidentiam dicas.
ꝙ olim erant quidam ar
gentarii, qui non tractabant, niſi monetam argenti,
Quidam erant numularij qui tractabant omnem
monetam.& iſti vocabantur numularij: & breuiter
hoc intendit. Numularij coguntur edere ſuas ratio-
1 nes, ſicut argentarij eadẽ ratione. hoc dicit. ¶† No.
quòd licet de numularijs non dicatur in edicto prę-
toris: tamen ipſi coguntur edere: quia rationes confi
ciunt, ſicut argentarij. Quam rationem nota. Per
quod idem dico in mercatoribus,& campſoribus no
ſtri temporis: & in vſurarijs & in ſtationarijs, qui li-
bros ad vendendum conficiunt, vt rationes edere co
c gãtur; vt dixi ſupra eo.l.j.ĩ pricip. ¶Sed quęro[c]† an
2 libri iſtorum faciant fidem hodie, ſicut olim? Gloſ-
ſa hic diſputat multum bene. finaliter determinat
quod fidem faciunt contra eos,[d] non pro eis. ¶Sed
an pro alio vel contra alium illi libro credatur? gloſ-
ſa non tangit. Puto, quòd hodie iſti libri pro, vel con
trà tertium, faciant ſemiplenã probationẽ.& iſta eſt
illa priuata ſcriptura, de qua dicit gl.in.l.admonẽdi.
ɉ.de iureiurando.& in.l.bonæfidei.C.de reb.cred.& ita tenet Nico.de mat.
& Iaco.butr. Quod puto verũ, niſi talis mercator eſſet ſuſpecta perſona. ar-
gumẽ.ſ.e.l.ſi quis ex argentarijs.§.primo. ¶Sed aduertendum eſt: quia in-
nuit iſta gloſ. quod olim credebatur iſtis libris rationum. pro ſe quod vide-
tur mirandum: quia contrà.l.exemplo.C.de probat.& quia notarij qui ha-
bent officium ex publico, non poſſunt facere inſtrumentum pro ſe, vt.C.
de his, qui ſibi adſc.in teſta.per totum.& infrà ad.l.corne.de fal.l.de eo.& l.
diuus. Vnde puto, quod nec eis olim credebatur pro ſe, niſi quatenus illa ra
tio contineret capitula ſibiinuicem contingentia: ita ꝙ non poſſet pro par-
te acceptare: & vti pro ſe: & pro parte repudiare,& non vti contra ſe: vt.l.
3 Publia.in fine.ɉ.depoſi. ¶Vltimò not.† bene, rationem huius gl. quòd ideo
libris eorum ſtabatur: quia authoritate publica eligebantur. Et ideo dico,
quòd in ſcripturis eorum, qui eliguntur ad recipiendas gabellas, vel colle-
ctas authoritate publica, poſito quod non ſint publicæ, eſt ſtandum eadem
ratione, qua hic. Idem dico de ſtationario, ſi authoritate publica eligetur, vt
eius liber faceret fidem.& iſta etiam probantur infrà lege proxi.in princi.

SVMMARIVM.

1 *Officium, qui authen. publica gerunt, omnes edere tenentur.*
2 *Notarius pro imbreuiatura inſtrumenti, & extenſione, licitè accipit pecuniam.*
Notarius petit officio iudicis, ut ſibi ſalarium conſtituatur.
3 *Notarius ſi in prothocolo dicit: talis uẽdidit tali pro tali pretio per præſentibus teſtibus &c. alius notarius extrahens illam imbreuiaturam, poteſt illam complere & extendere iuxta conſueta.*

* ARgentarius. ¶Argentarij,& omnes qui gerũt of-
ficium publicum, coguntur ſuas ra-
tiones edere. hoc dicit. ¶Not. ꝙ ſcripturæ iſtorum faciunt con
1 trà tertium,& pro tertio. ¶Nota,† quòd idem ius, quod eſt in
argẽtario, eſt in omni eo, qui authoritate publica gerit officium: per quod
rationes conficiat. ¶Quæro, qui ſunt iſti ſimiles? Glo. ponit exemplum in
numularijs & notarijs: tamen notarij non edunt niſi accepta pecunia.
2 ¶Sed† quæro, vtrum licitè notarij accipiant pecuniam? Reſpond. ſic tam
pro prothocolo, ſiue abbreuiatura, quàm etiam pro extenſione, cum in pu
blicum redigitur: vt.C.de priu.agen.in re.l.fi.circa medium. ¶Aduerte ta-
men: quia licet non teneatur reſtituere, niſi accepta pecunia, tamen non ha
bet officium iudicis, per quod poſſit impetrare, vt ſibi conſtituatur ſalariũ,
vt.l.j.§.j.ɉ.de vari.& extraord.cogn. Poſſemus fortè dicere, quòd hodie per
conſuetudinem, quæ eſt, vt ſibi detur pecunia, videatur hoc tacitè agi. ar-
gumẽ.l.excepto.C.loca.& de agri.& cenſi.l.domini prædiorum. vnde poſ-
3 ſet agere fortè vtili ex locato. ¶Item not.† ex eo, quòd dicit abſimiles quia
dicit Franc.accur. quòd dominus Accur. Allegauit in quadam cauſa verũ
fuiſſe, quòd quando tabelliones ponunt in abbreuiaturis hoc modo: Talis
vendidit, tali pro tali pretio, præſentibus teſtibus &c. quod ibi intelligitur,
ꝙ in charta debet, vel ſolet apponi, vt quandoq; alius tabellio illam abbre-
uiaturam implere poſsit,& eam complere dicto modo, propter vnũ, quod
eſt in abbreuiatura: dum dicit &c. hoc dicit. ex hoc verbo &c. quia compre
hendit cætera ſimilia: cum per hoc intelligantur omnes alij contractus iu-
riſgentium, qui non ſunt in ſuo proprio nomine. Ad idem facit.ɉ.de libe.&
poſthu.l.iij.§.ij.pro hoc.l.gallus.§.j.&.§.nunc.de leg.eo.ti.& ibi per Dy.not.

SVMMARIVM.

1 *Particula libri uel inſtrumenti quando ſit edenda, & ſufficiat.*

e Edi autem.[e] ¶Non debet edi totus liber, ſed tota ratio, prout
pertinet ad petentem hoc dicit. Not. partem neceſ-
1 ſariam tantum edi. Contrà.ſ.eo.l.j.§.pen. Solu. breuiter.† Quandoq; officia
lis publicus dat alicui ſcripturas tanquam ad eum pertinentes: & tunc po-
teſt edere particulam, vt hic.& ita obſeruatur de conſuetudine: cum datur
particula teſtamenti legatarijs. Ita notant docto.in.l.fina.C.de preci.impe.
offe. Et illa particula ſufficit legatarijs, cum plus non debeant habere. Quã
doq; edit quis ſcripturas ad probationem iuris ſui: & tunc quædam eſt edi
tio, quæ fit iudici: & tunc deberet edere in totum: alias non valent: vt.l.j.§.
peñ.ſ.eo.& l.in ciuile.ſ.de leg. Quædam eſt editio, quæ fit parti & tunc ei
non debet edi, niſi illud capitulum quod ſpectat ad propoſitum, quod fa-
ceret pro ſe, vel contrà ſe. argu. huius.§.& extrà de fide inſtrum.c.contingit.
& ibi per doc. Et habemus hodie vnum caſum extrà de priui ca.cum perſo
næ.lib.vj.& de hoc dixi ſuper rub.de oper.noui nuncia. ¶Sis ergo cautus,
ſi eſt vnum inſtrumentum cõtinens multa capitula, ne facias fieri copiam
alteri parti: niſi de eo, quod pertinet ad id, de quo agitur, quod ſæpe accidit
in inuentarijs,& alijs ſimilibus inſtrumentis. Sic fit hic in libro ſeu inſtru-
mento archiepiſcopi, quod habet multa capitula, & illis de caſtello datur
capitulum, quod de ſua pace tangit.& ita vidi in pace archiepiſcopi obſer
uari de facto.& dic vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Probationibus à iudice neglectis, aduerſus eundem quo remedio utendum?*
2 *Edere qui noluit, ubi non ſoluendo eſt, ex clauſula generali reſtitutio datur.*

Cum autem. ¶Iſta actio datur ad intereſſe, quod poſsibi-
le eſt probari in ſecundo iudicio: licet in pri-
1 mo non potuerit. hoc dicit. ¶Quæro, quo iure† ſuccurratur contrà iu-
dicem, qui probationes non curauit? Gloſſa dicit in actione in factum
ex quaſi maleficio, quod eſt verum ſi iudex malam ſententiam dedit de
probationibus

probationibus non curando. Si verò volentem probare non admisit: & pu
a to ꝙ tenetur conditione ex l. si quando. C. de test. ¶ † Quero, quid si iste, qui noluit edere, non est soluendo? Respon. ex clausula generali debet restitui aduersus primam sententiam: cum isto impedimento fuerit ĩpeditus probare. arg. s. de eo per quem factum est. l. fi. circa prin. & idem tenet Inno. in c. preterea. de dila.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum procuratoris editur totum cum die & consule.*

EXempla. ¶ Istam leg. intellige qñ exempla eduntur, vt qs deliberet, an faciat ꝓ se, vel ꝓ aduersario: & cõtra se: secus si petit exẽplũ, vt possit ꝓbare; vt qñ qs petit instrumentum à notario: vel rationes ab argentario: tunc debet edi, ita ꝙ perfectè edat, & probetur: aliàs edi non videtur; vt. l. veluti. in
1 prin. s. e. Et ideo instrm̃ ꝓcuratiõis debet edi perfectè cũ die & cõsule, † & subscriptione. Non em̃ solum editur, vt quis deliberet: sed vt ex eo possit probare contrà principalẽ, si obtinuerit: ne per aduentum procuratoris, ei⁹ conditio fiat deterior: vt. l. ij. §. defendi. j. ex quibus cau. in pos. eatur.

a Fœminæ. [a] ¶ Not. quòd fẽminæ sunt remotę ab officio. & vide quod not. j. de regul. iuris. l. ij. & l. in multis. supra de statu hominum. Opponitur de. l. j. C. eodem. dic vt ibi &c.

Hæc actio. ¶ Opp. glo. innuit, ꝙ ista actio sit ex delicto, cũ nõ detur cõtra heredẽ. Sed cõtra: qa daṫ de peculio; vt. l. pretor. §. j. s. eo. ergo non ex delicto: vt. l. j. §. cũ seruus. j. de his qui deie. vel effu. Solu. Quidã dicũt istã esse anomalam. Alij dicunt, ꝙ licet sit ex contractu: tñ est spãle, ꝙ non detur cõtrà heredem: sicut in. l. si eum. §. qui iniuriarum. s. tit. ij. Do. Iac. but. dicebat ꝙ officiũ iudicis, quo quis compellitur edere: causatur ab ęquitate, quę in surgit ex actu, quem gerit authoritate publica, vt. l. argentarius. secundo respõ. s. eo. & ideò potest cogi ad edendum dominus, & pater. & ex hoc dicitur teneri de peculio. Actio autem quę datur ad interesse: quia non edit, est ex delicto, & illa non daretur de peculio, & non transit in heredem.

De pactis Rubrica.

¶ Postquam editus est libellus, de quo dixi in tit. preceden. quandoꝗ facit actor pactum gratuitum reo, ideo ponitur rubrica de pactis. Quandoꝗ inuicem transigũt: ideo sequitur de transactionibus. Quandoꝗ inuicem non potest esse concordia: ideo est necessarium, quòd litigetur, & partes querunt sibi aduocatos & procuratores. Ideo in seq. lib. ponitur de postulando: & subsequenter de procuratoribus.

SVMMARIVM.

1 *Dictio naturalis relata ad fidẽ, uel relationẽ, semper intelligitur de iure naturali gẽtiũ.*
2 *Copula, quæ cadit inter duo, quorum unum de necessitate inest alteri: tunc cadit inter di uersa: & illa duo in unum resoluuntur.*
3 *Pactum, per quod promittis mihi, quod dabis Titio decem, quem effectum habeat.*

HVius edicti. ¶ Hic incipit materia subtilis & bona. Et in hoc princi. primò ponit edictum. Secundò eius determinationem. Tertiò diffinitionem. Secunda ibi, pactum. Tertia ibi. est autem. ¶ Contra hanc legem opponitur. dicitur hic, ꝙ hęc equitas naturalis. Contra, ius naturale est, quod congruit omnibus animalibus: sed pactum non congruit animalibus: ergo &c. vt. l. j. §. ius naturale. s. de iusti. & iur. Sol. dic, pactum naturale. idest naturali inge
1 nio inductum. Tu dic, quòd quando ad fidem, vel rationem, hęc dictio naturalis, refertur: quę non congruit, nisi soli homini: tunc semper intelligitur de iure naturali, hoc est, iuregentium; vt hic, & l. omnes populi. & l. ius ciuile. s. de iust. & iu. ¶ Secundò oppo. quòd magis cõuenit homini colere deũ. Solu. dicit glo. ꝙ est hyperbolica locutio. hoc est quidam excessus in loquẽdo. ¶ Opp. ꝙ malè ponit hic deriuationem. dic vt in glo. Item oppo. j. de pollici. l. j. Sol. in pollicitatione sufficit consensus vnius tantum. In pactis requiritur consensus plurium, vt hic. ¶ Itẽ oppo. quòd malè dicatur hic placitum, & consensus: cum copula debeat cadere inter diuersa; vt no. de iu. & fac. igno. super rubrica. & l. j. sed hic cadit inter eadem. ergo malè. Solu. glo. dicit, quòd hic est figura, & exponitur placitum & consensus: id est placi-
b tus[b] consensus. ¶ Ex quo not. † quod quandocunque copula cadit inter
2 duo, quorum vnum de necessitate inest alteri: tunc illa duo resoluuntur in vnum, sicut adiectiuum alterius: hoc modo placitum & consensus: id est, placitus, cõsensus: vt in Vergilio: Arma virũꝗ; cano. i. armatũ virũ. & simile
c no. in. l. vbi pactũ. in gl. j. C. de transac. ¶ Venio ad quadã[c] glo. quę est hic. Querit gl. qd si tu & ego facim⁹ pactũ, quòd Sẽpronius det Seio. x. vel qd det vni nostrũ? dicit gl. quòd non est pactum. Sed si facimus pactum, quod vnus nostrum det cuidam tertio, bene est pactum: licet quandoque non
3 habeat efficaciam. ¶ † Pro huius declaratione debes scire, quòd est regula tradita à maioribus nostris, quòd quęcunque gerimus, nisi in persona nostra sumant initium inutilem actum efficiunt: vt. l. quęcunque. j. de actio. & oblig. Secũdò debes scire, ꝙ verbũ promitto vt aliquid importet, requirit personam promittentẽ, & personam cui promittitur, & rẽ quę promittur. Iste ergo actus promissionis totalis in quacunꝗ; parte, si non assumat initium ex persona nostra, actum efficit inutilem. Si ergo ego dicerẽ,

Titius promittit. non valet aliquid. Item si tu diceres mihi, ꝙ tu promittis Titio: non valet aliquid, nisi mihi promittas, quod Titio dabis: vt. l. stipulatio ista a §. si quis insulam. & ibi not. j. de verb. ob. & d. l. quæcunꝗ;. de actio. & obli. Item si promittis mihi, ꝙ Titius dabit, vel faciet, nihil valet: quia istud tertium, hoc est res, quæ promittitur, non assumit initium in persona nostra: & ista tria voluit dicere principium gl. Sed qñ tu promittis mihi, ꝙ dabis Titio, actus totus in persona nostra initium sumit: licet terminetur a in persona tertij. Promittis enim, ꝙ tu dabis Titio: & ideo isto casu pactum est: licet quandoꝗ habeat effectũ, quãdoꝗ nõ. hoc voluit dicere glo. Vides igiṫ ꝙ validum est pactũ: sed an habeat effectum videamus. Si quidem mea interest, quod illi tertio deṫ: va- b let sine dubio: vt. d. l. stipulatio ista. §. alteri. & §. si qs insulã. Si mea nõ interest, videtur ꝙ non habeat effectũ ab initio: sed pro tanto dicitur esse pactum: quia superueniẽte interesse, cõfirmabitur. arg. l. quãuis. §. si mulier. j. ad velle. & l. Stichum. §. aliqñ. j. de solu. & no. per gl. j. man. l. si remunerãdi. §. si tibi. in glo. super verbo intererat. Hoc etiã tenet Guli. & Cyn. in. l. pacto successorum. C. eo. ¶ Sed cõtrà: quia semper videtur mea interesse. nam si tu promittis mihi, ꝙ dabis Titio. perinde est, ac si facerẽ Titiũ meũ procuratorẽ ad recipiẽdũ: & possum posteà illũ Titiũ prohibere: sicut procuratorẽ meũ. Casus est no. in. l. si cũ b Cornelius. j. de solu. Rñdeo: illud verũ, qñ tu promittis mihi te daturũ alteri id, quod añ erat meũ, vel mihi debitũ: tunc videor illũ adhibere tanquàm meum procuratorẽ: quia adhibeo sup negotio meo. Sed qñ tu ꝓmittis mihi te daturũ Titio id, quod nõ est meũ neꝗ; mihi debitũ: nõ põt dici, quòd ille sit meus procurator, vel negotiorũ gestor. & iõ hæc stipulatio nõ valet, nisi superueniat interesse: vt. d. §. si quis insulã.

SVMMARIVM.

1 *Transactio est contractus innominatus.*
2 *Stipulatio non ualet, nisi habeat in se consensum.* c
3 *Obligatio naturalis, quòd insit stipulationi.*

Conuentionis. ¶ Verbum conuentionis, est generale ad oĩa pacta, contractus, & distractus. h. d. Et diuiditur in tres partes. Primò dicit conuentionis verbũ esse generale. Secundò illud probat ab etymologia vocabuli. Tertiò illud probat per rationẽ. Secunda ibi. Nam sicuti. Tertia ibi, a deo. Et in tertia parte format rationẽ sic. de natura generis est, quod insit in qualibet specie, & in quolibet indiuiduo speciei: vt l. si quid earum. §. interemptum. j. de leg. iij. & no. j. e. l. iurisgentiũ. §. sed si fraudãdi. Sed nomen cõuentionis inest in qualibet specie pacti, & in quolibet indiuiduo sui, vt dicebat Pedius: ergo apparet quod est
1 genus: vt sequitur ex isto tex. ¶ No. primo † casum, ꝙ trãsactio est cõtractus innominat⁹: vt. l. siue apud acta. C. de transac. Not. & probatur hic. Nã trãsactio est nomen, quod cõgruit omni contractui, per quem ab obligatione receditur: vt hic cum gloss. sua super verbo, transigendi. Ergo tale nomen non facit cõtractum nominatũ: vt no. C. de rerũ permu. super rubr. dicã statim. j. eo. l. iurisgentium. §. j. De hoc etiã est ca
2 sus in. l. ij. j. de iureiu. ¶ No. † ꝙ non valet stipulatio, nisi in se habeat cõsensum: vt hic in fi. ¶ Sed querit
3 glo. † vtrum in stipulatione insit obligatio naturalis. Oldr. dicit ꝙ nõ. Glo. determinat, ꝙ sic propter consensum, & bene: vt in gl. & gl. in. l. si post diuisionem. C. de iur. & fac. igno. & probatur in. l. j. §. si quis ita. de verb. obli. & in. l. si fideiussor. de condi. inde.

Sed conuentionum. ¶ Continua sic. dictũ est s. quòd conuẽtio est genus. & istud genus diuisit in duas partes: quia aut aĩo cõtrahẽdi: aut animo trãsigendi seu distrahendi: nunc hic ponit aliam diuisionẽ: quia cõuentionum, quædã sunt nominatæ, quædã innominatæ: vt hic vsꝗ in fi. l.

SVMMARIVM.

1 *Dictio quoq; est implicatiua, sicut dictio etiam.*

HAbeo. Hic prosequitur aliã diuisionẽ, & dicit sic. Cõuentionum aliæ tacitæ, aliæ exꝓssæ. & hoc qñꝗ fit inter absentes ꝑ nuntiũ, vel epistolã: qñꝗ inter præsentes.

a ¶ Ad ista quæ dicit Bartol. hic vide Alexã. in. l. j. §. editiones. hoc titu. vbi declarat hanc quæstio.

a ¶ Fœminæ. Vide Imo. cõsil. cxxxiij. in fi.

b ¶ Placitus. Adde post. d. Iaso. quotuplex sit pax, & an sit stricti iuris, Bal. consil. lviij. j. lib. & an per cohabitationem simul factam, præsumantur iniuriæ remissæ per eũ dẽ cõsil. ccccvj. ij. li.

POMATES.

b ¶ Placitus. Vide Cepol. consil. xvij. col. vij.

c ¶ Venio ad quandã. No. ꝙ qñ verba obligatiua, executiua, referũtur ad tertium, quòd tũc pactum non valet. est opin. cõis, licet glo. in. l. quæcunꝗ;. j. de actio. & obligat. & l. j. C. per quas pso. nobis acqui. & l. si procurator. j. de ꝓcur. & pro eis vide casum meliorem, qui sit in iure secũdùm Bal. ĩ. d. l. j. C. ꝑ quas pso. & Bar. in. l. stipulatio ista. §. si stipuletur. & ibi. d. Rapha. tenet cõtra. per tex. in. l. si tibi. x. §. si pactus. & p rationem: quia cessante interesse cessat stipulatio, vel pactum, vt ibi nota. ergo multo plus à princi. Item quia eluderet lex quæ dicit nemo alteri stipulari possit. Item: quia pactum illud est nullum: ergo non potest reconualescere. An. Barba.

POMATES.
a ¶Sed etiam. Vide
Deciũ in .l. postq̃
liti.col.ij.C.e.
POMATES.
b ¶Quero. Vide Pa
nor.consi.vij.ij.du
bio.volu.ij.Barba.
cõsi.xxx.in. iiij.co
lũ.in.seq. consi.ix.
in.j.volu.
c ¶Quero si instru
mentum per. l. cũ
de indebito. ff. de
pba. vide doct. in
d.c.eccle.el.ij.vt li-
te pen.
POMATES.
d ¶Liberatus. Ad-
de videndũ Bart.
cõsi.cclxxxj.li.j.&
cõsi.cciij.iiij.lib.&
ibi qd si sit cancel-
latũ penes notariũ
vel aliũ tertium,&
Ro.consi.ccxlvj.
POMATES.
e ¶Ita nota. Vide
Alexand.l.iij. in.j.
&.iiij.col.& seq.de
acqui.pos.
POMATES.
f ¶Item quia. In co
lono autẽ siue par-
tiario, siue cui nũ-
mis locatum fuit
prędium, an ha-
beat locum regula
huiucle. vide Ias.
§.item seruiana.ij.
col. insti. de actio.
per glo.ibi.Roma.
reprehendit sing.
ccxxij.inci.tu scis.
& amplia per Ale
xan .l. diuor. §.ob
donationes. in fin.
ff solu.matri.
g ¶Quero quid in
pupillo. Contrà te
net bal.ang.& mo
der.in.l. si constan
te.preal. & Bal. in
d.l.fina .C. de leg.
tuto. de .l. certi iu-
ris.C.locati.Andr.
Barba.
h ¶Vide Io.cro.om
nino in.d. l .si con-
stante.col. xlvj.so.
ma.Anto.Ru.Ale
xand.
h ¶Si constante. Ad
de videnda quę
ibi posui.
POMATES.
i ¶Huius rei. Vide
Alexan. consil. ij.
in. iiij. colum. vol.
iiij.consil.iij .ij.co-
lum.eo.volu.

1 ¶No.hic † ꝙ dictio.quoq;, est implicatiua; sicut di
ctio etiam facit.ĩ.de procur.l.seruum quoq;, in prĩci.

SUMMARIUM.

1 *Quietatio debiti uidetur fieri per redditionem instrumenti debiti: nisi contineret aliam utilitatem.nume.3.*
2 *Quietatio cur per instrumenti redditionem fieri uideatur: non autem per pignoris redditionem.*
4 *Instrumentum debiti, si reperitur cancellatum tam penes creditorem, q̃ debitorem, quando ex hoc præsumatur liberatio?*
5 *Instrumentum in quo duo erant obligati si detur alteri, ille uidetur liberatus. & donata actio contra alium.*
6 *Instrumentum. quod mihi debitori tradidisti si tibi reddidi, uideor in pristinam obligationem me reponere.*
7 *Instrumenta plura, si de una re sint facta, & unum sit redditum, uidetur facta liberatio debiti.*

a **Sed & tacito.** [a] Iurisconsultus hic per
exempla prosequitur
primum membrum diuisionis, scilicet de conuentio
1 ne tacita. ¶Not, quod† per redditionẽ instrumenti,
videtur fieri quietatio debiti: secus per remissionem
pignoris. Opp. quòd Iurisconsul.hic malè inferat, dum
dicit in quibusdam potest fieri tacita cõuentio: ergo
hic: quia ex puris particularibus, nihil sequitur secũ-
2 dum logicos. glos.soluit. dic vt in ea. ¶Quero, † quę
est ratio diuersitatis: inter instrumentum & pignus.
glo.finaliter ponit opi.Ioan.& veram. quia in reddi-
tione instrumẽti, nulla potest esse alia commoditas,
nisi remissionis, & quòd liberet eum; sed in redditio-
3 ne pignoris, secus. Ex hoc dico. † quod si redditio in-
strumenti contineret aliam vtilitatem, non induce-
retur remissio debiti. Exemplum cum litigares de re
empta, dedi tibi instrumentum venditiõis factę per
me, in quo continebatur quod mihi promiseras pre
tium. Certè non sequitur liberatio à debito. Ha-
buit enim aliam commoditatẽ redditio. s. vt illo in-
strumento veteris in causa. & hoc innuit textus cum
glo.hic in leg. postq̃. in fi. dum illum tex. refert ad
4 hanc leg. ¶Quero† [b] si instrumentum [c] debiti repe-
b riatur apud debitorem, vtrum presumatur debitor
c liberat⁹ [d]? Glo. videtur hic distinguere: aut reperitur
d penes creditorem cancellatum: & fortè presumitur
liberatio: secus si penes debitorem, licet aliqualem
presumptionem faciat secundùm qualitatem perso-
narum, in eo quod glo.facit differentiam, vtrum re-
periatur penes creditorem vel debitorem, reprehen-
ditur per doc. Nam eadẽ est ratio vtrobiq;. Ita enim
posset cãcellari, si est penes creditorem, sicut surripi
& dari debitori. Ideo Iac.de are.circa hoc distinguit;
vt Cy.refert.C.de proba.l.si de possessione. Aut debi
tor, qui habet instrumentum cancellatum allegat se
liberatũ pacto: & nõ valet nisi ꝓbetur in instrm red
ditũ vt hic ĩ tex.et gl. Aut allegat se liberatũ solutiõe:
& tũc aut debitor erat psona domestica, quę volimi-
liter posset instrumentũ subtrahere: & solutio facta.
nõ presumitur, vt.l.j.§.ille autem.C.de lati.liber. tol.
Aut non erat talis persona domestica, & presumitur
liberatus solutione: vt.l.si chirographum.ĩ.de proba.
& de fur.l.si fullo, vel sarcinator.§.si.sed talis presum
ptio non facit deferri iuramentũ debitori: quia leuis.
e ita no.gl [e] .j.de mi.l.iij.§.ij. ¶Quero†. quid si dedi ti-
5 bi instrumentum, in quo eras obligatus, tu & alius.
Gul.hic videt̃ dicere, quod de debito tuo videor face
re liberationẽ: & cõtrà aliũ videor tibi donare actio-
nem.arg.ĩ.de lib.le.l.si is qui duos.in fi.&.C.de dona.
l.j. Pro hoc facit tex.hui⁹.l.postquã.in fi. vbi requiri
tur, quod specialiter agatur contrarium. ¶Quero
6 † quid, si tu cui instumentũ tradidi, mihi reddidisti
ip̃m. Certè videris te reponere in pristinam obliga-
tionem; vt.l.si vnus.§.pactus.ĩ.eod.facit. ĩ.manda.l.
si verò non remunerandi.§. idem Papinianus. & .l.
sed & si lege.§.consuluit.de petitione hęred. ¶Que
7 ro †, quid si de vna re erant plura instrumenta, &
vnum solum reddidi. certè satis videtur, ꝙ sit facta li
beratio à toto per hanc legem. Non enim dicuntur
plura instrumenta, sed vnum instrumentum in plu
ribus chartis.l.vnum testamentum.ĩ.de testa.

SUMMARIUM.

1 *Res alienæ inductæ in domum, an sint tacitè obligatæ?*
2 *Bona pupilli inuecta & illata, an sint tacitè obligata?*

f **Item quia.** [f] Prosequitur eandem materiam, sci
licet de tacita conuentione. Et breuiter
hoc intendit. Inuecta in domum condu-
ctam sunt tacitè obligata pro pensione. hoc dicit.
1 ¶Quero gloss. quid† si inducantur in domum res
alienę. Et dicit quod non videntur mihi tacitè obli-
gatę, nisi dominus consentiat. Quidam contrà. de
quo per docto.in.l. certi iuris. C. locati. ¶Quero,
2 † quid in pupillo, [g] vtrum inuecta & illata erũt tacitè
g obligata: cum res ipsius nõ possunt obligari sine de
creto? & dicit glo.ꝙ non. Gloss. in simili mouet qõ-
nem.C.de legiti.tu.l.fi.& determinat quòd adultus
recipiẽdo vxorem videtur obligare tacitè bona pro
dote: & sic videtur huic contraria. Dy.insti.de actio.
§.item seruiana.tenet istam glo. Gul.distinguit: aut
post contractum sequitur obligatio tacita à leg.abs-
q; alio facto, & loquitur gloss. l. fin.C.de le.tu.& est
tex.in.l.j.in fin.cũ.l.seq.de re.eorum. Aut requiritur
aliud factum: vt in casu nostrę leg. vbi post condu-
ctionem requiritur, quòd bona inducantur & infe-
rantur in domum: & tunc loquitur ista glo. Idem vi
detur tenere Cyn.in.l.certi iuris.C.loca.in.iij.& iiij.
h qõ.in prin. Ego in repetitione.l.si constante [h].ĩ.solu.
matri.teneo hanc glo.simpliciter. Primò per authẽ.
dos data.C.de dona.ante nup. vbi glo.ponit, vbi vi-
detur, ꝙ eoipso, quod data est dos eoipso iure, absq;
alio factò, videtur constitui donatio propter nu-
ptias. Tamen video, ꝙ minor nõ potest constituere
donationem propter nupt.sine decreto, vt.l. prędia
de prędi.mi.&.l.lex quę tutores.C.de admini.tuto.
Preterea video quòd celebrato contractu dotis, bo-
na sunt hincinde tacitè obligata; vt. l. j.§. j.C. de rei
vxo.act. Sed bona minoris promittentis dotem non
possunt tacitè obligari sine decreto; vt.l. Titia .ĩ. de
iure do.&.l.j.C. si aduer.do. ergo non videtur bona
distinctio Gul. Non obst.l.j in fin.cum.l.seq.ĩ. de re
bus eorum: quia res ibi transiuit in pupillum cum
sua causa: hic verò de re loquitur, quę primo perfe-
ctè erat pupilli.

SUMMARIUM.

1 *Conditio tacita ita impedit natiuitatem actionis, sicut expressa: non autem impedit transmissionem legati.*
2 *Adde tu circa hoc, & uide Alex.in consi.145.col.j.in.5.uol.*

i **Huius rei.** [i] In stipulatione dotis inest ta
cita conditio, si matrimonium
k sequatur. hoc dicit. ¶Oppo.ante [k] conditionis euen
tum, nulla est nata actio; vt.l.cedere diem.ĩ.de ver.si
gnifica. Debuit ergo dicere, quòd nullo modo agi-
tur, non male agitur.ĩ. quando di.le. ced.l. j. in fine.
1 Solu.vt in gloss.& notabiliter. Ex † qua tene menti,
quòd tacita conditio ita impedit natiuitatem actio
nis sicut expressa: non autem impedit transmissio-
nem legati. ¶Oppo.de.l.ita demum.infrà.de arbi.
Solu.ibi conditio respiciebat executionem, non au-
tem obligationem ipsam.

SUMMARIUM.

1 *Præfationes contractus dicuntur, quæ fiunt à partibus ante contractum.*
2 *Modus probandi contractum simulatum, uel usurarium.*
3 *Dictum in præfationibus, quòd uideatur in sequentibus repetitum, nisi ex interuallo.*

1 m **Idem Iuliano.** [l] Quę in prefatiõibus [m]
dicuntur in sequenti-
bus repetita intelliguntur, hoc dicit. ¶Prefationes
1 † intelligo hic tractatus conuentionales, qui firmã-
tur à partibus ante, quam perueniatur ad contra-
rium; vt patet hic, &.l. Titia.§.idem respondet. ĩ. de
2 verbo.oblig. Et ideo putarem, † per hoc posse con-
uinci fraudem vsurarum, quando vsurarij faciunt
conuentionem, vt pro simplo promittatur duplum
post ea tempora contractus adhibent notariũ, & te-
stes qui de hoc nihil sciunt. Sufficit enim probari,
3 quod hoc in prefationibus dictum fuerit: † quia in
n sequentibus videtur repetitum, vt hic. quòd verũ [n] ni
si ex interuallo factum fuerit; vt.l.per retentionem.
C.de vsuris. Et si esset tale, in quo esset opus facto,
quòd fuerit dictum in prefationibus, & omissum
in contractu. videtur omissum per errorem; vt.l.si ti
bi.in prĩci.ĩ.de ac.emp.dixi plenè ĩ.d.§.idẽ rñdet &c.

k ¶Opp.ante.Ioan.
de Imo.in.l. condi
tiones .ĩ. de condi.
& demonstra. alle
gauit gloss.ibi pro
sing. And. Barba.

l ¶Idẽ Iuliano. Ad
de post dominum
Iaso.inquantũ po-
nit, an valeat pa-
ctum ne liceat sol-
uere, vel offerre ni
si ad placitum cre-
ditoris, Paul.de ca.
consi.cclxxix.

POMATES.
l ¶Idem Iuliano.
Limita quãdo clã
esset perfecta, &
haberet specialem
determinationem
ita Iason. l. trans.
igere.col. penul.&
fi.C. de transac. &
limita vt ibi.

m ¶Prefationibus.
Adde cui dicta in
prefationibus in-
telligantur repeti-
ta, Ang.consi.lxij.
Ro.cõs.cccxxxiij.
&.ccij.& qd de an
nuis reditibus, tã
emptis à priuatis,
quã ab ecclesia &
venetis, & floren-
tinis, vide quę po-
sui in.l.cunctos po
pulos.post Alexã.

POMATES.
n ¶Quod verum.
vide Alexã .l. pac.
nouissima. col. ij.
C.eodem.

Capitaneus

SVMMARIVM.

1 *Capitaneus belli dat securitatem ex bannito.*
Capitaneus guerræ pōt treugā indicere, nō tamen facere pacē, nisi haberet mandatum.
2 *Ambasiatores habent securitatem.*

COnuentionum. Iuriscōsult⁹ prosequit̃ hic aliā diuisionē cōuentionū. ¶Op.
j.e.iurisgētiū.vbi dicit̃, ꝙ cōuētio publica est de iuregē.hic dici
tur cōtrariū, quare malè ponit̃, vt species. Sol. vt in glo. ¶Op.
a extrà [a] gl. ꝙ nō valeat pactū factū inter duces belli: qa hostib⁹ nō est fides
seruāda: vt.l.j.§.nō fuit.j.de dolo. Sol. nō est seruāda fides data priuato, vt
1 ibi, sed à duce belli data, sic: vt hic. Potest† ergo capitaneus guerrędare se
2 curitatem exbānito, vel alīj hosti. & hoc fuit de facto hic. ¶† Quęro vtrū [b]
b Capitaneus guerrę possit facere pacē. tex. hic vr̃ dicere, ꝙ sic Breuiter pu
to, ꝙ Capitaneus potest facere treugā, seu inducias indicere: vt hic glo. di-
cit. Itē posset facere pacē, si esset dn̄s belli seu exercit⁹: vt Prīceps, Rex, &
similes, &c. Sed Capitaneus: cui est simpliciter commissum ducere bellū,
seu exercitū nō potest facere pacem, nisi sit ei specialiter cōmissum: vt.l.
5 mandato gn̄ali.j.de procu. Itē no. ꝙ † ambasiatores habent securitatem.

SVMMARIVM.

1 *Non est incongruū, ꝙ lex antiqua habuit respectū ad casum iuris, qui posteà poßit fieri.*
2 *Contractus dotis est de iuregentium, & contractus nominatus.*
Dotis promißio roboratur lege non tamen ualidatur de iuregentium.
3 *Et quando in pacto nudo deducitur illud, quòd aliàs erat debitum ex aliqua parte iuris, illud pactum dicitur lege roborari. nume. 3.*
Per pactum iure ciuili adiutum seu confirmatum, tollitur obligatio naturalis & ciuilis.

LEgitima. ¶Híc prosequitur tertiū mēbrū diuisionis, scilicet de cōuētione legitima: & pro declaratiōe pręmitto, ꝙ quędā est cōuētio q̃ à lege cōfirmat̃: hoc est, à lege inducit̃. & de hac loquit̃ prima pars legis, nec de hoc est varietas in gl. Quedā cōuentio, quę de se nō est valida: sed à lege iuuat̃, & valida efficit̃. & de hac loquit̃ secūda pars legis: secūdū vnā lectu. & secūda pars gl. Tertiò est quędam cōuētio, q̃ de se est inualida, sed à lege iuuat̃ seu cōfirmat̃ eoipso; ꝙ nō infirmat̃: & de hac loquit̃ secūda pars legis secūdū secundā lect. & tertia pars gl. Vide ergo partes in gloss. Secūda ibi, & quod sequitur: & ideo &c. Tertia ibi, vel si vis. intellige etiam in vestitis. ¶Venio ad tex. Primò ponit̃ dictū. secūdò illatio. & est illatio generalior dicto secūdū gl. ¶Aduerte, quęro exēpla primę partis. Rn̄. glo. Illa est cōuētio legitima: quę à lege cōfirmat̃: hoc est, à lege de nouo inducit̃: & ei forma dat̃. Exēplū in cōtractu emphyteotico, literarū. & verborū obligatiōe in cōtractu de pecunia constituta, & in spōsalitia largitate. vide glossam. ¶Oppo. ad hoc, cū isti cōtract⁹ à lege inducant̃, apparet ꝙ nō continent̃ sub noīe cōuentionis, qđ est de iuregentiū. Sol. licet inducant̃ à lege inducunt̃ de illa materia, quę cōtinet̃ sub hoc gn̄e cōuentionis, & ei dat̃ à lege nomē & forma: sicut si de terra fieret vnū vas ab hoīe, adhuc remaneret sub gn̄e terrę: & hoc scđm hoc, qđ dicit cōfirmat̃: id est forma dat̃. ¶Sed oppo. ista exempla, vt plurimū sunt de iure nouo, cuius hęc lex erat ignara? vt.l. iubemus. C. de testa. Sol †non est incongruum, ꝙ lex antiqua ha-
1 buit respectum ad casum iuris, qui posteà posset fieri. Simile in.l.j.j.de cōdict. ex le. ¶Venio ad secundam partē, & videt̃ ꝙ ista non sit bona illatio: quia est generalior dicto: ergo &c. vt.s.eo.l.ij.in gl. super verbo, & ideo. Solu. dicit gl. & ideo &c. quasi dicat, pacta nuda & vestita recipiunt fomētū à lege. & sic illatio non erit generalior subaudito: licet sit generalior dicto. ¶Quęro ergo exēpla. Primò, qn̄ ex pacto actio nascit̃. glo. ponit exēplū in pacto nudo donationis, qđ hodie confirmat̃ per.l. si quis argentum.§. fi. C. de dona. Simile exēplū in.l.j.C. de suf. Istud exemplum non est congruum. Nam ex pacto nudo donationis hodie nō oritur actio: sed orit̃ condictio ex lege propter pactū: sed hic quærimus exēpla, qn̄ ex pacto nascatur. Pro cuius euidentia scias, ꝙ qn̄q; lex nō agit in ipsum pactū roborādo ipsum, vt actionē ꝓducat: sed ꝓpter ipm̄ ꝓducit̃, vt in dictis leg. Qn̄q; lex agit in ipm̄ pactū ipm̄ roborādo: & tūc ex ipso pacto actio oritur; vt.l. etiā j. de vsu. &.l. lege obuenire.j. de verb. sig. exemplū. Rex pōt vnū paruum Comitē facere potentē. ita ꝙ ipse per se possit facere bellū. Potest etiā illū paruū Comitē dimittere in paupertate sua: sed propter ipsum Comitem ipe Rex facit bellū. ¶Videamus ergo exempla qn̄ lex agit in ipsum pactū: ita qđ ex eo oriat̃ actio. Dicit gl. in pacto nudo dotis: vt.l. ad exactionē. C. de dotis promis. &.l.j. in princip. de rei vxo. act. inquantum allegat.l. j. de rei vxo. act. nō est bonū exemplū. quia ibi p leg. inducit̃ stipulatio tacita: & sic magis cōgruit principio huius leg. quam huic dicto. Inquantū al-
2 legat.l. ad exactionem. nō vr̃ bene dictū: qa† cōtractus dotis est de iuregētium. & ideo cadit in mēbro, qđ ponit in.l. seq. &.l. eas.j. de capi. dimi. Sed rn̄deo hęc illatio est gn̄alior dicto. vt.s. dixi. Loquitur em̄ de conuentionibus iurisgen. inualidis per se, sed p leges adiuuant̃ & validantur. ¶Sed tūc opponit̃: dos est cōtract⁹ nominat⁹: qa habet nomen elegans: ergo de iure gentium est validus p se, vt.s.l. ꝓxi. Non ergo leg. iuuat̃. Rn̄. dotis datio bene validat̃ de iuregentium: vt.j.l. ꝓxi. sed non dotis ꝓmissio: sed leg. roboratur. ideo est bonū exēplū. Aliud exemplū ponit glo. in pignore.j.eo.l. si tibi.§. de pignore. vbi roborat̃ iure p̄torio, qđ est pars iuris ciuilis. Contrà pignus est conctractus nominatus: ergo recipit robur à se, vt.j.l. proxima.
c Sed rn̄d. eodē modo, pignus [c] est datio pignoris, sed conuentio pignorū, roborat̃ iure prętorio: quę inualida erat de iuregentiū: vt dicā.j.l. ꝓxi. Aliud exemplum pone per.l. frumēti. C. de vsur. &.l. etiam.j. de vsuris. oīa enim ista pacta possunt dici vestita iuris auxilio: vt dicit glo. qđ an verū sit, dicā in.§. qnimo. ¶Sequitur in text. vel senatusconsulto adiuuatur. ¶Quæro exempla. dicit gl. Pactū, quòd sit inter hęredem & fideicōmissariū, vt hæres teneat̃ ad soluenda. legata lege allegatæ per glo. hoc nō probant, nisi
3 cōiuncta ista leg. ¶Ex quo no. †multū, quod qn̄cūq; in pacto nudo deducitur illud, ꝙ aliàs erat debitū ex aliqua parte iuris: illud pactū dicit̃ roborari lege illa. Et secūdū hoc actio de constituta pecunia, non est necessaria, qn̄ in constitutione deducit̃ illud, qđ erat debitū ex lege: sed est necessaria, qn̄ deducitur illud, quod erat debitum ex conuentione partium. ¶Sequit̃ in tex. vel tollit̃. Quęro exemplum, Glo. ponit exēplū in acceptilatione. hoc nō vr̃ cōgruum. nam acceptilatio à iure ciuili inducit̃. Et sic istud primū exemplū cōgruit principio leg. non autē tanq̃ pactū inualidū roborat̃. Ponit ergo glo. exemplum, qn̄ inter heredē & fideicōmissarium fit pactū, vt alter eorū tm̄ legata & debita soluat. Istud exemplū ꝓcedit, vt primū. Nō em̄ lex expressè cōfirmat̃, vel adiuat̃: nisi ex eo, qđ pactū cōtinet id quod lex. Itē hoc exēplū pōt esse verum ī actione, si qua esset inter hæredē & fideicōmissarium: quā vellēt tolli per istud pactū, nō quod p hoc p̄iudicaret̃ creditoribus vel legatarīs: vt.l. pacto successorū. C. de pac. Itē pōt poni exemplum in senatusconsulto Velleiano, & macedoniano, quibus actio tollitur: vt dicit glo. Sed certè ibi nō tollitur actio ipso iure, sed ope exceptionis. Item ibi non tollitur actio conuentione, sed alia iuris dispositione: ideo exemplum non est cōgruū. Ideo alīj dicunt quoties lege, vel senatuscōsulto adiuuat̃. s. mulier: vt dicit gloss. sed hoc nihil est dictū. Potest etiam poni exemplū in.l. si tibi.§. quædam. vbi pactū prodest vt actio ipso iure tollat̃: qa lege iuuatur. oīa ista exēpla loquuntur in pacto de se nudo à lege, vel à senatuscō. adiuto. ¶Venio ad tertiam partem, & alīj legūt istum finē, etiam in pactis vestitis, vt dicamus ex pacto interdū actio oritur, vel tollitur; vt in pactis vestitis, quoties à lege vel à senatuscon. adiuuatur. Dico adiuuatur eoipso, quod non infirmatur. & ꝓpter hoc ponit̃ in text. interdū: qa interdū spāliter lege infirmatur: vt.l. pacta, que cōtrà. C. eo. &.j. ꝓxi.§. si ob maleficiū. &.l. gn̄alr̃.j. de ver. ob. ¶Habes expeditā hāc leg. secūdū glos. sed mihi videt̃ incōgruū, qđ ipsa illatio sit gn̄alior dicto: & ꝙ hic loquit̃ aliquo modo de obligationibus iurisgētiū. Et ideo potes legere sic, qđ primò ponit dictū. scđò ponit effectū dicti. dictū est tale: Omnis cōuētio nō est legitima: sed illa tm̄ q̃ lege aliqua cōfirmatur, vel iuuat̃. Et ideo sic forma casum & illationē: regulariter sicut omnis cōuentio nō est legitima, sed casualiter, qn̄ leg. cōfirmat̃: ita regulariter ex omni conuentione nō oritur actio vel tollitur: sed interdū casualiter, scilicet qn̄ lege, vel senatuscon. adiuuat̃, seu cōfirmat̃ qđ pro eodē pono. Quęro exēpla qn̄ lege cōfirmat̃ vel adiuuat̃, vt ꝓducat actionē. Rn̄d. hoc pōt esse duob⁹ modis. vno mō, qđ adiuuatur & cōfirmet̃ dādo sibi nomē & formā. Et sic erūt cōtractus nominati de iure ciuili: vt stiplo: vt.s.eo.l.j. in fi. &.j.eo.l. seq. in fi. cōtractus emphyteoticus, spōsalitia largitas. literarū obligatio, & cōstituta pecunia: de quibus dixi.s. Qn̄q; cōfirmat̃ seu adiuuat̃, nō tamen sibi propriū nomē dat̃ sed stat in simplici noīe conuentionis. Exemplū dixi.s. qn̄ dixi ex pacto nudo actionem oriri. ¶Quęro exemplum, qn̄ pactum adiuuat̃, vel confirmat̃ lege, ita qđ actio tollat̃. Respon. eodē modo, quo.s. Qn̄q; talis conuentio à lege inducitur. & ei dat̃ nomē & forma, vt acceptilatio: & dicit̃ cōuentio nominata. Qn̄q; stat in finibus nominis cōuentionis: tn̄ lege corroborat̃: vt.l. si tibi.§. q̃dam.j.eo. & tūc dicitur conuentio innominata. lege
4 tn̄ confirmata, vel corroborata. ¶† Et not. bene, ꝙ per pactū iure ciuili adiutū seu confirmatum tollit̃ obligatio naturalis, & ciuilis, vt innuit hic gl. in vers. tollitur autem. ibi, aliâs naturalis tantum.

a ¶Opp. extrà. do. Ant. in. c. Ecclesia sanctæ Mariæ. de consti. limitat quādo per viam legati, vel donationis dedit. vide ibi do. Ab. And. Barb.

b ¶Quæro vtrū. Cōtrà hoc valde obstat tex. valde singu. in.l. solita prouidentia. C. de remis. pig. Andr. Barba.

c ¶Vetera exēplaria habent & melius. eodē modo pignus, hoc est datio pignoris per se iure gētium validatur. Sed cōuentio &c. Alexan. Loseus.

a ❧ POMATES. ¶ Si accipis secũdò. nũqd aũt in dote sit cõtractus pfectꝰ ex ipo cõsensu, vt ẽptio: an autẽ requirat̃ interuẽtio rei: vt in deposito. dic ꝙ sic. de quo vide Alex. in rub. ff. solu. mat.

b ¶ Sed cũ nulla. No. ꝙ Bar. in isto. §. vult quod. l. si qs ar. nõ hẽat locũ in facto. cõtrà eũ. ẽ casus ĩ. l. ꝓmisisti. j. de p̃s. ꝟ. Sed potes cõcordare: qa si ĩteruenit merũ factũ: puta ꝙ ꝓmitto ire ꝓ te romam, habeat locũ opi. Barto. & Gul. sed vbi ẽ fctm̃ hñs annexã traditionẽ: tũc possit habere locũ. d. l. vt est tex. ĩ. l. q saxũ. j. de do. & d. l. ꝓmisisti. Nã si ꝓmitto tibi eximere saxũ ex cã donationis, videor ĩ effectu donare tibi lapidẽ p me eximẽdũ. & iõ vr̃ hr̃e locũ. d. l. si qs argẽ. Ista sũt ꝟba, d. mei. do. Ioan. de Imo. ĩ. l. ĩ ędibꝰ. §. j. j. de do. qd᷑ ppetuo no. Refert ibi aliã limitationem Bar. illã. s. l. si qs argẽ. ꝓcedere ĩ donatiõe remuneratoria, p. l. aqli. de do. vide ibip eũ. & alia ibi vide. & vide. d. Car. ĩ. c. j. de pactis & vide d. Ant. ĩ. c. qualiter. de pactis. And. Barba.

c ¶ Si qs argẽtũ. Ad de Ro. consi. cccclxxxvj. & an ex pacto nudo oriat̃ actio, vide Roma. consi. xxx.

d ¶ Igit̃. Limita, vt p Matthesi. Notabili. xxv. ĩci. nota nouã regulam.

* Pro cõcordia. Aduerte, ꝙ do. Iaso. ĩ a §. ĩ psonã instit. de acti. dum allegat Bar. sibi contrariũ dũ voluit Bar. ĩ. l. j. ff. de cõsti. pecu. & secũdũ aliqs lec. in l. j. C. e. ti. ꝙ cõstitutio de qua ĩ. d. §. ĩ psonã. seu ẽt ĩ. §. de cõstituta. insti. eo. sit cõtractꝰ ĩnoĩatus, sic arguẽdo ex ꝟbis Barto. Nã ex pacto nudo de iure ciuili nõ orit̃ actio: vt ibidẽ & ĩ iuribꝰ. j. alle. Sed ẽ spãle ĩ actiõe de cõstituta: ergo expressè vult, ꝙ nõ sit cõtractꝰ noĩatꝰ. cũ illi ꝓducãt actionẽ, cũ sint ꝓducti ĩ suo esse: vt voluit Bar. in hac. l. iurisgẽ. §. se d cũ nulla. ꝟ. igit̃ nuda. ꝟ. q̃ro de qbꝰ cõtractibꝰ. Sed cõtrà ipm & Bar. tenuit ĩ hoc ꝟ. l. igit̃ nuda. circa finẽ. s. ꝙ hodie sit cõtractꝰ noĩatꝰ: & p cõsequẽs dicẽdũ ẽ, ꝙ nõ sit spãle. his tñ nõ ob. si bñ cõsideret̃, Bar. nõ sibi cõtradicit: qa ꝙ dicit in. d. l. j. ꝓcedit secundũ iura antiqua. sed in. d. ver. igit̃ nuda. ꝓcedit secũdũ iura hodierna. & hoc idẽ sẽtit Bar. ĩ illo ꝟ. hodie. qd᷑ no. ĩ hac materia.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Permutatio quare non dicatur contractus nominatus?*

2 *Donatio olim & hodie erat contractus nominatus.*

IVrisgentium. Cõuẽtio iurisgẽtiũ nominata parit actionẽ: secus si est innominata, nisi implemẽto iustę causæ vel cohærẽtia contractus vestiat̃. h. d. vsq; ad. §. & ideo.

1 ¶ † Quero, quare pmutatio nõ dicit̃ cõtractus noĩatus: si do rẽ, vt aliã mihi des. glo. assignat duas rõnes. Vltĩo remittit ad no. in rub. C. de rerum pmu. & illa vera. ¶ Pro cuius euidẽtia scias quod habere nomẽ generis gñalissimi, vel subalterni, nõ dicit̃ nomen, nec p hoc dicit̃ res noĩata: sed habere nomen spãle, hoc facit rẽ noĩatã & cõtractũ noĩatũ. Probat̃ ĩ. l. ij. j. de p̃script. verbis. cũ duabꝰ legib. seq. Permutatio igit̃ est nomẽ cuiusdã generis subalterni: vbicunq; hincinde aliqd dat̃, vel fit. Nã largè loquendo emptio põt dici pmutatio: pmutat̃ autẽ res cum pecunia: vt. l. ita cõstãte. j. de iure do. Ita etiã in locatiõe pmutat̃ pecunia cũ opere? eadẽ rõne trãsactio dicit̃ cõtractꝰ innoĩatꝰ: vt no. ĩ. l. siue apud acta. C. de trãsact. qa illud nomẽ cõgruit cuilibet liberatiõi, & cuilibet actui, p quẽ à lite recedit̃: vt. l. j. §. cõuẽtionis. s̃. eo. & l. ij. j. de iureiur. ¶ Quæro. qd si in pmutatiõe nõ dedi, sed paratꝰ fui dare? dic vt in gl.

2 ¶ † Quæro, quid de donatiõe? dicit gl. ꝙ donatio olim erat contractꝰ innoĩatus: hodie est noĩatus, quod apparet: qa ꝓducit actionẽ: vt. l. si qs argẽtũ. C. de do. Doct. in. l. ij. de cõd. ob cau. dicũt, ꝙ olim & hodie erat cõtractus noĩatus: habet em̃ nomẽ elegãs. Ego in. l. in ędibus. §. j. j. de do. idẽ teneo. Nã si olim fuisset cõtractꝰ ĩnoĩatꝰ, locꝰ fuisset pęnitẽtię. qd᷑ ẽ cõtra casum leg. Aristo. j. de do. & p al's rõnes, quas ibi dixi: sed dices tu: quare olĩ ex pacto nudo donatiõis nõ oriebatur actio, si erat cõtractꝰ noĩatꝰ? Rñde. cõtractꝰ noĩati ꝓducũt actionẽ eo ipso, qd᷑ sunt & nomẽ hñt. ¶ Mõ aduerte: quia qdã cõtractꝰ denoĩant̃ ab actu paciscẽdi, seu cõueniendi: qdã denoĩant̃ ab actu exequẽdi: si loqueris in primis, qñ denominant̃ ab actu paciscẽdi: statĩ facto pacto habẽt nomẽ & ꝓducũt actionẽ. Exẽplũ in emptione, vẽditione, locatione, cõductione, societate, & mandato: & similibus. Si accipis[a] secũdo mõ, qñ denoĩant̃ ab actu exequẽdi, nõ hñt nomẽ, nisi facta executiõe. Exẽplũ in cõtractibus, q re cõtrahũt̃: vt depositũ, cõmodatũ, mutuũ: q ab actu exequẽdi denominãt̃, vt patet ad sensum. Et iõ si facio pactũ de deponẽdo, cõmodando, vel mutuãdo: nõ est cõtractꝰ noĩatꝰ: nec actionem ꝓducit: nisi habeat alia vestimenta. Nũc ad ꝓpositũ, donatio est cõtractꝰ nominatꝰ: & denoĩat̃ ab actu exequẽdi: qa idẽ ẽ quod doni datio. vt. l. Senatꝰ. §. donatio. j. de dona. cã mor. meritò de iure isto, si pueniebat̃ ad traditionẽ, pficiebat̃ cõtractꝰ: aliâs nõ: sed pactũ de donãdo nõ erat donatio, sed erat nudũ: nec ꝓducebat actionẽ, nisi vestiret̃ solẽnitate verborũ. hodie verò lege iuuat̃: quia p legẽ ꝓpter pactũ actio ꝓducit̃. Idẽ in cõtractu pignoris q est cõtractꝰ noĩatus. & re cõtrahit̃: vt insti. q. mo. re cõtrahit̃ obli. ĩ fi. Dicit̃ em̃ pignꝰ à pugno. & sic denoĩat̃ ab actu exequẽdi. vñ pactũ nudũ de pignoribꝰ, nõ producebat actionẽ de iure gẽ. sed edicto p̃toris iuuat̃, vt actionẽ ꝓducat: vt. l. si tibi. §. de pignore. j. eo. Idẽ ĩ cõtractu dotis, q est cõtractꝰ noĩatꝰ: & iõ traditiõe secuta pficiebat cõtractũ: & denoĩabat̃ ab actu exequẽdi. Pactũ em̃ de dãda dote erat nudũ: & ideo nõ producebat actionem: nisi à lege adiuuaretur: vt. C. de dotis promiss. l. ad exactionem. vt dixi. s̃. l. proxi. &c.

❧ SVMMARIVM ❧

1 *Actiones aliæ sunt natiuæ, & aliæ datiuæ.*

2 *Adam ex quo fuit à Deo productus, dicitur datiuus: cæteri homines natiui.*

3 *L. naturalis. §. sed si dedi, j. de præscrip. uer. in quo corrigatur per hunc. §.*

1 Et ideo puto. ¶ † No. ex isto tex. singulari: & magis clarè distinguit, quã in aliqua pte iuris: ꝙ actionũ alię natiuę, aliæ datiuæ. Natiuæ sunt illę, quę habent materiam sufficientem pręexistentem, à qua oriant̃. Datiuę sunt, quę præexistentem sufficiẽtem

2 materiã nõ habẽt. Simile † vides in hoĩbus. Nã adã põt dici datiuꝰ, fuit em̃ à Deo simpl'r ꝓductus. Alij aũt hoĩes, q ex patre & matre nascunt̃, pñt dici natiui. Iõ Iul. fuit hic repræhẽsus q dicebat actionẽ à p̃tore esse dãdã, cũ nõ esset materia sufficiẽs ex qua oriret̃: q in veritate erat sufficiẽs. Nã erat cõtractꝰ nominatꝰ vestitus implemẽto iustæ causę vt patet in litera. ¶ Vl

3 timò dicebat † quidã, ꝙ p istũ. §. corrigitur tota distinctio. l. naturalis. §. sed si dedi. j. de p̃scr. ver. qd᷑ nõ est verũ: nõ em̃ corrigit̃, nisi ex eo qd᷑ hic dicit̃.

❧ SVMMARIVM ❧

1 *Promissio facta de re, uel pecunia, ut maleficium fiat, est nulla ipso iure.*

2 *Pignus datum ob turpem causam, potest repeti rei uendicatione.*

Si ob maleficium. ¶ Quæro de rõne huiꝰ. Rñde. pactũ nudũ vestitur ĩplemẽto causæ iuste: vt. s̃. ꝓxi. sed ista cã, ne fiat maleficiũ, nõ est iusta saltẽ ex parte recipiẽtis: q gratis tenebat̃ hoc facere: vt. l. fi. j. de cõdi. ob tur. cau. iõ obligatio est nulla. ¶ Op. de. l. idẽ. §. quoties. j. de cõdi. ob. tur. cau. Sol. qñ pactũ est nullũ, nulla orit̃ obligatio: qa nõ p̃t vestiri, vt dictũ est. sed si intercessisset stipulatio valeret: licet esset inefficax: qa obstaret excep. l. penul. j. de cõdi. ob tur cau. & posset cõdici liberatio: vt leg. cõtraria. ¶ Querit gl. qd si ꝓmittat̃, vt maleficiũ fiat? dicit gl. tũc secus. qa stipulatio est nulla ipso iure: vt. j. de verbo. oblig. l. generaliter. Hic aduerte. nam hæc qõ potest intelligi, quòd promittat se facturum maleficium: & tunc nõ valet: quia continet turpe

1 vt. l. generaliter. j. de verb. obl. Itẽ potest intelligi, † quòd promittat̃ certa pecunia, vel res, vt maleficiũ fiat: tũc dicit glo. ꝙ nulla est promissio ipso iure. ¶ Vltramõ. contrà: quia in. q. illa, illud quod deuenit in promissionẽ, scilicet res, vel pecunia: non est quid turpe, licet causa sit turpis. Hoc refert Cy. in. l. eo. C. de inuti. stip. & l. ij. quod met. cau. & videtur casus in. l. pe. j. de condi. ob turp. causam. Teneo opin. glos. Quod ipso iure sit nulla: casus est in. l. si plagij. j. de verbo. oblig. & hoc tenet gloss. in. l. generaliter. eo. tit. & ibi distinxi. Ad. l. pen. infrà de condi. ob tur. causam. & l. ij. j. quod met. causa. Respon. vt dixi in. d. l. generaliter. Nec ob. quòd dictum est in pręceden. q. quia hic est causa turpis ex vtraq; parte: ibi ex altera parte tantum.

2 ¶ † Quærit glo. quid de pignore dato ob turpem causam. glo. dicit repeti, per rei vendicationem: dic vt in. l. ij. de condi. ob turp. causam. & per Cy. in. l. ij. C. de condi. ob turpem causam &c.

❧ SVMMVARIVM. ❧

1 *Actio ex pacto nudo, de donando continente factum, non oritur etiam hodie: secus si continet rem, uel quantitatem.*

Sed cum nulla. ¶ Supra habuisti, qñ subest cã iusta. Item qñ subest cau. iniusta. hic ponit qñ nulla cã subest. ¶ Op. qñ nulla cã subest intelligitur donatio, vt. l. Cãpanus. j. de ope. lib. Sed ex pacto nudo donatiõis orit̃ actio & obligatio: ergo &c. Sol. huiꝰ timore gl. videt̃ aliter intelligere. s. ꝙ hic fuerit cõtractus innoĩatꝰ, do vt des. vel similis. & sic constat, ꝙ nolebat donare Quid dicit nulla cã subest. s. nulla datio, vel factum, ex quo pactũ vestiatur. hoc est, nulla subest cã. s. impleta. sed conuentio bene fuit ob causam. ideo apparet, dicit gl. nostra quod op. Mar. nõ est vera, qui intelligebat hunc. §. etiam si stipulatio intercessisset: & nõ bene loquit̃. Nisi excusando eũ dicas, quod intercessit in stipulatione causa, quæ subesse putabatur, in veritate tamen erat falsa. Certè hoc casu etiam nõ procederet iste. §. qui dicit obligationem nõ constitui: sed tunc cõstituitur: licet obstet exceptio doli vt. l. ij. §. circa. j. de do. excep. Posses etiam intelligere simpliciter in pacto nudo donationis, secũ

2 dùm ista tempora. Dicit enim Gul. † quòd etiam hodie pactum nudũ donationis, non parit actionem: nisi quando datur res, vel quantitas: vt. C. de

c do. l. si quis argentum[c]. secus si aliquis ex liberalitate promitteret aliquid se facturum: tunc enim nõ reperitur prohibitum, neq; concessum ꝙ actio datur: ergo stamus iuri antiquo: vt. l. præcipimus. C. de appella. Prætereà obligationes facti, non ita promissorem arctant, sicut obligationes dandi: quod patet: quia non potest cogi pręcisè ad faciendum: sed liberaretur præstando interesse: vt. l. stipulationes non diuiduntur. infrà de verb. obli. vnde si etiam hodie promitterem tibi nudo pacto ire pro te Romam, nulla adiecta causa, non oriretur obligatio, neq; actio.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Pactum nudum, quod est.*

2 *Actio ex pacto nudo quando oriatur.*

Constitutum quod debeat dici contractus nominatus.

d * Igitur. [d]Iurisconsultus infert ex præmissis vnam conclusionem. Vidimus, quòd cõtractus innoĩati vel ĩnoĩati, vestiti tñ ĩplemento causę iustæ pariunt actionem aliâs secus. ¶ Ex hoc infertur talis conclusio: nudum pactum non parit actionem. igitur nuda pactio nõ parit obligationem, neq; actionem ciuilem. Sed queritur an exceptionem pariat: & respondet quod sic, licet hoc non inferatur ex premissis: sed suo motu ponitur hic à Iuriscon. ¶ Quęro de quibus contractibus loquitur hic ver.

hic ver. dicit glo. cautè incipit tractare de contractibus nominatis. Intellige hoc est, de pactis appositis circa contractus nominatos. Nam contractus nominati sunt vestiti eoipso, qđ sunt; vt hac leg. in prin. vnde de illis principaliter non tractat. Cautius est ergo dicere, quòd hic loquitur de qualibet pactione nuda. Quæro igitur, quod est pactum nudum? dicit glo. quando hoc contrahentes voluerunt, quòd esset nudum, vt. j. ea. l. §. quod ferè. Pet. hoc reprehendit, vt Cyn. refert. C. eo. l. legem. ibi vidimus, quid est pactum &c. Et dicit quòd si stipulator intercesset, non possent facere cõtrahentes, quòd non esset stipulatio: quia quæ facta sunt non potest fieri, ꝙ non sint facta: vt. l. in bello. §. factæ. j. de cap. Dominus Iac. but. sustinebat gl. nam stipulatio duo importat. s. factum: hoc est interrogationẽ: & respõsionem. Item ius, hoc est verborum obligationem: licet enim factum interuenerit, & à partibus non posset fieri, quin sit factum: tamen iuris effectus potest mutari consensu, & volũtate partium: quia eatenus tenet stipulatio quatenus partes volũt: vt. l. j. s. eod. ¶ Secũdò ponit gl. exemplum, quãdo fuit sola promissio sine interrogatione: vt. l. pactum. j. de pollici. Sed hoc reprehẽdit gl. quia ibi nõ est pactum, sed pollicitatio. certè hoc esset bonum exẽplum si ponas, quòd pollicenti pars consenserit. Itẽ ponit gl. exemplũ, qñ stipulatio, vel acceptilatio est inutilis. hoc intellige verũ, nisi partes hoc agerent: vt stipulatio inutilis inutiliter contraheretur: tunc enim omnino stipulatio inutilis non valeret conuentione, sed iure nudi pacti. l. j. §. si quis ita. j. de verb. obl. ¶ Quod autem dicit de acceptilatione: dic, vt in. l. an inutilis. j. de accep. Ista sunt exempla glo. & doc. dicunt, quod pactum nudum est, ꝙ nullo iuris adminiculo adiuuatur. Tu dic clarius: illud dicit̃ pactum nudum, quòd stat in puris & simplicibus finibus conuentionis. quod apparet: quia si vltra proceditur, vel quòd ei nomen imponatur, vel quòd cãimpleat̃: vel apponatur iuxta contractum vestitum: tunc cohærentia contractus vestitur: vt. j. videbis in proximo ver. Exemplum naturale: sicut ille dicitur nudus, qui est, sicut de vtero matris processit: ita illud pactũ dicitur nudum. quòd stat in puris finibus conuentionis: quod nomen conuentio, est generale, & est quasi mater oĩm pactorum: vt. l. j. §. conuentionis. s. eo. Exemplum, quando ego promisi sibi consentienti: non tamen præcessit interrogatio tua: vt. l. j. C. de vsu. vel interrogatus rñdit nutu.
2 ¶ † Quero, vtrum ista regula sit vera simplr̃, quod ex pacto nudo non oriatur actio? glo. dicit ꝙ non. Fallit in casibus. qui ponuntur in glo. j. in. l. ad exactionem C. de dotis ꝓmis. dic vt dixi in. l. legitima. s. e. & l. si qs argẽtũ. C. de dona. qđ intellige, vt ibi dixi. & insti. de actio. §. de constituta. Certè puto, quod constitutum debeat dici contractus nominatus. & sic est conuentio legitima. Item ponit gl. exemplum. j. de vsu. l. etiam. C. de vsu. l. frumenti. & de nauti. feu. l. periculi. Sed fateor, ꝙ in illis ex pacto nudo oritur actio: quia lege iuuatur: vt. s. e. l. legitima. licet quidam dicant, quòd tunc dicatur vestitum legis auxilio: quòd an sit verũ dicam. j. prox. §. Habent enim quidam pro impossibili, quod ex pacto nudo oriatur actio: sicut quòd mulier sterilis pariat filium: vt in glos. dicitur.

SVMMARIVM.

1 Pactum nudum uestitur cohærentia contractus, & nouam producit actionem, scilicet præscriptis uerbis.
2 Actio præscriptis uerbis, quæ datur ex contractibus innomenatis, quòd sit alia ab ea, quæ datur ex pacto incontinenti apposito.
Vestimentum, quòd requiritur in contractibus innominatis, quòd sit aliud à uestimento in pactis in continenti appositis.
Et si promisi tibi centum per stipulatione, & pacto nudo promisisti pro me ire Romam, tale pactum uestitur. nu. 3.
4 Pactum nudum appositum iuxta contractum stricti iuris uestitur.
5 Pactum nudum principale, an uestiatur cohærentia pacti nudi accessorij. & sic
6 Pactum nudum quando uestiatur stipulatione pœnali.
Pactum nudum uestitur cohærentia contractus conditionalis.
7 Pactum nudum appositum iuxtà contractum remanet efficax, licet contractus tollatur, nisi sit appositum in contractibus respectiuis: quia tunc etiam tollitur.
8 Actio informatur quando noua forma ei datur.
9 Actio præscriptis uerbis concurrit cum alia: quando ex diuersis fontibus oriuntur.
10 Pactum nudum appositum iuxta contractum, non informat ueterem quando non subest.
11 Pactum nudum nedum informat obligationem, sed etiam contractum.
12 Pactorum uestimentum quotuplex sit?
13 Litera est sufficiens uestimentum absque cursu biennij.
14 Vestitum dicitur, cui post originem, uel in sui origine aliquid superadijcitur.
15 Pactum à iuregentium uestitur nomine, rei interuentu & cohærentia contractus.
16 Pactum de iure ciuili uestitur nomine, forma, cohærentia cõtractus, iureiurando, & operis initio.
17 Masculus & fœmina per se non sufficiunt ad generandum, nisi cum auxilio Planetarũ.
18 Lex casualiter potest facere, quòd pactum nudum producat actionem.
19 Consuetudine, uel statuto si alicui contractui innominato de iuregentium adijcitur nomen: dicitur contractus nominatus.
Donatio ante nuptias est contractus nominatus.
Feudum est contractus nominatus.
20 Lex si quis argentum. C. de dona. an habeat locum in donatione remuneratoria, ut puta, quia mihi seruisti promitto decem.
21 Incontinenti dicitur fieri, quod fit ante, quàm partes habeant contractum pro per fecto.
22 Pacta plura si apponentur iuxta contractum, omnia uestiuntur cohærentia contractus.

* Quinimo. Pacta incontinenti apposita nouam producunt actionem. & veterem informant: secus si ex interuallo. h. d. Et pono casum secũdùm secundam lec. quæ est verior. Dictum est. s. in. §. præcedenti, ꝙ pactum nudum nõ parit actionem: dicit Iurisconsul. cõtrariũ, imo etiã interdum informar ipsam actionem: quasi dicat ex eo, quod dicitur etiam non solum nouam parit: sed etiam veterem informat. cætera sunt clara: & dictio etiam importatur in dictione quinimo, vt gloss. dicit. Pro declaranda ista materia habemus examinare quatuor, quę ex hoc. §. colliguntur. Primò dicitur hic, ꝙ pactum nudum vestitur cohærentia cõtractus, vestito adeo, quòd nouam producat actionem. & hoc primò. Secundò dicit ꝙ veterẽ informat. Tertio dicit, ꝙ hoc est verum si fiat incontinenti. Quarto huius gratia habemus videre vestimẽta pactorũ:
1 hæc omnia tanguntur hic per glo. ¶ † Venio ad primum, dicitur hic ꝙ nouam parit: quæro quam? glos. in. l. in bonæ fidei. C. eo. & l. ex placito. C. de re. pmu. & l. pacta. j. de contrahen. emp. Dicit ꝙ parit nouã. s. actionem præscriptis verbis. Vltramõ. dicũt, quòd actio præscriptis verbis nunꝗ oritur: nisi ex tribus speciebus cõtractuum innominatorum: vt. l. naturalis. j. de pscrip. verbis. Et ideo si habita relatiõe pacti ad contractum resultet aliquis ex illis tribus contractibus innominatis, oritur actio præscriptis verbis. aliàs secus: quia deficeret sufficiens materia ad producendum ipsam actionem. ar. s. eo. ver. Iul. Et secũdùm hoc reprehendunt ipsi gl. in. l. petens. C. eo. quę dicit quòd si stipulatori ꝓmissor promittit aliquid nudo pacto apposito incontinenti, oritur actio præscriptis verbis. quod ipsi dicunt esse falsum: cũ tunc facta relatione pacti ad contractum, non resultet aliquis cõtractus innoĩatus. Est enĩ ibi do, & do: qui nõ est contractus innominatus. Et eadẽ ratione repræhendunt glo. l. ex placito. C. de re. permu. quæ dicit, quòd alia est actio præscriptis verbis, quæ oritur ex pacto incontinenti apposito. & quę oritur ex cõtractibus innominatis. Imo dicunt ipsi, nõ est nisi vna. s. quæ oritur ex cõtractibus innominatis. Tu teneas glo. nostram per tex. in. l. in bonefidei. C. eo. vbi dicit̃ ex pacto incõtinenti apposito actionem oriri. ¶ Nota quòd dicit ex pacto, non dicit ex contractu innominato. qui resultat ex pacto facta relatione ꝑdicta Hoc etiam dicitur in hoc vers. & sequentibus, quòd quando pactum fit ex interuallo, nõ valet, vt ex pacto actio oriatur: quasi dicat, si fit incontinenti orit̃
2 ex ipso pacto. Et sic est † verum, quod alia est præscriptis verbis, quæ datur ex cõtractibus innominatis. Alia quæ datur ex pacto incontinenti apposito: vt dicit glo. in. d. l. ex placito. Et per hoc apparet esse verum, qđ hic dicitur in glo. magna. Nam aliud est vestimentum quod requiritur in contractibus innominatis, & quod appellatur rei interuẽtu: aliud in pactis incontinenti appositis, quod appellatur cohærentia contractus. Vestimentum enim istud vestit incontinenti actionem, & producit incontinenti illud ex interuallo: & quandoꝗ implemento secuto: vt. d. l. ex placito. & s. ea. l. §. j. & d. l. naturalis.
3 ¶ Venio ad gloss. secundam in fin. & quæro, † pone promisi tibi dare centum per stipulationem: tu pro misisti pacto nudo ire pro me Romam: an istud pactum vestiatur cohærentia contractus. glo. dicit qđ non: quia pactum vestitum apponitur pro vno ex contrahentibus: nudum apponitur pro alio. Vnde pactum vestitum nõ vestit nudum, nisi pro eo quod est appositum. pro hoc optimè facit. C. loca. l. si tibi. Vltramonta. contra quia ex tali pacto habita relatione pacti ad contractum resultat contractus: innominatus: igitur implemento secuto orietur actio præscriptis verbis. Dico quòd Vltramon. dicuntꝗ verum, & gloss. etiam dicit verum: nec inuicem sibi ad uersantur. Nam glo. dicit, quod pactum nudum nõ vestitur illo vestimento, quod est cohærentia contractus, quod vestimentum est paratum pacto, eoipso, quòd producitur. sed non negat gl. quin possit

a ¶ POMATES. ¶ Constitutũ. Cõtrariũ alibi tenuit Bart. inducendo & seruãdo, vt per Io. de Imo. in tractatu contrarietatũ Bar. in consi. xij.

* Pro concordia. Aduerte ꝙ doc. & potissimum legentes ordinariam in. l. in bonæfidei. C. de pac. dicunt Bartol. voluisse ibi in fi. ꝙ pactum nudum factum, postꝗ; cõtractus fuit habitus ꝓ perfecto & absoluto, intra modicum tempus anteꝗ partes se diuertant ad extraneos actus, vestiatur cohærentia contractus: sibi tamen cõtradicentẽ allegant in hoc. §. quinimo. in fi. & in l. j. colũ. ij. ff. de fo. Salua tamẽ eorum reuerentia nõ meretur Bar. argui de cõttadictione. Non enim fideliter recitatur in aliquo ex istis trib⁹ locis, Primò in. d. l. in bonæfidei. non loquitur Bar. postꝗ; contractus habitus fuit ꝓ absoluto: qa de hoc verbũ nullum. licet dicat illud verbum siue statim posteà, quæ verba nõ ĩportãt, ꝙ cõtractus fuerit habit⁹ ꝓ pfecto, licet bene possit ĩtelligi. sed de necessitate hic nõ arguit: in hoc. §. quinimo. dicit ꝙ pactum fuerat factum ex interuallo: & sic posset etiam itelligi intra lõgum tempus. & ita etiã in. d. l. j. Sed dato, qđ posset argui de cõtrarietate, potest adhuc saluari, vt in. d. l. in bonæ fidei. loquitur quãdo adijciebatur tale quid, qđ erat de appẽditijs cõtract⁹ in. d. l. j. & in hoc. §. quinimo. loquatur in pactis aliud continẽtibus, ꝗ ea quæ habenẽ in. l. fundi partem. ff. de cõtra hẽ. emp. Vide Bat. in. l. non impossibile. ff. de pac. & in. l. legitima. eo. titu.

vestiri alio vestimento,quòd appellatur rei interuẽ-
tus,seu implemẽtum causę: vt statim dicam : quòd
vestimentum potest obuenire pacto etiam ex lon-
go interuallo:imo hoc glo.voluit expressẽ i.l.petẽs.
C.eo.dum dicit,ꝙ si promissor promisit aliquid sub
vsuris:& stipulator sibi aliquid promisit : tunc po-
test vestiri.s.rei interuentu.cum resultet contractus
innominatus.❡Venio ad hanc eandẽ gl.& assumo
4 eam in prin.❡†Quero vtrum pactum appositum
iuxta contractum stricti iuris vestiatur.glo.dicit, ꝙ
sic:vt,C.eod.l.petẽs.j.si cert.pet.l.lecta.& ista vera,
5 licet quidam aliter dicant.❡†Quero nunquid pa-
ctum nudum principale vestiatur cohęrentia pact
accessorij vestiti:vt si precedat conuentio nuda,&
sequatur conuentio seu stipulatio pœnalis.gl. dicit
ꝙ non:vt.l.nuda.C.de contrahẽ.& commit.stip.l.si
pacto quo pœnam.C.eod. Est enim incongruum,
quod principale vestiatur ab accessorio. Vltramon.
contradicunt eo,quòd pœna succedit loco interes-
se:vt.l.si quis à socio.j.pro soc.& de act.emp.l.præ-
dia.sed si interesse solueretur ab eo,qui promisit ali-
quod factum,impleretur contractus ex parte sua:&
oriretur actio. Ergo eo modo soluendo pœnã imple
retur contractus,& orietur actio pręscriptis verbis.
Certè vltramon.non contradicunt glo.nostræ. Nã
gl.querit vtrum stipulatio pœnalis vestiat pactum
nudũ ei,pro quo interponitur stipulatio. Vltramõ.
dicunt,quod vestit ei,contrà quem interponitur, si
soluit.❡Item gloss.quærit de illo vestimento,quòd
appellatur cohęrentia contractus.Vltramon.dicũt
de vestimento, quòd appellatur rei interuentus,ꝙ
habeat locum in contractibus innominatis:vnde fa
teor,quòd ipsi dicunt,ꝙ habita relatione stipulatio
nis pœnalis ad pactum nudum, resultat contractus
innominatus quòd soluta pęna vestiretur rei inter-
uentu:non autem cohærentia contractus:& ideo ve
rum dicit glo.hic,& in.l.petens.C.eo.vbi de hoc per
6 doc.❡†Quæro vtrum pactum nudum appositum
iuxta contractum conditionalem vestiatur cohæ-
rentia contractus?glos.in.l.petens.C.eo.dicit,ꝙ sic:
per.l.si in vẽditione.in prin.j.de pericu.& commo.
rei vendi.de hoc dixi plenè in.l.lecta.j.si cert.peta.
7 ❡†Quæro, quid si pactum vestitum, cuius cohæ-
rentia pactum nudum vestitur,tollatur:an pactum
nudum remaneat validum.glo.in.l.petens.C.eo.di-
cit,quòd sic ar.l.sed Celsus.§.j.j.de contrahen.em-
ptio.&.l.si post mortem.in fi.j.de cõtrà tabu.Quod
intelligo verum:nisi dicta pacta essent apposita in
contractibus respectiuis,vltro citroq; obligatorijs:
quorum natura est,vt si ex vna parte tollatur,in to-
tum tollatur:vt.l. cum emptor.j.de rescin.ven.&.l.
fin.de excepti.Et ideo cum illud,quod deuenit in
pacto,dicatur quodammodò pars pretij,vel alteri⁹:
vel quæ debebat venire in contractu,vt.l.fundi par-
tem.j.de contrahen. emp.sublato contractu tollitur
pactum.Secus si apponeretur in alijs contractibus
non respectiuis.❡Venio ad secundùm. dicitur hic,
quòd informat ipsam actionem:quid est illud infor
mare?& tunc intro glo.magnam ibi,& dicitur actio
8 informari.dicit glo.†quòd actio primò informatur:
id est,noua forma ei datur.Quod patet ex duobus:
quia actio ex vendi.quæ consueuit dari ad pretium
tunc dabitur ad factum, quod euenit in pacto:vt.l.
tenetur.§.j.de actio.emp.l.ij.C.de pact.inter emp.
❡Item actio ex vendito consueuit esse bonæfidei:
nunc erit stricti iuris,cum detur loco actionis præ-
scriptis verbis:vt.l.si eum.§.qui iniuriarum.&.§.fin.
s.si quis cau.Docto.communiter reprehẽdunt istud
secundùm dictum glos.quia imo actio ex vendito
erit bonęfidei,sicut primò:quod apparet:quia in ea
veniũt fructus:vt.l.ij.C.de pac.inter emp.qđ nõ es-
set,si esset stricti iuris:vt.l.videamus.§.si actionem.
j.de vsuris.Nec ob.quod dicitur,quòd succedit loco
actionis præscriptis verbis:quia non succedit, imo
accedit ei principaliter vtraq; remanente:vt.l.item
illa.j.de consti.pe.❡Sed tunc op.actio præscri.ver.
non cõcurrit cum alia:vt.l.quoties.infrà.de prescri.
ver.Quomodò ergo competit ex vẽdito & præscri.
9 ver.ad idem?respon.vt dicunt† vltramonta.& bene
in hoc.Actio præscriptis verbis non concurrit cum
alia:quãdo habet originẽ ex eodẽ fonte.secus si ex diuersis fontibus.Nam
actio ex vendito oritur ex contractu venditionis:actio pręscriptis verbis
oritur ex pacto incontinenti apposito:vt.l.ij.j.de præscript.ver.&.d.l.ij.C.
de pac.inter emp.❡Itẽ cõtrà predicta oppo.quia si verum est,quod dixi
ꝙ pactũ vestiať cohęrentia contractus:malè aduersatur Iuriscon.hic,dum
dicit,quinimo.Nam.s.dixi de nudo pacto.& Iuriscon.hic innuit de vesti-
to cohęrentia contactus.Sol.dicit glo pactũ nudũ est sui natura ab omni-
bus eius vestimẽtis nudum:sed hic vestitur cohęrentia contractus.❡Cu-
ius gratia veniam ad tertium.s.ad vestimenta pactorum.Tamẽ anteq; ve-
niam ad tertium:circà prædicta dubitatur,an semper veterem informet?
glos.in.l.pacta.j.de contrahen.emp.Dicit quòd sic:si eã reperit reforman-
10 dã,aliàs secus:qñ eã nõ reperit informãdã gl.ibi dicit multa.†Dic ergo ve
terẽ non informari,qñ nõ subest:vt.l.si in venditione.in princ.j.de peri.&
commo.rei vend.Itẽ si legẽ contractui non dat.Exemplum:deposui apud
te librum,& ꝓmisisti mihi pro me ire Romã.Istud factum,qđ ꝓmittiť,
nullo modo cõgruit actioni depositi:ideo eã nõ informat,nec ei actionem
dat:vt.§.pxi.§.ibi ea enĩ pacta insunt,q̃ legẽ cõtractui dãt.secus ergo,si nõ
dant legẽ cõtractui:sed sunt penit⁹ separata.Eodẽ modo,si pactum vesti
tum apponitur pro vno,& pactũ nudũ pro alio,non potest actionem vete
11 rem informare:vt.s.dixi in alia gl.posita super ver.iudicis.❡†Quero tex.
dicit interdum informat ipsam actionem.vtrũ informet ipsam obligatio-
nem?Rñ.non solũ obligationem,sed etiam contractũ informat:hoc est di
cere insunt bonęfidei iudicijs.j.lege lata dicuntur inesse stipulationi.& sic
ipsi cõtractui:merito ergo ipsum informat.Pro hoc etiã.l.fundi partẽ.j.de
contrahẽ.emp.ibi,dũ dicit,qđ illud qđ deuenit in pacto,est quodãmodò
pars pretij:& sic ipsum contractum actionẽ,& obligationẽ informat.De
prædictis habes,licet non ita clarè,per Cy. C.eo.l.in bonæ fidei.❡Venio
12 ad tertium.s.ad vestimenta pactorum.❡†Quæro,quotuplex est vestimẽ
tum.tres sunt opi.vna fuit Azo.qui dicit,ꝙ sunt sex.s.re,verbis,literis,con
sensu,cohęrentia contractus,& rei interuentu:vt in glos.Alij addunt duos
modos.s.rei initio,vt.l.j.§.j.j.de polli.vel legis auxilio.Quod potest dici in
omni nudo pacto,quòd actionem nõ producit.Certè hoc,quod dicit legis
auxilio,non est vestimentum:vt statim dicam.Alij vt Iac.& Bal.dicunt,
quòd solũ est vnũ vestimentũ,scilicet rei interuentus qđ vestimentũ ex
post facto adijciť ipsi pacto.Alia oĩa nõ sunt vestimenta:qa pactum cum
ipsis nasciť.Et hanc opi.tenẽt vltramõ.& Cy.refert.C.eo.l.legẽ.sed gloss.
hic respondet.Dicit enĩ,ꝙ quędã pacta nascunť cũ vestimẽto:& tñ dicunť
vestita,sicut dicit Iob:pelle & carne vestituit nos dñs:& tñ cum his natus
erat.Quidam sunt cõtractus,qui nascunť nudi:tñ eoipso,ꝙ nascuntur ha-
bent vestimentũ sibi approximatum:vt pacta nuda,quæ vestiunť coherẽ
tia contractus,vt diciť hic circà mediũ:sicut si vnus purè exeundo de vte
ro matris,intraret vnũ vestimentũ.❡Ad istã opi.op,si consensus est vesti
mentum,& omne pactum habet consensum,vt.l.j.§.conuentionis.s.eo.er
go omne pactũ est vestitũ.Rñdet gl.cõsensus nõ est sufficiẽs vestimentũ
nisi in quibusdam cõtractibus enumeratis, insti.de obli.quæ ex cõsensu,
Illi enim casus sunt fauorabiliores,& pingues,& sic leui veste vestiuntur.
Exemplũ:vni iuueni recẽti,& pingui:& calido,sufficeret vnũ leue vesti
mentum,sed vni macilento & debili,non sufficerent plura vestimenta:vt
dicatur indutus sufficiẽter.& ita dicit glo.❡Itẽ op.ad glo.de eo,qđ dicit
qđ litera est indumentũ post bieniũ:qa secũdũ hoc magis vestiretur con-
13 tractus cursu biennij,quã literis.†Et ideo dicendũ est,ꝙ litera est sufficiẽs
vestimentum.Incõtinẽti enim oritur ciuilis obligatio & actio:licet obstet
exceptio:vt.C.de nõ nu.pec.l.si ex cautione.&.l.in cõtractibus.& isto mõ
sustinetur gl.quæ habet bonũ & sanũ intellectũ.❡Sed vt clarius intelli-
gas,tu potes sic dicere.pactum seu conuentio nuda est:vt dixi.s.in.§.igiť.
14 illud,qđ stat in puris & nudis finibus conuentionis.Illud aũt diciť†vesti
tũ;cui post sui originem:vel in sui origine aliqđ sup adijciť.Illud enĩ qđ
super adijciť,diciť vestimẽtũ.Dico ergo,ꝙ pactũ vestiť qñq; à iuregẽtiũ:
15 qñq; à iure ciuili.A iuregentium†tribus modis:primò vestitur nomine,
hac leg.in prin.& hoc cõprehẽdit cõtractus,qui celebrant re,vel cõsensu:
& ideo noĩe dicunť vestiri:qa à iuregẽ.sibi nomen est additũ.Secundũ ve-
stimentum est rei interuentus,seu implementum iustę causę:vt hac.l.§.j.
16 Tertiũ vestimentũ est cohęrẽtia cõtractus,vt hoc.§.❡†De iure vero ci
uili pacta vestiuntur noĩe;& forma:vt in contractibus inductis à iure ciui-
uili:vt dixi in.l.legitima.s.eo.Itẽ cohęrẽtia contractus:vt.l.lecta.j.si cert.
pe.&.l.petẽs.C.eo.Itẽ iureiuran.in casu singulari:vt.l.vt iurisiurandi.j.de
ope.liber.&.l.fin.j.de lib.cau.Item operis initio:vt.l.j.§.j.j.de polli.In qui
busdam etiam casibus ius ciuile,nõ vestit pactum,sed eo remanẽte nudo
facit.qđ ꝓduxit actionẽ:vel lex ꝓduxit ꝓpter illud,qđ dixi in.d.l.legi
tima.Nec talia pacta possunt dici vestita legis auxilio.vt statim dicã:&
hoc aliquali ter tetigit do.Nic.de ma.❡Sed op.pacta dicuntur vestita,q̃
producunt actionem:vt in hac leg.in prin.sed omnes actiones sunt de iu-
re ciuili:vt.l.ij.§.post originẽ.& melius iñ.§.deinde ex his,legib⁹.s.de ori-
gi.iur.ergo omnia pacta dicuntur vestiri de iure ciuili.Rñ.fateor quòd pa
ctum,quod habet vestimentum producit actionẽ legis auxilio,vel iure ci-
uili.sed quandoq; vestimentũ dat sibi ius gentiũ:qñq; dat sibi ius ciuile,vt
s.dixi.scilicet qñ vestimẽta de se nõ essent sufficiẽtia ad producẽdã actio
nem:nisi cũ iuris ciuilis auxilio:sicut cũ diciť homo hoĩem generat,& solu.
17 hoc est cum auxilio solis.❡†Nõ enim masculus & fœmina per se essent
sufficiẽtes ad generandũ,nisi cũ auxilio planetarũ.Et ideo cõcludo,quod
illi,qui

illi q dicũt pactũ vestiri legis auxilio, nõ bene loquunt. Non em̃ legis au-
18 xiliũ est vestimẽtũ, sed est q̃dã cã agens in ipso pacto vestito. Est† tñ tãtę
potẽtię, φ si vult, faceret ipm pactum nudũ parere actionẽ, nõ regulr, sed
casualiter: vt no. gloss. in pręcedẽti §. ver. igit. Et si dicis: ergo sterilis parit,
vel virgo cuius cõtrariũ dicit p̃cedẽs gl. Rñdeo cõcedo, φ miraculosè pos-
set sterilis parere: vel virgo: vt habemus Luce .j. vt in Maria, & Elisabeth.
ita lex casualiter & miraculosè facit quòd pactũ nudũ remanẽs nudũ, ꝓ-
ducit actionẽ aliquo fauore: vel lex ꝓducit pp pactũ: vt dixi in pacto nu-
19 do donationis. s̃. l. ꝓxi. ¶† Quęro: de[a] cõsuetudine, vel statuto, alicui cõtra
a ctui innoĩato de iuregẽ. adijcit nomẽ: vtrũ est cõtract⁹ noĩat⁹? Excplũ de
re data ad affictũ, vel cõtinuũ: vt qñ res dat ad certã quantitatẽ grani, vel
vini, & similiũ: quo casu de iure talis cõtract⁹ est ĩnoĩat⁹. l. si olei. cũ ibi no.
C. loca. & l. naturalis. §. at cũ do. j. de p̃scri. vbis. vr̃, φ isti pficiant nudo con
sensu: vt hac leg. ĩ prin. vr̃ φ qñ nomẽ imponit cõtractui à iuregẽtiũ: quod
est cõe oĩbus hoĩbus: tunc nomẽ est elegãs vestimẽtũ: vt hac leg. in prĩ. sed
qñ imponit nomẽ cõtractui à iure ciuili: tũc nomẽ nõ est elegãs vestimen-
tũ: nisi ei det nomẽ & forma: puta, φ in eo reqrat scriptura: sicut in emphy
teosi, vel specialiter caueat in leg. φ sit nominat⁹ cõtract⁹: vt. C. de do. ante
nup. aut. eo decursum. in corpore vñ sumit. Nã ante illã leg. vocabat spõsa
litia largitas: tñ nõ erat cõtract⁹ noĩatus: qa lege nõ erat cautũ. Feudũ aũt
puto cõtractũ nominatũ: à cõsuetudine habet nomẽ & formam habet
em̃ formã iuramẽti fidelitatis, & inuestiturę: vt in libro feudorũ. ¶ Vltio
b op.[b] & vr̃ φ null⁹ cõtract⁹ sit nud⁹. Aut em̃ fit ex aliqua cã vera: & habet
locũ actio de cõstituta. Aut ex cã falsa: & nõ est q̃rẽdũ de actione: qa si cõ
peteret posset cõdici liberatio p tit. de cõdi. sine cã. Aut nõ habet cãm: &
tũc p̃sumit donatio: vt. l. cãpan⁹. de ope. libe. q̃ est hodie pactũ vestitũ secũ
dũ quosdã: vel habet vim vestiti vt dixi. Rñd. Pactũ põt habere cãm de fu
turo: vt in oĩb⁹ cõtractib⁹ innominatis: & tũc nõ põt habere locũ actio de
20 cõstituta: & sic pactũ põt esse nudũ. Itẽ põt habere† cãm de p̃terito, nõ tñ
obligatoriã: vt qa mihi seruisti: promitto tibi centũ. Ista est q̃dã remunera
tio: nõ aũt est simplex donatio: vt. l. si remunerandi. j. mandati. Et iõ dicit
Gul. quod ĩ isto casu nõ habet locũ. l. si qs argẽtũ. C. de dona. quod ꝓbat:
qa ista remuneratio pacto nudo ꝓmissa, tũc põt peti: cũ cadit in nomẽ sa-
larij: vt. C. de suffra. l. j. & no. j. mãda. l. salariũ. Itẽ eo casu, quo nõ habet no-
mẽ, licet p̃sumat donatio, posset fortè dici, φ nõ habet locũ. l. si qs argentũ.
Nã hic cõcurrũt duæ improprietates. s. φ donatio p̃sumat. & φ pactũ nu-
dũ actionẽ pariat, seu ꝓpter ipm ꝓducat, quod esse nõ debet: vt. C. de do-
tis ꝓmis. l. j. & l. cũ post. §. gener. & qđ ibi not. de iure dot. q̃ leg. optimè fa
ciũt. Posset etiã promitti ex cã donationis factũ: quo casu nõ habet locũ. l.
si qs argentũ. vt dixi. s̃. in versi. sed cũ nulla. ¶ Venio ad quartum, dicitur
hic pacta incõtinenti apposita, qualiter intelligũt incontinenti? Dicit gl.
anteq̃ diuertatur ad extraneos actus. Et intellge siue modicum ante, siue
21 modicũ post: vt. l. iij. C. de edil. actio. ¶ Doc.† vltramõ. dicunt & bene: ĩtel
lige incõtinenti fieri semp, cũ fit anteq̃ partes habeant cõtractũ pro per-
fecto & absoluto: vt. l. cõtract⁹. C. de fide instru. Hoc verum in cõtractibus
momẽtaneis. Sed qd in cõtractibus, vel quasi cõtractibus successiuis: vt in
tutela, q̃ habet administrationẽ longã? dicã. j. ꝓxi. in versi. idẽ Marcellus.
22 ¶† Quęro qd[c] si iuxta cõtractũ noĩatũ apponunt plura pacta nuda? vide-
c tur, φ primũ pactũ tm̃ vestiat: qa illud solũ ei cohęret. veritas est, quòd om
nia vestiunt illius cohęrentia. quod apparet: qa illa alia pacta mediata nõ
sunt actus extranei: & sic quęlibet vr̃ fieri cohęrẽtia primi: vt. l. reos. in fin.
aliâs. l. duos. j. de duo reis. & no. Gul. de cu. ꝓ hoc facit. j. de ver. ob. l. Titia.
23 §. fi. & l. plurib⁹. in prin. eo. ti. ¶† Vltimò q̃rit gl. an his pactis non serua-
tis, possit dari rei vẽdicatio: dic vt no. per gl. j. de dona. l. j. & ibi dixi & in. l.
pacta, quę contra. de contrahen. emp.

SVMMARIVM.

1 *Actio in obligationibus in diem ante diem est nata.*
Actio de dote incontinenti solu. ma. est nata.
2 *Promiseris si mihi centum sub conditione, & ea pendente remisisti conditionem: quòd non possum statim petere.*

Vt puta. ¶ Cõtinua, qa. s̃. dixi pacta apposita incontinẽti actio-
nem producere: secus si ex interuallo: nunc ponit exem
plum de pactis appositis ex interuallo: & vnum exemplũ ponit author le
gis: secũdũ ponit Marcellus: tertiũ Papinianus. Secũda ibi, idẽ Marcell⁹.
Tertia ibi, idem rñdit. Et iste versi. legit duobus modis: vno mõ secũdùm
Mar. cuius opi. reprobat p. l. quoties. j. solu. mat. secũdo mõ secũdũ Io. cui⁹
positionem tene. Ad lec. Io. oppo. de. l. q negotia. j. manda. Sol. qa ibi non
vestitur pactũ cohærẽtia cõtract⁹, sed rei interuentu: vt ibi no. vel aliter vt
ibi dicet. ¶ Op. j. de pactis do. l. de die. Sol. ibi pactum fuit factum incon-
tinenti: hoc est, in ipso cõtractu. ¶ Op. pactũ nudũ etiam ex interuallo, si-
cut prodest ad exceptionem, ita ad replicationẽ: vt. l. si vnus. §. pactus ne
peteret. j. eo. Agat ergo mulier actione de dote. & si excipiat de dilatiõe le
gali, replicabit de pacto. glo. non sol. & si habetis in ea, quam non habet: vt
statim dicet: non est solu. contrarij: imò totum est de forma oppositionis,
scilicet, vr̃ quod sibi cõpetat actio, & iuuet replicatione. tamen tex. statim
1 dicit sibi non cõpetere actionẽ: quare malè. Huius timore† Pe. de bel. ꝓut
Cy. refert. C. vt actio. ab hęre. l. j. dicit φ in obligationibus in diem, añ diem
d nõ est nata actio.[d] & dicit esse casum hic. Gl. nostra tenet cõiter cõtra: vt
vidistis in. l. itẽ qa. s̃. eo. Gul. de cu. tenet idem, qñ obligatio habet diẽ à le-
ge, sicut obligatio de dote. & ita dicit hic actionẽ non cõpetere: meritò nõ
põt replicatione iuuari. gl. hic tenet, φ actio de dote
nõ solum so. ma. sed ẽt eo cõstãte est nata: vt no. j. ꝓ-
xi. §. idẽ Marcellus. & ibi statim dicã Veritas est, φ
actio est nata statim sol. mat. vt. l. ij. de do. p̃le. & l. in
reb⁹. §. fi. C. de iu. do. & dicã incõtinẽti: nec põt ꝓce-
dere, qđ dicit Gul. quòd ideo nõ est nata actio: quia
dies ei adijcit à lege. Nã illud ẽ verũ, qñ dies adijcit
obligatiõi: secus si adijcitur exactiõi, sicut est dies a-
ctionis de dote: vt. l. j. §. exactio. C. de rei vxo. ac. qui
tex. hoc ꝓbat. probo p rõnẽ, qñ respicit obligationẽ
de illo debito ĩtra diẽ, nõ põt obijci compensatio. vt
l. si cũ militi. §. j. & l. φ in diẽ. j. de cõpẽ. Nec põt op-
poni exceptio, dolo facis: qa petis, qđ restitutur⁹ es
post diẽ: vt. l. fi. vt le. no. ca. Sed si dies adijcit exactio
ni, vt ĩ tpe, quôd dat iudicatis, sec⁹: vt ĩ. d. l. si cũ mili
ti. §. j. Sed in dote est istud, quod põt obijci cõpẽsa-
tio & exceptio, dolo facis ẽt intra diem: vt. l. si dona-
turus, in fi. j. de cõ. ob cau. ergo appet, quod interim
est nata actio. Et istnm passum: vtrũ ante diẽ nascet
actio, examinaui plenè in. l. ita stipulatus. j. de verb.
ob. Nũc ad contrariũ rñde: si dicis, φ mulier replica-
tiõe iuuabitur: cõcedo: nec hic tex. negar. Aut ergo
mulier agit ex pacto, & succũberet: vt hic. Aut actio
ne de dote: & si opponeret ei exceptio, replicaret
de pacto apposito: vt vinceret vt. j. e. l. si vn⁹. §. pact⁹
ne peteret. ita tenebat Ia. & Nic. de ma. Vel vt effu-
giat ista, dicebat p̃dict⁹ Nic. pone casũ tertio mõ, φ
cõstãte mr̃imonio: & sic actiõe nõ nata fuit factũ pa
ctũ ne tpe statuto, post diuortiũ dos reddat: sed statĩ
etiã cõstãte mr̃imonio. Certè non valet, vt ex pctõ
actio nascatur: & à se mulier actionẽ nõ habet: quia
marimonium coustat. & sic non poterit iuuari re-
plicatiõe. Ista põt eẽ bona, & hic etiã hoc vr̃ sentire
2 glo. vt patet inducẽdo in ar. ad. q. seq. ¶† Quęro, qd
si debeas mihi aliqd sub cõditiõe, & ea pẽdẽte p pa-
ctũ remisisti mihi cõditionẽ: an posses agere. Certè
casus est hic φ nõ. secũdũ istã lec. vide glo. ¶ Op. ad
determinationẽ gl. & p̃c. q. & ad. §. secũdũ istã lec. de
l. si ĩ vẽditiõe. de peri. & cõ. rei vẽ. Sol. agit ex primo
cõtractu cõditionali: sed ex pacto vestito cohęrẽtia
cõtract⁹. hic verò pactũ fuit ĩterpositũ ex interuallo.
¶† Op. j. de verb. ob. l. cũ stipulat⁹ sim mihi à pro-
culo. & j. de arbi. l. Celsus. sol. vt in gl. ¶ Quærit gl.
qd si tale pactum fiat in fi. matrimonij. dic vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Pactum circa administrationem tutelæ debet fieri in principio tutelæ, ut dicatur factum incontinenti.*
2 *Actio de dote, an nascatur constante matrimonio? remissiuè.*

Idem marcellus. ¶ Quęro, quãdo debet fieri pactũ
circa administrationẽ tutelæ, vt dicat fieri inconti-
nẽti? gl. dicit, φ tpe quo finit tutela: qa tunc nascitur
actio tutelę: vt. l. si tutor. cũ. l. se. de tu. & ra. dist. sed in
mr̃imonio debet fieri ĩ initio: vt dictũ est. s̃. ĩ ver. p̃ce,
qa ẽt cõstãte mr̃imonio orit actio de dote: nisi in ca-
1 su: vt dicit gl. ¶† Ad primũ, Credo qđ debeat fieri
pactũ in prin. tutelæ. h. d. tex. hic in ĩgressu cõtract⁹.
Prætereà pactũ nudũ vestit cohærẽtia alteri⁹, cõtra
ctus, nõ cohærẽtia actiõis, vel natiuitatis ipsi⁹. quòd
apper: qa cõtract⁹ cõditionalis vestit pactũ, vt. l. si in
vẽditiõe. ĩ prin. j. de peri. & cõ. rei vẽ. Ptęreà, oĩa re
ducunt ad prin. gestiõis. vt. l. cũ oportet. ĩ fi. de bo. q̃
2 li. & hoc idẽ cõiter tenẽt oẽs. ¶† Ad. ij. φ dicit φ actio
de dote nascit cõstãte mr̃imonio, est cõtra illud, qđ
gl. dicit ĩ p̃cedẽti. v. vt puta. & cõtra. l. si ĩ rẽ. §. oĩs. de
pig. act. & cõtra text. l. ij. in prin. j. de do. p̃le. dixi in. l.
si cõstante. §. j. j. so. ma. q̃rit gl. qd si pactũ eẽt factũ ĩ
cõtinenti de pręstãdis maiorib⁹ vsuris? dic vt in glo.

Idem respondit. ¶ Hic ponit vnũ exemplum Papi-
niani. contiua, vt. s̃. dixi.

SVMMARIVM.

1 *Pactum secundum circà substantialia cõtractus renouat contractũ ꝓ parte, qñ est factũ cum uno ex pluribus, si cũ eodẽ est factũ, & uerba sunt apta ad renouandũ contractum: uel ambiguã: & contractus est renouatus. secus si nõ sunt apta. Et est utile ad cognoscendum ex quo contractu agatur, & ex quo debeat solui gabella.*

Adeo autem. ¶ Dictũ est. s̃. de pactis ĩ
cõtinẽti, vel ex ĩteruallo

POMATES.

a ¶ Quæro. Idẽ tenet Bal. c. q̃ in ecclesiarũ. in. xj. col. de consti, & iõ nõ p̃t reuocari sine cã, vt ibi p Pañ. ĩ vlti. nota. bñ faciũt, q̃ ponit Bal. in. c. j. de natura feudi. dũ loquit de Comite Papæ. Adde Paulũ cõs. clvj. incí. viso & examinato ꝓcessu, dũ loquitur de Papa Cælestino. & gl. in. c. cũ ad aplicę. ĩ gl. pe. de re iu. li. vj. dũ loquitur de Principibus Alemaniæ. Bal. in l. q se p̃ris. in añpe. col. C. vñ libe. dum loquit de Principe q̃ recepit pecuniã ꝓpter concessionẽ feudi. Vide Bal. in c. j. de natura feudi & l. ij. C. de serui, & aqua. Roma. consi. dccclij. al's. dcclij. ĩci querit nũqd dñi Auinionẽ. Bald. in. l. Princeps. ff. de le. & iõ si Princeps cõderet statutũ, qđ trãsiret in cõtractũ nõ posset illud reuocare. l. q semel. ff. de decre. ab ordi. fa. Bar. ĩ. l. oẽs ppli. vij. col. v. circa prin. de iusti. & iur. Cano. in. c. nouit. de iudi.

POMATES.

b ¶ Vltimò op. vide Alex. cons. xiij. ĩci. Redẽptoris nr̃i in. iij. volumi. vide Are. l. j. in. princi. v. col. de ver. obli.

POMATES.

c ¶ Quero qd. vide Imol. consil. cxxx. vol. ij.

d ¶ Actio. Adde latè Alex. cõsil. ij. iiij. lib. & vide qđ voluit Bald. consil. cij. j. libr.

a ꝯ✢POMA.❡Cõtradicit.Vide Deciũ ĩ.l.ſingularia ĩ.v.co.ff.ſi cer.pet.
b ꝯ✢POMA.❡Duę ẽptiones.Idẽ tenet Bal.in.l.reſcripto.§.fi.j.e.Alex.
l.ſingularia.iiij.col.ff.ſi cer.pe.&.l.ſciẽdũ.ij.col.de ver.obl.aliqd ꝑ Alex.l.
q bis idẽ.de ver.obli.&.l.ſi diuortio.j.col.vbi vr̃ ſentire.e.ti.& vide Pau.de
ca.l.nã ad ea.vbi ſeqꝉ hic Bar.ff.de legi.hoc exꝑſsè tenuit Bar.l.ſingularia.
iiij.col.ff. ſi cer.pe.
Alex.ibi in.xij.co.
c ❡Aduerte ad hæc ỽba.Nã ꝓut iacẽt neſcires hr̃e verã ĩtelligẽtiã exẽpli,dicas ergo ita,vt ex antiquis codicibus habui rẽ quã tibi vẽdidi ꝓ.xx.volo ꝙ ẽptã habeas primã ẽptiõe,&remitto tibi.x.vl' primæ ẽptioni.ꝓ.x.addo alia.x.&c.& ſi inſpicis ſecũdũ hũc ſenſum ita exẽplificauit.d.Alex.hic ver.&ſic no.pactũ.Alex.Loſeus.

ꝯ✢POMATES.
d ❡Itẽ vt ſcias.Et ꝗ̃uis doc.teneãt,qđ ex libello formato debet ſolui gabella,tñ Bar.vr̃ tenere cõtrariũ.l.edita.colũ.iij.C de edẽ.vbi Deci.in.v.colum.

ꝯ✢POMATES.
e ❡Pretor ait.Vide Iaſ.ĩ.l.legẽ.C.eo.q dicit hoc eſſe verũ in actione ciuili.nõ in ꝑtoria:etiam ſi ꝑ verbum,oĩno.
f ❡Pactorũ.Inꝗ̃tũ.d.Ia.hic dicit,ꝙ ſtãte ſtatuto,ꝙ inſtrã guarentigiata habeãt executionem paratã,non debẽt intelligi cõtrà perſonam.non nominatam in inſtrumẽto.Adde Paul.de caſt.conſi.clxxxj.
g ❡Cõtrarium.Adde inꝗ̃tum.d.Iaſo.hic dicit,quod in inſtrumento dicatur talis Procurator Titij:vt cõſtat,tali in ſtrumẽto:per hoc nõ probatꝉ ipm eſſe ꝓcuratorẽ Titij:niſi ꝓducatꝉ mãdatũ vt voluit Ro.conſi.lxiij.ꝙ hic venit limitãdũ notabiliter:niſi mãdatum eſſet aliàs ꝓductũ in iudicio,& iudex etiã ꝓnũciaſſet ſup limitatione ꝓcuratoris qa tũc ſi notariꝰ dicat,hoc eſt exẽplũ mãdati Titij &c.licet nõ inueniatꝉ originale,tñ facit fidẽ:vt voluit Pe.de An.cõſi.xl.Itẽ limita,niſi tale ĩſtr̃m eẽt antiquũ:qa licet nõ reperiret originale,tñ faceret fidẽ:vt voluit Bar.cõſ.87.Inꝗ̃tũ ẽt.d.Iaſ.põit,ꝙ ſi ſit ꝓhibitũ excep.opponere cõtrà inſtr̃m,nõ debet intelligi de illa ꝗ apparet ex inſpectiõe ĩſtri nõ te pigeat videre,ꝗ latè poſui ĩ.l.iiij.§.cõdẽnatũ.j.de re iu

appoſitis,extrà naturã cõtractꝰ:hc loquitꝉ de his,ꝗ apponuntꝉ circà ſubſtãtialia cõtractꝰ.& br̃ hoc intẽdit.Pacta circà ſubſtãtialia cõtractꝰ appoſita,re ĩtegra,ẽt ex ĩteruallo valẽt,& quo ad excep.& quo ad actionẽ,ſiue in totũ,ſiue ĩ ptẽ:ſiue cũ vno,ſiue cum pluribꝰ cõtrahatꝉ.h.d.& diuiſio apparet ex gl.poſita ſup ỽbo,vñ illđ.
1 ❡†Quero ꝓ declaratiõe.§.vtrũ ſit verũ,ꝙ ꝑ pactũ ſecũdũ appoſitũ circa ſubſtãtialia cõtractꝰ,primꝰ cõtractꝰ renouatꝰ videatꝉ gl.ĩ.l.pacta.j.de cõtrahẽ.ẽp.dicit qđ ſic ſi fiat ex ĩteruallo:ſecꝰ ſi ĩcõtinẽti.ar.l.nõ ad ea.j.de cõd.& demõ.Gul.
a cõtradicit,[a] ꝙ diſt.l.nõ ad ea.habet locũ ĩ teſtõre tm̃ ex cuiꝰ volũtate tota diſpoſitio pẽdet,ſecꝰ ĩ cõtractibus.Hoc placet alia rõne,qa ſup eodẽ nõ pñt cõcur
b rere duę ẽptiões[b] validę:vt.l.ſi id qđ.j.de reſcin.vẽ.Et iõ circà hũc articulũ dicas.Aut pactũ ſecũdo apponitꝉ cũ vno ex pluribꝰ,aut cũ eodẽ.Pr̃io caſu,pro pte tm̃ receditꝉ,nec cõtractꝰ ĩ totũ renouatꝉ,vt hic,in ver.ſed cũ duo.Secũdo caſu,aut ỽba nõ ſunt apta ad
c renouatiouẽ cõtractꝰ.ỽbi gr̃a[c].Rẽ quã tibi vẽdidi ꝓ xx.volo,ꝙ ẽptã habeas pr̃ia ẽptiõe,&remitto tibi.x.vel primę ẽptioni addo.x.& nõ vr̃ renouatꝰ cõtractus.Aut ỽba ſunt apta ad renouationẽ cõtractꝰ:vel ſunt ambigua,qa poſſunt trahi ad vtrũꝗ:& vr̃ renouatus cõtractꝰ:vt hic,&.d.l.pacta.ỽ.Paulꝰ.Ita vr̃ tenere gl.& tex.innuit.j.e.l.ſi vnꝰ.§.pactꝰ.ỽ.ꝙ ſi nõ in totũ.& iſta ſũt vtilia,vt ſcias ex quo cõtractu agatꝉ.
d ❡Itẽ vt ſcias,[d] ex quo debet ſolui gabella:vtrũ fuerit vna vẽditio,vl' plures.& ad multa alia gl.aſſignat ꝗda ar.cõtraria:& nõ ſoluit.Dicitꝉ hic,ꝙ eodẽ mõ,quo põt in totũ tolli,eodẽ mõ põt in totũ reformari.Cõtrà de teſt.l.heredes palã.§.j.Sol.illa cõcordat.nã eadẽ ſolẽnitas requiritꝉ ĩ reformãdo,ꝗ ĩ cõſtituẽdo,nõ aũt ĩ declarãdo.❡Op.ꝙ nõ ſit idẽ iuris ĩ tollẽdo ptẽ,qđ ĩ tollẽdo totũ:at.l.Papinianꝰ.§.ſed nec impuberis.j.de inoffi.teſt.Sol.vt ibi apparet in tex.qa ibi reſpectu diuerſorũ,& ibi nõ eſt eadẽ rõ totiꝰ ad ptẽ,hic ſic.❡Tertiò op.dicitꝉ hic in ver.ſed cum duo.ꝙ diuerſum ius eſt,qñ ſit cũ pluribꝰ,quã qñ ſit cũ vno.Cõtrà.j.de cõdi.inde.l.Iulia.in fi.&.j.ſi cer.pe.l.ſingularia.Sol.ibi ex pluralitate ꝑſonarũ nõ variatꝉ rõ:hic ſecus.Nã cũ alio,cũ quo nõ eſt factũ pactũ:nõ pt videri cõtractꝰ reuocatꝰ cũ nõ cõſenſerit.Vltĩo gl.remittit ad diſtinctionẽ.l.pac.de cõtrahẽ.emp,& de materia huiꝰ.§.tãgitꝉ ĩ.l.ab emptione.j.e.

e **Prætor ait.**[e] ❡Gl.cõtinuat hũc.§.ad pręcedẽtia.Exẽplũ in quolibet iſtorum ponit gl.❡Sed tũc quęro,qñ lex præcepit aliquid obſeruari,intelligitꝉ quo ad actionẽ,& exceptionẽ:vt.l.ſtatuas.j.de acqui.re.do.&.C.ſi aduer.vẽ,autꝉ.ſacramẽ.& ibi no.Cũ ergo hic prętor dicat,pacta ſeruabo:quare nõ intelligitꝉ quo ad actionẽ & exceptionẽ.& ſic ſp pacta actionẽ ꝓducãt.❡Breuiter neſcio ſoluere,niſi aliqualr̃ diuinãdo.Quæ diuinatio colligitꝉ ex cõtinuatiõe,quã facit gl.de iſto §.ad ſuperiora.ſ.qñ in edicto plura cõtinebantꝉ,ſcilicet ꝙ pacta ꝗdã ꝓducebãt actionẽ,ꝗdã exceptionẽ:& de ꝗbus pactis debeat intelligi,ſubiecit iſtud edictũ.vnde ex ꝑcedẽtibus apparet,de quibꝰ loquitur hic:& ꝑtorẽ ſic ſenſiſſet:dũ dicit,pacta ſeruabo.ſ.ꝗdã quo ad actionẽ,quędã quo ad exceptionẽ:& aliter neſcio r̃ndere.Et huius cõtrarij nunꝗ̃ vidi ſolutionem:nec reperio ipſum formatum per aliquem.

f **Pactorum.**[f] ❡Iuriſcõſultꝰ hic ante,ꝗ̃ intret expoſitionem edicti,ponit vnã ſuã diſtinctionẽ pactorũ.& breuiter hoc intendit.Pactũ,vel eſt in rẽ,vel in ꝑſonã:in dubio intelligitur in rẽ.❡No.igitꝉ,ꝙ ĩ dubio ꝑſonã apponitꝉ in cõuentione,vt determinet verbũ ſignificans promiſſionem,non verbum ſignificans actum rei promiſſæ.de materia huius §.dicam plenè in.l.qui in futurum.§.j.j.eo.

ꝯ✢ *SVMMARIVM.* ✢
1 *Argumentum à contrario ſenſu,an ſit ex propria ſignificatione.*

Dolo malo. ❡Hic ĩcipit exponere verba edicti.Aduerte ad vnũ,dicitꝉ hic,dolo malo.Prætor ait pactũ dolo malo initũ,ſe non ſeruaturũ.vbi dicit hoc ꝑtor?certè nõ dicit exꝑſſe:ſed à cõtrario ſenſu:cũ dicit ſe ſeruaturũ pacta nõ facta dolo.ergo ſi dolo,nõ ſer-
1 uabit.Et ſecũdũ hoc†innuit Iuriſcon.ꝙ argumentũ à cõtrario ſenſu ſit ex propria ſignificatione.cõtrariũ habemus ĩ.l.apud antiquos.C.de fur.Dixi in.l.oẽs populi.ſ.de iuſti.& iu.dũ loquitꝉ de interpretatione extẽſiua.quęrẽdo,an in ſtatutis habeat locum argumentum à contrario ſenſu.

ꝯ✢ *SVMMARIVM.* ✢
1 *Dolus eſt genus:fraus ſpecies:& quæ differentia ſit inter dolum & fraudem?*
2 *Generis remotionem ſequitur remotio ſpeciei.*

Sed ſi fraudandi. ❡Iſte.§.eſt fortis,& legitꝉ duobꝰ modis in gl.principaliter.❡Primò ꝙ illa duo verba,ineſt em̃ dolꝰ & fraus,referuntꝉ ad principiũ.§.& ponũtꝉ ad excuſationẽ ꝑtoris:& ſcđo mõ,ꝙ.§.legatꝉ rectè.Itẽ pr̃ia lect.variatꝉ in gl.tribꝰ modis.Pone caſum ſecũdũ primã.Quæro,qd ſi pactũ ſit factũ ꝑ fraudẽ,an valeat?R̃ndet Iuriſcõſultꝰ,ꝙ prætor de fraude nihil dixit in edicto:hoc fecit iõ:qa ineſt dolo fraus.& ſic iunge ver.ineſt em̃.ad prin.Sed ꝗ̃ro,an de iſto pacto facto fraude,ſit aliqd ꝑ aliquẽ ſcriptũ ſpãlr̃?r̃ndet Iuriſcõſultꝰ,ꝙ ſic.Nã elegãter Labeo ait &c.❡Opp.ꝙ iſte tex.ſibi cõtradicat.dicit em̃,ꝙ de fraude nihil dixit ꝑtor.poſteà dicit ꝙ ineſt dolo fraus:ergo de fraude dixit aliqd.R̃n.nõ dicit exꝑſſe,ſed ĩ nube,& tacitè.❡Quęro ergo,ĩ quo differt
1 dolus à fraude.gl.hic ponit tres opi.& ſecũdũ†primã,dolꝰ eſt genꝰ:& fraus eſt ſpẽs:& ſic ineſt dolo fraus,ſicut ſpẽs ineſt generi.At ſcđm duas al's dolus eſt ſpẽs:& fraus eſt genꝰ.& ſic ineſt dolo fraus,ſicut genꝰ ineſt ſpeciei.Pr̃ia eſt vera:qa edictũ Pretoris ꝓcedit negatiuè,& remotiuè.ſ.neꝗ dolo &c.Sed ad remotionẽ generis,bñ ſeqtꝉ remotio ſpeciei:qa ſi dico.Animal nõ currit.ergo nec hõ currit:vt ĩ.l.j.ĩ fi.& ibi no.j.de ſuis & legi.Meritò ergo excuſatꝉ Pretor:qa cũ remouet dolũ,q eſt genꝰ:ergo & fraudẽ,ꝗ eſt ſpẽs.Alię lec.nõ ꝓcedũt:qa ad remotionẽ ſpeciei,nõ ſeqtꝉ remotio generis.Non em̃ ſeqtꝉ:Homo nõ currit:ergo animal non currit.Et iõ ſi poneretꝉ,ꝙ fraus ſit genꝰ,& dolꝰ ſit ſpẽs,vt innuũt alię duę lec.nõ excuſaretꝉ ꝑtor:qa remouẽdo ſpeciẽ,nõ ſeqtꝉ remotio generis:vt.l.duobus.§.ſi qs.& ibi dixi.j.de iure
2 iu.❡Ex ꝑdictis no.†ꝙ ad remotionẽ generis,ſeqtꝉ remotio ſpeciei.l.fundi.in fi.ff.de fun.inſtru.l.j.in fi.ĩ gl.j.de ſuis & leg.&.l.fi.C.de vſu.rei iud.Sed nõ ecõtrà.Probatꝉ ĩ.d.l.duobꝰ.§.ſi qs.& ibi dixi.Sed affirmatiuè eſt totum ecõtrà:qa ad poſitionẽ ſpeciei,ſeqtꝉ poſitio generis.Cũ em̃ dico,hõ eſt.ſeqtꝉ ergo animal eſt.ſed ad poſitionẽ generis,nõ ſeqtꝉ de neceſſitate poſitio ſpeciei.h.d.gl.Probatꝉ ĩ.l.ſi qd earũ.§.interẽptũ.j.de leg.ij.&.l.inter agnatos.j.vñ legitimi.Tetigi ĩ.l.Imperiũ.ſ.de iuriſdi.om.iud.❡Scđò no.dr̃iam ĩter dolũ & fraudẽ diuerſimodè,Secũdũ diuerſas expoſitiones gl.Alij tenẽdo hãc eandẽ etiã dicũt.ꝙ ineſt dolo fraus,quaſi vnũ ĩportet idẽ,qđ aliud.& puto eos dicere veritatẽ.❡Scđa lec.prin.eſt ꝙ totꝰ.§.legatꝉ rectè.qđ dic,vt in gl.Tu legas alio modo totũ ordinatè.Pretor dixit ſe nõ ſeruaturũ pacta facta dolo,qđ intelligitꝉ,qñ in ipſo actu paciſcẽdi,fiebat dolꝰ:vt.ſ.proxi.❡Sed qd ſi tpe,quo feci pactũ,nihil feci dolo:bene tñ cogitabã in futurum te fraudare:fortè nõ ſeruare promiſſa:& ſic pactũ eſt factũ fraudandi cã,an valeat?Reſpõ.Iuriſcõſultꝰ ꝙ ꝑtor de hoc nihil dixit.Quid ergo erit?R̃n.Iuriſconſul.hoc pactũ nõ valere,nec effectũ habere,qa aut iniquũ,aut ſuperuacuũ ſecũdũ Labeonẽ.& ꝓſequere ĩ alijs ſecũdũ vltimã lec.gl.Vel lege ſic.Queritꝉ ab Vlpiano,an pactũ fraude factũ,ſit ſeruãdũ?R̃n Vlpianus,ꝙ non.& hoc probat primo ꝑ edictũ pretoris,qui dicit ꝙ pactũ dolo factũ,nõ eſt ſeruandum:ſed dolo ineſt fraus.ergo pactũ fraude factũ:non eſt ſeruãdũ.Secũdò ꝓbatur ꝑ dictũ Labeonis,ꝗ dicit quòd pactũ iniquũ,vel ſupfluũ non eſt ſeruãdũ.ſed pactũ fraude factũ eſt iniquũ,vel ſuperuacuũ,vt hic probatꝉ:igitur nõ eſt ſeruandũ.❡Op.ꝙ licet pactũ ſit ſupercuũ,nõ debet vitiari:vt.l.ſi pupilli.§.j.de neſt geſt.&.l.non impoſſibile.j.cod.ti.Gloſſ.non ſol.nec iſta,nec alia ſimilis.ſed tu dic,quòd ibi loquitꝉ in eo,quod erat ſuperfluum & ex abundanti:ideo non erat vitium,hic ſic.

Quod fere. ❡Si ꝑcedit interrogatio,& ſequatur r̃nſio,ꝑſumitꝉ ſtipulatio:niſi ꝓbetꝉ cõtrariũ.h.d.❡Op.qa ſi pro
g betꝉ cõtrariũ,[g] ꝓbabitꝉ falſum.Gl.dicit nõ eſt verũ:qa potuit ꝑcedere interrogatio,& ſeq r̃nſio inter abſentes,vel ex interuallo.Vide gl.iſta gl.poſſet dicere verũ in priuata ſcriptura,in qua de neceſſitate nõ ponitꝉ locꝰ,& dies & cõſul.vt.l.cũ tabernã.§.idẽ.j.de pig.Sed in publico ĩſtrumẽto nõ ꝓcederet:qa cũ ibi apponatꝉ locꝰ & tp̃s,& apparet ꝙ in vno loco fuit facta interrogatio,in alio,r̃nſio.Eodẽ modo ſi ex interuallo.Dices ergo,qđ ꝓbabitꝉ cõtrariũ:hoc eſt,cõtrahẽtes nõ habuiſſe animũ ſtipulãdi:licet ỽba fuerint apta ad ſtipulationẽ.& hoc dicit tex.hic,ꝙ nõ aĩo ſtipulandi &c.Et ſic intellexit gl.ſ.ea.l.ver.igitꝉ nuda.❡Queritꝉ gl.vtrũ ſit neceſſe,ꝙ hęc ꝓbatio fiat ꝑ aliã ſcripturã.& vr̃ qđ ſic ꝑ.l.gñalr̃.C.de non nu.pecu.Tu dic vt in gl.ꝗ hic dicit,qđ illud verũ,qñ vult ꝓbare cõtrà tenorẽ inſtrumẽti,qđ cõfitetur cõfectũ ſua volũtate.hic em̃ vult ꝓbare cõtrà ſolẽnitatẽ:quo caſu admittitur probatio per teſtes.ita dicit gloſſ.iſta,quam not.&tene menti.

ꝯ✢ *SVMMARIVM.* ✢
1 *Contractus prohibitus propter utilitatem publicam,non firmatur iuramẽto.*

Si paciſcar

POMATES. a

a ¶ Si paciscar. Ad quod p pactũ pt renũciari finie, vt vult tex. hic. hoc verum ẽ, si expsse renũcieť secus si tatitẽ. ita pulchrè Ias. l. si diuersa. col. fi. vs. limita. C. de trãsactionibus.

b ¶ An maiori pte. Adde post. d. Alexan factũ à maiori p te dicat factũ cõcorditer. Ro. cõs. ccccc xij. & quo ad tertiã limitationẽ do. Ias. adde Old. cõsil. lxvj. & inẽtũ i. v. col. refert Ro. cõsuluisse, φ si testõr mãdat distributionẽ bonorũ suorũ fieri p cõsules artis lane: & ci⁹ heredes: φ hæredes hẽbũt vnã vocẽ & cõsules vnã. Ad de tu videdũ Abb. q i eodẽ facto cõsuluit, ei⁹ cõs. xxxvij. ij. li. Et inẽtũ ẽt sub dit, φ vbi pupillus teneť ad aliqd faciẽdum, φ ipse tutor põt solus facere. Adde quod Ro. cõ si. cclxxxvj. cõsuluit, φ lʒ ali⁹ turor solus nõ possit actionẽ cedere: tñ vbi pupill⁹ esset obligat⁹, vel soluere, vl' cedere. φ tutor posset cedere sine pupillo, interueniente tamen decreto.

POMATES.

c ¶ Et vide. Vide de hac regula aliqua, p Christoforũ Pro. instit. de satisf. tu.

POMATES. d

d ¶ Maiorem. Vide tex. mirabilẽ in pposito. l. si pcedẽte. §. Luci⁹ Titi⁹. ff. mã. v. maior ps non piudicat minori cõtra fideiussorẽ. Et p declaratiõe hui⁹. vide oĩno Christ. ca. ij. C. eo. q dicit istã leg. eẽ fundatã sup quatuor equitatib⁹ vide ẽt singulare & mirabile dictũ Ro. sin. xlvj. i ci. qa cler. & sin. xcvj. i ci. heri Nũqd ãt i casu isti⁹ leg. vn⁹ teneať stare maiori pti, si remittať totũ debitũ? dic φ nõ. ita Ro. fin. cj. inci. creditores. & istũ casũ qño mĩor preiudicat minori, quando Papa, vel Princeps rescribit, φ fiat de cõcordia

Si paciscar. [a] ¶ Pactum, per qđ tollitur ius priuati sibi publica authoritate concessum: valet: secus si tolleretur ius publicum: qa tunc non valet, etiam si fuerit iuramento vel stipulatione firmatũ. h. d. exposuit supra verba edicti: q dicũt: neq; dolo malo. hic exponit sequentia. s. aduersus leg. &c. ¶ No. singulariter, † φ qñ pactũ. vel cõtract⁹ aliquis est ,phibit⁹ propter vtilitatẽ publicã: tunc non firmatur iuramẽto: dixi plenẽ in l. si quis ,p eo. in prin. de fideiuss. ¶ Quærit gloss. an iste idẽ, q fecit pactũ de nõ exequẽdo id. qđ ptinet ad ius publicum, admittatur. Rñd. gl. quòd sic. & bene. ¶ Item querit gl. quid si partim pertineat ad ius publicũ: partim ad priuatum. dicit gloss. φ respectu priuati valet: respectu publici. non. Vide ipsam glo. & no. de prima. q. vide quòd dixi in. l. si maritus. §. si negauerit. j. de adul.

SVMMARIVM.

1 *Status mutatione uidetur alia persona.*

Si ante aditam. ¶ Expeditus Iurisconsul. de literali expositione edicti: nunc venit ad tractandum quasdã varias & diuersas qõnes circa materiã istam; & breuiter hoc intendit. Pactum factum ei, qui est, vel futurus est hæres, statutu non mutato, valet quo ad pacti exceptionẽ: sed statu mutato, valebit quo ad exceptionẽ doli, vel vtilis pacti. h. d. ¶ No. † quod mutatione status, videtur alia persona: & sic non prodest ei pactum factum iure directo: sed de æquitate iure exceptionis doli. cetera dic, vt in glo.

ET suum. Hodie. ¶ In his quæ sunt cõia pluribus: vt singulis. qđ fit a maiori parte, [b] preiudicat alijs, fauore liberationis. h. d. ¶ Op. diciť hic, φ debẽt cõueniri in vnũ locũ. Contrà: imo valet consensus adhibit⁹ separatĩ: vt. l. per fundũ. j. de serui. rusti. pdi. & l. receptũ cõia predi. Sol. hic loquiť in casu. in quo pactũ plurium põt nocere alijs: ideo reqritur, φ oẽs conuocentur in vnũ: ibi nocere nõ poterat. Contrà: imo indistinctẽ nocet: vt. l. quod maior. j. ad municipa. & l. nulli. j. quod cuiusq; vni. no. Sol. illud verbũ in his quæ sunt cõia plurib⁹, vt vniuersis. hic in his, q sunt cõia pluribus, vt singulis. quo casu si essent mille, factum oĩm non noceret vni: nisi in isto casu, fauore liberationis: vt hic, & l. fi. C. qui bo. cede. pos. & hic nõ nocet factum pluriũ: nisi cũ decreto pretoris: vt hic in gloss. & hic in tex. vides: & per Dy. in. c. quod omnes tãgit; extra de regu. iur. lib. vj. & vide[c] qđ dixi i. l. ij. C. de decu. lib. x. & vide. d. l. fi. C. q bonis cedere possũt. ¶ Quærit gl. de duobus, dic vt in ea?

MAiorem. [d] Maior pars intelligitur pro cumulo debiti, non pro cumulo personarũ, nisi qñ in cumulo debiti esset equalitas. h. d.

SI plures. ¶ Plures prætendentes vnum debitum vel si plura debita competant vni, semper loco vnius habentur. h. d. ista lex. ¶ Op. s. de adop. l. si consul. & de senato. l. emãcipatũ. Et. §. fi. Sol. qñq; habetur respectus ad psonã rõne officij: & tunc si gerit plura officia, fungitur vitẽ diuersarũ psonarum, vt ibi. Qñq; habeť respectus ad psonam rõne persone, tũc impossibile est vnũ tenere vicẽ pluriũ. de hoc per Gul. in. d. l. si consul. s. de adopt.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, uel reformatio committens aliquid prioribus, sub intelligitur uel maiori parti eorum, si alij sint absentes.*

2 *Fiscus habet tacitam hypotecam in delictis, licet inefficacem.*

3 *Maior pars præsens præiudicat absentibus.*

4 *Pactum creditorum præsentium, quare sit quòd præiudicat absentibus priuilegiatis, & non habentibus hypothecam.*

REscriptum. ¶ Pactum maioris partis creditorum psentiũ, nocet absentib⁹, & priuilegiatis, hypothecam tñ non habentibus. h. d. ¶ Pro declaratione text. quæro, vbi est istud rescriptum diui Marci. dicit gloss. habemus eius mẽtẽ in. l. & suũ. in fi. s. e. ¶ Quæro, vbi dicebat rescriptũ, φ oẽs debeãt cõuenire? Rñ. rescriptũ loqbať indefinitẽ: & indefinita ęqpollet vniuersali, vt 1 l. si plurib⁹. j. de leg. ij. His pmissis no. diligenter † ex hac leg. φ si p statutũ, vl' reformationẽ cõmittať aliqd priorib⁹: subintelligiť, vl' maiori parti eorũ, si alij c eẽnt absentes: vt hic. Debẽt eñ reqri: φ fortè eorũ pñtia traheret alios ad suã sñiam: vt. l. sicuti. j. de arbi. Facit C. de decu. l. ij. Dices tu, hoc iõ: qa sic declaratũ erat p aliud rescriptum: tamen verba de se importãt, quòd oẽs debẽt esse psentes: vt hic dicitur in text. Rñ. rescriptũ nõ dicebat aliqd de absentibus, sed solum de fisco. Et inducitť hoc ad probandũ de priuilegiatis creditoribus: declarando igiť procedit lex ista. vnde idẽ esset in statutis, & reformationibus: vt dixi. ¶ Op. φ semper fiscus habet tacitas hypothecas: vt. l. aufertur. de iure fis. §. fiscus. & C. in quib. cau. pig. ta. contrahi. l. j. & ij. Solu. dicit glos. Fallit in duobus casibus, qñ fiscus succedit priuato. Itẽ quãdo sibi debeť ex delicto. ¶ Not. ergo, quòd 2 in † delictis, fiscus non habet tacitas hypothecas. allegatur. C. pe. fi. cre. preferri. lib. x. l. j. Sed ibi videtur notari cõtrariũ. Sed in veritate nõ contradicit. Non enim dicit hic gl. fiscũ non habere tacitam hypothecam in pœnis, sed fiscum alijs creditoribus nõ præferri. Et ideo Dy. in. l. quod placuit. j. de iure fisc. tenet fiscũ habere tacitã hypothecã in delictis: tamen sine effectu siue inefficacẽ cõtrà creditores. De hoc e p Cy. de bo. dã. l. si quis post hac dicit in. l. aufertur. §. fiscus. & l. quod placuit. j. de iure fisci. ¶ Op. j. mãda. l. si præcedente. §. fi. vbi priuilegiatis non præiudicatur. Glo. dat hic plures solu. nec posuit finaliter veritatem hic. d. Iac. but. dicebat sic: quod priuilegiatis præiudicať in parte debiti, vt hic: non in priuilegio: vt leg. cõtraria. In eo eñ modico, quod restat soluẽdũ, creditor habens priuilegium prefertur ¶ Opp. C. de cess. bo. l. fi. §. nulla. Solu. dicit glos. cũ induciȩ dantur, preiudicatur habentibus hypothecam: secus cum remittiť. Ratio: qa ibi est modicum præiudicium: vt. C. de preci. Impe. offer. l. quoties.

3 ¶ † Quero quot debeant esse presentes: vt præiudicetur absentibus. Dicit gloss. maior pars, & bene.

4 ¶ † Quero extrà gl. quæ est ratio, quod piudiciať habẽtibus priuilegiũ, & nõ habentibus hypothecam. Rñ. qa pactũ psentiũ ,pdest etiã absentibus priuilegiatis, vt habeãt quem conueniãt: vt no. in. d. §. hodie. Habẽtibus autẽ hypothecã, nihil ,pdest: qa & si nullus esset, quem conuenirent: agerent hypothecaria, contrà tenentes bona: & hec est bona ratio, quã etiam ponit hic Gul. de cu. & Iac. but.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio nouans est duplex.*

Stipulatio pœnalis, an nouet præcedẽtem? remißiuè.

2 *Promitto fundum sub pœna centum, & si non dedero ipsum, promitto centum: paria inter se sunt.*

f Si pacto. [f] ¶ Conuẽtio liberatoria non nouatur per stipulationem pœnalẽ sequentem: sed aut pœna petetur: aut exceptio opponetur. h. d. ¶ Oppo. φ iste tex. sibi contradicat, cũ dicit vtraq;: & posteà dicit altera debere esse contentũ glo. exponit vtraq;. i. altera. vel. i. vtrauis. & bene. ¶ Secũdò opp. φ vtraq; cõpetit & exceptio, & petitio pœne: vt in. l. vbi pactũ. de transac. Istud cõtrariũ reputať alibi valde difficile. Veritas est, quæ poniť hic, & ibi. s. hic loquiť in pacto: ibi in acceptilatione. Ratio: qa pactũ non tollit actionẽ, nisi ope exceptionis. q exceptio inefficax redditur, si pœna petať: vt hic. Sed acceptilatio tollit actionẽ ipso iure: & si pœna petatur, actio non resuscitať: vt. l. quires. §. aream. j. de solu. vnde actor non posset obtinere: quia experiretur sine actiõe: & iudex deberet absoluere reũ, etiã nemine opponẽte: quia videt actorẽ carere actione: vt ibi tangitur in glo. & bene. ¶ Oppo. de. l. si pro fure. §. furti. de condi, fur, solu. ibi. in pœna legali, quæ petitur simul cum re: hic de pęna conuentionali. ¶ Oppo. φ vtrũq; petatur. vt. l. qui fidem. j. de trãsac. & l. ita stipulatus. in fi. j. de ver. obliga. Solu. ibi fuit dictum rato manente pacto. ¶ Secũdò op. de. l. obligationũ ferẽ. §. fin. j. de act. & oblig. vbi pœnalis stipulatio nouat præcedentem

nõ sufficit cõsensus maioris ptis: quia vno solo dissentiẽte nõ dicitur fieri de concordia. De veritate tamen, qa Bal. tenet oppositum: vide Ias. in. l. de fideicommisso. circa versic. iiij. facit. C. de transac.

POMATES.

e ¶ Debãt enim. Vide. Fely. c. omnes. col. xiij. & seq. ver. iij. declara. de cõst.

POMATES.

f ¶ Si pacto. Vide Are. in. l. ex duob⁹ in. vj. q. ff. de duob. reis. circa oppo. quod facit de. l. si de meis. ff. de arbi.

conuentionē,seu cōuentionalē stipulationem:ergo
hic solum pœna poterit peti,non exceptio opponi.
Dicit gl.debes intelligere,ꝙ hic fuit actum,ne noue
tur:vel loquit̄ secūdū iura noua secūdū q̄ tacitè non
p̄sumit̄,nouatio:vt.l.fi.C.de noua.Et si tu oppone-
res,qūo pactum liberatorium posset nouari:cum no
uatio sit vnius obligatiōis in alterum transfusio: vt
l.j.de noua.Rn̄.p pactū liberatorium quis obligatur
natural'r non petere:& sic pōt nouari:& sic rema-
net qđ hic fuit pactū,ꝙ nō fieret nouatio.Vel dicit
gl.ꝙ loquit̄ secundū iura Codicis &c.huius cā.d.Ia.
bu.& Gul.de cu.rn̄det ad illā.l.obligationem ferè.§.
fi.ꝙ ibi stipulatio penalis apponit̄ cōtractui iuris ci
uilis:hic verò pacto qđ est iurisgētiū:vt.s̄.e.l.ī prin.
ar.j.ad.leg.fal.l.j.§.itē si ita,&.l.cū sine p̄finitiōe.qn̄
dies le.ce.&.l.p̄dia.j.de act.emp.&.l.si quis à socio.
j.p socio.pbat̄ hęc solu.in.l.duo societatē.eo.tit.&
ipsi Ia.& Gul.de cu.tractāt hic materiam nouatio-
nis que esset vna longa repetitio.Cy.ponit.C.eo.in
l.si pacto,quo pœnā.& de cōtrahē.& cōmit.sti.l.nu
1 da.¶†Tu aduertas,qa duplex est stipulatio nouās.
vna coęqualis ad primam:& in hac nouatione ho-
die est immutatū p.l.fi.C.de noua.de qua dixi ple-
nè in.l.pe.j.de noua.Quædam est stipulatio pœna-
lis:& ista vtrū nouet p̄cedentē,vel nō:dicā plenissi
mè in.l.ita stipulatus.in contrarijs vltimę partis.j.
de ver.ob.dicā ī.l.p̄dia.j.de act.emp.& in hac noua
tione p iura noua nihil est immutatū.Et ideo glo.q̄
hic dicit,aliud hodie:aliud olim:nō dicit veritatem
secūdū oēs doc.Qūo ergo rn̄debimus cōtrario.l.obli
gationū ferè.in fi.j.de act.& ob.rn̄.hic p̄cessit cōuen
tio liberatoria,q̄ nō nouat̄ per sequentē stipulaionē
pœnalē:ibi præcessit cōuentio liberatoria.q̄ nouat̄
cum distinctione,quā posui in.d.l.ita stipulatus.in
sin.Ratio.primò fauor liberationis:vt.l.si vnus.§.
pactus.& ꝙ ibi no.j.eo secūdò:qa posito.qđ pactū
de nō petēdo,obliget quē naturaliter nō petere:li-
cet quidā contra,vt dicam in.d.§.pactus.& sic talis
ista obligatio posset nouari,tn̄ pactum ꝓducit alios
effectus:qa tollit naturalē & elidit ciuilem:vt.d.l.si
vnus.§.pactus.qui effectus nō pōt nouari.meritò
adhuc obstat exceptio:vt hic.In casu tamē reperie
nouari exceptionē.i.ei⁹ effectū perimi,vt.j.de p̄to.
stip.l.j.in fi.mag.gl.& ibi no.Quòd tn̄ ītellige,vt ibi
a dixi.¶Querit glo.[a] vtrū† sit idē dicere,ꝓmitto tibi
2 fundū sub pœna cētū:& dicere,ꝓmitto tibi fundū:
& si ipm̄ nō dedero:ꝓmitto tibi cētū.qdā dicebāt,
quod nō.gl.qđ sic:& bn̄ qđ no.& tene mēti,vt hic.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio doli, datur in subsidium deficiente exceptione pa-*
cti,in pactis liberatorijs,In quibus acquiritur domino per
procuratorem absque cessione.nu.2.

Plærumque. ¶Pactum procuratoris
ꝓdest dn̄o,& nocet dn̄o;
si habet spāle mādatū vel gn̄ale cū libera:secus si ad
b agēdū tm̄ sit dat⁹.h.d.¶Ex isto[b].§.no.†ꝙ sicut actio
1 vtilis datur in subsidiū deficiēte directa:ita in pactis
liberatorijs datur in subsidium exceptio doli,defi-
ciente exceptione pacti.¶Secundò not.diligēter,
2 †ꝙ licet in pactis obligatorijs,nō queratur domino
per procuratorē:nisi facta cessione:tamē in pactis li
beratorijs non est opus cessione:vt hic.

QVia. ¶Oppo.quòd hæc non sit bo
na ratio:vt patet in adiecto:vt
infrà.de cōsti.pecu.l.sed & si filio.§.j.gl.
ij.fatetur contrarium,quòd hæc ratio nō
concludit de necessitate.

SVMMARIVM.

1 *Procurator omnium bonorum cum libera:potest agere,&*
in iudicium deducere,licet non sit dictum.

NAm & nocere. ¶Op.de
l.quacun
ꝗ ratione.j.de ꝓcura.Sol.Intellige hoc,
ꝙ habebat gn̄ale cū libera.& ideo distin
1 gue,vt hic ī gl.quā no.Ex fin.hui⁹ leg.no.†qđ ꝓcu
rator oīm bonorū cū libera: licet nō sit dictū ad agē
dum & defendēdum:tamen agere potest ad rem,&
in iudicium deductre.

SVMMARIVM.

1 *Procuratori dato ad lites,solui non potest.*
Procurator quomodo debet concludere in libello.

a ¶Quærit gl.Adde
Bal.in.c.literas.de
præsump.qui dicit
eē ibi casum ꝓ ista
gl.tene menti Io.
de Imo.l.filiusfa.§.
diui.ī.pe.co.de leg.
j.allegat istam glo.
pro singula.& in.l.
ad diē.ff.de ver.ob.
vide.d.Ant.in.c.j.
de pac.Bald.in.l.j.
C.de his q̄ pę.no.in
iiij.co.Ego dè hoc
allego casum ī.c.fi.
de fal.in versi.sub
obligatiōe.& tene
mēti:qa nemo alle
gauit.& ꝓ ista glo.
dū legerē.l.j.§.si qs
simpl'r.j.de ver.ob.
dixi ibi eē casū,ad
quē non aīaduertit
homod.in versi.sub
cōditione,cōiūcto
ver.si illud fastum
fuerit dabo.vbi pri
mo dicit sub condi
tione & pœna.ex
ponit ꝙ est dictum
sub conditione.di-
cēs si illud factum
fuerit Andræ.Bar.

POMATES.

b ¶Ex isto.Bart.tn̄
ī.l.ij.C.e.videt̄ vel-
le,ꝙ etiam hic cō-
petat exceptio pa
cti:dum secundùm
vnum intellectū,
intelligit illū text.
loqui in procurato
re in rem suam.

1 SEd si tantum. ¶No.†ꝙ ꝓ
curatori da-
to ad lites nō potest solui.& ideo est dili
genter aduertendum in conclusione li-
belli.Na ꝓcurator debet cōcludere ꝙ petat reū cō-
dēnari sibi vt.l.j.C.de sen.& ad dandū soluendū do
mino nō sibi:vt hic dixi plenè in.l.hoc iure.j.de sol.
nisi esset procurator in rem suam:vt hic in fin.

ITem magistri. No.ꝙ pa
ctum isto
rum qui præsunt corporibus & collegijs
prodest & nocet ipsi collegio.quod pro
sit non est dubium.nocere autem nō pōt:nisi eis sit
c specialiter[c] permissum:vel concessa libera admini-
stratio.probatur.j.quod vi aut clā.l.iij.§.ij.de quo p
Cy.C.de transac.l.pręses.vide glo.super verbo.con
stat & tene menti tex.cum glo.

TVtoris. Quæro vtrum pactum
tutoris noceat pupillo.
text.nihil dicit gl.dicit quòd non nocet
si fieret animo donādi:aliàs secus.quod
dic vt in gl.&.C.eo.l.pactum curatoris.

SVMMARIVM.

1 *Pactum cedentis an noceat cessionario.*
2 *Cedēti agēti qn̄ possit opponi quòd malè agit cessione facta.*

SI cum emptore. Pactū
factum
eo cui competūt vtiles preiudicat ei cui
cōpetūt directè.hoc dicit.¶Quærit gl.
quid econuerso.vtrū si vēditor paciscat̄ noceat em-
ptori.Et variat gl.in seipsa.nā primo dn̄iam facit in
ter emptorē & fideicōmissarium vniuersalem post
1 eà nullam dn̄iam facit.vt patet ex gl.†An pactum
d cedētis noceat cessionario[d] glo.hic in fin.videt̄ di-
cere quòd sic:nisi īteruenerit alterū de trib⁹ q̄ ponū
tur in.l.iij.C.de noua.Idē videt̄ no.ī.l.nomē.C.quæ
res pig.obli.poss.in fi.gloss.hic vr̄ tenere ꝙ sufficiat
quocūq; mō debitor sciat idē ī.l.fi.j.de trāsac.Mar.
sil.dicebat ꝙ in pacto gratuito ꝓcedit principiū gl.
in transac.procedit finis.Sed hoc non probat.l.Iac.
de are.in.l.j.§.j.j.ad treb.melius quam alius dicit sic.
quandoq; cessio est facta ad cōmodum cedentis qa
quicquid exigit̄ debet in cōmodū cedentis verti:&
tūc pactū & omne factū cedētis nocet cessionario ni
si interueniat alterū de illis tribus hic notatis:& sic
loquit̄.l.nomē.C.q̄ res pig.obl.pos.& qđ ibi no.Sed
si cessio est facta ad cōmodum cessionarij tūc quo-
cunq; modo debitor sciat non poterit fieri pactum
in præiudicium cessionarij.ita loquitur.l.fi.j.de trās
act.& finis huius gloss.dixi in.l.facta,§.si heres.ad
2 treb.& Cyn.in.l.ij.in fi.C.de noua.in.q.si.¶†Quæ
ro vtrum eoipso quòd facta est cessio:possit obijci
cedenti malè agis quia cessisti.Respon.eodē modo
si quidē est facta cessio ad cōmodū cedentis nō pōt
obijci nisi interuenerit alterū de illis trib⁹ prędictis:
secus si ad commodū cessionarij.nā tūc indistinctè
pōt obijci:vt.l.in causæ.§.fi.cū.l.seq.j.de procur.di-
xi in.d.§.si hæres.sic debet intelligi ꝙ dicit̄ de cōfes
sione cedentis an noceat cessionario:vt no.Dy.in.l.
seruum filij.§.j.j.de leg.j.dicā.j.de procur.l.si actor.

Sed si inter. Pactum eius cui sunt cedē-
de actiones nocet ei qui eas
habet:& cedere debet.h.d.probat̄ ī.l.apud celsum.
§.mandaui.j.de doli excep.& iste.§.legitur hic duo
bus modis.Primo quādo vendidit aliquis procura-
torio nomine dn̄i.Secundò legit̄ ꝙ vendidit quis tā
q̄ dominus rem alienam:tunc dicit pactum eius ad
quem negotium spectat in veritate preiudicat ei q
habet actionem de iuris rigore.

SI tibi decem millia.
e Obligatio[e] quę re cōtrahit̄ nō pōt trahi
vltra quā ꝑuenerit.h.d.& ista.l.est tota
notabilis & vtilis & multū subtilis.¶Opp.j.eod.l.
in traditionibus.Solu.hic loquit̄ de obligatione quę
re cōtrahit̄ quæ per pactum non potest augeri vt di
catur re cōtracta.¶Quero ergo an decem milia su
perflua debeant̄ ex isto pacto vestito cohęrētia cō-
tractus.Glo.dicit qđ nō:qa cum accedat quātitati
esset vsura quę nō pōt deberi ex pacto etiā vestito
cohęrentia

POMATES.

c ¶Spāliter.Sed nō-
ne semper viden-
tur constituti cū li
bera.vt in.l.præses
C.de trāsact.salua
vt per Ias.ibi in.iij.
col.ver.ij.limita.

d ¶Cessionario.Ad
de an pactū ceden
tis noceat cessiona
rio Pau.de ca.cōsi.
xlvij.& seq.p An
gel.consi.cclix.&
an sufficiat ꝙ debi
tor sit certiorat⁹ ab
alio q̄ cedente vel
cessio.vide Ioā.an
dre.in add.ad spe-
cu.in ti.de procu.
§.vt autē.vers.sed
qd si debitor.& an
exceptio compen
sationis quæ po-
test obijci cedenti
possit obijci cessio
nario vide Bal.cō-
sil.cccclxxxvij.&
ibi an fiat de foro
cedētis & an cedēs
possit agere ad cō-
modum cassiona-
rij p eundē cōsilio.
ccvij.iij.libr.& an
debitor soluens ce
denti omisso cessio
nario liberetur ipo
iuse vel ope exce-
ptionis per eūdē
consi ccciiij.& qn̄
cessionis exceptio
impediat execntio
nem iustrumenti.
vide Ro.cōs.cccc-
lxxij.

e ¶Alio modo sum-
mat̄ hic tex.in scri
ptis exemplaribus.
Prius possent cade
re sidera de celo:q̄
obligatio quę re cō
trahitur.obliget vl-
tra quam peruene-
rit.h.d.quod idem
est in substantia li
cet delectabilius.
Alexan loseus.

cohærentia contractus,nisi intercessisset stipulatio:vt.l.q̃uis.C. de vsur.
Item non potest valere iure donationis:q̃m donatio olim non valebat pa-
cto nudo:hodie sic:vt.l.si quis argentũ.§.pe.C.de dona.Ita dicit glo.in eo,
quòd dicit nõ valere,vt donationem olim:quia pacto nudo,vr̃ malè dictũ:
a quia imo erat pactũ vestitum cohærentia cõtractus.[a] ¶Potest respon.ꝙ si
b quidem erat mera donatio,ita ꝙ nullo modo respiciebat primũ cõtractũ:[b]
tunc illi cõtractui legẽ non dat;nec de illo vestitur;vt.l.iurisgentiũ.ver.idẽ
Marcellus.cũ seq.s̃.eo.Si verò fiebat respectu cõtract⁹:vt quia promisi ti-
bi plusq̃ mutuasti:tunc est rectè vsura.Et hoc facit,ꝙ si in instr̃o venditio
nis apponit̃ illud pactũ,& id quòd plus valet:dedit,& donauit,ꝙ illa non
est vera donatio:nec fit ex mera liberalitate.Ignorat enim quid donare ve
lit.quòd hic vr̃ tenere Gul.& ego idem in.l.si quis cũ aliter.de ver.oblig.
¶Ad aliud,quòd glo.dicit hodie contrà per.l.si quis argẽtum.est verum,
ꝙ hodie donatio perficitur pacto nudo,si in eo exprimitur causa;secus si
promittatur simpliciter sine causa,ne ad idẽ cõcurrant duæ improprieta-
tes:vt dixi in.l.iurisgen.§.quinimo.ver.igitur nuda.s̃.eo.

SVMMARIVM.

1 *Actiones descendentes ex maleficijs,& etiam continentes causam famosam ex malefi-*
cio tolluntur ipso iure per pactum:quia sunt debiles.
2 *Actio tutelæ,licet sit pœnalis:tamen non tollitur ipso iure per pactum.*
3 *Si quis confitendo Sacerdoti,dicat remitto iniuriam.quòd non sit sublata actio.*

1 **Quædam.** ¶Actiones descẽdẽtes† ex maleficijs,ipso iure tol
luntur per pactũ.h.d.¶Not.istũ casum,q est singu-
laris.cõcordat.j.eo.l.si vnus.§.pactus.& per hanc ponitur exemplum in.l.
legitima.s̃.eo.quia ista conuẽtio lege iuuat̃:adeò,ꝙ actio ipso iure tollitur.
¶Quæro,quid in alijs actionibus hic non noĩatis?gloss.in fi.dicit idem in
oĩbus similibus,quæ cõtinent cãm famosam:vel sunt pœnales cum sit ea-
dem rõ;vt.j.ad leg.aqui.l.illud. ¶Videam⁹ igitur:quæ est rõ huius.§.Rõ:
quia actiones descendentes ex maleficio non causantur ex consensu:& iõ
sunt debiles.Itẽ cũ sint pœnales sunt odiosæ.Nunc venio ad glo.Dicit gl.
c idem puto in oĩbus similibus,q̃ cõtinẽt causam famosam.[c]intellige si sunt
ex maleficio:secus si ex cõtractu,vel quasi:vt actio tutelæ.pro socio,depo
siti,& similes,quæ famosæ sunt:vt.j̃.de infa.tñ p pactũ ipso iure nõ tollũ-
tur:vt.s̃.eo l.iurisgen.vers.idem Marcell⁹.& ver.se.Itẽ,quia ꝙ subijcit:vel
quia sunt pœnales.Intellige ex vtraq; parte:sic loquunt̃ exempla in tex.
posita.Sed si ex parte rei tantũ esset pœnalis,nõ esset eadem ratio.Hoc ẽt
2 †apparet in actiõe tutelæ q̃ ex parte rei tantũ est pœnalis,& tñ nõ tollitur
ipso iure per pactum:vt in.d.§.idem Marcellus.¶Quæro,quandò pacta
tollant actionem,vel obligationem ipso iure.gloss.dicit naturalis.&c. Et
3 pone tres casus:dic vt in ea.de hoc dixi in.l.legitima.s̃.eo.¶†Vltimò quæ
d ro:[d]si quis confitendo Sacerdoti dicit:Ego remitto alteri omnem iniuriã:
vtrum per hoc sit perempta actio:glo.insti.de iniu.in fi. videtur dicere,ꝙ
sic.Gul.de cu.dicit cõtrarium:nam quilibet fidelis Christianus tenetur re
mittere odiũ animi,quòd habet erga aliũ:nõ autẽ actionẽ iniuria. Igitur
remittendo odiũ,nõ vr̃ remittere iniuriam:vt.l.si domus.de ser.vr.prædio.
Plus videtur dicere Magister sententiarum,lib.iiij.dist.xxx.ꝙ quis nõ te
net̃ remittere inimico suo:nisi petenti,& aliter signum amicitiæ nõ tenet̃
ostendere:sicq; verificat̃,qđ dicit̃ in oratione dominica:dimitte nobis de
bita nostra,sicut & nos dimittim⁹ debitoribus nostris: quasi dicat,sicut &
nos dimittimus petẽti:ita tu dimittas nobis.In hoc tñ stãdũ est theologis.

SVMMARIVM.

1 *Pignus constitutum nuda conuentione de iure prætorio producit actionem.*
2 *Pignus quando tollatur per pactum expressum ipso iuræ?*
3 *Pignoratitia directa,quæ datur debitori contrà creditorem,oritur pignore tradito:uel si*
alio modo ad creditorem peruenerit.
4 *Expresso, uitiato,uitiatur tacitum.remissiuè.*

De pignore. ¶Pignus solo consensu cõtrahitur de iure p̃to-
rio:sed solo cõsensu:non tollitur.h.d.¶Not.hic
casum,ꝙ pactum nudum lege iuuatur:vt ex pacto actio oriatur:& sic ha-
bes hic exemplũ.l.legitima.s̃.eo.¶Op.pignus est contractus nominat⁹:
vt.l.j.in fi.s̃.eo.ergo actio oritur absq; iuuamento Prætoris:vt.l.iurisgen.
in prin.s̃.eo.Rñdeo pign⁹ assumit nomẽ ab actu.dicit̃ enim a pugno.vnde
si peruenerit ad traditionem,bene habet nomẽ:nec eget auxilio à iure Prę
1 torio:sed† quando constituitur nuda conuentione.non habet nomen:nec
produceret actionẽ,nisi iure Prætorio corroboraretur. dixi.s̃.e.l. iurisgen.
2 in prin.¶Opp.&.† videtur ꝙ pignus per pactum ipso iure tollatur:vt
C.de pig.l.maior.& de reg.iur.l.nihil tam.&.s̃.eo.l.iurisgen.§.adeo.Huius
timore gloss.intrat hic vnam distinctionem satis longam,ex qua apparet
quòd.§.iste.legititur tribus modis.Primò,ꝙ loquatur in pignore cõstitu-
to nudo consensu.& quod ibi dicitur de pacto:scilicet tacito,ex quo oritur
actio:vt.l.ij.C.de remis.pigno.Pactũ aũt expressum tolleret̃ ipso iure: vt
in contrarijs. ¶Sed adhuc instat gl.cum hic esset nata ciuilis & naturalis
obligatio:qũo per pactum potest tolli?Dicit glo.quia erat res integra. si-
cut dicimus in emptione.vt.l.ab emptione.j.eo. Quidam reprehendunt
istud.Nam per contractum pignoris,constituitur ius in re:vt.C.de pigno
ri.l.pignoris.j.de pigno.l.pignoris.ergo ibi nulla est obligatio,neq; ciuilis,
neq; naturalis,vt insti.de actio.§.j.& actio pignoratitia quæ est persona-
lis.l.fin.C.de distractione pignorum,nõ queritur,nisi pignus tradatur:vt
3 insti.quibus mo.re contrahitur obliga.§.fi.¶Potes† dicere:quod pignora
titia directa,quæ datur debitori contrà creditorem,non oritur,nisi pigno-
re tradito:vt.d.§.fi.vel alio modo peruenerit ad eũ:
vt.l.vtiq;.j̃.de dam.infec.&.l.inquilino.eod.ti. Sed
pignoratitia contraria,ista cõpetit ex nuda conuen-
tione quocunq; modo in ipsa decipiatur creditor:vt
l.j.j̃.de pigno.act.&.l.tutor.§.contrariam.eo.tit. ex
pressius in.l.si quis in pignore.§.j.in verbo obliga-
tã.eo.titu.Non enim dixit tex.tradidit.& idem dixi
in p̃emio Digestorũ ĩ.§.tertij.in fin.¶Et sic habes
ex ista le.ꝙ hic loquatur,quãdo pactum est factũ de
nõ petendo pignus tacitè. ¶Secundo mõ legitur,
quando pactum sit factum de non petendo debitũ.
quo casu hypothecaria tollitur ope exceptionis:si
prima actio tollebatur ope exceptionis. Circa hoc
4 tñ glo.distinguit latius:eam vide.¶No.†istam di-
stinctionẽ,quando vitiato expresso.vitietur tacitũ.
de quo in.l.j.in fi.j̃.quib.modis pig.vel hypo.sol.&
l.si fideiussor.in prin.j̃.de leg.j. ¶Tertio modo le-
gitur lex ista,quando ad traditionẽ est processum,
quo casu per pactum hypothecaria ipso iure tolli
non potest.Quidam reprobant istam tertiam lect.
nam q̃tum ad hypothecariam,nihil operatur tradi
tio.j̃.de pig.act.l.j.&.j.qui po.in pigno.ha.l.si prior.
in fi.& sic semper per pactum ipso iure tolletur.In
pignoratitia verò actiõe p̃cederet distĩctio p̃dicta.

Si quis paciscatur. ¶Pactum p̃-
sonale nõ por-
rigitur ad hæredem.

SVMMARIVM.

1 *Pacisci extraneo quis non potest.*
2 *Inutile ab initio,an posteà confirmetur?remissiuè.*
3 *Pater si filio paciscatur,ut hæredi:filio quæritur directa.si ut*
filio,utilis:si ut extraneo,nulla.
4 *Pater paciscens filio,uidetur pacisci,ut extraneo,quãdo filius*
meruit aliter,ut filio.
5 *Filius lucrans cum pecunia patris:medietas lucri dicitur ad-*
uentitia.
6 *Patris & filij assertioni circa merita, an præcesserint,non*
statur.
7 *Pater etiã uidetur stipulari,uel pacisci filio,ut filio:quando*
nominat ipsum filium,secus si nomine proprio tantum.
8 *Pater uidetur stipulatus filio,ut hæredi,quando non apparet,*
an filio ut filio,an filio,ut hæredi.
9 *Et quomõ possit apparere ex cõiecturis patrem stipulatum*
fuisse filio,ut filio,uel hæredi?nu.9.
Emphyteosis,si accipiatur per patrem pro se,& filijs, quòd
uidetur stipulata,ut filijs,non ut hæredibus.
10 *Stipulatione, uel pacto patris qualiter quæratur filio? re-*
missiuè.

Si pactus. ¶Non põt quis pacisci extra-
neo:nec cõualescit si extraneus
paciscenti hæres extiterit.Idem si quis filio vt extra
neo paciscat̃.hoc dicit.& notabilis & subtilis casus
1 est.¶No.†ꝙ nõ p̃t q̃s pacisci exrraneo.Quod intel-
lige prorsus:aliâs secus:vt.l.idem in duobus.in fi.j.e.
2 & ibi dicã statim.¶Secũdò no.† quòd ab initio est
inutile,postea non confirmatur.dic per Dyn.in.c.
non firmatur.extrà de regulis iuris.libro.vj.¶Ter-
tiò not.ꝙ si paciscator quis filio,vt extraneo,nõ va-
3 let.¶Ad istud tertium oppn.j.e.l.& hæredi.§. nos
autem.&.l.au⁹.¶Glo.†mirabiliter distinguit, Aut
quis paciscitur filio:vt hæredi:aut filio,vt filio: aut
filio:vt extraneo.Primo casu quæritur filio directa:
secundò vtilis:tertiò nulla Quod dic vt in glos.vide
4 eam & no. ¶Quæro:qualiter cognoscam,†vtrum
fuerit stipulat⁹ filio,vt filio:an vt extraneo? ¶Gl.
no.dicit,aut filius fecit mihi aliquid,propter quod
illud meruerat,sicut quilibet extraneus:& videor si
bi pacisci:vt extraneo.Aut nõ meruerat:Et videor
sibi pacisci,vt filio:Pro quo facit lex,si donatione.
& qđ ibi not.C.de colla.&.j.de castren. peculio.l.si
fortè.¶Et ex hoc apparet,quando pater promittit
aliquid filio per stipulationem,si quidem fili⁹ me-
ruerat,vt quilibet extraneus, obligatur pater filio:
Nam illud dicitur aduẽtitiũ.quod enim quærit filius
ex opera sua, aduentitium est:vt lege: cum opor-
tet.in principio.C.de bonis quæ liber.Ita intellitur,
e qđ not.ĩ aut.vnde & si parẽs.C.de inofficio.testa.[e]

POMATES.

a ¶Cõtractus.Vide Alex.in.l.bonæfidei.in.ij.col.C.eo.

POMATES.

b ¶Primum contractum. Idem dicit Pau.& Bal.in.l. petens.C.de pact.

POMATES.

c ¶Cãm famosam. Sed certè,qui committit delictum vr̃ consentire pœnæ, quam meretur.gl. l.j.§. bestias. versi. onera.ff. de postula.est tex.bonus in l. Imperatores.ibi, ip̃e huic pęne subdi disti.ff.de iur.fisci.

d ¶Vltĩò quæro.Ad de Bald.in rub. de treu.& pace.vbi allegauit istud dictũ Bar.ad.q.statuti:ꝙ inimici cogãtur ad pacẽ:quod intelligi n ille,qui offendit pacẽ, petit genibus flexis.& alleg.vltra,si det fideiussorẽ de nõ offendẽdo.allegauit Inno. in.c. ex p̃te. de ver.sig.Vide Bald. in.l.ij.ff. ad Sylla. Bar.in.l.nõ solum. §.iniuriarum.ff. de iniur.& do.abb. in c.j.de maledi.Bal.ĩ c.j.§.in viro.de pa. iur.fir.Lud Ro.ĩ.l. ij.ff.ad Syl. Andr. Barba.

POMATES.

e ¶Inoffi.testa.Vide Alexã.consil. vij. aliâs.lij in princ. in iiij.vol.& cõsil.xlj. &.xxiij. vo.j.Ancha.consi.cxxxiij. aliâs. cxxij.Alex. consilio.cxxxviij. Paulũ de castro. consilio. cxxxvj. aliâs. cxxvj. col.ij.

5 Ex hoc† etiã dico, quòd filius lucraẽ cũ pecunia patris: ꝙ totũ illud lucrum nõ est ꝓfectitiũ: imo me. dietas saltẽ est aduẽtitia: quia debeẽ sibi ꝓ operis suis: sicut debetur cuilibet extraneo secũdũ cõsuetudinẽ nostrã. Facit. C. p socio. l. j. cũ ibi no. & de colla. l. illud. ĩ fi. & ibi dixi. licet gl. videaẽ dicere aliter in. l. cũ oportet. in prin de bo. quæ libe. Tamen debet intelligi secũdũ
6 distinctionẽ pdictã: & sic cõsului plures. In hoc† tñ vtrũ præcesserint merita, vel nõ, assertiõi eorũ nõ est stãdũ, vt. d. l. si sorte. de cast. pec. & qđ no.
7 in. d. l. si donatione. de colla. ¶ Põt etiam ex alio colligi†, vtrũ paciscaẽ vt filio: vel vt extraneo. Aut eñ noĩauit eũ filiũ in stipulatione: & videẽ ei pacisci vt filio. Aut noĩe ꝓprio tñ: & tunc vt extraneo. ita videtur ꝓbari in l. & hæredi. ver. cæterũ. j. eo. & l. cũ aliqs. C. de iure deli. facit. l. filio. j. de cõ-
8 dit. & demõ. & nota. p Dyn. ĩ. l. si filio. j. de dona. cau. mor. ¶ Quæro, qđ† si non apparet qualiter fuit stipulatus, vtrum filio, vt hæredi, an filio vt filio. Hæc glo. dicit solẽniter: quia si non apparet, nec ex verbis, nec ex alia coniectura præsumitur tanꝗ hæredi, vt. j. vñ lib. l. scripto. in fi. vide gl. istã, quæ optimè loquitur. ¶ Quõ aũt ex verbis posset apparere: liquet aper-
9 tè.† Quõ autem ex alijs coniecturis liqueat. Dico, ꝙ siquidem pater paciscatur filio super re quæ de sui natura nõ transit ad hæredem extraneum: et videtur pacisci filio, vt filio: non vt hæredi: secus si transit ad quenlibet hæredem extraneum: vt in. l. iurisiurãdi. § si liberi. j. de ope. li. ¶ Et ex hoc dico, ꝙ qñ pater recipit emphyteosim pro se & filijs suis: ꝙ videẽ pacisci filijs, vt filijs: nõ filij, vt hæredibus: quia de natura emphyteosis est, ꝙ non transeat ad hæredem extraneum: vt in auẽ. de nõ alie. § emphyteosim. Et ideo: si pater instituerit filios in disparibus portionibus: tñ emphyteosis diuideretur æqualiter. Item si repudiarent hæreditatem paternã emphyteosim deberent habere: & hoc tenet Iacob. de bel. x. colũ. an agna. vel fi.
10 repu. hære. c. j. ¶ Vltimò† materiam huius leg. qualiter ex pacto: vel stipulatione patris quæratur filio: Dy. tangit in. l. quodcunꝗ. j. de verb. obliga. Cy. in. l. ij. C. de contrahen. & cõmit. stipul. ego plenissimè in. l. quod diciẽ j. de ver. oblig. ¶ Vlterius oppo. glo. & non soluit. Dic ꝙ non conualescit: quia ab initio nõ valet hic. ibi suspenditur: & ideo ex postfacto cõualescit. & dic, vt in. c. nõ firmatur. extra de reg. iur. lib. vj. per Dynum.

Pactum conuentum. ¶ Pactum psonale viuo paciscẽte porrigitur ad successorem in rẽ, etiã tit. singulari. h. d. ¶ Op. pactũ personale personã nõ egreditur: vt. l. idẽ. § psonale. j. eo. Hui⁹ timore hæc lex legiẽ duobus modis. Primò ꝙ hic fuit pactũ factũ post venditionẽ: & sic præsumiẽ actũ, ꝙ ad emptorem transeat, quia aliàs nihil operareẽ. ¶ Secũdo modo legiẽ siue ante, siue post: tũc ad cõtrariũ rñ. secũdũ verã opi. pactũ psonale potest dici de duobus modis. Primò qđ psonã nõ egrediẽ: & isto mõ loqẽ lex cõtraria. ¶ Secũdò ꝙ cũ psona finiẽ: vt no. in. l. iurisgẽ. § pactorũ. s. e. & ita loqẽ hic. viuo igiẽ paciscente transit ad emptorem, & donatarium, non eo mortuo: sic in. l. & hære. in prin. j. eo. ¶ Sed tũc op. illud: qđ cũ persona finitur, ad aliũ non transit, vt insti. de vsufru. § finitur. Respõ. cõcedo: ꝙ non transit illud ius, sed cõmoditas eius, vt. l. necessario. § fi. de peri. & cõmo. rei ven. ita hæc commoditas istius pacti trãsit ad emptorem & donatariũ. quæ tamẽ extiguetur authore mortuo. tene menti.

Cum possessor. ¶ Pactum possessoris non ꝓdest, neꝗ nocet verò hæredi. h. d. ¶ Op. de cõst. pecu. l. si postꝗ. Gl. sol. multis modis. finalr iudicio meo non ponit veritatẽ hic. Dicas ergo, ꝙ ibi loquitur de eo: q possidet hęreditatem de iure, vt quia est hæres rogatus de restituendo: vel est hæres institutus filio emancipato prę terito, vel exhæredato ante, ꝗ testm̃ rũpatur per querelã, vel per contrã tab. tunc pactũ factũ ab eo ꝓdest, vel nocet verò hæredi: vt in cõtrario. Interim eñ legitimè administrabit: hic in possessore, qui nullo modo possidebat. hoc probatur in. l. hæres à debitore. in prin. j. de fideius. & gloss. hoc tenet in. l. si hæres pecuniam. ad Treb. tene menti.

Filius. ¶ Qñꝗ filius pacisciẽ directo patri: & hoc primò. Qñꝗ fili⁹ pacisciẽ directo sibi: & hoc secũdò. Qñꝗ seruus pacisciẽ sibi: & hoc tertiò. Qñꝗ pater pacisciẽ filio: & hoc quartò. secunda in. l. acqrẽt. versi. itẽ & si filius. Tertia in. l. & hæredi. versi. ꝙ si seruus. Quarta ibi, nos autem. Qui sunt in potestate nostra, possunt nobis pacisci. h. d.

Acquirent.

Item & si filius. ¶ Pactum personale filij transit ad patrem, & ad hæredem eius, viuo filio. hoc dicit.

Et hæredi. ¶ Supra dixit, si filius pactus est, ne petaẽ à patre: hic ne petaẽ à se. ¶ Op. de. l. q hæredi. in prĩ. j. de cõdi. & demõ. Rñ. pactũ personale põt dici duob⁹ modis: vt no. in. l. iurisgen. § pactorũ. & dixi. s. eod. l. si tibi. § pactũ. Si primo modo accipiatur. nõ ꝓderit patri vllo tpe. si secundo modo, loquitur hic. si verò dubitatur: dic vt in. l. fi. C. de vsufruc.

Quod si seruus. ¶ Pactũ personale serui, nõ porrigitur ad dñm: nisi ope exceptiõis doli. h. d. ¶ Op. s. ꝓxi. vbi pactũ filij porrigiẽ ad patrẽ. Sol. aliud in filio paciscẽte: aliud in seruo. Rõ: quia in filio valet. Põt eñ in iudicio conueniri, sed in seruo q nõ põt cõueniri, ab initio nõ valet: igiẽ nõ porrigiẽ ad dñm, nisi iure exceptionis doli. Et secũdũ hoc põt intelligi, ꝙ fuit actũ ne peteret. s. in iudicio: qa extrà iudiciũ etiam potest peti à seruo: vt. l. stipulatio. § hi, qui. j. de verb. obliga. Et ista colliguntur ex glo. quæ est super verbo exceptio. & ex alia prima gloss. §. j. ¶ Quæro, vtrum ista exceptio doli, competat dño, etiam mortuo seruo? glo. videẽ dicere ꝙ sic. Et potest esse ratio: qa istud pactum nunꝗ fuit fundatũ in persona serui: ideo cum eius persona extingui nõ potest. secus in filio paciscente. argu. ad hoc. l. nam & si. § rumpendo. de iniu. testa. & no. in. l. iij. in fi. de libe. & posthu. Gul. dicit cõtrã. Ista eñ exceptio doli est subsidiaria exceptionis pacti: vt. l. rescriptum. § fi. s. eo. merito non potest plus durare, quam duret ipsum: pactum vt. l. j. § hęc actio. infrã. si qs testa. li. esse ius. fue. & hoc puto verum.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio, quæ est inutilis in persona principalis, quñ sit inutilis in persona defensoris?*

Nos autem. ¶ Si pater paciscatur ꝓ filio, vt extraneo: non ꝓdest filio. secus si filio, vt filio: patri tñ proderit, si est actum. h. d. ¶ Opp. de prin. § ad ver. Iul. nõ possumus eis prodesse quo ad directam pacti exceptionẽ: vt hic in prin. secus quo ad vtilem. vt in ver. Iul. ¶ Oppo. de ver. cęterum. ad ver. Iulia. s. ꝓut intelligit ver. cæterum. in filio. Sol. in ver. cęterũ. pactũ est vt extraneo, nõ noĩando eum filiũ: in ver. Iulianus. noĩauit eum filium. Facit. l. cum aliqs. C. de iure deli. & sic habes, ꝙ nec ad doli exceptionem valet, si pater paciscit filio, vt extraneo: vidi-
1 tis. s. l. si tibi. § si pactus. ¶ Vltimo no. hic regulã, † ꝙ exceptio, quę est inutilis in persona principalis, est inutilis in persona defensoris. Ad idem. l. minor. in fin. j. de procu. Gl. tñ dicit, ꝙ hoc fallit in tribus casibus: sed ĩ duobus primis, non est fallere. Nam illa iura loquuntur in actione cessa, quæ licet sit inutilis apud cedentem: tamen est vtilis apud cessionarium. Ratio: quia per cessionem eã, quę reddebat illam actionem inutilem purgatur: vt. j. de sol. l. Stichum. § pe. & C. de iu. do. l. fi. Itẽ dicit glo. fallit. j. rẽ ra. ha. l. ꝓcurator. ad exhib. § j. in fi. Certè ibi nõ fallit. Nã ibi defensor opponebat exceptionem ex psona sui ipsiusmet defensoris. quod poterat: qa erat defensor necessarius: vt ibi, & l. idemꝗ. § generaliter. j. mand. Hic verò opponebat exceptionem ex persona eius, quem defendebat. quæ cum apud personã principalis esset inutilis, non fit vtilis ad personam defensoris.

Filia familias. ¶ Iste. § põt duobus modis intelligi: vt in glo. Secũdùm primum illa verba cũ sui iur. &c. determinant verbum põt. Secũdũ secũdã determinat verbum agat. ¶ Opp. j. de pac. do. l. ij. Sol. intelligas hoc ante contractum matrimonium. Tutius est ergo dicere, ꝙ hic loquitur post matrimonium solutum ante, ꝗ dos exigatur. Quod dic, vt. l. licet. j. de pac. do. Cõstante verò matrimonio, tale pactum non valet: vt in cõtrario. Sed an firmetur iuramẽto, videtur quod nõ: quia tale improbatur rõne publicę vtilitatis: vt. l. ij. j. de pact. dot. ergo non firmatur iuramento: vt. l. iurisgentium. § & generaliter. s. eo. Dic, vt colligitur ex his, quæ dixi in. l. si quis pro eo. in prin. j. de fideius.

Item filiusfamilias. ¶ Dicas quòd iste. § loquitur in legato: secus in eo, quòd ipse stipulatus esset secundùm gloss. & bene. ¶ Not. ergo, quòd iuri de futuro potest quis renunciare p pactũ. quod dic, vt in. l. j. C. de pac. & l. j. § de cur. bo. dan.

In his. ¶ Iurisconsultus ponit summariũ leg. sequẽtiũ ibi, & in rem pacta &c. Pactũ in rẽ porrigitur ad omnes, quorum spãliter ĩ terest: & ad quos porrigi interest pecuniariter paciscẽtis: & pactũ psonale personam non egreditur. h. d. vsꝗ ad. l. si vnus. ¶ Not. ex hoc. § regulam, quam dat Iurisconsultus, ex qua sumpsi tibi summarium.

SVMMARIVM.

1 *Principalis si est liberatus pacto personali, quando fideiussor possit conueniri?*

2 *Pactum personale, ut non egrediatur personam, debet fieri cum dictione taxatiua.*

Nisi. ¶ Opp. ꝙ ista lex non procedat, neꝗ iure veteri, neꝗ nouo: vt in glo. quæ dat multas sol. & oẽs sunt verę, excepta vna. falsorũ, qui dicunt ꝙ hic reus non erat soluendo: vnde non expediebat actionẽ cedi: vt. l. vir. j. de iur. do. Pręterea, licet non sit soluendo modo: tñ poterit effici soluendo. l. j. ij. & iij. j. de cessi. bo. ¶ Item aduerte: qa pe. sol. quæ dicit, ꝙ non ob. exceptio pacti, sed excepttio doli: põt esse bona, rectè intelligendo: vt loquatur de exceptione doli generali, quæ habet locum, vbicunꝗ habet locum alia: vt. l. ij. § generaliter. j. de doli exce. & no. in. l. qui se debere. j. de condict. ob cau. quasi dicat, licet exceptio pacti non ꝓsit fideiussori: tñ exceptio cedẽdarum, vel discussionis nõ factę potest obijci, vel exceptio doli loco ipsarũ. Sed si intelligeres de exceptione doli subsidiaria pacti, de qua loquitur. l. rescriptũ. in fi. s. eo. non esset bene dictum. Nam non debet porrigi vltra, quàm possit porrigi ipsum pactum. ¶ Sequitur alia solu. quæ etiam posset esse vera. Reassume ergo
1 istas sol. per distinctionem sic. † Si liberatus est principalis pacto personali, vtrum possit conueniri fideiussor? Aut queris, an iuuetur exceptione pacti: & certum est, ꝙ non: vt hic: aut exceptione cedendarum: vel discussionis non factę: & tunc aut consensit pacto aut non: si non consensit, aut fuit renunciatum illis beneficijs, aut non: vt patet ex glo. & l. si stipulatus. § j. j. de fideius. cum sua glo. Prędicta vera, quando principalis non potest conueniri facto creditoris: sed si conueniri non posset absꝗ culpa creditoris: tunc directo perueniretur ad fideius. vt. l. iij. § si is pro quo. quod quisquẽ iur. facit. infrã. de verborum obligatio. l. decem. & si certum petur. l. fina.
2 ¶ Vltimò not. † quòd ad constituendum pactum merè personale, ita, quòd personam non egrediatur: requiritur quòd in pacto ponatur dictio taxatiua: vt non petam à te tantum, vel dũtaxat. Sed si persona adijcitur verbo executiuo, sine dictione taxatiua: vt promitto non petere à te: tunc facit pactũ

facit pactum personale.hoc est,quòd finitur cũ persona,tamẽ eo viuo personã egreditur:vt.s̃.e.l.acquirẽt.§.j.&.l.& hæredi. in princ.de hoc latius dicam in.l.qui ita futurũ.§.j.j̃.eo.

SVMMARIVM.

1 *Pactum,ut porrigatur ad alios,requiritur quòd intersit pecuniariter,nõ ratione affectionis.*

2 *Intereſſe affectionis in contractibus bonæ fidei,operatur quòd actio detur ei,cui aliter non daretur,non ut in plus detur.*

FIdeiussoris. ¶Op.ꝙ pacttum fideiussoris ꝓsit reo.l.duobus.§.à fideiussore.j̃.de iureiur. Sol.vt ibi,in iureiu.quòd habet vim solutionis:hic in simplici pacto. ¶Oppon.j̃.e.l.idem in duobus.in fi.Sol.ibi hoc fuit actum:hic fuit pactum simplex:quo casu nõ porrigitur ad reum,nisi fideiussoris intersit: vt in glo. ¶Op.de.l.ij.§.j.j̃.de doli exce.vbi exceptio doli, semper est in rem ex pte opponntis.dic vt in gloss. ¶Vltimò no.fi.hui⁹ leg.cũ gl.† ꝙ illud qđ reqrit̃,ꝙ intersit paciscẽtis:intelligit̃,si pecuniariter interest:secus si rõne affectionis. vide gl.Cõtrà imo cõsiderat̃ interesse affectiõis:vt.l.cũ seru⁹.j̃.mã. Sol.dicit gl.ibi in bonæ fidei iudicijs. Tu dic,† ꝙ in bonæ fidei iudicijs,interesse affectionis facit,vt ei det̃ actio,cui aliâs non daretur,non tñ, ꝙ in plus det̃ propter affectionẽ:vt ibi dicet̃.

SEd & si fideiussor. ¶Not. istam leg.quia sæpe accidit:qa licet,vt fideiussor accipiat̃:tñ in veritate est principalis:& vt de principali est iudicandum.

IDem in duobus. ¶Reuoco in dubiũ, vtrũ pactũ factũ vni ex duobus reis debẽdi,alijs prosit; Gloss. ponit hic duas opi.vna,ꝙ ꝓdest alteri.s.si paciscẽtis ĩterest:alia,ꝙ ꝓdest alteri si socij sunt. Vide gl.hic verã: qa alteri ꝓdest,qñ paciscẽtis ĩterest:licet socij nõ sint:vñ si pecunia tota puenisset ad paciscẽtẽ ĩ totũ ꝓdesset alteri:ne si solueret à paciscẽte,repeteret ꝑ actionẽ neg.gest.vt not.in.l.j.C. de duo reis.si in pte puenit pecunia ad paciscẽtem,ꝓ ea parte ꝓdest alteri correo,vt no.in.l.iiij.§.nunc de effectu.j̃.de li.le.Sed qñ sunt socij:pactũ factũ vni ꝓdest ĩ totũ alteri. ¶Declaro intellige socios oĩum bonorũ,vel illi⁹ obligatiõis:ita ꝙ omne cõmodũ & incõmodũ inde ꝓueniẽs sit cõe:vt nota.in.l.si duo.si qs cau.mõ si creditor diceret:volo ab altero petere ptẽ suam tñ:nõ põt facere:qa si ille ali⁹ vnũ denariũ solueret:ĩ eo debet pticipare prim⁹ paciscẽs:& iõ inqetãdo aliũ:ẽt ĩ vno denario, inqetat paciscẽtẽ:meritò obst.excep.vt.l.si duo.j̃.de arbit.ꝓut ibi loqt̃ de duob⁹ reis.Prędictis ṽo vr̃ obstare.j̃,de duo.reis.l.eadẽ.§.j.vbi,vt pactũ factũ vni ꝓsit alteri,duo reqrunt̃.s.ꝙ sint socij,& cõis culpa interuenerit.Rñ.p̃dicta vera qñ cõueniunt̃ ad aliqd cõiter ꝓmissum.Sed si cõueniunt̃ actiõe doli,vel culpæ.q̃ venit ex cõtractib⁹:tũc reqrunt̃ illa duo,scilice ꝙ sint socij,& cõis culpa interuenerit:tũc eñ qcqd vn⁹ soluerit,ali⁹ cõicare deberet.Sed si interuenisset culpa vni⁹ tñ:& pactũ esset factũ alteri correo socio:illi,q conueniret̃ ex culpa sua ꝓpria, nõ daret̃ pacti exceptio.Rõ:qa illud qđ solueret ex culpa sua, nõ repeteret à socio ꝑ actionẽ ꝓ socio.vñ soci⁹ ei⁹ nõ ĩqetat̃,nec ei⁹ interest.Remanet ergo regula posita ĩ.l.& heredi.ĩ fi.vera, ꝙ tãtũ porrigitur ad eũ,ac si paciscentis pecuniariter interest.

PErsonale. ¶Opp.de.l.si tibi.§.si pactus.s̃.eod.dic vt ibi:& tene menti.

Sed quamuis. Dr̃ hic cũ leg.seq.ꝙ pactũ fideiussoris ꝓdest reo,si hoc actũ sit.qd ĩ dubio?dicũt qdã,ꝙ semp agi p̃sumit̃.gl.cõtrà,& bñ:qa tex.est in.l.fideiussoris.s̃.eo.q in dubio loquit̃. ¶Quæro,an idẽ sit pactũ cuiuslibet extranei:vt ꝓsit debitori,si hoc ẽ actũ?gl. tenet ꝙ nõ:quia ꝑ extraneũ simpl'r nõ acqret̃ exceptio doli,vel pacti.vide gl.& not.Cõtrariũ vr̃ dicere gl.l.nõ solũ.§.si liberationis verba.de li.leg.vbi cõfessio facta absente parte ĩducit doli exceptionẽ:& cõfessio ad liberãdũ idẽ est,qđ pactũ,vt ĩ.l.tale pactũ.ĩ prin.j̃.e.Ista gl.dicit merãveritatẽ.Probat̃ ĩ.l.& heredi. §.nos autẽ.s̃.eo.vbi est tex.idẽ no.ĩ.l. Põpo.la.j.j̃.de neg.gest. in glo.ij.examinaui plenè in.d.§.si liberationis verba &c.

SVMMARIVM.

1 *Pactum gratuitum factum per unum ex duobus reis credendi,non præiudicat alijs,secus in pacto non gratuito.*

SI vnus. ¶Ista est solẽnis lex & ꝓsequit̃ eãdẽ materiã. Per pactũ,vel nouationẽ vnius ex duobus reis credẽdi socijs alteri præiudicari non põt.secus per solutionis receptione,vel litis cõte.h.d.Primò ꝓ declaratiõe leg.q̃ro,q̃ societas erat hic inter istos argẽtarios,vel alios duos reos credẽdi?Glo.timore cõtrariorũ de quib⁹ hic infrà dicã,dicũt ꝙ hic erãt socij incidẽter, quòd est directo cõtrà istũ tex.Si eñ simul argẽtariã exercebãt,erãt socij de necessitate,ex conuentiõe tacita vel expræssa. Dicas ergo securè,ꝙ hic erãt socij illi⁹ argẽtariæ,vel oĩum bonorũ,vel illi⁹ obligationis,ita ꝙ oẽ cõmodũ & incõmodũ esset cõe:& iõ pactũ factũ ab vno nõ nocet alteri,qa obligatio nõ est eius ꝓpria ĩ veritate.Debẽt eñ exactũ cõicare.sed si nõ essent socij,& essent creditores ex cã merè lucratiua,quia nullus de suo aliquid posuisset:tunc esset obl'o cuiusq; ꝓpria,& exactũ cõicare non deberẽt,meritò ꝑ pactũ põt p̃iudicare alij:vt.j̃.ad leg.fal.l.in lege fal.hoc esse obseruãdũ. ¶Hoc p̃misso pro intellectu leg.venio ad cõtraria & op.j̃.de arb.l.si duo.q̃ directo dicit cõtrariũ de verbo ad verbũ.Gl.ponit multas so.quarum quædã nõ sunt veræ,vt patet ex iam dictis,Alię cõtinẽt diuinationem.vna est,q̃ habet color.est,vt videlicet ꝙ ibi in sñia hic in pacto.vide glo.Si lex cõtraria loqueret̃ in sñia iudicis, hæc so.esset bõa.Nã cũ sit necesse qđ li.cõte.p̃cedat sñiam,iã per cõtestationẽ vnus p̃occupasset sibi debitũ,vt.l.ex duobus j̃.de duo.reis.meritò posset alteri pręiudicare simpl'r.Sed ibi loquit̃ in sñia arbitri,ex qua nõ orit̃ actio:neq; excep.sed solum ex pacto facto in cõpromisso.Remanet ergo primũ cõtrariũ, qđ pactũ vnius ex socijs,nocet alteri.Dic ergo:hic fuit pactũ
1 gratuitũ,† qđ alteri nõ nocet.Rõ,quia illud qđ alius soci⁹ exegit,nõ tenet̃ cõsocio paciscẽti cõicare:quia sua culpa hoc ꝑdidit agẽdo:igit̃ nõ agit noĩe socij:nec pro eius vtilitate,sed pro sua ꝓpria.In cõtrario fuit pactũ nõ gratuitũ,nec culpabiliter: sed diligẽter factũ,quia cõpromisit. Et ideo quicquid alius socius exigeret,teneret̃ illi cõpromittẽti cõicare,actione pro socio.Nõ potest enim sibi aliquid imputare etiam noĩe socij,& ad eius vtilitatẽ vr̃ agere,si vnum denariũ peteret.merito exceptiõe repelleret̃.ita loquit̃ lex cõtraria.Et ad hoc põt aptari vltima solutio gl.quę dicit:ibi de re dubia:hic de re certa donãda. ¶Itẽ opp.de iureiur.l.duob⁹.in prin.sol.gl.& bñ Aliud in iureiur.qđ habet vim cõtestationis & so.vt ibi.Aliud in simplici pacto:vt hic.& dixi in.leg.cõtraria. ¶Tertiò op.j̃.de acceptila.l.& per iusiurandũ.§.fin.dicit gl.aliud in acceptilatione:q̃ habet vim solu.vt ibi:aliud in pacto vt hic.Gl.ibi in acceptilatiõe,vr̃ distinguere,si sint socij.vel nõ.Idẽ no.in gl.l.si rẽ. §.si duo.j̃.de noua.Veritas est,quòd acceptilatio indistinctè noceat:nõ distinguẽdo sint socij,vel nõ:quia vim solutiõis obtinet.tex.est in.l.iiij.§.nunc de effectu.j̃.de lib.le.& in.l.si ex pluribus.j̃.de accep. ¶Sumus expediti de prima glo.venio ad gl.super verbo,nauare.Et op.ꝙ vnus de duobus reis posset nouare:vt.l.si rem.§.si duo.j̃.de noua.Gloss.inuoluit se hic. ¶Tu dic.quòd hic non potest nouare vnus ex reis credendi socijs: ne pręiudicet socio:sed vnus ex reis credendi non socijs,bene põt nouare:vt leg.cõtraria.Rõnẽ dixi circà principiũ huius le. Et ista est opi.Azo.verissima,quam tangit glo.multũ succinctè.j̃.de duo.re.l.ex duob.re.stipulandi licet Azo.in summa videatur dicere totum conrarium.Istam materiam examinaui plenissimè in.l.ex duobus.j̃.de duo.reis. ¶Vltimò not.istum text.ꝙ his:qui sunt in nostra ptãte rectè,soluit̃,qđ crediderũt: licet pacisci nõ possint.Et sic est expressum,ꝙ si monach⁹ mutuat,vel deponit pecuniã tectè ei põt solui;licet q̃rat̃ actio monasterio,nõ tñ posset liberare per pactum.Simile in.l.quòd seruus.j̃.depositi.&.l.si seruus.j̃.de solutio.

a Si cum reo. a ¶Exceptio pacti porrigit̃ ad fideiussores eatenus,quatenus competit principali.Item principalis potest pacisci fideiussori.h.d.

a ¶Si cũ reo. Et vide Bal.in.c.j.ad fi. in rub.an ille qui ĩter.fra.ad quod alleg.qđ not.in isto §.j.& vide Bartol. in.l.iiij.in princi.j̃.de dam.infec.& ibi notaui. And.barb.

SVMMARIAM.

1 *Pactum secundùm contrarium primo,illud non tollit.*

2 *Stipulatio tollitur per aliam stipulationem,si hoc agitur.*

3 *Principali reo quod non prodest, non prodest fideiussori.*

4 *Actio iniuriarum tollitur per pactum ipso iure.*

5 *Dictio tota habet denotare totalitatem circà eandem rem.*

6 *Obligatio naturalis iuncta cum ciuili,nõ sunt una substantia,sed duæ res.*

7 *Obligatio naturalis introducta per pactum de non petendo;tollitur per secundùm pactum.*

8 *Pacti de non petendo interpositi super re non petenda uirtus primal.*

9 *Pacti de non petendo uirtus secunda est, quòd elidit actionem,& parit exceptionem.*
Et quando ipsam actionem perimat?

10 *Obligationibus iurisgentium ꝙ insit etiam ciuilis obligatio.*

11 *Pacti de non petendo uirtus tertia est,quòd obligat paciscentem naturaliter non petere.*

12 *Pacto nudo facto de donãdo incõtinẽti aliquid facti,ẽt hodie nõ oritur actio*

13 *Statuto extante,quòd mulier non poßit obligari sine certa solennitate,non poterit etiam liberare aliquem.*

14 *Pactũ secũdũ de petendo factũ,inducit naturalem obligationem,& tollit naturalem obligationẽ inductam par pactũ primũ de nõ petendo.Et replicationem inducit contrà exceptionem inductam ex primo pacto.*

15 *Pactum de non petẽdo,quomodo differat à pacto,de nõ agendo?remißiuè.*

16 *Naturalis obligatio,quòd non ſit in pollicitatione.*
17 *Ius in ſtipulationibus,& factum in pactis,quō dicatur uerſari?& nu.22.*
18 *Pactum de non petendo,non repellit agentem,niſi allegetur per reum: etiam ſi de eo conſtaret in iudicio ex confeſsione actoris.*
Exceptio doli,uel metus:quòd non proſit,niſi opponatur,etiam ſi de ea cō ſtet in iudicio.
Reus allegando pactum de non petendo,poſt litem conteſtatam, uidetur de eo opponere numero.21.
19 *Allegans ſtipulationem,debet probare ſolennia interceſsiſſe:quando ſti-pulatio probanda eſt per teſtes.*
20 *Actor in iudicio,ſi appareat carere actione:licet non allegatur per reum, abſolutio ſequitur.*
Iudex quādo ex officio ſuo ſupplere habeat,etiā ſi nō opponatur à parte?
23 *Fictio priuatiua,que fingit non eſſe illud,quod eſt,regulariter non habet locum in his,quæ ſunt iuris,ſed in his,quæ ſunt facti.*
24 *Acceptilatio non extinguitur per contrariam ſtipulationem.*
25 *Obligatio ex maleficio,tollitur per pactum ipſo iure.*
26 *Abſolutus cum conditione,quòd non debeat decætero talia fabricare.*
Et ſi ſecus fiat,ipſo iure incidat in primas pœnas,An ſi ueniat contrà pa-cta,incidat in primas pœnas?
27 *Res de facili redit ad ſuam naturam.*
Priuilegium conceſſum Eccleſiæ,quòd contra eam non poſsit ſibi obijci, niſi præſcriptio.xxx.annorum,an ualeat?

a Pactus,ne peteret. ²¶Licet ſtipulatio per ſtipulationem tollatur
ipſo iure:tamen pactum liberatorium per ſecundū ope replica
tionis eliditur,ſi prima actio durat:ſed ſi eſt extincta p pactū,
nō reſtituiť:ſed in obligationibus q̄ conſenſu cōtrahunť noua
actio naſcitur:& res de facili ad ſuam naturam reuertitur.h.d.
¶Ad euidētiā debet ſcire,ꝙ tot⁹ iſte.§.loquiť,qn̄ interueniūt
tria.ſ.actio prima.Itē pactū ad extinguendū:vel coarctādum
primā actionē.Tertiò qn̄ pactū ad actionē primā iuuandam:
vel al's ad primū pactū perimendum.¶Diuide ergo.§.in tres
partes principales.Prima qn̄ ſecūdū pactū apponiť ad peri-
mendā primā actionē:non tn̄ eam perimit ipſo iure.¶Secūda
qn̄ apponiť pactū ad perimēdū ipam actionē,& ipſo iure pe-
rimit.¶Tertia qn̄ apponitur pactū ad limitādā & coarctādā,
ſeu iuuandā primā actionē,nō ad eam tollēdā.Secūda ibi, ſed
ſi pactū.Tertia ibi,ꝙ ſi non.¶Prima ſubdiuiditur,in tres par
tes.Primò ponit duo dicta,quæ vidētur ſibi cōtradicere. Secū
dò aſſignat rōnem diuerſitatis.Tertiò ponit vnā illationē Se-
cūda ibi,quia in ſtipulationib⁹.Tertia ibi,eadē rōne.¶Iſta ſe
cūda pars ſubdiuidiť in duas.Prima qn̄ p pactū tolliť ipſo iure
actio,q̄ ex pacto nō naſcitur.Secunda qn̄ tolliť ipſo iure actio,
quæ naſcitur ex pacto.Secūda ibi,idem dicemus. ¶Itē tertia
pars principalis ſubdiuiditur in duas.Prima,qn̄ pactū limitat
actionē circa rē:vel quātitatē.Secunda qn̄ limitat circa tp̄s.Se
cūda ibi,qđ & in ſpecie.Vel dic ſecūdū Cy.ꝙ diuidiť in ſeptē
partes.Primò poniť thema,& queſtio tacita ex themate vſq;
ibi,pri⁹.Secūdò poniť rn̄ſio,ponendo differētiā inter pactū &
ſtipulationē.vſq; ibi:qa.Tertiò poniť rō.Quartò inferť ex prę
miſſis ad alium caſum.Quintò ponūtur duo caſus diſſimiles.
ibi,ſed ſi pactum.Sextò ponuntur duo alij caſus ſimiles & re-
mouentes quandā obiectionē contrâ ſecūdū caſum. Septimò
& vltimò ꝓbat ſiue cōfirmat p̄dicta per locū ab authoritate.
1 ſecūdū Cy.Notabilia patēt p ſe.¶Et no.†ꝙ ſecūdū pactū cō
trariū primo, [redacted] tollit ipm̄,vt.C.eo.l.pacta nouiſſima.¶Se-
2 cūdò no.†ꝙ ſtipulatio tollitur per aliā ſtipulationē,ſi hoc aga
tur:vt.j.ti.j.leg.aquiliana.¶Itē no.ꝙ in pactis verſať factū in
3 ſtipulationibus verſaturius.¶Item no.†ꝙ illud,quod nō pro
4 deſt reo principali,nec fideiuſſori ſuo.¶Item no.†quòd actio
iniuriarum tollitur per pactū ipo iure;vt.l.ſi tibi.§.quædam.s.
eodem.¶Item no.ꝙ illud quòd nō eſt,nō poteſt reſtaurari p
pactum.¶Op.primò.& intro glo.mag.& videtur ꝙ pactum
tollat pactū:tollit em̄ naturalē obligationē ex pacto inductā:
vt.l.Stichū.§.naturalis.j.de ſol.¶Hui⁹ timore ſant in gl.quq;
ſol.hic ſextam ponit Gul.Prima,ꝙ tunc naturalis tollitur per
pactū:qn̄ habet ſociā ciuilem obligationē:qa modicū fermēti
&c.Ita dicebat Irne.quòd gl.rep̄hēdit,p.l.fi.j de iureiurā. Nō
ob.ꝙ dicit modicum fermēti totā maſſam corrūpit:quia verū
eſt,quòd fermentū eſt res apta ad corrumpendum.Sed obliga
tio ciuilis iuncta cū naturali iungitur ad corroborādū:vt.l.legi
tima.s.eo.& inſtit.de obli.§.j.nō debet ergo facere,vt citi⁹ cor
rūpať.Secūda ſo.fuit Roge.vt dicam⁹ ibi,tollit ipo iure.ſ.p ex
ceptionē.& ſic cōcordat cū iſta,qđ gl.rep̄hēdit p.d.l.fi.de iure
iurā.tunc enim non eſſet tollere,ſed elidere.¶Tertij ſoluunt
totum ecōuerſò ad primā,diſtinguēdo:aut obligatio natura-
lis eſt iuncta ciuili,& ſic efficiť vna ſubſtātia cū ea:& nō pōt
tolli per pactū ipo iure:vt hic.aut nō eſt iūcta ciuili:& tūc pōt
ipſo iure tolli:vt leg.cōtraria.ꝙ glo.reprehendit per.d.l.fi.j.de
iureiur.Iſta ſol.pōt colorari,per arg.nā dicit.l.ꝙ ſi data eſt hæ-
reditas tota:& libertas,ꝙ nō pōt tolli vna ſine alia:vt.l.ſed in-
terdum de aqua plu.arcē.Facit.l.ſi finita.§.ex hoc edicto.j.de
dā.infec.&.l.ſi ita ſcriptū.§.regula.j.de lib.& poſthu. Tn̄ hoc
nō eſt verū:qa nō ꝓbať leg.qđ pactū non tollat naturalē,[redacted]ſi
ſit naturalis & ciuilis.Non ob.§.regula.qa licet ſit naturalis &
ciuilis:tn̄ quęlibet p ſe habet ſuā virtutē.Nā ille.§.loquiť,qn̄ hę
reditas eſt adita tota:aliâs ſi pro parte,ſecus:vt.l.iiij.de bo.aut.
5 iu.poſ.ita pōt hic vna ſeparari ab alia.Et no.†ꝙ dictio tota ha-
bet denotare totalitatem circà eandem rem.glo.eſt inſtit.pro
6 ſocio circà pri.¶Et aduerte,†& primò examinem⁹ vtrū ſit
verū,ꝙ naturalis obligatio iuncta ciuili,ſit vna ſubſtātia:ſicut
anima & corpus iūcta ſimul faciūt vnū hoīem:an verò rema-
neāt duæ res.gl.hic tenet,ꝙ ſunt duę res,nō vna ſubſtantia Cō
trariū videť tenere glo.inſti.de ob.in princ.vbi diciť obligatio
eſt iuris vinculū,quo neceſſitate adſtringimur,alicuius rei dā
dę vel faciēde,ſecūdū noſtrę ciuitatis iura.loquitur ergo de ci-
uili ex eo,qđ dicit ſecūdùm noſtrę ciuitatis iura.Itē non de ea
ſola:ſed iūcta cū naturali:qa ciuilis ſola non adſtringit quē ad
dādū:vt patet ī obligatione literarū intrâ bienniū.& ꝓbať.i.l.
iij.§.j.j.de cōſti.pe.Et huic videť inhęrere Ia.but.iſti.de act.in
prin.in prima.q.Iſtud nō eſt verū:qa ſi eſſet vna ſubſtantia:&
ſic ipſę duę tanq; ptes integrales facerēt vnū totū:vna ſublata.
impoſſibile eſſet remanere effectū illius totius:vt videmus in
domo:vt.l.q res.§.areā.j.de ſol.&.l.inter ſtip.§.ſacrā.j.de verb.
obli.Sed tex.dicit,ꝙ tollitur naturalis,& remanet ciuilis eliſa:
vt hic.ergo poſſunt ſeparari:vt.l.Iul.de condi.inde.Item ecō-
uerſò,interdum tollitur ciuilis,& remanet naturalis:vt.l.Iul.j.
de condi.indebi.¶Vnde glo.hic dicit veritatem:nō ob.inſti.
de ob.in prin.qa fateor,ꝙ ibi diffiniť ob.ciuilis ſola.& ꝙ gl.ibi
dicit de ciuili vna cū naturali,debet intelligi ſic:obligatio parit
actionem:vt.l.licet.§.ea obligatio.j.de procur.In qua genera-
tione obligatio ciuilis habet ſe,vt pater:obligatio naturalis ha
bet ſe,vt mater.Ciuilis enim eſt illa,quæ ei dat robur:vt.l.legi-
tima.s.eo.Et apparet inſti.de oblig.§.j. ſicuti ergo,ſi dicerem:
pater eſt qui generat filium.ſ.cum matre,intellige:nō tn̄ per
hoc volo,ꝙ pater & mater ſint vna ſubſtātia:imo duæ res in-
uicē realiter differentes.Ita hic diffinitur obligatio ciuilis,quæ
producit actionem cū naturali.nō tn̄ quòd ſit vna ſubſtantia
cum ea.¶Nunc redeo ad glo.dico,ꝙ hæc ſol.nō eſt vera:qa
naturalis ſola nō pōt tolli per pactū:vt hic.Nam pactum pri-
mū de nō petendo habet naturalē ſolā:& tn̄ nō tolliť p ſecūdū
pactū de [redacted] petendo.Et ſecūdū iſtā ſolu.nō ob.p illū modū:
quia nō eſt dubiū,quòd per pactū inducatur naturalis obliga-
tio:vt.l.j.in princ.s.eo.Itē per pactū tolliť naturalis.vt.d.§.na-
turalis:ergo per pactū factū de nō petendo fuit inducta natu-
ralis:vt.l.j.s.eo.ergo & illa naturalis per illud pactū inducta de
bet tolli ipſo iure,per pactū factū de petendo:vt.d.§.naturalis.
Hic autem diciť,qđ tolliť ope exceptionis:ergo &c.Secūdū
iſtā ſolutionē quā.s.dixi naturalis.pōt tolli,ſi eſt iuncta cū ci-
uili:vt.l.fin.j.de iureiur.¶Quarta ſol.eſt gloſſatoris noſtri,qui
dicit,aut naturalis oblig.tendit ad liberandū:& nō pōt tolli p
aliud pactū:ita hic.Aut tendit ad obligandū:& tunc ſecus:vt
in leg.Cōtraria.Quòd latius dic,vt in gloſſ.& iſtam opi.tenet
Azo & Accur.hic:vt hic videtis.Pro qua facit.l.Arrianus.j.de
act.& obli.&.l.fauorabiliores.j.de reg.iur.¶Cōtrà iſtā ſol.vi-
tur ratio tex.Dicit em̄,ꝙ ideo eſt:qa in pactis verſať:factū ſed
eodē mō verſať in pa.liberatorijs,ſicut in obligatorijs:ergo &c.
¶Huius timore dicebat Azo,ꝙ hic diciť,in pact.factū verſa-
tur.ſubaudi liberatorijs.Iſta expoſitio videtur deſtructio iſti⁹
tex.Dicit em̄ in pactis:quaſi dicat in pactis prædictis:ſcilicet
tam ad obligandū,q; ad liberandū.Et ideo Azo in ſumma hu
ius ti.dicit aliter:videlicet pactū primū de non petendo habet
plures effectus:ſcilicet qa naturalē tollit,elidit ciuilem,& obli-
gat quē naturaliter nō petere.Fateor ergo,quòd ſecūdū pact.
de petē.tollit naturalē,quā induxerat pactū de non petendo:
& ſic cōcordat cū.§.naturalis.nō aūt tollit alios effectus pacti
nec ipſum pac.Iſtud etiā tangitur hic.j.ea.gloſſ.& in ſecunda
glo.mag.circa fi.ibi,& fortè naturalem tollit.& etiam in fi. gl.
ibi,& ſecūdū inducit naturalē.& tollit naturalē.& in ſecunda
gl.mag.circa fi.ibi,niſi fortè in eo,qui obligatur naturaliter nō
petere.¶Iac.de ra.& Pe.vt refert.Cy.in.l.pacta,quę cōtrâ.C.
eo.reprehendūt iſtā ſol.Nā.ſicut actio oritur ex obligatione:
vt.l.licet.§.ea obligatio.j.de proc.ita excep.oritur ex æquita
te:vt.l.qui ęquitate.j.de do.excep.& de iureiuran.l.j.Sed ſi pa-
ctum ſecūdū tolleret naturalem obli.ceſſaret ęquitas.& ſic pri
mū pactū exceptionē nō ꝓduceret,nec eſſet opus,quòd repli
careť ex ſcđo,qđ eſt cōtrà iſtū tex.Et ideo tenēt ipſi p̄cedētē
ſolut.Quòd aliud in pactis obligatorijs: aliud in liberatorijs.
Gul.de

a ¶Si vnus.§.pactus ne peteret.ad iſtū §.cū materia. vide q̄ ſcripſi poſt Bar. ī.l.Pōpo.j.de neg. geſt.

✻ Pro concordia.Aduerte,an poſſit allegāri exceptio omiſſa in proceſſu in allegationibus,vel iudex ex officio poſſit ſupplere etiam ſi reſpiciat priuatā vtilitatem. Barto. tenet ꝙ nō,in.l. cū qui.§.qui ita.ff. de ver.ob.& ī.l.iiij.§. hoc autē.ff.de dā.ī fec.arg.tamē de cōtrarietate Bart.in hoc.§.pactus. & in l.lecta.ff.ſi cer. pe. ſolu.vt ī diſtinctionibus ipſius Barto. tā in hoc.§. pactus q; in.d.§.q ita.Adde ad Bald.in.l.ſcire.ff.de excu.tu. ad Lāſ. Oria.in repe. c.qm̄ cōtrà falſam. in gloſſ. exceptiones.col.ij.

a ¶Gul.de cu.[a] sol.sexto modo,dicens:ꝙ pactum de nõ petẽdo
nullo modo tollit naturalem oblig.q̃ erat in primo pacto:quia
nõ ad hoc interponitur.Solum enim ad hoc interponitur; vt
impediatur actus petendi:sed si in pacto diceretur:ego libero
te:tunc tolleret̃ naturalis.Ita loquitur.d.l. Stichũ.§.naturalis.
& est arg.ꝓ hoc.C.de transac.l.si pro fundo.vbi aliud est dice
re cõcedo tibi rẽ:aliud est dicere dimitto tibi eã. Propter hoc
dicebat ipse,sicut in materia possessionũ,quædã est possessio.
quæ habet plurimum iuris,& parum facti,quędã quæ habet
multũ iuris,& multũ facti:quædã q̃ habet multũ facti & parũ
iuris:& in ista vltima ius nõ fingit,vt.l.in bello.§.factę.j.de ca.
&.l.si is q ꝓ emptore.j̃.de vsusc.Ita hic:quædã est obligatio,
quæ habet plurimũ iuris:vt obligatio ṽborũ:& sup ista ius fin
git,vt tollatur ꝑ aliã obligationẽ ipso iure. Quædam est q̃ ha-
bet multũ iuris,& multũ facti:vt pactũ liberatoriũ,quod natu-
ralem tollit.& super isto sil'r ius fingit:vt tollatur per aliud pa
ctũ:vt in.§.naturalis. facit.l.fideiussor obligari.§. fideiussor.j.
de fideiussoribus.&.l.ĩ his.§.Imperator.de sol.&.s̃.e.l.j.Quod-
dam est pactum,quòd habet multũ facti,& parũ iuris:vt pa-
ctũ de nõ petẽdo,quòd naturalẽ nõ tollit,& sup isto ius nõ fin
git:& hoc voluit dicere iste tex.secũdũ eũ.Cui opin.videt̃ ap-
plaudere do.Iacob.But.mihi autem displicet totaliter:qa est
cõtrà casum.j.ea.l.§.sed si stipulatus.vbi pactum de nõ peten
7 do tollit naturalem obligationem.¶Et ideo† ego teneo opin.
Azo.præcedentem:quæ fuit q̃nta solu.scilicet;ꝙ natulis obli-
gatio introducta per pactũ de nõ petẽdo,tollitur per secundũ
pactum.Non obstat ratio Iaco.de ra.quia potest responderi,
vt statim dicam.¶Pro huius ergo declaratione examinemus
b vires pactorum[b] quæ hic ponuntur in glo.& primò videamus
8 vires pacti primi de nõ petendo.Dicit glo.ꝙ prima† eius vir-
tus est,vt ipso iure tollat naturalẽ.Ista est vera,vt.d.l. Stichũ.
§.naturalis.&.l.fi.j.de iureiur.&.s̃.eo.l.j.&.l.fideiussor.obliga-
ri.§.fideiussor.j.de fideius.Et hoc est verum:quando interpo-
nit̃ super nõ petenda re, quæ erat in obligatione.Si verò non
erat obligatio,vt puta:nõ inter ponit̃ super actione in rẽ:tunc
nõ p̃t tollere naturalẽ:q̃ nõ est;sed impedit̃ effectus illi⁹ actio
nis:vt.s̃.eo.l.si tibi.§.de pignore.&.j.ea.l.§.itẽ si pactus. ¶Se-
c cũda virtus,[c]† vel vis pacti est secũdũ gl.ꝙ elidit ciuilẽ.Ista vi
9 det̃ vera:qa parit exceptionẽ:vt.l.iurisgentiũ.§.quinimo.&.§.
Prætor.s̃.eo.Sed huic obijcitur:videt̃ enim,ꝙ actionẽ perimat
quòd est plusq̃ elidere:vt.l.quæcunq̃.j.de cõpen.ibi dũ dicit,
perimi,quicquid dicant do.in.l.pacta.C.eod.Dicas sic.ꝙ pa-
ctum anteq̃ opp.exceptio,actionẽ nõ elidit:nec perimit, nec
eliditur.& hoc,quòd est,hic dicit:ideo replicatione exceptio
eliditur:quia op⁹ est,ꝙ opponat̃,& ꝓbet̃.instit.de repli. circà
prin.& hoc est verum,nisi pactũ esset incõtinenti appositũ.
Tunc enim inest ipsi actioni,& ipsam elidit incõtinẽti:vt.l.le
cta.infrà si cer.pet,& ibi dixi. Postq̃ verò est opposita:tunc
actio eliditur,vt hic:& postq̃ super actione est pronũciatũ cõ
trà actorem ipsam actionem perimit:vt dixi in.l.Iulia.verum
debitorem.j.de condi.inde.dũ tractaui vires sentẽtiæ absolu-
10 toriæ.¶Sed circà hoc doct.† mouẽt vnũ dubiũ, & ad euiden-
tiam dicunt ipsi:præmittimus:ꝙ licet glo.dicãt ꝙ ĩ obligatio
nibus iurisgen.sit obligatio ciuilis & naturalis:tñ nos dicimus,
quòd est sola naturalis:quòd apparet:qa sola naturalis olim ꝓ
ducebat actionem,vt.j.naturales.j.de actio.& obliga.licet glo.
ibi aliter intelligat,quæ tamen naturalis confirmatur à ciuili
vt insti.de oblig.§.j. Pro istis facit.l.fideiussor obligari.§.fide
ius.j.de fideius.Quid ergo tunc operabitur pactum de nõ pe-
tendo?Dicunt ipsi post multa:aut contractus iurisgen.nititur
solo cõsensu:& tunc ꝑ aliud pactum in totũ tollitur:vt.l.ab em
ptione.j̃.e.& hoc eo.§.Aut interuenit aliud vinculũ:vt quia in
teruenit res:& tunc ꝑ pactũ tale naturalis non tollitur.& huic
videtur applaudere Iac.bu.ĩsti.de act̃.ĩ prin.¶Videtur mihi
ꝙ gl.dicant veritatem:& ꝙ p̃suppositio eorum sit cõtrà casus
legum.Nam ex contractu iurisgẽ.orit̃ obligatio ciuilis.casus
est in.l.iurisgen.§.j.s̃.eod.ibi,ille ait &c.Idem dicit tex.in.l.na
turalis.ĩ principio.j̃.de præscri.ver.Et si diceretur,quod dicit̃
ciuilis approbatione:certè dico:ꝙ illud approbare:est obliga-
tio ciuilis,sine qua prima robur nõ haberet. Possent etiã ipsi
dicere si nascitur ciuilis & naturalis:quõ per pactum tollitur
vtrunq̃?in contractibus qui contrahuntur cõsensu re integra,
quomodo potest pactum tollere.illam ciuilem?Respon.ius ci-
uile eo modo,quo approbat & confirmat contractũ obligato-
rium,eadem æquitate liberatorium appositum super eo:vt.l.
ab emptione.j.eo.vbi est tex.vnde ex vigore & authoritate iu
ris ciuilis tollitur ciuilis:quæ erat in prima cõuentione. ¶Ter
11 tia vis pacti† est,quia obligat paciscentem naturaliter non pe-
d tere:secũdũ glo.Contrà hoc gl.op.[d] de.l.si pater.§.qui debito
rem.j̃.de iur.do.Solu.vt ibi. ¶Alij oppo. quõ pactum indu
ctum ad liberationem inducat obligationẽ contrà.l. cum is.§.
j.de cõdi.inde.Rñ.ipse,& bene.non debet inducere obligatio-
nẽ in p̃iudicium eius,qui liberatur:sed in alia persona alterius
non est cõtradictio aliqua:vt.l.in numerationib⁹.j.de so.¶Itẽ
cõtrà hoc oppo.si hoc est verũ, sequeretur ꝙ mulier:q̃ liberat
debitorẽ suũ esset tuta Velleiano:quia ꝓ alio obligat̃, scilicet
naturaliter nõ petere:quod ẽ cõtrà.l. q̃uis.§.ĩterdũ.j.ad Vell'.
Sed rñ.fateor ꝙ obligat̃,sed nõ ea obligatiõe,qua teneret̃ ali⁹,
vel teneri deberet:ideo nõ iuuatur Velleiano. Dicatis vos: ad
quid est hoc vtile scire,vtrum quis sit obligatus naturaliter nõ
petere?Rñ.ꝙ istud liberare est donatio,vt.l.in ædibus.§.j.j.de a
do.&.j.eo.l.contrà iuris.§.si filius.Sed ex pacto nudo dationis
hodie potest agi:vt.l.si quis argentum.C.de do.ergo si peteret
poterit hodie cõueniri ad interesse,ꝙ succedit in omnibus obli
12 gationibus facti. Vltramon.rñdent.optimè† dicendo,ꝙ hoc
non est verum:nam ex pacto nudo donationis agitur quando
donatio cõtinet aliquid dari:nõ si cõtinet aliquid fieri.Sic lo- b
quitur.l.si quis argentum.C.de do.quæ est intelligẽda strictè,
cum sit contrà ius cõmune.Ita tenet Gul.hic.&.s̃.eo.l.iurisgẽ.
§.quinimo.Prætereà dicebãt Pet.& Gul.ꝙ ex pacto nudo do
nationis nõ nascitur actio:nisi res statim tradatur:vt.l.Nesen-
nius.§.fundum.j̃.de re iudi.Sed in pacto liberatorio statim fit
traditio.Trahit enim secum executionem:vt.l.j.§.si debitori.
j̃.vt in pos.le.Probatur in.l.metum.§.sed ꝙ prætor.j̃.quòd me
tus cau.quòd ipsi nõ allegãt,istud satis placeret:sed secundũ
hoc remanemus,ꝙ de hac inuestigatione vtrũ quis obligat̃ na c
turaliter nõ petere nullum effectum:inde viderem⁹.Sed rñ.ꝙ
Iac.de Are.videtur ponere vnum effectum in.l.Meuia.§.j.j̃.so
lu.matri.videlicet dicit aut̃.si qua mulier.C.ad Velleia. quòd
e mulier nõ põt obligari[e] viro suo aliquo modo,nisi appareat,
13 ꝙ in vtilitatem mulieris conuertat̃.¶Ex hoc† apparet,ꝙ mu
lier nõ potest liberare virum pacto:quia ex hoc obligatur na-
turaliter nõ petere.Quod facit pro statuto,quod prohibet mu d
lieres obligari sine certa solẽnitate.Ex hoc apparet,quòd non
poterunt aliquẽ liberare.¶Sed contrà istud isto posito, quòd
nõ valeat pactum,q̃tum ad instrumentũ obligandi naturali-
ter:tamẽ remanent alię vires:scilicet ꝙ naturalẽ tollit:& ciuilẽ
ælidit:& producit exceptionem:& videtur sufficere liberatio. e
Sed respon.qñ illa naturalis,quę est in pacto tollitur:tunc ex-
ceptio pacti replicatione eliditur:vt patet ex his, quæ dixi.ĩ.l.
rescriptum.§,si pacto.s̃.eo.& est tex.isti de repli.in prin.& hic
& dicam.j. vñ liberatio nõ sufficeret,& hoc tene mẽti,quoniã
vtilia,& quotidiana.¶Quarta vis pacti est,ꝙ producit exce-
ptionem.Ista est indubitanter vera,vt.l.iurisgẽ.§.quinimo.s̃.
eo.& insti.de repli.§.j.&.ij.¶Venio examinando vires secũdi.
pacti de petendo.circà hoc fuit quędam opin.Ioan.qui dixit,
ꝙ per tale pactum inducitur quædam noua naturalis obliga-
tio,quę iungitur primæ ciuili:vt sic producat actionem effica-
cẽ dicit,quòd gl.Azo.nõ placere,qa ad hoc nõ interponitur,&
bene dicit,nõ enim agitur,nec in libello aliquid ponitur de vl-
timò pacto de petendo,sed si excipiatur,de pacto,de nõ peten
do replicabitur de pacto de petẽdo,vt hic.& insti.de replic.in
prin.¶Sed tunc op.quomodo ciuilis sola potest actionem ꝓ-
ducere?dicit gl.nõ est mirandum,quia hoc idẽ cõtingit in chi-
rographo post biennium,& in re iudicata,si prius non debeba-
tur.Ista exempla nõ placent,nam in chirographo post bien-
nium fingitur naturalis obligatio esse,vt nõ possit opponi ex
ceptio nõ nume.pecu.Idem in re iudica.cum post sñiam non
possit venire cõtrà,vt habeatur pro veritate.Vel dicas in sñia
inesse naturalem obligationem:vt dixi in.l.Iuli.de cõdi.inde.
Dicas ergo apertè,ꝙ ciuilis sola:quę habuit ab initio secum na
turalem,sufficit vt actio possit competere:vt est casus hic.Si-
cut enim filius nõ põt pro creari absq̃ patre & matre:tñ post-
q̃ est creatus põt viuere,licet mater moriatur.Et ita actio ꝓdu
cta ab obligatiõe ciuili,& naturali põt durare,licet pereat natu
14 ralis.Est ergo† effectus secundi pacti,qa primo naturalem ob-
ligationem inducit.nõ ꝙ iungatur primę ciuili,vt dictum est.
Secũdo:qa tollit naturalẽ obligationẽ de nõ petẽdo ĩducta ex
pacto p̃cedenti secũdũ opi.quã tenuit,licet gl.aliter tenuerit,vt
s̃.dixi.Nec ob.ratio Iaco.de Are.vt statim dicam.Tertiò exce
ptionem inductam ex primo pacto elidi:& sic replicationem
inducit:vt est casus hic.¶Cõtra illud opp.qa si tollitur obli-
gatio naturalis p̃cedentis pacti,tollitur æquitas,ex qua pro-
cedebat exceptio,ergo tollit̃ exceptio.Rñ.ista ratio nõ est ve-
ra,nõ enim oritur exceptio ex obligatione naturali,imo oritur
ex ęquitate,quã habet pactum ex seipso,qa sic est cõuentũ:vt
insti.de repli.§.j.& dicã statim exponẽdo verba istius.§.quæ di
cũt in pactis factũ versari.Hoc etiã ꝓbo sic.Pone,ꝙ post secun
dum pactum de petendo:facit aliud pactum de non petendo,
absq̃ dubio tollitur naturalis obligatio de petendo inducta

a ¶Gul.de cu. vide Barto.in.l.j.j̃.de cõdi.indeb.ĩ.viij. col. & ĩ.l.cũ quis.C. de iur.& fac.ign.

b ¶Examinem⁹ vires pactorum.vide Bal.in.l. cum quis C.de iur.& fac.ign. & latè.in.l.pacta,q̃ cõtrà leges.C.eo.

POMATES.

c ¶Secunda virtus. Limita vt ꝑ Alex. l.rogasti.§. si tibi.ĩ prin. ff. si cer. pet. qđ vide Deciũ.l.j. col.j.in fi.C. eodẽ.

d ¶Glo.opp.de qua latius ꝑ Barto.in.l. vbi pactum. post prin.C. de trãsact.

e ¶Põt obligari.De muliere cõtrahente cũ viro, qualiter possit obligari, ad de Bar.ĩ.l.Meuia.§.j.j.so.ma.ĩ fi.Sed pone,qđ statutum dicebat qđ mulieres nõ possint cõtrahere an possint renũciare.vide Bart.in rubri.in.l.j.C.e.Et ad hoc vide Bal.in l.pactũ.in.xxj.q. C.de coll'.Facit ad no.ĩ aut̃.sacrã puberum.C.si aduer.vẽ.& eũdẽ Bal.ĩ.l. siue apud.in.j.col. C.de trãsac.& dixi ff.q.ĩ ex cau.ĩ pos.eat̃.l. apud Iuli.§. fi.& ĩ.l.ij.C.de vsu. ꝓ empt.& qđ no. Bal.in.l.j.si aduer. trãsact. Adde Ro. cõs.cclxxx.&.ccc xiiij.vbi ẽt an stante statuto,qđ mulier nõ possit obligari sine consensu. &c. Possit maritũ liberare de fructibus rerũ parapher naliũ:& qđ stante statuto,qđ mulier non possit cõtrahe re.nõ possit ẽt liberare tenet Paul.de ca.consi.ccxlj.

a ¶Sum expeditus. no. ꝑ dis. Inn. in c. j. de li. cōtesta. li. vj. vide qđ no. & ibi dixi in ca. cōstitutus. de rescri. Andr. Barb.

b ¶Nō agēdo. An sit differentia inter pactū de nō petendo, & nō agēdo, & contrà In. satis vr̃ tex. cū ibi not. & in. l. & hære. §. filia. s. eo. & Bal. in. l. peremptorias. ī penul. col. C. senten. rescin. non poſ. & in. l. pa. quæ cō. ī fi. C. eo. Et ad de tex. no. ī. l. iij. §. ibi idē. j. de do. excep. & qđ no. Bar. in. l. nam posteà in prin. de iureiur. & l. elegāter. §. si quis post. de cōdi. inde. per doc. in. c. cōstitutus. de rescri. & Bar. in. l. cū quis in pe. col. C. de iuris. & fac. igno. & dixi post Bart. in. d. §. si quis. per Imo. l. eū qui ita. §. qui ita. de verb. ob. & in. d. c. cōstitutus. Aliqđ p doc. in. c. exceptionem. de except. & Bal. ī. d. §. si qs post.

POMATES.

c ¶Allegetur. Vide Alexā. consil. vltipe. col. ij. vol.

d ¶Secūdò no. Vide oīno, q̃ habes in. l. j. C. vt q̃ desunt ad. Sed cōtrà istā glo. hic cōiter approbatā p Bar. & doc. tenet Bal. in. l. post ꝗ. C. eodem.

e ¶Ex ista gl. De intellectu huiꝰ glo. p Bald. in. l. edita. in xxiij. co. C. de edē. & in. l. postꝗ. li. in iij. col. C. de pac. & ī. l. in bone fidei. in fi. C. eo. Et vide q̃ habes ī. l. j. C. vt q̃ desunt aduo. & ꝑ ista gl. adde tex. in l. si fundū sub cōditione. §. qsfundū. de le. j. & ibi dixi post Imo.

f ¶Sed contrà p̄dicta. Vide Bar. in. l. cū q ita. de vb. obl. l. lecta. si cert. pe. l. ex oī. C. de proba. And. Barb.

g ¶Eum repellere. Quādo iudex suppleat vide Imol. in l. eū qui ita. §. qui ita. de verb. oblig.

ex præcedenti pacto: cū istud sit liberatorium; præcedens pactum obligatoriū secundùm oēs: sed si opi. Iaco. esset vera ex præcedenti pacto non posset replicari: qa sublata est naturalis. Hoc autē est falsum: vt instit. de repli. §. ij. ex ipsa em̄ æquitate facti nō ex naturali obligatione oritur: licet circa hoc doc. videant̄ aliter sentire: vt. l. pacta quę cōtra. C. e. ¶Sū expedius[a] de ista glo. circa quam quæro duo. Primò, †an sit aliqua differētia inter pactū de nō petēdo, & pactū de nō agēdo[b]. Inn. in c. excep. extrà de lit. contest. li. vj. dicit. ꝙ sic: quia pactum de non agendo impedit solum agi coram iudice: non autē prohibet petitionē extrà iudicium fieri. Ideo dicit ipse, ꝙ exceptio talis pacti impedit lit. contesta. sed pactū de non petendo habet impedire petitionē in iudicio. & extrà: imo impedit quē solutionem recipere, vt. l. ampliꝰ. j. rem ratam haberi. & apponit̄ magis ad tollendam obligationē, quā ad tollendā petitionem in iudicio. Ideo lit. nō cōtest. impedit. ita dicit ipse, quòd aliter nō examino. Sed tu dic, vt hic plenè per dn̄m meū, quia Innocentius non dicit veritatem.

16 ¶Item quæro, †vtro in pollicitatione sit naturalis obligatio? glo. prima paruula hic videtur velle, ꝙ nō. Tu dicas, ꝙ colligo ex dictis Gul. quòd in pollicitatione non est naturalis obligatio: ideo non dicitur debitū, sed petitur quasi debitum; vt. l. pactum. secūdo responso. j. de pollici. Fateor tñ, ꝙ illud quod in pollicitatione deducitur, potest cadere in obligationem ex virtute alterius contractus: vt puta si ante venditionem aliquam polliceor secuta venditione. ad illa teneor ex vrtute cōtractꝰ emptionis, non pollicitationis; vt. l. sciendū. §. dictū. j. de ędil. edic. ¶Venio ad sequentem glo. hic dicitur stipulatio tollitur per stipulationem. contrà. l. si dari. j. de verb. oblig. Solu. vt in glos. Et qualiter vna stipulatio nouet aliam æqualem, plenè dixi in. l. pe. j. de preto. stipu. ¶Item opp. ad idem de. l. vbi pactum. C. de transac. solu. vt in glos.

17 Venio †ad aliam glo. mag. & quero, quid vult dicere tex. ꝙ in stipulationibus versatur ius, in pactis factum? Glo. hic videtur dare quatuor respōsiones: tamen in veritate sunt duę: sed prima & tertia cōtinent idem: secunda & quarta idem: vna tñ declarat aliam. Prima dicit, ꝙ in pactis versatur factū. in hoc ꝙ est necesse, ꝙ bñficium pacti apponat̄ & alleget̄: nec est necesse allegare aliquid iure solēnitatis: & sic cōsistit in allegatione facti non iuris: quia ergo est merum factum non potest tolli alio facto; vt. l. in bello. §. factę. j. de cap. Et hoc vult dicere tertia solutio, quę est eadē cū prima. In stipulatione verò vertitur ius: qa ille: qui allegat stipulationē, debet probare stipulationem, & solennitatē iuris, scilicet interrogationem pcessisse, & responsionem subsecutā esse, & presentibꝰ partibus, & incontinenti, quam gl. vide. & colligimus multa notabilia ex ea.

18 Et primò no. †ꝙ pactū de nō petēdo, nō repellit agentē, nisi per eum allegetur[c]. ¶Secūdò no.[d] ꝙ si de pacto de nō petendo constaret in iudicio ex confessione actoris, si tamen non est opposita exceptio, actor nō succūberet. Idē si constaret de dolo, vel metu, nisi opponatur exceptio. Ita clare dicit gl. hic: ibi. etiam si confiteor mihi factum &c. vnde licet dicā in libello peto decem, licet fecerim tibi pactum de non petendo; nisi opponas exceptionē pacti, condemnabit te iudex. Dico tñ ꝙ eo ipo, ꝙ reus post lit. contesta. allegat pactum de non petendo, videt̄ opponere exceptionē: vt plenè dixi in. l. j. j. de except. ¶Ter-

19 tio not. †ꝙ ille: qui allegat stipulationem debet dicere omnia solennia. scilicet interrogationem precessisse, & responsionem secutā fuisse inter presentes incōtinenti. hoc pōt esse verum, qñ allegatur stipulatio, quę debet probari per testes, quo casu solēnitas non presumitur, vt. l. j. C. de vsu. Secus si per instrumentū vt. l. sciendum. j. de ver. obli. & ibi plenè dixi. ¶Item no. ex ista glo.[e] ꝙ qñcūꝗ †apparet in iudicio actorem carere actione: li-

20 cet non allegetur per eum, sequit̄ absolutio. Quod apparet ex glo. quæ dicit, si allego stipulationem, & confitent̄ acceptilationem nō possim obtinere, nec requiritur, ꝙ per aduersarium obijciatur. Idem tenet gloss. in. l. vbi pactum. C. de transact. ¶Sed cōtrà predicta[f] videtur. l. planè. cū. l. fi. j. de peti. hæred. vbi per officium iudicis pōt suppleri, etiam si à parte non opponatur illud, qđ actionē ipso iure tollit. huiꝰ gratia dic breuiter, qñꝗ in iudicio cōstat aliquid propter qđ apparet actorē nō habere actionē: & tūc iudex debet absoluere, si à parte non opponat̄. vt. l. vbi pactū. secūdū vnā lec. C. de trāsac. & per hāc gl. Et hoc est quod dicit glo. s. de asses. l. j. quòd iudex potest ex officio repellere libellum: qñ ex eo non resultat actio. Si verò apparet aliquid, per quod actio ipso iure nō tollit̄, sed ope exceptionis posset elidi: & tūc aut illa est exceptio, quę inest ipsi actioni, seu obligationi, vt in pac. incontinenti appo. tunc potest iudex supplere, etiam si nō opponitur à parte, vt plene dixi in. l. lecta. j. si certum peta. Si verò non inest: sed extrinsecus venit: vt in pact. appo. ex interuallo, vel in exceptionibus pro-

cedentibus ex alia æquitate: tunc aut si illa exceptio omittat̄, actor locupletatur cū aliena iactura: & potest iudex ex officio suo postꝗ sibi constat de facto, ex officio suo supplere factū, acsi exceptio fuerit opposita; vt in. l. planè de peti. hęred. & ibi dixi tibi. Aut nō locupletat̄ cū aliena iactura: & tūc non pōt supplere, nisi opponat̄; vt in exceptione pacti de nō petendo, vt hic in tex. & gl. ¶Ex prędictis† patet, ꝙ hoc qđ gl. hic 21

dicit de dolo & metu, nō videtur de iure procedere. Nam licet pars non opponat exceptionem, si actor vinceret, locupletaretur cum aliena iactura: ergo potest iudex ex officio suo eum repellere.[g] vt. d. l. planè. qđ in exceptione pacti de non petēdo nō venit. Nam pactū fuit gratuitū, si non vteris eo excipiēdo, imputetur tibi. Sed si nos diceremus pactum de non petendo, non esse gratuitum: tūc posset iudex ipse supplere ex suo officio: licet exceptio non opponat̄, postquā sibi de facto cōstat:

22 vt. l. plenè. Et licet ista sint in se vera: †tamen q̄tū ad expositionem literæ mihi non placent. Nam dicit, ꝙ in pactis versatur factum. s. in pactis opponendis, & in modo proponendi, & opponendi exceptionem: sed in stipulatione versatur ius. Similiter in mō opponendi. Tex. autē videtur velle, ꝙ in pactis versetur factum. s. in substātia facti nō in modo proponēdi: similiter & in stipulationibus versatur ius. Et ideo alij dicunt aliter, & exponunt quòd pactum appellatur hic ius naturale, & obligatio naturalis: & ius naturale. i. naturalis obligatio. quasi dicat in pactis versatur ius naturale: & ius naturale non potest tolli. In stipulationibus vero versatur ius ciuile, quod de facili tollitur. Quam rn̄sionem glo. damnat: quia etiā naturalis obligatio tollitur per ius ciuile: vt. l. j. §. illud. j. de noua. Prætereà etiam in stipulationibus versatur ius naturale; hoc est obligatio naturalis; vt. l. j. s. eo. posteà glo. vult istā rn̄sionem hic sustinere. Ad cuius declarationem oportet nos videre quartam responsionem, quæ ponitur in fi. glo. ibi. vel melius pone extrà. videlicet, ꝙ tex. exponatur sic in stipulationibus vertitur ius: hoc est, vinculū, vel obligatio. In pactis versatur factum in eo, quòd opponitur principaliter ad impediendū, ne agas: habet tamē aliquid iuris. s. quia obligatur quis naturaliter non petere: & ista obligatio potest tolli per sequens pactū: sed effectus pacti quatenus consistit in facto de repellendo aliquem à iudicio. non potest tolli. Et hoc voluit dicere secunda expositio posita in glo. s. quā recitaui, scilicet quod illud ius naturale nō tollitur, quatenus respicit factum de impediendo quem agere. ideo reassume gloss. s. vbi dicit: potest tamen hęc opi. defendi. & examinemus per singula verba. ¶Primò dicit, & sic factū non tollit factum: hoc est secundum pactum de petendo, non tollit factum: hoc est primum de non petendo, prout respicit factum de impediendo quem agere, & hoc est verum in se: vt pluries. s. dixi. ¶Sequit̄ in gloss. sed ius tollit ius & factū: hoc est, stipulatio, quæ iuris est: tollit omnem effectum iuris, & facti præcedentis stipulationem. Et eodem modo acceptilatio. quòd similiter est verum, sic intelligendo: vt dixi. Non tamen intelligas, ꝙ tollat ius & factum; hoc est quod faciat, ꝙ stipulatio nō intercesserit verè, quæ tamē intercessit. ¶Sequit̄ in glo. sed factum tollit ius: hoc est pactum de nō petendo tollat ius. hoc est naturalem obligationem, quæ erat in præcedēti pacto de non petendo, quod similiter est verum: vt dixi. ¶Sequitur in gloss. econtrà, ius tollit factum, hoc est naturalis obligatio, quę est in secundo pacto de petendo: tollit factum hoc est precedens pactum, quatenus habet effectum iuris, non quatenus habet effectum facti: & hoc modo esset verum. Et aliter istud quartum membrum non posset intelligi: licet prædicta sint in se vera: tamen non reddunt tex. istum bene clarū. ¶Quid volūt ista verba, in stipulationibus ius: in pactis factum versari. Gul. exposuit. vt. s. dixi circa solutionem primi cōtrarij in prima solu. quod ibi reprobaui. ¶Tu ergo dicas ꝙ substātia stipulationis cōsistit in iure: nā stipulatio est verbo. oblig. &c. vt l. v. §. stipulatio. de verbo. obligatio. Substantia verò pacti consistit in facto: quia pactum est duorum vel plurium in idē velle, & idem placitus consensus; vt. s. eod. l. j. & hoc totum sonat factum, & nihil iuris. Et ideo stipulatio tollitur per aliā stipulationem: quia vnum ius potest tollere aliud ius. Verum ipsum pactum non tollit aliud pactum: nam exceptio, quæ oritur ex pacto, non oritur mediante naturali obligatione ipsius pacti: sed prima & immediata causa exceptionis est: qa sic cōuenit: quia tale pactum interuenit. h. d. tex. rotundissimꝰ. insti. de repli. §. j. quod autē factū non interuenerit, non potest fieri per. l. secundū veritatē: vt. l. in bello. §. factæ. cum si. j. de cap. Facit ergo hoc per fictionem introducēdo replicationē. Sicut enim ille, q habet actionē, si elidit̄ exceptione: nō videtur eam habere: vt. j. de regu. iur. l. non videtur. ¶Et not. ꝙ dicit non videtur. quod est nota fictionis. ita ille: qui habet exceptionem

quæ eliditur

quę eliditur replicatione, nō videtur eam hr̄e, & sic
23 ꝑ fictionē. ¶†No. ergo ex isto. §. ꝙ fictio priuatiua, q̄ fingit non esse illud, qđ est: non habet locū in his. q̄ sunt iuris regulariter: vt hic. qa ius tollit ius verè, non fictè; vt hic. Sed habet locū in his, q̄ sunt facti; vt hic: quia factū, qđ nō pt tolli verè, tollit ꝑ fictionem. Quòd declara lati⁹, vt. l. si is q pro emptore. j. de
24 vsucap. circa fictionem priuatā. ¶Itē qrit† gloss. hic in fi. vtrū acceptilatio extiguat ꝑ cōtrariā acceptilationē: & dicit ꝙ nō. & bn̄: qa acceptilatio nō interponit ad tollendā liberationē, sed ad tollēdā obligationē. In eo, qđ dicit nō, ꝓdest fideiussori. ¶Op. j. eo. l. si. So. vt in gl. ¶Mō venio ad secundā ptē. §.
25 in qua gl. nihil dicit: no.† tn̄ ꝙ obligatio ex maleficio per pactū ipso iure tollit. Quòd dic. vt. l. si tibi. §. quedā. s. eo. ¶Iuxta hoc tamē q̄ro,[a] dn̄s legat⁹† absoluit
26 ꝑfectū qui venit ad obedientiam sub certis pactis: & hoc adiecto, ꝙ nō deberet de cetero similia attentare: & sic sec⁹ fieret ipso iure reincidat in primas pęnas tā tpales, q̄s spūales, vtrū si venit cōtra pacta, incidat in primas pęnas? Ista qō fuit de facto Bononię in psona. Marchionis de ferraria. Et qđ nō[b] incidat videt casus hic: qa per liberationē ipso iure tollunt; nec pn̄t ꝑ conuentionē resuscitari. Iac. but. dicebat, ꝙ in primas penas reincidat. Nā dicta liberatio debet intelligi, nō vt sit pura liberatio: sed potius conditionalis: scilicet si sec⁹ nō attentauerit. Cum enim mens liberātis ista fuit: ergo debet apertè intelligi illo mō, quo possit procedere: vt dixi in similibus in vltimis volūtatib⁹ i. l. qb⁹ diebus. §. j. ff. de cōdi. & demon. & l. ij. j. de in diē addict. Mihi vr̄ sic distinguendū, aut ista pacta fiunt cū dn̄o, q habet ptātē condēdi legē: & ista pacta sunt legis, vt. l. pen. C. de do. iter vi, & vxo. & l. Cęsar. j. de publi. & ideo ille q cōtrauenit, reincidit i primas pęnas: neq; ab eis ipso iure fuit liberatus: nec incidit in illas penas tāq; ex prioribus delectis ꝙ sublata sunt illa, & eorum obligatiões: vt hic: sed nouum delictū, per quòd cōtrauenit, meret illas pęnas, in quas primò icurrerat ex oīb⁹ delictis & hoc facere lex pōt. Punit eī secundū delictū grauius, ꝓpter pcedētia, de quibus est cōdēnat⁹, vel absolut⁹? vt. j. de pę. l. capitaliū. §. famosos. & l. iij. C. de Epi. audiē. si vero ille, cū quo fit tale pactū, non poterat legē condere: tunc aut talia pacta stipulatione vallata: aut non. Primo casu. aut in pœna veniebat aliquid pecuniariū: & tunc i illas penas incidit non tanq; debitas ex delicto: sed tanq; debitas ex stipulatione. Pōt eī per stipulationē promitti illud, qđ est possibile, ꝓ leg. deberi; vt. l. nō impossibile. j. e. Si verò pœnæ erāt tales: quæ nō poterāt in stipulationem deduci: tunc illa adiectio nil releuat. Casus est hic. ad quod facit in simi. j. de ma. te. l. Imperator. si verò erat pactum nudū: tūc nō valeret: vt in isto. §. quia ex eo nō pōt agi, & prima nō resuscitat: vt hic dr̄. ¶Venio ad ver. idē dicemus. Istud examinaui, vt vidistis in. l. iurisgentium. §. adeò. s. eo. & eodem mō dico. i ver. ꝙ si nō, vt totū. ¶Venio ad vers. qđ
c & in spē.[c] ¶Ex quo† not. ꝙ res de facili redit ad suā
27 naturā. Quòd gl. inducit in argu. ad qōnē an valeat
d priuilegium cōcessum Ecclesię[d] ꝙ nō possit obijci sibi, nisi prescriptio centū an. nā nō lęditur Ecclesia cū ad ius antiquum redeat: sed iste. §. nihil facit: quia hic loquit de iure elișo non extincto. sed ius antiquū quòd inducebat prescriptionem centum an. est totaliter extinctum: ergo &c. Ita dicebat Mar. sil. & Iac. but. circa quòd vide Cy. in authentica quas actiones. C. de sacrosan. eccle. in vlti. q.

SVMMARIVM.

1 *Liberatio à dolo de futuro, etiam de præterito, quando fieri i possit in contractibus, & in ultima uoluntate?*

2 *Promittens non petere reductionem ad arbitrium boni uiri, quando eam poterit petere? remissiuè.*

e **Illud nulla.**[e] Dolus futurus non potest remitti, sec⁹ in preterito. h. d.

¶Op. hic de priui. vsq; ad fi. quidam dicunt ꝙ principium loquitur qn̄ dolus remittit expressè, ꝙ fieri
f non potest. finis loquitur qn̄ remittit tacitè sub nube: & sic expressa nocēt non expressa non nocēt: vt in regula iuris expssa. Et hoc vr̄ sentire gl. tua dum dicit, ne depositi agat, sed rōne doli futuri, quę gl. posset procedere, si quis intelligeret hoc pactū, vt ne depositi agat: hoc est ꝙ rem non repetat. Tūc enim ille apud quem res est, nō pōt dolū cōmittere: qa in re sua, quilibet est moderator & arbiter: vt. l. in re mādata. C. mā. meritò non poterit agere de dolo; cū nō possit cōmitti: sed in veritate ista cōuētio hoc nō importat, si ꝓmitto depositi nō agere, intelligit rōne culpę: sed rē apud te existētē bn̄ debes restituere: vt l. si ei cui. j. de li. leg. Dolus aūt futurus nō pōt videri
1 remissus: vt in prin. hui⁹. §. ¶†De quo aūt dolo loquat iste §. quāuis. dico de pterito. vn̄ si feci pactū,
h ne depositi agā: intelligit rōne culpę, vel doli pteriti: rē tn̄ restituas: vt. d. l. si ei cui. Et hoc tenet gl. satis respectu doli preteriti. ¶Sed q̄ro, qd si in vltima volūtate relinquatur talis liberatio? dicit gl. tūc nō porrigitur etiā ad dolū preteritū; vt. l. Aurelio. §. Caius. de lib. leg. qđ tenet Cy. in. l. sub pretextu. C. de transact. gl. in. d. §. Caius. videt simplr idē dicere in cōtractibus & vltimis voluntatibus. & ibi illud teneo, per d. l. si ei cui. prout ibi dixi plenè. ¶Vltimò iste. §. in
2 ducit ad questionē illā de eo, qui promisit nō petere reduci ad arbitriū boni viri: de quo hic per Gul. dixi in. l. si societatem. §. arbitrorum. j. pro soci.

Pacta quæ turpem. Pacta, quæ continēt turpem causam, vel contrà publicam vtilitatem, non sunt seruanda. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Conuentio facta una persona, non nocet alteri, & quomodo intelligatur supra.*

2 *Pactum factum super una re, non porrigitur ad aliam.*

3 *Exceptio tua non interest, uel non potes agere, impedit litis cōtestationem.*

h **Ante omnia.**[h] Quia supra tractauit vsq; ad. §. pactus à. l. si tibi. §. iij. qualiter pactū extēdat de psona ad psonā, hic incipit tractare qūo pactū factū in vna re porrigitur ad aliā, ꝓ totā hanc leg. posteà per totum ti. tractat qōnes extrauagantes, q̄ non cōtinuātur. ¶No.
4 ꝙ† cōuentio facta cū vna psona, nō nocet alteri[i] qđ
i plenè expeditū est, s. & gl. hic tangit.[k] ¶Scđō no.
k ꝙ†[l] pactū factū sup vna re nō porrigitur ad aliam,
5 quod plenè. j. expedietur. ¶Tertiò no. ꝙ istud in-
l spiciendū est ante omnia. & ideo ista† exceptio non
6 potes agere: quia tua non interest. vel non potes agere: quia alia res est de qua dicis pactū factum esse: & alia est res, quæ petitur, dicę ꝙ iste exceptiones litis contest. impediūt: quia hic dicit ante omnia. dicam in. l. posthumus. §. si quis ex his. j. de inoffi. testa.

Si cum mihi. Minor summa inest maiori. hoc dicit. ¶Not. ꝙ pactū in summa maiori. porrigitur ad min⁹ debitū: & pactū in factum in summa minori porrigitur ad partem maioris debiti; & sic eadē res vr̄. & hoc modo iste. §. cōtinuat cū pcedēti. In veritate tn̄ eadē res nō est vnde si debes mihi. xx. & volo petere. x. non debeo petere. x. tanq; debita, sed tāq; ex summa debita; vt no. in. l. scire debemus. circa princ. j. de verb. obli. facit. j. de sol. l. vbi fideiussor. Vbi formo quæstionē, an bānitus in. x. & x. dicatur bānitus in. xx. ¶Op. ꝙ maiori summę nō insit minor, si negatiuē ꝓferat. Nō eī sequit, nō habeo cētū: ergo nō habeo k x. qa illa ꝓpositio: nō habeo cētū; verificat posito, ꝙ haberem. xcix. vt. l. si is q ducenta. §. vtrum. de re. dub. sed hic proferr negatiuē. s. ꝙ nō petam. xx. ergo nō impedior qn petā. x. qa verū est me non petere. xx. Sol. vt dixi in. l. j. §. si stipulanti. j. de verbo. obli.

Sed si stipulatus. ¶In obligatiōe alternatiua pactū de altero non petendo totam obligationem elidit: secus in obligatione generis, si est electio creditoris. l h. d. cum. §. seq. ¶No. ꝙ in obligatione alternatiua vnius solutio, acceptilatio & pactum tollit totam obligationem. ¶Oppo. dicit hic, ꝙ vnius petitione tollitur tota obligatio, contra. l. eum qui certarum. in fi. de verbo. oblig. Glo. sol. multis modis: & quelibet solu. potest esse bona, quę ꝓcedit qn̄ electio est debētis. sed qn̄ electio esset creditoris, tunc per li. cōte. sup vno piudicatur sibi, ne possit variare sup alio: vt. j. de verb. oblig. l. si quis stipula. sit Stichum, aut

---

a ¶Tn̄ quero. Vide Barto. in. l. tale pactū. §. q ꝓuocauit i fi. i. l. nō solū. §. iniuriam. j. de iniur. per Ang. in quęst. sua exorta guerra.

POMATES.

b ¶Et qđ non. vide Fely. c. ij. ij. colū. de testi.

POMATES.

c ¶In spē. vide quę per hoc ifert Fely. c. cū omnes. iij. col. de cōsti. in. c. cū accessissent. ij. col. eo. ti. Barb. cōsi. xij. in j. col. & seque. vol. j. & consi. xlij. col. xiiij. & seq. e. vo.

d ¶Priuilegiū concessum Ecclesię. vide per glo. ij. hic qa Bar. hic vr̄ corruptus.

POMATES.

e ¶Illud nulla. Vide Fely. c. affinitatis. iij. col. de testi. Vide multa spālia, que permittuntur propter futurū delictū euitādum, q̄ ponit Barb. cōsi. xciij. in j. & ij. colū. vo. j. vide Ro. cōs. xciiij. & cōsil. xc. als. xl.

f ¶§. illud nulla. Remittit expsse. No. quòd dolus expresse non possit remitti, tn̄ pt tacitè qđ no. Bal. in. l. j. i. fi. C. de vsufr. dicebat tamē Ang. hic, ꝙ licet cōuenia, ꝙ depositi nō agam: tn̄ semp potero agere tanq; cōtrà quēlibet possessorē, de quo hic vide per eum.

POMATES.

g ¶Finis loquit. vide; vt per Ale. pulchrè. l. si mora. co. ij. v. regula. sol. mat. ff. quamuis dolo ęqparet. vide ēt sing. dictū Ias. l. actione. C. de transact. col. fi. vbi ponit cautelā ad remittendū futurū dolum ex mēte. quā tn̄ reprobat.

POMATES.

h ¶Ante oīa. Limita hūc. §. vt ꝑ eundem. l. postquā. in princ. C. eo.

¶§. ante oīa. non nocet alteri. Limita i pacto facto cū ciuitate, vel Principe: qa tūc seruat ꝓ lege quo ad oēs. secūdū Bart. ita limitātē ꝑ illū tex. l. donationes, quas diu⁹ iperator. C. de do. inter vir. & vxo. & in. l. ciuitas. in prin. si cer. pet. & i. l. Cęsar. ff. de publi. Ad de post. d. Ias. iquā tū ponit, ꝙ si sunt tres fratres, & vn⁹ maritat sororē, & illa facit pactū de non petendo hr̄ditatem paternā, ꝙ illud pactū non ꝓderit alijs fratrib⁹, quin possit ab alijs petere portionem. Vide tu, ꝙ cōsulut Pau. de ca. cōsi. cccxj. Et cū sit statutū ꝙ contrà illud non possit opponi exceptio, an habeat locum quo ad tertiū, vide eūdē Paul. cōsil. clxxxj. Et inq; tū etiā ponit. ꝙ tertius veniens ꝓ suo interesse pōt opponere cōtrà tres sententias cōformes. Aduerte, qa illud non est simpliciter verum, de quo per pet. de Anch. cōsi. ccxxxiij.

POMATES.

k ¶Hic tāgit. Limita hoc, vt nō ꝓcedat, qn̄ vna non veniret in cōsequētiā alterius: ita Hiero. tor. & ibi sequit Decius. l. postq; liti. ij. colū. C. eodē.

l ¶Et similiter concessio & litere principis. Vide. d. Ant. consil. xliij. per totum, extēdunt tn̄ ad connexa. Vide Bart. in. l. eum actū j. de nego. ge. Ant. rub. Alexādrinus.

a ¶§.si ancillã.Vide qđ no.gl.&ibi bar. in.l.si de certa.circa fi.C.de transac.

b ¶Adde ibi in ipso contractu; ꝙ si pr̄ vellet venire ex cō tractu filij,oporteret ꝙ eũ acceptaret cũ oĩb⁹ suis qualitatibus , vt dicit Bal.hic.Ad quã regulã vide & limita vt p Ias.in.l.Pomponi⁹.§.cũ qs.in.j.no.ff.de acq.pos.vide quę dicit Alex. in.l.cũ fundus.§.seruũ tuũ imprudẽs.ff.si cer.pe.in co.ij.in.iiij.no.Facit qđ dicit Gemi.in.c.vt circa.§.alioqn.in prin.de elec.ĩ.vj.ꝙ vtens actũ gesto,p alterũ,non pōt eo vti,si ille q̄ gessit, nō seruauit cōtẽta in eo. Pro quo faciunt doc.Bart.in l.j.ff.de interd.&releg.Ang.Rub.Alexaudrinus.

POMATES.

b ¶Venio ad.Adde tñ vnũ singu.ꝙ ille cui ẽ cōcessa admi nistra.cũ libera, pt gratis remittere,qñ à prin.poterat ista remissio ꝓdesse,sicut nocere;vt in ꝓcur.cũ libera compromittẽte in arbitratorẽ.De quo vide Alex,in.l.de fideic.C.de trãsa.Et in materia vide oĩno.Ias.in.l.Pręses.co.ix.v.iiij.vsq; ad fi.C.de transact.& in proposito dictorũ Bar.vide Alex. consi.xxij.in vlt.col.j.vol.ro.cōsi.l.ĩ ij.dub.&.lv.Abb.consi.vij.in.ij.dub.in vl.col.ij.vol.

pãphilũ.¶Secũdò op.ad id qđ dicit de acceptilatione,vt.j.de accep.l.& p iusiur.§.si stichũ.Glo.sol.duobus modis.Tene secundam:ꝙ ibi acceptilatio fuit facta pẽdẽte cōditiōe,& res nō extabat tpe cōditionis.¶Op.j.de rescin.vẽdi.l.proculus.aliàs incipit si emptio.Sol.gl.dicit ibi fuit actũ,qđ in altero tm̃ resolueret emptio.Tu dic secũdũ doc.ꝙ ibi erat cōtract⁹ celebrat⁹ gratia vtriusq;,vñ in altero remanet cōtractus.Hoc em̃ prodest emptori,qa habebit rẽ:& vẽditori:qa habebit pretiũ.Hic cōtractus pręcesserat gratia vnius tm̃ secũdũ Iaco.de are.& Gul.de cu.qđ etiã tenebat hic Cyn.in obligatione alternatiua.Ergo distingue,aut pactũ interponit̃ super vna re debita in cōtractu celebrato gr̃a vtriusq;:aut vnius tm̃:& isto secũdo casu,aut fuit pactũ simplr̃:& habet locũ iste.§.Aut cōditionaliter:& tũc aut illa res extabat tpe existẽtis cōditiōis,ant nō vt colligitur ex solutione cōtrarij.l.& p iusiu.§.si stichum.

Sed si generaliter. ¶Opponi.in obligatione generis certum hoĩem petere nō possum:vt institu.de actio.§.pretereà.Ex hoc sequitur,ꝙ iste text.dicat malè in duob⁹.Primò in eo,qđ dicit,si petã Stichũ ob.exceptio:qa stichus nullo mō pōt peti.Secũdò obstat,quia pactũ debet intelligi,vt operet̃ aliquid,sed si nō intelligit̃,vt tollat totã obligationẽ,nihil operaret̃,quia Stich⁹ ante peti nō poterat.Ad primum rñdeo,ꝙ ante nō poterat peti Stichus;qa non erat in obligatione.& hic ob.except.intẽtionis.Dicit glo.nec obst.l.Meuius.§.duobus.j.de leg.ij.vbi dicit oẽm hoĩem esse in obligatione:qa illud est verũ,quo ad hoc,vt solui possit,verè tñ nullus est in obligatiōe:sed ille fingit̃ esse.qui posteà soluet̃,vt l.cum incertus.j.de leg.j.dixi plenè in dicto.§.duobus,& hoc circa primũ.Ad solu.dicti cōtrarij prout secũdo modo ob.intro gl.ibi,vel verius.Et dicit intelligo hoc,qñ electio erat creditoris,& sic pactum operatur vt creditor possit eligere oẽm alium hominẽ,exceptio Sticho.& fortè hoc ꝓdest.Ratio,qa stichus erat sibi necessari⁹.si enim intelligeres,ꝙ esset electio rei:tunc illud pactũ tolleret totã obligationem:alś nihil oparet̃:quia si intelligeres,ꝙ ipse reus nō posset eligere.Stichũ,hoc esset cōtrà se,ita intelligit glo.& benè.¶Ex hoc apparet sol.pręcedentis contrarij quòd obst.exceptio pacti.Poterat enim actor eligere,& sic certũ hoĩem petere:sed.§.ptereà alleg.in glo.loquit̃,qñ erat electio debitoris.¶Sed iuxta p̃dicta dubitat̃,an eadẽ distĩctio,scilicet actoris vl'rei.debeat exhiberi ĩ obligatiōe alternatiua:de qua.s.ꝓxi.Dicit Azo,ꝙ nō:qa vno mortuo,vel pacto facto,nō tenet̃ in alio.In eo quòd dicit de pacto facto,dicit verum;vt.s.proxi.§.Rō differentię inter obligationẽ gñis & alternatiuã,est:qa in alternatiua vtrũq; est in obligatiōe;vt.l.illud.j.de cōsti.pecu.& l.si duo.j.de ver.ob.Sed in obligatione generis nullũ vt.s.dictũ est:in eo,quod dicit altero mortuo,nō est verum simpliciter:sed secũdũ id,quòd ponit̃ ĩ.l.Stichũ aut Pãphilũ.in prin.j.de sol.¶Op.ad id, quòd dicit aliũ posse peti,de.l.& p iusiu.§.si is.j.de accep.Glo.sol.optimè:ibi,in acceptilatiōe,quę habet vim solutionis:hic in pacto.¶Oppo.de.l.homine.de optio.leg,Glo.sol.multis modis.Tene illam ibi in repudiatione:hic in pacto.Dic ergo in obligatione generis:aut obligatio tollit̃ vnius repudiatione,aut pacto,aut acceptilatione.Primo casu:aut tunc poterat peti,aut nō;vt.l.hoĩe.j.de opti.leg.& gl.sol.cōtrariũ.Aut pacto:& tũc erat electio creditoris:& loquitur iste.§.Aut debitoris:& tũc vt in glo.Aut acceptilatione:& indistinctè tollitur tota obli.

Item si pactus. ¶Qui promisit non petere totum,remouetur à petitione cuiuslibet partis eius.h.d.¶Oppo.glo.ille,qui est dñs,non pōt esse vsufructuarius;vt.j.si vsufr.pe.l.vti frui.ergo vsufruc.non potest peti ex ea causa,qua res &c.Sol.vt ibi glo.subdit,aliud est in cęteris seruitutib⁹:vt.j.de leg.ij.l.cũ fili⁹.§.dñs.Quod verũ est,quo ad casum illius.§.quantũ ad leg.nostrã,idem est vbiq;:quia qui remouetur à petitione fundi,& à petitione seruitutum,vt.l.fundum.j.de exceptio.¶Oppo.j.de excep.rei iudi.l.si

a quis cũ totũ.§.si ancillam[a].Sol.gl.dicit aliud in sententia,aliud in pacto.Ratio:quia q̄ petit causam exprimit:pactũ verò simplr̃ cōponit̃.Certè si ĩ pacto exprimeret̃ causa:esset idẽ quod in sñia:vt patet in princip.huius.§.de eo qui promisit nō petere hęreditatem:hoc est dicere,non se hæredẽ.& ibi sequit̃,singulas res:vt hęres petat:quasi dicat,si ex alia causa peteret,quam ex ista,non obstaret exceptio.

Si acceptilatio. ¶In pactis liberatorijs,si nō valet qđ ago,vt ago:valet vt valere pōt.h.d.¶Oppo.& soluitur vt in glo.¶Opp.de.l.an inutilis.infrà de accepti.Solu.ibi sunt diuersæ literæ.veritas est,vt petatur in forma:aut in materia.¶Opp.de.l.j.§.si quis ita.de verb.oblig.&.j.de consti.pecu.l.j.§.eum qui.Solu.ibi in pactis obligatorijs:hic in liberatorijs.dixi plenè in dicto.§.si quis ita.

Seruus. ¶Nō eget summario distĩgue tres casus:vt in glo.Adde quartũ casum.Quid si stipulet̃ adiecto proprio nomine & appellatiuo?diceres fortè distinguendũ qđ procedit:vt.l.si seruus communis.j.de stipu.seruorum.Sed illa distinctio habet locũ,quando vtroq; modo valere potest:hic non potest vtroq; modo valere.vnde inspicimus quod valere potest:vt.l.quoties.de rebus dubijs.&.l.quoties.de verbo.oblig.

Contra iuris. ¶Pupillus paciscendo nō potest suam conditionem deteriorem facere,sed meliorem sic.h.d.Istud principiũ prosequere,vt in gl.¶Quęrit gl.an ipso iure ob.an ope replicationis.dic vt in ea.

SVMMARIVM.

1 *Administrationem liberam habens qñq; poßit donare?*

2 *Pactum de non petendo non præsupponit de neceßitate donationem.*

Si filius. Pactum de non petẽdo factum ab eo,qui non potest petere,est nullũ.Itẽ in generali & libera cōcessione,non venit donatio.Item in ipso contractu potest filius paciscendo pręiudicare patri:& seruus domino.h.d.¶Opp.s.eo.l.heredi.§.filia.&.§.item filius.Solutio.in casib⁹,in quibus filius vel seruus agere potest,valet pactũ statu eorum non mutato.In casibus vbi agere non potest,valet pactum secuta mutatione status:quia sit effectus sui iuris.Quòd procedit in filio:secus si

1 in seruo,qui non tenet̃ ex ante gesto.¶Venio † ad

b secundum[b] & op.& videtur:ꝙ ex cōcessione liberę

c administrutiōis possit donari[c];vt.l.cũ plures.§.cum tutor.in principio de administrat.tuto.Dicit gl.qđ hic dicitur,fallit in quibusdam casibus hic no.in gl.Certè in casib⁹ hic positis,non est mera donatio:qa ad donandum cogebatur,secundum mores ciuitatis.& ideo quodam modo cogitur donare:vt parcat pudori suo;vt.l.quintus.in princip.j.manda.Quod tene menti,pro tutoribus & similibus administra-

2 toribus.¶Vltimò no.hic † casum,ꝙ pactum de non petendo,non presupponit de necessitate donationẽ quòd est vtile scire propter insinuationem:vt.l.si qs

d obliga.& ibi no.de reg.iur.[d]

Sin autem. ¶No.quia aliud est pacisci in ipso actu acquirendi,quo casu fit deterior conditio patris,& domini:quia res acquirit̃ sibi cũ sua causa.Simile in.l.j.in fi.&.l.sequẽ.j.de reb⁹ eorum,qui sub tut.vel cura,& secũdũ hoc apparet ꝙ hic debet intelligi de aliquo pacto,quòd ipsam obligationem nō perimat:vt puta de die solutionis vel de vsuris.Nam si esset pactum de non petendo esset mera donatio,quę est prohibita,vt.s.l.proxima,& ita intelligo glo.

SVMMARIVM.

1 *Pater poteſt remittere iniuriam factam filio.*

c In personam.[e] ¶Not.gl.huius leg.ex

1 qua habes,† ꝙ pater potest facere remissionẽ de iniuria facta filio.quod est vtile pro statutis:ideo vide glo.& not.eam &c.

SVMMARIVM.

1 *Casus,quibus solus fideiussor obligatur & non habeat beneficium*

c ¶Possit donari.Vide in.l.filiussa.& qđ dixi ibi.j.de dona.Et ad hãc regulam vide,quod no,dixit.Bar.in.l.si qs delegauerit.j.de noua.Itẽ adde ꝙ fili⁹ pōt donare ꝓpter bonũ pacis & concordię,secundum.Ang.in.l.Imperatores.j.e.Item fallit in filijs.Baronũ & Regũ:& idẽ ẽt ĩ tutoribus aliàs prohibitis secũdũ Inno.ĩ.c.grandi.de sup.neg.præ.Adde in quãtũ.d.Ias.ponit ꝙ minor nō obstãte statuto pōt facere cōtractũ vtile secũdũ Ro.cōsi.cccliij.quòd idẽ voluit Ro.cōsi.cccvj.vbi cōsuluit,ꝙ si minor captus ab hostib⁹.vt se redimeret cōtraxit,quòd valet cōtract⁹:qa vt dicit gessit,licet statutũ prohibeat minorẽ contrahere,nisi cũ certa solennitate.

c Et ꝙ mulier nō obstante statuto,possit adire hrẽditatẽ.nō damnosam,voluit Ang.consi.vlt.& in.§.si filius.In quãtũ ponit.ãn administratores possint donare,vide q̄ posuit in.l.p̃ses.C.de trãsac.Quib⁹ ẽt adde an possint donare,vide Bal.cōs.xliij.v.li.Et an pactũ de nō petẽ.egeat insinuatione.vide.Ang.cōsi.xcix.Bal.cōsil.cclxxxvij.iiij.libr.

d ¶De reg.iur.per Bart.latius in.l.j.j.titu.j.

e ¶In personam.vide Bar.in.l.sed si vn⁹.§.filio.de iniur.

ficium de fideiussoribus, nec pactum principalis prosit fideiussori.

Nouatione quando tollatur prima stipulatio ipso iure?

Stipulationis nouantis effectus potest restringi ex uoluntate partium.

Qui pecuniam. Per stipulationem nouandi animo interpositam, prima tollitur, vel eliditur: si sequens cōmittit, vel cōmitti posse speratur: aliàs secus. h.d. Ad euidētiā scias. q seruus fideiubēdo nō obligatur: vt.l. iij.§.si filius.j.de pecu.&.l.seruus inscio.j.de fideiusso. ¶Opp. q sit in electione creditoris: an velit petete à principali, vel à fideiussore: vt.C.de fideiussori.l.iure
a nostro. hic dicit cōtrariū: quare malè. Sol. [a] glo. Quinque sunt modi intercedendi, vt habes in ea. In primis tribus obligatur principalis: & fideiussor ei accedit.
1 ¶†In vltimis duobus solus fideiussor obligatur: &
b iō non habet locū b̄n̄ficiū [b] authē.de fideiusso. vt hic patet. Itē nō habet locū, q simpliciter promittēdo videat promittere insolidum: vt.l.si paternā.C.ad velle. licet in veris fideiussoribus secus, vt insti.de fideiusso.§.si plures.&.C.de fideiuss.l.non rectè. Item nō habet locū hoc casu, q pactum factū principali porrigatur ad fideiussorem, vt.l.qui libertinus.in fi.infrà
2 de oper.liber. ¶Op.quòd per nouationem tollatur prima ipso iure, non ope exceptionis, vt.l.j.j.de noua. dicit gl. intellige ope exceptionis scilicet facti vel intētionis: & hęc est vera. Vel dic quòd ibi fuit actū, vt liberaretur ipso iure. ¶No.so.istam, quòd ex voluntate partium potest restringi effectus stipulationis nouantis. ¶Tertio modo solu.gloss. q stipulatio nouans tollit primam ipso iure, quando simpliciter in secundam transfertur: secus si cum alia misceatur, vt.l.pe.j.de preto.stipu. Singulare dictum est: nec puto verum: quia contrà.l.qui vsumfructum.j.de verb. obli.&.l.si pupillus.§.qui actum.j.de noua.nec.l.pe. de pretor.stipu.hoc probat. Sed ibi loquitur in stipulationibus pretorijs, quę multū dependent ex mente pretoris: & ideo non ita de facili nouantur, sicut conuentionales stipulationes: vt ibi dixi. ¶Opp. seruus obligatur naturaliter: vt.l.naturaliter.j.de condi.indebi. ergo prima transfunditur in secundam naturalē: vt.l.j.in fi.j.de dona. Sol.glo. quando seruus fideiubet non obligatur, neque ciuiliter, neque naturaliter, vt l.seruus inscio.de fideiuss. Ratio quia lex resistit obl. quo casu impeditur naturalis, vt.l.si non sortem. in prin.j.de condi.indebi.

c Pacisci. [c] Contrà tenorem legis, priuatam vtilitatem cōtinentis, pacisci licet. h.d. ¶Op.s.e.l.iurisgen.§.pretor. Sol. illud pactum dicitur cōtrà legem, qn̄ lex prohibet pactum fieri: ita loquitur ibi: vt in ti.ne fideiuss.do.den.&.l.si vnus.§.pacta, quę turpem.s.e. sed si fiat pactum contrà tenorem leg. si respicit vtilitatem priuatam, valet, vt hic: secus si publicam, vt.d.l.iurisgen.§.si pacisca.&.l.si vnus, §.itē
d ne experiar.s.eo. ¶Vltimò gl. [d] intelligit hāc legem, quando sciebat, vel supinè ignorabat emptor vitiū, vel morbum. dic vt in glos.

e Quod dictum est. [e] Cessante ratiōe leg. cessat ipsa lex. h.d. ¶Querit glo. quid si non competat actio mandati, sed alia? dic vt in glo. ¶Querit glo. de alio beneficio, vt puta restitutionis in integ. videbis in.l.si minor.j.de mino.

SVMMARIVM.

1 *Pacto liberatorio cur potest prouideri uni ex hæredibus tantum, non tamen per pactum obligatorium.*

Auus. Per pactum liberatorium potest quis vni ex hęredibus prouidere. h.d. ¶Opp. quòd nō potest prouideri vni, quin prouideat alijs: vt.l.eū q.§.te & Titiū.j.de vbo. obl. Sol.gl. ibi in pacto obligatorio: hic in liberatorio. Ratio: quia per.l.Arrianus.de act.&obl. Pet. assignat aliam rationem: obligationes sunt perpetuæ, nec pacto cōtrahentiū potest fieri quin perpetuis sint, vt.l. obligationum ferè.§.placet.j.de act.&obli.&.l.eū q ita.§.qui ita.j.de verb.obl. cum igitur obligatio incipiat in personam defuncti, per leg.xij.tabul. diuidit inter hæredes. & sic non potest per pactum in personam vnius hæredis transferri. Et ex hoc concludebat Pet. q si obligatio inciperet ab hærede, vt in tit.C.vt act.ab hære.& contrà hæredes. quòd tunc posset vnus ex hæredibus tantum grauari. Istud non est verum: quia licet in persona hæredis incipiat: tn̄ æs hæreditariū deducitur: vt.l.hæreditarium.j.de bo.au.iu.pos. ergo diuiditur inter hæredes pro hæreditarijs portionibus: vt.l.pro hæreditarijs.C.de hære.act. ¶Præter
g reà si hoc esset verum, sequeret qd' paciscendo posset extraneum obligare, vel alijs acquirere: quod nō est verū, & contrà.l.j.s.eo. Quod autem hoc sequatur apparebit ex ratione: quā dicam statim. Ratio igitur
1 est ista: † hæres repræsentat personā defuncti solum h p hereditaria personæ: pro residuo videtur extraneus vt.C.de rei vend.l.cū à matre.& no.in.l.ij.§.fi. in glo. magna.j.de præto.stipu. Modò si tu p stipulationē
f vis vnum ex hæredibus grauare in totum [f] vel ei in totum acquirere, nō potes: qa vltrà hæreditariam portionem extraneus est: meritò oēs tenētur & omnes acquiritur. Et hoc in pacto obligatorio: in pacto liberatorio secus. Ratio: quia pacta obligatoria dandi nō possunt esse personalia: vt cum persona finiantur: vt s.proxi.dixi. sed pacta liberatoria possunt esse personalia: vt.l.iurisgen.§.pactorum.&.l.idem in duobus. §.personale.s.eo. Et ideo possunt prouidere personę vnius ex hæredibus. & tale pactum non prodest sibi nisi pro portione hæreditaria: quia vltrà non tenetur ipso iure: & sic non paciscitur, vt extraneo: vt hic est casus. ¶Contrà hoc oppo.j.de verbo.obliga.l.continuus.§.fi. vbi etiam in pactis obligatorijs, potest vni ex hæredibus prouideri. Dicit glo. ibi in dando: hic in retinendo. Dic inquantum obst. huic leg. ibi in pactis liberatorijs, hic in obligatorijs. Sed inquantum ob. ad prędicta: quia etiam in pactis obligatorijs vni consulitur. dic, quod prædicta in obligationibus dandi: ibi verò in obligationibus faciendi: vt patet in tex. Ratio: obligatio facti indiuidui non diuiditur inter hæredes per leg.xij.tabu. imo cuilibet heredum competit actio insolidum: vt.l.ij.§.ex his.j.de obli.&.l.eadem.§.fina.eo.titu. Meritò potest vni ex hæredibus prouideri: cū insolidum sibi de iure actio competat. Alijs autem actio nōn competit, si eorum non interest, vt ibi dicitur in glo. sed si poneremus quod esset factum diuidum, tūc idem quod in obligationibus dandi: vt ibi dixi. ¶Oppo. q filio non competat di-
g recta [g] vt.s.eo.l.& hæredi.§.nos autem. Solu. hic pactus fuit filio, vt hæredi qd' apparet: quia aliter, quā vt hæres teneri non poterat. ¶Oppo.j. de verbo. oblig.l.qd' dicitur. dic vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Liberum, in singulari pro filio.*

h Usagnationis. [h] Iura generis nō possunt dirimi hoc dicit. ¶† Not. hic liberum
1 in singulari numero: quod nescio alibi.

SVMMARIVM.

1 *Soror uenit appellatione fratris.*
2 *Confessio simplex ad liberandum inducit pactum.*
3 *Transactio & diuisio idem sunt quasi.*
Petitio & transactio specialis, etiam extrà iudicium facta, nō præiudicat alteri rei, personæ, nisi esset de appendicijs.
Petitio & transactio generalis quibus casibus præiudicet omnibus.
4 *Transactione, uel diuisione facta per arbitratorem, ut per eā præiudicetur alteri, debet distingui, an prosecutio fuerit specialis an generalis.*
5 *Remissio generalis liberat à dolo & culpa, quando absq; dolo suo partibus ignorantibus, aliquid apud aliquē ipsarum remansit.*
6 *Petitio si est specialis, & generalis transactio quo ad uerba, restringitur ad speciem petitam.*
7 *Dubium quod dependet ex testamēto, non uenit in generali remissione, nisi inter scientes.*

i Tres fratres. [i] Ad spēs de nouo reptas dolo cōtrahentiū ī diuisiōe nō cōphēsas, gn̄alis qetatio
k nō porrigit ī effectu [k] h.d. ¶No. q† appellatiōe fris,
1 cōtinet soror. ¶Op. pactū debet cōtinere aliqd dadū vel hēdū ī futurū.l.v.§.stipulatio.j.de ver.ob. sed hoc nō fuit: dixerūt em̄ nil cōe remāsisse: ergo nō ē pactū

Prima Bar. super.ff.vete. M

---

a ¶Sol.gl.& ad hāc glo. vide plenius in authē.de fideiusso.

b ¶B̄n̄ficiū autem. Adde quòd dixi post Bart.l.ij.de fideiuss.

c ¶Pacisci. Vide bar.ī.l.vbi.de don. cau. mort. de qua materia qūo intelligatur, quòd nō valet pactum contra legem, vide Bar.in l.pacta quę contra. C.eo.

d ¶Vltimò gl. Vide not.p Mod.instit. de acti.§.in duplū.

POMATES.

e ¶Quod dictū est. Vide q p hāc leg. dicit Deci.l.ex hoc iure.ff.de iustit.& iur. & vide oīo. Ang.hic.

f ¶In torū. Adde q no.Bart.in.l. si fundū.§.si libertus. de leg.j. Adde post.d. Ias.inquantum ponit si Princeps imponit on⁹ ciuitati, & deīde aliquē eximat, an ipse teneat cōtribuere p parte exempti, pulchrè Ancha. cōsil.cclxj.

g ¶Cōpetat directa. Adde.doc.ī.l.quocūnq;.§.ij.de verb. oblig.

h ¶Ius agnationis. Adde similē tex.ī l.si qs in suo. & ibi gl.C.de inoff.test. & tex.& Bal.ī.l.si qsprions.§.ī illo.de secun.nup.& vide l.nō est sine.de verbo.signi.

i ¶Tres fratres. Videlegās cōsilium Bar.incip.cauet statuto. vbi consuluit q statutū loquens de fratribus vtrum habeat locū in sororib⁹: vide ibi oīno & vide ī cōsilio se. qd' incip. inter tabellatores. Andrę. Barba.

¶Pro concordia. Aduerte, q qn̄ generalis fuit petitio et psecuta fuit specialis, & facta est trāsactio gn̄alis in effectu: an habeat saltē ope replicationis obstare exceptio solū in ijs, quę actor fuit specialr psecutus. Bar. videtur tenere qd' fici l.sub ptextu specierū.C.de trāsac. sed cōtrariū tenere alleg.ī hac.l. tres fratres. salua tn̄ Bart. reuerētia, verū est, q obstat solū ī specialiter agitatis, vt in hac.l.tres fratres nisi ope replicationis elidat exceptio & ita loquit in.d.l. sub ptextu. & ita supplēdo cōcordat vbiq;, qd' solū in effectu piudicatur quo ad specialiter psecuta, si replicet ab agēte nō fuisse psecutū. Vl' aliter pōt itelligi Bar. in d.l.sub ptextu. vt loquat in vno ex duob⁹ casibus spālib⁹ positis in hac lege p fallentia.

POMATES.

k ¶In effectu. Vide Alexan. cōl. xv.ī in.volumi.in cōsi. lxxxv.eo.volu.

ideo dicit gl.subaudias, & ꝓmiserũt, ne cõmunium
rerũ nomine decætero agerent.Sed vr̃ ꝙ ista supple
2 tio,non sit necessaria:quia† ad liberandum confessio
simplex inducit pactum,vt.l.tale pactum.in princ.j.
eo.Sed potes dicere illud verum in personalibus: in
realibus secus:vt hic,&.l.cum falsa.C.de iuris & fac.
ignoran.& dic vt ibi. ¶ Opp.C.de transac.l.sub prę-
3 textu.Gl.pro sol.cõtrarij distinguit satis perfectè† &
distinguit in transactione,quasi transactio & diuisio
idem sint:quod satis videtur procedere,per tex. hui⁹
l.in fi.Dicit ergo gl.quod siquidem sit petitio & trãs-
actio specialis:tũc alteri rei vel ꝑsonę nõ pręiudicat,
vt.l.si vnus.§.ante omnia suprà eo. Intelligas hoc de
petitione extrà iudicium:vt congruat huic legi quæ
de diuisione loquitur, & de iudicio mentionem non
facit.Item intelligas hoc verum, nisi alia res esset de
appendicijs eius,super quibus transactum est: vt.l.
licet.cum.l.sequen.C.de iudi. ¶ Secundò dicit glo.ꝙ
si vtrunque est generale, id est petitio & transactio:
tunc nocet in omnibus,vt.d.l.sub pretextu. Fallit in
casibus, scilicet quando aliquid est subtractum; vt
hic.Item quando dubium penderet ex testamento:
v infrà tit.j.l.non est ferendus.Gloss.in isto membro
non facit mentionem,vtrum prosecutio fuerit gene-
ralis,vel specialis:prout fit quando secuta est senten-
tia, vt.l.licet.c. de iud.Ideo fortè, quia hic nulla fuit
prosecutio:cum nec ad iudicium fortè fuit deuentũ,
sed fuit petitio extrà iudicium. Vel dic quòd partes
habuerunt respectum ad petitionem:iudex verò ad
4 prosecutionem:& ideo si transactio † esset facta per
arbitratorem,vel etiam diuisio,deberet fieri illud mẽ
brum,vtrum prosecutio fuit generalis, seu specialis:
sicut in sententia,vt.l.de rebus infrà de arbi. Item il-
a lud,quòd gloss.dicit[a] fallit, si dolo est aliquid subtra-
5 ctum,vt hic.† Item intelligo,[b] si aliquid apud aliquẽ
b remansisset,absque dolo suo partibus ignorantibus.
c Nam ista generalis[c] remissio liberat à dolo & culpa:
non autem quod non teneatur restituere rem apud
se constitutam: vt.l.si ei cui de lib.lega. dixi.s.eo.l.si
vnus.§.illud.Item dicit gloss.fallit in his,quę depen-
dent ex testamento:quod no. vt infrà dicam statim
6 ¶ † Tertium membrum glo.est,si est specialis peti-
tio,& generalis transactio quo ad verba: transactio
restringitur ad speciem petitam,vt.C.de transac.l.si
de certa.quod intellige, vt dicam infrà in.l.emptor.
§.Lucius.dixi in.l.si ex pluribus infrà de soluti. dixi
in.l.Aurelio.§.Caius infrà de lib.leg. ¶ Oppo. infrà
de verbo obli.l.qui Romæ.§.duo fratres. vbi dicitur
fideicom. remis. per generalem diuisionem. So.ibi
d sciebant illud fideicom. subesse: hic ignorabant[d].
7 ¶ Nota istam† solutio.quę est vera in se, quod cum
illud dubium dependeat ex testamento, non venit
in generali remissione,nisi inter scientes: vt dictum
est per glo.&.l.de his.de transactio.dat glo. aliam so-
lutionem,quod ibi fuit malè iudicatum. quam opi.
ego teneo:tamen quia de illo sunt opi.varię:sępe ego
recurro ad solutionem precedentem.Nam filij cum
sunt sui hæredes,non presumuntur scire contenta in
testamento,vt.l.eius qui in prouincia.in fi.si cer.pet.
& ideo nisi doceatur,quod sciuerint,indubitanter, ꝑ
diuisionem fideicom. non videtur remissum, vt ex
prędictis patet,& glo.hoc tenet,

SVMMARIVM.

1 *Solutione eius,quòd debetur, quando tollatur obligatio ipso iure: & quando ope exceptionis?*
2 *Contractus innominatus ita uitiatur,per interuallum,sicut nominatus.*
3 *Pactum appositum incontinenti iuxta contractum, quando possit reuocari?*

e SI cum fundum.[e] Pactũ de soluẽ-
do alteri inducit exceptionem solutione
secuta:vel si per eum non stat, cuius gra-
tia pactum fuit hoc dicit. ¶ Oppo.Solutione secuta
ipso iure non tenetur: quia non possidet, nec dolo
desijt possidere:ergo malè dicitur hic, doli exceptio-
nem competere. Sol.glo.quod dicit de exceptione:
intellige facti,vel intentionis.& secũdũ hoc qđ tex.
dicit conuentionis exceptione: expone, id est pacti
propter conuentionem.Alij,vt gl.dicit legunt[f] secun

a ¶ Quòd glo.dicit. Ad intellectũ hui⁹ gl.& tex. vide Angel.in.d.§.duo fratres.hic allega.Adde post.do.Iaso.qñ appellatiõe fratris veniat soror Barto. cõs.ccxxix. caueatur statuto, & stante statuto,quod fratres patrueles excludãt matrem, eo modo excludẽt sorores patrueles, vt voluit Bald.consil. cccxxij.iiij.libro.et stante statuto, qđ extãtibus fratribus fœmina nõ succedat, vlteri⁹ excludet fœminã. & voluit bal.consi.xxx. iij.libro.& Ro. consil.ccccxj. hic ꝑ do. Iaso.alleg.Quo ad id quòd dicit.s. quod stante statuto,quòd mulier nõ possit cõtrahere sine cõsensu propinquorũ, ꝙ fœminæ nõ comprehendentur, vide Ang.cõsi. cxlj.

POMATES.

b ¶ Itẽ intelligo. vide aliqua ꝑ Bartol. cõsi.xvj.in.xv.col. consi.clvij. Barba. vol.ij.Ro.cõsil.xviij. & qñ non esset aliud ius, qđ posset remitti: nisi illud qđ pendet ex tex.qđ illud videtᷣ remissum secundũ Bar.ĩ.l. q Romę.§. duo fratres. vj.qõ. in fi.de verbo.obli.

c ¶ Nã ista gñalis. Adde Bar.in.l.non solũ.§.fi.&.l.Aurelius.§.Meuia.&ĩ.l. si qs rões.ff.de liber. lega. Gul. de cug. in. d.§. illud. And.Barba.

POMATES.

d ¶ Hic ignorabãt. Vide Alexã. cõsil. cxxiiij.ĩ pe.colum. Car.cõs.xcij.co.vj.

e ¶ Si cũ fundũ. Vide qđ ꝑ istũ tex.dixit Bal.ĩ.l.ex placito in.xj.q.de re.ꝑmu.

do modo,qđ feci tibi pactum de non petendo aliud
debitũ,nõ de re ipsa soluta non vendicanda. ¶ Ad f
1 istam lect.opp.†.quia solutione eius, quod debetur,
vel alterius rei pro illa,tollitᷣ obligatio ipso iure cre-
ditore volente:vt insti.quib.mod.tol.obliga.in prin.
secundùm hoc non,refert,vtrũ fuit factum pactũ de
eadẽ re,vel de alia.Sol.tres sunt casus.Quandoq; sol
uitur ei,cui debetᷣ:& tunc siue idem,siue aliud eo vo
lente,tollitur obligatio:vt in contrario.Quandoq; sol
uitur eadẽ res quæ debetᷣ:& tũc siue ei cui debetur,
siue alij eo volẽte,tollitᷣ obligatio ipso iure:vt.l. solu-
tam.j.de solutio.Quãdoq; soluitᷣ aliud, quã id quod
debetur,& alij quã cui debetur creditore volente: &
tunc cõtingit liberatio ope exceptionis.casus est in
l.fi.§.fi.in prin.j.de verb.ob.& ita intellexit gl.hic.Et
illa lec.licet sit vera in se:tñ nõ congruit huic leg.quia
tex.dicit vẽdicantẽ fundũ à te &c.Et sic modo patet
ꝙ pactũ fuit factũ de nõ petendo fundum: & cõtrà
te obijcitur exceptio.& sic præcedens lect.est verior.
¶ Venio ad secundum casum,quando non stat per
debitorem,quominus soluat.dic vt in gloss. Sed ad
hoc oppo.& intro primam gloss.& videtᷣ quia licet
creditori pœnitere,sicut in contractibus innominat⁹:
vt.l.dedi.in principio.&.l.si pecuniam.j.de condi.ob
causam.Solu.glo.dicit fateorcontrarium.si dedissem
tibi hoc pacto.vt alij solueres.sed hic non dedi, sed à
2 teipso possidebas. ¶ Not.ex † ista glo.[f] quod ad hoc
f vt dicatur contractus innominatus,oportet quod sta
tim agatur,vel detur vel fiat vtrumq;:secus si ex in-
teruallo:puta cum possideres fundum meum:conue
ni tecum, vt alij dares,vt hic:& sic interuallũ vitiaret
contractum innominatum,sicut nominatum: vt. l.
continuus.in princip.j.de verbo.obliga. ¶ Sed oppo.
g extrà gloss.fortiter;[g] pactum de soluendo alteri appo
situm incontinenti,non potest reuocari. secus si ex
interuallo:& sic est totum contrariũ eius,quod glo.
3 dicit,vt.l.aliud.j.de solutio.Solu.illud † verum, cum
pactum apponitur iuxtà contractum nominatum:
vt in adiecto,vt ibi patet.secus in contractu innomi-
nato:in quo est locus pœnitentiæ:vt hic in glo.& se
cundùm hoc intelligas:nisi constaret quod pactum
de soluendo tertio esset appositum gratia creditoris:
tunc enim licet incontinenti:& sic iuxta cõtractum
nominatum apponeretur, potest reuocari tacitè &
expressè:vt.l.hoc iure.§.si quis dederit.j.de do. ¶ Itẽ
quod dixi quod non potest reuocari, quando non
stat per debitorem:videtur contrà casum.l. si cum
Cornelius.j.de solutio. vbi tale pactum habet vim
mandati: & reuocatur, sicut mandatum. Respon-
deo quando mandatum fit gratià debitoris,cui man
datur non dicitur mandatum:sed consilium:vt. l. ij.
§.fin.j.manda.Sed quia istud consilium de soluendo
alteri,debebat explicari de re mandantis habet vim
pacti,quod reuocari non potest,si per eum non stat,
vt hic in fin.secus si gratia creditoris:vt hic in primo
casu.&.d.l.hoc iure.§.si quis dederit. ¶ Vltimò ad
id,quod gloss.dicit quod quando hoc caderet in con
tractum innominatum,locus esset pœnitentiæ.intel-
lige nisi in casu.l.si ego.in princip.aliâs.§.j.j. de iure
do.dic vt ibi.

h IMperatores.[h] ¶ Admini-
stratores rei-
i pu.non possunt quẽ liberare [i] pacto gra
tuito.h.d. ¶ Oppo.C. de vsuris. l. aduer-
sus.Breuiter dic:si quidem debitũ est liquidum, nõ
potest remittere pacto gratuito & expresso, vt hic.
Sed negligendo petere,ita quod curret præscriptio
poterit remittere:vt in cõtrario.De debito verò non
liquido,posset transigere:vt.l.pręses.C.de transactio.
facit quod habuistis not.s.eo.item magistri.

SVMMARIVM.

1 *Ius publicum naturale,pacto tolli non potest.*
2 *Ius publicum positiuum dans formã actui, pacto contrahentium tolli non potest.*
3 *Ius publicum disponens circa effectum actus respiciẽtis principaliter utilitatem publicam,pacto partiũ non mutatur.*
Si continet priuatam utilitatem, & cõtinet fauorem renunciantis,ei potest renunciari.
Beneficio restitutionis in integrum a maiore renunciari potest,secus si per minorem.

Statutum

f ¶ No.ex ista gl.Et facit qđ no.gl.in.l. iurisgẽtiũ.ĩ prin.in verbo.ali ꝗd facias. in fin.s.eo. & vide Ange.hic, & alios clarius.

POMATES.

f ¶ Ex ista gl.Vide ad qd hãc gl.alleg. Pau.de cas.l.si pecu.in prin.ĩ.iij.col. ff. de cõdi. ob cau. versi.sed tu .Adde cõsociã in. l. rogasti.§.j.i gl.parua,su per versi. placuit. ff.de ꝑscri. et vide Ias.d.l. si pecuniã. in xj.limi.& Imo. in.l.hoc iure.§.si qs debuit ff. de dona. vbi aliter intelligit istã gl.& de ista gl. vide Alex.in.l.j.§.j. de verb.obli.

Vide Ias.in.l.si stipuler.§.fi.ff.de verbo.obl.

g ¶ Extrà glo.fortiter. Vide do. Io. in d.l.hoc iure.

POMATES.

h ¶ Imperatores. Vide ad istã leg. Car. cõsi.xcij.ĩ.ix. col.

i ¶ Liberare. Ad hãc.leg.vide gl. in l.fi.§.si qs ꝓfessus. scđm vnã lec.et ꝙ ibi Bar.j. de publi. Et dũ dicũt,ꝙ trãsigere pñt isti administratores: limita tñ, nisi his fingatᷣ. Ita dixit Bar.i.l.cũ hi.§.si cũ his. j. tit.j. Adde post. d. Ias. qñ administrator possit donare,trãsigere,& gratis debitũ remittere, Ro. consi.l.

a ¶Ius publicum. Adde eūdē Bar. in l. si qs i cōscribēdo. C. de pact. vbi vtit̄ alio mō loquendi: quia distinguit an possit separari. Vide q̄ dixi i. c. si diligēti. de fo. cōpe. vbi doc. tradūt hāc doctrinā Bar. sed non pōderāt istā diuersitatem. vide q̄ dixi a ibi: qa elegāter exa mino hāc materiā. Andre. Bar.

b ¶Ius publicū. Ista q̄ hic habētur not. faciūt, an ptes possint cōuenire quod iudex nō in figura iudicij, sed de plano & ex officio veritatē inqrat, & illa repta ordinet quid velit: & Hos. & Io. an. i. c. j. de lib. obla. dicūt q̄ sic. sec⁹ tū, scd'm eos, si conueniūt q̄ ferat̄ diffinitiua omisso libello, de quo p gl. in. c. fi. de re iudic. in vlti. col. Sed Imo. i. d. c. j. dicit q̄ primū dictū nō v̄r verū: qa non pōt renūciari iuri introducēti solēnitatē: vt hic h̄r. sed si vellet, q̄ ꝓcederet tāquā arbitrator, hoc bn̄ posset p ea q̄ no. i. l. sed si i seruū. §. si qs iudex. j. de arbi. Et in dubio vt actus potius valeat, deberet p̄sumi q̄ vellet ipsum cognoscere tāquā arbitratorē. est in ar. c. Abbate. de v̄b. sig. secūdū d. Io. & per eūdem in. d. §. & post operis. Nec ob. l. quoties. de p̄ci. impe. of. quā all' Ho. qa ibi sp̄ale in causis breuioribus. & loquitur secūdū tpa antiqua, scd'm q̄ nō erat necessarius libellus. nisi in illustrib⁹ personis: ideo facilius illi iuri speciali poterat renunciari: cū facili⁹ tollat̄, quam ius cōe. l. eius militis. §. militia missus. j. de testa. mili. facit qd' no. in cle. cōstitutionē. de elec. Adde q̄ no. isti. de act. §. tripli. & no. p Bal. & Imo. post Barto. in l. nemo pōt. de leg. j. & Imo. in. l. Titio centū. §. ij. de cōdi. & demō. vbi refert Cano. i. c. p. & g. de

4 *Statutum, uel dispositio respiciens utilitatem priuatam, si sub est alia causa, quam utilitas paciscentium pacto non potest tolli.*
5 *Pactum contrà bonos mores, non ualet.*
6 *Pacto non potest fieri, ut in pignoribus habeat locum pactū, leg. commissoriæ: neque quòd mutuum factum filiofamil. teneat.*
7 *Statutum ex causa publicæ utilitatis, licet respiciat principaliter utilitatem priuatam, pacto non tollitur.*
8 *Statutum habens causam respicientem publicam utilitatem, contrà tale statutum etiam cum iuramento, pacisci non potest.*

IVs publicum. [a]Seipsam summat. ¶Oppo. de multis leg. in quib⁹ quis renunciat iuri introducto pro se: & tamen illud est ius publicum. & sic videtur obstare. s. eod. l. pacisci. & l. pactū. in prin. j. e. cū si. ibi positis. in gloss. ¶Breuiter pro vniuersali doctrina huius materiæ,
1 dicas: † q̄ quoddam est ius publicum naturale, non positiuum. & istud non potest tolli pacto: vt. l. ius
2 agnationis. s. eo. Quoddam est ius publicum† positiuum. & istud quandoq; disponit circà formam dandam alicui actui: vt puta in testamentis contractib⁹, vel iudicijs, non curo: & istud pacto contrahentium non potest mutari: vt. l. nemo potest. j. de leg. j. & j. de verb. obl. l. j. §. si quis ita. & C. de sen. l. prolatam. & de
3 fide instr. l. comparationes. ibi non aliter &c. † Q ñq; ius disponit circa effectum alicuius actus: & tunc aut ille effectus respicit principaliter & directò vtilitatē publicam: & non potest mutari pacto priuatorum, vt suprà eo. l. iurisgētium. §. si paciscar. & c. l. si vnus. §. item ne experiar. & hic. Quandoque respicit vtilitatem priuatam: & tunc aduertendum est ad causam, quare lex sic disponit. Aut enim causa continet simpliciter fauorem eius, qui huic iuri renunciat, & hoc ius vult mutare, & potest: quia quilibet potest renūciare fauori suo, vt. l. pactum. j. e. l. pe. C. eo. Et hoc verum respectu ipsius iuris, quod est mutabile per pactum. si tamen persona sit talis, cui pacisci liceat: vt in beneficio restitutionis in integrum: quod potest tolli per pactum factum à maiore, vt. C. si ma. fa. ra. ha. per totum. non si fieret à minore: vt. l. si iudex circuuento. j. de mino. & ibi not. & C. de in inte. resti. l.
4 si intra. si vero† causa illius statuti facti per leg. nō est priuata vtilitas paciscentium, sed subest alia causa: tunc per pactum tolli non potest. Item loquuntur omnes casus no. in. l. pe. C. e. & l. pactum. j. eo. Subijcio
5 exemplum, causa euidentioris intellectus. ¶† Quandoq; aliquid statuitur: quia secus fieret si esset cōtrà bonos mores: tunc pactum in contrarium non valet: vt. l. alia. §. eleganter. so. ma. l. si vnus. §. pacta, quæ turpem. s. eo. sic potest loqui titu. C. ne fideiusf. do. dē. Est enim ibi ratio, ne causa perfidiæ nascat̄ in matrimonio. & omnes leges, quæ prohibent pactum ex quo
6 daretur materia delinquendi. Quandoque† pactum prohibetur odio alterius, vt in pacto leg. cōmissoriæ in pignore, & in mutuo facto filiofamilias: tunc per pactū non potest mutare, vt. j. ad Macedo. l. tametsi.
7 & C. de pac. pi. l. fi. Quandoque pactum† prohibetur seu per legē aliquid statuitur ex causa publicę vtilitatis, licet respiciat principaliter vtilitatem priuatā: tunc etiam hoc pacto mutari nō potest: vt. l. de die. j. de pa. do. C. de agri. & censi. l. ij. & l. quemadmodum. lib. xj. Et ad ista reducuntur omnes casus qui not. in
8 l. pactum inter heredem. j. eo. ¶† Et ideo multū diligenter aduertas, si in statutis opponitur causa, quæ respiciat publicam vtilitatem: tunc enim non potest pacisci etiam cum iuramento, vt. s. eo. l. iurisgen. §. & generaliter. & no. in. d. l. ij. C. de agri. & censi. dixi in. l. si quis pro eo. de fideiusso. Et multas speciales quæstiones circà hoc, vide in. l. nemo potest. j. de lega. j. aliquantulum latius scripsi in. l. si quis in conscribendo. C. de episco. & cleri.

SVMMARIVM.

1 *Ambiguitas & obscuritas in quo distent?*
2 *Interpretatio pacti, quando fiat contra proferentem?*
3 *Interpretatio in pacto apposito pro utroque, fit contrà eum, qui se ex pacto fundat.*
4 *Dispositio quando redderetur inutilis interpretādo eam contrà proferentem, tunc interpretatur eo modo, quo potest.*
5 *Interpretatio primò fit, secundùm quod est uerisimile.*
6 *Interpretatio debet fieri per iudicem. Et potest principaliter adiri, ut declaret.*

b VEteribus. [b]¶Ambigua conuētio interpretatur cōtrà eum, pro quo profertur. hoc dicit. ¶Quære: dicitur hic, intentionem am-
1 biguam, vel obscuram.† quæ est differentia inter obscuritatē & ambiguitatē: glo. in hoc plus extēdit se, quā alibi in. l. quoties. j. de verb. obli. hic etiā aliqua dicit. s. quòd obscuritas est in dictione, q̄ pōt diuersimodè intelligi: vel in oratione ḡnali, seu alternatiua: ambiguitas est in oratione. Tu dicas clarius, quod obscuritas est in dictione: vt dicit gloss. in dispositio ne verò alternatiua, seu generali, nulla est obscuritas. Illud enim est expræssum, quod voluerunt contrahentes: sed est ibi incertitudo, quam ipsi voluerunt ab initio. Ambiguitas vero est in oratione: vt gloss. dicit. ¶Hoc præmisso oppo. de. l. inter stipulantē. §. j. j. de verb. obli. dicit gl. ibi in iudicijs, & bene. Quod dic, vt ibi dixi. & l. de die, in prin. s. qui satisda. cogan. ¶Opp. de. l. si in emptiōe. in prin. j. de cōtrahē. emp.
2 Sol. † dicunt quidā: ibi in accessoria cōuentiōe: hic in principali. Istam reprehendit gl. qa etiā in principali q̄ñq; fit interpretatio pro venditore: vt. l. in lege. j. de contrahen. emp. Vnde alij soluunt cōtrarium. l. si in emptione, qd' ibi pactū fuit appositū ab emptore: hic à venditore. & sic semper interpretatio fit contrà eū, qui pactū induxit, in cuius fuit p̄tāte legē apertius dicere, vt hic. Ista sol. videt̄ cōtrà. l. insulam. j. qui po. in pig. ha. vbi fit ĩterpretatio ꝓ eo, q dixit pactū. ¶Huius timore gl. recedit ab oibus istis solutionibus. & sol cōtratium de. l. si i emptiōe, q ibi fuit pactū appositū ab emptore. Vult dicere, q̄ ibi fuit pactū appositū gratia emptoris: & sic debet haberi, pinde ac si ab eo esset appositū. Debet ergo pactū interpretari semp contrà eum, pro quo apponitur. Et ita videt̄ intelligere ista gl. cū qua cōcor. gl. in. l. labeo. j. de cōtrahē. emp. vide gl, & dic: vt in ea. Certè istud videt̄ cōtrà intentionē istius legis: q̄ videt̄ velle inteꝑtationē fieri cōtrà proferentē, ꝓpter rationē, quàm subdit: in cuius potestate fuit legē apertius conscribere: simile in. l. labeo. j. de contrahen emp. Nec obst. l. insulam. j. qui potio. in pig. hab. Nam ibi nulla est ambiguitas. fuit enim pactū appositum circà hypothecam, quod pactum debet declarari secundùm conuentionem appositam in principali obligatione: vt C. per quas perso. nobis acquir. l. ij. ¶Dicas ergo ad l. si in emptione quod hic cōstabat pactū appositū à venditore: ibi erat dubium. Et ideo in dubio fit interpretatio cōtrà eum, pro quo profertur. Ratio: quia cum ipse fundet intentionem suam ex pacto: pactū debet eius intentionem probare de necessitate: aliàs non sequitur condemnatio: vt. l. non nudis. & l. non epistolis. C. de proba. Ideo interpretatio fit contrà eum, qui intentionem suam non probat. ¶Ex hoc
3 dico, † qd' si pactum esset appositū ꝓ vtroq;, interpretatio fieret contrà eū, qui ex dicto pacto fundat intentionē suam, per rationem prædictam: quia si est obscurum vel ambiguum, intentionem suam non probat. facit. j. de reb. dub. l. cum quærit̄. & j. de verbo. obli. l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. Quod facit ad q. quam pridie habui de facto inter ciuitates Tusciæ & Archiepiscopum: quam q̄stionem nunc non prosequor. ¶Oppo. j. de contrehen. emp. l. si ita glo. solu. ibi non est obscuritas: vel ambiguitas & sic non habet locum hæc lex. sed est ibi incertitudo, quę resultat ex alternatiua: ideo est electio debitoris. ¶Oppo. de. l. eum qui calendis. in princi. j. de verbo.
4 oblig. Sol. gloss. notabiliter. † Interpretatio fit contrà proferentem, seu contrà eum, pro quo ꝓfertur: nisi per talem interpretationē dispositio redderet̄ inutilis: quia tūc interpretatur eo modo, quo valere pōt: vt. j. de reb. dub. l. quoties. & j. de verb. obli. l. quoties. & d. l. eum qui calēdis. in prin. ¶Opp. de. l. semper in
5 stipulationibus. j. de reg. iur. Sol. fateor† q̄ prius debet fieri interpretatio secundùm illud, quod verisimile est: vt. d. l. semper in stipulationibus. & l. in obscu

of. dele. & vide bar. in l. societatē. §. arbitrorū. j. p. so. in. ij. col. in ver. q'ro. qd si dictū est, q̄ cognoscat de iure, & de facto, et ꝓnūtiet de iure tantū et q̄ d' dixi post Bar. in. l. à diuo. §. fnīa in fi. de re iudic. Et istis adde do. Ant. in. c. quintauallis. de iureiu. qui tenet opi. Host. sed. Imo. ibi cōtrà. Adde dictis Bar. cōsi. lviij. Pau. de ca. cōsi. clxx. ADDE ibi per pactū nō pōt mutari. Barb. cōsi. vj. vo. iij. vbi cōcludit, q̄ nō pōt renūciari statuto dispo nēte, ne aliqs possit esse fideiussor: qñ hoc erat introductū rōne publicę vtilitatis.

b ¶Veterib⁹. Adde qd' voluit Pau. de ca. cōsi. cclxj.

POMATES.

b ¶Veteribus. Vide Alex. cōsil. xj. col. vl. ij. vo. et cōsl. lxij. col. v. vo. iij. et cōsi. lxxx. col. j. et cōsi. lxxxvj. col. j. e. vo. & cōsi. xciij. in fi. & cōsi. seq. e. vol. & cōsi. clxvj. in. ij. col. e. vo. Abb. cōsi. xc. in vlt. col. i. j. vo. Ro. consi. v. al's. iij. Abb. cōsi. [illegible] col. vo. ij. Et cōtrà obscurè & ambiguè loquētes vide aliqua p Fel. in pœmio decretaliū i. j. ij. & iij. col. & i. c. p tuas. iij. col. de pb. & in c. cū clamor. ij. co. de testi. et Angel. in. l. falsus. xij. col. C. de fur. Barb. cōsi. vj. al's. xvj. vo. j. & cōs. xxxvj. in v. col. e. vo. et Bart. in lege. ff. locati. Bar. consi. lvj. colū. iij. vo. ij.

a ¶ Istũ tex. intelligo, qñ de debito cõstabat, & partes faciũt tale pactũ animo paciscẽdi, aliàs pbaret debitũ nõ subesse, vel nũerationẽ, & solutionẽ interuenisse: vt per Com. cõs. xxiiij. in ci. testor filio iã nato. in. ij. col. vbi declarat, qũo ĩtelligat a iste text. super quo b vide etiam Pau. de cast. in. l. si ex pluribus. ff. de sol. An aũt istud pactũ liberatoriũ dicat donatio, vide Ang. cõsi. ccccviij. inci. cum lis & q. ĩ. xij. co. effectº ẽ an stãte statu. q de cõtractu debeat solui gabella, debeat solui de hoc pacto. Itẽ qd' pactũ liberatoriũ requirat cãm, qñ fit ab his, q nõ pñt donare. vide Bart. in. l. j. cũ addi. & ibidẽ. C. de ap. pub. l. x. Itẽ c quod ad liberãdũ cõfessio p vba merè enũciatiua sufficiat: ponit. d. Fel. in d c. significauit. in. j. col. vsi. no. iij. extra e de testi. Ant. Alex.

a ¶ Op. pactum est. Vide Bart. in. l. tres fratres. i princ. §. eo. vbi hãc limitat in psonalibº: secus in realibº. Adde post Iaso. an confessio extraiudicialis pbet. Pau. de castro. cõsil. lxxxiij. Io. de Ana. cõs. lxxxv. & inquãtũ dicit vidẽdũ Bart. ĩ. l. scimus. de agri. & cẽsit. qd' cõfessio geminata f extraiudicialis pbet. Adde qd' refert & seqt Ioã. de Ana. consi. lv.

POMATES.

b ¶ Vel pluriũ. vide Ang. Are. cõsequẽter. Deciº refert. ĩ. l. j. colũ. iiij. vsi. & fic. Bar. dicit. C. e. q est impossibile, quòd ista renũciatio fiat loco pacti ĩ effectu.

c ¶ Non valet. vide Barto. in. l. j. C. eod.

POMATES.

d ¶ Sol. spãle. Vide Feli. c. significauit. & c. fin. colũ. ij. no. de testi.

e ¶ Dictione te. vide in. l. cũ falsa. C. de iu. & fac. igno.

f ¶ Qui prouocauit.

ris. per Dy. extrà de regulis iuris. c. inspicimus. lib. vj. In dubio fit cõtra pferentem vt hic. Ideo pro huius declaratione gl. distinguit. & bene. Tu latius ex prædictis distingue p teipsum. ¶ † Quero p quẽ fiet ista 6 interptatio? Rñ. p iudicẽ, vt. l. volũtatis. C. de fideic. & qd' ibi no. ¶ Quero, an pter hoc possit iudex prĩcipaliter adiri, vt declaret qualiter vba obscura, vl' ambigua alicuº dispositiõis debeat intelligi: ego determino, qd' sic, in. l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. & ibi tex. j. de verb. obli. & l. cum quæritur. de reb. dub.

Tale pactum.

Cõfessio sine cã, etiam extrà iudicium ad liberandum, dispositionem inducit. h. d. ¶ Opp. pactũ est a duorum, vel plurium b in idẽ placitũ, vel consensus: vt. s. e. l. j, sed hic nihil placuit paciscẽtibus: sed solũ plata sunt quędam verba enunciatiua de præterito, vel de præsenti: ergo nõ est pactũ. Huiº timore dicit gl. subaudi, scilicet me velle &c. certè est destruere legẽ, & bñ sciuisset Iuriscõsultus dicere si voluisset. intelligas ergo simpliciter. Ad cõtrariũ rñde, vt statim dicã. ¶ Opp. q cõuentiones debent fieri per verba de futuro, vt. l. v. §. stipulatio. j. de verb. ob. Dicit gl. ibi in stipulatione: hic in pacto. Tu dicas, quòd semper pactum fit per verba de futuro expressẽ, vel tacitẽ intellecta: vñ quando dico, pfiteor te nõ teneri. Ista est causa de pręsenti, vel de pterito, subintelligit dispositio necessaria: ideo pmitto nõ petere. & istud de futuro. Seqt enim de necessitate, si nõ teneris: ergo nõ petã. Simile in. l. quia dicitur. j. de euict. pmitto furẽ nõ esse. &c. subintelligitur si cõtrariũ appareret, tenear ad interesse: vñ semper habet cõuentionẽ seu dispositionẽ de futuro tacitẽ, vel expressẽ, vt. d. l. v. §. stipulatio. ¶ Opp. q cõfessio sine cã, nõ valet, c vt. l. cũ de indebito, §. fi. de pba. Sol. speciale hic fauore liberationis. ¶ Secundo op. verba enunciatiua extra iudiciũ, nõ inducũt dispositionẽ, sed solũ probationem, vt. l. publia. in fi. j. depo. Sed hic dicit, quòd inducit pactũ: ergo &c. Sol. speciale d est fauore liberationis. Item hoc intellige psente parte: quod intelligitur ex dictione te e. & sic ibi erat ille, ad quem sermo dirigebatur. secus si absente parte: vt. l. idem in duobus. s. eo. & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Transactione facta in causa appellationis, uidetur solum illi instantiæ renunciatum, & sententia prima remanet firma, si id quòd deuenit in transactione, non impleatur.*

2 *Pactum de parendo sententiæ, si transactioni non pareatur, meretur executionem: sicut sententia & confessio.*

3 *Iudex appellationis exequitur sententiam, quam ipse confirmauit.*

Quando sententia remanet firma propter cursum fatalium, uel aliter: primus iudex illam exequitur.

4 *Remissio condemnationum facta cum pacto quòd si prædicta fecerit reincidat in pœnas prædictas: quando teneat: remissiuè.*

Qui prouocauit.

f ¶ Antequã glo. veniat ad contraria, format duas quæstiões. venio primo ad cõtraria. ¶ Op. dicit hic, q iudex sentẽtiã primam sequit: sed sentẽtia extinguit per appellationẽ, vt. l. j. ad turpil. in fi. ¶ Item pactum fuit nudum: ergo ex eo nõ potest agi: igit ista executio non potest fieri. Sol. dicit gl. poterit dãnari, vt stet cõuẽtioni: & ex illa sentẽtia agetur. vide glo. ¶ Sed qũo, cum dixi istud pactum esse nudum, poterit damnari ex eo? Rñ. intelligas pactũ sic conuentum, quòd poterat vestiri postea rei interuentu: vt puta, si à lite desistã dabis mihi tãtũ: vt no. in. l. j. in fine mag. gl. C. de pact. vnde licet fuerit nudum ab initio, fuit vestitũ postea rei interuẽtu. Sed'o mõ so. gl. q hic per trãsactionẽ videt renunciatũ appellationi, & ideo prima sentẽtia mãdatur executioni: sicut si alio modo appellatio esset deserta. ¶ Sed ad hoc op. secundũ glo. qñ appellatio est deserta. iudex appellationis nõ exeqt sentẽtiam: sed iudex primus ac si appellatum nõ esset: vt. C. de tempo. appel. l. fi. §. pe. Intelligit glos. quòd hic iudex appellationis erat iudex delegans, q exeqt sentẽtiã delegatorũ suorũ. q. d. secº si iudex, qui de principali causa prõnũciasset, fuisset ordinariº, vt. l. pręcipimº. §. in his autem omnibus. de app. & C. de epis. audi. authen. si qs litigãtium. ¶ Se-

1 cundùm istã glo. † habes vnũ mirabile, quod factã transactione in causa appellationis, videt solum illi instantiæ renũciatum: & sententia prima remanet firma, si id qd' deuenit in trãsactione, nõ impleat: qd' multũ no. Tñ mihi hoc non placet: qa si hoc esset verũ, ista cõuentio, qua pmisit se satisfacturum iudicatis, si intrà tẽpus non soluerit, nihil operaretur quod videt esse necesse. vt hic. Præterea sñia prima est extincta p appellationẽ. & remanet dubium: p transactionẽ illud dubiũ tollit: vt. l. post rẽ. & l. j. ti. j. Vñ videtur à toto p transactionẽ esse recessum. Vt igitur sustineamus istã glo. Dic, q ibi non fuit recessum à toto simpliciter: sed sub cõditione. s. si intrà certũ tps g solueret. si igit non soluit, fuit conuentum, quòd sñia prima remaneret firma, & appellatio tolleret: meritò illa prima sñia executioni mandat. Et hoc putarem verum in se: tñ aliqualiter repugnat textui, qui innuit, q ante erat facta trãsactio dum dicit: qua transegerat, quod tps est præteritum plusq perfectum. Præterea repugnat tex. qui dicit iustã conuentionẽ, veluti cõfessi, sequit. non enim dicit, q sñia mãdetur executioni: sed ipsa cõuentio de soluẽdo: & ideo putarẽ non malè dicẽdum, quòd iste. §. breuiter hoc di-

2 cat. ¶ Pactum † de parendo sñiæ, si transactioni nõ pareat, meret executionẽ: sicut sñia & cõfessio. h. d.

g quod no. Quia secũdũ hoc habes duo spãlia g. Primò quòd pactum est nudum: & valet ad actionẽ. & est ista legitima conuentio: quia lege iuuat: vt. l. legitia. s. eo. & hic tex. appellat iustã cõuentionẽ: hoc est, legitimã. ¶ Secundo nota, q ista cõuẽtio meret execu-

h tionẽ h, sicut dicimus de stipulatione iudicatũ solui: vt. j. iud. sol. l. j. & hoc habes dicere de necessitate: si dicis transactionem simpliciter factam. Cum enim p appellationẽ & transactionem secutã, prima sententia sit extincta, nõ posset pacto cõtrahentium restaurari: vt agat tãquã ex sñia, sed tanquã ex pacto. Facit quod no. C. de transactio. l. si diuersa. & s. eod. l. si vnº §. pactus. & quod ibi dixi. ¶ Item aduertẽ: quod illud, quod gl. dicit, q hic iudex appellationis erat delegatus, videt Gul. quædã diuinatio. & ideo dicit ipse

3 distinguendo tres casus. † Aut sñia prima confirmatur per iudicẽ appellationis: & sine dubio ipse facit executionem: vt. d. l. pręcipimus. in fi. & C. de episcopali audien. authen. si quis litigantium. Aut sententia prima remanet firma propter cursum fatalium: & exequitur iudex primus, si esset ordinarius: vt. d. h l. fi. §. pe. de tempo. appella. Aut cõfirmatur alio modo, quã propter cursum fatalium: & exequitur iudex appellationis: casus est hic not. Sed dominus Iac. bu. dicebat non videre rationem differentiæ: vtrum renuncietur tacitẽ, vel expressẽ, cum semp agat ex prima: & iudex primus debet exeq, vt no. in. l. eos. C. de app. Ideo iste stabat huic gl. qd' satis placet. sed secũdum lecturã quã dedi ista nõ sunt necessaria. Non

4 enim mandat sñia executioni, sed conuẽtio. ¶ † Vlti i mò facit ista lex ad illã cõuentionẽ, quæ tota die consueuit apponi in pactis vniuersalibus. i. s. remitto tibi omnia bona & cõdemnationes, saluo, quòd si contrà prædicta feceris, reincides in dictas pœnas. vtrũ ista conuentio valeat? videt hic, quòd sic. Contrarium videtur p. l. si vnus. §. pactus. s. eo. & ibi dixi.

Post diuisionem.

Perceptio vsurarũ ab vno, nõ pimit actionẽ aduersus alios cõpetentẽ insolidũ. h. d. ¶ Op. & videt qd' p acceptilationẽ factã piudicetur creditori: v. C. eo. l. ij. So. dic tria verba: in leg. cõtraria, creditor egit cõtrà eũ, q eius nomẽ acceperat. Vñ agẽ dovidet pacisci, ne petat à cęteris. hic solutionẽ recipit pter qd' pacisci nõ videt, cũ necesse habuerit recipere, vt. l. fideicõmissa. §. si rẽ. j. de leg. iij. ¶ Sed opponitur de tex. q dicit vsuras acceptauerũt, i. receperũt. vel id est liberauerũt p acceptilationẽ. & sic ratũ habuerũt. Sol. hic, q receperunt: vel liberauerũt p acceptilationẽ, tantũ fuit in vsuris non in sorte: vnde in sorte sibi piudicare non põt. Et sic habes quod agendo contrà vnum sibi præiudicat: recipiendo vel liberando per acceptilationem: non præiudicat sibi in alijs: quàm in eo quod liberat.

SVMMARIVM.

1 *Verbum remanere est commune.*

Mandatum

vide per Angel. & Imo. post Bar. in. l. a diuo pio. in prin. in. iij. v. & vj. col. j. de re iu. p istum text. dicit Bald. & Pau. de ca. in. l. eũ pquo. s. de ĩ iusvo. q pmissio facta in iudicio habet executionẽ paratam.

g ¶ Duo specialia. No. casum in quo pactũ nudũ parit actionẽ: licet Bart. hic dicat, q nõ est: qa factũ est in iudicio, put in simili. multum not. dixit Bar. in. l. j. circa fin. j. iud. sol. Pro quo facit. l. si fideiussor q satisdare cog. & l. cũ ostendimus. §. fi. de fideius. tuto. & qd' no. Barto. & doc. ĩ. l. j. ĩ prin. de ver. ob. p aliquos ĩ l. ij. §. volũtatẽ. sol. ma. Ad hoc facit. l. pacta nouissima. ĩ fin. & quod ibi no. Bal. et doc. C. eod. no. glo. et Bar. in. l. j. C de cur. bo. dan. Et no. p aliquos in l. si finita. §. elegan ter. sed Bal. hic tenet cõtrà p. l. siue apud acta. C. de trãsac. et ibi Bald. in. l. j. p Lu. in. l. j. in prin. de verb. obli.

h ¶ Meret executionẽ. Bal. hic cõtrà et p eo vide, qd' no. Io. an. post. Imo. in c. si qñ. de offi. deleg. Aug. et Imo. in l. a diuo pio. in prĩ. de re iudi

i ¶ Vltimò facit. Adde Bart. in. l. nõ solũ. §. iniuriarum. de iniur.

a ¶.§.pater.Hunc tex.singularem facit Bal.in.c.j.de duo.fra.à ca.inue. & in l.cum acutissimi.C.de fideicom.in.j.

b ¶Gl.inducit.& dū gl.hęc.in fine dicit no.id esse seruandū de iure, qđ licet nō sit statutū,qđ vř similiter statutū esset,si hoc q̄situ fuisset.Adde qđ hāc gl.etiā in rescri.allegat ꝑ no.Bal.in.l.j.C.q̄ res pig.Et pro ista glo.facit.l.Titius.§.lucius. & ibi no.Paul.de cast.de libe.& posthu.

¶Hæredē facere. Sed Lu.ī authē. similiter.C.ad.l. falcid.circa.vj.priuilegium, tenet contrà Bart. etiā in pia cā, p regulā.l.hæreditas.C.de pac.con. & ostēdit istū tex. hoc nō ꝓbare. dicit tñ, qđ fortè op. Bar. seruaret̄ ī practica: qa nunquam habuit cōtradictorē: sed certè etiam Ang.hic tenet contrarium per.l. verba,cōtraxerunt. de verb.sig.Adde etiā post.d.Ias.q inclinat in partē Barto. & de veritate eius, qđ dicit Bar.in.l.j. C.de sacro.san.ec. Pau.de ca.cōs.cxc. & credo quod opi. Bar.procederet nō extātib⁹ filijs: aliâs non:quia hoc ponderat Abb. allega. cōsi.xj.p.d.Iaso. & qđ plus priuilegij nō habeāt pię causę quā filij, voluit Abba.consilio.cv. inci.casus in facto. vbi voluit, qđ sicut nō valet testamētū rōne volūtatis īperfectæ inter liberos, p allegata per eum: nec eodē mō ad piā causam. Nec vř bona consideratio:př non pōt nutu testari inter filios: & tñ ad piā cām pōt:ergo magis priuilegiata:qa sic resultat argumentatio. Nā licet pater non testetur inter liberos: tamen hæreditas est eis debita, non sic pię causę:ideo eius fauore concessum est, vt nutu testator posit pro illis disponere. Et vnū not: qđ consuluit Frā.de rāpo.consil. xj.in cōsil.Cal.ꝙ si testator nutu instituit sororē, & notarius interroget, an post mortem sororis velit bona distribui inter pauperes, & annuat quod sic:deīde notarius interroget, an velit ꝙ apponat̄ clausula codicillaris,& similiter annuat sic, ꝙ virtute talis clausulæ venientes ab intestato tenentur restituere hæreditatem testatoris:& post mortem episcopus bona distribuet.

d ⁂POMATES. ¶Relinquere.Vide oīno Ias.in.l.licet.p istum tex. ver.v.C.eo.col.ij.Item pia cā fauorabilior:vt p Feli.latè in.c.in pñtia.colū. xviij.de probat.& no.cōtrà istam opi. Bar.esse fortè tex. in.l.diuus.ff. de mi lit.testa.

2 *Mandatum factum episcopo,quando transeat in successorem? remissiuè.*
3 *Verba enunciatiua de faciendo aliquē hæredem,inducunt dispositionē ad pias causas,inter liberos: & fauore militis.*
4 *Legata non debentur per authen.ex causa. filio ignoranter præterito.*

a Pater.[a] ¶Pactum factum vni, qui solus successurus sperabatur, prodest alijs præter spem succedentibus.h.d. ¶Pro declaratiōe text. quęro de intellectu huius verbi,remaneret.Glo.dicit optimè,ꝙ pōt intelligi remaneret propriè,si dos non esset soluta:vel si esset soluta dos: tunc intelligit̄ impropriè remaneret.i.redderet̄ & solueretur, vt.C. de do.ante nup.l.si cū ante.
1 ¶†Not. quòd verbum remaneret,est cōe.Pōt enim esse directū,& obliquum: vt hic patet.dixi plenè in.l.centurio.j.de vulg. & pu. ¶Quęro quis opponet doli exceptionem, de qua loquitur iste tex.Certè ex gl.posita sup verbo,remaneret.colligunt̄ duę lec.secūdū vnā.s.qñ dos erat soluta,opponet exceptionē maritus.si conueniat̄ à fratre:secūdū aliā opponent doli exceptionē filij defuncti,si conueniant̄ à marito,q̄libet est bona. ¶Glo. in
b ducit[b] istam leg.in argu.ad.q.
2 †si Papa mādat alicui Epō:vtrum tale mandatum porrigatur ad Epm successorē: de quo habuistis in.l.& quia.s.de iuris. om. iud.Et est distinguendum:aut per noīa appellatiua: aut per ꝓpria:aut p vtrūq; apponit̄.dixi in.l.si cōis. seruus.de stipu.seruo.
3 ¶†Vltimò not.ex hac leg. ꝙ qñ aliquis in actibus inter viuos aliquem suum hæredem appellat:vř in eum suum iudicium cōferre,&
c eum hæredem facere:[c] vt hic in fine. Vide text.ibi,in fratrē suum supremum iudicium cōtulisse videt̄. qđ fortè procederet,si hæreditatem ad pias causas relin-
d queret.[d] extra de succes.ab intest.c.fi.Item si esset miles.ar.C.eo.licet.vel si esset inter liberos.ar.l.hac consultissi.§.ex impfecto.& authē.ibi posita.C.de testa. & de natu.li.authē.si qs.aliâs aūt nō sufficeret.nec ꝓdesset.qa solēnitas testamēti sufficeret. ¶Vltimò no.
4 †istā leg.multū pro opiñ.mea,in authē. ex causa.C. de libe.pręte.vbi teneo,quod si pater pręterijt filiū, quem ignorabat:vel posthumum cum vxorem pręgnantem ignoraret, ꝙ legata nō debeant̄ ex vigore illius authē.Cū enim ꝓuisiōes factę inter viuos quæ sunt maioris roboris,iritent̄ ꝓpter liberos superuenientes:vt hic,&.l.si vnquā.C.de reuocan.do. multo magis legata & vltimæ voluntates.pro hoc.C.de mili.testa.l.si cum vel in vtero.

⁂ SVMMARIVM. ⁂

1 *Pactum nudum uestitur rei traditione:nisi traditio sit facta ad liberandum à præcedenti obligatione.*
2 *Contractus innominati uariantur secundùm personas.*
3 *Contractus innominati celebrantur etiam per dictionem,si.*
4 *Pactum de liberando in futurum, producit exceptionem in præsenti.*

e SI intra.[e] ¶Ex pacto de liberando impleta conditione nō competit actio,sed exceptio.h.d. ¶Nota duo.Primò ꝙ ex tali pacto non habet actionē.Secūdò qđ ex tali pacto habet exceptionē. ¶Op.de.l.in traditionibus.j.e.C.de re.pmu.l.ex placito.gloss.immiscet ista duo contraria:tñ in veritate separata sunt,& separatas so.habent.Et ideo assumo primā.Videt̄ enim istud pactum vestitum: qa in rei traditione appositum,vt.j.ea.l.in traditionibus. ergo
1 produxit actionē.Rñ.quod non fuit†appositum illud pactum in traditione rei. vel aliter posito quod in traditione rei esset appositum illud est verum: qa pactum tunc vestitur nisi traditio fieret ad liberandum à p̄cedenti obligatione: tunc enim vestiri non potest.Hic est casus hic secūdā istā lect.Et hoc verū si tunc solui tenebat̄ pręcisè soluere:secus si nō poterat cogi:qa habebat dilationē,vel erat tātum naturaliter obligatus: vt no.in.d.l.in traditionibus. ¶Contra hoc opp.quia quandoque solutio quæ fit ad liberandū inducit obligationē:vt in vēditore tradente rem Sol.dicit gl.ibi ideo:qa hic agit̄.vel verius: ibi erat ante obligatus ex consensu: nō autē obligatur: ideo,quia tradit rem licet tollat̄ obstaculū exceptionis,qđ erat per.l.iul.§.offerri.de actio.emp.& sic remanet solutū cōtrariū de.l.in traditionibus. ¶Opp.
e ij.licet istud pactum nō fuit factum in rei traditiōe, tñ debet dici vestitū rei interuentu, solutione posteà facta:vt.l.iurisgētiū.§.j.s.eo.&.C.de re.permu.l.ex placito.&.l.rebus.vñ producit actionem præscript. ver.So.dicit ibi:vel dic secundò,quòd hic fuit cōtractus innoīatus,facio vt des:ex quo orit̄ actio de dolo q̄ nō habet locum,cū exceptio cōpetit.Certè huic repugnat tex.qui dicit,si mihi solueris,te liberabo. & sic magis erat do,vt facias:quàm facio:vt des:nisi dicas verba aliter fuisse cōcepta,quàm tex.dicat:quòd
f absurdum videt̄.Præterea dicunt doctores[f] moderni,ꝙ magis debemus inspicere modū implendi,quā modum contrahendi:licet gl. hic hoc reprehendat.
2 ¶†Ego semper dixi vobis,ꝙ contractus innominati,variantur secundū personas.Nam sicut emptio dicitur ex parte emētis,& vēditio ex parte vendentis: ita hic ex parte dantis:dicet̄ do vt facias:& ecōuersò ex parte facientis,dicet̄ facio,vt des.Dicemus in.l.naturalis.j.de p̄scri.ver. ¶Quicqd tñ sit ex hac gloss.
3 no.†quod cōtractus innominatus celebratur etiā per dictionē,si.Idē no.in.l.hoc iure.§.j.de dona.Cōtrariū no.in.l.si qs cū debitore.j.de iureiurādo.sed sustinēdo gl.istā dicūt doctores qđ qñ ex eo,qđ apponit̄ p dictionē si,aliqd parti adest,inducit̄ cōtractus innomi-
g natus ita loquit̄ hęc gl.[g] & similes:secus si parti nihil adest.vt.d.si quis cum debitore.Domini,puto hoc satis procedere accipiendo contractum impropriè: nā propriè contractus est ex quo vltro citroq; orit̄ obligatio:vt.l.labeo,§.contractum.§.de ver.sig.Sed in ꝓposito non est:quia illud qđ apponitur p dictionem si,est in conditione nō in obligatione:vt.l.si quis sub conditio.j.si quis omissa causa testamē.vnde cum ex parte vtriusq; non sit obligatio:propriè cōtractus nō est: licet parti aliquid adsit.Pro hoc habes text.cum gl.no.in.l.ad veterani.§.j cum sua gl.&.l.qui fundum j.ad leg.fal.&.l.si fundus.eod.titu.Satis tamen placet quod implemēto secuto dicatur contractus,licet impropriè:cum actionem præscriptis verbis producat vt no.in dicta.l.hoc iure.§.j.Nec obst.ista lex:quia dico,quod hic parti nihil adest.Soluit enim sibi debitum:sin autem ad soluendum cogi non potuisset. fateor quòd producet actionem:vi suprà dixi. ¶Ve-
h nio ad secūdū.[h] dicitur hic,quòd habeat exceptionē.
4 Nota tu iuuenis † quod pactum de liberando in futurum,producit exceptionē in præsenti:quod perpetuò tene menti.

⁂ SVMMARIVM. ⁂

1 *Creditor poßidens prædium pignoratum,tenetur soluere tributa.*

i INter debitorem.[i] ¶Pactum priuatorum iuri publico non præiudicat.h.d. ¶Opp.j.eo.l.epistola. §. pactum.Sol.pactū nō præiudicat fisco:sed ipsis contrahentibus:quod no.Hodie verò est aliter statutum
1 p authē.positā.C.sine sensu,vel reli.l.j. ¶† Vltimò no.tu iuuenis,ꝙ creditor cōgitur ad soluenda tribu-
k ta[k] prædij,qđ possidet iure pignoris.

IN emptionibus. Contrahentes tenentur ad naturalia cōtractus: nisi aliud actum ꝓsit.h.d. Vel sic:naturalia contractus transeunt sine pacto:sed potest contrarium pacisci.h.d.

l CVm in eo.[l] ¶Tutor idemq; creditor debet esse contētus ea pte, ad quā creditores alios reuocauit.h.d. ¶Not.ꝙ secundum ista

e ¶Si intrà. Et quid in casu huius leg.si ꝓmitto tibi, ꝙ de x.q̄ mihi debes, si solueris.v.intrà mēsem te liberabo:elapso mēse,nō soluisti:peto.x.tu dices, qđ nō debeo audiri nisi in.v. qa alia p̄sumunt̄ in fraudē vsurarum. vide Bal.in.l.cū allegas in.vi.col.C.de vsu.

f ¶Dicūt doc. Vide Bar.in. l. naturalis. in.§.sed si facio. j. de præscri. verbo.

g ¶Hęc gl. & hanc gl.pōderat Bal. in l.quoniā.C.de rerū pmu. an ex euētu cōditionis pactum nudū vestiatur.

h ¶Ad scđm.Ex hoc no.ꝙ licet ex tali pacto,nō oriat̄ ius agendi, poterit tñ iste,q debet liberari recurrere ad iudicē:vt faciat se liberari scđm gl.no in l.si cōtēdat.de fide iu.& gl.in.l. Aureli⁹.§.si cētū. de lib. leg.& qđ no. in.l. si finita.§. elegāter de dan.infec.

⁂POMATES.

i ¶Inter debitorem. Vide istā leg: allegatā p Fel.c.cū ex officij.col.v.de pręscri.Imo.cōsi.lxvj. in vlti.col.

k ¶Inter debitorem. Soluenda tributa. no.Bal.ī.l.cū nouissimi. de præscrip. xxx.anno.

l ¶Cum in eo. Ad notata p Gul hic vide no.p Bart. in d.authē.minoris debitor. in princip.

a ✣POMATES. ¶No.validū.vide Fel.i.c.cū venissent.co.ij.v.ij.de te.
& Bar.cōs.xcvij.co.xiij.vo.j.limitat istā gl.de qua hic,vt p Bal.l.pe.C.de pa.
b ¶Pactum habere exitum.vide Bar.in.d.authē.sed cum testator.& in.l.ne-
mo potest.de leg.j.circa prin.
c ¶No.etiā.Facit pro dicto Bar.& doc.in.l.custodias.de pub.iu. Bal.in.l.j.C.
de confes. Bar.in.l.
facultas . C . de iu.
fis.,Et hanc gl.limi
ta vt p Lu.in rub.
de arb.in.viij.char.

✣POMATES.
d ¶Se subscribit .
Nūquid aūt is,q se
subscribit ē ita ob-
ligatus, ac si totum
scripsisset,vide per
Iaso.meli⁹,quā ali-
bi in authē . si qs in
aliquo.ij.co.v.adde
C.de edē . & ad p-
positū vide Bar.cō
si.xcviij.i.j.col.vol.
ij.Fel.i.c.quoniā cō
tra.col.xxxiiij.ver.
quæro.de proba.

e ¶Emptor .§. Lu-
cius.nō videt vera.
& sic Bar.hic repro
bat gl.sed cōtrariū
secundū quosdam
vr voluisse ipsemet
Bart.in.l.de pup.§.
si plurib⁹ de op.no.
nūci.vide oīno per
Bar.in.l.si de certa.
C.de trāsa . & illud
teneas:nec Bart.in
aliquo est sibi con-
trari⁹, & iura vtro-
bique per eū alleg.
probant . Adde an
subscribens sibi p̄-
iudicet, Pau.de ca.
& quid de sigillan-
te,vide Ro . consil.
cccxiij.& cōsi.cccl.

f ¶Vltimò facit.
Adde no.per Bart.
in authen.cassa.de
sac.san.Eccle. seqt
Ang.& Imo.in.l.j.
ad fin. de his q̄ ī te-
sta.delē. & qđ no.
Bal.in.l. si credito-
res.in prin.C.de fi-
dei.per Bal.in.l.la-
beo.in fi.s.eo. & in
l.si nō fortē.§.adeo.
j.de cōdi.in.de.Ad-
de an bannit⁹, qui
soluit condēnatio-
nē, habeat pro can
cellato , vide Bald.
consi. xxxj.lib.iij.
Pau.de cast.consil.
xxxiiij . & . cxcij.
Ang.cōs.cclxxv.

✣POMATES.
f ¶Vltimò facit.vi-
de Fel.in.c.ecclesia
sanctę Mariæ.col.
xij.de constj.

g ¶In traditionib⁹.
§.pacta. vide no.in
l.si intra.s.eo.

iura creditor pōt esse tutor.hodie cōtra:vt in authen.
minoris.C.qui da.tu.pos. ¶No.casum,in quo officiū
suum est sibi damnosum:sed hoc ideo:quia pactum
suum pluribus creditoribus posset sibi nocere, vt vi-
distis.s.eo.l.& suum.in fi.tamē in hoc tutore est plus
vt decisio particulariter facta cum creditoribus ei no
ceat.Aliàs non noceret,nisi fuissent cōuocati in vnū,
vt.d.l.& suum.in fi. ¶Quærit glo.quid si decidit di-
uersimodè cum aliquo plus , cum aliquo minus. dic
vt in glo.& eam no.&c.

DIuisionis. ¶Seipsam summat.
Op. cōtractus noīati
pducūt actionē ex eo, q sunt.vt.l.iurisgē
tiū.in prin.s.e.sed hic est cōtract⁹ noīatus:
qa diuisio:ergo pducit actionē.Rn̄.nego cōtractum
esse.Diuisio enim est nomē generis:siue enim fit di-
uisio animorū,siue vnius legis,vel diuisio gratia cul-
turæ:vel diuisio domus gratia cōmodioris habitatio-
nis.Omnia ista appellantur diuisio:meritò non facit
contractum nominatum,sicut permutatio , vt.C.de
rerum permu.super rubrica.dixi.s.eo.l.iurisgentium.
¶Secundò op.& nūc intro gl.si interuenit traditio,
ista parit liberationem · ergo non obligationem, nec
actionē.Huius timore legitur hęc lex duobus modis
in gl.Primò q in diuisione fuit appositum pactū de
tradenda alia re socij.Secundo modo legit in gl.q si
ex vna parte est secuta traditio,vestit pactū, vt pos-
sit agi contra alium,vt impleat contractum diuisio-
nis.& ista est vera:tene menti istam legem.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Argumentum de ultimis uoluntatibus,ad contractus procedit.*
2 *Testator non potest remittere falcidiam,hæres sic.*
3 *Testator non potest remittere cautionem de utendo fruendo, arbitrio boni uiri.*
4 *Casus in quibus quis potest renunciare iuri,pro se introducto. remissiuè.*
5 *Pactum per quod quis renunciat defensioni suæ quando ualeat?*

PActum. ¶Pōt testator , & pn̄t
contrahentes renūciare
1 iurib⁹ p se introductis.h.d. ¶† No . vali-
a dū^a esse argu.de vltimis volūtatib⁹ ad cō-
tractus:de quo per Gul,& per Dyn.in.l.seruū filij.§.
eum qui chirographum.in fi.j.de leg.j.& quasi idem
dicūt. ¶Op.q quędā pōt facere heres, quę non po-
test facere defunctus.Pōt enim remittere heres falci-
diam:defunctus non , vt.l.quod de bonis.§.j.ī.ad leg.
fal.&.C.ad leg.fal.l.fi.Sol.non est bonum ar . qn̄ non
2 est eadē ratio. ¶Modò videamus† diuersitatē rōnis:
quare testator non potest prohibere falcidiā.Rn̄d. q
falcidia fuit inducta ad vtilitatē hæredis, & ad vtilita
tem publicā.s.ne testamentū destrueret nullo existē
te herede:cū nullum cōmodum sentiret : vt.j.ad leg.
falci.l.j.& insti.ad leg.fal.Interest enim reipubli . te-
b stamēta & vltimas volūtates habere exitū^b:vt.l.vel
negare.quemadmo.testa.aper.Et sic testator nō pōt
hoc tollere,cū fit propter vtilitatē publicam. Sed qn̄
heres remittit,cessat hic timor:quia iam est adita hę-
reditas.Sed dices:si ratio est publica vtilitas , vt dixi,
quō hodie testator pōt remittere falcidiam , vt.C.ad
le.fal.authen.sed cū testator?Rn̄.hodie ille timor ces-
sat:quia si ex testamento non adiretur hæreditas , in
quo est prohibita detractio falcidię:nihilominus va-
lent relicta in testamento:vt in authē.de hęre. & fal-
ci.§.si verò expressim.qui est nouissimus casus iuris.
Iurisconsulti,qui non habebant fidem Christi, & nō
habebāt spem futuri premij:cogitauerunt , qđ null⁹
adiret hereditatē,nisi sub spe cōmodi pecuniarij.im-
perator Iusti.qui fuit Christianus cōsiderauit , quod
quis adiret hereditatē solū propter istud cōmodum
quod habet s.premiū a Deo in exequēdo illā volūta
tē,vt.d.§.si vero expressim. ¶Secūdo op.C.vt ī pos-
3 ses.legato.l.scire debetis.Sol.ibi loquit † de cautione
de vtendo & fruendo,quam defunctus nō pōt remit
tere , hic in cautione de legato præstando.Ratio,quia ista est inducta fa-
uore defuncti:illa fauore heredis.Sed hæc ratio nō est sufficiens per legem
vnum ex familia.§.si rē.ff.de leg.Est ergo rō:qa si illa cautio de vtēdo & fru
endo remitteret,quis inuitaret ad delinquendū.qđ est cōtrà publicā vtili-
4 tatē.Idē nota in.d.l.scire debetis. ¶†Vltimò gl.quę est hic,enumerat casus
in quib⁹ qs nō pōt renunciare iuri:pro se introducto:qui casus omnes com
prehenduntur sub distinctione,quam dedi vobis.iu.l.ius publicum. s . eo.
vbi potes petere videre si intuearis diligēter.De vno posses dubitare.s. de ca
su cū præcario.j.de præca.sed certè ibi non valet pactum quia est contra for
mam datā à lege.Est enim pręcarium,quod reuocari potest ad libitum cō
cedētis:si facio pactum in contrarium;scilicet q non liceat:est cōtrà formā
c contractus:vt ibi & in.l.vbi ita donatur.de dona.cau.mor. ¶Not.etiā^c aliū
5 casum,qui hoc ponit:q pactum,† per quod quis renunciat defensioni suæ,
non valet,quod intelligit in causa status & psonæ suæ:al's bene exceptio-
nem suam in sui fauorem potest quis per pactum tollere.

EMptor. ¶Si emptio fuerit stipulatione vallata , ab ea
nudo cōsensu,nō recedit &.pacta vltima sunt
seruanda.h.d. ¶Oppo.q per pactum secundū fuit prima ven
ditio renouata;vt.l.iurisgētium.§.adeo.s.eod . ergo per vltimū
pactum non pōt fieri,vt ex primo agatur cum sublatum sit ipso iure. glos.
sol.quod non fuit actum,vt non tolleretur primū. ¶Tu dic aliter,quod hic
prima conuentio nō steterat in finibus conuentionis,sed fuerat stipulatio-
ne vallata.Dicit tex.& sic non erat res integra.vnde per secundum pactum
ipso iure tolli non poterat:vt hic nota.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Epistolæ ministerio etiam quis præsenti loquitur.*
2 *Subscribens se scripturæ factæ per alium,sibi præiudicat.*
3 *Clausula generalis restringitur ad præcedētia noīata,si cōmodè referri pōt salua ratione recti sermonis,& si nulla causa est specificata,refertur ad omnia.*
4 *Bannitus,ut sit cancellatus,an sufficiat uerbo cancellari,uel requiratur factum?*

Lucius. ¶Liberatio generalis restringitur ad ea de qbus est actū.
h.d. ¶Primo opp.q ista vba epistolæ nihil impōrtāt.nō
enim pōt nūmularius per suā epistolā facere instrā esse cassa,q faciunt con
trà se:vt.l.rōnes.&.l.exēplo.C.de proba. ¶Huius timore legit iste.§.duob⁹
modis:in quibusdā gl.paruis,hic positis.Vno mō,q ista epistola loquat de
instr̄is facientibus p scribente,& tunc pcedit sine dubio.Alio modo:vt lo-
quat de instr̄is faciētibus cōtrà scribentē:tn̄ alia pars cōsentit.& hoc innuit
gl.sup verbo habebit.& alię gl.seq.& hoc videt colligi ex tex.in pri.§.q in
1 nuit epistolā esse acceptā à pręsente. ¶Ex quo no.duo.Primò† quod per
2 modū epistolæ qn̄q; loquit qs ei:qui præsens est. ¶Scđo no.† qđ ille,q se
d subscribit^d scripturę factę p aliū,sibi pręiudicat:sicut si ipse scripsisset.facit.
j . de fal.l.j.§.inter filiū. ¶His pręmissis::qa responsio Sceuolę est obscura,
reuoco in dubiū,quid iuris in qōe ppōsita.Quidā dicunt,qđ pactū restrin
gitur ad id,qđ erat p nūmulariū cogitatū.C.de transac.l.si de certa.glo. di-
cit,q illud pactū generale refertur ad oīa,nisi pbet aliter actū esse.Nec ob.
d.l.si de certa.qa aliud in transactione:aliud in simplici conuentione.Ista di
e stinctio glo.nō videt vera:^e qa ita ex causa transactionis pōt fieri genera-
lis remissio omniū:sicut ex simplici liberatione : vt. l. cum aquiliana.j. ti. j.
3 Vnde Gul.de cu.dicebat,† quòd in dubio videt actū,vt clausula generalis
restringat ad præcedentia nominata.Allegauit ipse.j.de leg.iij.l.quæsitum
§.j.de lib.lega.l.aurelius. §. sticho . & ita addit Cy.hodie.C.de trāsac.l.sub
prætextu.Quòd intelligo verū,quādo verba generalia sic restringi possunt
salua ratiōe recti sermonis.tex.est no.in.l.si ex plurib⁹.in prin.j.de sol.Ita in
casu leg.nostræ,vbi dicit:si qđ instr̄m à te emissum &c.rectè restringitur:
si qđ instr̄m pertinēs ad mēsam.sed si esset adiectum,si qđ instr̄m ex qua-
cunq; alia causa,vel verba similia:tunc secus.Aliàs si nulla causa esset spe-
cificata:sto cum glo.vt referatur ad omnia.tex.est in.d.l.ex pluribus. j . de
f accep.dixi plenè in,l.Aurelio.§.Caius.de lib.leg. ¶Vltimò^f ad quæstionem
4 † In capitulo pacis,cōtentum est,vt quidam banniti rebanniantur, & eorū
condemnationes,& banna cassentur,seu cancelletur:vtrum sufficiat can-
cellari verbo:an est necesse,quod cancellentur facto quod videtur: vt. l.in
ductum.C.de solū.& quod ibi no.&.j.de peti.hære.l.si qs libertatem.in glo.
super verbo.inducatur.In contrarium est casus hic.ibi pro cancellato habe
tur & videtur tex.in.l.nihil la.j.de adimen.lega.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Pactum appositum in traditione rei,quando producat actionem.*
2 *Contractibus innominatis initis si fiat traditio rei ex interuallo , quando poßit apponi pactum in ipsa traditione.*
3 *Pactum appositum ad excipiendum,quando ualeat ad agendum.*

IN traditionibus. ¶Ista leg . seipsam sum-
mat. ¶Op.de reli.l . quod
si locus.&.C.de vsu.quāuis.&.j.e.l.pe.& de distra.pig.si credi-
tor.§.fi.&.C.de iu.do.l.auia.&.j.sol.ma.l.quoties .&.s .codē.l.si
tibi.in prin.Dicit gl.in oībus illis legibus est spāle.& in qualibet ipsarum
apparet ratio:& qualr intelligi debeat. ¶Oppo.C .eodē. l.traditionibus.
Rn̄.pactū valet.vt producat actionem,non vt faciat acquiri dn̄ium: vt in
g contrario.Fallit in pacto leg.cōmissorię,& adiectionis in diem.de quo dic
plenè vt in.l.j.de don. ¶Op.s.co.l.si vnus.§.pacta^g,q turpe.Sol.illud qđ
dicit qđcunq; pactū.intellige nō turpe,vel impossibile. ¶†Quero vtrū
illud

illud pactum valeat,vt actionẽ producat?glo.dicit,ꝙ sic:quia est vestitum rei interuentu:vt dictum fuit in.l.iurisgen.§.quinimo.s.e. ¶Hic aduerte:qa quidam reprehendunt istã glo.quia illud vestimentum solum cõgruit contractibus innominatis,vt diximus in.d.§.quinimo.Dicẽdum est ergo istud pactum esse vestitum cohærentia rei:& ita videbatur dicere Iac.but. Ego sto in opi.glo.ꝙ dicatur vestitũ rei interuentu.Quod dicit,illud est propriũ vestimentum in cõtractibus innominatis.fateor:& ideo nisi habita relatiõe
a traditionis[a] ad pactũ,resultaret contractus innominatus,non diceretur pactum vestitũ,vt apparet ex his,quę infra dicent in gl.Vnde si trado tibi rẽ hoc pacto,ꝙ vadas pro me Romam: iste contractus est verè, do vt facias: si tñ ex parte dantis implet incontinenti. ¶Et pro huius declaratiõe, quæ
b rit gl.[b]pone,qđ aliàs promisi tibi rem,quã ex interuallo tibi trado adiecto pacto,quod vadas ꝓ me Romã.certè istud pactũ nõ vestitur:qa ista traditio fit ad liberandum à pręcedenti obligatione:sic non resultat ille contractus innominatus:& sic meritò nõ põt dici vestiri rei interuentu. ¶Secũdò
2 quærit gloss.†quid in contractibus innominatis:vtrum si fiat traditio ex interuallo,possit apponi pactum?glo.dicit ꝙ sic:nam tunc traditio non fit ad liberandum principaliter,cum non tenebatur,nisi naturaliter tantũ.& ideo põt resultare ille contractus innominatus:quasi diceret,non do tantum, vt liberer:qa non possum cogi:sed etiam,vt sic facias.secus si efficaciter teneretur,vt dictum est. ¶Sed contra prędicta op.extra gl.j.de solu.l.j.in princi. Sol.qñ soluit ex necessitate nõ põt apponi pactum, quod producat actionem.Ita loquitur hic ista gl.sed potest à soluente apponi pactum, & lex dari solutioni,in quã causam cõuertat,vt ibi. ¶Ex prędictis[c] assume tria
c verba:Aut traditio fit ex mera liberalitate,nulla cogente necessitate,& potest apponi pactum,vt hic:nisi in casibus positis in prin.glo. Aut traditio fit aliqua necessitate cogente:& tunc aut erat necessitas, ad quam cogi poterat remedio iuris ciuilis:& pactum appositum non valet ad agendum:vt hic in gloss.Et ista est ratio.l.quoties.j.soluto matri.&.l.auia.C. de iure dotium. Quia pater,si dotat filiam,tenetur eam dotare:& ideo simplex pactum nõ prodest ad quęrendã sibi actionem:potest tamen soluens adijcere in quam causam soluit:vt infrà de sol.l.j.Si verò erat necessitas iuris naturalis, nõ redacta in pręceptis ciuilibus:tũc pactum appositum iuxta traditionem ve-
d stitur:quia resultat contractus innominatus,vt dixi. ¶Vltimò[d] gloss.dicit,
3 †quòd interdum pactum appositum ad excipiendum, valet ad agendum: vt.l.si tibi liberum.j.de act.emp.cũ simi.Sed istud prima facie videtur contra casum.l.ab emptione.in fi.j.eo.Dic ergo, quod pactum ad excipiendũ, valet ad agendum:nõ vt agatur ex pacto, sed vt propter pactum videatur plus debito solutum,quod repetitur condictione illa incerti:vt leg.allegatis in glo.Ex pacto autem non potest agi:vt in allegata.l.ab emptione. in fin.

SI quis. Valet pactũ,ne qs cõueniat vltra quã facere possit hoc dicit. ¶Quęrit glo.qđ ecõtra:an valeat pactũ, vt cõueniat insolidũ ille,ꝗ habet beneficiũ a lege, vt non conueniatur,nisi inquantum facere potest:dic vt in gloss.

SVMMARIVM.

1 *Pactum ne maleficium committatur,quòd non sit superfluum,& valeat.*
2 *Promissio de non offendendo facta sub maiori pœna,quàm sit leg.comprehensa,valet.*
3 *Promissio de non offendendo facta simpliciter non adiecta pœna, quando aliquid operetur?*
4 *Pacto quando fieri possit id,quod per legem?*

NOn impossibile. Quod fit ꝑ legem,põt fieri ꝑ pactum hoc dicit. ¶Op. qđ istud pactum nõ valet,tanquã turpe,vt.s.e.l.iurisgen.§.si ob maleficiũ.Glo.nõ declarat.Dico ergo, quod ꝓmittere pecuniã ti-
e bi,ne maleficiũ facias,dicit turpe:quia gratis[e] teneris facere : ergo turpe est pecuniã accipere,vt.l.fi.de cõdi.ob tur.cau.sed simplex ꝓmissio de non fa-
1 ciendo maleficiũ,est honesta & iusta,vt hic. ¶Cõtra hoc opp.†quod istud pactũ nõ valet,tanquã superfluum, vt.l.iurisg.§.sed si fraudãdi.s.eo.Sol.gl. istud pactũ nõ est superfluũ:nã ꝓ hoc teneret curare,ne fur fiat. Item dicit gl.potest esse quod apponit pœna maior,quam esset per leg.statuta. Item in actione serui corrupti venit dolus:hic venit etiam culpa. Si igitur nihil adderet pactũ,nõ valeret tanquã superfluũ:licet cõtra ꝑdicta faciat,j.mãl. qui mutuam.vnde gl.non clarè determinat.Certè illud.quod gl.dicit, fortè apponit hic pœna:est diuinare.Itẽ illud qđ dicit,ꝙ debet curare, & qđ tenet de culpa,illud erat de iure cõi in actiõe depositi,& mãdati, & cõmodati:licet non in actione serui corrupti:vt.l.cõtractus.j.de reg.iur.& ideo ꝑ hoc pactum nihil videt addi. ¶Dic ergo,ꝙ licet pactũ contineat idẽ, quod ius cõmune:valet tñ,vt.d.l. q mutuã.& hic ne vitietur tanquã superfluum:quia §.sed si fraudandi loquitur,qñ cũ superfluitate immistum est vitiũ:aliàs secus,vt.j.de neg.gest.l.si pupillus.§.j.Imo dico, qđ quando pactum cõtinet idẽ quod ius cõe:licet sit nudũ producit actionẽ.Dicit enim cõuentio legitima,vt.l.legitima.s.eo.& ibi no.& ad hoc fuit facta propriè ista lex.meritò
2 ergo colligit,ꝙ illud qđ fit ꝑ leg.põt fieri ꝑ pactũ. ¶†Iuxta ꝑdicta qro, si
f promitto te nõ offendere[f] sub certa pœna maiori,quã sit lege comprehẽsa, vtrum valeat ista adiectio pœnę?tex.est cum glo.hic,quòd sic.In contrariũ videt.j.de verbo.obli.l.si ita stipulatio facta.Sol.illud verum in casu illo tantum, scilicet si diuerteris:vbi debemus esse contenti pœnis legalibus. Sicut enim matrimonia debent esse libera in contrahendo,vt.C.de spon.l.fin. ita
3 in distrahendo,vt.d.l.si ita stipulatio facta. ¶Quęro,promitto te nõ offendere simpliciter,non adiecta pœna:vtrum ista promissio aliquid operetur. Dices tu hic est cas⁹.qđ sic.Sed dicas aut offensio fit a in personam liberam cuius corpus non recipit æstimationem:& tunc videt,ꝙ nihil importet:quia cum tales stipulationes cõmittant ad interesse; vt.l. ij. §.
b item si infacto,&.§.fi.de verb.obl. & hic non posset haberi ratio interesse:vt.j.de his,qui deie. vel effu.l.j. §.sed cum liber homo ergo &c. ¶Potest tñ dici, ꝙ operet duo primo,vt criminaliter cõdẽnet in plus ꝑpter illã qualitatẽ:qa offendendo videt rũpere pacẽ. ar.j.de his,q no.infa.l.quid ergo.§.pœna grauior. &.l. aut facta.§.causa.j.de pœnis.et arg.j.de reimili.l.omne
c delictum,§.miles.Itẽ põt esse,ꝙ ista stipulatio committatur ad id,qđ veniebat in actione iniuriarum ciuili per hanc leg.& erit fortè hæc commoditas: quia actio iniuriarum extinguebatur morte. Item secuta punitione criminali,non poterat agi ciuili:vt.l. præ-
d tor edixit.§.j.j.de iniur.quod non erit in actione ex stipulatione.Nec potest dici, ꝙ loco eius succedat: vt in.§.iniuriarũ.l.nõ solũ.ff.e.qa ibi,qñ stipulatio venit accessoriè ad actiõe iniuriarum:hic verò ei accedit æquè principaliter:vt ibi dixi.Et ꝓbat in.l.item illa.§.j.de cõsti.pecu.ꝙ tñ nõ determino:sed relinquo
e sub dubio.Si aũt fieret offensio super re aliqua:: ita, qđ de iure communi actio ad interesse competeret: tunc ista stipulatio ad interesse committeret vt hic.
4 ¶†Vltimò quæro,& reuoco in dubium:vtrũ sit verũ illud generale:quod potest fieri ꝑ leg.põt fieri per
h pactũ[g].Rñ.quędã sunt prohibita ratione publicæ vtilitatis,& tunc nõ est vera regula,hoc modo sumẽdo:qđ potest fieri per leg.põt fieri ꝑ pactum priuatorum:quia ꝑ leg.põt iuri publico derogari, non per pactũ:vt.l.ius publicum.s.eod.Sed bene procederet ista regula:quod potest fieri per.l.põt fieri ꝑ pactum s.publicũ populi:vel alterius,qui habet ꝑtãtem cõdẽdi legẽ.Ita intelligit qđ nõ.in.l.nec ex prætorio.&.l. neq; pignus.§.priuatorũ.de re.iu.Sed si pactum esset
f ꝓhibitũ:quia contrà bonos mores:tũc ista sunt conuertibilia,qđ non potest fieri per pactũ,nec ꝑ leg,& econtrà.vt no.C.de decurio.super rubri. Dixi plenè in.l.oẽs populi.de iusti.& iur.in qõne illa, de quib⁹ seu super quibus possint fieri statuta.&c.

SVMMARIVM.

1 *Error causæ licet non impediat pactum,quin valeat:tamen ope exceptionis eliditur secundum glo.*
Liberatio facta dolo aduersarij,vitiatur ipso iure,sicut vitiatur contractus bonæfidei.
Error causæ vitiat pactum ipso iure,secundum Bar.
2 *Liberatio facta per acceptilationem,tollit actionẽ ipso iure.*
3 *Error causæ quando vitiet legatum?*

SI cum te. ¶Pactum factũ per errorem causæ actionem in effectu non perimit.h.d. ¶Op. error causæ non impedit actũ, qui gerit non enim impedit trãlationẽ dñij,nec constitutionẽ obligationis:vt in toto titu.de cõdi indeb.ergo hic er
1 ror non impedit pactũ.Dicit glo.cõcedo,† quod pactum valet ita,quòd pareat actionem.sed ope exceptionis elidit.Vide gl.Istud videt directè cõtrà tex. qui vult,quòd exceptio nõ oriat quare dico altero de duobus modis. ¶Priò,quòd huic pacto dedit causam dolus debitoris:vnde cũ testũ habeat instar bonefidei:vt.l.an minoru.C.in qui.cau.in integ. rest. nõ est necessa.vitiat liberatio ipso iure:sicut vitiatur contractus bonefidei:cui dolus dedit cãm:vt.l.et eleganter.in prin.j.de dolo.& quod no.in.l.de tutela.C.de in integ resti.& est casus.l.et eleganter.§.non solũ. de dolo.&.j.e.l.ab emptione.& ibi dicã.Vel dicas, & hoc puro verius,quòd error causæ vitiat pactũ ipso iure:vt hic.Nõ obstãt contraria:quia loquuntur,quãdo actus nõ stat in finibus conuẽtionis nudæ sed trãsit in cõtractum nominatum:vel innominatum vestitum re ipsa,vel rei interuẽtu,quo casu recipit auxilium à iure ciuili:adeò,ꝙ effectum ciuilẽ producit.s. exceptionem, vel actionem: licet contrà illud per aliud remedium succurrat:sed qñ stat in nudo nomine conuentionis, & subest error causæ, cessat æquitas ex qua ꝓducitur exceptio doli:vt.l.qui æquitate.
2 j.de doli excepti.& hic est casus. ¶Quid ergo dicis,si liberatio fuisset facta ꝑ acceptilationẽ ? Gloss. dicit idem,quod hic:licet quidã illorũ cõtradicãt:qui

¶Relatiõe. traditiõis.dixi post Sali.in.l.legem,C.eo.
¶Quærit gl.et istã gl.ad hoc alleg.pro singulari.Ang.& Imo.i.l.si cũ dotẽ.i prin.so.ma.et.Bal. i.l.legẽ.ꝑprin.C.eo.
POMATES.
¶Expdictis.vide Alex.i.l.si cũ dotẽ. in.ij.col.vlt.vñ exp dictis.ff.sol. matri.
POMATES.
¶Vltimò gl. Adde idẽ ecõtrà i.l.pacta cõuẽta.i princ. vers.quo qdẽ casu ff.de cõtrahẽ.emp.
¶Nõ impossibile. gratis.Adde. quod pulchrè consuluit Pe.de Anch.cõsil. clxiiij.et ꝙ voluit Io.an.i addi. Spe.i ti.de iudi.§.gñalia vt.posset. Vbi ponit de tuto.q accipit massam argenti à pupilla ; vt illã nuptui collocaret, an pupilla possit repetere.
¶Nõ offendere.qñ ꝓmitto te nõ offẽdere sub pœnã maiori,q̃ fit à lege expssa:vide Bar. in.l. si ita stipulatio facta.de ver.ob.et vide i.j.§. si qs hõ. de pa.tenẽ.ꝑ Bar. i.l. illicitas.§.ne potentiores.de of. ꝑsi.
¶Per pactũ. An qđ põt fieri ꝑ legẽ possit fieri et ꝑ pactũ:adde qđ i his, q̃ sunt contrà leg. pl⁹ ꝑtlex. q; pactũ sed in gl.i.l.ij. C.q̃ sit lõga cõsue.Ad de tu circà hoc, & vide.Barb.i cõsi.j. co.xlv.et i cõs.xxx viij.co.xj.in.j. vol. &.d.Mari.Sozi.in c.si diligẽti.i.vj.no. extra de foro cõp.
g ¶De ista regula vide Ias.in.§. qđa in ix.co.inst.de ac. & solet cõtradici,ꝙ ꝓcedat arg.negatiuẽ sed nõ affirmatiuẽ potest fieri ꝑ legẽ ergo ꝑ pactũ . sed bñ valet . põt fieri ꝑ pactũ:ergo ꝑ legẽ, sed non ecõtrà vide bonũ tex.quẽ ibi põderat Bal.i.l. fi.C.de fideius. Itẽ vide Deciũ i.c.j.in ij.co.ver.iij. & postremo extrà de. ꝓbat . Ant. Alex.

dicunt contrariam opiñ.ego teneo:quia acceptilatio
habet nomen,& formã à iure ciuili:& ideo actionem
tollit ipso iure:vnde prima non potest agi:sed est ne-
cesse,quod agatur,vt se reponat in pristinam obliga-
tionem , vt infrà de condit . ob cau.l.si quis accepto.
3 ¶†Opp.ij.& videtur, ꝙ error causæ non vitiat pa-
ctum , sicut non vitiat legatum , vt.l.cum tale.§.fal-
sam.infrà de condi.& demõ.&.l.j.C.de fal. causa ad-
ie.lega.Solu.glo.certè imo vitiat legatum si testator
aliter legaturus non fuisset.Sed certè aliud est dicere,
quòd simplex error causæ vitiat:vt hic.aliud est dice
re,si legaturus non fuisset.Potest enim esse, quod er-
rauerit,& si sciuisset legasset,vt.l.cum rem alienã.C.
a de leg.& ideo dicas,[a]quędam est causa, q̃ legato non
cohęret,& illa non vitiat legatum : nisi probetur er-
ror,quod si testator sciuisset legaturus non fuisset , vt
d.l.cum tale.§.falsam . dico igitur causam illam non
cohærere legato : quia id quod in legato venit , non
infert ex necessitate : nec illud causat de necessitate.
Verbi gratia:quia fuimus socij in studio:vel qa mihi
seruiuit in tali negotio:ideo lego sibi centum , sed ibi
est causa,quę legato cohęret:qa illud infert , vel cau-
sat de necessitate,vt puta quia mutuasti mihi centũ:
iõ lego tibi illa, tunc error causę vitiat legatũ.nec est
necesse ꝓbari,qđ testator aliâs legaturus nõ fuisset,
vt.l.j.C.de fal.causa adiec.In proposito idẽ dicemus,
igitur cum causa hic causabat & inferebat pactum:
de necessitate error causæ vitiat pactum. ¶Venio
ad.ij.rñ.gl.dicitur hic,quod ei cui credebam me tene-
ri ad.x.ex testamento:delegaui debitorem meum.In
eo,quod dicit delegaui,non videtur verum: quia de-
legatio fit per stipulationem,vt.l.j.C. de noua . & sic
interueniret actus , qui assumit nomen & formam à
iure ciuili.meritò tolleret actionem ipso iure ; sicut.s̈.
dixi de acceptilatione. ¶Dic quod hic fuit simplex
iussus de soluendo,vt text.dicit. Hoc etiam dicebat
Ia.bu.& etiam do.Cy.hic Demum dicit gl.quod ille
debitor,cui iussi:compensauit cum eo, cui me crede-
bam adstrictum.Istud non est verum:quia compen
satio tolleret ipso iure actionem,vt.j.de compens.l.j.
Et ideo videtur dicẽdum, quod fecit simplex pactũ,
vt dicit hic tex.Ita dicebat Iaco.de ra.sed in hoc pōt
sustineri gloss.Non enim potest dici compensatio,si
vtrunque nõ subest debitum : ideo habet vim cuius-
dam nudi pacti.Cum igitur erratum sit in causa , nõ
valet,vt dictum est.¶Sed contrà prędicta tenendo,
quòd hic interuenit simplex iussus de soluendo:ergo
cadit in contractum nominatum.s.in mandato infrà
manda.l.j.igitur habet adminiculum iuris ciuilis : er-
go prima actio tollitur,sicut dictum est de acceptila-
tione & stipulatione. Rñdeo mandatum de soluẽdo
non ad hoc interponitur:vt statim debitor liberetur,
nisi solutione secuta·quod apparet:quia mandatum
potest reuocari, sed solutio non est secuta , nec verè,
nec fictè : ergo prima actio durat : quia pactum non
tenuit.de hoc dixi.s̈.eo.l.si cum fundum.

b EPistola. [b]Verba enunciatiua emissa propter aliud , dispositionẽ
non inducunt.hoc dicit.De istis verbis enũ-
ciatiuis plenè dixi in.l.ex hac scriptura.de do.

SI inter. Pactum simplex debet seruari etiã ab hærede.hoc dicit.¶Oppo.quòd
istud pactum est nudum:ergo non est seruandũ quo
ad actionem:vt.l.iurisgen.§.quinimo.s̈.eod. Sol.dicit
glo.quòd fuit vestitum.Vel dic,quòd fuit mandatũ,
& intercessit stipulatio.Vel dicas, ꝙ valet quantum
ad remittendas vsuras. Certè etiam si istud pactum
fuit appositum ex interuallo,valeret.Ageretur enim
primò actione mandati,si intercessit , vel negotiorũ
gestorum:quia negotium debitoris gessit:vt dicit hic
tex.& si excipiatur:quia pretium non redditum. re-
plicabitur , quòd debent fructus imputari in pretiũ
vigore pacti.& ita loquitur hic. ¶Quęro : quid si il-
lud pactum fuisset appositum cum creditore vendẽ
te? Respondeo idem arg.l.si pignori.j.famil.ercisc.de
hoc etiam habes casum infrà de pig.actio.l.si cũ ven
ditor.in prin.

PActum. ¶Pactum circa solutionem tributorum,valet inter priuatos,quo ad
ipsos tantùm.

De inofficioso. ¶Pactum personale non extenditur ad hæredes.h.d. ¶Oppo.dicit̃ hic, neq; iure
c vllo,neq; æquitate. ¶Oppo.imo.[c]ipso iure transit ad hæredẽ:vt.l.eum qui
ita.§.qui ita.j.de ver.obli.&.l.obligationũ ferè.§.placet.j.de actio.& oblig.
&.j.de leg.j.l.nemo potest .Dicit Gul.quòd hoc ideo : quia talis obligatio
succedebat in locũ q̃relę,quæ extinguebat̃ morte.Vel dic,nullo iure , neq;
æquitate tale desiderium admitti,quominus obstet exceptio:transit tamen
ipso iure:vt in contrario. ¶Quæro vtrũ ex tali pacto det̃ actio: dicas quod
sic,si fuit impletũ ex parte filij:quia de inofficioso nõ egit:vt.l. cum mota.
C.de transac. ¶Quæro,quid si ei fides nõ seruat̃,an possit agere actione pri
ma.Dic vt in gl.& p Cy.& doc.in.d.l.cum mota.& dicemus.j.de inoffi. te-
sta.l.si instituta.in prin.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de quota,uel certa parte litis,quòd non ualeat.*
Et quare non ualeat tale pactum.nu.2.

* SVmptus. ¶Pactum de reddendis sumptibus valet: secus in pacto facto de quota litis. hoc dic.
¶Gloss.quærit duo.Primò:an valeat pactũ de quota litis mi-
1 nori dimidia?dic vt in glo.Secundò,† quid si nõ est aliquis pa-
ctus sub nomine quotæ:vt puta tertiam,vel quartam:sed cum peterentur
x.pactus est de quinq;.Hic sunt opi.Quidam dicunt,ꝙ nõ.Idem tenet glo.
d in.l.si qui.C.de postu.Vera opi.est, quod non valet[d].quia est eadem ratio.
2 ergo &c.vt.s̈.eo.l.quod dictũ. ¶Vt igit̃ hoc intelligas: † scias, quod ratio:
quare improbatur pactum de quota litis,est:quia inducit procuratorẽ,&,
aduocatũ ad delictũ.Nam cognoscens se habiturũ partem eius,quod cõse-
queretur,etiã calũniosè aduocabit.Siue igitur faciat pactũ de quota litis,si-
ue de certa quantitate,eadẽ est rõ.sed vbi promitteret̃ quantitas simplici-
ter,vel res,non respectu eius,quod in litem deducitur:tunc pactũ valeret:vt
l.j.&.ij.C. de usura.

SI pactus. ¶Non est in mora,qui pōt exceptiõe legitiã, se tueri.h.d.Quærit gl.qđ si ante pactũ fuisset
in mora.dic vt in gl.Materiã huius leg.vide in.l.si pupillus.j.de
verb.obli.& p Dy.in.c.nõ est in mora.extrà de reg.iur.

SI debitor. ¶Per seruum,in quo [c]habem⁹ vsumfructum, acquiritur nobis exceptio & replicatio.h.d.

e SI conuenerit. [e]¶Ex causa pōt vna pars contract⁹ tolli,alia remanente.h.d. ¶Oppo.si
contractus ex vna parte rescinditur,rescindet̃ tot⁹:vt.l.cum em
ptor.de rescin.ven.&.l.fi.de accepti.Sol.gl.multis modis,& quę
libet est bona in se nõ tñ quantũ ad legẽ istã.Illa est vera,qđ hic fuit iusta
causa remissionis ex vna parte:puta sterilitas,vel alia similis.Quid enim si
ex cã donationis vellet pẽsionẽ remittere?Certè posset,& cõtractus remane
ret.Ita no.dicit gl.in.l.j.de rescin.ven.Sed qñ nulla subest cã,in dubio vide
tur resolui totus contractus,qñ ab vna parte resoluitur:vt in cõtrarijs. Tñ
ex alijs solutionibus hic positis,sume distinctionẽ,qñ ab vna parte fit pactũ
tantũ in istis cõtractibus:in quibus vltro citroq; oritur obligatio,aut hoc ex
pressè agit̃,vt ab vna tantũ parte cõtractus resoluat̃.Et dic vt hic scđm vl-
timã solutionẽ:Facit.j.de rescin.ven.l.j.Aut hoc nõ expressè agitur:& tunc
aut res non est integra,& nõ resoluit̃,nisi ab vna parte:vt hic,scđm primã
sol.Aut res erat integra:& tunc aut subest iusta causa,quare ab vna parte
remittit̃,& hoc constat,& ab alia parte non:& tunc non resoluit̃ totus , vt
hic scđm secundã sol.& verã:q̃ ꝓbat̃ in text.no.in.d.l.j.de rescin.ven. Aut
de cã nõ cõstat:& tũc in dubio videt̃ actũ.vt totus cõtract⁹ resoluat̃:vt. d.l.
cũ emptor.de rescin.ven l.fi.de accep.

QVi in futurum. ¶Pro tempore:pro quo vsura soluitur tacitum pactum de nõ peten
do inducitur.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Conuentiones negatiuè conceptæ,quando transeant ad hæredem?*
2 *Pactum personale quando fiat.*

SI ex altera. ¶Ex ea parte,qua pactum est in personam, non porrigitur ad hæredẽ.hoc dicit. ¶Ex isto tex.dicit
1 Pet.† ꝙ conuentiones negatiuè conceptæ non transeunt ad hæredem,nisi
hoc actum sit,vt hic:nisi in duobus casibus.Primò quando talis conuentio
accedit contractui:de cuius natura est,quod ad hæredem transeat:vt.l.inter
stipulantem.& ibi not.j. de verbo.obli.&.l.emptorem.§.fina.de actio.emp.
¶Secundò,quando conuentio aliâs non haberet effectum , nisi ad hære-
dem transeat:vt.l.si ita stipuler,per te non fieri.j.de verbo.obliga. vbi pro-
missore defuncto,ante collectam vindemiam,tenetur hæres: aliâs stipula-
tio esset sine effectu.Et per hoc reprehendi quandam glo.paruam, quæ est
in.l.si sic.j.de verbo.obliga.& Cyn.refert in.l.pe.de contrahen.& cõmitten.
stipu.Certè regula,quàm sumit ex isto.§.videtur contrà casum . l.iurisgen.
§.pactorum. s̈ . eod . vbi in dubio pactum est in rem , & persona videtur
adijci,vt demonstretur,cum quo fit conuentio: non vt pactum personale
constituat.Illi duo casus,quos ponit videntur veri. Pro primo facit.l.si ne-
cessarias. §. de vendendo. j̃. de pigno.act.Pro secundo facit regula . l. quo-
ties.j.de verbo.obliga.&.j̃.de reb.dub.l.quoties.Et ideo Gul.de cug . & do.
2 Iacob.butriga.†.in isto dubio distinguebant:aut persona apponitur ver-
bo obligatiuo:aut verbo obligationis executiuo . Primo casu non facit
pactum

a ¶Si cũ te. & iõ dicas. idẽ dixit Bart. in.l.demõstratio.§. qđ aũt.de cõdi. & demõst.aliqd ĩ.l.da m⁹.j.de cõdi.inde.

b ¶Epistola.De intellectu hui⁹ leg. vide Inn.in.l.ex hac scriptura. circa fin. de dona . vbi meli⁹ loq̃t, quã Bart.ibi.

c ¶De inoffi . opp. Imo.sed Ange. hic aliter dicit, videlicet ꝙ cã multiplicandæ obligatiõis fuit dies adiecta:iõ ea finita nõ multiplicatur.

* ¶Pro concordia. Aduerte , si fecit aduocat⁹,vel ꝓcurator tractatũ cum clietulo suo , vt haberet medietatem alicuius domus in casu victorię, q̃ debebat deduci in iudicio : tale pactum non valet . Quid si paciscit̃,non vt det clientulus medietatẽ dom⁹ : sed puta, qnq;:cũ eẽt domus valoris decẽ:nũqd valeat?& Bart.in.l. si q.C.de postulan. vr̃ tenere,ꝙ nõ.Cõtrariũ alleg.per do. Alex.in hac.l.sumpt⁹ valere. Gl.Bar. debet intelligi ĩ.d. l.si qui. secundùm quod se declarat in hac.l. sumptus . qa aut illa qnq; ꝓmit tunt̃ respectu valoris rei , & nõ valet: aut ꝓmittunt̃ simpliciter nõ habẽdo respectũ ad rem & valet : nec alia etiã fuit mẽs Barto.in.l. litẽ.C.de ꝓcu.Pręterea in.d.l.si q . se refert ad determinationẽ doctorum in hac.l.sumptus.

d ¶Sũpt⁹. nõ valet. cõtrariũ no.gl.in.l. si q.C.de postu. & ibi vide Bar.& spe. in ti.de salario.§.seq̃.vsi. cer..ñ.sed cũ Bar.hic videt̃ trãsire Innoc.in.c.ij.de aliena.iud.mu.cau. sa.

e ¶Si cõuenerit.Vide Bal.in.l.fi.C . de peri.& cõ. rei ven.

a ¶ Vt puta. adde c. veniens. de transa. & ibi Hostien. & alios vide ibi do. Bardi. qui allegauit Bart. hic. Andr. Barba.

b ¶ Et intelligo psonale sed vide Barto. laté in. l. si sic. la vltima. de vb. ob. Adde tñ ꝙ pactũ quo confiteor non teneri debitorem, presumitur ad liberationẽ realem. l. b tale. in pri. §. e. secũdũ Bal. i. l. cũ falsa. ĩ c ij. colũ. C. de iur. & fac. igno.

POMATES.

c ¶ Eod. titu. vide Alex. cõsil. xiij. in ij. col. vol. j.

POMATES.

d ¶ Quod dixi. vide Iaso. in rub. ff. sol. matri.

e ¶ Ablatiui. sequitur Bald. in. l. j. C. qñ li. ab empt. disce. ibi quero nũquid in contractibus.

f ¶ Est bonefidei. si cõtract⁹ est bonefidei, & distract⁹ est hmõi. & sequitur Bal. in. l. j. in prin. C. quando li. ab empti. disce.

POMATES.

g ¶ Vltimo nota. Vide Ias. §. item si quis. col. xviij. inst. de actio. vbi limitat hoc dictum.

h ¶ Venio ad gloss. mag. Adde Barto. ĩ cõsi. inci. Pet. Ioã. de antiquo: vbi cõsuluit, ꝙ quidã emptori fuit vendita petia terrę, quam elegerit in tali loco cõstituit se nomine ẽptoris posſidere, consuluit ꝙ anquã eligatur opatur illud pcarium. qd' est bñ no. vide ibi And. Barb.

h ¶ Venio ad gloss. ma. Adde qd' Bal. ĩ. l. j. in vl. ver. C. de ĩ off. do. dicit notari ex gl. hic in fi. ꝙ vbi ex solo tit. dominiũ trãsfertur: rescissio tit. retrãsfertur dñiũ: secus vbi traditio requiritur: qa licet titulus, annulletur non retrãsfertur absq; traditione. adde glo. not. & ibi Bal. i. l. inciuile. C. de rei vend.

i ¶ Sed qro. adde ẽt Bald. in. l. C. qñ li. ab empti. disce.

pactum personale, vt. d. l. iurisgen. §. pactorum. §. eodem. Secundo casu pactum personale facit, vt hic: nisi in duobus casibus supradictis. Ista doctrina videtur contra casum leg. stipulatio ista. in principi. infra de verbo. obligat. ibi, sed si se obligat. & leg. in illa stipulatione per te non fieri. eodem titulo. Vbi persona adijcitur verbo executiuo: & tamen heres continetur. ¶ Et ideo videtur dicendum: aut istud pactum apponitur de quodam tertio, vt puta [a] ne à Lucio Titio petatur: & pactum personale est; vt leg. & heredi. §. nos autem suprà eodem. Aut apponitur de seipso, paciscente: & tunc aut erat talis, qui considerato statu presenti, non poterat habere herede; vt filius & seruus: tunc personale pactum est vt leg. & heredi. in princi. suprà eodem. Et intelligo personale; [b] hoc est, quod extinguitur cum persona, eo tamen viuo transit ad alios: vt ibi patet. & l. si tibi. §. pactum. eodem titulo. [c] Aut poterat habere heredem: & tunc persona heredis, & aliorum, subintelligitur: nisi fuisset apposita dictio taxatiua tantum, vel similis: vt suprà eodem leg. nisi hoc actum. & de libe. lega. leg. non solum. §. tale. Et ideo hic in textu. debet subaudiri tantũ: ne ego petam tantum, vel ne à te petatur scilicet tantum. ita subaudiebat Franciscus. accur. & Iacob. de bel. aliàs si non esset apposita dictio tantum, transiret ad heredem: vt dicta lege. stipulatio ista. in princi. & leg. in illa stipulatione per te non fieri. Et sic bene loquitur gloss. in leg. si sic. ꝟ. de verbo obligatio. & ibi dixi. & hoc in conuentionibus negatiuis. Conuentiones autem affirmatiuę, qualiter transeant, non est nostra materia.

SVMMARIVM.

1 *Ablatiui absoluti magis conditionem, quam dispositionẽ inducunt: licet quandoq; in ultima uoluntate disponant.*

2 *Contractus quo casu est bonæfidei: eodem casu & distractus, seu liberatio.*

3 *Contractus factus ad dissoluendum, non prodest ad agendum.*

4 *Pactum in contractibus, qui solo consensu contrahuntur, tollit actionem ipso iure.*

5 *Conuentio de qua hic, ꝙ non pariat exceptionem in pretio: si uenditor ageret ad pretium ante, quàm res sibi restituertur.*

6 *Constituens se nomine meo possidere, licet realis traditio non intercessit: non potest ab ista traditione nudo consensu recedi, & quando uideatur recessum. nu. 9. & 10.*

7 *Venditor, qui constituit se nomine emptoris possidere, uidetur tradere; poterit tamen rei uendicatione, uel uti possidetis conueniri: non actione ex uendito, ut tradat.*

8 *Instrumento uenditoris tradito per emptorem uenditori in quo erat constitutum, non uidetur res tradita, sed ius in instrumento contentum.*

11 *Rem non esse integram, seu contractũ nõ integrum, quæ efficiant.*

Datio arrharum simplex, non facit rem, non esse integram.

12 *Consensus contrarius qualiter interuenire debeat, ut uenditio resoluatur.*

13 *Si tibi uendidi rem, & uerè tradidi: deinde à primo contractu recessimus: & tu constituisti te meo nomine possidere, an per hoc uideatur recessum à primo contractu.*

Actus contrarius retro similis, uel æquipollens requiritur, ut uideatur à primo contractu recessum.

Sententia satis est, quòd contineat condemnationem, uel absolu. æquipollenter.

14 *Res si non sit integra, & nudo consensu partes recesserunt à uenditione: si ex interualo interuenit actus contrarius retro similis, an sufficiat.*

15 *Constitutio licet dicatur fictè res tradita, tamen uera possessio transfertur.*

ABemptione. ¶ Contractus qui consensu celebrãtur, solo consensu dissoluuntur re integra: aliàs non: nisi actus retro similis intercesserit. h. d. ¶ Gloss. diuidit hanc leg. in partes quatuor. Secunda ibi: Aristoni. Tertia ibi, nec quicquam. Quarta ibi, illud planè. ¶ In tex. ibi, eo modo & si cõtrahẽtes vellẽt agere, vt cogeretur q̃s ad reddendũ, quod recipit. ¶ Not. quod dixi [d] in summario. Se- d cundo no. diligẽter, † ꝙ ablatiui [e] absoluté positi in cõ 1 e tractibus dispositionẽ non inducũt. Cõuenit eñi hic, vt redditis à te oĩb⁹ pțiũ nõ dares: p hoc nõ vr agi, vt reddere tenearis; vt hic in secũda parte leg. iuncto fine, ibi: prestiti. &c. & in. §. Aristoni. & in fi. dicit, ꝙ nõ possit cogi. & sic ablatiui absoluti importãt cõditionẽ magis, quàm dispositionẽ: vt hic, & l. à testatore. ꝟ. de cõdi. & demon. licet qñq; habeãt vim dispositionis in vltimis voluntatibus, vt. l. fideicõmissa. §. cũ ei set. ꝟ. de leg. iij. & l. in rõne. §. tametsi. ꝟ. ad. l. falci. Facit ad prædicta. l. euic. ꝟ. de vsu. & ꝟ. ad. l. falci. l. acceptis. k ¶ No. ꝙ eo † casu, quo cõtractus est bonefidei, [f] eo casu distractus seu liberatio ab eo cõtractu dicitur bonæfidei, vt hic ibi: quia bonæfidei &c. & hæc est rõ tex. & glo. l. elegãter. §. non solũ. ꝟ. de dolo. quod no. in. l. de tutela. C. de in integ. rest. & qd' no. in. l. sub prætextu C. de transac. ¶ Vltimò no. † [g] ꝙ cõtractus, qui fit ad l dissoluẽdum, non prodest ad agẽdũ. dixi in. l. in traditionibus. §. e. ¶ Op. pactũ nõ tollit actionẽ ipso iure: vt. l. iurisgẽtium. §. quinimo. & ver. idem respondit. §. eo. Sol. special † est in istis cõtractibus, qui solo consensu cõtrahuntur: vt. d. l. iurisgẽtium. §. adeò. siue res sit integra, siue actus retro similis intercesserit: vt hic, & l. j. C. de rei vendi. quo casu etiam ipso iure tolleretur secundùm secundã opinionẽ positã hic in glo. & bñ. ¶ Op. C. de pact. inter emptorẽ. l. commissoriæ. & ꝟ. de in diẽ addic. l. j. Sol. ibi illa pacta incontinenti m apponuntur. & est speciale in eis, ꝙ inducant translationem dominij. quod examina: vt in. d. l. j. de don. ¶ Venio ad glo. mag. [h] quæ est additio, ab illa parte, quæ incipit, sed quid si venditor &c. Primò † quæro, vtrũ conuẽtio, de qua hic loquitur, pariat exceptionẽ in pretio, si vẽditor ageret ad pretiũ ante, quàm si bi res restituatur? gl. dicit ꝙ nõ: neq; assignat rõnem hic, sed. C. qñ liceat ab empt. disce. ĩ. l. fi. dicit idẽ: quia istud pactum ad [i] hoc nõ apponitur: vt hic pariat exceptionem in pretio: nisi reddita re. Præterea resultaret iniquitas: quia emptor haberet rem, ad quam dãdam nõ cogitur: vt hic, in fin. Itẽ & pretium, si posset excipere. Istud dicit glo. ibi. Gul. de cu. dicit idẽ. nam ex tali pacto resultaret quidam innominatus contractus. & ideo licet poenitere ei, cui cõtractus impletus nõ est. Sed certè non placet, ꝙ hic sit cõtractus innominatus proprie loquendo, qui debet fieri per vt: sed hic fuerunt positi ablatiui absoluti, qui important conditionem, vt. l. intra. §. eo. & sic non puto, ꝙ hic sit locus poenitentiæ, illo volente soluere rem. Tene ergo rationẽ gloss. ¶ Sed quæro: [i] quid si ego vendidi tibi rem †, & constitui me tuo nomine possidere, & realis traditio non intercessit: vtrum ab ista traditione possit nudo consensu recedi? & videtur ꝙ non: quia res licet non sit tradita, tamen tradita videtur: vt. l. quædam. ꝟ. de rei vendi. & l. quod meo. ꝟ. de acquiren. possessio. Præterea ad faciendam rem non integram, sufficit aliquid fieri, per quod debitor liberetur, vt. l. cum emptor. in fin. de rescinden. vendi. Sed constituendo se possidere nomine emptoris, venditor liberatus est ab actione ex empt. vt not. C. si aduersus vend. authẽ. sacramenta. ergo res [k] non est integra: & sic nudo consensu non receditur. ita voluit dicere glo. vide eam. ¶ Sequitur in glos. Item non parit exceptionem &c. quam gloss. sic apta ad præcedentia, videtur quod nuda conuentione recedatur: quia venditor, qui possidet, licet alieno nomine, non poterit conueniri amplius ad rem, sed erit tutus exceptione pacti. Ad hoc respondet glossa duobus modis. Primò, quod tale pactum non parit exceptionem: quia non fit ad hoc, vt in fin. huius leg. Item quia si fieret ad hoc, scilicet ad liberandum: fieret ad liberandum ab actione ex empto. Sed ab ista jam est liberatus: cum constituendo se emptoris nomine possidere, videatur tradere: & sic non potest conueniri venditor: nisi rei vendicatione: vel vti possidetis: sed de istis actionibus non agitur: ergo &c. ¶ Not. † & tene mentĩ [l] gl. istam. ꝙ si instrumẽto apponuntur [m] illa verba, ꝙ venditor constituit se emptoris nomine possidere, non põt amplius vẽditor conueniri actione ex vẽdito: vt tradat, sed debet conueniri rei vendicatione,

POMATES.

¶ Sed quæro. Adde, quod dicitur in cõtract. emptiõis, vt ad soluẽdũ requiratur retro traditum. Idẽ fit in transact. vide Ias. in. l. si diuers. C. de transac. in princ.

POMATES.

k ¶ Ergo res. Ad hoc hãc glos. reputat singu. Ias. in. l. traditionibus. C. de pact. sup vl. glo.

POMATES.

l ¶ Et tene menti. Vide Matthes. no. lxvij. Alexã. consi. xxv. in. j. col. ij. volu. & consi. xxv. in ij. col. vol. j. inci. viso libello. vbi concordat istã gl. cum glo. contraria.

m ¶ In instrumẽto apponuntur. si vẽditor dixit in instrumento se emptoris noĩe possidere, non põt vẽditor cõueniri actione ex vendito, vt tradat. Cõtrariũ tenet gl. i. l. Iuli. §. possessionẽ. de actio. emp. vide Bal. in. l. ij. C. de vsur. & in l. j. pro donato. Et istud puto ĩtelligẽdũ quoties venditor tẽpore cõstituti possidebat. aliàs vr secus. cũ cõstitutio pcarij nihil opata fuerit. l. quãuis. §. j. de acquir. poss. & vide qd' notat Bal. in. l. j. C. de sentẽ. q̃ pro eo, qd' interest. & vide in. §. actionũ. institu. de act. facit. l. ratio in princ. & l. Iul. §. ex vendi. & l. emptorẽ. §. fin. ꝟ. de actio. empt. & ven. Prædicta intellige qñ ipsi vẽditori incũbit onus probandi se tunc possedisse, secũdùm Ang. ĩ l. quãuis. §. j. & Bal. in. l. j. C. quando li. ab empt. disce. Sed pone, ꝙ tẽpore cõstituti sola ciuilis possessio erat penes vẽditorẽ: vtrũ erit liberatus? dic aut erat naturalis penes alium: puta emphyteotam: & tunc non sit liberatus, argumen. in. l. ij. §. primo. & l. j. de actio. empt. aut naturalis erat

vacans:vt in casu.l.clam possidere.§.j.de acquir.pos.tũc sit liberatus,si em-
ptor neglexit adipisci illam naturalem,cum primum potuit,quę habeba-
tur pro tradita:ex quo per eum stetit.l.iure ciuili. de condi. & demon. Sed
si emptor nõ potuit,puta:quia statim fuerit naturalis occupata ꝑ alium:pu
to,ꝙ venditor non sit liberatus.arg.d.l.ij.&.iij.j̃.de act. emp. & ad hoc not.
vel vti possidetis:vt hic.Idem no.in.d.auť.sacramen
8 ta.quod est multũ no.Itẽ † ꝓbat gl. qđ non videať
recessum:quia nõ interuenit actus retro similis, q re
quirif:vt hic,&.l.ij.j.de rescin.vẽd. ¶ In contrarium
arg.gl.ꝙ videatur recessum.ꝓbať: quia videť inter-
uenire act⁹ retro similis,nã interuenit cõsensus cõtra
rius.Itẽ rei traditio:quia cũ res esset apud vẽditorẽ,vi
detur sibi retradita:vt insti.de rerũ diui.§. interdum.
&.j̃.de acqui.re.domi.l. qua ratione. §.interdum.
Glo.respondet:certè ibi dicitur contrariũ,ꝙ nõ vide
tur tradita,& est verũ:tñ possessio sibi acquiri vide-
tur absq; traditione:& sic videť actus retro similis; si
cut emptori absq; traditione quęsita fuerat:quod cre
derem verum si hoc actum esset,vt possessio sibi vẽ
ditori quęreretur.& hoc tenebat do.Iac.but.sed sim-
a plex cõuentio ad resoluendũ hoc nõ operať[a]:tamen
huic multũ cõtradicit.l.qui pignoris.j̃.de acqui.pos.
& de ꝑcario.l.si debitor.vbi videť, ꝙ soluto pignore
resoluitur precarium,quod erat apud debitorem. ita
hic resoluta venditione resoluiť precariũ, quod erat
apud venditorẽ:& sic remanet possessor, seu preca-
rium suo noĩe.Sed sustinendo,potes dicere, & bene:
aliud ĩ precario creditoris q nũq; possidet simpliciter
ꝓ se,sed ad vtilitatẽ debitoris:vt.l.serui nomine.j̃. de
vsucapio.& no.s.qui satisd.cogan.l.sciendum.§.cre
ditor.sed emptor possidet simpliciter pro se, & ad
sui vtilitatem:quod placet & no. ¶ Secũdo arg. glo.
b sic tradito instr̃o,videť tradita res;vt.l.j. C.de dona.
ergo eodẽ mõ instr̃o inciso,videť res tradita, per re-
gulã iuris.nil tã.sed hoc instr̃m fuit incisum verbo,
quod fieri põt:vt.l.emptor.§.fin.s.eod.l.nihil.de adi.
lega.ergo videť res esse tradita.Glo.respõdet,ꝙ illud
9 est verum,re integra:quod nihil est dicere.dic† ergo
ꝙ tradito instr̃o,non videtur tradita res,seu ius con-
tentum in instrumento:vt.d.l.j.C.de dona.sed hic re
quiritur traditio rei non iuris. ¶ Tertio arg.glo.quã-
do res non est integra,vt puta: quia interuenerat fi-
deiussor aĩo nouandi:per nudũ cõsensum contingit
liberario reo & fideiussori:vt.j̃. de rescindẽ. vendi.l.
emptio.ergo ita in proposito.Solu.gloss.ibi,secunda
obligatio est liberatio primę. qõ.d. stipulatio inter
posita animo nouandi,est liberatio primę: non nu-
dus consensus adhibitus ad resoluendum contractũ.
Certè etiam ibi nudus consensus est liberatio ab illa
obligatione; tamen non ipso iure, sed ope exceptio-
nis.Vnde fateor,ꝙ hic contingeret liberatio ope ex-
ceptionis,si hoc ageretur:non tamen videtur agi, vt
10 s.dictũ est in rõnibus pręcedentibus.Et ideo† dicen
c dum[c] est in qõne ꝑdicta,ꝙ simplex contrarius,con-
sensus,nõ inducit resolutionẽ.sed si fuisset dictum,
ꝙ possessio remaneat apud venditorẽ,q prius alieno
noĩe possideret:tũc esset actus contrarius retro simi-
lis.& induceretur resolutio. ¶ Sequiť in glo.Item ad
donationem trahe. vult dicere, ꝙ omnia quæ dicta
d sunt [d] in venditione, que nude consensu resoluun-
tur re integra:aliâs secus.illa trahunť ad donationẽ.
Nam donatio hodie nudo consensu perficiť:vt.l. si
11 quis argentũ.§.pe.C.de do. ¶ † Quęro, quę faciunt
cõtractũ nõ esse integrũ,seu rẽ nõ eẽ integram? Rñ.
in iudicijs dic,vt.l.si defunctus.j̃. de ꝑcu. In contra-
ctibus innoĩatis dic,vt.l.si pecuniã.j̃. de con. ob cau.
In istis contractibus;qui consensu cõtrahuntur, pri-
mò facit rem non esse integram traditio rei;vel pre-
tij totius,vel partis:vt hic &.l.j.&. ij. C. de rescindẽ.
ven.Item dico traditio vera vel ficta:vt si constituat
venditor se emptoris noĩe possidere; vt hac glossa.
Itẽ si quis actus intercesserit,ꝑ quẽ contrahens libe-
retur:vt mors rei,traditio,vel aliquid simile:vt.l. em-
ptor. in fine. j̃. de rescin. vendi.& not. hic in gloss.

quãdo ex cõcessio
ne precarij trãseat
dominium. vide
not.Bal.in.l.j.C.ꝓ
donato.
a ¶ Non operatur.
Sed imo tunc vide
tur posse dici idẽ.
ac si actum esset.
quod possessio si-
bi quęratur: quia
ex quo res est rea-
liter penes vendi-
torem, eo ipso, ꝙ
fit conuentio su-
per resolutione cõ
tractus in conse-
quentiam videtur
fieri conuentio, ꝙ
remaneat penes
venditorem, ex
quo est penes eũ:
sicut & quando
vẽdo tibi rem exi-
stentem penes te,
ex causa commo-
dati, vel depositi,
eoipso videor vel-
le,ꝙ habeatur pro
tradita:vt in.§.ven
ditę.& in.§.per
traditionem. insti.
de re. diui. Et sic
contrariorum ea-
dem est disciplina.
arg.l. & si contrà:
de vulg.& pup.Fa
cit quod habetur
in.l.illud.de acqui.
her.Non ob. ꝙ nõ
interuenit actus si
milis priori: quia
satis est ꝙ interue-
niat ęquipollens:
argu. eorum que
not. in simili in.l.
pręses. de sent. &
per Barto. hic se-
cundum Imol, in
l. qui mihi dona-
tum.de don.in fin.
& ad hoc optimè
facit,quod no.Bar
to.in hac.l.nostra,
in fi.
b ¶ Tradita res.Po
nit etiam Bald. in
d.l.j.ad fin. C.de
dona.
c ¶ Et ideo dicen-
dum. Ad hoc vide
Baldum.in.l.tradi-
tionibus. in pe.
colum. C. de pa-
ctis. vbi alle. hanc
gloss.& in.l.j.quã
do licet ab empt.
disce.
d ¶ Dicta sunt.
Adde Baldum.in
l.j.C.quando licet
ab empt. disce.

e ¶ Contrarius cõsensus.nõ debet solui gabella ꝓ resolutione cõtractus.vi
de gl.in.l.iij.§.cõtrariũ.j̃.de cõtrario iudi.tute.Ad le qđ idẽ sequiť Bal. in.l.
j.C.qñ liceat ab emp.disc.& in.l.si donationis.quod me.cau.& qđ ipse no.

in.l.fi.§.pe.C.cõ.de leg.Ex quo inferť,ꝙ de cõtractu diuisionis,nõ debet sol
ui gabella:quia non est cõtractus,nec distractus:vt in.l.iubemus.C. de sacr.
san.eccl.& vide bo.tex.in authẽ.de liti.in.§.ij.& bo.glo.in.l.quoties.C.de in-
offic.test.De quo vide oĩno Bal.in.l.tres fratres.s.eo.vbi not.dixit esse dare
optimam cautelam ad euitãdã solutionẽ gabellæ.Et ꝙ ex cõtractu,ex quo
Itẽ si pretiũ,vel res in stipulatione deduciť: vt.l.em-
ptor.in princ.s.eo.&.l.cũ emptor.j̃.de rescind. vendi.
& hoc tãgiť in glo.Datio autẽ arrharũ simplex,non
facit rẽ nõ esse integrã:nisi detur pro parte ꝑtij:vt.l.
12 fi.C.qñ lice.ab emp.disce. ¶ † Quero qualiter debet
c interuenire iste cõtrari⁹ cõsensus?[e] Rñ.dicũt qdã,hic
est cõtraria reuẽditio,quod gl.reprobat.C.qñ lic.ab
em.l.fi.Dic ergo,ꝙ sufficiũt ṽba apta ad resolutionẽ
cõtract⁹;licet nouus cõtract⁹ nõ fiat:vt ꝓbať hic,&.s.
e.l.iuris.§.adeò.& hoc est vtile scire in ciuitate ista.qa
si essent necessaria ṽba,q cõstituũt nouũ contractũ,
solueret nouа gabella,sed qñ sufficiũt ṽba resoluto-
ria tñ,noua gabella non venit soluenda. ¶ Quæro,
13 † qd si vẽdidi tibi rẽ,& tradidi verè: demũ à primo
cõtractu recesimus:& tu cõstituisti te meo noĩe pos
sidere:an ꝑ hoc videať recessum à primo cõtractu?
gl.vr̃ hic dicere,ꝙ nõ.Nã reqriť actus retro sil'is ve-
rè.sed traditio mea fuit vera:traditio tua est ficta;er-
go non sufficit.Hoc innuit glo.hic dum dicit, verus
actus desiderať &c.quasi dicaţ nõ fictus.& hoc vi-
detur tenere Pet.in.l.j.in vlti.q.C.de rescind. vendi.
Contrariũ credo.Nã quod diciť,ꝙ reqriť actus con-
trarius retro similis,intelligo:vel æquipollens illi: vt
l.fi.j̃.man.&.C.de insti.& substitu.l.si mater. &.l.re-
stituta.in princ.ad Trebel.Et quod diciť.C.de sent.
l.præses.vbi dicitur,ꝙ sñia debet cõtinere absolutio-
nem vel condemnationẽ:dicit glo.vel æquipollens.
Nũc ad propositũ hic interuenit actus æquipollens
scilicet,quia illud quod veniebat mihi restituẽdũ ve
rè,incipis debere mihi actione mãdati,vel locati,si in
tercesit locatio:merito perinde est,acsi nõ esset tra-
ditũ:vt.l.certi cõditio.in fin.j̃.si cert.pet. ¶ Quæro,si
14 res† nõ erat integra,& nudo cõsensu recessimus à vẽ
ditione:si ex interuallo interuenit actus contrarius
retro similis:an sufficiat.Breuiter,si tempore contra-
rij consensus,hoc fuit actum scilicet de re tradenda,
sufficeret:vt hac leg.arg.j̃.de solu.l.Modestinus.Sed
si hoc non fuisset actum:tunc altera parte inuita,nõ
cõfirmareť ille distract⁹,per regulã iuris,quod ab ini
tio.de regu.iur.sed si pars consentiret: tunc valeret
quasi ex pñti consensu cũ retraditione rei.ita intelli-
go dictum Pet.in.d.l.j.C.de rescin.vend. ¶ Vltimò
f aduertas[f],ꝙ licet† quãdo constituo me tuo nomine
15 posidere:vt hac gl.appelletur ficta traditio,& verũ
sit,ꝙ traditio est ficta:tñ possesio,quæ per hoc mihi
acquiriť est vera,& propria;vt.l.certè.§.j.j̃.de præca-
rio.ibi,propriè posidere videor.Et per hoc reprobo
quædam dicta Gul.de cu.hic,qui dicit ꝙ si procura-
tor meus emit,& tu constituis te eius nomine posi-
dere,ꝙ mihi domino non quæritur possesio,ne cõ-
g currant duæ fictiones:quod ego nego:[g] quia posses-
sio verè acquiritur & propriè.quod examino plenè
in.l.si is qui pro emptore.in vltima.q.j̃.de vsusca.

PEr quos. ¶ Quorum stipulatione nobis acquiritur, & pacto.hoc dicit.Qui sunt isti,ponuntur in gloss.

IMperator. ¶ Ista lex legitur in glos.tribus modis.Pone casum secundùm secũdam le-
cturam,quæ est melior & magis notabi-
lis.vbi est paritas in cumulatione debiti dignitatis
h & numero personarum,præferuntur voces[h] consan-
guineorum h.d. Pro hac lectura facit.l.j.j̃.de priuil.
cre.sed secũdùm alias duas lec.h.d. Pactum factum
ei,qui putabatur hæres porrigitur ad eum,qui in ve-
ritate est hæres.hoc autem intellige,si contemplatio
ne hæreditatis sit factum.Non ob.s.eo.l.si tibi.§.peñ.
C.eo.l.si actionem.

non trãsferť domi
niũ,nũquã debeat
solui gabella, facit
quod no.Bart.in.l.
vnum ex familia.
in princ.de lega.ij.
An autẽ ex cõtra-
ctu diuisionis trã-
feratur dñium, vi-
de in.l. & ideo.de
cõdi.fur. Et qs con
tractus sit vide in
l. diuisionis.s. eod.
Quid de cõtractu
trãsactionis,& do-
nationis, vide per
Bar.& Bal.in.l.cõ-
tractus.in.j. col. de
fi.instr.& qđ not.
Bart.in.l.quod ser-
uus,de stipu.ser.&
cõtra fraudem ga-
bellæ,vide qđ no.
Bal.in.l.illud.in fi.
C.de sacr.sanc.ec.
Quid si de quoli-
bet cõtractu,ĩ quo
interuenit pretiũ,
debet solui;an ĩtel
ligať de emptione
tñ,vide Bal.in.l.si
cũ dotẽ.C. de iur.
do.& ibi etiã de cõ
tractu tacite inclu
so,vel transfuso in
alium cõtractũ.&
qd de accessorio.
Adde qđ de diui-
siõe soluať gabel-
la.Ro.cõs.clxxxij.
f ¶ Vltimò aduer-
tas.qđ cõtra Bart.
tenet Ang.ĩ.l.si is q
ꝓ emp.j̃.de vsufr.
& vide.l.j. &.l.ꝑ ꝓ
curatorẽ.C.de ac-
q.pos.& ĩ.l.j.§.per
ꝓcuratorẽ.ff. eod.
Ioã.de Imo.in.d.l.
si is q pro empt.in
fi.licet ipse teneat
cõtra.vide.§.ꝑ ꝓ-
curatorẽ.vide Bar.
in.l.j.C.ꝑ quas ꝑ-
so.no.acquiriť.vbi
vr̃ tenere ĩn sili cũ
Gul.Sal.ibi sequiť
Barto.hic consulo
apud Cremonam
cõtrà Bar.hic.An-
dræ.Barb.
f ¶ Vltimo aduer-
tas.Adde qđ not.
ĩ.l.qđ mihi dona-
tũ.in fi.& ibi dixi
post Bar.ff.de do.
facit extrà de ꝑbẽ.
c.accedẽs.&hoc di
ctũ Bar. reassum-
psit Bal.ĩ.c.itẽ ĩue-
stitura.de no. feu.

g POMATES. ¶ Quod ego nego.vide Bar.cõsi.xcvij.aliâs.lxxxij.
col.xxiij.ij.vol.& consi.lviij.col.xviij.vol.ij.
h ¶ Præferuntur voces.sequitur Ang.hic Gul.& Bal.contrà in.l.& suum.§.
fi.s.eo.licet Bal.hic secus.

Pactum

☞ SVMMARIVM.

1 *Pactum appositum in traditione rei, de re non alienanda, ualet ad hoc, ut contraueniens pacto teneatur de interesse, non ad hoc, quòd impediatur dominij translatio.*

a NEmo.[a] ¶ Pactum de non alienando rem propriam non valet.[a], h.d.
¶ Oppo. C. de pac. inter em. l. fin. Solu. glo.
dicit hic, ꝙ ibi pactum fuit appositum in traditione
rei: hic secus. Tenet ergo, ꝙ si in rei traditione appo-
nitur istud pactum, ꝙ valet, Contrarium no. s. eo. l. in
traditionibus. in princ. glo. vbi inter casus speciales,
ponit hanc leg. ꝙ pactum factum in traditione rei,
non valet. Iaco. but. dicebat: aut pactum apponitur
in traditione rei meę de ipsa re non alienanda: & va
let pactum. ita loquitur ista gloss. & l. vltima. C. de
pac. inter emp. sed si apponitur in traditione rei, pa-
ctum de alia re non alienanda, non valet. ita loqui-
tur gloss. s. eod. l. in traditiõibus. & ita potest intelligi
1 hic tex. ¶ Istud quod † dicitur, ꝙ tale pactum valet
intelligas non quo ad impediendam translationem
dominij, sed quo ad hoc, vt contraueniens teneatur
pacto ad interesse: vt. C. de condi. ob cau. l. ea lege. &
hoc est fortè, quod voluit dicere do. Iaco. ꝙ quando
pactum apponitur in traditione rei meę, de ipsa re
non alienãda, si alienetur sine dubio competit actio
ad interesse: quod est iuxta valorem rei: vt dicta. l. ea
lege. de conditione. ob cau. & ff. de verborum oblig.
l. si ita quis. §. ea lege. Sed si apponatur in traditione
alterius rei: tunc non committitur, nisi intersit. Po-
test enim esse, quòd non interest tua. si enim interes-
set & pactum esset vestitum, indistinctè committe-
retur: vt statim dicam.
¶ Opp. j. de aqua quoti. & ęstiua. l. j. §. si quis. Solu. si
ibi interest paciscentis, & pactum erat vestitum: me
ritò committitur obli. ad interesse, si contra fiat.
¶ Opp. C. de reb. alie. non alie. l. fi. Solu. vt in gloss.
¶ Opp. j. de distra. pig. l. si creditor. §. fi. Solu. ibi est
duplex litera, secundum vnam concordat: secundũ
aliã discordat. & alia est melior litera, prout dicit nul
lam esse venditionem. quod videri feci in libro pan-
dectarum Pisis: cũ de facto occurreret secundũ quã
solue, qđ ibi interest creditoribus paciscẽtis: hic non.
Sed alia cõtradicit fortius in alio. Nam dixi. s. pactũ
non valere, vt impediat dominij translationẽ: ibi di-
citur cõtrarium. Sol. ibi ille, cui factũ est pactum de
nõ alienãdo, habebat aliquod ius in re, vt puta hypo
thecę: meritò tale pactum afficit rem; vt alienationẽ
impediat. Simile inter dominum & emphyteotam.
Nõ enim potest emphyteota alienare: quia dñs cui
ad nõ alienãdum tenetur, sibi reseruauit ius in re. Et
ista pro nunc sufficiãt. dixi plenè in. l. filiustami. §. di
ui. j. de leg. j. in contractib⁹ & vltimis voluntatibus.

a ¶ Nõ valet. An & qñ valeat pactum de non alienando rem suã: adde qđ idẽ no. in. l. q absenti. §. j. de acqr. poss. de ista materia vide per Imol. in. l. q Romę. §. cohęredes. de verb. oblig.

b SIreus.[b] ¶ Pactum principale non prȩiudicat defensioni iam fi
deiussori quęsitę. h.d. Not. istum casum.
¶ Opp. s. eo. l. si vnus. §. pactus nę pete-
ret. Sol. intellige, quòd ibi consenserit. ¶ Item opp. s.
quod quisꝗ iuris. l. iij. §. si is ꝓ quo. & §. seq. dic vt ibi
dixi. Per hanc leg. de facto Bononienses creauerũt
quendã syndicũ, q deberet inquirere oẽs officiales, de
administratione eorum officij. accidit quòd quidã
qui dederat fideiussorem de fideliter administrãdo
fuit inuentus legaliter administrasse, & absolutus. &
sic exceptio cœpit cõpetere fideiussori; vt. j. de fide
iuss. l. exceptione. & l. ex persona. Posteà transacto
biennio factum est statutum, ꝙ non obstante syndi
catione facta primò, eligantur quidam, qui debeant
inquirere a. x. annis citra, omnes officiales: vnde iste
absolutus fuit inuentus habere. x. & in his condem-
natus fuit. An per hanc condemnationem fideiussor
inquietari possit. ar. huius leg. fuit dictum, ꝙ non. Nã
sicut exceptio pacti sine facto suo ab eo auferri non
potest. ita nec exceptio rei iudi. arg. huius legis.

b ¶ Si reus in primo. Et vide ad qđ alle. iste tex. ĩ. c. quãuis. de rescrip. & ibi. d. Anto. in primo. & Pet. de Anch. q cõ tradixit. & ibi vide oĩno: & vide Io. de ĩ. c. Imo. potuit. de adfi. lo. vbi pulchrè loqꝫ ꝓ isto tex. l. fi. Andrę. Barba.

b ¶ Si reus. Iste tex. facit cõtra Bart. in q. sua ĩ. l. q Romę. §. Flauius. de verb. oblig.

De transactionibus Rubrica.

¶ Glo. continuat. dic vt in ea.

☞ SVMMARIVM.

1 *Dictio quasi, est nota improprietatis.*
2 *Transactio fieri potest qualitercunꝗ; res sit dubia.*
3 *Controuersia pendente, potest aliquid pacto gratuito remitti.*
4 *Pactum simplex, non est donatio.*
5 *Pactum est genus continens in se transactionem.*
6 *Transactio, si non ualeat, ut transactio, non ualet ut pactum.*

QVi transigit. ¶ Seipsam summat. ¶ Opp. C. de pact. l. j. & C. eo.
l. de fidei. vbi sit transactio de re, de
1 qua non est lis. Dicũt † quidã, ꝙ hic
c est dictio quasi,[c] q̃ est nota ĩproprie
tatis. q. d. põt trãsigi etiã de re non dubia: vt in cõtra-
2 rijs. Vel dic, vt dicit † glo. ꝙ ibi erat dubiũ, licet nõ in
iudicio. siue ergo res sit dubia ꝓpter iudiciũ: siue ꝓ-
pter aliud, põt fieri trãsactio. ita loquitꝛ hic. ¶ Oppo.
de. l. in summa. j. de cõdi. inde. Sol. intellige istã secun
dùm illã. & ibi plenius dixi. ¶ Op. extra gl. de re in-
cognita, nõ põt quis dubitare: vt. j. de iur. & fac. igno-
rã. super rubrica. tñ illud quod est incognitũ, põt ve-
nire in trãsactionẽ: vt. l. cũ aquil. j. e. ergo &c. so. vt ibi
3 dicã. Venio ad secũdum: † quæro, vtrũ pẽdẽte cõtro-
uersia aliquid possit remitti pacto gratuito? Tex. vi-
detur ꝙ nõ, cũ dicit, rẽ certã & indubitatã. Glos. dicit
cõtrariũ. Tũc enim illud litigiũ, quod est certũ, remit
4 titur. secũdùm hoc videtꝛ hic casus, ꝙ † simplex pactũ
sit donatio. Contrariũ vidistis. s. titu. j. l. contra iuris. §.
fi. & l. iij. §. nunc de effectu. de lib. leg. vbi pactum fit
etiam non gratuito, sed ex necessitate. Pro hoc est ex
pressum, quod habuistis. s. eo. l. si cõuenerit. vbi in du
bio si causa nõ apparet, pactũ factum vni ex contra-
hẽtibus, totum contractum tollit. & sic non est præ-
sumptio donationis. Pro hoc, quia in dubio quis do-
nare non videtur: vt. l. cum de indebito. j. de probat.
5 ¶ Dicendũ est † igitur, ꝙ pactum est genus [d] vt. l. j.
d s. tit. j. Cõtinet enim in se transactionẽ. Itẽ pactum di
citur esse, siue fieret gratuito ex liberalitate, siue fie-
ret ex aliqua necessitate, vel propter aliam sui vtilita
tem: vt. d. l. contrà iur. §. fin. & l. iij. §. nunc de effectu.
de libe. lega. & l. si conuenerit. s. titu. j. & j. de rescind.
ven. l. j. & quod ibi not. quod igitur dicit pactum fa-
ctum esse ex causa donationis: hoc debet probare.
6 Nec ob. l. ista, quia loquitur in casu certo. ¶ † Quæro
si transactio nõ valet, vt transactio: fortè quia res nõ
erat dubia, an valeat, vt pactum? Glo. determinat, ꝙ
non, siue fiat per pactum: quia res non erat dubia, si-
ue per acceptilationem: vt. C. eo. l. si causa.

c ¶ Dictio quasi. Et adde, ꝙ sufficit cõtrouersiã esse de facto, quãuis nõ licitè, vt valeat transactio & cõpromissum, secũdùm bal. in. l. j. in fi. C. eo. & tex. vbi Bar. & docto. in. l. ij. C. eo. vel qđ speretꝛ esse lis, vt no. Bal. in. l. causas. C. e. Sed vtrum trãsactio de cõsensu partiũ possit fieri de re certa; vide Bar. in. l. qd tñ. j. de arbi. Et facit quod idẽ no. ĩ. l. si de certa. C. eo. Adde etiã post do. Ias. an trãsactio possit fieri super re certa. Ro. cõsi. cccclxij. & ĩ quãtũ. d. Iaso. tenet, ꝙ vbi renunciatũ est ei ꝓpter quod res erat liqda, ꝙ valet transactio. Adde Ro. consil. ccclviij. Bal. cõsi. cxlviij. li. j. & in quãtũ dicit, ꝙ si ex forma statuti debet fieri cõpromissum, ꝙ nõ poterit peti publicatis attestationibus, nec post conclusionẽ ĩ cã, vide Bal. consi. clij. l. iiij. Pau. de cast. consi. lxxiij. Et an si trãsactio nõ valeat, vt pactũ, vide Ange. cõsi. xciiij. Cal. cõsi. ij. de trãsac.

e TRansactum.[e] ¶ Transactio fit per pactũ simplex & per acceptilationem. h.d.

IMperatores. ¶ Trãsactio inter scriptũ hæredem & venientẽ ab intestato, legatarijs non præiudicat. h.d. ¶ Oppo. j. e. l. cõtrouersia. vt ibi plenè videbitis.

Cum transactio. ¶ Transactio non porrigitur ad codicillos, postea repertos. h.d. ¶ Op. j. de except. rei iudi. l. ij. Solu. ibi in sententia: hic in transactione. Contrà hoc tamen facit. j. e. l. de his. & ibi vide. ¶ Oppo. j. ad trebel. l. Lucius. §. fin. glos. soluit optimè: quia ibi omnis vltima voluntas fuit producta. hic non videbitis. de hoc statim in. l. de his. j. eo.

Debitor. ¶ Transactio facta cum putatiuo hærede, ad verum hæredem d
non porrigitur. h.d. Gloss. ponit casum duobus mo-
dis, non curo. ¶ Oppo. j. de peti. hæred. l. si bonæfidei
§. petitor. & l. post senatuscon. Solu. tres so. dantur in
glo. fina. & tertia respicit primam casus positionem,
prout tractatur de repetitione pecuniæ solutæ ob
debitum. Dicit ergo ꝙ contraria loquuntur, quando
hæres ratam habuit solutionem factam putatiuo hæ
redi. Hic non habuit ratam. & ista est bona. Vltima
solu. est, ꝙ hic fuit solutum indebitum: ibi debitum.
Ista continet diuinationem. Præterea idem [e] iuris est
in indebito, quod in debito, vt distinguatur, an
hæres tantum habuerit, vel non: & an ille recepe- e
rit nomine hæreditario, an nomine proprio: vt. l. si
possessor. §. bonæfidei. & ibi nota. de petitione hære.
¶ Secunda solu. respicit secundam lect. quod hic lo-
quitur de pecunia recepta ex causa transactionis, &

d ¶ Est genus. Adde quod no. Bart. ĩ rubri. C. de pact.

POMATES.
e ¶ Transactũ. Limita istã leg. vt ꝑ Iaso. l. j. col. j. C. de transactio.

a ¶ Cum aquiliana. vide Ang. in. l. qui iure. de teſt. mili.
b ¶ Sed tunc op. Adde Bar. in. l. ſi de cre. C. eo.
c ¶ Vltimo no. adde Bal. in. l. pactum. xvj. q. C. de colla.
d POMATES. ¶ Ex quo potes. vide Bal. ĩ. l. pactū, quod, dotali. q. xvj. C. de col. tex. l. iij. §. cōtrariū. vbi Bal. ff. de cōtra. iud. tute. Ro. cōſi. xv. d. Alex. cōſ. lxvij. co. fin. vol. v. Feli. in. c ſignificauit. col. iiij. de teſt. Barb. conſil. xvj. in. v. col. volu. ij. & cōſi. xviij. ĩ fi. eo. volu.
e ¶ Cōpromiſſum. & ſic arbitrer non p̄t facere modificationes extraneas, ſed pertinētes. Idē Spe. de arb. §. excipit. ver. ſed pone ꝙ &. §. j. verſi. arbitrator. ſequitur Anto. de but. in conſi. qđ incipit, in nomine patris & filij & ſpiritusſancti. viſis actis & allegatis cōtrarijs, & conſilijs inter Marcellum & &c. & Bal. ĩ. l. ſi ſuper poſſeſſione. C. eo. Et adde Bal. in l. j. C. de arbit. vbi ponit, an arbiter poſſit cognoſcere de exceptione cōpēſationis, pōt tn̄ arbiter pnunciare ſuper fructibus & expēſis, & dare dilationes ad ſoluēdū: vt no. Bar. in l. j. in. ij. colū. C. ſi à non compe. iu. & id qđ dixit Barto. hic, ſequitur etiam do. Anto. per text. cum gloſſ. ibi in. c. conſtitutū. de reli. do. Ex qbus no. ꝙ arbitrator non pōt ferre ſentētiā ſuper non petitis: ſed bene ſuper coherentibus, vt ſup p̄ eſtima. & latius p eum in. c. quintauallis. Adde ꝙ arbiter nō poſſit excedere fines compromiſſi. Bal. conſilio. ccliij. libro. j. & conſi. ccccxiiij. cir. me. lib. ij. & cōſi. ccclvj. & ccclxx. & cōſi. xxxvij. lib. iiij. Pe. de Ancha. cōſi. cx. Ro. conſi. li. lv. & lxxxvij. & cv. et. xv. vbi voluit qđ per gn̄ale compromiſſum non ſit attributa poteſtas, quòd poſſit cogere partes ad remiſſionem vulnerum. & concordiam pactis. & per eundem Ro. conſilio. cviij.

ſic ex ppria negotiatione, ibi de pecunia ſoluta propter debitū. Iſta eſt no. ſo. pbať. ĩ. de here. ven. l. venditor. & ĩ. ad leg. fal. l. ſi hr̄s. ¶ No. & qn̄ qs recipit debitū ſimpliciter, videť vt heres recipere: ſed qn̄ cauſa tranſactionis, videtur ex propria negotiatione.

SVMMARIVM.

1 *Acceptilatio non tollit obligationem iuriſgentium, niſi prius in ſtipulationem aquilianam deducatur.*
2 *Tranſigi ſuper incognitis, licet non poſſit: tamē incognita ex cauſa tranſactionis in conuentione deduci poſſunt. Et non poteſt quis: cogi ad faciendam quietationem generalem: ſpecialem ſic. nu. 3.*
3 *Arbitratores non poſſunt cogere partes ad faciendū generalē quietationē: niſi ſpecialiter eis à partibus ſit cōceſſum.*
Compromiſſo in arbitrum de controuerſia, quæ uertebatur ſuper certo fundo, cū plena poteſtate arbitrandi: arbitrator non poteſt cogere partem, ut det alteri parti aliquā aliam rem, de qua non erat contentio.
Arbitrator non poteſt cogere partem ad dandam rem, uel pecuniam pro re. Et ibidem, pecunia oēs aliæ res æſtimātur.

Cum aquiliana. [a] ¶ Per aquilianā ſtipulationem omnes obligationes tolluntur, ſi hoc actum eſt: ſed in dubio non tolluntur, niſi ille de quibus eſt cogitatū. h. d. cum. l. ſe.
1 ¶ † Op. ꝙ acceptilatio nō perimat obligationem iuriſgentium: vt. l. accepti. ĩ. de accepti. Sol. hoc verū, niſi prius deducať in aqlianā ſtipulationē. Tunc em̄ p ſtipulationē tolluntur: & illa ſtipulatio per acceptilationē: vt hic. Et ſi dicas, quare ſtipulatio magis perimit obligationē iuriſgē. q̄ acceptilatio? Rn̄. vt no. inſti. qui. mo. tol. obli. §. pterea. ¶ Secundò ob. ꝙ nō oēs tollat: vt. ĩ. proxi. Solu. oēs tollit, ſi hoc ageret, vt omnes tollat obligationes, etiam de quibus non eſt cogitatum. Poſſunt enim hoc velle, vt tollatur omnis obligatio, etiam incognita: vt not. ĩ. eo. l. de his. fi
b cit. C. eo. l. ſub pretextū. ¶ Sed tunc op. [b] tranſactio eſt de re dubia; vt. ſ. eo. l. j. ſuper incognita autem re, non poteſt dubitari: vt no. ſ. eo. l. j. ergo incognitū non
2 poteſt venire in tranſactionem. Rn̄. † & dico, quod de re incognita non poteſt tranſigi per rationem predictam: ſed poteſt ex cauſa tranſactionis in conuentionem deduci. Verbi gratia. contentio eſt inter te & me de fundo quodam. deuenimus ad tranſactionem, quòd ille fundus remaneat apud te: & tu des mihi centum & faciam tibi generalem quietationem. Nō ergo fit tranſactio ſuper illo incognito: ſed occaſione tranſactionis, ad illam generalem liberationem deuenitur: ideo poſite ſunt iſte leg. hoc ti. facit quod not. ſ. eo. l. ij. & ideo verba trāſactionis diligenter inſpicienda ſunt. Si enim facimus tranſactionem de omni lite, quæ eſſe poſſet ĩter te & me: de neceſsitate hoc nō refertur, niſi ad ea, de quibus eſt actum: vt hac. l. cum aquiliana. & C. eod. ſi de certa. Facit quod not. ſ. tit. j. l. emptor. §. Lucius. ſed ſi occaſione vnius litis deuenimus ad iſta pacta: & facimus inuicem generalem remiſsionem: hoc poteſt fieri. Ita poteſt intelligi hic.
c ¶ Vltimò nota [c] mirabiliter text. in. l. cum aquiliana, qui dicit liberalitatem enim captioſam interpretatio prudentium fregit. & appellat captioſam liberalitatem, quietationem generalem. ¶ Ex quo potes [d]
d determinare multa. Primò † an poſsis aliquem coge-
3 re, vt tibi faciat quietationem generalē. certè nō, quia eſt captioſa. tex. eſt hic. Sed ad faciēdā quietationem ſpecialem, de aliquo ſoluto, potes: vt. l. plures apochis
4 C. de fide inſtru. & de lib. cau. l. ſicut datā. ¶ † Secun
e dò facit, ſi cōpromiſſum [e] eſt in arbitrū & arbitratorem generaliter: vtrum poſsit præcipere. vt fiat inuicem quietatio generalis. Certè puto, ꝙ non, per textum huius leg. Iſte enim conſenſus continet manifeſtam iniquitatē, vt fiat remiſsio de incognita. Poſſet enim de facili capi. tex. eſt hic cōiuncta. l. vnde ſi nerue. ĩ. pro ſocio. Prædicta vera, niſi ei arbitratori hoc ſpecialiter ſit cōceſſum. Nam de partium voluntate poteſt fieri; vt. ſ. l. proxi. Et quod prædicta ſint vera, probo alia ratione. ¶ Præmitto tamen aliam. q. Contentio erat inter te & me de quodam fundo. cōpromiſimus in aliquem, & dedimus ei plenam poteſtatem arbitrandi. Quæritur vtrum iſte arbitrator pote rit cogere alteram partem: vt det alter alteri aliquam aliam rem, de qua non erat contentio? Reſpōdeo nō vt. ĩ. de arbi. l. non diſtinguemus. §. de officio. & l. ſi cū dies. §. plenum. eod. ti. Pro hoc quod dicitur, ꝙ iudex communi diuidendo non poteſt occaſione rei communis ponere manū in aliam rem nō communem; vt. l. arbor. §. de veſtibulo. ĩ. communi diuid. ¶ Circà
f illam rem [f] autē de qua dubitatur, pōt ſe talis arbitrator intromittere iubendo dari rem, vel pecuniā pro re: vt inſtit. de offi. iudi. §. ſi familiæ. & l. cū in fundo. §. ſi fundus. ĩ. de iure dotium. Pecunia enim eſt, per quā oēs res æſtimātur. & ſic alia res eſſe non videtur: vt. l. ſi ita. de fideiuſſo. quod tene mēti. ¶ Nūc ad p-
g poſitū; [g] licet, cōpromittatur de omnib9 litib9, & quęſtionibus: non poterit iubere, ꝙ fiat generalis remiſſio, quę porrigiť ad incognita, de quibus nō erat lis,
h niſi hoc ſpecialiter ſit permiſſum. Et quod dico [h] ſpecialiter, intelligas ꝙ nō ſufficeret ita dicere, ꝙ cōpromiſſum ſit plenum & pleniſsimum &c. niſi hoc exprimeretur; vt. d. l. ſi cum dies. §. plenum.

SVMMARIVM.

1 *Tranſactio facta ſuper legato, quod putabam eſſe de. x. & erat de. 15. quod non ualeat.*
2 *Pactum gratuitum non inſpectis uerbis teſtamenti, nō ualet.*
3 *Renunciari non poteſt huic legi.*
Legi prohibitiuæ non poteſt renunciari.
4 *Verbū poteſt, negatiuè prolatum, inducit neceſsitatem.*
5 *Cautela, ut in conuentionibus, quæ fiunt ſuper teſtamento, apponatur; inſpectis & cognitis uerbis teſtamenti.*
6 *Tranſactio, ut ualeat ſuper teſtamento, ſatis eſt, quòd tranſigens ſciat tenorem teſtamenti: licet illud non inſpexerit. Sceins inſpicere dicitur oculis intellectus, legere oculis corporis.*

i De his. [i] ¶ Iſtā leg. habetis magis extenſam in. l. j. ĩ. quemad. teſta. ape. ¶ Opp. tranſactio fit ſuper dubio. ſ. eod. l. j. ſed inſpectis verbis teſtamenti nō erit dubium: ergo &c. gl. prope fin ſoluit. ¶ Secundo op. C. eo. l. ſub prætextu. Sol. gloſ. ibi in inſtrumentis factis inter viuos, quæ poſſunt porrigi etiam ad incognita. Facit. ſ. eo. l. cum aquiliana. Eſt igitur in leg. noſtra ratio. Primo odium occultātium teſtamenta, vt hic tangitur in gl. Secūdò fauor public9, qui eſt vt deficientium voluntates executioni mandentur: vt. l.

f POMATES. ¶ Circa illā rē. vide Iaſ. in. l. ſi ſuper poſſeſsione. colū. ij. v. & ſup iſto tex. C. eo. & vide Alex. l. fi. v. idē preſtat. C. eo. Oria. in trac. de arbi. charta. xv. & ſeq. Alex. cōſi. cxvj. in prin. ij. vol. & cōſil. cxxiiij. col. ij. v. ij. principaliter. eodem vol. Abb. conſi. lxij. vol. ij. & conſi. xviij. in. ij. col. eod. vol. Ro. conſi. cxv. in fi. Abb. in. c. conſtitutus. in fi. de relig. domi.
g ¶ Nunc ad propoſitū. Et adde qđ Ang. in cōſi. clxv. incip. In nomine dn̄i amē. viſo cōpromiſſo, prorogatiōe, & laudo, homologatiōe laudi lati p mariā de albinis. & viſo teſtō dn̄i Comitis Roberti &c. Dicit ꝙ licet ſit factū cōpromiſſum de oīb9 q̄ōnib9, quæ eſſent vel eſſe poſſent: ꝙ illa v̄ba nihil operanť, vbi lis nō eſt; vel ex probabili cā nō pparať: alr poſſet lex circūueniri. & hoc per. l. cum hi. §. ſed cū lis. ĩ. eo. & ad hoc facit quod no. Bar. in. l. q cū tutoribus. in prin. ĩ. eod. & ſubdit Ange. in illo cōſi. ꝙ arbitri nō pn̄t laudare de ſucceſsione faciēda inter cōpromittētes: quia cōpromiſſum eſt trāſactio, ſed p tranſactionē fieri non pōt. Probať ĩ. l. licet. C. de pact. qđ not. Adde qd operenť p̄dicta v̄ba Ioā. de Ana. cōſi. l. & vide notabiliter Ro. conſil. clv. vbi lati9 q̄ p Ang. cōſil. hic allegato: & ibi tūc alleg. caſum. ſ. ꝙ arbiter nō poſsit cōdēnare ad faciendum generalem quietationē.
h ¶ Et qđ dico. Adde Bal. in. d. §. plenū. in v̄ſi. ſed ſi fortè. quid dicať compromiſſum plenū & pleniſsimum. Andræ. Barba.
i ¶ De his. In primo adde Lud. Ro. in cōſil. lxxxvj. incip. tribus rōnib9. vtrum cōpromiſſum extēdať. & vide Io. de Imo. ĩ cōſi. xx. p his q̄ hic dn̄r. And. Barb.
i ¶ De his. remittatur. Adde, ꝙ cū iuramento poterit renunciari. ſecūdum Imo. in. c. cum contingat de iureiurā. in vl. char. & ita cōſuluit. Et idē ĩ effectu vult Rap. in. l. ſi qs p eo. in prin. de fideiuſ. dicēs, ꝙ hęc ſolennitas eſt poſitiua. & vide Bar. ibi. ĩ. vij. & fi. q. & hic Adde Imol. poſt Ang. ĩ. l. q Ro. §. fi. in. ij. q. de v̄bo. obl. Adde, ꝙ Ang. cōſil. xciiij. tenet ꝙ huic legi cum iuramento non poſsit renūciari. & ĩquātū. d. Iaſ. refert, qđ Ioā. de Imo. approbat poſt Ange. qa ſtādū v̄bis aſſertiuis notarij. dic, ꝙ Ang. ĩ. d. cōſil. fateť hoc verū ĩ caſu dubio: ſec9 ĩ claro, vt illo, quo ipſe cōſuluit. & dū etiā dicit Ang. ꝙ mot9 ex ſecūdo: quia confeſſio mulieris fuit erronea, vt hic. Item dicit ꝙ principale fundamentū Ange. eſt ꝙ illa mulier errauit in facto, & in iure. In facto: quia non certo ſciebat ꝙ pater legaſſet ei cētū. in iure errauit: quia teſtm̄ erat nullū: quia titulo ĩſtitutionis nō fuerat relictū, & in trāſactione illa mulier aſſerebat fratrē hæredē inſolidū patris, quod verū nō erat cū teſtm̄ eſſet nullū: & ab ĩteſtato ipa cū fratre cōcurrebat. Itē fuit dicto caſu nulla trāſactio: quia nihil fuit datū mulieri, niſi legatū factum in teſtō latius ibi vide. An aūt diſpoſitio huius legis habeat locū in alijs cōtractib9, vel inſtrumētis, vide Cal. cōſi. j. & an ſufficiat ſi partes aſſerant habere notitiam inſtrumēti, abſq; eo ꝙ præſentialiter producatur. Vide quod conſuluit Paul. de caſtr. in conſil. cccl. de caſu præſenti Andræ.

a ✣POMATES. ℭ Quero.ibi dicebat cõtrariũ.Ista est cõis opi.secũ-dũ Imo.in.l.q Romę.§.duo fratres.de ver.ob.in.v.q.ad Bar.& ibi ꝑ Alex. vbi limitat,nisi interuenerit iuramẽtũ:& ad dictum Bar.hic vide Alexan. cõsi.xj.incip.viso,& vt oportet cõsiderato.ij.vol.Bar.cõsi.xcviij .col.j. & se quen.vol.j.consi.lv.col.xv.& seq.vol.ij.& consi.lxviij.j.col.eo.vol.

✣POMATES.

b ℭ Preterea. Ista lex videt͛ dispone re circa formã,vide Feli.c.cũ accessis-sent.iiij.co.de cõst.

c ℭ Legib⁹ ꝓhibi-tiuis.Quo ĩtelliga tur,ꝙ legi ꝓhibi-torię nõ põt renũ-ciari.Vide Bal. in aur. generaliter. in pri.ij.col.de epi. & cle.et hoc maximẽ verũ,si ꝓhibitio an nullat ipso iure, se cundũ Bald. in.l.si qs ĩ cõscribẽdo .de epis.& cleri.&vide Bal.post Bart.in.l. j.ĩ.iiij.col.C. de pa. Et circa hoc adde tu etiã dñm Ma-ri.Sozi.i.c. si dilige ti.de fo.cõpe in gl. j.versi.circa tertiũ. Barb.i cõsi. xij.co. iiij.& cõs.xiij.col. ij.& cõsi.lxiij.col. ij . in.j. vol.in con-si.lij.colũ.vj.consi. lvj.in.ij.vol.

✣POMATES.

d ℭ Extrã glo. Vi-de multa per Feli. in ꝓœmio decre. ĩ v.col.ad finem De isto verbo lege Barb. consi.xlviij. col.x.& seq. j. vol.

e ℭ Verbum relin-quẽdi.& no.hic de do.cau.mor. Et fa-cit an ille,cui con-cessa sit facultas testandi, possit do nare causa mortis vide per Bald.in.l. j.in.x.colũ.de sacr. san. Eccl.in repe.

f ℭ Verbo planè, Adde.j.eo. lege,in §. eam transactio-nem. & quod ibi Barto.&. l. regulã. §.sed & si quis. & quod ibi Barto .j. de iur.& fac. igno. & Bald. in .§. qui-bus . C .de iu . Co. compo.

✣POMATES

g ℭ Vltimo.contra-rium tenet ibidem Bar.in. l.si quis pro eo ff.de fideiuss.sed vide Decium cõ-cordãtẽ in.l. de ali-mẽtis.C .eo .& an legi ꝓhibitiuę pos sit renũciari , vide Ale.cõs.xj.i.ij.vol. Barb.consi.xlviij. xj.col. & sequent.

vel negare.j.quẽad.testa.aper. ℭ Hoc ꝓmisso quæ-
1 rit†gl.hic ĩ prin.Quid si aliquis credebat sibi relicta x.cum essent relicta.xv.an valeat trãsactio saltem in x.Quidam ꝙ sic.Alij cõtra:& ista est vera ꝙ in nul-lo valeat per tex.huius leg.Resistit eñ contractui di cens.ꝙ trãsigi nõ põt:ergo nihil valet.nec ciuilẽ nec naturalẽ obligationẽ producit,vel tollit.arg.l.si non sortẽ.in prin.j.de cõdi.inde.&.l.cũ lex.j. de fideiusso.
2 ℭ Querit glo.†nũqd pactũ gratuitũ valeat,non in-spectis verbis testamẽti?glo.vr͛ dicere,ꝙ nõ; & bene per hãc leg.quia eadẽ est ratio.&.s.eo.l.iij.§.cum trãs actio.&.s.titu.j.l.tres fratres.j.eo.l.qui cum tutorib⁹.
3 §.si. ℭ Quero,†nunquid expsse possit hic agi,vt om nis spes remittatur per pactum,& renuncietur huic legi:glo.dicit ꝙ sic:vt. C .de pac.l.si quis in cõscri-bendo.&.s.ti.j.l.pactum.d.Iac.de bel.dicebat contra
a rium:ᵃquia nõ tenet pactio,qñ decipitur aliqua par tium:quia nõ tã paciscitur,q̃ decipitur:vt.j.eo.l. qui cũ tutoribus.§.ij.Idẽ tenebat Iac.but. & bene : quia hęc lex nõ est facta in fauorem legatariorum , sed in odium occultantium testamenta; vt hic tangitur in glo.sicut.s.dixi.Itẽ fauore publicę vtilitatis:ergo nõ põt ei renũciari:vt.j.ad Mace.l.tã & si.&.s.ti.j.l.ius
b publicũ.& ibi dixi.Preterẽaᵇ ista lex vr͛ disponere circa formã:dicit eñ,ꝙ non aliter potest transigi, ni si &c.ergo ei renunciari non potest:vt.l . nemo põt: de leg.j.Preterea ista lex est prohibẽs;sed istis legi-
c bus ꝓhibitiuis,ᶜnon videtur posse renunciari;vt no. in glo.vt.C.ne fideiusso.do.dentur.l.j.&.ij.ergo &c.
4 Quòd prohibeat,apparet:qa † verbũ põt, negatiuè prolatum necessitatem inducit:vt extrã de re.iur.c. j.libro.vj.& ibi per Ioan.an.&.j. de fur.l.nõ potest.
5 Sis igitur†cautus in omnibus cõuenionib⁹, quę fiũt super his,quę ex testamento dependẽt : vt ibi dica-tur,inspectis & cognitis vbis testamẽti. ℭ Querit gl. quid econtrã,si heres decipiatur ? dic vt in ea . Item querit glo.quid in codicillis?dic idem. ℭ Quero ex-
6 trã glos.†ᵈQuid si paciscẽtes sciunt tenorem testa-
d menti:non tamen ipsum ob hoc inspexerunt:an va leat pactũ siue transactio?videtur ꝙ no.Nam hic di-citur,inspectis & cognitis verbis testamenti.Isti ab-latiui absoluti resol uũtur ĩ cõditionẽ:hoc est, si ver-ba testamenti inspiciantur;vt.s.titu.j.l.ab emptione & de condi.& demõ.l.a testatore sed cõditiones nõ debẽt impleri facto:vt.l.ij.de cõdi.& demon . Con-trarium dico per.l.j.&.l.cum proponas.C.de pact.& C.eo.l.de fideicõ.&.s.e.l.cũ aquiliana.in fin.& .j.de accepti.l.& vno.§.j.In eo quod dicitur ibi,per secu-tio intelligitur.s.fideicõmis. ℭ Cõcludo ergo ꝑ istas leg.ꝙ sufficit scire.Nec ob.ꝙ tex . hic dicit inspectis & cognitis verbis testamenti:quia ille dicit͛ inspice-re,q scit.casus est.s.de legi.l.inciuile. coniuncta. l.sci-re.eo.tit.Videtur enim sciens inspicere oculis intelle ctus:secus si text.diceret lectis : quia legi dicit͛ oculis corporis:vt.l.j.quẽad.testa.ape.Nec obst. quod tex. dicit conditiones nõ debere impleri facto;quod con cedo.nec vident͛ facto impleri.licet eñ ex alia causa sciuerim,cum super illo contraho , videor inspicere Ad hoc simile in.l.heredes palam.§. pe.j.de testa.& vi bono.rap.l.ij.§.homines &c.& ista sunt multum vtilia ad materiam.§.duo fratres.& circa hoc ibi po no multas questiones.dic vt ibi.

ET post rem. Si de viribus sententię dubita-tur potest trãsigi.hoc dicit.Dicam.j.eodem. l.post rem.

Si fideiussor. Trãsactio facta cũ prin-cipali ꝓdest fideiussori, etiam condemnato.Itẽ solutum ex causa transactio nis inualidę in debiti solutionem conuertitur. h. d.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 Verbum relinquo:restringitur ad ultimas uoluntates.
2 Donata causa mortis,uidentur in ultima uoluntate relicta.
Ius accrescendi habet locum in donatione causa mortis.

h ℭ Potes colligere.No.quod fauetur vltimę volũtati.adde.l.si pars.ff.de in-offi.testa.c.fi.de re iudi.&.l.Gallus.§.quid si is.& ibi Bal.de lib.& posthu.& quod no.Io.an.in.c.Ioannes.de testa.

✱ Pro cõcordia.Aduerte,quod transac facta super alimentis relictis firmatur iuramento.ita Bar.in.l.si quis pro eo.ff.de fideius.Contrà.videtur tenere in hac leg. Soluit ele-gãter Bart.si bene inspiciatur in.d.l.si quis pro eo . quia quod dicit ĩ hac.l. cũ hi.intellexit in-specto iure ciuili: sed ĩspecto iure ca-nonico,quo caue-tur, ꝙ iuramẽtum quod põt seruari sine interitu salu-tis æternæ,est ser-uandũ.c. cũ cõtin-gat.de iureiurã.& ita in terminis se saluat Bart.in.d.l. si quis pro eo.aliàs esset durũ soluere.

3 *Legatum ex causa conditionis implendæ, dicitur legatum quã tum ad materiam præsentem.*
4 *Statutũ uel lex restringi ex sua præfatione dicitur.*
5 *Vltimæ uoluntati quàm habere debentibus ex contractu,ma gis fauetur. At in executione testamenti magis fauetur creditoribus,quàm legatarijs.*
6 *Transactio super alimentis cur fieri prohibentur sine autho ritate prætoria?*
7 *Renunciari non potest dispositioni huius leg.etiam cum iura mento,& pœna adiecta peti non potest.*

CVm ii. ℭ Iuriscõsultus primò ponit verba cuiusdam orationis fa-ctæ per Imperatorem.Secũdò exponit illa per totã istam leg.Et breuiter hoc intendit.Super ali mentis relictis non potest transigi,nisi causa cognita prætore authorante.prosequere vt in gl.Istud prin-cipium.Eiusdem &c.hic incipit exponere verbũ ali menta.hæc oratio &c. hic exponit verbum relicta.
1 ℭ †No.verbum relinquẽdiᶜ restringitur ad vltimas
c volũtates:vt.l.verbum reddendi.j.de verb.sig. ℭ No. i
2 ꝙ†donatio causa mortis,videtur in vltima volunta-te relicta:& sic inter donatarios causa mortis est lo-cus iuri accrescẽdi:vt.l.j.§.si.C.de cadu.tol. ℭ †Not.
3 ꝙ†illud,quod legat͛ causa conditionis implendæ,di-citur relictũ:quod intelligitur quantum ad præsentẽ materiã:vt.l.si sub cõditione.j.si quis omis.cau.testa.
f ℭ Item no.ex isto ver.planè.ᶠcõiuncto princ.leg.ꝙ
4 †ex verbis positis in narratione,lex vel statutum se-quẽs restringitur.Dicebat.l.cum hi,quibus alimen-ta relicta erant &c. Postea sequebatur,ne aliter ali-men orum transactio rata esset &c. non dicebatur k alimentorum relictorum. Tamẽ quia in præfatione illa,fuit dictum:sequens dispositio per illam restrin-gitur.Facit.l.fi.de hære.insti.facit.s.titu.j.l.item quia. in fi.&.j.de ver.obli.l. Titia.§.idem respondit. ℭ Ex
5 quibus habes,†ꝙ magis fauetur vltimæ voluntati, quàm habere debẽtibus ex cõtractu.Cõtrà.C.de iu-re delib.l.fi.§.licentiam.Gl.non sol.Dic quod in exe-cutione testamẽti magis fauetur creditoribus, quàm legatarijs:vt ibi.in alia vero interpretatione magis fauetur legatarijs;vt hic,& in regula iuris,in testamẽ
6 tis. ℭ Vltimo†ᵍex hoc vers.potes colligereʰ rationẽ
g huius materiæ:quare prohibetur transactio,nisi prę
h tore authore:certè fauor est alimentorum,& vltimę voluntatis.Ista duo simul iuncta,in quo etiam verti tur fauor publicus.scilicet vt testamenta executio-nis mandentur & ne homines tenues fame pereant:
i vt.j.ea.l.§.sed & personarum.Et ideo puto,ⁱꝙ † huic
7 pacto non posset renunciari, ᵏetiam cum iuramen-
k to.Ratio:quia hæc lex dat formam,& procedit pro-hibendo:vt dixi in fi.s.eo.l.de his.sine aliter rata es-set. ℭ Quæro.quid si adijciatur pœna , vtrum possit pœna peti,licet non valeat transactio.tex.cum glos. ꝙ non in.l.qui fidem.j.eo.& not.j.in prima glo.

i ℭ Et ideo puto. not.posse renũcia-ri huic leg.etiã per iuramentum.Con trà.tenet Barto. in l.si quis pro eo.j. de fideius.vide Io. de Imol.in.c.cum cõtingat.de iureiu. Andræ.Barba.

k ℭ Renũciari.Cõ-trariũ tenet Barto. in.l.si quis pro eo. in princi.j.de fide-ius.vtrũ autem ali-mentis possit renũ ciari cum iuramen to,vide Bal.in.l.pa ctum,quod dotali. C. de colla. & qđ dixi post Bar.in.l si qs à liberis.in.§. si vel parens.de li-agno.& de hac.q. per Imol.in.c.cum contingat.in peñ. char.de iureiur. & per Bald.in.d.l.pa-ctum.

Si integra. ℭ Continuatur:quia exponit verbum relicta. ℭ Quærit gl. duas quæstiones.dic vt in ea.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Præfatio leg.uel statuti,restringit,leg.uel statutum.*
2 *Transactio super alimentis,si sit conditio melior alimentarij, ualet sine authoritate iudicis.*
3 *Venditio rerum minoris,uel Ecclesiæ facta non seruata solen nitate,etiam si conditio eorum non sit facta deterior,non ualet.Et inter personas diuersorum statuum,quantum ad præsentem materiam,nulla est differentia.nu.4.*
5 *Monachus & seruus non potest super alimentis transigere sine Abbatis & domini authoritate.*

Eam transactionem. ℭ Hic exponit qualiter intelligat͛ transactio.& breuiter hoc intẽdit. Trãsactio,quæ fit sine prætore,per quã conditio ali-mẽtarij fit deterior improbatur:sec⁹ si melior,&.h.d.

a ¶ Ex præfatione. Adde quod not. Bar. s. in princ. leg.

b ¶ Nõ reqrit̃. sed tñ intellige, vt p Bar. j. ea. l. §. si prætor.

POMATES.

c ¶ Istud inducit. vide aliqua p Feli. c. tuis qstionibus. j. col. de testi.

c ¶ Istud inducit. Vide gl. & qđ ibi dixi post Bar. in. l. ob æs. C. de p̃di. mi. & oĩno, qđ dixi in l. cũ lex. ĵ. de fideiuss. ad fi. Adde ẽt post. d. Ias. q̃ iuramẽto alimẽtis futuris nõ possit renũciari: & q̃ hęc lex. ita habeat locũ i pacto gratuito, sicut i transactiõe. Pe. de Anch. cõsi. ccclxxvj. vbi consuluit, q̃ stãte statuto, q̃ cõtract⁹ minorũ iuramẽto firmati debeant seruari: qđ si minor pacto gratuito renũciauerit alimẽtis futuris cũ iuramẽto, quod nõ valet.

c ¶ Vide Decium p̃ opinione gl. hic in. c. j. i ecclesiarũ de consti. in. iij. co.

d ¶ Si vni. relicta p̃prietas. & vide i. l. donatiões. §. species. de do. Adde oĩno, qđ voluit Ro. cõsi. cccxxviij. in fi. & vide, q̃ voluit An. are. i. §. fi. inst. de vsu & ha.

e ¶ Prohibebat̃ alienatio. Cõtrariũ tenet hic Gul. de cu. p istũ tex. i. l. pupillorũ. in pri. C. de re. eo. Ad. l. volũtas & ad. d. §. duo fr̃es. respõdet, q̃ ibi phibuit vẽdere extraneis nõ iter se. & vide Bal. i. l. iubem⁹. i. j. col. de sa. san. ecclesi. in. l. du dũ. C. de cõtrahen. empt.

POMATES.

f ¶ Si p̃tor. Vide Ro. cõsi. cclj. & cõsi. cij. Car. cõsi. xxvij.

g ¶ Solennia iuris. Hãc materiã de solẽnitate limitat singul'r Bar. ind. l. si. C. de fi. ex breui. reci.

h ¶ Iaco. but. Adde Bart. j. ea. l. §. pe. & vide in materia, q̃ no. in. l. vniuersa. & ibi dixi. C. de p̃cib. imper. offeren.

¶ †No. ex prin. §. q̃ ex p̃fatiõe[a] legis, vel statuti, statutũ restringit̃. Nã orõ simpliciter disponit, ne trãsactio alimẽtorũ rata sit nisi p̃tore authore: tñ ex p̃fatione restringit̃ ad illã trãsactionẽ, p quã pecunia in p̃nti accipit̃: vt cui⁹ cõsumat̃: vt hic. patet. Facit qđ dixi. s. ea. l. ver. planè. facit quod dixi ĵ. de leg. ij. l. cũ pr̃. §. dulcissimis. & de cal. l. hec actio. ¶ Secũdo not.

1 †q̃ si sit melior cõditio alimẽtarij, non reqrit̃[b] prętoris[c] authoritas. ¶ Istud inducit[c] gl. in arg. ad qõ. si ecclia, †vel minor vẽdit ex cã nõ cõcessa & solẽnitate nõ seruata: qđ tenet si suã cõditionẽ nõ fecerit deteriorẽ. ar. ĵ. de re. eo. l. si fund⁹ Cõtrariũ hui⁹ tenet gl. in d. l. si fund⁹. in prin. & meli⁹. Nec ob. tex. eiusdẽ. l. §. j. & C. p emp. l. i. qa ibi nõ dicit̃, q̃ valeat: sed q̃ fund⁹ põt teneri donec restituat̃ p̃ũ, ex quo fact⁹ est locupletior. Itẽ nõ ob. insti. de autho. tu. in prin. qa ibi loquit̃, qñ aliũ sibi obligat. hic aũt vẽdit & obligat se, Ita etiã tenebat Ia. bu. qđ puto verũ. ¶ No. in ver.

2 nihil. †q̃ nulla est dr̃ia iter personas diuersorũ statuũ
3 qtũ ad p̃sentẽ materiã. ¶ Quęrit gl. qđ si alimẽta sunt relicta seruo? Dicit glo. idẽ, arg. l. seruos. ĵ. de ali. leg. & sic est speciale in alimentis, q̃ seruus potest
4 pacisci: aliàs nõ põt etiã authore pretore: vt. l. contrà iur. in fi. s. ti. j. ¶ No. istã gl. & secũdùm hoc† vr̃, q̃ si
5 alimẽta sunt relicta vni monacho; q̃ possit ipe trãsigere sine authoritate abbatis: authore tñ iudice. qđ salua meliori deliberatiõe, nõ credo. Nã quando alimẽta relinquunt̃ seruo alicui⁹: dño vident̃ esse relicta q̃ tenebat̃ ipm seruũ alere. casus ẽ no. ĵ. de cõdi. & demon. l. filio. & sic monasterio videt̃ relictũ, qñ relinquit̃ monacho. Non ob. l. seruos. ĵ. de ali. le. & ĵ. de capi. dimi. l. legatũ. & de his, quę; p̃ no script. l. si in metallũ. qa ibi loquit̃ de seruis, q nõ hñt dñm. vt serui penę. secus si haberẽt dñm: vt. d. l. filio. Idẽ dicẽdũ in monacho, q nõ habet monasteriũ. Quod qualiter p̃cedat, dixi in. l. quod seruus. ĵ. de stipu. seruo.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis arbitratu quod fieri debet, intelligendũ est causa cognita. In qua causæ cognitione debet de tribus quæri. n. 2.*
3 *Testis non reddens causam sui dicti, non probat.*
4 *Alimenta quando sint præstanda, ubi hæres habet domicilium. remissiuè.*
5 *Alimenta, an debeant solui singulis mensibus? rcusissiuè.*
6 *Alimenta, si debent præstari per plures hæredes, quomodo consulatur alimentario? remissiuè.*

Vult igitur. ¶ Nũc exponit, quod dixerat in orõne p̃torẽ debere arbitrari. & breuiter hoc intẽdit. Vbi reqritur causę cognitio, iqrẽdũ est de mõ, causa, & persona. h. d.

1 ¶ †No. q̃ qñ aliqd debet fieri arbitratu p̃toris, itelligit̃ causa cognita: vt hic cõiuncto principio huius leg. & de in ius voc. l. sed si hac. §. p̃tor. & ĵ. de mino. l. aït p̃tor. i prin. cõiuncta. l. in causę. §. cã cognita. ¶ Se
2 cũdo no. † diligẽter, q̃ in causę cognitiõe debet inqri de trib⁹. licet hoc nõ sit expssum hic. Ista em̃ lex nõ statuit de nouo. Sed p̃cedit iterp̃tãdo & glossando orõnẽ. ¶ Tertiò no. id, quod dicit sine cã trãsigẽtem
3 nõ esse audiendũ. Facit† q̃ testis nõ p̃bat, nisi reddat rõnẽ sui dicti. Facit qđ not. in. l. solam. C. de test.
4 ¶ †Quartò no. ex hac. leg. ar. q̃ alimẽta debẽt pręstari, vbi domiciliũ habet heres: quod tñ itellige secũdũ materiã positã in. l. quod legat̃. ĵ. de iudi. & hic
5 i gl. tãgit̃. ¶ Quero circa hãc leg. † qñ alimẽta relinquunt̃, vtrũ debeat fieri solutio semel pro toto anno: an in singulis mẽsibus, vel qualiter? certè nec in pręcedẽti. §. nec hic hoc declarat̃. Iac. de are. hoc ponit in. l. si. ĵ. de lib. agno. plenius in. l. pecunię. ĵ. de ali.
6 leg. ¶ Quero, † quando sunt plures heredes qui debent alimẽta: qũo consulatur alimẽtario aduersus illam incommoditatem, quę resultat ex pluralitate hæredũ: tex. est no. in. l. iij. ĵ. de ali. & ciba. leg.

SVMMARIVM.

1 *Transigendo super alimentis debet exprimi de habitatione, & uestiario: aliàs ad ea non porrigeretur.*

Qui transigit. ¶ Suprà exposuit verba orationis: nunc circa materiam format qõnes. & breuiter hoc intẽdit. Trãsactio alimẽtorũ facta simpl'r, nõ porrigitur ad habitationẽ, & vestiariũ. h. d. & est notãdus singula-
1 ris casus, & mẽti tenẽd⁹. ¶ No. ex isto. §. i trãsactio. alimẽtorũ exprimẽdũ esse de habitatione, & vestiario, quod est multũ vtile. Sæpe enim cõtigit spãliter in vxorib⁹ defunctorũ quibus alimẽta relinquũtur. ¶ Op. ĵ. de ali. & cib. le. l. legatis. & l. si. Sol. hæc est vera, q̃ hoc speciale in trãsactione alimẽtorum, vt illud verbũ alimẽta, nõ cõtineat vestiarium & habitationẽ: quia sic voluit diuus Marcus alimẽtorum fauore.

SVMMARIVM.

1 *Fundo ad alimenta relicto, uidetur relicta proprietas.*
2 *Emphyteotæ plures poßunt emphyteosim inter se diuidere, & alienare domino irrequisito.*
3 *Res ex qua alimenta præstari debent, an sit pro eis obligata? remißiuè.*
4 *Alimentis simpliciter relictis, bona sunt obligata, sicut pro cæteris legatis.*

Si vni[e] In alienatione, vel diuisione fundi ob alimenta relicti, vel pro alimẽtis obligati, prætoris authoritas requiritur. h. d. ¶ Quærit gl.
1 † vtrũ, qñ relinquit̃ fundus ad alimẽta, videat̃ relicta
d p̃prietas?[d] Dicit gl. q̃ sic in vita legatarij. Sed tex. in l. iiij. ĵ. de ali. leg. vr̃ dicere, q̃ proprietas sit relicta simpliciter adeò, q̃ trãsit ad hæredẽ alimẽtarij. dic vt ibi.
2 ¶ Venio ad vs̃. sed si plurib⁹. & iste vs̃. facit, † q̃ plures emphyteotæ non p̃nt diuidere inter se, sicut nec alienare dño irrequisito. In cõtrariũ facit. C. de fideicõ. l. volũtas. quã gl. alle. pro cõtraria. & nõ soluit. Tu dic q̃ p̃nt diuidere, & inuicẽ alienare: vt. s. col. de p̃hi. feu. ali. l. imperialẽ. §. p̃tereà. Hoc etiã apparebit rñ
e dẽdo ad hũc. §. Nã hic prohibebat̃ alienatio[e] fauore ipsi⁹ alimẽtarij vẽdẽtis. Quæ rõ habet locũ siue extraneo, siue iter se vẽdãt & diuidãt. Sed in q. nr̃a p̃hibet̃ alienatio fauote dñi, ne fund⁹ vadat ad possessorẽ sibi nõ obligatũ. & si igit̃ diuidãt iter se, dñi nõ interest. tex. est. C. de impo. luc. descri. l. j. lib. x. facit. d. l. volũtas. C. de fideicõ. dixi in. l. q. rome. §. duo fr̃es. ĵ. de
3 ver. ob. ¶ Venio ad vs̃. idẽ Glo. † qrit hic, vtrũ res, ex qua debẽt p̃stari alimẽta, sit obligata pro alimẽtis? & hic vr̃ esse casus, q̃ nõ. Tu dic meli⁹: vt no. in. l. luci⁹. ĵ.
4 de ali. le. & l. Cai⁹. ĵ. de annu. le. Sed etiã † si alimẽta essent relicta simpl'r, bona essent obligata hodie, sicut p̃ ceteris legatis: vt. l. j. & ij. C. cõia de le. & etiã olim erat idẽ: vt. ĵ. de separa. l. si creditorib⁹. Sed qñ ex certo fundo sunt relicta: tũc ille fund⁹ est spãliter obligat⁹, ex eo, q̃ designatus est pro alimentis: vt. d. l. lucius.

SVMMARIVM.

1 *Solẽnitas substantialis est, qua omißa potest cõtingere mutatio circa substantiam actus, de quo agitur.*
2 *Solennitas leuis est, quæ non habet mutare substantiam actus. Omißio crucis in inuentario, non uitiat, nec mutat inuentarium.*

f **Si prætor.**[f] Iudex non debet solẽnia iuris[g] omittere, & eorũ omissio vi
g tiat id, quod agitur. h. d. ¶ Op. q̃ prætoris authoritas non sit necessaria: quia si sit melior conditio, non requiritur: nec si deterior: non ergo est necessaria. Dixit glo. q̃ potest esse dubium. Tu dic secũdùm Iaco.
h but.[h] p. §. quid ergo. s. ea. l. loquitur qñ per transactionẽ nõ receditur a forma alimẽtorũ: sed quãdo à forma alimentorum recederetur: tunc etiã si pro alimẽtario vtile esset, non posset fieri; nisi prætore authorãte & causa cognita: vt hic. ¶ Secũdo opp. q̃ omissio solẽnitatis nõ vitiat; vt. l. j. §. si. de vẽtre inspi. Solũ ibi quãdo omittitur solennitas leuis. hic autem omittitur
1 solennitas substantialis. ¶ Est † autem substantialis, qua omissa potest cõtingere mutatio circa substantiam eius, de quo agitur. Leuis † solennitas est, quæ id
2 nõ habet immutare. Exemplum in. d. l. j. de vẽtre inspi. & in signo crucis, quod ponit̃ in inuẽtario. quod si omittatur, non vitiat, nec mutat substantiam: secus si omitteretur citatio partis. dixi plenè in. l. j. §. si plures quem repetij. ĵ. de exerci.

Sed nec. ¶ Ea quæ sunt misti imperij. non delegantur. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Testes examinandi ad æternam rei memoriam, debent examinari coram eo iudice, coram quo causa agitaretur.*

i **Transactiones ali.**[i] ¶ † Ad au-
1 thorandum in transactione

i ¶ Transactiones. Adde Bart. in. l. societatem. §. arbitrorum. in princ. v. col. infrà pro socio. Et refert do. Ant. in. c. si clericus laicũ. de for. compet. & licet Barto. dicat, q̃ reus debet adire iudicẽ suũ: adde tñ qđ est casus, in quo possum adire iudicem non meũ, nec actoris pro examinatione facti ad perpetuam rei memoriã. & valet examinatio: videlicet vbi qs vult p̃bare casum fortuitũ sibi cõtingentem in alia ciuitate, & corã duob⁹ testib⁹. Certè corã iudice illius terræ licet non sit iudex suus: nec illius, qui sibi cõmodauit poterit facere examinare illos testes, etiã parte nõ citata. Casus est multũ no. in l. si quis nauicularius. C. de naufra. li bro. xj. & vide qđ ibi dixi ad Bart. hic Et adde, q̃ pro hoc etiã facit, qđ no. dixit Bald. in. l. acceptã. C. de vsu. i. xiij. q. vbi q̃rit corã quo iudice debeat depositio fieri in casu illius leg. & ad Bart. hic adde, quod not. Bald. in. l. ij. C. de testa. in prin. Et adde Bart. hic circà examinationẽ testium ad ęternam memoriam vide do. Mar. Sozi. in. c. cũ sit generale. de for. cõpe. Aret. in. c. significauit. colũ. iiij. de test. & Pe. de Ancha. in repe. regulæ, ea q̃. q. xvij. de regu. iur.

in transactione ille est iudex cōpetēs,corā quo causa agitur.h.d. Allegaui se
a mel[a] ad illam.q.reus vult petere;testes examinari ad ęternā rei memoriam coram quo iudice fiet?dixi ꝙ coram eo,coram quo verteretur causa.argu. huius.l.&.l.ij.de vsu.pupil.&.l.j.C.vbi & apud quem.secūdùm vnā lectu.

b **Si cum lis.**[b] ¶No.textum ibi,fingi lites poterunt,vt transactio &c.Facit ad multa:tutores & similes administratores possunt transigere de re dubia;vt no t.s.titulo.j.l.Imperatores.Quod in
c tellige,nisi lis fingatur,vt hic.Ad quod optimè facit,quod not.[c] per Inno. extra deposi.c grauis. Ecce:dicit statutum huius ciuitatis,ꝙ etiam minores nō possunt restitui aduersus sñiam arbitrorū, qui assumunt̃ ex forma statuti.qđ est intelligendū,nisi lis fingat̃:vt hic.vide qđ no.p Innā.d.c.grauis.

Si eidem. ¶Solutum ob transactionem inualidam,conuertitur in aliud debitum,velut alimēta preterita:aliàs,vt indebitum repetitur.h.d. ¶Op.dicitur hic,ꝙ superfluum conuertitur in alimētariam causam.contra:solutum indebitè ob aliud debitum in diem non potest retineri:vt.l. si cū militi.§.j.de cōpē.Sol.gl.intellige alimētariā causam s.pręteritā. ¶Opp.ad ver.sanè.de.l.incendiū.C.si cert.pet.Sol.aliud in mutuo,aliud in condi.inde.quę non datur,nisi inquantum quis est factus locupletior:vt.l.in summa.§.in frumento.de cōdi.indebi.&.l.nā hoc & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Relictum annuum,quando uideatur factum in causam alimentorum.*

Si in annos. ¶In relicto annuo facto locupleti,non habet locum transactio:secus si fiat pauperi.h.d. ¶Quero differentiam inter princ.§.& ver.ceterum. ¶Glo. ponit duas differentias,secundam tene.Nec ob.ea.l.§.nihil.licet glo.illud cōtrarium inuenerit: quia debes distinguere sic secundū Gul.Quādoq; relinquitur aliquid,non ad alimēta,neq; tacitè,neque expressè:& pōt trāsigi secūdū formā.l.de his s.eo.Qñq; relinquit̃ ad alimēta expsse:& non pōt trāsigi sine pretore, siue sit diues, siue sit pauper:vt.s.e.l.§.nihil.Sed qñ trāsactio fieret authore ꝑtore,bene inquireret de cōditione personarum:vt.s.ea.l.§.sed & personarum
d Aut loquimur[d] in casu, in quo cōmuniter solet ob alimēta relinqui:vt†in
1 relicto annuo:vt.l.si cui annuū.j.de annu.leg.& j.de capi.dimi.l.legatum & tūc habet̃ distinctio personarum:vt si leget̃ homini diuiti, nō videatur relictum pro alimētis.& sic potest trasigi,vt in primo responso. Aut homini pauperi,& videtur ob alimenta relictum,nec potest transigi sine pretore,vt in hoc.§.no.quem tene menti.

Si cui. Permutatio rei ob alimenta soluenda,non pōt fieri,nisi authore pretore,si alimentarij conditio sit deterior.h.d. Aduerte,nō determinat vtrū requiratur pretoris authoritas:qđ iuris ? Quidam dicunt, ꝙ requiritur:contrā quos facit.C.de predi.min.l.ij.&.s.ea.l.in prin. &.§.eā transactionē.vbi solū ea trāsactio prohibet̃,quę fit,vt pecuniam in presenti accipiat,& citius cōsumat.quod hic nō est.Ideo tene tertiam opi. positā hic in gloss. quia aut talis transactio est nociua alimentario, & non valet. Aut est proficua,& valet:quia p er hoc à forma alimentorum non receditur:vt.d.§.eam trāsactionē.s.ea.l.§.si pretor. Et hoc ꝓbat hic tex.in fi.qui dicit,ꝙ propter vtilitatem alimentarij, accipienda sunt;hoc est si ei vtile est valet:aliàs non.hoc etiam probatur.§.proximo.

e **Si ad habitationem.**[e] ¶Transactio per quam à forma legati non receditur,& alimētarij causa deterior non efficitur,valet sine pretore.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Remittēs oē ius,quod habet,uel habere sperat ex aliqua re intelligitur ex cā de præsenti.*
2 *Fratres diuidētes si remittāt adinuicē oē ius,quod habēt,uel habere sperabāt:& cōtingit quòd unus nō soluit legata intrà annum;propter quod hæreditas alteri debeatur:illa remissio non extenditur ad hoc.*

QVi cum tutoribus. ¶Transactio non porrigit̃ ad ius, postea ex successione ab intestato ꝓueniens.hoc.d. ¶Opp.de.l.qui Romę.
f §.duo fratres[f] de verb.obli.Huius timore sunt opi.multę hic & ĩ leg.cōtraria.Vna ponit̃ hic in prima gl paruula,q̃ incipit,extiterit.&c. qđ hic fratri successit ab intestato:ibi per fideicommissum.Ista est optima & vera sol.probatur in tex.ibi,cui heres extiterit &c.nā p fideicō. nō diceretur quis capere à fratre,sed magis à defuncto. Rō dñe:quia illud quod nō debetur, nec re,nec spe,in remissionem venire non potest.Sed illud quod debetur per fideicōmissum,dicitur debitū spe.Quod autē euenire posset ex successione ab intestato,non est debitum spe.est tex.cum gl.in.l.post emā
g cipationem.§.j.de lib.leg.& hic est tex.secundùm istam lec. ¶Ex hoc dico
1 qđ† si ego remitto tibi omne ius,qđ habeo,vel hr̃e spero ex aliqua causa: intelligit̃ ex causa de pñti:vt.j.de statulibe.l.j.nā statuliber dicit̃ ille,q habet spem libertatis.Oīs autē seruus dicitur habere spem libertatis,quod est falsum:sed oportet,quòd habeat ex aliqua causa subsistente de pñti. vt ex legato sub sistēte,vl' sili.Facit.l.ꝙ seru⁹ & qđ ibi dixi.j.de cōd.ob cām.Et ex
2 hoc† semel cōsului de facto[h]:duo coheredes diuiserūt hereditatē,& remise
h rūt sibiinuicem oē ius.qđ habebāt vel habere sperabant in parte alterius: contingit quod vn⁹ non fuit negligēs ad soluendū legata,ꝓpter quod debebat̃ hr̃ditas alteri secūdū formā auē.hoc ampli⁹. de fideicō.certè licet remiserit oē ius quod habere sperabat:nō tñ videbat̃ remisisse illud ius,de quo nulla spes erat de presenti.Facit.l.dāni.§.j.j.de dam.infec.ergo tene mēti. ¶Secūdo modo intelligit̃ hic,quod alter alteri per fideicōmissum successit. & tunc loquitur glo.magna hic posita,& ob.contrarium.Sol.ibi malè fuit iudicatū.Istā sol.tenet Pet.hic,& ibi ego teneo similiter.Alij dicunt,quod ibi fuit actū expressè:qđ neq; suo,neq; alieno noīe ageret.Istud est diuinare. Alij dicūt,quod ibi cōpetit exceptio,quę replicatiōe elidit̃:istud nihil est in effectu.Alij dicūt,quòd hic loqtur in trāsactione:ibi in diuisione.Hanc opin.tenuit Azo.& glo.quā reprobo ibi,ꝑ multas rōnes.Alij dicūt,quòd ibi agit̃ de eadē re:hic de diuersa prorsus. Ista pōt esse bona p tex.q dicit,de sola portione &c. Nā ista dictio sola,est exclusiua.q.d.transigit de illa, & non de alia.vel hic actiuè,ibi passiuè.ita dicit glo. Quid hoc est dictū?vult dicere hic,frater trāsigendo non potuit tollere actionē alteri fratri cōpetentem:& hoc vult dicere actiuè.ibi verò trāsigēdo pōt preiudicare sibijpsi.& hoc vult dicere passiuè.Teneas primā lec.secundùm quam nihil ob.Alia plenè examinaui in.§.duo fratres.

Transactio. ¶Transactio non porrigitur ad ea.de quibus nō est cogitatum.h.d.

Qui per fallaciam. ¶Trāsactio non porrigit̃ ad ea,quæ dolo alteri⁹ partis cęla nt̃.h.d. ¶Op.j.ad Treb.l.Lucius.§.fi.dicit gl.subaudi maximè,vt dixi s.e.l.iij.§.j.Tu dic,quod ibi oīa fuerūt manifesta:hic nō;vt.d.l.iij.§.j.& probat̃ in tex.dū dicit̃ per fallaciā. faciat.s.tit.j.l.tres fratres. ¶Querit gl.quid si fuit interposita aquiliana stipulatio?Certè tūc aget̃ actione de dolo:vt.l.actione.C.eo.alia dic,vt in gl. ¶Quęrit gl.quid si per fallaciam extranei hoc fuit factum? dicam in.l.& eleganter.in prin.j.de dolo.

SVMMARIVM.

1 *Transactio trahitur ad futura,de quibus aliqua spes suberat de præsenti,quādo remittitur qcquid deberet,uel debebit.*
2 *Transactum de quopiam qui ait,debet hoc probare.Et qualiter probet excipiens hoc esse actum.*

Ei qui. ¶Gñalis transactio porrigit̃ ad ea,de quib⁹ esse actū per excipientē proba
1 tur.h.d. ¶†No.diligenter tex.ꝙ transactio non porrigit̃ ad iura ex postfacto supuenientia. Quod intellige in simplici remissione.sed si remittatur quicquid debet,vel debebit:tunc porrigitur ad futura:vt.l. cū stipulamur.&.l.si à colono.j.de ver.oblig.&.l.si vno j.de accep.& no.s.ea.l.aquiliana.& tūc porrigitur ad ea futura,de quibus suberat aliqua spes de præsenti:
2 aliàs secus;vt dixi.s.ea.l.in prin. ¶†Secūdo not.qđ excipiens,qui dicit hoc esse actum in transactione, debet hoc probare:vt hic in text.manifestus in istis gl.paruulis. ¶Quæro ergo qualiter ꝓbet̃ per hæredem excipientē de hoc esse actū:quidā dicunt eoipso: ꝙ nō ꝓbat̃ cōtrariū. Tu dic,ꝙ si libellus est dat⁹ in aliqua actione:tunc in trāsactione videtur esse actū de oī eo,quod ex vtute actiōis,ꝓpositæ poterat claudi in iudicio,vt in actione aliqua gñali, vel vniuersali:& hoc est quod gl.distinguit hic,&.l.tres fratres.s. tit.j.Aut est petitio gñalis,& transactio generalis.& est simile in.l.age.C.eo.ti.&.l.sub prætextu.eod.ti Si verò actio nō esset generaliter proposita:tunc transactio non posset esse,nisi de eo,de quo est lis.Sed si actio est gñaliter proposita:potest fieri remissio generalis ex causa trāsactionis:vt dixi in.l.cū aquiliana.s.eo.& standum esset verbis generalibus, secundùm no.in.l.emptor.§.Lucius.s.eo.

DEre. Transactio patris filio non præiudicat.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Res efficitur dubia per negationem:nisi probationes manifestæ in contrarium appareant.*
2 *Executio sentētiæ uel instrumēti cum petitur,nō potest peti cōpromissum fieri uigore statuti dicentis,quod quæstiones compromittantur,& quando.nu.4.*
3 *Transigi post rem iudicatam potest,si sententia dicitur nulla,si opponitur aliqua de exceptionibus,quæ possunt opponi post sententiam.*

POMATES.

a ¶Allegaui semel.vide Abb.c.si quis contra clericū. in.ij.col.de foro compet.

b ¶Si cum lis.& facit ad id quod dixi.s.eo.l.cum aquiliana in fi.Et adde id quod no.Bal.in authē.hoc ius porrectum.in.v.col C.de sac.sanc.eccle.& facit quod no.in.l.cum allegas.C.de vsu.in.iiij.opp.

POMATES.

c ¶Quod no.Adde tex.in.l.ptes & ibi no.Alex.sing.gl.in vbe, ... C. c.& Barb ... in.vij.colū.volu ....

d ¶Si in annos.Aut loquimur.not.ꝙ relicta annua facta pauperi intelligantur pro alimētis:secus si diuiti. Vide no.in.l.si stichum.§ stipulatio.de verbo.obli.& ita tenet Bal.in authē.igressi.ĩ.xj.col.C.de sac.sanct.eccle.& dicit Bal.ĩ.l. antiqtas.C. de vsufru.ꝙ isto casu tale relictum factū pauperi.quia censet̃ ad alimēta, non trāsit ad hæredes.Quid si ꝓmitto tibi.x.dare quoad viuā,an intelligat̃ annuatim,& ĩ cā alimētorū? vide Bart.in.l.cum qui.§.q ita.de vbo.obl. Adde,ꝙ legatū factum pro aīa diuitis,nō dicit̃ ad pias cās,vt voluit Petr. de Anchar.consil. cxxiiij.

e ¶Si ad habitationē.& not.ꝙ relictū ad habitationē pręsumit̃ factū ad alimenta, secundùm Bal.in.l.cū antiquitas.C.de vsufruc.

f ¶§.duo fratres.& de intellectu huius leg. vltra ea quæ hic dicuntur, vide Bald.in.c. Imperator Lotharius augustus &c.

g ¶Ex hoc dico.vide Bar.i.l.post emācipationem.§ j. de libe.leg.& latè in.l. qui Romæ.§. duo fratres.de vb.ob.in iiij.chart.& quod no.d. Anto.in.c.fi. extrà de rescrip.& quod dixi.s.eo.l.cū aquiliana.in fi.

h ¶Consului de facto. Adde Bartol. in.l. damni.§. cum parietem.j.de damno infec.

a ¶Dubiũ.& iõ vi a
deť, ꝙ non possit 1
transigi,vel cõpro
mitti de eo,de quo
est casus legis : cũ b
nõ sit dubitabile.
l.ancillę. C.de fur.
de quo ibi ꝑ Bald.
quod tene menti. c
POMATES. 2
a ¶Dubium. Vide
Fel.c.iij.in.ij.col.&
seq.de testib. cog.
b ¶Potest negari.
qũo intelligať per d
negationẽ rẽ fieri
dubiã. Adde Bar-
to.ĩ.l. j. & quod ibi
dixi.C.de ꝑcu.&ĩ 3
ca .venerabilis .de
cẽsi.& in. c .tua. de
cohabi.cleri.& mu
lie.vide oĩno Bal.
in.l.ẽt.ĩ.j.col .versi. e
sed qd si debitor.
de exec.rei iudi. &
gl.& Archidia. ĩ.c.
j.de offi.deleg.
POMATES.
c ¶Esset notoria.
Vide Oria . in tra-
cta. de arbit. char.
xlv.ccccv. &.cccc-
lij.Alex.cons.xxij.
in.j.col.volu.j.
d ¶Executio.Ad-
de Bar.in proœ.C.
in.ij. col. Posset tñ 4
limitari ꝑ ea, q̃ di-
xit Bal.in. l.j .si qs
ius di.non obtẽ.Et
qualr ĩtelligať sta-
tutũ de causis cõ-
promittendis,vide
Ang.&quod ibi di
xi ĩ. l.cũ hi. §.si cũ
lis.s.e.Adde Pe.de 1
Anch. cõsi. clxxx- 2
iij.
¶Põt trãsigi.Sed f
qd si sit cõclusum ĩ 1
cã,an possit cõpro g
mitti:videť ꝙ non
qa res diciť liquida
secũdũ In.ĩ.c.signi
ficauerunt. de test.
sed fortè cõtrariũ ẽ 2
verũ:qa quousq; ṕt
appellari,põt trãsi
gi:vt hic .ergo &c.
Sed reperio posteà
quod Bal.ĩ.l.j.tenet
primã ṕtẽ. & do.
Lu.ĩ.l.ṕtor.de ope.
no .nũ. Adde ꝙ si
post sñiam cõdẽna
toriã re⁹ tradidit rẽ 1
ĩ qua cõdẽnat⁹ fuit
demũ sup eadẽ re 2
fecerũt cõpromis-
sum valet;ita dispu 3
tãdo decidit Pau.
de lea.in .q.ĩcip.de 4
re adiudicata.ĩ pri
mo dubio &c. Ad
de an post q̃ est cõ 5
clusum ĩ cã ,possit
peti cõpromissũ,
Bal.cõs.clij.lib.iiij.

POstrem. ¶Si post sñiam põt esse dubium,[a] potest
trãsigi.h.d. ¶†Not.ex leg.ista, ꝙ per ne
gationẽ efficiť res dubia. Similiter. C. q.
ad liber.procla.nõ licet.l.iij . ¶Opp.ergo semp licet
trãsigere:qa semper põt negari.[b] Dicit gl.fortè nõ ne
gabat.vel dic veri⁹.Illud qđ diciť,ꝑ negationẽ fit res
dubia:est verũ,nisi ꝓbationes sint adeò manifestę
in cõtrariũ,vt negari nõ possint:vt si apparet cõtra-
riũ ꝑ sñiam,vel al's esset res notoria[c]. ¶Per istã† leg.
cũ si.dicit ꝙ qñ petiť executio alicui⁹ sñię,pars cõtrà
quã petiť,nõ põt petere illã cãm cõpromitti in arbi
tratores ex forma statutorũ loquẽtiũ , ꝙ quęstiones
cõpromittanť:cũ nõ sit qõ:qa iã decisum.& arbitra-
menrũ fit trãsactio.& trãsigi nõ põt post rẽ iudica-
tam:ergo &c.Et idẽ videť,qñ petiť executio[d] instři
guarẽtigiati,vel cõfessionati,quod habet vĩ iudicati,
seu sñię secũdùm formã statutorũ Tuscię, qđ non
possit peti cõpromissum,queãdmodũ de re iudica-
ta. ¶Videam⁹ ergo,†qñ possit trasigi post rẽ iudica
tam.Et breuiter sup eo , qđ est decisum , non valet
trãsactio:vt hic,&.l.post rẽ.&.l.j. s .eo.& hoc si con-
stat:secus si dubitatur:vt hic.Et ideo si sñia dicať nul
la ex aliqua ꝓbabili causa,q̃ nõ cõtineat manifestã
calũniã , põt trãsigi:[e] quia tũc negať data.s.ritè.Itẽ si
est appellatum,vel appellari põt:vt.d.l.& post rem.
s.eo.Idẽ dic.:si opponereť aliqua de illis exceptioni-
bus,q̃ pñt opponi post rẽ iudicatã:vt not.in.l.j.C.de
iu.& fac.ign. ¶Sed aduertẽdũ est:quia exceptiones
quę opponũť post sñiam,qñq; respiciũt ipsam cãm
& eneruãt ipsam sñiam:& tũc de cã tota poterit trã-
sigi & cõpromitti in arbitratorẽ.Qñq; opponunť ali
quę exceptiões,q̃ respiciũt executionẽ:nõ aũt elidũt
sñiam.Verbi gr̃a.In pititiõe hr̃ditatis obtinuisti: qa
ꝓnũciať,ꝙ tu es hęres:demũ ĩ executiõe vis cape vnã
re tãquã hęreditariã: ego nego eam esse hęreditariã
certè de hoc plenè poterit trãsigi,an res sit hęredita-
ria:nõ aũt posset trãsigi de eo,qđ est decisum. s.an
tu sis hęres. ¶Et eodẽ modo†in exceptionib⁹,q̃ op
ponunť contrà ṕdicta instr̃a cõfessionata guarenti-
giata de illis posset trãsigi,& cõpromitti:nisi statutũ
esset factum in contrarium:vt hic.

NOn est ferendus. Transactio facta super testõ refertur ad quãlibet partem
testamenti:non ad codicillos postea repertos.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Alienere,quod dicitur quis transigendo.*
2 *Prælati ecclesiæ super re ecclesiæ possunt transigere illam retinendo.*

NVlli. ¶No.gl. quę est super hac.
leg.qđ;† trãsigẽdo qs dicitur
alienare.[g] Simile in.l.nõ solũ. de prę .mi-
no.qđ ĩtelligit gl.qñ occasiõe trãsactiõis
vẽdiť,vel dať res sup qua erat cõtrouersia,vl'alia:qa
hoc casu nõ licet:sec⁹ si ei⁹ occasiõe retineať,licet alid
fiat,vl' det:ita diciť ĩ gl.hic.Rõ:qa tũc nõ vr̃ alienare
Et sic no.†ꝙ licet ṕlati eccl'iarũ nõ possint trãsigere
de re eccl'ię:est verũ, vt alij dẽt,vel alienẽt:al's si vt eã
retineãt,aliquo fortè dato,vl' facto,licet.Et hoc est ve
rũ,si dicta res,de qua est cõtrouersia possidebať ꝑ ec
clesiã vl' minorẽ:sed ꝑ aliũ nõ:qa eo possidẽte & reti
nẽte ex cã trãsactionis,videť ẽt vel eccl'ia , vel minor
alienare:qđ nõ licet ĩ eccl'ia,vt hic:& minore sine de
creto:vt.d.l.nõ solũ.Ita videť sentire gl.in.l.cũ hi.§.si
vni.sup ver.trãsactione.s.e.quod ꝑpetuo tene mẽti.

SVMMARIVM.

1 *Possessor bonorum potest conueniri quando incertum est quis sit heres.& nu.7.Idem si ignoro.*
2 *Contentio quando est inter legitimum hæredem,& scriptum super testamento,scriptus hæres semper conuenitur.*
3 *Testamentum non potest rescindi partium conuentione,nisi iudex pronunciet.*
4 *Testamentum si dicitur irritum uel nullum:& ex causa legitima transactionis datur res certa,non quota:tunc scriptus heres conuenitur.*
5 *Transactionis causa quando datur legitimo hæredi quota pars hereditatis, creditores tam scriptum , quàm legitimum conueniant.*
Item legatarij,quando legata sunt repetita ab intestato : secus si nõ sunt repetita:quia tũc solus scriptus hæres.
6 *Successor quando est incertus legatarius,non tenetur eligere, an ex testamento,uel ab intestato uelit legata.& est mirabilis limitatio ad.l.fi.C.de codicil.*
7 *Interrogandus est quis,an sit hæres.& si propter dubium nõ uult respondere,interrogatur an sit bonorum possessor.*
8 *Cautela,quando fit proclama,ut inueniatur quis sit hæres:ut dicatur,uel sit,qui uelit dicere se hæredem , uel bonorum & hæreditatis possessorem.*
9 *Hæredi scripto si res una remanet,& alia tota hæreditas conceditur legitimo:si legata sunt repetita ab intestato,legitimus conuenitur:si non sunt repetita, hæres scriptus , siue hypothecaria,siue personali agatur.*
Hæreditas quando aufertur ab hærede scripto,ut indigno,ille ad quem uadit hæreditas,tenetur legatarijs & creditoribus.
11 *Contentio ubi est inter hæredem & alium,qui dicit se fideicõmissarium uniuersalem,uterq; à legatarijs conuenitur, & etiam à creditoribus,secundùm quod possidet.*
12 *Hæres scriptus & legitimus transigentes super testamento, possunt requirere creditores,ut consentiant transactioni.*
13 *Notarius tenetur edere creditoribus transactionem factam super testamento,inter legitimum,& hæredem scriptũ.*

COntrouersia. ¶Facta diuisione hæ-
h reditatis ex causa transactiõis,[h] inter scri-
ptum & legitimum,quilibet à creditori-
bus conuenitur pro hæreditarijs portionibus.hoc.d.
1 ¶†Not.quando est incertum quis sit hæres,potest
conueniri possessor bonorum,vt hic.quod intellige,
vt statim dicam. ¶Opp.Imol.quòd sit conuenien-
dus hæres:vt.s.eod.l.iij.in princi.Glo.soluit,quod ibi
in legatarijs:hic in creditoribus. Ratio : quia legata
dependent ex testamento:vt.j.de pign.l.iij. Tamen
glo.pro euidentiori intellectu distinguit.Ex qua di-
stinctione colliguntur plures lec.ideo distinctionem
2 examinemus.Quandoq;†est contentio inter legiti-
mum & hæredem scriptum:quia legitimus dicit te-
stamentum irritandum:puta per quærelam,vel per
contratabu.tunc facta transactione,semper conueni
tur scriptus hæres:quia testamentum non est resciss-
sum, nec rescindi potest : nisi per sententiam.Istud
3 est primum membrum verum & notabile. ¶†Nõ.
ex hoc membro,ꝙ testamentum non potest rescin-
di partium conuentione:nisi iudex pronunciet hoc.
4 †Quãdoq; testamentũ dicitur irritũ,vel nullũ:tunc
si ex legitimo ex causa trãsactionis,dať res certa, non
quota,hoc modo cõuenitur hęres scriptus.arg.instit.
de fideicom.hæred.§.si quis vna.& ad trebe.l.si lega-
tus.§.multum.cum si.& hoc etiam modo potest in-
i telligi.l.iij.s.eo.Istud est secundũ mẽbrũ[i] & verum.
5 Quandoq; legitimo†dicenti testamentum irritum,
vel nullum.ex causa transactionis datur quota pars
hæreditatis:& tunc,aut loquimur in creditoribus:&
quemlibet scilicet tam scriptũ quàm legitimũ con-
ueniat pro portiõe hæreditaria:vt hic.Aut loquimur
in legatarijs:& tunc aut legata sunt repetita ab inte-
stato:ita quod certum est ea deberi , vtroq; euentu.
& idem quod in creditoribus eadem ratione per hãc
k leg.Si verò non sunt repetita[k] ab intestato:& sic solũ
ab hærede scripto possunt deberi;tunc solus scriptus
hæres conuenitur;vt.s.eod.l.iij.in princ. ¶Sed in eo,
ꝙ dicit legata,quę sunt repetita ab intestato,peti pos
se tam à scripto,quàm à legitimo:oppo.quia conuẽ-
tus poterat opponere:eligas vtrum ex testamento,
vel ab intestato;vt.l.fin.C.de codi.Respondet gloss.
mirabiliter.hic est casus in quo eligere non tenetur
propter successorem incertum:vt hic dicitur in tex.
6 ¶†Not.mirabilem limitationem ad.l.fin.C.de codi
7 cil.vide gloss.istam. ¶Not.etiam ex hoc text.†cum
ista glo.quòd si ignoro quis sit hæres,possum conue-
nire possessorem bonorum hæreditatis. Et pro hoc
dico,quod in interrogationibus,quæ fiunt ante litẽ
contestatam , si aliquis interrogatur , an sit hæres:
nollet respondere propter dubium , debet interro-
gari:an sit possessor hæreditatis. Et si responderet
quòd sic : sufficeret actori,vt probatur hodie.C.de
petitio. hæredita.l. fina. ¶†Item quando sit pro-
clama generale (quia non reperitur hæres) caute-
la est,ponere ibi quicunq; vult dicere se hæredem,
vel bonorũ

f ¶Nulli.Adde Ludo.Ro.in consil.xlviij.Abb.cõsil.clxiij.vide eundẽ Ludo.Ro.ĩ cõsil.clxv. de transac.minoris. & vide do.Petr.de Anch.in.c.ij.de trãsact.vbi dubitat.sed videť decidere per istud dictũ Bart.ꝙ ipse nõ allegauit.vide do.Abb.in.c.cõtingit . de transact, & ibi ꝑ alios. vide Ludo.Ro.in consi. clxxxiij. An.Bar.

POMATES.
f ¶Nulli. Adde, ꝙ ista glo.habet locũ etiam in vasallo & emphyteota.de q̃bus vide Bald.c.j.si de feud. fue.contr. inter vasallũ.& vide Abb. consil.lvj. incip.videť primo. & cõsi.lxij.incip.illud.in princi.&.iij. col.in.j.vol.

g ¶Dicitur alienare. Prohibita alienatiõe,prohibeť trãsact.Adde not. in.l. j.C. si aduer.transact.Adde post do. Ias.hic Fede.no. cõsil.cciiij. & Roma. consi.clxvj.

h ¶ Controuersia transact . Intellige hoc not.vbi transactio fieret bonafide,absq; collusiõe: aliâs secus.l.si heredes.ibi Bald. C. de manu.testa.

i ¶Scđm mẽbrũ. vide ꝑ Bal.in.l.fin. in.v.col.C.de petit. hæred.

k ¶Repetita.Limita no.ꝑ ea,quæ dixit Bal.in.l.hac edictali.in.vj.col.C.de secun.nupt.

vel bonorũ, & hereditatis possessorẽ cõpareat &c. quia etiã bonorũ posses sor: licet nõ sit hæres, põt cõueniri: vt hic vides. Quod aũt dicit̃ de possesso re bonorũ, declaratũ est in gl. sub noĩe quotæ: & nõ sub noĩe certe rei. Qđ intellige sub noĩe quote bonorũ, seu hereditatis: ita quòd iura & actiões cõ prehendantur. secus si sub nomine quote rerũ mobiliũ, vel immobilium: ita ꝙ iura & actiões nõ cõprehẽdãt̃: vt. l. nã quod. §. j. j. ad treb. & j. de pecu. l. quã tuberonis. §. fi. facit quod no. Spe. in ti. de fru. & interesse. §. j. Quãdo ꝗ vna res remanet apud scriptum: alia tota hæreditas cõceditur legitimo: tunc qs cõueniatur, sunt opi. in gloss. ¶ † Quidã dicunt scriptum omnino releuãdũ: alij vt Hug. dicũt cõtrariũ. Do. Iac. but. dicebat & bene, ꝙ si vo lunt agere creditores, vel legatarij, quorũ legata sunt repetita ab intestata to: tunc scriptus releuat̃ in totũ, per hanc leg. & ꝑ ea, quę dicta sunt. Sed si legata non sunt repetita ab intestato: tũc necesse habet seq scriptũ heredẽ: vt. l. ij. s. e. & s. dictũ est. Predicta vera, si agat̃ personali. Quid si agatur hy
10 pothecaria? forte idẽ: vt. l. ij. in fi. C. cõmunia de lega. Quandoꝗ bona† au feruntur scripto, tanꝗ ab indigno: tunc dicit glo. in. l. legatarijs. idem quod s. quod conueniant hæredem scriptum: quia ille heres remanet. Certe fa teor, quòd heres remanet: tñ non tenet̃ legetarijs, sed tenet̃ ille, qui aufert, vt. l. cancellauerat. & quod ibi no. j. de his, quæ in testa. delen. quod plene notatur in. l. hereditas. de his qui. vt indi. & l. nostram. C. de test. ¶ Idem di
11 co† si esset contentio inter heredẽ & alium, q diceret se fideicommissarium vniuersalẽ: tunc deberet cõueniri qlibet secũdũ quod possidet tã à legata
a rijs ꝗ à creditorib⁹, secũdũ no. in. l. j. C. ad Treb. ¶ Quero: dicit̃ [a] hic, ꝙ si cre
12 ditores interfuerunt &c. an heres† scriptus & legitim⁹ possit requirere cre ditores, vt consentiant transactioni? vr̃ casus, ꝙ sic. extra de maior. & obe.
13 c. fi. ¶ † Quæro vtrum [b] creditores, qui nõ interfuerũt possint petere, quòd
b cõpellat̃ notari⁹ sibi cedere instrm̃ transactionis: cũ ex eo eorũ fundatur intentio, vt hic. vr̃ ꝙ nõ: quia nõ est factum eis mandãtibus: vt. l. si quis ex argentarijs. §. ꝑtinere. s. de edẽ. In cõtrariũ facit. j. de bo. aut. iud. pos. l. fi. & quod dicit̃ inuẽtariũ, debet edi creditorib⁹ & legatarijs: licet sit ab herede cõfectũ. vt. l. scim⁹. §. licentia. de iure delibe. & hoc puto verum.

PActo conuento.

¶ Consilium est, quòd in trãsactione pœna apponatur. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Clausula rato manente pacto, in transactione.*
2 *Promittens quæstionem non mouere, petendo etiam extra iudicium incidit in pœnam: & quando, nu. 5.*
3 *Transactio si est facta ante, ꝗ ad iudicium ueniretur, pœnitere licet, & moram purgare usq; ad litem contestatam.*
Transactione facta post litẽ cõtest. actori licet pœnitere: & re moram purgare.
4 *Compromissum factum ante litem contestatam, finitur lite contestata: factum post finitur per sententiam.*
6 *Transactione firmata iuramento, si actor contrauenit: actionem perdit, accepta restituit, & pœna petitur.*
7 *Lex si quis maior. C. de transactio, non habet locum, quando quis compromittit uigore statutorum.*
8 *Transactio quando nõ est firmata iuramento, & actio prima fuit ipso iure sublata: tunc actor ab agendo repellitur, & pœna petitur.*
9 *Actio prima si non sit sublata: & est apposita clausula rato manente pacto: actor repellitur exceptione, & pœna petitur.*
Clausula rato manẽte pacto qñ nõ ẽ apposita, reus eligit, uel pœnã petere, uel excipere.
10 *Clausula rato manente pacto in traditione apposita, an alter ex trãsigentibus poßit omittere pœnam & exceptionem, & transactionem rescindere?*
11 *Pœna apposita in transactione si continet minus, ꝗ interesse. id quod est ultra, peti põt*
22 *Pœnam si cõtraueniens soluit, & iterum contraueniat, tenetur iterum soluere, quando est apposita clausula, quæ pœna totiens &c.*

QVi fidem. ¶ Exceptio potest obijci & pœna peti, si apposita est in trãsactiõe clausula rato ma
1 nẽte pacto. h. d. ¶ † No. de ista clausula rato manẽte pacto, simi le in. l. cũ ꝓponas. C. e. & l. ita stipulat⁹. in fi. j. de verb. obl. Quæ
c rit gl. [c] qđ si cœpit venire cõtrã pactũ, posteà pœnituit. Rñdet gl. ꝙ põt pę
2 nitere vsꝗ ad lit. contest. si † ꝓmisit non petere. Sed si† cõuenit qõnem non mouere: tũc statim cũ petit etiã extrà iudiciũ in pœnã incidit. In eo, quod dicit locũ esse pœnitẽtię vsꝗ ad lit. cõtest. videt̃ cõtrà, quòd vsꝗ ad sñiam: vt no. in. l. siue apud acta. C. eo. & l. si maior. eo. tit. Posses dicere: ibi loquit̃ ex parte rei, q nõ implet trãsactionem nõ dãdo quod ꝓmisit. hic ex parte actoris, q delinquit, faciendo id, quod nõ debet: & sic delinqt in plus. Sed certe in re post lit. cõtest. nõ licet purgare morã: vt. l. si insulã. j. de vb. ob. &
3 s. si qs cau. l. & si post tres. ¶ Vñ dicas secũdũ Pe. & nõ. † si trãsactio est facta anꝗ ad iudiciũ veniret̃, licet penitere, & morã purgare vsꝗ ad litẽ cõ test. vt hic in gl. Sed si trãsactio esset facta post lit. cõtest. iã actor post trãs actionẽ reassumeret illud iudiciũ: tũc liceret actori pœnitere, & reo moram purgare vsꝗ ad sñiam: vt in cõtrarijs. quod no. ¶ Per hoc dixi iã in qõ. de facto: vos habetis, quòd arbitrium soluitur iudicio. si itur ad iudicem: vel sentẽtiat̃ ꝑ iudicẽ: vt. j. de arbi. l. litigatores. & l. nõ distinguemus. §. cõpro
d misso. Quid si cõpromissum est in arbitratorẽ, [d] cum arbitramentum sit q̃
4 dam transactio? Rñdeo† aut cõpromissum erat factũ añ lit. cõtest. & finitur
5 lite cõte. aut post litẽ cõte. & finiet̃ sñia: vt. s. dixi. ¶ Itẽ ĩ eo† qđ dicit gl. qđ qñ ꝓmisit qõnẽ nõ mouere, incidit ĩ pœnã quocũꝗ mõ eũ molestet. Simi le habes in. l. Lucius. §. tres hæredes. ad treb. Cõtra riũ vr̃ expssum in. l. ij. & iij. fini. regũ. vbi dicit glo. qõnẽ intelligi ꝑ li. cõte. Lõgũ esset examinare, doc. tãgũt in. l. si qs maior. C. eo. & l. in crĩali. C. de iurisd. om. iud. Ego plenè dixi in. l. ampli⁹. re ratã. ha. ¶ Se cũdò q̃ro, qđ si nõ fuit dictũ, rato manẽte pacto: di cit gl. tũc alterũ sufficit, vel exceptionẽ opponere, vel pœnã petere: vt. l. rescriptũ. §. si pacto. s. ti. j. Tu
6 † dic latius, aut trãsactio est firmata iuramẽto: & tũc actor cõtrauenies actionẽ pdit, accepta restituit, & pœna petit̃: vt. l. si qs maior. C. eo. Quod intellige in trãsactione facta liberè, sec⁹ si esset facta coactè.
7 ¶ Hoc dico† ꝓpter statuta istarũ ptiũ, q cogũt par tes ad trãsigẽdũ vel cõpromittẽdũ: & tũc nõ habet locũ. l. si quis maior. ꝑ tex. q dicit ibi nullo cogente
8 imperio. Aut† nõ est firmata iuramẽto: & tũc aut ꝑ trãsactionẽ actio prima fuit ipso iure sublata, quod fit ꝑ aquilianã stipulationẽ: vel ꝑ pactũ in actionib⁹ descẽdentib⁹ ex delicto, vt. l. si tibi. §. qdã. s. titu. j. & tũc pœna petet̃, & ab agẽdo actor repellit̃. nõ dico ope exceptionis, sed quia actione actor nõ habet: vt l. vbi pactũ. in eo. secũdũ lect. Azo. facit quod no. in l. rescriptũ. §. si pacto. s. ti. j. data autẽ nõ repetuntur.
9 Si verò † nõ est actio prima sublata: tũc aut fuit dictũ rato manẽte pacto, & exceptio oppone, & pœ na petet̃, vt hic. & l. cũ ꝓponas. C. eo. datũ aũt nõ re petit̃. Aut dictũ nõ fuit: & est in electiõe rei, vel pœ nã petere, vel exceptionẽ opponere. d. l. rescriptũ.
10 §. si pacto. s. ti. j. ¶ Quero † qđ si hoc casu, qñ fuit dictũ rato remanẽte pacto vellet stipulator omittere pœnã & exceptionẽ & trãsactionem rescindere, an posset? vr̃ ꝙ sic: qa eius fauore fuit appositũ illud pa ctũ. In contrariũ vr̃, qa si ei⁹ fauore ergo cõtra eũ de bet interptari: vt. l. veterib⁹. s. de pac. Breuiter illud pactũ fuit appositũ grã vtriusꝗ, tñ ille q venit cõtrã trãsactionẽ, nõ põt ex illa trãsactiõe fundare intẽtio nẽ suã, vt. l. cũ pr̃. §. libertis. j. de leg. ij. & l. cũ par. j. de
e reg. iur. Sic põt rescindi trãsactio [e], ita dicebat. d. Iaco. bu. Certè istã gl. si vis referre ad casum leg. scili cet qñ actor fregit fidẽ reo: tunc vera est pręcedens opi. qa re⁹ omittẽdo exceptionẽ, & pœnę petitionẽ põt ꝑ cõdictionẽ ob cãm repetere, id quod dedit. & sic trãsactionẽ rescindit, vt. l. dedi. in princi. de cõdi. ob cãm. Si loquat̃ ex parte actoris, vtrũ posit trãs actionẽ rescindere, si quidẽ actio prĩa nõ fuit subla ta, nõ est dubiũ, quòd agere põt, & si excipiat̃ de trãs actione, replicabit̃ de fide non seruata. C. eod. l. siue apud acta. Sed si actio prĩa esset sublata vtrũ actor posset petere, quod re⁹ ponat se in pristinã obliga tionẽ. dic plenè, vt dixi in. d. l. siue apud acta. Et eo dẽ mõ vide ibi, an actor reo nõ seruante fidem, pos
11 sit agere pręscriptis verbis. ¶ Querit † glos. quid si pœna cõtinet minus, quam interesse, an posit peti, quod est vltra. dic, ꝙ sic: vt. j. de act. emp. l. prędia. &
12 j. ꝓ socio. l. si qs à socio. ¶ † Vltimò q̃rit glo. qđ si il
f le, q semel venit cõtrã: soluit pœnã: vtrũ si iterũ ve niat cõtrã, teneat̃ ad pœnã, & dicit ꝙ sic: si est appo sita illa alia clausula: q̃ pœna &c. vt. l. si duo. j. de ar bi. Sed si illa clausula non esset apposita, dic vt in. l. si sic. j. de verb. obli. quod tene menti.

VEnditor.

Trãsactio facta cum debitore ignorãte ab herede vẽdente, ꝑiudicat emptori hereditatis, & fideicõmissario vniuersali. h. d. Materiã hui⁹ leg. dixi in. l. si cũ ẽptore. s. de pactis.

De postulando Rubri.

¶ Glo. continuat ad superiora, dic vt dixi. s. de pactis. super Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Acceptio personarum apud Deum, in quibus habeatur?*

HVnc titulum.

g [g] Primò ponit causam edicti. Secũdò ponit summariũ intellectum. Terti illud explicat. Secũda ibi, ea propter. Tertia ibi, postulare. ¶ Op. quòd nõ sit facienda distinctio ꝑsonarũ, vt in aut.

Prima Bart. su per. ff. vete. N

a ¶ Quæro dicit̃. Ad de Io. And. ĩ addi. Spe. j. eo. tit. vbi refert Ma. de Sillima disputasse: ꝙ sicut creditores pñt cõuenire heredẽ scriptũ & legitimũ vigore transactionis. Eodẽ mõ ipse hr̃s script⁹ & legitim⁹ põt cõuenire debitores hereditarios, alleg. in ar. istã leg. quasi ei⁹ rõ sit grãdior dicto. all. do. Card. ĩ. c. sup eũ. de trãsac. vide ibi ĩ. q. fi. And. Barba.

POMATES.

b ¶ Quæro vtrum. Vide aliquas remissiones p Alex. l. pe. C. de eden.

c ¶ Quærit glos. Ad istã gl. primã hic vide Bart. ĩ. l. cũ hi. in fi. prin. s. eodem.

d ¶ In arbitratorem. Vide Car. ĩ cle. ꝗdiu post gl. de app. Pau. de cast. hic & Ro. ĩ. l. ij. de re iudi. in. xlix. col. & Bal. in. l. eos. §. appostolos. C. de app.

e ¶ Rescindi transactio. Vide Cy. in l. ij. C. de iure emphy. no. in. l. cũ pr̃. §. libertis. de leg. ij. no. gl. in. c. si. de locato. & de hac clã rato manẽte pacto vide p Car. ĩ ca. cũ inter. de ele. qđ no. in. l. ita stipulat⁹. in fi. & ĩ. l. cũ stipulat⁹ sim mihi à ꝓcu. de vb. ob. Adde Bald. in. l. si fundo. C. loc. in quib⁹ locis habetur ꝙ hęc clã ꝓ obseruante solũ, opat̃ & Mo. ponunt in §. actionum. insti. de ac.

f ¶ Vltimò q̃rit gl. Adde quòd not. in ti. de arbi. §. sequit̃. versi. qđ si plura. & quod not. Bar. in. l. cũ pater. §. libertis. de leg. ij.

g ¶ Hunc ti. Distinctio ꝑsonarũ, an sit acceptio ꝑsonarũ apud deum ꝑ Dy. in regula in iudicijs. de regu. iur.

a ¶Postulare: cōsulere. q non pt aduocare, pt cōsulere in camera. Adde id qd' habet̃ ī.l.Paul⁹ §.P au.de leg.& sic no.ꝗ instruēs non pōt dici aduocatus, vt hic. quod no.ꝑ statuto.

b ¶Scire literas. vtrū aduocatus debeat scire lr̃as, qd in ptāte, vide Barto. in.l. statutis.post glo.de sen.ex breui.reci.& adde Bart.ī.l.j.§.ad uocatos.de var.& extraordi.cog.

c ¶Initium.nota.ex isto.§.vide Ang.in l.quidā ita.in prin. j.ad Tre.& gl.in.l. ꝓfessio.de mune. patrimo.

d ¶No.ex isto.§.Et vide quòd not.hic dicit Ang.& an poterit allegare suam ętatem,vide hic cū &.l.eam quam.in repetitiōe.C.de fidei.c. Et an poterit eē iudex,vide glo. qd' nō,in.c.cū.xx. de offi.deleg.&qd' ibi no.per.d.Ant.licet poterit eē aduocatus:quia non pt preiudicare, vt iudex:& ideo.d.Ant. ibi dicit dānari op. Azo.damnātis eādem ætatē,quæ requiritur in aduocato,sufficere in iudice. Et an poterit esse arbiter,vide ibidem do.Ant.& vide Lud.Ro.in cōsi. ccxiij.vbi disputat, in quo anno qs potest gerere magratum.Andrę.Barb.

POMATES.

d ¶Itē not.Doctor. An verò doctor possit petere restitutionem in integ. glo.videtur tenere, quòd non.l.professio.C.de mune.patri.

e ¶Esse.doc.Minor. xvij. annis nō pōt esse doctor. Franc. de zabarel.ī proœ. clemen.dixit ꝗ nō reperitur iure cautum,cui⁹ ætatis debeat esse doctorandus:nec reperiebatur distincta ætas. Nam siue sit senex per ætatem,vel per mores, non refert: vt in primo Ethi. Tu vide Bal.in.l.j. §. interdum.s.de legi.tu.& glo.& Bar.

de mona.§.j.dicit gl.verū est quo ad deū:sec⁹ quo ad nos.Certè sicut est apud deū:ita deberet esse apud
1 homines.Nā in his † quę fiunt ex mera gratia. etiā apud Deum est acceptio ꝑsonarū.Plus em̄ facit gratiæ vni,q̃ alteri.In his verò quę sunt de mera iustitia,neq; apud Deum,neq; apud hoīes debet esse acceptio personarum:cum scriptum sit:Ita magnum iudicabis,vt paruum,vt extrà de iudicijs.c.nouit.

SVMMARIVM.

1 Consulere in camera potest,qui non aduocare promittit.
2 Aduocatus debet scire literas.

Postulare. ¶Querit glo.quid in arbitro, vel iudice delegato. Et respōdet,qd' idem & bene. In eo tñ qd' gl.dicit,ꝗ delegatus habet notionem,nō iurisditionē nō vr̃ verū,p.l. primā.§.q mādatam.s.de officio ei⁹,cui manda.est iurisdi.& qd' ibi no. ¶Quærit glo.de noībus aduocatorū:dic vt in ea. ¶Vltimò iste.§.facit ad q̄stio
1 nem† doc.istius ciuitatis,qui ꝓmittunt non aduocare. Queritur an possint in camera cōsulere[a]. & certè sic:qa postulare est in iudicio aliquid dicere:sed ille qui consuluit in camera.non aduocat seu postulat:
2 ergo &c. ¶Querit gl.vtrum† aduocatus debeat scire literas[b]:dicit glo.ꝗ non requirit̃,sed doctores dicūt contrà istam gl.& bene cū enim aduocati debeant examinari à doctoribus:vt.l.nemin̄.C.de aduo.di. iud.apparet ꝗ debet esse literatus.facit.C.eo.l.ij.& l.quisquis.Non obstat,quòd dicit gl.de iudice: quia ille pōt habere peritiam per assessores suos:qd' non cadit in aduocato.& istud puto verum.

SVMMARIVM.

1 Pueritia durat usque ad .18.annos.
2 Minor.17.annis,non potest esse doctor.
3 Doctor maior.17.annis,q. habeat Iurisditionē in scholares.

Initium. [c] ¶Dicit̃ hic, aut pueritiam, aut casum.Gloss.exponit aut pro &: iō quia natura alternatiuæ est, quòd altera pars sit vera:sed in tex.ponit̃ statim de vtroque.& iō aut ponitur pro &,sed non est necesse.Nam quando copula ponit̃ inter duo adiectiua,seu accidentia non posita respectu vnius substantię,non requiritur de necessitate vtrūq;sed verificat̃ in quolibet;vt.l.ea tñ adiectio.j.de leg.ij.Ita in ꝓposito,posito quod diceret,pueritiā & casum:verificaret̃ in pueritia tm̄.
1 ¶†No.ex isto.§.quòd pueritia durat vsq; ad.xvij. ann. ¶†Itē no.†ꝗ minor.xvij.annis nō pōt esse doctor.[e]facit ad hoc.j.de arbi.l.cū lege. ¶Opponit̃.C. de ꝓcura.l.exigēdi.&.j.ti.j.l.minor.Sol.aliud in ꝓcura.& aliud in aduocato. Alias distinctiones ętatū ponit hic gl. Simile in.l.hereditatē.ī.ad legē falci.& per Cy.C.de iure delibe.l.si infanti. ¶Opponit gl. C.qui le.personam.l.j.Solu.pro se non pōt esse in iuditio,vt in cōtrario:sed aduocare pro alio sic:vt hic.
3 ¶Quæro,vtrū maior.xvij.annis doctor habeat iurisditionē in scholares ex format aut̃.habita? quòd videtur per hanc leg.coniuncta.l.cui iurisdictio.de iuris.om.iud.Facit.l.quidam consulebant.in fin.de re iud.&.l.cum lege.j.de arbi.

Propter. ¶Opp.presens,non audiens,habetur pro absente:vt.l.diem.§.coram.j.de arbi.&.l.coram.de verbo.sig.erqo talis furdus non debet puniri. Rn̄deo hoc propter culpam suā.Nō em̄ debet se immiscere officio aduocatiōis, si hoc facere non pōt.vt.l.j.§.quod quisquē iu.

Ait prætor. ¶No.ex eo,qd' dicit:ego dabo.& sic verba referunt̃ ad iudicē:apparet,quòd expeditur officio iudicis, secundùm ea quę dixi.j.de condictione ex lege.l.j. Quærit glo.aliquas quæstiones:dic vt in ea.

Secundo loco. ¶Iurecōsultus ponit aliā partē edicti, eorū,q p̄nt postulare ꝓ se:licet nō ꝓ alijs. ¶No.rōnē finalē,quare mulier nō pōt postulare.Idē dicit gl.de cle.& mo.[f]Canonistæ tamen aliter dicunt extrà de postulan. ¶Quærit gl.quid si est aliqua bona mulier:poterit ne postulare.gl.dicit quòd non: & bene:quia fuit causa impulsiua:& ideo nō cessat effectum.Quando autem causa præsumat̃ ipulsiua, vel finalis:doct.dicunt plenissimè in.l. generaliter. C.de epi.& cle.Ego plenè dixi in.l.ij.ī fi.j.de dona.

SVMMARIVM.

1 Dictio bestia,intelligitur de fera.
2 Statutum loquens de bestijs damnum dantibus,intelligitur secundum consuetudinem.
3 Accidens,quando magis inspiciatur,quàm natura.
4 Florētinus si diu stetit in ciuitate perusij,non potest capi pro reprasalijs contra Florentinos concessis.
5 Factum gratia uirtutis,non punitur.
6 Locans operas suas ad colligendos fructus in arborem altam uel aues in turrim,non est infamis.
7 Ludos faciens per plateas est infamis.

Remouet. ¶Hic est q̄dā gl.q fuit additio:ibi,imo ista est falsa:ī prī.
1 gl.est vera. ¶No.priō,qd' hęc dictio† bestia,intelli
g git̃ de fera.Et sic vr̃ qd' si statutū† dicat de bestijs,
2 quę dant dānū:nō habet locū in animalibus domesticis.Sed certè in hoc stādū est cōsuetudini. ¶†Se
3 cūdò no.ꝗ hic inspicit̃ magis accidēs,q̃ natura.Sed cōtrà illud opp.glo.& nō sol. ¶Opp.C.de his, qui ve.ęta.impe.l.fi.Sol.illud ideo,qa disponētes se retulerunt ad illud qd' naturaliter accidit. ¶Secūdo op.insti.de rerū di.§.pauonū.Solu.hic inspicit̃ accidēs cōtrariū naturę,nec ibi negat̃:sed qualis sit natura,inspecto genere,describit̃.Vel dic,ꝗ q̄dā sunt naturalia ꝓpriē.& ista sunt immutabilia:vt ī.§.sed naturalia qdē.insti.de iure natu,gē.& ciuili. Quędā nō sunt de natura ex necessitate:sed ex ꝓsumptione naturę:vt qd' leo habeat naturā ferocē:& qd' hō sit bon⁹.& ista ex accidēti p̄nt mutari;vt hic & ꝑ Dy.
3 in.c. semel malus.extrà de reg.iu.lib.vj. ¶†Et ille §.inducit̃ ꝑ quosdā ad q̄ō.de Florētino,qui diu sterit in ciuitate istā:an possit capi pro represalijs contrà Florētinos cōcessis:& videt̃ ꝗ nō:qa cōsuetudo magis inspicienda est,q̃ origo seu natura.dixi in.l. ꝓuinciales.de verb.sig.& plenissimè dixi in tracta. de represalijs. ¶Venio ad vers.ergo.& videt̃ ꝗ hic puniat̃ affectus:licet nō sequat̃ effectus.cōtrà.l.j.in fi.s.quod quisq; iur.Sed certè imo statim,qd' locauit operas suas delictū est cōsummatū:hoc em̄ voluerūt verba senatuscōsul.quod tene mēti. ¶†Venio ad ver.deniq;.Nota,ꝗ illud,quod fit gratia virtutis,non punit̃.vn̄ actus magis iudicat̃ secūdū causam:q̃ secūdū ipsum actū:vt hic videtis. ¶Quæro, qd vult dicere tex.si passi sunt se honorari.s.corona, vel simili premio.Sed illa nō est bona expositio:qa cōcluderet,ꝗ ille qui coronat̃ ꝓpter premiū sit infamis:imo esset dignus de quo in.l.j.C.de au.coro. Alia lec.est vera scd'm gl.honorari.i.cōdēnari.&expo-nit passus est.s.ꝑ sententiā.& illā teneatis. ¶Ve
6 nio ad ver.his igit̃,not.ar.†ꝗ ille,q locat opas suas, ascēdar in arborē multum altā ad colligendos fructꝰ:nō est ī famis:qa fit gratia vtilitatis publicæ.Et eodē modo de eo,q vādit per turres propter capiēdas aues ad publicā vtilitatē:vt nō dicatur infamis.
7 †Isti autem qui faciunt istos ludos periculosos per plateas,& alia loca dicuntur infames.per istā leg.

SVMMARIVM.

1 Infamis potest esse procurator.
2 Dictio suprascriptum refertur ad proximum capitulum.

Hoc edicto. ¶Quærit glo.exēpla huius leg.dic vt ī ea. ¶Sed
1 opp.insti.de excep.§.fin. vbi† infames p̄nt esse pro curatores.Sol.gloss.officium procuratoris est onus:
h ideo permittitur infamibus.[h]officium aūt aduocandi est honor:ideo infamibus nō permittit̃.sed de iure canonico videtur cōtrariū. iij. q.vij.c.j.Quidam tñ Canonistę & etiā Gul.de cu.videtur dicere,quòd etiam de iure nostro dānatus de crimine non possit esse ꝓcurator.vt.C.de procura.l.reum.si em̄ pēdente iudicio remouētur:multo magis post condemnationē,sed si essent infames:qa dānati aliqua actione famosa,non de crimine:tunc esset standum huic gl. vt possint esse ꝓcuratores. Certè teneo istam glos. simplr̃.Non ob.l.reum.quia ibi prohibetur assumere defensionē alterius intelligo sine mandato.& tūc non esset idoneus defensor:ꝓpter dubium publicationis bonorum & sic executio quę debet fieri,non posset fieri.iuxta.l.Plautius.j.de procur.vel si intelligas cum mandato:dico ꝗ pendente iudicio non esset idoneus procurator:ne postq; esset per cōtestationem

hic & Adde quòd no. Inno. in.c.cōq̄stus.de fer.& opi. Bar.hic tenet Gul. & Pet.de Anch.in cle.ij.de magistris.

f ¶De cler. Et mo. An clerici & monachi possint postulare,vide in.l. placet. alle.in gl.vbi etiam dicitur,ꝗ medici ꝓhibētur. per Io.an. in regula.ī argumētum.in Mercu.ad-de Fed.consi.clxx.

g ¶De fera. An autem intelligat̃ deuiua,an de mortua tā tū,vide Bar.in.l.cū delanio.in prin.de fun.instru.& vide Bar.hic in suo articu.qui dicit standū esse consuetudini. Pro quo etiam dic, ꝗ in statuto exorbitanti & correctorio ītelligēda sunt verba secundùm communē vsum loquēdi.c.ex lr̃is.de spō. per Bar.in.l.labeo. de sup.le.& in istis proprijs terminis trāsiuit Mat.ī suis dictis,dicto.xcv.facit.l. auunculus.de verb.sig.& sequuntur doc.hic.

h ¶Infamibus. Procurator potest esse infamis:secus in aduocato.de ꝓcuratore vide gl.in.c.Imperatores.de iura.ca.& in.c.cū deputati.de iud.& vide quę dixi post Bart. in.d.l.reum. Adde, an infamis possit esse procurator,Pau. de cas.cōsil.ccviij.

POMATES.

a Cardinaliũ. Vide Bar.cõsi.j.xvij. colum.j.vol.

b Sed qro. Et istud dictũ Inn.refert & Bal.in.l.& si seuerior.in.ij.col.C. de infamibus.

c Esset Rex. Caue. tñ id qđ dixit Bal. in.l.oẽs populi. in ij.q.prin.in .v.col. de iusti.& iur.vide qđ no.Bart.in.l.re legati.de pœnis.& an populus posśit aliquem restituere ad famã,adde bar. ĩ.l.fi.in fi.C.de sen ten.pas.& q̃a Bar. fuit sibi cõtrari⁹,vide q̃ dixi in.l.infamẽ.j.pub.iudi. Adde qđ eps clericũ dãnatũ de falso,nõ potestrestituere,vt voluit Bald.consi. ccc.lib.iij.

d Deinde. Vide in l.pxi.& vide text. š.ea.l.in ver.sed est eqsimum.sed limita:nisi pupilli essent ĩ dignitate positi secũdũ Bal.singul. in.l.casŭus.š. de sena.

e Affinitates. Vide Bald.in.l.fin.in prin.C.de ver.sig. Adde Pau.de cast. cõ.lxviij. super statuto Veronę.

POMATES.

f Intentione. Vide Bar.sibimet cõtrariũ in.l.liberorum. col.pe.j.de verb.signific. De materia istius verbis contineri,vide Ias.l.ij.§. j.circa fi.ff.de ver. ob.versi.cõtrà Bar. hic. Itẽ contrà hoc facit tex.§.ita seruiana.ibi ppriẽ cõtineri.insti.de act. & vide tex.contrà gl.in versi. alienationis.& ibi p Bar ba.c.nulli.de reb. eccle.nõ alienã.vide Bar.cõs.lxij.co. ij.j.vo.& cõsi.x.in xij.col.ij.vol.vide aliqd p Alexã.l.j. C.de suc.edic.

g Consului. Vide qđ dixi post Bart. ĩ aut.matri & auię & de aliqbus alijs psonis.vide Bar.& quod ibi dixi in.l. Lucius.§.q̃situ.de leg.iij.docto.hic in cõi tenent contrà Bar.

h Personę cõiunh

tionem dñs effectus posset impetrare,vt supersederetur in ciuili,donec agerel criminali,vt.l.j.C.qñ ciui.act.preiudi criminali.&.l.fi.de ord.iudi.sed postq̃ est condemnatus,hoc nõ potest,ergo &c. No. φ hæc dictio suprascripta,refert ad eos,q in pxi.pręcedẽti capitulo cõtinent. Quod est ideo:quia ad alio cõmodè referri nõ põt.sec⁹ si comm odè posset:vt dixi in.l.si idẽ cum eodem.§.fi.de iurisdi.om.iudic.

SVMMARIVM.

1 Princeps,Papa,senatus,& collegium Cardinalium possunt ad famam restituere.

2 Populus per statutum,potest quẽ restituere famæ in infamia irrogata per statutum,non per ius commune.

3 Pupulus,& Rex superiorem non recognoscens,potest quem restituere famæ quo ad seipsos.

De quare. Nota,φ ad † famã solus princeps & senatus potest restituere,& eodẽ modo Papa,& collegium Cardinalium[a] quo ad spiritualia,& quo ad temporalia,in his qui sunt ecclesiæ subiecti.aliter secus secundũ Innocẽ. de re iudica.c.cum te. Sed quæro, [b]an populus † per statutum posśit quem restituere famę,hic videtur casus,quod nõ.quod est verũ in infamia, quę irrogatur per ius commune,secus in infamia quę irrogat ex forma alicuius statuti,q̃ per aliud statutũ contrarium posset tolli,quia nihil tam naturale est &c. Idem de alijs Regibus,& Principibus,qui recognoscunt Imperatorem in dñm.sed † si esset Rex,[c] Princeps vel populus qui.Imperatorem in dominum non recognosceret:tunc quo ad seipsos restitutio famæ valeret,quia talis appellatur populus liber:vt no.in.l.hostes.de cap.& apud eosmet dicitur esse imperium subijpsius:vt ibi patet.

Deinde.[d] No. φ infamis potest esse tutor & curator;dum dicit pupillo pupila furioso suriosa.

SVMMARIVM.

1 In famis potest esse tutor.

Qui eorum. Reuoco in dubiũ intellectum huius principij. Quidam dicunt.quòd hic exponit precedentia.q.d.φ hoc habet locum in tutoribus,& curatoribus testamentarijs,& datiuis:de legitimis autem nihil dicitur. No.secundũ hoc,† φ infamis potest à iudice tutor dari.Sed quid erit de legitimo?certẽ idem eadẽ ratione,licet non dicatur in text.Sed quia secundùm hæc ista expositio non est perfecta:quidam legunt alio modo. Pro cuius euidentia debes scire,quòd quis potest esse tutor testamentarius:legitimus,vel datiuus:sed habere ius administrãdi hoc de necessitate debet à iudice,vel testatore decerni: vt.C.arbi.tute.l.fina. Possunt etiam tutores inter se vni committere.& de ista concessione administrationis loquitur hic.à lege autem non datur,vt hac leg. Qualiter autem curator datur à lege, dicam.j. ea.l.in fin.

SVMMARIVM.

1 Affinitas intelligitur,donec durat matrimonium.

2 Nurus appellatione continetur pronurus.

3 Nepotis appellatione uenit pronepos.

3 Pro auiæ defertur tutela,sicut matri & auiæ.

Affinitates.[e] No.† affinitates intelligi, donec.durat matrimoniũ. Quod est verũ,nisi quo ad impediẽdum matrimonium. Dicit glo.facit ad infinita:quæ continentur in statutis,φ questiones inter affines compromittãtur. Quod intellige de affinitate durãte. † Secundò not φ appellatione nurus cõtinet pronurus. Et no.φ tex.dicit cõtineri.& sic est ex propria significatione vocabuli,nõ extẽsione[f]. Et per hoc reprehendo gl.l.Gallus.§.institués aliàs est ver.in.§.quid si is qui.j.de libe.& posthu.quę dicit,φ appellatione nepotis,non continetur pronepos.quod est falsum:vt dixi ibi per hunc tex. † Item pro hoc iã consului,[g] quòd licet text.dicat,quòd tutela deferatur solum matri & auiæ intelligit de proauia.Nã proauia,auia est:licet addatur præpositio,p,vt hic patet quod no. Vltimò no.φ omnes personæ hic enumeratæ dicuntur personæ coniunctæ[h].

In curatoribus. Primo quæro, vtrum omnibus psonis enumeratis hic,detur curator[i] à lege.& à testatore.glo.C.de epis.aud.l.de creationibus.& insti.de cur.§.j.tenet indistinctè,φ solũ in furioso & prodigo habeat locum legitimus:in alijs semper est datiuus. Quero vtrum hoc sit verum,φ mutus & surdus semper egeat curatore.Glo.videtur φ sic:&.j. de cur.fur.super rubri.In contrarium videtur.l. mutus.in princip.j.de procura.&.l.mut⁹.j.de iure dot. Sed dicas breuiter,si quidem mutus.vel surd⁹ propter talem defectum efficitur quasi carens intellectu:tunc eget curatore:aliàs potest omnem contractum celebrare per signa,sicut per nuncium,vel epistolam.tex.est no.in.l.seruo.§.penul ad Trebel.obligationem verò verborum contrahere non posset.vt l.j.in prin.de verb.oblig.

Puto. Glo.hic posita declaratur per Cy. in.l. j.C.eod.

Q Vos prohibet.[k] No. φ qñ prohibitio fit ex causa publicæ vtilitatis.vl' propter honorem iudicis,vel propter auctoritatem pretoris non potest remitti. dixi plenè in.l.ius publicum.š.de pac.

I Mperator. Prohibitum ad tempus,post tempus videtur esse permissum. h.d. Quod hic dicitur reuersus de exilio. intelligatis,nisi ex ea causa sit infamis:vt in gl.& gl.hic ĩtrat vnam materiam,quam plenius expedit.j.ti.j.l.quid ergo.§.pœna grauior.

SVMMARIVM.

1 Sententia infamatoria alicuius,ipsum infamat ubique.

2 Excommunicatus ubique est excommunicatus.

3 Consuetudo ciuitatis habet locum,etiam in castris,& locis ciuitati subiectis.

E X ea causa. Sententia iudicis,quæ diminutionẽ status nõ cõtinet,extrà territoriũ iudicis,suum effectum nõ porrigit. h.d.

l No.hanc leg.[l] in eo,quod dicit,φ infamiam non

1 irrogat. Nam sententia, † q̃ aliquem infamat.& sic statũ alicuius diminuit,vbiq; infamat. Sequit enim hominẽ,sicut lepra leprosum. Idem sicut si alicui mutilaret membrum,vbiq; esset cũ membro mutilato:ita si alicui diminuit status quod fit p ĩfamiam:

2 vt.l.cognitionum.de var.& extraor.cog. Et † excõicat⁹ vbiq; erit excõicatus:quod examinaui plenè in

m l.cunctos populos. Vltimò glo.[m] † inducit in ar.φ

3 consuetudo ciuitatis habet locum etiam in castris &

n locis ciuitati subiectis. & fortè etiam in curia epi.[n] quod examinaui plenè in.l.cunctos populos.

A Principe. Ecce bona lex[.], & habet bonam glo.& non eget expositione.

De iis, qui notantur infamia Rubri.

Continuatio apparet ex fine precedentis tituli.

SVMMARIVM.

1 Fama bona dicitur illæsæ dignitatis status legibus & moribus comprobatus.

In famia est læsæ dignitatis status legibus & moribus improbatus.

Infamia minuit statum alicuius.

2 Infamia alia facti,alia iuris.

Effectus infamiæ facti:& an repellat testem.

3 Effectus infamiæ iuris.

4 Ipso iure:idem est ipso facto,

5 Condemnatus condictione furtiua,non est infamis.

6 Damnatus ex inquisitione,uel statuto alterante pœnam legalem,& faciens cessare crimen esse publicũ,nõ est infamis.

7 Casus,in quibus quis infamatur?

8 Infames,an dicantur capite minui.

9 Infamis non est,qui tenet duas concubinas.

10 Infamis ut quis fiat non requiritur quod inciderit in omnes istos casus.

Orationes plures quando copulantur respectiuè ad aliud,tũc requiritur concursus utriusque.

ctę.qui dicãtur ppinq &c.vide Bar. & Bal.in.l.fi.de vbo.signi.

i Curator. Quid in mente capto & fatuo,vide Bart.in l.furiosi.C.de nup.

k Quos prohibet. Hãc.l.no. allegauit Inno.in.c. intimauit.de test.vtrũ ego volẽs posśim facere examinari inimicum meum contrà me.& dicit φ si mero fauore meo repellebatur tũc posśum. & tenet Spe.in ti.de testi.§.j.versi.sed qd si aduersarius. Aut repellebatur propter inuidiã, quã erga me gerit, vel ppter piuriũ aut infamiam:& tunc nõ posśum, p istũ text. & vide not. Bart.in.l. deferre. de iure fisci.glo.& Bal.in.l. libertorũ. C.de test.

l No. Hãc leg.vide quod dixi in.l.j. C.de aduo.di.iudi.

POMATES.

m Vltimò gl. Vide Ro.consi. lx.in fi. Præposi. ca.illud in fi.xiij. disti. Roma.cõs.cxlj.

n In curia Episcopi. Dũ dicit in curia epi ipsam allegauit tibi in.l. sequtur.§.si viã.de vsufca.quod probat.φ Eps ẽ maior ptãte.Bal. in authen. habita in.xvj. col. in versi.licet dubitatur.C.ne fili⁹ p patre.

a ¶ Fama bona. & de infamia facti, vide Dy. & Ioã. and. in regula infamibus & plenè Bal. in. l. j. in. v. op. de sum. trini.

POMATES. ¶ Quotuplex. vide Iac. l. cunctos populos. in. xj. col. de sum. trini.

b ¶ Quotuplex. vide Bal. & qđ ibi dixi in. l. ij. C. de secun. nup. vbi dixi, qđ infames de iure ciuili, sunt infames de iure canonico. vide Bald. in. c. j. an remoueri debeant testes, q pares esse desierunt. vbi ponit esse triplicē īfamiam facti. Et de multiplici genere infamię, vide Bal. in. l. cunctos populos. & qualiter probet, vide Spec. de inqsi. §. nūc tractemus. vers. qđ si ille Innoc. in. c. cum oporteat de accus. di xi in. §. tormenta.

c ¶ Idem importat. Quãdo infamia irrogat ipso iure: vel ipso facto. & adde gl. in. l. ictus fustiū. j. eo. in gl. mag. adde qđ dixit Bal. in aut. habita. in vlti. colū. ne fil. pro pat. φ pœna dicit ipso iure cōmissa, quod est qñ lex ipsa pronunciat adeo, φ inter sententiã & pnūciationem, non est mediū. alle. Ioan. an. in. c. ppetuo de ele. in. vj. in nouel. & subdit φ vbi pœna imponit ipso facto, nō habet locū pœnitētia, secūdū gl. sing. in cle. ne in agro. §. qa verò. de sta. mona. in versi. ipso facto. & ideo dicit Bal. in. l. j. iij. col. C. ne ex deli. de fun. φ vbi publicātur bona ipso facto. non requirit pcessus. Facit text. & qđ ibi Bal. in aut. incestas. C. de incest. nup. Et facit ad statutū, φ in tali negatio proceda tur de facto, de quo per Bart. ad reprimen. in vers. videbitur. ad fi. & in cōsi. incip. punctus quęstionis vertētis inter alterū Io. & in consi. j. q. j. vidēdū est vbi allegat glo. in. l. verum. §. ex facto. in versi. reduce re. de mino. & vide notata in. l. filiussa mi. de donationibus. & fortius Bartol. in. l. præsenti. C. qui ad ecc. confugiunt. in. §. cum autem. & quæ dixi institu. de actio. §. in bonęfidei. in vltima. char. per Ludoui. in rubri. de arbi. in. vj. charta. & de hoc ver. ipso facto, vel ipso iure. vide aliquid per Bal. in. l. cunctos populos.

PRætoris. Diuiditur in tres partes. Primo ponit quosdam casus, in quibus infamatur quis ipso facto. Secundò ponit alios, in quibus infamatur quis per snīam. Tertiò redit ad eos, in q bus infamatur ipso facto. Secunda ibi, qui in iudicio. Tertia ibi qui eam. ¶ No. mirabilem legem quę quasi cōprehendit oēs casus infamię aliqbus sup additis per gl. ¶ Op. C. eo. l. interlocutio. & l. verbum. So. glo. ibi loquitur de infamia facti: hic de infamia iuris. ¶ Pro cuius declaratiōe debemus scire priò, qđ est infamia. Rñ. Scito prius, qđ est fama: demum

1 scies, quid sit infamia. Fama† bona[a] dicitur illesæ dignitatis status, legibus & moribus comprobatus. In famia vero est eius cōtrariū. s. lęsę dignitatis status legibus & moribus improbatus: vt. l. cognitionum. j. de var. & extraor. cog. Per infamiã eñ dicit minui status alicuius, vt ibi patet. & tāgit hic in vlt. gl. hui⁹

2 leg. ¶ † Secūdò videndū est quotuplex[b] est infamia, Rñ alia facti: & alia iuris. Ista infamia facti habet duos effect⁹. qui ponunt in hac glo. Habet tertium effectū: qa repellit a testimonio scđm quosdã quod dicunt doc. in. l. j. de sum. trini. & si cath. & l. Cassius.

3 de senato. Est alia infamia iuris: † & de hac loquitur tota ista lex ¶ Circa quam distinguendū: quia qđã infert ipso iure absq; ministerio iudicis. Nã eo ipso, quòd qs facit aliqd phibitū ipsum ius, pfert senten

4 tiam, & infamiam irrogat. Et hoc est, † qđ dicit ipso facto: id est ppter ipsum factum: & illud idem dicit ipso iure. s. sentētiante seu statuēte. Et sic in effectu idē importat[c], dicere ipso iure, & ipso facto. & hoc vř sentire gloss. quę incipit. x. vel. xj. casus. &c. Et istud est qñcunq; lex notat factū: vt in. j. & ij. parte huius. leg. & l. palã. §. quæ in adulterio de ritu nup. Quandoq; ista infamia nō irrogat ipso facto per leg. nisi super facto sequatur sententia iudicis, vt in ij. pte huius leg. quod apparet: qa lex nō notat factū sed condēnationē factã super facto: vt proprius loquatur super accusatione, vel actione, quę oritur ex

5 ipso facto seu ppter factū. vt statim dicã. ¶ † Quæro vtrum[d] cōdemnatus conditione furtiua sit infamis? videtur quòd sic: quia tex. dicit hic. qui furti. In contrarium est. l. cessa. de act. & oblig. & ita tenet gl. hic. Et ista est vera. Nam hæc lex non notat factū. sed accusationem, seu actionem: ex qua condemnatio sequit, scilicet si est damnat⁹ publico, iudicio vel aliãs tarū accusationū. & ideò gl. l. certi conditio. §. si cer. pe. optimè dicit, quòd si ageretur certi conditione generali ad istud, quod venit in aliqua istarum actionum, quæ infamat non sequatur infamia: quia lex notat actionem, per quam condemnatio seq

6 tur: vt hic. ¶ Et ideo† quando quæritur, vtrum condemnatus ex inquisitione sit infamis, vel vtrum cōdemnatus ex forma statuti sit infamis: istud est inquirendum, vtrum inquisitio, vel statutum quod alterat pœnam legalem faciat cessare crimen esse publicum. Si enim non facit cessare, dãnatus de publico iudicio est infamis, sed si faceret cessare, non esset infamis. Hoc expedit in. l. infamen. de publi. iud. di

7 cam. j. ea. l. athletas. §. calumniator. ¶ † Quærit glo, quot sunt casus, qui ponuntur in hac leg. gloss. dicit quòd sunt. x. vel. xj. nō curo enumera per te. Quero, vtrum sint alij casus. in quibus quis infamatur. Glo. quod sic: vt. l. notatur. cum. l. sequen. j. eodem. & l. j. de sepul. viola. Item dicit gloss. si quis acceperit pecuniam ob negotium faciendum, vel non faciendū, Gul. dicit, quod hoc non bene probatur lege. Et dicit verū præterq; in casu, si quis acceperit pecuniã ob testimonium dicendum: vel non dicendum, vt, l.

in. xviij. col. in versi. circa malefi. & quid si potestas habet arbitrium pro cedendi iure & de facto an possit punire occidentē bānitū: vide Bald. in. l. vbi pactum. in fin. C. de transac. & qđ dixi in. l. filiussã. de donat. & nota φ maior est infamia oriēs ex cōdēnatione ex contractu, φ si ex delicto: vt not. Bal. in. l. re mãdata. C. mãdati. & dum hic ī fi. huius. l. dicitur. quod est in iij. §. iulia. j. de testibus. ¶ Quærit glo. quid in actio-

8 ne. l. aquilię: † & quod metus causa: dic vt in gloss. ¶ Quæro vtrū infames dicãtur capite minui. dic vt

9 in ea. ¶ Dicit hic quod† qui cōtraxit bina spōsalia infamat. qđ si habet duas cōcubinas, certè phibitū est: vt in authē. qui. mo. na. effi. sui. §. pe. & si. nō autē est infamis: qa nō punit hic. ¶ Quæro vtrū requiratur qđ inciderit in oēs istos casus q ponunt hac. l. videtur quod requirantur omnia vt. l. si heredi plures de cond. institu. In contrariū est veritas vt patet ex

e omnibus leg. hui⁹ tituli. Ad cōtrariū rñdeo, φ† qñ-

10 q; plures oratiōes copulant respectiuè ad aliud: tūc requirit concursus vtriusq;: vt ibi. Quãdoq; p se principaliter: tūc illa copula magis ponit cōtinuatiuè, φ copulatiuè. ita loquitur hic.

QVod ait prætor. ¶ Hic Iuriscōsult⁹ incipit exponere edictū: & sunt expositiones multū notabiles, & veniūt sępe de facto glo. ponit quandam differentiam, quã vide. non curo amplius.

SVMMARIVM.

1 *Exercitus non dicitur, nisi habeat legiones.*

2 *Qui promisit ire in exercitum, non tenetur ire, nisi mittantur tot gentes, quæ faciant legionem.*

3 *Odium ampliatur fauore publicæ vtilitatis.*

1 Exercitum. ¶ No. † φ nō dicitur exercitus, nisi habeat legiones: vt in glo. quod no. p terris subditis alicui ciuitati, vel regi, qui promittunt ire in exercitum cum ipse fecerit. Nō enim dicit facere exercitum, nisi mittãtur tot gentes, quę faciãt legionem. Et ideo sis caut⁹ quãdo vocaris ad dictandū similia instrumenta: vt intelligas qualiter intelligit exercitus, & quot gen-

2 tes faciant legionē: dic vt in glos. ¶ † Secūdo not. φ odium ampliatur. nã licet secūdū ius scriptū edictū nō loquat, nisi de misso ab exercitu edictum extēdit de misso ab exercitu, vel alia cohorte, seu alia.

f ¶ Opp. gl.[f] de. l. cū qdã. de libe. & posthu. & nō soluit: tñ Dyn. in. c. odia. extrã de reg. iu. lib. vj. dicit, φ

g istud est ratione[g] publicæ vtilitatis. qđ est verū cū publica vtilitas versat in hoc: qa cū cōstet maleficiū esse cōmissum, si verba edicti nō extenderent ad illud, esset impunitū. qđ esset cōtrã publicã vtilitatē: vt. l. ita vulnerat⁹. ad legē acqui. sed si tractaret de diuersis pœnis: imponendis tūc eligeret mitior. vt. l. si pręses. de pœnis. & l. interpretatione. e. tit. hoc aūt φ nullo modo puniat no eligit: facit qđ no. Dy. in. c. in obscuris. extrã de reg. iur. lib. vj. ¶ Secūdò opp. C. de his, q nō impletis stipē. l. si. lib. x. sol. ibi fauor non ampliatur. qa reipublicę nō interest fauorem ampliari.

SVMMARIVM.

1 *Causa, quando sit exprimenda in sententia?*

2 *Exauthoratio, quando reddat quem infamem.*

Ignominiæ causa. ¶ Nota. hic duo. Primò φ in sententia debet inseri causa. ¶ Secundò nota de degradatione, seu exauthoratione. ¶ Ad primum opp. extrã de sentē. & re iudica. c. sicut. & j. de re milita. l. milites. §. missionū. Gloss. sol. & ista est vera, q dicit hoc quo ad infamiã: illa quo ad cætera. ¶ Pro

h huius declaratione[h] debes scire, † φ si quidem quæ-

1 rit vtrū causa sit exprimēda[i] in sentētia, quo ad valorē sentētiæ: & non est necesse, vt. d. c. sicut. sed si quo ad aliud, puta quo ad grauandum cōdemnatum: vt infametur: vel quo ad releuãdū: tūc debet inseri causa: vt hic. & l. hæ enim. de suspec. tuto. & quod ibi not. & l. si quis ad exhibendum. & ibi not. gloss. infrã. de excep. rei iudi. & ita debet itelligi qcqd Dyn. dicat in. l. qui Romæ. §. duo fratres. de verbo. oblig.

c famis cōtrahēs bina sponsalia intellige vt p Bal. ī. l. j. C. de spon. & quid in habente duas concubinas vel vxorē & concubinã. dic idem secundū Bal. in. l. ij. C. de incestis nuptijs.

POMATES.

d ¶ Quæro vtrum. Idem dicit Bal. ca. & si clerici. in prin. vj. col. extrã de iud. qui ratione quærit cur conditio nō est mutata in isto edicto prætoris & ibi vide Deciū colū. xlvj. vide Iaso. qui de isto dicto Bart. non meminit in. l. certi condictio. in princi. col. viij. ff. si certum peta.

POMATES.

e ¶ Ad contrarium. Vide ad hoc Bart. l. j. in princi. ff. de iusti. & iure.

f ¶ Opp. glo. Vide Bart. in. l. quemadmodum. C. de agri. & censi. & imol. in d. l. cum quidam.

POMATES.

g Est ratione. Vide text. l. cętera. §. hoc senatus. ff. de leg. j. Alex. cōsil. lxviij. in. j. colū. volu. iiij. Feli. in. c. præsentium colum. fin. de testi.

POMATES.

h ¶ Declaratione. Vide Abb. consil. lxx. in. l. volu. præpo. in. c. fi. xxj. distinc. aliquid. §. de qbus. ij. col. xx. distin. Felin. i. c. sicut. viij. colum. de re iudi. Abb. c. examinata. ij. colū. de iudicijs.

i ¶ Ignominię causa sit exprimēda. & adde φ sententia q̄ fertur contrã contumacem vigore contumacię vt sententia banni semp requirit cãm scđm Bald. in. l. pe. C. de fideicō. liber. & de materia vide Bald. in. d. §. illo. & quod dixi post Bar. in. l. si is ad quem. ff. de acqui. hæredi. & post Bar. in. l. qui Romę. §. duo fratres. de verb. ob. & in. l. quid ergo. §. pœna grauior, j. eo. & Spec. in tit. de sen. prola. §. qualiter. ver. verum.

i ¶ Exprimēda. Ia. bu. hic dicit φ si: ponat cã cū hac conditione maximè: & Cyn.

quia est implicatiua. licet nō sit illa cā sufficiēs, tenet tñ sñia ꝓpter īplicationē.& no.quōd Hosti.in.c. ex pte. de conces.pbend.p illū tex. dicit, ꝙ si pōt sñia saluari p cām non expressā, & pariter p exp̄ssā Nā talis sñia non tenet.vide no.ī.c.p tuas.q.fi.sint legi⁹.& c.ī p̄setia. de renū. &.c.sicut.de re iudi. d.Ant.ī.c.ex pte p̄ allegato. dicit contra practicā Iac. bu. fore causam ī.c.ex lr̄is.de in inte g.resti. & ibi fuit apposita cā p dictionē p̄sertim.vide do. Io.ī.c.ex pte p̄allegato.& do.Aut.in c.in presentia.de renū.secus aūt si fuissent exp̄sse duę cau ſę vna va,& alia falsa.qa sustentat̄ ex vera & nō.p Anto. in.§.duo fres&plenè moder.in.l.si is ad quē.j. de acqui. here.Et adde not. gl.in.c.si confirma tiōis.de elec.lib.vj. ad fi.de cā exprimēda ī sñia.&vide do. Abba.ī cōsil.vij. vide Io.de Imol.in.c. cū inter.de re iudi. vide q̄ ibi dixi.vide do.Card.ī.c.cū ī p̄ñtia.& ibi arguit cōtrà.Inn.vide ibi oīno. And. Barba.

a ¶Militē p̄dere. Et vide quod notat Barto.in.l. de pen. de quo & in Spec. qualr̄ inaccusat.ꝑ ce.§.j.versi.leuia āt crimina. & tex. in auē.vt cle.apud ꝑ pri. epis.§. illud palam.

POMATES.

b ¶Seu clericorum. Vide Feli.c.ex literis.v.col.in fi.& sequen.de consti.

c ¶Miles. Allegat̄ gl.hæc prosing. & vide do. Abb.in.c. querelā. de iureiu. & vide Lud.Ro.in cōsi.cclxiij &vide Bar.in cōsi.xcix.incip.Io.notarius.dicit contrà .And. Barb.

d ¶Calūniator. quis dicat̄ calūnator: vide.§.notandū.ij.q. iij.c.si quem.d.An. in rub.de cal.& ibi

& Cy.in.l.ꝓperādū.§.illo.C.de iudi. ¶Ad secūdū opp.de.l.q cū vno.§. exauthoratus.de re mili.Sol.dicit glo.ibi fuit exauthorat⁹,ex cā sufficiēti ad infamiā:qa pp litē vitādā,sese dederat militię.q̄ gl. optimē dicit. ¶Pro cui⁹ † euidētia debes scire,quod q̄dā

2 est exauthoratio verbalis.& ista bñ facit militē p̄dere

a re^a priuilegia militaria:tñ miles remanet.qa nō interuenit act⁹ retro similis.arg.l.ab emptione.§.de pac. facit extrà de pœnis.c.degradatio.lib.vj.Quedā est realis degradatio. ¶Et hic aduertēdū.Quādoq̄ ista exauthoratio fit in pœnā,& est īfamis,vt hic. Qñq̄ ista exauthoratio fit vt p̄paratio aliud.& hoc dupliciter:qa qñq̄ fit vt p̄paratio ad litē,vt faciat quē esse iurisditionis alterius.& tunc nō erit infamis:vt h.d.l.qui cū vno.§.exauthorat⁹.ita loqt̄ gl.ista. Qñq̄ fit vt p̄paratio ad impositionē pœnæ q̄ fortè in militē nō caderet.tūc puto idē,quod nō sit infamis, nisi sequuta sñia:vt in authē.de san.epi.§.si verò crimē.&.§.seque.&.C.de epis.& cler.aut.cleric⁹. & in corpe vñ sumit̄.& in istis casib⁹ erit duplex ꝓcess⁹. vn⁹ sup degradatione,ali us super crimine: vt.d.§.si verò crimen.&.§.seq.Facit quod dixi.§. de iurisdi. om.iud.l.magistratib⁹.quod puto ver.Qñq̄ degradatio fit ab vno iudice,& punitio ab alio:sed si fieret ab eodē:tūc in ea degradatione,q̄ fit ad prępara tionē pœnę,puto sufficere vnū ꝓcessum secūdū ea. q̄ no.in.l.j.in magna gl.de actio.emp.q̄ dixi in examinatione seu degradatione militum.idē in degra-

b datione doctorū,seu clericorū:^b vt in glo. q̄ & qualiter fiat.habes expressum in.d.c.degradatio⁹. extrà de pœnis.lib.vj.& istam degradationē fecit fieri Papa de quodam Archiepiscopo.

SVMMARIVM.

1 Condemnatus de adulterio,an puniatur capite.

2 Infamis,an posit esse tabellio. remissiuè.

c Miles. ^c ¶Opp.gl. Quero. †vtrū cōdemnatus de adulterio puniat̄ capite:vt.l. q̄uis.de adul.Gl.soluit quòd olim nō erat pœna mortis.Idem no.in.l.qui cum vno.§. adulte. de re milita.&.l.Claudius.de his,q.vt indig. Tu dic melius, vt not.in.l.si quis viduā.j.de questio. ¶Vltimò no. glo.tuam: hic vides,quod infamis absoluitur à sacramēto militiæ:idē ab omni publico officio.Quod

1 no.Facit ista glo.†quod infamis nō potest esse ta-

2 bellio.Contrarium determinaui.j.ad legem Iuliam repe.l.eadem.dic vt ibi.facit quod not.p Inno. extrà de cōces.præ.c.inter dilectos.in.j.glo.

Ait prætor. ¶Quærit glo.de istis ioculatoribus,dic vt in ea.

Athletas. ¶Oppo.glos.de.l. Imperator.j.eo.Solu.glos. quæ est rō:quia magis peccat,qui lenocinium facit,q̄ qui adulterium. ¶Et no. ꝙ maius delictum est lenocinium,q̄ adulterium.

SVMMARIVM.

1 Præuaricator dicitur accusans aliquem de publico iudicio ad condemnationem,uel absolutionem.

2 Calūniator dicitur,qui scienter falsa crimina intendit.

3 Accusans,& non probās,qñ præsumatur calūniator.

4 Calumniæ præsumptio,quibus casibus esset?

5 Iudex per inquisitionem procedere pōt in casibus,quibus accusator excusatur à præsumpta calumnia.

6 Calumniator punitur duobus modis,officio iudicis mercenario,& cōdēnatur in ipsa sententia,qua reus absoluitur.

7 Statutum ubi imponit pœnam accusationem nō probanti, accusator potest condemnari in sententiam absolutoria rei.

8 Condemnatus officio iudicis,est infamis.

9 Calumniæ pœna est similitudo supplicij.

d Calumniator. ^d ¶Primò † quæro, quis sit preuaricator? Rñ.propriè dicitur accusator publici iudicij,qui accusat nō ad condēnationē,sed ad absolutionem Dicitur etiam præuaricator aduocatus,sed impropriè: vt in glo.tene menti.quādo corā te venit aliquis accusans reū, in seruitium ipsius rei,pōt contrà eum

2 procedi de pręuaricatione. ¶† Quæro quis dicatur calumniator? Respond. qui falsa crimina scienter

3 intēdit: vt.l.j.in prin.ad turpil. ¶† Quæro,an eo ipo quod quis nō probat,pręsumatur calumniator.de hoc sunt opi.in.l.j.ad Turp.& doc.tangūt in.l.j.C. de aduo.diuer.iu.Quicquid dicatur:veritas est,quę

e in hac gl.ponit̄,quod regula est,quòd eoipso,q̄ qs nō ꝓbat,presumit̄ calūniator.sed fallit in casibus, q in hac glo.notabili ponunt̄.Ista tñ presumptio non est iuris,& de iure;qa contrà eam admittit̄ ꝓbatio in cōtrariū.& hoc est,qd̄ dicit̄ in.l.j.§.j.ad Tur

e pil.ibi,nec vtiq̄,qui nō probat &c.Puto aū t^e quod possit ꝓbari cōtrariū p publicam famā,q̄ excusat à calūnia.tex.est in.l.miles.§.mulier.de adulte.Idē puto:ꝙ si aliqs accusauerit aliquē de delicto eo.qd̄ audiuerit à p̄sonis fidedignis.ar.C.de cal.l.mater & j.de bonis liber.qui cum maior.§.fi.sec⁹ si audiuerit à p̄sonis nō fidedignis,vt.l.athletas.j.de fal.& ibi di

5 xi. ¶Qui autem † sunt illi casus:quib⁹ cessat præsumptio calūniæ?glo.potuit notabilr̄,quā vide & sina.Et aduerte,†quia in oībus istis casib⁹ quib⁹ accusator excusat̄ à presumpta calūnia, in omnibus istis,vel sibi correspōdētib⁹,iudex pōt p inquisitionē ꝓcedere:ideo eñ necessari⁹ est accusator,vt possit ꝓpter calumniam puniri similitudine supplicij. sed ibi ista ratio cessat:ideo nō est necessari⁹ accusator.dixi plenè in.l.secūda.§.si publico.j.de adulte.

6 ¶† Quero qualiter ^f quis puniatur de calū.Rñ.duo

f bus modis. Primò iudicis officio mercenario,& tūc cōdēnatur in ipsa sñia,qua reus absoluit̄ vt.j.ad Turpil.l.j.C.de calū.l.j.Puto.tñ qd̄ ipsi accusatori debuit dari terminus ad faciendum suam defensionē super calūnia,qa hoc solū,ꝙ non probauit,non inducit presumptionē iuris;& de iure.sed pōt probari

g cōtrarium,vt.§.dixi. ¶Nota etiā^g ex hac gl:& ex

7 leg.quas allegat,quòd † qñ statutū imponit pœnā non probāti accusationē,quòd in ipsa sñia:in qua reus absoluitur,potest accusator condēnari. ¶† Itē no.ex hac glo.coniuncta cum tex.quod cōdemnatus officio iudicis est infamis.Quod puto verum. Satis eñ est,quod sit de calūnia,vel publico iudicio condēnat⁹:vt requirit edictum pretoris,dixi plenè in.l.infamē.de publi.iudi. ¶Si verò vult quis condēnare aliquē de calumnia accusatione proposita, hoc tunc potest fieri ex interuallo.Idem puto:si iudex vellet ex officio nobili inquirere. Nam cū istud delictum sit cōmissum corā iudice:de eo pōt inquiri:vt.C.de proba.l.iubem⁹.& de test.l.nullū.& ista facultas inquirēdi correspondet illi casui exceptuato:ī quo accusator nō tenet̄ de calūnia.§.vbi fuit intimus dolor admissi criminis:vt glo.dicit.Iudex eñ ipse p hoc offenderet̄,vt.d.l.nullū. ¶† Quero,q̄ est pœna calūniæ?dic vt in gl.quod similitudo supplicij,vbi est determinata:vel eius,quod in illo delicto solet imponi:vt in glo.& bene.

SVMMARIVM.

1 Cōdemnatus de furto,est infamis,licet in ueritate nō fecerit.

2 Dans pecuniam,& paciscens ne noceretur ad iudicium pro delicto,quod in ueritate non fecit,est infamis.

3 Dare non licet pecuniam ante condemnationem,pro hebenda pace post sic.

Item si quis. Hic iurisconsultus exponit verba edicti. ¶Primò opponi.de.l.fur.§.pactus.j.eod.Solu.vt ibi. ¶Quero,quid si aliquis† est condemnatus de furto quod in veritate non fecit an sit infamis.Quidam quòd non per.l.si furti.C.eod.& quia res inter alios acta &c.Gloss.determinat contrarium,& bene.Ad.l.si furti.respon.vt in glo.Ad illud quod dicitur res inter alios acta &c.Rñd.quod illud non est verum in his,q̄ continent diminutionem status alicuius,vel famę:nam tūc habetur pro veritate quo ad omnes:

2 vt.l.ex ea.§.ti.j. ¶† Secūdò querit glo.dicitur hic pactus.quid si pactum fecit,cū in veritate nō cōmisit delictum?opiniones sunt Finaliter glo.dicit eū non infamari.arg.l.itē.§.pōt.de aliē.iu.mu.cau.fa.& qd̄ ibi dicitur furti &c.intellige.quòd factum apparet & ista determinatio videtur contrà dictum in prin. gloss.Nec ob.l.item.§.potest.quia in illo delicto requirit̄ verus dolus,q ibi cessat.hic autē sufficit condemnatio,vel factum:vt patet hic.Iacob.bu. dicebat istam gloss.posse substineri hoc modo:quādoq̄ transigit̄ sup pœna,iudice volente,vel authorante

dixi.And.Barba.

e ¶Puto autē.Idem voluit Barto.in.l.j. §.j.ff. de calū.seq̄t̄ hic Anto.& Bal.& Saly.sec⁹.l.mater. C.de calum. vide Bal.in.l.qui nō ꝓbasse.C.de calum. sed Inno.tenet cōtrà in.c.ij.de calū. d.Anto.ibi dicit,ꝙ si fama ē orta à fidedignis excusat; vt voluit hic Bart. si verò nō orit̄ à fidedignis,nō excusat:& ꝓcedet opi. Vinc. Io.de Imol. ibi dicit:ꝙ melior est opiñ.Bart.quia q̄libet cā colorata excusat à calūnia: vt.l.igit̄.j.deli.cau. cū si.Ang.ī.d.l.mr̄. alr̄ distinguit.vide q̄ dixi in.d.c.fi.de calū.& ista intellige in calum. secundū Ant.hic vide,q̄ ibi dixit.An.Barb.

f ¶Qualr̄. Tene mē ti,qd̄ anq̄ iudex cōdēnet reū de calū. debet dare sibi terminum ad probādū innocētiam. Idē voluit Bar.in.l. j.§.j.ff.ad Tur.sed pōdera:quia est cōtra text.in.c.ij. de calū.vbi dicit̄,qd̄ iudex cōdemnauit reū,donec ꝓbauit suā innocētiam.& sic reseruat sibi ius ꝓbandi innocētiā. & est ille tex.mirabilis, quod primo cōdēnet,& postea sibi reseruet ius ꝓbādi.pōt dici,qd̄ in casu illius ꝙ ꝓbauit,sed insufficiēter.ideo pōt cōdēnari reseruato sibi iure probādi inocētiā.Sed in casu isto nil probauit: ideo debet iudex dare sibi terminum ad probandum innocētiā,And.Barba.

g ¶Not.etiā. Adde Bart.in.d.l. Athletas.de fal.& quod no.Bar.& Bal.in.l. j.C.de plus peti.

a ¶Et ideo puto. An sit licitum dare pecuniam pro parte. vide hic Angel.& Bal.& quæ dixi in c.quoties.de symo. & vide Bal.in.l.nõ interest.C.qđ me.cau.vbi dicit, ꝙ nõ licet dare pecuniã pro concor. Andr. Barba.

b ¶Facit pacẽ. An liceat alicui dare pecuniam. vt sibi faciat pacem, tractat Bal.in.l.fi.j.de cõdi.ob tur.cau.

c ¶Quoniam. Contrarium.de glo.hic vide, qd dixi post Bart.in.l.ij.§.quod obseruari.C.de iura.cal.

d ¶Ista ergo transactio.& põdera in l.non vtiq̃.ff.de exce.dũ ponit casum ĩ hoc, quoniam excipiens confitetur, actor accipiat factum & nõ ius, sed do.Abba.c.cũ vene.de excep. dicit esse casum ibi contrà Bar. Ego põdero quod ista transactio est confessio. vt hic dicit Bartol. And.Barba.

e ¶Circà primum. Vide Ro.cõsi.ciij. Ba .cõsi.cx.vol.iiij.

f ¶Statim infamat. Idem dicit in.l.j.ff. de re iudi.

✤POMATES.

g ¶Testimonium. Vide Feli.in.c. testium.in.vj. col.de testi.

h ¶Op.Gul. Vide glos.in.c.j. extra de testi.

✤POMATES.

i ¶Post appellationem. Vide Feli.in rub.de treu.& pace.in.j.colũ.& seq.

k ¶Si quis alieno.qñ quis dicať cõueniri nomine alieno. ad de Barto.in.l.alia.in prin.fol.ma. & i.l.j. C.de obsequijs præstan.

l ¶Tertiò dicit. Bene facit quod not. in.l.apud.Iu.§.fin. per istũ tex.j.qbus ex cau.in pos.ea.

✤POMATES.

m ¶Dicitur hic. Vide quid ex hoc infert Deci.c.atsi clerici.i pri.col.xlvij.

n ¶Ab initio. Adde Bal.in.l.nihil.C.de procur.

& tunc non infamatur quis:vt.l.quid ergo.§.pœna grauior.j.eo. Quandoq; paciscitur super delicto:& tunc infamatur:vt hic in tex. Quãdoq; super instãtia:& tũc non infamatur, nisi constet de crimine:vt hac gloss. Certè non placet hoc:quia istud pactũ ne peteret in iudicio:vel ne litiget, non solum perimit instantiam, sed ipsam actionẽ:vt.l.si vnus.§.pactus s̃.de pactis.& ibi videbitis.&.l.si postq̃ liti.C.de pac. Et ideo puto,[a] ꝙ eo ipso, ꝙ pactus est, data pecunia super aliqua istarum actionũ, sit infamis. Et ex

3 hoc habes,† ꝙ nõ licet dare pecuniã alicui:vt sibi faciat pacem.[b] Quod intellige verũ ante cõdẽnationẽ secutam:tunc enĩ non licet:quia habetur pro cõfesso, vt hic:nisi in casibus, quibus licet trãsigere:vt l.transigere.C.de transac.non autẽ ꝙ pecunia data repetať. Quod intellige:vt in.l.accusationis.C.quod me.cau.q̃ est no.ad hoc cum sua glo.sed postq̃ condẽnatio esset facta, si darem tibi pecuniam:vt faceres mihi pacem, fortè non est prohibitum. Facit extrà de pœnis.c.presbyteri.&.j.quod me.cau.l.nec timorem.cum sua glo.hoc tamen non firmo.

QVoniam. ¶Hic dicitur quod videť fateri, qui paciscit̃. Quid est hoc dictũ? dicunt quidã perinde est ac si fatereť extrà iudiciũ:dicentes, quod cõfessio extrà iudiciũ sufficit ad cõdẽnationẽ. Ita dicebat Iac.glossator antiquus.gloss.tenet cõtrariũ,[c] vt in ea. Veritas est. quod cõfessio extrà iudiciũ facit iudiciũ ad tormẽta, vt.l. quæro.j.de ædil.edic.&.l.capite quinto.de adulte. Sed confessio in iudicio sufficeret ad cõdemnationem:vt.l.si confessus.j.de custo.reo.&.l.planè.j.ad legem aquil. Ista ergo trãsactio[d] licet facta extrà iudicium, habet vim confessionis factæ in iudicio:quantũ ad hoc, vt possit sequi condemnatio. ita sentit.gloss.in.l.transigere.C.de transact. Item infamatur, sicut si esset condemnatus:vt hic. Sed confessio sola facta in iudicio non infamaret, vt dicam in.l.ictus fustium.j.eod.licet quidam contrà, per hanc legem.& glo.hoc videtur sentire in gloss.paruula, cum dicit ꝙ hęc duo paria sunt:cõfiteri in iure, & pacisci extrà ius.

FVrti.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 Appellatio in ciuilibus, in totum suspendit effectum sententiæ, & sic etiam in criminalibus, præterq̃ ad bona.

Nil nouari appellatione pendente, intelligitur nisi fiat, quod fieri poterat pendente instantia.

2 Sententia lata statim infamat, etiam ante appellationem interpositam.

3 Appellatione interposita à sententia pendente, sententia & eius effectus extinguuntur.

4 Appellatio interposita quando fuit deserta, fingitur non appellatum, & sic est retro infamis.

5 Condemnatus, si pendente appellatione, dixerit testimonium, ualet etiam si appellatio remansit deserta.

6 Excommunicatus, qui appellauit, & neglexit prosequi, an dicatur retro infamis? remissiuè.

7 Sententia prima si fuit confirmata, à die confirmationis, est infamis.

8 Actio oritur ex sententia confirmante, & non confirmata. Et iudex appellationis exequitur.

9 Cautiones datæ in primo iudicio, an committãtur in secunda sententia? remissiuè.

10 Appellatio interposita ab interlocutoria, an extinguat illam? remissiuè.

Sed si furti. Hic ponit verbum damnatus positum in edicto. ¶Oppo.primò:& videť quòd appellatio non tollat effectum sententiæ:vt.l.chirographis.§.fi.j.de admi.tu

1 to.glo.sol. Tu dic† melius, in ciuilibus suspendit appellatio effectũ sententiæ in totũ. Et illud quod dicit, nil nouari appellatione pẽdẽte, debet intelligi: nisi illud fiat. quod fieri poterat pẽdẽte prima instãtia:vt.l.postq̃.§. Imperator.j.vt leg.not.ca. Solum enim hoc prohibet innouari appellatio:quia suspẽdit iurisditionem primi iudicis, & ad superiorem iudicem causam deuoluit:vt.C.de appell.à iudicibus. & in.d.ti.nil no.app.pen. Sed quãdo appellať in criminalibus suspenditur effectus primę sñiæ in totum, præterq; quo ad bona quo ad quę remanet aliquis effectus sñię primæ:vt.C.si pen.app.mors interue.l.fi.&.C.si reus vel accus.mor.fue.l.iij. Ergo.l. chirographis.§.fi. loquitur in appellatione interposita in criminalibus, in quibus quo ad bona remanet aliquis effectus primę sñiæ. Vnde si quid est innouatum reuocatur per officium iudicis, vt ibi no. ita debet intelligi gl.ista. ¶Pro declaranda ista leg.dic quod post latam sñiam, quoddam est tempus appellationis interponendæ, ante eam interpositam. Quoddam est tp̃s post appellationem interpositam, ea pendente. Quoddã est tempus post appellationem interpositam & sententiam primã cõfirmatam, per cursum fatalium. Quoddam est tp̃s post appellationẽ interpositã & sententiã primã confirmatã, tanq̃ iustam & æquã.de quolibet istorum videamus. ¶Circà

e primum[e] scilicet circà tp̃s appellationis interponẽdę sunt opi.hic in gloss.

2 super verbo, prouocationis. †Quidã dicunt, qđ sententia lata statim infa

f mat.[f] vt.l.qui vltimo.&.l.ꝙ ad statũ.j.de pœ.cũ fimi. Alij dicũt cõtrarium ꝙ nõ infamat, donec transeat in rem iudicatam:vt.l.j.de re iudi.facit.s̃.de transac.l.& post rem.ꝑ hoc qđ no.ĩ.l.j.nil no.appel.pen. scilicet quod intra decẽ dies, non potest fieri executio. ¶Prima opinio est vera secudũ oẽs, ꝑ l.allegatã per eos. Ad contraria rñdeo. quędam est executio sentẽtiæ quæ fit facto hoĩs.& ista non põt fieri intrà tẽpus appellationis interponendæ vt in contrarijs. Quædam est executio:quę fit à lege, vt infamia.& in his, quę cõtinent diminutionẽ status:& tunc sententia statim trahit secũ executionẽ, vt hic.&.d.l.qui vltimo.&.l.quod ad statũ.&.l.si quis filio exhęredato.§.hi autẽ.de in.rupto & ir.testa. Et ita dicunt Canonistę in pœna ex

3 cõicatiõis.extrà de appel.c.pastoralis.qđ no. ¶Circà secũdũ† tp̃s scilicet post appellationẽ ĩterpositã ea pẽdente:vr̃ ꝙ appellatio extingat sñiam & eius effectum, vt hic.& ita tenet hic pria gl. Cõtrariũ tenuit scilicet, qđ non extinguat, sed suspendet.glo.in.l.tale.§.q prouocauit.s̃.de pactis. Sed ista est vera:vt hic patet.l.in.l.j.in fi.ad Turpillianum. Quod intellige, vt dixi.s̃.in primo cõtrario. ¶Tertiũ tẽpus† est, post appellationẽ interpositã,

4 & desertã ꝑ cursum tp̃is.vt hic dicit glo.ij.circà mediũ, quod fingitur nunq̃ appellatum esse:& sic retro infamis est vt dicit tex. ¶Sed hic insurgit

5 dubium,† quid si interim talis cõdẽnatus tulit testimonium[g], an valeat.

g videtur ꝙ non, vt.l.iij.§.duæ.j.ad carbo.& ita dicit gloss. Gul.de cug.dicit contrarium:quia inspicitur tp̃s dati testimonij.vt.l.j.C.de testibus. Item quia factum ipsius testis negligentis prosequi appellationem, non debet nocere alij, pro quo testificat⁹ est.arg.l.si vnus.§.ante omnia.s̃.de dact.& l.nam & posteà.in fi.de iureiur. Do. Iaco.but.tenet cõtrarium. Nam in his, quę retro finguntur, omnia rescinduntur, perinde ac si ab initio fuisset infa

h mis.vt.l.pe.de suis & legi.& no.l.vlt.C.de sen.pas. ¶Credo opi. Gul.[h] veriorem, per rationes suas. Et illud quod dicitur in his, quę retro finguntur &c. intellige, nisi sint de necessitate facta:vt.l.quoties.j.de pac.dota.sed te

6 stificari est huiusmodi:ergo &c. ¶An aũt,† qui est excõmunicatus, & appellauit, & neglexit prosequi, retro dicatur infamis? Doctores Canonum variant, vt extrà de appella.c.sæpe.vide ibi vbi Innocẽ.& Bar.discordant.

7 ¶Quartum tempus† est post appellationẽ[i] interpositam, & sententiam primã confirmatam, tanq̃ iustã:tunc à die confirmationis est infamia nõ

8 retro:vt hic. Ex quo† apparet, ꝙ actio oritur ex sententia confirmante, nõ ex confirmata. plenè in.l.eos.C.de appel.& mandat sententiam executioni iudex appellationis, non primus.de quo dixi plenè in.l.tale.§.qui pro

9 uocauit:ex quo apparet,† ꝙ cautiones præstitę in primo iudicio non committuntur in secunda sententia.qđ dic, vt in.l.cum apud Sempronium.j.

10 iudi.solu. ¶Quæro† vtrum appellatio interposita ab interlocutoria extinguat illam, sicut diffinitiuam? videť, quòd sic:vt.l.intrà vtilem.j.de mino.& ibi dicam. In contrarum facit.c.nõ solum.extrà de appel.lib.vj. dic vt dicam in.d.l.intrà vtilem.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 Alieno nomine, quatuor modis quis esse in iudicio dicitur.

2 Procuratore cõdemnato, nõ infamatur dominus, etiam si dominus fuerit litem contesta.

3 Consilium, quòd quando quis dubitat condemnari in actione famosa quòd litiget per procuratorem.

k Si quis alieno.[k] ¶Pro declaratione tex.& gloss. debes scire, quòd aliquis dicitur esse in iudicio alieno

1 nomine tribus modis. Primò† alieno noĩe, id est ad alterius vtilitatem, & damnum:vt procurator. Secũdò dicit̃ esse in iudicio alieno nomine, id est ad alterius vtilitatem & damnum:suo tamen nomine est in iudicio, vt fideiussor, & defensor:quia alterius mandato suscepit in se iudicium. Ter

l tiò dicitur[l] alieno nomine, id est propter factum alienum, suo tamen nomine litigat, & ad sui vtilitatem, & damnum:vt hæres. Quarto alieno nomine, id est super instantia contrà personam alterius inchoata, ad sui tamen vtilitatem, & damnum litigat:& pro facto suo:vt.l.seruus.j.eo. ¶In omnibus istis casibus condemnatus nõ infamatur:licet quo ad quid dicatur suo nomine litigare:vt ex prædictis patet.& sic cessant omnia cõtraria forma

2 ta in glo. ¶Quæro† dicitur hic[m] in fi.ꝙ condemnato procuratore, nõ infa

m matur dominus, si ab initio litigauit per procuratorem. ¶Quæro, quid si

n ab initio[n] dominus fuerit litem contestatus? Gloss. dicit idem, & hc subaudit maximè.qđ puto verum:quia edictum Pretoris requirit quẽ cõdẽnatũ esse suo nomine. oportet ergo, ꝙ ille quasi contractus qui celebratur in sententia, vt.l. ij.§.idem scribit, & ibi no.j.de pecu.celebretur cum ipo reo principali. qui si non est in iudicio, non potest condemnari:nec cũ eo talis quasi

quasi contractus celebratur per regulã.l.q̃cunq; ge
rimus.j.de reg.iur.& per.l.j.de sen.& interlo.omniũ
5 iudicum.quicquid ibi dicat gl.¶Habes †ergo mi-
rabile consilium,ꝙ quando quis du bitat condem-
nari in actione famosa,litiget per procuratorem,&
euitabit infamiam:vt hic.

SVMMARIVM.

1 *Pacem data pecunia facere non licet, etiam si non scriptum in instrumento.nu.3.*
2 *Lex simpliciter loquens restringitur,ne sequatur absurdum.*

1 Pactus. [a]No.arg.†ꝙ non licet facere pacẽ
a data pecunia:vt dixi in.l.Athletas.
2 in fi.s̃.eo.¶No.†etiam diligenter;quod lex simpli-
citer loquẽs restringitur,ne sequatur absurdum.si-
mile in.l.scire oportet.§.aliud.j.de excu.tuto.&.l.
aliud.§.absurdum.de re.iur.&.j.de testi.l.quæsitum
dixi in.l.omnes populi.circa interpretationẽ restri
3 ctiuã.de iusti.& iur.¶†Quæro qd si in veritate in-
teruenit pecunia:tñ nõ fuit appositum in contra-
ctu?Glo.in.l.accusationis.C.quod metus causa.vi-
detur velle dicere,ꝙ satis est si in contractu non ap-
ponatur.sed alio casu loquitur:quantum ad casum
pręsentis legis puto sufficere,ꝙ in veritate interue-
nit.& licet ibi non sit scriptum,videtur tamen re-
petitum,vt.l.item quia,in fi.s̃.de pac.

SVMMARIVM.

1 *Iussus quando excuset.*
2 *Iudex non potest cogere partes ad transigendum,neq; cõpromittendũ,neq; ad pacem faciendã,nisi pro quiete publica.*
3 *Iussus delegati ad vniuersitatem causarum excusat.*
4 *Iussus arbitri non excusat,arbitratoris sic.*
5 *Arbitramentum est transactio generaliter intelligendo,non stricte.*

Qui iussu. ¶Iussus pretoris excusat,&
iuramentum non habet vim
transactionis quo ad infamiam.h.d.& est bonus.§.
¶Opp.& videtur,ꝙ iussus prætoris nõ excuset:qa
iubere nõ potest.Nemó enim inuitus cogitᷣ cõtrahe
re,vt.C.de iure deli.l.nec emere.& de cõtrahẽ.emp.
l.inuitum,ꝙ vt nemo inuit⁹,in rubro & nigro.Et gl.
hic determinat,quòd iudex non põt iubere trãsige
1 re.Solu.†Quidam sunt in quib⁹ nullo mõ qs tenetur
parere.& tunc illorũ iussus nullo mõ excusat,vt.l.li
ber homo.in prin.j.ad legẽ aquiliã.Quidam sunt q-
bus qs tenetᷣ parere in aliquib⁹,vt parentib⁹,domi-
nis,iudicib⁹,& tũc in his,in qb⁹ debet quis parere,si
ne dubio excusatᷣ,vt.l.nõ videtᷣ.§.qui iussu.j.de reg.
iur.In his vero:in quib⁹ qs parere nõ tenetur,si sunt
grauia,non excusatᷣ ꝓpter iussum:vt.d.l.liberhomo
& ibi no.ad legẽ aquil.& de regu.iur.l.ad ea.sed si
2 sunt leuia,excusatᷣ.ita loquitur hic.Habes ergo.†ex
b hac glos.[b]notabiliter,quod iudex nõ potest cogere
ptes ad trãsigendum & eodem modo,neq; ad com-
promittendũ in arbitratores.Quod no.& tene men
ti.Eodẽ mõ vr̃,ꝙ nõ possit cogere partes ad pacẽ:
qđ intellige,nisi fortè p hoc quies publica inquieta
retᷣ:tunc em̃ posset.arg.l.cõgruit.s̃.de offi.pręsi.&
in autᷣ.j.de mã.prin.§.eos.vide hãc glo.& not.eam.
3 ¶†Quæro vtrũ iussus delegati iudicis excuset.Cer
tè si sic esset delegat⁹ ad vniuersitatẽ causarũ:qa est
eadẽ rõ,quæ in iudice ordinario,vt ex prædictis pa
tet.sed si esset delegat⁹ ad vnam causam tantum:
tunc in cæteris habetur,vt priuatus,& ideo tunc ius
4 sus eius nõ excusaret.vt.d.l.liber homo.Quæro†qd
in arbitro,vtrũ eius iussus excuset?Respondet glo.
qđ non,quod intellige verũ,si fuerit compromis-
sum tanq̃ in arbitrũ:& sic ad eum non spectat iube
ret transigere,sed si in eũ fuerit cõpromissum tanq̃
in arbitratorem,& ipse pręcepit dari pecuniã,puto
quod eius iussus excuset:qa tex.q dicit pactus:est in
telligitᷣ data pecunia sponte,sed iste dedit necessita
te coactus.s.propter sñiam arbitratoris:& sic dicas
imputet sibi:quia se posuit in tali necessitate dico
quòd talis necessitas nõ est de necessitate ordinata
5 ad causam istã.Illud autẽ†qđ dicitᷣ,ꝙ arbitramen-
d tum [d]est transactio:debet intelligi generalr̃,hoc est
q̃dã cõuẽtio,p quã receditᷣ à lite,vel à cõtrouersia:
non aũt debet intelligi strictè:qđ sit trãsactio,q̃ sit
aliquo dato,vel retẽto:quia si hoc esset sequeretᷣ ꝙ
nunquam arbiter posset in totum absoluere,vel in
e totum condemnare:quod esset iniquum[e].

Mandati. ¶Nota casum,in quo actio mã
dati contraria infamat.dicam.j.
ea.l.in fi.

Illud plane. ¶Opp.quod idẽ sit in mã-
dato & deposito,quod in tu-
tela & pro socio.Dic,vt in glo. quę subtilis & clara
est.Sed glo.insti.mandati.§.rectè.dicit à partê,quod
mandatum re nõ integra morte mandatarij non fi-
nitᷣ:& sic transit ad hęredẽ.Tutela verò & societas
finitur morte omnino licet duret actio.

Contrario. ¶Quęrit glos.quid si in cõ-
trario iudicio agatur ꝓ fide
f rupta[f].dicit glos.non infamari,nisi in casu posito.s̃.
ea.l.§.mandati quia in pœnis non debemus legẽ ex
tendere ex idẽtitate rationis.Quod not. secundùm
hanc glo.In cõtrarium tenet glo.in.l.si pig.§.si post
distractum.j.de pig.act.Ista tenetur cõmuniter. sed
fortè illa verior est.non determino modo.

In actionibus. ¶No. qđ clausula ap
posita in præcedenti.c. in sequenti non
intelligitᷣ repetita.s.illa clausula pactus-
ve.Simile in.l.ij.in princ.j.vi bo. rap. in illis verbis,
coactis hoĩbus &c.quod est verũ in his,q̃ ptinẽt ad
facti narrationẽ.secus in his,q̃ ptinẽt ad iuris dispõ-
nẽ:vt.l.quẽadmodũ.§.fin.j.ad legẽ aql.& insti. eo.§.
ex hoc tñ capite.dixi plenè in. l.ait lex.j.ad le.aqui.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia quòd non puniatur,& quando.ibi.*
Tempus continuum currit etiam ignoranti.
2 *Ignorantiam allegare,quando liceat?*
Occidens aliquem,quem credebat exbãnitum non punitur tanquam de simplici homicidio.
Præsentans non exbannitum,quem credebat bannitum nõ habet præmium.
3 *Executori ignoranti non currit tempus.*
4 *Præscriptio quãdo currit ex negligẽtia alicuius,oportet quòd in prin.ponantur ea,quæ inducunt negligentiam.*
5 *Testis deponens super morte alicuius,probat,si reddendo causam dicit,q vidit fieri luctum in domo,& uxorem & consanguineos assumere uestes lugubres.*

Genero. ¶Hic incipit exponere
tertiã partẽ edicti,de his,q
notatᷣ infamia ipso facto.& breuiter.h.d.
Licitũ est allegare ignorantiã ad cõmo-
1 dũ ignorãtis.h.d.Iaco.bu.¶†No.ex isto principio,
quòd ignorãtia nõ debet puniri.Ex hoc not. ꝙ tp̃s
cõtinuum currit etiã ignorãti.¶Op.quòd ignoran-
tia punitᷣ:vt.l.j.de pig.act.l.tutor.§.j.gl.nõ soluit.Dic
quod ignorãtia ibi habuit culpã admistã.vñ pp cul-
pã punitᷣ:sic.s̃.de legi.l.j.& iõ hęc lex debet intelli-
gi,de ignorantia facti,nõ iuris:q̃ cadit in latã culpã:
vt.j.e.l.liberorũ.no.gl.& hic & ibi.¶Ad secũdũ op.
ĩsti.de excu.tu.§.q aũt.&.l.cũ lex.j.de.ædil.edi.Sol.
hic tp̃s est vtile,ibi cõtinuũ.& in dubio intelligitᷣ cõ-
tinuũ:vt.l.j.& vbi no.j.de diuer.& tẽp.p̃scri. ¶Op.
2 extrà glo.†ad summarium intellectum.de.l.si is.§. si
communis seruus.j.de acq.re.do.vbi allegatur igno-
rãtia ad cõmodũ ignorãtis.Sol.distingue tres casus,
quando qs allegat ignorantiam ad euitãdã pœnã:&
g põt,vt hic:quod intellige,nisi sit admista culpa[g],vt
dixi.Et ex hoc sequitᷣ,quòd si qs occidit illum: quẽ
credebat exbãnitũ,vel adulterauit illam,quam cre-
debat nõ nuptam,quod non puniatur tãq̃ de simpli
ci homicidio,vel adulterio:vt.l.pe.j. de adul. Sed si
erat in culpa:qa plenius inuestigare debuit: punire-
tur tanquam de culpa:vt.l.ij.§.hac actione vi bono.
h ra.Quandoq; allegatur[h]ignorantia ad incõmodum
i ignorãtis.verbi gratia occidisti exbãnitum,[i]quem tu
ignorabas exbãnitum.Adulterasti mulierẽ solutam,
quam credebas nuptam,& similia:certè ad punien-
dum te non poteris istam tuam ignorantiã & errorẽ
allegare,sed stabitᷣ veritati.ar.huius.l.& est tex. in.l.
inter omnes.§.rectè.j.de fur.&de cri. expi. hæredi.
ĩ.l.fi.& inst.de obli.quę ex deli.§.placuit.Et ex hoc
ego dico, quòd in criminibus non admittuntur re-
sponsiones,per verbum credit,& non credit. Nam
tunc credere non faceret te plus puniri, si veritas
aliter se habet, per dicta iura. Et ideo de veritate

a ¶Pactus. Et istũ tex.allegat Barto. no.in.l.ij.ĩ prin.C. de pœna iudi. &c.

b ¶Ex hac gl.Adde Bal.in.l.ex stipulatiõe.C.de sen.p illũ tex.& q̃ dixi in l.æqssimũ.j.de vsu fru.& adde quod Bal.in.c.j.§.si qs fu rat⁹.de pace tenẽ. dixit ꝙ ille tex.pręstat arg.ꝙ qs possit cogi vna cũ aduersario ad cõpromittẽdũ in amicũ cõmunẽ cõtrouersiã, quã habẽt inuicẽ. Posteà dicit ipse quod hoc non credit,nec est verũ secũdũ eũ.Adde an iudex possit aliquẽ cogere ad cõpromittẽdũ resistente statuto.Pau.de ca. cõsi.clxxxiij.

b ¶Adde hoc esse verũ qđ dicit Bar. hic nisi ptes litigassent:qa possent cogi ad cõpromittendũ.vt p do.Ant.in c.j.circa fi. de mu. petitio.

b ¶Eodẽ mõ.Vide late de materia ista d.Felin.in rubr.de treuga & pa.& vide Soz.ĩ.l.qdã existimauerũt.in vlti. no.ff.si cer.pet.Ias. ibi in.iij.col.Are.in ij.§.ex his.ff.de vb. oblig.in.iij.colum. Anto.Alexan.

POMATES.
b ¶Ex hac gl.Vide Alex.cõsi.lx.ĩ.iiij. col.ij.volu.&.l.qdã ęstimauerũt ĩ.j.colũ.ff.si cert.peta.in l.j.§.& post operis ff.de no.ope.nunc. Ori.in tracta.de arbi.char.xlij.q.xlv.

POMATES.
c ¶Nisi forte.Vide Bart.consil.xx. in xxiij.col.& sequẽ. vol.ij.

c ¶Talis necessitas. Adde ea,quę scribit Arc.in.l.is põt. ad fi.de acqui.hæred.Ant.Alexan.

d ¶Arbitramẽtum. Vide Bart.in.l.qđ si ephesi.§.j.ff.de eo quod certoloco.

e ¶Esset iniquum. Adde Bald.in.l.fi. in.ij.col.j. de execu.rei iudi.

f ¶Fide rupta. An condẽnat⁹ de fide rupta sit infamis. p Imo.ĩ.l.infa.mẽ de publi.iudi.

g ¶Admista culpa. Vide Bar.ĩ.d.§.rectè.& ĩ.l.oĩs ppli. in.v.q.pricipali.& vide q̃ not.instr.de act.§.pœnales.ĩ.ij. charta.

POMATES.
h ¶Qñq; allegatur. Vide Alex.cõ.xxvj.in fi.iiij.vol. Feli.c.q in eccl'iarum in.ij.col.vs. septimus casus.de consti.vide Alex.cõ.j. col.v.&.vj.volu.ij. Cepol.consi.vij.& ij.col.dubio.j.

i ¶Occidisti exbãnitũ.Sed de bannito Ioan.andræ. tenuit cõtrarium in Spec.in ti.de accu. §.sequitᷣ.& quod no.Bal.in.l.non solum.§.morte.de oper.no.nunci.in iiij.char. & adde quod not. Bartol. in.l.fin.ff. de adul.

a ¶Si seruus.& ibi Bar.Bal.hic cõtra,quę sequit̃ Ro.i.d.§.vtrũ.& adde Bal. in.l.si qs hæredẽ.in pe.q.C.de insti.& substi.& cũ Bar.tenet Sali.in.l.ea qui dẽ in versi.xvj.quero.C.de accu.Bar.in.l.nulla.de delato.libro decimo.

b ¶Cõstitutio Epi.& vide latius Bar.& qđ ibi dixi in.l.Labeo.ff.si qs test.li ber esse iusś.fue.Adde q̃ no.Bal.in auť.cui relictum.in.ij.col.C.de in.vid. Et qd si fuit ĩpeditus, vide p Bald.in.l.si.§.j.cõia de leg.addẽ Bal.cõs.cccclxxj.ij.li.Ro.latè vbi pulchram limitationẽ consi.cccxxviij.

❧POMATES.

c ¶Teneo.Idẽ tenet Alex.cõsi.xxiiij.in cipi.viso themate in vlti.col.ver.sup eod.ĩ.j.vo.& Paul.l.nulli.ad fin.C.de epi.& cle.Barb.cõ sil.viij.i.iiij.colũ.& seq.j.vol.Ro.cõsil. cxxviij.j.dubio limita tñ p Alex.l.si mihi & tibi.in.ij.co lum.de leg.j.& cõsil.xxxvj.ic.ij.col. iiij.volu.

d ¶Præscriptione. Adde Bal.in.l.j.in xxiiij.opp.& in.l. quandiu.C.qui admittu.Adde tu Bar.in.l.quinquaginta.j.de excu.tu.& do. Ale.ĩ cõs.lxxxvij.in fin.in.v.volu.& Barto.Soci.consil. cclxv.in.ij.vol.

e ¶Facit in arg.Vide Bal.in.l.exhæredatũ.j.eo.& Bar.in l.si quidem.C.sol. mat.cum cõcor.& sequitur hoc Flo.ĩ l.iij.§.eiusdem.de testi.

❧POMATES.

f ¶Liberorum. Vide Feli.in pœ.decre.in viij.colum. & seq.

g ¶Possit nubere.de hoc vide gl.in auť.de nup.§.si verò.al tera.in versi.cõfusionẽ.& Bal.in.l.j. in antepe.colũ.C. de secun.nup.

h ¶Ex quo no. Et vide omnino Bar. in.l.j.ff.de sol.mat. no.Bal.in.l.generaliter.in.iij.coi.s.de episcopis.& cleri. & in extrauag.ad reprimend.in vers. ne ex eorum.

i ¶Mortuo viro. Quid si matrimonium non est solutum morte sed per diuortium,an habeant locum istæ pœnæ,vide Bald. in.l.si qua.C.de secun.nup.Adde an pœnæ secundo nubẽtiũ sint sublatę. Pet.de Anc.cõs.c.

debet rñderi sic,scio:vt.l.repeti.de q̃stio.& per totum tit.facit.j.re.amo.l.Marcellus.Qñq; allegatur ignorantia ad commodum ignorantis,quo ad hoc, vt lucrũ ρlat:nõ vt dãnũ sentiat. ¶Exẽplũ,dicit statutũ,q presentauerit exbãnitũ,habeat cẽtũ:mõ tu cepisti,& presentasti quendã,nõ tãq; exbãnitũ: qa ignorabas:certe nõ debes habere premiũ:vt.d.l. si is.§.quòd si seru⁹.a de acq.re.do.&.l.si qs in graui. §.vtrum.ad syl.In eo,qđ dicit vltro,pro hoc de con di.& demõ.l.ij.vbi nõ sufficit cõditionẽ ĩpleri fcõ, sed ex certa sciã quãtũ ad acqrẽdũ:facit quod notat Dy.in.l.cũ seru⁹.j.de verb.ob.¶Vlteri⁹ ista lex facit ad.q.Dicit† cõstitutio epi b,quòd si executor non fuerit executus intra annũ vltimã volũtatem,cadat in excõicationẽ.Vtrum istud tpś currat ignoranti executori.vr̃ q nõ,ne ignorãtia puniat̃.In cõtrariũ vr̃ tex.hic dũ dicit,merito prętor adiecit.q.d.si prætor nõ adiecisset curreret ignorãti.ρ quo facit quod dixi.s.q in dubio tpś est continuũ:vt.l.j.de diuer.& tẽp.pscrip.¶Teneo c,q tpś nõ currat,nisi à tpe sciẽtiæ,ẽt si in cõstitutiõe dicat̃ intra annũ,à tpe mortis subaudi & scientię,ne ignorantia puniatur:vt hic. Pro hoc casus solennis in.l.iij.§.si quis hæredi.infrà de statu lib.vbi si testator dixit,tpe mortis.subaudi ibi,& aditæ hæreditatis:quia tũc incipit esse ĩ negligẽtia.Facit.l.si ĩ diẽ.in pri.de cõdi.& demõ.&.C.de iur.deli.l.scim⁹.§.sinaũt dubi⁹.&.§.seq.vbi tex.dicit à die mortis.subaudit gl.& aditæ hæreditatis.Facit j.de iure dotiũ.l.tali.in pri.Et hoc.† dico gñaliter in oĩ præscriptione,d q̃ currit ex negligentia alicuius: oportet quòd in prin.ponãtur ea,quę negligẽtia in ducũt:vt.l.j.in fi.de anna.exce.& quod ρtor adiecit, hoc facit ex abũdanti,gratia tollendę dubitationis. ¶†Vltimò iste tex.facit in ar. e quòd sufficiens sit redditio causę testis,qui testificat̃ de morte,si dicit, vidi de eo fieri luctũ in domo sua,& vxorẽ & cõsanguineos assumere vestes lugubres,vt hic.in fi.Istud enim sufficit explorari à notis,& his qui verisimiliter scire possũt:vt.C.de diuor.authẽ.hodie.Sed cõsanguinei debent scire verisimiliter:& hoc manifestant per luctum:ergo &c.facit.l.octaui.in fin.vnde cog.&.l.de tutela.C.de in integ.resti.

Xores. ¶No.q mulier nõ tenet̃ lugere sponsum:nisi esset desponsata per verba de præsenti: quia tunc esset vir,vt dicit glos.

❧ *SVMMARIVM.* ❧

1 *Dispositionem si insint duæ rationes,& vna cessat,alia superest,stat dispositio.*

2 *Pœnæ impositæ nubentibus intra annum,sunt correctæ.*

Liberorum. f ¶Quero vtrum statim post partum mulier possit nubere? g Mar.indistinctè dicit,q sic:qa cessat rõ hic posita.Ia.contra.Est ẽm duplex rõ.Pr̃ia pturbatio sanguinis.Scđa:qa ρhibet̃ nimia festinãtia,ne ex tali facto scđo viro aliqua suspicio oriat̃:qa primũ virũ noluit lugere.&.§.Põponi⁹.& casus huius leg.intelligit̃ in viro,q lugeri nõ debuit. ¶Ex quo no. h quòd vbi dispõ† habet duas rõnes: licet vna cesset,si tñ alia supesset,sufficit:vt hic.& in stit.de nup.§.affinitatis.&.l.si ventri.§.in bonis.de priui.cre.hoc etiam tenet Cyn.in.l.ij.de secun.nup. ¶Quero vtrũ ista lex sit correcta p dictũ apostoli dicẽtis:mortuo viro i nubat in dño qncũq;.glo.tenet hic qđ sic,& in.l.j.C.de secũ.nup.Cy.ibi cõtrà.Sed Inn.& Io.an.extrà de secũ.nup.c.pe.& si.tenẽt idẽ, qđ gl.hic.s.qđ oẽs pœnæ q̃ ĩponunt̃ nubẽtibus intra annũ sint correctę.Pœnæ verò,q̃ ĩponunt̃:qa secũdo nubũt,illæ ponunt̃ fauore filiorũ primi matrimonij,q ex hoc lędũt,nõ ρpter festinãtiã.Itẽ tenet Iac.de bel.in auť.de nup.§.priõ siqdẽ,& istud semp fuit obseruatũ à mortalitate citra millies & millies.

Notatur. ¶Opp.q ignorãtia iuris excusat:vt:infrà.de adult.l.si adulte

k ¶Solu.gl.no.Adde tex.& Bar.in.l.j.in prin.s.eo.ti.& Adde quod pœnæ quæ introductæ sunt contra mulieres,quę transeunt ad secundas nuptias, habent locum in vidua luxuriosè viuente.l.his solis in fin.C.de re.do.& illud voluit Ia.de bel.in authen.de non eligen.secun.nubem.§.si quidem si lijs.in versi.si autem.etiam per illum tex.& volunt glo.& doc.in authen. eisdẽ.de secũ.nup. C.& in authen.sacramentum.C.qñ mul.tu.off.fun.po. Adde q vidua luxuriosè viuens,ita perdit dotem,sicut per adulterium:vt consuluit Paul.de cast.cõsi.cxxiij.

rium.§.fratres.sol.ibi in muliere & minore:hic ĩ maribus & maioribus.¶Op.lata culpa non infamat? vt no.insti.de suspec.tu.§.suspectus.Sed iuris ignorãtia est lata culpa:qđ apparet:qa oẽs scire debẽt: vt.l.leges.C.de leg.ergo est lata culpa:vt.l.latæ.de verb.sig.Sol.gl.no. k q cõtrariũ loquit̃ in infamia:q̃ infert̃ p sñiam:hic ipso iure.Facit quod not.j.d.l.in actionibus.in.j.gl.magna.de in litẽ iurã.¶Sed quæro vtrum iste.§.sit hodie correctus,p dictũ apostoli: videtur,q non:quia loquit̃ ibi solum in muliere,qđ mortuo viro nubat in domino.Et quod non mutat̃ &c.vt.l.pręcipimus.in fin.C.de app.Contrariũ puto.Nam cõtractus matrimonij est respectiuus.Nõ ẽm potest mulier nubere,nisi eam vir accipiat.& iõ si permittitur mulieri:de necessitate viro etiam accipienti:permissum est.Facit.C.de indi.vi.tol.l.fin. &.ĩ.de rescin.ven.l.cum emptor.& de accep.l.fin.

l Excusatur. ¶Opp.glo.q iussus nõ excuset,vt.j.de ri.nup.l.nõ cogitur.Sol.ibi iussus non importat necessitatẽ:quia filius non cogitur obedire:tñ si obedit excusatur.vt hic dixi in.l.furti.§.qui iussu.s.eo.¶Secundo op.C. de incest.l.qui cõtrà.Sol.ibi erat graue delictum:iõ iussus non excusat.¶Op.j.de ri.nup.l.nõ est.Gl.dicit ibi alio casu loquitur.q.d.est maius delictum accipere pupillam,quàm hic accipere eam,quæ nubit intrà tempus luctus.Facit ad.q.quam dicam.ĩ.eo. l.quid ergo.§.si quis alieno.

m Vid ergo. m ¶Quando cõsensus requiritur certo tempore,ratihabitio sequen.retro non trahitur, n vt actũ confirmet.facit.l.obligari.§.tutor de autho.tuto.Idem si cõsensus requiritur intra certũ tpś.Nã cõsensus debet adhiberi intrà illud tpś intrà quod potest actus geri,vt.l.bonorũ. infrà.rem ra.habe.& per hoc cessat cõtrarium factũ in glo.de.l.fi.ad macedo:quia ibi loquitur, quando consensus non requiritur certo limitato tempore.dixi plenè in.l.vero procuratori.j.de solu,

Si quis alieno. ¶Tene menti,q quãdo aliquis negligẽs petere filijs tutorem intrà annum, propter quod priuatur successione:& deuoluitur ad proximũ subsequentem:vt.l.ij.in fi.ad tertul.& ρximior sequens erat pater ipsius matris:auus quo ad pupillum, qui habebat matrẽ in potestate:certẽ puto, quòd ipse excludat̃,sicut mater.Nã ipse sicut legitimus administrator,poterat facere sicut mater:& ρhibere ne in illam negligẽtiam incideret.Cũ igit̃ passus sit,ipse punitur:vt hic.&.l.liberorũ.ĩ fi.s.e.Et quòd dicit̃,q defert̃ sequẽti ĩ gradu.ĩtelligas,q nõ habet matrẽ ne glıgẽtẽ in pr̃ãte:vt hic.l.liberorũ.in princ.s.eodem.

o Quod ait. o ¶Ratio huius.§.apparet:qa verba edicti dicunt constituerint,vel habuerint.non dicunt eodem tempore constituerint.& sic possunt dicere,quòd fuerim eodem tempore in studio cũ eo,qui fuit ante me,vel post me,dummodo eodem tempore fuerimus.

Cum autem. ¶Qñ lex punit factum non curatur de iuris effectu.¶Cõtrà non punitur factũ,si nõ habet effectũ: vt.C.si man.ita fue.alie.l.ea quidẽ.Solu.illud est verũ,quãdo constat quòd dispositio se refert ad factũ: etiã sine iuris effectu.& hoc est,quod vult dicere dũ dicit,cum lex notet factum.nã cum de iure quis nõ posit habere,nisi vnam vxorem.C.de incest.nup.l. neminẽ.Apparet q ρtor,qui fecit mẽtionẽ de secũ. nup.durãtib⁹ primis,ĩtellexit de secũdis,de facto cõtractis:& sic ad factũ respicit tñ.Aliud est ergo dicere hic,pretor factũ notat,quã in.l.palã.§.q in adulterio.j.de ritu nup.& quod habuistis notatũ.s.e.l.j.in gl.mag.¶Sed ad hoc op.lex q̃ punit falsũ,refert se ad factũ:qa nõ valet de iure ex eo,qđ falsũ est:& tñ debet ĩtelligi,q cõmittat̃ ĩ eo.qđ al's esset validũ,si non esset

l ¶Excusatur. Istũ tex.facit hic Bald. notabilem,de quo dixi in.l.nõ solũ.§. si mandato post Bart.de iniurijs.

❧POMATES.

m ¶Quid ergo. Vide quod dicit Bar. consi.xxv.

n ¶Non trahit̃. Sic no.ex hac.l.cũ precedenti,quòd ponderãdum est principiũ,maximè ne quis incidat in pœnam,vel delictum. Et de hoc per Bal. in.l.si constante.§. si vxor.solu.mat. post glos.in verbo compensationem. cũ his,quæ ibi not. Dy.& ibi Bar.dicit q vulnerans exbãnitum nõ debet puniri,licet posteà ille exbannitus eximat̃ de banno. Ad istud.brocardũ,an sint paria,à principio scire,& posteà scire & pati:vide Bal.in.l.cum ancil lis.in fin.de incest. nup.

o ¶Quod ait. Not. ad ea,quæ ponit Bar.ĩ.l.nepotibus.C.qui pe.tu & in.l. ij.ff.eo.ti.& contrà hoc nota.expressè mihi videt̃ cõclusiuẽ Bar.in consi.incip.in causa nãuis. p Bal.in.l.precib⁹. in.vj.col.C.de impu.& alijs substi.& in.l.matres.ad tert. & in.l.sciant.C.de legi.hæres.

a ¶Ex compromisso. vide qd' no. Bal. in. l. cũ antea. ĩ fin. C. de arbi. & hic sin. glo. de confessiõe, quã allegaui tibi in l. j. C. de confes.

a ¶Vide Albe. in. c. cæterum. extrà de offi. ordi. & ibi Feli. & Feli. ĩ. c. fi. col. vlti. extrà de re iudic. Anto. Alexan.

b ¶Quantum. Adde Bald. in. l. j. in viij. colum. C. ne ex delic. defunc.

ibi q si ex ista est l. fin. de la orden. judicial in ll. de madrid

c ¶Pœna grauior. ad istum intellectũ huius. §. in ver. sed si in cã. vide Bald. in l. edita. in. x. co. C. de edẽ. & vide qd' dixi in. l. auxiliũ. in prin. j. de minori. & super hoc. §. ponit casum. & declarat Bal. l. certa ratiõe. in ver. considera. C. qñ prouoc.

POMATES.

d ¶Silr. est. Vide Fely. c. sicut. colũ. ix. versi. cęterum. de iudi.

e ¶Cãm non exprimit. An in sñia sit inserẽda cã, ad hoc per Ang. & Imo. la tè. ĩ. l. qui Romæ. §. duo frẽs. de ver. ob. & quod dixi post Bar. ĩ. l. si. is ad quẽ. de acq. hę. & qñ victus victori non cõdemnatur in expẽsis, debet inseri cã. secũdũ Bal. in auť. gñaliter. in. v. col. de episc. & cler. & per Bal. ĩ. l. ꝓperandũ. §. illo. de iud. & in auť. nouo iure per illũ tex. eo. titu. Adde quòd dixi ĩ. d. §. duo frẽs. in. v. colũ. & vr̃ qd' ĩ criminali reqrať cã, sicut in sñia excõicationis. c. j. & ibi no. de sent. exc. in. vj. cogita, quia non reperio tactum. & qñ in sñia requiratur cã, vide Bald. in. l. qui testõ. de excu. tu. cuius dicta sequiť Pe. de. Anc. in cle. fi. de app. & vide Bar. ĩ. l. quod ait. §. ignominiæ. s. eod. Adde Bald. consil. cxxj. j. lib.

nõ esset falsum: vt. l. si qs legatũ. §. j. j. de fal. ita hic vr̃
debere intelligi sponsalia al's valida, nisi quia bina.
Rñ. inhereas huic literæ, qñ lex respicit factum. non
curamus de effectu iuris: dũ tñ habeat formam facti,
vt hic secundũ eũ nuptiæ vel spõsalia habebant for
mã debitã, licet esset defect⁹ ꝑpter cõsanguinitatẽ,
vel sil'ia. & idem in falso. Nam si testm̃ falsum habet
formã testamẽti, sed fortè esset nullum ptopter præ
teritionem filij, & sil'ia: puniť, vt falsum. & ista sunt
notabilia ad multa, vt dixi in. d. l. si qs legatũ. de fal.

SVMMARIVM.

1 *Sententia arbitri non est propriè sententia. Et quando habet executionem ex forma statuti infamat.*

a Ex compromisso. a ¶Hic Iuriscõsultus ve-
nit ad quæstionem, postq̃ expediuit expositionẽ
literalẽ. ¶. Not. ꝙ de causa famosa potest compro-
1 mitti. Item no. ꝙ sententia arbitri nõ est per oĩa sen
tentia: vt. l. j. C. de arbi. & ideo puto, ꝙ si ex forma
statuti ciuitatis, sententia arbitri mereretur execu-
tionem, sicut sñia iudicis infamaret, qa sentẽtia est.

b Quantum. b ¶No. qd' per ĩterlocuto
riã, seu simplicẽ iudicis nũ-
ciationem: quis non est infamis de iure, sed de facto.
Effectus autem infamiæ hic glo. nõ ponit. sed. s. eo.
l. j. & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Iudex causa cognita imponit pœnã corporalẽ ꝑ pecuniaria.*
2 *Condemnatio in quadruplo facta, tenet, licet deberet fieri in duplo.*
3 *Duplex pœna pro delicto, quando imponi possit?*
4 *Iudex in casu huius. §. non habet necesse exprimere in sententia quod imponitur pœna corporalis pro pecuniaria: nec sententia dicitur continere expressum iuris errorem.*
5 *Iudex non habet necesse in sententia exprimere causam, quare pro delicto imponit maiorẽ pœnã, si ex actis hoc apparet.*
6 *Remissio de qua in tex. liberat ab infamia, & quare.*
7 *Pacisci super pœna potest postquam quis de delicto est condemnatus.*
8 *Conclusio in libellis criminalibus est necessaria.*
9 *Iudex causa cognita potest augere, uel minuere pœnã, & sic sententia non erit conformis libello.*
10 *Condemnatio quando augetur ex natura delicti, propter aliquas qualitates delicto inhærentes, tunc licet pœna augeatur, tamen infamia non tollitur.*
Ac si augetur ꝑpter extrinsecum accidens præter naturam delicti, tunc infamia tollitur & glo. optimum exemplũ posuit.
11 *Pœna quando est diminuta, quòd infamia diminuatur.*
12 *In extraordinariis criminibus ubi pœna non est limitata, ut pœna augeatur, uel minuatur, inspicitur quòd consuenit fieri pro tali delicto. nu. 12.*
13 *Pars potest implorare officium iudicis, ut pœna augeatur, uel minuatur, licet hoc non sit necesse.*
14 *Statutum si auget, uel minuit pœnam, si an & quando uideatur cum infamia dispensatum?*
15 *Maleficium si est deductum cum aliqua qualitate, quæ nõ probatur an & quãdo ex eadẽ instãtia sequi possit condẽnatio?*
16 *Pœna corporalis pro pœna pecuniaria imponitur quando uideatur dispensatum cum infamia?*

c Pæna grauior. c ¶Si pœna corpora-
lis pro pecuniaria, vel
pro alia corporali, grauior imponitur infamia, non
notatur re⁹. sec⁹ si pecuniaria grauior siue criminali-
ter, siue ciuiliter ageretur. h. di. ¶Diuide. primò
ponit dictum. secũdò illud ꝓbat. tertiò illud exem
plificat, ¶Primò quãdo imponitur corporalis pro
pecuniaria, & criminaliter agebatur. Secũdò qñ pe-
cuniaria maior pro alia pecuniaria: & ciuiliter age-
bať. Tertiò qñ ciuiliter agebatur, & imponiť corpo
ralis ꝑ pecuniaria. Secũda ibi, sed si in cã. Tertia ibi,
1 q̃uis. ¶Not. primò, † ꝙ iudex põt imponere pœnã
corporalẽ pro pecuniaria. qd' intellige causa cogni
ta: vt hic, & l. aut facta. §. fi. j. de pœnis. ¶Secundo
2 no. † qd' licet cõtrà aliquẽ actũ sit ex cã, q̃ debet fie
ri cõdẽnatio dupli: tamẽ si fiat cõdẽnatio quadrupli,
tenet condẽnatio. Quod dic plenè vt dixi, in. l. de-
nũciasse. ver. qd tñ. j. ad. l. Iul. de adult. ¶Vltimò ma
teriam huius. leg. examina, vt per doc. & p Cy. C. eo.
l. & si seuerior. & l. si Possidoniũ. tñ modicũ vtiliter,

¶Oppo. ꝙ iudex possit' imponere corporalem &
pecuniariã simul, vt. l. nemo. la. ij. de episc. audi. Di-
cit glo. hoc intellige, quando pecuniaria sola venie-
bat imponenda. & ponit tria exẽpla. duo ĩ princ. ter
tiũ ĩ fi. gl. Lex cõtraria loqť, qñ debebat imponi cor
poralis & pecuniaria: quo casu vtraq; poneretur. Et
intelligo hũc tex. ꝙ fuit expressum in sñia quòd im
3 ponebať corporalis ꝑ pecuniaria: vt dicit gl. ¶† Ad
huius gl. declarationem primò videndũ est, qñ põt
imponi duplex pœna, & qñ vna tãtũ. Rñ. si duplex
pœna imponiť delicto in diuersis legib⁹, ex vna tan
tũ debet puniri, vt. l. senat⁹. j. de accu. Si verò in ea-
dẽ. leg. aut copulatiuè: & põt ĩponi vtraq;, vt. d. l. ne-
mo. Aut alternatiuè & vna tantũ, vt. C. de ser. fugi. l.
si fugitiui. & de incẽ. rui. nau. l. Pedius. & de effra. &
expi. l. j. §. expilatores. Aut ĩponiť absolutè, quia nõ
est ibi, neq; copulatiua: neq; disiunctiua cõiunctio:
tũc assumã benigniorẽ interpretationem: vt vna tm̃
pœna imponatur: vt. l. interpretatiõe. de pœni. licet
fortè al's secus: vt no. in. l. alienatum. in fi. j. de verbo.
sig. & p Dy. ĩ. c. alternatiuis. circa fi. extrà de reg. iu.
4 lib. vj. ¶Secundò est videndum, † vtrum sit verum
quòd in casu præsentis. §. sit necesse exprimi in sen-
tẽtia, quòd imponiť pœna corporalis pro pecunia
ria. & ad quid est necesse. Et primò videť ꝙ hoc sit
necesse respectu partis condemnatæ. Nã si iudex
condemnat eam pœna pecuniaria pro delicto, pro
quo lex imponit pœnam maiorem: lex supplet pœ
nã debitam: nisi exprimať in sentẽtia. ꝙ id fecit cau
sa cognita: vt. l. j. in fi. j. ad turp. &c. Et ita vr̃ sonare
gl. ista qd' si verũ esset, esset notabile: quia si iudex
condemnaret reum min⁹ debito, lex suppleret. arg.
l. iiij. §. si quis condẽnatus. de re iud. Contrarium est
veritas: nam postq̃ iudex imposuit pœnam, videť
recedere à prouisione legis: vt. l. fi. C. de pact. cõuen.
& à qua prouisione ei licet recedere in ipsa senten-
tia: vt videbitis no. statim in prin. magnæ glo: Qd'
ẽm sequitur, aliâs vtraq; imponeť. debet exponi. s. ꝑ
iudicem. Si enim vellet intelligere per. leg. diceret,
d imposita videť. ¶Itẽ silr est d videndũ vtrũ sit neces-
se hoc exprimi respectu valoris ipsius sñiæ: & videť
ꝙ sic: quia aliter lata videť continere expressum iu-
ris errorem: ergo &c. vt. C. qñ ꝓuoca. non est necess.
l. ij. & j. de re iudi. l. præses. rñdeo quantum ad valorẽ
sñiæ non est necesse. qa cũ iudex habeat potestatẽ
augendi & minuẽdi pœnam ex causa: vt. j. dicã: sen
tentia sic simpliciter lata expressum iuris errorem
5 cõtinere non põt. ¶† Tertiò est videndũ, an sit ne-
cesse quo ad ipsum iudicẽ. & videť ꝙ sic: quia si cau
e sam non exprimit e: tñ grauat partẽ: ergo tenetur tẽ
pore syndicatus: vt. l. fi. j. de var. & extraor. cog. & in
sti. de ob. quæ ex quasi delic. in prin. Dico ꝙ non est
necesse, ꝙ cã inseratur in sententia: si tñ ex actis ap-
paret: quia refertur ad acta, vt. l. hæc sñia. C. de sen.
q̃ sine cer. quãti. & l. ait ꝑtor. §. j. ff. de re iu. & l. si qs
cum nõ possideret. & ibi no. j. de excep. rei iudi. al's
est in. l. si quis ad exhibẽdũ. e. ti. & sic si nõ apparet,
nec ex sñia, nec ex actis, grauaret partem, & teneret
6 vt dixi. ¶Venio ad secũdã gl. ¶Op. †. & videť, ꝙ
talis transactio nõ liberet ab infamia, imo infamet:
vt. l. Athletas. in fi. s. eo. Sol. tria sunt hic attendẽda,
licet gl. nõ dicat. Primò est authoritas prĩcipis, qui
hoc rescripsit, vt dicit tex. & ꝓbať in. l. solet. s. eo. Se
cũdò est authoritas iudicis, vt. l. furti. §. q iussu. s. eo.
Tertio, qa ista nõ est ꝓpriè trãsactio: hoc est trãsa-
ctiõis pactũ: de quo loqť in. leg. cõtraria: sed est q̃dã
trãsactio, hoc ẽ remissio facta à leg. vel a iudice. Prę-
tereâ, hic non fit transactio pendẽte dubio, imo sup
7 certo. ¶Et ex hoc † concludo, qd' postq̃ quis est cõ
demnat⁹ sup delicto, posset sup pœna pacisci: vt. l.
iurisgentium. §. si paciscar. & in. l. si vnus. §. itẽ ne ex
periar. s. de pact. ¶Venio ad tertiã gl. & opp. de. l. si
furti. C. eo. Gul. recitat primò opinio. Guar. & Pla.
secũdò opi. Mar. quã reprobat. Tertiò soluit & bñ.
Similẽ solutionem habuistis in. l. Athletas. in fi. s. e.
quam tenent doct. in. d. l. si furti. C. eod. ¶Oppo. in
fi. primæ gloss. quomodo iudex potuit condemna-
re in alio, quam petitum esset, contra. l. vt fundus.
8 commu. diuidũ. & l. fina. C. de fideicommiss. lib. di-
f cit gloss. mirabile est. ¶Tu dicas f † in libellis cri

POMATES.

f ¶Tu dicas. Adde ꝙ limitationẽ bar. hic, ad. l. vt fundus. ff. cõm. diui. sequitur Bald. l. & si seuerior. col. ij. C. eo. Item limita. d. l. vt fundus. vt p Alex. in. l. vinũ. vlt. col. ff. si cer. pe. Itẽ limita vt per Barb. in. l. j. C. de sen. quę ꝓ eo qd' interest. & ẽ gl. c. cũ ecclesia. Sutrina. in vers. iudiciũ. c. ti. de cã pos. & ꝓ prie. Itẽ fallit i casu matrimonij. carnalis vel spiritualis, & in aliis continentibus fauorem aĩæ Ita Card. cle. sæpe. §. j. in op. ... de ver. sig. Item fallit, quando ageret q̃ti minoris, & quando tunc ꝑferri sñia sup redhibitoria. l. bouẽ. §. ... quãdo. de ædi. edic. ff. quẽ ad hoc ponderat Ange. l. vinũ ff. si cer. pe. vbi reputat illum tex. ad hoc not. & ibi colligit aliã limitationẽ. s. vt nõ ꝓcedat qñ illud, qd' non fuit vetitum, præsumptiuè, vel tacitè in libello continebať. Item fallit qñ conuentus reali, reiectus fuit de possessione sua collusione, quia iudex potuit eũ cõdẽnare ad cedendũ actori actionẽ aduers⁹ deceptorẽ: q̃uis non fuerit istud in libello petitum. ita probat text. l. quod si indici. §. Iulia. ver.

cedit.ff.de peti.hære.& ibi Ang.ad hoc no.Spec.in.titu.de interrog.quæ fiũt lite contest.§.nũc de interrogatiõe. vers.sed ecce reus.Item fallit quã do id qđ non fuit petitũ,veniebat ex natura vltra aptitudinem petitiõis intentatæ.text.est in.l.cõtrà negantẽ.ff.ad legẽ aql.& ibi in.iij.op.Itẽ fallit quando in gñali consequẽtia adest tacita,vel implicata petitio, tamen si actor petierit incõclusiõe per se sentẽtiam ferri, poterit iudex super expẽsis condemnare: quis de eis nihil sit dictum,ita Bal.l. properandum.§.fin autem alterutra parte.C. de iudic. alleg.Imo.c. grauis. de restit. spoli: Itẽ limitavt per Bald. in.l.si ea.per illum tex.C.de arbi.vide etiam Fely.c.licet cãn.xxiiij.co.ver. nona conclusio. de pba.Bar. cõsi.cxiij.& vide Fely.plenè.c.licet heli. de symo.q ponit plusquã.xx. limitationes ad hanc.l.vt fundꝰ.

a ¶Ponatur conclusio.vide Barto.in.l. ij.§. si publico. de adulte.vbi an concludatur ĩ causis criminalibus, Angel. in.l. pactum inter hæredẽ.ff.de pact. vbi discrepat à Bald. Adde Bald. in.l.& si seuerior,ĩ iiij.co.C.de infa.& q non reqraṫ tenet Bal.in.l.certi cõdictio.ĩ prin.ff.si cer. peta.& Bart.in.d.l. libellorum.

b ¶Latam sñiam Ad hãc materiã vide q̃ sing.dicit Bar. ĩ.l.j.in fi.ff.ad Turpi.& ex his dicit Inno.ĩ.c.j. de cõsti.q iudex rõne emergẽtiũ causarũ,põt poenã trãsgredi.Et iõ licet teneaṫ seruare statuta,põt tñ leg.trãsgredi secũdũ eũ.qđ vr̃ sequi Bal.in.l. & si seuerior.C. codẽ. titu. bñ facit,quod not. Bar.in.l.j.ff.vi bon. rapt.Adde Bal.hic & in auṫ.hodie. C. de iudi. vbi hoc limitat.& in.§.proficisci.de offi.pcõsul & ĩ.l.j.& ibi Bal.in prin.C.de prec.Impe.offe.vbi ꝑpter enormecrimẽ,licet legẽ trãsgredi Itẽ limittat hic Bald.C. de iudi.in authẽ. hodie. habere locum in magistratibus maioribus,non autẽ in minoribus, vt in ptãtibus, qui

minalibus nõ est necesse,quòd ponaṫ cõclusio[a],qđ apparet ex forma tradita.in.l.libellorũ.j.de accus. Et ex eo qđ not.C.de accus.l.in causis. Præterea posito,qđ ponatur conclusio,cum actiões criminales ꝑponantur ad vindictã publicã:vt.l.licitatio.§. qđ illicitè.de publi.Cõclusio partis nõ potest auferre potestatem iudicis:vt.l.quos prohibet.s̃. titulo.j. ¶Ad istud opp.& intro gl.magnã.& vr̃ qd imponere poenam non sit in arbitrio iudicis:imo in ptãte legis:vt.l.j.§.j.j.ad Turpil.&.l.ordine.ad moni.dicit glo.illud verũ post latã sñiam,[b]sed ĩ ipsa sñia est in arbitrio iudicis.ita loqṫ hic.& bñ:quod determinat tex.in.l.hodie.j.de poenis.s.qđ poena est arbitrio iudicis,dummodo non excedat rationem. Oportet

9 †ergo,q iudex cã cognita & iusta ratione motus poenã augeat,vl'minuat.Et ideo vt dixi:licet poena imponatur maiorĩ sñia:nõ tñ cõtinet expressum errorẽ.& ideo nõ est nulla ipso iure.hic est casus.j. de poenis.l.moris.§.iste ferè.& cessant oĩa contraria hic signata:quia hic augmẽtũ & diminutio fieri debent ex causa.¶Quæro,q̃ sit causa augmẽti,& diminutionis:gloss.hic enumerat.dic vt in ea.¶Examinemus primo exemplũ de augmẽto,de quo loquitur hæc.l.& gl.ponit exẽplum,qñ multis crassantibus &c.vt.l.aut facta.in fi.j.de poe. quod est optimum exemplũ.Pro cuius euidentia est sciendũ,qđ sicut in actionibꝰ ciuilibꝰ p officium iudicis qñq; augetur condemnatio secũdũ naturã actionis, vt in actione bonæ fidei:qñq; præter naturam actiõis:vt in actionibus arbitrarijs:vt.l.in actionibus.j.de in litem iuran.& insti.de actio.§. præterea.& per doct.in.l.j. C.vbi conueni.q certo loco dare promi.Ita in actio

10 nibus†criminalibus,quandoq; augetur condẽnatio ex natura delicti,ꝑpter aliquas qualitates inhærentes ipsi delicto,quæ ponũtur ĩ.l.aut facta.j.de poenis In sex primis qualitatibus:& tũc licet augeatur nõ tolliṫ ĩfamia:quia nõ est poena grauior vltra leg.imposita.quod reqrit iste tex.sed scđm leg.& prout requirũt qualitates delicti . Qñq; poena augeṫ ꝑpter aliquod extrinsecũ accidẽs p̃ter naturã delicti,ĩ exẽplũ aliorũ:quia multi erãt delinquẽtes ĩ illo delicto: vel tũc instabat magnũ periculũ:& tũc infamia tolliṫ.ita loquiṫ hic.& ideo gl.optimũ exẽplũ posuit.

11 ¶Veniamus ad diminutionem.& primò† quero, quid si poena est diminuta.Glo. distinguit aũt cum causæ cognitiõe:& vr̃ dispensatum ĩfamia:aut sine causæ cognitiõe & tũc secus,vt.C.e.l.& si seuerior. &.s̃.proxi.§.Petrus hoc impugnat.Nã si facio tibi grãm in vno,nõ facio in alio.quia sufficit,si cui in paucis &c.vt.l.tutori.C.de nego.gest.Et ideo dicit ipse,quòd est necesse q exprimatur in sententia q dispensatur cũ infamia.vel ponaṫ aliud, qđ idẽ seu hoc importet,vt puta.Remoueo te ab ordine ad tẽpus.post tps videor permittere,qđ sis in ordine: vt l.Imperator.j.eo.ita dicit ipse.Tu dic glo.bñ dicere p doctrinam.l.& si seuerior.qđ tñ intelligẽdum est secũdũ exẽpla diminutionis:quę hic ponunṫ in gl. Nã qñq fit diminutio ex causa,q̃ minuit delictũ.vt

c ꝑpter inuẽtutem,vel senectutem[c]:vel qa fecit homi

d cidiũ[d]sine dolo :vel qa nimio dolore cõmotꝰ . Et si interfecit adulterũ cũ vxore repertum,vt.l.j.in fi.ad legem cor.de sica.tunc tollitur infamia.Ita loqtur.l. & si seuerior.hoc etiã indicat ipsa natura,& nr̃i mores.Si eñ dicitur talis fecit homicidiũ.statim tu excusas eũ,si ipse habuit iustã causam faciẽdi:vel erat qdã puer, vel sil'ia.Sed si est talis cã,quæ delictum nõ minuit.vt puta,ꝑpter dignitatẽ natalium,puniṫ mitius,quã alter:certè nõ minuetur infamia:vt.l. quędam.j.de poenis.

12 ¶†Quæro in criminalibus extra ordinarijs vbi non poena limitata,qualiter diciṫ poena minui vel augeri.gl.dicit optimè q debet inspici illud,qđ cõsuetum erat fieri p sil'i delicto .Simile no.in.l.Athletas.§.calumniator.s̃.eo.&.l. hodie . de

13 poenis. ¶†Quæro vtrum pars poterit implorare officiũ iudicis,vt poena augeaṫ,vel minuatur.& an hoc habeat necesse.glo.non dicit.Rñ.quod pars implorare potest.ar.l.ædiles.§.item sciendum.de ędil. edict.nõ aũt hoc est necesse,quo ad iudicẽ:qa etiã si hoc nõ impetreṫ,iudex põt tã pro accusatore,quã p accusato.Prò accusatore patet:vt.l.ij.C.de abo.&.j. de pu.iud.in.l. defuncto.Pro accusato patet,vt.l.si nõ defendaṫ.j.de poe.& de quæstio.l.j.in fi.Tñ hoc plus importat petere:qa si iudex nõ fecerit,tenebiṫ: quod nõ esset,si nõ esset petitũ:vt.l.iiij.§.hoc aũt iudiciũ.& qđ ibi p Dy.& ibi dixi pleniꝰ.j.de dã.infe.

14 ¶Quęro†qd si p statutũ poena augeaṫ,vel minuaṫ: vtrũ intelligat cũ infamia dispẽsatũ?Rñ.tex.hic,general'r loqṫ,qñ poena grauior vltra leg. ĩposita ęstimationẽ cõseruat.Et ideo aduertẽdũ est,qñ statutũ

e poenã auget[e].Aut hoc facit ex cã cohęrẽte ipsi delicto:aut ꝑpter aliquod extrinsecũ accidẽs,qđ fortè respicit publicã vtilitatẽ:vt dixi.s̃.qđ intelligo, qñ cõdẽnatus ex forma statuti põt infamari secũdũ ea, quę dixi in.l.infamẽ.j.de pub.iud.Eodẽ modo in diminutione poenæ inspiciẽda est cã statuti:vt.s̃.dixi. sed si poena augeṫ,vel minuiṫ,ꝑpter ius cõe:vt est factũ hodie circà adulteriũ:vt.C.de adul.auṫ.sed nouo iure. Tũc circà ĩfamiã.nil mutaṫ:qa nõ est poena vltra leg.ĩposita,siue sit lex noua,siue sit antiqua.& leges priores trahunṫ ad posteriores:& ecõuersò.vt s̃.de legi.l.nã & posteriores. ¶Sumus expediti de prima pte.§.prout.respicit actionẽ criminalẽ:venio ad ver.sed si in cã furti.& op.extrà gl.q non valeat sñia,q̃ cõtinet manifestũ errorẽ iuris.s.q p furto nõ manifestò cõdemnaṫ in quadruplũ:vt.C.qñ ꝑuo. nõ est ne.l.ij.& de sen.q̃ sine ap.resc.l.j.§.item contrà legẽ.Huius timore dicũt qdã,q hic actũ fuit de furto nõ manifesto.& ꝓbatum fuit de furto manifesto.& sic põt sequi cõdẽnatio ex eadẽ instãtia.& ita tenet hic Gul.at.l.bouẽ.§.aliqñ.j.de ędil.edi.vbi licet agã quãto minoris,põt ferri sñia,qđ res redda

15 tur.Breuiter†istud nõ placet.[f]Qñq; eñ aliqua qualitas ꝑposita nõ ꝓbaṫ,q̃ actionem nõ mutat,licet habeat poenã augere,vel minuere:& tũc ex eadẽ instãtia põt sequi cõdẽnatio:vt.l.ĩ delictis.§.si de tracta. j.de noxa.Qñq; illa qualitas nõ ꝓbata actionẽ propositã alterat:& tũc nõ põt sequi cõdẽnatio:vt.l.p̃tor.ij.§.hęc aũt actio.vers.docere.j.vi bo.rap.l.denũciasse.§.qd tñ.de adul.Quod apparet manifestè:qa sup actione illa nõ ꝑposita,nõ est datus libellꝰ,nec lis cõtestata:merito nõ põt ferri sñia:vt.l.ꝑlatã.C. de sentẽ.& in auṫ.offeraṫ.ĩ fi.C.de lit.cõte.Nunc ad ꝑpositũ,si ꝑposita fuit actio furti manifesti,& ꝓbeṫ de furto nõ manifesto.ad qđ cõpetit alia actio, nõ ꝑposita,nõ põt sequi cõdẽnatio ex eadẽ instantia.Nec ob.l.bouẽ.§.aliqñ.qa ibi redhibitio cõtineṫ sub natura actionis ꝑpositę.Si eñ ago quãto minoris,& de iure,qđ nihil est:minus est si nihil erã empturus:ideo ex virture actionis sequiṫ redhibitio.& ista sunt multũ necessaria ad.q.si ego accusauite de percussione cũ sanguine,& est ꝓbata percutio:nõ tñ cũ sanguine,vel cũ armis,& similia:vtrũ possit sequi cõdẽnatio. Quod examinaui plenè in.d.l.denunciasse.§.quid tñ.de adulte.Ista tñ lec.videlicet, qđ hic fuit ꝑposita actio furti manifesti:põt sustineri,si dicas q iudex cõdẽnauit de furto manifesto, posito q nõ fuit probatũ:sed furti nõ manifesti non potuit condẽnari.¶Vltimò legas istũ.§.clarius,q fuit proposita actio furti simpliciter,nõ dicẽdo, manifesti,vel nõ manifesti.& cũ nõ esset probatũ manifestũ:iudex cõdẽnauit in quadruplũ:hic non est expressus error,pars tñ grauaṫ:sed per appellationẽ sñia rescindereṫ.¶Venio ad vers.quãuis.& quæro,si agiṫ actione ciuili ad duplũ,vel ad quadruplũ: qũo iudex potuit auferre parti ius suum,& cõdẽnare ad poenã corporalẽ:cõtrà leg.id nostrum.j.de reg.iur. Gul:intelligit leg.istã qñ fuit imposita poena pecuniaria,& corporalis,vt.l.interdum.§:qui furen.j.de furtis.

habent seruare statuta ad vnguẽ.Et ex istis,hic,tu tene mẽti,qđ licet qd comittatur arbitrio libero iudicis per statutũ:tñ iudex non debet illud excedere:nisi causa cognita:imo debet expectare vsq; ad finẽ causæ.l.j.§. expilatores.de effractoribus.Et quãdo deṫ iudicibus arbitriũ,& in multis casibus.& vide Bal.in.c.j.ĩ qui.cau.feu.amit. & dixit Bal.in.c.j.§.iudices. de pace iura.fir.quod arbitria ideo danṫ iudicibus: qa qñq; nouam,qñq; veterem actus desiderãt prouidentiam secundùm Inno.in c.j.de consti. & secundùm Io.an. ibi non debet habens arbitrium fulminare.Et arbitria quæ dantur,intelliguntur concedi secundùm mẽtem legis, & arbitrium intellectus,seu rationẽ, secundùm Bald.& p hoc sequitur qđ facit litem suam, vt dixi in.l.j.in fin. prin.de ap.& vide Bal.in.l. libertas.s̃. de statu ho. Adde q licet iudex iuret seruare statuta,possit tamen poenam transgredi Ro.consil.ccccxxix.

c ¶Senectutem.Adde Bal.in.l.quicunq;.in.vj.colũ.D.de ser.fug.

POMATES.

d ¶Homicidiũ. Vide Iaso. in.l. iiij.§. prætor.ff.ne qs cũ qui.

e ¶Statutum poenã auget.Sed an iudex possit alterare poenam statuti, vide Bal. in.l.j. C.si aduer.deli.quod not. Adde Spe.in titu. de poena teme.liti. in fin.& dicit Bal. in.l.quicunq;.C.de ser.fug. in.vj. colũ. q si statutum imponit poenam manus,& aliquis est ita puer,vel senex, quod moreretur:q iudex potest poenam permutare,si tñ nõ facit nõ potest appellari.& vide Bartol.in fin.huius.§.

f ¶Non placet. Adde Bartol.in.l.quãquã. §.Iul.de aqua plui.arcen.&Bald.in l.edita.in.x. col.& in.x.op.de eden.

...s opin. est q in libellis crimi[na]libus non sit necessaria con[clu]sio s[ecundu]m Ias[onem] ... actio[n]... 137.

furtis.Vel pone exemplũ in.l.medic⁹.j.de var.& ex
tra ord.cog.j.de calũnia.l.pe.Iſtud exẽplũ nõ placet
quia in dictis leg.imponit̃ pœna ciuilis,& ẽt crimi-
nalis eo caſu,quo vtraq; põt ĩponi.Et ſic pœna non
dicit̃ aucta,vel minuta:vt habuiſtis nõ.ĩ.j.glo.§.ſed
ſolũ.In hoc põt dicere reus ſe grauatũ:qa iudex fe-
cit ex officio ſuo:cũ deberet de hoc nouũ ꝓceſſum
facere.Sed grauamẽ,qđ fit circa ꝓceſſum nõ indu
cit diſpẽſationẽ in infamia:vt.l.ictus fuſtiũ.j.eo.ſed
ſolũ grauamen,qđ fit circa pœnã corporalẽ:vt hic.
Vñ alij ponũt exẽplũ,qñ imponit̃ pœna pecunia-
ria ꝓ corporali ĩ defectũ:qa ſoluere nõ põt:vt.l.fin.
ſ.de in ius vo.Iſtud exẽplũ vr̃ cõtrà caſum.l.ict⁹ fu-
16 ſtiũ.j.e.ſecũdũ ſecũdã lec.Et iõ† aduertẽdũ eſt qñq;
ꝓ pœna pecuniaria applicãda fiſco imponit̃ corpo-
ralis:& tũc eſt diſpenſatũ cũ infamia:vt in princ.§.
Qñq; petit̃ ĩpnoi pœna pecuniaria applicãda parti:
tunc qñq; iudex ĩponit vtrãq; pœnã pecuniariam,
& etiã corporalẽ.Iſto caſu ſi eſt de caſibus ĩ qb⁹ pœ
na ciuilis nõ concurrit cum criminali:vt qñ agitur
ad vindictã,fateor qđ vr̃ diſpẽſatum cum infamia:
qa ĩponit̃ pœna grauior vltra leg.& ita poſſet intel
ligi iſte ver.q;uis.nõ referendo ad p̃cedẽtia.Sed ſi eſt
de caſibus,in quibus pœna ciuilis non cõcurrit cum
criminali:vt qñ nõ agit̃ ad vindictã:tunc non gra-
uat partẽ,niſi ad ꝓceſſum:& ideo nõ vr̃ diſpẽſatum
cum infamia:vt.ſ.dixi.niſi ĩponẽdo pœnã corporalẽ
grauiorẽ delicto:quia tũc vr̃ diſpẽſatum,per prin.§.
Qñq; ĩponit pœnã corporalẽ:& omittit pecuniariã.
& hoc qñq; facit poſt ſñiam latã in pœna pecunia-
ria:quia qui non põt ſoluere,punit̃ in corpore:vt.d.
l.fin.de ĩ ius vo.cũ ſi.tũc nõ vr̃ diſpẽſatũ cũ ĩfamia.
Nã p ſñiam fuerat infamat⁹:& p executionem,quã
iudex poſteà facit,licet duriorẽ:nõ põt cũ infamia
diſpẽſari:qa hoc põt ſol⁹ Princeps & ſenatus,vt.ſ.e.
titu.j.l.j.§.de qua.& hic eſt caſus.j.eo.l.ict⁹ fuſtiũ ſe-
cũdũ ſecũdã lec.Sed ſi iudex hoc faceret in prima
ſñia,& reũ cõdẽnaret ĩ pœnã corporalẽ:cũ peteret̃
pecuniaria:videretur cũ infamia diſpenſatũ,vt.l.in
ſeruorũ.in fin.de pœ.& in hoc ver.¶ Et ſi tu dicis:
qũo põt iudex auferre ius partis?Rñ.põt ex cã.Pri-
mo,ſi videt reũ laborare inopia:tunc nõ videtur gra
uare partẽ nec ei eius ſuum auferre:quia inanis eſt
actio &c.in hoc poſſumns aduertere:quia ſi reperit̃,
qđ ille cõmiſit delictũ iſto prætextu:quia pœnam
pecuniariã ſoluere nõ põt,imponeret̃ pœna corpo
ralis ex cauſa cohærente ipſi delicto:& tũc nõ eua-
deret infamiã.caſus eſt in.l.ſi quis iniuriã.j.de in iur.
al's infamiam euadit,vt dixi.Item põt eſſe:ꝙ reus
eſt ſoluendo:& iudex põt hoc facere ſuadente pu-
blica vtilitate.Exemplũ.actio iniuriarũ ciuilis tolle
ret actionẽ criminalẽ.leg.cor.de ſica.ſi condẽnatio
eſſet facta:certè ꝓpter publicã vtilitatẽ põt iudex
non pmittere parti,ꝙ agat iniuriarũ ciuiliter,ne prę
iudicaret̃ criminali.caſus eſt in.l.prætor edixit.§.j.j.
de iniur.& ita ſonat tex.& ita ĩtelligit Iaco.de are.li-
cet gl.ibi aliter intelligat.Ita in propoſito ſuadẽte vti
litate publica,poteſt imponere pœnam,quæ vindi-
ctam publicam reſpicit:& omittere ciuilem appli-
candam parti.quo caſu eſſet cum infamia diſpenſa
tum,ſi pœna eſſet grauior:al's ſecus.¶ Nunc reſtat
vt diſtinguam⁹ in duplici materia,vt fit in gloſſ.Pri
mò.quando dãnatus pœna aucta,vel minuta ſit in-
famis,vt in glo.plenius colligit̃ & ex prædictis. Se-
cũdò intrat gl.vnã materiã:an relegatus,vel ab ordi-
ne remot⁹,poſt tp̃s finitũ,recuperet dignitates pri-
mas?diſtinguit glo.clarè.dic vt in ea.¶ Iuxta mate-
riã iſtã poſſet q̃ri de exbãnito,q poſtea eſt rebãnit⁹
& cãcellatus de bãno:vtrũ primos recuperet hono-
res.Et hic videndũ eſt,an exbãnitus efficiatur infa-
mis.dicã.j.in.l.ictus fuſtium.& poſito,ꝙ ſit infamis:
an per cancellationẽ tollatur infamia,dicã in.l.ict⁹
fuſtiũ.¶ Vltimò no.bene materiã huius.§.vt ex cã
iuſta & euidẽti poſſit pœna augereri,vel minui:etiã
que poſita eſſet in ſtatuto ciuitatis,vel caſtrorum.

Crimen ſtellionatus.

¶ Op.glo.& ſol.dic vt in ea.

SEruus. Licet quis damnetur ſuo noĩe
& ex ſuo facto,ex inſtantia
cœpta cũ alio:nõ eſſet infamis.h.d.¶ Not.ſumma-
riũ.No.ꝙ inſtãtia iudicij trãſit ad heredẽ.Dixi ple-
nè in.l.ſi cũ hominẽ.j.de fideiuſ.videbitis plenè in.l.
tã ex contractib⁹.j.de iudi.¶ Op.gl.duobus modis:
dic vt in ea.Sed quid ſi ſeruus cõdẽnetur ſuo noĩe,&
ex noua inſtãtia:an erit infamis?gloſſ.dicit ꝙ ſic.&
põt eſſe verum in lenocinio:vt.l.Athletas.§.Põpo-
nius.ſ.eo.ſecus in alijs delictis:vt.l.pe.j.eo.

NOtatur. ¶ Ea,quæ non eſt præ-
gnans,ſi vt prægnãs per
calumniam in poſſeſſionem mittat̃ per
ſentẽtiam infamatur.hoc dicit.

OB hæc verba. ¶ Verbaſ iu-
dicis vitupe-
rioſa cã non cognita prolata, infamiam
nõ irrogãt.h.d.¶ No.tex.in fi.concordã
a tias.habes in gloſſ.¶ Opp.ꝙ dãnatus talis[a] ſit infa-
mis:vt.l.j.§.incidit.ad Turpil.gl.ſoluit trib⁹ modis.
quælibet eſt bona & notabilis.Ex quibus diſtingue
ſic.Aut qs fuit ꝓnunciat⁹ inſtigator interlocutoriè,
aut diffinitiuè.& cã cognita,Primò caſu nõ eſt in-
famis:vt hic,ſecundũ primã lect.&.C.eo.l.verbũ.&.
l.interlocutio.¶ Aut fuit pronũciatum diffinitiuè:
& tũc aut quis fuit inſtigator & coadiutor ad ꝓba-
tionẽ & libellũ,& ſi ſia:& infamat̃,vt.l.cõtraria. aut
nõ,& nõ infamat̃:vt hic ſecũdũ ſecundã lec.¶ Vlti
mo glo.ſignat vnũ cõtrariũ:& nõ ſoluit. Dic ꝙ ibi
pſuadere eſt immediata cã delicti:imo eſt ipſum de-
lictũ.hic autẽ q̃rit̃ vtrũ exhortari ſit cã, ꝓpter quã
teneatur de alio delicto per alium cõmiſſo.Bart.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis ſi eſt condemnatus de falſo,non nocet producenti:nec teſti nocet,ſi producens eſt condẽnatus.*
Si aliquis eſt condemnatus de falſo inſtrumẽto,nõ nocet utẽti.
2 *Periurus quando ſit infamis?*
3 *Iudex poteſt non adhibere fidem teſti,etiam plenè deponenti, & ex cauſa,quam faciat apparere.*

b LVcius Titius.[b] ¶ Duas
lect.habet.
ſecundùm primã.h.d.Si fides atteſtatio
nib⁹ nõ eſt habita:nõ:quia teſtes falſum
dixerũt:teſtes non infamant̃.h.d.ſed ſecũdũ aliam.
h.d.Sñia lata cũ ꝓducente falſos teſtes,nõ põt teſti
bus infamiam irrogare.h.d.¶ Op.& vr̃,ꝙ ſint infa
mes,quaſi tacitè ſint reprobati de falſo.arg.l.fi.de fi-
de inſtr.Gl.ſoluit primo dicas,ꝙ hic fuerũt reproba
ti,nõ tãq; falſi.ſed quia nõ reddiderũt bonã cauſam
dicti ſui.Iſta rõ eſt bona in ſe:tñ aliã rationem dedit
Iuriſcõſult⁹,vt vidiſtis.Secundo mõ legitur,ꝙ poſi
to,ꝙ ſint reprobati tãq; nõ veridici & piuri:nõ tñ ſe
quitur:ergo ſunt infames.hoc eſt verum,& not. per
rõnem poſitã in tex.ꝙ ſñia lata fuit cũ producente,
1 nõ cũ teſtibus.[c] ¶ † No.ergo ſolẽniter,ꝙ licet ꝓdu-
c cens cõdemnaret̃ de falſo:hoc nõ præiudicat teſti-
bus.& ecõuerſò:licet teſtis cõdẽnet̃ de falſo,hoc nõ
præiudicat ꝓducẽti.Et idẽ in inſtrõ,ſi vnus eſt con
d dẽnatus de falſo inſtrõ,[d] & aliud vtitur eodẽ inſtrõ:
ei vtenti nõ præiudicat,vt.l.ſi vteris.C.de fi.inſtru.
& per doc.in.l.j.C.q ac.nõ poſ.Et hoc eſt verũ quo
ad probationem:ſed facit aliqualẽ præſumptionem
contrà eũ,qui vtitur.ad qđ.l.j.in glo.C.de fal.&.l.
ſi duo patroni.in prin.de iureiu.&.l.denũciaſſe.§.fi.
e j.de adul.¶ Op.ꝙ eo ipſo:ꝙ eſt piurus[e] ſit infamis:
licet nõ ſit condemnatus:vt.C.de tranſact.l.ſi quis
2 maior.glo.diſtinguit & benè.Aut† quis iurat de præ
terito:& non eſt infamis,ſi deierat,niſi condẽnetur,
vt hic.Aut quis iurat de futuro:& tunc aut iurat illi,
cũ quo contraxit:& infamatur,ſi deierat:vt in cõtra
rio.Aut iurat ſibiipſi,vel Deo tñ:& tunc nõ infama
3 tur:vt in fi.glo.¶ † Vltimò potes notare ex iſto tex.
f practicã.l.teſtium[f].§.j.ĩ.de teſti.dũ dicit. Tu magis[g]
g ſcire debes &c.ꝙ poſito,quòd teſtes clarè probent,
ſecundùm verba:poteſt iudex ſi ſibi videbitur, eis
non adhibere fidem:vt hic.hoc tamen conſulo faciẽ
dum ex cauſa ita,quòd appareat ne poſteà teneatur
tempore ſyndicatus.

SVMMARIVM.

1 *Notorium habet uim ſententiæ.*
2 *Cõfeſſio extraiudicialis iuncta cum alijs iudicijs,plenè probat. Adde ad Bar.hic Fran.de arc.in.c.at ſi clerici.col.5.de iudi.*

a ¶ Damnatus talis. vide tex.& ibi Bar. in.l.ſenat⁹.§. an ad eos.j.ad Tur.

b ¶ Lucius Titius.vide Bart.in.l.ſi duo. in §.idem Iul.de iureiu.

POMATES.

c ¶ Teſtibus. Vide Panor.cõſi.xvj.in ij.col.& ſeq.vol.ij.

d ¶ De falſo inſtrõ. Adde tex.& ibi no. in.c.ij.de ord.cog. vide Bar.in.l.ij.§.ſi publico.in pe.col. j.de adul.& Barto. in.ſi vteris.C.de ſi. inſtr.& Inno.in.c. verum.ad fi.de fo. compe.ſecundùm qđ alle.Bald.in.l. ij.in vj.columna. C.de eden. Quid autem ſi teſtes ſunt condemnati de fal ſo,an præiudicent producenti. Bal.ꝙ ſic in.l.fin.C.ſi minor ſe maior.dixerit.

e ¶ Eſt periurus.Vide qđ not.Barto. in.l.is cui.de verb. ob.& adde,qđ dicebat Ang. in.l.j. qui.res iudi.nõ nocet.& ali quid in.l. ſæpe.de re iu.qđ ſi videatur qđ ſentẽtia ſit lata contrà ptãtẽ,hoc adiecto: qđ iudex noluit ſtare teſtibus, non infamat teſtes. & qđ ſententia lata contrà vnum, qui quaſi ius non habet in eccleſia, nõ nocet eligentibus. Secus ſi paſſi fuiſſent ipm diſputare de iure eligendi,per.d.l.ſæpe. & facit optimè iſte tex.&.c.cum dilectus. de ord. cog. Quid autem in tabellione,qui ſic de fi .inſtru. diſputauit,an ſententia ei noceat,vide de hoc Ia.but.Dixi poſt Barto.in. d.l.ſæpe. vtrum autem ſententia lata contrà notarium de falſo, præiudicet parti: vide Bart.in.l.ij.de præuaric.Adde,an periurus ſit infamis,Cal.conſi.v.de iureiu.

POMATES.

e ¶ Eſt periurus.Vide ad hoc gloſſ.c. querelã.de iureiur. Fely.in.c.teſtimonium.col.vj.& ſeq. de reſcrip.

f ¶ Practicã.l.teſtiũ. vide Bart.in.d.l.teſtium & Bal.in.l.cũ magiſtratus.ad fi. C. quando ꝓuoc. nõ eſt neceſ. Adde tu Aret.in.c.qm̃ cõ trà.col.viij.in fi.ex trâ de ꝓba.& Barba.in conſil.iij.col. viij.in.j.volu.

POMATES.

g ¶ Tu magis. Vide Alex.cõſi.xx.col. iij.iiij.vo.Fely.in.c. licet cãm.iiij.colũ. not.iiij.&.c.qm̃ cõ trâ.xvj.col.de proba.&.c.cum veniſſent.in.j.col.de teſti.& in.c.ĩnfra.col. ij.ver.prefertur ẽt. eo.titu .&.c.fi.viij. colum.de præſum. Barba.cõſi.xxvj.ĩ. xi.co.j.vo.Fely.in. c.de cætero. co.iiij. ad fi.de re iudi.&.c. ſicut. viij. colũ. &. ſeq.eo.ti.& Barba. conſil.iij.colum.x. volu.ij.

g ¶ Adde ꝙ ſi iudex dicat in ſententia: quia p tales teſtes fũit plenè probatum:ideo condemno.licet teſtes hoc non probent, per hoc non redditur ſententia nulla. vide Barto.in.l.ij. C.quando prouo. nõ eſt neceſ.Addo dũ Bart.de.hic, ꝙ poteſt iudex non credere:ꝙ eã debet in actis ſcribĩ:qa nõ credidit. al's Iudex appellatiõis reuocabit ſententiã. Vide Abba.in.c.cum ad ſedẽ.in pe.not.de reſti.ſpo. Vide ad dictũ Bar. Barba. conſil.lxxv. volu. iiij. col.ij.Fel. in.c. de cætero colũ.iij. de re iud. Antho. Alexan.

3 *Confessus in iudicio crimen publicum, an sit infamis.*
4 *Confessus in iudicio in ciuilibus habetur pro condemnato: secus in criminalibus.*
5 *Cautela, ut quando quis credit se firmiter condemnandum ex causa famosa, ut soluat antequam lis contestetur: & euitabit*
6 *Dãnatus per inquisitionem secuta executiõe, est infamis, quia fustigatus, uel mitratus.*
7 *Dispensatum non uidetur cum infamia, licet quis grauetur in modo procedendi.*
8 *Bannitus, & condemnatus per contumaciam, an sit infamis? quod non.*
9 *Iudex ex causa potest minuere pœnam, quando quis circa probationes grauatur.*

Adde Arcti.in.c.at si cieri.§.de adulterijs.col.j.& in.c.dilecti.col.j.de iudi.

a ¶Pro condemnato.vide Barto.in.l. infamẽ.de pub.iu.

POMATES.

b ¶Quæro. Vide Barba.consil.iij. in ij.col.& seq.vol.ij.

c ¶Vtrũ exbannit⁹. Vide tamen Bart. in.l.nõ solũ.§.fin. j.de pcurat.& probat tex.cũ glo.in.l.j.§.de qua autẽ.restitutiõe.de postul. qđ licet talis absens cõdẽnatus sit infamis effect⁹ tñ si petat & obtineat in integrum restitutionem. propter iustam cãm absentiæ tolletr infamia irrogata. Barto. in istis locis vacillare vr.& ad hanc.q.de qua hic per Barto. hic adde Ange.& Imol.in.l.infamẽ.de pub.iudi. Et qđ ibi dixi post Bart. & Spe.de sentẽ.§.iij.versi.quid si de istis.& cũ opi.Bar. hic etiã trãsit Bal. ĩ.l.si tutor. C.de interdi.ma.& Bar.in l.si ideo.j.de eui. Et vide Sali.in.d.l.si tutor.an ficta cõfessio infamet: de quo vltra hic nota. vide Ia.bu.in.l.qñ.s.eo. dicẽtem, φ non.p̃terq; in casu.d.l.si tutor.&.d.l.qm̃.ad de ẽt Bal.in.l.ẽt.C.de fur.& qd si statutum dicit qđ exbãnitus habeatr p cõfesso, & sñia habeat effectũ, put si lata esset ĩ p̃sentẽ: an sit infamis, vide per Bal.in.l.j.in vl.colũ.C.de here.ĩstit. plenè p Ia.de bel. in disputatiõe quã ponit ĩ.l.fi.C.de re qui.reis. Io.an.in Spe.de cõtu.§.sequtur.in prĩ. Et an ficta cõfessio ĩfamet vide p Bal.l.cũ mulier.ĩ antep.char. cũ seq.ff.solu.mat. Adde vltimę parti Apostillæ Pau.de ca.cõs.cxcviij.& an cõfessio ficta infamet, vide p Barba. in cõsi.iij.colũ.ij.in ij.volu.

Ictus fustium.

¶Breuiter hoc dicit secundũ primã lec. Executio pœnæ corpalis ex cã famosa, infamiã irrogat, licet
sententia nõ præcesserit.h.d. ¶Opp.executio non
debet fieri, nisi præcedat sñia: vt.C.de exe.rei.iu.l.j.
j.de re iu.l.si cum nulla.Rñ.illud verũ regulr. Fallit
1 qñ pcederetr super notoria: qa notoriũ† habet vim
sñiæ: vt.l.emptorẽ.de act.empt.& p doct.ĩ.l.ea qdẽ,
C.de accu.& Spe.de notorio crimine. Et ita potest
intelligi, quòd hic erat crimẽ notoriũ: vel ĩ eo de pre
2 hensus Dicit etiam gl.† si j vnum verbũ fortè cõfessus
erat extra iudicium: certè nõ faceret crimẽ notoriũ:
sed solum semiplenam probationem: vt.l.capite qn
to.de adulterijs.sed vt saluetur gl.dic, φ erant alia in
dicia simul cum confessione iuncta, quæ notorium
3 faciebant. ¶† Quærit glos.quid si esset cõfessus crimen in iudicio? dicit gl.qđ tũc esset infamis ex ipsa
confessione absq; irrogatione pœnę: vt.l.qm̃.s̃.eo.l.
j.in fi.de interrog.act. Nec obstat.l.si confessus.j.de
custo.reo, qa fateor, φ debet ferri sñia, tñ ex sola con
fessione est infamis. Idem videtur tenere gl.in.l.qm̃
s̃.eo.idem Inno.extrà de pę.&.c.super his ¶Ego di
co aliter. Nam si bñ respicis verba edicti.ille notatr
infamia.qui dãnatus est publico iudicio, vel aliqua
4 actiõe famosa. ¶Nũc† vidẽdũ est, vtrũ cõfes.habea
a tur p cõdẽnato[a].& cõstat φ ĩ ciuilibus p cõdẽnato
hr: vt.C.de cõfes.l.j.meritò tũc ipse est infamis, si est
confessus super actiõe famosa. Sed in criminalibus
cõfessus non hr p condẽnato; vt.d.l.si confessus.de
cust.reo.meritò nõ ĩfamatr: qa verba edicti nõ patiũ
tur. ¶Ad primum membrũ obstat fortissimè.j.tit.
j.l.si reus.vbi in ciuilibus confessus etiam soluens,
non infamatur.Rñ.aliud est confiteri simplr: qa hr
p cõdẽnato, & infamatr: vt dixi. Aliud est cõparere
& soluere id, qđ petitr: tũc nõ hr p cõuicto.& cõdẽ
nato: imo ideo soluit, ne ĩ iudiciũ ĩgrediatr.& vt ab-
soluatur ab instãtia iudicij: vt insti.de ppe.& tẽpo.
ac.& hic est casus in.d.l.si reus.j.ti.j. Vñ remedium
5 est,† qñ qs credit se firmiter condẽnandum ex cau-
sa famosa: aute, φ lis cõtestetur, soluat: & absoluetr.
nec erit infamis. Ista est notabilis prouisio in.d.l.si
reus. ¶Ad secũdũ mẽbrũ ob.s̃ e.l.qm̃.So.illa loqui-
tur in trãsigẽte, q videtr quodammodo aduersarium
corumpere data pecunia: hic verò loquitr in eo, q ve
rè cõfitetr, vt in secũdo mẽbro: quo casu nõ infamatr,
6 nec iura repiũtr, q̃ hoc dicant. ¶Et ex hac† leg.etiã
no.habes, φ posito qđ esset vera opi.eorũ, q dicũt φ
dãnati p inquisitionẽ, non sunt infames.vt no.ĩ.l.iij.
§.pręterea de suspe.tu.tñ si ẽ secuta executio: qa fu-
stigat⁹, vel mitrat⁹, erit ĩfamis p istã leg.& sic ẽt ex
leg.ista habes tertiũ modũ, ex quo irrogatr infamia
iuris.qa qñq; ipso facto: qñq; p sñiam: vt.l.j.s̃.e.qñq;
ex genere pœnę vt hic.Pe.nõ stat ĩ ista lec.vt refert
Cy.in.l.nullam.C.eo.quia iste modus irrogandi in-
famiam, lege nõ repitur: & ideo tenet ipse secũdam
lect.q̃ hic ĩ gl.ponitr, quã statim dicã: sed qa gl.tenet
istã ego etiã teneo & puto esse verã: & placet pl⁹ ista
lec.quã sequẽs. Nã secũdũ aliã ista lex nihil noui in
duceret: secũdũ istã ĩducit aliqd noui.& hoc intẽdit
facere hic Iuriscõsult⁹. Nõ em̃ loquitr hic ĩterpretã-
do edictũ: imo refert sic statutũ eẽ p Principẽ, vl' se
natũ; vt patet hic in fi.dũ dicit, forma statuta est.prę
tereà tex.dicit, φ cã ipsa cũ ictu fustiũ ĩfamat: nõ di
cit de sentẽtia. Et illud qđ dicit dãnato irrogat &c.
hoc eo dicere cã cũ pęna secuta ĩfamat, eo casu, quo
infamaret sñia sola. ¶Scđò mõ legitr in gl.secũdũ
quã.h.d.Si in executiõe ĩponitr pęna corpalis p pe-
cuniaria, ĩfamia nõ remittitr.h.d.De hoc dicit plenè
7 in.§.pœna grauior. Et not.† ex hac.l.secũdũ primã
lec.qđ licet qs grauet in pcessu, seu ĩ modo pcedẽ-
8 di: propter hoc nõ vr dispẽsatũ cũ ĩfamia. ¶†Quæ
b ro[b] ergo vtrũ exbãnit⁹,[c] cõdẽnat⁹ de aliquo malefi-
c cio sit infamis: cũ ex forma statuti habeatr, perinde
acsi esset cõfessus.gl.vr tenere, φ nõ.in.l.j.C.de mõ
mul. Quidã doc.iã hic cõsuluerũt addẽtes rõnẽ: qa
cũ grauati sunt vltrà leg.qa ex sola contumacia ha-
beãtur tãq; cõfessi: ergo vr cũ infamia dispẽsatũ: vt
d.§.pœna grauior.d.Ia.bu.in quadã disputatione,
vr tenere cõtrariũ: cũ em̃ statutũ dicat, φ habeatr p
cõcesso: ergo oẽs leges loquẽtes de cõfessione verba
li, trahuntr ad istã fictã. Sicut ĩ fili'i in ficta stipulatio
ne: vt.l.j.ĩ prin.de rei vxo.ac.& in eo, q fingitr semp
d fuisse in ciuitate, & fili'i: sed verè confessus[d] esset in-
famis: vt in hac glo.no.ergo &c. ¶Cõtrariũ ego pu
to. Primò: qa in crĩalibus confessus nõ est infamis:
vt.s̃.dixi. Vnde ex ficta cõfessione non infamatur:
nec ex condemnatione infamatr. Nã damnatus non
personaliter sed p mediã psonã pcu.nõ est ĩfamis:
vt.l.furti.§.si qs alieno.s̃.eo.multominus erit ĩfamis
iste, qui nullo modo fuit in iudicio. Pro hoc multũ
facit ratio dictorũ doc.qa fuit grauatus vltra leg.er-
go &c.vt in.§.pœna grauior. Nec obstat qđ dictũ
grauamẽ fuit circà pcessum: ergo nõ inducit dispẽ
9 satione sup infamia: vt hic: qa† nõ fuit circà proces-
sum solũ: imo circà pbationes: & p cõsequẽs circà
cõdẽnationẽ.hic verò loquitr qñ fuit grauamẽ solũ
circà modũ pcedẽdi: de veritate aũt cõstabat p no-
tariũ, vel alio mõ: vt dixi. Faciũt ad p̃dicta, q̃ dixi in
l.infamẽ.j.de pub.iu.& ea, q̃ dixi in exbãnito. Intel
ligas, nisi sit executio pœnæ secuta in corpore. Nã
tunc esset Infamia ex genere pœnæ per hanc leg.

POMATES.

d ¶Vere confessus. Vide Fely.in.c.testimonium.ix.col. de testi.

✱ Pro cõcordia. Adverte φ sñia Barto. fuit in.l.fi.ff.ad tre. φ pluralis locutio nõ possit de necessitate verificari in minori nume.duorũ. Contrarium tñ allegat in hac.l.j.solu. coadunatis verbis ipsius Bart.tã in hac l.fin.sic dici põt prima opi.vera, vt in d.l.fi.si rõ recti sermonis hoc patitr, & secũdũ subiectã materiam.nã ĩ hac.l.j. ideo pluralis locutio verificatr in singulari: qa illa pluralitas cõprehẽderet etiam singularitas, vt in simili in.l.ij.§.homines.ff.vi bono.rapt.qa non profertr illa pluralitas in vniuerso.vt omnia in vniuerso, cõprehendat.sed est apta comprehẽdere & omnia in vniuerso & omnes particularitates in iudicio.cum illud indiuiduum non abnegetur.hanc sol.probat tex.ĩ.l.nõ est sine liberis.ff.de versi.in.l.iij.§.hęc verba.ff.de liber.ho.exhi.

Exhæredatum.

Si quis in bello.

¶Not. φ iusta probatio mortis, est, quòd aliquis intrauit bellum, & modo non reperitur.arg.huius leg.in fin.

De procuratoribus Rubric.

¶Quidã habẽt super rub.vnã glo.q̃ est additio.Cõtinua, vt in ea. ¶Quæro in quo differt pcurator à defensore? dic vt in gl.vel dic pcurator cũ mãdato: defensor sine mãdato. ¶Sed quęrit glo.in quo differt iste titul⁹ à titulo mãdati.dic vt in ea. Quęrit gl.quę est additio, vtrũ ĩ cõstitutione pcuratoris, posset fieri substitutio: vt si talis nõ erit pcurator, talis sit: & respõdet quòd sic: & bene.dic vt in ea.& quia ista gl.est additio: ipsam non habeo, sed eam pono.

SVMMARIVM.

1 *Plurale resoluitur in singulare.*
Statutum puniens producentem falsos testes, uerificatur in producente unum.
2 *Titulus de negotijs gest.habet locum sine mandato expresso, uel tacito.*
3 *Procurator in rem suam procuratorẽ constituit ante li.cõte.*
4 *Procurator, qui habet mandatum ad substituendum, põt constituere procuratorem ante lit.contest.*
Seruus & Procurator ad negotia constituunt procuratorem ante lit.contest.
5 *Prælatus ecclesiæ constituit procuratorem ante lit.contest.*
6 *Prælati ecclesiæ suut quodãmodo usufructarij rerũ ecclesiæ.*
7 *Pater constituit procuratorem in rebus filij*
Salarium promissum procuratori, in eius constitntione, impedit actionem mandati.secus si ex post facto.
8 *Tutor & curator, an possint recipere salarium? remissiuè.*

Procurator.

¶Primò ponit quid sit procurator. Secũdò ad q̃ põt cõstitui pcurator Tertiò ad qd est vtile. Quartò q̃lr cõstituitr pcurator. Quintò p quẽ cõstituatr. Sextò qs cõ

stituatur

a ¶ Constituunt procuratorem. an prælatus possit constituere procuratorē &c. & etiam potest añ lit. contest. secūdum Inn. & doct. in c. edoceri. de rescrip. & adde not. in d. l. j. de bo. ma. licet glo. hic contrà. & in d. §. si quando Adde glo. & Bart. in l. neq;. C. eo. Ad de Ioā. An. in addi. ad Spe. ī tit. de procur. §. j. in prin. & an executores vltimarum voluntatū pñt ante lit. cōtest. cōstituere pcuratorē, vide Pau. de ca. consi. cxlviij.

b ¶ Sed locatio. Si pcuratori promittatur salarium. Adde Bald. in l. j. in pe. q. C. mā. & Bar. in. l. litem. C. eo.

c ¶ Vsus autem Istū tex. limita ī casu. l. cū miles. ĵ. de alie. iu. mutan. cau. fa. secundùm vtranq; lect. & qđ ibi Bar. vbi est sing. casus in quo quis cogitur personalr. agere, vl defendere. & in. l. ij. & ibi Bald. C. de his qui ve. æta. ĩpe.

d ¶ §. Iulia. Adde Barto. in. l. j. de iu. reipu. lib. xj.

tuatur procurator. Septimò ponit effectus constitutionis procuratoris. Secunda ibi, procurator autem. Tertia ibi, vsus autem. Quarta ibi, dari autem. Quinta in. l. filiusfami. §. j. Sexta in. §. ipse quoq;. Septima in. §. procurator. & de illa vlti. tractatur vsq; ad. l. fi. ti. ¶ Redeo igitur ad primum: quid est procurator, examinemus istam partē. ¶ Quæro quare dicit aliena? dic quia in proprijs nō consistit mādatū: vt. l. j. in fi. ĵ. man. ¶ Opp. glo. ad hoc de procuratore in rem suam. & rñdet optimē. secunda tamē solu. verior est. ¶ Secundo quæro, quare dixit: negotia quæcunq;? Rñdeo, tanq; verbū generale cōplectēs seu cōprehēdens indicia & negotia quæcūq;. ¶ Sed ad hoc opp. gl. quia procurator potest constitui ad vnum nego-
1 tium: vt. ĵ. proxi. §. Rñ. & fateor† : quia plurale istud verificatur in vno singulari: vt. ĵ. proxi. §. de nego. gest. l. iij. §. negotia. Et facit, quòd licet statutum dicat de eo, qui produxit falsos testes in plurali, quòd habet locum etiam in eo, qui produxit vnū testem
2 tm: & sic de similibus. ¶ † Quæro, quare dixit mandato? dicit glo. quia sine mandato habet locū tit. de neg. gest. hoc est verum sine mandato expresso, vel tacito. De expresso habes hic. & C. eo. & ĵ. mā. & C. mād. per totū. de tacito habes. ĵ. de ope. no. nun. l. j. in fi. & ĵ. vsufr. queādmo. ca. l. j. in fi. & l. ij. ¶ Item quæro: quare dixit dñi? dicit glo. ad differentiam tuto. & cu. & publicorum administratorum, qui non constituunt procuratorem ante lit. contest. vt. C. eod. l.
3 neq;. ¶ Ad istud opp. gl. tripliciter. Primò† de procuratore in rem suam: qui facit procuratorem ante lit. contest. vt. l. illam. C. de dona. Sol. procurator in rem suam habet vtiles actiōes suo nomine: vt. le. contraria. meritò facit procuratorē ante lit. cōtesta. ad exercitiū illarum vtiliū actionum, quia illarum domin9
4 est. ¶ Secundò op. † de Procuratore facto ad alium substituendū, qui nō est dominus, & procuratorem facit. Gl. rñdet, illud verū si est sibi mādatū de certo faciendo: quia tunc dominus facere videtur. Doc. dicunt idem, si datū est sibi mandatū de substituendo incertū per. l. itē eorū. §. si decuriones. ĵ. ti. j. & l. vnū ex familia. §. si de fal. ĵ. de leg. ij. Ipse enim dominus videtur illum nominasse. Ita tenet Gul. & Cy. in. l. qđ quis. C. e. & est casus hodie extra eo. c. j. li. vj. Vel substituēdo glo. possumus dicere, qđ illud: qđ dicit: dummodò certus intelligatur: quia si facerē te procuratorē ad substituēdum Titiū, & plures essent Titij: nō valeret: vt. l. duo sunt Titij. de testa. tu. & sic
5 potest intelligi. ĵ. l. proxi. ¶ † Tertiò opp. ad idem: quia seruus pōt constituere procuratorem. & tñ non est dñs, vt. l. seruum quoq;. in prin. ĵ. eo. dicit gloss. ibi ad negotia: hic ad iudicia. Certe malū esset qđ hæc diffinitio solum cōprehendat procuratorem ad iudicia. Ideo dic, q seruus constituit procuratorē ad alia negotia, quæ spectant ad eū saltem cura, & solicitudine. sile dicimus in procuratore ad negotia: qui substituit procuratorem ante lit. contest. vt. l. si procuratorem. §. j. ĵ. man. quia illud, qđ mandat, ptinet ad eū cura, & solicitudine. & sic tanq; dñs mādare videt, & eius nomine geritur; vt. l. mādato. ĵ. eo. & hoc etiam tenent doc. in. l. qđ quis. C. eo. ¶ Quartò ad
6 idem† oppo. de prælatis ecclesiarum, qui cōstituunt
a procuratorem[a] in aut. de sanc. epis. §. si qñ. tamen nō sunt domini. Gl. dicit, expone ibi procuratorem. i. syndicū. doct. nñi hoc nō tenēt. Nā licet ipsi nō sint verè domini rerū ecclesię, tamē sunt quodammodo vsufructuarij. & ideo sunt dñi illius iuris: meritò pñt cōstituere procuratorem noīe eorum, & suo iure: sicut videmus in patre, qui est legitimus administrator filij sui, qui potest constituere procuratorem: vt l. j. de bon. mater. licet glo. ibi aliter dicat. hoc tenent Ia. but. & Cy. C. eo. l. neq;. Canonistæ idē. nec curant de diuersitate nominū, vtrū dicatur procurator, vel syndicus, vel sile: vt in. c. petitio. extra eo. Et ideo nō bene dicunt notarij, qui dicūt, talis rector eccl'iæ. nomine suo, & ecclesiæ cōstituit, sed debet dicere pro suo iure, qđ habet ī rebus talis eccl'iæ. ¶ Sequitur in tex. administrat. exponit gl. id est administrandū suscepit. & bñ. & adde gratis sine pecunia: aliàs non
b eēt mandatum, sed locatio:[b] vt. l. j. §. j. manda† Dicit
7 Gul. non intelligas, si ego constituerem procuratorem, promitterem sibi salarium: q ipse nō sit procurator taliter q agere impediat: imo agere potest. & procurator est respectu eius, pro quo seu contrā quem agitur. quia voluntatem domini habet. sed nō dicitur procurator, vt oriatur actio mādati inter constituentem & procuratorem: sed orietur actio locati, vel conducti, vel præscriptis verbis. tex. est not. in. l. naturalis. § pe. j. de prescrip. ver. Et hoc intellige quādo ī ipsa cōstitutione pmittitur salarium. Si vero ex post facto promittitur, vel daretur salarium, ad quod tenetur: tunc esset quędam remuneratio. & non impediret actionem mandati: vt. l. salarium. ĵ. mād. ¶ † An autem tutor vel curator possit recipere salarium: dicemus. ĵ. mā. l. salarium. Ad pdicta facit extrà de syndico. c. j. & qđ ibi notatur.

Procurator. ¶ Glos. videtur facere differentiam inter procuratorem vnius rei, & nuncium. Nam nuncius semper confert verba in personam domini: procura. non.

Quamuis. ¶ Gl. hic videtur dicere q procu. ad vnam speciem, videtur nuncius: & ideo debet concipere verba in personā domini: vt. l. qui autem. §. fi. ĵ. de consti. pecu. & ibi plenè dixi in materia nuncij.

SVMMARIVM.

1 *Procuratorem mittens ad iudicem cum mandato in sufficienti, est uerus contumax, & amplius non est citandus.*

c **Vsus autem.**[c] ¶ Glo. est clara. Not. q eoipso, q quis mittit procuratorem, videtur nolle cōparere in iudicio per se.
1 ¶ Et per hoc dico, † q ille, qui mittit ad iudicē procuratorem cum mandato nō sufficienti: non est amplius citandus, tanq; verè cōtumax. videtur enim declarasse se nolle venire. de hoc tetigi in lege, si finita.
d §. Iulianus,[d] de dam. infec. in. v. col.

SVMMARIVM.

1 *Furiosus habetur pro absente, ubi requiritur aliquis consensus tacitus, uel expressus.*
2 *Absens constitutus procurator recipiens mandatum, uidetur ratum habere mandatum.*
3 *Procurator constitutus simpliciter, an uideatur constitutus ad lites futuras? remissiue.*
4 *Procurator constitutus ad diem, an possit lite non finita illam prosequi?*

Dari autem. ¶ Hic dicit de modo cōstituēdi pcu. ¶ Opp. qđ furiosus habeat pro absente: vt. l. vbi non voce. §. furiosus. de regu. iur. vel absentis aliquis consensus, ta-
1 citus vel expressus†. ¶ Breuiter, vbi nō requiritur præsentis vel absentis, aliquis cōsens9 tacitus, vel expressus: tūc furiosus habet pro, absente, vt lege cōtraria. Sed vbi absentis aliquis consensus requiritur: vt hic: nō habet pro absente. & hoc est qđ dicit text. hic in. §. furiosus. ¶ Op. de. l. itē. §. sed si ita. ĵ. m. j. so.
2 vt in gl. Et xtra glo. qro, † vtrū absens cōstitut9 procurator. recipiēdo istrumētū, videat ratū habere mādatum? tex. est q sic, in. c. j. de procu. incle. Quæro, dicitur hic, q procurator pōt cōstitui ad litē futurā:
3 an† constitutus simpliciter videat constitutus ad lites futuras? Dicā. ĵ. l. omniū. ¶ Quæro dicitur hic, q
e procurator pōt dari[e] vsq; ad diem: quid si aduenien
4 te die lis† nō sit finita: vtrū poterit eam prosequi? videtur qđ sic, quia procurator non pōt reuocari post lit. cōtest. vt. ĵ. l. post litem. Pro hoc. C. vt causę post pub. adsit tu. l. j. & l. ita autem. §. fin. ĵ. de admi. tuto. Iac. de are. distinguit sic: aut procu, erat generaliter constitutus: & tunc finito tpe potest adesse, vt causam im pleat: vt. d. l. j. & d. l. ita autem. §. fi. Aut fuit constitutus ad vnam litem, & tunc aut ex parte actoris, & tunc adueniente die expirat eius officium, vt hic. Aliud est enim in ipso mandato diem apponere, aliud post simplex mandatum & li. contest. reuocare. arg. C. de euict. l. si post perfectam. Aut loquimur in procuratore ex parte rei: & tunc ab ipso initio potest actor talem procuratorem nō admittere: quia per talem constitutionem videtur velle reus actorem distinguere in plures aduersarios, scilicet vnū vno tpe, alium alio. quod nō potest: vt. l. iam tñ. §. si tñ plures. iud. sol. & l. ne ī plures. ĵ. de exerci. & sic nō videt rectè defēdi; vt. l. ij. §. j. ĵ. qb. ex cau. ī pos. ea.

e ¶ Quæro dari. Adde vidēdū Pau. de ca. consil. cccxxiiij.

e ¶ Adde latissimè Fel. i. c. qm. col. pe: & fi. vt li. non contest. An. Alex.

f ¶ Presens, absens. & de multiplici gñe absentiæ, vide in. l. absente. ff. de ver. sig. & in. l. j. §. q. præsent. de ver. ob. an aut. de fideius. §. j. legit & not. in. l. iij. §. absente. in princip. de dā. in fec. & hic, & quod not. Barto. in. l. j. de lib. agno: per Ioan. an. post Archi. i. c. si delegatus. de offic. deleg. in. vj. in nouella. An autem quis præsumatur absēs, dic vt ī Spec. de actore. §. postq;. quem sequit Bald. in. l. fi. §. necessitate. in fin. C. de bo. quælib. quod nota ad authē. præsente de fideius. Et adde quod recedēs, & q reuersurus est, hr pro pñte secundū Bal. in aut. habita. in viij. col. & quod dixi an quis presumatur præsens, vide quod no. Bar. in l. relegati, de pœnis. Et quando dicatur absens, vide ī. l. fin. & ibi glo. C. de. prescri. lon. temp. & pdictis. adde Bart. & ibi dixi ī. l. testō. ĵ. de ali. le. & dicit Bal. ī. l. fi. §. vbi autem. C. de bo. quælibe. per illum tex. quòd ille dicitur absens, qui longē abest. qđ facit ad multas. q. statutorum. secūdùm eū. Adde qs dicat absens, & præsens. & cui incumbat onus probādi absentiā, Bal. cōsil. cclxiij. & cclxiiij.

a ¶Filiusfami.ad intellectum,ver.sed puto.Adde in.l.si cum dotem.§.si pr̄.
solut.mat.vbi addit:quia filia debet cauere de rato.
a POMATES. ¶Filiusfa.Amplia aliqualiter,vt per Fely. in rubri.
de test.cogen.
a ¶Adde Fely.in.c.causam in.j.col.de iud.Ant.Alexan.

PRæsens. ¶Not.quis dicatur esse præsens, & quis absens.[f]
Dc,vt in gl.

SVMMARIUM.

Procuratorem ad ea quæ quis solus facere potest,pōt & is solus constituere.
2 *Filiusf.enī.in iudicio ꝑ castrēsi peculio sine cōsēsu patris esse pōt*

FIliusfami. Fliusfa.potest cōstituere procuratorem
ad oīa,que ipē sine patre gerere pōt.h.d.
1 ¶Not.regulam,qđ ad ea† quę qs pōt
solus facere,ad ea pōt solus ꝓcuratorē constituere.
Exemplum habes in filio.Idē in minore:vt.l.diuus:
in fin.j.q pe.tut.& ibi not.&.l.iii.§.j.rē ra.ha.& de re
stit.spolia.c.ex parte.& de re iudic.c.c. cum.I.&.A.
2 & ibi per Canonistas. ¶†Secundò not.quòd in ca-
strensi peculio potest filius esse in iudicio sine con-
sensu patris.Simile.in.l.miles.in prin.de castren.pe-
cu.& sic reprobatur glo.quæ est in.l.cum non solū.
§.necessitate.de bonis quę lib.& est hodie text.ex-
tra de iudi.c.j.lib.vj.

Ipse quoque filius. ¶Quero] vtrū reqratur
consensus patris,quando filius agit noīe alterius,gl.
in.l.cum non solum.§.necessitatē.dicit, ꝙ sic: quòd
reprobant per hunc text.& est casus hodie in.c. qui
generaliter.extrà eo.lib.vj.& respon.ad.§. necessita
tem.quod loquitur quando filius agit suo nomine.

Inuitus. ¶Op. quòd isti administratores.
cogantur inuiti,vt.s.ti.ij.l. puto.&
j. de mune.& hono.l.si quis magistratu. Solu. aliud
in procu.quòd est officium voluntariū.aliud in tu-
tore,& curatore,& administratore ciuitatis:vt in
contrario. ¶Quid in curatoribus bonis dandis, dic
quòd non dantur,nisi ex causa:vt in gloss. ¶Op.de
l.non tm̄.j.de ap.&.l.addictos.C.de ap.Sol. gloss.di
cit ibi.quòd datur inuito.certè ibi habet mandatū
à leg.non ab homine, & inuitus ipse non cogitur.
¶Vltimò glo.hic recitat materiā:vtrum qui tacet,
consentire videatur.de qua etiā in.l.Caius.j.de pig.
actio.& per Dy.in.c.is qui tacet.extrà de reg.iu.li.
vj.& per Cy.C. eo.l.inuitus. Ego plenè dixi in.l.
Quæ dotis.j.solut.ma.quam repetij.

SVMMARIUM.

1 *Notarij possunt esse procuratores.*
Milites nostri temporis possunt esse procuratores.
2 *Militantes in castris non possunt esse procuratores.*
Miles cælestis militiæ non potest esse procurator.
3 *Iudex ex officio repellit procuratorem inhabilem.*
Iudex ex officio supplet in his:quæ pertinent ad utilitatem publicam.
4 *Omitti quandoque quædā tacitè pn̄t quæ tamen nō expresse.*
5 *Aduocatus,qui non potest esse pro se,quando ꝑ alio esse posit.*
5 *Adde tu ad Bar.hic.& uide Are.in.c.post cessionem,col.5.de proba.*

1 **Veterani.** †¶No.ꝙ notarij possunt esse
ꝓcuratores.& ex hoc apparet
qđ milites nr̄i t pis,qui non habitant in castris,sed
stant per plateas,pn̄t esse procuratores. ¶Secundò
2 no.ꝙ† milites militanter[b] in castris,non pn̄t esse pro
b curatores.& eadem rōne:nec milites celestis militię,
c scilicet Dei:vt dicit gl.& bene. ¶Tertiò no.[c]ex eo,
3 qđ dicit tex.nec si vellet aduersar⁹.†Quòd iudex ex
suo officio,posset talē ꝓcuratorem repellere. Et idē
puto in his omnibus,que publicam vtilitatem respi
d ciunt[d],si à parte omittantur:pōt iudex supplere per
hunc rex.cum gl.in.l.quos prohibet.s.titu.ij.dixi in
l.iiij.§.hoc aūt iudicium.de dā.infe. ¶Vltimò not.
4 ꝙ†quædā pn̄t omittit tacitè,quæ nō possunt omit
ti expressè.Sic in iura.colū.vt dixi in.l.ij.§.sed quia
e veremur.C.de iura.calū. ¶Itē ex hoc tex.cum glo.

b ¶Milites militantes.Adde Barto. in l.militem. C.eo.& Io.an. in.c. in nr̄a. extrà eo.& idem Gul.Bald.& Ang.

c ¶Tertiò not. Adde gloss. j.eo.l.neqꝫ feminę. sed dic,vt not.in.c.sopitę. de censi. Inno.in.c.j. de obli.ad rō.

POMATES.
c ¶Tertio not. vide Barb.consil. cv. & consil.lxij.v. colū. vol.j.

d ¶Respiciunt. Iudex ex offō pt repellere procuratorē inhabilem. Adde text.& gloss.in c. exceptionem. §. fi.de exceptio. Ex quo pōt repellere bannitum, vel excōicatum: & puto quòd cum hoc casu offm̄ iudicis succedat in locum exce.non poterit supplere vltra tempus excipiendi.&idem tenet Ia.de areti.in l.j.C.vt q̄ desunt aduoca.&Bal.in.c. domino guerram. hoc finitur lex.vbi hic sequitur.& ad hoc no.per Bartol. adde Bal.in.l.exceptionem.C.de probatio.sed ipsemet Bart.tenet contrariū in.l.inter quos. §.alieno. & ibi vide de damno infec. & vide glos.in.c.j. de elec.in.vj.quam alle.Bald.in.l.licet. in iiij.col.C.in aut. offeratur.in.iij.col. de lit.cōtest. & in d.l. exceptionem. in.ij.colum. Adde, quòd iudex possit repellere procuratorem non idoneū: Ro.consil.lx.

POMATES.
e ¶Itē ex hoc tex. vide aliqua silia p Old.consil. cxxx. in.iij.co.ad si. vide in sili Alex.cōsi.lx iij.pe.col.iiij. volu. Fely.c.post cessionē.vj.col.de proba.

f ¶Not.casum,ī quo quis cogitur. Vide per gloss.in.l.stipudatio.§.fin.ff.de oper.no.nunciatione. Idem dicas si accessit iuramentum glo.est fin.in.l.si pecuniam,j.de condi.ob cau.Andr.Barba.

5 potes habere† determinatiōem,qđ licet ille qui non pōt esse aduocatus se-
cūdū.ti.de postulā.si tm̄ fuerit aduocatus,nō vitiatur processus.& illud vi
deť verū in eo,q licet nō possit esse procurator pro se:tamen potest esse in
iudicio pro alio:vt miles.sed si esset talis,qui nec pro se nec pro alio posset,
vt seruus,vel pupillus:tunc non valeret iudicium:quia non babet sua sub-
stātialia:vt.l.j.C.quę sit longa consuetu.facit.l.ij.§.j.s. qui satis.cogan.

SVMMARIUM.

1 *Quando domiuus satisdedit procuratore consentiente,procurator præsens cogitur iudicium suscipere.*
Intellige,quòd procurator consentiat tempore satisdationis,uel posteà:& in iudicio,uel extrà.
2 *Procurator constitutus ad agendum,& defendendum & ad soluendum,& satisfaciendum:non potest præcisè cogi ut soluat circà expedienda extrà iudicium:in iudicio cogitur de rebus domini.*
Et itē in cōtractibus extraiudicialibus quis non cogitur præcise ad factū.remissiuè,nu.3.
4 *Allegans iustam causam,non potest præcisè ad factum agi.*
5 *Procurator si sit datus ob absentiam domini,mandatum finitur domino reuerso.*

Procuratorem. ¶Procutor pro quo scienter dominus sa-
tisdedit,cogitur pręcisè iudicium suscipe
f re:nisi ex causa legitima excusetur.h.d. ¶Not.casum,in quo quis[f] pręcisè
cogitur ad factum.Sed cōtrà hoc op.j.eo.l.non cogendum.§.sabinus.glos.
sol.optimè.quam vide & no. Habetis etiā latius per glos.j.eo.l.sed & hę.§.
1 pręter.Vides ergo,† quòd quādo dominus satisdedit pro procuratore con
sentiente,cogitur procurator pręsens suscipere iudicium. ¶Pone ergo se-
cundùm quod fit quotidie,ꝙ dominus in instrumento procurationis con-
fecto,procuratore absente satisdedit:procurator posteà suscepit mādatū:
an ex isto consensu cum satisdatione pręcedenti,possit cogi suscipere iudi
cium. Tex.habemus hodie,quòd sic.extrà de procu.c.j.in cle. Et hæc glo.
recipit duplicem limitationem,dum dicit,quo consentiente.s.tempore.sa
tisdationis,vel posteà.Itē quod dicit,dominus satisdedit.intellige in iudi-
cio,vel extrà.facit insti.de satis.§.si verò aliquis. ¶Sed quero:Pone,in mā
dato dicitur,facio procuratorem ad agendū:vel ad defendendum & ad sa-
tisfaciendum.vtrum procurator cogetur pręcisè soluere? videť ꝙ nō p istū
tex.qui solum cogit pręcisè ad indicium suscipiendum,nō ad aliud.In cō-
trarium facit ratio posita in gl.quia ita falleret fidē duobus,si non vult sa-
tisfacere & soluere:prout venit in mādato,sicut si non vult defendere.Pro
hoc videtur tex.in.d.c.j.de procur.in cle.vbi dicit,in iudicijs,& in alijs ne-
2 gotijs.Solu.† solutionē,satisfactionē quæ veniret expediēda extrà iudiciū,
nō cogiť præcisè ꝓcurator facere:qa istud quòd præcisè cogatur,est spe-
ciale in iudicijs:vt hic in fi.gl.Sed si esset expedienda in iudicio:quia fortè
fieret executio iudicati:tunc si procurator satisfacere possit de bonis dn̄i:
puto quòd cogatur præcisè,per.d.c.& quia est eadē ratio.Sed de suo pro-
curator satisfacere non cogitur,quod apparet ex legibus seq.vbi propter
incommodū rei familiaris,ipse procurator excusatur,ne pręcisè defendat:
vt si obuenit ei hæreditas,vel simil e.vnde non cogiť pręcisè ad aliud pro-
3 pter quod res suæ incommodarenť. ¶†Ad secundū qđ dicit gl.qđ in con
tractibus extraiudicialibus non cogitur quis pręcisè ad factum.dic plenè,
vt dixi in.l.stipulationes non diuidunť.j.de verbo.obli. ¶Not.ex isto.§.
4 cum† illis leg.seq.qđ licet.l.dicat aliquem cogi præcisè ad aliquid,debet
intelligi,nisi iustam causam excusationis alleget. ¶Vltimò vide gl.super
l.vel hæreditas.in princ.dū dicit,q cœperat abesse dato procuratore. No.
5 † quòd quando procura.datur propter absentiam domini,finitur manda
tum domino reuerso.facit.j.manda.l.qui mutuam.§.non ideo.& quod ibi
not.dicam.j.eod.l.post litem.

SVMMARIUM.

1 *Satisdatio præstita præsente procuratore,per dominum,quod faciat rem esse integram quo ad reuocationem expressam.*
2 *Satisdatio,quando faciat rem non esse integram quo ad reuocationem tacitam.*
3 *Mandatum non uidetur morte reuocatum,si procurator recipit instrumentum,in quo cōtinetur satisdatio:prout hodie communiter ponitur.*

SIdefunctus. ¶Satisdatio pro procuratore præsen-
te præstita,facit vt mandatum morte
domini non finiatur:secus si pro absente & ignorante.hoc di-
cit ¶Opp.quod non cogatur pręcisè,vt.j.eo.l.non cogendū.
§.Sabinus.solu.vt.l.filius.in fi.s.eo. ¶Secundò opp.quòd mandatum fini
tur morte domini re integra.vt inst.man.§.item si adhuc.sed hic est res
integra:ergo &c.vt insti.man.§.item si adhuc.Sed hic propter satisdatio-
nem.contrà hoc est glo.j.l.proxi.vbi dicit,quòd satisdatio non facit videri
rem non esse integram,& ibi glo.solu.quod verum est quantum ad reuo-
cationem expressam:secus quo ad tacitā,quę fit per mortē:vt hic. ¶Op.
de.l.si pręcedente.j.mand.sol.ibi satisdatum fuit pro absente,vel ipse pro-
curatormet satisdedit. ¶Tria habes ergo videre. Primò vtrum satisdatio
faciat,quòd procurator possit pręcisè cōpelli.Quod dic vt.l.filius.in fine.
1 s.eo. ¶†Secundò,vtrū satisdatio faciat rē non esse integrā,quo ad reuoca-
2 tionem expressam? & dic qđ nō:vt not.j.l.proxi. ¶†Tertiò,vtrū satisda-
tio faciat

tio faciat rem non esse integram, quo ad reuocationem tacitam: Et tunc distingue, aut satisdedit procu. aut dominus? Et si dominus aut procuratore consentiente: & tunc sic. aut non: & tunc facit non esse integram: vt ex prædictis patet. ¶ Not. ergo
a mirabiliter hanc leg.[a] cum hodie in omni instr̄o cō
3 tineatur† satisdatio domini secundùm formam dicti. §. insti. de satisd. quod si dominus decedit postq̄ procur. recepit instrumentum, non vr̄ eius mandatum reuocatum; vt. d. c. j. de procu. in cle. ¶ Opp. dicitur hic, quòd si procurator est inscius, non cogitur defendere, tamen stipulatio committitur: contrà. s. l. proxi. non soluo modo. ¶ Opp. quando mandatū continet illud, quod dominus habet necesse facere,
b non finitur morte:[b] vt. l. fundi. §. j. de acq. pos. sed dn̄s haberet necessario se defendere: ergò &c. solu. non habebat necesse: quia poterat pati missionem in possessionem: vt. l. satis. s. de in ius voca. &c. Bar.

SVMMARIVM.

1 Procurator præstat tres cautiones, s. de rato, de iudicato soluendo, & de defendendo.
2 Procurator etiam, pro quo dominus satisdedit iuxtà formam §. sed hodie. insti. de satisda, tenetur satisdare de iudicio sisti.
3 Persona principalis potest cogi respondere positionibus.
4 Procurator, an teneatur cauere saltē nuda cautione? remissiuè.

Qui in communi. ¶ Procurator dat⁹ in duplicibus iudicijs, videt̄ fungi partibus actoris & rei: ideo vtriusq; satisdatiōem præstabit. h. d. ¶ Opp. q̄ eo ipso, qd' est procurator actoris cogitur defendere: vt. j. eo. l. seruū. §. ait prætor. gl. soluit notabiliter, qd' ibi defendit ex precepto legis non ex mādato hoīs. & ideo si nolet defendere, patit̄ pœnam: quia nō auditur agens. hic verò cogeretur precisè defendere, si esset satisdatū: secundū predicta. ¶ Quæro quid
1 in alijs publicis iudicijs. glo. dicit idem. ¶ † Quæro quæ sint istæ cautiones, quæ debēt interponi? certè duæ, scilicet de rato ex parte actoris, & de iudicato soluendo ex parte rei. Addūt quidā tertiam, scilicet de defendendo, vt. l. seruū. §. ait prætor. j. eo. qd' gl. reprehendit, quia clausula de defendendo continetur sub clausula iudicatum solui. Istud non est verum: quia cautio de defendo: de qua loqtur. l. seruū. §. ait prætor. intelligitur de defendēdo ī causa recōuentionis: clausula verò de defendēdo q̄ cōtinetur in stipulatione iudicatum solui: intelligitur de defendēdo in illa eadem cā, in qua factus est procurator. Vnde puto, q̄ debeat dici de triplici cautione. ita ēt
2 intelligebat do. Ia. but. ¶ † Quærit gloss. vtrū cogatur satisdare de iudicio sisti: & dicit qd' non, postq̄ est satisdatū iudicatum solui, sub qua cōtinetur clausula de defendēdo: quæ defensio nō potest fieri, nisi sistatur in iudicio. vide gl. Ista gl. posset dicere verū, qn̄ dn̄s in satisdatione iudicatum solui dedisset fideiussores extraneos: sed si ipemet fideiussit pro suo procuratore, in instr̄o procuratorio secundùm formam, insti. de satisda. §. sed hodie. &. §. seq. tunc adhuc puto ipsum p̄curā cogendū satisdare de iudicio sisti. Ipse em̄ principalis cogeretur si nō possidet immobilia: vt. l. sciendum. in prin. qui satisda. cog. Et modo per suam nudam p̄missionem, actor nihil ha
3 bet plus, quā habebat prius. Et erit fortè necessaria ipsius rei principalis persona in iudicio ad respōdēdum positionibus, & similibus. Vnde puto procu. cogendū ad satisdandū de iudicio sisti: vel ipsum dominum hoc firmare per alios fideiussores, quam per se. Posset queri, an quando dominus satisdat p̄ suo procuratore, procurator teneatur saltē promit-
4 tere nuda cautione.† de quo per Cy. C. de satisda. l. j. & per Dyn. j. iudi. sol. super rub. & ibi tetigi. & per Iaco. de are. ff. iudi. solu. l. si ad defendendum. & ibi dixi.

Ante litem. ¶ An̄ li. contest. potest p̄curator liberè à dn̄o reuocari:[c] posteà verò nō,
c nisi causa cogn ita. h. d. cū. l. seq. vsq; ad l. que omnia. ¶ Opp. quod post satisdationē nō videtur posse reuocari: vt. s. l. proxi. in prin. Sol. illud verum, quo ad reuocationem tacitam: secus si expressam. signa istam glo.

a ¶ Mirabiliter. Ad hanc leg. adde leg. si pecuniam. & qd' ibi Bar. circà prin. C. de cōdi. ob cau. & Bald. in. l. si ante acceptum. iudi. sol. & Bal. in. l. mandatum. C. mand. in. j. & .ij. oppo.

b ¶ Nō finitur morte. Adde Bart. in. l. ij. §. penul. de dona.

c ¶ Reuocari. quid si p̄curator fecit impensas, vide Bald. in. l. si cū dotem. §. eo autem tpe. solu. mat.

c ¶ Qūo intelligātur verba Barto. hic vide omnino Alex. cōsi. clx. vol. iij. circà finē. Ant. Alex. an.

d ¶ Post litem. Sed an post lit. contest. possit reuocari p̄curator rei defendentis sine mandato, vide Bart. in. l. si an̄. in. vj. col. j. iud. sol. Adde q̄ iusta cā reuocatiōis procuratoris etiā post lit. cōtest. est, si procurator est p̄sens, & patiatur se reuocari. ita decidit Bar. in. l. j. C. e. de satisd. & per glo. in. l. si p̄curator. C. e. Quid in p̄curatore in cā appel. vide ī. l. dn̄s. & ibi Bal. C. de ap. Adde qualiter intelligatur quòd p lit. contest. procur. est effectus dn̄s litis. Oldra. consil. cccxvij.

SVMMARIVM.

1 Mandatum uidetur reuocatum, procuratore exbannito.
2 Procurator non reuocatur post lit. contesta. quia est effectus dominus litis.
3 Procurator in causis, in quibus lis non contestatur, efficitur dominus litis, quando incipit tractare de meritis causæ.
4 Iudicium potest in dominum transferri, quando procurator nō reperitur.
Procurator ex causa non reuocat procuratorē substitutū à se.
5 Procurator iuuenis reuocari potest.

d Post litem.[d] ¶ No. ex eo, q̄ dicit in ciuitate manē
1 te quòd procuratore† exbānito, videtur reuocatum mandatum. Facit. l. cum qs. in prin. j. de solu. & . l. si cum Cornelius. in fi. eod. tit.
2 ¶ † No. q̄ post lit. contest. non potest reuocari procurator: nisi causa cognita. contrà. j. de iudi. l. iudiciū soluitur. Glo. solu. aliud in iudice delegato, aliud in procuratore: in quo vertitur damnum pecuniariū. & quia aduersarius oneraretur. ¶ Aduerte adhuc, vult dicere gl. fortè, quia procuratori licet accipere salarium, non iudici delegato. Ista ratio nō est vera: quia si procurator reuocaretur sine sua culpa, non perderet salarium: vt. l. j. §. diuus. j. de var. & extraordi. cog. & . j. loca. l. qui operas. vn̄ nullū dānum pecuniarium ei⁹ vertitur. Item iudex potest accipere pecuniam: vt in authen. de iudi. §. ne auhtē. Secunda ratio nō videtur vera. quia ita oneraretur pars permutationem iudicis, sicut per mutationem p̄curatoris: vt. l. si lōgius. in prin. de iudi. & de iure immuni. l. pen̄. Est ergo ratio secūdùm Gul. quia procu. per litē contest. efficitur dominus lit. l. neq;. C. de procu.
3 & . l. nulla. & . l. procuratoribus. eod. titu. ¶ † Quero[e]
e circà istud princ. quid in causis, in quibus non fit cō test. litis? Doc. in. l. nihil. C. eo. intelligūt, quod tunc incipit esse dominus litis: quando incipit tractare de meritis causæ. quod est verum. casus est in. l. nulla. C. eo. in eo, quod dicit causam egerit. Quocunq; ergo modo causam egerit, seu tractare incœperit, dominus litis efficitur. ¶ Quæro an ex eo quod procurator non reperitur, possit transferri iudicium in dominum? Respon. sic: vt colligitur hic in tex. dum dicit, in ciuitate manente. vt. j. eo. l. vel exilio: & est
f simile in. l. pe. C. ad Trebel. ¶ Quero. dicitur[f] hic, q̄ ex causa pōt reuocare dominus, & heres eius.† quid
4 in procuratore, qui alium substituit: vtrū possit suū substitutum ex causa reuocare. Rn̄. tex. est q̄ non, extrà eo. c. is qui. lib. vj. facit. l. quod si fortè. §. j. j. de solu. ¶ Venio ad ver. in causæ. not. glo. super verbo,
5 ętas. ¶ † No. q̄ propter iuuentutem potest reuocari procurator: & sic nō potest domino imputari, cur ab initio talem cōstituit.

g Item si suspectus.[g] Quero vtrū cā suspicionis debeat p̄bari. gl. q̄ sic quā vide. vbicūq; em̄ leg. dicit fiendū aliquid ex causa: illa causa est probanda.

SVMMARIVM.

1 Affinis contrà affinem non cogitur esse procurator, aduocatus, nec testis.
Et quod non sit idoneus testis, adde Alexan. consil. cxxxij. col. pe. in. 5. uolu.

h Vt affinitate.[h] ¶ Nota.
1 † q̄ affinis non cogitur contrà affinē esse procurator, vel aduocatus. ¶ Item non cogitur esse testis contrà eum: tex. est in. l. Iurisconsultus. in princ. j. de gradi.

SVMMARIVM.

1 Procurator post litem contestatā cogitur præcisè peragere iudicium.
2 Dominus uel procurator nouus non potest interuenire post litem contestatam. & quando.
3 Processus nullus potest consensu partium uno momento ualidari: & quomodo?
4 Iudicium transferendi modus, quòd procurator cedat domino ius instantiæ.
Actus factus per dominum post litem contestatem quando ualeat?
Procurator constitutus à domino ex causa absentiæ eo reuerso

d ¶ Quæ sunt causæ reuocā. & an in reuocatione requiratur solennitas in diciorum: vide Ro. sing. ccclxxj. ĩcip. tu sai. Quid aūt si esset p̄curator, vel fideius. constitutus ad tempus: & finitum esset tempus lite ad huc pendente: an teneatur prosequi. vide Barto. in. l. ita aūt. §. fi. de admi. tuto. Anto. Alex.

POMATES.

e ¶ Quæro. Vide Fely. c. exceptionē. iij. co. versi. iij. ĩtellige de except.

f ¶ Quæro. dicitur. Facit qd' no. Bart. in. l. si an̄. in fi. j. iudi. sol. & Bal. ī. l. qd' quis. C. eod. & qd' dicitur hic de hære de reuocāte mandatū, vide id quod not. Bal. in. l. id qd' pauperibus. in. xj. colum. de sacrosan. eccl.

POMATES.

f ¶ Quæro dicitur. vide Oldra. consil. cxxx. col. ij.

g ¶ Item si suspect⁹. vide not. in. c. ex parte decani. de re scrip. & in. c. ij. de procu. in. vj.

POMATES.

h ¶ Aut affinitate. vide Alex. cō. xix. co. iij. vo. iij. & cōs. xij. col. vj. vol. j. & consi. xviij. col. ij. eo. vol.

etiam lite contestata per procuratorē mandatū reuocatur.
6 *Dominus si citatur quando lis fuit contestata per procurato rem ad audiendā sentētiam, uel ad uidendum iuramentū te stium, & neuter comparet, nullum est, quòd geritur.*

MVtari. † ¶ No. ꝙ post li. cōtest.
1 procurator cogiť præcisè
peragere iudiciū, quòd appet, qa nō po-
test mutari, nisi cā cognita, & ipso postu
a lāte: vt hic diciť in tex. ¶ Quæro, qualiter[a] fiat ista
b mutatio, vel litis trāslatio[b] dicit glo. nā oīa reiterari
2 oportet. Signa gl. q̄ innuit, † ꝙ dn̄s vel nouus ꝓcura
tor, nō pōt interuenire in iudicio post lit. cōte. nisi
oīa renouētur. & sic opus erit noua contestatiōe &
fil'ibus. Quòd intelligit Gul. oīa faciēda esse vno cō
c textu.[c] hoc est, interrogabitur dn̄s, vel nou⁹ ꝓcura.
ita: tu das libellū: sicut dedit prim⁹, & admittis r̄nsio
3 nē: sicut admisit prim⁹, & siñia. qđ no. † Et est vtile:
quia si factus eēt vn⁹ ꝓcessus inualidus, vt puta: qa
tpe feriato, vel alia rōne: si ptes essent in cōcordia,
possent vno momēto totū illū ꝓcessum reficere: &
hoc satis innuit ista gl. dū diciť, oīa de nouo narrari,
4 nō dicit de nouo fieri. † Ali⁹ aūt mod⁹ trāsferēdi iudi
ciū no. j. eo. l. in causę. §. si ex parte. videlicet qđ pro
curator cedat dn̄o ius īstātiæ. Sed dic, si dn̄s vult h̄re
ius instātiæ directū: & noīe suo: de nouo oīa debent
nouari: vt hic. sed si vult h̄re ius instātiæ directū noīe
alieno: tūc licet tanq̄ ꝓcurator in rē suā. Nā instātia
pōt fieri p cessionē: vt in gl. §. si ex pte. & ita dixi in
5 l. si ante acceptū. j. iudi. solui. ¶ † Quero si dn̄s post
li. cōtest. venit, & facit in iudicio aliquē actū: an ille
actus valeat: vr̄ quòd nō. Nō em̄ pōt in se reassume-
re iudicium, nisi cā cognita. q̄ causæ cognitio nō in-
teruenit: ergo &c. vt. l. cū hi. §. si prætor. de transac.
¶ Et ideo pro huius declaratione dicas, ꝙ qn̄ pro
cur. fuit dat⁹ à dn̄o: qa oportebat ipsum dn̄m absen-
tari, tūc dn̄o reuerso finiť mandatū, licet post li. cōte.
vr̄ em̄ ab initio cū tali cōditiōe ꝓcuratorē esse datū:
vt. l. qui mutuā. §. j. & quòd ibi no. j. mā. facit gl. s̈. eo.
l. vel hæreditas. meritò tunc dn̄s potest interuenire.
d Quandoq; ꝓcurator nō fuit dat⁹ ex cā absentię[d] sed
à p̄sente fuit factus ꝓcurator: & tūc aut dn̄s supue-
nit in iudicio. nō vt aliquē actū faciat, sed vt assistat
procuratori suo. & nō est dubiū, qđ ꝓcedit iudiciū
nec ꝓcura. vr̄ reuocat⁹: vt. j. eo. l. Paul⁹ r̄ndit. Aut in
teruenit, & aliquē actū facit in sua p̄sona: & tūc si q
dem p̄sente procuratore, & aduersario patiente: &
valet iudiciū. Nō em̄ est necessaria causę cognitio:
nisi qn̄ cōtradicit ꝓcurator, ved aduersari⁹: vt hac. l.
mutari. & s̈. e. l. post litē. qđ ītellige nisi fuerit exp̄s-
sè dictū: nō aīo reuocādi ꝓcura, Vel interuenit dn̄s
in aliquo actu, in quo habebat interuenire necesse:
& sic nō videť reuocare. arg. l. fideicōmissa. §. si rem
j. de lega. ij. & l. rē legatā. de adi. le. Et est hodie exp̄s
sum[e] extrà de ꝓcur. c. si quē. li. vj. si verò interuenit
absente ꝓcuratore: p̄sente tn̄ aduersario: vel p̄sente
ꝓcuratore absente tn̄ aduersario: tunc valet actus
qui est celebratus: non tn̄ vr̄ reuocatus procurator,
quia nō pōt fieri: nisi causa cognita. que nō īteruenit
nec īteruenire pōt aliquo eorū absente. ¶ Et si tu di
cis: qūo valet act⁹, q celebrať: quia nō sunt renouata
oīa, nec est ius cessum instātię? R̄ndeo ꝓcuratori q̄-
riť ius instātię directū: dn̄o q̄riť ius instātię vtile: vt
j. eodem. l. in causę. §. fi. & ideo ex vigore illius vtilis
iuris ꝓsequiť instantiam. Nec ob. istę leg. q̄ requirūt
causę cognitionē: qa verū est quātū ad reuocādum
procuratorē & ad trāsferēdum iudiciū in dn̄m, ita
ꝙ procurator non possit se de cętero intromittere.
Pōt em̄ īteresse rei: qa forte ꝓcura. scit melius veri-
tatem aliquorū, quā scit dn̄s spāliter, de his, quæ ge-
sta sunt in lite. argu. l. apud Celsum. §. quæsitum. de
do. excep. & j. eo. l. si actor. & l. non solū in prin. Sed
qn̄ remanet ꝓcu. & dn̄s faciat aliquē actū, nō īterest
aduersarij per dn̄m nō fieri: qa adhuc poterit citari
& cogi procurator ad aliū actum, quem melius no-
uit. ar. l. si actor. j. e. Ita intelligo istā materiā. Probo:
dn̄s pōt adesse liti. vt. l. Paulus. j. eo. sed ille q adest. li
ti, etiam si esset extraneus, potest testes ꝓducere: &
alios actus vtiles agere; vt. l. si suspecta in prin. &
ibi no. j. de inoffi. test. multo magis ergo dn̄s causę li-
cet aūt post li. cōtesta. dn̄s possit adesse, si vult, & act⁹
facere, vt dixi: tn̄ inuitus nō compelletur: vt. l. vl. C.
eo. hoc nisi ex causa: vt. d. l. vlt. Et ideo si citareť dn̄s
6 † ad aliquem actum, & non procurator: puta ad vi-
dendum iuramentum testium, vel publicationem,
vel audiendū sententiam. & nō cōparet dn̄s, vel ꝓ-
curator: nulla esset sententia: qa citatio nō arctat do
minū. Debuit em̄ citari ille, qui erat dn̄s instātię. Ita
disputādo determinauit do. Lamber. de rāpo. quod
ego scripsi in. l. furioso. j. de re iud. Bart.

SVMMARIVM.

1 *Crimen te commisisse dicenti, licitè dicitur, tu mentiris.*
2 *Testis, qui se ingerit est suspectus.*
3 *Litigat iustè qui litigat causa conseruandi suum pudorem.*
4 *Iudicio pendente circà suspicionem procuratoris, an dominus interim possit causam agitare, & in se suscipere iudicium.*

e **QVæ omnia. Sed & si aduersarius.** f

¶ Suspectus est, qui se ingerit: & audiendus est, qui
1 vult suū pudorē purgare. h. d. ¶ † No. quod[f] ei, q di-
f cit te cōmisisse aliquod crimē, licitè potes dicere tu.
mētiris. licet em̄ retorq̄re in aliū: vt. l. q cum maior. §
si libertus. j. de bo. li. & l. si quis in graui. §. vtrū. j. ad
Syl. & s̈. de in ius voc. l. libertus à patrono. ¶ Scđò
g no.[g] ꝙ ille, q se ingerit est suspectus. Et sic ꝓbať † ꝙ
2 testis, qui spōte vadit, & nō citatus, est suspect⁹. Fa-
cit. C. de testi. l. iurisiur. & no. per Ia. de bel. in auť. de
testi. §. si verò ignoti. In cōtrariū facit. l. post legatū.
§. pe. j. de his, quib. vt indi. vbi distinguiť in tex. aut
dixit testimoniū spōte: aut coactè. & ibi de hoc di-
3 xi. ¶ † Tertiò no. iustā esse cām litigādi ob pudorē
suū cōseruādū. ¶ Quærit gl. vtrū interim donec pē-
det causa suspicionis, talis procurator debeat agita-
4 re cām. & determinat ꝙ nō. ¶ † Quærit glo. vtrū in
terim dominus agitare possit causam: & in se trāsfer
re iudicium. q videť determinare, ꝙ nō. Gul. de cug.
dicit contrarium. Cū enim in omnē euētum debeat
in dominum lis trāsferri: ergo frustra expectabitur:
vt. l. aliquādo. j. ad velleia. Sunt tn̄ alij tres casus, p
quos procurator pōt reuocari: qui ponunť. j. proxi.
in tex. & in illis super sedebitur in lite donec causa
examinetur: vel dabitur qdam tertius procurator,
de volūtate vtriusq;: vel de iussu iudicis. argu. l. iure
nostro. j. de testa. tu secūdùm Gul.

SVMMARIVM.

1 *Procuratorem quempiā esse in rē suā testibus probari pōt, licet instrumētū dicat simpliciter ipsum esse procuratorē.*
2 *Procurator licitè retinet instrumenta litis, donec sibi satisfiat de sumptibus.*
3 *Inconstantia recusatur.*
4 *Instrumento si dicatur, promitto me ratum habiturum quicquid per procuratorem meum legitimè factum fuerit. nō uidetur legitima ratificatio.*

Plane. ¶ Si dicat ī rē suā se cōstitutū, vel vel-
le retētione vti, seu in totum reuocari,
audiendus est procurator reuocationem recusans.
1 h. d. cū. l. seq. vsq; ad. §. si ex parte. ¶ † No. ꝙ licet in-
strumentum innuat quem esse simplicē procurato
rē. tn̄ pōt ꝓbari per testes, quòd est ꝓcurator in rē
suā. ¶ Itē no. quòd procurator licitè pōt retinere in
2 strumenta. † & acta litis, donec sibi satisfiat de sum-
h ptibus.[h] ¶ † Itē no. ꝙ incōstātia pōt reprobari. Cō-
3 cordātiæ sunt in gl. dic vt p Dy. in. c. qđ semel pla-
cuit. de reg. iu. lib. vj. Facit in arg. ꝙ si in instr̄o cōti-
i neatur, promitto me habere ratū[i] quicquid per pro-
curatorem meum legitimè factum fuerit. vel aliqd
aliud continens taxationem quòd non videatur le-
gitima ratificatio: quia vel in totum debet reproba
re, vel approbare. tangitur per gloss. in. c. j. de procu.
in cle. in gloss. ij. ¶ Vltimò not. gloss. super verbo,
prætor. quòd ista causæ cognitio fiet per iudicis of-
ficium mercenarium absq; libello, de qua loquitur
hæc lex, & l. post litem. s̈. eod.

IN causæ.

SVMMARIVM.

1 *Trāslatio iudicij ante litem contest. potest sola domini uoluntate fieri.*

Cessio

a ¶ Quid aūt si dominus compareat, an acta sunt nulla, vide Cep. cautela. cxxxij. Anto. Alex.

POMATES.

a ¶ Quæro qualiter. Illud dictū refert & reprobat Pan. in c. pe. col. fin. de iudi. vide tn̄ aliquid per Fel. c. præsentata. col. iij. de testi. Ale. in. l. j. in princ. ff. ad Trebel.

b ¶ Trāslatio. Sequitur hic Ang. & Bal. in. l. j. in. iij. colū. in ver. quero vtrū ex libello. C. de sentē. post Bar. ibi, vr̄ tenere istam gloss. & Bald. hic.

c ¶ Vno contextu. Ad hoc oīno vide quod signanter dixit Bald. in. l. fi. de sen. ex breuic. recitā. & quod not. alij ī. l. j. de libe. & post hu. & quod not. Bart. in. l. ij. C. ne fideiuss. do. dē. & ibi dixi. Adde quod Cy. & Bald. in. l. cumanteà. C. de arbi. dicit qđ sn̄ia lata die feriata in fauorē hoīm non pōt cōsensu partiū conualidari. qđ reputat no. Adde quod no. Inn. in. c. prudē tiā. de offi. dele. & nota. in. l. j. C. qui ꝓ sua iurisd. & in. l. obseruādū. de offi. ꝓcō. qđ ē verū. secūdū Bal. etiā si à dicta sn̄ia fuerit appellatū, & appellatio sit deserta. Adde & vide do. Maria. ī. c. significasti. art. vj. q. j. de foro. compe.

d ¶ Absentiæ. adde Bal. post Bart. in. l. procuatoribus. C. eo. & Bart. in. l. furioso. de re iudica.

d ¶ Vide Roma. consil. lxxvj. col. ij. vbi voluit. ꝙ si domin⁹ compareat simul cū ꝓcuratore, videtur in dubio facere animo sistendi, nō animo reuocādi. & ibi etiā, ꝙ si ꝓcur. cōpareat sciēte dn̄o censeť mandatum restauratū. Anto. Alexan.

POMATES.

e ¶ Sed & si aduersarius. Vide ad istum text. Alex. in. l. turpia. in. ij. notabi. ff. de leg. j. Feli. in. c. dilecta. vij. colum. de excep.

f ¶ Quæ omnia. ibi not. qđ. Adde Angel. in. l. vt vim. s̈. de iustit. & iur. & do. Abb. in. c. cū te. de re iu. And. Barba.

g ¶ Secūdò no. Adde not. in. l. j. s̈. de in ius vocan. Andræ. Barb.

g ¶ Vide, quę scripsi in. l. post legatū. §. his verò. ff. de his. quibus vt indig. Itē vide, quę dicit Bar. in. l. vxo. §. j. ff. de fal. ꝙ ex hoc, ꝙ qs ingerit se, est p̄sumptio contrà eū: sed est p̄sumptio iuris tm̄. & ī. l. scire oportet. §. fi. ff. de tuto. & curato. da. ab his. & loquunť iura p̄dicta in tuto. vel cura. se ingerente. Anto. Ale.

POMATES.

h ¶ Sumptibus. Vide aliquas remissiones p Alex. l. si ex toto. §. fi. in vlt. col. de lega. j. & vide Alex. consi. cxxx. in fi. vol. ij.

i ¶ Planè h̄re ratū. Si promitto me ratum habiturū quicquid per procuratorem legitimè factū fuerit, & similiter cōstituo procuratorem cum hoc, quod non intēdo obligari: nisi vtiliter cōtrahat nō valet, secundū Bal. in rub. C. de excep. in. iij. col. Et adde Bald. l. cū mādati. C. mā. & in. l. si procurator. in fi. C. eo. Adde Ro. cōsil. lx.

a ¶ Translatio. Et quomodo vtilis, vt directa transferatur in dominum. Vide Bar. qui plenè declarat in.l.j.in.ij.col.C.de senten.

b POMATES. ¶ Sed quæro. vide Ro.cõsi.lxxxvj.col.iij. per totũ

c ¶ Fieri inter absentes. An cessio posit fieri inter absentes, vide Barto.in.l. si eum hominem.ʒ.de fideiuss. adde quod Bal.in.c.j.de benefi.fra.dicit not. ad qđ.de eo,ꝙ ꝓmisit iura cedere sub pęna,& ille ẽ abñs. & nõ incidit in pœnã:qa sine culpa nõ debet puniri. dicit tamẽ gl.hic,qđ cessio potest fieri absenti per nuncium, vel epistolam, sicut mandatum.vel fiet in manibus tabellionis recipiẽtis nomine eius, secundũ Hosti.extrà de pignori.c.significate. in nouella.Bald.in d.c.j.&ibi dicit,qđ qui cedit actiones, non dicitur soluere.alleg. gloss. not. in.l. legaui. in fin. gloss.ma.de li.lega. vbi non dicitur satisfactum illi,cui iura sunt cessa. Et ꝙ posit fieri cessio absenti, tenet etiam Baldus. per gloss. singu. hic in l.j.in pe.colum. de act.& obli. & in.l. acceptã. in.xij.q. C.de vsu.& lati⁹ in l.per diuersas. in xiij.q. C.mã.ĩ.l.ex legato. C. de leg. Io.and.in Spec.de cess.actio.§.fina.in princi.in addi. quę ĩcipit,& Pe.de cerutis. Adde quod cessio nõ posit fieri absenti. Ro.consi.lxxxvj.

d ¶ Si procurator. Fallit in cã sing.secundùm Angel.in l.actoris.ʒ.eo. vide Bart.in.l.hoc iure. ff.de sol.& vide casum sing.in.l.filię. eo.tit.And. Barb.

e ¶ Spãliter fit iniũctũ. Ad hoc vide quod dixit Barto. ibi per id,quod habet in.l.apud Celsum.§.si mandaui. de doli.except.& quę not.Bart.in.l. Procurator in rem suam.ʒ.eod.& in.l. hoc iure.ʒ. de solu. in fine legis. Adde quod istũ vltimũ huius literę terminum, limitant qui dã,nisi talis procurator rei faceret, vl' promitteret iudicatum solui consentiente domino quia tunc obliga,

2 *Cessio inter absentes põt fieri in his casibus,quibus contractus per aliquem fit,per quem cessio fieri potest inter absentes.*

Si ex parte. ¶ Stipulatio iudicatum solui committitur, siue à domino in procuratorem:vel ecõuerso, in aliũ procuratorẽ iudiciũ transferatur:& in iudicio per ꝓcuratorẽ q̃ritur dño vtilis actio.h.d. ¶ Op.ꝙ tali facta mutatione extinguatur stipulatio: vt.l.si ante acceptum. iudi.sol.glss.sol.sed dic vt in ea. ¶ Ad si.op.& vr̃ ꝙ p liberã ꝑsonã actio nõ quærat:vt.l.possessio.§.& si possessio.de acq̃r.pos. ¶ Sol.speciale est in iudicijs. sunt & alia specialia, quę ponunẽ instit.de inuti.stipul.§.si quis alij.dixi plenè in.l. stipulatio ista.§.si quis insulam.ʒ.de verb.obli. ¶ † Venio ad ver.trans¹ ferri.q̃ro quõ ista trãslatio[a] fiet, & qual'r. gloss. dicit a ꝙ ante lit.cõte.sola dñi volũtate post lit.cõte.oportet ꝙ ꝓcu.cedat ius ĩstãtię.vide gl.& no. ¶ Aliũ modum transferẽdi habuistis.s.eo.l.mutari.& ibi dixi. ² ¶ † Sed q̃ro[b], vtrum ista cessio possit fieri inter absentes[c].gl.ꝙ sic sicut quęlibet ꝓcuratio aliud in delegatione:vt.C.de noua.l.j.Istud qđ dicit de cessione, intelligas verũ, q̃n cõstituit ꝓcuratorẽ in rẽ suã: & sic actiones mãdenẽ. Sed ad hoc, vt fiat cessio per quã trasẽũt vtiles, secũdũ ea q̃ no.in.l.vlti.C.qũ fisc⁹ vel priua.&.l.j.de act.& obl.nõ est verũ simpl'r:qđ põt fieri inter absentes. Nã in cessione requiritur cã vt.l.p diuersas.&.l.ab anastasio.C.man. Et iõ est vidẽdũ, vtrũ cõtract⁹ p quẽ fit cessio, sit talis, ꝙ posit celebrari ĩter absentes, vt ẽptio & vẽditio:& tũc ẽt c cessio possit fieri ĩter absentes[c]:& erit necesse semp ĩteruenire nũciũ,vl' epl'am:vt.l.cõsẽsu.ʒ.de act.& ob.

SVMMARIVM.

1 *In actio.util. in iudicialibus dño per procuratorẽ quæritur.*
2 *Procu.constitutus ad agendũ,non potest executionẽ sentẽtię, petere,nisi ꝓcu.generalis ad lites præsentes,& futuras.*
3 *Ratio quare domino per procuratorem quæritur,& dominus non obligatur.*

SI procurator. [d] Ex stipulatione ꝓcuratoris exsñia ꝓ eo lata, domino competit vtilis actio:& simplex ꝓcurator nõ potest agere iudicati.h.d. Itẽ ꝓcuratoris, vel defensoris ꝓmisio dño nõ pręiudicat.h.d.& est no.ista lex. ¶ † Not.ex prin.hui⁹ leg.ꝙ iudicialibus quęrẽ ꝑ ꝓcuratorẽ dño vtilis actio:vt dixi.s.leg.ꝓxima. ² ¶ † Secũdò no.ꝙ ꝓcurator datus ad agẽdũ, nõ põt agere iudicati:nec potest petere executionẽ sentẽtię, nisi ei hoc specialiter sit iniunctũ[e] & mandatũ vel sit procurator in rẽ suã:vt hic apparet. Ratio est qa sententia lata finitum est mandatũ sibi factum ad agẽdũ:& agere iudicati, vel petere executionẽ est noualis ad quã nõ habet mãdatũ. Et iõ si esset procurator generalis ad lites pręsentes:& ad futuras, bene posset petere executionem ex virtute mãdati gñalis, non ex virtute iuris directo sibi q̃siti per suiam latã ꝓ eo. Hoc plenè dixi in.l.hoc iure.ʒ.de sol. Cõtrà ꝑdicta facit iste tex.q dicit me inuito &c. quasi posit agere, nisi dñs cõtradicat.solu.expone, me inuito, hoc est me nolẽte:vt patet ex ĩferiorib⁹. & similis expositio fit.s.l.ꝓxi.ɣ.cęterũ. ¶ † Venio ad ver.p cõtrariũ:& q̃ro q̃ sit rõ, qđ p ꝓcura.q̃rẽ dño, nõ aũt dñs obligatur. Rñ.qa si procur.promittit iudicatũ solui, & facit id qđ dñs facere nõ tenebaẽ:qa nemo suo noĩe cõuẽtus cogiẽ satisdare:vt in sti.de satis.§.sed hodie. Secũdũ hoc oportet, ꝙ ista lex, ĩtelligaẽ in ꝓcuratore ꝓmittẽte, cũ cõueniebaẽ alia actione, quã reali:nã in reali cogebaẽ satisdare de iure antiquo, vt.l.si eũ hominẽ.infrà de fideiuss. & ibi per Dy.& per glo.in.l.Iulianus.s.qui satisda. cog.& tex.in.d.§.sed hodie. qui facit mentionẽ de iure antiquo Digestorũ, nõ de iure antiquissimo secũdũ verã opi. Itẽ hoc intellige q̃n ꝓcur.nõ habuit mãdatũ ad satisdãdũ:aliàs dñs teneret sicuti ex cõtractu institoris, vt.ʒ.de institu.per tot.facit.l.Iul. ret dominum ex iudicio:licet non ex contractu, quia patientia habet vim mandati.c.ex parte.de rescrip.& quod no.in.l.qui mutuam.§.non ideo.ʒ. man. quod tamen est verum, si defensor veniebat cum mandato:secus si sine, vt no.in.l.solutum.& in.l.venditor.ff.de iudi.

f ¶ Si actor. Per istũ tex.& similes decidit Bar.& Dy.quęstionẽ no.de qua §.si procu.de act.emp. ¶ Vltimò videẽ ꝙ rõ posita in fi.l.nõ sit bona:vt gl.dicit. Tu dic, ꝙ põt esse bona ratio sic formando eã:q̃n dñs conuenitur iudicati:tunc non tenetur ex stipulatione.vt in procuratore dictũ est:multominus hic poterit cõueniri ex stipulatione, quando nec iudicati poterit cõueniri.

SVMMARIVM.

1 *Defendenti alium pro eo quod sua interest,& suo iure non obijcitur quod Dominus sit legalior.*
2 *Et q̃n contrà defendentẽ aliũ in iudicio possit opponi, quòd persona dñi est legalior,& ista disputatio admittẽda.nu.2.*
3 *Dominus ubi scit melius ueritatem, quã procurator, tunc dominus cogitur ut legalior compare re.*
4 *Alleganti aliquem legaliorem pro eius fundamento, incumbit onus probandi.*
5 *Legaliorem altero quępiam esse, qualiter ꝓbetur? remissiuè.*

SI actor. [f] Ista est bona & not.leg. & breuiter hoc intẽdit. Põt quis eligere dominũ potius, q̃ ꝓcuratorẽ in rem suã, si eũ putat legaliorẽ, h.d. ¶ Quæro exempla huis leg. Primò ponit exẽpla p.l.de illo.de noxa.& de peti.hære.l.etiam.§.itẽ si quis dolo. Aliàs est sub.l.nec vllã.& de istis exemplis nihil dicit glo.sed transit ad aliã positionem,& ponit casum in eo, ꝙ conuentus vendidit cã mutãdi iudiciũ:vt in glo. Istã lec.gl.reprobat, qa in lege illa nõ venit, vt ꝓcu.in rẽ suam, sed vt dominus. Ista eadẽ responsio cõgruit exemplis positis in legibus allegatis.in prin.gl. ¶ No.istã leg.cũ gl.s.quod in casibus qb⁹ aliqs venit ad defendẽdũ † aliũ ꝓ suo iure &suo interesse, nõ ex mãdato, quod habet à cõuẽto nõ põt ei opp.quòd dñs est legalior, nec habet locũ distinctio huius leg.vt in omnibus exemplis.s.positis, quòd bene no. ¶ Secũdò ponit gl.casum in emptore hæreditatis, vbi licet creditori conuenire eũ, vel hæredẽ. Istud reprobat gl.quia nõ põt hęres cõuenire emptorẽ, nisi ꝑpõte velit:vt.l.ij.C.de hæred. vel act.ven. Posteà sustinet; ꝙ imo possem eũ cõuenire, per.l.si quis in rẽ.ʒ.eo.licet non principaliter. Finaliter gl. istã dãnat:qa etiã recõueniri nõ potest, cũ sit procurator in rẽ suam, ex cã nõ lucratiua:vt.l. si quis in rem suam.ʒ.eod. Hug.in apparatu suo,& do.Ia.but.post eum tenẽt istã opi.& dicebãt, ꝙ hic emptor sponte se offerebat ad defensionem:tamen actor potest, si vult potius hæredem eligere, q̃ ipm licet sit procura.in rem suã,& est optima. ¶ Tertio modo ponit gl.casum, vt in gl. Ista est etiã bona lec. sed lectura pręcedens melior. Pone ergo casum simpliciter. cum conuenirem aliquem, venit aliquis ad eum defendendum tanq̃ procu.in rem suam:volẽs, ꝙ ad eũ spectet cõmodũ, vel incommodum. Certè si actor vult, põt poti⁹ eligere dñm, q̃ ipsum procuratorem:vt hic. ¶ Op.gl.ergo secũdũ hoc, nihil refert facere procur.in rem suam sol.imo.qa hæc lex debet intelligi, q̃n ꝑsona dñi est legalior, aliter non, vñ super hoc disputabiẽ arg.l.vlt.C.eo.& iste est intellectus gl. ¶ Contrà istam leg.est.l.j.s.eo.§.vsus. vbi qui non vult per se defendere potest per ꝓcuratorem. Item contrà leg.istam est:quia inuitum potest qs defendere & liberare in iudicio:vt.ʒ.titu.ij.l. 2 soluendo.& de solu.l.solutionem. ¶ † Ad horum declarationem dicas, ꝙ quando quis venit ad defendendum aliũ tanquam defensor animo nouandi,& reum principalẽ liberandi,& actor eũ admittit:tũc postq̃ est admissus non põt reũ eligere:quia iam liberatus est.d.l.soluendo.&.d.l.solutione. Aut eum non vult admittere:& non cogiẽ quis talẽ isto modo admittere, vt.l.si mãdato.§.j.j.man.& no.per docto.C.vbi in rẽ actio.l.j.in.j.q.licet cõtrarium dicat gl.in.l.liberto.in fi.j.de neg.gest.& ibi dicam tangiẽ in.l.nõ solũ.in prin.ʒ.eo. Aut venit ad defendendũ eũ, tanq̃ procurator in rem suam, non vt principalis liberetur,& actio nouetur:& tunc habent locum leg.iste, vt in in initio litis disputeẽ, quę sit legalior:

per Ro.in.l.fi.§.fi. j.de ap.p istũ tex. & an habeat locũ in cessionario agẽte, vide per Gul.de suza.in.l.si Procurator.C.eo.

g ¶ Nota istã leg.cũ gl.& p gl.ista, vide Bal.in.l.ex legato.C.de lega.& in l.pe.§.cũ aũt.C.ad trebel. & in.c.j.de benefic.fra.& in.l. p diuersas.C.mãd. & in.l.j.C.de act.& obli.& in rubr.extrà de lit.cõtest.remissi.ad Bar.in.d. l.per diuersas. Andræ.Barba.

¶ Pro concordia. Aduerte, si iudex vult ꝙ aliquis ex litigantibus compareat personaliter responsurus positionibus.vel similibus audientia põt denegari ꝓcuratori, quasi domin⁹ legalior,& meli⁹ instruct⁹. Bar.in.l.fi. C.de procura.contrarius tñ allega.in hac le.si actor.sol. in hac.l.si actor.loquiẽ Bart.quando qs venit ad defendẽdũ:non simpliciter, vt procur.sed tanq̃ pro iure suo, quod dicit menti commendandum. Secus si simpliciter & ita loqtur in.d.l. fin. Adde ad no.in c.j.de confes.in.vj. per Ioã.and.in gl. Aliter dici potest, quia si procurator specialiter ad ficiẽdendum informatus,& missus à domino:& ita procedat secunda op.al's procedat prima.d. l.fin.ita Barto.in.l. qui bona.§.q alieno.ff.de dã.infe. In criminalibus autẽ vide Bar.& doc.in l.ij.§.defendi.ff.ex quib.cau.in poßeatur.

a persona[a] hic est casus, dũ dicit dñm potius conueni
ri &c. Et sic ante, q̃ eũ vt procuratorem recipiat.
Postq̃ eñ esset acceptus vt procurator in rẽ suã nõ
posset actor petere dñm venire ad aliquẽ articulũ:
qa cõfessio rei nõ debet prejudicare huic pcuratori
in rẽ suã, postq̃ notũ est aduersario. ar. l. iij. j. de nos
ua. & p Dy. in l. seruũ filij. §. j. j. de le. j. & s. de trãsac.
l. fi. & qđ no. in l. si cũ ẽptore. in prin. s. de pac. & ibi
dixi. Si verò venit tãq̃ simplex pcurator: tũc non
debet admitti illa disputatio, q̃ psona sit legalior:
põt indistinctè se defendere p aliũ: vt. l. j. §. vsus. s. e.
3 Sed si in iudicio† esset faciẽda aliqua interrogatio, de
qua nosceret dñs meli⁹ veritatẽ, quã pcurator: tunc
posset iuberi, q psonalr̃ veniret dñs. hic est tex. in l.
fi. C. e. Vel debet mitti ad dñm, vbi est: vt. l. gñalr̃.
§. his de præsentib⁹. C. de iureiurã. Et hoc patet ex
eo, q pcurator in rẽ suã, iurat ipe de calũnia, vt not.
in l. nõ solũ. in prin. j. e, sed procurator simplex nõ:
vt. l. ij. §. sin autẽ per procu. C. de iur. calũ. Ideo in p-
sonã pcuratoris in rẽ suam ab initio de hoc disputa
tur, ne actori prejudicium paret. Qñq̃ qs venit ad
suscipiendum iudicium in se suo noĩe, tanq̃ pcura-
tor simplex, vel in rẽ suã, neq̃ tanq̃ defensor, p qđ
alius, quẽ actor volebat cõuenire liberat: & tũc ista
disputatio, quę sit idoneior persona, nõ admittitur:
vt in casib⁹ positis in prin. gl. pbat in l. sed & si leg.
§. itẽ si rẽ. j. de peti. Hęred. Prędicta vera in procura
tore in rem suam ex parte rei. Quid si ex parte acto
ris. d. Iac. bu. dicebat idem: vt añ litem cõtesta. pos-
sit reus excipere & disputare de legalitate personę:
p hanc leg. postq̃ aũt reus ipsum admitti: vt pcu-
ratorẽ in rẽ suam, nõ posset petere, vt veniat prin-
b cipalis[b]: qa eius factũ procuratori in rẽ suã, non de-
bet piudicare p ea, q̃ dicta sunt. pro hoc. j. de ali. iu.
mu. cau. fac. l. pe. in fi. & istud puto verũ, licet Cyn.
videat in d. l. fi. dicere simplr̃ aliud esse in pcurato
4 re in rẽ suã ex pte actoris. ¶ † Quæro actor dicit do
minũ legaliorẽ: pcurator in rẽ suã dicit se legaliorẽ
cui incũbit onus probandi: gl. vlti. tetigit: & non sol
uit. Rñ. ei: q allegat aliquem esse legaliorem, ad fun
dãdã intẽtionẽ: vel exceptionẽ suã: incũbit pbatio
vt. j. de proba. l. ei q. & s. q satis. co. l. si verò. §. q pro
5 rei. & ibi gl. † sed qualiter pbabit vnũ esse legalio-
rem altero? gl. in l. fi. C. eod. vr̃ dicere; q ille quantũ
ad hoc videtur idoneior: qui melius veritatẽ nouit.
Sed illa glo. pcedit in procuratore simplici, q semp
tenetur facere cõparere principalẽ, in his in quibus
melius nouit veritatem: cum ipe de calumnia iuret:
sed in procuratore in rem suã, nõ pcedit. Debet er-
go probari q persona dñi sit legalior persona pro-
curatoris in rem suam, sit durior, ex causis: quæ po-
nuntur in l. j. in fi. & l. seq. de ali. iu. mu. cau. fac.

ACtoris. Hic ponitur casus vn⁹ specialis, in quo pcur. potest agere iudicati.

SVMMARIVM.

1 *Procurator condemnatur nomine procuratorio*
2 *Executio non fit in procuratorem, nisi succedat domino.*
3 *Procurator interueniens, etiam post litem contestatum condemnatur.*
4 *Procurator tenetur actione indicati directa licet non efficaciter, & per successionem efficitur efficax.*

SIquis. Si procurator succedat cõ-
demnato in eum sit executio: & pro portione hæreditaria repetat
1 à cohæredibus. h. d. ¶ † No. modũ con-
dẽnãdi pcuratorẽ. s. condẽno te pcuratorio nomi-
ne Titij: vt hic in prin. qđ intellige qñ effectus cõ-
dẽnationis hoc patitur: aliâs secus: vt not. in l. nihil.
2 C. eo. ¶ † Secũdò no. quòd in procuratorẽ nõ fit exe
cutio, nisi succedat dño: videbis in l. Plautius. j. eod.
3 ¶ † Tertiò no. q procurator interueniens post litẽ:
cõtest. cõdẽnat: vt hic colligit gl. dixi in l. furti. §. si
qs alieno. s. ti. j. ¶ Op. q nõ posit agi mãdati: quia
mandatũ est morte finito. So. gl. teneas primam qa
mandatum fuit à defuncto. vt tex. innuit expressè.
4 ¶ † Quæro qñ fit executio in pcuratorẽ, vtrũ. fiat
tanq̃ in hæredẽ dñi: an vigore directi actionis, qua
tenebat? gl. dicit etiã vigore directæ põt fieri. ita di-
cit gl. ij. sup vb. recusabit. Veritas ergo est: q pcura
tor tenet actiõe iudicati directa, licet nõ efficaciter:
q̃ tñ efficitur efficax p successionẽ, vt hic, & i. §. adi-
tio. allegato in glo. Item habet directam actionẽ iu-
dicati licet inefficacem: vt. s. eod. l. si procurator.

VNus. No. q si plures hñt vnã rẽ, oẽs pñt da-
c re vnũ libellũ[c] vel cõueniri vno libel-
lo: qđ apparet hic dũ dicit, vni⁹ litis. Facit ad hoc. l.
supràiter. §. Cassius. & qđ ibi dixi. j. de aqua plu. ar.
Pro hoc. j. de iud. l. nõ idcirco. & de re iud. l. de vno-
quoq̃. ¶ Secũdò no. q qlibet põt dare suũ pcura-
torẽ. Ad hoc op. j. iud. sol. l. iã tñ. §. si tñ plres. gl. soluit
ex qua no. semp aduertẽdũ eẽ, vtrũ cã, ex qua agit,
habuit initiũ in vna psona, an ĩ plurib⁹, vt ĩ prĩo req
rat vn⁹ pcurator, in secũdo plures. & loquit iste. §.

SVMMARIVM.

1 *Procurator primus lite contestata, quod non uidetur reuocatus per constitutionem secundi.*
2 *Curator ad lites eudem modo reuocatur prout reuocatur procurator.*
3 *Maritus potest dari curator uxori ad litem.*

d IVlianus. [d]Per cõstitutionẽ secundi pcura
toris, videt reuocari primus. h. d.
¶ Op l de testa. tu. l. & si à patre. Solu. glos. & bene,
dic vt ibi. ¶ Secũdò opp. j. de tu. l. cũ semel. Glo. sol.
primò, aliud in pcuratore: vt ibi. aliud in curatore,
vt hic. Secũdo soluit, quod idem sit in pcuratore &
curatore ad litẽ. qa post lit, cõte. nõ põt reuocari p-
curator sine causę cognitiõe: vt in l. post litẽ. s. e. sic
nec curator ad lit, vt leg. cõtraria. & istã tenet Dy.
ibi. Ex hac sol. no. duo. Primô q iste. §. loquit in p-
curatore facto ad extraiudicialia: vel ad iudicialia
1 ante li. cõte. Nã li. † cõtest. nõ vr̃ reuocatus p cõstitu
tionẽ secũdi, qa hoc nõ põt fieri, vt. s. sine causę co-
2 gnitione: Secũdo no. † eodem mõ reuocari curatorẽ
ad litẽ: prout reuocat pcurator: quod est no. Nam
curator simplr̃ datus non põt reuocari, nec ali⁹ sibi
adiũgi, nisi cã cognita: vt. l. curatorem. C. q dare tu.
pos. & sic differt à pcuratore, secus in pcuratore ad
litem ante contestata. vt hic videtur. Item facit
3 † q licet maritus, nõ posit esse curator vxoris, vt. C. q
dari tuto. poss. Maritus tñ poterit dari ad litem, si-
cut potest esse pcurator. quod dic vt ibi p doctores.

SVMMARIVM.

1 *Clausula: quòd non sit melior conditio occupantis.*
2 *Officium procuratoris dicitur occupari per litis contesta.*
3 *Procuratores si sunt plures constituti, nec fuit dictum insolidum quando quilibet admittatur pro parte.*
4 *Pocurator duorum constitutorum. unus, cõfitetur, alius negat quid agendum, remissiuè.*

PLuribus. ¶ Per istã leg. appo-
nitur in instrĩs ista
1 clausula, † q nõ melior cõditio occupan-
tis: & quod per vnum ceptũ fuerit, alius
possit pseq & finire. de quo habem⁹ hodie expssum
c in c. si duo.[c] de pcõ. li. vj. ¶ † Querit gl. qũo dicit oc-
2 cupari? Rñ. q per lit. cõtest. hoc innuit text. dum di-
cit petij t. qđ importat contesta. lit. vt. l. amplius. j.
rem ra. ha. ¶ Contrà hoc opp. de. l. si quis à multis.
j. de uoxa. Glo. nõ sol. dic hic tractatur de prępccu-
patione officij: ibi de alio piudicio generando: vt
3 not. per Dy. de lega. j. l. si pluribus. ¶ † Quęro, quid
f si dedi[f] plures procuratores, nec fuit dictum insoli-
dum? dicit gl. quôd quilibet admittetur pro parte,
& est expressum in d. c. si duo. de procur. libro. vj.
¶ Contrà hoc facit. l. creditor. §. duobus. j. manda.
gloss. dicit, quòd ibi fuit dictum insolidũ. Tu dic qñ
mãdatur vnũ, vel plura negotia particularia: tũc nõ
intelligitur insolidum, nisi dicatur: vt hac glo. &. d. c.
si duo. Sed si mandat negotiũ vniuersale: tunc secus
vt. d. l. j. §. si plures. de exerci. & ibi dixi. Ita põt intel
4 ligi. d. §. duob⁹. p hoc. j. de cur. bo. dã. l. pe. ¶ † Quæ-
ro quid si deti sunt duo procuratores, & vnus confi
tetur: & alius negat. Dic vt de hoc per Inn. extrà de-
procur. c. in nostra. in. j. glo. & per Dy. in l. consil. in
fi. de cur. fur. Er vide circa hanc. l. d. c. si duo. vbi hæc
lex, & eius materia declaratur.

SEruum quoque. ¶ Seruus & filiusfa. possunt constituere procuratorẽ in his, que ipsi facere possunt. h. d.

In crimine

a ¶ Legalior persona. Sed qd si dñs cõpareat p pcuratorẽ min⁹ legitimũ, an videatur contumax. vide Bar. in l. ij. §. defen. ex q cau. ĩ poss. ea. & p ea q̃ dicũt, dicebat Bal. in l. j. de sen. qđ licet pcur. posit esse infamis. §. fi. insti. de excep. tñ aduersari⁹ nõ põt cogi rñdere eius positionib⁹, qa principalis psona est legalior, q̃ pcurator q nõ ẽ bonę famę.

b ¶ Vt veniat. Principalis. & alle. Cy. gl. l. pcuratore ĩ rẽ suã dato. j. e. videtñ Bal. & Rapha. hic cõcordãtes cũ bar. & vide gl. no. & qđ ibi habet in l. solemus. j. de iudi. & pbat in l. stichũ. aut pãphilũ. ĩ fi. de noua. & qđ habet in l. sed & si lege. §. itẽ si rem distraxit de pe. here.

c ¶ Vnũ libellũ. An plures posint vno libello cõueniri, & an plres posit vnũ vno libello cõuenire. Ro. consi. ccl.

d ¶ Iulian⁹. Sed pone qđ nõ apparet qs prĩò, vl secũdò fuerit constitut⁹: vtrũ se confundant, dic q sic. gl. ẽ sing. ĩ c si qs iusto. de ele. ĩ vj. & ita fuit decisum Romæ vt refert Io. in suis not. & fallit ĩ casu sin. ĩ l. qñ Augerio. C. de cõue. fis. de lib. x. secũdũ Bal. ĩ l. ij. C. ne fis. vel priua. And. Barb.

d ¶ Iulian⁹. Limita hãc leg. p l. qñ Augerio. de cõue. fis. de debito. li. x. secũdũ Bal. in l. ij. ĩ. iij. col. C. qñ fis. vel priua cõue. fis. de li. x. & Bal. ĩ l. ij. C. qñ fis. vl. priua. in. iij. col. & vide Bal. ĩ l. si qñ in. viij. q. C. de test. q si duo sunt cõstituti cum clausula, quod nõ sit melior cõditio poccupantis: & vn⁹ sit litẽ cõtest. vtrũ alijs possit citari, vbi allegat Io. And. in c. in nomine domini. de testi.

e ¶ Si duo. Ad intellectũ. d. c. si duo. Vide Bal. & d. Io. in l. si ita. de iniu. testa. in l. fi. & Bar. ĩ l. iij. in fi. & qđ ibi dixi j. iudi. sol. Et adde tñ no. qñ si datũ ẽ vni gñale mãdatũ, posteà det spãle alteri, q hoc nõ derogat prĩo, sed ĩportat ordinẽ, vt si nõ fiat p hñtem spãle mãdẽtũ, fiat diligẽtia hãbẽtis gñale. tex. est no. ibi gl. in l. qñ augerio de

f ¶ Quęro qd si dedi. Quid si nõ ponit dictio ĩsolidũ, sed ęquipollẽs? dic qđ idẽ secũdũ do. Io. in d. c. si duo. & ibi p moder. arg. c. cũ in plures. de off. delega. in vj. Et qd si non apponit dictio qlibet: qa dicit cõstituo pcuratores in solidũ. nec dixit quẽlibet. dic q idẽ casus est not. in d. c. si duo. secundũ do. de Ro. in antiqs deci. ccxcvj. quod si dati sint duo procur. an diuersis in strĩs. Io. an. in addi in. §. alleg. in gloss. in d. c. si duo. versi. itẽ q licet cõcludit q si nõ est facta reseruatio, nullus admittit, argu. dicti. §. duobus. de rescriptis ĩ. vj. & facit de pducẽte secũdum testm̃, & vide. d. Pe in d. c. si duo. vbi ẽt recitat. q. Bal. hic, & eum ibi sequitur de heretico Marche sano stante bo noñ. q si inqsitor bo. incepit inqrere & post ea inqsitor Marche. processit ad sñiam ante inqsitorẽ bo. qđ nihilomin⁹ dicitur pręuẽta iurisditio.

SVMMARIVM.

1 *Procurator in crimine publici iudicij, ubi imponitur alia pœna quàm pecuniaria, an poßit interuenire, puta quando imponitur pœna relegationis.*
Et in pœnis arbitrarijs illud est certum, quod est usitatum. nu. 2.
3 *Procedi ubicunque potest contra absentem, quilibet etiam sine mandato admittitur ad ostendendum eius innocentiam, & nu. 5.*
4 *Iudex ex officio debet perquirere de innocentia inquisiti.*
6 *Cautela contrà iudices, qui petunt principalem, tanq̃ melius instructum.*
Arbitrarium est iudici, an faciat comparere principalem.
Excusatio rei in criminali causa absentis, quid præstet?

7 Publice. ¶Iste.§.summat seipm, & diuiditur per gl.in tres partes, vt in ea patet. ¶Oppo. ad crimen [a] publici iudicij
a frustra interuenit procurator: vt.l.pe.§.ad crimen.de pub.iudici. sol.ille.§.
loquitur, qñ ex crimine venit imponẽda pœna capitalis, vel alia vsque ad
relegationem exclusiuè. Sed qñ imponit̃ pœna minor põt interuenire pro
curator vt hic, &.l.j.an per aliũ cã ap. Nec ob.hic, dũ dicit.nã & in capitali
bus &c.qa intelligit̃, ꝙ veniebat ad allegãdas cãs absentiæ, nõ cãs causæ.
Et iste.§.diuidit̃ in tres partes, & loquit̃ in tribus diuersis casibus, vt in gl.
q̃ est clara. ¶Istã lec.reprehendit Ia.de ra.Pe.eũ sequebat̃. Mar.fil.& Cy.
in.l.reos.C.de accu.dicunt simpl'r, †ꝙ ad crimẽ publici iudicij, quęcunq;
1 pœna imponat̃ alia, q̃ pecuniaria, nõ põt interuenire ꝓcurator. Et hoc ꝓ
bãt primò per.§.ad crimẽ.qui loquit̃ simpl'r. Scd'o p.l.j.an p aliũ cã appel.
vbi dicit̃, ꝙ nõ põt interuenire ꝓcurator, vbi ingerit̃ pœnã mortis, vel alia
vsq; ad relegationem. Nam nisi sic intelligeres, ꝙ dictio vsq;, ponat̃ inclusi
uè, litera malè staret: qa cũ dicit morte, cõprehendit dãnationẽ in metallũ,
& deportationem: vt.l.sed & si quis.§.rei capitalis.s̃.si quis cautio. Sed ad
hoc rñ.doct.nostri, quòd dictio mortis, strictè intelligitur, sicut in.l. trãsige
re.C.de trãsac. ¶Tertiò ꝓbatur per.l.fi.C.de iniur.vbi spãle est ĩ illustri-
bus personis: ergo in cõtrarium est ius cõe. ¶Sed ad illam respondebat
Gul.de cu.qa illud qđ dicit glo.vbi imponitur pœna relegationis, vel mi-
nor: intelligitur de quacũq; pœna priuata. secus si imponatur, vel imponi
possit pœna afflictiua: vt ictus fustium, vel similis. Item probatur per.l.ij.
C.e.ibi, cũ rem pecuniariã esse dicas &c.secus ergo vbi nõ est cã, seu pœna
pecuniaria. sed certè qđ ibi deficit, supplet̃ per alias leges. Ad istum.§. re-
spondet Ia.de ra.& eius sequaces, quòd loquit̃ textus in vno casu. s.in eo, q
venit ad allegandas cãs absentiæ. ¶Sed ista lec.non est vera: qđ apparet
ex tex.qui dicit hęc verba facientem pro eo, & innocentiam excusantem.
Loquit̃ ergo de eo, qui allegat causas causę, & excusat innocentiã, non alle
gat causas absentię. vñ oẽs cõiter tenent opi.gloss.nostrę. Ego cã disputa-
tionis teneo opi.Iac.de ra.qđ etiã vbi imponitur pœna relegationis nõ po
test interuenire procurotor. & sic in.d.l.j.an per alium.cã appel.dictio vsq;
ponit̃ inclusiuè. Et probo per casum.l.fi.de iniur.cõiuncta.l.fi.C.de iniur.
Nam in crimine iniuriarũ imponit̃ pœna relegationis: & tñ non põt inter-
uenire ꝓcurator, nisi in illustribus personis, vt.d.l.fi.C.de iniur. ¶Et si tu
dicis, licet possit imponi pœna relegationis, verũ est: tñ alia etiã põt impo
ni. s.fustigationis, & propter dubiũ, nõ admittit̃ ꝓcurator. Dico ꝙ hoc est
falsum: qa illustribus non põt imponi talis pœna: vt.l.moris.§.istæ fere.de
2 pœnis.& nõ est cõsuetudo. Et in istis† pœnis arbitrarijs illud videtur esse
certum, quod est vsitatũ: vt habuistis notatũ.s̃.de his, qui no.infa.in.l.quid
ergo.§.pœna grauior. Et si diceres ex causa põt pœna augeri: istud nõ suf
ficeret. qa secũdũ hoc nullo casu admitteret̃ vnquam procurator cũ sem-
per possit augeri pœna, qđ falsum est. Non obst.iste.§.qa eũ intelligo ter
tio modo aliter, q̃ gl.& Iac.de ra.qđ hic nõ loquatur in procuratore: sed
in defensore sine mandato: & loquit̃ hic in omni genere causarum de mũ
do, siue pecuniaria, siue capitali, siue contineat pœnã relegationis, vel aliã
vbicũq; absens põt dãnari. Nã etiã in crimine capitali quãdoq; absens põt
dãnari. vt plenè dixi in.§.ad crimẽ. Dico ergo ꝙ iste.§.hoc dicit, vbicunq;
3 †põt ferri sñia in absentem, quęcũq; sit causa, quilibet admittitur etiam
sine mãdato ad ostẽdẽdum de eius innocẽtia. Hoc quõd dixi, ꝙ loquat̃ de
eo, qui venit sine mandato. qđ apparet dum dicit, à quibuscũq; defendi. q.
d.non curo, & cum mandato, vel sine, in fi.ibi quæuis verba pro eo facien-
tem &c.q.d.nõ curo, qs sit cũ mãdato, vel sine, siue mascul⁹ vel fœmina, ser
uus vel liber, coniuncta persona, vel non cõiũcta. Probo istam lec.primò.
4 †quia etiã nemine hoc faciente, iudex debet, & potest hoc ex officio suo:
vt in aut.q semel.C.qũo & qñ.iud.ibi ꝑquisita veritate.&.l. ampliorẽ.§.
pe.de app.licet gl.ibi spãle esse dicat in cã appellationis, qđ nõ est verũ.
Sed hoc ibi est spãle, ꝙ in causa appellationis põt ferri sñia lite nõ cõtesta.
& ideo iudex inq̃rit veritatẽ ꝓ absente. Si igit̃ põt suo officio; multomagis
quouis veniẽte, & de innocentia docẽte. & istud videt̃ tenere Innocẽ.in.c.
5 veniẽs.extrà de accu. Sed dices qũo†: qa dixisti procuratorẽ non posse in-
teruenire: vbi imponit̃ pœna relegationis: & mõ dicis quẽlibet admitti?
Rñ.quẽlibet admitti ad innocentiã excusandã, non ꝙ possit facere aliquid
ꝑ qđ absenti ꝑiudicet̃: & iõ nõ admittit̃, vt ꝓcurator, qui nocet & prodest
dño suo: vt.l.nõ solũ.j.eo.sed tanq̃ q̃libet ad informãdũ iudicẽ. Vides ergo
6 †ꝙ vbi imponit̃ pœna pecuniaria, admittit̃ ꝓcurator. sed quia iudices no
b lunt cõiter ꝓcuratores admittere [b], dicunt volumus ꝙ veniat principalis,
qui melius nouit veritatẽ p.l.fi.C.eo.& qđ dixi in.l.si actor.s̃.eo. ¶Sed cõ
trà hoc dabat remediũ Iaco.bu.ꝙ fiat instrumẽtũ ꝓcuratoriũ limitatum
ad sic rñdendum, ex quo apparet ꝓcuratorẽ instructũ esse de veritate: sed
vt puto, hoc non sufficeret: quia veritas colligitur ex aspectu: vt.l.de mi-
nore.§.tormenta.j.de quæstio. Ad istud autem non
potest cõstitui procurator, nec potest cognosci per
iudicem nisi inspiciatur persona principalis: vnde
erit in arbitrio iudicis, an faciat comparere principa
lem, vel non. ¶Vltimò no.glo.quæ dicit admittit̃
q̃libet &c.scilicet minor & fœmina: de istius excu-
7 sationis effectu dixi plenè in.d.§.ad crimẽ. ¶†Quę
ro quid releuet ista excusatio? Respon.postq̃ con-
stat iudici de impedimento: processus factus con-
tra absentẽ nõ cõtumacẽ est ipso iure nullus. Dixi
vobis in.l.ij.§.si quis in iudicio.si qs cautionibus.&
no.in.l.quæsitũ de re iu. Reliqua dixi in.d.§.ad cri-
mẽ. vbi vide plenissimè multas alias quæstiones, q̃
pñt hic subiũgi, sed nõ expedit: qa ibi plenè scripsi.

SVMMARIVM.

2 *Conuentus à me si non uult statim me reconuenire, an poßit petere à procuratore cautionem de defendendo dominum in causa reconuentionis?*
2 *Procurator non tenetur dominum defendere, nisi arbitrio boni uiri.*
3 *Procurator constitutus ad agendum tantum cum dictione taxatiua, non tenetur dominum defendere: secus si esset simpliciter constitutus ad agendum.*
4 *Procurator actoris satisdat de rato, quando est dubium de mandato.*

c Ait prætor. [c] Iuriscõsultus volens dice-
re de effectu mãdati procu
ratoris, dixit primo de procuratore rei, ꝓ quo dñs sa
tisdedit in.l.filius.§.fi.vsq; hoc, licet incidẽter mul-
ta dixit de procuratore actoris: nũc principaliter in-
tendit dicere de mandato procuratoris actoris, &
hoc prosequit̃ vsq; ad.l.Pomponius. Et primo po-
nit edictum, quod habet duo capita. Primum de de
fensione. secũdum de cautione de rato. Primum ca-
put exponitur vsq; ad.l.non solum.§.primo. vbi in
cipit expositio secundi capitis vsq; ad.l.Pompo-
1 nius. ¶†Quæro, quid si ille contrà quem ago, non
vult statim recõuenire, vtrum possit petere à pro-
curatore cautionem de defendendo dominum in cã
reconuentionis? glos.quòd sic, per.l.& ideo.§.fi.re-
rum amo.nisi in casu.l.mutus, vt in glos. Vltramon.
dicũt cõtrariũ: vt refert Cy.in.l.actionem.C.eo.qa
nulla leg.cauetur de cautione dedefendẽdo lege &
ideo.§.fi.loquitur de cautione iudicatum sol.quam
præstat procurator actoris reconuentus, sicut quili
bet ꝓcur.rei. Pro hoc facit qđ no.glo.j. eo.l.sed &
hę.§.defendere. ¶Præterea sequeretur inconue-
niens. Pone, quod vnus de terra ista mittit procura
torem in Franciam, si deberet satisdare in causa re-
cõuentionis. fortè ille conuentus diceret se velle pe
tere magnam quantitatem: & sic nõ reperiret fide-
iussorem, quod esset iniquum. Tene glo.per legem
primam.C.de satisd.vbi est tex.nisi cauilletur. Præ
tereà si teneretur defendere quando peteret: ergo
tenetur satisdare de defendendo: vt.l.in omnibus.s̃.
de iudi. Non obstat incõueniens, quod ipsi dicunt:
quia prætor hic dicit boni viri arbitratu defendat.
Si ergo prætor vel Iudex viderit æquum non
esse, non coget eum ad cautionem. Et per hoc tollit̃
cauillatio quorundam, qui dicunt intendo reconue
nire dominum in causa capitali, in illa non potes
2 eum defendere: ergo audiri non debes† quia procu
rator non tenetur eum defendere nisi arbitratu bo
ni viri. qui non arbitraretur eum defendi, nisi in ca-
su in quo lex permittit: arg.l.vir bonus.j.iudi.solui.
3 Et per istum tex.potest dici, †quod si quis haberet
mandatum ad agendum tantum apposita ista di-
ctione taxatiua, quod talis Procurator non deberet
audiri. Nam de iure tenetur etiam eum defendere:
vt hic, quod nõ potest, quasi prohibitus à domino:
ergo non audiatur: vt.l.mutus.§.pœna.infrà codẽ.
Sed si esset factus procurator ad agendum, nec esset
apposita dictio taxatiua tantum, procedit manda-
tum: Nam tacitè videtur mandatum de defenden-
do à lege sic subintellectum, vt hic.&.j.eodem.l.ad
rem.&.l.ad legatum. quòd nota per glossam in.l.si
defunctus.§.fin.in gloss.j.s̃.eodem. Sed quid si fie-
ret procurator ad defendendum tantum, vide ex-
trà eodem.c.constitutus. vbi tex.& glo.plenius & p
4 Innoc. ¶†Ad secundum dicitur hic, quod procur

& publicatio bono
rũ spectabit ad fi-
scũ at.c.pe.de foro
cõpe.&.l.si qs post
eà.j.de iudicijs. An
dræ. Barb.

POMATES.

a ¶Ad crimẽ. Limi
ta vt p Feli.c.cum
M.ad fi.de consti.
col.iiij.

b ¶Admittere. Ba
hic tenet cõtra bar
to. & etiã Petr.de
Anc.& Iac.but.in
l.fi.C.e.& vr̃ casus
ꝓ eis ĩ.c.j.de iud.ĩ
vj. nisi appareat
specifica, secundũ
eos: ꝙ meli⁹ sit ĩfor
matus principalis,
vel opus sit tortu-
ra vigore iudicio-
rũ. Cy.tñ in.l.reos.
C.de accusa. tenet
opi.Bar.hic & vide
Bar.in.l.ij.§.defen
dẽdi.quib.ex cau.
in pos.ea. Adde an
in crĩalibus admit
tatur ꝓcur. Bald.
cõsi.cvj.lib.j.quod
pulchrè voluit Pe.
de Anc.cõs.cclxx-
iij. Et adde qđ Io.
an.ĩ addi.ad Spec.
in ti.de iu.cal.§.seq
tur.ĩ vl.addi.refert
Gul.de suza.dice-
re, ꝙ veniẽs ad alle-
gãdas causas absen
tiæ debet iurare, ꝙ
illas nõ allegat cã
calũniæ & ibi vide
aliam qõ.

c ¶Ait prætor. In fi.
§.adde Bar.in.l.in-
uit⁹.in.ij.col.C.eo.
& Bal.in.d.l.sed &
hæ.§.fi.& Spec.in
ti.de ꝓcur.§.j.ver.
itẽ excipitur. facit
tex.in.l.j.in.versic.
quasi ꝓcurator.C.
de satisdan.

a ¶Si qs in rẽ. Et adde quòd appellatione ꝓcuratoris, ꝓpriè nõ venit ꝓcurator in rẽ suã. secũdũ gl. in. l. j. in prin. s. eo. Idẽ in cõiũcta persona. secũdũ gl. in. l. sed & hę. in prin. j. e. no. Bar. in. l. iij. §. j. j. iudi. sol. p illũ tex. Et ꝓ prio dicto optimè facit tex. in. l. quæ omnia. ver. planè. s. e. vbi ꝓcurator qs fact⁹ nõ p̃sumit̃ in rẽ suã, nisi ꝓbet̃. & dixit Bal. i. l. j. s. e. p gl. ibi, qđ ẽt si cessionarius cedat alteri, dicit̃ ꝓcurator in rẽ suã secũd⁹ cessionari⁹. l. ex asse. j. ad treb. Adde qđ not. moder. in. l. q suspectũ. de ad. & Bal. in d. l. q stipẽdia. exp̃sse dicit Bal. in. l. j. in q. v. C. de act. & ob. qđ si statutum faciat mẽtionẽ de ꝓcurarore, nõ ĩtelligit̃ de ꝓcuratore in rẽ suã. qđ no. alle. not. in. l. j. s. eo. in prin. Adde pulchrê Ang. cõ. ccxiij. vbi concor. opi. Mar. & Dy.

POMATES.

b ¶Sed & hę. no. ĩtelligẽtiã: qñ sunt cõiũcti rõne sanguinis. secus si aliomõ. glo. & ibi Pan. no. in. iij. col. c. cũ. M. ferra. de cõst. & ibi mod. Itẽ limita, nisi cõiũcta p̃sona velit agere cõtra aliã eq̃ cõiũctã. ita Sal. & Moder. l. exigẽdi. C. eo. titu.

c ¶Sine mãdato. Et aduerte: qa posteà reqrit̃ ratihabitio: vt. l. iij. §. j. & ibi Bar. j. iudi. sol.

POMATES.

d ¶Quęro vsq;. Vide latè Fely. ĩ. c. nõnulli. xix. co. & trib⁹ seq. & plrib⁹ cõcurrẽtib⁹, qs p̃ferat̃, vide Alex. cõs. xxvj. ĩ vl. col. ĩ vlt. du. vo. j. & ad istã. l. vide fed. cõs. cclxxxvij. ĩ fi. & Fely. c. cũ M. ferra. ĩ. iiij. co. & seq. de cõsti. c. ĩ p̃ñtia. ix. col. de ꝓba. Alex. l. j. §. lex fal. ff. ad le. falci. Abb. c. corã. ij. col. de off. deleg.

e ¶Cõiũctę p̃sonę. q̃ dicat̃ cõiũcta p̃sona, qđ aũt de amico: vtrũ agat sine mãdato, vide q̃ dixi post Bar. in. l. nõ solũ. §. q alieno. j. eo. Itẽ adde ꝙ eo casu quo cõiũcta p̃sona vellet agere ꝓ mĩore, q hẽret tutores, vl' curatores: vt in casu. quẽ hic not. Bar. qa tũc nũq; agere posset cõiuncta p̃sona: qa mandatũ exp̃ssum facit silere tacitũ. ar.

rator actoris cauet de rato, vtrum hoc sit verum simpliciter. dicit gl. ꝙ nõ. sed ita demũ, si est dubium de mandato: vt. l. j. C. eo. quod est verum: quia quando de mandato constat, bonus vir non arbitraretur eũ satisdare debere: & ista cautio debet præstari arbitratu boni viri, vt. l. non solum. §. fi. j. eod.

SUMMARIUM.

1 *Procurator in rem suam ex necessitate dicitur is, cui sunt adiudicata bona iudicio fami. erciscũ. uel nomina debitorum & ex persona sua utitur exceptionibus, & replicationibus.*

Aequum. Hic incipit Iuriscõsult⁹ exponere verba edicti. & primò exponit ibi, cui⁹ nomine quis &c. & Breuiter hoc intẽdit, Simplex procurator in rem suam non factus ex necessitate, nec ex causa onerosa, nec fraudulenta tenetur defendere in causa reconuentionis. hoc dicit. ¶Primò quæro, qñ dicatur procurator in rẽ suam factus ex necessitate? glo. ponit exemplũ & satis bene. Tu tñ † pone clarius in eo, cui iudicio familiæ erciscun. bona sunt adiudicata: & etiam nomina debitorum, vt. j. famil. erscisc undæ. l. planè vel in eo, cui per iudicem exequẽtem nomina sunt data insolutum, cum aliud non reperiatur: vt. C. quando fisc⁹ vel priuatus. l. j. & l. â diuo pio. §. in venditione. & §. item quid dicemus. j. de re iudi. no. Et no. qđ iste ꝓcurator in rem suam ex necessitate potest vti exceptionibus & replicationibus ex persona sua, vt. l. idemq;. §. generaliter. j. manda. & l. procurator ad exhiben. §. j. j. rem ratam ha. & l. sed & si. §. item si rem de peti. hære.

SUMMARIUM.

1 *Procurator in rem suam, licet agat nomine procuratorio, tamen concludendo debet dicere peto te condemnari mihi dicto nomine ad dandum, & soluendum mihi, & pro mea utilitate & hoc quando intentat directas: secus si utiles.*

2 *Procurator in rem suam intentans utiles, an teneatur defendere cedentem in causa reconuentionis.*

3 *Procurator in rem suam in casibus quibus non tenetur dominum defendere: potest obijci exceptio compensationis.*

Si quis in rem. a ¶Vides ꝙ ꝓcurator in rem suam agit † procuratorio nomine: & idem in. l. planè fa. er. Quod est verũ in narratione: sed in effectu conclusionis, concludit sibi: vt puta: peto te condemnari mihi dicto nomine ad dandum, & soluendum mihi, & pro mea vtilitate: vt hic, & l. qui stipendia. C. de procuratori. Facit. s. eo. l. si procurator. & hoc est verum, quando intentat directas actiones. Sed si intentaret vtiles ageret nomine suo: vt glo. dicit & bene. ¶† Sed tũc quæro quãdo intentat vtiles, an teneatur defendere cedentem in causa reconuentionis? gloss. videtur dicere, ꝙ non: quia tunc non agit alieno nomine: & sic cessant verba edicti. Contra hoc facit. l. non solũ §. sed interdum. j. eodem. Gloss. non respondet, dic quòd licet ibi videatur agere suo nomine, agit tamẽ ad alienum commodum: hic verò agit suo nomine, & ad suum commodum intentando vtiles. ¶Quęrit gloss. quomodo fiat fraus, de qua hic loquitur? Respondet & bene, quòd vterq; fraudem participauit. aliâs enim dolus vnius nõ præiudicaret alteri. vt. l. & eleganter. §. si dolo. infra de dolo. ¶† Vltimò quærit glo. in casibus, quibus procurator in rem suã non tenetur defendere: an possit sibi obijci exceptio compensationis ex persona cedentis: & non respondet. vide glo. in fine. Dicit Dynus determinando, quòd possit opponi exceptio compensationis: quia est in rem, vt extrà de regulis iur. c. si quis in ius, lib. vj. in vltima quæstione. Mar. Sil. contra tñ doctores sequuntur Dyn. de compensatio. l. eius. dic vt ibi.

l. fi. C. de pac. cõuẽ. iũcta. l. iij. ✠. sed, si fortè iudi. sol. Itẽ illi q veniũt iure sp̃ali nunq; admittunt̃, donec veniẽtes iure cõi nõ sint ĩ mora cõstituti. tex. ẽ no. in. l. sepulchri violati. j. de sepul. vio. ad hoc etiã tex. & qđ ibi no. ĩ. l. senat⁹. & ibi hoc singularissimè dixit Bal. s. q accu. nõ pos. bñ facit gl. in. l. patri ꝓ filio. in prin. in versi. ĩterdicit. j. de minor. quòd tene menti. Idẽ vr̃ dicẽdũ, si cõiũct⁹ dimisisset ꝓcuratorẽ in Ciuitate. Ad qđ vide tex. in. l. sed si vni⁹. §. fi. de iniur. no. in. l. iij. §. j. solu. ma. & tex. in. l. filiussa. §. j. s. e. & melior in. l. si cũ dotem. §. si soluto. ff. solut. mat. p Inn. in. c. ex parte decani. in vlt. col. de rescri. vide Spe. de cõiũcta p̃sona. §. j. & qđ no. in. l. cũ p̃tor in prin. j. de iudi. Et rõ est, qa qñ cõstituit ꝓcuratorẽ, vr̃ oẽm aliũ ꝓhibere gerere. l. maritus de ꝓcu. sed coniunctus, contra mandatum non admittitur. l. Põpo. §. fi. j. e. igit̃ &c. no. Ang. in d. l. cũ p̃tor. & aliqd hic. & hoc est verũ nisi æquitas aliud dictaret: puta, quia ꝓcur. nollet agere & ĩmineret piculũ. argu. l. si lõgius. §. j. Et ibi hoc volũt docto. j. de iud. & aliquid qñ agit coniũcta persona, vide in. d. l. exigendi. & Guid. de suza. in. l. inuitus. e. ti. & alia vide p Cyn. in. d. l. exigendi. & p Spe titu. de cõiũcta persona.

SUMMARIUM

1 *Cõiunctæ personæ usq; ad quẽ gradum dicuntur? remißiuè.*

2 *Coniuncta persona pro minore. 25. annis admittitur ad agendum.*

Sed & hæ. b ¶Qui agit ꝓ alio: vt cõiuncta persona, tenetur in cã recõuẽtionis defendere. h. d. ¶No. hic personas cõiũctas, quæ p̃ñt agere sine mandato. c ¶Quæro vtrum sint aliæ personæ. gl. dicit quod sic: qa sunt omnes, quæ enumerantur in. l. j. §. fin. cum. l. seq. s. de postulan. & bene. d ¶Quero vsq; d ad quem gradum † dicuntur coniunctæ personæ. e Gul. tangit hic. Inno. in. c. nonnulli. circa finem. de rescriptis. videtur dicere, quòd sint cõiunctę omnes vsq; ad illum gradum, in quo ad successionem vocarentur: ego tetigi. j. de accu. l. j. ¶Quero, quid de cõiunctis, non tñ legitimis, vt de naturalib⁹, & spurijs? Inn. tractat in. d. c. nonnulli. & ego in. l. j. de acc. ¶† Quæro, vtrũ ꝓ minore. xxv. ann. admittat̃ ad agẽdum cõiũcta p̃sona. gl. vr̃ velle ꝙ sic. in. l. tutores. in prin. j. de admi. tu. & l. si actor C. de ap. si bñ inspiciat̃. Cy. tangit in. l. exigẽdi. C. e.

Patronus. f ¶Quando ĩ causa status agitur ciuiliter, admittitur procu. sed quando agitur criminaliter, non admittitur procurator. h. d.

SUMMARIUM.

1 *Procurator in eadem terra, licet tribunal sit diuersum, cogitur dominum defendere.*

2 *Aduocatus non tenetur patrocinari, si causa mutatur in alienam prouinciam.*

3 *Reconuentio, quòd non fiat in causis summarijs.*

Non solum. ¶Siue agatur p actionẽ, siue p officiũ iudicis, siue ordinariè, siue summariè debet in causa reconuẽtionis defendi dñs in cõpetenti tribunali. h. d. & hic incipit exponere verbũ actionis. ¶Not. quòd verbũ actionis, positũ in edicto, latè accipit̃. ¶Not. ꝙ † cogit̃ defendere in eadẽ ꝓuincia: nec curo, vtrũ sit vnũ tribunal, vel nõ: si sit tñ in eadẽ terra: vt hic apertè innuit tex. licet gl. videt̃ inuere aliter, & hoc est verũ ex virtute huius leg. Nã per authẽ. & cõsequenter. C. de sen. cogitur qs litigare corã eodem iudice. & ad idẽ. s. de iurisd. om. iud. l. si idẽ cũ eodẽ. §. j. sed hic aliter assumit̃ cã recõuentionis, quam ibi: vt statim dicã. ¶† Vltimo no. g hic gl. argu. pro aduocato, h vt non teneatur prestare patrociniũ, si causa mutatur in aliã prouinciã. qđ dic vt in gl. ¶† Vltimò extra gl. hic videtur casus, ꝙ in causis summarijs sit locus reconuentioni. Nam stipulatio legatorum & dam. infecti sunt causæ summariæ: vt in. l. si is à quo. in prin. j. vt in pos. leg. & l. j. de dam. infect. Pro hoc. l. j. in fi. de vari. extraordi. cogni. Innocen. contrà. extra de mu. peti. c. j. qđ tenent doc. in aut̃. & cõsequẽter. & ibi dixi vobis. C. de sen. Non ob. §. iste: qa fateor quod tenetur defendere: non tamen agitabuntur istæ duæ causę, secũdũ formã cõuentionis, & recõuentionis, vt eadem forma seruetur: hoc est, quod insimul terminetur: quia fortè vna est summaria. alia requirit plenã recognitionem. Et ideo si aliquis ageret, vt procur. coram potestate: & quis vellet recõuenire dominũ in causa spirituali coram Episcopo tenererur defendere: quia est competens tribunal in eadem pronuncia: vt hic. Non tamen agitabunt̃ istę causę per modũ prædictũ, sed separatim: sicut causæ simplicis conuentionis, vt dictum est.

f ¶Patronus. Admittitur procura. vide Io. de Imo. in l. pe. §. ad crimẽ. in ix. char. in. iij. fal. j. de publi. iudi.

g ¶Vltimò no. Adde gl. fi. ĩ. l. sed si restituatut. j. de iudi. & vide Bal. in. c. j. de cõtro. feu. apud pa. Andr. Barb.

h ¶Pro aduocato. Vt in gl. & in. l. sancimus. la. j. de aduo. diuer. iudi.

Defendere. Hic incipit exponere verbum defendat. no. istũ tex. ¶Quærit gl. de qua cautione dicat hic, & r̃ñdet de cautione iudicatũ solui: qa qñ actu defendit, non debet dare cautionem de defendẽdo: vt. s. eo. l. seruum quoq;. §. ait Prætor. & no. ĩ. proxi.

SUMMARIUM.

1 *Antecedenti destructo destruitur, consequens.*

Procurator

2 *Procurator, qui tenetur satisdare de defendendo, an dicere poßit, statim uolo defendere, & non satisdare.*
3 *Procurator quando cogatur præcisè dominum defendere?*
4 *Præcisè ad factum in iudicijs, quis tenetur?*
Dominus inuentus extrà domum cogitur præcisè uenire ad iudicium.
5 *Dictio præter, ponitur diuersis modis.*

a **Præter.** [a] Procurator cogiť pręcisè litem contestari, nisi causa cognita recusauerit. h.d. ¶ No. quẽ cõpellit ꝓcisè defendere.
1 ¶ † No. ex fi. multũ, ꝙ destructo antecedẽti, destruiť cõsequẽs. Nã ex eo,
ꝙ qs habeat mãdatũ ad agendũ, teneť defendere, destructo hoc, ꝙ non te-
neať agere ex aliqua iusta cã: vel qa remotus sit, vel aliter, qđ est añs, non
2 tenebiť defendere, qđ est cõsequẽs: vt hic in fi. ¶ † Quæro vtrũ ꝓcu. q te-
neť satisdare de defendẽdo, possit dicere statim volo defendere: & nolo sa-
tisdare nũqd audieť? gl. distinguit optimè. Aut ille q dicit se velle reconue-
nire, habet vel habere põt iura in promptu, aut nõ: & tene mẽti gl. istã. &
3 vide eã: & dic vt ĩ ea. ¶ † Secũdò q̃ro, vtrũ hoc sit verũ indistinctè [b] ꝙ ꝓc.
b cogatur ꝓcisè defendere. glo. hic clarè, & bene distinguit [b], & meli⁹ q̃ alibi.
¶ Nota qualiter ĩ iudicijs quis teneať ꝓcisè ad factũ. In cõtractib⁹ aũt dic:
vt dixi in. l. stipulatiões nõ diuidunť. j. de ver. ob. Itẽ ex rõne, quã gl. ponit
in procuratore actoris, dico ꝙ si cauisset de defendendo anteq̃ libellum
daret cõtta reũ, nõ cogereť præcisè defendere, quia cessaret hæc rõ: & ha-
beret locũ rõ. l. nõ cogendũ. §. sabinus. j. eo. ¶ Cõtrà istã leg. opp. Nam nõ
teneť ꝓcu. in plus, q̃ dñs: vt. s̃. ꝓxi. §. sed dñs nõ cogiť pręcisè se defendere
4 vt. l. satisq̃. s̃. de in ius vocan. ergo nec ꝓcu. Sol. † si dñs reperiretur extrà
domũ, posset cogi præcisè venire ad iudicẽ, vt. l. cõsentaneũ. C. qũo & qñ
5 iu. & no. in. l. plęriq̃. & l. satisq̃. de in ius voc. & idẽ in ꝓcuratore. ¶ † Vlti-
mò no. ꝙ hæc dictio præter, ponitur diuersis modis secundũ diuersos mo-
dos legendi: dixi in. l. si eum. §. qui iniuriarũ. si quis cautionibus &c.

Defendere. In casib⁹ quib⁹ dñs nõ cogiť ꝓcisè defendere se, nec ꝓcu. h.d. ¶ Oppo. istę misiones fiunt, ideo
qa qs non se defendit: vt. l. ij. in fi. si ex noxa. cau. aga. ergo nõ videtur defen-
dere. Sol. intellige hoc eo casu, quo ipse dñs nõ poterat cogi venire præci-
sè ad iudiciũ, vt in exemplis hic positis. ꝓbať in. l. si noxale. & l. nõ solum
la. ij. j. de noxa. Si dñs non tenebať: ergo nec ꝓcur. vt. s̃. ea. l. §. defendere.
¶ Sed op. in eo, qđ dicit de op. no. nũ. vbi dñs teneť, nõ solũ ad patientiã,
sed etiã ad impensam: vt. l. cõpetit. §. in summa. j. quod vi aut clã. Sol. intel
lige hoc in eo casu, quo teneť ad patiẽtiã tñ: aliâs non procederet: vt glos.
dicit. ¶ Op. ad fi. ꝙ in causa nũ. no. ope. non debet caueri de rato vt. l. de pu
pillo. §. fi. cum. l. sequen. de ope. no. nũ. Gl. soluit. & bene. Tu dic clari⁹ qđ
hic loquitur in procuratore eius, cui facta est nunciatio, qui defendit patiẽ
do ire in possessionem: vñ cauet de rato ne fortè dominus possessionem
auocet: vt. j. eo. l. Pomponius. §. si stipuletur. cum seq. iuncta glo. Ibi loqui-
tur in procuratore nunciantis, qui conuenitur interdicto, ne vis fiat ædifi-
canti, qui nõ teneť cauere de rato: sed de iudicato soluẽdo: quia est simplex
rei procu. in illa causa. Alia plenè dixi circa hãc materiam: dic vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Procurator simpliciter constitutus, non uidetur constitutus ad futuras actiones.*
2 *Procurator, qui tenetur defendere, intelligitur siue per se, siue per alios.*
3 *Defensio unius actionis quando diuidi poßit?*
Arbitrarium est iudici, quando admittat plures defensores, & quando unum

Omnium autem. Hic ꝓsequiť expositionẽ verbi defendat: videlicet in quib⁹
actionibus teneatur defendere: & breuiter. h.d. ¶ Procurator
debet defendere in oĩbus actionibus, & vna actio non debet di
uidi in plures defensores: secus si plures moueantur actiones. h.d. ¶ Quæ-
c ro, vtrũ [c] teneať defendere nomine futurarum actionum? gl. dicit, ꝙ non. vi
1 de eam & no. ¶ Hic videtur glo. dicere, † ꝙ ꝓcurator simpliciter consti-
tutus, non videatur constitutus ad futuras actiones. Idem tenet in. l. dam-
ni. §. si is. j. de dã. infec. Spe. videtur dicere cõtrà. in Spe. eo. ti. §. j. & in. §. rõ-
ne aũt forme. ego in. d. §. si is. Teneo glo. p legem, qui habet. §. fi. cũ. l. seq. j.
de tute. Pro hoc. s̃. eo. l. si ꝓcurator. vbi lite finita desinit esse procurator.
adeò, quod nõ põt agere iudicati. ¶ Quærit gl. nunqd in perpetuũ teneať
defendere? dic vt in gl. ¶ Quærit gl. p quãtũ tp̃s finieť iudiciũ. Respõ. tex.
est in. l. ꝓperãdũ. §. sinautẽ. in prin. C. de iudi. ¶ Vltimò no. ex fi. huius le-
2 gis, † ꝙ procu. q teneť defendere, intelligiť siue per se, siue per alios, quia ad
d quãlibet actionẽ põt dare vnũ defensorẽ. Itẽ no. [d] ꝙ † defensio vnius actio-
3 nis diuidi nõ põt: qđ intellige secũdũ ea, q̃ not. in. l. si quis cum procurato-
rio. §. vnius. s̃. e. ¶ Ex quib⁹ distingue, aut ab initio cõueniť vnus, aut plu-
res, si vn⁹ aut plurib⁹ actionib⁹: aut vna: vt hic. Si plures: aut illa actio ha-
buit ab initio originẽ in ꝓsona vnius, aut in persona diuersorũ, vt habuistis
in. d. §. vnius. ¶ Vltimò aduertas, quòd iurisconsultus â. §. non solum. vsq̃
hic exposuit. §. defendere. & illa verba boni viri arbitratu. f. quia bonus vir
arbitrabitur in competenti tribunali, & eodem modo, quo tenebatur do-
minus defendere, & per plures defensores: quando sunt plures actiones,
non quando vna: & hoc totum est arbitratu boni viri.

SVMMARIVM.

1 *Procurator põt rñdere interrogationibus ante litem contestatem, si actor uult.*
2 *Procurator qñ poßit petere dilationem, ut certificetur à domino, quid respondeat?*
3 *Procurator in rem suam, siue directa, siue utili, iurat ipse de calumnia.*
Procurator in rem suam, quando poßit positionibus respondere.
4 *Actore uolente procurator & defensor admittitur ad iurandum, & respondendum.*
5 *Procurator simplex, quia iurat de calumnia, si uult, poterit positionibus respondere.*
6 *Defendens ex neceßitate legis, poteß de calũnia iurare. & admittitur ad respondendũ positionibus est opi. noua Bar.*
7 *Defendens alium in iudicio sine mandato, an uideatur alterius obligationem nouare, & ipsum liberare.*
8 *Procuratoris responsione facta quando dominus, & quando ipse procurator tenebitur.*
9 *Procurator tenetur domino actione mandati ubi eidem domino ex mala responsione præiudicat.*

Non solum. ¶ Procurator q debet defendere,
debet etiam respondere eo casu, quo do
minus teneretur. & eius responsio & ta- a
citurnitas ei ꝑiudicat. h.d. Hic diciť ꝙ procu. debet
respondere vbi tenereť rñdere dñs. Cõtrà, rñsiones
fiunt sub virtute iuramenti de calumnia: vt in auť.
de his qui ingre. ad ap. §. fi. Sed principalis iurat de b
calũnia, vt. C. de iura. cal. auť. principalis. & l. ij. §.
sinautem absfuerit. ergo principalis debet responde
re non procu. ¶ Huius timore est facta tota prima c
glo. quæ ponit totam suam distinctionem, & enu-
cleat intellectũ leg. Primo possumus dicere ꝙ hæc
leg. loquatur in interrogationibus, quæ fiũt ante li.
cõtest. Sed iuramentum de calũnia pręstatur in ip̃a
litis contestatione. Ista lec. restringit multũ istam
leg. Item licet ante li. contesta. non pręsteť iuramẽ-
tũ calũniæ vniuersale, tamen præstatur iuramentũ
calumniæ sub quolibet actu, vt. C. de iur. cal. l. j. vñ
esset eadem rõ. Cum igiť lect. in se vera sit, quia lex d
1 ista loquiť ante lit. cõtest. & post: ergo &c. ¶ † Quę
ro primò, vtrũ ꝓcu. ante lit. conte. teneatur respon-
dere interrogationibus? Rñ. nõ. si actor non vult ꝙ
rñdeat, sed vult ꝙ compareat principalis, vel quod
ad eum mittanť interrogationes: quia fortè scit me
lius veritatem: & isto casu actor audiretur: vt. l. fi. C.
eo. tit. & s̃. eo. l. si actor. & C. de iureiu. l. gñalr. §. his
de p̃ntib⁹ sed si vult, ꝙ rñdeat ꝓcu. & tunc vr̃ posse
2 procu. cogi. vt hic. ¶ † Sed an procurator possit pete
re dilationẽ, vt certificeť à dño quid rñdeat. Distin
gue aut fuit citatus ab initio procu. & põt impetra-
re dilationẽ: vt. C. vbi de cri. agi opor. auť, qua in pro
uĩcia. & quod ibi not. & extrà de proc. c. dilect⁹. Aut
fuit citat⁹ dñs: & tũc aut gñaliter, & nõ expresso ad
quid: & idẽ eadẽ rõne: quia nõ potuit ĩstruere procu
ratorẽ. Aut fuit citatus sp̃aliter: & tũc debuit mitte-
re ꝓcuratorẽ instructũ qđ rñdeat: & ideo nõ debuit
sibi dari dilatio: imo si nõ vult rñdere punieť dñs, vt
cõtumax. Ita not. per Inn. in. c. dilictus. & c. seq. ex-
e trà de procu. [e] ¶ Secũdo modo [f] põt subintelligi ista e
f lex. ĩ interrogationib⁹ q̃ fiũt post lit. cõte. Sed ob. di
cta obiectio de eo quod dixi de iuramẽ. cal. ad quod
3 rñdet gl. † ꝙ hoc põt intelligi in ꝓcu. in rẽ suã, qui co
gitur defendere: & iurat de calũnia ipse siue vtili, si- f
ue directa agat: licet Pla. cõtrà. Idẽ no. in. l. ij. §. sin au
tem absfuerit. C. de iur. cal. Iõ ipse debet rñdere posi
tionibus. Hoc dictũ verũ est in se, qñ procur. in rem
suam fuit ab initio admissus, sed ante posset aduersa
rius dicere dñm esse legaliorẽ: & sup hoc disputareť
secũdum formã. l. si actor. s̃. eo. ¶ Tertio mõ põt in-
telligi in procu. simplici, q satisdedit pro seipso. vnde
g ipse de calũnia iurat [g], meritò rñdet secũdũ quosdã,
quos glo. reprobat: & bene vt habes in ea. ¶ Sed hic
quæro, quid si esset defensor sine mãdato, & satisde
disset pro se? gl. videť dicere idẽ, ꝙ dñs deberet iura-
re, si tñ aĩo nouãdi nõ interuenerit: quia anim⁹ in du g
4 bio nõ præsumiť, nisi † in defensore sine mãdato, tũc
eñ videtur facta nouatio. ¶ Puto, ꝙ si est cõtentus
actor, ꝙ defensor. iuret, & rñdeat ꝙ procura. posset
hoc facere, & tenereť. Ita intelligo dictũ Azo. ꝙ de-
fensor posset: cũ in eũ fiat executio, vt. l. Plautius. j.
eo. Sed si actor vellet, ꝙ reus ipse iuraret, & respõde
ret: tunc cogeretur reus venire ad iurandũ: sicut ter-
tius de cui⁹ facto in iudicio agiť: vt. j. de proba. le. cũ
probatio. C. de qõ. l. interrogari. Nõ aũt quòd possit
iurari de calumnia ad solennizandũ oĩno illud iudi
ciũ: cũ ipsum reũ non adstringat: vt. d. l. Plautius. j. e.
¶ Quartò põt intelligi in procu. simplici: tunc con

a ¶ Præter. Dũ hic diciť ꝙ procurator actoris debet defendere dñm in causa recõuẽtionis, fallit nisi recõueniretur qñ prima causa esset perẽpta, vt. l. inuit⁹ ver. sed nec. C. eo. ti. secũdũ vnam lec. quam ponit ibi Cy. & Barto. & est singularis secundũ Pau. de ca. ibi.

POMATES.

a ¶ Pręter. Vide Alexã. l. q in aliena. §. fi. in. iiij. colũ. ff. de acqui. hære.

b ¶ Distinguit. Per Cy. plenè. :. inuit⁹. in. vj. q. C. eo.

c ¶ Quæro vtrũ. Vide Bar. in. l. qui hñt ad fi. j. de tu. vbi dixit vnũ notabile dictũ vide do. Car. in cle. j. e. ti. vide eum in. c. fi. de rescrip. & q̃ ibi dixi. Andræ. Barba.

d ¶ Itẽ no. Et est ar secundum Bald. si quis in vna actione tenetur dare fideiussores pro mille, & nõ inueniat q fideiubeat p mille qđ nõ p̃t dare p̃les p millib⁹ mille tñ cõtradicit. ar. l. tutores. §. curator. j. de admi. tut. facit ĩ rõne sui auť. gñalr. C. de epi. & cle. & qđ no. ĩ. l. mulier. C. de iure dotiũ. nec ob. hoc ꝙ loqť in iudicio: sec⁹ in solutiõe vt ĩ cõtrariũ. And. Barba.

e ¶ Extrà de ꝓcu. adde Bar. in. l. ij. §. defendi. ex quibus cau. in pos. ea.

f ¶ Secundo mõ. Et no. ꝙ Bal. dixit hic ꝙ si ꝓcur. nõ rñdeť positiõib⁹, nõ dicit defẽdere dñm: nõ ẽ iure ciuili exp̃ssũ, lʒ sit gl. ĩ. l. ij. §. qđ obseruare. & in. c. j. de iura. calũ. lʒ de iure canonico sit tex. ĩ cle. sępe. de v. sig. Andr. Barba.

g ¶ Iurat. no. nõ tñ debet iurare principalis, sed ẽt ꝓcu. Adde. C. de iura. calũ. l. ij. §. sinaũt. & in auť. principales. e. ti. & ẽt est casus, in c. ij. de iur. cal. ĩ. vj. secundũ Imo. in. l. q bona. §. qui alieno. de dãno infect.

a ¶Item pōt. No. ſecūdū Bal. ꝙ in ꝑparatorijs iudiciorū ꝓcurator pōt iurare de calūnia; vt no. ſing. ſecūdū eū ī. l. q bōa. §. pe. j. de dā. īfect. An. barb.

q ¶Hęredē eſſe. An ꝓcurator poſſit rn̄dere dn̄m hr̄dē. adde gl. & Bart. in. l. certū. §. ſed an & ipſos. j. de confeſ. qd aūt in ꝓcuratore cōtumace in nō iurādo de calūnia: & de cæteris cōfeſſiōib⁹ ꝓcuratorū, & eorū viribus dixi poſt Bar. ī. d. §. ſed an ipos. ꝑ doc. ī. c. j. vt lite nō cōteſt.

c ¶Eſſe hæredē. Adde, qđ quoties nos dicim⁹ ꝓcuratorē cōtumacē, in nō rn̄dēdo, vt dixit Bar. no. iſta debere ſic ī telligi. d. l. j. §. ſi ꝓcurator. ſi qs ius di. n̄ ob. ſed qa hęc nō ſatiſfaciunt: vide q̄ dixi ꝑ⁹ bar. ī. l. certū. §. ſ; an ipos. j. de cōfeſ. & vide text. no. & ibi bar. ī. l. neq̄. ſ. de fideic. liber.

d ¶Qui alieno. De amico. An amicus agat ſine mādato: idē t; Cyn. & Gul. decu. vt refert hic bar. & hoc ꝑ text. ī l. nemo. §. j. de hęre. īſti. bn̄ facit tex. ī. l. verū. ī pri. j. ꝓ ſocio ſ; putaſ hoc n̄ eēe verū. Prīo: qa papa dicit ī. c. cū R. canonic⁹. de of. delegati. ꝙ canonic⁹ pōſſit recuſari ſuſpect⁹ in cā caonici. & hoc ꝑꝑ cōinnctionē, & amicitię ſuæ dilectionē. q̄ cenſeſ eē īter eos. tn̄ gl. ī. c. cū M. fer. tenet qđ canonic⁹, nō agit ſine mādato in cā canonici: iūcto. c. cū. R. canonic⁹ de offi. de leg. Scđō. qa inter bn̄ficiū eccleſię & ipſam eccleſiā cenſeſ eſſe magnū ius amicitię, & dilectionis. & tn̄ habeo, ꝙ bn̄ficiat⁹ ī eccleſia non pōt agere ſine mādato ꝓ eccleſia: vt eſt tex. in. c. corā dilecto. de of. dele. ſecūdū cōem lec. l; fallat ī aliqb⁹ caſib⁹ no. ī. c. cū olim. de teſti. & ī. c. ſi qs pſbyterorū de re. ecc. nō alie. Tertio. ꝑ. l. tutori. ī prin. C. de ne. geſ. ibi ſatiſfacit &c. Nā ibi ꝑt; ꝙ neg. gerat amic⁹. tn̄ ī fi. diciſ ꝙ nō ꝑt ei culpa īputari, ſi nō agit ī iudicio: imo ſi egiſſet poteri t ei īputari de carētia mādati. Itē ſpāle eſt ī iter dicto recuperandę poſſeſſiōis, vt deiect⁹ tacitū mādatū a leg. hēat ꝓ amico ꝙ vi deiect⁹ ēt pōt recupare ꝑ amicos. c. dilecto. de ſen. excō. li. vj. l. di. notū. & c. de marchia. Sed qđ dico ꝓbaſ ex caſu, ſecūdū vnā lec. gl. ī ꝟ. retinebit. ī. l. j. C. ſi ꝑ vim vel alio mō. & ibi Bar. facit magnū feſtū: ergo ī cōtrariū ē ius cōe. Et ꝑ illū text. fuerunt reprobatæ, qdā ſn̄ię latę. nā cū agereſ īterdicto recupandę ꝑ m in⁹ legitimā pſonā nō hn̄tē mādatū: ꝓbatū fuit, qđ īter agētē & eū cui⁹ noīe agebaſ, maxima vigebat amicitia: & ita potuit agere & obtinuit. Pręterea ſpāle eſt in pupillo, qđ pſona ſolēni amicitia &c. ſibi cōiūcta cēſeſ habere mādatū ad agēdū. l. ij. q pet. tu. l. j. & ij. & ibi nota. C. de nego. geſt. ſecūdū vnā lect. gl. ergo in cōtrariū eſt ius cōe. Non obſt. l. hæc aūt. §. nō defendi. ff. ex q. cau. ī poſſ. ea. qa loquiſ ex pte cōuēti. Prędicta verò, quo ad agēdū loquūtur, & hāc ptē cōtrà Cy. & Bal. tenet domi. Anto. in. c. ex parte. de reſcrip. qa iure nō reperiſ cautū. & idē vr̄ velle Imo. in. l. ex facto. §. ſi quis rogatus. in. xix. colū. ff. ad Trebel. & contrà Bar. pro iſta opi. tenet Lu. in. d. §. de viro. & ita dicit tenere Bal. in. l. j. ī. xxij. col. C. qui accuſa. Quis autē dicatur amic⁹, vide gloſ. in l. ſi pupilli. §. ſi ego & in. l. is qamicitia. de neg. geſt. & l. latê. §. amicos. de verbo. ſig. & dic ꝙ ex cōuerſatione amicitia naſciſ: & nata augeſ. l. cū allegas. C. de caſtren. pecu. lib. xij. ita alleg. Bal. in. c. j. in princ. de prohi. feu. ali. ꝑ Fede. Adde tn̄ qđ pro opin. Barto. facit quod no. ī. l. ſed & hę. ſ. eod. & per Bald. in. l. j. ſi bn̄ recolo. C. q accuſ. & ibi dicit, quod vbi alſ repelleref ab accuſando. ſi tn̄ accuſaret proſequendo iniuriam cuiuſdā ſui intimi amici, qđ admittiſ: quaſi dicaſ proſeq ſuā vel ſuorū iniuriam ita dicit per. l. coloni. iuncta gl. in qui bus cau. coloni cēſi. &c. li. xj. & Bal. in. l. cū alienā. C. de leg. & vide quod dixi in. l. j. j. de ap. reci. & dicit domi. Abb. in. c. requiſiti

trariū ob. fortiter: qa dn̄s debet de calūnia iurare. Ad hoc pōt rn̄deri, quòd hic loquiſ qn̄ iuramētū calū. pōt remitti tacitè, vt. l. ij. §. quod obſeruari. C. de iura. cal. Itē pōt[a] intelligi hęc lex ſecūdū iura antiqua ſecūdū q̄ iurabat ꝓcur. & nō dn̄s, vt. j. de dā. infect. l. qui bona. §. pe. & ſic hęc lex corrigereſ. Alio mō

5 pōt intelligi, † ꝙ licet ſit additū, quòd debet iurare principalis pſona: nō tn̄ colligiſ, ꝙ nō debeat iurare ꝓcura. imo debet iurare, vt. l. rē nō nouā. C. de iudi. Et iō ſi vult poterit rn̄dere ꝓcurator poſitionibus, qđ ſatis placet. ¶Quintò pōt intelligi; qn̄ fuit cōſtitut⁹ ꝓcur. ad iurādū, vt extrà de iura. calū. c. vlti. li. vj. & tūc poterit etiā ꝓcuratorio noīe rn̄dere poſitionibus. ¶Vel ſextò dic, qđ illud qđ dn̄s debeat rn̄dere: eſt introductum in fauorem actoris: vnde ſi vult, ꝙ procur. rn̄deat ſiue iuret de calūnia, ſiue nō, cogereſ reſpōdere, ita loquiſ hic. Vel poteſ vltimò

6 dicere, † ꝙ hęc lex loquitur in procura. qui non habet mandatum expſſum ab hoīe ad defendendum: ſed defendit ex neceſſitate legis: vt qa agit, vt. l. ſeruum. §. ait prætor. ſ. eo. Ad cuius interpretationē eſt facta iſta lex. Et ideo, cū reus cogar ipſum procur. ad defendēdū, & nō ſpōte defendat, cogiſ admittere eū ad iurandū de calūnia, & reſpondēdū poſitionibus: & ipſe cogeſ reſpōdere: vt hic. Et in tali proc. nihil vr̄ immutatū de iure nouo. Pro quo optimè facit, qa iſte procur. magis vr̄ habere mandatū à leg. q̄ ab hoīe. vt. l. ſi defunctus. §. fi. ſ. e. gl. tn̄ in. l. ſed & hę. §. j. ſ. eo. vr̄ dicere. qđ habet ab hoīe ꝑ quādā cōſequētiā, quam inducit magis lex, q̄ homo. Sicut ergo adminiſtratores legitimi iurāt de calūnia, vt. l. ij. §. qđ obſeruari. de iur. cal. Itē iſte, q habet mandatum à leg. & ita pōt loq hęc opi. tamē iſta eſt noua.

7 ¶† Quero & reuoco in dubiū, vtrū illę qui venit in iudiciū pro alio, ad defendendum eū ſine mandato. & ſatiſdat, videaſ alteri⁹ obligationē nouare. & ipm liberare. Rn̄. vt colligiſ ex hac prima gl. Aut venit & ſatiſdat, de neceſſitate, & nō liberat reū. Facit em̄ id, ad qđ tenebaſ. & ſic nō vr̄ agi, qđ fiat nouatio tacitę vel expſſę: ergo &c. vt. l. ij. j. de noua. Aut venit ſpōte, & ſine mandato: & tūc vr̄ fieri nouatio: vt īſti. q. mo. tol. ob. §. prętereà. &. C. de noua l. fi. Subdit gl. quòd talis nouatio ex parte actoris nō ꝑt fieri, niſi eo mandante: vt. l. ſi ſtichū. §. fi. j. de noua. Iſtud dictum pōt habere duplicē intellectū. Primò ꝙ licet ſit dictū, ꝙ ille q defendit ſine mādato, & ſatiſdat, videaſ facere aīo nouandi: hoc debet intelligi actore volēte nō eo inuito. Et iſte eſſet bonus intellect⁹. ꝓbatur in. l. ſi mādato. §. j. j. man. & per doct. C. vbi ī rē actio. l. j. Tn̄ glo. dicit contrariū in. l. liberto. §. j. j. de neg. geſ. dixi ī. l. ſi actor. ſ. eo. ¶Secūdo mō pōt ītelligi, quod licet qs liberet reū inuitū, & transferaſ obligatio de vno in aliū, tn̄ ex pte actoris, quòd fiat trāſlatio de vno ī aliū, nō pōt fieri, niſi eo mandante: vt. l. ſi ſtichū ī fi. j. de noua. & hoc diciſ voluiſſe iſta gloſ. ¶Venio ad ſecūdā glo. magnā. diciſ hic, ſi defenſor

8 rn̄derit, vel tacuerit, tenebiſ. ¶† Quæro quis tenebitur. glo. huius timore diſtinguit: aut rn̄dit hæredem

b eē[b] abſentē, cū ſit & teneſ vterq;. Iſtud ē verū in ꝓcuratore, q habet mādatū ad defendēdū ab hoīe, vel à lege, de quo loqſ iſtud pricipiū: vt ergo dixi. Qn̄q; rn̄det eū nō eſſe heredē cum ſit. & iſto caſu p̄iudicat dn̄o ſi habet mādatū, ſi tn̄ nō habet nō p̄iudicat: tn̄ poſſeſſionē amittere facit. Ipſe aūt ꝓcu. reſpōdens ſemp teneſ. vide gl. primū qđ dixi dn̄o p̄iudicat, ſi habet mādatū, ītelligas ſi habet mādatū expſſū ad ſic cōfitēdū. Nā ī gn̄ali mādato[c] nō venit qđ qs delīquat, & falſū reſpōdeat: vt. l. iij. §. ſi ꝓcu. ſ. ꝙ qſq; iu. & l. ſi ꝓcu. j. de cōdi. īde. Scdm̄ ꝙ dixi ꝙ ſi nō habet: mādatū, ītelligo, nō p̄iudicat. ſ. dn̄o: ipē aūt ꝓc. teneſ qa cōmittiſ ſtipulatio de defendēdo, quaſi nō videatur defendere. Tertiū, qđ dixi de pdenda poſ. tenē ſecundam opi. gl. ꝙ ꝓpter tale mandatū, poſſeſſio nō pdiſ. ſed ſolū: ſi qs mētiſ circà poſſeſſionē, dicens ſe nō poſſidere, cū poſſideat, & hoc caſu confeſſio ſeu rn̄ſio ꝓcuratoris præiudicat dn̄o: ſi habet mandatū ſpeciale ad ſic rn̄dēdum. ¶Pręlictis contradicit qđ. j. ꝓxi. mēbro diceſ: & ibi ſoluā. Qn̄q; rn̄det

c eum eſſe hæredē:[c] cū nō eſſet hæres. iſto caſu teneſ ipſe ꝓcu. defendere in actione perſonali & præiudicat dn̄o, donec ꝓbeſ cōtrariū. Cōtrà hoc eſt qđ. ſ. dixi. nō em̄ vr̄ habere mādatū ad falſum rn̄dēdum, ergo dn̄o nō p̄iudicat, niſi hūerit ſpāle mādatū. Sol. vt ego dixi vobis in. l. iij. §. ſi ꝓcur. ſ. qđ quiſq; iur. qn̄ certū eſt, quod actus ꝓcu. cadat in delictū, nō p̄iudicat dn̄o: niſi habuerit ſpāle mādatū. Ita loquiſ quòd habuiſtis in p̄cedēti mēbro. Rn̄dit em̄ eū eē hęredē, cū nō eſſet: & ſic p̄ſup poniſ eū deliquiſſe ex mādato. Sed qn̄ factū ꝓcu. nō cōſtat eſſe delictum, tūc p̄iudicat dn̄o, donec ꝓbeſ cōtraiū. Ita loquitur iſtud mēbrū. Cōuenio em̄ eū tanq; hæredē affirmās confeſſionē, ſeu rn̄ſionē ꝓcu. vt verā. Qn̄q; rn̄dit eū nō eſſe hr̄dē, & verè nō ē: tūc nō teneſ ꝓcu. nec dn̄s. Qn̄q; ꝓcu. nō rn̄det, ſed tacet: tūc pōt inſolidū cōueniri. vt. l. de ętate. §. qui tacuit. j. de inter. act. & hic. Cōmittiſ em̄ ſtipulatio ob rem nō defenſam: vt. l. ſi defenſor. ij. rn̄. j. de īter. act. vbi dicit gl. Certè cū iſta taciturnitas ſit delictū, puto ꝙ illud, qđ hic diciſ, tenebiſ. ſ. ꝓcu. tm̄: nō dn̄s: niſi habuerit mādatū ad ſic tacēdū, per ea q̄ dicta ſunt: & hoc eſt verū qn̄ īterrogatio fuiſſet facta ipſi ꝓcu. ſed ſi dn̄s eſſet interrogatus, & remiſiſſet procu. ad rn̄dendū, qui non rn̄dit: tunc tenereſ ipſe dominus. Ipſe enim reſpōdere tenebaſ: & ei⁹ eſt cōtumacia: vt. l. ſi ꝓcu. §. ſi tutores. j.

9 mā. dixi in. l. iij. §. ſi ꝓcura. ſ. quod quiſq; iu. ¶† Vltimò dicit glo. & bene, ꝙ vbicūq; ex mala cōfeſſione ꝓcuratoris præiudicetur domino, tenetur actione mandati procurator domino.

SVMMARIVM.

1 *Procurator quando admittàtur cum cautione rati?*

Amicus pro amico, an comparere poßit, latè in apoſtilla Alex and.

Procurator rei tenetur cauere de iudicato ſoluendo.

2 *Procurator eligit, uel probare mandatum, uel cauere de rato ubi de mandato dubitatur.*

3 *Dubium de mandato quando dicatur.*

Negatio facit rem dubiam ad commodum negantis,

4 *Mādatū ꝓbatur per literas, inſtrumentum, etiā per teſtes.*

5 *Cautio de rato, qualiter interponatur?*

Procurator coram arbitro, non cauet rem ratam dominum habiturum.

6 *Procurator an admittatur, ſi uelit cauere, ſi apparebit eum non eſſe procuratorem.*

Qui alieno. ¶Glo. cōtinuat ad ſupriora breuiter. h. d. Procurator actoris cauet de rato, ſi eſt dubium de mādato. h. d. ¶Opp. ꝙ nō debeat caueri de rato, vt. j. rem ra. ha. l. ne ſatiſdatio. l. j. C. de ſatiſ. & j. e. l. ſi ꝓcu. Sol. iſtud eſt verū, qn̄ eſt dubiū de mādato. ſecus ſi eſſet certū vt in cōtrarijs probaſ in. l. j. C. de ꝓcu. & hoc probatur ꝑ rōnē. Nā verba edicti loquūtur ſimplr̄ de eo: qui agit nomine alieno. nec exprimūt ſit procu. vel non. Item dicitur, ꝙ debet ſatiſdare boni viri arbitratu: ſed quādo cōſtat de mandato, bonus vir non arbitraretur, ꝙ interponaſ ſatiſdatio, q̄ committi nō pōt: vt. l. hęc ſtipulatio. §. diuus. vt le. no. ca. ita loqui

1 tur. d. l. ne ſatiſdatio. j. rē. ra. ha. ¶† Aſſumo ergo tres caſus ſecūdū gl. qn̄q; conſtat, ꝙ quis non habet mādatū, & tūc nō admittiſ: vt. l. ſi pupilli. §. videamus. j. de neg. geſt. Fallit. in cōiūcta pſona. l. ſed & hę. in

d prin. ſ. eo. Ita intelligūt quidam de amico,[d] vt tāgit Gul. in. d. l. ſed & hæ. & Cy. in. l. exigendi. ſ. eo. Item fallit in. l. nō tm̄. j. de ap. & l. j. C. ſi per vim, vel alio mō. Qn̄q; cōſtat ꝙ habet mandatū: & tunc admittitur ſine cautioue de rato: vt dictum eſt. Nec ob. l. de pupillo. §. qui procuratorio. j. de ope. no. nun. quia licet ibi verè eſſet procu. tn̄ de mandato dubitaſ. Ita dicit glo. & bene. Item fallit, quādo habet mādatū: ſed dubitatur

sed dubitatur an sit sufficiẽs ad id de quo agit̃:vt.l.illud de mino.Idẽ si habet mãdatum sed dubitat̃,an sit reuocatum:vt.l.vulgo.j.de admini.tuto. Prædicta in procu.ex parte actoris.Procurator verò rei indistinctę cauet de iudicato soluendo,vt.l.j.C.de satisd.Rationem diuersitatis ponit glo. & bene.dic vt in ea.Tertius casus est,qñ est dubium de mandato:& tunc admittit̃ procu.cum cautione de rato:vt hic.&.C.eo.l.j.¶Ad istud opp. de.l.qui ita.§.j.j.ad Treb.Sol.dicit gl.ibi speciale.Tu dicas,ꝙ vbicunque nõ est cautum per cautionem de rato reo,debet constare de mandato,per d.l.qui ita.§.j.Si enim hæres cogeret̃ adire hæreditatem ad petitionem ꝓcura.de cuius mandato dubitatur:& dominus posteà non haberet ratum: nec esset cui fieret restitutio hæreditatis,hæres remaneret implicitus oneribus hæreditarijs:& licet haberet regressum contra procura.ad interesse: hoc sibi non sufficit:quia implicaretur litibus:vt.l.minoribus.j.de mino. ¶Dices tu secũdùm hoc in actione reali proc.rei nõ admittitur cũ cautione de rato.Quare quia non est cautum,ei qui agit:quia si possessor non haberet ratum,non poterit fieri executio in re:sed solum in æstimatione, quod est contra casum.j.l.proxi.§.sed & is.Responde si procur.solueret interesse:quia reus possessor ratum non haberet:adhuc posset possessor cõueniri ad rem vt.l.nec vllam.§.pe.aliàs est sub.l.etiam.j.de peti.hære.&.l. Stichum,aut Pamphilum.§.dolo.j.de sol.Sed si poneres casum,qđ ꝑ hoc auferretur actori ius petẽdi rem à reo nõ admitteret̃ tũc procur.cũ cautiõe de rato.Exemplum:egi rei vẽdicatione cõtra possessorem,fuit absolutus: appellaui.In causa appellationis venit aliqs ad defendẽdum,& cauet de rato.Certè nõ admitteret̃,nisi constet de mandato.Ratio:quia absolutoria iam lata pro reo remaneret firma,& ab isto ꝓcur.non posset consequi nisi interesse.& nemo debet cogi vendere rem suã,& illa carere,vt.l.nõ em̃ j.re.amo.&.l.nec emere.de iur.delibe.cum si.Ita determinauit Gul.de cu. j.l.ꝓxi.§.sed & is.& Cy.in.l.ij.C.eo.admittitur ergo cum cautione de rato,qñ ꝑ eã cautũ est aduersario:al's debet docere de mandato,vt dictũ est. Hoc fallit dicit gl. Primo in omni eo,qui dicit se habere mandatũ publicũ.& in hoc verũ dicit:vt in aut̃.de coll.§.eos.&. C.de manda.princip.l.j. ¶Secũdò in omni procu.dato ad solutionẽ recipiendã,hoc puto falsum,

2 per.l.si fine,in prin.j.rem ra.habe.& ibi plenè dixi.†Sed circa hoc quærũtur plura.Primò, quando dubitatur de mandato,in cuius electione est, vel ꝓcura.eligere probare mandatum:vel cauere de rato,an aduersarij? Gl.ponit hic tres opi.finaliter determinat,quòd sit in electione procu.&

3 bene.¶†Quæro qualiter est dubium de mandato?gloss.hic:&.l.j.C.eod. dicit per negationem,& affirmationẽ:vt.l.fi.C.quibus ad lib.proclamare non li.&.l.post rem.s.de transact.&.C.de fi.instr.l.plures apochis.Istud non est verum:quia secundùm hoc,vel nullus procu.admittet̃ sine cautione.quia semper reus negabit eum esse procu.ꝗuis mandatum ostendat,vel oẽs admittentur.Nã si asserit se ꝓcur.& reus negat,admittet̃ cum cautione de rato propter dubiũ.Rñ.ad primum:qñ ostendit mandatum taliter,ꝙ nõ põt aliqua tergiuersatione celari,negatio nõ facit rem dubiã. vt no.in.l.post rem.s.de transac.Ad secundum,qñ allegat se procur.& aduersarius cõtradicit,fatentur oẽs doctores,ꝙ res non dicitur dubia ꝓpter negationem,quod verum est,nec admittitur cum cautione de rato. Nam quod dicitur,qđ res sit dubia per negationem,verum est ad commodum negantis,nõ ad eius incommodũ,quod esset hic:quia ꝑ eius negationem faceret aduersarius eum posse admitti cũ cautione de rato:qđ al's non posset.¶Dicendum est ergo ꝙ tunc est res dubia,quando ex parte procurat. apparent literæ,vel instrumentum de cuius fide fortè dubitatur:vel probatur per vnum testem,vel sunt aliqua alia indicia pro parte procura.

a Ita tenent omnes doc.cõmuniter[a].Sed Francis.accur.voluit sustinere glo. dicens,ꝙ tunc deferetur iusiurandũ:vt.j.de iureiu.l.admonendi. & dicere tur esse certum de mandato.Sed non placet:qa iuramentum procu. licet ipsi procur.noceret,vel prodesset:tamen domino non noceret.vt.l.nam &

4 posteà.in fi.cum.l.sequenti.de iureiur.& sic nõ esset cautum reo.¶†Quæ

b ro qualiter probetur[b]mandatum. Pe.videtur dicere, quòd solum per instrumẽtum,vel per literas non per testes.quod apparet:quia si testes examinarent̃ inter procuratorem & reum conuentum, non præiudicaret domino absenti.Glo.extrà eo.c.j.& Gul.in.l.si procura.j.eod. dicunt,quòd potest probari etiam per testes.Potest em̃ constitui per nuncium: vt. l. j. s.eo.ergo potest probari aliter,ꝗ per instrumentum. Et istud esset indubitanter verũ,si tractaretur de probando mandato contra eum,qui eum cõstituit.Sed si est contentio inter ipsum procu.& reum absente eo, qui eũ constituit:tunc obstat fortiter ratio Pet.Sed dicas:quod sicut iudex delegatus de cuius delegatione dubitatur,habet iurisditionem cognoscendi de legitimatione ipsius iudicis.vt.l.præscriptione.C.si contra ius vel vtili. publi.suprà.si quis in ius voc.non ier.l.ij.Ita procura.de cuius mandato dubitatur,habet a leg.potestatem.& persona legitima cẽsetur ad probandum mandatum suum: & sic domino contra illa dicta testium super est solum accusatio falsi: sicut etiam si probaretur per instrumentum.

5 ¶†Quæro,qualiter interponetur ista cautio de rato?Respon.quòd dominus habeat ratũ,& quicquid cogeret̃ habere ratũ,si ipse litigasset.ar.l.sed & hę.§.defendere.s.e.& sic est casus.l.nõ distinguem⁹.§.pe.j.de arbi.Nam qñ litigatur coram arbitro,non cogeretur actor vel reus habere ratã sententiã arbitri,si vellet soluere pœnã:ideo nõ debet cauere rẽ ratã dominum

6 habiturũ.¶†Quæro quid si procur.velit cauere sub hac exceptione,si apparebit eum non esse procur.dic vt in.l. inter quos.§.pe.de dam.infect.

Sed interdum.

¶Si aliqs agit noie suo ad commodum alienum,cogitur cauere de rato.h.d.

Quæritur.

Hæc verba is ad quem ea res pertinet,referũtur ad dñm,& hæredem eius,non ad creditorẽ.h.d.¶Not.ꝙ hæc dictio cęteros.hic ponit̃ impropriè,sicut ibi:Christus crucifixus est,& alij duo latrones.

SVMMARIVM

1 *Excipiendo quis facit controuersiam.*

2 *Promittens se non obligaturum in tali causa,si excipit respectu iuris,quod promisit incidit in pœnam.*

3 *Lis quãdo mouetur super inæstimabili,in cautione debet inseri certa quantitas.*

Si status.

In cã status procu.cauet de rato, siue sit ex parte actoris:siue rei.

1 h.d.¶No.ꝙ in cã status admittit̃ procura.¶†Secũdò no.ꝙ excipiendo dicitur aliquis facere controuersiam.¶Opp.ad primum.C.de asser.tot.l.j.Sol. vt in glo.¶Opponitur ad secundum.j.de carbo. edi.l.iij.§.quòd si ille.& gl.non sol.Dic,quòd ibi:ille qui excipit,non dicitur facere controuersiam;scilicet status sui:quia de hoc non litigatur:sed bene facit controuersiam bonorum;& ideo non defertur ex senatusconsulto Carbo.vt ibi patet.Et istud in-

2 ducitur per gl.†ad qõ.si promisi me non obligaturum in tali cã vtrũ excipiendo incidã in pœnam. & videt̃ casus hic,ꝙ sic,quòd est verum,si opponã exceptiones respectu illius iuris, quod promisi:vt l.amplius.rem ratam habe.&.l.quo enim.eod.titu. aliàs secus:vt.d.l.ij.facit quod no.in.l.lucius tres hæredes.j.ad Treb.&.l.qui fidem.s.de trãsactio.¶Vltimò vide glo.qa habetur aliqualiter corrupta ibi. argu.j.eo.titu.l.ij.§.quòd si ille.Voluit enim allegare.d.l.iij.quòd si ille.j.de carbo.edi.¶Venio ad sequentẽ gl.& op.quòd nõ sit necesse satisdare:quia sentẽtia lata in causa status,ꝑiudicat oĩbus:vt.l.ingenuum.de statu hominum.Gloss.sol.dic vt in ea, quam no.probatur in.l.cũ non iusto.j.de collu.dete.

3 ¶Quærit glo.an in hac cautione debeat inseri certa quãtitas?& dicit quòd sic & bene.†Ex qua no.ꝙ vbicũꝗ litigatur super eo,quod est inæstimabile, sicut libertas,debet in cautione inseri certa quantitas,vt.l.ij.in fi.s.qui satisda.cog.¶Quærit gl.an hic a debeat caueri de iudicat.sol.dic vt in ea & c.

Est & alius.

In causa restitutionis ĩ integrum cauetur de rato,& de iudicato soluendo.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Procurator rei debet cauere de rato,quando agitur ad aliquid,quod non impletur solutione:sed iudicis sententia.* b

2 *Causa suspecti tutoris est ciuilis,quando agitur ad reuocationem.*

Idẽ qñ agitur contra uxorem ad thori separationem.

Idem quando agitur contra clericum ad remotionem.

3 *Absens condemnatus,an sit infamis?*

4 *Cancellatio de banno,quando tollat effectum infamiæ.*

Item ait.

Procurator accusati de suspecto, debet cauere de rato:licet nõ de fa-

1 cili admittatur sine speciali mandato.h.d.¶†No.ꝙ quando cõtra reũ agitur ad aliquid,quòd nõ impletur solutione,sed iudicis sentẽtia,procura.rei debet cauere de rato.Est enim eadẽ ratio,quæ in procur. actoris.Nã illud ꝙ petit re⁹respectu actoris.s.vt absoluatur,sola sentẽtia implet̃.ideo sufficit sibi cau-

2 tio de rato.ita in casu huius leg.¶†Secũdò no.ꝙ cã suspecti tutoris est ciuilis,quãdo agit̃ ad reuocationẽ tm̃,quod apparet hic.quia põt interuenire ꝓcur. secus,si ageretur,vt puniretur qa esset criminalis:vt s.de offic.præfec.vrb.l.j.§.item solent.Et ꝑ hoc cognosces corã quo iudice debes dare libellũ suspecti. Simile in matrimonio,si agitur cõtra vxorẽ solum ad separationem thori, propter adulterium, dicit̃ causa ciuilis,vt extrà eo.c.tua.Secus,si ageretur ad eam puniendam.Idẽ si agit̃ contra clericum ad remotionem ab ecclesia:vt extrà de testi.c.ex parte. & ibi.no.¶No.ꝙ in cã suspecti.qñ agit̃ ad remotionẽ,põt ꝓnũciari cõtra absentẽ:vt hic ĩ fi.¶Op. ꝙ cã suspicionis nõ sit famosa:vt.l.hæ enim.j.de suspe.tut. Solu.intelligas,qñ petit̃ remoueri ob.do

in gl.in ver.nec est de testa.qđ ex gl. ibi,& ex gl.in.c.ij. de test.in.vj .colligit̃ ꝙ id qđ dispo nit̃ rõne affectionis propinquitatis vẽdicari sibi locũ ĩ amico.& dicit bal. in.l.j.in.xx ij.co.C. q'accus.ꝗ singularis amic⁹ venit appellatiõe suorũ.& cũ Bar.hic concor dat Cy.in.l. patri. infrà de mino.In cõtrariũ ẽt facit:qa videmus, ꝙ filius spuri⁹ nõ agit sine mãdato,iuxta not. ꝑ Inno.in.c.nõnul li.de rescri. & bar. in.l.ij.de actio. Et vide Bal.in.l.sed & hę.in pri.i.q.de spurio.Ange.ibi tenet cõtra Bar.& Saly. in.l. exigẽdi. C.de ꝓcu. trãsit simpl'r cum Cy.ibi.Adde no.Ant.i.c.cũ. M. de cõsti.q ꝫ cõtra Cy.cõtra quẽ etiã tenet Ray.i.d.l.exigẽdi.vbi videas ꝑ doct.in.c.fi.de postu.& in.c.corã.de off.dele. & domi.ĩ c.q ad agẽdũ.de ꝓcu.in.vj.in princi.

a ¶Docto .cõiter. Vide Bar.in.l.j.cũ concor.C.e.tit .per Inn.in.c.extra eo.

b ¶Quæro qual'r ꝓbet̃.Vide Bal.post Cy.in.l.j.C.eod.& est falsus.dixit no. quod ad accipiẽdũ solutionẽ, mãdatũ non poterit,nisi ꝑ instrumentũ ꝓbari.qđ ꝑpetuo tenementi.And. Barb.

a ¶Cancellatio. vide
Alex. consil. si. ij.
vol. Bar. cõsi. iij. co.
iij. & seq. ij. vol.

POMATES.

b ¶Si cãcellaret. vi
de p declaratione.
j. de iud. ĩ rub. & vi
de Iaso. in ru. C. de
iudic. Decium me
lius, quã alios ĩ rub.
extra de iu. in ij. lec
co. xiiij

POMATES.

c ¶Pomponius. Istũ
tex. allegat Ro.
cõs. ccclxxxiij. in-
ci. ad petendum,
ꝙ hñs mandatum
ad petẽdũ, non pt
extrahere de carce
ribus. alle. Bar. cõs.
lxxxiij. incip. in cã
statu. vide etiã Ro.
cõs. cclxj. col. fi.

POMATES.

d ¶Sed & his. nota.
ex isto tex. qd' ar.
à cõtrario sensu, ha
bet locũ ẽt in sentẽ
tijs. qd' limita in sẽ
tentijs affirmatiuis
vt declarat. Ro. cõs.
cxv.

e ¶Ratihabitionis.
Adde gl. in. c. cum
M. de constit. pro
isto. §. & ibi domi.
Barto. in. d. l. ij. vbi
idem dicit qd' hic.
Andrę. Barba.

e ¶Ratihabitionis.
in. §. ratihabitio. fa
cit quod nota. in. l.
nulli. C. eodem. &
ad hoc no. vide gl.
multũ. no. ĩ. c. j. ĩ v.
absẽtia. de elec. lib.
vj. & qd' no. ĩ. c. cũ
M. de cõsti. & Bar.
ĩ. l. & eleganter. §. si
qs. de condi. inde.

POMATES.

e ¶Ratihabitionis.
extende per Ias. l.
de die. §. si seruum.
ff. qui satisda. cog.

POMATES.

f ¶Op. Vide Alex.
cõsil. lxxij. vol. iiij.

g ¶Et no. vide quod
dixi post Bart. in. l.
ab executo. §. fi. de
ap. hic ponit Cyn.
in. l. nihil. C. eod. &
Io. an. ĩ. c. cũ. M. de
cõsti. & Bar. in. d. l.
ij. in fine.

h ¶Nõ cõtra mãda-
tũ. No. ꝙ cõiũcta p
sona nõ agit cõtra
mãdatũ. Fallit si p
priũ interesse agẽ-
tis verteret. l. j. ij. &
iij. j. de libe. cau. Fa
cit. l. nõ tm̃. j. de ap.
& Bar. in. l. cõstan-
te. in. x. q. ij. q. prin
ci. solu. matri.

lum. ¶Sed oppo. quòd nõ requiratur speciale man
datum: qa semp expedit litigare p pc. ne infamet:
vt. l. furti. §. si quis alieno. de his, q no. infa. So. gl. qd'
3 fidelius agitabit per se. dic vt in ea. ¶†Vltimò iste
tex. facit cõtra id, qd' determinaui in. l. ictus fustiũ
s. ti. j. videlicet quòd condemnat⁹ absens sit infamis.
Sed respondeo, qd' causa infamię est si simpliciter
condemnetur, non aũt si condemnetur per proc. vel
4 condemnetur absens. † ¶An autem cancellatio[a] de
a banno tollat effectum infamię si quia esset. do. Iac.
but. disputauit & determinauit ꝙ sic. quia cãcellatio
tollit oẽm effectum eius, quod cãcellatur: vt. l. can-
cellauerat. j. de his, quæ in test. delen. Dixi plenè in
i. fi. de sent. pas. Quod intellige verum, quando can-
cellatur: ideo, quia bannum sibi remittitur: secus si
b cancellaretur.[b] ideo: quia soluit cõdemnationem: qa
tunc nõ cancellatur, nisi respectu quantitatis solutę
& cancellatio limitatur, vt. d. l. cancellauerat. dixi de
hoc in. l. fi. C. de sen. pas.

c **Pomponius.**[c] ¶Quędã can
sæ requirunt
spãle mandatum, q̃ hic ponuntur. h. d.
¶No. casus hic, & in. l. pręcedẽti in fi. in
qbus non admittit pcu. sine spãli mandato. Alius
ponit Spe. in titu. de pcur. §. j. Istud principium lo-
quitur ĩ interdicto de li. deducendis. ¶Quęro quid
si agat interdicto de liberis exhibendis. ¶Gloss. di-
cit, ꝙ idẽ. Gul. cõtrà: quia vertitur minus pręiudiciũ.
Est em̃ pręparatoriũ ad istud. exhibere aũt est ostẽ
dere, in quo nullum est præiudicium.

Si stipuletur. ¶Opp. gloss. videtur ꝙ
ista stipulatio non possit
committi: quia non interest eius, qui stipulatur, qd'
ratum habeatur. So. vt in glo. Gul. de cu. & Iac. But
legunt alio mõ, vt cesset ista obiectio, quod hic pc.
non receperat. sed si petebat caueri sibi: iõ nõ debet
cauere de rato: quia forte reus absoluetur.

SVMMARIVM

1 *Procurator rei cauet de rato, ubicunque per cautionem iudicatum solui, non est cautum actori. & nu. 5.*
2 *Modus probandi & libellandi in reali.*
3 *Meum quod est, non potest esse alterius, uno & eodẽ momẽto.*
4 *Defensor rei cauet de rato, si nõ habet mandatũ, uel dubitatur.*
6 *Condemnatus ad speciem dandam in actione personali, nõ liberatur, nisi faciat rem accipientis: ita quòd aduocat non possit.*
Intellige si ad dandum: secus ad tradendum. nu. 8.
7 *Condemnatus in reali liberatur sola traditione.*
9 *Pronunciare rem actoris esse, etiam si non dicat totam, satis est in rei uendi.*

d **Sed & is.**[d] ¶Qui alium defendit in actio-
ne reali, etiam de rato debet caue
1 re. hoc dicit. ¶†Not. ꝙ vbicunq; p cautionẽ iudica
tum solui, non est cautum actori etiam procu. rei
2 cauet de rato. ¶†Secũdò no. modum pronuncian-
di in actione reali, etiã per consequens modum for
mandi libellum. Pronunciatur em̃ res actoris esse:
ideo debet in libello peti, ꝙ iudex declaret rem ad
actorem pertinere iure dñi. Si'e in. l. & ex diuerso.
§. j. de rei ven. de peti. hęre. l. licet. Nõ tñ per hoc re-
probo libellum eorum, qui petunt reum condẽnari
ad rei restitutionẽ: vt. l. j. in princ. j. de rei ven. & l. qui
3 restituere. e. ti. ¶†Vltimò no. ꝙ id quod meum est
nõ põt esse alterius, vno & eodem tpe: vt hic. ¶Sed
op. cautio de rato, nõ interponit. qñ certũ est proc.
habere mãdatum: vt no. s. l. pxi. §. j. Gl. super verbo
de rato. dicit, qd' hic erat dubium de mandato. Pri-
ma. gl. dicit, ꝙ constabat hic eum non habere man-
datum, & sic videtur istæ gl. adinuicem cõtradice
re. alia em̃ dicit si dubitetur. Sol. in procur. ex parte
actoris pcedit, qd' dictum est. s. l. pxi. §. j. In defen-
4 sore † p pte rei, etiã si nõ habet mãdatũ, debet caue-
re de rato in casib⁹: vt hic colligit ex litera, quę dicit
defensor. Itẽ si dicit se habere mandatum, & hoc du
bitatur, similiter cauet: sed quando esset certum, nõ
cauet. ¶Oppo. ꝙ procu. rei non cauet de rato: vt. l.
non cogendum. §. fi. j. eo. Sol. illa regula fallit hic, &
in alijs casibus, quos habuistis. s. l. proxi. Et regu-
5 lariter † vbicũq; per cautionẽ iudicatũ solui, non est actori cõsultum. Dices
tu, quare non est ita consultum actori in reali actione sicut in personali?
6 Glo. rñdet mirabiliter. dic vt habes in ea. Ex hac glo. no. † ꝙ condemnatus
ad speciem dandam in actione personali, non liberatur, nisi rem faciat ac-
cipientis: ita quòd auocari non posit & si euinceretur, potest agi actione
primeua. Ego dico etiã anteq; euincat, si constaret posse euinci, vel per
hypothecariam, vel per rei vendicationẽ, nõ esset liberatus tradens: & con
ueniri posset. casus est not. in. l. si hominem. j. de sol. Secundò no. † ꝙ condẽ
7 natus in reali, liberatur sola traditione, quia ad aliud non tenetur: vt hic di-
cit gl. ¶†Id quod dixi in personali, intelligas de eo, qui erat obligatus ad
8 dandum: secus si ad tradendũ: vt habuistis no. in. l. ab emptione. s. de pac.
dum tamen possesionẽ vacuã tradat: vt. l. ij. & l. ratio. j. de act. empt. ¶In
gl. q̃ incipit: si dubitet. ibi, aliquid dare, vt in promisione per stipulationẽ.
Item in eadem gl. ibi, vel tradere: vt in actione exempto. de qua quæsiuit,
& ibi reuocet, quod est verũ, qñ tenebat dare. sed qñ tenebat tradere, libe
raretur soluendo interesse: sicut si dñs esset cõdẽnatus: vt. l. j. in prin. de act.
emp. ¶Opp. quòd hodie non debet caueri de rato, cum iuret dominus de
calũnia, vt. C. de iur. cal. l. j. §. fin. aũt. & sic videtur habere ratum. Glo. sol-
uit duobus modis. Vel dicas, quòd est necessaria cautio in illis casibus, in
quibus adhuc hodie procu. iurat de calumnia: vt puta si est ei mãdatum:
vel si defendebat ex necesitate: vt dixi. s. l. proxi. in prin. ¶†Quæro vtrũ
9 in rei vendicatione sufficiat iudicem pronũciare rem actoris esse? videt
dicere, quòd nõ: nisi addat totũ. Certe simpliciter pronũciando, de tota re
vr pnũciare: vt. l. si in rẽ. in. ij. gl. j. de rei vẽ. & j. de excep. rei. iudi. l. si qs cũ
totũ. ĩ pri. & ibi tenet Pe. & Gul. & est casus secũdũ Dy. ĩ. l. legatis. j. de le. ij.

SVMMARIVM

1 *Exceptiones pcuratorię tã ex persona constituentis, quã cõstituti, qñ opponi posint?*

e **Ratihabitionis.**[e] ¶Exceptiones pcu. debẽt op. ante litẽ
conte. non post. h. d. Ratio, qa istæ exce-
f ptiones sunt dilatoriæ. vt dicit gl. ¶Op. C.[f] de cõsorti. eiusdem lit. l. ij. Sol.
g ibi in procu. qui interuenit post lit. cõte. hic ante. Optimè dicit gl. & no.[g]
Dicunt tamen doc. ꝙ post lit. contest. si pateretur aduersarius procura. ali-
quos actus facere, qui respiciãt merita causæ: non posset petere post cau-
tionem eadem ratione: sicut hic non potest petere post contestationem.
¶Opp. C. eo. l. licet. Sol. ibi loquitur de hac exceptione. tu nõ est procura.
Ista potest semp opponi, cum reddat iudiciũ retro nullum, vt. d. l. licet. C.
1 eod. ¶Pro† cuius declaratione debes scire, ꝙ exceptiones procuratoriæ
sunt multæ. Qñq; opp. ex persona cõstituentis: quia fortè erat minor, vel
similis. Et ista non potest opponi postq; aliquis actus est celebratus in fa-
uorem constituentis. secus si in eius damnum: vt. l. non eo minus. C. eod.
& ibi per doc. Qñq; oppo. rõne eius, q est cõstitutus pcur. & tunc si nullo
modo poterat esse in iudicio: qa seruus, vel simile: & ista exceptio poterit
opponi semp: qa reddit iudicium retro nullum: vt. l. ij. §. j. qui satisd. cog.
Sed si aliquo mõ põt esse in iudicio: & tũc debet ante lit. contest. opponi,
vt. l. filiusfa. §. veterani. s. eo. & C. eod. l. ita demũ. qñq; oppo. rõne causæ, in
qua dicitur nõ posse pcura. cõstitui. & tũc dic, vt. C. de adul. l. q̃uis. & dixi
in. l. pe. §. ad crimen. j. de publi iudi. Qñq; op. exceptio cautionis nõ prę-
stitæ: & hęc est nostra materia; in qua dicendũ est: aut proc. interuenit an
te lit. contest. aut pòst. vt in gl. Qñq; opp. exceptio. tu nõ es procu. Et hic
est aduertendũ. aut de hoc fuit disputatum, nõ tñ decisum, sed fuit admis
sus procur. cum cautione de rato, & non põt amodò sibi obijci, ꝙ non sit
procur. vt. l. inter quos. §. alieno. j. de dã. infec. Qñq; fuit disputatum & de-
cisum, quia instrumentum fuit amissum: & tunc idẽ quod nõ põt ei oppo
ni ab aduersario: vt. l. fi. C. de fi. instru. & per Inno. in. c. qm̃ contra falsam.
extrà de pba. Qñq; de mãdato non fuit quæsitum: & tunc ista except. tu
nõ es pcu. semp põt opponi: vt. C. eo. l. licet. Licet enim sit dilatoria, & nõ
posit opponi post lit. cõtest. tñ qa reddit iudicium retro nullum oñdit lit.
nõ esse cõtest. & per cõsequẽs nõ impedit, quin posit opponi: & hoc di-
co etiã si aduersarius sciret eũ esse procur. & taceret. Cũ em̃ non pendeat
ex voluntate sua eius taciturnitas, vel ratihabitio, nihil operaret: vt. l. si ex
presim. j. de ap. in vno tñ sibi p̃iudicaret scientia ei⁹, qa nõ posset cõueni-
ri ad aduersario pcur. tanq; deceptus ab eo. ¶Sed opp. vr secũdũ hoc, ꝙ
psona pcu. nõ posit legitimari: qa si est pcu. non est necesse discuti. si nõ
est, nõ habet legitimã personã ad hoc discutiendũ. Rñdeo, ista contentio
vtrũ sit pc. vel nõ, est inter pc. & eũ cõtra quẽ agitur, nec agit pcuratorio
noĩe absentis: imo ipse suo noĩe dicit se procu. Ita vr dicere gl. l. licet. C. e.
Et ex hoc si litigaret cum pcu. minoris, vel ecclesiæ vel pnunciaretur,
quod nõ esset pcur. nõ posset peti p pcu. in integrũ restõ: qa istũ articulũ
non examinat pcuratorio noĩe dñi, sed suo noĩe tm̃. Pręcdicta, q̃ dixi, ꝙ
hęc exceptio, tu non es pcu. nõ põt opponi: intelligas ab aduersario cõtra
quẽ agit. Sed ab illo dño, cui⁹ noĩe litigauit, semp potest opponi, nisi doce
ret de ratihabitione, vel mandato: vt. l. si pretium. C. eo. & l. si procur. j. rẽ
ra. hab. Quãdoq; opp. exceptio procuratoria rõne formæ: & tunc si defe-
ctus in forma esset talis, qui redderet mandatum nullum; dic vt. s. prox. Si
verò non redderet nullum exemplum in pcur. facto ad agendum tantũ,
vt dicit in. l. seruum. §. ait prætor. s. eo. & tunc deberet opponi ante lit. con
test. sicut alię exceptiones dilatoriæ.

h **In his autem.** Coniunctæ personæ ãdmittuntur sine man-
dato nõ contra mandatum[h]. h. d.

Fœminis

FOeminis. ¶ Fœminis pro parentibus causa cognita agere permittitur.h.d. ¶ Quærit gl.vtrũ cũ
a agit mulier, debeat renunciare velleiano[a]? & vr̃, ꝙ nõ. Quidam contrà.& istud tutius ar.in auẽ.matri & auiæ.quando mu.tu.offi.fun.potest.Quæro quid si pro filijs? dicit glo.secus:quia filij possunt habere tutorem.sed si poneres filios esse maiores,& impeditos morbo:tunc esset eadem ratio,quæ in patre.ergo &c.

b LIcet in popularibus. [b] ¶ In actionib⁹ popularibus procur.dari non potest,nisi ad priuatã vtilitatẽ agentis pertineat.h.d. ¶ No. istũ casum & rationem eius,quam habes in glo.pro quo in.§.ad crimẽ.l.pe.de pub.iud.Ego dico,ꝙ indistinctè in publicis iudicijs ex parte accusatoris,nisi prosequatur suã,vel suorũ iniuriã,non admittitur proc. Scias tñ ꝙ actiones populares post lit.cõtest.efficiũt ꝓpriæ agẽtis:vt.l. sicuti.j.de verb.sig.Meritò post litẽ cõtestatã,puto posse dari procuratorem sibi.

Ad actionem. ¶ In actionibus,quę competunt ad vindictã potest constitui procu.h.d.

Ea obligatio. ¶ Obligatio ex cõtractu mãdati, parit actionẽ mandati:nisi ex necessitate pręcedentis contractus mandatum fuit subsecutum.h.d. ¶ Quæro,quę est ratio,quòd ex no-
c uo mandato non oritur [c] actio mandati? Respon . qa fit ex necessitate primi contractus. Nam emptorẽ hęreditatis tenetur defendere hæres:vt.l.ij.C.de hære.vel act.ven.&.l.hęreditatem.j.de do.ergo si mandat ei, mãdat sibi id
d ad qđ teneť:ergo nõ oriť actio mãdati vt.j.mãdati.l.ij.§.fi. [d] Et si satisdat ꝓ eo . hoc etiã facit ex necessitate:qa qui ꝓcuratorẽ facit,si est pręsens,debet pro eo satisdare.Ista eadem ratio est in fideiussore,qui dat procu.dominum ¶ Opp.gl.de.l.si mandato.§.fi.j.man.Sol.gl.& bene,ꝙ licet mandatũ non fuerit gratuitum,nihilominus ille,qui suscipit,dicitur procura.quo ad hoc, vt possit agere contra alium:non tamen dicitur mandatum quò ad hoc, vt pariat actionem mandati,inter mandantem & mandatarium:vt hic,&.l.naturalis.§.pe.j.de prescrip. verbis.

Is cui hæreditas. ¶ Qui habet vtiles,potest facere procu. eum,qui habet directas.h.d.

Sed dominum. ¶ Qui habet ius in re,põt dominum illius rei facere procuratorem.h.d..

Porro. ¶ Vnus ex correis potest alium procu.constituere actiuè & passiuè.h.d. ¶ Op.s̃.ea.l.in prin.Sol.hic quot sunt rei,tot sũt obligationes,& actiones:vt.l.eãdem.in fi.j.de duo.re.& in.l.iij.in fi.eo.titu. sed in prin.istius leg.est solum vna actio popularis,q̃ põt exerceri p quemlibet de populo. ¶ Et per hoc apparet,ꝙ quædam quęstiones,quæ hic formantur in glo.nõ soluunť bene. Pone ꝙ vnus ex correis credendi ante,q̃ꝫ sibi cõstitueret,facit alium procu.an possit? glo.dicit fortè,ꝙ nõ:vt hac leg. in prin.quod est falsum.Nõ põt facere alium procuratorẽ ad actionẽ sui ꝓ sius constituentis procuratorem.quæ est separata ab ea,quæ competit ꝓcuratori in prin.huius leg.erat vna & eadem.

SVMMARIVM.

1 *Procurator actoris & rei,unus & idem esse nequit.*
2 *Procurator interueniens post litem contestatam,debet condemnari.*
3 *Sententia debet ferri in personam procuratoris,tam ex parte actoris,quàm rei.*
4 *Tutor duorũ pupillorũ,licet unus sit actor,& alter reus,quis potest esse.*
5 *Ludere ad calculos,seu ad tabulas nemo solus secum potest.*

Si plures. ¶ In iudicijs diuisorijs plures vnum procu.dare nõ possunt.h.d.Vel aliter,vnus non põt esse procura. condem-
1 nati,& eius,cui fit cõdẽnatio.h.d. ¶ † Not.ꝙ vnus non potest esse proc.acto
2 ris,& rei. ¶ Item not.† ꝙ ꝓcurator interueniens post lit.contest . debet cõdemnari.quod colligitur hic,vt in glo.& ibi in tex.allegatur.Dicit glo . ergo erat lis cõtest.Simile in.l.si quis cum proc.s̃.eo.&.l.qui propri.in prin.j.
3 eod. ¶ † Item not.ꝙ tam ex parte actoris,q̃ꝫ ex parte rei sententia debet ferri in ꝑsonam procu.Debet enim condẽnari reus ipsi ꝓcuratori procuratorio noĩe dñi.& eodẽ mõ procu.rei debet condemnari procuratorio nomine domini.Quod apparet hic,dum dicit circa adiudicationes & condemna-
4 tiones.Rationem horum dixi vobis in.l.furti.§.j.s̃. de infa . ¶ † Quęrit glo. quare secus in tutore duorum pupillorum:vt.l. accipiẽtis.de autho.tut.Dicit glo.quòd ibi pupilli nõ agebãt inuicẽ:sed cõtra extraneum tertiũ,quod satis admitti põt.Vel dic,ꝙ in tutorem de necessitate non proferũtur ver-
5 ba sententiæ:sed in ꝓcuratorẽ sic,vt.l.eũ qui.§.si actori.de consti.pe.† Vltimò no.ꝙ vnus nõ potest secummet ludere ad calculos,vel ad tabulas: qa non reperiretur quis esset vincẽs,vel victus.

Reo latitante. ¶ Si vnus vellet defendere reum, non cõmittitur stipulatio ex clausula de defendendo.

MVtus.

Cum quæritur. Quilibet põt procuratorem cõstituere,q non reperitur prohibitus.h.d.vel aliter.In genere ꝑmissorũ oĩa intelligũť ꝑmissa,q̃ spãliter nõ
e reperiuntur prohibita.h.d. ¶ Opp. [e] si edictũ est ꝓhibitoriũ:ergo qui dicit sibi permissum,hoc debet probare:vt.l.j.de colle.illi.&.l.j.in prĩ.j.tit.j.Sol. vt in glo.duobus modis:& quælibet sol.est bona.

SVMMARIVM.

1 *Agens actione populari debet dicere tanquàm unus de populo:& non agit procuratorio nomine: ideo non tenetur defendere.*
2 *Agens actione populari, non tenetur defendere populum nec singulares homines,si agit ad commodum suum.*

In popularibus. ¶ Qui agit,vt quilibet de populo, non
1 tenetur defendere populum . hoc dicit. ¶ † Nota modum agendi in popularibus actionibus: vt dicatur in libello:talis tanquam quilibet de populo &c. ¶ Secũdò.No.ꝙ licet agat tanquam vnus de populo,non agit procuratorio nomine.& ideo non cogi-
2 tur defendere.† ¶ Sed quæro,an cogatur defendere ipsum populum? gloss.qđ sic. non autem homines singulares ipsius populi. Qđ posset esse verum,si ageret ad commodum publicum:vt.l.non solum.§. sed interdum.s̃.eo.Sed si ageret ad commodum suũ in casibus,in quibus post contestationem pœna applicatur sibi:tunc non tenetur populum defendere: qa nõ nomine populi,necꝫ ad eius vtilitatem agit.

f Is qui. [f] ¶ Minor ad petendum curatorem potest facere procuratorem.& si dubitatur de mandato non admittitur cum cautione de rato.h.d.Facit.l.diuus.in fi.j.qui pe.tuto.Facit:quia id,quod quis potest per se,potest per procu . vt .l. filiusfa.s̃.eo.&.l.seruũ quocꝫ.eo.tit.sed minor potest per se petere curatorẽ:ergo & per procur.& ad hoc cõstituere põt . ¶ Op.quòd ista stipulatio de rato non potest committi:ergo &c.vt.j.eod.l.non cogendum.in fi.Gl.soluit & bene.

SVMMARIVM.

1 *Procurator constitutus ad agendum,uidetur constitutus etiã ad defendendum.*
2 *Mandatum factum ad agendum tantum, quod ualeat, ita ꝙ procurator sic constitutus possit defendere.*
Adde tu ad dicta Bar.hic,& uide do. Mari.Soci.in.c.j. arti. quinto principali.de mu.peti.

1 Poena. ¶ Tenet hic gloss.† ꝙ si facio ꝓcuratorẽ ad agendũ:videor facere etiã
2 ad defendendũ. Et per hoc quidã dicunt.† ꝙ si facerem procur.ad agẽdum tãtũ:qđ talis ꝓcuratio non valet. ¶ Breuiter satis puto,quod videatur procuratori mandatum,ꝙ defensionem suscipiat,non dico procuratorio nomine domini:sed ꝙ assumat defensionem tanq̃ꝫ defensor simplex.videbitis in.l.q seruum.de interro.actio.Item puto,quòd mandatum ad agendum tãtum,valeret.Quid enim si actor vellet procuratorem reconuenire:vel quid si procu.nõ obstante,ꝙ sibi non sit mandatum sua sponte non vult actorem defendere? certè posset:non tamẽ posset obijci illa exceptio,mandatum nõ valet:sed posset peti à procura.ꝙ defendat.& si non defendit,potest peti quòd remoueatur:non quia nõ habet mandatum,sed quia non defendit.

Si procurator. ¶ Melius est habere actiones directas , q̃ꝫ vtiles.h.d.Hunc.§.examina secundùm glo.in.l.quoties.in prin.j.de admi.tu.

Qui non cogitur. ¶ Procurator, qui satisdat de defendendo,cogitur defendere,si actio est tempore peritura.Item ex causa potest liberè non defendere.sed si actio nõ est peritura,& sine causa non defendit,non cogitur:sed stipulatio committitur.h. d. cum.l.seq.& prin.seq. ¶ Opp.& videtur,quòd ver. nam & eos dicat idem,quod ver . præcedẽs . Huius timore facta est prima glo. magna . vide eam ibi.& quod obijcit tota gl.quod sequiť est ad positionem casus,in versi.nam eos.qui ponitur, vt ratio prædictorum,& videtur continere idem cum dicto. ¶ Oppo.de.l.non cogendum.§.Sabinus.j.e.Sol.vt in glo. ¶ Opp.de.l.filiusfa.§.fi.s̃.eo.Sol.vt ibi . &.l. sed & hæ.§.prætor.s̃.eod.& hic.

NOn cogendum.

Qui ita. ¶ Quæro,quę est ratio dubitationis? dic , vt in glos. ¶ Quæro qu d vertitur in causæ cognitiõe.Dicebat do.Iac.but.hic, scilicet ne colludat secũdùm Hugo.In istis ergo causis,quę requirunt vtilitatem publicam non potest procu.dari:nisi causa cognita.quod tene menti.

a ¶ Velleiano.vide in Spe.§.j. vers. itẽ ꝙ ẽ mulier. cũ seq. In prĩa parte.Item vbicunq̃ꝫ agere p̃t iure ꝓprio, & suo noĩe scđm Bal.ĩ.l. id qđ paupibus.in ij.col.de epi.&.cle. & istis adde Bart. l.alumnam. C. eo.

b ¶ Licet ĩ popularib⁹.arg.l.sicut.j.de verb.sig.& eorũ,q̃ no.Bar.ĩ.l.eũ q.§.ĩ popularib⁹.j.de iureiu.vide Inn.in.c. dudũ. de elec.q dicit,ꝙ quoties in actiõe populari admittiť procurator añ li.cõtes.nõ diciť propriè popularis sed anomala:vt in c.sup his .de accu. Idẽ dicit q̃r admittiť ꝓcurator infamis.Vide Bar.in.l. reos. C.de accu .in prin.ij. colũ.Adde pulchrè Ro.consi. clij.

c ¶ Non oritur.vide Inno.in.l .qui bis. de ver.obli.

d ¶ L.ij.§.fi.Caue ꝓpter.l.si remunerã di.ver.planè.ff.mãdat.

POMATES.

e ¶ Opp.Adde in similib⁹ casib⁹, de q bus p Iaso.l. cætera.in prĩ.ĩ prĩo notabili.de leg.j.

POMATES.

f ¶ Is q.Amplia hũc tex. quod reqritur absentia.ad hoc vt aliqs possit cõiunctorio nomine agere,extende, & hoc idẽ sit in filio.Pau. de ca.l.si lõgi⁹ . §.j. de iudi.ff.

Pro cõcordia aduerte,ꝙ reperiť ꝓcurator qui habet mãdatũ cũ taxatiua tm̃: an ĩtelligať habere mãdatũ ad defendẽdũ. Ange. ĩ.§.pręterea.instit. de excep.ĩ.q.dum tractat de ꝓcuratore simplici &c. dicit Bar. sibi contrariari ĩ hac.l.mutus.§.pœna.al's . §. q non cogiť.& in.l. sed nũc quocꝫ.§.fi. al's pe.s̃.hoc titu.j. Sol.vt p Ang. vbi. s̃.Alia solu . posset dari ex dictis Bartoli ĩ hoc. §. qui nõ cogitur.

SVMMARIVM.

1 Agens interdicto, ne uis fiat ei, sustinet partes defensoris. Petens se cancellari de banno, absolui ab accusatione, tolli tenutam, uel similia: sustinet partes rei.

2 Stipulatio, quæ non põt cõmitti: non debet interponi.

3 Procurator datus ad litem, non potest prosequi appellationẽ à diffinitiua: ab interlocutoria sic.

Si procuratori. ¶ Cautio, quæ non potest committi, nõ debet interponi. h. d. Vel sic: cui commissa sunt antecedẽtia, cõmissa videt̃ & sequentia. & iõ quasi sit de mãdato certũ, nõ cauet de rato, cũ cõmitti nõ possit stipulatio. h. d. ¶ 1 † Not. quòd q agit interdicto, ne vis fiat ei, ptes defensoris sustinet. Et sic facit, quòd qui petit se cãcellari de banno, vel petit se tolli ab accusatiõe incœpta cõtra eum: vel petit tolli tenutam acceptam contra eum, vel similia: partes rei sustinet, licet ipse ad iudicium ꝓuocauerit. Et sic facit ꝙ excõicat⁹ admittat̃ ad defensionẽ. Pro hoc. l. de pupil. §. qui remissionẽ. de ope. no. nũ. & §. fi. eod. l. & ibi de hoc dixi. ¶ 2 † Secũdò no. ꝙ stipulatio, q̃ cõmitti nõ põt, nõ debet ĩterponi: vt. l. hęc stipulatio. §. diuus. vt le. no. ca. ¶ Opp. & videt̃, ꝙ possit committi ista stipulatio. vt in glo. Sol. gloss. ꝙ procura. non possit succũbere, nisi ꝑ iniuriã iudicis, propter quã stipulatio ĩterponi nõ põt. Istud non placet: qa ab initio de hoc non liquebat. Et circa hoc, vtrum ĩiuria iudicis faciat hãc stipulationẽ cõmitti: dic vt l. si fine. §. ij. rem ra. habe. Vel solue secundo modo: qa hic erat ꝓcu. ad ædificandũ. & hoc cõstabat: vñ propter hoc videbat̃ sibi mãdatũ totum negotium ad ædificationẽ spectãs. & ideo cõmitti nõ põt qua si videat̃ habere totũ mandatum. Istam tenebat do. Iac. bu. & tenet̃ cõiter, secũdũ quã posui tibi summariũ. Probat̃ in. l. cũ ꝓcura. j. de ope. no. nun. & ꝑ hoc apparet, 3 † ꝙ procu. datus ad litẽ, nõ possit prosequi appellationẽ[a] à diffinitiua: vt. C. eo. l. inuitus. tñ ab interlocutoria potest. Totũ enim negotium videtur sibi commissum. facit. j. l. proxi. §. item quæritur.

a ¶ Prosequi appellationẽ. Adde Bal. ĩ. l. cũ ꝓcur. ĩ fi. prĩ. & j. de no. ope. nũ. in. d. l. inuitus.

b ¶ Amplia istam regulã: vt p. d. Ias. in. l. filiusfa. ĩ. j. & ij. col. q satisda. cog. vbi etiã limitat. Anto. Alexandrinus.

Qui proprio. ¶ Post litẽ cõtestatam re⁹ potest facere procuratorem: & ꝓ eo cauere. h. d. Ex hac leg. colligit glo. quòd etiã ꝓc. post lit. cõte. ĩteruenies cõdẽnet̃. facit. s. e. l. licet. §. si plures. & l. si qs cũ ꝓcuratorio. s. e. & C. de se. l. j.

b ¶ Pristinum statũ. Adde Bar. & doctor. in. l. quod tpe. C. de restitu. mi. & Cy. in. l. inuit⁹. in vij. q. C. eo.

Ei qui. ¶ Qui sponte defendit, potest vnam causam tantum defendere. h. d.

Qui alium. Nemo ẽ idone⁹ defensor alteri⁹, sine satisdatione. h. d.

SVMMARIVM.

1 Restitutio in integrum, non restituit rem, sed ius agendi, uel tollit exceptionis obstaculum,

2 Restitutio, quid restituat?

3 Iudicium restitutorium requiritur ad primum de necessitate.

4 Aduocatus seu procurator in prima causa, non debet esse in secunda, si non uult.

Item quæritur. ¶ Qui defendit ĩ antecedẽti, cogitur defendere in cõsequẽti. h. d. Vel aliter. q defendit in ꝑparatorio, cogit̃ defendere in præparato. ¶ 1 † Not. quòd per in integrum restitutionem, nõ restituitur res, sed actio, seu ius agendi: vel tollitur exceptionis obstaculũ. & sic duo sũt iudicia. No. etiam eaque di xi in summario. ¶ Op. in integ. rest. est in pristinũ statum[b] repositio: vt. l. quod si minor. §. restitutio. j. de mino. sic videt̃ per primum iudiciũ rẽ debere restitui. Pro hoc facit. j. de mino. l. in cau. §. interdum. vbi dicit̃, ꝙ hoc iudiciũ nocet cuilibet possessori. Hu 2 ius timore variat̃ lect. huius leg. † ¶ Tu dicas breuiter vt intelligas gl. illud restituit restitutio, quod abstulit læsio. Aut ergo minor fuit lęsus vendendo rẽ, & tradendo possessionẽ: & tũc per restitut. rescinde retur vẽditio, & restitueret̃ res. & sic eẽt vnũ iudiciũ. Vnde bene reprehenditur prĩa positio casus posita hic. Si verò fuit lęsus solummodo in vendendo, non in transferendo possessionẽ: quia fortè vendidit rẽ, quã ẽptor possidebat: & tũc restituit̃ solum ad vẽditionẽ. Nõ aũt restituit̃ possessio: qa in ea non fuit lęsus. & ita erit necessariũ nouũ iudiciũ. Ita loqt̃ hic secũdũ secũdã positionẽ gl. q̃ vera ẽ. Alij ĩtelligunt hic restitutorium iudiciũ, hoc est pretiũ, quod à minore petitur: cũ petit se in integ. resti. de quo vidisti in. l. nõ solũ. §. j. s. e. sed pręcedẽs lectu. est verior. ¶ Opp. C. e. l. inuitus. Sol. nõ tenet̃ prosequi causam appellationis: qa dicit̃ alia causa. sed iudicium restitutoriũ, sic: vt hic. Rñ. qa causa appella-
c tionis nõ sequitur ad primũ[c] de necessitate. sed † iudiciũ rescissorium, seu re-
3 stitutorium sequitur ad primum ex quadã necessitate. Non enim ad aliud fuit interpositũ indicium rescindens: hoc est postulata restitutio: nisi vt ve-
4 niretur ad istud. Fuit enim ab initio hoc cogitatum. Facit in arg. † ꝙ aduocatus seu procur. in prima causa debet esse procur. seu aduocatus in cã appellationis. sed contrarium est veritas per. l. inuitus. C. eodem.

c ¶ Sequit̃ ad pimũ. Dixi post Bal. ĩ. l. j. & ibi gl. C. de suffrag. ĩ. l. ignorantis. & no. gl. q̃ ẽ hic in. l. quacũq; rõne. q̃ dicit ꝓcurator. i. procuratorio noĩe. quam ad hoc allega. not. Bal. in. l. j. ĩ fin. j. de sen.

POMATES.

d ¶ Sol. intelligas. Vide Alex. consilio. cxxiiij. & cl.

Procurator. ¶ Procurator etiã ad lites, tenet̃ reddere rationẽ, & restituere reliqua: hoc est, quicqd eius occasione ad eũ ꝑuenit: & repetere expẽsas. h. d. Gl. inducit in arg. ad. q. de ambasiatoribus Mediolañ. de qua. q. vide Cy. in. l. manifestissimi. §. sed cum. in ij. & vlti. q. C. de fur. Ego plenẽ. j. so. ma. l. si verò. §. itẽ quicqd. vbi glo. tangit. Ego dico cõtra istã gl. ꝑ tex. in. l. sociũ, q in eo. §. fi. j. ꝓ socio. ꝑ quã leg. debet determinari, qđ hic dr̃. ¶ Opp. gl. de. l. si possessor. §. sed an & bonę si dei. de pet. heredi. so. gl. & bñ. ¶ Opp. C. mãdati. l. j. sol. vt ibi distinguitur.

SVMMARIVM.

1 Executores in testamento si duo dati sunt, unus potest contra alium debitorem testatoris agere.

2 Procuratores ubi ab uno plures dati sunt, unus cõtra alium quãdo agere posit?

3 Iudices si duo sint siue delegati, siue ordinarij, nũ alter alterũ cogere queat?

Si duobus. ¶ Vnus ꝓc. nõ põt agere cõtra aliũ, nisi expresse sit ei mãdatũ. h. d. ¶ Opp. j. l. ꝓxi. sol. iste. §. intelligitur secundum leg. seq. s. si habet spãle mãdatũ. Ista est vera in se: vt manifestè colligitur ex. l. itaq;. j. eo. q̃ est lex Cañ. sicut iste. §. Alij distingunt, aut est ꝓcur. ad exigẽda debita: & loquit̃ iste. §. aut est procu. omniũ bonorũ. & loquitur lex sequens. Assignat gloss. rõnem: qa nõ potest videri procuratori mandatum, vt à seipso exigat. ergo ab alio exigat. Dices tu, licet non possit agere in iudicio, nonne potest soluere sibi ipsi? Respon. in spãli mãdato nõ venit, vt sibi ipsi soluat: sec⁹ in gñali. l. si remunerãdi. §. apud Iul. j. man. Meritò nec petere potest à se, nec sibi soluere. vnde alij vr̃ hoc mãdatum. Hoc satis verum videt̃ in se: tamẽ literæ non cõgruit. Tertij dicũt, quòd hic fuit administratio diuersa: qa vni fuerũt mãdata negotia Italica: alij prouĩcialia. Ista est vera in se, non tñ cõgruit literæ: qa mãdatum nõ cõcurreret circa idem: vt vult tex. Alij distinguũt ex quo debito agatur, vt ex antecedẽti debito possit agi: sed ex cõtracto post mãdatũ, nõ: vt in se. l. Istud nõ ẽ verũ in ꝓc. licet in tutore sec⁹: vt. j. de admi. tu. l. cũ curatore. ¶ Op. & vr̃, ꝙ nullo casu iste. §. ꝓcedat. Nã aut duo procuratores fuerũt simul dati, & vn⁹ nõ potest sine alio aliqd facere, si non fuit dictũ in solidũ. s. eo. l. pluribus. Aut fuit datus vnus post alium, & tunc primus vr̃ reuocatus. vt. l. si qs cũ ꝓcura-
d tatorio. §. fi. s. eod. Sol. intelligas:[d] qđ hic fuerunt dati insolidũ: vel fuit datus secũdus, nõ aĩo reuocãdi primũ. ¶ Sed tunc cõtra: qa si dati sunt insolidũ: ergo vnus potest agere cõtra aliũ, sicut vnus tutor cõtrà aliũ. l. si plures. j. de admi. tuto. Facit qđ no. in. l. ij. C. de admi. tu. Solu. aliud in tutorib⁹. Ratio: quia cũ principalis persona non possit sibi ꝓuidere, ꝓuidet lex, vt vnus possit agere contra aliũ. sed hic principalis persona põt sibi ꝓuidere.
1 Et per hoc † dicebã, ꝙ si sunt dati duo executores vniuersales in testõ, qđ vnus cõtra alium debitorem testatoris potest agere, per. d. l. si plures. Prętereà est alia ratio: quia si vnus executorum nõ vult exequi, alius habet potestatem in totũ: vt. c. si. extrà de testa. li. vj. Si igit̃ ille, qui est debitor sibi, vel socio nõ soluit: non vult exequi: ideo alius in totum põt petere: vt in c. si. extrà de test. ¶ Quero, vtrũ ista exceptio possit apponi etiã post sententiã? vr̃ ꝙ sic: qa hæc exceptio includit: tu nõ habes mandatũ. ergo &c. l. licet. C. e. & no. in. l. Pomponius. §. rati. s. e. Quod hoc includat, dicit text. in. l. qui duos. j. eo. In contrarium facit. l. itaq;. j. eo. vbi innuit, qđ repellitur exceptione. ergo in veritate est procu. Sed dicas ꝙ est exceptio facti, po-
2 tius q̃ iuris. † ¶ Dic ergo, aut sunt dati plures procur. ad diuersa. & vnus potest agere contra alium in his, quę pertinent ad suam administrationem: vt hic, secundum tertiam sol. Aut sunt dati ad idem: & tunc aut non est dictum, nec subintelligitur insolidum: & non potest vnus sine alio aliquid facere. l. pluribus. s. codem. & l. j. §. si plures. de exer. & man. l. idemque. §. si quis ea. Aut fuit dictũ, vel subintelligitur insolidũ: & tunc aut fuit mandatum ad exigendum tantum: & vnus ab alio exigere potest: vt dixi. s. secũdum secundã sol. Aut fuit mandatum vniuersale: & tunc aut superest psona mandati; quę potest prouidere sibi: & vnus non potest agere cõtra aliũ, nisi habeat speciale mandatum: vt. d. l. qui duos. & l. itaquę. j. eo. Aut non superest. & tunc vnus contra alium agere potest: vt. l. si plures. j. de admini.
3 tuto. & qđ not. in. l. ij. C. de admi. tu. Et ista facit. † quod si sunt duo iudices delegati, vel ordinarij: quòd vnus non potest cogere alium: de quo per Inno. in. c. prudentiam. extrà de offic. deleg. & j. de mino. l. minor autem magistratus in prĩnci. & j. de arbi. nam & magistratus.

Ignorantis. ¶ Procurator nõ potest facere conditionem domini deteriorem, sed meliorem sic. hoc dicit cum. l. sequẽ. glo. ponit tres casus in quibus potest fieri deterior conditio domini per procuratorem. dic vt in ca. ¶ Nota gloss. quę, dicit ex quacunque causa, scilicet iusta: nam ex iniusta non quærit seruus, nec filius: nec procur, vt. infrà de acquiren. posses. l. quod seruus.

Minor. xxv.

* Pro cõcordia. Aduerte, ꝙ si minor xxv.an. in iudicio interuenit tãꝗ; defensor alterius, nõ facit iudiciũ nullũ. ita Bar.ĩ.l. exigendi.C.de procu. Cõtrari⁹ ẽt all.in hac l.minor.So.si inspiciatur Bar.nõ meretur argui de contrarietate.Nã Bar. vbiꝗ; dicit & assignat cãs spẽlitatis in.d.l.exigẽdi. Extrà aũt illũ casum reglr decidit̃ cõtra riũ,& maxiẽ p casum',c.q gñalr.de pc.ĩ vj.quẽ tex.alleg.Bar.vbiꝗ;.nec ĩ ali quo sibi contradicit.

a ¶Secũda vera. Et Bar.& Ang.in.d.l. exigẽdi, tenẽt cõtrariũ limitãtes.ĩ.l. ita demũ.& vide ꝗ dixi ĩ d.l.ita demũ. vide Bar.& Bal. in l.Põpo.§.rati.s.eo. Salyc.ĩ.d.l. ita demũ. Tenet idẽ qđ Bar.hic & Inn.ĩ.c. nõ iustẽ.de pc.Ange.hic alr dicit per Bal.ĩ.l.licet.ij. col. C.eo.& ibi p Flo. & ibi ẽt Bar.Adde an minor possit eẽ pc.Ioan.de Ana. consi.xxx.

b Cum iuramento. vide gl.& Bart.in d.aut̃.sacramenta. & Bal.ibidẽ. in.vj. col.p Cano. ĩ.c.nõ iuste.de procura.

c ¶Itẽ in clerico.& not.hic cũ gl.ꝙ nõ ẽ idone⁹ fideiussor, q est alteri⁹ fori.allẽ.Bal.in.l.ij.C.per quas perso.

d ¶Procuratore.Vide de hoc p Bal. in l.ij.§.fi.de lege. cõ. & vide oĩno Bal.p illũ text.in.c.j.in prin.de cõtrẽ.inter do.& empt.& Bal. in.l.si cum empto. C.de pact.

e ¶Qñꝗ; vtilis. sed ista sunt verba do. Ia.ĩ.l.si cãe.§.e.licet Bar.nõ alleget. Et adde ꝗ no.ĩ.l.si culpa.j.de rei ven.& qđ no.Iac.bu.in.l. vnica.C.de mono. & Bart.in.l.facta. §.si heres.ad Treb. & in.l.si cũ empto. s.de pac.& p hoc vide qđ dixit Bar. in.l.apud Celsum. §.si mandaui.ff.de doli exceptio. Sed

SVMMARIVM.

1 *Minor.xxv.annis non potest esse procurator ad iudicia: sed maior.17.annis sic.*
Seruus potest esse procurator ad iudicia.
2 *Minor pro parte absente admittitur ad plenam defensionem.*
Minor ubicunque admittitur sine mandato, eo in casu non restituitur.
3 *Exceptio minoritatis contrà minorem opponitur etiam post litem contestatam.*
4 *Minor non restituitur contrà naturalem obligationem tantũ, nisi ex ea obligatione lederetur.*
5 *Minor hodie cum iuramento est legitimus defensor, si fuit admissus.*
6 *Procurator pro quo dominus satisdedit in instrumento: an saltem nuda cautione promittere debeat?*

* Minor. ¶Qui põt in integrũ restitui non est idoneus defensor: & restitutio principalis prodest fideiussori.h.d. ¶Opp.j.de mino.l. cum mandato.So.dicũt quidã hic defendebat cum mandato: ibi sine mãdato. Vel verius hic in procuratore ad iudicia: ibi in procuratore ad negotia. Contrà hoc: qa secũdũ hoc minor.xxv.an.nõ potest esse pcura. ad iudicia. Contrarium videtur institu.qui ma.nõ pos. §.eadem.&.j.de ma.vindi.l.si collectaneus.Sol.ibi in procurat.ad negotia. Ita dicit gl. Iaco.de are.& Old. sequendo eum dicunt,1 †quòd ad iudicia potest esse procur.maior.xvij.ann.d.§.eadem.&.l.si collectaneus. Nam si intelligeres ad negotia, non esset necesse, quòd seruus manumitteretur: quia seruus potest esse procura.ad negotia: vt.l.seruum quoquẽ.s.eod. & hoc refert Cy.in.l.exigendi.C.eo. quicquid dicat Iaco.quia gloss.est hodie approbata: extrà de procurat.c.qui generaliter.circa finẽ.lib.vj. Et si dicas, quare manumittitur in casibus illarum legum? Respon.quia homines cum eo securius contraherent, & ipse fidelius procurabit, videns se liberatum; & à domino beneficium recepisse. ¶Oppon.C.eo.l. exigendi.vbi minor admittitur. Solut. ibi est casus specialis,& singularis: scilicet,2 †quòd admittitur p parte absente, qui debebat condemnari,& admittitur ibi ad plenam defensionem, non ad allegandum causam absentię: vt ibi in tex.cum dicit defensio.& illo casu minor nõ restituetur, ne decipiatur legis authoritate. ille, qui cum eo contrahit.& ita intellit gloss.iij. Gloss.tamen præcedens generalius loquitur in quocunque casu minor admittatur sine mandato, in eo casu in integrum non restituitur. Quæro quid si fideiussores intercedunt animo nouandi; Gl. dicit quòd minor non habet in iudicio legimam personam. ¶3 †Quęro extra glo.illa exceptio, tu es minor quando potest opponi gloss.in.l. exigendi. C. eodem. videtur dicere, quòd vsq; ad lit.contest.post litẽ contesta.opponi non possit sicut exceptio militiæ.vt.l.filius.§.veterani.suprà.eo. ¶Sed contrà videtur.cum enim minor non habeat legitimam personam, neq; pro se, neque pro alio: vt.l.j.C.qui legitimam personam. semper poterit opponi: vt.l.ij.§.j. suprà qui satisda.cog.& argu.d.l.j.C.qui leg.perso. ¶Venio ad vltimam glo.dicitur hic, ꝙ subuenitur fideiussori minoris.contra.j.de ar.l.si pupillus.gloss. soluit duobus modis. Secũda vera a: qa ibi minor erat tantum naturaliter obligatus.& sic non restituitur: quia iure cõmuni est vsus. Vnde beneficium restitu4 tionis non transit ad fideiussores.† ¶Not.ꝙ contrà naturalem obligationem tantum, minor non restituitur. Simile in.l.puberes.j.de verb.obli. Quod est ideo: quia minor non lęditur. Si verò aliquo casu lederetur, vigore huius naturalis, bene restitueretur; vt.l.interdũ.j.de condi.inde.& ibi dixi.&.l. Marcellus.j.de fideiuss. ¶Opp.C.de fideiuss.mi.l.j.&.l.ij.& l.in causæ.in prin.j.de mino. Glo.soluit optimè,& distinguit: quã vide & signa. ¶Opp.ad tex.& ad distinctionem glos. Videtur enim implicare contradictionẽ. Nam tex.dicit,ꝙ nõ admittit̃ tanꝗ; non idoneus: & postea dicit,ꝙ sibi succurrit̃ p restitutionẽ. Quõ eñ põt sibi succurri: qa nõ lędit̃: Respon.tex. vult dicere, si poneretur illud incõueniẽs, scilicet ꝙ mitteret̃, sequeret̃ aliud incõueniens.scilicet ꝙ restitueretur. ¶Quærit gl.quid in procuratore minoris

5 b dato ad agẽdum? dicit idem,& bñ. ¶†Quæro extrà gl.vtrum minor hodie cũ iuramento b sit legitimus defensor. Gul.de cug.dicit ꝙ sic: qa cessat rõ leg. vt ĩ aut̃.sacramẽta.& ibi no.C.si aduer.vẽ. Hoc verũ, si fuerit admissus. Põt eñ ab initio nõ admitti p istam leg.qa eo ipso, quod vult iurare & implicare seipsum
6 decipit̃: vt.l.minor.j.de mino.secũdũ Gul. ¶†Vltimò Cy.inducit istã legẽ ad qõnẽ, vtrũ pcu. pro quo dñs ĩ instrumẽto satisdedit, debeat saltem promittere nuda cautiõe: & tex.iste facit,ꝙ sic in eo, quod dicit sibi & fideiussorib⁹ suis: ergo seipsum obligat. de quo per eum.in.l.j.C.de satisda.dixi.j.iudi. solu. super rub.& eo.titu.l.si ad defendendum.

Quoniam. ¶Nc.ꝙ defensor repręsentat per omnia vicem ei⁹, quẽ defendit: quod intellige in defensore voluntario. Nã qui defendit: ex necessitate, etiam ex sua persona poterit defensionibus vti: vt.l.ideꝗ;.§.generaliter.j.mãda.&.l.procura.ad exhibendum.§.j.j.rem ra.ha.&.l. sed & si.§.item si rem.de peti.hære.

Neque foemina. ¶In eo, quod dicit tex.miles.intelligit gloss.idem in clec rico, c in.l.filius.§.veterani.s.eo.

SVMMARIVM.

1 *Actio utilis quando præferatur directę, uel directa utili.*

d Procuratore. d Vtilis pfert̃ directę. h.d. ¶Opp.C.de noua.l.iij.sol.gl.hoc est verũ in tribus casibus hic positis. Tu dic quod hic cõcurrebat procura.in rem suam & domi1 nus: ibi non. ¶†Opp.& videt̃ quòd directa pferat̃ vtili: vt.l.qua rõne.§.literę.de acq.re.do.So.quãdoꝗ; e vtilis e & directa sibi aduersant̃: vt directa quæ cõpetit dño: & vtilis quæ cõpetit pręscribẽti.& tũc prefertur vtilis: vt in eo.ti.C.de pręscri.lon.temp. j. de vsuscap. Qñꝗ; vtilis & directa cõpetunt ad diuersa: vt directa, ꝗ cõpetit dño,& vtilis, ꝗ cõpetit emphyteotę, vel feudatario: & tunc vna nõ prefertur alteri: sed quilibet põt de iure alterius litigare, vt.l.si finita.§.si de vectigalibus.de dã.infec. Qñꝗ; vtilis & directa cõpetũt ad idẽ: & tũc si vtilis cõpetit ei, ad quẽ negotiũ ĩ veritate spectat: vtilis pfert̃ directę: vt hic. &.l.si pcur.s.eo.& ĩ toto tit.ad Trebel. ¶Qñꝗ; ecõtrà directa cõpetit, ad quẽ spectat negotiũ in veritate: & tũc directa pfert̃ vtili: vt.d.l.qua rõne.§.literę. Facit quod not.in.l.j.§.j.de loco publi.fruẽdo.

f Ad rem mobilem. f Cui cõmittitur cõsequentia, videntur cõmitti antecedentia.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Cognitione commissa quando uideatur commissum, quòd sententiet? remissiuè.*
2 *Executione commissa, an uideatur commissa cognitio?*

Qui procuratorem. ¶Procurator datus ad agendum, intelli1 git̃ ad litẽ pficiendã.h.d. ¶†Quærit gl. aliqs delegat cãm iudici, vt cognoscat: an poterit sniare? dic, vt in glo.ꝙ non. Spe.in tit.de iudice delegato tenet cõtrariũ. Hoc ego examino in.l.à diuo
2 Pio.§.j.j.de re iudi.vbi gl.tãgit, †an cui committit̃ h
g executio, videatur cõmitti cognitio. g Pro quo.C. si contrà ius, vel vtili, publi.l.& si non cognitio. & ibi distinguo. aut committitur causa simpliciter: aut vt cognoscat: quo casu loquitur illa glo.

SVMMARIVM.

1 *Procurator cui cõmissa est libera administratio in uno negotio, põt quicquid uult liberè in illo facere.& quis possit.n.5.*
2 *Concedere plenam administrationem, & liberam, idem est. Et si dicitur ꝙ possit facere quicquid ipse dominus facere posset, est idem quod concedere liberam.nu.3.*
4 *Promittens se ratum habiturum quicquid per eum factũ fuerit: uidetur concedi libera.*

h Procurator. h ¶Procurator cũ libera, potest omnia facere, quæ dominus facere posset, & etiã alienare, si donationem nõ contineat. hoc dicit.

quid si tertius præscripsit cõtrà emphyteotã,& dñs recupat à tertio p rei vẽdicatione directã, an emphyteota possit vtili actione recuperare à domino: vide Bal. in c.j.§.preterea vlti. de phi.feu, alie. q determinat, quod nõ. Et ad id, quod dicit̃ de vtili acq si tio.ex pscriptiõe, Adde gl.no.& ibi Bar.ĩ.l.si edes.§.j. de ser.vrba.pdio.

f ¶Ad rẽ mobilem. Vide quod p istã leg.&.l. ad legatũ. j.eo.& quod dicit Bar.in.l. indebitũ. de cõdi.indebi.

✠ POMATES.

f ¶Ad rẽ mobilem. Limita regulam hui⁹ text.vt p Bal. in.l.si.i.xvj. op.C. de hęre.isti. Itẽ limita vt p Alex.ibi in vlt.col. op. Panor.in.c.ex pte.iij. notan.de deci. Et eã latè examinat Iasõ.l.ij.ff.de iuris. om.iudi.in.j.nota. &.l.planẽ.§.ij.in. nota.de leg.j. etiã Imo. circa istum tex.cõsi.xxxiij.

g ¶Cõmitti cognitio. Itẽ facit, ꝙ licet p statutũ qs hẽat ptãtẽ inqrẽdi, non poterit cõdẽnare, imo isto casu debebit esse pœna ordinaria: & ad hoc vide ẽt no.ĩ.c.exhibita.de iu.& ad itellectũ hui⁹.l.vide Saly.post Bal.in.l. si pcura. C.e.& ibi Ful.an possit mouere actiones: vide in.l.pcu.C.eo. Ad de qđ voluit Ro. cõsi.ccxliij. incip. ad pdictorũ corroborationem.

✠ POMATES.

h ¶Procurator. Vide practi. Papi. in practi.in forma responsionis rei conuenti.

a ¶Libera administratio. Et no.ꝙ licet in mandato singularium personarū requratur illud verbū cum libera, vel æquipollēs: tñ in mandato vniuersitatum tacitè videtur inesse. Ita dicit Bal. per illum tex.in.l.præses.in princi. C.de transact. Cui adde no. per Innoc.in.c.suscitata.de resti.in integ. & in materia vide Inn.in.c.quod quibusdā.de fideius.& dicit Bal.in.l.mandatū. in.iij.opposi.C.man.quod ꝓcura. gnalis sine libera, nō pōt facere obligatorios act⁹.l.quā a Tuberonis.§.alia.de pecu.dicit etiā Bald.in.l.illud.§.j.de mino.ꝙ in omnibus causis, in q̄bus reqritur specia le mandatū, sufficit gnale cū libera. quod voluit Ro. consi.xciij.

b ¶Importat. Vide tamē tex.in.l.quā Tuberonis.§.alia de pecu.& ibi vide Bar.post Bal.in.l.ꝓcu.C.eodem.

POMATES.

c ¶Quero, quid si non. Vide Iaso.i.l.in prouinciali.§.si ego.colum.vj.ff.de ope.no.nū. Panor.c.intelleximᵘˢ.col.iiij.de iudi.& Panor.cōsi.xviij.col.iiij.volu.ij.Roma.consilio.xciiij.colum.iij.

POMATES.

d ¶In instrumento. Declara vt per Iaso.i.l.trāsactionis.colum.fi.C.de trāsact.vide etiam Felyn.remissiuè.c.solitè.colū.peñ.āñ mediū de maio.& obed.q allegat dicta Bart.hic, licet eum non alleget.

e ¶Concedi libera. Et adde quod not.in.c.cōtigit.de trāsact.in.c.j.& i.c.petitio.de procu.

POMATES.

f ¶Quæro quid importat. Vide ad hęc Alex.cōsi.xxij.in ij.col.in.j.vol. Panor.consilio.x.volumi.j.& cōsil.lxxxviij.i.iiij.col.eo.vol.

g ¶Transigere. An aūt habens generalem cum libera, possit fideiubere, collige ex his quæ hītur in.l.seruus inscio.j.de fideius.& Bal.in.l.in pso-nā.§.j.s.de pac.

h ¶Compromittere. Et de hoc ē tex.cum ibi not.in.c.ꝑ tuas.de arbit.Bar.& Moder.in.l.qui bona.§.si alieno.in fi.iij.quæstionis

tex.cum gloss. ¶Opp.j.l.pxi.&.l.procu.totorum. Solu.gloss.hic habebat liberam: ibi non.& ista vera. 1 ¶†Quero, quid si conceditur libera administratioᵃ in vno negotio, non generaliter in omnibus. Tunc non loquiẗ ista lex, quæ dicit procurator, cui libera. Puto, quod in illo negotio possit liberè facere quicquid vult, eadem ratione, qua in omnibus, quando habet generale mandatum. Pro hoc.c.qui ad agendum.in fi.eodem tit.lib.vj.hoc examinaui plenè in l.qui Romæ.§.Callimachus.in fi.de verbo.obl. vbi tex.videtur tangere. 2 ¶†Quero quid si conceditur plena administratio.& non dicitur libera. Respondeo idem importat:ᵇ vt.l.si procura.C.eod.vbi text.& glo. 3 ¶†Quæro qd si nōᶜ est dictum libera, sed ꝑmisit ei, ꝙ possit facere quicquid ipse dominus facere posset? Certè videẗ idē per.l.creditor.§.Lucius.j.manda. 4 ¶†Quero quid si in instrumentoᵈ mandati est dictū, quod promisit se ratum habiturum, quicquid per eū factum fuerit? Certè ex hoc videtur concedi libera.ᵉ vt.l.j.C.de offi.procura.Cęsa.& ibi tangam. 5 ¶†Quæro quid importatᶠ concessio libera? Respondeo quod omnia potest facere, quæ potest dominus: dū tñ dolus malus absit: vt.d.l.creditor.§.Lucius.ita quòd donationem meram non contineat: vt l.contrà iuris.§.fi.s.de pact.

SVMMARIVM.

1 *Procurator generalis non potest de causa compromittere in arbitrium, uel arbitratorem.*

MAndato. Procurator generalis sine libera nō potest transigere.ᵍ h.d. ¶Opp.s.l.ptoxi.solu. verbum libera, tollit contrarium. ¶Oppo.C.de transactio.l.præses.Glo.sol.no.aliud in ꝓcu.aliud in legitimis administratoribus, vt tutoribᵘˢ, curatoribus, præsidibus, & rectoribus, & similibus. Isti enim intelliguntur habere liberam. ¶Ex hoc nota. 1 †quod procu.generalis nō potest de causa cōpromittereʰ in arbitrium, vel in arbitratorem: cum arbitramentum sit quędam transactio, oportet ergo, quod ei sit mandatum: vel quod habeat liberam administrationem: non dico litis sed omnium bonorū, vel illius causę: vt tetigi.s.l.proxi.& in.l.qui Romæ.§.Callimachus.de ver.oblig.

SVMMARIVM.

1 *Executio iudicati cōtrà procuratorē fit, quando fuit cōdēnatus in expensis ob inobedictiam, uel propter calumniam.*

PLautius.ⁱ ¶In ꝓcuratorē simplicem nō fit executio iudicati: secᵘˢ in defensorē.h.d. ¶Opp.s.eo.l.si ꝓcu.in fi.Sol.sentētia nō mādatur executioni cōtrà ꝓcuratorē.sed ex vigore ꝓmissionis factę per eū de iudicato soluendo, poterit cōueniri, & tetigi vt in cōtrario. ¶Secūdò oppo.qa ex parte rei nō vř posse fieri procura.in rē suā actore inuito.vt.l.si stichū.in fi.de noua.Sol.vt in gl. ¶Opp.& vř, ꝙ tex.iste sit supfluᵘˢ in eo, quod dicit, idē erit obseruandum &c. Huius timore cōtrarij: quidā dicūt, ꝙ finis loquitur in defensore: pręcedens versicu.in procu.cum mandato, qui satisdedit pro se. Sed certè tunc procu.non cōueniretur ex sententia, sed ex stipulatione: dic ergo, quòd finis loquitur in defensore, qui non allegabat mandatum: præcedens ver.in defensore, qui allegabat mandatum & nō ꝓbabat. 1 ¶†Vltimo extrà gloss.scias, quod in procur.quādoq; fit executio iudicati: vt si condemnaretur, in expensis ꝓpter aliquam inobedientiā ipsius procura.vel propter calumniam factam à procu.sine mandato: vt.l.j.§.si ꝓcu.s.si quis ius di.non obtē.&.l.non est.C.de admi.tu. Contrà hanc.l.facit.j.eo.l.procu.qui pro euictione.sed solu.vt in glos.

ADlegatum.ᵏ ¶Cui committuntur consequentia, videtur cōmitti antecedētia, etiā cōtrà diuersas psonas.h.d. ¶Text.

principalis.de dam.infect.& vide in.c.qui ad agēdum.extrà eod.titul.lib.vj.& Ang.hic, & quod dixi post eum.

i ¶Plautius. Et adde quod voluit gloss.no.hic, ꝙ si procu.mentitur mandatum, videtur se offerre liti.quo casu dicit Inn.in.c.per tuas.de arbit.quòd cautus sit aduersarius: vt tunc petat executionem sententię contrà falsum procur. Adde not.in.l.iiij.in princip.ff.de re iudi. Et istud fortè verum, nisi non habens sufficiens mandatum, illud ostenderit aduersario: quia tūc nō patiẗ executionē sententię: qa cessat ratio huius gloss.& aduersario iputaẗ, ꝑ hoc qđ not.glo.in.l.eius.C.si cer.pet.& i.l.non eo minus.de trāsac.& vide Bar.in.l.de pupil.§.fi.i ij.col.de oper.not.nūcia.vbi istū tex.limitat.& dum.s.dixi.nisi fortè &c. Adde Roma.in.l.iiij.in princip.de re iudi.

dicit aduersus hęredem. Quero quid si contrà aliū? Rñ.idē ar.l.cum procurator.j.de ope.no.nū.&.s.eo.l.non cogendum.§.fi.secūdū lectu.quam ibi tenui.

SVMMARIVM.

1 *Fructus connumerantur inter res tempore perituras.*

2 *Res, ut poßit alienari, satis est quòd de facili poßit corrumpi.*

1 PRocurator totorū.ˡ Procurator generalis sine libera, vel sine speciali mādato, nō potest vendere, nisi res tpe perituras.h.d. ¶Oppo.s.l.procu.cui libera. Dicebat Mar.ibi erat procurator omnium: hic totorum. ¶Tu dic, quòd verbum libera, tollit cōtrarium. 1 ¶†Vltimo no.ꝙ fructus connumerantur inter res tempore perituras. 2 ¶†Nor.etiam quòd ad hoc, vt res possit alienari, nō requiritur, quod certo sit tēpore peritura: sed sufficit quòd de facili possit corrumpi. Facit.j.vt in pos.leg.l.is cui.§.qui legatorum.

TSi cuius. A psona defensoris in dominum, fit translatio litis, causa cognita.h.d. ¶Opp.quod in distinctè potest ante lit.contesta.vt.s.eod.l.ante litem.C.eod.l.procuratoribus: &.l.nulla.Glos.subaudit maximè: sed quia non placet: pone aliam solu. Tu dic, quod contraria loquuntur in procura.cum mandato cuius factum præiudicat domino.ideo potest indistinctè remoueri ante litem contesta.hic in defensore sine mandato, cuius factum non præiudicat domino.& potest dominum liberare inuitum suscipiendo iudicium: vt.j.titul.ij.l.soluendo.& infrà de solu.l.solutionem. Et ideo vertitur ista causæ cognitio: an defendat reum tāq̄ gerens negotia sua animo repetendi, an animo donandi.& ad hoc potest ad aptari gloss.quę quærit, an sit procurator in rem suam, an non.

POMATES.

i ¶Plautius. Vide quid ꝑ istum text.dicat Ro.cōsil.lvj.in.ij.colum.

k ¶Ad legatū. Vide quod not.Bal.in rub.j.de exerci.in.vj.col.

l ¶Procurator totorum. Vide no.ꝑ Inn.in.c.quod q̄busdam.de fideius.& Bal.in.l.fi.C.de bo.ma.

SVMMARIVM.

1 *Dominus in mandato procuratoris, satisdat pro ipso.*

2 *Litoræ quando probent mandatum procuratoris.*

3 *Literæ mandati probari duobus modis poßint.*

4 *Mandatum potest testibus probari.*

5 *Iudicium agitatum à procur.reuocato, quando ualeat.remißiuè.*

6 *Iudicium agitatum à procur.reuocato per mortem domini, nō ualet.*

SI procuratorem. Procurator de cuius mandato constat nⁿ non cauet de rato. Itē reuocatio mādati, quæ in notitiā iudicis, vel aduersarij non peruenit, iudiciū nullum nō reddit.h.d. ¶Nota.modum releuādi procura.à satisdatione de rato. 1 †& ideo hodie dominus in instrumento procuratorio satisdat pro ipso procura.vt institu.de satisda.§.si vero aliquis. ¶Nota.quòd literę faciant fidem, dum tamen sint approbatæ. ¶Nota.quòd reuocatio mandati, non pręiudicat aduersario. Ad primum oppo.quia etiā si constat de mandato tenetur satisdare iudicatum solui.vt.l.j.C.de satisda.solu.ibi in procurato.rei hic in procura.actoris. Certè etiam procura.rei potest releuari si dominus satisdat pro eo iudicatum solui in instrumento procuratorio: vt.d.§.si verò aliquis. A satisdatione autem de iudicio sisti, an dominus possit releuare procura.dixi in.l.si defunctus.§.fi.suprà eodem.vbi gloss.tangit. ¶Ad secundum op.& videtur, quòd literisᵐ indistinctè credatur.vt.C.de episco.& cle.l.si qua per calū. 2 ¶Breuiter, †dic secūdum Gul.de cu.aut literæ habent sigillū publicū ⁿ alicuius cōmunis, vel dñi: & tunc faciunt fidem.vt j.de pub.l.si publicanus.&.s.de offi.pæsi.l.diuus.j.de seruis fugi.l.j.§.j.& in auť.vt nul.iudic.§.si verò quis comprehensorum.&.j.de mili.testa.le.tribunus. Aut non habent sigillū publicum: & tunc aut istę literæ

m ¶Quòd lřis.an & quando lřis ꝓcuratoriū cōtinentibus credaẗ, per Paulū de leaza.in.c.tertio loco de prob.

n ¶Sigillū publicū. Adde.c.significauit.de ap.Adde no.per Bar.in.l.Lucius.de fideiusso.& de lřis sigillatis, vide qđ no.gl.in.l.pacta nouissima.C.de pact.

istæ literæ sunt approbatæ ab aduersario, & faciũt fidem, vt hic. Aut ab aduersario non sunt approbatæ: & tũc nõ faciũt fidẽ. nisi aliâs approbarentur. ar. l. j. §. sed ne. C. de lat. lib. tol.
3 ¶ † Qualiter aũt fiat ista approbatio. Rñ. duob⁹ modis. Primò, si habeat testimonium publicum: vt quia notarius subscripsit se literis, & dicit: ad maioris roboris firmitatem, fecit sui sigilli munimine roborari. Ista etiã potest intelligi hic. & d. l. si qua per cal. arg. C. de fide instr. aut. ad
a hęc. ¶ Secũdò põt approbari per testes,[a] qui viderũt hic dñm sigillare. & ita ẽt potest loq hic arg. l. sed si quis ex signatoribus. j. quemad. test. ape. & l. j. circa fi. eo. tit. & quod no. e. ti. l. ij. circa prin. Nec reqritur ꝙ sit sigillum ipsi⁹ dñi sigillantis: vt. l. ad testiũ. §. j. j. de test. Et de ista materia vide per glo. extra de ꝓba. c. post cessionẽ. & plenè ibi p Innoc. & Io. an. Vides ergo, ꝙ literæ possent approbari absente do-
4 mino. ¶ Ex hoc cõcludit Gul. † ꝙ mãdatũ põt ꝓbari per testes dño absente, & ei præiudicat. Ratio est: qa isto casu dñi p̃sentia nõ reqrit̃, vel dic, ꝙ ad istud iudiciũ vr̃ procur. habere mandatum. à. leg. vt dixi
5 in. l. non solũ. §. qui alieno. s. eo. ¶ † Vltimò opp. qd᷑
b nõ valeat iudiciũ factũ cum ꝓcuratore reuocato:[b] vt. s. e. l. ante litẽ. Glo. tua distinguit hic no. & bene. Simile no. in. l. vnica. C. de satis. & per gl. extrà eod. c. mãdato. ¶ Oppo. extra eo. c. ex insinuatione. Dicunt quidam, illud anteꝗ̃ procura. incipiat litigare, quo casu nõ est necesse, ꝙ reuocatio nunciet̃ ab aduersario. Alij dicũt, ꝙ ibi supplet̃ p hãc. l. sed verum esset si nunciatum fuit aduersario. & glos. tenet in. d. c. mãdato. extra eo.
6 ¶ † Quæro, quid si procu. nõ est reuocatus expressè, sed tacitè per mortem dñi. Rñ. puto, ꝙ non valeat iudicium: vt insti. mãd. §. item si adhuc. l. de qua re. §. cũ absentẽ. j. de iudi. & l. pe. j. q sen. sine app. re. Ibi eñ nõ põt aliquid imputari domino, cur mortẽ suã aduersario notificauit: sed hoc potest ei imputari cur reuocationẽ nõ notificauit. ¶ Quero, quid in ꝓcuratore ad negotia? dic plenè p Cy in. l. si mandatum. C. de nego. gest.

c
S Iis qui stichum.

[c] Electio fctã per procuratorem ita consumit ius eligendi sicut si facta esset per dominum. h. d.

SVMMARIVM.

1 Res aliena obligari non potest.
2 Procurator quãdo teneatur finito officio. Et si vendit, de euictione.
3 Procurator conuentus cedendo actionem mandati, quam habet contra dñm, quando non habet aliud, liberatur.
4 Procurator, qui procuratorio nomine promittit, obligatur saltem, uel ut doceat se procuratorem, uel faciat dominũ ratum habere.
5 Lex si procurator. la. ij. infrà de acquir. re. do. potest loqui in tribus casibus.

P Rocurator qui pro.

¶ Procurator, qui pro euictione ꝓmisit tenet̃ finito offõ. h. d. ¶ Opp. s. e. l. Plautius in princi. Gloss. aliud in iudicijs, aliud in contractibus. & assignat rationẽ mirabilẽ. Ex hac rõne vi-
1 detur, ꝙ si aliqs † vt ꝓcurator, obligaret rẽ alienã, nõ tenet̃: qa rẽ alienã nõ põt obligare licet possit vendere. vt no. in. l. Caius. j. de pig. act. ¶ Scd'ò opp. j. qñ ex facto tut. l. post mortem. Sol. aliud in tut. & cu. q sunt administratores necessarij: aliud in procur. qui est administrator voluntarius. Iac. de Are. dicit idẽ in procu. quod in tutore vt non teneatur finito offi-
d cio.[d] Casus est secũdũ eũ in. l. fi. j. de instit. Cy. refert in. l. ei qui. C. qd᷑ cũ eo. Non ob. hęc lex: quia hic procur. promisit proprio noĩe: secus si procuratorio nomine: vt in cõtrarijs. Et hoc apparet ex lr̃a, q dicit fidem suã adstrinxit. & ex fine, vbi dicit vinculũ obligatiõis suscepit. D. Ia. bu. dicebat idẽ, quod Iac. de Are. qñ ꝓmisit procuratorio noĩe. Sed qñ promisit simpliciter, non exprimẽdo, vtrum ꝓcuratorio nomine, vel suo: tunc procederet distinctio glo. quę facit differentiã inter administratores necessarios & voluntarios. vt. d. l. post mortem. §. j. qñ ex fact. tu. ¶ Breuiter istud, qd᷑ isti dicunt, est contra casum. l. seruum Titij. j. man. vbi ꝓcu. qui vendidit ꝓcuratorio noĩe obligat̃ de euictione, etiã si non promittat.
2 ¶ † Et ideo pro huius declaratione est aduertendũ. c Quandoꝗ̃ est certũ vtrum procur. velit obligare se, an dominum, vel vtrũꝗ̃: & tunc stamus certo. Qñꝗ̃ dubitat̃: & tunc aut promittit procura. nomine, vel vt procu. quod idẽ est: aut promittit simpliciter. nõ exprimendo suo, vel procuratorio nomine. Primo casu, aut procu. se tãtum obligat: ita, quod sibi nihil quęratur: & tunc finito officio nõ tenetur. hic est casus. j. de insti. l. fi. Qñꝗ̃ ꝓcuratori aliqd quærit̃: licet p actionẽ mandati dño cedere, vel reddere cogatur: & tũc sicut sibi quęritur: ita etiã ipse obligatur. hic est casus. l. solutum. §. per liberã. j. de pig. act. q lex declarat istã materiã. ¶ Nunc ad propositũ, quãdo procu. vendit sibi procuratori, acquirit̃ actio cõtrà emptorem, vel qa ad eũ peruenit pretiũ: meritò ipse tenetur, vt hic, & l. seruũ. Titij. j. mã. Et licet dño q̃rat̃ vtilis, vt. l. Iul. §. si proc. j. de act. emp. tñ ipsi ꝓcuratori quęrit̃ directa, ꝓpter quod potest cõueniri: & si eã cessit dño, habet actionẽ mandati cõtra dominum, propter quod cõueniri põt. Secus si actionem mandati nõ haberet: tũc enim de euictione conueniri posset. Casus est in. l. si procura. la. ij. j. de aquir. e re. do. secũdũ vnam solu. glo. in. d. l. seruũ. Titij. j. mã. prout dicit, ꝙ in. d. l. si procu. dñs non erat soluendo: & ideo cum actio mandati esset inefficax, non repellitur procu. à vẽdicando quasi de euictiõe sit adstrictus: nec ei præiudicat. & eodem modo est casus ibi secundũ opi. moder. scilicet Dyn. & Old. & etiã Cy. in repe. l. j. de offi. procura. Cesa. qui dicũt, ꝙ in d. l. si procura. habuit generale mãdatũ, in quo nõ venit, ꝙ procura. vendat rem suam tanꝗ̃ dñi: & tunc si vendit nõ recuperat à dño per actionem mandati. vnde põt vendicare cũ de euictione non teneatur. sed in. l. seruum Titij. habuerat speciale mandatum:
3 & sic tenebat̃ de euictione. Et ex † hoc dico, quod si f procura. cõuenitur, qñ non habet aliud, ꝙ actionem mãdati: ꝙ illã cedendo liberatur: vt. l. quod debetur. j. de pecu.
4 ¶ † Vnũ etiam non puto omittendum, ꝙ qñ procu. procuratorio nomine ꝓmittit, saltem ad
e hoc est obligatus, vt se procuratorẽ esse doceat: [e] vt l. j. C. credi. euic. pig. nõ de. Ibi hoc tenebat Iaco. bu. vel quod dñm ratum habere faciat: vt. l. si procuratori falso. j. de condi. ob cau. & ibi dixi. Facit. j. quod
5 fal. tu. l. j. & per totũ titu. Et sic concluditur, † quod illa lex põt loqui in tribus casibus. Primò quãdo ꝓmisit suo nomine ꝓprio secũdũ lectu. Iac. de Are. Secundò, qñ promisit de euictione: & ipsemet vendiderat mandato domini. & sic quęsita fuit sibi actio: & habebat actionẽ mandati. Tertiò, quando procu. adstrinxit fidem suam pro dño in hoc, scilicet: quòd doceret se procuratorẽ: vel quòd dñs ratũ haberet. & sic res euincebatur à domino. Secundo casu principali, quando procura. promisit simpliciter: non dico hic, dicam in. l. si pupilli. §. j. j. tit. ij.

SVMMARIVM.

1 Per literam personam quando quæratur nobis actio.

Q Vod procurator.

¶ Ex re nostra quærit̃ nobis actio p aliũ h. d. Et vtrũ p liberam psonam qrat̃ nobis actio, glo. tractat institu. de inuti. stipu. §. si quis alij. Cy. in. l. multum. C. si quis alteri, vel sibi Gul. in l. certi condictio. §. si nummos. j. si cert. peta. Ego in l. stipulatio ista. §. si quis insulã. j. de verb. obli. & istũ casum ibi examinaui. ¶ Veritas est, quòd per liberam personam non quæritur nobis actio. Fallit in casibus. & hic est vnus de illis, quando procura. stipulatur ex re nostra. & istum casum examinemus hic. Glos. non bene examinat, nec doc. hic nec alibi. Et ideo op. de. l. solutum. §. per liberam. j. de pig. actio. & l. possessio. §. si possessio. de acqui. pos. Solu. qñꝗ̃
1 † procura. stipulatur pro me ex re mea: hoc est, rem meã mihi restituit: & acquiritur mihi vtilis. vt hic &
f l. pe. C. ad exhib. Quãdoꝗ̃ stipulatur ex mea re,[f] hoc est, illud qd᷑ ex re mea descendit, vt fructus & partus, vel loco rei meę vt pretium: & tunc etiam nobis quæritur vtilis, vt hic, & lege Iulianus. §. si procurator de actio. empti. Quandoque non stipulatur rem nec ex re. sed occasione rei meæ: & tunc mihi per

a ¶ Per testes. An mãdatũ possit probari p testes, vide p Bar. i. l. j. s. eo. Ad de q̃ posui in. d. l. j.

b ¶ Reuocato. Et ad de quod p istã pulchram qõ. decidit Bar. post Iac. de ra. in. l. si pecuniam. §. j. de condi. ob cau. Adde Ioã. de Ana. consi. xxv.

c ¶ Si is, qui stichum. Vide per istum tex. qd᷑ dixit Bar. ĩ. l. si stipulatus fuerim illud de verb. obli.

d ¶ Finito officio. vtrum administrator teneatur finito officio. & qd᷑ not. Bart. in. l. eandẽ. ff. de du. reis. & ad ista vide quod no. Bar. in. l. alias. in vltima qõne. ff. de alimen. leg. & ĩ. l. si pupilli. §. j. de neg. gest. p glo. & per Bart. & aliquid Bal. in. l. si creditor. C. si tutor vl' curator. p cano. ĩ. c. aduersus. de immu. ecc. p Bal. ĩ. l. j. C. qñ ex fac. tu. latè Bal. ĩ. l. fi. C. si quis cau. aliqd p Ang. ĩ. l. iiij. ĩ prin. j. de re iu. & de intellectu huius. l. aliqd ponit Bal. ĩ. l. ẽt. in prĩ. C. de fideic. vide Ange. & Imo. ĩ. l. eãdẽ ĩ prĩ. ĩ pe. col. j. de duo. re. adde, an administratores fini to officio possint conueniri. Pau. de ca. consi. cxlix.

c ¶ Vide aliqua p Ias. in. l. si ciuitas. §. si cer. pet. vbi Alexan. vide etiam q̃ dicit Pau. de ca. cõ si. cxlix. de factore, an possit conueniri finita factoria. vide latius Soci. cõsi. cliiij. in. ij. parte. p totũ. & de factore vide Cur. ĩ. l. si vn⁹. ff. de pactis. ꝙ non põt conueniri noĩe ꝓprio. allegat An. in. l. iiij. in prĩ. ff. de re iud. in. l. eadẽ. in fine principij. ff. de duobus reis. And. Alexan.

e ¶ Esse doceat. Ad de Bar. in. l. j. §. j. de ꝓto. sti. & quod no. Bar. & doc. in. l. licet. in. j. col. C. eod. & oĩno Bar. in. l. sin autem. §. itẽ si fundũ. aliâs in. l. si autem. §. si fundũ. j. de nego. gest. & Ang. in. l. iiij. in princ. de re iudi.

f ¶ Ex mea re. Vide Bar. & doc. in. l. stipulatio ista. §. si stipuler. in. v. fal. j. de ver. ob. & p gl. ĩ capi. ꝗ̃ꝗ̃. de vsu. ĩ. vj. & Cy. in. d. l. multũ ĩ verb. ibi. Et potes intelligere, ꝙ procurator nõ emeret idẽ tenet An. in. d. l. possessio. & Bart. in. l. Iul. §. si ꝓcurator. de act. emp. & sequit̃ Pau. de ca. ibi: tñ si. gl. ibi ĩdistinctè dicit, qd᷑ ex cõtractu ẽptionis ꝓcuratoris, nõ acqrit̃ ipso iure actio dño. & ita indistinctè loquit̃ tex. in. d. l. possessio. & sicut ꝓtiũ rei nõ ẽ ex re. l. vẽditor ex hr̃ditate. ff. de hære. vel ac. ven. & dixi post Barto. in. l. stipulatio ista. §. si stipuler. in. v. fal. de ver. ob. Ita eadẽ rõne, nec res videt̃ esse ex pretio. & iõ cõis opinio ĩ puncto iuris non videtur vera: ꝗ̃ꝗ̃ etiã teneat Ful. in. d. §. si procura. p. d. l. possessio. Adde quod voluit Ro. cõs. ccccxlj.

a ¶ Ex re nostra. Idē erit in pēsione, quod in vsura, secūdū Ioā. An. in ca. ꝗꝗ de vsu. lib. vj. Facit quod no. gl. in l. si nauis. in ṽ. iure. de rei vēdi. licet gl. in d. c. ꝗꝗ. teneat cōtrariū: de quo etiā vide p do. Flo. & Imol. in. c. accedēs. circa Pe. Char. de pbē. vbi simplr idē dicūt esse in pēsione, quòd in fructib⁹. tñ opi. Io. and. vr̄ verior. Adde ꝙ hāc legē alleg. ꝑ no. Ro. cōsi. lxxvj. quod li. dn̄s cōpareat cum ꝓcura, non vr̄ eū reuocare, sed poti⁹ causę assistere.

b ¶ Si re⁹. Et est ar. hęc lex. secūdum Bal. quod iudex delegatus ante litem cōtest. nō poterit facere seqstrum. facit quod not. Archi. xj. q. j. quia res. in. ij. col. Et no. hic, ꝙ cōfessio, quę fit ad litis euitationē: licet fiat in causa famosa, non infamat. ita not. dixit Bald. in ti. de confess. in addi. Spec. vbi omnino vide. Andr. Barba.

* Pro concordia. Aduerte, ꝙ quādo est in mora debitor, sicuti est creditor: tūc mora extiguit effectum resultantem ex mora debitoris: ita Bart. in l. item illa. in princi. ff. de consti. pecu. facit tex. in l. arbiter si calendis. ff. de arbi. cum si arguitur tamē de cōtrarietate Bart. in hac leg. si reus paratus. Solu. non est verum, quod Bart. dicat de necessitate requiri protestationem: sed bene dat pro cautela. & sic non de necessitate: vt in simili p cum in. l. ij. colū. fi. ibi cautius. &c. ff. si quis in ius voca. non ier. Hanc solutionem sentit in terminis rectè intuenti do. Alexan. suo consi. xcij. in. j. volu. inci. r edemptoris &c. per lectis &c. in antepe.

c ¶ Suscipere. Et p hanc leg. adde, qd̄ voluit Barto. in. l. iusiurandum & ad pecunias. §. fina. j. de iureiur. Item ad intellectum finis huius legis vide text. omnino. in. §. fi. institu. de perpet. & temp. act. & Barto. in. d. l. interdū. §. fi. de ver. obl. Et hāc leg. ītellige etiā si fiat obligatio ante litem contest. coram ordinario. sec⁹ est coram

procuratorē nō querit: vt. l. solutum. §. per liberam. j. de pigno. act. Ita debet intelligi. l. possessio. §. & si possessio. j. de acqui. pos. In eo, quod dicit, quòd pro cu. stipulatus est de euictione. Illud enim quatenus est vltra pretium rei, non est ēre nostra. & potes intelligere ibi ꝙ procur. non enumerat de pecunia domini: vt ibi dixi. Et ex hoc reprehendo gloss. quę est hic, quę ponit exempla in vsura pecunię. Nam vsura non est ex re nostra, sed propter rē: vt. l. vsura. j. de verbo. signi. & hoc modo debet hoc intelligi, licet significatio istorum verborū ex re nostra, latius assumatur in titu. de stipu. ser. ¶ Oppo. de. l. j. C. ꝑ quas perso. nob. acqui. sol. ibi pactum leg. commissoriæ apponitur super re, quæ desijt esse nostra. & pactum illud apponitur magis in pœnam non soluentis. ꝙ propter aliquam rem meam. Ideo ex re nostra non dicitur apponi.

Paulus. ¶ Gl. intelligit adesse, ne colludat. & ex hoc dico, quod actus, qui fieret per dominum, esset validus: vt dixi. s. eodem. l. post litem. cū l. seq. & arg. eius, quod nota. in. l. si suspecta. j. de inoffi. testa.

Pater filio. ¶ Procurator in rē suam, ex causa lucratiua, debet dn̄m defendere. h. d. Vides hic, ꝙ creditor pōt esse tutor testamentarius pupilli. ¶ Quæro, an hoc hodie sit correctum? glo. hic variat. & in authē. minoris. C. qui da. tu. pos. Breuiter dico, quod si testator sciuit eum esse creditorem. quod pōt esse testamētarius tutor: qa ei⁹ fides est electa à testatore: vt insti. de satisda. in prin. Præterea cū mater & auia possunt esse tutrices, nō obstante quod sint creditrices: ergo multomagis tutores testamētarij, q matri & auiæ preferunt: vt in aut. matri & auię. C. quando mulier tutelæ offi. fungi pōt. dixi plenè in aut. minoris. s. alleg. ¶ Quæsit glo. an datio sit ipso iure nulla: an verò valeat, sed tutor creditum amittat: de hoc fuerunt opi. vt not. in l. propter litem. in prin. j. de excu. tut. gloss. hic & in authē. minoris. vr̄ dicere, ꝙ aut hoc sciebat testator. & erit tutor: al's secus. dixi plenius in. d. aut. minoris.

Absens. ¶ Glo. in. l. seruum quoq;. §. publicē. s. eo. tenet quod quilibet etiam sine mandato admittitur ad allegandas causas absentiæ. hic videtur requiri, quòd sit procur. Dixi plenè in. l. penul. §. ad crimen. de publi. iudi.

Per procuratorem.

¶ Per liberam personam actio habita & ius habitum conseruatur. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Litis contestatio, quòd inducatur per confessionem.*
2 *Confessio facta in actione famosa, infamat.*
3 *Iudex delegatus per litis contestationem non efficitur dominus litis.*
4 *Quilibet iudex potest ad euitandum iudicium facere, quòd reus conuentus deponat,*
5 *Soluere uolens ad euitationem pœnæ, si non reperit eum, cui soluere posit, potest authoritate iudicis deponere.*

Si reus. [b] ¶ Qui paratus est soluere, non cogitur iudicium suscipe[c] h. d. Gl. ponit casum, sed nō est necesse: quia lex clara est. Et per istam leg. dānat quidā gl. q est in. l. j. C. de lit. cōtest. q dicit, ꝙ p confessionē inducitur lit. cōtest. Cōtrà dicūt ipsi: qa imo euitatur iudiciū, seu litis cōtest. per cōfessionē. vt hic. Facit. l. si domus. §. qui confitetur. j. de lega. j. Sol. ista glo. est vera: nec obst. ista lex. Nō enim hic confitebatur tantum: imo volebat soluere, & offerebat pecuniam: vt sic tolleret omnem spem futuri iudicij. Quę ratio cessat in confitente simpliciter. Itē delegato: vt not. Bald. in. l. inuicem. C. de compen. & Bald. in. l. cōsentaneū. in. iij. colum. C. quomodo & quando iudex, & ibi dicit, quòd non est alibi. sed Bart. hic contrà.

d ¶ Delegatus. Not. de iudice delegato, an possit ante lit. contest. absoluere secundùm formā hui⁹ leg. Adde Pe. & Bal. i. l. sancim⁹. in. viij. q. C. de iud. & an requiratj depositio & consignatio, vide Bal. hic.

2 per hanc legem reprehendunt quidam glo. quę est in. l. ictus fustium. s. tit. j. quę dicit, ꝙ per confessionē quis infamatur. quod videtur contrà hanc. l. Quid enim si famosa est actio. sed responde, vt dixi tibi. s. proximo contrario: qa aliud est offerre pecuniam. aliud cōfiteri tm̄. ¶ Quero. dicitur hic, quod preses ꝓuincię iubet in edem sacrā deponi: an hoc possit facere iudex delegatus? glo. dicit, quòd post litem contest. potest: ante non. & ita intelligit hunc text. dum dicit in fi. quòd si lis cōtesta. est, hoc omne iudicis officio &c. Sed hoc non est verum: qa per cō-
3 testationem delegatus[d] nō efficitur dominus li. vt. l. iudicium soluitur. j. de iudi. ¶ Dico ergo, ꝙ quili-
4 bet iudex potest hoc facere. & hoc siue ante lit. contesta. offeratur ad euitandum susceptionem iudicij, siue post lit. cōtest. ad euitādā sn̄am. & hoc addit finis hui⁹ leg. dum dicit, quòd si lis &c. ¶ Vltimò
5 not. quando aliquis vult soluere: vt pœnam euitet.[e] si non reperit eum cui soluere possit: debet authoritate iudicis facere consignari & coram iudice offerre, & ad hoc, vt sciatur vtrum ille reperiatur, si fortè esset forensis, fiat preconium. de hoc arg. l. si eo tēpore. C. de remis. pig.

Nec ciuitatis. ¶ Oppo. C. eo. l. neque. solu. ibi post li. cōtest. hic ante. ¶ Querit gl. qd in episcopo, vel alio prelato: an possit facere procuratorē ante lit. contest. Quidam quod nō. alij quod sic. & isti melius. dixi in. l. j. s. eo.

SVMMARIVM.

1 *Venditori etiam scienti litem motam, est denunciandum.*
2 *Denunciandum est uenditori, non solum litem motam, sed petere quòd ueniat ad defendendum.*
3 *Cautio rati ita præstatur, quando aliquid petitur in iudicio, sicut quando petitur extrà iudicium.*
4 *Denuncians procuratorio nomine, tempore denūciationis debet facere fidem, de mandato.*
5 *Cautio rati in casibus quibus quis sine mādato pro absente denunciare potest, a denunciante potest peti,*
Venditor etiam tenetur defendere emptorem, in controuersia, quæ fit resistendo ipsi emptori.
Venditor qualiter teneatur ad sumptus litis.

Qui absentem. ¶ Ab eod, qui ꝓtestatur aliqd noīe alieno, pōt peti cautio de rato si petētis interest caueri. h. d. ¶ No.
1 casum expressum, ꝙ non sufficit venditorē scire, ꝙ
f cōtrouersia mouet ēptori: nisi sibi fuerit denunciatū[f] ab ipso emptore, vel ab eo, q habet mandatum: vel de rato promittit, vt. hic. Potest enim esse, qd̄ emptor nō vult, qd̄ eum defendat: nec haberet ratum.
2 ¶ Secundo no. ex hoc, ꝙ non sufficit denunciari venditori, denuncio tibi, quòd mihi mouetur lis: sed
g debeo petere ab eo vt veniat ad defendendum[g]. vt hic, & l. j. C. de pericu. & cōmo. rei ven. & C. de euic. l. si tibi. & l. j. de euic. l. si rem. §. fi. Dixi de hoc in. l. de nunciasse. in princ. infrà de adul. & l. non solum. §. fina. j. de no. ope. nun. in ea parte, in qua tractatur de
3 denunciatione incitatoria. ¶ Tertiò nota, quòd sicut quando aliquid petitur in iudicio, postulatur cautio de rato: ita quando petitur aliquid extra iudicium: vt hic & l. de pupillo. §. qui procuratorio. ff. de
4 opis no. nun. ¶ Et sic est forma, ꝙ quando aliquis
5 denūciat procuratorio noīe, ꝙ tempore ꝓtestatiōis vel denunciationis, faciat fidem de mandato: al's iustè ei non creditur. vt infrà depo. l. si quis inficiatus. ¶ Not. quòd in casibus, quibus quilibet admittitur pro absente, etiam sine mandato, vt ad faciendum tales denūciationes, vt. l. si ꝗs solutio. j. de vsu. & l. ꝓhibere. in prin. j. qd̄ vi aut clā. pōt ab istis denunciatoribus peti cautio de rato, si petentis intersit: vt hic. ¶ Venio ad gl. & oppo. ꝙ petētis nō intersit. vt in gl. Glo. videtur soluere tribus modis. Primo modo ꝙ

c ¶ Pœnam euitet. Remediū ad euitandum cōmissionem pœnæ. Adde text. in. l. acceptā. C. de vsu. vbi tex. no. & illum tex. ꝑ concordāti alleg. Bal. in. l. si seruum §. nunc videamus in fi. de verb. obli. & adde Barto. in. l. iusiurādam & ad pecunias. §. ait ꝓtor. j. de iureiur. & Bart. in. l. infamē de pub. iudi. & ibi dixi, & ad istū tex. & ad hoc no. vide no. Bar. in. l. si soluturus. de solu. & oīno in. d. §. nūc videamus. si autem decessisset sine herede nō incideret in pœnā, si nō soluit debitori cum nō sit, cui solui posit secūdū Bal. in. l. ij. in. fin. C. de iur. emphyt. Adde qualiter qs debeat offerre, vt pœnā euitet. Petr⁹ de Ancha. cōsi. lxxxv.

f ¶ Denūciatū. Idē in. l. non solum. §. morte. in. iij. parte princi: circa princ. Idem in. l. emptor C. de euict. & in. l. j. C. de peri. & commo. rei ven. & in. l. denunciasse. i prin. de adult. Adde Ro. consil. ccxij. & in ꝗtū. Barto. dicit, ꝙ cū aliquis denunciat ꝓcura. noīe, ꝙ debet mandatū exhibere. Vide Ro. cōsil. cciij.

g ¶ Defendendum. Ex hoc limita tn̄ vt per gloss. in. l. si. cum questio. C. de euict. in. gloss. per. in fi. & ꝓbat in. q. ibi l. & per tex. & q ibi no. cōiter in. l. si seruus quē. §. j. deli. cā.

6 do,ꝙ interest propter sumptus litis. ¶ †No.ex hac glos.ꝙ sicut venditor tenetur defendere emptorem,quando conuenitur:ita tenetur eum defendere in controuersia,quæ fit resistẽdo,ipso emptore agẽte.Facit ad hoc.j. de euict.l.euicta.§.j.vbi dicit̃ re euicta si possessor ab emptore cõuent⁹ est
7 absolutus. ¶ Secũdo no.† ꝙ venditor tenetur ad sumptus litis.ꝗ qualiter intelligat̃,statim dicam. ¶ Secundo modo soluit gl.ibi,vel melius &c.quã vide.Ista gl. videtur dicere idem,qđ prius dixerat:ideo Francis.accur.faciebat,vacat in toto hoc.sed videndo glo.prout iacet,dic ꝙ differt hæc sol. à præcedenti:quia suprà iã erat restituta possessio illi euincẽti:hic nõ.vel dic quod suprà loquitur de sumptib⁹ litis,quos facit emptor reuersus, in secunda quæstione,quam mouet.hic de sumptibus primæ litis,quos facit litigando cum euincente,quos sibi non restituit emptor:quia habebat iustam causam litigandi,ad quos posteà tenebitur,dñoꝗ non habente ratum: vt.l.si fine.§.cũ autẽ.rẽ ra.hab. ¶ Tertiò soluit glo.ibi,ꝙ iste venditor satisdederat de rato,& de iudicato soluendo illi euincenti,prout tenebat̃:vt.l. Põponius.§.sed & is.s.eo.Merito interest sua,si sibi cauerit:ne stipulatio committatur.Vel dic extrà glo.ꝙ interest sua emptoris ab initio.Nam poterit esse,ꝙ vẽditor defendens vincet:si emptor reuersus nõ haberet ratũ, posset iterum conueniri,& posset ꝑdere.Ideo interest sua cauere de rato. Sed tex.videtur se referre ad casum,quando perderet:& tunc restitueret̃: & sic interest sua propter sumpt⁹ litis. ¶ Opp.de.l.venditores.j.de verb. obli.vbi non tenetur ad sumptus nisi sint promissi.so.gl.in.l.j.C.de euict. videtur tenere,quòd sumptus non possunt repeti,nisi quando emptor succubuit.& ita loquitur hic:secus si non succubuit:vt.d.l.venditores.Gul.de cu.tenuit hic contrarium per.l.si fine.§.Marcellus.&.§.cum aũt.j.rem ra. ha.&.l.si vt certo.§.idem labeo.j.cõmo. ¶ Ego dico sic:venditor tenet̃ de euictione.Itẽ tenetur emptorẽ defendere.Aut ergo vult repetere sumpt⁹ ex illa clausula:quia venditor de euictione tenetur,& non põt,nisi re euicta:vt.l.j.C.de euic.& quod ibi no.Aut vult repetere:ideo,quia nõ defendit:& tũc põt.Tenet̃ enim ipsam litẽ defendere:vt.l.si plus.§.mota q̃stione.j.de euic.Si nõ facit,cõmittitur stipulatio ad interesse:vt.l. stipulationes non diuidunt̃.ver.Celsus.j.de verb.oblig.qđ interesse est ĩ sumptib⁹. Præterea venditor tenetur promittere emptori habere licere,vt.j.de act. emp.l.emptorem.§.qui autẽ.sed obligatio habere licere, committitur ad sumptus:vt no.in.l.stipulatio ista.§.j.in.gl.magna.j.de verb.obl.ergo &c.

SVMMARIVM.

1 *Defensor,qui satisdedit est habendus loco domini,& in eum fit executio.*
2 *Inopia domini est iusta causa non defendendi.*
3 *Defensor si non defendit ex causa,quando comittatur stipulatio de defendendo.*
4 *Defensor,qui satisdedit ex quo habetur loco domini,etiam ante litem contestatam,non reuocatur,nisi causa cognita.*
Talis defensor iurat de calumnia.
Item dat alium procuratorem ad defendendum ante litem contesta.
5 *Fideiussor si denunciat creditori,ne soluat debitori,quia factus est nonsoluendo,an sibi prosit:remissiuè.*

Titius. ¶ Inopia rei non excusat defensorem, qui satisdedit:& ideo si non defendit,stipulatio committitur
1 h.d.Quã leg.not.quia bona est & subtilis. ¶ Not.† ꝙ defensor qui satisdedit habendus est loco domini.Gl.ista primò ponit casum ĩ leg.posteà opponit & soluit. ¶ Oppo.ꝙ inopia principalis sit iusta non defendendi: vt.s.eod. l.mutus.§.fi.Quidã fatentur:& ideo dicunt hic defensorẽ & fideiussorẽ iuuari.qđ est expssè cõtrà tex.& cõtrà casum positũ in glo.alij dicũt,ꝙ ibi possidebant̃ bona defensoris:hic rei principalis. Alij dicunt ibi in totum erat non soluendo:hic in parte.vel hic de rigore, ibi de equitate.Glo.hic non posuit aliã solu.& prędictarum non est aliqua vera. ¶ Dicas ergo,ꝙ hic loquit̃ in defensore sine mãdato,qui satisdedit. vnde habuit respectũ ad personam dñi.In eum enim esset fienda executio vt.l.Plautius.s.eo & hoc est,quod hic dicit, dñi loco habendus est Ibi lo-
2 quitur in defensore cum mandato,in quem executio no debebat fieri:†&
a ideo iusta cã nõ defendendi est inopia dñi[a].Possemus etiam sustinere vnã solu.glo.hic,quòd bona defensoris cœperant possideri. Quæ sol.licet non sit vera quantum ad tex.tñ potest esse vera in se:quia legitimum impedimentum superueniẽs defensori,eũ excusat:vt.l. vel hereditas.s.eod. ¶ Et
3 ideo distinguet̃† in ista materia:quando defensor non defendit ex causa,an stipulatio de defendendo cõmittit̃.Dicat aut loqueris in defensore sine mãdato,aut cum mandato.Primo casu,aut causa superuenit ex parte rei defensi:& nõ prodest:vt hic.Aut ex parte defensoris,& ꝓdest ne stipulatio cõmittatur:vt hic secũdũ aliã sol.Secũdo casu q̃n defendit cum mandato aut ipse satisdedit pro se:& tũc siue causa superuenit ex parte sui defensoris,siue ex parte defensi,stipulatio non cõmittit̃:vt.l.mutus.§.fi.s.eodem. Aut dominus ipse satisdedit pro defensore:& tunc aut causa non defendẽdi superuenit ex parte defensoris,vel vtriusꝗ:vt inimicitię:& tũc stipulatio nõ committitur:vt.s.eod.l.si post datum.Aut superuenit ex parte domini,licet absꝗ aliqua eius culpa:& tũc licet ꝓcurator nõ defendat,vel defendere nõ possit:tamen stipulatio cõmittitur:vt.s.eod.l.si defunctus. Ratio:quia ipse principalis,vel heredes eius possunt facere:vt causa defendatur ab ipso procuratore, vel ab alio , quòd sufficeret : vt.l. omnium. s.e.&.l.ij.in fi.rem ratam hab.Et sic est solutum contrarium quod feci,vt l.si defunctus.s.eod. ¶ Extrà glo.& tex.qui dicit defensor,qui satisdedit,habetur loco domini,etiã ante
4 lit.contest.Not.†quòd talis defensor ante li. cõte. non potest reuocati,nisi causa cognita:vt.l. is cuius.s.eo.qa est dominus litis,sicut procurator ꝑ cõtest. ¶ Et plus no.ex hoc, quod habet̃ loco dñi:ꝙ ipse debeat iurare de calumnia.dixi in.l.nõ solũ. s. eo.& non allego istam legem.& ideo iunge eã ibi. ¶ Item not.ex hoc quod talis defensor ante litis cõtesta.potest dare alium procuratorẽ ad defendendum:quia loco domini habetur.hoc tenet Dyn. de
b solu.l. solutionem . per istam legem . [b]† Vltimò
5 glo.iuducit in arg.ad questionem,quod si fideiussor denunciauit creditori,ne numeret debitori;quia re⁹ factus est non soluendo,an sibi prosit.Est quæstio sabbatina,quam glo.ponit hic, & in.l.tam mandatori.C.de non nu.pecu.&.l.si fideiuss.j.de fideius.& ibi plenè de hoc dixi.

Omnis. ¶ Qui exceptiones calũniosas opponit,non videt̃ boni viri arbitratu defendere:& ideo stipulatio cõmittit̃.h.d. quod no. ¶ Not. bene istum casum , quòd non defenditur,qui calũniosè defenditur. & quòd stipulatio de defendendo committitur , quando calumniosè defenditur, quod nota.

Quod cuiusque uniuersitatis nomine, uel contra eum agetur Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Collegia,quæ sint licita,remissiuè.*
2 *Ciuitas,quando fieri & certo loco constitui,posit?*
3 *Scholares plures stantes in una domo, poßũt facere collegiũ, & syndicum constituere.*

Neque societas. ¶ Omne collegiũ est improbatũ. nisi appareat specialiter approbatum.hoc dicit. ¶ Querit glo.differentiam inter societatem, & collegium,& vniuersitatẽ.Dic.vt colligitur ex trib⁹ primis glo. ¶ Quero,quę collegia sunt approbata.dic, vt in gl.quod no.Item qua pena coercet̃ , ꝗ faciũt collegiũ illicitũ:dic vt in gl. ¶ Quæro ergo,q̃ sunt collegia approbata de iure.Primò dicit gl.collegiũ
1 †multorũ artificũ,ꝗ numerat̃ in.l.fi.j.de iure ĩmu. Quod nota.qa ꝑ hoc habes qđ oĩa illa collegia sunt approbata.Itẽ dicit gl.cõgregatio cuiuslibet ciuitatis,castri,vel villæ,quod est ncuũ qd. ¶ Videt̃ ergo
2 †quod si aliqua gens vellet se ponere in vno loco,& faceret ciuitatem,castrũ,vel villã, quod hoc posset. videtur enim hoc permissum de iuregentium , vt.l.
c ex hoc iure,[c]de iusti.& iure.ibi regna condita,edificia collata. Et crederem hoc esse verum , nisi tenderet ad iniuriam,vel emulationem alterius castri,vel
d villę:vt lege opus.de ope.pub.de hoc dixi plene in l.fina.j.de colle.illi.vbi tangitur per Innocen . in.c. cum ab ecclesiarum.extrà de offic.ordi. ¶ Et iuxtà prædicta dicit gloss.item collegium decurionum. Item quelibet congregatio pro iusticia conseruanda,vt scholariũ Tuscanorũ, vel toti⁹ vniuersitatis. vide glo.Item causa religionis:vt dicit glo. ¶ Item
3 querit gloss. †vtrum plures scholares,qui stant in vna domo simul,possint facere collegiũ:adeò,quod possint facere syndicum.dicit glo.quod sic.Alij cõtrà:quia non stant simul animo faciendi vniuersitatem,vel collegiũ:sed vt commodius viuat . Sed dico,quod possunt facere collegium:vt.l.fi.j.de colle. illi.quę est lex gręca ibi translata.

SVMMARIVM.

1 *Differentia inter syndicum,actorem & economum,non attenditur de iure canonico.*
2 *Vniuersitas uolens facere actorem si dicat,facio talem procuratorem,uel syndicum,non uitiatur constitutio.*
3 *Error in nomine contractus,non uitiat,quando uerba de se cõtractum important.*

p Quib. aũt. [d] ¶ Collegia licita pũt hr̃e bona,& agere & cõueniri,

a ¶ Inopia dñi. Quòd inopia inducit exceptionẽ, intellige fctã cessiõe bonorum,al's esset falsa. secundũ Bal.ĩ.l.incendium.in princi. C.si cert.pe.&.contrà istam glo . vide Bal.in.l.si quis . s. si quiscaut.

b ¶ Per istam leg. Et Spect.in titu.de ꝓcu.§.j.versi.sed nũquid defensor.

c ¶ Ex hoc iure. Adde quod dixi post Bar.in.l.j.§.fin.aut. s.de oper.no.nun. post Bart.in.d.l.ex hoc iure.

c ¶ An statutum loquens in persona verificetur in vniuersitate:vide Bertach.in vers.vniuersitas. Ant. Alexã.

d ¶ Quibus authẽ. Vtrum autem defensor huius ciuitatis equiparet̃ tutori,vel procuratori, vide in.l. iusiurãdũ & ad pecunias.§.j. ff.de iureiur.& in l.illud.§.actor.s.eo.

a ~POMATES.¶Sed quero. Vide Alex.cōsi.xliij.col.v.in.iij.vo.

b ¶Syndicus. Quis aūt dicat̄ syndicus, dic secūdū Bal.de pac.cō stan.in ẏ. mittat, quasi singulorū cām vni⁹ cōplexiuo noīe dicēs: vel quasi pluriū simul cām dicēs. Et si plures sunt creati syndici ab vniuersitate, gerūt publicā ꝑsonā. & videt̄ ꝙ habeāt mādatū insolidū.arg.ff.de admit.tut.l.decæte ro.etiā in his, q̄ requirūt spāle mandatū j.de iureiur.l.iusiurādum & ad pecunias.§.defensor. & per Iacob.de aret. C.etiā per procura.causam ī integ. restit.l.j. Sed tuti⁹ est, ꝙ in requirentibus speciale mandatum, debeat spāle mandatum habere: vel gn̄ale cū libera. No.Ioā.an. ī.c.presentium.de test.libro.vj.in nouella. Et ꝓ dicto Bar. hic, bn̄ facit. quod no.Hosti. & Cano.in.c.petiti. de procura. vbi, si dico: cōstituo syndicum: vel constituo filium meum: tenet cōstitutio ꝓcuratoris. Adde ad idē qd' dixit Bald. in.l.id, quod paupibus.in princ.C.de epi.& cle. si facio executorē hoc mō: constituo te dilapidatorem meum ad exequendum.non vitiatur actus propter ineptitudinē verborū.& ideo dixit nota Bald.in.l.si cum autē.C.de dona.ante nup. ꝙ si notarius grossus in testamēto dicat, pater reliquit filio aliquid iure restitutionis: valet, si cōstat de mente, quod not.in libello.dixi in.l.Aurelius.§.sticho.j.de liber. lega. & ad Bar. hic adde per eundem.s.titu.j.in prin.l.j.post gl.& glo.j.§.si quando. ī aut.de san.epi.& vide Barto.no. C. de ꝓcur.l.neqꝫ. Et adde, quòd cum dico: constituo te ꝓcuratorem meū, licet non debuerim dicere constituo: actus nō vitiatur. l.penul.& ibi Bal. C.de ꝓcura. Adde quod relictum filio iure restitututionis, cum deberet dicere institutionis, valeat: eundem Bald.consi.ccv.v.lib.

1 per suos syndicos, & actores.h.d. ¶†No. differen-
tiam inter actorē, & syndicum, de quo dicitur hic: &
economū, de quo in.l.iubemus.C.de sacr.san.eccle.
& glo.istam differentiam assignat.vide eam & not.
Sed de iure canonico de ista diuersitate nō curatur:
a vt extrà de procuc.c.petitio. ¶Sed quæro[a] de iure
nostro.pone, quòd vniuersitas dicit facio talem pro
curatorem, vel talem syndicum: cum debeat dicere
2 actorem:†an vitietur cōstitutio? videtur ꝙ sic, per
istum tex.cum gl.& videtur casus.j.eo.l.item eorū.
§.sed si ita. Contrarium credo. Nā licet erratum sit
3 in nomine†contractus: si tamen verba de se contra-
ctum important: talis error non vitiat: vt.l.si vno.in
princip.s.loc. Vbi ponitur donatio pro remissione:
vt.l.si olei.C.loca.vbi ponitur locatio pro contractu
innominato, vt.C.de suspec.tu.l.ij.& ibi exponitur
tutela, pro cura.&.j.de dona.causa mortis.l.vbi.va-
lebit ergo constitutio, & exponitur actor.i.syndi-
b cus.[b]vel syndicus, id est, actor: prout oportet. nō ob.
l.item eorum.§.sed si ita.vt videbitis ibi. Ibi etiā de-
clarabo melius differētiā inter actorem & syndicū.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersitas, quando æquiparetur pupillo.*
2 *Vniuersitas nihil habēs in communi, cogitur imponere collectam.*
3 *Collecta potest imponi uniuersitati, pro eius necessitatibus, non ut donetur alicui.*
Princeps solus pro necessitatibus totius imperij imponit collectam.
4 *Superior cogit illos de uniuersitate, ut imponant collectam.*
5 *Dominus efficitur contumax, quando Procurator comparet cum mandato minus sufficienti.*
6 *Vniuersitas ita defenditur, sicut quilibet priuatus.*

Quod si nemo. ¶Si vniuersitas nō defendat̄, contrà eā
ad primum, & ad secundum decretū procedit̄.h.d.
1 ¶†Opp.ad primū dictū: vniuersitas similis est pu-
pillo: vt.l.nihil.ad muni.&.C.de iure reipu.l.rem pu
blicam.&.C.ex qui.cau.ma.l.reipublice. sed pupil-
lus non patitur vēditionē: vt.l.apud Iul.j.ex quib.
cau.in pos.ea.ergo nec Vniuersitas. Glo.optimè sol
uit.quòd in hoc Vniuersitas non est similis pupillo.
Assignat rationem: qa pupillus speratur effici ma-
ior.quę ratio cessat in vniuersitate. Probatur in.l.ni-
si finita.§.fi.cum.l.seq.j.de tute.& re.dis. ¶Est ali⁹
casus in quo respublica nō ęquiparatur pupillo: sed
adulto maiori.xx.annis: vt.j.de manu.q̄ ser.ad vni-
2 uer.&c.l.j.&.ij.coniuncta.l.fi.eod.titu. ¶†Quærit
gl.quid si vniuersitas, nihil habet in cōi. Respon. co-
c git imponere collectam[c], & facere bursam cōmunē.
3 ¶†No.quòd pro[d] necessitatibus vniuersitatis po-
d test imponi collecta. Facit.l.omnes.C.de op.pu.nō
autem potest imponi collecta: vt donetur alicui: qa
e illud appellatur decretum ambitiosum[e].l.ambitio-
sa.j.de decre.ab or.fa.&.C.de decre.per to.titul. Pro
vtilitate verò publica totius imperij, non posset im-
ponere collectam aliquis, nisi Princeps: vt.l.j.C.de
4 superindi. & ibi dixi. ¶†Nota. etiam ex ista gloss.
quòd superior potest compellere illos de vniuersita
te: vt īueniatur mod⁹ habēdi pecuniā, scilicet vt im
ponāt collectam: vnde pecunia veniat in commu-
5 ni.dixi de hoc in.l.iiij.§.actor.j.de re iudi. ¶†Ve-
nio ad ver.& quidem. No.bene, quòd si procutator

c ¶Quòd si nemo. Collectam. Vide no.per Bal.in.l.etiam.in.ij.col.in ver modo igitur: cum seq.C.de execu.rei iudi.

d ~POMATES.¶Quòd pro. Vide Feli.in.c.cum omnes.in prima colum.aliàs decima ad finem.&.ij.aliàs.xj.de consti. Alexan.cōsi.cxxiiij.in princip.in.iij.volumi. Abb.consil.lxj.in.ij.colum.in.ij.volu. Bart.consil.clxxv.

e ~POMATES.¶Ambitiosum. Vide Bar.consi.vij.in.iiij.col.j.vo.

f ¶Pōt procedi. An autem cōtrà vniuersitatem procedatur ad secūdū decretum.in.l.si finita.§.Iul.de dam.infec.in.viij.col.alleg.istū tex.quod sic.

g ¶Si clericorū. Quādo collegium clericorum non habet caput, ad quem recurratur: vide pulchrè not.per Innocem.in.c.cum ex iniuncto.de operis noui nuncia.& in.c.humilis.de maio.& obedien.& in.c.cum venissent.de resti.in integr. per Pau.de liaza.in.c.nullus.de electi.in j.q. Sed an agēs cōtrà cōmunitatem, possit petere vt ciuitati cōstituatur syndicus: & cogatur ad hoc vt sententia valeat. vide Barto.in.l.j.C.de iure rei public. lib.xj.& quod hr̄ in.l.ergo.de fideicom.lib. Qualiter autē dicat̄ syndicus legitimè constitutus, dic ꝙ requiritur hic, quòd omnes de collegio sint vocati ad sonum cāpanę.& ad mandatū superioris, & in loco consueto, secundùm glos.in.l.aliud.§.refertur.de regul.iur.& Innoc.in.d.cap.ex iniūcto.& Barto.l.actuarios.C.de mune.li.xij.& in.l.obseruare.C.de decuri.facit l.ij.eo.tit.&.l.fi.C.de lega.libr.x.per Bal.in.l.neqꝫ.in fi.C.de procura. Et hic præsumitur tn̄ legitimè congregatum, si totum collegium fuit cōgregatum: licet non appareat, quō per not.per Bartolū in d.l.obseruare & in l.vniuersis.C.de ꝓci.impe.of.ferē. Ad prædicta facit, quod notat Barto.in.l.omnes populi.in princip.ij.quæstio.principali.& gloss.nota.in.l.sed si ex dolo.§.j.infrà de do. dicit tamen Bald.in.l.illud.§.si quid.per gloss.ibi, quòd idi sunt omnes de vniuersitate, vbi est vniuersitas: licet non sit cōgregata de mandato superioris, vel ad sonum campanæ. Quod intelligit Petr.de ancharano.si hoc intendunt: scilicet ibi esse congregatos.vt faciant vniuersitatē: secus si à casu omnes erant in vno loco, per id quod not.Inno.in.c.cum dilectus.de or.cog.& quod not.in.c.cum ab ecclesiarum.de offi.ordi. Et istis adde Barto.& hoc in.l.omnibus ad Trebel. Adde si syndicus reijciatur, quis debeat probare, quòd legitimè constitutus fuerit. Fede.cōsil.clxiij.& ccxxvij. Et an præsumantur omnia solenniter acta, si notarius attestetur per eundem.consi.cclxxxviij.

f venit cum mandato minus sufficienti, pōt procedi[f]
6 cōtrà dominum, tanqꝫ contrà cōtumacē. ¶†Vl-
timo no.bene si.l.quòd ita potest defendi vniuersi-
tas, sicut quilibet priuatus.

SI municeps. ¶Actor vniuersitatis, nō dicitur actor singulorum.h.d. Gl.dicit, hic est ar.quod vasallus &c.

SVMMARIVM.

1 *Ptās ciuitatis agit ꝓ ciuitate, qn̄ nō habet caput.*
2 *Collegium ut sit non requiritur, quod habeat caput.*
3 *Potestas est caput collegij, quando collegium non habet caput: ita Episcopus clericorum.*
4 *Vniuersitas pupillo æquiparatur.*
Pupillo non habenti tutorem iudex supplet.
5 *Vniuersitas clericorum & laicorum, cui subijciatur? remissiuè.*
6 *Consilium ciuitatis est ordo decurionum.*
Actor constitutus in consilio generali, alio non apparente, de iure communi procedit.
7 *Actori creando ultra decretum decurionum tutius est quòd etiam interueniat superioris authoritas.*
8 *Vniuersitas uel collegium quando facit aliquid, sufficit q̄ sit maior pars: debent tamen omnes uocari.*

NVlli. ¶Pro vniuersitate pōt expiri is, cui concessum est à lege,
vel à maiori ꝑte ordinis.h.d. ¶Quæro
exēplū qn̄ lex ꝑmittit, gl.dicit expone
leg.ꝓ cōsuetudine.vel dic leg.muni.ꝑut est ī ciuita
te ista: qa vn⁹ iudex Capitanei est syndic⁹ ex forma
1 statuti. Vel dic dicit gl.multū not.†ꝙ potestati to-
tius ciuitatis ꝑmittit̄ agere ꝓ collegio sibi subdito,
quando collegium non haberet caput. ¶Nota ex
2 hac glo.†quod ad esse collegij, nō requiritur de ne
cessitate quod habeat caput. Idē tenet Inno.vt dixi
3 plene in.l.vlti.j.de colleg.illi. ¶†Secundò no.quòd
qn̄ collegium non habet caput: si est collegiū laico
g rum, caput eius est potestas ciuitatis: si clericorum[g]
4 caput eius erit Episcopus, vt in hac gl.†quod puto
verum. Aequiparatur enim vniuersitas pupillo: vt
C.de iure reipu.l.rempu.& nota.s.l.proxi.§.quòd si
nemo.sed si pupillus non habet tutorem, iudex sup
plet: vt.l.bonorum.C.qui admit.ad bo.pos.&.l.si in
fanti.in fi.de iure deli. Ita hic in collegio supplet
5 defectum administratoris. ¶†Sed quid, si eēt vniuer
sitas clericorum & laicorum: vtrum subijciatur ptā-
6 ti.vel epo? Dixi in.l.fi.de colle.illi. ¶†Sequitur in
tex.ordo decurionū. Quis est iste ordo. dicit gloss.
consi.ciuitatis.facit quod no.sup rub.C.quæ sit lon.
consue.&.C.de decur.l.secunda, & etiā super ru. Et
sic de iure cōmuni, quādo reperit̄ actor, vel syndic⁹
cōstitut⁹ in gn̄ali cōcilio ciuitatis, ꝓcedit nisi aliud
7 appareat. ¶†Quęro, vtrū requirat̄ decretum supe-
rioris: gloss.sequens dicit, ꝙ sic, quasi non sufficiat
decretum decurionum. Contrarium huius tenet gl.
l.actor.infrà.rem ra.habe. Hoc etiam tenet Gul.de
cug.quòd sufficit solum decretum decurionum, vel
reformatio consilij absqꝫ superioris authoritate: vt
l.item eorum.§.si actor.j.eo.& qd' dixi in.d.l.actor.
Nō obstat.C.de ser.rei.ma.l.j.&.ij.qa ibi tractabat̄
de alienatiōe rerū, q̄ seruādo seruari poterāt: meritò
requiritur decretum supioris, sicut in alienatione
minoris. Tutius est tn̄ qd' faciat interuenire decre
h tum supioris.[h] Ad argumentū, qd' facit gl.de.l.vbi.

h ¶Superioris. Quando deficiunt rectores.& ad prædicta vide nota.in.c.q̄ sit.de electio.& vtrum deficiente rectore vniuersitatis, omnium poterit

j.de tu.

exercere iuriſditio-
nẽ. vide Inno.in.c.
cũ acceſſiſſent . de
cõſti.q dicit ꝙ iuriſ
dictiõis nõ eſt:quia
iuriſditio cõtẽtioſa
non eſt de collegio
Car.vel ei⁹ ptãte ab
ſente Papa. habetẽ
ĩ.c.ij. de ſchiſma.li.
vj.& an de eſſe vni
uerſitatis ſit, habe-
re rectorẽ . vide in.
l.fi.de colle.illi.

a ¶ Duę ptes.Bart.
in.l. oẽs populi.. in
j.q.prĩ.j.de iuſti. &
iure.

POMATES.

b ¶ Vnum tñ.Vide
Alex.cõſi.cxxxij.ĩ
vlt.colũ.iiij.vol . &
Prępoſitũ.c.quan-
to.iij.col.lxiij.di.Fe
de. cõſi.lxv.ĩ.j. col.
in fi. Feli.in.c. cum
oẽs.in.ix. col. & ſe.
de conſti.

c ¶ Vnũ ex ſe.An
aũt qs poſſit ſeipm
eligere . adde Bart.
& ibi dixi in.l.oĩb⁹.
§.j.de leg.j. p Gui.
de cu.in fi.s̈.de off.
pręſi.& hic p Pau.
de leaza.in.c.null⁹.
de elec.in.iiij.q.per
Ioã.an.ĩ reg. in to-
to.in mercu.Iudex
põt ſeipſum elige-
re in depoſitariũ ſe
cũdũ Ful.in.l. ſi fi-
deiu.§.fi.s̈.q ſatiſd.
cog.Adde, qđ vo-
luit Ab.conſi.xxv.
ij.lib.

d ¶ Non attenditur.
Itẽ facit,an pr̃ poſ-
ſit p̃ſentare filium
ad eccleſiã , in qua
ipſe pr̃ eſt patron⁹.
vide p Spe.de iur.
pa.verſ.ſed nũqd fi
lius . & iſte tex.fa-
cit ad id, qđ reliqt
indeciſum Bart.in
l.cum qdã.ff.de le.
ij.Adde quod dicit
Inn. in.c.cũ ex in-
iuncto.de oper.no.
nũ.quod ſi pr̃ & fi
li⁹ ſunt de vniuerſi
tate, ſufficit vocari
patrẽ:nec impube-
res,ſcđm eũ,debẽt
vocari.Ađ an pa
tron⁹ poſſit ſeipm
p̃ſentare vel filiũ,
Abba. conſil.xcvj.

j.de tut.& cu.da.ab his. quæ cõtradicit in hoc. Vide-
tur enim,quòd ſolũ per rectorẽ ciuitatis poſſit expe-
diri: & in defectũ rectoris deueniatur ad ordinẽ ſeu
conſiliũ.Reſpõd.illud verũ in his , quæ iuriſdictionis
ſunt.vñ in ciuitate iſta, qñ nõ eſt rector aliquis, itur
ad priores. Sed in his q̃ pertinet ad adminiſtrationẽ
bonorũ ciuitatis,principalis cura eſt priorũ:nõ autẽ
8 rectoris ciuitatis,vel vniuerſitatis. ¶ Item † oppo.di-
a citur,quòd requiritur, ꝙ duę partes [a] ſint præſentes.
Contra,imo omnes:vt.l.itẽ ſi vnus.§.j. & fi.j.de arbi.
glo.nõ ſoluit clarè. Vnde dic,ꝙ quãdo ſunt plures ha
bentes poteſtatẽ ab homine:tunc omnes debent eſſe
præſentes:vt ibi.ſed quãdo ſunt plures habentes po-
teſtatẽ à lege:tunc ſufficit maior pars:vt.l.reſcriptũ.
in princ.s̈.de pac. Vel aliter ibi cõmittitur in plures,
vt in ſingulos:hic in plures,vt vniuerſos , vel ſub no-
mine collegij,vt in ordine. Et quęlibet ſo.poteſt eſſe
bona:& debent iungi ſimul iſtę ſolutiones : quia aut
cõmittitur ſub noĩe collegij,vel vniuerſitatis:& ſuffi
cit,ꝙ faciat maior pars,vt hic,etiam ſi alij ſint abſen-
tes. Aut pluribus, vt ſingulis : & tunc aut à lege , aut
ab homine;vt.s̈.dictũ eſt. ¶ Quærit gloſ.de duabus
quæſtionibus: vtrũ requiratur,quòd duæ partes con
ſentiant. Item quomodò intelligatur maior pars.dic
b vt in gloſ. ¶ Vnũ tamen [b] aduerte,quòd licet ſuffi-
ciat,quòd maior pars , vel duæ partes ſint pręſentes:
tamen oẽs debent vocari:vt.l.ij.C.de decu.lib.x.

PLane. Hanc leg . inducit gl.in arg.
ꝙ ſi electio commiſſa eſt tri
c bus , pñt eligere vnum ex ſe. [c] ¶ Secun-
dò quęritur,vtrum ſi ſit cõmiſſa vni, poſ-
ſit eligere ſeipſum:& tenet ꝙ ſic.pro quo vide,quod
no.gl.in.l.ſi mandauero.§.ſi tibi.j.mandati.

SVMMARIVM.

1 *Patria poteſtas in his,quæ ſunt publici iuris:ideo non curatur:*
quia fit,ut à publica perſona.
In his,quæ ſunt publici iuris : & actus fit non tanquam à pu-
blica perſona,patria poteſtas attenditur.
2 *Lex,& conſuetudo antiqua in electionibus ſeruatur.*

ILlud. Pater pro filio, & frater pro
fratre , poteſt vocem inter-
ponere : quia in his patria poteſtas non
d attenditur[d].h.d. ¶ Not.tex.qui ponit ra
1 tionẽ mirabilẽ.Sed quęro † quę eſt ratio,ꝙ in his,quę
publici iuris ſunt, nõ curatur patria poteſtas:vt.l.nã
quod.j ad Trebel.quia ibi non facit , vt priuata per-
ſona:ſed vt publica,vt hic:quod not. Et ex hoc ſumo
rationẽ,ꝙ in his,quę ſunt publici iuris,& actus fit au
thoritate priuata,non tanquã à publica perſona, pa-
tria ptãs attenditur:vt in teſtamenti factionem:vt.j.
de teſta.l.teſtamenti.coniuncta.l.qui in poteſtate.co.
tit. De hoc tangunt doc.in.l.ſenium.§.j.C.qui teſta.
Ego tetigi plenè in.d.l.teſtamenti.j.de teſta. ¶ Item
no.ex hoc eodem ver.arg.de tanquã. ¶ Vltimò not.
2 ꝙ in iſtis electionibus, lex antiqua , & conſuetudo
municipij,eſt ſeruanda.

SVMMARIVM.

1 *Committere,quinam poſſint.*

Si decuriones. ¶ Decuriões poſſunt
eligere,& alijs electio-
nem committere.h.d. vel aliter. Quod fit ab his.qui
habent authoritatem à conſilio,videtur fieri à conſi-
e lio[e].h.d. ¶ Not.iſtum tex.pro remiſsionibus.q̃ tota
die fiunt in concilijs ciuitatis. ¶ Sed opp.ꝙ ordo nõ
poterit alij committere:vnde vide obſtare.j.de arbi.
1 l.non diſtinguemus.§.quæſitum. ¶ Breuiter † quan-
doque plures habent iuriſditionem ordinariam à le-
ge:& tunc alijs poſſunt cõmittere : vt hic. Quando-
que habent debent delegatam , vel non ordinariam:
f vel ab hoĩe:& tunc alijs non pñt cõmittere[f]:vt in cõ
trario.&.l.more.s̈.de iuriſdi.om.iudi. Et ideo quando
adunãtia generalis dat arbitrium prioribus, vel ca-
merarijs:vtrũ ipſi priores , vel camerarij poſſint alij
committere:eſt videndum,vtrum tranſtulerint iuriſ-
ditionem ordinariam,vel delegatam . Ego diſputaui
de hoc vnam qõnem,quę incipit,ab adunantia gene
rali. Aliâs adunantia generalis.quam vide.

SVMMARIVM.

1 *Arbitrium conceſſum ſuper actionibus,intelligitur de præſen-*
tibus.
2 *Actor uniuerſitatis non poteſt conſtitui ad lites futuras , ſed*
ad plures præſentes ſic.
3 *Actor priuati conſtituitur etiã ad futuras lites.*

Sed ſi ita. ¶ Scđm lec.quã teneo.h. d. Qđ
fit præter formã commiſsionis:
ipſo iure non valet.h.d. Vel.aliter ſcđm aliam opi.
Si actor cõſtituatur ad lites futuras,ipſo iure non va
g let.h.d. ¶ Quæro,quæ iſtarum lect. ſit verior . [g] Re-
ſpondeo,prima. Ex qua no. † ꝙ ſi arbitriũ conceditur
1 ſuper actionibus:intelligitur ſuper præſentibus. Di-
xi.in.l.omnium.s̈.titu.j.quod facit ad multa. ¶ Secũ
da lect.non placet:quia ſi poneremus actorem eſſe
conſtitutum ab ordine decurionum ad lites futuras
valeret:& exponeretur actor.i.ſyndicus:vt probaui.s̈.
eodem.l.j.§.quibus. Tene menti , quod gloſſ. tenet
2 hic † quod actor non poteſt conſtitui ad lites futuras.
Idem in.l.munerum.§.defẽſores.j.de mu.& ho. ¶ Itẽ
poteſt cõſtitui actor non ſolum ad vnam, ſed etiam
ad plures lites:vt not.in.d.§.quibus.allegato in gloſſ.
prout dicit etiam ad vnum.q.d.non ſolùm ad plu-
res.& ſemper intellige,ſcilicet præſentes, ſecundùm
iſtam opi.& hoc eſt verum in actore vniuerſitatis. In
3 actore † verò priuati , videtur quòd poſſt conſtitui
etiam ad futuras:vt .C. de procurato.l.neq; . & quod
ibi not.

SVMMARIVM.

1 *Actor conſtitutus ab ordine decurionum reuocari non poteſt*
ſine authoritate ſuperioris,lite conteſtata.
2 *Syndicus conſtitutus cum authoritate capituli,an poſsit à ſolo*
Abbate reuocari?remiſsiuè.
Idem in actore conſtituto à tutore cum conſenſu pupilli.

Quod ſi actor. ¶ Non ſufficit actorẽ
datum eſſe , ſi poſteà
fuerit reuocatus.h.d. ¶ Not.primo:ꝙ non ſufficit fa
ctum,niſi duret factum. ¶ Secundò not . quod in re-
uocatiòne ſufficit ſolùm decretum decurionum : eo-
dem modo in creatione.ſecundùm Gul.Sed tenen-
1 do opi.gloſſ.no. † .diligenter:ꝙ licet decretũ decurio-
nũ ſufficiat in conſtituendo : vt not.in.l. multi.s̈.eod.
non tamen ſufficit in eo reuocando:vt hic : quia in-
2 telligitur lite nõ cõte. ¶ Quod facit ad multa † , vtrũ
ſyndicus conſtitutus ab Abbate cum conſenſu ca-
pituli,poſſit à ſolo Abbate reuocari. Item an actor
conſtitutus à tutore cum conſenſu pupilli:poſſit per
ſolum tutorem reuocari.de quo per Gul. in.l.ſi quis
mancipij.§.ſi impubes.j.de inſti.& diſtixi plenè in.l.
actor.j.rem.ra.habe.

SVMMARIVM.

1 *Syndicus qualiter conſtituatur:quãdo eſt contẽtio inter uni-*
uerſitatem,& rectorem?remiſsiuè.
2 *Syndicum cõſtituentes ſi ſint excõmunicati,an teneat conſti-*
tutio?remiſsiuè.
3 *Nomina conſtituentium,an inſerantur in mandato? remiſsiuè.*

Actor. ¶ Actor vniuerſitatis debet defende-
re : & de rato cauere , ſi dubitatur de
mandato.h.d. ¶ Opp.gl.de.l.mutus.§.in populari-
bus.s̈.tit.j.Sol.vt in gl. ¶ Item quęrit gl.de aliquibus
quæſtionibus. Primò,an epiſcopo liceat conſtitue
re actorem.Secundò,quis iurat de calumnia. Tertiò
h an talis actor debeat cauere [h] iudicatum ſolui.dic vt
1 in glo. ¶ Extra gloſſ. † Quæro quid ſi eſt contentio
inter vniuerſitatem,& rectorem,qualiter conſtitua-
tur ſyndicus?dic per Innoc.extra de reſcri.c.edoceri.
2 & ibi glo.Bernar. ¶ Item † quæro,quid ſi conſtituen
tes ſyndicum eſſent excommunicati ? dic vt extrà
de procurato.c.fina.dixi.in.d.l. actor.j.rem rat. habe.
3 Item quæro † vtrum nomina conſtituentiũ,debeãt
inſeri in mandato, ſeu inſtrumento ſyndicatus ? dic
vt in.d.c.fin.ergo dixi in.l.j.de albo,ſcriben.

SVMMARIVM.

1 *Vniuerſitatis ſinguli non conueniuntur pro ipſius uniuerſita-*
tis debito.
2 *Syndicus ubi eſt conſtitutus ad obligandum uniuerſitatem , &*
ſingulares: quando ſinguli poſsint conueniri?
3 *Vniuerſitate diſſoluta,an ſinguli de uniuerſitate auferant par*
tem ſuam de eo,quod eſt in communi?remiſsiuè.
4 *Vniuerſitas nõ pro unius de ſuis iniuria , teneatur? remiſsiuè.*

e ¶ Si decuriones.
conſilio . qđ fit ab
eo qui habet autho
ritatẽ , vr̃ factũ ab
eo qui conceſſit au
thoritatem . quod
not. Et adde Io.an.
in.c.is cui. de præ-
ben.lib.vj.in gloſſ.
Adde quod voluit
Ro.conſi.cxvj.

¶ Cõmittere.adde
quod not.Bar.in.l.
oẽs ppl'i. in fi.ij.q.
prin.& vide Inn.in
c.ĩ cau. ĩ fi.prin.de
offi.dele. & tex. in
l.pr̃ de manu.vin

g ¶ Sed ſi ita.ſit ve-
rior. No.in.l.dã.in-
fect.§.ſi is qui vici-
nas.j. de dã.infect.
& vide qđ dixi ibi
ad intellectũ hui⁹.
§.in.l.inuitus.C.de
procu. Et hæc eſt
rõ , quare actor nõ
cõſtituatur ad lites
futuras.quia ad cõ
ſtituendum actorẽ
requiritur decretũ
iudicis, qđ nõ tra-
hit ad futura: ita in
telligit iſtum tex .
Bal.in.l.inuit⁹.ĩ fin.
col.C. de pcur.fa-
cit.l.j.in fin.de vſu.
cum fi. Adde Pau.
de caſt.in.l.actor.ff.
rem ra.ha.

h ¶ Actor cauere.an
actor ſatiſdet iud.
ſol. adde Spe.in ti.
de ſatiſdã.§. expe-
dito.verſi.actor. &
qđ not. gl.inſti.de
ſatiſdat.§ . fin autẽ.
in verſi.qbuſdã.

a ¶ Conueniri. An singuli de vniuersitate posint conueniri pro debito vniuersitatis. adde no. per Inno. in c. humilis. de maio. & obedi. & quod no. Bar. secundùm Inno. in l. potest. in ti. ff. de autho. & tu. Et quid in bannis & iurisditionibus, an posint in singulos exerceri? vide Inno. in c. dilectus. de capel. mo. Specul. in ti. de iurisdi. om. iudi. in fin. per do. Flo. in l. seruitutes. la. ij. de seru. tit. generali. Et quid si sint aliqui exempti. vide Innocen. in c. certificari. de sepul. & Innocen. in c. grauen. de sen. excom.

b ¶ No. Diligenter. Facit an ad mandata directa collegij posint singuli cõpelli. Vide c. eã te. de rescri. ca. bone. el. ij. de postu. p̃la. per Ioan. andr. per Innoc. in c. Ro. §. vniuersitatis. de sent. exc. in vj. Adde Bar. hic. & vide Io. an. in regula nõ debet in mercu. & quæ dixi in l. iiij. §. si actor. de re iudi. post Bar. & cũ glo. hic vide Bald. in l. etiã. in iij. col. C. de execu. rei iudi. est etiã in iiij. col. Adde qualiter veniat vniuersitas Bald. consil. ccxlv. j. li. & consil. lxxx. ij. lib. An. consilio. clv. & secundùm Ant. cõsilio. cclxviij. vniuersitas nedum cõsideratur respectu maioris partis, sed etiam maioris potentię. & vniuersitas non tenetur ex delicto præsidentium, vel administratorum: vt voluit Old. cõsi. lxvj.

POMATES.

b ¶ Remanet. Vide pulchrè Bal. l. non ambigi. ff. de legi. Imolam latè i. l. j. §. municipes. de acq. pos. per Imol. in c. cum ex iniuncto. de ope. no. nun.

c ¶ Conseruat. An collegium remaneat in vno. vide Imo. in c. cum ex iniũcto. de ope. no. nunci. & hic adde Barto. in l. si grege. de lega. j. & p hoc vide qđ no. Inno. in c. cum nobis. & in c. illa. de elec.

d ¶ Faciunt gentẽ. Adde not. in l. pater. §. Tusculanus. de leg. iij. & glos. in c. gratum. de postula. & lxviij. distinc. si forte. Facit iste text. ad q. de quib⁹ per doct. in l. si grege. de lega. j.

Sicut. ¶ Sicut vniuersitas põt agere: ita potest conueniri hoc dicit. ¶ No. Diligenter, † quod pro debito
1 vniuersitatis singuli non posũt conue-
a niri.[a] Facit quod habuistis in l. j. in magna glo. quod
quisque iur. s. ¶ Sed quæro extrà gloss. Pone, quòd
2 † in syndicatu est dictum: fecerunt eum syndicum
ad obligandum vniuersitatem, & singulares personas vniuersitatis: & ita obligat syndicus, an tunc singuli poterunt conueniri? Istam quæstionem pono in l. iiij. §. actor. infrà de re iud. & dico sic: quia debes scire, quòd contractus factus ab eo, qui habet potestetem condendi legem, lex est. vt l. pe. C. de dona. inter vir. & vxo. & l. Cæsar. infrà de publi. Aut ergo vniuersitas, vel illi de vniuersitate, qui fecerunt talem syndicum, poterant facere legem: & tunc poterit quilibet singularis de vniuersitate conueniri. Aut legem facere non poterant: & tunc non poterunt ex hoc singulares homines conueniri: nisi fortè illi, qui fuerunt præsentes. nam & illi conuenirentur ex pro-
3 prio mandato. ¶ † Quærit glossa quid si vniuersitas dissoluatur. vtrum quilibet auferat partem suam de eo. quod est in communi & determinat quòd sic. Quod examinaui plenè in l. fi. infrà de col. illi. Item quærit gloss. quid si aliquis de vniuersitate non est soluendo: vtrum res vniuersitatis posint capi: & de-
4 terminat, quod non. ¶ † Item quærit gl. quid si aliquis de vniuersitate per se facit iniuriam: an teneatur vniuersitas, vel econuerso? dixi in l. aut facta. in fi. infrà de poe. & hoc iam multum disputaui, & practicaui.

SVMMARIVM.

1 *Ius uniuersitatis conseruatur in uno solo.*
2 *Populum quot homines faciunt, tot faciunt gentem.*
3 *Vniuersitate destructa, proprietas bonorum pertinebit ad illud collegium, quòd superior restaurabit.*
4 *Bonis uacantibus, agnitio fisci est necessaria.*
5 *Vniuersitate destructa, si est clericorum: bona eius possidet Christus, uel uniuersalis ecclesia.*

In decurionibus. ¶ Licet personę mutentur vniuer
b sitas tamen eadem remanet.[b] Item si vnus solus re-
c manet: ius & nomen vniuersitatis conseruatur[c] in illo. hoc dicit. ¶ Oppo. de l. Neratius. infrà de verbo. signi. Solu. vniuersitas, vel collegium constituitur ex
1 tribus, vt ibi. Et licet † deueniat ad vnum, & vnus nõ sit vniuersitas: ius tamen, & nomen vniuersitatis, seruatur in illo, vt hic. ¶ Quæro extrà gloss. ex quot constituatur populus? de hoc per gloss. extrà de elec. c. j. ¶ Item quæro, quid de gente, quot homines faciunt gentem? De turba habemus in l. prætor infrà vi bo. ra. De gente, non habemus bene expressum. Sed text. in l. omnes populi. de iusti. & iu. & text. insti. de iure naturali. §. omnes populi. videtur dicere,
2 quòd gens & populus idem est. Et ideo, † quot fa-
d ciunt populum, tot faciunt gentem.[d] ¶ Quærit glo. vtrum vnus solus, qui remansit, posit constituere syndicum? & quid si nullus remansit? Primò videndum est, quid erit de proprietate rerum ecclesiæ. Secundò, quid de possesione. De proprietate di-
3 cunt † quidam, quòd bona sunt vacantia, sicut hæreditas, & illa bona pertinebunt ad illud collegium, quod superior instaurabit loco illius. Alij dicunt, quòd statim pertinent ad fiscum, sicut bona vacantia: vt lege primà. §. an bona. infrà de iure fisc. Et sic
4 tenẽt isti, † quòd in bonis vacantibus, non est necessaria aliqua agnitio, per fiscum: hoc non puto verum secundùm Dyn. in d. §. an bona. Præterea de hoc est casus in l. iiij. infrà de fideicommiss. lib. §. eadem. & §. quod si ita. vbi est tex. quod sit necessaria agnitio p fiscum: vnde prima opi. est verior. ¶ Sed est videndum de posesione. & hæc fuit opi. cuiusdam Archiepiscopi moysens. quod parietes Ecclesiæ posident, quod est durum: vt l. j. §. Sceuola. si quis test. lib. esse

d POMATES. ¶ Gentem. vide Abba. consi. xxv. in ij. colum. iiij. dubio. x. vol. & consi. xxxviij. in fi. col. eo. volu. Præpo. c. non est. §. ius verò. vj. dist.

e ¶ Citare vniuersitatem. Modus citandi vniuersitates per Barto. in d. l. non potest.

ius fuerit. Secundũ glo. veritas est, q̃ si est collegium laicorum destructum, possessio vacat: sicut rei hære-
5 ditariæ, vt in glo. †. Si est collegium clericorũ, tunc dicit Inno. quod posidet Christus vel vniuersalis Ecclesia: vt not. per eum in c. cum super extrà de cau. pos. Ego dixi plenè in l. j. §. municipes. cum l. seq. j. de acqui. pos.

Ciuitates. Si non reperiuntur res mobiles, & immobiles, peruenitur ad nomina debitorum. h. d. ¶ Quæro, qñ quis vult facere citare Vni
e uersitatem:[e] an sufficit citare syndicum. Glos. quod non in l. non potest. j. de reg. iur. Dic quòd citandi sunt qui præsunt ciuitati, vel vniuersitati, vt l. municipibus. j. de condi. & demon. & per Ioan. and. extrà de cõcessio. præben. c. fi. lib. vj.

De negotijs gestis. *Rubrica.*

1 *Edictum de neg. gest. an habeat locum etiam inter præsentes.*
2 *Præsentia cum taciturnitate in concernentibus commodum, inducit consensum.*

Hoc edicto. ¶ Lex ista ponit cau-
1 sas huius edicti. ¶ Opp. q̃ etiã † inter præsentes habeat locũ hoc edictum. vt l. curatoris. C. eo. Solu. glo. fatetur, & dicit, quod istæ sunt rationes impulsiuæ non finales. Nam etiam, qui gerit negotia præsentis vtiliter, sine mandato tacito, vel
f expresso: tenet̃ hoc edicto. est enim tacitum[f] mandatum, quando præsens & sciens pateret̃: vt l. si remunerandi. §. si passus. j. manda. vt in glo. Istud dictum glo. videtur cõtrà legem. filius. §. inuitus. s. titu. ij. vbi
2 præsens non dicitur consentiens. Solu. intellige † qñ agebatur aliquid ad commodum suum: tunc præsentia & taciturnitas inducit mandatum: alias secus. ¶ Quæro ex quo edicto datur possessio: & sic venditio bonorum: dic vt in glo. ¶ Vltimò quærit glo. vtrum illud: quod dicit in fin. ibi, vel iniuria &c. habeat locum tam ex parte actoris: quã rei. dic vt in gl.

SVMMARIVM.

1 *Libellus in actione negotiorũ gestorum, quomodo formetur?*

Si quis absentis. ¶ Inter gerentẽ & eum, cuius negotia geruntur, datur
g actio neg. gest. vtriq;. hoc dicit.[g] ¶ Not
1 bene istum finem † ex quo habes modum formandi
h libellum[h] in actione negotiorum gestorũ: siue agat dominus, siue gestor. Est enim hæc actio generalis: vt no. s. de eden. l. j. in prin. Et debet petere dominus, vt gestor reddat rationem suæ administrationis, ipm̃que condemnari, vt reliqua quæ apparebunt apud eum remanere, restituat: & in omni eo, in quo dominus dãnificatus esset ex mala: aut negligenti eius administratione. Similiter ex parte gestoris, debet peti, vt reddatur sibi à domino quicquid ei abest, vel abfuturum est. ¶ Opp. & videtur, quòd non posit pe-
i tere[i] antequã absit: vt. j. man. l. lucius. Sol. aliud in fideiussore, aliud in gestore. Rationem dic, vt in gloss.

At prætor. ¶ Istud edictum habet duo ca. Primo loquitur de eo, qui gesit negotia viuentis. Secundo loquitur de eo, qui gesit negotia morientis. ¶ Oppo. Innuit iste tex. quòd hæc
k actio est prætoria.[k] Contrà. j. commo. l. commodato. §. sicut. in glo. Solu. dic vt in ea.

l Hæc verba.[l] ¶ No. q̃ masculinum genus comprehendit fœmininum. De quo plenè dixi in l. j. j. de verbo. signific.

Statutum

POMATES.

f ¶ Tacitum. Vide Alex. consi. lxxx. col. iij. vol. iiij.

POMATES.

g ¶ Hoc dicit. Vide Alex. consi. viij. in princ. versi. not. in iiij. volu.

h ¶ Libellũ. De libello adde, qđ no. Bar. in l. q. pupillę. C. eo. in l. si mãdatum. C. eo. & quod no. Bald. in l. si pecuniam. in fi. C. eo. per Specu. in ti. de iudi. §. generalia.

i ¶ Petere. Vide quę dixi in l. Lucius. & Bal. in l. si p eo. in fi. C. manda.

k ¶ Pretoria. Tenet Ray. in l. aduersus. C. eo. etiã ibi tenet gl. vide. ibi Cy. & Fulg.

l ¶ Hec vba. per fictionẽ. No. p statuto loquẽte in casu vero, q̃ nõ extendetur ad casum fictũ. Adde ad l. fin. C. de his q ve. æta. impe. In cõtrariũ facit tex. in l. gallus in. §. & qd si tantũ. cũ. §. sequẽti. ff. de lib. & posth. & ibi hoc tenet Bal. reprehẽdens Bar. hic & in l. oẽs populi. licet p Bar. bene faciat tex. i. l. j. §. j. j. ad legẽ fal. Sed. d. Ioã. in d. §. & quid si tãtum. latè distinguẽs, dicit aut nos loquimur in dispositione iuris communis: aut in dispositione hominis: & vt in scriptis & similibus: aut in dispositione statutaria: & hoc vltimò casu dicit ipse, aut statutum est exorbitans à iure communi: & tunc videtur quòd non fiat extensio ad casum fictum argumen. l. precipimus. C. de appella. & sic intelligit opi. Bar. Aut statutum est præter ius. vl' scđ'm ius et tũc trahitur etiã ad casum. fictũ in

quo est eadem ratio, vt voluit Ioã. and. in simili. in. c. fi. de consuetu. in. vj. in consuetudine. Et pro hoc facit: quia tunc etiam habet locum argumentum à contrario sensu: & procedi potest ex mente, & de similibus ad similia: vt not. Barto. in. d. l. omnes populi. in alijs dispositionibus. vide domi. Ioan. ibi, vbi etiam ponit de intellectu huius tex. & vide Bald. in. l. siue possidetis. C. de proba. & ꝑ hoc, quod dixit Bal. in l. ij. §. voluntatem. sol. matr. vbi si statutum requirit consensum, non verificabitur in ficto cõsensu. Ad quod vide quod dixi post Bart. in. l. apud Iulia. §. fin. j. ex quib. cau. in pos. ea. Et iõ dicit Bart. in. l. j. ff. eo. de fonte. statutũ vetans portare ꝑlas, an intelligatur de fictis: & in hac materia vide Bart. in. l. oẽs populi. in vj. q. prĩcipali, ĩ. xv. col. Adde qđ Bal. latè in ista materia in. l. si qs nõ dicam rapere. in. iij. col. C. de epi. & cler. Adde nõ. per Bart. & doc. post gl. in. l. hęres quoque. de acq. here. & d. Ioã. post Ang. & Bar. in. d. l. j. j. ad. l. falci. Et dicit not. Bal. ĩ. l. trãsigere. in. iiij. colũ. C. de transa. quòd si ẽ statutum, ꝙ de oĩ crimine possit fieri cõcordia, ꝑterquã in homicidio: qđ si qs fuerit cõdẽnatus de homicidio ex contumacia: & sic ex ficta confessiõe, qđ de isto poterit fieri cõcordia. alleg. hic not. Adde no. Bart. in. l. si maritus. ad finem de adult. dicit domi. Abba. sicu. in. c. ad audientiam. de cle. nõ resi. per illũ tex. & p. c. pręcedẽs. & ibi etiã. d. Abb. ꝙ licet statutũ nõ extẽdatur ad fictum, vt hic, &. c. in nr̃a. de iniurijs. Fallit nisi statutum disponeret in materia iuris: quia tunc extendit̃ ad fictionẽ, qñ casus verus & fictus, aliâs ęquiparati essent à iure. Item vera est hęc limitatio, qñ statutũ est cõsonũ iuri cõi. secus vbi esset cõtrari⁹, vel ꝑter ius odiosum: tũc nõ verificaret̃ in casu ficto secũdũ eũ. & facit secũdũ eũ ad no. ꝑ Bar. ĩ. l. oẽs populi. in qõne, an statutum recipiat interpretationem extensiuam, vel restrictiuam. l. ij. C. de noxa. c. ex parte. el. iij. de verbo. signifi. Adde, quòd dicit do. Abbas in. c. gratiæ. de præben. ꝙ dispositio poenalis non extenditur ad casum fictum. allegat ꝓ cõcordanti istũ tex. Sed quòd fictio habeat locum in statuto, firmat pulchrè Bald. in. l. j. C. de nundinis. Barto. in. l. si quis seruo. C. de fur. dicit, quod ius cõe nõ trahitur ad maleficiũ: qđ est fictũ: ꝑ statutũ. & ibi vide remissiuè, an statutũ loquẽs in casu ficto, extẽdat̃ ad casum verũ, & de ista materia latius tangit Io. And. in regula possessor in mercur. Et ꝙ nõ trahat̃ ad casum fictũ, tenuit Bal. in. l. meminimus. C. de legiti. hęre. & nõ r̃n. ad. l. j. §. lex falcidia. Et facit, an statutum loquẽs de cõtumace, intelligat̃ de vero tãtũ. Ang. ꝙ sic, in cõs. cxcv. ad qđ vide Bal. in. l. receptitia. ad fi. C. de cõsti. pec. Adde an cõtumax ꝑ statutũ dicat̃ verè cõtumax. Pau. de cast. consi. xxiij. & cxviij. vbi dicit, ꝙ cõtumax ꝑ statutũ, non est infamis ex tali ficta cõfessione.

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens producentem falsos testes, comprehendit producentem unum testem.*

Negotia. ¶ Opp. j. de testi. l. vbi numerus. Respon. Quandoque de necessitate exigitur pluralitas: & tunc non verificat̃ in vno: vt ibi. Quandoque non exigitur: tunc pluralitas non geminat singularitates. ¶ Oppo. de. l. si necessarias. §. si annua. j. de pigno. actiõ. Solu. ibi fuit positum nomen quaque, quod de necessitate requirit plura. hic secus. Facit ad quęstionem, a 1 † si statutum dicit, quòd producens falsos testes, puniatur certa poena: quòd habeat locum in producente vnum falsum testem, vt hic. s̈. titulo secundo. l. prima. §. i. j. vi bon̄. rap. l. ij. §. homines. vt ibi per Dynum.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus aduersus naturalem obligationem non restituitur, nisi ex ea lædi possit.*

2 *Furiosus gerens negotia aliena, quando teneatur actione negotiorum gestorum?*

Alterius. ¶ Iurisconsultus exponit verbũ alterius, respectu personarum: qa continet masculum & foeminam, maiorem & minorem. Sed dubium est vtrum hæc dictio alterius, respectu dominij, vel possessionis intelligatur, vel cura vel solicitudine. & hoc non dicitur: quia in hoc vertitur tota quasi materia, vt dicetur. j. eo. l. si pupilli. §. item quæritur. ¶ Venio ad versi. pupillus. Gloss. declarat optimè. 1 ¶ Quærit gloss. vtrum † aduersus istam naturalem obligationem pupillus possit restitui in integrum. & determinat quòd sic, & bene. Contrarium videtur no. s̈. titu. ij. l. minor. Solue, vt ibi dixi: quia si naturalis obligatio posset lædere minorem: quia ex eo sibi obijcitur compensatio, vel est spes, quod possit obijci cõpensatio: tunc potest peti restitutio: aliâs secus, vt. l. contraria. & de hoc ibi dixi. Facit. l. interdũ. infrà de condictio. indebiti. & infrà de fideiuss. l. Marcellus. & de hoc per Cy. C. de repu. quæ fi. in iudi. l. j. in prima opp. ¶ Opp. quòd pupillus non obligetur naturaliter: vt. l. si pupillus. j. de cõdic. indebi. hoc examino plenè. j. de noua. l. j. ¶ Venio ad versic. si furiosi. 2 ¶ Querit glo. † si furiosus negotia gerat, vtrum teneatur actione negotiorum gestorum. Quidam dicunt, quòd sic: quia in isto quasi contractu non requiritur verus consensus, sed tacitus ex parte gestoris. sed hoc est falsum, vt infrà locati. l. qui ad certum. Vñ alij dicunt, quòd datur actio in factum contrà furiosum, de eo, quod ad eum peruenit. Ista potest esse vera de æquitate, vt. l. si me & Titium. si cert. peta. circà quod vide. l. in negotijs. j. de reg. iur. facit. l. si à furioso. si cer. pet.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loquens in casu uero, non trahitur ad fictum.*

Hæc verba. ¶ Hic Iurisconsultus incipit exponere secũdùm caput edicti: & breuiter hoc intendit. Statutum super verò, non porrigitur ad aliud, quod secundùm fictionem inducit̃, nisi specialiter exprimat̃. h. d. ¶ Oppo. glo. j. de religio. l. at si qs. §. labeo. glossa soluit optimè. ¶ Opp. j. de reli. l. j. Sol. glo. & bene. ¶ Oppo. & videtur, quòd negotia hæreditaria dicantur esse hæredis, cum fingatur fuisse hęres adita hęreditate retro à tẽpore mortis: vt. l. omnis hæreditas. & l. omnia fere infrà de regu. iur. Sol. glo. ibi considerauit fictionem, hic veritatem. 1 ¶ Not. bene, † quòd si statutum disponit super veritate, non habet locum, si illa vetitas inducatur per fictionem. quod facit ad multa. Istud declaraui plenè in. l. omnes populi. in materia interpretationis extensiuę. s̈. de iusti. & iur.

SVMMARIVM.

1 *Hæres gestoris necessarij, tenetur in minus quàm defunctus: secus in hærede uoluntarij: quia ita tenetur sicut defunctus.*

Hæc autem actio. ¶ Hic exponit illa verba iudicium eo nomine dabo. 1 ¶ † Quero vtrum datur vniformiter contrà hæredem, sicut dabatur contrà defunctum? glo. hic videtur dicere, quod non. Glo. in. l. ex depo. j. de act. & oblig. videtur dicere, quòd idem sit in gestore voluntario, & necessario? ꝙ hęres teneatur in minus, quã defunctus. Glo. C. eo. l. curatoris. & j. e. l. actio. dicũt, ꝙ illud, ꝙ hęres teneat̃ in minus, habet locum tantũ in gestore necessario: puta in tutore & curatore, & hoc videtur verum, qñ de voluntario nõ reperitur leg. cautum. & istud vult dicere glo. dũ dicit, tñ qñq;. quasi velit dicere glo. regulariter datur contrà hæredem, sicut contrà defunctum. Fallit in gestore necessario.

Si executor. ¶ Contrà executorem datum à prætore, competit hæc actio in eo: quod dolo fecit. h. d. Iurisconsultus expeditus de expositiõe literæ. venit ad materiã, & eam examinat per quæstiones. ¶ Oppo. j. de euict. l. si pignora. gl. soluit pluribus modis, vltima est vera.

Interdum. ¶ Qui gerit negotia deserta, solũ de dolo, & lata culpa tenetur. h. d. ¶ Not. text. & gloss. hic positam, quando in actione negotiorum gestorum habeat locum lata culpa, & dolus &c.

SVMMARIVM.

1 *Actio neg. gest. quãdo detur aduersus gerentem ex necessitate.*

2 *Actio neg. gest. quãdo detur contrà gerentes se, pro tutore cum non esset.*

Hac actione. ¶ Hęc actio dat̃ cõtrà gerentẽ etiã ex necessitate vera: vel putatiua. h. d. ¶ Opp. de toto tit. de admi. tu. & de ti. j. man. So. qñq; 1 † necessitas alicui incũbit ex natura alicuius cõtractus, vel quasi: ex quo oritur propria actio, vt tutelæ & man. & tunc nõ habet locum actio neg. gest. Qñq; propria actio non orit̃ & tunc si gerit ex necessitate: tũc nõ oritur actio directa ex hoc edicto: quia debet intelligi de eo, q gessit sponte. Sed oritur vtilis: & ita debet intelligi hoc, & C. eo. l. curatoris. Ratio: quia verba edicti, dicunt: si qs negotia alterius. Sed qñ tenet̃ gerere ex necessitate, illa negotia sunt sua. s. ipsius gerentis cura & solicitudine: vt. j. eo. l. si pupilli. §. item quæritur. Vnde directa non potest habere locum, sed vtilis ex extensione Iurisconsulti. vt. d. l. curatoris. &. l. actio. j. eodem. 2 ¶ † Quero, vtrum iste habeat locũ in eo, qui gessit tanquam tutor, cum non esset? quidã ꝙ nõ: & qa tũc habet locũ actio pro tutore: vt. j. de eo, qui ꝓ tutore. per totũ. Glo. determinat contrarium in causa, puta quando persona gerentis, non erat capax tutelæ. secus qñ actio tutelæ potest habere locum. & dic de hoc, vt per Cyn. in. l. j. C. de eo qui pro tuto. vbi etiã glo. tangit.

Apud Marcellum. ¶ Mandatũ verũ Titij, vel putatiuũ dñi, nõ impedit actionẽ negotiorum gestorum contrà dñm oriri. h. d. cũ. l. seq. & prin. seq. Dicitur hic cum proposuisset negotia Titij gerere. ergo apparet, quòd gessit cõtemplatione dñi. ¶ Sed qd si hoc nõ ꝓposuisset: de hoc sunt opi. inter Ioan. ex vna, & Azo. ex alia parte. Io. dicit, ꝙ tunc nõ daretur hæc actio. Azo contrà. Oldo. concordat sic: aut loquimur in negotio, qđ est alterius ratihabitione: & procedit opi. Io. Aut in negotio, qđ est alterius re ipsa, vel ipso gestu & procedit opi. Azo. Istud enim videtur dicere gloss. j. eod. liberto. §. j. in vltima gloss. & istud tenebat Mar. sil. & Iac. bu. Iacob. de are. & Petr. aliter dicunt. de quo plenè per Cyn. C. eod. l. si mandatum solius examinabo tibi plenè in. l. quæ vtiliter. j. eod.

Item si cum.

Sed & si. ¶ Falsa opinio domini, non impedit hanc

POMATES.

a ¶ Facit ad qõnẽ. vide Bald. l. diuus. §. diuus. ff. de peti. hære. Ancharanũ c. j. de litis contest. Gemi. in. c. si compromissari⁹. de ele. ĩ. vj. & vide, q̃ vult Bart. l. j. de optio. leg.

actionem contra verum dominum oriri.h.d. ¶Op.
j.eo.l.liberto.§.inter negotia.Solu.dicunt quidã, ibi
poterat pertinere ad eum, cuius negotia gerebantur
quoquo modo. Tu dic melius, vt ibi no.Item iste.§.
est multum contra opi.Ioan.quam modò vidistis.s.
eo.l.iij.in fi. Tamen, quia loquitur in negotio, quod
ad alium pertinet re ipsa:ideo non inspicitur fal. opi.
vt ibi dixi,dicam plenè.j.eo.l.quæ vtiliter.

SVMMARIVM.

1 *Negotium ad nos dicitur pertinere re ipsa, cura, & solicitudine.*
2 *Pupillus in actione negotiorum gestorum, quando est gestum utiliter, etiam tenetur insolidum.*
3 *Et ut quis obligetur ratione negotij ad eum cura, & solicitudine spectantis, debet esse gestum, eius contemplatione.*

a ¶Si pupilli. Adde quę habentur in.l. qui pupillę.C.eo.

a SI pupilli.[a] ¶Actio competens
contra eum, ad quem
spectat negotium cura, & solicitudine nô
impedit oriri actionem contra eum, ad
1 quem negotium pertinet re ipsa.h.d. ¶Not.†quòd
negotium pertinet ad nos, duobus modis.s.re ipsa, &
cura, & solicitudine, vt hic.Sunt alij, qui ponuntur.j.
ea.l.§.item quæritur. ¶Op. quòd actio negotiorum
gestorum datur insolidum, non inquantum est locu
pletior, vt.j.eo.l.quę vtiliter.Sol.speciale est in pupil-
lo, vt hic, &.l.ij.C.eo.& ideo glo.circa hoc distinguit,
2 quæ est clara. ¶†Aduerte tamen, quòd distinctio
hic posita, habet locum in administratore volunta-
rio: nam in necessario etiam pupillus tenetur insoli-
dum, si vtiliter gestum est, licet pupillus non sit fa-
ctus locupletior:vt.l.iij.§.sufficit.& ibi per Dy. infrà
3 de contraria & vti.act.tute.vide glos.no. ¶†Vltimò
no.ꝙ ad hoc, quòd obligetur ille, ad quem negotium
spectat cura, & solicitudine, necesse est, vt eius côtem
platione geratur, vt hic.& ibi, ne tutelę iudicio tenea-
ris, vt.j.eo.l.mandasti, in prin.&c.

* Pro intellectu.l.iurisgentium.§.sed si fraudandi.ff.de pactis.

SVMMARIVM.

1 *Procurator, qui promisit per stipulationem, tenetur.*
Et abundans cautela non nocet.
2 *Contrahens nomine alieno, uel ob utilitatem alterius: & mandatum est factum ad certam personam: quando ipse tantum, uel dominus tantum, uel uterque teneatur?*
3 *Mandatum cum dirigitur ad hominem incertum: quomodo obligatio contrahatur?*
4 *Nuncius non potest constitui generaliter, sed specialiter constituitur.*
Literæ credentiales, quid operentur? remißiuè.
5 *Factum cum expreßione causæ, uidetur factum contemplatione illius, ad quem illa causa spectat.*
6 *Procurator, quando contrahit, an necessario debeat scire se habere mandatum?*
7 *Cautela in faciendo positiones, quando agitur contra aliquem ex contractu procuratoris.*
8 *Actio, ut oriatur inter dominum & procuratorem, nõ est neceße, ut procurator exprimat se nomine domini facere.*
9 *Actor ciuitatis, tutor, uel prælatus cum contrahit, quomodo obligatio contrahatur? remissiuè.*

b ¶Tenetur ergo.& adde ĩ materia Cy. in.l.si creditor.C.si tu.vel cu.interue.& no.in.l.si procurator qui pro euictione.s. de procu.& aliquid per Bal. in.l.etiam.C.de fideicommis.

Item si procuratori. ¶Ex mu-
tuo contra-
ctu cũ procuratore cõtemplatione dñi: dñs tantùm
obligatur.Item obligatio procuratoris, non impedit
actionem oriri contra dominum.h.d.Hic est vna gl.
magna:& eius materiam tractat Cyn.in.l.ei,q.C.qđ
cum eo. Tamen modicum à glo.discrepat, nec ponit
veritatem, nec alibi scio istam materiam esse exami-
1 natam:ideo intẽdo eam plenè examinare. ¶†Quę-
ro igitur vtrum procurator, qui per stipulationem ꝓ
misit, teneatur? videtur qđ non: quia talis stipulatio
fuit superflua: vt hic, dum dicit ex abundanti.ergo
inualida, vt.l.iurisgentium.§.sed si fraudãdi.s.de pac.
Glo.tenet contrarium. Et quòd hic dicit, ex abundã-
ti id est ad maiorẽ cautelã. Et sic no.ꝙ abundans cau
tela nõ nocet. Nõ ob.§.sed si fraudandi. qa ibi super-
fluitas cadit in vitiũ & delictũ:ideo vitiat. secus hic.
b Tenentur ergo[b] procurator & dñs. ¶Quæro ergo,
2 †qñ aliquis contrahit nomine alieno, vel ob alterius
vtilitatem, vtrum obligetur ipse contrahens tantùm:
an dñs tantũ:an vterque? ¶Et vt declarẽ glo.diuido
per tria membra.Quandoque quis habet mãdatum
factũ ad certã psonã.Qñque ad incertã.Quandoque
nullũ habet madatum. ¶Circà primum quando ha
bet mandatum factum ad certam personã, dicit glo.
aut contrahit, vt nuncius:& tenet dñs tantum. Aut
contrahit, vt procurator:& distingue cuius contem-
c platione fiat.[c] Primũ qđ dicit gl.qñ cõtrahit, vt nun-
cius, est clarũ. ¶Scđm qñ contrahit, vt ꝓcurator, hic
aduerte:qa mandatum factũ ad certã psonam, hoc
tantũ operatᷣ:vt illa psona certificetᷣ de mandato: vt
l.si procuratorẽ.s.ti.ij.& ideo considerandum est qua
liter istud mandatum stabat. Aut enim scribebatur
illi certę personæ, ꝙ mutuaret huic, tanq; procurato-
rij:& ipse procurator non tenetᷣ.nisi proprio noĩe se
obligasset:vt hoc.§.Aut scribebatur illi, ꝙ mutuaret
huic:nec adijciebatᷣ vt ꝓcuratori: & hoc factum fue
rit:& tunc procedit, qđ dicit gl.qa recipiens tenetur
ex mutuo, mãdans ex mãdato:vt.l.si literas.C.man-
da.Ratio est, quia quãtũ ad mutuantẽ ille, vt procu-
3 ra.nõ recipit. ¶†Venio ad secundũ, qñ mandatũ di-
rigitᷣ ad hominem incertũ.hic gl.distinguit:cuius cõ
templatione fit mandatũ. Vide glo. qñ. mandatum
ad incertam psonã dirigitᷣ. Põt esse duobus modis.
Primo sic:ꝙ quis scribat illi, cui literæ fuerunt præ-
sentatæ, ꝙ mutuet.vel cõtrahat cũ tali.Scđò modo,
ꝙ quis constituat procuratorẽ, & nõ dirigat literas
ad alium.Si primo modo fuerit factum:ille cui fue-
runt literæ pñtatæ, pinde est ac si ab initio fuerit pso
naliter demonstratus:vt.l.quidã.j.de reb.dub. &.l. si
fuerit eod.titu.&.j.de leg.ij.l.vnum.§.si de falcidia.
Et ideo esset adhibenda distinctio, quæ.s. proximè
facta fuit. Aut contraxit vt nuncius, aut alio modo,
4 vt dictum:est. ¶†Aduerendũ tñ est, ꝙ licet posset
constitui nuncius ad contrahendũ cũ incerta psona
certificanda ex pręsentatiõe literarũ, vel ex alio euẽ
tu:tñ oportet ad certũ actũ cõstitui:non enim põt cõ
d stitui nuncius generalis.[d] Cum enim sit tãq; pica &
organũ proferens verba in personã dñi:vt. l. qui au-
tem.§.fin.cum.l.seq.j.de consti, pecu. nisi esset ei ex-
pressè iniunctũ: nõ posset illud tanquã pica & orga
num ꝓferre. Et ideo literis credẽtiæ, q̃ hodie dirigun
tur tali lateri præsentiũ dabitis plenã fidẽ:vel siĩa nõ
multum releuãt. De earum tñ effectu, dixi plenè in.l.
Lucius.j.de fideiusso.Si verò scđò modo constitui-
tur procurator hic:aduertendum est:aut constat qđ
contrahentes voluerunt, ꝙ obligarentur alter tantũ,
vel ambo:& stamus certo. Aut dubitatur:& tunc aut
procurator dixit se contrahere ꝓcuratorio nomine:
& tũc an ipse teneatᷣ dixi.s.ti.ij.l.ꝓcurator, qui ꝓ eui
ctione.In casu tñ.§.nostri, vbi ꝓcurator accepit mu-
tuum ꝓcuratorio noĩe dñi, ipse nõ obligatᷣ.quia sibi
nihil q̃ritᷣ.nisi seipsum spõte obliget:vt est casus hic.
Si vero nõ dixit ꝓcuratorio noĩe dñi.& tunc aut ex-
pręsit cãm quare hoc faciebat.s.vt expediret in ne-
gotijs dñi cõtrahens cũ eo, qui sciebat eũ esse procu
ratorẽ, & idẽ qa ꝓcuratorio noĩe videtᷣ cõtrahere: vt
hic, ibi, vt creditorẽ tuũ, vel vt pignus tuum liberet.
5 Quod no.† qa in expressiõe causæ p̃sumuntᷣ fieri cõ
templatiõe eius, ad quẽ illa cã spectat. Aut cãm non
expresit, sed cõtrahit simpliciter:nihil exprimẽdo:&
loquor de eo cõtractu, qui ita pertinere põt ad ꝓcu-
ratorẽ, sicut ad dñm & ecõuersò, sicut mutuũ & simi
lia:& tũc ipse ꝓcu.obligatᷣ:vt.l.eũ.C.si cer.pe.An au
tẽ dñs obligetᷣ, aduerte:aut qs cõtraxit cõtẽplatione
dñi, & tũc etiã dñs obligatᷣ, ar.huius leg. Aut nõ cõtra
xit cõtẽplatiõe dñi:qa fortè nihil sciebat de mãdato
& tũc dñs tenetᷣ vtili institoria.casus est in. l. si mu-
e tuã.[e] C.de instito.Si enim hoc operatᷣ ratihabitio se-
quẽs:vt.l.ei q.in fin.C.qđ cũ eo. multomagis man-
datũ p̃cedẽs:& hoc videtᷣ tenere gl.hic in sequẽti mẽ
bro:dũ tractat de eo, qui gesit sine mãdato. ¶Prædi
cta vera, qñ mandatũ fuit speciale ad sic contrahen-
dũ;tunc enim ad obligãdũ dñm, sufficit ꝙ ꝓcurator
exprimat se cõtrahere in dictã cãm:in qua cõstitutꝰ
est ꝓcurator:vt hic.ibi, vt creditorẽ:vel vt pignꝰ libe
ret:licet mẽtiatᷣ:vt.l.j.§. non autẽ.versi.sed & si in p̃-
f tijs.j.de exerci.& hoc videtᷣ tenere Azo[f] in sum. de
exercitoria.& Innocẽ.in.c.vlti.extrà de fideius.Sive-
ro in mãdato cãm nõ exp̃sserit:vel fortè nõ dixit se
ꝓcuratorio noĩe cõtrahere:vt dictũ est:& tũc ille, qui
ageret cõtrà dñm ĩ casibꝰ, qbꝰ dixit dñm obligari. de
g beret hoc ꝓbare:vt.l.si mutuã.et.l.ei q.[g] ĩ fi. C. qđ cũ
eo.vel

c ¶Cõtemplatione fiat. Et adde, qđ si ꝓcur.cũ mandato cõtraxerit ꝓprio noĩe.ꝙ reqratᷣ ratificatio, vel ĩ rẽ verso:als nõ obligatᷣ: vt no.hic p Barto. post gl.& Bal. expresse.ĩ.l.ei q. C.ꝙ cũ eo.qđ aũt si ꝓcurator meꝰ cõtraxit noĩe meo:an ẽt ipse obligatᷣ. vide Bal.ĩ.l.ei q & etiã Bar. hic, cõcordat Bar.ĩ.l.ꝓcurator q ꝓ euictiõe. s.titu.j.

d ¶Nũcius generalis. Nuncius gñalis nõ põt cõstitu. Adde Bar.ĩ.d. l.q̃ autẽ & vide Bal. in.d.l. ei q.C.qđ cum eo.

e ¶Si mutuã. Vide l.Iul.§.si ꝓcurator ff.de act.empti.

f ¶Tenere Azo. Adde Bar.in.d.§.non autem.

g ¶L.ei q Not.fin. ex.d.l. ei q. scđm Bal.ibi post Cyn. & Bar. hic, ꝙ si liber hõ gerẽs negotia mea suo noĩe cõtrahit, se obligãdo, licet nõ habeat mandatũ, põt dñs cõueniri, si in rem eius est versum:vt si ratificauit.

eo.vel saltẽ deberet probare dictã pecuniã conuersam esse in dñi
vtilitatem,vt.d.l.ei q in fi.Sed si non haberet mãdatum speciale,
ad sic cõtrahendũ:ille,q cõtraxisset cũ eo ignorãs mãdatũ, tñ cõ
tra dñm nullã actionẽ haberet: qa ad hoc,vt dñs obligeṫ,vt in ca-
su ṗdicto,reqriṫ vt ille,q cõtrahit cũ ꝓcuratore, sciat ipsum in rẽ
dñi cõtrahere,& dño hoc expedire, vt.l.fi.de exerci.nisi ꝓbaret
pecuniã esse versam in dñi vtilitatẽ,vt in.d.l.ei qui.in fi.C.qď cũ
eo.¶ Quero extra gloss.ex prædictis liquet, an sit necesse quòd
procu.cõtrahẽs dicat se cõtrahere ꝓcuratorio noĩe dñi. Item an
a sit necesse,[a] ꝙ ille qui cõtrahit cũ ꝓcuratore, sciat procuratorem
6 habere mãdatum.¶ †Sed q̃ro,an sit necesse saltẽ, ꝙ procurator
b ipse sciat habere mandatũ?[b] videṫ ꝙ non,vt.l.quero.ĵ.de eo, qui
pro tu.&.ĵ.fami.ersci.l.qui erat.& si cert.pet.l.eius,qui in prouin-
cia.¶ Dy.in quodã cõsilio videṫ dicere,ꝙ illę leges habent locũ,
quantum ad hoc,vt ipse ꝓcurator obligeṫ ex contractu manda
ti:non enim obligatur si ignorat,vt.l.filius.§.inuitus.š.titu.ij. Sed
quantum ad pręiudicandum ei,q mãdauit, nõ reqritur scientia
ꝓcuratoris.Hoc videṫ falsum.& cõtra text.ĵ.iudi.solui l.iij.§.qd
de tutore.ibi,vel dum ignorat.Si enim ignoraret mandatũ, non
põt obligare dñm,vt procurator,sed vt negotiorũ gestor: si eius
7 contemplatione gerit.¶ Sis ergo† cautus ex pręd̃ictis, qñ conue
nies aliquem ex cõtractu procuratoris:quas positiões habeas fa-
cere.Pręd̃icta vera sunt quãtum ad actionẽ,quę debet oriri inter
8 dñm,& eũ q cõtrahit cum ꝓcuratore.Sed quãtũ† ad actionem,
q̃ debet oriri inter ꝓcuratorẽ & dñm,nõ est necesse,ꝙ ꝓcurator
exprimat se noĩe dñi facere.tex.est.ĵ.de interro.act.l.qui seruum.
Videṫ enim semp factum,quantũ est inter eos,ex vigore ṗcedẽ-
tis mãdati:Facit.ĵ.mãda.l.si procuratorem.§.mãdati. Cum enim
aliter faciendo delinqueret procurator,& veniret contra fidẽ da-
tam:hoc nõ debemus pręsumere,vt.l.meritò.ĵ.pro socio. Sunt tñ
quidã actus,qui non pñt celebrari,nisi dicatur vel intelligaṫ noĩe
dñi,vt iudiciũ ex parte actoris,maximè. Facit qď no.š.tit.ij.l.ꝓ-
curator,qui pro euictione.¶ Venio ad tertium, qñ aliquis gerit
sine mandato.In hoc dicit gl.tua optimè:dic vt in ea.& in eo gl.
allegat.l.vlt.infrà qď cum eo.Dic ꝙ ibi interuenit tacitum man
datum,ex eo,quod dñs erat solitus sic facere.Facit.l.vel vniuerso
9 rum infrà de pigno.actio.¶ †Quęro,quid in actore ciuitatis[c],vel
c tutore contrahentibus,& alijs huiusmodi? dic, vt in.l.ciuitas.ĵ.si
cer.pet.&.l.post mortem.§.j.ĵ.quando ex facto tu.¶ Quęro, qd
in pręlato ecclesiæ?dicunt doct.in authen.hoc ius porrectum.C.
de sacrosan.eccle.& Inno.extra deposi.c.j.

Si quis pecuniam. ¶ Mandatum factum ab alio mei causa mihi actionem gestorum non tollit. Materiam huius legis plenè expedit glo.C.de fur.l.si is cui.Intelligas tamẽ hunc.§.& materiam istã, quando pecunia missa fuit simpliciter. secus si ob certã causam, vt puta: si aliquis mitteret pecuniam tibi,vt emeres sibi codicẽ: licet tibi non daret, sed ipse emeret,non posses tu ab illo repetere.casus est no.in.l.Titio.in prin.ĵ.ad munici.

Sed & si quis negotia. ¶ Qui gerit negotia animo deprędãdi,actione negotiorum gestorum tenetur:ipse tamen agere non potest:nisi quatenus dñs factus est locupletior.h.d. ¶ Oppo. de l.si in area.ĵ.de cõdi.inde.vbi dicitur,qď nõ cõpetit actio, sed retentio.Sol.Bu.hoc fatebatur.Io.contra, per.l.in hoc iudicium.§.diuersum.ĵ.cõi diui.Ad istum.§.rñdet, ꝙ hic gessit nomine dñi, licet haberet animum deprędandi.In cõtrario nomine suo, in re tamen aliena.Hoc sentiunt hic glo.paruulę:& etiam gl. magna. Sed qualiter ꝓbabiṫ,ꝙ accesserit animo deprędãdi?Respon. tpe reddendę rõnis,si quidẽ cęlat, & supprimit: pręsumiṫ ab initio talẽ animum habuisse arg.ĵ.ad Maced.l.sed Iul.§.proinde.Simile qui cęlat res hęreditarias perdit beneficium falcidię:vt.l. Paulus.&.l.beneficio.ĵ.ad.l.falci.&.l.sancimus.§.illo.C. de iur.delibe. Et quod hic dicitur in gestore,multomagis puto idem in tutore. Et sic debeat determinari.l.iij.§.sufficit.ĵ.de cõtra.iud.tute.quòd non requiritur,quòd pupillus sit locupletior: nisi quando tutor accessit animo deprędandi.

Si quis ita. ¶ Quatenus negotium spectat ad gerentẽ,actio ista nõ oritur:sed inquantum spectat ad aliũ oriṫ.h.d.In eo,quod dicit sciens, facit pro opi.Io.posita in.l.iij.in fi.š.eo.de quo dicitur.ĵ.eod.l.quę vtiliter.§.fi.

Si quis quasi. ¶ Error in persona gestoris non impedit nasci actionem negotiorum gestorum.h.d.facit.s.e.l.iij.§.hac actione.licet enim iste gesserit necessitatis suspicione:tamen habet hanc actionem.

SVMMARIVM.

1 *Peculium filij,uel serui,est patris,uel domini: & si geratur eorum contemplatione,tenentur negotiorum gestorum.*
2 *Gestum esse alicuius contemplatione,probatur, probata amicitia inter gerentem,& eius,cuius contemplatione uidetur esse gestum.*
3 *Ratum non possum habere non meo nomine gestum & quando nu.7.*
4 *Actio negotiorum gestorum contrà me datur, quando negotium non est gestum mei contemplatione sed ad me pertinet re ipsa: non insolidum, sed quatenus factus sum locupletior.*
5 *Filius & seruus in cõtractu gesto respectu peculij,quãdo nihil est in peculio,naturaliter non obligantur.*
6 *Actio negotiorum gestorũ non datur,quando negotium spectat ad eũ quo quo modo reipsa,ita quòd eo nomine potest esse actio contrà alium,ad quem reipsa spectat.*

Sed si ego. ¶ Si negotium potest pertinere ad eum,
cuius contemplatione geritur, quoquo
modo re ipsa,contrà eum,cuius verè est non agitur,etiam si ra-
tum habeat:& non potest habere ratum,quod suo nomine nõ
est gestum.h.d. ¶ Veniamus ad apparatum. ¶ Nota primò
1 † ꝙ peculium filij, vel serui, est patris,vel domini:adeò, ꝙ si eo-
rum contemplatione geratur:tenẽtur negotiorum gestorum.fa-
2 cit.l.ij.§.sed vtrum.ĵ.de mino.¶ Secundò not.† modum proban-
di,quomodò alicuius contemplatione sit gestum,scilicet, proba
ta amicitia inter gerentem & eum, cuius contemplatione dici-
d tur esse gestum.dicam statim in.§.item quæritur.[d] ¶ Tertiò no.
3 † quod meo nomine non est gestum ratum habere non possum.
4 ¶ †Quartò not.† diligenter, quod quando negotium non est
gestum mei contemplatione:& contrà me datur actio,quæ ad
me pertinet re ipsa,non datur insolidum,sed quatenus sum lo-
cupletior:vt in versi.eodem loco. ¶ Oppo. quando negotium
geritur ex amicitia,non inducitur repetitio,vt.ĵ.eod.l. is qui ami
citia.Gloss.sol.& bene.¶ Oppo.actio negotiorum gestorum,da
tur contrà eum,ad quem verè spectabat:vt.š.l.proxi.in fin. Sed
ad patrem,vel dñm spectat verè:ergo contrà eos debet dari. Sol.
ibi:ad eum cuius contemplatione gerebatur,nullo modo poterat
pertinere negotium.hic sic,quia ad filium vel seruum spectat:
quia saltem nuturaliter obligatur.ita dicit gloss. ¶ Ad istud op-
po.ĵ.de ver.eodem loco.Solu.dicit gloss.super illo versicu.ibi ni-
hil erat in peculio.vnde ad filium,vel seruum nullo modo spe-
ctat negotium,meritò conuenitur pater, vel dominus.Mirabi-
5 le videtur,quod hæc gloss.sentiat,† quòd quando in peculio ni-
hil est,filius,vel seruus,non obligatur naturaliter:quia si obliga-
retur naturaliter, sic negotium ad eum quoquo modo specta-
ret,non posset conueniri pater,vel dominus vt.š. proxi. dictum
est.Respondeo.hoc verum est:quando contractus celebratur re-
spectu peculij:adeò autem ipsum peculium respicit,quòd si ni-
hil est in eo, non obligatur ipse filius,vel seruus:vt hic,vt.l.frater
à fratre.ĵ.de condi.inde.l.si ex duobus.ĵ.de pecul.vel si velles su-
stinere,quòd seruus & filius nõ obligarenṫ naturaliter:dicas qď
ad hoc:vt actio non detur contrà patrem & dominum, quando
gestum est contemplatione filij,requiritur quòd filius natura-
liter obligetur:& quod pater posit conueniri de peculio. Ita in-
nuit gloss.quàm.š.proxi.recitaui si bene inspicias. ¶ Ad idẽ ex-
trà gloss.oppo.š.ea.l.in princip.vbi geritur contemplatione tu-
toris,& ipse obligatur,& nihilominus pupillus, ad quem nego-
tium re ipsa spectat.simile in.l.iij.in fin.š.eod.Solu.ibi,ille cuius
contemplatione geritur obligatur: quia negotium pertinet ad
eum cura & solicitudine,hic re ipsa filius, vel seruus obligatur:
vnde alius reipsa non potest obligari.¶ Sume ergo regulam sic
6 † quando negotium spectat ad eum, cuius contemplatione ge-
ritur,quoquo modo re ipsa:ita,quod eo nomine posit esse actio
contra alium,ad quem re ipsa spectat:actio negotiorum gesto-
rum non datur.Venio ad ver.nam & si.[f] ¶ Oppo. ĵ. de in rem
verso.l.quod si seruus.In hoc dicit gloss.in eo, quod dicit text.
non necessarium subaudi,maximè:secundum Azo.Alij dicunt
contrà,quia si emisset necessarium:cogeretur habere ratum: vt
ĵ.eod.l.Pomponius.Istud non videtur verum: quia. l. Pompo-
nius non loquitur in negotio, quod est nostrũ ratihabitione, vt
ibi dicam.Pręterea cum hic non fuerit emptum mancipium no
mine patris vel domini,ratum habere non potest:& ideo in hoc
tenenda est opi.Azo,quòd subaudiatur maximè. ¶ Oppo. &
e videtur:[e] quod possum † habere ratum,quod meo nomine non
7 est gestum:vt.l.fin.ĵ.eod.&.C.de his qui à non domino ma.l.j.
glo.dicit:fallit ibi in.l.fin.ĵ.eo.Est ratio: quia aliter domino rei,
non potest esse consultum re perempta.vel præscripta.vnde in
subsidium permittitur ratihabitio:vt.l.mater.C.de re: vẽdi. &.ĵ.
si cert.peta..l.si eum seruum.& ibi de hoc dixi in.l.j.C.de his,qui
à non domino ma.est speciale fauore libertatis.¶ Opponũ.ĵ.qď
iussu.l.j.§.si ratum.& de in rem verso.l.si res.§. pe. Gloss. soluit:
ibi habet ratum contractum serui:hic contractum alterius. Dy.
in.c.ratum extrà de regul.iu.lib.vj.dicit aliter. Aut quis habet
ratum tanquàm factum à seruo:& potest vt in cõtrarijs.Aut tan
quàm factum suo nomine:& non potest,vt hic.& sentit idem,
quod gloss.Nam illud quod non est factum meo nomine, non

a ¶ Item: an sit necesse. Adde Bal. in l.falsus.C.de fur. q saluat Dy.d. Petr. in.c.cũ ex offic.de præscrip.transit cũ dicto Dy.nõ tñ facit mentionem de Bar.hic vide q̃ ibi dixi latè.And.Barba.

b ¶ Mãdatũ. Et facit ad no.p Bar.ĩ.l. multũ.de cõdi. & demõ.& de hoc ibi dixi in apost.mag. & p Bal.& Imo.in l.q ĩ dñi.ff.de testa. vbi latè p Bal. in.l. j.ĩ.xxj.co.de cõfes. p Bal.latè ĩ.l.falsus in.viij.co.de furtis.

c ¶ Actore ciuitatis. Quid in pupillo, an idem sit sicut in ecclesia, an requiraṫ verti in eius vtilitatẽ? vide glo.hic & Bal. in.l. ei q. C. qď cum eo.

d ¶ Itẽ queriṫ.Adde Bar.in.l.si mandatum.C.eo.

d ¶ Op.& videṫ.Vide qual'r possunt habere ratum qď meo noĩe nõ est gestũ.Adde qď not. Bar.post gl.in.l.j.ĩ prin.C.si in vna eadẽq; cã.Et hãc regulã limitat Inno. fallere in spũalib⁹. ita dixit in.c.Massana.iũcto.c.seq.in gl.ĩ versi. adijcerẽ. de elec.Tu oĩno vide singul'r Bal.ĩ.l. ei.q.C.qď cũ eo.& ibi gl.fi.& in.l.j. C. qui admit. in. xix. oppo.

possum habere ratum:vt negotium trahatur ad me, & videatur nomine meo gestum, secundùm quod requirit.§.item quæritur infrà ea.l.Sed bene possum habere ratum, vt voluntas mea trahatur ad negotium,& mihi præiudicet,vt.C.de rei ven.l.mater.& infrà de pign.l.si fundus.§.j.ita loquuntur contraria suprà proximè assignata.¶Quærit glos.Quid si vendidisti rem meã, tuo nomine: & ratum habui? Dy.examinat in.c.ratum.& Cyn. in.l.mater.C.de rei vendi.ego in.l.si eum seruum infrà si certum petatur.vide gloss.

Sed & si nominis.

¶Contra eum, ad quem spectat verè negotium hęc competit actio, non inspecta falsa opinione gerentis. hoc dicit. ¶Quæro, vtrum inter ista duo responsa, sit aliqua differentia. Ioan.dicit quòd sic.Gloss.contra videtur facere per istã literam, quæ dicit,sed & si.quia quando post aduersatiuam sed,sequitur copula, aduersatur ad factum, non ad ius,vt.l.ij.š. ne quis eum, qui in ius vo.vi ex.& ibi not.¶Breuiter dic, aut est certum, cuius contemplatione gessi negotium: & tunc distinctio huius.§. nihil operatur circa ius,sed circa factum.Ita loquitur opi.gl. Aut est dubium cuius contemplatione gessi:& tunc si putaui seruũ, videor gessisse contemplatione domini & si putaui liberum, videor gessisse contemplatione liberi.ar.l.cum aliquis.C.de iure deli.Et ideo in casu,in quo agitur contra alium,cuius cõtemplatione non gessi,non daretur insolidum, sed inquantum ille est factus locupletior,vt.š.proxi.§.in fi.

Si Titii.

[a]¶Expẽsa facta,ne res pereat,repetit̃ ab eo, ad quẽ res spectat,nõ inspecta falsa opi.gerẽtis.hoc dicit.¶Opp.& videtur,quòd repetere debeam ab eo,cui dedi, quasi acceperit turpiter,non à vero domino,vt.l.ij.infrà de condi.ob turp.cau.Gloss.soluit.non dedit hoc suo nomine, sed nomine alterius.Vnde non potest repetere, nisi ille ratum habeat, vt l.si absentis.C.si certum petatur casus est in.l.si quis ab alio infrà titul.j.Innuit ergo,quòd si ille cuius nomine est gestum, non haberet ratum,non posset repeti ab eo:quod non puto verum, vt statim dicam.Et sine dubio, ille posset conueniri: cuius est seruus, si ille cui est solutum conueniri non potest: vt quia hostis, vel latrunculus,qui reperiri non potest.argu.l.fin.in princ. suprà de eo per quem fact.est.¶Pro horum ergo declaratione, quæro qualiter istud negotium spectat ad dominum serui. Gloss. dicit ratihabitione. ¶Tu vt omnia cessent, dicas quod ad dominũ pertinet re ipsa:quia nisi sic esset gestum,res erat peritura. meritò dicitur impensa necessaria:vt.l.impensæ infrà de verbo. sign. & sic cessant omnes opi.quæ sunt in glo.Ita tenebat Mar.sil.& Iaco.but.& ideo siue dominus habeat ratum,siue non:potest cõueniri ista actione: quia pro rata habendum est, vt infrà eod.l. Pomponius.¶Sed tenendo opinio.glo.quòd pertinet ratihabitione.Oppon.quomodo potest habere ratum, cum suo nomine non sit gestum,vt suprà eod.§.sed si ego? Respondet gloss.potest geri suo nomine,vt in possessore hæreditatis: & vult dicere, ille,qui soluit,cum putaret Titium dominum:soluit contemplatione domini non personę Titij:sed istius qualitatis,quę est esse dominum.Vnde quicunque sit ille,qui est dominus, eius nomine gestum est, vt in possessore hęreditatis, qui soluit centemplatiõe eius,qui est hęres:licet erret in persona.Vel dic, quòd in isto casu,cum sit gestum vtiliter:imo necessario:quia res aliter peritura erat,perinde habetur,ac si ratum haberet,vt.j.e.l.Pomponius. Cuius occasione glo.intrat hanc materiam de negotio, quod ad alium spectat ratihabitione. quod non examino hic, sed dicam in.l.Pomponius.j.eo.

a ¶Vide oĩo Barba. consil.xlvj.vol.iiij. in primo dubio. Anto.Alex.

a ¶.§. si titij. Vide quod no. Bart.in.l. quanuis.sol.mat.

b ¶Contra casum. & adde, qđ in mutuo & debito facto noĩe alieno, nõ requirit̃ ratihabitio.l. si absentis,& ibi Bar. & Bal.C.si cert.pe.

c ¶Genera negotiorũ. vide gl.& doct. in.l.pecuniã.C.eo. Itẽ adde aliũ modũ vltra istũ.j.eo.l. mandasti.& p Cy. in.l.si mãdatum.in prin.C.eo.tit.

d ¶Pupillus. plenè per Bart.& doc. in l.si mandatũ.C.eo.

e ¶Loco.igit̃. Vide quòd ĩ casu.d.§.sed si ego. nõ fallat regula posita in.l.itẽ si cũ putaui.in fi.š. eo.licet Bar.sentiat cõtrariũ in.l.si mãdatum. C.e.&.š.in hoc.§.Adde Ful.in d.l.si mandatũ. C. eo. & non est alibi secundũ Ang.hic.

f ¶Qualiter probabit̃.Adde Barto. in l.si mandatũ.C.eo. tit.& vide.š.proxi.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum,qui renuit,potest posteà illud acceptare.*
2 *Actio negotiorum gestorum,unde oriatur.*
3 *Actio negotiorum gestorum,quando oriatur?*
4 *Negotiorum gestorum sunt septem genera.*
5 *Negotium esse gestum contemplatione alicuius,qualiter probatur?*
6 *Negotio gesto re ipsa,scilicet quãdo est impensum in rem,uel occasione rei, quis obligatur.*
7 *Dominus,ut teneatur insolidum pro negotio gesto,quid probandum sit?*
8 *Gestum domini contemplatione,qualiter probabitur?*
9 *Gerenti negotium alienum proprio nomine,quomodo succurratur?*
10 *Soluens debitum alienum,quando repetat?*

Item quæritur.

¶Si negotium geritur nomine eius, ad quem non spectat, ex eius ratihabitione negotium dicitur pertinere ad eum: & hac actione tenetur, si sibi aliquid ex ratihabitione quæritur: aliâs secus. hoc dicit vsque ad.§. videamus. ¶Oppon. ratihabitio comparatur mandato,vt.l.semper,qui non prohibet infrà de regul.iur.C.ad Macedo.l.fin. ergo habet locum actio mandati non negotiorum gestorum.Gloss.soluit tribus modis. ¶Secun-
1 dò est not.†solu.quòd licet ab initio noluerim acceptare mandatum:posteà possum acceptare mandatore in eadem voluntate durante.Casus est hodie extrà de pact.c.licet.libr.vj.Tamen ad contrarium Dy.extrà de reg.iur.c.ratihabitionem.lib. vj. dicit, quòd ratihabitio comparatur mandato: non tamẽ in omnibus.
2 i.quia non oritur actio mandati. ¶Quæro primo,†vnde oriatur actio negotiorũ gestorum? Respond.in tribus generibus negotiorum oritur ex negotio gesto:vt.š.eod.l.iij.§.hæc autẽ actio. In isto,quod est nostrum ratihabitione oritur ex ratihabitione. Ita dicit gl.hic.Dyn.in.c.ratum.de regulis iuris lib.vj.dicit:quod semper oritur ex ratihabitione tacita,vel expressa.per.l. Pom-
b ponius infrà eodem.sed hoc est contrà casum [b].l.iij.§.hæc autem actio suprà eodem.Oritur enim contrà furiosum: vt. š. eodem.l. iij.§.& si furiosi.Sed furiosus non potest habere ratum tacitè,vel expressè:ergo nõ oritur ex ratihabitione.Doc.vltramon.vt Cyn. refert in lege si pecuniam.C.eodem dicunt,quòd semper oritur ex negotio gesto.& hoc tenet Iacobus butriga.& bene:quia casus est hic.Nam ratihabitio nihil agit circa actionem producendam,vel non.Sed solum hoc operatur, vt faciat negotium esse meum,quod aliâs non erat.Ibi ratihabitio inquit fecit tuum negotium:ideo actio oritur ex negotio gesto, propter ratihabitio-
3 nem, non ex ratihabitione. ¶†Quæro quando oriatur ista actio. Responde in tribus generibus negotiorum, oritur statim cum geritur:vt dicto. §. hæc autem actio. In eo quod est nostrum ratihabitione,oritur ratihabitione sequuta non ex ratihabitione,sed ex negotio gesto retro.Nec obstat prædictis infrà
4 de solutio.l.dispensatorem.in fin.dic,vt ibi dixi. ¶†Quæro,quot
c sint genera negotiorum.[c] glo.magna hic distinguit quatuor genera.Ego addam tria,& sic erunt septem.Dicit gloss. negotium pertinet ad nos,cura & solicitudine:re ipsa,ratihabitione,& ipso gestu.Adde more ciuitatis,naturali ratione, & ex virtute consequentiæ¶Circa primum dicit gloss.quòd ille ad quem pertinet negotium cura & solicitudine,non tenetur ista actione: nisi eius contemplatione sit gestum,vt suprà eadem lege,in princip. habes ergo probare duo,scilicet quòd est gestum,& quòd eius cõ-
5 templatione.¶Sed hoc secundum qualiter probatur?† Respondeo, si hoc dixit,vel protestatus fuit:vt.š.eadem.l.in princip. & l.Nesennius.j.eo.tit.Item ex alijs coniecturis, vt puta ex amicitia,quam habebat cum eo,magis quàm cum domino: vt suprà ead.l.§.quod si amicitia.Si enim probetur scientia tantũ,hoc est quod sciat negotium ad te cura & solicitudine pertinere: non puto sufficere,vt videatur eius contemplatione gestum:vt.š. ea. l.in princip.sed quantum ad eum, ad quem negotium verè spectat,videtur,quòd sola scientia sufficit:vt.š.eadem.l.§.si quis ita. in fin.nisi sit aliud,quod dictam præsumptionem tollat:vt dicã statim.¶Secundò,est negotium nostrum re ipsa.hic glo.distinguit,& dicit gloss.quando in rem meam impendis. Idem puto si occasione rei meæ,licet non in rem meam: vt suprà proxi. §. secundùm opinio.quam tenui.In isto negotio gloss. distinguit,
6 aut fuit gestũ contẽplatione,aut non. Tu dic latius,† aut fuit gestum contemplatione domini, aut alterius. Primo casu dominus tenetur insolidum.nisi gerens accesserit animo deprędandi: vt suprà,eadem.l.§.sed & si quis negotia.Qualiter probetur, ibi
d dixi.Item nisi dominus esset pupillus,[d] vt.š.ead.l.si pupilli.&.C. eod.l.ij.Aut est gestum nomine alterius:& tunc aut alterius tertij,aut ipsius gerentis.Primo casu aut ad illum tertium negotiũ potest pertinere alio modo,quàm re ipsa:& nõ impeditur actio contra dominum:vt.š.eo.l.iij.in fin.&. š. ea.l.in princip. Aut potest pertinere re ipsa quoquo modo:& tunc aut eo nomine potest esse actio:& non tenetur dominus ex sua persona,vt.š.ead.l. §.sed & si ego.Aut eo nomine,non potest esse actio: & tunc est idẽ ac si ad eũ cuius nomine geritur nullo modo posset ptinere: vt.š.ea.l.§.sed & si ego,ver.eodem loco.Si verò nullo modo potest pertinere ad eum,cuius contemplatione geritur: tunc sine dubio dñs tenet̃:vt.š.eod.l.item si procurator.in fin.&.š.ead.l. §. sed & si hominis.&.§.si Titij.non tñ tenetur insolidũ,sed quate-
e nus est factus locupletior:vt.d.versi.eodem loco.[e] ¶Not.ergo
7 multum,†ꝙ ad hoc,vt dñs teneat̃ insolidum:debes ꝓbare duo, scilicet negotium gestum,& eius contemplatione gestum, sed si non probares eius contemplatione gestum:debes probare negotium gestum, & ipsum locupletatum:vt.d.versicu.eodem loco.Aliâs ista actio non competeret.Vbicunq; autem dixi dñm teneri insolidum,intellige nisi gestor accesserit animo deprędandi:vt in.§.sed & si quis negotia.š.ead.leg.¶Sed iuxta hoc quæ-
8 ro:†qualiter probabitur [f] dñi cõtemplatione gestũ? Rñd.eo ipso
f quod apparet,quòd gestor sciebat negotium ad dñm pertinere: vt.š.ead.l.§.si quis ita.in fin.§.nisi ex aduerso probetur:quòd alterius contemplatione sit gestum:,vt in.§. sed si ego. versicu.
9 quòd si amicitia.š.e.lege.Si enim† aliquis gessit negotium alie-
num suo

num suo proprio no'ie:tunc dic,vt in glo.quæ clarè loquit. ¶Concludit ergo glo.quod ꝑ viā retētionis succurratur,nō ꝑ viā actionis. Quod est verū, si queramus de actione,quę orit ex ipso negotio gesto impedēdo in re. Sed qñque gerit aliud negotiū:qa ille,q impēdit in re, restituit ipsam ei ad quē spectat. Vtrū ex isto negotio gesto restituēdo oriat cōdictio indebiti, quasi plus debito restitueret? dic vt in.l.qui exceptionē.§.sed & si qs.j.de condi.in-
a debi. ¶Tertiò est negotium nostrum ratihabitione,[a] de quo remittit gl.ad ꝑxi.no. Tu dic vt dicā.j.eo.l.Pōponius.la.j.in vlti.col. ¶Quarto modo, est
10 negotium nostrū ipso gestu. Dicit gl.† & hoc est nomē generale:quia text. appellat ipsū gestū:qñ soluo pro te:quo casu:aut soluo tuo nomine, & possum repetere:aut nomine meo:& tunc est opi.inter.Io.& Azo.ita dicit gloss. quā gloss.Cy.examinat.C.de cōdi.inde.l.si à patre.in vlt.q. Et finaliter dicit hic secūdū Pe.qñ aliquis soluit noïe suo debitum alterius:aut representabat duplicē personā:vt quia est heres:& est vera opi.Io. Aut non representabat duplicem personam:& est vera opin.Azo. ¶Tu dic indistinctè esse veram opi.Io.cum aliqua aditione.Dicit enim Ioan.ꝙ si aliquis soluit debitum alienum suo nomine,habet actionem negotiorū gestorum cōtra verū debitorem,si posteà eum cognouerit soluens,constituit in animo,quòd pro vero debitore sit solutum.supple,& creditor cui est solutum,hoc acceptauerit.casus est in.l.si tibi.j.de dona. Nec ob.qđ dicit Azo.soluenti nata est cōdictio indebiti:ergo eadē solutio non parit liberationē: quia hoc verum est ab initio:sed ex post facto hoc potest contingere.tex.est in.l.si vendidero.§. si Titius.j.de fur. ¶Sum expeditus de glo.Quod gloss.dicit de eo,qui soluit debitum meum,idem intelligas de eo,qui pro me suscepit iudicium, vt.j.e. l.soluendo.&.j.de iudi.l.de qua re.§.cum absentem. ¶Quintò negotium, quod pertinet ad nos more ciuitatis,est in istis donis nuptialibus, & similibus.de quibus habes in.l.cum plures.§.fi.j.de admi.tut.l.j.§. sed nonnullos.
b j.de tute.& ra.di. ¶Sexto modo.s.naturali ratione,[b] vt puta: si ego expendi cōtemplatione tui,recolligēdo ab hostibus tuū cōsanguineū, quē recolligere debebas naturali ratione,vt.l.sed si ideo.&.l.ꝓced.solu.matri. ¶Septimo modo ex virtute cuiusdam consequentię.de hoc dicetur in.l.ex facto.j.eod. Prædicta vera qñ geritur negotium alterius,de quo loquitur prima pars edicti:sed quando geritur negotium,quod nullius est,vt hęreditarium: de quo loquitur secunda pars edicti:tunc illud fingitur heredis fuisse adita hæreditate:ideo ad ipsum potest pertinere omnibus modis,quos suprà dixi.

SVMMARIVM.

1 *Gestor quando teneatur de neglectis?*
Et omissum geri qualiter intelligatur.nu.2.
Aduocatus debet probare uoluntatem gestoris fuisse ab initio.ibidem.
3 *Gestoris uoluntas si non apparet,præsumam illud ab initio uoluisse.*
4 *Gestor,qui fecit uineam zappari,non potest illam dimittere in medio anni.*
In his,quæ tempore non limitantur,ut locare domum,& similia: gerens potest dimittere,quando uult,nisi possit sibi imputari.
5 *Actor contra non gerētem,qui accessit ut quædam gesturus,quæ alius gesturus erat,quid probare debeat?*
Et qui accessit ad gerendum unum negotium,non debet à se exigere.nu.6.
7 *Nemo sine actione experitur.*
Exceptio.tu non habes actionem,impedit litis ingressum:nisi causa cognita requirat altiorem indaginem.
8 *Verba ista,si negotia mea gesseris &c.non inducunt mandatum.*

Videamus. ¶Gestor tenetur de neglectis, si alius erat gesturus.Item si à se non exigit: secus si non exigit ab alio:nisi esset de illis personis, quæ possunt agere sine mandato. hoc dicit cum seq.& in princip.seq.vsque ad.§.item si fundum. ¶Oppo. quod non teneatur,nisi de gestis tantum:vt.C.e.l.tutori.glo.soluit duobus modis. quę
1 solutiones debent simul iungi. Dic ergo latius:vtrum† quis teneatur de neglectis.distingue:aut ab initio cœpit gerere,& postea dimisit,& tenetur.argu.in.l.commodato.§.sicut infrà commo. Aut non incœpit:& tunc aut accessit ab initio,vt omnia gesturus:nec fecit,& tenetur de omnibus, vt.l. Pōponius in negotijs, cum.l.seq.infrà eod.Aut accessit vt gesturus aliqua: & tunc aut alius non erat gesturus:& non tenetur,nisi de gestis,vt.C.eo.l.tutori.Aut alius erat gesturus: & tunc aut ille alius erat diligens, & tenetur de neglectis:aliàs non vt hic. ¶Oppon.infrà de eo, qui pro tuto.l.j.§.fi.Solu. aliud in pro tutore,qui gerebat suspicione necessitatis: aliud in gestore voluntario, vt hic. ¶Pro declaratione prædictorum quæro. dixi suprà, & si
2 incœperit gerere,& dimisit:tenetur de omnibus. ¶† Quæro, quomodo intelligatur illud dimittere? Respon.tex.in.l.tutori.C.eod.dicit, quòd huic gestioni voluntas imponit finem:quod intelligendum est de volūtate, quam habuit ab initio,cum accessit ad gerendum:vt patet ex prædictis.Probatur in.l.Pomponius in negotijs. in fin.cum.l.sequen.infrà.eod. si vero dimiserit aliter,quam habuit voluntatem ab initio:tunc tenetur. Debet ergo esse cautus aduocatus, vt probet de voluntate, quam gestor habuit ab initio.
3 ¶†Sed pone, quòd de voluntate non apparet.certè præsumam illud ab initio voluisse,quod fecit,vt.l.sed & Iulia.§.proinde.j.ad Macedo. ¶Quid
4 †ergo dices,si fecit vineam zappari,vel putari:poterit ne dimittere in medio anni dictam culturam? Videtur quòd sic:quia sufficit si cui, vel in paucis &c.vt.d.l.tutori.C.eod.Contrarium puto:quia totius anni, vna cultura est: vt.l.diuortio.§.si fundum infrà solu.matri.& ab initio videtur habuisse animum gerendi negotium totius illius anni, vt.l.item quæritur.§.qui impleto infrà locati.Et pro hoc:quia quod dicitur,quòd tenet de gestis intelligitur & neglectis eis connexis:vt.l.tres tutores.j. de admi.tut.Prædicta vera in his,quorum vnius anni, vel certi temporis,dicitur vna cultura.sed in his, quæ sic non limitantur tempore,vt locare domum ad pensionem,& similia:quod potest fieri intra vnū annum vel mensem,vel similia:tunc potest dimittere quando vult.arg.d.l.item quæritur.§.qui impleto. Quod intelligo,dum tamen sibi non possit aliquid
a imputari:quia fortè alius accederet ad gerendum, si sciret eum dimittere.ar.l.si mandauero.§.fi.j.manda.
5 &.arg.huius.§. ¶Quæro† quando accessit,vt quædam gesturus:& alius gesturus erat:quid debet probare actor,vt faciat eum teneri de neglectis? Rñ.ꝙ alius erat gesturus oïa.Item quod ille alius erat diligens.Item ꝙ propter eum,qui gerebat,quædam ille omisit? hæc oïa probātur hic in tex. Adde quartum scilicet ꝙ iste,qui gerebat quædam,hoc sciebat.Si eñi ignoraret,non posset sibi imputari culpa, ideo non
c tenetur. ¶Venio ad ver.certè.[c] Quæro,† vtrum ille,
6 qui accessit ad gerendum vnum negotium, debeat à se exigere.Glo.disputat.finaliter determinat quòd non.Contrà determinationem glo.videtur tex.hic. Loquitur enim de eo,qui quædam gessit:& tamen à se tenetur exigere. Fateor si alius erat gesturus oïa. alš teneo opin.glo.per.l.si remunerandi.§.apud Iul. quam glo.allegat.Facit quod habuistis notatum in l.qui proprio.§.fi.j.de procu. ¶Venio ad versi.quā-
d quā.[d] ¶No.ꝙ† sine actione nemo experitur. cōcor-
e dantiæ sunt in glo.Ex quo collige:[e] ꝙ ista exceptio. Tu nō habes actionē:impedit litis cōtestationē.Dicit enim tex.q nullā actionē intēdere potuit.vñ ipm proponere in iudicio sibi interdicitur & glo.dicit nemo sine actione experitur:& sic ipsum experiri inter dicitur sibi:qđ intellige,nisi causa cognita requirat altiorem indaginē.&.l.nam & posteà.in prin.& qđ ibi no.j.de iureiur.& ibi dixi. Quærit glo.vtrum saltē extrà iudicium debeat petere:& tentare? Gloss. determinat,ꝙ non,quā vide & no. ¶Ad fi.l.oppo. dicit hic,nisi vsuræ remissæ sint.Nam remitti non pñt antequā debeantur,vt.l.sub cōditione.j.de solu. Dicunt quidā,ꝙ hic fuerūt remissæ post:alij ꝙ primò.
8 ¶†Ex qua glo.no.ꝙ verba sic cōditionaliter prolata,si negotia mea gesseris &c.non inducunt mādatū. facit.l.si qs sub conditione.j.si quis omis.causa.

SI autem. Item si fundum.

Gestor tenetur totū reddere,quod ad se peruenit.h.d. ¶Not.quod
f peteret[f] aliquid:vt ꝓcu.cum non sit,& consequi, est obreptio:vt hic,ibi:ꝑ obreptionem &c. Sed qui per obreptionē aliquid cōsequit,incidit in crimē falsi:vt l.si quis obrepserit.j.de fal.ergo hic incidit in crimen falsi,nisi doceat se habere mandatum: vel dominus ratum habeat:vt.l.si procura.falso.j.de condi. ob causam.Facit ad ea, quæ dixi.s.de procuratoribus.l. procu.qui pro euictione.

SVMMARIVM.

1 *Compensatio,quòd non uidetur reiecta eo ipso,quòd pronūciat super principali.*
2 *Delictum in iudicium post litem contestatam, potest etiam per sententiam diffinitiuam terminari.*
3 *Actio ita perpetuatur per modum exceptionis in iudicium deductæ sicut per modum actionis:& lis super ea contestatur.*

Si quocunque. ¶Snia lata sup exceptione inducit exceptionem rei iudicatæ,si illud posteà per modum actionis ꝓponit.h.d.gl. C.si aduersus rem iudicatam
1 l.j.Solu.vt in gloss. ¶Opponi.& videtur:† quod eo ipso:ꝙ ꝓnuntiat sub principali,videatur reprobare cōpensationē,vt.C.de ord.iudi.l.j.de ordi.cog.l.ij.& not.s.de his qui sunt sui vel alie.iur.l.pe. Solu. quidā fatentur hoc esse verum,si de ipso debito,de quo opponebatur compensatio,erat plenè cognitum. Contrarium puto:quia tex.hic requirit expressè, ꝙ compensatio sit reprobata.& tex.in.l.qđ in dic.§.si rōnē. j.de compensa.requirit ꝙ sit reprobata compensatio,ex causa,quasi debitum non subsistat:& hoc per iudicem pronuncietur:vt ibi gloss. sentit. Non ob-
g stant[g] iura allegata in contrarium:quia ibi quod in

a ¶Ratihabitione. vt qñ vtilitas ad me nō ꝑtinet; seu, & rectiꝰ nō sentio vtilitatē,nisi velim vt si exigis pecuniā à debitore meo: vel emis rem noïe meo.vel vēdis rem meā noïe meo. Nā istis casibus nō cogar ratū habere.secus ī alijs tribꝰ generibꝰ.l.Pōponius cū gl.in ver.hři. & adde.l.si pecuniā. C.eod.

b ¶Naturali ratione. Vide Bar.in.l.quā uis.sol.mat.

c ¶Venio ad versic. certè.Adde glo. & Bart.in.l. tutori in fi.C.eo.Sed quō debet fieri ista certificatio? vide ibi, per Sal.

d ¶Venio ad versi. quāquā.No.qñ certū est:quē nō habere mādatū. nō admittit,licet velit cauere.Fallit ī cā capitali.l.nō tantū.j. de appel. Fallit in cā liberali.l. benjgnꝰ.de lib.cau.Fallit qñ carēs mādato est de cōiunctis l.sed & hæ.s.de ꝓcu.ita dicit Ange.ī l.j. de procurato. And.Barb.

e ¶Ex quo collige. Adde Bar.ī.l. post humꝰ.§.si quis ex his.de inoffi testa.

POMATES.

f ¶No.ꝙ petere.Vide Ang.ī.l. falsum ij.col.C.de falsis.

g ¶Nō ob.Nos dicimus.ꝙ quoties iudex ꝓceditad vlteriora, tacitè debet pronūciare exceptionē nō obstare. vt bar.& ibi dixi ī l.à ꝓcedēte. C. de dila.hoc limitatur, qñ esset talis exceptio, sup qua nisi videret ꝓnūtiatū nō posset vlterius ꝗcquā fieri.tex. est & ibi no.Bart.in.l. qđ si in dic.hic alle.Itē limita.qñ de dicta exceptione fuit plenè cognitū per tex.hic.& not. doct.in.c.insinuante.de offi.dele not.

Bar.l.qui Romę.§. duo fratres. & in.l. nam postea.§.si minor. de iureiurã. per Bald.in lege si iudex.s.de his, qui sunt sui vel alie. iu. Itẽ fallit, qñ simul ꝑcedit super emergentibus, & super principali.c. exhibita.& ibi doct. de iud. & ibi dicunt doc.quòd iudex tamen potest pronũciare ꝑcedendo ad vlteriora,reseruatis exceptiõib⁹ emergẽtibus, p id quod habeẽ & not.ĩ.c.ad dissoluendũ.de despõ.ĩpub. licet hoc facere non debeat: sed pri⁹ cognoscere de ipsis emergẽtib⁹,vt no.in glo.in c.cũ contingat. de of.dele. Quid aũt, si dicai iudex non admitto exceptionẽ? dic ꝙ perinde est, ac si diceretur reĳcio,secũdũ Bal. p illũ tex.ĩ.l.fin. ad fi.C.de neg.ge. Et ꝓdictis adde Bal.ĩ l.j. in vlt.colũ.C.de or.cog.& oĩo Ang. & Imol.in.l.si q̃ramus.ff.de testa. & Bñd.de plũ.ĩ.l.si liberis.§.fi.aliâs est.l. liber.§. fin. de lib. cau. Adde qđ iudex procedẽdo ad vlteriora non dicatur reĳcere.Roma. consil.ccxlj.

a ¶Si ex duob⁹. De isto text. vide Bal. in.l.filię.in.j.col.C. fami.erc.allegaui ĩ l.titiũ.§.altero.j. de admi.tu.post Bart.

b ¶Semel approbatũ.quòd est approbatũ non pôt improbari. vel ecõtra per Bart.in.l.dispensatorem.j.de sol.& vide.j.ea.l.

c ¶Operaẽ ratihabitio.Quid opereẽ ratihabitio absente parte,adde Bart.in l.quo enim. in fin. princi. rẽ rat.habe. & quod no.Bar. in authen. sacramẽta puberũ.in fi.j.col.

sententia principaliter deueniebat, non poterat esse verum:nisi intelligatur super illo incidenti pronunciatum:hic autem potest esse verum,quod gestor teneatur ad centum,& debebat recipere centum.vnde postea agendo sententiam, nullo modo infringit. ¶Sed contra,hæc compensatio tollit actionem ipso iure,cum ab homine opponitur: ergo non potest esse verum gestorem teneri;nisi compensatio sit reprobata.Respon.verum est,cum opponitur compensatio de debito liquido:sed hic non erat liquidum: sed liquidandum in iudicio. vnde illud potuit iudex admittere.Cautius tamen faceret iudex, si dicat reseruato ei iure agendi,contra dominum in tali iudicio.

2 ar.l.Beblius.in fi.de pa.do. ¶†Not.ex isto.§. quòd illud,quod proponitur per modum exceptiõis post litem contestatam, potest per diffinitiuam sententiam terminari:licet per se principaliter posset in iudicium deduci.Pro hoc infrà de inoffic.testa.l.Papinianus.§.fi.& quod dixi in.l.nam & posteà.§.si mi-

3 nor infrà de iureiurã.Et ex hoc habes,†quod ita perpetuatur actio, quando per modum exceptionis in iudicio proponitur: sicut si per modum actionis super ea lis contestaretur, vt infrà de regu.iur.l.omnes actiones.ibi semel conclusæ: & videtur mihi quòd tangitur per gloss.extra de ordi.cogni.c.j. ¶Contra istam opi.op.j.de euic.l.vendicantem.§.fi.cum.l.seq. vbi sententia lata sup exceptione non impedit actionem proponi.Sol.hic actio & exceptio proponebantur ad eundem finem.ibi ad diuersum: vt ibi dicam. & plenè per Cyñ.in.l.peremptorias.C.senten.rescin. non pos.Ego dixi plenè in.l.qui Romæ.§.duo fratres.j.de verb.oblig.

a SI ex duobus. [a]Prohibitio impedit hãc actionem oriri contra prohibentem:non contra alium prohibentem socium.hoc dicit. ¶Oppo.de ratione,quam fecit Iurisconsultus: quia si sunt socij:ergo vnus ab alio repetit id, quod soluit. Gloss.j.respondet, quia hoc non potest intelligi in socĳs omnium bonorum, sed alicuius rei societatis incidentis.Gloss.vltima soluit aliter scilicet:quia hęc prohibitio habetur perinde,ac si pro sua parte soluisset.quod satis placet. ¶Opp.pactum factum vni ex duobus reis socĳs prodest alteri, vt.l.eandem.§.j. infrà de duo reis.ergo & prohibitio vnius.Sol.hic erant socĳ,& non correi:ibi correi,& socĳ.Vel aliter, aliud in ista prohibitione, quæ habet vim particularis solutionis,vt est dictum.s.proxi.Aliud in pacto.de hoc dixi plenè infrà de duo.reis.l.ex duobus, in illa quæstione,an pactum factum vni prosit alĳ?De ista ꝓhibitione habes.C.eo.l.fi.tangam vobis infra eodẽ.l. soluendo.

SVMMARIVM.

1 *Præsentia partis, quòd non requiratur in dependentibus à mera uoluntate alicuius.*
2 *Contractus & ratihabitio, in quo differant.*
3 *Actio quomodo possit esse in pendenti.*
4 *Contractus emptionis, & uenditionis nuda uolũtate non tollũtur, sed requiritur consensus utriusque.*
5 *Actio quibus casibus est uerè uel fictè in pendenti, natiuitas actionis potest impediri, uel fingi, non nata nuda uoluntate unius. & uoluntas nuda quæ sit? nu.6.*
7 *Dolus commißus, quando uideatur remissus per simplicem remißionem?*
8 *Dolus quod; operatur in constitutione actus; id operatur in eius destructione, in actionibus bonæfidei.*
9 *Dolus quõ posit dare causam gestioni?*
10 *Reprobare, quando possum quod semel approbaui.*
11 *Approbari, quando poßit, quod semel est reprobatum?*
12 *Reprobatio, an trahatur retro, sicut ratihabitio & prohibitio comparetur?*
13 *Ratum habere præcise quando quis cogatur; & soluẽdo interesse quis liberetur.*
Quid in ratihabitione necessaria? & nu.17.
14 *Ratum habere, quòd quis cogatur per iudicem nõ est necesse, quod pars adeat iudicem, potest tamen, si uult.*
15 *Legis dispositione ubi quis ad factum tenetur, tunc quis cogitur præcisè ad factum.*
16 *Regula, quod utiliter gestum quis cogatur habere ratum, in quibus casibus procedat?*
18 *Ratihabitionis necessariæ, effectus qui sint?*
19 *Verbum denotat factum: aduerbium qualitatem facti.*
10 *Ratihabitio, quid operatur in negotio, quod est nostrum ratihabitione?*
21 *Ratum habendo si erratum sit quod præiudicium generetur ratificanti?*
22 *Taciturnitas, quando habeatur pro ratihabitione: remissiuè.*
23 *Factum per aliquem, tanquam nuncium, non potest ratum haberi.*
24 *Factum per procuratorem reuocatum, potest ratum haberi.*

POmponius. ¶Ista lex est multũ difficilis in text. & apparatu,& breuiter scđm glos. & cõiter oẽs.h.d.Vbi negotiũ gestoris ratum habui, actio tollitur, pręterq; ratiõe doli,scđm Põpo.sed scđm Sceuolã & Vlpianũ durat ratione doli,culpæ,& reliquorum.h.d.cum prin.l.seq. ¶Diuisionem & casum ponit glo.prima quę legit istam legem per saltus:ponuntur enim hic tria dicta Pompo.s.dictũ exceptio,& ratio edicti.Primum in princip. l.vsq; ad versi.videndũ.Secũdum in versi.sed superius.vsq; ad versicu. Sceuola.Tertiũ in ver.sed eo dicto,vsq; ad ver.& quẽadmodum. Cætera sunt quinq; dicta Sceuolæ & Vlpiani reprehendentis Põponium,vt in gloss. ¶Legas igitur primò omnia dicta Põponĳ:posteà dicta aliorum secundum glo.Dominus Nico.de mat.legit istam legem alio modo,scilicet qđ primo ponit dictum Pompo.secundo declarationes, & limitationes Sceuolæ & Vlpiani.Secunda ibi,videndum.Et scđm eũ Pompo.non reprehenditur in totum,sed eius dictum distinguitur,& limitatur.& secundum eius lec.summo sic leg.Ratihabitio dñi,tollit actionẽ negotiorum gestorũ, secundũ Pompo.& sic scđm Sceuolã & Vlpianũ est in pẽdenti: & dictũ Pompo.est verũ,nisi dolus approbationi causam dederit,& est verum in eo, qđ est approbatũ à domino circa directam actionem,non circa contrariam.h.d.In terminis,casus in prin.non mutatur:& litera totius legis legiẽ ordinate,scđm istam lec. ¶Venio ad ver.videndum.& dicit Sceuola, qđ ex dicto Pompo.colligiẽ,quòd actio negotiorum gestorum pendet: quia si esset nata non posset tolli nuda voluntate.h.d.Et sic non est ratio contra Pompo.sed vnum,quod colligitur ex dicto eius.Venio ad versicu. sed superius,hic Sceuola limitat dictum Pompo.quòd habeat locum, nisi dolus dederit causam approbationi.h.d. ¶Venio ad versicu.Sceuola.& versicu. sed eo dicto.qui ver.Sceuola.& versi.sed eo.debent simul legi.hic Sceuola ostendit quomodo dictũ Pompo.debeat distingui,& limitari.Dicit enim, quod imo putat ipse,quòd post ratihabitionem habeat locum actio negotiorum gestorum:& dictum Pompo.debet intelligi ꝙ tollat actio negotiorum gestorum ratihabitione,in eo quod est approbatum in alio. hoc dicit. ¶Pro cuius declaratione debes scire,ꝙ aliud est factum,aliud qualitas facti.Vnde si fecisti domum meam:ego possum approbare:quòd fecisti:nõ autem eo,quòd bene,vel malè fecisti. Item ista approbatio non potest se extendere,nisi ad tollendum ius,quod competebat ipsi approbanti. Meritò ergo dicit Sceuola,quòd post approbationem habet locum actio negotiorum gestorum directa,& contraria.Et dictum Pompo.intelligitur,quod

b post ratihabitionem non possum reprobare semel approbatum. [b] tamen in eo,quod non est approbatum,vt in qualitate:vel etiam in eo,quod venit in contraria,bene potest cõpetere directa actio.h.d.Sequitur versi,& quemadmodum.hic ꝓbat Iurisconsultus à simili.ꝙ ratihabitio, quæ inducitur per legem in negotio vtiliter gesto,non tollit actionem negotiorum gestorum competentem gestori:nec quæ competeret dño.Ad reliqua ergo nec ratihabitio,quæ fit ab homine.h.d. ¶Sequitur ver.cæterum.dicit Sceuola actionem durare directam,& contrariam.Ponit hic exemplum de directa. In versi,item ponit exemplum de contraria.in princi.l. sed in vltimo tollit vnum dubium tex.est clarus. ¶Venio ad primũ dictum.quæro quomodo intellexit Pompo.per ratihabitionem dñi gestorem,non teneri. in hoc sunt opi.inter Io.& Azo.Nam Azo dicit,ꝙ Põpo.intellexit de ratihabitione domini facta in corde suo,vel tractatu habito cum vicinis: non autem gestore præsente.& dicebat Pompo.gestorem non teneri ope exceptionis.Et in hoc reprehẽditur per Sceuolam & Vlpianum,scđm eum. Arguit glo.pro Pompo.primò. & videtur quod sufficiat ratihabitio facta absente parte ad producẽdã exceptionẽ.Nã ratihabitio sufficit ad obligandũ gestorem,vt.s.eo.l.si pupilli.§.item quæritur.Item sufficit ad liberandum eũ, qui soluit gestori.Item sufficit ad acquirendum dñium rei solutę gestori, vt.j.eo.l.si ego.ergo eadem rõne debet sufficere ad inducendã exceptionẽ. In contrarium ad liberandum gestorẽ requiriẽ pactum:vt.j.l.ꝓxi.in princ. ibi nisi specialr &c.Per pactũ enim tollãẽ actiões ope exceptiõis.l.iurisgẽ. §.quinimo.s.de pa.Sed qñ ratihabitio fit parte absente nullum pactum interuenit.Non enim potest fieri inter absentes,nisi interueniat nuncius vel epistola,vt no.de actio.& obli.l.cõsensu.&.l.j.in fin.j.de cõtrahen.empt.& sic cõcluditur quòd talis ratihabitio,non inducat exceptionẽ,nisi fuerit facta parte pñte.Ita dicit glo.scđm Azo.ex hac lec.Azo.vides,qd opereẽ ra

c tihabitio [c] absente parte,infrà plenius dicam.Io.intellexit dictũ Põpo.aliter.s.ꝙ approbatio fuerit facta tractatu habito,cũ ipo gestore.Itẽ quòd Põpo.intellexit per approbationẽ dñi,gestorẽ ipso iure nõ teneri:& in isto iure reprehenditur Pompo.nam non liberatur ipso iure,sed ope exceptionis. Itẽ reprehenditur,ꝙ nimis gñaliter locutus est. Nam debuit distinguere vtrũ dñs,q approbauerit,sciuerit,vel ignorauerit.Quę opi.sit verior dicã in versi.proxi.

versi.proxi.Omitto igit̃ vnā q̃ōnē, q̄ hic format̃ in
gl.& venio ad ver.sequētē. ¶Venio ad ver.viden-
dū.in isto ỽ.secūdū gl.pōit̃ vnū dcm̃ Sceuolæ,& ad
reprehēsionē Pōpo.p arg.à diuisione. & ponit duos
casus.Aut tu dicis istā actionē esse i pendēti ex hoc:
an dñs ratū habeat,aut nō.primū nō ꝓseq̃t:secūdū
sic.Si diceres,nō est in pendēti:sequit̃,ꝙ actio est na
ta:& si est nata actio,nō potest tolli nuda voluntate.
Primū mēbrum ꝓsequit̃ glo.qa si dicit actionē esse
i,pēdēti.ex hoc,an dñs ratū habeat:est incōueniens:
ꝙ ex voluntate vnius pēdeat.ĵ.de arbi.l. non distin-
guemus.§.illud.&.l.ne in ptāte.Illud dictum gl.pro-
cedit secundū lec.Io.positā in p̄cedēti ver.q ītellexit
dictū Pompo.post ratihabitionē gestorē non teneri
ipso iure:sed secūdū Azo.q ītelligebat dictū Pōpo.
ꝙ non tenet̃ gestor ope exceptionis, de necessitate
oportet nos dicere actionē natā:al's nō cōpeteret ex
ceptio:vt.l.ij.ĵ.de excep.Sed tūc formandus erit iste
casus sic.Vidēdū est,an actio pendeat: hoc est effe-
ctus actionis.q.d.iniquū est,ꝙ ex voluntate vnius pē
deat.sic p̄t intelligi secundū glossatores nr̄os. ¶Con
tra hoc op.añꝙ gestor gerat,nō pōt cogi ad gerendū
ergo ex ptāte seu volūtate gestoris pēdet.R̃n. añ ge-
stionē pōt esse in pēdēti:post gestionem nō: vt hic.
¶Itē op.de.l.dispensatorē,in fin.ĵ.de solu. In quan-
tum illa lex.cōtradicit huic mēbro.Dic,ꝙ ibi loqui-
tur in negotio,quod est nostrū ratihabitione:meritò
actio pōt pēdere.Sil'e in.l.si pupillus.§.itē queritur.s̈.
eo.hic in negotio,qđ est nr̄m re ipsa:licet aliter intel
lexit Io.vt.ĵ.dicā in ver. & queadmodū. hoc nō pla-
cet mihi.Nā nullū est incōueniens,ꝙ actio pendeat,
vel eius effectus ex ptāte eius,cui debet qri:vt.l.sena
tus.§.legatū.ĵ.de leg.j.&.l.si ita legatū.§.illi fi. eo. tit.
de cōdi.& demō.l.si ita exp̄ssum.& qđ not. p Dyn.
in.l.à Titio.in fi.ĵ.de ver.obl.Et istud voluit hic dice
re Iuriscōsultus;vt ex dicto Pōp.colligit̃,ꝙ actio ne-
gotiorū gestorū pendet ex volūtate dñi:qa p eius ra
tihabitionē tollet̃.Si enim esset semel nata nuda vo-
luntate,nō tolleret̃.vñ in hoc ver. teneo lec.Nico.de
ma.& ex hoc appet,qđ ī p̄cedēti ver. verior est opi.
Io.qui dixit Pompo.intelligere actionē ipso iure nō
competere.& in hoc standū est cum Io. Item ex eo
quod pendet ex voluntate dñi,apparet quod pōt fi-
1 eri parte absente.Omnia†em̃[a],q̄ ex mera voluntate
a alicuius pendēt,nō requirunt partis presentiam: vt
si quis vult condere vltimam voluntatem:vt.l.cum
pater.§.donationis.&.l.miles.ĵ.de leg.ij.&.l. non id-
circo.C.de cōdi.Simile in aditione hr̄ditatis, que fit
b solo animo:neq; requirit partis [b] presentiā: vt.l.pro
herede.in prin.&.§.j.de acqui.here.&.l.si auia. C.de
iure delibe.& hoc tenet Gul. Et in hoc standum est
opi.Azo.qui intelligit de ratihabitione facta etiam
2 parte non præsente. ¶Et ad hoc†est aduertendum
quod ex hoc colligit̃ quedam differentia inter ratiha
bitionem & mandatum. Nam cum mandatum sit
quidam contractus, qui non potest geri inter absen
tes,nisi interueniēte nuncio,vel epistola;vt.l.j.s̈.de ꝓ
cura:Ratihabitio verò non est contractus, sed pen-
det ex mera voluntate ratum habentis:meritò fit ab
sente parte nō interueniente organo. ¶Hoc igitur
3 † premisso pro declaratione literarum,reuoco in du
bium,vtrum actio possit esse in pendenti. Ad quod
r̄ndeo:si queris vtrum aliquid sit in pendenti respe-
ctu presentis status:& certū est,ꝙ nō;vt insti. quib⁹
mo.ius pat.po.sol. §.si ab hostibus. & ibi not. & per
doc.in.l.fi.C.de sen. pas.Si vero queris respectu fu-
turi euētus: tūc res possunt esse in pēdēti,vniuersali-
ter loquendo.An autem actio possit esse in penden-
ti ex aliquo futuro euētu alio,q̄ꝫ ex voluntate partiū:
dic vt in.l.vsusfructus.ĵ.de stip.seruo.&.l.fi.ĵ.commu
nia predio.vbi tex.& gl.tangit.Si verò queris,an pos
sit pendere ex voluntate partium:tunc sumus in ma
teria nostra:& dic, aut queris de voluntate eius: qui
est futurus obligari: & est iniquum, quod pendeat
ex voluntate eius;vt.l.à Titio.in fi.de ver.ob.&.l.cē-
tesimis,in fin.eo.titu.&.ĵ.de acti.& obli.l. sub hac.&
C.de cōtrahē.emp.l.in vēdētis.&.ĵ.de re.iur.l.in p̄so-
nā.§.gñaliter.Aut queris de voluntate eius ,cui actio
debet queri:& tūc potest esse in pēdēti:vt hic,secūdū
Pōp.& secūdū ea,que.s̈.dixi. ¶Sed circa hoc,est ad-
uertendum.Nam qñꝙ actio potest esse in penden-
ti verè:vt quandò alicui defertur à testatore,vel à le-
ge sub cōditione,si voluerit.Exemplū,qñ à testato-
re.habes in.d.l.si ita legatum.§.illi si volet.ĵ.de lega.j.
Itē exemplū à lege,probat̃ in negotio,quod est no-
strū ratihabitione tm̃.Pēdet enim actio ex volūtate
dñi,in.l.si pupilli.§.itē querit̃.s̈.eo.& glo.hic tenet.&
l.dispēsatorē.ĵ.de sol.Ad idem.C.de iure emphy.l.ij.
vbi per cessationē canonis,seu solutionis cadit à iu-
re suo,si dñs voluerit.Simile in hereditatis petitione,
quæ cōpetit alicui,si hæreditatē voluerit:sed illud nō
est ꝓpriè exēplū:quia ante aditionē,nō est celebra-
tus quasi cōtractus,ex quo debet sibi oriri ius.Qñꝙ
c actio est in pēdenti ficta[c] ex volūtate eius,cui debet
queri:vt qñ defert̃ alicui,nec requirit̃ eius sciētia,vel
ignorātia:& sic non requiritur eius voluntas vel ap-
probatio:& tūc absenti statim quærit̃:sed si postea
illā repudiaret,fingeret̃ nō quæsita.Exēplū in lega-
to,cuius actio quærit̃ legatario à tpe mortis.sed si re
pudiat,fingit̃ retro nunquā quæsita:vt.ĵ.de cōdi.in-
sti.si quis ita.& ibi nota.Ita in proposito in negotio,
quod nostrū est re ipsa:ipso gestu,cura & solicitudi-
ne quæritur nobis actio,licet ignorātibus:vt.l.iij.§.&
si furiosi.s̈.eo.& ibi patet.tñ si dñs postquam cogno-
uit repudiat,quod facit ratū habēdo;quod gestū est:
quāquā malè gestum,fingit̃ actio non nata.Pro hoc
C.si cert.peta.l.si absentis.& hoc modo intelligēdo,
quod hic dicitur,ꝙ actio est in pendenti:intellige fi-
ctè in istis tribus generibus negotiorū. Si verò actio
defertur alicui ex suo contractu, vel ex aliquo suo
facto:illa non est in pendenti ex voluntate alicuius:
quia volūtas iam affuit.Pro hoc optimè.ĵ.de donat.
4 cau.mor.l.ei,qui.& ibi no. ¶†Et ex hoc apparet, ꝙ
contractus emptionis,&venditionis,& similes,nuda
voluntate non tolluntur;nisi vtriusq; cōsensus inter-
ueniat.Itē prædicta,quæ dixi actionem pendere ex
voluntate eius,cui defertur:intelligas si ei defert̃ ad
cōmodum suum tantū.Si enim ad cōmodum eius
& alterius,est iniquū,ꝙ ex vnius voluntate pēdeat,
& quod alter alteri posit preiudicare.ar.s̈.l.ꝓxi.&.l.
cū nō solū.§.j.&.§.vbi aūt.C.de bo.q̄ lib.&.l.is q hæ-
res.§.fi.ĵ.de acquirē.hæred.Et ex hoc Pompo.dixit
actionē tolli per ratihabitionem:intelligas, de actio-
ne directa, quæ competebat, vel competitura erat
ipsi domino,ratum habenti, non de contraria:quia
in alterius præiudicium ratum habere non poterat:
& ita declarat Iurisconsultus in fin.lege. ¶Sum ex-
peditus de primo mēbro.Venio ad secundū,dicitur
hic ꝙ actio iam nata,non pōt tolli nuda voluntate.
Cōtrà.ĵ.de sol.l.dispēsatorem.in fin.Sol.ibi actio non
tollitur,sed eius natiuitas impeditur.Pendebat enim
actio ex voluntate ratum habentis.& ita debet expo
ni ibi tex. ¶Secundò op.gl.insti.de iniu.§.fin.Solu.
eodē modo ibi actionis natiuitas impeditur, vel fin-
gitur retro non nata.Erat enim de his,quæ pendebāt
ex voluntate alicuius verè,vel fictè, secundùm ea,
quæ dixi.s̈. ¶Oppo.glos.de.l.si tibi.§.quædam.s̈.de
pac.So.prout intelligas prin.legis secūdùm Azo. ibi
loquitur in pacto,& sic in voluntate nō nuda:hic in
voluntate nuda loquit̃.& hæc est vera.Sed prout in-
telligis secūdùm Io.ꝙ ratihabitio fuit facta p̄ñte par-
te,& sic cadit in speciē pacti:tūc solue ꝙ ibi in actio-
nibus descēdentibus ex delicto,quæ nudo pacto tol-
lunt̃ ipso iure:hic in his,quæ descendēt ex contractu,
5 vel quasi.Sed præcedēs est verior.habes ergo,†quòd
in casibus,quibus actio est in pendenti,verè,vel fictè
potest actionis natiuitatis impediri,vel fingi,non na
ta ex nuda voluntate vnius:aliâs secus. ¶Quæro er-
6 go quid†appelletur nuda voluntas.Gloss.hic super
verbo voluntate videt̃ intelligere nudam volūtatē.s.
à p̄ñtia alterius partis.Quod satis est bñ dictum:dic
tñ melius,ꝙ sicut pactū dicit̃ nudū,quod stat in nu-
do noīe conuentionis nullo alio superaddito:vt dixi
in.l.iurisgē.§.quinimo.s̈.de pact.Ita volūtas dicit̃ nu
da,q̄ stat in suis principijs nude volūtatis,nō addita
sibi p̄ñtia partis,q̄ facit illā volūtatē cadere in pactū:
vel nō addito sibi alio noīe à iure,quod faciat eū ca-
dere in nomē cōtract⁹.Exēplū in actionib⁹,q̄ electio
ne tollūt̃.Nā fit nuda volūtate electio:& tñ quia ad-
dit̃ sibi hoc nomē electio,pōt actionē ipō iure tollere

POMATES.
a ¶Oīa ēm̃.vide Fe
li.in.c.cum. M.x.
col.al's ī.xvj. de cō.
sti.Barb.cōs.xviij.
ī.xj.col.vol.j.
b ¶Partis p̄ñtiā.Et
sic tenet hic Bar.ꝙ
ratihabitio p̄t fieri
abñte pte,& valet.
Vide Ci.ī.l.ī frau.
dē.ī fi.C.ne qs ī fra.
pa. vbi dicit quòd
Ia.de Are.& Pe.te
nēt ꝙ valet. Adde
Bar.in.l.quo ēm̃.in
fi.circa pri.rem ra.
hab.& in.l.certū.§.
si qs abñtē.de con-
fes. Ang. in aut.de
he.& falc.§.si verò.
c ¶In pendenti fi-
cta. Aduerte ad
hāc singularē do-
ctrinā,quā hic po-
nit Bar.&ī.l.j.C.de
pact.ꝙ quoties ius
vel actio competit
alicui, sine facto
suo;puta ex dispo
sitione leg. vel sta-
tuti: aut ex testō
tale ius, vel actio
renūciatiōe p̄t ex
tīgui ipō iure sim-
plici renunciatiōe
ei⁹,cui acq̄sitio est
fcā:tñ hoc nō vr̄ ve
rū in actiōib⁹, que
acq̄runtur ex deli-
cto illato.& q̄ sunt
rei p̄secuto.ex pte
actoris, vt condi-
ctio furtiua,& leg.
aqlia.quaten⁹ dant̃
ad verū dānū:quia
nō tollunt̃ ipō iu-
re,ēt p pactum de
nō petēdo.l. si tibi.
§. quedam. & ibi
Bar.s̈.de pac.& ibi
glo.& Bar.ĵ.proxi.
Itē si dicta doctrina
esset vera,sequeret̃
qđ si ego gessi ne
gotiū alienū re ip-
sa,alicui furioso,vl'
ignorāti; actio q̄si-
ta posset tolli sim-
plici renunciatiōe.
& hoc contra tex.
hic, & gl. Itē cōtra
hoc facit.l.si absen
tis.C.si cer.pe.&
quod ibi no.in ad-
dit. vbi sil'r actio
absenti vel igno-
ranti q̄sita, sua re-
pudiatione nō tol-
litur ipso iure dire-
cta certi cōditone.
Vñ fortè dici pōt,
rl'am eē ī cōtrariū.
d.§.q̄dam.& meli⁹
in.l.si vnus.§'.pa-
ctus.eo.ti.Fallit tñ
qñ actio est q̄sita
ex testō, vl' vltima
voluntate: qa secu
ta repudiatiōe fin-
git̃ legatū nūquā
fuisse factū.l. pro-
inde.§.fin.ĵ.si cert.
peta.&.l.legatari⁹.
§.j.de leg.j.Secūdo
fallit in actione,q̄
dat̃ ad merā vin-
dictā: vt est actio
iniuriarū.d.§. que-
dam.non solum p
pactū de nō peten
do tollit̃ ipso iure,
sed etiā simplici re
nūciatiōe credito-
ris nuda volūtate
l.non solū.§.fi.cū.l.
seq.§.si aūt ad iu-
dicem.ĵ.de iniu.&
insti.de iniur.§.fi.
Et tenet gl.hic ī ỽ.
nuda voluntate.&
Bart.hic,& idē vi-
dētur tenere Cañ.
in.c.cū te.de re iu.
licet gl.sentiat con
trariū ī.d.§.fi.scili-
cet qđ tollat̃ ipso
iure p pactū de nō
petēdo:nō aūt nu-
da volūtate. Ter-
tiò fallit, qñ actio
est q̄sita solo cōsen
su:& res est ītegra:
qa tūc tollit̃ ipō iu
re per pactū de nō
petēdo.l. ab em-
ptiōe. de pac.ī tit.
q.mo.tol.obli.§.fi.
Nō autē tollit̃ ipō
iure nuda volunta
te creditoris: quia
hoc nō est iure cau
tum.& ad prædi-
cta facit.l.idem in
duobus.in.§.fi. cū
l.seq.& qđ ibi no.
& in.l.& hæredi.§.
nos autē. de pact.
no. Bar.in.l.nō so-
lum.§. liberationis
verba. de lib.lega.
vbi no.quod si cre
ditor facit pactum
de nō petendo de-
bitori absenti:illud
pactum non no-
cet creditori: ergo
multo minus no-
cebit simplex re-
pudiatio actionis:
& hoc in actione
personali:vnde p̄-
dicta cū dictis bar.
hic bene pondera,

vt.C.de codicil.l.fi.& qđ not.insti.de leg .§. sed no-
stra.Quandoq; ope exceptionis tollitur actio electio
ne:vt.C.de fur.l.j.facit quod not.in.l.quod in heredē
§.eligere.j̃.de tribu.¶Venio ad versi.sed superius ī
j.gl.legitur,ꝙ istud sit dictum.Pompo. Alij dicunt
ꝙ est dictū Sceuolę limitantis Pompo.& hoc tangi
tur in secūda gl.circa medium.in ver.cæteri.in gl.su
7 ꝑ verbo recipiā.in fi.Et oēs † isti intelligunt, ꝙ per
simplicē remissionē,nō videatur esse remissus dolus
qui cōmissus erat in ipsa gestione.Nico.de ma.dicit,
ꝙ dolus preteritus potest remitti sicut culpa:vt.s̈.de
pact.l.iurisgen .§. si paciscar. Et ideo si dn̄s sciuisset
dolum cōmissum ratū habēdo,tolleretur actio.Intel
ligit ergo hic,quod dolus malus absit. hoc est ne cō-
mittatur dolus in hoc,quod dn̄s ratū habeat.&sic in
telligit de dolo cōmisso in ipsa ratihabitione. ¶Cer
tè dictum istud inquantum reprehendit gl.non pla
cet.Nā ratihabitio retrotrahitur,& mādato compa
ratur:vt in.l.fi.C.ad Mace.&.l.semper.j̃.de reg.iu.&
ī.c.ratihabitionē.extrà de reg.iur.li.vj.& ipsemet di-
cit,ꝙ per ratihabitionē fingit̃ actio retro non nata.
vt in precedēti:vbi vidistis.Sed si mādatum ab ini-
tio intercessisset,non posset videri dolus futurus re-
missus:ergo nec per ratihabitionē. Preterea leg. ex
presse volūt in odium dolosi,ꝙ per generalia verba
nō videatur remissus dolus:vt.l.Aurelio.§. Caius.de
li.leg.& per Cy.de transac.l. sub pretextu. in vlt.q,
In eo verò,quod intelligis hunc ver.in dolo cōmisso
8 in ratihabitione dicit verū.Cū em̄† actio negotiorū
gestorum sit bonefidei.l.si pupilli.§.fin .s̈. e. & illud
quod operatur,si dolus adhiberetur in cōstructione
ipsius actus:quia distingueret̃,vtrū dederit cām cō-
tractui vel quasi:aut fuit incidens:vt.l.& eleganter.j̃.
de dolo.Eodē mō in destructione,vt.l.ab emptione
9 de pac.& ibi plenè de hoc dixi.¶†Sed circa hoc est
videndum,qūo dolus posset dare cām ipsi gestioni.
Rn̄.vt colligit̃ ex glo.fi.s̈.eo.l. si pupilli. Sed si dicis:
qūo dolus potest incidere,vel cām dare in hac ratiha
bitione?Rn̄.si cū dn̄s non haberet animū ratum ha-
bendi dolo,induxi eū vt ratū haberet:tunc dolus de
dit causam.sed si ipse volebat remittere ratum habē
do:tamen nō simpliciter,nisi recepta pecunia,vel ali
quo alio interueniente:ego dolo induxi, vt sine ali-
quo faceret:tūc dolus fuit incidēs:& iudicabimus tā
quàm de dolo incidenti,secundū no.in.d.l. & elegā-
ter.§.j.de dolo.¶Venio ad ṽ.Sceuola.vbi dicit gl.ꝙ
Sceuola apte dicit cōtra Pōpo.& ideo iste versi.nul
lum dubiū habet,sed dubitationē recipit ex sequēti.
Nam glo.intelligunt:ꝙ in totū contradicit Pompo,
Nico.de ma.dicit,ꝙ nō in totū cōtradicit:imo dictū
eius distinguit:& limita,ꝙ apparet ex sequenti ver.
¶Venio igitur ad ver.sed eo dicto. glo. intelligunt,
ꝙ ista sunt verba Pōpo.& hic ponat̃ ratio sui dicti.
Nic.ꝑdictus intelligit,ꝙ hęc sunt verba sceuolę:& de
bent iungi precedenti ver.hoc modo, vt dixi ī casus
10 positione:ex hoc ver.† habes notare, ꝙ non possum
reprobare semel approbatum.¶Circà hoc gl.op.&
sol.vt habes in ea.dic vt per Dy.in.c.quod semel pla
cuit.&c.extrà de regu.iu.lib.vj.plenius per Cy.in.l.si
cut.C.de actio.& obli.Tetigi vobis.j̃.commoda.in.l.
11 in commodato.§.sicut.¶†Sed quero,quid econuer
so,vtrum possum approbare semel reprobatum?vi-
detur ꝙ sic.s̈.eo.l.si pupilli.§.item queritur.in gl. quę
incipit,imo mādati.Ad idem extrà de procu.c.licet
is.li.vj.&videtur expressum.in.l.quo enim.§.j.j̃.rem
ratā ha.Pro hoc omnes leges q̄ dicūt, ꝙ postq̄ quis
elegit vnā rem:& sic videt̃ aliam reprobare, potest
variare & aliā eligere:vt.l.eum qui certarū.in fi.j̃.de
verbo.obli.&.l. si ita stipulatus fuero Stichum, aut
Pamphilum.eo.tit.In contrarium videtur casus in.l.
a dispensatorē.[a]in fi.j̃.de solu.gloss.ibi videtur dicere,
ꝙ post reprobationē,nō pōt ratū habere scilicet ad
actionem consequendā:sed ad exceptionē sic:vt in
contrarijs.Spec.in tit.de defensore.§.j.ver. sed pone.
dicit ꝙ post reprobationem non possum approbare
ad mei commodum,sed ad mei præiudicium sic:per
ista dicta non soluuntur argumenta cotraria. Nam
etiam quo ad actionē possum eligere rē, quā semel
repudiaui aliam eligēdo.Item quo ad mei cōmodū
possum ratum habere,vt.l.quo enim.§.j.j̃.rem ratam
ha.Dicēdū est ergo,qn̄q; reprobatio mea trahit secū executionē:tūc post-
ea non possum reprobare nec variare. Text.est in.l.apud aufidium.in fi.de
op.leg.& no.in.l.huiusmodi.§.Stichum.j̃.de leg.j.& ita loquitur.l.dispensa-
torē.in fi.j̃.de sol.Statim enim post reprobationē,secuta est executio iuris:
vt ibi dicit̃.Et hoc verū,ꝙ nō pōt haberi ratū,quantū ad actionē:sed quā-
tū ad executionē sic;vt.d.l.quo enim.§.Iul.j̃.rē ra.hab.& no.in.d.l.dispensa
torē.Si verò reprobatio nō trahit secū executionē:tūc potest variare re inte-
gra.Ita debet intelligi,quod no.in.d.§.itē quæritur.&.c.licet is.extra de pro-
cur.lib.vj.Et per hoc quod Spec.dicit in.d.ti.de defensore.§.j.nō puto eum
12 verum dicere.¶†Quæro,vtrum sicut ratihabitio retrotrahitur,& manda-
to comparatur:ita reprobatio retrotrahatur,& prohibitioni comparetur?
Rn̄.In his,quæ pendent ex voluntate nostra liberè;vt in negotio, quod est
nostrū ratihabitione puto retrotrahi reprobationē:eadem ratione,qua dici
mus de ratihabitione.Pro hoc.d.l.dispēsatorē.in fi.In negotio quod est no-
strū altero de tribus modis reprobatio nō potest retrotrahi ad incommodū
gerentis,sicut nec ratihabitio:vt dixi.s̈.e.l.§.videndū.Nō enim potest tolle-
re actionē cōtrariam:vt.j̃.ea.l.in fi.Ad hoc enim tendit reprobatio,& prohi
bitio,scilicet ad gerētis incommodū.vt.s̈.e.l.proxi. &.C.eo.l.vlti.Quantum
verò ad præiudicium reprobātis talis reprobatio nō tendit in istis tribus ge-
neribus negotiorū.Ideo de hoc non est quærendū.¶Venio ad ver.& quē-
admodū.Iste versi.secūdùm omnes cōtinet dictum Sceuolæ contra Pom-
poñ.quidam dicunt in totum contrà Pōpo.vt gloss.Quidam distinguendo
dictum Pompoñ.vt Nico.vt dixi.s̈.in positione casus.Et ex isto versi.habe
mus duo genera ratihabitionis.Primò est ratihabitio necessaria. Secundò
ratihabitio voluntaria.¶Pro cuius declaratione intro gl.Et quæro,vtrum
super hoc debeant esse duo iudicia:vnum quo quis cogatur habere ratum:
13 aliud quo agatur actione negotiorū gestorū?†Et vtrū cogatur quis præcisè
habere ratum:an liberetur soluēdo interesse?Azo videtur dicere,ꝙ debent
esse duo iudicia:& quòd in tribus generibus negotiorū cogetur habere ra-
tum præcisè,in eo quod est nostrū ratihabitione,liberetur soluendo interes
se.¶Nota diligenter illud,quod dicit quod ad hoc agatur,vt ratum habeat.
14 & sic sunt duo iudicia.prout loquitur in ratihabitione necessaria.†Inquan-
tum dicit,ꝙ cogitur habere ratum per officium iudicis,antequam cogatur
per actionem negotiorum gestorum;dico,ꝙ non est necesse,ꝙ lex ipsa ha-
beat hoc pro rato:vt in tex.ibi,necesse est apud iudicē pro rato haberi:im-
personaliter loquitur.quasi dicat,ipse iudex,& quis alius:nō dicit,ꝙ sit ne-
cesse,ꝙ per partē ratū habeatur.Et hoc tenet Guli.quod placet.s.ꝙ non sit
necesse à iudice hoc impetrare,cum fiat per legem:vt.l.sub conditione.§.fi.
de cōdi.instit.&.l.j.in fi.j̃.ad municipa.Sed si pars hoc vult petere,ꝙ per iu-
dicem declaretur:puto ꝙ posit,sicut potest petere declarari sententiā nul-
lam:vt.l.j.s̈.de fer.& dixi in.l.si expresim.de appel.& in hoc not.multum
glos.istam.Sed prout hæc gloss.loquitur in alio genere negotiorum:scilicet
quod est nostrum ratihabitione:non video qualiter procedat.Aut enim lo-
quitur in casu,quo quis compellitur habere ratum:& tunc cōpellitur præ-
15 cisè:quia†vbicunq; quis tenetur ad factum ex leg.dispositione, compellit̃
præcisè,vt.l.stipulatio. §.j.j̃.de ope.no.nun.& quod vi aut clam.per totum,
&.j.de rei vendi.l.qui restituere.In casibus verò,quibus non compellitur,
non potest agi contrà eum;vt ratum habeat. Sed fortè potest agi contrà
alium,qui hoc promisisset.s.dominum ratum habiturum:vt probatur in.l.si
indebitum.j̃.rem ratam hab.& prædictum modum agendi,scilicet vt quis
sit certus,vtrum habeat ratum dominus,vel non, habetis in.l.Iuli.§.si quis
16 colludente.j̃.de acti.empt.¶†Secundò pro declaratione legis,& glos.quæ-
ro in quo genere negotiorum loquatur ista regula,scilicet quod vtiliter ge-
b stum,cogatur habere ratum.[b]Ioan.ꝙ in omni genere negotiorum, etiam
quando est nostrum ratihabitione:vt.s̈.eod.l.si pupilli.§.si Titij seruum.
¶Sed contrà hoc oppo.j̃.de solu.l.dispensatorem.Solu.dicit Ioan.ibi non
volebat gestor cogere ad ratum habendum.¶Item oppon.ꝙ secundùm
hoc si gestor vendidit rem meam pretio cariori,cogor habere ratum:& sic
perdam inuitus dominium rei meæ,contrà.l.id quod nostrum.de regu.iur.
Solu.dicit Ioan.cogor habere ratum,quantum ad hoc,vt gestori tenear ad
sumptus:non quantum ad amisionem dominij adeò,ꝙ si gestor conueni
retur de euictione,non haberet regressum contrà dominum.Item dicit gl.
ista opi.Ioā.non placet:quia si in.l.dispensatorem.esset in arbitrio gestoris,
cogere dominum ad ratum habendum,vel non:penderet actio ex volunta
te eius,cui quæri debet.Præterea,qui vendit rem meam,licet cariori pretio:
si ego nolo,nō facit vtiliter:imo facit deteriorem conditionem meam:vt.l.
fi.j̃.de vsu & ha.merito non possum cogi ratum habere.Item contrà Io.fa-
cit.l.si pupilli.§.item quæritur.s̈.e.Sed ad illud posset respōderi pro eo:quia
ibi loquitur,qn̄ negotium non est meum;nec res super qua gerit̃.sed in.q.
proposita,licet negotiū nō esset meū:erat tn̄ res mea,quę vēdebat̃.Sed pro-
pter prædictas rationes nō placet dictum Io.Examinemus glo.ergo latius.
¶Et pro istorū declaratione,latius videamus de ratihabitione voluntaria,
17 & necessaria.Et primò† de necessaria,quæ fit qn̄ vtiliter gestum est nego-
tium alicuius:vt hic in tex.quod est verū in negotio,quod est nostrum alte
ro de tribus modis:vt dixi.s̈.In negotio vero,quod est nostrum ratihabitio-
ne,dic:aut quis facit id,quod dn̄s cōsuetus erat facere vtiliter:& tenetur ra-
tum habere.ar.l.fi.j̃.quod cū eo.&.l.vel vniuersorum.de pig.acti.Si verò nō
erat consuetus facere:& tunc,aut si factum non fuisset,res erat peritura: &
cogitur ratum habere:vt.l.si pupilli.§.si Titij.s̈.e.secūdùm intellectū gloss.
Aut nō erat res peritura,& nō cogitur ratū habere:vt.l.dispēsatorē.in fin.j̃.
de solu.

a ¶In.l.dispensatorem. vide .s̈. qđ not.Bart.in rub.C. de cōtrahē.emp.in xx.q. & vide q̄ dixi ī.d.l.dispēsatorē.

b ¶Cogat̃ hr̄e ratū.Qn̄ qs cogat̃ ratū hr̄e, qđ vtilr̄ gestū est, adde Bar.ī l.q̄uis.cū seq.ff.so.ma.& ibi ponit aliũ casum.& adde qđ not.Bald.in.l.si absentis.in.ij.colum.C.si cert.pet.& Bal.in.l.j.in.xx.op.C.qui admit.& qa Bal.est corruptus, vide ibi Cy.in.v.opposi.

de sol.& quod no.in hac.l.circa fi.tertię glo.nō ob.opi.Io.posita in hac glo. Et hoc semper intelligo, qñ negotiū fuit gestū noīe dñi:aliàs licet ad eū ptineat altero de tribus modis,nō habeꝛ ꝑ rato,vt ratihabitio retrotrahaꝛ,& mandato cōpareꝛ:sed tenetur solū inquantum factus est locupletior:vt.s.eo.l.si pupilli.§.sed si ego.ver.eodē loco,& effectus istius ratihabitiōis necessarius est: vt quis videaꝛ approbare factū,non qualitatem facti. vnde si malè esset factū,posset agi.hoc expressè dicit iste ver.si bene intueaꝛ,vt.s.posui casum.Itē p hāc ratihabitionē, non videtur remissus dolus,vel reliqua;vt.s.in versi.sed superi⁹.&.s.proxi.ver. cæterum.

18 ¶†Venio ad ratihabitionē voluntariam:vt in negotio,quod est nostrum ratihabitione:vel in negotiis,q̄ ptinent ad nos,altero de tribus modis;cū quis habuit sponte ratum:& accipio istum secundū casum,in quo loquiꝛ lex ista. Aut ratihabitio fuit facta dolose, & quid iuris sit dixi .s. in ver. sed superius. Aut est facta ex certa scientia,aut per errorem. Primo casu,aut fuit facta simpliciter. Et tunc videtur approbare factū,non qualitatē facti;nec remittere dolū,vel reliqua:sicut in ratihabitione necessaria,cui ęquiparaꝛ:vt hic. Aut fuit facta approbatio de facto,& qualitate facti:& tunc tolliꝛ actio cōtra gestorē in oībus, quę omissa essent culpabiliter. Non enim potest venire contra ipsum,quod approbatum est:vt hic in princ.secundū Pōpo.& in ver.sed eo dic. Hoc voluit dicere secūda gl.in fi.quę distīguit
19 aut habuit ratū per verbū,aut per aduerbiū. ¶Per †verbū enī significaꝛ factum,per aduerbiū significatur qualitas facti:quia eius natura,est qualificare verbum. Et similem distinctionem facit gl.no.C.si ma.fa.ra.vē.ha.l.ij.quā distinctionem no.ad multa. Non enī sequitur,si habeo ratum factū:ergo qualitatē facti. Faciunt ad ea,quę dixi in.l.ab arbitro.§.q satis.cog. Non enim videtur remissus dolus & culpa,vel reliqua,per generalem remissionem,nisi exprimatur;vt.§.dictum est. Nec ratihabitio potest tollere cōtrariam competentem gestori;vt hic in fi. Si vero facta est per errorem:tunc non pręiudicat:non enim videꝛ remittere id,quod ignorat;vt.l.mater.de inoffi.testa.& ita sentit glo.ff.circa fi. Circa hunc tñ errorē distinguā plenius statim: & semper intelligas,si est gestum nostro noīe:aliàs nō pręiudicat,nisi qua-
20 tenus quis factus est locupletior:vt dictū est. ¶†Vlterius est videndū in negotio:quod est nostrū ratihabitiōe: & hic articulus distinguendus est in tres casus:quia aut gerēs gessit nomine nostro,aut nomine suo,aut nomine alterius. Primo casu, aut negotium nullo modo potest ad nos ptinere:& ratihabitio nihil operatur;vt.l.si pupilli.§.quid ergo.s.eo. Aut ad nos potest pertinere:& tunc ratihabitio retro trahiꝛ & negotium nostrum facit:vt d.l.si pupilli.§.item quęriꝛ.s.eo. Aut est gestum noīe gerētis: & tūc aut quęris vtrum ratihabitio trahat negotium ad nos, & nō potest facere:quia non est gestum nostro nomine; vt.d.l. si pupilli.§.sed si ego.s.eo. Aut quęris vtrum voluntas nostra trahatur ad negotium, ita ꝙ iuri nostro pręiudicetur: & hoc potest fieri;vt.l.si fundus.§.j.ff.de pigno.&.C.de rei vendi.l.mater.&.ff. de pigno.actio.l.aliena.in princ. Aut quęris vtrum ratihabitione nostra possit esse nostrum negotium, ex quo oritur nobis actio negotiorū gestorum. Et dico quod sic,vt.l.mater.C.de rei vēdi.&.l.si eū seruū.ff.si cer.pe.& ibi dixi plenè.&.ff.eo.l.si. Quod aūt dixi,non posse haberi ratum, vt negotiū traheretur ad nos: intellige,nisi in subsidium:vt.d.l.mater.C.de rei ven.&.ff.eo.l.si. Tertio casu,quando est gestum noīe alterius: & tunc si ad illū potest quoquo modo pertinere re ipsa, nostra ratihabitio nihil operaꝛ;vt.l.si pupilli.§.sed si ego.s.eodē. Si verò ad alium nullo modo potest pertinere:tunc glo.s.e.l.si pupilli.§.si Titij seruum videꝛ dicere,ꝙ possit haberi ratū:sed ibi loquitur ī negotio,qđ est nostrum re ipsa. Vel si intelligas ratihabitione,ibi erat ideo: quia res erat aliàs peritura:& prędicta de ratihabitione ex certa
21 scientia. ¶†Quid si fuerit ratum habitum per errorem? dic aut fuit erratum in substantia facti:quia erat venditio,& putabat esse locationem,vel similia:& non nocet;vt.l.fi.C.plus valere,qđ agitur.de re.alie.l.ij. Aut fuit erratum in qualitate facti: & tunc potest esse talis qualitas,quę inducit mutationem in substantia: vt si credebam esse venditum meo nomine, & vendideras tuo nomine: & vna venditio differt ab alia realiter: tunc etiam non pręiudicat;vt no.d.l.mater.C.de rei ven.&.s.eo.l.si pupilli.§.sed si ego. In gloss.super verb. agitur. Quandoque erratur in simplici qualitate:& tunc non pręiudicat in eo,quod erraꝛ secundū ea,quę dixi supra in ignorante qualitatē facti:vt hic no.circa finem secundę.gl. Quādoq; erratur in iure:quia putat quis ratihabitionem non pręiudicare sibi cū pręiudicet:& tunc subueniꝛ sibi ope replicationis;vt no.in.d.l.si pupilli.§.sed si ego.in fi.glo.s.
22 proxi.alleg. ¶†Quero postq̄ aliquis scit negotium gestum, & tacet: vtrum taciturnitas habeaꝛ pro ratihabitione seu contradictione:doc.tangunt in.l.si absentis.C.si cer.pe. dixi plenius in l.quo enim.§.j.ff.rē ra.ha. ¶Quero intra quātum tēpus debeat
23 habere ratū? dixi in.l.bonorū.ff.rē ra.ha. ¶†Quero,vtrū id,quod factū est per aliquē,tanquā per nūciū possit ratū haberi. Doct. tenēt ꝙ nō.C.si quis alte.vel sibi.l.multū. ¶Quæro,vtrum illud quod factū est p procuratorē reuocatū possit haberi ratū. Videꝛ ꝙ nō,quasi semel sit reprobatū:vt.l.dispēsatorē.in fi.ff.de sol. Cōtrariū puto.ibi eñ fuit reprobatū factū:quæ reprobatio habuit statum executionē:vt dictū est.s.hic verò reuocatū fuit mādatū: & sicut nihil prohibet mandatū nouū institui:ita nihil prohibet factū post reuocationē ratū haberi. ¶Vltimò:quia hic diciꝛ,ꝙ vtiliter gestū debet pro rato haberi,quero qualiter intelligaꝛ vtiliter? Rñ.determinaꝛ in sequenti.l.§.is autē.& ibi hoc videbitis.

a ¶Vtile erat. Vide ad probandū vtiliter gessisse. Fallit tñ in minore.l.ij.& ibi Bar.C.eo.

SVMMARIVM.

1 *Negotium utiliter gestum, qualiter intelligatur?*
2 *Practica articulandi utilitatem gesti.*
3 *Domum derelinquere quis potest, nec cogitur eam reficere.*

SEd an vltro.

SIs autem. ¶Sufficit negotiū vtiliter esse gestū respectu dñi:licet effectū vtilē
1 nō habuerit.h.d. ¶†No.ꝙ negotiū diciꝛ vtiliter gestū respectu dñi,ad quē spectat negotia:nō respectu gerētis, vel rei gestæ;vt l.si pupilli.§.sed & si qs negotia.s.e. Et ex hoc apparet ꝙ quādo
a formaꝛ articulus ad probādū,debet cōcludi,ꝙ vtile erat[a] dño sic
2 geri. Puto tñ,†ꝙ si articulus cōcluderet,ꝙ sic geri cōiter esset vtile,sufficeret:nisi dñs ex aduerso ꝓbaret sibi vtile nō fuisse.vt hic īnuit tex.ibi quasi impar sumptui,vel sibi nō est necessaria &c.
3 ¶†Secūdò not.ꝙ licet derelinquere domū:nec quis cogetur eā reficere,si derelinquere vult. ¶Op.ff.l.proxi. Sol.fallit in casibus ibi positus. ¶Quærit glo.de vna quæstione.dic vt in ea.

SVMMARIVM.

1 *Equum in pascuis dimittens num teneatur domino.*

SI negotia. ¶Gestor teneꝛ de dolo,& culpa. Item de casu,si negotia insolita inchoauit:& dānum in vno cōpēsatur cū lucro in alio.h.d. Facit ad qōnē,quā format Gul.de cu.in.l. necnō.§.si quis sæpius.ff.quib.ex cau.ma. Quid si stetit sex mēsibus vnius anni,& sex mēsibus alterius? dic vt ibi per eū. ¶Op.
b ꝙ nō teneꝛ,[b] nisi de dolo & culpa;vt.s.eod.l.iij.§.interdu. Sol.ibi erant negotia deserta:& ideo dic,vt ibi dicit gl. ¶Op.ꝙ aliàs teneatur de casu fortuito;vt.s.e.l.si pupilli. Sol.vt in gl.quam vide & signa. ¶Venio ad finē. ¶Op.ista.negotia pertinēt ad dominū ratihabitione:ergo pōt approbare illud negotium,quod vult approbare:& aliud reprobare:quia volūtas imponit finem;vt.l. tutori.C.e. Solu.ꝙ imo totū debet approbare,vel reprobare:vt.l. Caius.ff.de vsur.&.l.cū quæritur.de admi.tuto.&.s.de procu.l.in causæ. Non ob.l.tutori.C.eo.quia ibi loquitur de volūtate gestoris,quam habuit ab initio:nō de volūtate domini. ¶Opp.ꝙ ista
c lex cōtradicat sibi[c]. Nam primo dicit,ꝙ ad dominū spectat cōmodū,ad gestorē dānum:postea dicit,ꝙ cōpēsatur lucrū cum damno:& sic ad dominū spectabit damnū. Sol.dicunt quidā,ꝙ principiū loquitur qñ damnū & lucrū contingit in vna re. Finis qñ in diuersis. Ista nō est vera:quia propriè in vna re non potest esse damnum & lucrū:sed dicitur lucrum deducto damno;vt.l. mutius.ff.pro socio. Nec in vna re diciꝛ propriè compēsatio, sed magis cōputatio seu calculatio. Ideo alij dicunt & melius,ꝙ primū dictum loquiꝛ,quando in ipsa administratione cōtingit lucrum tantū facta cōpensatione vel damnū tātū. Finis loquitur, qñ in eadē administratione contingit lucrū & damnū,in diuersis rebus.& ista est vera. ¶Opp.ff.pro socio.l.de illo.&.l.& ideo. Solu.aliud in contractibus:aliud in quasi cōtractibus:vt hic. Sed ista nō placet:quia idē est iudiciū de cōtractibus,& quasi:vt.l.si ex duobus.s.eo. Dic ergo,ꝙ ibi lucrū nō cōpensatur cum damno emergēte,ex culpa gestorū:sed cōpēsareꝛ cum dāno ex casu
1 emergēte:& ita hic loquitur.& ista vera. ¶Vltimò gloss.†super verbo sit solitus.in fin. Inducit hanc legem in argu.ad.q.de equo dimisso in pascuis. Ista quæstionē format Cyn.de epi.audi.l.nemo.in vlt.q. Quidam dicūt,ꝙ licet dñs cōsueuerat dimittere,qui potest esse negligens in rebus suis:tñ alius nō potest hoc facere. ar.ff.sol.matri.l.si cōtestante.§.si maritus. Tu dicas hic aduertēdū esse vtrum istud dimittere cadat in culpam,vel non. Si enim in culpam non caderet:quia diligens paterfamilias hoc fecisset,nō tenetur:al's secus. ¶Vltimò quæro in computatione lucri & dāni,vtrū debeat inspici finis tēporis totius administrationis:an vero de anno in annū? & videꝛ totius administrationis:quia pro toto tēpore est vna administratio;vt.l.Pompo.ff.eo. In contrarium quod de anno in annum videtur casus hic.

b ¶Non teneꝛ. Vide.l.si duorum.& quod ibi Barto.ff.de act.emp.

c ¶Contradicat sibi.vide glo.& Bal. in.l.etiam.C.man.

SVccessori. ¶Qui succedit ex lege cornelia, vel per occupationem peculij,habet hāc actionē,in qua veniūt omnia,quę considerantur in gestione bonorum viuentis.h.d.

DEbitor. Geſtor non tenet̃ de caſu, niſi prę-
cedat culpa. Eſt autem culpa retine-
re pecuniam debitam creditoribus, ſi eam habet ſo-
lutioni paratam.h.d.

Si filius. ℂHęc actio datur de peculio, & de in rē ver-
ſo.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus non tenetur actione negotiorum geſtorum, niſi quatenus eſt factus locupletior.*
Filiusfa. effectus ſui iuris pro negotio ante geſto non tenetur, niſi quatenus ſit locupletior.
2 *Initium geſtionis, & ſic contractus inſpicitur.*
Tota geſtio dicitur unus quaſi contractus.
Vna geſtio ſit, uel plures, diſtinguitur ſecundũ diuerſitatem animi gerẽtis.
3 *Conditione perſonæ mutata in negotio geſto, quando & quomodo varietur condemnatio?*
4 *Geſtio facta per plura tempora, eſt unus quaſi contractus; niſi uarietas animi probetur.*
Qui tenet unam poſſeſsionem, uel terram, contra ciuitatem, per plures annos, unum eſt delictum.
Quando quis in eodem loco ludendo ad hazardum pluries uicit, & perdidit: dicitur tunc unus ludus: niſi perdita pecunia nouam extraxit: quia tunc plures dicuntur ludi.
5 *Contractus unus, uel quaſi, unam producit actionem: plures contractus, plures actiones.*
6 *Sententia debet eſſe conformis libello.*
7 *Initium in delictis, an inſpiciatur? remiſsiuè.*

POmponius. ℂNo.lex. eſt, & breuiter
hoc intendit. Vbi ex parte
dñi mutatur conditio, quantum ad actionem dandã
contra eum, initium inſpicimus, Niſi ſub diuerſis an-
nis negotia geſta fuerint.h.d. Vel aliter. Vbi eſt vnus quaſi con-
tractus inſpicimus initium, vbi ſunt plures, cuiuſque per ſe in-
itium inſpicimus.h.d. Primò ponit dictum Pompo. Secũdò ap-
probationem Pauli. Tertiò exceptionem. Quartò probationẽ
tam dicti quã exceptionis. Secũda ibi, hoc & ego. Tertia ibi, niſi
ab initio. Quarta in.l.ſed & cum aliquis. ℂLex iſta legit̃ p glo.
plurib⁹ modis. Prima lect. eſt verior, & illam examinabo: poſteà
tangam alias. Et gloſ. ponit caſum in terminis. Ad euidentiam
1 pręmitto, † ꝙ pupillus non tenet̃ hac actione, niſi inquantũ fa-
ctus eſt locupletior. Item ꝙ ſeruus factus liber, non tenetur ex
ante geſto. Item ꝙ filiuſfa. factus ſui iuris, non tenet̃ ex ante ge-
2 ſto: niſi inquantũ eſt locupletior p ti.qđ cũ eo. ℂ† Not. initium
geſtionis inſpiciendũ. Secũdò not. ꝙ tota geſtio, dicit̃ vn⁹ quaſi
cõtractus. Tertiò no. ꝙ vna geſtio, vel plures diſtingunt̃ ſecũdũ
diuerſitatem animi gerẽtis. Procedo in ordine gloſ. ℂ Oppo.ȷ̃.
depoſi.l.j.§.ſi apud. Glo. dicit ibi cõuenitur tanquã detentor rei,
non actione depoſiti. Vel dic verius: ibi ſpãle in actione depoſi-
ti. Secus in cęteris alijs: vt ibi dicit tex. Iſta vera. Vel dic quantũ
ad leg. iſtã: hic mutat̃ cõditio dñi negotiorũ: ibi cõditio ſerui de-
poſitarij, qui quodãmodo põt dici geſtor circa rem depoſitam.
ℂOp. ſecundo.ȷ̃.de admini.tu.l.tutorẽ, qui tutelam. Sol. glo. qđ
ibi mutatur conditio gerentis: hic mutatur conditio domini, cu-
ius negotia geruntur. Iſta eſt bona ad princi. iſtius. leg. ſed eſt cõ-
tra ver. inde deſcendit in ea leg. Sed ſtatim ſoluã. ℂOp.ȷ̃.de tu-
te.& ra.diſt.l.ſi filius. Sol. eodẽ modo: ibi mutat̃ cõditio geſtoris:
hic cõditio dñi, cuius negotia gerunt̃. De mutatione conditionis
geſtoris, videbitis ſtatim in.l.eũ actũ.&.l.ſeq.ȷ̃.eo. ℂContra prę-
dictam ſolutionem. videt̃.d.l.tutorẽ.ver. inde deſcendit.ȷ̃.de ad-
mi.tut. multũ vrget ille ver. Tamẽ dicas, ꝙ ibi loquit̃ in geſtore
de neceſsitate: hic in geſtore ſpontaneo. ℂPro cuius declaratio-
ne aduerte, vt intelligas rationem huius leg. qñ ego accedo ſpon-
te ad gerendum negotia tua, & habeo animum gerendi oĩa; tũc
ego habeo voluntatẽ, vt tu mihi obligeris ſecundũ eam condi-
tionẽ, in qua tu es: licet igit̃ poſtea cõtingat mutatio in perſona
tua: hoc nõ debet mihi ꝓdeſſe. Sic enim videor voluiſſe ab ini-
tio. ita loquit̃ iſta lex. Sed qñ contingit mutatio in perſona mei
geſtoris, q gerebã negotia tui abſentis: hoc nõ debet nocere tibi
abſenti: quia ab initio nihil de hoc putaſti, ſeu cogitaſti. Et ideo
ſecũdũ varietatẽ temporũ variat̃ actio cõtra geſtorẽ; vt.ȷ̃.e.l.eũ
actum. Et hoc in geſtore voluntario. Sed in geſtore neceſſario
ceſſat dicta ratio: quia ab initio nõ habuit animũ & voluntatẽ:
vt ſic obligaret̃: imo lex eum in initio obligabat. Ideo varietas
temporũ inſpicit̃ ex vtraq; parte; vt.d.l.tutorem. ℂCõtra iſtud
opp.ȷ̃.pro ſocio.&.l.ſi id.§.ſi filius. Dicit glo. ibi erant duo ſocij,
& ſic ibi vterque domin⁹ & geſtor. Vel aliud in cõtractu, vt ibi.
Aliud in quaſi cõtractu, vt hic. Iſta diuerſitas inter contractum,
quaſi reprobatur in glo. in.l.ſi negotia.s̈.eo. Pro quo.ȷ̃.eo.l.eum
actum. Glo. in contrario ſoluit alijs modis. ℂ Tu dic ibi admi-
niſtratio fiebat ex voluntate vtriuſque: vt ibi patet. hic alterius
tantum. Ratio: quia quando ex vtriuſq; voluntate fit ceſſant ra-
tiones prædictæ, & videntur inuicẽ cõſentire ſecundùm qualita-
3 tem imminentẽ in tẽpore. ℂEt ideo † pro declaratione hui⁹ ma-
teriæ, dic duo verba. Aut conditio mutatur ex parte geſtoris, &
dic, vt.ȷ̃.eo.l.eum actum. Aut ex parte dñi: & tunc aut fuit vnus
quaſi cõtractus: quia fuit vnus animus: aut plures. Si vnus, aut lo-
quimur in geſtore neceſſario; & inſpicitur conditio domini ſecũ-
dùm tẽporum varietatẽ; vt.d.l.tutorẽ.ver. inde. de admi.tut. Aut
in geſtore voluntario: & tunc aut perſeuerãtia in geſtione fit de
volũtate vtriuſq; partis. & idem; vt.l.ſi id.§.ſi filius.ȷ̃.pro ſoc. Aut
ex voluntate vnius: & tunc aut loquimur de actione dãda geſto-
ri cõtra dominũ, & inſpicimus initiũ: vt hic. Aut de actione dan-
da domino cõtrà geſtorẽ, & variatur ſecũdùm varietatẽ tẽporũ.
arg.l.titia.§.vſuras.ȷ̃.de lega.ij. Secũdo caſu, qñ ſunt plures quaſi
contractus inſpicimus initium cuiuſlibet: vt hic in fi. Facit.l.ſena-
tus.in fi.ȷ̃.de dona.cau.mor. In quolibet tamẽ quaſi contractu ſi
contingeret mutatio perſonarũ, eſſet adhibenda diſtinctio, quã.
s̈. proximè feci. Habes expeditam iſtam primam lect. ℂVt in-
trem alias lect. quæ ponuntur in glo. opp. quod ſecundũ hoc oc-
currit iniquitas in perſona ſerui; vt in gl. Dicebat Hug. de porta
rauenna. imputet ſibi qui geſſit. Sed hoc eſt falſum: quia fortè
ignorauit. dicit gl. ideo vt ceſſet iniquitas, Ioã. legit alio modo. ſ.ꝙ
tam in initio, quàm in fine inſpiciatur initium cuiuſlibet tẽpo-
ris, etiam emergẽtis; vt in vna geſtione. Et ſi dicis, quomodo Iu-
riſcõſultus excipit à dicto Pompo. Rñ. quia in dicto Pomponij
eſt vna actio tantũ: tñ in condemnatione fit vna variatio ſecun-
dùm tẽpora: ſed qñ cõtingit variatio in animo geſtoris, ſunt plu-
res actiones: & ideo ſolum in pluralitate actionum contingit va-
riatio, & ſunt plura notan. in effectu tenendo lect. Io. ℂQuæro,
quomodo geſta ſint negotia ſerui, ſi factus eſt liber, cõtra quem
datur actio? Rñdeo, dicũt quidã contra ſeruum datur in totum
pro omni tpe: licet primo daret̃ in dñm: quia iſta actio eſt ambu-
latoria: ſicut aliæ multæ. Alij dicũt, ꝙ pro primo tẽpore dabitur
in dñm: pro ſecũdo in ſeruum factum liberũ. Verum, quia iſta le-
ctu. nõ tangit, niſi tantũ qñ ſunt geſta negotia ſerui, & text. facit
mentionẽ etiam de pupillo & filiofami. Ideo tertij tenent iſtam
eandẽ lect. Tamen magis generaliter: vt in fi. gl. ibi, tertij dicunt
&c. Tu teneas lect. primam quæ fuit Azo. Ad iniquitatem con-
tingentem in perſona ſerui, de qua opponitur: reſpõdetur ꝙ do-
minus tenetur pro vtroq; tempore. Et imputet ſibi dñs, cur pe-
culium non retinuit: vt in glo. Et ſi dicis potuit eſſe quòd geſtio
durauit poſt annum. Reſpond. adhuc dabitur actio de peculio.
ℂPoſſes etiam dicere, ꝙ ſi ſeruus eſſet manumiſſus directo in
teſtamento, & peculium ſibi legatum; quòd ipſe ſeruus teneret̃
4 pro omni tẽpore; vt.l.ij.§.per cõtrarium. de do.pręleg. ℂ† Et ſic
habes ex hac lege. notare, quod licet geſsiſſem negotia tua per
plura tempora: vnus quaſi contractus eſt: niſi probaretur varie-
tas animi: vt.s̈.dixi. Iſtud facit ad multa. Si enim tenui vnã poſ-
ſeſsionem tuam: vel vnam terram contrà vnam ciuitatem, per
plures annos: vnum delictum eſt, non plura. Item ſi tu luſiſti ad
hazardum, & in eodem ludo pluries viciſti, & perdidiſti: totus
ille dicitur vnus ludus: quia eodẽ animo acceſsiſti. Sed ſi poſt ꝑ-
ditã pecuniã extractam, nouam pecuniam extraxiſti: & de no-
uo luſiſti: tunc eſſent plures ludi: vt hic. Et ſic facit ad multa alia
5 de quibus dixi in.l.ſi quis inficiando.§.infans.ȷ̃.de fur. ℂ† Secũ-
dò no. quòd vnus cõtractus, vel quaſi; vnam producit actionem.
plures contractus, plures actiones: vt hic. Quod declaratur ex-
preſsè in ſecunda lect. Ioã. & ſic ex contractu emptionis, vna ſo-
la eſt actio ex empto, quæ cõpetit vt res tradatur: & de euictio-
ne promittatur: & de intereſſe, ſi res eſt euicta: & ſimilia. ℂSed
contrà prædicta opp. actio ſemel nata, iterum non naſcitur; vt.l.
ſi duo.ȷ̃.de arbi.&.l.ſi ita quis ſtipulatur.&.l.ſi ſic.ȷ̃.de verborum
a obligationi. Sol. fateor, ꝙ ab initio naſcitur[a]: ſed creſsit ad multi-
plicationem actuum, qui fiunt in ipſa geſtione. & hoc eſt quod
dicit text. ſed reſoluitur in.l.non quaſi.§.illud.ȷ̃.rem pupilli ſal.
fore. ℂQuæro pro declaratione huius legis, quid eſt hoc dictum
quod dicitur in fi. pro qualitate perſonarum, actio formatur: &
6 condemnatio moderatur? Dicunt † quidam, quòd condemnatio
debet proferri ſecundum libellum. pro quo.l.vt fundus commu-
ni diui.&.C.de fideicommiſ.liber.l.fin. Gloſſa prima magna cir-
ca princip. exponit aliter: videlicet, vt id quod dicit pro qualita-
te perſonarum actio formatur? referatur ad ſeruum: quaſi dicat
contrà dominum debet agere, non contrà ſeruum. Et illud quod
condemnatio moderatur: refertur ad adultum & filiumfamil.
factum ſui iuris: vt primus non condemnetur, niſi quatenus
eſt locupletior: ſecundus non condemnetur, niſi inquantum
7 facere poteſt. ℂ† Sed quæro, quid in delictis: vtrum inſpiciatur
initium? Certè in perſona ſerui, dic vt in glo. In liberis homini-
bus, dic vt habuiſti in.l.fin.s̈.ſi ex noxa. cauſa agatur. & dixi in
l.j. infrà de pœnis.

a Exemplaria ſcripta habent, & neceſſario quidem, poſt verbum naſcitur. Nec ſepius naſcet̃. Aduerte etiã ad tex. in.l.nõ quaſi.§.illud. quia corruptè adducit̃. eſt enim.§.ſi. eiuſdem leg. quem Bar. voluit allegare. Alexander Loſeus.

Seruus

a ¶Circa regulā traditā ī ista leg. ꝙ cōnexorū idē est iudiciū, adde primò qd sit cōnexum: & an obligati ad duo dicāŧ obl. ad oīa cōnexa, vide Are. cōsi. xxix. ī. x. colū. & duab. seq. Itē q̄ dicātur cōnexa vide Feli. ī. c. significauerūt. in. iij. col. extra de excep. & ī. c. cū inter. ī. iij. col. de re. iu. vbi & alia not. ponit. & de multiplici cōnexitate, vide Are. ī. l. Gall⁹. §. & qd si tm̄. ī. iiij. co. ff. de li. & post. Itē adde, ꝙ cōnexorū natura est, qđ vno remoto aliđ remotū ītelligaŧ, & vnū non stet sine alio. Are. cōs. cxiiij. ī vlti. co. Item vide de hac materia Feli. ī c. pastoralis. §. qm̄. vsi. ꝑpetuatio. extra de rescriptis & ī. c. trāslato. in. iiij. co. extra de cōsti. vbi Deci⁹ ī. iij. col. Itē ad cōfirmationē & limita. huius regulę vide Mod. ī l. sed si plures. §. fi. vbi multa ponunŧ ff. de vulg. & pup. Item ꝙ dispēsatio trāsa. & siles trahāŧ ad cōnexa, vide p Ia. aliqua in. l. j. ī. ij. not. C. de transac. Itē ad regulā connexorū: ꝙ idem sit iudicium, vide latè Iaso. ī. d. l. sed si plures. in. §. filio in. iij. no. vide latè de. in c. quanto in. ij. col. de iu. Ant. Alexā.

POMATES.

a ¶No. ꝙ seruus. vide Feli. in. c. translato. de consti.

b ¶Itē quero. Tenementi, ꝙ qn̄ tp̄s est cā intentionis actoris debet ꝓbari: & sic facit, si in rescripto debet īspici tēp⁹ p̄sentationis, & nō datę; vt p doc. ī c. capi. de rest. &. c. relatū. de p̄ben. & c. eū cui. &. c. mandato. de preben. in vj. &. c. ei cui. de rescript. ī. vj. tn̄ debet probari, ꝙ prius p̄sentauit rescriptū. vide do. Io. in. c. relatum. de præben. & vide quod eleganter not. Bal. in l. matre. C. de ꝓba

SVMMARIVM.

1 *Seruus factus liber pro negotio ante gesto, quando teneatur. & nu. 3.*
2 *Connexitas operatur, ut in iudicio ueiat qđ alias nō ueiret.*
4 *Negotia separata, quæ dicantur: & quæ connexa.*
5 *Diuersitas animi in gestione, qualiter constabit?*
6 *Gessisse negotia in seruitute, & in libertate: si quis probetur & non apparet distinctè quo tempore, sequitur absolutio.*

EVm actum. Vbi mutaŧ conditio gestoris de seruo in liberū, in negotijs separatis, ꝑmiū non p̄staŧ: in negotijs cōnexis, si agiŧ, vt ex causa; veniūt separāda: si vt ex occasione agaŧ, veniūt p̄stāda. h. d. cū. l. seq. & se. vsque ad. §. si libero. & primò poniŧ dictū. Secūdo exceptio. Tertiò exemplū dicti. Quartò declaratio quędā circa p̄dicta. Quintò quędam alia declaratio circa exceptionē ꝓpositā. Secūda ibi, planè. Tertia ibi, denique. Quarta ibi. Proculus. Quinta ibi. l. at qui natura. §. sceuola. & cōtinuatio ad superiora patet: quia supra locut⁹ fuit Iuriscōsultus, qn̄ contingit mutatio in persona dn̄i: hic qn̄ fit mutatio in
1 ꝑsona gestoris. ¶†No. ꝙ seruus[a] fact⁹ liber, nō teneŧ
a ex ante gesto. ¶Secūdò no. †ꝙ ratione cōnexitatis
2 venit in iudicio illud, qđ alias nō veniret. ¶Tertiò no. ꝙ separata ante gesta, nullo modo in iudiciū veniunt. ¶Ad primū no. op. de. §. oēs. īsti. de noxa. sol. ibi de obligatiōe ex delicto; hic ex cōtractu, vel qua-
3 si. ¶Item opp. de. l. j. in fi. ĵ. de noxa. solu. vt ibi. ¶Itē opp. de. l. ꝓmissę. C. an seruus ex facto suo. Solu. glo. regulariter nō teneŧ factus liber ex ante gesto. Fallit in casibus notatis hic in gl. ij. huius legis. quos vi-
4 de. ¶†Quero qn̄ dicanŧ negotia separata, & qn̄ cōnexa? Rn̄. pōt dici negotiū separabile tribus modis. Vno mō diciŧ separabile quo ad diuersitatem quasi cōtractus. & in hac separatione inspiciŧ anim⁹ gestoris; vt. s̈. l. ꝓxi. & alio mō quo ad separationē reddendę rōnis: & tūc diciŧ negotiū separabile, qđ est circa diuersas res: si circa vnā diciŧ inseparabile. Tertio mō diciŧ separabile quo ad condēnationē: & tūc est omne negotiū separabile, p subtilitatē iudicis; vt. l. at
5 qui natura. §. Sceuola. ĵ. e. ¶† Sed q̄ro, cū de separatione, q̄ fit ex diuersitate rerū constat de facili, vt dictū est: qualiter cōstabit de diuersitate animi, de qua dictū est. s̈. l. ꝓxi. Rn̄. primò ex protestatione, vel ex dictis testiū. ar. l. Nesenni⁹. ĵ. eo. secundo ex cā. Quid em̄ si incœpi gerere negotia alicuius absentis: & posteà cū ille reuerteretŧ est infirmatus; & sic perseuerau in gestione, in qua ipse me substituit? certè videŧ quasi nou⁹ cōtract⁹. ar. ĵ. māda. l. q mutuā. §. non ideo.
b ¶Itē quæro[b], qd† si in iudicio ꝓbatū est, ꝙ gessi ne-
6 gotia in seruitute & in libertate; nō tn̄ apparet distinctè, quo tp̄e. ¶Certè dicit gl. sequiŧ. absolutio. Quā gl. no. multū, quia milies eā allegaui, etiā ad multa. Pro qua gl. vr̄ casus ī. l. nō solū. §. sed vt ꝓbari. ĵ. de no. ope. nuncia. & ibi dixi. &. C. de ꝓba. l. matrē. & de rescrip. c. fi. in fi. in cle. Gloss. tamen hic in fin. assignat quedā arg. cōtraria, & non soluit. Ad. l. si sponsus. §. gn̄aliter. Dic, ꝙ ibi loquitur in duobus, quorū vnius liberatio est causa alterius; vt in duobus reis. Vnde quomodocunque sit, est fundata intentio agētis. Ad l. sed interdū. ĵ. de aqua plu. arcen. dic ibi fuit culpa immiscentis: quare &c.

PRoculus. ¶Op. & vr̄, ꝙ hęc lex cōtradicat p̄cedenti: qđ quidā fatenŧ, quod est falsum; imo declarat p̄cedētia. Supra enim agiŧ ex ante gesto, vt ex cau-
3 sa: quasi gestio illa sit cā condēnationis. hic in. l. ꝓculus. agiŧ vt ex occasione. Nam ex eo, qđ erat debitū in seruitute debuit à se exigere: & ideo mō cōueniŧ quia à se nō exigit. & ex hoc colligitur modus formādi libellū. ¶Sed q̄ro vtrū hoc, qđ dicit proculus ha-
h beat locū in negotijs cōnexis, an in separatis? Respōdeo, si essent negotia separata oīno, ita ꝙ essent diuersi, quasi cōtractus: tunc nō haberet locum dictū ꝓculi. Nō enim teneretur à se exigere, qđ ex illa gestione debitum nō erat. & hoc est qđ dicit tex. in. l.
4 at qui natura. ibi, in eodem actu perseuerans. & hoc
i ibi tenet gl. Sed si vnū est negotiū; hoc est, vna admi-
k nistratio: tunc siue sit separata propter diuersitatem rerū: siue nō: habet locū dictū Proculi ¶Sed pro declaratione huius legis quæro, quomodo adaptatur exemplum de præscriptione, quod poniŧ in princ. l. at qui natura. ad præcedentia? dic vt in glo. fin. l. Proculus. Quæro secūdùm gloss. in. l. at qui natura. super ver. vt appareat. de vna quæstione, quā vide. & adde super glo. ibi, dum allegat. l. diuortio. vbi licet fructus semel colligatur: diuiditur pro rata temporis, quo durauit matrimoniū. Ita in proposito, licet dies promissæ pecuniæ semel cedat: tamē diuidetur pro rata totius temporis quo durauit in seruitute & in libertate. Pro quo vide tex. expressum in. l. si seruus communis Meuij & castrensis. §. fi. ĵ. de stip. seruo.

c AT qui natura.[c]
Si liberto. ¶Necessitas vera, vel putatiua impedit actionem mandati: non autē negotiorū gestorū. h. d. Facit quod habuistis in. l. iij. §. hac actione. s̈. eod.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio de euictione, ut committatur est necessaria scientia. & quando. nu. 3.*
2 *Dominium, an probetur per publicam uocem, & famam?*
3 *Titulum uerè non ualens, potest hoc probare per publicam famam.*
4 *Emptor quando res euincitur, debet uenditori denunciare, etiā ut ueniat ad defendendum.*
5 *Emptor respondere positionibus sibi factis, de domino euincentis, non tenetur, quando aduersus ipsum pro rei euictione agitur.*
6 *Emptor uel fideiussor si omittit opponere aliquas exceptiones metu pœnæ, non imputatur ei.*
7 *Fideiussori, ut non imputatur, ita nec emptori, si non opposuit exceptionem declinatoriam contra personam iudicis, uel actoris.*
8 *Contrà uendentem scienter rem alienam, statim potest agi ex emptor: licet res non sit petita in iudicio, & per sententiam restituta.*

d Cum me absente.[d] ¶Gestor negotiorū potest ignoranter rem domini vsucapere: & si ante vsuscapionem cōpletam sciētia superuenerit, debet facere
1 a se euinci, ne hac actione teneatur. h. d. ¶†Not. ex hac lege, quo ad hoc, vt committatur stipulatio de euictione, est necessaria sententia, vt. ĵ. de rei vendi. l. vtiq;. ¶Opponitur, quòd sententia non sit necessaria, vt. l. emptorem. circa princ. ĵ. de act. empt. Solu. dicit gl. ibi erat notorium, & manifestum, rem esse alte-
e rius; hic non. Ista non placet:[e] quia etiam si esset lata sententia, per quam res deducitur in notorium: & nō cōmitteretur stipulatio de euictione, nisi re restituta: vt. l. euicta. ĵ. de euictio. Vel dic, dicit gloss. quod erat manifestum per publicam famam, ¶Innuitur
f ergo[f], ĵ ꝙ dominium rei probatur per publicam fa-
2 mam: quod not. Et ista videtur fuisse opini. Placen. quam glo. reprobat in l. iiij. C. de probat. Nam publica fama non facit plenam probationem: imo nec semiplenam: sed coadiuuat alias probationes; vt. ĵ. de testib. l. iij. §. ideoq; diuus. dixi in. l. admonendi. de iu-
g reiurā. Puto tamen ꝙ publica fama[g] prosit in hoc ad probationem dominij: quia iustus error præstat causam vsucapioni, sicut verus titulus; vt. ĵ. de vsuca. l. Celsus. Et ideo si quis non posset probare titulum verè, sufficeret hoc probare per publicam famam: vt hoc dixi plenè in. d. l. Celsus. Et ad hoc facit gloss. ista. Facit quod dixi in. l. Athletas. §. calumniator. §.
3 de his qui not. infa. ¶Tertiò soluit gloss. †ꝙ hic non dicit sentētiam esse necessariam, sed quòd debet peti in iudicio, & restitui. Non obstat. l. vtiq;. ĵ. de rei vendi. quia tunc est necessaria sententia, quando possessor ignorat rem esse euincentis: vt ibi, secus si sciat, vt hic. Vtrum autem sciat vel ignoret, proba-
h tur per suum iuramentum, vt in glo. certè fateor,[h] ꝙ sententia non est necessaria: tamen emptor grauabitur: quia agendo de euictione habet necesse probare rem esse euincentis, & ideo sibi restituisse. non enim staretur simplici verbo suo contrà venditorē.
4 Puto† etiam ꝙ debet emptor denunciare vendito-
i ri, vt veniat ad defendendum eum. Fortè enim[i] licet
k emptor[k] putet rem esse euincentis: tamen venditor

Andræ. Barba.

c ¶At qui natura §. cum me absente. cōmittaŧ stipulatio in hac leg. vide gl. & Bal. in. l. si cum qō. C. de euic. & quod ibi dixi.

d ¶Cum me absente. Not. ad hoc, vt agaŧ de euictione op⁹ est sn̄ia. vide tex. & glo. in. l. si dictū. §. si cōpromissero. ĵ. de euic, & vide Ang. in. l. exigēdi. C. de procu. Andræ. Barba.

POMATES.

e ¶Ista non placet. vide Alexā. consil. iiij. col. j. vol. iij.

f ¶Innuitur. Adde qđ not. in. l. j. C. de te. &. l. Pactuleius ĵ. de hæredi. instit. & istā glo. Ang. allegauit pro singu. Andræ. Barba.

POMATES.

f ¶Innuitur ergo. Vide Bar. cōsi. xcj. volu. j. & quæ posui in. l. iij. §. idem diuus. ff. de test. & in. l. admonendi. & Barb. cōsi. lx. ī. iiij. col. vo. j. cōsil. vj. in vj. colū. cū duabus seq. volu. ij. & cōsi. viij ij. col. eo. vo. & cōsi. xviij. col. xxv. & cōsil. lxx. in. xj. colū. eod. volu. Ro. consi. cxxviij.

g ¶Publica fama. Adde Barto. & ibi Bald. in fi. in. l. iiij. de proba. ex opposito vide, quæ dixi insti. de act. in. §. p̄tereà. in addi. Adde qn̄ per famam probetur dominiū Bal. consi. lxxxiij. iij. li. Ro. cōs. cccxj.

h ¶Fateor. Sed certè Bar. in. l. emptorē. tenet oīno necessariā esse sentētiā.

i ¶Fortè em̄. adde Bar. pro intellectu huius in. d. l. emptorē. & ibi est vari⁹ & cōtrari⁹ sibi. & vide Io. de Imo. & ibi dixi in. c. pe. de empt. & vendi.

k ¶Licet emptor. vide Imol. in. c. fin. ad fi. de emp. & vēdi. Bal. in. l. si cum quæstio. cum concordan. C. de euic.

a ¶De calumnia. Hanc gl. allegat Bal.in.l.j.in fi.C.de iura.calum.gl.& Bal. in.l.ij.in fi.prin.eo.tit.

b ¶Opposuit. Debet tamen opponere exceptionem pręscriptionis.l.si obligata.C.de euictio.

c POMATES. ¶Vltimò aduerte. Vide Alex.consi.iiij.j.col.in fin. in.iij.volu.

ostendet cõtrariũ, vel adducet legitimã probationẽ: vt.C.de euic.l.emptor. 5 ¶Et pṗter hoc † ego puto, ꝙ quando agitur contra emptorem, finiũt sibi positiones de dominio euincentis, qđ licet ipse sciat rem euincentis esse, nõ cogitur illis positionibus respondere. Debet enim sibi conseruare stipulationẽ de euictione: vt hic. Sed si respõderet illis positionibus, ipse incideret in captionem. Aut enim negat, & cogitur deierare. Aut affirmat: & pręiudicat sibi: quia cõtra dictũ vẽditorẽ suũ ipse probare nõ poterit: vt.l.aliâs j.de iureiur.& quod not.in.l.qui iurasse.§.j.eo.tit. Potest ergo licitè dicere, volo qđ mihi fiant probationes de dominio; ita, ꝙ ego possim per eas conuincere authorẽ meum. Pro hoc facit qđ statim dicam.

a ¶Oppo. ꝙ partes debeãt iurare de calũnia[a], vt.l.ij. de iuramẽ.calum. quomodo ergo iurabit iste, qui scit rem esse alterius? Dicit glo. optimè: quia non facit animo calumnię: vt in glo. ¶Opp. ꝙ ex ista sentẽtia, nõ cõmittatur stipulatio de euic. quia agens potuit exceptione repelli. Sol. vt in glo. tribus modis, & bene. quas sol.no.multũ. 6 Et primò primã: † quia si emptor, vl' fideiussor, & similes: metu pœnę omittãt opponere aliquas exceptiones: ꝙ nõ potest eis imputari. qđ est vtile pṗter statuta, quæ prohibent opponi certas exceptiones. 7 ¶Ex secũda sol.no. † ꝙ sicut fideiussori, ita emptori non potest imputari, si nõ opposuit:[b] exceptionẽ declinatoriã, contra personam iudicis: vt in glo. vel cõtra personã actoris: vt hic in tex.& gl. 8 ¶† Vltimò aduerte,[c] qđ licet stipulatio, vel actio ex empto, vel pro euictione nõ cõmittatur nisi in re petita in iudicio: & restituta per sententiã, vel absque sententia: vt.s.dixi: hoc est verũ, nisi venditor vendiderit rem alienam sciẽter: tunc enim statim põt agi ex empto: vt.l.seru⁹ quẽ.§.fi.de act.emp.

SVMMARIVM.

1 *Vsuræ in contractu dotis debentur marito per patrem mulieris ob dotem non solutam.*

2 *Vsuræ in contractu emptionis & venditionis debentur venditori ob pretium non solutum, si emptor fructus percepit.*

Non tantum.

¶In actione negotiorum gestorum directa & cõtraria, habetur ratio vsurarũ.h.d. Primũ dictũ in eo, quod dicitur ꝙ possumus petere vsuras pecunię mutuatę, reprobat gl. quã no. Azo in summa videtur tenere indistinctè in tit.de vsur. ꝙ in istis casibus, quibus iura nr̃a dicũt venire vsuras, hodie sunt correcta: & non veniunt vsurę p̃terquã 1 † in cõtractu dotis[d]; vt extra de vsur.c.salubriter. Quod intelligitur vsuras deberi à patre mulieris marito, qui sustinet onera matrimonij: nõ enim[e] mulieri post matrimoniũ solutũ pręstabũtur vsurę à viro, vel hęredib⁹ eius. Pro hoc.C.de rei vxo.ac.l.j.§.exactio.& ibi per doct. 2 † ¶Itẽ in cõtractu emptionis & vẽditionis debentur vsurę vẽditori si emptor percepit fruct⁹ rei, & nõ soluit pretiũ: vt extra de vsur.c.cõquest⁹.per glo. &.C.de actio.emp l.curabit.&.j.de act.emp.l.Iulia. §.idẽ Papinian⁹.& ibi de hoc videbitis. ¶Secundũ dictũ limitat gl. ꝙ gestor potest petere vsuras, si plus commodi attulit, quam incommodi.

Dum apud hostes.

¶Gerẽti negotia captiui competit actio contra eum, si reuertatur: vel contra heredes eius.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Datus in obsidem pro aliquo facto, si propter hoc soluit pecuniam, potest repetere ab eo, pro quo soluit.*

2 *Captus pro repræsalijs, si soluit, repetitur ab eo, cuius causa captus est.*

f **Nam & seruius,**[f] ¶Qđ vnus pro alio redimẽdo cogitur soluere recuperat hac actione.h.d. ¶Pro declaratione quæro, quę actio sit ista, quę datur cõtra istum reuersum, quidam dicunt, ꝙ actio mandati. Ista non videtur esse vera, cum illi essent serui, donec erant captiui. Prętereà tex.nõ dicit, ꝙ ipsi mãdassent: sed quod illi, qui eos detinebãt hoc fecerunt: vnde dicẽdum est, quod competit actio negotiorum gestorum: sed istud est mirabile: quia isti retenti gesserunt illud negotium in seruitute. Vel si diceres eos liberos non obligauerunt se & corpus suum, quod est liberum, non potuerunt obligare pro ista pecunia: vt.l.ob æs.C.de actio.& oblig. Respondeo: licet de iure non potuit fieri: tamen sic fuit de necessitate facti. ¶Et si opponis: ergo ipsi passi sunt iniuriam. Respondeo. istius iniuriæ alia fuit causa.& hoc etiam sentit glo.tua, quæ est notabilis. 1 Facit † quod si aliquis fuit datus in obsidem pro aliquo facto: & propter hoc oportuit eum soluere pecuniam, possit repetere ab eo pro quo soluit: licet de subtilitate iuris non teneretur: vt dicta.l.ob æs. & authẽ.ibi posita. Sufficit enim quod cogatur necessitate facti: vt hic. Ad hoc facit, quod not.C.de patri.qui filios distra.l.ij.vbi dicitur ꝙ vsurpatum est, ꝙ dentur obsides. hoc est consuetudine obtentum.

2 ¶† Secundò facit[g], quòd si aliquis est captus in ciuitate ista pro represalijs concessis, propter factum sui communis, vel specialis personæ: & soluit, ꝙ possit repetere à communi, vel à speciali persona. Et si opponatur quod est sibi facta iniuria. Respondeo, ꝙ ista iniuria est facta propter factum alterius. Hoc ego ponam in tractatu illo de represalijs in vlti.qõ. principali. dic vt ibi. ¶Reuertor ad secundam gloss. quid si non essent hostes? dicit gl. idem multomagis: quia ibi essent liberi, & possent obligari[h]. ¶Item quærit glo. quid si ille, qui est reuersus aufugit, & sic nihil promisit: tamen ille detentor coegit illos: qui remanserunt ad soluendum pro illo: an illi repetent? Glo.tua not. dicit, ꝙ non: quam glo.no. Sed ista glos. videtur contradicere alteri glo. quam modo recitaui. Ibi enim dixi, quod licet detenti patiantur iniuriam tamen patiuntur propter factum alterius: sed hic similiter patiuntur iniuriam propter factum alterius: ergo debẽt posse repetere. So. ibi factum alterius fuit ad hoc ordinatum hic non fuit: quod not. ¶Item ad illud, quod gl. dicit, ꝙ in casu huius legis, isti tres erãt naturaliter obligati: intellige hoc verum ex promissione, quam ipsi fecerunt: non autem intelligas, ꝙ detentus teneatur soluere tali detẽtatori: imo est omnimodo iniquum & contrà iustitiam.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas iacens non repræsentat personam hæredis futuri, nisi aditione secuta: quia fingitur hæres à die mortis, non tamen ad incommodum alienum.*

2 *Actio negotiorum gestorum oritur gestione durante.*

Qui negotia.

¶In negotijs hæreditarijs nõ inspicitur persona hæredis: sed oritur obligatio tanquam cuiuslibet esset negotium.h.d. 1 ¶† No. ꝙ hæreditas iacens non representat persona hæredis futuri, sed mortui; vt.l. mortuo.j.de fideius.&.j.de acquir.re.do.l.hæreditas: sed secuta posteà aditione fingitur hæres fuisse à die mortis; vt.l.nouatio.in fin.de noua.&.l.si ex re.in fin. de stipu.ser.&.l.omnis hæreditas.de regu.iur.&.l.hæres quoq;.j.de acqui.hære. hæc tñ fictio non operatᷣ ad incommodũ alienum: vt hic. Item not.[i] actionem 2 † negotiorum gestorum oriri durãte gestione, quod est verum: secus in actione tutelæ.

d ¶Non tantum. In cõtractu dotis, vsurę sunt licitę quo ad onera mr̃imonij, & de quib⁹ & quantis intelligatᷣ, vide Bal.in.l.fin.§.ptereà. C. de iur.do. vtrũ si marit⁹ vel eius heredes sunt in mora restituendi dotem vxori, veniãt vsurę.& idẽ tenet Bal. in.l.insulam.§.vsuras.ff.solu.matrimo. An autẽ mulier post annum, à die solu.matri. si dos non restituatᷣ, sit alenda ab hæredibus viri, vide Angel.in.l.diuortio. in principio. post Cynum.ff.soluto matri. & Richar. malumb.in.l.fina. C. de bo.mat. qui tenent, ꝙ mulier sit alenda ipsa durante in viduitate; alias non, per.l. Titia.ff.solu.matri.& ita dicit debere intelligi qđ Bart. hic not.in.d.§.vsuras. Bald.in.d.l.diuortio. dicebat, ꝙ tunc deberetur interesse propter moram argu.l.si mora.j.e. solu.mat. Sed Innoc. & Io.an.in.c. salubriter. dicunt, ꝙ vbi dos est in pecunia, post annũ mulier nihil debet percipere, etiam si heredes sint in mora: quia cẽsetur lucrũ vsurariũ. quod est pḣibitũ.c.quia in omnibus. de vsur. Sed do.Ioan. in dicta.l.diuortio. dixit, quod dictũ Innocẽ. potest pcedere, quãdo mulier haberet aliundevnde possit se alere: vel quando, si esset soluta, potuisset de facili recuperare dotem. Nam istis casibus, nihil debebitur mulieri. aliâs dicit quòd eadem ratio videtur esse post annum, quæ est intra annum, videlicet quòd debeat alimentari. Pro quo allegat quod not.Barto. in lege.j.C.de senten. quæ sine certa quantitate. In similibus idem dicit, quod videtur esse idem, si esset solita dare pecunias suas mercatoribus ad honestum lucrum. Nam tunc ratione moræ debebit mulier habere interesse consistens in lucro, quod mulier verisimiliter fecisset: sicut de alijs pecunijs. argumen.l.ij.§.fi.de eo, quod certo loco.& quod not.Barto. in l.j.C.de senten. quod pro eo, quod interest. Aliâs dicit, quod extrà prædictos casus non videtur, quòd mulier possit petere aliquid nomine alimentorum, vel emolumenti. Et ad prædicta facit quod not.Bal.in authẽ.ei qui. C.de bo.auth.iud. pos. subdens quod Angel. ibi dicit sic consuluisse in illa materia. Et ideo in hac materia est cautela de qua scripsi in.§. fuerat.in.sti.de actio.i quarta char.in reportatis. Aduerte: quia Bald.in.d.authẽ.ei, qui tenet expressè contrà Innocẽ. Nã dicit ipse, maritus petit vsuras ex causa extrinseca: quia propter onera. d.§.vsuras. tanto fortius petit mulier ex causa intrinseca: quia domina facta.l.in rebus.C.de iure dot. & Adde Ang.in dicta.l.Titia. volente, quòd mulier, si aliunde non habet, vnde se alat, potest petere vsuras loco alimẽtorum. maximè si est intrà tempora luctus: cum adhuc videatur deseruire primo matrimonio: sed indistinctè videtur casus in d.l. Titia. & vide.§. exactio. C. de rei vxor.acti.& quod ibi not. per Bal. in l.fin. adde quæ posui in.d.l.diuortio.

POMATES.

e ¶Non em. Vide Alexã.cõsi.xvij.in ij.colũ. iiij.volu.& cõsi.lxij.in.ij.colũ. eo.volu.

f ¶Nã & Seruius. Alle.no.Bal.in.l.liber captus.C.de capti.& Bal.in.l.si fideius.C.man.

g ¶Secundò facit. Per Bar.& doct.in l.item si in facto.j. de verbo.oblig.

POMATES.

g ¶Secũdò facit. vide Abb.cõsil.xxj. in.j.colum.volu.ij. Bal.in.c. ex rescripto.in.j.colũ.de iureiur.& in.c.sciscitatus.de rescrip.& in rubr.de his, quæ vi me.& text.l.iij. §.fi.& Alexan.ibi de condict.ob cau. cle.j.de priuil.&.l. Lucius.§.Sempronia.de leg.ij.

h POMATES. ¶Obligari. Vide Alex.cõsi.iiij.iij.vol. Abb.consil. vij.ij.col.primo dubio.vol.ij.& consi.xlix.iij.col.eo.vol.

i ¶Item. Adde Bar.in.l.si pecuniam.C.eo.in fi.

Si viuo

a Si viuo Titio. [a]¶Mors dñi est iusta causa, noua negotia non inchoandi:non au
tem à susceptis desistēdi.h.d.Et vt iste.§.habeat effectũ oportet
ĩtelligi,qñ qs accessit tãq; oĩa gestur⁹.& ideo viuo Titio nõ pos-
set desistere:vt.s.e.l.si pupilli.§.videamus, & ibi dixi. sed Titio
mortuo,sicut est mors iusta cã soluēdi mandatũ:ita est iusta cã
soluēdi negotiũ;hoc est ꝓpositũ,qđ habui ab initio.Et idē puto
ꝙ in oĩbus illis casibus,quibus quis non cogit̃ mandatũ cœptũ
implere:de quib⁹ habuistis in.l.filius.cũ.l.seq.s.de ꝓcu.Idē in il-
lis non cogitur quis implere negotium cœptum, vt hic &c.

SVMMARIVM.

1 ¶Gestor potest alium substituere,sicut procurator ad negotia.
2 Gerens pro alio tenetur de facto illius,nec liberatur cedendo.

Mandato. ¶Qui negotia aliena gerit per aliam hac actione tenetur, ac si ipse gessisset .h.d.
1 ¶†Not.ꝙ non solum ꝓcurator ad negotia potest substituere
2 aliũ,sed etiã gestor.¶†No.ꝙ q gerit ꝑ aliũ,tenet̃ de facto illius;
nec liberat̃ cedēdo actionē.Rō. qa iō nõ tenetur,qa habet actio
nem,sed qa imprudenter elegit,seu mãdauit. ¶Quero,quid si
ille credebat eum, cui mandauit sufficientem esse.Rñ. propter
hoc non releuatur,vt.l.sed an vltro.§.fi.s.eo.

SVMMARIVM.

1 Dispositio huius legis,an procedat etiam si negotia fuissent pupilli.
2 Expensum in re necessaria,ultra quàm ualet non reperitur.
3 Actio negotiorum gestorum,habet locum,ubicunq; habet locum actio de in rem uerso:non econtrà.
4 Gestor non tenetur de damno rerum,nisi ut infra.
5 Gestor si emit rem pro decem,quæ perijt:& in eo tēpore ualebat quinq;. uel si ualebat decē tēpore emptiōis:& tēpore quo perijt ualebat quindecim:quõ teneatur gestor domino,quãdo eius culpa perijt.
6 Præmiũ an cõsequi debeat quis,ex quo pœnã meretur?remis.

Siue hæreditaria. ¶In negotio gesto necessario, quicunq; casus superueniēs nõ nocet gestori, nisi culpa
p̄cedat casum.h.d.vel aliter.Ex eo, ex quo qs debet
1 puniri,nõ debet p̄miũ cõseq.h.d. ¶†Quero qđ si fuissent nego
tia pupilli.Rñ gl.idē ꝓpter gñalitatē hui⁹ leg.& p.l.in pupillo.j.
de sol.In cõtrariũ vr̃.l.si pupilli.in pri.s.eo.Etiō dic, aut gerit̃ ne
gotiũ necessariũ:& ꝓcedit lex ista cũ sua gl.Aut voluntariũ: &
tunc si ab initio fuit pupilli,verè nõ tenet̃ pupillus,nisi inquan-
tum est factus locupletior:vt.l.si pupilli.s.e.in prin. etiã si pupil
lus factus est adult⁹:vt.l.Põpo.in negotijs.s.eo.Aut ab initio fue
rũt negotia alterius quã pupilli: & tunc habet locũ regula cõis:
qa sufficit ab initio vtiliter gestũ:vt.l.sed an vltro.§.fi.s.e. sed po
stea ꝑ fictionē fingat̃ retro fuisse pupilli;vt.s.l.ꝓ xi.§.j.Sed si ab
initio fuissent alteri⁹,& durãte gestione cœpissent esse pupilli:
tũc ꝓ p̄cedēti tp̄e haberet locũ regula cõis:ꝓ sequēti iudicarem⁹
ꝓ pupillo, vt.l.Titia.§.vsuras.j.de leg.ij.dixi vobis in.l. põpo.in
2 negotijs,s.eo. ¶†Querit glo.quid si in ista re necessaria plus fuit
impensum,quàm valeret,an possit repetere? quidam quod sic.
3 Gl.determinat cõtrarium & bene.dic vt in ea. ¶†Itē no.vnam
solutionē ꝓpter.l.iij.§.& regulariter.j. de in rē verso.quę ponit
vnam regulam,ꝙ vbicũq; habet locũ actio negotiorũ gestorum
ibi habet locũ actio de in rē verso:quia illa regula nõ cõuertitur
4 ¶†Venio ad aliã gl.quero vtrũ teneat̃ de dãno rerũ perditarũ
gestor?glo.ꝙ nõ:ne bis puniat̃.Contrarium videtur no.C.man.
l.etiam si contrarium.in fi.gl.Sed ista videtur verior.pro qua fa-
cit quod no.j.cõmo.l.rē.§.in exercitu.Quod tamē intellige secũ
5 dum determinationē sequētē. ¶†Item quero:pone ꝙ tp̄e, quo
ego emi rem,valebat decē:tp̄e quo perijt res e culpa mea,valebat
quinq;;an illa quinq; repetere potero?vide gl.& dicas intelligen
dum esse secundũ hãc distinctionē hoc modo;vt diminutio p̄tij
quę fuit in quinq; cõtigerit sine culpa gestoris:& illa repetet.li-
cet casus rei cõtingit culpa sua:quia per illam culpam non dam-
nificauit dñm,nisi in valorem rei,qui erat quinq;. Et idem dico
econuersò:pone ꝙ emi rem pro decē,quę postea valuit.xv.cul-
pa mea perijt:certè.x.quę impendi cõpensantur cum. x. de illis
xv.in quibus damnificaui dñm:& ideo dñs poterit à me repe-
b tere[b] quinq;,in quibus vltra damnificatus est. Nec possum sibi
opponere,ꝙ illud lucrum habuerit causa mei:quia damnum superueniens culpa, nõ cõpensat̃ cum lucro:vt. l.si negotia. s.eo.
6 ¶†Vltimò gl.[c] intrat illud generale:ex eo,nõ debet qs cõsequi
c pręmiũ,ex quo pœnã &c.qđ examinat Dy.in.l.decreto.j.de su
spec.tu.& ꝑ eundē in.c.qđ ob gratiã.in fi.extra de reg.iur.li.vj.

Si quis negotia. ¶Querit glo.rationē huius leg. & assignat
istam veram:quia in primo casu dñs ratũ habet,qđ
est exactũ.In scđo nõ habet ratũ,qđ est ĩdebitè so-
lutũ.Sed tũc extra gl.opponit̃, quomodo põt haberi pro parte
ratum:&.pro parte non,vt.l.in causę.s.de procura. &.l.si nego-
tia.s.eo.Sol.hoc intelligas in diuersis administrationibus. Nam
in eadem procederet contrarium:quod est si absq; culpa indebi
tum soluisset.sed si fuisset in culpa: tunc secus: nam damnum
emergens,culpa nõ cõpensatur cum lucro.no.in. d.l. si negotia.

SVMMARIVM.

1 Creditor potest ratum habere inuito soluente solutionem factam gestori.
Ratihabitoni creditoris statim secuta,an quæratur creditori dominium, & conditio usucapiendi.in glo.
3 Dominium pecuniæ solutæ gestori creditoris est debitoris,donec sequatur ratihabitio.

d Si ego hac mente. [d]¶Per solutionem factam ge-
stori,nõ liberatur soluēs:nec dominium acquiritur
creditori,nisi ratihabitione secuta.hoc.d. quod not.
1 ¶Tria habes in hac leg.duo dixi in summario.Tertiò no.†qđ
creditor potest ratum habere inuito soluente.rõnem ponit text.
&.j.dicam. ¶Oppo.quòd per solutionem factam procuratori
ipso iure quæratur dño dominiũ pecuniæ:vt.l.si ꝓcuratorē.j. de
acqui.re.do.Huius timore est facta prima.& secunda gl.Prima
sol.est,ꝙ hic fuit solutum procuratori debitoris non creditoris:
quod videt̃ cõtra tex.q dicit creditori dũtaxat negotium gessit.
Alij quod erat procurator creditoris ad quædã,non ad ista. Alij
dicũt;& ista melius,quod exponit̃ procuratori.i.procurãti sine
mandato.& ista est vera.de quo plenè in.l.qui mihi donatum.j.
de dona.&.l.j.§.per procuratorē.de acq.pos.& Cy.in.l.j.in.ij.op
po.C.de acqui.pos.dixi plenè in.d.l.qui mihi donatũ. ¶Oppo.
extra glos.de.l.hoc iure.§.si quis dederit.j.de do.&.l.si res.§.j.j.de
iure do.vbi dicitur,quòd ille,qui soluit vni,vt daret alteri,potest
istud mandatum reuocare.Sol.not.tex.hic dicit,ꝙ quãdo hic ge
stor sol.recipit,solius creditoris negotium gessit.Quod apparet:
quia debitor soluens,credit se statim liberatum.In contrarijs ge
rebat negotium vtriusq;.Nam dabatur pecunia vni,vt eam da-
ret alij:& sic vtriusq; negotium gerebat.facit.s.eo.l.si pupilli.§.si
2 quis pecuniam. ¶†Quærit glo.duas quæstiones.Primo,an sta-
tim ratihabitione sequuta quæratur creditori dominium,& vsu
3 capiendi cõditio.dic vt in ea.& bene. ¶†Secundò quærit gl.cu-
ius interim est dominium.Quidam dicunt,quòd debitoris sol-
e uentis.Alij dicunt,quòd nullius.vide gl.[e] Item,ꝙ sit nullius.not.
j.de sol.l.qui hominem.§.si debitorem.In contrarium est veritas
per tex.in.l.cum quis.§.j.j.de solu.Est enim dominium debito-
ris:vt ibi patet.Ratio:quia dominiũ nõ recedit à nobis,nisi quæ-
ratur ei,cui intēdimus queri:vt.l.nec vtilē.j.ex qui.cau.ma.secus
est in possessione:quia & si nõ quæritur alij,cui quærere volo:
nihilomin⁹ desino possidere.Nã à nobis possessio potest recede
re etiã si alij nõ q̃rat̃,vt.l.si me ĩ vacuã.j.rñ.j.de acq.pos.& ibi no.

SVMMARIVM.

1 Potestas & decuriones possunt actorē,seu curatorem dare ad administrãda bona ciuitati obuenientia.
2 Gerens cõtemplatione unius,tamē tenetur alteri,ad quem in ueritate negotium spectat.
3 Gestores ex necessitate tenētur insolidum.
4 Gestores uolũtarij tenētur insolidum,si eis administratio insolidum cõcedatur:si pro parte,tenētur pro parte.
5 Bona delinquentis si debeant deuastari,& habeat turrim communem :potestas potest illam diuidere,& partem superiorem deuastare.
6 Potestas facit alienationē necessariam.

Cum alicui. ¶Officiales publici,licet respectu reipublicæ alter pro
altero teneant̃:non tñ respectu priuati,ad quē nego-
tiũ in veritate spectat.h.d.quod not.Et hic ponitur
1 quædã quæstio extrauagans:& non tangit materiam. ¶†Not.
magistratus,hoc est,potestas ciuitatis,põt creare actorem,seu cu
ratorem ad administrandum bona obuenientia ciuitati:non tñ
per hoc excludo;quin & hoc possit facere ordo decurionũ:hoc
est priores;vt.l.item eorũ.§.j.s.quod quisq; iuris.&.l.ij.j.ad mu-
2 nici. ¶†Secũdò no.quod licet aliquis gerat contēplatione vnius
ex necessitate:tamen tenetur alteri,ad quem negotiũ in veritate
spectat.Facit.s.eo.l.item cum putaui.in fine. ¶Tertiò not.quod
licet quantum ad ciuitatem isti gestores teneantur insolidum:
non tamē quantum ad priuatam rationem.statim dicã. ¶Mo-
do oppo.de.l.Lucius.§.Sempronij.j.de admi.tuto.Sol.intelligas
quod hic factus est nõ soluendo,postquã priuatus successit.Ista
tenetur communiter;vel illud fauore pupillorũ:& ista est etiam
satis bona. ¶Oppo.j.ad municipa.l.ij.Solu.fateor quod ciuita-
ti tenetur insolidum;vt ibi.non priuato,vt hic. Rationem assi-
gnat gl.quia ciuitati tenebat̃ ex officio priuato,ex sola gestione.

a ¶Si viuo Titio. Vide Bal.in.l.mãdatũ.in fin.C.mã.& in.l.fi.C.de peri cu.tuto.

b ¶Repetere. Ad hoc vide gl.& qđ ibi doc.& Bal.in.l.etiam si.C.mand.

c ¶Vltimo gl.Adde gl.& ibi Bal.in c.dilectus filius.de rescri.Bart.in.l.j.ff.de his,q.vt indig. Andræ.Barba.

d ¶Per hanc.l.dicit Decius consil.ccxxvj.ꝙ notari⁹ nõ acq̃rit absenti,nisi mediãte ratihabitione,de quo vide plenè Saly.in rub.de ver.obl.cha.xj. Anto.Alexan.

d ¶Si ego hac mente.Adde vltra ista q̃ no.Bar.in.l.si ꝓcurator.j. de cõdi.ob cau.& maximè in.iiij.q.prin.& in l.falsus.C.de furt.

e ¶Vide glo.Hanc glo.etiã reprehēdit Bar.in.l.si sponsus §.si vxor.per illũ text.cũ seq.§.ff.de dona.inter vir.& vxor.& Imol.in.l.cõis.§.fi.ff.de acq.pos.Ang.ibi se remittit ad not.per glo.hic.

¶Et breuiter si vis habere regulas,an gestores teneanť insolidū
3 vel pro parte.Prima rĺa est,† ꝙ gestores ex necessitate tenenť
ī solidū. Hoc apparet in pluribus tutoribꝰ,& in pluribus curato
ribus,& in pluribus administratoribus reipublicę,vel ciuitatis.
Et ideo hic respectu ciuitatis,habebāt offm̄ publicū,& necessa-
rium:& iō eis tenenť insolidū.respectu priuatorum gerebant ex
voluntate:& sic tenenť ꝓ parte.Istud ꝓbať in.l.diuus.ĵ.de ad-
mini.tut.Ibi,ꝓ eo tp̄e,quo gerūt ex necessitate,tenenť insolidū:

a ¶Titium.Vide Alex.cōsil.cxlij.in fi.ij.volu.

4 secus ꝓ eo quod gerūt ex voluntate.¶In gestoribus† volunta
rijs,ista est regula;ꝙ si q̄dē cōcediť eis administratiō insolidum
tenenť insolidum:si ꝓ pte;tenenť pro parte.Ita ꝓbať in.l.pe.ĵ.
de sepa.Tetigi in.l.pluribus.š.de procu.sed in gestoribus hoc nō
cadit:quia in eis offm̄ nō cōmittitur,sed sponte gerunt. De hoc
5 dixi latius in repeti.l.j.§.si plures.ĵ.de exercit.¶Induxi †hanc
leg.semel ad q̄onem.Ptās huius ciuitatis cōdēnauit quēdam in
publicatione bonorum,& destructione domorum.In istis bo-
nis erat quædā turris cōis cum alio:cōmisit potestas executori,
seu militi seu quòd illam turrim diuideret:& ita factum est
& recepit partē superiorē,& destruit:nūquid valuerit talis diui-
sio,ita ꝙ hoc facere possit?dixi ꝙ hic videť casus,ꝙ sic:quia po-
testas potuit dare curatorē talibus bonis necessario diuidendis,
& sic potest facere alienationem necessariam;vt.l.j.de fundo,&
l.alienationes fami.hercifcun.cum similibus.

b ¶Item oppo.Et istis adde not.per Bald.in.l.certū est.circa princi.C.famil.hercis.& Bal.ĭ d.l.si pro eo.in ver.modò pro euidentia.

EX duobus.

¶Gestor expensas voluntarias non repetit.h.d.

Titium.

a [a]¶Expensę factę cā pietatis non repetuntur.h.d.¶Querit gl.qualr
probabitur eum fecisse expensas causa pietatis.dic vt in ea.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussori quando uideatur mandatum,ut soluat?*
2 *Libellus pro fideiussore contra principalem,quando conuenitur,ut soluat?*

SI quis mandato.

¶Pro eo, pro quo qs obligatus est, agit hac
actione anteq̄ȝ soluat.h.d.¶No.ꝙ illud abesse videtur,
in quo quis est obligatus.¶Oppo.de.l.facere.ĵ.solu.ma.Gloss.
non soluit.Dic ꝙ ibi erat obligatꝰ sub cōditiōe:hic purè.¶Item
b op.[b]& videtur ꝙ non possit agere anteq̄ȝ soluat;vt.l.Lucius.ĵ.
mād.ꝙ quidā fatentur.Glo.dicit & melius aliud in fideiussore:

c ¶Anteq̄ȝ soluat.vide Bald.in.l.si pro ea.in.iij.q̄ō.C.manda.

vt ibi.aliud in gestore,seu mādāte:vt hic.Vide gl.& rationē no-
1 ta:quia in fideiussore hoc†ideo est:q̄a eoipso,qđ intercedit vi-
detur ei mādatū,ꝙ soluat;vt.l.indebitā.ĵ.de cōdi.inde.Vltramō.
non approbant illam rōnem;vt Cy.refert.C.mā.l.si ꝓ ea.in se-
cundo cōtra.Nam si fideiussori videreť mādatum,vt solueret:ip
se tenereť,si creditor vendit pignus:ideo,quia non est solutum,
qđ est falsum;vt.C.de do.l.j.&.l.indebitā.q̄ dicit,ꝙ ei vř manda

d ¶Cum pr̄.Istum tex.in ver.ꝙ si natus,allegat ꝓ eleganti Barto.in.l.mr̄es.in pen.col.ad Tertul.

tum,vt soluat intelligiť hoc,si soluit,pōt repetere tanq̄ȝ mādatū
per actionē mandati:non autē,ꝙ precisè susceperit mandatum
tum de soluendo.Dic ergo,ꝙ fideiussor in hoc intercessit,vt de-
bitor maiorē dilationē haberet:& ideo ante tp̄s repetere non po
test ar.l.in cōmodato.§.sicut.ĵ.cōmo.hoc etiā sentit gl.hic dum
2 dicit,quia adiuuari &c.†Querit gl.ad quid agatur anq̄ȝ soluat.[c]
c Rn̄.non ad pecuniā,sed vt libereť.Quod.no.pro formatione li-
belli.Vel potes cōcludere,vt conseruetur indēnis;vt.C.de sen.
quę si cer.quanti.l.ij.&.ĵ.eo.l.liberto.§.j.

CVm pater.

d [d]¶Gestū noīe ventris,deuoluitur in actiōe tutelę posthumona
to,vel in actiōe negotiorū gestorū.h.d.Rōnē huiꝰ legis
in primo casu videre,est facile.In secundo est rō:q̄a posthumus

e ¶Triplicem rōnē vide gl.& Bar.in.l.j.circa finē.& ibi Bal.C.de trāsactio.

hr̄ ꝓ nato,dū tractať de statu & cōmodo suo:vt.š.de sta.ho.l.q
in vtero.¶Cōtra hoc op.q̄a fictio ista,qđ habeať ꝓ nato retro
nihil operať in p̄iudiciū gestoris;vt.l.nā & seruꝰ.§.j.š.eo.Sol.hic
sunt tria:q̄a posthumus erat in vētre,& habeť ꝓ nato.Itē q̄a hę-
res fingiť retro fuisse dn̄s.Itē q̄a tutor gessit cōtēplatiōe ipsiꝰ tā
quā futuri hęredis.In cōtrario gessit cōtemplatione hęreditatis
simplr̄.¶Sed quęro,q̄d interī anquā certū sit posthumū nasci,
vel non nasci.Rn̄.gl.ꝙ interim dabiť actio neg.gest.& bene &c.

f ¶Quare diciť.Bal.in.l.mandatum.C.mand.in.iij.oppo.

SVMMARIVM.

1 *Officiales publici tenētur de facto aliorū officialium,quos ipsi habent in subsidium.*
2 *Actio negotiorū gestorū,quod habeat locum inter officiales publicos, & alios officiales sibi datos ex publico in subsidium.*
3 *Actio mandati,quod detur inter tutorem & actorem ab eo constitutum.*
4 *Fideiussor,qui soluit:quod non habeat actionem negotiorum gestorum cōtra confideiussorem:& de ratione.*
5 *Gerens negotium alicuius,non principaliter,sed in consequētiam,quando habeat actionem negotiorum gestorum.*

EX facto.

¶Sicut inter collegas ęqualis potestatis est actio negotiorum gestorum:ita
si sunt potestatis in ęqualis.h.d.quam leg.no.¶Not.

g ¶§.litem.de hoc not.§.vide qđ dixi in.l.inuitꝰ.post Bart.C.de procu.

1 ꝙ† isti officiales publici tenentur de facto istorum curatorum
2 seu subcuratorū,quos ipsi habent in subsidiū sui officij.¶†Se-
cundò no.ꝙ inter eos est actio negotiorū gestorū,sicut si vterq;
haberet principale officiū:quia intellige,qn̄ curator & subcura-
tor cōstituitur authoritate publica:ita ꝙ vtriusq; est officium ne
cessarium:& hoc innuit hic tex.dum dicit subcuratorem consti-
tutum.Sed si poneres principalē officialem cōstituisse sua spon
te sibi vnum subcuratorem:tunc esset inter eos actio mādati.Et
3 idem†puto inter tutorē & actorē ab eo cōstitutum:vt.l.decreto
4 de admi.tuto.¶Oppo gloss.de.l.vt fideiussor.ĵ.de fideius.† vbi
fideiussor nō habet actionem contra fideiussorem.Solu:aliud in
illis officialibus:aliud in confideiussoribus.¶Et assignat hic
e glo.triplicem rationem.[e] Primò,quia fideiussores intercedunt
ex voluntate:isti ex necessitate.Ista est falsa per.l.j.C.de duobꝰ
re.¶Secūda ratio est:quia fideiussor liberat cōfideiussorē,nō of
ficio,sed virtute gestionis,& natura obligationis.Et ista est rō
vera,quam vltramon.approprant sibi,in.l.cum alter.C.de fi-
deius.Et vult dicere,ꝙ fideiussor principaliter soluit,vt liberet
reū,& pro obligatione rei principalis.& hoc ex cōsequētia por-
rigiť ad fideiussorē:ideo contrà eū,nō habet actionē negotiorū
gestorum.Et istud est aliud genus negotij gesti,ratione cōsequē
tiæ.De hoc dixi in.l.si pupilli.§.itē quæritur.š.e.de quo statim
dicā.¶Assignat gl.hic aliā rōnem:quia fideiussor habet aliam
actionē cōtra eum,pro quo intercedit.Ista non est vera.q̄d em̄ si
nō esset soluēdo,vel nō reperireť?tene ergo præcedētē.¶Quæ-
5 ro ergo,qn̄†gero negotiū alicuius,nō principaliter,sed quod est
suū rōne cuiusdā cōsequētiæ:an cōtra eū habeā actionē negotio
rum gestorū?videť quod nō:vt dicimus in fideiussore.in.l.vt fi-
deiussor.de fideius.In cōtrariū vř casus in.l.fin.C.de bo.au.iudi.
pos.vbi creditor missus in possessionem recuperat expensas ab
alio,ad quem per cōsequentiam spectat.Rn̄deo:ergo aut ex ne-
gotio gesto alicui per cōsequētiā aliquid acquiriť,ita ꝙ non ha-
beat pro illo necesse agere cōtra illū,vt puta cōfideiussori libera
tio quærať:& tunc actione negotiorū gestorū nō teneť:vt.d.l.fi-
deiussor.Aut pro eo habet necesse agere:& tūc aut fundat inten
tionem suam ex eo,quod gestū est per me:& ad eū pertinet per
consequentiam,& tenetur mihi restituere sumptus:vt.d.l.fin.de
bo.auto.iud.pos.Nō enim potest petere restitutionem creditor
superueniens,nisi fundet se ex missione facta ex primo decreto
ad petitionem meam:aut fundat intentionē suam non ex facto
meo sed tertij:& tunc nō tenetur mihi in aliquo:vt.l.ij.in prin-
ci.š.de eo per quē fac.erit.Vbi quis agit de promissione facta de
iudicio sisti:nec habet necesse dicere in libello,quod per alium,
puta Titium,fuit impeditus:vt cum ex facto alicuius nō se de-
fendat:vnde ille impedienti non tenetur in aliquo.

LIberto.

¶Ex facto procuratoris datur vtilis institoria cōtra dominū.hoc dicit.
f Quærit gl.quare diciť[f] vtilis?Rn̄d.quia institor solet
præponi vniuersali administrationi:hic verò fuit prę
positus vni actui.Materiam huius principij habuistis in.l.si pu-
pilli.§.item quæritur.š.eo.

Inter negotia.

¶Actio competens contra eum,ad quem negotium spectat cura
& solicitudine,non impedit actionem oriri contra eum,ad quē
negotium in veritate spectat,licet eius contemplatione non sit
gestum.h.d.casum in terminis ponit glo.

SVMMARIVM.

1 *Veniens ad allegandas causas absentiæ non condemnatur.*
2 *Causæ absentiæ licet allegentur per defensorem:attamen iudex fert sententiam:& si causæ sunt ueræ:sententia erit nulla.Et qui uenit ad plenam defensionem,condemnatur:& sententia in eum profertur.nu.3.*
4 *Defensori non appellanti,qui debuit appellare,imputatur.*
5 *Defensor quando liberat reum absentem,etiam actore inuito,tribus modis uenitur ad defensionem alterius.*

Litem.

g [g]¶Qui allegat causas absentiæ nō cōdēnať,nec appellare teneť:secus in eo,qui venit ad plenam
defensionē,licet post litē cōtest.h.d.quem.§.no.¶No.ex hoc.§.
1 duo.Primò†ꝙ ille,qui venit ad allegandū causas absentiæ,non
2 cōdēnatur.¶†Secūdò no.quod licet causę absentię allegentur:
hoc non impedit quin iudex posſit ferre sententiam,vt hic in-
nuitur in tex.fateor tn̄ si causæ absentiæ essent veræ,quòd snīa
esset nulla:vt.l.ij.§.si quis in iudicio.ibi,iubet diem esse diffu-
sum.š.si quis cau.& ibi dixi.& no.in.l.quæsitū.ĵ.de re iudi.¶Itē
3 no.†ꝙ ille,qui venit ad plenam defensionē,cōdēnatur;& in eius
personā snīa ꝓferť.& debet dici cōdēno te defensorio noīe titij.
ita dicit Inno.extra de re iudi.c.cum super.Item not.quod hoc
est verum,etiam si defensor interuenit post litē cōtestatā.quod
apparet ex prin.§.dū dicit litē in iudiciū deductam &c.¶Vlti-
4 mò not.†quòd defensori est imputādum,si debuit appellare,&
non appellauit.¶Quæro,vtrum iste defensor condemnatus,
5 repetat sumptus?dic vt in gl.¶Secūdò quæro,† vtrum defen-
sor libe-

sor liberet reum absentem actore inuito? glo dicit hic, quod sic: quam vide
& no. Istud verò, quod dicit, ꝙ liberat reū actore inuito. intelligas ab instā-
tia iudicij, non autē à principali obligatione: vt. l. si mandato meo. §. j. j. mā.
dixi in. l. nō solum. in prin. s. de procu. Doc. ponunt. C. vbi in rem act. l. j. di-
xi plenè in. l. solutionem. j. de sol. ¶ Debes enim scire, ꝙ triplex est modus
veniendi ad defensionem alterius. Vno modo animo nouandi, & debitorē
liberandi: & hoc casu nō admittitur actore inuito. Alio modo tanꝙ simplex
defensor, cū satisdatione: & hoc casu admittitur inuito actore: vt. l. soluēdo.
j. eod. &. d. l. solutio. j. de sol. & hoc modo proceditur super libello, & agita-
tur iudiciū defensorio noīe: vt. s. Tertio modo venit aliquis ad defendendū
dicens: peto, ꝙ detur libellus contrà me, ac si possiderem rem petitā: & isto
casu nō conceditur, nisi ei, à quo cōuentus habet causam: vt. l. sed & si lege.
§. quid tñ si is. j. de peti. hære. & de noxa. l. illo. & de alie. iudi. mu. cau. fa. l. iij.
in fin. & hoc cū determinatiōe. l. si actor. s. de pcu. quod dic vt ibi dixi.

QVi aliena.

Libertus. ¶ Qui expēdit vltra, ꝙ ei est iniūctum, nō repetit. hoc dicit. glo. assignat cōtraria quæ sunt clara.

Tutoris. ¶ Pupillus non tenetur ad perficienda negotia, etiam incœpta. h. d. ¶ No. tex. cum fine suæ glo.

a Quanquam.[a] ¶ Gestor negotiorū non pōt cōstituere actorē in negotijs pupilli. h. d. Istud est verū secūdū ista
tpa, secūdū q mulier nō poterat esse tutrix, sine imperiali rescripto. Hodie
verò si esset tutrix posset cōstituere actorem, sicut alij tutores: vt. l. neꝙ tu-
tores. C. de procu.

SVMMARIVM.

1 Forma libelli, quando agitur ad seruitutem prædij.

b Vno defendente.[b] ¶ In cā seruitutis pdij cōis, qd vnus ex socijs expendit ab alio repetit per
1 actionē negotiorū gestorū. h. d. ¶ No. ꝙ dicit snīa pdio daf. † Pōt ergo rectè
cōcipi libell⁹ & formari snīa, quod pnūcief pdiū seruire. vel prędio deberi
seruitutē, vt hic. sed si dñs pdij peteret pnūciari sibi cōpetere ius deducēdi
aquā, procederet libellus. Ita format Iuriscōsultus: vt. l. ij. in princip. j. si ser.
vend. Et illa verba, cum dicit: peto pronuntiari mihi ius competere &c. in-
tellige. i. ad prædij vtilitatem. & sic prædio videtur dari sententia. hoc sen-
tit gloss. hic in prin. dum exponit prędio. i. ad prædij vtilitatem. Quærit gl.
quæ erat ratio dubitandi in. §. isto? dic vt in gloss. ¶ Oppo. glos. de. l. si quis
putans. §. hoc autem communi diuidun. solue vt in glos.

FIdeiussor. ¶ Quod quis facit contemplatione mandati p errorē, nō venit illa actione, sed in actione negotiorū gestorū. & qui ius suū vēdit, pignoratitia, nō tenetur. h. d. quē casum no. & bene no. verbū. creditori. ¶ Opp. de. l. si mandato. §. Paulus. j. man. solue vt in glo.

c Ignorante.[c] ¶ Qui ab alio domum recipit meo noīe, negotiorū gestorum actione mihi tenetur. h. d.

HAeres. Hęredi viri cōtrà vxorē defuncti, datur hęc actio de gestis constante matrimonio. h. d. Quam leg. no. qa faciet tibi honorem: & dabit tibi vtilitatem.

SVMMARIVM.

1 *Protestatio declarat animum protestantis in dependentibus à potestate sua, secus in dispositis certo modo à lege.*
2 *Clausula saluo iure addēdi &c. apposita in libello, nihil operatur.*
3 *Alimētandi onus qñ non spectat ad filiū, mater uidetur habere animum repetēdi.*
4 *Liber rationum in dependentibus à mera nostra uoluntate, plenè probat. & remißiuè.*
5 *Gerēs in dubio uidetur expēdere de bonis illius, cuius negotia gerit.*
Pater, uel frater dotās filiā, uel sororem, quando in dubio uidetur dotare de suo?
Pater expēdēs in studio pro filio, quòd non uideatur expēdere de suo, quando filius habet peculum castrēse, uel quasi.
6 *Rustici diuidunt per medium quæstiones.*
7 *Dispositio loquēs de matre, quòd habeat locum in auia.*
Mater, uel aiua expēdēs circa res filij, uel nepotis quando repetat.

NEsennius. ¶ Si per ascendentem gerantur negotia descendentis, vel fiat proteasttio, vel onus alimē-
tandi ad descendentem non pertineat, expensæ alimentorum re-
petunf. h. d. Quam leg. no. & primò ponitur epistola Nesennij cōtinēs qō-
nem & allegationem pro vtraꝙ parte: & opinionē quorundam. Secundò
1 ponitur rñsio Pauli. Secūda ibi, hæc discepta. ¶ † No. ꝙ ptestatio declarat
animum ptestantis: vt hic, &. l. q in aliena. §. fi. j. de acqui. hære. Quod intel
lige in his, q pendēt ex potestate sua: secus in his, quę certo modo disposita
sunt per legem. Et ideo glo. dicit hic, ꝙ qñ mater tenetur ad alimenta: talis
2 etiam ptestatio nihil operaf. vide glo. sup verbo cōueniret. Et iō † illa ver-
ba, quę ponūtur in libellis saluo iure adēddi & diminuēdi, nihil operantur:
quia per legem determinatum est tps, vsꝙ ad quod debeat posse addi, vel
diminui: vt. l. edita actio. C. de edē. Dixi in materia protestationis, quod di-
xi in. l. nō solum. in fi. de ope. no. nun. & idem quod no. etiam in. l. si quis à li
3 beris. §. si mater. j. de libe. agno. & in. l. alimenta. C. eo. ¶ Item not. † ꝙ quā-
do onus alimentandi non spectat ad filium, mater videtur habere animum
repetendi. Idem in. l. si quis à liberis. §. si mater. de libe. agno. ¶ Item not.
4 † ꝙ liber noster [d] rationem probat in his, quæ depē-
d dent ex mera voluntate nostra: vt ibi. maximè, si
etiam in ratione &c. de quo dixi plenè in. l. nuda. j.
de dona. dixi in auf. si cōtractus. C. de fi. instru. & l.
5 admonendi. j. de iureiur. ¶ Item no. † ꝙ gestor ne-
e gotiorū in dubio videtur expandere [e] de bonis illius,
cuius negotia gerit: & est ista adeo violēta pręsum-
ptio, quod tollit præsumptionem pietatis, quod
aliàs erat: quod est multum no. Nam licet pater, vel
frater, qui dotat filiam, vel sororem, in dubio videaf
dotare de suo: vt. l. fi. C. de do. promis. hoc est verū,
nisi esset gestor negotiorum filię: vel sororis, vt hic.
f & ita sentit gl. [f] in prædicta. l. fi. circa fin. princ. C. de
do. promis. Itē licet pater expensas, quas fecit pro fi
g lio studenti, [g] videaf facere de suo: vt. l. quæ pater. j.
fami. ercis. tamen hoc debet intelligi, nisi filius ha-
beat peculium castrense, vel quasi, vel aduentium,
quod erat apud patrem: vt. l. fina. de peti. hæredita.
6 Item no. † contrà rusticos, qui diuidunt quæstionē
7 per medium. dicit gloss. ¶ Not. etiam † ex leg. ista
idem iuris esse in auia, quod in matre. Quod enim
constitutum est in matre, hoc extenditur ad auiā.
Contrà prædicta oppo. gl. de. l. j. &. l. alimenta. C. e.
& gl. non soluit. Sed pro huius declaratione dic, qd
quando mater, vel auia expēdit circa res filij: tunc si
ne dubio istud repetitur: vt. l. alimenta. secundo re-
spōn. C. eodem. Et in hac leg. videtur hoc præsup-
poni pro cōstanti, ꝙ expensę factę circa res venirēt
incōputatione rōne dubitationis. Aut est de expē-
sis factis circa personā. Circa quas die, quod aut fiūt
ex necessitate pcisa: aut causatiua, aut ex volūtate.
Primo casu, quando mater tenetur alere pupillum
quia est intra triennium: vel quia inops, vel in casi-
bus positis. C. diuor. fact. apud quē liber. edu. l. j. &
in auf. ibi posita: tūc mater nō repetit, etiā si fuerit
ptestata: vt hic no. p gl. & bene. &. C. eo. l. alimēta.
Quædam expensæ fiunt ex necessitate causatiua:
vt in petēdo tutorē, ad qd mr cogif necessitate cau
satiua. s. ne pdat succesionē: vt. l. ij. §. si mr ad. Ter-
tul. & tunc aduertendum est, ꝙ in hoc fiunt expen-
sæ triplicis generis. Qñꝙ circa psonā pupilli: vt du
cendo eū Romā, vel ad aliā ciuitatē causa petendi tu
torem: & tunc istę repetuntur, sicut. j. dicam de alijs
alimentis. Quædam expensę fiūt circa psonam ma
tris; euntis ad petendum tutorem, & iste non pñt re
peti. Cum enim matri hoc iniungif à lege, intelligi-
h tur suo victu. j. vt. l. suo victu. j. de oper. liberto. [h] Quę
dam expensę fiūt in pcuratorib⁹, aduocatis, & scri-
pturis, & similibus. & isto casu dico, ꝙ expensæ re-
petuntur à filio, quicquid dicatur per alios. Sicut enī
hæres cogif facere inuentariū: tñ expensas impu-
tat hæreditati: vt. l. scimus. §. in computatione. C.
de iur. delibe. & sic fructuarius. tenef reficere ędes
etiā vbi est magna impēsa: sumptib⁹ tamē pprieta
rij, vt. l. inter fructuarios. &. l. damni. j. de dam. infec.
ita in pposito debet intelligi. l. alimenta. C. eo. put
intelligitur de matre. Tertio casu, qñ expendif cir-
ca personā ex mera voluntate: & tūc aut onus ali-
mentandi nō spectat ad ipsum filium: & pōt repeti
vt hic: &. l. si quis à liberis. §. si mater. de libe. agno.
Aut spectabat ad filium: & tunc aut gerebat mater
negotia filij: & pōt imputare, vt est hic casus. Aut
nō gerebat: & tūc aut fuit protestata, & pōt repete
re, vt hic in ver. qdem. Aut nō fuit ptestata: & tunc
nō repeteret: vt. C. e. l. alimenta. ¶ Ad finē leg. op.
j. ad Treb. l. Titius rogatus. & de peti. hæred. l. sed &
si. §. quod autē. Glo. nō soluit. Tu dic, ꝙ in cōtrarijs
erat vnum patrimonium, vel esse credebatur diuer-
sarum tamen qualitatum: hic verò erant duo patri-
monia, scilicet auiæ, & nepotis: vnde ea quæ expē-
ditcircā nepotem, videtur expendere in dubio de
bonis ipsius nepotis. ¶ Vltimò gl. ponit hic casus,
i in quibus [i] cessat actio negotiorum gestorum quam
vide & no. & adde in. l. si paterno. C. eo.

a ¶ §. quanꝙ. & p hoc glo. j. not. Vide hunc tex. ibi Imol. in. l. sed si hoc. §. cum vir. j. de condi. & demon. & Bal. in. l. si mater. C. ad velleia.
b ¶ §. Vno defendente. Adde Bart. in. l. si prius. in vlti. opp. ij. partis. de ope. no. nun. & in. d. l. ij. & Bar. in. l. fi. §. sin autem. C. de bo. quæ libe.
c ¶ §. ignorante. Vide Bar. in. l. qui mihi donatum. in. j. col. de dona.

d ¶ Liber noster. Adde Bar. in. l. si pater no. C. eo. & in. l. admonendi.

POMATES.

d ¶ Noster. Vide Roma. consil. viij. secundo dubio, & consi. ccxxxv.
e ¶ Videf expendere. Adde qd not. Bart. in. l. alimenta C. eo. & qd ibi dixi circa materiam huius leg. in cōtrariū facit. l. fi. C. de alimen. pu. præstā. Et ad hoc, qd dicit Bar. vide per eundem in. l. cū seruus. de verb. obl. Adde Ro. cōsi. cclv. Bal. cō. clxiiij. Ange. cōsi. cclxxvij.
f ¶ Sentit glo. Et caue: quia in patre & auo, & alijs, qui tenētur dotare, licet gerāt negotia filię: tamen in dubio intelliguntur dare de suo: vt in. d. l. fin. & gl. loqtur ibi in extraneo: & ita loqf Bar. ī. l. j. §. nec castrense. in. iij. colū. de colla. bo. & Lu. in. l. j. solu. matr. reprehendit Bar. hic per. d. l. fina. Adde Bal. cōsi. cxlv. Ange. consi. ccviij.
g ¶ Filio studenti. Adde Imol. in. l. j. in. ij. colum. s. solu. matri.

POMATES.

h ¶ De ope. Liber. Vide Are. consil. clx. ij. volu. iij. col. Et no. ꝙ isto casu veniunt alimenta facta à matre filiabus, quando post mortē patris super sunt masculi filij in locis, videlicet vbi est statutū, qd stantibus masculis filiæ non succedāt: vt est cōiter p totā Italiam: tunc onus alimentandi non spectat ad filias. sed ad fratres. Vide etiam in proposito vnū verbū Bart. in l. q filium. ff. vbi pupil. edu. debe.

i ¶ Casus in quib⁹. adde glo. in. l. si paterno. C. eo.

POMATES.

a ¶Diuortio. Vide Alexan. in.l. quod te.v.col.vbi p Decium.ff.si cer.pet.

b ¶Actio conuertatur. Ad huius intellectum no.Bart.in l.maritum:sol. ma.

c ¶Culpã gestoris. Vide in.l.tutori,vel curatori.C.eo.

d ¶Si liber hõ.adde Barto.in l.iij.in fi. sol.mat.

e ¶Litis contesta.& adde,ꝙ in casu huius leg.& similiũ ẽ cõsiderãdũ tp̃s nõ litis cõtestationis, sed sñię:qa licet,nõ eśset locuples tp̃e litis cõtestatę:si tñ eẽt tp̃e sñię sufficit quasi supueniat actio pẽdẽte iudicio ex cã.de p̃terito.p l.si rem.§.fi.ĩ fi.de pig.act.&.l.si mãdauero. lapicolã.j. man. secundum Imol.in.d.l. rei. iu. & glo.hic.

f ¶Pater.& hęc bona p̃bendæ nõ congruunt patri. vide Bald. in.d.l. sacrosanctæ.& quę dixi in rubri.de pec.cleri.Andræ.Barba.

g ¶Qui sine vsuris. dicit̃ pœna.vide de vsura & pœna:& q̃ est differẽtia, vide Bar.in.l.in ĩsulã.de verb.obl.in ver.vj. opp.d.l.si ita quis.

POMATES.

h ¶Rñd.ꝙ sic.Vide text.in.l.nõ solũ.la ij.§.j.versi.vel vsuras, vel pign⁹.ff.de lib.leg.Ro.in cõsi. ccxl.in.ij.col.in fi. ij.dubij.

i ¶Si cões. Adde.l. iij.š.eodẽ. Adde tñ qđ licet illud, qđ gerit̃ ex necessitate, nõ veniat in hac actione directa, vt hic:tñ venit ĩ vtili, secũdũ Bal.ĩ.l.cos, qui.C. de vsu.licet Bart.ibi cõtrà,& p Bart. in.l.curatoris C.e.vbi gl.& vide no.ĩ.l. ex facto.& qđ no.Bal.ĩ.l.si rẽ. C.si cer.pet.

a DIuortio.[a] ¶Vt debitum ante administrationem conuertatur in actionem,q̃ ex administratione descẽdit dubio cõcurrere oportet.s.ꝙ debitor à se exigere potuerit:& ꝙ inde dñi aliqua verset̃ vtilitas.h.d.Quã leg.no.qa explicat ita bene materiã,ꝙ nõ eget aliquid dici. ¶Et primo ponit qñ gestor erat debitor eius,cuius negotia gerebat simpliciter.Secũdò qñ gestor erat debitor,& sibi aliqd debebat̃. Tertiò ponit vnũ casum,qñ nulla dñi vertitur vtilitas:vt vna actio cõuertat̃ in aliã.Secunda ibi,illum autẽ. Tertia ibi,cęterum. ¶Iterum prima subdiuidit̃.primò ponitur dictum. secũdò quædam limitatio. Tertiò effect⁹ dicti. Quartò quędã declaratio limitationis.Quintò ponit quendã nouum casum circa p̃dicta,secundũ vnã lec.magis no.Secũda ibi,hoc ita. Tertia ibi.sed & postea.quarta ibi,sed hic quidã.Quinta ibi,sed & si facere. ¶Not.hic ꝙ vna
b actio cõuertat̃[b] in actionẽ,q̃ descẽdit ex negotio gesto.Quod ĩtellige de eo,q gerit negotia vniuersaliter: secus si accessit ad gerendũ negotium tm̃: tunc em̃ nõ couertitur:vt.l.si pupilli.§.fina.š eo.p̃batur in.l. si remunerandi.§.apud,Iul.j. mãda. ¶Item not.hic quòd inspicimus illud,quod euenire potest.Oppo. quòd diuortiũ non possit fieri:quia quos de⁹ cõiunxit,homo nõ separet. Respon.hoc secũdũ iura antiqua Digestorum:secus de iure diuino. ¶Secundò opp.quòd non debemus expectare, quòd desinat posse soluere:quia fortuiti casus &c.vt.l.ĩter stipulãtem.§.sacram.de verb.obli.soluit gloss.optimè:hoc
c p̃pter culpã gestoris,[c] qui à se nõ exegit:pleni⁹ dixi in.d.§.sacram. ¶Opp.& videt̃,ꝙ etiã alię actiones dentur contra maritũ,inquantum facere põt: vt.l. non tantũ.j.de re iud.Sol.gl.& bene ibi in gestis cõstante matrimonio:hic verò negotia erãt gesta postea. ¶Item op.& videtur,ꝙ iste ver.sed & si facere. sit superfluus.Sol.Quandoq; marit⁹ ab initio facere potuit:& adhuc facere potest:& tunc deuoluitur in actionem negotiorum gestorum, vt in prin. Qñq; ab initio potuit:& nũc non potest.Tunc distinguitur,aut põt sibi imputari,cur nõ exegit à se,aut nõ: vt in versi.sed hic quam.Aut maritus nunq; potuit à se exigere:& tunc sibi non imputatur:vt in versi. hoc ita.Qñq; ab inuito non potuit facere,sed nunc põt:tunc deuoluitur in actione negotiorum gestorũ:vt hic in versi.sed & si facere.& sic nõ supfluit. Venio ad versi.illum.& quęrit gl.quid erit si gestor potuisset sibi soluere,& non soluit.& dic vt in glos. ¶Venio ad tertiã partẽ.s.ad v̇.cęterũ.& op.ꝙ semper intersit,quòd prima actio deuoluatur in secundam:qa secũda erit longioris vitæ,q̃ prima.Respõ. glo,illud interesse nõ debet attẽdi:vt hic loqt̃,p̃ut loquit̃ de redhibitoria,vel alia actione tẽporali:intelligas,qñ tẽpus est lapsum durante administratione. ¶No.istam leg.& facit ad hoc,qđ not.in.l.quibis.j.de verb.ob.&.l.pater,qui castrẽse.in fi.j.de castrẽ.pecu.leg.In cõtrariũ tñ aliqualiter facit.l.si creditori.j.de leg.j. ¶Itẽ ad fi.leg. op.j.de administra. tut.l.quoties.§.item si tẽporali glos.soluit.& bene. ¶Vltimò,glo.magna,quæ est hic,ponit casus quatuor:quando nostra interest,vt vna actio in aliã cõuertatur,seu vt prima actio deuoluatur in actionem negotiorum gestorum.quam not.

d SI liber homo.[d] ¶Qui soluit creditori creditoris sui,ex eadem causa liberatur ipso iure.h.d. ¶Opp.ꝙ quãdo soluitur creditori creditoris,tollat̃ actio p exceptionem,vt l.si opera.j.de do.excep.Quædã fatentur,& intelligunt hoc ope exceptionis.Glo.tenet qđ ipso iure. Et ideo dicit regulã esse,quòd ope.exceptionis tollitur.Fallit si ex eadem causa,q est debitor alterius, ex qua ego sum suus:vt hic.Item fallit si res debitoris essent obligatę creditori creditoris:vt.l.solutum. §.soluta.de pigno.actio.

e LItis contestatæ.[e] ¶Quãdo aliquẽ esse locupletem est cã actionis cõcedendę:tempus litis contestatæ inspicitur.h.d. ¶Oppo.infrà. solu.mat.l.rei iudicatæ.solu.licet gl.& doc.aliter dicãt:qñq; aliquẽ esse locupletem est causa concedendæ actionis:& inspicimus tp̃s litis cõtesta.vt hic,cũ si.Qñq; est cã moderandę condemnationis:& inspicimus tempus rei iudicatæ,vt in contrario.

Si pecuniæ. ¶In hac actione veniunt vsuræ,& habetur ratio culpæ non casus fortuiti:h.d.

SVMMARIVM

1 *Pater administrans præbendam filij,tenetur filio actione negotiorum gestorum.*

f Pater.[f] ¶Hæc actio datur in patrem,& filium emancipatum.h.d. ¶Not.bene istum casum:quia sæpe accidit,quòd pater emãcipet filium,& retineat eum in domo:& administrat illud,quòd sibi donauit:quod non quæritur vsusfructus ipsi patri:imo tenetur reddere rationẽ ipsi filio.Idem eadem tatione in omnibus,quæ quærũtur filio quorum pa
1 tri non quæritur vsusfructus.Vnde,si pater† administrauit bona præbendæ filij,tenetur ei actione negotiorum gestorum reddere rationem administrationis:vt.l.sacrosanctæ.C.de epis.& cle.vbi dicitur,quod istę p̃bẽdæ habentur loco peculij castrensis,vel quasi.& hoc vidi de facto.

SVMMARIVM.

1 *Pœna & usura qualiter differant?*

QVi sine vsuris ¶In hac actione veniunt vsuræ nõ cẽtesimę,sed cões.h.d. ¶No. distinctionẽ huius legis:aut qs peccat in faciẽdo accipiẽdo pecuniã,cũ nõ debet:aut peccat in omittendo,seu negligẽdo.Se-
g cũdo no.quòd vsura dicit̃ pœna?[g] vt hic. ¶Oppo.j.man.l.ideo.§.sed & si pecuniã.Glo.dat plures.solu.Tene illã quã tex.dat.Aut qs deliquit in ac-
1 cipiẽdo,aut nõ soluẽdo:ista est vera. ¶Secũdò quęro,† vtrũ sit aliqua dif-
h ferentia inter pœnã & vsurã?Respõ.quod sic.[h] Nam vsura potest deberi absq; mora ex stipulatione:vt.l.lecta.§.fi.j.si cer.petatur.&.l.item qa.in fi. š.de pac.&.C.de vsur.l.q̃uis.j.de verb.obli.l.qui Romę.in prin.Pœna autem nũq; debetur absq; mora:vel alio delicto:vt.l.aliud.de verb.sign.Item inter vsuras,quę debentur ex mora & pœna:hæc est differentia,qa vsura debetur per annos & menses:pœna aũt semel tantũ.Ita dicit Iaco.de aret. in.l.cum stipulati.j.de verb.oblig. Fateor tamen quod sicut hic dicitur,ꝙ vsuræ apponuntur loco pœnæ;eodem modo alibi,pœna loco vsurarum apponitur:vt.l.Iul.§.Pomponius.j.de act.emp.& ibi no.&.l.cum allegas. C.de vsuris.Prædicta nota bene:quia sæpe occurrunt.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium confertur in inuitum,quando concernit eius commodum & alterius,secus si commodum illius tantum.*

2 *Soluens pro inuito,non reperit actione negotiorum gestorum,secus si pro ignorante.*

SOluendo. ¶Inuitum,& ignorantem possumus liberare,non autem actionẽ ei auferre. hoc.d. ¶Opponitur,quòd beneficium non cõferatur in inuitum: vt j.de regu.iur.l.inuito.Glo.sol.hic & Dy.in.c.in inuitũ.extrà de
1 reg.iur.lib.vj. ¶Dic† Breuiter,ꝙ qñ beneficiũ respicit cõmodũ illius tm̃, qui cõtradicit:& tũc nõ cõfert̃ in inuitũ,vt in cõtrario.qñq; etiã respicit cõmodum alterius:& tũc potest conferri in inuitum.Ita loquitur totus ti. de mu.& hono.in quo honores cõferunt̃ in inuitũ,q respiciunt publicã vtilitatem.Ita hic,qđ possit solui p̃ alio,respicit etiã cõmodũ creditoris:iõ liberatio in inuitũ cõfert̃.Facit.j.de verb.obl.l.seruus, vetãte & ibi dixi. ¶Itẽ opp.C.de iure delib.l.nec emere.Solue,per quandam consequentiam põt conferri beneficiũ in inuitũ:vt hic,nõ directo:vt ibi.& hæc satis est bona. ¶Op.ad secundã partem.C.qñ fiscus vel priua.l.ij.sol.qs nõ põt auferre
2 actionẽ alteri.Fallit in casibus hic no.dic vt in glo. ¶Quęro,vtrũ† si soluit̃ pro inuito,vtrũ repetatur ab eo,per actionem negotiorũ gestorum.gloss. prima parua hic videt̃ dicere,ꝙ sic cõtrariũ tenet glo.in.l.si stichũ.§.fi.j.de noua.glo.tãgit in.l.fi.C.eo.Gul.de cu.tenet istã glo.p.l.si qs mãcipijs.§.fi. j.de instit.Nõ ob.l.si ex duobus.š.eo.&.C.eo.l.fi.Et quę dicũt qđ prohibitio impedit hanc actionẽ:qa intelligit ipse,quòd illud verũ,qñ post p̃hibitionẽ gerẽdo negotia delinquit̃.Nõ debet em̃ qs facere laborare,vel intrare rẽ meã post p̃hibitionem:secus si post p̃hibitionẽ in delictũ non cadit.Sed cõtrà hoc est casus.l.si p̃ te.j.man.Et ideo tene gl.cõtrariã,& istã intellige,qñ soluit p̃ ignorãte nõ pro inuito.Nõ obstat.l.si quis mãcipijs. §.fi.quia ibi fuit mutuatum seruo,qui põt obligare de peculio dñm ignorantem.& istam sol.dat gl.C.eo.l.fi.& etiam ita intelligit ibi.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio alternatiua dicitur indiuidua,quo ad solutionem.*

i SI communes.[i] ¶Quod in re cõi quis facit,nõ ex necessitate cõionis,venit in actionẽ negotiorum gestorũ.h.d.& subtilis lex est & no.j.fami herciss.l.heredes.§.si vnus. ¶No.ꝙ pro parte domus potest caueri de damno infecto.Contrà.j.de dam.infec.l.in stipulatione.solu.gl.ibi,quãdo res erat vnius:hic plurium.Vel si dicas,ibi erat pluriũ.dic ꝙ mittitur in possessionem,scilicet partis. ¶Item opponitur,& fortiter de.l.si cũ vno. š.si ex noxa.causa agatur.vbi in causa noxali non potest defendi seruus p̃ parte:ego non reperio istud contrarium solutum per aliquem.Ideo dic, quòd in his,quæ indiuidua sunt negotium ex parte expediri nõ potest:vt
1 l.in executione,infrà de verbo.obligatio. ¶Dicitur† autem res indiuidua quo ad solutionem:etiam si est obligatio alternatiua ne deueniatur ad inconueniens, quòd quis haberet partem in vna re, & partem in alia.vt l.si non sortem.§.finali.de condictio. indebit. &. dicta.l.in executione.

Nunc ad

Nunc ad propositum[a] quando agitur actione noxali, quantitas est in obligatione: datio pro noxa est in solutione: vt. l. miles. §. decem. ff. de re iudica. Ideo non admittitur defensio ꝑ parte, ne posset deueniri ad illud inconueniens, quod quis posset habere pro parte seruum, & ꝑ parte æstimationem dãni. Sed quãdo petitur cautio damni infecti, nihil est in obligatiõe: sed mero iudicis officio postulatur, & expeditur: ideo potest quis defendere partem suam, & non partem socij. Non enim potest deueniri ad illud inconueniens: cùm non sit aliquid in obligatione. hoc dixi in. l. supra iter. §. officium. ff. de aqua plu. arcẽ. vbi tex. hoc tangit quem no.

QVi seruum. ¶ Seruus nõ est in peculio sumpsius, sed res est dominica: & ideo quod impenditur circa eum, insolidum non de peculio repetitur. h. d.

SI serui. Mandatum serui non impedit hanc actionem contra dominum: licet posit etiam ex persona serui cõueniri. h. d. ¶ Opp. de. l. j. ff. man. & insti. de obli. quæ ex quasi delic. in prin. Solu. glo. dic vt in ea.

CVm pecuniam. ¶ Qui gerit negotium alterius ipso gestu habet hanc actionẽ. h. d. ¶ Sed quæro quomodo potest esse, quòd debitoris non intersit non solui: dic vt in glo. quam vide, & tene menti.

IS qui. Factũ affectione paterna, nõ venit in hac actione. h. d. facit. C. eo. l. j. & ij. ¶ Oppo. de. l. si pupilli. §. sed si ego. s. eo. solue. vt in glo. & ibi videas.

QVæ vtiliter. Expẽsæ in honorib[9] factæ, hac actione repetunt̃. h. d. ¶ Opp. qđ nõ liceat expẽdere in honorib[9]: vt. l. j. ad le. iu. de amb. Solu. tex. noster dicit honestè: qñ aũt dicat̃ honestè, glo. ponit dic vt in ea.

Qui pure. Factus liber, non tenetur ex ante gesto. h. d. ¶ Opp. de. l. fi. ff. de peti. hære. Solu. ibi speciale.

Titius. In negotio, quod est alterius ipso gestu, tenet̃ ille ad quem verè pertinet: licet contemplatione alterius gestũ sit. h. d. ¶ No. istã actionẽ dari. ne aliqd versẽt in dãno. Contrà, dabitur ergo ista actio vbicunq; cõpetit actio lex aql. Solu. gl. supplendo tex. quod cõpetat quia nõ est alia actio, quæ melius posit cõpetere. ¶ Opp. q istud erat indebitum respectu soluẽtis, & sic videt̃ repeti ꝑ cõditionẽ indebiti: vt. l. si pœne. §. j. ff. de cõdi. inde. Solu. ibi soluit noĩe ꝑprio: hic soluit noĩe sororis, tanq; hæredis: vt in glo. ¶ Vltimò. §. iste facit ad quæstionẽ positam in gl. s. eo. l. ij. §. fi. Contrà op. Io. & dixerã vobis me dicturũ hic. tñ iam expediui hic in isto tit. qñ negotiũ pertinet ad vnũ in veritate, & alterius contẽplatione geritur. Distingue, aut ad aliũ pertinet re ipsa: vel ipso gestu aut cura & solicitudine. Primo casu aut ad illum cuius contemplatione gerebatur poterat aliquo modo pertinere: aut non: & hoc expediui in l. si pupilli. §. sed ego. s. eo. & §. itẽ quærit̃ ea. l. & in. l. Põponius. circa fi. eo. titu.

SVMMARIVM.

1 Gerẽti cõtẽplatione ꝑcuratoris, nõ datur actio cõtra dñm, nec domino contra ipsum.
2 Procurator ad negotia potest alium substituere, quia suscepto mandato negotium spectat ad ipsum cura & solicitudine.

MAndasti. Qui contẽplatione ꝑcuratoris gerit negotiũ quod spectat ad dñm solũ vigore mãdati cõtra dñm actionẽ nõ habet: secus si cõtẽplatione dñi gesserit. h. d.
1 quod no. qa facit multoties vtilitatem. ¶ No. † q quando ego gero contemplatiooe procuratoris, nõ cõpetit actio gestori cõtra dñm: vel dño cõtra gestorẽ. ¶ Cõtra. s. e. l. si pupilli. in prin. sol. hic loquit̃ in negotio, quod non ptinebat ad dñm re ipsa, vel ipso gestu: sed solũ spectabat ad eum propter mãdatũ. Mãdauerat em̃ de emẽdo seruũ, & sic nõ possem[9] dicere, qđ hoc est nouũ gen[9] negotiorũ. s. q ptinet ad nos volũtate. Nõ em̃ est nr̃m aliquo de quatuor modis, sed ideo, qa voluit, quòd mihi emeretur: & vide tex. ibi. & te ei[9] volũtatis esse, vt emptũ habere velles. Sed in leg. cõtraria negotium ptinebat ad dñm re ipsa. Sed cõtra istã sol. facit quod. j. dicet̃. Idẽ est, & si filio meo mãdaneris, vt fideiuberet pro te: nã illud negotiũ ptinere videt̃ ad dñm re ipsa, vel ipso gestu. Sol. eodẽ mõ dicas, qđ nõ ptinebat ad dñm, nisi volũtate. Nõ em̃ liberat̃ iõ: qa aliqs fideiuberet ꝑ eo, & iõ si talis fideiussor soluisset, si qdẽ vellet agere actiõe negotiorũ gestorum, qa soluit: & sic ptinet ad dñm ipso gestũ posset agere cõtra dñm: vt. d. l. si pupilli. in prin. Si verò agere vellet qa fideiussitcũ ille voluit ipsum fideiubere, pro se haberet locũ distinctio hui[9] leg. in prin. cuius cõtẽplatione sit
2 gestũ dñi, vel procuratoris. ¶ † Secudo ex hac leg. no. manifestã rationem quare procurator ad negotia põt statim cõstituere aliũ ꝑcuratorem: nam statim cũ suscepit mandatũ negotiũ pertinet ad eũ cura & solicitudine: & ideo põt alteri mãdare: & mãdat suo noĩe, nõ aũt mãdat ꝑcuratorio nomine dñi. Ita intelligit̃. l. si ꝑcuratorẽ. §. j. ff. man. & ibi dixi. Et ideo in iudicijs non põt alius ꝑcura. substitui ante litis cõtesta. qa iudiciũ debet agi & geri noĩe dñi, nõ noĩe ꝑcuratoris: vt no. per glo. l. ꝑcurator, q ꝑ euictione. s. de ꝑcu. ¶ Hoc præmisso venio ad gloss. & opp. qđ pater teneatur insolidũ, quasi ipse gesisset: vt. l. si filius. ff. de tutel. Solu. speciale est in tutela, quæ defertur corã iudice, vt ibi: al's secus, vt. l. lucius. ff. de administra. tutorũ. ¶ Itẽ oppo. quod pater teneatur insolidũ, quod iussu: quia vr̃ habere ratũ; dũ gerit pro filio: vt. ff. quod iussu. l. j. Sol. gl. quòd hic pater nõ gessit, vt obligaret̃: sed vt filij obligationẽ dissolueret, tãq; qlibet extraneus sicut cum pro filio fideiubet: vt. l. j. §. quid ergo. ff. quod iussu. tene mẽti prędicta

SVMMARIVM.

1 Actio negotiorum gestorum directa, quæ dicatur, & quæ utilis.
2 Actio directa ab utili, num effecta differat?
3 Libello non est necesse inserere, an utili, an directa agatur: nisi quando sit aliqua differentia.

ACtio negotiorum. ¶ Inter actionẽ ꝑpositã cũ solennitate vel sine. nõ est differẽtia. h. d. secũdũ vnã lec. nullũ cõtrariũ habet. ¶ Secũdo mõ legit̃ vt dicas inter actionem directã & vtilem nõ est differentia in effectu. h. d. ¶ No. q inter vtilẽ & directã non est differentia in effectu. ¶ No. quod in libello non debet exprimi, an quis agat vtili, vel directa. ¶ Pro
1 huius declaratione † quæro primò, qñ dicatur directa, vel vtilis. Gl. dicit, directa datur ex verbis & ex mente spontaneo gestori: vtilis datur gestori ex necessitate & ex mente. Doct. dicunt, q illa q venit ex mente, est directa, ꝑbat̃ in. l. j. C. vti pos. cõiuncta. l. j. in prin. ff. vti pos. Licet em̃ edictũ loquatur de edibus: tamen cõpetit directũ etiã pro fundo. Pro hoc facit. ff. de verb. sig. l. nominis & rei. §. verbum ex lege. Dicendũ est ergo quod[b] vtilis nõ venit ex mẽte, nec ex ṽbis: qa ille q fecit legẽ, de hoc nõ cogitauit: sed venit ex interpretatione Iuriscõsulti ꝑpter idẽtitatẽ rõnis: vt. l. pe. ff. si quadr. pau. fec. di. de quo per doc. in. l. j. C. de actio. & obli. & ego etiã dixi in. l. j. ff.
2 de actio. & obli. ¶ † Secũdo quero, vtrũ inter actionem vtilẽ & directam sit defferẽtia in effectu? Rñ. si queris hæc vniuersaliter doct. tangunt in. l. j. de act. & obli. & ego ibi dixi in. l. ij. eo. ti. & d. l. j. ff. de actio. & oblig. ¶ Quantũ ad propositũ si quidẽ agat̃ contra ipsum gestorẽ principalẽ, inter vtilẽ & directam nõ est differẽtia in effectu: & ita loquit̃ hic. Si verò ageretur contra hæredẽ gestoris: tũc esset differentia: qa in directa negotiorũ gestorũ actione tenet̃ æqual'r heres, sicut defunctus. In vtili verò, quę dat̃ contrà gestorem ex necessitate, tenetur hæres minus: vt. C. de here. tut. l. j. & ij. & de in litẽ iurã. l. ij. & glos. tenet hic, & bene, licet alibi gl. no. cõtrariũ: vt dixi in. l. ij.
3 §. hęc aũt actio. s. eo. ¶ Item qro, † vtrum sit necesse, q exprimat̃ in libello, vtrumqs agat directa, vel vtili: tex. declarat hic, qñ directa & vtilis est eiusdem effectus, nõ est necesse quod exprimat̃: sed si essent diuersi effect[9]: tũc debet exprimi. Pro hoc. ff. de admi. tu. l. quoties. & quod ibi no. & ff. de sol. l. si duo. & ibi ꝑ Dy. & ibi de hoc dixi. & secũdũ hoc ista litera maximè. q est hic supabundat: vt dicit glo. & bene.

IGnorante. ¶ Qui habet actionẽ ꝑ alio, ad ei[9] petitionẽ debitorẽ cogit̃ liberare. h. d. Intellige hic stipulationẽ esse conceptam in personã fratris noĩe sororis: secus si in personam sororis: qa nõ valeret: qa alteri ꝑ alterum &c. ff. de ṽb. obl. l. stipulatio ista. §. alteri. sed acquireret ei actionẽ ex stipulatu, per. l. j. C. de rei vxo. actio.

SI rem. [c] ¶ Negotium non meo nomine gestum in subsidiũ re perempta, vel præscripta, possum habere ratum: vt mihi hæc actio concedatur. h. d. Lego leg. istã secũdũ lec. Azo. secũdũ quã lex ista ponit tres casus: & materiã hui[9] leg. declarat glo. pleni[9], quã alibi ĩ. l. mr̃. C. de rei vẽ. & ibi ꝑ doc. Ego subtilius hoc tractaui in. l. si eũ seruum. ff. si cer. peta.

a ¶ Vide Carolum Ruinũ in. §. Cato. in illo articulo, an obligatio rem resti tui, sit diuidua, in ij. charta. Anto. Alex.

a ¶ Ad propositum, Adde Bar. in. l. hęc distinctio. §. cũ fundum. ff. loc.

b ¶ Vide duas differentias ĩter actionem vtilem & directam, quas ponit Iasõ allegãdo Bal. in. l. cum fundus. §. seruum tuum ĩpru dens. col. pe. si cer. pe. Et quæ dicatur actio vtilis, & q directa declarat Pau. de cast. vbi & Alexã. ponit in. l. ij. C. de secun. tabu. Antoñ. Alexan.

c ¶ Si rẽ. Hãc leg. limita, vt dixi post Imo. in. l. si hæredis seruus. de leg. j.

De calumniatoribus *Rubrica.*

¶ Glo. continuat. dic vt in ea. Bart.

PNeum. ¶ Priò ponit mẽtem edicti. Secundò incipit exponere. Secunda ibi, hoc autem. ¶ Opp. ff. de obsequijs. l. parens. Solu. ibi contrà parentes non datur hęc actio: vt ibi. sed datur actio in factũ gñalis. ¶ Quero, vtrum qñ dat̃ actio in factũ cõtrà parẽtem, det̃ ad quadruplũ? gl. quòd sic. dic vt in ea. ¶ Quero qd de eo, q dedit, vt faceret negotium calumniosum? gloss. dicit idem. argu. l. si quemq. C. de epis. & cleri. ¶ Quero, an hęc actio in-

a ¶In cū.§.sed & constitutio.pdere debet. Qui corrumpit iudicē vel aduersarium,perdit causam.hoc est si qs dat pecuniā,vel aliud iudici. adde Imo. in.l.diuus.in.xvj.col.ff.de re iu.

b ¶Corrumpere.An liceat mihi aduersarium meū corrumpere. adde Bart. in.l.j.C.de pœna iudi.qui malè iudi.

c ¶Insurgit not.Adde Bart.in.l.j.in fi. C.de pœna iudi.& vide Inno.& doc. in fin.de iura. calū.

d ¶Corrumpente aduocatū.Vide Imo. in dicta.l.diuus.in xvj.colum.de re iudi.

e ¶In causis criminalibus.Et an pecuniæ possint repeti, vide Bal.in.l.ij.C. de aboli.& in.l.serui.C.de adul.

f ¶Pecuniam non recipit.Vide Bal. in.l.j.C.de cōdi.ob tur.causam.& in aut.nouo iure.de pœna iudi.q malè iudi. post Bartol.

g ¶Et generaliter. §.si igitur.vide per Barto. in.l.si quis legatum.j.de fal.& allegatur hic,quòd in cōmittente baratariā nō habet locū pœnitentia etiā re integra.Bald.dicit fuisse de facto Florentiæ.sed contrà videtur.s.de in famibus.l.qui operas.

h ¶Hæc actio competat ad vindictā. vide glo.in.l.se.in versi.tollatur.&nota quòd ī isto quadruplo inest simplum.Bald.in tit. de pace tenen.§. si duo.Addit aliqua.& ista glo.hoc singulariter decidit.Vide alia in.l. qui perforauerit.j. ad legem Iul.pec. & vide.l.hoc edicto de pub.& quæ no.in.l.agraria.de termi.mo.Adde φ no.Barto.in.l.sanctio legum.in.iiij. col.j.de pœnis.

i ¶Annus.à tpe sciētiæ.Adde Bar.in.l. j.§.occisorum.ad Syl.per Archi.ij.q. vj.anteriorum.& latius per.Bald.in l.labeo.ff.si quis test.liber esse ius. fuerit.& Bart.in.l. Diuus.de custo.re. & in.d.l.semper.§. hoc interdicto.& dicit Bald.in.l.genera.s.de in fa.quòd vbi tractatur de odio finiēdo tēpus in dubio presumitur continuum.allegat Gul.in.l.si cum exceptione.§.satis.j.quod met.cau. & hic adde Angel.in.l.si cum exceptione.§.in hac quod metus causa.Adde Ro.consi.ccxxviij.

famet.dic vt habuistis no.in.l.j.s.de his qui notā.infa.¶Quæro,dicitur hic negotiū.de quo negotio loquitur?Rñ.dic φ de eo,qđ fit in iudicio.vt dicit glo. rubricæ.& declaratur statim in proxi.§.

Hoc autem.

¶Hic exponit verbū negotium.& breuiter.h.d. Negotiū intelligitur,siue in causa ciuili,siue in crinali,siue priuata,siue publica.h.d.¶Querit gl.qualiter teneatur,qui accepit pecuniā,vt litem calumniosam exerceat,vel nō exerceat?dic vt in glo.In eo qđ dicit leg.Iul.repetūdarū.intellige,si ille qui recipit,erat iudex,& cā erat criminalis:vt.l.iij.ad leg. iul.repetūdarū.¶Itē q̄ro,ista remedia,q̄ competūt contra istum in quo differūt:& vtrū vnū ex istis remedijs tollatur per aliud?dic vt in glo.& bene.

SVMMARIVM.

1 *Corrumpere uolens iudicem,perdit causam,non ipso iure, sed per sententiam.nu.3.*

2 *Corrumpere principalem,quando liceat?& nu.6.& nu.10. ubi quid in criminalibus.*

4 *Contumaciæ occasione ubi quis deberet haberi pro confesso, si anteq̄ super hoc pronuncietur decedat,non præiudicat hæredi.*

5 *Practica pronunciandi contra corrumpentē iudicem.*

7 *Pœna,de qua hic,an habeat locum in actore & reo?*

8 *Procuratore corrupto,succurritur domino contra ipsum*

9 *Corrumpens aduocatum,an puniatur pœna,de qua hic,remissiue.*

Sed & constitutio.

¶Qui corrumpit iudicem vel aduersarium,litem perdere debet:[a] secus si
1 bona fide trāsigat.h.d.¶†Not.φ qui vult corrumpere iudicem,perdit causam. Contra op.in aut.vt liti.iu.§.j.posita.C.de.pœna iudicis,qui malè iu.in aut.nouo iure.Sol.hæc limitatur per illā:qa debet pdere litē,nisi intra certū tps spōtè se efferat.¶Itē
b oppo.quòd licet aduersarium meum corrumpere[b]. Nō em̄ in ipsum volentē pōt inferri iniuria,vel dolus,vel calumnia.vt extrà de reg.iur.c.volenti.lib. vj.Sol.gl.intelligit hic de aduersario,hoc est,procu
2 ratore aduersarij.†¶Tu dicas,quòd si qdem cā quę agitatur respicit solum cōmodū litigantis.& tūc in aduersarium principalē nō cadit corruptio,imo iudex debet ferre sententiā,scđm qđ ptes cōueniūt, vt.l.si conuenerit.j.de re iudi.sed si iudicium respiceret publicā vtilitatē,vel alterius,nō licet etiā principalem aduersarium,vel iudicem corrumpere. exemplum in causa libertatis vt.C.de collu.dete.per totum.Item in causa seruitutis.vt.C.ad legem iul. visce.l.j.Item in causis popularibus:vt.l.eum q.§.in popularib⁹.j.de iureiu.Item in causis spiritualibus, vt extrà de collu.dete.per totum.Item in causis testamentorum,si heres litigat:quia ibi versatur commodum legatariorum.vt.l.si perlusorio.j.de app.l.
3 si suspecta.j.de inoffi.tex.¶†Quero pro declaratione gl.primò,quando aliquis dedit iudici pecuniam, vtrum lis perdatur ipso iure,vel sit necessaria sniā. Glo.in.l.j.de pe.iu qui ma.iud.videtur dicere,quòd ipso iure,qñ datur pecunia,per.l.pœnales.C.quādo prouo.non est neces.sed illa lex nihil facit.Loquitur enim de effectu snię q̄ est nulla ipso iure:quando datur pecunia.Sed hic q̄rimus de effectu totius causæ:veritas est quòd lis non perditur ipso iure: sed per sniām.tex.est in.l.eius qui delatorem.infrà de iure fisci.& probat in.l.j.C.de pœna iudi.q ma.iudi.vbi dicitur,quòd debet perdere litem.non dicit,
c φ lis pdita sit.¶Et ex hoc insurgit nota.[c]quod si corrumpens decederet ante sniām,illud non preiudicaret heredi,ad quem nō transit pœna,vt.d.l.eius qui
4 delatorē.vbi est tex.not.Et idē†dico vbicunq; quis propter cōtumaciam deberet haberi pro confesso,si anteq; super hoc pronuncietur,decederet:
5 non preiudicaret heredi per eandem leg.¶Quero†practica,vt hoc pnūcietur?Respon.vt petat,vt detur diffinitiua sententia,tāq; in cōfessum ppter calumniam,vel petat principaliter pronunciari eum haberi pro confesso ppter calumniam,quam fecit:vt hic,&.d.l.j.C.de pœna iudi.q mal.
6 iudi.¶Quero†qñ dat aduersario,qualiter intelligatur?Respon.vt dixi.
7 pōt intelligi in aduersario principali,& procuratore.¶Sed quero,an†habeat locum tam in actore corrumpente reum,quàm in reo corrumpente actorem.gloss.in.l.& eleganter.§.penul.j.de dolo.Videtur dicere quòd habet locū solū in actore corrūpente procuratorem rei.sed gl.in.l.j.C.de pœna iudi.qui ma.iudi.dicit,φ habet locum in actore & reo.& illa est verior, per istū tex.qui gñaliter loqt de eo,qui dat iudici,vel aduersario.& per.l. ij.in fin.infrà.de condi.ob tur.causam.Item quia est eadem ratio.¶Item
8 quero,†quādo procurator fuit corruptus,vtrum succurratur domino,etiā contrà ipsum procuratorem?gloss.hic,quòd sic.Dic plenius in.d.l.& ele-
9 ganter.§.pe.de dolo.¶Quæro,†quid in corrumpente aduocatum[d]?dic
d vt.l.j.&.ij.C.si ex fal.instru.&.l.diuus.j.de re iudi.Propter hoc em̄ nō habetur pro cōuicto:vt dictis legibus patet:secus in eo,qui conrrumperet acta. Ille enim deberet perdere litem.tex.est in.l.in fraudem.§.pen.j.de iure fis.
10 ¶Sed quæro,†quid in causis criminalibus[e] vtrum licet corrumpere aduer
e sarium:glo.distinguit hic:vt.l.transigere.C.de transactio.dixi in.l.si maritus.§.si negauerit.j.de adulte.

Pecuniam.

¶Pecuniam accipere dicit,quocunq; modo commodum bursale consequitur.h.d.¶Quæro,quid
f si iudex non recipit[f] aliquid,sed fuit factum sibi instrumentū de conseruādo eum indemnem:si tempore syndicatus molestaretur:vt dixi in.l.si quis vxori.§.si seruum.j.de fur.vbi videtur tex.intelligendo prout iacet.

g

ET generaliter.[g]

Si igitur.

¶Punitur affectus,licet non sequatur effectus,quādo lex solum affectum sine effectu condēat.hoc dicit.

Illud.

¶Si turpitudo vertatur etiam ex parte dantis,ei non competit repetitio:sed solum ei,in cuius preiudicium datum est.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Dictum restringitur per rationem.*

2 *Actio de calum.quòd non competat ad uindictam.*

3 *Actio ad quadruplum,an competat hæredi,contra quem data est pecunia?*

HAec actio.

¶Duobus modis legitur in gl.Prīo qđ hæc actio nō dat ab simplū,qñ cōpetit condictio ob turpem cām.Ista lect.non est vera:vt.j.l.pxi.§.fi. secundùm aliam.h.d.hec actio non datur heredi,nisi ad simplū.
1 h,d.¶No.secūdùm†istam lec.φ dictum per rationem restringit,vt hic.&
2 l.cū pater.§.dulcissimis.j.de leg.ij.¶Quero,†vtrū hæc actio competat ad
h vindictam.[h]gl.hic variat.In princi.videt dicere quòd sic:in fin.contrà.& ista est vera.Non enim competit ad æstimationem cōtumeliæ,sed ad quadruplum pecunię datæ:ergo non est ad vindictam,vt.l.cum emancipati. §.emancipatus filius.j.de colla.bon.& ibi no.Facit quod nota.per Dy.in.l.
3 ij.§.j.vi bono.rapto.¶Querit glo.†vtrum heredi eius contra quem est data pecunia competat ista actio ad quadruplum.gloss.hic in fine videtur dicere,quòd sic.Richar.malum.contrà,si enim hæredi dantis,non datur,nisi ad simplum:multominus dabitur hæredi eius,qui nihil egit.

IN hæredem.

¶Hæc actio datur cōtra hæredem, quatenus ad eum peruenit.hoc.d.

Sed etiam.

¶Hæc actio quantū ad simplum concurrit cum condictione ob turpem causam,& vna p aliā tollitur.h.d.¶Opp.quòd persecutoria non tollitur per pœnalem.j.de condi.fur.l.si pro fure.Gl.dicit intelligas,φ hic tollitur vna per aliam in simplo.Tu potes dicere,quòd tollatur in totum:vt.l.j.§.in tutel.de tute.& ra.distra.nō ob.l.si pro fure:quia ibi vna actio cum alia non concurrebat in aliquo.& hic saltem cōcurrebat cū simplo.& sic hęc actio est extraordinaria:vt dicit glo.¶Quero,vtrū totum quadruplum sit pœna,an in quadruplo insit simplum.Dic,vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Tempus quod datur syndico ad denunciādū maleficia,intelligitur à die scientiæ.*

2 *Tempus de quo hic,quod erit utile quo ad initium.*

ANnus.

¶Annus in hac actione computatur à tempore
i scientę[i].h.d.¶Nota.†bene istam leg.Facit pro
1 syndicis comitatus,qui tenentur denunciare maleficia intra triduum:quia debet intelligi à die scientię.Si enim maleficiū stetit occultum,vel male factores nō sunt inuenti:non debet imputari.vt hic.&.l.§.j.occisorum.j.ad Sylla.&.l.aut qui aliter.&.l.semp.§.annus.&.§.
2 seq.j.quod vi aut clam.¶Not.φ†istud tempus erit vtile quo ad initium: secus in edilitijs actionibus:vt dicit glo.Aliter dicitur in.l.j.in gloss.mag. infrà.de diuer.& temp.prescrip.dic vt ibi,& per Cyn.in.l.ij.de edil.actio. vbi tenet istam gloss.

SI quis ab alio.

¶Hæc actio competit danti nō turpiter,& etiam ei ob cuius negotium datum est,licet ipse non dederit.hoc dicit.

Cum publicanus.

a Cum publicanus. [a] ¶ Iste.§.innuit,quòd locũ habet hoc edictũ etiã si pecunia daẽ,vt calumnia fiat,vel nõ fiat,extra iudiciũ.Glo.vr̃ dicere cõtra.Potes dicere,quòd qñ datur officiali publico,habet locũ ẽt in extraiudicialibus:secus si priuato.

SVMMARIVM

1 *Iudex qui cognoscit de crimine ciuiliter,eo cõperto,põt ex offõ suo punire criminaliter. Et sic ꝓbat quòd in delictis ꝓbationes factæ in ciuili,faciunt fidem in criminali.*
2 *Iudicium criminale,non concurrit cum ciuili, etiam in priuatis.*

SI ab eo. ¶ Qui accepit pecuniã,vt desistat ab accusatione,crimine nõ probato,hac actione teneẽ.hoc dicit. ¶ Not.ex fine huius leg.† quòd iudex,qui cognoscit de cri-
1 mine ciuiliter,eo comperto,potest ex officio suo punire criminaliter.Pro hoc.j.de re iudi.l.diuus,de concus.l.j.&.l.medicus. de variis & extraordi.cog.& de cõdi.ob turpẽ cãm.l.quod euitãdi.Pro quo facit optimè.l.iiij.§.si dicatur.ĩ.fini.regũd.&.l.ĩterdũ.§.q furẽ.j.de fur.Propter quas
2 leges,† dicũt qdã:q.l.interdũ.j.de publi.iudi.quæ dicit,ꝙ nõ põt cõcurre-
b re ciuilis [b] cũ criminali,debet intelligi in iudiciis publicis:sec⁹ ĩ priuatis.Per hãc leg.& similes.quod nõ placet.Nã in priuatis nõ põt cõcurrere, si ciuilis & criminalis intẽtẽẽ principl'r,p regulã:qa absolutoria lata in vno præiudicat in alio:vt.l.ij.vi bo.rap.&.l.j.C.quãdo ciui.actio crimi. præiudi. Et leges prædictæ debẽt ĩtelligi,quod sint duo iudicia.Vel si vis dicere, quòd est vnũ:tũc dicas,quòd non principaliter intentanẽ istæ duæ actiones: sed iudex ex suo officio,cũ sibi cõstet de delicto,criminaliter puniet:vt hic,& d.l.interdũ.§.qui furẽ.Ita tenet Inno.& Cy.hoc refert in.l.si qs ad se fundũ. C.ad legem Iul.de vi.dixi plenè in.d.l.interdũ.§.qui furem.
c DE seruo. [c] ¶ Separatorum separata debet esse ratio.h.d. & ad hoc quotidie allegatur de æstimatiõe serui certi.glo.distinguit hic:vide eam & signa.

De in integrum restitutione. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Notorium non indiget probatione,nec alterius expreßione.*
2 *Statuto cõdito ab habentibus authoritatem statuendi in concernẽtibus publicã utilitatẽ, si continet manifestè utilitatẽ publicam,nõ est necesse,quòd hoc exprimatur.*
3 *Deceptus iusto errore,quòd restituatur.*

VTilitas. ¶ Ista lex non indiget summario.Potes tñ dicere breuiter.Quòd læsis qualitercũq; subueniatur,manifestè pertinet ad publicam vtilitatẽ. h.d. ¶ Not.ex hac leg.† quòd manifestum est, non indi-
1 get probatione.nec alterius expressione:vt hic.&.l.j.j. de
2 exerci. ¶ † Et istud facit in arg.ad quęstionẽ. Priores habent arbitrium in his,quę pertinent ad publicã vtilitatem:certè si statuant aliquid,quod manifestè pertinet ad publicam vtilitatem, non est necesse, ꝙ hoc in eorum statutis exprimatur:quia eoipso comprehenditur, vt hic. sed si hoc manifestè non pertinet ad publicam vtilitatem,sed potest reduci per quandam consequentiam,fortè hoc deberet exprimi:vt.l.fin. j. de exerci.dixi plene ĩ.l.ambitiosa,de decre.ab or.fa. ¶ Quærit gloss. exẽplũ de eo,q decipiẽ,per status mutationẽ.de hoc ĩ ti..j.de capitis diminu. ¶ Se-
3 cundo quęro† de eo,qui decipitur ex iusto errore.glo. ponit exemplum in l.habebat.in prin.j.de instito.& quando actio de pec.est anna.l. quæsitum. & sunt bona exempla .Habes aliud in.l.pen.j.de cõfes.&.j.eo.l.diuus. vlti. responso.& illa est restitutio ex clausula generali,si qua mihi iusta causa esse videbitur.posita.j.ex quibus cau.ma.l.j.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio conceditur causa cognita etiam à delegato.*
2 *Iudex,qui non admittit exceptiones,quando uideatur grauare partem?*

OMnes. ¶ Restitutio cõceditur cognito,ꝙ causa ex qua
1 petitur,sit iusta & vera.h.d. ¶ Ex hoc † ꝙ dicit causa cognita apparet quòd requiraẽ partis pręsentia:vel quòd sit contumax:vt.l.in causę.§.causa cognita.j.de mino. ¶ Item no.ꝙ dicit,à prętore permittuntur.&c.Ex quo apparet ꝙ competit iudici ordinario,& non delegato.Quod hodie nõ est verũ.nam hodie etiã apud delegatum possunt agitari:vt.l.vlti.C.vbi & apud quẽ. ¶ Quæro, vtrum possit esse cã vera & nõ iusta?glo.videẽ velle quòd non:iõ exponit veræ.i. iustæ.Tu dic,ꝙ possunt esse iustæ causę ꝓpositę,non tñ veræ in facto.Item possunt esse verę in facto:non tñ iustæ in iure:vt patet ad sensum. Et ideo
2 tex.iste reqrit duo.s.iustitiã causæ,& veritatẽ.Et p hoc† aduerte:si aliqs ꝓponit aliquas exceptiões,quas iudex nõ admittit,si qdẽ incipias à primo. s.ab iniustitia:quia exceptiones illę sunt iniustę,vel manifestè sunt friuolę: posito ꝙ essent verę in facto:tunc iudex nõ grauat eum.vt.l.j.š.de offi. asse.&.C.vt nemo priua.l.fi.Non enim debet eum admittere ad probandũ id,quod probatum nihil releuat:vt.l.si duo.§. idẽ Iul.š.de iureiur.Si verò
d causæ [d] sunt iustę,si veræ essent:tunc si qdẽ pars obtulit se ꝓbaturam:iudex q nõ admittit,grauauit eã,eoipso,ꝙ nõ admisit.Si verò non obtulit se ꝓbaturam:tunc iudex non dicitur eam grauasse,nisi ꝓbet illas exceptiones & causas in eis insertas esse veras:vt extra de app.c.interposita.

SVMMARIVM.

1 *Concessa iure communi,hoc habent,ut in his curetuř de minimis: secus in permißis iure speciali.*

a POMATES. ¶ Cum publicanus.Limita per ange.in.l.qui autem de infamibus.
b ¶ Si ab eo.Cõcurrere ciuilis.Qualiter cõcurrit ciuilis cã cũ crĩali,vide Bal. in.d.l.si qs ad se fũdũ.Adde Bal.in.fi.quod euitãdi.C.de cõd.ob.tur.cau.Ade tu,quòd ex dictis Bar.š.habes,quod in delictis ꝓbatiões factę ĩ ciuili faciũt fidẽ in criminali.& idem tenet Ang.q dicit hoc dictũ Bar.verũ in.l.j. C.si qs aliquẽ testari ꝓhi.& ibi Bal.si cõtrariũ tenet Bal. ĩ.l.qđ euitãdi.hic alle.& Frã.de Are. ĩ.c.si clerici.col.pe. de iudi.referẽs.bar. etiã cõtrariũ tenere ĩ.l.ij.§.hoc edicto. j.vi bo.ra.

c SCio. [e] In his,q̃ cõtra ius cõe cõcedũtur,de minimis non curaẽ.Itẽ minimum dicitur secũdũ magnitudinẽ
1 rei.h.d. ¶ † No.ꝙ de minimis non curatur.cõtra.j.de dam.infec.l.si ꝓprietarius.in fi.primi rũ.Solu.in his,q̃ conceduntẽ secũdũ ius cõe,curaẽ de minimis,secus in his,q̃ cõtra ius cõe,ex speciali priuilegio pmittunẽ,vt hic. ¶ Quæro,qd vult dicere tex.si maiori rei,vel summæ p̃iudicaẽ?gl.vr̃ hic variare.Nã vltima glo.parua maiori rei,subaudit maximè:quasi dicat paruitas rei cõsideratur respectu sui,non habito respectu ad aliud .glo.præcedens vr̃ tenere cõtrarium:qa in vẽditione magna quantitas trium vel quatuor florenorũ esset minima:& in vẽditionem parua non esset sic.& ista magis placet, quam etiam tenebat Iac.but.tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loquens de habentibus seu poßidentibus rem,quod non comprehendit illum cui ad rem competit restitutio.*

NEmo. Nõ videẽ rẽ perdidisse,qui ad eã põt restitui.h.d.Dicit gl.ꝙ istud est p fictionẽ,vt apparet hic: dum dicit,videtur.Quod est notandum ꝓ statutis.Nã licet per beneficium restitutionis qs possit rẽ recuperare,non dicitur eã habere seu pos-
1 sidere verè.Et sic statuta† q̃ loquunẽ de habentib⁹ rem nõ haberẽt locũ in ea re,ad quam competit restitutio.vñ si imponeretur collecta ꝓ re,quam quis habet:non teneẽ soluere pro ea re,ad quã competit restitutio:vel alia actio non enim eam vere habet. Et statutum debet intelligi de re,quam quis verè habet:vt.l.iij.§.hæc verba de nogo.gest.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium restitutionis in integrum,transit ad successores uniuersales,& cedi potest.*
2 *Defunctus potest restitui,& non eius hæres:qñ decesßit in puncto,in quo expirabat beneficium restitutionis.*
3 *Casus in quo defunctus non potest restitui,sed eius hæres sic.*
4 *Minor si decedit hæreditate non adita,hæres eius potest petere restitutionem in integrum,ad adeundum hæreditatem.*

f NOn solum. [f] Beneficium restitutionis transit ad hæredes.& cęteros successores vniuersa-
1 res.h.d. ¶ † No.hoc beneficiũ trãsire ad successores vniuersales,& põt etiam cedi:vt.l.si minoris.j.de admi.tut. ¶ Cõtra hoc opp.quia priuilegiũ psonale &c.vt.l.qa tale.ĩ.sol.mat.& p Dy.in.c. priuilegiũ psonale.extra de reg.iur.li.vj. ¶ Quęro,
2 † si est dare casum,in quo defunctus potest restitui, & nõ hære.Glo.dicit,ꝙ sic.& sic ponim⁹ cũ decessisset in puncto,in quo expirabat bñficiũ restitutio-
3 nis in integrũ. ¶ Sed q̃ro† econtra,vtrũ sit aliqs casus in quo nõ potuerit restitui defunct⁹ & possit re-
g stitui hæres.R̃n.ꝙ sic [g] vbicunq; in puncto mortis pficiẽ lęsio:exẽplũ in.l.Pantonius.de acq.hæ.&.l.j.
4 & qđ ibi no.C.de resti.mili.p gl.& doc.Et p † hoc dico,qđ si minor decidit hr̃ditate nõ adita,põt ei⁹ hæres petere restitutionẽ in integrũ ad adeũdã hæreditatẽ:licet minor dũ viueret nõ haberet illud beneficiũ:qa nõ erat lęsus quando adhuc adire poterat,sed qa in pũcto mortis pfecta est lęsio,iõ hęres restitueret p dicta iura.& est casus in.l.q duos.de rebus dubiis.secũdũ Iac.de Are.& ibi hoc dixi.hoc tenet Io.an.in.c.in p̃sentia.extra de ꝓba.licet Iac.de bel.dicat cõtrariũ in quadã disputatiõe,seu distinctione quã ponit in auẽ.de triẽ.& semis.in fi.illi⁹.q.

ABstinendæ. Per finem huius legis dicit Gul. de cug.qđ licet aliquis sit accusatus,vel inquisitus de delicto, ex quo bona veniũt publicanda,qđ interim bona nõ sunt litigiosa. Non em̃ principaliter agiẽ de bonis,sed de vindicta: vt hic quod dixi plenè.j.de dona.l.post cõtractum

c POMATES.
c ¶ De seruo.Limita hanc regulã singulariter non habere locum in separatis correlatiuis. Ita Fran.Aret.l,certi cõdi.§.qñ p illum tex.ad fi.ff.si cert. peta.
d ¶ Omnes.Si verò causę.Adde Bar.in l.iij.de ap.re.
e ¶ Scio.Ad hãc leg. vide quod dixit Inno.ĩ.c.corã.extra.c. & Bald.in.l.j.C.si aduer:vẽ.pig.& dictũ Inno.in.d.c.corã.seqtur Bal.in.d. l.pemptorias.in.iij. co.C.sen.rescin.nõ pos.& hic vide barto.in.d.l.si ꝓprietarius.
f ¶ Nõ solũ.Hęc lex fallit ĩ casu singulari.l.j.C.de sentẽ.aduer.fiscũ la.li.x.secũdũ Bal.in.v. opp.ibi.

POMATES.
f ¶ Nõ solum.Vide ad intellectũ hui⁹ leg.p Ang.§.si qs, penul.co.ver.fi.in glo.insti.de act.
g ¶ Respon. Quòd sic. Ali⁹ est casus multũ nota.de quo p gl.& Bar.in.l.pater fami.de priuilegi.cre in quo beneficiũ restitutionis nõ transit ad hæredem minoris.Adde ꝙ bñficium restitutiõis in ĩtegrũ cõpetat hęredi minoris.Ang.consil. lxxxiiij. Paul. de ca.cõsi.cccxxviij. latius posui in.l.si infanti.C.de iure deliberan.

SVMMARIVM

1 *Contumax uerus dicitur, qui nuncio extra iudicium dixit, se nolle uenire.*
2 *Contumax fictus ueniens iudice sedente, restituitur ad totam causam. Idem si dolo aduersarij abfuerit uel absq; sui culpa.*
3 *Præsumptio una tollit aliam.*
4 *Lex diuus quòd loquatur etiam in uero contumace.*
5 *Omißio solennitatis, quando uitiet? remißiuè.*
6 *Lex diuus quòd habeat locum in contumace, contra quem est lata sententia interlocutoria.*
7 *Restituere litem quid sit.*
8 *Restitutio in integrum intra quantum tempus peti potest.*
9 *Libellus & litis coutestatio requiruntur, quando petitur restitutio aduersus sententiam diffinitiuam, secus si aduersus interlo cutoriam.*

DIuus. Ista est singularis lex.in cuius
lect.nostri glo.variauerunt:iõ
primò ponã casum secũdũ Ioan.posteà
ponã casũ secũdũ Azo .& secundũ Io-
an.h.d.Verus cõtumax veniens iudice sedẽte ꝓ tri
bunali,restituit̃ ad appellandũ.Idẽ si abfuerit dolo
aduersarij,vel absq; sui culpa.h.d.¶Duas ptes ha-
bet,prima qñ quis petit restitutionem:ideo,qa ve-
nit cito,& iudice sedente,ꝓ tribunali.Secũda qñ pe
tit restitutionẽ propter dolum aduersarij,vel pro-
pter casum absq; sui culpa obueniente.Secũda ibi,
nec inter has.loquit̃ ergo hæc lex secũdũ Io.in ve-
ro cõtumace:qa citatus dixit,se nolle venire,qui re
stituit̃ ad appellãdũ.Cõtra hãc lec.videtur tex.iste
dũ dicit,si citatus nõ rñdeat.sed secũdũ lec.Io.sup-
ponit̃ qđ rñdit dicẽs se nolle venire:ergo &c.Et hu
ius timore est facta quędã gl.parua,quæ dicit rñdit
1 i.nõ venit in iudicio.ex qua no.† ꝙ nõ est necesse,
qđ ĩ iudicio qs dicat se nolle venire:sed sufficit qđ
hoc dicat nũcio extra iudiciũ.Hoc dico:qa Ioã.an.
in.c.j.extrà de dolo & cõtu.in cle.videt̃ de hoc dubi
tare.¶Secũdò op.de tex.qui dicit,existimari põt
nũ sua culpa &c.Si eñ expresse dicit,se nolle veni
re-non cadit hic ista cõiectura,qm̃ ĩ incertis nõ cer
tis &c.vt.l.cõtinuus.§.cum ita.j.de verbo.obli.Hu-
ius timore Ioã.intelligit existimari põt.i.fingi.qm̃
fictio fit super certo,vt vidistis.no.j.ti.j.l.fi.in prin.
& istud colligit̃ ex dictis Io.in gl.super verbo exi-
stimari.Itẽ cõtra istã lec.opp.de ver.nec inter has.
j.eo.qđ loquit̃ de eo,qui abfuit dolo aduersarij,vel
absq; sui culpa.& sic nõ potest intelligi in vero con
tumace,ꝓut Io.intelligit.Sustinendo Io.potes dice
re,ꝙ ab initio dixit,se nolle ire:posteà mutauit pro
positum,& dum volebat ire fuit impeditus dolo ad
uersarij:vel alio casu,absq; sui culpa.Item cõtra lec.
Io.videtur litera,quæ dicit restituere litem & sic in-
nuit,ꝙ restituitur ad totam cãm,non appellandum.
Respon.sustinendo potest exponere litem debere
restitui.s.per beneficium appellatiõis.Vides igitur
qđ lect.Io.q̃ est super hac leg.ꝓcedit cũ magna vio
lentia:& finaliter mihi non videt̃ vera,qa si verum
est,ꝙ ipso veniente statim fingeret̃ nõ verus cõtu-
max,nõ esset necessaria restitutio ad appellandũ:
sed posset qs appellare ipso iure.Transeamus ergo
ad lect.Azo.quã puto veram,secũdũ quã breuiter
2 hoc intendit† Contumax fictè veniẽs iudice sedẽte
pro tribunali,restituit̃ ad totam cãm.Idem si dolo
aduersarij, vel absq; sui culpa abfuerit.hoc dicit.
¶No.ꝙ nihil est immutandũ de solennitatibus.Se
3 cũdò no.† ꝙ vna præsumptio tollit aliam[a].nam ex
a eo,quòd citatus non venit,præsumitur cõtemnere
iudicẽ:ex eo,ꝙ cito venit,p̃sumitur nõ cõtẽnere.&
sic ꝙ dicit existimari,exponitur.i.p̃sumit secundũ
Azo.¶Op.in incertis nõ certis loc⁹ est cõiecturis:
vt.l.cõtinuus.§.cũ ita.j.de ver.obli.sed qñ citat⁹ di-
xit se nolle venire:sum⁹ certi,ꝙ cõtẽnit iudicẽ:iõ
nõ est locus huic præsumptioni.Dicit Azo fateor
& ita intelligo hic in ficto contumace,qui fuit inuẽ
tus,& nihil respondit:vel nõ fuit inuent⁹,sed citat⁹
ad domum.¶No.ꝙ hic gl.appellat fictum cõtu-
macem eum,qui inuentus non fuit.de hoc videbi-
tis.j.l.ꝓxi.¶Cõtra hoc op.fictus cõtumax appel
lat̃ de iure cõmuni,& sic nõ est necessaria restitutio,
l.vt post edictum.§.in fin.j.de iudi.¶Huius timore
dicit Azo,fateor.& ideo iste restituit̃ ad totam cau-

a ¶Circa materiam istam cõtumacis, vide q̃ dicit signãter Ang.hic qđ si verus cõtumax cõparuisset post recessum iudicis a bancho,non posset iudex etiã incõtinenti ascẽdere iterum ad hoc,vt ille diceret̃ cõparuisse iudice sedẽte ꝓ tribunali.Itẽ nota,ꝙ licet verus cõtumax possit appellare:qñ cõparet adhuc iudice sedẽte ꝓ tribunali,istud ꝓcedit si esset contumax in p̃ntia iudicis.ita singulariter Bald.in.l.j.in fi.C.quorũ appel.nõ reci.Anto.Alexan.

a ¶Diuus.Tollit aliã.Adde tex.ĩ.l.si hi q adulterij.C.de adul.& ĩ.l.siue possidetis.&ibi p bal.C.de ꝓba.& in.l.mater.& ibi Ang.&Salic.C.de calũ.

sam.nõ aũt ad appellandum:qa illud poterat de iure cõi.& hoc innuit lite
4 ra sequens ibi,restituere litem &c.Lectu.† Azo.est vera secundũ doct.præ
terq; in eo,quod excludit verũ cõtumacẽ.Nã hæc lex loqtur in oĩ cõtuma-
ce secũdũ Gul.&Ia.de are.Nõ ob.quod dixit se nolle venire:& sic nõ põt
præsumi,ꝙ parũ exaudita voce p̃conis defuerit.Nam põt esse,quod audi-
diuit vocẽ p̃conis citãtis eũ:nõ tñ bene audiuit horã, sibi designatã in ter-
mino:& rñdit se nolle venire.Posteà mutauit propositum,quod appet ex
eo,quod cito venit:& ideo p̃sumit̃,quòd nõ bene horã termini audiuisset.
¶Opp.qñ dolo aduersarij est lata sñia in absentẽ,sñia est ipso iure nulla:
vt.l.si prætor.§.Marcellus.& ibi no.de iudi.Solu.ibi dolus fuit commissus
allegando falsas allegatiões:hic fuit cõmissus in impediendo reum venire
ad iudicium.¶Opp.qñ quis absq; sui culpa nõ venit ad iudicium, senten-
tia contra eũ lata nulla est:vt.l.quęsitũ.j.de re iudi.Sol.illud verum quando
iudici sentẽtianti summatim cõstaret.sed qñ non:tũc sententia valet, sed
per restitutionẽ in integrum rescinditur:vt hic,in fi.& ibi not.¶Quæro,
5 †an hoc sit verum indistinctê,quòd solennitatis omissio vitiet actum.Rñ.
& distingue:aut est solennitas substantialis,aut nõ: quod dic.vt in.l.j.in fi.
6 de ven.inspi.¶Secũdò† quęro,vtrũ hæc.l.habeat locũ in illo cõtumace,
contra quem ventũ est ad sentẽtiam interlocutoriam.Certè tex.hic loqui-
tur de eo,contra quem est lata diffinitiua,cum dicat in prin.rem amiserat.
Tñ eadẽ ratio est in interlocuroria lata contra cõtumacẽ.Nã rei appella-
tio generalis est:vt.l.j.in fi.si cer.pet.& ille qui interlocutoriã perdit:per-
dit illam litem,sup qua interlocutoria vertebatur.& ideo potest restitui eo
7 dem modo,quo hic.¶Quero.† quid est hoc dictũ,restituere litẽ.quod glo.
appellat restitui ad totam cãm.Rñ.tex.hic no.Sol.dũ dicit restituere litẽ,
vt & ratio & ęquitas postulabit.Debes eñ scire,quòd ille qui petit restitu-
tionem in integrum aduersus sñiam,non petit per bñficium restitutionis
sñiam reformari:vt puta si fuerit reus absolutus,cum deberet condemnari:
non petam per restitutionẽ in integrũ,vt condemnetur,sed petã,quòd per
beneficium restitutionis rescindatur illa sñia:& ego reponar in eo statu,in
quo eram prius:vt.l.j.C.si aduer.lib.& in pluribus alijs locis,& legib⁹,quas
statim allegabo.Sed in hoc est aduertendum:quia text.hic dicit, quòd in
primum statum reponatur,prout ratio,& æquitas postulat.Potest enim
esse,ꝙ exceptio contingit,nõ solum in sñia,sed in toto ꝓcessu:vt in mino
re q non est prosecutus aliquã speciẽ administrationis tutelę:tũc rescindit̃
vt ipsam actionem possit mouere:vt.l.j.C.si aduer.rẽ iud.Quandoq; cõtin
git lęsio:quia pendente iudicio post litem cõtestatã incipit esse absens:&
sic nõ potuit ꝓducere defensiones suas.& sua iura:tunc restituitnr,vt pos-
sit vti defensionibus,& iuribus suis:vt.C.de ꝓcur.l.quia absente.& ex qui.
cau.ma.l.j.quãdoq; fuit lęsus solũ in ipsa sñia.Processus autem fuit legiti-
mê factus,vsq; ad cõclusionẽ:tũc restituet̃,vt rescissa sñia iterum senten-
tietur ex eisdẽ actio.d.l.j.C.si aduer.lib.& hoc est quod dictat ratio & ęq-
8 tas,de qua hic fit mentio.¶Quæro practicam huius leg.intra† q̃tũ temp⁹
debet peti ista restitutio in integrũ? Glo.hic no.dicit,qñq; petitur ista resti
tutio ad appellandũ:& tunc debet dici intra decem dies.postea potest du-
rare lis,vsq; ad quadriennium.Idem tenet glo.in.l.ꝓxi.& in.l.interdum.j.
de mino.nã si per decem dies negligeret,absorberet sibi temp⁹ ad restituẽ-
dum:& sic ad nihil daretur restitutio.arg.l.sed si p pretorem.§.quoties.j.ex
qui.cau.ma.Canonistæ tamen videntur dicere cõtrariũ.Dicam vobis in
9 l.ab hostibus.§.sed quod simpliciter.ex qui.cau.ma.¶† Quæro vtrum cũ
petitur restitutio sit necessarius libellus,& litis contestatio,& similia.Re-
spon.quod sic,quando petit̃ aduersus sententiam diffinitiuam,sed si pete-
ret̃ aduersus interlocutoriam:tunc posset iudex expedire suo officio absq;
libello & litis contestatione,vt extrà de offi.iud.c.vltimo.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra minorem indefensum est ipso iure nulla: sed sententia interlocutoria ualet. & quæ est interlocutoria.*
2 *Absens causa reipublicæ, si non est defensus, restituitur ad totam causam.*
3 *Absentiarum genera sunt quinq;*
4 *Absens ex causa probabili & necessaria legitimè defensus, restituitur ad appellandum, nõ defensus ad totam causam.*
Infirmus, quomodo restituatur aduersus sententiam?
Sententia lata contra absentem, uel infirmum à sciente, est nulla. & nu.10.
Absens aduersus sententiam interlocutoriam qualiter restituatur, quando absentia est necessaria, & probabilis.
5 *Absens ex causa probabili, puta studiorum, quomodo restituatur aduersus sententiam? Et in absente ex causa probabili in negotijs incœptis, adbibetur illa distinctio, an potuit dimittere procuratorem, uel non, iuxta.l.necnon.j.ex qui.cau.ma.nu.6.*
7 *Absens ex causa necessaria, ut relegatus quando restituatur?*
8 *Sententia condemnationis, uel processus, contra expulsum de ciuitate quando ualeat?*
9 *Metus iustus est timere crudelitatem Tyranni, uel ciuitatis seditiones.*
10 *Contumacem quem non esse quomodo intelligatur?*
11 *Contumax uerus & fictus, quis dicatur?*
12 *Contumacia procuratoris uera, non aufert domino beneficium appellandi.*
Idem in contumacia tutoris, curatoris, uel syndici,
13 *Causa si tota fuit agitata per procuratorem, & citatur dominus ad audiendam sententiã qui dixit, se nolle ire: ob hoc non dicitur uerus cõtumax.*
14 *Citatus si fuerit inuentus in primis citationibus, & etiam in peremptorio, sed in ultima citatione, quæ fit post peremptoriam, non: an dicetur uerus contumax.*

inter minores

a ¶ Inter minores. Totã cãm. vide no. in materia p gloss. Barto. & Bal. in l. ab eo. C. qũo & qñ in l. pe. C. eo. titul.
POMATES.
b ¶ Et primo quero. Vide p Feli. c. cum Beltoldus. in . viij. col. de re iudi.
c ¶ Qualr subuenit. De ista materia plenè per Inno. & docto. in c. ij. de ꝓcuratoribus.
d ¶ Ignorabat. Adde Bar. & Bald. in l. pe. qño & qñ iu.
POMATES.
e ¶ Si qdẽ esset. Vide Feli. c. v. col. ij. ꝟ sic. ex hoc. de test.
f ¶ Ex cã ꝓbabili. Quid si est absẽs ex cã eũdi ad sanctũ Iacobũ: dicit cã ꝓbabilis, & fauorabilis secũdùm Bal. in. l. ab eo. C. qũo & qñ iudex in princ.
g ¶ Procuratorem dimittere. Vide qualr qs debeat dimittere ꝓcuratorẽ qñ vult se absentare, ad hoc, vt ꝓcedatur in cã. Adde Bal. in. l. ab eo. in. ij. col. C. qũo & qñ iudex. & qd' no. Barto. in. l. j. de diuer. & tempo. ꝓscrip.
h ¶ Ex cã necessaria tm̃. Idẽ si qs recessit metu criminis cõmissi est absentia necessaria, nõ fauorabilis. secũdũ Bal. i. l. ab eo. in prin. C. quomodo & quando iudex. Circa hoc vide Ang. in. q. sua Bon. i. ij. & iiij. dubio. Spe. & Ioã. an. in tit. de accus. i. ij. pte. §. sequitur. vers. qd si bãnitus. Adde quod etiã carceratus ꝓ debito habeat pro absente, ex cã necessaria, Ang. cõsil. lxv. Et de bãnito, qui non potuit dimittere ꝓcuratorem: quod detur restitutio. vide Arc. in. c. intellèximus. col. iiij. extrà de iudi.

Inter minores. ¶ Minores etiã legitimè defensi restituuntur ad totã causam: absentes verò ex necessaria & ꝓbabili legitimè defensi restituunt ad appellandum. hoc dicit. Itẽ do vobis examinare istã. l. ꝑ qstiones.
1 ¶ Quæro,† quid si minor nõ sit legitimè defensus? Rñ. tunc sñia est ipso iure nulla: vt. l. cũ & minores. C. si aduer. rẽ iudi. & l. acta. in fi. de re iud. ¶ Quero hic dicit cõtra rẽ publicã: nunqd cõtra priuatũ? Rñ. sic: vt. j. de peti. here. l. item veniunt. §. in priuatore. & C. de peti. hære. l. j. Item dr cã cognita. Quero, qd vertatur in causæ cognitione? dic vt in glo. Prędicta vera in sententia diffinitiua, quæ profertur contra minores. sententia verò interlocutoria valet, etiam si nõ sit defensus. de quo dic, vt. l. si minor. de bo. autho. iud. pos. & l. cõtra pupillũ. j. de re iud. Itẽ illud, quod dico de interlocutoria: intelligas de interlocutoria de mittendo in possessionem, seu vendendo. Item alia interlocutoria, ꝑ quã pronunciaret esse ꝓcedendum, vel non procedendum super libello. nõ valet cõtra minorem indefensum: sicut nec diffinitiua sententia. Casus est in. l. si præses. C. qũo & quã
2 do iudex. ¶ Venio ad versi. ei verò.† quero qd si absens causa reipu. non fuit defensus? dicit gloss. tunc
a restituitur ad totam causam[a]. i. vt possit vti defensionibus suis: vt. j. ex quib⁹. cau. ma. l. j. de procu. l. qui absente. ¶ Secundo qro: dicit quod hic restituitur ad appellandum: intra quod tempus debet petere. hic dicit gloss. intra decem dies. de quo dixi. s. l. proxi. ¶ Vltimò glo. hic intrat materiam de restitutione, quę datur absenti, & tractat eam per modum cu
3 iusdã summæ. ¶ † Et primò quero[b], quot sunt gene
b ra absentiarum? dicit glo. quinq;. Prima est probabilis & necessaria: vt militiæ. Secunda probabilis tantum, vt studiorum. Tertia necessaria tantum, vt relegationis. Quarta est volũtaria absentia absq; cõtumacia: vt mercatoris, vel alterius. Quinta est absentia per contumaciam. ita, dicit glo. & bene. ¶ Quæ
4 ro ergo† absenti ex causa ꝓbabili & necessaria qua
c liter subuenitur.[c] Et aduerte: quia glo. hic principaliter loquitur, qualiter ei subueniatur aduersus sententiam: non dicit de aliis lesionibus principaliter. Dico ergo quod absens ex causa necessaria & probabili, si est legitimè defensus, restituitur ad appellandum. vt hic. non legitimè defensus: vel nullo modo restituitur ad totam causam, vt in gloss. Istud dictum de absente ex causa militiæ. Idem intelligas in quolibet alio absente ex causa reipub. Romanorum: vel alterius ciuitatis: vt. l. sed & sic per prætorem. §. fi. ex quib. cau. ma. & hic in text. ibi, certis quoque &c. Item hoc idem in eo, qui absens esset à iudicio ex causa infirmitatis. Sicut enim necessitas absenti imposita à republica quem excusat: multo magis necessitas imposita à Deo per infirmitatem: De hoc est tex. in gloss. infrà de re iudi. l. quæsitum. Item prædicta vera, quando iudex, qui tulit sententiam dictam absentiam, vel infirmitatem ignora-
d bat.[d] Nam si sciuisset, sententia esset ipso iure nulla: vt. d. l. quæsitum. & ibi no. & in. l. cõtra pupillum. §. j. & ibi no. secundũ opi. Pla. j. de re iudi. quę licet ibi nõ approbet: tamen in dicta. l. quæsitum. approbatur. Item prędicta vera in sententia diffinitiua, quæ datur contra talem absentem: interlocutoria verò,
e si quidẽ esset[e] interlocutoria de mittendo in possessionẽ ex primo decreto valeret. Si verò esset de mittendo ex secundo decreto, vel de vendendo: tunc esset ipso iure nulla: quia cum non latitet cõtra eũ, non potest perueniri ad secundum decretum, vt. l. Fulcinius. §. j. qui. ex cau. in pos. eatur. & l. imperatores. de priuileg. credi. Fallit in causa noxali. & dãni infecti: vt. l. si finita. §. si fortè. de damno infec. & C. de restitu. mili. l. ignorare. & ibi no. per doc. & s. si ex noxali causa agatur. l. ij. in fi. & in dictis casibus in quibus valeret, haberet necesse petere restitutionem in integrum: vt dictis leg. ¶ Venio ad
5 secundam† absentiam. s. in eo, qui est absens ex cau
f sa ꝓbabili[f] tm̃: vt studiorũ. Hic dicit glo. ꝗ si est legitimè defensus ad nihilum restituit: vt. j. ex quib. cau. ma. l. necnon. in prin. & quando ap. sit. l. j. in fi.

Non legitimè defensus, vel nullo modo defensus, potest si vult appellare, de iure Codicis, vt. l. ab eo. C. quomodo & quãdo iud. Item põt petere restitutionem in integrum ad totã causam; vt. d. l. necnõ. in prin. ex qui. cau. ma. Nec distinguitur. potuit dimittere ꝓcuratorẽ, vel nõ: licet quidam distinxerint: vt no. d. l. necnõ. & l. sed si ꝑ prętorẽ. §. aduersus. e. ti. ita dicit gl. hic. ¶ Aduerte, quod non distinguatur: po-
g tuit procuratorem dimittere[g] vel non, vel si dimisisset & est mortu⁹ vel nõ, quod placet mihi in causis nõ cœptis ante sententiã. Nã si cã erat iã incœpta, & ipse se absentauerit ex cã ꝓbabili: est qd sibi imputetur: nisi ꝓcuratorem dimiserit. Nã cũ exercitiũ causæ incœptę sit necessarium, debebat potius illi insistere, quã propter causam probabilem non necessariam se absentare: vt. l. cõtumacia. §. j. de re iud.
6 Vnde† in negotiis incœptis dicerem adhibendam illam distinctionẽ: an poterit dimittere procuratorẽ, vel non, vel si dimiserit: & est mortu⁹, vel non: vt colligitur ex. d. l. necnon. in prin. & in. d. l. ab eo. ¶ Ve-
7 nio † ad tertiam absentiam. s. de absente ex causa ne
h cessaria tm̃,[h] vt in relegato. & in isto dicit gl. si quidẽ nõ potuit dimittere ꝓcuratorẽ, vel potuit & dimisit, & mortuus est: restituitur, aliàs secus: vt. j. de mino. l. Papinia. & l. sed & si per prętorẽ. §. j. j. ex quib.
causis. ma. Et hoc est verum: & est differentia inter ipsum absentem, & absentem ex cã ꝓbabili. in causis nõ incœptis. sed in causis incœptis adhibetur ea
8 dem distinctio. ¶ Sed iuxta hoc† quæro: hic loquitur de relegato. Quid de expulso de ciuitate sua: vtrum sñie, vel condẽnationes, & ꝓcessus facti con
i tra eum valeãt.[i] Rñ. si quidẽ bona sua sunt publicata, debet agi cõtra fiscum, q sibi successit. de hoc nõ est dubium. sed si bona non sunt publicata: tunc videtur, ꝗ ꝓcessus facti cõtra eũ, non valeant ipso iure: quia cum citetur ad locũ sibi notoriè non tutũ, in quo non posset cõparere sine periculo vitæ: citatio non arctat eũ: vt. l. sciendum. j. de lega. & ad Treb. l. de ętate. & est hodie magis expressum in cle. de re
9 † iud. capi. pastoralis. §. pisana quoq; ciuitas. Est enĩ iustus timor timere crudelitatem Tyranni, vel ciuitatis seditiones, vel seditiosos, vt. l. Fulcinius. §. qd sit latitare. j. ex qui. cau. in poss. ea. ¶ Venio ad quartam absentiam. s. de eo, qui abest absq; contumacia.
10 † Dicit glo. iste non lędit quia sententia nulla, ergo nõ eget restitutione, vt. l. de vno quoq;. j. de re iudi. Et intelligas non contumacẽ eũ, qui oĩno non fuit citatus, vel monitus per iudicem, vel si fuit citatus, nõ fuit ꝓpositũ peremptorium: vel aliud quod haberet vim peremptorii: vt. C. qũo & qñ iud. aut. cessãte & j. de iud. l. ad peremptoriũ cum. l. seq. ¶ Venio
k ad quintam absentiam. s. de eo, qui abest cõtumaciter. Et in hoc glo. loquitur mirabiliter. Aut est verus contumax, & iste non auditur appellans. secus si est fictè contumax, vt. l. & post edictum. in fin. j. de iudi. nisi veniat iudice sedente pro tribunali, vt. s. ꝓ
k xi. ¶ Pro huius declaratione, quærit gloss.[k] quis est
11 verus† contumax, & quis fictus? Glo. dicit hic, & s. l. proxi. quòd verus contumax est is, qui inuentus dixit se nolle venire aperte. & ad illum vna citatio sufficit. argu. j. ex quib. cau. in pos. eatur. l. fulcinius. §. fi. & in hoc dicit verum glos. Et aduerte, ꝗ dico vna citatio. licet non fuit dictum peremptoriè: imo dico plus, etiam si non esset citatus: si tamen dixisset se nunq; venturũ corã iudice illo, non deberet vlterius citari, sicut dicunt Canonistæ de eo, q recedit appellans ab aliqua interlocutoria, quod non est amplius citandus. Videtur enĩ dicere, se amplius nõ venturum ad iudicem; vt extra de dolo & contu. c. j. in clemẽ. quod tene mẽti. Fictus contumax est, qui inuentus nihil dixit: vel dixit se venturũ: & postcà non venit. Dicit glo. idem no. s. l. ꝓxi. contrariũ no. j. de appel. l. ex consensu. in fi. Pro quo videtur tex. C. de iud. l. ꝓperandum. §. & si quidẽ. ibi. parte acto ris minime inuenta coniuncto cum. §. sinautẽ reus. & ibi Cy. ponit istam materiam satis diffusè: & Io. and. in. c. j. de do. & contuma. in clemen. multũ latè, quẽ vide si vis. Mihi aũt ad declarationem veritatis istius, videt dicendũ: ꝗ ille cõtumax non potest appellare, qui per contumaciam non venit. ita dicit

i ¶ Valeãt. An ꝓcessus fact⁹ cõtra expulsum de ciuitate valeat, dixi post Bar. in. l. creditor. j. de solu. & de istis exercitiis. Bal. in. l. j. C. qũo & qñ iudex se temittit ad no. in. c. j. de l cle. nõ resi. i. vj. i nouella. de hac qõne, vide Ange. i. l. ij. §. quod dixim⁹. ff. si qs cau. & vide qd' ibi dixi vnũ dixit Host. & Io. an. i nouella. in. c. irrefragabili. de offi. or. qd' si qs expsse dicit se facturũ aliqd, nõ debet expectari terminus, sequit Bal. in. c. j. de milite vasa. qui cõtu. est.
k ¶ Quærit gl. & qualiter intelligat. Addit vnũ Bar. in. l. ex cõsensu. §. fi. de ap. Vnũ adde singlr ꝗsemp vbi citatio fit à iure, iste dicitur cõtumax fictè, nõ verè. ita no. dicit Spe. i ti. de contumace. §. j. versiculo fictè contumax. vñ si nõ cõparet, põt semp appellare: & Cyn. tenet in. l. ꝓperãdũ. §. sinaũt re⁹. C. de iudi. in addi. & in cle. in gl. pe. latĩ ꝑ doc. i. l. ex cõsensu. §. fi. vbi ꝑ Ange. & Bal. in. d. l. ꝓperandũ. §. sinaũt re⁹. Et vide ibi ꝑ eũ. qd si dubiũ est, an fuerit verè cõtumax, & dicit, ꝗ audit appellans.

tex.in.l.& poſt edictum.j.de iudi.& intelligiť ibi de cõtumacia eius,qui potuit venire,& non venit.Ita dicit tex.in.l.ex cõſenſu.in fi.j.de app. Vnde illum appello verũ cõtumacẽ,qui potuit venire in termino pemptorio:& nõ venit,vt.d.leg. ℭEt ideo dico ſic:qdã eſt verus cõtumax apparenter & exiſtẽter, Quidam eſt verus contumax apparenter,& nõ exiſtenť. Quidam verus cõtumax exiſtẽter & nõ apparenter.quidã eſt fictus cõtumax apparẽter,verus exiſtẽter.Quidam eſt fictus cõtumax apparẽter & exiſtenter. ℭRedeo ad primum, verus contumax apparẽter & exiſtenter eſt qui inuentus,dixit ſe nolle venire:vel fuit inuẽtus,& dixit ſe venturũ:vel nihil dixit:tñ poſteà nõ venit abſq; aliqua cauſa:vnde remanet,ꝙ ſolum fuit contumacia & contempus iudicis:iſte non auditur appellans. Potuit em̃ venire & noluit.vt.d.l.ex conſenſu.in fi.de appell.&.d.l.&
a poſt edictum.in fin.Quidam eſt verus contumax[a], apparenter ſed nõ exiſtenter:vt puta,inuẽtus q dixit ſe nolle venire:poſtea mutauit ꝓpoſitum & volebat venire,ſed fuit impeditus dolo aduerſarij ,vel ex aliquo caſu abſq; culpa ſua:vt.ŝ.l.proxi. in fin.
b Iſte ſi vult appellare non audietur [b]à iudice,à quo appellatur.Nec admittitur ei⁹ appellatio:quia eſt verus contumax apparenter. tamen coram iudice appellatiõis,ad quẽ eſt appellatum hoc probabit: ꝙ in rei veritate non eſt verus contumax, probãdo cauſam impedimenti:& tũc ꝓcedeť ſuper appellatione ſua:ſicut ſi eſſet admiſſa.vt.l.ſciẽdum.j.de appel.reci.C.de appel.l.à.procõſulibus. Idẽ de eo,qui fuit inuentus,& dixit ſe venturum, vel nihil dixit. nam ſi non venit,eſt verus contumax apparenter, & eius appellatio non recipietur. Et ſi cauſam coram iudice appel.ꝓbauerit ꝙ non eſt verus contumax exiſtẽter: ꝓceditur in appellatione:vt.ŝ.dictũ eſt. Vbicũq; autẽ dixi,verũ cõtumacẽ nõ audiri appellãtem.intellige niſi venerit iudice ſedẽte ꝓ tribunali. Nã tũc ex illo actu præſumiť,quòd nõ fuerit verè cõtumax,& audietur appellans:vt.ŝ.l.ꝓxi. Quidam eſt fictus contumax apparenter,& verus exiſtenter:vt in eo qui nõ fuit inuentus, tñ citatio peruenit ad eius notitiam:& tunc cum poſſet venire, non venit:tunc iſtius appellatio recipietur à iudice à quo:qa ſibi non liquet ipſum eſſe verũ contumacẽ.Sed ſi pars,contra quam eſt interpoſita appellatio,coram iudice appellatiõis hoc probabit.ſ. ipſum ſciuiſſe,& contẽpſiſſe venire.nõ ꝓcedeť ſup eius appellatione.Ita poteſt intelligi. C.de iudi.l.
c properandũ.§.ſinautem.[c]in fi.coniuncto præce.§. ibi parte actoris minime inuenta.De hoc etiam videtur glo.in.d.c.j.extrà de dolo & cõtu.& eſt aduertendum in eo,qđ dixi qñ p cõtumaciã nõ venit: qa ſi eſſet cauſa aliqua ꝓpter quam venire nolebat:vt puta,qa timebat iudicẽ:ne faceret eum approbare ſñiam:qa ſic erat conſuetus alijs facere: vel qa erat ruſticus,timebat ire ſine aduocato,& ſil'ia.q̃cunq; eſſent,q̃ poſſent eũ excuſare à cõtẽptu iudicis,puta rẽ ipſum debere audiri appellantem:qa ceſſat vera contumacia. ℭQuartò:qdam eſt fictus contumax apparenter & exiſtenter:vt citatus ad domum, ad cuius notitiã citatio nõ peruenit:& iſte ſine dubio auditur appellãs:vt.l.ab eodẽ.C.qũo & qñ iudex.
12 ℭQuæro†.vtrum ſi procurator eſt verè contumax,
d auferatur dño[d]beneficium appellandi. Breuiter vr̃ ꝙ non. Nã ex facto procuratoris,non puniť dñs,vt l.j.§.ſi ꝓcurator.ŝ.ſi quis ius di.non obtempe.non obſt.l.j.j.qñ app el.ſit.qa qñ ꝓcurator non appellauit intra decẽ dies,ius appellandi perit ſui natura: quia nõ venit plus. Nõ aũt inferť hoc in pœnã non appellantis:ſed quòd verus cõtumax nõ audiatur eſt in pœnã cõtumaciæ.& hoc tenet Inno.extrà.vt lite nõ conteſt.c.j.in fi.Idem puto de cõtumacia tutoris & curatoris,vel ſyndici.hoc videť ſentire gloſ. j.de regu.iur.l.non poteſt dolo carere. ℭQuæro,ſi
13 cauſa†tota agitata eſt per procuratorẽ: ad audiendum ſñiam fuit citatus dñs,qui dixit ſe nolle ire: vel nihil dixit:an dicatur verus contumax? Rñdeo nõ:qa nõ teneť ire:põt tñ ſi vult:vt.l.procuratorrb⁹ C.de procura. Et ideo cũ habet iuſtam cauſam,non debet pati pœnam cõtumaciȩ.ſicut.ŝ.dixi de alijs q

a ℭVerus cõtumax. vt appareat qs verus cõtumax,& qs fictus appelleť.Et adde no.Ioã.an.in nouella.ĩ.c.prudentiã.de offic.de leg. Bal.ĩ.l.cõſentaneũ aliqd p eũ in.c.j.de mili.vaſal.q contu. eſt. Adde Angel. cõ.clxxxij. &.ccxlvj.Old.conſil.lxv.

b ℭNõ audieť.Vide glo.in cle.j.de do. & cõt.Adde quòd iſta habet locũ in vero cõtumace añ ſñiam.ſi verò ẽ verus cõtumax in ꝓceſſu añ ſñiam nulla leg. cauetur, qn poſſit appellare.ita no.Bald.in cõſ.ſuo incip. inqſitus fuit citatus.& probo p id.qđ hr̃ p gloſſ.& doc.in.l.ij.§.quod ſi actor.de iura. calũ. vide moder.in.l.ex cõſenſu.& illud ꝙ dixit tenet Bal.ĩ.l. eos.§.j. C.de app. An cõtumax. appellet.d.Card.cõſi. lxiiij.& do.de Ro. deciſio. cxxxiij. & clxxxvij.

c ℭSinaũt.& vr̃ probari in.d.l.ex conſenſu.in fi.de app. no.Bal.in. d.l. diffamari. de inge.& ma.& ĩ auť. hodie. in.ij.col.C.de.app.

d ℭAuferať dño. vide Bar.in.l.j.in fi.j. qñ appel.ſit.&ibi dixi.

d ℭAuferať dño.vide Cardi. conſil. xxxij.ĩ.ij.col. in fi.

habent aliquam cauſam nõ veniendi:vt.l. cõtuma-
14 cia.§.j.j.de re iudic. ℭ†Quȩro,qd ſi aliqs in primis citationibus fuit inuentus:in vltima citatione non fuit inuentus,an dicetur verus cõtumax? Reſpon.ſi quidẽ inuentus,in primis citationibus ante,q̃; perueniretur ad edictũ perẽptoriũ,ex illis nõ erit verus cõtumax:vt.l.cõtumacia.§.cõtumax.de re iudi. Vnde ſi in tertia nõ fuit inuẽtus,nõ dicã eũ verũ cõtumacẽ.ſed ſi fuerit inuẽtus ĩ citatione perẽptoria,& poſt eà in alia citatione,quȩ ex benignitate ꝓponiť,ſecũdũ.l.& poſt edictũ.in prin.j.de iudi.nõ fuerit inuẽtus:tũc reputo eũ verũ cõtumacẽ:qa p ſequẽtẽ citationẽ nõ purgať cõtumacia p̃cedens,ſed fit ad oẽm malitiã ſuperandã.arg.auť.iubemus. C.de iudicijs.

Quod metus cauſa geſtum erit Rub.

ℭContinuatio rubricȩ patet ex poſitis.ŝ.tit.j.l.j.

SVMMARIVM.

1 *Moderni gaudent breuitate.*

2 *Actum ponens prout eſt in patiente,præſupponit eum,prout eſt in agente.*

Lex uel ſtatutum loquens de uxore,intelligitur etiam de uiro.

AIt prætor. ℭQuod metus cã geſtum eſt,non habetur ratum. Et ponit diffinitionem metus,& diffinitionem violentiȩ.&.h.d.vſq; ad fin.l.
1 ℭNota† ꝙ gaudent breuitate moderni. ℭSecundo not.diffinitionem metus,& diffinitionem violẽtiȩ. ℭOpp.quòd metus & vis ſunt diuerſa.quod apparet:qa diuerſȩ ſunt diffinitiones: vt hic:ergo ad poſitionem vnius,nõ ſequitur poſitio alterius:vt.ŝ.ti.ij.l.fi.Sed hic videť cõtrariũ:quare male. Rñ.vis habet ſe per modum agentis. Radicatur em̃ vis in inferẽte metum. Metus aũt reſpicit pſonam patientem.nam in agente nullus eſt metus.
2 Et ideo habes†notare,quòd q ponit actũ,prout eſt in patiente,preſupponit eum,prout eſt in agente. nec eſt neceſſe,quòd exprimatur.& hoc eſt notan-
e dum ad multa. Pono vnum caſum.[e]lex dicit aliquid de vxore:certè vxor non poteſt eſſe ſine viro,debet etiam intelligi de viro:vt.C.de indi.vidu.tol.l.fin.

COntinet.

Sed vim. ℭBreuiter in hac lege intelligimus de vi iniuſtè illata.h.d.

f MEtum. ℭMetus intelligitur qui cadit in conſtantem virũ vt mortis,vel cruciatus corporis,vel ſeruitutis,vel pudicitiæ:ſecus ſi alterius leuis vexationis:vel infamiæ.h.d:vſq; ad.l.metum autem. ℭOpp.quòd metus infamiȩ inducit reſciſſionẽ cõtractus:vt.j.eo.l.fi.§.ſi fœnerator. Rñ.nõ reſcindiť p actionẽ,quod metus cauſa:vt hic ſed p officiũ iudicis,vt ibi. Idẽ ſi p timorẽ reuerẽtiȩ,vt puta,ſi filia ob reuerẽtiã prĩs:vxor ob timorẽ & reuerentiam viri.clericus ob timorẽ,& reuerẽtiã Epi aliqd fecerit vt.l.j.§.quæ onerandæ.j. quarũ re.ac.nõ da. Et ideo gloſſ.dicit,quòd factũ metu reſcinditur multis modis.quod dic,vt no.hic ſuper.l.nec minorẽ.&.l.interpoſitas.C.de tranſac.& ibi plenè dixi.

SVMMARIVM.

1 *Verba edicti debent intelligi de metu inſtanti.*

Metus inſtans intelligitur etiam,quando res ueriſimiliter tendit ad metum.

2 *Armati,qui non tendebant ad locum,non tenentur hac actione poſſeſſore fugiente.*

3 *Edictum quod met.an coucurrat cum interdicto unde ui?remiſſiuè.*

MEtum autem. In hac actione debet ꝓbari metus periculi inſtantis, non ſuſpi-
1 cati in futuro.h.d. ℭ†No.ꝙ debem⁹ in-
g telligere verba edicti de metu inſtãtis,[g]licet ſint ſimpliciter ꝓlata.qđ facit ad mľta. Et eſt aduertẽdũ, qđ iſtãs met⁹ nõ accipiť ſimpľr,ꝓut verè ẽ de pñti: ſed qñ res ad hoc veriſimiľr tendit.ar.l.iij.cũ.l.ſeq.j. de do.cã mor.vbi tex.eſt no.& ita loqť ille tex.ſicut iſte.

e ℭPono vnum caſum.Not. de materia correlatiuorũ. Vide.qđ n o.Bal.ĩ l.nemo.C.de ſacroſan.eccle.& no.ĩ.l. ſi conuenerit.ff. de pac.in.l.fi.ff.de accep.l.fi.C. de indi. vidu.& Bal.in rub. de iureiuran. And. Barb.

POMATES.

f ℭMetum.Ad iſtã legẽ & quaſi ad totum tit.vide Alex. conſi.vlt.in.iij.vol. & cõſi.c.j.eod.vol. & conſi.xcix.& cõſil.xlvij.& ſeq.iiij. volu.

g ℭMetũ aũt.Metu inſtanti. & vide qđ dicit Ioã.and. in.c. quia propter. de elec.quòd vult⁹ terribilis potentis, infert iuſtum metum. Quod dictum reaſſumpſit Bal.de pace.iur.fir. in.§.iniuria.Et adde quod dixi poſt Barto.in.l.metum. C.eo.quòd vultus terribilis debet oſtendi contra delinquẽtem.in auť.de man.prin.§. talem no.ſed contra innocentem,nõ niſi ad prȩludia inquirendi veritatem.C. ad Sylla.l.fi.vide Bal. in.d.§.iniuria.& ad de quæ no. Bartol. in.l.creditor.in fin. de ſol.Adde qualiter probetur met⁹ Alex. conſil.cliiij. Pe.de ancha. conſ. ccc.per Old.conſi. xxxv.& de multis coniecturis ad probandum metum.p Bal. cõſi.cccxxxvij.j.lib.per Ro. cõſil.cccxxx. & qs ſit metus,qui caderet in conſtantem virum,per Alexã. conſi.xcix.iiij. lib. & an metus Tyrãni ſit ſufficiens ad excuſandũ vaſallum,qui alteri,quã domino iurat fidelitatem,per Ab.cõſilio.iij.fin.lib.

iste. ¶ No. ꝙ illud, qđ dr̄ metũ, debet intelligi ab aliquo illatũ esse. nõ em̄
2 sufficit qđ sit metus, nisi ab aliquo inferatur. ¶ † Not, qđ armati, qui ad
illũ locũ nõ tendebãt, nõ tenent̃ possessore fugiẽte. ¶ Ad quod opp. de. l.
nõ solũ. §. si dñs. j. de vsu. Sol. bñ videor vi deiectus, q̃tũ ad perdẽdã poss.
nõ aũt quãtũ ad inducendã hãc actionẽ, vel interdictum vnde vi: nisi in-
gredientes viderem. Ideo glo. hic distinguit. de hoc vide eũ. ¶ Itẽ opp. de
l. iij. §. si qs. de vi & vi ar. gl. soluit hic, & bñ. ¶ Querit glo. nunquid istis ca
3 sibus res dicat̃ vitiosa: vt impediat̃ vsucapio? dic vt in glo. ¶ Vltiò † glo.
dicit hic, ꝙ istud edictum nõ cõcurrit cũ interdicto vñ vi: sed cum interdi
cto quod vi aut clã. sicut. j. ꝓxi. §. cõtrariũ no. C. de dolo. l. ij. dic vt ibi p Cy.

Idem.

¶ Hęc actio concurrit cũ interdicto, qđ vi aut clam. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Ratio, quæ ponitur indeterminatè, cõprehendit omnem determinationem, quæ ad eam potest referri.*
2 *Populus & uniuersitas possunt metum inferre.*

Animaduertendum.

¶ Contra vniuersitatẽ metũ inferentem habet locum hoc
edictum. h. d. vel sic: Siue violẽtia inferatur à priuato, siue ab vniuersitate
1 vel collegio, habet locũ hæc actio. h. d. ¶ † Not. ꝙ qñ rõ ponit̃ indetermi-
2 natè cõprehendit oẽm determinationẽ, q̃ ad eã põt adaptari. ¶ † Not. ꝙ
a populus & aliæ vniuersitates, possunt inferre metum[a] & delinquere. Cõ-
trà. l. sed si ex dolo. §. j. j. de do. Sol. glo. de facili non inferũt dolum, vel me-
tum, nec deliquũt: sed cũ difficultate sic: vt hic. & l. j. j. de li. vni. & l. aliud.
§. refertur. j. de reg. iur. Dixi de hoc plenè in. l. aut facta. in fi. j. de pœ.

SVMMARIVM.

1 *Causa posita in lege, in dubio intelligitur de proxima, non autem de remota.*
2 *Iuuare alium nunquis teneatur?*
3 *Statutum, quòd qui acceperit pecuniam, uel promissionem, ut aliquem remitteret in ciuitatem: non comprehendit non officialem.*

Sed licet.

¶ Licet mihi accipere pecuniã, vt te à violentia illata
1 per alium liberẽ. h. d. ¶ † Not. ꝙ qñ lex ponit cãm, in
dubio intelligit̃ de proxima, nõ aũt de remota. Pro hoc. l. carboñ. j. de ver.
2 signi. ¶ † No. ex hoc. §.[b] ꝙ ego non teneor alium iuuare[c]. Quod apparet:
b quia possũ ꝓ hoc accipere pretiũ: vt hic. si em̄ tenerer turpiter acciperẽ:
c vt. l. pe. j. de cõdi. ob tur. cãm. ¶ Istum. §. † allegaui prima vice, qua fui hic,
3 ad. q. Erat reformatio ĩ ciuitate ista, ꝙ quicũq; receperit aliquã pecuniã,
vel aliquã ꝓmissionẽ ab aliquo, vt remitteret eũ in ciuitatẽ Spoleti, debe-
ret puniri. Modo qdã recipit pecuniã à dño Petro, si remitteret eũ ĩ ciuita
tẽ Spoleti: tũc ego dicebã, ꝙ aut ille erat officialis: & tũc dicit̃ illicitè acci-
pere: vt. j. ad legẽ Iul. repe. p totũ. Et sic habet locũ dispositio illi⁹ reforma
tionis. Aut nõ erat officialis: & tunc non incidit in reformationem: quia li
citè acceperat. ita dixi per hunc. §.

SVMMARIVM.

1 *Res dicitur perfecta executione facta.*
2 *Sententia condemnatoria regulariter executionem requirit: non absolutoria.*
In actis liberatoriis, non est necessaria executio.
3 *Verba legis negatiuè prolata, etiam ad iudicem relata, actionem & exceptionem producunt: affirmatiuè uerò officium iudicis.*
4 *Interlocutio Principis redacta in corpore iuris, habetur pro lege.*

Sed quod prætor.

¶ Ex hoc edicto in reb⁹, seu negotiis perfectis oritur actio & exceptio. h. d.
1 ¶ † No. dici rem perfectã, qñ facta est executio. ¶ Not. ex isto. †. §. quòd
2 sñia cõdẽnatoria reqrit executionẽ regulariter: sñia absolutoria trahit se-
cũ executionẽ. & sic no. ꝙ in actis liberatoriis nõ est necessaria executio:
quia statim secũ trahit liberationẽ & executionẽ. & iõ dicit̃ hic, ꝙ cõtract⁹
3 acceptilatiõis statim est ꝑfect⁹. dixi ĩ. l. miles. §. iudicati. j. de re iud. ¶ † Itẽ
no. quòd verba. leg. negatiuè ꝓlata, licet ad iudicẽ referant̃, actionẽ & ex-
cep. ꝓducũt: sed si essent affirmatiuè ꝓlata: tũc in dubio inducũt offm̄ iu-
dicis: vt. l. ait pretor. in prin. cõiũcta. l. qđ si minor. ĩ fi. j. de mino. dixi ple-
4 nè in. l. j. j. de cõdi. ex lege. Cõtra hoc facit. l. extat. j. eo. & ibi dicã. ¶ † Item
no. quòd interlocutio Principis redacta in corpore iuris, habet̃ pro lege.
¶ Quero ĩ quo malè dixerit Põp. qdã dicũt, qđ ĩ scđo dicto. gl. dicit, qđ
imo etiã ĩ primo. Nã si negotiũ est ꝑfectũ, ille q metũ ĩtulit, nõ dicit aliqd
meticulosè: vñ nõ ẽ necessaria exceptio. solũ ergo actio habebit locũ illo
casu: Sed quia Iurisc. dicit in vtroq; casu habebit locum actio & exceptio,
potes dicere, qđ si per metũ cõpuli te ad dandũ mihi rẽ, sine dubio com-
petit actio. Itẽ & exceptio si res reuertat̃ ad te, vt. l. sed & partus. j. eo.

SVMMARIVM.

1 *Tertia lectura, quæ est Azonis est uera. s. quòd si per metum transtuli dominium, uel liberaui te ab actione, datur actio quod metus causa, ut restituar in pristinum statũ.*
2 *Natura oratiõis negatiuæ, est, ut nullo tempore uera sit: licet ad tẽpus latere possit.*
3 *Verbum ratum, refertur ad ius: firmum, ad factum.*

Volenti.

¶ Difficilis est: & difficultas ei⁹ est in gl. & legit̃ trib⁹
modis. secũdũ verã lec. hoc intẽdit. Metũ passo dat̃ vti
lis ex hoc edicto ipso iure: p actionẽ ex hoc edicto restituit̃ directa. h. d. &
pono casum secũdũ lec. verã. Ponam⁹, quòd tu p vim compulisti me, vt ti
bi traderẽ rẽ meã ex cã donatiõis: vnde donaui, & tradidi p metũ. & sic trã
stuli dñiũ in te. Modò dictũ est, quòd ex hoc edicto ꝓducit̃ actio & exce
ptio. q̃rit̃ mõ qualr̃ subueniat̃ mihi? dic qđ habeo ipõ iure vtilẽ in rẽ, quæ
primò erat directa. Itẽ habeo actionẽ in ꝑsonã ex hoc edicto, p quã rescin-
dit̃ qcqd actũ ẽ. hoc dicit secũdũ verã lec. Et prima
lec. gl. est ꝙ vtilis ĩ rẽ habet locũ, qñ met⁹ intercessit
circa corporalia: qđ met⁹ cã, q̃ est ꝑsonalis habet lo
cũ, qñ circa incorporalia met⁹ ĩtercessit. vñ secũdũ
hãc lec. dat̃ vtilis ĩ rẽ, qñ dñiũ est trãslatũ. Actio qđ
me. cã ꝑsonalis, qñ ĩcorporalia iura p metũ sunt re-
d missa. ¶ Secũda lec.[d] est ꝙ circa corporalia hẽat lo-
cũ actio ꝑsonalis, qđ met⁹ cã, & vtilis ĩ rẽ. Circa in-
corporalia verò solũ qđ me. cã. vñ secũdũ Io. ĩtelli-
git̃, ꝙ dat̃ actio vtilis in rẽ: qñ dñiũ est trãslatũ p me
tũ: & dat̃ actio, qđ met⁹ cã, quę est ꝑsonalis etiã tũc,
qñ est trãslatũ dñiũ. Et in hoc differt à prima casus
positiõe, qđ det̃ etiã dicta actio, qđ met⁹ cã, qñ iura
corporalia sunt remissa: sed nõ daret̃ vtilis actio ꝑso
nalis: licet vtilis in rẽ. Assignat rõnẽ: quia dñiũ idẽ
durat, licet ĩ aliũ trãsferat̃, nõ tñ durat actio, qñ acce
1 ptilatio ĩterponit̃, sed totũ extinguit̃. ¶ Tertia lec. †
est qđ vbicũq; habet locũ prima vtilis, & actio ĩ ꝑ-
sonã. s. qđ met⁹ cã siue circa corporalia, siue ĩcorpo-
ralia, & istã teneo, quę fuit Azo. vñ ĩtellige secũdũ
Azo. ꝙ si p metũ trãstuli dñiũ, vel p metũ liberaui
te ab actiõe, dat̃ actio, qđ met. cã: vt restituar in pri-
mũ statũ, vt ĩ p̃cedẽti. §. dat̃ ẽt vtilis in rẽ, & vtilis in
ꝑsonã, quę primo erat directa. Hęc op. Azo. ꝓbat̃
e p casum. j. e. l. si mulier. ĩ fi. ¶ Sed videam⁹ rõnẽ[e], &
ad ĩtelligẽtiã hui⁹, debes p̃mittere duo. Primo quòd
ṽba negatiuè ꝓlata statim suũ ꝓducãt effectũ, licet
qñq; manifestet̃ ex parte: vt. l. iiij. j. de manu. te. Secũ
dò debes scire, qđ actiões ĩtroductę à iure ciuili p̃tor
nõ põt iure directo tollere vel ĩtroducere: vt. §. quos
aũt. ĩsti. de bon. poss. & j. de mi. l. & si fine. §. sed qđ
Pap. Ergo cũ ṽba hęc dicãt, ratũ nõ hẽbo, statim as-
sumũt suũ effectũ. Secũdò p̃dicta esse vera colligit
Iuriscõ. ex ṽbis edicti & ipsorũ significatiõe: dũ di-
2 cit: ratũ nõ habebo. † Natura em̄ orõnis negatiuę,
est: vt nullo tpe ṽa sit: licet qñq; possit ad tp̃s latere,
vtrũ sit ṽa, vel nõ: vt. d. l. iiij. j. de ma. test. Sic ĩ ꝓpo-
sito, cũ p̃tor dicit: ratũ nõ habebo. hoc est nullo tpe
habebo ratũ: vñ & añq; veniat̃ ad iudiciũ p̃tor ratũ
nõ habet: sed tũc declarat̃ ipm̃ ratũ nõ habere: vt. d.
l. si mulier. j. eo. §. j. vñ secũdũ subtilitatẽ iuris ciuilis,
si dñiũ sit trãslatũ, & liberatio sit secuta p acceptila
tionẽ, prętor p suũ edictũ nõ põt restituere dñiũ di-
rectũ, nec actionẽ directã, sed nõ habẽdo ratũ, qđ ge
stũ est, statim restituit̃ vtilis ipso iure, qđ põt p̃tor.
¶ Sed quia hoc fortè nõ sufficit nec de hoc cõtẽtus
est ille, q pass⁹ est metũ, dat̃ sibi actio, qđ met⁹ cã: p
quã directã coget̃ restituere à p̃tore viuo, qđ nõ po
tuit facere edictũ p̃toris mortui. Itẽ coget̃ restituere
rẽ, quaten⁹ de facto fuit ad eũ trãslata: qđ ipõ iure fie
ri nõ potuit: Et iõ apparet, ꝙ ex ṽbis edicti, dũ dicit
ratũ nõ habebo. habet primã vtilẽ ĩ rẽ, vel in ꝑsonã.
Itẽ actionẽ, qđ met⁹ cã, vt restituat̃: iõ puto, ꝙ si eẽt
dispositio iuris ciuilis, quę diceret: ratũ nõ habebo,
cõpeteret prima directa ĩ rẽ & ĩ ꝑsonã. Tene menti:
3 quia vtilia sunt. Itẽ ṽbũ ratũ, † refert̃ ad ius. q. d. ratũ
nõ habebo de iure. verbũ firmũ, refert̃ ad factũ. vñ si
diceret nõ habebo ratũ, neq; firmũ, ĩtelligit̃ ratũ de
iure: firmũ, de fctõ. Qđ no. ĩ. l. id, qđ paupib⁹. C. de
epi. eccle. Et iõ p̃tor nõ habet ratũ de iure inq̃tũ ipe
põt. & qa ipso iure nõ sufficit: adhibe remediũ facti,
p ĩ ĩtegrũ restitutionẽ ꝓposita actiõe, qđ met⁹ cã:
qa p̃tor ratũ nõ habet: sed qa nõ põt dñiũ quęsitũ al
teri auferre iure directo, cõcedit vtilẽ actionẽ. Itẽ ex
istis verbis cõpetit metũ passo actio, per quã cogitur
ille qui metũ intulit, reddere dñiũ directũ, vel se po
nere in pristinã actionẽ directam: ergo qđ hic dicit̃,
ex his verbis edicti, colligit̃ de necessitate. quod no.

Idem Iulianus.

¶ Metũ inferens tenetur restituere: & de
dolo cauere. h. d. vel sic: Qui restituit rem per hanc
actionem, cogitur cauere de dolo. h. d.

f Licet tamen.

[f] ¶ Persecutoria tollitur p pœnalẽ, qñ ĩest rei ꝑse
cutio. h. d. vel sic. Actio in rẽ tollitur p pœnalẽ: & e-
cõuerso: qa in pœnali cõtinet̃ rei ꝑsecutio. h. d. Op.
quod nõ est, tolli nõ põt: vt. l. nã & si. §. post defectũ
de iniust. rup. test. sed ad quadruplũ nõ cõpetit, nisi
secuta cõtumacia. So. vt in gl. ¶ Itẽ opp. de. l. si pro
fure. j. de condi. fur. Sol. vt in gloss.

a ¶ Animaduertendum. inferre metũ. Et facit iste text. quod si commissa est gñaliter inquisitio cõtra quoscũq;: intelligit̃ commissa inqsitio contra vniuersitatem vel colle i i. de quo du bitat̃ p S[illegible] in tit. de inqsi. ĩ. §. [illegible]. quid si ĩquisitio. & hoc tenet Cy. hic. ĩ addi. & Bald. in. l. sed si hoc. §. q manumittitur. s. de in ius voc. in lect. anti. per Inno. ĩ. c. graue. de sent. excõ. & quod no. Bart. in. l. aut facta. §. fina. de de pœ. & Bald. in aut. quicunque. de epi. & cle.

POMATES.

b ¶ No. ex hoc. §. Vide Ia. in. l. vt vim. j. col. de iust. & iure. Ro. consi. cxvij.

c ¶ Sed licet. aliũ iuuare. an teneat̃ aliquem iuuare, vide tex. in. c. dilecto. de sen. exc. in. vj. legit̃ & no. in. c. quante. eo. ti. in anti. & qđ dixi post Bar. in. l. p̃scriptis. ad fi. C. si cõtrarius. & istud notat Bar. in. l. verũ ff. de parri. & c. sicut dignum. de homi. & Bal. in. l. j. vn de vi. & Bar. & bal. in. l. vt vim. & qđ no. Bart. in. l. j. in. §. sed in eo. ad Sylla. Fallit in familiari, qui teneret̃ adiuuare dñm. l. cũ dominus. ad Sylla. secundum Flo. in. l. scientiam. §. si qs. s. ad legem aquili. An qs teneat̃ iuuare, vide Roma. ꝙ non eius consil. cxvij.

d ¶ Volẽti. secunda lec. vide ĩ. l. iij. C. e.

e ¶ Rationẽ. Adde quę not. per Bal. in l. j. in. iiij. col. de condi. ex leg.

f ¶ Licet tñ. vide in l. iij. C. e. & l. si per vim. j. e. l. si cum except. §. post annũ. Et an istud remedium concurrat cũ l. si quis in tantam. vide Bar. in. l. sequitur. §. si fundũ. de vsu. & glo. & in. d. l. si quis. ad fi.

Ex hoc edicto. ¶ Per hāc actionem debet res in pristinū
statum restitui:aliàs contumax in quadruplum cō
demnabit̄.h.d.vel sic.per hanc actionē fit restitutio
in pristinum statum,& ad restituendū metum infe
rens cōpellat̄.h.d. ¶ Opp.de.l.si qs accepto.&.l.si
mulier.j.de cōdi.ob causam. Sol.intellige quod hic
dicitur,ꝙ reponat in pristinā obligationē, si est de-
bitum cōditionale,vel in diem:aliàs debet soluere.
vt in cōtrariū facit.l.si spōsalib⁹.j.de iure do. ¶ Quę
ro,qn̄ debitū est cōditionale,& qs nō vult reponere
se in pristinā obligationē,qd quadruplabit̄?qcqd di
cat gl.dic,ꝙ quia iste cōuenit̄ ex suo dolo, totū qđ
erat in obligatione quadruplabitur:vt.l.locū.§.con
dẹnatio.de tab.exhi. ¶ Sed qd si est talis obligatio,
quę non pōt in pristinū statum reponi;dic vt in gl.
quā no.quia vides, ꝙ obligatio ex delicto, non pōt
cōtrahi sub cōditione,sed purè.nec recipit diem,vel
conditionem.Quod intellige qn̄ ex dolo:secus si ex
culpa,saltem quo ad executionem: vt.l.in leg.aql.
si deletū.j.ad leg.aqui. Fallit in.l.si tutor reipublic.
in fi.j.de tut.& ra.distra. ¶ Sed quid si reus & multi
fideiussores tenentur:an contra omnes quadrupla-
bitur?dic vt in gl.& dicam.j.in seq.§.

Cum autem. ¶ Hæc actio est in rem scripta, ideo datur cōtra
oēs,ad quos cōmodū puenit ex metu.Itē est restitu
toria:& iō oīa in pristinū statū reponit.h.d.cū.l.se.

SI quis. ¶ Non tenetur quis ex metu illato per alium, nisi quatenus commodum ad eum peruenit.hoc
dicit.

SVMMARIVM.

1 *Titulus quando non excuset à percipiendis?remissiuè.*

SEd & partus. ¶ Accessiōes perceptæ & q̄
à petitore percipi potuerunt, veniunt
1 in hac actio.h.d. ¶ No.hic casum† quo
titul⁹ à percipiēdis nō excusat.Sūt & alij casus,q nu
merāt̄ hic,de quo ī.l.si qs fūdū.& p totū.C.de rei vē.

SVMMARIVM.

1 *Vim ui licet repellere,etiam ex interuallo,quantum ad actionem,quod metus causa.*

2 *Exceptionem habens & uim committens,potest accusari leg.iul.de ui.*

Quæri potest. ¶ Actio, qđ met⁹ cā, non cōpetit ei, qui ex
metu dānificatus non est.h.d.vel sic. Qui per metū
reddit,qđ reddere tenet̄ hac actiōe, vel alia, nō ha-
bet actionē qđ met.cā.h.d.cū.§.seq. ¶ No.gl.q̄ dicit
ꝙ quis tenet̄ de fructibus perceptis & percipiendis,
1 licet habeat titulū. ¶ Opp.& videtur,ꝙ vim† vi re
pellere nō licet, nisi incōtinenti:vt.l.j.C.vn̄ vi.&.j.
de vi & vi ar.l.iij.§.cū igitur.&.l.vt vim.š.de iusti.&
iure.Sol.qdā intelligūt sic istū.§. qđ vis fuit adhibi-
ta incōtinenti. Tu dic,ꝙ hoc verū quātum ad inter
dictum vn̄ vi.quantū autē ad hanc actionē,hoc non
curat̄.Ratio:quia reqrit dānū:vt hac.l.in fi. ¶ Secun
dò op.quia secūdū hoc,q intulit vim,debet primam
actionē pdere.s.ꝙ met.cā:vt hac.l.ī fi.&.j.l.pxi.So.
gl.dicit no.licet amittat actionē, nō tamē amittit ex
ceptionē,si posidet. qđ est not.dicā.j.l.pxi. Et si
2 †dicas:ergo nō puniet̄ violentia in eo,qui habet ex
ceptionē.Rn̄.imo punitur:quia poterit accusari le-
ge Iul.de vi. ¶ Ad fi.huius.§.op.si verum est inferē-
tem metum amisisse ius crediti:ergo verū erit istud,
qui coactus est soluere sustinuisse damnum:quia sol
uit indebitū:& sic habet locū act.qđ met.cā.Gl.di-
stinguit tria tpa:ideo dic, vt in ea,in eo qđ dicit gl.
cōsiderari punctū:quia tpe metus adhuc nō amise-
rat. ¶ Opp.paria sunt quid esse futurū de pximo,
vel iam esse productū in esse:vt.l.nō tm̄.in prin.j.de
execu.tu.&.l.vt iurisiurādi.in prin.de ope.lib.m̄.qđ
etiam post violentiam illatā, nō admisit ius crediti
ipso iure,sed sperabatur admitti p sn̄iam:vt dicam.
j.l.proxi.Et ideo gl.tam hìc,q̄;.j.l.proxi.videtur er-
rasse in hoc:& si haberem disputare punctum hui⁹
glo.fortè aliter determinarem.

SVMMARIVM.

1 *Occupans rem propria authoritate, quando non puniatur?*

2 *Substantiua duo quando ponuntur ante, & postea sequatur adiectiuum, illud dicitur uenire ad determinationem utriusque:quando hoc salua ratione recti sermonis fieri potest.*

3 *Violentiarum genera quot sint?ubi quædam expulsiua,quædam turbatiua, quædam inquietatiua,& quædam ablatiua,& quædam compulsiua,*

4 *Dispositio huius leg.habet locum pro omni uiolentia,præterquàm in turbatiua.*

Hoc edictum potest concurrere cum interdicto,unde ui,bonorum raptorum: quod ui aut clam:& cum actione,quòd metus causa.Et in quo subueniatur nu.5.

6 *Creditor,qui infert uim debitoris,ius crediti sui perdit,non ipso iure, sed per sententiam.*

7 *Lex loquens per uerba futuri temporis,non intelligitur ipso iure:sed per sententiam.*

8 *Parctica huius leg.est,ut detur libellus,lis contestetur,& probationes fiant.*

EXtat ¶ Continuatur cū superiori:& hoc intendit. Credi
tor,qui per vim pecuniā,vel rem sibi debitam acci
pit,vel sibi solui facit:ius debiti pdit,& omne ius qđ habet in
re,vel pro re.h.d.qa ista est quędam cōstitutio noua,vel non de
clarata,vel glossata per Iuriscōsultū,quā ponit hic,& in.l.j.j.ad leg. iul.de
vi priua.& ideo gl.conata est glossare eā:licet parū de ea curetur:alr̄ glossa
ret Iurisconsultus. ¶ Modo opp.de.l.ait p̄tor.§.si debitorem.j.de his quæ
1 in frau.credi.&.l.iij.C.de pig.† Solu.hęc est regula.Fallit in casibus,qui po
a nuntur hic in gloss.super verbo iudice.quam nota.signa.[a] Et facit ad præ-
dicta.quod habuistis per Inn.in.c.olim.extrà de resti.spoli.fallit enim in
debitore fugiente,& depopulatore agrorum.Item fallit in pacto,vt.l.iij.
C.de pig.Itē in legatario:quia sua authoritate occupat rē legatā:vt.l.j.§.j.
quorū lega.sed istud est,qn̄ res à nemine possidetur:al's secus. ¶ Secundò
oppo.& assumo prin.gl.mag.& op.de.l.qui vas.in prin.j.de fur.Sol.gloss.
hic ponit plures solu.Ista est vera,ꝙ creditor,qui infert vim,& accipit rē
sibi debitā,admittit ius crediti,qđ habet in re,vel pro re.Ita loquitur hic.
Sed in leg.contraria auferens rem,admittit cōditionē furtiuam:per quam
poterat repetere rem:non autem actionē furti,quæ cōpetit ad pœnā. nec
datur ad rem,vel pro re,hæc est vera,quā tenent doc.in.l.si quis in tātam.
C.vnde vi.& ego in leg.contraria. ¶ Item opp.& intro gl.magnā:qa hoc
videtur cōtra tex.qui dicit rem vllā debitoris.per quod innuit,quòd per-
dit ius debiti,etiam separatum à re.quod quidā fatebātur. Tamen falsum
est.debet enim intelligi rem vllam.s.debitam:vt sic illud,quod sequitur
in text.debitam referatur ad rem & ad pecuniam.Pro hoc.in. l.hæres.§.j.
2 de le.iij.ad idem.j.de cōdi.& demon.l.mulieri & Titio. Tene menti:† quia
b quando antê ponūtur duo substantiua,[b] & postea ponitur vnū adiectiuū,
quod illud dicitur venire ad determinationem vtriusq;,quādo hoc potest
salua ratione recti sermonis:vt.l.Plautius.de au.& arg.leg. ¶ Item oppo.
in aut.vt non fiat pig.per totum.& in corpore,vt nul.iud.§.quia vero.So.
hic loquitur quando capiuntur res:illæ cōstitutiones,quādo capitur per-
sona.vide ea,quæ ponūtur in aut̄.sed omnino.C.ne vxo.pro ma. ¶ Item
oppo.de eo,quod dicit,pecunia occupata:quia illa in specie non erat de-
bita.Sol.pecunia debita erat,& in illa videbatur habere ius:quia in gene-
re suo recipit functionom:vt.l.ij.§.j.j.si cert.petatur. ¶ Expeditis gloss.
3 prout ponuntur cōtraria,veniamus ad materiā violētiarum.& glo. ponit
multa bona:sed nō quantum ad materiam huius leg.Et dicit gloss.ad eui
dentiam huius legis,debetis scire,ꝙ multa sunt genera violentiarum. Est
enim quædam violentia expulsiua:& ista nō habet consensum expulsi.&
hæc punitur per interdictū vnde vi.vt.j.de vi & vi ar.per totū.& habet lo-
cum solū in re immobili.vel in his q̄ erāt in illa re.Est q̄dā alia violentia,q̄
vocat̄ turbatiua.& ista habet locū tā in re mobili,q̄; immobili.& cōtra eā
subuenit̄ per interdictū vti possidetis,vel vtrobi:vt gl.dicit.Sed est aduer
c tendum,[c] ꝙ p hac violentia,nō reperitur pdita aliqua publica accusatio
criminalis:vt.l.seruus.j.de act.& obli.&.l.hoc iure.de reg.iur.& ibi p Ia.
de are.Est tamen prodita actio iniuriarū ciuilis,vel accusatio iniuriarum,
quæ priuata est:vt.j.de iniur.l.sanê si maris.&. C.de iniu.l. iniurijs.& ista
violentia similiter non habet consensum partis. Est tertia violentia,quæ
vocatur inquietatiua:vt qn̄ tu ędificas in meo,vel aliqd facis.& hæc vio
lentia punitur per interdictū,quod vi aut clam.& potest esse,ꝙ hæc violē
tia habet cōsensum eius,cui infertur:vt.l.metū.§.ij.š.eo.Est quarta violen
d tia,quæ vocatur ablatiua,[d] & ista habet locum solum in rebus mobilibus,
nec habet volūtatē eius,cui auferunt̄.Et pro ista est prodita actio vi bono
rum rapto.& cōpetit etiam accusatio leg.iul.de vi.Est quinta violentia,q̄
vocatur compulsiua,vt qn̄ per vim aliquis cogit̄ cōsētire & velle.de qua
loquitur iste totus titulus hic,&.C.e.sunt & alia iura puniētia violētias,
quædam prętoria,vt interdictū ne vis fiat ei.& multa alia interdicta phi-
bitoria.& quędā iura ciuilia cōstituuntur,quæ puniunt violentias.de qui-
bus facit mētionē hęc gl.& ponunt̄ p maiori parte in ti.C.vn̄ vi. Ros.oēs
istas cōstitutiones cōmētauit circa finē libelli sui, inter quas constitutio-
nes est edictū diui Marci,& est primū in ordine illorū cōmentorū. ¶ Cir-
4 ca istud ergo,† qa est materia nostra,aliqua videamus.Circa quod primò
quæro,pro qua violentia habeat locū istud edictū?Rn̄.hic loquit̄ genera-
liter de eo,qui per vim acceperit,vel per vim possidet.Et ideo dico, quòd
siue sit violētia expulsiua,siue ablatiua,siue cōpulsiua, siue inqetatiua,si
tamen sit talis,quę priuet aduersariū possessione sua,habeat locum istud
edictum:vt hic patet in eo,quod dicit possidere,& accepisse.Hoc probat̄
ex textu,qui dicit non ab ipso sibi sponte datā.quæ verba cōgruunt, siue
auferatur

POMATES
a ¶ Quā not.signa. Vide Cepo.consi. xxvj.in primo dubio.
b ¶ Duo substantiua.Adiectiuū post duo substātiua determinat illa ęqualiter, vide quę dixi post Imo.in.l.cum filio de lega.j.
c ¶ Aduertendum. Et de istis oīb⁹ ad de bonā glo.in.l.ij. C.e.adde Bar.in.l. iniuriarum.§. si qs. & ibi dixi.j.de iiu.
d ¶ Vocatur ablatiua.sed quare nō cōpetit pro re mobili inter dictū possessoriū,vide Cyn. & Bal.in rub.C.eo.

auferatur res: siue debitor inde expellaẽ, siue ad dandum coga
tur: eo casu, quo creditor non possideret, non haberet locũ hoc
edictũ: vt patet ex eo text. sine vllo iudice temere possidere.
Pro violẽtia verò turbatiua, nõ haberet locũ: quia nõ priuaẽ ad
uersarius possessione. nec res ab eo auferẽ per illã violentiam.
Sic vides, ꝙ secũdũ diuersitatẽ casuũ, põt cõcurrere cũ interdi
cto vñ vi, & cũ actione vi bo. rapt. & cũ actione, quod met⁹ cã.
5 & cũ interdicto, qđ vi aut clam. ¶ Itẽ q̃ro, † ad qd subueniat
hoc decretum? Rof. vr̃ ponere, ꝙ ex hoc decreto oriatur actio
ex lege ista. sed gl. dicit, ꝙ hoc decretũ nõ tribuit actionem ad
repetendũ id, quod est datum per vim vel ablatum: sed repetet
alĳs actionibus cõibus. s. condictione indebiti, vel sine cã, vel
vi bonorũ raptorũ, & similib⁹. Quòd istud sit verũ, ꝙ ad recu
perãdũ ex hoc edicto, nõ cõpetebat actio: apparet ex tex. q di-
cit: ius nõ habebit. q sup iure decreti disponit, nõ sup re. ¶ Sed
6 vtrum creditor, † q vim intulit, ius crediti ꝑdat ipso iure: an re-
quiratur sñia? Glo. vr̃ velle, ꝙ amittat ipso iure, hic: dum dicit:
occupantẽ iure debiti priuat. Dat enim cõditionẽ indebiti, vel
sine cã ad repetendũ. Pro hoc vr̃ casus. s̈. l. proxi. in fin. dum di-
cit ius crediti amisisse &c. ¶ No. ꝙ dicit amisisse, ꝙ est tẽporis
ꝓteriti. Ita tenet etiã gl. ibi. Qđ vr̃ ꝓbari etiã ex isto tex. dũ di
cit ius crediti nõ habebit. & sic loquiẽ negatiuè. & est constitu-
tio iuris ciuilis, quę ipso iure actionem tollere põt. Ideò ipso iu-
re tollat: vt. l. metũ. §. volenti. s̈. eo. ¶ Contrariũ puto verum, ꝙ
a perdat ius debiti per sñiam. [a] Et ideo Rof. in libellis suis super
rubrica de edicto diui Mar. format libellũ, ꝑ quem petitur, vt à
iure debiti priuetur. Probo per tex. hic, qui dicit: quisquis mihi
probatus fuerit. Non ergo ipso iure perdit, sed oportet quòd
violentia facta prius probeẽ. Pręterea hic diciẽ, ius crediti, non
7 habebit, & sic loquitur in futurũ. Et regula est, † qđ qñ lex lo-
quiẽ per verba futuri tẽporis: non intelligitur ipso iure, sed per
sñiam, vt. l. iubemus. §. sanè. C. de sacrosan. ec. & in. l. in crimina
li. C. de iurisd. om. iud. & in auẽ. habita. ne fil. ꝓ patre. Nõ ob. qa
ista sunt verba negatiua: ergo &c. vt in. §. volẽti. quia ibi verba
referebantur ad iudicẽ: hic ad partem. Item ibi super iure quę-
rendo: hic super iure quæsito tollendo. Non. ob. s̈. l. ꝓxi. dum
dicit ius crediti amisisse: quia Iuriscõsultus ibi loquitur enũcia-
tiuè. s. amisisse, ꝓut cõtineẽ ĩ. l. se. Quia aũt cito amitti sperabaẽ
per sñiam: ideo amisisse dicitur: vt. l. nõ videtur. j. de acquiren.
posses. & l. nemo videtur. & ibi no. s̈. ti. j. ꝑ libellũ ergo peti de-
8 bet. ¶ Item quęro, quèrit forma practicãdi istam legem? Rñ. vi
detur tex. dicere, quòd primò debeãt fieri probationes: postea
debeat dari libellus, per quẽ hoc petaẽ. quod apparet: quia tex.
dicit, quisquis probatus mihi fuerit, quę verba faciũt cõditio-
nem: vt. l. q liberis. §. hæc verba. j. de vul. & pup. Ante ergo de-
bet existere cõditio, quã actio cõpetat, vel intentari possit: vt. l.
cedere diẽ. j. de verbo. signi. Credo. quòd debebit dari libellus,
& lis cõtestari, & post cõtestationẽ hoc ꝓbari, secũdũ ordinem
iudiciorum. Non obst. hęc verba, quisquis mihi ꝓbatus fuerit:
quia tacitè inerat. s. qđ hic probeẽ. & ideo reddidit dispositio-
nẽ cõditionalẽ: vt. l. hæc verba. j. de leg. j. Sunt quędã alię consti
tutiones, quæ puniũt violentos, sicut cõstitutio. l. non ab re. C.
vnde vi. & cõstitutio. l. si qs in tantã. & constitutio. l. memine-
rint. & omnes similes, prout suprà dixi. Omnes illas Ro. ĩ libel-
lis suis cõmentat. & ego dum legi glo. illas omnes solennissimè
vobis legi, quas videatis.

Si cum exceptione.

¶ Qui in effectu dãnũ nõ patiẽ, ex hoc edicto actionem non habet. h. d.
¶ Opp. de. l. metũ. §. sed qđ pretor. s̈. eodẽ. Sol. ibi
exceptio. veniebat ex hoc edicto: vnde hãc actionẽ nõ impedit
secus si aliũde veniret. & hęc vera. ¶ Sed quid si erat tut⁹ exce-
ptiõe odiosa? Dicit gl. agendum est hac actione & ęstimari de-
buit euentus: quia posset esse, quod solueret. Sed nescio videre
quomodo ęstimetur iste dubi⁹ euentus: quia nõ est verisimile,
quòd soluat: sicut nec ille, qui est obligat⁹ naturaliter tantũ. ita
nec debetur ista actio, quę continetur. l. illud. s̈. eodem.

b

Si quis non restituat.

[b] ¶ Hucusq; Iurisconsultus exposuit
primam partem edicti. s. qđ metus causa gestam est, ratum nõ
habebo. Nunc exponit secundam partẽ edicti: cuius verba or-
dinatè non habemus: tamen vt colligitur ex infrà scriptis po-
c terunt esse talia verba: si quis non restituat, [c] ꝙ eum restituere
oportet, intra tp̃s, quod datur iudicatis: cõdẽnabiẽ intra annum
in quadruplum, post annũ in simplũ causa cognita: vt. j. ea. l. §.
quatenus. ver. si autem ante. & in hoc. §. & seq.

Post annum.

¶ Hęc actio contra non restituentẽ post annum competit ad simplum.
hoc dicit. ¶ Opp. de. l. si non conuitĳ. C. de iniur. vbi actio iniu
riarum tollitur anno continuo, sed hic dicitur vtili: ergo malè.
Sol. spãle est hic in iniuria illata metu, cõpulsiua. ¶ Item oppo.
d quia actio ista concurrit cũ actione [d] vtili in rem: vt. l. metum. §.
volenti. s̈. eo. Sol. fateor quòd cõcurrit cum actione descẽdente
ex hoc edicto: vt ibi. secus si aliunde veniret. Item opp. contra
rationem huius. §. Quia qñq; nõ datur hęredibus, neq; cõtra hę
redes: vt insti. de perpe. & temp. act. §. nõ oĩs. Sol. fateor qđ ista
ratio non est generalis semper: qa fallit qñq;: quia illa est bona
ratio, qua sublata tollitur dictum: vel qua posita, ponitur dictũ:
vt. l. si verò non remunerandi. j. mandati. quod no.

SVMMARIVM.

1 *Pœna quadrupli, an sit pœna delicti, uel contumaciæ, remissiuè.*

In hac actione.

c ¶ Qui agit hac actione, duo debet probare [e]. s. metum illatum,
& ad inferentem metũ cõmodum peruenisse. h. d. ¶ Not. posi-
tiones, quę debent fieri in actione quod met. cau. Itẽ not. quòd
1 pœna † quadrupli, non est pœna metus illati, sed pœna contu-
maciæ: Facit ad. q. vtrũ pœna quãti pluris, quæ imponitur non
soluenti, vel negãti: dicatur pœna delicti, an verò pœna contu-
maciæ non soluentis, de qua dixi in. l. j. j. de in lit. iur. & plenissi-
mè in. l. ĳ. de pub. iu. ¶ Quęrit glo. vtrũ ille, ad quem cõmodum
peruenit ex causa onerosa, teneaẽ hac actione. Gloss. dicit sic.
Dicam statim in. §. aliquando.

SVMMARIVM.

1 *Sententiæ duæ in hoc iudicio possunt ferri. item una tantum.*
2 *Libellus in hoc iudicio formari potest duobus modis.*
3 *Sententiæ duæ in action. arbit. ferri possunt. Et ubi feruntur duæ sententiæ, an utraq; sit diffinitiua, & ab utraq; sit appellãdum. nu. 4.*
5 *Appellari à taxatione expensarum, an possit? remissiuè.*
6 *Appellatum à secũda sentẽtia, ea pẽdẽte rẽ restituẽdo, an quis euitet pœnã.*

Hæc autem actio.

¶ Fortis est: & breuiter hoc intendit. Hæc actio
est arbitraria: & ideo iudex non restituentem post primã sentẽ
tiã, condemnat in quadruplum. h. d. ¶ Opp. quòd iste tex. sibi
contradicat. Primò enim dicit sñiam datam: posteà dicit condẽ
nationem patietur. & sic presupponit non esse datam in prete-
rito sol. huius timore glo. exponit datam. i. dandam super qua-
druplo. & sic secũdũ hanc glo. habet reus facultatem soluendi
vsq; ad sentẽtiã ferendam super quadruplo. Sed quia ista proce
dit cum violentia: ideo alĳ dicunt, ꝙ hic fuerunt duæ sententię.
prima super re. Et si non restitueret, tũc patietur condemnatio
nem quadrupli. Si ista gloss. intelligitur, si non restituit vsq; ad
sententiam primam, non diceret bene: quia habet facultatem
restituendi vsq; ad tempus, quod datur iudicatis: vt. j. eod. §. qua
1 tenus &. §. quod si homo. Iste † est verus intellectus, quòd priò
condemnabitur ad restitutionem: & si non restituit intra tem-
pus, quod datur iudicatis: tunc cõdemnabitur ad quadruplum:
f & sic ferentur duæ sententię. ¶ Quidam dicunt [f] quòd non est
necesse, ꝙ feratur nisi vna sentẽtia, hoc modo: condemno te ad
rem restituendam: & si rem non restituas, ex nunc condemno
te ad quadruplũ vt. l. cõductores. C. loca. & l. non ab re. C. vnde
vi. quod satis placet. Non tñ ꝑ hoc reprobo practicam gl. quòd
non ferantur duę sentẽtię, si in prima fuit hoc dictum. ¶ Et ex
2 prędictis † habes modũ formandi libellũ. Põt enim quis petere
sibi rem restitui, & si non restituit, potest petere quadruplum
per nouam petitionem: vel dicere in eodem libello: peto resti-
tui rem: & si nõ restituas intra tempus, quod datur iudicatis: pe-
3 to te condemnari ad quadruplũ. Et hoc † quod dicit gloss. quòd
feruntur duæ sententiæ, habet locum in actionibus arbitrarĳs,
in quibus vertitur arbitrium iudicis contra eum, qui suæ senten
tię non paret: vt. l. qui restituere. §. fi. infrà. de rei vendica. & vide
quod ibi no. Secus si ex natura actionis: vt in bonæfidei iudicĳs.
Ratio. patet, ꝙ illud quod parit iudicis arbitrium erat fundatũ
ante sñiam. Ideo istud arbitrium in sententia exercere potest:
post sñiam non posset: cũ illud officium sit extinctum, vt. l. iiĳ.
C. depo. & tunc non daretur, nisi vna sñia: vt. l. j. in prin. j. de ac.
4 emp. & ibi no. & ibi tibi dixi. ¶ † Item quęro, qñ feruntur duę
sententię, vtrũ vtraq; sit diffinitiua. Glo. disputat. finaliter vide
tur tenere, qđ vtraq; sit diffinitiua. Tu dicas, ꝙ diffinitiua põt
intelligi duobus modis. Vno mõ, qñ diffinit controuersiam cau
sæ. l. j. j. de re iudi. tunc vtraq; est diffinitiua: quia vtraq; diffinit
g causam suam [g]. Secundo modo, diciẽ diffinitiua: quia debet dari
libellus, & lis contestari, & similia: & secuddum hoc puto secũ-
h dã sententiã non esse diffinitiuam [h]. Magis enim est exceptio
primę, vt dicunt glo. Hoc enim venit arbitrio iudicis: quod ha
bet super hac actione, sicut in actionibus vniuersalibus, in qbus
vniuersaliter pronunciatur: posteà in executione discutietur,
quę res veniet. ¶ De quo in. l. j. s̈. de eden. & in. l. defensionis fa-
i cultas. C. de iure fisci. ¶ Item quęro, an ab vtraq; sententia [i] pos
sit appellari? Et glossa videtur dicere, quòd à secunda. non:

a ¶ Per sententiam. No. ꝙ ad pœnam huius edicti reqriẽ sententia, licet glo. contrà. Adde not. per Bal. in. l. Imperator. & quod ibi dixi de iu. fisci.

b Si qs nõ restituat. Vide Sali. & quod ibi scripsi, in. l. cum te. C. eod.

c ¶ Non restituat. vsq; autẽ ad quantum tempus durat hæc facultas offerẽdi, vide quæ not. in l. si quis stipulatus fuerit. x. de so. j. & in. l. item veniunt. in. §. cũ ꝓdiximus. de peti. hære.

d ¶ Post annũ. Cõcurrit cũ actione. vide glos. & Bal. in l. si per vim. C. eod. & j. ea. l. in. §. eum qui. vbi nota.

e ¶ In hac actione. Probare. Quid oportet probari in hac actione, vide. j. eo. l. nõ est. ꝑ glo. & doc. in. §. hæc autẽ actio. in ver. ex prędictis habes no. Vide de his actionib⁹ arbitrarĳs, qđ not. dixit Bar. in. l. hoc edicto. in prin. j. de pub. & Adde Bar. hic de formatione libelli. adde Bar. in simile in authẽ. cõtrà qui propriam. & ibi Bal. in fin. de nõ nu. pecu. & Bartol. in. l. Athletas, §. calumniator. de infa.

POMATES.

f ¶ Quidam dicũt. Vide Ias. in. §. quadrupli. in. vĳ. colũ. instit. de ac. qui sequitur Bar. hic.

g ¶ Diffinit cãm suam. Diffinitiua est illa, q̃ diffinit causam. No. etiam diffinitiuam dupliciter sumi per do. Anto. extrà de re iud. in rubri. Adde Bart. in. l. Titia. j. de accu.

POMATES.

h ¶ Diffinitiuã. Vide Feli. in rubri. de re iudic. in. ĳ. colũ.

i ¶ Vtraq; sentẽtia. per Bald. in. d. l. ab executore. in prin. Bald. hic, & vide Bartol. in. l. fin. §. j. j. de ap.

quasi sit executio primæ.& Inn.hoc tãgit in.c.fi.extra cod. Et veritas est.qđ etiã à secũda põt appellari.nã ab executiõe facta nõ põt appellari:sed à ꝓnũciatiõe de exequẽdo sic:vt.l.ab executore.j.de app.&.l.ab executiõe.C. quorũ app.nõ.Præterea nõ est verũ:qđ si prima sit iusta & vera : quòd secũda sit iusta:quia potuit esse,ꝙ prima fuit iusta,& nõ secũda:vt.j.eã.l.
5 §.quatenꝰ,versi.qđ si homo. ¶†Et p̃dicta faciũt ad.q.vtrũ à taxatiõe expẽsarũ posit appellari:de quo in.l.ab executore.j.
6 de appel.vbi de hoc plenè dixi. ¶†Sed q̃ro,si appellat̃ à sñia secũda,pẽdẽte appellatione,vtrũ posit rem restituẽdo,euitare
a pœnam[a].Rñ.tenendo opi.quã.s.dixi nõ potest,nisi intra tp̃s, quod dat̃ iudicatis.Ideo si illud est elapsum nõ potest euitate.

Aliquando. ¶Ille ad quẽ cõmodum peruenit ex metu,non tenet̃ si rem non posidet. h.d.vel sic.Is ad quẽ res peruenit ex metu illato per aliũ, rei interitu liberatur.h.d. ¶Op.extra gl.hęc actio dat̃,qñ metus est causa proxima,per quã res ad me peruenit:secus si est remota:
b vt.l.metũ.§.sed licet.s.eo.Sed hic ad emptorẽ[b],vel donatorem nõ peruenit ex metu,tanq̃ ex cã ꝓxima, sed ex cã donationis & emptionis.solu.peruenit hic ex metu,tanq̃ ex cã ꝓxima ex parte dantis,licet non ex parte recipientis:quia ex parte eius actus per ipsum factus est sponte.quare non est contra &c.

Pedius. Aliâs est lex.& venit ad ꝓbationẽ eorũ,quę.s. dixerat:scilicet emptorẽ, & legatariũ & similes teneri hac actione : & in summa hoc intendit. Hac actione tenetur metũ inferens,& is ad quẽ res peruenit ex metu.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Pacto fieri potest,quòd acceptilatio fideiussoris,non prosit principali.*
2 *Acceptilatio non porrigitur ad reum si hoc est actum.*

Labeo ait. ¶Rescisso principali, rescinditur accessoriũ:secꝰ ecõuersò.h.d. ¶Quęro qualiter liberat̃ fideiussor?Gl.dicit pacto,vel acceptilatione, hoc acto, quòd illa acceptilatio principali nõ ꝓsit.vide glos.& not. eam.
1 ¶†No.qđ p pactũ põt fieri qđ acceptilatio fideiussoris non
2 ꝓsit pricipali. ¶†Idẽ no.ꝙ acceptilatio nõ porrigit̃ ad reũ, si hoc est actũ.Idem not.in.l.& p iusiurãdũ.§.& si fideiussori.j.de acceptilatio.

SVMMARIVM.

1 *Pœna si uenit duplicanda pro delicto commisso in platæa de nocte: & in festo:an quadruplicabitur duplum?remisiuè.*

Quadruplatur. ¶Nõ eget summario.Facit ad
1 q.Aliqs†cõmisit delictũ in platęa de nocte ĩ festo sancti Herculani, quęrit̃ vtrũ ex oĩbus istis causis pœna duplicet̃,vel quadruplicet̃?& si duplicet̃,vtrũ duplicabit̃ simpl'r,an ipsum duplatũ,vel quadruplatũ?Et hic videt̃ casꝰ,qđ quadruplicabit̃ ip̃m duplatũ,vl'quadruplatũ,qđ apparet:quia dicit cũ fructibꝰ & oĩ cã.q.d.habita cõsideratiõe oĩs q̃titatis,debeat fieri duplatio,seu quadruplatio.Istđ tñ nõ est verũ,qđ plenè examinaui ĩ.l.sãctio legũ.ĩ fi.j.de pœnis bar.

SVMMARIVM.

1 *Pactum quando est in obligatione ex leg. dispositione , tunc quis præcisè cogitur ad factum.*

Sed & si quis. ¶In quadruplo inest simplum, ꝙ promittenti restituit̃ cũ liberando. h.d.Vel sic.Condemnatus ad quadruplũ : qa nõ liberat,triplũ pręstat,& cogitur liberare.h.d. ¶No.id. quod dicit.acceptila-
1 tionem oĩno facere teneat̃.ꝙ†vbi factũ est in obligatiõe ex legis dispositione,quis p̃cisè cõpellit̃ ad factũ:vt hic.secus ex dispositione hominis:quia tunc succederet obligatio ad interesse,& liberaretur pręstando interesse:vt.l.si quis ab alio.de re iudi.dixi in.l.stipulationes non diuiduntur.j.de verb.obli.

SVMMARIVM.

1 *Dictio omnino comprehendit omnem casum.*
2 *Periculum interitus spectat ad metum inferentem,*
3 *Arbitrium iudicis durat re perempta.*
4 *Actione quod met.præposita,distinguitur an res erat eodem modo peritura penes actorem: & quomodo.nu.7.*
5 *Condẽnato ad speciẽ in actiõe reali, datur tẽpus officio iudicis ad speciẽ: si uerò ad rẽ in actiõe personali,datur tẽpus.l.in fideicõmissi.j.de usur.*
6 *Reus si tẽpore cõdemnationis cõdẽnatur in aliquo ultra id , quod nenit in prima sentẽtia:pro illa habet nouã dilationẽ,quæ datur iudicatis.*
8 *Re extorta,metu perempta ante omnem sententiam , potest agi ad ipsam rem: & etiam ad æstimationem.*

Quatenus. ¶Iste.§.consueuit reputari ita difficilis,sicut aliquis alius, qui sit in lib.isto. Et ratio difficultatis est propter intricationem glo.quia glo.legit istũ.§.per saltus.Ideo primò ponã lec. quã tenet gl.nostra. posteà ponã aliã lect.quam glo.tangit:licet nõ teneat:quę fortè est verior.&.h.d.Si res p metũ, seu p vim cõpulsiuã extorta ante secũdã sñiam pereat:perit periculo metũ inferentis:si verò post secũdam sñiam intra tempus datũ iudicatis,perit periculo dñi,si res eodẽ modo erat peritura penes eũ:aliâs secus.h.d. secũdum lec.gl.Glo.j.hic posita diuidit hunc.§.& legit eũ per saltꝰ. Pone casum.dictũ est.s.ꝙ metũ inferens,condemnatur in quadruplũ,si nõ restituit post sñiam:& ꝙ in quadruplo inest simplum. ¶Quęrit̃,quid si nõ appareat simplum:qa perempta est res tradita?dicit Iurisconsultus quòd siue extet,siue non: condẽnatur in quadruplũ.h.d.in princ.in ver.sicut in interdicto.Hoc probat p simile in interdicto vnde vi:& qđ vi aut clã.Et sic debes coniungere literam. ¶Secũdò quęritur & accipitur versic. sinautem.Vide ꝙ siue res sit perempta,siue nõ.etiam ante sententiam,tenet̃ ad quadruplũ.Quid si est perẽpta post primam sñiam de simplo:ante secundã de quapruplo.Dicit qđ idẽ,ꝙ si ante primã sñiam.Et qđ dictũ est,qñ res est perempta in totũ. Itẽ qñ est deperdita,vt qa in fuga:& sic sequit̃ versi.ergo & in fuga.qui continuatiuè legit̃ cũ versi.sinaũt. ¶Redeo ad versic. quod si homo.dictũ est,qñ res perit ante primã sentẽtiã:secũdò qñ post primã,ante tñ secũdam sñiam.Quid si post primã etiã post scđam,intra tp̃s tñ,qđ dat̃ iudicatis,res perit total'r.Quæritur qd iuris?Rñ.Iurisconsultus:ex quo est intãtũ grauatus,vt ad triplum teneat̃:dicimus,qđ non pereat periculo suõ:sed tenet̃ solũ ad triplum. ¶Sequit̃ ver.pro eo aũt.in quo prosequit̃ eandem materiã.Vidi qñ post sentẽtiã primã & secũdã,seruus mortuus est.Sed quid,si nõ est mortuus,sed est in fuga?dicit Iurisconsultus,ꝙ reus in plus grauatur:quia debet cauere se prosecuturum:vt eũ restituat:nihilominus dominus posset agere cõtra possidentẽ rei vẽdicatione,vel ad exhibẽdũ.Item limita illud quod dicit,qđ debet cauere se prosecuturũ &c.verũ est,nisi ad dñm seruus peruenit:qa tunc euanescit stipulatio. ¶Venio ad ver.sed & si non culpa.Vidistis,qđ re perempta post sentẽtiam intra tempus qđ datur iudicatis,reus non tenetur.Hic limitat,quòd hoc est verũ,si res erat peritura eodem modo penes dñm.sed si nõ esset peritura eodẽ modo penes dñm:tũc reus re perẽpta non liberatur.h.d. ¶Venio ad versi.itaq̃.Nunc concludit,qđ ex p̃dictis apparet,qđ interdũ mortuo homine dñs mortui hominis nihil recuperat:sed interdũ recuperat pretiũ: vt puta si erat venditurus eũ,& sic nõ esset periturus penes eũ: qa vendidisset,si metus nõ fuisset illatus.hoc dicit. ¶Modo his expeditis ante omnia quæro,quare glo.legit.§.istum ita per saltus?respon.triplex est ratio.Prima,est ratio contrarietatis:qa si versi.sicut in interdicto.iungeretur proximo pręcedenti,innueret quod in interdicto vnde vi,deberet distingui,vtrum res eodem modo esset peritura penes actorem,vel non:quod est contra casum.l.j.§.rectissimè.s.de vi & vi ar:ideo iũgit̃ cũ pricipio. Secunda,fuit ratio ordinis:nã secũdũ naturã primum tempus est ante omnem sentẽtiã:secũdũ post primã ante secundam:tertium post omnem sentẽtiã.& ideo glo.legit primò versi.sinaũt ante sentẽtiã,vt ordini naturæ correspondeat. Tertia,fuit ratio euitandę superfluitatis.Nam legendo per ordinem illum versi. sed & si nõ culpa.s.iũgendo cum ꝓximis pręcedentibus, esset superfluus:qa bis idem repeteret̃:ideo glo.illum iungit cũ vers. quod si homo. ¶Modo ad istam lect.opp.hic dicit̃,quòd si res perĳt ante omnem sñiam,vel post primam,ante secũdã sententiã,reus tenet̃ ad ęstimationẽ:& in hac actione versat̃ iudicis arbitriũ. ¶Cõtrà.j.titu.j.l.arbitrio.§.nõ tñ.Istud contrariũ ꝓut respicit primũ tẽpus,tangit̃ hic in gl.super verbo omnimodo. Et dicit,ꝙ arbitriũ iudicis est circa rei æstimationẽ:non autem circa triplum. Tangitur etiã in ver.sinaũt,ante sentẽtiã.in duabus primis gl.Et dicit idẽ,qđ arbitrium non est circa triplum, nisi iã poneres super triplo esse litẽ contestatã. ¶Vide gloss.sup verbo,sñiam.Glo.vnũ dicit,& aliud innuit:dicit,qđ re perẽpta cessat iudicis arbitrium super pœna per.d.l.arbitrio.§. non tñ.nisi lis sit contestata super quadruplo:vt.d.§.non tamẽ.Istud non est verũ.nam in.l.arbitrio.§.nõ tñ.versatur arbitrium iudicis in deferendo iuramentum in litem:quod iuramentũ non debet referri re perempta sine dolo,& culpa:qa iam incipit deberi ęstimatio,in quã nõ cadit affectio:vt.l.nũmis.j.de in lit.iurando.Sed in hac actione versatur arbitrium iudicis in faciendo cõdemnationem tripli ꝓpter cõtumaciã rei:sed ita potest esse cõtumax in re,nõ restituẽdo ęstimationẽ:sicut in nõ restituendo rem:& ideo non cessat arbitriũ iudicis circa condemnationem tripli.ita loquitur hic:& ita intelligebat Nicol.de mat.& Ia.bu. Voluit ergo dicere gloss.sustinendo eam,quòd cessat arbitriũ iudicis in triplo ea rõne:qa res non restituitur.sed non cessat ea ratione:qa ęstimatio non restituit̃.Nam omnino debet restitui ęstimatio,nõ ipsa res. Et hoc tetigit aliqualiter gl.super verbo sñiam.& in versi.sinaũt. ¶Scđm est,qđ glo.innuit,qđ super quadruplo veniat lis contestanda,in eo,qđ dicit:nisi lis sit contesta.sup quadruplo.Doc.vltramõ.istud reprehẽdũt,dicentes

ꝙ solum

a ¶Euitare pœnã. An in cã appellationis habeat locũ pœnitentia, adde gl.in.l.j.in prin.de act.empt.facit qđ no.ff. de app.l.creditor.§.iussus. & istas alleg. Bald.in c.porro.circa fin.q̃ fuit prima cã benefic.amit.

b ¶Aliquando.sed hic ad emptorẽ.& vide glo.s.ea.l.§.in hac.&.C.e.l. nõ interest.per gloss. & doct.& ibi omnino glos.& Cyn.

c ¶Adde Barto.idẽ tenentem in.l.stipulationes non diuidant̃.in.viij.q.& in.l.j.§.j.in.ŋ.co.de opp.no.nun. & est tex.in.l.illud conuenit.& ibi Bar.& Ang.ad hoc no.de excu.mu.li.x. Bal. in.l.nec patronus. ad fi.C.de ope.lib. vbi dicit istud esse inductum propter authoritatem legis nõ cõtẽptibilẽ. facit quod tenet. d. Ab.in.c.j.ĩ vlti.no. de spõsa.vbi tenet, ꝙ posit pręcisè cõpelli maritus & vxor,vt in vnum redeant,nec soluẽdo interesse liberatur: quia obligãtur ad cohabita.ex leg.diuina.vide Iaso.ĩ.d. l.stipulationes non diuidunt̃.ĩ.xxj.co. Anto.Alex.

qd' solũ vna ferẽ sñia, & libellus cõditionaliter ꝓponeẽ: & vn⁹
libellus datur: vt dixi. s. ea. l. §. hæc autẽ actio. Ego vero dixi vo
bis ibi ꝙ duæ ferunẽ sñię: tñ secunda nõ diciẽ oĩno diffinitiua:
quia vr̃ executio primę. Vnde in ea nõ debet dari nou⁹ libell⁹
neq; fieri noua cõtestatio litis: vt ibi gl. Expressè tenet. Roff. in
libellis suis sup hoc titulo, hoc etiam sentiebat. Nicol. de mata.
¶ Item glo. tua dicit aliud, ꝙ qñ res perĳt ante omnem primã
sñiam, ꝙ indistinctè periculũ pertinet ad metũ inferentẽ, non
habita distinctione, vtrũ res eodẽ modo erat peritura, vel non,
penes actorẽ. Hoc etiã sequuntur oẽs doc. moder. ¶ Mihi dis-
plicet hęc ratio: quia hęc actio, ꝙ metus cã, est huius naturę ꝙ
dãnũ exigit: vt. l. sed & partus. in fi. s. eo. & s. ea. l. in prin. Sed si
res erat eodẽ modo peritura penes actorẽ, nullũ passus est dãnũ
vt. l. si pecuniã. §. fi. & pe. j. de cõd. ob cãm. Ideo actio, qd' met⁹
cã, ad hoc nõ datur. Igitur gl. in lec. huius. §. p̃supponit quędam
nõ vera: vt vidistis. Itẽ legit istũ. §. per saltus. Nec est verisimile
qd' Iuriscõsultus fuerit incõstãtis intellectus, ꝙ loqueretur per
saltũ. Ideo assumo scd'am lec. quã hic gl. tãgit, & non ꝓsequiẽ.
scd'm quã iste. §. legiẽ ordinatè. ¶ Et diuido. §. sic. Primò ponit
vnũ dictũ in gñe. s. ꝙ res cõtineẽ in q̃druplo oĩno, hoc est siue
res extet siue nõ. Scd'ò in vers. ꝙ si ho. poniẽ vna limitatio, qd'
istud nõ habet locũ, qñ res perĳt post scd'am sñiam ĩtra tp̃s iu
dicati. Tertiò ponit aliã limitationem, qñ res oĩno non perĳt:
sed est ĩ fuga, seu in perdito. Et qual'r sit iudicis arbitrium, põit
etiã hoc in ver. ꝓ eo autẽ. Quartò in ver. sinaũt ante sñiam. po
nit p̃dictã regulã habere locũ re perempta ante primã sñiam.
Quintò ĩ ver. sed & si nõ culpa. limitat p̃dicã regulã, & dicta in
p̃cedẽti ver. locũ habere, si res nõ erat ꝑitura penes actorem. et
hoc ꝓbat per simile. Sextò & vltimò in versi. itaq;, cõcludiẽ ad
premissa. & sic legiẽ ordinatè. ¶ Expedita diuisione potes col
ligere casum in terminis, quem pone sic. Dictũ est. s. ꝙ in qua
druplo inest simplũ: & hoc indistinctè intelligiẽ, vt fiat ei resti
tutio in triplũ, & sic pœna. hoc primo. ĩ versi. qd' si hõ. q̃riẽ, an
hoc sit simpl'r verũ: qd' oĩno in q̃druplo etiã insit simplũ, & te-
neaẽ ad simplũ. Rñ. ꝙ non, si res est perẽpta, post sñiam scd'am
intra tp̃s quod daẽ iudicatis: & sic limitat primũ dictũ. In ver.
ꝓ eo aũt. Hic etiã limitat: & dicit, ꝙ oĩno teneẽ restituere rem:
hoc est verũ, nisi res perẽpta sit, vel in deperdito: vt in fuga: sed
tũc tenetur oĩno restituere, & cauere de ꝓsequendo, nisi res ad
dñm ꝑuenerit. h. di. versi. sinautẽ. Dictũ est. s. in regula p̃dicta,
ꝙ in quadruplo inest simplum, nisi post oẽm cõdẽnationẽ res
periret: qd si ante cõdẽnationẽ res est in fuga? tũc dicit Iuriscõ-
sultus, qd' oĩno tenetur, siue res perĳt, siue est in fuga. versi. sed
et si nõ culpa. Limitat p̃cedẽtia in versi. sinautẽ. qd' tũc demũ,
teneẽ si perit ante sñiam: si eodẽ mõ nõ erat peritura penes a-
ctorẽ, sicut penes reũ: aliâs nõ teneẽ. & hoc ꝓbat per simile. Et
ver. itaq;. cõcludit, & si nõ erat ꝑitura penes actorẽ, sicut penes
reum: qa forte vẽdidisset: quòd teneẽ reus ad pretiũ. h. d. vsq; ad
1 fi. ¶ † Not. primò de significatione istius dictionis oĩno, q̃ est
vt oẽm casum cõprehẽdat: vt hic no. ĩ gl. sup verbo oĩmodo. &
2 idem per Dy. in. leg. gręcè. §. illud. j. de fideiuss. ¶ † Scd'ò no. ꝙ
periculũ interitus spectat ad metum inferentẽ. facit. l. j. C. eo. ti.
3 ¶ † Tertiò not. quòd re perempta ante sñiam, durat arbitriũ
4 iudicis. ¶ † Item no. ꝙ in hac actione distinguitur, aut res erat
eodem modo peritura penes actorẽ, vel non: alia vero dicam. j.
¶ Opp. ad quamlibet partẽ per se: primò ad primam partem.
oppo. de. l. arbitrio. §. non tamem. j. tit. j. dic vt. s. dixi. ¶ Venio
ad ver. qd' si homo. & opp. qd' qñ qs condẽnatur ad speciẽ: non
habet illud quadrimestre tp̃s, quod datur iudicatis: vt instit. de
offi. iudi. §. j. Hic vero dicitur contrarium: ergo malè. Solu. di-
a cit gl.[a] fateor quòd quãtũ ad rem, non habet quadrimestre tp̃s:
sed quãtũ ad pœnã sic. Quod ergo hic diciẽ tẽpore, qd' daẽ iu-
dicatis, intellige officio iudicis: vt. d. §. j. insti. de off. iud. Tene
5 menti istam gloss. breuiter ista glo. non dicit verum. Nã † qñ sit
* condemnatio ad speciem in actione reali: tunc loquitur insti.
de offic. iud. §. j. sed qñ fit in actione personali: tunc siue fit ad
quãtitatẽ, siue ad speciem, habet tempus quod datur iudicatis:
vt. j. de vsur. l. in fideicõmissi. de hoc per gl. & doc. in. l. fin. C. de
execu. rei iudi. Scd'o opp. Tu habes hic, ꝙ isto casu est specia
le, ꝙ re perempta intra tp̃s quod datur iudicatis, non tenetur
de interitu propter pœnam tripli. Contrà: intra tempus, quod
datur iudicatis, habet dilationẽ à lege: ergo nõ est ĩ mora: ergo
ad eum nõ spectat periculũ interitus indistinctè: vt. l. qd' te. j. si
cert. pet. & l. si ex legati causa. j. de verb. obl. Et ꝙ nõ sit in mo-
ra, ꝓbatur. C. de execu. rei iud. l. ĳ. Dicit gl. hoc verum quo ad
vsuras: secus quo ad interitũ. ¶ Tu potes dicere, ꝙ istud ideo:
qa pręcessit mora, quę per sñiam nõ est purgata, ĩmo aggraua-
ta. Nõ enim debet litis cõtestatio nocere actori: vt. l. nõ solet. j.
de reg. iur. & hoc secũdũ opi. gl. sed secũdũ opi. quã ĩfra tenebo,
quãdo perĳt ĩtra quadrimestre tp̃s, nullo mõ re⁹ teneẽ: & sic fa
teor cõtrariũ: vt. j. dicam. ¶ Querit gl. qd si res perĳt post q̃dri-
mestre tp̃s? dicit gl. tũc indistinctè teneẽ de interitu scd'm oẽs.
6 & hic casus nõ est in tex. ¶ Vltimò no. † ex hoc ver. ꝙ si tẽpore
executionis reus condemnatur in aliquo, vltra id, quod venit
in prima sñia: ꝙ ꝓ illa hebet nouã dilationẽ, q̃ daẽ iudicatis. Nã
hic intelligiẽ, ꝙ post secundã sñiam habet tp̃s, quod datur iudi
catis: vt videtis. ¶ Venio ad ver. pro eo. & oppo. Nam ex hoc
videẽ, quòd magis grauaẽ qs, quãdo res est in fuga: q; cum est
perempta: vt ĩ ver. pręcedẽti. Glo. dicit. fateor cõtrariũ. Ratio:
qa fugę potuit ꝓuideri: nõ autẽ morti. Ex hoc sequitur, quòd
si existẽs in fuga, ei⁹ culpa abesset: idẽ esset, quod in seruo mor
tuo. Item oppo, de. l. redhibere. §. ĳ. j. de ędil. edic. Solu. aliud
in emptore, aliud in metum inferente. ¶ Venio ad. ver. sinaũt
ante sñiam, & opp. de. l. arbitrio. §. nõ tamẽ. j. titu. j. Sol. vt dixi
s. circa primã lectu. ¶ Secũdò opp. extra gl. Ego intellexi istũ
ver. ante sñiam primã. Cõtrà. imo videẽ post primã, vt ibi: qa
tex. dicit, & hoc fit in his verbis edicti: neq; ea res arbitrio iudi- a
cis restituetur: & sic innuit, ꝙ iam pręcessit sñia de re restituen
da. Huius timore gl. recedit ab ista lec. & legit istũ. §. ꝑ saltum
vt superius dixi: & hoc ponit in fi. primę glo. vt vero sustineas
istã lect. & dicas, quòd hic loqẽ re perẽpta añ primam sñiam: *
ideo iudex cõdẽnabit reum in ęstimatione: & si ęstimationem
nõ p̃stabit, condẽnabit eũ in quadruplo, in quo erit ęstimatio
rei: & hoc ideo, qa ea res, hoc est ęstimatio rei, non fuit restitu-
ta iudicis arbitrio. & hoc fit his verbis edicti, ne ea res arbitrio
iudicis restituatur. ¶ Sed opp. secũdũ hoc. melioris cõditionis
erit ille, qui fuit in maiori cõtumacia, quàm ille, qui in minori.
nã ille qui fuit cõtumax, & expectauit primã & secũdã sñiam,
non teneẽ ad ęstimationem rei, re perempta, intra tp̃s iudicati.
Iste vero qui tpe, quo res perĳt, non erat condemnatus, tene-
tur ad ęstimationẽ. Respõ. duplex est rõ, quę ponitur in text.
Prima: qa iã ille q erat cõdẽnatus ad quadruplũ, re perempta
oĩno cogiẽ soluere triplũ noĩe pœnę: nec põt illud effugere: iõ
qa in hoc grauatur, in alio releuatur, sed re perempta añ sñiam
primã. nõ ideo cogiẽ soluere triplum, sed põt liberari soluendo
ęstimationẽ si vult. Et ista rõ colligiẽ in versi. quod si homo.
Est & alia rõ q̃ colligiẽ in isto versi. sinautẽ añ sñiam. Nam re
perẽpta ante primam sñiam, fit cõdemnatio ad ęstimationẽ: et
ęstimatio est simplũ: & circa ęstimationem eius, est cõtumax:
q̃ ęstimatio perire nõ potest, iõ ĩ quadruplo inest ęstimatio: qa
ęstimationem istam arbitrio iudicis non soluit. Sed qñ res ex-
tabat tpe primę sñię, & tẽpore secũdę p̃ceptũ de restituẽda ęsti
matione: ideo nõ põt dici, ꝙ ęstimatio insit quadruplo, sed res
ipsa. Ipsa autẽ res est perempta: & tũc meritò excusaẽ. ¶ Ve-
nio ad versi. sed si nõ culpa. ¶ Op. quòd iste ver. superfluat ꝑ
p̃cedẽtia: qa repetit idẽ, quod dixit. s. reũ teneri. Gl. fateẽ hoc: si
ordinatè legaẽ: & ideo iungitur ad versi. ꝙ si homo. vt vidistis.
¶ Ego non credo, ꝙ Iuriscõsultus fuerit ita modicę memorię,
quòd ita locut⁹ fuisset. Iõ dicas, vt alĳ dicunt, quòd hic repetit
illud, vt addaẽ illud, quod dictũ est, ad rei ęstimationem. quod
tene mẽti. Intellige si nõ erat ꝑitura penes actorẽ: qa hęc actio
reqrit dãnũ: vt. s. dixi. & ideo in alĳs malęfidei possessorib⁹, nõ
adhibeẽ illa distinctio, vtrũ res sit eodem modo ꝑitura, vel nõ:
qa illę actiões nõ sunt illius naturę ꝙ damnum requirant, sicut
istę. & ista est rõ ꝓpria. ¶ Opp. ad hoc de. l. j. §. rectissimè. j. de
vi & vi ar. Sol. aliud in illo interdicto: aliud in hac actione, per
rationẽ, quã suprà ꝓxi. dixi. ¶ Sed cõtra hoc oppo. de seq. ver
si. sicut in interdicto, vnde vi. Sol. nõ est oĩmoda similitudo. Nã
ad casum hic expressum, est similitudo: qa tam in isto, q; in illo
tenetur, si res non erat peritura penes actorẽ. Ad alium casum,
si qñ res erat peritura penes ipsum actorẽ, non est similitudo:
& sic dictio sicut, hic poniẽ sicut ibi: Estote pfecti sicut pr̃ ve-
ster, qui ĩ cœlis est. ¶ Quero, vtrũ hęc distĩctio sit res eodẽ mõ
ꝑitura, vl' nõ debeat adhiberi, qñ perit post secũdã sñiam, intra
tp̃s, quod daẽ iudicatis? & videẽ ꝙ sic, secũdũ primã lec. Gl. In
cõtrariũ vr̃, scd'm secũdã lec. nã tex. ĩ vsi. ꝙ si hõ. vult denotare
aliquã specialitatẽ, eo casu, quo cogitur pręcisè ad triplũ: quia
secũdũ hoc nullũ spãle esset: quia ĩdistinctè in hac actiõe adhi-
betur distinctio prędicta: esset res eodẽ mõ peritura, vel nõ: er-
go videẽ quòd eo casu excusaẽ indistĩctè, etiã si res nõ esset pe-
ritura penes dñm, dũ tamen ab ipso reo absit dolus & culpa. &
hoc: quia grauaẽ in triplo, releueẽ ĩ isto. & secũdũ hoc habes cla
rè secũdã lec. positã hic in gl. quia tex. facit hic mẽtionẽ solum
de duob⁹ tẽporibus. Primo de tpe añ sñiam primã, & post secũ
dam. & istud secundũ poniẽ in ver. ꝙ si hõ. Primũ tẽpus poni-
7 tur in prin. §. in ver. sinaũt añ sentẽtiã ¶ Vt igitur † ista materia
liqueat, reassumo breuiter. Aut res ꝑ vim cõpulsiuam extorta,
perĳt ante primã sñiam: & tũc si quidem erat peritura penes
dñm, nõ teneẽ re⁹, quia domin⁹ nõ patitur dãnum: aliâs secus:
vt hic, in ver. sed & si non culpa. Eo tñ casu, quo tenetur re⁹ in

a ¶ Quatenus. dicit gl. contrariũ tenet Bar. in. l. fi. C. de execu. rei. iud.

* ¶ Pro concordia. aduerte, ꝙ incontinenti debet fieri executio, sicut in actiõe reali: ĩ actione personali in rẽ scripta, vt est actio quod metus causa. Bar. in. l. fina. C. de execu. rei iudic. allegaẽ tñ cõtrari⁹ in hac. l. si cum exceptione. §. quaten⁹. ver. venio ad ver. sol. Bar. in hoc ver sic. venio ad ver. ꝙ si hõ. Loquiẽ in actione merè ꝑsonali. p̃ria autẽ opi. loquiẽ de personali ĩ rem scripta. & hãc sol. voluit directo ipse Bar. ĩ. d. l. fi. iõ rectè ponderando verba ipsi⁹ Bar. nõ meretur dici assignasse cõtradictionem.

a ¶In hæredem. Quid autem in tutore vide Barto. in l.in delictis.§.si extraneos.j.de nox. Andræ. Barbat.

b ¶Si ipsa res. per istum tex.not.limitat Bald.l.j.C.ne ex deli.defun.ibidē.& vide qd' dixi post Bar.ibi.

c ¶Distinguere.No. quia dicit eē factus locupletior,q nō ē fact⁹ paupior.l.in pupillo.&ibi not. §.de sol.& ad hoc not.vide.l.verum §.item nō restituetur.ff.de mino.& in dicta.l.in pupillo, & qño pbetur quē eē locupletatū vide Bal.in.l.j.in fi. C.si aduer.cre.& q habet in.l.fin.j.de exer.& ī.l.ciuitas. ad fin.si cer.pet.& Bald.in.l.fi.C.pro empto.& omnino Ange.post glos.j.l. vtrū.j.de pet.her.

POMATES.

d ¶Si mulier. vide Alex.cōsi.xlvij.in prin.iiij.volu. Fel. c.cū inter in.ij.col. & seq.de exce.

e ¶§.q possessionem vide p istū tex.no. Bart.in.l.si alienā. solut.matri.

POMATES

¶l.& elegāter.vide ad declarationē Bar.hic, q̄ addidit Decius.l.interpositas.in prin.C.de trās.& vltra ea vide Barba.cōsi.v.colū. vij.volu.j.

¶Spāle est not. gl.hic maximē dū dicit speciale in dote,cui adde,q̄ no.p gl.& doc.maximè p.d.Ioā.in.l.si cum [illegible].§.ij.sol.ma.& [illegible]aliter vide Dy. [illegible].elegāter.alios casus sites istis vide per Salic.in.l.interpositas.C.de trāsa.Quid aūt ī sñia lata metu,an sit ipso iure nulla; vide no. Bal.in.l.decernimus.C.de sa.san. ecc.& adde bar.hic & adde eundē post gl.in.l.iij.in fi.C.e. & ibi Ia.Bu.& bal. quid ī authoritate & actionib⁹ voluntarijs, vide Bald.in l.sub prætextu. C. de hæredita.actio.

quadruplo,continebitur ęstimatio:qa in æstimatione fuit adhi
bita cōtumacia.vt hic in versi.sinaūt ante secūdā sñiam.& post
primam.Et istud non ponitur in tex.sed ponitur in gl.in versi.
sinautē añ sñiam.secūdū primū intellectū Et isto casu secūdū
gl.debet distingui,aut erat lis cōtest.super quadruplo.aut nō,
qd'.s.reprobaui.¶Sed dicendū est qd' indistinctè tenetur reus
ad ęstimationē,si res nō erat eod.mō pitura penes actorē:& ęsti
matio cōputabit̃ in quadruplo.Ratio:qa habuit potestatē sol
uēdi æstimationē & euitādi cōdemnationē quadrupli.& sic nō
cessat ratio.in ver.qd' si hō.Aut res pijt post secūdam sñiam:&
tūc si qdem intra quadrimestre tps,& indistinctè reus nō tene
tur ad æstimationē.Rō:qa de necessitate cogit̃ subire pœnā tri-
pli.Aut perijt post quadrimestre tps.& tūc tenetur indistinctè
ad æstimationē:vt in gloss.super verbo,tripli.& prædicta vera
qñ agit̃ cōtrà metū inferentē,sed qd si agat̃ cōtrà aliū,ad quem
8 res puenit?dic vt ī.l.si ipsa.j.e. ¶†Itē q̄ro,qñ res est perēpta añ
oēm sñiam,ad qd agetur, vtrū ad ipsam rem,vel ad eius æstima
tionē?Rñ.pōt agi ad ipsam rem.vt.l.j.C.eo.& glo.vr̃ hoc senti-
re super verbo,tenetur.Pōt etiam agi ad ęstimationem.vt.l.in
re furtiua.j.de cōdi.fur.dixi in.l.stipu.non diuiduntur.j.de ver
bo.obli.in.q.quando est in obligatione rem restitui.

Qui vim. ¶In violentia compulsiua furtum nō committitur:secus in ablatiua.h.d.

Eum qui. ¶Hęc actio cōcurrit cum actione de dolo, sed vna per alteram tollitur.h.d. ¶Oppo. qd' actio de dolo.nō concurrit cū alia:vt.j.titu.j.l.j.§.ait pretor. &.C.illo ti.l.ij.Sol.actio de dolo nō concurrit cum alia pari, sed cū maiori vel minori,sic ita hic.nā metus est species quo ad dolum,dolus est genus.¶Op.actio,qd' me.cau.cum alia non cōcurrit,vt.s.ea.l.§.post annū.solu.ibi venit post annum:hic ante. ¶Quærit gl.nunquid ista actio sit famosa.Dicit ipsa gl.quòd non:quia lege non cauetur,quòd sit famosa.

Iulianus. ¶Id in quo quis damnum patitur, quadruplatur.h.d.

Secundum hoc. Hæc actio est ex delicto: iō si plures sunt delinquentes, quilibet tenet̃ insolidum.& hęc actio ab initio est persecutoria. ideo vnius solutio liberat aliū,q hac actione tenetur.h.d.cum.l. seq.& prin.seq.¶Op.infrà.ad.l.aq.l.itē Mela.§.si plures.Sol. ista actio est rei persecutoria:verū actio legis aquil.ab initio est pœnalis saltē in repetitione.xxx.dierum vel anni:ideo vni⁹ solutio alium non liberat.Simile in.l.si quis id quod.in fin.cum l.seq.in fi.s.de Iuris.om.iu.¶Quæro quid si ille,qui metū intulit,soluit ęstimationem:an ille, qui possidet rē,possit conueniri rei vē.gl.qd' sic, p.l.nec vllā.als.l.ēt.§.pe.j.de pe.hæ.¶Quærit gl.quid si ab vno exacta sunt quinq; de decē, an alia quinq; aduersus alium quadruplabunrur.& respondet qd' sic.

Quod diximus.

Sed & si serui. Hęc actio ex facto seruorum, est noxalis, & sol.facta tollit hanc actionē:secus si seruus pro noxa det̃.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Hæres descendens intra annum,sciens hæreditatem sibi delatam,transmittit ius deliberandi ad suum,si eius hæres ignorans simpliciter intra annum decessit:tertius hæres propter sciētiā primi hæredis adire potest.*

a In hæredem. ª¶Hęc actio dat̃ cōtra hęredes quatenus ad eos peruenit, licet desierit
apd' eos esse.Itē cōtrà hęredes hęredis nō inspecto,qd' ad vlti-
mū sed qd' ad primū hęredē puenerit.h.d.cū leg.seq.Nota tex.
in ver.cōsumpto &c.quē tex.nescio alibi.quod sufficit ad pri
mum hęredē peruenisse, & sic incœpisse actionē trāsire cōtra
1 hęredem.†¶Et secūdū hoc vr̃ casus cuiusdā no.qōnis,quā cō
sului tpe mortalitatis.Vos scitis,quod ille cui delata est hęredi
tas,si decedit intra annū sciēs hęreditatem sibi delatā,trāsmit-
tit ius deliberādi ad hęredē suū:vt.l.cū antiquiorib⁹.C.de iure
deli.Modo primus hęres decessit hęreditate sibi delata:hęres
eius decessit ignorās simpliciter intra annū:vtrū tertius hęres
possit adire hęreditatem ex virtute iuris deliberandi propter
scientiam primi hęredis.& determinaui quod sic:quia iā illud
cœpit esse hęreditarium:& ideo transit ad quēcunque trāsit hę
reditas;vt.l.item videndum.in fi.de peti.hære.& est tex.hic.ita
dixi in.l.qui duos.j.de rebus dubijs.& ibi multa dixi de materia iuris deliberandi.

SVMMARIVM.

1 *Locupletior,ut quis dicatur,an sufficiat, quòd res peruenerit,licet posteà desierit.*

2 *Pretium quando succedat loco rei?*

b Si ipsa res. ᵇ¶Si res per metum extorta perierit, possessor locupletior non videtur:secus si perierit res empta ex illo.hoc dicit.vel sic.
Ille ad quem res peruenit ex metu,tenetur,si res est apud eum,
vel aliud loco ei⁹:secus si est perēpta.In eo verò,quod rei loco p
uenit,non attendit̃,an perierit.h.d.quā leg.not.multū.¶Op.
qd' re perēpta nō liberet̃:vt.s.l.pxi.gl.in.l.pcedēti.in.j.Glo.sol
uit vno mō,qd' illa intelligit̃ secūdū istā.hęc glo. dicit aliter,&
melius,q hic loquit̃ in bonęfidei possessore,ad quem cōmodū
peruenit ex metu:ibi in hęrede metū inferēte.Ista est verior secūdū oēs.¶Op.de.l.sed & si.§.j.j.de pet.hęre.sol.Illud in possessore hęreditatis,quę nō tenet̃ ad aliud,qd' ad eū puenit ex eadē hęreditate re perēpta:hic secus.Et est rō:qa ibi hęres,q petit
hęreditatē,certat de lucro captādo:ille q cōuenit̃ certat de dāno
vitādo.Sed hic ille,qui petit rē suā:sicut ille,q cōuenit̃,certat de
dāno vitādo:ideo sibi plenius subuenit̃.imo secūdū glos.hic,ille
qui cōuenit̃ certabat de lucro captādo,vt dicam.j.proximo cō
trario.¶Opp.j.si cer.pet.l.si eū seruū.& qd' no.C.de rei ven.l.
mater.Sol.dicit gl.intellige hoc in possessore bonęfidei,ad quē
res peruenit titulo lucratiuo:aliâs habendo pretiū rei,non vide
1 ret̃ locupletior:qa ptiū abest sibi.†Et ideo circà hoc haberes di
c stinguere,ᶜvtrū ad hoc,vt dicat̃ locupletior sufficiat peruenisse,licet posteà desierit.Rñ.aut loquimur in hęrede delinquentis:& sufficit peruenisse ab initio.vt.s.l.pxima.Aut in alio bonęfidei possessore:& tunc aut ille qui agit,certat de lucro captādo,& ille qui conuenitur,certat de dāno vitando,aut econuerso.aut vterq; certat de dāno vitādo.Primo casu non sufficit peruenisse,nisi duret in eadem re,vel alia eius loco subrogata.vt.l. sed & si lege.§.j.de pet.hęre.Secūdo casu qñ econuerso tūc aut possessor desijt esse locupletior perdendo ipsam rem immediatè.& nō tenet̃,vt hac leg.in princ:aut perdendo aliā in qua conuersa est:& tunc sufficit ab initio locupletē fuisse:vt hac leg.secūdo rñ.Tertio casu,qñ vterq; certat de dāno vitando:quia res peruenit titulo oneroso ad possessorem,tunc non tenetur,si rē nō habet:vt.l.si eum.si cer.pet.& quod not.in.l.mater.C.de rei
2 ven.¶†Opp.dicit̃ hic,qd' pretiū succedit loco rei cōtrà.l.qui
vas.in fi.j.de fur.Sol.gl.in.l.si & rē & pretiū.j.de pet.hęred.dicit quod regula est,qd' pretiū non succedit loco rei.& vbicunq; reperit̃ cōtrariū,est speciale.Tu dic,q hic nulla est specialitas.nā actio qd' metus cā datur cōtrà quēlibet ad quē cōmodū peruenit ex metu:vt.l.metū.§.fi.s.eo d.l.si cū exceptione.§.Pedi⁹.Siue ergo peruenerit cōmodū ipsius rei,siue peruenerit cōmodū pretij,ad illud tenet̃ qs.nec hoc est.qa pretiū loco rei succedat: sed qa natura actionis ad hoc se extēdit.& hoc in iudicijs particularibus.In vniuersalibus autem pretiū loco rei succedit,vt.d. l.si & rem & pretium.de peti.hęr.&.l.Imperator.in fin.j.de leg. ij.de hoc per glo.in.l.labeo.§.item diuus.de verb.significa.

Quod autem. ¶Hęc actio,quę dat̃ contrà hęredem in id,quod peruenit ad eum,datur perpetuo.& an peruenerit lit. cōtestation.tempus,inspicitur.h.d.¶Opp.de lege videamus.s.eod.Solu.vt in glo.

d Si mulier. ᵈ¶Si met⁹ fuerit iustus hęc actio cessat.h.d.vel sic.Promissio facta metu iustè illato,non rescinditur.hoc.d.¶Opp.gl. de.l.nec timorem.in fin.s.eo.Sol.hic patronus iuste inferebat metū,ibi nō.¶Quęro quid si aliquis minatur tibi de accusando de aliquo maleficio:& tu hoc prætextu aliquid promittis,ne accuset:an possit rescindi?dixi plenè.C.eod.l.accusationi.& de contrahen.& com.stipu.l.si quidem.

Quod metus. ¶Hoc declara,vt.l.metum.§.volenti.s.eod.

e Qui possessionem. ᵉ¶Alia est æstimatio possessionis:alia fundi, seu proprietatis.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Pacta,& contractus facti per metum,quæ quiue ualeant.*

Si dos. ¶Cōtract⁹ dotis fact⁹ metu,est ipso iure null⁹.h.
d.¶Quęro rōnē hui⁹.§.Dicūt quidā,q quocūq;
modo dolus det causam contractui bonęfidei,est nullus:vt.j.ti.
f j.l.& eleganter.ᶠQuidā reprobant:qa illud verū est in dolo vela
g to:& hic in non velato.Dic ergo q hoc speciale estᵍin cōtractu
1 dotis.nos verò possumus sic dicere†:quidā sunt cōtractus & pa
cta vestita.& ista si quidē fiant per metū,valent inspecto iure ciuili:sed rescinduntur per Prętorē beneficio eius edicti,vt p totum hunc titulū.Quędā sunt pacta nuda,quę nuda remanent: tamen ppter auxilium legis actionem producunt:vt vidistis in l.legitima.s.de pac.Et ista si fiunt p metū sunt ipso iure nulla: vt hic coniuncta.l.ad exactionē.C.de do.promis.& quod dixi in.d.l.legitima.nam non producūt actionē auxilio legis,ppter metū adhibitum.& hoc voluit dicere Iurisconsultus:& ideo si promissio,de qua hic loquitur,esset facta per stipulationem,deberet rescindi per actionem,quod metus causa.

Si metu

a ¶ Voluntas est. Adde tamen, quòd coacta voluntas, non dicitur spõte facta, vt patet ex his, quæ dixi in l.j.§.si quis vltro. in fi. de qõ. post Bart. vide Bal. in l.pe.C. quomodo & quando iudex.

b ¶ Oppo. de l. metum. vide Panor. consi. lx.j. vol. Ro. consil. cxxxvj.

c ¶ Secus si alteri. Non tamẽ ad instantiã detinentis. l. non interest. C.e.& ibi Paul. de cast.

d ¶ Carcerari. an ista sit vera vide Inno. extra de spon. c. cũ locũ. vbi videt̃ casus. & adde Bart. in d.l. qui neq;. & limita vt per Bal. ĩ rub. C. de rescin. ven.

e ¶ Facere testm̃. Ang. in l. nemo carcerẽ. dixit not. verbum ꝙ licet generaliter non valeat promissio facta in carcere, vt hic, &.l. metum. §. sed & .š. eodem. Fallit in eo qui redimit̃ ab hostibus secundũ eũ: quia tũc promissio facta in carcerem etiã priuatũ tenet. videtur se fundare per. l. fin. C. de cap. & l. qui testamento. §. j. de testa. & vide de Bar. hic. Et qualiter cõfessio facta in carcere possit dici sponte facta. vide Bald. in l. si quis in. C. de episco. & cle. & existens in carcere potest constituere procuratorem, quod intellige, vt per Bal. in. l. ab eo. in. ij. colum. C. qũo & quando iu. & quod dixi de confessione in carcere, vide not. per Bald. in. l. j. in. vj. colũ. de confes. vbi reprobat gl. hic. & vide Bald. in. l. falsus. in penulti. col. de furt. quòd carcer est iustus metus. Adde quòd ꝑ dicto Angel. facit quod cõsuluit Ro. cõsi. ccxvj. ꝙ stante statuto, quòd minor non possit contrahere, nisi solennitate seruata, poterit contrahere illa solennitate non seruata, vt se redimat ab hostibus.

Si metu coactus sim.

Vbi actio ipso iure tollit̃ per pactũ, idẽ est in pacto. quod in acceptilatione. h.d. vel sic. Metus non impedit liberationem ipso iure. Et ideo hac actione agendum est, vt obligatio restauretur. h.d.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas coacta uoluntas est.*

Si metu coactus adii.

¶ In quasi cõtractu, q celebratur adeũdo, habet locũ hæc actio. h.d. Vel sic: coacta voluntas, voluntas est.[a] & ideo quę hęreditati obligat, licet ꝑ hãc actionẽ restituat̃. h.d. ¶ † No. qđ coacta volũtas: voluntas est. ¶ Opp. de. l. q in aliena. §. Celsus. j. de acquir. here. Sol. ibi noluit, qđ appareret ex protestatione præambula: hic vero voluit, licet coactus.

Si coactus.

¶ Repudiãti ꝑ metũ, succurrit̃ ꝑ vtilẽ actionẽ, qđ me. cã. h.d. vel sic. Per hoc edictũ restituit̃ prima vtilis ipso iure: & dat̃ hęc actio, qđ met⁹ cã. h.d. ¶ Not. ꝙ per hoc edictũ restituit̃ vtilis, nõ solũ in actione in rem, vt. l. metum. §. volenti. š. eo. sed etiam in alĳs, vt hic.

SVMMARIVM.

1 *Promissio facta detinenti quem in carcere, uel eius participi, non ualet.*

Primissio facta ei, ad cuius instantiam quis detinetur iustè ualet: & etiam alius contractus.

Cautela, quòd carceratus extrahatur parum operatur.

Carceratus dicitur, qui habet custodẽ, & nõ põt ire quo uult.

2 *Carceratus facit testamẽtũ, nõ tamẽ ad instãtiam detinentis.*

3 *Carceratus, & damnatus ad mortẽ, non facit testamentum.*

Qui in carcerem.

¶ Carcer est iustus met⁹: & promissio facta in carcere detinenti nullius est momenti. hoc dicit. Oppo. de. l. metum[b]. §. sed licet. š. eo. Solu. dicit † gloss. hæc promissio fuit facta detinenti, vel participi eius. secus si alteri[c], vt. leg. contraria. ¶ Contra hoc oppon. š. leg. proxi. in princi. Illius timore dicebat Iac. de aret. & Iaco. but. ꝙ hoc debet intelligi de detinente aliquẽ in carceribus iniustè: secus si iustè feci te carcerari[d]: vt. š. l. proxi. in princ. Et ideo, si fecisti debitorẽ tuũ carcerari, & ibi in carceribus soluit, vel vendidit valet. tamen consuetudo est ꝙ extrahatur extra carcerem, quando facit aliquem contractum. sed illud extrahere nihil valet: quia donec habet custodẽ adeo, ꝙ non potest ire, quo vult: dicitur esse in carcere: vt l. qui neque. j. de verbo. signi. & ibi per Iaco. de are.

¶ † Item not. ꝙ quis in carceribus potest facere testamentum[e], quòd intellige non ad commodũ detinentis per titu. si quis ali. test. prohi. ¶ Item † qui sunt in carceribus, & postea damnantur ad mortẽ, non faciunt testamentum: quia sunt serui pœnę, vt l. eius qui. j. de testa.

SVMMARIVM.

1 *Probare debẽs aliquid, si contra eum est præsumptio, afficitur duriori probatione.*

2 *Dolus, uel metus non præsumitur illatus, ubi est iustitia, uel præsentia consanguineorum.*

3 *Dubitans sibi uim inferri, implorat officium iudicis, ut uim prohibeat.*

4 *Fictio est super certo, cum fingatur contra ueritatem.*

5 *Præsumptio est super dubio.*

POMATES.

f ¶ Non est verisimile. vide Alexan. consil. xlvij. in fin. vol. iiij. Aduerte tamen, ꝙ plus creditur testibus, quando libera voluntate, de quo vide Barba. consi. liiij. volu. j. per totum consi. lx. in. v. col. eodẽ volu. & consi. lxxj. in. vj. col. ij. vol.

g ¶ Vrbe romana. adde. l. j. C. de his qui propter me. iud. non ap.

h ¶ Inferri vim. Adde Bar. in. l. de pupi. §. si quis ipsi pretori. de ope. no. nũ. & Bal. in. l. si super. C. de transac.

POMATES. ¶ Vltimò glo. vide aliqua bona per Ias. l. sciendum. gl.

i in. ij. parte de verbo. obligat. vbi not. stupendum dictum Spec. tit. de proba. §. fi. ver. vltimo no. vbi dicit, ꝙ habens præsumptionem iuris contra se, si vult probare contrarium, debet probare per testes idoneos: aut saltem dicas excellentes duos: confirma, vt ibi per eum.

k ¶ Præsumptionum. de presumptione iuris & de iure, quę nõ recipit probationem in contrarium latissimè per gl. in. c. is qui. de sponsa. & in. l. siue possidetis, vt per Bal. & Cy. de probationi. aliquid ꝑ Inn. in. c. quia verisimile. de presũptio. & quòd not. d. Io. ĩ. l. si sua sunt. de acquir. hær. adde Paul. consilio. cclxvij.

f Non est verisimile.[f]

¶ Vbi presumptio est cõtra illũ, q probare debebat, afficit̃ duriori ꝓbatione. h. d. ¶ No. qđ dixi in summario. † Ille enim qui dicit metũ illatũ, debet probare: tamẽ si est presumptio contra eũ, ꝓpter locũ, requiruntur ꝓbationes luce clariores, sicut in criminalibus. ¶ Nota, qđ † in vrbe romana[g] nõ est verisimile quẽ cõpulsum. & idẽ in omni loco, vbi regit̃ iustitia. Similitudo nõ est presumptio, ꝙ sit illatus dolus, vel met⁹ presentibus cõsanguineis suis, vt. l. transactionẽ. C. de trãsac. ¶ Itẽ not. † quod quando quis dubitat sibi posse inferri vim[h], potest implorare officium iudicis: vt prohibeat vim inferri. ¶ Vltimo glos.[i] tractat materiam præsumptionũ[k]. Et ad euidentiam scias, qđ aliud est fictio: aliud presumptio. Fictio † est super certo, cum fingatur contra veritatem: vt in muliere stipulante dotem, quę stipulata non est: vt. l. j. in princ. & ibi bona gloss. in. §. accedit. C. de rei vxo. actio. Et istam materiam plenè tractaui in. l. si is qui pro emptore. de vsusca. & appellat glo. presumptionem iuris & de iure contra quam non admittitur probatio in contrarium: sed magis est fictio: vt dixi. Quædã † est presumptio[l]: & ista est super dubio. & ista quędam est iuris & de iure, contra quam non admittitur probatio in contrarium. Quędam secundũ naturã & c. vt in glo. & nusq̃ tractaui istam materiã, nec doc. nostri aliquid boni dicunt: nisi Cy. in. l. siue possidetis. C. de proba. qui aliquid dicit casu, & nõ est materia, quæ possit tractari: quia non possunt capi regulæ, sed magis secũdũ accidẽtiã factorũ iudicatur.

POMATES.

l ¶ Quædã est presumptio. Vide Iaso. l. cum te transegisse. C. de transac. vide Bart. in autẽ. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. Et Alexand. ibi in apostillis. & ꝙ præsumptio iuris & de iure non tollatur, per protestationẽ antea factam, vide Ias. l. non solum. §. morte. in. ix. colũ. ff. de no. oper. nun.

Si iusto metu.

¶ Factũ metu ne quis ducatur ad iudicẽ, nõ rescindit̃ per hãc actionẽ: sed per officium iudicis. hoc dicit. Facit quod habuisti no. š. eo. l. nec timorem. & C. de transact. l. interpositas. infra quarum rerũ act. non datur. l. j. §. quæ onerandæ.

SVMMARIVM.

1 *Factum ob reuerentiã mariti, uel patris, rescindatur officio iudicis.*

m Si fœnerator.[m]

¶ Factũ metu alicui⁹ verecũdię modicę officio iudicis rescindet̃: nõ ꝑ hãc actionẽ. h. d. ¶ Nota istũ casũ[n] & præcedẽtẽ, ꝙ quãdo fit aliquid aliquo metu, nõ tamẽ mortis, vel cruciatus corporis, licet nõ rescindat̃ ꝑ hãc actionẽ, rescinditur tamen ꝑ officium iudicis. Et sic facit † quod vxor propter reuerentiam viri, vel filius propter reuerentiam patris, aliquid facit: possit per officium iudicis rescindi. de quo in. l. j. §. quę onerandæ. infra quarum rerũ actio non datur. & l. interpositas. C. de transac. & š. eo. l. nec timorem.

POMATES.

m ¶ Si fœnerator. vide Barba. consil. j. col. xlij. vol. j.

n ¶ Si fœnerator. casum. vide Barto. in l. secunda in fin. de arbi. & aliquid per Barto. in. l. cum eo. ff. ad legem Iulia. Pecul. ibi tamẽ nihil decidit in proposito: sed remittit se huc.

o ¶ Si quis. Istum text. allegat not. Bald. in. l. à diuo pio. §. in venditione. de re iud. & ibi omnio vide Imol. in penultima colũna. & Paul. de cast. ĩ. l. si cum nulla. & ibi dixi post domi. Ioannem de Imo. eod. ti.

SVMMARIVM.

1 *Carceratus iniustè pro debito, an possit ibi pro debito iusto recommendari remissiuè.*

o Si quis.

¶ Exactum per vim ab apparitore indebitè illatũ, iudicis officio rescinditur: quatenus quis damnum patitur, & non vltra. hoc dicit. Iste. §. allegatur ad quæstionem: † nunquid ille, qui est positus in carcerem indebitè, possit ibi recommendari pro alieno vero debito. & hic videtur casus, quòd sic. de quo dixi in quæstione illa, quæ incipit, Lapus. & in. l. ij. C. de exacto. tributo. lib. x.

POMATES.

o ¶ Si quis. Limita, vt per Anch. consil. xxix. incip. videtur prima facie. versiculo. v. & vide istum text. alle. per Barba. consi. xlj. xxviij. col. j. volu.

* Pro concordia. Aduerte, ꝙ incarceratus indebitè non potest in carceribus recommendari pro alio debito. ita Bar. in. l. ij. §. fi. ff. de custo. & exhibitione reo. Idem Bar. in sua disputa. incip. Lapus. Contrarius tamen allegatur in hac. l. fi. §. fi. Sol. Non firmat pedem Bar. in hoc. §. fi. quia vtitur verbo, videtur. imo apertè se remittit ad. q. š. prælle. incip. Lapus. ergo non videtur residere in illa opi. Adde ad dicta per do. Alexan. in. l. j. C. de car. edi. in l. creditores. in. v. q. C. de pigno.

POMATES.
a ¶De dolo malo. No.ꝙ dolus,nunꝗ̄ operatur,niſi ſit talis qui etiā caperet cōſtantē virū,ſicut eſt tex.formalis,& ſemper mēti tenendus in.c. cum dilectus.qđ met.cauſ. & ibi expreſsè no. Inno.& Abb.in.ij. notabili. per illum tex.ſeqtur Bal.c.verū.de iureiurā.imo fortius dicit idem Bal.in rub.C.de reſcin.ven.allegando tex.& Innocen.ad hoc,vt dolus operetur effect⁹,de quib⁹ p̄ſumitur per leges, poſſet reqri,qđ ſit talis in ſuperlatiuo gradu, qui prudentiſsimum caperet. quod tenē mēti.refert & ſequitur do. Iaſ.in.l.ſi quis cum alr.in.j.q. Barto.ff. de ver.obli.
b ¶Itē dicit̄. Ex gl. not.qđ nō p̄ſumit̄ pro libellante, niſi probet & gl.in.d.l. j.in prin.Bar.in extrauag.ad reprimē. in verbo aſſerat̄.& no.ī.c.nō eſt.de cōſue:ī.vj.ī.l.is cuius. de ap.reci.&in.l.ij. C.qđ met.cā.et in c.cū ſuper.& in.c. poſt electionē. de cōceſ.p̄bē.&in.c.j. de his,quæ fiunt a maio. parte capi.

POMATES.
b ¶Item dicit̄.Vide Iaſ.in.l. admonendi. in lec. in.iij.co. ver.pōdera.&vide text.in.c. qa.extrâ de re iud. & ibi in apoſtillis.Panor.

POMATES.
c ¶Tu potes dicere. Vide Alexand.in l.ſi prius.j.de oper. noui.nunci.
d ¶Dolum.Quid ſit dolus,per Bal.in.l. pignus.in.iiij.colū. de pig.act: & qđ dixi ī.l.qđ Nerua. in iiij.colū.j̄.de poſiti.& qđ ibi Bart. in.v.col.
e ¶Non fuit. Vide inſti.de act.§. præterea. & qñ hoſti ſit ſeruāda fides,vide Bar.in.l.cōuētionū.s̈.de pa.Itē adde his,q̄ not.hic Bart. & Bal.in.l.j. C.ſi a nō cōpe.iudi.in.vj. col.& Bal.i.l. accuſtionis.& ibi etiā

De dolo malo[a] *Rubrica.*

¶Gl.cōtinuat.& querit quare dicit de dolo,& nō de actione & dolo.R̄n.vt in glo.& bene.

Hoc edicto.

Verba. ¶Non eget ſumario. Querit glo. primò dicit,que dolo malo,&c. Et ſic in plurali.quid ſi in vna re? R̄ndet glo.quod idem.dic vt in ea. ¶Itē dicitur[b] hic facta eſſe dicētur.Quero quid ſi in veritate facta nō erāt, an detur actio de dolo?Azo dicebat,ꝙ nō.glo.ꝙ ſic, nō tñ datur cū effectu.gl.tñ.j̄.ſi quadr.pau.feciſ.dic. in.l.j.in prin.videt̄ intelligere hoc ſecūdū primā expoſitionē.ſ.facta eſſe dicent̄.i.facta ſunt in veritate. ¶Tu potes dicere,[c] ꝙ iſta verba,iudiciū dabo,poſſunt intelligi.i.actionem dabo:& tunc procedit prima expoſitio.Nō em̄ datur actio,niſi verè dolus ſit cōmiſſus.Pōt etiā intelligi iudiciū dabo.i.cognitionē:& tūc procedit ſecunda expoſitio,ꝙ eoipſo,qđ dicitur dolū eſſe cōmiſſum:ꝓcedit iudiciū & inſtantia:vt.l.cū putarē.j.fami.erciſ.& hoc eſt qđ gl.dicit iudicium dabo.i.actionem,ſed non cum effectu.

SVMMARIVM.
1 *Simulatio,quæ fit ad iuſtam defenſionē alterius non eſt dolus*

Dolum.[d] ¶Illa eſt bona diffinitio,que cōuertit̄ cum ſuo diffinito: al's ſecus. h.d. ¶Not.quòd dixi in ſummario.Item not. gloſſ. ſuper verbo diffinitiua. quæ ponit plura exempla & bona,in quibus aliud agitur:& aliud ſimulat̄,& nō eſt dolus.Et ſic no.† ſimulationē, quæ fit ad defenſionem alterius iuſtam.non eſſe dolum.

SVMMARIVM.
1 *Priuato licet hoſtem decipere,non tamen Duci belli.*
2 *Pacē faciens cū bannito,qui poterat ex forma ſtatuti offendi: ſi illum offendit,non tenetur de pace rupta.*
3 *Deus poteſt aliquem decipere.*

Non fuit.[e] ¶Bonus eſt dolus,q cōmittitur aduerſus hoſtes publicos.h. dicit. ¶†No.licitū[f] eſſe decipe hoſtē.qđ intellligo in priuato.Nā dux belli,ſi facit pactum hoſti,debet illud ſeruare:vt.l. conuentionum.s̈.de pac.Et iſtud allego ad determinationē qōnis vtrum ille,qui fecit †pacē cū bānito,qui poterat impune offendi,ſi eum offendit,puniat̄ de pace rupta.& hic vr̄ caſus,quòd nō:nā eoipſo,qđ ſtatutū ꝑmittit eū impune offendi.eſt hoſtis:vt.l.amiſſione.j̄.de cap.di.ergo pōt ei licitè & impunè rumpere pacē,& eum offendere:vt dixi in.q.illa,q̄ incipit,Lucanæ ciuitatis &c. ¶Itē †allegaui[g] in qōne,vbi quærebat̄,an Deus poſſit aliquem decipere.dicebā ꝙ ſic: quia dolus interdum eſt bonus:ſed deus poteſt omne bonum:ergo &c.

SVMMARIVM.
1 *Actionis appellatione,continetur exceptio.*
2 *Actio de dolo concurrit cum alia actione generali,nō ſpeciali,*
3 *Actio de dolo concurrit cum interdicto:unde ui.*
4 *Exceptio doli,an tollat exceptionem de dolo?remiſsiuè.*

1 Ait prætor.† ¶No.quòd appellatione actionis cōtinet̄ excep.Ad qđ opp.de.l.j.j.de excep.dicā ī.l.& eleganter ī prin. j.eo. ¶Opp.C.eo.l.j.j.man.l.ſi mandato.§. Paulus reſpondit. Expone ibi de dolo.i.mandati nomine doli. ¶Item opp.de.l.certi condictio.in prin.j.ſi cerpe.Sol.iſta eſt generalis.†vnde actio de dolo,que nō concurrit cum aliqua alia ſpeciali:ſed cum aliqua generali, & ſic maiori vel minori, bene concurrit: vt in contrario. ¶Itē oppo.de.l.ſi cū exceptione.§. eū qui.s̈.titu.j.Sol.met⁹ habét ſe,vt ſpecies, quo ad dolum:& ideo illa minor.& ſic concurrrit cum iſta, vt dixi. ¶†Quæro vtrū iſta actio cōcurrat cū interdic.vnde vi.Glo.hic, qđ non.l.ij.C.eo.videt̄ dicere quòd ſic.Pro qua facit,quod oīs vir preſupponit dolum.& ſic videtur quod interdictū habeat ſe,vt ſpecies.quo ad dolū.vnde poſſit cōcurrere, ſicut actio qđ met.cā. ¶†Item quærit vtrum except.doli tollat actionem de dolo.glo.ꝙ non.Pe.dicit contrariū: quod dic,vt no.in.l.C.eo.in.j.q.per Cy.dicam in.l. fi.j.eo.vbi videtur caſus.

Idem Pomponius. ¶Opp.de.l.pe.j.eo.ſolu. vt in glo.& bene.

SVMMARIVM.
1 *Actionis appellatione,uenit exceptio facti,uel intentionis.*
2 *Titulus,ex quibus cauſis maiores habet tres clauſulas,unā qua ſuccurritur abſenti contrà præſentē,aliā qua ſuccurriutr præſenti cōtrà abſentē:aliā gñalē,ſi qua mihi iuſta cauſa.*
3 *Clauſula generalis,ſi qua mihi iuſta cauſa,quòd non habet locum in his,in quibus ſpecialiter eſt prouiſum.*
4 *Contrà committentem dolū agitur pro primo & ſecūdo dolo.*

Idem Pomponius ait. Ei, q eſt tutus ipſo iure,vel per in integ.reſti.non cōpetit hæc actio.Itē ad excludēdā hāc actionem ſufficit aliā ſemel cōpetiiſſe:niſi in ea amittēda qs dolū paſſus fuerit.h.d. ¶†No.ꝙ appellatione actionis,cōtinet̄ exceptio facti,vel intētionis:& in integ.reſti. ¶No.ꝙ iſta verba,ſi alia actio non erit.referunt̄ ad initium. quod multū no. ¶Op.ad ver.& ſi alia actio.innuit, ꝙ ſi qs paſſus eſt dolū malū in amittēda actione cōpetit de dolo actio cōtrà.l.ait prætor.§.fi.j. ex qui. cau.ma.vbi cōcedit̄ reſtitutio ei,q p dolū aduerſarij rē amiſit:ergo de dolo ceſſat.So.& no.eā:† qa declarat multū illū ti.j.ex q.cau.ma.& habet tres clauſulas.vna eſt q̄ ſuccurrit preſenti contrà abſentē.Alia abſenti cōtrà p̄ſentē in eo,ꝙ leſus eſſet ī curſu tpis. Alia habet clauſulā gñalē.ſ.ſi qua iuſta cā mihi videbit̄&c.Aut ergo interuenit hic dolus,vt actio tpe pderet̄:& nō habet de dolo actionē:qa poſſet petere reſtitu.in integr.vt.l.cōtraria.Et ꝙ hic dicit, niſi in hoc quoꝗ̄ &c.expone:qa tūc ei nō imputat̄, ſed reſtituit̄:nō aūt dat̄ actio de dolo.Si verò fuit paſſus dolū.vt pderet actionē aliter,ꝗ̄ tpe:tūc habet actionē de dolo vt hic.Et eſt rō:qa edictū ex qb.cau.ma. ī duob⁹ primis caſib⁹ locū nō habet.In tertia clauſula† gñali nō habet locū in his,in qbus ſpāliter eſt ꝓuiſum:ſed ſpālr eſt ꝓuiſum cōtrà eū,q cōmittit dolū:ergo &c. ¶†Itē quærit̄ vtrū aget̄ cōtrà eū, qui cōmiſit dolū pro primo & ſecūdo dolo.Dic ꝙ ſic, vt latius not.in.l.Attilius.j.de aqua plu.arcen.

SVMMARIVM.
1 *Actio de dolo,an habeat locum,ſi dolus committitur in ipſa acceptilatione,ſed non in non implendo promiſſa.*

Si quis cum. ¶Si actio,que primo cōpetebat facto ptis eſt ſublata,actio de dolo nō cōpetit.h.d. ¶Op.eo. modo: & videt̄ ꝙ actio de dolo nō cōpetat,cū poſſit in integrū reſt.vt.l.ait p̄tor.ī fi.extrà ex qb.cau.ma.Sol.ibi fuit amiſſa tpe:hic p acceptilationē,ad quā fuit dolo inductus:quare aūt de dolo nō habeat locum,dic vt.s̈.dixi. ¶Querit gl.qd ſi dolus committat̄ in ipa acceptilatione:ſed non implēdo ꝓmiſſa,an habeat locū actio de dolo.Iſtā queſtionem diſputaui ſubtilius in.l.actione.C.de trāſactio.& ibi eſt tex. ¶Breuiter dic,qñ facio acceptilationē,vt aliqd des, reſultat qdā cōtractus innoīat⁹.Et ideo vidēdū eſt,qs cōtractus eſt.& pōt dici,ꝙ ſit do vt des.qm̄ remittere eſt dare?& tūc cōpetet ob cām cōdictio:vt ſe reponat in priſtinā obligationē,vt.l.ſi qs accepto.j.de cōdi.ob cau.Pōt etiā eſſe facio:vt des:& tūc ſi ex tali facto aliquid adeſt tibi,eſſet idē,qđ in do vt des.ſed ſi remitterē tibi debitū nō liqdū:vnde eſt incertum, vtrū tibi aliqd adſit vel nō:fortè poſſet competere actio de dolo,ſicut in facio vt des:vt.d.l.actione. dixi in.l.naturalis.§.quòd ſi faciam.j̄.de preſcri. verb.

Non ſolum. ¶Si p aliam actionē contrà aliū idoneū cōpetentē pōt eſſe cōſultum,ceſſat actio de dolo.h.d.aliâs ſic. Actio cōpetēs aduerſus vnū,impedit actionem de dolo aduerſus alium:ſi tamen ille eſt ſoluendo.h.d. op.glo. quòd iſte dſt minor,vt.l.ideoꝗ̄.j.eo.ergo poteſt petere reſti.in integ.Solu.vt in glo.

SVMMARIVM.
1 *Actionis appellatione continetur omne remedium,quo alicui poteſt eſſe conſultum.*
2 *Dolum ſi committunt,an quilibet teneatur de dolo,& quomodo.*
3 *Dolus tertij nocet,quando ex aliqua cauſa ille tertius reputatur idem,quod contrahentes.*

&qđ no.Bal.in.l. paciſci.s̈.de pac.& in.l. iuriſgētiū.§. ſi paciſcar.eo.tit. Et adde,ꝙ Bal.in.c.j. §.item ſacramēta. de pace iur. fir. dixit,quod ſi iudex dat ſecuritatē bannito in perſona, & rebus,vel in altero tm̄:& iurat eam ſeruare.nūquid iſtud iuramentum aliqd opet̄?& r̄ndet qđ nō.niſi faciat iure ꝑmittente: vt not. in aut̄.de mā. prin. §.ſed neꝗ̄.qđ not. & ad.§.ſed neꝗ̄.vide Bart.& Imo. in l.is qui re⁹.de publ. iudi.& ad Bart.hic adde Bal.hic aliter loquentē in.l. accuſationis.quod me. cā. Cy.in.l. p̄ſenti. C.de his q ad eccl. confu.dicit in caſu nr̄o.ſemp fidem ſeruandā eſſe.l. cognitionē.de bo.autho. iud.poſ.& hic vide Bal.& Ang.& qđ no.Ludo. in.l.iij.§. ſi quis ſeruū.de acquiren. poſ.& ad Bar.hic adde Bald. no.in.l.j.C.qñ lice. ſine iudi.ſe vindi. Quòd hoſti ſint ſeruanda pacta, tenet.Bal.in.l.j.C.de dedititia li.tol. An bannito, vel hoſti pax ſit ſeruāda,vide Bal.ī.l.j.ī vlt.co. C.ſi à nō cōpe.iud. Petr.de Anc.in.c. canonum ſtatuta.ī ver.ſed quero vtrū p ius.refert diſputationē Bart.& eā ſequit̄ & limitat p Bal.ī.l.reos.in.xiiij. col.C.de act.& plenè per Ia.de bel.diſputantem in.l.ij. C.vt.j. cert.tē.in.ij. q.prin.q̄ incipit.q. diſputata: Sempronī⁹&Titi⁹ inimici.

POMATES.
f ¶No.licitū. Vide de hoc remiſſiuè ad plenū Alexan. l.quid ergo.§.ſi qs ff.de leg.j.

POMATES.
g ¶Item allegaui. Vide Ia.ī.l.j.ī pri. ff.de pact.vide etiā de iſta.q. Arch.c. vtilē.xxij.q.ij. quē refert & ſequit̄ Gemi.c.ſi in quecūꝗ̄. ij.q.j. Fe.c.afferente.in.j. notabili.de præſum.

Si dolus

4 Dolus si dat causam cõtractui bonæ fidei, contractus est nullus: si contractui stricti iuris, ualet: sed agitur actione de dolo.
5 Distractus iudicatur secundum naturam contractus, à quo receditur.
6 Metus dans causam contractui, cur non facit contractum non ualere, sicut dolus?
7 Contractus quãdo est nullus ipso iure, quã actione rescindatur, quatenus de facto processit?
8 Actio de dolo datur tantum in tribus casibus, quando dolus committitur circa contractum.
9 Actio de dolo ob dolum extra contractũ commissum nũ detur?
1 Manumissio facta de seruo per emptorem, quando ualeat, si dolus emptoris dedit causam contractui?
11 Dominium, quod transferatur ex inutili contractu.

a ET eleganter. [a] Dolus tertij cõtractum nõ vitiat: sed dolus cõtrahentiũ, si dedit causam cõtractui bonæ fidei, illũ reddit ipso iure nullũ: secus si incidit in cõtractũ. h.d. Primò ponit dictũ Põpo. Secũdò ponit dictum Iuliani, qđ vr̃ illi contradicere. Tertio soluit istam contrarietatem. Quartò ex prædictis ponit duas conclusiões. Secũda ibi, nec videtur. Tertia ibi, hoc enim. quarta ibi, secundũ, quę examinabimus per partes. ¶ Ex primo dicto no. † ꝙ appellatione actionis continet̃ omne remediũ, quo alicui põt esse consultum: & sic ponitur largissimè, & gñalissimè. ¶ Secũdo no. de dolo incidenti & dante cãm cõtractui. Vltimò no. qñ dol⁹ tertij dat cãm cõtractui. Gl. tãgit & in recitatione gl. dicemus. Venio ad op. & op. ꝙ malè dicit Iurisconsultus hic, ꝙ Põp. excepit, imo fuit prætor in suo edicto: ideo dicit gl. excepit Pomp. id est excepta exposuit. vel dic excepit, id est accepit. q. d. vba edicti sic intellexit. ¶ Secũdò op. ꝙ verbũ actiõis, accipiat̃ strictè, ita ꝙ exceptionẽ nõ cõprehẽdat, vt. s. tit. j. l. extat coniũcto eo, quod habuisti in. l. sed & partus. §. fi. s. tit. j. vbi licet edicto Diui Marci qs perdat actionẽ, non perdit exceptionẽ. Facit. j. de act. & ob. l. actionis verbo. Sol. intelligo, ꝙ hoc verbũ actionis, proferebat̃ in fauorẽ rei ad excludẽdã actionem famosam, seu odiosam: & ideo accipit̃ largissimè. In cõtrario ꝓferebat̃ in materia odiosa: & ideo fit interpretatio stricta ad eundem finẽ, vt actio odiosa & pœnalis ex edicto diui Marci excludat̃. vñ hęc interpretatio debet fieri largè & strictè: prout cã de qua agit̃, est fauorabilis, vel odiosa. Venio ad secũdã partẽ: & videt̃, ꝙ Iulianus nõ bene dixit: qa cõtra seruũ manumissum, nõ datur restitutio, vt. C. si aduer. li. l. j. & ij. ¶ Sol. non datur restitutio, vt reuocet̃ in seruitutẽ: sed vt dãnum emendet, bene dat̃ actio. ita loquit̃ hic. ¶ Cõtra hoc op. ex delicto cõmisso in seruitute, nõ tenet̃ liber factus, vt l. at qui natiua. §. Sceuola. s. de neg. ge. & C. an ser. ex suo fac. l. j. Sol. ibi dolus fuit commissus à seruo cõtrahente, hic fuit cõmissus à seruo nõ cõtrahẽte: licet fuerit dol⁹ cõmis⁹ ĩ cõtractu, nõ tñ ipse cõtrahebat: licet tertius tenet̃: ergo ex hoc dolo sicut ĩ simplici delicto in seruitute cõmisso. ¶ Contrà hoc op. qa et ex delicto cõmisso in dñm, nõ tenet̃ factus liber, vt. l. j. C. de noxa. & l. vl. C. an ser. ex suo fac. Solu. duobus modis fuit hic dolus cõmissus, vt libertatẽ cõsequat̃. ibi loqtur in alio simplici delicto, & hæc sol. est satis bona. Vel hic fuit dol⁹ collatus in tp̃s libertatis: & ista põt esse bona. ¶ Venio ad tertiam partẽ, & nũc intro gl. mag. In ista tertia parte ponunt̃ tria dicta. Primum, qđ dictũ Iuliani habet locũ, qñ emptor omnino caret dolo, & loquit̃ de dolo, q incidit in cõtractũ: & sic cõtract⁹ nõ est nullus: & dol⁹ tertij nõ nocet emptori. Scđm qđ dictũ Iuliani habet locũ, qñ dol⁹ dedit causam cõtractui: & sic cõtract⁹ est ipso iure null⁹: & in hoc scđo sũt opi. & lect. diuersę. cui⁹ timore est facta gl. mag. Tertiũ dictũ [b] est, ꝙ cõtra manumissum non dat̃ restõ rõne ętatis: & ĩ hoc sunt etiã aliquę varietates, vt ĩ se. gl. sup vbo restõnẽ. ¶ Ad scđm ergo dictũ op. & vr̃ ꝙ dol⁹ serui, q dat cãm cõtractui, nõ facit cõtractũ ipso iure nullũ: qa dol⁹ tertij alteri nocere non debet: vt. l. si ꝓcurator. j. de do. excep. & l. iniqssimũ. j. de iur. & fac. ignorã. & l. summa. §. emptor. j. de pecu. huius timore sunt in isto rñso: vbi dicit, aut nullã esse vẽditionẽ & c. tres lec. ĩ gl. Pria est, ꝙ loquat̃ de dolo commisso p seruũ. Ad cõtrariũ rñdet glo. dolus tertij non debet nocere. verũ est tertij penitus extranei: sed hic ille tertius erat ipsa res, sup. qua fiebat cõtractus: & sic veniebat ĩ cõtractu: merito vitiat. ar. s. qđ me. cã l. metũ. §. cũ aũt. vide gl. hęc nõ est vera p leg. allegatas in cõtrariũ. nõ ob. l. metũ. §. cũ aũt. qa ibi loquit̃ in actiõe qđ met. cã. q est scripta in rẽ: iõ dolus vni⁹ nocet oib⁹, ad quos cõmodũ ꝑuenit ex metu. Sed actio de dolo ꝑsonalis est: iõ ꝑsonã cõmittẽtẽ nõ egredit̃. Iõ alij legũt scđo mõ, & dicũt: ꝙ hic dol⁹ fuit cõmissus à seruo, & emptor paticipauit dolũ, & intelligunt isti sic: & ꝙ dictũ Iuliani habuit locũ, qñ emptor oĩno caruit dolo incidẽti. Nam si dolũ incidentẽ commisisset: teneret̃ actione ex empto. Si vero dolus dedisset cãm cõtractui: et istum dolũ participasset emptor: cõtractus, esset ipso iure nullus: & sit̃ dñs nõ teneret̃, sed seruus. habetis mõ casum in isto ver. scđm istã lec. ¶ Op. ad hoc in gl. qñ duo cõmittũt dolũ [c] q liber tenet̃ de dolo: vt. j. e. l. si plures. si igit̃ hic seruus, & emptor ꝑticipauerũt dolũ, nõ debet excusari seru⁹ ab actione de dolo. Sol. gl. circa hoc loquitur aliquantulũ obscurè: iõ dicas breuiter. † ¶ Qñq; plures cõmittũt dolũ principalr̃ qa ad quẽlibet eorũ negotiũ principalr̃ & pariter spectat. & tunc qlibet de dolo tenet̃: vt. d. l. si plures. j. eo. & s. ne quis eũ, q in ius voc. l. pe. §. hoc iudiciũ. Qñq; negotiũ spectat ad vnũ principaliter, ad alium nõ: tũc si quidem vnus cõmisit dolum, & ali⁹ culpã, cõuenit̃ prius ille q dolũ cõmisit: vt. j. loc. l. cum in plures. §. vestimẽta. Aut ambo cõmiserant dolũ: & tũc si qdẽ fuit dol⁹ dãs cãm cõtractui, pri⁹ cõuenit̃ ille ad quẽ pricipalr̃ negotiũ spectat, vt hic. In subsidiũ deuenit̃ ad eũ ad quẽ spectat ĩcidẽter: vt ad seruũ manumissum. ar. j. ea. l. §. si quadrupes. & §. si dolo. Aut fuit dolus incidens in cõtractu: & tunc, quia iste purgat̃ per actionem descendentem ex eo cõtractu: impedit oriri actionẽ de dolo, ideo ille ad quẽ negotiũ principaliter nõ spectat, nõ poterit conueniri, nec ex cõtractu, qa non cõtraxit: nec de dolo; qa alia actio cõpetit: nisi fortè in subsidiũ, vt. s. l. proxi. & j. ea. l. §. si quadrupes. tene menti. ¶ Ista lect. vr̃ in se vera: tñ continet diuinationẽ ex eo, qđ dicit, ꝙ vterq; participauit dolum. Alij legunt istum ver. tertio mõ, ꝙ ille ver. aut nullã. loquat̃ qñ dolus dãs cãm cõtractui fuit cõmissus ab emptore tantũ: quo casu dolus ipsi⁹ emptoris reddit cõtractũ nullũ ipso iure. & sic cessat cõtrariũ primo factũ: quia dolus alterius sibi non nocet, sed dolus suus proprius. & sic fatetur quod dolus alterius alteri non potest nocere. Ad hęc oppo. j. eo. l. sed si ex dolo. Sol. † dolus alterius non nocet, nisi et ipse, nisi ex illa ille tertius reputetur idem, qđ contrahentes: vt in tutore & curatore: & in negotiorum gestore, cuius, factum ratũ habemus: & in eo cui hæredes sumus, vt in gl. ¶ Secũdo opp. si dolus dedit causam cõtractui, cõtractus est null⁹ ipso iure [d], vt hic dicitur in tex. ergo nõ est necessaria actio de dolo: vt s. l. j. idẽ Põpo. dicit gl. qđ hoc est verũ, nisi sit peruentũ ad traditionem: tũc enim agitur actione de dolo ad rescindẽdũ, quatenus de facto processit. Et hoc est qđ dicebat Bal. in quadã sua gl. præcessit venditio, vt infirma, sequitur traditio, vt infirmanda per actionẽ de dolo. & in hoc resident gl. nostri. Gloss. C. de rescinden. vẽ. l. si dolo. videtur dicere, ꝙ ad rescindendũ cõtractũ, agit̃ actione ex cõtractu, nõ de dolo. qđ an sit verũ dicã. j. ¶ Opp. vlterius. & ꝓcedo ĩ gl. si cõtractus erat nullus, ergo traditio facta fuit indebitẽ: ergo habebit locũ cõditio indebiti: & sic nõ habet locũ actio de dolo. Dicit glo. fateor, ꝙ actio de dolo cõcurrit cũ cõdictione inde. q generalis est, vt in. l. si legatarius. j. eo. Ista est bona. vel dic, ꝙ hic non competebat condictio inde: quia erat tutus exceptione doli: quæ est facti, vel intẽtionis. sed illa condictio inde. non impedit: vt no. in. l. qui se debere. j. de condi. ob causam. & sic tene præcedentẽ. ¶ Opp. C. de rescin. ven [e]. l. si dolo. C. de transac. l. transactione. Sol. dicit glo. contractus est ipso iure nullus, si hoc vult deceptus: secus si vult stare contractui, vt in contrarijs. ita dicitur hic in glo. magna. & in præcedenti gloss. parua. & bene secundũ oẽs. Casus est in. l. Iulianus. §. si quis colludente. de act. ẽp. ¶ Op. C. de inuti. stip. l. do
4 lo. dicit glo. † ꝙ quãdo dolus dat cãm cõtractui bonæ fidei, cõtractus est ipso iure nullus: vt hic. sed quan-

a ¶ Et eleganter. ad intellectũ hui⁹ leg. vide Bald. in. l. j. C. ne ex deli. de fun. ĩ xj. col. vbi dicit, ꝙ principiũ hui⁹ leg. habet locũ, qñ dol⁹ orit̃ in ipo cõtractu: sed qñ orit̃ seorsum post cõtractum in executiõe cõtractus, habet locũ hęc. l. §. fin.

b ¶ Tertiũ dictũ. & dũ dicit gl. ꝙ dolus ꝓxenetę nõ vitiat cõtractũ, alleg. Bal. not. ĩ. l. multũ. in. iij. col. C. si qs alteri, vl̃ sibi. & ibi de of. ꝓxenetę. & hic adde l. ij. j. de ꝓxenetis.

c ¶ Cõmittũt dolũ. qñ plures cõmittũt dolũ, qualr̃ puniat̃. vide not. Bartol. & doc. in. l. si procurator. C. de procur.

d ¶ Null⁹ ipso iure. Adde q no. Barto. in materia in. l. sub ꝑtextu. circa fi. C. de trãsac. & qñ cõtract⁹ p dolũ initus sit nullus ipso iure. vide Bal. in. l. nõ dubiũ. in. ix. col. C. de leg. & adde qđ no. Bart. ĩ. l. si id qđ de ꝟ. ob. & ibi p doct. Adde tñ, ꝙ dol⁹ tutoris nõ reddit contractũ nullum: nisi emptor ꝑticipet. l. ij. & ibi Bald. C. si aduer. ven. & vide de hac materia aliter loquentẽ Io. an. in. c. cum dilecti. de emp. & vẽ. sed do. Abb. ibi tenet opi. Bart. quã limitat in ꝓpalib⁹, p no. ĩ. c. cũ dilect⁹. qđ me. cau. Itẽ limita ĩ mr̃imonio. per glos. j. de ri. nupt. in. l. ã diuo. & Bart. j. ꝓxi. Itẽ dol⁹ dans causam contractui stricti iuris, reddit cõtractũ ipso iure nullũ fauore dotis. l. si cũ dotem. §. si mulier. & ibi Imo. sol. ma. Quid si dol⁹ dat causam matrimonio? vide Bal. in. l. cũ Archimedoram. C. vt in pos. le. Et no. bñ, ꝙ nũquã dolus opat̃, vel excusat, nisi qñ est qui caperet prudẽtissimũ. sic reqritur, ꝙ met⁹ sit talis, qui caderet in constante virũ, ita not. Inn. in. c. cũ dilecti. qđ me. cau. & Bal. in ru. C. de rescin. ven. An dolus dans causam testamẽto rescindat testamẽtum, per Bal. in. l. si frater. C. qui testa. face. poss.

e ¶ Op C. de. resci. vẽ. Sed quid si esset actus duplex. scilicet bonæ fidei. & stricti iuris. adinuicẽ, vt quia contractui bonæ fidei, adijcitur stipulatio. vide Bal. in. l. dodo. de inutili. stip. & not. ꝙ si deceptus vult stare cõtractui inito dolo, põt. Adde Bal. in. l. j. in. iij. col. C. plus va qđ agi. & in. l. dolum. C. de peri. & commo. rei vendi, & ibi dicit̃ ꝙ cogitur decarare. & adde gl. in. l. ã diuo. de ri nup. & quæ dixi post Bar. in. l. cum lex. de fideiuss. Limita, nisi in contractu deficeret cã subtilis: vt ut qa erat causa impossibilitatis: vt no. Bal. per illum text. in. l. ea quæ. C. de do. ante nup. & per glo. in. d. l. ã diuo.

do dat cām cõtractui stricti iuris valet semp, sed agiť
actiõe de dolo: vt ĩ cõtrario. ita tenet gl. vbiq;. ¶ Pet.
cõtra hoc & Cy. refert. C. de rescin. ven. l. ij. in pe. q. &
in. d. l. dolo. de inuti. stipul. & ꝓbat sic. In metu inest
dolus, vt. s. ti. j. l. si cum excep. §. eum qui. Sed vẽditio
facta metu valet, vt. l. metum. §. volenti. & l. ij. s. quod
metus cā. ergo &c. Preterea qñ contractus habet sua
essentialia, licet dolus, vel aliud delictum dederit illi
cām, cõtract⁹ valet ipso iure, licet nõ ĩ effectu: vt. l. iu-
risgen. §. si ob maleficium. s. de pac. & j. de ver. ob. l. si
plagij. & j. de condi. ob tur. causam. per totum. Non
obst. ista lex, q̃ dicit venditionem nullã esse: quia in-
telligo nullam. s. in effectu. Nõ ob. l. iij. §. fi. j. ꝓ so. vbi
✱ expressè diciť societatẽ esse nullã ipso iure, vt. j. tit. j.
l. in causæ. qa expone ipso iure. s. si opponať ab homi
ne, sicut dicimus in compensatione. insti. de acti. §. in
bonæfidei. circa fi. Et sic dico. ꝙ agiť actiõe ex eo cõ-
tractu ad rescindẽdum. Ita refert Cy. in. d. l. si dolo. de
rescin. ven. & Pe. hic. Dñs Iaco. but. non examinauit
istã opi. Pet. sed tenebat gl. nostrã simpliciter. ¶ Mi-
hi videtur ꝙ glo. nostra dicat purã veritatẽ. Primo: p
hãc leg. & l. in causæ. in prin. j. ti. j. & d. l. iij. pro soc. vbi
est text. Probo per rõnes inconuincibiles, qñ dolus
purgať p actionẽ descẽdẽtẽ ex cõtractu, illa actio da
tur cõtra heredes, vt. l. si hominẽ. §. dať. j. depo. & l. ex
depositi. & l. ex cõtractib⁹. de act. & obl. sed qñ dolus
dat cām bonefidei cõtractui, actio nõ dať cõtra here-
des, vt insti. de ppe. & tẽp. act. §. aliqñ. ergo concludiť
ꝙ dolus nõ purgať p actionẽ ex contractu. Preterea
5 † distractus iudicať secũdũ substãtiã cõtractus à quo
receditur, vt not. in. l. de tutela. C. de in integr. resti. &
est casus in. l. ab emptione. s. de pac. Sed qñ dolus dat
causam distractui, vel liberationi sup cõtractu bone-
fidei: impedit liberationẽ totaliter. secus in contractu
stricti iuris, vt. j. proxi. ergo eodẽ modo impediet con
tractũ valere ipso iure: & sic est casus pro nobis. j. ꝓ-
xi. §. vel aliter forma argumentũ, si dolus dat causam
liberationi in cõtractibus bonefidei, impediť libera-
tio, vt. j. proxi. §. Si ergo impediť liberatio, que est fa-
uorabilis; multo magis impediť obligatio: vt. l. Arria-
nus. de act. & oblig. Preterea, ꝙ hoc sit verũ appare-
6 bit ex solutione cõtrariorũ. ¶ Ad aliud † qđ diciť de
metu, qui dat causam cõtractui. Rñ. glos. C. de rescin.
vẽ. l. j. & d. l. dolo. C. de inuti. stipu. quia aliud in metu,
aliud in dolo simplici. Rationẽ assignant doc. decla-
rando gl. quòd metus nõ excludit consensum, vt. l. si
mulier. §. pe. s. ti. j. Sed dolus cadit in ignorãte: iõ im-
pedit cõsensum: vt. l. si per errorẽ. s. de iurisdi. om. iud.
¶ Ista rõ nõ placet mihi: qa si cõtractus esset nullus
ꝓpter defectũ cõsensus: cadẽ rõne diceremus nullũ
contractũ stricti iuris: quia cõsensus deficit, vt. l. inter
stip. §. j. j. de verb. ob. Preterea nõ est verũ, ꝙ dol⁹ im-
pediat cõsensum circa cõtractũ, nec errať ĩ cõtractu:
sed errať in cā, ꝓpter quã quis impediť, seu induciť
ad cõtrahendũ: vt. j. e. l. si quis affirmauerit. ita ĩ metu:
in cõtractu cõsentiť, sed causa cõsensus fuit metus: vt
hic causa cõsensus fuit dolus. Dicẽdũ est ergo aliter.
Ille qui cõsentit ꝓpter metũ, nõ errat in causa cõsen
sus: imo scit eã & purè cõsentit, ꝓpter metũ tñ: ideo
valet cõtractus. Fallit in dote, vt. l. si mulier. §. si dos. s.
ti. j. ille vero, q cõsentit propter dolũ, errat in cā cõsen
sus: vñ cõsentit sub quadã cõditione, si verũ est illud,
ꝓpter qđ induciť ad cõtrahẽdũ. Quod cũ verũ non
sit, facit deficere cõsensum. meritò cõtractus est ipso
iure null⁹. Et hoc in bonefidei cõtractibus, in qb⁹ hr̃
rõ de eo, qđ est equũ: licet in cõtractu nõ venerit: vt
insti. de act. §. actionũ. At in cõtractib⁹ stricti iuris li-
cet qs inducať p dolũ: verꝫ est ꝙ iste cõsentit: sed iste
cõsensus licet fiat p causam in qua errauit, illa cā est
extra cõtractũ: & iõ in istis cõtractibus, q strictè cõsi-
deranť, non attenditur illa causa de iuris rigore: ideo
pretor succurrit p actionẽ de dolo, vel doli exceptio-
nẽ, vt. d. l. dolo. C. de inuti. stip. Non ob. quod diciť, qñ
cõtract⁹ habet sua essentialia: qa dico, ꝙ in cõtractib⁹
bonefidei non habet sua essentialia: qa ille consensus
est conditionalis: & cõditio deficit: sed in cõtractibus
stricti iuris habet sua essentialia: quia talis cõditio de
stricto iure nõ attendiť. Fateor tñ vnum, quod Pet.
dixit, ꝙ cõtractus bonefidei cui dolus dedit causam,
est ipso iure nullus, si opponatur ab homine: & hoc
est qđ gl. tua dicit, ꝙ ita demum nullus est, si deceptus hoc vult, ꝙ sit nul-
lus. Sed in hoc Pet. errauit: qa scđm gl. & opi. quã teneo, eoipso ꝙ declarat
se nolle cõtractum valere in iudicio, vel extrà, cõtractus est nullus ipso iu-
re: nec datur actio ad rescindendum: cum ab ipsa lege rescindať: vt. l. q̃ sub
cõditione. in fi. j. de condi. insti. Sed Pet. dicebat. ꝙ datur actio ad rescinden
7 dũ cõtractũ: qđ falsum est. ¶ † Quæro, & reuoco in dubiũ: qñ cõtractus est
a ipso iure nullus, qua actiõe rescindatur[a] quatenus de facto processit? Quã
doq; cõtractus est ipso iure nullus ex conuentione partium; tunc agiť, actio
ne ex eo cõtractu ad rescindenda, quatenus de facto ꝓcessit: vt. j. de contra
hen. empti. l. sed celsus. §. si fundus. & l. ex empto. §. is qui. de actio. empt.
Si vero cõtractus est nullus ipso iure, ex leg. dispositione: tũc si ego vellẽ pe
tere ꝓnunciari nullum puto, ꝙ hoc posset fieri per officiũ iudicis. De hoc
est glo. in. l. j. s. defer. & ita põt loqui glo. in. l. si dolo. C. de rescin. ven. & qđ
dixi. pleni⁹ in. l. q̃ sub cõdi. in fi. de cõdi. insti. Sed si volo petere rescindi, qua-
ten⁹ de facto ꝓcessit, nũquã cõpetit actio ex eo cõtractu: vt. l. venditi. la. ij. C.
de act. emp. sed cõpeteret actio de dolo, vel cõdictio ĩdebiti: vt hic. Eodẽ mõ
possemus dicere, si ꝓcessum esset ad ꝓmissionẽ p stipulationẽ, vel accepti
lationẽ, ꝙ illa ꝓmissio, vel acceptilatio rescindať, vt illud, qđ operatur tra-
ditio in istis corporalibus: opereť promissio vel acceptilatio in istis iuribus
incorporalibus. vt not. in. l. de tutela. C. de in integ. resti. vel cessio: vt not. in
l. vlti. C. quando fis. vel priua. & l. ad eum. j. de dona. ¶ Procedit vlterius: ha
8 bes ergo ex p̃dictis, ꝙ † qñ dolus committiť in cõtractu stricti iuris, semper
purgatur p actionẽ de dolo, vel doli exceptionẽ: vt. l. dolo. C. de inuti. stipu.
& l. si qs cũ aliter. j. de ver. ob. Si verò cõmittiť in contractibus bonæfidei,
aut dolus est incidẽs: aut dolus dat cām cõtractui: & hoc scđo casu compe-
tit actio de dolo. Itẽ est tertius casus. s. in cõtractu facio, vt des, qñ ex facto
nihil[a] adest parti: vt. l. naturalis. §. qđ si faciã. j. de p̃scri. ver. Et sic sunt tres ca
sus tantũ, in quibus dať actio de dolo: qñ dolus cõmittiť circa contractum.
9 ¶ Quæro †, quando dolus cõmittiť extra cõtractum: vtrũ cõpetat actio de
dolo? Glo. dicit aut cadit in speciale nomẽ maleficij: & non cõpetit de do-
lo: als sic. Vide gl. hic, q̃ dicit, ꝙ qñ cadit in spãle nomen maleficij, non ha-
bet actionem de dolo. est verũ, si ex hoc maleficio est ꝓdita actio ciuilis spe
cialis: secus si non esset prodita actio ciuilis: sed solũ actio criminalis: vt. l. si le
gatarius. j. e. facit. j. de fal. l. qui noĩe. ¶ Item hoc est verum: nisi illa actio ci-
uilis esset prodita ex eadẽ æquitate, qua actio de dolo: vel est specialior, vt. l.
si cum exceptione. §. eum q. s. titu. j. ¶ Sumus expediti de ista glo. mag. ve-
nio ad aliam glo. ¶ Opp. dicitur in tertio dicto, ꝙ aduersus manumissum
non habet locum restitutio. Contrà. j. de mino. l. si ex cā. §. fi. & l. seq. Solu.
verum est de iure tantũ: nisi ex cā conceda ť à principe. ¶ Item opp. ꝙ iste
minor restituať cõtra emptorẽ: ideo, quia minor est deceptus in eo, qđ vẽ-
didit, vt. l. si res. §. j. j. de iure do. ergo nõ debet dari actio de dolo: vt. s. eo. l. j.
§. idẽ Põpo. Sol. huius timore glo. restringit hanc leg. ꝙ emptor erat pater,
vel patronus, contra quẽ nõ poterat restitutio postulari. Ista est diuinatio.
Alij dicunt, ꝙ hic emptor non erat soluendo: vt. s. l. proxi. vel dic, quòd hic
emptor manumiserat seruum, vt diciť in tex. & ideo nõ poterat conueniri
10 aliquo remedio: vt. j. de cõdi. indebi. l. in summa. §. fina. Quæritur † circa istã
partem, qñ dolus emptoris dedit cām contractui, vtrum valeat manumis-
sio facta ab emptore. In gl. sunt due opi. quidam dicunt ꝙ non, per. l. ij. qui.
ad lib. ꝓcla. nõ licet. scđa opi. innuit contrarium: & ista est vera. ¶ Pro cui⁹
declaratione aduerte, qñq; quis emit seruum p vim: & tunc semper vẽdi-
tor habet vtile dñium: vt. l. metum. §. volenti. s. ti. j. Ideo emptor manumit-
tere non potest. Ita loquiť. d. l. ij. Qñq; quis emit per dolũ: tunc in ẽptorẽ trãs
fertur dñium pfectè: & non potest conueniri rei vẽdi. sed actione persona-
li de dolo: ideo tunc valet manumissio: vt hic. & dicta. l. in summa. §. pe. de
11 condi. inde. ¶ Iuxta leg. istã † quæriť. an ex inutili cõtractu trãsferť dñium:
& videť q̃ non, vt. l. nunꝙ nuda. j. de acqui. re. do. In cõtrariũ vr̃ casus hic:
qa si cõtractus est inutilis: qa dolus dedit ei cām, re tradita agiť de dolo. Si
enim cõpeteret rei vẽdicatio, dñio non translato, nõ hr̃et locum actio de do
lo: & in hoc residet gloss. nostra. Et sic tenet ꝙ ex inutili contractu, trãsferť
dñium: qđ est verũ, sicut ex qualibet cā putatiua: vt. j. de cõdi. inde. p totum
hoc tangitur per glo. in. l. non dubium. C. de leg. & de fi. instru. l. contractus.
examinaui plenè in. l. j. §. si vir vxori. j. de acqui. pos.

SVMMARIVM.

1 *Exemplum quando potest esse dubium, an alia actio competat: ut detur actio de dolo.*
2 *Contractus bonæfidei & stricti iuris in quo, & cur differant.*
Obligationem quæ impediunt oriri, impediunt eius solutionem.
3 *Et quando agatur prima actione, tam in contractibus bonæ fidei, quàm stricti iuris, & nõ actione de dolo? remißiué. nu. 3.*
4 *Libellus qualiter formetur in hac actione.*
Recipiens rem deterioratam, an sibi præiudicet? remißiuè.
Recipere rem deterioratam, quando quis cogatur?

b Non solum. [b] Si res debita soluatur deteriorata, agitur ex sti-
pulatione doli, si est interposita: aliâs in con-
tractibus bonæfidei agiť actione primeua: in stricti iuris de dolo. hoc diciť.
Primò ponit dictũ Labeonis. Secũdò ponit rephẽsionẽ ei⁹. Scđa ibi, sed est
verius. & est difficilis. §. Casus in terminis dictum est. s. ꝙ vbi alia actio non
cõpetit, datur de dolo. dicit Labeo, hoc est verũ, etiã si dubiteť, an alia cõpe
tet: & ponit duo exẽpla vnũ in cõtractibus bonefidei: aliud in stricti iuris: &
istud reprehẽdiť p Iuriscõsultũ: qa nõ dubitať de actiõe. qa aut est cõtract⁹
bonæfidei & agitur actiõe ex eo cõtractu: aut est stricti iuris: & tũc de dolo.
¶ Pro declaratione

✱ Pro intellectu. l. iij. pro socio.

a ¶ Rescindať. plenè per eũdem. in. l. si id quod aurum. infrà de verb. obl.

b ¶ Circa istũ text. dum fit differentia inter cõtractus bonefidei, & stricti iuris, ꝙ soluiť res deteriorata vide Iaso. in. §. actionum. in xviij. colũ. insti. de actio. Ant. Alexan.

b ¶ Non solũ. Limita istũ tex. p Raph. in. l. si seruũ. in pri. de verb. obliga.

¶Pro declaratione text.ante omnia quero primo,in quo corrigaṫ Labeo.
dicūt quidā in dicto exēplo,quasi sit impossibile, ꝙ sit dubiū : an alia actio
cōpetat:cū ius semp sit certū,vt.l.ij.de iur.& fac.igno.Alij dicunt, ꝙ corrigi-
1 tur in exēplo nō in dicto.¶Sed tūc q̄ro,†quod erit exēplū dicti.s.ꝙ dubite-
tur,an alia actio cōpetat?dicūt quidā ꝓpter dubiū facti:puta , si liberaui te
ab actiōe,de qua erat dubiū,an cōpeteret:& sic erat exēplū in gl.l.actiōe.C.
de trāsac.dixi in.l.j.§.pen.s̈.eo.&.l.naturalis.§.quod si faciam.j̈.de prescript.
ver.Sed hoc non placet;quia si nō potest ꝓbari,habeṫ perinde,ac si non es-
set,vt.l.duo sunt Titij.de testa.tut.Dicas ergo,ꝙ potest esse ꝓpter dubium
iuris in casibus:vbi sunt opi.doct.vt.l.cum de nouo.C.de legi . & ibi not. in
prima cōsti.C.ibi,certā cōponere leg.exēplū in opinionibus,q̄ sunt in.l.dos
à patre.C.sol.mat.& in.l.qui Romę.§.duo fratres.j̈.de ver.ob.& in authē.ex
cā.C.de lib.p̄te.& in.l.precib⁹.in materia cōpēdiosę.C.de inst.& substi . sub
cōdi.fac.& in omnibus istis ꝓpter dubiū iuris nō impediretur actio de do-
2 lo.¶Secūdò q̄ro,†q̄ est rō differētię inter cōtractū bonę fidei , & stricti iu-
ris ? R̄n̄deo.quæ impediunt obligationē oriri:ea impediunt dissolutionem
ipsius obligationis,vt.l.de tutela.& ibi no.C.de in integ.resti.Sed dolus, qui
dat causam cōtractui bonæfidei,impedit obligationē oriri ex illo cōtractu,
vt.s̈.ꝓxi.vidistis.sec⁹ si dat causam cōtractui stricti iuris. Eodē modo dolus
dās causam dissolutioni,impedit liberationē in cōtractib⁹ bonæfidei : secus
in cōtractibus stricti iuris.hic est casus:& ex hoc cōfunditur opi.Pe.vt.s̈.di-
xi.His pręmissis opp.& videtur,ꝙ in dubio debeat dari actio pręscri.ver.vt
j̈.de pręscrip.ver.l.j.&.ij.&.l.quoties.&.l.j.j̈.de insti.act.Sol.ibi erat dubium,
in quā specię cōtractus cadebat:ideo recurriṫ ad actionē p̄scriptis verbis;hic
erat certū,sed dubitabaṫ , quæ actio competeret propter aliud dubium iu-
ris,vt.s̈.dixi.& istud erat examinādū propter actionē de dolo . ¶Item op-
3 po.ꝙ†semper agaṫ actione prima,nō de dolo.j̈.cōmo.l.iij.§.si reddita. & de
sol.l.etiā.Huius timore gl.hic intrat vnā distinctionē multū perfectè, quam
ponit Dy.in.l.huiusmodi.§.ędes.j̈.de leg.j.plenius Cy.in.l.exhibitiōis.C.ad
exhiben.Ego plenissimè in.l.Iulianus.§.j.j̈.de verb.obli.tamen per glo.hic
plenius,quàm alibi.vide igitur glo.& signa eā.Circa istud quod diciṫ in gl.
4 ibi interdū peto rem,quā habeo.¶Quęro qualiter formetur libellus ? dixi
vobis in.l.iij.§.si reddita.j̈.commo.Cy. ponit in.l.exhitionis.text.est in.l.iul.
§.j.j̈.de verb.obl.quia petam rem:non vt des mihi rem : quia eā habeo , sed
vt mihi detur illud,qđ deest, siue sit æstimatio deteriorationis , siue cautio
5 de euictione,siue aliquid aliud . ¶Item quærit glo.†quid si aliquis recepit
rem deterioratā:an pręiudicet sibi in recipiēdo?gl.ponit hic opi.De hoc vi-
distis gl.in.l.in hac.in prin.j̈.de triti.& tetigi in.l.cētum Capuę.&.l.fi.j̈.de eo,
6 quod cer.loc.¶Item queriṫ,†an quis cogatur recipere rē deterioratam:Pro
declaratione gl.debes scire,ꝙ q̄n quis debet ex vna cā,non cogitur creditor
recipere particularem sol.Sed q̄n debeṫ ex pluribus causis, si soluiṫ ex vna
cā pfectè,cogiṫ recipere:licet ex alia cā non soluaṫ.j̈.quib.mod.pignus vel
hypo.sol.l.vlti.¶Nūc ad propositum redeo,quādo res debeṫ ex contractu
bonęfidei,ipsa res & æstimatio deteriorationis venit in eadem actione , vt
hic vides:ideo non cogitur recipere, nisi totum:quia perfectè non soluit sed
si res debetur ex contractu stricti iuris,res debetur vna actione : scilicet ex
stipulatu:ęstimatio deteriorationis debetur actione de dolo:si igitur solui-
tur ex vna causa,cogitur recipere.ita dicit gl.

Si seruum. ¶Actio legis aquiliæ,& ad exhibendum,item actio ex testamēto,actionē de dolo excludūt.h.d.cū.§.seq.

Si quadrupes. ¶Actio legis aquiliæ , vel de pauperie : hanc actionem excludit:licet non solutio sed noxæ deditio subsequatur . secus si dominus esset simpliciter non soluendo.h.d.
¶Casus in terminis.Eramus tres scholares,quorū erāt duo , qui habebant
duos equos inimicos:ego eram in medio,sed dolo exiui de medio:ita quòd
vnus ex illis equis fregit crus alteri : queriṫ,an deṫ lęso actio de dolo contra
me?R̄n̄.si pōt hr̄e locū hęc actio leg.aql.vel de pauperie non daṫ:aliâs autē
daṫ cōtra me de dolo.h.d.¶Op.ꝙ iste,cui⁹ dolo factū est,teneaṫ in factum
subsidiaria leg.aquil.& sic nō de dolo.vt.l.itē Mela.§.itē.j̈.ad leg.aquil.Sol.
a dicit gl.hic dolus fuit commissus in omittendo:[a]& sic actio leg.aquil.nō ha-
bet locum:vt.l.si vsufructus.§.de pręteritis.j̈.de vsuf. & ideo ponerē exem-
plū in dolo cōmisso in omittēdo.Pone casum in duob⁹ equis,q se simul nō
cōpatiebanṫ:& ego equitabā medius,inter duos eq̄tātes:in illis equis cū es-
semus in veloci itinere,ego steti firmus:illi pręcesserunt,& se pcusserūt cer-
tè p me nihil est actū:sed fui in culpa permittēdo eos iūgi,& inuicē lædi. ita
loquiṫ hic.¶Sed opi.& videtur ꝙ mihi licuit cessare,& nō ire:& ex hoc nō
pręsumaṫ dolus:vt.l.nemo dānū.j̈.de re.iur.Sol.illud verū , vt sibi ꝓdesset,
nō vt alij noceret.Facit.j̈.de aqua plu.arc.l.j.§.denique.¶Opp.& videṫ , ꝙ
dn̄s quadrupedis dānū inferentis nō teneaṫ:vt.l.j.§.& ḡnaliter.j̈.si quadru.
pau.fec.di.dicit gl.ꝙ hic animal percussit sui feritate,nō ab alio incitatum:
& ita posui tibi casum.¶Cōtra p̄dicta op.quia secūdū hoc dolus alteri⁹ al-
teri esset dánosus cōtra.l.si ꝓcurator.j̈.de do.exce.j̈.de pecu.l.summa.§.em-
ptor.Sol.huius timore dicit glo.ꝙ dominus animalis habet actionē de dolo
cōtra eū,qui cōmisit dolū.vide fi.gl.q̄ incipit,imo videṫ dāda leg.aq. Istud
intellige verū,nisi dolus nō esset cōmissus cōtra equitatē in equo, vt ipse p-
cuteretur:tunc dn̄s animalis non haberet actionē de dolo:qa dolus non esset
cōmissus cōtra eū.j̈.ex q.cau.in pos.ea.l.Fulcini⁹.§.ꝙ si aduersus.&.j̈.de in-
iu.l.eum qui nocentē.Tunc enim haberet locū actio in factū:& ita tenebat
Mar.sil.& Iac.but.¶Op.ad sequentem gl.ꝙ actio de dolo competat in id,
quod excedit.vnde ob.j̈.quòd vi aut clam.l.si alius.in princi.glo.ponit mul-
tas sol.Breuiter hęc est vera,qđ istud habet locum
in hac actione tantū.q̄ est famosa & subsidiaria, vbi
b deficit alia:vt eius natiuitas ịpediaṫ[b] ꝓpter actionē
noxalē,etiā si nō sequaṫ plena actio:sed noxę deditio.
in contrario non impeditur natiuitas eius,nisi quate-
nus est exactum.

Idem labeo. ¶Actio furti impedit hanc acti.& vbi deest dolus & subest culpa,cōpetit actio ī factū.h.d.¶No.ꝙ quando cessat dolus,& subest culpa,habet locum actio in factum.

SVMMARIVM.

1 Actio quæ repellitur exceptione,nō uidetur esse.
2 Actio de dolo,quādo aliquid abest parti,oritur ex nudo pacto.

Seruus. ¶Qui nō obseruat pactū,ad qđ naturaliter ,non ciuiliter est obligatus,
tenetur lęso actiōe de dolo:si aliud remediū deficit.
h.d.& est difficilis.§.Primò ponit dictū Pōpo.scđ'ò
ponit vnā rōnē cōtra Pōpo.aliā ꝓ eo. Tertiò ponit
solutionē prædictorū.Scđa ibi,ego moueor. Tertia
ibi,at q.Casus in terminis.Quidā seru⁹ rogauit dn̄m a
vt liberaret eū & ꝓmisit dare certū qd , & dedit ex-
promissorē cū dn̄s nō cōsideret de eo.Fuit pactū ap
positū,qđ susciperet obligationē in se,illo facto liber
to;& cū ille est manumissus,nō patiṫ recipere obli-
gationē in se.Dicit ergo Pōpo.in casu isto habere lo
cū actionē de dolo:& hoc eoipso,ꝙ nō vult pati . ex
eo enim,ꝙ ꝓmisit in seruitute,nō pōt cōueniri,si ve b
rò staret p patronū quominus liber factus suscipiat
obligationē:tūc si dn̄s agit cōtra expromissorē,repel
liṫ exceptiōe doli.h.d.primū dictū Pōp.vsq; ad ver.
moueor ego,vbi poniṫ vna rō cōtra Pōpo.q dicit de
dolo dari:qa vbi alia actio &c.sed hic daṫ alia actio
ergo.&c.Sed ipse rn̄det:ꝙ quāuis deṫ,tn̄ elidiṫ exce-
ptiōe:ergo &c.h.d.vsq; ad ver.at qui.vbi determinat
Iurisconsultus:& dicit ꝙ Pōpo.bn̄ dicit hoc mō, qđ
est verū,ꝙ patronus exceptione repelliṫ:si per eū stat
quominus libert⁹ recipiat in se obligationē:& tūc nō
daṫ de dolo expromissori:qa nullus est dolus.Sed si
stat p manumissum:tūc daṫ de dolo expromissori,
nō aūt dn̄o:qa ipse actionē haberet cōtra expromis-
sorē h.d.vsq; ad fi.vide tex.ibi,accipe.& tūc qa p ma
numissorē nō stat:nō dabiṫ actio de dolo.Itē qa suo
facto actio est inefficax effecta:ergo &c.vt.s̈.eo.l.j.§. c
1 pe.¶Not.†ꝙ actio,q̄ excep.repelliṫ,non videṫ esse.
¶Quæro ꝓ declaratione lr̄ę, in quo corrigiṫ Pōpo.
dicūt qdā in totū.Tu dic ꝙ nō corrigiṫ,sed distingui
tur dictū eius.Nā actio de dolo cōpetit ipsi reo cōtra
manumissum:cū oīs alia actio deficiat:dn̄o verò etiā
cōpeteret de dolo,si expromissor nō est soluēdo:& sic
intellexit Pōpo.¶Sed oppo.cōtra hoc,& vr̄ qđ ēt
expromissori deṫ actio ex illo pacto,cū dicaṫ vestitū
coherentia cōtract⁹:vt.l.lecta.j̈.si cer.pe.&.l.iurisgen.
§.q̄nimo.s̈.de pac.Sol.duobus modis.Priò ꝙ hic pa-
ctū vestitū erat inter dn̄m expromissorē,ex quo pa-
cto nō pōt vestiri pactū nudū factū à seruo,vel etiā à
liberto cuidā tertio,vt.l.si tibi.C.loca.diciṫ ī.d.l.iuris-
gen.§.q̄nimo.Præterea ēt si pactū esset vestitū,nō te
neṫ seruus factus liber,ex antea gestis. ¶Scđ'ò opp.
2 qa p hunc.§.†vr̄ destrui tota materia pactorū, q̄ dicit
ex pacto nudo actionē nō oriri:nā vt vidistis contra
c nō seruantē,daṫ actio de dolo.R̄n̄.illud verū[c],qđ da
tur actio de dolo ei,qui dānū passus est,cui patrimo-
niū diminutū est;sicut hic diciṫ cū actio de dolo con
tinet quādā restitutioē:vt.s̈.de in integ.resti.l. j. secus
si promitterem tibi centū p pactū nudū ex pura cā
donationis.Facit qđ dicimus in cōtractu innomina
to:facio:vt des:vt.l.naturalis.§.qđ si faciā.j̈.de p̄sc.vb.

SVMMARIVM.

1 Reus quando dicetur esse paratus subire iudicium,ut cesset actio de dolo. c

d Si dolo. [d]¶Si dolo ꝓcuratoris reus sit absolut⁹ nisi reus sit paratus,iudiciū reci
pere teneṫ de dolo:si ꝓcurator nō est soluēdo.h.d.&
ipse.§.ēt difficilis est.¶Opp.& videṫ, ꝙ q corrūpit
aduersariū pdit litē:vt.C.de pe.iudi.q ma.iu.l.j . Sol.
dicit gl.ꝙ hic loqṫ de eo q corrūpit ꝓcuratorē acto-
ris:ibi de eo q corrūpit ꝓcuratorē rei.Cōtrariū verò,

a ¶In omittendo. Actio leg.aqlię nō ꝓcedit ī dāno dato in omittēdo ad- de Bar.ī.l.qui bōa. §.j.de dā.infec.

b ¶Natiuitas impediaṫ.p hoc limitatur.l.& elegāter.in prin.&.l.j.ī fi. vbi dicitur qđ actio doli nō daṫ,si p aliū modū res salua esse possit. aliâs sic:quia illud verū, si à principio sint natæ ambæ actiones.alś si nō plenè saluasit res,p aliā tn̄ actionē ort⁹ eius impeditur: vt hic.

c ¶Seruus.illud verū. No.ma. limitationē ad.l.iurisgen. §. quinimo.cū materia,ꝙ ex pacto nudo,licet non detur actio,cōsuliṫ tamē p actionē doli, vbi aliqd ex pacto abest parti ; vt not. Bal.in.l. cū mota.ī iij.col.C.de trāsac. intellige vt ibi. & vide Bald.hic, & Ang.cōsi.j.ī fi.Adde & vide Alexā. de Imo.in.l.si conuenerit.s̈.de iurisd. om.iu.etī cōs.xxx. col.ij.ī.iij. vol . Cacialu.ī trac.de pac. q.xiij.col.j.& Phi, Deciū ī.c.j.colum. xvij.in fi. extrà de iudi.

POMATES.

c ¶Illud verū. vide Alex.consi.xlj. co. ij.iij.vo.aliàs,ij.

d ¶Si dolo. Adde ꝙ no.ī.l.j.C.de aduc. di.iud. vide plenè Imo.in.l.diu⁹.ff.de re iu.ī.xv . colū. & xvij.col.& plenius in.xx.colum.

qđ idē sit ī vtroq;.& illud ibi approbāt doc.dic vt ibi.
& dixi ī.l.Athletas.§.calūniator.aliâs est in.§.seq.s̄. de
his, qui no.infa.&.l.j.§.sed & constitutio.s̄. de calū.
¶Itē op.& videẽ, ꝙ debeat agi actiōe prima:vt.j.eo.
l.cum à te.Glo.rñdet solenniter. aut reus se offert &
cōuenieẽ tātū actione prima:vt hic,nec habebit locū
actio de dolo:etiā ad expēsas & cętera dāna. Rō: qa
nō eēt ꝟosimile,ꝙ fiāt expēsę,postquā spōte suscepit
iudiciū:aut nō accesit spōte ad litigandū, & conuenitur
actiōe prima ad verū debitū.Ad expēsas verò
& cætera damna conuenietur actiōe de dolo: vt hic.
ita sentit gl.& cōiter tenēt doc.¶Circa hoc est vidē-
1 dū,†qūo reus offert se paratū subire iudicium. Dicit
glo.hoc modo:ego sum paratus subire iudicium sub
hac exceptione,& replicatione: si tu actor ꝓbaueris
esse collusum.ita dicit gl.super verbo exceptiōe.Do.
Nico.de ma.dicit ego nō video ad quid actor releuetur
ꝓpter hanc obligationē.Cū enim habeat necesse
ꝓbare de collusiōe,ita fient expēsę, sicut si reus se nō
obtulisset,sed inuitus venisset:ideo ipse intelligit illū
text.propriè,vt iacet sub exceptione, ac si collusum
esset.s.ac si ista exceptio collusionis esset ꝓbata,non
qđ examineẽ iterū:tūc cessat actio de dolo. ita intel-
a ligit ipse istum.§.¶Quæro dicitur hic, si ꝓcurator[a]
nō est soluēdo:quid si ab initio fuit soluendo,& post
ea efficiẽ nō soluēdo?Gl.dicit, ꝙ cōpetit actio de dolo,
& nihil allegat.Contra glo.videtur.s̄.eo.l.j.§.idem
Pomponius.vbi sufficit ab initio aliā actionē cōpetere
ad excludendam actionem de dolo. Solu.illud
verum quando actio periīt sui natura, vel facto actoris.
secus si alio casu:vt in hac glos.& probatur.j.eo.l.
hæredibus.in prin.quod no.& bene.

Idem Pomponius.

Simplex mēdacium non
presumitur dolosè dictum:& ideo non inducit actionem
de dolo: nisi causa sui lucri quis mentiatur.h.d.
cum.l.seq.Casum no.¶Op.ad istum.§.de.l.se. Solu.
dicunt quidam,ꝙ hic loquiẽ, qñ mutuabatur parua
quātitas:ibi magna.Tu dic, ꝙ in hoc.§.erat simplex
mendaciū,nec apparebat alia cōiectura, quòd dolo
dixerit:fuit enim qui omnem hominem commenda
b bat[b].Lex sequens loquiẽ, qñ ad eū spectat lucrum:
& sic presumitur,ꝙ illud mēdaciū fuit dolosè dictū.
ç & iam vidi de facto[c] in quodam aduocato approbāte
idoneum esse fideiussorem,cum non esset.

SI quis affirmauerit.

d [d]¶Contra mentientē de substantia hæreditatis datur actio ex eo contractu si intercesit:aliâs de dolo.hoc dicit.

Item si tabulæ.

¶Actio criminalis
hanc actionē non impedit.h.d.¶Opp.de.l.scimus.§.fi.C.de inof.test. vbi
querela inofficiosi testamēti transit ad hæredes filij.
Sol.hic loquitur secūdum tempora antiqua.¶Quęro
nūquid cōpetit actio fratribus? dic vt in glo.Bart,

SVMMARIVM.

1 *Sequestrum non redditur, nisi lite finita.*
2 *Possessio rei depositæ apud sequestrum licet perdatur: non tamen perditur commodum possessionis.*
3 *Res sequestratæ, quæ seruari non possunt, debent uendi: & pretium in sequestro teneri.*
4 *Res sequestrata restituitur uincenti, uel ei per quem non stat, quominus iudicium agitetur.*
5 *Res sequestrata, si perit: perit periculo sequestrantis indebitè.*

SI oleum.

e [e]¶Sequester nō tene-
f tur rem restituere,[f] nisi
finita lite,vel cum per actorē steterit. Itē
cōtra eū,qui fecit fieri sequestrū indebite
actione de dolo succurritur: vbi alia actio deficit.h.d.
1 ¶No.primo,†ꝙ de natura sequestri[g] est,vt non red-
g datur,nisi lite finita.¶Item no.†ꝙ quando res depo
2 nitur apud sequestrū,licet perdatur possesio: nō tñ
amittiẽ cōmodū possesiōis,quātū ad onus probādi:
Ille enim teneẽ partes actoris & rei assumere qui pri
mo tenebaẽ.doct.ponūt in.l.j.C.de prohi.seque.pe.
3 licet dixi in.l.interesse puto.j.de acq.pos.¶†Itē not.
ꝙ in istis rebus,q̄ cōmodè seruari non pñt, qñ fit sequestratio,
debēt vendi:& pretiū in sequesto teneri:
vt hic.&.l.vl.j.de requi.re.&.l.is cui.§.q̄ri poterit.vt in
4 pos.le.C.de agri.& cē.l.litibus.¶†Itē no.ꝙ res seque
h strata debet restitui ei,qui vincit[h]:vel ei per quē non
5 stat,quominus iudiciū agiteẽ.¶†Itē no.ꝙ cōtra eū,
q indebitè facit fieri sequestrū:si res pereat,vel aliẽr re-
cuperari nō posit,daẽ actio de dolo.¶Itē not.ꝙ si p
i actorē stat[i] quominus iudiciū agiteẽ,reddi debet sequestrum:
eadē ratione,si staret per reum.

Et si tu seruum.

¶Absolutus ab obseruatiōe
iudicij:quia
soluit,ratione deteriorationis de dolo,non tenetur .h.
d.¶Opp.de.l.iiij.§.fi.de re iu.j.&.l.si hominem.j. de
solu.Solu.hic soluit ante sñiam:& sic fuit absolutus
ab obseruatione iudicij:ibi verò erat condemnatus:
& sic soluit post sñiam.Ideo teneẽ,qa nō soluit,vt debuit:
& iō durat actio iudicati:qa tradit rē deteriorem.

Hæc de dolo actio.

¶Hæc actio noxalis
est.Item competit de peculio:si circa res peculiares
sit dolus commissus.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Summa modica dicitur usq; ad duos aureos.*
2 *Actio in factum ab actione de dolo, quō cognoscetur?*

Merito.

¶Hic incipit exponere illa verba
posita in edicto:& iusta causa esse
k videẽ.& breuiter.h.d.Hęc actio[k] nō daẽ pro modica
quātitate:nec cōtra parentes,vel patronos,vel personas
honestiores:sed per actionē in factū succurritur.
h.d.cum duabus.l.sequētibus.Et suprà exposuit Iurisconsultus
illa verba,si alia actio &c.hic exponit
l alia,vt dixi in prin.§.[l] ¶No.†ꝙ modica summa est
1 vsq; ad duos aureos[m].Et sic no.ꝙ ista causę cogni-
m tio vertitur circa duo.Primò circa res.scđ'ò circa ꝑsonam.
Scđ'a ibi,& quibusdam &c. Gloss. super hac
leg.quærit,vtrum hæc dictio vsq;:ponatur inclusiuè.
n dic vt in gloss.in.l.patronus.in princip.de lega. iij.[n]
2 ¶†Quæro qualiter cognoscatur actio in factum[o]
o ab actione de dolo.Iurisconsultus in hac leg.non debet.
in fi.ibi,verbis tēperādā.hoc docet:quia in actiōe
in factum,vtiẽ quis verbis tēperatis:& facit mentionē
bonæfidei. exponit gl.i.nō facit mētionē malæfidei.
Exemplum in narratione facti; ego narrabo fa-
p ctum,[p] quod in se continet dolū: non tñ dicā ꝙ hoc
fecit dolosè,& fraudulenter,vel malo mō exp̄ssè: licet
dicā,ꝙ hoc fecit sciēter.doc. vero vltramō. vt Cy.
refert in.l.si supstite.C.e.intelligunt hunc tex. ꝓpriè
vt iacet, ꝙ bonęfidei mētio fiet inclusiuè, hoc modo,
quia p̄riò narrabo factū:postea cōcludā,quare cū bonęfidei
nō cōgruat, ꝙ aliqs locupleteẽ cū aliena iactura:
iō peto eū cōdēnari &c.Et ex hoc cognoscetur
actio in factū ab actione de dolo.tene mēti istā leg.

HÆredibus.

¶Quādo ꝓpter reuerētiā ꝑsonę
actio de dolo nō dabiẽ cōtra defunctū,dabiẽ
cōtra hæredē.h.d.¶Glo.glossat istđ
principium mirabiliter:vide gl.vt iacet.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus dicitur etiam, qui est proximus pubertati.*
2 *Actio de dolo contra dicentem se habere officium, cum non habeat, datur.*

Item in causæ.

q [q]¶Pupillus pōt conueniri
de dolo ex persona defuncti.Itē ex cā sua,si est ꝓxim⁹ pubertati in
ꝑsona tutoris īquātū fact⁹ est locupletior.h.d.cū.l.se.
1 & prin.se.¶No.†pupillū teneri, q est ꝓxim⁹ puber
tati:qñ aūt pupill⁹ dicaẽ doli capax.dic, vt ī.l.j.de no
2 ua.& ī.l.pupillū.de reg.iur.¶†Itē no.id qđ dicit de
tutore,q mētit⁹ est.& eodē mō de eo,q dicit se habere
offm̄ & nō habet.j.de eo qđ fal.tut.aut.per totū.

SEd & si de dolo.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersitas potest committere dolum, quando facit aliquid coadunato consilio, & campana sonata.*

Sed an in municipes.

Contra vniuersi
tatē nō daẽ de dolo actio:quia dolū nō pōt cōmitte-
1 re de facili,nisi ex ꝑsona administrātiū.h.d. ¶Op.†
ꝙ vniuersitas posset cōmittere dolū,vt.l.metū.§.aīaduertendū.
s̄.tit.j.Sol.vniuersitas non pōt committere
dolum de facili:vt hic.sed cum difficultate sic: vt in
contrario:

---

a ¶Procurator.vide Bar.in.l.si procurator.C.de procur.

POMATES.

b ¶Cōmēdabat. vide Felyn.c.iij.loco col.fi.de proba.

c ¶Idē Pomp.Vidi de facto. vide Ful. in.l.si verò.§.j.q satisda.cogan.

POMATES.

d ¶Si quis affirmauerit.vide qd p istū tex.dicat Imo.consi.lxxviij.

POMATES.

e ¶Si oleum. Vide Frā.cur.in tractatu sequestri. qō. xiij. Panor.c.examinata.iiij.col.de iu.

f ¶Rē restituere.sed an teneaẽ ōndere, vide Bar.p illū tex. in.l.j.§.si tabulę. de tab.exhi. & in materia hui⁹ leg. vide Bar.ī.l.interesse. de acq.pos.& an seq̄ster posit deponere officiū,vide ī.l.ei apud.§.fi.j.deposi.

g ¶Natura. seq̄stri. vide p Mod.ī.l.ꝑcuratores.§.si magrat⁹.de nup. & qñ seq̄stratus debeat restituere,vide Bal. ī l.fi.ī vl.co.C.de bo.au.iudi.pos. & qua actiōe teneaẽ, vide gl.hic & Ang.ī.l.iteresse.de acq.poss.

h ¶Qui vincit.vide l.ꝓpter. & ibi Bal. C.deposi.

i ¶Per actorē stat. vide Ang.ī.d.l.iteresse.& vide Bar. in d.l.Iulia.ī.ij.col. de condi.inde.

POMATES.

k ¶Hęc actio. vide alia multa. ibi non curaẽ de modico.p Alex.ī ru.ff.so.ma.co.iij.ī pri.& p Fel. aliqd ī.c.quoniā.de testi.& ca.fraternitatis.v.col.eo.tit. & Prepo.c.ī istis.iiij.di.c. Moses.vij.di. &.c.mala cōsuetudo.viij.dist.&.c.ab eo.§.ex his.lxvj.di. & per Barto.consi. cx.aliâs.x.ī.vj.col. & seq.vo.j.& cōsil. iiij.col.xv.e.vol. & cōsi.lvij.in.vj.colū. eo. vol. Fely.ī.c.cū cām.v.col.de re iu. &.c.sicut.co.xiiij.e. ti.& ī.xix.col.ꝟ.fallit.iiij.& gl.ī.§.facit in proœmio decre. Bart.cōsi.lxxxj. in prin.in.ij.co & cōs. xij.in.v.col.e.vo.& cōs.xvj.li.xj.co.ea. ꝑposi.ī.c.statuim⁹. iiij.di.Bar.ī.l.sed & si susceperit.§.j.ff. de iudi.vide Frāci. Cur.in trac.seq. in vj.q.ad fi.

POMATES.

l ¶In prin.§.Addeq aliẽr accipiẽ modica summa p text.ī.l.j.§.j.ff.de iti. actuq; priua. aliẽr accipiẽ ī l.si cūdies.§.fi.ff.de arb.al's accipiẽ secūdū quātitatē ꝑsonę.l.illicitas.§.nō tenuis.ff.de of. p̄si. in.l.sed si susceperit.§.j.ff.de iudi. & al's.accipiẽ.l. diuus & ibi Bar.ff.de bo.dā.matth.no.cxxj.

m ¶Meritò vsq; ad duos aureos.vide p gl.& Saly.in.l.si superstite.C.eo.

POMATES.

n ¶De leg.iij.an aūt iste.§. loquatur in actione de dolo:& habeat ēt locum in actiōe,qđ met.cā, vide Bal.sing.c.de appel.extrà de appel.q tenuit sub dubio forte: qđ tenementi.

o ¶Actio in factū. & hāc.l.nō debet. declarat Pet.ī.l.cū vltrà.C.de nō nu. pec.ad quē se ibi remittit Bald.

p ¶Narrabo factū. Adde Bar.in.l.si superstite.C.eo.

q ¶§.itē in cāe. vide glo.not. & qđ ibi Bar.in.l.si dolo. ff. si qs omis.cā test. in.l.ex dolo.in.§.in hac actione. in fin. vide in.l.si ꝑcura. C.de procur.

contrario: quia illi de vniuersitate possunt coadunato consilio, & campana sonata, & similibus.

De dolo. ¶ Rectores de eorum dolo proprio tenebuntur. hoc dicit.

Item si quid. ¶ Dominus tenetur ex dolo procuratoris. de eo, quod ad eum peruenit.

SVMMARIVM.

1 *Actione famosa quando agitur ciuiliter, debent exprimi ea, quæ exprimerentur, si ageretur criminaliter.*

2 *Actio de dolo quare non sit in rem scripta, sicut actio, quod metus causa.*

In hac actione. ¶ Iuriscõsult⁹ exposuit primã partẽ edicti positi in l. j. s. e. Erãt in edicto posita quædã alia ỽba, q̃ nõ sunt posita materialiter in hoc ti. sed eorũ mẽtẽ Iuriscõsultus ponit hic, & ĩ l. arbitrio. j. e. Et breuiter hoc intẽdit. Q̃n ex delicto agit̃ ciuil'r hac actiõe famosa, debẽt oĩa particulariter designari: sicut q̃n q̃s criminal'r 1 accusat̃. h. d. quẽ casum no. ¶ † No. qđ dixi in summario, ꝙ q̃n agit̃ ciuil'r actiõe famosa, oĩa debẽt poni particulariter, sicut q̃n criminal'r: ergo debet poni mẽsis, loc⁹ &c. scđ'm formã. l. libellorũ. j. de accusa. & hic ĩ tex. & ĩ gl. & est tex. in c. tuę. extrã. de ꝓcu. l. pretor edixit. in prin. j. de iniur. & ibi dixi. Si ỽò esset actio ex delicto ciuiliter, quę tñ nõ infamaret: hoc nõ est necesse, vt hic. & l. inde neratius. §. fi. & l. seq. j. ad leg. aql. ¶ † Sed q̃ro: & istud est fortè dubiũ & nescio quasi soluere: hęc lex innuit, & est verũ, ꝙ actio de dolo nõ est in rẽ scripta. & iõ oportet, ꝙ designet̃ persona, q̃ cõmisit dolũ. Nõ enim tenet̃ de dolo ali⁹, ad quẽ cõmodũ ꝑuenit ex dolo: nisi sit quasi idẽ, vt hęres, vel dñs, & similes ꝑsonę, vt. s. l. ꝓxi. & no. in. l. & elegãter. ĩ pri. s. e. Sed actio, qđ met⁹ cã, est in rẽ scripta. l. metũ. §. cũ aũt. s. ti. j. & iõ dat̃ cõtra illũ ad quẽ cõmodum peruenit. ¶ Quero ergo, quæ est rõ hui⁹: cũ verba in hoc edicto sint in rẽ scripta: sicut in illo: dicũt enim, quę dolo malo facta esse dicent̃. nõ dicũt à quo: sicut dicũt in edicto, qđ metus cã gestũ est &c. In ỽitate nescio videre, quare ista actio nõ sit in rẽ scripta, sicut illa: sed possumus dicere in edicto qđ me. cã. dicit̃ qđ met⁹ cã gestũ erit. qđ verbũ latè sumit̃, quocũq; mõ gestũ: In hoc edicto dicit̃, q̃ dolo malo facta esse dicent̃, qđ strict⁹ accipit̃ in. l. Labeo. j. de verb. sig. & sic nõ cõprehẽdit eũ, cũ quo factũ non est. secus ĩ ỽbo gestũ. Vel dic ver⁹, ꝙ secũdũ ỽba edicti posita in prin. l. j. s. eo. ista actio esset in rẽ scripta: sed in edicto erat plus: ex quo cõprehẽdebat̃, quod erat in personã certã. & hoc ꝓbat̃ in hoc. §. & l. seq. dũ dicit, itẽ exigit ꝑtor, q. d. ꝑdicta q̃ dixi, & q̃ dico nõ sunt ex interpretatione Iuriscõsulti: sed quia ꝑtor sic exigebat in edicto. ¶ Itẽ q̃ro vtrũ in excep. doli debeant inseri oĩa, quę inserunt̃ in actione: dic vt in gl. & no. illud, qđ dixi, ꝙ q̃n agit̃ actione ex delicto ciuiliter, ꝙ infamat, debet poni locus & tempus. ita vidi de facto.

SI plures. ¶ Plures dolum committentes tenentur insolidũ: tamen vnius solutione cęteri liberantur. h. d. Dicas in hoc, vt no. in. l. & eleganter.

SVMMARIVM.

1 *Actio de dolo, est arbitraria, & in ea feruntur duæ sententiæ.*

2 *Actio, quod metus causa, est arbitraria duplici respectu.*

ARbitrio. ¶ Hęc actio est arbitraria: & ideo cõtra non restituentẽ iuratur in litẽ, si res tempore cõdẽnatiõis extabat. h. d. & fortis lex est. Primò ponit dictũ. Secũdò r̃ndet cuidã quęstioni emergenti circa illud. tertiò ponit vnam limitatiõe circa pręcedẽtia. Secũda ibi, ideo autẽ. Tertia ibi, non tñ. ¶ Casus in terminis: quęrit̃ an ista actio sit arbitraria? R̃n. ꝙ sic: quia si non restituit̃ res secũdũ pręceptũ iudicis: tunc fit cõdẽnatio ad interesse. hoc primò. & sic duę ferunt̃ sentẽtiæ: vt hic. ¶ Sequit̃ ver. iõ. vbi q̃rit̃: dictũ est, ꝙ cõtra nõ restituentẽ sequit̃ cõdẽnatio, quatenus ea res est: quare non posuit certã quantitatem? dicit Iurisconsultus ad hoc, vt posit iurari in litẽ: quia iuramẽtum posset iudex taxare. Sequit̃ ver. nõ tamen. dicit, ꝙ si res nõ restituatur, condẽnetur ad interesse: & quod interesse probat̃ per iuramẽtum in litem. ¶ Quęrit̃ hic. quid si res perijt ante primã s̃niam: an iurabit̃ in litem? dic quod nõ: q̃a nõ põt restitui: & sic nõ est in cõtumacia restituẽdi: ꝓpter quã iurat̃ in litẽ: sed condẽnat̃ ad interesse. h. d. ¶ Ex prima particula ha-1 bes, † ꝙ hęc actio est arbitraria, & qđ in ea ferunt̃ duę sentẽtię: vna de re restituenda, alia de interesse, si nõ restituat̃. Modũ practicandi habuistis in. l. si cũ exceptione. §. hęc actio. s. ti. j. vbi etiã dicit̃ vnã tantũ sufficere cõditionalem. ¶ Sed ad istud prin. op. hic dicit̃, qđ cõdemnatur quãti ea res est. ꝙ denotat verã rei æstimationem, vt. l. inter hęc verba. j. de verb. sig. sed. j. ꝓxi. dicit̃, qđ cõdẽnat̃ in eo. in quo iurabit̃ in litẽ, qđ est affectionis: ergo malè. Huius timore soluit gl. tribus modis. primò ꝙ hec ỽba ponant̃ impropriè. secũdò qđ suppleant̃. s. quãti ea res est. s. æstimatio ꝑ iuramentũ in litẽ. Tertiò, ꝙ stet ꝓpriè, qđ nihil suppleat̃: q̃a actor habet duplex remediũ. Primũ per qđ iuret̃ in litẽ, vt. j. ꝓxi. r̃n. secũdũ ꝑ qđ consequat̃ verã rei ęstimationẽ, vt in hoc prin. & ita videt̃ verior opi. quã tenet gl. de rei vẽ. l. q restituere. ¶ Venio ad secũdã partẽ: dicit̃ hic, ꝙ in hac actiõe: & in actione quod met. cã. nõ adijcit̃ certa quantitas. Cõtra. s. ti. j. l. si cũ exceptiõe. §. j. vbi dicitur ꝙ cõtra non restituente fit cõdẽnatio ad quadruplũ: & sic est certa quantitas. Solu. duobus modis, vt in glo. Primò quod põt actor eligere quadruplum, vel iuramẽtũ in litẽ, quod est affectionis: vt hic quod est no. Secũdò ꝙ licet quadruplũ sit certũ: tñ simplũ cui⁹ respectu dat̃ est incertum: Et sic innuit 2 gl. secũdũ istã solu. † ꝙ actio, quod metus cã, est arbitraria duplici respectu. Primo, quia iurat̃ in litẽ, secũdo quia illud simplum, qđ est declaratũ ꝑ iuramentũ in litẽ quadruplat̃. Certè pręcedens solutio plus mihi placet q̃a nõ quadruplat̃ quãti ĩ litẽ fuerit iuratũ: sed quãti ea res erit in veritate cũ fructibus & oĩ cã, vt. s. ti. j. l. si cũ exceptione. §. quadruplat̃. ¶ Op. ꝙ nulla fiat taxatio: vt. l. q restituere. j. de rei ven. Sol. ꝙ nulla fit à lege, vt ibi: sed à iudice sic, vt hic. ¶ Venio ad tertiam partẽ, & op. & videtur ꝙ re perempta ista actio sit arbitraria: quia põt reus condemnari ad verum interesse: & tũc si ipsum non restituit, succedit arbitriũ iudicis. R̃n. si condẽnat̃ ad interesse, illud consistit in q̃ntitate, in qua nõ cadit affectio: & per consequens nec iuramentũ in litẽ, vt. l. nũmis. j. de in lit. iurã. ¶ Quero dicit̃ hic, ꝙ si res perijt: quid si alio mõ desijt possidere: vt puta alienando? gl. dicit idẽ, si sine dolo. quod intellige verũ in actione stricti iuris: in actione verò bonæ fidei, dic vt. l. si possessor in fi. de peti. hære. ¶ Quero dicitur hic si res perijt, vtrum a sit verum re quocũq; mõ perempta? glos. dicit ꝙ nõ, & bene, si ipse ipsam rẽ perimit: vt puta rem perimit: quia dolo desijt possidere: quia tunc iurabitur in litem: vt. l. qui restituere. de rei ven.

Si dominus. ¶ Fructuario cõtra dñm nõ dat̃ hęc actio: quia aliæ cõpetũt. h. d. ¶ Quero, q̃ sint istę alię actiões? dic vt in gl. ¶ Opp. de. l. repeti. §. fi. q. mo. vsusf. amit. glo. ponit plures sol. Tu dic, vt in contrario. in quarta sol.

De eo qui sciens. ¶ Cõtra cõmodantẽ falsa pondera, vel mensurã, nõ datur actio de dolo. si inter contrahentes alijs actionibus põt esse cõsultũ: alias recurritur ad actionẽ de dolo. h. d. quod no. maximè in fi. quia vidi semel de facto. ¶ Opp. ad ver. atqui. & videtur ꝙ cõdictio indebiti actionẽ de dolo non excludat, sed cum ea cõcurrat, vt. j. eo. l. si legatarius. s. e. l. & eleganter in prin. & ibi no. Sol. intellige hoc repeti posest. s. condictione furtiua, si venditor fuit sciens. Item habet actionẽ ex vẽdito, ne decipiatur: sicut emptor b habet actionẽ exẽmpto: meritò non competit actio de dolo. ¶ Not. istum §. quando inter contrahentes est actum illi mẽsurę, seu illis ponderibus stetur, ꝙ vn⁹ contra alterũ nõ agit: sed remanet actio de dolo contra eũ, qui dolũ commisit. ¶ Vltimò quia de istis a põderibus[a] sunt multę. leg. iõ gl. ponit hic vnã distinctionem valde pulchram, melius, & plenius quàm in aliqua parte mundi. & doc. recitãt eam, vt iacet. Vellem videre aliter, sed non est tempus.

b **Dolo[b] cuius.** ¶ Ad causam, seu litis instantiã peremptam, non datur restitutio: sed per actionem de dolo succurritur contra eum, cuius dolo factum fuerit. h. d. & fortis. §. est. & legitur duobus modis. Primò in tempore instantię primę causę: & sic perijt instantia tantũ & nõ causa. Secundò in tpe instantię causę appellationis. & sic perijt instantia cã. & ponam casum in genere, vt litera iacet. postea declarabo in terminis. Pone sic. inter te & me est lis: dolo tuo factum est ꝙ instã-c tia perijt.[c] queritur quomodo mihi succurritur. dicit glo. ꝙ act. de dolo ad interesse: non vt lis restituatur. ne si aliter fiat lex circunueniatur. h. d. ¶ Primò quęro exemplum huius. §. gl. ponit instantiã primę causę. primò in ciuili: & tunc est tempus triennij, vt. l. ꝓperãdum. C. de iudi. in prin. In criminali est tempus biennij. C. vt intra cer. temp. cri. questio terminet̃. l. j. & ij. ¶ In eo qđ glo. ponit exemplum de criminali, nõ videtur verũ: quia hęc actio ꝓsequit̃ interesse. s. e. l. j. in prin. sed in criminali nõ cadit interesse pecuniariũ. ar. j. si qd in frau. pa. l. j. §. & aliás videam⁹. in ciuili ergo pone exẽplũ. ¶ Sed ad istud opp. & videtur qđ cõcedat̃ restitutio, vt. l. ait pretor. §. ti. & l. seq. j. ex qb. cau. ma. ergo cessat de dolo: vt. s. e. l. j. §. idẽ Pom- c ponius. Sol. hic nõ fuit dolus cõmissus ab aduersario, sed à quodã tertio. hoc nõ placet: quia alia ratio est, quæ infrà asignat̃ in tex. vt statim dicam. ¶ Op. cũ actio non sit perdita, imo perpetua: videtur quod cõpetat actio prima, non actio de dolo. solu. dicit glo. ꝙ actio prima competit, sed actione de dolo agitur ad cætera damna. l. cum quis. j. eo. Ista est satis bona, tñ quia nimis restringit. §. nostrum, ideo glos. transit ad aliã lectu. ꝙ hic perijt instãtia, & causa, vt in tpe qđ datur ad appellandũ, & ad ꝓsequẽdã appellationẽ.

¶ De eo. q̃ sciẽs. de istis põderibus no. gl. de põdere & mẽsura. Adde qđ habet̃. in. l. modios. C. de susce. & Arca. li. x. & in. l. pe. j. de fal. & q̃ sit pœna fraudãtis pondera vel mensuras, vide in. l. annonã. j. de extraor. cri. & pulchre ꝑ Abb. ĩ. c. ij. de emp. & vẽ. ibi videt̃ tenere ꝙ sit arbitraria. Adde Bal. cõs. cxlv. ij. li. vbi interrogatus qđ si h̃nt maiora pondera r̃ndit qđ non ẽ credẽdũ.

¶ §. dolo circa istã gl. & §. vide d. Aut. ĩ. c. pe. de iud. vbi q̃rit, an vbi dicitur, ꝙ si instãtia perijt, facto rei dat̃ actio de dolo: vt hic voluit Bar. sed si facto partis nõ dat̃ actio de dolo, sed restituitur secundum do. Abb. vbi alle. Bart. in. l. si cũ ipse. ff. de excu. tu. vel nõ currit. vt ibi ꝑ eũ. tu vide Bar. hic in fi. qui dicit, ꝙ circunscribitur lex: quia vna pars põt illud confiteri se esse deceptum sed iudicio meo text. est in. d. c. pe. vbi si ita est, ꝙ ꝑ cauillationes rei instãtia est perempta: non currit instãtia. vide ibi, tũc cũ nõ põt cõmitti fraus. Et ꝓ intellectu huius glo. vide text. ĩ. c. ex rõne. de appel. & ibi dixit. Andrę. Barba.

¶ Instantia perijt. no. ꝙ si ꝑ dolũ ptis seu iudicis labit̃ instantia, fit restõ. ad qđ gl. & doc. ĩ. c. cũ venerabilis. de iu. Adde qđ aduersus instãtiã de dolo ad uersarij lapsam restitu. at̃ lęsus. Ro. cõ si. cc xx.

a ✥POMATES. ¶Sed tũc opp. Vide Cum.consi.cxlvij.in.ij.colũ.ad fi.& consi.ccxx.in.iij.col.

b ¶Si seruũ fuit mortuũ. Isto casu secundum Bar.in.d.l.si, stich⁹.debitor nõ est liberat⁹ p interitũ:ideo debet agi cõtra eũ ad speciẽ,nõ vt cedat actionẽ.

c ¶Si dolo. Vide Ang.in.l.seruo inuito.§.cum prætor.j.ad Treb.

d ¶Cum à te. vide Imo.in.d.l.diu⁹.ff.de re iudi.in.x.& xv.col.& ibi Ang.&Iac.but.in.l.si pecuniã.cũ.l.se.C.de re iud.& Bar.in.l.j C.de aduoc.diuer.iudi.in.l.Imperatores.in.ij.colũ.de re iudi.

e ¶In heredem.vide in.l.j.C.ne ex de lic.defun.p Barto.& Bal.in.x.col.

f ¶Cum qs.allegaui tibi in.l.j.j.de libe.ho.exhi.

✻ Pro concordia. Aduerte,q in.l.iurisgentium.§.quin imo.&.§.sed cũ nulla.ff.de pact.videt determinare, q.l.si quis argentum.C.de dona.non hẽat locum quando qs promittit aliqđ factũ ex causa donatiõis:hoc est, q nõ cõueniat cõdictiõe ex illa leg.sed contrariũ velle allegat in ha c.l.si cũ mihi.dum approbat hic gl.& ĩ.l.q saxũ.ff.de dona.in op.& in.l.legitima.ff.de pac.solu.si bñ videatur Bar.in locis vbi dicit vbi promittitur factũ ex causa donationis,nõ habere locũ.d.l.si quis argentũ: videtur seq opi.Gul.de cug.q ita limitauit.d.l.qa cũ loquat in quantitatibus,nõ extendat,vbi promittit factum.ar.l.precimus.in fi.C.de ap. Sed extra op.Gul.voluit dari conditionẽ ex illa lege, de iure nouo.C.q̃ glo.pdicta in hoc vltimo in idẽ videtur concludere,cũ nõ loquat de pmissione facti. Nec factũ pmittit ĩ hac leg.nec in.l.q saxũ.sed bñ pmittit patientia ad factum.ergo sumus sub regula.d.l.si quis.§.penul.

✥POMATES.

g ¶Pro his.vide Barba.consi.xv.co.iij.volu.ij.

✻ Pro concordia. Aduerte,quòd interdictum vnde vi

a ¶Sed tũc op.[a] & videtur q debeat dari restitutio in integ.vt.l.ait prętor.in fi.ex quib.cau.ma. Gloss.ponit hic multas sol.Alia glo.quę ponit hoc clarius, est in authen.vt spon.lar.§.hoc quoq;.vbi distinguit, & ponit veritatem. Aut instantia perijt facto iudicis:& tunc restituitur:vt ibi,&.C.de temp.ap.authen.si appellatione. Aut stat facto tertij:& tunc non restituit, sed actione de dolo succurritur.hic est casus hic.Non obst.l.ait pretor.quia dic,vt ibi. Vel ponas, quod lis non erat adhuc in iudicium deducta:vel q dolus nõ fuit adhibitus ad hoc,vt litis instantia periret. & hoc est specialiter introductum,vt actio de dolo prępo natur, seu pręferatur restitutioni in integrum: ne circũueniat lex,q̃ statuit instãtiã litis.q̃ lex introducta fuit ob pub.vtilitatem:& ideo partes renunciare non possunt:vt no.C.de iudi.l.properandum.§.& si quidẽ.Sed si pmitteret restõ in integrum ad instantiam litis,posset vna pars alteri confiteri ipsum esse deceptum:& sic ad instãtiam restitueret.Ne igit circũueniat,lex pmittit,q agat actione de dolo: & hoc vult tex.ibi ne aliter obseruantibus.

Si seruum. ¶Si speciẽ debitã tertius interimit, vel fideiussor ante morã: debitor liberatur: & creditori contra interimentem actione de dolo succurritur.h.d.cũ.l.seq.& fortior est. ¶Op.j.ad.l.aquil.l.lege aquilia.Sol.ibi creditor occidit,hic tertius. ¶Secundò op.j.ad.l.aqui.l.huic scrip. Sol.dicunt qdã,q hic agit actiõe de dolo, ad cętera damna.sed actiõe leg.aquil.agitur ad ęstimationem ipsius serui. Tu dic verius,vt gl.tua tangit circa prin. Debes enim distinguere, an ille tertius, qui occidit aĩal,occidit ipsum in pniciẽ creditoris mei, volentis me dãno afficere:& tunc pcedit ista lex.Nam videt aĩal mortuũ culpa mea,in cui⁹ mediũ ĩterẽptũ est:vt l.si merces.§.culpę.j.loca.&.l.pe.in prin.j.solu.mat.& ideo debitor liberat:nec habet actionẽ leg.aqlię.sed mihi actio dat de dolo:vt hic.Si verò aĩal fuit mortuũ

b [b]in perniciem debitoris, vel simplicirer, non habito respectu ad damnũ debitoris,vel creditoris:tunc ipsi debitori cõpetit actio.leg.aql.vt ĩ cõtrario,quã tenet cedere creditori,vt statim dicã. ¶Quero ergo vtrũ debitor teneatur cedere creditori actionem leg.aquil. glo.dicit q sic.Contrarium no.in.l.proinde.j.ad leg. aquil.de hoc fuerũt opi.inter Iac.de are.& Pet.quas refert Cy.ad literã in.l.nõ moriturũ.C.de contrahen.& cõmit.stipu.Nec ex his,quę ibi dicit apparet veritas.Hui⁹ timore ego hoc declaraui in.l.si stichus certo die.j.de verb.oblig.vbi Pet.ponit Breuiter quantum ad propositum:aut quis erat erat creditor ex cã onerosa:& debet æbi actio cedi:vt hic.Aut ex causa lucratiua:& tunc secus,vt leg.contraria.dixi ratiões in.d.l.si stichus.

SI fideiussor. ¶Sũmata est cũ pcedenti. ¶Op.j.de verb.ob.l.mora.j.rñ.&.l.si seruum.§.nunc videamus.eo.tit,Sol.glo.multum se inuoluit hic,& in contrario.Dic breuiter, quòd hic erat obligatio pura,vel purificata tempore quo fideiussor occidit:vnde occidendo constituitur in mora: & sic tenetur actione prima.hic verò obligatio erat in diem,vel sub conditione.vnde non potest constitui in mora occidendo:meritò tenetur de dolo.

SEruus. ¶Dñs cui⁹ hortatu seruus accipit pecuniã, vt sibi soluatur actione de dolo tenetur.h.d.

Si persuaseris. ¶Si dol⁹ rei dedit causam absolutionis,de dolo tenet.Item,quod est iuramento decisum, ratione periurij actione de dolo non retractatur. hoc dicit. ¶Opp. q debeat agi actione prima,vt.j.eod.l.cum à te.Huius timore est facta tota gloss.magna hic posita.breuiter veritas est,qđ not.s.eod.l.eleganter.§ si dolo.q actiõe prima agitur ad debitum:actiõe verò de dolo ad cętera dãna,nisi se liti offerat;vt ibi dixi.

SI legatarius. ¶Contra eũ,cuius persuasione indebitum soluitur,actione de dolo succurritur.h.d. ¶Oppo.q habet locum cõdictio indebiti:ergo cessat de dolo:vt.C.ad legem fal.error.Sol.fateor, q condictio indebiti tanquã generalis cõcurrit,cum actiõe de dolo,vt habuistis in.l.& eleganter.s.eod.titu. Vel dicas,q hic est de casibus, in quibus condictio indebiti cessat.

c SI dolo. [c] ¶Contra eũ cuius dolo sñia pro libertate in absentem profert,in actione de dolo succurrit.

SVMMARIVM.

1 *Sententia absolutoria non tollit primam actionem ipso iure.*

d CVm a te. [d] ¶Is q suo dolo est absolutus,actiõe prima conuenietur:& contra exceptionem rei iudicatæ de dolo replicabit.h.d. ¶†No.q sñia absolutoria non

1 tollit primã actionẽ ipso iure.Quod dic:vt plenè dicemus in.l.iul.verũ debitorẽ.j.de cõdi.inde.Materiã istã habuistis in.l.& eleganter.§.si dolo.s.eo.

e IN hæredem. [e] ¶Hæc actio datur in hæredem ppetua:quatenus ad eum peruenit.h.d.cum.l.sequen. ¶Circa istam leg.quæritur de vita actionis de dolo &c.dic vt in glo.

ITaque.

IAt si res. ¶Hæc actio cõtra dolosum finit anno:post eà perpetuo datur in factũ contra hæredem & est perpetua:quia non est famosa.h.d.

f CVm quis. [f] ¶Contra psuadẽtem fugã datur actio de dolo ad interesse.h.d.Quem casum no.gl.isti⁹ leg.sunt claræ.Prima tractat qualiter admittat possessio p recessum,de quo in.l.metum.in prin.s.ti.j.

SVMMARIVM.

1 *Dictio postquã non inducit conditionem,sed modum.*

2 *Impediens testẽ,ne ueniat ad testificandum,tenetur parti læsæ ad interesse actiõe de dolo.*

SI filius. ¶Qui seruum in perniciẽ hæredis ante tempus manumittit,actione de dolo tenet.h.d. ¶Opp.gl.

1 duobus modis & soluit,& clara est,quã distinctionẽ no. ¶†Itẽ no.q p dictionẽ postq̃,nõ inducit conditio:sed modus de quo

2 dixi in.l.j.j.de condi.& demon. ¶†Vltimò no.istius leg.casum,q ille q ĩpedit,ne testis veniat ad testificãdũ,tenet parti læsæ actiõe de dolo.qđ not.& tene menti.

REm quandam. ¶Qui rei tuæ vẽditionẽ ĩpedit, tibi actiõe de dolo,vel actione in factum tenet.h.d.qđ not.Istud,qđ dicit de actione in factum, intelligo cõtra patrẽ,vel patronũ.sc̃đm gl.Do.verò dicunt,qđ etiã cõtra quẽlibet potest imponi actio in factum si quis velit ei adhibere reuerentiam,concurrit enim cum actione de dolo.

✻ SI cum mihi. ¶Qui opus cœptũ in suo ad mei vtilitatem non pmittit pficere: actione de dolo tenet.h.d. ¶No.cõtra eũ,q op⁹ cœptũ ĩ suo ad mei vtilitatẽ suo facto nõ pmittit perficere,succurritur actione de dolo. ¶Op.de.l.q saxũ.j.de do.sol.ibi iã exemerat,vñ lapis erat effect⁹ suus,meritò pôt vendicare:hic non.Et aduerte:qa tex.est ita bñ glossatus,sicut aliquis tex.huius libri, & ita subtiliter. ¶Op.q habeat locũ condictio.l.si qs argentũ.j.de dona.Sol.hodie ista lex.est correcta,sc̃đm glo.

SI quis tabulas. ¶Qui testm̃ deleuit, tenet legatario, & hæredi de dolo.h.d. ¶Op.q imodetur actio leg.aq.l.qui tabulas.j.ad legem aq.Solu.vt in glo.vltima.sol.est vera.

SI duo. ¶Dolus cum dolo compensatur.h.d.Bar.

QVod venditor. ¶Quæ dicta sunt aĩo commẽdandi rẽ,actionẽ de dolo non pariũt,nisi cã decipiẽdi emptorẽ sint dicta.h.d. ¶Op.j.de ædi.edic.l.sciendũ.& de cõtrahẽ.emp.l.ea q̃.vbi datur actio ex eo cõtractu nõ de dolo.Huius timore gl.hic notabilr & bene distinguit:& meli⁹ quã alibi:iõ vide eã & signa:qa magistra,& tota die ad eã reccurrim⁹. Bar.

QVidam. ¶Qui prætextu falsarũ literarũ est liberatus, actione de dolo tenet.h.d. ¶Not.dũ dicit, & inanis.dicit gl.postquã scripserat,voluntatẽ mutauit. Quod no.

g pro his,[g] qui faciũt procuratorẽ:& statim reuocant, vt teneant actione de dolo ei, qui læsus est.quod not.

SIte Titio. ¶Qui impedit pscriptionis interruptionẽ cõtra aliũ,actione de dolo tenet.h.d. aliàs sic.Qui se offert defensioni rei,quã nõ possidet:& desistit ad interesse actione de dolo tenetur.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio doli excludit actionem de dolo.*

2 *Actio de dolo,quòd non concurrat cum interdicto unde ui.*

IS qui decepit. ¶Contra eum,cuius dolo quis adit hæreditatem, succurritur per hanc actionem: vel si est creditor, per doli exceptionem. hoc dicit.

Hic videtur

pōt cōcurrere cum actione de dolo secūdū Bar in.l.ij.C. de dolo. cōtrarium assignaē in hac.l.fi. ff.de dolo. Sed si bene consideraē Bar. nō firmat pedem: quia dicit fortè &c. nec et in.d.l.fi.loqē simpl'r in omni casu: sed limitādo, qñ illud interdictū nō est spēs: & ideo nō venit arguēdus de cōtradictione.

a ¶Cy. ponit. Paul. de ca.in.l.ij.C.e. dicit ꝙ aut per exceptionem est plenè cōsultum: & cessat actio de dolo, vt hic. aliàs secus.

b ¶Non concurrat. Contrarium tenet Bart.in.l.ij.C.eo.& in.l.j.§.fi.C.eo.tit.

c ¶Actio restitutoria. vide Fulg.in.l. ij.C.eo.titu.

✤POMATES.
d ¶Denique. vide p Alex.l.more. co.iij. de acquir. heredi.

✤POMATES.
e ¶Impetrauerūt.l. ij. vide Alex.consil. xv.in.ij.col.ver. & satis.v.vol.

f ¶Recognoscūt. de ciuitate libera. Adde qđ no. Bar.in.l. acta.§.j.de re iudi. & in.l.quidā consulebant.in fi.eo.ti.& in.l.communium. C.de natu.lib.

1 ¶Hic videē casus, †ꝙ exceptio doli excludit actionem de dolo. Ita allegat gl.in.l.j.§.vsque adeo.s.eo.tñ ibi glos.tenet contrarium. Cy. ponit a in.l.ij.C.eo. Dic qñque per dolū tuum tibi aliqd quærit: & tunc mihi cōpetit cōtra te actio, vel doli exceptio, vt.s.ti.j.l.metū.§.sed quod prætor ita debet intelligi, quod no.in.l. j.§.vsque adeo.s.e. Qñque p dolū tuū nihil quæriē tibi, sed quæsitū cōseruaē: vt in casu huius leg.si enim adeo hereditatem, noua actio non tibi quæriē: meritò non possum agere contra te actiōe de dolo, vt me liberes ab illa actione. Sufficit enim exceptio doli, p quā persona mea eximiē. ita loquiē hic. facit.l.cum à te.s.eo. 2 ¶†Quero vtrū actio de dolo concurrat cum interdicto vnde vi. tex. & glo. videē, quod nō, in.d.l.j. §.vsque adeo.s.eo. In contrariū facit.l.ij.C.eo.in glos. Pro qua facit: quia interdictū vñ vi, non cōpetit, nisi violētia cōmissa. & sic est species quo ad dolū: vnde debet posse cōcurrere secū actio, quod metus cā.s.tit. j.l.si cum exceptione.§.eū qui. Cōtrariū puto, ꝙ non cōcurrat b, vt.d.§.vsque adeo. Ad illud, quod diciē ꝙ interdictum vñ vi, est species, nego illud: qa illud est verū, qñ esset actio restitutoria, c sicut actio qđ metus cā: aliàs secus, vt apparet in actione furti, & condictione furtiua, vt.l.& eleganter.§.idem Labeo.s.e. &.l.arbitrio.§.de eo.eodem tit.quod no.

De minoribus uigintiquinq; annis. Rub.

¶Glo. continuat & continuatio patet ex.l.j.s.de in integrum restitutione.

Hoc edictū. ¶Primò commēdat edictum. Secundò ponit illud. Tertiò incipit exponere. Secunda ibi, ptor. Tertia ibi, apparet. & hoc sufficit pro summario. ¶Not.ꝙ post xxv.an.diciē vir.& dixi in.l.j.C.de dig.li.xij. ¶Opp. ꝙ hoc edictū sit cōtra naturalē equitatē: qa p restitutionē destruūē cōtract9, q sunt iuris gētiū, & secūdum naturalē æquitatē, vt.l.j.s.de pac. Hui9 timore exponit glo. naturalē æquitatē, id est, naturali ingenio. Tu dicas, qđ tex. stat, pprię. Nā naturalis equitas in gñe dictat pacta seruari: in specie aūt dictat pacta nō seruari: vt puta contractus factos cū minore sui facilitate læsos: sed qa rigor iuris erat in cōtrariū: ideo prætor secūdū illā naturalē equitatē subuenit. ¶Op. quod tempus.xviij.annorum sit perfectæ ætatis, vt insti.q manu.non pos.§.fi. Sol. dico, ꝙ illud est verum fauore libertatis, & etiam in aduocato, vt.s.de postu.l.j.§. pueritiam. aliàs obtinet hæc lex.h.d.

Nec per liberos. ¶Numerus liberorum non supplet ætatem, quo ad impediendam in integrum restitutionem, sed quo ad decernendum honores.h.d. ¶Op.C.qui nu. li.l.j. Rñdeo, fateor ꝙ numerus liberorum prodest ad alia, quā quo ad honores: non tamen debet patri nocere: vt per hoc beneficium leg. perdat.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitates recognoscentes superiorem, non possunt statuere, ut minores habeant generalem administrationem bonorū suorum.*

2 *Iudex inferior non potest concedere generalem administrationem minoris.*

d Denique. d ¶Princeps pōt minori administrationē bonorū suorū concedere, nō iudex inferior. h.d. ¶No. ex hoc principio, †ꝙ per statuta ciuitatū non posit concedi minoribus administratio bonorū suorū: qa hoc Princeps reseruauit sibi, vt hic &.C.de his qui ve.eta.impe.l.ij. e Ciuitates tñ quæ principem non recognoscunt f in dñm: & sic earum populus liber est, vt no.in.l.hostes.j.de captiuis. possent hoc fortè statuere: quia ipsamet ciuitas sibi princeps est. 2 ¶†Op. ꝙ inferior iudex posit, vt.l. si infanti.C.de iure deliber.&.C.qui admit.ad bono. possess.l.bonorum. Sol. fateor, quòd iudex in defectum tutoris, & curatoris potest interponere authoritatem g in vno actu, vel pluribus actibus singularibus, sed cōcedere gñalē administrationē non pōt.

SVMMARIVM.

1 *Finis spectatur & quando principium ad hoc, ut concedatur minori restitutio aduersus sententiam, uel contractum, quā do minor incidit in maiorem ætatem.*

2 *Iuramentum non defertur ex leui præsumptione.*

Si quis cum minore. ¶Si dolo aduersarij negotiū cōtractū est: vt in maiore ætate pficiaē: vel si finis habet necessariā cōsequētiā ad principiū, inspicim9 principiū: al's finis inspiciē.h.d.cū seq.§. scio. Primo ponit vnā qōnē. Secundò ponit quosdā casus q cōferunt ad determinationē qōnis pdictę, non tñ eā determinat. Scd'a ibi.& placet. ¶No.in.§.fi.io.initiū esse spectādū. 1 ¶†Itē notandū est in hoc.§.si qs finem esse spectādū scilicet latę snię. ¶Vñ op. de vno ad alterū Sol. dicit gl.in hoc.§. scio finis habet quandam consequētiā necessariā ad principiū, ideo enim hoc fecit: quia hæres erat. vide istam gl.& no. ¶Op. ꝙ etiam in præcedenti.§.finis habet necessariam cōsequentiā ad principium: nam actor, q inchoauit litem cogitur in ea persistere: vt in auē. qui semel.C. quō & quando iudex.&.C.de epis.& cle.auē.gñaliter. Glo.tñ fatetur contrarium hodie; sed olim poterat actor non prosequi litem: & ideo non habebat necessariam consequentiam. Vide gl. Item illud quod de cautione diciē in authē.generaliter. non seruatur de consuetudine: vt no.insti.de satisda.§.sed hodie. sed posito, quod seruetur adhuc nō obstat. ¶Pro cuius declaratiōe aduerte: aut minor contra quem est lata sententia h tempore maioris ætatis, vult petere restitutionem in integrum: contra hoc, quod litem prosecutus est cum debuerit desistere: & tunc verum dicit gl. quòd cōceditur restitutio: quia de necessitate habebat prosequi: ꝙ sic habet necessariam consequentiam ad principium: ideo inspicimus principium, vt l.qui cum maior.§.j.de bo. lib. Aut vult petere restitutionem aduersus ipsam sñam, tanquam malè latā: & tūc si quidem sñia fuit malè lata: fortè ex defectu libelli, vel ex defectu probationis, quam omiserat in minori ætate: & tunc idem quod possit restitui quia sñia habebat necessariam consequentiam ad illū actum: quia iudex sic debebat facere: & sic loquiē hæc glo. Aut petit restitui contra ipsam sñiam, cum omnia acta essent pfectè & solēniter acta: tunc non pōt. hic est casus: quia sñia non habuit necessariam cōsequētiā ad initiū: vt dicam statim. ¶Oppo. imo habet necessariam consequentiam, vt.l.de qua re.j. de iudicijs. Solu. duo sunt. scilicet sñiam ferri: & tali i modo ferri: sententiam ferri habet necessariam consequētiam ad initium: vt.d.l.de qua re. sed tali modo ferri, non habet necessariam consequentiam ad initium: vnde solum in actu sñiæ fuit deceptus minor, non ex consequentia primi actus. meritò non restituitur, vt hic: nisi dolo aduersarij fuerit tractus. dic vt in text. ¶Quæro de quæstione posita in principio.§.ad quam nō respondet Iurisconsultus. determinando quæriē: contractus si est cœptus cum minore, qui incidit in maiorem ætatem, an inspiciamus initium, vel finem? Gl. distinguit, aut illud quod incidit in maiori ætate cōsistit in facto minoris: quia minor vendidit, & maior factus tradidit: & tunc nō restituetur: vt.l.si filius.§.fi.&.l.sequen.ad Macedo. Aut consistit in alio euentu: vt puta fuit contractum cū minore sub conditione: quæ conditio extitit in maiori ætate: & tunc restitueē.arg.l. si filius.j.de verbo. ob. vide glo. ibi. huic confusæ opi. non rñdetur. Iaco. But. in primo casu reprehēdit gl.& dicit restitutionē cōcedendā, quando minor vendidit, & maior factus tradidit: quia ista traditio fit ex necessitate prioris cōi tractus. cum ergo habeat necessariam consequentiā i ad principium, inspicimus principium: vt in hoc.§. scio. Nō ob.l.si fili9. cum.l.seq.j.ad Macedo.&.C.qđ metus causa.l.ij.& j.de condi.ob tur.cau.l.penul. quia ibi habebat exceptionem incontinenti, absq; alia petitiōe restitutionis in integrum, vt.l.metum.§.sed qđ prætor.s.ti.ij. Ideo non habebat necesse soluere, & sic non habebat necessariam consequentiam ad principiū: hic verò nō habebat exceptionē, nisi impetrata restitutione: vt.l.exceptiōes.j.de excep.&.l.nec non.

✤POMATES.
g ¶Authoritatē. vide Are.l. Pupillus j.de acquir.hæred.

h ¶Si qs cū minore. lata sententia. Adde Bar.in.l.j.C.si aduer.rē iudi. & qđ no.i.l.j.C.si in vna eadēq; cā. Et ista faciūt ad qōnē, mior accepit pecuniam mutuo sub spe futurę numeratiōis. tps bienij labiē, i maiori ætate: an possit restitui? vide Gul. de suza.in.l. sancimus.C.in qb. cau.in integ. resti. nō est neces. qui te nuit, ꝙ nō restituitur: quia non diciē decept9 in minori ætate p hāc leg.in §.fi.ibi vide.

i ¶Necessariā cōsequentiā. Et quō, & qñ finis diciē habere necessariā cōsequentiam ad principium, & principium inspiciaē. vide no. Bart.in.l.j.q po.in pig.ha. Et ad hunc.§.ꝙ principium est inspiciēdum. adde.q.no.de qua p Bal.in rub. de condi. ob tur. cām.C.ꝙ si qs tpe, quo imbussulatur ad officium est inhabilis, & tpe quo publicaē & extrahitur habilis, ꝙ nō repellitur.

✱ Pro intellectu.l.si filius.ff.ad Macedonianum.

§.exemplo.j.ex quib.cau.ma.&.l.nam & postea.§.si
minor de iureiurando. vnde de necessitate habebat
2 soluere ex cõsequẽtia prioris.actus. ¶†Vltimò no.ꝙ
a ex sola leui suspicione[a] non debet deferri iuramen-
tum.vide gl.super verbo leuior.de quo plenè dixi in
l.admonendi.j.de iureiuran.

SVMMARIVM.

1 *Supini natura est denotare ipsum actum, & opus in quo aliquid fit.*
2 *Dies incœptus quando habeatur pro completo? remissiuè ad glo.*
3 *Anno uel mense bissextili, quòd biduum computetur pro uno die.*

Minorem. ¶Hucusq; Iurisconsultus ex
posuit hoc verbũ minor. hic
exponit verbum natu. & hoc intendit. Minor ætas
inspicitur de momento ad momẽtum: dies bissexti-
1 lis cum precedẽti computatur pro vno.h.d. ¶†Not.
ꝙ de natura supini est, quod denotet ipsum actũ, &
ipsum opus in quo aliquid fit: & ideo cũ dicit natu,
2 intelligit ab alio momento, quo natus est. ¶†Op.ꝙ
b quòd dies incœptus habeatur pro cõpleto[b], vt.l.qua
ætate.j.de testa. Glo.hic respondet clarè, & notabili-
ter distinguendo: aut tractamus de odio, aut de fauo-
3 re.vide gl.& no.eam. ¶†Secũdò no.ꝙ in mense bis-
sextili, biduum computaẽ ꝑ vno die. Contrà.j.de di-
uer.& tẽp.præscri.l.ij.in fi.Sol.qñ datur dilatio per di
numeratione anni & mensis: tunc illud biduũ cõpu-
taẽ pro vno: vt hic: sed si daẽ p dinumeratione dierũ,
tunc illud biduum cõputaẽ pro biduo: vt ibi.qđ no.
¶Querit gl.qñ fit computatio bissexti. dic vt in gl.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfami. ex omni causa obligatur, præterquam in mutuo, & uoto.*
2 *Filiusfami. potest capi pro debito per ipsum contracto, & carcerari.*
3 *Patri succurritur propter absentiam filij, non propter ætatẽ.*
Pater loco fideiussoris, quo ad quædam, non quo ad omnia habetur.
4 *Obligatione principali sublata, quando remaneat accessoria.*
Restitutio in integrum non tollit actionem, nec obligationem: sed inducit exceptionem.
5 *Publicatis bonis patris, non publicatur peculium filij: publicatur tamen usufructus patre uiuente.*
6 *Proprietas peculij, an publicetur filio delinquente? remissiuè.*
7 *Filia potest institui in dote.*

Sed vtrum, ¶Fortis.§.est. Minor etiã
filiusfami. aduersus suã obli-
gationem restituitur, etiam si iussu patris cõtraxerit,
preterquàm in mutuo: & beneficiũ filij minoris ad
patrem nõ porrigitur.h.d. Primò ponit.q.& eius du-
bitationem. Secundò respondet, qñ filius contraxit
absque patre, nec habebat peculium. Tertiò qñ con-
traxit absque iussu patris. Quartò qñ contraxit abs-
que iussu patris, sed habebat peculium. Quinto qñ
habebat dotem, & super dote contraxit. Secunda ibi,
ego aũt. Tertia ibi, proinde si iussu. Quarta ibi, ꝑin-
de & si sine. Quinta ibi, ergo &c. Casus in terminis.
filiusfami.contraxit. Certum est quòd pater tenetur
de peculio, & de in rem verso. ¶Sed queritur modò,
an filiusfami. restituaẽ. & videtur quod non: quia per
hoc subueniretur patri: quia non videtur esse de mẽ-
te pretoris restituere maiores sed minores tantũ: er-
go &c. Et iurisconsultus respondendo ad.q.tetigit o-
mnia perfectè. & dicit ꝙ quatuor sunt casus, qui sunt
clari. & prima pars quę ponit.q.& dubitationem ei⁹
non habet contraria, sed est clara. ¶Sed ad secundã
op.& videtur, ꝙ filiusfami.non obligatur, vt.l.si quis
1 rem, §.voto.j.de pollic. Sol.†ex omni causa obligatur
preterquam in mutuo, & in voto. ¶Oppo.de.l.me-
tum. in.§.sed quod pretor.ś.quod me.causa.vbi etiã
quis habet exceptionem restitutionis. Sol.aliud in il-
la restitutione, quæ datur iure actionis, aliud in ista,
c quę datur officio iudicis. ¶Venio ad tertiam partẽ[c],
& op.ꝙ filiusfa.conueniri non possit inuito patre, vt
C.de bo.quę lib.l.cum non solum.§.necessitate.dicit
gloss.aliud olim: & aliud hodie. ¶Tu dic, quòd ibi
loquitur in casu speciali, in quo requiritur consensus
patris, in sinum repudiationis, secundum veram opi.
ibi positam. ¶Item oppo.& videtur, quod ex con-
dẽnatione non possit fieri executio in filiũ, cum ni-
hil habeat.arg.l.si filio.j.sol.mat.&.ś.ti.j.l.nam is.Sol.
dicit glo.ꝙ exactio siue executio differẽ. Idem no. in
d l.qđ si minor.§.si seruus.j.eo. Cõtrariũ est [d]verũ†: qa
2 potest filius capi.& in carcerẽ poni: nisi bonis cedat,
vt.l.pe.C.qui bo.ce.pos.& hoc vult tex. hic dum di-
cit ex condemnatione conueniri. Saltem enim habet
personam, quæ potest carcerari. de hoc dixi in.l.si du
bitetur.§.filius.j.de fideiuss. ¶Opp.j.eo.l.cum manda
to.glo.ponit plures solu. Iac.bu.tenebat vltimam. vi-
debitis in.d.l.cum mandato. ¶Item oppo.& videtur
quod fideiussori minoris non succurratur, vt.l. Mar-
cellus.j.de fideius.glo.tangit hoc plenius in.l.minor.
ś.de procura.& ibi dixi.& de fideius. mino.l. j. &.ij.
3 ¶Item op.& videtur, † ꝙ patri subueniatur ex per-
sona filij: vt.l.cũ qdam.in prin.de acqui.hær.sol.pater
habeẽ loco fideiussoris quo ad quædã: non quo ad
omnia. Posui plenè in.l.cũ filius.in prin.de verb.obl.
Ad cõtrariũ.l.cũ qdã dicit glo.ꝙ ꝓpter absentiã filij
subuenitur patri, nõ ꝓpter ætatẽ. & nõ assignatrõnẽ:
sed rõ est, quia bñficium absentiæ est cõe maioribus,
& minoribus & competit ex ꝓpria absentia & alie
na: vt.l.j.j.ex qui.cau.ma. Non est ergo mirũ si pater
ex absentia filij restituaẽ, q̃ rõ cessat in bñficio æta-
4 tis: vt in prin.huius.§. ¶Oppo.ꝙ sublata† obligatio
ne principali non remanet accessoria: vt. l. generali-
ter.j.de fideius.&.l.cum principalis.j.de reg.iur. ergo
filio restituto: pater non tenetur. Sol.dicit gloss.resti-
tutio in integr.non tollit actionem, neq; obligationẽ:
sed exceptionem inducit, vt.l.exceptiones.j.de exce
ptio. Istud tangiẽ in.l.j.& latius examinaẽ per doct.
in.l.ij.C.de fideius.mi.ego examinaui in.l. Iulianus.
j.de condi.inde. Tamen quãtum ad pñs dico: ꝙ con-
trarium nõ ob. quia possibile est: ꝙ obligatio princi-
palis tollaẽ ex aliquo iuris rigore: & accessoria rema-
neat: vt puta si decessit principalis sine hære. Nam
certè licet restitutio tolleret oẽm obligationẽ: non se-
quiẽ ꝙ pr̃ nõ teneẽ, qa verũ est, ꝙ fideiussor non ac-
cedit obligationi: q̃ nõ est: sed ex postfacto põt subsi
stere: vt.l.ii fine.in prin.de admi.tu.& de sol.l. Stichũ
aut Pãphilũ.circa fin. prin.& ad Mace.l.antepe.vbi
pater teneẽ de peculio: licet nulla sit obligatio filij.
¶Opp.j.e.l.patri.ij.rñ.sol.ibi pr̃ cõueniẽ: vt legitim⁹
administrator. vñ petit restõnẽ, q̃ ꝓsit sibi nõ filijs: hic
pr̃ conueniẽ noĩe ꝓprio. ¶Op.j.e.§.Pompo. sol. ibi
pater cõueniẽ, quasi successor filij: hic ex ꝓpria ob-
e ligatiõe. ¶Venio ad quartã partẽ[e], & in ista quarta
parte Place.posuit tria sua dicta, quæ p ordinem hic
recitanẽ in glo.& oẽs tenẽt eã: & ideo non curo reci-
5 tare. ¶Vltimò no.†ꝙ peculiũ filij[f] non publicatur
f publicatis bonis patris.& no.bñ, quia nescio alibi. &
hoc in peculio profectitio. In peculio verò aduentitio
non est dubium hodie circa proprietatem. Sed an
g publicetur vsusfructus[g] patre viuente cogitabitis: qa
posset dubitari. vidi tamen de facto hic seruari con-
trarium.arg.l.si postulauerit.j.de adul.&.l. Statius.
6 Florus.de iure fis. ¶Sed nunquid† filio delinquen-
te publicetur proprietas. Istam. q. examinaui plenè
in.l.si finita.§.si de vectigalibus infrà de dam.infect.
¶Venio ad quintam & vltimam partem. & oppo.
ꝙ non noceat filiæ si pater stipuletur eius voluntate:
vt.l.post dotem.sol.ma. huius timore sunt diuersæ
opi. & glo.intrat varietatem & diuersitatem litera-
rum illius leg.de quo dic, vt ibi. ¶Vltimò ex fin. hu-
ius.§.gloss.arguit ad duas quæstiones. Primò an vxor
7 sit domina rei dotalis. Secundò, †an filia[h] possit insti
h tui in dote & gloss.tenet[i] quod sic.tñ dat consilium
i ꝙ instituatur in.v.solidis, & in dote sua.& ita obserua
tur de facto.& no.finem quæstionis.

Si quis minor. ¶Aduersus arrogatio
nem minor restituitur
hoc dicit. ¶Gloss.oppos duobus modis: dic vt in ea,
& bene.

Si quid minori. ¶Aduersus libera-
tionem legati condi
tionalis, vel cohærentis personæ: filiusfami.minor re
stituitur.h.h.

k **Sed & hæres.** [k]¶Aduesus negligentiã.
in non denunciando ad-
hibitam minor restituitur.h.d.

Pomponius

a ¶Leui suspicione. Et istũ text.multũ not.Bal.ĩ.l.j.C.q & aduer. quos. ad limitationem illius leg.cum ibi no.

b ¶Pro completo. Qñ tp̃s de momento ad momentũ.& dies cœpt⁹ habeaẽ ꝑ cõpleto: vide no. in.l.si cui.in princi. maximè per Bald. & do.Ioã.de le.j.& de tpe in dubio cõputãdo de momẽto ad momentũ, vide Bal.in.l.eos.§.si autem.iij.col.de appel.& dicit Bal. in c.j.quo tpe mil. ꝙ dies, q̃ nõ est integra secundũ ciuile cõputũ nõ nũeraẽ inter dies termini. l.auũcul⁹. de verb. signi. Adde qđ tp̃s currat de momẽto ad momẽtũ Bald. cõsil.ccclxxij. li.iij.

c ¶Ad tertiã partẽ. Et tene menti glo. hic, quę tenuit. ꝙ si pater prestitit assensum filio agẽti, non est necesse, ꝙ de nouo prestet in executiõe sentẽtię. Idẽ tenet gl.in.d.§. necessitatẽ in glos. mag.dũ alle.istũ.§. per quas dicit no. Ang.ĩ cõsi.clxxix. ꝙ si pater cõsensit matrimonio, cuius cõsensus de honestate reqriẽ, non de iure, in executione q̃ fit p carnalẽ copulã & traditionẽ: non erit necessario nou⁹ cõsensus reqrẽdus. facit qđ no. Bal.in.l.inuitus. ad fi.C.de ꝑcu.& patre prestante consensum agẽdũ. An fili⁹ possit appellare sine nouo cõsensu: adde, ꝙ sufficit consensus gñalis Bal.consil.cliiij.li.j. Ang.consi.xxx.& vide Pau.de ca.cõsi.liij.

POMATES.

¶Cõtrariũ ẽ, vide remissionẽ p Ias.l.j.§.hui⁹ studij col. pe.ff.de iust. & iu.

e ¶Quartã partẽ an aũt creditor pr̃s possit mitti in possessionẽ peculij ꝓfectitij, vide gl. hic ĩ ver.à fisco, & Bal. ĩ.l.pe.C.qui bo.ce. pos.

f ¶Peculiũ filij. Idẽ Bal. in.l.j.C.q bo. ce pos.vide p doct. in.d.§.si de vectigalibus. Adde qđ voluit Abb.cõsi.lxvj. lib.ij.

g ¶Vsusfruct⁹. vide in.d.§.si postulauerit.

h ¶Scđò, an filia. vide p oẽs in.c. Ray. de test. vbi saltem ĩ vno nũmo debet institui fili⁹. Andræ.Barba.

i ¶Et gl.tenet.de hac gl.vide qđ no.Bal. in authẽ. nouissima.C.de inof.test. Et an filia possit isti tui in dote. per do.Ioã. in.l. seruus quoq;.de hær. ĩsti, & Bal.aliqd p Ange.in.l.ij.§.j.ff.solu. p Ioan. post Spe. de instr.edi.§.vt aute ver.sed super.

POMATES.

i ¶Et gl. tenet vide Barb.cõsi.ij.col. v. & seq.vol.j.

k ¶Sed & hæres. & iste tex.optimè vr̃ decidere qõnẽ notabilẽ. Bal.in.l.pupillorũ.C.de repu. hære.& qđ dixi.in l.j.§.hæc q̃ de seruis de acqr.pos.& ad Bar.hic vide eũdẽ in.l.fin.in fin.colũ C.qui ex causis rest. non est necess.

Pomponius adiicit.

Pater, vt successor filij, item ipse filius minor in castrensi peculio restituit. h.d. secundũ tertiam positionem casus: quę est vera. Et vide quod no. in .l. pater qui castrense. in prin. de castrẽ. pecu. vbi iste. §. & huius materia examinatur plenissimé.

Seruus autem.

Seruus rõne minoris ętatis, non restituitur in his, quæ ad dñm spectãt: secus si spectarent ad ipsum seruum. vt si libertatem respicerent. h.d.

Minoribus.

Licet quis non lędatur in commodo pecuniario, sed vexatur litibus, potest restitui. h.d.

SVMMARIVM.

1 *Minor in spiritualibus, puta: quia renunciauit beneficio ecclesiastico, an restituatur? remissiué.*

2 *Soluens minori, qualiter plenam liberationem consequatur?*

3 *Appellatur à sententia interlocutoria ab iniuria: seu grauamine: & debet exprimi causa.*

4 *Appellato ab interlocutoria, causã appellationis iustificari debet ex primis actis.*

In causa appellationis ab interlocutoria non habet locum regula, non probatum probabo.

5 *Iudex debet pronunciare super emergentibus, si non pronunciat: iudicium tamen tenet.*

6 *Iudex, quando interponit decretum super venditione rerum minoris: non est necesse, quòd taxet pretium.*

Ait prætor.

[a] Hucusq; Iurisconsultus exposuit verbum natu: nũc exponit alia verba: scilicet gesta eẽ dicent, & hoc breuiter itẽdit. Verbũ gestũ continet omnẽ cõtractũ, vel quasi contractum. Item solutionis receptionẽ, aduersus quam minor restituitur: nisi iudice pręcipiente facta fuerit. hoc dicit, vsq; ad. §. non solum. Op. ad prin. de. l. labeo. ff. de verb. sig. Sol. hic verbum gestum[b] latissime assumitur, vltra propriam significationem, ex interpretatione iurisconsulti. Queritur circa[c] istud principium†, vtrum in spiritualibus minor possit restitui: vt puta si renunciauit beneficio ecclesiastico, vel prebendę. glo. tangit hic istam. q. sed questio pertinet ad canonistas: dic vt de restitutiõe spo. c. ex parte. Venio ad ver. sed si. & videtur, quod minor nõ possit conuenire debitorem: vt. l. clarum. C. de auto. prestan. & l. cum & minores. si aduer. rem iud. Sol. hic conueniebat extra iudicium, vel in iudicio de facto tantum. Venio ad ver. permittitur & op. de. §. item inuiti. insti. de cura. Sol. vt in gloss. quia hic erat lis: vnde inuitus cogitur curatorem accipere. Venio ad ver. quid tamen.[d] ex quo ver. habemus considerare multa bona† ante, q̃ veniamus ad contraria. Glo. dicit primò, q qui soluit iudicis authoritate minori, consequitur plenissimam liberationem: & sic gl. distinguit tres casus. Qñq; cõsequitur quis plenã, quandoq; pleniorẽ, qñq; plenissimã: qd' dic vt in gl. & hoc vltimum est tunc verũ, quãdo debitor compulsus opponebat exceptionẽ minoris ętatis: & iudex hoc pręcepit. l. nõ obstante. aliàs secus. quod no. & nunq; exeat mentẽ tuã. Ibi allegans &c. Item si non allegaret, non haberet beneficium istius. §. Itẽ not.[e] q ab interlocutoria appellat: vt hic. Ibi nisi fortè quis aduersus iniuriam &c. q procedit ideo: quia post hanc interlocutoriã, non speratur alia diffinitiua; vt pariat plenũ prejudiciũ. Item dicit. Dyn. in materia primi, & secũdi decreti, in illa q̃one, in qua querit vtrum à secũdo decreto possit appellari. †Item not. quod quando appellatur ab interlocutoria, debet appellari ab iniuria, seu grauamine[f] illato per iudicem. & sic debet causa iniquitatis exprimi in appellatione, vt hic dum dicit, ab iniuria. hoc dico: quia à sñia diffinitiua potest appellari, etiam si iudex nullam iniuriam fecerit: sed iustè iudicauerit secundum actitata in prima causa: nam in causa appellationis poterunt nouę pbationes pduci: ex quibus apparebit iniustitiam esse respectu veritatis: nõ qd' iudex primus iniuriam fecerit. In hac autem appellatione ab interlocutoria, oportet q appelletur à iudicis iniuria: vt hic ibi, aduersus iniuriam &c. No. q dicit iniuriã &c. Idem not. ff. de appel. reci. l. ij. vbi quando ab interlocutoria appellatur: ita demum appellatur, si contra legem sit pronunciatum: & ex hoc apparet, q causa debet inseri in appellatione ab interlocutoria: vt sic appareat quod appellatur ab iniuria: quod est hodie declaratum in. c. cordi. extrà de appella. lib. vj. & nunquam reperies legem, quæ dicat q ab interlocutoria appellatur quod non ponat causam: vt hic, & l. arbitrio. §. qui satisda. cog. Item ex prædictis[g] no. q† qñ ab interlocutoria appellatur causa appellationis debet iustificari ex primis actis: & in ea non habet locum regula, non probata probabo &c. Hoc patet tam ex rationibus prædictis, quàm ex isto tex. dum dicit si allegas &c. quasi dicat, si hoc allegasti coram iudice, posses appellare, quasi ab iniuria: si non allegasti non posset hoc allegari, de nouo coram iudice appellationis: quod est hodie declaratum. extrà de appel. c. appellanti. in cle. Istud videtur verum, qñ appellatur ab interlocutoria lata contra præsentem. sed si appellatur ab interlocutoria lata in contumacem: tunc videtur q possunt alię nouę causæ allegari coram iudice appellationis: & probare quomodo ipse non habebat necesse venire ad iudicium. argu. ff. de iudi. l. non videtur. & ff. ead. l. §. fin. Et est ratio diuersitatis: quia quando quis est contumax, iudex debet perquirere veritatem pro absente: vt in authẽ. qui semel. C. quõ & quãdo iud. Quod si iudex nõ fecerit, meritò permittitur parti hoc allegare coram iudice appellationis. Circa hoc latius, quando possit appellari ab interlocutoria, dixi in. l. arbitrio. qui satis. cog. & videbitis in. l. intra vtile. ff. eo. facit. l. j. in fin. & l. ij. ff. de appel. reci. †Item not. ex ver. quid tamen.[h] certum est, q super emergentibus debet pronunciari: vt not. in. l. de qua re. ff. de iudi. & l. j. C. de ordi. iudi. & ibi not. Quid si iudex non pronunciauit super emergenti, sed vltra procedit: vtrum iudicium valeat? & casus est hic, q sic. Iudex enim hic pronunciauit illa exceptione non discussa: & sic dicitur iudicium valere, & non potest appellari: & est expressum. extrà de appel. c. ex parte. Tetigi tibi in. l. j. C. de ordi. iudi. Venio ad gloss. & oppo. q decretum iudicis[i] non impediat restitutionem: vt. C. de prædi. mino. l. si quidem. solu. ibi iudex non taxauit pretium: hic iubet solui totum debitum. vide glo. †No. quòd qñ iudex interponit decretum super venditione rei minoris, non est necesse, quòd taxet quanto pretio vẽdatur: quod tene menti. Dat glo. aliam solu. & istam tene, quòd aliud in solutione, quæ fit ex necessitate: aliud in emptione, quæ fit ex voluntate. Quærit glo. hic loquitur de minore, cui soluitur: quid de minore soluente? glo hic distinguit, aut soluit debitum, aut indebitum. de indebito dic plenè, vt. l. interdum. ff. de condi. inde.

Non solum.

Minori quasi cum eo gestum sit, succurritur ne intercedat, siue litiget, siue hæreditatem, vel aliã successionem apprehendat. h.d.

SVMMARIVM.

1 *Subhastatio debet fieri, quando venditur res minoris.*

Executores vltimarum voluntatum, an debeant facere subhastari res? remissiuè.

Hodie.

[k] Minoribus deceptis in eo, quod nõ sunt lucrati, succurritur. hoc dicit cum. l. seq. vsq; ad. §. restitutus. †Not. q[l] quando venditur res minoris, debet fieri licitatio, seu subhastatio.[m] Et hoc induco ad questionem an executores vltimarum voluntatum debeant facere subhastari res. de quo dixi in. l. alio. ff. de alimen. & ciba. leg. Secundò not. casum in quo minor aduersus venditionem non restituitur, nisi graue damnum interueniat.

Et si sine.

Restitutus.

[n] Restitutus, vt adeat potest restitui, vt repudiet: & econtrà. h.d. Op. C. si sepi. in integ. resti. postule. l. ij. Glo. ponit hic duas solu. vltima solu. tenetur communiter, vt dicamus: aut restitutio fuit concessa &c. quam vide & no.

---

a Ait ptor. & dũ hic dicit, q restituitur aduersus solutionem, limitat no. Bar. ĩ. l. verũ. §. sciẽdum. eod. titu. ff.

b Verbũ gestum. no. de verbo. gestũ. adde. ff, quæ ĩ fraudcre. l. j.

c Quæritur circa. Vtrũ ẽt restituatur minor, si dolo ĩductus fuerit ad testificãdũ, vide Bart. & doc. in. l. j. §. fuit quęsitum. ff. de mino. & in. l. si frater. C. qui te. fa. poss.

POMATES.

c Queritur circà. Vide Ro. cõsil. ix.

d Ad ṽ. qd' tñ. Et q̃ eẽt forma sñię iudicis appellatiõis ĩ casu huius. §. vide Bal. in. l. fi. C. de fideic. li. & de itellectu hui9. §. vide bal. ĩ. l. ij. ĩ fi. de re iu.

POMATES.

e Item not. Vide Matt. not. xxix. ĩci. nota, q appellauit ritẽ & rectè.

f Seu grauamine. Qñ appellatur ab interlocutoria, debet cã grauaminis exprimi ĩ appellatiõe, vt in cle. appellanti. de ap. vbi debet exprimi sigillati & qñ dicat̃ sigillatĩ exp̃sle. vide quod dixit An. ĩ. l. ptor. ĩ pri. §. de ope. no. nũc. & ibi dixi post Bar. & an qd' hic dicit Bar. sit verũ. vide, q̃ dixi in. l. ij. ff. de ap. recipi. Et no. q ab ĩterlocutoria appellat̃, p pter iniqtatẽ iudicis tñ. Adde text. ĩ c. ĩterposita. ĩ fi. extrà de ap. Sed qd si ĩterlocutoria hẽat vim diffinitiuę, an sit cã ĩ appellatiõe inserẽda. Bal. tenet q sic, ĩ addi. Spe. in ti. de ap. §. stare ver si. hi: q cõtinent ĩ se publicã vtilitatẽ & vide p eũdẽ ĩ. l. minorib9. C. de his qb. vt indig. adde q̃ dixi ĩ. l. iij. de ap.

reci. & ĩ. l. prætor. in prin. ff. de oper. no. nũ. Adde q̃ sigillatim reqratur in appellatione ab interlocutoria Ro. cõsil. ccccc. lib. j.

g Itẽ ex prædictis & vide Bar. ĩ. l. iij. ff. de appel. reci.

h Quid tñ. Adde Bar. in. l. à pcedẽte C. de dilat. Fallit si talis tacita pronunciatio esset contra ius secũdũm Io. de Imo. in. c. ij. in prin. de lib. ob. per. c. j. de re iudi.

i Decretum iudicis. Adde tex. & ibi Bart. & Bal. ĩ. l. ij. C. de fideiusso. mi. & ĩ l. minor. xxv. anno rũ ex aspectu. ff. e. & ista gl. est sing. Ro. in. l. pupillus. de acqui. hære.

POMATES.

k Hodie. Limita singulariter, vt nõ habeat locũ in lucro, ĩ quo lędit̃ ius cõe. ita. d. Lancelo. post Ange. l. ij. §. j. ff. de iudi.

POMATES.

l Not. quod vide Imo. consi. xcij. vij. dubio.

m Seu subhastatio. Vide Bald. in auth. hoc ius porrectũ. C. de sa. san. eccle. & in. l. ordo. de exe. rei iu. Facit ad q̃õ. no. per Bal. in. l. pe. C. de re. hære. & intellige, vt p doct. in. l. cũ quidam. in prin. ff. de acq. hęre.

n Restitutus. not. restitutione concessa, an possit iterum peti. & no. Bal. in. l. ij. C. si sępi. in integ. rest. & Bal. in. l. fi. e. ti. & limita. vt habetur in. l. fi. §. vbi autem pueriles. cũ. §. seq. C. de bo. q̃ libe.

SVMMARIVM.

1 *Interrogatus de duobus, ſi uni rñdet affirmatiuè, uidetur alteri negatiuè reſpondere.*
2 *Beneficium prætoris non facit quem hæredem directo.*
3 *Hæres, qui ſemel eſt, non põt deſinere eſſe hæres directo.*
4 *Extraneus ſi eſt ſubſtitutus, & hæres repudiauerit: & poſteà reſtituatur: quod ſubſtitutio reaſſumat uires.*
5 *Titulus, ſi quis omiſſa cauſa teſta, habet locum in ſubſtituto pupillari: non in uulgari.*

Sed quod Papinianus.

¶ Fortis eſt: & hoc intẽdit. Subſtitutio vulgaris ex
pirat adita hereditate: & ea per reſtitutionem repu-
diata, in hæredẽ neceſſario vires reaſſumit: ſi heredi-
tas nõ eſt ſoluẽdo. Itẽ qui ſemel eſt hrs, per reſtitutio
nem, non deſinit eſſe hrs directo; ſed vtilr. h.d. Primò
põit duo dicta Põpo. Secundò ponitur rephẽſio ſe-
cũdi dicti. Tertiò ponit̃ rephẽſio primi. Secũda ibi,
nõ p oĩa. Tertia ibi, & qđ ait. ¶ No. primò qđ dixi
in ſummario. ad qđ facit. l. poſt aditã. C. de ĩpub. &
1 aliis ſubſti. ¶ † Scđò no. qñ qs interrogat̃ de duobus
& ad vnũ rñdet affirmatiuè: ad aliud vr̃ rñdere nega
tiuè: & ecõtra vt hic. & ſil'e eſt extrà de pſump. c. nõ
a ne. ¶ Tertiò no.[a] q † beneficiũ ptoris, nõ facit quem
2 hæredem directo. ¶ Item no. quòd qui ſemel eſt hæ
3 res, † nõ deſinit eſſe heres directo. ¶ Sed pro declara-
tione gl. primò q̃ro, q̃ eſt rõ, quod qñ hrditas non eſt
ſoluẽdo: admittit̃ ſubſtitut⁹ neceſſarius. dic vt in glo.
4 ¶ † Secũdò q̃ro, qd ſi fuerit ſubſtitutus extraneus li-
ber homo, non ſeruus? iſte eſt pulcher paſſus; vtrum
ſubſtõ reaſſumat vires hærede repudiãte per reſt. in
integ. glo. iſtũ paſſum examinat hic optimè. Et pri-
mo vr̃, q nõ admittat̃; vt. l. poſt aditam. C. de im pu.
& aliis ſubſtit. l. vlti. ĩ. de ſucc. edi. In cõtrariũ eſt caſus
triũ legũ. ſ. ĩ. de re iud. l. ex cõtractu cũ. l. ſeq. ad Tertul.
l. j. §. ſi quis adita. & l. ii. §. ſi bonorũ. q̃ leges hoc pro-
bant directo. Ad cõtraria rñdet Gloſſ. & circa ſol. l. fi.
de ſucceſ. edic. tene ſecũdã ſol. quã tenet Dy. ĩ. d. l. ex
contractu. ĩ. de re iudi. Iſta eſt vera. Aut loquitur in
eo, qui poſt reſtitutionẽ in integrũ vult venire: & de
iure ciuili põt. ſed de iure ptorio nõ poteſt: vt hic. &
hæc vera ratio ſubdit̃ in gl. ¶ Sed circa hoc extra gl.
moueo vnũ dubiũ: ſi primus, q fuit hæres etiã poſt re
ſtitutionẽ remanet hæres de iure ciuili; videt̃ q ſeru⁹
nõ poſſit adire de iure ciuili: ne duo eodẽ iure heredes
reperiãtur; qđ eſſe nõ põt: vt. l. ſi vt certo. §. ſi duob⁹
vehiculũ. ĩ. commo. & videntur tenere doc. Mod. in.
l. q ſe patris. C. vnde li. ¶ Breuiter ego dico, q de iure
ciuili poterit adire. caſus eſt in. d. l. j. §. ſi quis adita ad
Tertul. Nõ ob. quòd. dicitur, q duo erũt hæredes de
iure ciuili: quia fateor, q vnus directo, alius vtiliter:
nõ autẽ ambo poſſunt eſſe hæredes directo & vtili-
ter. ¶ Quero: quæ eſt ratio, q neceſſarius nõ põt eſſe
hæres ſimplr, ſed extrane⁹ ſic: dic vt in fi. gl. & bene.
5 ¶ † Vltimò aduertas ad fi. gl. primò poſitẽ in hoc. §.
vbi dicit, q ĩſtituto omittẽte, ſubuenit̃ ſubſtitutis ex
edicto, ſi qs omiſ. cau. teſt. qđ intellige de ſubſtituto
pupillariter. Nã ſi eſt ſubſtitut⁹ vulgariter, p repudia
tionẽ heres facit ſibi locũ de iure cõmuni: nec eſt loc⁹
beneficio illius edicti, ſi quis omiſ. cau. teſta.

SVMMARIVM.

1 *Minor, an præſumatur læſus eoipſo, quòd non appellauit? remiſſiuè.*
2 *Minor quando petit ſe reſtitui ad appellandum, coram quo iudice petat? remiſſiuè.*

Item ſi non.

Minor, qui nõ appellauit, põt reſtitui, vt appellet. h.d.
¶ Gl. op. C. in qui. cau. in integ. reſt nõ eſt neceſ. l. fi.
dic vt ĩ. gl. quã vide & no. ¶ † Sed quæro, an eoipſo, q
minor nõ appellauit, videatur læſus, an vero in cau-
ſa, in qua petit ſe reſtitui ad appellãdũ debeat proba
re ſua ĩtereſſe, qđ appellet? de quo dixi ĩ. l. nã poſteà.
2 §. ſi minor. ĩ. de iureiurãd. ¶ † Itẽ quæro, q petit ſe reſti
tui ad appellandum, coram quo iudice debet petere:
vel corã iudice à quo, vel ad quẽ? dic per Iac. de are.
in. l. præſes. C. de appel. & ibi per Cy.

SVMMARIVM.

1 *Dilationes legales, uel iudiciales, currunt minori, licet poſſit reſtitui.*
2 *Minor non comparens in termino, ſi læditur poteſt uenire, & reſtitutionem impetrare.*
3 *Idem in maiore, ſi fuerit iuſta cauſa.*

Item & in eremodiciis.

¶ Si propter abſentiã minoris, inſtãtia ſit perempta,
1 minor reſtituitur. Itẽ maior ex cauſa h.d. ¶ † Not. q
b iſtæ[b] dilationes iudiciales, vel legales, currunt mino-
ri ipſo iure: licet poſsit reſtitui: vt hic, & ſ. proxim. §.
2 ¶ † Item not. q eoipſo, q minor non comparuit in
termino, & in hoc lędit̃, põt venire, & impetrare reſti
3 tutionẽ in integ. ¶ † Not. idẽ in maiore, ſi iuſta cauſa
fuerit. dixi in. l. ii. §. ſi quis in iudicio. ſ. ſi quis cau.

SVMMARIVM.

1 *Minor aduerſus dolum, qualiter reſtituatur, & ſic quando fuerit contumax.*

Minor etiam.

c ¶ Cõtumacia[c] non priuat mino
rem bñficio reſti. in integ. h.d. Iſta lex le-
gitur tribus modis. Primò in contumace
in nõ veniẽdo ad diffinitiuã ſñiam. Secũdò in cõtu-
mace in nõ veniendo, ad interlocutoriã. Tertiò in cõ
tumace in nõ reſtituẽdo. & hoc propter multa cõtra
ria: vt. ĩ. videbitis. & fortis eſt & ſubtilis, & pluries vi-
1 di dari in punctis. ¶ † Opp. ille, q eſt cõtumax eſt in
dolo: vt. l. nõ põt. ĩ. de reg. iur. & quod not. in. l. ex cõ-
ſenſu. ĩ. de ap. Sed minor aduerſus dolũ nõ reſtituit̃:
ergo hic nõ debet reſtitui; vt. ĩ. l. pxi. §. nũc videndũ.
Cuius timore glo. intelligit hoc in minore cõtumace
ppter culpã, nõ ppter dolũ. ¶ Ego aũt ſolit⁹ ſum di
d cere ſic[d] ſoluẽdo aliter iſtud cõtrariũ: Minor nõ reſti
tuit̃ aduerſus dolũ verũ, ſed aduerſus dolũ præſum-
ptũ reſtituit̃, vt in eo nõ pſumat̃: vt. l. vbi. in princ. &
ibi no. ſ. de edẽ. Sed cõtumacia eſt dol⁹ pſumptus nõ
ver⁹. Vel alr: minor nõ petit ſe reſtitui aduerſus dolũ,
ſed aduerſus ſñiam & cõtumaciã quãtũcũq verã: li-
cet auferat alicui bñficiũ appellãdi, non aufert bñfi-
ciũ reſti. in integ. hic eſt caſus de hoc. Idẽ no. in ſimi-
li. C. ſi de mo. poſ. fu. app. l. j. Et ideo ſi minor ver⁹ cõ-
tumax peteret ſe reſtitui, vt appellet, nõ obſtãte ve-
ra contumacia: & ſic peteret directo reſtitutionẽ ad-
uerſus dolũ, hoc nõ poſſet, ſed ipſe petet reſtõnẽ ad
uerſus ſñiam. Vnde ex his habes, quod authẽ. minor
verè cõtumax eſt in dolo præſumpto, aut in vo. Pri-
mo caſu reſtituit̃, vel aduerſus ſñiam: vel etiã, vt ap-
pellet, nõ obſtãte dolo præſumpto: vt. ſ. l. pxi. §. peñ.
& quod no. in. l. vbi. in prin. ſ. de edẽ. Si autẽ eſt in ve-
ro dolo; aut petit reſtitui aduerſus ipſum dolũ, ſeu ad
uerſus læſionẽ cõtingẽtẽ propter dolũ, q̃ leſio eſt in
hoc, q perdit beneficiũ appellãdi: vt. l. & poſt edictũ
l. fi. de iudi. tũc non poſſet reſtitui; vt. ĩ. l. prox. §. nunc
videndum. Aut petit reſtitutionẽ aduerſus ſententiã
& põt, vt hic. ¶ Contra iſtã lect. op. minor nõ poteſt
eſſe cõtumax; quia non põt eſſe ſolus in iudicio, vt. l.
cũ & minores. C. ſi aduer. rem iud. & l. contra pupil-
lum. ĩ. de re iud. Huius timore dicũt quidã, q hic fuit
citatus minor, & curator: vel fuit contumax ipſe cu-
rator, quod ſatis poteſt procedere. Alii huius timore
intelligunt, q hic fuit contumax, ita quòd paſſus eſt
miſsionem ex primo decreto; vel venditionem. Alii
e dicunt, q fuit contumax[e] in non reſtituendo: quæ
omnes ſunt veræ in ſe: veruntamẽ ſi cum perſona le-
gitima iudiciũ fuerit inchoatũ, licet tẽpore ſententiæ
abſuerit, valet ſñia: ita, quod opus eſt reſtitutione; vt
no. in. l. cũ & minores. C. ſi aduer. rem iudi.

Si ex cauſa.

Minore reſtituto aduerſus ſententiã,
intelligit̃ reſtitutus aduerſus excuſatio-
nem: & etiã aduerſus vẽditionem, ſi ma-
gnũ damnũ immineat. h.d. ¶ Op. & videt̃, q minor
reſtituit̃ pro leui dãno. vñ videt̃ obſtare. C. de pd. mi.
l. j. Huius timore gl. diſtinguit tres caſus: quam no. &
vide in. l. A Emilius. ĩ. eo. circa vltimum caſum.

In dotis.

¶ Aduerſus dotis conſtitutionem mulieri læſæ ſubuenitur. h.d. ¶ Op
po. de. l. ſiue generalis. ĩ. de iure dot. ſol. hic intelligitur
ſecũdùm diſtinctionẽ ibi poſitã. ſ. aut mulier promit
tit vltra patrimonium &c. vt ibi. ¶ Secũdò opp. ĩ. de
iure do. l. iure ſuccurſum. §. fi. glo. ponit hic duas ſolu.
diſtingue vt ibi. & l. ſi mulier. §. j. eo. tit. de hoc eſt tit.
ſpecialis. C. ſi aduer. do. dic vt ibi.

Minor

a ¶ Tertiò not. facit ad. q. Bar. Dy. in. l. l. legata inutiliter. de leg. j. in. ver. ſed pro declaratione do. Et quid operetur iſta aditio aduerſus quam petit̃ reſti. in integ. vide ſing. Bar. in. l. filius qui patri. in. ii. col. ff. de vulga. & pupilla.

POMATES.

b ¶ No. q iſte. Vide Bart. in. l. fi. colũ. ii. ver. opponit̃ & vr̃. C. in qb. cau. in integ. reſti. nõ eſt neceſ. & aliqd in. l. nã poſtea. §. ſi minor. verſ. q̃ro qũo probabiliter. de iureiu.

c ¶ Minor etiam. Quid ĩ eccl'ia: vtrũ reſtituit̃ aduerſus cõtumaciam? vide glo. in. c. auditis. de in inte. reſt. q ſic p hãc leg. quã Mod. ibi allegãt pro ſingulari. & not. p illã gl. qđ minor & ec. æqparant̃ regulariter: adeo q iura loquẽtia de minore, habẽt locũ in eccleſ. ſecundũ Moder. ibi poſt gl. vide oĩno. An. Barb.

d ¶ Dicere ſic. not. hic caſum, qđ licet va cõtumacia priuet quem bñficio appellãdi: non tñ priuat quẽ bñficio reſtitutionis petẽdæ. Et ad hãc leg. an minor reſtituatur aduerſus morã vel contumaciã & etiã nõ refectis expẽſis, vide Bal. ĩ. l. ĩ minorũ in fi. C. in qui. cau. ĩ inte. reſt. non eſt neceſſaria.

e ¶ Fuit cõtumax. vide not. p Bart. in l. ſi finita. §. ſi fortè. de dam. infect.

SVMMARIVM.

1 *Minor in casibus, in quibus pœna crescit per inficiationem, restituitur, ut habeatur pro confesso.*
2 *Cautela, quando minor litigat cum ecclesia, ut restituatur.*
3 *Minori qualiter subueniatur in delictis.*

a Nunc videndum. [a] ¶Aduersus delictū, dolo cō
missum minor nō restituit̃: nisi, vt habeat̃ ꝓ cōfesso,
1 vel trāsacto. h.d. ¶†No. istum. §. specialiter illud, qđ
minor nō restituit̃, nisi vt habeat̃ ꝓ cōfesso, in casi-
bus quib⁹ pœna crescit. ꝑ inficiationem. qđ. est no.
b ¶Secūdo no. [b] illud, qđ restituit̃, vt habeat̃ pro tran
2 sacto. Ex quo† pluries feci fieri cautelā, qñ minor liti
gat cū ecclesia: ꝙ fiat tractat⁹ cōcordię, & trāsactio-
nis. Postea ī fine si veniet sñīa ꝓ minore, bñ qđē al's re
stituat̃, vt habeat̃ ꝓ trāsacto. In hoc sit caut⁹ aduersa
rius, qđ nō patiat̃ istos tractat⁹ fieri: ita ꝙ possit pro
bari. Gl. hic q̄rit, qđ si nō apparet summa, qua potuit
trāsigi, sed probat̃, ꝙ potuit fieri transactio, qđ iuris?
certè tūc remanebit ī arbitrio iudicis. vide glo. & no.
3 ¶Vltimò† glo. tua ponit hic distinctionē, [c] qualiter
c minoribus subueniatur in delictis. Tu dic aliquantu
lum clarius: Aut minor delinquit ex culpa & resti-
tuitur: aut delinquit ex dolo: & tu dic vltra gloss. Aut
loquimur de dolo p̄sumpto, aut de vero. si de p̄sum-
pto: aut in futuro: & non restituitur: vt. j. eo. l. auxiliū.
Aut de pręsumpto in præterito: & restituitur, vt. s̈. l.
proxi. & no. in. l. vbi, in. prin. s̈. de edē. & per Dy. in. l.
j. §. aduersus. j̃. de ope. no. nū. Aut loquimur de dolo
vero: & tunc nunq̃ restituitur: vt habeatur pro trans
acto vel confesso: vt hic, & ibi, nisi quatenus &c. vt. l.
auxiliū. circa princ. j̃. eo. Sed nōne est in dolo eo ipso,
quod negat veritatem: cogitabitis.

Si mulier. ¶Si diuortium fiat dolo, aduersus pœnam diuortij minor non restituitur. h.d.

SVMMARIVM.

1 *Priuatione posita ad habitum nulla est restitutio, secundùm philosophum.*
2 *Seruitus quo ad ius ciuile, morti æquiparatur.*
3 *Pater uel uxor, an poterit uendicare illum, qui passus est se uēdi ad pretium participandum. remißiue ad glo.*
4 *Monachus non est sub potestate patris naturalis.*

Papinianus. ¶Aduersus actum, per quem status alicuius peri-
1 mitur. restitutio nō conceditur. h.d. ¶No. ꝙ† de pri-
uatione ad habitum, nulla est restitutio, secundum
philosophos. ¶Opp. s̈. eo. l. iij. §. si quis minor. sol. ibi
dedit se ad arrogandum per quod status eius non pe
rimitur in totum: quia liber homo remanet sed mi-
nuitur: quia efficit̃ iuris alterius: hic verò effectus est
seruus, per quod status eius totaliter tollit̃, & perimi
tur; vt. l. cognitionum. in fi. j̃. de var. & extraord. cog.
2 Nam seruitus† quo ad ius ciuile attinet, ęquiparatur
morti; vt. l. quod attinet. & l. seruitutē. de reg. iu. meri-
to restaurari non potest: quia in totū perdit̃. Probat̃
d in. l. homo liber. de statu ho. ¶Querit gloss. [d] vtrum
3 vxor, vel† pater poterit vēdicare talē, qui passus est
se vendi ad pretium participandū. & arguit ꝓ & cō-
trà. qđ dic, vt in gl. Et ex hoc glo. innuit vnū, quòd
e ꝑ monachationē pater ꝑdit [e] patriam potestatem.
¶Cōtra hoc videt̃. Nā ingressus monasteriū retinet
iura suorū; vt. l. Deo nobis. §. j. C. de epis. & cle. sed cer
tè nō est cōtradictio: qa retinet iura suorū: & tenet gl.
qđ nō sit ī patria ptāte; vt. l. meminim⁹. C. de leg. hę
re. & finaliter credo, qđ gl. dicat veritatē. Nā ip̄e mo
4 nachus efficit̃† ptātis alterius: nō ergo pōt dici in pa
tris potestate. l. sic eueniet. j̃. de adulte. hoc tenet Gul.
in. l. patre furioso. de eis qui sunt sui, vel alie. iuris. de
hoc vide extrà de ętate & qualitate. c. indecorum.

f Si in commissum. [f] ¶Aduersus cōmissum vectigal minor debet restitui. h.d. ¶Op. & vr̃ qđ ip̄o iure sit tutus: vnde videt̃ obstare. j̃. de pub. l. Imperatores. i fi. Sol. intra. xxx. dies est tutus ipso iure: posteà per restitutionem.

Aduersus. ¶Aduersus libertatem minor non restituitur, nisi à principe ex causa: sed ad cætera damna contra manumissum in actione de dolo succurritur. hoc dicit.

Verum.

Sed & nemine. ¶Aduersus manumissum competunt actiones in rem pro rebus in seruitute distractis: non actiones ex delicto.

Quod si minor. ¶Aduersus libertatē iam cōpetētē, minor nō restituit̃: sed aduersus cōpetituram sic. h.d.

SVMMARIVM.

1 *Tutelam susceptam recusare, quando quis poßit.*
2 *Iudex si commisit causam consulendam: cōsilium datur successori, si officium consulentis expirauit.*

Ex facto. ¶Aduersus sñīam ipso iure nul
lā, minor nō restituitur: sed res in
pristinum statū reducitur per iudicē cōpetentē. h.d.
1 ¶No. † ꝙ susceptā tutelā, quis non pōt recusare; nisi
in casibus istis, & alijs additis in gloss. quam vide, &
2 signa. ¶Secūdò no. ꝙ licet cām cōsulēdā† cōmiserit
iudex, & ante datū consiliū eius officiū expirauerit:
cōsilium pōt dari successori: & sic videtis, ꝙ Impera-
tor qñq; nō r̄ndet ei, qui ip̄m consulit: sed successori
eius. ¶Opp. ꝙ ista rō sit mala: nā licet nō sit contra-
ctū cū minorib⁹, est tñ cū eis litigatū: ergo restituun-
tur: vt. l. ait pretor. §. Pomponi⁹. s̈. eo. vbi sufficit quo-
cūq; mō cū minore sit gestū. So. ꝙ hic dicit̃, nō est cō
tractū. subaudi, nec aliquod factū ꝑpter qđ debeat
dari restitutio. Erat em̄ sñīa executoria nulla ipso iu
re; vt. C. si ex falso. instru. l. j. ergo nō dat̃ restitutio: vt
l. in causæ, in prin. j̃. e. & ex hoc apparet sol. gl. hic po
sitæ. ¶Dicit̃ hic, ꝙ Princeps debet interuenire: q̄ro
ad quid? dicūt quidā ad restituēdū in integrū. Tu dic
ad reponēdū de facto istum ad administrationē: si-
cut de facto recessit. Et si dicatur, quare hoc nō facit
præses prouinciæ, siue iudex? Respon. propter digni
tatē quā iste habebat: quia erat procurator fisci: prætor nō habebat iurisditionem in eo: ideo Princeps de
necessitate aditur: vt. l. ij. s̈. de in ius voc.

SVMMARIVM.

1 *Limitatio ad. l. j. C. si aduer. solu.*
2 *Libello restitutionis in integrum, quid exprimendum sit?*

Sciendum, ¶Hic Iuriscōsultus exponit
verba edicti, quæ dicūt, q̄ res
erit &c. & hoc intēdit. Restitutio ex hoc edicto cōce-
dit̃ causa cognita. hoc est si est minor & læsus sui fa-
g cilitate. sec⁹ si casu fortuito. [g] h.d. quod not. ¶Opp. s̈.
eo. l. ait prætor. §. j. C. si aduer. sol. l. j. vbi dicit̃, ꝙ si res
1 soluta minori perit, restituitur. Solu. † intellige quan-
do perit sui facilitate, non casu fortuito. quod no. quia
est bona limitatio illarum legū. & ista est vera: licet
alij aliter soluāt. Et no. quod habes principaliter pro-
2 bare in restitutione in integrum. ¶Sed quæro, † an
in libello sufficiat hoc exprimere generaliter, scilicet
me & minorē & lęsum mei facilitate in tali cōtractu
an habeāt necesse exprimere, ꝙ deceptio fuit in hoc
quòd sic bonus paterfa. nō fecisset. ¶R̄ndeo habe-
tis tex. in. l. minor autem magistratus. j̃. eo.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiatus, quando poßit uti priuilegio cōtra priuilegiatū?*
2 *Minor si credebat alium minorem maiorem, an restituatur?*
3 *Priuilegium ætatis est potentius, quàm priuilegium, quod cōceditur filiosa.*

Item quæritur. ¶Si sunt duo priuilegiati pari priuilegio,
præfertur ille, qui certat de dāno vitādo. sed si vterq;
certat, de hoc potior est causa rei. Sed si sunt priuile-
giati dispari priuilegio, priuilegium potentius præ-
1 ponetur. h.d. cum lege sequenti. ¶Not, † quod dixi
in summario. s. an priuilegiatus possit vti priuilegio
contra alium priuilegiatum. de quo in authen. quas
actiones. C. de sacrosanct. ecclesi. & ibi per docto-
res. tamen textus hic est melior quàm alibi. ¶Op-
h po. gloss. & videtur [h] quòd minor nunquam resti-
tuatur aduersus minorem. Aut enim ille contra quē
petitur restitutio locupletior est, & tunc tenetur de
iure communi: vt. l. iij. j̃. commo. & sic restitutio non
competit. Aut non est locupletior: & restitutio dene-
gatur: vt hic. Sol. dicit glo. pone eum locupletem: ta-
men restituitur propter alia pacta & dilationes ap-
positas in contractu. Item potes ponere exemplū in

a ¶Nūc vidēdum. vide ꝑ istum tex. qđ not. dixi in aut̃. sacra pub. ad fi. C. si ad uer. vend. & istū tex. no. alleg. Bal. ī. l. cōtra negātē. in pri. ad leg. aqui. in prin.

b ¶Secūdo. no. Adde Bal. in. c. fi. de ꝓba. vbi loquit̃ de eccl'ia & restringit qñ cō-clusa trāsactiōe. sec⁹ si dūtaxat stetissent ī tractatu, & nō cō-clusiōe. And. Barb.

POMATES.

b ¶Secūdo no. Idē tenet Bal. l. ij. C. de resti. ī integr. col. ij. refert & seq̄t̃ Cremēsis sin. xxviij. & Ro. sing. cccc j. vide Fel. c. fi. ij. col. sed pōe de prob.

c ¶Distinctionem. Adde q̄habent̃ ī. l. j. C. si aduer. delict. & gl. ibi ponit no. Bar. in. l. si qs in tātani. C. vnde vi.

d ¶Querit gl. Vide Bar. ī authē. si qua mulier ī. ij. co. C. de sac. san. ec. & vide Bal. ī. l. Deo nobis. de epi. & cle. & ī. l. ī adoptio. ad fi. C. de adop. & vide Ang. q̄ tenet cōtrà ī. l. sub cō di. j̃. de li. & posth. & qđ dixi post Barto. in. d. authē. si qua mulier.

e ¶Pater ꝑdit. Solue istud argumētū, vt meli⁹ dixit Bar. ī. l. itē in ptāte. s̈. de his q̄ sunt sui, vl' ali. iu. Sed vtrū si añ ī gressum hēbat ꝑcariū. vel libellū, vl' vsū fruc. an ꝑ ingressū amittat. dic ꝙ non. Ita concludit Bal. ī c. q̄ cleric⁹. ī fi. si de feu. fue. cōtro. īter do. & agna. & vide ad hoc glo. & Bar. & doc. ī authē. īgressi. Et adde, qđ licet fili⁹ ꝑ ī gressū monasterij exeat p̄riā ptātē, vt hic: semp tñ retinet ius prioris grad⁹. l. Deo nobis. de epis. & cleri. adeò quòd nepote existente. prę-terito testm̄ non rūpitur, secūdùm Bal. in. d. authen. si qua mulier. in. j. colū. C. de sac. san. ec. & vide latè de clerico sacerdote, & de oib⁹ per Bal. ī. l. sac. sanc. de epis. & cler. & quod facit ad. q. & vide Bal. ī d. l. Deo nobis. ī. v. col. Bart. in cōsi. filiusfamiliâs p̄sbyt. Bar. & Bal. in. l. itē. de his q̄ sunt sui, vl' alie. iuris. Hosti. & Inno. ī. c. indecorū. de æta. & qualita. Quid in p̄re clerico? vide Bar. ī. l. patri. & l. sic eueniet. quas leges simul legit. ff. de adulte. Iac. bu. ī authē. excipit̃. de bo. quę li. vt ibi refert Bald. Adde latè Spec. in ti. de statu monac.

f ¶Si in cōmissum. vide. Bal. in. l. in minorū in fi. C. in qb. cau. in integ. restit. &c. & in. l. si tutor. C. de admi. tuto. & vide Bal. inducētē ad. q. in. l. pupillorum. in fi. C. de repu. hære.

POMATES.

g ¶Casu fortuito. Adde quod in sili voluit Bal. l. ait pretor. §. fi. s̈. eo. & l. fi. C. de legi. & ponit Perusinus in rubr. de appel.

h ¶Et videt̃. Adde tex. in. c. auditis. de restit. in integr.

a ¶ Ex ver. planè. & vide Bar. in cõsi. cc xxix. vtrũ priuilegiat⁹ iniuriatus vtatur priuilegio ad uersus priuilegiatũ. inci. in qõne mihi proposita: Andrę. Barba.

ADDITIOPOMATES.

b ¶ Si apud. Vide tex. i. l. cætera. §. sed & si qs. & ibi Pau. põderat & Are. de lega. j.

c ¶ Est potẽtius. sed Bar. in. l. maritũ in fi. sol. ma. tenuit q̃ hoc nõ eẽt propter priuilegium ętatis inductũ, ꝑ eo quia hic tractabat de dãno euitãdo: ideo in pari cã melior est cã tractantis de dãno, quã tractãtis de lucro. ita intelligit istum tex. Bar. qđ no. & q̃ñ priuilegiatus vtatur priuilegio contra priuilegiatum vide Bart. post Cy. i auẽ. quas actiões. C. de sac. san. ec.

ADDITIOPOMATES.

d ¶ Cã aũt cognita Limita & declara. vt ꝑ Bar. i. l. licet. §. si cã. ff. de bo. pos.

e ¶ Sed quærit. per Bal. in. l. j. in fi. C. si adu. do. tex. in. c. fi. de of. iud.

f ¶ Interdũ. Et istũ tex. voluit allegare forte dñs Ant. in c. pe. de do. Io. de Imo. ibi istum tex. allegauit, q̃ cõtrahens cũ eo, qui p̃t restitui i integ. nõ habet titulũ, vt possit præscribere. Sed iste tex. nõ ꝑbat, qđ hẽat titulũ iniustũ; sed dicit qđ nõ habet bonã fidẽ. vide tex. in. l. si quis cum sciret. de vsuca. pro emp. Andræ. Barba.

✱ Pro concordia.

¶ Aduerte, q̃ vbi minor tut⁹ est ope exceptionis de iure cõi aduersus aliquã obligationem ipse minor nõ põt petere restitutionẽ in integ. Bart. in. l. ij. C. de filiofa. mino. Sed cõtrariũ tenere alle. Bart. in. l. iij. §. Sed vtrũ. s̃. eo. titu. de mino. & in hac. l. in causę. solũ faciẽda est differẽtia, quo noĩe cõuenniatur, vt ꝑ Bar. in d. l. ij. vel meli⁹ bar. in hac. l. in causæ. loquit̃ in casu. l. si minor. §. minores. hoc. e. ti. vbi dicit̃, quòd minor compromittens põt in inte. restitu: quod intelligit ibi Bart. scilicet q̃ñ in arbitrũ à quo non põt appellari: ergo ibi cessat remediũ ordinarium: sed licet Bar. referat glo. nõ t̃ñ illud expressè firmat. Pręterea sibi est cõtrarius referẽdo ad illum casum: vt. s̃. Posset ẽt aliter solui secundùm eum. vt affirmatiua procedat, q̃ñ restitutio datur iure actionis: negatiua verò, q̃ñ datur officio iudicis.

quocũq̃ alio cõtractu præterq̃ i mutuo, vt si minor vendidit minori rẽ, quã nõ expediebat vendere, vel 1 alio mõ cum eo contraxit. ¶ Quærit glo. † quid si minor vnus aliũ credebat esse maiorem. certè dicit glo. & benè hoc nõ esse aduertendum, neq; curandum. Veritas enim inspicitur. quod intelligo i minore xxv. annis, vt. l. minorẽ. xxv. annis adito præside ex aspe a ctu. hoc eo. titu. ¶ Ex ver. planè. [a] no. † q̃ priuilegium 3 ætatis est potentius, quàm priuilegium, quod competit filiofami. per Macedonianũ.

SI apud. [b] ¶ Not. qđ priuilegium ætatis est potentius [c] priuilegio Velleiani: nõ t̃ñ superat ip̃m intantum, in quãtũ superat habentẽ Macedo. & videbitus hic. Nam i illo nõ distinguitur: hic aũt distinguitur vtrum reus principalis sit soluẽdo, vel nõ. ¶ Quærit gl. vtrũ ista distinctio, quæ ponitur in ista lege, quę distinguit, an debitor sit soluendo, vel nõ; intelligat̃ si fuit soluendo ab initio, vel quãdo. Hugo intellexit, q̃ñ desijt esse soluendo ex postfacto: secus si ab initio: quia tunc mulier non tenet̃ vltra quã re⁹: qđ gl. nostræ nõ placet. do. Iaco. butr. sustinebat opi. Hugo. nã hic, non q̃ritur vtrũ ille, qui nõ est soluendo, possit dare fideiussorem vel nõ: sed quæritur an ꝑ intercessionẽ mulieris, minor sit læsus, vel non: ita, q̃ restituatur aduersus eam: vt non possit operari auxilium velleiani. sed eo casu, quando ab initio nõ erat soluendo, debitor minor non læditur per intercessionẽ mulieris: ideo mulier poterit opponere exceptionem velleiani. ¶ Ego credo gloss. melius dicere. nam quando debitor ab initio non est soluendo: tunc creditor desiderat fideiussorem idoneum. Non enim cõtraheret cum illo simplici debitore. j. l. proxi. & l. quoties. qui satisda. cogan. ideo per intercessionẽ mulieris decipitur: & sic minor iuuatur contra eum, vt nõ possit opponere exceptionem velleiani.

IN causæ. ¶ Minor restituit̃, nõ autẽ fideiussor ei⁹. Itẽ restituit̃ aduersus principalem creditorẽ, & aduers⁹ fideiussorẽ actiõe mãdati agẽte. h. d. ¶ Op. gl. de. l. cũ principalis. j. de reg. iur. & so. vt i gl. l. iij. §. sed vtrũ. s̃. e. & l. ij. C. de fideius. mino.

In summa. ¶ Prosequitur eandem materiã, & declarat aliqualiter præcedentia, non autem ponit nouum casum.

SVMMARIVM.

1 *Lite non contestata in causa restitutionis in integrum, an perueniatur ad diffinitiuam? remissiue.*

2 *Libellus quomodo detur in causa restitutionis in integrum? remissiue.*

Causa autem cognita. [d] ¶ In his, q̃ fiunt cã cognita, requiritur quòd pars sit p̃sens, vel ꝑ cõtumaciã absens. h. d. ¶ Not. qđ dixi in summario. 1 ¶ † Sed q̃rit̃, [e] vtrũ i cã restitutiõis in integ. possit per ueniri ad diffinitiuã s̃niam, lite nõ cõtesta. tex. ṽr hic, q̃ sic. de quo plenè per doc. C. si vt se ab hære. absti. auẽ. si oẽs. & ibi per Cy. i vlti. q. ¶ Item † quæro vtrũ 2 in cã restitutionis in integrum debeat dari libellus, de quo in tex. in. c. fi. extrà de of. iud. vbi distinguit: aut petitur principaliter, aut incidenter.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio in integrum est in rem scripta: & ideo datur in subsidium contra tertium: cum distinctione tamen.*

Et qualiter agatur contra tertium possessorem, in restitutione in integrum? nu. 2.

Interdum. [f] ¶ In integrum restitutio est scripta in rem, & ideo datur in subsidiũ cõtra eũ ad quẽ res peruenit, licet cum mi 1 nore nõ cõtraxerit. h. di. cũ duob⁹ seq. ¶ Not. ergo. †, q̃ ista restitutio est in rẽ scripta: & ideo dat̃ i subsidium cõtra eũ, ad quẽ res peruenit: nõ aũt simpl'r datur cõtra tertiũ possessorẽ, sed cum distinctiõe. ¶ No. q̃ q̃ñ possessor terti⁹ ignorauerit, debet præcedere discussio prioris cõtrahentis. ¶ No. distinctiones. q̃ hic po 2 nunt̃: quæro practicã †, qualiter aget̃ cõtra istũ tertiũ possessorẽ. Iuriscõsultus hic ponit duplicem modũ: primò, quòd in integ. restitutio directo proponatur cõtra istũ tertiũ possessorem: ibi dũ dicit, & hoc cognitione prętoria. ¶ Secũdo modo, vt petat̃ restitutio cõtra primũ emptorẽ: & postea rescisso cõtractu in hoc iudicio: tũc agitur rei vend. contra possessorẽ: & hoc est, quod dicit tex. vel rescissa alienatiõe dato in rẽ iudicio. ¶ Ad vnũ t̃ñ aduertendũ est, quòd hoc vltimo casu, q̃ñ restitutio postulat̃ cõtra primũ emptorẽ, debet citari possessor: quia eius interest. Ita dicit gl. in. l. cũ miles. §. j. j̃. titu. ij. Facit. s̃. proxi. §. dum dicit præsentibus, vel citatis aduersarijs. hoc est omnibus, quorum interest: vt. s̃. de adop. l. nam ita diuus. & no. in. d. l. cum miles. §. j. j. ti. ij.

SVMMARIVM.

1 *Dolus dans causam contractui bonæfidei, reddit ipsum nullũ ipso iure.*

2 *Restitutio in integrum est officium iudicis, & non actio.*

3 *Restitutio in integrum, quòd competat etiam ei, qui tutus est ope exceptionis.*

4 *Deceptus in contractu bonæfidei, cui dolus dedit causam, potest ex eo contractu agere.*

5 *Contractus, qui est ipso iure nullus, quod teneat ex parte decepti.*

6 *Officium iudicis, quomodo concurrat cum auxilio ordinario.*

IN causæ. ¶ Auxilium extraordinariũ in subsidiũ introductũ, nõ cõcurrit cũ ordinario. h. d. ¶ No. quod dixi in summario. ¶ † Secũ 1 dò no. quod q̃ñ dolus dat cãm contractui bonæfidei, cõtractus est ipso iure nullus. dixi plenè in. l. & elegãter. in prin. s̃. ti. j. ¶ Op. j̃. proxi. §. sol. vt ibi statim di 2 cam. Circa princ. istud, † quærit gloss. vtrum in integrum restitutio sit actio, vel officium. Mar. Sil. dicebat, q̃ est actio. per istũ tex. ibi alia actio. & s̃. eod. l. in causæ. §. interdum. In contrariũ est veritas per text. l. quod si minor. §. fi. j. eod. Secundò per rationem, quæ sumitur ex doctrina, quam dedi in. l. j. j̃. de condi. ex lege. q̃ñ verba diriguntur ad iudicem: tunc oritur officium iudicis non actio: vt. l. j. in princi. j̃. de col. dot. & l. iiij. j̃. de ali. & ciba. le. C. de col. l. si soror. & ibi no. In proposito, verba edicti dicunt, quæ res erit, aduer 3 tam. & sic ad iudicem referuntur: ergo & c. ¶ † Quærit gloss. vtrum restitutio in integrum competat ei, g qui tutus est [g] ope exceptionis. gloss. dicit, quod sic. & idem tenet. j̃. proxi. §. per. l. si minor. §. minores. j̃. eo. licet secus sit in actione de dolo, vt. s̃. tit. j. l. j. §. ait præ 4 tor. ¶ † Item quæro. dicit̃ hic, quòd q̃ñ dolus dat causam contractui bonæfidei, est ipso iure nullus. Quid si deceptus vult agere ex eo cõtractu? dico quòd potest, vt. l. & eleganter. in prin. s̃. tit. j. Sed quid si dece h ptus agit [h]: nunquid decipiens poterit agere: glo. dicit q̃ non: quã no. per. l. si in emptione. §. item si emptor. de contrahen. emp. quod no. Ego puto contrariũ: nã agẽdo videt̃ approbare cõtractũ: & sic dolus purgatur: vt. l. ij. C. q. qđ me. cau. & l. pe. j̃. de cõd. ob turp. cau. ¶ Non ob. §. itẽ si emptor. quia ibi erat defectus ex parte rei vẽditæ: quia erat inalienabilis: hic ex parte cõsensus: meritò põt purgari; vt dixi in. l. & elegãter 5 in prin. s̃. titu. j. ¶ Itẽ quæro, q̃ñ † cõtract⁹ est ipso iure nullus, vtrum statim teneat ex parte decepti? glo. tenet, q̃ statim cõtractus tenet in. l. & elegãter. in prin. s̃. titu. j. & illa videtur verior per leges, quas allegat. 6 ¶ Vltimò no. † materiam huius princ. vtrum officiũ iudicis concurrat cum auxilio ordinario. gl. tetigit in l. j. §. per hanc. j̃. de rei vend. Doc. & ego plenè in. l. in prouinciali. j̃. de ope. no. nunc.

SVMMARIVM.

1 *Fideius. minoris restituitur ex minoris persona.*

2 *Restitutio in integrum, quòd concurrat cum condictione indebiti, uel sine causa.*

i Pomponius. [i] ¶ Conditio indebiti. vel sine causa, restitutionem nõ impedit. h. d. secũdùm vnã lec. Vel eã ĩpedit, secũdùm aliã. ¶ Op. de prin. hui⁹ leg. ad istũ. §. Solu. dicũt quidã ibi loquit̃, q̃ñ quis est ipso iure tutus: tunc non eget restitutione: secus si ꝑ viã actionis: vt hic. & ita videt̃ hic velle Iurisconsultus. Sed istud videt̃ contra prin. huius leg. dũ dicit forte alia actione & c. & j̃. e. l. cũ mãdato. ¶ Huius timore dicit Ioã. q̃ hic versi. sed & illud. corrigit precedẽtia. q. d. nõ est verũ, quod cõpetat in integrum restitutio: quia habet locum alia actio ordinaria. Sed cõtra Io. oppo. de. l. fi. C. de fideius. mi. Glo. sol. primo, qđ illa lex potest intelligi, q̃ñ dolus

g ¶ Qui tutus est. Singularis est secũdùm Imo. in. l. diu⁹ in. viij. col. de re iudi. latè ꝑ Salic. in. l. j. C. de filiofa.

h ¶ Deceptus agit Bar. in. l. bonafides de act. emp. firmat istam gl. quam hic reprob at.

i ¶ Pomponius. vide de isto tex. singu. Pau. de ca. in. l. Titia cũ testamẽto. §. Titia. de lega. ij. in lectu. Padua.

dol⁹ incidit in cõtractũ:tũc cõtractus nõ eſt ipſo iure null⁹:& tunc ſuccurri-
tur minori ꝑ actionẽ ex eo cõtractu. Fideiuſſori verò nõ põt ſuccurri ꝑ actio
nẽ ex eo cõtractu:qa ipſe nõ emit,vel vendidit:vñ neceſſe eſt,ꝙ ſibi ſuccur
1 rat̃ ꝑ reſtitutionẽ in integrũ. ¶ † No.ergo,ꝙ fideiuſſor reſtituit̃ ex perſona
minoris,licet ipſe minor nõ reſtituat̃:quia iure cõi eſt tutus. ¶ Sed contra
hoc opp.quia fideiuſſor põt habere regreſſum cõtra minorem,vt ſibi cedat
actionẽ:ergo etiam fideiuſſori denegabitur reſtõ.Sol.regula poſita in prin.
procedit,qñ cõpetit cõtra eundem:ſecus ſi cõtra diuerſos:vt.l.etiã.C.ſi tuto.
vel cura.interue.dicã in.l.cũ mandato.ĵ.eo.Secundò põt intelligi.d.l.qđ lo-
quitur,qñ dolus cauſam dedit cõtractui,& ſecuta eſt traditio:vnde minori
ſubuenit̃ ꝑ actionẽ de dolo,vt.l.& elegãter.in prin.ſ.titu.j.Iſtud non vr̃ ve-
rũ.Nã ſi dolus dedit cãm cõtractui,minor ipſo iure non tenet̃,ergo nõ põt
accedere fideiuſſor:vt.l.fideiuſſor obligari.ĵ.de fideiuſ. ¶ Item oppo. fide-
iuſſor habet exceptionẽ:ergo nõ habet reſtitutionẽ.Sol.exceptio nõ exclu-
dit iſtud auxilium. ¶ Item oppo.de.l.j.C.ſi aduer.fiſ.Solue vt in gl. ¶ Item
2 oppo.de.l.Aemilius.ĵ.eo.Sol.vt ibi dicã.Concluditur ergo † ex prædictis,ꝙ
iſtud auxilium non concurrit cũ condictione indebiti,vel ſine cã,quod vr̃
cõtra iſtum tex.Et ideo putarẽ ſic dicendũ per condictionem indebiti, vel
ſine cã agit̃;vt qs cogat̃ liberare ab obligatiõe,quã ipſe receperat.Per in in
teg.reſtitutionẽ agit̃,vt iudex ipſe reſcindat.& ſi cõpetat ad diuerſa,meritò
pñt cõcurrere.Vel dic,quòd nõ cõcurrũt cũ alia actiõe: ſcilicet ſpãli,ſed cũ
gñali ſic.Sed cõdictio ĩdebiti,vel ſine cã eſt gñalis:iõ põt cũ ea cõcurrere:ſi-
cut actio de dolo:vt no.ĩ.l.& elegãter.in prĩ.&.l.ſi legatarius.ſ.ti.j.ergo &c.

a **Item Pomponius.** [a] ¶ Iſte.§. continuatur ad ſuperiora: ideo non indiget ſummario.intellige
dummodo abſit dolus,& non ſit deceptio vltra dimidiam iuſti pretij.h.d.

Nunc videndum. ¶ Qui habent merũ & miſtũ impe riũ pñt ĩ integrum reſtituere: etiam
cõtra ſuã ſñiam,& minor iudex nõ põt reſtituere cõtra ſñiam maiorũ.h.d.
¶ Op.de.l.ea q̃.§.magiſtratibus.ĵ.ad muni.So.ꝙ hic dicit̃ alij magiſtratus,
intellige de magiſtratibus habentibus merũ & miſtum imperiũ. ſecus in
alijs magiſtratibus & defenſoribus ciuitatũ:qui nõ pñt in integrũ reſtitue-
re.vide gl.Iſtud quod dicit de defenſoribus ciuitatũ hodie eſt immutatum
per Italiam:qm̃ ſunt multę ciuitates,q̃ habẽt immutationẽ: & merũ & mi-
ſtum imperium ex cõſtitutione Federi.Imperatoris. Alię ex vſurpatione:
vt no.in aut̃.de defen.ciui.§.iuſiurãdũ.in fi.gl.magnę. ¶ Op.C.vbi & apđ
quẽ.l.fi.vbi dicit̃,ꝙ in integrũ reſtitutio cõpetit iure magiſtrat⁹.Glo ponit
duplicem ſo.illa tenet,ꝙ iura hodie ſint correcta,ſiue immutata,ꝙ quilibet
magiſtratus poſſit hodie reſtituere fauore minoris. ¶ Op.vlterius quod
non ſemper allegat̃ turpitudo,vel iniquitas ſentẽtię per appellationẽ,imo
fiũt nouę probationes:vt.l.eos.C.de app.&.l.j.ĵ.de ap.Rñ.ꝙ ſemper allega
tur iniquitas ſñię,nõ tñ iniquitas iudicis.& intelligatis ſñiam iniquã ſecũ-
dũ veritatẽ:licet ſit ęqua ſecũdũ acta primę cauſę.Itẽ hoc intelligo in ſñia
diffinitiua:in interlocutoria ſemper debet appellari ab iniquitate iudicis:vt
dixi.ſ.& in.l.ait ꝑtor.§.ꝑmittit̃.ſ.e. ¶ Op.ꝙ minor magiſtratus reſtituitur
aduerſus maiorẽ;vt.l.iij.C.ſi aduer.rem iud. Sol.ibi ponitur nomen pręſi-
dis pro quolibet habente iuriſdictionem.

SVMMARIVM.

1 *Libellus in remedio reſtitutionis in integrum quid continere debeat.*
2 *Minor reſtituitur etiam poſt ſententiam,quando omittit allegare.*
3 *Concluſio in libello reſtitutorio remiſſiuè.*

Minor.

b **Si autem.** [b] ¶ Aduerſus ſñiam Principis non admittitur quis ad petẽdã reſtitutionẽ ĩ integrũ:niſi
ex cauſa omiſſę allegatiõis,vel preuaricationis aduocati.Itẽ ſolus princeps
reſtituit aduerſus ſuã ſñiam,& ſui delegati.h.d. ¶ Ex iſto tex.no. † mirabi
le,ꝙ in libello reſtitutionis in integrũ ſufficit,ꝙ quis dicat ſe minorem & læ
ſum ſui facilitate:nec eſt neceſſe, ꝙ exprimat particulariter cauſam lęſio-
nis,ſeu articulum,ĩ quo fuit lęſus:vt.l.verũ.§.ſciendum.ſ.eo.ti.l.qđ ſi minor,
§.nõ ſemp.ĵ.eo.Fallit cũ petit̃ reſtõ aduerſus ſñiam Principis:qa tũc libel-
lus debet particulariter,ſeu articulatè cõtinere cãm,in qua fuit læſio, ſeu de
ceptio:vñ in alijs cauſis,q̃ in cauſis per Principẽ cognitis,vr̃ ꝙ gñaliter ad
2 mittat̃:vt hic.qđ no. ¶ † Itẽ no.ꝙ ſi allegatio,vel appellatio eſt omiſſa, nõ
ſolum põt minor reſtitui ante ſñiam:vt.l.minor.xxv.an.ĵ.eo.ſed etiam poſt
ſñiam,vt hic,qđ non eſt ideo:quia ſñia læſit minorẽ(fuit em̃ iuſta ſecũdũ
actitata)ſed ideo petit cõtra ſententiam reſtitui quia allegatiões omiſerit:vt
hic.qđ no.Habes ergo qualis debet eſſe narratio,hic,in libello reſtitutorio.
3 Qualiter † autẽ libellus debeat concludere, cum petitur reſtitutio aduerſus
ſententiam, dixi in.l.diuus.ſ.de in integ.reſti.

Sed & Proſennio. Aliâs rurſus, Peſcẽnio.No.ꝙ in vna cã non licet tertiò prouocare:tñ põt
peti poſt duas ſentẽtias in inte.reſt. ¶ Op.qñ ſñia eſt lata per ꝑuaricationẽ
aduocati,ẽ ipõ iure nulla:& ſuccurrit̃:vt in.l.j.C.de aduo.diuer.iud. Gl.dat
plures ſolu.dicas,ꝙ ibi loquit̃ qñ aduocatus fuit corruptus pecunia:ſinautẽ
precibus,ſñia eſt aliqua,& eget reſtõne. ¶ Op.ꝙ delegatus poſſit reſtitue-
re aduerſus ſuã ſententiam:vt.l.aduerſus.C.ſi aduer.rem iudi. Solu.dicit gl.
concedo ꝙ ſolus Princeps reſtituit,vel delegatus ab eo.Alij doct.quos Cy.
refert in contrario tenent contrà:ſed dictum glo.placet maximè hodie per
l.fi.C.vbi & apud quem.

Non ſolum. Reſtitutio trãſit ad hæredem.& ſi quidẽ eſt hæres
minor,non currit tempus reſtitutionis:niſi finita mi
nori ætate.h.d.cum.l.ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutio in integrum,an tranſeat ad hæredes.*
2 *Hæres,quando ſit melioris conditionis,quàm defunctus.*
3 *Quantum tempus detur ad petendam reſtitutionem in integrum minori.*
4 *Tempus quod datur minori ad petẽdam reſtitutionem in integrum,quòd non currat ipſo iure.*

INterdum. Summata eſt.ſ. proxi.§. ¶ Opp. a
1 † ꝙ reſtitutio in integrũ nõ trãſeat ad hæ
redẽ:quia bñficiũ ꝑſonale &c.vt.l.quia
tale.ĵ.ſol.mat.dicit Dy.in.c.priuilegiũ ꝑſonale.extrà
de reg.iu.lib.vj.quòd cã reſtitutiõis nõ eſt principa-
liter fauore ꝑſonæ:ſed deceptio,ſiue lęſio,nil mirũ:ſi
trãſit ad hæredẽ.Vide quod dixi in.l.nõ ſolũ.ſ.de in
integ.reſt.&.ĵ.ſolu.mat.l.quia tale. ¶ Secũdò oppo. b
2 † quia nõ debet eſſe melioris cõditionis hæres,quàm
defunct⁹:vt.l.nõ debet.ĵ.de reg.iur.hic dicit̃.cõtrariũ:
quare malè.Sol.illud verũ inquantũ hæres nitit̃ iure
hæreditario:ſed hic heres ex ſua ꝑſona:quia minor,
nõ quia heres:cõſequit̃,vt tp̃s ſibi nõ currat. Diſtin-
gue ergo,ꝙ qñq; maior ſuccedit minori:qñq; minor
maiori:qñq; minor minori:qui caſus oẽs ponunt̃ hic
3 in tex.dic vt in gl. ¶ † Quero qđ tẽpus dat̃ ad petẽ-
dũ reſtitutionẽ in integrũ:tex.hic videt̃ dicere,ꝙ an
nus vtilis.Gl.diſtinguit notabiliter hic:aut minor le-
ditur in tp̃e:& tũc ſi quidẽ tẽp⁹ eſt mai⁹ quadriẽnio,
habebit quadriẽniũ:ſi min⁹ tãtũ tẽpus,habebit quã-
tũ eſt illud,in quo lęſus eſt.Aut lędit̃ in cõtractu,vel
quaſi:& tũc ſemp habet quadriẽniũ.Iſtud quod hic
c dicit̃,[c] qñ lędit̃ in minori tẽpore,iſtud ſolũ dat̃ intelli
gi ad petẽdã ſeu inchoãdã in integ.reſti.nõ ad eã fi-
niẽdã:vt habuiſtis in.l.diuus.&.l.vlt.de in integ.reſti.
dicemus in.l.ab hoſtib⁹.§.ſed quod ſimpl'r.ĵ.titu.ij.&
4 vide cle.j.de reſti.in inte. ¶ † Vltimò quæro,vtrum
iſtud tp̃s,quod dat̃ ad petẽdũ reſtitutionẽ,currat hæ-
redi minoris ipſo iure,licet reſtituatur:an verò currat
durãte minori ætate.Sup.q.iſta eſt facta tota gl.ma-
gna hic poſita:finaliter determinat,ꝙ ipſo iure non
currat.& hoc ſatis innuit iſte tex.eſt em̃ abſurdũ,ꝙ
quis petat reſtitutionẽ ad petendam reſtitutionem.

SVMMARIVM.

1 *Abſens ex cauſa neceſſaria tantum,ſi potuit procuratorem dimittere,non reſtituitur.*
2 *Illatio non fit ex ſeparatis.*
3 *Bannito non debet concedi ſecuritas,eo caſu, quo poteſt per procuratorem comparere.*

d
1 **PApinianus.** [d] ¶ Abſens † ex cauſa neceſſaria d
tãtum,nõ reſtituit̃,ſi potuit procuratorẽ
dimittere: & nõ facit.h.d. ¶ Not.ꝙ dixi ĩ
ſummario.de quo plenè dixi in.l.fi.ſ.de in inte.reſti.
2 ¶ † Itẽ not.ꝙ in his,q̃ ſunt ſeparata de vno ad aliud,
nõ infert̃;vt hic:ibi,qđ em̃ &c.vt.l.fi.ſ.de calũ. ¶ Itẽ
e no.ꝙ dñs[e] Old.in quadã.q.diſputata,dicit ꝙ hic eſt e
3 caſus,† quòd ex bãnito nõ debet cõcedi ſecuritas ve-
niẽdi,eo caſu,quo põt cõparere per procuratorẽ.Cũ
enim Vlpianus reprehẽdat Papi.in eo,quod omiſe-
rit illũ caſum,vel Præſidẽ,vbi erat:nõ eſt veroſimi-
le,ꝙ omiſerit illum caſum de petẽda ſecuritate:quia
tũc incideret in id,de quo alium reprehendit.Sed qñ
nõ poteſt comparere per procuratorẽ:tunc bene da
tur ei ſecuritas;vt.l.is qui reus.& ibi not.per gloſſ.& f
ibi plenè dixi.ĵ.de publi.iudi.&c.

SVMMARIVM.

1 *Lis conteſtatur cauſa reſtitut.in integ.quando agitur contra certum aduerſarium:& quando principaliter agitur.*

Si quis tamen. ¶ Litis conteſtatio non prodeſt poſteà
1 deſiſtenti.h.d. ¶ † No.ꝙ in cauſa reſtitutionis in in-
f tegrum,conteſtatur lis.[f] Quod intellige,quando agi
tur contra certum aduerſarium:aliâs ſecus:vt in au-
then.ſi omnes.C.ſi, vt ſe ab hæredi.abſtit.Item hoc
verum, quando principaliter ſuper reſtitutione lis
conteſtatur:ſecus quando incidenter:vt extrà de of-
fi.iud.c.fin.lib.vj.

a ¶ Idẽ Põponius. Adde no.ĩ.c.ĩ ciuitate.de vſur.

POMATES.

a ¶ Idẽ Põponius. Adde ꝙ diſpoſitio hui⁹.§.nõ procederet ĩ foro cõſciẽtię. ita Bal.ĩ.c.cũ cãm.el.ij.de teſt.

b ¶ Si autem. Adde Bart.in.l.interdũ.ĵ.de cõdi.inde.Fallit tñ aduerſus ſñiam, vt hic.Inn.ĩ.c.auditis.extrà de in integ. reſti.alleg.hãc leg. propter rõnẽ omiſſam admittit̃ minor ad probandũ poſt didicita & publicata teſtificata, vbi oĩno vide, quòd ꝑcedit ſecũdùm eũ ibi facta diligẽti inquiſitione,quòd ecclia nõ facit ĩ fraudẽ,poſt quàm didicit teſtificata:aliâs nõ admitteret̃,quod ſingulariter no. ſecũdùm mod.ibi ſed non debet cadere ſuper iſta.l.ſed in l.minor,ĵ.eod.Andræ.Barba.

c ¶ Quod hic dicit̃. vide in cle.j.de reſti.in integrũ.

POMATES.

d ¶ Papinianus. vide qd per iſtũ tex. dicat Ang.limitãdo illam.l.ij.§.leg.ĵ.de iudi.

e ¶ Item not.quòd dñs. Adde q̃ no.in l.j.C.ſi a nõ cõpe.iu.Adde Bal.& vide Inn.ꝑ iſto tex.in.c.ij.de procu.& ibi doct.And.Bar.

f ¶ Conteſtatur lis. vide quando lis cõteſtetur ſuper in integr.reſtit.Adde quod not.Imol.& doct.in.c.quoniã.§.ſunt & alij.vt lite non conteſta.& an requiratur libellus,vide.ſ.de reſti.in integ.l.diuus.in fi.per Bart.

IN integrum. Hic Iuriscõsultus etiam habet mẽti ꝑtractare aliquas qõnes vsq; ad fi.& hoc intẽdit. Qñ est minor restitutus aduersus aditionẽ:gesta per eũ nõ rescinduntur. Itẽ eo restituto aduersus repudiationẽ gesta per procuratorẽ nõ irritant̃ h.d. ❡Opp.de le.ij.& iij.ꝟ.de cõdi.indebi.Sol.nõ repetunt̃ à minore, sed à legatarijs sic,& sibi queritur:licet per minorem non sint rescindenda soluta per eum. ❡Quero, an per alium heredem repetentur.dic vt in gl.

a Cum mandato. a ❡In his, quę minor facit,vt procurator,nõ restituitur ad cõmodũ dñi.Itẽ vbi alia actio competit cõtra aliũ,denegat̃ restitutio:nisi ille alius existeret non soluendo.h.d. ❡Op.de.l.iij.ꝟ.sed vtrum.s.e. Sol.gl.hic ponit multas sol.Dicas ergo,fateor,ꝙ restituit̃ minor inqtum ipse est obligatus:nõ autẽ restituitur maior,qui mandauit,vel iussit,vel aliter:lex cõtraria loquitur,quando minor se obligauit iussu patris:hic verò,quãdo iussu patris,vel mandato,nõ obligauit se sed patrẽ:meritò sibi nõ est necessaria rest. ❡Op.de.l.etiam.C.si tu, vel cu.inter. ibi auxilium ordinariũ cõpetẽs cõtra vnum,impedit restitutionẽ cõtra aliũ.Sol.dicit gl.ibi loquitur de auxilio, quod cõpetit cõtra minorẽ,qui ex necessitate quasi cõtraxit:hic cõpetit cõtra ꝓcuratorẽ,qui mãdatũ spõte suscepit:q nõ est dignus tãto fauore quãto dign⁹ est tutor. ❡Cõtra hoc op.de.l.in causę.ꝟ.fi.s.e.& qď tetigi super gl.Sol.ibi auxiliũ ordinariũ,qď cõpetit cõtra minorẽ, vt cedat fideiussori actionẽ,nõ excludit extraordinariũ .s. bñficiũ restitutiõis in integ.& hoc fauore minoris:sicuti.s.proximè dixi,fauore tutoris.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis,per quod petitur in integrum restitutio, potest cedi.*

QVod si minor. ❡Si minor aliena negotia gesserit absq; mandato, potest restitui:aliâs sibi actio denegat̃,nisi in integ.rest.cedere sit paratus.h.d. ❡1 ✝No.ꝙ officiũ iudicis,per quod petitur in integrum restitutio, potest cedi.Simile.ꝟ.de admi.tu.l.si minoris.

Non semper. ❡Gl.format duo contraria.Sol.vt ĩ ea. Gesta cum minoribus rescindunt̃,si ęquitas suadet, quod est,quando sui facilitate minor decipitur.h.d.

Sceuola. b ❡Ad hereditatem repudiatam minor restituitur re integra: secus rebus distractis ꝑ substitutũ.h.d. ❡No.pulchram distinctionem:aut bona sunt distracta:aut non. ❡Oppo.C.de repu.here.l.fi.in fi. Glo.dat plures sol inter alias ponit vnã,quę cõiter tenet̃: ꝙ hic bona fuerint vendita,seu distracta ꝑ substitutũ: ibi per creditores. Ratio differentię põt esse:quia substitutus vendidit noĩe suo,& suũ negotiũ gerebat,creditores verò vendebant c noĩe hereditario tanq; curatores dati bonis: vt.l.j.ꝟ.de cur.bo.dam.meritò,quicunq; heres superuenit auditur:vel creditores vendebant nomine ei⁹, ad quem hereditas pertinet.

Si seruus. ❡In integrum restitutio datur contra patrem, vel dominum cũ actione de peculio,vel de in rem verso.Item ex dolo datur noxalis.h.d. ❡Not.ex gl.hic posita super verbo cõdẽnabit̃ ꝙ cõtra filiũfa.nõ possit fieri executio ❡Idem no.in.l.iij.ꝟ.sed vtrũ.quod ibi reprobaui:& cõtrariũ determinaui. ❡No.distinctionẽ d,ꝙ seruus vel dat̃ ꝓ noxa:vel verberatur. ❡Querit gl.cui⁹ erit electio.dicit glo.ꝙ dñi,nõ minoris. Do. Iac.bu.dicebat contrariũ,ꝙ imo minoris:nã natura actiõis noxalis est,vt pecunia nõ soluta,succedat datio pro noxa:vt.l.miles.ꝟ.decem.ꝟ.de re iudi. Tu dic vt dixi plenius in.l.sed si vnius.ꝟ.cum seruus.ꝟ.de iniur.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio est in pristinum statum repositio.*

2 *Magis fauetur ei,qui facit ex necessitate,quàm qui facit ex voluntate.*

Restitutio autem. ❡Per restõnẽ oĩa reponuntur e in pristinũ statum, e præter ea,de quibus minor lędere 1 retur.h.d. ❡No.✝ꝙ restitutio est in pristinũ statum 2 repositio. ❡No.✝ꝙ magis fauendum est ei,qui facit ex necessitate,quàm ei,qui facit ex voluntate;vt.s. l.proxi.& tex.dicit̃ expsse in.l.cũ postulassem. in fi. ꝟ.de dã.infect. ❡Circa hãc leg.qro:hic dicit̃,ꝙ pecunia soluit̃ ꝑdituro.quid si soluit̃ ei nõ ꝑdituro: & tñ perdidit.In hoc fuerũt opi.inter Pla.ex vna parte & gl.ex alia.Nã Pla.faciebat differentiã inter mutuantẽ & soluẽtẽ.quod gl.nostra reprobat & bñ:quia nulla est dña in effectu;licet sit magis stricta rõ in vno, quàm ĩ alio. ❡Vltio not.itellectũ.l.ij.quarũ re.actio nõ dat̃.q est not.qm illa lex varios intellectus habet.

f Ex hoc edicto. f ❡Hęc restitutio petitur per officium iudicis,non iure actionis.h.d. Facit contra Mar.in eo, quod dicebat in.l.in causæ.ꝟ.eo.

ILlud. ❡Si minor soluit indebitũ, persona interdum facit locũ repetitioni.h.d.de hoc dixi plenè in.l.interdum.ꝟ.de condi.indeb.

SVMMARIVM.

1 *Procurator cum cautione rati,ita admittitur,quando est dubium de mandato speciali:sicut quando est dubiũ de mandato generali.*

2 *Mandatum ad petendam restitutionem in integrum,ut dicatur speciale:requiritur quod sit ad petendum restitutionem in integrum in tali causa.*

3 *Restitutio in integrum,quando petitur incidenter,non requiritur speciale mandatum:secus quando principaliter.*

Si talis. ❡Restitutionẽ debet qs petere per se,vel per aliũ procuratorẽ habẽtem f speciale mãdatũ:de quo,si dubitet̃ cũ cautione de rato admittit̃.h.d. ❡Not.ꝙ hic est vnus de casibus,in 1 quib⁹ requirit̃ spãle mãdatũ. ❡Secũdò not.✝quòd sicut vbi est dubium de mandato generali,admittit̃ ꝓcurator cum cautione de rato:ita vbi est dubiũ de g mãdato spãli. g ❡Circa legẽ istam quæritur.Primò, 2 qñõ intelligat̃ speciale mãdatũ habere:vtrũ sufficit, ✝quod dicat̃ in instrõ procurationis,& ad petendũ restitutionẽ in integrũ:doc.dicũt,ꝙ nõ.sed debet dici ad petẽdũ restitutionẽ in integrũ in tali causa:vt.l.si qs mihi bona.ꝟ.sed vtrũ.de acquir.hæred.doc.tangunt.C.etiam per procu.causam in integ.restitu.agi posi.l.j.plenè dixi in.l.filiusfa.ꝟ.de do. ❡Secũdò qro, 3 ✝vtrũ hoc,quod dicit̃ hic verũ sit:siue petat̃ in integrũ restitutio principalr̃,siue incidẽter.Inno.vt videtur mihi extra de in integ.restit.c.suscitata,intelligit hãc.l.qñ restitutio principaliter postulat̃:sed si peteret̃ incidẽter h super aliquo articulo omisso in causa: tunc nõ requirit̃ spãle mandatũ:vnde eo ipso, quod ipsum facit ꝓcuratorẽ ad causam,videt̃ eũ facere ad oĩa,quæ pertinent ad ipsam causam:vt.l.ad rem.&.l. ad legatũ.s.de procu.circa principium. Ego de hoc dico in.l.cũ procurator.circa prin.ꝟ.de no.ope.nunc.

Quod si is. ❡Procurator eius, contra quem petitur restitutio sustinet partes rei:ideo debet cauere iudicatum solui.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Coniuncta persona etiam in requirentibus speciale mandatũ amittitur,quando prætendit proprium interesse.*

2 *Libellus,ago tanquam coniuncta persona, & pro interesse meo,admittitur.*

3 *Coniuncta persona pro coniuncto admittitur,etiam eo inuito, quando uenit etiam pro suo interesse.*

4 *Mandatum generale legis,non sufficit, ubi speciale hominis requiritur.*

5 *Coniuncta persona agit pro minore in casibus,quibus specia le mandatum non requiritur.*

6 *Coniuncta persona,etiam in requirentibus speciale mandatũ, admittitur pro minore & prodigo.*

i PAtri pro filio. i In casibus quibus requiritur speciale mandatum,coniuncta persona admittitur,si prætendit propriũ interesse:aliâs secus.h.d.Quam legem no.quia istud principium fortè non est alibi. ❡Not.primò, quod 2 dixi in summario. ❡Secundò not. ✝ casum, quòd admittitur talis positio , quando quis dicit: ago tanquã cõiuncta persona,& pro interesse meo.Facit s.de procur.

a ❡Cũ mãdato.vide gl.i.c.ij.de in integ. rest.q al̃r loqt̃.vide ibi.d.Ant.& alios. Andr.Barba.

b ❡Sceuola . facit ad no.q.quã vide p Bal.in.l. pupillorũ C.de repu.hę.

c ❡Videbant.vide Imol.in.l.nã qď.ꝟ. sed & qui repudiat post gl.ꝟ.ad Treb.

d ❡No.distictionẽ. &sic luit ĩ corpore. vide qď no.ĩ.l.fi.ff. de ĩ iusvo.&.l.j.ĩ fi. de ĩ iur.l.fi.C.de sepul.vio.& Bal.ĩ ꝑ alle.l.fi .de ĩ ius vo. & vide Cy.ĩ.l.si nõ couitij. C.de iiur.ĩ xij.q. ad petitionẽ cuius debet ĩponi pœna corpora. ꝓ qua ĩ tex.et ibi Bal. ĩ pal.l.fi. Et an siue niat posteà ad pinguiorẽ fortunã teneat̃ satisfacere,vide gl.ĩ.l.illicitas.ꝟ. fi.s. de off. ꝑsid. & tex.no.ĩ.l.sed si vnius.ꝟ.si tãtũ. de iiur. &Bal.ĩ pal.l.fi.Sed an ꝓ cã ciuili,q nõ est soluẽdo,luat in corp⁹:vide tex .ĩ.c. finẽ litib⁹.de do.& cõtu.vbi in casu illius.c. imponit̃. & ꝑt esse rõ propter dolum ipsius.& vide tex.v.q.j. quia iusta.&.xxiiij .q. j.qui cõtra pacẽ.& cõiter ista duo iura ad hoc alleganr̃: iõ ea tene mẽti .& vide Bal.ĩ rub.C.de pœn.iud.q malè iudi.vbi no.dixit ꝙ q ꝑ ĩperitiã malè iudicauit,pp paupta tẽ nõ luit ĩ corpore p.l.si filiusfam.ꝟ.de iud.q.l̃ est summè no.& vide ĩ materia glo.in.c.sicut dignũ.de homi.vide gl.no.isti.de act.ꝟ.

itẽ missa.q vult ꝙ nõ solũ,vbi pœna applicat̃ fisco luat in corpore,qui nõ habet, non soluat. Sed qñ debet̃ priuato:& sic cã est ciuilis:vide doc.in.c. Odoardus. de sol. An.ĩ.l.si qs id qď. ꝟ.fi.ff.de iu.om.iu. vide gl.ĩ.c.rephẽsibilis.de app.& ibi vide Bal. in.c.j. de cal.de pœna vborũ.vide.c.fi.de maledicis.& ibi doct. Andræ.Barba.

e ❡Restitutio ĩ pristinũ statũ.Not.ꝙ minor tenetur restituere oĩa,in qb⁹ dolo versatus est, & oĩa ex quib⁹ locupletior fact⁹ est: si restit.pe.l.j.C.de reputatio.quę fiũt in iudicio.

POMATES.

f ❡Ex hoc edicto. Aduerte,ꝙ hic est tex.&glo.& Bart. sentit, ꝙ cognitio & officiũ iudicis est idẽ.Vide gl.l.j. ꝟ.per hanc in glos. mag.circa mediũ. ff.de rei vend.

g ❡De mãdato speciali.& istũ text.ꝑ notabili alle. Bal.ĩ l.si maritus.C.mãdat.quod etiã vbi reqrit̃ spãle mandatũ,habet locum ratihabitio.

POMATES.

g ❡Speciali. Vide glo.in.ꝟ.de his.per quas psonas.& ibi An.in.j.col.

h ❡Peteret̃ incidẽter.Adde Barto.in l.interdũ.ꝟ.de cõd. inde.& Bal.ꝑ illũ tex.in.l.fi.C.vbi & apud quẽ ĩ integ. resti.& Bar.& Bal. in.d.l.j.& ibi no.C. etiã per ꝓcu.in integ.resti.agi posse.

i ❡Patri ꝑ filio.Et vide gl.& doc.in.l. fi. C.de filiofa.mi.

POMATES.

i ❡Patri pro filio. Vide qd ꝑ istã leg. dicat Ro. sin. ccxxix.

a ¶ Tertiò no. Et an cõiũcta ꝑsona possit ĩpetrare rescriptũ ꝓ coniũcta, vi de gl. in c. ad aures. & c. nõnulli. de rescrip. nec sunt alibi in iure secundùm moder. Andræ. Barba.

a ¶ Tertiò. no. No. limitationes ad id, qđ dicitur cõiũcta persona, non agit cõtra volũtatẽ cõiũcti. Idẽ dixit Bar. ĩ. l. si cõstãte. ĩ. x. q. ij. q. principalis. so. ma.

b ¶ Non sufficit. & ꝑ hãc leg. dicit no. Bar. & Ange. post glo. ĩ. l. j. C. et ꝑ ꝓc. cãm ĩ iteg. rest. qđ licet cõiũctę ꝑsonę nõ admittant, vbi reqrit spãle mãdatũ: tñ fallit ĩ cõiũcta ꝑsona, q eẽt ltim⁹ administrator: vt pr̃ & tutor, etiã ꝑ istum text. qđ no.

c ¶ L. exigẽdi. & ibi ꝑ Gul. de Suza. l. iuit⁹. la. ij. C. de ꝓc.

d ¶ Minor & ꝓdigus qđ facit, vt cõiũctę ꝑsonę possit solui ꝑ isto tali, ꝑ ea q̃ habẽt ĩ. l. verũ. ſ. de sol. & q̃ ibi dixi. Item admittitur ẽt ad ĩpetrãdũ rescriptũ: licet reqrat speciale mãdatũ. c. nõnulli. ĩ fi. & c. ex parte de rescri. & no in c. constitutus. vt in gloss. de resti. in integ. & Spe. de cõiũcta ꝑsona. vs. qd ergo. & ibi ꝑ Ioan. and.

POMATES.

e ¶ Et vr̃. vide Panor. c. cõstitutus. ĩ. ix. colũ. de resti. in integ.

f ¶ Nonnulli. cõiter dicit̃ ꝙ ibi spãle ĩre scripto. & ĩ. c. ex pte de cani. e. titu.

ſ. de ꝓcu. l. licet. in prin. & quod no. in. l. iurisgẽ. §. si paciscar. ſ. de pac. vbi agit qs pro republica & pro inter 3 esse suo. ¶ Tertiò no.[a] ꝙ licet al's † coniuncta persona non admittatur pro cõiuncto cõtra eius voluntatem, sed præter: vt. l. sed & hę. ĩ prin. ſ. de procu. tñ qñ venit tanq̃ coniũcta persona, & pro suo interesse, ad mittitur etiam eo inuito. Casus est ibi: licet filius restitui nolit. concordantiæ sunt in glos. ¶ Quartò no.
4 † ꝙ vbi requiritur mandatũ speciale hoĩs, non sufficit[b] generale mandatum legis. vt hic. Nã ptãs agendi data coniunctæ personæ à lege, non valet vbi reqri
5 tur spãle mãdatũ. ¶ † Not. etiam ex hac. l. ꝙ coniuncta ꝑsona põt agere pro minore in casibus quib⁹ nõ requiritur speciale mandatum: vt hic à contrario sensu. glo. ponit hic & ĩ. de admi. tut. l. tutores qui post. &
doc. in. l. exigendi.[c] C. de proc. ¶ Vltimò no. † quòd
6 in casibus quibus requiritur speciale mandatum ad mittitur coniuncta persona pro eo, qui esset minor, & prodigus:[d] secus si minor tñ, vel prodigus tñ: vt hic in fi. quod no. ibi, aut eius &c. Glo. tamen dicit quòd isto casu admittitur, vt curator furiosi: qđ non placet. Cum enĩ sit minor, nõ datur sibi curator vt furioso: sed vt minori: vt. l. qui habet. de tutel. ¶ Opp. de. l. ij. §. sed vtrum. ſ. eo. Glo. ponit plures solutiones. tene primã, vel secundam. ¶ Item oppo. extra gloss. & videtur,[e] quòd vbi requiritur spãle mandatum cõiuncta persona admittitur: vt in. c. nonnulli.[f] extrà de rescrip. cogitabitis.

SVMMARIVM.

1 Iudex debet negare actionẽ creditori, quando minor petit restitutionem aduersus obligationem.
2 Minor restitutus recuperat pecuniam cum usuris, & fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt.

Si pecuniam. ¶ Minor aduersus creditorem, qui mutuauit, restituitur, si pecuniam dissipauit, vel ex ea debitorẽ non idoneum acquisiuit, vel prædium emerit pretio cariori: quo casu restituet minor, quatenus est locu-
1 pletior. hoc dicit. ¶ † No. ex pri. modum sententiandi. quando minor petit restõnem aduersus obligationem: quia debet denegare creditori actionẽ. ¶ No.
2 istũ ver.[g] ex quo apparet †, ꝙ minor recuperat pecuniã cum vsuris, & fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt. qđ est no. quia emptor habet titulum.

Si minor. ¶ Minori restituitur actio cõtra ipsum debitorẽ & fideiussores, & correos, si aliquem liberauit acceptilatione. hoc dicit.

Aduersus. ¶ Restitutio etiam datur contra eos, qui de dolo non conueniuntur, excepto patre & patrono. hoc dicit.

Cum minor.[h] ¶ Restituta actione tutelæ non restituitur cõtraria. hoc dicit. ¶ Op. de. l. j. & ij. C. si aduer. transac. Sol. dicunt quidam aliud in sententia: & aliud in transactione: qđ nõ est verũ, vt. ĩ. l. proxi. §. j. Dico ergo, ꝙ hic causæ sunt diuersæ, & se non contingentes. Nam tutor liberauit pupillum pacto gratuito: pupill⁹ liberauit tutorem credens sibi satisfactum.

Etiam. ¶ Etiã vbi interuenit pr̃is authoritas, minor restituit̃ hoc dicit. ¶ Opp. ſ. eo. l. iij. §. sed vtrum. So. hic pater fuit author filij, tanquam tutor: & hic filius cõstituitur pro obligatione sua nõ ad commodum patris. Bar.

Ex causa. ¶ Si per restitutionem vnum capitulum sñię rescinditur, cetera firma remanẽt, si illi nõ sunt cõnexa: aliàs secus. h. d. quod no. & sic vides, ꝙ sñĩa põt pro parte valere,[i] & pro parte nõ. Contra. ĩ. fa. erc. l. in hoc iudicio. sol. ibi loquitur in connexis: hic in disiunctis. vnde tot vidẽtur sententię, quot sunt capitula. ¶ Quero quę dicantur negotia, seu capitula connexa, & quę separata? dic vt in glo. quę est clara.

k **Si ab hæreditate.**[k] ¶ Restitutio cõcessa non ꝓcitatis his quorum interest in eorũ preiudiciũ, nil valet. h. d.

SVMMARIVM.

Aut. ex causa. C. de li. præte. quod habeat locum etiã in præteritione emancipati.

Si filius. ¶ Per vnũ actũ contrariũ quis videt̃ renũciare in integ. res. Itẽ ille actus q tolleret illud, ad qđ petitur restitutio tollit restitutionem. h. d. ¶ Oppo. gl. tribus modis. Primo, ꝙ emãcipatus põt dicere nullũ: vt. C. de libe. præte. l. fi. & authẽ. nõ licet. Sol. quidã fatet̃, quòd hodie est immutatũ. Tu dic, vt dicit gl. in authẽ. de here. & fal. §. exhæredatos. videlicet, ꝙ si emãcipat⁹ est preterit⁹ sine causa dicit nullũ: si cũ causa, tũc veniret hodie per contra tabulas, sicut olim: quia hodie in nihilo est immutatũ. nisi in inser- g tione causæ: vt dixi plenè in authẽ. ex causa. ¶ Secũdò op. quia cũ fuerit sibi relictũ legatũ, debeat agere ad supplemẽtũ: vt. l. omnimodo. C. de inoffi. test. & in authẽ. de trient. & se. §. j. gl. fatetur cõtrariũ: dicit tñ, ꝙ etiã illud est correctũ: quia debet relinqui iure institutionis: vt. §. aliud quoq; capitulũ. in cor. vt cũ de appel. co. Vel dicas, dicit gloss. illud in querela: secus in
1 cõtra tabulas. Videt̃ innuere, † ꝙ. §. aliud quoq; capitulũ. vñ sumitur authẽ. ex causa. nõ habet locũ in filio emãcipato præterito, cui cõpetit contra tabulas. Dũ dicit aliud in querela &c. & sic innuit authẽ. ex h causa. non habere locum in præteritione emãcipati. ¶ Contrariũ not. C. de bono. pos. contra tab. l. j. & illa est verior. quod dic vt plenè dixi authẽ. ex causa. & ibi etiã tangitur. ¶ Itẽ oppo. & videtur, ꝙ hæc præscriptio ipso iure nõ currat: vt. l. fin. C. in quib. cau. in integ. resti. non est neces. Sol. concedo, quòd istud tẽpus hodie non currit ipso iure.

Si mulier. ¶ Minore restituto aduersus actionem hæreditatis, libertates datæ, & solutiones creditoribus factæ, non rescinduntur. h. d.

SVMMARIVM. i

1 Minor ætas probatur ex aspectu iudicis.
Iudex iudicat secundum conscientiam, quam habet ut iudex.
2 Pronunciatio super ætate excusat debitores soluentes & ignorantes.
Pronunciatio super ætate facta ex aspectu, non facit plenam probationem, & in quo præiudicat. nu. 3.
Pronunciatio, quæ fit per aspectum excusat ignorantes, non autem scientes.
4 Allegare turpitudinem suam non potest quis, quando in ea suam intentionem fundat.
5 Decretum iudicis super alienatione rerum minorum, non tollit restitutionem in integrum: secus super ætate. k
6 Curator quando præsumatur scire ætatem minoris.

Minor. Ætas ex aspectu iudicis probatur. & pronũciatio ex aspectu non prodest eis, qui sciebãt cõtrariũ: sed ignorãtes & ꝓnũciationi acquiescen-
1 tes excusat. h. d. ¶ † No. minor ætas probat̃ ex aspe-
l ctu iudicis.[l] Et sic iudex iudicat secundùm cõsciẽtiã suam, quã habet vt iudex. de hoc etiã an minor ætas probetur ex aspectu alterius, quam iudicis, dicã ple-
2 nè in. l. de ætate. ĩ. eo. ¶ † Secũdò, not. ꝙ pronunciatio super ætate excusat debitores soluentes, & ignorantes. Et ex hoc apparet, quod talis pronunciatio non facit plenam probationẽ. quia potest probari cõtrariũ ab eo, qui scit. de quo dixi plenè in. d. l. de ætate. ¶ Itẽ opp. ꝙ soluẽtes non sint excusati: nec pronunciatio prosit eis, nisi ipsi allegent eum esse minorem: l vt. ſ. e. l. ait prætor. §. permittitur. Solut. Aut iudex nihil de ætate pronũciat, sed solũ præcipit, ꝙ pecunia soluat̃: & tunc soluens ita demũ excusatur, si allegauit minorẽ ætatẽ, vt ibi. Aut iudex de ætate pronunciauit hic. & tunc nõ requirit̃, ꝙ quis alleget eum esse minorẽ: quia per hoc veniret cõtra sñiam, cõtra quã venire nõ tenet̃. vt. d. l. ait prætor. §. permittitur. & ita
3 loquit̃ hic. ¶ † Tertiò no. ꝙ pronũciatio quæ fit per aspectũ excusat ignorãtes, non autẽ scientes. Ex quo habes, quod hæc pronũciatio ætatis ex aspectu non facit præiudiciũ ei, qui diceret: scio, quòd contrarium est veritas, & paratus sum probare: sed in hoc solum præiudicat, ꝙ trãsfert in eum onus probandi. videbitis in. l. de ætate. ĩ. eo. ¶ Opp. instit. quib. mod. tu. fi. in princip. Solu. ibi loquitur de alio aspectu, quàm hic. ¶ Item op. ꝙ minor contra curatorem non possit allegare suum dolũ: vt. l. si duo. ſ. de dona. Solu. dicit gloss. intellige, quòd hic minores non erant

POMATES.

g ¶ No. istũ ver. Vide Cremẽsem singu. cxxxiij.

h ¶ Cũ minor. Ad hãc. l. vide Bart. in l. j. §. nunciatio, de ope. no. nun.

i ¶ Sñĩa põt pro parte valere. Latè Barto. in. l. j. C. si aduer. rem. iudi.

k ¶ Si ab hæreditate. Vide in auth. si oẽs. maximè per Bald. C. si vt se ab hęre. absti.

l ¶ Ex aspectu iudicis, de ꝓbatione ex aspectu, vide qđ no. Bal. ĩ. l. Deo nobis. in. ij. colũ. C. de epi. & cle. & qđ dicã in. d. l. de ætate Bald. & Saly. in l. si minorẽ. C. de ĩ integ. rest.

in dolo;vel si erant in dolo, non aduersus curatores,
4 sed aduersus alios. Vel dicas,† ꝙ hic minor non fun
dabat intẽtionẽ suã ex dolo:quia tunc non liceret ei
allegare suam turpitudinẽ: sed agebat cõtra curato-
res vtili actiõe negotiorũ gestorũ, ex illo quasi con-
tractu. Et si tutor excipiat de dolo:minor replicet de
sciẽtia curatoris. Ad quod facit. quod dixi in .l. aliâs.
5 ĵ.de iureiur. ¶ † Item op. ꝙ decretum iudicis non tol
a lat[a] restitutionem in integrum:vt.l.tutor.in prin.ĵ.e.
Sol ibi de decreto super alienatione permittẽda: hic
de decreto super ętate. hęc vera. ¶ Vltimò quęro,
6 † quid in dubio vtrum curatores pręsumantur sci-
uisse,vel ignorasse ętatẽ. Rñ. aut erant curatores &
consanguinei:& pręsumunt̃ sciuisse; vt. l. de tutela.
C.de in integ.resti.&.l.octaui. vnde cog. Aut erant
curatores tantum:& nõ pręsumuntur sciuisse:vt ibi.

SI minor. ¶ Minori per restitutionẽ remittitur onus manumissionis,si est paratus restituere legatum,quod accepit.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamili.qui accepit decem mutuo,& in ludo ea perdidit & ea recuperauit:an uideatur locupletior.*

b SI minor filiosa.[b]

¶ Inter duos minores melior est conditio conuenti:si vterq; certat de dãno vitãdo:secus si alter certat de lucro.h.d. ¶ No. ꝙ an quis
sit locupletior,inspicit̃ tp̃s litis cõtest. vñ si ab initio
pecuniã perdidit: posteà eam recuperauit tenetur.
¶ Sed iuxta hoc quęro:qd si econuerso: si tẽpore li-
tis contestatę,habebat pecuniam,& pẽdẽte iudicio,
vel etiã post sententiã,eã perdidit? Doc. dicũt,quòd
poterit petere restitutionem in integrum, quasi ex
noua causa;vt.C.si sęp.in integ.rest.postu.l.ij. &. iij.
hoc plenè per doct. C. in integ. resti. postu.ne quid
1 no.h.l.j. ¶ † Quęrit gl.qd si decẽ,q̃ accepit mutuo,in
ludo ꝑdidit,& ea recuperauit:an videat̃ locupletior
tenet gl. ꝙ videat̃ habere ex noua causa. Pro quo fa
cit optimè.ĵ.de do.inter vir.& vxo.l.qd ergo. Doc.vl
tramõ.distinguũt:aut recuperauit in eodẽ ludo incõ
tinẽti:aut postea ex interuallo. Primo casu videt̃ nõ
amisisse. secũdo casu ꝓcedit gl.ar.l.q̃uis.de iure dot.
&.l.plerıq;.ĵ.de ritu nup.& hoc satis placet.

SVMMARIVM.

1 *Minor eoipso,quòd compromittit in arbitratorem, non uidetur læsus:sicut si in arbitrum.*

c Minores.[c] ¶ Eoipso, ꝙ minor compromittit,videt̃ lęsus.h.d.quod no.
multum. ¶ Quęro de rõne.dicit glo. ꝙ à sñia arbitri
non potest appellari:vt.l.j.de arb.vnde compromit
tendo perdit beneficium appellãdi. quod est no.fa-
cit ad ea,quę dixi in.l.nã posteà.§.si minor.ĵ.de iure
1 iurã. Et istud intelligo † verũ in compromisso facto
d in arbitrũ:secus in arbitratorẽ,[d] tunc eñ non eoipso
minor lędit̃. Potest eñ esse, ꝙ eius interest: quia for-
tè habet causam dubiã:sicut interest eius qñq;, ꝙ iu
ramẽtũ deferat̃:vt.l.tutor.ĵ.de iureiu. vnde si peteret
restitutionẽ,haberet necesse ꝓbare aliud: nam ex so
lo cõpromisso arbitratoris,nõ lędit̃. ¶ Sed contra p̃-
dicta facit tex.qui dicit in iudicẽ cõpromitti: quia in
iudicem nõ potest cõpromitti:nisi vt in arbitratorẽ:
vt.l.sed & si ita in seruũ.ĵ.de arbi. Sol. intellige in iu-
dicem .i. arbitratorem,tanquam in iudicem:quoniã
ad instar iudicis &c.vt.l.j.de arbi.

e SI in emptionem.[e]

Propter interesse affectionis,minor restituitur.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Cautela,ut minor non litiget per procuratorẽ cõstitutũ à seipso cũ iuramẽto:quia nõ haberet beneficiũ huius leg.*
2 *Minor,an admittatur per beneficium restitutionis ad probationem,testibus publicatis & remissiuè.*
3 *Minor,ut restituatur aduersus allegationes omissas,nõ requiritur libellus,si petit antè latã sentẽtiã:sed iudex ex officio restituit.*

f MInor.[f] Minor restituitur vt omissam allegationem, seu probationem iterum inducat.h.d.& est no.leg. Anteq; in
1 trem glo.faciatis † ꝙ sitis cauti,quando estis aduoca-
ti minoris, ꝙ minor non litiget per procuratorem,
quem cõstituit cum sacramẽto:vel ꝑ seipsum cũ iu-
ramẽto:quia per iuramentũ perderet beneficiũ huiꝰ
l.vt in authẽ.sacramenta.C.si aduer.vend.sed litiget
ipse cum authoritate curatoris:vt habeat beneficiũ
g huius.l.totius tituli. ¶ Quæro exemplum[g] in leg.no-
stra.glos.ponit qñ minor omisit opponere aliquam
exceptionẽ dilatoriã,vel peremptoriã:vt.C.de ꝓba.
l.exceptionẽ.&.C.sentẽ.rescin.non pos.l.perempto-
h rias. Itẽ glo.intelligit[h] siue in causa ciuili,siue in cau-
sa criminali:vt.l.si maritꝰ.§.p̃scriptiones.ĵ.de adulte.
2 ¶ Secũdò ponit † exẽplũ, ꝙ minor omisit producere
testes:& testes sunt publicati:nã maior nõ admitte-
retur ad nouã probationẽ:vt in authẽ.at q semel de
proba.minor autẽ admitteret̃ per bñficiũ restitutio-
i nis. ¶ Contrà hoc[i] opp.aduersus dolũ pręsumptum
in futurũ,minor nõ restituit̃:vt.ĵ.l.proxi. Sed iõ qua-
re testiũ productio post publicationẽ non admittit̃
est timor subornationis:& sic est dolus præsumptꝰ
in futurũ:meritò minor non restituitur. Istam obie-
ctionem tangit Gul.in.l.si quis ex argentarijs.§.j.s̈.
de eden. Examinaui latissimè in.l.j.§.aduersus.ĵ. de
no.oper.nun.& Inno.extrà de in integ.rest.c.auditis.
Ponit gl.aliud exemplũ,quando minor omisit alle-
gationẽ legum:vt propter hoc restituat̃.quod est ve
rũ:pręterquã si sñia esset lata ꝑ principẽ:vt.l.minor
3 autẽ.§.j.s̈.eod. ¶ Quæro † vtrũ ista restitutio in inte-
k grum postulabitur solenniter[k] dato libello causa co-
gnita? Rñ. ꝙ nõ si petit̃ ante latã sñiam,sed inciden-
ter.iudex ex officio suo restituit:vt in c.vlti.extrà de
offi.iudi.sed si peteretur post latam sententiam,de-
beret repeti in integrum restitutio aduersus senten-
tiam:vt.d.l.minor.§.j.s̈.eo.

SVMMARIVM.

1 *Auxilium legis frustra implorat,qui in legem committit.*
2 *Minor aduersus dolum præsumptum in futurum non restituitur:sed pretium sic.*
3 *Minor restituitur aduersus pœnam conuentionalem,non legalem.*
4 *Minor aduersus pœnã non competentem etiam ad uindictã: ut puta dupli,uel quadrupli:non restituitur.*
5 *Crimina atrociora,& leuia,quæ dicantur?*
6 *Minor in atrocioribus,aduersus confeßionem factam,in delictis non restituitur.*
7 *Testamenti caßatio si poßit peti intra sex menses,si non fuerit insinuatum secundùm diſpositionem statuti,& minor qui potuit petere,non petijt,quòd non restituatur.*

l AVxilium.[l] ¶ In actionibus competentibus ad vindictam,cessat in integrum restitutio.
Item aduersus dolũ præsumptũ in futu-
rum,minor non restituitur. Item nec aduersus verũ
dolum præteritũ,nisi vt pœna minuatur.h.d. ¶ No.
ea quæ dixi tibi in summario. ¶ Not.text.qui ponit
omnia præcepta legis Iul.de adul.simul melius,quã
1 alibi. ¶ Vltimò not.tex.hic,in fi.ibi,† & non sit æta-
m tis &c. ꝙ frustra legis[m] implorat auxilium,qui com-
mittit in legem. ¶ Opp.ĵ.ad.l.Iul.de ambitu.&.l.j.ad
senatuscon. Tur.l.j.§.accusa. Solu.dicit glo.non resti-
tuitur minor in execu tionibus pœnarum,quas petit
in necem alterius:sed bene restituitur,vt ipse excuse
tur,vt in cõtrarijs. ¶ Sed contrà hoc opp.de hac leg.
2 versi.in delictis. Solu. † aduersus dolum verum non
restituitur:vt hic &.s̈.eod.l.si ex causa.§.nunc viden-
n dum.sed aduersus[n] dolum præsumptũ bene restitui
tur:vt in cõtrarijs. ¶ Contrà hoc opp.de hac.l.iij.re-
o spõ.[o] Sol.aduersus dolum præsumptum in futurum
non restituitur:vt hic.sed aduersus dolum præsum-
ptum in præteritũ restituitur: vt non præsumatur:
vt no.in.l.vbi.s̈.de edẽ. ¶ Contrà prædicta opp.de.l.
3 ait prætor.in prin.&.§.hodie.s̈.eod. Sol.si minor † pe-
teret pœnã cõuentionalẽ,vel restitutionẽ in integrũ,
ad ipsam pœnam conuentionalẽ audiretur:vt ibi.se-
cus si petit restitutionẽ ad pœnam,quæ imponitur ꝑ
4 leg.vt hic. ¶ Quærit glo. † hic loquitur de pœnis quę
exigũtur ad vindictã. Quid de pœna dupli,vel qua-
drupli in actione furti,& vi bo.rap.vel simili,cum il-
la non cõpetat ad vindictã? quidã dicunt idẽ. Alij di-
cunt contrarium.gl.nõ determinat.videtur ꝙ sit idẽ
primo per

a ¶ Nõ tollat. vtrũ decretũ iudicis tollat resti. ĩ integ. vide in.l.ij.C.de fide iuſ.mi.

b ¶ Si minor filiosa.qual'r minor restituat̃ aduersꝰ arbitriũ, vel arbitramentũ:qd si ꝑ statutũ ꝓuideat̃, ꝙ nõ possit restitui qualiter debet ĩtelligi;vide Bar.ĩ.l.cũ hi.§.sed cũ lis.s̈. de trãsac. ꝙ facit ad no. ꝑ Bart.in. j. cõsti. C. Adde latè Ro.cõsi.xc.Abb.cõs.xxxj.li.ij.Bal.cõs.xxxiij. Et an si minor p̃t hr̃e regressũ de lesione contra aliũ sint ei bñficia minoris cõcedẽda, ꝑ Abb. consili.lxvij. lib.ij.

POMATES.

c ¶ Minores. vide Panor.consi.xxx. col.j.primo dubio ij.volu.

d ¶ Secꝰ in arbitratorem. Adde Bart. in cõs.incip.quærit̃ an statutũ de compromissis. & vide Pau.de cast. ĩ. l.nã & posteà. §. si minor.ff.de iureiu.& idẽ ibi Ange.& vide Ang.& Imo.ĩ.l. cum hereditas. la. j.ĵ.ad Treb.

POMATES.

e ¶ Si ĩ emptionẽ. Vide Barb. consi. xiij.col.ij. & consi. xxvij.col.xvj.in.j. volu.

f ¶ Minor. Adde Barto.& doc. in.d. authẽ. sacramẽta.

POMATES.

g ¶ Quęro exẽplũ. Vide Fely.ĩ.c.exceptionem.i.viij col. ver.fallit.vj.de exceptio.

h ¶ Intelligit. Adde q̃ no.Bar.in.l.nam & posteà. §.si minor. ff. de iureiur. Adde bal.C.de ap. in leg.per hanc.

i ¶ Contra hoc.limita sin. per Angel. in.§.pen. in authẽ. de hered.& fal.

k ¶ Postulabit̃ solenniter. Sed pone, ꝙ si ꝓcurator minoris, vel eccl'ię in ꝓsecutiõe causę ẽ lęsus: quis restitueretur,&qualiter,vide Innocẽ.en.c.suscitata.de rest. in ĩtegr. Quid si minor dum certat de obtinẽdo priuilegiũ fori,nõ potuit hoc obtinere,sed ꝑ sententiam succubuit:an poterit restitui? dic ꝙ nõ:qa dicitur certare de lucro captãdo:secũdùm glo.no.& ibi hoc volũt doc.in.l. ij.§.conuenire.ĵ.de iud. Facit qđ not.ĩ c.corã Felicis.de resti.in integ.qđ est no.ad hãc leg.&ad ti.C.si aduer.rẽ iudi. Et no.ad hic notata, ꝙ si post sentẽtiã minor nõ fuit restitutus ad exceptionẽ ꝑemptoriã quã nõ ꝓbauerit: nõ est opus noua cõdẽnatione,secũdùm Bal.ĩ.d.l.peremptorias.ĩ.iiij.colũ.& ibi an minor restituatur in declinatorijs.

l ¶ Auxilium. Sed aduerte:qa Ange. in.l.qd ergo.§.pœna grauior. de in fa.vr̃ dicere cõtra istũ tex.dum dicit ꝙ si iudex cõdẽnauit aliquẽ minori pœna:syndicus cõmunis poterit petere restitu.coram eodẽ iudice & excusabit̃: tũc iudex in syndicatu & ita dicit Bar.cõsuluisse,sed cõtra istum text.

POMATES.

l ¶ Auxiliũ. Vide Raph.cuma. consil.lxxiiij.col.pe.

m ¶ Frustra legis. An q cõmittit ĩ legem posſit vti beneficio alteriꝰ leg. vide no.in.c.qa frustra.de vsu.& aliqd ꝑ Imo.in le.viro.ff.sol.ma.& Innoc.in. c. intelleximus.de adult. Adde Rom.consil.cclxxxv.

POMATES.

n ¶ Aduersus. Limita,nisi dolus præsumptus de futuro inferret dãnũ de p̃senti: vt per Bart. l.j.§. nũciatio.ĩ.vj. col. prope fin.ĵ.de no.ope.nun.

o ¶ Tertio respon. Vide per Bal.plenius in. l.j.§.nunciatio.in antepeñ. & pe.col.ĵ.de ope. no.nunc.

a ¶Not.ex hacleg.
Vide apostillã Iaſ.
de ra.quam habeo
ſuper text.& quod
not. Ange.in.l.cer
tum.§.in pupillo.
j.de cõfeſ.cũ ſimi.
b ¶Facit ad.q. Vi-
de quòd not.Bald.
in.l.fi.in vlti. colũ.
C.in qui.cau.in in-
teg.reſ.vbi quærit,
quid ſi ſtatuto ca-
uetur, ꝙ quis non
poſſit accuſare poſt
menſem:quòd mi-
nor non poterit re
ſtitui ad accuſan-
dum poſt mẽſem.
de morte patris:qa
ipſo iure currit, &
non daẽ reſtitutio
in executionib⁹ pœ
narũ.Et ad hoc ad
de Bal.in.l.cũ qui-
dã.§. ſi pupillo.ff.
de vſu.in lect.anti.
Itẽ facit ad.q.not.
quam poſuit Bald.
in.l.ſi à pupillo. in
fi.C.de repu.hære.
c ¶Oppo. ſi p:Sed
quid ſi eſſet preſcri
ptio legalis ĩcępta
cum minore:an cõ
tinuatur cũ pupil-
lo.& vide Ang.in
conſilijs ſuis,& qd
ſi ſtatutum diceret
quòd nulla preſcri
ptio curratminori:
an preſcriptio in-
choata cum maio-
re currat minori.
Ang.cõſuluit ꝙ nõ
in cõſi.cxcvij. Vbi
oĩno vide. Andræ.
Barba.
d ¶Recedit. Vide
Ange.in.l.mora.in
ij.& vlt.col.de vſu.
& quod ibi gloſ.&
Bar.& Paul.de ca.
ĩ.l.ſemel,j.ſol.ma.
Andrę.Barba.

POMATES.

e ¶Per nouam.Pro
declaratione dic.
Bar.hic vide Ia.in
l.ſi ex legati cauſa.
in pe.col.j. de ṽb.
ob.quã limitat. nõ
ita procedere gñª-
liter.& vide, quæ
ibi poſui.
f ¶Remitti mora.
Secus in proroga-
tione termini.Ad-
de Bal.ĩ.l.acceptã.
in.vij.q.C.de vſu.
& Bal.in.l.vinum.
ad fi.j.ſi cer.pet.&
Imo.in.l.cum pro-
curator.§.j.de ope.
no.nun. intellige.
vt ibi ſcripſi poſt
Imol.& ad illud,
quod iſta glo.dicit
de tacita proroga-
tione reſultante ex

Primò per text.l.ſi tibi.§.q̃dã.ſ.de pac.& quod ibi
no.Secũdò per tex.huius.l.in prin.vbi eſt regula de
executionibus pœnarũ nõ cõpetere reſtõnẽ:& qd⁹
j.dicit,ideoq; &c.eſt illatio ad caſum ſpãlẽ.regula
tñ eſt gñalis. ¶Venio ad quãdã gl.mag.quę eſt hic
& op.quòd iſta tpa nõ currunt minoribus ipſo iu-
re:vnde videẽ ob.C.in q cau.in integ.reſt.nõ eſt,ne-
ceſ.l.fi.Huius timore eſt facta iſta gl.mag.nõ exa-
mino.dic vt in ea.Qualiter aũt currãt pręſcriptiões
cõuentionales,dicã.j.l.proxi.Qualiter currãt p̃ſcri-
5 ptiones legales,dicã.j.l.etiã. ¶† Quæro,q̃ dicantur
crimina atrociora,& q̃ leuia.vide gl.quę no.hic po
nit. ¶No.iſtã gl.quã pleniſſimè examinaui.j.de in-
iu.l.nõ ſolũ.§.ſi mãdato.tãgit glo.in.l.liber homo.j.
ad legem Aquil.&.l.ad ea.&.l.ferè.&.l. omnibus.j.
de reg.iur.facit.j.de pen.l.reſpiciẽdũ.§.furta dome-
6 ſtica. ¶†No.ex hac leg.ª quod in iſtis atrociorib⁹,
a minor nõ reſtituiẽ aduerſus cõfeſſionẽ factã in deli-
ctis:vt ibi ſi minor annis adultũ ſe fateaẽ.Iſta lex fa
b cit ad.q.ᵇStatutũ† eſt ĩ ciuitate iſta,ꝙ ſi qs nõ ꝑdu-
xerit inſtrm teſtamẽti cã inſinuãdi,poſſit peti caſſa
tio in fine ſexti menſis.Modò minor,q potuit pete
re caſſationem teſtamenti:quia non eraẽ inſinuatũ,
intra ſex menſes non petijt:vult petere reſtitui,vt
poſſit petere caſſationem:nunquid poſſit:hęc lex
eſt in ar.quod nõ:quia in executionibus pœnarum
&c.non determino modo.quia pendet de facto.

SVMMARIVM.

1 *Mora præcedens quòd uideatur remitti per nouam denunciationem,ſeu proteſtationem de ſoluendo.*
2 *Cautela,ut in proteſtationibus,ſeu denuntiationibus de ſoluẽdo inſeratur certum tempus.*
3 *Remedium extraordinarium non concurrit cum ordinario, quando eſt æquè conſultum per ordinarium,ſicut per extraordinarium.*
4 *Reſtitutio in integrum eſt ſcripta in rem,& per eam agitur contra tertium poſſeſſorem.*
5 *Minor non reſtituitur aduerſus præſcriptionem conuetionalem incœptam cum maiore,quãdo nihil eſt geſtum cum minore ex edicto de minoribus,ſed ex clauſula ,ſi qua mihi iuſta cauſa.*
6 *Sentẽtia prima qñ eſt abſolutoria,iudex in cauſa appellationis debet condemnare,uel pronunciare:uel ſimile,*

AEmilius. ¶Si pręſcriptio cõ-
uẽtionalis incipiat
cũ defuncto maiore,& finiat cũ minore,
currit ſine ſpe reſtitutionis,niſi cum mi
nore aliquid geſtũ fuerit,vel aliquid interueniat:ex
quo etiam maiori teſtitueret.h.d.Et diuidiẽ in qnq;
ptes.Primò poniẽ thema &.q.Secundò ponit opi.
Pau.quã habebat ante ſnĩam.Tertiò ponit ſnĩam
Imperatoris,& vnã eius rõnem. quartò ponit opi.
Pau.poſt ſnĩam.Quintò ponunẽ q̃dã alię rõnes,q̃
mouerunt Principẽ.Secunda ibi putabam. Tertia
ibi,Imperator.quarta ibi,dicebã.Quinta ibi,qa tñ.
Vt ergo vides in caſu leg.noſtrę.Pau.acquieuit ſen
tentiæ dñi Imperatoris,nõ per rationem quam fe-
cit Princeps:ſed quia proteſtãdo de nouo,videẽ re-
ceſſiſſe à lege cõmiſſoria:hoc eſt à pacto facto cũ de
functo,& feciſſe nouũ pactũ cũ hærede. ¶Opp. ſi
c perᶜ proteſtationem videtut receſſum à pacto legis
commiſſorię:ergo videẽ,quòd illa mulier,ſeu pupil
la de iure communi poſſet offerre:nec ſit opus reſti-
tutione:vt.l.poſt diẽ.j.de lege cõmiſ. ¶Huius timo
re ſunt hic in glo.duæ lectu.principales.Vna ꝙ non
poſſit eſſe tuta iure communi.alia,ꝙ poſſit eſſe tu-
ta iure cõi:& quelibet eſt no.ſecũdũ primã reſpõſio
nẽ ad.l.poſt diem.ꝙ illud eſt verũ,quòd videtur re
cedere à primo pacto:ſi illud,quod poſteà petijt ha
buit cũ effectu,quod hic nõ fecit.Vide eam & not.
d Glo.tñ receditᵈ ab iſta ſol.p iſtũ tex.Ex quo not.ꝙ
1 † p nouãᵉ denunciatiouẽ,ſeu proteſtationem de ſol
e uendo,videẽ remitti moraᶠ pręcedens:vt hic.Alij di
f cunt,quòd hic denunciauit,quòd ſolueret prorogã
do terminum in certum tempus:& poſteà finitum
2 fuit.Iſta mihi multũ placet.Et eſt cautela,† quòd
in iſtis denũciationibus,& cautionibus ſiue ꝑteſta-
tionibus,inſeraẽ certũ tempus:vt puta,proteſtor ꝙ
debeas mihi ſoluere intra tres dies proximos:vel ſi
milia. Probatur in.l.aut qui aliter.§.j.quod vi,aut

clam.ſed iſtud continet diuinationẽ.Et ideo alij di-
cunt,ꝙ nullũ tempus in proteſtatione fuit adiectũ
g certũ:ᵍſed fuit proteſtatus,ꝙ ſolueret ſimpl'r:vt pu
h ta,proteſtor,quòd debeas mihi ſoluereʰ.Tñ intelli-
gitur prorogatũ intra modicũ tp̃s:quod magis intel
lectu &c.vt.l.j.§.itẽ ſi ita.j.ad leg.fal.Et iſta eſt bo-
na & multũ no.vide gl.& ſigna. ¶Alia lectu.eſt ꝙ
de iure cõi iſta mulier poterat offerre:ſed tunc ob.l.
in cauſæ.ſ.eod.ſol.Mar.dicit,ꝙ auxiliũ cõcurrit cũ
auxilio ordinario:ſed eius op.eſt reprobata in con-
trario.vnde alij volẽtes tenere iſtã opi.ſoluũt aliter:
fateor,ꝙ habet auxilium iuris cõis.tñ non impedit
3 reſtitutionem hoc caſu† Quia extraordinariũ auxi-
lium,non concurrit cum ordinario,qñ per ordina-
riũ eſt æquè plenè cõſultũ:ſicut p extraordinariũ.
ſecus ſi non ita plenè:vt no.hic,&.C.ſi aduer.rẽ iu.
l.fi.&.j.de dam.infec.l. Trebatius.Dixi plenè in.l.
in ꝓuinciali.j.de no.oper.nun.Ita in propoſito p re
ſtitutionẽ in inte.plenius eſt cõſultũ:qa cõſequitur
quis fructus perceptos,& qui p cipi potuerũt: ſecus
4 eſſet offerendo de iure cõi.† ¶Item reſtitutio in in
teg.eſt ſcripta in rẽ:vnde per eam põt agi cõtra ter-
tium poſſeſſorem:vt.l.in cauſæ.§.interdum.ſ.eodẽ.
ita põt intelligi hic,ꝙ agebaẽ cõtra tertiũ emptorẽ,
cõtra quẽ põt dari actio pſonalis.vide glo. ¶Opp.
i ꝙⁱ p̃ſcriptio minori ipo iure nõ curratᵏ.l.fi.C.in qui
k bus cau.in integ.reſti.nõ eſt ne.Sol.† ibi loquitur in
5 pręſcriptione legali,de qua dic,vt no.ſ.l.proxi.dicã
in.l.etiam.j.eo.Hic loquitur in pręſcriptione cõuẽ-
tionali,in qua ſi cęperit cum maiore,& finitur cum
minore,currit ſine ſpe reſtitutionis.Quod intellige
qñ cum minore nihil eſt geſtum:ſecus ſi cum mino
re aliqd geſtum fuerit:vt qa ſibi fuit denunciatum,
vt hic in tex.& in.C.de reſti.mili.l.ſi cum militari-
bus.& ibi bona gl.Adhuc p̃dicta dico eſſe vera,ꝙ nõ
reſtituiẽ minor aduerſus p̃ſcriptionẽ cõuentionalẽ:
qñ nihil eſt geſtũ cum minore.ſ.non reſtituitur ex
edicto de minoribus,quod requirit, quòd cũ mino-
re ſit geſtum.Sed ſi peteret reſtitutionẽ in integrũ
l vigore illius clauſulæˡ:ſi qua mihi iuſta cã eſſe vide
biẽ.poſita.j.in ti.j.l.j.§.j.poſſet petere ſe reſtitui alle
gãdo ſe ignoraſſe pactum factum cũ defuncto:& eſt
iuſta cauſa ignorãtiæ:qa ſuccedit in ius alterius.Ita
tenet glo.in.l.cũ filius.§.in hac.j.de verb.ob.Dy.di-
cit idẽ in.c.ſi qs in ius.extrà de reg.iur.lib.vj.Et hoc
m eſt quod voluitᵐ hic imperator qñ dedit hic ſnĩam:
qa.l.cõmiſſoria ſibi diſplicebat:& tutores erãt ꝓnũ
ciati ſuſpecti,voluit iſtũ minorem reſtituere magis
ex eqtate illius clauſulæ:ſi qua mihi iuſta cã eſſe vi-
debiẽ.q; ex æqtate tit.de mino.qa cũ minore nihil
n erat geſtũ.Et hoc potuit facereⁿ imperator ex ple-
nitudine poteſtatis ſuę:alius iudex non poſſet:qa ſi
petita eſt reſtitutio ex edicto de minori.non poteſt
reſtituere,ex edicto ex q.cau.ma.ſed Imperator vt
finem litibus imponeret,potuit hoc facere, veritate
inſpecta potius,quã rigoroſitate.Sed ſi poneremus
petitã reſtitutionẽ in integrũ ſimpliciter: tunc po-
tuiſſet facere iudex quilibet.Ex his apparet ſol.q.
quis melius hic dixerit,an Paul.an Imperator.Rñ.
quando cum minore fuit aliquid geſtum,abſq; du-
bio dicit verũ Imperator & Pau.acquieuit.ſed qñ
cum minore nõ eſt aliquid geſtum:tunc reſtitutio
peteret ex edicto de minoribus.dicit verum Pau.p
rationem ſuam:qa cum eo nihil eſt geſtũ.ſi petatur
ex clauſula generali,verũ dicit Imperaror.in his tñ
quibus Paul.diſcrepat ab imperatore ſtãdũ eſt di-
cto Pauli,tanq; approbato in proœmio huius lib.vt
6 dicit gloſſ. ¶† Vltimò not.ꝙ in cauſa appellatio-
nis,ſi ſnĩa prime eſt abſolutoria,iudex appellatio-
nis non ſolum debet pronunciare nullũ iudicium,
ſed debet condemnare,vel pronunciare reſtituere,
vel ſimile,vt hic:ibi,ꝓnunciauit reſtitutionẽ.& fa-
cit.l.cum apud.j.de iudi.ſol.&.l.offidius.j.de leg.iij.

Id quod dicitur. Etiam poſt emã-
cipationẽ non ſuc
curritur filijs in id,quod patri acquirũt.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Appellari ab interlocutoria,quo caſu poſsit de iure ciuili.*
2 *Officium iudicis,à quo ab interlocutoria appellatur, quale eſſe debeat?*

denunciatione fa-
cta poſt termini.
vide Bal.poſt Cy.
in.l. commiſſoriæ.
C.de pac.iter emp.
& ven.
g ¶Fuit adiectum
certum.Dicit Bal.
in.c.j.in princi. de
no.for. fideli.quòd
omnis interpella-
tio legis,vel homi-
nis ſpatium quod-
dam continere de-
bet, ſaltem tacitũ.
Et ita dicit ipſe,ꝙ
hic eſt glo.quæ nõ
reperiẽ alibi,& mẽ
ti tenenda in inter
pellatione expreſ-
ſa.& videtur text,
& ibi Bald.in.c.do
mino guerrã.§. ad
hoc.in tit.hic finiẽ
lex,de inde conſu.
reg. Adde Bald.
in.l.& ſi poſt tres.
in lect.vj.colũ.ff.ſi
quis cau.per Io.de
Imol. in.l.j.§. item
ſi ita.ff.ad le.fal.

POMATES.

h ¶Mihi ſoluere.Vi
de Rom.conſi.xx-
vij.in fin.
i ¶Opp.ꝙ. Aureũ
eſt hoc dictũ & ſin
gulare:ideo ſingu.
no.& vide Ioan.de
Imo.in.d.§.in hac.
adde aliud no.dic.
Bar. in.l.j.§.ſi quis
autẽ.de itin.ac.pri-
ua.Ioan.de Imola
in.c.fi.de preſcrip.
eſſet ſatis dubium.
Andrę.Barba.
k ¶Non currat.Ad
de Bald.in.l.j.C.ſi
aduer.vſuſ.
l ¶Illius clauſulæ.
Adde quod nota.
Barto.in.l.j.§.ſi qs
aũt.ff.de iti.actuq;
priua.

POMATES.

m ¶Quod voluit.
Tu vide ad qd iſta
verba põderat De
cius,in.c.delicti.iij.
notabili.de iudi.
n ¶Facere.Impera-
tor poteſt ferre ſen
tentiam non cõfor
mem libello. quod
eſt ſing.no.& not.
Archid. in.c.ij.de
reſt.ſpo.ĩ.vj.& An
to.de But.ĩ.c.licet.
de ſymo.

INtra vtile. ¶Ab interlocutoria, q̃ quaſi totam
cauſam dirimit, & in aliȷ̃s p̃iudiciũ parat,
põt appellari: & pendente appellatione
ab interlocutoria iudicis officium conquieſcit ſuper
principali: & tp̃s in ea nõ currit. Item ſi appellãs ab
interlocutoria ſuccũbat: cã reddit ad primũ iudicẽ.
h.d. quã leg.no. ¶Oppo. & vr̃, ꝙ ab interlocutoria
appellari nõ poſsit. l.ante ſn̄iam. C. quorũ app. non
reci. & l.ij. C. de epi.au. Huius timore hæc lex legit̃
duob⁹ modis principal'r. Primò, ꝙ hic fuit ꝓnuncia
tum diffinitiuè. Sc̃d'ò, quòd hic fuit pronũciatũ in-
terlocutoriè. ¶Quęro ergo exempla primę lec. glo.
ponit duobus modis. Priò, ꝙ hic petebat̃ in integ.
reſti. & fuit lata ſn̄ia ꝑ ętate. & conceſſa reſtitutio à
qua ſn̄ia fuit appellatũ. ¶Cõtra iſtã lect. facit tex.
q̃ dicit cętera cognitionis &c. & ibi impedirẽt cogni
tionẽ. Rñ. glo. intellige cognitionẽ habẽdã ſup exe
cutione, nã ſuper principali erat pronũciatũ. Iſta le-
ctu. nõ placet. Nã hęc lex dicit, ꝙ huic cognitiõi ha-
bẽdę p̃ſcribebat̃ tp̃e vtilis anni: ſed actioni iudicati-
ſeu executionis. nõ p̃ſcribit̃. qa ꝑpętua eſt. l. miles. §.
iudicati. de re iudi. Vnde aliȷ̃ tenẽtes hãc lec. qd' hic
erat pronunciatũ diffinitiuè: dicunt aliter, ꝙ hic mi
nor fuit reſtitutus ad rei vẽdicationẽ amiſſam: vnde
per reſtitutionẽ cõſecutus eſt actionẽ vtilẽ, q̃ vocat̃
reſciſſoria, quæ durat anno. l. in honorariȷ̃s. §. ſed cũ
reſciſſa. j. de act. & obli. Quod ergo hic dicit̃ in tex.
cętera cognitionis &c. & ibi, vt ĩpedirẽt cognitionẽ,
&c. intellige cognitiõis habẽdæ ſup vtili reſciſſoria
intentãda. Iſta eſſet vera in ſe: tñ nõ cõgruit lr̃ę, q̃ di
cit ꝙ iſta appellatio ĩpediuit ſolũ, ne finẽ acciperet,
ſed ſc̃d'm hoc ĩpediret etiã initiũ. Vñ legit̃ ſc̃d'o mo
do, ſecundũ quem poſui vobis caſum: quòd hic fuit
ſententia interlocutoria, ꝑ quã fuit ꝓnunciatũ illũ
a eſſe minorẽ. ¶Ad hãc[a] lec. ob. cõtrariũ priò factũ,
ꝙ ab interlocutoria non appellat̃. Gl. hic in fi. ſol. ꝙ
hoc eſt ſpãle. Aliȷ̃ dicũt, ꝙ hoc eſt ideo: qa interlocu
toria ferè perimit totam cãm. Iſtud vltimũ nõ mihi
b placet[b] p. l. generaliter. §. ij. C. de re. credi. & iureiur.
vbi erat ĩterlocutoria, q̃ perimebat totã cãm, vt iura
menti dilatio: & tamẽ nõ põt appellari ante diffini
tiuã ſn̄iam. Dicẽdũ eſt ergo, prout glo. dicit. s̃. ꝙ hoc
eſt ſpãle. ideo, qa hæc ſn̄ia lata ſuper ætate, non ſolũ
pręiudicat in hac cã: ſed etiã in oĩbus aliȷs, vt. j. eo. l.
de ætate. vñ habet vim diffinitiuæ ſn̄ię. ¶Iſtã puto
veriorẽ, licet hęc lec. cõiter allegetur ſecũdũ aliã ſol.
& ſecundũ illã ſummaui. tñ iſta vr̃ mihi verior. Ha-
1 bes ergo† caſum, in quo ab interlocutoria põt appel
lari. ſ. qñ eſt talis, quæ facit pręiudiciũ ĩ illa cauſa &
c in aliȷ̃s[c]. Addit gl. Item qñ eſt talis interlocutoria, q̃
mãdaret̃ executioni ſtatim: vt. l. ait prætor. §. per-
mittitur. s̃. e. Adde, quãdo eſt talis interlocutoria, ꝙ
poſt eã nulla ſperat̃ diffinitiua: vt. l. ab executione.
C. quo. ap. nõ reci. & ibi no. de appel. l. ab executo-
re. Itẽ qñ ꝑ interlocutoriam infert̃ tale grauamen:
quod ꝑ appellationẽ à diffinitiua nõ poſſet eẽ cõſul
tũ cõtra illud: vt. l. ij. j. de appel. reci. & l. arbitro. s̃. q
ſatiſda. cogan, al's ab interlocutoria de iure ciuili nõ
poteſt appellari. vt in cõtrario primo facto. ¶Op.
ad iſtã lec. in integrũ reſt. nõ debet differri vlta qua
driennium: vt. l. petendę. j. de temp. in integ. reſt. ſed
hic differt̃: ergo &c. Sol. hoc cõtingit fauore actoris,
& in odium rei q ꝓpter ſua ſubterfugia cognitionẽ
impediuit. Facit ad hoc. j. de excu. tu. l. ſi is. Item op.
d ſuper incidenti, nõ eſt ꝓnũciandum[d]: vt. l. j. de ord.
iu. So. fateor. ꝙ nõ eſt ꝓnũciãdũ de neceſſitate, ſed
poteſt ſi vult. de hoc eſt caſus hic. ¶Opp. ꝙ cũ iſte
annus ſit vtilis, nõ currit: cum actor nõ potuerit pl⁹
facere: vt. l. j. de diuer. & tẽpo. pręſcrip. Sol. vt in ſe-
e cunda glo. ¶Quæro de aliquibus[e] extra glo. nos ha-
bemus hic, à qua interlocutoria poteſt appellari.
Item ĩ. l. ait p̃tor. §. ꝑmittit̃. s̃. e. Qual'r debeat appel-
lari ab ea. & ex quibus actis debet iuſtificari vel im
pugnari appellatio: qa ex primis habemus hic vi-
2 deret† quare debet eſſe officiũ iudicis, à quo appella
tur ab interlocutoria. Et videtur ꝙ debeat ſuperſe-
dere, & nõ procedere vlterius in cã: vt hic, in tex. ibi
præſes in euentum &c. Sed ſi bene aduertatis, hic di
cit̃ ꝙ p̃ſes ip̃e diſtulit: nõ ꝙ lex faciat ip̃m differre:
& ideo aduertendum eſt: ꝙ qñ appellatur ab inter-
locutoria, appellat̃ ꝓpter iniuriã iudicis: vt dixi in
§. ꝑmittit̃. Si ergo iudex à quo appellat̃ vult differ-
re appellationẽ debet ſupſedere; vt hic, & extrà de
app. c. cum appellationib⁹. Sed ſi nollet differre, vi-
dens ip̃m calũnioſè appellare, põt in cauſa ꝓcedere
illo appellante amplius non requiſito: quaſi ſit verè
contumax: vt extrà de dolo. & cõtu. c. eũ qui. li. vj. &
eo. ti. c. j. in cle. tunc ſi ꝓnunciabit̃ bene iudicatum
per iudicem appellationis, remanebit prima ſn̄ia fir
ma: & totus ꝓceſſus poſteà factus, ſed ſi ꝓnuncia-
f ret̃ male iudicatum [f]irritaret̃ quicquid factum eſt
poſt appellationẽ. Ita eſt declaratum hodie: extrà
de app. c. nõ ſolũ. lib. vj. quod poteſt ꝓbari hic. nam
qñ qs appellat ꝓpter iniuriã factam, nõ eximitur à
iuriſditione illius iudicis: vt. C. ſiquacunq; p̃di. po. l.
j. §. j. Merito cum ꝓnunciat̃ bñ appellatũ & ſic iudi
cem feciſſe iniuriã reuocatur qcquid factum eſt: &
tota cauſa decętero agitabitur coram iudice appel-
lationis. Sed ſi ſn̄ia cõfirmatur, cauſa redit ad primũ
iudicem: vt habes hic. Quod eſt verum: niſi appella
tus vellet corã iudice appellationis litigare: vt ex-
trà de appel. c. cordi. lib. vj.

g Vendentibus. [g]Si minor omittit auxiliũ ordinarium con
tra curatores, ſeu ad adminiſtratores. & intentat ex-
traordinarium contra poſſeſſores, tenetur reſtituere
omnes expenſas poſſeſſoribus. h.d.

SVMMARIVM.

1 *Sententia diffinitiua habet executionem paratem.*
2 *Stipulatio nouans ſententiam, non habet executionem.*

h MInor. [h]Stipulatio per quã nouatur actio iudicati. non habet pa-
ratã executionẽ: & ad hoc minor poteſt
1 reſtitui. h.d. ¶†No. ꝙ ſententia diffiniti
i ua habet executionẽ[i] param. ¶†Not. ꝙ ſtipulatio
2 nouans ſententiam, non habet paratam executio-
nem. Simile in. l. ij. C. de exe. rei iudi. & . j. de re iud. l.
iiij. §. ſi ex conuentione.

Prædia. ¶Vſuræ ab vno debitę. cum fru-
ctibus perceptis ab alio compen-
ſantur. h.d. ¶No. quòd fructus compenſantur cum
pecunia. de hoc in. l. neq;. C. de compen.

SVMMARIVM.

1 *Actor dilatione. data reo, an poſsit uti rea inuito.*
2 *Minor nõ põt renunciare beneficio reſtitutionis in integrũ.*
3 *Vxor militis, uel doctoris, non poteſt dicere marito, ut uocet eam dominam.*

SI iudex. ¶Beneficio mihi cõpe
tẽte ex perſona tua, non
1 vtor te inuito. h.d. ¶Facit ad qõ. †Reo
eſt data noua dilatio. qua pretendit vti
actor, ſecũdũ formam. l. pe. de tẽp. in integ. reſti. Di
cit reus: nolo vti. certè põt. arg. hui⁹ leg. Facit. l. ami
ciſſimos. de excu. tu. Facit qd' no. ꝑ doc. in. l. ſi poſt
k mortẽ[k]. ff. de cõtratab. Vide gl. hic, q̃ facit† ad. q. an
2 minor põt renũciare bñficio reſtõnis? & dicit ꝙ nõ:
vt habes in gl. Facit cõtra id, qd' no. ꝑ Cyn. in. l. oẽm
honorẽ. C. qñ ꝓuo. nõ eſt neceſ. & l. ꝑ hãc. C. de tẽp.
ap. ¶Opp. ꝙ beneficiũ, quod habeo à te, poſſum
vti te inuito: vt. l. ſi poſt mortẽ. j. de cõtra tab. Sol. be
ne poſſum vti cõtra aliũ te inuito: nõ cõtra te. Facit
3 l. amiciſſimos. in fi. de excu. tu. ¶Quęro vtrũ vxor
poteſt dicere marito militi, vel doctori, ꝙ eã vocet
dominã? Breuiter cũ vxor habeat iſtud beneficium
à marito: vt. l. fœminæ. s̃. de ſena. non põt, vti cõtra
maritum eo inuito. contra alios ſic.

PRæſes prouinciæ.
Iudex poteſt reſtituere contra ſenten-
tiam ſuam, & prędeceſſoris ſui. h.d.

SVMMARIVM.

1 *Quæſtio ætatis duobus modis in iudicium deducitur, principaliter, & incidenter. Et ibi exempla.*
2 *Perſonã legitimari ubicunq; ſuã quis petit, hoc expeditur iudicis officio mercenario deſeruiente actioni proponendæ,*
3 *Teſtes ad perpetuam rei memoriam ex parte rei, poſſunt examinari & publicari ante lit. conteſt.*
Ex parte actoris non examinantur: niſi timeatur, uel dubitetur de morte, uel abſentia diuturna.

Vel vbi

---

a ¶Ad hanc. Tamẽ fallit ĩ caſu hic ſingu. qñ præiudicat omnibus aliȷ̃s. Secundò fallit, quando meretur executionem. l. ait p̃tor. §. permittit̃. s̃. eod. Tertiò, quãdo prę iudicat ĩ executione futura: vt not. in l. arbitro. s̃. qui ſatiſ da. cog. vel quãdo ſuper executione lata ſn̄ia fert̃: vt. l. ab executione. C. quo. ap. nõ rec. Itẽ qñ nõ põt reparari. l. ſi quis ꝓuocatiõe. C. de ap. vide alias no. limi. ꝑ Bal. in. l. arbitro. s̃. q ſatiſda. cogã. vide. d. Abb. ĩ cõſ. xxxix. Andrę. Barba.

b ¶Mihi placet. Idẽ Bar. in. l. ij. j. de ap. circa prin. Sed contrarium tenet Bar. in. l. ante ſentẽtiæ. C. quo. ap. non re.

POMATES.

c ¶Et in aliȷ̃s. Vide Panor. conſi. xxxviij. volu. j. & cõſi. xxx. eo. vol. Feli. ĩ rub. de re iud. in. ij. colum.

d ¶Pronunciandũ. Adde text. & ibi Bar. in. l. viro. j. ſol. mat.

e ¶Quęro de aliqb⁹. Vide. d. Abb. q alle gauit quatuor iura contra deciſionẽ. vide, q̃ ibi dixi ĩ. c. ſup eo. el. j. de ap. Pondera bñ, qa. d. Ant. ibi tenet iſtud ſed non ita exqſite, vt hic. facit Bar. ſed de Bar. non facit mẽtionẽ. And. Barba.

POMATES.

f ¶Iudicatũ. Vide Fede. cõſi. clxxiij. al'. clxiij. col. iij.

g ¶Vendentibus. Singularis eſt ſecũ dũ Bal. ĩ. l. ij. ĩ. xix. q. C. de reſcin. vẽ.

h ¶Minor. Vide q̃ dixi poſt Bar. in. l. ꝑ diuerſas. C. mã.

POMATES.

h ¶Minor. Limita aliqbus modis, vt ꝑ Alex. l. ſi cũ dotem. §. eo aũt tp̃e. col. iij. v. itẽ no. ꝙ ĩ actione. ff. ſol. ma. & Barb. cõſi. lij. colũ. xiij. vol. j.

i ¶Habet executionem. contrariũ dicit in. l. item veniunt. §. idẽ rectè. j. de pet. hęre.

k ¶Poſt mortẽ. Cõtrarium tenet Bar. in. d. l. ſi poſt mortem. ſed vtrum beneficio reſtitutionis poſſit renunciari, vide gloſſ. hic & Archi. in. c. ij. de reſti. in integ. in. vj. ꝑ gloſſ. & doct. in. l. ſi intra. C. de ĩ integ. reſtitu. Et an ĩ alia ſententia, q̃ꝫ in ſentẽtia reſti. in integ. poſſit re⁹ vti beneficio ſententiæ inuito actore renunciante ſentẽtię. dic quòd non, vt nota. Bald. in. l. ſi prędiũ. in. ij. col. C. de ędil. actio. Adde, an poſſet prelatus renuntiare beneficio reſtitutionis ĩ integ. Ang. cõſ. ccclxxij.

Vel ubi non audiretur ante litem conteſtatam,niſi illa probatione facta.
4 *Libellus,uel litis conteſtatio,non requiritur in queſtione ætatis.*
5 *Aduerſarius ſi eſt certus,citatur:ſi non eſt certus,fit proclama.*
6 *Pronunciari ſe rediſſe ad bonos mores,uel ſanam mentem,uel ſententiam excommunicationis non tenuiſſe:uel ſe non infamatum ex ſententia, quiuis poteſt.*
AEtas quomodo probetur per teſtes.
7 *Vicini & conſanguinei in probanda ætate alicuius admittuntur:& probant,ſi reddendo rationem,dicant ſcio,quia uicinus.*
Cautela in probanda ætate,quando teſtis non recordatur de natiuitate.
8 *Probatio ætatis per aſpectum quomodo fiat?*
Teſtis debet deponere per alterum ex ſenſibus corporeis:& cum iudicio intellectus.
Subſtantia rei,uel perſonæ nunq̃ percipitur per ſenſum corporeum.
9 *Teſtem rationem in cognoſcibilibus per aſpectum,ſecundum communem hominum notitiam,ſufficit reddere per aſpectum,licet conſiſtat in iudicio intellectus.Secus ſi ex arte,quia tunc per iudicem,uel peritos.*
10 *Exceſſus cognoſcibilis communiter ex aſpectu in probatione ætatis quis fit?*
11 *Teſtis deponens ſuper ætate ex aſpectu,quomodo deponere debet?*
Teſtis interrogatus quid eſt album,& quid eſt poſſidere,non tenetur reſpondere.
12 *Onus probandi ætatem,cui incumbat?*
13 *Temporis curſu quæ mutantur,in his non præſumitur de præterito in futurum,puta qui ſemel fuit minor,non præſumitur hodie minor.*
14 *Probatio ætatis ſola ſine pronunciatione,facit præiudicium.*
15 *Probatio ætatis facta in una cauſa,præiudicat in alia penitus extranea.& quomodo.*
16 *Sententia lata ſuper ætate quãdo faciat ius?*
Confeſſio emanata ſuper ætate alicuius,quando præiudicet alijs cauſis,& alijs perſonis?
17 *Sententia lata,quòd quis ſit minor,quomodo faciat fidem in alijs cauſis.*
18 *Iudex in his,in quibus aſpectus ex curſu temporis mutatur,debet ex aſpectu pronunciare,ut in futurum fidem faciat.*
19 *Sententia lata ſuper aliquo impedimento,puta,quòd aliquis non ſit infamis,uel excommunicatus,quando præiudicet in alijs cauſis?*
20 *Sententia interlocutoria lata ſuper ætate,appellatur.*

a DE ætate.[a] ¶Hęc eſt bona lex.& not.ĩ materia ſua.h.d.
in ſumma.Ea,quę pariunt magnũ pręiudiciũ,
ſunt cum plena cauſę cognitione tractãda.h.d.Et primò ponit
dictũ.Secũdò illud probat per rationẽ.Secũda ibi,quia.Caſus
in terminis facilis eſt.¶Aduerte tñ:quia ad declarandum materiã noſtrę
leg. intendo ꝓcedere per qõnes tñ.Et primò quęro,qualiter quæſtio
de ætate ĩ iudiciũ deducat̃:& ꝑ hoc apparebit qualr̃ in hac leg.debeat poni
caſus.Secũdò:querã qualr̃ ætas ꝓbetur.Tertiò ꝑ quẽ ꝓbari debeat,ſeu
cui onus ꝓbandi incumbat.Quartò de ꝓbationis effectu.& ſic erit expe-
1 dita noſtra materia.¶†Venio ad primũ.& quęro qualiter.q.de ætate in
iudicium deducatur.Nam hic dicit̃,ꝙ quis dicebat ſe maiorem,non dicit̃
qualiter.Ad hoc eſt dicendum,ꝙ.q.de ætate pōt deduci in iudicium duobus
modis.Vno modo incidenter:alio modo principaliter.Et iſtis duobus
modis omnia exempla,q̃ ponunt̃ in glo.poſſunt intelligi excepto quarto
exemplo,quod poteſt ſolũ intelligi,qñ principaliter ꝓponebatur.Ponit
ergo gloſ.primum exẽplũ,ꝙ aliquis volebat ad honores admitti,ad quos
non admittitur minor:vt.l.ad rempubli.j.de mune.& hono.¶Iſta.q. poteſt
duobus modis agitari,vel quòd minor erat iam electus:& cũ petebat
confirmari,ego opponebã,& dicebã eũ eſſe minorem:& ſecũdũ hoc quæſtio
de ætate veniebat incidenter.Secũdo modo poteſt intelligi,ꝙ aliquis
affectãs vocari ad honores,corã iudice petĳt examinari & recipi teſtes ſuper
ætate ad perpetuã rei memoriam:vt ſic poſſet ad honores admitti.&
ita Oldra.ponebat hic caſum.Secũdũ exẽplũ eſt,ꝙ quis volebat exigere
à debitore.& hoc etiã poteſt eſſe duobus modis:vel quod debitorem ad iudicium
prouocet:& ipſe obĳcit ei,ꝙ eſt minor.& ſic de ætate quærit̃ incidenter.
Vel ꝙ ipſe minor ante,q̃ȝ petat debitum,petat ſe pronunciari maiorem:
vt ſic debitorẽ poſſit cõuenire.Tertium exẽplũ eſt de eo,q volebat
ſolus in iudicio ſiſtere,& ſecũdũ hoc ipſe minor adibat prętorẽ principaliter,
vt ipſe reciperet ꝓbationes de ætate,& eũ ꝓnunciaret maiorem:& ſic
poſſit in iudicio ſiſtere.Vel cum ipſe minor cõueniret̃ ab alio in iudicio:
& ſic cõpareret ſolus:petebat aduerſarius ſibi dari curatorẽ:ipſe verò dicebat
ſe maiorẽ:iſto caſu.q.venit in iudicio iſto de ætate incidenter.Quartũ
exẽplũ eſt in eo,q vult alienare rẽ ſuã ſine decreto.Iſto caſu de neceſſitate
debet intelligi,ꝙ minor in iudicio principaliter ſe petebat ꝓnũciari
maiorẽ.Nã hic nulla lis ꝓponit̃ pſens vel futura,cui.q.ætatis ĩcidat.Quintũ
exẽplũ eſt in eo,q vult rerũ ſuarũ adminiſtrationẽ,quã habere non debet,
niſi ſit maior.& hoc poteſt intelligi duobus modis.Primò,ꝙ contẽtio
erat inter minorem,& quandam eius curatorem.& hoc poteſt eſſe vel curatore
inferente & petente ſibi adminiſtrationem decerni.vel minore petente
eum ab adminiſtratione remoueri Et ſecũdum hoc quæſtio de ætate
veniret incidẽter.Poteſt etiã intelligi,ꝙ minor principaliter petebat ſe
ꝓnunciari maiorem,ad hoc vt rerũ ſuarũ adminiſtrationẽ habeat. prout
hæc lex intelligitur ꝙ.q.ætatis venit incidenter.tũc iſta lex eſt clara:qa.q.
ætatis expedietur iudicis officio mercenario deſeruiente illi actioni,ſeu officio
quod principaliter eſt propoſitum:ſicut in alĳs quæſtionibus emergẽtibus,
vel incidẽtibus:vt.j̃.de iudi.l.de qua re.&.C.de ordi.iudi.l.j.Prout
verò hæc lex intelligitur,quando petitur principaliter cognitio de ætate.
2 ¶†Ex iſtis gl.habes notare duo.Primò,quòd iſtud petitur qñq; reſpectu
certæ cauſæ.Verbi gratia:qa ego volo exigere Titiũ debitorẽ meum:ante
omnia peto legitimari perſonam meam:vt hic in ſecundo
exemplo.Et iſtud expeditur iudicis officio
mercenario deſeruiente actioni proponendę:ſicut
dicimus in omnibus interrogationibus,quę fiũt ante
litis conte.vel etiam ante porrectum libellum ad
pręparatoria litis:vt.j.de ĩterrog.act.l.j.& quod ibi
no.ſuper rubr.Et ita videmus obſeruari de facto in
omnibus legitimationibus pſonarũ.Vel qa primò
datur libellus ex parte opponente,examinat de le- a
gitimatione perſonarũ:vel ipſemet actor ante oĩa
ꝓducit inſtrumentum authenticũ ſuę ꝓcurationis
vel curę:& facit ſe legitimari.¶Secũdo modo,quęſtio
de ętate proponitur principaliter ad legitimationẽ
perſonę,non reſpectu certi actus,ſed reſpectu
omniũ:ſcilicet,vt poſſit libere adminiſtrare:vt maior.
& iſtud expedietur iudicis officio nobili:vt hic.
& ſecundũ aliam lectu.tex.eſt no.s̃.de fer.l.ĳ.ibi,&
ætates ꝓbẽtur &c.vbi eſt expreſſum,ꝙ iudex principaliter
adit̃:vt ætas prĩcipaliter ꝓbet̃.& hoc modo
poteſt ĩtelligi hęc lec.¶Sed dicetis vos,quomodo
recipiuntur teſtes ante lit.conteſta.cum regulariter
fieri non poſſit:vt in authẽ.de teſti.§.penul.po
3 ſita.C.de teſtibus.authen.ſed & ſi qs.†?Rñd.& hic
aduerte,ex parte rei examinantur teſtes ante lit.cõteſta.
vt publicentur ad ęternã.rei memoriam:cum
non ſit in eius poteſtate quãdo agat:vt.C.de vſu.
pu.l.fi.& ibi glo.in.d.authẽ.no.extrà de teſt.c.ſignificauit.
&.c.Albericus.Ex parte verò actoris quãdo
poteſt agere incontinenti,non poſſunt examinari
teſtes ante lit.conteſt.niſi cum timetur,vel dubitat̃
de morte teſtium,& abſentia diuturna:vt extrà vt
lit.non cõteſta.c.quoniã frequenter.&.j.ad legem
aquil.l.in lege aquil.ſi deletum.& tunc fit examinatio
nõ publicatio:vt in.d.c.qm̃ frequenter.quod intelligendum
eſt,qñ eſt in ptãte actoris agere ante
illam probationem factam:ſed vbi non audiret̃,niſi
illa ꝓbatione facta:tunc ante lit.conteſt. permittit̃
examinatio & publicatio:vt hic &.d.l.ĳ.de fer.&.
C.de bo.poſ.ſecũdũ tab.l.ĳ.& quod ibi no.&.C.de
teſt.l.publicati.Nam ex teſtamento non pōt adiri
hęreditas:nec.q.teſtamẽti moueri,niſi qs ſit certus
de viribus teſtamenti:vt.j̃.de acqui.hære.l.ſed & ſi.
Ideo permittitur ei,qui vult agere ex teſtamẽto,facere
examinari & publicari teſtes ad æternã rei memoriam.
quia aliâs non poſſet adire hæreditatem:&
per conſequens non agere petitione hæreditatis dixi
plenè in authen.ſed & ſi quis.C.de teſtib.& dic
4 vt ibi.¶†Quęro an in iſta cauſa dabit̃ libellus,vel
lis conteſtabitur?Rñ.ꝙ qñ hic petitur principaliter,
tñ ad pręparationem litis futurę,ꝙ nõ dat̃ libellus.
not.j.de interrog.act.ſuper rubr.Quando verò hoc
b principaliter,[b] non reſpectu certę litis:tunc idẽ.Cũ
enim nihil petatur ab aliquo aduerſario,ſed ſolum
à iudice,non videtur neceſſarius libellus:vel lit.conteſt.
vt no.doc.& ibi glo.tangit in.l.nec quicq̃ȝ.§.vbi
decretum.s̃.de offi.ꝓcon.& Spe.in tit.de offi.iudi.
§.j.Nam authẽ.offerat̃.dicit ei,qui ad iudicium vocatur,
offeratur libellus.ſed hic nullus ad iudicium
5 principaliter vocatur:ergo &c.¶†Item quęro,cũ
in cauſæ cognitione requiratur citatio aduerſarĳ:vt
c l.in cauſę.§.cauſa cognita.s̃.eo.qũo fiet citatio[c] aduerſarĳ?
Rñ quãdo nullus eſt aduerſarius certus,fiet
proclama generale:vt.C.ſi vt ſe ab hęredi.abſti. authen.
ſi omnes.&.C.de remiſ.pig.l.ſi eo tempore.
6 ¶†Itẽ quęro hic,lex quęrit de ętate,ex qua oritur b
impedimentum volenti adminiſtrare negotia ſua,
vel agere:qd de alĳs impedimẽtis.puta alicui eſt datus
curator,vt ꝓdigo:vel,vt furioſo:ipſe vult petere
principaliter pronunciari ſe ad bonos mores rediſſe:
vel ad ſanam mentẽ:vt ſic adminiſtratio ſuarum
rerum ei concedatur:an poſſit?Rñ.ſic:vt &c.&
l.j.j.de cura.fur.& ibi per Iac.de Are.& quod dicam
ſtatim.j.proxi.q.Idem dico,ſi aliquis fuit excom- c
municatus,vel per ſententiam pronunciatus infamis,
poteſt principaliter iudicis officium implorare:
vt pronuncietur ſententiam excõmunicationis
nõ tenuiſſe:vel ſe per ſnĩam infamatũ nõ eſſe:vt extrà
de offic.dele.c.cum cõtingat.facit.s̃.de fer.l.j.§.
j.In eo,quod dicit ſnĩa circa appellationẽ infirmabitur.
q.d.per officium iudicis nulla declarabitur.

a ¶Circa hanc materiam probationis ætatis.Vide oino Bar.cõſ.c.x.Pau.de ca.cõſ.cxl.&.cxlj.vbi ponit,quid ſi ſtatũ.tradat modũ ꝓbãdi ętatẽ,an intelligat̃ reprobare alios modos.& q̃dã alia in materia.Itẽ quis debeat probare ętatem.vide Felin.in.c.in præſentia.in.xĳ.col.extrâ de proba.Itẽ ſi alicui ſit datus tutor,vel curator,probatur per hoc ipſum eo tẽpore fuiſſe minorẽ.vide Alexan.ꝙ non.cõſi.xxj.in j.vo.Itẽ ꝙ nõ ꝓbat ſaltim eũ eſſe minorẽ nũc:licet anno vno vel duobus pręteritis fuerit ſibi datus curator,vt minori.vide Imol.cõſi.xxiĳ.Item ꝙ ſcriptura patris ꝓbet ætatem filiorũ qñ eſt facta ſuper natiuitate. Vide Pau.in.l.nã natales.C.de ꝓba.vbi Bar.& Saly.vide tñ circa iſtã materiã ꝓbatiõis ætatis vnũ ſing.cõſi.Socy.in cõſ.c.xxxix.ĩcip.ĩ cã agitata.in.v.col.in.j.volu.vbi dicit̃.ꝙ ſubſtitutus pupil.dicẽdo,ꝙ filius deceſſit pupill⁹,habet intentionẽ ſuã fundatã ex quo in dubio qs pręſumit̃ mori ĩ pup.ætate.In cõtrariũ tñ vide eundẽ Socy.in l.q duos.§.cũ ĩ bello.ff.de re.dubi.& ibi ſcripſi ad eum.Anto.Alex.

b ¶Hoc principaliter.Nota.ꝙ ſnĩa nulla pōt peti declarari nulla.Quid aũt ſi petat̃ caſſari qd importet.vide Bal.in.l.hi q ad ciuilia.C.de appella.

c ¶Fiet citatio.Aliter dixi ſecundum Bal.ĩ.d.l.in cauſæ.s̃.cauſa cognita.

¶Venio ad ſecundā[a]. q. qualiter ætas probetur.[b] Circa quod ſciendum eſt ꝙ probatio ætatis fit duobus modis. Vno modo ꝑ teſtes de veritate: alio modo per aſpectum. de quolibet videamus. ¶Et circa
7 primū† ſ. in probatione ętatis per teſtes: ſciendum eſt, ꝙ maior ętas poteſt probari de facili per teſtes, qui dicunt ſe vidiſſe talem viuētem, iam ſunt. xxv. anni completi: & modo viuit. Nam ſequitur de neceſſitate. ꝙ ipſe eſt maior. xxv. an. ſed in probanda minori ętate eſt maior difficultas. Nam primus terminus à quo incipit ętas, eſt punctus natiuitatis, qui modicus eſt, & non clarus: quando actus parturiendi, vt ſcitis, fit ī occulto: & ideo videt̄ quòd iſta ętas debeat probari per obſtetrices, quę interfuerunt tēpore partus, & viderunt puerum exeūtē de vētre: vt. l. iij. §. duę. ʃ. ad carbo. & not. in. d. l. ij. ſ. de fer. ſup verbo ętate. Et ideo iſta ꝓbatio eſſet indubitata ſi haberi poſſet. ſed ſi haberi non poſſet: tunc iſta ꝓbatio poſſet fieri per conſanguineos[c], & vicinos, q dicant, quòd tali tempore fuit natus talis. Interrogati q̄uo ſciūt? dicūt: qa ſunt ſui vicini & cōſanguinei: & etiā ante illū diē publicū & notoriū erat inter vicinos & conſanguineos, quòd talis non habebat talē filium: & illo tempore inceperit eſſe notorium, ꝙ talis filius ſibi natus erat. & hoc ſufficit. Pręſumitur enim, quòd vicini & conſanguinei hoc ſciunt: vt. l. filium. ſ. de his, qui ſunt ſui vel alie. iur. & . l. de tutela. C. de in integ. reſti. adeò, quòd ſufficeret dicere, quòd ſum vicinus & conſanguineus: vt dixi in. d. l. j. ʃ. ſi cer. pet. ¶Sed iuxta hoc[d] quęro de. q. quā habui de facto. Pone. quòd obſtetrices examinatę & interrogatæ dixerunt, puerum eſſe minorem. xiiij. an. Interrogatę quomodo ſciunt, dixerunt: quia viderunt eum naſci,[e] & ab eo tempore, quo natus eſt vſq; ad pręſentem diem, non cucurrerunt perfectè. xiiij. anni. Interrogatę quo anno natus fuit: & dixerunt ſe neſcire.[f] quæritur vtrum minor ętas ſit probata? & videtur ꝙ non: quia qui ignorat principiū à quo debet fieri numeratio: ignorat dinumerationē. vt. l. non facilè. in. j. colū. ʃ. de gradi. Sed contrarium puto verum.[g] Nam dicta teſtium debent intelligi, ne ſint ſibi cōtraria. vt extrà de teſti. c. cum tu. & in j. conſti. C. §. quibus. Modo cum teſtis dixerit: ſcio, ꝙ ab illo anno natiuitatis vſq; ad pręſentem diem facta cōputatione, non ſunt. xiiij. ann. elapſi: apparet, ꝙ intellexit quotitatem anni dinumerādo à dicto tēpore. De eo verò, quod poſteà fuit interrogatus. ſ. quo anno natus eſt, & dixit neſcio: debet intelligi neſcio dinumerare quotitatē dicti anni ab illa dinumeratione, quam ſibi feci. q. d. neſcio quot anni ſunt à natiuitate dn̄i, vel ab vrbe condita, & ſimilia: ſcio tamen quotus eſt annus à natiuitate huius pueri, de quo quærit̄. Et iſte eſt verus intellectus: & ſecūdū cōem vſum intelligit̄: cū qs interrogat̄, quo anno aliqd factū fuit. i. quo anno natiuitatis dn̄i à quo facimus dinumerationē annorū: vt in aut̄. vt p̄po. no. Impe. in prin. & quod no. C. de accu. l. in cauſis. Aduocatus autē debet eſſe multū cautus: qa qn̄q; teſtis recordatur de natiuitate, nec tn̄ recordat̄ de annorū numero: tūc debet aduertere, vtrū ille annus natiuitatis, vel menſis fuit in quo fuit aliqua nouitas. Verbi gratia: ſcio, ꝙ fuit natus talis eo tēpore, quo Imperator fuit in ciuitate illa interfectus: vel à quo Peruſini ceperunt ciuitatem Caſtelli. Vel quòd fuit natus eo tpe, quo facta fuit talis militia. tūc vn⁹ teſtis, vel duo pn̄t ꝓbare de natiuitate: alij ꝓbabūt de numero annorum de facili. ¶Secūdò[h] eſt videndum
8 †de probatione ętatis per aſpectū. dic ꝙ fieri debet ꝑ iudicē: vt. ſ. eo. l. minor. xxv. an. ex aſpectu. Quòd hoc aūt nō poſſit fieri ꝑ teſtes, apparet, quòd minor ętas nō videt̄: vn̄ ſi teſtis deponeret ꝑ aſpectū, eſſet magis iudex, q̄; teſtis: cū deponere deberet de his, q̄ ꝑcipiunt̄ ꝑ ſenſum corporeum, ſecūdū Innoc. extrà de teſti. c. cū cām. Si hoc eſſet verū inſurgeret magna iniqtas. Quid em̄ ſi in ciuitate iſta decederet q̄dā puer forēſis ętatis. xij. annorū: & expediret, ꝙ ei⁹ ętas ꝓbet̄? certè ꝑ iudicē nō pōt inſpici: qa mortuus eſt. Teſtes q eū cognouerunt, non pn̄t deponere de aſpectu, ſecūdū p̄dicta vicini & cōſanguinei nō ſūt: ergo eius ętas non pōt ꝓbari, qd̄ eſt abſurdū. Ideo dico ꝙ teſtis poteſt deponere de ętate alicuius per aſpectum: & faciet plenā fidem, nō tn̄ ſimpliciter: ſed ſecundū determinationē, quā dicā. ¶Ad cuius euidentiā pręmitto quędā. Et primò illud, quod ſępius ē dictū. quòd teſtis debet deponere ꝑ ſenſum corporeū, ſecūdū Inno. extrà de teſt. c. cum cām. & C. de teſti. l. teſtiū. & . j. de teſta. l. q teſtamēto. in fi. & [i] j. de his, q̄ in teſt. dele. l. j. in prin. Item pręmitto, ꝙ ꝑcipere ꝑ ſenſum corporeū ſine iudicio ītellectus nō ſufficit: & ideo impuberes, licet ſenſu ꝑcipiāt: tn̄ qa intellectus nō iudicaret, propter ætatis defectum, non ſunt idonei: vt. l. iij. §. lege Iul. ʃ. de teſti. & . l. j. C. de fal. mo. Itē aduerte, ꝙ ſubſtantia rei vel perſonæ, nunq; percipitur per ſenſum corporeum immediatè: vnde ſi tu diceres, ꝙ hæc cathedra eſt de ligno: quare? qa vides lignū. impropria eſt locutio. Nā tu vides colorem, q eſt obiectū viſus: ex colore iudicas quòd eſt lignum. vnde iſtud percipis iudicio intellectus, ꝑ colorē repręſentatū in intellectu ꝑ viſum. Idē de ſimilibus, ſi tu diceres, ꝙ vidiſti me numerare. x. florenos aureos, nō vidiſti aurū, neq; ſubſtātiā auri: ſed vidiſti colorem, qui reſultat ex ſubſtantia auri, ex quo iudicas aurum: & tamen licet hoc non percipiatur immediatè ꝑ ſenſum, valet eius teſtimonium. in aut̄. de teſti. §. & licet. C. de teſti. l. tæſtium. &
9 in aut̄. ibi poſita. ¶Hoc pręmiſſo, pono† primò in eo, quod eſt cognoſcibile ꝑ aſpectū ſecūdū cōmunē hominū notitiā: in eo eſt ſufficiēs redditio rōnis in teſte ꝑ aſpectū: licet iſtud cōſiſtat in iudicio ītellectus. tex. eſt in. l. pediculis. §. Neratius. j. de aur. & ar. lega. & . l. ſi quādo. eo. ti. & . C. de ca. fru. vrb. Ro. l. j. lib. vj. ¶Secūdò pono, ꝙ illud quod eſt cognoſcibile ꝑ aſpectū,[i] non ſecūdū hominū peritiā, ſed ex arte eius: nō eſt ſufficiens rationis redditio per aſpectum: ſed debet tunc aſpici ꝑ iudicē, ſeu peritos, quibus iudex cōmiſit: vt. l. cōparationes. C. de fide inſtru. & . l. j. §. j. de ven. inſpic. & . C. de re mili. l. ſemel. [k] libr. xij. ¶Nunc ad propoſitum in probanda ętate poteſt eſſe, quòd inter illud quod aſpectus iudicat, & illud de quo quærit̄, eſt modicus exceſſus: & tūc aut illud ex aſpectu nō eſt cognoſcibile ſecūdū cōmunē hoīm peritiam: & tūc debet fieri ꝑ iudicē: vel per illos, quibus committeret iudex: vt. d. l. minor xxv. an. & . d. l. cōparationes. cum ſi. poteſt etiā eſſe, ꝙ eſt tantus exceſſus,[k] quòd ꝑ aſpectū eſt cognoſcibile ſecundū cōmunē hoīm peritiā. Tunc in hoc reddit teſtis ſufficientē rōnē ꝑ aſpectū, & facit plenam fidē. Hoc probat̄. j. de proba. l. cū de ętate. in fi.
10 rectè intelligendo, vt ibi dicam. ¶Ad cuius† declarationē eſt videndum, qs ſit iſte exceſſus ſic cōmuniter cognoſcibilis. & per conſequens cognoſcem⁹ qn̄ nō eſt cognoſcibilis cōiter. Ad quod ſciendum eſt, ꝙ quāto qs eſt minor, tanto facilius ex modico exceſſu cognoſcitur ętas: & quāto eſt antiquior, tāto requirit̄ maior exceſſus: vt probat̄. j. de vē. inſpi. l. j. §. de inſpiciēdo. iſte aūt exceſſus non poteſt probari ꝑ legē, ſed ſecūdū motum animi mei, & habito colloquio cū pluribus doc. iuris Cano. & ciuilis nec non etiā medicinę ſup his, quę infrà dicā. Poſſumus tpa ſic limitare: qa ad ꝓbādā ętatē ſex mēſiū, deſcēſiuè ſufficiunt tres menſes: aſcēſiuè quatuor: vt hic. Mō volo ꝓbare, ꝙ talis tali tpe erat minor ſex mēſium. Teſtis dicit vera eſſe. Interrogatus quomodo ſcit, rn̄det, qa ex aſpectu corporis videbat̄ triū menſiū aſcenſiuè. Si volo ꝓbare ꝙ erat maior ſex menſiū: teſtis dicit vera eſſe. Interrogat⁹ q̄uo ſcit: rn̄det, qa eo tpe videbatur maior decē mēſium. Et hoc eſt qd̄ dicit̄ in. d. l. cū de ętate. in fi. ʃ. de ꝓba. ibi, ex quo pręcipuā fidē in ea re cōſtare &c. & verba q̄ pręcedūt ibi, ex eo anno cōputant̄. & ſeqt̄ ibi ex quo &c. debet igit̄ incipi à cōputatione annorū ex eo tpe, quo certū eſt ipm eſſe tantę ætatis. Sed qn̄ ipſe videbatur minor triū mēſiū cōi aſpectu: abſq; dubio erat minor ſex menſium. Ad ꝓbandum ætatē anni ſufficiunt deſcenſiuè quinq; menſes: aſcenſiuè ſex, modo p̄dicto. Ad ętatē triennij deſcenſiuè annus: aſcenſiuè. xviij. mēſes. Ad ætatē. vij. an. deſcēſiuè bienniū: aſcēſiuè triennium. Ad ætatem. xij. an. in muliere: & xiiij. in maſculo deſcēſiuè triennium: aſcenſiuè quadriēnium. Ad ætatem. xxv. an. deſcēſiuè & aſcēſiuè quinquennium

❧POMATES.

a ¶Venio ad ſecundā. Vide aliqua ꝑ Feli. in. c. in pręſentia. in. v. & . xij. colū. de proba.

b ¶Ætas probet̄. Vide no. ꝑ Bald. in l. ſi minorē. & ibi latè Sali. C. de in īte. reſti. vbi dicit, ꝙ in hoc indicia multū ꝓſunt. & ꝙ non admittit̄ ad ętatē ꝓbandam. & quę dixi in. l. non ſolum. §. ſed vt probari. de ope. no. nun. & dicit Gul. de Suſa. in l. j. C. ſi mi. ſe ma. di. qd̄ ętas minor pōt probari per inſtrumētū dotale factū ī die nuptiarū. ar. l. optimā. C. de cōtrahē. & com. ſti. de quo per Bald. in l. neq;. C. de ꝓbat.

c ¶Per conſanguineos. Adde. l. de tutore. & ibi Bartol. & Bald. de in integ. reſti. C. & ſi teſtis deponit cauſam dicti ſui: quia eſt vicin⁹ & coniunctus. Adde per Bar. per illū no. tex. in. l. de tutela. C. de in integ. reſti. minorū. & Bal. ad idē in. l. teſtium. in fi. col. C. de teſt. ꝓpe finē. In probatione ætatis ꝑ Sal. in. l. ſi minorem. C. de in integ. reſti.

❧POMATES.

d ¶Sed iuxta hoc. Vide remiſſiuè per Alex. in. l. non hoc. in. j. colū. C. vnde legi. Feli. c. lite. iij. colum. de pręſum.

e ¶Viderunt eum naſci. Quid ſi teſtis ſuper ętate in cauſa ſcientiæ dicit: qa recordat̄, ꝙ tali die natus eſt. probatur ſecundū Bal. no. in l. ij. C. de tēp. app.

❧POMATES.

f ¶Se neſcire. Vide Alex. cōſi. xlij. col. fi. vol. iij. Feli. c. quoties. colū. iiij. de teſtib. & . c. cum cauſam. eo. titu.

g ¶Puto verum. Idem dicit Ange. & Imo. in. l. ij. §. idē Labeo. de aqua plu. arc. adde Sali. in. d. l. ſi minorem.

❧POMATES.

h ¶Secundò. Vide aliquid per Anto. de bu. conſil. xlvj. in. iij. colum.

i ¶Per aſpectum. No. de probatione ętatis, per aſpectū. & vide quod nota. Bal. in. d. l. Deo nobis. in. iiij. col. C. de epi. & cle. & cum Bar. hic cōcor. Bal. in. l. ſolā. in vlt. col. C. de teſt. vbi dicit ꝙ ſi teſtis deponit ſup ætate, & interrogat⁹ in cauſa ſciētię dicit, ſcio ꝑ aſpectū corporis, quòd non probat. alleg. Bar. in conſi. incip. in. q. vertēte inter. d. Symonē. ꝑ Saly. in. l. ſi minorē. poſt Bal. C. de in integ. reſt. & Sali. in. l. cū te. C. de probat. & Io. an. in addi. Spe. in ti. de teſt. §. j. ī. ij. char. ſuper verſ. ſed nunquid. incip. ad declarationē. cum quo tranſit Imo. in l. ad teſt. §. j. de teſt.

k ¶Tantus. Exceſſus. Adde Bal. in. l. ſolā. C. de teſt. & in rub. C. de proba. in fin. & de probatione ętatis vide Bal. in. l. cū te. C. de proba. & late Io. an. in regula, infamibus. in merc. Adde qd̄ dicit Bal. in rub. de proba. in fin. quòd aſpect⁹ poſſet eſſe talis & tātus, quòd inferret ex neceſſitate naturę. & dicit Bal. in. d. l. cum te. in vlt. col. ꝙ ſufficit probare ętatē ꝑ veroſimilia. licet nō certitudinariæ. Et quid de ſcriptura quam facit pater tēpore natiuitatis filij: an probet ętatem, vide Bal. in. l. neq; natales. C. de proba. & de inſtrō matrimonij cōtracti dixi. ſ. & ſcriptura facta de natiuitate ab alio etiam q̄; à p̄re, vide Bal. in rubr. C. de fide inſtr. in. iiij. colū. latè per Sali. ī. l. ſi minorē. C. de in inte. reſt. & Bart. in conſil. incip. in. q. vertēte inter. d. Symonē &c.

a ¶Nunc ad propositum. Adde qđ no. in.l.j.ff.si cer.pet. Andrę.Barba.
b ¶Dicat nescio. Et adde Bal.in.l.data opa.C.qui accu.in.xv.colũ.vt Imo. in.l.iij.§.duę.j.de car.edic.vbi quoq; dicit cui incumbit onus ꝓbandi ætatẽ.& vide bo.glo.lxxxj.dis.pręsbyter.& Spec.in ti.de actore.ver.si ergo.& per Bal.plenè in.d.l.cũ te.& quod dixi post Bar.in.l.si Titius.de fideiuss. vide Bal.in.l.j.C.si quis rem mi.ergo &c.plenè per doc. in.c. in pręsentia. de proba.maximè per.d. Abba. vnde dicit Bal.in.l.j.s̈.de his, qui sunt sui. Et ibi Pet.de Ancha. quòd testis interrogatus, quid est notorium, si dicit se nescire, non valet eius testi.si dixerit factũ esse de die:& si dixerit aliquem esse malæ famæ,& nesciat quid sit bona fama:qa cõtraria cõtrarijs ꝓbãt:& q cognoscit vnũ cõtrariorũ cognoscit & reliquũ.d.l.j. qđ no.& ad Bart. hic,facit, qđ ipse not.in.l.j.j.si certũ peta.sec⁹ tñ dicas, si testis deponeret super fama:quia si posteà interrogat⁹, quid sit fama,dicat nescio:valet secundum Bald.in.l.j.si cer.pe.qđ ipse no. in.d.l.data opa. in viij.&.ix.colum.& istis adde nota.do. Cyn.& Bal.in.l.ij. in fi. C.de do.ante nup.vbi sufficit, ꝙ dicat testis recordor,quod in tali donatione nõ fuit cã expressa,licet posteà dicat se non recordari,qs cõtract⁹ ibi fuerit celebratus,& q̃ verba ibi interuenerint. sed sufficit de sustãtia cõtractus recordari. Adde cui incumbat onus probandi ætatẽ Bald.consil. cxxxiij. libro. iij. Pau.de cast.consi. cxl.& qualiter testes debeant deponere ĩ ꝓbatiõe ętatis. Vide Bal.cõsil. cxliij.lib.iiij.& cõs. cclxiij.lib.iiij.

POMATES.
b ¶Dicat nescio. Pro isto dicto facit dictum Ioan.an.in addi.Spe.in titu.de teste.§.nũc.videndum.in vlti.addi. dum loquitur de teste,qui debet examinari super duobus capitulis.& quod no.idem Bar.in tracta.de test.in glo.in versi.rem aliquam.& idem Bart.in.l.Labeo.ij.col.ver.sed quęro quid si testis.j.de sup. leg. Et qđ no.Ang.fortioribus terminis.cõs.clxxiiij.incip.thema sup quo petitur,dum loquitur de teste deponente super aliquo cõtractu. Vide etiã ad dictum Bar.hic Alex.consi.cvij.aliàs.xvij.in.ij.col.in.iiij.vol. Feli.in.c. cum tu.in.vij.colũ.de testi.& dictũ Ioan.an.sequi.Feli.in.c.fraternitatis.in v.colũ.versi.sed vltrà.de testi.&.c.cum causa.eo.titu.
c POMATES. ¶Dixerim. Idem voluit Albe.per illum text.l.nõ erit.§.dato.de iureiuran.

quinqueniũ. Ad ætatẽ.xl.an.descẽsiuè,& etiã ascensiuè.viij.an. Ad ætatẽ.lxx.an. descẽsiuè, ascẽsiuè.x. anni ab inde.s̈.vsq; ad ętatem centũ annorũ descensiuè & ascensiuè.xv.anni. Et idem quod dictũ est.s̈. in dictis temporibus:intelligas in tẽporibus medijs. Similem limitationem temporum facit Iuriscõsultus.j.ad legem falci.l.hęreditatẽ. Et ad prędicta facit,quod legitur Ioan.viij.c.circa fi.vbi dicit̃,ꝙ Iudęi dixerunt Christo.l.annos nondũ habes & Abraham vidisti.certum est quòd Christus illo tempore erat.xxxiij.an.vel circà.& sic errabat̃ in aspectu maiori tpe.x.an.cõtra ea, q̃ dicta sunt. Respon.ego volui habere expositionẽ theologorũ dicti.c.& iter alios reperi sanctũ Tho.de aquino.q dicit,mirandũ est,quare nõ dixerunt.xl.an.nondum habes &c.cũ Christus erat.xxxiij. an.vel circà.& allegat alios doc.antiquos,q de hoc mirabant̃. Ecce ergo,ꝙ habeo illos doc.ꝓ me,ꝙ excessus.x.an.videt̃ cognoscibilis manifestè.& ideo mirabãtur illi doc.cur Iudęi dicebant Christo de.l.an.vnde respõdẽt ipsi, quòd sic occurrit eis:non ꝙ tantę ętatis videret̃. Alij dixerunt ꝙ ideo dixerunt.l.an. nõdum habes &c.quasi nondum peruenisti ad annum Iubilęum,in quo fit remissio peccatorũ.quomodo ergo te dicis tantam potestatem habere.& sic concludunt ꝙ non videbatur tot annorum. Alij dicunt,quòd est speciale in Christo propter ieiunia multa & abstinentias,& labores. Et breuiter quicqd sit, ille tex.nõ facit contra me,imo facit pro me. Dicit eñ.l.annos nõdum habes.q.d.nõ videris tãtę ętatis ex aspectu.non autem dicitur ibi ꝙ tantę ætatis videretur:& sic nõ facit cõtrà. Sis ergo cautus in modo articulandi:quia si referas te ad aspectũ ætatis iuuenilis,modicus excessus requiritur. Si verò referas te ad aspectum ma-
11 ioris ętatis:tunc requirit̃ maior excessus. ¶†Sed iuxta hoc quæro:pone ꝙ testis interrogatus deposuit de aspectu secundũ ea,quę dixi suprà:quia ex aspectu diceretur homo.xxx.an.quid habet testis dicere.& idem in similibus qõnibus. Rñ.debitis scire,ꝙ ideo hic dicitur,qđ manifestũ est,non indiget probatione:quia nulla probatio põt fieri de manifesto, quin sit magis obscura,q̃ manifestũ. Et ideo dicit lex quòd illud,quod est demõstratũ,nõ indiget alia demonstratione:vt.j.de do.pręle.l.j.circa finẽ. Nũc
a ad propositum[a] pono vnum aliud exẽplũ:testis,interrogatus,si talis res erat alba,dixit quòd sic:qa vidit.interrogatus qd est album:dico,ꝙ de hoc nõ debet interrogari.& testis potest dicere,si interrogaretur quid sit albũ: nescio tibi aliter demonstrare. qa est ita clarũ de se,ꝙ non indiget alia demonstratione.vt.d.l.j.in fin.de do.pręle. Nunc ad propositum, iste aspectus temporis & ætatis non est bene declarabilis per notas & signa,qñ nõ sunt in forma.quia qdam sunt barbati:quidã non:quidã rubei:quidam non:& quidã parui:quidã magni,& sic de si.sufficit ergo, si testis dicat interrogatus qd est aspectus tanti temporis,nescio tibi dicere,nisi quòd est aspectus
b tanti tpis. ¶Sed qd si simpliciter dicat nescio?[b] Rñ. idem. Nam intelligit̃ nescio.subaudi,aliter declarare,q̃.s̈.dixi. Simile nota.j.de verbo.ob.l.stipulatio ista. Itẽ interrogatus,qui dixit aliquem possidere, quomodo scit:si dicat se scire eum possidere:quia eũ vidit arare,seminare,fructus colligere,& silia facere. Si posteà interrogat̃,qd est possidere:nõ cogitur rñdere.nã sufficit,si dicat,nescio aliter,q̃.s̈.dixe
c rim:[c] vt.d.l.stip.§.hi quoq;. ¶Sum⁹ expediti de se-
12 cũda.q.prĩcipali,venio †ad tertiã.q.cui incũbit on⁹ ꝓbandi.glos.hic dicit,ꝙ iudex ex aspectu corporis transfert onus probandi de vno ad aliũ:sed in dubio ei,qui dicit incumbit onus ꝓbandi.& si vtroq; negante,posteà vnus dicat,nego te minorem:alius dicat,nego te maiorem:tunc dicit glo.fortè pręsumit̃ minor:qa semel fuit minor:vt.C.de ꝓba.l.siue possidetis. Cy.hoc examinat.C.de ꝓba.l.cũ te. ¶Tu dicas,ꝙ illud dictũ,an ponatur affirmatiuè,vel negatiuè,nihil est dicere secũdũ Iac.de Are.duab⁹ rõnibus. Prima:qa tunc est verum,ꝙ ei qui negat,non incumbit onus probãdi,qñ negatiua nõ est probabilis:vt.l.actor.C.de ꝓba. Secũda:qa vt sæpe dixi vobis,illa oratio est negatiua,quę significat priuatio-
d nẽ. Illa est affirmatiua,[d] quę significat positionẽ.nõ curo,quib⁹ verbis ponatur:vt no.j.de do.excep.l.fi. in fi:& probat̃.ff.de verb.ob.l.inter stipulã.in prin. &.j.de iti.actuq; priua.l.j.§.j.vñ ĩ ꝓposito,siue qs dicat,nego me maiorem, siue dicat:dico me minorẽ. semper ista negatiua est:qa illud verbum minor, habet negationẽ in se:vnde sępe ponitur in iure min⁹, id est nõ idẽ. Est ergo idẽ dicere,sum minor.xxv.an. & qđ nõ habeo.xxv.an.& eodem mõ si dicã te maiorẽ,siue nego te minorem:est affirmatiua:qa nego negatiuã,& sic affirmo. Et ideo in ista materia, cui incumbit onus ꝓbãdi,dicas sic:aut iudex ex aspectu trãsfert onus ꝓbãdi in aliquã partẽ:& illa debet ꝓbare,aut nõ:& tũc aut vnus allegat ętatẽ maiorẽ ad fundãdã intentionẽ suã,& ipse debet eã ꝓbare. Aut allegat̃ ætas minor ad fundandũ intẽtionẽ minoris:& idẽ,vt ipse,q allegat debet hoc ꝓbare.& de hoc est casus.C.de in inte.rest.l.si minorẽ.vbi si minor petit rescindi cõtractũ,tũc qa minor ætas est suę intentionis causa,ipse debet probare:vt ibi patet. Nec obst.qđ gloss.hic dicat,ꝙ semel fuit minor:&
13 ideo †hodie pręsumitur minor:qa illa regula[e] nõ pręe
e sumitur in his,quę cursu tẽporis mutantur:vt in ętate.j.de excu.tu.l.spadonẽ.§.qui absolutus.& ita intelligitur.C.de ꝓba.l.cum te.vnde cum tu agis,& alius opponit tibi,ꝙ tu es minor:ille debet probare: vt no.in.l.cum te. Quandoq; ętas nõ est causa intentionis alicuius:vt puta,si nil aliud intendo principaliter,nisi probare ætatem:tunc ei,qui dicit ætatem incumbit onus probãdi.de hoc est casus hic. ¶Expeditus de tertia.q.prĩcipali,venio ad quartam. Et super quarto & vltimo dubio,quæro de probatio-
14 nis effectu. ¶†Et videndum est primò,vtrum probatio sola sine pronunciatione pariat præiudicium. & videtur quòd non:vt.j.de iureiuran.l.sed & si possessori.§.fin.in gloss.super versic.probatum esset. In contrarium est veritas per tex.hic ibi,per eam probationem &c.nil autem dicit de pronunciatione. Et sic no.ꝙ probatio sola sufficit.& hoc puto verũ. Nõ ob.lex cõtraria.& qđ ibi dixi,qa ibi nõ sufficit ꝓbatio sola ad actionẽ ꝓducẽdã,sed ad actionẽ
15 productam adiuuandã sufficit:vt hic. ¶†Secundò est videndum,vtrũ probatio facta in vna causa pręe
f iudicet in alia[f] prorsus extranea separata,& distincta.& in glos.sunt opiñ. Finaliter determinat in omnibus fieri pręiudicium,vt in ea habebitis.& tamen est intelligendum cum distinctione,quam dicam.j.
16 ¶†Tertiò est videndum,vtrum sententia lata su-
g per ætate[g] faciat ius. Gloss.hic dicit, quòd sic. quòd non est verum:quia potest admitti probatio in contrarium.s̈.eo.l.minor.xxv.an.ex aspectu.quod non esset,si faceret ius. ¶Et ideo est aduertẽdum. nam qñq; probatur ex confessione personæ de cuius ętate agitur:& tunc aut ista probatio est facta cum iuramẽto corporaliter pręstito:& tunc dicta cõfessio nõ porriget effectũ suũ ad alias causas vel personas, q̃ ad eas,in quas est facta dicta cõfessio.not.in aut. sacramenta.C.si aduer.ven.in.x.q. Quod dic vt ibi.
h Qñq; ætas[h] probatur per alios modos legitimos:vt puta testibus,instrumentis natalium:& si.vt.s̈.dixi in.l.si minorem.C.de in integ.resti.&c.

d ¶Affirmatiua. Adde Bald.in.l.cũ te. de proba.in vlti.q. Barto.& Salice.latè in.d.l.si minorẽ.
e ¶Quia illa regula. Adde textum in.c. in præsentia.de ꝓbat. Et an fundans intẽtionem suam, sup validitate act⁹, cogatur probare habilitatem personæ:dic quòd non. tex.est not.in præallega.c.in præsentia. Et sic probato actu, præsumitur habilitas personæ ad ipsum actum, quod est valde no. Ideo si producitur testamentum factum à minore, ꝓducens non tenet̃ probare quòd erat maior . xiiij.annis. quod est not.secundum do. Ioan.de Imol.in præal.c. in pręsentia.vide Ioan.de Imol.in consil.cxiiij. & vide Bart.in cõsi.xxiiij. incipi. Barto.Raphelli.secũdũ ordinẽ libri mei,tangit cui incumbat onus ꝓbãdi,in qua ætate decesserit filius, vide Bar.in consil. c.incip.in.q.vertẽte inter do.Sy.vbi dicit,ꝙ ille tenetur probare ætatem, q super illa se fundat, & dicit de modo ꝓbandi,& non sufficit dicere,ꝙ tot an. nisi deponat p sensum corporis. vide ibi omnino Andr. Barba. Et an ille, qui se fundat in ętate debeat illam ꝓbare, adde vt per Alexan. cõsi.clix. colum. penulti.in v.volu.& per Francis.de Aret.& Moder.in capi.in præsentia.de proba.
f ¶Præiudicet in alia. Per Sali.in d.l.si minorem.
g ¶Sententia lata super ætate. Vide Innoc.in.c. cãm.el ij.qui fil. sint legi. gl.mag.per Salice.
h POMATES. ¶Quandoq; ætas.vbi Barto.consi.lxxxviij.incip. quęstione in Fran.in.j.col.& Imol.consi.cxiiij.in.iij.colum.

&.C.si mi.se ma.dixe.l.ij.&.l.si alteri⁹.&.j.de excu.
tut.l.excusatum. in princ.¶Et in istis est aduerten
dum:aut ętas est ꝓbãda inter duos litigãtes,non in-
teruenientе eo,de cuius ętate agiť:& tunc illa ꝓba-
tio in alia causa nõ pręiudicat,per regulam genera-
lem.j.de excep.rei in.l.cũ quęritur.Ista enim.l.loqui
tur solum,quando maior factus est in iudicio.Dicit
enim de ętate ei⁹.qui se maiorẽ &c.Ex eo eñ,quòd
dicit se maiorẽ &c.patet ꝙ ille,de cui⁹ ætate agitur
fuit in iudicio:tũc aut ꝓbatio seu ꝓnũciatio fuit fa
cta aduersario cõtradicẽte:& indistinctè habeť pro
veritate quo ad eũ:siue sciuerit cõtrariũ esse verũ,si
ue ignorauerit:vt.s̃.e.l.ait pretor.§.permittitur.sed
quo ad alios non est idẽ:vt.j.dicã.Si verò fuit facta
aduersario nõ cõtradicẽte:tunc aut dolus,vel falla-
cia eius,de cuius ętate agitur interuenit:& indistin-
ctè præiudicat quo ad eũ,aduersus quem dolus,seu
fallacia fuit adhibita:vt.l.ij.&.l.si alterius.C.si mi.se
maior.dixe.aduersus alios puto,quòd ipsi minori
nõ pręiudicet:nisi eo modo,quo.j.dicam:quãdo do-
lus non interuenit:vt.j.quibus ex cau.in posses.ea.l.
Fulcinius.§.ꝙ si aduersus.Aut nõ interuenit dolus,
vel fallacia eius,de cuius ætate agitur,& tunc si qui
dem aduersarius sciebat eũ esse minorẽ,& sic sentẽ-
tiam non contineret veritatem:& tunc sententia &
pronũciatio ei nõ opitulatur:vt.d. l.si alterius.ij.rñ,
&.l.minor.xxv.an.ex apectu.s̃.eo.siue sciuerit ve-
rè,siue pręsumptiuè:vt.d.l.de tutela.C.de ĩ integrũ
resti.mi.Aut neuter eorum sciuit,vel in dolo fuit:&
tunc aut minor vult venire cõtra dictã probationẽ
seu pronunciationẽ certãs de dãno vitãdo:aduersa-
rius verò certans de lucro captando:& minor audi-
tur.In hoc tamen minori præiudicatur:quia ipse ha
bet necessitatem probandi cõtrariũ:vt.d.l.si alteri⁹:
secũdum lec.Azo.Aut minor certat de lucro captã
do,& aduersarius de dãno vitãdo:vt puta si debita
minori soluit,& minor perdidit:& tũc minori om-
nino præiudicatur,vt hic.&.l.minor.xxv.an.s̃.eod.
Aut minor certat de dãno vitãdo in futurũ,hoc est,
licet per illam probationẽ,seu pronunciationem sit
dãnificatus in præteritum,ne dãnificetur decętero:
& audiť volẽs ꝓbare cõtrariũ, & deducere cõtrariũ
in notitiã cuiuslibet.Quod patet ex his,quæ dicta
sunt:qa scienti cõtrariũ talis sñia nõ opitulať:& p̃-
dicta vera,qñ probata est ætas maior,quę cursu tẽ-
17 poris nõ decrescit.¶Sed q̃ro,quid[a] si in vno iudicio
a probať,ꝙ est minor:vtrum illa sententia faciat fidẽ
in omnibus alijs causis?videť ꝙ nõ.Nam ista lex lo-
quitur de ætate eius,qui se maio.di.&c.non de eo,q
se minorem.Pręterea ex his,quæ solo cursu tẽporis
mutanť:probationes factę in vno iudicio,nõ faciũt
fidem in alio:vt.j.de excu.tu.l.spadonem.§.qui ab
solutus.& ibi per Dy.sed minor ætas est huiusmo-
di:quia solo cursu tpis mutať:ergo &c.Solu.aut ex
illis actis volo ꝓbare me esse minorẽ modo:& non
possum p ea,q̃ dicta sunt.Aut volo probare me fuis
se minorem tunc.& etiam puto,ꝙ dictę ꝓbationes
sufficiant per hanc leg.Eadẽ enim ratio est in.l.ij.s̃.
de fer.ibi,vt ætates probenť &c.Et ideo puto sanũ
b esse consiliũ,[b]quãdo aliquis est paruulus,quòd fa-
ciat causa cognita pronunciari ex aspectu:vel alijs
probationibus se esse certę ætatis:tunc enim ex cur
su temporis sequentis probabitur cuius ætatis sit:&
18 iudex debet hoc facere.Nã in his,†in quibus aspe-
ctus mutatur,iudex debet pronũciare ex aspectu:
vt in futurũ fidem faciat:vt.l.ij.s̃.de ferijs.ibi,aut ex
aspectu atrox iniuria &c.dixi in.l.ij.j.iudicatum sol
19 ui.¶†Vltimò quęro,qd de alijs impedimentis: pu-
c ta,iudex pronunciauit me non esse infamem[c] ex ta
li sententia:vel non esse excommunicatũ?videtur si
mile.Vtrum hoc faciat præiudicium in alijs causis?
& videtur quòd sic:quia in modo probandi,siue ꝓ-
nunciandi pręd̃icta ęqparanť:vt dixi.s̃.circa primã
partem.Contrarium tamẽ dico,ꝙ hæc lex singulari
ter & specialiter loquitur in probatione ætatis.Et
ideo dicendum est:aut dicta sententia lata est cum
legitimo cõtradictore:cuius specialiter seu principa
liter interest:& facit fidẽ quo ad omnes:sicut dici-
mus in querela ĩofficiosi testamenti & si.secus si nõ
fuisset lata cum legitimo contradictore:vt.j.de col-
lusi.detegẽ.l.cũ non iusto.& quod not.C.qui.res iu-
dicata non noc.l.ij.& illud est in simili &c.est etiam
speciale in causa ætatis:quia sententia lata in vna
causa speciali inter minorem & alium,facit præiu-
dicium in omnibus alijs causis,etiam nõ habentib⁹
dependentiam ab illa:vt hic,&.l.minor vigintiquin
ꝗ an.ex aspectu.s̃.eodẽ.etiam si fuerit interlocuto-
ria.¶Et ex hoc sequitur etiam specialitas,quòd ab
20 intellocutoria†lata super ætate,licet appellare:vt
s̃.eo.l.intra vtile.& ibi de hoc dixi.Et ista pro nunc
de materia huius leg.sufficiant.

NOn omnia. ¶Minores restituuntur cum lædũtur:aliâs secus.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Vsuscapio cœpta cum maiore,perficitur contra pupillum, licet restituatur.*
2 *Præscriptio legalis,quæ & quomodo currat cõtra minorem.*
3 *Præscriptio,quæ inducitur ex testamento,quòd currat cõtra minorem.*
4 *Præscriptio inducta per statutum,quòd non currat cõtra minorem,ut damnum patiatur.*

ETiam. Aduersus præscriptionẽ cõpletam,dum quis erat
in vtero:restituitur.h.d.¶Opp.res pu-
pilli,non potest vsucapi.j.de acqui.rerũ
do.l.bonæfidei.Sol.verum est,ꝙ non potest incipi
1 vsuscapio contra pupillum,sed cœpta†cõtra maio-
rem bene perficitur cõtra pupillum.Facit.j.de fun
do dota.l.si fundũ.¶Contra hoc oppo.ꝙ hodie nõ
currat præscriptio contra minorem:vt.C.in quib⁹
causis in integ.rest.non est neces.l.vltima.Sol.Glo.
nostri vbiꝗ tenent,quòd illa lex loquitur in vsusca
pionibus,quæ contra ipsum minorem incipiunt.In
his verò,quę cœperũt cõtra maiorem,iura antiqua
nihil mutant:& sic remanet incorrecta hęc lex.&.l.
j.si aduersus vsuscapio.Alij dicũt,quòd pręscriptio
non currit ipso iure in minoribus etiam incepta cõ
tra maiorem.Dormit enim tempore minoris ęta-
tis:vt.l.sicut.in princi.de pręscrip.xxx.anno.Sed
d hoc tenent[d] vltramontani per rõnem dictę leg.vlti
mę,cũ dicit,melius est intacta eorũ iura seruari &c.
Sed certè quòd vsuscapio dormiat,non reperimus,
nisi ĩ pręscriptione.xxx.an.vt.d.l.sicut.Ideo docto-
res nostri cõiter tenẽt glos.ꝙ qñ vsuscapio incipit à
maiore,currit cõtra minorẽ,sed restituiť:vt hic.&.l.
j.C.si aduer.vsuscapio.¶Opp.de.l.Aemilius.s̃.eo.
vbi si cœpit cõtra maiorẽ,currit sine spe restitutio-
nis.Sol.dicit glo.ibi loquitur in pręscriptione cõuẽ
tionali:hic in pręscriptione legali.vide eam & not.
Ista est bona solutio,vt.j.dicam.Alij volentes fuge
e re[e] omnia prædicta,dicunt quòd hic vsuscapio fuit
cõpleta cõtra illũ:quia iste erat adhuc in vtero:nec
pro nato habeť:qa esset in odium sui.Curreret enim
pręscriptio cõtra eũ,& nõ restitueręť.Istud nõ pla
cet:qa sic intelligẽdo nõ restitueręť iste ex edicto
de minoribus:sed edicto,ex quib⁹ cau.ma.ex clau-
sula illa,si qua mihi iusta causa esse videbiť.Sed hic
restituiť ex ti.de minorib⁹.qđ apparet:qa hic situa
ta est hęc lex:ergo &c.¶Dico ergo,quòd habeť ꝓ
nato,& p̃scriptio currit cõtra eũ:& restituiť ac si na
tus esset.& hoc in p̃scriptione legali:secus in cõuen
tionali:vt dixi.Ratio:qa restitutio,q̃ cõcediť ex hoc
titulo:cõceditur ex eo,quòd cũ minore gestũ est:vt
l.ait prętor.in prin.s̃.eo.Sed si vsuscapio completur
cõtra minorẽ:ipse minor videť trãstulisse dñium in
vsucapiẽtem:vt.l.alienationis.j.de verb.sig.meritò
cũ eo est gestum:ideo restituiť.Simile in.l.si intra.
C.de nõ nume.pecu.Nã ante biennium non est na-
f ta naturalis[f] obligatio.Si igitur biennium perficitur
in persona minoris:& ipse minor obligatur natu-
raliter:meritò cũ eo geriť,& restituiť.Ita intelligit
illã legẽ gl.in.l.auxiliũ.s̃.eo.& in.l.vlti.C.in quibus
causis in integ.resti.nõ est necessa.Sed in pręscri-
ptione cõuentionali:si vẽditor exercet pactũ legis
cõmissoriæ:vel vendidit pignus cõuentionale:hoc
facit ex ptãte sibi data per defunctũ:& illa est pro
xima causa:& sic cũ minore nihil diciť geri.secus si
cum eo aliqd gereręť:in.d.Aemilius.ver.dicebã.&
ideo ĩ p̃scriptione cõuẽtionali,dic vt.d.l.Aemilius.

In pręscrip.

a ¶Sed quęro quid Vide Bal.in.l.ij..C. qui.res in.non not. vbi tenet idem Alexan.not.hoc. Tu pondera bene,qđ Bar.hic dixit se dixisse in.l.ij.ff.iudi.sol.Ego ita cõsului Veronæ hodie,& assumpsi id qđ hic do.Bar.quòd illud quod ipse dixit in l.ij.habet locum in ætate.vide Io.de Imol.in cõsi.xxiij. vbi cõsuluit secundum hãc doctrinã Bart.Andrę.Barb.

POMATES.

a ¶Sed quęro quid. Vide Alex.consil. xxj.volu.j.& Imo. consi.xxiij.

b ¶Esse consilium. Vide Bal.in.d.l.cõ re.in vlt.colũ.C.de proba.q tenere videtur.ꝙ ista de claratio hoc modo facta ad æternam rei memoriam prosit ad excipiendum, non ad agendum.

c ¶Non esse infamem.Si iudex pronunciauit me non esse infamem:vtrũ hoc faciat pręiudiciũ ĩ alijs causis.vide Bald.in.l. ingenuum.in princ.de sta.ho.

POMATES.

d ¶Sed non ienent. Vide Feli.c.placuit in.ij.colum.de præscrip.in ver.quęro quid in pręscrip.in ver.videť hic quæstio.vide Rom.cõsil.xxxviij.in.ij.dubio.

e ¶Alij volentes fugere.Facit text.cũ gl.an iacẽte hęreditate currat præscriptio vt alleg.Bald. in fin.in vlti.col.j. in qui.cau.ĩ integ. rest.non est neces. & not.in.l. ea quę. C.de tẽpo.in integ. res.petẽ.& ibi not. Bal.quid si dat⁹ est curator hęreditati ad hoc:quia ea iacente,vel sede vacante non currit p̃ scriptio.c.j.&.ij.de pręscrip.no.Barto. ĩ.l.naturaliter.ff.de vsu.& adde q̃ not. Bar.ĩ.l.si is qui pro emptore.in.vij.co. de vsusc.&in. xvj. col.p Bal.ĩ.l.si ĩtra. C.de nõ nume.pecu.

f ¶Nata naturalis. Idem tenet Barto. in.l.fin.C.in q.cau. in integ.rest.nõ est ne.sed Barto.in.l.j. ff.de cõdi.ind.&in l.cũ quis.C.de iur. & fac.igno. tenet contrarium videlicet ꝙ etiã post biẽnium non nascitur naturalis.

2 ¶†In præscriptione legali, dic: aut loqmur in præscrip. xl. an. & illa curret excepta pupillari ætate, sed minor restituit: vt. C. in qbus cau. ĩ inte. resti. nõ est neces. vlti. & de pscrip. xxx. an. l. sicut. Aut loquimur in aliis: & tunc quędam sunt præscriptiones, q de iure antiquo currebãt sine spe restitutiõis: & tũc idẽ esset hodie: vt. s. eo. l. auxiliũ. facit. l. interdũ. s. eo. & C. ne de stat. defun. l. si mater. Quædã sunt pscriptiones q de iure antiquo nullo mõ currebãt cõtra minorẽ: vt. l. bonæ fidei. de acq. re. do. & istæ hodie et nõ currũt. Quedã sunt prescriptiones, q olim currebãt, sed restituebantur minores: & tunc aut istę sunt pscriptiones iudiciales cõstitutę à lege, vel à iudice: & nihil est hodie immutatũ: vt. l. pperãdũ. in fin. de iud. & ĩ aut. de app. & ĩtra q tpa. §. j. & s. eo. l. & si sine. §. pe. & fi. & ibi no. & no. in. l. vlt. C. si aduer. rem iud. & in. l. vlt. C. ĩ q cau. ĩ inte. rest. nõ est neces. & in l. auxiliũ. s. eo. Idẽ in tpe cõficiẽdi inuentariũ,[a] vt in aut. de hęre. & fal. §. pe. Aut loqmur ĩ aliis pscriptionib⁹: & tũc aut incipiũt cõtra minorẽ, & hodie ipso iure nõ currũt: vt. d. l. fi. in q. cau. in integ. rest. nõ est ne. Aut cõtra maiorẽ incipiũt, & terminant cũ minore iã nato, vel existẽte in ventre. & tũc currit, sed restituit, vt hic, & l. j. si aduer. vsusc. †¶Quero qd in pscriptione, que inducit ex testõ: an currat cõtra minorẽ: vr tex. p sic. s. eo. l. iiij. §. & si hers. solũ ergo illa. l. fi. corrigit in pscriptionib⁹ legalibus. ¶†Quæro qd[b] in prescriptionibus, q ĩtroducunt p statuta:[c] an currãt cõtra minorẽ. Inn. extrà eo. c. cõstitut⁹. tenet q sic. Et assignat rõnẽ: qa. d. l. vlt. nõ potuit cogitare de statutis, q adhuc nõ erãt. & ita dicit ipse, qd est casus in. d. c. cõstitut⁹. Breuiter hęc qstio stat in hoc: vtrũ statuta, q dicũt pscriptionẽ currere simpliciter, restrĩgant solũ cõtra minores. ¶Breuiter ego dico, q statuta recipiũt interpretationẽ restrictiuã, qñ aliàs qs dãnũ pateret ĩdebitẽ: vt. l. ij. C. de noxa. dixi plenẽ ĩ. l. oẽs populi. de iust. & iur. Sed in pposito minor dãnificaret ĩdebitẽ: ergo nec pscriptio currit: nõ aũt recipiũt statuta interptationẽ restrictiuã: vt aliqs lucret: vt. l. pspexit. ĩ pri. j. q. & à qui. & iõ cũ pscriptio statutaria de qua fit mẽtio ĩ. d. c. cõstitut⁹. erat ad lucrũ, & currit minoribus: qa illo casu statuẽ tiũ nõ restringit, sed per pscriptionẽ minor dãnum pateretur: tunc statutũ restringeretur: vt dixi. Nec ob. quòd dicit lex vlt. nõ cogitauit de statutis, quæ adhuc nõ erãt: qa fateor, q non cogitauit in specie, sed in genere de oĩbus pscriptionibus, q ĩtroducerentur. Facit. l. si miles. j. de test. mili. quod apparet: qa ista lex extendit ad pscriptiones, q inducte fuerũt p ius authẽticorũ: qñ tunc tpis nõ erãt. De hac materia dixi plenẽ in. d. l. omnes populi. dum tractaui de statutis, in interpretatione restrictiua.

Imperatores. ¶Potest minor prius agere cum tutore, q̃ cum cõtrahente. & ecõtra. h. d. ¶Op. de. l. pperandũ. §. fin. C. de iud. Sol. spãle est ibi, secũdũ verã opi. ĩ ĩstãtia iudicij. licet dicãt aliter, vt Vltramõtani: quorũ opi. st cõtra. l. si minoris. s. de admi. tu. si bene inspiciatur.

Eum qui. ¶In integrum restitutio nõ transit ad defensorem, sine mandato.

Tutor. ¶Denũciatio ei⁹, q nõ habet ius denũciãdi, nõ cõstituit aliquẽ bonęfidei. Itẽ etiã cõtra bonęfidei contractum minor restituit. h. d.

Curator. ¶Si per restitutionẽ à parte contractus receditur, põt ille contra quem agitur, à toto recedere. h. d.

Minor. ¶Restituto fideiussore: non vr restitutus principalis. h. d.

Minor. ¶Per restitutionẽ nõ reuocatur libertas cõcessa per emptorem. h. d.

Mulier. ¶Aduersus pactum circa dotem appositum minor restituitur. h. d.

Sires. ¶Aduersus vẽditionẽ validã minor restituitur. h. d. ¶Quærit gl. de qbus rebus loqt. Rñ. q pt ĩtelligi de iure antiquo, & de iure nouo. Tene illa, quę loqt de his, q seruãdo seruari nõ pñt: in qbus minor restituitur, demum si patitur grande damnũ.

Vnius. Minore restituto, restituitur actio in pristinum debitorem, in eo statu, in quo erat tempore nouationis. hoc dicit. ¶Op. j. de fideius. l. si Titius. Solu. istud propter fraudẽ creditoris. ¶Opp. quòd prior debitor non fuit liberatus: vt. l. j. in fin. de noua. Solu. gloss. dic: vt in ea. ¶Opp. j. ad velle. l. debitrix. §. fin. Solu. vt in glo.

De capitis diminutione Rub.

¶Dictum est de restitutione in integrum, quæ fit à prætore concedente actiones ad hoc, vt. s. dixi de dolo. & in ti. quod me. cau. Itẽ de restitutione, q conceditur p officium iudicis, vt in ti. precedẽ. Est qdã alia restitutio, q fit à prætore restituẽte actionẽ ipso iure, vt quando prima actio parit capitis diminutionem, de qua loquitur iste titu. & j. declarabo.

Capitis. ¶Opponit. j. ad Macedo. l. iiij. §. fin. Solu. intellige hic immutatum statum facto hominis interueniente, vt in glo.

Pertinet. ¶Hoc edictum habet locum in capitis diminutione, quæ salua ciuitate contingit nõ in aliis. h. d. vel breuius. Hoc edictum habet locum in minima capitis diminutione tantum. h. d. ¶Not. tex. qui dicit, neq; possint penitus conueniri: quòd illi, qui amittunt ciuitatem conueniri non possunt. Facit ad id quod dicam in. l. amissione. & in l. tutelas. in fin. j. eod.

d Ait prætor.[d] ¶Primò quæro quam restitutionẽ cõtinet iste titu. Rñ gl. no. Debes scire, q secũdũ rigorẽ iuris, qñ aliqs capite minuit, vr alius homo: & ideo à prima obligatione & actione liberatur: vt. j. l. proxi. §. fin. sed quia naturaliter & verè est idem homo: ptor q æquitatẽ naturalẽ sequitur, p hoc edictũ restituit contra eũ actionẽ primã vtilẽ, vel in factũ. ¶Quero secũdò in quo differt hoc edictũ ab edicto, qd cũ eo. Rñ. p hoc restituitur actio in capite minuto: vt dixi. per illud hec actio restituta limitatur: vt in casibus ibi expressis, non det, nisi quatenus facere potest: vide gl.

Hi qui. ¶Capitis diminutio nõ liberat quẽ à naturali obligatione: nec eum impedit post ciuiliter obligari. h. d. quẽ casum no.

Nemo. ¶Capitis diminutio nõ tollit actiones ex delicto descẽdẽtes. h. d. Et licet gl. vacillet ĩ intellectu hui⁹. §. tñ debet ĩtelligi de actiõe naturali, & ẽt ciuili: vt. j. e. l. tutelas. §. iniuriarũ.

Ei qui. ¶Arroganti non restituitur actio, per hoc edictum. h. d.

Liberos. ¶Arrogatione patris, filij capite minuuntur. h. d.

Emancipato. ¶Emãcipatiõe capitis diminutio contingit. Item, qui caput non habet, illud nõ mutat. hoc dicit.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Bannitus nostri tẽporis, an æquiparetur deportato. ubi quòd sic si est bãnitus imperij, quia perdit ea, quæ sunt iuris ciuilis.*

2 *Bannitus alicuius ciuitatis non perdit, nisi iura illius ciuitatis, & duo requiruntur, ut illa amittat.*

3 *Bannitus, quando possit facere testamentum, hæres instituì, & succedere ab intestato.*

e Amissione.[e] Qui deficiunt. ¶Qui ciuitatem Romanã pdunt, capite minuuntur. h. d. In hac leg.

1 in verb. q deficiũt. vr casus, † q exbanniti ęquiparãt deportatis. Nã deportati amittunt oĩa, quę iuris ciuilis sunt: vt hic, in prin. & in ver. vel relegati. Ita exbãniti, hoc est, qui deficiunt ab his, sub quorũ imperio & iurisditione sunt, perdunt ea, q iuris ciuilis sunt: vt hic in ver. q deficiunt. & sic vr pbari gl. q est ĩ. §. relegati. insti. qui. mo. ius pa. po. sol. ¶Ego tñ de hoc di-

f sputaui[f] vnã qõnẽ Pisis, q incipit, Lucanæ ciuitatis

a ¶Conficiendi inuentarium. Nã currit minori. vide gl. in. l. auxilium. s. eo. sed Iaco. de bel. vt refert Bal. in. c. j. §. pretorem. de phi. feu. ali. p Fede. opponit ad. d. §. pup. de hære. & fal. de tex. ĩ. d. §. si vnũ de prædi. in ant. vt cũ de ap. cog. vbi ad hoc. vt pœnã legis patiatur cum effectu, debet esse minor. xviij. annis. Et respondet dicẽs, q ant adultus legem spreuit in iure naturali, vel communi: & tunc maior. xviij. an. non restituit in integ. aut iure ciuili: & tũc restituitur. quod est valde not.

b ¶Quero quid. Ad de Bart. in consi. incip. queritur, an statutum. vbi tenet q si statuto cauetur, q causę cõpromittantur, non intelliguntur pupilli. secus si cogerent cõpromittere in arbitratorem. vide omnino Ange. in. l. tutor. de iureiu. & vide Bar. in. l. omnes populi. de iust. & iur. & in. j. cõsti. C. & l. ambitiosa. de decre. ab. or. fa. & an tutor poterit petere tantum cõpromitti, quãdo arctatur à statuto, vide Bart. in consi. nunquid tutor. Andrę. Barba.

c ¶Per statuta. An prescripti. statutaria currat minori, vide Bal. in. l. fi. C. in q. cau. in integr. resti. non est neces.

d ¶Ait prætor. De ca. di. vide Io. an. in c. j. de obli. ad ratiocinia.

e ¶Amissione. Ad declarationem huius legis est videndus Bar. ĩ extraua. q sint rebel. in vers. ex tenore.

f ¶Disputaui. Vide Bal. in. l. j. in. ix. qõ. C. de hęre. instit. & in. l. j. in. xj. col. C. de sac. san. eccle. & in. l. Gallus. §. & qd si tñ. de lib. & post hu. & Ange. in. l. si cum dotem. §. si pater. j. sol. mat. & in. l. ex facto. §. ex facto j. ad Tre. & ĩ dispu. quæ incipit, Bononiæ bãnitus. Vide Bald. in. l. iiij. in pe. colũ. C. si pen. app. mors interue. & Sali. in. l. j. C. de hæredi. insti. & Bald. in l. vt vim. ff. de iusti. & iure. & vide, q dixi in. l. ij. de req. re. post Bar. & qd no. Bar. in. l. cũ mulier. sol. ma. & Imo. ĩ. l. si cum dotem. §. si pater. in princ. & Bal. in. c. domino guerrã. hic finit lex Corra. deinde inci. con sue. re. alle. glo. hic: q lex põt pro furto quem bannire, vel ad mortem damnare, quando impunitas delicti pendet extrinsecus.

a ✤POMATES. ¶ Item, ꝙ Bannitus non dicitur hostis, nisi indicatur mors à statuto. vide Decium. l. velleia. ff. de iusti. & iure.

b ¶ Cōferat. sed vtrum stante tali statuto, possit bannitus semet occidere Bal. tenet ꝙ nō. p ibi no. in glo. in. l. j. C. de ser. fugi. qa nō est in bāno suij p- si⁹. facit. l. liber. ad le. aql. quod bene no. ibi, sed si esset bānit⁹ nō tū haberet &c. vide quod no. bal. ī aut. & oīo. C. ne vxor pro ma.

c ¶ Facere testm̄. An bannitus possit facere testm̄. vide Barto. in. l. j. C. de hered. instit. ad de quod dixi post Bar. in. l. si victum. de re iudic. & not. Pulchrè Bar. in. l. si qua. de his qui sūt sui vel ali. iu. & Ang. & Imol. in. l. Gall⁹. §. ille casus. de liber. & posthu. & Bal. in. l. j. in. xj. colū. C. de hered. institu. & ibi Bar. Et an eis succedat. vide Bald. ibi in fin. Sed an deportatus prescribat, vide Bald. in tit. de pa. constan. ī prin. in vers. cum semp. vbi dicit, ꝙ nullo tēpore pscribit: qa à iure ciuili est penitus alienus. l. j. §. hi quibus. de leg. iij. & quia pro mortuis habentur. Facit quod not. in. l. j. C. de here. instit. & in. l. Gallus. §. & qd si tm̄. de lib. & posthu. & fortè ciuilit possidere nō pōt: & sic tali exilio ēt cœpta vsucapio ī terrūpit. Et an statutum cōprehēdat bānitos, vide oīno Bal. in. l. cum mulier. in. vij. colum. ff. solu. matr. Et an desinant esse ciues, vide per Barto. in l. fi. j. de lega. cū si. Adde an bannitus possit facere testamentum. vide Bal. cōsi. ccxij. lib. iij. & cccxxx. co. lib. & qd de damnatis ad ppetuū carcerem, p eundē cōs. ccxij. lib. ij.

✤POMATES. d

c ¶ Testm̄. Vide Cepo. cōs. lxxvj. ī cip. circa. j. dubiū. volu. j.

d ¶ Tutelas. & vide qōnes decisas per prin. huius leg. per Bal. ī. l. gnaliter. de epis. & cleri.

✤POMATES.

e ¶ Dicebam. vide Alexan. cōsi. ij. al's iij. in. v. & vij. colū. j. volumi. Felin. in

&c. Et determinaui sic: ꝙ ille, q est exbānit⁹ imperij eqparat deportato: & perdit ea, q̄ sunt iuris ciuilis, vt hic. Et ita intelligunt iura noua, quæ dicūt bāno imperiali subiaceāt, hoc est, iura ciuilia pdant: vt in aut. itē nulla cōitas. de epi. cle. & in multis alijs. sed il 2 le, † qui est exbānit⁹ alicui⁹ ciuitatis vel regni, nō perdit ea, q̄ sunt iuris ciuilis Romanorū, sed ea q̄ sunt ppria iura illi⁹ ciuitatis, vel regni: sicut hic nō pdit ea, quæ sunt iurisgētium cōia oībus gētibus: vt l. quidā sunt. j. de pœ. sed ea, quę sunt propria ciuiū Romanorū, illa perdit. Itē exbānitus ciuitatis alicuius pdit ea, q̄ sunt ppria ciuitatis illius, nō ea, q̄ sunt cōia oībus, qui sunt sub Romano imperio. Ita sentit Iac. de Arct. in. l. ex facto. §. ex facto. j. ad Tre. ¶ Aduendū tm̄ est, ꝙ ad hoc, vt talis exbānitus perdat ea, quæ sunt ciuitatis illius, duo requirūt: scilicet ꝙ iste fuerit inobediens, & aufugerit ab illius imperio, cui subest: & sic est exbānitus. Item quòd[a] in hostium numerū se cōferat[b]. Ista duo ponuntur hic. Conferre autē se in numerū hostium, intelligo vbi cunqꝫ est talis bannitus, qui p formā statuti potest impunè offendi. Nam cū statutum permittit eum offendi impunè, indicit sibi bellum: & habet eū p hoste: vt. l. hostes. j. de capti. & l. ij. in. fi. infrà ad legē corne. de sica. Sed si esset exbānitus: nō tamen haberetur. vt hostis. nec posset offendi ex forma statuti: tunc non diceret eum perdidisse ea, quæ sunt ciuitatis suæ. 3 ¶ † Et ex pdictis seqt decisio multarum quæstionum, de quib⁹ cōsueuit dubitari, an bannitus possit facere testm̄[c]: an possit institui: an succedat ab intestato: & similia. Nā si loquimur de bannito, qui non potest offendi impunè: non est dubium: qa nihil pdit. Si de alio: & tunc si quidē vellet facere testamentum, vel instituere in testamento valido tm̄, scd'm statutum illius ciuitatis suæ, cuius iura perdidit nō valeret. sed si fieret de iure cōi: valeret: qa iura cōia non perdit. Eodem modo, si hæreditas ab intestato delata sit, secundū formā illorū statutorum nō capit. Sec⁹ si de iure cōi, licet tū ea retineat, q̄ sunt iuris cōis, tamen volens petere coram iudice non audiretur: vt. j. ti. j. l. sed & si per prætorē. §. sed si dum decreto. Et idem dico p omnia in his, qui sunt effecti hostes ex vigore alicuius reformationis: vel ipsa leg. lata. vt hac leg. dicitur. ¶ Quæro, licet isti pdāt ciuitatē, & ipi nō possint petere, neqꝫ acquirere: an alijs teneant, vt ipsi possint cōueniri? Dicam statim. j. eo. l. tutelas. in fi.

Nunc respiciendum.

¶ Capitis diminutio, q̄ iuris publici sunt, nō pimit. h. d. cū. l. seq.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Agnatio est nomen iuris: & capitis diminutione tollitur.*

2 *Mater & filius sunt nomina appellatiua naturæ, & capitis minutione non pereunt.*

3 *Bastardus natus de nobili, patrimonio, an dicatur nobilis de patrimonio.*

4 *Bastardus quando cōtineatur appellatione illorum de domo. Et ueniant appellatione illorum de domo.*

Tutelas.

[d] ¶ Quod alicui sub nomine appellatiuo conceditur, illo pempto, perit concessio: al's secus. Item capitis diminutione noīa iuris pereunt, non noīa naturalia. h. d. Primò ponitur dictum. secūdo q̄dam illatio. Tertiò ponit rō. Quartò ratio dicti, & illatiōis. Secūda ibi, ergo. Tertia ibi, sed legitimè. Quarta ibi, ex nouis. ¶ No. ꝙ dixi in 1 summario. ¶ † No. ꝙ agnatio est nomē iuris: & capitis diminutione, qs desinit esse agnatus: iō perimit 2 ea, q̄ sub agnatorū nomine deferunt. ¶ † No. tertiò, ꝙ mater & filius sunt noīa appellatiua naturæ, & capitis diminutiōe nō pereūt: sic nec alia iura naturalia. vt. l. ij. §. hi, qui. s. eod. Et per hoc dicebam[e] 3 † semel. statutum dicebat, ꝙ nobilis de patrimonio

proœ. decre. in. ij. col. & in. c. in psentia. in. ix. col. de pba. Barba. cōsi. xxvij. col. xxv. vol. j. & consi. xviij. col. v. vol. j. do. Anto. consi. liij. alias. lv.

f ¶ Vtrum Bastardus. An appellatione nobilis ex patrimonio cōtineatur Bastardus. Bar. in. l. fi. C. de verbo. signi. & bene facit tex. in. l. hac parte. & in. l. si spurius. j. vñ cog. de istis oībus plenè per Imo. in. l. ex facto. §. si quis rogat⁹. ad Treb. & ibi casus. Adde, ꝙ nō solum ipsi sunt ignobiles, sed etiā filij eorū legitimè nati etiā ex matre nobili.

g ¶ Noīa ciuilia. vide Bar. in. l. itē. ī ptāte. & q̄ ibi dixi de his, qui sunt sui, vel alie. iur.

h ¶ De domo. Vide an bastardus contineat appellatione illorum de domo. Et quid in naturali tantū, vide Bald. in. l. libertinus. C. de interdi. ma.

i ¶ Itē cum ciuitas. Bald. tū in. l. j. C. de cōtrahē. emp. ī. iij. q. querit, an bannitus possit vendere bona, q̄ habet in ciuitate. Adde Ang. consi. xxx.

k ¶ Ex postfacto. An amittēs ciuitatem possit cōueniri de postea quęsitis. Et an bānitus teneat ad collectas, adde not. p Bar. ī. l. dānū §. dāni. de dā. infec. & vide de istis exilijs aliqua, q̄ dixi ī l. creditor. de sol. & ibi Bal. in aut. habita. in. v. co. C. ne fil. p pa. ꝙ banniti & rebelles nō pñt agere. alle. Cy. in. l. j. C. de natu. lib. Sed an deportato ī insulam pñt reseruari bona, vide Bal. ī l. iij. C. si pen. app. mors interue. & ꝙ bāniti nñ tpis non teneāt ad debita, firmat Bal. ī. l. ij. C. ad leg. Iul. & an eo casu, quo banniti, vl' relegati possint cōueniri, cōueniantur in loco, vñ sunt banniti: vide Bart. in. l. adul. in prin. j. de adult. Adde, an banniti teneant ad collectas, & an teneantur ad debita? Roma. cōsi. lxxiij.

puniat in plus, q̄ popularis delinquens: quærebat f vtrum bastardus[f] diceret nobilis de patrimonio: & allegabantur illa iura, q̄ dicunt ꝙ bastardus, non dicit de illa familia: vt. l. pronunciatio. j. de verb. sig. & insti. de leg. agna. succe. §. vulgo. ¶ Ego dixi, q. d. leg. nihil faciūt: quia disponunt p nomē iuris, vt est agnatio & si. Sed statutū predictū disponit p noīa g naturalia, quę ita cadūt in bastardū, sicut in legitimū. Noīa verò familię sunt noīa ciuilia[g], q̄ non cadunt in bastardū, vt hic. & intelligit nobilis de patrimonio: id est de nobili patre natus, in quo non attenditur patria ptās: vt hic apertè probat hæc di- h 4 stinctio. ¶ † Sed qd si statutum dicit, oēs de tali domo: an cōtineatur bastardus? Hanc qōnē tetigi in. l. pronunciatio. de verb. sig. dicā hic aliquātulū latius. Et primò est aduertendum, vtrū hęc appellatio de domo,[h] sit iuris ciuilis, vel naturalis? Respond. quantum ad propositum est iuris ciuilis: quia appellatio naturalis apud omnes est vniformis: vt pater, mater &c. Appellatio verò ciuilis est difformis secundùm diuersitatem gentium ciuitatum: vt probatur in. l. oēs populi. de iu. & iure. sed hęc appellatio de domo assumitur diuersimodè. Nam qñqꝫ domus assūmit pro agnatione: vt. l. cum vnus. in prin. de ali. & ciba. le. & j. ad Syll'. in. l. j. in prin. & ibi p Ia. de Are. Qñqꝫ assumitur dom⁹ pro omnib⁹ habitātibus in eadem domo: vt. C. ne li. po. l. j. & C. si qua præd. po. l. j. ī fi. Item hoc videmus hodie consuetudine inductum k in quibusdam locis, ꝙ dicant de eadē domo oēs, qui portant eadem insignia seu arma: & qui volunt diuidere domum, diuidunt insignia, seu arma. Est ergo hęc appellatio ciuilis. ¶ Videndum est tertiò, an hęc appellatio cadat in Bastardū? Rñ. secūdū diuersos modos intelligendi potest cadere, & nō cadere, aut em̄ accipis eandem domū p eadem agnatione: & in eū nō cadit: vt. s. Aut accipis eandem domū p oīb⁹ descendentibus ex eodem sanguine: & tunc in bastardum caderet. Ita videtur tex. in. d. l. pnūciatio. in fi. Aut accipis eandē domū pro omnibus habitātibus: & tunc fit, vel non fit bastardus, nō attendit: sed solum habitatio: Aut accipis eandem domum pro oībus, qui portant eadē insignia: & secūdū hoc posset comprehendi. & no. p. d. leg. ¶ Item aduerte, hęc lex videt intelligi de hęreditate nondū acquisita, q̄ capitis diminutione perdit. & postq̄ est acquisita, desinit esse hæreditas: & nō perijt capitis diminutione: secus in tutela. Ratio, qa hęreditas tota quęritur vno momēto, sed tutela habet cām successiuā. Quęre vlterius, & responde, vt habes in glo.

Iniuriarum.

¶ Actiones ex delicto cum capitis diminutione ambulant. hoc dicit.

Si libertate.

¶ In eum qui maximam, vel magnam, vel mediā capitis diminutionē patitur, ex hoc edicto nulla actio restituitur. h. d.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Bannitus licet perdat iura suæ ciuitatis: tamen ea non perdit ad sui incommodū, quin obligetur ex his, quæ postea fecit.*

2 *Bannitus, an capiatur pro represalijs.*

Item cum ciuitas.

[i] ¶ No. diligenter hūc. §. ꝙ eo ipso, ꝙ quis amittit ciuitatem, perdit omnia bona sua, sine aliqua publicatione. Casus autem in quibus perditur ciuitas indistinctè, vide in. l. amissione. s. eo. ibi, exulat nudus. Olim autem bona a veniebāt in fiscum: hodie veniunt in personas enumeratas in aut. bona damnatorū. C. de bo. dā. Ille ergo qui ciuitatem amisit, eximit ab omni obligatiōe: sed an ex k postfacto[k] poterit obligari, gl. hic tenet, ꝙ sic. Vide 1 eā. videt ergo, † ꝙ licet bānit⁹ perdat iura ciuitatis suæ quantū ad suū cōmodū: nō tamen hoc ad suum incommodū, quin obliget ex his, quę postea facit, & sic facit ad. q. an exbānitus possit capi pro represalijs, &

a ¶Quomodo conueniunt. Aduerte tñ ꝙ isti, q ciuitatẽ amittunt, & per cõsequens bona: licet nõ posint eẽ in iudicio: tñ pñt se defendere, vt no. bar. in. l. sed si hac. §. liberos. de ĩ ius voc. Facit quod ipẽ dixit ĩ. l. si fideiussor. §. si necessaria. qui satisd. cog. Ad not. hic per Barto. Vide Ro. in. l. recusare. §. si qs ab alio. ad Trebellia.

POMATES.

a ¶Cõueniũtur. Vide aliquid p Alex. in. l. si Stichum aut pãphilũ. §. j. ff. de verb. ob. & vide aliquid per Alex. in l. huiusmodi. §. legatum. de leg. j.

b ¶Cõtractus dotis. Cõtractus dotis est iurisgentium etiã secũdũ Bar. in rub. ff. so. mat. in fi.

POMATES.

c ¶Fratres minores. Vide ad hoc Alexã. ĩ. l. si stichũ. §. j. in fi. ff. de ver. obli.

d ¶Possunt capere. Fratres minores sunt capaces alimẽtorũ. Vide Bart. in l. seruos ad custodiã tẽpli. j. de ali. & cib. leg. & vide bal. in auť. ingresi. & videť de mẽte bal. in. l. j. de his q ad libe. pue. nõ pos. per Ang. Imo. & Lud. in. l. stichũ. §. stipulatio ĩ prin. de verbo. obl. Adde pulchrê quod voluit Abb. cõsi. xlvj. qđ frater sit capax annui reditus, pro expensis studij.

e ¶Huius edicti no. de clausula generali. si qua tñ iusta cã. & Barto. in. l. seruo inuito. §. cũ pretor. ad Treb. & l. diuus de re iu. & in. l. si is ad quẽ. s. de acqui. hęre. & in. l. j. C. de sen. aduer. fis. lib. x. cũ cõcor. tenet ꝙ nõ cõcediť restitutio ꝓpter lęsionẽ ex negligentia, vel supina ignorãtia. Sed Cy. & Bal. in. l. j. C. de cõdi. inde tenẽt cõtrariũ dum modò sit illata extorsio. per. l. illicitas. in prin. de offi.

saliis, & hoc dixi plenê in tracta. repręsaliarum. Sed
a hic q̃ro, quomodo cõueniũtur[a] isti: cũ tex. s. cod. l. ij.
dicat, ꝙ ibi non possunt penitus conueniri. Respõ.
debet intelligi, quod non possunt cõueniri ꝑ gestis
anteà: secus pro his, quę geruntur posteà. Quæro
quid in eo, qui dedit se in arrogationem. Casus est
in. l. in arrogatorẽ. j. de pec. Sed cur secus in illo magis,
q̃ȝ in eo, qui redigiť in seruitutẽ? dic vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Contractus dotis est iurisgentium.*

EAs obligationes.

Obligationes, quę cãm naturalẽ respiciũt capitis diminutione nõ pereũt. Et loquiť ista lex
de obligationibus actiuè cõpetentibus hic, qui capi
1 te minuuntur. h. d. ¶†Nota, ꝙ contractus dotis[b] est
b iurisgentiũ. Quærit ergo gl. quare secus in ista actione,
q̃ȝ in actione, ex exempto. quæ similiter est iurisgentiũ. Responde vt in glo. & j. l. quandocunq̃ȝ &c.

SVMMARIVM.

1 *Fratres minores, licet non possunt aliquid habere in communi, uel particulari, tamen legatum pro alimentis capiunt.*
2 *Legatum annuum, seu in annos singulos, habere non possunt fratres minores.*

LEgatum.

Summaui cum p̃cedẽti p hanc leg. cũ simili
1 bus allegatis in gl. vř ꝙ licet fratres† mi-
c nores[c] non posint aliquid habere in ꝓprio, vel cõi: tamen legata eis relicta pro alimentis
d possunt capere[d]: quia potius in facto, q̃ȝ in iure cõsistũt, sed cũ isti ꝑ nulla re tẽporali in iudicio esse possunt, qs petit istud legatum: dixi in libello minoricarũ. Et p istam leg. fuit defensa regula fratrum mi
2 norũ. Legatũ† tñ in annos singulos, seu legatũ annuũ habere non possunt, quia aliquid ꝓprietatis habet.

CApitis.

¶Iurisconsultus ponit hic tria genera capitis diminutionis, quæ not. & in hoc ti. non sunt alia.

Quibus ex causis maiores in integrum restituuntur Rubri.

HVius edicti.

e [e] ¶Primò cõmendat edictum, & ponit eius summariũ. Secũdò ponit verba edicti ad literam. secunda ibi, verba.

Verba autem.

f [f] Istud edictum diuiditur in quatuor partes. P[illegible] prouidet absentibus, vel iusta causa impediti[illegible]ndò prouidet contra eos. Tertiò prouidet contra negligentiam magistratuum. Quartò ponit clausulam generalem concedendę restitutionis. Secunda ibi. Item si quis. Tertia ibi, cum ne magistratus. Quarta ibi, item si qua.

HOc edictum.

¶Iuriscon. tractat hic de vltima parte edicti.

SVMMARIVM.

1 *Minæ illatæ à persona, uerosimiliter timenda, inducunt iustum metum.*
2 *Citatus ad locum ipsi suspectum, non cogitur ire*

MEtus.

1 Quærit glo. an† minæ faciãt iustum metum? Gl. tenet hic,
ꝙ sic, per. l. interpositas. C. de transactio.
& intellige quando minæ sunt illatę à
persona verosimiliter timenda, vt à quodã tyranno,
vt est casus in. l. fulcini⁹. §. j. quib. ex cau. in pos. eatur.
vel ab alio homine pestilentioso: vt. l. j. C. si quis Impera. ma. ita debet intelligi. C. quod metus causa. l.
2 metum. †Vltimò gl.[g] allegat istũ tex. quòd citatus
g ad locum ipsi suspectum, non cogitur ire. ad hoc. j. ad
Trebel. l. de ętate. & extrà de rescrip. c. statutum. li.
vj. ad hoc. j. de leg. l. sciendum.

AB hostibus.

h [h] Nota, ꝙ bonis absentis constituatur ꝓcurator. pro hoc. l. j. j. de priui. credi. No. gl. ibi: & si, id est quamuis &c.

Non autem minus.

¶Gl. ponit hic bonã materiã, vtrum ille, qui est natus apud hostes, sit spurius, vel habeat ius postliminij. dic vt in ea.

SVMMARIVM.

1 *Dictio posteà, denotat modicum tempus.*
Testis, qui dicit Titium possedisse tanto tempore & plus, quomodo probet? remissiuè.
2 *Lex qñ nõ distinguit an distinguendum sit? remissiuè.*
3 *Absentia hoc præstat, ut ubicũq; de absentibus, aut aliter impeditis, quippiã statuitur, intelligatur hæc adiectio, posteá ue.*
Abesse etiam dicitur quis in illo modico tempore, quo se præparat abesse. & nu. 4.
Et sic potest petere restitutionem.
4 *Quis non dicitur negligens in illo modico tempore dato ad se præparandum ad petẽdã restitutionem in integrum.*
5 *Restitutio ad quid impetretur?*
Restitutio est in pristinum statum repositio.
6 *Vsuscapio, si est completa in præsentia per modicum tempus: & sic domino negligente: an ei dabitur restitutio, ut tempus absentiæ subducatur?*
7 *Indefinita non æquipollet uniuersali, quando resultat prauus intellectus.*
8 *Negligens hodie quando præsumatur retro fuisse negligens.*
9 *Iudicium rescindens est officium iudicis.*
10 *Libellus, an requiratur in officio iudicis rescindente, & litis contest.*
11 *Officium iudicis rescindens, quando incipiat competere.*
12 *Restitutio in integrum, intra quantum tempus petatur, & terminari debeat?*
13 *Officium iudicis rescindens ad quid detur?*
14 *Libellus in officio rescindente quomodo formetur.*

* Sed quod simpliciter.

¶Breuiter hoc intendit secũdũ lec. quã ĩtẽdo tenere. Quod disponiť de tpe absentiæ, intelligiť de modico tpe, qđ excurrit posteà: si in eo qs nõ fuit negligẽs: qđ arbitrio iudicis determinabiť. h. d. cũ sequẽ. & diuidiť in quatuor partes. Primò ponit dictũ. Secũdò illud declarat. Tertiò illud ꝓbat p rationem. Quartò illud deducit in practicã. Secũda ibi, vt si. secũdũ lec. quã teneo. sed secũdũ lec. gl. secũda incipit ibi, nõ qñq̃ȝ. Tertia ibi, in. l. nõ em̃. Quarta ibi, totũq̃ȝ. ¶In text. accipiendũ est, id est, accipiẽdũ est cũ ista adiectione, posteá ve. secũdũ Pet. sed secũdum gl. illa verba erãt in edicto, quod nõ habem⁹. Iste. §. legiť in pria parte tribus modis. Duobus modis secũdũ glo. tertio modo secũdũ Pet. & melius. & no. In secũda pte legitur duobus modis in gloss. In. iij. & iiij. parte nõ est variatio aliqua. Legemus ergo per partes, posteà examinabimus materiam. ¶Opponitur ad principium: quia ista verba, posteá ve, non reperiuntur in edicto. Sol. dicit glo. fateor: sed erant in quodam edicto, quod non habemus: & erant quædam verba, vt ponuntur in glo. quã vide. & illud quod gloss. dicit, ꝙ si fuit absens p. xx. ann. non tñ restituiť totum illud tẽpus: intellige quãdo quis fuit lęsus vsuscapione triennij. Licet enim per. xx. annos fuisset absens: tamen solum triennium eum læsit: & sic solum istud tempus restituitur. secus si fuisset lęsus in pręscriptione. xx. anno. quia totum illud tempus restitueret eadem ratione, secũdum hanc lec. no. Vide
1 gl. quę no. †ꝙ hęc dictio posteà, denotat modicum tẽpus. Et sic inducitur ad q̃stio. de teste. q dixit aliquem possedisse tanto tẽpore, & plus. Quam. q. hic examinat Gul. Ego examinaui in. l. cum furti. j. de in lit. iuran. Cyn. ponit in. l. si quis in suo. C. de inoffi-
2 ci. testa. tetigi in. l. & si post tres. si quis cau. ¶†Secundò no. glo. hic, ꝙ vbi lex nõ distinguit, nos tamẽ distinguemus, quod dic vt in. l. de p̃tio. de pub. ¶Secũdo mõ legiť in glo. vt ista verba, posteá ve. essent posita ĩ edicto posito ĩ. l. j. s. e. Et ad illa ṽba cõtinuabãť. quod totũ diuinare est. Dicas ergo secũdũ Pet. ꝙ ista ṽba, posteá ve, nõ sunt ṽba edicti, sed Iuriscõ. dicẽtis, ꝙ edictũ. s. simplr positum de absentib⁹, vel alio mõ impeditis, debet intelligi cũ hac adiectione, posteá ve, q̃ adiectio ad modicũ tẽpus referť. & hæc
3 lectu. magis placet. ¶Ex quo not. †quòd vbicũq̃ȝ statuiť aliquid de absentib⁹, vel aliter impeditis, intelligitur cum adiecttione, posteá ve. quod est valde

p̃sid. vide quod no. Bal. in. l. j. ad fin. C. de requi. reis.

POMATES.

f ¶Verba aũt. Vide Alexan. in. l. cũ qui dã. ff. de acq. her.

g ¶Vltimò glo. Adde Bart. in. l. de ętate. Bal. in. l. ex quacunq̃ȝ. s. si qs in ius vo. non ierit. Andrę. Barba

h ¶Ab hostib⁹. Vide q̃ dixi in. l. muto. §. si. j. de tut. & ij no. Barto. in. l. ignorare. in fi. C. de res. mi. & ad istam gl. vide oĩno Imo. in l. q bona. §. si alienas. in ṽs. itẽ addo, inquantum dicit qđ si dñs &c. ff. de dam. infec. & vide Bart. in. l. j. in prin. ff. de bo. auth. iud. pos. vide Ange. in cõs. cxiiij. p Imo. in l. si qs instituať hæres ĩ diẽ. in vlti. col. post Bal. & Ange. j. de here. insti. ibi Pau. de cast.

* Pro cõcordia. Aduerte ꝙ Bar. ĩ hoc. §. sed quod simpliciter. vult quod remediũ rescindens, quod datur ad rescindendum obstaculum præscript. debeat peti de necessitate, añq̃ȝ intẽteť rescissoria: nec ante competit rescissoria, contrariũ tamen voluisse allegať in. l. in honorariis. §. sed cum rescissa. ff. de acti. & ob. Sed ꝓ concordia ĩ ṽitate Bart. in d. §. sed cum rescissa. nõ tenet cõtrariũ indistinctè: sed distinguit: aut loqmur, qñ p̃scriptum fuit in actione reali: & tũc ṽa sit opi. cõis. & qđ dixit in hoc. §. sed qđ simpliciter. Et rõ ẽ: qa dñs tunc perdidit oẽ ius suum: ergo nõ adest aliquod fundamentum, vbi radiceť iudicium. Aut loquimur in actiõe ꝑsonali præscripta: quo casu remanet adhuc fundamẽtum, ex quo potest fundari iudiciũ. Ideo nil mirũ, si põt agi sine illa rescissiõe: & sic nõ contradicit.

no.& eadē ratione putarē dicendū, ꝙ leges, quæ dicūt absentē intelligi ab eo die, quo īcipit abesse: vt l.abesse.cū.l.seq.j.e.debēt ītelligi anteā, vel intra illud modicū tēps, quo se preparat ad eundē, ꝑ istum tex.& arg.l.si pecuniā.in prin.j.de cōdi.ob cau. Et hoc etiā debet dici, ꝙ illud qđ dicit̃ in gl.in.l.diuus.s.de in integ.resti.ꝙ ille, q est lesus in vno die intra vnū diē, debeat petere restitutionē: intelligi potest illud modicū tēpus, qđ sibi datur ad præparādum se.ante em̄ nō dicit̃ negligens.casus est hic. ¶Sū expedit⁹ de prima parte, venio ad secundā particulā.

4 Ex quo no.† ꝙ modicū tēpsᵃ, in quo qs debet se præ-
a parare, habet̃ ꝓ absentia: vt sic poßit petere restitu
5 tionē: & in hoc oēs cōcordāt. ¶Sed† ad qđ impetretur ista restitutio: in hoc sunt lec.diuersę: quia Bul. & Ioā.dicebant restitutionē cōpetere: vt subducat̃ de medio tēps vsuscapionis, ex quo cœpit abesse: siue sit primū, siue secūdum, siue vltimum. Mar. Pla. & alij dicebant restitutionem peti ad rem ipsam: & sic glossabant ipsi sup verbo restitutiōis. Pro Mar. & sequētibus facit.j.l.ꝓxi.§.eū quoq;.&.j. de cōdi.ob causam.&.l.si mulier.&.l.licet.j.de iure do.ꝓ eis videtur casus.j.eo.l.ait ꝑtor.§.itē ei. ¶In cōtrarium videtur casus pro Bul.& Io.s.de ꝓcura.l.qui proprio.§.item queritur.vbi videtur, ꝙ debeant esse duo iudicia. Primum rescindens, quo tollitur obstaculum vsuscapionis. Secundū rescissoriū.s.quo repetit̃ res. pro hoc videtur casus.j.eo.l.si quis stipulatus.vbi restituit̃ actio non res. ¶Veritas est ista: restitutio est in pristinum statū repositio: vt.l.qđ si minor.§.restitutio.s.tit.ij. Aut ergo per absentiā quis fuit lesus in perdēda possesione & dn̄o: & tūc per restitutionē cōsequit̃ vtrūq;: & erit vnū iudiciū: vt.j.e.l.ait prætor.§.itē ei. Aut per absentiā non fuit lesus in possesſione: quia ante eā perdiderat: sed fuit lesus in perditione dn̄ij per vsuscapionē: & tūc restitutio reponet eū in pristinū statū: vt habeat rei vendicationem: sicut primò. Nō aūt restitueretur res: quia eā non habebat: vt.l.si qs stipulatus.j.eod. ¶Nūc ad ꝓpositū in tex.ponit̃, ꝙ ante absentiā quis perdiderat possessionem: sed vsuscapio fuit completa in absentia, vel intra modicū tēpus: meritò non restitueretur ad rem: sed vt subducatur obstaculum vsuscapionis de medio. Et sic est vera opi.Io.& Bul.per istum text. hic in leg.nostra. Ex ꝓdictis habes modū formandi libellū: qđ infrà clarius dicā. ¶Venio ad tertiam partem: hic dicit̃, ꝙ ille qui differt, & est negligēs, nō debet audiri. Quero quomodo hoc intelligitur? po-
6 ne† vsuscapionē cōpletā esse in pręsentia per modicum tēpus: & sic dn̄o negligente: an ei dabitur restitutio, vt tempus absentię subducat̃? In hoc sunt opi-
b niones inter glo.nostros predictos. Dicebantᵇ Mar. Pla.& Oldr.nullo modo restituendum: & hoc probāt ex isto textu, qui dicit simpliciter eum, qui differt, non esse audiendum. Ioā. & Bul.dicebant eum esse restituendum: vt subducatur tempus absentiæ de medio: & tantum minus, quantum fuit illud qđ cucurrit in negligentia: & sic intelligunt hic, dum dicitur eum, qui differt non restituendum, scilicet ad totum tempus. Gloss.nostræ tenent opinionem Ioannis & Bul.hic, & in.l.quod tempore.C.de resti.mili.& institu.de actio.§.rursus.& Dyn.ibi. Idem tenet.Pet.in dicta.l.quod tempore.tenet opinionem aliorum.& Cyn.sequitur eum, & Gul.hic, & etiam dominus Iaco.but.tenebat gloss.nostras. videamus ergo rationes pro vtraq; parte. ¶Et ad examinandum istam quæstionem pono rationes, quæ faciūt pro Mar.& ad eas etiam singulariter respondebo. Secundò ponam rationes Ioannis: & ad eas etiam singulariter respondebo. Tertiò: ponam rationes & solutiones doctorum, & eas damnabo. Quartò & vltimò: dicam & ponam quid mihi videbitur. Et primò: iste.§.facit pro opinione. Mar.qui dicit non restituendum simpliciter. & gloss. respondet non restituendum, scilicet ad totum tempus: sed ad tantū minus, quantum in præsentia fluxit. ¶Contra hoc facit: quia tex.dicit simpliciter non audiendum: qđ
7 † ęquipollet vniuersali, vt.l.si pluribus.j.de lega.ij. Solu.hoc verum, nisi resultaret prauus intellectus: quod esset, vt patebit ex rationibus cōtrarijs. ¶Secundò: negligentia circa vnum, nocet circa aliud: vt in querela, in qua adhibita negligentia priuat hæreditate. Idem in negligentia adhibita circa petendam bonorum posses.vt.l.scimus.in fin.C.de inoffi.testa.Solu.ibi loquitur in volentibus acquirere: secus autem in perdentibus: vt.l.item si res.in prin.& quod ibi notatur de alie.iudi.mut.causa facta. ¶Tertiò: videtur casus.s.proxi.§.si damni.vbi negligentia adhibita in secundo decreto dato in præsentia, priuat restitutione: quæ competebat contra primum decretum datum in absentia. Respond.ibi fuerunt duo: scilicet negligentia partis, & factum iudicis: quod factum iudicis partis esse videtur: vt.l.j.C.si in cau.iudi.pig.&.C.de euict.l.si ob causam.&.j.de euict.l.si plus.§.j.hic verò fuit vnum tantum, scilicet negligentia partis. ¶Quartò: tempus cōputatur à die reuersionis: vt.C.de temp.in integ.resti.l.fin.sed computando tempus isto modo, non potest petere restitutionem in integrum: ergo &c.Sol.glo.quòd ibi dicitur à die reuersionis subaudi, & lesionis completæ: secundum glo.ibi positam, & etiam hic.& sic tempus restitutionis adhuc restat. ¶Quintò: postq; fuit præsens potuit agere per se: & sic erat tutus iure communi: & sic non datur ei restitutio: vt.l.in causę.s.de minoribus. Respon.illud verum, nisi in perdendo illo iure fuerit lesus: vt.l.j.&.l.final.in principio.s.de dolo. Lesus autem fuit propter tempus primæ absentiæ: quæ si non fuisset, non esset completa vsucap. ¶Sextò: ille nō debet restitui, qui eodem modo fuisset damnificatus: si præsens fuisset negligens: vt.l.penul.j.eod.sed iste est huiusmodi: quia præsumitur, quòd olim fuerit negligens: cum hodie sit negligens: vt.l.si hi qui.C.de adult.& arg.l.cum quis.C.de naturali.liber.&.l.moueor.C.de seruis exporta.vt.l.j.§.si inter magistratus.j.de magistra.conueni. Et fuit ratio Gul. Sed respon-
8 deo quòd in.l.si hi qui.&.l.cum quis.sunt casus speciales. Ad illud verò† generale quod retro præsumitur tale fuisse: respondeo quòd non procedit quando præsens status habet retro, per aliquod tempus contrariam necessariam consequentiam, seu voluntatem. Exemplum, licet hodie sit serua, non tamen præsumitur retro fuisse serua: quia retro est dare de necessitate aliquod tempus, quo retro fuit libera: vt.l.sicuti.§.sed si quæratur.si ser.ven.& not.per glos.& doct.in.l.si prius.j.de noui ope.nuncia. Idem in seruo, licet si fugitiuus hodie non præsumitur quòd retro fuerit fugitiuus: vt l.iiij.j.de probat.quia de necessitate est dare aliquod tempus retro, saltem infantiæ in quo nō fuit fugitiuus. Ita dicebat domin⁹ Oldr.in.l.j.§.si inter magistratus.j.de magistra.conueni. Ita in proposito licet fuerit hodie in negligentia, non præsumitur retro fuisse negligens: quia est dare aliquod tempus, in quo nulla negligentia poßit imputari, saltem tempus infantiæ. ¶Septimò: qui est negligens in maiori, præsumitur in minori: vt.l.j.C.ne fideiusso.do.den. Qui enim vult dare.xxv.vult dare.x.vt.l.j.§.si stipulanti de verbo.oblig.sed iste fuit negligens in vltimo tempore: quod est plus. ergo &c. Respond.quòd prædicta sunt vera circa idem tempus: sed hic est diuersitas temporis, quæ tollit contrarium. ¶Octauò: finis firmior debet inspici: vt ex eo colligatur, vtrum restitutio debeat dari, vel denegari: vt.l.iij.§.Seio.s.de minoribus. Respondeo: ex his, quæ ibi dixi apparet solutio. ¶Nonò: restitutio debet concedi ita, ꝙ per hoc non præiudicetur alicui actui: aduersus quem non debet dari restitutio: vt.l.iij.§.sed vtrum.s.de minoribus. Sed si daretur restitutio, vt subducatur tempus, quod curreret in absentia: destrueretur præscriptio, quæ est completa in præsentia: ergo fieri non debet. Solut. illud quod dicitur in.§.sed vtrum.loquitur in his, quæ separabilia sunt: secus si sunt connexa, & inseparabilia: vt.C.si in communi eademque causa.l.j.sed hic est huiusmodi. ergo &c. Præterea non præiudicatur illi tempori, quod currit in præsentia: quia tanto minus de tempore restituitur. ¶Venio ad secundum, scilicet pro Bulg.& Ioan.& pro eis videtur casus.C.de restitut.mili.l.quo tempore.in eo quod dicit medij temporis. Respond.secundum Mar.aliter ibi ponitur casus, vt ibi not.& sic non facit pro eis. ¶Secundò: videtur casus in lege cum miles.in principio.j.eodem. quæ videtur hoc expressè dicere.& est fortè argu.ad hoc: sed respondent illi, qui tenent opinionem. Mart.quod ibi non poßit imputari negligentia domino: quia erat absens hæres, vel non apprehenderat possessionem: vel dominus ignorabat. ¶Tertiò: probatur per.l.necnon.§.si quis sepius.j.codem.vbi videtur casus, sed respondeo, quòd ille.§.est dubius. & aliter intelligi potest, vt ibi no. ¶Quartò: quia pœna non debet egredi delictum: vt.l.rescriptum.j.de his, quibus, vt indig.sed si fuit negligens in parte temporis: ergo non debet in toto puniri: sed potest responderi, quòd in toto videtur negligens: quia illud tempus, quòd præcesserat nullam læsionem fecerat: & sic perinde esset, ac si amisisset actionem, quæ ab initio tanti temporis fuisset. ¶Venio ad tertium, & pono determinationem, domi. Dyn. dicit opinio. Ioan.& Bulg.esse veram per.l.fina.in fin.C.de tempo.in integr.restitu. vbi dicit, quòd est casus.sed Pet.respondet, quòd illa debet intelligi quando præscriptio completa est in absentia: quod est diuinare. Tu responde aliter, ꝙ ibi loquitur in tempore petendę restitutionis, quod est vtile quo ad hoc, vt in absentia non currat, vt ibi patet. Vnde in absentia ipso iure non currit, nec ibi loquitur de restitutione: sed si curreret, & finis præsciptionis caderet in tempus præsentię: tunc non restitueretur tenendo opinio. Mar. quia cessat ęquitas: vt hac.l.dicitur. Alij vt Guli. de cu.tenent idem, scilicet opini.Bulg. & Ioan.per auten.quòd si quis.C. de præscrip.long.tempor.& in corpore vnde sumitur vbi licet pręscriptio cōpleatur in pręsentia: non tamen perdit priuilegium, quod habebat propter

a ¶Modicū temp⁹. Vide in.l.qđ tpe. C.de resti.mili.& ibi per Cy.& Bal. quæ ꝓbatio requiritur in primo iudicio, an sufficit summaria.

b ¶Dicebat. Vide Paul.de ca.in.l.diuortio.§.non solū.ff.solu.ma.vbi refert, quòd ista opi. cōmuniter tenet.

propter absentiā.s.qđ tēpus duplicet̄. & sic videtur casus.sed respondeo, ꝙ ibi ipso iure nō currit: & ideo nō quærit̄ de restitutione.si enim cucurrisset,nō daret̄ restitutio:quia cessat equitas secūdū Mar.Alij,vt Iac.but.tenet idem.s.opi.Io.& Bulg.s. qđ omne tps absentię subducat̄:vt.l.necnō.§.si qs sępius.j.eo. & ꝓbant per rationē.Nā solū tps pñtię nō potuisset pficere vsucapionē,sed cū alio scilicet immisto tpe absentię: sicut in legatis.Nam prima legata sine vltimis, nō excedūt falcidiā:& ꝓpter vltima oīa defalcat̄:vt.j.ad leg.fal.l. pœnales.§.annua. &.l.in quantitate.§.sed & si legata. & qđ ibi no.&.C.de inoffi. do.l.j. Sed pt̄ rn̄deri:quia hoc nō vr̄ generaliter verū:nā eoipso qđ cucurrit aliqua pars tpis,illa operat̄ effectū suū: quia actio est effecta minoris vitę,vt statim dicā.Alij vt Pe.& Cy.sequēdo eū,tenēt opi. Mar.per hāc.l.in fi.& ꝓbāt p rōnē,quā modo tetigi.Tempus verò,qđ currit in absentia facit actionē minoris vitę:& in hoc lęsus est absens. Sed aduersus istā lęsionē non pōt restitui.l.pater qui castrē.j.de castren.pecu.&.l. qui bis.j. de ver.obl.Si ergo cōpleta est vsucapio in pñtia:perinde est ac si ab initio habuisset actionē tantæ vitę, quantę in pręsentia perdidisset.Nō ergo debet restitui quasi tota pscriptio in præsentia cucurrisset.Sed certè licet istud dictum Pe.sit verū in aliquo casu:tn̄ nō est verū generaliter, vt statim dicā ponēdo sol. quā teneo. ¶ Odof.voluit cōcordare istas opiniones dicens, aut rursus ignorat rem suā vsucapi: & habet locū opi. Bulg.& Io.aut sciuit:& habet locū opi.Mar.& sequaciū.hoc tenēt Iac.
a de are.& Cy.Sed hoc mihi nō placet[a]:quia si tota pscriptio cucurrisset in pñtia propter iustā ignorantiā:restitueretur:vt no. in.l.cum filius.§.in hac.j.de verb.obli.& per Dy.ni.l.ad dic.eo. ti.&.in.c.si quis in ius.extrà de reg.iur.li.vj. ¶ Venio ad quar-
b tum.s.ad opi.[b] quā teneo.¶Pro cuius euidētia debetis scire,ꝙ quædā sunt pscriptiones,in quibus quęlibet pars tēporis operatur effectum suū,vt præscriptio,quæ currit cōtra actionē psonalem,per quā principaliter reo, nihil queritur: sed actor perdit actionem suam,per suā negligentiam.l.sicut &.l.cū notissimi.C.de præscrip.xxx.an.& in his procedit determinatio Pe. quā.s.tetigi.quia ad illud tps,quod in absentia cucurrit,restitui nō pōt:ad illud,qđ cucurrit in pñtia nō restituitur, quasi actionem tantæ vitę perdiderit: vt dictū est. pro quo videt̄ casus.s. de mino.l.fi.& in his procederet op. Mar.& sequacium.Quędā sunt pscriptiones,quæ nō operant̄ effectum suum,in qualibet parte tēporis:imo nullo modo operantur,nisi toto tēpore completo,vt in pscriptione cōtra dn̄um alterius.Non enim querit̄ mihi pscribēti aliqđ de dn̄io,nisi toto tpe decurso.l.vsucapio.j. de vsuca.&.C.de pscrip.lō.temp.l.super longi.Nec exceptio querit̄ cōtra dn̄m,nisi in toto tēpore decurso.l. si quis emptionis.C.de præscrip.xxx.anno. Et ex his apparet,ꝙ in omni die vsucapionis fuit lęsus.debet ergo subduci tps absentię. & hoc probat tex.optimè in.d.l.cum miles.j.eo.&.l.qđ tpe.C.de rest. mil.nō cauillando literā.&.l.necnon.§.si quis sępius.j.eo. Nūc ad propositū in.§.nostro est verior lectu.Io.& Bul.quia loquitur in pscriptione rerū:qđ apparet, cū dicit si inchoata sit bonæfidei possessionis detentio:qđ intelligo verū, nisi tantū tempus cucurrisset in pñtia,ꝙ absorbuisset tempus petendę restitutionis:vt statim dicā,cū quærā,quādo istud ius incipiat cōpetere. ¶His expeditis, quę pertinent ad lect.§.venio ad materiā, quę hic tractatur in glo.Et debetis scire, ꝙ est duplex ius.s.officium rescindens:& istud est in integ.restitu. quę postulatur. Est & aliud,qđ dicit̄ iudiciū rescissoriū:& istud vocatur actio rescissoria, quę intentatur post habitā restitutionem in integ. de qua in.l.necnon.§.exemplū.j.eo.&.l.fi. C.eo.&.l. ab hostibus.& de cap.& postlimi.reuer.& insti.de ac.§.rursus. De primo videamus.s.de officio rescindenti. Circa qđ quero primò, quid sit.Secundò qn̄ cōpetat. Tertiò ad quid.Quartò intra quę
9 tempora.¶†Ad primū[c] dicunt quidā,qđ istud iudiciū rescin-
c dens est actio rescissoria.& hoc tāgitur in fi.gl.hic ibi.Sed quidam dicunt maioribus iure actionis subueniri, asserentes rescissorium statim eis reuersis dari &c.& fundant se per.l.fin.C.eo. vbi innuitur,ꝙ statim isti rescissoriæ præscribat̄,ergo est nata. Sed dic,ꝙ ibi præscribit̄: hoc est eius natiuitas impeditur: sed currit tempus officio rescindenti:hoc est beneficio petendi restitutionem in integrū.Dicit ergo gl.hic,ꝙ hoc est officiū iudicis,quod impetrat̄ à ptore viuo,qui dat restitutionē authoritate edicti ptoris mortui ad instar minoris:vt.s.de mino.l.ꝙ si minor.in fi.qua restitutione habita intentabitur rescissoria.Istud est verum,quod est officium secundū omnes do.vt probat̄ per tex.in.l.si quis stipulatus.j eo. Et ego probo per rationē: nam quandoꝗ verba edicti referuntur ad iudicem: tunc ex illo edicto inducitur officium iudicis,& ad ipsum iudicis officium recurrit̄:vt patet in edicto de minoribus. vbi dicitur, quæ res erit animaduertam:ex quo oritur officium iudicis:vt in.d.l.ꝙ si minor.s.de mino.in fin.& no.in.l.si soror. C.de colla.Facit.l.j.in princi.j.de colla do.dixi plenè in.l.j.j.de condi.ex lege.&.l.ij. de ali.lega.vbi videtur casus.sed istud edictū est huiusmodi.Di-
10 cit enī,si qua mihi iusta cā videbit̄ &c.¶†Sed quæro,quale sit
d istud officium iudicis:vtrū requiratur[d] libellus lit.cōtest.& similia.Innoc.extrà de in integ.resti.c.cum ex literis. videtur dicere, quòd aut istud officiū.s.restitutio,imploratur circa illud, quod factū est extra iudiciū:& tūc requirit̄ libellus,litis cōtestatio,& similia:vt in.c.si.extrà de offi.iudi. Et hoc est quod dicit̄ restitutio debet dari causa cognita:vt.l.in causæ.§.causa cognita.s.de mino.Aut petitur aduersus sn̄iam:& tunc potest expediri summariè,vt in officio iudicis,primum placet. Sed in hoc vltimo ego dicerem sic:aut restitutio petitur aduersus aliquod factū in iudicio,pterꝗ aduersus diffinitiuā sententiā:& tūc sine libello & lit.cōte.fiat summariè:vt.d.c.si.sic intelligo.l.diuus.s. de in integ.resti.& qđ no.in.l.fi.C.vbi & apud quem. Si verò petitur aduersus diffinitiuā sententiā: tunc puto, quòd debeat dari libellus,& lis cōtestari. Quod apparet:quia in integrū restitutio & appellatio ęquiparatur:vt.l.pręses.s.de minoribus. sed in causa appellationis:q̄ agitat̄ vtraꝗ parte præsente debet lis contestari:vt.l.j.C.ne in vna eadēꝗ; cau.li.tertio prouo. ergo & in ista restitutione.Pręterea hoc probatur in.l.minor autem magistratus.§.j.s.de minori.vbi apparet, quòd qn̄ petitur restitutio aduersus sn̄iam debent causę inseri,& nō obscurè,& incolorate peti.ergo apparet,quòd debet fieri solenniter:Prætereà cum restitutio in integrū possit peti corā alio iudice superiori: qs dicet hoc fieri p officiū iudicis mercenariū actioni deseruiēs cū de prima causa cognouerit? certè nō video:quia illud quod dixi de lite contesta.intellige, qn̄ hæc cā agitat̄ qualibet parte pręsente.Si verò agitaretur parte absente:tunc posset perueniri ad diffinitiuam:etiā lite nō contest.quod tangitur hic in glo. ibi.Et quia tm̄ in pristinū statum restituitur,videtur quod etiā absente parte possit dari &c. Quod intellige, vt plenè not. per doct.C.si vt se ab here.absti.aut.si omnes.in vlt.q.¶Venio ad
11 secundū.s.qn̄ incipiat† cōpetere istud officium iudicis.glo.hic & in.l.fi.C.de tempo.in inte.resti.respondet,ꝙ à tēpore reuersionis,subaudi & lęsionis complete. & ex hoc sequitur vna talis consequētia. Pone,ꝙ incœpta est pręscriptio. xxx.ann.me absente per annū.Postea reuertor, & sto præsens.xxix.annis. certè finita pręscriptione potero petere restitutionem ad illum annū,qui currit in absentia.Ita tenet hic gl.circa fi.ibi,ita si fuit absens primo anno &c.vide gl.¶Item ex hoc videtur,ꝙ si cōtra minorē.xxv.annis vltimo anno inciperet currere præscriptio.xxx.an.quod finitis.xxx.annis posset petere restitutionē in integ.& sic cū esset quinquagintaquinꝗ an.vel.lxv.si poneremus in præscriptione.xl.an.vt no.in.l.fi.C.de tē.in inte.resti. petē.Iac.de are.& Pe.habent hoc pro inconuenienti, vt not.in l.fi.C.de tempo.in integ.rest.in.v.q.nec mirū: cum ipsi teneāt opi.Mar.s.ꝙ qn̄ pscriptio completur,& currit in præsentia,nō restituit̄ aliquo modo:vt.s.dixi.meritò ista quæstio nō procedit:sed procedit ista q̄stio tenēdo opi.Io.& Bulg.do.Iaco.but. insti.de ac.§.rursus.tenet glo.simpliciter, & plus nō examinat Gul.de cug.qui tenet opi.Bulg.& Ioan.vt vidistis, dicit, quòd aut tps,quod currit in pñtia,est minus quadriennio:& pōt dari restitutio.Aut est plus quadriennio : & tunc secus:ne sit melioris conditionis ille, qui plus est negligens, ꝗ ille qui minus est negligens.Ille enim cōtra quē tota pscriptio currit in absentia,habet quadrienniū,& nō plus ille cōtra quē modica currit in absentia,vel pñtia posset habere.xxix. quod esset incōueniens secūdū istā opi. Tempus qđ currit in pñtia operat̄ duos effectus.s.quòd cōplet pscriptionē:& quòd absorbet tempus petēdę restitutiōis in inte.hoc videt̄ contra casum.l.necnō. §.si qs sępius.j.eo.vbi dicit̄,ꝙ si qs sępiꝰ cā reipublicę abfuit:ex nouissimo reditu tps restitutionis esse cōputandum. Prout enī ibi loquitur in tempore petēdę restitutiōis:vt ibi dixi secundū Iac.de are.nō debent cōputari ex nouissimo reditu:imo tempꝰ primi reditus minueret de tempore petēdę restitutionis in integrum,secūdū prędictā opi.& sic opi.Gul.videtur contra casum dicti.§. ¶ Mihi videtur sic dicendū:qnꝗ pscriptio habet duo tēpora:quia cœpit in pñtia,& finit̄ in absentia. & tūc fateor quod currit tps à die reuersiōis seu restitutionis : vt.l.fi.C. de tēpo.resti.in ītег.secūdū oēs.Qnꝗ cœpit in absentia & finita est ī pñtia.Et tūc secūdū Mar.& sequētes,ista q̄stio nō habet dubiū:quia nō dat̄ restitutio,secūdū nos, q tenemꝰ restitutionē dari aliquo casu ꝓcedit dubiū. Quo casu dic, aut erat in ptāte mei,q sum reuersꝰ,ne finiret̄ lęsio īcœpta:qa poterā agere,litē cōtestari,& siłia:& tūc puto verā opi.Gul.s.ꝙ si currit in præsentia tantum tps, quātū est quadrienniū:hodie non restituat̄.si currit minus eo tēpore, quod restat pōt petere restitutionē.Hoc patet per rationē suam. Hoc etiam probo quando

a ¶Non placet.Ad de Bar.in.l. A Emilius.s.de mino.

b ¶Scilicet ad opi. Sed Bart.in.d.l.qđ tēpore, tenet opi. Bulg.indistinctè.

POMATES.

c ¶Ad primum.Vide Iaso.in.§.rursus. in.j.&.ij.colum.instit. de act.vbi declarat.

d ¶Vtrū requirat̄ Et vbi proceditur. off.iud.an requirat̄ lit.cōtest. vide per dominū Ant. post Imo.ī.c. quoniam frequenter.§. sunt & alij.vt li.nō conte.& quod no.Bar. in.l.j.§.fi. de va. & extraordi.cog. Facit ꝙ in inquisitiōe dicimus,an lis contestetur. & vide et in.d.l.diuus.& not. Bal.in.l.fi.C.de tēpo.in inte.resti.& qđ no.in ru.de īterro.ac. per Bal.in.l. j.ff.de iu.om.iu. & ibi p Cy.in vlti.q.

negligentia adhibita in vno, tollit id, qđ eſt alterius beneficij:
tunc neglig̃etia nocet in illo beneficio: vt. l. fi. C. de his, q̃ à non
dño ma. & not. l. item ſi res. in princi. j. de ali. iudi. mu. cau. fac.
Sed hęc cauſa reſtõnis cõcedendę, cõtra cõcedẽtẽ p̃ſcriptionẽ,
q̃ currit in abſentia eſt ęquitas: quia nõ potuit ſe iuuare. Cauſa
quare nõ daĩ reſtitutio cõtra p̃ſcribentẽ, q̃ currit in p̃ſentia eſt:
quia videĩ conſentire & alienare: vt. l. alienationis. j. de verb. ſi-
gni. Et ideo ꝑ iſtã patientiã pręiudicaĩ etiã in tp̃e petendæ re-
ſtitutionis. ad qđ optimè facit. ſ. proxi. §. ſi dãni. Pręterea vi-
deo in filio inſtituto ſub cõditione poteſtatiua, ſi negligit im-
plere conditionẽ: & ſi reperit ſe lęſum & præteritũ, nõ põt con
queri: quia in ptãte ſua erat, ne lędereĩ: vt. l. ſuus quoq́. §. j. & . ij.
j. de hęre. inſti. Ita cũ hic in ptãte ſua erat, ne lędereĩ: lęſus non
debet audiri. Pro hoc facit: quia ſequerenĩ incõueniẽtia illa: ꝙ
peioris cõditionis eſſet minus negligẽs, q̃ plus, & ꝙ plus de tp̃e
habet ille, q̃ plus negligeret, q̃ ille qui minus. q̃ abſurditas de-
bet euitari: vt. l. ſcire oportet. §. aliud. ſ. de excu. tut. Si verò non
a erat in ſua poteſtate impedire, ne lędereĩ[a]: tũc ꝓcederet gl. &
tẽpus inciperet currere à die lęſionis cõpletæ, licet per mille an
nos differret: vt. l. j. §. annus. j. q̃n actio de peculio eſt annalis. &
l. bouẽ. §. pe. de ædil. edic. Exemplũ: pone ꝙ teſtator me ſub ſti
tuit filio ſuo poſt mortẽ ſuã, ſub cõditione, ſi intra annum à die
mortis teſtatoris darẽ. x. Titio: modò intra annum, quia erã ab-
ſens cauſa reipublicę, nõ dedi. adhuc nõ ſum læſus: quia nõ ex-
titit cõditio ſubſtitutionis. Certum eſt, ꝙ cõditione pendente,
debeo reſtitui: vt. j. l. proxima. §. eum quoq́. etiã ſi multũ diffe-
ratur cõditionis euentus vltra quadriẽnium: vt. d. §. annus. & . d.
l. bouẽ. §. pe. Prædicta vera, niſi læſio cõtingeret ex ſñia iudicis:
tũc enim receptũ eſt propter vtilitatẽ: vt à die latæ ſententiæ
currat tempus, nõ expectato cõditionis euentu: vt. j. q̃n ap. ſit.
l. j. §. biduum. ¶ Quãdoq́ p̃ſcriptio habet plura tempora: quia
fuerũt plures abſentiæ vna præſentia: & tũc tẽpus cõputaĩ ex
die vltimi reditus: vt. d. l. necnõ. §. ſi quis ſæpius. j. eo. Tempus
enim alterius præſentiæ, nõ abſorbet tempus petendæ reſtitu-
tionis. Ratio: quia nõ põt dici verè negligẽs, licet aliquo tp̃e ſte
terit, quo nõ fuerit cõqueſtus: fortè quia cogitabat vel præpa-
rabat ſe ad litigandũ: ſed ꝓpter nouã abſentiã fuit impeditus.
Vnde tempus primæ abſentiæ, nõ attenditur propter nouum
caſum abſentiæ: vt. l. & in totũ. j. de impe. in rebus do. fa. & iſta
12 poteſt eſſe ratio dicti. §. ſi quis ſæpius. ¶ † Venio ad tertium,
& quæro intra q̃ tẽpora? & dic intra annũ vtilem: hodie intra
quadriennium cõtinuum: vt. l. fi. C. de tẽpo. in integrum reſti.
qđ eſt verũ ſecũdũ gl. noſtros. q̃n reſtitutio petiĩ aduerſus con
tractũ: vel aduerſus læſionẽ cõtingentẽ ex tẽpore maiori qua-
driẽnio. Sed ſi petereĩ aduerſus læſionẽ minoris tp̃is: tũc illud.
ſ. reſtitutio, deberet peti intra tãtum tẽpus, quantum eſt illud.
Terminari autẽ debet intrà quadriẽniũ: ita tenet gl. hic. & exa-
minat latius. j. e. l. ſed & ſi per prætorem. §. quoties. & . ſ. de mi-
no. l. interdum. & . ſ. de in integ. reſti. l. diuus. & . l. fi. Alij dicunt,
ꝙ ſemp intra quadrienniũ. & iſtã opi. tenẽt Iac. but. Pet. & Cy.
quã refert multũ latè. C. de tempo. in integrũ reſti. l. fi. in. vj. q.
Dñs Io. andr. dicit, qđ de ipſa opi. eſt caſus extrâ de in integ.
reſti. c. j. in clemen, vbi põt peti intra quadriẽniũ, etiã aduerſus
lęſionẽ minoris tẽporis. ¶ Ego teneo opi. glo. noſtræ per rõnes
& leges allegatas ꝑ eam in. l. ſed & ſi p̃torẽ. §. quoties. j. eo. quæ
rõnes vrgent. Ad dictũ. c. j. rñdeo, qđ eſt caſus: ibi pro iſta opi.
Debes enim ſcire, ꝙ minori nõ currit tempus petendæ reſtitu-
tionis in integrum: vt. l. fi. C. de tempo. in integ. reſti. pet. ſed ec-
cleſia ſemper eſt minor. Ergo videbaĩ, qđ nunq́ curreret ſibi
quadrienniũ: ꝓpter qđ ſtatutũ fuit, vt eccleſiæ curreret qua-
driẽnium à die lęſionis: vt in. c. j. de in integ. reſti. in. vj. & ſic in
tp̃e quadriẽnij tractaĩ, vt maior: Ideo inſurgebat dubiũ, vt q̃n
minus datur ad petendũ reſtitutionẽ: vt puta aduerſus lęſionẽ
minoris tp̃is: an eccleſia ſimiliter debeat habere minus temp9,
ſicut maior. Et rñdeĩ, vt in. c. j. extrâ de in integrũ reſti. lib. vj.
quòd imo eccleſia ſemp habet quadriẽnium continuũ, ſiue ad-
uerſus tp̃s maius, ſiue minus. q. d. licet in alio maiore ſic diſtin-
guatur: volumus illã diſtinctionẽ nõ habere locum in eccleſia.
Ad aliud incõueniens, qđ datur: pone, qđ quis eſt lęſus in vna
die: ergo in vna die habebit neceſſe petere reſtitutionem. Iſtud
videĩ incõueniens. Reſpõdeo qđ debet ꝓponere vna die ſub-
ducto quodã modico tp̃e ante, qđ datur ad præparandum ſe,
vt dixi. ſ. circa principium: & ſubintelligiĩ anteà ve, ſicut poſt-
13 eà ve. ¶ † Quartò quęro, ad qd competat iſtud officiũ iudicis?
Rñdeo hic in glo. circa lectu. §. ſunt opi. tam in prima q̃ in ſecũ
da mag. gl. Nam quidã dicunt, qđ daĩ, vt reſtituatur poſſeſsio.
Quidam dicũt qđ datur ad hoc, vt tempus vſuſcapiõis ſubdu-
catur de medio: vt. ſ. vidiſtis: qđ tangitur in. l. qui proprio. §. itẽ
quæritur. ſ. de procura. & ꝑ Cy. in. l. quo tp̃e. C. de reſtitu. milit.
in. iiij. q. & per Dyn. & Iacob. but. in. §. rurſus. inſtitu. de actio.

a ¶ Impedire ne læderetur. Ad hoc vide omnino per moder. poſt Bar. in. l. j. §. biduum. j. quando appel. ſit.

¶ Tu dicas latius, & ad euidentiã præmitte, qđ illud reſtaurat
reſtitutio, qđ abſtulit lęſio: vt. l. qđ ſi minor. §. reſtitutio. ſ. de
mino. Q̃nq́ ergo ꝓpter abſentiã, ętatẽ, vel aliã iuſtã cauſam q́s
lædiĩ: quia perdit poſſeſſionẽ tantũ: & tunc ad illud debet peti
reſtitutio: vt. l. ait prætor. §. itẽ ei. j. eo. & tũc non habebit aliud
neceſſe ꝓbare: niſi propter abſentiã ſe perdidiſſe poſſeſſionẽ:
vt ibi. Q̃nq́ quis priuatur dñio, vel actione ſibi competente: &
tũc reſtituitur, vt illa præſcriptio, vel aliud obſtaculũ de medio
ſubducatur: vt hic, & . l. quo tempore. de reſtitu. mili. ſecundum
opi. Ioã. & Bulg. Q̃nq́ quis lædiĩ propter abſentiã, vel aliã cau
ſam in poſſeſſione, & ꝓprietate: & tũc reſtituetur ad poſſeſſio-
nẽ, & proprietatẽ. Et ita poteſt intelligi alia opinio poſita ſup
hac. leg. & ita intelligiĩ gl. in. d. l. qui ꝓprio. §. item quęriĩ. Q̃nq́
quis lęditur: quia nõ acquirit: & tũc reſtituitur, vt acquirat: ita
qđ actio inſtituiĩ per prętorẽ, vt. l. ſi quis ſtipulatus. j. eo. & ſic
14 cõpetit reſtitutio ad illud, in quo læditur. ¶ Et ex his † habes
qualiter libellus fiat: nam debet fieri, vt ponanĩ cauſæ explici-
tè: vt. l. minor autem magiſtratus. ſ. de mino. Nunc haberemus
videre de ſecũdo: ſcilicet de actione reſciſſoria, ſeu de iudicio
reſciſſorio, qđ per ſe eſſet vna alia repetitio: de quo fortè dicã
in. l. necnon. §. exemplo. j. eo. & iſta dicta pro nunc ſufficiant.

SVMMARIVM.

1 *Error iuſtus licet habeatur pro titulo, quo ad præſcriptionem, non tamen quo ad excludendam petitionem hæreditatis.*

IVlianus. ¶ Miles abſens reſtituitur ad-
uerſus poſſeſſorem hæreditatis,
vel emptorem ab eo, ſi adeat: aliâs ſecus. hoc dicit.
¶ Oppo. ad iſtam leg. miles eſt tutus iure cõmuni:
quia ꝑpetuò põt adire, ſeu vſq́ ad. xxx. annos: vt. l. licet. C. de iu
re delibe. ergo non eſt neceſſaria reſtitutio. ¶ Glo. legit duob9
modis. Primò, ꝙ hic miles fuit inſtitutus ſub conditione pote-
ſtatiua, ſi aliquis fecerit intra certum tempus: quod quidem nõ
fecit propter militiam: ideo adire non poteſt abſq́ reſtitutio-
ne, & ideo petit reſtitutionem. vide gloſſ. Mirandum videtur,
qđ glo. dicit. nam ſi debebat impleri conditio intra certũ tem-
pus: & ſic erat conditio poteſtatiua: ſi non ſtetit per eum, habe-
tur pro impleta. vt. l. quæ ſub conditione. §. quoties. j. de condi.
inſti. & . l. iure ciuili, de condi. & demonſtra. & ſic non eſt opus
reſtitutione. Sol. dicit glo. ꝙ ſi miles ſciuit ſe inſtitutum ſub di-
cta conditione: & potuiſſet eam implere: non tamen de facili
propter impedimentum militiæ. igitur quia poterat, & nõ fe-
cit, currit tempus; ſed reſtituitur. Simile not. in. l. j. C. de reſti. mi
li. & ibi dixi vobis plenè. Secũdo modo legiĩ. dicit gloſ. poſito,
qđ poſsit adire de iure cõmuni, petit reſtitutionẽ: nõ vt adeat:
ſed vt poſſit vendicare res vſucaptas. ¶ Contra hanc ſecundã
lectu. oppo. ꝙ hęc lex nõ procedat: quia petitio hęreditatis nõ
datur cõtra titulo poſſidẽtẽ: vt. l. regulariter. j. de peti. hęre. Iſte
ergo poſſeſſor aut non habebat titulum: & non pręſcribit lon-
go tempore: aut habebat titulum: & tunc nõ poteſt etiam con
ueniri de iure communi, petitione hęreditatis, abſq́ inſtantia
militis: nec poteſt dicere, ꝙ hic loquiĩ de præſcriptio. xxx. an-
no. ſeu longiſſimi tẽporis, ſecundũ glo. quia iſta erat incognita
ſecũdũ iſta tẽpora. qđ no. Idẽ no. in. l. qui occiderit. j. ad legem
aqui. poſteà dixi in. l. in omnibus. j. de actio. & obliga. ¶ Ad cõ
trariũ reſpõdet glo. notabiliter. & intelligit, ꝙ habebat iuſtam
cauſam credendi ſe hæredem: & ſic habetur pro titulo quo ad
vſuſcapionem, & pręſcriptionẽ: vt. l. Celſus. de vſuſcap. ¶ No-
1 ta hic diligenter, † qđ licet iuſtus error habeatur pro titulo, quo
ad pręſcriptionem, vel vſuſcapionẽ: non tamen habetur pro ti
tulo quo ad excludendam petitionem hęreditatis. Secundò op
po. qđ emptor nõ poſſit cõueniri: quia eſt habitur9 regreſſum
contra poſſeſſorem: vt. l. ſed & ſi lege. §. item ſi rem. j. de petit.
hęre. Sol. intellige quòd non erat habiturus regreſſum contra
poſſeſſorem: vel poſſeſſor erat malę fidei.

SVMMARIVM.

1 *Doctor qui debet habere ſalarium annuum, ſi abeſt cauſa reipublicæ, nihilominus habet ſalarium.*

Eum quoque. ¶ Abſens cauſa reipublicę reſti-
tuiĩ, vt perinde percipiat cõmo-
da, ac ſi p̃ſens eſſet. h. d. Vel ſic: abſens reſtituitur, vt capiat le-
gatũ, qđ amiſit, ꝓpter conditionis defectũ. h. d. ¶ Quæro pro
declaratione ad quid reſtituatur? Glo. dicit, vt pecuniã capiat,
non autẽ vt reſtituaĩ actio: quia eam non amiſit. Quidam alij
moderni dicunt, ꝙ reſtituatur actio: Nõ enim eſt lęſus in pecu
nia, ſed in hoc: quia deficit cõditio: ideo reſtituiĩ ad hoc, vt ha-
beatur pro impleta: & ex hoc cõpeteret actio. Qđ ergo hic di-
citur, reſtituitur. ſ. vt legatum capiat ſibi relictũ: & ſic cõpetit
actio pro eo. ¶ Op. ſi nõ ſteterit per eum, habetur perinde ac ſi
eſſet impleta: ergo de iure cõi põt petere legatum: vt. l. qui con
cubinam. §. vxori. j. de lega. iij. & de conditio. & demonſtra. l. ſi
quis ita.

quis ita. Glo. soluit concedendo contrarium, ꝙ hic restituitur de iure communi. Vel dic, ꝙ ibi impediebatur per aduersarium verè. Tu tamen dic, ꝙ hic loquitur in casu, in quo impediebatur esse in Italia: ideo non debebat habere legatum: quia alterius fauore erat hoc adiectum: vt. l. Seio. in princi. ꝗ. de annu. leg. & de condi. & demonstra. l. illis libertis. & quod no.
1 C. de leg. l. j. propter priuilegium tamen militis restituitur: vt hic. ❡† Vltimò ista lex facit pro doctoribus, qui debebant habere salarium annuum: nam si absunt causa reipublicę, nihilominus debēt habere salariū. ad idem l. si quis stipulatus. ꝗ. eo.

a SCiendum.[a] ❡ Restitutio ex hoc edicto non fit vbi quis certat de lucro, cum alterius iniuria: nec fit ex fictione postliminij: cum postliminiū non porrigatur ad ea, quę sunt facti. & cessat restitutio vbi ęquitas cessat. h. d. cum duabus legibus sequentibus. ❡ No. restitutionem non concedi, vt quis lucretur cum damno alterius.

DEnique. ❡ Summata est cū precedēti. ❡ Not. ꝙ sine possessiōe nō ꝓcedit prescriptio. ❡ Itē no. ꝙ fictio postliminij nō habet locū in his, q̄ sunt facti. Et sic no. ꝙ possessio non restituitᷣ ꝑ postliminiū. Bar.

SVMMARIVM.

1 *Fictio cessat ubi cessat æquitas.*
2 *Possesio quando sit iuris, & quando sit facti?*
3 *Fictio uniuersaliter fingitur in his, quæ sunt facti: rarò, uel nunquā in his, quæ sunt iuris.*
4 *Fictio est triplex.*
5 *Fictio postiminij, ut locum habeat, quid requiratur?*
6 *Postliminium habet duo capita.*

1 NEc vtilem. ❡ Not. † ꝙ fictio cessat, vbi cessat ęqtas. Item not. ꝙ primus dn̄s non perdit dominium, nisi alteri acquiratur. dixi in. l. si ego. s. de nego. gest. ❡ Contra gl. quæ dicit: dominiū esse in pendenti. op. ꝗ. eo. l. ait prætor. §. item ei. Sol. vt ibi. ❡ Oppo. de. d. l. ait pretor. §. hi planè qui. &. ꝗ. de vsusca. l. si is qui ꝓ emptore. &. l. iusto. §. fi. sol. dicit glo. hic per se possidebat: ibi loquitᷣ de possessione, quā captus habebat ꝑ subiectas personas. ❡ Opp. ꝗ. de vsusca. l. cœptā. So. regula est, ꝙ prescriptio sine possessione non procedit. Fallit in aliquib⁹ casibus, vt ibi. l. rerum mistura. §. labeo. eodem titu. & per Dyn. in. c. sine possessione. extrà de reg. iu. lib. vj. ❡ Item opp. dicitᷣ hic, ꝙ possessio est facti. Contrà imo iuris: vt. l. peregrè. in prin. de acqui. pos. &. l. possessio. eo. titu. & no. in. l. j. in prin. eo. titu. vbi diffinitᷣ,
2 ꝙ possessio est ius insistendi. &c. So. cōcedo, † ꝙ possessio est iuris: tamen qn̄q; habet in se multū facti & parū iuris. Qn̄q; multū iuris & parum facti. Aliquādo multū iuris & multū facti. glo. hic tangit & in. l. j. C. de acqr. pos. qđ examinare est longum. dico plenè in. l. si is qui ꝓ emptore. ꝗ. de vsusc. ❡ Op. hic dicitᷣ, ꝙ fictio postliminij nō habet locū in his, quę sunt facti. & glo. no. generaliter non fingi circa facta. Econtrà, vt plurimū fingitᷣ circa facta. nam fingitᷣ natus ille, qui non est natus. & l. qui in vtero. s. de sta. ho. Fingitᷣ retro fuisse quis in ciuitate: vt. l. retro. de capti. Et esse in ciuitate est facti. Fingitur viuere qui est mortuus: vt. l. bello. de excus. tut. & tamen est facti. Fingitur mortuus ille, qui viuit ingrediens monasterium, damnatus, deportatus, & similes: vt. l. Deo nobis. C. de epis. & cler. &. l. si necem. §. si deportatus. de bo. li. Fingitur pecunia numerata, & à me ad te profecta: vt l. singularia. ꝗ. si cer. pet. Fingitur facta traditio rei, vt habuistis in. l. solutū. §. sol. ꝗ. de pig. act. & in omnibus consimilibus casibus. Et istud est verum.
3 Et ideo dico, † ꝙ fictio vniuersaliter fingitur super his, quę sunt facti. Rarò, vel nunq; super his, quę sunt iuris, vbi potest inducere secūdū veritatē: & iō in oīb⁹ nō est fictio. Exēplū autᷣ. sed episcopalis. C. de episc. & cleri. ❡ Item exemplum in his, qui infamantur ipso facto, vt. l. j. de his qui no. infa. Cū enim pōt facere secūdū ỽitatē, nō facit secūdū fictionē: vt. l. quia ratio. de cōdi. insti. ❡ Modò ad ꝓpositū ꝑ intellectu hui⁹ legis, & ad eui-
4 dētiā rei scias, † ꝙ triplex est fictio. Sicut enim naturalr, aut aliqua res, quę nō est inesse producitur: aut producta destruitur: aut vno modo producta transferᷣ in aliā. Ita per fictionē, quędā est fictio inductiua, vt qn̄ fingitᷣ esse qđ nō est. Quędā est fictio priuatiua: vt qn̄ fingitᷣ nō esse, qđ est. Quædā est fictio trāslatiua: vt qn̄ id, qđ est vno mō, fingitᷣ esse alio mō. Et ista tertia pertinet ad legē nostrā, & est nostra materia: cum fictio postliminij fingit eū, q reuertitᷣ hodie, retro fuisse in ciuitate: vt. l. retro. &. l. postlimi-
5 niū. in prin. ꝗ. de cap. † ❡ In hac fictiōe sciēdū est, ꝙ ad hoc vt locū habeat, requiritᷣ primò, ꝙ subsit ęquitas: vt. d. l. postliminiū. qua cessante cessat fictio, vt hic. Itē requiruntᷣ extrema habilia. Habet em̄ hęc fictio duo extrema: extremū à quo, & extremū ad qđ. Et si aliqđ istorū extremorū esset inhabile, cessaret fictio. Exemplum, ratihabitio retrotrahitᷣ. sed si hodie cū ratū habeo, nō posset negotiū geri: ratihabitio nō traherétᷣ retro: quia est defectus extremi à quo: vt. l. bonorū. ꝗ. rem ra. ha. Silr legatarius fingitᷣ dn̄s retro à die mortis testatoris. Sed qd si hodie cedēte die legati, res est perempta? certè nō pōt fingi retro: quia est inhabile extremum à quo: vt. l. huic scripturę. ꝗ. ad leg. aquil. facit. ꝗ. de ver. ob. l. eum qui in fin. &. l. quoties. de nouationibus. ❡ Itē vides, ꝙ donatio facta à viro vxori, confirmatᷣ morte & retrotrahitur: vt. l. donationes. C. de dona. inter virū & vxo. Quod intelligitᷣ quantū ad fructus, nō quātū ad dn̄iū: quia dn̄iū nō potest queri vxori cōstante matrimonio, quo tpe fuit facta donatio: ergo nō pōt fingi retro quęsitū: quia est defect⁹ extremi ad qđ. ita no. in. l. ij. C. de inoffi. do. li-

cet quędā gl. dicāt cōtrariū. ❡ Itē aliud exēpli. s. e. l. ab hostib⁹. §. j. nā nat⁹ apud hostes, si reuertitᷣ, nō habet iura postliminij simpliciter. Ratio: quia ibi defi-
6 cit extremū ad qđ. nūq; enim fuit capt⁹. ❡ † Secundò sciēdū est, ꝙ postliminiū habet duo capita. Vnū secūdū veritatē: quia eoipso, qđ capt⁹ reuertitᷣ, recuperat secūdū veritatē oīa sua iura. Scđm est secūdū fictionē: quia fingitᷣ retro fuisse ī ciuitate: vt. l. retro. &. l. postliminij. ꝗ. de capti. ❡ Tertiò est sciendū, ꝙ possessio habet plurimū facti, quā quis habet ꝑ se, & eā nō recuperat statim cū est reuersus: nisi eā apprehēdat: vt. l. cū heredes. ꝗ. de acqui. pos. Quia ergo statim nō recuperat cū reuertitᷣ, apparet ꝙ non pōt fingi retro possedisse: quia est inhabile extremum à quo. Et hoc est, qđ voluit dicere ista glo. cū ea, quæ sunt facti nō recuperantᷣ eo reuertēte postliminio: ergo nō fingitᷣ retro possedisse, & vsucepisse. Exemplū in possessiōe, quā retinem⁹ per filiū, vel ꝑ seruū, in cā peculiari: illa eoipso, qđ reuertitᷣ etiā ignoranti acquiritur sibi: meritò fingitur retro vsucepisse: quia est habilitas extremorū. Et hoc est, qđ glo. ibi dixit in solutione contrarij, ibi per subiectas personas. & ista est ratio eorū, quę habuistis no. s. eo. in. l. ab hostibus. §. j. de eo qui nascitur, si non reuertitur: cum prius q̄ reuertatur non potest fingi legitimus: quia deficit extremum à quo. De habilitate extremorum tangit Cy. C. de sen. pas. l. fin. & hanc materiam plenissimè declaraui in. l. si is qui pro emptore. ꝗ. de vsuca. & hæc materia fuit, quam primò repetij existens in scholis. a

SVMMARIVM.

1 *Constitutione episcopi cauente, quòd qui non soluerit legata intra tres menses, sit excommunicatus: si agatur contra filium, quòd non soluit legata, & producatur testamentū: ex hoc non probatur excommunicatio: sed debet probari ipsum non soluisse.*
2 *Contumax uerus ut quis dicatur, & poßit perueniri ad secundum decretum, debent requiri amici.*

b ITem ait prætor.[b] ❡ Hic incipit Iuriscōsultus examinare secūdū caput edicti. & breuiter hoc ītendit, quod qs acqsiuit, ꝑpter suā absentiā, cū nō esset b defensus, in ītegrū restituitᷣ. Itē q dicit aliquē nō defensum, debet ꝓbare. h. d. & ponit prio ỽba materia
1 liter. ❡ Venio ad ỽsi. hęc aūt. Dicit † cōstitutio epi, ꝙ q nō soluerit legata intra tres mēses, sit ipso facto excōicat⁹. Ago: quia nō soluisti legata pr̄is tui, & ꝓduco testamētū. Queritᷣ vtrū sit ꝓbata excōicatiō: certè nō: qa debeo ꝓbare te nō soluisse. ita dicit Inno. extra decē. c. sup. qđ Cy. tāgit aliqualiter in. l. ij. C. de iure emphyteo. casus est in. l. hoc iure. ꝗ. de ỽb.
2 obli. & ibi examinaui plenè. ❡ † Vltiō no. ꝑ hāc. l. & gl. quę est in. l. hęc autē. ꝗ. qui. ex cau. in pos. ea. ꝙ ad hoc. vt quis sit verè contumax, vt possit ꝑueniri ad secūdū decretū, ꝙ debeāt reqri amici. Quod examinat Cy. in. l. cū ꝓponas. C. de bo. autho. iud. pos. ego plenè in. l. si finita. §. Iulianus. ꝗ. de dam. infect.

SVMMARIVM.

1 *Practica citandi amicos ad defensionem alicuius.*
2 *Negatiua, ubi est causa intentionis alicuius, qui dicit, debet probare.*
3 *Furiosis datur restitutio, & etiam aduersus eos.*

1 ERgo. ❡ † Not. istam legem, ex qua colligitur practica, quòd fiat preconium, quòd quicunque vult defendere talem, compareat. No. per glos. in. l. hęc autem. quibus ex cau. in pos. eatur. ❡ † Itē not.
2 casum, quod vbicunq; negatiua est causa intentiōis alicuius: ille qui dicit debet probare. Nam hic peto restitutionem contra absentem: quia non defendebatur. & sic videtur casus ad quęstionem de constitutione episcopi. de qua dixi in. l. proxi. §. hęc autē.
3 ❡ Item no. † ꝙ furiosis & aduersus eos datur restitutio: sicut conceditur absentibus, & contra absentes. facit. ꝗ. de fideius. l. marcellus. & ibi no.

AIt prætor. ❡ Contra præsentē, qui ex causa secum agendi potestatem non facit, in integrū restitutio conceditur. h. d.

a ❡ Sciendū. & facit ad not. quæsti. quę ponit Bal. in. l. penul. iu fin. C. de repu. hęre.

b ❡ Item ait pretor. facit. l. iij. §. peñ. ꝗ. iud. sol. Bal. in rub. de suc. edict. Andr. Barba.

SVMMARIVM.

1 *Ius usufructus, quasi poßidetur respectu domini, non quo ad extraneum.*

Is autem. ¶ Captus ab hostib⁹ non potest vsucapere. & reuersus ad hoc nõ restituetur: sed restituetur, vt fructus recuperet. h. d. ¶ Opp. q̃d possessio non recuperetur captiuo redeũte: vt. s̃. eo. l. deniq̃. & l. cum hæredes. de acq. pos. Sol. nõ recuperat̃ ipso iure virtute postliminij: nec fingitur retro possedisse: sed per restitutionẽ in integrum eam recuperat: vt hic. ¶ Opp. dicitur hic, vel vsusfructus, quasi possessionem &c. Contrà, vsufructuarius possidet rem verè & naturaliter, vt. l. naturaliter. j. de acqui. pos. Malè ergo dicit hic, quasi possessionem. Rñ. in vsufructuario debetis considerare duo. Primò fundum ipsum, & illum possidet verè & naturaliter: vt in cõtrario. Itẽ debemus considerare ius vsusfructus: & istud ius quasi possidetur ciuiliter. Nam possessio vera in eo non cadit: cũ sit qd in corporale. vt. l. seruus. §. incorporales. j. de acq. rerum
1 do. vide glo. ¶ Videtur ergo † velle gl. q̃ ius vsusfructus quasi possideat̃. Idem no. in. l. si plures. §. deiectum. j. de vi & vi ar. & in. d. l. naturaliter, in prin. vt pos. l. vlti. In contrarium: sicut est separata causa possessionis & dñij. l. naturaliter. §. nihil cõe. de acquirẽ. pos. Ita causa vsusfruct⁹ & possessionis: vt. j. de acq. pos. l. permisceri. Sed cõstat, q̃ quis nõ dicitur quasi possidere ius dominij, vt. d. §. nihil cõmune. ergo nec ius vsusfructus. Rñ. Debetis scire, q̃ in incorporalibus, nihil est aliud possessio, q̃ aduersarij patientia: vt. l. quoties. j. de ser. & ideo ad habendam quasi possessionem requiritur, q̃ dominus sciat quem vti, vt. l. ij. C. de serui. Dico ergo quòd quantum ad extraneum, non possum dici, quasi possessor iuris, quia ei⁹ patientia non tribuit mihi quasi possessionem: sed separata est hmõi possessionis, & vsusfructus causa, si est possessor: vt. d. l. permisceri, sed respectu domini põt dici quasi possessio iuris. Ita debet intelligi hic. Facit quod habuistis in. l. arborib⁹. §. vsufructuarius. & §. seq. j. de vsufru. hæc omnia tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Captiui cur usucapiant per subiectas personas.*
2 *Captiui quare præscribũt contra actionẽ: nõ autem fundum?*
3 *Dispositio. c. possessor. de reg. iuris, libr. sext. non habet locum in præscriptione debitoris contra creditorem.*

Hi plane. ¶ Captiui p subiectas personas possunt præscribere, & ab actiõibus cõpetentibus liberari: & eo casu contra ipsos re
1 stitutio cõcedit̃. h. d. ¶ † Quæro q̃ est ratio qd̃ vsucapiunt per subiectas personas, & non per se. Dixi ĩ l. deniq̃. s̃. eo. quia statim eo reuerso recuperat illam possessionẽ absq̃ alia eius scientia, vel facto. & sic
2 reperiuntur extrema habilia. ¶ † Quæro quę sit ratio qd̃ præscribãt cõtra actionẽ: non autem fundũ? Ratio est ista. Fundi præscriptio causatur à possessione præscribentis: & sine ea nõ procedit: vt. l. sine possessione. j. de vsuscapio. sed captiuus non possidet: ergo &c. Actioni verò nõ præscribitur ex possessione debitoris: sed solum ex cursu temporis, & negligentia non petentis: quod currit illo existente
3 in captiuitate, sicut si essent in ciuitate. ¶ † Et per
a hoc^a dico, qd̃ capitulũ: possessor. extrà de regu. iur. lib. vj. non habet locum in præscriptione debitoris contra creditorem. quia ista præscriptio non procedit ex possessiõe, sed ex negligẽtia actoris. Casus est in. l. seq. §. si viã. j. de vsuca. & ibi plenè dixi. Barto.

SVMMARIVM.

1 *Latitatio requiritur tempore primi & secundi decreti, ad hoc ut uenditio locum habeat.*
2 *Dilatio datur propter absentiam aduocati.*

Deinde. ¶ Hic incipit exponere illa verba secũmve. &c. h. d. Qui nõ patit̃ secum litem contestari ex causa iusta, vel iniusta, cõtra eũ restitutio cõceditur, si quid ex hoc q̃sierit. hoc dicit. ¶ Op. dicit̃ hic secum ve agẽdi potestatẽ nõ faceret. Cõtrà: quia sola citatiõe pperuatur actio, vt. l. sicut. & l. cũ notissimi. de præscri. xxx. annorũ. ergo nõ est necessaria restitutio. ¶ Dicunt quidam, q̃ hic nõ fuit consentus pro executione. Alij dicũt quòd illa lex intelligitur solum in actione in rem. Tu potes dicere, qd̃ in præscriptionibus, quæ currebant ex sola negligentia non petentis, hodie sit immutatum per dictã legẽ: sicut dicã in. l. vlti. & ibi no. s̃. de eo, per quem factũ erit. ¶ Oppo. q̃ tale damnũ restituatur per officium iudicis contra cõtumaces: l. non ignoret. C. de fructi. & lit. expens. & in aut̃. de exhi. reis. §. nihil. Glo. respondet, quòd ibi loquitur de dãno rei, non actoris. Vel aliter plenius subuenit̃ per in integ. resti. q̃ per illud officium iudicis: ergo illud officium non tollit restitutionem: vt habuistis no. s̃. de mino. l. Aemilius. ¶ Opp. de iudicijs. l. ij. §. in omnibus. Solu. intelligitur illa secundùm istam. ¶ Procedo in glo. quæ est ibi, & sic non potest fieri
1 talis missio &c. Iac. de are. † allegat istam leg. cũ hac glo. qd̃ ad hoc, vt fiat venditio est necesse, q̃ quis latitet tempore primi & secũdi decreti. Si enim nõ latitat in primo decreto, nõ põt fieri missio, ex qua pcedit venditio: vt hic in gloss. Ita dicit ipse in. l. Fulcinius. in princi. ex qui. cau. in pos. ea. & ego in. l. si finita. §. Iulian⁹. j. de dã. infect. ¶ Item no. ex hac. leg.
2 & glo. qd̃ † petitur dilatio propter aduocatos^b. Hoc
b intellige quando aduocatus est lõgo tempore absfuturus: vt. l. si longius. in princi. j. de iudi. Et declara istud, vt no. per glo. & Inno. extrà vt lit. nõ contest. c. j. & de dila. c. ij. & in Spec. de dila. ver. circa aduocatos. & per Cy. C. de dila. l. j.

c **Sed & si per prætorem.**^c ¶ Op. gl. ĩ aut̃. vt spõ. lar. §. hoc quoq̃. Dic, ibi loquitur de tempore instantiæ: hic de tempore actionis. Alij dicunt, q̃ ibi restituitur, sicut hic.

Aduersus. ¶ Contra absentem ex causa necessaria conceditur restitutio: ipse verò nõ restituitur, nisi cum procuratorem dimittere non potuit, vl' dimisit & mortuus est. h. d. Facit. l. fi. s̃. de in integ. rest.

Hæc clausula. ¶ Contra eum, q non põt vocari in ius, conceditur restitutio. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata per sortes, uel gratiam ualet: sed contra eam dat̃ restitutio. secus si per pecuniã: quia est nulla ipso iure.*
2 *Bannitus de communi non auditur. Idem.*
Excommunicatus per contumaciam.

d **Ait prætor.**^d ¶ Si per negligentiã, vel per dolum iudicis cõtingeret, vt pereat ius agendi, restituit̃: secus si culpa acto
1 ris. h. d. ¶ No. ver. item per magistratum. † q̃ quãdo cunq̃ per sortes, vel per gratiam sententia esset lata, potest peti restitutio in inte. Facit. l. seruo inuito. §. cum prętor. ad Trebel. Sed si per pecuniam: esset ipso iure nulla, vt. l. venales. C. quando prouo. nõ est
2 necesse. ¶ † No. ex ver. sed & si dũ. casum, q̃ exbãni
e tus^e de cõmuni nõ debet audiri: & eodem modo excommunicatus per contumaciam.

Si feriæ. ¶ Propter ferias repentinas, si aliquis læditur: datur restitut. secus si propter ferias solennes. h. d.

f **Quoties.**^f ¶ Vsucapiõe rescissa, tempus absentiæ tãtum restituitur. hoc dicit. Glo. examinat vnam. q. quã dixi in. §. sed qd̃ simpliciter. No. hic causas absentiarũ. quod dic plenè vt dixi in. l. fi. s̃. de in integ. restitu.

Item inquit. ¶ Hic Iurisconsultus exponit vltimã partem edicti. Materiam huius. §. habes plenè per Cynũ in. l. quo tempore. de resti. mili. & de in integ. resti. l. fi. & ex qb. cau. ma. l. fin. & p Dy. & alios. insti. de act. §. rursus. & per canonistas, extrà de in inte. resti. c. j. & j. eo. l. necnon. §. si quis sæpius. cuius materia est eadem cum illa, quam modò vides.

g **Nec non.**^g
Quod eis. ¶ Hoc vidistis. ĩ. l. mut⁹. s̃. d' pcur. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio, qñ petitur ad tẽpus tantũ: tũc datur tantũ tẽpus ad petẽdã restitutionẽ, quãtũ est illud, in quo quis fuit Lesus: & non ultra.*
2 *Læsus in maiori tempore anni, restituitur ad totum annum.*

Si quis sæpius.

---

a ¶ Et per hoc. Et malè. vide. d. Anto. in. c. fi. de præscrip. d. Pet. de Ancha. in c. ij. de re iudic. Angel. in. l. j. C. de iud. in rep: Bald. in aut̃. ad hoc. C. de vsur. & in. l. oẽs populi. de iu. & iu. in. q. an statuto caue̊. Andrę. Barb.

b ¶ Propter aduocatos. An licitũ sit petere dilationẽ pter aduocatos, idẽ dicit. Inn. in. c. pastoralis. de offici. de leg. qñ impedit notarius deputat⁹ ad scribendum acta iudicij. & sequuntur doct. in. l. si lõgius. ĩ prĩ. j. de iu. & Bar. ĩ l. quædã. §. nihil. de edẽ. & ibi dixi. Et ad Bar. hic addo p eũdẽ i. l. sed si vni⁹. §. fin. de iniur. & ĩ. d. l. si longius. & ĩ. l. fi. ff. de va. mune.

POMATES.

c ¶ Sed & si per prętorẽ. Vide multas limitatiões ad hoc p Alexã. l. j. §. fi. ff. si qs ius dicẽ. & l. j. §. in operis. ij. not. de ope. no. nũ.

d ¶ Ait prætor. Et adde Bal. i. l. fi. §. j. in princi. C. de bo. quæ lib. Et ad intellectũ huius tex. & gl. vide q̃ dixi post Bar. ĩ. l. j. §. fi. ff. si qs ius dicẽ. non obt. quod no. Vide doc. in. c. ad abolendam de hære.

e ¶ Casum, qd̃ exbãnit⁹. Quod est not. dignũ. vide Bar. in c. j. de mu. pe. vbi dicit, si actor non vult respõdere ĩ reconuentione: quòd potest iudex denegare sibi audientiam, & mandare alijs iudicibus, q̃ eũ nõ audiãt. & dicit esse gl. sing. Andr. Barb.

f ¶ Quoties. Limita, vt p Bar. & docto. in. l. si ita stipulatus essem abs te. de verbo. obli. in fi.

POMATES.

f ¶ Quoties Limita, vt p Alexan. l. si ita stipulat⁹ essem abs te. in. j. col. vlti. notabi. de verb. obli.

POMATES

g ¶ Necnõ. Reprobat Alexã. l. cum fi iussami. §. in hac. vlti. ver. j. de verb. oblig.

Si quis sæpius. ¶ Iste. §. secũdũ gl. legit̃ tot⁹ in tpe, qđ resti
tuit̃: secũdũ Iac. de Are. legit̃, ꝙ principium
loquat̃ de tẽpore. j. quod restõ petit̃: & ista lec. est multũ clara. & ideo pri-
mò secũdũ eã pono casum, & breuiter. h. d. Tẽpus ad petẽdã restitutionẽ
incipit currere ex nouissimo reditu. Itẽ pluriũ absentiarũ tẽpora iũgunt̃,
vt simul restituant̃. h. d. secũdũ Iac. de are. secũdũ hoc debet exponi, dũ di
cit annũ dam⁹ ad restituendũ. i. annũ restituimus. Anteꝗ̃ veniã ad lec. gl.
a dico, ꝙ tot⁹. §. põt intelligi in tpe: [a] ĩtra qđ petit̃ restitutio. ¶ Ad euidẽtiã
1 scias, † ꝙ qñ restitutio petit̃ ad tp̃s tm̃: tũc tãtũ tp̃s habet quis ad petendũ
restitutionẽ, quãtũ est illud, in quo fuit lęsus, & nõ vltra: vt. l. diuus. š. de in
2 integ. resti. & de mino. l. interdũ. & ibi not. tetigi in. l. ab hostib⁹ †. §. sed qđ
simpliciter. š. eo. Nũc ad ꝓpositũ in prima parte. §. nõ mutatur casus. in
secũda mutat̃, vt loquat̃ de tpe, ĩtra qđ restitutio petit̃, & clarior est cas⁹.
Sed secũdũ gl. totus iste. §. loquit̃ in tpe, ad qđ restitutio petit̃. Secũda di
uidit̃: quia primò loquit̃ in genere. secũdò circa prædicta mouet vnũ du-
biũ: ex quo apparet exẽplũ dicti generalis. Secũda ibi, sed si oẽs. In prima
particula dicit gl. ꝙ potest intelligi duobus modis: primos duos modos re
probat. ¶ Venio ad tertiũ, & põt legi. duobus modis. Primò in lęso perfe-
ctè: in prima absentia. Secũdò in lęso p̱ secũdã absentiã, non perfectè lęso
ex prima. Ad euidentiã scias secũdũ opi. quòd si aliqs est lęsus in tẽpore,
& post lęsionẽ fuit p̃sens & negligens: tãtũ sibi min⁹ restituit̃ de tpe, ꝗ̃tũ
negligẽtia fluxit: vt. l. ab hostib⁹. §. sed qđ simpliciter. š. eo. secũdũ lec. gl.
Pone ergo casum sic. Possedisti rẽ meã duob⁹ annis me p̃sente: postea, ter
tio anno, me absente: & sic in prima absentia fuit p̱fecta tua vsucapio:
& ego lęsus domũ fui reuersus: & steti p̱ sex mẽses, ĩ qb⁹ fui negligẽs. Post
eà fui absens p̱ alios sex mẽses & rediј, certè ab vltima die isti⁹ reditus fiet
dinumeratio tẽporis, qđ debet mihi restitui. s. vt tm̃ sex mẽses mihi resti-
tuant̃. & illi q cucurrerũt ĩ negligẽtia subducant̃. h. d. ꝓut loqt̃ ĩ lęso p̱fectè
in prima absentia. Secũdo modo legit̃ ĩ lęso p̱ secũdã absentiã. & gl. ponit
casum clarè. Quęlibet lect. põt esse bona. Ad primã partẽ op. de. l. ab hosti-
bus. §. sed quod simpliciter. š. e. Sol. legẽdo ꝓut dixi, nõ ob. ¶ Op. ad secũ-
dam partẽ, & videt̃, ꝙ nunꝗ̃ restituat̃ annus integer, si in anno fuit lęsio:
Nam qñ fuit reuersus, est impossibile, quòd nõ cõcurrerit aliquod tp̃s in
præsentia, quod debebat subduci: vt. š. dixi in prin. huius. §. Glo. sol. dic vt
in ea. Secũdò op. gl. ꝙ impossibile sit, ꝙ aliqđ tempus subducat̃ occasiõe
negligẽtię. nam modicũ tp̃s post reuersionẽ habet̃ loco absentię, vt in. d. §.
sed quod simpliciter. ergo post illud modicũ tẽpus erit aliud modicũ tp̃s
loco absentiæ. & iterũ aliud modicũ tempus post illud: & sic itur in infini
tũ: & nũꝗ̃ erit negligens. Sol. gl. quòd modicũ tp̃s primũ habet̃ loco ab-
sentię: vt in illo nõ dicat̃ negligens: nõ vt post illud sibi det̃ aliud modicũ
tp̃s: quia cessat ratio. Potuit enim in primo tpe sarcinulas cõponere, aduo
3 catũ quęrere, & similia facere. ¶ † Quęrit glo. quid si aliquis lęsus est ma-
iori tempore anni? Certè totũ restituet̃. casus est in prin. §. nostri secũdum
vnã lec. gl. Vltimò gl. facit, ꝙ Bul. ex hoc. §. fundabat duas opi. suas: vt in
glo. quas examinauim⁹ in. d. l. ab hostib⁹. §. sed quod simpl'r. š. eo. h. d.

Si cum in prouincia. ¶ Qui est in loco, vbi põt cõue
niri. pręsens esse videt̃, nisi ha-
beat exceptionem fori. h. d. Vel sic. Qui est in cõi p̃ria præsens esse vr̃. h. d.
¶ No. quòd non potest imputari actori, si nõ citauit reum, quem sciebat
habere exceptionẽ fori, posito quòd ipso iure conueniri possit.

Exemplo. ¶ No. hũc. §. & iste. §. nõ indiget summario. sed de-
bes scire ad euidentiã, qđ illi cui est p̃scriptũ ꝓpter
absentiã nõ competit actio, nisi restitutione pręhabita. & illa actio restitu
ta vocat̃ rescissoria: vt. l. fi. C. eo. & . j. proxi. §. & insti. de actio. §. rursus. & . l.
ab hostibus. C. de cap. Et durat anno, vt in honorariјs. versi. sed cũ rescissa.
j. de actio. & oblig. Dicit ergo Iuriscõsultus hic, sicut actio rescissoria non
põt intẽtari, nisi restitutione pręhabita: ita nec exceptio potest obiјci ab
eo, cõtra quẽ est p̃scriptũ, nisi primò redierit, & cõueniat̃ à p̃scribente. h. d.
& fortis est. §. iste. & istum. §. examinaui plenè in. l. nã postea. §. si minor. j.
de iureiuran. & est tex. qui hoc declarat in. l. exceptiones. in fi. de except.

In actione. ¶ In actione rescissoria veniunt fructus. hoc dicit.

CVm miles. ¶ Restitutio ex hoc edicto dat̃ contra
hęredẽ, sicut cõtra defunctum. h. d. No.
tex. ibi, cõiũctim &c. ¶ Op. ꝙ possessio ad hęredẽ nõ trãseat,
nisi apprehẽdat̃: vt. l. cũ hęredes. j. de acq. pos. & nõ cõtinuat̃ ni
si acquirat̃. Sol. quidã dicũt hic loqui de hęrede suo: nõ est verũ. Tu dic. ꝙ
possessio cõtinuat̃ ipso iure, vt in cõtrario. Et qđ hic dicit̃, verum est quo
ad vsucapionem: quia cõtinuatur & perficitur hęreditate iacente. h. d.

b Si is qui. [b] ¶ Post cõpletã vsucapionẽ, & etiã post rẽ alienatã, cõ-
cedit̃ restitutio. h. d. ¶ Quęrit gl. aduers⁹ quẽ fiat restitu-
tio? dicit gl. aduers⁹ vtrũq;. ar. l. ĩ causę. §. ĩterdũ. š. ti. ij. sed qñ restituit̃ aduer
sus vnũ: debet citari alius: aliàs nõ faceret tibi pręiudicium. vide gl. h. d.

Item ex reliquis. ¶ Gl. legit duob⁹ modis. Primò, quãdo
pręsens restituit̃ contra absentẽ. & istud
gl. reprobat: quia nõ bene adaptat̃ exẽplo posito in tex. Secũdò quãdo ab
sens restituit̃ cõtra p̃sentẽ. & ista põt esse vera, Pone ergo exẽplũ, vt in gl.
¶ Op. ꝙ pręsens restituit̃ cõtra absentẽ, vt. š. eo. l. ait p̃tor. in fi. Sol. contra
cursus tpis, vt puta: quia periret actio, bñ restituit̃ p̃sens cõtra absentẽ. Idẽ
si periret instãtia iudiciј, secũdũ ea, quę no. in. l. arbitrio. §. dolo. š. de dolo.
aliàs pręsens non restituit̃ cõtra absentẽ, sed absens
cõtra p̃sentẽ, sic vt hic colligit̃ secũdũ diuersas lect.
¶ Itẽ aduerte: quia illđ qđ dicit̃ hic ĩ reliqs causis,
nõ est ita gñaliter intelligendũ: vt solũ aduersus cur
sum tpis: vel aduersus aliũ actũ: vbi nõ ĩteruenit cõ-
sensus alteri⁹ partis: tũc non cõpeteret restitutio ex
hoc edicto: sed fieret restitutio p̱ actionẽ de dolo, vel
similẽ: vt no. š. de dolo. l. j. §. idẽ Põponi⁹. in gl. super
verbo in amittenda. sed si actio de dolo, vel similis
cessaret: & ęquitas suaderet, recurratur ad restitutio
nem ex clausula generali: vt. l. sed & si per prętorem
in fi. š. e. facit. j. de confes. l. pe. & quod ibi no.

SI is. ¶ Ista lex legit̃ in gl. duob⁹ mo-
dis: vno mõ magis no. Possessiõis
apprehẽsio habet vim contestationis &
actionẽ perpetuat. h. d. ¶ Op. rescissoria
nõ cõpetit, nisi restitutione ĩpetrata: vt. l. necnõ. §. a
exẽplo. š. eo. ergo hic nullo modo actio cõpetit. Sol.
intelligas hic restitutionẽ impetratã. ¶ Sed op. ĩpe
trata restõne, nõ est perpetua actio rescissoria: vt. l.
in honorariјs. ver. sed cũ rescissa. j. de act. & oblig. &
l. nã posteà. §. si minor. j. de iureiurã. Sol. dicas, ꝙ hic
fuit actũ rescissoria & peruẽtũ ad sentẽtiã. Ista lect.
dubiũ nõ habet. & ideo cõtinet diuinationẽ. vñ dicit
gl. ꝙ apprehẽsio possessiõis habet vim litis cõtesta-
tiõis: vt. C. de pręscrip. xxx. an. l. cũ notissimi. §. imo
facit. l. ampli⁹ nõ peti. in fi. rem ra. ha. vbi solutio, vel
repetitio solutionis habet vim litis contest. h. d.

[a] ¶ Intelligi in tempore. Vide gloss. & Bar. in. l. quo tẽpore. C. de restit. mili.

ABesse. ¶ Reipublicæ cã abesse qs
dicitur, ab ea die, qua qs vr-
bẽ egreditur, vsquequo reuertat̃, ob pu-
blicam vtilitatẽ, nõ causa propriј com-
modi. h. d. cum duabus sequentibus.

MIles. ¶ Facit ad quæstionẽ, quã po-
nit Cy. in. l. j. C. de iu. §. facti igno
ran. ¶ No. nunquid milites nostri tẽpo-
ris gaudeãt priuilęgio antiquorum mili-
tum? Et videtur, quòd non. dic vt ibi.

HI qui. ¶ Qui accipit, vel gerit officium
contra ius, officialium priuilegio
non gaudebit. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Ambasiatoribus infirmatis debetur salarium, quoad redire possint.* b

[b] ¶ Si is qui. & vide Bar. in. l. decem. de verbo. oblig. & no. Bald. in. l. j. C. de re pu. quæ fiũt in iudicio. & p̱ Bar. in. l. cũ fili⁹. in prin. de ver. obli. & in. l. pręuaricatoribus. de præua. & bar. & Bal. in. l. in causæ. la. j. §. interdũ. de mino.

Tandiu. ¶ Durante officio, dicitur quis
abesse causa reipublicę: & eo fini-
to, quoad redire poterit, secũdũ qualitatẽ personæ.
1 h. d. ¶ Not. arg. pro ambasiatorib⁹, † vt si infirman-
tur in ambasiata, debet eis solui, quoad redire pos-
sint. qđ tene menti: quia sępissime occurrit.

SVMMARIVM.

1 *Præsens contra absentem quomodo, & quãdo restituatur?*
2 *Statuto cauente, quòd si debitum non fuerit petitum, & executio facta intra. x. annos; creditor non audiatur: si creditor fuit missus in possessionem ex primo decreto, an sit interrupta præscriptio.*
3 *Factum esse aliquid, quando dicatur?*

IS qui reipublicæ.
¶ Ista lex legit̃ duobus modis principa
liter. Primò, qñ absens, qui dimisit pro-
curatorẽ: & habuit sententiã contrariã petit se resti-
tui contra pręsentem. Et istud prosequitur glo. vsq;
ibi, vel non auditur &c. Ibi ponit glo. secundam le-
ctu. s. quando præsens petit se restitui contra absen-
tem. Et dicitur hic, quòd si absens dimisit procura-
torem: per quem defendatur, quod præsens non au-
dietur. ergo à contrario sensu, si procuratorem non
dimisit audietur pręsens contra absentem & ad istũ
sensum contrariũ vadunt oẽs opp. factę in gloss. vel
possumus dicere, qđ iste op. respiciunt totã materiã
potius, ꝗ̃ legem. Hoc pręmisso pone casum secũdũ
verã lectu. absens causa reipublicę, legitimè defen-
sus, nõ restituit̃. h. d. ¶ Opp. de. l. sed & si per pręto-
rem. §. fi. š. eo. Sol. glos. multis modis. Finaliter tenet
vltimam so. dic de hoc plenè vt. l. fi. š. de in integ. re-
sti. ¶ Venio ad secũdã lec. secũdũ quã hoc intẽdit.
Si absens ꝓcuratorẽ dimisit, pręsens cõtra eum nõ
restituit̃: quia habuit quẽ cõueniret. h. d. & casus est
clarus. innuit à cõtrario, ꝙ si ꝓcuratorẽ non dimisit.

audietur. hoc dictũ est quasi per totum titulum spe cialiter. s. eo. tit. l. itẽ ait. ¶ Opp. quia etiam si nõ dimisit ꝓcuratorẽ, nõ põt restitui pñs cõtra absentẽ. Nã potuit interrũpere præscriptionẽ per solam cita tionẽ: vel ꝑ denũtiationẽ factã corã pside, Episcopo: vel ad domum: vt. l. vt perfectius. C. de anna. excep. si igitur de iure cõi potest esse cautũ, imputet̃ sibi si non fecit. ne concedat̃ restitutio. Glos. soluit duobus modis. † Primo debes scire, ꝙ eo solo casu pñsenti contra absentẽ denegat̃ restitutio: qñ absens plenẽ cõtra pñsentẽ defendit̃ cũ satisdatiõe iudicatũ solui: ita ꝙ actor põt peruenire ad suũ: vt. l. item ait prætor. in fi. s. eo. Qñ verò põt solam actionem perpetuare, vel vsucapionem, vel pscriptionẽ interrumpere: hoc actori imputari non põt. Ista prima solu. est vera, vt dicam. j. Alij dicunt, qđ l. cõtraria loquitur in quibusdam casibus specialibus: & in illis corrigitur ista materia: ego bene fateor qđ illa. l. loquit̃ in certis casibus specialibus: no tñ quod hęc materia corrigat̃: vt statim dicã. ¶ Item oppo. ꝙ contra absentem põt quis agere & mitti in possessionem ex primo decreto. Item potest fieri venditio ex secũdo decreto. qñ latitat: ergo pręsenti cõtra absentẽ põt esse plenẽ cõsultũ. nõ est ergo ęquitas cõcedẽdę restitutionis. Sol. dicit glo. qñ petebat̃ res certa rei ven dicatione, non põt petitor ꝓnunciari dñs: sed potest effici possessor tñ. & hoc post annũ: vt. l. si quis emptionis. §. sed & si qs. C. de prescrip. xxx. ann.[a] Si verò agebat̃ psonali, nõ poterat fieri venditio, nisi cõtra latitantẽ: sed solũ missio per quã missionem nõ interrũpit̃ pscriptio: vt. l. iij. in fin. j. de acqui. posses. Innuit ergò glo. qđ eo casu, quo latitaret: quia pręsenti cõtra absentẽ põt esse plenẽ cõsultũ: esset qđ sibi imputet̃, & denegaret̃ restitutio: nisi forte diceremus, ꝙ nõ erãt bona, quę posideri posint: vt. l. ait ꝑtor. §. fi. s. eo. Videte dñi: certẽ ꝓ solutione hui⁹ cõtrarij & ꝓcedentiũ, do vobis vnã regulã talẽ, ꝙ solũ vnũ remediũ impedit restitutionẽ in integrũ, q̃ con cedit̃ pñsenti contra absentẽ. s. si absens plenẽ defendat̃. Alia aũt remedia, q̃ cõpetũt pręsenti cõtra absentẽ, ꝓpter ei⁹ cõtumaciã: vt puta remediũ citatio nis, vel denũciatiõis, secũdũ. l. vt pfecti⁹. & simile. vl' remediũ missionis, vel venditionis primi, & secundi decreti: ista nõ impediũt hãc restitutionẽ. Hoc probat̃ ꝑ rõnẽ[b]: quia nõ põt absens obijcere pñsenti istã culpã, ex qua ipse lucrũ sentit: & ista culpa causat̃ ex contumacia sua. vt not. in. l. vendicantẽ. cũ. l. seq. j. de euic. Hoc probat̃ ꝑ tex. in. l. item ait ꝑtor. §. hæc autẽ. ver. eo. potius. s. e. ¶ Item no. † ad quæstionẽ.[c] statuto Asisij cauetur, ꝙ si debitum steterit ꝑ annos. x. non posit peti, nisi fuerit petitũ, & executio facta. Contingit ꝙ intra decenniũ fuit petitum debitum, & peruentũ ad misionem ex primo decreto. Querit̃ vtrũ sit interrupta pręscriptio? Rñ. Ista videt̃ veritas: qñq; missio in possesionẽ ex primo decreto fit cõtra aliquẽ, q nõ defendit̃: & tũc non põt dici quod videat̃ petitũ ꝑ lit. cõtest. nec qđ videat̃ executio facta: qđ apparet: qa ꝑ hoc nulla pscriptio interrũpit̃: vt hic no. in gl. Qñq; fit missio in possessionẽ ex primo decreto: quia nõ soluitur, cũ petitur executio instri, secũdũ formã statutorũ italię: q̃ volũt ꝙ instra habeãt executionẽ paratã. sicut sententia: tũc ꝓcedit dubiũ: quia executio cœpta est, non aũt pfecta: statutũ aũt reqrit ꝙ sit pfecta. ¶ Pro hu ius ergo † declaratiõe habem⁹ videre, q̃ando aliquid dicat̃ esse factũ. Ad cuius euidentiam est sciendũ, ꝙ quędã sunt, quę habẽt certã formã: vt dom⁹, quę cõ sistit ex solo, parietibus, & tecto: & tũc dicit̃ perfecta cũ habeat debitã formã: vt. l. si is qui. §. quedã. j. ad legẽ fal. Quedã sunt, quę nõ habẽt certã formam limitatã: vt murus. Item fouea, q̃ magna, siue parua dicit̃ fouea. In istis dicit̃ factũ eoipso, qđ est aliqđ cœptum: vt. l. v. §. operę. de verbo. signifi. & l. stipulatio. §. op⁹. de ope. no. nũ. Ad ꝓpositũ[d] executio nõ habet certã formã. Qñq; em̃ fit capiendo personã & detrudendo in carcerẽ: vt. l. j. qui bo. ce. pos. Qñq; fit capiendo pecuniã & solutionẽ: quãdoq; vno mõ: quãdoq; alio. Et ideò si est factũ aliqd de executiõe, verũ est dicere, qđ executio est facta. Pro hoc. d. l.

☙ POMATES.

a ¶ Præscriptio. xxx. an. vide Fely. ĩ in. c. illud. pe. colũ. versi. vj. conclu. de prescri.

b ¶ Qui reipubli. ꝑ rõnẽ. Adde glo. & doct. in. l. vt perfectius. de anna. exceptio.

c ¶ Ad qstio. Vide Bar. in. l. cum notissimi. in princ. C. de pscrip. xxx. anno. & ĩ. l. ij. §. fi. de vsucap. pro emptore. & in hac no. q. melius loquit̃ Bal. & clarius in. l. cõsentaneũ. in fi. C. qñ & quando iud.

d ¶ Nun. ad propositum. vtrũ pe missionem ex primo decreto, dicetur facta executio, per Bal. in. l. consentaneum. in fi.

v. §. opere. Pro hoc optimẽ. l. & si non fuit. §. qd ergo. de auro & argen. lega. ergo si est facta missio ex primo decreto: dicitur facta executio.

Si qua militi. ¶ Militi militanti temp⁹ accusationis non currit. h. d. Et hic vides casum, quòd magis subuenitur absenti, ꝙ minori: vt. l. auxilium. s. de mino.

Quod eo tempore. ¶ Absens[e] cã necessaria tñ, restituitur. h. d. vel sic: Deportat⁹ restitut⁹ habet beneficiũ huius edicti, pro eo tpe, quo bonis caruit. h. d. Quem casum no. & intellige hũc. §. si nõ po tuit dimittere procuratorẽ: vel dimisit, & mortu⁹ est secundũ distinctionẽ. l. Papi. s. de mino. ¶ Opp. qđ interim bona nõ erãt sua. Sol. quidã intelligũt hũc §. in relegato, q tenebat bona: & sic nõ fiat hic distĩctio, vtrũ retineat bona vel nõ: vt no. in. l. fi. de in integ. resti. & huic cõsonat tex. q dicit bona adẽpta nõ erãt. ¶ Sed ista lec. nullũ habet dubiũ. Pręterea facit in cõtrarũ iste tex. ibi quo in insula. & sic loquit̃ de deportato. & qđ ĩfra dixit, nõ erãt adẽpta: intelligo, ꝙ erãt publicata ipo iure: sed nõ erãt ĩcorporata, sed ꝑ aliũ possessa. vñ restituunt̃ bona, vt hic. Et sic facit pro ex bannitis, qui rebanniuntur. quod no.

Si quis Titio. ¶ Absenti restituitur actio cum onere suo. h. d. ¶ Not. hic vnam gl. quæ facit ad. q. de eo, qui stat in studio, non vt studeat: sed vt habeat fructus beneficiorum suorum: vt non debeat habere. Bar.

Si quis stipulatus. ¶ Sicut actio amissa restituitur: ita actio non nata per in integrum resti. restituit̃. hoc dicit. Quem casum no.

Is qui. ¶ Summat seipsam. & gl. ponit exemplum quam not. & bene: quia limitatur tota lex.

Vi reipublicæ. ¶ Absens contra absentẽ restituit̃. h. d. no. Glo. dicit hic, ꝙ pri uilegiat⁹ restituit̃, seu admittit̃ cõtra priuilegiatũ. ¶ Opp. de. l. verũ. §. fi. de mi. Sol. non est verũ hoc, ꝙ pscribẽs sit priuilegiat⁹: quia sola absentia nõ est cã priuilegij: sed absentia cũ lęsione. Præscribens ergo, licet sit absens, nõ lędit̃, & sic non est priuilegiatus: & sic nõ restituitur. de quo ꝑ Cy. in. l. quo tẽpore. C. de resti. mili. in vlti. q. & in aut. quas actiones. C. de sac. sanc. eccle. quod not.

De alienatio. iudi. mutã. cã facta. Rubr.

☙ *SVMMARIVM.* ☙

1 *Expensarum condemnatio, cum fit, nũ aliorum damnorum ratio haberi debeat?*

In hoc edicto habetur ratio interesse extrinseci, quod non habetur in iuramento de in litem iurando.

2 *Excusio quando agitur uigore huius edicti, contra tertium possessorem, non fit.*

3 *Alienatio quando est facta in clericum, uidetur facta causa iudicij mutandi: & habet locum hoc edictum.*

Omnibus. ¶ Iurisconsult⁹ primò commendat edictum. Secũdò ponit mẽtem edicti, ibi: & cũ intellexerit. Tertiò incipit exponere edictũ, ibi: itaq;. & hoc intẽdit. Qui rem alienat cã mutandi iudicium, actori ad interesse tenetur. h. d. ¶ Oppo. qđ debeat habere locũ constitutio. C. ne li. po. Sol. hic alienauit reus: ibi actor. Certẽ an istud edictum habeat locum actore alienante, dicam. j. e. l. pe. & fi. vbi de hoc est casus. Item oppo. ꝙ istud edictum, seu actio in factum, ex eo non habeat locum: nam victor victori condemnatur in expensis. l. properandum. §. sin autem. de iudi. Solu. glos. multum not. & ibi loquitur de expensis litis. hic etiam de alijs damnis.[f] quam solutionem mirabiliter not. Innuit enim[g] ista gl. & doct. nihil dicunt circa eam, qđ † per officium iudicis, per qđ fit condẽnatio expensarum

e ¶ Non erant sua. Et hic est glos. qđ deportato ꝑ sentẽtiã posint reseruari bona. de quo per Bal. in. l. iij. C. si pẽ. app. mors interue. in. l. j. C. de fideiu. An aũt posint alij dãnato reseruari alia iura, vt factio testamenti, & posse cõficere instrumẽta, vide Bal. in. l. & militibus. C. de testa. mili. post Cyn. Bar. Bal. Adde an iudex posit reseruare notario dãnato de falso potestatẽ cõficiẽdi instrumẽta. Bar. cõs. clxj.

f ¶ De alijs dãnis. No. mirabilem gl. ꝙ ꝑ officiũ iudicis, ꝑ qđ fit cõdẽnatio expensarũ, habeat̃ ratio de alijs dãnis. Et adde qđ no. gl. in. c. finẽ litibus. de dolo & cõtu. & ibi oĩno p. d. An. Ad. de Bar. in. l. eũ quẽ temere. ff. de iud. & Bal. ĩ. l. sancim⁹. in iij. col. C. de iud. Et ap. expensarũ non veniunt dãna Bal. in. l. term inato. ĩ fi. C. de fru. & lit. expen.

g ¶ Innuit em̃, ista gl. secũdũ illđ dictũ, consulo nunc Mutinę. vide no. An. in. c. finem litib⁹. de do. & contu. vbi istud dictũ refert & sequitur ibi do. Abb. facit, dictum Spe. in tit. de expẽ. §. j. ver. qđ si victor artifex. & Io an. an. ibi, vide Cy. in. d. l. sancim⁹. Andre. Barb.

☙ POMATES.

¶ Innuit. Vide Alexan. in. l. edita. vj. col. C. de eden.

pensarum non habetur ratio de aliȷs dãnis.Alio mo-
do potest solui:quia q̃nque victus releuatur ab expẽ
sis : quia fortè habeat iustam causam litigandi:vt.l.q
solidũ.§.etiã.j.de leg.ij.Q̃nque ꝓpter contumaciam
actoris.& loquit̃.l.properandũ.cõtra gl.videt̃ text.in
l.sancimus.C.de iu.&.l.non ignoret de fruc.& lit.ex-
a pen.ibi,post sumptus post dispẽdia.&c.Sol.q̃nque[a]
1 †expensę restituunt̃ rõne cõtumacię : tunc habetur
ratio cęterorũ dãnorũ:vt.d.l.sancim⁹. Q̃nque ratione
retardati processus:& tunc idem:vt.d.l.non ignoret.
Q̃nque ratiõe victorię tãtum:& tunc habet̃ ratio de
expensis litis , vt.d.l.properãdum.& ita loquitur ista
b gl.vel aliter[b]possumus dicere,quod leges cõtrarię lo-
quuntur in dãnis circa personã : quia fuisset lucratus
ex operibus suis,quę non fecit : quia habuit interesse
litis.Lex ista loquitur de damnis circa res contingen
tibus : & ideo notabiliter gloss.dicit in aliȷs rebus.&
facit.j.eo.l.iij.§.ex quibus. ¶Op.quod alia ratione
istud edictũ non habeat locũ.Nã habeo vtilem in rẽ
contra alienantem,quasi dolo desierit possidere:vt.l.
is qui dolo.&.l.parem.j.de reg.iur.Sol.dicit gloss.ma-
gis interest mea consequi rem,quã consequi rei ęsti-
mationem.Ideo propter istud interesse , quod est vl-
trà,proponitur istud edictum.Sed tũc instatur quia
propter illud plus,possum iurare in litem contra do-
losum,vt.l.qui restituere.de rei vendi.&.l.in actioni-
bus.de in litẽ iurã.dicit glos.certè iudex taxabit:vt.l.
arbitrio.§.j.s.de do.Ista nõ videtur sufficiẽs sol.quia
etiam in rei vendicatione, si volo eligere probare in-
teresse : & non iurare in litem ad hoc,vt iudex nõ ta-
xet:possum facere,vt nota.in.l.qui restituere.Dicen-
2 dum est†ergo,quòd in iuramento in litem non habe
tur ratio,nisi de ęstimatione rei pro quanto quis no-
let carere , vt.l.videamus.§.j.de in litem iuran.Sed in
hac actione habebitur ratio interesse extrinseci cu-
iuscunque dãni.Ideo istud edictum est necessarium.
Oppoñ.C.ne.lic.pot.l.j.solu.ibi,quãdo actor alienat:
hic quando reus . vnde quando alienatio fit ex parte
actoris,vtrũ habeat locum istud edictum,dicã in.l.fi.
j.eo.vbi est casus.¶Quęrit glo.quãdo agitur vigore
huius edicti , vtrũ debeat procedere discussio contra
possessorẽ.Pla.quòd sic , vt.l.iij.§.ex quibus.j.eod.gl.
dicit contrariũ,quod dictum gl.debet intelligi,quan-
do interesse est euidens discussione nõ facta,vt puta
res est vsucapta ab emptore : vel ille alius possessor
non reperit̃,vel est in partibus valde remotis : vñ ius
3 agẽdi est euidẽter difficile.¶†Vltimò not.quòd ca-
c nonistę dicunt,qđ q̃n fit alienatio in clericũ,[c]videt̃
nobis constitui durior aduersarius:& videt̃ facta cau
sa mutandi iudiciũ:qa nõ põt cõueniri sub iudice no
stro:& habet locum istud edictum,vt extrâ eo.c.j.

SVMMARIVM.

1 Donantes res super quibus dubitant moueri controuersiam
pijs locis tenentur hoc edicto:quia piæ causæ fauetur.

QVia etiam.
Sed & si hominem.

¶Qui alienando facit causam fauorabiliorẽ ex par-
d te sua tenetur hoc edicto.h.d.¶No.istum casum,[d]vt
1 dixi in summario.Et sic†facit contra eos , qui res de
quibus sperant controuersiam,donãt in causam piã:
quia durior sit conditio aduersarij. Quoniam iudices
fauent causis pijs,& personis religiosis , vt.l.sunt per-
sonę.in fin.de religiosis.¶Sed quęro,quomodo scie
tur istud interesse ? si enim precessit discussio contra
possessorem,hoc est,contra istum manumissum:aut
actor vincet, & sua non interest : quia prętor non fa-
uet libertati.Aut succumbet:& tunc etiam sua nõ in-
terest : quia apparet ipsum non fuisse dominũ.Solu.
potes dicere,quòd antequàm fiat discussio,statim fa
cta manumissione,potest perpendi interesse, videli-
cet quantum minus valet illa actio : quia seruus ma-
numissus est , vt.l.j.§.si hęres.j.ad Treb. ¶Et idẽ in-
telligas in casibus,quibus alienatio fit. Et sic non erit
necessaria discussio:vt.s.dixi secundum gloss. ¶Vel
dic,ꝙ egit contra seruum, & succubuit:cum semiple
nè probasset de iure suo:ita,quod si cõtendisset cum
alio,qui se dominum diceret : sibi fuisset delatum iu-
ramentum.sed quia contendebat cum eo,qui erat in
quasi possessione libertatis,succubuit:quia prętor fa-
uet libertatibus.& sic apparet interesse.

SVMMARIVM.

1 Conditio nostra alienatione quot modis deterior fiat?

e **Item si locum.**[e]¶Primò vidistis,q̃n
interest nostra aliena-
tionem factam nõ esse rõne personę.in qua facta est
alienatio:quia forensis rixosus videtur potẽtior.Item
q̃n interest nostra rõne rei alienatę : qa in causam fa-
uorabiliorem:nũc loquit̃ q̃n interest nostra rõne na-
turę actionis.& breuiter hoc intendit.Si actio contra
eum,cui facta est alienatio,competit in minus:aliena
tor hoc edicto tenetur.h.d.¶Et ad euidẽtiã pręmitte
1 †quòd q̃nque per alienationẽ fit deterior cõditio nr̃a
rõne personę,in qua facta est alienatio,vt.l.j.& se.&
l.quia etiã.in princ.s.eo.Q̃nque fit deterior ratiõe rei
alienatę in fauorabiliorẽ cãm,vt in p̃cedẽti.§.Q̃nque
fit deterior rõne natę actiõis,q̃ est cõtra eũ,cui facta
est alienatio,cui cõpetit in minus:& tũc loquitur iste
§.q̃nque cõtra eum,cui facta est alienatio , cõpetit in
nihil , & tunc loquitur sequens.§.¶Op.quòd etiam
cõtra alienantẽ dat̃ interdictũ, quod vi aut clã.vñ vr̃
obstare.j.quod vi aut clã.l.denique.§.fi.sol.fateor qđ
illud interdictum datur ad impensas tantũ,sed istud
edictum datur ad omne interesse. Interest enim mea
nõ litigasse cum diuersis personis,& nõ agitasse duo
iudicia,cum ab initio sufficiebat vnum iudicium : vt
l.ne in plures.j.de exerci.actio.

SVMMARIVM.

1 Vendens & tradens rem, quam quis possidebat sine titulo,ad
quam habebam publicianam,tenetur hoc edicto.
2 Obligatio,qua quis se adstringit promißione , de non facien-
do opere in fundo meo,num ad emptorem transeat?

Opus quoque nouum. ¶Si alie-
natio,obligatio : vel actio extinguitur : alienator hoc
edicto tenetur.h.d.Et sic differt à pręcedenti:quia su-
prà actio datur in minus:hic in nihil. Tene mẽti hũc
1 §.facit†ad hanc quęstionem,[f]ego habebam cõtra te
f publicianã pro quadã re,quã possidebas absque titu
lo. Tu eam vendidisti cuidã,& tradidisti:& sic cõtra
eum,qui habet titulum , & possessionẽ ego non pos-
sum vincere:vt.l.siue autem.§.si duobus.j.de publici.
g Certè teneris[g]ex hoc edicto:vt hic.Simile si teneba-
ris petitione hęreditatis:quia possidebas pro hęrede,
vel pro possessore:vt.l.regulariter.de peti.hęre.& alte
ri alienasti causa mutandi iudicium.& sic abstulisti
mihi illam actionem : teneris actione in factũ ex hoc
edicto . ¶Oppo.de.l.fin.j.de ope.no.nun. Sol.fateor,
quod in emptore datur interdictum de ope.no.nun.
ad patientiam,vt ibi:non ad impensam.& sic nõ est
cõsultum plenè actori. Aliȷ soluerunt aliter:quod dic
2 plenè,vt dixi in.d.l.fin.¶Vltimò gloss.inducit†istud
h in argumentum ad quęstionem[h]:si promisit tibi sub
pœna non facere opus in fundo meo:quomodo ista
obligatio non transeat ad emptorem , & istud vide-
tur probari per.l.vltimam.j.de contrahen . empt.&
Dy.tenet in.l.vlti.de oper.no.nun.tetigi etiam in.l.si
sub vna.§.fi.de verb.ob.vbi gl.tangit.Ratio:quia est
obligatio personalis .sed si constituisset ius reale : vt
promitto non ędificare in fundo,ne obscurentur lu-
mina domus tuę,vel ne impediat̃ aspectus:tunc ser-
uitus realis afficeret fundum penes quẽcunque iret.

SVMMARIVM.

1 Iudex,qui malè iudicauit appellatione pendente , ab eius sen-
tentia poterit in syndicatu cõueniri ad interesse expensarũ.

Ex quibus. ¶Hęc actio dat̃ ad interesse
expensarum, vel alterius incõ
1 moditatis.h.d.hunc.§.allegaui in vna quęstiõe,†quã
hic disputaui de iudice,qui per imperitiam male iu-
dicauit:& ab eius sententia est appellatum:& pendẽ
te appellatione iudex syndicatur:vtrum possit con-
ueniri actione in factum , ex quasi maleficio.Vr̃ qđ
i nõ,[i]quia sententia à qua est appellatũ,non lędit par-
tẽ:vt no.in.l.vlti.de va.& extraord.cog . determinaui,
ꝙ potest conueniri ad interesse expensarum.ar.hu-
ius.§.&.l.sine.§.cum autem.&.§.marcellus.j.rem ra.
habe.Quod plenè dic,vt in illa quęstiõe,quę incipit
à sententia iudicis,qui ma.iu.

a ¶Sol.q̃nq;. Licet
Ang.videat̃ tenere
cõtrariũ & malè.in
l.si finita.§.Iulia.&
ibi dixi post Bart.
in.ix.colũ.de dam.
infec.

b ¶Vel aliter.No.ĩ-
tellectũ ad.l.ꝓperã
dũ.§.finaũt alteru-
tra. & in.l.sancim⁹.
C. de iudi. adde
Barto.& alios post
gl.ibi in.l.j.§.fi.si qs
ius dicẽti.& in.l.nõ
ignoret . & in.l. eũ
quẽ temere.j.de iu-
di.& p Bart. p illũ
tex.in.l.si procura-
tor.j.rem ra. ha . &
Pau.de cast. Tu o-
mnino vide.d.Ant.
in.c.finẽ litibus . de
do.& contu . Vide
tñ Bal.in.d.l.sanci-
mus.in.vij.q.

c ¶Alienatio in cle-
ricum . vide Cy.&
Bal.in.l.qui stipen
dia.C.de ꝓcu . vbi
dicunt,ꝙ pręsumit̃
fraus eoipso, quod
cessio est facta cle-
rico vel potentiori.
& Bal.in.l.p diuer-
sas.ĩ.j.q.C.mã . Ex
hoc not.qđ si alie-
naret̃ ĩ talẽ psonã;
cũ qua cã deberet
necessario compro
mitti,vigore statu-
ti idẽ esset fortè, cũ
nõ posset cõueniri
sub iudice. Cogita
tñ.& facit quod in
simili no. Barto.j.l.
ꝓxi.§.opus.& pro
dicto Bart.hic facit
glo.in.l.ij.in prin.q
satis.cog. & vide.j.
eo.l.itẽ.§.fin. Adde
quod Ro. consilio.
cccccxviij.dicit de
mẽte.Host. Innoc.
& Spe. ꝙ cessio nõ
põt infringi eo so-
lo:quia facta in cle
ricum , licet si fiat
fraude,& simulatè.
& hũc dicit esse in-
tellectũ.c.ij.de alie.
iudi.mut. cã facta.

d ¶Quia etiã.§ . sed
& si hoĩem.casum.
Et ar.huius.§.dice-
bat Bar.in.l.j.§.j.in
fi.j.de app.vnũ no.
verbum. dic vt ibi.

e ¶Itẽ si locũ. & di-
cit Bald. in.l.j.in.j.
colũ.C.cõi diui . ꝙ
ꝓuisio hui⁹ tit . nõ
impedit dñij trans-
lationẽ,sed facit te-
neri venditorẽ ad
interesse.

f ¶Opus quoque
nouũ . facit ad hãc
q.facit,qđ in simili
not. Bartol.in.l.j.in
fi.s.eo.

POMATES.

g ¶Certè teneris .
Istud multum no.
Ia.§.sed iste.in.iiij.
col.insti.de act.

h ¶Ad q̃onem.Bal.
in.l.ea.l.C. de con.
ob.cau.& Cyn . &
Bal.in.l.iij.C.de ser
ui.Bart.in.l. flumi-
nũ.§.adijcitur.j . de
dã.infec.ibi Bar. &
facit qđ no.Bal. in
l.si patruus . in.j.q.
C.cõia vtri . iu. vbi
allegat hęc no.vide
qđ dixi post Bart.
in.l.Iulianus verũ.
j.de condi.inde . se-
cũdũ Ia.bu. Adde
quæ ibi posui in.d.
§.adijcitur . secũdũ
Ioan.andr.

i ¶Videt̃ ꝙ non.tñ
iudex in syndicatu
tenet̃ pti ad expen
sas,licet à sñia eius
sit appellatũ . Ad-
de Bar.in.l.si mino
ris.de admi.Tu. &
qđ no.imo.in.c.sę-
pe.de ap.& dixi in
l.j.j.de appel.

In voluminibus
nostris tam antiqs
quã modernis , qõ
hic adducta inci-
pit,iudex p imperi
tiã Alexã. Loseus.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio de qua in hoc.§.impedit litis ingressum.*
2 *Defendere ubicunque quis se paratum ait, ac si posideret, debet promittere rei restitutionem, sub pœna non interesse.*
3 *Pœnam in prætorijs stipulationibus, licet quis non cogatur inserere: tamen quando quis uult actionem propositam excludere, & defendere se sub alia, cogitur cauere sub certa pœna.*
4 *Offerenti se sponte partitur.*

Quid ergo. ¶Si alienãs paratus est defendere, ac si posideret, hac
1 actione non tenetur.h.d.¶†No.ꝙ ista exceptio impedit lit.conte.super hac actiõe:ex eo quod dicit denegandam actionem.¶Op.Iste qui alienauit, tenetur
rei vendicatione tanquàm dolo desinens posidere:
& ideo nunquã interest actoris agere ex hoc edicto.
Rñ.dicit gl.Imo eius interest, vt vidisti notatum.s̃.e.
l.j.Et si dicas: ergo offerendo se pati iudicium ac si
posideret, nõ facit cessare interesse actoris: cuius contrarium hic dicitur.Rñdeo imo. Nam offerendo se,
non habeo necesse probare hoc, ꝙ dolo desierit posidere.Item non habeo necesse agere cum alio in alia
prouincia.Item intelligo istum tex.quando se offert
paratum pati iudicium, ac si posideret omnino: videlicet quia rem ipsam restituet:& sic cauebit de restituenda re in casu victoriȩ sub certa pœna.Si enim
sic non promitteret interesse actoris non cessaret: &
ideo hoc edictum locum haberet.ita dicit gl.quã glo.
a no.& vide.Ex qua gl.no.diligẽter[a] duo. ¶Primum,
2 †vbicũque lex dicit de hac exceptione paratus sum
defendere, ac si posiderem: intelligitur, quod ꝑmittat restitutionẽ rei, sub magna poena, nõ interesse, vt
hic.& sic debet intelligi.l.& lege.§.item si rẽ.j.de pet.
hȩre.cũ fit mẽtio de hac exceptione, vt.l.de illo.j.de
b nox.& dixi in.l.si actor.s̃.de procu. ¶Secundò no.[b]
3 †quòd licet regulariter in prȩtorijs stipulatiõibus nõ
cogat quis inserere poenã, vt.j.de prȩto. stip.l.fi.&.s̃.
ɋ satis.cog.l.ij.& ibi no.tñ illud est verũ, qñ quis promittit iudicatũ solui. Vel de defendendo in actione
c proposita: secus in eo,[c] qui vult actionẽ ꝓpositã excludere, & defendere se sub alia. Tunc enim cogitur
cauere sub certa pœna, vt hic secundũ istã gl. Quod
aũt ista gl.sit vera probat ex necessitate: qa aliâs per
hanc obligationẽ, nõ cessaret interesse actoris, quod
4 tene mẽti.¶†Vltimò no.ꝙ parcit offerenti se spõte.

SVMMÆRIVM.

1 *Edictum de alien.iud.mu.ca.habet locum etiam in re mobili.*
2 *Possessor bonæfidei ab initio, si postea contrectat, non committit furtum.*
3 *Iudex, qui per imperitiam iudicauit, tempore syndicatus, non potest partem repellere ex eo: quia non appellauit.*

Item si res. ¶Licet alienatione non extinguat actio, sed præscriptiõe, per alienationem
alienator hac actione tenetur.h.d.¶Op.
res furtiua non potest vsucapi, vt instit.de vsusca.§.
furtiuæ.sed alienando & tradendo alteri: tunc res efficit furtiua: ergo &c.Item hoc fit dolo, quod requirit istud edictum, vt.j.l.proxi.ergo non potest præscribi, & sic nõ alienari.& sic trãsferri dominiũ. Hui⁹
1 †timore dicunt quidam, quòd iste ti.seu hoc edictũ
d nõ habet locũ in rebus mobilibus.[d]Hoc est falsum:
vt.s̃.e.l.j.&.l.iij.in prin.in eo, quod dicit de alienatiõe
facta in hominẽ alterius prouinciȩ. Nam si ibi intelligeres de re immobili non procederet: nã homo alterius prouinciȩ posset ibi conueniri, vbi res est, vt.l.fi.
C.vbi in rem actio.& sic oportet, quod intelligat de
re mobili.Qualiter ergo põt res mobilis vsucapi, cũ
efficiat furtiua per cõtrectationẽ? glo.hic mirabiliter
rñdet.& ponit omnes modos, quibus hoc põt euenire.quam vide, & not.specialiter vltimum modum.
2 ¶Not.ꝙ quando possessor ab initio fuit bonæfidei.
e posteà cõtrectãdo nõ cõmittit[e] furtũ: licet cœperit habere scientiam rei alienȩ:& possessionem malȩfidei.
¶Op.hic actio durat anno, vt.j.eo.l.vel post annũ.
sed vsuscapio nõ perficit anno, sed requirit trienniũ:
ergo re vsucapta, cessat ista actio.Solu.tene illam, ꝙ
hic ille, qui alienauit, vsuceperat.ita qd' modicũ tp̃s
restabat, & illo modico tẽpore vsuscapionẽ cõpleuit
emptor: vñ apud emptorem vsuscapio est completa

a ¶Quid ergo. not. diligẽter.ad intellectũ.l.sed & si leg.§.qd'.tñ.de peti. hære.&.l. de illo. de nox.& de hac glo. vide Ang.& Imo. in.l. si insulam. in viij. fallen. regulæ affir.de verb.obli.

POMATES.

b ¶Secundò no. vide Alex.d.§.si duobus.l. sinautem. in apo.ad Bar.

c ¶Sec⁹ in eo. Limitatio ad notata ĩ.l. fi.de p̃to.sti.& in.l. ij.ĩ fi.ff. ɋ satis.cog.

d ¶Itẽ si res. rebus mobilibus. Et de ista glo.no.hic qũo põt esse, quòd quis sciẽter rẽ immobilem alienam vẽdit sine vitio furti, vide no.Bal.in.l. alienam.C.de fur.

e ¶Non committit. Not.ꝙ posidens à princ.bona fide, licet postea in mala cõstituat rẽ alienãdo, furtũ non facit. & sic vsucapi põt, ꝙ de iure canonico non ꝓcedit secundum gl.in.l.j.C. de vsusca.transfor.hic in gl.allegata ꝑ prima parte & not.ad authen.malefi.pro cuius intellectu vide Bar.in.l. Põponius.§.j. de acquir. pos.& id quod.s̃.dictũ est ponit Bald. in authen. malæfidei.

intra annum.Vel dic, quòd hic incepit annus à die
alienationis ꝑfectæ, quo vsuscapio perfecta est: ante
f enim nr̃a nõ intererat.¶Venio ad sequẽtẽ[f] gl.& op.
Negligẽtia adhibita aduersus vnum, tollit actionem
aduersus aliũ: vt.j.vi bo.rap.l.iij.C.de his, qui à non
dño ma.l.fi.sed hic fuit negligens in agendo contra
possessorẽ, à quo poterat vẽdicare ante vsuscapio.ergo nõ poterat agere cõtra alienãtẽ post vsuscapionẽ.
Sol.in.l.fin.C.de his, qui à non do. ma. Negligentia
adhibita cõtra vnum, facit valere manumissionem:
& sic tollit illud, quod erat cã concedẽdæ actiõis, cõtra alium: vt ibi.Hic autem negligentia cõtra vnum
tollit dñium: hoc aũt non erat cã cõcedẽdæ actionis:
ex hoc edicto cõtra alienãtẽ.sed quia cõstituerat duriorẽ aduersarium.Ex hoc dicit, quòd si alienatio nõ
erat cã introducendæ istius actionis: quia alienando
nõ cõstituerat duriorẽ aduersariũ, quod tũc vsuscapione secuta, ista actio non cõpetit: cũ vsuscapio hoc
casu nõ cõtingit sui culpa, & negligẽtia, ergo &c. vide istã glo.& no.quòd si aliqñ vsucapiat p negligentiam cõtra possessorẽ, tollit actionẽ cõtra alienãtem.
3 Ista †ego induxi ad q̃stionẽ,[g] quã disputaui.de qua
g feci mentionẽ.s̃.l.ꝓxi.§.ex quib⁹.de iudi.qui ma.iud.
per imperitiam.Pars cũ possit appellare, non appellauit, sed vult agare tp̃e syndicatus cõtra iudicẽ, dicit
iudex.Tu fuisti negligens in appellatione.Põt ne iudex hoc dicere? dico, quòd nõ. Pro hoc vr̃ gl.s̃.quod
quisq; iur.l.j.§.j.in glo.magna.Nã p talẽ negligentiã
non tollit id, quod erat causa concedendæ actionis
contra iudicem.s.quasi maleficium. Restat respondere ad.l.iij.vi bo.rap.Sol.ibi actio cõpetẽs contra diuersos erat vna & eadem, hic diuersa.Et circa hoc, an
negligẽtia cõtra vnum, tollat actionem contra aliũ.
plenissimè dixi.

Idemque fieri. ¶Si alienat cã mutandi iudiciũ, & cessat dolus.nõ habet locũ hęc actio: idẽ si dolus adest, nõ tñ
alienat cã mutãdi iudiciũ.h.d.¶Op.quòd alienãdo
possessor incidat in hoc edictũ.Sol.vt.j.l.ꝓxi.¶Quæro ad hoc, vt actio ex hoc edicto cõpetat: quæ sunt
necessaria.Rñd.quòd duo sunt probanda.s.quòd alie
h natio sit facta dolo,[h] & quòd causa mutandi iudiciũ.
vnde.ex hoc cõstituat durior aduersarius, vt vidistis.
s̃.l.proxi.Qualiter ista probantur.Rñd.quod si alienatio sit facta probat eoipso, ꝙ verba fuerũt circa
alienationẽ cõcepta: vt.l.ex hoc edicto.§.alienare.j. e.
Et quòd hoc fuerit factũ cã mutandi iudicium: probat, si aduersarius sciebat me mouere litẽ: quia fortè
dixerat, vt no.in.l.fulcinius.§.j.ex quib.cau.in pos.ea.
&.l.quæro.circa fi.j.de ædil.edic.& qd' not.s̃.titu.j. l.
antepe.& p Dy.in.c.ꝓ possessore.circa prin.extrà de
reg.iur.lib.vj.hoc autem intellige vt in.l. ex hoc edi
i cto.§.j.j.eo.Et quòd hoc fecerit[i] dolo, probat eoipso
quòd rẽ alienauit sub aliquo pacto de re nõ alienanda: vel accepit prædiũ, vel aliã rẽ ꝓ eadẽ: vt hic in glo.
quæ dicit, ꝙ hoc dicunt quidã.& colligit ex isto tex.
Quòd aũt nobis constituerit duriorẽ aduersarium,
ꝓbat ex multis.s̃.eo.l.j.in fi.vsq; ad istum.§.

Non solum. ¶Contra transferentẽ possessionẽ
hæc actio vtilis locũ habet.h.d.¶Op.s̃.l.
ꝓxi.Sol.cõiter vr̃ dici, ꝙ nõ habet locum
directa, vt in cõtrario, sed vtilis sic: vt hic. Tu dicas,
qñq; verè res alienat: qa dñiũ trãsfert in aliũ:& tunc
sine dubio habet locũ istud edictũ, vt.l.iij.p totũ. s̃.e.
qñq; dñiũ nõ trãsfert ab initio: sed trãslatio est causa
acquisitiõis: quia p̃stat cãm vsucapiẽdi:& tũc idem:
vt.s̃.eo.l.iij.in prin.qñq; dñiũ nõ trãsfert, nec posteà
acquirit:& tunc aut series cõtractus in se de sui natura, cõtinet trãslationẽ dominij: vt puta si vendidi &
tradidi tibi rem alienam, tanquã meã: & habet locũ
istud edictũ: vt.d.l.ex hoc.§.alienare.j.eo.Istud enim
debemus inspicere, qd' cõtractus series continet nõ
quantũ iuris effectus: vt.l.pe.in fi.s̃.de iuris.om. iudic.
qñq; contractus series nõ cõtinet translationẽ dñij,
sed possessionis tantũ: tunc tenet vtili non directa, vt
hic.si tamen alia concurrunt quædam ad hoc edictũ
requiruntur.

Si quis autem. ¶Hic ponitur exemplum, quod est dictum.s̃.

f ¶Ad sequẽtẽ. vide de hoc lati⁹ p Bar. in.l.si seruus.vi bo. rapto.

g ¶Ad q̃õnẽ. Et ad de qd' no. Bart.& ibi post eũ do cto. in.l.j.j.de ap.p Bar. latius in.l.si minoris.j.de admini. tu. & qd' no.Inn.in.c. sæpe.de ap.& Bal. in.d.l. quod quis. cum concor.

h ¶Sit facta dolo. Qualiter ꝓbet, ꝙ dolo &c.& cã mutãdi iudicij alienauerit.vide ꝙ dictũ est.s̃.eo.l.j.in fi.

i ¶Et quod hoc fecerit. Et ꝓ isto dicto Bar.vide eũ in l.qui petitorio. de rei vẽ.& Bald. in.l. quoties.post Odo. C.de rei.vẽ.Bal.in l.antepe.ff.ex qui. cau.ma.Ange.in.l. sinautẽ.§.j.ff.de rei vẽ.ex quo remisi ad Bal.d.l.quoties. And.Barba.

ctum. s. l. proxi. §. j. & hoc intēdit. Qui alienauit ex iu sta cā, nō tenet̄ ex hac actiōe. h. d. Glo. colligit̄ hic ar. quòd hoc edictū habeat locū cōtra actorē alienātem, vt vidistis in. l. pe. & fi. j. eo. &c.

Hæc actio. ¶ Hic Iurisc̄ōsult⁹ īcipit ex ponere vltimā partē edicti.

Ex hoc edicto. ¶ Non sufficitrē exhibere causa mutata. h. d.

Ait prætor. ¶ Alienatio intelligit̄ facta cā mutādi iudicij de futuro. h. d. ¶ Op. quòd debeat intelligi iudicij. s. p̄sentis: vt l. si qs ita. j. de aur. & arg. le. gl. so. licet nō clar. Tu dic quòd istud iō: qa si intelligeret̄ de iudicio, de p̄nti hoc edictū eēt sup̄fluū: qa cōtra alienationē factā pēdēte iudicio ē ꝓuisū p ti. de litig. Et iō ne istud edictū sup̄fluat, exponit̄ iudicij. s. futuri, anq̄ res sit alienata. & iō dicit gl. eo casu: quo etiā i iudicio cœpto, res nō est litigiosa facta alienatiōe, haberet locū hoc edictum.

a **Alienare.** [a] ¶ No. istū. §. quē in p̄ria parte declaraui i. l. nō solū. s. eo. Itē no. in sc̄d'a parte, qd' hæredē instituēdo nō dicit̄ qs alienare dolo, vel cā mutādi iudicij. Confert̄ enim post mortē: & sic fit ex necessitate. qd' no. & tene menti.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 Cedens in potentiorem, & implorans etiā patrocinium potentioris, actionem perdit.

2 Cedens in potentiorem iudicij mutādi cā, cogitur agere, & nō potest procuratorem constituere.

Cum miles. ¶ Singularis & fortis est ista lex, & breuiter hoc intēdit. Actor inquē facta est alienatio cā mutādi iudiciū exceptione repellit̄. & prim⁹ cedēs agere cōpellit̄. h. d. ¶ Opp. ꝙ p istā cessionē in potētiorē qs amittit ius suū: [b] vt. l. ij. C. ne li. po. So. dicit gl. hoc fauore militis. Tu dic, ꝙ ibi loquit̄, qn̄ cessio facta est in potentiorē rōne officij: vt puta, si quis cedat alicui ex prioribus actionē: hic aūt miles: licet erat potētior, nō tn̄ rōne officij: iō ius nō p̄dit̄. Et no. 1 † ꝙ qn̄ qs est potētior rōne officij, p̄dit̄ actio, non solū si sibi cedat̄, sed etiam si in patrocinium aduocat̄. Vn̄ puto, quòd de iure si actor iret ad priores, & faceret quod ipsi intercederent ꝓ eo ad capitaneū, vel potestatē: ius suum p̄deret: vt. l. j. C. ne lic. po. quod no. quia sæpissimè occurrit. ¶ Op. sc̄d'ò & breuiter, quòd primus nō possit agere: quia iā cesserat ius suū alteri. Rn̄det glo. qd' miles sibi reconcedit. Vel dicas, qd' intelligit̄ recōcessa ipo iure authoritate huius leg. tu dicas, ꝙ nō est necesse, [c] qd' ius dicat̄: quia actiones ipso iure, non trāsierūt in militem directè, vt. l. qs ergo. in fi. de pec. Cum ergo apud cedētē remaneāt: illas poterit exercere de iure cōi. ¶ Vltimò not. ex isto tex. quòd iste sedens cogitur agere: vt patet ex text. dū dicit experiri oportet, qd' īportat necessitatē. Et sic vr̄, 2 † quod alteri cedere nō posset, fortè nec ꝓcuratorē cōstituere. & hæc est vna pœna actoris, q alienauit cā mutādi iudiciū in potentiorem: nō rōne officij. Aliā pœnā videbitis. j. l. proxi. Alij legūt leg. istā in alienatione facta ex parte rei, sed nō bn̄ cōgruit huic textui, sed præcedens lec. not. est, & magis lr̄æ congruit. ideo tene eam. h. d.

Si quis iudicii. [d] ¶ Qui partē rei suę alienat cā eui tandi iudiciū diuisoriū: ip̄m iudiciū nō poterit intētare ꝓ fructibus, vel ꝓ re: nec ille, in quē facta est alienatio. h. d. ¶ Diuido leg. istā in tres partes. Primò loqt̄, qn̄ alienās vult agere cōi diuidundo ꝓ fructibus, vel expensis. Secūdò, qn̄ vult agere ꝓ re ipsa. Tertiò qn̄ vult agere ille, in quē facta est alienatio. secunda ibi, sed & ipse. Tertia ibi, is vero q emit. & no. istā leg. & sup̄iorē: quia nescio alibi. ¶ Oppo. & vr̄, quòd lex vltima fuit sup̄flua cū facta alienatione nō possit agi cōi diui. sol. vt in gl. qd' ꝓdest ꝓ fructibus & expensis. ¶ Secundò op. quod ver. sed & ipse sit sup̄fluus. Sol. qdā dicūt, quod repetit, vt adeat. & h. d. gl. parua. Veritas est, qd' alio casu loquit̄, videlicet qn̄ volebat agere cōi diui. ꝓ re ipa: qa forte dn̄ū recuperauerat, quod ei interdicit̄ in pœnā, vt hic. & ita sentit gl. præcedēs in fi. quod no. ¶ Sed contra hoc

a ¶ Alienare. Et allegat̄ iste tex. no. ꝙ ī vltia voluntate nō p̄sumit̄ fraus. vide gl. sing. in. l. q testm̄ j. de ꝓb. & Bar. ī. l. is q. j. de vul. & pu. And. Barba.

b ¶ Cū miles amittit ius suū. qd ī dubio &c. vi de Cyn. Bal. & Sal. ī. q stipēdia. C. de procura. quod not.

c Exēplaria scripta hn̄t post verbū necesse, ꝙ istud dicatur: ego legēdū puto, ꝙ ius recōcedat̄. Alex. Loseus.

d ¶ Si qs iudiciū. singularis tex. quem intelligas, inquātū loquit̄, quòd facta erat alienatio ī potētiorē, nō ītelligas rōne officij. vt not. Bar. s. l. penultia.

✣ POMATES.

e ¶ Tamē hoc casu. Illud no. Iacob. §. ęquē. in. x. co. insti. de actio.

f ¶ Cōpromissum. Et aduere, ꝙ qn̄ in priuato cōfert̄ arbitriū iudicandi, intelligat̄ arbitrium boni viri, seruato ordine iuris: vt no. Bar. in extrauagā. ad reprimē. ī vs. videbit̄. p istū tex. cū hic no. Sed si cōferturarbitriū. ī eū: q al's habebat p̄tāte ꝓcedēdi, puta p̄tā ti: vel alteri officiali, tūc intelligit̄ de libero arbitrio ordine iuris nō seruato et poterit facere ea, q no. Bar. ī. l. filiusfa. de dona. Quod no. ad limitationē huius. leg. sc̄d'm. d. Io. de Imo. ī. d. l. filiusfa. Et limita singu. hāc leg. & p̄dicta, vt dixi post

op. s. l. ꝓxi. vbi licet nō posset agere cessionarius. agit cedēs. Sol. si ibi p neminē posset agi, reus lucraret̄ & actor nunquā suū cōsequet̄. hic verò habet suū: quia est in possessione partis suæ ꝓ indiuiso, sed in pœnā hoc sibi negatur ne possit petere diuisionē, nec ipse, qui alienauit; nec ille, in quē facta est alienatio: vt. j. ꝓxi. rn̄. & idē dicemus ar. huius. l. in oībus actiōibus, q cōpetūt possessorib⁹: vt si facta est alienatio cā mutandi iudiciū in cōfessoria: & est in possessione ille, g cui facta est alienatio, licet posset al's agere: vt. l. & si fortè. §. sciendū. si cer. ven. & l. vti frui. in fin. si vsusfructus petat̄. tn̄ hoc casu [e] agere nō poterit. secus si non esset in possessione: vt. s. l. ꝓxi. ¶ Vltimò vides h hic, ꝙ ex parte actoris est pœna, ꝙ repellit̄ exceptione. Sed an habeat locū actio ī factū ex hoc edicto ad īteresse? gl. dicit ꝙ sic, p. l. j. ī fi. s. eo. al's ī. l. nō solū. §. j.

De receptis arbitris, & qui arbitrium recipiunt, ut sententiam dicant. Rubri.

¶ Dictum. s. de eden. qa post editionem peruenitur ad pacta, & ad transactionē, & aduocatos, & ad sn̄ia. & in his peut̄ restitutio; de his oībus dictum est: post p̄dicta dicendū erat de iudicijs, sed quia partes qn̄q; concordant in arbitros, & cōponunt antequā vadāt ad iudiciū: iō antequā dicat de iudi. dicit de arbi. Quęrit glo. qd sit dictū de receptis. dic vt in glo.

f **Compromissum.** [f] ¶ Quęrit gl. in qb⁹ cōueniāt, & in qbus disconueniāt iudicium & cōpromissum: dic vt hic in gl. & in. c. cū dilectus. extrà eo. Et in eo, qd' dicit, ꝙ à sententia arbitri nō appellat̄, dic, vt dixi ī. l. arbitro. s. q satis. cog. & dicam. j. l. proxi

✣ SVMMARIVM. ✣

1 Statutū, quod super executiōe instrumētorū cōfeßionatorum, nō poßit peti cōpromißum, nō habet locū, quādo petitur executio sentētię arbitri, secus si arbitratoris.

2 Actio & exceptio ex arbitri sententia, quādo oriantur.

3 Actio, ubi ex arbitri sententia oritur, appellari potest.

Ex compromisso. ¶ Op. de. l. litigatores. §. interdū. j. eo. Sol. i dicit glo. ꝙ nō orit̄ exceptio rei iudicatæ, sed pacti, sic: vt ibi tene mēti: & intellige, vt no. in. l. si de meis. aliàs idē Pōpo. §. j. j. eo. ¶ Istud inducebā in ciuitate ista ad. q. 1 † Hic est statutū, ꝙ sup executione instrumētorū cōfessionatorū nō posit peti compromissum sup alijs sic: Petebat̄ executio laudi: vtrū possit peti cōpromissum. Breuiter si qdē petat̄ executio k instr̄i cōpromissi sub pœna in eo inserta: tūc non est dubiū, qd' est instr̄m cōfessionatū. Sic enim partes in uicē sunt cōfesse & īuicē ꝓmiserūt. Si vò peut̄ executio sn̄ię latę p arbitrū: tūc illud nō est instr̄m cōfessionatū. hoc apparet ex solutiōe hui⁹ leg. & ex solutiōe dicti contrarij. & hoc vr̄, ꝓcedere in sn̄ia lata ab arbitro, sed in sn̄ia lata ab arbitratore: secus vr̄ [g] qa semper g agit̄ ex cōpromisso. Vr̄ enim facta qdā trāsactio pro eo, quod talis arbitrator dixerit, vt plenè dixi in. l. societatē. §. arbitrorū. j. ꝓ socio. vnde sn̄ia lata inducitur ad declarationē primi instrumenti. ¶ 2 † Itē op. de. l. ne in arbitris. C. eo. & l. cum anteà. dicit gloss. Tu debes h aduertere, aut in cōpromisso fuit apposita pœna: [h] & loquitur hic: quia nō oritur exceptio, nec etiam actio ex sn̄ia: vt. l. j. C. eo. aut non fuit apposita pœna. & hodie orit̄ actio, & exceptio in certis casib⁹. s. si est iuratū si partes subscripserunt: si. x. diebus tacuerūt: vt. d. l. cum anteà. ¶ Dices tu, cū igit̄ hodie in oī cōpromisso apponat̄ pœna: ergo nunquā sn̄ia homologabitur taciturnitate. x. dierum. Dicit glo. istud est verum, qn̄ pœna apponit̄ simpliciter. secus si apponat̄ clausula illā, rato manente pacto: quia tūc pœna poterit peti, vel exceptio debiti obijci. Circa hoc vide quedā, quę i tāgunt̄ per Inn. extrà. eo. c. per tuas. ¶ Vltimò scias, [i] 3 quòd ego sum in vna opi. vera contra oēs alios doct. nostros: ꝙ in casibus, in quib⁹ oritur actio ex sentētia k arbitri hodie possit appellari [k]: Rō enim quare appellari nō poterat est: quia erat nulla, & nō producebat

Lud. in ru. de arbi. i. ij. char. Et adde ꝙ sn̄ia arbitri, non est ꝓpriè sn̄ia secū Bar. i. l. j. C. ne licet. ꝓuoc. Adde, ꝙ posui in. d. l. filius post. d. Alex.

g ¶ Secus vr̄. facit quod no. Bar. i. l. fi. de bo. pos. secundū tabu.

h ¶ Apposita pœna no. qn̄ apponit̄ pœna in cōpromisso, an tūc oriat̄ ex illa exceptio: vel actio aliqua vide clari⁹ ī Spe. extrà. e. & qd' no. Bar. i. l. ait prætor. in prin. de iud. & adde ꝙ no. Bar. in. l. si duo. in prin. j. eo. & in. l. cū anteà. C. eo. Bald. in. l. post sn̄iam. C. de sent. & Imo. ī. l. nemo pōt. de leg. j. & latè in. c. p tuas. de arbi. Adde an qn̄ apposita ē pœna in cōpromisso, & cl'a rato manēte pacto arbiter fundat̄ duplici p̄tāte, & an oriat̄ actio Bal. cōs. ccxxij. iij. vol. & an in petitione executi. laudi debeat offerri libellus. p eū dem cōsi. cxxxix. ij. lib.

✣ POMATES.

i ¶ Vltimò scias. Vide aliqd p Oria. in in tract. de ar. char. xxxix. Bal. cōs. ccccxxviij. colum. iij. Alexan. & Imo. in vj. col. de leg.

k ¶ Possit appellari. Adde Bart. in. l. nemo pōt. de leg. j. & in. l. j. C. de ar. & vide etiā Bart. ī. l. arb. in fi. s. q satis. cog.

POMATES.

a ¶Labeo ait. vide Cre.sing.lviij.& qũ qs dicat̃ suscepisse cõpromissũ. vide Oria in trac.de arbi.char.x.qõ.vj. & seq. als.i.j.&.ij.col.

b ¶Tametsi. Limita in casu fin.in.l.j.§.j.ff.vbi pupil.edu. p Bal.arbitrator etiã nõ cogit̃.gl.& Bal.in.l.fi.C.de contrahẽ.emp. arbiter nõ põt ab initio cogi: nec ps põt cogi cõpromittere:& si co gat̃ sñia est ipo iure nulla.scd'm Bal.ĩ.l.si q ex cõsensu. C.de episc.an. & vide ad hoc, qd' not. Bal.in.l.j.in.ij.colũ. ỽ.ad hoc.C.de sen.ex breui.reci. qd si statutũ dicit, quòd qs cogat̃ assumere arbitriũ? dic φ ĩtelligit̃, nisi ex cã appellet scd'm Bald. no.in.l.iiij.C.si pẽ. app.& de hoc vide cañ.in.c. quintaual lis.de iureiu. & ibi qd in arbitratore,si tñ incipit adire,cogit̃ finire.l. ptor.§. si post.& ibi Bart. & do.in.l.j.ff.de le.ij.Adde, an iudex posit cogere aliquẽ ad cõpromittẽdũ.Paul.de cast. consi.clxxxviij.

POMATES.

c ¶Sed nunc qro.vide Imo.consil.v.& Ro.sin.l.inci.an de laudo.

d ¶Impediat̃.no.di ctũ & casũ singularẽ,φ nõ possit peti reductio ad arb.& aliud cõsiliũ ponit Bald.in.l.cũ anteà. C.eod.de quo latè p mod.in.l.j.§.si qs añ.j.à qb.ap.nõ licet.& de eo,qd' dicit Bart.vide eũ in l.societatem.§.arbitrorũ.j.p socio.ĩ ỽ.qro,q est rõ differẽtię.circa vlt.col.ad de Fed.cõsi.cxlij.

e ¶Tractem⁹. & vide gl.hic, q est melior,quàm sit in iure.secundum Bald. And.Barb.

f ¶In excõicato. vtrum excõicatus possit esse arbiter, vel arbitrator,dicit Bald.in.l.nemo.in fi.C.de sen.qd' oĩa bñficia iuris ciuilis sunt interdicta excõicatis. allegat

actionẽ,vel exceptionẽ,vt.l.j.C.eo.sed cũ hodie producat:ergo poterit appellari:licet cõtrariũ no.s.l.proxi.C.e.l.j.Ad rõnẽ quã fecit gl.l.j.C.e.Rñ.ibi dicit, φ ex sententia arbitri,non oritur actio ante.x.dies, nisi ante homologet̃,vt.l.cum anteà.&.l.ne in arbitris.Di ces tu,si homologat̃,nõ poterit appellari:quia iã approbauit.Rñdeo,ego possum approbare sentẽtiam tanquã sic latã,non tanquã bene latã,vt habetis in simili in.l.iij.§.falsus.j.rẽ ra.ha.& no.in.l.Põpo. scribit s.de ne.ge.Appellãdo igit̃,approbo sententiã, & valet appellatio.Idẽ si sentẽtia valeret ex forma statutorum.Prędicta in arbitris:secus in arbitratoribus,in quibus habet locum aliud remedium,de quibus dicã in.l.societatem.§.arbitrorum.j.pro socio.

SVMMARIVM.

1 *Minor carens curatore compromittens,obligatur ex compromisso,licet non in effectu.*

Labeo ait. a Eo casu, quo iudicis sentẽtia nõ tenet, illo si arbitri sentẽtię nõ paret̃,cũ effectu nõ petit̃, hoc dicit.¶No.qd' dixi in summario,& est bona regula.& probat̃ in.l.aduersus.j.e.¶Op. quòd minor ipso iure nõ tenet̃ in iudicio,vt.C.si aduer.rẽ iud.l.cũ & minores.ergo nec in arbitrio,vt.s.e.l.j.Sol.dicit gl. 1 quòd aliud in arbitrio,quã in iudicio. Tu dic,†quòd hic loquitur de minore,qui nõ habebat curatorẽ,qui obligatur ex compromisso:quia compromissum est quidã contractus,vt.l.si minorẽ.C.de in integ.rest.tñ non obligabit̃ in effectu. vt hic,licet alij aliter dicant.

SVMMARIVM.

1 *Executores testamentorum, an possint cogi ad suscipiendum officium?remißiuè.*

2 *Sententia arbitri non reducitur ad arbitrium boni uiri:arbitratoris sic.*

3 *Reductio ad arbitrium boni uiri:in sententia arbitratoris, non datur, quando in ipsum est factum compromissum, ut in bonum uirum.*

Tametsi. b ¶Ab initio nemo cogitur arbitriũ suscipere: sed post susceptũ, 1 cogitur explicare.h.d.Quod no.Quod†facit, an executores vltimarũ voluntatũ possint cogi.gl. tangit in l.nulli.C.de epi.& cle.& in.l.j.j.de leg.ij.¶Opp.de.l. sancimus.C.de aduo.diuer.iu.Sol.aliud in iudice de 2 legato:aliud in arbitro.¶†Item op.dicitur hic,quòd arbiter eligit̃,vt bonus vir:ergo videt̃ posse reduci ad arbitriũ boni viri,cõtra.l.societatẽ.j.pro socio.&.l.diẽ. §.stari.j.e.Sol.nõ dicit eum bonum virũ simpliciter, non habito respectu ad alium.q.d.arbitrator eligitur, vt bonus vir:hoc est, quòd recurret̃ ad eum, tanquã ad bonum virũ simpliciter:& dicat illud, quod diceret quilibet bonus vir.Quod si nõ facit,meritò recurrit̃ ad arbitrium boni viri.sed in arbitro eligimus eũ, vt bonum virũ pręcipuè,hoc est,vt ille sit bonus vir, cuius arbitrio pareat̃,ita qd' nõ alius:& iõ eius sentẽtia non reducit̃ ad arbitriũ boni viri,vt.l.diẽ.§.stari.j. 3 e.quod no.multũ.¶†Sed nunc quero, c quid si in arbitratore apponeret̃ hoc verbum eligentes eum, vt bonum virum,pręcipuè nõ habito respectu ad aliũ: an tunc impediatur reduci ad arbitrium boni viri?& quòd impediatur, d hoc videtur velle tex. & glos.hic.

Ait prætor. ¶Hic Iurisconsultus ponit partẽ edicti, quod facit prætor in ista materia.Ex hoc quod gl.dicit, cogetur:apparet quod fit per officium iudicis: quia verba referuntur ad iudicem,de quo plenè dixi in.l.j.j.de condi.ex lege.& probatur.j.l.proxi.

Tractemus. e ¶Maior iudex cogit minorem non maiorem: vel parem. h.d.¶Op.& videtur,quòd filiussa.non possit esse iudex in causa patris, vt.l.qui iurisdictioni.s. de iurisd.l.om.iud.Sol.dic,vt in glos.¶Sed querit glo. nunquid delegatus à Papa possit cogere arbitros cognoscentes de suspicione:dic vt in gloss.

SVMMARIVM.

1 *Excõmunicatus,an poßit esse arbiter,uel arbitrator?remißiuè.*

Pedius. Aliàs incipit parui. Potest cõpromitti in libertum,& etiam in infamem.h.d.¶Opp.j.de iud.l.cum pretor.Sol.non potest esse iudex,vt ibi:sed arbiter sic, & 1 procurator,vt insti.de excep.§.fi.Sed†quero quid in

f excommunicato. f gl.dicit, φ non potest esse arbiter. dic,vt in glo.& per Spec.in ti.de arb.§.differt. ¶Sed quero,licet isti non possint esse arbitri,an possint esse arbitratores?videtur φ sic,vt.l.cum pater.§.hęreditatem.j.de leg.ij.&.l.ex facto.j.ad trebel.

SVMMARIVM.

1 *Seruus non potest esse arbiter,nec arbitrator.*

2 *Monachus,an poßit esse arbiter,uel arbitrator?remißiuè.*

3 *Vtile per inutile uitiatur.& quomodo?remißiuè.*

In seruum. ¶Si compromittatur in duos, quorũ vnus non põt esse arbiter,alter sentẽtiã dicere nõ coget̃:nec sentẽtia valet, 1 nisi esset adiectũ insolidũ.h.d.¶Not.†φ seruus non põt esse arbiter,nec etiã arbitrator,vt.j.de vsi.sig.l.illa g vba,sed qrit gl.qd de monacho?dicit glo.idẽ. ¶Not. 2 †ergo monachũ & seruũ æquiparari.Idem dicit Inno.in.c.cũ olim.extrà de censi.Et p hoc totã materiã de stipu.ser.ego reduco ad materiam monachorum. in.l.quod seruus.&.l.seq.j.de stip.ser.Circa hoc tamẽ an monachus possit esse arbiter,vide Cy.C.de episc. aud.l.si qui ex cõsensu.in.j.q.& in Spe. de ar.§.fi.vsi. 3 Sed quero diligẽter.& ver.seq.Itẽ no.†φ vtile p inutile vitiat̃.De quo dic,vt plenè dixi ĩ.l.certi cõdictio. h §.quoniam.j.si cer.pe.&.l.grecè.§.illud. de fideiusso.

Sed si ita. ¶No.ex hac leg. quòd cõpromissum potest fieri in plures insolidũ,vt sic valeat,quod alter solus facit.¶Aduertendũ est tñ,quòd hoc casu,si qdẽ cœperũt ambo cognoscere:nõ posset alter sentẽtiare sine altero.Sicut videmus in iudicib⁹ ordinarijs,in quibus inest hęc clausula tacitè,vt alter solus posset. Tñ si ambo ante cœperunt simul cognoscere: alter non posset solus,vt.l.Pompo.scribit,si vni.j.de re iudi. i

Sed & si in seruum. Conditio arbitri non inspicitur tempore compromissi.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Compromitti in iudicem ordinariũ potest,ut in arbitratorem.*

Si quis iudex. g ¶In iudice ordinariũ 1 †illius causę, non potest compromitti,etiam eo iubente.h.d.¶Op.gl.ad istũ. §.de consuetudine: quia videmus contrariũ seruari: dicit gl.φ quidã dicũt,quòd hęc lex corrigitur p consuetudinem.Veritas est, φ nõ potest cõpromitti in eũ,vt in arbitrũ,sed vt in arbitratorẽ sic,vt in authen. si verò cõtigerit.C.de iudi.& in corpore,vñ sumit̃.se h cus de iure h canonico: vt extrà eo.c.cum tpe.&.c.innotuit.Iac.de Are.dicebat,quòd nec etiã, vt arbitrator potest assumi.sed hęc gl.communiter approbat̃. De quo dic,vt no.per Cy.in.l.si qui ex consensu.circa prin.C.de epis.audi.

i **Si de meis.** i ¶Licet de cõtrouersijs vnius partis sit compromissum: arbiter non cogit̃ sentẽtiã dicere, si ab vna tantũ parte pœna ꝓmissa est:etiã si actor fuerit stipulatus.h.d.Circa fi.leg.nostrę,quærit̃, quid si arbiter dixerit sententiã:an valeat? Mar.Dicebat, φ non,per istum ver.sed istud verum esse nõ puto.Ioã. dicebat,quòd valebat,sed non,φ arbiter cogatur dicere sentẽtiam.Azo.tenebat opi.Mar.Tu dic, quòd opi.Io.est vera secundum ista tempora, vt.l.cum anteà.in prin.C.eo.hodie secus:vt.l.cum anteà.§.altera.

SVMMARIVM.

1 *Arbiter,ut quis dicatur,duo requiruntur.*

2 *Qui habet potestatẽ cognoscendi de facto,& sententiandi de iure,an sit arbiter,uel arbitrator?remißiuè.*

3 *Compromissum si factum ut aliquis examinet negotium usque ad sententiam:& alius sententiet,neuter erit arbiter.*

4 *Arbitrator potest auferre de iure unius,& dare alteri, scilicet modicè.*

Clausula apponenda in compromisso, quòd poßit auferre de iure unius,& dare alteri in parua,& magna quantitate.

5 *Arbiter & amicabil.compositor,qualiter differant?*

6 *Cautela,ut arbiter procuret partes componere.*

Ad iudicem spectat partes componere.

Recepisse. ¶Arbiter est, q inter partes iudicis assumit officiũ: nõ qui 1 amicabiliter componit.h.d.¶†Vides ergo, quòd ad hoc,vt aliqs dicat̃ arbiter,videtur requiri duo:scilicet quòd assumat̃ officiũ iudicis in procedẽdo, & etiam in sententiando

Gul.ibi ĩ vsi.sed q̃ro, nõ pñt &c.Vide Bart.in.l.si quis arbitratu. de verb. ob.Adde,an possit cõficere instra Fede.consi.lxxiij.

g ¶Si quis iudex. No. istum.§.valde sing.scd'm Ang.in l.ij.§.cõuenire infrà de iu.And. Barba.

POMATES.

g ¶Si qs iudex. Vide Oria. tract. de arb.col.ix.& Fel.c. literas.ij.col.de pre sum.Vide ad.q.allegat hũc tex. Feli. in.c.nõne.iij.col.de psum.vsi.ij. regula & Ro. cõsil.cclxiij.

h ¶Secus de iure. Adde.in.l.j.§. post operis. de ope.no. nun.cum ibi no.& ibi dixi.

i ¶Si de meis.& facit iste text. ad qõnẽ,φ si duo cõpromittãt in aliquẽ,& vnus ꝓmittat mille nomine pœnę, alter vero centũ.nã rõne istius inęqualitatis,nõ vitiat̃ stipulatio,sed reducitur ad æqualitatẽ. Modo dubitat̃, an reducet̃ pœna maioris, an minoris? Dic φ minoris.Dictũ est no. Spec.in ti.de arbi.§.sequit̃. vsi.sed qui hoc.Idẽ p istũ text. decidit Bal.q.in.c.j.ĩ princ. qualiter dñs proprie.priuetur. φ si emphy. promisit dño nomine cẽsus duos denarios in anno, sub pœna cẽtũ li.demũ domin⁹ venit cõtra pacta: vtrũ teneat̃ ad solutionẽ pœnę?& per istũ tex.decidit,φ nõ: qa ex vna pte tãtũ est pœnale:in cõtrariũ tñ adducebat̃.d.c.j.etiam.l.fi. C.de indi. vid. tollẽ.Rñde vt ibi per eũ.& vide Bal. qui nõ decidit hoc per istũ tex.sed per.l.si interpellat̃.§.si ab altera.j.eo.sed facit etiam iste text.sed vtrũ adiectio istius pœnę valeat?dicit φ sic, & dixi post gl.& Bart.in.l.j.C. de iu.emphy. Adde qd' voluit Pet. de Anch.consil.j.

a ℂQuod si inquit.Adde Bal.in.l.j.& in.l.& in maiorib⁹.C.de ap.& qđ no. Bal.in.l.fi.in.j.op.de cõtrahẽ.emp.Adde Bal.cõsi.ccclxxxj.Alex.cõsi.xlvij. j.lib.& quid per illa verba altè & bassè.Pau.de cast.cõsi.lxxiiij.

b ℂEt ideo tu q eris.Adde qđ notaui.j.de vsuf.in.l.eqssimũ.And.barb.

b ❧POMATES. ℂTu q eris.Vide Barb.cõsi.xlj.in.ix.col.& seq.j. volu.vbi ponit multa specialia. Adde aliũ casum, in quo iudex põt reducere partes ad cõcordiã.per.d.Ant.c.j.ĩ fi.de loca.

c ℂEx cõpromisso.ĩ in arbitratore verô Idẽ in Spe.in ti. de arb.§.j.in fi.& adde Bar.j.e.l.si feriatis. & Bal.in.l.j.ad fin. C.e.& in. d. l. dies. C.de fer. post Iab. butri.& nota. Bal. in.l.si vt pponis.in j.col. C.quõ & qñ iu.& in.l.fi.in.ij. q. C.de cõtrahẽ.emp. & in.l.j.s.de fer. & per Imo.in.l. ex facto.§.si qs rogatus. j.ad Treb.

d ℂOppo. vide quæ dixi post Bar. in.l. si quis arbitratu.& hic adde no. p glo. & doc.post Bar.in l.si vni . al's incipit Põpo . de re iudi. Adde quod repetit Bal.in.c.j.qb.mod. feu admit. in quadam addi. magna, vbi q̃siuit: cõpromissum est factum in arbitriũ statuto termino duorũ mẽsium ad decidẽdũ cum potestate prorogãdi tp̃s cõpromissi semel,bis,ter, & pluries,& ibi dixit,ꝙ quoties compromissum est cũ temporis præfinitione, in prorogatione concluditur etiam terminus ad pbandum.all'.Bar. ita tenere hic. Adde Bal.in authẽ. ei qui.C.de tẽpo. ap. hoc non obst.dicit ꝙ certũ terminum deberent dare, nec vidẽtur partes consensũ ad hoc accõmodasse,ꝙ esset iuri contrarium.c.vltra tertiam.de test. dic tñ vt ibi:p Bal. & considera not.p Bar.in.l.iiij.in prin. de dam.infec.& in d.l.& si qua. Vide ad hoc p.d. Ludo. in rub . de arbi.in cccxcix.cũ sequẽ. viij.char.et Bal.in.l.j.C.vt in pos.leg.adde latè Bal.cõsi.& iij.lib.cõsi.cccclxj

in sententiãdo,vt hic.ibi, suscepit.& ibi, finem quæ.
2 ℂ†Sed qd de eo,q habet ptãtẽ cognoscẽdi de facto,
& sñiandi de iure:vt sit tota die:erit ne arbiter:vel arbitrator?tex.iste vr̃ velle,ꝙ sit arbiter.dicã in.§. arbi-
3 trorum.Itẽ† q d e cõuerso?est cõpromissum ĩ aliquos
tali mõ,videlicet,talis debeat examĩare tale negotiũ
vsq; ad sñiam.ali⁹ debeat sñiare:qd erit?vr̃ ꝙ neuter
istorũ sit arbiter.Nã in neutro cõcurrũt ista duo,q̃ dicũtur ĩ arbitro.dicã ĩ.§.arbitrorũ ℂVltiò no.versi.qđ
a si inqt,[a] qui ptractat de natura seu† offõ arbitrato-
4 ris:& dicit, ꝙ põt auferre de iure vni⁹ & dare alteri:
qđ est verũ,scđm gl.hic,&.s.e.l.sed & si in seruũ.§.si
qs iudex.Istud aũt qđ auferat de iure vni⁹,& det alteri:intelligit̃ modicè:al's reduceret̃ ad arbitriũ bõi viri:vt.d.§.arbitrorũ.Et iõ qdã faciũt apponi ĩ cõpromisso,seu arbitramẽto,qđ possit auferre de iure vnius
& dare alteri modicè,vel ĩmodicè: hoc est in parua,
vel magna quãtitate,vt dixi in.d.§.arbitrorũ. ℂItem
5 †ex ista gl.põt colligi differẽtia inter arbitrũ, & amicabilẽ cõpositorẽ.Nã arbiter est q videt,an sit aliqd
alter alteri datur⁹.Amicabilis cõpositor est,q interuenit:et eos ad cõcordiã reducit absq; sua sñia:& hoc est
b qđ seqt̃ in gl.vel fortè &c. ℂEt iõ tu q eris [b] arbiter
6 †semp pcura, si potes eos cõponere:& raro te reducas ad sñiam.Sed qñ eris iudex,nunquam te reducas
ad cõpositionẽ,quia ad iudicẽ non spectat.

☞ SVMMARIVM.

1 *Arbiter die feriata sententiare nõ potest,arbitrator sic: etiam in honorem dei.*

2 *Arbiter quando cogatur sententiam proferre.*

3 *Instantia compromissi,quòd pereat triennio.*

Ex compromisso.

ℂHic iuriscõsultus incipit exponere illa verba subaudita,p gl.q̃ dicunt sñiam
1 ferre cogantur.& hoc intẽdit.†Arbiter non põt cogi sñiare die feriata:nisi ex cã:& ẽt nõ coget̃,si sibi de cã
nõ liquet.h.d.cũ duab⁹ leg.seq. ℂOp.de.l.si feriatis.
s.de fer.Sol.hic loquit̃ de ferijs ob necessitatẽ hominum,nõ de ferijs ob honorẽ dei.& hoc intellige de ar
c bitro.In arbitratore vò,[c] vr̃ qđ possit sñiare die dñica:
qa est q̃dã trãsactio:vt.l.dies.C.de fer.Secũdò op. de
l.& si qua.§.arbiter.al's est.l.arbiter.&.l.si cum dies.j.
2 rñso.j.e. ℂ Sol.vt ista materia liq̃at,dic breuiter† tria
verba.Qñq; de cã liquet:& tũc cogit̃ arbiter sñiam
dicere:vt ĩ isto.§.ex cõpromisso.Nisi excuset̃ aliqua
iusta cã:vt.l.licet.&.l.seq.j.e.aut arbiter iurat sibi de
cã nõ liq̃re.Et tũc aut hoc cõtingit ppter defectum
partiũ:aut ppter defectũ arbitri.Primo casu,siquidẽ
fuit sine ĩiuria arbitri,nihilomin⁹ coget̃ dicere sñiam:
vt.j.e.l.itẽ si vn⁹.§.j.& hoc est verũ,nisi dies compromissi sit exitura:vel dies cõpromissi exierit:tũc cum
hoc ppter defectum partium contigerit:nõ cogetur
arbiter sñiam dicere:vt.j.l.proxi:&.l.seq.& vide not.
in.l.si cum dies.j.eo.si vò hoc contigerit ppter defectũ arbitri:tũc si quidẽ dies põt progari, proget̃: vt
in hoc §.si verò nõ põt progari:debet pati iterũ in se
cõpromitti,vt.l.& si qua.§.arbiter:al's est.l.arbiter. in
fi.&.l.si cũ dies.in prin.j.e.scđm vnã lec.Idẽ si dies cõ
promissi exierit sui culpa,vt ibi patet. ℂSed cõtra p̃-
d dicta op.[d] qđ nõ possit arbitro nõ liq̃re de cã:qa aut
actor pbauit,& debet vincere.Aut nõ pbauit:& debet re⁹ absolui:vt.l.q accusare.C.de edẽ. glo.dicit hic
no.fateor,qñ cõpromissum habet diẽ:ipsa dies cõpromissi habet̃ p pemptorio termino assignato partib⁹
ad pbãdũ.vñ si qdẽ pbauit actor:reus cõdẽnabitur:
aliàs non.Sed põt esse,ꝙ arbiter non examinauit dicta testium,neq; vidit instr̃m,& si [illegible] est liquidum
an debeat,vel non:vide istam glo.quã totã intellige,

d ❧POMATES. ℂOpp.vide Lanfrã.in tract.de arbi.in.xij.col. Feli.. in.c.ecclesia sanctæ mariæ.in.ix.col.in fin.de cõsti.

e ℂPost triẽnium.vtrum post triẽniũ duret instãtia cõpromissi:adde quod no.Bar.in.l.si quis arbitratu.& Bal.& do.Ias.in.l.mulcta.ff.de condi. & demonstra.& Bald.tenet quod sic,in.l.ij.C.de diuer.rescri.& dixi post Imo.in d.l.si qs arbitratu.in eo.ver.ibi.& in Specu.e.ti.§.differt.ver.itẽ vt intra triẽnium &c.Ioã.and.ibi tenet,quòd non perijt triennio.Adde,an instantia cõpromissi duret triennio,Ro.cõsi.clxxiiij.& ibi, an eius pendentia impediat cursum ? & vide Pau.de cast.in.l.pperandum.§.illo proculdubio.C.de iudic.

qñ cõpromissum habet diẽ.Si verò cõpromissum nõ
habet diẽ:tũc nõ dicit̃ pars nõ pbasse,nisi sit sibi statutus terminus ad probandũ.Debet eñ termin⁹ statui,de quo planè dixi.in.l. admonendi. j. de iureiuram.vbi gl.facit similes op.Dicit̃ in.l.sed si cõpromis
3 sum:quòd arbiter cogitur oĩno sentẽtiã dicere.†Quæ
e ro,vtrũ etiã post trienniũ?[e] hoc est,vtrũ instãtia compromissi pereat triennio : sicut instantia iudicij?
Quidam dicunt,quòd etiam vltrâ triennium . Fran.
Accur.intelligebat illam gl.quòd lis non fuit inchoata coram arbitro,sed coram iudice ordinario:posteà
deuentum est ad arbitrum,vt.l.properandum. §. sin
autem in medio.C.de iud.& ibi no.p Cyn.in vlti. q.
Gloss.j.eod.l.item si vnus.§.j.vr̃ tenere quòd dies cõ
promissi pereat triennio.De hoc etiã in Spec. eo. tit.
§.differt.versi.item,vt intra triennium.

Item si vnus. Si multo post.

ℂQuærit gl.qũo ĩtelligat̃ istud,multo post? Quidã
dicunt arbitrio iudicis,alij dicunt , ꝙ post triẽnium.
sicut instãtia iudicis.Si tenes illam opi.ꝙ arbitrio iudicis &c.putarẽ æquũ ꝙ iudex debet arbitrari de triẽ
f nio:sicut in iudicio.[f] Item no.vnã distinctionẽ,quam
glo.hic ponit.

☞ SVMMARIVM.

1 *Arbitrorum pars maior,quando poterit sententiare alijs requisitis absentibus?*

2 *Arbitrorum pars maior poterit sententiare, alijs præsentibus & tacentibus.*

g
Item si plures.

[g] ℂNon potest vnus arbiter sine alio sñiam fer
1 re.h.d. ℂAnte oĩa† q̃ro,qd si maior pars est præsens
facit requiri tertium,ille non vult venire:an poterũt
præsentes sententiare?certè de iure nostro nõ. Casus
est hic.de iure canonico secus:vt extrà eo.c.fi.lib. vj.
& hoc est verũ in arbitris, qui al's sumuntur à parti-
h bus.In illis verò,qui assumuntur [h] de necessitate iuris,secus esset:vt.C.de iu.l.cum specialis. & scripsi in
l.duo ex tribus.j.de re iud.Et ex hoc dico,quòd si arbitri eliguntur ex necessitate statuti,poterit sentẽtia-
2 re maior pars altera requisita & absente. ℂ†Quæro
posito quòd oẽs sunt præsentes:maior pars vult facere sñiam:aliâs tacet:& nihil dicit,an maior pars poterit sententiare altera tacente?gl.dicit,ꝙ sic:vt.j.ea.l.
.§.Celsus.al's.l.si in tres.& ibi videbitis.secus in pluribus iudicibus delegatis: qa oẽs dñt loqui:vt.j. l. pxi.
&.C.qñ puo,nõ est neces.l.cũ magistratus.cũ simil.

☞ SVMMARIVM.

1 *Compromissum factum in aliquem,ut ferat sentẽtiã de consilio alterius,quando ualeat?*

2 *Bar.tenet lecturam glo.ad istum.§.& declarat.*

Idem Pompo.

ℂSi arbiter liberam potestatẽ sententiandi nõ habet, cõpromissũ nõ valet.& si de plurib⁹ nominatis alter eligit̃,ille sñiam cogit̃ dicere.h.d. ℂOppo.de isto versi.sed si ita.Ad præcedentẽ sol.dicit gl. ꝙ hic in versi.sed si ita.fuerunt electi,vt arbitri : & sic ille qui fuit electus poterat liberè sñiare . in præce.§. fuit secus.& sic hic mutat casum oĩno.d.Old.in quadã sua dispu.intelligebat istum.§.aliter,quam in isto versi.sed si ita.non mutat casum,sed psequat̃ eundẽ casum.Sed differẽtia est,qa in prin.dixit,ꝙ Seius ferat sñiam put titio disceptatori placeret.& sic posuit in ei⁹ liberã volũtatẽ.hic vò dixit arbitratu Titij.& sic eligit eũ ĩ bonũ vir:meritò valet.Sic vides:ꝙ ip̃e col

❧POMATES.

f ℂIn iudicio. vide Abba.c.cũ dilect⁹. in fin.de arbi.& cõsi.xxxiij.in.iiij.colum.iiij . dubio. ij. volu.

g ℂItem si plures.secus de iure canonico.in.c.fin. de arbi. in.vj.& vide quod not.in.l.duo ex tribus.j.de re iudi . & vide Bar. in consi. Catherina.accusauit.& in cõsi.sequẽ. quod fuit Cyn.vbi loquitur, quando testes sibi contradicunt.Andr.Barba.

❧POMATES.

g ℂItẽ si plures.vide Oria.in tract.de arbi.char.xvij. & sequen.q. xiij. & qõ. xv. Abba. consil. lxiiij.in princip.& in.iiij. colum. in. j. volu.Imol . consil. cxxx.& sequen.

h ℂ§.Item si plures. qui assumuntur.facit quod dixi. j. ea. l.§.fin. cum sequẽ. & vide Imol.in. c. vno delegatorum. de offi. deleg . vbi secus in pluribus iudicibus delega.per docto . & Bartol. in.l. Pompo . aliâs ĩcipit,si vni.j.de re iug.quod not . per docto.in.d.c. fi. extrà eo.in vj.per Io. and.in addi . Spec. in ti .de arbi. §. fin. in additio. incipiẽ. quid si taceat &c. Adde an duo laudare possint tertio absente,Bald.consil.xxix.ij. lib. Et quid si tertius non potest esse arbiter, an alij duo possint arbitrari per eũdem. ccccxlix. Et quid si sunt cõcordes in summa, & discordes in solutione , per eundem consil . xviij. iiij . libr . & quid si discordent in summa tantum,per Paul.de castr.consi. xxiij . & quid si ex forma statuti debet eligi tertius & partes eligunt quartum,& quintum voluntariè non compulsi:vt statutũ requirit : an tale laudum poterit exeq vigore illius statuti eo,quia sit omissa forma? vide Pet.de Ancha.consi.clviij.

a POMATES. ¶ Differt. vide Lanfran. in trac. de arb. char. xvij. q. j. aliàs. ij.

b ¶ Si in duos. Rationem huius. §. vide per Bald. in. l. fi. in vlt. col. C. de execu. rei iudi. Et hic not. quòd non potest dari arbitris potestas eligendi tertium incertum. Sed vtrum possit dari arbitratorib⁹ talis potestas? Bal. in. l. j. C. de his quæ pœ. no. in lect. antiqua dicit, ꝙ sic. allegat sing. Io. mona. in rub. de arbi. in. vj. Sed de hoc est casus in. c. cum à nobis. secundùm vnam lect. gl. fin. extrà eod. titu.

c ¶ Principaliter. eligendo tertium. sed vtrum assumendo tertium dicatur cõpromissum nouũ, vide not. Dyn. & Barto. in. l. si dominium. ff. de fur. & ad istum. §. vide, qđ dixi post Bart. in. §. arbitrorum. in pri. v. col. & an iste. §. habeat locum in arbitratore, vt isti discordantes eligãt tertium. Bald. not. in. l. hac edictali. §. is illud. C. de secun. nupt. & ibi quid si sunt arbitri, & arbitratores. Et de hac materia vide in. d. c. innotuit. & qđ ibi scripsi post Imol. Item an iste text. habeat locum in arbitratoribus variè sententiantibus. dixi post Imo. in. l. inter pares. ff. de re iudi.

POMATES.

d ¶ Quæro vtrum: vide Lanfran. in tracta. de arbitra. char. xiiij. & seque. q̃one. ij. & consilio lxxxvj.

e ¶ Iste elect⁹. Vtrũ tertius assumptus à prætore, vel à partibus sit arbiter vel consultor. & vide per Bartol. in. l. si dominium. ff. de furt. & Adde quod Bald. in consilio factum sic proponitur consulendũ: ideo &c. dicit, ꝙ si data est potestas duobus arbitris procedendi: & terminandi, & illi duo discordãt, qui de voluntate partium eligant tertium: & illi datur arbitrium terminandi, vt sibi videtur: demum primi duo arbitri veniunt ad concordiam, & laudant absque tertio & non requisito, imo ipso contradicente. Dicit Bald. laudum valere, quia per electionem dicti tertij non sunt reuocati arbitri primi à sua potestate, sed prouisum solum in casu discordię. allegat gloss. s. ead. l. §. si in duos. ergo cum omnes tres sunt arbitri duorum sententia valet, & preualet infrà eod. l. sicuti. Nec obstat, quòd partes & arbitri promiserunt stare

ligit differẽtiã: ex eo, qđ suprà dixit, placet. & hic dicit̃ arbitratu. Et ex hoc cõcludit ipse, ꝙ † cõpromis- 1 sum qđ quotidie fit, cõp romittimus in Seiũ, dũ tamen ferat sententiã de cõsilio alicuius Iurisperiti, ꝙ tale arbitrium valet. ¶ Breuiter prædicta quãtum ad intellectũ huius. §. non sunt vera: qa verbum placet, importat arbitrium boni viri, & non liberã voluntatem: sicut verbum arbitratu: vt. l. Thais. §. sorore. j. de fideicom. lib. Tamen quantum ad quæstionẽ de eo, qui compromittit in aliquem, ꝙ ferat sententiam de consilio sapientis: dico, ꝙ illã quæstionẽ tangit gloss. in. l. illa institutio. j. de here. insti. Specu. etiam tangit eam de arbitris. §. sequit̃. versicu. sed quid si dicatur in cõpromisso. ¶ Ego examinaui plenè in. l. j. §. si plures. j. de exerci. Et inter alia dico: ꝙ siquidem dicatur, ꝙ arbiter debeat sententiare de consilio talis, quod valet compromissum: ideo, quia habito consilio non tenetur illud sequi: vt. l. Titiũ & Meuium. de admi. tu. & sic remanet libera facultas arbitro ferendi sententiã: & sic cessat ratio hui⁹. §. Si verò dicat̃, ꝙ arbiter debeat sentẽtiare illud qđ ille consuluerit, vel de cõsilio & consensu: tunc nõ valeret: quia nõ haberet facultatem liberam ferendi sententiam: vt hic. Et hoc 2 quãtum ad quæstionẽ istã, quantũ autem † ad intellectum nostri. §. teneo lec. glo. t̃n eã declaro, vt aliquid notabile hic percipias. In princ. huius. §. fuit compromissum in Seiũ, vt ipse debeat sententiare: ꝙ Titio placet hoc non valet. In versi. sed si ita fuit cõpromissum arbitrium in Seium, sed fuit actum, ꝙ sententia feratur arbitratu Titij vel Seij: & sic in cognoscendo fuit assumptus vnus solus: in pronunciãdo fuit alternatiuè assumptus Titius, vel Seius: certè ille cogetur sententiam dicere, in quem posteà partes consenserint. & sic iste vers. sed si ita. prosequitur eandem materiam quam. §. præcedens. sed ad istam lec. opp. Nã si ex postfacto eligatur Titius, vr̃ ꝙ non valet compromissum: qa nõ assumitur ad cognoscendum. sed arbitrandum tantum: cum ista duo requirantur: vt l. Idem Pomponius si de meis. §. recepisse. s. e. Rñ. satis assumitur ad cognoscendum, cum debeat exami- a nare facta coram Seio. Differt[a] ergo iste. §. à præcedẽti: quia Seius ipse suprà debebat pronunciare illud, quod alius volebat: hic ille alius. s. Titius assumebat̃ ad sententiam ex proprijs actibus.

b **Si in duos.** [b] ¶ Si duobus datur potestas eligendi tertium, si non consenserit compromissum, non valet. hoc dicit, vel sic. Si duobus arbitris potestas assumendi tertium incertum tribuatur, non valet compromissum: secus si certum. hoc dicit. ¶ Op. de. §. idem Pompo. s. eo. Sol. hic per assumptionem tertij non amittunt arbitri potestatem pronunciandi: ibi secus. de hoc videbitis infrà proxi. §.

SVMMARIVM.

1 *Iudex eligit arbitros: & arbitri coguntur eligere tertium.*
2 *Tertius assumptus ab arbitris, non est arbiter, sed electus à partibus, sic.*
3 *Tertius quando electus est, qui modus pronunciandi sit.*
4 *Tertius assumptus, an cogatur acceptare & iudicare. remissiuè ad glo.*

Principaliter. ¶ Si in duos compromittatur simpliciter: valet compromissum. & si dissenserint, coguntur eligere tertium: cuius authoritati parebitur. hoc dicit. ¶ Op. de ver. s. proxi. vbi non valet compromissum factum in duos. gloss. ponit hic tres solutiones, &

sententiæ illius, quia ista promissio debebat stare secundum iuris dispositionem, nisi primi sint concordes. vide in. d. l. si dominium. Adde an electus tertius à prætore, vel partibus sit arbiter, vel arbitrator. Bal. consilio. lxxiiij. libro. ij. Et an cogantur alij ferre sententiam secundum consilium istius tertij, vide Angel. consilio. clij. Et an valeat compromissum factum in duos cum potestate eligendi tertium. vide Bald. consilio. cccxxxix. ij. libr. & an tertius electus habeat eandem potestatẽ, quam alij duo, vide Bald. consil. x. v. libro. Et de eo quod dicitur in apostilla, vide Baldum consilio. cccxcj. In Christi nomine proponitur, quod per discordiam.

approbat vltimam. s. quòd ibi non valet, si dissentiãt c in eligendo tertium[c]. aliàs secus. Ista solutio videtur esse cõtra casum in. c. innotuit. extrà eod. & ideo tene secũdam lecturã, seu solutionẽ hic positam. Assigna rationẽ: hic fuit compromissum simpliciter, & per. iudicem. & coguntur eligere tertium: & sic cogent̃ in vnũ cõcordare. sed in præcedenti. §. fuit data facultas eligendi. & sic in totũ recesserunt ab arbitrio præto- 1 ris. ¶ † Circa electionem istius tertij, est aduertendũ, ꝙ nõ cogunt̃ partes eligere tertiũ, sed arbitri cogunt̃ eligere tertiũ: vt hic in tex. & debet prætor cogere ar- 2 bitros. ¶ Vidistis de electione tertij. Quæro †, vtrum[d] d tertius iste electus,[e] sit arbiter? certè videt̃ ꝙ nõ. Nã e non est receptus à partibus. & sic non cadit in eum nomen arbitri. & ita videt̃ tenere Spe. in ti. de arb. §. fi. ver. sed nũquid iste tertius. Vnde est magis quidã cõsultor, quã arbiter: habet tamen vim arbitri quo ad quædã, vt dicet̃ incõtinẽti. sed si assumeret̃ à partib⁹: 3 tunc esset arbiter: qa ab eis recipit̃. ¶ Scđo † quæro de modo pronunciandi. Breuiter modus rectus & indubitatus esset iste: quod ille tertius exprimat volũtatẽ suã, & illi arbitri cogant̃ ferre sententiã scđm ei⁹ volũtatẽ, & cõsiliũ. & hoc est, qđ vult iste tex. q dicit cui⁹ authoritati pareatur: qa arbitri debẽt parere authoritati illi⁹ in iudicando. Dicit tamen quædã glo. quæ est hic, quòd iste ver. intelligat̃ alio modo, quòd si arbitri omnino discordant, ille tertius iudicabit. & partes tenent̃ stare cõsilio illi⁹ tertij. & sic est duplex lec. vna cui⁹ authoritati pareatur à partib⁹: alia quòd iste tertius iudicet. præcedens est magis tuta. vide gl. 4 super verbo authoritati. ¶ † Quæritur, vtrum iste ter f tius cogatur[f] consulere, seu acceptare, & iudicare? dic vt in gloss. & circa prædicta vide quod no. per Inno. extrà eo. c. innotuit.

f ¶ Iste tertius cogatur. hic ergo habetur, quòd tertius electus à partibus, vnà cum alijs debet pronunciare. sed quid si à lege, vel statuto datur tertius arbiter: vt si dicit statutũ, quòd vbi duo primi arbitri sint discordes, possit tertius esse: vel debeat tertius præsens esse istoca su. dicas quòd iste solus terti⁹ poterit ferre sententiam. habemus hic singularem differentiam ex nota. in. l. iubemus. C. de appel. & ibi hoc ponit Bald. quod no. Et facit quod not. Bartol. in. l. item si vnus. §. item si plures. s. eodem & vide tex. in. l. in offerendis. C. de appellationibus.

SVMMARIVM.

1 *Arbitri duo tertio absente, quando poterunt iudicare?*

Celsus ¶ Duo possunt iudicare contradicẽte tertio, vel tacente: secus eo absente. Idem in duobus iudicibus contradicente tertio: dum t̃n oẽs iudicẽt. hoc dicit. de hoc tetigi. s. e. l. §. si in duos. 1 ¶ † No. ꝙ Inn. dicit in. c. Raynaldus. extrà de testa. quòd si arbitri fuerũt simul in allegationibus, & collationibus, & vnusquisque dixerit allegationes suas, & vnus non potuerit trahere alios ad suã sententiam quòd posteà duo potuerũt pnunciare absente tertio cuius contrarium dico, in. l. duo ex tribus. j. de re iud.

g ¶ Vltimò no. ꝙ in hoc est differentia[g], inter ius nostrum, & ius canonicũ: vt in. c. fi. extrà eo. tit. lib. vj.

g ¶ Est differentia. Vide Bartol. in. l. itẽ si vnus. §. item si plures. s. eo. tit.

h **Qualem.** [h] ¶ Prætor coget arbitrum, vt sententiet: nõ i autem quid iudicet[i]. Item si quis assumatur ad iudicandum certũ, non valet istud compromissum. h. d.

h ¶ Qualem. Vide Roma. consi. cxlj. & consi. cxlv.

i ¶ Quid iudicet. Sed quid in arbitratore: vtrũ possit compromitti in eũ cũ pacto, quòd tali mõ ferat sentẽtiam. hic dicitur, ꝙ in arbitro compromissum est nullum. Adde quòd in arbitratore valet. Ita notanter dicit Angel. in. l. si conuenerit. j. de re iudica. sed nihil allegat, sed dic, quod pro eo videtur casus in. l. j. §. & post operis. de no. ope. nunti. intelligẽdo, quòd ibi fuit compromissum in iudicem, prout in arbitratorem: prout necesse est intelligi secundum Lud. ibi.

¶ Adde, quod idem Lud. sequitur eius consi. cxlj. vbi dicit, ꝙ non inuenit contradictorem.

SVMMARIVM.

1 *Sententia dicitur dicta, quando per eam à lite disceditur, absolutaria ab instantia iudicij: & quòd quilibet remaneat in statu suo, non uidetur dicta ab arbitris.*
2 *Discipulus excusare debet sententiam magistri sui.*
3 *Sententia potest mutari, quæ non finit iudicium.*

Dicere autem. Snĩa dicta videtur, quando per eam à tota lite disceditur. Item interlocutoria potest mutari, diffinitiua vò nõ potest mutari, nec ex cã erroris corrigi. h. d. cũ. l. seq. 1 ¶ Not. † ꝙ tunc dicit̃ dicta sententia, quando per eã

à lite

a ¶A lite discedit. Contrarium videtur tenere Bartol. in l. inter pares. de re iudica. & adde Bart. per illum tex. in l. generali. C. de dec urio. libro. x. & not. do. Ludo. in l. j. de re iudica. in fin. & dixi in l. si quis arbitratu. & hic vide, quę dixit Bal. & ibi dixi post Barto. in l. fideicommissa. §. si quis decem. de legatis. iij. & quod no. Bal. in l. j. in. ij. colum. in. iij. opposi. C. si à non compe. iudi. vide per Bald. in l. iusiuran. & ad pecunias. §. fi. infrà de iureiuran.

a à lite discedit.[a] Et per hoc videt̃ esse casus cõtra arbitros in ciuitate ista, q debent diffinire causas intra tres mẽses sub certa pœna: nã q̃nque ipsi pronunciãt hoc modo: absoluimus partes ab instantia iudicij: & φ quilibet remaneat in statu suo. Nam nõ vr̃ dicta sententia: cũ per hoc à lite nõ discedat̃, vt hic. ¶Secũdò 2 no. † φ discipulus debet excusare sententiã magistri, b distinguendo eam & approbando. ¶Tertiò no.[b] illud, quod dicit̃ cõiter: interlocutoria pòt mutari, diffinitiua non, vt. l. quod iussit. j. de re iudi. ita dicitur cõ- 3 muniter. ¶Ego † aliter dico, prout dicit Iurisconsultus hic: illa sententia potest mutari, quę non finit iudicium: secus in ea, quæ finit. Hoc differt multum à prçcedẽti dicto. Pone enim, φ quędã interlocutoria finit iudicium: qa iudex pronunciauit se nõ esse iudicẽ cõpetentem: vel pronunciauit non esse procedendũ obstante exceptione rei iudicatę, & similia: poterit ne iudex reuocare istã interlocutoriã[c]? certe non: quia iudicium finit hic. est casus hic. Vide text. non enim facio differentiam, an sit diffinitiua, vel nõ, sed an debeat absorbere totum iudicium, vel non: & dic, vt in d. l. quod iussit. j. de re iudi.

POMATES.

a ¶Discedit. vide Panor. consi. xliiij. j. col. vol. j. Felin. in rubri. de re iudic. in iiij. col.

b ¶Tertiò not. vide Bald. in rubr. C. ne liceat tertio prouoca.

c ¶Interlocutoriã. quæ interlocutoria possit mutari, adde Bart. in l. post sententiam. C. de sententijs. & vide quæ dixi de hac. l. in lege Paulus. de re iudica.

d ¶Forma compromissi. vtrũ possint super eadem re fieri duo compromissa. Vide Bald. in l. post- sententiam. C. de sentẽ. in princip.

e ¶Quid releuet. Quid operent̃ ista verba semel, pluries, vt videbitur, & placebit. Adde Ioan. in addi. Spec. in titu. de arbit. §. sequitur. & no. Bal. in l. j. C. si aduersus rem iudica. & in. l. eleganter. in princip. de condi. indebi. & Cyn. idẽ dicit in l. sed diuersa. C. de trans. & p Ludo. in rubri. de arbi. in fi. viij. char. Pro. do. Ant. & per domi. Ioan. in. c. quintaualłis. de iureiuran. & Bal. in l. ij. in. iij. col. C. quan do prouo. & in l. ij. ff. de iureiurando. & Pet. de ancha. in consil. c cxj. Adde quid importent prædicta verba Bald. consi. cxiij. iij. lib. Pet. de Ancha. consilio. cxxij.

SUMMARIUM.

1 *Clausula in compromisso, quòd possit semel & pluries iudicare: & quoties sibi placuerit. quid importet?*

2 *Arbiter non potest eius sententiam corrigere: nec mutare: nisi sit ei specialiter à partibus commissum.*

3 *Arbiter, an debeat unam sententiam terminare, quando ei sunt plures controuersiæ compromissæ per partes.*

Q Vid tamen. ¶Nõ videtur dici sententia, si forma d compromissi[d] nõ est seruata. ¶Item si sunt diuersa capitula potest separatim pronunciari, nisi aliud sit actum. hoc dicit. ¶Nota ex hac leg. quid e releuet[e] hæc † clausula, quòd possint iudicare semel 1 & pluries: & quoties sibi placuerit. Nam intelligitur, quòd possit iudicare pluries: hoc est in vno capitulo semel: & in alio postea, vt hic. Nec potest intelligi, quòd super eodem capitulo iudicet pluries: siue sit arbiter, siue arbitrator. Nam cum super vna re non possint ferri plures sententiæ, vt. l. j. C. quando prouocare non est necesse: ita nec plura arbitria. ¶Item cum semel est decisum per sententiam arbitri, vel per transactionem, res desijt esse dubia: non potest iterum iudicari, nec iterum transigi, vt. l. post rem. §. 2 de transac. Ad hoc † ergo, vt arbiter possit corrigef re sententiam[f] super eodem capitulo, deberet dici in compromisso hoc expressè, quòd possit iudicare semel & pluries, & ipsum iudicatum corrigere & mutare. Nam hanc potestatem arbiter non habet à iure communi, vt. §. l. proxima: sed puto quòd ei possit attribui per cõsensum partium. Sicut enim sunt quidam iudices, qui possunt corrigere suas sententias, vt præfecti prætorio, vt. l. ab executione, infrà de appella. Ita etiam potest concedi arbitris, vt. l. non di-

e POMATES. ¶Quid releuet. Vide aliquas concor. per Alexand. l. si diuersa. columna. iiij. C. de transac. & Lanfran. char. xviij. & sequen. q. xvj. Feli. in. c. presentata. in vltima colum. versic. extra glos. de testi. & Cardina. consil. xxix.

f ¶Corrigere sententiam. qualiter arbiter possit corrigere. Adde omnino Bartol. in §. arbitrorum. in. ij. columna & an arbitrator, qui nulliter est arbitratus, possit iterum arbitrari. vide Bald. in l. fin. C. de contrahenda emptio. Ex hoc dicto videtur inferri intelligenti, licet regulariter transactio sit de re dubia: vt. l. j. C. de transactio. φ tamen etiam per partes possit fieri super re certa: vt hic innuit. Facit quod ipse notat in l. aquiliana. §. de trans. & in l. si de certa. C. eodem. vbi idem tenet, quod Bartol. hic. Pro hoc quia tunc impropriabitur verbum transac. & valebit, vt pactum. l. insulam. de præscript. verb. & Iaco. butr. & Salic. in l. age. C. de transact. & Cyn. in l. sub prætextu specierum. eod. titu. in. iij. oppo. Et quòd arbiter siue arbitrator non posset eius sententiam mutare etiam incontinenti: adde quòd hoc tenet Cardi. in consilio. xxix. columna. ij. versicu. Et quod de arbitro qui fuit totius collegij paduani. & Rapha. Ful. in consi. cxliiij. col. j. versic. ad secundum videtur. & Rapha. Cu. in consil. xvj. col. j. & latius consil. cxlij. columna. j. versicu. ad primum quæsitum. Fortius voluit Pet. de Anch. in consil. cxj. quòd si arbitrator sibi in laudo reseruasset potestatem declarandi, φ tamen non possit mutare. & idem in consi. ccxxj. & idẽ etiam tenet Lud. Ro. in rub. de arbit. col. xvij. versi. vlterius. Archid. domi. Card. & Alexand. in §. ex his. xj. qõ. j. Et do. Fede. in cõsilio. lxxxviij. adde tamen quod Spec. in titu. de arbit. §. fin. versic. licet autem. videtur velle φ possit incontinẽti mutare. alleg. in ar. text. in l. si ita. j. de he. insti. & in c. preterea. de te. cog. Et idẽ ponit Hẽr. Boich in. c. cum olim. de ar. Et intelligit incontinẽti s. antequã diuertat ad extraneos act[9]. vel intelligas incõtinenti, prout intelligitur in d. c. præterea. videt̃ tamen φ dictũ Spe. intelligi debeat in accessorijs: quia tunc arbitrator bene poterit mutare. glos. est sing. in l. quia arbiter & si errauerit. j. eod. quam pro sin. all. Ro. in suo sing. cccclxxxviij. quæ omnia no. Io. tho.

g ¶In dubio. vide latius Bar. j. co. l. de rebus.

POMATES.

g ¶Quid in dubio. Vide Lanfran. in tra. de arbi. chart. xviij. & seq. q. xvj. Fel. i. c. quoniã iter. iiij. col. de re iud.

h ¶Si arbiter. vide Bal. in l. cum quis. in. vij. col.

i ¶Dicit videri. per Bar. in l. j. in princi. de vẽtinspi. & adde glo. no. in l. diem pferre. §. si plures. s. eo. Et facit quod no. in l. si duo. in gl. j. e. Quid autem in

stinguemus. §. de officio, infrà eodem. & ita consului in ciuitate Spoleti. ¶Oppon. s. eodem. l. dicere. So. ibi arbiter erat in totum functus officio suo: hic g non. ¶Quærit gloss. quid in dubio,[g] quando plures 3 † quæstiones sunt compromissæ simpliciter, vtrum debeãt omnes simul terminari: an verò poterit pronunciari separatim? hic sunt opin. quidam intelligũt, quòd non possunt pronunciari separatim in dubio: & sic videtur innuere hic. Mihi autem videtur quòd debeamus sic dicere: aut sunt plures quæstiones, quę inferuntur ab vna parte ad aliam: & tunc possit pronunciari separatim: nisi in contrarium sit actum, vt hic. & argu. l. etiam. §. j. §. de mino. Aut inferuntur plures quęstiones, hoc est, vna ab vna parte: alia ab altera: & tunc debet pronunciari simul, & terminari, propter naturam conuentionis & reconuentionis: vt. l. j. in fi. infrà quę sen. sine appel. re. & not. in l. qui prior, infrà de iudi.

SUMMARIUM.

1 *Sententia declaratoria in personalibus ualet, sicut in realibus.*

2 *Sententia iudicis per uerbum uidetur, quòd ualeat.*

3 *Testis dictum per uerbum uidetur, quando ualeat?*

4 *Iudex in sententia absolutoria potest imponere actori silentiũ.*

h Si arbiter.[h] ¶Qui pronunciat nihil videri debitum, debitorem absoluere videtur. hoc dicit. ¶Tu habes hic primò, † quod 1 in personalibus valet sententia declaratoria: sicut in realibus. Simile in l. si prętor. in prin. j. tit. ij. & l. Pompo. §. sed & is. §. de procu. videbitis in l. ex diuerso. 2 infrà de rei vend. ¶† Secundo not. de eo, quòd dicit i videri[i]. Nam per hoc sententia non dicitur incerta: si- 3 mile in l. diui. §. fin. de lib. cau. ¶Et hoc facit ad † dicta testium, qui dicunt: iam sunt decem anni, vt mihi videtur, φ ex hoc dictum testis non vitietur. Dices tu, quòd istud argumentum non procedit. Nam iudex debet iudicare secundùm iudicium intellectus, g cui congruit ista dictio videtur. Eodẽ modo cõgrueret aliquibus medicis, vel peritus in arte, qui adhibentur ad iudicandum: vtrum mulier sit prægnans, vel vtrum sit remansurã cicatrix, vel similia: vt. l. j. §. j. de g ven. inspi. sed testis debet testificari de his, quæ sciuerit per sensum corporeum: vt. l. qui testamento. in fi. infrà de testa. & l. j. in fi. infrà de h[is], quę in test. delen. Ergo hæc dictio videri, prout refertur ad iudiciũ intellectus, habet vitiare dictum testis. Respon. testis debet reddere causam per sensum corporeum, non h omnino separatum ab intellectu: imò vnitum est cum intellectu. alias furiosus & pupillus possent testificari: quia habent sensum, licet careant intellectu. i qd[r] est falsum. Vnde si testis redderet causam suam per verbum videtur. verbi gratia: dicit testis, mihi videtur, quòd Titius possederat iam sunt. x. anni, & vltrà. Istud non valeret. sed si diceret, φ ego vidi Titiũ possidere. & sic primò præmittit sensum corporis. s. visum interrogatus quanto tẽpore: dicit. x. annis: vt teste deponente. Nam mihi videtur dicendum quod non probat secundũ Bal. in l. data opera. in. xviij. col. de teste deponente per verbum videtur. vel visu suo. vide Ang. in repe. l. sciendum. de ver. ob. in. ij. col. cum seq. sed quid si testis dicit se nescire? dico φ tñ cogit̃ veritatem dicere: ergo valet, eius testimonium, aliàs frustra coget̃. hoc tenet Ia. de Are. in l. j. §. q[d] obseruari. C. de iu. ca. Et dicit φ testes, q dixerunt heri non credo, possunt dicere hodie credo. & qui dixerũt heri nescio, possunt hodie dicere nescio: quia possibili veritate in esse posita, nulla sequitur necessario falsitas. & fuit de facto in ciuitate Astensi Bal. in. c. j. §. notandũ. de na. feud. & q[d] no. in glo. in l. de tute. C. de in inte. rest. & ibi Bal. & quod dixi in l. eos. secundum Bal. Et de teste dicente nescio, vide Bar. in l. de ętatẽ. §. de mino. & an testes deponãt de credulitate, vide in. c. quoties. & in. c. cum ex literis, extrà de te. & Bart. in l. ij. §. idem labeo. & quod ibi dixi, de aqua plu. arcen.

¶Quid si testis dicit ita, nisi fallor? & dic φ probat, vt per Bal. in l. j. in prin. de iust. & iu. & idem dicit ibi Ang. qui subdit idem esse in ver. videtur. Adde latius eundem Alex. consi. xv. & consi. ix. j. libr. & Ang. consi. iiij. quando testis deponit de credulitate.

i POMATES. ¶Videri. Vide de ista dictione, videtur, Decium latè

c.j.de iudi.Iaso.l.si is qui pro emptore.de vsusc.post Bar.

a ¶Vt sibi videtur.Si testis dicit,quod sibi videtur, valeat per Moder.in cle. j.de iudi.Adde tu quòd Card.in consilio.lvj.incipien.casus super quo.colũ. iij.in fi.intelligit hoc dictum Barto.verum, nisi esset probandum tempus determinatum:nam tunc testis sic deponens non probaret.& Barto.hic.vide etiam Alexan. in consil.x.colum. fi.versicu. item testis. in.ij. volu. & ibi. quòd si deponit super quantitate, non probat deponendo per verbum videtur.& vide eundem Barto. in trac.de test. col. iij.

a sibi videtur.[a] Istud testimonium valet:quia est iudi-
b cium[b] intellectus vnitum cũ sensu corporeo.Ita de-
4 bet intelligi iste text.¶† Tertiò no.practicam,quòd
in sententia absolutoria potest iudex imponere acto-
c ri silentium tantum.[c] & si hoc non imponatur exp̄sse videt̃ tacitè imponi.hoc colligitur ex hoc rext. ibi non vetuisset petere.

Pomponius.

¶Sententia arbitri incerta est nulla.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Sententia arbitri,qui condemnauit Titium in centum:& si nõ dederit intra decem dies, condemnauit in trecenta: non ualet.*

2 *Consilium,ut sententia arbitri lata super pœna ualeat.*

Item si arbiter.

¶Arbiter non potest pronunciare super pœ-
d na.[d] h.d.¶No.quod dixi in summario.Per hoc† dice-
1 bam semel, ꝙ si arbiter condemnauit Titium in centum soluenda intra decem dies:& si intra decem dies non soluerit,condemnat eum ad trecenta. Quòd talis sententia non valet,quo ad trecenta.Et eodẽ modo,si dicat: si non dederit hinc ad mensem: ꝙ soluat tantum nomine alimentorum.quòd nõ valet. Est er-
2 go † consilium,[e] quòd dicat sic:condemno eum ad
e trecenta soluenda intra annum:hoc acto,quòd si cẽtum soluerit hinc ad octo dies,talis debeat eum liberare à tota summa:& ex nunc sit liberatus.& eodem modo dicas in similibus.

SI cum dies.

¶Si per arbitrum stetit quomin⁹ daretur sententia,cogitur pati de nouo in se compromitti.h.d.dic, vt in.l.idem Pompo.si de meis.§.ex compromisso.s.e.

Plenum.

¶Plenum cõpromissum dicit̃,
f qñ fit de omnibus litibus[f] & questionibus:& compromissum generale nõ porrigitur, nisi ad ea,de quibus est iudicatum:non autem ad ea, de quibus est specialiter actum.h.d.

Si quis ex litigatoribus.

¶Impeditus ex iusta causa contra petitionem pœ-
g nę,est tutus[g] exceptione, si paratus est denuo cõpromittere.h.d.

Si arbiter.

h [h] ¶In ea ciuitate est ferẽda sen-
i tentia[i] in dubio, in qua factum est compromissum,vel in continentibus ędificijs,secundùm qualitatem personarum. Item citatio facta ad locum inhonestum,non arctat citatum.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Mitius agitur cum lege quàm cum homine, & quomodo. remißiuè.*

2 *Moræ purgatio in iudicijs,quando est dies & pœna,quòd non admittatur in pertinentibus ad decisionem.*

3 *Moræ purgatio admittitur soluendo interesse.*

Intra quantum.

¶Vbi est pœna &
k non dies,[k] admittit̃ purgatio morę,vsque ad lit.cõte. Vbi verò est pœna & dies,moræ purgatio non admittit̃ de necessitate. Sed si sponte receperit,petitio pœnæ tollitur.h. d. cũ
1 duabus seq.¶† Not.ꝙ mitius agitur[l] cum leg. quàm
l cum hoĩe.Qđ qualiter p̄cedat dixi in.l. amplius. rẽ
2 ra.ha.vbi Dyn.tangit. ¶†Item,ꝙ in iudicijs vbi est dies & pœna,non admittit̃ purgatio moræ.quod est verum in his,q̃ pertinẽt ad decisionẽ:secus in his,quę pertinẽt ad præparationẽ:vt.l.& si post tres.s.si quis
3 cau.Item no.† ꝙ admittitur purgatio moræ soluendo interesse.Item ex hoc. §. fundo quandam opin. Pet.de qua dicã in.l.diẽ.proferre.j.eo.Materiam autem purgationis moræ dixi in.d.l.& si post tres. & plenissimè in.l.si insulam.de verb.obli. & per Cyn. C.de pac.l.si pacto.h.d.

CElsus.

m Idem ait.[m] ¶Si casu, vel facto creditoris steterit, quo minus intra diẽ pecunia soluat̃, ex posteriori mora rei,pœna committit̃.h.d.¶No.ad quod tota die alle-
n gatur[n]. Duo sunt p̄cepta arbitri.ad qđ.l.hæc scriptura.j.de cõdi.& demõ.¶Item no. ꝙ ex parte actoris admittit̃ purgatio moræ,quo ad commissionem pœnalis stipulationis.Cõtra hoc videt̃.l.Thais.§.intra.j̃. de fideicom.lib.dic,vt dixi in.l.qui Romæ.§. Flaui⁹. & l.si insulam.j.de verb.obl.

LAbeo.

o ¶Licet nõ valeat s̃nĩa: valet prorogatio [o] diei. Item diem prorogare intelligit̃ cũ oĩbus qualitatibus p̄cedentibus,de q̄bus nihil p̃ôt mutare.h.d.

Si per fideiussorem.

¶In prorogatione termini debent fideiussores iterum promittere, vel alij similes adhiberi.h.d.

DIem proferre.

¶Interlocutoria, q̃ causæ cognitionẽ nõ desiderat,absente parte potest proferri.h.d.¶Opp.de.l. à pro-
p cedẽte.[p] C.de dila.sol.ibi loquit̃ de interlocutoria, q̃ causæ cognitionẽ reqrit:& tunc requiritur partis presentia:hic non:vt.l.sed interpellat̃.§.j.j.eo.l.iij.§.si causa cognita j̃.de bo.pos.& not.per Dy.in.l.quod iussit. j.de re iudi.& ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Ius implendi conditionem,transit ad hæredes.*

2 *Instantia compromißi ad hæredem non transit,etiam si sit in causa conclusum.*

Si hæredis.

q [q] ¶Compromissum non transit ad hæredem,nisi sit actum. Effectus autem s̃nĩæ arbitri ad hæredem porrigitur.
1 h.d.¶No.versi.nec vtimur.Ex quo † apparet, ꝙ ius ĩplẽdi cõditionẽ trãsit in hęredẽ.Qđ est iõ:qa habet dispositionẽ p̄cedẽtẽ:vt not.in.l.si plures.C.de condi. inser.ego latius in.l.si decem cum petiero.j. de verb.
2 oblig.¶Item no.ꝙ † instantia cõpromissi ad hæredẽ non transit:etiam si erat in cã conclusum:& deliberatum erat p arbitrum qd facturus erat:vt p Innocẽ.in commi.vel epistolas.in.fi.

POMATES.

b ¶Quia est iudiciũ. Pro isto dicto facit, quod voluit Cy.Bald. & Sali.l. testium.C.de test. Ioan.and.in addit. Specul.in titul. de testa. Bald.l.si seruus legatus. §. si quinque.per illum text.ff.de lega.j.& l. conuenticulam. col.vj.C.de episco. & cle.&.l.siue possidetis. colũ.iij. de proba.C. Alexan. consilio. cix.incip. visis.in.viij.colum. in fine. & consilio cxxxiij.viso p̄cessu causæ.colum.v. & consilio.ccix.incipien. ponderatis his. in pen. colum. & consilio. cccxxviij.incipiẽ. in hac causa do.Bartol. in iij.colum.& consilio. x.incipit. visis dispositionibus in testamento. in. ij. volu.seq.Barto.cõsilio.xc.Barb. consil.xxix.in.xv. col. vol.j.Card. consil. lvj.in.iij.colum. vide etiam Panor.in ca.j.in vlti. notabili.& ibi doct.de iudic.

c ¶Silentium tantum.bene facit qđ not. Bartol.in.l.viro.soluto matrimonio.

d ¶Item si arbiter super pœna.Adde quòd dicit Specu.& Ioan.an.in.§.species.de senten. in versicu.quid si iudex pręcipit,quòd valet sententia,condemno te in centũ, nisi intra decem dies probaueris te soluisse.licet tutius sit expectare per.c. suborta.de re iudi.& quod dixi in.l.terminato.& per Bartolum in additio. Specul.in titulo de senten.in.iij.colum.Adde quòd si arbiter laudauit,quòd ille qui non obseruauerit laudum,soluat mille duci Mediolani:& vnus cõtraueniat:an non contraueniens possit agere ad mille.vide Pet.de Ancha. consilio.j.

e ¶Consilium.Bald.tenet contrarium in.l.j.C.de his quæ pœ. nomi. vide Spec.in tit.de senten.& his qui ipsam sequuntur in.§.species.in versicu. sed nunquid iudex.& dixi post Barto.in.l.j.in fi.s.si quis ius dicen.per Ang. & Ioan.de Imo.in.l.ij.de publi.iud.& Baldum in.l.cum allegas in vlti.colum. C.de vsuris.

f ¶De omnibus litibus.Adde quę not.Bar.in.l.aquilia.s.de transac.& Bald. in.l.j.C.de arbi.quod.no.

g ¶Est tutus. Aduerte tamen, quòd in casu huius.§.videtur, quòd non debuit currere tempus,per id quod dixi post Bar.in.l. si quis arbitratu.in.v. colum.

h POMATES. ¶Si arbiter.Vide Oria.in trac.de arbi.char.xvij. & cxlij.al's.xj.Bar.consi.xviij.in. iij.col.vol.ij.

i ¶Si arbiter,ferẽda sententia.quæro si arbiter non eligat locum, de quo ĩtelligat̃, dic quòd de loco compromissi.& hoc tenet Iaco.Butri.in.l.si locus.ff.de iudicijs. vide quod no.Bar. in.l.si vt proponis. C. quomodo & quando iudex. ¶Adde an arbiter possit prorogare locum,vide Bald. cõsi.ccxix.j.lib. & ibi vide quid si sit dictum:possit prorogare semel, & pluries.

k ¶Intrà q̃ñtum. & non dies. Sed quid si dies erat expressa, q̃ tacitè inerat, vide Bar.in.l.iij. de le.ij. & de isto tex. vide, quæ dixi in. l.si duo.j.eodem titulo.

l ¶Mitius agit̃. vide Bart.in.l. si insulam de verborum obligatio.

POMATES.

l ¶Mitius agit̃.Limita,vt per Matthe.notabili.viij.& vide Iason.in.§.itẽ si quis in fraudem. institu.de actio.colum.ij.

POMATES.

m ¶Celsus. Idem ait.Vide ad istam regulam Alexã. in l.lecta.in.j.nota.ff. si cer.pet. & Imo. consi.xj.

n ¶Allegatur. declara vt per Bald.in.l. j.in. iij. colum. de his, q̃ pœnæ nom. & ibi limita singulariter vt per Gul. in.l.iiij.§. quæsitũ. in fi.si quis cau.Et hic adde bon. text. in.c.cum dilectus. de dolo & cõtumacia.Adde Bal. in.l. si mihi & tibi. §.j. de leg.j.in rub. C.

o ¶Prorogatio.sed in quo loco prorogatio potest fieri, vide oĩno Bald.in authen.ei qui.C.de temp.appel.

p ¶L.à p̄cedente.Sed qd si est data potestas arbitro prorogandi semel, bis, & pluries.dixi in.l.qui bona.§.j.de dam.infec.

q ¶Si hæredis.Iste.§.habet locum coram arbitratore,secundum Bald in. l. fina.in vlti.q.C.de contrahen.emptio.per Bartol in. l. si. quis arbitratu. de verbo.obliga.Sed quid si compromittens erat de collegio,vel de vniuersitate,videtur quòd nõ expiret morte compromittentium:vt in. l. cum proponebatur. & ibi per Docto.j.de iudicijs. & per Dyn. in. l. si grege.de legat.primo.

ADDE, an compromissum expiret morte alterius compromittentium,Ange.consilio.ccxlvij.Paul.de castr.consilio.xxx.&.xxxj.Bald.consilio.ix.iiij.lib.

q POMATES. ¶Si hæredis.Vide Lanfran. chart. xx. & sequen. versi.soluite.

c.ex.parte

a ✣POMATES. ¶ Item querit. vide Pau. de cast. consi. xxx. in fine.

b ¶ Stari. Et limita istum tex. nisi sn̄ia arbitri esset expresse contra ius constitu. quia tunc est ipso iure nulla: vt est casus no. in. l. apud Celsum. §. item queritur. de doli excep. Facit. l. ij. C. quando prouo. non est necesse. Ita dicit do. Io. in. l. filiusfa. de dona. & tenet gloss. hic.

✣POMATES.

b ¶ Stari. Limita tribus modis, vt per Fely. c. j. in vl. col. extra. de consti. Albe. & doc. i. l. pe. C. de pac.

c ¶ Reduci. & vide qđ habet in. l. iij. C. e. & quod ibi dixi. & vide Bal. in. l. eos. §. ne temere. C. de appel.

✣POMATES.

d ¶ Habuistis. not. Barba. consi. xviij. in. iij. col. ij. volu.

e ¶ Contrarium dixi post Bart. in. §. arbitrorū. & vide quod no. Bal. i. l. fi. s. de iusti. & iur.

¶ An dispositio huius. §. habeat locum de iure cano. vide per Imol. ij. in nemo. potest. de lega. j.

✣POMATES.

e ¶ Contrarium. Cōtrarium refert se cōsuluisse Bal. per regulam istius. l. in. l. iij. j. de leg. j. De cuius tamen veritate vide Fel. plenè in c. causam que. i antepenul. col. & duabus seq. versi. sequitur Barto. de re iudicata. Pau. de ca. l. fi. colū. v. ff. de iustitia & iure. Ro. rub. in. v. col. s. e. Panor. consi. xlij. in. j. vol. & in. c. cū dilectus in. v. col. de rescrip. & in. d. ca. causam quę. de re iudica. Imo. in. c. quintauallis. de iureiurando. & Ioan. Bapti. in repeti. l. omnes populi. ij. colum. ff. de iusti & iure.

a c. ex parte. extra. eo. Facit ad istum. §. quod no. extra. e. c. fi. Item queritur [a] in glo. quid si erant plures ex vna parte, & alter est mortuus? dic vt in glo.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Sententia arbitri non reducitur ad arbitrium boni uiri.*

2 *Cognoscere qui potest de iure & de facto, & sententiare secundum formam iuris, est arbiter, & non arbitrator.*

3 *Arbiter, qui debebat sententiare secundum formam iuris, si sententiat contra ius, eius sententia non ualet.*

b **Stari.** [b] ¶ Sn̄iæ arbitri, etiā iniquę, est parendū metu pœnę. h. d. ¶ Not. † q sententia ar-
1 bitri non pōt reduci [c] ad arbitrium boni viri: vt hic,
c & habuistis no. [d] s. e. l. iij. in gl. pua sup verbo bonū.
d videbitis in. l. societatē. §. arbitrorū. j. p soc. Nec pōt appellari secundum cōem opi. vt. l. j. C. e. de qua dixi
2 s. eo. l. j. & ij. † ¶ Et ideo quidā dicunt in sn̄ia, volentes tollere ista remedia, viā arbitrorū eligētes, sic pronunciamus. Et ego cōsului nō sunt multi dies elapsi q cōpromissum in aliquē, q possit cognoscere de iure, & de facto sn̄iare: an debeat secundū formā iuris. & determino, q sit iste arbiter, & nō arbitrator; vt
3 dixi i. l. societatē. §. arbitrorū. ¶ Modo † iste dixit sententiā cōtra ius: nūqd debeat stari ei sn̄ię? vr̄ casus q
e sic, vt hic. Cōtrariū [e] dico, q hic fuit cōpromissū simpliciter. sed in qōne ,pposita fuit dictū, q ,pnunciaret de iure: qđ nō fecit: & sic excessit formā cōpromissi: qđ non pōt: vt in. l. nō distinguemus. §. de officio. j. eo. & ideo est sententia nulla. quod multū no.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Sententia duorum arbitrorum condemnantium in maiori, præualet sententiæ tertij iudicantis in minori.*

2 *Minor summa, quòd insit maiori, in pluribus testibus discordantibus. & quomodo?*

3 *Testibus duobus affirmantibus, quando sit, quòd magis credatur, quàm mille negantibus?*

Testibus negantibus, qn̄ sit quòd credatur, sicut affirmantib⁹.

f * **Si plures.** [f] ¶ Si arbitri pares numero discordant, nō valet sn̄ia: al's stat̄ dicto maioris ptis. Itē oēs vident̄ i minorē summā cōsentire. h. d. ¶ Opp. j. de re iu. l. duo ex trib⁹. Sol. hic loquit̄ i arbitris; ibi i iudicib⁹ dele. quorū si diuersę sunt sn̄ię est i suspēso, donec approbet̄ p superiorē. In iudicib⁹ ordinarijs, dic vt. l. pōp. scribit. & l. iter pes. j. de re iu.
1 ¶ Querit † gl. [g] hic, qd si vn⁹ cōdēnat i qnqȝ: alij duo
g in decē? Old. dicebat ,pualere duorū sn̄iam. Gl. tenet qđ valet sn̄ia ei⁹, q cōdēnauit i qnqȝ. Opinio Old. est
2 approbata extra. e. c. fi. in. vj. ¶ † Querit gl. no. & in ducit i ar. ad vnā qōnē. Pone: vn⁹ testis dicit q res valet cētū, & nō pl⁹. Duo dicūt, q res valet ducēta: an stat̄ dcō vni⁹, q min⁹ dixit? gl. dicit q imo nō magis
h stabit̄ duob⁹ affirmātib⁹, q̄ mille negātib⁹. [h] ¶ Cōtra
3 istā gl. vr̄ tex. j. de vē. ispi. l. j. §. j. vbi † tātū credit̄ affirmātib⁹, quātū negātibus, & nō pl⁹. So. dicit do. Old. Aut testis deponit eius actus, de quo interrogat̄, non cognitionē: vt quia dicit se nescire: & tūc credit̄ magis duobus affirmātibus, quàm mille hoc mō negantib⁹: vt. l. heredes palā. in prin. j. de test. ita debet intelligi ista gl. Qn̄qȝ testis deponit eius actus, de quo interrogat̄, cōtrariā assertionē: vt quia nō solū dicit se nescire: imo dicit se scire, q hoc nō est: tunc est recurrendū ad materiā. l. ob carmē. §. fi. j. de test. vt inspiciat̄ numer⁹ testiū, & dignitas: & alia, quę ibi ponūtur. Nā tantū credit̄ affirmātibus, quātū negātibus. Et hoc in his, q facti sunt: de quib⁹ testis testificatur p sensum. In his verò, q cōsistūt in artis pitia, de quib⁹ quis qn̄qȝ adhibet̄ ad iudicandū: vt medici, & obstetrices: tūc tātū credit̄ affirmantibus, quātū negātibus: vt. l. j. §. j. de ventre inspi. dic vt ibi.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Sententia per arbitrū ferri nō pōt in absentē, etiā cōtumacē: nisi sit dictū in cōpromisso: debet tamen citari, ut in addi.*

2 *Arbitrator, an possit ferre sn̄iam partib⁹ absentib⁹, remissiuè.*

i **Si quis litigatorum.** [i] ¶ Arbiter nō pōt ferre sn̄iam parte absente, ēt p cōtumaciā: nisi sit actū. Itē q ipedit arbitrū sn̄iare: incidit in pœnā, ac si sn̄ię nō pareret. h. d. Primò ponit dictū. Secūdò illud pro
k bat p rōnē. Secūda ibi, ,pinde. ¶ No. istū text. [k] q sole-
1 niter † quod nō pōt ferri sn̄ia p arbitrū, etiā parte ab
l sente p cōtumaciā, nisi sit actū [l] in cōpromisso. ¶ Secūdò no. q ille, q nō venit, quasi impediēs sn̄iam, incidit in pœnā. Quod intelligo, nisi sit actū: vt eo absente possit ferri sn̄ia: tūc enim licet sit cōtumax, nō impedit ferri sn̄iam. Et iō nō icidit in pœnā, eoipso, qđ cōtumax est in nō veniēdo. Sed icideret, si sn̄iæ
m nō pareret. [m] de hoc plenè p doc. i. l. j. C. eo. & p Inn.
2 extra. e. c. ex parte. ¶ † Quero, qd in arbitratore: vtrū possit ferre sn̄iam absentib⁹ partib⁹? dic vt. C. de cōtrah. & cōmit. stip. l. fi. & l. si qs arbitratu. j. de ver. ob.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Præsentia, quòd possit esse sine intelligentia.*

Coram. ¶ Corā aliquo dicit̄ fieri, si est pn̄s & itelligit: al's secus. h. d. Cōcordat.
n j. de v. sig. l. corā. Allegaui [n] hūc. §. semel in qōne † cō
1 tra quedā notariū, qui de falso instro reprehēdebat̄.
o Dicebat enim instrumētū, actū pn̄sentibus talib⁹. [o] testes ibi dicebāt, q nihil sciebāt. Notarius probauit, q ibi fuerūt corporaliter pręsentes. certè nō bn̄ scripserat: qa aliud est esse presentē, & aliud intelligere. Facit. C. de errore aduo. l. j. & qđ ibi no. i quadā glo.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Pœna an cōmittatur, ubi nuda cōuentio præcedit, & stipulatio pœnalis sequitur: sicut si stipulatio uestita præcederet?*

2 *Compromisso facto per stipulationem, sine pœna, an ex sententia oriatur actio?*

vbi dicit opinio. B[a]rto. hic esse communem. In contrarium tamen tenuit Bal. in. c. consanguin ei. de re iudi. consi. clxxvij. ante fi. & consi. ccclj. incipien. Ioan. Federicus. in. iij. volu. vide etiam de isto dicto Barto. hic per Lanfran. char. xxij. & seq. q. j. Ro. consi. xxvij. in. ij. dubio. ij. col. Fel. in. c. j. in vltima. colum. de consti. & c. fi. ix. col. de presump. Barb. consi. xliiij. v. col. volu. j. Fely. c. ij. col. iij. de re iudica. hanc opi. Barto. dicit communem Imo. d. c. ex insinuatione. & Feli. in. c. dilecti. de rescrip. & pro opinio. Barto. consuluit Rapha. consi. cclxxx. incipien. viso processu. & Barb. consi. xliiij. incipien. scribitur apud Prophetam. volu. j. & Are. consi. lxix. incipi. eximie domine. in prin.

f ¶ Si plures. Limita hunc. §. pulchrè per Bal. i. l. j. C. de sen. quæ sine certa. quantita. & in. l. fi. C. de re iudi. Item limita, vt per ger gloss. in. c. j. extra. eo. in. vj. limita. per Bal. in. l. j. C. de test. & Arch. ij. q. ix. nihilominus. & Bald. in. l. j. C. si aduer. rem iudicatam.

f ✣POMATES. ¶ Si plures. Vide Lāfra. itra. de ar. char. xxvij. q. xij.

* Pro concordia. Aduerte, q Barto. in. l. inter pares. ff. de re iudica. voluit quòd arbitri possint absoluere ab instantia iudicij. Sed allega. per aliquos contra. voluisse in hoc. §. si plures. Solutio. In rei veritate Bartolus in hoc. §. non loquitur vnum verbum. Quo autem ad illum articulum, an stetur maiori parti ex pluribus iudicātibus, maximè in ea parte, in qua concordant, se remittit ad not. per Ioan. andr. in. c. j. de arbi. in. vj. & sic idem dicit vbiqȝ.

g ✣POMATES. ¶ Quærit glo. Vide Fely. c. cum inter. in. v. & viij. colum. & seq. de re iud.

h ¶ Negātibus. de probatione negatiuæ, vide in materia omnium. q. in hoc §. not. per Bal. in. d. l. heredes palam. & per Imol. in. l. inter pares. de re iudi. §. j. & cum ista gl. concor. ca. nihilominus. iij. quæstio. ix. & Ioan. an. in. d. c. j. de arbi. i. vj. & quæ dixi post Bart. in. l. cum furti. de in lit. iur. & Bal. in. l. ij. in fi. pe. colū. C. de rescind. ven. & ibi latius Saly ce. per Bald. in. c. cū ecclesia. de cau. poss.

✣POMATES.

h ¶ Negantibus. Fallit in criminalibus, vbi magis ad excusand. creditur duobus negantibus, quàm duobus affirmātibus. Quo casu ad purgandū innocentiam admittuntur testes domestici. De quo latius vide per do. Iaco. in rubri. ff. de iusti. & iure. in. iij. col. & in. v. limitatione. Hoc etiā dictū limitat. d. Ioan. an. in. l. vt vim. ij. colū. ff. de iusti. & iur. & ad hoc vide concor. per Ro. l. q bis idem. de verb. obli. & quomodo ,pcedat vide Cerset. in verbo, testes. incip. duo testes.

¶ Si quis litigatorum. Istum text. allegat Bart. in. l. ij. s. de iur. om. iu. & ad istū. §. vide omnes in. l. ij. C. eo.

✣POMATES.

k ¶ No. istum tex. vide Imol. consil. xl. aliâs. clx. col. ij.

l ¶ Nisi sit actum. No. q valet clausula in compromisso. quod arbiter ferat sententiam partibus præsentibus & absentibus. Quid si isto casu arbiter tulit sententiā parte non citata? dic q laudū est nullum. Ita simpliciter dicit Spec. in tit. de arbit. §. excipitur. v. sed pone quòd non est alibi. & ita fu t de facto pronūciatum. & ibi per Io. and. in addi. & quod no. moder. in. l. si sic. de leg. j. & Bald. sequitur in. l. eos. §. apostolos. C. de appel. & Moder. in. l. filiusfa. de dona. per ibi not. per Barto. & videtur velle glo. hic in verbo, probatur. vide Bal. post doc. in. l. si ex consensu. singu. dicentem, quòd nō valet sentētia arbitri parte absente, & citata: nisi dictum sit in compromisso. hoc etiā vult Barto. & do. Io. in. c. quintaualis. in. viij. col. vide Bal. hic & Imo. in. l. si quis arbitratu. de ver. obl. in. ij. col. & ibi dixi. & in. c. dilectus. de arbi. Adde an pars debeat citari in approbatione laudi Bal. consi. cclxij. l. j. Pet. de ancha. consi. cclxx. Ro. consi. lxj. & lxxij.

m ✣POMATES. ¶ Non pareret. Vide Bald in rub. C. de iusti. & iure.

n ✣POMATES. ¶ Allegaui. Vide Alex. consi. xliij. iiij. vol. Fel. in procemio decre. in. viij. col. Alex. in. l. ij. §. voluntatem. in. iij. col. ver. in gl. & versi. sed si absens. solu. matri. & cum isto dicto Bar. tenet Pau. de cast. in consil. xxiij. incip. ad plenam.

o ¶ Coram. præsentibus talibus. vide Bal. in. d. l. j. per Bar. in trac. de testi. versi. testis dicit se aliquid scire, quia præsens.

a ¶Sed si pœna. de pœna adijcienda. Not. qualiter debeat intelligi, id quod dicitur in compromisso, requiritur pœna. Adde quod not. Bart. C. eod. titu. in. l. cum antea.

b ¶Not. istam leg. an sententia lata prosit reo. Sed de huius. §. intellectu vide Bar. in. l. fi. ij. de iureiu. & in. l. duobus. §. j. eo. tit. facit quod not. Bar. in. l. ex duobus. i. iiij. q. de duo. reis.

c ¶Si quis rem. Hic habes quod arbitrium soluitur iudicio cœpto. Quid si compromissum est in arbitratorem, postea itur ad iudicem: an soluetur per lit. contesta. an per sententiam? vide de Barto. in. l. qui fidem. §. de transact. Et ad id quod dicitur de pœna cotemptus, quæ petitur vna cum principali, Adde text. in. l. vbi pactum. & ibi Barto. in vlti. colu. C. de transact. & vide Bald. in iiij. colu. qui etiam not. limitat istam materiam: & aliter etiam limitat dominus Cardi. in clemen. quandiu. de appel. & vide Bald. in. l. cum proponas. C. de transact. Adde Roma. consi. cccxcviij.

POMATES.

c ¶Si quis rem. Limita, vt per Bartolum in. l. ita stipulatus. mag. in vltima parte versic. vlti. opponitur. de verbo. obliga. & vide aliquid ad istã l. per Roma. consil. cccxxxij. in. ij. col. ij. dubio.

d ¶Sed si quidem. Aduocatus corrumpitur. vide in l. iij. C. eodem. & vide per Imolam in l. diuus. in vltima charta, de re iudicata.

POMATES.

d ¶Sed si quidem. Vide Alexand. in l. j. secunda colu. de legatis primo. aliàs secundo.

e ¶Sacerdotio. nota textum in hac lege in versicu. non est cogẽdus. quod si factum est compromissum de vna re, quę pendente iudicio perijt, arbiter poterit sine nouo compromisso facere condemnationem ad interesse. Quod singula. not. & intellige vt hic no. & habetur.

Sed si pœna. Si cõpromissum est stipulatione vallatũ, absq; adiectione pœnæ, arbiter cogetur sñiam dicere. h. d. Vides ergo q oẽs leg. pcedẽtes, q loquunt de pœna adijciẽda[a] in cõpromisso, intelligunt qñ pmissum est pare re arbitro pacto nudo. Nã si p stipulationẽ, nõ est necessaria pœna. ¶Ex†hoc ego concludo, q in. l. si cũ dies. §. fi. §. eo. est casus p opi. vltramõ. q vbi precedit cõuẽtio nuda: & sequit stipulatio pœnalis, eodẽ mõ cõmittit pœna, quo cõmitteret si pcederet stipulatio vestita: qd plenè dico. ij. de verb. ob. l. si ita stipulat⁹. i x. col. ¶Sed quæro, †an isto casu, quo cõpromissum fit p stipulationẽ sine pœna oriat actio ex sñia, ac si pœna esset inserta? de quo no. per Cy. in. l. j. C. eo.

SVMMARIVM.

Sententia lata pro fideiussore, non porrigitur ad principalem: secus contra.

ADuersus. ¶Si ab eo petat, ad quẽ exceptio rei iud. porrigitur: pœna cõpromissi cõmittitur. aliàs secus. h. d. No. istam leg.[b] q sñia lata pro†fideiussore nõ porrigitur ad principalem: secus ecõtra: vt. l. duobus. §. j. ij. de iureiu. licet in contrarium faciat. l. fi. ij. eo. ti. circa fin. dic vt ibi dixi.

SI quis rem.[c] ¶Is cuius facto soluitur cõpromissum, incidit in pœnã. Itẽ. pœna, quæ apponit loco cõtẽpt⁹, põt peti vna cũ principali. h. d. ¶Oppo. de. l. si quis à socio. ij. pro socio. & de act. emp. l. prędia. Sol. hæc pœna apponitur loco contemptus: ibi loco interesse rei.

ITa demum.

SVMMARIVM.

Conditio tacita impedit natiuitatem actionis.

Sed si quidem.[d] ¶Pœna cõpromissi habet in se tacitã cõditionẽ, vt cõtra ei⁹ exactionẽ doli obijciat exceptio. h. d. Cõmitti. i. cõmissa sub hac cõditiõe exigit. ¶Op. in prin. dicit, q stipulatio habet cõditionẽ, si nihil do lo fit. In fin. dicit q si fit aliqd dolo, habet locũ exceptio doli. Cõtrà, si fit dolo, stiplo nõ cõmittit quasi deficiẽte cõditione, ergo exceptio nõ est necessaria. Dicit gl. not. †ista cõditio inest tacitè: & tacita cõditio nõ impedit natiuitatẽ actionis. vt. l. cõditiones extrinsec⁹. ij. de cõdi. & de. Hoc est falsum: vt not. in. l. itẽ qa. §. de pac. Et ideo dicas, q inest tacitè cõditio exactiõi, nõ cõmissiõi stipulationis. ¶Op. qñ aduocat⁹ corrũpit, habet locũ in integ. res. vt. l. j. C. de aduo. di uer. iudi. ergo nõ habet locũ actio de dolo. Solu. dic. q actio de dolo competit hic ad cætera damna.

NOn distinguemus. Sacerdotio.[e] ¶Not. q sacerdos põt esse arbiter. Qđ intellige in simplici sacerdote. sec⁹ si est monach⁹, vel al's regularis. quod dic, vt i. l. Pedi⁹. §. eo.

SVMMARIVM.

1 *Compromissum, quod non posit fieri de crimine, quando agitur criminaliter, etiam si pœna sit pecuniaria.*

2 *Transigi quando potest super crimine: potest & in arbitratorem compromitti.*

Arbitramentum est transactio.

e POMATES. ¶Sacerdotio. Ad istum text. vide Feli. in. c. præsentata. colum. ij. in prin. de testi.

f POMATES. ¶Ius fisci. Vide Abb. consil. lxxvij. in. j. colum. ij. dubio. in. ij. volu. Ro. consi. clv.

g ¶Et per hoc. vide Io. and. in titulo de arbi. §. potest. vel. §. sequi. in additio. incipiente, dicit Guido.

h ¶De liberali. ad istum text. concordat. c. causam. de resti. in inte. Sed vtrum de causa liberali arbiter possit cognoscere incidenter, licet principaliter nõ? videtur q sic per. l. quoties. C. de iud. Quam dicas habere locum in arbitro. & est tex. no. secundum vnam lect. in. l. cum proponas. & ibi Bal. C. de reb. credi. & glo. fin. hic in fi. & l. interdum. §. qui furem. & quod ibi not. Bart. & de furt. Adde quod voluit Ro. consi. ccxcix.

Iulianus. ¶De cã meri & misti imperij, vel de causa stat⁹, nõ põt cõpromitti. h. d. cũ se. ¶Quærit gl. †vtrũ hoc sit verũ, siue de crimine agat ciuiliter, siue criminaliter. Et determinat, q debeat intelligi, qñ criminaliter. Nã si ciuiliter: tũc posset cõpromitti: vt. l. quid ergo. §. ex cõpromisso. §. de his qui no. infa. Et assignat ratione: quia quilibet soluẽs pœnã pecuniariã, liberaretur & euitaret pœnam corporalẽ. Innuit ergo, quod si de crimine imponeretur pœna pecuniaria, posset compromitti: & pronũciari arbiter pœnã dandã fisco: si nõ pareatur pœna cõpromissi, cõmitteret parti: vt. l. arbiter. i tra. j. e. Hoc non placet dño Iac. bu. quia p hoc læderetur ius fisci[f]. Pro hoc. ij. proxi. §. ibi, eadẽ dicẽda sunt &c. Nec ob. ista glo. quia hæc rõ non est gñalis. Nec ob. l. arbiter. ij. e. quia ibi id, quod deducebat in cõpromissum, totũ ptinebat ad partẽ. ¶Itẽ† quęrit gl. nũquid super istis delictis posit trãsigi. dicit gl. q nõ regulariter, p eandẽ rationẽ. Tu dicas q transactio, per quã pręiudicat oĩbus, nullo modo licet: vt no. in. l. trãsigere. C. de trãsac. sed trãsactio p quã præiudicat trãsigẽti, sup istis criminib⁹ licet qñq;: vt. d. l. trãsigere. Et p hoc dico,[g] q eodẽ modo licet cõpromitti in arbitratorẽ, quo licet trãsigi: quia transactio est: & sic istũ. §. intelligo, quod potest compromitti in arbitrum.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quod omnes causæ compromittantur, non comprehendit causas misti imperij.*

De liberali.[h] ¶Glo. hic quærit quid in adscriptitijs, & in cõuersione, & monachatione, & matrimonio. Et rñdet q idẽ. ¶Itẽ quæro qd in causis misti imperij. dic quod idẽ: vt nota. in. l. si de meis. §. e. Et ibi no. dicit gl. Et quod sit verũ dicit gl. pbo p. l. fi. C. vbi & apud quẽ. & extrà eodẽ. c. pe. ¶Ex hoc dicebã, q†statutũ hui⁹ ciuitatis, quod precipit oẽs causas cõpromitti, non porrigitur[i] ad causas misti imperij. ¶Sed quæro quid de libertate ecclesiæ? dic vt extrà eo. c. cum tempore.

Si seruus. ¶Non valet compromissum factum à seruo: nec arbiter cogitur sententiare. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Reconuentio non habet locum coram arbitro.*

Item si quis.[k] ¶Legatus tẽpore legationis cogitur coram arbitro litigare illis casibus, quibus corã iudice ordinario cogeretur: & non aliter. h. d. ¶Not. tex. †in fine, vbi videtur casus, q corã arbitro locus sit reconuentioni.[l] In contrarium est text. extrà eo. c. cum dilectus. sed posses dicere, quod hic cogitur se defendere coram iudice ordinario: non coram arbitro.

Si is. ¶Inter petitorem & possessorẽ hæreditatis, debent silere lites speciales, etiam corã arbitro. h. d. ¶No. §. istũ, nec corrigitur per. l. fin. C. de peti. hæred. quia illa loquitur petitore, vel possessore conuento à quodã tertio: hic qñ est quæstio particularis inter illos. ¶Item illa. l. loquitur vt dixi in petitore vel possessore conuẽto: secus si alter eorũ ageret cõtra tertiũ: vt. l. si bonę fidei. ij. de pet. hære. & l. si rem aliàs in. l. si post. j. de excep. & ibi plenè dixi.

Dies. Si dictum est in cõpromisso de prorogatione: ista conuentio prorogationẽ non facit: nisi sequatur iussus iudicis. h. dicit. vel sic. Prorogatio.

POMATES.

h ¶De liberali. Vide Lanfran. in tracta. de arbitri. charta. xiij. versic. compromissum. & charta. xiiij. in princip. Rom. consi. cclxij. & consi. ccxcix.

i ¶Non porrigitur. Si statutum dicit, quod omnes causæ debeãt compromitti, non porrigitur ad causam misti imperij. vide Bartol. ij. ead. l. §. quæsitum. Sed stãte dicto statuto, Quæro, quis est ciuis Florentinus, nõ habet ibi domicilium, habet tamen alibi: an ibi posit cogi per cõsortem, si ibi reperiatur esse extrà in domicilio suo? Imol. in c. sanè. de foro competen. dicit se dixisse quod nõ, per ibi nota. per Ioan. And. in. d. c. sanè. et dominus Anto. in c. fi. eo. titu. Quod no. ad intellectum dicti statuti. Item adde quod dictum statutum non habet locum vbi per partem opponitur exceptio impediens litis ingressum, secundum Bald. in. l. fratres. C. de transaction. & in. l. si iudex. §. de his, qui sunt sui vel alie. iur. Adde quod statutum dicens quod omnes causæ compromittantur, non comprehendit causas misti Imperij, Romanus consil. cclxij. & ccxcix.

k ¶Item si quis. Adde Bartol. in authentica, & consequenter. C. de sent. & vide glossam singula. in. l. est receptum. supra de iurisditione omnium iudicum. vbi dicit, quod coram iudice prorogato de voluntate partium, habet locum reconuentio. quam gloss. summe not. Contra Barto. in prææallegata authentica, & consequenter, vbi tenet quod idem, quod in arbitro. & eum sequitur ibi Ange. & domi. Pet. de Anchara. in. c. j. de mu. pet. licet do. Anto. teneat. & sequitur ibidem domi. Ioan. pro quibus facit prææallega. glo. quam nemo eorum allegauit. Andræ. Barbati.

l ¶Item si quis. Reconuentioni. Vtrum coram arbitro sit locus reconuentioni, adde Bartolum latius in authentica, & consequenter. C. de sententijs.

missio

missio de prorogando ,progationē nō facit;nisi subsequatꝰ prorogatio.h.d.Gl.laborat in positione casus, sed in summario ego posui tibi veritatem.

Si arbiter. ¶Arbiter se occultans, per iudicē potest citari,& mulctari.

Cum in plures. [a] ¶Dictio quilibet, est distributiua ; dictio oīs est collectiua.h.d.vel sic.Dictio quilibet,distribuit actum in quemlibet separatim:dictio oīs cō iunctim.d.h.¶Not.istū text.de hoc p gl.i.l.si pluribus.ꝭ.de le.ij.dixi latiꝰ in l.hoc articulo. de hæ.insti.

Cum quidam. [b] ¶Si arbiter efficiatꝰ inimicus partis cōtra petionem pœnę,obstat exceptio doli.h.d.& istū.§. intellige,qñ supueniūt inimicitiæ absqꝫ culpa partis. Nā si eius culpa:tūc incurreret etiā pœnam cōpromissi: qa p eū factū est quominus arbitrator sñiam diceret:& sic incidit in pœnā;vt.s.e.l.diem.§.si quis litigatorum.&.j.eo.l.nō ex omnibus.in princi.

De officio. [c] ¶Arbiter nihil potest vltra illud, quod est sibi in cō promisso concessum.

SVMMARIVM.

1 *Cautela,ut aduocatus possit dictare reformationes.*

2 *Statutum,ut quælibet causa compromittatur:quando comprehendat causam cōcernētē,ubi pupillus educari debeat.*

Quæsitum. ¶Arbiter debet dicere sententiā,p quā lis finiatꝰ: nec pōt aliū delegare,nisi hoc sibi cōmissum fuerit.h.d. 1 ¶Primò† p istū tex.reddaris cautꝰ,qñ es aduocatus ad dictādū reformationes;facias poni.ꝙ possit & per alios.aliâs non posset hoc; vel inciderenꝰ in dubiū. 2 ¶Si in†ciuitate ista est statutū, quòd quęlibet cā cōpromittatꝰ:Modo quidam petebat p iudicē decerni apud quē debeat pupillus ali. Queritur vtrū ista causa debeat cōpromitti.Et vr̄ ꝙ nō;cū sit misti imperij:ergo &c.vt not.s.ea.l.j.de liberali. Preterea [d] hoc nō posset trāsigi [d]:ergo &c.Sed si verba statuti essent adeò generalia, vt istā cām cōprehenderent: tūc deberet per arbitrum sententiari,an iudex deberet decernere ; non quòd ipse arbiter decerneret. & hoc videtur velle hic tex.dum dicit;vt arbiter statueret &c.Vnde arbiter potest de hoc iudicare, scilicet ad iudicis abitrium eundem esse : quia de hoc dubitabatur.non autem quid iudex facturus erat, sed an facere deberet.

An & satisdare. [e] ¶Hic est bonus text.[e] cum gloss.

SVMMARIVM.

1 *Pœna si est commissa,& sententia confirmata tacitè per lapsum decem dierum,quando utrunque confirmetur?*

Si duo. ¶Si sñia p arbitrū ferꝰ pro,vel cōtra vnū ex duobus reis;si ab altero petatꝰ per alterū,pœna cōmittitur,si socij sunt.aliâs secus.h.d. [f] ¶Op.de.l.si vnus.j.rñ.s.de pacꝰ.Sol.istud cōtrariū ē ita difficile,sicut aliud,qdꝰ sit in mūdo .Illud loquitur in pacto:hic in sñia. Dicit.gl . vel alr̄, nec ibi,nec hic cōmittitur pactum,sed pœna.De hoc dicā in.l.si vnus.s.de pac.& ibi declarabo.¶Quero,si pœna est 1 †cōmissa,& sñia cōfirmata taciturnitate.x.dierum, vtrū cōfirmetꝰ:vtrūqꝫ vr̄ qdꝰ nō in.l.rescriptum.§.si pac.s.de pac.Breuiter dic,ꝙ si pœna tantummodo est apposita,nō homologabitꝰ sñia cursu.x .dierum: vt not.in.l.ij.s.eo.Sed si esset dictū rato manente pacto:tunc vtrunqꝫ peteretur.l.qui fidem.s.de transac.

Semel. [g] ¶Pœna semel commissa amplius nō cōmittitꝰ,nisi sit actū.h.d.No.istū text. Quę enim sunt clausulę quę apponunꝰ in instrumētis cōiter circa pœnā:vna ꝙpœna toties cōmittatꝰ,quoties fuerit cōtrà factū.Ista sumitꝰ hic. Est alia si qua pœna soluta,vel nō;cōtractꝰ remanet firmꝰ.q̄ vocatꝰ rato manente pacto.quę sumitꝰ ex.l. qui fidē.s. de transac.¶Opp.ꝙ pœna semel cōmissa,iterū cōmittaturh.vt.l.si pcuratorē.j.rē ra.ha.&.j.de ver.obl. [h] l.si sic.Gl.dicit,ꝙ ibi,nō erat interesse,nec pœna. Tu dic plenè per glo.& Dy.in.l.si sic.j.de ver.obli.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus obligatus naturaliter,non restituitur.*

POMATES.

[a] ¶Cū in plures.Vide Lāfrā.ī tract.de arbi.in.ix.fing.

[b] ¶Cum qdā . vide no.p Bal.p istum [a] text.in rubri.C.de app.in fi.Et adde ꝙ cōtra sñiam latā p inimicitias capitales petitꝰ restō,secundū Bal.ī.l.vena [b] les.C.qñ.puoc. & hic adde Bal.ī.l.arbitro.ī.j.col.q satisf. cog.Et iste tex.facit ad ea q no.post Bar.ī.l.j.ꝭ.de exce. vbi allegaui ētistā, & allegaui ēt Bal. [c] ī.l.ij.C.vt lit. pē.ꝙ reclamatio ad arbitriū boni viri dicitꝰ quasi appellatio . & Bal.ī.l. fi. de ap. reci.ī.iij.col. Bar.& Bal.in.l.j.ī duobus locis.C.e.vbi vr̄ dicere cōtrariū.Vtrū aūt sit actio nullitatis vel iniqtatis,vide Bal.ī.l.ij.C.e.ti. Adde ꝙ reclamare ab arbitrio boni viri, sit quasi appel. Ro.cōsi. xc.& qdꝰ dicit Bart.ī hoc.§. dicit ēt Guid . de suza. vt refert Io. an.ī addi. ad Spec. ī.§.finitꝰ.v.si.item si capitales.

POMATES.

[b] ¶Cum qdā.vide Lāfrā. chart .xlj.q. xxxiij.

[c] ¶De officio.vide Bar.ī.l .aqliana .C. de trāsac.ad qdꝰ allegaui istū. § .Andræ.Barba.

POMATES.

[c] ¶De offō.vide qd p istū text. decidit Ro.cōsi. cxv. īci.vi socōpromisso ī.iij. col.j.dubio.& etiā aliqua per Iaso.l.si suppos.l.j.no.C.de trāsac.& p limita. huiꝰ.§. vide Lāfrā. chart.cclxxxiij.& Fely.c. cā m q.col. ij.de re.iu. Ro.cōs. cvj.in.iij.col.

[d] ¶Quæsitum.non posset trāsigi. vide no.Bal.in.l.pretor. ꝭ.de tut.& cur.dat. ab his.vbi ēt ponit nit idē in hoc dubio,qdꝰ hic.&vide Bal.ī.l.fi. C .vbi & apud quē in integ. resti.pe.&.s.ea.l.§. Iul.ī fi.&.§.seq.& quod ibi dixi.

[e] ¶Bonꝰ tex . vide gloss.& Bart.l.j.C. de procura.

Si pupillus. [i] ¶Pupillo compromittente, non cogi- [f] tur arbiter sententiam dicere:nisi fideiussor intercesserit.h.d.¶Op.ꝙ etiam fideiussoribus succurratur:vt.l.si minor.de procura.cum 1 si.Sol.hic pupillus†tenebatꝰ naturaliter tantum:ideo in integ.rest.sibi non competit:ergo nec fideiussori. ¶Op.si pupillus non tenetur,ergo fideiussor nō accedit:vt.l.j.ff.de fideiuss.Solu.intellige de pupillo,qui obligatur naturaliter:vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Arbiter,quòd non possit diebus feriatis sententiam dicere. Clausula,diebus feriatis,& non feriatis:apposita in compromisso,quid operetur?*

2 *Ferijs inductis in honorem Dei,renunciari non potest. Arbitrator diebus feriatis etiam in honorem Dei potest laudare.*

Si feriatis ¶Sñia lata die feriata ob necessitatē hominū cogēte ptore valet:secꝰ si esset feria [g] ta ob honorē Dei.h.d.Alio mō legitur:vt hic dicat.Sñia lata cogēte prætore die feriata ob necessitatē hoīm,valet:secꝰ ptore nō cogēte,nisi hoc sit 1 actū.h.d.Et†,pꝑter hoc apponitꝰ quotidie in cōpromissis,qdꝰ cognoscere possit,& pñūciare,seu sñiam dicere diebus feriatis,vel nō feriatis.& hoc intellige in arbitro.secꝰ in arbitratore:vt dixi in.l.si de meis. 2 §.fi.s.eo.¶Item not.†[k]ꝙ si feriæ sint inductæ ad ho [k] norē Dei,nō potest ex cōsensu partiū renūciari: vel authoritate iudicis,vt ex predictis patet.& sic sñia arbitri lata illa die nō valeret.secus in sñia arbitratorū. Nam cū sit quędā transactio,pōt etiā ferri diebus feriatis:vt.l.dies.s.de fer.Alij legunt istā leg.alio modo: [h] ꝙ dicta verba, nisi aliqua &c.sunt verba exceptionis.Hoc modo:si arbiter ferat sñiam die feriata,& petatur pœna:nō habebit locū ista exceptio:bñ ageres, nisi illa dies alia leg.excepta sit &c.& semp intellige sñiam dictam die feriata ob necessitatem hominū.

Quamuis. ¶Effectus sñiæ arbitri,transit ad hæredes: licet de eis mentio facta nōꝰ fuerit.h.d.vides ergo,ꝙ licet ante latam sñiam cōpromissam non porrigatur ad hæredes:vt.l.diem.§.j. tamen effectus bene porrigitur:vt.hic.

Cum pœna ¶In pœnis nō inspicimus interesse qñ offenditur is,cui principaliter est promissa.h.d.tex.cū gl.¶Op. de.l.aduersus. &.l.si duo.s.e.Sol.hic venit cōtra cōpromissum directo agēdo cōtra eū,cui est ,pmissa pœna:ideo nō inspicitꝰ,an intersit.In cōtrarijs fuit actū cōtra aliū,quā cōtra eū,cui est ,pmissa pœna:ideo nō cōmittitꝰ:nisi intersit.Et hoc mō debetꝰ itelligi.l.stipulatio ista.§.alteri.ꝭ.de v.ob.& quod no. in.l.ij.in fi.&.l.iij.ꝭ.de ver.ob.

[l] **Non ex omnibus.** [l]

¶Primò ponit ex qbus causis pœna cō promissi cōmittatꝰ.Secūdò,an arbiter possit punire cōtumaciā litigatoris.Secūda ibi,sed etiā. Prima pars legitꝰ duobꝰ modis.Et secūdùm primā lectū,veriorem hoc intendit.Qui non dat,quod iussus est dare,vel dat operā,ne cōferatꝰ:incidit in pœnam. h.d.Ro.legit alio modo:nō curo de eius lectu.¶Venio ad secūdā partē,q̄ legitꝰ duobus modis.Vno mō pœna cōtumacię q̄ infertꝰ nō restituēti,hoc est,de delatiōe iuramēti in litē.Alio mō itelligitꝰ de pœna:hoc est,mulcta. Et secūdùm primā lect.breuiter hoc itē- [k] dit.Cōtra nō restituētē pōt arbiter deferre iuramētū in litē:testes aūt nō producētē punire nō potest.h.d. ¶Op.ad istā lec.arbiter cū semel iussit rem restitui per primā sñiam,functus est officio suo.s.e.l.dicere, in fi.&.l.seq.& sic decætero iuramentū in litē deferre [l] nō pōt.Sol.glo.Intelligas,qñ ante sñiam certum erat ipm restituere nolle,vel nō posse:vñ,ān primā sñiam defert illud iuramētū in litē.Vel intelligas in actionibꝰ bonæfidei,in qbꝰ nō fertꝰ,nisi vna sñia.Pro quo facit.l.j.in prima magna glo.ꝭ.de act.emp.sed si velles itelligere,qdꝰ post primā sñiam defertꝰ iurm,nō ,p 1 cederet hoc secūdùm gl.nisi itelligeres,ꝙ ect̄ actū,ꝙ posset sup eodē sæpiꝰ pronūciare:vt dixi.s.e.l.qd tū.

¶s. de pact.& ad hāc.l. vide Bart.in l.ex duobus reis.in iij.&.v.q.in ver.q̄ro qd si pœna est cōmissa.ff.de duo. re.vide plenè in.l.si pupillam.j.eo.titu. & ibi glo.

[g] ¶Semel.Quot vicibus pōt cōmitti, vide ad plenum in rub.s.e. per Ludo. Andræ.Barba.

[h] ¶Iterū cōmittatꝰ. An pœna possit sępius cōmitti, vide glo.Bar.& doc.in.l. ij.in fin.C.de iure emp.vide Lu.Ro.ī l.si finita.in princi. de dā.infec.& Spe. in ti.de act.§.fi.ver. qd si dictū fuit ī cō promisse,ꝙ pœna pluries cōmittatur. Adde,ā pœna possit sæpius cōmitti, Bald.consil.xxx.

POMATES.

[i] ¶Si pupillus. Vide Lāfrā.in trac.de arb.chart.xj.& seq. q.ij.Bar. cōsi.xlvij.

POMATES.

[k] ¶Itē no.Lanfran. chart.xvj.& seq.q. x.& charta . xxix. &.ccccxxxj.

[l] ¶Non ex omnibꝰ. Adde gl.& doct.p ista.l.in.c.ex literis. de constit. Andræ. Barba.

¶Nō ex omnibꝰ. vide Bar.& docto. in.l.ij.C.eod.

[stamp]

POMATES.

a ¶Secundo modo. vide Sali.l.fi. C.de eden.

b ¶Pōt mulctare. An arbiter possit mulctare, vide Bar. in.l.j.in prin.s.si qs ius dic.nō obstē. Et qđ nisi sit sibi cōmissum, vide text. in.l.qd tñ.§.fi.s.eo. nisi ī casu.c. suspicionis.de offi.dele. p Cy.i.l.j. si qs ius dic. & q̄ dixi post Bar.in.l.j.§.j.s.si qs ius dic. & ibi per docto.

c ¶Arbiter. An sit verū dictū scđm gl.hic vide Ang.& Imo.ī.l.cū stipulatus all.ī glo.& vide qđ per hāc leg.dixit Barto.in.l.item illa.de cōsti. pecu. in.ij.col.

d ¶Cū leg.p Imo.in l.quidā. in.j. char. de re iudi.

e ¶Facit ad qōnem. Pondera Barto.in l.quidā consulebāt de re iudica. vide. c.cum vicesimum. de offi.dele. p oēs scribē.vide ibi glo. p intellectu huius leg. vide doc .ibi. sed an habeat locū in arbitratore. do. Abb.ibi decidit q̄ sic: qa appellatiōe arbitrorum venit arbitrator. facit .l. societatem.§.arbitrorū.j.pro soci.vide Ioā. Andr. in.c. vno.de offi.delega. vbi dicit, q̄ illud quod ibi disponit in arbitro, habet locum in arbitratore ex eo: quia appellatione arbitri venit arbitrator & etiam ibi diuersarū. sed an ista lex habeat locum in arbitro electo ex iuris dispositione Bal.d.c.cum vicesimum.tenuit quod non: quia ille eqparatur iudici. vide ibi: quia pulchrè loquitur. And. Barb.

f ¶Arbiter.certum diē.not.bñ & vide hic Bal.& qđ no. similiter in.l. illud de sacr.sanc.eccle. Andre. Barba.

g ¶Oppo.j̄.de iur. fisci. vide not. per Guid.de suza .ī.l. si qs maior. C. de transac.& Pet. de Anchat.in consi.j.

in prin. ¶Itē esset necesse, quòd esset actū, q̄ pœna toties cōmittat̄, quoties cōtrà factū fuerit. Nā al's eo ipso, q̄ non paruit sñiæ priē, incidit in pœnam & solutū esset compromissum: vt.s.e.l.si duo.in fi. Dices tu, hoc nō est verū, nā deferri iuramentū in litē post sñiam ptinet ad executionē primę sñiæ: vt vidistis in.l.si cū exceptione.§.in hac.s.qđ me.cau. Sed arbiter nō potest exequi sñiam suam, vt.l.a diuo Pio.in prin.j̄.de re iudi. Nec de hoc in eū cōpromitti potest, qa est misti imperij; vt.l.nō distinguem⁹. §. Iul.s.eo. Sol. hic defertur iuramentum in litem ex officio iudicis, quod deseruit in actionibus arbitrarijs.& sic est iurisditionis, non misti imperij executio; quia si esset misti imperij, de ea non posset compromitti, nec cōpeteret minori magistratui; vt.l.iij.§.duas.& se.j̄. de dam.insec. videbitis in .l. iubere cauere. de iuris.om. iu. ¶Secūdo modo[a] legit̄ hic, vt loquat̄ de mulcta: & secūdū hāc lec.h.d. Arbiter pōt mulctare[b] contumacē, si hoc fuit sibi cōcessum: nisi aliquid iniustum prçciperet.h.d. Et ista vltima pticula colligit̄ ex ver si.quo in numero. Nā cogere partē, vt producat contra se testes, est iniquū: adeo, vt si nō stet̄, non incidat in pœnā: & ideo non potest eum mulctare; vt.s.eo.l. si cum dies.§.ex compromisso.

Cum arbiter. ¶Duobus modis legitur. & hoc intēdit. Si vtra q̄ pars est inobediens, pœna non committitur.h.d. cum.l.seq. Secundū aliā lec.quæ colligitur ibi.vel.l. planè.h.d. Ille, qui est in mora prorogandi diē, incidit in pœnam.h.d. Et secundū hoc intellige, q̄ arbitro fuit cōmissum, quòd iuberet partibus prorogare diem, non quòd ipse prorogaret. & ideo ille, qui est in mora faciendi, incidit in pœnam: quia per eū fit quominus sententia detur.

Arbiter.[c] ¶Qui non venit eo tēpore, quo venire non expediebat, contumax nō censetur. h. d. p hāc legē assumpta est illa practica, qđ ī termino citationis pars cōparet coram iudice, & absentis contumaciam incusat: vt .l. properandum. §. & si quidem.de iudic. Et hoc ideo, ne posset dicere, non tenebat venire: quia nō venisti tu iudex: vt hic. Materiā huius.leg. vidistis plenè in.l.j.in fi.s.si quis in ius voc.non ierit.

Cum lege.[d] ¶Minor .xx. annis nō pōt esse arbiter.h.d. Facit ad qōnē,[e] an statutū possit facere, q̄ minor possit esse potestas.de quo plenè dixi in.l.quidam consulebant. de re iudi.

Maiori. ¶Minor restituitur, si inconsultè passus est in se compromitti.h.d.

SUMMARIUM.

1 *Fisco per subditum nō quæritur: nisi notarius ipse stipuletur.*

Pœna apposita parti in promissione de non offendendo, cuius medietas sit fisci, & alia pars non: acquiritur fisco, nisi notarius stipuletur.

Arbiter intra certum diem[f]. ¶Sñia arbitri super pœna nō valet, etiam si fisco sit inferenda: sed sup alia sñia remanet firma: & compromissi pœna cōmittitur.h.d. ¶Op. j̄.de iu.fis.[g]l.j. vbi ex contractu priuatorū pœnę ferruntur in fiscū. Sol. Debes intelligere, qđ ibi fuit pro missum notario tanq̄ publicę personę quærenti fisco. hic verò partes promiserunt inter se fisco pœnā dandā: quod fieri nō potest. ¶Ex quo no. qđ licet ptās patris, vel potestas dñi, sit sufficiēs, quòd p seruū vel filium alij quærat̄; vt in.§.alteri.instit.de inuti.stipula: tamen potestas, quę est rōne iurisditionis, sibi nō quærit. Nā hic per subditū fisco nō querit̄, sicut nec per libertum patrono; vt.l.si stipulatus. §. Chrysogonus.j̄.de verb.obli. quod valet: quia in contractibus pacis sępe vidi opponi. Promittit enim vna pars alteri non offendere sub certa pœna, cuius vna medietas veniat applicanda communi, alia parti. quod non valet, nisi notarius stipularet̄ pro fisco: vt dixi in.l.j.j̄. de iure fisci.

SUMMARIUM.

Sententia, an ualeat quando non est pronunciatum de omnibus, de quibus in compromisso.

1 *Compromisso deducta, quando quis omittere dicatur.*

De rebus.[h] ¶Hæc lex legit̄ duobus modis. & secundū primā lectu. breuiter hoc intendit. Si cōpromissum est generale, & libellus est specialis, sñia arbitri nō porrigitur: nisi ad res in libello cōprehensas, vel ad eas, quę malignè omissę fuerūt.h.d. quā leg.not. ¶Op.[i] si in iudicio esset actum de certis rebus, agentibus postea de alijs, nullo casu ob. exceptio rei iudicatę: vt.l.cū queritur.j̄.de excep. rei iud. ergo nullo casu pœna cōmittit̄: vt. s .eo.l.aduersus. Sed hic dicitur, q̄ aliquo casu pœna cōmittit̄: ergo &c. cuius timore dicūt quidā, q̄ hic libellus est generalis. Et ista est secunda lec. de qua dicā statim. Tñ tu primā lec. sustineas: dicit em̄, q̄ quedā spēs in petitione sunt omissę. & sic petitio nō est generalis. Ad cōtrariū r̄ndeo, q̄ pœna cōmittit̄ ex duabus causis: quia non est paritū sentētiæ arbitri: vel quia per partem seu p partes factū est quomin⁹ pnuncietur: vt.l.nō ex oīb⁹ cū si.s.e. Et id qđ hic dicit̄ si malignè &c. cōmittit̄ pœna ex ea parte: qap cū factū est quo min⁹ sñiet̄. Habes vnā lec. q̄ est notāda. Scđm aliā lec. hoc itēdit. Si cōpromissū est gñale, petitio gñalis, psecutio spālis, sñia gñalis. si nō prosecuta petantur pœna, nō committit̄, nisi malitiosè prosecutio fuerit omissa.h.d. ¶Op. secundū istam lec. fuit petitio generalis cōtra tex. q dicit in petitione deductā nō sunt. Gl. exponit in petitiōe.i. psecutione petionis. ¶Itē op.[k] secundū istā lec. fuit sñia gñalis. Contra: qa tex. dicit nec arbiter quicq̄ &c. Sol. gl. nō pnūciauit expressè, vel specialiter sed gñaliter sic. ¶Sed ad istam op. qa nisi pnūciet̄ de oibus, de qbus est actū, sñia nō valet; vt.l.qd tñ.in prin.s.eo. Sol. vt intelligas glo.&

1 materiā, dicas: quādoq̄ est vnū cōpromissum simpliciter, & secundū qd: vt qñ in cōpromisso nō exprimo res: nec dico, q̄ possit sepatim sñia ferri, & tūc de oibus est ferēda sñia etiā in gñe: vt hic. Quandoq̄ sunt plura cōpromissa simpliciter, & secūdū quid: vt qñ plures res exprimūt̄, & dicit̄ q̄ possint ferri plures sñię: & tunc pñt diuersis sentētijs terminari: vt.d. l.qd tamē. Quādoq̄ est vnū cōpromissum simpliciter, plura secūdū qd: vt qñ in cōpromisso nō sunt expssę res: & tūc simplr̄ dicit̄ vnū cōpromissū: vt.l. scire iubemus.j̄.de ver.ob. Si verò dictū fuerit, quòd possit pluries sententiari: tunc isto casu dicuntur plura respectu pluriū sñiarū: & poterūt plures sñię ferri; vt.l. qd tamē.s.e. Qñq̄ sunt plura cōpromissa simpliciter vnū secundū qd: vt qñ plures res exprimo hoc acto, vt de oībus dēat simul iudicare: tunc possit simul de oībus iudicare: particulariter tñ & expressè; vt. d.l. quid tñ.in prin. ¶Itē oppo.de.l. licet .C. de iudi. vbi in nō prosecutis, nō ob. exceptio rei iudi. sed de equitate dat̄ replicatio. Sol. equitas illa cessat, qñ malicio sè omisit; vt hic. ita tenet ibi Pe. prout Cy. refert, qđ

2 no. ¶Quæro, qñ dicit̄ malitiosè omittere:[l] dicit gl. q̄ quādo omisit: ideo, qa putabat se ab arbitro cōdēnādum: secus si fortè iō omisit: qa putabat se nullum ius habere. Hoc colligitur in gloss. super verbo sunt. ¶Tu dicas clarius malitiosè factū eē eoipso, q̄ sciēter omisit prosequi cogitans se psecuturū: aliās secus si ignoranter: vel quia ignorabat factū: vel qa putabat sibi ius nō cōpetere. & hoc innuit tex. q dicit p errorē &c. qđ itelligo iuris, vel facti. ¶Itē qro: dicit̄ hic de alijs reb⁹ pōt agi. qro corā quo: vtrū corā arbitro: an corā iudice ordinario: r̄n. gl. q̄ corā iudice. hoc est verū: qa arbiter funct⁹ est officio suo: pnūciauit em̄ de oībus gñaliter: sed si specialiter de quibusdā pronunciasset, posset etiā arbiter adiri. secundū distinctionem, quam dixi per.l. quid tñ. in prin. s. eodem.

Inter Castellianū.[m] ¶In his quę habēt cām successiuā, nō sufficit ab initio factū, nisi per seuerantia subsequat̄.h.d. ¶Quæro, quę est ratio dubitationis in hac gloss. dicunt quidam: quia fines & termini cōsueuerunt poni p iudicē non per arbitrū. Istud est truffatoriū, cū nō experiat̄ iure actionis: pōt de hoc cōpromitti, & fieri p arbitrū. Alij dicūt: q̄ arbiter nō prohibuit terminos tolli, vnde tollēdo nō v̄r̄ icidere in pœnā. Ista pōt esse bona: vt.j̄. dicā. Alij dicunt, q̄ iō est: qa talis sñia nō

¶De rebus. Istū tex. ad vnū notandum ponderauit Bald. in.l.fin.§.j.C. cōia de leg. in.viij. col. vide Barto.in.l. an eadem. de exec. rei iudi.

POMATES.

h ¶De rebus. vide Bar.& doc.l. licet. C.de iudi.

i ¶Vetusti codices hñt, si in iudicio est actū de certis rebus: pro alijs reb⁹ nullo casu obstat executio. &c. Alexan. Loseus.

POMATES.

k ¶Item opp. Vide in materia Fel. ca. pe.col.vj. de ex.

l ¶Malitiosè omittere. Quādo dicat̄ malitiosè omissum aliquid in petitiōe. Et adde ad hāc le. Bal.in.l.edita. ī. iij. col.ī ver. nūc venia mus ad cumulationem necessariā. & istū tex. p singulari alle. An. not.ī.l. scire debem⁹. ī pri. & ibi Lud.in pen. col. de verbo. obl.

POMATES.

m ¶Inter castellianū. Vide concor. p Bart. cōsil.lx. column. xliiij. vol. j. & aliqd cōsi. iij. xvij. col. volu.ij.

ſentẽtia nõ cõtinet aliquid dari, vel fieri, vel ęquipol
lẽs. ¶Tu dic rõnẽ dubitationis eſſe: qa hic fuit lata
1 ſnĩa & mãdata executioni. vñ videt̃, quòd nõ teneat̃
amplius: vt no. in. l. Pompo. §. ſed & ſi is. s̃. de procu.
Sed qa ſnĩa cõtinet hic aliqd, quod habet cãm ſucceſ
ſiuã, per illã executionẽ factam ponendo terminos,
1 quis non liberaretur à patiẽtia in futurũ. Facit quod
no. C. de vſufruc. l. corruptionẽ. Et iſtud facit ad quę
ſtionẽ, quã pono in. l. ſi fideiuſſor. ĵ. de lega. j. & tetigi
in. l. ſi hæres teſtamento. ĵ. de acti. empt. Bar.

DEhis rebus.

¶Compromiſſum factũ ſimpliciter, nõ porrigit̃ ad lites futuras [a] .h.d. &
a ideo ad hoc, vt cõpromiſſum ſit plenũ debet exprimi, vt porrigat̃ ad lites futuras. facit quod
1 habuiſtis in. l. omniũ. s̃. de pcu. &. l. q habet in fi. &. l.
b ſeq. de tutelis. ĵ. Sed q̃ro, qd ſi eſt dictũ [b] de litib⁹, quæ
ſiũt, & eſſe pñt inter dictas partes. dubium facit pro
vna parte: qa porrigit̃ ad futura: quia verbũ poſſiunt
eſſe, eſt extẽſiuũ: & tunc eſt futuri tpis: vt. l. ſi ita. ĵ. de
le. ij. &. l. in tẽpus. ĵ. de hęre. inſti. &. l. inter illã. ĵ. de ver.
ſig. In cõtrariũ facit: quia hoc, quod dico pñt, videtur
intelligendũ ex cauſa de præſenti, & rebus ſic ſe ha-
bentibus: vt. l. quod ſeruus. ĵ. de condi. ob cauſam.

SI compromiſſum.

¶Si compromiſſum tranſeat in pupillum, vel furioſum, præſentia tutoris, vel curatoris requiritur. h.d.

SEd interpellatur.

c **Arbiter.** [c] ¶Interlocutoria de citando poteſt proferri parte abſente. h.d.

d **Si ab altera.** [d] ¶Si cõpromiſſum ab vna parte non eſt tranſitorium ad hæredes, non tranſibit ad alia.

e **ARbiter.** [e] ¶Si arbiter iubet vltra quàm poſſit: impunè ſibi non paretur. h.d.

f **SI de re ſua.** ¶In re ſua nemo poteſt eſſe arbiter [f] .h.d.
Quod no. & maximè rationem ſuã. Glo.
format quædam contraria, & ſoluit opti-
mè, & format vnam. q. de qua per gl. & per Cy. in. l. ſi
cum ea. C. de do. promiſ. & glo. in. c. ſanè. extrà de re-
nun. & per Inno. in. c. veniens. eo. ti.

g **SI quis iuſſus.** [g] ¶Qui non ſoluit in termino, incidit in pœnam, licet admittatur moræ purgatio. h.d.

Nautæ, caupones, ſtabularij, ut recepta reſtituant. *Rubri.*

h ¶Gl. cõtinuat [h], & quærit rõnẽ differẽtię inter hũc ti.
furti aduerſus nautas, & ponit cãs aliquas dñię, q̃ nõ
pbant̃ leg. Roſ. dicit, ꝙ nulla eſt dña, niſi vna, ꝙ hic
titul⁹ loqt̃ de actiõe, q̃ orit̃ ex cõtractu, vel quaſi: vel
ex delicto, vel quaſi. Ille ſolũ ex delicto. Itẽ hic ĩ gene
re de delicto, vel quaſi: ibi ſpecialiter de delicto furti.

i **AIt prætor.** ¶Primò ponit vba edicti. [i] &
ex hoc tex. dicũt quidã iſtã actionẽ
eſſe arbitrariã, dũ dicit: niſi reſtituet
cõtrariũ gl. dicit & bñ. Ratio: qa cõ-
tra eũ, q nõ reſtituit dat̃ actio ad id
tantũ, quod nõ reſtituit. vnde arbitriũ iudicis nõ ver-
ſatur. Sunt etiam & aliæ rationes, quas vide in gloſſ.

SVMMARIVM.

1 *Hoſpitari quis cogitur, poſtquam incœpit.*

Maxima. ¶Primò commẽdat edictum.
1 No. tex, †ꝙ quis nõ cogitur ali-
quem hoſpitari, quod eſt verum ab initio. Sed poſt-
quam incœpit hoſpitari, tenetur recipere hoſpites:
vt. l. j. ĵ. furti. aduer. nau.

Qui ſunt igitur. ¶Hic incipit exponere vbũ edicti bar.

SVMMARIVM.

1 *Genitiuus uerificatur ratione poßeßionis.*

PArui. Aliàs eſt. §. Parui.

1 ¶Not. †ꝙ genitiuus verificatur ratione
poſſeſsiõis: vt no. in. l. ij. ĵ. de relig. De hoc
dixi plenè in rubrica. ĵ. de no. ope. nuncia.

SVMMARIVM.

1 *Caupo, qui adhibuit diligentiam, quam quiſq; paterfami. adhibuißet, non tenetur poſtea de eo, quod contingit.*

ET ita.

Ait enim prætor.

i ¶No. glo. quę ĩcipit. ſ. leui. in fi. dũ dicit: ĩter caſum
fortuitũ &c. Nõ intelligas, ꝙ ſit idẽ, ſed qd̓ vult di-
cere ceſſante leuiſſima cã. qcqd cõtĩgit leuiſſima cul
1 pa. Itẽ ex hoc no. †ꝙ qñ caupo adhibuit diligẽtiã, q̃
adhibere debuit qlibet pr̃fami. & ſic ceſſat leuis cul-
k pa: de eo, qd̓ cõtĩgit poſtea nõ tenet̃ [k]; vt hic. qd̓ no.

SVMMARIVM.

1 *Officiũ iudicis excludens actionẽ, aliud eſt, & aliud exceptio.*
Statutum prohibens opponi exceptionem contra inſtrumentum, non prohibet officium iudicis.
2 *Actio una quando tollatur per aliam, in qua plus eſt?*
3 *Actio ordinaria, qual'r cõcurrat cũ extraordinaria? remißiuè.*

Nouiſſime. ¶Qñ cõpetunt alicui plures actiões, quarꝫ vna eſt de
iure cõi, alia de iure ſpeciali: vna tollitur per aliã, qua
1 tenus in ea plus eſt. h.d. qd̓ no. ¶Itẽ not. † ꝙ aliud
eſt officiũ iudicis excludẽs actiones: aliud eſt exce-
ptio. Sicut aliud eſt actio, aliud eſt officium iudicis.
& ſic facit, ꝙ ſtatutum, quod probibet opponi exce
ptionẽ contra inſtrumẽtũ, nõ impediat officium iu-
dicis, de quo dixi in. l. planè. ĵ. de petiti. heredita.
2 ¶Op. †ꝙ vna nõ tollat̃ p aliã in eo, qd̓ pl⁹ eſt. ĵ. p
ſoci. l. rei cõis. Solu. dicit glo. hoc: ideo, quia vna actio
erat ordinaria de iure communi: alia extraordinaria
de iure ſpeciali contra ius cõe. ¶Contra hoc op. &
vr̃ ꝙ vtraq; eſt ſecundũ ius cõe; vt. §. ex hoc edicto. s̃.
ea leg. Nã de iure cõi ciuilis dabit̃ actio ĩ nautã cau.
ſtabu. vt. s̃. ea. l. §. j. Sol. Dyn. ĵ. de pu. l. j. §. dixerit ali-
quis. in additione magna, vr̃ intelligere de actione,
q̃ datur cõtra iſtas pſonas ex facto aliorꝫ, nõ ex pro-
prio: quaſi tũc nõ hr̃et locũ iſte. § . potes dicere, ꝙ ẽt
qñ dat̃ ex pprio fctõ cõtra ius cõe: dat̃ eo, qa ĩ eo de
uenit leuiſſima culpa: vt. s̃. e. l. §. ex hoc edicto. & hoc
vr̃ velle gl. ſup verbo furti, dum dicit, ſiue ipſe ſiue
3 alius ſurripuit. ¶Vltimò gloſſ. † diſtinguit qualiter
actio ordinaria cõcurrat cũ extraordinaria: & ple-
nius p Dyñ. in. l. in prouinciali. ĵ. de ope. no. nun.

SVMMARIVM.

1 *Gabella non ſoluitur de ueſtibus, quas quis portat in dorſo.*

SEd & ipſi.

l **Iulianus.** [l] ¶Not. † ꝙ de veſtimentis, quæ quis portat in dorſo non ſoluit̃ gabella. Item nec de eo, quod portatur cauſa quotidiani vſus. quod not.

LIcet.

m **In factum.** ¶Iuriſcõſultus hucuſq; locut⁹ eſt principaliter de actione in
factum, quę datur ex quaſi contractu de recepto. hic
loquitur de acti. in factum: quæ datur ex quaſi deli-
cto. de quo loquitur in ti. ĵ. furti aduer. nau.

Poſſumus. ¶Opp. ꝙ diuerſæ ſunt perſonæ: ergo abſolutoria lata pro
vna, non parit exceptionem rei iudicatæ pro alia: vt
l. cum quæritur. de excep. rei iudi. Sol. videtur eadem
perſona, ex quo vnus habet regreſſum contra alte-
rum. vidiſtis in. l. aduerſus. s̃. tit. j.

SVMMARIVM.

1 *Poteſtas nõ tenetur de delicto familiæ: niſi in officio deliquerit.*

DEbet.

¶No. ꝙ exercitor non tenet̃ ex facto nautarꝫ, niſi cũ delin
1 quũt in naui. Eodẽ † modo ptãs nõ debet
m teneri [m] de facto familię: niſi deliqſſent in
officio: vt. l. j. §. familiæ. al's. l. cũ ſi exhibuiſſet. §. j. ĵ. de
publi. niſi per ſtatutum aliud inducatur. h.d.

SVMMARIVM.

1 *Caupo, qui dedit claues cameræ, non liberatur à cuſtodia.*

---

a ¶Ad lites futuras. dum dicitur hic, ꝙ cõpromiſſum ſcm̃ ſimpl'r, nõ trahitur ad futuras lites. qd in delegatione ſup cau. vide cano. ad hoc in. c. j. de reſcri.

b ¶Si eſt dictũ. Qñ ĩ cõpromiſſo dicit̃ de litib⁹, q̃ ſunt, & eſſe pñt inter dictas ptes: an cõprehẽdãt lites futuras. adde, quod dixi ſecũdùm Bald. in. l. q Romæ. §. duo fr̃es. in. vj. q. de verb. ob. adde Bal. cõſi. iiij. j. lib. Ang. conſi. lxv.

POMATES.

c ¶Arbiter. Vide Bu. conſi. clix.

d ¶Si ab altera. per iſtum text. decidit Bald. q. quã ſcripſi in. l. ſi de meis. in prin. s̃. eo.

POMATES.

e ¶Arbiter. Vide Ro. conſi. cxv.

f ¶Eſſe arbiter. & qd̓ qs ĩ re ſua poſſit arbitrari, prout dicit gl. hic eſt alia gl. in. l. j. C. ne qs in ſua cã. & p do. An. ĩ. c. cũ veniſſent. ĩ. j. colũ. de iudi. & de hac gl. hic p Cy. & Imo. in. l. j. de leg. ij. ĩ vl. col. & facit iſte tex. cũ hic no. in gl. ad. q. not. de qua p Bal. in. c. de feu. da. ĩ vicẽ leg. cõ. vbi q̃ſiuit poſt Iaco. de Ardi. in ſua ſumma, vtrũ quis poſſit ſe compromittere in aduerſarium. vbi vide eum oĩno. Et faciunt, an quis poſsit ſe cõmittere gratiæ & miſericordię alteri⁹, de quo p Ang. poſt gl. in. l. ſi ſic. in prin. de leg. j. not. Inno. in. c. ſanè. de renũ. Ab. in. c. veniens. & iſtis adde Bar. in. l. j. §. vſq; adeo. ĵ. de iniur. Adde an epiſcop⁹ poſsit eſſe arbiter in cauſa eccleſię ſuę Oldra. conſi. lvj.

POMATES.

g ¶Si quis iuſſus. vide Ro. conſi. lxxxviij. & cõſil. cviij. & conſi. clv.

h ¶Gloſ. continuat. adde quod no. Bar. in. l. cũ ſi exhibuiſſent. §. j. de publica. & ibi not.

i ¶Verba edicti. Vtrũ iſtud edictũ habeat locũ in ſemel accipiẽte, vide Bar. in. l. mariti. §. j. ĵ. de adul. Et de materia huius tit. vide Spec. in tit. de furt. Et no. ꝙ hoſpes p ſcoto poteſt tenere fardellũ, quaſi tacite hypothecatum, ſecundùm Bal. in. l. certi. C. loca. &c.

k ¶Nõ tenet̃. Vide Bar. in. l. dñs horreorum. ĵ. loca. & in. l. j. ff. furt. adue. nau. vbi ponit̃, ꝙ caupo tenetur de leuiſſima culpa, qd̓ limita, vt per Bal. ĩ. l. certi. ij. col. C. loca.

l ¶Iulianus [l]. Adde not. in. l. fi. §. diuus. de publica.

m ¶Debet teneri. Not. ꝙ ptãs non tenet̃ p familia in ſyndicatu, niſi pro geſtis in officio. adde. l. j. & ibi An. C. vbi de rõci. & per hãc leg. idẽ dicit, ẽt Bal. hic, ptãs nõ tenetur, ſi familia ſua dederit dãnũ extra territoriũ. & de oĩbus de quibus tenetur, vide plenè bal. in. l. nulli. C. quo. appel. &. l. ij. C. vbi de rõcinijs tam publi. quàm priua. agi oportet. in. l. prętor. de eden.

a ☙POMATES. ¶Item si prædixerit. Vide Bart. l. non solum. §. morte. iiij. col. ver. sed quęro an etiam. & ibi Alex. xviij. colum. in princ. de ope. no. nun. Fel. in. c. ij. xviij. col. de consti.

b ¶Protestatio. no. an hospes protestās se nolle teneri de inuectis excusetur Aliqui dicunt, quòd Bart. fuit sibi contrarius in. §. morte. Sed quid etiam si fiat ꝓtestatio ante, q̄ res recipiat? facit. l. j. in princ. ȷ̄. fur. ad. nau. caup. & qđ ibi Bart. vbi tenetur quis de necessitate custodire: ergo protestatio non releuat. l. alimenta. & quod ibi not. C. de neg. ge. & ita est de mente Bartol. in. d. §. morte. in. vij. colum. & ita videntur doct. cōiter tenere in. l. pacta nouissima. C. de pact. in. c. cū inter. de constitu. licet Roman. in. d. §. morte. sequatur Bartol. ibi.

c ¶An liberetur. Sed si caupo dedit claues camerę, ante neat? Adde Bald. in rub. C. depositi. & in. l. ex diui. & ibi Cyn. C. locati.

d ¶Si se subiiciant. Et in materia concludendo, dic: ꝙ quandoque agitur de iurisditione tantum, non declinanda: tūc si sit pactum, hic nō est licita pœnitentia. c. j. de iudi. & ibi not. quandoq; agitur de iurisditione proroganda: & tūc aduerte: quia quandoq; agitur de proroganda & inducenda per litigium scienter factum, per partes coram iudice: aliâs non suo: & contra tenetur, quòd non inducitur prorogatio ante litem contesta. per id quod habetur in. l. si cum dotem. §. eo. autem tempore. sol. mat. & hic etiam glo. & hoc clarum quo ad hoc, vt partes possint recedere ab ipso iudice, quandocunq; velint ante litem contesta. Posset tamen dici, ꝙ isto casu inducatur prorogatio, saltem quo ad actus gestos; vt voluit sentire Ang. hic, & secundum aliquos posset etiam dici, quòd prorogata esset iurisditio: sed reuocabitur: qa possunt pœnitere ante lit. conte. & istam opi. tetigit Io. an. in tit. de compe. iudi. adi. §. j. super ver. quid erit. & Iac. bu. in. l. j. C. de iurisdi. om. iud. Interdum partes expressè prorogant coram iudice iurisditionem illius; & tunc tenuit Gul. hic dicens ꝙ si ꝓgata est iurisditio, nō habet locū pœnitētia, ꝑ istā leg. & l. est receptū. s̈. de iuris. om. iudi. & etiam hoc tenet do. Ange. vtrobiq;. & etiam hoc tenet do. Ant. in. c. j. de iudi. & plꝰ dixit Ang. hic, qđ hoc ꝓcedit siue iudex expressè acceptauit: siue tacuerit Bal. ī. l. fi. C. de sen. sed Iac. but. in. d. l. j. C. de iuris. om. iudi. tenuit cōtrariū. s. qđ sit locus pœnitentię ante litem contest. prout videt̄ voluisse glo. Licet autem forte propter authoritatem glo. ista opi. seruaretur in practica: tamē forte verior est de iure opin. Gul. Pro qua etiam domi. Anto. in. c. j. allegat ibi esse tex. in. d. c. j. Sed certe ille textus non facit, quia oportet intelligi, quod ille episcopus fuisset de aliena prouincia. & quòd etiam suus Metropolitanus consensisset per. c. significasti. de fo. compet. quod multum diuinaret ad tex. d. c. j. extrà eodem. Ideo verior videtur intellectus ibi, quod agatur de iurisditione non declinanda. Quandoq; fit conuentio de respondendo coram iudice, aliâs non suo; vel de proroganda eius iurisditione: tunc videtur, quòd admittatur pœnitentia vsq; ad litem contesta. per. l. si conuenerit. hic allegatam: & ad hoc omnino vide, quod not. Spec. in ti. de compe. iudi. §. j. ver. sed nunquid potest. sub ver. x. vbi etiam per Ioannē Andrę. sub. versi. xxj. in ver. sed quid si pactum. Doc. tamen communiter tenent, quod si pactū fuerit stipulatione vallatum, poterit agi ad interesse, si cōtrà fiat. vel ad pœnā si fuit apposita per. l. diem. §. fin. s̈. de arbit. Si verò neutrum interuenit: tunc dabitur actio de dolo. per. l. fi. s̈. de dolo. secundū Cyn. & Io. an. Sed certe. in. d. l. fi. fuit dolus adhibitus ad actū celebrandū: hic aūt secus. & de iure canonico ēt ex pacto nudo cogi pōt. Cy. verò in. l. si quis ex consensu. in. iij. q. de epi. au. tenet, qđ non poterit peti pœna, nec agi ad interesse, ex quo lex ꝑmittit pœnitētiā. & sic īpunè desistit. l. Gracchus. C. de adul. xxij. q. v. q peierat. & vr̄ seq Io. and. in. d. tit. de cōpe. iu. §. j. dicit do. Flo. in. d. c. j. extrà eo. quòd hæc opi. etiam placuit consilio Paduano. tn̄ ipse finaliter tenuit cum opi. cōi, quam sequitur Bar. & Ia. de Are. & but. qa illa. l. si conuenerit. solū permittit pœnitentiā respectu iurisditionis iudicis: quæ etiam non negat quominus cogi possit ad pœnam, vel interesse. Cum pœna non contineat in se aliquam turpitudinē. facit quod habetur in. l. stipulatio ista. §. alteri. ȷ̄. de verb. obli. hoc etiam vr̄ procedere si dicta conuentio facta sit coram iudice, ꝑ dic. l. si conuenerit. quæ loquitur indistinctè. & hoc seqt̄ do. Flo. in. c. j. extrà eod. licet ibi do. Anton. videatur velle contrarium: quia tūc vr̄ agere ex pacto iudiciali, in quo fallitur fides iudici & parti: & sic duobus. Ideo videtur cogi præcisè ꝓpter not. ī. l. sed & hę. §. præter. s̈. de procu. sed fortè verior est opini. do. Flo. per. d. l. si conuenerit. quę indistinctè loquit̄. Nec ob. not. in. §. ꝑtor. quia in aliis casibus loquitur. vide Imo. in. d. c. j. de iu. Et per prædicta infertur ad id, quod dixi post scribentes, inst. de actio. §. prætereà. Quid autem si fieret pactum iuratum de non declinando iudicem? vide quæ dixi post gl. in. l. si pecuniam. in princ. ȷ̄. de condi. ob causam. Et ad prędicta vide Bal. in l. j. s̈. de iur. om. iu. & in. l. si qui ex consensu. & in. l. ab eo. C. quomodo & qn̄ iudex. quod bene not.

a b Item si prædixerit.[a] ¶Protestatio,[b] cui aduersarius consensit, liberat protestantem. hoc dicit. ¶Sed quæro, quid dixerit postea: videtur quòd non sufficit; vt. l. si fideiussor. ȷ̄. de fideiusso. quod intellige vt statim dicam. ¶Secundò quęro, dicitur hic si cōsenserunt. quid si non consenserunt? dicit glos. idem. Vnde subaudi, maximè. Pet. dicit contrarium, si nō consenserunt: quia iam caupo erat ad hoc obligatus. ita dicit ipse. C. de pac. l. pacta nouissima. Potes sustinere gloss. & Pet. distinguendo sic: aut protestatio fuit facta postquàm eos receperat in hospitio: & tūc non sufficit, nisi illi consenserint; vt in prin. precedentis gloss. Aut protestatio fuit facta ante, quàm eos receperat in hospitio: & tunc siue consentiant, siue non; statur protestationi, & imputetur eis, quare steterunt.

1 ¶Item quęro, † quid in caupone, qui dedit claues camerę, vel armarii: an liberetur[c] à custodia? gl. quòd non. vide eam & no.

De iudiciis. Rubrica.

¶Glo. quęrit, quare dicit de iudiciis, & non de iudicio. Dic vt in ea: & continua, vt in gloss.

☙ SVMMARIVM. ❧

1 Clericus, an possit prorogare iurisditionem alterius iudicis?

2 Vasallus non potest prorogare iurisditionem alterius iudicis inuito domino.

3 Iurisditio sui iudicis potest prorogari, tanquā in arbitrum.

4 Iurisditionem iudicis, ut in iudicem, uel in arbitrum: quem prorogasse quomodo intelligendum sit?

Et ex modo procedendi cognoscitur an quis ꝓcesserit ut arbiter uel ut arbitrator. nu. 5.

6 Iurisditio iudicis delegati, quando possit prorogari, de una persona ad alias personas.

7 Iudices chartularij nullam habent iurisditionem, nisi inter consentientes.

8 Doctores & præsidentes alicui collegio, licet habeant iurisditionem: tamen non habent certum locum maiorem.

9 Iurisditio prorogatur in criminalibus, in eum, qui aliâs habet iurisditionem de illis causis.

10 Priuatus non potest proragare iurisditionem delegati, etiam Principis.

11 Iurisditio delegati principis potest prorogari de re ad rem, & de tempore ad tempus.

12 Iurisditio prorogatur etiam tacito consensu.

d Si se subiiciant.[d] ¶Eius, q habet iurisditionem & tribunal, vel iurisditionem tantum, potest iurisditio prorogari. h. d. ¶Oppo. de. l. si conuenerit. s̈. de iurisd. omni. iudi. Solu. ibi fuit factum pactum extra iudicium: hic fuit facta prorogatio litigando. ¶Secundò oppo. C. de episcop. & cleri. authen. statuimus. & extrà de foro compet. c. significasti. Sol. hęc lex loquitur secūdùm iura antiqua, secūdùm quæ indistinctè poterat fieri prorogatio iurisditionis.

1 Hoc verò † hodie est limitatum in clericis[e] vt non posint prorogare iurisditionem alterius iudicis. ita tenet glo. ¶Ego autem consueui[f] quandoq; aliter dicere. Nam si poneremus vnum iudicem, cuius esset iurisditio, & effectus iurisditionis: sicut episcopi. Nam, vt videtis: episcopus, quas pœnas infert sibi? habet iurisditionem perpetuam: & clerici suas ecclesias habent ab episcopis.[g]

2 Sed † si essemus in vno comite, qui haberet iurisditionem in suos vasallos, & sui vasalli haberet feudū[h] ab eo: tunc inuito domino, illi non possunt prorogare iurisditionē alterius. de hoc habemus multos text. in vsibus feudorum. si de feud. fue. contro. apud quos causa debet agi. c. j. ¶Oppo. s̈. tit. ij. l. sed & si in seruum. §. si quis iudex.

3 Solu. dico: † ꝙ iurisditio iudicis potest prorogari consentiendo[i] in eum, tanquam in iudicem: vt hic. sed tanquā in arbitrum non possent consentire subditi sui: vt. d. §. si quis iudex. Sed alii sic, vt. l. si qui ex consensu. C. de episcop. audien. & tunc non diceretur habere iurisditionem, sed notionem; vt l. ait prætor. §. j. ȷ̄. de re iudi.

4 ¶Quæro † quomodo[k] cognoscam, vtrū cōsenserunt in eum, tanquā in iudicem, vel

e ¶In clericis. Quid si clericus est scholaris &c. An habeat priuilegium authen. habita. vide Bal. ibi in. xiij. col. possunt etiam clerici prorogare quo ad iurisditionem voluntariam, secūdùm Bal. in. l. gn̄aliter. in fi. de epi. & cler. & vide ad. c. si diligenti. Bal. in. l. pe. in prin. C. de pact. & ibi Bar. in casu tamen singulari, si deliquerit in iudicio seculari, clericus poterit conueniri per secularem. l. nullum. & ibi gl. & Bal. C. de testi. & ibi dixi post Bart. Itē si est depositarius secūdùm Bald. in. l. acceptā. in. ij. col. C. de vsu. Itē potest citari, vt se opponat ad actum. Bal. sing. in. l. testamenta. C. de test. Item si succesit in instantia priuato, secūdùm Imo. in. l. si eum hominem. de fideius. &c.

f ¶Consueui. Vide Bar. & post eum omnino Imo. & Ludo. in. l. j. §. post operis. ȷ̄. de ope. no. nun.

g ☙POMATES. ¶Ab episcopis. Vide Panor. in. c. ceterum. iij. colum. de iudi.

h ¶Haberet feudū. Adde quod fortius & multum no. dixit Spe. de cōpe. iu. adi. §. j. in ver. clericus. Quod clericus, etiā expresè obligans se soluturum in aliquo loco, nō potest obiicere Ep̄o illius loci: sed cōtrahendo, vel delinquēdo bn̄ pōt. c. Romana. de fo. cōpe. in. vj. & ibi ꝑ Io. an. & vide, quod singulariter dixit Inno. in. c. cum cām. de test. ꝙ si aliquis litigat coram iudice non suo, in dubio nō vr̄ velle prorogare iurisditionem: sed ꝙ actus valeat prout pōt. quod no. Et de materia prorogationis, vide Inn. in. c. de causis. de offic. dele. Spe. de obli. §. prorogari. & §. fi. & adde no. per Barto. in. l. quæro. ȷ̄. de sol. & Bald. in. l. si quis in conscribendo. C. de epi. & cle. Adde de prorogatione clerici, Abb. consi. xxiij. ij. lib. & de prorogatione laici, per Angel. consi. clxvij. Pau. de cast. consi. xxvij. & cxliiij. Ang. consi. xxvij.

i ¶Consentiendo. & quando quis se submittit iurisditioni iudicis ignorantis illum esse exemptum, plenè per Io. an. in regula scienti. in mercu.

k ☙POMATES. ¶Quæro quomodo. vide Ro. consi. xcj. ij. col.

a ¶L.si qui ex cõsensu.Et ibi,Cy.in.l.fi.sequitur Pet.de Anch.in cle.sæpe.in fi.de verbo.signi.& vide do.Ant.in.c.cum ex officiĳ.de præscrip.

b ¶Poterit apparere. Adde Bald.authẽ. habita.in.xj.colum.q̃d si specificè creatur iudex ad instantiam:alius non poterit etiam ex prorogatione fieri l.consulta.C.de testa.

c ¶Guliel.de cugn. hoc sequitur Cyn. Bal.& Ang.hic licet Spec.contrà de cõpe.iudi.ad.§.j.versicu.sed q̃rit.Adde tu lati⁹ quãdo iurisditio iudicis delegati prorogari possit de persona ad personas: & vide latè do.Mari.Sozi.in.c.significasti.artic.iiĳ.qõ.vj.extrà de fo.cõpe. ponẽtem cõclusionẽ & fallẽtias.

d ¶Chartularĳs.Et de his iudicib⁹ chartularĳs vide Bart.in.l.j.in vlti.qõ.de iurisdic.om.iudic.& sic videtur,quòd iurisditio tabellionis posit prorogari.& idẽ Bald.in.l.iubemus.§.sanè.C.de sacrosanc.ecclesi.& gloss.in authen.de tabu.§.penul.& do.Anto.ĩ procemio decret. Contrarium videtur velle do.Ioan.in.c.cum.P.tabellio.de fid.instrum.allegat Ioan.and.in addi.Specul.de instru.edit.& etiã Bald.in.l.repetita.C.de episc.& cleri.& Bald.hic in fin. Adde tu de hoc quando iurisdi.tabellionis posit prorogari,& vide do.d.Mari.sozi.ĩ.c.significasti.artic.iiĳ.q.x.& ibi q̃n prorogari possit de loco ad locum.

e ¶Posses aliter.Et de materia prorogationis p Inno.in.c.de causis.de offic.delega.& Iaco.bu.in.l.societatem.p soc.bona glo.in.c.Romana.in versi.suscipere.de fo.cõpe.in.vj.

f ¶Prorogari iurisditio.An in criminalibus possit fieri prorogatio. Adde Cy.in.l.procurator.C.de pœnis.& gloss.in.l.non valet.C.de plagia.Innocẽ.dubitat in dicto.c.de causis.de offi.deleg.per Specu.de com.iudi.adi.§.j.versic.sed nunquid in suam.& Imo.in capitu.primo de officio.ordina.sed Baldus in dicta leg.si qui ex consensu.de episco.audien.tenet contra Barto.Adde an in criminalibus possit fieri prorogatio. Abba.allegat.cõsili.xxxiĳ.& Angel.xxvĳ.& per do.Maria.in.dicto cap.significasti.articu.v.q.j.

cem,vel tanq̃ in arbitrium.Dicit gl.quòd hoc intelligit ex præcedẽtibus & sequentibus.Et si hoc nõ apparet debemus inspicere,vtrum pœna fuerit promissa.Et tunc videtur electus,vt arbiter:aliâs vt iudex.
a ita not.in.d.l.si qui ex consensu.[a] ¶Not.istam glos.
5 quia† tota die cõpromittitur in aliquos:vt arbitros & arbitratores. certè ex modo procedendi poterit cognosci: an procedant, vt arbitri:puta si ordinarium iudicium seruatur: an vt arbitratoris: puta si ordinarium iudicium non seruatur.Hoc etiam poterit ap-
b parere[b] ex sua sententia, vtrum componunt amicabiliter,an verò determinent secundũ punctũ iuris:vt in authẽ.si verò cõtigerit.C.eo.&.l.si de meis.§.recepisse.s.ti.ĳ.¶Venio ad sequentẽ glos.& quero,quid velit dicere tex.qui pro tribunali preest,vel aliã iurisditionẽ habet:Dicũt quidã pro tribunali preest, qui habet iurisditionẽ ordinariã.Aliã iurisditionẽ habet,
c qui habet delegatã.Gul.de cug.[c] & Cy.sequẽdo eum
6 in.l.si qui ex cõsensu.C.de epis.aud.tenent,† q̃ iurisditio delegata nõ potest prorogari in alias personas. Cum enim sit limitanda inter illas personas tantum, aliam limitationem non recipit:vt.l.in agris.de acqui.re.do.Vnde gloss.exponit alio modo, vt dicatur preesse tribunali ille,qui habet iurisditionem,vel ad-
7 ministrationem.Et quod dr̃,vel† aliam iurisditionẽ,
d intelligatur de iudicibus istis chartularĳs,[d] qui nullã habent iurisditionem, nisi inter consentientes. De istis iudicibus facit glo.mentionem hic,& tex.in.l.rẽ non nouam.C.eo.& vbi & apud quem in integr.re-
e stitu.l.fi.quod tene menti.¶Posses aliter[e] dicere,vt intelligatur præesse tribunali ille,qui habet certum locum maiorum suorum ad reddendum ius,vt.l.pe.
8 s.de iusti.& iur.vel aliam† iurisditionem habet,hoc est,qui non habet locum certum maiorum suorum: vt sunt omnes docto. qui habent iurisditionem in scholares;vt in auhtenti.habita.C.ne fil.pro pa.& in prima constitutione.ff.§.pe.vt etiam sunt omnes isti qui præsunt aliquibus collegĳs, quorum multi sunt nõ habentes certum locum ad reddendum ius.
9 ¶Venio ad tertiam † gloss. quæro vtrum in crimi-
f nalibus possit prorogari[f] iurisditio? Breuiter veritas est,quòd sic in eum, qui aliâs habet iurisditionem de illis causis vt.l.j.C.vbi de cri.agi opor.vbi etiã hoc tenet gloss.hic & ad municipalem.l.inter.¶Quæro
10 nunquid priuatus † possit prorogare iurisditionem eius,qui habet delegatam à principe. & dubium videtur esse: quia in ipso delegato non videtur esse aliqua iurisditio:sed requiritur quòd aliâs habeat iurisditionem: licet non in illum ad hoc,vt possit prorogari: sed ille nullam habet: ergo videtur priuatus de nouo dare, quod non posset. Quòd autem non habeat, probo per leg.& si prætor. de offi.eius cui mandata est iurisdi. quod etiam sentit gloss.in leg.cognitio.§.j.eodẽ titu.de quo habes glos.expressam in capitu.penulti. in fin. extrà de offici. delega. not.Innocen.in capitu.de causis. extrà eodem titulo & Cyn.in leg.prima.C. de iurisditione omnium iu-
11 dicum.Potest tamen † isto casu fieri prorogatio de tempore ad tempus; vt.ĩ.eodem.l.ĳ.§.sed si iudex. Item de re ad rem;vt not.in.c.penulti.&per gloss.
12 extrà de offi.deleg. ¶†Quero, nunquid requiratur
g expressus consensus,[g] vel tacitus in prorogatione? & videtur hic in ista.l.j.quòd requiritur expressus. Innocen.tenet,quòd tacitus consensus sufficit: in.c.
h cum venissent.[h] extrà de in integ. rest. Non obstat iste text.qui dicit se subĳciant & consentiant:quia illud verum est in modo loquendi.

g ¶Expressius consensus.Sufficit tacitus consensus,in prorogando,per Ange.& Imo.de sol.in.l.quæro.Et hoc etiam in delegato.& per Maria.Sozi.in.d.c.significasti.arti.vj.q.j.quem videas.

h POMATES.¶Cum venisset.Vide in Panor.& in.c.j.in.vĳ.col.ad fi.&.c.cæterum.iĳ.col.de iudi.

SVMMARIVM.

1 *Consensus iudicis in prorogatione iurisditionis de persona ad personam,non est necessarius.*
2 *Sententia lata à iudice ignorante se iudicem,non tenet.*
Sententia iudicis errantis in modo iurisditionis ualet.
Sententia lata ex una causa:quam iudex arbitrabatur bonam, & suberat melior ex illa meliori potest confirmari.
3 *Sententia iudicis ignorantis ea, quæ sunt necessaria ad sententiam est nulla.*
4 *Practica ponendorum in sententia.*
5 *Scholaris litigãs per errorem coram potestate an ualeat prorogatio?remissiuè.*
6 *Consensus iudicis etiam in prorogatione de tempore ad tempus requiritur.*
7 *Prorogatio quot modis fiat?*
Prorogatio de loco ad locũ quando fiat:& uide latè per do. Mari.sozi.in.c.significasti.arti.5.q.7.
Argumentum de tempore ad locum procedit.

i CONSENSISSE.[i] ¶Cõtinuatr̃ cũ precedẽti.Nam s.dictum est,q̃ ex cõsensu partiũ fit prorogatio.& hic q̃rit̃ qualiter:& qualis debeat esse iste consensus?& breuiter.h.d. In prorogatione iurisditionis de persona ad personam requiritur consensus partium,qui sciant illũ non esse iudicẽ suum & consensus iudicis non requiritur,sed in prorogatione de tempore ad tempus requiritur consensus iudicis & partium. hoc dicit vsq; ad.§.legatis.
k ¶No.casum,[k] in quo factum,per violentiam compulsiuã est ipso iure nullum:licet aliâs veniat irritandum per actionem,quod met.causa.quod [dic,vt.l.si
1 mulier.§.si dos.s.quod met.cau. ¶† Secundò not. q̃ non requiritur consensus iudicis in prorogatione iurisditionis,de persona ad personam:nec etiam sciẽtia.¶Oppo.contra hoc de.l.quæro.ĩ.de eo qui pro tu.&.l.sed & si de sua.ĩ.de acquiren.hæred. Respon.
2 si iudex† ignoret se iudicem:vel se habere iurisditionem,non valeret eius sententia:vt.d.leg.sed si scit se iudicem esse.sed in modo, qualiter sit iudex, errat: valet,quod factum est per eum:vt hic.Eodem modo possumus dicere in sententia: quia si iudex credit eam se posse dare ex vna causa: tamen suberat alia melior:ex illa alia meliori poterit sententia confirmari; vt.l.vlti.ĩ.quod cum eo. Si tamen iudex
3 † omnino ignorat ea, quæ sunt necessaria ad sententiam: vt puta, si nesciret litis contesta. factam esse, vel libellum datum: vel quando interponit primum, vel secundum decretum; ignorat citationes præcessisse,& reum contumacem esse:tunc non valeret,quod fieret per eum:vt.l.hæc autẽ.§.j.quib.ex cau.in posses.ea.tetigi in.l.multum.de condi.&
4 demon.¶Et ideo†[l] practica est,vt ponatur in sen-
l tentia:visis itaq; petitione prædicta, litis contesta. iuramento testium & eorum dictis & instrumentis, & iuribus vtriusq; partis & cæteris Christi nomine inuocato &c.Et eodem modo in sententĳs,quæ dantur aduersus contumacem fit mentio,quomodo iudex illam contumaciam cognouerit.Circa istam
5 † partem quærit gl.quid si scholaris per errorem litigauit coram potestate:nec allegauit priuilegium sui iudicis: nunquid valeat? dic vt in gloss.¶Venio
6 ad vers.& si iudex.quæro,† vtrum in prorogatione de tempore ad tempus requiratur consensus iudicis? text.iste videtur velle,quòd sic:præcedens videtur velle contrarium.Veritas est,q̃ requiratur.& est ratio:quia elapso tempore iudex credit se non iudi-

i ¶Cõsensisse.Qui sciant. sed vtrum posit prorogari iurisditio iudicis, de cuius iurisditione dubitabatur.Inno.eleganter voluit,q̃ sic;in.c.pastoralis.de rescrip.& Cyn.in.l.fi.C.de excep.& refert An.in.l.j.s.e.secus si ignoraret.de quo etiam latius per Ang.in.l.si per errorem.de iurisdi.omni.iudi.Et vnum adde in materia prorogationis, q̃ si princeps, vel Papa reseruat sibi iurisditionem, partes velint nolint erunt sub eo:nec in alium poterũt prorogare, secundùm Inn.in.c.inter dilectos.de exces.pla.& in.c.cũ Mar.ferrariensis.de consti.& Arch.in.c.tibi q gratiam.de rescr.in vj.sec⁹ in inferiori à Principe secũdùm Bal.ĩ.c.j.§.preterea.col.vlt.de phi.feu.alie.p Fed.Et not.q̃ in cã appellationis nõ põt prorogari iurisdi.quia causæ appellationis sunt misti imperĳ,& pertinent ad authoritatẽ superiorũ:vñ etiã vtraq; parte cõsentiẽte non pñt ventilari apud iudices incõpetentes.alleg.authẽ.ad hęc.C.de iudi.Bald.in tit.de pa.cõstã.ĩ vbo,secũdùm mores illi⁹ ciuitatis. Item iurisditio,quę pcedit à Deo,vt excõicare, vel absoluere, non põt prorogari secundùm Bal.in.d.l.si q ex cõsensu.ĩ fi.Adde an posit prorogari iurisditio iudicis,de cuius iurisdi.dubitatr̃ Bal.consi.cclxxviĳ.iiĳ.lib.Et an iudex ordinarius posit cõpescere partes,ne prorogent alterius iurisditionem, vide Io.an.in addi.ad Spec.in ti.de cõpe.iudi.ver.sed quid in dele.Et ibi etiã,an delegãs posit precipere delega.ne proroget vltra tẽpus sibi datum ad causam decidendam.

i POMATES.¶Consensisse.Vide Abb.c.si clericus laicum.in.v.colum.de fo.compe.

k ¶No.casum.ad idẽ tex.& ibi Bal.in.l.si qui ex cõsensu.in.ĳ.col de epi.aud,

l POMATES.¶Et ideo Alex.in.l.ĳ.iiĳ.col.C.de arbi.

a ¶Legatis per Inno.post glo.in.c.fi.de foro compe.in ver.ij.not.Adde tex. no.in.l.fi.j.de leg.& quod no.Inno.in.c.ego episcopus.de iureiur.Adde Bal. in.l.qui à latronibus.de testa.

b POMATES.¶Secũdò no.ꝙ vide Bar.consi.clxiiij.in vlt.op.Bald. in authẽ.qua in prouincia.C.vbi de cri.&.l.nõ plures.C.de sacrosanc.eccle.

c ¶Pro represalijs. Peregrini & scholares capi non possunt ꝑ represalijs. Adde quod no.In no.in.c.fin.ad fi.de foro compet.& gl. & Bal.plenè in authen.habita. Adde ꝙ soluens pedagiũ &c.secũdùm Odofre.in.d.authen.habita.quod dictum sequendo reassumpsit Bald.in.c.j.in prin.quę sint rega.

d ¶Eodem.l.hæres absens.Adde quod not.Bar.in.l.si quis sub conditione.de condi.instit.& adde quæ dixi post Barto.in.l.fin.C.si cõtra ius.Sed quid si sunt duo priuilegia,vnum est clausum in corpore iuris,aliud nõ;quod sit præferendum, vide per Hostiẽ.& Canon. maxime. d.Ioan.an.in.c.j.de rescri.adde not.per Bart.in.c.non obstantibus in extrauag.ad repri.

e ¶Sed si dubitetur. Et de glos.notabili in versic.promissio.vide quod scripsi post Barto.in.l. sancimus.C.de verbo.sig.

f ¶Debent cauere, Per omnes latius in.c.fin.de for.competen.& dicit Bal. in.l.fin.C.vbi in rẽ act.ꝙ ĩ legato semper sufficit iuratoria cautio.

POMATES.

g ¶Nõ videtur.Ad intellectum huius leg. vide Felin.c. cum ordinem.vij.colum.& sequẽ.de rescrip.

POMATES.

h ¶Et ideo officiales.vide Barb.consili.lxij.in.iij.col.& v.consi.j.vol.

i ¶L. vir bonus. Adde Bartol.in.l. neqꝫ.de fideicom. libe.

k ¶Poterit mulctari.& sic ex his not. quod nunquam videtur iurisditio prorogata ex contumacia. & vide quod dixi.s.verũ

cem.Et ideo ad hoc,vt ipse sciat se iudicem,expedit,
vt sciat & consentiat:aliter non facit, vt iudex. Sed
in præcedenti verè iudex est, licet in modo erret.
7 ¶Habes ergo,†ꝙ quandoq; fit prorogatio de per-
sona ad personam:vt in præcedenti. Quandoq; de
tempore ad tempus:vt hic.Quandoq; de re ad rem:
vt.l.de qua re.§.j.j.e.Quandoq; de loco ad locum,
non suæ iurisditionis(hoc enim nõ potest fieri)quia
præiudicaret alteri.facit.j.de solu.l.quæro. Sed si fit
de loco ad locum suæ iurisditionis,verbi gratia:nam
locus maiorum est in palatio potestatis;de volunta
te partium poterit prorogari; vt audiat in platea.
Nam idem est iudicium de tempore ad locum:vt.l.
vinum.j.si cert.pet.&.l.fi.de triti.& per Gul.in.l.fin.
de iur.om.iudi.

SVMMARIVM.

1 *Legati pro represalijs non possunt capi, etiam per loca ubi transeunt.*
2 *Testes uocati extra propriam iurisditionem, non possunt ex alia causa,& etiam pro represalijs ibi conueniri.*
Existens in loco causa appellationis,non potest ex alia causa ibi conueniri.
3 *Peregrini,qui uadũt ad indulgentiam,non possunt per terras, per quas transeunt,conueniri:nec pro represalijs capi.*
4 *Scholares non possunt capi pro represalijs;nec parentes affines,uel nuncij,qui destinantur ad eos.*
5 *Clausula,non obstante priuilegio,non intelligitur de incluso in corpore iuris.*

a Legatis.[a] ¶Qui ex causa legationis,vel te-
stimonij.vel alia legitima causa ad
alium locum se transfert,ibi non potest conueniri:
sed habet priuilegium domum suam reuocandi.h.
dicit.¶Not.ꝙ legati non possunt conueniri de de-
1 bito,quod ante cõtraxerũt.Et sic no.†ꝙ legati non
possunt capi ex virtute represaliarum,quod est ve-
rum:non solũ in terra ad quam destinantur:sed etiã
in terra,per quam transeunt:vt hic in secundo respõ
2 so,& glo.no.super verbo destinati.¶†Secundò not.
b ꝙ[b]illi,qui ex causa testimonij vocantur,nõ possunt
pro alia causa conueniri:nec etiam pro represalijs ca
pi eadẽ ratione.Quod intellige,qñ vocant̃ extra suã
propriam iurisditionem,& specialem.Vnde si vnus
de aliqua ciuitate Marchiæ vel ducatus,vocatur cau
sa testimonij in curiam Marchionis,vel Ducis, non
posset ibi pro alia causa conueniri,vel pro represalijs
detineri.Idem si oporteat eum ibi esse causa appella
tionis.vt hic dicit text.Sed si vnus de comitatu istius
ciuitatis vocaretur ad ciuitatem istam causa testimo
nij,vel alia causa,optimè posset capi & conueniri:
vt hic in.§.oẽs,hoc tam propter forũ quod hic habet,
quã quia ibi contrectat,seu iniuriã cõmittit:vt hic,di-
citur,aliâs forte secus,si haberet forum,& alibi exi-
3 steret.¶†Tertio no.†ꝙ isti peregrini,qui vadunt ad
indulgẽtiam Romã:vel asisiũ,nõ possunt per ciuita
tes,per quas transeunt conueniri:vel causa represalia
rum capi:vt hic in ver.idem Claudio.& ibi glos.h.d.
Facit.C.cõia de succes.authẽ.oẽs pegrini.in eo,quod
4 dicit̃,liberè hospitetur.¶†Quartò no.si.huius glo.ꝙ
sicut scholares habẽt priuilegiũ,ne capiantur pro re
c presalijs:[c]vt in authẽ.habita.& hic:ita etiã pater,vel
frater,qui venirẽt ad eos videndum:& nuncij,qui eis
necessariò destinantur.¶Opp.ad.§.omnes.de.l. non
aliâs.§.legati.j.eo.Solu.ibi deliquerunt:hic verò con-
traxerunt.¶Opp.de.l.sed & si restituatur.§.ædium
j.eo.Sol.ibi dies actionis erat extitura.¶Opp.in au-
then.vt omnes obed.iud.prouin.§.j.posita.C.vbi de
crimi.agi oportet.authen.qua in prouincia. vbi di-
citur,quòd nullo priuilegio excusatur.Solu.intellige
5 nullo† priuilegio.s.speciali non incluso in corpore
iuris.Nam per illa verba non videntur sublata priui
d legia inclusa in corpore iuris;vt.j.eo.l.hæres absens[d]
quod not.Factum est statutum,ꝙ omnes vadant in
exercitum sub certa pœna,non obstante aliquo pri-
uilegio:intellige.s.speciali,nõ incluso ĩ corpore iuris.

tamen est,ꝙ modo ex contumacia incumbit onus probandi declinanti secundùm Bald.in.l.licet.C.vbi de crimi.agi oportet.Innocen.in.c. pręallega.in fi.de dila.Bal.in.l.gesta.de re iud.Adde quod per contumaciam non censetur prorogata iurisditio.Ro.consi.xlviij.

l ¶Videtur.Vide Bar.& quæ dixi in.l.qui absentem.ff.de procu.& quę no. Bal.in.l.licet circa pẽ.col.in fi.C.de procur.per Imo.in c.cum super.de offi.deleg.& in.l.quidam.ad fi.de re iudi.& vide quæ ibi dixi secũdùm Ange.& cum Bar.hic concor. Bal.in.l.si qui ex consensu.in iij.col.de epis.aud. vbi ex cõtumacia nunquam videtur prorogata iurisditio:quia est verum secundùm Bal. ibi si iudex erat ipso iure incompetens: secus si per exceptionem. & Inno. in.c.pręterea.de dila.& melius in.c.in notuit.de eo,q furt.or.suscep.& Ange. in.l.ij.§.fi.ff.si quis in ius voc.

m ¶Casibus.not.vide casus,quibus cõstat iudicium inter patrem & filium. Adde tñ ꝙ de iure canonico lis potest esse inter patrem & filium:vt not.gl. in.c.si annum. extrà de iudic.lib.vj. & videtur tex.in.c. non est vobis. de spon.glo.xxiij.qõ. iiij.si ecclesia.&.ij. qõ.vij. quæritur.& vbi est dubium,an sit in potestate,valeat iudiciũ.l.si putas.cum ibi not.C. de peti.hære.

POMATES.

m ¶Hic no.vide Ludo.Ro singu. dciij. incip.de iure ciuili. Bar.in trac.differẽtiarum inter ius ciuile & cano.in.ij. colum.

Sed & si agant. ¶Ex isto.§.no.quòd
ille,qui accusat crimi-
naliter,non potest reconueniri ciuiliter:secus in eo,
qui ciuiliter agit.h.d.Plenè examinaui hoc anno ti-
bi in authẽ.& consequenter.C.de senten.
e Sed & si dubitetur.[e] ¶Not. ꝙ
quando est
bium,vtrum aliquis sit legatus,vel non; iudex ipse
debet cognoscere.hoc etiam apparebit ex literis lega
tionis;vidistis in.l.eum qui.§.fi.cum.l.seq.j. de com-
mo.&.C.de epis.& cle.l.si qua.¶No.ꝙ isti,qui reuo
f cant domum,debent cauere[f] de iudicio sisti in do-
mo sua.Quod an procedat in alijs,qui conueniũtur
coram iudice non competenti;dic vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Citatus ratione dubij iudicis,uel actoris,licet certum sit,quòd iudicium suscipere non tenetur:non comparẽs potest mulctari,& contra eum primum decretum interponitur, secundum non.*
2 *Bannitus eoipso,quòd iudicium suscipere compulsus non fuisset,si fuisset præsens;rediens,& hoc ostendens, debet de banno cassari.*

g NOn videtur.[g] ¶Cõtra eum,
qui habet exce
ptionẽ declinatoriã non potest interponi
secundũ decretũ,h.d.¶Op.j.eo.l.si quis
ex aliena.&.s.si qs in ius vo.nõ ierit.l.ij.Sol.dicit glo.
Intellige hic,ꝙ hoc cõstabat,ꝙ ille pręsens iudicium
1 suscipere nõ tenet̃:secus si de hoc esset dubiũ.Et†iõ
si ex forma citationis apparet,ꝙ qs non tenetur ire:
vt puta si in citatione nominetur dñs talis presby-
ter,vel dicatur talis de Florentia cũ citetur apud iu-
dicẽ Perusinũ:de eo,quod alibi factũ est:tunc ire nõ
h tenetur:nec citatio eum arctat.Et ideo officiales[h] qñ
procedunt cõtra aliquem clericum;licet malè faciãt,
omittunt ponere in citatione,vel processu aliquã de-
mõstrationẽ,ex qua demõstretur clericus:vt sic pro-
pter dubiũ teneatur ille ad allegandũ priuilegiũ.Tu
potes dicere,ꝙ etiã si est dubiũ respectu iudicis, vel
actoris.Si tñ veritas est in se,quod præsens iudicium
suscipere nõ cõpellit̃,nõ videt̃ latitare:vt hic, &.l.vir
i bonus[i].iudicatũ solui.quæ hoc expsse ꝓbat:& sic nõ
põt pueniri ad secũdũ decretũ:nec ad aliud,quod pa
ret plenũ præiudiciũ:vt hic,&.d.l.vir bonus.Bene tñ
k poterit mulctari,[k]vel ad primũ decretum perueniri:
vt.j.e.l.si quis ex aliena vt.d.l.ij.s.si quis in ius vo.nõ
ierit.Rõ apparet:quia primũ decretum interponit̃,
vt tędio affectus veniat rñsurus.Istã pœnã merito su
stinet:qa propter dubium venire debebat.sed secun
dũ decretũ interponit̃:qa debito nõ satisfecit.Et istã
pœnã nõ debet sustinere:qa de hoc iudicio nõ erat
cognitio:& hoc vult dicere lex ista.&.d.l. vir bonus.
l per hoc videt̃:[l]ꝙ si aliqs†est bãnitus secundũ formã
2 statutorũ italię: illo exbãnito, ꝙ habet̃ pro cõfesso
de delicto:si posteà ostendit, ꝙ si pręsens fuisset iu-
dicium suscipere nõ cõpelleret̃, qd' bannum decla-
rabitur nullum.Nõ enim potest imponi pœna,quę
ipsum negotiũ principale respiciat; sed quę solum
cõtumaciã illã puniat;vt ex pręcictis patet.dicam la
tius in.d.l.ij.si quis in ius voc.non ierit.

SVMMARIVM.

1 *Lis inter patrem & filium quando possit esse.*

LIs nulla. ¶Non eget summario.
¶Op.de.l.j.C.de pat.
po.Sol.dicit gl.ꝙ hęc est regula,quę fallit
m in casibus hic no.[m]vide & signa glo.Bre
1 uiter dicas,†quandoqꝫ lis infertur à filio patri:& tũc
potest esse lis de omnibus:ad quę facienda à filio pa
ter potest compelli iure actionis, vel officio iudicis.
Iure actionis,vt in castrensi,vel quasi.Item in aduen
titio hodie in casibus, quibus patri non quæritur
vsusfructus: & sic non est legitimus administra-
tor. Officio iudicis, vt in petendis alimentis: vt
hic in gloss. In petende, quòd emancipetur.

a POMATES. Si qs ex aliena. Limita notabiliter, vt per glo. c. j. in ver. ad dominum. de inuesti. in ma. fac. de quo vide Deciũ. c. cæterum. in. iij. no. de iudi. Quid aũt si notoriè cõstat citatũ nõ esse de iurisdi. vide Fely. in c. cum ordine. col. v. circa fi. & seq. de rescri. & ibi Decium in gl. sing. in prin.

b Cõparere. In dubio qs debet cõparere. Adde, q̃ si nõ cõpareat, põt iudex eum mulctare. cle. j. de rescrip. qd' est not. & vide Bart. in l. non videtur. s. eo. & vtrũ sit necesse priuilegium allegare, vide Bal. in. l. ciues. C. de appel. Et regulam huius leg. singularem, limita, vt dixi post Bartol. in. d. l. ij. s. si quis in ius voc. Et hanc legem limita habere locũ in iudice vniuersali: secus in ordinario particulari ad certas causas vel personas. glo. est no. in c. j. in fi. & ibi Bald. de inuesti. in ma. Item non habet locum in iudice delegato secundum gl. not. in. c. accusatus. §. sanè. de here. l. vj. de quo vide Barto. in. d. l. ij. si quis in ius voc. & alibi dicit Inno. qd' si quis citatus non comparet perdit priuilegium declinandi forum. Ita not. dixit in. d. c. preterea. de dila. sed do. Flo. in. c. super literis. de rescript. dixit, q̃ gl. in. d. §. sanè. & in. c. j. de inuesti. in ma. fa. non est vera nec videt̃ differẽtia aliqua secundum eũ: & vide fin. Bal. i. l. gñaliter. de epis. & cleri. Itẽ non habet locũ in iurisditione volũtaria secundũ Bald. in. l. ij. in fi. C. commi. vel epi. Itẽ limita hanc leg. nõ procedere, vbi causa declinationis fori esset notoria, p̃banti: clemen. pastoralis. in verbo Pisana. de re iudi. plenè p̃ Imol. in. l. quidam. de re iudi. Et ad materiã huius. l. vide do. Maria. sozi. in. c. postulasti. q. xij. extrà de fo. compe.

Item in casu. l. Imperator ad Trebel. vt hic in gloss. Item, vt dotet filiã, vt. l. qui liberos infrà de ritu nupt. Item, vt promittat dotem pro filio recipiente, vt no. per Dy. in. l. si cum dotem. §. transgrediamur. sol. ma. & si qui alij casus reperirentur, in quibus æquitas iudicis posset implorari contra patrem: quos reperire laboriosum est, potius quàm subtile. Si vero infertur lis à patre filio: tunc in omnibus casibus, in quibus pater ratione patriæ potestatis non potest ius dicere: consistit iudicium, vt in castrẽsi. vel quasi. Item si inferret quæstionem pro patria potestate, seu filiatione: vt hic, per glossam. Item ex causa ingratitudinis, vt. C. de ingratis lib. l. j. Item si vellent cogere, vt emancipationem suscipiant secundum not. in. l. quidam cum filium infrà de verbo. obli. & si qui casus sunt similes: aliâs non esset iudicium inter filium & patrem: tamen potest iudex adiri, vt executor, dicturus de filio sententiam, quam pater dixerit, vt. l. iij. & l. congruentius. C. de pa. potesta. Quid autem inter dominum & seruum? dic vt in. l. vix certis. j. eo.

SVMMARIVM.

1 Iudex non cognoscit, an sua sit iurisditio, quando sentiret aliquod commodum.

SI quis ex aliena. [a] In dubio debet quis comparere [b] & exceptionem declinatoriam fori opponere, super qua eius iudicis, qui declinatur erit cognitio. hoc dicit. Quando debeat opponi ista exceptio declinatoria, dicam in. l. non videtur. s. eod. Oppon. secundũ hoc iudex iudicat in causa sua contra. l. j. C. ne quis in causa sua. Sol. non est sua quãtum ad vtilitatem: ideo potest super hoc pronunciare. Et ideo† quædam gl. singularis in. l. de iure infrà ad munic. videtur velle, quod si iudici applicaretur aliquid, vt puta, decima: vel sportulæ: non esset eius cognitio: quia esset causa sua, etiam quo ad vtilitatem. dixi in. l. ij. si quis in ius voc. non ierit.

SVMMARIVM.

1 Cæcus succedens Principi, Baroni, uel Comiti retinet iurisditionem: licet postea concedi non posset.

CÆcus. [c] Opp. j. e. l. cũ pretor. §. fin. Sol. hic superuenit cæcitas postquã erat iudex. Op. s. de postulan. l. j. §. casum. Sol. aliud in aduocato. aliud in iudice. Not. q. a non poterit ferre sententiã in scriptis, vt. l. fin. C. de sen. ex peri. re. Sol. dicit gloss. quod habet dignitatem, non administrationem. Tu dic, quod poterit ferre sententiam per alium: sicut dicimus in non literato, vt. d. l. fi. C. de senten. ex breui. re. Et sic videtur secundum hoc, qd' si alicui principi habenti iurisditionem succederet cecus, retineret iurisditionem & haberet eam, secundum qd' dictũ est. Et sic potes dicere, q̃ si alicui Baroni, vel Comiti succederet filius cæcus: remaneret iudex & retineret iurisditionem: licet posteà concedi non posset.

SI quis postea. [d] Priuilegium fori superueniens pendente iudicio, non eximit quẽ à iurisditione. hoc dicit. Quid si pendente iudicio, aliquis effectus est clericus? tangit Gul. in. l. penulti. s. ex noxa. cau. aga. Ioan. and. extrà de obli. ad ratio. capit. j. Ego dixi vobis in. l. j. ff. de pœnis. vbi plenè.

SI quis in legatione. [e] Opp. de. l. eum, qui. §. j. j. de cõsti. pecu. Sol. vt ibi dixi.

POMATES. c Cæcus. Vide ad hęc Are. cõs. cxlvij. incip. visa consultatione.

d Si quis postea. Limita tñ regulã huius leg. vt p Bar. in. l. sepulchri violati. de sepul. vio. & videt̃ puenta iurisditio etiã per Carceratorẽ. secundũ Bal. in l. officiales. de epi. & cle. in addi. ad Spec. in tit. de cita. & Bal. ibi. Item limita hanc leg. duobus modis, vt per glo. in. l. qui aũt. in princi. & ibi Pau. de ca. si qs cau. Hęc lex fallit in scholari cõuento corã vno iudice. in authẽ. habita. & ibi Bal. in. xij. col. & melius in. xiij. col. ver. hic quero cum seq. alio mõ p̃ Bal. Ang. & Imo. in. l. si seruus plurium. §. si quis à me. de leg. j. Adde, an per citationem n ullã quis dicatur peruenisse. Ro. consi. cclxij.

e POMATES. Si quis in legatione. Limita hanc leg. vltra alios, hic vt per Fel. quatuor modis in. c. cum oẽs. de consti in. xij. col.

DEstitisse. [f] Ad hoc, vt aliquis desistens puniatur[f], requiritur, vt in totũ desistat, non solũ differat. Itẽ si desistat à cã quã calũniosè proposuerat: secus si iustam causam habuit litigandi: sed de nouo se iniustè litigare cognoscat. h. d. Tene menti practicam, [g] qñ in lite producitur tibi aliquod instrumentũ, vel qñ ex apertura testium tu manifestè cognoscis iustitiam non habere, quam ante habere putabas, cõsiliũ est, qd' statim cedas liti: & euitabis condemnationem expensarũ, vt hic.

f Desistens puniatur. Et qñ qs dicat̃ desistere, vide glo & Bar. i. l. Papinia. §. j. j. t. j. & no. qd' desistẽs nõ dicitur succumbere: vt est tex. no. in. l. alia. secũdũ Bal. & Sali. ibi. C. de his, qui. vt indig.

g Practicã. Adde Bal. in. l. postq̃. C. de pact. in. ij. col.

INsulæ Italiæ. [h] No. qd' dicit cuiusq̃ prouinciæ. Et sic q̃libet insula, quæ est in p̃uincia, est pars p̃uinciæ. [i] & p hoc semel Pisis dixi cõtra quosdam Pyratas, qui derobabant in mari: & reducebant se in quadam insula prope Pisas: quod licet dicat̃, q̃ mare est cõe: & sic ibi non possunt cõueniri: tñ ego dico, quod illa ĩsula est pars illius, cui adhæret: vt hic.

h Insulæ Italiæ. Itẽ firmat Ang. hic, & in. l. vna. C. de classi. li. xj. & vide. l. Cęsar. & qd' ibi doc. ff. de pub.

SI a me. Irritat̃, si iudiciũ deuenit ad eũ casum, à quo incipere non potuit. h. d. examinaui in. l. plu ribus. §. si placeat. j. de verb. obl.

i POMATES. Pars prouinciæ. vide Fel. c. cũ câm. in. ij. colũ. j. not. de proba.

CVm pretor. [k] Quod quibusdam p̃hibetur ceteris videt̃ esse p̃missum. h. d. De minoribus istis qualiter possint esse iudices, & qua ætate, habes hic glo. no. quã vide & signa.

k Cum prætor. Et vide qd' dixit Bal. in. l. ij. de sacrosan. eccl. & vide gl. hic, quãdo quis possit esse iudex. Adde qd' no. in. c. sciscitatus de rescrip. & in l. j. C. de dignita. li. xij. quod no. Inno. in. c. cũ super. de of. deleg. & in. c. super literis. de rescript. & de excommu. vi de gl. & qd' not. in l. j. C. de iu. & fa. ign. & eã sequit̃ Bald. in. l. id qd' pauperibus in. ij. co. de epi. & clericis.

SVMMARIVM.

1 Actiones descendentes ex quasi delicto, non transeunt ad hæredes.

2 Filiusfami. per imperitiam iudicans tenetur, quatenus est in culio.

3 Cautela pro iudice, ut in syndicatu doceat se filiumfamilias.

SI filiusfamilias. SI iudex. Si iudex per imperitiam malè iudicauit, condemnabitur: inquantum religioni iudicantis videbit̃, quod quãtitatem peculij nõ excedit, si est filiusfamilias: sed si dolo malè iudicauit cõdemnabitur in totum, quę actio contra hæredem non transit. h. d. cum. l. sequen.

1 † No. ex hac. l. Iulia. qd' actiones descendentes ex quasi delicto non transeunt ad hæredes: nã actio in factũ, qua tenet̃ iudex malè iudicãs est ex quasi delicto. Opp. & videtur, quod filius teneat̃ in totum: vt. ff. qd' cũ eo. l. pe. & l. si quis cum filio. & seq. de pecul. Solu. dicunt quidam, q̃ hic filius tenetur insolidũ: pater de peculio. Alij dicunt, † qd' tenetur filius de

2 peculio. & istam tenui [l] ponendo casum. Nam cum hæc actio detur inquantum iudicantis æquitati videtur, vt de var. & extraordin. cogni. l. fina. & instit. de obliga. quæ ex quasi delic. in princi. non debet videri æquum iudici, vt puniatur in plus, quã habeat in peculio: qñ per imperitiam malè iudicat. secus si dolo:

3 vt in secundo respõ. † Vnde posset esse cautela iudici filiofami. vt tẽpore syndicatus, quando sunt contra eum graues petitiones doceat se filiumfami. & sic vltra peculium non tene menti.

k POMATES. Cũ p̃tor. circa regulã hui⁹ leg. vide latè Ber. c. translato. de cõsti. & vide Decium oĩno. d. l. id quod.

l Et istam tenui. Nota inquantũ iudex, qui est filiusfamil. tenetur, si per imperitiam malè iudicauit pulchrè Innocent. in capi. sup eo. qd' me. cã. qualiter deducat̃ interesse. cõtra iudicẽ in causa syndicatus. & q̃ dixi ĩ l. fin. j. de var. & extraordi. cog. Bald. in. l. pignus. in. x. col. C. de pig. acti. tenet quod oĩs iudex nõ tenetur, nisi inquantum facere potest. Et ideo non possit carcerari. alle. quæ hic habent̃. Adde per Bald. in rub. C. de pe. iudi. qui in. j. & ij. co. qa singulariter loquitur. & an transeat contra hæredem: vide in. l. iiij. §. si. de dam. infec.

IVlianus. Si iudex succedit vni ex litigatoribus in aliquo, desinit esse iudex. h. d. Item videtur hic tex. cum glo. q̃ si tres habeant rem cõem, & inter duos istorum ratione dictę rei moueatur quæstio: qui habet rem communem cũ eis: in hac causa non potest esse iudex.

ADDE quid in aduoc. Ang. in. §. si. insti. qui ma. non poss.

¶ De aduocato. Not. quòd expectatur aduocatus, si nõ diu est absuturus. adde. l. j. & ibi Barto. j. de vaca. mu. Bar. no. in. l. sed si vnius. §. fi. j. de iniur. & quod legi. & no. in. c. quod super his. de voto.

b ¶ Si filius. Vide Bald. in. l. j. in. iij. col. de bo. mat. in ver. debes scire. Et dum glo. hic dicit de actione de dote, vide Imo. in. l. iij. solut. matri. Et in casu huius. §. filius. an debeat cauere de ratihabitione patris, vide Bald. in. l. si cum dotẽ. §. si pater. soluto matrimo. vbi videt̃ tenere, quod not. Barto. in. l. j. in ij. colũ. C. de bonis mater.

c ¶ Necessitatem. No. ampliationẽ. ad. §. necessitatem. Ista limita, nisi pr̃ absens dimisisset ꝓcuratorẽ. l. filius. §. j. s̃. de ꝓcur. l. sed si vnius. §. fi. de iniur. & hęc q̃ dixi in l. sed & hæ. s̃. de ꝓcur. Adde ꝙ filiusfa. in criminalibus, cũ conuenit̃ põt eẽ in iudicio sine consensu pr̃is, vt voluit Bald. cõsi. lxxxiiij. & Pet. de Anc. consil. cliiij.

d ¶ De monacho. vide Bal. ĩ authẽ. cã q̃ fit. de epis. & cle. & ĩ authẽ. habita. ĩ xij. col. & Spec. de act. §. j. versi. qd si.

POMATES.

d ¶ De monacho. Adde gl. c. cum pastoris. vbi Archi. distin. clxvij. Ioã. Andr. c. ij. ne cleri. vel mona. plenius p Abba. c. quanto. in vlti. col. de offic. ordina.

e ¶ Hæres absens. & hãc leg. ĩ pri. ĩtellige secũdũ nota. p Bar. ĩ. l. si fideicommis. in prin. j. eod.

POMATES.

e ¶ Hæres absens. Circa materiã hui⁹ leg. in quibus casibus sortiant̃ forũ. vide latè Maria. Soci. in rub. de foro cõp. vbi ponit sex casus, quibus quis sortiatur forũ. & vide vnum verbum Ro. consi. ccc.

f ¶ Ex hoc ergo habes. Adde Barto. in authẽ. qua in ꝓuincia. vbi de cri. agi oportet. & in. l. ij. §. legatis. s̃. eo.

f POMATES. ¶ Ergo habes. refert & sequitur Abb. c. quia V. versi. vide tamen ad hoc. in vlti. col. de iudi.

g POMATES. ¶ Si quis tutelam. Ad istum. §. vide aliqua, quę apponit Bar. in. l. si quis in conscribendo. ij. col. §. j. de pac.

h ¶ Querit̃. Itẽ vltra ista vide ad limitationẽ dicti. c. Ro. §. contrahẽtes. videlicet nisi iurasset & ꝓmisisset sistere in iudicio. tex. est no. in authẽ. de exhibẽ. reis. §. si verò. etiã qdã iurãt. Tu adde, q̃ dixi in. l. j. s̃. si qs cau. post Bar. Itẽ limita in casu. l. ij. C. vbi de cri. agi oportet. & in casu. l. ij. C. vbi quis de curio vel cohort. Item fallit ratione administrationis reddendę. l. j. C. vbi de ratio. &c. item in cã status per. l. j. C. vbi cã status. per quã legẽ dicit Ang. ꝙ iudex remittens semp debet adhibere causæ cognitionẽ. & idẽ dicas in ciuili, eo casu, quo fit remissio: vt adhibeatur causæ cognitio, in illo qđ est causa remissionis. Ad hoc qđ idem dicit in delictis Pet. de Anch. in. c. dilecto. de sentẽ. excõ. in. vj. p. l. si coloni. de agri. & cẽsi. lib. x. & l. de iure. ff. ad munici. xxiij. q. v. administratores. Lapus in sua. q. xciij. vide in criminalib⁹ Bar. in. l. si cui §. fi. ff. de accus. & ibi per Ange.

SVMMARIVM.

1 *Parti non datur dilatio propter absentiam diuturnam aduocati: sed alium debet inuenire.*

SI longius. ¶ In iudicijs iudex nõ est diutius expectãdus: sed alius loco eius sumendus. h. d. Simile. j. de vaca. & excũ. mu. l. pe. in fin.
a Idẽ dico de aduocato: [a] nã † qñ aduocatus se absentat,
1 vel impedit̃: si impedimẽtũ est breue, debet parti dari dilatio, vt expectet̃ aduocatus, vt. s̃. ex qbus. ca. ma. l. ait pretor. in fi. & ibi no. Sed si dilatio esset longa: non debet sibi dari, sed inueniat aduocatum, vt hic.

SVMMARIVM.

1 *Maleficia non debent remanere impunita.*
2 *Nec expectatur ad agendum contra malefactorem, ut fugere poßit. nu. 2.*
3 *Filius quando poßit agere sine consensu patris?*
Pater cogitur cõsentire filio, pignoribus captis.
4 *Cõsensus patris generaliter sufficit filio, ut in omnibus agere poßit.*
5 *Filiofa. minori in casibus huius leg. dabitur curator liti.*
6 *Monacho existenti in studio, an uideatur permissum, ut agere poßit? remißiuè.*

b **Si filius.** [b] Propter absentiam patris permittit̃ filio agere, vbi aliâs non posset
1 absq; eius consensu. h. d. ¶ † Not. tex. ꝙ maleficia nõ debent remanere impunita. & propter hoc admittit̃ ad agendum, qui aliâs non admitteretur. Facit. l. ita
2 vulneratus. ad leg. aquil. ¶ † Secũdò no. ꝙ non debet expectari tantum, ꝙ malefactor possit fugere: ibi, ne se subtrahat is, qui noxam &c. Facit. l. ait prætor. §. si debitorem. j. de his, quę in frau. cre. ¶ Dicitur hic, ꝙ filius agit vtili iudicio. Contrà, immo directa, vt. l. filiusfa. l. in factũ. j. de acti. & obli. Sol. debes scire qđ de iure antiquo omnes actiones quęrebant̃ patri per filium, sex casibus exceptis, qui ponuntur in. d. l. filius. & in. l. in factũ. Vnde in illis sex casibus, filius intentabat directam actionem, quam habet iure suo. Et in hoc erit speciale hic, qđ licet aliâs patri competeret exercitium actionis, non filio: hoc casu filius poterit exercere. In alijs vero in quib⁹ patri quęrebat̃ actio, filius intentabat vtilem actionem, vt hic: cum directa
3 sit patris: hodie vero † omnes actiones ex causa aduẽtitia cõpetunt ipsi filio: licet sit patris exercitium: si est legitimus administrator: vel si non est: quia respicit vsumfructũ, non põt agere filius sine consensu patris: vt. l. cum nõ solũ in maternis rebus. §. necessita-
c tem [c] de bon. quę libe. Et isto casu erit introductum per hanc leg. vt vbi pater non potest reperiri: possit agere filius sine cõsensu patris, & eodẽ modo cõueniri. Quod tene mẽti, maximè propter gl. quæ est in. d. §. necessitatẽ. Quę dicit qđ si pater nõ vult cõsentire, debet cogi pignoribus captis: & mulcta indicta. Certè si illa coactio nõ sufficeret ꝓcederet absq; eius cõ-
4 sensu: vt hic. ¶ Quero vtrum pater possit permittere filio generaliter, vt in omnibus dictis causis agat? Gloss. tenet hic, quòd sic: quam tene menti. allegat de procu. l. filius. §. ipse quoq;. quæ sic facit. Nã sicut filius potest esse procurator extranei, multomagis
5 potest agere causam suã voluntate patris. ¶ † Quid si filiusfa. est minor? Respondeo in casibus, in hac leg. positis, dabitur curator liti, non personę. Allegat glo. l. clarum. de autho. prestan. facit melius. l. fin. §. sin
6 autem patre: de bo. quæ lib. ¶ † Querit glo. quid de
d monacho [d], qui est in studio? dicit glos. quòd videtur permisisse, quòd agat. dic vt in ea.

SVMMARIVM.

1 *Clericus succedens laico declinat forum laici.*
Clericus exemptus non põt allegare priuilegium, quod non poßit sub episcopo conueniri.

e **HAEres absens.** [e] ¶ Hæres sequit̃ forũ defuncti. nec põt ꝓpriũ priuilegiũ allegare. h. d. ¶ Opp. s̃. e. l. ij. §. legatis. Sol. qđ hic dicit nullo proprio priuilegio: intellige in corpore iuris nõ inserto:
1 vt ibi. vide gl. & no. ¶ † Ex hoc ergo habes, [f] ꝙ si vn⁹
f cleric⁹ succedat laico, ꝙ põt declinare iudicẽ laicũ: qa allegat priuilegiũ fori corpori iuris insertũ: sed si allegaret priuilegiũ exceptiõis, ꝙ nõ possit cõueniri sub epõ qa exẽptus: hoc priuilegiũ allegare nõ põt: quia nullo proprio priuilegio excusatur: vt hic. & sic fuit consultum hic semel per dominum Cyn. oppo. j. de iure fisci. l. fiscus. in fi. primi responsi. Solu. ibi pro anteriori tempore succedit in ius priuati non pro posteriori. ¶ Oppoñ. C. de quadrien. præscrip. l. fi. Solu. ibi est speciale. ¶ Oppo. j. de excu. tut. l. fin. Solu. illa nõ est cõtra. ¶ Quęro: qd si ibi nõ ĩueniat̃? dicã. j. ꝓxi. §.

SVMMARIVM.

1 *Remißio, an habeat locum in contractibus?*
2 *Delata & contractus æquiparãtur in his, in quibus est eadem ratio.*
3 *Conuentus si nõ habet bona in loco contractus, retenta opinione, quòd non sit locus remißioni, quid fiet?*

g **Si quis tutelam.** [g] ¶ Supra proximè dixi hæredem ibi cõueniendum, vbi defunctus deberet conueniri. Et breuiter hoc dicit. Vbi est gestum negotium ex quo resultat quasi contractus, siue contractus: ibi potest qs conueniri: nisi sit contractum tãquam cum aduena quẽ quis sciebat de proximo recessurũ. hoc dicit vsq; ad. § apud labeonem. Et priò ponit quasi contractũ. Secundò de contractu. secunda ibi, proinde. ¶ Circa
h hãc leg. q̃rit̃, [h] hic dicitur, ꝙ se debet defendere in loco quasi contractus, vtrum hoc sit verum, siue ibi inueniatur, siue non? Quidam dicunt si ibi inueniatur: vt s̃. proximè. in princip. leg. Alij vt Ioã. dicunt siue ibi inueniatur, siue non. Et dicit Ioã. quòd etiam in istis quasi contractibus sit locus remissioni: sicut in delictis argumen. pro Ioã. sunt in gl. satis latè. ¶ Domini:
1 istam † quęstionem, an in contracttbus sit locus remissioni, ponit Cy. in authen. qua in prouincia. Gul. de Cu. latius. j. de eo qđ certo loc. l. j. C. vbi quis de curia vel coh. l. ij. de hoc est hodie casus, extra de foro competenti. c. Romana. §. contrahẽtes. lib. vj. vbi determinat, quòd in contractibus non est locus remis-
i sioni, [i] sed peruenitur ad bonorum possessionem. Et sic tenet opi. aliorũ cõtra Ioã. & huic stare debemus. Quod est verum, nisi sit renunciatum priuilegio fo-
k ri, vt not. in. l. j. [k] si quis in ius voca. non ierit. per glos. & ibi dixi. ¶ Vt tamen opinio. Ioan. intelligas: scias quod ipse dicit, quòd est locus remissioni in duobus
l casibus. [l] Primò quando latitat: hoc est turpiter se occultat: siue habeat bona, siue non. Quod videtur probari in authen. de exhiben. & introducen. reis. §.

POMATES.

h ¶ Queritur. Vide Imo. consi. xxxv. in. ij. col.

i ¶ Locus remissioni. an ĩ cõtractibus fiat remissio. Bald. in. l. cõsentaneũ. in viij. not. qũo & qñ iudi. hoc limitat, nisi lis sit inchoata contra presentem. & vide quod not. Bar. ĩ. l. a diuo Pio. §. sententia. de re iu. & no. dicit Bal. in. l. oĩs. §. j. de epis. & cle. qđ põt fieri verbo.

k ¶ Vt no. in. l. j. qđ sequit̃ ibi Bald. & Azo. in summa de iurisdi. om. iudi. & firmat Archi. xj. q. j. c. j. & Innocen. in c. dilecti. & in. c. postulasti. de fo. compe. & opi. Bart. hic dicit cõmunẽ do. Maria. Sozi. in. d. c. dilecti. ar. iij. principali.

l ¶ In duobus casibus. moder. hic in istis duob⁹ casibus tenent cõtrarium: qa cõtra. d. §. cõtrahẽtes. & hãc materiã & totã materiã huius. §. vide p do. Anto. in. c. fi. de fo. cõpe. Itẽ limita. d. §. cõtrahentes. non habere locũ in rõcinijs: qa in his fit remissio. l. j. & ij. C. vbi de ratioci. &c. & Bu. hic. Vide de hac materia nota. per Bald. in. l. cum Archimedorã. C. vt ĩ poss. le. & Pau. de castro. ĩ. l. j. si qs ius dicẽ. nõ obtem. & ib etiam per Roma. Et in materia §. si quis tutelam nota qõnem: Duo Florentini contrahunt Senis: & iurãt seruare contractum: tandẽ vnus eorũ vult petere absolutionẽ à iuramento coram Epõ Senensi, alio absente, an possit? videt̃ ꝙ nõ, stãte opi. vera, quòd ad absolutionẽ iuramẽti reqritur partis citatio. Mõ tu scis quòd in alieno territorio, nõ põt qs conueniri, nisi ipse ibi reperiat̃: vel nisi ibi ipse habeat bona. d. c. Roma. & vidimus in nostro. §. fi. ergo requiritur citatio & duci non põt: ergo seqtur, qđ nõ põt fieri absolutio. Preterea tũc põt qs in loco act⁹ cõueniri, cu agit̃ de eius obseruatione: sed qñ agitur de eius dissolutione, non iure cauetur. Et de hoc videtur casus, & ibi Bar. in. l. ij. C. vbi & apud quẽ. vbi ad cõtractus dissolutionẽ, actor sequit̃ forũ rei contrariũ est verũ: quia etiam quo ad dissolutionẽ cõtractus, in loco cõtractus qs sortitur forũ. Et ad hoc allegat̃ tex. vnicus in iure ĩ. l. in cõtractib⁹. §. in oĩ. & ibi Bar. C. de nõ nu. pecu. Hãc. q. ponit suscepto.

vide in § si quis tutelam n° 1° Abb. practi. quest. cap. 10 n° 4° qui declarat caput Romana in § contrahentes hic allegatum

Lapus in allegatione.x.Sed non allegat hūc casum,quem refert do. Ant.in c.postulasti.de foro compe.vbi dicit esse casum,qui in veritate non probat. quod no.& vide quod dixi.ij.ea.l.in fi.post Bar.

a POMATES. ¶Proinde,si merces.Limita vt per Cre.sin.cxxij.per glo.l.v suras.C.de solutio.

POMATES.

b ¶Pro cui⁹ declaratione.Vide Barba.cōsi.lij.in.iij.co. ij.vol.

c ¶Et pdicta vera. Adde ad hoc dicta Bar.& vide quę late ponit domi.Maria.Sozi.in.d.c. dilectus .art.ij. qō.x. extrà de for. cōpe.

d ¶Secūdo rnso. limita vt p Ang.in.l.j. §.si quis in ius vo. non ierit.

e ¶Distingue.vide Bal.in ru.C.quę in frau.credi.in.j. col.

f ¶Quid ergo dicemus.Et adde φ licet iurisditio alicu ius iudicis sit prorogata ex eo,qa cōtractū sit in illo loco,si cōueniat alibi ex cōtractu, nō poterit forū declinare: si alia rōne ibi sortiatur domiciliū.Ita dicit Ange.qd' probat singulariter gl.ibi in.l. fideicommiss.§. tractatū.in ver.hic puto.ibi, vel dic φ si conuenitur.Romę &c.j.e.& satis sentit gl.hic in ver.debebit.i prin.sui qd' not.Itē aliū casum singularē secundū Bar.& qd' ibi dixi in.l.ij.C.de iur.om. iud.

g ¶Ad nundinas. Vel facies ibi pergulā,vel tabernam an possit cōueniri: & dic φ sic,licet gl. cōtrà.Vide Bal. in l.j.C.de nūdi .not. tñ φ licet aliqs nō possit conueniri, pōt tñ cogi satisdare de stādo iuri in loco domicilij. Itē pñt res sequestrari secundū Bald.in l.fin.C.vbi in rem actio.& no.qd' vbi de alio foro nō apparet,quis sortitur ibi forū in loco,vbi inuenitur.in.l. si in possessione. & ibi Bal.C.vbi cā stat⁹.

suscepto.secundò quando non latitat:sed in loco cōtractus, vel quasi,non habet bona. Aliàs si haberet, non esset locus remissioni.Ista limitatio vltima colligitur ex fi.glo.quæ est additio:ideo libri antiqui non debent habere eam. & isto casu possumus dicere, quòd loquitur.§.contrahentes.præallegatus, si bene inspiciatur.¶Item circa hanc opinionem gloss. volens respondere vni rationi, Ioan.ponit vnum not.

2 videlicet † quod regula, quæ est, quòd obligationes ex delictis & ex contractibus æquiparentur, debeat intelligi in his,quæ tempore illius regulę erant inductę.Secus in his,quę postea statuuntur.Quę responsio est contra id, quod no.in.l.quod vero.§.de le.&.l. non est nouum.&.l.seq.eo.titu. Rñ.ergo, quòd delicta & contractus æquiparantur,scilicet in his,in quibus est eadem ratio.sed in remissione non est eadem

3 ratio:ergo &c.¶†Quero, quid si ibi in loco contractus non habet bona:retenta illa opinione, quòd sit locus huic remissioni?quid fiet?Rñ.gloss.quòd iudex pronunciabit de mittendo in possessionem & rescribet iudici illius loci,in quo habet bona:& ille mittet in possessionem,vt.C.de iudi.l.properandum.§.sin-autem reus.de bo.autho.iud.poss.l.cum vnus.in fi.& infrà eo.l.argentarium in fin.&.l.à diuo.§.si super rebus infrà de re iud.Quidam tamen dixerunt, quòd illæ leges loquuntur in executione iudicati : non qñ fit missio ex interlocutoria.quę opin.reprobatur per gloss.in.d.l.cum vnus.alle.j.eo.l.sed & si susceperit.§. fin.& est expressum in.d.c.Romana.§.contrahentes. de fo.compe.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Contrahens in alio loco,quā in loco domicilij,quando possit cōueniri.*

2 *Aduena conuentus in loco,non tenetur satisdare de iudicio sisti, in loco sui domicilij.*

3 *Venientes ad nundinas possunt ibi conueniri.*

4 *Vacabundi possunt ubiq; conueniri.*

5 *Forum quibus modis quis sortiatur.*

Ratione ordinis clericatus,quis forum episcopi loci sortitur.

6 *Forensis præbendatus,uel abbas in loco,an dicatur ciuis illius loci,remissiuè.*

Scholaris ratiōe studij sortitur forum in loco,ut si ibi cōtrahat possit conueniri.

a **Proinde si merces.** ¶Suprà dixit, quando quis sortitur forum ratione quasi contractus, nunc quando ratione veri contractus. ¶In gloss. vel pro. & hæc glossa additio est, & mala, & nullius vtilitatis.Oppon.ad principium huius.§.de.§.sequen. Solut. principium determinatur per sequentia.

1 †Pro
b cuius declaratione ᵇ dic, quandoque quis contrahit in loco domicilij: & non est dubium, quòd ibi potest conueniri. Sic potest intelligi princip.huius. §.& bene.Aut in alio loco:tunc aut erat inde statim recessurus:& non potest ibi conueniri.Aut non erat statim recessurus:& potest ibi conueniri, vt in versi.

c at si quis.Et prædicta vera, ᶜ quando contrahens sciebat eum de proximo recessurum : secus si de proximo recessurum ignorabat,vt hic in secundo respon-

d so.ᵈ& in glo.hic posita.Si verò dubitatur , vtrum sci-

e uerit,vel ignorauerit,distingue ᵉ:aut habebat ibi tabernam , vel officinam:& presumitur quòd inde recessurus non erat.Sed si tabernam non habebat : sed ibi erat tanquā aduena:tunc secus,vt hic ex tex,euidenter colligitur.¶Opp.dicitur hic in prin. nisi conuenit,vt in alio loco sese defenderet. Cōtrà talis conuentio non valet:vt.l.si conuenerit.§.de iurisd.omniū iudi.Solu.dicit gloss.intellige ista verba abnegatiuè: hoc est : nisi conuenerit, vt ibi non teneatur respondere:& sic conuentio per quam declinatur forum,valet: non autem conuentio , per quam forum constituitur. ¶Oppon.legatus & quilibet alius ratione contractus celebrati in loco potest conueniri, vt.l.ij. §.omnes.§.eod. ergo multomagis isti aduenæ, qui

h ¶Vagari per mūdū.Not.qualiter vagabundus posit vbique suspendi.Et qualiter posit citari,vide Inno.in.c.si aduersarius.de eo, qui mit.in poss.& vide Io.an.& doc.in.c.dilectus.el.ij.de rescri.Limita, vt per Bal.in.l.j.C.vbi de cri.agi opor.nisi vellet satisdare de stando iuri in loco domicilij proprij. ADDE Ioan.an.in addi.ad Spe.in ti.de compe.iudi.§.j.ver. Sed quid si debitor . vbi refert Pile.& Odof. disputasse de eo,q fugit cum monacha.

in nullo sunt priuilegiati . Dicunt quidam huius timore,fateor,quòd illo tempore contractus ibi potest conueniri : secus si inde recederet, & posteà reuerteretur : tunc habet locum distinctio huius legis. Alij

i dicunt totum contrà, quòd si posteà reperiatur ibi, potest ibi conueniri tunc ideo:quia erat de proximo recessurus.Gloss.tamen indistinctè dicit, quòd iste aduena ibi non potest conueniri.Non obstat, quòd dicitur delegato : quia ibi poterat conueniri de iure communi ratione communis patrię : & si non haberet ibi legatus forum verum, vel non ratione communis patriæ: posito, quòd iu loco legationis contraheretur : non posset ibi ita simpliciter conueniri : sed haberet locum distinctio. Aut erat recessurus de proximo,aut non &c.merito conueniretur ratiōe contractus non obstante priuilegio. Aduena autem ibi de iure communi,non poterat conueniri:vide statim glo.super verbo quotquot.Iste finis est additio, & mala.Contradicit enim precedenti gl.Nam quod dicitur de legato , est opi. cuius timore sunt præcedentes opiniones in gloss.vt suprà recitaui . ¶Quid

f ergo dicemus,ᶠsi ego emi ab aduena & peregrino roncinum : & dedi sibi denarios : ipse non vult dare mihi roncinum:nonne poterit hic conueniri ? certè illa gloss.secundùm additionem positam in ea videtur velle,quòd sic:sicuti in legato.¶Tu dicas,qd' quædam sunt expedienda tempore contractus : vt traditio equi:vt puta, si dedi tibi pecuniam credens me recepturum rem statim : tunc si non das videris delinquere:& me decipere,vt.l.iij.de pigno.actio.vnde non solum ratione contractus, sed ratione delicti admissi in ipso contractu, potes conueniri. Sed si qua essent expedienda alia : vt puta dedi tibi pecuniam habita fide de re, vel dedi rem habita fide de pecunia:vel volo te conuenire re euicta: tunc habet locum distinctio huius.§. Et quod hoc sit verum probatur in eo,qui promisit centum soluere Ephesi: vbi non erat:nec pergulam fecerat:& similia : & tamen ibi potest conueniri , vt infrà ea.l.in fi.&.l.contraxisse infrà de actio.& obliga.vnde pro eo quòd videtur actum,quòd in dicto loco expediatur:tunc po-

2 terit ibi conueniri,vt dixi.¶†Quæro vtrum aduena saltem debeat cauere de iudicio sisti in loco sui domicilij.Gloss.dicit hic,quod sic:vt.§.eodem.l.ij.§. sed & si dubitetur.Sed hoc nō est verum : quia ibi loquitur in eo,qui conuenitur in loco,vbi aliàs sortitur forum de iure communi:licet priuilegio excusetur : secus si de iure communi ibi non posset conueniri,vt ibi nota.& ita est in casu nostro. vnde hæc glossa contra-

3 dicit illi.¶†Quæro quid de his,qui veniunt ad nun-

g dinas,ᵍ& ibi constituunt pergulas,vel tabernas?Dicit glossa quòd tunc non poterit conueniri ratione nundinarum , vt.C.de nundin.l.j.Tu dic quòd poterit conueniri,vt hic.& illa debet intelligi de impetrantibus rescriptum , vt non conueniantur venien-

4 tes ad nundinas ex alia causa.¶Quæro,†quid side-

h bitor cœpit vagari per mundum, ʰneque in aliquo loco certo se figit.Dicit gloss. iste est vagabundus, qui poterit vbique conueniri . Idem not . in.l.j.C.vbi de crimi.agi oportet.& infrà de damn . infect.l.iiij.§. prætor.in glos.parua.& infrà ad mun.l.eius.in fi.Per hāc glos.multi ribaldi suspenduntur in ciuitatibus & castris , cum non habeant alicubi forum. ¶Vltimò

5 quærit glossa.†quibus modis quis sortitur forum,

i quos gloss.enumeratⁱ:vide eam & signa.In eo quod gloss.dicit, quod quis forum sortitur ratione ordinis

k clericatus.ᵏIntellige forum episcopi illius loci, vbi aliàs sortitur forum ratione domicilij : vel originis,

6 vel aliàs.¶Sed quæro,†vtrum forensis præbendatus hic , vel qui efficeretur abbas in ciuitate ista, vtrum dicatur ciuis istius ciuitatis.dixi plene in lege prima infrà ad municip.Item in eo,quòd dicit ratione stu-

l dij scholastici, ˡvidetur contradicere alteri glossæ positæ in hac eadem lege super verbo, domicilium.

i ¶Enūerat. Adde alios modos pSpe. de cōpe. iudi. adi. §.j. Aliū per assiduā conuersationē in loco p.x. annos licet interpellatim scd'm Cy.in.l.j.C. vbi sen. vel claris. & qd' no. Bal.in.l. sed & si susceperit. §.fi.in finalib⁹ verbis.j.eo.Item adde dū gl. dicit hic rōne cōis prīe.l. Roma.ad municipales.quòd hodie cōmunis pr̄ia est imperialis scd'm do. Anto.in.c.fi. de fo. cōpe. sed.d. Ioan. ibi tenet φ hodie cōis patria sit Roma . Et adde casum qd' p cōstitutū,qs nō sortiat̃ forū in loco cōstituti : prout vr̄ velle Bal.i rub.de cōsti. pecu.in fi. in.j.col. Itē no.qd' qn̄ fideiussor capitur pro debitore pōt corā iudice alr̄ incōpetenti cōuenire reū, secūdū Bal. not.in l.cū eorū.C.de sen. Et an ppter maiorē partē fortunarū qs sortiatur forū, vide Nico.de neapo.in.l.cum. res.in prin.de leg.j.

k ¶Clericatus . Sed qd si clericus minor cōtrahit cū laico i suis pr̄imonia lib⁹:& vult petere restōnē i integ. debet eā petere corā iudice eccl'iastico, scd'm qd' no.dicit Ant.de bu.i.c.constitutus. de resti.in integ.bn̄ facit qd' dixi.§.e.l.post Bar. quod est no.

l ¶Studij scholastici. Tu vide Bar. in tracta. represaliarū.in.v.q.princi. & ibi etiā qd de stipendiarijs & alijs quod not. in.l.dex corne.j.de iniur. & no.Barto.in.l.ij.C. vbi de crimi . agi. opor.sec⁹ in docto re.l.municeps. per Bar.ad munici.

a ✠POMATES. ¶Domicilium. Vide Cre.sing.lxxv. Ro. sing.ccxlij. Abb.in.c.quod clericis.j.col.de fo.compe.& ibi Are.ij.col.

b ¶Contractus. No. ꝙ ratione cõtractus celebrati per ꝓcuratorẽ generaliter constitutum potest procurator in loco contractus conueniri: ita hoc probatur in tex.quem forte non habes alibi.& vide Barto.in.l.non solum.§.si mãdato. de iniur. per Gul.de cu.in.l. centũ Capuę.j. de eo quod cer.lo.

c ¶Si debitori. vide intellectum huius leg. per Bar.in.l.inter omnes.§.qui satisda.cogan. Et an ista lex locum habeat in arbitro & delegato? dic quòd non: quia ad hoc, vt arbiter posit facere præceptũ, requiritur litis contesta. ita not. Bald.in l.eos.C. de execu. rei iudica. Pro quo facit, quod habetur in.c.vno delegatorum.de offic. delegat. vbi Papa arguit de iudice delegato ad arbitrum. Item an ille terminus decem dierũ, qui datur cõfesis, habeat locum in arbitro? dic quòd nõ, secundum Bald.in l.eos. Idem dicas in termino, qui datur iudicatis ad soluendum. per.l.si cum dies.§.intra autem quãtum. Iuncta gl. ibi.s. de arb. Item an ista lex habeat locum in committẽte furtũ vel rapinã & cõfitẽte. Bal. quòd non in.l.fin. in.j.colũ.de execu. rei iud.& ibi etiam querit, an hæc lex habeat locũ in arbitratore. Et hanc legem limita in casu.l.si reus parat⁹. de procuratoribus. de quo ibi vide Bald.in.ij.colũ. Et dicit Ang.hic, quòd talis sententia, quę emanat à sponte confitente, potest ferri die feriato, & iudice non sedente pro tribunali: vt lege, à procedente.C.de dila.cũ ibi no. Et ꝙ potuit talis interlocutoria reuocari contrario imperio ante, quã sit emissa executioni, per id qđ habet̃ in.l.j. in fi.de preto.stipu.& ab interlocutoria appellabitur.de quo gloss.hic, & in l.fi.§.necesitatem.de bo.quę lib.& per glo.in.l.sancimus.C.de admi.tut. & hoc verum, quando nulla oblata petitione per actorem debitor confitetur. secus si præcesisset libellus: & pars copiam habuisset: & postea confessa fuisset: quia tunc sequi deberet diffinitiua: de hoc est gloss.in.l.proinde.§.fi. ad.l.aqui.vt no.glo.ij.q.j.nos in quenquam. Probatur in authen.de exhibẽ. reis.§.suscepto. vide aliquid per Specu.de senten.§.species.versi.est quoque tertia species.

ᵃDicas quòd ratiõe studij scholasticus sortitur forũ, vt si ibi contrahat, ibi posset conueniri, vt in hac glo. Non autem, quòd pro contractibus, vel obligationibus anteà factis conueniri posit, vt in alia glos.super verbo domicilium.

Apud labeonem.

¶Ratione contractus[b] celebrati per alium, quis sortitur forum.

Illud.

¶In loco domicilij, & in loco vbi est facienda solutio, quis potest conueniri.h.d.

Omnem.

¶In loco contractæ obligatiõis regulariter quis potest conueniri.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Confeßo fit præceptum de soluendo in termino decem dierũ.*

2 *Debitor, qui habet terminum quatuor mẽsium, uel decem dierum, debet cauere de soluendo in termino: aliàs potest carcerari, nisi cedat bonis.*

Si debitori.

c ¶In cõfessum nõ est ferenda sentẽtia: sed danda est ei dilatio ad soluendũ.h.d. ¶Opp.de eo, quod quotidie obseruatur. nã confesis datur spatium decem dierum. Gl.dicit, fateor, ꝙ hoc fit per hanc leg. hodie ista gl. videt̃ sibi cõtradicere in eo.quod tp̃s de quo hic loquit̃, est quatuor mensium. Et posteà subdit, quòd p istã leg. statuitur tp̃s decem dierum. Dicebat do.Iaco.but. ꝙ qñ libellus est datus: tũc cõfesio habet vim lit.cõtest. & põt ferri sentẽtia: & tunc habebit spatiũ, qđ dat̃ iudicatis: ita loquitur. Ita sentit glo.in princ.leg.ibi, velim actionem edere, subaudi & edã. Si verò libellus non est datus; tunc fit præceptum in confessum: & datur spatium decẽ dierũ, vt hic in fi.gl.& ita potest intelligi hęc lect.

1 ¶† Tu dicas clarius, ꝙ facere pręceptum in confessum, & statuere sibi diẽ ad soluẽdũ, est inductũ per hanc.l.in fi. Sed q̃ sit illa dies, de iure est tẽpus quatuor mẽsiũ: sicut dat̃ iudicatis: hodie p consuetudinem est limitatũ ad decem dies. ita vult dicere glo.

2 ¶† Vltimò no. ꝙ ad hoc, vt cõdemnatus habeat dilationẽ quatuor mensium, vel confessus decem dierum dilationem, habet necesse satisdare de soluenda illa quãtitate in tempore statuto, vt hic, in text. cõpetenti cautela &c. ¶Sed tunc opponit̃: nemo conuentus suo nomine cogit̃ satisdare iudicatũ solui, vt insti tu.de satisd.§.sed hodie. Sol. verũ est in pendente iudicio. Sufficit enim cautio de iudicio sisti, quã p̃stat, vt ibi patet: sed post latã sententiã debet cauere iudicatũ solui, vt hic. Ratio: qa cautela de iudicio sisti lata sentẽtia pimit̃, vt.l.gręce.§.& post litẽ.j.de fideius. ¶Pro hoc, qa dilatio,ᵈ quę dat̃ iudicatis, dat̃ miserationis gratia: vt .l.si cum militi.§.j.j.de cõpensa. ergo interim debet satisdare: vt.l.vniuersa.C.de p̃ci. impe. offeren. Esset enim iniquum, si pendente illa dilatione, debitor aufugeret: & res suas forsitan exportaret: vt.s.eo.l.si longius.§.j. ¶Et sic not. quòd intrà illud

e tempus quatuor mensium,ᵉ posset debitor capi & incarcerari: nisi caueat, vt hic: vel bonis cedat, vt hic. &.l.j.C.qui bo.ced.pos.Bar.

Qui non cogitur.

¶Qui agit cogitur se defendere.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Cautela, quando agitur ex cõtractu, ut probetur contractum esse factum ante iudicium.*

2 *Lit.contest. si accidit aliquid, quod est accessoriũ ad primum iudicium, quando debeat in primo iudicio cognosci?*

Non potest videri.

f ᶠ ¶Quod post lit.cõtest. accedit, nõ accessoriũ ad primũ, in dicto iudicio nõ venit, sed noua instãtia op⁹ est.h.d. Vide super hoc .d. Ioã. an.in.c.abbate sanè extrà de re iud.lib.vj. ¶No. istũ tex.

1 Ex quo † sis cautus, ꝙ articuli tui concludant cõtractũ, sup quo agit̃ factũ esse añ cœptum iudiciũ: al's succũberes. ita no.p Io.an.in.d.c.abbate sanè. extrà de re iud.lib.vj.

g ¶Quæro exẽplum ᵍ hu⁹ leg. Glos. ponit priò, qñ petit̃ aliqd futurũ. Sed hoc nõ est proprium exẽplũ hic, sed in.l.nõ quẽadmodũ.j.eo. Pone ergo, ꝙ petebã centũ mutuata, vel aliqd aliud, vt de præsenti.& incipit deberi post lit.cõtest. ¶Op.de.l. ædiles.§.item sciendum.j.de ædil.edic.&.C.de iudi. l.j. Sol. ibi loquit̃ de his, q̃ sunt accessoria ad petita: hic de his, quæ sunt principalia per se. ¶Oppo.de.l. quæsitum.j.de pecul.

2 Et breuiter † pro solutione eorum, quæ hic ponuntur in glo. dic aut post lit.conte. accidit aliquid quod est accessorium ad primũ, & venit in primo iudicio. Aut nõ est accessoriũ: sed æquè

h principaleʰ. Et tũc aut non est defectu iuris ex parte

i agẽtis,ⁱ sed ex parte cõuẽti, vt puta, si petebã rẽ ego à te, dicẽs ipsam te possidere, quã nõ possidebas: ĩcepisti possidere post lit.cõtes. tũc venit ĩ hoc iudicio:

k vt.d.l.q̃sitũ.ᵏ de pecu.&.j.de pe.her.l.iiij. de rei vẽ.l. si autẽ.§.j.& ad exhib.l.tigni.§.si qs. Quod dic plenè vt ibi. Aut erat defect⁹ ex parte actoris: & tũc aut su-

l pueniit ius ex cã de præterito,ˡ & venit in hoc iudicio:

m vt.j.de pigno.acti.l.si rem. §. fina.ᵐ &.j. manda.l.si mandauero tibi, vt à titio. Aut superuenit ius in causa noua, & non venit in præcedenti iudicio: vt hic in text. Et sic falsa est opinio Ioan. posita hic in

n fi.glo. ¶Prædicta vera, quando actio propositaⁿ est

g Innocen.in.q.facti.in.l.si filius, qui patri, in.ij.colum.de vulga.& pupilla.& omnes not.in.l.si quis iussus.§.fina.de dam.infec.& quod dixi in.d.l.si rem §.fina.

h ¶Et quæ principale. vide insti.de acti.in princ.

i ¶Ex parte agentis. Sed quid in reo, cui post lit.contest. superuenit ius excipiẽdi: ã prosit reo, vide Bar.in.l.j.j.de except.

k ¶Quæsitũ. intellige tñ, vt per Inno. in.c.cõquerẽte. de offi.ordi.

l ¶Causa de præterito. Adde Bar. multũ notabiliter in.l. si Titius de verbo. obli. vbi dicit, ꝙ nõ requiritur isto casu nouus libellus.

m ¶L.si rẽ.§.fi. Intellige, qñ nulla cã eẽt expressa: quia illa debet probari per c.abbate sanè.de re iud.in.vj. Item fortè esset verũ, si libellus habeat formã aptã: secus si ĩeptã: vt quia ex eo non concluditur ius agẽdi competere, vt quia petitur debitum obligationis, quæ erat conditionalis. not. gloss. in l.ij.C. de formulis. & istis adde Bald. i dicta.l.j.C. de ali. iudi.mu.cau.& ibi quid ecõtra: & pulchrè Bald. in.l.per diuersa. in. xiij.q. C.manda. & etiã in.vij.& viij.qõ. & q̃ dixi post Bar. in dicta.l.si rem. §. fi. & per. Ange.in repeti.l. si quis vi.§. differentia. de acquiren. possessio. in.xvj.colum.

n ¶Actio proposita. vide per Bar.in l.& an eandem.§. actiones.de excep.rei iudic. Pone quod expressi vnã causam, tamen illam expressi generaliter, vt ago contrà te, dicens quòd res pertinet ad me ex causa emptionis: vel ago actione ex mutuo: non dico qñ, vel qualiter factum sit: superuenit actio, vel contractus mutui pendente iudicio, an isto iudicio concludat̃: ipsi determinant, quòd non. Rõ est: tu scis, ꝙ quælibet actio habet vnam causam proximam & vnam remotam: vt.l.cum de hoc.j.eod.& hic glo.not. In reali est cã proxima dñium: in psonali est causa ꝓxima obligatio. Causa remota est contractus & traditio: qñ exprimo causam ꝓximã generaliter: vt dico ad me ptinere iure dominij: vel dico te obligatum ad hoc, & tunc ius supueniens pendente iudicio in isto iudicio clauditur. Sed qñ propono libellum generaliter ex causa remota, vt ex causa emptionis, ex causa mutui: tunc superueniens in ius illo iudicio non clauditur. Et ratio est: quia cã remota de necessitate præsupponit locum & tẽpus: quia si dico emptio: oportet ꝙ sit facta certo tpe & loco: & traditio non põt esse, quòd non sit facta loco & tpe: vnde cum dicis ex causa emptionis, intellige de certa emptione facta certo loco & tpe. ¶Sed qñ ponis causam proximam vt dominiũ: vel dico te obligatum ad decem: tunc obligatio, vel dñium nõ clauditur tempore cõtractus: sic ius superueniens illo iudicio clauditur. Sed quid si expressi causam remotam venditionis & donatiõis. & probaui: nõ tñ probaui de tempore: & sic nõ apparet, an ante lit.cõtest. vel post fuerit facta? Rñ. reus absoluetur. argu. eius, qđ no.de neg.gest.l.cum actum. in fi. per glo.& de ope.no.nun.l.non solum.§.sed vt probari.& Ioan.and. hoc tenet in.c.abbas.quod est no.de his.quæ vi, metúsve causa.

c ✠POMATES. ¶Si debitori. Vide Feli.in rub.de re iud.in.ij.colũ.& seq.& in.c.quod ad consultationem.in.v.col.& duabus seq.de re iudi.

d ✠POMATES. Quia dilatio. vide Ro.consi.cccxxiij.

e ¶Quatuor mensium. Quod si debitor intra tempus, quod datur iudicatis, non satisdat, potest carcerari.& ita etiam hic tenet Bart.in confesso. & vide Bar.in.l.fi.col.j.de execu.rei iu.

f ¶Non potest videri. Ad intellectum huius leg. vide Iaso.instit.de act.in.j.& in vlt.col.&.§.si minus.in vlt.col.eo.ti.& ibi plenè per Io.fab. & per doc. l.edita.C.de eden.

g ¶Quęro exemplum.& in materia huius legis vide Bart.in.l.& an eadem.§.actiones.ff.de excep.rei iud.& in.l.edita.C.de edẽ.& de hoc vide omnino

specialite

ſpecialiter:ſecus ſi generaliter nullā expreſſa cauſa: vt.l.vlti.de anna.excep.& eſt determinatum per Inno.in.d.c.Abbate ſanc.in tex.circa fi.vbi Papa gloſſ. legē iſtā.& gl.diſtinguit in.l.neq;.C ad exhib. & de hoc no.per Cy.in.l.j.de aliena.iudi.mu.cau.fac.in vj.q.Barto.

a NOn alias. [a]Hāc leg. habuiſtis s.& ideo non indiget ſummario.

SVMMARIVM.

1 Tranſiens per ciuitatem cum re mea, poteſt ibi conueniri.

SEd ſi poſtuletur. Legatus non poteſt conueniri actione in rem, tempore legationis:niſi eo tempore cœperit poſſidere. hoc dicit. Aliâs ſic. Legatus non poteſt conueniri etiam actione in rem, rōne pñtis poſſeſſionis, quā etiam ante legationem habuit, ſecus ſi tempore legationis cœpit poſſidere.h.d. 1 †¶ Per hanc.leg.in fi.voluit dicere quidā, qđ ſi per ciuitatē iſtā aliquis facit tranſitum cum equo meo:qđ poſſit hic conueniri, ratione præſentis poſſeſſionis, qa ſpeciale eſt in legato, ne hic cōueniatꝰ legatus.in contrarium videtꝰ ius commune.tamen in contrarium eſt veritas. Quod dic vt.l.fi.C.vbi in rem actio. Nec obſtat hæc lex:quia hic legatus alſ potuiſſet conueniri:rōne cōmunis patriæ.

* DE eo autem. Rōne quaſi contractꝰ, q ſolo animo fit, legatus q legationē gerit, non poteſt legationis tempore conueniri. h.d. b ¶ Oppo.s.eo.l.omnem.[b] Dicit glo. ibi loquitur in contractu hic in quaſi cōtractu. Contra hoc vr.j.eo.l. interdum.§.fi. Dicit glo. aliud in quaſi cōtractu, q celebratꝰ gerēdo negotia alterius. Aliud in aditiōe hæreditatis:qa dñs negotiorum certat de dāno vitando. Hic legatarij certāt de lucro.hoc eſt falſum.dicit glo. quia hic loquitur etiā de creditoribus. Sed certè poſ c ſet ſuſtineri[c]:nā creditores nō agūt, ex quaſicōtractu. qui celebratꝰ aditione:ſed ex contractu anteà celebrato cum defuncto. Meritò non pñt agere tpe legationis:cum ſolū legatarij incipiūt habere actionem tempore aditionis hæreditatis. Soluit gloſſ. aliter, quod ibi in ſenatore:hic in legato. Et poteſt eſſe ratio, quia ſenator eſt perpetuus legatus ad tempus.argu.de tu. & ra.diſtra.l.niſi.§.cum furioſi.do.Iacob.butr. ſoluit aliter. Aditio fit ex quadā neceſſitate, ne fortè decedens interim nō tranſmittat:ſed negotia aliena gerūtur ex voluntate. Alij verò quos Cyn.refert in authē: qua in prouincia.C.vbi de cri.agi oportet in.q.iij. dicunt, ꝙ hic in quaſi cōtractu, qui ſolo aīo celebratur: ꝓ quo legatus nō pōt cōueniri. Sicuti em̄ quaſi cōtrahendo nihil facit cū alio:ita eius noīe nō pōt ab alio cōueniri. Lex contraria loquitur in quaſi cōtractu, q aliter quā animo celebratur:& hoc placet. ¶ Oppo. hic dicitꝰ, ꝙ debet ſatiſdare cōtra.s.e.l.ij.§.ſed ſi dubitetur. Sol.debet ſatiſdare de legato, vel debitum præſtando:vt hic. Nō aūt de defendendo:vt ibi. Ratio, qa ſi nō ſatiſdat de ſoluendo:patitur miſſionem tantū vt hic:ſed ſi teneretꝰ ſatiſdare de defendēdo & nō poſſet, cogeretꝰ ſe defendere:& ſic auferretꝰ ab officio legationis, quod eſt incongruū. Preterea pōt eſſe alia ſol.quia in.§.ſed ſi dubitetꝰ cōueniebatꝰ ſolū ratione cōis patriæ:hic vero etiā rōne contractꝰ:& ſic cogitur ſatiſdare:quaſi iſtæ duæ rationes ſint potētiores, quā vna:vt in authē.de cōſen.& vteri.fra.in princi.&.C. cōia de ſucceſ.authē.itaq;. ¶ Op.qa idē in quolibet alio, q ſe nō defendit:qa ſolū miſſionē patitꝰ: vt. l.ſatiſq;.de in ius voc.Sol.aliꝰ pateretꝰ miſſionē in bonis proprijs:hic verò in bonis hæreditarijs tantum.

SEd & ſi reſtituatur. ¶ Ille cui ex Trebelliano reſtituitur hæreditas tempore legatiōis:pro ea non poterit tunc conueniri.hoc dicit. ¶ Oppo.de.l.omnem s.eod.Solu.fallit in aditione hæreditatis quæ fit ſolo animo, vt.s.dixi. Item in reſtitutione trebel. quæ eſt ei ſimilis:vt hic. Sed contrà:ſi hæres reſtituit coactus: ergo legitimè cogitur ſe defendere:vt.l.ij.§.ſed & ſi agant.s.eod.Solu.dicit gloſſ. Iſtud fit officio iudicis. hoc non placet:quia agens officio iudicis debet ita ſe defendere, ſicut iure actionis:vt.s.de procura. ſed & d hæ.§.non ſolum. Vnde dicit gloſſ.[d] quòd.§.ſed ſi agant.loqꝰ quòd debet ſe defendere.ſ.dū agit. ſecꝰ ſi prima inſtātia eſt finita:qa tunc non poterit cōueniri de nouo:& hoc tene mēti & no.gl. ¶ Scđò habetis hic, ꝙ priuilegiū fori nō trāſit ad fideicōmiſſariū vniuerſalē. ¶ Cōtrà opp.j.ad treb.l.j.§.j.Solu. vt in gloſſ.

Ex quibus. ¶ Quo caſu non cogitur quis ſe defendere, non cogitur iuramentum præſtare.hoc dicit.vidiſtis in.l.nā & poſteà §.ſi is.de iureiu.j.

AEdium. ¶ Nō eget ſummario:quia breuis eſt & clarus.

Sed ſi dies. ¶ Ex cauſa neceſſitatis cogitur legatus litigare:inquantum neceſſitas exigit.hoc dicit. ¶ Not.bonum caſum. Nota ꝙ illud, quod permittitur propter neceſſitatem:eatenus permittitur, quatenus neceſſitas vrget:& ideo, quia lite conteſt.ceſſat neceſſitas, non cogitur quis ſe vltrà defendere.ſed ſi eſſet actio, quæ litis conteſtatione non perpetuaretur, vt actio de dolo.vt in integ. reſti.cogeretꝰ ſe defendere vſq; ad ſententiam: quia vſq; ad illud tempus neceſſitas vrget. hoc tenet hic gloſſ.no.& ſigna. ¶ Secundò nō.quòd iudicium cœptū apud vnū iudicem, poteſt apud alium iudicem e proſequi & perfici[e]:vt hic dum dicit: ita vt ī prouinciam trāſferatur.quod eſt no. ¶ Op.de.l.ij.§.in omnibus.s.eo.ſolu.vt ibi.

Si pater. ¶ In ventre in dubio præſumuntur eſſe tres:ideo iam natus ꝓ quarta hæreditatis tātum interim poterit conueniri. h.d.

SVMMARIVM.

1 Regula, qui prior appellat, prior agat, quādo locū habeat?

f QVi prior. [f]¶ Gloſſ.noſtra ponit hic caſum tribus modis principaliter:ſecūdū duos primos nō loquitꝰ de materia cōuentionis & reconuētionis:ſcđm vltimū, ſic. ¶ Primus caſus eſt ſcđm.l. in opis.j.loca.quē caſum gl.reprehēdit:qa ibi loqꝰ de ordine ſatisfactionis, non de ordine cōuētionis. Præterea ibi nō ſatiſfit ei, qui prior egit: ſed ei qui prius conduxit:vñ iſte caſus non eſt bonus. ¶ Secundus caſus eſt in duplicibus iudicijs:vt ille prius ſuſtineat qui prius ad iudicium prouocauit:ſed ſecundum hoc hæc lex eſſet ſuperflua, per.l.in tribus.s.eo. Tene ergo tertiam lec.ſcđm quā ponit ordinem inter duos, quorum vnus conuenit & reconuenitur:vt ille, qui prius egit, in omnibus præcedat:quia prius iurabit de calumnia:prius reſpondebit poſitionibus: prius examinabuntur eius teſtes:prius ſuper cauſa ſua ſententiabitur:tamen omnia iſta ſimul fient. Et hoc eſt, quod dicit tex.qui prior appellat, prior agat. Iſtum ordinem voluit ponere tex.in authen.de exec, & de his q cōue.& recōue.§.ſancimus.poſita.C.de ſenten. authē.& cōſequēter, melius.C.de cōpenſa. l. neq;. & j.quæ ſenten.ſine app.reſcin.l.j.in fi.& extrà de mutuis petitio.c.fi.īfi.de ordi.cog.c.cū dilectus. ¶ Ad iſtā leg.oppo.de.l.præuaricationis. in prin.j.de præuarica.& not.j.eod.l.de qua re.vbi dicitur, quòd prius ſuper emergenti eſt pronunciandum.Solu. Quandoq; 1 † ille, qui prior agit:agit criminaliter & recōuenitꝰ criminaliter.& tunc non procedit lex iſta, nec eſt noſtra materia. Sed dic, vt.l. is qui reus.j.de pub.iud. C. qui accuſa non poſſ.l.neganda.&.l.j. Quandoq; agit ciuiliter, & reconuenitur criminaliter: vel econuerſò:tunc idem, qđ non habet locum lex noſtra: ſed dic vt.l.j.&.l.vltima.C.de ordi.iudi. Quandoq; agit ciuiliter & reconuenitur ciuiliter:& tunc ꝓcedit iſta lex. Quo caſu, vt ſoluatur cōtrariū præcedēs:& alia q̄ tanguntur hic in glo. Dic, aut q̄ſtio ciuilis ſuperuenit ciuili incidenter:aut per ſe principaliter. Primo caſu non habet locum hæc regula:ſed ſuper emergenti eſt prius pronunciandum & cognoſcendum.qđ dic vt in.l.de qua re.j.eod.&.C.de ordi.iud.l.j. Secundo caſu, qñ principaliter proponitꝰ vtraq; quæſtio: tunc ſi quidem vna continet petitorium, alia poſſeſſorium: non habet locum hæc regula:quia poſſeſſoriū debet antè determinari, cum diſtinctione tamē, quā ſtatim videbitis.j.eo.l.ſi de vi. Aut vtraq; continet petito-

a ¶ Nō alſ. Vide Spe. de cōpe.iud.ad.§.j. verſ.qd ſi qs ꝑ meū locum trāſiens. & Ang.in.l.ſi fideiuſſor.qui ſatiſd.

* Pro concordia. Aduerte ꝙ in eo, quod dicit Bartol.in hac leg.de eo autē, qđ quaſi contrahere cum creditoribus hæreditarijs, vt poſſit eis obligari ex quaſi cōtractu: ſicut obligatꝰ legatarijs, nō dicitꝰ hrs adeūdo hrditatē. Cōtrariū tñ tenuiſſe al leg.in.l.apud Iulianū.§.fi.ff. ex quib. cau.ī poſ.eatꝰ. Si tñ bñ inſpiciatꝰ Bart. nō venit arguēdus de cōtrarietate: nā in hac.l.de eo. allegatꝰ caſus ſpālis in legato, vt nō cōueniatꝰ tpe legatiōis. rōne aditiōis:& ſic ſortiatꝰ forum rōne quaſi cōtractꝰ, q̄ initur cū incerta ꝑſona:ꝓut fit adeūdo. imo innuitꝰ ibi.qđ obligetꝰ:licet illo tē pore nō poſſit cōueniri.&c. In cōtrario loquitur rl'ariter.& iſta rl'a ſcđm Ant. & doc.dicitꝰ cōis.& cōiter ita tenetꝰ per l.more.ff.de acqui. hære.

b ¶ L.omnē. vide ꝑ do.Ant.in.c.fin.de fo.comp.

POMATES.

b ¶ L.omnem. Vide Iaſ.l.cū res.x.colū. de lega.j. Et cōtrariū tenet Bar.ī rub. C.q adm̄.viij.q. & ita ēt vr velle Bart. l.apud Iul.§.fi.ex q bus cauſis in poſſ. ea.

c ¶ Poſſet ſuſtineri. ſed Bar.vr velle cōtrariū in.l.apud Iu. §.j.q.ex cau.in poſ. ea.& vide Bar.in.l. qui loco certo.j. de cōdi.ide. Dic vt dixi poſt Barto. in.l. apud Iul.§.j.

POMATES.

d ¶ Vñ dicit gl. refert & ſeqꝰ Ro.l.j.viij. col.de arbi.& vide Bal.in rub.de iu.C.

e ¶ Proſeq & ꝑfici. vide Inn.in.c.quoniam abbas.de off. dele.

f ¶ Qui prior. Vtrū iſta.l. q prior hēat locū ī cōtractu trāſactionis, & aliqua de intellectu huius l.vide ꝑ Bar. ī.l.vbi pactū.in.ij.co.poſt gl.ibi.C.de trāſa.& aliqd hic ꝑ gl.circa fi.& ibi dicit Bald. ī.ij.col.qđ iſta lex habet locū in iudicijs paribꝰ non in præiudicialibus, & pōt facere ad not. q.quā ponit Barto. in.l.q bona.§.ſi qs quia in fi. de dam. infec.

a ✣POMATES. ¶ Prior agat. vide aliquid per Barba. cōsi. xlij. in. xj. col. primo volu.

b ¶ Vbi acceptū. Et limita hāc leg. vt pulchrè notaui in tex. ibi, vbi oīno videas. Et limita etiā, nisi partes consentirēt, vt ad aliū iudicē iret, etiam cœpto iudicio. Ita no. dicūt moderniores in c. vt debit⁹ prope fi. de appel. vbi dicūt qđ si dimisso articulo appellationis partes cōsentiunt, ꝑut iudex ad quē cognoscat de causa principali poterūt. Nec obst. iste tex. qa ꝓcedit, nisi partes cōsentirēt. sed do. Car. ibi tenet cōtrā. per istā leg. qđ bñ notabis. Andrę. Barba.

rium: & si quidem vna est præiudicialis ad aliam, nō habet locum hæc regula: sed habet locum materia insti. de ac. §. ꝑiudiciales. & j. de peti. hæred. l. si quis libertatē. Et qđ tangit̄. j. eo. l. per minorē. Si verò neutra est præiudicialis ad alterā: tunc habet locum hęc lex, quòd qui prior appellat, prior agat[a]. & tunc ꝓcedunt ea, quæ dicuntur in materia conuentionis & reconuentionis: quæ plenè expediui hoc anno in materia authē. & consequenter. C. de sen.

SVMMARIVM.

1 *Acta unius iudicis non habentis certū locum maiorum, possunt in diuersis locis fieri, siue iudex sit ordinarius, siue delegatus.*
Et quando in iudice habente locum maiorum.
2 *Ordinarius pōt delegare causam cœptam coram eo.*
3 *Iudiciū qualiter intelligatur cœptum, ut ibi finiri debeat.*
Causæ cœptæ corā officio potestatis, illo sublato, quādo poterunt corā Capitaneo finiri, remissiuè.
4 *Exceptio iudicij cœpti coram uno iudice, quando poßit opponi & per quem.*

VBi acceptum. [b] ¶ Hec lex legit̄ duob⁹ modis: vno modo, vt vbi ponat̄ localiter, alio mō, vt vbi ponatur ꝑ apud. q. d. vbi cœptum est iudiciū: hoc est, apud quē iudicē: ibi debeat accipere finē. Nec curo vtrū in eodem loco, vel in alio. 1 ¶ † Possunt enim acta vni⁹ iudicis fieri in diuersis locis: vt. s. de arbi. l. si cum dies. §. si arbiter. Et hoc procedit sine scrupulo in arbitro, & in iudice delegato, vel ordinario, qui non habent certum locum maiorum, vt in rectore nostræ ciuitatis vel alicuius collegij. Sed in eo, qui haberet locum maiorum, non procederet: & tunc staret, vbi propriè & localiter. vt dicamus vbi. i. quo loco. Hoc autē fallit, si de voluntate partium aliter fieret: vt dicam in. l. vlti. de iusti. & iur. Vel propter necessitatem aliquem, vt si esset necesse, ꝙ mitteretur ad aliquam personam egregiā: vt. j. de iureiu. l. ad personas. Vel absentem, aut ad aliū iustè venire impeditum: vt. C. de iureiuran. l. generaliter. §. his de præsentibus. & ista lectu. tanguntur in gloss. ¶ Oppo. C. de peda. iudi. l. penulti. s. eod. l. si longius in princi. Sol. dicit. fallit ibi. Tu dicas, quòd non fallit: vt apparebit in sequenti qō. 2 ¶ † Quæro quid, si iudex ordinarius delegat [c] causam cœptam coram eo? Dicit glo. quòd potest: quia idem auditorium videtur. Per hoc apparet responsum ad contrarium præcedens. Nam si iudex causam, quam delegauit ipsam reassumat, vel alteri deleget: idem videtur esse iudicium: & apud eum agitari. 3 ¶ † Expeditus de gloss. quæro. dicitur hic, vbi cœptum est iudicium qualiter intelligatur[d] iudicium esse cœptum. Dicūt doct. per solam citationem: vt. s. eo. l. si quis posteà. Quod intellige in eo, qui habet plures iudices, quorum par est iurisditio: nec ipse habet priuilegium declinandi aliquem. Exemplum: in ciuitate ista quilibet Perusinus habet iudicē Potestatē & Capitaneum: certè ille, qui præueniet per citationem: illius erit iurisditio, vt hic. Sed si aliquis conueniretur corā non suo iudice, vel coram eo, quem posset declinare, non videt̄ acceptū iudiciū per citationē: vt. j. e. l. non videt̄. ¶ Item aduerte,[e] ego intelligo istam legem, vt ibi videatur cœptum iudicium ad incommodū citati, & etiā ad incommodum actoris, ad cuius petitionē fit citatio; si citatus comparuit. Non enim posset actor desistere & ad alium iudicem ire: vt. C. qūo & qñ iud. authē. qui semel. Sed si nos poneremus reum citatum fuisse contumacem: non credo, ꝙ actor impediatur iudicium incipere alicubi: qa reus non poterit allegare alibi cœptum iudicium quod cōtēpsit: quia quantū ad eū illa citatio posset peti, circūduci & annullari: vt. j. l. & post edictum[f]. Item hæc regula ꝓcedit, qñ iudicium cœptum est de voluntate: sed si est cœptum ex aliqua necessitate coram vno iudice: poterit corā alio perfici: vt. s. e. l. sed & si restituatur. §. sed & si dies. Idem forte putarem, si necessitas superueniret. Exēplū, causæ sunt cœptæ in curia potestatis: modo illud officiū est sublatū. certè puto, quod causæ quæ ibi pendebant poterunt pfici corā Capitaneo propter necessitatē. argu. d. §. sed & si dies. Salua meliori deliberatione tetigi hoc de sepult. viol.
4 l. sepulchri vio. esset videndum, † [g] quis posset istam exceptionem opponere. ¶ Vtrum iudex poterit opponere alteri iudici, ne procedat. Vel vtrum accusator posset opponere se iudici, qui inquirit. dic vt ibi dixi: & pro his facit, qđ dixi in. l. si quis libertatem. j. de peti. hære.

SI petitor. ¶ Sicut inter hæredes diuiditur actio, [h] ita instantia super actione inchoata. hoc dicit. Quod non procedit, si lis sit super indiuiduo: vt. l. vię itineris. cum ibi no. j. de seruit.

SI iudex. ¶ Tempora apposita in prima delegatione, vnr repetita in persona eius, qui in locum primi est delegatus. h. d. ¶ Quæro qūo tpa intelligunt̄ repetita [i] in seq. vtrū integra: an vero illud, qđ supererat hic. in prima glo. sunt opi. Veritas est, qđ integra tpa intelligantur repetita: vt hic in tex. ex integro &c. ¶ Oppo. glo. de. l. properandum. §. sin autem in medio. de iudi. Breuiter secūdū duos primos modos, quicquid glo. dicat, non obstat: quia ibi loquit̄ de tpe, qđ statuit̄ à lege instātiæ: hic verò de tpe, qđ statuitur à iudice delegāte iurisditionem iudici delegato. Scđm tertiū modum obstat lex illa. sed solue vt in glo. qđ hæc intelligatur scđm illam.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio declinatoria debet opponi in initio, & si ea non opposita, opponatur alia respiciens personā iudicis, uel actoris, uidetur in iudicem consentire.*

NOn videtur. ¶ Qui petit copiam libelli, nō videtur consentire in iudicem[k]. hoc dicit. ¶ Quero: exceptio declinatoria fori, quādo debeat opponi. Quidā dicunt vsq; ad lit. contest.

b ¶ Vbi acceptū. Vide. ꝙ rĺa huius leg. habet locū vbi nō fit ꝑiudiciū iurisditioni alteri⁹: vt no. Ioan. mo. in. c. accusatus. de hære. in vj. qđ dictū reassumpsit Bal. i. c. j. §. ꝓtereà vltimo. de prohi. feu. alie. per Fede. quia tūc ille, cui fieret ꝑiudiciū posset inhibere ꝑ ea, q̄ dixi in. l. iudicium soluit. j. e. Et hanc regulā limitat aliquibus modis Lud. in. l. quāuis in ad. nouis de dā infec.

✣POMATES.

b ¶ Vbi acceptū. Limita multis modis per Feli. ca. ex tenore. xvij. col. de rescri. & adde Ias. qui addit in. l. nulli. C. de iudi. & intellige vt per Barba. in. c. ex transmissa. de foro competē.

c ¶ Ordinari⁹ delegat. Qūo iudicatur lite pēdente ꝑ citationē, dixi in. l. cū notissimi. in princ. C. de præscri. xxx. annorum.

d ¶ Qualiter intelligat. Adde gl. fin. in fi. j. l. proxi.

e ¶ Itē aduerte. Ego intelligo istā legē. Idem dicitur in. l. quāuis. de dā. infec. ꝑ illū tex. vbi dicit, ꝙ si quis egit cōtrā vnū corā vno iudice: & ille non cōparuit, sed fuit cōtumax, ꝙ licitū est agēti adire aliū iudicē, ne sui cōtumacia reo ꝓsit. Sed Ang. ibi tenet cōtrariū dicens: qđ nō ꝓdest sibi cōtumacia: sed electio iudicis facta ꝑ agente, & ita dicit tenere Gul. de cu. in. l. nemo pōt. C. de iur. om. iu. & Cy. i. l. nulli. C. de iudi. sic dicens. Pone, ꝙ ego incœpi agere in vna cā corā vno iudice: desisto ibi, & traho reū corā alio iudice, nunquid excipere poterit? vr̄ ꝙ sic: quia maior cōueniētia est vnius causæ ad seipsam, quā duarū inter se: ergo &c. arg. huius leg. ꝓpterea hic vr̄ cōcedendum per authē. qui semel. Ista duo ar. vel iura nihil faciunt. Primō non ob. ar. huius leg. quòd maior est cōueniētia vni⁹ &c. quia verū est eodē tpe: sed diuersis tpibus bene possum te cōuenire coram diuersis iudicibus. Item nō ob. authē. q semel: qa illa authē. resistit tantū pœnit⁹ desistētib⁹, sed hic nō desisto penit⁹: imo ago corā alio: vñ nihil facit scđm Pe. sed tñ alio iure ꝓbat̄, vbi cauet̄, qđ q fuit tractus in vna causa per libelli editionē: nō pōt corā alio trahi. & qui traxerit amittit cām: vt argu. j. de asser. tol. l. j. ad fi. scđm eū. Et ꝑ hoc allegat, ꝙ nō debet iterdici reo potentia purgandi morā si vult sumptus reficere. l. sanci. C. de iudi. & l. & si post tres. §. si quis cau. & quia acquisita dicit̄ iurisditio iudicialis, p. l. si quis posteà. s. e. & sic nisi renūciet̄ instātię, nō vr̄ ali⁹ posse adiri: imo vexās reū in diuersis tribunalibus posteà comparētē, perdit litē. l. j. in fi. C. de asser. tol. Et no. ꝑ Gul. i. d. l. nemo. licet Inn. scđm eū in. c. ex tenore. de rescri. dicat ꝙ pœna pditiōis litis nō habeat locū, nisi in casu illi⁹ legis. & ꝑ pdictis etiā facit, qđ acqsitū sit ius efficaciter aduersario, vt nō possit alius iudex adiri. qđ no. Inn. in. c. sup literis. de resc. & quod notat Io. an. in tit. de appe. §. in quib⁹. versi. qđ si dict⁹. sed certè opi. Ange. nō placet ꝑ istū tex. in leg. nr̄a. Nec obstat dictū Gul. & Cy. qa non loquitur, qñ re⁹ est cōtumax: & de materia benefacit, qđ no. Barto. i. l. sepulchū. de sepul. viol. Et eodē mō nō obstat dictū Inno. & Ioā. and. Item vera videt̄ opi. Barto. ꝙ nō videt̄ habere locū pœna pditiōis litis, nisi in casu illius. l. j. §. j. quia est spāle fauore libertatis vt no. gl. in. d. c. ex tenore. de rescrip. Et pro hoc facit: quia pœnę sunt restringēdæ ī pœnis: vt in regula, odia. de regu. iur. in vj. Nec obstat, quod mora possit purgari per dictā. l. & si post tres. & d. l. sancimus. quia illud videtur verū re integra. Secus, re nō integra: vt videtur esse in casu proposito. facit quod no. in. d. l. & si post tres & d. l. si insulā. de verbo. ob. Et adde qđ dixi post Bar. in. d. l. nulli. & fortè posset. dici dictam opinio. fore veram quando reus contumax solueret expensas, scđm m. d. l. sancimus: quia tūc poterit cū cōsensu primi iudicis cōtra actorē & couenientem ipsum in secūdo iudicio opponere de li. pen. Quia si præoccupata erat iurisditio. d. l. si quis posteà. & c. ꝓposuisti de fo. cōp. pōt iudex agere interdicto vti possidetis cōtra turbantē iurisditionē suā. per id qđ no. Bar. in. l. si. in prin. si quis ius dicen. nō obtē. Aut cōsensus primi iudicis non accedit: & procedat opi. Bar. cogita tu. &c.

f ¶ Post edictum. facit. l. quāuis. & ibi hoc no. Pau. de ca. de in ius vo.

g ✣POMATES. ¶ Esset videdū. vide p Ang. i. l. si qs posteà quā. s. e. ti. i

h ¶ Diuiditur actio, fallit si sit super indiuiduo lis, per. l. viæ itineris. cum ib no. j. de serui.

i ¶ Intelliguntur repetita. vide bo. gl. in. c. dilecta. de test. in gloss. pe. & istam leg. no. alle. Bar. in. l. licet imperator. in fi. de leg. j.

k Consentire in iudicem. Limita hanc legem, quando iste iudex nullo modo erat competens: secus si esset iudex suus, qui tamen posset declinari: nam tunc per istum actum, videtur prorogari iurisditio eius. facit. l. si quis posteà, supra eod. Ita videtur velle Ange. in. l. sed & si susceperit. j. eo. quod not.

Alij dicunt

Alij dicunt vsque ad .xx. dies. vt in authen. offeratur. ¶ Breuiter tex. in l. vlt.
1 C. de except. dicit, †quòd debet oppon. in initio. Quod intellige antequàm per aliquem actum videatur in iudicem consentire. Et ideo si coram iudice
a opponeret[a] aliquam exceptionem, vel contra libellum, vel contra personam agentis: videretur in iudicem consentire: nec posset postea iudicem declinare, vt. l. sed & si susceperit in princip. infrà eodem, & extrà de re. iud. c. inter monasterium. Ratio: quia statim cum quis opponit exceptionem, videtur velle, quòd super eam pronuncietur, & sic consentit in iudicem. sed ille, qui petit copiam libelli, per hoc non consentit in iudicem. Non enim ex hoc concludit, quòd iudex aliquid faciat. sed dicit, quòd ipse deliberare
b vult, vt hic. & authen. offeratur. Et ideo est practica,[b] quòd prima exceptio quæ opponeretur sit declinatoria fori. Demum subdatur, quod si, & inquātum dicta exceptio non obstaret: opponeret aliàs contra libellum & personam agentis.

Sis qui. In successorem transit instantia, quæ debet terminari in eodem loco. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Debens recipere aliquid annuum potest agere, ut debitor condemnetur in futurum.*

c Non quemadmodum.[c] Iudicium nō potest esse super futuro. hoc dicit: vel sic. Tractus futuri temporis non spectat ad iudicem. hoc dicit. ¶ Oppon. de. l. in leg. aquil. si deletum infrà ad legem aquil. Sol. ibi obligatio & actio erat de presenti, licet executio deberet differri. ideo tex. hic in fi. dicit antequàm debeatur, vt respiciat obliga
d tionem & actionem magis, quàm exceptionem. ¶ Quærit gloss.[d] †quid si
1 promisi tibi aliquid annuum[e]: vtrum possum agere, quòd condemneris ad
e prestandum in presenti & in futuro? Breuiter casus est, quod sic, vt in. l. j. C. de fideicom. & facit infrà si ser. ven. l. harum. & l. legi. Ne cogatur de suo iure annis singulis protestari: vt. l. malè agitur. de prescript. xxx. anno. nec obst. hæc. l. quia super futuro nullum potest esse iudicium, si de presenti aliquid non debetur. sed si aliquid debetur de præsenti, eius ratione possunt etiam futura venire in iudicium. & hoc est, quod dicit text. hic in fi. antequàm aliquid debeatur. ¶ No. quòd dicit aliquid. Nō enim requiritur, quòd totum quod petitur, debeatur pro præsenti: sed sufficit quòd aliquid debeatur pro præsenti: vt. d. l. j. C. de fideicommis. Contra prædicta facit de vsu. l. j. Sol. ibi est in potestate actoris exigere totum debitum: ita quòd in futurum non debeantur vsure: ideo non permittitur sibi, quòd agat de futuro debito, secus in quæstione nostra, quam modo dixi. ¶ Oppon. infrà quando appel. sit. l. j. §. biduum. Sol. hic loquitur de iudicio, hoc est instantia iudicij: ibi loquitur de sententia, quæ potest ferri sub conditione: sed illud quod deducebatur in iudicium, esset debitum purè.

Interdum. ¶ Ex causa potest iudex dilationes prorogare. Not. bene istos casus hodie, quando moritur consanguineus alicuius, est limitatum tempus nouem dierū, vt. C. de sepul. vio. authen. ibi posita. Et ex hoc à mortalitate citra excusaui multas dominas, quę mortuo marito non petierant tutorem filijs suis. Non enim cogebantur intra illa tempora ire ad iudicem. quod dic vt latius tractaui in. l. ij. §. confestim. ad Tertul.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus exemptus assumens executionem ultimæ uoluntatis, non obstante priuilegio poterit pro eo conueniri.*

Senator. ¶ Vbi quis gessit negotium, ibi debet se defendere: non obstante priuilegio fori. hoc dicit. ¶ Oppon. s. eodem. l.
1 de eo. Solut. vt ibi dixi. hic. §. facit ad. q. †si aliquis religiosus exemptus assumat aliquā fideicommissariam, vel executionem vltimę voluntatis: quòd pro hoc posit conueniri coram episcopo non obstante priuilegio fori.

SVMMARIVM.

1 *Petitorium & possessorium, an possint simul intentari. & an proponi. eodem libello. & quid differat una quæstio ab alia.*
2 *Possessorium quàm petitorium, cur prius examinetur.*
3 *Interdicto retinendæ possessionis agenti, quando obstet exceptio dominij: & quid interdicto recuperandæ, & quid adipiscendæ.*

Si de vi. ¶ Hæc lex legitur in gl. duobus modis. Vno modo, vt ponat ordinem inter iudicium criminale & ciuile: & secundum hanc lect. ista lex non haberet dubium. Gl. tamen istam lec. non sequitur. sed eam tangit post medium gl. secundum eam breuiter. h. d. Accusatio criminalis de vi prius debet expediri, quàm questio ciuilis de proprietate. Secunda lect. est, vt proponat ordinē inter petitorium & possessorium iudicium: & istam prosequitur glo. & secundum istam sunt opiniones. & hoc dicit. Si inter eosdem esset questio de proprietate & possessione causa possessionis, debet primo intentari. hoc dicit. ¶ Ad istā lec. opp. primò de tex. qui dicit de vi. Sol. expone de vi, id est, violenta possessione. & quod sequitur possessione: expone, id est, proprietate. ¶ Oppon. de. l. naturaliter. §. nihil commune. de acquir. pos. Huius timo-
1 re sunt in leg. ista opiniones, quas gloss. †recitat per duas questiones. Prima vtrum petitorium & possessorium possint simul intentari. Secunda an petitorium & possessorium possunt proponi in eodem libello. Et si dicis, quid differt vna questio ab alia? Respon. petitorium & possessorium possunt proponi à diuersis partibus: & tunc non procederet questio, vtrum possunt proponi in eodem libello. nam cum sint diuersæ partes, dantur diuersi libelli: ideo non
a quæritur, an possint proponi simul. Item possunt proponi in vna eademque parte: & tunc procedit questio, an possint proponi in eodem libello. In ista materia fuerunt opi. Nam quidam dixerunt, quòd nullum possessorium concurrit cum petitorio. Alij totum econtra: scilicet quòd omne possessorium potest simul cum petitorio intentari. Et istam tenet Pe.
b C. de rei vend. l. ordinarij. & de interdic. l. incerti. Quidam dixerunt, quod interdictum recuperandæ & interdictum adipiscendæ possessionis concurrit cum petitorio: secus in interdicto retinendę possessionis, vt hic: & ideo tex. dicit de vi id est violenta turbatione possessionis. Ratio est: dicit glo. quia dum ago rei
c vend. dico aduersarium meum possidere. Dum ago interdicto vti poside. dico me possidere: & sic essem mihi contrarius. Ista est opin. quam tenet gloss. vbique. Dices tu. ratio contrarietatis facit, vt non posit simul proponi, vt. l. j. C. de fur. si seruus extero. lege. j. ¶ Sed quare prius debet examinari possessorium,
2 †quàm petitorium? Respond. ratio proprietatis facit ne simul proponantur. Ratio ordinis facit, vt possessorium precedat. ¶ Est autem ordo, vt ex hoc sciamus in iudicio ꝓprietatis, quis debeat sustinere partes actoris, & quis rei. hoc est, quod dicit tex. C. de rei ven. l. ordinarij. quasi dicat, ratio ordinis hoc facit expressius. C. de inter. l. incerti. ibi, vt ex hoc ordine &c. Sed si poneremus casum, in quo petitorium & possessorium retinendæ non essent contraria: tunc admitteretur concursus, vt. d. l. naturaliter. §. nihil commune. de acquir. pos. & l. clam. §. qui ad nundinas. & plenissimè examinaui istam materiam in. d. §. nihil
3 commune. ¶ †Quero vtrum agenti interdicto[f] retinendę possessionis, obstet exceptio dominij? & dicit
f gloss. quòd sic. si aduersarius est paratus incontinenti
g probare de dominio. Vide gloss. istam.[g] Dyn. in. c. qui ad agendum. extrà de regu. iur. li. vj. tenet istam gloss. in omnibus interdictis preterquam in interdicto recuperandæ. Idem videtur velle Cyn. C. de edic. diui Adri. tol. l. ij. vbi gloss. tangit. Tangitur etiam in. l. fin. quo. bo. & in. l. j. quo. lega. in eo, quod dicit Dyn. de interdicto adipiscende. verum dicit, vt. d. l. fi. quorum bono. & quod ibi no. & d. l. ij. C. de edic. diui adri. tol. & quod ibi not. In eo verò, quod dicit hanc gloss. non procedere in interdicto recuperandæ, non dicit verū simpliciter. Procedit enim, vbi illata est vera violentia: ita quòd possessor ante omnia restituendus est, vt lege prima si per vim, vel alio modo. & C. ad l. iul. de vi. l. j. si quis ad se fundum. secus in quasi violentia, de qua loquitur. C. vnde vi. l. cum quęrebatur. & ibi gloss. dicit. Item in eo, quod dicit Dyn. de interdicto retinendę possessionis, non dicit verum: quia contra casum, & per. l. in. l. si de eo. §. fi. de acquirend. possess. Posset tamen intelligi dictum eius, quando in causa possessionis, probationes essent vtrinque pares, vt tangitur per Iaco. de Areti. Et Cyn. refert. C. vti possess. l. j. Dixi latissimè in. d. §. nihil commune. Barto.

h Quod legatur.[h] ¶ Species debet solui, vbi est quantitas, vbi petitur nisi aliud actum sit. hoc dicit. Gloss. hic summat istam materiam per duas quæstiones. Prima vbi debeat solui. Secunda vbi debet peti res legata. & est glossa multum plana & clara. Cynus refert eam. C. vbi fideicommiss. pe. l. j. & ibi est ista lex. ¶ Aduerte tamen quòd est quædam gloss. parua: scilicet tertia glo. quę dicit, quòd si actor vult rem perferri ad locū iudicij: non auditur: cuius contrarium dicitur in gloss. magna & bene probatur. s. de eden. lege prætor. §. fina. cum legē sequen. & l. si in alia. §. j. infrà deposit.

a ¶ Opponeret aliquā. & vide qd' no. Inn. in. c. ꝓtereà. de dilatio. & Bart. in. l. si conuenerit. ff. de iur. om. iud. & Bal. in. l. fi. C. eo.

b ¶ Est prâctica. vide clarius in. l. quāuis. de dam. infect. & l. quidam consulebant. de re iu.

c ¶ Nō quemadmodū. ad hāc legē vide gl. in. c. Raynaldus. de test. q incipit, sed nunquid. & quę no. in. l. seruus. §. fi. de verb. obli.

c ¶ Nō queadmodū. Limita vt per Alexā. in. l. edita. in prin. in. ix. col. vers. sed qñ. C. de eden.

POMATES.

d ¶ Quęrit glo. vide Imo. consi. lxxij.

e ¶ Annuum. Vide plenè per Bar. in. l. vbi aūt non apparet. §. qui fortè. de vb. obl. & ibi Ang. per Imol. in. l. si stipulatus. §. cum stipulamur. eod. titu.

POMATES.

f ¶ Agenti interdicto. vide Alex. con sil. xciiij. in. ij. colū. iiij. vol.

g ¶ Vide glo. istam. Adde Bal. in. l. j. in prin. si de mo. poss. fu. ap. & Bart. in. §. nihil commune. in iij. col. & in interdicto adipiscēdæ est gl. & Bar. & Bal. in l. j. C. quorum bonorum.

h ¶ Quod legatur. alle. Spe. in ti. de compe. iud. adi. §. j. vers. quid si rustic⁹ portans canistrum frumenti, vendit decē corbes: debet in dubio expensis emptoris conduci.

a ¶Et glo. & do. Ioã. in l. cum res. in ver. tanstulit. de lega. j. & ibi vide de hac materia plenè per Bal. & doc.

b ¶Pronũciare. & qđ dicit, ꝙ furiosus nõ põt ꝓnũciare: limita, nisi sñia lata à furioso lata esset, qualiter tulisset homo sanę mẽtis: qa tũc lata tenet. & no. doct. in c. ij. extrà de cõsue. qđ sing. tene mẽtũ. Adde vt per And. sicu. consil. lx. vbi refert illud Valerij de eo, qui erat furiosus, & fecit testamẽtũ tanquam sapiens.

POMATES.

c ¶Non quicquid. vide Feli. in c. exceptionem. in j. & ij. col. de excep.

POMATES.

d ¶Qñ tamẽ. Vide Fel. c. cum inter. vj. col. de re iudi.

e ¶In omnib⁹. Bart. & Bal. in l. ij. in pri. sol. mat. tenent glo. ibi, quam vide. Sed Ange. & Im. tenẽt cõtra ipsos. Primo inquãtũ dicebant Bart. & Bal. ꝙ ĩ cõtractib⁹ bonefidei indistinctè debeat pręstari cautio: qa ipsi dixerunt cõtra casum huius leg. in fin. quæ vult, ꝙ nõ sufficiat pendentia dilationis, sed ex cãtãtum, & nõ aliter. Pręterea cõtra ipsos facit. d. l. in prin. ff. solu. matri. secundum vnã exceptionem cõmuniter verã. Et ideo Ang. dicebat, ꝙ tã in bonę fidei, quã in stricti iuris, nũquã debet cautio, nisi ex cã: hoc est, si eueniat suspicio. l. si creditores. hic allegata. Et nulla differentia inter contract⁹ stricti iuris & bonæfidei. Et hanc tenet Bar. hic & glo. & hoc nisi esset debitũ ex vltima voluntate: quia tunc indistinctè cauet, l. j. vt leg. no. ca. & Bartol. in l. omnes. §. qui satisda. cogan. Item fallit, nisi talis dilatio esset inducta à leg. misẽrationis causa lege si constante. §. quoties. & §. si vxor. solut. matri. & l. si debitori. de iudi. & qđ not. glos. parua hic. & vide in l. qñtum. de pignori. & qđ hř in l. gñalr. de episc. & cle. & istud ibi tenet Imol. & vide omnino Bald. limitantem in l. vniuer. hic alleg. & Bal. in d. l. ij. in prin. vbi ponit materiam de hoc per Bal. in l. si finita. §. eleganter. de dam. infec. ibi idem Io. de Imo. reprobat Bal. in multis quòd no.

f ¶Nuda cautiõe. an hęc lex habeat locũ in nuda cautiõe: hãc tñ sequi videtur Bald. in l. si finita. §. eleganter. in pen. col. de damno infect. & Imol. in l. si

a & glo.[a] in l. cum res. in ver. transtulit. de leg. j.

SVMMARIVM.

1 *Furiosus etiam habens dilucida interualla, non potest esse arbiter.*

2 *Iurisditio acquiritur ignoranti.*

3 *Ignorans & absens potest iudex delegari.*

CVm furiosus. ¶Valet, quod fit coram iudice furioso, tempore quo habet dilucida interualla: nec potest furoris tẽpore pronũciare.[b] hoc dicit. ¶Oppo. de l. cum prætor. §. eod. Solu. intellige hic de eo, qui habet dilucida interualla. Et addit glo.† vnum nouum verbũ, quòd licet possit effici iudex furiosus, qui habet dilucida interualla: tamen arbiter esse non potest. ¶† Vltimò no. hic tex. quod iurisditio acquiritur ignoranti: ibi, neque enim in adijciendo &c. Idem no. in l. priuatorum. C. de iurisdi. om. iud. dixi plenè in l. absenti. de dona. infrà & in l. pe. de testa. mil. ¶† Not. quòd potest delegari iudex, qui est absens & ignorans.

NOn quicquid.[c] ¶Non omne, quod iudex potest, necesse habet facere. h. d. plenè in l. j. C. quomodo & qñ iudex.

SVMMARIVM.

1 *Iudex, qui non condemnat uictum uictori in expensis, uel in fructuum restitutione, tenetur parti.*

2 *Iudex omittens aliquid facere, an teneatur actione in factum ex quasi maleficio? remißiuè.*

Iudex. ¶Iudex, qui omittit id, quod facere debet, punitur. h. d. ¶Quæro exẽplũ. Glo.† ponit, si non condemnauit victum victori in expensis, vt l. properandum. §. sinautem. Hoc autem intellige eo casu, quo debebat fieri condemnatio expensarum: quia non habebat iustam causam litigandi: ita tamen si hoc fuerit petitum à parte, vt l. iiij. §. hoc autem iudicium, infrà de damno infect. & ibi dixi. Quando tamen[d] in libello ex parte actoris petit: iudex si non condemnaret, tenetur. In reo verò debet peti: aliter non tenetur. ¶Secundò ponit gl. exẽplum in restitutione fructuum, vt de fru. & lit. expẽ. l. pen. Quod etiam intellige, si fuerit petitum, vt l. ędiles. §. item sciendum. & in d. §. hoc autem iudicium. ¶Itẽ aduerte: quia text. hic dicit dolo malo. ¶Quęro, quid si per imprudentiam? nam leges, quę dicunt teneri iudicem, qui per imprudentiam malè iudicauit, loquuntur de iudice faciente, non de omittente. ¶† Item quęro, quando iudex omittit aliquid facere, qua actione conueniatur? An teneatur illa actione in factum ex quasi maleficio, de qua loquitur. §. eo. l. si filius. & insti. de oblig. ex quasi maleficio. in princ. & l. ex maleficijs. §. si iudex. infrà de actio. & ob. & l. fi. de var. & extraor. cog. Quæ leges omnes videntur loqui in faciente, non omittente. Tetigi in d. l. fin. de var. & extraordi. cog. & l. j. C. quomo. & quã. iudex.

INomnibus.[e] ¶Qui tenẽť ad diẽ, vel sub cõditione possunt cõueniri ad prestandum cautionem. h. d. ¶Oppo. de hęre. vel act. ven. l. ij. Solu. dicit glo. ibi petebat quis satisdare cum fideiussoribus, & nõ debet fieri: hic cauere nuda cautione[f]. Vnde vř, ꝙ gl. intelligit istã leg. in cautiõe nuda. Certè si hoc esset verũ, modici effect⁹ eẽt ista lex, quia tãtam cautionem habeo posteà, quantam primò: ideo doct. dicunt, ꝙ debet intelligi de satisdatione cum fideiussoribus; ne sit vanum consilium huius leg. Ita probatur in l. si creditores. de priuile. cre. facit. C. de preci. impe. offer. l. vniuersa. Non obst. prius. de ope. no. nun. in pe. colum. & adde Bar. in l. ij. in principi. solu. matri. Barto. oĩno in l. ij. §. nũc de effectu. de lib. leg. Et qđ ista lex intelligatur in cautione cũ fideiussione, tenet Bar. & oẽs. & ibi ipse refert in l. si constante. in ij. col. sol. matri. & in l. si creditores. loquuntur, qñ dilatio erat concessa ab hoĩe: qa tũc causa cognita satisdař: vt hic, & ibi. Aut loqmur ĩ dilatione lega l. j. C. de hære. vel act. ven. quia hic dicit tex. ex causa iusta. Et causam iustam intelligo, si debitor est suspectus, vt d. l. si creditores. sed in d. l. ij. non suberat alia iusta causa: meritò nõ cogitur. Item oppo. j. de cond. cau. da. l. dedi. in prin. Solu. dicit gl. ista. lex loquiř in iudicijs bonęfidei, illa in stricti iuris. Et hoc idem videtur tenere glo. in d. l. ij. post prin. j. solu. ma. Veritas est & habet locum etiam in iudicijs stricti iuris, vt dixi in d. l. dedi. Bar.

li cõcessa etiã à lege animata, vt à principe: & tũc ĩdistinctè satisdãdũ est: vt d. §. quoties. & l. vniuersa. hic alleg. Idẽ dicit in dilatiõe data ab homine, qui succedit in locum dilationis legalis. & dum hic respondet ad l. ij. de hære di. vel act. ven. hoc hoc in terminis tenet glo. in l. iter eas in gl. fin. q satisda. cog. & etiam hic in glo. fin. p. legẽ quã alleg. Et adde, qđ debitor q est recessur⁹, teneť satisdare vt tenet gloss. in l. peñ. de bo. q lib. ita alleg. Bal. in c. j. §. si quis verò. de pace iu. fir. & vide gl. Cy. & Bal. in d. l. ij. C. de hære. ven. ADDE, vt per Pau. de cast. cõsil. lxix.

SI uxor. ¶Non eget summario. Istam legem intellige, qñ matrimonium fuit contractum Romæ. secus si alibi. Ita videtur sentire gloss. & ita dicunt doctores.

EUm qui. ¶Qui ꝓmisit aliqd certo loco post morã: põt vbicũq; cõueniri. h. d. vt dixi. j. de eo, qđ certo loco. l. j.

SVMMARIVM.

1 *Sententia criminalibus nõ est differẽda in præsentes: propter contumaces nec econtrà.*

NOn idcirco. ¶Si iudicium contra plures cœptum est, simul põt respectu vnius sentẽtiari: respectu aliorum differri. h. d. 1 Per legẽ istam dico,† quod qñ fit inquisitio, vel producitur accusatio contra plures reos: si aliqui sunt cõtumaces & aliqui sunt præsentes, non debet differri sententia[g] ferenda in cõtumaces propter præsentes: nec econuersò. Tene menti.

g ¶Differri sñia. de hac. q. vide in l. de vnoquoq; in prin. de re iudi. & in l. etiam. §. j. in fi. §. de minori. & ad hanc leg. vide no. p Bal. in authẽ. si oẽs. C. si, vt se ab hære. abſti. Et Bar. in auth. sed cũ testator ad leg. fal. & Bar. limitat hic in crimine adulterij secundũ Cy. in l. iij. C. de se pul. vio.

Cum postea. ¶Quacunq; parte iudicij litigator detegatur seruus, iudicium est nullum. h. d.

ARgentarium. ¶Habuistis. §. eo. l. hæres absens. h. d.

Nomine. ¶Sñia lata per iudicem vnius terræ potest mandari executioni per iudicẽ alterius terræ. h. d. De ista materia dic plenè, vt in l. à diuo Pio. ĩ prin. j. de re iudi. Bar.

IUdex. ¶Furor non tollit iurisdictionem, sed impedit executionem. hoc dicit.

OBseruandum. ¶Petitus à parte vna, nõ est dãdus iudex, nisi ex causa. h. d. Dicit gl. quòd hoc debet intelligi, qñ vtraq; pars est præsens, secus si illa tantũ, quæ petit.[h] & ita seruatur in curia Romana.

POMATES.

h ¶Quæ petit. vide Feli. c. cũ olim. in vj. cõl. de re iud.

PArs literarum.[i] ¶Qui sunt in maiori magistratu, durãte officio conueniri non possunt. hoc. di. ¶Op. j. de iniurijs. l. nec magistratibus. & ad legem aquil. l. quemadmodũ. §. magistratus. Solu. hic loquitur de maioribus magistratibus. ¶Op. ad legẽ Iuli. repe. l. iubemus. Sol. ibi loquitur, qñ delinquit in officio. Item opponitur. C. vbi senatores, vel cla. l. ij. Solu. ibi loquiť de his, qui habent dignitatem sine administratione.

i ¶Pars literarũ. Et hanc leg. & similes limita non habere locũ in officialibus perpetuis, secđm Bar. & not. in l. de pupillo. §. si qs ipsi prætori. in iiij. col. de no. ope. nun. & idẽ si sit positus ad beneplacitũ, vt ibi p Bar. & adde glo. not. in authẽ. vt dif fe. iu. circa fi. in verũ q col. ix. & not. gl. in l. ij. §. ei. in ius. & ibi Bar. & vide Spe. in titu. de acto re. ver. item illustris. Et quid in criminalibus, vide no. l. nulli. C. quo. appel. non reci. Adde qđ etiam maximi magistratus cõueniunť durante officio, qñ faciunt aliquid contra iurisditionem superiorum. l. si appellationem. & ibi Bal. C. de appel.

ADDE, vt per Roma. consi. cccc xv.

SVMMARIVM.

1 *Venditor, qui uenit ad defensionẽ emptoris, an poßit ex persona sua petere, qđ cã cõpromittatur uigore statuti, remißiuè.*

2 *Sententia lata contra emptorẽ, an poßit mandari executioni in bonis uenditoris?*

VEnditor. ¶Qui venit ad alium defendendum, non potest allegare priuilegium sui iudicis. hoc. d.

No. istum

a ❡Not.istum casum.Idem ĩ.l.j.C.vbi in rem actio.Facit ad quæstionem,[a]
1 quam disputaui †,vtrum venditor,qui defendit emptorem possit petere causam compromitti ex persona sua,ex forma statuti loquentis:quòd causæ inter consanguineos compromittantur:cum ipse sit consanguineus:& alius qui defenditur non.De quo dicam in.l.procurator ad exhibendum.§.j.rem ra.ha.vbi me remitto ad dicta per me in disputatiōe incipi. consilium
a ciuitatis Pisanę.aliâs, Pisanæ ciuitatis consilium &c.❡†Not.gloss.hic ibi in fi.& sic fortè de rebus &c.quę glo.innuit.quòd sententia lata contrà em
b ptorem possit mandari[b] executioni in bonis venditoris.Quod qualiter intelligatur,dixi in authenti.qua in prouincia. C. vbi de crimi.agi . Tangam in.l.si procuratorem.§.si ignorantes.j.mand.

SVMMARIVM.

1 *Nuncius,qui habuit commissionem à iudice citandi,& moriatur iudex:tamen potest citare sine aliquo præcepto successoris.*
2 *Nuncius,cui commissa est executio,si illam non fecit:mortuo iudice,an possit illam facere?remissiuè.*

1 Iudices. ❡No.† quòd si nuncius habuit in mandato citandi aliquem:& pendente citatione iudex moriatur;quòd possit citare sine aliquo præcepto successoris ; & valet citatio.quod tene menti. Et tenet hic glo.quòd sicut per mortem delegantis iurisditio delegati expirat:ita si non morit̃:sed alio delegato officiũ primi delegati finit̃. ❡Quero,
2 iudex commisit nuncio,quòd faceret executionem † :& ante factam exe
c cutionem,iudex moritur:[c] quid iuris ? dixi in.l. fundi. de acquiren. possess. dic,vt.l.more.š.de iurisd.om.iud.

SVMMARIVM.

1 *Hæres ex contractu defuncti,ubi conueniri possit?*

SI fideicommissum. Hæres non cogitur respondere , nisi vbi est maior pars hęreditatis.hoc dicit. ❡Opp.imo hæres debet conueniri,vbi defunctus debuit;vt.l.hęres absens.in prin.š.eodem.
1 Sol.ibi † quando conuenitur ex contractu defuncti [d], hic quando petitur
d fideicommissum,quod à defuncto nullo modo peti potuit . Vnde non inspicimus,vbi defunctus conueniri debuit :sed vbi debuit conueniri hæres: quod indubitāter est,vbi est maior pars hęreditatis,vt hic . ❡Item vbi per testatorem est collata solutio;vt hic in.ij.responso:tacitè vel expressè ; vt.j.eodem.l.sed & si susceperit.§.ij. ❡Item vbi hæres habet domicilium; vt.j.ea.l.§.pe.domicilium ergo testatoris in hoc non attenditur:sed in contractibus secus;vt.d.l.hæres absens.

Tractatum. ❡AEs alienum totum patrimoniũ respicit : nisi sit onus alicui rei iniunctum.h.d. Tene menti hũc text.facit ad hoc.l.ex facto.de hær.insti .&.l.j .§.si hęres . ad Treb.cum si. ❡Opp.hic loquitur in patrimonio quod est Romæ . sed Roma est communis patria:ergo poterit ibi conueniri hac exceptione non obstante.Sol. dicit gloss.hic se retulit Iurisconsultus ad id , quod esset in aliis ciuitatibus, etiam si Roma non esset communis patria . Vel solu .dicit gloss.quòd Romæ conueniebatur:ideo,quia erat ibi maior pars hæreditatis,seu bonorum non ratione patrię. ❡Quærit gloss.quid si bona illius loci,quis haberet tãtum obligata? Certè dicit gloss.quòd de hypotheca non est curandum: quia propter hoc,de bonis obligatis non est necesse solui.imo remanet obligatio personalis,quæ respicit totum patrimonium.

Sed & rescriptum. ❡Hæres potest conueniri , vbi proprium domicilium habet.h.d.

Quoties. ❡Exceptioni fori,quis videtur renunciare incipiendo soluere,vel paciscendo,vel iudicium suscipiendo . h.d. ❡Opp.quòd licet iudicium sit cœptum in vno loco,non præiudicatquin possit ad alium redire:vt.l.argentarium.in fin.š.eodem .Sol.dicit glo.ibi loquitur in actore;hic in reo. Vide gloss. Certe domini tam ex parte actoris, quàm ex parte rei,vbi cœptum est iudicium,ibi finem accipere debet:vt.l. vbi acceptum.š.eodem. Non ob.l.argentarium.quia ibi de necessitate redditur ad alium iudicem pro executione , non pro prosecutione eiusdem instantiæ;vt ibi vidistis.tamen istam glo.not. ❡Quæro, dicitur hic , sed &
e si susceperit:qualiter intelligitur[e] suscipere actionem? Gloss.dicit per lit.cōtest.nō puto quòd sit necessaria litis cōtestatio:sed eoipso,quòd aliâs exceptiōes opponit:vidẽt iudicē cōsentire:vt hic dicit tex.expssè,& in.c. monasteriũ,extrà de re iudi.dixi in.l.vbi acceptũ.&.l.nō videt̃ .š.e.& prędicta intelligas nisi per errorem omiserit.vidistis.š.eodem.l.ij.circa princi.

SVMMARIVM.

1 *Testatoris uoluntas ex comparationis genere præsumitur.Et id qua roē?*
2 *Frumentum quando est relictum,ad quam mensuram debeat solui?*
3 *Et ex qualitate personæ ubi solui debeat præsumitur.nu.3.*
4 *Modicum dicitur respectu personæ dantis.*
Scholari relictum in subsidium sui studii,debet ei in studio solui.

a ❡Questionē.Idē facit,si cōparet cleric⁹ in causa euictiōis ad defensionē rei: an possit allegare priuilegiũ fori?gl.tñ dicit ꝙ sic.xj.q.j.clerico.& Spe.in tit. de pri.& se.dec.§.restat.v.qd si dñs.& quod habet̃ in.l.ii.j.de noxa.sed Gul. de cug.vr̃ tenere cōtrariũ.auth.si cleric⁹.de epi.& cle.& p do.hic,p Io.an & d.An.ĩ.c.qm̃ frequēter.§.qd' si sup.vt lite nō cōte.p Ang.& Imo.ĩ.l.nō solũ. §.qd' vulg.de vsusca.Adde ꝙ Pau.de ca.ĩ fi.cōsil.lxix.dicit,ꝙ Bal.ĩ plurib⁹ locis tenet contra Bart.in. q. formata hic:& cum eo videtur transire.

f SEd & si susceperit.[f] Si libertis. ❡Si ex qualitate rei relictæ vel personæ eius,cui relinquitur,præsumat̃ testatorē certo loco solui,seu dari voluisse:ibi hæres se defendere de
1 bet.h.d. ❡†No.tex.ꝙ ex genere cōparationis,præsumimus voluntatem testatoris. ❡Pro huius declaratione quęro,quid est ergo dictum tesseras?dicit glos. ꝙ erant vasa,quibus mēsurabantur frumēta Romæ tantum.Ista glo.videt̃ intelligere,ꝙ testator reliquerit vasa frumētaria.Illud enim,quod dicit̃ ex genere cōparationis debet intelligi.i. facta cōparatione rei, quæ relinquitur ad vsum ipsius,qui nō pōt esse nisi
2 Romæ. Tu potes intelligere,†ꝙ reliquerit frumentũ ad illã mensurã. Vnde cũ mēsuræ sint diuersæ, secũdùm diuersas regiones:videt̃ intelligere,vt soluat̃ in ea regione,vbi illa mensura vsitatur:tunc expone ex genere cōparationis,id est,ex modo,quo vēdet̃.quę mēsura est ibi,non alibi.Et eodē modo hic est mina frumēti,vbi est ista mēsura. Et eodem modo in aliis ciuitatibus,vbi mensuræ variantur. ❡Tertio modo pōt intelligi:aut testator reliquit aliquid simpliciter: aut iubet aliquid cōparari,vel emi.Primò casu procedat,quod debet peti,vbi est maior pars hæreditatis.Secundo casu debet peti & solui,vbi est legatari⁹. Et hoc colligitur ex eo,quod testator emi mandauit: quia non curat,ꝙ hæres det de suo:sed vult,ꝙ cōparet.Et hoc,quod dicit ex genere comparationis,legitur in gloss.alio modo.si testator reliquit ob causam alimentorum aliquid præstandum,vbi est legatari⁹; & secũdùm hoc erit duplex ratio huius leg.Et quia iussit cōparari:& quia reliquit in cãm alimētorum.
3 ❡†Secũdò no.ꝙ ex qualitate personæ præsumitur, vbi debeat solui.Facit ad ea,quę dixi vobis in.l.item
4 illa.de consti.pecu. ❡Item no.†ꝙ modicũ dicitur respectu personarum.Nam si vnus rex daret duo milia florenorum:modicum diceretur. Vide gloss.facit ad ea,quæ dicam vobis in.l.admonendi.j.de iureiurand.Facit hæc lex quod si certa quantitas relinquitur scholari,in subsidium sui studii:debeat sibi solui in studio.

SVMMARIVM.

1 *Forensis,qui est meus inimicus,si uenit in ista ciuitate,quando possum petere ab eo cautionem,ne me offendat?*

Si ea res. ❡Si petat̃ species,vbi est,vel vetatur cautio:exceptio,ꝙ alibi sit maior pars hæreditatis,non ob.h.d. ❡Op.dicitur hic,ꝙ potest peti satisdatio.Cōtrà,quis non pōt conueniri, vbi nō sortitur forum aliqua ex causis not in.l.hæres absens.š.e.sed ista est huiusmodi:ergo &c.Sol.intellige ꝙ hic petatur cautio pro re legata,quæ ibi est.Vnde sicut ibi posset conueniri actione in rē:ita potest
g peti satisdatio. ❡Et sic facit ad.q.[g] †Aliquis est me⁹
1 inimicus forēsis:venit in ciuitate ista.Vtrum possim ab eo petere cautionem,ne me offendat?Certe non: quia adhuc non fecit aliquid propter quod hic possit conueniri.Fallit si hic multum conuersaretur:vt.l.ij.C.vbi de crimi.agi oportet.& quod ibi not.Cyn.in l.j.C.vbi sena.vel cla.

VIx certis. ❡In causis quæ pertinent ad statum serui, & in quibusdam,quæ pertinēt ad vtilitatem publicam,potest inter seruum & dominum consistere iudicium.h.d. ❡No.casus,in quibus inter seruum & dominum potest esse iudicium. alios ponit glo.quam no.

SVMMARIVM.

1 *Causa una dicitur maior aliis causis,altero ex quatuor modis.*

h PEr minorem.[h] ❡Ista lex nō eget summario. ❡Quæro exēpla hui⁹ leg.Breui
1 ter vos debetis scire,ꝙ † vna cã dicit̃ maior alia multis modis.Primò rōne contingētiæ: quia

b ❡Possit mãdari.vide Bal.in.l.fi.de asser.tol.Sed qd ecōtra.vide Bal.ĩ.l.j.in fi.C.vbi ĩ rē actio.

c ❡Iudex morit̃.cōmissio citatiōis nō expirat morte iudicis:vide quę scripsi post Imo.in.l.fundi.de acqui.pos.

d ❡Ex cōtractu defuncti.Idē tenet.d.Io.ĩ.l.cũ res.de leg.j.in prin.& ibi etiã vide ipm ad habēdũ vitatē gl.qd' legat̃.š.e.cōtra quam glo.in vno tenebat Cy.& vide p limitatiōe.l.quod legat̃ Bart.& doc.in.l.cũ seru⁹.in prin.& ĩ.d.l.cũ hæres.de leg.j.

e ❡Qualr̃ intelligitur.Limita hãc leg.vt intelligat̃:vt scripsi post Bar.in.l.qdã.de re iu.& vide quod ño.Bar.ĩ.l.eleganter.§.si qs post.de cōd.inde.& Ange.hic.Sed vtrũ per cōtumaciã dicatur cōsentire in iudicē, vide Bal.ĩ.l.j.C. de iuris.oĩ.iu.&.l.si ex cōsensu.de epi.aud.& Bar.in.l.nō videtur.la.j.š.eo.

POMATES.

f ❡Sed & si susceperit.Circa materiam huius leg.vide per ca.cum inter monasterium.de re iudi.& pract. Papin.in forma opp.contra iud.suspe.in glo.in versi.non fuisse iudicē cōpetentem.

POMATES.

g ❡Et sic facit ad.q.vide remissiuè in.l.ij.vj. col.sol.ma.Feli.in rubr.de treu.& pace.in. ij.col.& se.

h ❡Per minorē. & ad hæc q̃ ibi habentur,vide gl.& doct. in.l.si quis libertatem.j.de peti.hære.

a ¶ Debet. vide Bal. post Glo. in. l. consentaneum. in. vj. no. qũo & qñ iudex.
b ¶ Hæres succedit. Quod hic dicit, vt per gl. & Bar. ꝙ etiam in dilatiõib⁹ ꝓbatorijs debet etiã dari noua dilatio: intellige, nisi tpe officij prædecessoris esset ꝑclusa via probãdi: vt quia in cã esset cõclusum. secũdùm Dy. in regula, q in ius. Et idẽ sentit hic Bal. in dilatione expectatoria: quia sñia erat ꝑclusa, non debet dari noua dilatio: vt qa factis literis citatio nib⁹, erat deuentũ ad sñiam banni in criminalib⁹. Et ad ista vide omnino per do. in. c. licet. de acc.

POMATES.

c ¶ Licet. circa istam leg. vide quæ not. Feli. c. nonnulli. §. sunt & alij. in. ij. colũ. & seq. de test.
d ¶ Retrotrahit̃. Vide Bart. in. l. obseruare. de offi. procõ.

POMATES.

e ¶ Gñaliter loquit̃. de ista gl. vide Bal. in. l. Iulian⁹. qui satis. cog. Imol. l. ij. §. volũtatẽ. sol. ma. & in. l. sæpe. xxv. col. de re iudic. & in. c. cũ in iure peritus. de offi. dele. hæc tñ limita, vt nõ procedat qñ aliqd esset gestũ p falsum ꝓcuratorem coram Principe, vel senatu, ipm principẽ repręsentãte: tũc em̃ nõ valet ratificatio. ita Bal. in. l. falsa. j. co.. de fur. sequitur Pau. hic. Limitatio tñ Bal. reprobatur per Cardi. Pañ. & Imo. in. c. nonnulli. §. pe. de rescr. & circa hoc vide Ias. l. licet. C. de procu.
f ¶ Intelligit legem istã p Inno. in. c. ex parte decani. de rescri. p do. Abb. in. c. j. in. iij. chart. de re iudi.
g ¶ In. l. ij. Vide Bal. in. l. j. C. si a non cõpe. iud. in vlti. colũ.
h ¶ Iudicium soluitur. adde Bart. in. l. more. de iurisd. om. iud. & ibi subdit ẽt vnũ no. verbũ secũdùm Gul. & in. l. a iudice. C. eo. & in. c. cũ Bertoldus. de re iudi. & iste text. facit ad no. q. de qua per Bal. in. c. j. §. ad hoc de pa. iur. fir. vbi latè vide per eum. & adde quod not. in. c. cæterum. de iudi.

vna sic alterã contingit, ꝙ sunt inuicẽ præiudiciales: vt quia est quæstio de ꝓprietate & fructibus: & tũc per minorẽ nõ fit pręiudiciũ maiori: quia in illa principaliter intẽtata venit examinãdum, quod dicit̃ in secũda. Item potest intelligi hic, dum dicit minorẽ cãm ad se trahi. de hoc loquitur. l. fundi. & l. fundum. j̃. de excep. & hæc est vna lect. Quãdoq; dicit̃ maior rõne authoritatis: vt petitio hęre. de qua loquit̃. l. si qs libertatem. j̃. de peti. hære. Et hoc modo põt intelligi hic. Nam pars maior trahit ad se minorẽ. quo ad aliquod præiudiciũ: vt videbitis hic. ¶ Tertio modo dicit̃ maior: quia in ea vertit̃ res magni præiudicij. Et hoc modo dicũtur oẽs causæ status præiudiciales: vt §. præiudiciales. insti. de act. & hoc etiã modo potest intelligi hic: quia pendente causa status, aliæ nõ possunt agitari: vt. l. ordinata. delibe. causa. qa illa maior minorẽ ad se trahit: & sibi præiudicat: vt. l. nõ idcirco. š. e. & d. l. ordinata. ¶ Quarto modo potest dici ratione cuiusdã pręeminẽtię: vt sunt causæ criminales, quibus pendentibus debet supersederi in ciuili: vt. l. si. de ord. iu. Et hoc etiã modo potest intelligi hic: & tũc exponemus minorẽ causam ad se trahi: vt super ea supersedeatur interim. ¶ No. ꝙ absolutoria lata in vna, pariat exceptionem rei iudicatæ in alia. Bar.

EDictum. ¶ Si oẽs termini non sunt dati, nou⁹ iudex debet eos perficere, nec tenet̃ aliquid superaddere. Sed si oẽs sunt dati à prædecessore, ipse nouam dilationẽ dare debet. [a] h. d. Sic etiam si moritur litigator: debet hæredi noua dari dilatio. Tene menti gloss. quæ dicit, si hæres succedit. [b] &c. Hæc. l. sine dubio obtinet in dilationibus expectatorijs. ¶ Sed quid in dilationibus, quæ dantur ad probandum: vtrum nouus iudex debeat dare nouam dilationem? Dicimus in. l. fin. š. de ferijs. glo. tamen videtur tenere, quòd sic. Nam. l. oratione. quam glossa allegat: loquitur in dilatione data ad probandum.

LIcet. [c] ¶ Ratihabitio retrotrahitur, [d] & confirmat iudicium agitatũ per falsum procuratorem. h. d. ¶ Not. ꝙ ratihabitio retrotrahitur. Quidam doc. intelligũt istã leg. qñ sñia esset lata contra eum, qui ratum haberet. Secus si pro eo, vt. l. si tutor. C. in quib. cau. in integ. resti. non est neces. vbi glo videtur dicere, ꝙ sit speciale fauore minoris. tamen tex. hic generaliter loquitur [e]. & glo. etiam intelligit in obtinente: vt. l. si mater. §. hoc iure. j̃. de except. rei iud. Item glo. intelligit leg. istam [f] in illo, qui non erat procurator, poterat tamen esse: aliàs secus. vide eam & no. facit. j̃. de acquir. poss. l. j. §. cæterum. Ratio est in promptu: quia hoc negotium peccat in alio, quàm in cõsensu: ideo consensus superueniẽs nil operatur. & sic ratihabitio ad hoc se non extendit. Facit. š. de offi. proconsulis. l. obseruare. in fi. & quod not per Dy. in. c. ratihabitio. extrà de regulis iuris lib. vj. & per Cy. in. l. fi. ad Macedo. ¶ Quærit gl. quid si iudex tulit sentẽtiã qui non erat iudex: an sententia validatur, si delegans approbat. Glo. hic videtur dicere, ꝙ non: & bene. Idem no. in. l. ij. [g] de iure fisci. & per Inno. in. c. prudẽtiam. de offi. deleg. & hoc verum, quando erat defectus iurisditionis aliter, quàm ex consensu partiũ. Sed si solum deficiebat iurisditio propter cõsensum partium: tunc ratihabitio posset cõfirmare: quod dic, vt plenè no. C. vbi de cri. agi oportet. l. j. per gl. tangitur in. l. j. C. qui pro sua. iurisd. Bar.

TAm ex contractibus. ¶ Mortuo filio instãtia inchoata cũ eo, transit ad patrem: licet actionis qualitas alteret̃. h. d. ¶ Not. de hac translatione iudicij: vidistis. j̃. famil. ercis cũ. l. in iudicio. dixi plenè in. l. si eũ, hominem. j̃. de fideius. ¶ Not. ꝙ translatione iudicij potest qualitas actionis alterari. Simile in. l. seruus. de his, qui notan. infa. ¶ Oppo. quòd actio ex delicto,

i ¶ Vetari ne iudicet. Adde quod no. Bald. in. l. j. C. qũo & qñ iud. & ibi dicebat quod põt supeiror inhibere inferiori, ne iudicet, si inferior recognoscit iurisditionẽ à superiore. alle. ad hoc quod habet̃ hic. Si aũt ab alio habet iurisditionẽ: tunc inferiori à superiore nõ potest inhiberi. & no. Inn. de off. deleg. in. c. volẽtes. Archi. xj. q. j. de persona. vñ Fed. de señ. cõsuluit, ꝙ si cleric⁹ cõtra laicũ corã iudice seculari ꝓducit falsos testes: & proinde accusat̃ de falso corã Epõ ꝙ Eps̃ ꝓpter pendẽtiã litis falsi, nõ propterea põt inhibere iudici seculari, ne fungat̃ partibus suis, quãquã accusatio falsi sit præiudicialis, & maior: tñ hoc accidit propter diuersitatẽ magistratuũ, quorũ qlibet habet iurisditionẽ principalem & diuersi fori. Et si Eps̃ ꝓpter hoc excõicaret iudicẽ secularẽ, excõicatio est nulla: cũ à præcepto inualidè incipiat secũdùm Fed. de señ. quod est no. secũdùm Bal. in. d. l. j. An autẽ maiori iudice superueniẽte, minor debeat silere, vide Bar. cum ibi not. in. l. iiij. §. si tam vicinũ. j̃. de dã. infe. Et ad ea quæ dixi. š. vide, qd̃ dixi in. l. si exp̃ssim. in. ix. col. de appel.
k ¶ Si iudex delegatus. Limitatur hæc lex qñ delegat⁹ ante reuocationẽ fuisset excõicatus secũdùm Inn. in. c. licet vndiq;. de offi. dele. & in. c. intimasti. de ap. Et an reuocãs in casu hui⁹ leg. ex eisdẽ actis iudicet, vide Bald. in. l. edita. in repe. Perusi. in. xxiij. col.
l ¶ Mortuo. De materia gl. hic vide in l. si exp̃ssim. in princi. de app. & quod no. Inn. in. c. intimasti. de ap. & qd̃ duret. instantia. probat tex. in. l. penul. & ibi Bal. C. de peda. iud.

non datur de peculio; vt. l. licet. §. idẽ scribit. de pecu. Solu. intellige de pecu. i. quantum ad eum peruenit, seu versum est, seu quatenus est in peculio: non de translatione, quæ fit de procuratore in dominum.

SVMMARIVM.

1 *Iurisditio iudicis delegati reuocatur etiam post lit. contestat.*
2 *Delegatus à uicario episcopi prohibetur ab episcopo, ne iudicet.*
Idem in delegato ab aßeßoribus potestatis.
3 *Delegatus à potestate Aßisij non potest prohiberi, ne iudicet per rectorem ducatus.*
4 *Iudicium, an soluitur, si delegatus est effectus socius delegantis in iurisditione, aut habuerit parem iurisditionem.*

h IVdicium soluitur. Hæc lex ponit tres casus, in quibus iudicium soluitur ex parte iudicis. Quã leg.
1 not. ex eo, ꝙ hic dicit iudicium. apparet, † ꝙ lis erat cõtestata. & sic post lit. cõtest. potest reuocari iurisditio iudicis delegati, licet procurator reuocari nõ possit. Ita tenet glo. & oẽs. ¶ Venio ad secundã partem, &
2 quæro † quis est ille, qui habet maius imperium in eadem iurisditione. Rñd. si ponimus episcopũ, vel eius vicarium, poterit enim vetare ep̃s, ne iudex delegat⁹ ab eius vicario iudicet. Vel pone in potestate & eius assessoribus, qui assessores habent iurisditionem ex forma statutorum: licet potestas in eadem iurisditio-
3 ne habeat maius imperium. ¶ † Sed quid diceres de iudice delegato à potestate Asisij: an possit vetari,
i ne iudicet [i] per rectorem ducatus præsidem prouincię? Dubito. nam hæc lex loquitur in eadem iurisditione. sed eorum iurisditio est separata: licet vnus sub
4 sit alteri. ¶ † Venio ad vltimum responsum & quæro exemplum. Respondeo, pone in duobus, qui pręsunt eidẽ tribunali, vt. l. j. ff. de offi. consu. Tunc enim si vnus consul delegauerit, & iudex delegatus sit effectus posteà socius eius, iudicium soluitur: vt hic: quia in eadem iurisditione est effectus socius. Secus fortè si efficeretur æqualis iurisditionis, non tamen esset
k eadem. Exemplum, si iudex delegatus [k] ab episcopo esset effectus episcopus alterius diœcesis. Vel pone. In ciuitate ista, Potestas & Capitaneus habent iurisditiones diuersas, tamen sunt pares: quia quilibet tãtundem potest. Vnde si contingeret, quòd iudex delegatus à potestate efficeretur Capitaneus, non proptereà solueretur iudicium: quia non est eiusdem iurisditionis, sed alterius paris. arg. š. de offi. eius, cui mã. est iurisd. & l. & si prætor. Text. enim hic requirit, quod sit eiusdem imperij.

SI locus. ¶ Ille qui delegat iudicẽ intelligitur in loco solito delegare.

l MOrtuo. [l] ¶ Mortuo delegato instantia redit ad delegantem, qui potest illum subdelegare. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Iudicio etiam coram arbitro moto, uenit omne id, quod sub petitione proposita potest comprehẽdi: nisi forma compromißi repugnet.*
2 *Libellus peto talem hæreditatem, saluo, quòd in iudicio non ueniat talis domus, procedit.*

SOlemus. ¶ In iudicio venit omne id, quod sub petitione ꝓposita põt cõprehẽdi: nisi cõtrariũ actũ sit. h. d. ¶ Oppo. imo nõ venit, nisi quod est actum: vt. l. si cũ dies. §. plenũ. š. de arbit.
1 ¶ Solue, vt in gloss. quod aliud in arbitro. ¶ † Tu dic verũ est in cõpromisso, quod dicit gl. sed in libello dato coram arbitro est idem, quod in libello dato corã iudice: nisi forma compromissi repugnet. vnde si

compromissum

cõpromissum esset de hæreditate:& libellus genera
lis datus esset coram arbitris:idem esset ac si coram
iudice.Facit.s̃.de arbi.l.de rebus. ¶Op.si de vno da
bitur libellus,de alio iudex poterit iudicare,quia ve-
nit etiã illud de quo nõ est actum, vt veniret:contrà
de.l.vt fundus.cõmuni diui.&.C.de fideicom.lib.l.fi.
Sol.intellige hoc de his,quę sub petitione proposita
2 non possunt cõprehendi.Et ex hoc no.ꝙ† procedit
talis libellus,peto à te hæreditatem talẽ;saluo,quòd
in hoc iudicio non veniat talis domus;.casus est hic.

a **Latrunculator.**[a] ¶Iudex maleficiorũ nõ põt cognoscere de causis pecuniarijs ciuilibus.Bar.

INter litigantes. In iudicio oportet ꝙ sit actor & reus.hoc dicit. quam.l.not.& tene menti.

REcte. Defendere debet quis per seipsum vel per alium cum satisdatione iudi.solu.h.d.

NOn a iudice. ¶Interesse contra dolosum ęstimatur secundum iuramentum in litem.

b **Si quis alio.**[b] ¶Cautio iudicatum solui in vna instantia interposita non committitur,si ex alia instantia iudicetur.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de dote lucranda per uirum uxore prædecedente:attenditur secundum consuetudinem loci domicilij uiri, & non loci contractus dotis.*

2 *Vxor sequitur domicilum uiri: & an perdat domicilium suum?remissiuè.*

c **EXigere.**[c] ¶In contractu dotis,
hoc est spãle,ꝙ nõ inspi
cim⁹ locũ cõtract⁹:sed locũ vbi vir habet
domiciliũ.h.d.¶Opp.ꝙ debeam⁹ inspi
cere locũ cõtract⁹;vt.l.hęres absens.§.j.&.l.omnẽ ob
ligationẽ.Sol.dicũt quidam,ꝙ hic non dicit de loco
contractus,sed de loca cõscripti instrumenti. Et sic
pone secũdũ eostria loca.s.locũ domicilij viri:locũ cõ
tractus:& locum scripti instrumenti. ¶Et isto casu
no.ꝙ locus instrumenti scripti non inspicitur, si ali-
bi celebratus est cõtractus:sed licet hoc sit verum in
se,non congruit huic legi.quia non poneret aliquid
d speciale in dote[d].quod hęc lex expreslè vult facere.
e Vnde alij dicũt,[e]ꝙ locus scripti instrumenti & locus
cõtract⁹ erat vnus & idem. ¶Ad cõtraria rñdeo,ꝙ
speciale est ĩ cõtractu dotis:qa ibi vr̃ cõtraxisse, vbi
ꝑ cõditionẽ viri debeat cõsequi domicilium.Et ista
1 est vera.¶Et secũdũ hoc hic est casus notabilis †qõ
nis.In ciuitate ista:vñ vir habet originẽ & domiciliũ
est cõsuetudo,ꝙ mortua vxore sine liberis,vir lucret
dotis tertiã:ĩ loco vñ fuit accepta mulier, & celebra-
tus est cõtract⁹dotis,est alia cõsuetudo.certè seruabi
f tur cõsuetudo terrę,vbi vir[f]habet domiciliũ,vt hic:
licet sec⁹ ĩ alijs cõtractib⁹;vt.l.si fund⁹.j̃.de euictio.&
hoc dixi ĩ repetitiõe.l.cũctos pp̃ros. C.de sum.trini.
2 ¶†Vltimò no.ꝙ vxor seqt domiciliũ viri.An aũt
sequatur, ꝙ dicatur ciuis, & an perdat domicilium
suum ratione originis;dixi in.l.fi.§.j.j̃.ad municip.

SVMMARIVM.

1 *Intentio & oratio differunt:quia intentio ad actorem, oratio ad reum refertur.*

a ¶Latrunculator.Dic vt nota.in.l.interdum.§. qui furem.j̃.de fur.& in.l.penult.j̃.de calum.per Innocen.in.c.cum oportet.de accus.& dicit hic Bald. quòd iste latrunculator poterit dare curatorem ad causam criminis. Facit quod no.in.l.clarum.C.de authoritate præstan.Adde Ange.in prin.institutionum.

POMATES.

b ¶Si quis alio.Vide Roma.cõsi.ccx.

POMATES.

c ¶Exigere. Vide Alexã. consi.cj. in iij.vol.Cum̃.consili.xxvj.&. lxxvij. Feli.in.c.iurauit.in ij.col.in fin.de proba.Barto. consilio. lxxiiij.in.j. colum. j.volu.& consilio. iiij.aliâs.xl.in.ij.volu.& consil. xv.in. xij. colũ.& seq.ij. volu.

d ¶Speciale in dote.Not.speciale in dote,vt non attendatur locus contractus.Et de ratione competen.iud. & hanc leg.not.limita,quando vir duxit vxorem ad suum domicilium:secus si vxor duceret virum ad suum domicilium. & hanc leg. plurib⁹ modis limita, vt ꝑ Bald. nota.in rubri.C.de priui.do.in.ij.colũ.

e ¶Alij dicunt. Et circa hanc primã lecturam.vide nota.in.l.vniuersa. in l.fi.C.de prec. Impe.offer.

f ¶Vbi vir. Nota quòd vir debet lucrari dotem,secundum quod disponitur in terra, vbi ipse habet domicilium, non attento loco cõtractus, vel domicilij vxoris. Idem in.l.cunctos populos.dicit in j.q.in fine.i.j.facie. & idem sequitur Bal.in.c.j.§.fina.de inue.de re alie.fa. Et ibi refert in hoc vnum dictũ,quod est paucis notum. vide per archi.xij. distin.illud.Sed qd si in instrumento dotis dictũ ẽ,ꝙ marit⁹ ꝓmisit reddere dotem Mutinæ, Bononiæ,Mãtuę. & vbique locorum:quæ statuta erunt attendenda? dicit hic Bald. ꝙ etiam isto casu inspicimus domicilium viri.per hanc leg. quæ specialiter hoc prouidet,cui non intelligitur per illa verba generalia contractus derogatum. Et istis adde,quod no.Bald.in.l.vniuersa.in fi.de preci.Impe.offe. & in authen.omnes.C.de succ.vbi dicit secus esse in sponsa. Adde quid si maritus est ciuis origine alicuius ciuitatis:tamen habitat in loco,vbi viget ius cõmune:an debeat lucrari partem dotis vigore statuti originis? Bald.consilio. ccxxix.j.lib.Si autem bononiensis habitans Florentiæ ducat vxorem Bononiæ,& ibi contractum dotis faciat in exactione dotis, statutum Bonoñ. erit attendendum:non autem Florentinum:secundum Andr. sic consi.iij. vbi dicit,quòd hic est casus nouus ab alijs doct.non tactus.& quod ipsi loquuntur cum Bono.habitaret Florentiæ & contraheret cum pisana.

g ¶Si quis intentione.Hanc leg. intellige quando interpretatio, quæ fit à proferente est verisimilis:secus si non est verisimilis: quia non est attenda secundum Dy.in.c.cũ sint partiũ de regulis iuris. & sic secundum hoc debemus istũ tex. ĩtelligere: qm̃ ambiguitas consistit ĩ facto.l. Pomponi⁹ scribit si frumentũ §.fin.j̃.de rei vend. vide leg.ab executore.j̃. de ap.hæc lex.fallit in libello criminali,secundũ Bald.Imo.in.l.quoties.§.si quis ita. & ibi dixi de hæredibus instituen.

1 *Verbum in iudicio ambiguè prolatum ab aliquo, intelligitur secundum intentionem proferentis.*

Testis examinatus super intentione ambigua,si illam probet ambiguè,non releuat remedium,ut probet.

2 *Pars,quando cogatur declarare intentionem ambiguam.*

3 *Hæres,an posit declarare intentionem ambiguam defuncti? remissiuè.*

4 *Iudex potest facere,quòd testis declaret eius dictum ambiguum, si sibi uidebitur.*

5 *Intentio actoris si est ambigua, & responsio rei ambigua, qualiter sit interpretandum?*

g **SIquis intentione.**[g]
¶Ambigua petitio siue exceptio interpre
tatur secundum intentionẽ proferentis.h.d. ¶Quæ
h ro exemplum[h]in leg.nostra.gl.ponit exemplum in
1 verb.pertinere,& bene.¶†Quæro,quę est differen
tia inter intentionem & orationem?glo.dicit ꝙ inten
tio refertur ad actorem:oratio verò refertur ad reum
& hoc multum placet quasi dicat:sicut pro actore in
terpretatur intentio:ita pro reo interpretatur oratio.
Vel intentio ambigua dicitur,quando in vna dictio
ne est ambiguitas:oratio quando in oratione.¶Op
pon.s̃.de pac.l.veteribus.Solu.aliud in contractibus:
aliud in iudicijs.Rationem ponit text.in.l.inter sti-
pulantem.§.j.j̃.de verb.oblig.¶Opp.ꝙ omnino in
terpretatio in dubio fiat contra actorem:quia nisi ꝓ
batio plenè concludat,non prodest;vt.C.de proba.l.
neque natales. & vnde cog.l.non hoc. & extrà de
prob.c.in prę sentia.& vide omnino,quod ibi not.de
hoc.Solu.dicunt quidam,in prin.fit interpretatio ꝓ
actore:in fine pro reo.Ista est quędam truffa.¶Tu
i dicas,ꝙ indistinctè[i] verbum à quocunq; prolatum
in iudicio, intelligitur secundum interpretationem
ipsius proferentis:vt hic. Tamen est aduertendum
quòd si intentio actoris,vel rei est ambigua:& testis
examinatus super ea, probat illam ita ambiguè, si-
cuti est facta:talis probatio non releuat: vt in legi-
bus contrarijs.Licet enim possit pars dicere se sic in
tellexisse:cum proposuit suam intentionem:tamen
non sequitur:ergo sic intellexit ille testis.Vnde intẽ
tio ambigua, quatenus venit probanda, debet pro-
bari explicitè,& limitatè.Et in hoc prodest parti re-
k mediũ huius legis[k]quia dicere potest illud quod ex-
plicitè probatum est comprehendi sub petitione
sua:& venire sub hoc iudicio.& sic ꝓbatiões valent
& poterit super hoc ferri sententia: quod aliâs non
posset:vt.l.non potest.&.l.solemus.suprà eodem.
2 ¶†Quærit gl.an cogatur pars declarare intentio-
nem suam?Gloss.dicit, ꝙ sic.argu.l.j.§.quia autem
j.quorũ leg.Ego dico, si quidem quęris de electio-
ne & declaratione fienda ante litem cõtestatã:tunc
dico,ꝙ si per illã ambiguitatem impedit delibera-
tio rei,an velit cedere,vel contendere:cogitur actor
declarare:& eadem ratione reus suam exceptionẽ.
aliâs secus:vt.l.j.in prin.s̃.de eden. & de interroga.
act.l.si defensor.§.illud. Si verò quęris de declara-
tione facienda quo ad probationem: tũc illa debet
de necessitate fieri: vt.s̃.dixi. & ita debet intelligi
3 hæc glossa.¶†Quæro vtrum[l] intentionem ambi-
l guam actoris possit declarare hæres eius? breuiter
casus est in.l.idem Põponius scribit,si frumẽtũ.§.fi.
ver.quid si impetro.& Cy.in.l.j.in.xl.quæstio.de iure emphy.per Azo. in summa pandectarum.de re.du.& in rubr.de spon.duo in nouel.Et quod libellus interpretandus sit pro actore:firmat Innocen.in.c. examinata.in fi. de iud.alleg.Bald.in.l.edicta.in.xij.colum.& in.c.ij. de for.compe.& illud dictum Innocen.in.c.licet.allegat.Bal.in.l.ordinarij.in penul.colum. de rei ven.adde vt per Rom̃.consi.ccxlv.

k ¶Remedium huius leg.adde Barto.in.l.j.in fi.de vsufr.

l POMATES.¶Quæro vtrum.Vide remissiuè per Alex.l.si quis à filio.§.j.de lega.j.Barb.consi.xxxviij.in.xv.colum.& consi.lxvj.in.xij.colum.ij.volu.

POMATES.

g ¶Si quis intentione.Vide ad intellectum huius legis Bart.& alios.l.edita.j.cclum. in.j.q. C.de eden. Alexã. consili.cxix.aliâs ccxix.in causa inquisitionis formatæ.vide etiam Panor. consili. xxvij. in.ij.volu.in fin.& Imo.consi.cxij.

h ¶Exemplũ. vide Bal.in.l.quo tempore.de testa.mil. in fi. & notabilius in.l.domum. in. ij. colum. C. de rei vend. & Barto. in l.& an eandem.§. actiones.in.v.colũ. de excu.rei iud.& Bal.in.l.ij.C.de excep.

POMATES.

h ¶Exemplum. vide Alexan. consil. xliij. in princ. iiij. volu.

i ¶Ipsius proferentis.¶No.hic libellum latissimè interpretandum pro actore.not. Innoc. in.c.licet causam. de proba.in fi.Adde huc quod not. Barto. in. l.rerum amo.vbi alle.hanc l.& quod not. Barto.in.l. Aurelius.§. Sticho.de lib.leg. & de materia huius leg. vide quod not.gloss. vltima. in dicto.c.licet causam.& in.c.grauis. de resti.spo.& in Spec.de cita.§.j.

de rei ven. & in. l. inter stipulantē. §. Stichū. ĵ. de verb. 4 obli. & ibi dixi. ¶ † Quid si dictum testis est ambi- a guum: [a] Rñ. potest iudex si sibi videtur facere, quod testis ipse declaret; vt in auť. de test. §. quia verò. & ibi no. & extra de test. c. cū clamor. & ibi not. & extrà de 5 ꝓbatio. c. in pręsentia. in gl. in verbo, dubiū. ¶ † Quę ro quid si circa idem intentio actoris est ambigua: & rñsio rei ambigua. Exemplū, actor dicit rem ad se ꝑ tinere: reus dicit, ꝙ credit ad eum pertinere: intelligitur ne secundū intentionem actoris: an secundū in- b tētionem rei? Rñ. qñ intentio actoris [b] est certa & limitata: responsio rei ambigua: intelligitur secundū intentionē actoris; vt videatur ad interrogata rñdisse; vt. d. l. si defensor. §. j. ĵ. de interro. acti. Sed quādo in- c tētio actoris est ambigua: ipse potest ĩterpretari [c] eā, vt vult. & reus suam rñsionem prout vult; vt hic. non ergo videtur confessata intentio actoris secundum interpretationem eius. hic est casus hic. & sic intelligitur glo. quod not.

Qvi se dicit. ¶ Qui dicit se liberandum, est liber à die sñiæ, vel à die interpositi decreti, si decernatur cōtra contumacem. h. d. ¶ No. ar. quod in causis, quibus per missionem in possessionem, & per secundum decretum nō pōt esse actori cōsultum: iudex interponit decretum qđ habet vim diffinitiuæ sententiæ. dixi plenè in. l. si finita. §. j. ĵ. de dā. infec. facit. C. si vt se ab hęre. absti. authē. si omnes. Et eadem ratione si aliquis peteret se liberari ab aliquo debito, vel instrumentum, & similia cassari. facit. d. authen. si omnes.

SVMMARIVM.

1 Iudex non procedit, nisi ad partis instantiam, ubi adversus absent. proceditur.

2 Citatio, ut habeat uim perēptorij, debet in ea apponi & peremptoriè.

Monitio iudicis habet uim peremptorij.

3 Terminus dilationum peremptoriarum, quando minui possit per iudicem.

d **AD peremptorium.** [d] ¶ Ad sñiam peruenitur præcedente perēptorio impetrato legitimo ordine hic expresso. h. d. 1 ¶ † Not. quandocunq; proceditur contra absentem iudex non debet procedere, nisi ad petitionem partis; vt hic, ibi vt quis primò petat. &. C. de iud. l. properandum. §. j. &. C. quomodo & qñ iudex. authē. qui 2 semel. ¶ † Scđo not. ꝙ in citatione debet apponi & perēptoriè: aliâs non sufficeret; vt hic in. l. & tertium. Quod ĩtellige, qñ citatio fit per edictū, vel ꝑ nunciū. Sed qñ fit ꝑ iudicē, qui monet partē, ꝙ tali die cōpareat: non est necesse, ꝙ dicatur peremptoriè: quia vĩ perēptorij habet, quod no. vt. l. ij. C. qūo & qñ iudi. & ibi per gl. Item hoc est verū, nisi præcedāt tres citationes: quia tunc non est necesse, ꝙ dicať & perēptoriè: quia subintelligitur tacitè in tertia: vt. l. tres denū ciationes. C. qūo & qñ iudex. Credo tñ, quòd si in citatione exprimereť. ꝙ ipso nō veniente, procedetur ad sñiam. ꝙ illud dicere, habet vim peremptorij; vt hic & ĵ. eo. l. in peremptorio. ¶ Vltimò not. ex hac. l. 3 nonnunq;. in fi. † ꝙ terminus istarum dilationum, ex cā pōt minui. Vñ arbitror, ꝙ si iudex examinauit negotium, & audiuit allegationes pñtib⁹ partibus: qđ tunc sufficiat vna citatio peremptoria & breuis ad audiendum sententiam. De quo dic, vt dixi in. l. consentaneum. C. qūo & quando iud. Sed si allegatio- e nes nō audiuisset, [e] vel aliqd de cognitione restaret: tunc deberent dari dilationes longiores: ita intelligiť hæc lex ad peremptoriū. cum seq. Hoc ꝓbatur in. l. in peremptorio. ĵ. eo. vbi dicit, cogniturū se & ꝓnunciaturum. & sic apparet quòd restabat aliquid cognitionis: probatur in authē. iubemus. C. eo. ¶ Vltimò qualiter istæ dilationes possint abbreuiari: dixi in. l. ij. ĵ. de re iudi.

SVMMARIVM.

1 Consuetudo seruat, si iudici placet: ut post peremptorium, per aliquos dies, pars expectetur.

2 Citatio, quando fit per edictum: non est necesse, quòd perueniat ad notitiam citati.

3 Actore absente potest negotium liquidari, & pronunciari.

ET post. ¶ Reo absente in termino perēptorio, iterum ex benignitate citať: & sñia secūdū iustitiā ꝓferť. Actore verò absente in termino ꝑemptorio, cassať illa citatio; & illi⁹ edicti instātia perimetur: non autem diffinitiuè pronunciabitur. h. d. f ¶ Opp. ꝙ [f] post peremptoriū edictū non sit necessaria alia citatio: vt in præcedentibus legibus. Glo. fa- 1 tetur, & dicit: debet. i. pōt. Et istud obseruatť consuetudo, ꝙ post peremptoriū, si placet iudici, ex benignitate expectat partē per aliquos dies. ¶ Secundò opp. & videtur ꝙ absens cōtumax, non possit vincere; vt. ĵ. de re iud. l. cōtumacia. Sol. ibi. damno litis affiicitur. s. dāno expensarum. ¶ Tertiò op. de. l. certum. §. fi. de confes. Sol. illa intelligitur secundùm istam. ¶ Quæro, qūo ꝓponunť ista edicta? dicit glo. olim ꝓponebātur in albo: hodie fit per nūciū. ¶ Secūdò 2 quero, † an sit necesse, ꝙ ista citatio perueniat in notitiā citati. Gl. dicit ꝙ nō: vt. l. ab eo. C. qūo. & qñ iudex. ¶ Venio ad ver. quòd si is. op. & videť, ꝙ absente actore possit perueniri ad diffinitiuā sñiam: vt. C. de iudi. l. properandum. §. j. & in authē. qui semel. C. 3 qūo & qñ iudex. † Sol. fateor, ꝙ in hoc ista lex est hodie ĩmutata: nā olim regulariter actore absente, non trahebatur eremodicium: nec poterat negotiū liquidari; neq; ad diffinitiuā sñiam peruenire: vt hic. neq; de causa cognosceť, neq; secundū ꝑsentē pronunciabiť. Sed per. l. properandū. fuit inductū ꝙ absente actore ꝓnūciari poterat: si eo pñte fuerit negotiū liqdatū, nō aūt poterat liquidari eo absente; vt ibi patet. Sed per authen. qui semel. est inductum, ꝙ absente actore poterit negotium liquidari & pronunciari. ¶ Op. & vř ꝙ non solum circūducať edictum, imò absoluať à tota instantia; vt. C. eo. l. properandū. §. j. Sol. dico, ꝙ iudex pōt vtrūq; facere: tñ in hoc est differentia, qñ circūducitur edictum tantū, non est necessaria noua citatio: sed hoc pōt facere eo ipso, quod de actoris contumacia cōstat; vt hic. sed qñ vellet absoluere ab instantia tota: tunc est necesse noua citatio; vt. d. l. properandum. §. j. & ita intelligit Inno. in c. consuluit. extrà de offi. deleg.

Sciendum. ¶ Verus cōtumax non appellat. h. d. Loquiť ergo hic de vero contumace. secus de ficto; vt. l. ab eo. C. qūo & qñ iud. & quis sit fictus & quis verus contumax, no. in. l. fi. š. de ... in integ. rest. C. eo. l. properādum. §. si autem reus & per Ioā and. extrà de do. & contu. c. j. in cle. ¶ Quero, vtrū cōtumacia procuratoris faciat dñm perdere beneficium appellādi. Inno. tangit extrà vt lit. non contest. c. j. dicam in. l. j. si quis ius dicē. non obtem.

g **DE quare.** [g] ¶ Quæro per quē cogetur: rñdeo per superiorem vel per ipsum; vt in authen. vt dif. iudi. in prin. & §. j. Glos. tractat hic questionē, vtrum super incidenti sit ꝓnunciandum? Breuiter. aut est exceptio, quæ op. ad processum: & ista diciť emergens, & de ea est pronunciandum. Aut opponitur ad merita causę & dicitur incidens: & de ea non pronunciatur de necessitate. Quod dic plenè in. l. j. C. de or. iu. quod dico non pronunciandùm, scilicet de necessitate. si tamen pronunciabitur, non retractatur; vt. l. intra vtile. š. de mino.

Iudex. ¶ Iurisditio iudicis pōt prorogari cōsensu partium de quantitate ad quantitatem. h. d.

Cum absentem. Iudiciū agitatum nomine mortui, ꝗ viuere putabatur, quantum ad eum est nullum: sed nomine eius solutum poterit ab hęrede, cui proficit repeti. h. d. ¶ Op. dicitur hic, ꝙ iudicium fuit nullū. contra. ĵ. fami. ercis. l. cū putarē. Sol. dicūt quidam est nullū, quo ad actionē, tñ instantia & sententia tenet. Alij dicūt, ꝙ nihil tenet: & hoc videť verius: vt. ĵ. quæ sent. sine ap. re. l. j. in fi. Sed tunc opp. si nō tenet, quare iste, qui soluit, potest repetere, cum videatur ꝙ sen- h tentia nulla repetitionem impediat? Solut. dico [h], ꝙ ideo repetitur: quia fuit solutum debitum: & ideo ab hærede repetitur: quia hæc solutio liberauit eum: licet gloss. aliter dicat.

Iudex

a ¶ Est ambiguum. Adde Barto. in. l. ij. §. pe. ĵ. si cer. pet. & in. l. repetita. per illū text. Et qđ ibi dixi de. q. ff. adde tū & vide Alex. de Imo. cōsi. cxxxvj. col. iiij. in. j. vo. vbi quòd cōtra ꝓducētem interpretať.

POMATES.

b ¶ Intentio actoris. vide multa similia ꝑ Alexā. l. si cui. §. j. de lega. j. & cōsi. viij. iiij. col. iij. vol. Cep. consi. lxxvij. aliqd ꝑ Barb. cōsi. iij. in. xiij. co. ij. vol.

c ¶ Ipse pōt interp̄tari. Adde text. & qđ ibi Barto. in. l. Aurelius. §. Sticho. de libe. leg. & vtrū ꝓcedat positio ambigua, vide Bald. in. l. edita. & in. §. qđ obseruari. & qđ ibi dixi. adde Bart. in. l. iter stipulātē. §. j. maxīe ĩ vs. ĩtē dico. de ver. ob. Bal. post gl. ĩ. l. si q. dē. C. de excep. ĩ. ij. col. & cū Bart. hic transit et Bal. hic.

d ¶ Ad perēptoriū. Ad ĩtellectū huius l cū seq. vide Bar. ĩ l. tres. j. qūo & qñ iudex. & de materia isti⁹. l. vide Bar. ĩ. l. mācipiū. de opt. lega. Adde, vt per Bart. Old. consi. iij. & ad Barto. hic in prio no. vide Are. ĩ. c. j. ĩ. ij. co. extrà de iud. & d. Mar. soci. ĩ. c. proposuisti. in ij. not. de for. cope.

POMATES.

d ¶ Ad perēptoriū. vide Matte. not. v. inci. no. ꝙ est dria. & Ab. c. j. iij. no. vbi per doc. de iud.

e ¶ Nō audiuisset. qđ vbū, qualr intelligať, vide Bal. in. l. cōsentaneū. C. qūo & qñ iudex.

POMATES

f ¶ Op. ꝙ. Vide Fel. c. accedens. ij. in. v. col. vt li. non cōtes.

g ¶ De qua re. Hoc tñ limitāt Cano. vt Io. an. post Innoc. ĩ. c. ad abolēdū. de hær. nisi eēnt indidistĩcte iurisditiones: qa tūc nō pōt superior alteri⁹ iurisditiōis cōpellere: vbi, si iste iudex nollet iudicare, nō ꝑ hoc debet pars ab ipso appellare: sed simplr adire superiorē, vt cōpellat. ita dicit no. Spe. de iud. deleg. §. sequiť. ad fi. Tu adde qđ no. Bar. in. l. de pupillo. §. si qs ipsi prætori. ĩ. ij. col. de opē. no. nun.

h ¶ Sol. dico. Facit. l. fi. qđ met⁹ cau. vbi q̄uis ciuilr exactū sit: tñ qa debitū est, repetitur.

SVMMARIVM.

1 Iudex exequens, licet non possit de iniquitate sententiæ cognoscere, debet tamen uidere, an sit lata parte præsente, uel contumaciter absente. & nu. 3.

2 Iudicem in actione personali, quem debere declarare, satis est: licet non condemnet.

3 Iudex exequens non cognoscet de nullitate sententiæ.

SI prætor. ¶ Iudex exequēs sententiā, nō debet de iniquitate sententiæ cognoscere: sed sufficit pronunciatum esse. h. d. ¶ † Not. φ licet iudex non possit[a] cognoscere de iniquitate sniæ, debet tñ videre, vtrum sit lata sententia parte presente vel contumaciter absente: hoc ergo debet liquere iudici exequenti. Item no. † in personali actione sufficere, φ iudex declaret[b] quem debere, licet nō condemnet. Simile. s. de arbi. l. quid tamen. §. j. & l. cum apud iud. sol. ¶ Item not. † φ iudex exequens nō debet cognoscere de iniquitate sententiæ. quod plenè dic: vt l. à diuo Pio. §. j. de re iudic. sed an possit cognoscere de nullitate sententię, videtur φ sic; vt. l. iiij. §. condēnatum. ij. de re iudic. & ibi dixi. & C. si ex falsis instrumentis. l. fin. & ibi dixi. facit. C. de ord. cog. l. fin. & ij. proxi. §.

SVMMARIVM.

1 Sententia lata ex falsis allegationibus contra absentem, est ipso iure nulla.

2 Sententia lata contra præsentem ex falsis instrumentis, non est nulla: sed uenit annullanda per restitutionē in integrū.

3 Sententia lata per iudicem contra eum, qui comparere non debuit: & iudex hæc sciat: est ipso iure nulla: secus si ignorabat.

4 Iudicē iudicasse ex falsis allegatiōibus, quō pbetur? remissiuè.

5 Exceptio nullitatis impedit executionem.

6 Petitio restōnis in integrum, quando differat executionem.

Marcellus. [c] ¶ Sententia ex falsis allegationib[9] contra absentem lata est ipso iure nulla. Item sententia lata contra eum q venire non debebat, vel est nulla, vel annullanda. h. d. ¶ Diuide in partes duas. Primò ab eo quod dixerat, iudicem exequentem, non cognoscere de iniquitate snię. excipit qñ est lata cōtra absentem ex falsis allegationib[9]. Secundò qñ est lata cōtra absentem, qui venire non debebat. Secunda ibi, Paulus not. ¶ Opponi. φ qñ sententia lata per falsas allegationes, non est ipso iure nulla: nō petita in integr. resti. vt. l. diuus. de re iudi. & C. si ex falsis instru. per totū. Sol: quidā fatenř cōtrarium, & dicunt φ admittitur hic querela per modum restitutionis in integrum. 1 Glo. dicit aliter & melius: quia † snia lata ex falsis allegationibus[d] dolosè factis contra absentē, est ipso iure nulla, vt hic: sicut si esset lata contra minorem; vt. l. j. C. si tutor ex fal. alleg. fue. excu. Sed sententia 2 † lata ex falsis instrumentis contra præsentem, non est nulla: sed venit annullanda per restitutionem in integrum, vt in contrarijs. & hoc tenet hic glo. super ver. sciens. & bene. licet aliter videatur innuere gl. sup verbo amittere. Et sic habes distinguere: aut est lata contra præsentem aut contra absentem: & aut fuit allegatum falsum scienter, aut ignoranter. ¶ Venio ad versi. Paulus. Quæro quid velit dicere tex. actionem denegandam, vel pretorem exequi nō debere. Quidam dicunt, φ in primo casu denegat ipso iure: in scd'o petita restōne in integ. quod gl. reprobat, & exponit aliter; vt in ea habetis. quę expositiones literæ non congruunt. Dicas ergo sic. & iste fuit intellectus dñi Iurisců. Pauli. φ actio iudicati in eum denegatur, si ex snia actione iudicati agiť, vel exequi pretorē nō debere, qñ officio iudicis executio postulať. Et hoc multū applaudet literæ. Vel alr, quod dicit actionem denegandam, intelligas ipso iure, qd' dicit exequi pretorem non debere, intellige petita restitutione: vt in expositione, quam glo. reprobat. sed vera est in se, rectè intelligendo. † Nā si qdē comparere 3 non debuit ex causis hic positis & iudici, hoc liquebat, sententia est ipso iure nulla. sed si iudex ignorabat: tunc valet ista snia, sed irritatur per restitutionē. Ita no. in l. quæsitum. ij. de re iud. quod tene menti. 4 ¶ † Quæro, qualiter probabit quis iudicem iudicasse ex falsis allegationibus? dic vt in gloss. ¶ Vltimò no. ex hoc, referēdo oīa ad prin. huius leg. vt gl. facit, 5 Primò, † φ exceptio nullitatis impedit executionē. remissiones dedi in precedenti. §. ¶ Secundò not. φ f 6 † petitio restitutionis in integrum contra sentētiam e differt executionem.[e] Quod intellige nisi haberet altiorem indaginem: vel fieret causa differēdi; vt. C. de falsis. l. ij. dixi in l. fi. C. si ex falsis instrumentis. & extra de in integ. resti. c. auditis. facit. C. de preci. imper. g offe. authen. quæ supplicatio. Bar.

f PRoponebatur. [f] Mutatione iudicis non mutatur[g] iudicium. hoc dicit Barto. g ¶ Not. ista exēpla, q̄ ponunř in hac leg.

SVMMARIVM.

1 Victus uictori etiam ratione temeritatis condemnatur in expensis, nisi habuerit iustam causam litigandi.

2 Iusta causa litigandi magis requiritur in actore, quàm in reo, ut ab expensis excusetur.

3 Sumptus litis uiatica & cætera damna ueniunt in condemnationem expensarum.

Cibaria ueniunt eatenus, quatenus expendit ultrà, quàm domi expendisset.

4 Iuramentum calumniæ non excusat ab expensis.

5 Iudex incompetens, an condemnet in expensis?

EVm quem temere. h ¶ Temerarius[h] actor damno expensarū afficitur. h. d. ¶ Not. ergo † φ propter te- 1 meritatem fit condemnatio expensarū. Contrà: imo ratione victoriæ: quia victus victori &c. vt. C. eo. l. properandum. §. sin autem. Solu. dicunt quidam ratione victoriæ fit condēnatio in expensis litis tantū: vt ibi. Ratione temeritatis fit cōdemnatio etiam in alijs expensis; vt in viaticis & similibus. Ita hic loquitur. Et secūdùm hoc innuit, φ victus victori cōdemnatur in expensis, siue habuit iustā causam litigādi, siue non. i Quod an sit verū, statim dicā. ¶ Alij dicūt, φ. l. properandum. loquitur qñ sequitur diffinitiua sententia; hic quando nulla speratur. Verbi gratia, Petijt i actor[i] citari Titium: cum multi Titij essent. comparuit vnus, dicit actor, tu non es ille. Certè propter temeritatem, quia ita confusè fecit libellum, condēnatur in expensis, vt hic. Vnde non fuit lata aliqua diffinitiua. & sic recedit in idem cū præcedenti, φ indistinctè victus victori condēnetur in expensis. ¶ Alij dicūt: & ista est veritas, φ illa lex debet distingui per istā, & per alias, φ victus victori condēnetur in expēsis: nisi habuit iustā causam litigādi. insti. de pe. teme. liti. & in authē. de iud. §. oportet. & l. qui solidū. §. etiā k ij. de leg. ij. & ista est vera. ¶ † Ad vnū tamē aduerte: 2 quod in actore requiriř magis iusta cā litigādi, quàm in reo: vt excuseť ab expēsis. Ratio: quia ante, quàm litiget, debet deliberare subtilius. Istud probaŕ in l. q 3 in alterius. de reg. iur. ¶ † Quæro, quæ expensæ[k] veniant reficiendæ? Tex. hic dicit sumptus litis & via- k tica: vt. l. non ignoret. C. de fruc. & li. expen. C. de iudi. l. sancimus. Addit & ad cætera damna, an cibaria autem veniant? dic secundùm distinctionem positam in tex. l. sed & si hæreditas. §. j. ad exhib. quia catenus veniunt, quatenus expēdit vltrà quā domi ex- 4 pendisset. ¶ † Quæro, vtrū iuramentum calumniæ 1 excuset ab expēsis? [l] breuiter iuramētū calūniæ excusat à præsumpta calumnia: vt. l. iij. §. j. ij. de iureiu. & l. j. ij. si mu. ven. no. in pos. mit. Sed expensæ veniunt nō solum per calūniam, sed propter temeritatem: vt hic: 1 ergo non excusat ab expensis. probatur in l. j. §. j. ad Turpil. & ibi dixi. do. Iac. intellexit leg. istam, quando aliquis est condemnatus in expensis gratia temere vocationis, vel quia vocauit in iudicium eum, quē vocare non debuit; vel tempore, quo non debuit. qui bus casibus sola temeritate quis vocatur. vnde ante sententiam temere vocās in expēsis condēnatur. Sed l. properandū. §. sin autē. loquitur qñ per sniam quis est victus. & sic nō obstat. Hoc intellige, vt ibi patet: nisi vocatus sciret se coram iudice incompetenti vocatū: tunc enim cum veniēdo esset in culpa: non de- 5 bet haberi ratio expensarū. ¶ † Sed quęro, an talis iudex incōpetens in expensis cōdemnabit? Respōdeo sic: ne causæ continentia diuidatur. arg. C. cod. l. nulli. & s. si quis in ius voc. non ierit. l. ij.

a ¶ Iudex non possit. vide latè Barto. in l. à diuo Pio. in prin. vbi idē not. in personali actione sufficeret &c.

b ¶ Iudex declaret. & sic facit, φ si aliquis petit. x. vt sibi debite in fine libelli, petit per iudicē declarari actionē cōpetere sibi: φ pcedet libellus, perinde ac si peteret reum condemnari vt voluit. d. Io. per hic no. & per text. in l. si finita. §. eleganter. de dān. īfe. Istū. §. vide multis modis limitatū p Ang. ī. l. q Rome. §. duo frēs. de verb. ob. & nūc limita qñ aliqd falsum allegatū est à pte pñte cōtra cōtumacē, ꝓpter qd' snia cōtra eū lata est. secus si pñs tacuit exceptionē pemptoriā, vel dilatoriā absenti cōpetere: qa snia valet siue dolo tacuerit, siue nō. Illd' est qd' not. sentit bar. ī. l. j. ī. l. ij. co. de satis. & Inn. ī. c. ptereà de dila. in fi. & Io. an. ī. c. si duob[9]. de app. qa meli[9] est tacere, q̄ male loq: & min[9] delinquiť. tex. cū glo. ī cle. cōstōnē. de seq. de rescri. iiij. q. iiij. c. j. & istd' bñ no. Ad istū tex. adde. l. si vt ꝓponis la. ij. cū ibi not. C. qūo & qñ iudex.

POMATES.

c ¶ Marcell[9]. vide ad declarationē huius. l. p Fel. c. nōnul li. §. sunt & alij. ī. xj. co. & seq. de rescri. Mat. nota. xviij. in cipi. no. qd' sententia lata.

d ¶ Ex falsis allegationib[9]. Adde no. p Bar. in l. j. C. de ad no. diuer. iu. & in l. ij. si ex fal. instr. qd' uo. Bal. in l. fin. i. ij. co. eo. tit.

e ¶ Differt executionē. de hoc latius p Bar. ī. l. defendente. de autho. tut. dixi plenè post Imo. in l. iiij. §. cōdēnatum. de re iudi.

POMATES

f ¶ Proponebatur. Vide ad quod alle. Ro. hanc. l. consil. c. xcviij.

g ¶ Nō mutaf. Adde text. & ibi nota. Bart. in l. meminisse de of. pcō. Et facit, an citat[9] coram pdecessore teneaf in termino cōparere coram successore. Ioā. an. in c. licet. de accu.

h ¶ Temerarius. de qua temeritate debeat intelligi. vide Io. an. in c. j. de sent. excom. in. vj. vnū exemplum. vide inter alia per Inno. in c. quia nonnulli. de rescri. & vtrum ex tali calūnia, p. quā quis prouocat ad iudiciū ciuile possit puniri criminaliter, vide Bald. post glos. oīno. in l. si tibi. C. de lib. cau.

i ¶ Petijt actor. Ad hoc vide do. Ioan. post Barto. in l. demōstratio. de condi. & demō. & Bal. in l. sancimus. C. e. ti. & l. non ignorat. de fru. & lit. expen. & in hac materia vide oīno Bart. in l. edita. in vlti. col. C. de eden.

k ¶ Quæ expensæ. Istud qd' dicit Bar. hic intellige. vt not. glo. & Bar. in l. j. de ali. iud. mu. cau. fac. & in l. edita. in fi. & pulchrè Bart. post glo. in l. j. §. si. ff. si qs ius di. & in d. l. non ignorat. & Bald. & Angel. in l. sed & si le. §. quod autem. ij. de peti. here. Io. an. ī. c. statutū. de resc. in. vj. γ. moderatas.

l ¶ Excusat ab expensis. Et vltra ista adde Bar. in l. q solidū. §. etiā. de leg. ij. & ibi latè p do. Io. Adde, an iuramētū calūniæ excuseť ab expensis. Bal. consi. l. xxxiij.

a ¶Rñdet. Adde qđ a habet in.l.ij.C. de lega.

POMATES. b

b ¶Si in iudicijs. vide ad quid alleg. Ro. hanc leg. consi. cccxliij.

c ¶Iudex cōmittit nūcio. No. qđ nunci⁹ posit esse iudex delegat⁹. qđ intellige, vt hic per glo. & Bal. in.l. si vt proponis. in princi. C. de execu. rei iudic. & ibi gloss.

d ¶Et hoc tenet gl. & sic est hic glo. ꝙ vbi fili⁹ est ritè exheredatus, non pōt dicere testamētum nullū. quantum ad hoc alle. Bal. in.l. hi qui ad ciuilia. in.iij. col. de appel.j.

e ¶Si qs ex his. Istū tex. no. limitat Bal. in.l. fi. de fideicō. libe. & Bal. in.l.ij.C. de re iud. & vide ꝙ p hūc tex. dicit bal. in.l.ij. in.ij. col.C. vt lit. pē. & Bal. in.l. fratres. C.e. & vide in l. fi. in vlt. col. de pe. hære. C. Per istum text. etiā dicit Bal. ī l. certa. C. qn̄ prouoc. quòd snīa lata super libello tacite inepto, valet.

POMATES.

e ¶Si quis ex his. Vide de intellectu huius. §. in repe. l. sępe iij. char. de re iu.

e Circa intellectum huius. §. vide Alex. in.l. sæpe. in. viij. & x. co. de re iud. Alexā. consil. cxxiij. in ij. colū. vide Corse. in fin. suis in chart. xxvij. in fin. incip. tu habes text. vide Bald. in.c. nihil. in iiij. col. de elec. Anto. Alexan.

Iudicibus. ¶Maior iudex minoribus cōsulentibus, de iure respondet, [a] non de facto. h.d. De hac materia qualiter ad superiores referatur; dic vt docto. plenè dicunt. C. de rela.l.j. & quod habes in.l.j.s. de legi.

SI in iudicijs, [b] Falsa demonstratio nō vitiat iudicium. h.d. De hoc dixi plenè in.l. demonstratio.j. de condi. & demon.

QVi neque. ¶Priuatorum consensus, non facit iudicem eum qui nulli præest iurisditioni. h.d.

NOnnunquam. ¶Aliquando ex necessitate iudex committit nuncio, [c] vt causam dirimat. h.d.

De inofficioso testamento. Rub.

¶Continua vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Querela inofficiosi, & contratab. qualiter parentibus competant?*

SCiendum. Inter ascendētes & descendētes inter fratres, locus est querelæ: non inter alios. h.d. ¶Opp. & videtur ꝙ parentibus non competat querela: quia filij non possunt facere testamentum; vt.j. de testa.l. qui in potestate. Solu. intellige hic de testamento facto à filio emancipato, vel à filio descendente per lineam maternam: ita ꝙ non sit in potestate. Nam si esset in potestate, testamentum esset nullum; vt in contrario. ¶Opp. ꝙ non habeat locum querela: imo contratabu. vt.l.j.
1 in princ.j. si à pa. quis fu. ma. †Solu. quandoq; parentes exhæredantur: & tunc habet locum querela indistinctè; vt hic. Quandoq; prætereuntur: & tunc siquidem sunt ascendentes per lineam maternam, habet locum querela: quia talis præteritio habetur pro exhæredatione; vt insti. de exhæred. libe. in fin. & .C.e.l. si quis filium. Si verò prætereatur ascendens per lineam paternam, habet locum contratab. vt. d.l.j. si à par. quis fu. ma. & .l. pater filium.j. eo. Istud quod dicitur hic de fratre, qualiter debeat intelligi, dic plenè: vt.C. eo.l. fratres.

SVMMARIVM.

1 *Dictio quasi, est nota improprietatis.*
2 *Rectè, signat iustitiam causæ: ritè, solennitatem in ordine.*
3 *Medium concludendi in querela inofficiosi.*

HOc colore. Querela proponitur capto colore dementiæ: in qua proponens debet probare se indignè esse ab hæreditate semotum. h.d. vsq; ad.l. posthumus. ¶
1 †Not. hic, ꝙ dictio quasi, est nota improprietatis: licet quandoq; aliter assumatur. ¶
2 †Secundò not. ex text. & glo. differentiam inter rectè & ritè. Nam rectè signat iustitiā rei in se, seu rectitudinem causæ: ritè significat iustitiam, seu solennitatem in ordine. Simile in.l. sed & si lege. §. scire.j. de peti. hære. & tetigi in.l. lecta.j. si cert. pet. quod no. in formatione punctorum, quando mittuntur ad sapientes. Aliter enim debet consuli, quando esset in puncto rectè: aliter quando esset ritè.
3 ¶†Tertio no. medium, per quod cōcluditur in querela inofficiosi, quasi sanę mentis non fuerit: quia nō ex officio pietatis testatus est: vt hic. & .l. nā & his. §.j.j.e. & .l. Titia. sed hodie color iste, seu medium istud non proponitur: vt dicam in.l. nam & his. in fin.

INofficiosum. ¶Hanc. l. & duas sequentes summaui cum.l. præcedenti.

NAm & his.

SVMMARIVM.

1 *Conclusio in querela inofficiosi testamenti est, quòd petat testamentum rescindi.*
2 *Testamento per querelam rupto, legata debentur, per authen. ex causa.*
3 *Querelæ inofficiosi testamenti, etiam hodie locus est.*

Huius autem. ¶In hoc. §. ponit formam libelli in querela inofficiosi. Nam primò dicit, quid debet narrare. Secundò ponit medium per quod concluditur: conclusionem verò
1 omittit. † Conclusio erat: quia petit pronunciari testamentum inofficiosum: vt.l. qui repudiantis. §. fin.j. eo. vel melius petit testamentum rescindi, vt.l. mater.j. eod. ibi, secundùm quod. & not.j. eo.l. qui de inofficioso. in fin. glo. mag. ¶No. quod dicit docere se. & sic ille, qui agit querela, debet se docere merentem. contrà. C. de inoffic. testa.l. omnino. Solu. huius timore debes scire, ꝙ multa sunt immutata per iura noua, videlicet tria per iura Cod. & tria per iura authenticorum. quæ dic vt in glo. quæ ordinatè hic ponit.
2 Addit †glo. quartum. s. quod hodie rupto testamento per querelam, debentur legata per authen. ex causa. Idem not.l. Papinia. §. si ex causa.j. eo. Contra hoc videtur tex.j.e.l. Titia. si enim testamentum irritatur quæsito colore dementiæ: ergo nec legata valent tanquam â demente relicta: quod quidam tenent. Sed veritas est, ꝙ hic dicitur: vt apparet in corpore, vnde sumitur, authen. ex causa. ibi ex falsis allegationibus &c. Respond. hodie iste color non quæritur. nam vt sit locus querelæ est necesse causam; præteritionis, vel exhæredationis insertam iustam esse, vnde potest dici, ꝙ fecerit testamentum quasi demens: imo tanquam sapiens: quia quilibet sapiēs hoc fecisset, si causa esset vera. sed agitur hodie querela, quasi causa inserta vera non sit, secundùm Iac. de are. quod plenè dixi vobis in authen. ex causa.
3 ¶†Quæro vtrum hodie sit locus querelæ inoffic. testamen. de hoc fuerunt opiniones inter nostros glossatores. Ioā. dicebat ꝙ non: alij dicunt, ꝙ locus est querelæ. & hęc vera, quando est facta pręteritio, vel exhęredatio inser-
d ta causa iusta: sed non probata. & hoc tenet glo. [d] vbiq;. Examinauimus plenè opiniones in.l.j.j. de testa. & in authen. ex causa. C. de liber. pręte. Bartol.

SVMMARIVM.

1 *Posthumus alienus an possit institui.*

POsthumus. ¶Posthumus pręteritus, vel exhęredatus potest agere querela eo casu, quo posset iā natus succedere; vt suus vel legitimus. h.d. Ex gl.j. hic posita, colligitur casus positio. Primò ponit dictum. Secundò format vnam obiectionem. Tertio illi respondet. Secunda ibi, quid ergo. Tertia ibi, sed hoc. ¶Quęro de quo legitimo & cognato loquatur hic? dic vt in glo. & dixi vobis ponendo casum. ¶Quęro, quid vult dicere versic. quid ergo? Respon. ibi format vnam oppositionem contra prædicta. q. d. si prædicta sunt vera, sequitur ꝙ imputetur defuncto; quia testamentum fecit: & sic interdicatur testamenti factio, quę consequentia sic probatur. Si testamentum facit, & talem posthumum sibi instituit: testamentū est nullum: quia non potest adiri hęreditas: quia a iure ciuili non est cognitus. Itē, quia posthumus alienus non potest institui. Sed si facit testamētum, & instituit alium, irritatur per querelam: ergo non debuit facere. Ita sentit glos. nostra. Certè in eo, quod dicit, ꝙ posthumus alienus institutus non posset adire hæreditatem, si non esset agnatus: non dicit verum: quia differentia agnatorum & cognatorum est solum in successione ab intestato: ex testamento autem quilibet potest adire etiam extraneus, nedum cognatus. vnde illa remanet ratio dubitandi: quia posthumus alienus non poterat insti-
1 tui. ¶†Oppo. ꝙ posthumus alienus posset institui: vt.l. Gallus. §. ille casus.j. de liber. & posthu. Sol. propter illam regulam, quę erat ꝙ posthumus alienus non poterat institui, fuit facta tota.l. gallus. Nam Gallus prouidit institui posse posthumum alienum: hoc est eum, qui non erat suus, si natus esset tempore testamenti: si tamen nasceretur intra decem menses proximos morti testatoris: & de eo, qui efficitur suus post mortem, loquuntur omnes suppletiones Sceuolæ factæ ad consilium Galli. Lex verò Velleia prouidit, ꝙ posint etiam institui posthumi, qui non erant sui tēpore testamēti: sed efficerētur sui, etiā in vita testatoris. Iul. etiā prouidit in casu difficili; vt. d.l. Gallus. §. ille casus. hodie vero indistinctè posthumus alienus potest institui; vt insti. de boñ. poss. §. posthuma. & no. in. d. §. ille casus. Bar.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata pro uno, prodest omnibus, quando quis petit aliquid fieri, ut rescindi testamentum, uel similia.*
2 *Exceptio tua non interest, admittitur usque ad litem contestatam tantum.*
3 *Querela inofficiosi testamenti est officium iudicis.*

e Si quis ex his. [e] ¶Rescisio facta per iudicem ad petitionem vnius, etiā si eius al's nō intersit, prodest oībus. h.d. ¶Opp. res inter alios acta &c. vt.C. res inter alios acta. per totum. Sol. dicit gl. verū est, quòd nō prodest principaliter, sed p quādā cōsequētiā. Ita dicit glo.

a dicit glo.[a] alibi videt̃ dicere,† ꝙ spāle est in querela: quia sñia lata cum vno, facit ius quo ad oẽs; vt.ꝭ.eo. l.Papi.§.si ex cā. Breuiter Inno. videt̃ dicere, ꝙ vbicunq; aliquis agit, nec petit sibi aliqd dari, sed petit à iudice fieri; vt rescĩdi testm̃; vt hic, vel rescindi sñiam vel cõtractũ, vel sĩlia: tũc sñia lata pro vno, prodest oĩbus. Ita loquit̃ hic, & not. per Inn. extrà de proc.c. in nostra. circa fi. & de accu.c. sup his. in prima gloss.

2 ¶† Quero vsq;[b] ad qđ tps admittat̃ ista exceptio: nõ potes agere: qa tua nõ ĩterest. dicit Inno. in d.c. super his. vsq; ad litẽ contestatã tm̃. & allegat hunc.§.

3 ¶ Quero, vtrũ† querela ĩofficiosi testamẽti sit actio vel accusatio? Gl. dicit, ꝙ nec est actio, nec accusatio: sed quoddã mediũ. & ideo Io. nõ posuit specialẽ cellulã de querela inofficiosi testamenti in arbore actionum. Beruiter arbitror, ꝙ sit officiũ iudicis, ꝙ apparet: quia solũ petitur, qđ à iudice fiat. s. qđ rescindatur, q̃sito illo colore, de quo habuistis.s.eo.l.ij.&.s.l.p xi. Et sic cum verba dirigant̃ ad iudicem, erit iudicis officium; vt dixi in.l.j.de condi.ex lege.

Si quis instituta.

¶ Querela non transmittitur, nisi fuerit preparata: que preparatio intelligitur multis modis in sequen. leg. expresis. h.d. cum.l.seq.

SVMMARIVM.

1 *Filia fœmina, minata fuit fratribus suis de petenda portione hæreditatis: an ex hoc inducatur aditio. Et sic petitio trãseat ad hæredes?*

2 *Querela qui egit, & obtinuit, qđ in dubio nõ uideatur adijsse.*

Quemadmodum.

¶ No. mirabilẽ legẽ qualr̃ querela dicat̃ p̃parata p cõminationẽ, vel denunciationẽ, vel libelli dationẽ. Et sic facit ꝙ ex eo,

1 † qđ filia fœmina, minata fuit fratribus suis de petenda portione hereditatis: ex hac cõminatiõe inducat̃ aditio: & sic transeat ad heredes petitio. In argumẽtum dico, non tm̃ determino.

2 ¶† Quero, an ille q agit querela, eo ipso, qđ obtinuit, videatur esse heres? Gl. hic distinguit quo aĩo interposuit q̃relã: vt si aĩo adeũdi sit heres: aliàs non. In dubio dicit Dy. in.l. Antistius.ꝭ.de acq. her. ꝙ videt̃ velle adire: quod puto verum in querela: secus in eo, qui diceret testamentum falsum, vel nullum: vt.l.cum quidam.ꝭ.de bon.poss.&.C.de rep. here.l.si quis suus.

Papinianus.

¶ Pr̃ noĩe filij, eo inuito, q̃relã istituere nõ põt. h.d. ¶ No. ꝙ q̃relã filius non acquirit patri ipso iure, secundũ ista tpa. sicut nec hæreditatẽ; nisi velit adire; vt.l.cũ ppo nas.C.de hered.instit. Rõ quã ponit tex. non videtur bona[c]: quia ipsius iniuria &c. qa actionẽ ĩiuriarũ põt pater exercere; vt.l.sed si vnius.§.filio.de iniurijs. Ratio ergo videt̃: quia sicut hereditas non queritur patri, nisi filius adeat; vt.l.cũ pponas.ꝭ.de here insti. ita nec querela, que eius est preparatoria.

SVMMARIVM.

1 *Bonorum possessio causa litis agnoscendæ quænam sit?*

Sequenti.

¶ Querela ẽt q est p̃parata, nõ trãsit ad patrẽ, qui bona occupat iure peculij, nõ iure hereditario. h.d. ¶ Ante oĩa

1 † quero, quid vult dicere bonorũ possessio causa ordinãde litis. dicit gl. ꝙ ista, est quedã bonorũ possessio, quã dabat filio emãcipato, q non tribuit ius: sicut nec carboniana & ventris noĩe: & dabat̃ ista bonorũ possessio filio emancipato in signũ. Cum enim non agnoscebatur[d] à iure ciuili, habita ista bonorũ possessione cognoscetur: sicut cũ aliqs dat signum nuncio, vt cognoscat̃ ab eo, cui mittit̃. Docto. vltramõta. dicũt in.l.ij.C.eo. ꝙ hoc est q̃dã diuinatio. Sed hoc vult dicere bonorũ possessio causa litis agnoscẽde: qa filius suus olim nõ habebat necesse petere: cũ rescisso testamẽto, statim est suus de iure ciuili, velit nolit. Emancipatus verò habet necesse petere istam bonorũ possessionẽ cõtra tabu. ad hoc, vt testõ postea rupto, nõ possit dicere; ego nolo istã hereditatem. certẽ istud est magis diuinare. Et videt̃ cõtra casum ꝭ.e.l.§.si ex cã. vbi ille, qui obtinuit in querela potest renunciare hereditati: vt.l. Antistius.ꝭ. de acqui.her. Tene ergo gl. ¶ Quero, cõtra cui⁹ testm̃ iste fili⁹ volebat agere querela? gl.j.dicit cõtra testm̃ aui materni. gl.vlt. dicit, cõtra testm̃ matris. Vide eã. Prima est verior quàm vltima. Nã filius succedit matri p senatus cõsultũ Orficianũ de iure ciuili. & ideo non haberet necesse petere bonorũ possessionẽ cã litis agnoscẽdę.

SVMMARIVM.

1 *Destitisse, qualiter quis dicendus sit?*

2 *Dispositio.l.si ea.C.de accu. quòd habeat locũ in ciuilibus, scilicet quòd dato termino ad agẽdũ, quis posteà nõ auditur.*

Si quis postrem.

¶ Desistẽs semel in hac accusatione, postea nõ audit̃. h.d.

1 ¶† Querit̃, qualiter dicatur destitisse. Rñ. duob⁹ modis. dicit gl. vel destitit aĩo relinquẽdi litẽ, secũdùm formã.l. destitisse.s.ti.j. vel qa in termino ipse actor nõ cõparuit: sicut dicim⁹ ĩ accusationib⁹ criminalib⁹; vt.l.si ea.C.q accu. nõ pos. licet secus sit in actionib⁹ ciuilib⁹: quia actore nõ cõparẽte, circũducit̃ edictũ, & instãtia prima remanet: vt.l. & post edictũ.s.tit.j. Innuit ergo gl. ꝙ eo ipso ꝙ actor est cõtumax in actionibus criminalibus videat̃ de-

2 stitisse. ¶† Itẽ innuit ꝙ.l.si ea.C. qui accusa. non pos. nõ habet locũ in ciuilib⁹, quod no. Istud nõ est verũ: quia in criminalib⁹ cõtra cõtumacẽ, pcedit̃ more priuatorũ iudiciorũ seu ciuiliũ actionũ; vt.l. absentem.ꝭ. de pub.iud.l. inter accusatorẽ. & ibi ad finẽ tetigi. & Inn. in.c. licet in beato Petro. de accu. Et ex hoc sequitur, ꝙ accusatore[e] nõ cõparẽte in termino dato ad pcedẽdũ, seruabit̃ idẽ, quod dicitur in.l.& post edictũ. Pro hoc.ꝭ.de accu.l. libellorũ. in fi. Sed si terminus esset datus ad accusandũ, & qs nõ accusat: postea non auditur[f]: vt.l.si ea.C. qui accus. nõ poss. &.ꝭ. de accus. l. Titia. Et eodẽ modo in ciuilibus nõ daretur terminus ad agendũ: & postea quis nõ audiretur: vt.l.si eo tẽpore.C.de remis.pig. & de inge. & ma.l. diffamari. &.C. vt nemo inuitus.l.j.& per Dyn. in.c. indultum. extrà de reg.iur.lib.vj. tene menti hanc glo.

SVMMARIVM.

1 *Legata ad pias causas minuuntur propter legitimam.*

Testamentum, in quo pauperes sunt instituti, rumpitur præteritione, uel exhæredatione.

Si Imperator.

¶ Dignitas instituti hanc querelã nõ impedit. h.d. Quid si aliquis facit hæredẽ Deum, hoc est, pauperes Christi? dicit gl. ꝙ idem. & allegat dictum Augu. qui dicit: qui pauperes vult instituere, & filiũ exhæredare, aliũ q̃rat pro cõsilio, quàm Augustinũ. Idẽ no. in.l.si qs ad declinãdã.C.de epi. & cle. ex quo

1 habes, † ꝙ relicta ad pias causas minuuntur propter legitimã: & testm̃ rũpitur præteritione, vel exhæredatione: licet sint pauperes hæredes instituti.

Papinianus ait.

Testamentum veterani subiacet querelæ nisi intra annum missionis decesserit. hoc dicit. ¶ Opp. de.l.si instituta.§. de inofficioso.ꝭ.eo.cum.§. sequen. Solu. ibi loquitur in militante hic veterano. ¶ Op. de.l.si.C.eo. Sol. ibi in filiosa.q peculiũ castrẽse habet. hic in pr̃e veterano, in quo cessat peculium. ¶ Op. in authẽ. vt cũ de app. cog.§. sancimus. vbi indistinctẽ testamentũ filiosa. super castrẽse subiacet querelę. De hoc sunt multæ gl. contrariæ. dixi vobis plenẽ in authẽ. ex causa. ideo hic omitto.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio pupillaris directa & expressa, matrem excludit.*

2 *Variatio in eadem instantia, non admittitur in alia instãtia, & inter diuersas personas, sic.*

3 *Pater faciendo testamentum filio, matrem excludit, quod non potest facere filius. & quare hoc sic?*

Testamentũ patris, qualiter dicatur eius testamentũ, & filij?

Sed nec impuberis.

¶ Tabulæ pupillares non subiacent querelæ per se, sed rupto testamento paterno in totum, & ipsæ tabulæ pupillares rumpũtur: secus si pro parte. h.d. ¶ Primò quæro de intellectu huius.§. & in prima particula casus est planus,

1 † ex qua habes, ꝙ substitutio pupillaris directa & expressa matrem excludit in totum. Idem habes hodie extra de testamẽ.c.j. libro vj. & C. de impube. & alijs sub.l. precibus. de vulg. & pup.l. Lucius.ꝭ. ¶ Venio ad ver. nec patris. & quero de ei⁹ intellectu: & potest intelligi vno modo, qđ loquatur de fratre

a ¶ Dicit gl. No. limitationem ad tit. res iter alios acta. quã itellige p Bar. in.l.q repudiantis.ꝭ.e.§. Adde Bal. in l.ij.in.viij.opp.C.q res iu. non noc. & Ang.i.l.si titius. de ꝙ.ob. trãsit cũ Inn. i.d.c.i nfra.ibidẽ. & sic habes hic text. secundũ Bal. & Inno. ĩ locis hic alle. ꝙ exceptio tua non interest. ĩpedit litis ingressum qđ no. Adde Tancre. de cor. in rub. in.ij.parte i.vij.q.inci. septimò q̃ro, aliqs obtulit &c. facit.l. ille à quo.§.si testõ. ad Treb. al's exceptiones posui in.l. vir bon⁹.iud.so. Adde Bar.i.l. mr̃.ꝭ.e.& in l.si vn⁹.§. añ oĩa.s. de pac. & not. Inn. i.c. ex pte. de accu. & i.c. sup his.e.tit. quẽ sequẽdo refert Petr. da Anc. ĩ cle. constõnẽ. de elect. vbi dicit ꝙ est dilatoria. Bar. in.l.si pupilli.§. videam⁹. de neg.gest. Imo. ĩ d.§.si testa. & Bal. hic.

POMATES.

b ¶ Quero vsq;. vide Fely. c. ex parte. iij. col. de test.

c ¶ Non vr̃ bona: posset etiam rñderi alr̃, q̃ glo. dicat, ad.§. filio. hic allegatũ. quòd.§. ille nõ habeat locũ in iniuria illata à coniũcta persona. Casus est hic singularis secundũ itellectũ Bar.i.l. Lucius. so.ma. & ista iniuria facta pq̃relã ĩferẽ à cõiuncta psona: ergo &c. quod tene menti.

d ¶ Nõ agnoscebat̃. vide latè p Ful.i.l. fi.C. vñ legi. & ibi Cy. & pleni⁹ Cy.ĩ l.ij.C.e. & dixi post Fulg. in.d.l.fi.

e ¶ Sequit̃ ꝙ accusatore. Vide Bar. in.l. inter accusatorẽ. ad fi. de pu.iud. & Inno. in.c. licet in beato Pe. de accu.

f ¶ Postea non auditur. intellige vt p Bal. in.d.l.si ea.

Verba Augusti. q̃ transsumptiuè habẽtur in.c. quicũq;. quod est fi. xvij.q. iiij. Alexã. Loseus.

patris teſtãtis, q ſubſtituit pupillo extraneũ turpem perſonam. Vñ nõ põt cõqueri de teſtõ fratris ſui: qa eſt teſtm̃ filij, & nõ fr̃is: & hoc mõ vr̃ intelligere glo. Põt eciã intelligi, vt loquatur de fratre impuberis. q. d. nec frater impuberis dicet inofficioſum teſtm̃ patris, ideo: qa ipſe frater impuberis eſt pręteritus ĩ pupillari ſubſtõne, & ſubſtitutus extraneus eſt turpis perſona. Nam talis ſubſtitutio eſt teſtamentum filij: & ſic ꝓpter p̃teritionẽ factã in ea, nõ irritatur teſtm̃ fratris, ¶ Sequitur verſi. ergo ne frater. Quęro de ei⁹ intellectu. Rñ. & dico, ꝙ loquit̃ de fratre impuberis: qui ſicut nõ põt dicere inofficioſum teſtm̃ patris, ꝓpter pręteritionẽ de eo factã in pupillari ſubſtõne: ita nec ipſam pupillarẽ ſubſtõnẽ põt dicere inofficioſam: quia pater fecit, vt dictum eſt. s̃. de matre. Et hoc verũ, niſi patris teſtm̃ dicat ĩofficioſum ꝓpter ſe, nõ ꝓpter pupillarẽ. ¶ Itẽ in glo. ſuper verb. impuberis. circa prĩ. ibi, vel qua rõne excludit̃ pater. Si habetis, vel qua rõne excludit̃ mater. non ſtat bene: qa repetit idẽ: qď p̃dixerat. Si habetis pater, eſt corrupta gl. quia patri cõtra teſtm̃ ſuummet, vel ĩpuberis, non põt dari querela: iõ debet dicere patruus. de quo di-

1 xi. in ỽ. nec pr̃is ſecundũ vnã lect. ¶ Opp. ꝙ iſta † variatio non debet admitti; vt. l. j. C. de fur. Gl. rñdet ꝙ iõ admittit̃ variatio: quia vere teſtm̃ eſt patris quo ad ordinationẽ. Filij verò, qa de ſua hęreditate agit̃; vt de vulg. & pupil. l. pr̃is & filij. Doc. dicunt aliter, & melius: variatio reprobatur in eadẽ inſtãtia, vel in cõtrarijs: ſed hic ſunt diuerſę inſtãtię: iõ variatio admittit̃. qď tene menti. qď eſt verũ in diuerſis perſonis: ſed in eiſdẽ perſonis eſt verũ, ſi in pr̃ia ſuccubuit vt fuit hic. Simile in. l. Aurelius. §. fi. de liber. leg. ſecus ſi in prima obtinuiſſet; vt. l. j. C. de fur. qď dic, vt ibi In iſto. §. ſi obtinet in. j. q. variat in. ij. qa cõtra diuerſas pſonas. Vel vt veri⁹ loquar, hic nulla eſt variatio ſi bene aduertatur, vt ſtatim dicã. ¶ Op. qui facit aliquid noĩe alterius, nõ põt plus q̃ ille, cui⁹ noĩe facit: vt. l. minor. in fi. s̃. de procura. Sed pupillus nõ poſſet pręterire matrem: ergo nec pater qui ei facit teſtm̃.

3 † Rñ. dico, ꝙ licet pater faciat teſtm̃ filio: nõ tñ facit nomine filij: ſed ipſius patris teſtm̃ eſt: iõ nõ reqritur illa ſolennitas: q̃ requireret̃ in perſona filij: & hoc voluit dicere glo. Probatur per ſimile: creditor vult vendere bona pupilli ſibi obligata: requireret̃ ne illa ſolennitas, quę requireret̃, ſi pupill⁹ venderet? Rñ. non vt. l. ſi pupillorũ. §. j. j̃. de re. eorũ. Nõ em̃ vendidit nomine pupil. ſed vendidit ex iure ſuo: licet rẽ pupilli. Ita hic pater ex iure ſuo facit teſtm̃ pupillo, nõ ex pſona pupilli. Et hoc mõ in pr̃o iudicio matrẽ excludit: in alio iudicio: cõtra fratrẽ excludit cũ ſubſtitut⁹ quia filij teſtm̃ eſt. hoc eſt de hęreditate filij; vt dicit gl. hic, & bñ: & ſic nullo mõ cõtradicit pr̃o dicto. Nã vbiq; dicit teſtm̃ eẽ patris: ſed de hęreditate filij. ſi igitur eſt de hęreditate filij alter frater nõ poteſt cõqueri: quia de illis bonis non debebat habere quartã; vt j̃. ea. l. §. quoniã aũt quarta. ¶ Venio ad vltimum dictum, & op. ꝙ patris teſtm̃ non poteſt reſcindi in totum: quia non poteſt alter filius agere: niſi pro parte ſua; vt. l. mater. j̃. eo. Sol. dicit glo. ſic de facto fuit, nec fuit repulſus; vt. s̃. e. l. poſthumus. in. §. ſi quis ex his. Iſtud dictum gloſ. debet intelligi, quando agebatur cõtra eum, qui totã hęreditatem poſſidebat. Nam ſi ageretur cõtra vnũ, qui poſſidebat dimidiam tantũ: tamen agebatur querela pro ſolido: ſn̄ia lata contra illum altero non citato pręiudicare non poſſet; vt. l. nam ita diuus. s̃. de adopt. & j̃. eod. l. circa. ¶ Opp. de l. ex duobus. §. fi. j̃. de vul. & pup. Sol. rupto teſtõ paterno per querelam rumpitur pupillare; vt hic ſecus ſi per contra tabulas, vt ibi. rationem videbitis. j̃. eod. l. filio.

a ¶ Si qs mortis. De intellectu hui⁹ tex. vide p d. Ia. ĩ. l. iter cętera. de liberis & poſth. dixi poſt Bar. ĩ. l. ita tñ. §. q rogat⁹. j̃. ad Trebel.

Si quis mortis.

[a] ¶ Si quarta cauſa mortis donetur: querela excluditur. h. d. Iſtud hodie corrigitur: quia debet hr̃e quartam iure inſtitutionis; vt in aut. vt cum de ap. cog. §. aliud quoq; capitulum.

Si quis impuberi.

¶ Propter pupillarem ſubſtitutionem filius non habet querelam. h. d. ¶ Quęrit glo. quid ſi ſubſtituit per fideicommiſſum? certe ſecus: quia fidei commiſſum cõtinet grauamen. vnde olim agebat querela: hodie reuocat̃ grauamẽ. Filius ergo per fideicommiſſum nõ poteſt grauari à patre vltra legitimã. nec in bonis, quæ habet filius aliũde: vt. l. cohæredi. §. cũ filiæ. de vulg. & pup. ſecus in veniẽtib⁹ ab inteſtato ipſi impuberi, quos grauare põt. quod dic vt no. per Dy. in. l. j. de vulg. & pup. & p Cy. C. eo. ex tribus. Subſtitut⁹ aũt filio impuberi bñ poſſet grauari in quarta. ſeu legato p fideicõmiſſum: vt. l. ſi Titio. §. fi. cũ. l. ſeq. j̃. de leg. j.

Quoniam.

¶ Facit partẽ, q nõ admittitur ad partẽ: ſed admitti ſperatur. h. d. ¶ In prima parte. §. Pono caſum, quòd quæratur, an in cõputatione legitimæ perſonæ filij exhæredati, faciat partẽ. & rñdetur ꝙ ſic. & adducit̃ ſimile: quia idẽ eſſet, ſi ad partem hęreditatis ageretur poſt intentatã querelã. ¶ In iſto. §. ponit̃ caſus duobus modis. Primò ſi ſunt duo fratres exhæredati, & vnus agit querela & rũpit teſtamẽtũ: alter adhuc non agit: an cõſequatur totam hæreditatem: an partẽ? reſpõdetur ꝙ partẽ tantũ dimidiã: quia licet nõ egerit, alter adhuc agi ſperat̃. ¶ Secũdo modo ponitur ſic, retẽto eodem themate, ꝙ ſint duo fratres; cũ quarta excludat à querela, vnus forte exhæredatus habuit aliquid pro quarta, an alius exhæredatus faciat partẽ? hoc eſt, an in cõputatione illius quartæ, perſona alterius exhæredati faciat ad partẽ. i. ꝙ ſi in hæreditate ſint duodecim centenaria: an quarta iſtius, qui aliquid habuit nomine quartæ debeat habere trecenta: non habito reſpectu ad perſonam alterius exhæredati: an vero centum quinquaginta tantũ; vt ſic inter iſtos duos, quarta totius hæreditatis eſſe debeat? reſpõdetur, ꝙ perſona iſtius computatur. & ita ꝙ non habebit, niſi centũ quinquaginta: quia idẽ eſſet, ſi in petitione hęreditatis ageretur poſt intentatam querelam. ¶ Opp. de. l. qui repudiantis. j̃. eo. Solu. ibi loquitur in eo, qui nõ admittitur, nec admitti ſperatur: quia repudiauit: hic in eo, qui ſperatur admitti. de hoc dicemus plenius. j̃. eo. l. pater filium. ¶ Vltimò ſcias ꝙ iſte. §. eſt hodie immutatus in aliquo: quia debet hodie habere trientem & ſemiſſem: vt in authẽ. de trien. & ſemiſ. §. j.

SVMMARIVM.

1 *Libertates minuunt legitimam.*
Inſtitutus poteſt ex cauſa habere querelam inofficioſi teſtamenti.
2 *Fraus fraude licitè repellitur.*
3 *Subſtitutio uulgaris expreſſa tollit exiſtentiam ſui hæredis non tacita.*

a ¶ Quarta. Vide Bart. ĩ. l. ex facto la grãde. de hęre. ĩſti. cũ cõſ. cxcvij. ad fi. Mod. ĩ aut̃. nouiſſima. C. de ĩofi. teſtm̃ an aũt pri⁹ deducãtur relicta ad pias cãs, vl' relictũ ad cõpẽſationẽ ſeruitiorũ, receptionẽ põit Alex. cõſ. xlv. ad fi. Ant. Ale.

Quarta.

¶ Glo. intricat iſtum tex. qui eſt ſatis clar⁹ de ſe: & breuiter hoc intendit. Quarta intelligitur deducto ære alieno & funeris impenſa, & ſeruis libertate donatis. h. d. primò. Item inſtitutus in primo gradu ex cauſa, habet querelã contra ſibi vulgariter ſubſtitutum, & omittendo hæreditatẽ non incidit in edictum. h. d. Primò ponit vnum edictum. Secũdò format duas qõnes & eas determinat. Tertiò ponit dictũ incõueniẽs, quod ſequit̃ in vna determinatiõe. Quartò dat vnũ remediũ ſeu cõſiliũ cõtra dictũ incõueniẽs. Secũda ibi, ſed an & libertates. Tertia ibi cũ igitur. Quarta ibi, niſi forte. prima pars eſt clara. ¶ Sequit̃ vſ. ſed an & libertates. Iſta pars eſt multũ infraſcata propter gl. quę eſt ſup vb. & nunquid, & in prin. ſui, multis modis legit iſtũ tex. & in fi. Tu legas ſic. & quod hæc particula ſubdiuidit̃. Primò quærit, an libertates minuãt quartã filij exhæredati? Secũdò, an minuãt quartã filij inſolidũ inſtituti. Tertiò ꝓbat p arg. quod minuit quartã filij inſtituti. Quartò rñdet ad alias qõnes. Secũda ibi, & nũquid. Tertia ibi, ideo. Quarta ibi, põt. ¶ In terminis pone caſum. cuidã filio eſt relictũ aliqd & eſt exhæredat⁹, & extrane⁹ inſtitut⁹: ſeruis ſunt relictę libertates. & illud quod relictũ eſt filio deductis ſeruis libertate donatis, ſufficit ad quartam: ſed eis computatis in patrimonio, non ſufficit. Quæritur, an dicti ſerui libertate donati detrahantur de patrimonio: & ſic libertates minuant quartam. ¶ Sequitur ver. & nunquid. In hoc verſic. ſunt multæ varietates. & huius ratio eſt: quia hic eſt dictio ſi, & dictio cũ. q̃ vidẽtur cõiunctiones: & ſic videntur debere reſpicere diuerſas orationes: p quod quidam dicũt, ꝙ hæc dictio cũ, ſuperabundat. Alij exponũt literam, vt patet ex glo. Tu verò ponas, vt cũ, ponat̃ pro qñ. & ſic ſit aduerbiũ tẽporis. & erit litera plana. Pone ergo, ꝙ pater filiũ hæredẽ inſolidũ inſtituit: certis ſeruis libertates reliquit, ita ꝙ filio non remaneat legitima, ſi ſerui computentur in patrimonio. quærit̃ nunquid libertates minuãt legitimã, ſi aliqñ quis filius ſit ex aſſe hæres inſtitutus. ¶ Sequit̃ verſi. & ideo. Hic Iuriſcõſultus ꝓbat filio ex aſſe herede inſtituto p libertatẽ minui legitimã. Quod ꝓbat ſic. Filius ex aſſe inſtitut⁹ nõ habet querelã: quia habet falcidiã. ſed falcidia minuit̃ per libertates, nõ libertates per falcidiã. & ſic cõcludit̃, ꝙ quarta minuit̃ per libertates. ¶ Sequit̃ verſi. põt dici. Hic Iuriſcõſultus rñdet ad vtrãq; quæſtionẽ. Dicit ꝙ ſiue filius ſit exhæredatus, ſiue ex aſſe inſtitutus, libertates minuunt legitimã. & poteſt dici computationem quartæ eſſe minuẽdam deductis libertatibus. h. d. ¶ Sequitur verſi. cũ igit̃. Hæc eſt tertia pars & clara. ¶ Not. primô, ꝙ non poſſunt detrahi duæ quartæ. nam ille qui habet falcidiam, non detrahit legitimã: vt hoc verſi. videbitis. no. j̃. eo. §. meminiſſe.

1 ¶ † Secũdò no. ꝙ libertates minuunt legitimam. Tertiò no. quod inſtitutus ex cauſa poteſt habere querelam inofficioſi teſtamenti. Vltimò not.

2 quod † licitũ eſt fraudem fraude repellere: quia ſi teſtator voluit defraudare filium ſuum, potuit omittere ex teſtamento: & habere abinteſtato. ¶ Opp. quòd libertas non minuat falcidiam; vt. j̃. de fideicomm. lib. l. decem, & ad legem fal. l. ſi ſeruus. & l. ſeq. Sol. hic loquitur quando hæres eſt rogatus manumittere: ibi quando alius, quo caſu ſerua diſtinctionem illarum legum. ¶ Opp. in authẽ. de triẽ. & ſemiſ. §. prohibemus. Solu. glo. ꝙ hæc lex in hoc hodie corrigit̃: quia libertates non minuunt legitimam. Sed hoc poſito inſurgit quæſtio. Pone ꝙ multi ſerui ſunt manumiſſi in teſtamento, ſi vnius

libertas reuocaret: ille ad quartã sufficeret cui⁹ libertas reuocabit. Gl. remittit ad. l. generaliter. §. quid ergo. j. de fideicõ. li. vbi tex. distinguit: φ ille preferatur, q prior est noĩatus. ¶ Venio ad ver. cũ igitur. hic dicit, φ repudiet institutus emancipat⁹: & si substitutus adibit, cõtra eũ aget q̃rela: & libertas irritabit. ¶ Cõtrà: imo vr̃, φ filius institutus debeat agere ad supplemẽtũ, vt. l. oĩmodo. C. eo. vel debeat remoueri oẽ grauamẽ, p. l. q̃m in prioribus. C. e. So. gl. ma. hic in fi. ibi, vel dic: agit q̃rela &c. Voluit hic tãgere: & dicit, φ iõ nõ agit ad supplemẽtũ: qa ille nõ est cõtra quẽ agat: cũ ipse sol⁹ sit institutus. Videte certè ẽt cõtra legatarios posset agi ad supplemẽtũ: vt. l. si libert⁹. §. libert⁹. s. de bo. li. dixi plenè ĩ. l. ĩ quartã. j. ad le. fal. Sed qa hic legatarij erãt serui libertate donati, quorũ libertas p legitimã nõ minuit: iõ hic nõ poterat agi ad supplemẽtũ: nec cõtra heredẽ: nec cõtra legatarios. meritò ergo absq; dolo hęreditatẽ repudiat: vt excludat fraudem testatoris defuncti. ¶ Ad illud, qđ dr̃, φ oẽ grauamẽ debeat remoueri. dico φ hodie est verũ p iura noua: vt dixi in p̃cedẽti cõtrario. & iõ cõsiliũ hui⁹ leg. nõ esset hodie necessariũ. ¶ Quero hic loq̃r de filio emãcipato. qđ de filio in p̃tãte? ¶ Et primò videam⁹, q̃n sunt relictę libertates p fideicõmissum. dicit gl. certè idẽ: qa ipse filius repudiabit, vel abstinebit se: & substitut⁹ adibit. & sic cũ libertates fideicõmissariæ depẽdeant à substituto, irritabunt p q̃relã: & sic libertates nõ debebunt. sed si substitutus repudiaret: tũc filius remaneret suus hęres ipso iure: quod sufficeret ad confirmãdũ libertates: vt. l. cũ quasi. §. sed & si suus. j. de fideicõ. li. & sic isto casu grauabit fili⁹. Sile in. l. si debitor. ad. l. fal. Hoc qđ dicit gl. φ isto casu, si substitut⁹ repudiat, fili⁹ remaneat su⁹ hęres, substituto repudiante de iure ciuili, sed nõ est verũ de iure p̃torio: vt statim dicã. imo poterit possidere ab ĩtestato hæreditatẽ: & libertates nõ valebũt. ¶ Secũdò q̃ro qđ in libertatibus directis, si ponam⁹ filiũ in p̃tãte institutũ? Quidã dicũt, φ illę valẽt incõtinẽti: & hoc opat̃ existẽtia sui hr̃dis. allegat gl. j. de manu. test. l. testamento liber. melius in. l. sciendũ. e. ti. p hoc facit iste tex. à cõtrario sensu: qa cũ loquat̃ de emãcipato: ergo sec⁹ in suo. Cõtrariũ tñ dicit gl. & multũ no. φ idẽ sit in suo, qđ in emãcipato. ĩ casu p̃posito. Nec ob. existẽtia sui heredis: qa q̃n testator substituit filio vulgariter, facit de necessario volũtariũ: & sic existẽtia sui hęredis nihil opat̃. ¶ † ¶ No. φ existẽtia sui hr̃dis tollit̃, dũ substituit̃ filio vulgariter de hoc ẽ cas⁹ ĩ. l. si fili⁹ hęres. j. de li. & posth. & si qs omisc. cã test. l. j. §. q sunt ĩ p̃tãte. Facit de hære. ĩsti. l. Corneli⁹. dixi plenè ĩ. l. si fili⁹ q p̃ri. de vulg. & pup. ¶ Et p̃dicta intelligas de vulgari expssa: secus ĩ vulgari tacita. Nã illa nõ facit desinere existẽtiã sui hæredis. qđ apparet: qa ĩ eo, cui substituit̃ pupillarit̃, ĩ qua est tacita vulgaris, existẽtia sui hęredis opat̃. vt. d. l. si fili⁹, q p̃ri. & l. Iul. al's, si pupill⁹. de acq. hęre. & l. p̃r. de priuil. cre. Remaneret ergo, φ tã in suo, q̃ in emãcipato: tã in libertatib⁹ relictis p fideicõmissum, q̃ directo, sit idẽ: vt filio abstinẽte dependeat à substõ: & sic grad⁹ substitutionis irritet̃ p q̃relam. ¶ Sed cõtra hoc op. si filius est substitutus in primo gradu, nõ põt cõqueri de secũdo: vt. l. si posthumus. §. quod vulgo. j. de libe. & posth. qđ apparet. Nã ad secũdũ gradũ nõ vadit hęreditas, nisi eo volẽte. Pręterea nõ est exheredat⁹, nec p̃ exheredato habet̃: ergo nõ habet q̃relã: vt. l. oĩmodã. C. eo. Huius timore dicũt qdã, hic fuit exhæredat⁹ à substitutione. Ista est diuinatio. vñ alij, vt Azo, exponunt hic querelã, id est, cõtra ta. Tu di[illegible], vt text. iacet p̃priè. licet eñ filiũ directo non exhæredauerit: tñ eum in effectu exheredauit: vñ habet q̃relã. Nec obst. si dicas, φ hęreditas nõ vadit ad substitutũ, nisi eo volẽte: nã ipse repudiauit hęreditatẽ ex testamento, non simpliciter: & sic vult eam habere ab intestato. & hoc facit leg. permittente: vt fraudem excluderet. Barto.

SVMMARIVM.

1 Querela inofficiosi, non nascitur ante litem contestatam.
2 Datũ cã cõditionis implendæ, imputatur in legitimam.

Si conditioni. ¶ Datũ cã cõditiõis implẽdę in legitimã

1 imputat̃, & q̃relã excludit. h. d. ¶ No. φ † q̃rela non
a nascit̃ ante aditam hęreditatem. sile in. l. scimus[a]. C.
2 e. & j. de cõtra ta. l. filiũ. ¶ Secundò no. φ datũ causa cõditionis implẽdę cõputat̃ ĩ legitimã. ¶ Opp. de. l. id aũt. & l. quod autẽ. j. ad. l. fal. Sol. aliud in fal. aliud in debita iure naturę. Rõnẽ dixi in. l. in quartã. & ibi tãgit gl. j. ad. l. fal. Cõtrà: qa ẽt legitimã debet hr̃e iure instõnis: vt in. §. aliud quoq; capl'm. ĩ authen. vt cũ de ap. cog. So. dico, φ aliqd debet hr̃e iure ĩstitutionis hodie. & si illud habet modicũ: tũc cõputabit ĩ legitimã qcqd habet quolibet alio ti. & sic ĩ hoc hęc lex nõ corrigit̃. ¶ Op. d. l. oĩmodo. C. e. so. Fateor. φ in istis legitimis est hoc immutatũ, φ licet
b iudiciũ defũcti agnoscat: tñ p hoc nõ repellit̃,[b] quin possit petere supplemẽtũ legitię. Tu dic, qđ meli⁹ facit ad istud contrarium. l. si quando. §. & generaliter. C. eo. quã leg. omnino vide.

SVMMARIVM.

1 §. Vñ si quis. hodie correctus in legitima debita iure naturæ.
2 Item quòd sit correctus in trebellianica, quatenus loquitur de filijs primi gradus. nu. 2.

Vnde. ¶ Grauat⁹ de restituẽdo post certũ tp̃s, fruct⁹ medij tpis, sibi ĩ legitimã cõ
c putat. h. d. ¶ Op. de. l. iubem⁹. C. ad Treb. dicũt qdã: ibi loq̃r ĩ filijs primi gradus: hic ĩ vlteriorib⁹. Hęc est vera ĩ se: sed qa istud ẽ diuinare: iõ gl. hic, & ĩ leg. cõtraria dicit, φ fuit hic rogat⁹ restituere post certũ tp̃s: ibi post tp̃s ĩcertũ. & sic dicit istũ. §. p̃cedere ho
1 die. & assignat gl. rõnẽ, vt ĩ ea. ¶ Breuit† ego credo, φ ĩ legiĩa debita iure naturę sit hodie correctũ. qa eã debet hr̃e ex substãtia hęreditatis, nõ ex fructib⁹: vt. l. scim⁹. §. repletionẽ. C. e. & ibi auẽ. nouissima. Itẽ
2 puto, φ hęc lex sit correcta † ĩ Treb. p̃ut loq̃r de filijs primi grad⁹: qa tex. ĩ. d. l. iubem⁹. dicit, φ nõ p̃nt cõputari fruct⁹ in Tre. liberis primi grad⁹, ẽt si expssè hoc testator dixerit. sed magis ẽ hic expssè dicere, q̃ tacitè, limitando certũ tp̃s: ergo &c. Preterea gl. hic multũ ponderat φ tex. dicit, post certũ, tp̃s. sed certè hoc mihi non vr̃ ponderandum. Non enim ex se nouit Iuriscõsultus: sed ex regula generali, quę est, fructus in falcidiam imputari. hoc apparet hic, dum dicit fructus eñ solẽt &c. sed ab illa gñalitate excipiunt̃ liberi primi gradus. ergo. &c.

Si quis irritum. ¶ Potest quis eligere vtrum dicat nullum, vel inofficiosum. h. d. Bar.

SVMMARIVM.

1 Excipiens de querela contra testamentum, concludere debet iudici, sicut concluderet in libello.

Si filius.[d] ¶ Ius rescindens potest in modum contradictiõis proponi. h. d.
e No. hunc casum[e]. ¶ Quero qd est hoc dictũ in modũ cõtradictionis. Gl. ponit duas lec. Primò si. in modum exceptionis. Et aduerte, † in hac exceptiõe de
1 bebat cõcludi iudi. vt petat̃ testm̃ rescindi: sicut cõcluderetur in libello, in quo p̃poneret̃ principaliter querela. & hoc p̃bat tex. in fi. dũ dicit: queãdmodũ ageret &c. Et oĩa ista p̃nt adaptari ad petitionem restõnis in integrum, vt dixi in. l. nam posteà. §. si minor. j. de iureiu. ¶ Alio modò exponit gl. in modũ cõtradictiõis. ĩ. recõuẽtiõis: secũdũ hoc hr̃et necesse alium libellũ dare principaliter: & esset dr̃ia inter hũc modũ & p̃cedentẽ: qa hic essent duæ ĩstãtię, duę litis cõtestatiões, & duę sñię, secũdũ qđ fit ĩ cã cõuẽtionis & recõuẽtionis: vt vidistis in. l. qui prior. s. ti. p̃xi. Scđm alium modum esset vna instãtia tm̃, vt dixi plenè ĩ. l. nã & postea. §. si minor. hęc lex nõ placet: qa tex. dicit, φ hic nõ est petitum: sed est cõtra dictum ad similitudinem petitionis. vt in tex.

SVMMARIVM.

1 Fisco applicatur, quod ab indigno aufertur.
2 Humanum est peccare: diabolicum perseuerare.
3 Sententia lata contra absentem, uidetur lata magis ratione contumaciæ, quàm ob malam causam.
4 Delictum unius non nocet alteri.
5 Filius grauatus de restituendo purè, non detrahit, nisi unam quartam: sub conditione duas.

f Meminisse. ¶ Quod aufertur ab indigno,[f] applicat̃ fisco. Item
g indignus est contra quem præsentem[g] sententia in

Prima Barto. sup. ff. vete. X

a ¶ In. l. scimus. Et ibi per Bald. de ratione differentię ĩter q̃relam & contra tab. quo ad hoc, & per Bar. ĩ. l. illud. de contra tab.

b ¶ Non repellitur. Et φ nõ repellat̃, tenet etiam Ioan. An. in. c. officij. de testa. & quod plenè no. Bald. in. l. liber. C. de op. lib. & tex. in. l. scimus. in princi. C. de inoffi. test. & Bal. etiã in d. §. & gñaliter. & in. l. oĩmodo. eod. titu.

POMATES.

c ¶ V. iubemus. Vide Ro. cõsi. xxv. in iij. col. Oldra. cons. cxxxj.

c ¶ L. iubemus. Et similiter in Trebel. in filijs primi gradus. adde tex. in. d. l. scimus. in princi. & ibi Bal. p Iac. de bel. vltra alios ĩ fi. §. repletionem. per gl. & doc. in. l. in fideicom. j. ad Trebel. & quod le. & not. in auẽ. nouissima. C. de inoffi. testa. Ioan. an. post Abb. Ant. ĩ. c. Ray. in gl. pe. de testa. sequit̃ opi. gl. in. d. l. iubemus. & refert. Imol. in. d. l. in fideicõ. & p Imol. aliqd post. Ang. in l. centurio. in. iij. colum. de vul. & pupi. & Bal. in. l. iubemus. C. ad Treb. quid in legitima parentũ, vide Bal. in repe. c. si pater. de testa. in. vj. Adde Romi. consi. ccxxix.

POMATES.

d ¶ Si filius. vide multa, q̃ p istũ tex. accumulat Fel. in c. fi. iij. co. de rescri.

e ¶ Casum. sed pone φ fili⁹ est conuẽtus à scripto hærede, & nõ apposuit querelam, & succubuit in petitione hereditatis: an in illo iudicio possit p̃ponere q̃relã Bal. no. φ nõ in. l. perẽptorias. ĩ. ij. co. ĩ. v. q̃ro dicitur hic. C. sen. resci. non pos.

f ¶ Ab ĩdigno. Et dũ hic dicit̃, φ ilud φ auferẽ ab indigno applicat̃ fisco intellige si erat indignus propter delictum. secus si erat ex eo tantum, quia fecit contra bonos mores. tex. no. ĩ. l. j. in v. ne ĩ his. C. de sec. nup. & ibi Bal. in. iij. col.

g ¶ Quę p̃sentem. & vide de hoc. no. p Bal. ĩ auẽ. sex cã. xj. col. de libe. p̃te.

a ¶Cõtra abſẽtẽ.cõ
dẽnatꝰ ĩ abſẽtia, ꝑ.
ſumit potiꝰ ꝓpter
cõtumaciã, q̃ iuſti
tiã p Bar.in.l. ſi iõ.
j. de euict.dicit tñ
Bal.in.l. ſancimus.
in princ.C.de iudi.
per illum tex.ꝙ cõ
tumax nunq̃ p̃ſu-
mit hr̃e iuſtã cãm.
Et duobus modis
iſtd no.limita ſecũ
dũ Bal.in.l.ij.ĩ vlti.
col.in ver.hoc mõ.
C.quib.res iu. non
not. Itẽ limita niſi
appareat de ꝓba-
tionibus:quia tunc
p̃ſumit lata ꝓpter
malã cãm.gl. & ibi
Bal.in.l.ij.C. de cõ
tra.iu.tu. Adde qñ
potiꝰ p cõtumaciã
q̃ p malã cãm ſnĩa
lata contra abſentẽ
præſumatur, Ro.
conſi.cccxxix.

b ¶Delictũ vnius.
cõtrariũ videt no.ĩ
l.ſi nõ ſortẽ.§.hęre-
di.in fin. de condi.
inde.per Bart.

POMATES.

c ¶Vltimò gloſ.de
iſta.q.vide Bart.&
Alex.ĩ.l. cohęredi.
§.cũ filiæ.de vulg.
Alexã.l.in rõne.§.
qd vulg.ad le.falc.
& conſi. clxxxiiij.
circa primũ dubiũ
in.vij.col.ij.vol. Et
pro iure canonico,
qd eſt hic relatũ p
Bar. dicit ſe conſu-
luiſſe,& obtinuiſſe
Iaco.d.§.cum filię.
Vide etiã Alex.cõ
ſi.iij.in.ij.co.iij.vol.
Cuma.cõſi.xxv.in
ij.col.& cõſi.xxvj.
Oldr.cõſi.xcix.ad
fi.& cõſi. cvij.in.ij.
col.ĩ prĩ.&.clj.in.j.
q.& cõſ.ſeq.ĩ.ij.co.
Alex. cõſ.lxviij.in
j.co.iiij. vol.Bar.cõ
ſi.vj.&.xij.ĩ fi.cõſi.
xxj.ij.co. & conſil.
xliij.liij.lxiij.& cõ-
ſi.vlti.glo.c.q̃dã.ij.
diſt.Ro.cõſ. cxxx.
&. clxxxv. ccvj.
ccxiiij. &. ccclj.
Cardi.conſi.xcj.in
j.colum.

d ¶Si qs impubes.
ceſſat querela.limi
tat Bar.ã.l.j.ĩ prin.
C.de inoffi.dona.

POMATES.

e ¶Si ex cauſa.vide
Barb.conſi.ccj.

querela profert.h.d.¶Diuide.Primò ponit vnum
dictum.Secũdò ponit vnam limitationẽ ad decla-
randũ quis ſit indignus. Tertiò ponit aliam limita-
tionem ad declarandũ,quid perdat indignꝰ. Secũda
1 ibi,ſed ei. Tertia ibi,eo autẽ.¶Not.†id,qd aufert
ab indigno,applicat fiſco.Dicit gl.& alibi nõ repe-
2 rit meliꝰ.¶Scdò not. † ꝙ humanũ eſt peccare:dia
3 bolicũ eſt perſeuerare.¶Tertiò no. † ꝙ ſnĩa q̃ fert
a cõtra abſentẽ[a],vr magis lata rõne cõtumacię, q̃ ꝙ
malã cãm habeat:qd facit ad multa.¶Vltimò no.
4 †ꝙ delictũ vniꝰ[b],nõ nocet alteri. ¶Op.ad finẽ.hic
b dicit,inſtitutꝰ agit q̃rela.cõtra:quia ĩſtitutꝰ nõ põt
agere q̃rela:vt.l.oĩmodo.C.eo.Sol.dicit gl.ꝙ hic ha
bebat ſubſtitutũ:& ſic repudiauit: vt ad ſubſtitutũ
veniret ſecundũ ea, q̃ vidiſtis in.§.quarta. Iſtud eſt
diuinare.& ideo pone,ꝙ erat inſtitutꝰ ꝓ pte, q̃ non
faciebat legitimã. Vel erat tãtũ grauatꝰ,quòd ad le-
gitimã nõ ſufficiebat illud,qd remanebat: vñ agit
q̃rela.Hodie verò nõ ageret q̃rela,ſed remoueretur
omne grauamẽ:vt.C.eo.l.qñ in priouibꝰ.¶Vltimò
c gl.[c] inducit hũc tex.†in ar.ad q̃ſtionẽ, quòd nõ poſ
5 ſint detrahi duę quartę.In eo,quod dicit in fi.id qd
iure fal.põt habere,ſolũ debet pdere.No.ꝙ dicit ſo-
lũ:& ſic non detrahit legitimã.ꝓ hoc.j.ꝓxi.§. &.s.
ea.l.§.quarta.&.j. ſi cui pluſq̃ p.l.fal.l.j.ĩ fi.Glo.di-
ſtinguit.aut eſt rogatꝰ de reſtituẽdo purè, & nõ de-
trahit,niſi vnã quartã. Aut de reſtituẽdo ſub cõdi-
ctione:tunc detrahit duas.& iſta opi. eſt approbata
de iure canonico.incip. Ray.&.c. Raynal.extrà de
teſt.licet nõ videat vera de iure ciuili:vt aut.de reſt.
& ea q̃ parit.§.quãobrẽ.C. cõia de leg.aut.res q̃.ad
Treb.l.iubemus.tñ ita obſeruat, ꝓut decretales di-
cũt.Sed vbi qs eſſet rogatꝰ de reſtituẽdo incõtinẽti
illas decretales,nõ ſeruarẽ. Et ſic pluries cõſului:qd
ſępe accidit,qñ diſpoſitio nõ valeret iure teſtamẽti,
& eſt appoſita clauſula,ſi nõ valet iure teſtamenti,
valeat iure codicillorũ &c. Tũc enim ſi teſtamentũ
nõ valeat aliqua rõne:forſan, quia in eo nõ ſunt te-
ſtes:vel alia rõne nõ valeat:videt voluiſſe,ꝙ hæredi
tas reſtituatur venientibꝰ ab inteſtato ſtatim:vt no.
in aut.ex cauſa C.de lib.pręte.& ſic non detrahere-
tur,niſi vna quarta.Bar.

SVMMARIVM.

1 *Querela non competit,ubi quis habet aliud remedium.*
2 *Exceptio,tua non intereſt.uel,tibi non competit ius. impedit litis conteſtationem.*
3 *Quartas plures quis non habet.*

Si quis impubes. ¶Quarta ex con
ſtitutione diui pij
excludit querelam.Item,qui in querela ſuccumbit,
nõ perdit quod ei aliunde, q̃ ex teſtamẽto debetur.
1 h.d.¶No.†ꝙ vbi habet locum aliud remediũ, ceſ-
d ſat q̃rela[d].Simile in.l.maximum vitium.C.de libe.
2 præte.& inſti.eo.§.tam autẽ.Ex hoc no.†ꝙ iſta ex-
ceptio:ibi nõ competit actio, vel ius agendi:impe-
dit conteſtationem:vt ibi.& puto non admittẽdum
&c.dixi in.l.nã & poſteà.ĩ prin.j.de iureiurã.¶No.
3 etiam,quòd†quis non poteſt habere plures quartas,
vt dixi in pręcedenti.§.&c.Bar.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamẽto reſciſſo p querelã,legata debẽtur per authẽ.ex cã.*
2 *Sententia lata contra hæredem omnibus præiudicat.*

e Si ex cauſa.[c] Reſciſſo teſtõ,nõ debentur
legata,vel libertates & ſolu-
ta repetunt.ſed libertates debent, ſi poſt q̃nquẽniũ
agat,vel etiã antè,ſi ſunt directo relictę. ſed pretiũ
1 pro eis p̃ſtabitur.h.d.cum.l.ſeq. ¶†Not.ꝙ reſciſſo
teſtõ nihil debet ex his,q̃ in eodem relicta ſunt. qd
hodie eſt correctũ p aut.ex cã.licet in hoc ſint ĩfini-
2 tę opiniones,ego tñ teneo gl.¶Scdò†no.ꝙ ſenten
f tia lata cõtra hęredẽ,pręiudicat omnibꝰ.[f] ¶Contra
hoc op.de.l.j.j.de excep.rei iud.Sol. dicit gl.hic fuit
actũ querela:ibi fuit dictum nullum. & poſſet eſſe
ratio huius:quia in querela aliquid facit iudex:quia
reſcindit:cum verò dicit nullũ:nihil facit iudex,ſed
declarat quod eſt,vel fuit ibi pronunciatum contra
legatariũ:cuiꝰ principaliter nõ intererat.hic contra
hæredem,cuius principaliter intereſt.& iſta tenent
doc.¶Op.de.l.virilis.§. ſi adierit.j.de leg.pręſtan.
Sol.aliud in contra tab.aliud in querela.¶Vlterius
hic dicit,quòd repetit ille, qui obtinuit. Contrà.C.
de peti.hęre.l.fi.Sol.intellige iſtam ſecũdùm illam.
Vltimò no.quòd hic dicitur de quinquennio.quod
declara:vt. C.eo.l.ſi quis filium.

SI pars. ¶Vbi ſunt diſſonę,ſeu diuerſę
ſnĩæ,pręualet ea quę eſt pro te-
ſtamento.hoc dicit.

illud. ¶Qui aliquid percipit ex teſtõ, exclu
dit à querela,niſi alij reſtituat.

ETiam. ¶Qui ſuccũbit in quere-
la,nõ perdit id,ꝙ extra te-
ſtm̃ capit.h.d.¶Quæro,qd de donatiõe
cauſa mortis.In gl.ſunt opi.Breuiter dic
idem:quia ex teſtamento non capitur.

NIhil intereſt. ¶Siue qs agno
ſcat relictũ ſibi
directò,ſiue p cõſequentiã:repellit à q̃re-
la.h.d.¶No.nõ eſt differẽtia ſiue relin
quat directò,ſiue p cõſequẽtiã.Opp.de.l.iij.§.j.j.de
leg.p̃ſtan.Sol.vt.in gl.¶Op.j.ea.l.in fi.Sol.vt ibi.

Sed cum filius. ¶Petitio ſine effe-
ctu nõ remouet filiũ
à q̃rela.h.d.Tene menti iſtũ caſum,& no.quod dixi
in ſummario.¶Sed iuxta hoc quero,quid ſi cœpit
petere legatũ,& pẽdet iudiciũ:vel eſt perempta in-
ſtantia,vel ipſe deſiſtit ſua ſponte? Rñ.remouebitur
à querela.nam vt text. hic dicit agendo, approbat
teſtm̃.& quia in quęſtione ꝓpoſita,nõ eſt repulſus
facto hæredis,vel teſtatoris:ſed proprio facto.

Filius. ¶Quod alicui p cõñtiam q̃ritur abſ-
q̃ facto ſuo,eum nõ remouet à quere-
la.h.d.¶Opp.s.e.in prin.Sol.hic cõſecutus eſt per
conſequentiam abſq̃ aliquo ſuo facto.ibi verò inter
uenit factum ſuum proprium.

g TItia.[g] ¶Rupto teſtõ per q̃relam,non
debẽtur legata ex vigore repeti-
tiõis factæ ab inteſtato.h.d. ¶Primò q̃-
ro,dr hic,ſi ſoror cẽtum &c.de qua ſoro-
re loquitur? dicunt quidam de ſorore teſtatoris:qa fi-
lij inſtituti erant turpes perſonæ. Mirabilis opin.
eſt iſta,qd ꝓpter turpitudinem in ſucceſſione præ
feratur ſoror filijs:ſed gl.non placet:& meritò:qa tur
pitudo nõ repellit filiũ à ſucceſſione,niſi ex cauſis
exp̃ſſis:vt in aut.vt cũ de ap.cog.§.aliud quoq̃ ca-
pitulum.quę cauſę debent hodie exprimi à teſtato
re. Vnde intelligas de ſorore ipſius filiæ inſtitutæ, q̃
erat pręterita,vel exhæredata.¶Quæro quid ſi te-
ſtm̃ pronuncietur nullum,ex alia cã, q̃ inofficioſi?
Certè dicit glo.& benè:tunc dicta clauſula opat,&
habet ſuũ effectũ.ita qd veniẽtes ab inteſtato tenẽ
tur,vt.l.ſi ꝓcurator.aliàs incipit,ſi patroni.l.fi.j. ad
Trebel.&.C.de fideicõ.l.eã quã.& de cõdi.l. fi.Ho-
die tñ cũ per q̃relã nõ irritat teſtamẽtum quæſito
colore dementiæ:ſed quaſi cã inſerta nõ fuerit vera,
vel non fuerit probata ab hęrede,vt dixi.s.eo.l.iiij.
& in aut.ex cã.C.de libe.præte.Puto ꝙ iſta clauſula
operet effectũ ſuũ,etiã teſtamẽto reſciſſo per q̃relã.
De effectu iſtius clauſulę dixi plenè in.l.j.j. de iure
codicillorum.

f ¶Præiudicat oĩbꝰ.ſed qd ſi hæres fuit ꝓnunciatꝰ indignꝰ? dic ꝙ nõ pręiudicat ſcdm Bal. in.l.ij.ĩ prin.qui.res iud.nõ noc.ſed qd in ſnĩa lata contra hæredes in fauorẽ creditoris? vide imo.ĩ.l.filiuſfami.§. diui.in fi.& qd ibi Bar.ff.de lega.j.

g ¶Titia. ꝓ limitatione huius leg.vide Bar. & Pau.de ca. in.l. ſi patroni.§. fi. ad Trebel.ff.

SVMMARIVM.

1 *Filiorum cauſa eſt prima in ſucceſſione contra teſtamentum, ſicut ab inteſtato.& in repe.nu.7.*
2 *Paria ſunt filios non extare,& extare,ſed eſſe excluſos.& in repe.nu.7.&.9.&.nu.11.*
3 *Pater contra teſtamentum filij emancipati,quando habeat cõtra tab.& quando querelam.& in repe.nu.8.*
4 *Succeſſorium edictum, quôd habeat locum in querela, inter perſonas eiuſdem,uel diuerſi gradus.*
5 *Præteritio matris,& lineæ maternæ cur habetur pro exhæredatione,non patris?& in repe.nu.10.*
6 *Legitima parentũ,quòd hodie ſit aucta,ſicut legitima filiorũ.*
7 *Præteritio patris,quando filium teſtatoris eum præcedit,habetur pro exhæredatione.*
11 *Proximior quando non admittitur in ſuccedendo,an habeatur perinde ac ſi non eßet.*
12 *Querela ſi duobus æqualiter competat,ad quam admittãtur, quorum unus præmoritur,an faciat partẽ alteri?*
13 *Excluſus qui non facit partem,an habeatur pro mortuo.*
14 *Matrem & fratres habens,ſi extraneum inſtituat,& matrem in re certa, & illa agat ad ſupplementum legitimæ,*

quanta

quanta sit legitima.

15 *Ius accrescendi quomodo habeat locum inter coniunctos coniunctione legali.*

16 *Agere ad supplementum legitimæ est successio particularis.*

17 *Ius accrescendi non habet locum inter eos qui uocantur diuerso iure ex diuersis dispositionibus.*

18 *Clausula posita in institutione. Et prohibeo quod plus petere non possit: uidetur prohibere ius accrescendi.*

Testator potest prohibere ius accrescendi.

19 *Actio surrogata sapit naturam eius in cuius locum surrogatur: quando ad diem surrogatur.*

20 *Si unus ex tribus filijs sit exhæredatus: an alij debeant habere integrum triẽtem.*

21 *Quando portio exhæredati accrescit partibus, legitima institutorum erit semis persona exhæredati computata.*

22 *Successorum edictum quòd habeat locum in iure agendi ad supplementum legitimæ.*

23 *Successorium edictum & ius accrescendi quando habeat locum in que rela inofficiosæ donationis.*

PAter filium. In successiõe cõtra testm̃ filiorũ causa est potior ꝙ causa parentũ. qbus exclusis parẽtes admittuntur: licet turbato ordine eis successio debeaẽ. h. d. Primò ponit thema ad quęstionem. secundò r̃ndet ad illam. tertiò format vnam aliã qõnẽ. quartò r̃ndet cuidam tacitę obiectioni. secunda ibi: in qõne. tertia ibi, ꝙ si cõtra. quarta ibi: nã & si. j. prin.

1 l. sequentis. ¶ Not. † quòd sicut in successione ab intestato: ita in successione contra testm̃ causa filiorum est prima. Scd'ò not. ꝙ

2 † paria sunt filios non extare vel extare & exclusos esse. Tertiò not. illud qđ dicitur turbato ordine &c. ¶ Oppo. videtur ꝙ pater contra testm̃ in filij emancipati habeat contratab. & per cõsequens nõ querelã: qđ est auxiliũ: subsidiariũ vt. l. j. §. fi. si à pa. quis fue. ma. Huius timore Azo exponit hic querelam, id est cõtratab. idẽ not. in. l. contraria, hoc sequebaẽ Iaco. butr. Alde. verò dixit patri præterito dari querelã. & sic tex. stat ꝓpriẽ. & dicebat ꝙ illo casu cõcurrit querela cum cõtratab. quę opi. nõ placet. Si eñ in filijs quorũ causa est potior, nõ habet locũ querela vbi habet locũ aliud remediũ: ergo multomagis

3 in patre. Ego † verò dico sic quòd hic habet locũ q̃rela propriẽ vt tex. sonat. nam q̃n patrẽ nemo præcedit: tũc præteritus habet cõtratab. vt in leg. cõtraria. sed q̃n eũ ꝓcedit filius, præteritio patris habetur pro exhæredatione: ideo habet locũ querela: vt hic infrà declarabo in. iij. contrario. ¶ Sed contrà: quia filijs exclusis à patre vincente in querela, deducitur res ad causam intestati: sed in causa intestati, successio filiorũ est potior: ergo filij habebunt hæreditatẽ, non pater. Alde. fatebatur contrarium. arg. pro eo. s. eo. l. posthumus. §. si quis ex his. Bul. contrà, per. l. qui repudiantis, in prin. j. eod. & per. l. si non mortis. §. fi. j. eod. Sed ad illas r̃ndetur per Alde. vt habes in glo. & istam opi. Alde. sequebatur etiam Iac. bu. Idẽ videẽ sentire glo. j. eod. l. si nõ mortis. in fin. & ego puto opi. Bul. esse verã, primò per istam leg. quę dicit patri dari q̃relã: & ipsum posse suã intẽtionẽ ĩplere. Sed si patri nõ deberetur hereditas ab intestato: posset ab initio repelli hac exceptione: malè agis, qa tua non interest, vt j. l. ꝓxi. & l. mater. j. eo. ergo non potuisset implere suã intẽtionẽ cuius cõtrariũ dicit tex. Preterea in. l. nam & si dicitur hereditatẽ patri deberi. Preterea probatur per. l. qui repudiantis. in prin. s. eo. Nec est bona r̃nsio. aliud in excluso per repudiationẽ: aliud in excluso per s̃niam: qa ille, qui acquieuit s̃nie, videtur consentire: vt. l. ab eod. C. q̃uo & q̃n iud. & de re iud. l. ad solutionẽ. & d. l. si non mortis. in fi. qa eadẽ ratio debet esse partis quo ad partẽ, quæ est totius quo ad totũ. Si tamen teneremus opi. glo. ꝙ hic agereẽ per contratab. non esset dubium, ꝙ filij excluderenẽ: vt dicit glos. ¶ Tertiò opp. de. l. si quis filio exhęredato. in prin. j. de inust. test. Huius timore sunt hic duæ difficiles opi. Dicunt quidã, ꝙ exclusis filijs admittiẽ pater, qui est in eodem gradu cum filijs: licet in diuerso ordine. non ergo esset idem in auo, vel proauo. ¶ Et ex hoc inferunt, quòd si filij primi gradus excluderenẽ à querela, non admitteretur nepos, ex eo: quia sunt diuersi gradus. Ita intelligunt. l. si quis fi-

4 lium. C. eod. Concludunt ergo, † quòd successorium edictum non habet locum in querela, inter personas diuersi gradus. Et istam opin. videtur tenere glo. in. l. posthumorum. §. j. j. de inIust. test. licet hic Hug. fuerit in contraria opin. per. l. si is. in pri. & l. si non mortis. j. eod. & C. e. l. si quis filium. Et sic tenet indistinctè quòd in querela sit locus edicto successorio, inter perso-

a nas eiusdem, vel diuersi gradus. Istam opin. tenet Dyn.[a] in. l. iij. §. si emancipatus. de contratab. & ponit ipse in. c. non debet aliquis. extrà de reg. iur. lib. vj. Et hoc tenet Cyn. in. l. si quis filium. C. eo. ¶ Istud tenent etiã moderni. & sic excluso filioà ꝙ

rela, nepos ex eo admitteretur, non ex persona filij exclusi: sed ex p̃sona sua. & sic nõ ob. l. si quis filio exhęredato. ¶ Contrà hoc opp. extra gl. quando pater pręterijt nepotem, & exhęredauit filium. aut iste nepos erat ĩ potestate: & videtur testamẽtum nullum. Aut erat emancipatus: & habet cõtratabu. per titu. de contratab. ergo pater non habet querelam. & sic in querela non est loc⁹ successorio edic. Respon. vt dixi. s. eo. & ista nõ tanguntur per docto. quãdo filius est in medio, pręteritio nepotis habetur pro exhęredatione. & ideo excluso filio, parens vel nepos admittitur ad querelã: vt hic & l. si quis filium. C. eod.

5 & d. l. iij. §. si emancipatus. ¶ Et ad veritatem † huius materiæ a

b oportet te intelligere quedã,[b] videlicet, quę est ratio, quòd pręteritio matris, & lineæ maternæ habetur pro exhęredatione: sed p̃teritio patris nõ. Ratio est ista: filius suus dicitur dominus in vita patris: vt. l. in suis. j. de lib. & posthu. Ideo si testator eum exhęredet: hoc est, illũ dominio priuet, nõ potest alium facere heredẽ: qa hæres, idẽ est dictũ, quod dñs: & duo nõ possunt esse domini insolidum. Necessaria est ergo in suo exhæredatio: & propter hoc fuit posita. l. in suis. in titu. de lib. & posthu. quæ aliter non videtur facere ad titu. Foeminæ verò, vel ascendẽtes per lineam maternam, non habẽt suum hæredẽ: nec descendentes ex ea dicuntur dñi in vita: nec cõtinuari dicitur in eis dominium: meritò pręterire est idẽ, quod exhęredare. Hoc pręmisso statim apparet veritas ꝑcedentis dicti: quando nepotem precedit filius: nepos, licet sit in potestate, nõ dicitur suus, siue dñs: quia filius eum ꝑcedit. Et ideo in eo pręteritio habeẽ pro exhęredatione: qa est eadẽ ratio, quę in pręteritione materna. ¶ Dices tu. ista placerẽt in pręteritione descẽdẽtium: sed in p̃teritione ascẽdẽtiũ nõ concludũt. Et iõ pro hoc declarãdo oportet te vlterius videre in ascendentibus: nam quãdo filius facit testamẽtum, si quidem est in potestate, non potest testari: nisi de castrẽsi vel quasi: & illud testamentum non subiacet querelę, secũdũ ista tpa. vt. l. fina. C. eo. Sed si poneres, ꝙ subiaceret q̃relæ, est eadẽ ratio, quam. s. dixi in filijs: qa filio mortuo pater occupat omnia iure peculij profectitij: & videtur retro fuisse dominus: & sic esset necesse, vt illo dominio priuareẽ. Sed quãdo filij defũcti extant: & sic patrẽ defuncti ꝑcedũt: pater non occupat iure peculij: quia filiorum est potior causa. ideo pręteritio patris habetur pro exhęredatione: & admitteretur per successorium edictum ad querelam: vt hic. Superuenit posteà in filijs emancipatis ius pretoriũm quod voluit, quod eo casu, quo de iure ciuili suus præteritus dicebat nullum: eo casu de iure prętorio veniet per contra tab. emancipatione non obstante: vt. l. j. in princip. de contra tabu. Sed in casibus ꝑdictis, pater vel nepos quãdo præceditur à filio, non diceret nullum: ergo non habet cõtratab. veniet ergo per querelam. & sic ista lex stat propriẽ. ¶ Venio ad. l. nam & si. & opp. quòd duæ rationes vincãt vnã. So. certè hęc est vna, quæ est fortior, quàm illę duę: & sic vincat

c hęc vna illas duas. ¶ Vltimò no.[c] hunc tex. † non minus paren-

6 tibus, quàm liberis &c. vbi videtur casus, quòd sicut est aucta

d hodie legitima filiorum: ita est aucta legitima parentum[d]. Nã hic traditur per modum regulę non minus debere relinqui parentibus, quàm liberis: & sic traditur lex noua ad leg. posteriores, vt. l. nam & posteriores. s. de leg. & quod no. in. l. quod verò. s. eo. tit. & ita tenet Mar. de fa. & de hoc per gloss. & docto. in authen. nouissima. C. eo.

PAter filium. ¶ In querela filij pręferũtur parentibus: quibus exclusis, parẽtes vocantur: licet eis turbato ordine successio debeatur. Hoc dicit cum prin. l. sequen. Primò ponit thema, ex quo elicitur quęstio. Secundò respondet quæstioni tacitę propositæ. Tertiò respondet alteri quęstioni insurgenti ex prima. Quartò respondet tacitę obiectioni. Secũda ibi, in quęstione. Tertia ibi, quod si contra. Quarta ibi, nam & si parẽtib⁹. Casus in terminis p se patet. Ibi, ex eo retinuit. scilicet in potestate. Ibi, decessit, queritur cui prius deferatur q̃rela. Ibi, pẽdẽte: ne filijs vincẽtibus, ipse excludatur. ¶ Not. ꝙ

7 † in successione contra testamentum prima causa est filiorum. Idẽ in successione ab intestato: vt. C. de suis & legitimis. in authẽ. in successione. Secundò quòd filijs exclusis pater vocatur ad q̃relam. Tertiò not. quòd paria sunt filios nõ extare, vel extare tales, qui non possunt succedere. Quartò not. ꝙ vna ratio

8 vincit duas. Vltimò, ꝙ ordine turbato &c. ¶ Primò oppo. † ꝙ patri præterito, non detur querela, sed contrà tabul. j. si à pa. fu. quis manu. l. j. Solut. dicit Azo, hic exponitur querela con tratabu. & istud tenet gloss. in leg. cõtraria. & domi. Iacob. but. Sed ista non videtur vera: quia contra propriam significationem verborum: vt. l. non aliter. de lega. iij. Alij, vt Alderi. dicũt quòd hic concurrit querela cum contratabu. Sed contra hoc est. j. e. l. si vt proponis. in prin. Ad quod respondet Alde. aliud

[a] ¶ Opi. tenet Dy. iu querela est loc⁹ successorio edicto indistinctè. Vide Bal. post Bar. in. l. si quis. vbi tenet opi. Dy. vide, quæ dixi in repetitione huius. l.

[b] ¶ Intelligere q̃dã. Vide p Bal. i. l. si qs filium. C. eo.

✣ POMATES.

[c] ¶ Vltimò nota. Pro confirmatione huius leg. vide Feli. c. j. inter cęteras. x. col. de re iudi.

[d] ¶ Aucta legitĩa parentum. An aucta sit legitima parentum sicut filiorum, etiam Bal. sequitur in. d. authẽ. nouissima & Bart. in. l. si à milite. §. j. de testa. mili. & Barto. in repe. l. pater filiũ versic. ij. iuxta predicta, per Bar. hic, ad fi. in repe.

in filio emancipato præterito: aliud in patre. hoc non placet.
quia q̄rela est remedium subsidiarum, vbi aliud deficit: vt in-
sti.eo.§.tam autē,&.C.de lib.p̄te.l.fin.ergo non concurrit cum
contratab. Præterea non est ratio, quare magis pater admit
tatur, quàm filius. Nam duo competunt remedia filio, imo ma-
gis filio: q̄a est ei quasi debita hęreditas patris: ergo dic, q̄ text.
propriè loquitur, qđ pater vocatur ad querelam, & excludit̄ à
contratabu. Nam p̄teritio patris quando filius testatotis eum
p̄cedit, habetur ꝑ exhęredatione: sicut p̄teritio nepotis, quan-
do eum p̄cedit filius: vt.j.dicam in quarto contrario. sicut dici-
mus in præteritione matris, quę habetur pro exhæredatione.
sed eo casu, quo p̄teritio habetur pro exhęredatione habet lo-
cum querela: & cessat cōtratabu.vt.l.illud.§.ad testamēta.j.de
cōtratabu.ergo &c. Sed si filij nō essent, tūc pater haberet cō-
tratab.d.l.illud.§.ad testamenta & non querelam, vt in con-
trario. ¶ Sed contra istud oppoñ. quia cū q̄rela reducat rem ad
causam intestati in qua causa filiorum est potior. ergo rupto
testamento per querelā intētatam à patre, filij interim veniūt,
& excludunt patrē: vt.d.aut̄.in successione.C.de suis & legi.&
sic pater nihil habebit. Respondet gloss. & fatetur contrarium
per.l.posthumus.§.si quis ex his. Sed Bulg. contrà per.l.qui
repudiantis.j.eo.&.l.si non mortis.§.fi. ¶ Sed mihi videtur opi.
Bul. verior esse ꝑ hanc leg.&.l.nam & si parētibus.in prin.j.eo.
vbi innuit non solum q̄relam, sed etiam hęreditatem habitu-
ros parentes. secundò ꝑ dictā.l.qui repudiantis.j.e. Nec potest
dici aliud in repudiatiōe: aliud in sñia. Nam ille qui quocunq;
modo acquieuit sñiæ, videtur repudiare: & consentire.vt.C.de
re iudi.l.ad solutionē. Tertiò per.l.si nō mortis.§.fi.j.eo.q̄a sal
tem ex ea parte, qua testamētum est rescissum, debēt p̄cedētes
excludi, vel admitti: sicut si testamētum esset rescissum ĩ totū,
vt.j.de.iniu.ru.test.l.pe.& sic sol. quam dat gloss. ad illam.l.nō
procedit. Quartò: q̄a cum pater hic rumperet testamentum ad
filiorum commodū: deberet repelli exceptione: sicut filij. arg.
j.de do.excep.l.apud celsum.§.apud Iulia. Sed si teneres opi.
Mart. quòd hic agatur per contra tabu. tunc sine dubio scđm
omnes filij excluduntur, vt hic no. Teneo ergo, quòd quomo
docunq; filij sint exclusi, pater admittatur ad successionem.i.
9 ad querelam, & ad hæreditatem. ¶ Tertiò oppo.† & videtur, q̄
non sint paria filium non extare: vel extare. & nō posse succe-
dere: vt.l.si quis filio exhęredato.in prin.j.de iniust.rup.& irri.
testa.&.l.si quis posthumos.§.j.ff.de lib. & posthu. Sol. huius
timore fuerūt hic duę difficiles opi. vna Azo. qui dicit, quòd
istud.s.dicere, qđ filium non extare, & nō posse succedere: sunt
paria. habet locum quando ille, qui sequenti loco succedit est
in pari gradu cum filio. & ita loquitur hic. secus in dispari: vt
in contrarijs. Et ideo qđ hac leg. dicitur in patre, non habet lo-
cum in auo, & proauo, scđm eū. Item non habet locum in filio
in potestate, cum veniat suo iure: vt hic nota. gloss. Alij sunt in
contraria op. vt vlteriores in gradu admittant̄ ꝑ successorium
edictum.p.l.si is.in prin.j.eo. ¶ Ad contraria non respondent,
quid dicemus? Glo. videtur tenere opi. Azo. infrà.de iniu.test.l.
posthu.§.j.& in.l.posthumorum.in gl. quę incipit. demum &c.
circa.fi. Iacob. de ra. & Pet. in hoc concordant. Ad.l.si is in prin.
infrà eo. respondet, q̄ ibi vocatur sequēs in ordine, non in gra-
du. Dy. tenet opi. Hug.p.l.iij.§.si emancipatus.in fi.j.de contra
tabu. vbi videtur casus. Ad contraria respondent: quia verum
est, q̄ nepos non admittitur donec pater viuit: sed admitti po-
test patre mortuo, vl' excluso: ita, q̄ licet nepos ex ꝑsona patris
non possit venire: venit t̄m̄ ex sua ꝑsona ad q̄relam p̄dictam, per
successorium edictum. & hanc tenet Cy.C.eo.l.si q̄s filiū.& Ia.
bu. quod mihi non placet: cum hæc.l.loquatur in patre: lex se-
quens loquatur in alijs parentibus. Præterea si defertur patri
vt hic, quare non defertur nepoti, cuius causa est potior in suc-
a cessione. ¶ Quartò cōtra prędicta[a] opp. fortissimè. Nam aut
iste nepos p̄teritus erat in potestate: & tunc testm̄ debet esse nul
lum ipso iure ꝑ p̄teritionē: cum tu proponas exhæredatum pa-
trē haberi pro mortuo.l.Gallus ꝑ totum.ff.de liber. & posthu.
Aut iste nepos erat emancipatus. & tunc venit per contra ta-
bu. ergo nullam habet q̄relam. Gl. in.d.l.iij.§.si emancipatus.
videtur fateri contrarium: vt habeat contra tab. & idē hic, vt
s.vidistis. Dy. & Cy. tenēt contrarium: vt ex eorum dictis ap-
paret. & hoc credo verius ꝑ tex. dicti.§.emancipatus.in fin. nec
ob. cōtrariū: q̄a tūc nepos p̄terit⁹ venit per contra tab. vel dicit
testm̄ nullū, quādo nemo eum p̄cedit tēpore mortis: aliâs venit
10 ꝑ q̄relam de necessitate: vt in casu nostro. ¶ Et ad hanc † veri-
tatē ostēdēdam, oportet nos videre aliqua, quæ sunt subtilia:
& de apicibus iuris, & à nostris doct. ĩtacta, videlicet q̄ est ratio
q̄ filius p̄teritus à patre dicit nullum testm̄ ipso iure: sed præ-
teritio matris habetur pro exhęredatione: & venit per quere-
lam. de iure isto loquor. & ideo in pręteritione hodie causa in-
seritur. vt insti.de exhere.lib.§.mater. Rñ. filius su⁹ dicit̄ patre
viuo dñs paternarū rerū. & ideo nisi ipse exheredet̄.i. illo domi
nio priuetur, alius non pōt hęres institui. quia idē est dicere hę-
res qđ dñs. vt insti.de hęre.quali.§.pro hęrede. & duo insolidū
domini esse non possunt. vt.ff.commod.l.si vt certo.§.fi.& hoc
voluit.l.in suis.de lib. & posth. & ideo fuit apposita in illo titu.
cuius.l. habes intellectū tu qui nunq; intellexisti. aliâs nihil fa-
ceret illa.l.ad illū titulū: & hoc est qđ hic dicit, q̄ suis existenti
bus hęredibus, nō habet locū vsucapio pro hęrede. quia dñium
continuatur in filium.vt.C.pro hęrede.l.ij.& ideo si non exhę-
redetur, testm̄ est nullū: sed descēdētes ex fœmina nō sunt sui:
ergo non dñi. de hęre.qua.& dif.§.cęteri. & ideo mulier non ha
bet necesse exhęredare vel instituere: sed quia hoc faciendo fa
ciunt contra offm̄ pietatis, & sic testant̄ inofficiosè: subuenitur
suis filijs ꝑ querelā.vt.d.§.mater.insti.de exhęre. libe. & scit te-
stator q̄ prętor dat bonorum possessionē contratabu. illis libe
ris & parentibus qui debent institui vel exhęredari de necessi
tate iuris ciuilis vel prętorij. aliás non habent contratabu. sed
veniunt per querelam.vt.d.§.mater.in fi.insti.de exhęre.libe.
Et modo ad propositū. isti nepotes quos pater antecedit, non
possunt dici sui in eius vita. vt instit.de hęre.qua.& diff.§.sui.in
ij.respon. & sic non possunt dicere nullum. ¶ Item cum de iu-
re ciuili auus non habebat olim necesse instituere eos: quia pa-
ter eos p̄cedit.vt.d.l.si q̄s filio exhęredato.in prin.cū si. nec etiā
de iure prętorio qđ p̄cepit in emancipatis fieri eo ordine quo
de iure ciuili.vt.l.j.in prin.de contratabu. ergo pręteriti non ha
bent cōtrata. Verū quia auus exhęredādo filiū ex nepote facit
cōtra offm̄ pietatis: vñ inofficiosè testat̄: ideò habēt querelam
inofficiosi testamēti sicut in pręteritis à matre cū eadē sit rō, vt
vidistis. idē dico in parentibus quos filij pręcedūt, vt hac.l.& di
xi.s.in primo cōtrario. Et istā rationē ponit expressè tex. in hac
l.nam & si parentibus. ibi piè relinqui debet &c.q.d. aliâs testat̄
11 cōtra pietatē, & sic habet locū querela. ¶ Vt igit̄ liqueat † ista
materia breuiter, dic q̄ñ proximior nō admittit̄: an habeat̄ per
inde acsi non esset: & si impediatur sequens in gradu vel in or-
dine. distinguitur. Ant non admittitur: quia ciuiliter mortuus
vel deportatus: aut propter aliā causam. primo casu habeatur
perinde acsi nō esset.vt.ff.de contratab.l.j.§.pe. secūdo casu aut
sperat̄ admitti & interim impedit alios.vt hac.l.j.&.j.eodem.l.
qui repudiantis.ij.respon. Aut nullo modo speratur admitti: &
tunc aut quęris quātum ad modum rumpendi: aut quātum ad
consequendum hęreditatis effectum: primo casu impeditur se-
quens. nam pręteriti possunt dicere nullum: vel petere contra-
tab. si aliquis eos non pręcederet: sed propter pręcedentes q̄uis
exclusos vel sequentes hāc possunt querelam intētare.vt.l.iij.§
si emancipatus.in fi.de contratab. secundū vnum intellectum,
vt.s.dixi. Si verò q̄tum ad cōsequendum hęreditatis effectum
tunc indistinctè non nocet sequētibus.vt.j.eo.l.qui repudian-
tis.in prin.&.l.si non mortis.§.fi. licet glo. videatur aliter senti-
re. ¶ Vltimò opp. & videt̄ qđ duę rationes vincant vnā: non
econtrà. & solue vt in glos. Vel dic quòd diuersitas casuum tol-
lit contrariū. nam illę duę primę rationes habent locū quando
natura seruat suum ordinē. sed q̄ñ turbat̄ ordo, habet locum so-
lum vna ratio. contrarium verò loquit̄ q̄ñ eodem casu concur-
runt duę rationes: vna pro vna parte. & vna pro alia. ¶ Venio
12 ad quęstionem. † & primò quęro, nos vidimus.s. an ille qui non
admittitur ad successionem & querelam impediat sequentem
in gradu. nunc quęro si duo ęqualiter admittantur ad querelā:
vnus moritur ante: an faciat alteri partem. & videtur quòd sic.
vt.s.eo.l.papinianus.§.quoniam autem quarta.&.j.e.l.qui re-
pudiantis.ij.respon. Econtra videtur qđ non.vt.d.l.qui repu-
diantis.in prin.&.j.de commun.cum eman.lib.l.j.§.si pater. sed
distingue: aut non admittitur propter aliam causam, sed admit
ti speratur. aut non admittitur nec admitti speratur. primo ca-
su facit partem.vt.d.l.qui repudiantis.ij.rñ. sic loquitur.s.eod.
l.papinianus.§.quoniam autē quarta. secundo casu non facit
partem. vt.d.l.qui repudiantis.in princ.&.j.e.l.si proponas.in
fin.&.d.l.j.§.si pater.j.de coniū.cum eman.lib. ¶ Ad vnum ta-
13 men † aduerte qđ licet talis exclusus non faciat partem: non t̄m̄
est verum dicere simpliciter eum haberi pro mortuo. & aut de
iure omnes vocabuntur ęqualiter: aut quilibet vocabitur in so-
lidum: sed partes faciunt sibi per concursum: primo casu non
est verum esse exclusum. ergo non debet haberi pro mortuo.
nam si esset mortuus, superstites vocarentur ad solidum suo iu-
re. sed hoc casu partim habet suo iure, partim iure accrescendi.
vt.d.l.qui repudiantis.vt.l.si proponas.in fin. secundo casu ve-
rè pōt dici eum haberi ꝑ mortuo. quia ille qui admittit̄ vocat̄
ad solidum suo iure. ita loquit̄.d.l.j.§.si pater.ff.de coniun.cum
eman.lib. nam in illo titu. nepotes in potestate vocantur suo
iure insolidum de iure ciuili: filius emancipatus vocatur ad
totum de

a ¶ Quartò contra prędicta. vide Oldra. in simili quęstione, cōsi. cxxiij.

totum de iure prętorio: vnde faciunt sibi partes per concursum ex vigore edicti, de coniun. cum emen. liber. meritò pater exclusus habetur pro mortuo: cum filij vocent̄ ad totū suo iure, arg. pro hoc. C. de cadu. tollē. l. j. §. sin
14 autē disiunctim. & §. seq. ¶ Secūdò iuxta †pdicta qro, vtrū dicta in querela habeant locū in iure agendi ad supplementum: cuius rei gratia subijcio quęstionē de facto emergētem. Quidam habens matrē & duos fratres, decessit extraneo sibi hęrede instituto, qui non erat turpis persona: & matrē inre certa hęredem instituit. Mater agit ad supplementum. quęritur quid sit sua legitima: an tertia ei⁹, quod habitura esset ab intestato: & sic tertia tertiæ: an tertia totius. d. Iaco. butr. disputauit istam quęstionem. Ideo nos videamus aliquas rationes fortiores pro, & contrà. Et quòd sit legitima tertia tertiæ, ꝓbatur sic: legitima matris olim erat quarta: hodie est tertia ei⁹, quod habitura esset ab intestato: vt. s. eod. §. quoniam autem quarta. C. eo. authen. nouissima. & ibi not. sed ab intestato erat habitura tertiam: ergo legitima erit tertia tertiæ. Præterea non debet esse melior conditio venientis contra testamentum, ꝙ venientis secundum testamētum. vt. j. ad. l. fal. l. titia. & C. de liber. ꝓter. l. maximū. sed legitima matris succedētis secūdū voluntatem testatoris esset tertia eius, quod habitura esset ab intestato. sed si nunc veniret contra testamentum, haberet tertiam totius: ergo esset iniquum. Præterea probatur ex eo, quod lex dicit, tertia debitæ portionis: vt d. §. qm̄ autem quarta. sed debita portio non erat tota hæreditas, vt. C. ad Tert. auť. defuncto. ergo &c. Præterea: tunc portio deficiens accrescit alij, quando de ea nō est à lege, vel à testatore dispositum: & ideo dicitur quòd substitutus præfertur coniuncto. l. j. §. in primo. & §. pro secundo. C. de cadu. tol. Sed hic in portiōe deficiēte prouisum est in alio. s. in herede scripto: ergo &c. Ipse determinauit contrarium. Nam certū est ꝙ excludant̄ penitus: nec est spes, ꝙ ipsi admittantur: sicut in querela portio exclusi accrescit ei, qui admittit̄: vt. l. qui repudiantis. & l. si proponas. j. eo. sic in iure agēdi ad supplementum, qꝛ̄ succedit loco illius. Præterea: illud est generale, quòd portio deficiens accrescit illis, qui pariter admittuntur: vt. C. quādo non peten. partes. l. j. cum si. Præterea videtur casus in hac leg. nam liberi, qui non succedunt, habentur tanq̄ non existentes. Idem ergo in fratribus. Præterea hoc videtur probari per tex. in. d. §. sed nostra. instit. de suc. lib. ¶ Ego verò cum ista quæstio accidisset in ciuitate, salua reuerentia dicti mei doct. tenebam aliam partem. Istud non potest negari, nec negatur, quòd iure suo dicta mater non potest petere, nisi tertiam tertię: si quid petit vltrà, petit iure accrescendi: vt patet expressè in. l. qui repudiātis. & in l. si proponas. in fin. j. eod. Et dicuntur isti esse coniuncti coniunctione lega-
15 li. ¶ At cum quæritur, †an sit locus iuri accrescendi, inter coniunctos coniunctione legali: ex legibus colligitur talis doctrina. Aut quærimus de successione vniuersali. & est locus iuri accrescendi: vt. l. seruus communis ab extero. ff. de acquir. hæred. Aut de successione particulari: & tūc aut in proprietate rei, & cessat ius accrescendi. vt. l. j. §. idem ait. ff. de vsufru. accre. & quòd dictę leges loquant̄ in coniunctione legali. no. glo. in dicta. l. j. §. idem ait. in glo. ex socijs. De iure isto cum agebatur querela, hereditas deducebatur ad causam intestati. & sic fiebat locus successioni vniuersali. sed hodie cum agitur ad supplementum, nō fit locus simili successioni vniuersali: & sic cessat ius accrescendi: & hoc inducit ratione: aliàs quis habeat pro parte hæredem: & pro parte non. sed in particulari successione cessat dicta
16 ratio: quia hęres vniuersalis est apud quem potest remanere. ¶ Dices† tu: imo agere ad supplementum est successio vniuersalis, cum petat tertiam partem: & sic quotam: ergo &c. vt insti. de fideicom. hęre. §. si quis vna. ij. respon. Ad qꝛ̄ respondeo, ꝙ ilud est verum: tunc cum pro quota transirent onera debitorum, & creditorum: aliàs non videtur esse successio: vt. l. nam qꝛ̄. §. non omnis. j. ad Treb. Sed ista legitima datur ęre alieno deducto. vt s. eod. l. Papinianus. §. quarta. ergo habetur, vt particularis successio: facit.
17 C. de here. instit. l. quoties. ¶ Secūdò probo sic. Inter† eos qui vocantur diuerso iure, ex diuersis dispositionibus, non est locus iuri accrescendi, tam à lege, ꝙ à testatore. vt. l. de bo. possess. l. sed cum patrono. & j. q. mod. vsufr. amit. l. si sub conditione. in fin. sed matri defertur pro legitima tertia per authen. de trien. & semis. fratribus verò quarta, per iura antiqua & noua. cū eis non sit quarta aucta: vt not. C. eo. authen. nouissima. & sic diuerso iure:
18 ergo &c. ¶ Pręterea† pro hoc multum faciunt verba, quæ consueuerunt poni in testamentis. instituo talem in sua legitima, & ꝙ plus petere non possit. Nam ex his verbis videt̄, ꝓhibere ius accrescēdi, quod potest prohibere testator: vt. j. de vsufru. l. dominus. §. fin. & ibi no. circa prin. Non ob. qꝛ̄ posset dici, ꝙ testator non possit minuere legitimam: vt. C. eo. l. quoniā in prioribus. Quia istud est verum, in legitima quę sibi debetur iure suo. secus in ea parte, quę sibi debetur beneficio testatoris, q preteriuit fratres: vt j. de codicil. l. conficiuntur. in prin. & ff. de leg. j. l. si fundum per fideicom.
9 §. fi. aliàs est sub. l. si Titio. Non ob. † ꝙ ius agendi ad supplementum succedat in locum querelę: ergo sapit ei⁹ naturā: qa r̄ndeo, ꝙ tunc actio surrogata sapit naturā eius, in cuius locum surrogatur, quando surrogat̄ ad idem: secus si ad diuersum: vt. l. cum in fundo. §. si fundus. ff. de iure dot. Non ob. l. ista. & d. §. sed nostra. qa loquunt̄ in illis, q vocant̄ successiuè ex vigore
a successorij edicti. vt. j. dicā. ¶ Tertiò quæro, [a]† quid in filijs. Dyn. mouet
20 istam quæstionem in. l. planè. §. si cōiunctim. j. de lega. j. Et videtur tenere, quòd si vnus ex tribus filijs exheredat̄, quòd alij debent habere trientem
b integrū: vt in authen. de [b] natural. lib. curię depu. §. ꝙ si legitimorū. colū. iij. vbi dicit ipse ꝙ est casus: & quia exhęredatus habet̄ pro mortuo: vt. l. j. §. si pat er emancipatus. ff. de cōiun. cum eman. Ad qꝛ̄ facit. j. de cōtratab. l. si post mortē. §. liber. & inst. de suc. li. §. sed nostra. Tu dic, aut vnus filius est exhęredatus, & alij sunt instituti in re certa: & nō debēt habere tertiā ei⁹, qꝛ̄ habituri essent ab ītestato. Cū em̄ sint particulares successores, nō habent ius accrescēdi ex hac coniunctione legali: vt. j. de lega. ij. proculo. & s. dixi. Aut vnus filius est exhæredatus & alij duo instituti sunt vniuersaliter. sed fortè tractat̄ de detractione legitimæ eorū, pro restitutione fideicōmissi, vel legatorū singulariū. & tunc habebunt inte-
c grum trientē pro legitima. Nā cū testator[c] illū vnū exhęredauit ad cōmodū institutorum: ipsi possunt portionem legitimā exhæredati capere iure accrescēdi, & ita ītelligo dictū Dy. ¶ Sic video in simili, quando vnus est substitutus, alius est cōiunctus. Nā substitutus, præfert̄ cōiuncto, & cessat ius accrescendi. l. j. §. in primo. & §. pro secūdo. C. de cadu. tol. & C. de fideicō. auť. hoc amplius. Sed qn̄ vnus & idem est substitutus, vel coniunctus, pōt amplecti, vel iure substitutionis, vel iure accrescendi cum in eius fauore testator substitutū adiecerit: vt. j. de acqui. hære. l. nec is. §. hęres. & ibi no. & l. si qs hęres. in princi. eo. ti. Ita pōt, qn̄ idem est filius, & hęres vniuersalis: secus si ali⁹ est hęres vniuersalis. ¶ Dices tu: ista sūt contra. §. qꝛ̄ si, legitimorū. in auť. de natu. lib curiæ. vbi oīno integrā legitimā cogit̄ distribuere in eos, q non sunt ingrati. Sed r̄nde, ꝙ nō est cōtra: imo facit pro mē. Nam ille. §. loquitur in curialibus, qui etiam si nullū habent filium, nouē vncias non possunt relinquere extraneo. vt in auť. q. mo. natu. effi. sui. §. si quis igitur. & §. gnāliter. vij. colū. vñ meritò portio filij exhęredati, non vadit ad exrraneum. d. §. ꝙ si legitimorum. & sic ille. §. non obstat. sed facit pro me in eo, qꝛ̄ permittit ibi distribuere inter filios, sicut voluerunt, vt ibi patet. Nam si eorum legitima, qui nō sunt ingrati nō auget̄: iam pater inter filios suo arbitrio nō distribueret: cū legitimā minuere nō posset: vt. C. eo. l. qm̄ in prioribus. Sicut ergo curialis potest distribuere inter liberos, sic liber homo inter ex-
21 traneos. ¶ Quartò quæro† eo casu, quo dixi fratribus accrescere portionem exhęredati vtrū legitima institutorū erit semis cōputata persona exhęredati, an triens. Et videtur ꝙ triens, cum exhęredatus habeat ꝓ mortuo. vt dictū est. E contra vr̄, ꝙ semis: vt d. §. ꝙ si legitimorum. Dy. in. d. l. planè. §. si coniunctim. j. de leg. j. nō soluit: sed dicit hanc q̄ōnem dubitabiliorem esse, quā sit pcedens. ¶ Sed dic, quòd isti fratres veniāt iure accrescendi ad portionē exhęredati exclusi: vt. j. eo. l. q repudiātis. & l. si non mortis. §. fin. Apparet ꝙ persona filij exhæredati cōiungit̄ alijs: & quātū ad hoc nō habet̄ pro mortuo: vt dixi. s. in. j. q. ideo eorum legitima erit semis. ¶ Quintò,
22 quæro† nunqd successorium edictū habeat locum in isto iure agēdi ad supplementū? & videtur quòd sic: sicut habet locum in querela: vt. l. si is. j. eo. in cōtrarium videtur, qꝛ̄ cessat ius accrescēdi: vt. s. dictū est: sed primum puto verius: vt habeat locū successorium edictum in iure agendi ad supplementum: per. l. si qs filium. C. e. vbi filio filij exhæredati pari modo conceditur querela, & ius agendi ad supplemētum. Ratio: qa successorium edictū vocat ꝑsonā rōne ꝓpinqtatis, & suo iure venit: vt patet. j. de successorio edi. l. j. Et ideo cū prior repudiāte ab intestato sequens fuisset habiturus totū suo iure: eodē modo, si habeat integrā legitimā suo iure: sed ius accrescēdi in proprietate nō dat̄, ꝓ cōi: sed ꝓ portione: vt. l. si quis Titio. in fi. de vsu. accre. Meritò ergo ex hac cōiunctione legali, portio deficiēs accrescit vniuersali portioni nō particulari: vt. s. dictū est. ¶ Sex-
23 tò † qro, vtrū successoriū edictū, & ius accrescēdi habeat locū in querela inofficiosæ donationis? Breuiter dic, qꝛ̄ successorium edictū habet locū. ¶ Item ius accrescēdi eo casu, quo per dictā querelā tota donatio rescindit̄. qꝛ̄ qn̄ sit dicit̄. C. de inoffic. don. l. j. tunc tamen est oīno idem iudiciū, quod de querela inofficiosi testamenti: vt. C. de inoffi. don. l. fi. Et sic no. casum, in quo per dictā querelam non rescinditur tota donatio: sed q̄tū inofficiosè ꝓcedit: & tunc est idem ius in ea, quod in iure agendi ad supplemē-

POMATES.

a ¶ Tertiò quero. Vide latè ꝑ Ias. l. planè. §. si duobus. x. colū. & sequen. de leg. j. & vltra all. ꝑ Alex. Vide ad hāc q. do. Anto. consil. xxxix. incip. varia sunt scripta. j. colū. Are. xix. inci. ex facto presupponitur. j. colū. Bald. cōsi. clvj. statuto cauetur. in. iij. colū. j. vol. Pau. consi. clj. inci. quoniam est fundamētū. Alex. l. j. §. qdam filiū in apostil. ad Bart. de contratab.

b ¶ In voluminibus nostris frustra hāc rubri. de natu. lib. cur. deputa. perqres vt alibi Barto. ipse meminit Alexan. Lo.

c ¶ Testator. Nota. hic, ꝙ in legitima habet locum ius accrescēdi, de quo vide Iaso. in. l. re coniuncti. ī pe. char. v. q. Bar. ff. de leg. iij. & Com. cōs. cxxiij. Anto. Alex.

tum,& non habet locum ius accrescendi. Additio repetita per eundem dominum Bart.

Nam & si. Hæredi.

¶ Qui à lite mota destitit, querelã nõ transmittit. hoc dicit.

Filius.

¶ Potest quis testm̃ ꝑ parte rescindere alia parte valida remanente. hoc dicit. Vel breuius. Ex postfacto potest quis decedere pro parte testatus,& pro parte intestatus. h.d.

Filio quidem.

¶ Si vnus ex filijs pro parte suam querelam intentauit, alteri tacẽti, non prodest. hoc dicit.

Contra tabulas.

¶ Pater, qui cõtra tab. querelã indebitè intentauit: vincentibus filijs in querela hæreditatem & fructus restituere tenetur. hoc dicit. Hic est duplex lect. tene primam casus positionem. dicitur hic, quòd pater petit bonorum possessionem contra tabu. Contrà: imo querela competebat: quia filius erat in medio: vt.s̃.eo.l. pater. Sol. hic pater intentauit,& petijt bonorum possessionẽ contra tabu. indebitè duplici de causa. Prima: quia filia eum præcedebat: vnde sibi non competebat, nec querela, nec contra tabu. Secunda: quia in petitione bonorũ possessionis contra tabu. nullam mentionem fecit de filia: sed ita petijt, sicuti filia non esset in medio: nam filia exclusa competeret sibi querela. vt.d.l. pater. ¶ Opp. si testamentum est semel ruptum, non potest iterum rumpi: vt.l. nam & si.ff. de iniu. rup. testa. Solu. contra tabu. non rumpit testamentum de iure ciuili: & ideo potest rumpi per querelã. ¶ Quæro: quid est hoc dictum in contra tabu. quæritur de iure patris & filij, non de iure testamenti? Respondeo bonorum possessio contra tabul. datur eo ipso, quod quis est filius, vel parens,& nõ reperitur institutus: nec petitur testamentum irritari: ideo datur bonorum possessio contra tabu. sed in querela petitur testamentum irritari tanquam dementis.& sic agitur de viribus testamenti. vide.l. illud. in principio.& ibi dixi de contra tabu.

SVMMARIVM.

1 *Exclusus repudiatione non facit partem.*

Qui repudiantis.

a ¶ Qui nõ admittitur, nec admitti sperat ad partem, non facit partẽ: secus si speratur admitti. h.d. ¶ Not. quòd 1 † exclusus repudiatione partem nõ facit. cõtra.s.e.l. pater filiũ.& quod ibi no. Sol. aliud in excluso per sententiam, vt ibi: aliud in excluso ꝑ repudiationẽ: vt hic. quod an sit verũ, dic vt ibi Bar.

SVMMARIVM.

1 *Sententia in querela inofficiosi, qualiter formetur.*
Conclusio in querela inofficiosi.
2 *Sententia in casibus quibus facit ius,& alijs præiudicat, debet esse lata contra præsentem.*
3 *Testamentum, an possit rescindi hærede existente contumace?*
4 *Sententia lata contra hæredẽ, qui semper fuit præsens usque ad sententiam, quando noceat legatarijs?*
5 *Legata à quo peti debeant, cum hæres succubuit in querela?*

Cum contra testamentum.

¶ Sentẽtia lata in querela facit ius quo ad omnes, b si lata est contra presentem: secus si contra absentem. h.d. ¶ Primò in hac 1 † lege not. formam sententię c in querela inofficiosi: quia iudex pronũciat testamentum inofficiosum. ibi cum contra testamẽtum: vt inofficiosum iudicatur. Ex hoc potes colligere formam conclusionis in libello: quia petant testamentum pronunciari inofficiosum. Narrationẽ autem habuistis.s.eodem.l. nam & his. in fi. Satis puto etiam, quòd procedat sententia, si iudex testamẽtum rescindat tanquã inofficiosum, seu infirmet.& eodem modo poterit in libello concludi. Probatur.ff.eod.l. mater, versicu. sed non,& ita tenet glo.ff.eo.l. qui de inofficioso. ¶ Secundò not. 2 † quòd in casibus quibus sententia facit ius,& alijs præiudicat: intelligitur si est pronunciatum contra præsentẽ d. ¶ Cõtra istam leg. oppo.& videtur quod contra absentẽ non possit perueniri ad sententiam, quasi lis non sit contestata: vt.l. fina.§. illud. C. de tem. ap. Solu. dicit glo. intelligitur hic lite contestata.& quòd reus fuit contumax in non veniendo ad audiendum sententiam. Sed contra hoc facit tex. qui dicit hærede nõ respondente, sed glo. exponit hoc est, non veniente ad sententiam. ¶ Secundùm istam gloss. no. 3 † quòd testamentum non potest rescindi hærede contumace ante litem contestatam. Contrarium videtur dicendum. Nam sicut in integrum restitutio aliquo non respondente, potest concedi. Item sicut libertas absente herede concedi potest: vt.l. cum verò.§. subuentum.ff. de fideicom. li.& C. si vt se ab hæred. absti. authen. si omnes.&.s̃. titu.j.l. qui se. in fi. ita poterit hic testamentum rescindi reo absente, ante litem contesta. Non enim petitur certa quantitas,& sic per missionem in possessionem ex primo & secundo decreto filio agenti, non posset esse consultum.& hoc videtur velle iste tex. dum dicit hærede non respõdente. Loquitur enim de eo, qui non venit ad respõdendum narrationi factę. An autem fit verum in se istud, quod gloss. dicit, statim dicam. ¶ Quæro, 4 † si cum hęrede e pręsente est lis contestata: cognitum plenè de causa & conclusum: sed solũ hæres est contumax in non veniendo ad sententiã audiendam. Vtrum ista sententia pręiudicet legatarijs: hic videtur casus, quòd non præiudicet secũdũ gloss. In contrarium videtur, quòd postꝗ̃ stetit vsq; ad sententiam: ita quod eius præsentia amodò nihil releuaret f: perinde præiudicet: ac si esset prę sens l. quis. C. de adulte.& de euictio.l. si rẽ.§. fin. Sol. putarem dicendum, quòd sententia lata in absentem, non præiudicet g legatarijs. sed omnia alia facta contra hæredem præsentem præiudicarent legatarijs. vnde ex illis actis posset contra legatarios iterum iudicari. Nam hæc regula est. Quibus præiudicat sententia, illis præiudicant acta, eadem ratione h: vt l. si mater. in fin.ff. de except. rei iudica.& ibi dixi secundùm Dyn. ¶ Item dicitur hic, quòd petentur legata 5 †. Quæro à quo glo. respondet subtiliter, siquidem sunt legatę species: ita ꝗ possit agi rei vendicatione, agetur contra quemcunq; i possessorem. Facit l.j. in fi. C. communia de lega. iuncta.l.j. de aliena. iudi. mu. cau. fac. Quod est verum etiam contra illum, qui vicit in querela.& sic habebit necesse contra legatarios, iterum obtinere in querela. Sed si esset agẽdum actione personali, ageretur contra hæredem k scriptum, qui sua culpa videtur amisisse hæreditatem: vt.l. si seruus plurium.§.j. de lega.j. vidistis in.l. controuersia.s̃. de transactionibus.

SVMMARIVM.

1 *Querelam intentaturus, non debet ad eam admitti, nisi pro ea parte, qua successurus erat ab intestato: si tamen admittitur, tenet iudicium.*
2 *Exceptio, tua non interest: uel, tibi non competit ius: debet ante litem contestatam proponi,& impedit litẽ contestari.*
3 *Electione iuris incompetentis, non uidetur quis renunciare iuri competenti, quod sibi ignorabat competere.*
4 *Electione iuris competentis, non uidetur quis renunciare iuri, quod quis sciebat sibi competere.*

Mater decedens.

¶ Querela nõ potest intentari, nisi pro ea parte, ꝑ qua quis ab intestato successurus est: sed si pro solido testamentum infirmaretur à successione ab intestato non repellitur, qui ex testamento adierat. hoc dicit. ¶ Diuide. Primò ponit thema,& quæstionem. Secũdò arguit pro filia præterita. Tertiò arguit pro filia instituta contra præteritam. Secundò id quod fieri debuerit. Quartò arguit ad idẽ, secundùm id quod factum est. Quintò respõdet rationi factę in cõtrariũ,& respõsionẽ suã ꝑbat. Sextò & vltimò ponit conclusionẽ circa pręmissa. Secũda ibi, respondi.

a ¶ Qui repudiantis. Adde, an fœminę exclusę à statuto fauore masculorum cõnumerentur in nomero liberorũ ad computum legitimæ. Pau. de cast. consi. cclij.

b ¶ Cum cõtra testamẽtum. Ad oẽs. vide.l. Papinianus.§. fin.& qđ ibi dixi.s̃.eod.

c ¶ Formã sñię. Forma libelli & sñię in q̃rela inoffi. sed an in narratione necesse habeat dicere, vł probare, ꝗ aliquid sit in hęreditate, deducto ære alieno ꝑ Bald. quòd non in.l.ij. in fi. C. de inoffi. test. No. tñ singulariter secũdùm do. Ant. in.c. cõstitutus. de relig. do. quod si peto hæreditatẽ,& postea in iudicio ondi testamẽtũ: & illud apparet esse ĩofficiosũ, ꝗ petendo hęreditatem videor petere annullari testamentum.

d ¶ Cõtra ꝑsentem. Qui fuit pñs in ꝓbationibus,& alijs meritis causę: licet absens sit tp̃e sententię: vt.l. quis. C. de adul.& ipsemet Bart. in.l. si superatus. de pig.& hoc subijcit.

e ¶ Quæro si cũ hæred. la. qđ not. Bal. in.l.ij. qui. res iu. in pen. col. in versi. or modò capio.

f ¶ Nihil releuaret. Et pro hoc bene facit dictũ Innoc. in c. Raynald. circa prin. de test. qđ retulit Bartol. in.l. itẽ si vnus.§. fi. de arb.& licet Bar. illud dictũ impugnet: nõ tñ q̃stum ad istud propositũ, sed alia ratione &c. ita qđ illud dictum Innoc. tenet do. Abb. i.c. pe. de re iudica.& ita refert Barto. ita tenere.& nõ refert Vbi. nec facit mentionem de Bartol. hic: & tenet dominus Abb. ꝗ valet sententia. Pro qua opi. etiam facit gl. sing. in.l.ij. C. de cõ tra. iu. tu.& iõ tex. in.l. si plusorio.§. fi.ff. de app.& l. si ser. plu.§.j. de lega.j. quia causa nõ fuit defensa. Ideo dicũt iura, ꝗ sentẽtia nõ nocet. Quæ ratio cessat hic. Adde, ꝗ no. idem in.l. si superat.ff. de pig. vbi idem dicit In. in.l. sæpe. in glos. super ver. experiri. i prin. de re iudi.

g ¶ Non pręiudicet. Sed Bar. in.l. si superatus.ff. de pig. videtur velle, ꝗ imo ꝑiudicet sentẽtia: & si fuit cõtumax in nõ veniẽdo ad sententiam tantum.

h ¶ Acta eadem rõne. Adde quod no. Bar. in.l. sæpe. in fi. de re iudica. post In.ĩ.c. causam quę. extrà de test.

i ¶ Agetur contra quẽcũq;. Facit.l.j.ĩ fi C. communia de le. iuncta.l.j. C. de al. iud. mu. cau. fa.

k ¶ Contra hæredẽ. Hoc intelligas. Verum, nisi legata essent repetita ab intestato. quo casu ẽt actio personalis cõpeteret pro legatis factis in testamento, etiam contra legitimum hæredẽ, etiam si non agat contra hæredẽ scriptum: vt hic dicit. Sic dicimus, quòd contra hæredem legitimum agitur ꝑ legatis factis in codicillo, iuxta no.ĩ.l.j. C. eo. de le. facit.l.j. in fin. cum.l. se. de le.iij. Et ꝑ ista op. facit ꝗ no. Bart. in d.l. controuer. post gloss.& doc. ita voluit. d. Io. de Imo. ĩ l. si perlusorio.ff. de app.& ibi per do. meum. Item etiam dicas, ꝗ hodie in legatis, quę conseruãtur per authen. ex causa. poterit ex testamento agi ad illa,& in illis nõ procederet.l. si perlusorio. Adde an sentẽtia lata contra hęredẽ absentẽ præiudicet legatarijs, Bal. cons. ccxcvij. iiij. libro.

ibi, respondi. Tertia ibi, sed nõ est. omisso ver. prætereà. & coniuncto ver.
& ideo. Quarta ibi, præterea. omisso versicu. & ideo, & cõiuncto versi. cæ-
1 terum. Quinta ibi, nec enĩ. Sexta ibi, ex quibus. ¶ Nota, † ꝙ quis nõ debet
admitti ad querelam: nisi pro ea parte, quæ sibi ab intestato defertur. Se-
cundò no. ꝙ licet nõ debeat admitti: tamen si admittitur, procedit iudiciũ:
& testamentũ in totũ rescinditur. Facit. l. posthumus. §. si quis ex his. s. eo.
2 ¶ Quando † autem debuisset opponi ista exceptio, a tibi non cõpetit ius
a agendi: nisi pro tali parte: & tua nõ interest. dic ante lit. contest. vt dixi in
d. §. si quis ex his. Preterea, ista est exceptio, quæ impedit litẽ cõtestari: vt
s. eo. l. Papinianus. §. si quis impubes. & ibi dixi. & dixi plenè de iureiuran.
l. nam & posteà. ¶ Item no. in versi. secundum quod. modũ pronuncian-
3 di in querela. dixi vobis in. l. repudiantis. in fine. s. eo. ¶ Item no. † illam re
gulam, quam dat Iurisconsultus per electionem iuris cõpetentis: nõ vide
b tur quis renunciare iuri competenti, quod sibi ignorabat competere. b
4 ¶ Quartò no. † aliam regulam, quòd per electionem iuris competentis,
non videtur renunciari iuri, quòd quis sciebat sibi competere: De quo fue
runt opi. inter Papinianum & Paulum Iurisconsultos: quę ponũtur. j. de
acquiren. hæredita. l. Claudius. & ibi plenè examinaui. ¶ Casus in termi-
nis. mater quædam decedens extraneum hæredem instituit in nouem vn
ciis: & filiam vnam ex tribus: aliam filiam, quam habebat præteriit. ista fi-
lia preterita agit contra extraneum, & filiam institutam querela inofficio
si testamenti: & vicit. Quæritur quomodo institutæ filiæ subueniatur:
vtrum ista filia, quæ vicit, debeat totam habere hæreditatem. & videtur
quòd sic. Nam si istæ duæ filiæ ab intestato matri successissent, & vna ea-
rum repudiasset: perinde alia in totum succederet, ac si aliam filiam non
haberet: vt. s. eodem. l. qui repudiantis. in princ. Sed si ista filia instituta
adiuit ex testamento: tacitè videtur renunciare ab intestato: ergo alia filia
debet in totum succedere. Iurisconsultus anteꝗ̃ ad illud contrariũ respon-
deat, premittit primò, quid fieri debuit, cum ageret querela. Dicit enim
quòd agẽdo, filia preterita cõtra filiã institutã, nõ debuit admitti. Itẽ cõtra
extraneũ nõ debuit admitti, nisi solum pro semisse: quem solum habitura
esset ab intestato: secundũ quod testamentũ pro parte valeret, & pro par-
te non: & pro parte esset hæres: & ita efficeretur pro parte intestata: & pro
parte testata: & hoc fieri debuit. Sed postꝗ̃ sic fuit. Respon. ad argumen-
tum primum, ꝙ illud, quod dicitur, ꝙ adeundo ex testamento, videtur re-
pudiasse ab intestato: nõ est simile quando expressè repudiat. Nam ꝗ̃uis
possit filia obtinente in querela, totũ testamentũ infirmari: nihilominus
& ista instituta ab intestato potest adire. Probo: nam illa, quę adit ex testa
mento, quod valere putat, non videtur repudiare legitimam hereditatem,
quam adibit si sibi ab intestato defertur. Probo per electionem iuris incõ-
petentis, non videtur quis renunciare iuri, quod sibi ignorabat compete-
re: sed quæ ex testamento adiuit, ignorabat sibi hæreditatem deferri ab
intestato: ergo &c. ¶ Et quòd per electionem iuris competentis, non vi-
detur quis renunciare iuri, quod scit sibi competere: ergo multomagis si
ignorat &c. Probo per casum legis. Nam si patronus, cui est factum lega-
tum, ignorans sibi ademptum, petiit legatum: non per hoc videtur renun
ciare iuri quartæ, quæ sibi à liberto debetur. Ex hoc concludo, quòd filia
præterita totam hæreditatem habere non debeat: sed filia instituta cum
præterita admittatur ad hereditatem: sicut admitteretur, si earum mater
decessisset intestata. Glo. format hic duas quæstiones. Primò secundũ id,
quod fieri debuit: posito, quod filia præterita non egerit contra extraneũ
institutũ: nisi pro semisse. quid erit de triente aliàs quadrãte, qui remanet
apud extraneũ? dic vt in glo. quod remanet apud eum: cum pro illa parte
mulier remaneat testata. sup vltima parte secũdũ id, qd' factũ est. ¶ Quę-
rit gl. vtrũ filia instituta debeat habere ab intestato plusꝗ̃ habuit ex testa
mento. Gl. arguit pro & contra. Finaliter distinguit. dic vt in ea.

SVMMARIVM.

1 *Missus ex carboniano agit contra debitores, quando satisdedit, & res esset tempore peritura.*
2 *Proponens querelam, non proponit petitionem hæreditatis.*
3 *Sententia lata in querela statim non fit executio in petitione hæreditatis.*
4 *Querela & petitio hæreditatis possunt in eodem libello proponi.*
5 *Actio una quando est ad aliam præparatoria: tunc possunt simul in eodem libello proponi.*

QVi de inofficioso. ¶ Exhæredato non datur carboniana bonorum
1 possessio. h. d. ¶ Innuit, † ꝙ missus ex Carbo. posset agere cõtra
debitores. contrà. j. de carbo. edi. l. iij. §. missum. Sol. potest agere,
qñ satisdedit, & quãdo res esset peritura: quod dic, vt. j. ad Carbonia. l. pe-
2 nultima. ¶ Vltimò quidam † dicunt istam legem, quod ille, qui proponit
c querelam, videtur proponere c petitionem hæreditatis. Gloss. tenet con-
3 trarium per multas rationes & bene: quod dic, vt in ea. ¶ Quæro † vtrum
lata sententia in querela, petitio hæreditatis habeat executionem para-
tam? dicit ꝙ duplex est via. Primò, quòd sint duo iudicia: scilicet quere-
la, & petitio hæreditatis. Secunda via est, quòd statim in petitione hære-
d ditatis fiat executio, d sicut in actione in factũ, ꝗ nascitur ex re iudi. primũ
non est verũ. Nam non sequitur, vicit in querela: ergo vicit in petitione hę
reditatis: vt. l. posthumus. §. si quis ex his. s. eo. & l. proxi. s. eod. vbi licet in
totum obtineat in querela: tamen in petitione hæreditatis non obtinet
nisi ꝓ dimidia. Illa ergo est vera, ꝙ erũt duo iudicia, secundũ qd' innuit gl.
ꝙ petitio hæreditatis habeat executionẽ paratam:
sicut actio in factum, quę oritur ex sententia, habet
executionẽ paratam. Non videtur verum: vt. j. ti. j. l.
item veniunt. §. idem rectè. Et quia quacunqꝫ actio-
ne quis agere vult, eam prius edere debet: vt. l. j. s. de
edẽ. Et quando quis impetrat executionem, petit
officium iudicis. Istud probatur in. l. minor. xxv. an
nis, cum fideicommissum. in princip. de mino. licet
gloss. ibi sentiat idem, quod hic. Quod ergo dico: te-
net Specu. in titu. de execu. sen. dixi in. l. intra dies.
4 de re iudica. ¶ Quæritur vtrum † querela & peti-
e tio hæreditatis possunt proponi in eodem libello e?
gloss. dicit, quòd sic conditionaliter. Idem in actione
ad exhibendum, & rei ven. Not. ex fin. huius gloss.
modum concludendi in libello, cum agitur de inof-
5 ficioso. dixi. s. eod. l. mater. ¶ Et not. † ex hac gloss.
quòd quando vna actio est preparatoria ad aliam:
possunt simul proponi. de hoc per Cy. C. de rei ven
di. l. ordinarii. in. ij. q.

EVm, qui. ¶ Qui in fraudem hę redis scripti destitit: destitisse non videtur. hoc dicit. ¶ Nota istud principium ad ea, quæ dixi in. l. in summa. §. fi. na. j. de condictio. indebi. scilicet quãdo dolus dat causam transactioni: vtrum valeat transactio. Bar.

Item quæsitum. ¶ Qui sciens indebitum soluit, nõ repetit. hoc dicit.

Idem respondet. ¶ Rupto testamento per querelam, actiones confusæ hęredi restituuntur. h. d.
¶ Oppo. de. l. propter veneni. §. neptis. j. ad Sylla. Sol. dicit glo. intellige, nisi hæres institutus fuerit in dolo. Vltramontani dicunt aliter: quod dic, vt refert Cy. C. eo. l. si maritus.

SVMMARIVM.

1 *Facere quod quis suo nomine non potest: potest alieno.*
2 *Querela inofficiosi cum agitur, agitur principaliter de meritis filii.*
3 *Filius de iure Digest. quicquid quærebat de bonis maternis, quærebat patri.*
4 *Iudex causæ principalis, si successit iudici causæ appellationis: an coram eo poterit agitari causa remissiuè.*

FIlius. ¶ Factũ patris non tollit querelam filio competentem: & qui nomine alterius egit querela & succubuit: non perdit id, quod sibi relictum
1 est. hoc dicit. ¶ Not. † quòd illud, quod quis non
2 potest suo nomine, potest alieno. ¶ Secundò not. †
ꝙ in querela principaliter agitur de meritis filii: &
per consequens de viribus testamenti. vidistis. s. eo.
3 l. filio. §. j. ¶ Tertiò not. † quòd quidam dicunt, per
hanc leg. ꝙ secundùm iura Digest. illud, quod filius
quęrebat de bonis maternis, vel materni generis, nõ
quęrebat patri: vt ibi. Nam indignatio filii est. &
ibi, quoniam alii commodum victoriæ parat. & de
hac opi. do. Cy. posuit vnam additionem ad lec. suã
in. l. j. C. qui admit. ad bo. pos. Sed de hoc est gloss.
quæ hanc opinionem reprobat in. l. is qui hæres. §.
4 fina. j. de acquiren. hæredit. ¶ Vlti. gloss. † inducit
hanc leg. in argumentum, quòd si iudex causæ prin
cipalis successit iudici appellationis, quod possit a-
gitari causa coram eod. de hoc tamen dic, vt. l. eos in
prin. C. de app. & per gl. & docto. ibi.

SI proponas. ¶ Si testamentum rumpitur p contra tabu. siue per querelam: nepos in potestate retentus filio emancipato coniungitur. hoc dicit. ¶ Oppo. j. de coniun. l. j. §. sed si. Solu. dicit gloss. exhæredatus non coniungitur nepoti, vt ibi: nisi prius agat querela: vt hic. ¶ Oppo. quòd imo filius debeat habere totum: vt. C. de suis & legiti. authen. in successione. & authẽ. de here di. ab intesta. §. j. Sol. dicit gl. hodie sublatum est edictum de coniungendis. Quod an sit verum examinat Cy. in. d. autent. in successione. Examinaui in. l. j. de coniung. cum eman. lib.

a ¶ Opponi. ista exceptio. Exceptio, tibi nõ cõpetit ius agendi: ĩpedit litis cõtestationẽ. & si ille cui' nõ ĩterest, nõ põt excipiẽdo ĩ iudicio cõparere, si contra eũ replicet: nisi in casu, vt per Bar. in. l. Titia. sol. mat. & Imo. ibi ĩ fi. vbi alle. Spec.

b ¶ Ignorabat competere. Adde qd' idẽ ĩ iure de quo qs dubitat, an sibi cõpetat. tex. est. in. l. mãifestissimi. post prin. & ibi doct. & Bart. C. de fur.

c ¶ Proponere. Vtrũ ĩtẽtata q̃rela videatur intẽtata petitio hr̃ditatis, adde no. ĩ. l. j. C. e. & adde in sili no. per Bal. in. l. j. in. vij. col. C. de in offi. dona.

d ¶ Fiat executio. Vtrũ statim sit executio siue fiẽda, vel debeat dilatio dari, & qualis. Vide Bal. ĩ. l. j. ad fi. C. de iur. & fac. igno. vbi allegat hãc glos. faciunt no. ĩ. l. à diuo. §. in venditione. de re iudi.

e ¶ In eodẽ libello. & dum dicit cõditiõaliter, adde Bar. in. l. nõ ab re. C. vñ vi. & qd' no. Bal. in l. si qs in suo. in fin. prin. C. eo. plenè p Lud. in. l. ij. §. itẽ si in facto. de ver. ob. Limita, vt p Bal. in repe. Padua. l. edita. in. xxx. j. col. in verb. dubitat. & ad hoc qd' no. Bal. ĩ. l. quo tpe. C. de resti. mili. in pe. col.

Si hæreditatem. ¶ Per contractũ ab exhæredato cũ herede factum, dicitur testamentũ approbari. h.d.

Si duo. ¶ In querela est locus iuri accrescen di. hoc dicit.

a Circa. [a] ¶ Ex postfacto potest quis decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus. h.d.

Si non mortis. ¶ Datũ inter viuos, vt computetur in quartã, querelam excludit: & ad supplementũ ageť, & in collationẽ veniet. h.d. ¶ Op. ius agẽdi ad supplemẽtum est introductũ ꝑ iura noua: vt. l. oĩmodo. C. eo. ergo videť, ꝙ Iustinianus ibi mendax fuerit. Respondẽt glo. ꝙ hoc est additum à compositorib⁹ noui iuris. Quod tene mẽti pro additionibus, quę fiunt ad statuta, vt valeant. ¶ Secũ lò op. secũdũ ista tpa facto testamẽto, nõ habebat locũ collatio: vt. C. de colla. l. j. sed hic diciť contrariũ: ergo malè. Dicit glos. hoc est additũ per iura nouissima. Istud nõ est verũ: nã cõpositores Digest. non cognouerunt iura nouissima. & ideo gl. sequens dicit melius, q̃; ibi. Aut certè mutat casum, qñ ab intestato succeditur.

Si quis. ¶ Etiam eo, cuius non interest agente, testamentũ rumpitur. & si pręcedens est exclusus, sequẽti non obstat. h.d. Casus potest poni isto modo. Quidã fili⁹ cũ haberet quosdã suos filios, & patrem, quosdam extraneos hæredes instituit: suos filios exhęredauit, & patrem p̃teriuit. contingit ꝙ isti filij agẽtes querela inofficiosi testamenti patris, forsitan sñia, vel repudiatione exclusi sunt, pendẽte iudicio, cum prima cã deberet esse filiorũ: pater istius testatoris, cũ videret nepotes ei⁹ excludi: de facto egit q̃rela contra vnũ ex hęredib⁹ institutis: & obtinuit. Modò quęriť qd iuris? rñdet Iurisconsultus, ꝙ licet ab initio non debuerit pater agere ante, q̃; nepotes excludereńť: tñ ex quo sunt exclusi, qui patrẽ debebãt p̃cedere: rectè dicit patrẽ querelam egisse. & sic testamentum pro parte valere: pro parte non. h.d. Materiã huius leg. habuistis in. l. pater filium. s̃. eo. Bar.

Si sub hac. ¶ Libertas data causa implendi conditionem in testamento inofficioso adiectã, non rescinditur: sed eius pretium à manumisso soluitur. h.d. ¶ Quęrit gl. qua actione. Respon. actione in factum, vel conditione ex lege. Et quę istarum sit verior, apparet ex doctrina, quam dedi tibi in. l. j. de condictione ex lege.

Si instituta. ¶ Si fides transactionis nõ seruať, potest exhæredatus ad querelam redire. hoc dicit. ¶ Opp. de. l. cum mota. C. de transac. Sol. ibi ille, qui egerat querela, discesserat â lite. quod dic plenè vt ibi.

Ei qui. ¶ Licet testator aliquem suum filiũ esse negauerit, si exhęredauit eum, habet querelam. h.d.

SVMMARIVM.

1 *Filius fratris de iure, an dicatur nepos?*

De inofficioso. ¶ Qui in querela obtinuit pendentę appellatione, debet ex hr̃ditate ali. h.d. Tene menti istum casum: & facit ad. q. quòd quando Abbas litigat cum monacho[b], interim debet ali de bonis ecclesię. ¶ No. glo. quę alle. c. ex parte. extrà de accusa. ¶ Quero † vtrum [c] filius fratris, de iure dicatur nepos? [d] Certè in nulla parte iuris nostri credo, ꝙ reperiatur: & hic nõ appellat nepotem respectu patrui, sed aui. In quadam tñ constitutione Federici reperitur hoc. & est tex. de schismaticis. c. j. lib. vj.

De testamento. ¶ Præteritio matris de filio etiã quẽ ignorabat, habetur pro exhęredatione. h.d.

Cum mater. ¶ Secundũ glo. breuiter. h.d. Si testamentũ rũpitur ex cã pręteritiõis factę re, nõ cõsilio, legata remanẽt valida. h.d. Secũdum alios dicit totũ contrariũ. hic dicitur, ꝙ iste fili⁹, quẽ testatrix ignorabat, agit querela. Cõtrà: imo directò debet sibi hæreditas restitui: vt. l. si. j. de hęre. insti. Sol. ibi testatrix aliud testm̃ fecerat. ¶ Itẽ oppo. ꝙ rupto testamento ꝑ querelã, non debenť legata: vt. l. Papinianus. §. si ex cã. s̃. eo. Sol. dicit gl. qñ testm̃ rũpiť: iõ, quia fuit facta præteritio re & cõsilio, nequaq̃; debenť legata: vt ibi in fi. huius leg. Qñ pręteritio fuit facta re tm̃, nõ consilio: legata debenť: vt hic in prin. & sic diuerso casu loquitur hic Pau. ab Imperatore. Alij, vt Azo, dicunt, ꝙ hic dictum Principis corrigiť per Pau. & sic concordat cum. §. si ex causa. Hãc opi. tenet Azo, quę mihi vera vr̃: qa exp̃ssè Pau. se refert ad illud, qd' dicit Princeps: dicens eum nõ iuridicè dixisse ibi, qd' de libertate & legatis adijciť. Prętereà probo ꝑ rõnem: si eo casu, quo p̃teritio est facta re, & consilio, legata non debenť: quo casu constat testatorem voluisse grauare hęredem q̃tum poterat: nihilominus debet valere eo casu, quo filiũ ignorabat hr̃e, quẽ grauare voluit. ¶ Et pro hac opi. videtur casus in. l. sicut. & ĩ. l. si cũ, vel in vtero. C. de test. mili. ego determinaui in auť. ex cã. de lib. p̃t. Et si dicis, quomodo potuit dicere Paulus contra principem? Rñ. ꝙ dictum Pauli fuit approbatum per Iustinianum, quãdo approbauit istũ librũ. Simile in. l. A Emilius. ff. de minori.

Si suspecta. ¶ Ille, cuius interest, põt adesse causę, ne colludatur [e]. h.d. Glos. dicit not. ꝙ non est necesse probare in cã suspiciõis. Quod colligo ex eo, ꝙ dicit suspecta legatarijs. & sic nõ videť necesse, ꝙ liqueat iudici: sed ipsis legatarijs imminens sit suspicio[f]. ¶ Quęrit gl. vtrũ isti legatarij possint in cã testes producere? & dicit ꝙ sic. & dicit veritatẽ quia. h.d. tex. ibi voluntatem defuncti tueri. Qualiter tunc fiat ista productio? & qñ ipsi appellant, qualiter appellabũt: & qualiter ferať sñia? & vide plenè In. in. c. cum super. extrà de re iudi.

Quanuis. ¶ Si causa super querela transactione deciditur, testamentum remanet validũ, & debentur legata. h.d. dic vt in gl.

Quoniam foemina. ¶ Foemina ꝑ adoptionẽ nõ põt hr̃e filiũ, q possit habere q̃relam. h.d. ¶ Quęro: dixit Christus pendens [g] in cruce, matri: Mulier ecce filius tuus. quis filius erit iste?

Aduersus. ¶ Istud principium potest legi duobus modis, vt p'gl. Tertio mõ secũdũ alios. Primò, ꝙ filius datus in adoptionẽ, fecit testm̃ de castrẽsi, vel quasi. & scd'm hoc erit hic cas⁹, ꝙ testm̃ factũ sup castrensi subiaceat q̃relę. Secũdo mõ, ꝙ filius datus in adoptionem, fuit emancipatus. Idẽ, si pater fuit mortu⁹. & istę sunt claræ quæ mihi placent. Alij doct. intelligunt in testõ filij impuberis adoptati facto sibi à patre adoptiuo. & sic esset casus contra. l. Papi. §. sed nec impuberis. s̃. eo.

h Tutores. [h] ¶ Qui agit nomine alterius de inofficioso, non est indignus legato. h.d. ¶ No. ergo, ꝙ si pronũcietur inofficiosum testamentum: legatum nihilominus debetur tutoribus, q̃; q̃; legata non valeant secundum ista tempora: vt. s̃. eo. l. Papinianus. §. vlti.

Si is. ¶ In querela est locus successorio edicto. hoc dixi plenè in. l. pater filium. s̃. eo.

i Si hæres. [i] ¶ Qui hæredi instituto iure vniuersali succedit, à querela non excluditur: secus si tit. particulari. h.d. ¶ Quęrit gl. quę est rõ dr̃ię inter hęreditatem & legatum? Dic breuiter, ꝙ hęreditas est qd vniuersale. & iõ in hereditate scd'i. i. q̃ ꝑuenit ad filiũ exhęredatũ, venit hæreditas primi ex necessitate: quia nõ põt ꝓ parte adiri: & ꝓ parte nõ. sec⁹ in legato. ¶ Quęro cõtra quẽ aget ista querela. Rñd. contra legatarios. Vel eis opponet in modum contradictionis: vt in. l. Papi. §. si filius. & no. in. l. qui repudiantis. in prin. s̃. eo.

Si exhæredatus.

k ¶ Qui est aduocatus pro hęrede, videť approbare [k] testamentum. h.d.

Si legatario.

a ¶ Circa limitationes. ad hãc regulã vide ꝑ no. in. l. j. C. de secũ. nup. & de ratione huius leg. vide per doct. in. l. pe. de iniu. test.

b ¶ Cum monacho. Monachus accusans abbatẽ, debet ali de bonis monasterij, adde Bal. in. l. etiam. C. man.

POMATES.

c ¶ Quero vtrũ. vide Feli. in. c. ꝑ tuas. j. col. in vlti. notabili de proba.

d ¶ Quęro vtrũ fili⁹ fratris &c. An fili⁹ fratris dicatur nepos. de hoc no. Bal. in. l. vxor. C. qui accu. nõ pos. Reperio tñ, ꝙ sic ĩ. c. tua nos de cõsan. & affi. & Bal. in. l. vxor. ĩ pte affirmat. saltẽ attẽto cõi vsu loquẽdi. & Bal. & Imol. in. l. si dotali. sol. mat. & Bal. hic. & bon⁹ tex. & ibi doct. extrà de arbit. in. c. nõ sine. ꝑ Bal. ĩ repet. c. si pater. de testa. in. vj. in. xix. colũ. adde latè Fede. cõsil. xxxix.

e ¶ Ne colludať. & vide latè Bart. ĩ. l. si perlusorio. §. j. j. de appel. Et an isti legatarij & illi quorũ interest, sint citãdi, saltẽ ꝑ gñale ꝓclama. vide Ange. ibi.

POMATES.

f ¶ Sit suspicio. vide Roman. singu. cclxix.

g ¶ Ioã. xix. c. Hæc tñ q̃stio in exẽplaribus scriptis minimè habeť: & iudicio meo bene, quũ extra rẽ satis sit. Alex. Loseus.

POMATES.

h ¶ Tutores. Vide quid dicat Roma. consi. lxxxix.

i ¶ Si hęres. & no. ꝙ hui⁹ leg. p̃sumptio nõ semp habet locũ, vt ꝑ Bar. ĩ. l. pe. de condi. ob. turpẽ cau. j.

k ¶ Approbare. Quid in executore testamẽti exercente officiũ: an videť approbare testm̃. vide Ioã. an. in addi. Spec. de instr. edi. §. nũc verò aliqua. in addi. q̃ ĩcipit adiuuatur &c. Et ad istã. leg. vide quod legiť & no. in. c. ex literis. de transac.

Si legatario. Qui eſt hęres legatarij,& legatum petit:videtur
teſtamentum approbare.h.d.& vide quod dixi
in.l.poſt legatum.§.qui accuſauit.j.de his quib.vt indig.

De petiti one hæreditatis Rubrica.

SVMMARIVM.

Hæreditas de iure ciui li ex lege,filio præterito adiri non poteſt.

HAereditas. ¶Hæreditas ad nos ptinet ex te-
ſtamẽto,vel ab inteſtato, de iure
antiquo,vel nouo.h.d.¶Oppo.j.de iniuſt.teſt.l.j.Sol.ꝙ
hic dicit iure factum,ĩtelligas pro omni teſtamẽto,quod
nõ ſit ruptum,irritũ,iniuſtũ,vel inofficioſum. Ex nullo
ẽm illorũ põt deberi hæreditas.Cõtra hoc oppo.j.de in-
iuſt.teſt.l.poſthumus.§.j.ver.idẽ & circa.&.l.filio.e.tit.Sol.ex teſtamẽto
rupto,non põt deberi hęreditas:vt hic,& dixi.ſ.licet qñq; poſsit peti bo-
1 norũ poſſeſsio ſecũdùm tab.¶†Not.iſtã gl.quæ intellexit.l.filio.qđ de
iure ciuili ex ea,nõ poſsit adiri hæreditas.dixi vobis.C.vnde leg.l.certum.
¶Venio ad.l.ij.quæro in quo differt,ſiue hæreditas deueniat in aliquem
ſuo noĩe,ſiue per ſe.Gloſſ.hic variat.Dicit breuiter ſuo noĩe,qñ inſtitutus
eſt filius,vel ſeruus contemplatione patris,vel domini.Per ſe,quando di-
rectò inſtitutus eſt per alios,qñ ſuccedit ei,qui eſt inſtitutus. ¶Vltimò
dicit glo.ex hac leg.no.malam grammaticam:quia pronomen tertię per-
ſonæ conſtruitur cum verbo & pronomine primæ perſonæ.

SVMMARIVM.

1 *Hæres hæredis Titij,quando debeat dici hæres Titij,ex teſtamento,uel ab inteſtato.*
2 *Libello in peti.hære.non requiritur,quòd exprimatur,an ſit hæres ex teſtamento,uel ab inteſtato:an per ſe,uel per mediam perſonam alterius:cogitur tamen ex cauſa.*
3 *Forma concludendi in petitio.hæredi.*
4 *Ius omne poſt leg.xij.tabu.dicitur ius nouum.*

a **VEluti.** [a] ¶Circa iſtã leg.gl.ponit vnã.q.qñ†ego ſum hę-
1 res hæredis Titij:vtrũ ego debeã dici hæres Titij
ex teſtõ,vel ab inteſtato.gl.hic arguit ꝓ & cõtrà.Finaliter de-
terminat,ꝙ ꝓxima cã debeat inſpici:vt eo iure,quo ego ſum
hæres illi,cui ego ſum hęres directò,eo iure dicar eſſe hęres,cui ille hæres
fuerit.¶Tu verò dicas breuiter.qñq; hæreditas deferẽ ad nos directò:&
ſic eſt vna tñ cã ꝓxima.Qñq; p mediã perſonã alterius deferẽ hęreditas
ad nos:& ſic eſt cã alia remota:& tũc nihil repugnat,qñ ex duabus cauſis
ſimus hæredes.Vñ ſi qs interrogaret me,an ſim hęres Titij:cui hęres ſum
per mediã pſonã ex teſtõ,vel ab ĩteſtato:ego poſſum licitè rñdere.Si qui-
dẽ q̃ris de cã ꝓxima,ſum hæres ex ea cã,qua ei,q de ꝓximo deceſsit,ſuc-
ceſsi.Si quidẽ q̃ris de cã remota,rñdebo,de illa cauſa qua ſucceſsit ille,cui
2 ego ſucceſsi. ¶Sed q̃ro†vtrũ in libello qs teneaẽ hoc exprimere:vtrũ ſit
hæres ex teſtõ,vel ab inteſtato:& vtrũ per ſe,an p mediã perſonã alteri⁹?
℞.petitio hęreditatis eſt in rẽ:& ideo admittiẽ petitio vniuerſalis,cã nõ
expreſſa.j.e.l.ſed ſi lege.§.petitio.&.l.ſi mater.in prin.j.de excep.rei iud.
Cauſa tñ cognita,ſi videret iudex multũ ĩtereſſe rei,poſſet cogere actorẽ
b ad declarãdũ.l.ſi defenſor.§.illud[b].de interroga.act.¶†Vltimò tãgit hic
3 Iuriſcõſultus formã cõcludẽdi in libello[c] in peti.hęre.qa pars debet pete-
c re ꝓnũciari ſe hęredẽ eſſe,vel hæreditatẽ ad ſe ptinere.Ibi,ſicuti Titij hæ
4 reditatẽ &c.de hoc dicã.j.e.l.licet.¶†Venio ad vltimã partẽ ibi,nouo iu
re &c.No.ꝙ ius nouũ diciẽ oẽ ius,qđ eſt poſt leg.xij.tab.de hoc pleniſsi-
mè in.l.fi.§.pe.de reg.Catonia.tetigi aliqualiter in.l.j.j.de cond .ex lege.

SI hæreditatem. ¶In iudicio vniuerſali veniũt ea,
quę poſt lit.cõte.re⁹ cœperit poſ-
ſidere.h.d.¶Op.ſ.ti.ij.l.non poteſt.ſol.vt ibi,& etiã hic in glo.

SVMMARIVM.

1 *Controuerſia dicitur ante lit.conteſta.*
2 *Alienatio rei,de qua eſt controuerſia,eſt prohibita ante litem conteſtatam etiam in iudicijs particularibus.*
3 *Poſſeſſor hæreditatis cui fuit mota controuerſia,ſi ſatiſdedit de hæreditate non minuenda,quando poßit alienare.*

d **DIuus Pius.** [d] ¶Poſſeſsio hæreditatis,quę eſt in cõtro
uerſia,nõ põt alienari,niſi præſtita ſatiſda
tione,vel cã cognita,ſi neceſsitas vrgeat.h.d.ſecũdũ opi.quam
intẽdo tenere.Primò loquiẽ,qñ poſſeſſor volebat alienare vo
luntariè.Scđò,qñ vult alienare ex neceſsitate.Scđa ibi,cã aũt.¶No.hic
1 tex.†ꝙ cõtrouerſia diciẽ ante lit.cõte.& de hoc vidiſtis.ſ.de tranſac.l.qui
fidem.&.C.de tranſac.l.cauſas.j.rem ra.ha.l.amplius.¶Op.j.de except.
l.ſi poſt litem.Sol.vt ibi.& non ob.¶Op.& videtur,ꝙ ex eo,quod eſt cõ
trouerſia,ſunt alię prohibitæ alienationes:vt.ſ.fami.erciſc.l.alienationes.
& ibi no.&.j.co.l.item veniũt.§.petitam.hic autem innuit,ꝙ debeat fieri
expreſſa prohibitio.Sol.expone prohibendam,id eſt non concedendam.
2 ¶Opp.ꝙ imo nõ eſt ꝓhibita alienatio,niſi poſt lit.conteſt.vt.C.cõi di-
ui.l.j.de lit.l.j.Solu.ibi in iudicijs particularibus:hic in vniuerſalibus.Si-
militer.C.de tranſa.l.ſi poſt motam.licet hodie ſit idem in particularib⁹.
Simile no.in auẽ.litigioſa.C.de litigio.¶Opp.hic innuiẽ,ꝙ præſtita ſa-
tiſdatione poſſet alienari.Contrà:iſta ſatiſdatio eſt de hęreditate nõ di-
minuenda:vt.j.proxi.§.diuus.ergo per cã non debet permitti alienatio:qa
eſt ei cõtraria.Iſtã opi.tãgit gl.hic in verbo inchoetur.in fi.Huius contra-
rij timore fuit facta quædã additio parua,quæ dicit:expone niſi:ꝓ ſed.&
omitte verbũ maluerit.q.d.non poteſt alienare:ſed
debet ſatiſdare.¶Iſta gloſſ.deſtruit tex.vt vides.
Vnde alij volentes hoc euadere,exponunt ſic,quòd
debet ſatiſdare de hæreditate non diminuenda : ſed
de reſtituenda eius æſtimatione.ſi alienari contin-
gat:quod fieri nõ debet.Et iſta dictio niſi,non po-
nit:& hoc vult dicere quędam glo.ſuper verbo ſatiſ
dare.Certè etiã iſta gl.deſtruxit tex.Nam ſemp di-
ctio niſi,ponitur qñ præcedit oratio negatiua : vt.l.
actio.& ibi no.C.de tranſac.Cũ ergo ꝓdixerit , non
cõcedẽdam alienationẽ:niſi maluerit &c. ſequiẽ , ꝙ
illo caſu poſſit alienari.Et ideo†pro huius declara-
tione debes ſcire:quia aut poſſeſſor vult alienare ex
permiſſione iuris:aut vult alienare exꝑſſa permiſſio
ne prętoris.Primo caſu ,aut non ſatiſdedit:& nullo
modo permittitur alienare.Aut ſatiſdedit:& poteſt
alienare res tẽpore perituras. ex reſcripto diui Pij,
vt hic in princi.Aut vult alienare expreſſa permiſ-
ſione prætoris:& poteſt etiam non pręſtita ſatiſda-
tione:ſed præſtita cautione,& habita per iudicem
cum cauſæ cognitione:vt hic in verſi, cauſa cogni-
ta.Iſta diſtinctio probatur in.l.pen.j.ad Car . &.l.j.
§.mulier.de ven.in poſ.& de hęre.inſti.l.ſi quis inſti
tuatur.& qui.ex cau.in poſ.ea.l.Fulcinius.§.adeò.&
j.de iure delibe.l.ait prętor.

SVMMARIVM.

1 *Petitio hæreditatis differtur propter accuſationem falſi.*
2 *Quæſtio falſi teſta.quando pendet,nihil debet de hæreditate minui,ſicuti nec cum hæreditatis petitio pendet.*
3 *Exceptio falſi ſi contra teſtes obijcitur , uel detur accuſatio falſi,cauſa principalis,an differatur?*
4 *Poſſeſſor hæreditatis in caſu huius.§ . ſatiſdat de hæreditate nõ diminuenda:ſed ea reſtituenda,uel eius æſtimatione,in caſu alienationis.*

Diuus Adrianus. ¶Sicut quan-
do eſt contro-
uerſia ſuper peti.hære. poſſeſſor cogitur ſatiſdare:
ita qñ eſt controuerſia de falſo teſtamento.h. dicit.
1 ¶†No.ex iſto tex.ꝙ petitio hæreditatis differtur
2 ꝓpter accuſationem falſi teſtamenti . ¶†Secundò
not.ꝙ ſicut qñ pendet petitio hęreditatis , non de-
bet aliquid diminui:ita quando pendet quæſtio fal
ſi teſtamẽti:& ideo debet præſtari ſatiſdatio. ¶Op
po.C.de edi.di.adri.tol.l.ij.So.per accuſationem fal
ſi impeditur iudicium petitorium hæreditatis, non
poſſeſſorium:vt ibi.¶Secundò oppo . hęc quęſtio
falſi eſt incidens ad peti.hęre.ergo videtur,ꝙ ſuper
falſo non ſit pronunciandum:vt.l.j.C. de ord . iudi.
Huius timore ſunt hic in glo.duę.lec.vna,ꝙ conce-
damus contrarium , quod incidenter hic agitur de
falſo,& ſuper ea non pronunciabitur.Et hic eſt q̃-
dã glo.ſup verbo petitur.& glo.ſup verbo , ſuſtine-
tur.& eſt ſatis bona.Alia lect.eſt,ꝙ hic prĩcipaliter
proponebatur accuſatio falſi:& quia eſt pręiudicia
lis ad peti.hære.ideo petitio hęreditatis differtur:vt
3 videbitis.j.l.proxi.Et ex hoc habes,†ꝙ ſiue teſtes,
ex quibus reus debebat condemnari:accuſentur de
falſo principaliter,ſiue incidẽter opponatur,ꝙ ſint
falſi,debet ſuſtineri cauſa principalis.tangam in.l.
4 ꝓxi.¶†Quęro qualiter cõcipiẽ iſta ſatiſdatio? di-
cit glo.ꝙ ſatiſdabit de hæreditate nõ diminuenda
vel reſtituenda.Tu dicas,ꝙ debet ſatiſdare de hære
ditate non diminuenda:ſed reſtituenda ea, vel eius
ęſtimatione,ſi alienari contingat:vt vidiſtis.ſ.ĩ prĩ.
legis.Ex vigore autem huius ſatiſdationis,quid poſ
ſit alienari:vt vidiſtis.ſ.¶Quæro dicitur hic , quo-
rũ iudiciorũ.de quibus iudicijs loquitur?Glo.expo-
nit quorum iudiciorum.i.cui⁹ iudicij.Tu dicas bre-
uiter omiſſis his,q̃ dicunẽ in glo.quorum iudiciorũ.
in peti.hęre.& eorum quę ſunt ꝑparatoria ad illã:vt
accuſatio falſi,& querela ĩofficioſi:vt hic,&.j.l.pro-
xi . &.l.ſi quis liber.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatione falſi teſtamenti pendente,quando peti poßit legatum.*
2 *Accuſans de falſo ſi ſuccumbit,non petit legatum.*
3 *Teſtes ſi accuſantur de falſo,uel contra eos obijciatur : non ſuperſedetur in cauſa principali:ſecus ſi producens accuſatur de falſo:uel contra ipſum excipitur.*

a ¶Veluti.Vide ꝓ intellectu hui⁹ leg. tex.& ibi Barto. & doct.in.l.q in aliena.§.interdum . de acq.hę.vide Imol. in.l.cũ filio.de vul. & pup.& ĩ.l. & an eadẽ.§.actiones . in fin.de excep.rei iudi.Imo.ĩ.l.iij.§ . ex plurib⁹.in prin . de de acqui.poſ.

POMATES.

a ¶Veluti.Vide Alexan. conſi . xj.col. vj.ij.volu.

b ¶Illud.Et ibi Bar. & docto.Io.& doc. in.c.ij.de libel . ob.

c ¶Concludendi in libello.vide etiam Bar.in.l . ex diuerſo.§.fi . de rei ven. Et adde gl.& doc. ĩ.c.ij.de lib.ob.ſcripſi poſt Salyc.ĩ . d. l.edita.& Barto.in l.j.in prĩ.C.de edẽ. Bal.in.l.ij.ad fi . C. de peti.hære.

POMATES.

d ¶Diuus Pius . Vide Alexan.in.l.prĩcipalibus.in princ. ſi cer.pet.

d ¶Vide Bal.in.l . ſi fideiuſſor.§.fin. ad fi.ff.q ſatiſda . cog. vbi dicit,ꝙ pretiũ, de quo hic, põt fieri ſtatim lite mota, etiam ceſſante ſuſpiciõe.Ant.Alex.

SI teſtamentum. ¶Pendēte accuſatione falſi,non poteſt peti legatũ ex teſtamēto.h. d . vel breuiꝰ.Accuſatio fal
ſi eſt pręiudicialis ad oēm cauſam,quę ex teſtamē-
to dependet.h.d.¶Opp.de prin.ad fi.Sol.prin . lo-
quitur quando ab vno dicitur falſum,& ab alio pe-
titur legatum. Finis loquitur,qñ vnꝰ & idē dicit fal
1 ſum,& petit legatũ.¶†Opp. pendente accuſatiōe
falſi,nullum aliud iudicium pōt agitari , per quod
liti fiat aliquod p̄iudicium:vt.s̄.l.proxi. in fi . &.j .l.
proxi.in prin.ſed hic fieret aliquod pręiudicium:qa
ſi ꝓnunciaret̃ deberi legatũ:p̄ſumeret̃ teſtm̄ verum
&c.Huius timore ſunt hic tres opi.Vna,ꝙ illa exce
ptio,ne agitentur alia iudicia,eſt inducta in fauorē
accuſatoris de falſo:qui intendit petere hęreditatē:
& ideo eſt in electione ſua,vel quod ſtatim cogno-
ſcatur de viribꝰ teſtamenti,ſi probationes habet in
prōptu:vel ſoluat̃ legatum pręſtita cautione . & ſic
accuſatoris erit electio iſtius alternatiuę. Alij dicũt,
ꝙ in electione legatarij eſt:& iſtud eſt verũ hodie
p.l.fi.C.eo licet olim ſecus:vt.j.l.ꝓxi.& ibi dicam.
Tertij dicunt,ꝙ eſt in electione hęredis:vel ꝙ ſol-
uat pręſtita cautiōe:vel quòd cognoſcat̃ de legato.
¶Sed tunc opp.ſi hæres elegerit ꝙ delegato cogno
ſcatur:ergo fieret aliquod pręiudicium accuſatori
de falſo:quod non debet eſſe:vt.l.proxi.&.j.l . ꝓxi.
Huius timore dicit glo.ꝙ illud,quod dicitur de le-
gato,quęreret̃.ſ.per quandã cōſequentiã:quia expe
ctabitur ſnĩa ſuper querela falſi.& iſtud placet mi-
hi.Alij dicũt,ꝙ ante ꝓnũciabit̃ ſup legato:quia hoc
fuit volũtate heredis ſcripti:ſed hæc non vr̃ vera:qa
hęres ſcriptus,& legatarius ſemper de hoc fuerunt
in cōcordia,ꝙ valeat teſtm̄:& debeatur legatum:&
ſic ſolũ eſt cōtētio ꝓpter accuſationē de falſo . Alij
dicũt,qñ vnus dicit falſum,& alius petit legatũ , nō
eſt neceſſe,ꝙ deferat̃ vtriꝗ:ſed hoc nō videt̃ verũ:
2 vt videbitis.j.l.ꝓxi.¶†Vltimò quęrit glo . quid ſi
ille,q accuſauit de falſo ſuccubuit:an petet legatũ?
3 dic ꝙ non:vt in glo.¶†Quęro,quid ſi accuſo teſtes
de falſo ex quibꝰ cōuincor:an debeat differri condē
natio ſup cauſa prima?hic videt̃ caſus , ꝙ ſic : &.s̄.l.
proxi.Contrariũ eſt veritas:qa licet teſtes condēna
rent̃ de falſo:hoc producenti nō pręiudicat:& ideo
nō differt̃ cauſa prima.Eſſet enim neceſſe,ꝙ accu-
ſarent̃ teſtes & ꝓducentes:vel quòd in modũ exce
ptionis de falſo dicat̃ cōtra producentē.de hoc per
Cy.C.qui accuſa.non poſ.l.j.& videt̃ tex. & quaſi
caſus.s̄.de his,qui no.infa.l.Lucius.dic vt ibi.

a LEgitimam. a¶Qui eligit ius incompetens, nō vr̃ renũciare iuri,quod ſibi ignorabat cō
cōpetere.h.d.Lex iſta legit̃ duobus mo-
dis.Primò in teſtō rũpendo p querelã.& hoc ſecũ
dũ pri.gl.ibi,dũ ponit caſum p.l.mr̃ .s̄.ti . ꝓxi.Alio
mō legit̃ in teſtō rupto ipſo iure.& hoc īuit ſequēs
gl.parua ſup ꝟ.vires.¶Op.de.l.poſtꝗ.j . eo . Dicit
gl.intellige hoc,qñ agnouit ignoranter.ſecus ſi ſciē-
ter.Prout te refers ad teſtm̄ rũpendũ.gl.eſt clara:qa
agnoſcēdo ſcienter,videtur approbare . hoc habui-
ſtis in multis legibus.s̄.tit.j.prout te refers ad teſta-
mentum nullũ ipſo iure:tunc ſi qdē eſt nullũ ꝓpter
fauorē iſtius,q agnouit,vt puta:qa erat p̄teritus. tũc
idem,vt.l.filio præterito.de iniuſt.teſt.Si verò eſſet
nullũ propter defectũ ſolēnitatis:& tunc agnoſcen
do ſcienter non poſſet approbare:vt.C.de teſt.l. nō
dubium.circa fi.ſed licet non poſſit teſtm̄ approba
re:an ex hoc videatur repudiare ab inteſtato:dic vt
in.l.Claudius.j.de acqui.hære.

a ¶Error eſt in ordine:quia in pãdectis & antiquis exemplaribus lecturarum Barto . hæc lex poſt ſeq. eſt ſituata.Alex.Loſeꝰ.

SVMMARIVM.

1 *Litigãtibus inter ſe duobus:tertius poteſt comparere pro intereſſe ſuo,& opponere exceptionem:& facere,q, iudicium differatur.*
2 *Seruo quando fuit relicta libertas:extraneus inſtitutus:& filius exhæredatus,inſtitutus poteſt obijcere,q, non procedatur in cauſa liberali,ne fiat præiudicium teſtamento.*
3 *Iudex ex officio poteſt differre quæſtionem libertatis , ne fiat præiudicium teſtamento.*
4 *Iudex ſupplet etiam parte non opponente,in illis,in quibus iudici uel iuriſditioni pararetur præiudicium.*
5 *Sententia lata ſuper queſtione libertatis,facit qualequale præiudicium quæſtioni de teſtamento:licet ſit inter alios lata.*
Teſtes examinati inter alios faciunt præſumptionẽ,& forte ſemiplenam probationem.
6 *Inducere,cancellare,& circunducere,licet differant in modo:tamen in effectu non differunt.*
7 *Excipiens ineptè ſuccumbit:ſicut qui ineptè agit.*
8 *Iudex poteſt ſtatuere certum tempus ad agendum.*
9 *Cauſa ſimplicis libertatis delegari poteſt.*
10 *Teſtis inductus ſuper uno articulo,quando poßit ſuper alio examinari.*
11 *Tranſactio ſi eſt facta inter me & te,ex certa cauſa expreſſa:& poſt agam rei uendicatione,nulla cauſa expreſſa:ſi excipiatur de tranſactione,non impeditur litis conteſtatio .*
12 *Iudicia particularia qñ inuicem ſe impediant:& quando particulare uniuerſale?*
13 *Iudicium uniuerſale,quando per aliud uniuerſale impediatur?*
14 *Iudicia particularia ſilent,etiam ſi eſt quæſtio de hæreditate,& non teſtamento.*
15 *Quæſtio ubi eſt de præbenda,uel iuriſditione alicuius caſtri,iudiciũ particulare ſilet.*

SI quis libertatem. ¶Iudicia particularia,per quæ fieret præiudiciũ pe-
titioni hæreditatis,vel pręparatorijs eius,debēt differri quo ad
iudicium vniuerſale finem acceperit:ad quod poteſt per iudi
cem certus terminus ſtatui:ſecus in iudicijs particularibus,quæ vniuerſa-
le p̄iudiciũ nō pariunt.h.d.¶Diuiditur in tres partes principales,ſecũdũ
verã lec.quã intēdo tenere.Prima qñ quis petebat libertatē ex teſtō:& fi
lius exhęredatꝰ agebat querela,cōtra teſtm̄.Scd'a qñ qs petebat ex teſtō
libertatem & hæreditatē.Tertia qñ qs petebat libertatē,non ex teſtō,ſed
aliunde.Scd'a ibi,nã cũ.Tertia ibi,quoties autē.Prima ſubdiuidit̃ in tres:
qa primò recitat mentē Senatuſcon.Secũdò mētem reſcripti imperatoris
circa idē.Tertiò ponit vnã limitationē ad p̄dicta.Scd'a ibi ,ſed & diuus.
tertia ibi,ita demum.¶Scd'a pars ſubdiuiditur in quatuor.Primò for-
mat quęſtionem.Secũdò rñdet ad eã,eo caſu,quo ſeruus erat in poſſeſſio
ne libertatis,& hęreditatis.Tertiò quãdo erat in poſſeſſione libertatis.&
non hæreditatis.Quartò ponit circa p̄dicta deciſionē vnius dubij.ſecũda
ibi,diuus pius.Tertia ibi,non verò.quarta ibi, planè. ¶Item tertia pars
ſubdiuidit̃ in duas.Primò ponit vnum dictum.Secũdò ad remouendum
dubiũ,dat vnũ conſiliũ.ſcd'a ibi,adiecit.¶Reaſſumo quãlibet particulã
noſtrę leg.p ſe.& primò q̄ro de ītellectu principali huiꝰ leg.Circa qd' ſciē
dũ eſt,ꝙ prima gl.magna poſuit caſum,ꝙ quidã Licinianus ſeruus erat in
ſtitutus hęres,& iuſſus eſſe liber,cohęrede ſibi dato,& filio exhęredato.&
iſtã lec.ꝓſequit̃ gl.vſꝗ ad ver.ideoꝗ alij.in eadem gl.Sed qa hic de hęredi
tate Liciniani nullà fit mentio:ideo glo.ab iſta lec.recedit:nec de ea vobis
faciam mentionem de cætero,ſed quia gl.circa eã aliqua dicit vtilia, reaſ-
ſumam eã per quęſtiones.¶Vera lec.eſt in iſto princ.quę ponit̃ hic in gl.
ante finē.Vel dic,ꝙ ſimpliciter fuit relicta libertas &c.Pone ergo caſum,
quòd ſeruo fuit relicta libertas:extraneus fuit inſtitutus: filius fuit exhæ-
redatus,certè ſi ſeruus petit libertatem,differretur cã libertatis propter q̄-
ſtionem de teſtamento.& iſtũ caſum ꝓſequere in tota prima parte p̄rici
pali.¶Circa iſtã partē,primò quęro,quis poſſit abijcere iſtam exceptio-
nē,ꝙ nō procedatur in cã liberali,ne fiat præiudicium q̄ōni de teſtō ? Gl.
in hac caſus poſitione dicit,ꝙ hoc petit filius exhęredatus. Idem expreſ-
1 ſius dicit in prima caſus poſitione,quã reprobaui.¶Ex quo dicto no . †ꝙ
licet duo litigent inter ſe:poteſt venire tertius,cuius intereſt,& opponere
exceptionem:& facere differri illud iudiciũ,quod in ſe puto verum.Facit
l. Titia.j.ſolu.matrimonio.ſecũdũ veram lec.quam ibi dedi,vbi filia venit
& impedit iudicium inter patrem & maritum.Ad idem.s̄.titu.j.l. ſi ſuſpe
cta.in princip.&.C.de lig.aut̃.nunc ſi hęres.&.j.ad Trebel.l.ita tamen . §.
quoties.Iſtud tamen examinemus latius.Aut enim iſtam exceptionē vult
opponere filius,& poteſt:vt dictum eſt.Aut hęres cōuentus:& nō poteſt,
ſecũdũ gl.hic in prin.&.l.proxi.in fine primæ glo.Quod non placet:qa vr̃
contra caſum.l.ij.j̄.de except.rei iudi.& de actio.& obligatio.l.qui cũ hæ-
rede.& de bo.liber.l.quandiu.& de bono.poſ.cōtratab.l.ſi pręteritꝰ.&.C.e.
2 l.fin.in princi.¶Vnde dico,†ꝙ hęres poteſt iſtam exceptionem oppone
re : & hoc fortè voluit dicere glo.hic circa principiũ gloſſ.magnæ:vbi di-
cit,niſi id peteret nomine exhæredati.quaſi dicat hæres conuentus iſtam
exceptionem opponit pro intereſſe exhęredati:licet non pro ſuo.Item eſt
vidēdũ an ille,qui ſe petit in libertatem,poſſit petere hoc iudicium differ
ri?& gloſſ.dicit,ꝙ non,& bene:quia ſua ſponte venit ad iudicium:ergo co
3 gitur perſiſtere:vt in aut̃.qui ſemel.C.q̃uo & qñ iudex . ¶†Item quæro
an iudex ex officio ſuo,etiam nulla parte opponente,poſſit cauſam liber-
tatis differre?Reſpon.ꝙ ſic.licet glo.non tangat.& hic eſt caſus in primo
dicto huius leg.vbi omnia verba referuntur ad iudicem,ſi bene inſpicias.
Et huius ratio eſt:quia iudex non debet manifeſtare motum animi ſui.
vt.s̄.de offi.pręſi.l.obſeruandum.&.C.de fal.l.vbi.ſed ſi pronunciaret ali-
quem eſſe liberum ex teſtamento:iam videtur oſtendere motũ animi ſui,
ꝙ teſtamentum eſſet validum:& ſic ipſi iudici fieret præiudicium, ſi ſup
hoc pronunciaret.Meritò debet differri . & hoc vult mens Senatuſcon-
4 ſulti,vt tex.hic apertè dicit.¶Ex quo notat †ꝙ in his , quibus iudici , vel
iuriſditioni pararet̃ aliquod pręiudicium , iudex poteſt ſupplere ex ſe,
etiam non opponente parte:vt.s̄.de poſtul.l.quos prohibet.facit.ſuprà de
procura.

procura.l.filius.§.veterani.dixi in.l.iiij.§.hoc autem iudicium.j.de dam.
5 infec.tetigi de sepul.viola.l.ij.aliâs in.l.sepulchri.eod.titu.¶†Quæro circa
istud principium,qđ præiudicium fieri posset per sententiã latã sup liber
tatis qõne in testõ:cum sit inter diuersas personas? ergo &c.vt.C.res inter
alios acta &c.p totũ &c.Rñ.dicit gl.fiet qualequale piudiciũ:licet nõ ple-
nũ,vt.j.de appe.l.à sñia cũ si.hoc tangit in.j.gl.magna.& etiam in secũda
& ex hoc dixi tibi in.l.admonẽdi.j.de iureiu.ꝙ testes recepti inter alios fa
ciũt psumptionẽ,& fortè semiplenã ꝓpationẽ inter alios.¶Venio ad ver.
sed & diuus.& primo q̃ro,qd est hoc dictũ,aut ĩducat:aut finẽ accipiat.Ex
pone,vt in gl.inducat,hoc est fiat absolutio ab obseruatiõe iudicij.Finẽ
a accipiat p diffinitiuã sñiam.¶No.ex gl^a.differẽtiã inter inducere,†circũ
6 ducere,& cãcell are.simile.C.de solu.l.inductũ,& licet sit differentia in mo
do.tñ in effectu nulla differẽ tia est.¶Quæro,in quo differat iste v̄.à pre
cedẽti?dicũt qdã ĩ nullo,sed suprà fuerũt recitata verba,vel mens senatus-
cõsulti,& verba rescripti.Tu dic:ꝙ suprà loquit generalius:quia qõ de li-
bertate differt,si sperat moueri,qõ de testõ:siue testm̃ dicat falsum:vt.s̃.
l.proxi.&.l.diuus. in fi.siue dicat nullum,vel inofficiosum:siue sperat mo
ueri cõtra tab.vt.l.ita tamen.§.quoties.ad Treb.hic verò verba rescripti
erant specialia in qõne inofficiosi.& ita dicit glos.hic posita,q̃ incipit,sed
& diuus &c.¶Itẽ supra verba fuerunt relata ad iudicẽ ex quo apparet ꝙ
committit officio iudicis:hic fuerũt ꝓlata simpl'r.¶Venio ad vers.ita
demũ.dicit hic siiã de ĩofficioso iudiciũ cõtestatũ est qd est hoc dictũ.qui
dã intelligũt,si lis est cõtesta.tũc debet subaudiri,vel cõtestari speret. &
ita sentit gl.qđ verũ est vt.d.l.si pterit⁹.de bo.pos.cõtrata.posses ẽt expo
nere cõtestatũ hoc est ꝓtestatũ:vt.l.possum⁹.in fi.s̃.ti.j.¶Venio ad secũdã
partẽ principalẽ.s.ad v̄.nã cũ qdã.Et primò q̃ro de intellectu huius vers.
Rñ.ꝙ glo.in ista parte tãgit casum verũ in gl.mag.circa mediũ. ibi ideo,
qđ alij ponũt Lucinianũ &c.Et ponas casum,Lucinianũ fuisse heredem
institutũ,& iussum esse liberũ & filiũ exhæredatũ.quẽ Lucinianũ filius ex
heredatus vẽdicat in seruitutem.Lucinianus opponit hoc non posse fieri:
nisi prius agat q̃rela,& peti.hære.Querit,an ista exceptio obstet?& sic vi
des,ꝙ in formatione qõnis non declarat vtrum Lucinianus sit in posses-
sione libertatis vel non:declaratur autem hoc in rñsione,vt videbitis.Sed
iuxta hoc dubitatur de tex.ibi dicente se suscepturum &c.Ex hoc innuit,
ꝙ ipse possidebat hæreditatẽ:vt.j.sequit:se petiturũ hereditatẽ ex hoc in-
nuit,ꝙ non possidebat:qa si possideret nõ peteret.Rñ.illa verba sunt am
bigua:iõ imperator declarat in rñsione p distinctionẽ.Pñt em̃ dicta verba
intelligi de possidẽte hoc modo,suscepturũ istud stat ꝓpriè. & qđ infrà
sequit,& petiturũ.repete,& se suscepturũ.Petiturũ hoc est illũ;q petit he-
reditatẽ.q.d.paratus est se defendere ab eo,qui petiturus est hereditatem.
possunt etiã intelligi in non possidente.& illud,qđ dicit se suscepturũ,in
non possidẽte stat impropriè:qa in modũ exceptionis ei opponet:& qđ
infrà dicit petiturũ,stat ꝓpriè.¶Venio ad ver.diuus pius.& iste est versi.
planus:qa si seruus possidet hereditatem,differt qõ de libertate:nisi prius
agat de testõ & hæreditate.¶Venio ad ver.nõ verò.iste ver.legit in gl.tri
bus modis.Primò scđm.Azo.gl.q̃ incipit:nũc mutat casum,quã Lect.te-
nuit diuidendo legem.s̃.dixit differentiã esse cãm libertatis:qñ seruus est
in possessione libertatis,& hæreditatis.Hic dicit,qñ seruus nõ est in posses
sione hereditatis,sed libertatis,non esse differentiã propter quæstionem,
separatã inofficiosi testamẽti.Rõ est:quia est in potestate serui agere peti.
heredi.& ille cogit ĩ modũ cõtradictionis opponere de q̃rela vt.l.papinia
nus.§.si filius.s̃.ti.j.Si igitur seruus non agit imputet sibi.¶Sed contra hoc
instatur.saltem iste seruus debet agere peti.hære.ergo donec finiatur pe-
titio hereditatis,nõ debet agi de libertate:vt.s̃.de arb.l.nõ distinguemus.
§.si is.Rñ.& istud non concedo:quia si seruus ita opposuisset exceptionẽ,
debet differri iudicium de libertate:quia intẽdo agere cõtrà de peti.hered.
cui nõ debet fieri preiudiciũ.certè quæstio de libertate fuisset dilata,vt in
contrario.Sed hic malè opposuit exceptionem:quia dixit:dico,quòd que
stio de libertate debet differri:nisi prius agas querela inofficiosi testamen-
ti:ideo hoc pretextu seru⁹ non põt obtinere:& hoc est qđ tex.dicit. vide
7 literã,nõ verò &c.¶†No.ergo ex hoc,qđ q exceptionẽ ꝓponit ineptè,
ita succumbit,sicut qui proponit actionẽ ineptè:vt.l.j.§.labeo.j.de flu.&
de do.excep.l.ij.post princ.dixi plenè in.l.j.j.de excep.¶Scđo mõ legit
scđm Guar.vt nõ mutet casum:& sic totũ de vna parte cũ seq.ver.planè.
Et dicas sic:Dñe,si debet differri,donec iudiciũ de testõ finẽ accipiat:ex
pectabim⁹ ergo vsq; ad qnquẽniũ:qm̃ tãto tpe durat q̃rela:rñdet Iuriscon
sultus,ꝙ nõ debet expectari.planè iudex debebit cã cognita certũ tẽpus
statuere.h.d.vsq; ad.§.quoties.& ista lectu.est satis v̄a in se.¶Tertio mõ
legit scđm Io.vt nõ mutet casum,sed parat quandã limitationẽ ad prece
dentia.Dictũ est.s̃.ꝙ qõ de libertate debet differri,donec iudiciũ de inoffi
cioso finẽ accipiat.Nũc limitat,ꝙ hoc est verũ intra quinquẽniũ.Nã post
qnquẽniũ q̃rela inofficiosi nõ debet durare:& ideo ꝓptereà nõ differt qõ
de libertate.Ista etiã põt esse vera:tene quã vis.¶Sequit ver.planè.Iste
ver.legitur duobus modis.vno modo,qđ referat ad primã partẽ.alio mo-
do qđ referat ad ꝓximè p̃cedẽtia.Mihi placet ꝙ referat ad ꝓximè prece
dentia:& ad dicta in prima parte:& sic ad vtrũq;.Et dicit duo:qñ opponit
dicta exceptio,ꝙ cã libertatis debet differri,ꝓpter separatã litẽ de ĩofficio
so,iudex prius debet examinare,vtrũ ista exceptio opponat bona fide,nõ
aĩo calũnie,& cã differẽdi:nã si cã differẽdi,exceptio ista non admittet,vt
l.hec autẽ.in prĩ.j.si cui plus q̃ p.l.fal.&.C.de fal.l.ij.& qđ dixi tibi.s̃.ti.ij.

8 l.si prætor.§.marcellus.Scđò dicit,†ꝙ iudex potest
statuere certũ tẽpus ad agendũ:qđ no.licet gl.s̃.ti.j. a
l.papinianus.§.si qs post.dicat hoc non esse verum
in ciuilibus.Tamẽ malè dicit,vt ibi dixi.de quo per
Dy.in.c.indultũ.extrà de regu.iur.lib.vj.plenissi- b
mè dixi in.l.Titia.j.de accu.¶Circa istã partẽ que
ro.qa hic dicit iudicẽ libertatis &c.cui loquit hic Im
perator.Rñ.loquit iudici ordinario,q iubeat iudi-
b cem delegatũ cognoscere[b] de libertate.& sic est hic
9 casus,†ꝙ causa simplicis libertatis potest delegari.
Ita no.Ia.de are.j.de dam.infect.l.j.in fi.& per Cy.
C.de peda.iudi.l.placet.vbi refert verba Ia.de are.
c ¶Venio ad vlti.[c] partẽ:& primũ dictũ est clarum:
ꝙ causa,q̃ nullo modo cotingit petitionẽ hæredita- c
tis,non debet per cã differri:qđ examinabo plenè
infrà in materia illa.¶Venio ad finem glos.que in-
10 ducit istum tex.in argu.†ꝙ testes inducti super vno
articulo,non debent interrogari super alio.Contra
hoc inducit gl.C.de testi.aut.si dicat.vbi testis inter d
rogatur de cõditione sua.Solutio.Testis nõ debet in
d terrogari[d] super alio:nisi illud aliud pertineat ad fi
dẽ eius,de quo principalr̃ interrogat.Ita loquit lex
cõtraria.Nã scire cõditionẽ testis ptinet ad iudicẽ:
vt.l.ij.&.iij.& not.j.de testi.& de hoc dixi in.l.si duo
patroni.§.idẽ Iulia.de iureiuran.¶Ego induco in
11 arg.†imo p casu istũ text.ad notabilẽ practicam:
si inter me & te transactũ est de lite rei ex certa cau
sa:& tu postea ꝓponis contra me rei vendicationẽ
nulla cã expressa.si ego op.de trãsactione preceden
ti,q̃ fuit limitata ex certa cã,iudex debebit pronun
ciare litẽ esse cõtestãdam:ita tñ,ꝙ in hoc iudicio nul
lo modo deducat illa cã,de qua fuit trãsactũ.& hoc
exprimat in pronũciatione.casus est hic.¶Expe-
dita lr̃a,veniam⁹ ad cõtraria,& examinabit materia.
¶Opp.primò ꝙ qõ de libertate,debet ante oĩa exa
minari.C.de adul.l.qm̃ Alexandrũ.dicit glo.ibi in
modũ exceptionis,ꝙ etiã hic permitterẽ:hic autẽ
in modũ recõuentionis.Tu dic clarius,ibi quæstio
de libertate erat preiudicialis ad accusationem,non
accusatio ad eam:ideo de ea prius cognoscitur.Fa-
cit.l.ordinata.de li.cau.hic autẽ questio de libertate
erat præiudicialis ad.q.de testõ:& questio de testõ
erat p̃iudicialis ad eam:ideo supsedet in causa libe-
rali:& p̃fert cã de testõ,tanq̃ maior & vniuersalis:
vt statim dicam.¶Op.suprà.de iud.l.qui prior.Sol.
dicit glo.hæc est cã magna vniuersalis,& centũuira
lis:vt.C.eod.l.vlti.ibi est causa ciuilis,& singularis.
12 ¶†Pro huius declaratione debes scire,ꝙ in hoc iu
dicio vniuersali,est hoc speciale.primò quòd in iu-
dicijs particularibus illa cã debet p̃ferri:quæ prius
intentetur,si sunt inuicẽ p̃iudiciales:vt.d.l.qui prior.
hic verò p̃fert cã vniuersalis.Scđò:quia illa iudicia
particularia ita demũ inuicem se impediunt,si sunt
inuicem præiudicialia,oĩno rõne pleni p̃iudicij:ita
ꝙ absolutoria lata in prima parit exceptionem rei
iudi.in scđa:vt.l.fundi.&.l.fundũ.de except.al's se-
cus,vt.l.sed si ante.eo.titu.sed in vniuersali est hoc
spãle,ꝙ differunt alia iudicia,etiam rõne qualisqua
lis preiudicij,vt hic patet,tertio:quia in illis iudicijs
particularibus cõsiderant causæ præiudiciales,in-
ter easdẽ psonas tm̃ vt.l.fundi.&.l.fundũ.sed hoc in
ter diuersas personas,vt hac leg.Et huius rõ est,vt
tangit ista gl.qà illa causa dicit esse magna vniuer-
salis,& centũuiralis:hoc est inducta à senatoribus,q
erant centum numero:ideo propter eius nobilita-
tem assumit sibi istud priuilegium.¶Op.C.eo.l.fi.
Dicit glo.in hoc lex ista hodie corrigit:qa hodie si
legatarij,vel creditores,vel serui libertate donati vo-
lũt agere:adhibetur distinctio,que ponitur in.d.l.vl
ti.C.e.Nec differũt ista iudicia simpl'r,vt ibi patet.
Ista glo.dicit veritatem,quando petitor,vel posses-
sor conuenitur à tertio,sed si conueniunt se inuicem
aliquo iudicio particulari,p illã leg.nihil disponitur
& sic remanet ĩcorrecta hæc lex.in ver.nã cũ quidã.
&.l.nõ distinguemus.§.si his.s̃.de arbi.Itẽ.l.fi.C.e.lo
quit,qñ cõuenit possessor vl' petitor:sed qñ ipsi age
rent,nihil ibi dicit:& ideo hoc casu remanet incorre
cta.l.si bonæ fidei.& ibi not.j.e.Et ideo pro huius de
claratione distingue in ista materia breuiter,quòd
aut inter petitorẽ & possessorẽ mouet aliqua q̃stio

POMATES.
a ¶No.ex glo.Vide
Fel.in.c.significa-
uit.de testi.in fi.
b ¶Cognoscere.An
cã libertatis possit
delegari,ad qđ vi-
de.l.ĩperiũ ĩ.j.&.ij.
col.de iurisdi.om.
iu.vide ĩ aut.de col.
§.prohibemus.&
no.gl.in.d.l.placet.
POMATES.
c ¶Venio ad vlti.
De ista.q.vide Fe-
ly.c.de testi.ij.col.
in.glo.j.de testi.

d ¶Interrogari.Te-
stis extra articulos
potest interrogari
circa id quod perti
net ad fidẽ eius:&
sic põt interrogari,
an aliquid attineat
parti.vt dixi post
Barto.in.l.Lucius.
s̃.de infa.vide qđ
habes per Gul.de
saza.in aut.sed iu-
dex.C.de episco.&
cler.& Inn.in.c.cũ
Bertoldus.de re iu.
vbi ponit que spe-
ctant ad offm̃ exa
manantis testes:&
dicit,ꝙ si tabellio
interroget de aliq
bus cõtingentibus
factum & rñdeat.
valẽt vltimo posi-
ta in interrogato-
rijs.Et dicit Bald.
in.l.pe.C.de trãsa.
ꝙ iurm̃ testis non
refertur ad articu-
los inptinentes.&
Bal.no.in.l.nõ nu-
dis.C.de ꝓbat.qđ
sic in articulo poni
tur ꝙ titi⁹ est filius
Caij.& testis depo
nit de fama:vel ꝙ
Caius tractabat eũ
vt filiũ,vl' filia:di-
cit Bal.ꝙ hec ꝓba-
tio valet sec⁹ si po-
no,ꝙ fama est ꝙ
Ioã.est rex Fran-
cie:& testis depo-
nit de v̄itate & nõ
de fama.Et qñ ar-
ticul⁹ est inept⁹ sed
probatio est apta.
vide Bal.in.l.j.in fi.
s̃.de iur.om.iu.& vi
de ange.in.l.ij.in
prin.e.ti.& Ang.&
Imo.in.l.iam dubi
tari.j.de hære.inst.
& Barto.in.l.j.j.si
cer.pet.in.ij.col.

particularis,aut mouetur cum extraneis. Primo ca
su,aut illa particularis erat de possessione,& nõ im-
peditur:vt.l.ij.C.de edic.di.adri.tol.& no.in.l.diuus
in fi.s.e. Aut nõ erat de possessiõe:& tũc aut erat cã
summaria,& nõ differt:vt.l.ille à quo.§.si de testõ.
j.ad Treb.aut erat cã,quę requirebat plenam cogni
tionẽ,& illa differt hodie & olim:vt hac leg.ver.nã
cũ qdã.&.s.de ar.l.nõ distinguemus.§.si is. ¶Scd'o
casu,aut possessor,vel petitor conuenit ab alio, aut
agit. Prio casu olim differebat:vt hic.hodie verò ad
hibetur distinctio,quę ponit in.d.l.vlt. C.e.si verò
ipsi agunt:tũc aut res,vel actio erat tpe peritura.&
possunt agere:vt.l.si bonęfidei.j.e.&.l.cum hęredi-
tas ex Trebel.j.ad Trebel.Sed si res nõ esset tpe pe
ritura,nõ possunt agere,imo debet differri:vt.l.ij.j.
de excep.rei iudi.&.l.q cum hærede.j.de actio.& ob
li.& de bo.liber.l.quãdiu.Facit.l.si pterit9.de bo.pos.
cõtra tab.nec iura antiqua ĩ hoc corrigunt,p iura no
ua.s.p.l.fi.C.eo.Et pdicta va,donec iudiciũ vniuer-
sale pẽdet,vel moueri sperat:secus eo finito, vt hac
l.ij.scd'o rñ.& ĩ.§.nõ videt scd'm vnã lec.&.j.de ex
ce.l.si post.secũdũ vnã lec.vbi tractat ista materia.
Itẽ pdicta vera de iudicijs particularib9,q̃ tangunt
iudiciũ vniuersale quoquomodo:saltem ratiõe qua
lisqualis præiudicij:sec9 si nullo mõ:vt hac leg.in fi.
13 ¶†Quero vtrũ iudiciũ vniuersale propter aliud dif
ferat. Rñd.si quidẽ ista duo iudicia sic se habent,ꝙ
vnum est secũdũ testm̃:aliud cõtra testm̃: differtur
illud iudicium,qd' est secũdũ testm̃,ne fiat pręiudi-
ciũ qõni de testamento.hoc voluit hæc.l. in princi.
vt.s.l.pxi.&.l.diu9.in fin.probat expresse in.l.ita tñ
§.quoties.j.ad Trebel.& in.l.ij.§.expectãdi.j.de bo.
pos.secũdũ tabu.si verò vtrũq; iudicium est secũdũ
testamẽtũ,vl' vtrũq; cõtra testm̃,seu ab intestato:cũ
14 vnũ p aliud nõ differt.l.pe.j.e.¶†Quero quid si est
a q̃stio de hereditate & nõ de testõ:an silebunt[a] iudi-
cia particularia?videt ꝙ nõ.Nã verba senatuscon-
sulti,& verba rescriptorum,de quibus hic fit mẽtio
solũmodo loquũtur,qñ est quęstio de testõ:sed pu-
to,quòd quocũq; modo speretur qõ vniuersalis de
hereditate,iudicia particularia debent silere:vt de
arbi.l.nõ distinguemus.§.si is.&.l.vlt.C.eo.& de ex
15 ce.l.si post.¶†Iuxta hoc q̃ro,quid [b]in alijs iudicijs
b particularib9,vel vniuersalibus:puta inter duos est
contentio de prębenda,vel iurisditione alicuius ca-
stri:vtrum iudicia particularia debeant interim sile
re?Inno.dicit,quòd idem.de conces.præben.c.cum
nostris.aliâs quia cunctis.in fi.glo.magnæ.quod est
hodie.c.j.de conces.prębenli.vj.¶Vltimò gloss.si-
gnat vnũ ar.cõtrariũ.& nõ soluit.Vide eã ibi ar.cõ-
tra.C.de sen.l.nemo iudex.Solu.non pręiudicat ad
plenum præiudicium,sed ad qualequale,sic.

c **REgulariter.** [c]¶Iurisconsultus ad euidentiã
dicẽdorum pręmisit vnam distinctionẽ
vsq; ad.l.diuus, posteà posuit q̃dam re-
scripta ptinentia ad hãc materiã vsq; ad hãc leg.hic
ponit vnam regulam iuris antiqui: quam declarat
vsq; ad.l.item veniunt.§.Pretor.Ibi recitat,senatus-
cõsultum factũ in hac materia:& illud prosequitur
exponẽdo vsq; ad fi.ti.& qa ponit regulam:nõ põt
breuius summari,quã se summat.¶Opp.j.eo.l.nec
vllam. aliâs etiam si putauit.§.si quis.Solu.hic de
directa.ibi de vtili petitiõe hęreditatis.¶Item op-
po.quòd ius non possit possideri.l.seruus.§.in corpo
rales.de acqui.re.do.Sol.dicit glo.quædam est pos-
sessio propria:q̃dã imporpria,quędã impropriĳsi-
ma:licet doctores dicant contrà.C.de serui.l.ij. qd'
non intendo hic examinare.

SVMMARIVM.

1 *Petitio hæreditatis datur pro minima re.& sic curandum est de minimis.*
2 *Conclusio in petitione hæreditatis.*

1 **LIcet.** ¶No.†hanc actionem dari et
p minima re:& sic de minimis
curamus.dic vt.j.de dã.infec.l.si proprie
2 tarius.¶Secundò not.†modum conclu-
dendi in libello sup petitione hereditatis,quòd quis
petat pronunciari se hæredẽ insolidum,vel pro pte.
Tetigi.s.l.ij.in princi.& qd' officio iudicis cogatur
restituere.de quo dixi.s.in.l.j.in princi.de edendo.

SVMMARIVM.

1 *Pro hærede.sumitur tribus modis.*
2 *Petitio hæreditatis cur non datur contra titulo poßidentem?*

PRo hærede. ¶Hic incipit exponere verbũ,p hęre
de.contrà, ista actio non datur contra
titulo possidentem:vt.l.cogi.C.eo.&.l.hæreditatẽ.C.in quib.
cau.ces.lon.temp.pręscrip.sed possidere pro hęrede est habe-
1 re titulum:vt.j.pro hærede.per totũ:ergo &c.Solu.†pro hęrede potest su-
mi tribus modis:vt in gloss. hic verò accipitur pro eo,qui non est hæres.
sed putat se esse hæredem.¶Quæro qd de eo,qui putat se nõ esse hæredẽ?
2 responde notabiliter,vt hic.¶†Scd'ò quero,quę est ratio quare petitio hæ
reditatis non datur contra titulo possidentem. glo.ponit vnam rationem
in.d.l.hæreditatẽ.C.in q cau.ces.long.tem.pscri.Docto.ponũt verã rõnẽ in
d.l.cogi.C.eo.Et est ratio:qa q agit petitiõe hæreditatis,nitit solũ ex titu
lo.Nõ em̃ fũdat se ex aliquo iure suo,qd' habet ĩ re.si igit aduersarius possi
det,& cũ titulo,habet tale ius quale habet ipse:& tãtũ pl9:qa possidet:me-
ritò nõ põt cõueniri petitiõe hęreditatis.Ad hoc facit de pub.l.siue aũt.§.
j.& ibi not.

Pro possessore. ¶Hic incipit exponere, quod dixerat pro possessore.

SVMMARIVM.

1 *Ratio in teste,quando est idem cum dicto,nihil ualet.*
Testis,si in reddenda ratione,dicat scio,quia scio:non probat.
2 *Hæredem qui falsò se contendit,conuenitur,ut prædo.*
3 *Poßidere quem pro hærede,uel possessore,quõ cognoscatur.*
4 *Interrogatus,qui respondit se emisse à compote mẽtis:quòd poterit iterum interrogari, an emerit magno,uel paruo pretio.*

1 **QVi interrogatus.** ¶Not.†quòd qñ ratio est
eadẽ cũ dicto,nihil conclu-
dit:& ideo dictũ testis nihil valet:quando dixit testis:scio,quia
d scio[d].Et est ratio:qa oportet,ꝙ illud,qd' probat aliqd,sit clari9
& manifestius illo, qd' probat.vnde si dico:fuit ne vulneratus Titius?di-
cis tu,ꝙ sic.Interrogatus quõ scis?dicis tu:scio,qa scio:istud nihil probat.
2 qa oportet,ꝙ ratio sit clarior dicto.¶†Quæro quid si cõtendat quis se esse
3 hæredem:sed p mendacium?Rñ.cõuenitur tanq̃ prædo.¶†Quæro,quõ
scias,vtrũ quis possideat p hærede,vel pro possessore.Gloss.hic ponit tres
opi.inter alias ponit opi.Pla.qui fuit multum laceratus in hac materia.Fi-
naliter ordinẽ interrogandi ponit hęc gl.& aduerte circa principiũ huius
interrogatiõis.¶Quero,qd si rñderit se non possidere?& certè habet locũ
4 l.vlt.j.de rei ven.¶†Item quęro circa fi.posito,qd' dicat se emisse,& à cõ
pote mẽtis:vtrũ iterum interrogabo eũ à quo.Azo hoc clari9 dicit in sum
ma huius tit.certè do.dicũt,ꝙ sic.vtrum emerit magno,vel paruo pretio:
vt.j.eo.l.si quid possessor.§.iustus.& Cy.refert.C.eo.l.cogi.

NEc vllam.

Omnibus. ¶Quando titulus habetur pro non titu-
lo,quis pro possessore,vel pro hęrede pos
sidere dicitur.h.d.Dicitur in tex.sciens.quid si fuit ignorans?Breuiter, aut
fuit ignorantia talis:quæ præstat causam iustam vsucapiendi,& non tene
tur peti.hæred.aliâs secus.Facit.l.eum qui.in prin.de pub.Vide gloss. quę
ponit duas opi.Finaliter vr tenere primam opi.quòd non teneatur pro hæ
rede, vel pro possessore.Istud facit aliquantulum cõtra id,quod habuistis
no.in.l.non solum.s.de alie.mu.iud.cau.cogitabitis.¶Quęrit gloss. quid
si prædo habeat titulum? dicit glo.titulum magis attendi.vt.l.etiam.§.si
quis sciens.j.eo.

His autem. ¶Qui non possidet,non tenetur hac actione,nisi dolo desierit possidere.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Successor uniuersalis non præscribit,quando defunctus habuit malam fidem.*

NEratius. ¶Licet quis possideat vero titulo,tñ ex perso
na authoris sui,qui pro hærede,vel pro posses
e sore posidebat,poterit cõueniri[e] pet.hęre.¶Op.iste possidet
vero titulo pro hęrede:ergo peti.hęre.nõ tenet:vt.l.pro hęrede
s.eo.Sol.hic cõuenitur ex persona defuncti:qa hæres & defunctus vidẽtur
1 esse eadem persona.Ista lex inducitur per gl.in ar.ꝙ†successor vniuersalis
non præscribat,quando defunctus habebat malam fidem.Quod dic,vt.l.
cum hęres.de diuer.& temp.præscrip.& per Dy.in.c.possessor.de reg.iur.
lib.vj.&.C.de pręscrip.lon.tem.l.j.

ETiam.

Quod si quis. ¶No.in duob9 casibus hic expres-
sis peti.hære.dari cõtra titulo possi
dentem.¶Op.j.e.l.sed & si lege.§.item si rem.Sol.ibi loquitur, quando
vendita fuit res particularis:hic qñ vendita fuit res vniuersalis.¶Quærit
gl.hic licet iste teneatur peti.hęred.an iste præscribat?videt ꝙ nõ.cõtra-
riũ est verũ.cũ enĩ hic excedat suos terminos,excedat à nõ suis terminis.

SVMMARIVM.

1 *Prædo non est,qui pretium numerauit.*
2 *Possessionem post titul.qui inuadit,non dicitur prædo quãtum ad hanc actionem:sed quã tum ad ususcapionem.*

Donatarius

a ¶An silebũt.pendente iudicio vli.. An interim debeãt iudicia pticularia silere.facit ad not. Bal.ĩ.l.fundũ.j.de except.& adde.j.e. l.si bonęfidei.& ad not.hic vide latius Bar.ĩ.l.si post.j.de except.

b ¶Quero quid.facit ad.q.Bal.ĩ.l.emptorem.in.iij.colũ. in ver.sed pone q-dam.C.loc.& ibi, an ĩterim posit sol ui lite pendente.

c ¶Regulariter.Vide quod not.in.l.j. C.de inoffi.testa.

d ¶Quia scio.nõ valet.Adde Bart.per illũ tex.ĩ.l.fi.de offi.procu.Ces.oĩno Bal.in.l.cõuẽticula C.de epi.&cle.Barto.in.l.si qs ita.j.de testa.tute.Vide nõ. p Bal.ĩ repe.l.ij.C. de rescin.ven.& q̃ saltẽ remisiuẽ scripsi in.l.qui testõ.in fi.de testa.Et cum hoc dicto concor. Innoc.in.c.cũ causam.extrà de test. & Bald.in.l.solam. in.iij.col.de testi.

e ¶Neratius.conueniri.Not.ꝙ posidẽs titulo cõuenit hac actione,sed an publiciana det cõtra ti.posidẽtẽ pro hærede:al's dubitaui ĩ.q.facti:& mihi visum est,ꝙ nõ:qa posidẽs p hęrede, habet publicianã ex psona sua.l.cũ sponsus.§.j.& ibi no.p doc.Ergo talis posidẽs p hęrede,dicit habere tit. parẽ titulo actoris: ergo potior est cã posidẽtis.l.siue autẽ.§.duob9.de publi.vide q̃ scripsi ĩstitu.de ac.§.actionũ.Dũ tractaui,an petitio hæredi.det contra tit.posidẽtem.Adde Ro.cõsil.ccccxxxiij.

3 *Donatarius si post mortem donantis ingressus fuit rem donatam sua authoritate, est prædo.*

Si quis sciens. Possidens titulo etiã mala fide nõ potest hac actione conueniri: sed tanquam emptor vniuersitatis põt vtili conueniri. h. d. vide vnam glo. quæ incipit ergo. & not.
1 finem eius. ¶ † No. ꝙ nemo prędo est, qui pretium numerauit. vt de reg. iur. l. nemo. ¶ Opp. de. l. si ex stipulatione. ·j. de acquir. poss. &. C. de acqui.
2 poss. l. nec ex. Sol. glo. hic format illam opi. quod † etiam si post titulum sequatur inuasio possessionis, nõ dicaꝛ prędo quantũ ad hoc, vt possit conueniri hac actione: licet quantum ad vsucapionem & alias dicatur prędo. Idẽ no. s. eo. l. nec vllã. in glo. super ver. sciens. Quod tene mẽti pro quęstio
3 ne. Testator † donauerat cuidã quãdam rem, nec tradiderat: eo mortuo donatarius ingressus est eam sua authoritate: licet sit prędo quo ad alia: non tñ poterit peti. hęr. cõueniri. ¶ Op. & videꝛ, ꝙ nõ teneaꝛ vtili simpliciter: sed debet distingui, vt. s. proxi. §. Solu. hic loquitur, qñ emit malafide: quo casu teneꝛ vtili. Sed bona fide distingue, vt in pręcedẽti. §. & vide gl. q circa hoc plenè distinguit. ¶ Oppo. ad vltimũ dictũ de. l. bene à Zenone. C.
a de quadri. præscript. Sol. illa loquiꝛ [a] in alienationibus singulariũ rerum secundũ Azo. vel illa corrigit istã. & hãc tenet Pet. quod videtur verius, qñ emptor habiturus esset regressum contra fiscum.

Apud Marcellum. ¶ Et ita cõiter habet. Si hæreditas daꝛ in dotẽ, marit⁹ vtili pet. hę. tenetur. h. d. ¶ Quæritur vtrum ista lex habeat locum, siue maritus fuerit sciens, siue ignorans? Glo. videtur dicere, ꝙ fuerit sciens: vt. s. §. proxi. Alij contrà, quod puto verum: quia mulier nõ habet dotem, nec dotis exactionem. ergo &c. vt. s. l. proxi. §. quod si quis.

Hæredem autem. ¶ Iste est fortis. §. & habet duas partes. In prima variatur casus trib⁹ modis: sed vltima lec. est vera: secundum quam. h. d. breuiter. Heres possessoris cum titulo potest vtili cõueniri: sicut defunctus poterat: & directa qñ defunctus absꝗ ti. possidebat. h. d. ¶ Opp. ad primã partem, hæres possidet titulo tam ex persona sui, quàm ex persona defuncti: vt. l. iij. §. ex pluribus. de acqui. poss. ergo peti. hære. non potest teneri. Sol. dicebat Io. quòd verè erat hęres: sed non in omnibus. Nam istarum rerum non habebat dominium. certè de hoc non curo: quia siue habeat dominium, siue non: titulus excusat eum ab hac actione: vt vidistis. s. l. proxi. §. si quis sciens. Vnde alij soluũt, quòd hic loquiꝛ, quãdo defunctus possidebat mala fide. Certè nec hoc placet. vt. d. §. si quis sciens. non enim potest conueniri ex persona defuncti, vt ibi patet. Nec ex persona sua: licet enim possideat pro hęrede, possidet pro herede vnius: & petitur hereditas alterius: & sic peti. hære. nõ teneꝛ: vt. l. j. s. eo. &. l. nec vllã. §. Neratius. aliàs est. l. Nerati⁹. circa fi. magnæ gl. Pone ergo casum, vt in vltima parte glo. hic ponit, videlicet quòd defunctus possidebat titulo, quia emerat vniuersitatem. eodem modo ergo poterit conueniri hęres eius.

b Si quis absentis. [b] ¶ Qui alieno nomine possidet, non potest nomine proprio peti. hæred. conueniri. h. d. quem casum not. ¶ Not. ꝙ ille, qui possidet nomine alieno, quãdiu durat, dicitur iustè tenere: ea finita dicitur tenere iniustè. ¶ Oppo. de. l. officium. ·j. de rei vend. &. l. ij. vbi in rem act. Sol. aliud in rei vindic. vbi ex sola detentione quis potest conueniri: aliud in petit. hæred. vbi nõ potest cõueniri: nisi possideat pro herede, vel pro possessore: puto tamen, quòd hic quando iste conuentus nominat dominum in iudicio; erit expediendus processus secundũ formam. l. ij. C. vbi in rem act.

Non solum. ¶ Qui non possidet, sed vt possessor se obtulit, hac actione tenetur. h. d.

SVMMARIVM.

1 Solutio possessoris liberat dolosum: non econtrà.
2 Exceptio competens actori, quando transeat in successorem?

Item si quis dolo. ¶ Qui dolo desijt possidere, vt possessor tenetur: qui liberatur si possessor lis se offert: sed satisfactio eius, qui dolo desijt possidere, non liberat posses-
1 sionem. h. d. ¶ † Not. ꝙ solutio possessoris liberat dolosum: non ecõtrà. cõcor. sunt in gloss. ¶ Oppo. ·j. de noxa. l. de illo. in fin. &. l. seq. &. ·j. si fa. fur. fe. di. l. quoties. & de dolo. l. si plures. Solu. dicit gloss. ibi loquitur in actionibus personalibus: hic in reali. seu mista. hæc non videtur vera: quia idem
c in personalibus: vt. C. de condi. fur. [c] l. j. Et ideo dicas, quòd in contrario conuenitur quis ad quantitatem: meritò vnius solu. liberat alium: hic conuenitur ad speciem: meritò si vnus soluit quantitatem, non liberat debitorem speciei. ¶ Oppo. fortissimè. ·j. de reb. cod. l. illicitè. Solut. dicit gloss. quòd ibi fuit soluta vera æstimatio: hic vero fuit iuratum in litem. & sic videtur pœna esse soluta. & sic etiam pertransibat Iaco. de But. quæ solu. potest esse bona: sic intelligendo, quòd hic loquitur in his, qui fuerunt in dolo. vnde solutio vnius, non liberat alium. Ibi verò cessauit dolus. & hoc vult sentire glo. in eo, quod hic dicit de iuramento in litem, quod non præstatur nisi contra dolosum: vt. l. in actionibus. ·j. de in lit. iuran. Possemus
d etiam aliter soluere: vt ibi no. in gloss. ¶ Oppo. si fa. fur. [d] fe. di. l. quoties. §.
2 planè. Sol. gl. hic, & bñ quod debet intelligi, † quando possessor nõ erat habiturus regressum contra dolosum. aliàs secus: vt in. l. contraria. Quod mihi placet. & hæc posset esse solutio etiam præcedentis contrarij. Alij dicunt distinguendum: aut exceptio incipit cõpete-
a re authori meo ante contractum venditionis aut post. quæ distinctio non est bona: cum indistinctè exceptio superueniens authori trãseat ad successorem. vt. l. etiam si in rem. infrà de iureiur. l. si tibi. §.
b pactum. s. de pac. & per Dyn. in. l. si tertius. §. si quis prius. de aqua plu. arcen. vnde teneas istam siue pręcedentem, quę bona est. de qua p Cy. C. de alie. iud. mut. cau. fa. l. j. in. j. q. & infrà de cõdic. fur. l. j. ego di-
c xi in. d. l. quoties. si fa. fur. fe. dica.

Item a debitore. Debitor quasi possessor iuris hac actione tenetur: siue sit ex contractu: siue ex delicto: dum tamen pręsens sit debitum. Item siue cõtraxe-
d rit cum defuncto, siue cum hæreditate: secus, si cum herede. Item qui hęreditario nomine habet actionem, hac actione tenetur, tanquam iuris possessor. hoc dicit cum. l. sequenti vsque ad fi. l. quod si in diẽ. ¶ Opponi. de. l. si debitor. infrà eodem. solu. vt in gloss. quia quo ad quid differentia est, vtrum sit debitum ex delicto, vel ex contractu. ¶ Oppon. infrà eodem. l. quod si in diem. §. non solum. versicu. sed si hæredis. Solutio. ibi contraxit cum hęrede, hic cum hęreditate, vel seruo hęreditario.

SVMMARIVM.

1 *Cautio quòd debeat præstari in omni debito, siue in diem, siue sub conditione.*

Quod si in diem.
e ¶ Summaui cum pręcedenti. ¶ Op. ꝙ ante diem non potuerit agere: sed debuerunt inducię duplicari: vt inst. de excep. §. tempora
f les. Dicant quidam pro solu. quòd hic de facto fuit admissum: quod non placet. Sed dic, quòd egit petitione hęred. simpliciter, non pro illo debito. ¶ Oppo. de. l. quæsitum. ·j. de pec. Sol. vt ibi dixi, &
g s. de iudi. l. non potest. ¶ † Vltimò tene menti hunc
1 §. si autem. Ex quo videtur probari, quòd in omni debito, siue in diẽ, siue sub cõditione pręstari debeat cautio. & hoc gl. expressè tenuit sup verbo officio.

SVMMARIVM.

1 *Actiones descendentes ex delicto, cedi possunt.*

Iulianus. ¶ Suprà dixit de eo, q est possessor. hic de eo, qui est creditor: hoc
e est, qui habet [e] aliquam actionem personalem ad
1 hæreditatem. ¶ † Not. ꝙ actiones descendentes ex delicto possunt cedi.

Quod si possessor.
h ¶ Possessor victus habet retẽtionem rerum propter expensas p eũ factas, & pecuniã solutã, si sibi culpa imputari nõ possit. hoc dicit. ¶ Opponi. quia cum indebitè soluit, non debeat imputari, vt infrà eodem. l. si possessor. §. ait sena
f tus. Plures solutio. sunt in gloss. teneas illam [f], quòd ibi mota erat controuersia: hic non. Vel teneas aliã: hic non potuit sibi imputari aliqua culpa: ibi sic,

Item videndum.
¶ Si pecunia per possessorem deposita perditur: possessor cedendo actionem liberatur,

Si quis cum. ¶ Possessio iuris, vel rei, pendente iudicio superueniens venit in hac actione. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Feudum, quòd non ueniat in iudicio petitionis hæreditatis.*
2 *Frater si fecit fratri quietationem de omni eo, quod petere posset in hæreditate paterna: non impeditur petere feuda, nec partem bonorum emphyteoticorum.*

g Nunc videamus. [g] ¶ Hic exponit verbum, rem hęreditariam, positũ in. l. regulariter. s. e. & breuiter hoc intendit. In hoc iudicio veniunt oẽs res, siue sint iura, siue sint corpora: siue ad defunctũ spectabant iure dominij, siue possessionis, siue detentionis. h. d. cum prin. l. seq. ¶ Op. ·j. l. pxi. in fi. Sol. dicit gl. excipe seruitutem, vt ibi, qđ intellige, vt ibi dicã
1 statim. ¶ † Quærit gl. vtrum [h] feudum veniat in hoc
h iudicio. & gl. videꝛ tenere, ꝙ sic. Reperio Cy. in qui-

a ¶ Illa loquitur: sed Bald. in. l. j. C. de hære. vel act. ven. aliter rñdet.

b ¶ Si quis absentis. & vnum quod ponunt hic no. doct. vide p Bal. in. l. cogi. in pe. col. C. eo.

c ¶ Item siquis dolo. de condicti. furti. adde Bald. in. l. j. C. de condi. furt.

d ¶ Op. si fa. fu. Et ad de quod not. Bart. in. l. si seruus. §. boue. ·j. de condi. fur. vide ẽt no. p Bar. ĩ l. si quis dolo. §. j. post glo. de re iud. &. l. locũ. §. cõdẽnatio. de tab. exhi. & istã solu. ẽt approbat Dy. in regula bõa fides. ĩ. vj. plenè p Ange. in. l. si duo. §. j. si qs cau.

e ¶ Qui habet aliqd per Bal. in. l. per diuersas. in. xvj. q. C. manda.

f ¶ Teneas illam. Adde gl. & Bart. in l. cum indebitum. ·j. de condi. inde.

g ¶ Item videndũ. §. nunc videamus. vtrũ feudũ veniat. An feudũ veniat ĩ hac actione, vide bal. ĩ. l. liberti liberteque. C. de op. lib. & in. l. qui se pris. C. Vnde lib. Adde bal. cõs. cclxxxvij. li. iiij. & cõsi. lxxiij. lib. iij. & ij. vol. cõs. cccxxxvj. & cõsil. lxxxij. lib. ij.

h ¶ Quærit gl. vtrũ. Adde quæ no. Bal. in recollectis meis in. c. j. de suc. feu. & ad Bal. in. l. liberti. C. de op. libe. vide Bal. in. l. cũ virũ. C. de fidei. Sed aduerte: quia Bart. est in hoc sibi cõtrarius. Vide eũdẽ in. l. vt iusiur. §. si liberi. de oper. libe. &. l. si patroni. ff. ad Treb. & ibi vide Ioã. de Imo. q cõcludit, ꝙ nõ, post Bar. & dicit se non legisse apud Canonistas. Andre. Barb.

POMATES.

h ¶ Quærit gl. vtrũ. vide Alexã. consi. xciij. ad fi. volu. & cõsi. xxviij. eo. vol. & consil. ccxxvj. eo. volu.

buſdā ſuis addit. tenere cōtrariū. Nā feudū non hr̄
iure hęreditario. de ſucceſ. feu. c. j. col. x. E t hoc in ex
traneo eſt indubitāter verū: ſed in filio, licet nō poſ-
ſit repudiata hæreditate paterna habere feudum, vt
colla. x. an filius, vel agn. repu. hęred. c. j. tn̄ cū adhuc
nō adijt: nō habet vt heres, ſed ex pacto vl̄ ex leg. vt
d. c. j. de ſucceſ. feu. Facit optimè. j. de acq. hęre. l. pro
hęrede. §. ſi quid tn̄. de ope. li. l. vt iuriſiurādi. §. ſi libe
ri. & ideo nō venit in pe. hę. & iō reperi Dy. conſu-
1 entē, † q̄ ſi frater fratri fecit qetationē de oī eo, qđ
petere poſsit in hęreditate pr̄na: qđ per hoc non
2 impedit[a] petere feuda, vel partē poſſeſsionum em-
phyteoticarū: qa nō petunt̄ tanq̄ ex hæreditate pr̄
na. Facit qđ dixi vobis in. d. l. vt iuriſiur. §. ſi liberi.

S V M M A R I V M.

1 *Petitione hæreditatis, ueniunt res, quas defunctus detinebat.*
2 *Officio iudicis agit, qui rem ſibi commodatam apud alium re perit.*

ET non tantum. ❡ Summaui cum
1 precedēti. ❡ † No. q̄ in pe. hęre. veniūt res,
quas defunctus non poſsidebat, ſed ſolum detine-
b bat[b]. ❡ † Quæro quid ſi rem tibi aliâs commodatā
2 reperis apud alium, vtrum habeas aliquod reme-
dium contra illum? dicit glo. q̄ non de facili, ſed for-
tè officio iudicis. hoc ego dixi vobis in. l. & ideo. §.
Neratius. j. de condi. fur. caſus eſt. j. de var. & extra-
or. cogni. l. de vſu aquę.

c Quod ſi pro empto. [c] Quod nō fuit de
functi, ſed eſt hæredis, in hac petitione non venit,
hoc dicit.

Veniunt. ❡ Res pro quibus defuncto nō
competebat actio, ſed retentio,
veniunt in hoc iudicio.

Seruitutes. Quod nō poteſt reſtitui, in
hac actione non venit. hoc
dicit. ❡ Oppo. de. l. j. §. quod ait. j. quo lega. Solu. ibi
loquitur in ſeruitutibus debitis à p̄dio hęreditario:
hic in debitis à p̄dio poſſeſſoris prędio hęreditario.
Ipſę enim ſeruitutes non veniunt in hoc iudicio qa
non poſſunt reſtitui. Et ſi dicis: poſſeſſor non p̄ſtat
patientiam: certè tunc incipit eſſe debitor hęredis
nō hęreditatis: meritò in hoc iudicio non veniunt:
vt. s̄. eo. l. quod ſi in diem. §. non ſolum.

S V M M A R I V M.

1 *Empta hæreditatis occaſiōe, ueniūt in petitionē hæreditatis.*
2 *Empta cauſa poſſeſsionis, non ueniunt in hac actione.*

ITem veniunt. ❡ Empta cā hæredi
tatis, ſi hæreditati ſunt neceſſaria, ve-
1 niunt in hac actione. h. d. ❡ † No. q̄ em
pta occaſione hęreditatis, veniunt in peti. hęredita.
2 ❡ † No. q̄ ſi eſſent empta cauſa poſſeſsionis, in hac
actione nō veniūt: vt ibi, ſi ſui cauſa &c. E t iſta ſunt
multū vtilia: qa qn̄ agit̄ peti. hæredi. res ſunt qn̄q̄
maioris pretij, quàm emptæ fuerunt: vt puta aīalia
impinguata, & ſimilia. ❡ Quęro de quo poſſeſſore
loquatur hæc lex? Gloſſ. hic intelligit in malæfidei
poſſeſſore. quod dic vt in ea.

Simili modo. ❡ Res vendita abſq̄ ne
ceſsitate, venit in hac a-
ctione. quod ſi vendita eſt ex neceſsitate: tūc pre-
tiū eius venit in hac actione. h. d. ❡ Oppo. j. eod. l. ſi
poſſeſſor. §. ſi. Glo. ponit hic plures ſol. dic vt ibi vi-
debitis. Tota enim glo. magna eſt de hoc.

S V M M A R I V M.

1 *Fructus & aliæ acceſsiones augent hæreditatem.*
2 *Rei, uendic. & hæredit. petitio circa fructus in quo differāt.*
3 *Dos eſt nomen iuris, ſicut hæreditas, & peculium.*

Item non ſolum. ❡ Hęreditas au-
get̄ acceſsionib⁹:
ideo omnes acceſsiones eius in hac actione veniunt
1 h. d. ❡ † Not. q̄ fructus & alię actiones augent hæ-
reditatem. & ex hoc dicebat Guar. antiquus gloſſa-
tor, q̄ fructus nō efficiuntur poſſeſſoris, etiā bonęfi-
dei: quo dicto nihil eſt falſi⁹. dicit gl. vt habes in ea.
2 ❡ † Quęro vtrū in fructib⁹ ſit aliqua differētia ī pe.
hę. & in rei vēdic. glo. ſubtiliter loquit̄, q̄ in maleſi-
dei poſſeſſore. q non facit fruct⁹ ſuos, in rei vendi-
catione fructus pn̄t vēdicari. ſed eſt alia vēdicatio,
quā ea, q̄ cōpetit p̄ re: ſed in petitione hæreditatis
d venūit illi fructus:[d] & eſt eadem hęreditatis petitio.
Ratio: quia hæreditas eſt quid vniuerſale: & iō reci-
pit augmentū in ſe: ſed res ſingularis, q̄ vendicat̄ nō
auget̄ fructibus. Fruct⁹ enī ſunt ſeparati à re: & ideo
noua vēdicatiōe op⁹ eſt. qđ tene menti. Sil'e vidiſtis
ī peculio, vt. l. peculiū naſcit̄. j. de pecu. ſil'e in dote,
3 vt. l. ſi marito. in fi. ſolu. mat. † ❡ Eſt enī dos nomen
iuris, ſicut hęreditas & peculium: vt. l. qđ dicitur. &
ibi no. j. de impen. de hoc dicā. j. ſol. ma. ſuper rub.

Cum prædixerimus. ❡ Quādo
vna actio
deuoluitur ī aliā. ītelligit̄ deuolui ſcđm ei⁹ naturam
primeuā: nō ſcđm accidētalē. h. d. Idē dicit gl. ī actio
ne, q̄ met⁹ cā. Idē in certi cōditiōe, qn̄ p̄ponit̄ loco
actiōis. leg. aql. vt no. in. l. certi cōditio. j. ſi cer. pe. in
gl. j. magna.

S V M M A R I V M.

1 *Obligationi quando unum ineſt, aliud in ſolutione: ex leg. diſpoſitione, facultas ſoluendi durat uſque ad executionem, ſecus ſi ex diſpoſitione hominis: qa durat uſq; ad lit. cōte.*
2 *Debitor ad centum ſi poſsit etiā pro illa quantitate dare terrenum lit. conteſt. ſuper debito non poterit amplius dare terrenum.*
3 *Soluendi facultas debito ex diſpſitione teſtatoris uſque ad qđ tempus durat. remiſſiuè.*
4 *Debitor in obligationibus facti, uſque ad quod tempus habeat facultatem ſoluendi intereſſe, ut liberetur.*
5 *Actio iudciati nō habet executionē paratā & ſup ea lis cōteſt.*

e Idem recte. [e] ❡ Qn̄ vnū eſt in obligatio
ne: ali⁹ ī ſolutiōe ex diſpoſi-
tiōe l eg. tūc p̄mittit̄ p̄tās ſoluēdi, donec ſup actiōe
iudicati, lis fuerit cōteſta. h. d. No. qđ dixi ī ſumma
rio. ❡ Op. & vr̄ q̄ facultas ſoluēdi perimat̄ litis cōte
ſtatiōe, ſup actiōe principali: vt. l. ſi qs ſtipulat⁹ fue-
1 rit. x. i mille. j. de ſolu. So. † qn̄ vnū ē ī obligatiōe, aliđ
f ī ſolutiōe ex diſpōne. l.[f], tūc durat facultas ſoluēdi,
qđ qs cōueniat̄ iudicati: vt hic. Aut ex diſpōne ho
minis: & tūc durat, quo ad qs cōueniat̄ ſup actione
2 prima: vt ibi. Et † p hoc in diſpoſitiōe de fctō: qdā te
nebat̄ dare alicui cētū: hoc acto, q̄ ſi debitor vellet
dare p̄ iſta quātitate terrenū cogat̄ accipe. certè p̄-
dit iſtā facultatē dādi terrenū, ex quo patit̄ litē cō-
g teſtari[g] ſup debito. † Si aūt eſſet debitū ex diſpōne
3 teſtatoris, dixi in. l. ſi qn̄. §. hæres. j. de leg. j. & p̄ hoc
4 l. ſtipulationes nō diuidunt̄. j. de ver. ob. Ego † q̄ro: ī
obligatione facti habem⁹, q̄ qs ſoluēdo intereſſe li-
berat̄, vſq̄ ad qđ tp̄s h₃ iſtā facultatē: & ſolutio col
ligit̄ ex p̄dictis. plenius dixi in. d. l. ſi ita ſtipulatus
fuerit. x. in mille. ❡ Quæro: hic dicit̄, quo ad iudica
ti conueniat̄: quō hoc intelligit̄. Guar. dicit. i. quo
ad iudicati pōt cōueniri, hoc eſt, vſq̄ ad quadrime-
ſtre tp̄s. Azo dicit vſq̄ ad litē conteſt. etiam poſt
quatuor menſes. & hoc expreſsè hic dicit tex. ſi be- h
ne aduertis. loquitur enī. de eo, qui ſuſcepit iudiciū,
5 qđ fit per lit. cōteſt. Ex quo no. † illud ad quod alle
gaui tibi hunc. §. s̄. ti. j. l. qui de inoffícioſo quod ſu-
per actione iudicati. debet lis cōteſtari. Nec habet
paratam executionem. licet glo. aliter ibi dicat.

Præter hæc. Hic ī cipit quarta pars hu-
ius ti. in qua Iuriſcōſultus
continuat ſe volens recitare verba Senatuſconſul-
ti, & eius expoſitionē in hac materia. Et primò cō-
tinuat ſe. Secūdò ponit narrationem. Tertiò ponit
ſtatutū Senatuſconſulti vſq̄ ad. §. aptanda. Secūda
ibi, pridie. Tertia ibi: cum anteq̄. Et quia ſenatuſcō
ſultum loquutum eſt multum breuiter: & nō reci-
pit ſummariū: ideo ſequitur pridie &c. aptāda &c.

S V M M A R I V M.

1 *Dicta in lege extenduntur ad omnes res, caſus & perſonas, in quibus eſt eadem ratio.*
2 *Bona uacantia in ciuitatibus non recognoſcentibus ſuperiorem applicantur ipſis, in alijs ciuitatibus fiſco.*

h Ait ſenatus. [h] Dicta † in leg. extendun
1 tur ad omnes res, & per-
2 ſonas, in quib⁹ eſt eadem rō. h. d. ❡ † Not. gl. q̄ dicit,
q̄ bona vacantia non applicātur alteri ciuitati. Sed
fiſco. Et verū dicit in ciuitatibus, quæ recognoſcūt
ſuperiorē: ſed in his, q̄ non recognoſcunt ſuperiorē:
de iure

POMATES.

a ❡ Nō impeditur. Idē tenet Bal. in. l. is qui. de re. diui. & in aut. ſi quis. C. de ſacroſanc. eccl. latè Alex. l. tres fratres. de pac. & iſtud vr̄ p̄cedere, etiā ſi renūciatio hęreditatis paternæ eſſet cū iuramento p illud qđ dicit Bald. c. ī. l. ti. de feu. cog. verſi. filia. iij. colū. ver. ſed q̄ro qd ſi filius. & limita iſtū, vt p Iaſ. in p̄ludijs feu. ī j. col. qn̄ vertitur verbo hæreditatis, ſecus in verbo bonorū, vt ibi per eum.

b ❡ Detinebat. Ille enī ī hæreditate eē dicit̄, vt. l. ſi de eo. §. j. C. de acq. po. & iō ſecūdū Ang. ibi deberet poni in inuentario, vt ponit Bal. hic.

c ❡ Quod ſi pro empto. Et vide q̄ not. Spe. de ſol. §. j. ver. ſed qd ſi debitor.

d ❡ Item non ſolum veniunt illi fruct⁹. & hic no. q̄ in iudicio vniuerſali fructus non veniunt: licet non petantur ſecus in particulari. latius per Bal. in l. j. in vlti. colum. de fru. & li. expē. & Bart. in. l. ij. C. eo. Adde gl. ſimilē in §. j. inſt. de offic. iu. in v̄. fructibus.

e ❡ Idem rectè. vide quod nota. dixit Bar. in. l. j. in fin. de pe. lega.

f ❡ Ex diſpoſitione legis. Adde Barto. in. l. ſi maior. C. de tranſ. qd ſi vnū eſt in obligatiōe, aliud in ſolutiōe ex ptāte teſtatoris. vide p Bar. ī. l. ſi qn̄. §. j. de leg. j. & iſtū tex. limi. ſcđm Ang. in l. inſulā. j. de v̄. obli. niſi reus ante lit. conte. in prīo iudicio fuiſſet in mora Sed Imo. ibi contra. in vlti. char.

g ❡ Conteſtari. ſi ſuper act. iudicati debet lis cōteſtari nō habet executionē paratā. vide Bar. in l. ij. C. de exec. rei iu. Vide ī. l. minor xxv. an. s̄. de min. vtrum aūt ſup ea dicat̄ dari inſtantia vltra alios, per lu. ī ru. de ar. ī viij. char. & ad Bar. hic vide latius in. l. intra. j. de re iudi. vbi plenè. Et iſtud intellige qn̄ intentat̄ actio: ſecus ſi iudicis officiū, per not. in. l. j. C. de iud. & in ca. cum ad ſedē. de reſti. ſpo. in nouel. & Spe. in ti. de ſen. §. penul. ī ver. ſed ſi cā. de li. cōte. §. nunc dicendum, verſ. xxv.

h ❡ Ait ſenat⁹. Quę ciuitates habeant fiſcū, vr̄ q̄ ſola ciuitas Romana habet fiſcū, nō alia. l. p̄pe rādum. in princ. ibi Bal. ī. iij. col. C. de iud. Adde Bar. in. l. j. C. de bo. va. li. x. & in. l. ij. ī princ. de iu. fiſ. & adde Bal. in. l. j. ad fi. C. de hære. vel act. ven. vbi ponit q dicant̄ p̄prie hr̄e fiſcum. Et qđ no. Bar. in rub. C. de iur. fiſ. li. x. & Bar. ī. l. cūctos populos, in fi. Adde, quæ ciuitates habeant fiſcum. Ro. cō. ccxxvij. vbi ponit, an dn̄s Pandulphus mala teſta haberet fiſcum Arimini.

a ¶Petitam. Qualis petitio sufficiat ad hos fructus consequendos in hoc iudicio, vide Bald. in l. j. C. eo.

b ¶Ad notificandū. Itē no. ꝙ sufficiat denūciare procuratori: quia ista denūciatio nō est in rē, sed in psonā. Aliqñ aūt sufficit sciētia procuratoris, & nocet dño. ĩ cle. cō stōne. de elect. Qñ ꝗ non nocet. c. gr̃a. de rescri. in. vj. procōcor. vide in. l. cū mācipium. de edil. edi. & quod not. in c. si eps. de pben. in vj. & licet hic dicatur, ꝙ ptestatio nō valet ab eo facta, ꝗ nō habet ius ptestādi. qđ est verū vbi reqrit̃ sola sciā: sec9 si fieret ad finē aliqđ indicēdi, vel phibendi non arctaret, nisi facta ab eo, ꝗ hr̃et ius ptestandi. l. tutor. de mi. facit ꝙ no. In. no. in. c. inqsitionis. de senten. exc. & quod no. ĩ. c. cupiētes. post princi. de elec. ĩ. vj. & ĩ. c. j. de postu. pla. & ad hoc d. l. tutor. alle. Bal. in. l. pacta. nouissima. in. iiij. col. C. de pac. & adde Bal. in l. si fundū. C. de rei vē. & Bar. ĩ. §. morte. ĩ. iiij. q. pri. Adde an scia pcuratoris noceat dño Ro. cōsil. cclxxxix. & an valeat protestatio facta ab eo, ꝗ non habet ius, vide eūdem consi. cciiij.

c ¶Restituere: ꝙ dixit & quod notat Bar. & Bal. in. l. mr̃ C. de rei ven.

d ¶Non succedit. Qualiter ĩtelligat̃ ptiū nō succedere loco rei. & de hoc ē bona glo. in. l. Labeo & Sabin9. §. j. de vb. si. & no. Bar. ĩ rub. j. sol. ma. & in cōs. pūcto talis est dña. p. &c. & adde quod no. ĩ. l. si cum seruū. ff. si cer. pet. latē p Bal. ĩ. l. ꝗ debitore. in prin. ꝗ in frau. cre. non tñ in oīb9 dicit̃ vō succedere loco rei. Et iō interrogatus, an rē habeat, pōt negare, lꝫ ptiū habeat secūdū Bal. latē in

de iure, vel de facto, vt sunt ciuitates Tusciæ, ipsamet ciuitas ē fiscus. Vocat̃ eñ ppl's liber, de quo fit mētio ĩ. l. hostes. de capti. Et iō in marchia, & ĩ aliis puinciis eccl'iæ, oīa ꝗ dicūt̃ de fisco, intelligūt̃ de eccl'ia. In illis verò ciuitatib9, ꝗ nō recognoscūt aliquē in dñm, ꝗ dicūt̃ de fisco, intelligūtur de suo cōi.

SUMMARIUM.

1 *Scientia simplex qñ sufficiat, & qñ requiratur denūciatio.*
2 *Non refert à quo quid fiat.*

a **Petitam.** [a] ¶Incipit exponere qntū dictū positum in. §. cū ante. & breuiter.
b h. d. vbi denunciatio fit ad notificandū, [b] idem operatur scientia simplex, quod denunciatio: & nō refert à quo denunciet̃. h. d. ¶† No. idē operat̃ scientia simplex, quod denūciatio: contra. l. denunciasse. in prin. j. de adul. Sol. Qñq; fit denūciatio ad notificandū tm̃: & tūc quocūq; modo veniat in notitiam sufficit, vt hic. Qñq; fit denūciatio, non solū ad notificandū, sed ad incitandū, vt aliquid fiat: vel ad phibendū, ne quid fiat: & tunc simplex scientia non sufficit. Rō: quia licet scias, non tñ est facta illa citatio, vel phibitio, ꝗ requirit̃: vt plenē dixi ĩ. d. l. denūciasse. & scripsi latissimē in. l. nō solū. §. fin. j. de oper. no. nun. vbi posui materiā protestationis. de hoc per
2 Dy. in. c. eū qui cert9. extrā de reg. iur. lib. vj. ¶† Secūdò no. illud, quod dicit̃, quòd non refert à quo fiat. de quo in. l. cum seruus. de ver. obl.

Cæterum. ¶Iuriscō. exponēdo verba Senatuscōsulti fecit mētionē de prima parte, ꝗ tractat de his, qui se hæredes existimassent: ideo hic reintrat in expositionē primæ partis Senatusconsulti. h. d. Possessor bonæfidei tenetur ad rem, licet eam vendiderit: sed si eam vendi expediebat: est in electione actoris, vt rem, vel pretium consequatur. h. d.

Licet autem. ¶Quod iuris ē de eo, ꝗ se hæredē putat, idem si quolibet alio mō arbitrabat̃ se successorē. h. d. vl' sic. Idē est se putare hæredē, vel alr̃ successorē. h. d.

Si possessor. ¶Qui hæreditariā pecuniam non attingit, ad vsuras non tenetur. h. d.

Redactæ. ¶Hic exponit verbū redactæ & breuiter. h. d. Redactum videtur, quòd non est exactum, sed exigi potest.

Quod si post. ¶Post motā cōtrouersiam vendens, tenetur ad res, nisi eēnt res steriles: qa tūc actoris eēt electio. h. d. ¶Op. quod indistinctē teneat̃ ad ptiū: vt. j. e. l. ĩ æstimationib9. sol. ibi vēdidit ex necessitate psonæ: hic ex necessitate rei. ¶Opp. & vr̃, ꝙ ēt qñ ex necessitate rei vēdidit, veniat ptiū simpl'r: nec fit electio actoris: vt. j. e. l. nisi. §. Iulian9. Sol. gl. ponit hic plures sol. finalr̃ dicit, & hoc tenebat Iaco. but. Aut possessor malęfidei, aut bonęfidei, post cōtrouersiā motā (quod idē ē) vēdidit res vtiles, & tenet̃ ad ipsas res, quas si nō restituit, fiet ęstimatio. vt dicet̃. j. e. a. l. fi. in fi. Aut vēdidit res ĩutiles, ꝗs vēdi erat necesse: & tūc aut añ litē motā, & debet̃ ptiū. l. nisi. §. Iul. j. eo. Aut post litē motā, seu vbi habet̃ p lite mota. & est electio actoris vtrū psequat̃ rē, vel ptiū: vt. s. l. pxi. ver. cæterum. & hic. quod ĩtelligē, qñ fuit exacta ex parte rei: secus si ex parte personæ, vt. s. dixi &c.

SUMMARIUM.

1 *Plura comprehenduntur dicendo ex hæreditate, quàm dicendo, res hæreditaria.*
Dicere de Perusio comprehendit plures personas, quàm dicere Perusinus.
2 *Possessor non debet restituere indebitū, quod exegit.*

Ait senatus. ¶Hic incipit exponere secūdam partem senatuscōsulti: & ponit eā totam ad literā, & h. d. Si bonæfide. pos. vendiderit, tenet̃ ad pretium, quod exegit: vel cedere actionē, nisi pretiū re euicta restituerit, vl' redhibita fuerit. h. d. ¶† No. ex hac leg. ꝙ plura cō-
1 prehēdit hæc oratio ex hereditate, quā cū dico, res hereditaria: vt hic in ver. sed si vēdidit. s. eo. l. litē vidēdū. §. fi. cū. l. seq. Et sic est ar. ꝙ plures psonas cōprehendo, cū dico de Perusio, ꝗ cū dico, Perusinus. tñ in veritate idē importat: vt. l. j. j. ad mu. & ibi de hoc dixi melius etiā in. l. prouinciales. j. de ver. sign.
2 ¶† Secundò not. ꝙ possessor restituere non debet ndebitum, quod exigit. de quo vide. j. eo. l. si quod possessor. in prin. hic non sunt alia.

SUMMARIUM.

1 *Iuramētū in litē defertur ꝓpter dolū cōmissū in nō restituēdo*

Restituere. Bonęfi. pos. tenet̃ ad pretiū: malęfidei possessor tenetur ad rē ęstimandā per iuramentū in litē, si extat: aliàs
1 ad verū ptiū. h. d. ¶† No. ꝙ iuramētū in litē defertur propter dolū, quod cōmittitur in non restituendo, nō ꝓpter dolū pteritū. dixi in. l. in actionibus. j. de in lit. iur. & l. arbitrio. §. j. s. de dolo. ¶Quærit glo. quid si malęfidei possessor vēdidit plus, ꝗ valeret: dic vt
c in ea, & quod dixi [c] in. l. mater. C. de rei ven.

Deperditum. ¶Deperditū defertur ad actum naturalem: diminutum ad actum ciuilem. h. d.

SUMMARIUM.

1 *Pretiū in uniuersalibus succedit loco rei, nō in particularibus.*

Si & rem & pretium. Bonęfi. pos. tenet̃ restituere rem, quā habet: & si qd eius occasiōe accesserit. h. d. ¶Not. ꝙ pretiū succedit loco rei: quod dicā statim. ¶Oppo. ꝙ possessor, ꝗ rē vendidit habet in ea titulū: ergo non venit in hereditatis petitione: vt. l. j. s. e. Gl. ponit duas sol. hic: neutra placet. prima eñ cōtinet diuinationē: qa innuit, quod hic cōtract9 ēptionis nō valeret: nec secūda, ꝗ innuit qđ deterioris cōditiōis sit, ꝗ habet plēs causas possidēdi, ꝗ ꝗ habet vnā tm̃. Dic ergo, ꝙ cōtract9 ēptiōis tenuit: tñ titul9 hr̃ p nō tit. ex eo, qđ rē emit ab eo, ꝗ emit ab ipso
1 possessore: vñ nō habet pl9 iuris, ꝗ hr̃et pri9. † ¶Op.
d ꝙ pretiū nō succedit [d] loco rei: vt. l. ꝗ vas. in fi. de fur. Sol. In vniuersalib9 iudiciis ptiū succedit loco rei, vt hic. & l. Impator. in fi. j. de le. iij. ĩ pticularib9 secus. Ita debet intelligi ista glo. ita tenēt doct. C. de rei ven. l. mr̃. qđ no. Itē dicit̃ hic, ꝙ nō admittitur qs ad petēdū id, cuius cōtrariū nō esset postulatur9. cōtrà de. l. nō eo minus. C. de pcu. Solu. vt. l. pe. C. de solu.

SUMMARIUM.

1 *Verbum obscurum positum in uno capite, co ntra inter pretatur per uerba posita in sequentibus capitibus.*

e **Utrum autem.** [e] ¶Bonęfi. pos. nō tenetur ad pretiū, nisi quatenus est factus locupletior.
f h. d. ¶Not. ꝙ verbum obscurum [f] positum in vno
1 capite declaratur, † seu interpretari potest per verba posita in seq. capitulis. facit. j. ad leg. aql. l. quemadmodū. & insti. ad leg. aquil. §. ex hoc tamen capite.

Proinde. ¶Bonęfidei possessor tenet̃ ad ptiū, & ad pœnā, ꝗ loco pretii accessit: secus de pœna quæ occasione iniurię personalis exacta fuerit. h. d. cum. l. seq.

SUMMARIUM.

1 *Dictio sed, iūcta cū copula & aduersatur ad factū nō adius.*
2 *Possessor tenetur ad ea, quæ extrinsecus ueniunt, quæ accidunt rei, uel rei occasione.*
3 *Possessor, qñ teneatur restituere illud, qđ exigit nomine pœnæ. remissiuè.*

g **Sed & si lege.** [g] ¶No. ex hac
1 l. cū gl. † ꝙ dictio sed: cū copula & aduersat̃ ad factū, & nō ad ius. Idē no. s. ne qs eū q̃ ius vo. l. ij. in gl. sup v. sed & forti9. Facit de dā. ifec. l. hoc amplī9. §. de his aūt. & ibi glossella. & l. ꝗ vsumfructū de
h v. ob. ¶Op. ꝙ ista [h] pœna nō potuerit peti: qa ĩ fraudē vsurarū. vt de ac. emp. l. iul. §. idē pōpo. Gl. ponit plures sol. Dic ꝙ hic pœna fuit exacta vsq; ad legitimū
2 modū vsurarū. ¶† Op. ꝙ possessor nō tenet̃ ad ea, ꝗ extrīsecus veniunt: vt. l. item veniunt. §. nō solum s. e. sol. ibi loquit̃ de his, ꝗ veniūt extrīsecus, & accedūt psonę: hic de his, quæ accedūt rei, vel rei occasione. ¶Quero, ꝗ ē rō differētię īter. §. pinde. legis, vtrū. s. e. & l. at vbi. ꝗ ē. l. s. pxi. gl. ponit plures so. bonas. Vna colligit̃ ex sūmario. dic vt ĩ gl. Et de hac mate-
3 ria † vtrū illud, qđ possessor noīe pœnę exigit teneat̃
i restituere, habui stis in. l. si pignore. j. de pig. act. [i] plenē dixi ĩ. l. p tor. §. ꝙ de fructib9. j. de bo. auth. iu. pos.

l. cogi. in penul. colū. de pet. hęre. Et de hac materia vide post Bar. Bal. latè in. d. l. mr̃. in. iiij. & vij. co. vbi etiam ponit, an res succedat loco pecunię. & hr̃ ĩ. l. si vt pponis. maximè p bal. C. de rei vē. & vide Bar. in. l. impator. §. fi. de le. ij. Et dicit Bal. C. de seru. pig. da. ma. ĩ. l. pe. ꝙ r̃a ē ꝙ ptiū succedat loco rei. alle. l. si ita fideiussorem accepero. de fideiusso. Adde, ꝙ idē est in psonalibus, sicut ĩ realib9: vt hic, & l. venditor ex hr̃ditate. j. de hr̃ditate. vel ac. vē. & d. l. mr̃. Sed qđ in hypothecaria, an ptium succedat loco rei. bar. in. l. qui à debitore ff. de his, quę ĩ frau. cre. & c. glo. sing. in l. j. j. de pi. & ibi barto. p Bal. in. l. si. §. & si pratā ĩ prin. C. de iu. delt. & Ang. hic. Adde, ꝙ res & pretium adeo sunt correlatiua, ꝙ pbata traditione rei quodāmodo pretium pbatum est qđ, iudex declarabit ata eius cōs. ccxl. li. iij.

✠ POMATES.
d ¶Non succedit. vide Alex. cōs. xij. al's. cxxiij. ĩ. iij. col. iij. vol.

✠ POMATES.
e ¶Vtrū aūt. Vide Ro. consi. clxix.
¶Verbū obscurū. & facit ad. l. si qs ex argentariis. §. si initium de eden.
g ¶Sed & si. l. vide Bart. in. l. pr̃is & si de vul. & pap.

✠ POMATES.
g ¶Sed & si. l. vide Barb. cōsi. lv. in viij. col. vol. ij.
h ¶Op. quod ista ad de cōsi. Lud. ro. xlj. & ꝗ ibi remisi. & cōsil. Ioā. de Imo. xij. And. Barba.
¶De pig. act. & vide p Bar. plenius in l. prętor. §. quod de fructibus. de bo. auth. iud. possi.

Item si rem. Bonæfid.poss.tenetur inquantũest factus locuple-
a tior,& nõ vltrà.h.d. ¶Not.ꝙ licet[a] pretium succe
dat loco rei:tñ res non succedit loco pretij.Contra
hoc facit.l.Imperator.in fi.j.de leg.ij.glos.sol.ꝙ ibi
emit nomine hęredis:hic nomine proprio.dicvt ibi
dixi;quia est longa examinatio.

Quod ait. Hic Iurisconsultus incipit exponere tertiam partem Senatusconsulti,de malæfidei possessore:ideo recitat eiꝰ verba ad literam.h.d.Prædo siue possideat,siue dolo desierit possidere,siue eius culpa aliquid acciderit,hac actione tenetur.h.d. ¶Op.sine actione nemo experitur:vt.l.si pupilli.§.videamus.s.de neg. gest.sed prædo non habet actionem contra debitores hæreditarios:ergo &c.Huius timore facta est tota gloss.magna,& ita soluere debes.Intellige hic in casu,quo prędo agere põt:fortè,quia testm̃ erat validũ,sed subiacebat q̃relæ.Vel dic,quòd erat vnus ex cognatis hæredis:ergo poterat agere eo,qđ cõiũcta persona.Vel vlterius duobus modis potest contingere,vel ꝙ erant debitores,qui contraxerunt cum prędone:puta coloni & similes,qui ab eo res hæreditarias conduxerant:vt.l.si vrbana.j.de cõdict.inde. vel erant tales.qui erant sub cura prædonis,& administratione:vnde ab eis exigere poterat.

SVMMARIVM.

1 *Prædo in uniuersalibus tenetur de fructibus.quos ipsepercipere potuit,in rei uendicatione,quos petit or potuit percipere.*

Quod autem ait. Prędo dicitur q nullã cãm possidẽdi habet:& teneť de fructibus pceptis & percipiẽdis.h.d. ¶No.ꝙ malæfidei possessor teneť hoc iudicio vniuersali.Idem in rei ven.vt insti.de offic.iudi. §.illorum.&.C.de rei vendi.l.certum.&.l.si nauis.in
1 fi.j.de rei vendi.Et aduerte,† quòd in rei vendi.prędo tenetur de fructibus,quos petiter percipere potuit:vt.d.l.si nauis.in fi.Hic verò tenetur de fructibꝰ quos ipse prędo potuisset percipere:vt hic dicit tex. & etiam apparet ex verbis senatusconsulti.Sed cõtra hoc est tex.in.l.domum.C.de rei vend.So.vt ibi dixi.& plenè dixi.in.l.ex diuerso.j.de rei vendi.

SVMMARIVM.

1 *Malamfidem superuenisse ex postfacto,quid operetur quo ad fructus?*
2 *Fama sequens,quòd tollat effectum famæ præcedentis.*

De eo autem. ¶Quantũ ad fructus,paria sunt ab initio malamfidem subesse,vel ex postfacto superuenire.h.d.
1 ¶Oppo.j.eo.illud.Solu.† quo ad fructus non refert ab initio,an ex postfacto superueniat malafides,vt hic:sed quo ad periculum interitus rei refert:vt.l.cõtraria.& in hoc residet glo.vel aliter.ibi non superuenit malafides verè,quia credebat se iustè adhuc possidere,sed fictè,vt per controuersiam motam, vel per litem contest.vt ibi. ¶Oppo. de.l.qui scit. §.in alieno.in fi.j.de vsu.Sol.dicit gloss.in eo,qui habet titulum quo ad fructus,refert vtrum ab initio, vel expost facto superueniat malafides:vt ibi secus in eo,qui non habet titulum,vt hic. quod satis placet.Tamen licet quo ad acquisitionẽ sit differẽtia, non est differentia,quo ad restitutionem:cum illos fructus teneť restituere:vt dicam.j.proxi.§.& not. glo.in.d.§.in alieno.& tangũt doct.in.l.certum.C. de rei ven. ¶Itẽ op.de.l.clam possidere.in princ.de acqui.pos.&.C.de vsu.trãs.l.j.vbi sufficit ab initio bona fides.Sol. quo ad vsuscapionem sufficit bonafides ab initio:& per superuenientem malamfidem non interrumpiť de iure ciuili,secus de iure cano. vt in.c.possessor.extrà de reg.iu.libr.vj.Sed quo ad fructus nõ est differentia,vtrum malafides sit abinitio:an ex postfacto.Pro ratione cogitabitis,dicam. j.proxi.§. ¶Opp.de.l.non distinguemus.§.sacerdotio.So.aliquid esse ab initio,vel superuenire ex postfacto,sunt paria,qñ est eadẽ ratio.Ita loquitur hic. secus si ratio est diuersa:vt in contrario patet.Possunt tamen vno verbo solui hæc contraria:vt dicit glo.l.qui scit.§.in alieno.versi.bonęfidei emptor.j. de vsu.quod oĩa.s.scripta cõtraria possunt vendicare sibi locũ in singulari petitione:secus in peti.hęr. vbi non refert,an ex postfacto,vel ab initio habuit b
2 malamfidem:vt hic. ¶Vltimò habuimus † pridie vnam.q.de facto.probata est fama contra accusatum de maleficio,de mense Ianuarij per famam:cõtrarium probatũ est,ꝙ fuit de mense Februarij: quęriť vtrũ fama sequẽs,tollat factũ pręcedentis famæ Determĩauit quòd sic.Nã fama est communis opivoce manifesta:vt dixi in.l.de minore.§.tormenta. j.de qõ.sed sequens opi.tollit & euacuat præcedentem,vt hic &.l.qui bona.§.si quis stipulatꝰ,infrà de dã.infec.ergo &c.Et hoc videtur velle glo.qa seq̃ns consuetudo tollit præcedentẽ contrariã:vt.l.nõ videtur.de reg.iur.de ista.q.est casus in.l.ij.post princ.j. quis ordo in bono.pos.ses.

SVMMARIVM.

1 *Error iuris impedit ususcapionem,non fructuum acquisitionem.*
2 *Vsuscapio & fructuũ aquisitio in errãte in iure ecquid distent?*
3 *Alleganti iuris errorem incumbit onus probandi.*
4 *Errans in iure,quando præsumitur in malafide?*
5 *Iuris ignorantia quando,& quõ excuset à fructibus.*

Scire. ¶Error iuris nõ inducit malamfidem. h.d. ¶Op.ꝙ error iuris non prodest in acquirendo:vt.l.error.de iur.& fac.ign.Solu.gloss. multipliciter: finaliter tenet ꝙ hic efficaciter non acquirit fructus:quia eos restituere teneť.quædã alię gloss.videntur aľr dicere,vt dicam statim. ¶Op.de
1 l.nunq̃.in prin.&.l.si fur.§.j.de vsusc.So.† error iu
b ris[b] impedit vsucapionẽ,vt in contrarijs.non acquisitionè fructuum,vt hic.Ita dicit glo.in.d.l.si fur.§.j. & Dy.extrà de reg.iur.c.possessor.sed hæc sol.videtur contra p̃cedentẽ sol.Nam suprà dicit,ꝙ fructꝰ restituere teneť:sed non cõtradicit,si bene aduertatur. Nã dicit ꝙ tenetur restituere eo casu,quo est posses-
c sor bõæfidei.sic error iuris con nocet[c] in acquisitio-
2 ne fructuũ:cũ ꝓ bonæfi.pos.habeať. ¶† Sed quæro, q̃ est nõ differentię inter vsuscapionã & frutuũ acquisitionem.Rñ.ad vsuscapionem requitur verus titulus,vel iustus error.vt.l.Celsus.j.de vsusc.Sed error iuris non est iustus:ergo ad vsucapionem non sufficit.Sed quo ad acquisitionem fructuũ,non requiritur titulus:sed sufficit,ꝙ absit malafides,quæ abest,
3 vbi est iuris error:vt hic. ¶Ad vnum † tamen aduer
d te[d],ꝙ iste qui allegat iuris errorẽ,debet hoc probare:quia scientia p̃sumitur reglr,vt.l.leges.C.de leg. ¶Sed contra prędicta oppoñ.C.de agri.& censi.l. queãd.vt extrà de reg.iur.c.q cõtra iura.lib.vj.Solu.
4 † quędã sunt iura interdictoria,seu prohibentia aliquos actꝰ:tũc q facit cõtra illa iura,diciť habere malam fidẽ:vt.d.l.queãdmodũ.ibi,qui enim contra interdicta.l.&c.Ita intelligo gloss.hic positã in.iij.so. Quædam sunt iura,q̃ nõ prohibent,sed actui non assistũt,vt puta testm̃ nonsolenne,non valet,qa.ll. non assistũt sibi:vt puta agnatus remotior nõ admittitur:quia lex sibi non assistit,nõ aũt resistit,isto casu:qui ergo in tali iure errat non pręsumitur malęfidei,vt hic in tex.nec bonęfidei.vt.d.c.qui cõtra iura.extrà de reg.iur.li.vj.Est eñ medium inter bonam fidẽ & malam,vt no.C.de acqr.pos.l.j.&.l.iij.§. fi.j.de acqui.pos.Istud nõ sufficit ad vsuscapionem in qua requiriť bonafides positiuè.sufficit tñ ad acquisitionẽ fructuum,in qua sufficit malãfidem ab-
5 esse:vt hoc. ¶Ex hoc patet† declaratio oĩum glos. & tex.qui dicunt,ꝙ iuris ignorantia excusat à fructibus,quod est intelligendum,sicut cęteri bonęfidei possessores.sic eas gl.limita secũdũ gl.positas in l.ex diuerso.j.de rei vẽd.& insti.de re diui.§.si quis à non domino:in quibus quęritur:an bonęfidei possessor de fructibus teneatur.

SVMMARIVM.

1 *In uniuersalibus iudicijs,quis efficitur malæfidei post motam controuersiam,in particularibus uerò post lit.contest.*
2 *Ratio quare in uniuersalibus ex simplici denunciatione quis efficitur malæfidei,non sic in particularibus.*
3 *Præscriptio,an interrũpatur per simplicem controuersiam.*

Si ante. Post controuersiam motam omnes possessores sunt pares,& tenentur
1 vt p̃dones.h.d. ¶† Opp.diciť hic ꝙ post cõtrouersiã motã incipit esse malęfidei.cõtrà de rei ven.l.certum.cũ si.Sol.dicit gloss.spãę in iudicio vniuersali: secus

POMATES.

a ¶No.ꝙ licet.Vide aliqd p Abb.aľs p do.Ant.cõsi.xxvj.

✱ Pro cõcordia.Aduerte,ꝙ error iuris nõ excusat in p̃scriptiõe.ita Bar.ĩ suo cõsil.cxix.inci.do. Dñicus.p.l.nunq̃. ff.de vsusc.cõtradicere,tñ alleg.ĩ hac l.sed & si lege.§. scire.Tu dic,quod dicit in hoc.§.scire est spãle in p̃scriptiõne fructuũ.ita Panor.in ca.si diligẽti.col.vj.de p̃scr. faciũt ad ea q̃ habenť in.l.si fur.ff. de vsusc.Adde ad consilia.d.Alexã. xx.&.cñ.ĩ.iiij.pte & cõs.lxxiij.ĩ fi.in ij.vo.ad consi.Pau. de ca.xlviij.& xvij &.lxxij.colũ.fi.& cõsil.cxvij.in fi.& per Felyn.in.c.de quarta.colum.xj. in tertia restrictione secundæ fallen. Ludo.in suo sing. xcij.

b ¶Scire.solu.Error iuris.& ad ista, an vbi nõ ꝓcedit vsuscapio,ꝓcedat acq̃sitio fructuum: & an error iuris ĩpediat acquisitionem fructuũ,vide glo.mirabilem & ibi Bal.in.l.ij.C.si qs rẽ mi.ignor.vide oĩno Bart.in.l. qđ Nerua.in.x.colũ.j.de po.& adde Bald.in.l.j.in vlti. col.de vsufru.C.

c ¶Non nocet.Error iuris quo ad fructuum acq̃sitionẽ,non nocet,nisi possideret iure resistẽtis.Ita cũ opi. Bar.trãsit Abb.in c.dilecto de p̃ben. dicat qcquid velit Dy.in regula possessor.& ibi tenet abb.ꝙ non teneatur ad restitutionẽ fructuum errans ĩ iure,nisi esset possessor iure resistente.& hic dico:quia non sunt paria fructus acqrere:& nõ teneri ad restõnẽ. Not.Bal.in.l.ex diuer.§.fi.de rei vẽ.& hic adde Bal.in.l. vẽditioni.C.ꝑ ẽp. in.l.j.C.de his q vt indi.Vide hic gl.q̃ vult,ꝙ errãs in iure teneať ad restõnẽ fructuũ,quatenꝰ est locupletior.Fallit in casu.l.fructꝰ. j.de vsur.De rõne vide Bald.in.l.pro oneribus.C.de iur. dot.dicit tñ Bal.in l.ij.in.xx.colũ.C. de ser.quòd missus in poss.authoritate iudicis inordinatè non facit fructꝰ suos.& de materia vide post Barto.& Bal.in.l.j.C.de his, q vt indig.& ibi p Fran.tig.Saly.Et qño ꝓbetur error iuris,vide Bald.in d.l.ij.C.si qs rẽ mi. ign.Adde,an error iuris ĩpediat acq̃sitionẽ fructuũ.Ro. cõsi.cxlix.

POMATES.

d ¶Tñ aduerte.Vide Alexan.consil. cxxj.in.iij.colũ.in prin.j.vol.Abbas consi.xxxiiij.in.j. col.j.vol.

secus in singularibus actionibus. vbi nõ dicit̃ malæfidei, nisi post lit. cõtest.
2 ¶ † Sed quo quæ est rõ diuersitatis? R̃ndeo in vniuersalibus iudicijs simplex denũciatio facit quã malæfidei, vt. s. e. l. itẽ veniũt. §. petitã, & hoc est merẽ positiuũ, vt colligit̃ ex verbis senatuscõ. sed p simplicẽ motũ controuersiæ, & dationẽ libelli fit ista notificatio, & denũciatio: ergo ast malæfidei. Sed in iudicijs particularibus p denunciationẽ simplicem, ex postfacto quis nõ cõstituitur malæfidei, vt in gl. l. pe. j. pro emp. ergo per solã dationẽ libelli cõstituitur malæfidei. ¶ Op. j. eo. l. illud. Solu. hic quo ad fructus, ibi quo ad periculum interitus. rõnem ibi vidistis. ¶ Quæro de duobus. primò vtrũ post lit. cõtest. posito qd' quis remaneat in se bonæfidei teneat̃ ad fructus? Glo. dicit q est præsumptio iuris, & de iure qd' p lit. cõtest. qs fit malæfidei quo ad fructus. ¶ Quærit gl. † vtrũ p simplicẽ cõtrouersiã interrũpatur præscriptio, vel vsucapio? dicã in. l. fi. de eo p quẽ fac. erit.
3

Proinde. ¶ Qui do do malo desijt possidere, vel dolo non acquisiuit, possessor tenetur ad rem, & ad fructus. & cõtra eum iuratur. h. d. ¶ Gl. signat contrarium, & non soluit. vide eam sol. vt ibi per glo. & not. per Dy. de tabu. exhi. l. j. in prin.

SVMMARIVM.

1 *Donatarius tenetur naturaliter ad antidora donatori.*
2 *Concessum alicui occasione beneficij anteà illati, dicitur remuneratio.*

a Consuluit. [a] ¶ Hic, incipit iuriscõsultus exponere quartã partẽ senatusconsulti, quæ loquitur de bonæfidei pos. & breuiter hoc intendit. Bonæfidei possessor tenet̃ inquãtũ factus est locupletior. nec dicit̃ quis locupletior, licet aliũ obligatũ habeat naturaliter ad an-
1 tidora, nisi antidora sint soluta. h. d. ¶ † No. q donatarius tenet̃ naturaliter
b ad antidora [b] donatori ad remunerandum. de effectu istius obligationis tãgit gl. in. l. ex hoc iure. de iusti. & iu. dixi plenè in. l. si testõ. §. j. j. de fideius. & glo. etiam circa hoc dicit quòd obligatio naturalis ad antidora non est ita efficax sicut naturalis, quæ oritur ex pacto. & dixi latè in. l. si non sortem.
2 §. libertus. j. de condi. inde. ¶ † Secundò no. quòd illud quod conceditur alicui occasione beneficij anteà per eum illati, dicitur remuneratio, vt hic & l. si remunerandi. j. man. sed an hæc remuneratio egeat insinuatione, sicut alia simplex donatio: gl. tangit in. l. aquilius. j. de donatio. & Gul. in. l. illud. C. de sacrosan. eccle.

SIquis re. ¶ Possessor dicitur locupletior si res extant apud eum, licet earũ contemplatione de suo latius expenderit. h. d.

Adeo autem. ¶ Expensa præsumit̃ in dubio facta de parte expendentis & alterius. h. d. ¶ Op. glo. de. l. nesennius. s. de neg. gest. & non bene soluit. dic ibi expenderat in negotijs alienis, & erat dubium quo animo expenderat: hic erat certum quod expenderat bonafide, in re aliena tanquam sua.

Quod autem. ¶ De eo qd' bonafi. pos. expẽdit de hæreditate, illud sibi imputat̃ qd' al's erat impensurus, si se hæredem nõ ẽstimasset. h. d. ¶ No. istũ casum no. in ver. nam & diuus q ille qui rogatus esset quicqd ex hæreditate supfuisset restituere põt alienare, si fraudẽ non facit. & verba rescripti sunt in. l. titius rogatus ad trebel. hodie debet seruare quartam, vt in authẽ. cõtra rogatus ad trebel.

SVMMARIVM.

1 *Possessor hæreditatis cõuentus rei uẽdicatione, an possit opponere exceptionẽ ne fiat præiudiciũ petitiõi hæreditatis, uel ne cõueniatur ultrà quã fit locupletior?*
2 *Emptor si cecidit à possessione, & possessio sit reuersa ad uerum dominum, an possit agere publiciana?*
3 *Emptor quando possit uti exceptione ex persona uenditoris, si est habiturus regressum contra eum?*
4 *Venditor si offert se defensioni, an ex hoc paretur exceptio emptori?*

c Item si rem. [c] ¶ Difficilis est, & hoc intendit. Si iudiciũ vniuersale per particulare consumit̃, nõ obstat exceptio, ne ei præiudicium fiat. ¶ Item emptor põt vti exceptione ex persona venditoris, ne bonæfidei possessor teneat̃ vltrà quàm sit locupletior. ¶ Item venditore offerente se defensioni emptor tutus est exceptione persona sua. h. d. primò ponit̃ thema. scd'ò tres rões ad pbandũ partẽ negatiuã. tertiò ponitur determinatio qõnis. quartò ponitur noua quæstio, & eius determinatio. scd'a ibi, qd' piudicium. tertia ibi, & puto. quarta ibi, qd' tñ. in prima parte casus est clarus. ¶ Sequit̃ ver. qd' piudiciũ. hæc est scd'a pars in qua ponunt̃ tres. q. ad partem negatiuã. scd'a ibi, quia. tertia ibi, qm̃. ¶ In prima sic forma argumẽtũ, cũ dicit̃ illa exceptio nõ obstat quoniã piudiciũ particulare quod pponit̃, nullũ facit piudicium petitioni hæreditatis: & tunc non differtã stud, pbat̃ in. l. si quis libertatẽ. in fi. s. eo. Sed istud est hmõi: qa per ipsum nõ fit præiudiciũ petititioni hæredítatis: ergo nõ debet differri, sed põt intẽtari: & actor non repellit̃. h. d. & sic tex. ponit minorẽ tantum. ¶ Sequit̃ ver. qa ĩ hoc ver. pone casum sic instatqrens: q est pbatio minoris quòd per istud iudiciũ petitiõi hẽreditatis nõ fiat piudiciũ. Ad quod r̃ndet Iuriscõsultus hoc mõ. illi iudicio quod non põt esse, non põt fieri piudiciũ. hoc ist notũ per se. sed de ptio istarũ rerũ nõ põt esse iudiciũ petitionis hæreditatis inter emptorẽ & vẽditorẽ. al's inter possessorẽ & petitorẽ: ergo &c. h. d. Et sic tex. istius scd'æ ratiõis põit minorẽ tantũ. ¶ In ver. quoniã instat qrẽs, pbetis mihi istã minorẽ, q de hoc ptio nõ possit esse iudiciũ petitiõis hæreditatis. ¶ Ad hoc r̃ndet iuriscõsultus: actor si aduocabit rem ab emptore, emptor aduocabit ptiũ à vẽditore agẽdo de euictio. ergo ab ipso vẽditore nõ poterit peti ptiũ, p petitionẽ hr̃ditatis iam ab eo aduocatũ. ¶ Sequit̃ vs. & puto hæc est tertia pars principalis, in qua ponit̃ determinatio qõnis. Et dicit iuriscõsult' qd' res põt vẽdicari, nisi emptores sint habituri regressũ cõtra bonæfidei possessorẽ. q. d. dicta exceptio ne fiat piudiciũ hæreditatis petitioni non obstat: & sic res nõ põt vẽdicari: sed bñ obstaret exceptio si p hoc bonæfi. possessor cõueniret̃, vltrà quã sit factus locupletior. & ideo eo casu quo emptores sunt habituri regressum cõtra bonæfidei possessorẽ, pñt excipere ex persona venditoris. h. d. ¶ Seqt̃ ver. qd tñ. ista est quarta ps & clara. prima ps, vt dixi, ponit thema & qõnẽ. & sic nõ habet cõtraria. Aduertẽ dũ tñ quia quærit an res possit vẽdicari per rei ven. quia de petitione hæreditatis non est dubium cum
d emptores possideãt ti. ¶ Venio [d] ad secundã partẽ. & assumo tertiã rõnem. & vr̃ q illa non sit bona ratio. quia scd'm hoc nũquã bonẽfi. pos. vendens aliqd de hæreditate posset cõueniri: quoniam victi emptores sunt reuersuri ad eũ. hoc aũt est cõtra casũ. l. qd' si in diẽ. §. sed & is. s. e. hui' timore fatet̃ gl. cõtrariũ. & dicit qd' ista est mala rõ: sed bona rõ est, qa vẽditor non erat fact' locupletior. Iac. bu. sustinebat rõnẽ tex. Ad cõtrariũ r̃ndet: aut venditor ideq; possessor conuenit̃ prius, & habet locũ. l. cõtraria. Nã tũc emptores non poterũt posteà cõueniri: quia actor iã eligit ptiũ, vt. j. proxi. §. & sic nõ põt dici q emptores victi sunt habituri regressũ cõtra eũ: quoniã nõ potuerũt vinci. & si dicis, posset euinci ab alio: de hoc tũc cauebit̃, vt. s. e. l. si possessor. ver. sed & si ob vẽditio. aut prius cõuenit̃ emptor, & habet locũ hæc. l. & hoc puto verũ tenendo lec. gl. puto tñ q iste tex. possit legi alio mõ, & rationes essent claræ & bonæ. & diuido istã secundã partẽ sic. Primò ponit duas rões ad partẽ negatiuã. Scd'ò põit vnã rõnẽ ad partẽ affirmatiuã. s. qd' exceptiõe repellat̃. scd'ã ibi: quoniã primas duas rões sic forma, vr̃ q actor nõ repellat̃ exceptione: qa nõ fit piudiciũ petitioni hæreditatis, vt in versi. qd' piudiciũ. pbatio huius habet̃: qa ptiũ istarũ rerũ non põt peruenire in pet. hæ. cum sit cõsumptum, vt dictum est in themate. h. d. ver. qa. Venio ad ver. quoniã. hæc nõ est ratio rõnis pcedẽtis, vt gl. dicit, sed est q̃dã rõ ad partem affirmatiuã. & vr̃ q actor repellatur exceptio-
b ne, qa victi emptores reuersuri sunt ad eũ q distraxit. ne ergo ille bonæfidei possessor cõueniat̃ vltrà quàm sit locupletior cõtra mẽtẽ senatusconsulti repellitur
c exceptione. & hoc vult dicere vers. quoniã. ¶ Seqt̃ versi. & puto. & ista pars nõ mutat̃. habes ergo secũdũ vtrãq; lec. & scd'm oĩm opin. q hic emptor non põt se tueri illa exceptione, ne fiat piudiciũ petitioni hæreditatis. sed illa ne vẽditor ideq; bonæfidei possessor, cõueniat vltràquã sit locupletior. ¶ Sed cõtra hoc op. de. l. si quis libertatẽ. s. e. Sol. qñ præiudiciũ particulare põt ferre aliqd' præiudiciũ petitioni hæreditatis mouẽdæ, vel iã motæ: tũc debet in eo supersederi, vt in. l. cõtraria. Sed hæc petitio hæreditatis non speratur moueri: ergo illa exceptio non obstat. qd' aũt non
d speretur moueri, contingit altero de duobus modis. Primo scd'm glo. quia ab ipso initio moueri non potest: iõ quia possessor expressiõ, non erat locupletior. Scd'o modo secundũ opi. Iac. but. quia per exactionẽ factã in isto iudicio particulari: petitio hæreditatis cõsumit̃: & hoc mõ summaui tibi legẽ istam. & hoc vult dicere iste ver. quoniã scd'm lec. glo. qd' tene mẽti. Sed tũc instat̃, licet petitio hæreditatis nõ possit pponi p pretio: poterit pponi inter actorẽ, & possessorem pro alijs reb' vñ debet obstare dicta exceptio, vt. d. l. si quis libertatem. in gl. mag. hic in fi. & in. d. l. si quis libertatem. in. j. gl. mag. videtur dicere quòd emptor hoc nõ põt opponere: quia non opponit ad sui vtilitatẽ: sed hoc ibi reprobaui p multas leg. Dicendũ est ergo, q hic ille possessor, qui vendiderat illam rẽ nõ possidebat: vnde non sperat̃ moueri petitio hæreditatis aliquo mõ: al's obstaret dicta excep. ne fieret preiudicium &c. ¶ Venio ad versicu. & puto, dicitur hic, q quando habituri sunt regressum, non possunt cõueniri. Cõtrà, secũdũ hoc emergit inqtas: quia verus hæres perdit suum cõtra suã volutatẽ cõtra. l. id quod nostrũ. de regu. iur. Huius timore est facta hic quædam glo. puto qd' sit additio. & incipit, sed nõne

a ¶ Cõsuluit. adde gl. i. c. si fœnerauerís. xiiij. q. iij. q dicit si mutuo tibi pecuniã cũ pacto q mutues mihi qñ habe benecesse, qd' valet pactũ, qa nõ potest deduci in pactũ obligatio naturalis, vt bñ facienti bñfaciamus. & sic itelligit istum tex. tu põdera: qa vr̃ qd' pcedit ĩ mutuo. de quo ibi loqt̃ gl. & vide Bald. ĩ. c. j. de vsur. li. vj. vbi alleg. istũ tex. fi. vide ibi oĩo, vide de ista obligatiõe do. & ibi dixi ĩ. c. cũ in officijs. de testi. & ĩ ru. de don. & ibi dixit Ang. ĩ authẽ. de nõ eli. sec. nubẽ. in prin. glo. in cle. j. de iureiu. & ĩ. d. c. cũ in officijs. & vide quę ibi dixi. And. Barb.

b ¶ Ad antidora. Adde Bar. late in. l. si nõ sortẽ. §. libertus. de cõdi. inde.

c ¶ Itẽ si rẽ. Istũ tex. strictè intellige in hoc iudicio, vt notat gl. & ibi Bal. in l. in familiæ. C. familiæ ercis. & declara vt p Bald in. l. j. C. de sen. in vlti. col. vbi no. limitatistũ tex. & vide p Bar. ĩ. l. solutionẽ. j. de so.

d ¶ Venio. quo mõ succurrat̃ hr̃di. cõtra emptores rerũ vel cõtra bonæfideipossessorẽ, vide d. Ant. consi. xxv. col. iij. Anto. Alex.

est iniquitas &c.& soluit quòd licet hic esset iniquitas:tamen etiam iniquitas esset,ꝙ bonęfidei possessor teneať vltra quàm sit locupletior.& ideo in pari causa est melior cõditio cõueniri.¶Opp.& videť ꝙ nõ obstãte quòd posit haberi regressus ad venditorẽ:bonęfidei possessor posit conueniri.vt s̈.e.l.nec vllã.§.qď si qs.aliâs est sub.l.etiã.Sol.dicũt quidã hęc debet intelligi secundũ illã,vt distinguať:aut res fuit vẽdita iusto pretio,aut modico : & aut vẽditor reperiť,aut nõ.vt ibi patet.Alíj dicũt aut fuit vẽdita res singularis.& loquiť hic.aut hęreditas:& loquiť.l.cõtraria.& hãc tenet gl.in cõtrario.Alíj dicũt qď hic agebat rei vẽdicatione:ibi petitione hęreditatis . Istas duas reprobat gl.qa ponũt diuersitatẽ casuũ,cũ nõ sit diuersitas in rõne.Nã ita habeť regressus cõtra venditorẽ,si euinciť hęreditas,qñ hęreditas est vẽdita:sicut habeť cõtra venditorẽ rei singularis,qñ res singularis euincitur. & ideo gl.tenet.primam,ꝙ hęc intelligiť secundũ illã qñ res fuit vendita iusto pretio.& venditor apparet.istã tenet Iac.de are.Ia.but.& Cy.Cuius rõ põt esse,quia qñ res vendiť modico pretio videť donari.& diciť titulus quasi lucratiuus,vt.l.apud celsum.§.si cum legitima.&.§.seq.& ibi not.j.de do.excep.vnde erit iste casus in quo bonæfidei possessor damnificať.simile.s̈.ea.l.§.si quis re sua.Et si tu opponis de.§.consuluit.Rñdeo qď bonæfidei possessor qui donat, non põt conueniri petitione hęreditatis pro re donata.sed ibi non negatur quin posit conueniri rei vendicatione:& quin donatarius posit habere regressum cõtra donantẽ,in casibus in quibus.l.permittit : ita hic de illo qui emit modico pretio.¶Pro huius declaratione quæro, quid si bonæfidei possessor est locupletior ex pretio,an emptor posit conueniri rei vẽ.¶Istã quæstionẽ ponit gl.j.istius.§.in fi.& sunt opi. Tu breuiter dic, aut emptor est habiturus regressum ad illud tantũ,in quo venditor est locupletior:& põt cõ ueniri.nec obstat exceptio ne fiat pręiudiciũ.quia per exactionẽ factã in hoc iudicio particulari,petitio hęreditatis consumitur . vt dixi.nec obstat exceptio ne possessor teneať vltra quàm sit locupletior: quia nec directo,nec per obliquũ in plus quàm sit locupletior,cõueniť isto casu. Si verò esset habiturus regressum in plus:tunc haberet exceptionẽ ex per-
1 sona venditoris,vt hic in versi.& puto.reassume ergo† qñ possessor cõueniť rei ven.aut quęris,an posit opponere exceptionẽ ne fiat pręiudicium &c. aut q̃ris an posit opponere exceptionẽ ne possessor conueniať vltra quàm sit locupletior.Primo casu dic aut petitio hęreditatis non speratur moueri. & hoc secũdo casu,aut cõsumeť petitio hęreditatis per exactionẽ factam in hoc indicio particulari,aut nõ;vt patet ex pręd ictis.Secũdo casu qñ vult opponere exceptionẽ ne possessor cõueniať vltra quàm sit locupletior:& tũc aut iste qui cõueniť,posidebat ti.lucratiuo,aut quasi lucra.s.qñ minori pretio emerit, aut ti.oneroso.Primo casu indistinctè nõ cõpetit ei : qa si nõ cõpetit ei q posidet ti.quasi lucra.vt statim dicã,& dixi:multomin⁹ ei q posidet mero ti.lucra.Secũdo casu qñ posidet tit.quasi lucratiuo, vt qa modicè emit:tunc non põt istã exce.opponere,vt.l.nec vllã.§.ꝙ si qs.aliâs est sub.l.etiã.s̈.e.& hoc no.in glo.Tertio casu qñ posidet titulo oneroso : vt qa emit iusto p̃tio:tũc aut bonęfi.pos.vẽdẽs exp̃tio nõ est locupletior : & p̃t istã exce.obĳcere.vt hic in ver.& puto si est habitur⁹ regressum cõtra eũ.aliâs sec⁹. Aut est effect⁹ locupletior:& tũc aut est habitur⁹ regressum cõtra eũ intãtũ quãtũ factus est locupletior,aut in plus.Primo casu nõ põt opponere exceptionẽ istã,vt dixi,& no.in fi.primę gl.magnę.Secũdo casu istã exce.pos-
2 set opponere.arg.isti⁹ tex.¶†Quęro q̃d si emptor cecidit à pos.& possessio reuersa est ad verũ dñm:vtrũ posit agere publiciana cõtra verũ dñm? vř ꝙ nõ,vt.l.pe.j.de publi.Pro hoc facit rõ:qa cũ ex vtraq; parte sit iniquitas,melior est cõditio possessoris.vt dixi.s̈.in primo cõtrario tertiæ p̃tis. Illa gl.noua,quę est additio format hãc.q.neq; declarat.& in ea dubito,pro modo.ideo omitto.¶Quęro q̃ est ratio,ꝙ venditor ad pretiũ non tenetur?dicit quędã glo.parua quę est hic,& est additio:qď quatuor sunt rationes.sed in veritate diuersi sunt casus.Aut enim ponit venditorẽ esse locupletiorem ex pretio,& rẽ peti ab emptore.& tũc possunt esse tres rõnes secundũ glo. vna q̃ poniť in tex.ibi:qa victi.&c.Alia,qa petẽdo rẽ reprobauit cõtractũ. ergo nõ põt petere pretiũ.Tertia,qa nõ debet habere rẽ in p̃tiũ. & istę duæ ponunť in gl.super verbo victi.sed si ponis qď venditor ex p̃tio non sit effectus locupletior:tunc est vna rõ tantũ.s.ne vẽditor teneať vltrà quàm sit lo-
3 cupletior.& in ver.quoniã poniť ista rõ secũdũ lect.quã dedi.s̈.¶†Quęro vtrũ hoc sit semp verũ,ꝙ emptor posit vti exceptiõe ex p̃sona venditoris. si est habiturus regressum cõtra eũ?respõ.si quidẽ est exceptio rei cohęrẽs, quę nõ datur priuilegio personę:certè tũc eã põt opponere emptor . vt hic. aliâs ipse non posset opponere:sed deberet denunciari venditori vt ipse veniat,vt.l.idemq;.§.generaliter.j.man.& ibi no.l.si fideiussor.§.quędam.eod. tit.& istud facit ad.q.quam disputaui de qua dixi tibi in.l.venditor.s̈. de iu-
4 di.¶†Venio ad ver.quid tñ.ex hoc ver.habes notare ꝙ qñ venditor offert se defensioni,quod ex hoc parať exceptio emptori.vt hic patet. Aduertendũ tñ est,aut venditor venit,& dicit se paratũ defendere emptorem , & suscipere iudiciũ animo nouãdi:& tũc an actor ad hoc cogať,glos.tangit.s̈.de neg.gest.l.liberto.& doc.in.l.j.C.vbi in rẽ aç.dicam in.d.l.liberto . qñq; non dicit se velle defendere venditorẽ:sed dicit se paratũ suscipere iudiciũ suo nomine,aç si posideret.tunc actor ad hoc cogiť ope exceptionis ab emptore opponente,vt hic,&.l.de illo.in fi.j.de noxa.facit.s̈.de alie.iud.mu.cau. facta.l.ñ.in fi.vbi gl.& dixi quod talis offerens debet promittere rei restitutionem sub magna pœna.aliâs non excusatur.

Si minori. Iurisconsultus in pręcedenti.§.posuit de triplici exceptione,quæ competit emptori:hic ponit quartam, & breuiter hoc imtendit.Si petitor pretiũ rei venditæ à possessore recipit,à vẽdicatione repellitur:etiam si receperit quod à debitoribus est exactum, etiã si possessor fuerit malęfidei.h.d.¶No.quòd hac exceptione non potes agere:quia pretium à venditore recepisti.obstat verò hęredi vendicanti ab emptore.Et differt hæc à præcedentibus:quia ista habet locum, siue possessor fuerit malæfidei,siue bonæfidei.secus in præcedentibus:quia non habet locum in malæfidei possessore vendente.

SVMMARIVM.

1 *Petitio hæreditatis est in rem,habet tamen quasdam præstationes personales.*

Petitio. ¶Expedita expositione senatusconsulti,& quæstionibus circa literam,Iurisconsultus hic venit ad materiam , & tractat vsq; ad finem tituli quęstiones,quæ congruæ ad literã non poterant applicari.& breuiter hoc intendit.Hæreditatis petitio habet mistã naturã realium,& personalium.h.d.¶No.dicit gl.quod hæc actio est mista in rem & in personã.vt hic &.C.e.l.hæreditatis petitio.dices tu qď hoc est imposibile,quòd vna actio sit mista in rem,& in personam : quia duæ species differentes nõ cadunt in eodẽ indiuiduo,vt puta quòd vna p̃sona esset homo &
1 asinus.Sed veritas† est prout tex.hic iacet , quod petitio hæreditatis est in rem.Quod apparet:quia sicut cæterę reales dantur ad declarandum : ita & ista.vt.l.licet.s.eo.sic in rei ven.vt.l.Pompo.§.sed & is.s̈.de procura.j.de rei ven.l.ex diuerso.sic negatoria & confessoria . vt.l.sicuti.§. sed si quęritur. si serui.ven.& sic est in rem.habet tamen quasdam personales præstationes, quæ fiunt officio iudicis,quod deseruit huic actioni.Quandoque enim deseruit secundum naturam realium : quia cogit reum condemnatũ ad restituendum.vt dicit.l.licet.&.l.non tantum.s̈.eo.qñque deseruit secundum naturam personalium actionum:vt quia cogit reum condemnatum ad dandum , vt in pecunia exacta ex pretio rerum venditarum.vt hic vides . nam in personalibus ad dandum agitatur.vt insti.de act.§.sic itaq;.

Hoc senatus. ¶Quod est dictum in hac actione, habet locũ in iudicio famil.ercis.h.d.

Augent. Hęreditas augetur propter partus,fructus,& alias accessiones honestè perceptas.h.d.

Post senatusconsultum. ¶A quolibet possessore omne lucrum aufertur.h.d.

Iulianus. ¶Bonæfidei possessor tenetur restituere sortẽ, & vsuras,quas exegit,vel actiones cedere,prout ipse eligeret:licet Iulianus aliter senserit.hoc dicit.

Si quid possessor. ¶Ista est difficilis lex.Et primò loquiť in possessore soluẽte creditoribus hæreditarĳs. Secundò de eo quod ipsi possessori debebatur. Tertiò qualiter possessori negligentia imputetur. Quartò de eo,quod possessori est solutum.Secunda ibi,sed & si.Tertia ibi, sicut autem.Quarta ibi,quod autem.Et prima pars breuiter hoc intendit, quòd possessor soluit creditoribus hæreditarĳs,imputat petitori , vt caueat de defendẽdo,si fuerit bonæfidei possessor.aliâs secus.hoc dicit, & ista pars primò ponit vnum dictum.secundò recitat dictum in.l.tertiò illud examinat.secunda ibi,& ideo.tertia ibi,sed an & bonæfidei. ¶Oppo. hic dicitur, quòd possessor habet condictionem,& verus hęres liberatur ope exceptionis.Contra eadem solutio nõ potest parere liberationem, & repetitionem, vt.l.cum is.§.j.de condi.indebi.Solu.huius timore sunt hic in gloss.plures opi.Prima,quòd hoc est verum,quando possessor constituit se soluturum nomine veri hæredis ,secundùm Pla.quod glos.non approbat. Alíj dicunt quod hic soluit de pecunia hęreditatis. Petrus repetit istam.l.Cyn.examinat hunc passum.C.de condi.indebi.l.si à patre.in vlti.qõ.& ibi dicit quòd possessor repræsentat duplicem personam . soluit enim vt titius & hęres. vnde ex ea parte qua soluit vt hæres eo volente,prodest vero hęredi, vt habeant exceptionem.¶Oppon.quòd ista cautio sit superuacua : ergo non debet interponi.vt.l.hęc stipulatio.§.diuus.vt leg.no.cã.Solu.vt in gloss. quia per hoc malæfidei possessor cogitur semp probare se soluisse. ¶Quæro circa istam partem.quid si dubitatur an nomine proprio , an appellatiuo?gloss.hic mirabiliter distinguit.aut soluit ante litem motam, aut posteà licet aliter dixerit in.l.si pœne.§.j.& ibi dixi infrà de condi.inde.vide istam glo.& no.

Sed & si ipsi. ¶Malęfidei possessor quòd sibi debetur non deducit,nisi hoc petitori expediat.secus in bonęfidei possessore.h.d.¶Not.istum casum,quòd malæfidei possessor non deducit nisi petitori expediat.¶No.quòd bonæfidei possessor,deducit etiam debitum naturale.

Sicut autem. ¶Malæfidei possessor deducit sumptus factos in hęreditate:& contra eum habetur ratione negligentiæ,prætereq; in actionibus exercendis:sed bonæfidei possessori non potest negligentia imputari.h.d.¶Opp.de.l.non solum.j.de rei vendicat. Sol.ibi erat malæfidei possessor.¶Opp.de.l.sed & si lege.§.quod autem.s̈.eo.Sol.vt ibi.gloss.vult quęrere,quos sumptus deducit possessor ? Dic vt in glo.super ver.sumptum.

Quod autem. ¶Quod possessori est solutum , indistinctè restituitur & debitores liberantur. h .d . Circa.l.istam omnia sunt recitata,excepta gloss.magna quę quęrit & reuocat in dubium , vtrum illud quod est possessori solutum , imputetur vero hęredi

a ¶De exce. Adde Bar. & ibi no. in. l. rei iudicatæ. so. ma. & qđ dixi in. l. litis §. de neg. gest.

b ¶Quero vtrū. vide Bar. in. l. si vnus. §. pactus. in. vj. colū. §. de pac. & iō dicit no. Bar. in. l. in contractib⁹. in prin. de nō nu. pe. qđ vbi p calūniā implorat̃ officiū iudicis, iudex pōt denegare. secus si per viā excep. & hic adde Bald. in. l. pemptorias. in. iij. col. in vſ. q̃ro quō intelligit̃

POMATES.

c ¶De rōne. Vide. Barb. cōſ. xxxvij. in. v. col. j. vol. & cōſ. seq. vij. co. & seq. & cōſ. xlij. x. col. e. vol. Fel. c. qđ ad cōsultationē. in. x. co. de reg. iur. Barb. cōſ. vij. xv. colū. in. ij. volu. & cōſi. xvj. in vij. col. & seq. e. volu. Ro. cōſ. cccxxv. in vlti. col. Abb. c. dilecti filij in fi. de iudi. & c. nouit. xv. col. e. ti. Card. cōſi. xxix. in. iij. colū. & col. fi. in. fin. Imol. cōſi. xiij. al's. cxxxvj. ad fi. & cxlij. & cxliij. cū duobus sequen.

d ¶Videntur contrà. ad materiam horū vide Bart. & quæ ibi dixi in. l. cum ḡ rerer. §. prædijs. de leg. iij. vide qđ no. per Bar. post glos in. l. in fundo. j. de rei ven. vbi late. & vide qđ dixi ibi.

e ¶Ego dico. Adde Barto. in. l. & ita. §. nouissime. §. nau. cau. sta. Item adde secūm Bal. hic qđ licet statutū vteret̃ verb. defensionis: tunc posset officiū iudicis impartiri, vbi factum esset ita notoriū, qđ iudex suppleret ex seipso nō ad petitionē partis. Ponit exemplum, cum est euidens calumnia vel prauitas facti. facit qđ no. C. de accusa. l. reos & Inno. in. c. ij. de offi. vica. facit quod not. in. l. j. C. qui & aduer. quos. & l. & si fortè. §. labeo. j. si ser. ven. & quod no. Barto. in. l. post

redi? gl. distinguit per multa verba, quam vide & signa. & in nullo supplet̃ per doc. prætereq; in vno. qñ malæfidei possessor soluit scienter: quo casu dicit gl. qđ non repetit. Pe. cōtrà vt refert Cy. C. de cōdi. inde. l. si à patre. in. ij. q. ¶Quærit gl. quid si bonæfidei possessor soluit debitū naturale, & in petitione hæreditatis non deduxit. Arguit p & cōtrà, & nō determinat. Finaliter magis videt̃ inclinare q nō repetat: quia huiusmodi est retentio, non repetitio.

Per seruum. ¶Quæsita p seruum hæreditarium extra rē possessoris veniūt in hac actione. h. d.

Nisi.

Iulianus scribit.

¶Si venditur res non necessaria hæreditatis, possessor malæfidei tenetur ad pretium: si necessaria nō extat ad pretium. al's ad rem si extat. h. d.

Filiusfamilias. ¶Filius familias ex testamēto habet hæredē: & ideo eius potest peti. hæreditas. h. d.

Si seruus. ¶Si filius vel seruus teneat hæreditatem, vel eius pater, vel dominus, potest cōueniri hac actio. h. d.

Si à domino. ¶Petitio hæreditatis q̃ datur contra patrē, vel dñm, nō habet naturam actionis de peculio, nisi quatenus datur ad personales præstationes. h. d.

Sed & a filiofamilias.

¶Hac actione pōt filiusfamilias cōueniri. & p translationem in paternā potestatē hæreditatis petitionis cœptam instantiam non extinguit.

Si possessor. ¶Pro seruo occiso à malefidei possessore dat̃ hęc actio & l. aquil. sed altera debet esse cōtentus. sed si post aditam hæreditatem fuerit occisus. l. aquil. tantum competit. h. d. ¶Oppo. q possessori non imputetur si occidit, vt. s. e. l. si quid. §. sicut. Solu. hic in malæfidei possessore. ibi in bonæfidei. ¶Oppo. quod etiam seruo occiso post aditam hæreditatem teneatur malæfidei possessor, vt. j. de verbo. oblig. l. si seruum. & l. si ex legati. Sol. seruus bene venit in petitione hæreditatis: sed si vellet conuenire possessorem tanq̃ debitorem, ad estimationē seruo occiso, post aditam hæreditatem non veniet in petitione hæreditatis. vt hic.

Si prædo. ¶Re à prædone vēdita pempta est in electione actoris vtrū pretium iustū vel conuentū exigat. h. d. ¶Oppo. quod prędo indistinctè de interitu teneat̃, vt. l. illud. in prī. j. eod. ¶Huius timore legitur hæc lex duobus modis in glo. tene secundam lectu. quam gl. tenet & nihil obstat. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Locupletior effectus, ut quis dicatur, quod tēpus inspiciatur.*

Quo tempore. ¶An quis sit locupletior tempus rei iudicatę inspicitur. h. d. ¶Op. j. de excep. a l. in pupil. & j de sol. l. in pupillo. gl. soluit satis bene. dico qđ inspicitur vtrūq; tps. s. litis cōte. & rei iudi. & vera est ista, quia si tēpore litis cōte. est locupletior: licet posteà desinat: nihilominus esset eius periculū: quia incipit esse prędo: nisi res naturaliter intereat. vt. l. illud. j. eod: vel
1 dic † breuiter vt al's dixi: qñq; an aliquis sit locupletior, est cā actionis cōcedendæ, & tunc inspicitur tps litis cōtest. v: in cōtrario, qñq; an aliquis sit locupletior, est causa moderandæ condemnationis: & tunc inspicitur tps rei iudicatę, vt hic. & hoc apparet ex verbis senatusconsulti. dicentis in quantū facti sunt locupletiores condēnandos. no. condēnandos, dixi in l. rei iudicatæ. j. sol. matr.

Fructus. ¶Oīs possessor deducit sumptus factos causa fructuum. h. d. & not. in. l. quod si sumptus. Bart.

SVMMARIVM.

1 *Malæfidei possessori pro expensis consulitur officio iudicis.*
2 *Malæfidei possessori cur non consulatur pro expensis per doli exceptionem.*
3 *Exceptio & iudicis officium quomodo differunt.*
4 *Statutum prohibens non posse opponi contra instrumentum aliquam exceptionem, non prohibet officium iudicis.*
5 *Statutum, ut excludat officium iudicis, debet dicere, quòd non possit opponi aliqua exceptio, nec defensio.*

Plane. ¶Expēsas vtiles & necessarias factas ad perpetuam rei vtilitatē q̃libet possessor re extante deducit. Sed re pempta bonæfidei possessor necessarias tantū oīno deducit: voluntarias verò bonæfidei possessor deducit. Secus in malæfidei, licet auferre posset, quæ sine detrimento rei possent auferri. h. d. & est no. lex. ¶Not. text. ibi, officio iudicis &c. ¶Venio ad gloss. super ver. desideratur. in. l. plane.
1 ¶† Quero vtrū b malæfidei possessori pro expēsis cōsulatur per doli exceptionē: dic q non, sed ei succurritur officio iudicis. & ista differētia est quātū ad subtilitatē, nō quātum ad vtilitatem. Idem dicit in. l. fundo. j. de rei ven. Sed certè secūdū doc. mod. aliqua vtilitas esse pōt in modo practicandi. Nam malæfidei possessor pro expensis pōt iudicis officium implorare. sed si exciperet succūberet per hunc text. ita dicit Dy. in. l. domum. C. de rei ven.
2 ¶† Quæro de ratione. c dicit Pet. exceptio doli in prædone nō habet materiā pexistentē seu sufficientē ex qua oriatur: nō dicit plus. Declaro exceptio doli nititur æquitate, vt. l. j. in princ. de excu. mu. & l. qui æquitate. j. de doli except. Item debes scire, q ista æquitas exceptiōis inspicitur ex parte opponentis, vt. l. qui ex liberis, in fin. de bo. poss. secundū tab. Sed hic ex parte malæfidei possessoris opponentis non est æquitas: quia est qđ sibi imputetur: vt hic: sed competit officium iudicis: ideo quia iudex ex officio suo respicit æquitatem, quæ est ex vtraq; parte. vt. l. quod si ephesi. j. de eo quod cer. lo. ideo officium iudicis ad hoc se extendit. Et hoc vult iste tex. dum dicit, quòd est æquitas, ne ex aliena iactura &c. & sic oritur ex æquitate, ex parte eius, contra quem opponitur. sic declaro dicta do. Sed certè
d ista videntur contra. d l. militi. §. veteranus. j. de testa. mili. Respon. ex æquitate oritur exceptio doli: quæ æquitas est ex parte eius: contra quē opponitur. licet non sit ex parte opponētis. Vnde propter hoc recedo ab opi. gl. nræ. & teneo oppi. Mar. antiqui glos. in hoc, q dicit prædoni doli exceptionem cōpetere. Vult ergo iste tex. dicere in persona pdonis habet̃ ratio sumptuum, p officium iudicis: licet non opponatur doli exceptio. Nō eñi est necesse, q illa opponatur: vt. l. fi. in fi. j. eo. hoc probatur in tex. ibi dum dicit, sed benignius &c. ponit̃ enim dictio sed, sine copula: & sic aduersat̃ ad pcedentia. Hoc etiam pbat̃ ex dictione planè quæ sequitur, vbi innuit q inter pdonē, & possessorem solū est differentia re extante.
3 Quicquid † tñ sit no. mirabilē differētiam inter exceptionē & iudicis officium. simile in. l. idem ait. al's. l.
4 iij. §. fi. s. nau. cau. sta. & j. eod. l. fi. in fi. pter qđ † ego
e dico, e q si in statuto dicatur cōtra instrumentum nō possit opponi, nisi exceptio solutionis de qua apparet publicū instrm, vel falsitas &c. q si est aliqua alia exceptio: q̃ si non opponatur, actor locupletaretur cum aliena iactura: q licet non possit opponi doli exceptio: tñ poterit officium iudicis implorari. qđ no.
5 ad qđ faciunt not. in. l. fi. j. eo. Vt igitur hoc † tollatur quando dictas statutū, faciat qđ dicat q non possit opponi aliqua exceptio: nec aliqua alia defensio, vt etiam officium iudicis comprehendatur. de quo dixi in. l. j. qđ vi aut clam.

Illud. ¶Malafides q̃ per lit. contest. inducit̃, nō nocet bonæfidei possessori, re naturaliter pempta. secus in eo qui fuit malæfidei. h. d. ¶Opp. s. e. l. sed & si lege. §. si ante litem. Solu. hic est malæfidei possessor quo ad omnia, preterq; quo ad interitum. Aduerte, bonæfidei possessor est, quando quis possidet contēplatione dñi. l. apud antiquos. C. de fur. & l. itē veniunt. s. e. malæfidei possessor est, qui scit se non esse dominum. vt. l. itē veniunt. §. item placere. s. eo.

legatum. j. de his q bus vt indi. & istis in materia adde qđ no, Bald. post Bart. in. l. cum mulier. sol. matr. idem Bar. in extraua. ad reprimen. in vers. ad denuntiationē. & dicit Barto. in. l. domum. C. de rei vendic. quod post terminum datum ad excipiendū pōt implorari iudicis officium. Item ad de quod verbum defensionis, referē tam ad actorem quàm ad reum. l. j. secundum vnam lect. gl. & ibi Bald. C. de test. & Bar. in l. j. C. de excep. Ad de dictis p Bartol. hic, q imò iudex poterit supplere ex officio, vt not. Bal. in rub. de indi. lib. vide tñ. j. eo. l. fi. Itē adde q si quis non potest agere vel excipere vigore statuti: potest tamen negare secūm Bal. l. l. pemptorias. in. v. colū. idē dicit in exceptiōe facti. vel intentionis Adde tamen qđ in notoriis implorare iudicis officium non dicit̃ defensio secūdū Imo. in. l. pe. §. ad crimen. in. xvj. charta. de publi. iu. si statutū dicit, qđ alicui non reddat̃ ius, an poterit se defendere, vide per Bal. in. l. qñ. C. de adulte. & adde hic dictis per Barto. q no, Inno. in. c. cum olim. de censi. qđ sequit̃ Bal. in rub. de manu, & Ange. post Richar. ma... & in. l. quos prohibet. de postula. vbi stante statuto, qđ quis nō debeat audiri per viā actiōis, vel exceptionis: poterit tamen iudicis officium implorare, & quod not. gl. in. l. ī fundo. ad fin. gloss. mag. j. de rei vend. & Innoc. de rescrip. c. dilectus. Imò videtur quod etiā si dicatur nulla defensio si iudici notoriū est, succurritur officio iudicis, etiam non implorato. l. j. C. qui & ad quos. l. v. bi pactum. C. de trāsac.

in gl. vide Bal. in l. j. C. de cōdi. indebi. Adde qđ dicit Bal. in l. & nō tantū. §. φ si ꝑ emptore in gl. nimis ibi restrin gere. & c. s. e. φ quæ ista vniuersalis negatiua, nulla exceptio & c. ponit̃ i rescripto, qđ emanat ad iuris obseruantiā: & tūc nō ītelligit̃ remouere: nisi a friuolas exceptiones, vt no. Arch. ij. qōne. vij. lator quæ apponit̃ in iure cōi. tūc nō dicit̃ remouere exceptiōes p̄missas per aliā le. l. ita pudor. C. de adul. & qđ no. ī. c. sine exceptiōe. xij. q. ij. quæ ista clā apponit̃ in statuto dispone nte cōtra vel p̄ter ius cōe: & tūc vr̃ φ ista clā sit p̄cise seruāda. ar. l. ꝑspexit. q. & à q. alij 1 dicūt φ statutū, vł cōsuetudo debet ī 2 terp̃tari sanè, vt nō inducāt iniqtatē. c. cū dilect⁹. de cōsu. l. ij. C. de noxa. & scđm istos exceptio odiosa nō pōt opponi. sed exceptio fauorabilis sic, nisi statutū sp̄aliter quasdā exceptiōes 1 enumeraret qa tūc ōes aliæ videnť resecatę, qualescūq; eēnt. ar. l. tribun⁹. ī 2 fi. de tes. mi. de hoc b etiā vide bar. in l. j. qđ vi aut clā. & ad repri. ī vs. nō obstā tib⁹. & p eū in fi. in l. j. §. nunciatio. de ope. no. nū. & qđ no. ī. c. ex parte. de of. dele. & qđ iuris si in certis casibus exceptis apponať dictio taxatiua, vide p Dy. ī regula, ī ar. fal. l. j. C. de pa. q fi. dis. Adde an statutū ꝓhibēs quem audiri, īpediat qn possit iudex ex officio suo supplere, latè Ro. cōs. ccxiij. & vide eūdē Ro. cō sil. xliij. qn̄ statutū remouet omnē exceptionem.

Item est quædam mala fides ficta. quę inducitur ꝑ litis contest. vel controuersiam motam in petitiōe hæreditatis. Et quòd ista sit ficta. not. in d. §. si ante litē. Tamen bene dico quòd tempore litis contest. posset verè esse malæfidei, si verè scire posset ad se non pertinere. modo ista mala fides ficta non habet locū, nisi æquitate cessante, vt. l. sciendum: & l. deniq;. ex quibus causis maio. dixi plenè in l. si is qui pro emptore. de vsucap. sed quantum ad fructus subest æquitas: quia tempore lit. contest. vel controuersiæ motæ incipit vel incipere debet scire, vtrum res spectet, vel spectare debeat ad eum, & ideo debeat curare vt rē, & eius fructus possit reseruare. Sed quantum ad interitum, cessat æquitas:[a] quia non debet propter hoc ius suum indefensum relinquere. ideo quantum ad interitum non censetur malæfidei. secus si tempore lit. contestatę esset verè malæfidei.

Actiones. ¶ Possessor tenetur cedere actiōes hæreditarias, si quas habet. & sibi debet caueri in eo, quod abest. h. d.

Ad officium. ¶ Si seruus possessoris dedit damnum, liberat̃ eum dando pro noxa. h. d.

Si quo tempore. ¶ Possessio superueniens post lit. contest. venit in hoc iudicio. h. d.

SVMMARIVM.

1 Debitor conuentus tanquā possessor iuris, debet aliter interrogari, quàm in lege, qui interrogatus.

2 Litis contesta. fit per confeßionem, per negationem, & per dubitationem.

Si debitor. ¶ Debitor hæreditatus nō tenet̃ hac actione: nisi se hæredem contendat. h. d. quam leg. no. quia glossat totū istū tit. ¶ Not. φ licet possessori rerum non sit necesse, quòd cōtendat se hæredem: tamen in possessore iuris requiritur, vt hic. & notat in l. nec vllam. §. j. s. eodem. in fine. gl. mag. Ex quo not. †. quòd quando agitur contra debitorem, tanq; contra iuris possessorem, debent aliæ interrogationes fieri, quàm illæ quæ ponuntur in l. qui interrogatus. s. eo. Et si dixerit φ sic interrogabitur: quare cessat restituere. vt hac. l. ¶ Item not. † multū istam. l. quod lit. contest[b]. potest fieri per negationem, per confessionem, & per dubitationem, vt hic. quod no.

Postquam. ¶ Qui legatum accepit, non prohibetur petere hæreditatem ab intestato: sed tenetur restituere legatum cautione sibi oblata: nisi fuerit in euidēti calumnia. & si legatum non restituitur, de hæreditate disputabitur. h. d.

Qui se liti. ¶ Qui se liti obtulit, vt possessor condemnabitur: licet non possideat. h. d. In gloss. ab initio in fine. dic & quia in ea necesse habet persistere, vt in authē. qui semel. C. quomodo & quando iudex.

Prædonis. ¶ Qui tacitam fidem accommodat, vt prædo, dicitur possidere. h. d.

Lucius. ¶ Qui perdit in actione falsi, non prohibetur dicere nullum. h. d.

In æstimatione. ¶ Ficta mala fides per litis contest. facit possessorem, teneri ad verum pretium rerum venditarum ex voluntate: si ex necessitate, ad pretium conuentum. h. d. & est difficilis lex. ¶ Opponitur quòd non procedat ista lex. Aut enim loquitur in bonæfidei possessore: & ille non tenetur vltra quàm sit locupletior. aut in malæfidei possessore, & tunc tenetur ad ipsas res non ad ęstimationem, vt. l. si possessor. §. fin. s. eod. Cui contradicit hæc lex. Huius timore variatur, & intelligitur hæc lex pluribus modis: vt in glo. tu tene quod dixi in summario: & ratio huius casus colligitur ex his quæ dixi in l. illud. s. eod.

ç Si bonæfidei.[ç] ¶ Iudicia particularia non differuntur propter vniuersalia: si res est tempore peritura. hoc dicit. ¶ Opponitur de. l. fin. C. eod. Solu. dicunt quidam quòd hæc lex per illam corrigitur. Alij dicunt quòd illa loquitur, quando possessor conuenitur: hic quando agit. quā solu. no. quia habui eam de facto. Istud tenet gloss. in l. si post litem. j. de excep.

Non solum. ¶ Res hęreditarię possunt alienari ex necessitate æris alieni. a

Et qui. ¶ Ei qui emit hæreditatē à fisco, competit hæc actio. h. d.

Hæres. ¶ Pignus datum defuncto potest peti hac actione. h. d. b

d Cum prædia.[d] ¶ Malæfidei possessor tenetur ad quantum prędia ex negligentia facta sunt deteriora. hoc dicit. dixi in l. si seruum. in principio de verborum obligationibus. vide legē si quid possessor. §. primo. & . §. penultimo, & fina. l. si homo. j. de rei vendicatione.

Victa. ¶ Etiam bonæfidei possessor tenetur restituere totum quod nomine pœnę exigit. h. d. c

Cum hæreditas. ¶ Possessor tenetur restituere fructus, quos perceperit, licet petitor percepturus non fuerit. h. d.

SVMMARIVM.

1 Tertius superueniens quando impediat executionem sententiæ latæ pro primo?

ç Cum idem.[e] ¶ Vnius petitio non impedit executionem alterius petitionis, eius qui pri⁹ ad sententiam peruenit: sed est possessori cauendum. hoc dicit. quam legem not. & multum. d

1 ¶ † Not. quòd tertius superueniens nō impedit[f] executionem sententiæ latæ pro primo. vt hic & l. is à quo. j. de rei vendicatione. & ratio huius est: quia ius istius alterius petitoris non fit deterius. Sicut enim poterat auocare à primo possidente, ita ab isto secundo. & licet iste secundus qui petit executionem, possideat: ita possidet ille prius conuentus. sed si ageretur de transferendo in aliquam possessionem vacantem forte ex lege fin. de edic. diui adria. tollend. tunc antequàm executio fiat, si alius comparet & dicit hę reditatem ad se pertinere, & dicit se immittendum in possessionem eo iure quo primus: tunc executio differtur: quia per eum fieret præiudicium secundo: quia vbi prima possessio erat vacans modo possessa est per alium, de quo est tex. in c. veniens. extrà de testi. ibi per Innoc. de quo dixi in l. ita tamen. §. quoties j. ad trebellia. & hoc est quod voluit dicere: quòd executio fiat taliter, quòd alteri non præiudicet: & ideo cogitur cauere hic primus petitor, quòd eum defendat aduersus alium petitorē. Ratio: quia si possessor non peteret cautionem, ipse absolueretur à petitione secundi petitoris: quia non possidet neque dolo desijt possidere, & ille secundus petitor haberet inchoare nouum iudicium. & ideo ne istud inconueniens sequat̃, cogitur petere cautionem: & ille pręstare tenetur. Qua præstita, ille habebit necessitatē prosequi eandem instantiā cœptam cum possessore primo. & sic ista cautio ꝓderit scđo petitori. & hoc est qđ tex. huius leg. vult in fi. Et ꝓpter hoc φ si possessor restitueret cautione non exacta, tenetur quasi dolo

a ¶ Cessat ęqtas. ad de Bal. ī. d. l. j. in fi. C. de vsusca. trāsfor & φ ipē no. ī. l. j. ī. ij. co. de fru. & li. exp.

b ¶ Lit. contest. pōt fieri nō solū p negationē vel p cōfessionē, sed p dubitationē, quod est cōtra cōmunē sniam doc. ī. c. j. de lit. contest. & idem Bald. hic.

c ¶ Si bōęfidei. adde qđ habet̃ in l. non distinguem⁹. §. si is s. de arbitr. & vide Bar. l. si qs libertatē, circa fi. s. e. & de hoc ēt. vide Bal ī l. emptorē. in ij. col. in ver. sed pone qdā. C. loca. & Inn. in c. qa cūctis. in fi. gl. mag. de cōcess. preb.

d ¶ Cū p̄dia. Vide ī l. si qd possessor. §. j. de pe. hr̃. & in l. si hō. j. de rei ven. per Bar. in l. si seruū in prin. de verb. obli.

e ¶ Cum idē. hāc leg. no. limi. Bar. in l. litib⁹. in fi. C. de agr. & cēsi. li. xj. & Imo. ī. l. à suīa. in vj. col. de ap.

f ¶ Non impedit. an tertius supueniēs ī pediat executionē snię adde in l. à diuo. §. si sup reb⁹. de re iu. & qđ ipē no. in l. si plusorio. de app. & aliqd in l. si alienā. ī. fi. j. sol. ma. adde Pet. de anch. cōsi. cccxxxiij.

dolo desijsset possidere, vt.l.dolo.j.ad.l.fal.

SVMMARIVM

1 *Pater si expendit pro filio habenti bona aduentitia in studio: quòd in dubio videtur de bonis filij expendisse.*
2 *Expensarum deductio quando fiat officio iudicis, etiam parte non opponente.*

a FIlius a patre. [a] ¶Quod pater expendit in honorem
filij, in dubio videtur expendere de bo
nis, quę habet, pertinẽtibus ad filiũ.h.d.quã.l.no. Ex quo patet
1 †ꝙ illud quod pater expẽdit pro filio in studio, si filius habebat
bona aduentitia materna, vel alia qđ ex illis in dubio videt̃ facta expensa,
facit.l.nesennius.s̈.de neg.ge.dixi in.l.j.§.sed nec castrense.j.de colla. bono.
& ita debet intelligi.l.quę pater.j.familiæ erciscun. ¶Item quęro de intelle-
2 ctu istorum verborum positorum in leg.fin. Petr.dicebat†quod hoc impor
tat, ꝙ si pars non opponat, quòd iudex ex officio suo suppleat. quod non
placet. Quia de iure non de facto iudex supplere debet, vt.l.j.C.vt quæ de-
b sunt aduo. vnde glo.dicit [b] quod vult dicere, quòd posito quòd pater nõ ha-
beat exceptionem: tñ consulitur per officium iudicis. Quod satis placet in
se, vt dixi in.l.planè.s̈.eo.tñ quantum ad propositum intelligo leg.istam ali-
ter. Tu dicas, ꝙ exceptio est actionis exclusio, vt.l.j.j.de excep.modo quod
hic dicitur de expensis, ponitur ad excludendam actionem, & sic ante latã
sententiam: & sic verè dicitur exceptio. Quandoq; non opponitur ante sen
tentiam, sed post sententiam in executione: tunc quia executio per officiũ
c iudicis fit si post sententiam opponatur [c], si non fit propriè, sed imploratur
officium iudicis, vt vidistis in.l.j.s̈.de eden.& tunc diceretur fieri iudicis of-
ficio ista deductio. Semper tamen intellige quod pars petat.vt.l.iiij.§.hoc
autem iudicium.j̈.de dam.infec.& hoc est quod vult dicere iurisconsultus,
si ante sententiam non excipitur: post sentẽtiam fiet in executione per offi
cium iudicis. Et hæc no.multum: quia quotidiana sunt.

Si pars hæreditatis petatur. *Rubrica.*

¶Glo.format quæstionem.vide eam.

POst actionem. ¶Ista lex cõtinuat primò
se ad pręcedẽtia. secundò in
trat materiã.secũda ibi, is q. Et prima pars q̃ cõtinuat non
indiget summario. Et gl.in prin.quęrit duo. Primò an hęc
sit alia actio à pręcedenti? & hæc litera innuit quòd sic. Ve
ritas est ista, nõ differt ab alia specie, sed numero: sicut alia
est actio, quę competit mihi pro.c.mutuatis: & alia quæ competit mihi pro
l.mutuatis. sic alia est actio quę competit quando sum hęres institutus inso-
lidum: alia quando pro parte, tamen eiusdem sunt generis. ¶Item quærit
glo.an sit prætoria, vel ciuilis? glo.determinat quòd ciuilis.

Is qui. ¶In petitione hæreditatis cõclusio sumitur respectu iuris agẽ
tis, non respectu possessoris conuenti.h.d. ¶Quæro pro decla-
ratione eius, quod dicitur totam hæreditatem vendicabit &c. Quidam dice
bant, quòd propter vnam rem &c. Tu dic vt dixi in summario, quia cõclu-
sio libelli sumitur ex persona agentis, non ex persona possessoris.

Quinimo. ¶Plures hæredes debent agere cõtra plures posses-
sores: nec potest vnus eligere vnum, alius alium.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Iudicia duo vniuersalia respectu eiusdem hæreditatis concurrere possunt.*
2 *Iudicium famil.erciscun.quòd detur inter eos, qui se non diffitentur hæredes.*

Proinde. ¶Si sunt plures ad quos hæreditas pertinet pro diuiso,
potest alter ab altero conueniri hac actione, vel famil.
1 ercis.si fatentur se hęredes.h.d. ¶†Not.ꝙ duo iudicia vniuersalia respectu
2 eiusdem hæreditatis, possunt concurrere. simile in.l.j.s̈.titu.j. Item not.†ꝙ
iudicium fami.erci.datur inter eos qui se non diffitentur hæredes. hoc dicit.
Ad primum oppo.de.l.si titius cum quo.in fi.infrà pro socio.Sol. ibi in pe-
cunia: & sic pars cum parte recepit compensationem, hic in specie. ¶Item
oppo.infrà de rei ven.l.Pompo.scri.si ex equis.& infrà.§.proxi.Sol.ibi pos-
sidebat pro indiuiso. hic pro diuiso. ¶Item ad secundum oppo. quòd etiã
quando se negant hæredes, sit locus fa.ercis.vt.l.j.infrà fa.hęc.Solu.ibi vole-
bat quis agere non pro eo quod ipse possidebat: sed pro eo quod posside-
bat aduersarius.

Si ego ex parte. ¶Si cohæres meus & extraneus possideãt
hæreditatem pro indiuiso, extraneum tan-
tùm conueniam.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Compensatio de specie ad speciem, fit partibus uolentibus, uel iudicis officio.*

Si cum me. ¶Aliâs incipit. Item si cum me. Qui partem possi-
det pro indiuiso à cohærede & extraneo possiden-
tibus residuam partem petet, vel inter eum & cohæredem cõpensatio fiet.
hoc dicit. ¶Sed quæro vtrum illi duo possessores possidebant pro diuiso,
vel pro indiuiso? gl dicit quòd ꝓ indiuiso, & bene: aliâs non conueniret nisi
1 extraneum.vt.s̈.proxi.§.sed tunc opp.quomodo†fiet compensatio speciei
ad speciem? dicit gloss.ꝙ hoc fit partibus volentibus, quod satis placet. Vel
dic, ꝙ partium pro indiuiso fiet compensatio. videte, istud esset verũ quan-
do partes deberentur pro indiuiso in eadem re, vt.l.deducta nummis.ad tre
bellia. sed in parte pro indiuiso non potest fieri com
pensatio. Tene ergo quòd fiat compensatio volenti-
bus partibus. vel dic ꝙ hoc fiat officio iudicis. sicut
quando fit adiudicatio in iudicio diuisorio: non autẽ
per modum compensationis.

Interdum. ¶Propter numerum nascen-
dorũ ex ventre admittitur pe-
titio partis incertæ. hoc dicit. glo. ponit exemplum in
successione collateralium. ¶Oppo.C.de suis & legi.
authẽ.in successione.& insti.de hęre.quę ab intest.§.
& quia placuit.glo.dicit ꝙ iste.§.corrigit̃ hodie: quia
succeditur hodie in stirpes, non in capita. Et sic non
d est curandum qui nascantur ex tribus. Sed aduerte: [d]
aut loquimur in successione ascendentium: & hodie
& olim succedebat̃ in stirpes, vt.d.§.& quia placuit.
Aut loquimur in successione collateralium: & tunc
secundũ iura antiqua succedebatur in stirpes: vt hic,
&.l.post consanguineos.§.hæreditas. de suis & legi.
An autem sit hodie correctum, dicas sic: si loquimur
in successione collateralium vltra fratres, & fratrum
filios, iura antiqua non sunt correcta: quia etiam ho-
die fit successio in capita, vt.C.de legi.hære.authen.
post fratres. Si verò loquimur de successione fratrum
& filiorum fratrum: siquidem filij fratrum succedũt
cum patruis, vel auunculis, non est dubium ꝙ hodie
succeditur in stirpes.& ista iura digestorum corrigũ-
tur, vt in authen.cessante.C.de legi hære. Si verò filij
fratrum succedunt tantum, & aliqui ex patruis vel
auunculis non supersunt: tunc est opi.inter do. Azo.
ex vna parte & do.Accur.ex altera. Et ista est quæ-
stio, quæ fuit in quodam castro huius ciuitatis: & di-
cit do.Azo.ꝙ in capita.dñs Accur.quod in stirpes.vt
not.in.d.authen.cessante. Ego teneo opi.Accur. de
quo dic vt in.l.post cõsanguineos.§.hęreditas.de suis
& legi.

e SI ex pluribus. [e] ¶Qui spera
ratur admitti
ad partem, facit partem. hoc dicit. Gl.hic
format vnam pulchram quæstionem, &
examinat melius hic, q̃ alibi.& ista quęstio tangitur
in multis locis.videlicet in.l.si marito.§.patri j.sol.ma.
& in.l.si quis ita scripserit.& ibi per Dy.de hære. in-
sti.& in.l.plane.§.ij.& ibi dixi.j.de lega.j.&.l.quid er-
go.in prin.eo.titu.

ANtiqui. Posthumus nasciturus
ex ventre impedit se-
quẽtes in gradu. Eos autem qui eiusdem
gradus sunt statuitur admitti, & si tres na
sciturі essent aufertur, vel conceditur alteri. secundũ
qđ casus cõcurrit.h.d. ¶Oppo.ꝙ det̃ petitio partis
incertæ.vt.l.j.in fi.s.eo. So.petit̃ quarta cũ adiectione
partis incertę: & plus & minus secundũ quod casus
euenerit. ¶Item opp.de.l.cum quidam.§.quod dici-
tur.j.de acqui.hęre. Sol. intellige hoc si posthumus est
institutus, vel exhęredatus. Nam si esset præteritus,
non posset adiri hæreditas.

ILlud. ¶Incertitudo nascẽdorum
non impedit cohæredem adi
re: licet quę portio competat sibi sit incer
tum.h.d. bona lex & subtilis est. ¶Opp.
de.l.ex semisse.j.de acqui.hære. So.vt in glo. ¶Quę-
rit gloss. quæ sunt illa, quæ requiruntur sciri, vt possit
adiri? vide glo.& no.ipsam.

SOrori. ¶Qui ex postfacto appa-
ret esse hęres, à quolibet hę
rede auocat pro rata, & sumptus pro rata
sustinet.hoc dicit.

NOn possumus. ¶Per hãc
actionem
consequitur quis partẽ pro indiuiso, quę
ꝓ iudiciũ fa.erci.diuidet̃.h.d.quã leg.not.

PErmittendum. ¶Põt
qs ꝓ pte
cedere, & pro parte cõtẽdere.h.d. ¶Not.
pro eo quod dixi in.l.si debitor.s̈.tit.j.

CVm multi. ¶Qui vt procu-
rator alterius ad-
ministrat, petitione hęreditatis non te-
netur: nisi illius hæres extiterit in totum,
vel in partem.hoc dicit.

a ¶Filius à patre. de intellectu huius leg.vide not.p Bal. in.l.demum.C.de rei ven.

b ¶Vñ glo.dicit.vide Bart.in.d.§.pactus ne peteret.

c ¶Opponat̃.Saly. in.l.j.C.vt quæ desunt aduo. etiam transit cum isto intellectu Bartol. sed Bal.in.d.l.domum. C.de rei vendi.hoc reprehendit. Et vide etiã Cy.& Bart. in.d.l.j.& vide qđ fin.dixit Bar.in.l.si quo tpe.in fi.s̈.eo.

d ¶Sed aduerte. adde qđ no. Bar.in.l. post consanguineos, de suis & legi.

e ¶De ista.q.vide do. Iaso.in.l.planè hic allegata in pe. & vlti.col.de leg.j. Anto.Alex.

Cum hæredis. ¶Qui negotia hæreditaria abſentis nomine gerit, ab his ad quos negotiũ in hęreditate pertinet, poterit cõueniri actione negotiorum geſtorũ: & petitione hæreditatis, ſi ſe hęredem contendat. h.d. ¶Op. ſ. l. proxi. So. intellige leg. illam quando ſe contendebat hæredem. ¶Item opp. quod iſta hęreditas debeat pertinere ad fiſcum tanq̃ caduca. vt. l. item veniunt. §. pridie. ſ. ti. j. Sol. vt in glo. de quo dic per doc. vt. l. vnica. §. pro ſecũdo. de cad. tol. Item opp. & videtur ꝙ illud quod eſt geſtum per defunctum, poſsit habere ratũ per hęredem, vt. l. fi. j. rem ra. ha. Sol. eſt verum in his, quæ tranſeunt ad hęredes: ſed hęreditas nõ adita, non tranſit ad hęredes. de quo per Dyn. in. c. ratum. extrà de regu. iur. lib. vj.

De poſſeſſoria hæreditatis peti. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Actiones particulares competentes bonorum poſſeſſori, non ſunt prætoriæ.*

Ordinarium. ¶Bonorũ poſſeſſori de iure prętorio competit hæc actio, in qua tantum venit quantũ in peti. hæredi. ciuilis. h.d. ¶Oppo. inſti. de bo. poſ. §. quos autem. & . j. de reg. iu. l. prętor. Sol. bonorũ poſſeſſores ſunt hæredes in effectu: ſed non verè. Ideo neceſſe fuit, ꝙ eis daretꝰ bonorũ poſſeſſoria hęreditatis petitio de iure prętorio, cum de iure ciuili non daretur. ¶Item oppo. ꝙ etiam pręcedẽtes ſunt prętorię, vt. l. j. in prin. ſ. ti. j. So. vt ibi. ¶Itẽ opp. dicitꝰ hic ſuperiores &c. quaſi propoſuerit plures, cum non ſit niſi vna. Sol. vna eſt in genere: ſed plures ſunt numero. vt dixi in. l. j. in prin. ſ. ti. j.

1 ¶Itẽ quęritꝰ, an † actiones particulares quę cõpetũt bono. poſſeſſori, ſint prętorię. Glo. ꝙ non, quam not. quia hoc ſentire videtur: ideo eſt notanda. vide quæ

a dixi[a] in. l. ij. ff. de bono. poſſeſ. titu. generali.

De fideicommiſſa. hæreditatis peti. Rub.

Ex ordine. ¶Fideicõmiſſario vniuerſali cui eſt hæreditas reſtituta verbo, competit hęc actio: in qua veniunt omnia, quę in petitione hęreditatis ciuilis. hoc dicit.

Nec intereſt. ¶Hęc actio cõpetit fideicõmiſſario, & eius hęredi bonorũ ve poſſeſſori: & nõ datꝰ cõtra verũ hęredem, ſed contra alios, & eorũ hęredes. h.d. ¶Op. fruſtrà quis petit illud quod habet: ſed hic dicitꝰ ꝙ hęreditas eſt reſtituta: ergo eã petere nõ debet. Gl. dicit optimè, ꝙ intelligatꝰ hęreditas reſtituta verbo & nõ re: vel re pro certa parte. Nam ſi eſſet reſtituta tota: & fideicommiſſarius eã perderet, non haberet hãc actionẽ. quod not.

b ¶Sed quęro vñ hoc?[b] rñdeo, in petitione veniunt res hæreditarię, vt. l. item videndũ. in fi. ſ. de peti. hæredi. poſt apprehenſam hæreditatem deſinunt eſſe hæreditariæ, vt. l. j. §. veteres. & ibi no. de acqui. poſſeſ. & ſic non eſt res hęreditaria ſed hæredis: vnde in petitione hæreditatis non veniunt. vt. l. quod ſi in diem. §. ſed ſi hæredis negotium. ſ. de peti. hære. ¶Item op. de. l. in fideicommiſſariam. j. ad treb. Sol. reſtitutione facta veniunt fructus: ſicut in petitione hęreditatis. Ante verò reſtitutionẽ, fructus non veniũt, ſecundũ quod dicitꝰ in. d. l. fideicommiſſariã. & . l. iubemus. C. ad treb. Itẽ opp. ꝙ ſit ciuilis: quoniam reſtitutio fit per ſenatuſconſultum, quod eſt ius ciuile. dicit gl. nõ ob. quia non ſequitur hic. per iſtam gl. nõ efficieris clarus. Vnde dic, ꝙ per ſenatuſconſultum tranſeunt in fideicõmiſſarium omnes actiones, quę competebant hęredi, quę erunt vtiles. Nulla enim actio datur fideicommiſſario per ſenatuſconſultum: ſed ſolũ iu cũ trãſfertur, quę hęredi competebat. Vnde ſi fideicõmiſſariꝰ vellet intentare petitionem, quæ competebat hęredi: poterit vtilem tranſlatam per ſenatuſconſultum: ſed ſi vellet agere ex perſona ſua, nullam habet ciuilem, ſed datur à prętore. Et ideo Ioan. andr. poſuit iſtas duas interp̃torias: & vnicuiq̃ dedit cellulã ſuã. qđ no. & tene mẽti.

De rei uendicatione. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Rei uendicatio datur contra ciuiliter poßidentem.*

2 *Rei uendicatio directa utiliter, an detur ei qui eſt dominus contra eum, qui dolo deſijt poßidere?*

3 *Lite conteſtata ſuper actione directa, & iudicio pendente ſi reus dolo deſijt poßidere, an ſequatur condemnatio?*

¶Rubricam iſtam continuat Iuriſconſultus. tñ circa glo. quæruntur aliqua: an detur rei vendicatio. quæ in ea veniunt. & qualis ſit. & eſt glo. ſatis clara.

1 Duo tamen dicuntur quę exigunt examinationem. Primũ † an hæc actio detur cõtra tantũ ciuiliter poſſidentẽ. Et dicit glo. ꝙ ſic. ſed nil allegat. idem no. C. vbi in rem ac. l. j. & . j. de acqui. poſ. l. Pompo. §. ſi is qui precario. tex.

c habeo in. l. iij. in fi. j. ad exhi. & de vſufr. l. cuicũq̃. §. j. ¶Secũdò dicit gl.[c] eſt ſciendum, ꝙ hæc actio datur qñq̃ directa directo, vt ei qui eſt dominus contra poſſeſſorem. Qñq̃ autẽ datur directa vtiliter, ei qui eſt dominus contra eum, qui deſijt poſsidere. Qñq̃ datur vtiliter directo: ei qui habet vtile dominium contra poſſeſſorem. Qñq̃ vtilis vtiliter, ei qui habet vtile dominiũ contra eum qui dolo deſijt poſsidere. Et ſic nomina referuntur ad actorem:

2 aduerbia ad reum. Dñi vltramõ. † reprehendunt gl. & primò in eo quod dicit gl. ꝙ datur directa vtiliter ei qui eſt dominus, contra eum qui dolo deſijt poſsidere. Nam rei vendicatio requirit duo principia formalia: vnum ex parte agentis, qđ eſt dominium, vt. j. e. l. in rẽ. aliud ex parte conuenti, quod eſt poſſeſsio. vt. C. de alie. iu. mu. cau. fac. in. l. j. & . l. officiũ. j. eod. ſi quod iſtorũ deficiat, nõ põt dici directa rei vẽdicatio, ſed vtilis. Vnde cõtra eũ q nõ poſsidet, ſed dolo deſijt poſsidere: datꝰ vtilis rei vẽdicatio, nõ directa vtiliter: vt dicit gl. Et pro his videtꝰ caſus in. l. electio. §. item ſi ex pluribꝰ. j. de noxa. & . l. nec vllã. §. ſi quis. alꝰs eſt ſub. l. etiam. de petitio. hære. ita dicunt doc. noſtri. C. e. in ru. ¶Pro gl. noſtra facit: qa in iſtis actiõibus realibꝰ ius metimur ex pſona actoris non rei, vt. d. l. j. §. j. ſ. ſi pars hære. pet. ergo in rei vendicatione ex parte rei non variatur actio, ſed qualitas actionis. Vnde ſemper debet dici directa, ſi aliquis eſt directò dominus. Teneas tamen quam vis: quia iſta verba ſunt magiſtraliter directa: non autem ſunt verba iuriſconſulti.

3 Et iſtud † eſt vtile ad queſtionem[d] difficilem, ſi eſt lis conteſt. ſuper actio

d ne directa: & pendente iudicio reus dolo deſijt poſsidere vtrum ſequatur condemnatio ex eadem inſtantia. Si enim tenemus iſtam glo. nullum eſt dubium, ꝙ ſic. Nam non variatꝰ actio, quia ita directa ante, ſicut poſt: ſed variatur qualitas. Quia primò dabatur directa directò: nunc de directa directò, datur directa vtiliter. & variatio qualitati non nocet, quin poſt ſequatur condemnatio, vt. l. in delictis. §. ſi detracta. de noxa. Si tenemus aliam opi. ſ. quòd ſit actio vtilis, non eſt lis conteſt. tamen idem cenſetur. tangitur per Dyn. in. l. q̃q̃. §. iul. & ibi dixi de aqua plu. arcen. & per Cyn. in. l. j. ſ. de alie. iu. mu. cau. fac. Iaco. bu. in. §. omnium. inſti. de actio.

Poſt actiones. ¶Hæc actio eſt ad rerum ſingulariũ petitionem, & cõpetit pro omnibus rebus corporalibus. h.d.

SVMMARIVM.

1 *Pater uendicat filium cauſa expreſſa. Item Abbas monachum.*

Item dominus colonos, cenſitos, & agricolas. Item uillæ cauſa expreſſa uendicat ſuſtinentes onera, & ciuitas ciuem.

2 *Remedia quatuor de quibus in hoc textu, quando competant?*

3 *Interdictum nõ habet locũ pro filio, quando à nemine detinetur.*

4 *Ciuitas contra detinentem caſtrum. uel uillam, porrigit libellum.*

Carceratus qui petit ſe relaxari, proponit officium iudicis.

e Per hanc.[e] ¶Liberæ perſonæ quæ ſunt in poteſtate noſtra, non petuntur rei vendicatione: ſed alijs remedijs hic expreſsis: niſi vendicentur adiecta cauta de iure ciuili. hoc dicit. ¶Quæro quid hoc eſt dictum præiudicijs? quidam dicunt, id eſt exceptione: quia ſi filius agit: opponã, quòd non põt, quia eſt in poteſtate: quod glo. non placet. Dicit ergo p̃iudicijs à p̃iudiciali in rem actiõe. de qua loquitur inſtit. de act. §. præiudiciales. dicit glo. quòd ita præiudicatur vt interim de alijs non cognoſcatur. Sed certè eadem ratione petitio hæreditatis dicitur, eodem modo præiudicialis, vt. l. ſi quis libertatem. ſ. de peti. hære. Dicit Pet. quòd ideò dicitꝰ quia ibi vertitꝰ res magni pręiudicij, puta ſtatus hominis. Itẽ quæ

1 ritur † vtrum[f] illud qđ dicitꝰ hic in filio, quòd põt vendicari adiecta cauſa de

f iure Romano: ſit idem in alijs perſonis. Gloſſ. dicit quòd ſic, & bene. Vnde Abbas vendicat monachum adiecta cauſa de iure canonico. Sicut vendicamus res ſacras, vt in lege in rem. §. loca ſacra. infrà eodem. Et eodem modo dominus vendicat colonos, agricolas, & cenſitos. vt. C. de agricolis & cenſiti

g & ſequẽ. rubrica. idem dico[g] de iſtis vaſallis, qui ſunt ex conſuetudine, quòd poſſunt vendicari adiecta cauſa de iure conſuetudinario. & idem dicerem cum ex forma ſtatuti quælibet villa habeat ſuos maſſarios: qui ſuſtineant onera, quòd poſſunt vendicari adiecta cauſa de iure ſtatutorum: ſic ciuitas vẽdicat ciuem ſuum adiecta cauſa de iure ciuili, vt. l. de iure infrà ad munici.

---

a ¶Quę dixi. Vide Bar. in. l. ij. de bono. poſ.

b ¶Vnde hoc. Vide q̃ dixi in. l. hęres. de acqr. poſ. & no. iſti. de ac. §. actionũ. in fi. & Cy. ĩ. l. fi. C. de edi. diui. adri. ad fi. antepe. q. & gloſ. j. in fi. in. c. j. de cõfeſ. in. vj.

c ¶Dicit glo. adde Bar. & doc. in. l. curatoris. C. de nego. ge. & ĩ. l. j. C. de ali. iud. mu. Barto. in. l. ſi autẽ. §. ſi is qui. aliàs in. l. ſi autem. per illũ tex. & ibi p Imo. in. l. q̃q̃. §. iulia. & ibi Bartol. de aqua plu. arcen. & gl. in. l. j. ſ. ſi ex noxa. cau. aga. verſic. mutata quæ tenet ꝙ detur vtilis.

d ¶Vtile ad. q. & vide quod not. in. l. j. C. de ali. iud. per Bald.

e ¶Per hãc. De hac materia vide Inno. in. c. inter quatuor. de maio. & obe. Bar. in. l. j. C. de lib. ho. exhib. & ibi q̃ dixi. adde tamẽ ꝙ frater non vẽdicat fratrem, nec par parem: ſecundũ Bal. in. l. non ignorat. in iij. colum. qui accu. non poſ.

POMATES.

f ¶Queritꝰ vtrum. Vide aliquid pro Fel. c. licet cauſam. in. ix. colũ. xiij. not. de proba.

g ¶Idẽ dico. Adde Innocen. in. c. tua. de ordi. cog. Spe. in iiij. parte. de offic. iu. & de regularibꝰ. in fi. vide docto. & ibi dixi ĩ. c. dilecto. de appel. Andrę. Barba.

munici. Idem dico in quolibet syndico, seu sic con-
2 ditionato. ¶ † Quæro quando competunt ista qua-
tuor remedia hic expressa? gloss. distinguit & clarè.
tene eam. Contra istam distinctionem gloss. oppon.
& videtur quòd officio iudicis nõ posit vti cũ alijs
actionibus, vt. l. in causæ. in princ. s. de mino. Sol. illud
est verum, quando est officium extraordinarium in
subsidium introductum, ad coadiuuandum ius ciui-
le. de quo dixi in. l. in prouinciali. infrà de noui. ope.
3 nun. ¶ † Item quęro, quę est ratio quòd interdictum
non habet locum, quando filius à nemine detinetur?
respon. secundùm Petr. quòd tunc habet locum in-
terdictum quando est contentio inter duos de re ter-
tia. Sed hoc non est, nisi fieret pro alio, vt puta pro
4 hærede aliquo, vt. l. pe. de lib. exhib. ¶ † Item in hac
a gloss.[a] & ll. aleg. in ea. not. quòd si ciuitas ista vellet
petere vnam villam, vel vnum castrum cõtra quem
debet dari libellus? certe contra eos qui detinent, vt si
homines illius castri detinent, contra eos datur: si
5 alius, contra illum tantum. Item aduerte † quòd quã-
do aliquis est carceratus, & petit se relaxari: non pro-
ponit interdictum: quia non est contentio inter duos
de re tertia, sed de se: ideo proponeret officium iudi-
cis, vt hic.

a ¶ Item in hac glo. adde Bart. in. l. j. de libe. ho. exhi.

b ¶ Sed & si par numerus. põt vẽdicari totũ. vtrum valeat libell⁹, peto gregẽ. vide Bal. ꝙ sic in. l. edita. in. xix. col. C. de eden. & j. e. l. vẽdicatio.

POMATES.

SVMMARIVM.

1 *Modus pronunciandi, & exequendi, quando petitur uniuersitas rerum.*
2 *Imperator est dominus totius mundi in uniuerso.*

Per hanc actionem.

¶ Hac actione vẽ-
dicatur etiam vniuersitas rerum in totum, vel in par-
tem, non obstante quod aliqua pars particularis non
sit vendicantis: hoc dicit cum leg. sequen. ¶ Oppon.
quòd hæc actio non detur ad vendicationem vniuer
sitatis, vt. s. eadem. l. in princ. Sol. ibi loquitur de vni-
uersitate iuris, ad quam non datur hęc actio, vt est
hęreditas, peculium, & similia. hic de vniuersitate cor
poris, vt est grex. ¶ Venio ad. l. ij. dicitur hic, quod si
par numerus vtriusque sit in genere, potest vendica-
b ri totum.[b] contrà infrà. e. l. Pompo. probat si ex equis.
Sol. dicit glo. aliquando compositione separata duo-
rum corporum, non efficitur vnus grex communis:
& corpora non communicantur: sed quælibet corpo
ra eius manent, cuius primò erant. & ideo nõ potest
vendicari in modum gregis: sed quilibet vendicabit
corpora sua quę si sunt tot quot faciant gregem, pos-
sunt vendicari sub appellatione gregis. sed si corpora
erant communia: tunc possent vendicari pro parte
gregis, vt. l. contraria. ¶ Oppon. dicitur hic, quòd in
restitutione non veniunt aliena capita. contra. l. mar-
cellus infrà eodem. Solu. hic loquitur de alienis sim-
pliciter: ibi loquitur de alienis, pro quibus compete-
1 bat publiciana. † Ex hoc no. modum pronunciandi
& exequendi quãdo petitur vniuersitas rerum, quòd
licet iudex pronunciet gregem esse meum, tamẽ re-
c stitutio fiet mihi detractis capitibus alienis.[c] pro hoc
2 † ego sum consuetus dicere in prima constitutione
huius libri: vt cum Imperator sit dominus totius mũ-
d di.[d] & gloss. dicunt dominum quo ad protectionem:
quia cum alij sint domini singulariter, plures non po
terunt esse insolidum. ego dico quòd Imperator est
dominus totius mundi verè. Nec obst. quòd alij sunt
domini particulariter, quia mundus est vniuersitas
quædam. vnde potest quis habere dictam vniuersi-
tatẽ, licet singulę res non sint suæ. vnde si alius tene-
ret mundum: ipse Imperator posset vendicare. casus
e est[e] hic ad. l. Marcellus. ¶ Oppo. vniuersus grex non
potest vsucapi. vt. l. rerum mixtura. j. de vsucap. ergo
pro grege non datur publiciana, vt. l. eum qui. in prin
cip. j. titu. j. Solu. vt in gloss. hic & l. contraria. & quod
ibi dicit vniuersitas subaudi tãtum. Item si iste grex
est idem qui primò fuit, & ille erat meus, ergo tunc
est meus: quia res mea absque facto meo non desinit
esse mea. vt. l. id quod nostrum. j. de reg. iu. Sol. gl. dicit
& bene. licet sit idem non tamen omnino, & quod
res non desinit esse mea sine facto meo, scilicet verè
vel fictè: vt puta ex legis dispositione, vel alterius rei
variatione, vt. l. adeo. §. cum quis. de acqui. rerum do-

c ¶ Capitibus alienis. vide Bal. in. j. cõsti. fforũ. in. iiij. col. & l. j. C. vnde cog. Alex. cõsi. j. i. x. col. v. vol. plenè Feli. c. cũ nõ liceat. per totum. de præscrip.

d ¶ Dñs totius mundi. Qualiter imperator est dñs mundi. Adde Bar. ad reprimẽ. in vers. toti⁹ orbis. Bal. & Ang. in. l. bene à zenone in. j. col. C. de quadru. præscrip. & in procœ. fforũ. ĩ prin. Bal. & ibi doc. in. l. j ĩ prin. de sum. tri. cũ opi. Barto. tenet Ang. in. l. si hęredis seruus. de lega. j. & de hoc in. c. fi. super gl. ibi de offi. Arch. glo. & no. in cle. pasto. in ver. district⁹. de re iudi.

e ¶ Casus est. Et no. quod. l. sed si pars numerus. ff. ad syll. valde huic. l. Marcellus. ob. quia qñ est par numerus, nõ põt ita quando est maior. dic secũdum Ange. ꝙ vna pars subrogatur in locũ alterius. And. Barb.

mi. & j. eodem. l. idem Pompo. §. idem scribit, sed hic
contingit variatio rerum scilicet corporum, licet vni-
uersitas remaneat eadem.

Marcellus.

SVMMARIVM.

1 *Armamenta nauis non est uniuersitas, sicut grex.*
2 *Libellus, peto domum cum singulis massaritijs, non procedit.*

Armamenta.

¶ Instrumentum non f
venit in vẽdicatione rei
instructæ, sed est specialiter vendicandum. hoc dicit.
f ¶ No. quod dixi[f] in summario. † Item no. quod dixi
1 singula. non ergo sufficeret vendicare armamẽta na-
uis. Non enim est vniuersitas quædam, sicut grex. de
2 quo. s. dictum est. † Et sic no. quòd õn procedit libel-
g lus,[g] peto domum cum singulis massaritijs. sed debẽt g
specialiter exprimi.

Pomponius.

¶ Continua. s. in pręcedẽ
ti dixi de vniuersitate, quę
consistit in compositionibus separatis, & sic de com-
mistione corporum, quæ separata remanent. hic in-
cipit tractare de commistione corporum, quę con-
funduntur: & hoc intendit. si duorum res confundun
tur: efficitur res communis, & quilibet vẽdicabit pro
rata. & qui dolo confundit: tenetur ac si dolo desijsset
possidere. hoc dicit cum. l. seq.

IDem Pomponius.

In rebus quæ commistione non confun-
duntur, remanet dominium eorum quo-
rum erat primò, nisi eorum voluntate sit facta com-
mistio. h. d. quod si non potest apparere, quod cuius-
cunq; erat, & frumenta sunt eiusdem qualitatis: certè
tunc erunt communia, vt. s. eo. l. Marcellus. in fine.

Idem scribit.

¶ Res quæ commistione
speciem mutant, desinunt
esse domini prioris, & res specificantis efficiunt̃. h. d.
¶ Oppo. de. l. adeo. §. cum quis. j. de acqui. re. do. Sol.
intellige istam secundum illam. nam ibi loquitur in
specificatione facta mala fide.

Si plumbum.

¶ In rebus diuersi gene-
ris, quę commistione nõ
mutant speciem, si separari possunt, quilibet vendi-
cabit suum: aliàs communicabitur, & pro parte ven-
dicabitur. hoc dicit. Glos. ponit duos casus vnum qñ
non potest separari, alium quando potest separari.
& est magis no. ¶ No. res, quæ non potest sine diffi-
cultate separari: habetur ac si separari non posset.
¶ Oppo. de. l. si alicui. infrà de solu. Solu. speciale est
in pecunia, vt sola commistione communicetur in-
distinctè, vt. l. singularia infrà si certum peta. ¶ Vlti-
mò glo. no. differentiam inter immistionem & cõfu-
sionem.

Idem scribit.

¶ Fœtus cedit ei, cui⁹ est
mater: non ei cuius est pa-
ter. hoc dicit.

De arbore.

¶ Arbor quæ radices egit, ce-
dit solo: aliàs secus. h. d. ¶ Op.
de acqui. re. do. l. adeo. §. fi. & l. sed si ex meis. §. arbor.
Sol. licet hic Nerua & Varus dicant dari vtilẽ actio-
nem tamen dicebant malè, vt ibi patet.

Cum in rem.

¶ Falsa demõstratio cir-
ca rem petitam nõ vitiat
iudiciũ. Idem si erretur in nomine iudicis. hoc dicit.
hoc plenè dixi. j. de condi. & demonstra. l. demonstra
tio. & l. si quis in fundi vocabulo. j. de lega. j.

SVMMARIVM.

1 *Ius declarandi intentionem ambiguam, non egreditur personam, nec transit ad hæredem.*
2 *Actor non declarat probationes factas per testes uel instrumenta.*

Si plures.

¶ Incertitudo rei impedit con-
demnationem fieri. hoc dicit.
¶ Opp. de. l. si in emptione. j. de contra. emptio. Sol.
ibi incertitudo recipit determinationem ex dispoli-

f ¶ No. qđ dixi. qđ est no. dignum, nisi affixæ essent domui: quia tunc valeret secũdũ Ange. hic. And. Barba.

g ¶ Nõ procedit libellus. an procedat libell⁹, peto domũ cũ singulis massaritijs? quod facit cõtra id qđ no. Inno. in. c. cũ ad sedẽ. de quo per doc. in. l. j. s. de edẽ. & qđ ibi dixi post Barto. & Bart. in. l. titia cum testamẽto. §. fi. de. l. ij. p illum tex. de libello gñali. Inn. in c. certificari. de sepul. Bal. plene in. l. edita. in. xix. co. vbi dicit quòd valet libellus, peto fundũ instructũ. & an valeat libell⁹ peto castrum cum ptinẽ. vel peto quid peru sñ possides? & Bar. in. l. rei. de ver. sign. & vide quę dixi de libello generali in l. fi. C. de an. excep. Item valet libellus peto mihi dari legitimã. l. si qs in suo. in prin. & ibi Bald. C. de inof. testa. & de hoc libello gñali vide doc. in. c. ij. & ibi gl. de lib. ob. Bal. & Ang. in. l. fi. in. ij. colũ. de anna. exce. In. in. c. certificari. de sepul. & ĩ. c. cum dilectus. circa prin. de ord. cog. & in accessorijs maximè vniuersalibus teneat libell⁹. tenet Bald. in. l. iij. in vlti. colũ. de fruc. & lit. expen. de quo Bar. hic. Paul. de ca. in. l. in. summa. § j. de re iu. vbi scripsi post Im. Ang. hic trãsit cũ Bat. Ro. in. l. j. in prin. s. de eden. simpliciter trãsit cum Bar. & vide Ange. in. l. si rem. ad fi. j. e. per Pau. de cast. in l. de pupillo. §. q nũtia. j. de ope. no. nũ. adde late Alex. cõsi. clxxxvij lib. ij.

a ¶Ad hęredem transit.transit tñ ad successorem officij.l.fi.& ibi Bald.C.de le.& quod dixi in.l.ij.eo.titu.Bal.in.l.edita.in.xvj.colum.versicu.x. opponi. no.Innocen.in.c.fi.de succes.ab intesta.Quid autem in iure arbitrandum? Bar.in.l.si voluntate.in.j.colum.C.de fideicom.Adde Bart.& Bal.& doc.in l.si quis à filio.§.si plures.de leg.j.Barto.& Bal.in.l.si quis intentione ambigua.& ibi Ang. de iudi.

tione legis: quia contra proferentem interpretatur.
¶Opp.de.l.item mela.§.si plures.ad leg.aquil. Solu.
ibi ne delicta impunita remaneant:quod dic vt in ca.
in obscuris.in fi.extrà de reg.iur.lib.vj. ¶Item opp.
de.l.j.in fi.j.de his qui deie.vel effu.Sol.licet ibi sit in-
certum quis proiecerit:tamen iudex est certus: quia
contra dominum intentatur.Extra glos.oppo. quòd
nunquam potest esse incertus:quia declaratio incerti
spectat ad actorem, vt.l.si quis intentione.s.de iudi.
1 Sol.dicit glo.hic actorem decessisse.¶†No.quòd ius
declarandi intentionem ambiguam non egreditur
a personam proferentis,nec ad hæredem transit.[a]dixi
in.l.si quis intentione.s.de iudi.&.l.inter stipulãtem.
b §.j.de verbo.oblig.Sed puto istud non esse necesse,[b]
quòd scilicet gloss.ita dicat.pone enim aliter, & dicas
2 †quod probationes erant ambiguæ, & quòd actor
viuat & vult declarare licet ipse dicat quòd sentit de
Seio?illud tamen non sequitur,quòd probationes fa-
ctæ & descriptæ simpliciter per instrumenta vel te-
stes trahantur ad illud quod actor intendit.Nõ enim
potest declarare dicta testium:licet suam intentionẽ
declaret fuisse loqui de Seio:& ideo intentione decla-
rata non sequitur condemnatio.de iudi.l.si quis inten
tione.

SVMMARIVM.

1 *Ad certificandum hominem,sufficit dicere nomen proprium, nisi sint plures eiusdem nominis.*

Cautela ut fiant positiones, quòd sint plures eiusdem nominis.

2 *Libellus in quo non sunt apposita confinia rei,procedit si reus non opponat.*

3 *Sufficit quem nominari à nomine matris.*

c SI in rem.[c]Ista lex cũ glo. præce-
dentis.§.h.d.¶Qui pe
tit rem,debet eam declarare in libello se-
cundũ ipsius naturam & qualitatem.h.
d.quod no.quia tota die practicaẽ.simile habes in.l.
in actione.j.de fur. facit.s.de do.l.sed si ex dolo.§.j.
¶Oppon.insti.de actio.§.curare.&.l. vbi autem.§.
qui illud.infrà de verbo.obli.sol.ibi hæc lex loquitur
siue agatur in rem, siue personam ad speciem certã.
secus si res debita erat incerta: vt debita in genere,
vel alternatiuè: vt in contrarijs.¶Oppon.l.si defen-
sor.§.qui interrogatus.infrà de interrog.act.solu. dicit
d gloss.[d]& bene,licet hic dicatur quòd quis debeat di-
cere vtrum totum vel partem petat: tamen dicendo
rem simpliciter,videtur petere totam, vt.l.contraria.
Item dicendo partem simpliciter, videtur petere
dimidiam partem.¶Contrarium videtur no.glos.s.
de procu.l.Pompo.§.sed & is.Solu.intellige illam se-
1 cundum istã. ¶†No.ergo[e]ex hac.l.ꝙ ad certifican-
e dum hominem,sufficit dicere[f]nomen proprium, ni-
f si sint plures eiusdem nominis;tunc debet de necessi-
tate alias demonstrationes facere. Et ideo sit cautus
aduocatus rei qui facit positiones: quod faciat quòd
sint plures eiusdem nominis:aliâs in dubio intelligiẽ
de suo clientulo, qui illud nomen habebat.Idem est
faciendũ in ciuitatibus,villis,& castris,qñ sunt plura
eiusdem nominis.nã debet addi aliqua qualitas per
quã vna ab alia distinguatur, vt.l.ita fidei.j.de iu.fis.
2 ¶†Quæro quid[g]si istæ demonstrationes non sint
g appositæ in libello? Rñ.si per partem opponatur nõ
proceditur vltrà: quia reo non est saluum ius delibe-
randi,vtrum velit cedere,vel contendere. Sed si non
opponitur,si quidem in processu iudicij per proba-
tiones non declaretur.non poterit sequi condemna-
3 tio,vt.l.fi.C.de anna.exce.Item no.†ꝙ sufficit quem
h nominari à nomine matris.[h]quod no.

b ¶Necesse. Adde ꝙ no.Bal.& Imo.in l.si qs seruũ.§.si inter duos de leg.ij.

c ¶Si in rẽ. istã leg. limita vt per Bart. in.l.ij.in.ij.col.ff. de eden.& ad eã vide Innoc.in.ca. certificari.de sepul. gl.in c.ij.& ibi doc.de libel.obl.

d ¶Sol.dicit gloss.vide Bartol. in.l. de pupillo.§.qui nuncia. de oper. noui nunc.& doc.c.ij.de lib.Barto.in.l.legatis vxori.de lega.ij. & Bal.in.d.l.Pomponius.

POMATES.

e ¶Not. ergo. vide aliqua per Felin.in proœ.decre. in.xvij. col.& in.c. auditis. in.xv.colũ.de prescript.

f ¶Sufficit dicere. ergo in nomine hominis non psumiẽ pluralitas, etiam sine alia demõstratione. Vide tamen Barto.in.l.demonstratio. in.vij.q. de condi.& demonst. & doc.in.l.j.ff.de libe.& posthu.sequitur hic do.Anto.in c.ij.de libe.obli. & bñ.& scd'm hoc declara no.per Barto. in.l. libellorum. in vij.colũ.de accu.& in.d.l.demon.Bart. in.d.l.si qs fundo.§. si inter. de leg.ij.in ver.item oppo. de §.nostro. Bald.in.l. conuenticulam.de epi.& cle.alle. istã l.ꝙ in obligatione alternatiua nõ trãsfertur dominiũ ante electionem.

g ¶Quæro qd. Adde not. per Bartol. in.l.j.in gloss.mag. ff.de eden.Bart. in l.si quis argentum ff.de posi. Innocẽ. in.c. certificari. de sepul. & Bald.in.l. j.in.ij.colum.C. de sentẽ.quæ sine cer. quanti.

h ¶A nomine matris.adde.l.iij.in prin.& ibi no.Bar.ff.de libe.& posth.

i ¶Pomponius.vide Bal.hic,an titulus diuisionis excludat petitionem hæreditatis?facit.l.j.cum ibi no.C.communia vtriusq; iudi.

k POMATES.¶Officium.Vide Abba.consil.cix.in primo dubio ij.volu.

l ¶Vel aliter detinet.& in quãtum hic dicitur ꝙ hæc actio datur contra detinentem: intelligas nisi verè possidens offerat se liti,quia tunc talis detentator non poterit conueniri.ita Innocen.in.c.cum super.de re iudic. in gloss. in versic.constiterit. & Imo.in.l.sæpe.de re iudica.in vlti. charta. & adde quod not.Angel.in. l.Pompo.in.§.si is qui precario.de acquirenda possessio. dicit secundũ Innocen. in capi. quoniam frequenter.§.quod si super. infrà allegãdo qđ tunc demum contra simplicem detentorem agi põt reali, quãdo dubitatur an ipse possideat sed demõstrato quòd merã detentionem habeat, debet absolui ab obseruatione iudicij:& poterit etiãsi volet nominare,& defendere dominũ in iudicio.le. ij. C. vbi ĩ rem actio. & ita limitat hanc legem in fin.sed domi.Ioan.in.d.§.si is qui precario. dicit ꝙ imò ad hoc vt veniat absoluẽdus merus detentator, debet nominare dominum in iudicio,si vult euitare iudicium.per. d.l. ij. vbi est verbum debet:quod necessitatem importat. l.sæpe. de officio presi.l.iij.C. de pignori. Et adde no. per Barto.in dicto. §.si is qui.& in leg. si ventri. de priuileg.credito.& quid si aliquis non possidet,neq; detinet, sed habet facultatem rei restituendæ:an detur rei vẽdi.vide Bald. in.l. ij.C.vbi in rẽ actio. in.iij. columna. & est tex.ĩ.l.serui nomine.infrà de vsuscapio.& Bart. hic. sed qualiter fiet executio in rei vendica.intentata cõtra nudum detentatorem? vide Bald. in authenti.ei qui. in v.colum.de bono. authoritate iudic. possi.adde quid si agitur contra Titium possidentem ad fundum, & author Titij non solũ vult adesse causæ: sed remouere Titium:& actor dicit volo agere cum Titio, qui habet facultatem rei tradendæ,an possit? vide Federi.consi.cclxj.

SI is qui se.¶Solutio æstima-
tionis facta à non pos
sessore,non liberat possessorem. hoc di-
cit.¶Oppo.de.l.qui seruum.j. de actio.
& oblig.Solu.intellige hoc qđ se non obtulit ad de-
fensionem rerum:sed vt deciperet.¶Oppo.j. de re
iudi.l.si quis dolo.Sol.ibi quantitas debebatur: vnde
à quocunq; soluta liberatur debitor: hic petebatur
species certa:quod dic vt.s.in.l.nec vllam. de petitio.
hæredi.§.pe.al's est sub.l.etiam.in glo.& dixi in.l.quo
ties.j.si fa.fur.fe.di.

SVMMARIVM.

1 *Res mobilis,& iura non possunt pro diuiso poßideri.*

2 *Hæreditas non potest pro diuiso poßideri,sed corpora hæreditaria sic.*

i POmponius.[i]¶Si res pro in
diuiso possideа-
tur à socio meo,& ab alio,alium tantum
conueniã:si pro diuiso,vtrũq; pro rata cõ
1 ueniam.h.d.¶†Not.res quòd mobiles, & iura non
possunt pro diuiso possideri. de re mobili est clarũ.
vidistis in.l.arbor.j.communi diui. de hac materia.
¶Opp.s. si pars hære.peta.l. j. §.si ego.et.§.quĩmo.
Solu.dicit gloss.respectu eiusdem coporis dicitur hę
reditas possideri pro diuiso: sed non respectu iuris.
2 Istud placet†quòd hæreditas prout est ius,non dici-
tur possideri pro diuiso:nec iura quæ in ea contineẽ:
sed corpora sic.ad quod.l.arbor.j.communi diuidun.
qđ no.& bene.

SVMMARIVM.

1 *Testes super nouis capitulis produci possunt,post didicita testificata,*

2 *Depositarius non conuenitur rei uendicatione.*

3 *Conuentus rei uendicatione nominat dominum in iudicio.*

4 *Rei restituendæ facultatem habens an poßit conueniri rei uendicatione? remißiuè.*

5 *Sententia lata cõtra colonum non præiudicat domino, nec in proprietate,nec in poßeßione.*

k OFficium.[k]¶Hæc actio daẽ cõ
tra eũ q possidet, vel
est in possessione causa custodiæ:vel ali
ter[l]detinet.h.d.¶Op.ꝙ ille qui possidet
titulo,non cogatur ad restitutionem vt.l. regulariter.
s.de peti.hære.Solu.aliud in peti.hære.aliud est in rei
vendicatione.Ratio.ponitur hic in tex.¶Oppo.ista
litera innuit, ꝙ postq; actor probauit intentionem
suam,reus possit suas exceptiones obijcere:& sic in
nuit quòd testes produci possunt post didicita testi
ficata,contrà,in authen.de testi.§.quia verò,Solutio.
gloss.ista.l.potest intelligi quatuor modis,secundum
primam corrigitur.scd'm alios,non.Certè scd'm pri
1 mum† modum non videẽ corrigi hęc lex. Nam di-
cta authen.loquitur,ꝙ post didicita testificata non
possunt produci testes, super eisdẽ capitulis:hic pro-
ducebantur noui articuli separati totaliter ab his, su-
per quibus testes erãt examinati.vnde posito quod
m actor probasset se dñm[m]per dicta testiũ, ego volo
probare ꝙ ipse vendidit mihi partem. certè optimè
admitteretur ꝓbatio.vt.C.de probat.l.exceptionem.
2 & facit authen.qui semel.C.eo.¶†Oppo. hic dici-
tur ꝙ depositarius põt conueniri rei vendi.contrà in
authen.de deposito §.j.Sol.glo.nullus potest contra
restitutionem depositi deponere:nisi dominus.& vi
de quæ dixi in.l.peremptorias.C.sen. rescindi non
3 pos.& in.d.authen.¶†Quæro nunqd rei vendicatio
ne cõuentus possit nominare dñm in iudicio? Re-
spõdeo.gloss.dicit ꝙ sic.vt.l.ij.C.vbi in rem actio.

m ¶Actor probasset se dominum.Adde Bar.post glo.in.l.peremptorias. C. de senten.rescin.non pos.& ibi Bald.in.ij.col.& Bal.in anthen.qui semel. in prin.hic allegata.

4 ¶†Quero nunquid ſi aliquis non poſſidet,nec deti
net,ſed habet facultatem reſtituendi rem: quia po
teſt rem habere quando vult: vtrum poſſit con-
ueniri rei vendicatione.gloſſ.habes in.l.pompo.§.ſi
5 is qui precario.ꝭ.de acquirẽ.poſſ.dic vt ibi. ¶†Quę
a roᵃ vtrum ſententia lata contra colonum faciat ali-
b quod pręiudicium dominoᵇ?certè in proprietate cõ
ſtat quòd non,vt.l.j.C.vbi in rem acti.Sed an faciat
pręiudicium in poſſeſſiõi.Innocen.tractat in.c.quo
niam frequenter.extrà vt lit.non conteſta.& tenet
quòd non:quia conſtabat ante iudicium quòd poſſi
debat.In contrarium facit infrà ad exhibendum.l.
celſus.§.iulianus.ſed potes dicere,quòd ibi loquitur
quando dominus agebat contra vſufructuarium de
tentorem vel ſimilem.quæſtio noſtra loquitur in ex
traneo agente.

Si res. ¶Bonęfidei poſſeſſor debet reſtituere rem vbi eſt,vel vbi
petitur ſumptibus petitoris: malęfidei
poſſeſſor ſolũ vbi inuenitur, vel vbi pe-
titur ſumptibus ſuis.h.d.cum duabus legibus ſequẽ
tibus.Prima lex loquitur in bonęfidei poſſeſſore eli
gente.Secunda quando eligit petitor. Tertia loqui-
tur in malęfidei poſſeſſore.&ita poſui vobis caſum.
¶Ad primam oppo.ꝭ.ad exhibi.l.ſed & ſi.§.quo au
tem loco. Sol. intellige hanc ſecundùm illam in eo
qui dño conſueuerat lucrari expenſas: ſed viuebat
de proprio.Secundò op.quòd lex ſequens ſit ſuper-
flua.Huius timore ſunt opi. Gul.fatetur quod idem
reperit,cũ aliqua determinatione,ſcilicet ſatiſdatiõe.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante quòd uictus uictori condemnetur in expenſis: ſi tempore ſententiæ iudex omittat, expenſæ poterunt peti actione ex ſtatuto.*

c Non ſolum.ᶜ ¶Malæfidei poſſeſſor tenetur
ad rem & ad intereſſe deteriorationis
hac actione,& actione.l.aquilię: ſed vna
per aliam tollitur,prout actor elegerit.h.d.Oppo.gl.
quod hęc lex non procedit in bonæfidei poſſeſſore
cui negligentia non poteſt obijci:quia poteſt re abu
ti ſi vult.vt.s̃.de petitio.hęre.l.ſi quid poſſeſſor.§.ſi-
cut.Item nec in malęfidei poſſeſſore: quia ſibi non
cauetur,vt.ꝭ.e.l.is qui dolo.gl.dicit hic loquitur ĩ ma
lęfidei poſſeſſore.nec obſt.l.is qui dolo.quia ei caue
tur ſcilicet de defendendo,vel de euictiõe: ſed hęc a-
ctio,de qua hic loquitur non improbatur.ſimile vi-
diſtis in duabus legibus pręcedentibus. Pet.dicit ꝙ
hęc lex poteſt intelligi in bonęfidei poſſeſſore.Nec
obſtat.l.ſi quid poſſeſſor.§.ſicut. quia quædam eſt
culpa adhibita in negligendo:& de illa non tenetur:
vt ibi. Quædam eſt in faciendo: & de illa tenetur:
quod apparet in.l.aquil.Negligentia verò non venit
in actione.l.aquil.Certè hic non poteſt loqui in bo-
nęfidei poſſeſſore:quia tunc non veniret iudicis of-
ficio,quod deſeruit rei vendicationi. Pręterea hæc
lex loquitur poſt latã ſententiam tempore execu-
tionis,ſi bene inſpiciatur,quo tempore bene poſſeſ-
ſor erat iam malęfidei:& reſtituebat rem deteriora-
tam.Et vt ſcias,iſta actio eſt arbitraria,vt.l.in actio-
ne.ꝭ.de in lit.iuran.vnde poſt primam ſentẽtiam po-
teſt ferri ſecunda ſi non reſtituat:vel minus perfectè
reſtituat,vt.l.ſi cum exceptione.§.hęc autem actio.
s̃.quod metus cã.&.C.ad exhibẽ.l.exhibitiõis. & de
d ea loquitur hic. ¶Scd'ò op.ᵈꝙ cautio eſſet ſuperua
cua,cum reo eſſet conſultum officio iudicis,vel ope
exceptionis.Sol.dicit glo. quòd imo eſſet vtile pro-
pter ſumptus qui poſſunt peti iure actionis,qui ante
1 venerant ſolum officio iudicis mercenario. ¶†Et
e per iſtam gloſſ.dicũt,quòd ſi ſtatuto caueturᵉ,quòd
victus victori condemnetur in expenſis.quod ſi con
demnatio in expenſis fuerit omiſſa tempore ſenten
tiæ, poterunt expenſæ peti condictione ex ſtatuto:
vt illud ſtatutum operetur hoc: vt quod primò ve-
niebat officio iudicis, nunc veniat iure actionis. de
hoc in.l.iij.§.ſi rem.ꝭ.de lega.iij. & quod ibi not. per
glo.& ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Princeps ex cauſa aufert mihi rem meam.*

Item ſi verberatũ.

Si quis rem. ¶Poſſeſſor q denecesſitate di
ſtraxit,teneť ſolũ ad ꝑtiũ quod recipit.h.d. ¶Opp.
de.l.itẽ veniunt.§.itẽ placere.s̃.de peti.hęred. Sol.ibi
in malæfidei poſſeſſore:hic in bonęfidei qui nõ erat
in mora reſtituendi.ſed ſi eſſet inducta per conteſta
tionẽ:debet diſtingui:vt.l.ſi poſſeſſor.§.ij.s̃.de peti.
f hæred. ¶Vltimòᶠ not.†ꝙ princeps ex cauſa poteſt
1 auferre ius meum,ſeu rem meam,& dare alteri. idẽ
puto in republica alicuius ciuitatis.dixi in.l.antio-
chenſium.de priuile.credi.

SVMMARIVM.

1 *Bonæfidei poſſeſſor an teneatur de interitu rei.*

Si ſeruus. ¶Hic eſt ſingularis.§.& hoc in-
tẽdit.Poſſeſſor qui nõ eſt totali-
ter malæfidei non tenetur de interitu,ſi res erat eo-
dem modo peritura penes petitorem.Itẽ re perem-
pta eſt neceſſaria ſententia propter acceſsiones, &
ſtipulationes de euictione.hoc dicit cum princi.leg.
ſeq. ¶Oppo.quòd indiſtinctè poſſeſſor malæfidei
tenetur de interitu:vt.l.illud.s̃.de petit.hæred.Huius
timore ſunt hic duæ gl.Prima noua & ſecunda an-
tiqua.Prima,quæ eſt noua,eſt ſuper verbo, demor-
tuum.vltima glo.quæ eſt antiqua,eſt ſuper verbo,
mora. In prima legitur iſte.§.tribus modis. Nam
aut poſſeſſor fuit ab initio malæfidei,& durauit:&
tunc indiſtinctè tenetur de periculo,vt.d.l.illud.niſi
habeat iuſtam cauſam litigandi:quia timebat rem
non eſſe petentis:vel timebat propter impenſas.&
iſto caſu non poteſt habere locum diſtinctio huius
§.hæc eſt prima lectu.vt dixi.Sed gloſ.magna indi-
ſtinctè dicit,quòd in malæfidei poſſeſſore nón lo-
quitur hęc lex.ſed puto illã gl.intelligi debere ſecun
1 dum iſtã,& hanc eſſe verã.Ex qua no.†quòd malę
fidei poſſeſſor teneť de interitu reſpectu eius,cuius
reſpectu eſt malęfidei:aliter nõ.Sic enim diſtinguit
hoc arg.l.fulcinius.§.quod ſi aduerſus.ꝭ.ex qui.cauſ.
in poſ.ea.Itẽ no.illud quod dicit de intereſſe expen
ſarum.nam ſi retinet propter expenſas,non tenetur
indiſtinctè de periculo. ¶Secundo modo legitur in
eo qui fuit ab initio bonæfidei,& durauit.& iſte nõ
tenetur indiſtinctè de interitu:vt.l.illud.s̃.de petitio.
hæredita.niſi poſſit ſibi imputari culpa: quare non
credidit rem eſſe petentis: Tunc enim tenetur de in-
teritu,vt.ꝭ.ſi cert.peta.l.quod te.& tunc habet locũ
diſtinctio huius.§. ¶Not.illud quod dicitur de bo-
næfidei poſſeſſore,qui habet iuſtam cauſam litigã-
di,quòd nõ tenetur de interitu.Quod debet intelli-
gi de tali cauſa,quæ non cadit in culpam:ſed ipſa
glo.magna in fin.dicit indiſtinctè bonæfidei poſſeſ
ſorem non teneri de interitu: ſed ſatis puto veram
iſtam gloſſ.cum poſt lit.conteſta.bonæfidei poſſeſ-
ſor teneatur de culpa,vt.ꝭ.l.proxi. ¶Tertio modo
legitur in eo qui in initio fuit bonæfidei,poſteà cœ-
pit eſſe malæfidei:tunc enim propter bonam fidẽ
quam habuit ab initio,nõ tenetur indiſtinctè de pe
riculo.ſed adhibeť diſtinctio huius.§.ſcilicet aut erat
eodẽ modo peritura penes dñm,aut non.& hoc te-
net gl.iſta in glo.mag.circa mediũ. ¶Opp.& videť
quod ſemper habeat iuſtam cauſam litigandi, pro-
pter ſtipulationem de euictione.Solu.vt not.in glo.
¶Item quod ſemper poſt lit.conteſt.dicatur malę
fidei,vt.s̃.de peti.hæred.l.ſed & ſi lege.§.ſinautem.
Sol.verum eſt quantum ad fructus,non quantũ ad
periculum interitus. Rationem dixi in.l.illud.s̃.de
pe.hęre.Item opp.quòd ad moroſum ſemper perti
neat periculum interitus,vt.l.quod te.ꝭ.ſi cer.peta.
Solu.aut loquimur in reali:& habet locum diſtin-
ctio huius.§.ſecũdùm lec.pręcedentem.Aut loqui-
mur in perſonali:& tunc an debeat diſtingui,an res
ſit eodem modo peritura penes petitorem,vel non:
vt dixi in.d.l.quod te.ꝭ.ſi cer.peta.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio de euictione committitur etiam ſi ſententia non ſequatur,quando eſt notorium,quòd res ſit aliena.*
2 *Sententia poteſt ferri ad rei petitionem,etiam actore non uolente,propter ſtipulationem de euictione.*
3 *Sententia qualiter formetur,& feratur in caſu huius legis.*

POMATES.
¶Quero vtrum.vide Fely.c.cum ſup v.col.de re iu.

b ¶Præiudiciũ domino. Adde not.ꝑ Barto.in.l.ij.C.vbi in rem actio.

¶Nõ ſolũ. Et ad hãc.l.vide not. per
c Bart.& doct.in.l.j. C.de iudi.

POMATES.
d ¶Scd'o op. vide qd operať talis diſpoſitio ſtatuti,vt ꝑ Ang.ĩ authẽ de ex hę.re.ĩ.v.col.in gl. q̃ ĩcipit,ſi em̃.&.§. oportet.ĩ authẽ. de iu.ſed cõtrariũ tenet Bal.l. terminato.C.de fruc. & lit. expẽ.ĩ cõtrariũ facit gl.l.fi.§.ĩ cõputatiõe.C.de iure de liberan.

e ¶Statuto cauetur no.qd opereť ſtatutũ,qđ vict⁹ victori cõdẽneť ĩ expẽ. cõtra hoc facit qđ ſtatutũ vr̃ dirigere ꝟba ad iudicẽ: dũ dicit cõdẽneť ſcilicet à iudice: iõ nõ ꝑt naſci condictio ex ſtatuto ꝑ regulam quã ponit Bart.ĩ.l.j.ꝭ.de cõdi.ex.l.in iiij.co.Itẽ hoc ſtatutũ loqť penit⁹ ꝑ ea dẽ ꝟba,ꝑ q̃ loqť ius cõe:ergo nullũ vinculũ addit: ſed vr̃ merè recitatoriũ iuris cõis.l.ius aũt ciuile.à cõtrario ſenſu.de iuſt.& iu.per gl.&doc.ĩ.c.j.de cõſti.ĩ.vj.& ſic debet ĩtelligi ꝙ iudicis offõ.mercenario debet fieri cõdẽnatio ĩ expẽ.l.terminato C.de fruc. & lit.expẽ.ſed dictũ Bart. poſſet ſaluari ſi ſtatutũ dicit ꝑ ꝟba ꝙ vict⁹ victori teneať vl' obligeť ĩ expẽ. Nã iſta ꝟba obligetur,debẽt ꝓducere actionẽ.l.licet.§.ea. s̃.de ꝓc.al's nl'la eẽt nata actio vl' obligatio ꝑ expẽſis:qa illd' qđ venit officio iudicis, non ꝑt peti iure actiõis vl' obligatiõis. l. q ꝑ colluſionẽ. de act. ẽp.l.v.de annu.leg. vide tu qđ no.auť.

de iu.§. oportet.& quod habeť de lib. lega.l. debitor.&.l. venditores.de ver. obl.& quod habeť C.de excu.tut.in.l. ſeucriter.ꝑ Bart.facit quod not.in.l.j.ĩ prin.ff.ad.l.falc.ſed do.Flo.in.c. finẽ litibus.de do.& contu.tenet cõtra Bar. ſed do.Io.de Imol. ſequiť Bar.& vide Bal.in.l.terminato. in vlti.colũ.& cum Bald.etiam tranſit Imo.in.l.ſi titius.§. celſus.de aqua plu. arcen.& an.in authẽ.de exhibẽ.reis. in princ.& Ioã.an. & doc.in ca.ex parte.de reſcrip.& do. Ant.in.c.j.de ſequeſtra.poſ.vide ſing. An.& Imo.l. Paulus.in prin.ff.de re iudi. Adde vt per Pet.de anch.conſi. clxxxij.vbi voluit, ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ ſi accuſator defecerit in accuſando,cõdemnetur in expẽſis,& ſi iudex omiſit habeatur pro cõdẽnato,quod ſi abſoluerit, & ſtatim poſt condemnauerit reformando ſententiam:quod ſecũda ſentẽtia non valeat.

POMATES.
f ¶Vltimò. Vide Alex.conſil.xxxv. iiij.vol.in.ij.colum.

VTique. ¶Opp. ad istã. l. fruct⁹ & part⁹ veniũt p officiũ iudicis mercenarij: ergo re perẽpta nõ durat officiũ iudicis, vt. l. iiij. C. de posi. & l. centũ capuæ. ĵ. de eo quod certo loco. sol. glo. hic res perijt post litis cõtest. & sic officiũ iudicis erat iam corroboratũ. vñ re perempta nõ corrũpuntur accessiones: & ad eas officiũ non perimit̃. sic intelligit̃. ĵ. e. l. si autẽ. §. si homo. ¶Opp. C. de euic. l. si tibi. Sol. eodẽ modo hic res extabat tpe litis cõtesta. ¶Opp. de acti. emp. l. emptorem. in princ. So. vt ibi dicit glo.
1 hic innuit̃ † quòd stipulatio de euic. nõ cõmittit̃, nisi sequat̃ sentẽtia. Quod est verũ, vt. l. atq natura. §. cũ me absente. š. de neg. ge. quod intelligo nisi sit notorium ꝙ sit aliena, vt. d. l. emptorẽ.
2 ¶† Quæro quid si actor nolit ferri sententiã, àn feratur ad petitionem rei propter stipulationẽ de euictione. gl. dubitat. puto indistinctè quòd sic, vt. l. ꝓperandũ. §. & si quidẽ C. de iudi.
3 ¶† Sed quæro qualiter formabitur, & fe-
a retur sñia[a] ista? Respon. qñ fertur propter partus & fructus est clara sñia. quia condẽnabit eũ ad fructus & ad accusationes, ab hoie absoluet quia perẽptus licet qñ sñia est ferẽda ꝓpter stipulationẽ de euictione. gl. ponit plures modos. Dicũt quidã ꝙ condẽnabitur in æstimatione: tñ habebit exceptionẽ re perempta. Istud nõ placet: quia ista exceptio est peremptoria: ideo debet opponi ante sñiam. Alij dicũt: ab soluo te quia res est perempta: & te condemnarem nisi res perijsset. & istam opi. tenebat Iac. but.

Culpa. ¶Nõ est in culpa si qs vtatur re ad eum vsum, ad quẽ est destinata. h. d.

IVlianus scribit si hominem. ¶Ista lex legit̃ duob⁹ modis in gl. secũdùm primã lec. breuiter hoc intendit. Possessor tenetur de facto eius cui vendidit: sicut de suo facto. h. d. ¶Opp. quòd imo tenetur ad rem, vt. l. si seruũ. §. j. š. de verbo. obl. Sol. fateor ꝙ res venit in petitione, & in codẽnatiõe. & p̃tiũ venit tm̃ in executione. & intellige pretiũ iustum: sicut si ipse occidisset, intelligẽdo quòd res perempta erat ante lit. cõte. Sed secũdùm aliã lec. hoc intẽdit. Re perem
1 pta ĩ subsidiũ tenet̃ possessor actiõe neg. ge. ad p̃tiũ eius, licet nõ habuerit titulũ lucratiuum, si ei contra perimentẽ põt esse consultũ. h. d. ¶Opp. ꝙ ille qui habuit titulũ onerosum, nõ teneatur actione ne. ge. in subsidium, vt. C. de rei ven. l. mater. Solu. hoc ideo quia ceditur sibi actio. l. aqui. per quam recuperabit pretium à perimente. Prima lec. est plenior. dicit gl.

Idem Iulianus. ¶Re perempta tenetur ĩ possessor post moram ad fructus, & cæteras actiones. h. d.

SVMMARIVM.

1 Vsuscapionem fuisse completam ante lit. conte. debet capitulari & probari.
2 Iudicio pendente licet varietur directa in utilem: tamen ex eadem instantia sequitur condemnatio.
3 Culpa rei ubicunq; absq; facto actoris ius eius perimitur, peruenitur ad sententiã, ac si peremptum non esset.
4 Exceptio superueniens post litem contestatam, culpa rei iudicio pendente, non potest per eum opponi.

* SI post. ¶Si pẽdẽte iudicio ius actoris pẽimit̃ absq; facto suo ex facto rei peruenit̃ ad condẽnationẽ, acsi peremptũ nõ esset: & cautiões inuicẽ præstabunt̃. h. d. & propter hãc. l. debes esse caut⁹
1 ꝙ † ita formenẽ articuli, ꝙ cõcludãt completã vsuscapionẽ ante lite. cõte. dixi in. l. celsus. de vsusca. & debet dicere articul⁹, possedit à decẽ annis citra, & per dictũ tẽpus. ¶Op. nemo sine actiõe experit̃, vt. l. si pupilli. §. videam⁹. š. de neg. ges. sed hic actor nõ habet actionẽ re vsucapta: ergo &c. Sol. dicebat Bal. verũ est quòd nõ habet directã, sed vtilẽ sic. Alij dicebãt quod hic est casus spãlis in quo nõ habet actio-
2 nẽ audit̃. gl. tenet primã: ex qua not. † ꝙ licet pẽdẽte iudicio variat̃ directa ĩn vtilẽ: tñ ex eadẽ instãtia sequitur condẽnatio. quod tetigi. š. in rub. dixi plenè in. l. quãquã. ĵ. de aqua plu. arc. Tñ quicqd sit, reperimus quòd actor nõ habet dñiũ vtile, vel directũ: & tñ audit̃ ad vendicandũ. contra. l. in rem. in princi. ĵ. eo. & sic nõ est solutum cõtrariũ. Solu. vt apparet in
3 summario in quo dixi † vbicunq; ius perimit̃[b] absq;
b facto actoris culpa rei, perinde peruenit̃ ad sñiam, acsi ius peremptũ nõ esset: quod no. Et sic habes et
4 quod † exceptio superueniẽs post lit. cõtes. culpa rei, nõ põt opponi: quod intellige de exceptione superueniente pendente iudicio. & plenè examinaui hunc
c articulũ, & dixi in. l. j. ĵ. de exce. ¶Op. quòd post[c] li. conte. non posit impleri prescriptio, cũ sit interrupta, vt. C. de prescript. xxx. an. l. fi. Solu. ibi loquit̃ in vsusca pione triẽnij, quæ est fauorabilis, nec interrũpitur p lit. cõte. ipso iure, sed in effectu: quod no. Secus de prescri. lon. temp. vt. l. more. C. e. vel lõgissimi, vt. d. l. fi. ¶Sed hic opp. ĵ. l. ꝓxi. vbi vr̃ loqui cõtrariũ in fundo. Sol. dicit glo. quod ibi mutat casum: vel dicas cautionẽ esse prestitã, per seruũ vsucap. ¶Quæro ad quid interponatur ista cautio? dic vt in glo.

PRæterea. ¶Quicquid seruus petitius lucratus est vel ex eo natũ est, venit ĩn restitutiõe. h. d. Vide quòd res petita pẽdẽte lite põt effici possessoris, & hæc est quędã mag. gl. quæ non valet vnũ obolũ: qa ipsa nõ refert se ad leg. istã qa loquit̃ in possessore p vsucapionẽ facto dño. & sic nõ continuatur ad præcedentia: vnde meritò sibi acquiritur ex rerum opera: & potest iubere adire. c

d SI a bonæ fidei.[d] ¶Re perempta, vel perdita post lit. contest. non tenetur possessor, si dolus vel culpa ei imputari non posit. h. d. quod not.

SVMMARIVM.

Dominia de iure ciuili quibus modis quærantur?

IN rem actio. ¶Op. ĵ. ti. j. l. j. & ĵ. ti. ij. per totũ. so. hic loquit̃ de directa rei vẽdicatiõe. ibi de publiciana, seu de vtili rei vẽ. ¶Op. de. l. doce. C. eo. ti. Sol. ibi in muliere quæ non habet dñium: licet Mar. dixerit cõtrarium, vt plenè no. C. de iure do. l. in rebus. ¶Quęro quibus modis d acquirantur dñia de iure gentiũ. Dic vt instit. de rerũ di. per totũ. & ĵ. de acq. re. do. l. j. vbi tex. ponit multos modos.
1 ¶† Quæro qui sunt modi quibus dñia acquirant̃ de iure ciuili? Rñ. vsucapione: vt. l. traditionibus. C. de pac. Item hæreditatis aditione: vt. l. cũ hæredes. j. de acqui. pos. Itẽ testamento, vt in legatis, vt. C. cõmunia de leg. l. j. & ij. Itẽ ingressu monasterij. vt authẽ. ingressi. C. de sacrosan. eccl. Item monachatione & similibus. Item arrogatione, vt instit. de acqui. per arrogationem. Item in multis alijs dispositionibus legũ. & de hoc ponuntur multa exẽpla. videlicet. C. de sacrosan. ecc. l. fi. & C. vñ vi. l. si qs in tãtã. & in. l. meminerint. cũ multis alijs similibus. h. d.

SVMMARIVM.

1 Laicus uendicat iuspatronatus, quod habet in ecclesia.

c Loca sacra.[c] ¶Res q̃ ĩ nulli⁹ bonis sunt, vẽdicari nõ possunt. h. dicit. ¶Op. C. de sacrosan. ecc. l. sancimus. Dicunt quidã ibi in mobilib⁹. dat glo. multas alias solutiones. veritas est hęc: quia tex. hic soluit quòd nos modò possumus vẽdicare vẽdicatione directa, quasi nostra. Sed pro iure quod habem⁹ in eis, possum⁹ vendicare adiecta causa de iure canonico: vt dicim⁹ de libero ho-
1 mine. vt. š. eo. l. j. §. per hanc. & sic † posset laicus vendicare iuspatronatus, quod habet in ecclesia.

Sed & id. ¶Pars cedit toto: & liquido cedit aridum, si ei veniatur. hoc. d. ¶Op. quòd ille q malafide ędificat in alieno, videt̃ e donare, vt instit. de rer. diuisi. §. ex diuerso. Hic est hmõi: ergo &c. Sol. qñ quis ædificat in alieno, debet adhiberi illa distinctio vtrum bona, vel malafide. Sed hic ędificabat in suo de alieno: quia rẽ alterius faciebat partẽ rei suę. ¶Op. ꝙ ista statua debet essẽ communis pro rata, vt. š. e. l. is. §. fin. Solu. ibi loquitur quando infectũ adiungitur infecto, vt massa massę. Vnde nõ põt dici quod vna sit pars alteri⁹: sed quãdo factũ adiũgitur facto. vt hic, id quod est pars cedit ei, quod est totum, seu ei qui tenet locum totius. e Ideo glo. distinguit hic & benè: quam vide. Vnum tamen glo. dicit hic, scilicet quãdo factũ adiungitur facto

a ¶Feretur sñia. bñ faciũt not. per Dy. & Bar. in. l. quanq; §. iuli. de aqua plu. arcẽ. in vers. quæro quid si actor &c. qñ res perijt pẽdẽte iudicio. adde bal. in. l. j. C. de ali. iudi. & Bar. in. l. si seru⁹. ĵ. de condi. furti.

* ¶Pro concordia aduerte ꝓ his quæ dicit Bar. in hac. l. si post. §. quòd re⁹ nõ põt deducere in iudicio exceptionem sibi competentem post lit. conte. alleg. contradicere in. l. j. ff. de except. col. iij. Tu dic ꝙ Bar. non meretur dici cõtrarius. sol. dat Bart. in d. l. j. & dicit esse casum specialẽ in hac l. si post. & hoc ideo quia illa exceptio est odiosa: & sic Bar non est sibi cõtrarius. & ita pluribus locis posset allegari cõtrarius. Sed vbi tradit regulam in vno loco, & specialitatem seu fallẽ. in alio loco: magis videtur concordare quàm discordare: & hæc solutio erit pro omnibus q̃ adduci possent: qa pro qualibet limitatione posset formari contrarium. vt dicit ipse Bar. in. l. pacta. C. de pac.

b ¶Vbicũq; ius perimit̃. ibi dixi vbicunq; iudex &c. ad de no. p bar. & doc. in. l. fi. titulis. de vbo. ob. plenè p Bald. in pen. col. in. l. j. C. de ali. iu. mu.

c ¶Op. quòd post. vide in. l. fi. š. de eo per quẽ fac. erit. ita etiã dicit Bal. in. l. j. C. de vsusc. trãsfor. ad fi. & in. l. nec bona. C. de prescript. long. tempore.

d ¶Si à bonęfidei. adde quod Io. and. in addi. ad Spe. §. fi. in tit. de lit. cõte. refert Pil. per hanc. l. disputasse questionem de illo qui mulam prouinciãlem furto subtraxit: q̃ lite contestata cum bonęfidei emptore mortua est: an emptor teneretur: & concludit quod non. Allegat etiam l. illud quoq;. š. de pe. hered.

e ¶Loca sacra. Vide cap. examinata. de iud. & quę ibi dixi. & vide Bald. in c. quanto. de iudi. vbi aliter loquitur. & vide quę ibi dixi. Andrę. Barba.

POMATES. ¶Loca sacra. Vide Abb. c. examinata in. vj. col. de iudi.

a ¶ Itē q̄rit̄. adde q̄ notaui hic. & vide no.d. Pet. in rep.c. j.de consti.in.xiiij. q.ī ver.q̄ro ī q̄stiōe ī qua cōsuluit Bal. vide Bart.in.l. non solū.§.si mandato. j.de iiur.&.l.de pupillo .§ .nunciatione.ff.de op.no.nū. & ibi Lud. Ro. in addi.Io. de imo.in d.l.de pupillo .§.si qs fortè.Bal.ī.l.nō iō min⁹. C .de acc. & qđ ipse dixit in l.q sepulchra.C.de sepul. vio .& vide Sal.ī.j.q. de.l.nō iō min⁹.vbi pulchrè loqr̄:& cōsului pridie apd̄ ferrariā.vide illđ cōsili. vide hic Bald.& ang.& vide Lu.Ro.ī cons. cccxciij.And.bar.

b ¶ Laborantes. no.hoc pro excusatione laborātiū ī alieno fundo & an si induco laboratores ī aliena posses sione dicar turbare possessionem,vide gl.in.l.quincunq;. C.de ser.fug. & ī.l. liber hō. ad.l. aql. & qđ dicit̄ hic,facq̄ no.Bar.in .l .si stichum.§. si ab alio.j.de noua.& ad hanc glo.vide Bal. eam allegantem ī auť. ingressi .in. ij. colū.de sac. san.ec. &adde q̄ tales laboratores poterūt agere actione iniuriarū cōtra cōducentē & ad dānū. vt est gl.& ibi Bal. in.l.qui sepulchra. in princ . de sepu. vio.& hāc gl.intellige vt p Ange. in auť.vt oēs obed.iu. in.iiij.col.Ang. hic & qđ no.Bar, in.l. non solum.§.iij.de de iniurijs . hāc gl. tñ nol. limita, qñ istis laboratoribus nulla fuerit facta ī hibitio,seu nunciatio.aliās tenebunt̄ domino ad interesse,per id quod no. Barto.post Iacob. bu.in.l.de pupillo §.nūciatio.j.de op. no.nun.& Imo.ita limitat hanc gloss. in.d.l. de pupillo. §. si quis forte. & fuit limitatio

facto : ita q̄ neutrum est accessio alterius quod minus cedit maiori.sed si neutrum est minus:accedit p̄tiosiori.Contrarium no.j.proxi.§.in gl.super verbo trahit.sed gloss.hic posita est verior. Oppo.quòd pictura non cedit tabulis.vt.j.de acqui.rerum do.l.qua ratione.§.literę. istud contrarium est difficile : quia ibi tex.est directè contra. Solu. dicunt quidā quòd hæc corrigitur per illam tanq̄ posteriorem.Istam tenet Azo in summa,& do Iacob. butri . Tu verò dicas,vt dixi plenè in.d.§.literę. Vltimò dicit gloss.q̄ semper scriptura trahit ad se chartam:quia pretiosior,sicut pictura trahit ad se tabulam.Quod non placet,vt institu.de re.diui.§.si quis in aliena.Non enim ibi pretiosus traxit ad se:imo charta , quæ est arida, traxit ad se liquidum.Vnde ratio pretiositatis nihil ad factum.Vnde ratio est,quam ponit hic Iurisconsultus:scilicet quia sine eo cui cedit esse non potest. differentiam inter literam & picturam dixi in dicto §.literæ. Nam scriptura non occupat totum:sicut pictura occupat totā tabulam . Quod in scriptura nō est,quę non occupat totam chartam.

In omnibus. ¶ Qui vendicat totum repellitur exceptione : nisi restituatur pretium partis adiunctæ. h .d. dicitur hic q̄ per præualentiam &c.contrà.s̄ .§ .proxi. & q̄ ibi dixi.Solu.pręualentia potest esse in valore rei quod quādoq; attēdit̄,vt vidistis in prece.§.in gloss. mag. ¶ Itē pōt esse p̄ualentia rōne partis nobilioris:& tūc nobilior pars,& principalior,trahit ad se minus prīcipalem . Quæro quid si gemma inseratur annulo? dic vt.j.de vsusc.l.rerum mistura &c. ¶ Quid si duo vasa simul iungantur ita q̄ non sit accessio alterius? Gloss.hęc dicit vnum aliud quod dixit glossator in glo.mag.s̄.proxi.illam tene. Item quero : dicitur hic,q̄ possessor habet exceptionem.nunquid sit verum indistinctè?glo.tenet q̄ sic, si bonęfidei possessor immiscuit:secus si malæfidei : quia tunc sibi denegaretur exceptio:& actio in factum.

Item quæcunque. ¶ Ea quę vni corpori vniuntur compositione durante vendicari non possunt: nec ea dissoluta,si per ferruminationem sunt vnita. secus si per applumbaturam.Sed actione in factum primo domino consulitur:sed in vnione,quæ ex separatis corporibus consistit, quilibet suę rei dominus remanet.

SVMMARIVM.

1 *Laboratores conducti ab aliquo in aliena possessione, quòd excusentur.*

Tignum. ¶ Hoc dicit:continua sic. s̄ .dixi de his corporibus, quę consistunt vno spiritu,& vna elementione . Item de corporibus separatis:nūc verò de his,quę consistunt ex diuersis elementationibus & corporalibus coniunctis.h.d. Tignum alienum ędibus iniūctū nō potest vēdicari,nec peti q̄ separet̄:sed actione de tigno iniuncto erit agendum.h.d. ¶ Quero , vtrū hæc actio de tigno iniuncto indistinctè det̄ ad duplū?Gloss.q̄ nō,nisi contra malęfidei possessorem , vt.l.de eo.de dona . inter virum & vxo . ¶ Quero quot actiones dentur cōtra malæfidei possessorem.Gl.q̄ quinq;.vide eam. ¶ Quero nunquid ille qui iniunxit,si habet iniunctū,teneatur.dixit glo.q̄ sic.Item queritur,[a] qđ de fabro qui iniunxit,an teneatur.dicit glo.q̄ non: si
1 bona fide fecit.Signate eam pro eo.† quòd quādoq; accidit,qñ aliquis accusat laborantes,[b] conductos ab alio in aliena domo,vel possessione,vt ipsi excusentur,[c] ita q̄ non teneantur.

Item si quis. ¶ Cęmenta cum domo vnita dominus cęmentorū vendicare non potest:secus ea dissoluta, etiam tempore prescriptionis completo.h.d.

Is qui destinauit. ¶ Consultius est agere possessorio ,q̄ agere petitorio.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Si libellus datur contra aliquem possessorem in rei uendicatione,& lis contesta. sit, si non apparet ipsum possidere, absoluetur:& pronunciabitur rem pertinere ad actorē.*

Is qui se obtulit. ¶ Gl.hic summat istā.l.cū.l.seq.& princi.se.ideo glo.sit pro summario.ideo vi
1 de eam & signa. ¶ † Quæro de vno:ego dedi contra aliquem possessorem libellum in rei vēd.& ipse respondit,& litē contestatus est,in nulla tamen parte iudicij fuit interrogatus an possideat:nec cū possidere appareret de domino meo plenè probauir:an debeat condemnari? Respondeo quod non:quia nō dicitur quis se offerre defensioni rei,licet litiget , nisi interrogatus responderet se possidere:& hoc siue in iudicio,siue extra iudi.dum tamen probetur in iudicio quod dixerit se possidere,vt.l.si nautem.in princ. j.eo.& ideo tunc non condemnaretur nisi se possidere dixerit:quæ ergo sententia fertur in casu quæstionis pręmissæ? Respon.pronunciabitur rem pertinere ad actorem:& reus absoluetur:quia non apparet eum possidere,vt.l.si à te.j.de except. rei iudi.& ibi est casus secundum vnam lecturam.

Si nautem. Possidere. ¶ Non sufficit, quem tempore litis cōtestatæ possidere,si ante sententiā absq; culpa sua possidere desinit.Item sufficit si possidet tē
d pore sententiæ[d] licet ante non possederit.h.d. ¶ Opponitur de.l.j.§.inde.j.depo.Solut.ibi de personali: hic de reali,quæ datur propter possessionem &c. ¶ Item opponitur de.l.j.§.si rem.j.de posi.Solu.ibi primò dolum commiserat.Item quod hic dicitur intellige secundū.l.item si verberatum.in fi.s̄.eodem.

Si homo. ¶ Casus superueniens excusat possessorem à præcedente culpa.h.d. ¶ Opponitur de.l.vtiq;.suprà eod.Sol.intelligas hic hominem petitum ante litem cōtestatam, vel fortè extra iudicium.Secus si lis esset contest.& c
sic officium iudicis esset corroboratū.vt.l.contraria.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum de petitione hæreditatis,ad rei uendicationem procedit.*

2 *Petitio hæreditatis directa datur contra eum qui dolo desijt possidere.*

Rei uendicatio utilis,quòd datur contra eum,qui dolo desijt possidere

Sed & is qui. ¶ Qui dolo desijt possidere[e] vt possessor conuenie
1 tur.hoc dicit.† No.quòd argumentum tenet de petitione hæreditatis ad rei vendicationem:tamen dif
2 ferunt in multis:vt in gl.quam vide & signa. ¶ † Vltimò ex hoc.§.potes colligere quòd petitio hæreditatis contra eum qui dolo desijt possidere,datur directa:quia hoc procedit ex dispositione senatusconsulti.Rei vendicatio verò contra eum qui dolo desijt possidere,datur vtilis.vt dixi.s̄.in rubri.quia hic ex interpretatione & ex intentione tenetur . vt patet hic.

Si per filium. ¶ Si persona per quam quis possidet absens sit: vel datur dilatio : vel præstatur cautio de re restituenda.

In re petita. ¶ Suprà in.l.in rem dixit cui detur hæc actio:sed in lege is qui destinauit.cum.l.sequen.dixit contra quē detur.hic incipit dicere,& tractare quod sit officiū iudicis,in his quæ emergunt in rei vendicatione:& primò loquitur de sumptibus vsq; ad.l. fructus.& hoc intendit.Bonæfidei possessor sumptus,per doli exceptionem recuperat. Item expensas factas in ędificando de nouo recuperat:nisi actor deductionem sibi concedat.h.d. ¶ Quærit glos.vtrum iste.§. loquatur in bonæfidei,vel in malæfidei possessore? & dicit quòd loquitur in bonæfidei possessore ab initio:& posteà fuit malęfidei , vel in eo qui erat bonæfidei in casu,in quo non erat diues:vel hic interuenit error.& sic apparet quòd non erat malæfidei.

Sed si puerum. ¶ Expensæ ad rei vtilitatē factę, q̄ de-

Sali.in.d.l. nō ideo minus.C.de accur. & hāc gl.etiā alleg. Bart.in.l.non solū. §.si mandato.in.ij. col.de iniur.& Bal. in.d.l.non ideo minus.in.j.colū.& ibi Salic.in.j. quæstione.Adde quod pulchrè voluit Bald.in consi.cxxix.lib.iij. vbi dicit,quod si laboratores excedūt mādatū,tenent̄: & quod nō tenent̄ inquirere cui⁹ sit petia terrę.& qđ idē voluit cōsi.cclxiiij. eo. li. s. qđ statutū volens, q̄ dans dānū puniatur certa pœna:nō habet locū in laboratorib⁹ conductis ad incidendum ligna, & alia facienda.

POMATES.

c ¶ Ipsi excusentur. ītellige vt p Alex. consil. xxvj. visis his quæ per dominos aduocatos . in prin.j.volu.

d ¶ Tēpore sniæ. vide per Dy.& Bart. in.l.q̄cq;.§. iulia. de aqua plu.arcen.

e ¶ Desijt possidere. Sed an statutum faciens mentionem de possessione,habeat locum in eo q dolo desijt possidere,vide Io.an.in regula pro possessore.in mercu.

a ¶ Fructus. intellige & limita hanc. l. vt no. voluit Bar. j. eo. l. q. restituere. & vide Bal. no. in. l. si qs scies. C. e. in. q. quotidiana.

✣ POMATES.
a ¶ Fructus. Limita vt p Roma. singu. cccxxxv.

b ¶ Op. dicit. vide in l. si pr. C. de vsuf. & Bal. i. d. l. j. a prin. ij. co. C. de fru. & li. expē. adde p Io. an. in addi. ad Spec. in titu. de fru. & iteresse. §. j. a fi. vbi ponit qd Rofr. de dño nude pprietatis vendica te fundū à possesso re: an veniant fructus à sententia.

c ¶ Tenebat Azo. Bal. in. c. j. §. fi. in. v. col. de prohi. feud. alie. p Fed. per Spe. de loca. §. nunc aliqua. versic. clxj. ibi q honestè &c. vide in. l. ancillarum. in fi. & q ibi not. ff. de peti. hære.

d ¶ Materiam fructuū. & quæ posses sio sufficiat, vide in l. in. §. ex contrario. de acquirē. pos. Et quomodo cognoscantur fructus naturales. industriales. & ciuiles, vide Bal. in. l. pro oneribus. C. de iur. do. & quæ. j. scripta sunt. & Bal. in. l. ancillæ in. iij. col. C. de fur. & de hac materia plene per do. Inno. in. c. grauis. & de re sti. spolia.

ductionem non patiuntur, recuperantur à possessore in tribus casibus hic expressis. aliàs secus. Hoc dicit vsq; ad. l. fructus. materiam de expensis tractat. glo. in. l. in fundo. j. eo.

a **FRuctus.** ¶ª Possessor tenet ad fructus perceptos & q percipi potuerunt? & ideo cum desinūt posse percipi absq; sui culpa, ab inde desinunt deberi: cum cœperint posse percipi absq; sui culpa, abinde incipiunt deberi. h. d. cum seq. & prin. leg. seq. Et diuiditur. Primò ponit vnum dictum in genere. Secundò ponit vnam distinctionem, quando fructus desierunt posse percipi culpa possessoris. Tertiò ponit vnam aliam illatione, qñ cœperūt posse percipi. Quartò ponit aliam, qñ desierunt posse percipi facto petitoris. secunda ibi, & ideo. tertia ibi, hac ratione. quarta in prin. l. & ex diuerso. ¶ Oppo. C. eo. l. si fundum. So. hoc debet intelligi in possessore malæfidei qui caret titulo, vt hic in glo. mag. licet Petrus aliter teneat in. d. l. si fundū. non curo. ¶ Oppo. quod habeatur ratio fructuū inhonestè perceptorū. vt. l. ancillarum. §. de peti. hære. sol. ibi loquitur in perceptis qui veniunt in restitutione siue honestè, siue inhonestè sint percepti. hic de percipiendis qui non considerantur, nisi prout honestè percipi

b potuerūt. ¶ Op. diciturᵇ quod qñ alterius erat vsusfructus, nō habebitur ratio fructuum. Contrà, quia possessor nō habet obijcere de iure alteri⁹: quia quātum ad eū liberas ædes habeo. l. loci corpus. §. competit. j. si ser. ven. Sol. dicunt quidam hoc intelligunt quādo agitur contra fructuarium, vel habētem causam ab eo qui excipit de suo. secus si contra extra-

c neos ageret: vt in contrario: & hanc tenebat Azoᶜ. Alij dicunt, aut quæritur de fructibus perceptis, & procedit opi. Azo. aut de percipiēdis. & hæc lex debet indistinctè intelligi. & istā opi. tenebat Iac. butr. quā puto veram. declaro. Quādoq; quærit de fructibus perceptis: & ius percipientis non est exclusiuū iuris agentis: quia nihilominus fructus percepti dñi efficiunt. j. de vsufru. l. si fur. Sed quando quærit de percipiendis: tūc ius tertij esset exclusiuum iuris agētis: quia nō honestè percipi potuerunt à petitore: cū vsusfructus esset alterius. vt hic in prin. & l. si nauis. in fi. j. eo. Ad prædicta facit quod tangit per gl. in. l. j. §. quod aūt. j. de superfi. & j. de condi. indeb. l. indebi. §. sed & si nummi. in vlt. glo. & ibi tetigi vobis.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Fructus qui ciuiles, & qui naturales dicantur?*
2 *Oliua, lana, & lac, sunt fructus industriales.*
3 *Fructus dicuntur percepti à bonæfidei possessore, quoquomodo sunt separati à terra: licet non reconditi.*
4 *Fructus percipiendi quando intelligantur de percipiendis à possessore, & quando à petitore.*
5 *Possessor bonæfidei cum titulo, quòd faciat fructus suos.*
6 *Possessor bonæfidei ad quorum fructuum restitutionem teneatur: quo iure, & qua actione? & nu. 10.*
7 *Bonæfidei possessor in quantum est factus locupletior, quòd teneatur.*
8 *Debitum dicitur etiam quod uenit officio iudicis.*
9 *Possessor qui à principio fuit bonæfidei, ex postfacto malæ: quando faciat fructus suos?*
11 *Possessor malæfidei, quos fructus facit suos: & quando titulus eum excusat: remissiuè.*
12 *Possessor malæfidei à principio, ex postfacto bonæfidei, quòd non faciat fructus suos.*
13 *Possessor ut faciat fructus suos, an debeat intelligi de possessore naturali tantum: uel de habente ciuilem & naturalem: remissiuè.*

EX diuerso. Aliàs **Et ex** Diuerso. ¶ Opp. quòd fructus pertineāt ad heredes, anteq; legatari⁹ caueat de vtēdo & fruendo, arbitrio boni viri. l. vxori. in princi. j. de vsufru. leg. gloss. concedit oppositionē, quod placet: quia licet tex. dicat hic ex eo tēpore quo discesit &c. sed in effectu proprietarius non discedit añ cautionem præstitā: ergo &c. ¶ Vltimo glo. magn. quæ

d est hic, tractat materiam fructuumᵈ, quæ est multū solēnis, & quotidiana: & ideo eam bene & cōpeten-

1 ter examinabo: & añ omnia glo. † præmittit distinctionem fructuū. Alij naturales vt poma, & similia: alij industriales: vt segetes, quæ industria hominum

e quæruntur. Hec est prima diuisio. melius diuidere tur, fructuum alij ciuiles,ᵉ vt pensiones domorum, vecturæ nauium, & similia, quæ nō ex re, sed ex pmissione hominis quærūtur & percipiuntur propter rem. l. si nauis. in princ. j. eo. & istorum ciuilium quidam sunt honestè percepti: quidam inhonestè. vt dicit. l. ancillarum. §. de peti. hære. Alij naturales. & istorum quidam vocantur industriales, in quibus plurimum versatur de hominis industria. vt segetes & similia. alij stant in suo nomine. s. naturales, in quibus modica aut nulla industria versatur: vt poma & si-

2 milia. in quibus gloss. dicit. Sed † dubitatur de qui-

f busdam. quid de oliua, ᶠseu oleo, vtrum dicantur fructus industriales an naturales? Item quid de lana, & lacte? Breuiter doct. in. l. certum. C. eod. dicunt quod de hoc noc potest dari perfecta doctrina: sed relinquēdum iudicis arbitrio, qui examinet an plus ope-

g retur industria, quàm natura. Tu dic, quia deᵍ oliua hoc est expssum, quòd est fructus industrialis: sicut vinum vt. j. eod. l. si eius. de lacte & lana habes gloss. paruam insti. de rer. diuisi. in. §. si quis à nō domino. in gl. super vers. cura. vbi tenet q est fruct⁹ industria lis propter multam curam. In quibusdam fateor di-

h ctumʰ doct. quia non potest dari doctrina perfecta, vt in fœno, sylua, & similibus. Nā qñq; requirūt magnā curā: qñq; modicā secūdùm naturā locorū, & eorū cōditionē. & ideo an sit industrialis, an naturalis, arbitro iudicis relinquitur, cōsiderato eo quod plus præponderat. ar. l. quæritur. §. de stat. ho. ¶ Sequitur

i aliaⁱ diuisio fructuū, quorū alij percepti: alij percipiēdi. percepti dicūtur à bonæfidei pos. quocunq; modo à terra separati sunt à fructuario in horreis reconditi. vt insti. quib. mod. vsusfr. amit. l. si vsusfruc. messem. ita dicit glo. hic Azo. in sum. & Specu. in titulo de fructi. & interesse. dicit ideo de verbo ad verbum nullo addito. Secundū istā opi. dictū labeonis positū. in. d. l. si vsusfr. messem. corrigit p. l. iul. quod non est verū. Quia iurisсōsult⁹ author dicit ibi dictū labeonis esse verū. & ideo in. d. l. si vsusfru. ponit alia

3 opi. † Nā fructus dicunt pcepti à bonæfidei possessore quoquomodo à terra separati sunt à se, vel ab alio suo noie: et si casu, vel ab alio nō suo noie. A fructuario vero tm̃ si suo noie. Et ista est ya opi. quā tenebat Frā. accur. pe. & Cy. C. e. l. certū. & Ia. de bel. & quasi oēs mode. probo: fruct⁹ efficiūtur coloni, quocunq; mō, sint à terra separati, ab eo vel ab alio eius noie. l. seru⁹. §. si locaui. j. de fur. multò magis in fructuario: nec requiritur q in horreo fuerūt reconditi.

4 ¶ Sequit in glo. itē percipiēdi. † qūo debet intelligi? dic, percipiēdi dicunt: vel quia immaturi, vel qa dñs percepisset eos. Vult dicere quòd verbū percipiēdi possit respicere tps futurū. vt qui in futurum percipi poterūt: non tñ sunt percepti. Sed de hoc aliqualiter dubitat qualiter debet intelligi, percipi potuerunt, vtrū quos percipere potuisset petitor, aut quos percipere potuisset possessor. in hoc magna est differentia: quia ex qualitate cultoris possunt percipi maiores, vel minores fructus. Gloss. intelligit in hac. l. de his qui percipi potuerūt. s. à petitore, vt in. ij. glo. quā modo recitaui dum dicit: quia dñs percepisset. In fine istius glo. clarè hoc dicit. videtur enim probari in l. si nauis. in fi. j. e. & hic in fi. vbi semper refert ad id quod pcipere potuit petitor. Pro hoc est tex. quē gl. non alleg. in. l. apud iulia. §. j. de lega. j. In contrarium allegant docto. vltramon. l. domum. C. eod. vbi text. dicit quos percipere poterat: quòd de necessitate intelligitur de possessore, cum petitori loquatur in secunda persona. Si ergo de eo intellexisset, dixisset poteras. cuius leg. timore vltramō. distingūt, aut loquitur ante moram, & intelligit percipiendi: id est q percipi potuerūt à possessore. vt. l. domum. aut post moram intelligitur. i. qui percipi potuerunt à petitore. vt. d. l. si nauis. quod nō placet: quia. l. domum. loquitur in prædone qui semper est in mora. l. j. C. quod met. cau. de furt. l. subtracti. & j. de condictio. fur. l. parui. ego contra istam gloss. allego. l. item veniunt. §. item eos. & l. sed & si lege. §. sed & fructus. de peti. hæred. quid dicemus salua meliori delibera-

tione

e ¶ Alij ciuiles. Bal. in. l. si traditio. C. de ac. emp. in fi. appel lat fruct⁹ industrialissimos. de istis domorū pensionibus q fructus dicantur. vide Bald. in. l. vbi adhuc. in pe. col. C. de iur. dot. per gl. in l. diuor. j. prin. ff. sol. mat. & tex. in. l. prædiorū. ff. de vsur. & Anto. de bu. in. d. c. grauis. de restitu. spol. & de vsura vide in. l. vsura pecuniæ. de verbo. signi. & in. d. l. si nauis. ad de an fruct⁹ appellatione veniant pēsiones domorum, Alexand. consil. c. lxxxj. li. ij.

f ¶ Quid de oliua. not. Bart. in. l. fin. j. ad. l. falcid. qd oleū sit idustriale, tenet Bald. in rubr. C. de fru. & lit. expen. ad de Bal. in. l. pro oneribus. C. de iure do. & in. l. j. ad fin. de vsu. & fru. leg. de fetu pecorū. vide per Barto. in. l. sequitur §. fructus de vsusf. q. vult qd sunt industriales. Bal. in l. ancillæ. in. viij. oppo. si. C. de fur. adde in oliua sit fructus industrialis, vel naturalis. Barto. consi. clxxiij.

g ¶ Tu dic quod de. vide Bald. in. l. j. C. de fru. & lit. expen. & in. c. grauis. de re stitu. spo. & ibi doc. Andræ. Barba.

h ¶ Fateor dictum. Adde Bal. in. l. certū. C. eo. & in. l. ij. in xxij. col. versi. nūc de septimo. C. de ser. & Inn. in. c. con sultationibus. de iure pa. & in. l. j. in vlt. col. de vsu. & fru. le.

i ¶ Sequitur alia. vide gl. in. c. præsenti de offi. ord. lib. vj. in c. si propter.

de rescri.eo.lib.qui tenet idē quod ista glo.sed do.Car.in.c.fi.de pecu.cle.sequitur opi.Pet.Cy.Bart. & aliorum.& vide quæ ibi dixi.And.Barb.

a ¶ Putarē sic dicēdū.qūo intelligantur fructus,& qui percipi potuerunt:& adde quod no.Raph.maior in.l.si nauis.in fi.& Raph.cu.in.d l.apud iul.§.j. de leg.j.qui tenet cōtra Bar.& videtur in hac materia ponere veritatem.& vide in.l.creditor. C.de pigno.actio. & Barto.in.l.ij.C. de peti.hære.& dixi in.l.domum.hic alleg. Adde quod no.Bald.post Bar. in.l.ij.C.de fructi. & lit.expen. Et qd in vēditore qui percepit ex re vēdita plures fructus,quā pcepisset emptor, an omnes teneantur restituere, vide Barto.in.l. ratio.§.si emptor.j. de actio.emp.Adde quomodo intelligatur de fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt, Bald.consil. cxc.j.li.& liiij.viij. libro.

✠ POMATES.

b ¶ Et qua actione. vide Alexā.consil. cxxj.in fi.iiij.volu.

c ¶ Facit suos.Not. ꝙ fructus consumpti à bonęfidei possessore,non veniūt restituendi.l.certū C.eo.illud est verū in iudicio singulari.secus in vniuersali.l.non est ambiguum.& ibi gloss. Cyn.& Bal. C.famili.ercisun. per Angel.in.l.nesennius.§.j. de re iud. quomodo autē ꝓbatur quantitas pceptorum fructuum, vide Bald.in j.in fin.C.de fruct. & lit.expen. & in ista materia semp ītelligas exceptuatum id quod dicitur in.l.si vrbana. vbi est casus singularis.j.de condit.in debi. Adde quando bonæfidei possessor faciat fruct⁹ suos, Ange.consilio.clx.& an teneatur de cōsumptis, licet sit factus locupletior per eundē consilio.lxxxiij.& cxxxiiij.Abb.consilio.cvj.

a ratione,putarem sic dicendum.[a] Aut possessor con-
uenitur ab aliquo qui non asserit se dominum: &
tunc veniunt fructus quos percipere potuit posses-
sor.Aut conuenitur ratione dominij:& tunc de iu-
re isto intelligebatur de percipiendis ab ipso petito-
re:vt hic & infrà eodem.l.si nauis.&.l.apud iulia.§.
primo.de lega.primo.de iure vero.C.adijcitur qui
percipi potuerunt ab ipso possessore.vt dicta.l.do-
mum.C.eodem.nec dico istas.ll.esse correctas,in eo
quod dixit de percipiendis à petitore: sed in eo
quod prohibet de percipiendis à possessore. Erit
ergo electio actoris.eligat istas leges. vt.l. domum.
argumen.l.quoties.infrà de actionib. & obligatio.
¶ Sequitur in gloss. Item possessorum alij cùm
titulo, alij sine titulo. de hoc non est dubium.Est
enim alia diuisio possessorum. quidam sunt bo-
næfidei semper. quidam ab initio & ex postfacto
malæfidei.quidam semper malæfidei, & hos pos-
sessores sequitur gloss. distinguendo. & in quoli-
bet istorum glossa quærit tria:an possessor faciat
fructus suos;& vtrum eos restituere teneatur:& qua
b actione.[b] Circa primum,scilicet possessorem bonæ
5 fidei.† Quæro an possessor bonæfidei faciat fructus
suos?& gloss.dicit, quòd non, de naturalibus.vt.l.
fructus. infrà de vsur. Sed fructus industriales fa-
c cit suos[c] absq; distinctione cum titulò,vel sine titu-
lo.non ob.l.bonæfidei.in princ.j.de acquiren.domi.
Nam intelligo ibi omnes,id est à quocunq; perce-
ptos:& in hoc residet glossa hic & in dicta.l. bonæ-
fidei.& glossa instit.de rer.diui.§.si quis à non do-
mino. Et in hoc resident vltramonta.C.eodem.l.
d certum.Sed ista opinio est contra[d] .l. bonæfidei. ī
princi.quæ ibi dicit,quòd bonæfidei emptor facit
fructus suos, non solùm quos percipit sua indu-
stria,sed etiam omnes. vnde vt sit bona aduersatio
oportet intelligere,sed omnes .scilicet etiam si quos
non sua diligentia percipit:aliâs ad premissa non
e aduersaret.Ideo Iacob.de are[e] ibidem, & Oldra.se
quendo eum in istis fructibus naturalibus, dicunt
quòd si bonæfidei possessor habebat titulum facit
suos:vt dicta lege bonæfidei. Nam ratione posses-
sionis efficiuntur sui,non ratione seminis & culturæ:
vt leg.qui scit.§.in aliena.j.de vsur. Si verò non ha-
f bet titulum[f], vel habeat talem qui habetur pro nō
titulo,sine dubio non facit suos,vt dicta.l. fructus.in
fra de vsur. & hoc magis placet mihi. In fructibus
industrialibus gloss. dicit bene secundum omnes.
de accessionibus verò ciuilibus gloss. non tetigit.
Dic quod si possessor bonæfidei eos perceperit ex
sua diligentia: quia ipse locauit,facit eos suos. Et
soluens ei liberatur.aliâs posset esse dubium:quod
dic vt dixi in lege.si vrbana,infrà de conditio. inde-
bit. quæ est valde nota.leg.ad ista. Quæro id,quan
6 do facit fructus suos, & quando non, vtrum † te-
g neatur ad restitutionem, & quo iure[g] & qua actio-
ne? dicit gloss. eoipso quòd non facit fructus suos:
vt in fructibus naturalibus, si extant,tenetur resti-
tuere rei vendi. Si sunt consumpti, & est factus
locupletior, tenetur condictione sine causa per le-
gem si me & titium. j. si certum petatur, Si verò
non esset locupletior, non tenetur. vt hic in gloss.
quæ dicit verum:aliquo tamen addito, vt. j. dicam.
Si verò loquimur de fructibus industrialibus, quos
facit suos,si extant,tenetur iudicis officio,non rei vē
dicatione: quia sui sunt. C. eodem. l. certum. pro

✠ POMATES.

d ¶ Est contra. Vide Alex.consi.cxxj.in fin.vol.Fely .c .de quarta .consil.v.
e col.de prescrip.
f ¶ Iac.de are.vide Ant.plenè in.c.grauis.de resti.spolia.
¶ Nō habet titulum.limita hoc nisi quis possedisset longo tempore etiam sine titulo,quo casu pręsumitur bonæfidei, & fructus lucratur secundum Bal.& Ang.l.pe.C.qui.non ob.long.temp. pręscrip. & pro intellectu & limitatione istorum,vide singulariter per Imo.in.l.nesennius. §. j.de re iudi.
g ¶ Et quo iure.vtrum qn̄ fructus quos possessor facit suos, teneatur resti-
tuere. Et ea quę hic dicuntur de restitutione fructuum procedūt nisi possedit istos fructus per biennium. vt per Bartol. qui ita limitat hanc materiam in.l.sequitur.§.fructus.de vsusc.& in.l.iij.circa fi.quod me.causa.& vide not.in materia per Barto.in.l.quod nerua.in.x.col.deposi.in ver.v.fallit. & Imo.post Ange. in.d.l. fructus.& Bald.in.l.j.in.iij.colum. C. de vsur.& fru.lega.

h ¶ Ad restituendū bonæfidei possessor fruct⁹ industriales quos fecit suos, restituere nō tenetur si sunt consumpti. Sed quæ est ratio,vide Bald.in l.ij.in. ij. colum.C. de fruct. & lit. expen.& ibi quid si non sunt consumpti, sed commisti: quando autem dicuntur fructus consumpti,vel non, vide no.per Bar. in.l. vbi adhuc.ī vl.col. C.de iure dot. & istis adde Bal.in.l. j.in. iiij .colum. C. de vsur. & fru .le.

i ¶ In petitione hęredi. in vniuersali bonęfidei, possessor non tenet, nisi inquātū factus est locupletor; sic per Bal.in.l. ij.in prin. C.de fruc.& lit.expē. per Bald. in.l.j. in.ij.colum. C.de vsur. & fru. le. vbi tenet opi.glo. contra Bart.

k ¶ Ab initio bonę fidei .si ab ītio fuit bonefidei. posteà fuit malęfidei. adde Bar.& doc. in.l. ij.C.eo.& Innocē. in.c.consultationibus.de iure patr.& Barto.in.l.sequitur §.fructus.de vsusc. Bald.in.l.ij. in.j.co. s.de ser.Bald.in.l.j. in duobus locis.C. de vsucap. transfor.vide vnum no. verbum Barto. in l.ij.in fine. C. de fru.& lit.expen.& not. verbum in.l. ancillę. C .de furt. & an percipiens& consumens fruct⁹ malafide committat furtū, vide sin. Bal.in.l .malafide. C.de conditio. ex le.& in.l.ij .in.j.colum.C.de fru.& li. expen. qđ si possedit authore prore rem mala fide, an lucretur fructus,dixi in.l.in fideicommis.in princi. j .de vsuca. quando propter negligentiam non petentis, quis lucretur fructus, vide Iacob. de are.& Bar.in.l.si mora.sol.matri.

hoc dico ꝙ in præcedenti casu,quando fructus non
facit suos,potest cogi iudicis officio ad restituendū
eos.¶ AEquitas em̄ iudicis officio,se extēdit ad hoc
multomagis,quādo postea est effectus dominus. Si
verò sunt consumpti:tunc dicit gl. quòd non tenet
h ad restituendum[h],etiam posito quòd possessor fa-
ctus sit locupletior.Nam eos lucratur pro cultura &
cura vt dicto.§.si quis à nō domino.& sic vides ꝙ fru
ctus naturales etiam consumpti veniunt in restitu-
tione si factus est locupletior possessor. Secus in in-
dustrialibus.ita tenet gloss.ista instit.de offi. iudi.in
prin.aliâs.§.j.& in dicto.§.fin.si quis à non domino.
7 ¶ Contra hoc vr̄ † quia bonęfidei possessor tenetur
ī quātū est factus locupletior:vt.l.itē veniūt. §. item
eos &.l.sed & si lege.§.consuluit.cum. § .sequenti. s.
de peti.hęre.Pet.repondit aliud ibi:scilicet in peti.hę
re.quia est iudiciū vniuersale & sic augetur petitio
hæreditatis propter æstimationem fructuū,vt. s. de
peti.hęredi.l.si rem & pretium.secus in rei vendica-
tione.vbi fructibus consumptis cessat omne reme-
dium:quia doct.huic gl.cōmuniter acquiescunt.du-
bito tamen gratia collationis,& inuestigandi verita
tem:pro modo teneo cōtra.Nam conditio sine cau-
sa quæ datur ex æquitate.l.si me & titium. j. si cert.
pet.habet locū non solum si quis est factus locuple
tior ex re mea,sed etiam ex re mihi debita, vt ibi pa-
tet.Licet em̄ fructus industriales nō sunt petitioris:
8 tamen sunt sibi debiti.Debitū † enim dicitur qđ iu
dicis officio venit.l.pōt.al's ī.l.verbū ptinere.j.de ver
bo.sig.ergo hic pōt peti cōditiōe sine cā.ꝓ hoc vide
tex.in.l.itē si verberatū.ver.nā & si fruct⁹.s.eo.nisi in
telligeres de fructibus naturalibus. pro hoc videtur
expressum.j.de condi.indebi.l.indebiti.§. j.& quod
ibi not. Preterea, si hoc est in petitione hereditatis
i [i]vbi petitor habet minus iuris, videtur multomagis
in rei vendi.vbi maior æquitas est ex parte petitoris
9 l.officiū.s.eo.Venio ad secundū,† scilicet ad posses-
k sorem qui fuit ab initio bonæfidei[k] ex post facto ma
læfidei.Glo.dicit,sufficit quantum ad hoc vt faciat
fructus suos, quod ab initio fuerit bonæfidei. infrà
de vsur.l.qui scit. preterea nec ob. j. de acquiren.re
rum domi.l.bonæfidei.§.in contrarium.quia ibi op-
ponendo,non ponendo dicit:sed licet faciat fructus
suos, tamen ad restitutionem eorum tenetur indi-
stinctè: postquàm malafides superuenit. Nec curo
an superuenerit verè vel fictè,vt dicit.§.preterea.&
C.eodem.l.certum. Quandoque superuenit malafi-
l des[l] cum mutatione personarum, vt si hæres ha-
buit malam fidem, cum defunctus haberet bonam:
& tunc non facit fructus suos, vt. l. quæsitum. j.de
acqui.rerum domi.Quandoque malafides superue-
nit absque personarum mutatione: & tunc si super
ueuit malafides fictè, per litem contestatam in rei
vendicatione, vel per controuersiam motam in
petitione hæreditatis: & tunc bene facit fructus
suos, sed ad restituendum tenetur: vt dicta.leg. qui
scit.§.præterea. Si verò superuenit malafides verè:
& tunc glossæ nostræ dicunt idem. Quidam con-
trà. vt dicta leg.bonæfidei.§.in contrarium. & leg.
qui bona.post principium.seu in.§.primo.eodem ti
10 tulo.quod modo non examino. ¶ † Ex prędictis li
quet,qua actione veniant fructus restituendi: quia
11 rei vendi.quando non facit fructus suos,aliâs iudicis
m officio vel condictione sine causa. † Tertiò est vi-
n dendum[m] de malæfidei possessore.[n] de quo dic vt

l ¶ Malafides,vtrum malafides authoris noceat successori quo ad fructus, vide Bar.in.l.j.C.e.& in.l.sequitur.§.fructus de vsusca. Bald.in.l.vitia.C.de acquiren.pos.& Bar.j.ea.l.in fi.

m ✠ POMATES. ¶ Tertio est videndū, vide Abb.cōsi.vj.in vlti.co.

n ¶ De malæfidei possessore.de possessore malæfidei, vide supra eodem.l.

fructus. & omnino quod no. Bal. in. l. si quis sciens. C. eodem. & in. l. si pater. C. de vsufru. no. in. l. certum. C. eodem. & s. l. proxi. Adde Angelum consilio. cccij.

a ¶ Titulus excusat. sed quid si pro parte temporis habuit titulum. pro parte non, vide per Bal. in. l. apud antiquos, post Cy. & Barto. C. de fru.

b ¶ Non facit fructus. no. quòd mala fides defuncti nocet heredib⁹ in fructibus. sec⁹ tñ in successore singulari, secundũ Bal. i. l. ij. C. de pe. hę. p gl. & Bald. i. l. vitia. C. de acquirẽ. pos. & qđ no. Bart. j. proxi. quæstio.

c ¶ Qđ libe. qualr formet libellus in rei vẽ. vide eandẽ in. l. naturaliter. §. nihil cõe. in lect. ff. de acq. pos. & idẽ in sñia non tñ in reali, sed etiã in psonali: lege qd tñ. §. j. cum alijs ibi alleg. per Bar. s. de arbi. no. Bart. in. l. cũ quis. in. ij. colũ. C. de iur. & facti igno. & i. l. actori. C. de re. credi. & de libello i rei vendi. vltra no. insti. de acti. §. j. vide p. d. Ant. & d. Ioan. in. c. j. de libel. obla. & Bal. in l. domũ. C. eod. dicunt tñ doct. in dictis locis φ sufficit dicere: peto talem rem per rei vendi.

d ¶ Vna cum re. An valeat libellus peto rem cum fructibus, vide Cyn. in. l. cũ propria. C. si quis alteri vel sibi. & Ang. & alios in. l. si filius. §. j. de verb. obligatio. & adde quod not. dicit Inno. in. c. cum ad sedẽ. de restitu. spoli. vbi dixit libellũ pcedere peto castrum cum ptinentijs. Vide tñ Barto. in. l. j. s. de edẽ. & qđ no. Bar. in rub. solu. ma. in fi. & qđ no. Bal. in l. domum. C. eod. & vide Bar. in. d. l. fundi.

POMATES.

e ¶ Et per hoc. vide Alexã. consi. cxix. in pen. col. ij. volu.

ibi in gloss. preterq in eo quod dicit, quòd titulus excusat a à percipiendis: nisi in casib⁹ notatis in. l. si fundum. C. eodem. Vltramon. dicunt contrà. sed gloss. tenetur communiter. De fructibus verò ciuilibus in malæfidei possessore, dic vt in lege si vrbana, infrà de conditio. indebit.
12 Quero † quid econtra de eo qui fuit malæfidei à principio, & postea superuenit bona fides? cogitabitis. Vel dic quòd si successit defuncto qui erat malæfidei hæres, qui est bonæfidei, non facit fructus b suos. vt. C. de fruc. & lit. expen. l. ij. in fi. ratio: quia licet sit bonæfidei: tamen censetur malæfidei. vt. l. cum hæres. infrà de diuer. & tempo. præscrip. & no. bene per glossam in. l. si ego. §. partus. infrà de publiciana.
13 Quero † dixi de possessore, qui facit fructus suos: an intelligatur de eo qui habet naturalem possessionem tantum, vel de eo qui habet ciuilem tantum. vel requiritur vtraq;? tetigi in. l. si fur. in prin. infrà de vsufruct. vbi plenissimè examinaui. & vide quę dixi in. l. iiij. §. ex contrario. infrà de acquir. pos. Vltimò est videndum de practica, qualiter isti fructus petantur. dicam infra. §. proxi.

SVMMARIVM.

1 *Libellus in rei uendicatione debet continere rem ad me pertinere: & me dominum declarari.*
2 *Via una parata, eidem sequitur alia.*
Libellus antiquorum in rei uendicatione & petitione hæreditatis non damnatur.
3 *Libellus quo ad fructus in rei uendicatione, quomodo concipiatur.*
4 *Sententia lata super re, etiam erronea, quòd faciat plenam fidem in causa fructuum.*
5 *Sententia erronea in principali, quòd faciat ius in accessorio.*
6 *Iudex si in causa reductionis pronunciauit arbitriũ esse æquũ, poterit pœna peti, etiam si sententia sit erronea.*
7 *Fructus possunt peti rei uendicatione, & officio iudicis.*
8 *Libellus quomodo formetur in rei uendicatione, quando fructus petuntur officio iudicis.*
9 *Iudex pro fructibus, qui percipiuntur lite pendente, potest in condemnatione sibi reseruare declarationem.*

Vbi autem. ¶ Si actor declaratur dominus: etiam per errorem debet condemnari reus in fructibus. hoc dicit. Ex hac lege. no.
1 † quòd libellus c in rei vendicatione hoc modo concludit, peto declarari rem ad me pertinere: & me dominum declarari, vt hic, & l. pompo. §. sed & in supra. de procura. & ibi dixi. & l. licet. & l. nec vllã s. de petitio. heredi. & l. sicuti. §. sed si queratur. in fi. s. si serui. ven.
2 ¶ Secundò no. † quòd parata vna via eidem sequitur alia. licet dixerim in alijs iudicijs realibus: non tamen per hoc damno libellum antiquorum, qui est in petitione hereditatis: & in rei vendica. petunt possessorem condemnari ad restitutionẽ. ita format Rof. & Petr. & ipsi hoc probant are. leg. prima in prin. & ibi Petr. ita format. s. ea. Preterea quando peto quem cõdemnari ad restitutionem in petitione hereditatis, vel in rei ven. quia sum heres, vel dominus, per consequens ego videor petere quòd pronunciet me heredem vel dominum, & si hoc non pronunciat expressè: videtur pronunciare tacitè condemnandum ad restitutionem rei. arg. l. j. C. de or. iudi.
3 ¶ Vidimus qualiter † se habere debeat libellus circa ipsam rem: quæro qualiter se debeat habere circa fructus? Respond. si quidem petuntur rei vendica. vt habuistis not. suprà proxi. in glossa magna: tunc non possent fructus peti vna d cum re d in eodem libello. Quia ista duo iudicia de re & de fructibus, sic se habent, quòd absolutoria lata in vno parit exceptionem rei iudicatæ in alio. vt. l. fundi. & l. fundum infrà de excepti. & ibi est expressum. Habita ergo victoria super re: tunc poterit agere noua rei vendicatione ad fructus. Sed tũc
4 quæro † an sententia lata super re faciat plenam fidem in causa fructuum, posito quòd fuerit erronea? Respondeo quòd sic, casus est hic. & hoc esset vna lectu. & hoc sentit gloss. super verbo errore. in fin.
5 ¶ † Ex qua no. quod sententia erronea in principali facit ius in accessorio: licet noua instantia petatur, vt hic est casus not. in. l. qui romæ. §. duo fratres, infrà de verbo. obliga. secundum illam lecturam veram, quam tenet Pet. & ego tenui quòd ibi fuit malè iudicatum: & tamen illa sententia erronea ha-
6 betur pro veritate. & eam tene. Et per † hoc e dice- e bam in quæstione de facto: pars petijt arbitramentum reduci ad arbitrium boni viri: iudex pronunciauit arbitrium esse æquum. Certè poterat pœna peti, posito quòd sententia fuit erronea. vt hic. & d. §. duo fratres. l. qui romæ. secus si iudex in causa reductionis non pronunciauit arbitrium esse æquũ, sed reum simpliciter absoluit à petitione. Non enim per hoc videtur pronunciare arbitrium esse æquum. Et ideo in causa plenè adhuc poterit examinari: vtrum sit æquum vel non. hic est casus cum gloss. j. de condictio. indebi. l. iulia. verum debitorem in principio. & ibi not. in prima magna gloss.
7 Puto tamen † quod licet fructus possint peti noua rei vend. in casibus supradictis: tamẽ possent etiam peti officio iudicis. argu. l. interdum. §. qui furem. j. de furt. de lega. iij. l. qui solidum. & j. finium regundo. l. iiij. §. si dicatur. Non enim est illud officium iudicis subsidiarium, quod non conueniat cum alia actione. Quod apparet: quia agit condictione sine causa, vt habuistis notatum. s. proxi. in gloss. ma. &
8 fructus petuntur officio iudic. Sed quæro † quando fructus petuntur officio iudicis, qualiter debeat f formari libellus. f Respondeo si quidem fructus sunt percepti ante lit. contest. debeo declarare quantitatem fructuum. vt. s. e. l. si in rem. & l. in actione. j. de furt. & ita formauit libellum Rofre. in titul. de offi. iud. quãdo petuntur fructus. ¶ Item puto, quòd possim petere quòd reus condemnetur ad fructus si g extant, vel ad eorum æstimationem g vt. l. hæres furiosi in fi. s. de peti. hæredi. coniuncta. l. in fideicommis. §. fi. j. de vsur. & sic quod libellus sic alternatiuè procedit apparet: quia actor non potest esse certus vtrum fructus extent vel non: per. l. j. §. quod ait. infrà, quorum lega. si tamen essent tales fructus quos esse consumptos certum esset: vt puta poma, & similia, quæ citò consumuntur, vt. l. is cui. §. quæri. vt in pos. legat. tunc deberet peti æstimatio. vt. l. si vsufructus mihi. j. de vsufruc. leg. De fructibus verò qui percipiuntur lite pendente, non est necesse quòd exprimatur certa quãtitas, quam actor

de re iudi. & quod no. doc. in. l. ait pretor. §. j. eo. ti. vbi sñia lata sup vsuris. de re iud. & quod no. doc. in. l. ait prætor. §. q sortis. nõ tenet sñia, condẽno te ad restituendũ rem cũ fructibus, qui dicit ita fuisse iudicatum ipso aduocanter. Sed tu hoc limita, nisi essemus in iudicio vniuersali, per id quod not. Barto. in rubr. soluto matrimo. & quod habetur in lege edita de edend. Item nisi iudex referat se ad petitionem certam. dicto §. qui sortis. Item nisi condemnet ad fructus debitor, & in certa parte actorum probatoriorum constarent certi. d. l. ait prætor. §. j. & ibi not. Item limita in fructibus præteritis: secus in futuris, secundùm Bald. in. l. j. C. si secun. nu. muli. & ibi vide per eun. alle. Innocen. in. c. inter dilectos. Vide vltra prædicta per Angel. hic. & de isto libel. & an iudex posit condemnare in fructibus non petitis, vide Bal. in. l. properandum. §. sinautem alterultra. C. de iudic. & in. l. j. C. de fructi. & lit. expen. & an pendente iudicio sortis possint peti fructus & alia accessoria, vide Angel. in repeti. l. j. C. de iud. & quod no. mo. insti. de actio. §. præiudiciales. & de hac materia in. l. si homo. & l. i summa. §. qui sortem. de re iudi. & Innocenti. in. c. ij. de libel. obla. & per docto. & dicit Bald. in d. l. edita. in. xix. colum. quod valet libellus, peto fundũ cum fructibus. sed quid si non peto fructus, an veniant accessoriè cum re? Vide Bartolum in l. ij. C. de peti. hæredita. & ibi circa prędicta vide Barto. & Bald. in. l. fundum. infrà de except. & hic adde Baldum no. in. l. finali. in penulti. colum. C. de anna. exceptio. vide quæ scripsi post Imol. in. d. l. in summa,

f ¶ Formari libellus. An exprimenda sit qualitas fructuum in libello, Adde Bald. & Ange. in. l. si marito. §. finali sol. matri. vbi etiam tangit, an fructus sint necessario petendi, aliàs præiudicent non petenti. de quibus vide per Cy. C. eo. in. l. certum. ad fi. & Cy. in. l. cum propria. C. si quis alte. vel sibi. & ibi Bald. & quod not. Barto. l. j. s. de edendo. & hic. de quo latè per dominũ Ioan. in. l. si filius. §. j. de verbo. obliga. vbi refert Barto. in hac materia variasse per innocen. in. c. grauis. de resti. spoli. & in. c. tanta. de exces. prela. item an iudex teneatur exprimere in sententia quantitatem, vide per Innocen. in cap. inter dilectos. extrà de dona. per Bald. in. l. iiij. C. de fru. & lit. expen. post Gul. de cu. adde tamen text. not. in. l. in summa. §. qui sortis. §. primo. & facit quod no. Bal. in lege tertia. in secunda colum de fruc. & lit. expen. Adde an fructus sint specificandi in libello, Alexand. consil. xc. in fin. ij. lib.

g ¶ Aestimationem. Valet libellus, peto fructus si extant: & si non extant, peto æstimationem. vide glo. & ibi per Bald. Bartolum, & Angelum in. l. diuortio. §. ob donationes. infrà solu. matri. & ibi do. Ioan. dixit quòd est verum in personalibus, sed in realibus tenet, si non extant, & erat malæfidei possessor, quòd possint vendicari, acsi extarent. vide Bartol. in. l. eum qui. infrà de his qui. vt indig. & quę not. Barto. cum his quę ibi dixi in. l. si seruũ. §. fi. de verbo. oblig.

ignorat

ignorat. Dicam ergo sic, ꝙ titius possidet talem rem, quæ pertinet ad me
iure dñij, vel quasi. & eā possedit tribus annis: & dicto tpe ex possessiōe col
legit. x. corbes frumenti: quare peto per vos declarari ad me pertinere, di-
cto iure dictam rem: ipsumq; cogi & compelli ad restitutionem dictæ rei
cum fructibus perceptis, & qui percipiētur vsq; ad sniam. & ad prædicta eū
vestra snia cōdēnari. Hoc probat hic: vt quia debet fieri cōdēnatio in fructi
bus. Si verò velles petere condēnationem fructuū percipiendorū. i. eorū q
percipi potuerunt: habes varias practicandi formas, vt tu petitor petas eos
fructus, quos colligere potuisses: vel quos possessor colligere potuisset: vt
apparet ex his quæ dixi in. §. præce. Determinat etiam glo. ꝙ res potest pe-
ti simul cum fructibus: & sic in vna & eadem instantia expeditur quæstio
de re, & de fructibus: sic no. de exce. in. d. l. fundi. & hic est casus secūdùm le
9 ctu. Azo. positam in gl. quo defuncto. ¶ † Aduerte tñ ꝙ pro his fructib⁹ qui
percipiuntur pendente lite, pōt dicere iudex, condemno eū ad restitutionē
a fructuum ipsorū declaratione mihi seruata. Tunc enim posset declarare [a]
post multa tempora. ar. l. terminato. C. de fru. & lit. expē. & quod tangitur
per gl. in. l. itē labeo. §. sed si purè. ĵ. fami. ercis. Hoc enim sentit Ros. in pręal.
ti. Dicetis vos isti fructus regulariter consistunt in pondere, numero vel mē
sura: quare nunquam deuenit ad ęstimationē, cū in genere suo recipiāt fun
ctionem, vt. l. ij. ĵ. si cer. peta. Respon. isti fructus debentur vt species: quare
merito ipsis peremptis, sicut qualibet alia specie perempta, deuenitur ad
b æstimationem. [b] nec de euictione cauetur.

Petitor. ¶ Ei qui soluit litis æstimationē, cum posset restituere rē de euictione, cauere non tenetur. h. d. Quærit glo. licet non teneat cauere, an de euictione teneatur? tenet ꝙ sic. arg. l. ij. ĵ. pro empt. & re. amo. l. si propter res. idem videt tenere Dy. in. c. pro possessore. extrà de regu. iur. lib. vj. Cōtrarium tenet Iac. but. quod plenè scripsi in. l. ij. als. iij. ĵ. pro emp. gl. habemus contrariam huic. ĵ. ex qui. cau. in pos. ea. l. si.

SVMMARIVM.

1 Interrogationes, quæ fiunt an quis possideat, quòd debeant fieri ante litem contesta. possunt etiam fieri post.
2 Interrogatus de re continente delictum suum, num teneatur respondere.
3 Quem desijsse dolo possidere, qualiter probetur?

Qui petitorio. ¶ Ante lit. conte. debet interrogari reus vtrum possideat, vel dolo de-
1 sierit possidere. h. d. ¶ † Quæro qñ debent fieri istæ interrogatio
c nes. [c] dicunt quidam post litem cōte. per istum tex. Alij dicunt,
ꝙ ante lit. contest. vt. ĵ. de interrog. act. l. qui seruum. §. in iure. hoc tenet glos.
¶ Sed de vno dubitatur: vtrum istæ interrogationes debeant fieri ante li-
bellum datum, vel post. Azo in summa de peti. hære. videtur tenere quòd
post lit. contest. glo. tangit & ibi dicam. ĵ. de interrog. act. l. j. in princi. dicunt
tamen gloss. si ante lit. contesta. fuerit ista interrogatio omissa, potest fieri
d post lit. contest. vt hic. in glo. [d] ¶ † Vltimò no. [e] ꝙ vbi quis interrogatur de
2 re, quæ delictum suum continet, non tenetur respondere, vt hic dixi in. l. qui
e iurasse. §. j. & . l. alias. l. j. & de iureiur. Sed † qualiter probabitur ꝙ dolo desie-
3 rit possidere? certè eoipso [f] ꝙ post libellum datum non possidet, vel postꝗ
f dixerim me daturum libellum ipse alienauit. vt not. in simili. in. l. fulcinius.
§. ij. ĵ. ex quib. cau. in pos. ea. Dy. tangit in. c. pro possessore. circa princ. extrà
de reg. iur. lib. vj.

Qui in rem. ¶ Si res perijt culpa possessoris, eius nomine condemnatur. h. d. vide no. in. l. fulcinius. §. quid sit latitare. qui. ex cau. in pos. ea.

Vlianus. ¶ Qui ab initio fuit bonæfidei, & ex postfacto malæfidei fiat: quod ædificauit potest tollere: non autem expensas potest per doli exceptionem retinere. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 Distinctio huius leg. non fertur ad plantata seu seminata, sed solum ad ædificata.
2 Deductio expensarum ut fiat, duo debent concurrere. s. possessorem expendisse: & conditionem domini effectam meliorem.
3 Maleficijs quando sit indulgendum.
4 Expensæ aut sunt utiles, aut necessariæ, aut uoluntariæ: ant fiunt gratia quærēdorum fructuum, uel ad rei perpetuam utilitatem.
5 Expensæ factæ gratia quærendorum fructuum, deducuntur ab omni possessore.
Possessor malæfidei non deducit expensas factas gratia quærendorum fructuum, si fructus non sunt recollecti: & an procedat in rei uendicatione.
6 Possessor bonæfidei deducit expensas necessarias factas in re etiam perempta, in actione peti. hæreditatis. in rei uendicatione. eidem succurritur per retentionem si res extat. nume. 8.
Malæfidei possessor deducit expensas necessarias in re factas.
Distinctio huius legis non habet locum in expensis necessarijs.
7 Expensas utiles in re factas, quando possessor bonæfidei deducat in petitione hæreditatis, & quid in rei uendicatione.
9 Possessor qui percipit fructus quos tenebatur restituere: expensas non deducit, sed cum fructibus compensat.
10 Possessor bonæfidei expēsas uoluntarias quomodo deducat, uel cum fructibus compēset?
11 Malæfidei possessor quomodo, & quas expensas deducit.
12 Possessor qui à principio fuit bonæfidei: & postea malæfidei: quomodo & quas expensas deducit?
13 Possessor malæfidei à principio, & ex post bonæfidei, an deducat expensas?
14 Possessor malæfidei non respectu ueri domini, sed alterius quē dominum putabat, dicitur bonæfidei.
15 Expensas factas ab aliquo in re aliena animo repetendi, illas repetit actione neg. gest.
16 Exceptio retentionis rei, uel deductionis expensarum ante sententiam: & post sententiam opponi potest.
Exceptio, quæ non impugnat sententiam, potest post sententiam opponi.
17 Iudex quo modo format sententiam, quando de expensis discutitur ante sententiam?
18 Dominus ut excusetur à restitutione expensarum in re factarum, requiritur ipsum esse pauperiorem.

g In fundo. [g] ¶ Lex ista diuiditur. Primò ponit dictum in genere. Secūdò ponit vnum casum in quo æquitas suggerit deductionem expēsarum. Tertiò ponit alium casum, in quo æquitas suggerit expēsas non deduci. Quartò ponit aliū casum in quo æquitas suggerit expensas deduci. secūda ibi: finge. tertia ibi: finge. quarta ibi: finge. Et breuiter hoc intendit, possessor recuperat expensas à dño, si dominus erat facturus, vel rem distracturus, non aliter si hac re esset cariturus. h. d. Opponitur, dicitur hic consueuisti. & sic videtur loqui de expensis factis circa fructus. Sed in illis absq; distinctione habet deductionem, vt. l. fundus infrà familiæ erciscundæ. Solu. si habes consueuisti. id est, seminasti. Dicendum est quòd inferior non porrigitur ad alium casum. Si habes conseruisti, id est plantasti: tunc dicit gloss. quòd inferior distinctio locum habet: sed hoc est contra casum. l. si fundi. infrà eodem
1 & ideo, † dicendum quod distinctio istius. l. non refertur ad plantata seu seminata. sed solum ad ædificata. Secundò opponitur. dicit hic quòd petitor cogitur restituere sumptus vsquequo possessor factus est locupletior si expensæ sunt plures: sed si fundus,
h ē ꝑtiosior in pl⁹ q̄; sint expēsę, illud nō restituit [h] & sic admittit ad id petēdū, cui⁹ cōtrariū nō eēt postulaturus: cōtra. l. penul. C. de sol. Gloss. nō soluit: dic quādoq; cōtrariorū est eadem ratio: tunc procedit dicta lex penultima. C. de sol. quādoq; non est eadem ratio: tunc procedit hęc lex, Hæc solut. in simili ponit per Dy. in. c. qui sentit. extrà de regulis iur. lib. vj. & in. l. secundum naturam. ĵ. de regul. iur. & quòd hic
2 sit diuersa ratio, apparet: quia ad hoc † vt expensarū deductio fiat, deberent concurrere duo, scilicet quòd possessor expenderit etiam quod domini conditio efficiatur melior. Quę ratio habet locum quando expensa excedit meliorationem. secus quando melioratio excedit expensas. ¶ Opponitur dicitur hic
3 † quòd malitijs non est indulgendum. & appellat malitiam quando quis petijt quod alteri nocet, & sibi non prodest. contra infra in iure dotium. l. cum in fundo. §. ipsius autem. & . l. finali. §. fi. ĵ. de his quæ in fraudem creditorum. gloss. non soluit. Dic quod in qualibet earum legum petenti prodest in aliquo. Nam in. l. cum in fundo prodest ei: quia alteri parat commodum. & sic habet creditor beneficium illius obligati ad antidora, vt. l. sed & si lege. §. consuluit. suprà de peti. heredi. licet non proderit pro defensione alteri. hic verò nemini proderat: sed in. l. fi. de his quę in frau. cred. etiam sibi proderat qui sequebatur vindictam fraudis sibi factæ ea ratione qua quilibet iniuriatus petit vindictam suæ iniuriæ: hic verò nulla erat iniuria, sed in dictis leg. agebatur obligatione ex contractu, vel ex delicto. hic verò loquitur in his quæ iudicis officio expediuntur. quod officium cessat æquitate cessante, vt. l. quod si ephesi. ĵ. de eo quod certo loco. ¶ Venio ad glossam magnam. &
i intro materiam expensarum [i]. Pro cuius declaratio-
4 ne dicit gloss. † quòd prima diuisio expensarum est: quia expensæ aut sunt necessariæ, aut vtiles, aut voluntariæ. ¶ Quod dic per exempla infrà de verborum significatione leg. impensæ. & infra de impen. leg. prima secūda. & iij. & l. īpensę. & de pet. hæredi. l. vtiles. Secūda diuisio est: quia impēsę aut fiūt

a ¶ Posset declarare & no. ꝙ si iudex dicit, condemno vt restituas rem. intelligitur etiam cōdēnatus in fructibus qui veniūt de iure propter verbū restituas, secundùm Bald. in rubri. C. de frut. & lit. expen.

b ¶ Ad æstimationē. Adde Bart. in. l. diuor. §. ob donationes. ĵ. sol. mat.

c ¶ Interrogationes. de forma interrogatorij, & quid si omittat, vide Bart. in. l. si à te. §. j. de excep. rei iudi.

d ¶ Vt hic in gl. not. hanc gl. quā no. alleg. Bart. in. l. j. ĵ. de inter. actio. & vide gl. & Bal. in. l. cogi. in vlti. colum. C. de peti. hære.

e ¶ Vltimò no. Adde Bal. in. l. quoties C. de rei vendica. Andræ. Barba.

f ¶ Certè eoipso. quomodo probet quē dolo desijsse: adde Bart. in. l. non solū §. more. in. xiiij. colum. de ope. no. nūcia. & de isto q desijt dolo pos. vide q̄ dixi post Barto. in. l. si autem. §. ij. s. eod.

g ¶ In fundo, & ad hanc leg. vide no. ī notabili. q. quam posuit in. l. si domū. §. hic subiūgi. ĵ. loca. Itē vide quę not. Bar. in. l. si sine hær. §. īterposite. de admi. tuto. de materia ꝑ Pau. de leaza. in. c. finē litib⁹ in vlti. colū. de dolo & contu.

h ¶ Non restituit. vide Bar. in. l. inter stipulantē. §. sacrā. de verbo. obliga.

i ¶ Materiam expensarum. an autē bonęfidei vel malæfidei computet expensas factas cā custodiæ cum fructibus, vel repetat, Bart. in hac materia fuit sibi contrarius. Ideo vide quę ibi dixi post Bart. in. l. cum quereret. §. prædijs. de lega. iij. & vnum not. in hac materia, quod si possessor conueniatur ab agente, à quo causam habuit: & sit bonęfi-

dei expēsas repetit.
si verò cōueniatur
ab agēte, à quo cau
sā nō habuit, expē-
sis deducit de fru-
ctibꝰ, non aūt pos-
set petere .. secus
est in.l.domus.§.in
conducto.ꝭ. locat.
not.in.l.emptor. &
in.l. sumptus. &
ꝙ ibi Barto.ꝭ.eo.de
qua materia adde
quę not.in.l.diuor-
tio.§. impendia.so-
lu.mat.& de mate-
ria vide not. per
Bald. in. l. si quis
sciens.C.eo.& in.l.
si pater.C.de vsufr.
& in.l.ij.C.eod.per
Cyn.& Salice.in.l.
domū.C.eo. & an
expensæ factæ in
vna re deducantur
ex fructibꝰ alterius
rei, vide in.l.diuor.
al's est.l.si fundꝰ.§.
fi.so.ma.p doct.ad-
de vt per Bal.cōsil.
ccliij.lib.iij.

POMATES.

a ¶ His præmissis. vide aliquid p Felyn.c.cū causa.viij. col.& se.de re iudi.

b ¶ Ibi alio mō quā per retētionem. vide Ias.in.l.si ī area. de condi.indeb.vide.d.are.post Pau. in.l.si fundus .§. fi. ff.sol.ma.An.alex.

b ¶ Si res extat. & ideo fructibus non natis vel nō extāti bus, nō poterit fieri deductio īpēsarū & fructuum: ita tenet Pau. de ca.ī.l. fructus .sol. mat.& no.Bar.s.etistis.Ad de q̄ habent̄ i.l.si ī area.§.j.de cōdi.in deb.& no .ꝙ colonus expulsꝰ ꝑpter pēsionē nō solutā repetit p̄tiū operarū, & īpensas. vide no.Bal.ī.l. edē. ī.ij. col.C.loca. & vide qđ no.Bal.ī.l.si pr̄ ī fi.C.de vsufru.Itē qual'r fiet æstimatio īpēsę necessarię vl' vtilis & qđ tps cōsideret̄, vide ī.l. domos. & qđ ibi scripsi post Imo. de lega.j.

causa quęrendorum fructuum; aut in perpetuam rei
vtilitatem.vt.l.si à patre.aliâs si à domino in fin.s.de
pet.hære.&.d.l.j.de impen.&.l.impensæ.aut fiunt in
faciendo de nouo, aut reficiendo.l.iij.§.pe.ꝭ. de itine.
actuq; priua. ¶ Itē est sciēdū quòd possessorum qui
dam sunt bonæfidei omni tēpore: quidam malæfi-
dei omni tempore, quidam ab initio bonęfidei, & ex
postfacto malæfidei: quidā ab initio malæfidei: sed
a ex postfacto bonæfidei. His præmissis [a] in quolibet
istorū possessorum est vidēdum: an expensas factas
posset consequi, quæ dant̄ remedia: circa quod glos.
ponit vnā distinctionē & pleniorē.instit.de re. di.§.
ex diuerso. Primò ergo circa expēsas videamus ma-
5 teriam impensarum † gratia quærendorum fructuū.
In istis dicit glo. ꝙ non est dubium ꝙ omnis posses-
sor deducit.vt.l.fundus.aliâs si fundus.ꝭ.famil.ercisl.
fructus.ꝭ.solu.matri.&.d.l.si à patre.in fin. s. de peti.
hære. In hoc etiam est differētia, quia bonæfidei pos
sessor deducit siue fructus sint recollecti, siue non.
Sed malæfidei possessor ita demum si sint recollecti,
vt.d.l.si à patre.in fin.cum.l.seq. quæ distinctio licet
procedat in petitione hæreditatis, fortè non procede
ret in rei vendicatione: quia possessor non deducit si
fructus nō extāt: per ea quæ infrà dicā. ¶ Venio ad
expensas quæ fiūt ad perpetuam rei vtilitatem. Glo.
hic intrat hoc modo, aut loquimur de expensis fa-
ctis in faciendo aut reficiendo. Quæ distinctio mihi
non placet. Nā iura quæ vidētur facere istam distin-
ctionem referūt se ad id quod cōmuniter accidit. Nā
expensæ in faciendo de nouo nō sunt necessariæ re
gulariter. sed quia potest esse quòd etiam expensæ
in faciēdo de nouo sint necessariæ.vt.l.j.ꝭ.de impen.
ideo omissa illa distinctione assumo primò quòd im
pensæ aut sunt vtiles, aut voluntariæ, aut necessarię.
6 ¶ † Quæro primò de bonæfidei posses. circa quem
dico, quòd bonæfidei possessor indistinctè deducit
expensas necessarias, vt.§.ex diuerso.institut.de re.
diui.&.l.adeo.§.j.ꝭ.de acqui.re.domi.l.j.&.l.quod di-
citur.ꝭ.de impē. quod apparet: qa etiā malęfidei pos-
sessor has expensas deducit, vt.l.domum. C. eo. &.l.
planè.s.de pe.hære. etiam si sit perempta res in qua
impēdit, deducit bonęfidei pos.vt.l.planè.&.l.præce
denti.s.de peti.heredi. ꝙ in rei vendi. non reperitur ꝙ
sibi succurratur alio modo, quàm per retentionem
rei. Et ex hoc apparet, ꝙ distictio huius le. non habet
locum in expensis necessarijs. & hoc sentit.ij. gl. istiꝰ
l. Ratio differentię inter petitionem hęreditatis, &
rei vendicationem est, quæ colligitur ex.l.officium.
7 s.eo. Si verò loquimur † de expensis vtilibus: tunc est
aduertendum: quia quandoq; per istas expēsas adij
citur rei aliquid per applumbationem, hoc est sepa-
ratam materiam, vt si in fundo domus ędificatur &
similia. quo casu loquit̄ hęc.l. Ex qua distingue: aut
dominus illas impensas erat facturus: & admittitur
deductio quatenꝰ reus ex his est factꝰ locupletior. vt
hic.ij.responso. aut non erat facturus: tunc aut erat vē
diturus dictam rem & idem, & hic in fine leg. aut nō
erat facturus nec venditurus: tunc aut dominus erat
diues qui poterat dictas expensas reddere sine eius
graui detrimento: & idem: vt hic à contrario sensu, in
versi. finge pauperiorem. à contrario sensu. ita sentit
gl. hic super verbo pretio. & .s.eo.l.sinautem. §. in re
petita. in gl. super verbo ędificium. Si verò erat pau-
perior: tunc non cogitur istas impensas reddere: sed
possessori permittitur auferre cum determinatione
hic posita. Puto tamen ꝙ etiam hoc casu si domino
fuisset denūciatū secundū formā.l.aut si.s.eo. qđ co
8 git̄ restituere expēsas. ¶ † Item in omnibus pręd-
ictis casibus, in quibus dixi possessorē bonæfidei im-
pēsas deducere, intellige siue res extat, siue nō in pe-
titione hęreditatis.vt.l.planè in.fin.s.de pet. hær. sed
b in rei vendi. ita demū si res extat. [b] quia possessori so
lum retentio conceditur. vt dixi. & ꝓbatur p casum
ī.l.vtiq;.s.eo. vbi re perempta ex pte possessoris est
necessaria sn̄ia ꝑpter stipulationem de euictione. Si
em̄ re perempta posset consequi expensas: non esset
necessaria sn̄ia porpter impensas. ¶ Qn̄q; per tales
impensas adijcitur rei aliquid per ferruminationem
hoc est per eandem materiam. ¶ Exemplum, pone
ꝙ tu plātasti arborē in terra q̄ cū radices egerit, vnit̄
terrę per eandem materiam. scilicet per humorē ter
ræ. Itē si in fundo possessor posuit fimū, vel similia,
ex quibus impinguat̄ terra, in quibus casibus, non
habet locū distinctio istius leg. quia nullo casu ꝑmit
titur deductio: vt.l.si fundi possessor.ꝭ. eo. & ibi no.
sed est adhibēda distictio quā posuit in seruo, quem
quis docuit artificiū, qđ separari non potest.s.e.l.sin
aūt.§.sed si puerū. sicut autē p artificiū nobilitat̄ in
tellectus: ita hic ea quę veniunt in ferruminatione
nobilitantur: & ideo tales impēsas possessor nō de-
ducit, nisi ipse esset rē distracturus, vel si petitor esset
9 diues, vt.d.l sinaūt.§.fi.cum.l.seq. † vbi aūt dixi expē
sas nō deduci, intelligas nisi possessor pceperit fru-
ctus ad quos restituēdos tenet̄: tūc em̄ expensas cō-
10 pensat cū frūctibus, vt.l.cęterū.s.eo. ¶ † Sequitur vi-
dere de expēsis volūtarijs. dicit gloss. ꝙ de impensis
volūtarijs solū ꝑmittit̄ deductio, seu abrasio. & sic vi
detur velle gl. quòd in eis nō habeat locum distin-
ctio istius leg. potest tamen compensari cum fructi-
c bus [c], vt.ꝭ.eo.l.sumptus. ita dicit glo. Certè imo vide-
tur quòd hæc lex loquitur de impēsis voluntarijs, vt
ibi, prout dicit picturas esse impensas voluntarias.
Breuiter si qdē erat alias facturus, vel erat distractu-
rus: tūc impēsę voluntarię dicunt̄ expensæ vtiles &
habet locum distinctio huius.l. Si verò nō erat al's fa
cturus, vel distracturus: tunc remanēt voluntariæ, &
sola abrasio permittit̄. & gl. diceret verū. probat̄.ꝭ.de
impensis.l.pro voluntarijs.cum.l.quod si hęres.&.l.
voluntariæ. nec obstat qđ dicit, pictura. quia illud
adduxit in exēplum, & nō vt velit denotare quod
in expensis volūtarijs distinguatur sit diues vel pau
11 per. ¶ † Venio ad malæfidei posses. [d] & in hoc di-
d cit glo. ꝙ expensas factas in faciēdo videtur donare,
vt in.§.ex diuerso.insti.de rer.di. Tu dicas aut malæ
fidei possessor impēdit necessariò, siue in faciēdo, si-
ue in reficiendo: & deducit expēsas, vt.l.domū.C.eo.
&.l.planè.s.de peti.hę. Ratio: quia sibi imputaretur
si hoc non faceret. facit quod not.in.l.hęres furiosi.s.
de peti.hæ. Si verò facit impensas vtiles: & tunc di-
cunt vltramō. Aut erat malęfidei possessor, qui tamē
habebat causam à domino: vt conductor, inquilinus
& similes: & ei permittitur deductio expensarum.
Nam colonus seu inquilinus nō dicitur possessor: qa
nullo modo possidet, sed detinet: & eius detentio nō
est iniusta, quia habebat domini voluntatem. Vnde
si impedit meritò potest deducere. text. est.ꝭ.eo.ha-
bitator. & ideo puto aliter distinguendum esse, aut
malęfidei possessor facit impensas incipiendo ali-
quid ędificare de nouo: & tunc videt̄ donare vt īsti.
de re.diui.§.ex diuerso. & ideo si esset ꝑsona, quę do
nare nō posset aliquo impedimēto: tunc posset repe
tere, vt no.ꝭ.de dona.inter virū & vxor.l.si vxor filio
in fi.de doli excep.l.cum vir. Si verò non inchoauit
ædificiū de nouo: sed antiquum ampliauit, vel pro-
camera diuisit: tunc permittitur sibi deductio, vt.C.e.
l.domū. quę non potest intelligi in colono vel inqui
lino. vt dicunt vltramō. quia tota illa.l. loquitur in
prędone: vt ibi patet. Ratio differentiæ inter incho-
antem de nouo & reficientem antiqua habetur in
l.siue hęreditaria.s.de neg.gest. Prędictas autem im-
pensas nullo casu deducit malęfidei possessor reperē
pta, vt.d.l.planè.s.de peti.hęred. & eo casu quo dedu
cit dicunt gl. quòd hoc facit officio iudicis non ope
excep. vt hic notatur & probatur ī.l.planè. Tu autē
aliter dic vt ibi dixi. Si verò facit expensas volunta-
rias malęfidei possessor: tunc gloss. hic dicit quòd nō
recuperat nec aufert quod posuit. In contrarium
videtur facere text.in.l. vtiles.s.de peti.hære. Gloss.
in.§.ex diuerso.insti.de ter. diui. dicit quòd aliud in
peti.hæ. aliud in rei vendicatione. Potest esse ratio:
quia magis fauetur domino, qui euincit ratione do-
minij, q̄; hęredi qui euincit ratione tituli.vt.l.officiū.
s.eo. Et si esset alia ratio hic, esset hęc. quod si res eui-
ceretur in publicia, esset idem quod in rei vendica-
12 tione: quod tamē relinquo sub dubio. ¶ † Veniamus
ad tertium: scilicet eū qui à principio fuit bonęfidei,
sed ex post facto malęfidei. in quo dico de impensis
factis tpe quo durabat bonęfidei, idem qđ dixi.s.de
bonæfidei. & de impēsis factis tempore quo erat ma
læfidei.in.l. his casibus. in quibus si esset bonæfidei,
posset

c ¶ Cōpēsari cum fructibus fructus cōpēsant̄ cū sumptibꝰ. adde. l. si insulā.§ .fructꝰ .solu. ma.& illud est verū qn̄ sunt pcepti à bonęfidei posses sore, ex re simpliciter aliena, sed si res esset propriè restitutioni subiecta: tūc non cōputant̄ fructus cum sumptibꝰ, p gl. quā Bal. reputat sing. quæ not.in.l.emptor.ꝭ. eodē. ita dicit not. Bal.ī.d.§.fructꝰ qđ tenet do.Io. & illā ēt alle.Bal. ꝓ sing. ī.l.domos de legat. j.& adde not.ī.l.fi. §.sed qa.C.cōia de leg.& vide qđ no. Bal.ī.l.si pr̄.C.de vsufr.

d ¶ Possessorem. Adde qđ fur non repetit sumptꝰ eq. p.l.j.& ibi Bal.C. de infanti.expo.

possiet expēsas deducere: isto casu deducet, prout di
citur. s̈. l. proxi. Et sic eligitur quædā media via. s. ꝙ
non videat̃ donare, nec possit in totum deducere.
13 ¶ † Quæro, quid ergo de eo, q ab initio fuit malęfi-
dei, posteà incipit esse bonęfidei? cogitatibitis. Ad
istam. q. facit. l. ij. post prin. j. quis or. in bo. pos. ser.
14 ¶ † Quęro, qd si non esset malæfidei, respectu veri
dñi, sed respectu alterius, quē dñm putabat. Videtur
quod habeat̃ tāq̃ bonęfidei. arg. eorũ, q̄ habuistis. s̈.
e. l. itē si verberatũ. secūdũ vnā lec. qōnē verò habui-
15 stis. j. cõi diui. l. in hoc iudiciũ. ¶ † Prædicta vera, qñ
impēsę fiũt à possessore, tanq̃ in re sua: secus si alius
impediret tanq̃ in re aliena animo repetendi: tunc
enim haberet locum actio neg. gest. vt per totum
ti. s̈. de neg. gest. vel alia: vt. l. si seruos. j. de pig. act. &
ibi not. & hęc non est nostra materia. & sic vides,
quòd expēsę repetunt̃ qñq̃ per exceptionē, qñq̃ p
actionē: qñq̃ p officiũ iudicis. ¶ Vidimus theoricā,
videnda est practica prædictarum legũ. Et si qdem
expensę repetũtur per actionē: practica est clara: &
nō est nostra materia. Si verò repetuntur per exce-
ptionē, vel officio iudicis: tũc q̄ sit differentia in mō
proponēdi, ista duo dixi in. l. planè. s̈. de peti. hære.
16 ¶ † Videamus ergo, qñ debeat opponi[a] ista exce-
a ptio, siue iudicis officiũ. & videtur ꝙ debeat opponi
ante sententiā, & ante æstimationē, vt hic in fi. ibi, eo
deducto. qa vt vides, cōdēnatio fit deductis expen-
sis: ergo ante æstimationem de expensis. In cōtra-
riũ vr̃: qa etiā post sententiā pōt opponi exceptio, q̄
nō impugnat sentētiā: vt. l. si fideiussores. j. de fide-
ius. & l. ex diuerso. in fi. j. sol. ma. & l. Nesenni⁹. §. fi.
j. de re iud. no. per doct. ĩ. l. j. C. de iur. & fac. igno. Et
ideo puto vtrũq̃ ꝓcedere. s. quòd possit opponi añ
sentētiā: & post sñiam. Nā ille, q dicit se retinere ꝓ-
pter impensas, nō dicit sñiam malè latā, imo bñ, sed
se habere rōnē ꝓpter impensas factas. s̈. eo. l. nō so-
17 lũ. quod ibi vobis dixi. ¶ † Secundo aũt casu, qñ de
expensis ante sentētiā discutit̃, iudex formabit sen-
tētiā altero de duobus modis: vt colligit̃ ex isto tex.
18 & glo. ponit in prin. gl. mag. teneas quā vis. ¶ † Vlti
mò scias, ꝙ ad hoc, vt dñs excusetur à restitutione
impensarũ, nō sufficit ipsum esse pauperē: imo req
rit̃ ipsum esse pauperiorē: ita, ꝙ quasi oĩa cogeretur
vēdere: vt hic in ver. finge pauperiorē. in quo aduer-
tas: vt scias facere positiones, & articulos.

REdemptores.

¶ Qui ędificat ĩ alieno, ex cā conductionis, transfert dominium ędificij in dñm soli. h. d. ¶ Opp. ꝙ ex cā locationis nō solet transferri dominiũ: vt. l. non solet. j. loca. Sol. gl. quòd hoc est regulare. Tu dic, quòd hic non transit dominium ex contractu locationis: sed quia ædificium cedit solo.

MVlierem.

¶ Al's est. §. mulierē. Al's incipit, Iulianus. h. d. Creditor, q habet ius pignoris, quod excluditur, ius vendendi nō habet. h. d.

SI quis hac lege.

¶ Existēte cōditione pacti adiectionis in diem, emptor ipso iure desinit esse dñs: & ideo nō poterit vēdicare. h. d. ¶ Quęro, quę differentia est inter primum casum, & secundũ? Gl. dicit, quòd prim⁹ loqt̃ de re mobili: secūdus de re immobili. Vel potes dicere, quòd primũ pactũ nō fuit adiectionis in diem. Nō em̃ fuerũt vsi verbis directis. s. res sit inempta. sed verbis obliquis. s. ab emptione recedat̃. Secundũ verò pactũ fuit adiectionis in diem directò: vt. l. j. C. de pac. inter emp. & vendi. not. in. l. j. j. de dona. Sed dices tu secūdũ hoc in primo casu dominium non transit: ergo emptor potest vti actione in rem. Sol. dic quòd non potest vti contra ipsum venditorem: vel habentem causam ab eo.

SI seruus.

¶ Qui emit ab eo, qui habet potestatem à domino, habet actionem in rem.

SI in rem.

¶ Si hęres non possidet, absoluitur lite contest. cum defuncto: aliâs nō. Item ex culpa defuncti conuenitur. h. d.

QVæ religiosis.[b]

b ¶ Lapides sepulchrorum sunt religiosi: & ideo sunt excēpti, & nō poterũt vēdicari: & iō actione ĩ factũ dño succurrit̃: sicut si religiosi nō essent. h. d.
¶ Not. istud principium, quod sæpe allegatur.

SVMMARIVM.

1 *Bonæfidei possessor quomodo possit dolum committere.*

SI homo.

¶ Bonæfidei possessor ante litem contestatam tenetur de dolo: malęfidei, de culpa: bonæfidei post litē contesta. tenetur etiam de culpa. h. d. ¶ Opp. de prin. ad fi. Nam in principio dicit, ꝙ post cõuētionē restituit̃. & sic post li. cō
test. l. amplius. j. rē ra. ha. ergo finis cōtradicit princi-
pio. Huius timore exponit̃ prĩcipiũ post conuētio-
nē, scilicet simplicem. ¶ Item opp. & istud est forte
contrarium: hic dicitur, ꝙ bonæfidei possessor cauet
de dolo. Cōtrà bonęfidei possessor non pōt commit
c tere[c] dolum: vt. l. si qd possessor. §. pe. s̈. de peti. hære.
Sol. dicit gloss. ꝙ hic loquitur de eo, qui habuit bonā
fidem ab initio: sed posteà incipit esse malęfidei: vn
1 de do. Iac. but. † dicebat. ꝙ bonęfidei possessor non
potest cōmittere dolum respectu dominij: quia re-
putat se dñm, sed respectu rei. Nam & domin⁹ pōt
interficere seruũ: vt. l. ij. s̈. de his, qui sunt sui, vel alie.
iur. Dic. ꝙ pōt etiam committere dolum, respectu
ei⁹, cui debet rem restituere: licet nō credat eũ dñm.
argu. l. etiam. §. licet. j. solu. ma. Et ita debet intelligi
hic, quòd post controuersiam motam, petitorem do
minum nō crederet: tñ in odium eius potest vulne-
rare seruum, dicendo: tu nunquam poteris obtinere,
ideo occido eũ. ¶ Op. quòd de hac culpa, vel dolo,
non debeat caueri: sed fiat comdemnatio incontinē
ti officio iudicis: vt. l. nō solũ. s̈. eodem. Istud est for-
te contrarium. Prima gloss. hic posita dicit quòd. l.
nō solum. loquitur de culpa, vel dolo pręterito: de
ea verò, quæ potest conuentionem committitur. p̄-
statur cautio, non autem fit cōdemnatio. Alia gloss.
quę est super versi. de culpa. soluit melius. Hic loq-
tur quando de dolo, vel culpa nō constabat: ibi quā-
do constabat. & hęc vera. ¶ Quæro, istud quod hic
adijcitur post lit. cōtesta. quod tempus respicit? res-
spondeo tempus doli, vel culpæ commissę, nō tem-
pus quo interponitur cautio, vel restitutio rei: volo
dicere, posito, ꝙ die restitutionis post litem conte-
sta. debeat pręstari cautio: tñ eam pręstabit de eo,
quod pręcessit litis contest. de solo dolo: vel de eo,
quod secutum est dolo vel culpa.

EIus rei.

e ¶ In soluentem litis ęstimationē transit dominiũ[d] rei pręsentis: vel posteà ad pñtiam veniētis. h. d. ¶ Op. ꝙ nō trāseat dñium, sed cōpetat publiciana: vt. j. tit. j. l. sed si res. §. j. vbi dicit̃, ꝙ competat publiciana. Solu. hic loquitur quando recipiens erat dñs. ibi non. ¶ Opp. ꝙ hic nō sit bona ratio. Nā ex transactione rei, q̄ apud transigentem remanet, non transit dñium: vt. l. si pro fundo. C. de transac. Sol. hic intellige trāsegisse impropriè, id est à lite recessisse. Proprius tamen exponitur in. l. litis. j. ꝓ emp. Vel potes dicere, ꝙ ex cā transactionis trāsfertur dominium rei, quæ apud transigentem remanet, si hoc esset actum, ꝙ omne ius actoris trāsferat̃ in possessorē: & possessor illo pacto esset contentus: vt hic est casus. Hoc dixi in. l. j. aliâs. iij. j. pro empto. & d. l. si pro fundo.

Hæc si res.

e ¶[e] Fuit summatus cũ prin. legis. ¶ Op. ꝙ rei pręsentia nō requiritur. vt. l. certi cōdictio. in fi. j. si cer. peta. Solu. pręsens. i. apud possessorem: vel plenius, vt dixi in
f contrario. ¶ Op. j. eo. l. nec quasi. Solu. dicit glos.[f] no. rem esse apud possessorē scientem. ¶ Opp. de. l. ei qui. §. j. j. de furtis. Solutio. ibi intellige de eo ad quem peruenit possessio sui delicto: hic secus. ¶ Itē opponitur de. l. ex diuerso. §. j. suprà eodem. Solutio. non debet ei cauere de euictione, vt in contrario, sed hic de alia cautione loquitur. vel dic: ibi loquitur in eo, qui dolo desijt possidere: hic secus. sed erat contumax in restituēdo: prout hic dicit glossa.

a ¶ Debeat opponi. sed quod non possit opponi exceptio ista post sententiam, facit qd' not. Bal. in. l. peremptorias. ĩ. ij. col. C. sen. re. non pos. de excep. l. extenuatiōis sortis: Sed hic vide Spe. in titu. de exc. sent. §. postremò. versic. quid si bonafide. vbi non videtur se firmare, sed bene se firmat in ti. de excep. §. dicto ver. sed pone ædificaui. vbi idē tenet. & vide Bart. in. l. Paul⁹. ff. de doli excep. Adde, an exceptio expensarum pro melioramētis possit opponi post sententiā, Pau. de cast. consi. cccxxxiiij. & xvij.

POMATES.

b ¶ Quæ religiosis. Vide Barba. cōsil. xix. ĩ. iij. coll'. vol. j.

c ¶ Cōmitte dolũ. Vide quod no. Barto. in. l. si seruum. in princi. de verb. obl.

d ¶ Trāsit dominiũ. Adde quod si soluens litis æstimationē non possidebat, etiā si sibi sit facta cessio, nō efficitur domin⁹. gl. est in. l. planè. j. fa. erc. Dy. in. c. ꝑ possessore. in. iiij. q. & An. in. l. in depositi. j. de re iud.

e ¶ Hæc si res. Vide ad hanc legem q̄ dixi post Imo. in. l. p̄dia. de acqui. pos. & q̄ no. Bar. in. l. cũ solus. in vlti. col. de vsusca.

f ¶ Sol. dicit gloss. p Imo. plenè in. l. ij. §. fin. j. pro emp.

a ✤POMATES. ¶Sumptus. Vide Cre.singul.cv.Imo.consil.cxij in penult.colum.

b ¶Casum. Vide quod ibi dixi in.l.in fundo.& quod ibi dixi.maximè circa.iij.colum.

c ¶Consistit domus. Quid sit domus:quid autem veniat appella.ædium. vide Barto.in.l.j.§.denique.ff.de loca. Sed nunquid caupona dicatur domus, vide Bald.in c.j.§.si duo fratres.de fra.de no.benefi.inuesti. Adde qd' veniant appellatione domus ædium tabernæ, hospitia apothecę. Paul.de castro consil.xliiij. & an veniat ortus, cænaculum,stabulum, Alexan.cõsil.ccxx.lib.ij.& cõsi.cxxvj.lib.iiij.

d ¶Si ager. No.casus,in quibus transfertur dominium sine possessiõe.per glo.& Barto. adde glo.& Bal.in.l.traditionibus. C. de pact.

e ¶Dominium mutetur.p glo.& Bar.in.l. Põpo.§.si iussu.de acquir.pos.& docto. adde ad ea q.s.Bar.dicit.quòd dominium solo cõsensu nõ perdit.& vide Bald.in.l.generaliter.C.de non nume.pecu.& in.l.j.qõ.vij.C.quando lic.ab empt. disce. Spec.in ti.de testa.§.ij.versic.quid ergo.& tit. de ꝓcur.§.j.in princi. Ioan.de Imo.in.c.si cautio.de fid.instru.& Alexã.in.l.si rẽ aliquam.j. de acquir.poss.& Francis. de Are.in consi.xiij.in ix.colũ.& vide Innocẽ.& ibi Bald.in c.querela.de elec.

f ¶Non vẽdicatur. Et sic habes,ꝙ rei ven.non dat ad incorporalia.Quod limita,nisi incorporalia veniant accessoriè ad rem corporalem,per id quod habetur,ĩ.l.j.§.j.& §.si fundus.de vi & vi arma.vbi licet ĩterdictũ vnde vi, non detur ad mobilia principaliter:tamen datur in consequentiam,qñ accedunt rei corporali.& ita tenet Imol.p ibi notata in.c.examinata.de iu.per no.per Innoc.in.c.cum venerabilis.de relig.domi.facit qñ

SVmptus.[a] ¶Bonæfidei possessor doli exceptione expensas recuperat,nisi excomputẽtur cum fructibus.h.d. ¶No.hic casum[b],in quo bonæfidei possessor fructus ante lit.contest.nõ lucratur,licet consumat:quia compensat cum fructibus.Ita not.glo.in.l.in fundo.s.eo.

SOlum.[c] ¶Hæc lex est breuis:& ponit duo ex quibus consistit domus[c],scilicet ex solo,& superficie.

Meum. ¶Op.de.l.mortuo.in prin.j.de leg.ij.sed.ibi de eo,quod debebat actione personali.vt ibi not.dixi in.l.si seruus.§.boue.j.de condi.fur.

SVMMARIVM.

1 *Titulo singulari,sine possessione,nõ transfertur dominium.*

2 *Clausulæ ex quibus transfertur dominium,ex titulo singulari: & sic quis habet rei uendicationem.*

SI ager.[d] ¶Ex solo titulo absque traditione,non queritur dominium,nec ius vendicandi.hoc dicit.Not.

1 † quòd ex titulo singulari solo,nõ trãsfertur dominium absque possessione:secus si ex tit.vniuersali. ¶Opp.C.de sacrosan.eccle.l.fi.Sol.speciale est ibi in casibus illis. ¶Oppo.de.l.j.&.ij.de pub.Sol.speciale est ibi in vltima voluntate:vt in legatarium transeat dominiũ recta via vt.l.à tiuo.j.de fur. ¶Oppo.de.l.si quis hac.l.s.eod.Solu.speciale est in pacto leg.commissoriæ:& adiectionis in diem:vt ibi dixi & plenius.j.de dona.l.j.

2 †Hodie tamẽ quasi in quolibet instrumento dicitur,quod constituit de suo nomine possidere.& hoc modo possessionẽ habet:vt.l.quædam.j.eo.&.l.quod me.j.de acqui.pos. Item in instrumentis apponitur quædam clausula, quod venditor omne ius omnẽque actionẽ,quod vel quã haberet in dicta re,trãsfert in emptorẽ:& facit emptorẽ procuratorẽ in rem suã:& cõcedit ei posse agere rei vend.sibi concessa:licet non haberet dominium:vt.l.si culpa.j.eo.& no.per Dyn.in.c.pro possessore.extrà de reg.iur.lib.vj.in vltima.q.& per gl.& doct.C.de hære.vendi.l.fi.

SI in rem actum. ¶Si iudicium reale transfertur in hęredem post lit.cõtestatam,venit dolus, & culpa defuncti & hęredis,sed ante litem contesta.de dolo defuncti non tenetur,nisi quatenus est fact⁹ locupletior.h.d.de hoc plenè vidistis.s.eod.l.si in rem.& ibi glo.

SI fundi. ¶In his quæ continentur fundo meo,vna elementatione separatio non contingit.hoc dicit.Item in omnibus cõiunctis per ferruminationem.de hoc dixi plenè in.l.in fundo.s.eo.tit.dic,vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Consensus solus non sufficit ad amissionem dominij.*

INter officium. ¶Sententia lata in reali contra clientulum,non facit preiudicium contra aduocatum,ad quẽ res in veritate pertinet.hoc dicit. ¶Oppo.de.l.fin.in fi.s.de inoffic.testa.Sol.dicit glo.quòd hic loquitur,quando aduocatus ignorabat ad se pertinere: secus si sciebat: vt in contrario. Doctores non aduertunt istud: sed dicunt aliter: nam solus consen-

1 sus potest approbare testamentum,† sed solus consensus non sufficit ad amissionem dominij:vt.j.de acquiren.possess.l.si quis vi.§.differentia.ita dicebat Iaco.but. ¶Quærit gloss.quid si fuit aduocatus ex parte rei:idem multo magis.& dic vt in ea. ¶Quęrit,vtrum per sententiam latam in tali reali dominium mutetur?[e] Gloss.hoc dicit,quòd non,contrà inn.l.Iul.de condictione indebiti,de hoc dic,vt per

dicatur procedere libellus,peto castrum cũ iuribus & pertinentijs.Adde q not.Barto.in.l.si prius.in ver.opp.de ope r.no.nun.per.Ang.in repe.l.si qs vi.§.differentia.in.xvij.coll.de acqui.pos.Et an rei vendi.detur pro iurisditione,vide Bal.in.l.j.in vlti.col.j.si cer.pe.Adde Alex.cõsi.clxxxviij.lib.ij.

g ¶Is à quo.Vide leg.istã declaratã p Inn.in.c.veniẽs.el.ij.de test.& Bar.in.l. gloss.& doct.in.l.Pompo.§.si iussu.ff.de acquirenda possessione.

SI possessor. ¶Hæredes possessoris ante litẽ contesta.conueniuntur hac actione,secũdum quod possident,non pro portione hæreditaria.hoc dicit plenè in.l.ij.in fi.j.de preto.stipula.

VEndicatio. ¶Vniuersitas corporum, & iurium non vendicatur.[f] h.d.Vides ergo differẽtiam inter vniuersitatem corporum tantum,vt gregis:& ista potest vendicari:& vniuersitatem corporum iuris:vt peculium.de qua dic, vt in glo.&.l.quod dicitur.de impen.Et ista non potest vendicari rei vendicatione,sed debent vendicari q̃dam alia corpora singularia:vt hic,&.l.iiij.aliàs, vt infrà.de pecu.leg.alia tamen actione possunt peti petitione hereditatis,vel actione,ex testamento, & similibus.

g IS a quo.[g] ¶Si duo vẽdicant eãdem rem ab eodem possessore,primò vincenti traditur, præstita cautione.hoc dicit. ¶Quero, quid[h] si restituisset cautione non exacta?glo.dicit, quòd à secundo liberatur.Quod reprobant doc.Nam cum possit exigere cautionem:& non exigit,est in dolo: vt.j.ad.l.fal.l.dolo.ideo cõdemnatur tanq̃ dolo desierit possidere.tangam.j.l.proxi.dixi plenè in.l.penul.s.de peti.hære.

AQuo seruus. Aliàs .l. Is à quo. ¶Si sup eadẽ re est duplex iudicium.s.petitoriũ,& noxale:si primò vincit in petitorio,res tradit præstita cautione:si primò in noxali,tradet simplr.h.d. ¶Quero vtrũ ille, qui agit noxali,debeat cauere de defendendo possessorem?Glo.dicit ꝙ sic.Iac.de ra.cõtrà:qa hoc nõ dicit tex.quod videt verius:qa ille q dat pro noxa,debet facere p accipiẽtẽ:vt.l.si hominẽ.j.e.&.l.si hominẽ.j.de solu.preterea si possessor potuisset non ab eo exigere cautionem:& non exegisset, non absoluere tur:quia dolo desijsset possidere:vt dixi.s.l.proxi.& s.de peti.here.l.penulti.cuius contrarium hic dixit.vide.s.si ex noxali.l.j.

HAbitator. ¶Qui habitat in domo aliena domini voluntate: quod ibi ędificat, domin⁹ non facit.& ideo poterit vendicare.h. d. Pone casum in scholari,qui domum conduxit,fecit fenestras ad studium,vel pannum ceratum ad fenestras,& certè domui non affigit: quæritur nunquid videat donare?In malęfidei possessore dicit quòd non.dixi de hoc in.l.in fundo.

SI quis nauem. ¶Quod ad ijcit rei causa refectionis:ipsi rei cedit.si quid de nouo affigitur,ad dominum iure pertinet.

i SI nauis.[i] ¶Accessiones ciuiles in hac actione veniunt,sicut naturales.hoc dicit.vide,quę dixi in.l.ex diuerso.s.eo.

k Generaliter.[k] ¶Fructus percipiendi intelliguntur, q̃ à petitore percipi poterunt.h.d.dixi.s.e.l.fructus:

SVMMARIVM.

1 *Libellus in utili rei uendicatione,quæ datur cessionario.*

2 *Intentare actionem utilem contra eum,à quo ipsam habuit, nunquis possit?*

SI culpa. ¶Ei,q culpa desijt possidere, & propterea litis æstimationem soluit,sunt edendę actiones:& cõpetunt[l] vtiles,sine cessiõe cõtra extraneum,etiã & cõtra dominum,cui litis æstimationem

à diuo Pio.§.si super.de re iudi.& Imo.in.l.à sñia.j.de ap.& dicit Inno.in c.veniẽs.quòd qñ vnus petitor infringit cõpetitorẽ obijciendo se sibi, per neutrum potest fieri sententia contra possessorẽ:nisi iure vtriusque discusso,secus si inter se nihil litigarent,sed solũ contra tertiũ possessorẽ:vt hic,secũdũ Bal.q ita tenet in.c.j.§.si duo.de pa.tenẽ.& ibi subdit Bal.ꝙ vnus ex cõpetitoribus põt infringere competitorẽ suum ex delicto in se cõmisso: & vincet cõtra tertiũ cõuentũ, cõtra quẽ ꝓbauit per illũ tex.Itẽ cõpetitor punit de culpa.ex quo succubuit in causa:& mirum est secũdũ eũ. Facit.d.l. si is à quo.& quod no.Inno.in.c.veniens.so.ma.l.Titia.& ad Trebel.l.heres cũ debuerat.Item limita,vt per glos.in fi.& quę habentur in.c.cũ super.de re iudic.& Imo.in.l.à sententia.in.v.col.de appel.

✤POMATES.

g ¶Is à quo. Vide cautelã quam ex ista.l.colligit Ang.in rub.de peti.hęre di.

h ¶Quero qd. Vide de Fal.in.c.veniẽs in.iij.col.vers.ij.cõcludo.de test.

i ¶Si nauis.Vide in l.ex diuerso.in prĩ.s.cod.

k ¶Generaliter. Ad hũc.§.vide tu Bal.in.l.j.coll.fin.C.de fi.instru.lib.x.

l ¶Et cõpetunt. Et qñ vtilis & directa intentantur à diuersis, quæ obtineat, vide Bal.ĩ.c.ij.§.fi.de le.Corra.& Bal.in.l.procurator.s.de procur.

tionem soluit.h.d.Iacob.but.repetit istā leg.vbi ipse assumit oīa dicta Dyn.in.c.pro possessore. extra de reg.iur.lib.vj.& reprobat ea in multis: & dicit longè melius q̄ ipse. Ego istā materiam totam posui in tribus glo.vbi glo.tangit in.l.j.ȷ̄.pro empt.&.l.iiȷ.C.eod. ti.&.l.in depositi.ȷ̄.de re iudica.tetigi in.l si fullo.ȷ̄.de condi.sine cau.vnde pro modo examinabo tantum, quæ pertinent ad tex.& glo. ❡Opp.de.l.in depositi. ȷ̄.de re iudi.Sol.ibi loquitur in cōtractu bonęfidei.dicit gl.vbi exigit̄ exuberantior bonafides.alter dixit glo.in.l.is,qui dolo.ȷ̄.eod.& ibi videbitis, & dixi in.d. l.in depositi. ❡Venio ad secundam partē,& quæro, qđ auxilium est illud,qđ dat Prætor? dicunt quidā vt azo:qđ dat vtilē actionē. Nam ius actoris emisse videt̄,dando litis æstimationē:vt.s̄.e.l.eius rei. &.ȷ̄. de hære.ven.l.fi.Et istam tenet glo.& oēs docto.quā no. vt scias modum formandi libellum. ❡Aduerte:licet
a habeat vtilē actionē,vt hic dicit̄:non t̄n habet dominium rei,donec possessionem nanciscat̄:ᵃvt.l.eius rei
b s̄.eo.Et ideo in libelloᵇdebet sic dici:dico,† quòd ta
1 lis res pertinet ad Titium iure dominiȷ,vel quasi. Itē quòd ius dicti Titiȷ,ego emi,seu actionem mihi cessi:quare peto per vos pronunciari,& declarari dictā rem pertinere ad me:& dictum Titium, & dictum possessorem cogi:& compelli ad dictam rem restituendam ex vigore dicti iuris empti,seu cessi. Et ita semel distinxi vnum libellum,qui dicebat q̄ res pertinebat ad cessionarium iure dominiȷ,vel quasi.quod est absurdum,vt hic. Et q̄ ita,vt dixi,debeat forma ri libellus:probatur hic,& not.in.d. c. pro possessore. per Dyn.Aliȷ, vt Rog.dicunt,q̄ hoc auxilium est actio ex empto,per quā petit sibi cedi iura.Quod nō placet:quia actio ex empto, est iuris ciuilis.hic dicit de auxilio,quod datur à petitore.aliȷ dicunt quòd est publiciana,quæ nō dat̄ ei qui nunq̄ habuit posses-
2 sionem.Tene ergo primā.Ex qua no.† quòd vtilem actionē,quā habeo à te,potero intētare cōtra te, non aūt possum intētare directā mihi cessam.Nā oportet directā intētari procuratorio noīe cedētis: vt.l.planè. ȷ̄.fami.ercis.sed qđ p̄curatorio noīe agā,cōtra teipm cōtinet quandā repugnantiā,quasi tuipse ageres contra teipsum:& iō vtilis debet intētari:vt hic. De hoc est casus in.l.j.in fi.cū.l.seq.ȷ̄.de ope.noui nunc.& ibi dixi. ❡Quero dicit̄ hic nō facile.vtrū aliquo casu audiatur dn̄s.Glo.dicit q̄ sic.s.q̄n ille, qui soluisset litis æstimationem,fuisset in dolo.

Cum in rem agitur.

❡Ea quæ sunt in vsu nō habent̄ in fructibus.h.d.Quero primo, q̄ sint istæ res: dicūt quidā,q̄ q̄ vsu cōsumunt̄,qđ gl.reprobat.Aliȷ dicūt,q̄ intelligit̄ de his,q̄ qs h̄ret eoipso,q̄ esset vsuarius,nō fructuarius.Aliȷ ponūt exēplū in vasis,& filiis, in qbᵘ vsus est in fructu:& nullᵘ alius fructᵘ pcipit̄.& ista vltima duo placēt mihi,& scđm p̄cedentē exponet̄ eorūq̄.i.earū rerū. ❡Sed op.q̄ ista lect.sibi cōtradicit.nā primò dicit vsui,nō fructui. ❡Scđo dicit restitui fructus.Rn̄.in primo assumit̄ fructᵘ,put est sp̄ēs separata à cōmoditate vsus. ❡Tertiò accipitur fructus generaliter pro qualibet vtilitate.Et secundū hoc hęc lex hoc includit,q̄ q̄nq̄ possessor vtilitates percipit ex re:licet ista vtilitas sit in solo vsu. De hoc debet haberi rō.& hoc p̄cedit sine dubio in malæfidei possessore.In bonæfidei possessore nō p̄cederet an̄ lit.conte.scđm opi.gl.positā.s̄.eo.l.ex diuerso.q̄ dicit q̄nō tenet̄,ēt si factᵘ est locupletior.Sed tenēdo op.Azo.vt ibi dixi,p̄cederet lex ista in bonæfidei possessore,q̄ p isto vsu esset aliqđ de suo impēsurᵘ:vt.s̄.de pet.hære.l.sed & si lege. §.qđ autem.

SVMMARIVM.

1 *Fructus percepti à bonæfidei possessore cōputātur in usuris.*
2 *Fructus percepti cōpensantur cum pretio.*
Fructus perceptos p endente conditione quis nō restituit.

Emptor.

❡Possessori debet restitui ptium à dn̄o,quod est in eius vtilitatem vsum cū vsuris, habita tāt fructuum cōpensatione.h.d. ❡Oppo.
c quòd ab eoᶜqui emit à creditore nō pōt euinci:qa creditor non potest transferre dominium:vt.l. non est nouū.ȷ̄.de acqui.re.do.& de distra.pig.p totū.Sol.gl. intelligit hic in creditore,qui nō habebat ius alienandi,vel vendendi.Vel dic,q̄ alius vēdebat. ❡Opp.q̄
d pretium nō debet recupare:ᵈvt.C.de rei vēd.l. mater &.l.in ciuilē.C.de fur.So.ibi pretiū nō erat cōuersum in vtilitatē dn̄i:hic sic.Et de hoc plenè dixi.vt not.docto.de quadri.pscri.&.l.j.C.de pscri.xxx.an. ❡Venio
e ad scđamᵉ partē.Ex qua not.† q̄ fructus percepti
1 à bonęfidei possessore cōputant̄ in vsuris.& sic non lucratur fructus indistinctè,vt.s̄.eo.l. sumptus. Item
2 no.† fructus cōpensari cū pretio. ❡Quærit glos.ᶠ de
f vna.q.satis no.† an fructus perceptos pendente con-
3 ditione restituit?Glo.q̄ non:quia interest domino.vide glo.& no.eam.

SVMMARIVM.

1 *Dominium rei legatæ per quandam consequentiam ex uoluntate præsumpta defuncti,non transit recta uia in legatarium.*

Ancilla.

❡Verba enuntiatiuè prolata per modum causæ dispositionem inducunt iure exceptionis.h.d.scđm gloss. ❡Not.q̄ verba enūciatiua &c. ❡Sed q̄ro,vtrū ista verba indu-
g cant dispositionēᵍiure actiōis? Azo,q̄ non .pro quo videt̄ tex.in.l.fi.ȷ̄ prin.ȷ̄.de do.exce.Cōtrariū vr̄ tenere gl.in.l.si socer.§.Lucius.ȷ̄.so.ma.p quo vr̄ casus extrà de suc.ab inte.c.fi.& ibi hoc tenet Inno.facit.l.j.ȷ̄. de col.do.dixi in.l.ex hac scriptura.ȷ̄.de do.vbi allegaui oēs istas leg.licet t̄n dictā actionē cōpetere intelligo psonalē:nō aūt trāsferē dn̄iū,sicut si legasset expē-
h sas:vt hic. ❡Ex quo no.ʰquòd licet dn̄iū rei legatæ
1 †transiret recta via in legatarium,hoc intelligitur de re legata expressè secus de re legata p quandā cōsequentiā ex pr̄sumpta voluntate defuncti,vt.l. seruū filiȷ.§.fi.ȷ̄.de leg.j.& ibi hoc tenet Iac.de are.

Non ideo minus.

❡Res quę subiacet restitutioni,pōt à domino interim vendicari.h.d.

A tutore.

❡Pecunia in re empta inuēta,si est thesaurus, reddetur emptori,si pecunia,reddet̄ venditori.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata in reali quis cogitur præcisè manu militari restituere.*
Auxilium capitanei guerræ non imploratur,nisi in subsidium ex magna causa.
2 *Rationem fructuum usq; ad sententiā haberi, qualiter intelligendum sit.*
3 *Sentētiæ duæ ferūtur hic,quia actio est arbitraria.*
Ex duabus sententijs latis in arbitrarijs,quæ earū sit diffinitiua ut ab ea possit appellari.remissiuè.nu.4.

Qui restituere.

i ❡Aⁱ condemnato in rei vendicatione pōt res auferri manu militari,si res possideatur: vel contra eum dolosum iurari in litem. aliàs fiet executio in vera æstimatione, seu aduersariȷ interesse.Et prædicta sunt generaliter vera,in omnibus actionibus.hoc dicit. ❡Not. q̄ ex sententia in
1 reali,† cogitur quis præcisè restituere manu militari: vt hic in.j.glo. ❡Ad istud op.C.de off.ciui.iud.l.j.So. intellige hic manu militari:hoc est per suos executores, beruarios,& familiam: non autem debet conuocare auxilium Capitanei guerræ,vel magistri militum:nisi in subsidium ex magna causa: vt ibi.ista
k est vera solu.ᵏ ❡Op.hic in prin.dicit̄,quòd est iussus restituere:& si cōdēnatus est posteà,q̄ noua fiat condemnatio de fructibus.cōtra.l.derminato.C.de fru.& lit.expē.so.expone cōdēnatio.i.cōdēnationis executio.Vel dic q̄ fit noua condēnatio de fructibus pce-
2 ptis post primā sn̄iam.vide.gl.& no.†Et sic illud qđ dicit̄.s̄.e.l. fructus.quod habet̄ rō fructuū vsq; ad sententiā,debet intelligi quòd officio iudicis condēnat̄ in rei vē.tūc nō extēdit se ad vlteriᵘ tēpus,sed officiū iudicis exequentis extendit se ad diem executionis, vt hic.Vel dic quòd ibi loquitur re perempta.non mi
3 reris † si hic feruntur duæ sententiæ:q̄m est actio arbitraria,vt.l.in actionibus.ȷ̄.de in litem iurand.&.l.si cum exceptione.§.in hac.s̄.quod me.causa & videbitur in hac.l.in fine. ❡Venio ad secundam partem ❡Oppo.& videt̄ quòd debeat fieri taxatio, vt.l.ar-

a ❡Possessionē nanciscat̄.Forma libelli in cessionario. & an ille, cui est concessa rei vendicatio,possit dicere se habere vtile dn̄iū ī libello,vide Bal. in l.p diuersas . in. xj. q.C.mā.& huc adde,qđ no.Bal.ī.l.eū qui.§.ptor.ȷ̄.de pu. in.l.j.in ver.viȷ. q̄ro.C.de ac.& obli. &Bar.in.d.l.fi.s̄.de hære.vel ac.vē. & Ang.in.l.j.ȷ̄.p empto.& ibi Imo.

b ❡In libello .vide Bal.ī.l. ex legato.ī iiȷ.q.C.de leg.

c ❡Opp. qđ ab eo. & ad hoc not. facit qđ h̄r in.l. colonᵘ. de vi & vi arma.

d ❡Recuperare. adde no.p glo.&doc. in.l. ȷ̄. C. de vxo. mili.

e ❡Venio ad secūdā. vide quę dixi post Bar.in.l.in fundo. s̄.eo.

f ❡Quærit glo.vide q̄ dixi post Bar. in l. ī fundo in.iiȷ.co. & hāc gl.hic p sin. alle.Bal.& Imo.in l.si domᵘ de lega.j. & in.l.in insulā.§.j. solu.mat.& Saly.ī l.domū.C.eo.

g ❡Inducant dispositionē. An verba enunciatiua p modū cāe inducāt dispositionē,etiā quo ad actionem,adde Bar.in.l. q volebat de hęre.insti. & ibi Imo.& Ang.Et ad de q̄ dū gl.hic voluit,quòd in casu. l.Titia cū testō. §. Caius de leg.ȷ̄. ibi verba enūciatiua inducāt dispōnem q̄tū ad excep. sed nō q̄tū ad actionē. Sed dertè scđm in.d.l. Io.in.l. ex hac scriptura.de do.nec ēt quo ad exce. inducūt scđm verū intellectū de quo ibi latius p eū.& adde Bal.in. l. ex his in vlt.coll.C.de testa. mili.& Imo.in.ȷ̄.l. si socer.§.Luciᵘ.post Bar.so.ma.& Bal. hic adde Bal.& do cto.in.l. demōstratio.§.j.de condi. & demō.adde Alex. cōs.xlv.& .lxvj.li. j.Pau.de ca. consi. clxxxix.Ang.cōs. clxx. Bald.consil. clxx.Ab.cōsi.lxȷ̄.

POMATES.

h ❡Ex quo not. De veritate huiᵘ dicti vide Ias.l. seruum filiȷ.§.fi.iiȷ.col. de leg.j.

i ❡Qui restituere. & ista lex est sing. scđm Bal.ī pe.col. C. de sen. q̄ pro eo quod interest . vsi. sed pone.

k ❡Ista est vera so. Sed an hic restō in rei vē. veniat iure actiōis,vel offō iudicis:quia sunt op. iō vide, quæ dixi post Bar.ī.l.si priᵘ. in.ȷ̄.q̄ō.do ope.no. nunci. Et facit iste tex.hic in princ. & quod no.Bart.in.l. sciendū.§.si fundū s̄.qui satis.cog.post gl.plenè per Bald. in.l.edita.in repeti. Perusina in . xvȷ. col.& vide Imo.in d.l.si priusin pen. col.& qđ ibi dixi

bitrio.§.j.s.de dolo.&.l.in actionibus.&.l.videamus. de in litem iurā. sol.taxatio nō fit à lege,vt hic:sed à iudice sic,vt in cōtrario.¶Quæro circa istā partē, quę remedia habet qs in actione tēpore executionis: a dic vt in gloss.mag.¶Venio ad tertiam partē [a] de eo,qui desijt possidere sine dolo:qd si desijt possidere lata culpa:dic vt in.l.in actionibus.in prin.j.de in litē iur.¶Venio ad fi.& quęro,qd est hoc dictū,hęc snīa gnālis est:gl.ponit multas op.i diuersis gl. Ego b intelligo [b] istā literā,vt iacet.i.cōtra eū pōt iurari in litē.& orit̃ actio arbitraria:vt dixi plenè i.l.i actioni 4 bus.in prin.vbi hoc examinaui.¶†Quæro cum in arbitrarijs feruntur duæ sententiæ:an prima dicat̃ diffinitiua:an autem secunda est diffinitiua,& ab ea possit appellari:videbitis.s.quod met.cau.l.si cum exceptione.§.in hac actione &c.

IS qui dolo. ¶Ei,qui dolo desijt possidere,non cauet̃:nec actiões cedunt̃,nec publiciana dat̃. Itē pōt petitor omisso iuramēto in litē petere verā ęstimationē.h.d. Ista lex si bñ inspiciat̃ cōtinuat̃ cū pcedētib⁹:dictū est eñ quale debeat esse offm̃ iudicis exequētis,cōtra eū,q dolo desijt possidere,& alia,q̃ his legib⁹ ponunt̃.¶Op.de l.hęc res.s.eo.vt ibi.¶Op.de.l.i depositi.j.de re iu. Sol.glo.ponit hic tres sol.vide eā.mihi videt̃,φ ego tenuerim tertiam. Dic vt in.l.in depositi.s.alleg.

SVMMARIVM.

1 *Ius superueniens authori meo: quòd prosit mihi: non tamen, ut dominium mihi quæratur plenè.*

SI a titio. ¶Publiciana competit cōtra dñm,qñ possessor, & petitor habuerūt cām ab eodē.vel possessor à petitore.h.d. Ad qd̃.l.apud Celsum.§.si à Titio.j.de excep.doli.&.l.si à Titio.j.de exce.rei vē.& tra.in qbus habes notare,φ publiciana cōpetit cōtra verū dñm.¶No.casum in quo habes,φ publiciana pfert̃ contra verū dñm. Secundò c no. [c] φ ius superueniēs authori meo,prodest mihi: nō tñ quo ad hoc,vt mihi dñiū q̃rat̃ plenè.i examinaui multū plenè i.l.cū vir.de vsu.¶Gl.opponit de l.si ante.j.iudi.sol.& nō soluit. Pōt dici,quod ibi loq̃t̃ in iure psonali:hic in iure reali,quod facilius acquiritur sic:qa facilius cōfirmat̃:vt.C.p quas perso.nob. acqui.l.j.vel sol.vt no.in.l.iul.s.qui satisd.cog.

IN speciali. ¶Conuentus rei vēdi.non cogitur respondere,an sit dominus in totum,vel pro parte.h.d.

d SVperficiario. [d] ¶Supficiario competit vtilis actio in rem.h.d.

QVæ de tota. ¶Quod iuris est de toto,quo ad toe tum:idem de parte, [e] quo ad partem.h.d.

Incertæ partis. ¶Admittitur incertę partis vendicatio si ex parte actoris est iusta causa ignorantiæ.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Possessio acquiritur per constitutum,quādo constituens possidebat.*

2 *Possessio præsumitur tradita,quando contractus est celebratus in ipso fundo.*

3 *Emens rem si reperiatur in eius possessione,præsumitur possidere ex causa emptionis.*

f QVædam mulier. [f] Si vēditor, vel donator rē cōduxit ab eo,cui dedit, ipsa cōductio trāsfert possessionē,quam 1 habet,& etiā dñiū.h.d.¶†No.φ per eū,q cōstituit se alterius noīe possidere,acqrit̃ possessio:& etiam,p eū trāsfert̃ dñiū.dixi in.l.qd̃ meo.in prin.&.l.interdū.de acq.pos. Quod ītellige,qñ ille,q cōstituit posg sidebat.als sec⁹:vt.d.l.qd̃ meo.¶Itē no. [g] quòd†qñ 2 cōtract⁹ vēditionis fieret in ipso fundo:psumit̃ tradita possessio:vt hic.quod ī donatione pcedit planè si ne dubio. In vēditione ita demū pcedit,si est solutū 3 ptiū:vt.l.quod vēdidi.j.de cōtrahē.emp.¶†Itē no. h hic vnā gl. [h] qd̃ si emis rem,posteà in ei⁹ possessione reperiaris,pręsumeris possidere ex causa emptionis

de quo per doct.in.l.ij.C.de acqui.pos.

SVMMARIVM.

1 *Oliua dicitur fructus industrialis.*

SI eius fundi. ¶Fructus efficiūtur bonæfidei possessoris,cū pò,φ à solo sūt separati.h. d. De quo in.l.si vsufructuarius.j.q.mo. 1 vsufru.amit.¶†No.φ oliua dicit̃ fructus industrialis:vt est text.hic.quia si esset naturalis,non efficeretur bonæfidei possessoris:sed hic fit etus.ergo.&c.

SI hominem. ¶Fructus debentur vsq; ad id tempus,quo desierunt posse percipi.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Possessionis translatio in pœnam eius,qui negat,fit officio iudicis.*

2 *Iudicio,quo petitur transferri possessio in pœnam negantis, non datur nouus libellus.*

3 *Officium iudicis,licet sit adipiscendæ possessionis:tamen ei nō obstat exceptio dominij propter mendacium.& nu.13.*

4 *Iudex potest comminari respondenti,quod nisi uerum respondeat,puniet eum tali pœna.*

5 *Negans se possidere in peti.hære.si posteà conuincitur,punitur in translatione possessionis.*

6 *Mentiens se possidere in titulo,quando puniatur in translatione possessionis.*

7 *Mentiens se possidere etiam punitur:quia si ante tenebatur pro parte:nunc tenetur insolidum:& quomodo?*

8 *Debitor si in petitione hæreditatis contra quem agitur,ut cōtra possessorem:& mentiatur,qualiter puniatur?*

9 *Mendacij conuictus ad hoc,ut puniatur necesse est,ut probetur,quòd possidebat,& quod sciebat se possidere.*

10 *Possessione translata in casu huius legis reus auditur in petitorio.*

11 *Pœna huius leg.non habet locum, quando reus detulit iuramentum actori:& iurauit reum possidere.*

12 *Reus cōuictus de mendacio si dicit,non grauetis me in translatiōe possessionis:quia uolo probare statim de dominio: non auditur.*

i IN rem. [i] ¶Qui negat se possidere,non pōt cōueniri hac actiōe:sed si cōuincit̃ de mēdacio,transk fertur possessio [k] in actorem.h.d.¶Op. quod istud est impossibile,quòd cōuincatur de mēdacio:quia possessio amittitur solo animo:vt.l.ij.§. in amittenda.j.de acqui.pos.ergo cum dixit,se non possidere,declarauit animum suum,scilicet φ non possidet:ergo non possidet. Sol.dico φ hoc dicebat: non tamen habebat animum perdendi possessionē: & ideo non perdidit. Cōtra istud facit:quia dicitur quis habere etiam in voluntate,quod exprimit verbo:vt.l.Labeo.de supel.lega.sed iste exprimēdo dicit se non possidere:ergo videtur habere animum non possidendi. Pro hoc glo.in.l.si duo.in prin.ante fin.mag.glo.j.vti possidē.¶Quid dicemus? Possumus dicere,quòd hic loquitur in re,quam quis possidebat per alium:puta seruum,vel filium,aut colonum:& sic nuda voluntate non perditur possessio: vt.l.peregrè.§.quibus.de acquir.pos.ita videtur intelligere gl.i.§.nihil cōe.l.naturaliter.e.ti.Vel aliter hic propter extrinsecos actus declarabat̃ aliud esse in aīo,φ rē retinebat,nec volebat illā restituere. Sed.l.Labeo.loquitur in dubio. Vel dic,φ videtur itā dixisse aīo nō.dimittēdi:qa in eius deceptionem talē responsionem faciebat.arg.l.si cū aurum.de sol.& per Cy.in fi.in.l.ij.C.de rei ven.in secūda op. Vel possumus dicere:& hoc multum mihi placet:φ non est necesse,φ ego probē aduersariū possidere tempore negationis:sed sufficit,φ ego pbem ipsum possedisse vsq; ad tempus negationis:ita quòd si nullus alius actus apparet per quem ipē desijsset possidere:nisi solum ista negatio:transfertur possessio in actorem vigore huius.l. Nam per hoc videtur possessor ipse timore illius actionis,seu accusationis renunciasse possessioni:& sic transfertur possessio in actorem.vt.l.non alienum:de interroga.ac. Secundum ergo primam lecturam transfertur possessio in pœnam propter mendacium. Secundùm istam transfertur possessio:quia metu actionis dereliquit

a ¶Venio ad tertiā partem. Adde Bal. in.l.j.ad fi.C.de aliiu.& tex.in.l.q petitorio.s.eo.

b ¶Ego intelligo. Et hoc tenet ista glo.in.l.j.§.j.s si qs ius di.nō ob temp. & ibi Bart.& ideo ad intellectū huius l.vide insti.de act. §.præterea.in fin.j. char.in glo.in ver. restituat.& in eo. §.i materia iuramēti in litem.& vide Bart.in.l.si cū dos. §.j.rerum amot.

c ¶Secundo.no. Et hanc glo.ponderat Bal.i.l.j.i.ij.q.C.qñ lic.ab emp.disce,& vide An.in repet. l.si quis.§.differentia.in antepe.colū. de acqui.pos.

POMATES.

c ¶Secūdò not. Vide Imo.consi.viij. in vlti.colum.

d ¶Superficiario. Ad hanc leg. vide Bar.in.l.fin.de superfi.in fi.

e ¶Idem de parte. Et istud argu.etiā habet locū in exceptione:vt declarat Bal.in.l.ij.C.de nō nume.pecu.

POMATES.

f ¶Quædam mulier. Vide Alex.consi. x.in.j.col.iij.volu, Abb.cōsi.iiij.volu. j.& consil.clxxvj. aliàs.lxxvij.ad fin. eod.volu.

g ¶No. Vide Bal.in authē.quas act.i fi. de sacro.san.eccle.

POMATES.

g ¶Item not. Vide Barto.consi.ccv.in fin.Ro.cōs.cccxxviij.in.iiij.col.in fi.

h ¶Vnam glos.Per Bartol.in.l.Celsus. de vsusc.

POMATES.

i ¶In rem.Ad hanc leg. vide Ro.cōsil. lix.in vlt.dubio.& lxxxiij.dubio.Abba.consi.xvij.in.j. col.ij.vol. Ro.consi.clvij.in fin.

k ¶Transfertur possessio. De pœna negātis se possidere. qd̃ tñ ītellige,si negat dolo, vel lata culpa:aliâs nō. Idē in simili secūdum Bal.per illum tex. in.c.j.§. vasallus.si de feu.fue.contro. inter do.& arg Itē intellige,si reus negat super libello apto:secus si fuisset ineptus:quia tunc non puniretur negans,secūdū Bald. in.l.edita.in pe.col. & ad primū dictū adde,qd̃ not.Bal.i l.ea quæ.in.ij.colū. C.de condi.inde. Aliæ limitationes pñt dari p Bart.i.l. si dubitetur.§.j.de fideius.& vide hic glo.mag.quæ facit p eo ad qd̃ allega ui.§.vasall⁹.c.j.si de feud.fuerit contro. & est etiam de mēte Bart.in.l.eum q in vlti.col.in prin. j.de iureiur.dum a l le.l.aliud est fraus. j.de ver.sig.& Specu. depositi.§.viij. vers.sed serui & notarij.Raph.in.l.sed hic ita.§.quod autem.de re iu.& hāc leg.extende.vt per d.Ant.in.c.quoniā §.quod si super.in ij.col.vt li.non conte.per no.in.l.ij.C. vbi in rem ac.& vide quod not. Bald. i.l.cogi.de peti.here.& i.l.ij.i.vij.col. C.vbi in rē act.& qd si negat possidere an hęc.l.locū habeat,vide Bal.in.l. cogi.in pe.colū.de peti.hæ.& ibi etiā

ponit,quid si negauit partē rei:an priuet̄ tota? dicit ꝙ nō.ad quod est glo.j.
in.c.j.§.vasallus.si de feu.fue.cōtro. Adde quod Ro.latè materiā huius leg.
explicat consi.lviij.& melius consi.lxxj.& vide Bal.consi.ccc.lib.j.
a ¶ Sed q̄ est vera. Adde no.per Bar.in.l.j.in fin.C.qūo & qn̄ iud.& dictam
gloss.dicit Bald.non esse alibi in.l.fi.in.ij.colū.C.de execu.rei iudi.& adde
not.per Bald.in.x.
colū. C. de furtis.
in.l.j.

1 liquit possessionem. ¶ † Quæro quo iure fiat ista
translatio possessionis? dicit gloss.quod officio iudi-
a cis,vel cōditiōe ex leg.ista.qđ no.Sed quę est vera[a]?
Dico,qđ illa,q̄ dicit per iudicē.Si enim fieret actio-
ne:tūc iudex nō esset immediata cā efficiens trans-
lationis,sed actio:& iudex deseruiret actioni.fiet er-
2 go translatio per actionem mediāte iudice. ¶ † Quę
ro vtrum in isto iudicio, quo petitur transferri pos-
sessio, debeat dari nouus libellus, & lis contestari?
Rn̄.si intelligimus secundū vltimum modū, quem
dixi,qđ hic in negando renunciauerat possessioni
metu actionis: tunc transfertur possessio sine nouo
libello:vt.d.l.nō est alienū.Sed intelligēdo secundū
alios modos.s.quod fiat in pœnā mendacij,vt com-
muniter intelligit̄, & practicatur: tūc istud videtur
depēdere ex qōne precedēti:quia si hoc fit cōdictio
ne ex leg.& sic per actionem,debet dari libell⁹.l.j.in
prin.de eden.& in aut̄.offerat̄.& sic conte.li.& simi
lia. Tamē quædam gl.multū notabiliter in corpore
de triē.& semis.dicit,quod rn̄dendo dictę interroga-
tioni,videtur contestatio facta super dicta actione.
Sed,vt dixi hoc expeditur officio iudicis: nec enim
est necesse,quod de nouo detur libellus, nec lis con-
testet̄:sicut contra nō venientē mittit̄ actor in pos-
sessionem ex primo,vel secundo decreto:ita contra
istam mendacem fit executio per officium iudicis,
transferendo possessionem sine aliquo alio libello.
Nam lex permittit iudici interrogare aliquē & cō-
minari,ꝙ si non verum rn̄deat transferet̄ possessio
in aduersam partem per iudicem. Vnde officium
iudicis est quædā executio cōminationis factæ per
eum,siue per leg.vide gl.Azo.ibi fortè idē:vt nihilo
minus possessio transferat̄. & hoc ꝓpter mēdaciū:
vt not.in aut̄.item possessor.C.qui po.in pig.ha. Ex
3 quo no.† mirabiliter,quod licèt offīm iudicis sit adi-
piscendę possessionis:tn̄ ei nō ob.exceptio dn̄ij pro-
pter mendacium.quod not.& tene menti multum.
4 ¶ Itē no.† ex hac lege qđ iudex pōt aliquē īterroga
b re, & ei cōminari,[b] ꝙ nisi verū rn̄deat, tali pœna eū
puniet:vt l.iij.§.pe.vbi pu.edu.de. & hoc fit per hāc
leg. Ista lex sic ad hdc facit:qa permittit̄ p̄cipi parti.
qđ nisi rn̄deat verè,transferret̄ possessio in aduersa-
riū per iudicē.vn̄ istud officiū est quædam executio
5 cōminationis factę p leg.siue p eū. ¶ † Quero, vtrū
c sit idē[c] in petitione hereditatis,vt ille, qui negat se
possidere puniatur in translatione possessionis, si
postea conuincetur.glo.dicit, ꝙ sic hic.non habem⁹
legem hoc dicentē.Idem Azo in summa de petitio.
hæredi.§.j.& idem Pla.in summa de peti.here. in
6 princi.Idē doct.in.l.cogi.de peti.here. ¶ † Sed quæ-
ro: quid si aduersarius dixit se possidere titulo pro
emptore:tn̄ in hoc,quod dixit se possidere.dixit ve
rum:in hoc quod dixit titulum, mentitur: qualiter
d punietur? respondet Azo in summa[d] de peti.here.
§.j.& idem Pla.in summa eiusdem ti.in prin.tenet
quòd ipse reus,qui allegat,debet probare.si ergo cō
uincatur de mendacio: quia non probauit titulum,
punietur in possessionis translatione. Sed non puto
verum simpliciter:quia ad hoc,vt habeat locum lex
ista, non sufficit solum mendacium, sed requiritur
quod actor sit grauatus onere probandi:vt.j.videbi-
tis.sed si ipse actor probaret quod non possideret ti
tulo:quia fortè probat eum à quo reus dicit se titu-
lum habere,esse furiosum, vel alio simili modo im-
peditum:tunc puto ipsum debere puniri in transla-
7 tione possessionis.per hāc leg. ¶ Quæro,† vtrū iste
mendax aliter puniatur? Videtur quòd sic: quia si
ante tenebatur pro parte,nō conuenitur insolidum:
vt.l. de ętate.§.qui tacuit.j.de interro.actio.dicit gl.
illa lex habet locum in personali:hæc in reali. ¶ Dic

b ¶ Comminari.no.
quod iudex pōt
comminari parti,
quod nisi verū rn̄-
deat,punietur.ad-
de Bart.in.l.j.ad fi.
s.si quis ius dicen.
& Imol.in.l.filius.
§.diui.de legat.j.
post antiquos in.l.
iij.vbi pup.edu.
deb.
c ¶ Vtrum sit idem.
Et adde,qđ dispo-
sitió hui⁹leg.habet
ēt locū in hypothe
caria:vt in.l.si fun-
dus.§.in vendica-
tiōe.& ibi Bart.ff.
de pig.not.in aut̄.
de triē.& semis.§.
si. Bal.in.l.si in so-
lutū.cū.l.seq.C.de
act.& obli.& habe
tur in aut̄.itē pos-
sessor.C.qui pot.
in pig.ha.
d ¶ Azo in summa.
Not.qn̄ dicit fal-
sum in qualitate
possessionis: vt in
titu.quo quæsiuit.
adde Bald.in.d.l.
cogi.
e ¶ Hoc sufficiat.vi
de instit.de act.§.j.
f ¶ Si dicat reus.Vi
de do.Anto.in.c.
pe.de iura.cal.&
ibi de materia hu-
ius leg.& ibi etiam
glo.alleg.istā leg.
g ¶ Ait pretor.ho-
die iste libellus.Li
bellus in publicia-
na.Adde qđ Bald.
in.c.j.de inue.de re
aliena facta, dixit
quòd ibi est text
ꝙ repellitur.quasi
vendicatio:& ideo
dixit gloss.singu.
in.l.ij.infrà de in-
terdi.quod sicut
est dare pos.& qua
si: ita proprietatē
& quasi. Vnde po
test saluari.quod
glo.alibi dicunt,ꝙ
ille,qui dicit se do-
minū, etiā vtilem
in rē intentasse vr̄,
q̄ꝗ alij hoc voca-
bulum strictius ac
cipientes dicūt qđ
significet publicia
nam. insti. de act.
§.aliæ. significatio
tamen proprieta-
tis est magis nuda, quam significatio dominij.l.si alij.j.de vsufru.lega.de
verbo.signifi.rectè dicimus. & in.l.j.in fin.j.vsufru.quemadmo.cauea. Et
an vtilis rei vendi.possit competere, si est vtile dn̄ium.gloss.dicit quod nō

in.l.j.in prin.s.de eden.& verum dixit,qn̄ cōpetit sine cessione:sed ex iure
cesso potest competere sine vtili dn̄io.C.de hær.vel act.ven.l.fi.quod qui-
dem vtile dominiū sine traditione cedi nō pōt: sed actio vtilis bene potest
cedi:vt.l.ex asse.j.ad Treb.secundū Bal.in.d.c.j.& dū tenet hîc Bart.hodie
valere libellum, qn̄ pars petit,& narrat rē ad se spectare iure dominij,vel
quasi.& glo.in.d.c.

clarius hic loquit̄,qn̄ de aliqua re,est quæstio,& ei⁹
possessor circa rem delinquit in ei⁹ possessione:ideo
punitur:vt hic. Ibi agit̄ de certo debito: ideo circa
8 ipsum debitū punit̄:vt ibi. ¶ † Quero quid in peti-
tione hereditatis,si agat̄ cōtra debitorē, vt cōra pos-
sessorē rei,& negauit se possidere per mendacium,
qualiter puniet̄? dicit Ioan.quod mittitur actor in
possessionem bonorū eius:cū res sit talis,quę possit
9 possideri:& ad illū transferri. ¶ † Quæro,vtrū hoc
e sufficiat[e] solū,aduersariū possidere tempore quo ne-
gauit? Respondeo nō,secundū gl.sed necesse est, ꝙ
sciuit se possidere:& si negauit p mēdaciū ignorans,
nō punit̄.dicit glo.ar.l.fi.C.de fur.&.l.de ętate.§.ex
causa.j.de interroga.act.Sed dices tu, quomodo po-
test ignorare quis se non possidere? Rn̄deo, vt in gl.
in.l.naturaliter.§.nihil cōe.de acquir.posses. Et sic
habes ꝙ oportet te probare ad hoc, vt conuincatur
de mendacio:& ꝙ possidebat: & ꝙ sciebat se possi-
10 dere. ¶ † Quæro,translata possessione in actorem,
vtrū iste reus audiat̄ de cætero de possessione,vel de
proprietate? gl.dicit,ꝙ audit̄ de ꝓprietate:vt in aut̄.
de triē. & semis.§.illud.posita.C.qui pot.in pig.ha.
11 aut̄.itē possessio. ¶ † Quæro,quid si reus detulerit iu
ramentū actori: & actor iurauerit reum possidere:
an habeat locū pœna huius leg.gl.dicit ꝙ non:quia
non grauat̄ onere probandi.l.cum qui.in prin.de iu-
reiur.& sic reus tūc cogit̄ sustinere iudiciū tanq̄ pos
sidens:nō autem punit̄ in translatione possessionis:
quia hodie cōstat,hodie agatur:hoc est statim volo
12 probare de dn̄io meo. ¶ † Quæro,quid si dicat reus,[f]
f nō grauetis me in translatione possessionis:quia ho-
die constat. Et statim volo probare de dominio: an
audietur? Glo.dicit fortè idem, quod in alijs posses-
soris.vel dic,quod nō obstante hac exceptione pos-
sessio transferatur propter mendaciū: ita intelligit
Fran.Accur.& no.in.d.aut̄.itē possessor. ¶ Ex quo
13 no.† casum mirabilem,vt.s.dixi,ꝙ licèt istud sit iu-
dicium adipiscendæ possessionis:tamen non potest
obijci executio dominij:& hoc propter mēdacium
regulariter.Contra no.per Dyn.in.c.qui ad agendū.
extra de regu.iur.lib.vj.dixi plenè in.l.naturaliter.
§.nil commune.j.de acquir.pos. Istum titulum de
rei ven.vide aliter lectum per eundem Bar.j.in fin.
huius lecturę.

De publiciana in rem actione Rub.

SVMMARIVM.

1 *Libellus peto iure dominij,uel quasi, hodie de consuetudine admittitur.*

Ait prætor. ¶ Iuriscōsultus
primo ponit e-
dictum:postea exponit illud. Dicit̄
hic à nō dn̄o:quid si dubitet̄: quidā
ꝙ primò proponit publicianam:alij
actionē in rem,alij quod vtrāq;, qđ
1 gl.non placet.† Sed certè hodie iste libellus[g] de con
g suetudine admittitur:dico ad me pertinere iure do-
minij,vel quasi.no.inst.de act.§.aliæ.& est tex.in.c.
Abbate sanè.extra de re iud.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Publiciana quando competat pro re legata, uel donata absque traditione.*

h **Sed cur.**[h] ¶ Ex quacunque cā iusta trans-
fertur possessio, competit publi-
1 ciana.h.d.vsque ad legem eum. ¶ † Quæro,vtrum
pro re legata, vel donata causa mortis competat
publiciana absq; traditione? videtur quod sic:quia
dominium transit absque traditione: ergo & quasi

Abbate. de re iudi
ca. in. vj. & sentit
glo.in.c.ij.de libel.
obla. Dic, qđ hoc
est verum, quādo
facta diligenti in-
uestigatione verisi
militer, actor non
pōt esse cert⁹:aliâs
de iure non debet
admitti, p no.p gl.
in.l.qđ i heredē.§.
eligere. de tribu.
vn̄ tūc solū de con
suetudine admitte
tur libellus,non de
iure secundū dn̄m
Ioan. in.c.ij.de li-
bel.ob. Sed ꝙ pos-
sint indistinctè cu
mulari tenet Bal.
in.l.edita.in.xxij.
col. Adde etiā, qđ
si qs ꝓbat titulum
emptionis, & p̄tiū
numeratū, & rem
traditā, & posses-
sionem tunc fuisse
vacuā: tūc p̄sumi-
tur dn̄s hr̄e vtilem
rei vendi.secundū
Bal.l.cum res.in.ij.
colū. de probat.de
qua vtili rei vendi.
facit mentionem
Bald.in.l.in rem.s.
titu.j.de hoc libel-
lo,vide Bald.in.l.j.
C.si plu. vna sen.
in.ij.col. & Specu.
de cau. pos. & pro
prie.§.nunc dicen-
dū.in princi. &.§.
notandū.versi.aliæ
sunt.& Bald.in.l.j.
C.si plu. vna sen.
in.ij.col. & in.l.j.in
v.op.C.de furt. Et
vr̄ qđ licèt in libel
lo possint cumula
ri:tamen debet su-
per vna tm̄ ꝓcedi:
vt no.Bar.i.l.& an
eadē.§.actiones.in
v.col.de excep.rei
iud.& quod ibi di-
xi per Ang.in re-
pe.l.si quis.§.diffe
rentia. in pe.colū.
de acqr.poss. Et ibi
etiā ponit formam
libelli in publicia-
na. & plura ponit
in materia publi-
cianę in vlt.chart.
Et hic adde Bald.
in repe.l.edita. in
Perusin.in fin.Co
pulatiuè autē non
procedit:vt Bald.
hic: Et qualis de-
beat esse sententia, vide Bald.in.d.l.j.in vlt.col.C.si plu.vna sen. Adde,vt
per eundem Alex.consi.xc.li.ij.Ro.consi.ccccxxiiij.
h POMATES. ¶ Sed cur.vide Bar.consi.ccij.aliâs cij.

a ¶Sed cur. Tu dic. Adde Bal.in.l.fi.in.ij.col.de sac.san.eccle.Ioã.an.de cau. pos.& proprie.§.nunc dicendum.in addi.quæ incip.scire debes.

b ¶Transfert dominium.& dum hic dicit, quòd in donatione causa mortis, transit dominium absq; traditione, vide quod dixi post Bar.in.l.j.de donatione causa mortis.

a dominiũ. Tu dic,[a] ꝙ quędã sunt iura, quę trãseũt ad
legatariũ ex ꝑsona testatoris: & in istis traditio non
requirit̃: & ideo, si testator erat dñs, transfert domi-
b nium[b]. Idem & si quasi dñs,[c] vt.l.cum sponsus.§.is
c cui.j.co. Quædã sunt iura, q̃ à testatore, nõ transferũ
tur, sed incipiunt in ꝑsona ipsius legatarij. Exẽplũ:
legatarius habet titulũ à defuncto: & sic vult incipe
re vsuscapionem, & sic vendicare hoc nõ potest fa-
cere, nisi tradita fuisset possessio.

SVnt & aliæ.

¶Quero, quæ sunt causæ, ex quibus transfertur dominium sine possessione? dic vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Dominium quando transferatur ex causa iudicati?*

Ait prætor.

¶Itẽ quero, quid si est tra-
dita res ex causa iudicati, an
transferatur dominium in accipiẽtem? videt̃ ꝙ nõ:
& sic erit casus, quo publiciana cõpetit cõtra domi
num. Gloss. se multum hîc inuoluit. & insti.de offi.
iud.in fi.& Cy.ponit in.l.j.C.commu.vtriusq; iudi.
Ego plenissimè in.l.Pompo.§.si iussu.j.de acquirẽ.
1 posses. veritas est, † ꝙ si quidem sententia detur su-
per actione personali transferatur possessio. & hoc
nõ habet aliquod dubiũ. Sed si ferat̃ in reali: licèt sit
dominus: tamen transfertur dominium propter au-
thoritatem rei iudi.vt.l.statuliber à cæteris.j.de sta.
liber.

EVm, qui a furioso.

¶Titulus putatiu[9] inducit vsucapiẽdi
cõditionẽ: & per consequẽs publicianã.
d h.d. ¶Not. quòd ista vidẽtur cõuertibilia[d]: cõpetit
publiciana: ergo vsucapit. licet quandoq; hoc fallat,
vt in glo.

Sed & si quis.

¶Titulus lucratiuus induc. publicianã. h.d. No. ꝙ hoc iudiciũ dicitur petitorium: & sic poterit appellari. quod no.

Si petenti.

¶Re tradita ex iureiuran. cõpetit publiciana. hoc dicit. ¶Oppo. quod competat vtilis in rem: vt.l.si duo. §.j.de iureiur. gl.dat multas solu. Mar.sil. & Iac.but. dicũt, ꝙ hîc actor agebat publiciana. ibi rei vendi.

SVMMARIVM.

1 *Mala fides superueniens, quando interrumpat præscriptionem, & sic faciat cessare publicianam?*

Prætor ait.

¶Hæc actio cõpetit empto-
ri bonę fidei, licèt vẽditor ha-
e buerit[e] malam fidẽ. Itẽ cõpetit hæredi inspecta fide
defuncti. Itẽ dño ĩspecta fide serui emẽtis. hoc dicit.
¶Oppo. C.de ꝑscrip.long.temp.aut̃.malę fidei. vbi
1 inspicitur mala fides authoris. Sol. illa aut̃. quantũ †
ad vsucapionem corrigit iura antiqua, quantũ ve-
ro ad publicianã, non. glo. non tangunt. Rofre. super
hoc ti. tenet idẽ in publiciana, qđ in vsucapione: vt
hac.l.in prin. Et per hoc vr̃, ꝙ hodie de iure ca. quan
docunq; superueniat sciẽtia, ꝑscriptionẽ interrũpat:
vt extra de reg.iu.c.possessor.& de ꝑscrip.c.fi. per cõ
sequens non competit publiciana. Et sic remanet
quòd sola publiciana competat eo casu, quo quis
dubitat: vt vidistis.s.e.l.j. Do. Iaco. in insti.de actio.
per multas rationes tenet, quòd materia de pu-
f bliciana, nõ sit correcta[f]: nec per aut̃. malæ fidei. nec
per ius canonicum. dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Publiciana, ut competat requiritur, quòd traditio sit facta respectu eiusdem tituli.*

Poßidere in dubio quis præsumitur ex causa præcedẽtis tituli.

Bonam autem fidem.

1 ¶Vt publiciana † cõpetat, requirit̃ titulus & tradi-
tio facta respectu eiusdẽ tituli: bona fides tp̃e tradi-
tionis. h.d. quod no. ¶No. ꝙ requirit̃, ꝙ traditio sit
facta respectu eusdẽ tituli, ad hoc, vt quis habeat pu
blicianam: & possit vsucapere. quod do. nostri non
examinauerũt. Glo. tangit in.l.cum nemo.C.de ac-
qui.pos.& in.l.cũ solus.j.de vsusca. & ibi de hoc di-
xi. In dubio tñ præsumitur possidere ex causa præ-
cedentis ti.vt.s.ti.proxi.l.quædam.

DE pretio.

g [g]¶Vbi lex nõ distinguit: nec nos distinguere debem[9]. h.d. Quod examinat glo. & incidit in illũ passum: vtrũ statutũ recipiat interpretationem ex identitate rationis. de quo in.l.omnes populi.s.de iusti.& iure.

SIue autem.

¶Sufficit, quod res sit tradita, vel pro tradita habita. Item sufficit rem esse emptam, vel in re empta contineri. h.d.

SVMMARIVM.

1 *Publiciana nõ cõpetit cõtra habentẽ titulum, & bonãfidem.*

2 *Titulus procuratus haberi potest: & quando prosit.*

Si duobus.

¶Pluribus ementib[9] ab eodẽ,
h potior est[h] cui traditio facta
est: si à diuersis, prefertur possessor. h.d. Gloss. circa
istum.§.ponit vnam no. distinctionem, quam vide
2 & no. ¶†No. ꝙ ille, qui habet[i] publicianã nõ potest
i vincere eũ, qui habet titulũ & possessionẽ. Et ideo
quidã aduocati vidẽtes partẽ aduersarij hr̃e publicia
nã, potuerant habere titulũ, & sic actorẽ excludant,
per hũc.§. Sed hoc non puto verum: quia post lit. cõ
test. nõ valet vẽditio rei litigiosę: vt.l.fi.C.de litigio.
Præterea hic haberet titulum & malamfidem: & sic
ille, qui haberet titulum & bonam fidem: prefertur
ei. intellige ergo istum.§. quãdo ille, qui possidet ha-
beret titulum, & bonamfidem.

SI ego.

SVMMARIVM.

1 *Vsusfructus præscribitur.*

2 *Iurisditio quæ debetur personæ potest præscribi.*

Si de vsufructu.

¶Pro seruitutibus
realibus & persona
libus habet locum publiciana. hoc dicit. ¶Op. vsus-
fructus est seruitus, nec habet cãm continuã: quod
apparet: quia factum hoĩs requiritur: vt.l.foramẽ.de
ser.vrba.ꝑdi. ergo non potest vsucapi: vt.l.seruitu-
tes.de serui. & sic non competit publiciana: vt.s.l.
proxi.§.hæc actio.& l.eum qui.in prin.s.e. Huius ti
more dicit glo.in.d.§.hæc actio. quod illa regula fal-
lit hic. Non enim potest vsusfructus prescribi: & pu
1 bliciana competere. ¶In contrarium, † quod vsus-
fructus possit præscribi, videtur.l.fi.de præscri.lon.
tem. licet gloss. calumniet istum tex.& l.iusto.§.non
mutat.de vsusca. Licet eñ ibi gl. calũniet, tex. est hic:

POMATES.

c ¶Quasi dñs. Vide qđ dicit Iaso.§.sed iste.in.viij.& xix. colũ. insti.de actio.

d ¶Conuertibilia. Not. ista esse paria competit publiciana: ergo & vsuscapio. sed ista regula non procedit negatiuè. not. Bar.l.ij.C.pro hære. Probat̃ ex his, q̃ habent̃ in.§.prætor.j.ea.l.

POMATES.

d ¶Conuertibilia. Limita istam regulã multis modis vt per Iason. post Ange.§.itẽ si qs in fraudem. in.xxix. col. insti.de act.

e ¶Venditor habuerit. Vtrum publiciana cõpetat successori in mala fide, Adde Bald.in l.nihil.C.pro hære. per Moder.in §.sed iste. institu. de act.& latius per Bald. in.l.ancillæ. C.de fur.& in.l.rẽ quæ nobis.de acq. posses.& l.fina.§.sed cum in secũd. C.de furt. Salice.in authen. malę fidei. tenet qđ in publiciana nõ est correctũ. Sed vtrũ hæc mala fides authoris noceat quo ad fructus, vide Bald. in.l.ij.C.de petit. hære.& Bart.in.l.ex diuerso.in fin. prin.s.de rei ven.

f ¶Non sit correcta. Vtrũ superueniens mala fides faciat cessare publicianã, per Bald. in.l.ancillæ.C.de fur. vbi tenet quòd non.& idem tenet gloss.in.c.Abbate.in princ.in ver. dominij.de re iudi.libr.vj. quæ etiã dicit quod authẽ. malæ fidei. nõ corrigitur in materia publicianæ.& per Ro.in.l.rem quæ nobis.& Bald.in.l.j.in.iij.colum.C.si plu.vna sen.& vide quæ dixi.s.proximè.& Bal.in.c.pastoralis.de offi.ordi.

g POMATES. ¶De pretio. vide Ias.in.l.quanuis.in princi.de in ius vocan.

h ¶Siue autẽ.§.si duobus. potior est. Adde qđ si vterq; ꝓbauit titulũ, & traditionẽ, & non cõstat de tp̃e: ꝑsumit̃ res pri[9] tradita priori emptori tanquã iustiori: vt no. dixit Iac.de are.& Cy.in.l.quoties.de rei vẽ. qđ verũ est, qñ vterq; probat numerationẽ ꝑtij. sed si vnus tñ: illi ꝑsumit̃ prius tradita si numerauit. inst.de re.diui.§.venditę. Ita not. dicit Bald. se consuluisse in.c.j.§.si facto.si de feu.fue.cõtro. ĩter do.& ag. Adde qđ idẽ tenere vr̃ Io.an.in ti.de emp.& ven.§.bñ est.in ver.cũ venisset. Sed qđ si primo fuit facta constitutio ꝑcarij, demũ fuit facta traditio, qs potior sit? vide qđ habeo p̃ Gul. de suza.in.l.vt ius diuinũ.C.de sac.san.eccle. q tenet, ꝙ prim[9].& p Bald.in rub.C.de cõtrahẽ.emp.& qđ no. Bar.in.l.Celsus.de vsusca.& ad gl.hic, dũ dicit, nisi priuilegiatus sit. &c. vide Bal. post gl.& Bar. ĩ.l.fi.de sac.sã.eccl. Et ad ista vide no. per Bald.in.l.cum res.in.ij.colum.de ꝓba.& hæc lex an habeat locũ in personis ecclesiasticis, dixi in.l.quoties.C.de rei vẽd. Item istum tex.& l.quoties. limita, nisi in secũda venditione fraus intercessisset: qm̃ posset reuocari secundũ Bald.in rub.C.de his, quæ in frau.cre.in princip. Et dicit qđ nõ concedit etiam si secundo fuit donata & tradita. quid in cessione facta duob[9], vide Bal.in l.iij.C.de noua. quærit Bald.in.l.si debitor.C.de distra.pigno. Quid si creditor habeat potestatem, & pignus vẽdidit: debitor tñ prius vendidit, quam ipse venderet: quis sit potior emptor primus, an secundus? not. tñ singu. qđ si possessor sine titu. vendidit rem alteri, & per cõsequẽs, ego contra emptorem non possum agere amplius publiciana: quia habet titu. quod possum agere contra vẽditorẽ ex tit.de alie.iudi.mu.cau.fac. Ita not. dicit Bar.in.l.iij.§.põt.de alie.iudi.mu. Itẽ hunc.§. limita, nisi secũd[9] emptor, vel possessor habuisset titulũ, vel bonã fidẽ à fure, vel ab alio tenente rẽ cũ vitio, secundũ Bal. ĩ.l.ij.C.de fur. post Nic.de mat. vide etiam in materia Ang.& Imo.in.l.si is qui bonis.de acqui.hære.cum si.& Saly.in.l.quoties.& Ang.hic, ponit illud dictum Cy.in d.l.quoties.in fi. Adde quod Bal.consi.ccccxciij.lib.iiij.dicit, quòd cũ primus emptor habet dñiũ per cõsti. licèt vẽditor per.xxvj.an. possideret sciẽte & patiẽte emptore, ꝙ tñ si secũdo vendat, & tradat, nõ ꝑiudicat primo emptori.& opi. Gul.de suza, de qua hic per Alexã. sequitur Io.an.in addi. ad Spe.in tit.de emp.& ven.§.j.ver.sed pone.

i ¶Qui habet. no. qđ põt habere titulũ ꝓcurationis. Adde quod no. Cyn.in l.cogi.de peti.hære. facit.l.si seruus plurium.§.si quis ante.de leg.j. quod ibi not. per Bald.in.l.quoties.C.de rei vendi.& in.d.l.cogi. Cyn.& Bald.in l.j.C.si plu.vna senten.& Ioan.an.in tit.de cau.pos.& proprie.§.nunc vi

quia si

dendũ in fi.per Bal.in.l.sed si possessor.in fi.in prin.j.de iureiur.

a ¶Dic vt dixi.Idem approbat Io.an.in titu.de cã pos.§.nũc dicendum.in addi.quæ incipit,scire debes.in fi.& vide Bal.in.l.siue aũt.§.si duobus.&.l.seq.s.eod.& doc.in.§.aliẹ.insti.de ac.p Iaco.de are.& Cy.in.l.j.in.viij.quæ.C.cõia de leg.& cũ opi.Bar.hic &.s.eo.l.j.cõcordat Azo in sum.C.de leg.ĩ pen.coll.Ang.hic idẽ.& idẽ Bar.Ange.& doc.in.l.si fideicommissa.j.ad Trebel.

b ¶In vectigalib⁹. Põt pscribi contra comitẽ habentem iurisdi.ab Ecclesia nõ requiritur pscriptio cẽtum an.Ad de Bal.& Ange.in l.sicut.in pen.col.C.de pscript.xxx.anno.& Imol.in.l.vsuscapionem.& ĩ l.quis de vsusca.p doc.in.c.ad audiẽtiam.de pscri.sup gloss.in ver.principaliter.& ibi multi cõtrariũ tenẽt,& illud posset procedere,vbi eccl'ia cõtradiceret pscribẽti:ac etiã vbi pscribens nõ faceret ius Ecclesiẹ.& eã recognoscere nollet:p Pet.de Anch.ĩ cõsi.lj.incipiẽ.in christi noĩe,primò de iuribus.&c.in.iiij.colum.Adde Pet.de ancha.cõsi.cxlj.quod voluit Ro.cõsil.cccxij.

POMATES.

c ¶Interdum. Vide Matth.nota.xij.& Ro.singul.cccxx.Fely.plenè in.c.sicut.xij.coll.vsq; ad finem.C.de re iudi.

d ¶Si quis prohibuit. Adde quod dixi in l.j.C.de satis.& de intellectu hui⁹ leg.vide Imo.in.l.iiij.§.Cato.in.iiij.coll.de verb.obliga.

e Agri ciuitatum.De materia huius leg.& quẹ hic no.vide Bart.latius in.l.j.& maximè in.§.quod ait.de superfi.

f ¶Appellatiõe dominij.Vult dicere,ꝙ app.proprietatis semper intelligitur de directa.& ita ĩtelligitur iste tex.secundùm Bald.in l.cum res.in fine de pbatio.Fallit ĩ libello cuius verba latè interpretantur,vt verificetur in vtili.secundùm do.Ioan.in.c.ij.de libel.obla.& Bart.in.l.si mater.§.eandem.de except.rei

quia si habet publicianã:ergo vsucapiat,non obst.ꝙ non habet causam continuã:quia illa distinctio procedit in seruitutibus realibus,quæ debentur rei,seu fundo,& nõ psonẹ.vñ cũ res animũ nõ habeãt,non põt dici,ꝙ continuò animo possideant.Sed hic loquitur in seruitute psonali,& vsufructuarius possidet animo:vt.l.j.vnde vi.& de acquiren.pos.l.j.in gloss.mag.idem tenent doct.in.d.le.fin.de prẹscrip.lon.temp.Et ego dixi in.d.l.iusto.§.non mutat.Et
2 per hoc† potest dici,quòd iurisditio,quẹ debetur psonẹ,possit quasi possideri animo:& in ea cadit prẹscripttio.hoc videtur tenere Innocẽ.dixi in.d.§.nõ mutat.

Partus. ¶Difficillis est.&.h.d.vitium furtiuitatis impedit publicianam ĩ re furtiua,& partũ eius apud furem,& eius successorem vniuersalẽ:sed apud successorem singularem titulo oneroso,vel lucratiuo non impeditur vsuscapio:nec publiciana in partu,& partu partus.h.d.Et,gl.hic tractat plenè materiam huius.§.& habetis duas glo.& prima debet examinari per tres quẹstiones.Prima:vtrum partus ancillẹ possit vsucapi.Secunda:vtrũ cõpetat publiciana.Tertia,vtrum sit furtiuus.Quæ qõnes examinant̃ in.l.ancillẹ.C.de fur.& ibi per Cy.& etiam ibi dixi.ij.gl.venit examinanda per vnam.q.s.vtrum hẹres furis possit vsucapere,à se incipiendo vsucapere &c.quod dic,vt.l.cum hæres.&.l.an vitium.de diuer.& tẽp.præscrip.& per Dy.in.c.possessor.extrà de regu.iur.lib.vj.dixi plenè in.l.Pompo.§.cum quis.j.de acqui.posses.

Idem ait. ¶Quod de re empta est,vel rei emptẹ accedit,potest peti per publicianam.h.d.vsq; ad fi.

CVm sponsus. ¶Valet donatio facta à sponso sponsẹ:ideo est sufficiens causa ad vsuscapionem & publicianam.h.d.

Is cui. ¶Verbalis restitutio publicianã transfert in fideicõmissariũ.etiam possessione non apprehensa.h.d.¶Op.quòd requiratur traditio:vt.s.eodem.l.j.&.l.eum qui.§.fi.Solu.quidam
a dicunt,ꝙ fallit hic.Tu dic vt dixi[a].s.eod.l.j.Aut eñ fideicommissarius vult vti publiciana,quẹ competebat defuncto:& potest,vt hic.Aut vult vti ex tit.suo,& non posset,vt in contrario.

SVMMARIVM.

1 *Iurisditio contrà feudatarium Ecclesiæ Romanæ præscribitur legitimo tpe:licet cõtra ecclesiam Romanam non præscribatur,nisi spatio centum annorum.*

In vectigalibus. ¶Emptor respectu vtilis dominij habet publicianam.h.d.¶Op.de.l.siue.§.hẹc actio.s.eo.Solu.quidam dicunt fallit hic.Tu dic,ꝙ nõ fallit.Nam licet vectigal non possit prẹscribi respectu directi dñij,põt respectu vtilis.& illo respectu datur
1 pub.Item in fundo supficiario,vt hic.† Et hoc semel dicebam,ꝙ licet iurisditio nõ possit prẹscribi cõtra Ecclesiã Romanã,nisi spatio cẽtũ annorũ:tñ contra vnum Comitem,q haberet iurisditionem ab
b Ecclesia,potest prẹscribi[b] legitimo tempore:vt hic.

Si res talis. ¶Pro his,quæ alienari non possunt,publi.non competit.hoc dicit.

QVæcunque. ¶Quæcunq; est iusta causa acquirẽdi dominium,sufficit ad publicianam.hoc dicit.

c Interdum.[c] ¶Solennitas extrinseca nõ prẹsumitur,nisi pbetur.h.d.De quo plenissimè in.l.sciendum.j.de verb.obl.

d SIquis prohibuit.[d] Aliâs.l.Papinianus.Protestatione quis faciat id,ad quod tenetur,non impedit actum gerit.h.d.De ista materia plenè tetigi in.l.vtrum.de cõsti.pec.plenissimè in materia protestationum.in.l.non solum.§.morte.j.de ope.no.nun.

iud.in.l.j.C.de vsufr.Bal.cõtrà in.l.doce.C.de rei vendi.Ange.hic,& Bald.in.l.j.C.de thesau.lib.x.limita ista,vt per Bal.in.l.indebiti.§.j.in.j.col.j.de condi.inde.vide Bal.in.l.ij.j.de hẹre.insti.

g ¶Et est casus.Bal.in auẽ.qui rem.in.iij.col.de sacrosanc.eccle.

h ¶Vsusfructus.Quis sit vsusfructus formalis,& quis casualis,vide per Bal.in.l.j.in.iij.colum.j.de cõdic.ex lege.

POMATES.

h ¶Vsufructus.Ad hẹc dicta vide Fely.in.c.in præsentia.in vlti.colum.de probat.& vide aliqua de pace per Barba.consi.xlj.in x.colum.& seq.volu.j.& consil.xj.aliâs.ij.in.ij.colũ.in.ij.volumi.& colum.iij.&.iiij.& cõsi.xx.colum.xxj.& consilio.xxiiij.colum.iiij.Roma.consi.iij.&.ccclij.in.iiij.colum.ĩ.iiij.dubio.& consilio,cxxvj.Francisc.Curt.in tracta.se quen.in.iiij.colũ.abb.in.c.nouit.ij.colum.ad fin.de iudi.& in.c.super quibusdam.in fin.de verbo.significati.Imo.consil.lxxxvij.Et adde,quòd si iudex dubitet,ne partes deueniant ad arma:& non prouidet:ꝙ priuatur officio.ita Ange.& Bald.l.j.§.quos.de offic.prefecti vrbis.

i ¶Pars dominij.Quando vsusfructus est pars dominij,vide plenè Bartol.in.l.qui vsumfruct.de verbo.oblig.& in rub.C.eodem.

k ¶Vsusfruct⁹.Pertinet ad vsumfructũ.¦Et an vsufructuarius teneatur ad collectas,dic & intellige,vt p glos.not.in.l.qui concubinam.§.qui ortos.de leg.iij.Item intellige,vt latè p Barto.in.l.cotem.§.j.de pub.& vide C.eodẽ.l.eum ad quem.quid in emphyteuta & colono,vide Bald.in.l.j.C.de iure ẽphy.& ibi in.iiij.columna,an emphyteuta possit mutare formam rei,ac meliorare,& si vsufructu.non reficit,potest propria authoritate prohibere vti frui,secundùm Bal.in.l.quãuis.j.de dam.infec.ad

SIseruus. ¶Per seruum fugitiuum acquiritur domino publiciana.h.d.

PAulus. ¶Exceptio dominij repellit publicianam.h.d.cum.l.seq.Glos.ponit casus,quibus fallit ista regula.

Si ager uecti.uel emphy.petatur Rub.

SVMMARIVM

1 *Dominium simpliciter prolatum intelligitur de directo.*

2 *Exceptio canonis non soluti,non opponitur,nisi à domino.*

e AGri ciuitatum.[e] ¶Emphyteuta habens fundũ vectigalem,etiam contra dominum,si non cessauerit in solutione pensionis,habet vtilem in rem.hoc di
1 cit totus iste ti.¶†Not.quòd appellatione dñij[f] in
f telligimus de domino directo,simpliciter loquẽdo.¶Item not.gloss.quẹ incipit,idem & si non soluerit
2 &c.Ex qua not.† quòd si ẽphyteuta nõ soluit ẽphyteusim,non debet obijci ista exceptio ab extraneo,
g sed solum à domino.Et est casus[g] in.l.ij.de iure emphy.& sic non transfertur dominium ipso iure,sed domino volente:quod not.multum,& tene menti.De quo vide,vt dixi in.l.lege peculium.§.si ẹre.j.de pecu.

De usufru.& quead.quis utatur Rub.

h VSusfructus.[h] ¶Gloss.examinat hic istam diffinitionem,& bene:sed requireret magnam examinationem:tamen non curo.& not.l.ij.quòd non potest esse qualitas sine substentia

OMnium prædiorũ. ¶Pro declaratione huius principij debetis scire:quòd glo.in.l.ij.circa prin.j.de verb.obli.&.l.corruptionem.C.eo.dicit,quòd ille,qui tenetur ad vsumfru.teneatur ad factum.Aliqui reprehendunt,& dicũt quòd imo tenetur ad dãdũ,Breuiter tex.est hic,q dicit,quòd tenet̃ ad vtrũque:Nam hic dicitur,quòd tenetur dare,& pati.& sic dare & facere:& istud facere nũq; implet̃.quod no.Quia vides,quòd loquitur affirmatiuè:& tamẽ nunq; potest impleri,de quo dixi in.l.naturalis.j.de prẹscrip.verbis.

Constituitur. ¶Glo.inducit in argu.ad qõ.quòd quis nõ potest locare operas suas perpetuò.de quo in.l.antiquitas.C.eod.plenè dixi in.l.stipu.non diuiduntur.j.de verbo.obli.&c.

VSusfructus. ¶Quærit gloss.quid sit dictum,quod est pars dominij.[i] Pet.dicit,ꝙ dominium plenum est genus habens in se proprietatẽ nudã,& vsumfructũ:& sic vsusfruct⁹ est pars dominij.& ista opi.Pet.est vera intelligendo secundùm quod not.in.l.rectè dicimus.j.de verbo.signi.

VSusfructus.[k] ¶Vsusfructus est diuiduus ab initio & ex postfacto.hoc dicit.quod no.propter materiam diuidui,& indiuidui.

istam leg. hic in fi. cum seq. adde glos. no. & quod ibi Barto. in. l. si cui. in fi. j. de ser. quod licet vsufructuarius non possit mutare: fortè fallit in casu leg. quia dominus poterat. Adde an vsufructuarius teneatur ad collectas: & quid si solutis illis vsusfructus ad nihilum reduceretur: an teneatur? Roma. consi. cccxxx.

Hactenus. Aliâs est. l. hactenus. Iste ver. videtur contradicere præcedẽtibus. Solu. duo sunt videnda. Primò cuius expensis: & tunc loquitur princi. Secundò cuius solicitudine, cuius opera: & tunc si non magna sit impensa, pertinet ad vsufructuarium. vt. l. damnum. §. ei cuius. & l. inter vsumfructum. de damno infecto.

ARhoribus.

ADe illo. ¶ Per vnum actum singularem retinetur quasi possessio totius iuris in vniuerso. h. d. De quasi possessione iurisditionis, aduerte diligẽter,[a] ꝙ sufficit ꝙ subditus recognoscat superiorem in dominum, etiã domino ignorante. Item licet ab alio possideatur, secus esset in iurisdictione acquirenda: vt. l. si prius. j. de aqua plu. arcen. quod no.

SVMMARIVM.

1 *Possessio naturalis, non est causa acquisitionis fructuum:*
2 *Possessio ciuilis sola, sufficit ad acquisitionem fructuum.*
3 *Fictabilis non potest accusare secantes fructus in possessione, quem tenet ad affictum, uigore statuti punictis robantem rem alienam.*

SI fur. Fructus non efficiuntur fructuarij, nisi ab eo, vel ab alio eius nomine separentur à terra: & ideo actiones cõpetentes domino ei nõ competunt. hoc dicit. ¶ Not.[b] primò † ꝙ naturalis pos-
1 sessio non est causa acquisitionis fructuum. Quod apparet: quia fructuarius naturaliter possidens non facit fructus suos, nisi ab eo principaliter, vel eius
2 nomine ab alio separentur. ¶ † Secundò not. quòd sola ciuilis sufficit ad acquisitionem fructuum. dixi in. l. iij. §. ex contrario. de acquiren. posses. Item not.
3 † pro statuto[c] hui9 ciuitatis, quo cauetur, quòd si qs robauerit rem alienam, puniatur certa pœna: modò quidam accepit ad coptimam, idest ad affictum quandam possessionem. Modo quidam secauit fructus: vult iste coptimator, id est fictabilis accusare. queritur nũquid possit? dixi quòd nõ, per hanc leg. & l. cum in plures. §. messem. j. loca. & l. si apes. §. j. j. de furt. & l. si seruus. §. locaui. eo. titu.

SI cuius rei. ¶ Not. gl. primam ibi, in versic. adeo. quod ibi intelligo verum, vbi eos percipiat fructuarius sciente & patiente proprietario: vt. l. hac edictali. §. penul. C. de secun. nup. dixi plenè in. l. vxori. hic alleg. in gloss. quæ incipit argu in. §. quæsitum. & ibi hoc tangitur per Iacob. de are.[d] & dic, vt. x. colum. si de feu. fue. controuer. §. omnes.

SI vsusfructus.

SDenique.[e] ¶ Actio leg. aquliæ datẽ dño, ꝓpẽ factũ non propter negligentiam. h. d. not. & nota bene. §. quia glossat totum tit. ad leg. aquil. C. & ff. &c.

SVMMARIVM.

1 *Iudex prohibet ingressum possessionis, de qua est contentio inter duos, ne ueniant ad arma.*
2 *Iudex potest cogere partes ad faciendam pacem, & transactionem.*

1 Sed si inter duos. ¶ No. argu. huius. §. quòd † quãdo inter duos est contentio de vna possessione, ꝙ iudex potest prohibere[f] vtriq; parti ingressionem, ne veniant ad arma, & rixas.[g] ¶ Not. quòd † iudex
2 potest cogere partes[h] ad faciendum pacem, & transac. Quod autem de pace sit indistinctè verum, haberet magnam indaginem. de transactione habuistis in locis suis.

PRoculus ¶ Verba per modũ conditionis prolata inducunt dispositionem, quando dispositio est sibi annexa: aliàs non sortiretur effectum: & tunc, appellatione vsusfructus continetur proprietas. hoc dicit. de quo dic plenè in. l. ex hac scriptura. j. de dona.

SI quis. ¶ Not. leg. de quo vide in. l. cotem. §. finali. j. de publicanis.

SEd & si quis.

SVMMARIVM.

1 *Monachus præpositus ab Abbate alicui capellæ si emat: cui acquirat, an monasterio, an capellæ.*

Interdum. ¶ Hic ponit casum in quo est in pendenti, cui quæratur stipulatio. vide quę dixi in. l. pe. de stipu. seruo. vbi quæro. Pone quòd quis est monachus sancti Petri:
1 † & Præpositus ab Abbate cuidam capellæ monasterij sancti Petri emit: cui quęritur: an monasterio, an illi Ecclesię, cui est ab Abbate Præpositus: & tũc distingue, aut soluit de pecunia illius Ecclesiæ, aut monasterij: & sic est in pendenti, cui quæratur donec pretium soluat, vt hic. si verò soluitur ex aliqua pecunia quęsita de opera sua: tunc cum illa Ecclesia, cui est Prępositus, debeat habere vsumfructum personæ suæ, illi Ecclesiæ quęretur.

SVMMARIVM.

1 *Cõtractus celebrati inter Abbatem & monachũ non tenent.*

Idem Iulia. Aliâs est. l. adhuc. §. fina. Nota text. in fin. ibi & regulariter &c. De quo facio festum magnũ in. l. frater à fratre. de cõdi. inde ꝙ ibi de iure ciuili non concludit nisi iungas hunc tex. qa regula est hic. Item q̃ sit ratio, quare inter patrem & filiũ nõ possit esse obligatio. Soleo dicere, quod ideo, quia patria potestas est de iure ciuili. non concludit, nisi iungas hũc tex. quia regula est, quòd si aliquid stipulando ab aliquo mihi: quæris illud stipulando à me, nihil agis. Nam nõ possum mihi ipsi obligatus existe-
1 re. Et ex hoc pluries † de facto. Rñdi, ꝙ cõtra tus q

a ¶ Aduerte diligenter. Vide quæ dixi in. l. j. §. si tibi fundum. j. de iti. ac. pri.

b ¶ Not. primò. Vide quę dixi in. l. si vsusfructus. j. quẽadmodũ vsusfru: amit.

c ¶ Pro statuto. Tu adde Barto. in. l. locorum. C. de omni agro deser. & omni no do. Anto. in. c. qm̃ contra. de proba. vide tñ, quod no. Bar. in. l. si rem aliquam. in vltim. colũ. de acqui. pos. & adde Barto. in. l. si seruus. §. hoc locaui. ff. de fur.

d ¶ Iac. de Are. Firmat Barto. in. d. l. de pupillo. §. si plurium. de oper. nou. nuncia.

e ¶ Deniq;. not. §. qui glos. totum titu. ad legem aqui. & ipsum alleg. Bartol. in. l. qui bona. §. cum inter. & ibi dixi de damno infecto. & vide glos. hic. Angel. hic dicit, quòd iste tex. ꝓ meliori de iure allegatẽ, quòd actio leg. aqui. non datur pro damno dato per negligentiam. Quod intellige, quando negligentia est causa ꝓxima damni: secus si remota per quã causam remotam damnum posteà faciendo est commissum. l. qui occidit. §. pen. ad. l. aquil. Facit etiã quod no. in. l. eum qui. ff. de do. dicit etiam hoc esse verum in aquilia directa: secus in vtili. §. si fornicari9. allegat in glo. Bal. hic similiter dicit idem, quod Barto. quia delictum in committendo est plusquàm in omittendo. l. si mora, soluto matrimonio. & ibi not. per Salyce. in. l. si vendita. in fin. j. de pericu. & cõmo. rei vendi.

f ¶ Potest prohibere. not. & adde Bald. in. l. fin. in. ij. colum. C. de edi. diui adri. tollen. Hoc limita, nisi vnus probasset de possessione, alius non, secundùm Bald. in. l. ordinarij. de rei vendi. in. iiij. colum. ad Bartol. hic adde Bald. in. l. nullus. C. de sum. tri. & latê per Inno. in. c. in præsentia. de proba. & Bal. in. l. si super possessione. C. de transac. vbi dicit, quòd qui timet in possessione vim inferri, potest implorare officium iudicis. Ad quod adde Bartol. in. l. si. §. quod met. cau. & vide Bal. no. in. l. ordinarij. in. v. colum. & in. l. j. C. de prohi. seq. dicit tamen Bald. in. l. vis eius. C. de probatio. quòd quando nemo vult se actorem constituere. sed armis obtinere: iudex ex motu proprio inquiret de posses. & constituet actorem eum, qui non possidet. & Inno. in. c. in pręsentia. de proba. vide ad ista Bald. in. l. fina C. de ordine cogni. Barto. in. l. quod iussit. in princi. de re iudica. & Bald. in. l. ęquissimũ. in principio.

g POMATES. ¶ Et rixas. Vide Roma. cõsi. clxxxv. in quĩto dubio. & consi. cccviij. in fi.

h ¶ Cogere partes. An iudex possit cogere partes ad treugam, vel pacem, vide Bal. in. l. congruit. de offi. pręsi. & l. furti. §. qui iussu. de infa. vbi gloss. tenet quòd regulariter non potest. vide per Bal. & Pau. de castro. in. l. quidam æstimauerũt. ff. si certum peta. Adde quod dixit Bald. in. l. transige. in. v. colum. C. de transac. quòd iudex nõ debet studere ad concordiã partium in criminalibus ante, q̃ puniat: sed postq̃ puniuit potest studere ad recõciliationem. alleg. Iaco. butri. in. l. æquissimum. quod not. Et adde Bald. in. l. cum affirmes. C. de lib. cau. & per Bal. hic in. l. ęquissimum. in princi. Et isto casu qualiter fieri debeat cõtractus pacis, vide not. Barto. in. l. de die. circa fin. princip. §. qui satisda. cogantur. & vide no. per Specu. & Ioan. andrę. de prępa. iu. in princip. versic. quid si iam est cõclusum. &c. Et ad id quod hic dicitur adde gloss. in auẽ. de manda. princip. §. deinde. el. j. & Bald. in. l. j. §. qui es. de offic. prefect. vrb. & adde quod dominus Anto. c. j. de mutu. pet. in gloss. fin. in fin. dicit ibi post gloss. quòd iudex regulariter non potest cogere partes ad concordiam. Fallit in Papa & Principe, quando vellent cogere in materia, in qua habent administrationem liberam. c. cum inter. de electio. Facit quod not. in. c. cum pridem. de pac. In alia autem materia non possent: nisi causa legitima subsistente. Dicitur autem causa legitima subesse: vt etiam inferior possit, si partes diu litigassent: per id quod habetur in tex. not. in capitulo placuit. xc. distinctio, quod est singula. notã. An autem iudex habeat suadere concordiam, subdit quòd sic à principio, sed postquàm liquet sibi de causa, non debet suadere: nisi fortè videret, quod lis posset multum protelari per appellationes. Nam posset tunc suadere actori, quòd vellet concordare potius, quàm diu sic litigare. Et similiter poterit persuadere reo, de quo etiam in Specu. de præpa. iudic. & hoc voluit dominus Antonius, & post eum domi. Ioan. in dicto capitulo primo. Sed mihi videtur, quòd glossa; hic idem dicat allegando prædicta iura, & plura. Et probat illud capitulum. placuit. quod etiam iudex ecclesiasticus non potest laicum cogere ad dictam concordiam: quod summè not. & Baldus no. i. l. ex stipulatione. C. de sentẽtijs. Adde, an iudex possit partes cogere ad pacem, Abb. cõsilio. cviij. secundo libro.

pluries

pluries fiunt inter Abbatem & monachũ:vt conce dendo ei aliquã rem,vel aliqd aliud ꝓmittendo,nihil valẽt:quia ſi ab extraneo monachus ſtipulareť, queꝛereť abbati : ergo ab ipſo Abbate iſtud ſtipulando nihil agitur,per regulam nota.hic poſitam.

SVMMARIVM.

1 *Rei uendicatio quòd competat contra ciuiliter tantum poßidentem.*

a DEfuncta.[a] ℂ Fructus percepti ptinẽt ad fructuariũ, non inſpecta quota parte anni vixerit
1 fructuarius.h.d. ℂ † No.ꝙ contra ciuiliter poſsidentem tantũ,poteſt agi rei vendicatione:licet gloſſ.dubitet in pluribus locis.

VSufructuarius. ℂ Onꝰ reale euitatur ab eo,qui vult rem dimittere.ſecus in onere perſonali.h.d.cum.l.ſequenti.

SIdominus. ℂ No. pro Canoniſtis ad queſtionem,an poſsit concedi prima vacans,licet contra bonos mores fiat.

De uſufru.accreſcendo. Rubri.

QVoties. ℂ Inter cõiunctos eſt locꝰ iuri accreſcendi : non inter totaliter diſiunctos.h.d.quod not.

Denique. ℂ Coniunctio realis inducit ius accreſcendi.h.d.Bar.

SVMMARIVM.

1 *ius accreſcendi, quòd habeat locum in uſufructu conſtituto inter uiuos.*

b Interdum.[b] ℂ Coniunctio realis inducit ius accreſcendi, in vſufructu, & proprietate. Item durat vſusfructus etiam poſt
1 eum acquiſitum.hoc dicit. Quod ſecundum not. † quia vides,quòd in vſufructu cõſtituto inter viuos, habet locum ius accreſcendi.

Si duobus. ℂ Aliâs lex eſt. Qui vocãtur ad vſumfructum, non ex verbis teſtatoris,ius accreſcendi non habent.h.d.quod not.quia eſt vna de reg.iur.accreſcendi.h.d.

IDem Neratius.

Non ſolum. ℂ Inter legatarium plenæ proprietatis,& legatarium vſusfructus, non eſt locus iuri accreſcendi.

SVMMARIVM.

1 *Pronomen ſuus,prolatum in tertia perſona:quomodo referatur ad teſtatorem:& quomodo ad hæredem.*

2 *Dictio cum,ponitur coniunctiuè.*

c SIquis a Titio.[c] ℂ Not.legẽ:quia va-
1 riè legitur:quia iſtud † pronomen ſuum, quãdo verba ſcribunť in tertia perſona: põt referri ad heredem,& ad teſtatorem,ſecundûm primã lecturã referuntur ad teſtatorem:vt.l.ex facto circa princi.ſuper verſicu.ſuam.j.ad Trebel·Itẽ iſta verba hæredes ſui, poſſunt intelligi pro quolibet hærede,quem quis habet.Item ſtrictè pro hæredibus qui ſunt ſui:vt filij,vt inſti.de here.qua.& dif. §.ſui.Hic videtur,quòd debeat intelligi ſuis,ſtrictè. hoc eſt,filijs,vt hic. De quo plenè dixi in.l.Gallus. §.nunc de lege.j.de libe.& poſthu. ℂ Not.ꝙ dictio
2 † cum,ponitur coniunctiuè.de qua in.l.triplici.j.de verbo.ſignifi.

Quibus modis uſusfructus amitta. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Vxor,cui fuit relictus uſusfructus, per uirum mortuis filijs: an habebit à ſubſtitutis integrum uſumfructum.*

2 *Si factum eſt legatum alicui, quòd poßit petere quandocunque:quòd poterit peti,etiam non obſtante præſcriptione.*

a ℂ Defuncta.vide glo.& Bar.in.l.diuortio.circa princ. ſo.ma. & qđ not. Bal.in.l. iubemus. ĩ.ij.col.de ſac.ſan. ecc.& per no.p eũ dẽ in.l. ſi pater.de vſufru.C.& in.l.ij. in prin.de fruc.& lit.expẽ.& ad glo. no.hic vide Arch. idẽ tenentem in.c. ſtatutũ.§.aſſeſſorẽ de reſcri.in.vj.per Ioã. Mo.in.c.ij.de re.ec. &.c. fina.de pec.cle.& vide gl. in.l.j.C.de anno.ciui.li.xj.vide in.c.j. §.is verò. in tit.hic finitur lex Corra.

b ℂ Interdum.vide Bar.in.l.ſi mihi & Titio. de ver.obli.

c ℂ Si quis à Titio. de huius leg.intellectu,viđ omnino Bar. in.l.huiuſmodi.§.ſi Titio.de le. j.& qđ ibi per.d. Io.Alium intellectum dat Ang. ad iſtum tex.in cõſil. clxxxij. aliâs.clxxxv.qđ icipit charißime frater . dicẽs,ꝙ vbi reſultat impoſsibilitas: vt qñ appellatio hæredis referť ad hæredes viuẽtis:cum impoſsibile ſit viuẽtes heredes hrẽ. l.fin.ff.de here.vel act.ven. Talis appellatio coheredũ coarctať ad deſcẽdẽtes primũ locũ tantũ, & primum gradũ tenentes. ꝑ iſtum tex.ſecũdũ vnã expoſitionẽ: qui intellectus an ſit verꝰ,qͣtũ ad iſtũ tex. vide not.in.l. Gallꝰ.§. quidã. de lib. & poſth. & in §.etiã. & ibi ponit Bart.dictũ intellectũ ꝑ tex.ibi. & ẽt Bal.in.l.j.§. vbi autẽ.de cad.tol.& Sali.in.l.fi.C.de ĩpu: & alijs ſubſtit. Ad de appellatiõe hæredis,qui veniant, ꝗ poſui in.l.Gallꝰ. in.§.quidam.

SIcut in annos. Not.princi. quod allegat Iaco.de Are.in materia ſubſtitutionis compendioſe. Et ego per iſtud principium determinaui plures qõnes.
1 ℂ Nam † queſtio eſt:teſtator legauit vxori ſuę, donec vitã vidualem ſeruauerit,vſumfructum. Certũ eſt, ꝙ de conſuetudine, ſi filij ſuperſunt habet alimenta,ſi non ſuperſint eſſet vſufructuaria. Modò tempore mortis ſuperſunt filij, demum moriuntur, & veniunt ſuſtituti. Mater petit totum vſumfructum. Dicunt ſubſtituti, Tu non debes habere niſi alimenta:quia iſtud legatum ſic fuit incœptum. Dico,ꝙ debet habere totum vſumfructum:nam illud legatum non eſt vnum,ſed pro illo anno, quo mortui ſunt filij,incipit eſſe ad totum vſumfructũ:ergo &c. & hoc per iſtud principium . ℂ Item facit ad
d queſtionem.[d] legauit † quis aliquid alicui pro loco,
2 quod poſsit petere quandocunq;. Modò lapſum eſt tempus tantum,ita quòd ſublata eſt præſcriptio.x. anno.licet de hoc ſit queſtio:ita quòd videtur,ꝙ nõ poſsit petere.Sed dico,quòd preſuppoſito,qđ currat præſcriptio:tamen per illam dictionem quãdocunq;,dico quòd ſunt plura legata.Et ideo licet quędam ſint ſublata præſcriptione:tamen cũ nunc incipiant alia legata competere:dico, quòd illa poterit petere:cum illa non ſint præſcripta . quod no.& poteſt facere ad multas quæſtiones &c.

Hæc autem. ℂ No.quòd quãdo copula cadit inter diuerſas orationes,facit coniunctionem verbalem.Ad qđ.l.j.§. is itaq;.C.de cadu.tollen.qđ no.Pro eo, quod dixi in.l.re cõiuncti.j.de leg.iij.& ibi pono opini.meam nouam per iſtas leges.

SI vſufructuarius meſſem.[e] ℂ Lex iſta legitur duobus modis:&
e eſt notabilis:& ſecundùm primã lectu.breuiter hoc intendit. Fructus efficiuntur fructuarij, cum ab eo ſunt in horreo recõditi bonęfidei poſſeſſoris,eoipſo quòd ſunt à ſolo ſeparati.h.d.ſecundũ primã lecturam no.Secũdũ aliã lectu.h.d. Vſufructuarius facit fructus ſuos,ſi ſuo nomine à ſolo ſeparentur.ſed bonęfidei poſſeſſor à quocunq; à terra ſeparentur.h.d. Secundùm iſtã lect.Iulianus nõ corrigit labeonem, imo declarat.Et iſtam puto veram:quia imo Iuriſconſultus approbat dictũ Labeonis ibi,ſed vt verũ.
f &c:& doct.ipſam tenent[f] in.l.certum.C.de rei vendi. Licet glo.in.l.& ex diuerſo.in gloſſ.magna.ſ.de rei vendi.videatur tenere primam lecturam.

INterdum. ℂ Not.quòd dicit ĩcipiẽte.qđ eſt ideò:quia ſuprà dixit quãdiu manumittatur.Secus,ſi dixiſſet,quãdiu manumiſſus fuerit:vt.l.Stichus.de manu.teſta.Facit quod dixi in.l.filiꝰ.§.diui.j.de leg.j.& quod dixi in.l.ſi quis id,quod de iuriſ.om.iudi.

SIſub conditione. ℂ Ex teſtamentis diuerſorum non eſt locus iuri accreſcendi.quã leg.not.quia eſt vna de regulis in materia iuris accreſcendi.

g IS qui.[g] ℂ Vſu partis retinetur ius totius à ſciẽte:ſecus ab ignorante.h.d.Quam leg.no.quia ad multas queſtiones valet:maximè ad queſtionẽ illam de eo,qui debebat habere annuatim.xx.ſoli. monetę antiquę, qui erant magni valoris,recipit ꝑ multos annos annuatim.xx. ſolidos monetæ nouæ minoris valoris.In qua queſtione dixi.Aut accepit ſcienter, vel ignoranter. de quo per glo.in.l.ſi quis emptionis.C.de preſcrip.xxx.an.quam diſputauit dominus Andręas de Piſis, & poſtea diſputauit eã: & melius,dominus Iac.but.

SVMMARIVM.

1 *Vir habitans in domo uxoris,uel econtrà,uidetur habitare magis iure familiaritatis:quàm ſuo nomine.*

2 *Poſſeßionem per familiam,quis retinere poteſt.*

Habitare dicitur quis,ubi habitat familia.

d ℂ Ad qõnẽ.Adde ꝙ ꝑ illũ text. dicit Bar.in.l.ſi mihi & Titio. de verb.ob. in.iij.col.ibi, ſed dico, ꝙ ſuppoſito. Adde Bar.in.l. nemo p̃t.de leg.j. & qđ no.glo.& Bar. in.l.cum notiſsimi §.in his de p̃ſcrip. xxx.an. Bald.in.l. ij.vt in poſ.leg.& ĩ l.j.in prin.de cad. tol.qđ no.Ang.& & Imo.in.l.cũ ſtipulatꝰ ſim mihi à ꝓculo.de ver.obl. Bal.in.l. qđ ſi nolit.§.pe.de ędi.edi.

e ℂ Si vſufructuariꝰ meſſem. Et faciũt ea,quę hic habenť ad qõ.p̃ſcripſit tertius cõtra vſufructuariũ, tandẽ dñs agit rei ven. directa, & recuperat rẽ.vtrũ dñs in hac rei ven. aduocet à tertio fructus quos ipſe tertius poſſeſſor percepit . poſt multa quę adduci p̃nt,dic ꝙ Roſ.hic q.diſputãdo terminauit, ꝙ ſic. Nec iſte poſſeſſor poterit opponere de iure tertij. qđ latius ſequiť Bald.in.c.j. §.p̃tereà . vltimò. de ꝓhi.feu.ali. per Fed. & ꝑ Bal.in.l. j.C.de fruc . & lit. expen. Adde Ioã. an. ĩ addi . Spec.in ti.de fru.& intereſſe.§.j.in fi.

f ℂ Et doct.ipſam tenẽt. & Bart.in.l. ij.in prin.de fruct. & lit.expen.videť approbare iſtã lec. Et facit etiam iſte tex.ad.q.no.Bald. in.l.fi.in.ij . col. de fruct.& lit.expen. ĩ ver.modo quęro.

g ℂ Is qui.& iſtum tex.alle.Bal.in.c.j. §.quid ergo.ĩ vna ad.li. de inue.de re ali.fa. quod ꝑ petitionem partis rei totã preſcriptionẽ interrũpit, ſi eodẽ noĩe agat . ſecus ſi nõ agat ex eadem cã,vt ĩ ca.olim. de cenſibus.

a ¶Habitare.vbi quis dicit̃ habitare, vide Bart.in.l.prætor.§.habitare.j.de his,qui deiec.vel effu.vide in.l.cum ſcimus.de agri.& cenſi. Et quod retineat poſſeſsionem per familiam, eſt gloſſ.in.l.conſentaneum.quæ incipit animo.& ibi Bald.in fi.per Bar.in.l.iij.§.labeo.de acquir.poſſeſſ.adde quis dicatur habitare Bal.conſi.lxj.j.lib.& Alex.conſi.l.j.lib.

d ¶Rei vendicatio. Et de hoc habetur inſti.de act.§.ęquè.in fi.no.Bar.in.l.ſi prius.ver.v.oppo.

e ¶Vt declaretur communes.bene facit quod not.per gloſ.& ibi Bart.in.l.j.de ferijs.

f POMATES. ¶Plenum.equitij. Ad hoc dictum Barto.hic vide Barb.conſilio.v.in ij.columna in fin.j.volumi.& cõſil.xvij.iiij.co.xxxiij.v.colũ.xxix.aliâs xxxix.in.vj.colũ.xlv.in.x.col.lxiij.in.iiij.col.eo.volu.Fel.c.cauſam que.in.v.colũ.de re iudi.Barba.cõſi.ij.in v.col.ij.volu.& cõſi.cccj.in.iij.col.& cõſi.xxxv.co.viij.& cõſ.ſeq.co.xiiij.& cõſi.lvj.vj.co.ij.vol.&.lxiiij.vj.col.eo.volu.Ro.conſi.ccxcij.in vlti.col.facit gloſ.l.idẽq;.§.idẽ Labeo.ff.manda.facit: qa debet attẽdi veriſimilitudo nõ ſolum reſpectu rerũ, ſecundũ Bal.l.Paulus.la.j.ff.de ſol.ſed etiam reſpectu perſonarũ.l.ſemp in ſtip.de re.iu.

b ¶Tribus.ſi teſtator iubet heredem fideiubere ꝓ me: & fideiuſſor ſoluat: an debeat habere regreſſum cõtra me.tex.hic videt̃ not.ꝙ non.qđ tene mẽti.vide tñ hic gl.& bal.& de iſto,text.vide bal.ĩ.l.arethuſa.de ſtatu hominum.& in l.ſancimus.C.de verb.ſig.& ad hoc hanc.l.ꝓ mirabili allegat bal.in.l.indebitã.de condictio.inde.& adde qđ dixi poſt Bar.in.l.ſi fideiuſſor.in prĩ.de leg.j.& Bal.& domi.Io.vbi ẽt bal.alle.iſtum tex.licet do.Io.non alleget bal.in.l.j.C.de vſufru.quòd licet teſtator nõ poſſit remittere cautionẽ vſufructuario:tamẽ poteſt damnare heredẽ.vt vnum pauperem recipiat in fideiuſſorem.& Bal.in.l.ſi pro ea.C.man.

c ¶Diſpoſitioni.qñ diſpoſitio apponat̃ circa aliqd quod eſt cõtra naturã rei &c.vide q̃ examinaui ĩ.l.per miſceri.de acqui.poſ.

S Imulieri. ¶No.leg.†q̃ facit ꝙ ſi vir habitat in do-
1 mo vxoris,vel vxor in domo viri, magis
videtur habitare iure familiaritatis, quã
pro ſe,& ſuo nomine poſsidere : vt hic.&.l.qui iure
2 familiaritatis.j.de acquir.poſ.Item no.gl.† ꝙ quis re
tinet poſſeſsionem per familiam ſuam,& dicitur ha
a bitare,[a] vbi familia ſua habitat.quod poteſt valere
ad multa.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſsio perditur per inundationem.*
Inundatio interrumpit præſcriptionem.

S Iager. ¶No.ꝙ per inundationem perditur poſſeſsio:& ſic no.
1 † ꝙ inundatio habet interrumpere præ-
ſcriptionem.Quod not.ad multa.& po-
teſt tota die venire de facto:& ideo no.text.cum gl.

De uſufructu earũ rerum, quæ uſu conſumuntur. *Rubrica.*

b T Ribus.[b] ¶Verſiculus illud &c.Facit ad quæſtio
nem,an procucator releuetur à ſa-
tiſdatione, per dominum per for-
mam.§.ſi verò aliquis.inſti.de ſa-
tiſ.dixi plenè.j.iudi.ſolui.ſuper ru-
brica.vbi glo.& Dy.tangunt.

Si uſusfructus petatur, uel ad alium pertinere negetur. *Rubrica.*

S Ifundo.
Vſusfructus. ¶Quoties diſpoſitiõi[c]
c apponitur,aliud quod eſt contra naturam rei,ſuper
qua diſponitur,non valet diſpoſitio.h.d.

Q Vi vſumfructum.
¶Hic habes duo,quæ habentur in.l.na
turaliter.in princi.de acquirenda poſſeſ.
dic vt ibi.

V Tifrui. ¶Not. optimum principium in caſu ſuo.Barto.

SVMMARIVM.

1 *Negatoria & confeſſoria dantur poſsidenti.*
2 *Comes etiam,ſi poſsidet comitatum:tamen poteſt petere,ut declaretur comes.*

V trumautem. ¶Not.iſtum finem:
1 † quia debes ſcire ꝙ
d rei vendicatio[d] datur illi,qui non poſsidet: ſed iſtæ
actiones,confeſſoria,& negatoria,q̃ ſunt in rem,dan
tur etiam poſsidenti:vt hic vides.ad qđ.l.& ſi fortè.
2 §.ſciendum.j.ſi ſer.vendi.qđ no.† quia q̃uis aliquis
comes poſsideat comitatum ſuum:tñ põt petere,vt
e declaret̃ comes[e].& ſic etiam,vt multa alia valet.

De uſu & habitatione. *Rubrica.*

C AEterum. ¶No.ꝙ qs in domo cõ-
muni põt inducere perſonas,de q-
bus.s.dictum eſt. Et recipere hoſpi
tes quãdoq;,& ſimiles.facit.l.ſi ſti-
pulatus fuerim.j.de verb.oblig.

S Ihabitatio.
Sed ſi ſit. ¶Reſtat vnũ contra-
riũ in ſolutione gl.So.
in illis nõ erãt verba ſimilia, vel ęquipollentia iſtis:
quia ipſa res fuit relicta cũ adiectione quadam : per
quam adiectionẽ legata non minuuntur, neq; adi-
munt̃:hic fuit relictus vſusfructus, vel vſus cum ad-
iectione quadã,per quã adiectionẽ legatũ augetur:
& ſic vbiq; fit interpretatio in benigniorem partẽ:
vt.l.in teſtamentis.j.de reg.iur.quam ſol.no.

P Lenum.
f Equitii.[f] ¶Not.ꝙ verba teſta-
toris debent intelligi ſe-
cundùm conditionẽ perſonę, cui datur, ſeu ad quã
diſpoſitio confertur.Bar.

P Erſeruum.
Vusfruct. ¶Op.de le.j.§.j.s.
ſi vſusfr.pe.So.quę-
dam ſunt ſubſtantialia rei,quędã ſunt naturalia,ſeu
accidentalia.In his,q̃ ſunt de ſubſtantia, ſi quidem
in ipſa diſpoſitione adimatur, vitiatur diſpoſitio.
Sed ſi adimatur diſpoſitione pfecta,vitiat̃ adẽptio:
& valet diſpoſitio:vt hic.In his verò,quę ſunt natu-
ralia,ſiue accidentalia, q̃;q̃; neceſſaria ademptio nõ
vitiat diſpoſitionem : vt leg.contraria : vt ibi not.

Arbor ſeruitutum:

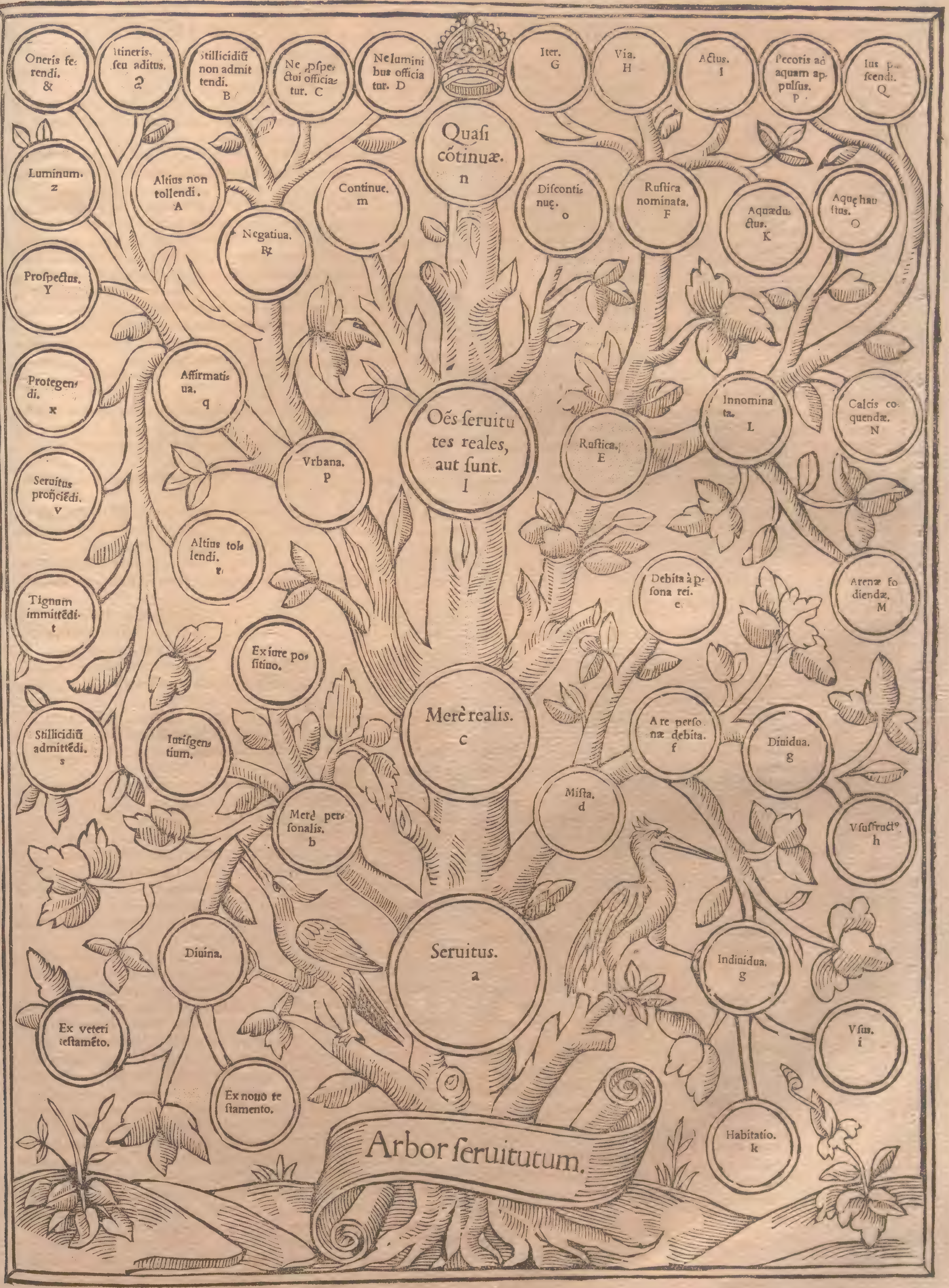

Oneris ferendi. &
Itineris, ſeu aditus.
Stillicidiũ non admittendi. B
Ne pſpectui officiatur. C
Ne luminibus officiatur. D
Iter. G
Via. H
Actus. I
Pecoris ad aquam appulſus. P
Ius paſcendi. Q
Quaſi cõtinuæ. n
Luminum. z
Altius non tollendi. A
Continue. m
Diſcontinuę. o
Ruſtica nominata. F
Aquæductus. K
Aquę hauſtus. O
Negatiua.
Proſpectus. Y
Protegendi. x
Affirmatiua. q
Oẽs ſeruitutes reales, aut ſunt. l
Ruſtica. E
Innominata. L
Calcis coquendæ. N
Vrbana. p
Seruitus proiiciẽdi. v
Altius tollendi. r
Debita à pſona rei. e
Arenæ fodiendæ. M
Tignum immittẽdi. t
Ex iure poſitiuo.
Merè realis. c
A re perſonæ debita. f
Diuidua. g
Stillicidiũ admittẽdi. s
Iuriſgentium.
Merè perſonalis. b
Miſta. d
Vſusfructꝰ h
Diuina.
Seruitus. a
Indiuidua. g
Ex veteri teſtamẽto.
Vſus. i
Ex nouo teſtamento.
Habitatio. k
Arbor ſeruitutum.

Diffinitiones.& declarationes seruitutum.

Diffinitiones seruitutum omnes hic ordine alphabetico signantur.

a ¶ Seruitutum tria sunt genera. Quædam enim sunt seruitutes personales: quædam reales: quędam mistę, vt patet in arbore in prima diuisione.

b ¶ Seruitus personalis dicit̃ illa, q̃ debet̃ à psona psonę: q̃ habet̃ in titu.insti. de iure perso.&.ff.de sta.homi.& vbicunq; fit mētio de seruis. Et hęc dicit̃ merè personalis: vt no.glo.in.l.j.j̃.de serui.ti.gene. Et sic diffinit̃. Seruit⁹ est cōstitutio iurisgentiū, qua quis dn̄o alieno contra naturā subijcit̃. Ita dicit Iurisconsul.in.l.iiij.§.j.ff.de statu homi.institu.de iure perso.§.ij. Et secūdū hanc diffinitionem patet, q̃ seruitus sit de iuregētiū: licet aliqui dicant q̃d sit de iure naturali. Alij de iure diuino: & alij de iure ciuili, vel canonico. Quæ omnia forte possunt esse vera, diuersis respectibus. Sicut in simili dicit glo.de matrimonio insti.de iure natura.§.j. Et quia de ista seruitute in hoc tit.non est ad propositū: idcirco nō latius de ea faciam mentionē. vide optimā glo.in.c.ita quorūdā.de iudæ.& Sarace.super verbo, seruos.

c ¶ Seruitus realis dicit̃, quæ debet̃ à re rei: sicut est seruitus vrbana: & rustica. quę nō debet̃ personę, sed p̃dio. tex.in.l.vnus ex socijs.ff.de ser.rusti.prędio. Et omissis diffinitionib⁹ multorū docto. hęc est vera diffinitio secūdū Bar.in.l.j.j̃.de serui. Seruitus realis est quoddā ius p̃dio inherens.& ipsius vtilitatē respiciēs: & alterius prædij ius siue libertatem diminuens.

d ¶ Seruitus mista, dicitur, quæ non est merè personalis: puta, nō debetur à persona personę. nec est merè realis: puta nō debetur à re rei, sed de vtraq; participat. Huius aūt species sunt tres.s. vsusfructus, vsus, habitatio, licet gl. ij.insti.eo.ponat quatuor.& gl.in.l.j.ff.eo. puta seruitus mista debita à persona rei: sed nō est ꝓpriè seruitus. De hoc parū.j̃. patebit in sequē. declara.

e ¶ Debita à persona rei. hęc nō est propriè seruitus, prout capitur in materia nostra. Bar.in.l.j.ff.de serui.iō hîc non deberet poni. Et de hac. vide tex. in.l. Titio centum.§. Titio.ff.de cōdi.& demon.& adde quod dixi.s̃.in declaratione seruitutis mistę.

f ¶ Seruitus mista à re, personę debita. Hæc cellula nō īdiget declaratiōe: qa satis cognoscit̃, si cognoscit̃ q̃d sit vsusfructus, q̃d sit vsus, & q̃d habitatio.

g ¶ Omnes seruitutes sunt diuiduę, & indiuiduę: sed sola seruit⁹ vsusfructus est diuidua: cæteræ sunt indiuiduæ, vt est tex.in.l.j.§.si vsusfructus.ff.ad.l. fal.in.l.stipulationes non diuidunt̃. in prin.ff.de verb.oblig. Et q̃ sit ratio differētię. dic q̃d est ista secundū doct.in dictis iurib⁹: quia tantā vtilitatem affert vsusfructus respectu partis, quantam totū respectu totius, quod nō est in alijs seruitutibus.

h ¶ Vsusfructus. Est ius vtendi fruēdi, salua rerū substātia. institu.de vsufru. in prin. Et est duplex vsusfructus.s. causalis & formalis. glos.in.l.omniū.ff. de vsufruct. Vsusfructus causalis est, qui est cōiunctus cū sua ꝓprietate.l.si vn⁹.§.antepe.ff.de pact. Et iste nō est seruitus. ideo nō est hîc ad ꝓpositū. Vsusfruct⁹ formalis, est ille, q est separat⁹ à sua ꝓprietate. de illo hîc est q̃o.

i Vsus. Est alienis rebus vtendi salua rerū substātia: vt ꝓbatur in.l.j.cū glos. in verbo, vtendi.ff.de vsufru. Et nō dicitur in diffinitione fruēdi.ad differētiam vsusfructus, vt patet.s̃.in diffinitione vsusfructus.

k Habitatio. Est seruitus personalis mista in habitando cōsistens. Et cōstituit̃ tantū in domo pactionib⁹, & stipulationib⁹, vel in vltima volūtate: sicut ī alijs seruitutib⁹ dicit̃: vt īsti.de serui.§.fi. Et est habitatio distincta spēs ab vsufructu, & vsu.§.sed si cui. institu.de vsu.& habi.& eius effectus vide ibidem.

l ¶ Omnes seruitutes reales. Aut sunt cōtinuæ, aut quasi cōtinuę: aut discōtinuę. Et rō istius distinctionis est: quia reales fundo debent̃, & fundus nō habet animū p quē retineat̃ possessio: iō per factū hoīs dicunt̃ cōtinuę vel discōtinuę. q̃d est secus ī seruitutib⁹ mistis, q̃ cū psonę debeant̃ solo animo posidentur. Doctrina est Bar.in.l.iusto.§.nō mutat.ff.de vsuscap.

m ¶ Cōtinuę. Sunt illę quarū vsus durat perpetuo actualiter, ac potētialiter: vt aquęductus, & tignum immittendi. Paulus & Flo.in.l.seruitus.la.iiij.ff. de serui.tit.genera. ¶ Et istæ pręscribuntur sine titulo, & longo tempore: puta.x.annis inter pręsentes, &.xx.inter absentes exmplo rerum immobilium.l.fi.C.de pręscrip.long.temp.&.l.ij.C.de serui.& aqua.

n ¶ Quasi cōtinuę. Sunt illę quarū vsus durat perpetuo potētialiter sed nō actualiter, vt seruitus stillicidij, secundū Cepolā in tracta.de serui.vrba.prędio.c.xix.& istę quo ad pręscriptionem ęquiparātur seruitutib⁹ cōtinuis. tex.est in.l.foramen.ff.de serui.vrba.prędio.

o ¶ Discōtinuę. Sunt illę quarū vsus nō durat perpetuo: nec actualiter, nec potētialiter: vt iter, via, actus. Et istę nullo tēpore p̄scribunt̃. Bald.in.l.ij.C. de serui.& aqua.&.l.seruitutes.in.iiij.ff.de serui.titu.gene. Nisi tāto tēpore, cuius initij non extat memoria.l.hoc iure.§.ductus aquę.ff.de aqua pluuia. arcen.sunt & alię fallentiæ, quas vide per Cepo.in.d.c.xix.

p ¶ Vrbana. Seruitus vrbana realis, est illa quæ prædio vrbano debetur secundū l.iiij.§.equê.insti.de actio.iij.col. Et dicit̃ prędiū vrbanū omne ędificiū gratia habitandi factū siue in rure, siue ī ciuitate sit positū. Bar.in.l.seruitutes.in.iiij.ff.de ser.ti.ge. Et est duplex: q̃dā affirmatiua: & q̃dā negatiua.

q ¶ Affirmatiua. Est verbis affirmatiuis cōcepta. seruitutes affirmatiuę sunt istę quæ sequuntur.

r ¶ Altius tollendi. Est quoddam ius à prędio alteri debitū, quo quis tenet̃ ædificare, ꝓpter aliquā vtilitatē, ex hoc vicino prouenietem, per tex.& gl. & ibi Bar.in.l.j.ff.de serui.vrba.predio.

s ¶ Stillicidium admittēdi. Est quoddam ius, quod meo prędio est debitū: vt possim meū stillicidiū super tectū, vel aream vicini deriuare. colligitur ex not.per Cepolam in tractatu suo de serui.vrba.prędio.c.xxviij.

t ¶ Tignum immittēdi. Est ius quo tignum super parietem vicini possum immittere, vt in.l.j.ff.de serui.vrba.prędio.& immittit̃ cū in meo, & in alieno requiescit.l.malū.§.j.ff.de verb.sig.&.l.quēadmodum.ff.ad legē aquil.

v ¶ Seruitus proijciēdi. Est ius quo ex fundo meo vrbano ī solū vicini licitū est proijcere aquam. per tex.& ibi Flo.in.l.j.col.fi.ff.de serui.vrba.prædio.

x ¶ Protegēdi. Est ius quo ex meo prędio vrbano supra tuū solū ꝓtectū aliquod habere possum: ex no.p Cepolā in tractatu de ser.vrb.p̃dio.c.xxxij.

y ¶ Prospectus. De hac vide Cepo.in tracta.de serui.vrba.in.c.xxxiiij.

z Luminum. Est ius, quo vicinus in ędificando tenet̃ domui meę dimittere lumina sufficiētia, vt.l.luminum.ff.de serui.vrba.prędio.

& ¶ Oneris ferēdi. Vide Cepolam in suo tracta.serui.vrba.in.c.xxxvij. qui suo more perpulchrè declarat.

ꝯ ¶ Itineris, seu aditus. Est ius quo p domū tuam possum ire ad meam.l.seruitutes, q̃ in superficie.§.si domo.ff.de serui.vrb.prędio.& tūc de die tantū licitum est ire: de nocte debet seruitus ianuam claudere, per glo.in.l.item. aliâs iter.& ibi Pau.& Flo.ff.communia prędio.

ꝵ ¶ Negatiua. Est verbis negatiuis cōcepta. & seruitutes vrbanæ negatiuę sunt istę, quę sequuntur.

A ¶ Altius non tollēdi &c. Est ius quo alteri suū ædificiū extollere me inuito fas non est: vt.l.altius, & ibi no.C.de serui, & aqua. arbores tamē plantari licitū est, vt.l.quod aūt.&.l.ędificia.ff.de serui.vrba.prædio.

B ¶ Stillicidiū non admittēdi. Est ius, quo vicino stillicidiū suū alteri deriuari fas nō est, vt supra solū, vel areā meam cadat: vt est tex.cū glo.& ibi Bar. in.l.j.ff.de serui.vrba.prædio.

C ¶ Ne prospectus. Est ius quo alteri ꝓspectū meū minus grauiorē reddere non licet.l.inter seruitutes.l.ij.ff.de ser.vrba.p̃dio.& differt à seruitute prospectus: vt per Cepolā in tract.de ser.vrba.c.xxxiij.

D ¶ Ne luminibus officiat̃. Est ius, quo alteri lumina mea, siue ædificando, siue arbores plantādo auferre fas nō est: vt.l.lumē.§.si arborē. aliâs.l.si arborem.ff.de serui.vrba prædio.

E ¶ Rustica. Seruitus realis rustica est illa, q̃ debet̃ prędio rustico, vt.l.j.ff.de ser.rusti.p̃di.& insti.de serui.§.iō aūt. Et p̃diū dicit̃ rusticū omne illud, q̃d fit gratia percipiēdorū vel colligēdorū fructuū: vt.l.eo iure.§.tabula.ff.in qui.cau.pig.taci.contrahitur.

F ¶ Rustica nominata. Est illa quæ habet nomen iuris, & à iure impositū, q̃ nō noīat̃ ab actu.gl.& ibi Pau.ī.l.j.ff.de ser.rust.p̃di. Bal.in rub.de vsufr.C.

G ¶ Iter. Est ius eūdi, ambulādi hoīs, nō iumentū agēdi, vel vehiculū, vt.l.j. in prin.ff.de ser.rusti.p̃di.& dicit̃ eūdi solus: & planè. Ambulādi verò cum alio, vel currēdo, per glo.& ibi Pau.de ca.in.d.l.j. superius allegata.

H ¶ Via. Est ius eūdi, agēdi, & ambulādi hoīs. in.l.j.§.via.ff.de ser.rusti.p̃di. Et talis hastam rectā, & lapides & trabē trahere pōt, q̃d habēti actum non permittitur.l.qui sella.in prin.ff.de ser.rusti.prędio.

I ¶ Actus. Est ius agendi iumētum, vel vehiculum.§.actus.insti.de ser.& dic agendi.ante se, vel post se.s.ad manus.gl.in.d.§.actus.

K ¶ Aquæductus. Est ius ducendi aquā per fundū alienū.l.j.§.aquæductus. ff.de ser.rusti.prędio.& intellige siue per fistulā, siue per quodlibet instrumentum fistulę.l.si prius.§.placuit.ff.de aqua plu.arcen.

L ¶ Rustica innominata. Est illa, q̃ denominat̃ ab actu: nec habet nomen à iure impositū.gl.& ibi Pau.in.l.j.§.in prædijs.ff.de serui.rusti.prędio. Plus tamen placet opinio Cepolę in tractatu de serui.vrba.prædio.c.ix.

M ¶ Arenæ fodiēdę. Est ius, quo in fundo vicini possum arenā fodere forte, vt ex his fiant vasa, vel ędificia rustica: vt colligitur ex.§.inter rusticorum. insti.de seruitutibus.

N ¶ Calcis coquēdę. Est ius quo in fundo vicini licitum est calcem coquere ad vtilitatē mei prędij rustici. Cepo.in tractatu de serui.rusticorū p̃dio.c.x.

O ¶ Aquæ haustus. Est ius hauriendi aquam de puteo vel fonte, vel de alia aqua vicini, secundum Azo.in summa.C.de ser.§.haustus.& secundùm Cepo.in tracta.de serui.rusti.prædio.c.vij.

P ¶ Pecoris ad aquā appulsus. Est habere ius appellendi pecora agri mei, per prędiū vicini ad fontem, vel puteū: vt no.in.§.inter rusticorum.instit. de serui. Et per Azo.in summa.C.de ser.§.pecoris.

Q ¶ Ius pascendi. Est ius pecoris pascēdi in fundo alieno agri mei causa. per l.j.§.fi.ff.de ser.rusti.prędio.l.qui seruandorum.§.fina.ff.de prescrip.vrbis.

De seruitutibus.

De seruitutibus *Rubrica.*

¶Dictum est.s̈.de seruitutibus personalibus:sequitur videre de realibus. ¶Sed oppo.ꝙ seruitus nõ potest sine vsu cõstitui.vt.l.j.s̈.de vsufructu.Huius timore facta est gl.in.l.j.huius tituli,quæ distinguit quatuor genera seruitutum,vt videbitis per ordinem.j.l.j.

SVMMARIVM.

1 *Deus fecit hominem,ut dominaretur omnibus alijs rebus.*
2 *Seruitus realis,quid sit?*
3 *Seruitus quo iure sit inducta?*

SEruitutes. ¶Seruitutũ alię personales,alię reales.h.d.¶Opp.nã de seruitutib⁹ ꝑsonalib⁹ loquitᷣ ti.de sta.ho.& de his,q̃ sunt sui vel ali.iu.nõ liber ꝑsens.Huius timore gl.soluẽs dicit,ꝙ hęc distinctio non est ꝑfecta.& ideo debes distinguere:qa seruitutũ alię merè ꝑsonales,q̃ debentᷣ à ꝑsona ꝑsonę:vt in tit.de sta.ho.Alię merè reales,q̃ debentᷣ à re rei:vt ĩ hoc titu.Alię q̃ debentᷣ à re ꝑsonę:vt vsus,& vsufructus:de qb⁹ loquitᷣ ꝑcedẽs liber.vnde nõ est merè personalis.Alię quæ debentur à persona rei:vt.l. Titio.§.Titio.j.de condi. & dem.&.l.meuia.de ma.testa.¶Assumo primam:& ostẽdo,quòd tit.de sta . homi. non loquitur propriè de seruitutibus.Nam seruitus propriè non potest esse,nisi sint duo.s.ille qui dominatur , & ille q̃ seruit:vt.l.j.j.cõia prædio.sed .j.ego reperio, quod est seruitus sine domino:vt.l.quod seruus.j.de stipu.ser.ergo non est propriè seruitus. Respon-
1 deo:naturaliter† deus fecit hominẽ:vt dominaretᷣ omnib⁹ alijs rebus:vt.l.in pecudũ.j.de vsur.&.l.iustissimè.de ędil.edic .oẽs ergo alię res naturaliter seruiũt homini.si ergo aliquo modo efficitᷣ,ꝙ homo exeat de numero hominũ dominantiũ,& trãseat in numero rerũ seruientiũ:meritò dicitᷣ seru⁹,hoc est de genere seruientiũ.& si in nulli⁹ bonis esset:ita posset occupari;sicut quælibet alia res:vt.d.l.ꝙ seruus.¶Venio ad secundũ.s.ad seruitutes merè reales,de quibus loquitᷣ iste text.& istæ res in quib⁹ est hęc seruitus,oẽs sunt de illo genere rerũ,q̃ homini seruiũt,& subijciuntᷣ:& tñ ĩter se vna alteri dicitᷣ dominari.Et ideo nõ põt esse prædiũ seruiẽs sine ꝑdio dominã
2 te:vt.l.j.j.cõmunia prędio.¶Quero ergo† qd est seruitus[a]?Istã diffinitionẽ
a nõ reperio,possum⁹ tñ ꝓbabiliter sic diffinire.Seruit⁹,est ius quoddã ꝑdio inhęrens,ipsius vtilitatem respiciens,& alterius libertatem, seu ius diminuens.ita põt diffiniri.Dixi qđ est ius.Istud probatᷣ insti.de re.cor.& ĩcor.&.s̈.de re.di.l.j.in fi.&.j.tit.ij.l.j.cũ infinitis similib⁹.Sequitᷣ prędio cohęrẽs probatᷣ.s̈.de nego.gest.l.q in aliena.§.fin.Quod dixi cohęrens:dixi,vt significarem,qđ est q̃dam qualitas prędij,nõ inhęrẽs ipsi prædio principaliter sed accessoriè:vt.j.eo.l.seruitutes de verbo.signific.l.qd aliud.Itẽ ideo dixi prędio cohęrẽs,vt p hoc denotarẽ seruitutẽ inesse prædio dominãti actiuè.vt.l.arbor.§.fi.j.cõmu.diui.sed huic ob.j̈.eo.l.iij.q̃ videtᷣ velle inesse prędio seruienti.Respõ.ipsi prędio inest passiuè & priuatiuè.Ius enim eius diminuit vt statim dicã.Ideo non dicitᷣ ꝓpriè inesse,sed magis deesse.si cui enĩ offenderetᷣ ocul⁹,nõ propriè dicitur,qđ ei inest cæcitas, sed propriè ei deest lumẽ.Itẽ huic obst.qđ alibi dicitᷣ,ꝙ seruitutes nõ sunt in bonis,nec extra bona:ergo nõ inest prædio dominanti:vt.l.j.de vsufru.leg.sol.vt ibi per gl.&.l.rẽ in bonis.de acq.re.domi.nõ est enim in bonis,nec extra per se & principaliter,sed accessoriè.Sicut qualitas inest subiecto,bene est ĩ bonis,hoc est in prędio dominãte.Sequitᷣ ipsi⁹ vtilitatẽ respiciens.hoc ideo dixi:qa nisi vtilitatẽ prædij cõtineret:nõ posset cõstitui seruit⁹:vt.l.si ædes. j.tit.j.& tit.ij.l.& Attilicinus.Sequitur & libertatẽ,seu ius alterius diminuens.Istud probatur in.l.stipulatio ista.§.qs fortè.j.de verbo.obli. Et qđ dixi alterius,ideo dixi:qa nõ põt esse prædiũ seruiens sine prædio dominãte:vt.l.j.cõia prædi.Itẽ qđ dixi alterius,ĩtelligo.s.domini.vt.l.j.j.quẽad.ser.amit.Itẽ intelligo alterius in totũ,vel in partẽ quãdoq;,vt videbitis in.l. ꝓ
3 parte.j.eo.¶Quero,quo† iure sunt inductę istę seruitutes?Respondeo de iuregentiũ.istud probatᷣ insti.de serui.in fi.Diuisiones autẽ istarũ seruitutum realium,videbitis p Iurisconsultum.Quia aliæ vrbanorũ,aliæ rusticorũ:& quælibet habet diuisiones per se,& est certa species eius:quia quędã est seruitus,quę debetur à re personæ:vt vsus,& vsufructus:& de istis vidistis in præcedẽtibus titulis.¶Venio ad quartũ genus:scilicet quãdo debetur à persona rei, quod de iure fforũ nõ est repertũ:nisi in liberto,vt possit cogi ad morandum in certo loco:vt.l. Titio.§.Titio. de conditioni.& demõstra.&.l.Meuia.de ma.testa.De iure.Cod.reperitur in agricolis & censitis,qui sunt ascripti glebę.adeò,qđ à solo separari nõ possunt .vt.l.quẽadmodum.C.de agrico.& censi.lib.xj.& per multos titulos ibidem.

SVMMARIVM.

1 *Dominorum unus potest constituere rem pignori pro sua parte pro indiuiso.*

VNus. ¶Dicit glo.hoc est verum,nisi alij cõsentiãt ante vel post:vt.l.per fundũ.j.ti.ij. ¶Quæro rationẽ huius.Rñ.quia seruitus constituitur ad vtilitatem prędij dominantis,& minutionẽ ꝑdij seruientis.Mõ vna pars pro indiuiso non potest vtilitatẽ recipere.Nõ eñ posses deducere aquã ad fundũ cõem ꝓ certa parte,ꝓ indiuiso,neque ducere per fundũ alienũ pro indiuiso:iõ non põt ab vno constitui:vt.j.e.l.ad certam.
1 ¶Et ex hoc †apparet,ꝙ vn⁹ ex dñis põt cõstituere pignori rẽ ꝓ pte sua ꝓ indiuiso:vt.C.si cõis res pig.da.sit.l.j.qa illud fit ad securitatem debiti:q̃ securitas potest ꝑstari pro indiuiso:nõ aũt põt præstari vtilitas,seu seruit⁹ fundo meo certa parte ꝓ indiuiso, vt hic.& circa hoc vide.l.stipulationes nõ diuiduntur.in primis quatuor cõtrarijs.j.de verbo.oblig.

SEruitutes prædi. ¶Seruitutes possunt imponi solo & superficiei.vel sic.Seruitutes possunt diminuere soli vtilitatẽ & superficiẽ.h.d.¶Reuoco in dubiũ intellectũ legis nrę.quidã exponũt idest,alię rusticę:alię vrbanę.ꝙ gl.nõ pl3: qa istã diuisionẽ vidistis.s̈.e.l.j.Alij exponunt alr̃:vt dicit gl.& ego dixi in summario.¶Sed tũc opp.primò sic:seruitus seruitutis esse nõ põt:vt.l. j.de vsufr.leg.ergo ĩ supficie nõ poterit imponi seruitus. gl.rñdet mirabil'r,nõ est verũ.ꝙ su
b pficies[b] sit seruitus:imo est vtile dñiũ. Tene menti istã gl.¶Extra gl.op.seruit⁹ nõ põt cõstitui ꝓ parte:vt .s̈..e.l.ꝓxi.ergo nõ põt cõstitui ĩ supficie tñ,q̃ est pars domus:vt.l.solũ.s̈.de vẽ.rñdeo:nõ cõstituitᷣ ꝓ parte imo insolidũ:qa qlibet est dñs insolidũ illi⁹ domus:vn⁹ iure directo,ali⁹ iure vtilis dñij.qđ apparet:qa supficies per se nõ põt censeri.vt.l.obligationum fere.§.placet.j.de actio.& obli.¶Op.hic ĩnuit,ꝙ seruitutes sunt in solo,vel supficie seruiente.contrà imo seruitutes sũt ĩ prędio dominãte:vt.l.arbor.in fi.j.cõmuni diui.& dixi.s̈. l.j.Sol.inꝑdio seruiẽte inest passiuè,in prędio dominãte actiuè.qđ no .be.

[a] ¶Quid est seruitus . vide instit. de act.§.ęquè.

[b] ¶Quod superficies.& tex.gloss. & ibi Bartol. in. d.l.j.§.fin.de superfi.& ĩsti.de acti.§.ęquę.

SVMMARIVM.

1 *Seruitus non potest constitui sub conditione extinctiua, sed inchoatiua sic.*
2 *Dictio donec dum,uel quandiu,an faciant conditionem.uel modum.*
3 *Seruitus quare non possit constitui sub conditione, & ad diem:& modis de quibus in hac lege.*
Vsufructus potest cõstitui sub conditione,& ad diem.& numero.6.
4 *Tempus quare non sit modus tollendæ,uel inducendæ obligationis.*
5 *Dominium cur possit transferri ad tempus.*
7 *Vsufructus cur potest constitui sub conditione & ex tempore?*

SEruitutes. Seruitus non potest extingui tpe,vel cõditione,neque constitui ex tpe ipso iure:sed ope exceptionis.hoc dicit. Et est illa lex multũ difficilis & subtilis:& ista est vna lect.Legitᷣ ĩ gl.sup verbo placitũ.ibi,posset etiã &c . alio mõ p quosdã doc.legitur tertio modo.¶Examinemus primò istã:& op.de primo rñso ad scđm respõsum.Sol.primum loquitur ipso iure:secũdũ responsum loqtur de ęqtate,q̃ debet seruari:vt.l.placuit.C.de iudi.¶Scđo oppo.de.l.iiij.&.v.s̈.de vsufru .Sol.aliud in seruitutib⁹ ꝑsonalib⁹,q̃ pñt cõstitui ad tp̃s,& ex tpe,vt ibi:aliud in realibus,vt hic.Vtrum hoc sit verũ:& q̃ sit eius rõ dicã.j.¶Sed pro declaratioce lr̃æ q̃ro,qd est hoc dictũ,ꝙ non põt seruitus constitui ex tpe:glo.intelligit,hoc est vt valet post tp̃s:ad id qđ sequitur,neq; ad tp̃s.Hoc est,vt valeat ad certũ tp̃s,& nõ vltra.Itẽ ponit gl.vnũ exẽplũ,si ego cõcessi tibi seruitutem,vt alternis diebus ,vel horis vtaris.Ista seruit⁹ nõ finitᷣ,licet finiatᷣ vsus.¶Et ad istud exemplum op.de.l.si prius.j.de aqua plu.ar.Solu.ibi fuerunt constitutæ seruitutes diuersis tpibus: hic vno. ¶Item ad id opp. de.l.Labeo.j.tit.ij.Solu.intellige illã secũdũ istam.¶Venio ad illud,quod tex.dicit,neq; sub conditione,neq; ad certam conditionem.&quęro exempla. Glo.ponit opin.Dicũt quidã sub cõditione cõstitui.si cõstituo seruitutẽ purè,hoc acto,qđ ita demũ possis vẽdicare,& vti,si nauis ex Asia venerit.Istud exẽplũ nõ placet: qa tex.dicit,ꝙ nõ põt cõstitui sub cõditione,exemplũ istud ponit,ꝙ cõditio fuit adiecta vsui,vel vẽdicatiõi nõ ipsi cõstitutiõi.vñ alij dicũt,ꝙ fuit cõstituta sub cõditione,si nauis ex asia venerit:sed añ cõditiõis euẽtũ tradidit:& sic statĩ incipit: vt.l. sub cõditiõe.de sol.&.l.sed nisi.j.de iure do.Certè nec

hoc placet,qa scd'm hoc conditio fuit adiecta ꝓmis-
siōi,nō traditioni. Tex.aūt dicit,ꝙ nō pōt adīci ipsi
cōstitutiōi.p cōstitutionē,ego ītelligo ꝓmissionē,&
traditionem,vel quasi:sicuti dicimus in.l.iij.§.dare.s.
de vsufru.&.j.eo.l.pe.¶Vñ alij ponūt exemplū,ꝙ
nō pōt cōstitui sub hac cōditione , si voluero:sic nec
alia obligatio cōstitui potest:vt.l.sub hac.j.de act.&
obli.Istud etiā nō placet primò:qa hęc lex vult face
re differētiā inter cōstitutionē seruitutis,& alios act9,
p hoc nulla differētia fieret.Pręterea istud est exem-
plū,quod hic ponit Iuriscōsultus , qñ seruitus cōsti-
tuit̃ ad certā cōditionē,nō qñ cōstituit̃ sub cōditiōe.
1 Et ideo gl.†tua dicit,seruitus nō pōt cōstitui sub cō
ditiōe.s.extinctiua:sed bñ pōt cōstitui sub cōditione
inchoatiua,seu inductiua:sicut & dominiū:vt ꝓbat̃
in.l.qui absenti.§.si qs.j.de acqui.pos.Vñ si cōstituo
tibi seruitutē hoc acto , quod extinguat̃ , si nauis ex
asia venerit:nō valet ipso iure.Sed si constituerē ti-
bi seruitutem,si nauis ex asia venerit:istud bñ potest
fieri.Ita intelligit̃ quod hic dicit̃ neq; sub cōditione.
Et in hoc cōiter residēt oēs doc.Illud aūt quod seq̃t,
neq; ad certā cōditionem,dicit gl.intellige,hoc est,ad
certū modū, vt sit sibi seruitus cōstituta donec nauis
venerit,vel dū volā.¶Et sic est quidā modus, dicit
2 gl.Ex qua glo.habes,†ꝙ hęc dictio donec,vel dū,vel
quādiu & similes,faciunt modū:& non cōditionem.
In cōtrariū videt̃ tex.in.l.pater seuerinā.in fi.de cō-
di.& demon.& etiā tex.j.ea.leg.qui dicit ad certam
cōditionē.Pręterea seruitus pōt cōstitui ad certum
modū:vt.j.ꝓxi.§.Dicas ergo sic:quędam est cōditio
momētanea:quædā est conditio, quę habet causam
successiuā.Modo illud, quod dicit̃ seruitus non pōt
cōstitui sub cōditiōe extinctiua:intellige de ea,quę
habeat causam momētaneam:vt puta,constituo tibi
seruitutē,quę extinguat̃,si nauis ex asia venerit.quę-
dam est cōditio,quę habet causam successiuā.Et de
illa loquitur,dū dicit,neq; ad certam cōditionem : vt
puta cōstituo tibi seruitutē,quę duret quādiu volam,
hoc est,quandiu cōtinuat̃ successus voluntatis meæ
continuet̃ seruitus:& cū deficit volūtas,deficiat serui
3 tus:vel quandiu talis viuet & similia. ¶Quæro,† &
modo intremus subtilitatē harū legū:quare seruitus
nō pōt cōstitui prędictis modis.Dicūt qdā,ꝙ nec do
miniū prędictis modis pōt cōstitui. Quod gl.repro-
bat p.l.q absenti.§.si quis.de acq.poss.Dñium enim
secūdū verā opi.pōt trāsferri sub cōditione & ad diē.
casus est in.l.fi.de leg.rōnē.j.dicā.Item quia vsufru-
ctus,qui pars dominij est,potest cōstitui sub condi-
tione,& ad diē,vt.s.de vsufr.l.iiij.& tetigi.s.in secūdo
cōtrario.Vnde alij ponunt aliam rōnem s.quia tem-
pus nō est modus tollendę,vel inducendę obligatio-
nis , vt.l.obligationum ferè.§.placet.j.de act.& ob.&
j.de le.j.l.nemo potest.Glos.istam rationem non re-
probat,neq; approbat,sed dat tertiū : quia lex voluit
constituere seruitutes cū quadam perpetuitate, pro-
pter vtilitatē prædiorū.Ista ratio non est bona : quia
secundū hoc nō impediret̃ cōstitui seruit9 ex tēpore:
qa tūc esset ꝑpetua ex parte post,sicut illa quę purè
cōstituit̃.¶Dicendū est ergo, ꝙ ratio pręcedens est
vera bene intellecta:nam in seruitutis constitutione
ille,qui eā cōstituit semper remanet obligatus parti:
vt.j.e.l.pe.& no.in.l.corruptionē.C.de vsufru. Sed qa
tempus nō est modus tollendę,vel inducēdę obliga-
tionis:ideo hæc seruitus in qua semper est obligatio
personalis,nō pōt cōstitui ex tpe,vel ad tp̃s.Sed tunc
4 vltrà†quęramus,quæ est ratio istorum ? Iurisconsul-
tus in.l.obligationum ferè.§.placet . videtur ponere
duas rationes. Vnā ꝙ certi sunt modi constituti ad
tollendas obligationes,inter quos nō est tēpus. Aliā
rōnē videt̃ ponere:quia sicut naturaliter ædificium
cedit solo:nec facere pōt qs,ꝙ superficies non cedat
solo:ita naturaliter obligatiōes sunt ꝑpetuę. ¶Mo-
a do habemus videre istā naturalitatē.[a] Rñ.obligatio-
nes sunt infixę ossibus nostris,adeo,vt à nobis sepa-
rari non possint:sicut character quidam:vt gloss.iij.
infrà pro socio.Qualiter autem character imprime-
tur in anima,cum sit quid merè spirituale,non bene
cadit in intellectu:nisi per exempla characteris cor-
poralis.Ponamus ergo in charactere corporali in-
figendo in corpus , si aliquis vellet cum ferro igni-

a ¶Videre istam na
turalitatē. Vide de
ratione , quare ser-
uitus neq; ad tem-
pus,neq; ex tempo
re constitui potest
& subtiliter.& istis
adde Bart.in.l. ne-
mo pōt.in.ij.parte.
de lega.j.& p Imo.
aliquid in.l.eum q
ita.§.q ita.in fine.ij.
col.de verb.obliga.

to imprimere characterem in corpus alicuius animalis, vel hominis, &
dicere , ꝙ illa impressio incipiet in die futura: non posset:imo statim inci-
pit cum imprimitur de necessitate naturę.Item si quis vellet dicere, impri
mo tibi hoc,vt non duret,nisi hinc ad pascha,non posset:quia de necessita
te durat perpetuò.Et eodem modo,si qs vellet imprimere hanc actionem,
quòd resolueretur in conditionis casualis euentum,non posset.Ita obliga-
tiones,quę imprimunt̃ in personam nostram,licet sint inuisibiles,non pos-
sunt imprimi ex tempore,neq; ad tempus,nec sub conditione extinctiua:
neq; ad certam cōditionē.Eodē modo,nec seruitus prędialis.Primò per eā-
dē rationem:quia ei inest obligatio ꝑsonalis. Secūdò quia per eā imprimit̃
quędam qualitas p̃dio dñanti,& etiam prædio seruiēti , vt dixi.s.l.proxi. &
s.l.j.Dices tu eadem ratione non poterit constitui sub cōditione,ex qua in-
cipiat,cuius contrariū dixi.s.Rñd.ꝙ sub conditione non constituitur, imo
conditionem differt.insti.de verbo.obli.§.sub conditione. Vnde character
ille non imprimit̃ bene:ergo potest differri , donec imprimat̃ , sed qui con-
stituit ex die,vel ad diem statim imprimit,& cedit dies , vt.l.cedere diē.j.de
5 verb.sig.¶Ex prędictis†apparet,quæ est ratio ꝙ dñium pōt transferri ad
tp̃s,ita ꝙ dñium recedat ex tpe,vt.l.fi.C.de leg.licet secus in obligatione , vt
l.nemo pōt.j.de leg.j.& in.d.§.placet.quia dñium non est affixum ossibus
nostris:& ideo potest separari à nobis & transferri in alium simpliciter,vt.l.
6 traditionibus.C.de pact.l.iij.j.pro socio.¶Quęro ergo†& reuoco in dubiū,
quid in vsufruc.vtrum possit constitui ex tempore,vel ad tempus, & simi-
lia?gloss.j.huius leg.tenet , ꝙ sit idem in.l.iiij.s.de vsufru.Contrarium tenet
glo.in.l.obligationum ferè.§.placet.j.de act.& obli.& respondet ad.l.iiij . de
vsufru.Quod enim ibi dicitur intellige ope exceptionis, non ipso iure : pro
qua facit , quòd etiam in vsufructu semper constituens remanet obligatus
parti.l.iij.§.dare.s.de vsufru.& no.C.de vsufru.l.corruptionem.Sed obliga-
tio personalis nō potest constitui ex tempore vel ad tempus &c.ergo neq;
vsufru.Quid dicemus?teneo,quòd vsufr.possit ipso iure constitui, & ad tē-
pus,& ex tempore:& sic differt à seruitutibus realibus.text.est in.l.cū vsu-
7 fru.j.de vsufru.leg.¶Videamus,†quæ est ratio?quidam dicunt,ꝙ ratio est:
quia seruitutes prædiorum debent esse perpetuę,non vsufr.vt hic in fi.glo.
mag.nihil ad propositum.Alij dicunt vsumfr recipere diuisionem realem:
ergo diuisionem in tempore eadem ratione.Secus in seruitutibus realibus.
Truffæ sunt.Ratio est illa quam.s.tetigi:quia vsufru.est pars dominij:ideo
non inhęret ossibus nostris.& potest à nobis separari ex tempore:sicut do-
minium,vt.d.l.iiij.&.v.de vsufru.Et si dicas saltem ista est obligatio perso-
nalis,quæ ossibus nostris inhæret.Rñ.quòd illa obligatio personalis nō ex-
tinguitur tempore:ita quòd tempus sit immediata causa extinguendi illam
obligationem.Tempore enim perit ius vsufru.quo perempto obligatio ex-
tinguitur:sicut semper extinguitur obligatio perempta re,quę in obligatio-
nem deducitur absque culpa debitoris:vnde rei peremptione extinguitur
obligatio,non tempore.Item dices tu:vsufru.est seruitus,& licet non inhæ-
reat ossibus vsufructuarij:tamen ipsi prædio imprimit quandam qualita-
tem,seu quendam characterem.sicut dixi.s.de ser.prædio.Rñ.non est verū.
Nam seruitus est quædam qualitas ipsius fundi : propter hanc enim serui-
tutem fundus dominans est melior,& iste est deterior.Vsufructus non est
qualitas prædij:quia talis est fundus,in quo alteri debetur vsufructus:sicut
si nemini deberetur.sed per vsumfructum diminuitur ius dominij,non fun-
di : & sic nec in persona , nec in fundo imprimitur qualitas, quæ possit.dici
character , qui insit ossibus.¶Sed dices tu.si hæc sunt vera : ergo sequitur
quòd nunquàm seruitus extinguetur ipso iure. quod est contra titu.infrà
quemadmo . ser.amit.Respond.vt dixi character , vel signum non potest
imprimi,vt duret ad tempus,sed bene est possibile , quòd ipsa natura illud
signum consumet in tempore,non autem tempus ipsum per se,vel volun-
tas imprimentis:Ita eodem modo lex ipsa per suos modos consumit serui-
tutem in tempore,& alias obligationes.Sunt enim modi tollendarum obli
gationum:vt instit.quib.mod.tolli.obliga.Item dices tu:secundum hoc pa-
cto contrahentium nunquàm posset remitti seruitus . quod est contra.l.ad
certam.infrà eod.&.l.seruitutes.§.seruitus.infrà eodem.Respond . sicut per
aliquid,quod tu faceres in illo instanti , quo signum imprimis, non posses
facere signum extingui ex tempore:sed ex postfacto posses adhibere me-
dicamenta , propter quod signum extingueretur : ita per id quod adijcitur
in ipsa seruitute,vel in obligatione eius,non potest fieri, quòd extinguatur
ex tempore:sed ex postfacto bene potest remitti.Ita loquuntur contraria.
¶Sumus expediti de prima lec.Secundo modo legitur istud prin.in gloss.
vt dicatur sic.seruitus non potest constitui sub conditione , vel in diem : &
si apponatur reijcitur,& remanet constitutio pura.hoc dicit , secundùm se-
cundam lectu.Istam lect.reprobat gl.quia nihil est tam conueniens quàm
pacta seruari.Adde aliam rationem : quia licet conditio apposita impossi-
bilis remoueatur de vltimis voluntatibus , non tamen remouetur de dispo-
sitione inter viuos:vt.l.non solum.de actio.& oblig.&.l.impossibilis.de ver-
bo.obliga.Quidam Moder.vt Nico.de ma.legunt istam.l.alio modo sic.
Quidam sunt actus legitimi,qui non recipiunt diem , neque conditionem:
vt.l.actus legitimi.infrà de reg.iu.Similiter & filiatio,vt.l.si tibi.aliâs incipit,
quæsitum.s.de adoptio.& in illis appositio diei,vel conditionis vitiat actū.
Item in seruitutibus appositio diei, vel conditionis , vitiat seruitutem ipso
iure.Sed tamen ope exceptionis,hoc est replicationis , de æquitate succur-
retur vendicanti seruitutem.Ista lect.non placet : quia text.loquitur quòd
succurritur contra vendicantem,non ipsi vendicanti.Teneas ergo lect.glo.

Modum. ¶ Seruitutes & earũ vsus pñt modificari in ipsa cõstitutione, licet nõ extingui. h.d. ¶ Quero qd vult dicere non ad tpis cãm? Rñ. q.d. non facit seruitutẽ tpe finiri, & tpe incipere: sed tota est vna seruitus sic modificata. Sicut em̃ in impressione signi, vel characteris corporalis, in ipsa ĩpressiõe nõ põt fieri, qđ extinguať tpe: sed ipe character põt modificari, vt sit maius: ita vel minus in constõne seruitutis non potest opponi aliquid extinctiuum ipsius, sed aliquid modificatiuũ.

Via iter. ¶ Seruitus prædialis potest constitui eisdem modis, quibus personalis. h.d.

Vt pomum. Non põt ĩponi seruitus p̃dio, q̃ nõ respicit vtilitatẽ alterius prædiȷ. h.d. ¶ Quero rõnẽ. Gl. ponit vnã & reprobat. Finaliter dicit: rõ est: quia seruitus p̃dialis reqrit p̃diũ, cui seruiať. qđ hic non est: vt. l. j. j. cõia p̃di. cũ ergo nõ respicit vtilitatẽ p̃dij, sed delectationẽ personę, seruitus p̃dialis dici non põt. ¶ Sed quęriť an hoc sit seruit⁹ p̃sonalis? Quidã, vt Hug. antiquus gl. dicit, ꝙ est personalis. Glo. dicit ꝙ nõ est p̃sonalis, sed est quoddã pactum. Cy. C. de vsufr. sup rub. tenet opi. Hugo. Ego semp teneo opi. gl. vt plenè examinaui in. l. Mela. §. fi. de ali. & cib. le. vbi vř casus. Facit qđ no. in. l. pecoris. j. de ser. ru. p̃dio. facit. l. pe. j. de ser. leg. ¶ Dices tu: quare cũ cõstituať vsus, & vsusfructus, q est seruit⁹ personalis, non põt constitui hæc seruit⁹,
a vt spatiari, & cœnare liceat. Rñ. vt dixi [a] heri in. l. seruitutes. s. eo. seruitus vsus, & vsusfru. de iure dñij plenè diminuit, qđ cõponiť ex ꝓprietate, & vsufru. Vñ qcqd habet diminuere de fructib⁹, & cõcedere alij, põt dici seruit⁹ p̃sonalis: sed ire, & spatiari, & cœnare in loco, nõ diminuit de fructib⁹ vt alteri acquirať: & sic nõ est seruit⁹ personalis, nec p̃dialis: quia nõ fit ad vtilitatẽ alterius prædij: sed est quędã obligatio personalis: vt patiaris me sic facere. Ista verò, vt mihi pomũ decerpere liceat, posset forsan concedi, ꝙ esset seruitus personalis, cũ habeam vsum, vel vsumfru. arborũ. Vtilitas huius inuestigationis est: quia si est seruitus, potero agere cõtra quęcunq; posidentẽ. si est obligatio personalis tantũ, nõ possem agere, nisi contra eum, qui promisit: vt. j. de consti. pec. l. fi. & de contrahen. emp. l. fi. §. fi.

Si prædium. ¶ Pro parte seruitus retinetur, licet ab initio pro parte non constituatur. h.d. & istum. §. examinabo statim in. l. pro parte. in fi. j. eo.

SVMMARIVM.

1 *Seruitus est tota in toto: & tota in qualibet parte totius.*
2 *Res quæuis est diuisibilis in infinitas partes.*
3 *Verba debent ciuiliter intelligi.*
4 *Variatio non permittitur electione facta.*
5 *Dominus prædij seruientis põt petere, quòd uia mutetur sine incommodo prædij dominantis.*

b Sicui. ¶ Verba cõtract⁹ debẽt ciuiliter intelligi. [b] Et q semel locũ eligit, variare nõ põt. h.d. Vel sic, ius seruitutis respicit fundũ, & quãlibet p tẽ ei⁹. Idẽ in ei⁹ vsu ab initio: sed cũ p certũ locũ cœperit vti, nõ poterit posteà variare. h.d.
1 ¶ No. primò † ꝙ ius seruitutis respicit quãlibet partẽ fundi. & sic est tota in toto, & tota in qualibet p te toti⁹: vt. l. via cõstitui. j. ti. ij. sicut dicũt philo-
2 sophi, & theologi de aĩa hoĩs. ¶ Secũdò no. † ꝙ res quęlibet est diuisibilis & in infinitas partes: & ibi ĩfinitę &c. & ẽt philosophi hoc dicũt. ¶ Tertiò
3 † no. [c] ꝙ verba debent intelligi ciuiliter. facit. j. ad exhi. l. pe. ¶ Vltimò no.
c † ꝙ postq; quis elegerit, nõ licet variare. cõcor. sunt in gl. ¶ Op. j. de ser. ru.
4 p̃di. l. si via. sol. vt ibi. ¶ Opp. j. ti. j. l. si seruitus. glo. nõ sol. ibi soluã. ¶ Op. s. de vsu & ha. l. diuus. §. licet. Sol. aliud in seruitute vsus, quæ respicit commoditatem personę. si igitur cõmoditas personę variatur: ideò vsus potest
5 variari. ¶ Op. j. de relig. l. ij. §. pe. Sol. gl. optimè, † quã tene menti: licet ille,
d cui debetur seruitus, non posit mutare [d] viã: tñ dñs prædij seruientis potest petere, vt mutetur sine incõmodo prædij dominantis: vt in cõtrario.

Sriter. ¶ Licet in prædio seruiente ędificare, vt commodè quis possit vti seruitute. h.d.

Pro parte. ¶ Seruitus nõ põt acqri ꝓ parte: & actus nõ perfect⁹ vitiať, si deueniť ad eũ casum, à quo non potuit inchoari. h.d. ¶ Oppo. s. e. l. vt pomũ §. j. vbi alienatio partis nõ extinguit seruitutẽ. Sol. ibi actus erat perfectus, & cõsummatus: quia seruit⁹ erat iam cõstituta. Hic verò nõ erat act⁹ perfectus: quia seruitus erat promissa tm̃, non constituta. ita sentit glos. hic & Dy. in. c. actus legitimi. extrà de re. iur. li. vj. & l. si sub vna. §. j. j. de verb. obli. ¶ Sed tũc opp. si dicis viã cõstitutã: ergo via ꝓ pte extinguiť redimẽdo partẽ prędij seruiẽtis, vel dominantis, cum res ꝓpria nemini seruiat: vt l. j. quẽadmo. ser. amit. Quod est cõtra hãc leg. in fi. Glo. dicit fateor, ꝙ via potest amitti, seu adimi tacitè. Hoc nõ puto verũ: qa seruit⁹ nullo mõ põt diuidi cũ sit indiuidua: vt. l. j. §. si vsusfru. ad leg. fal. ¶ Dicit ergo, qđ tota
e seruitus retineť [e] rõne partis. Et si dicať res, q̃ est propria non põt seruire. Rñ. res q̃ est ꝓpria ꝓ solido nõ põt seruire. Sed res in qua quis habet partem ꝓ indiuiso, tota põt seruire: & ꝓ toto retinetur seruitus, licet constitui nõ posit, vt. d. §. si p̃diũ. Et sic illud, qđ ibi dicit ꝓ parte retinetur seruit⁹, hoc est, occasione partis, q̃ est alterius, retineť seruit⁹ tota. Aliud enim est dicere ꝓ parte retineť seruit⁹, qđ significat totã seruitutẽ durare: aliud est dicere pro parte seruitutis: & hoc nec hic, nec ibi reperitur.

Non dubito. ¶ Fundo ciuitatis potest acquiri seruitus. hoc dicit.

a ¶ Rñdeo, vt dixi. Adde Bal. post Cy. in rub. C. de vsufru. & qd si sum obligatus dare ecclesię in signũ subiectionis, vel fidelitatis. x. annua? dic ꝙ dicať quasi seruitus, secundũ Bal. in. l. ij. in. ix. col. C. de ser. & hic adde Bar. in l. pe. in. iiij. col. C. de condi. inser. vbi q̃rit, an sit seruitus, si cõcessi tibi facultatem coquendi panem in furno meo. & quid si concessi, ꝙ posis transire per pontẽ sine gabella: & quid de iure colligendi pedagium. Adde an ius colligẽdi pedagiũ & faciẽdi pontẽ, sit seruitus. Bal. consi. lxv. j. lib.

Si tam angusti. ¶ In seruitutibus realibus, si nõ valet qđ ago, vt ago: valet vt valere p̃t. h.d. Materiã istã Cy. ponit. in. l. nõ codicillum. C. de testa. Ego posui plenè. in. l. j. §. si qs ita. j. de ver. obli.

SVMMARIVM.

1 *Seruitutes non censentur per se, sed accedunt rei corporali.*
2 *Incorporalis est: ergo nõ præscribitur. ualet cõsequentia.*
3 *Iudicia possessoria dantur pro seruitute etiam non habente causam continuam, quæ quasi poßidetur.*
4 *Seruitus, quæ non habet causam continuam, licet non acquiratur tempore, tamen sufficit, si allego titulum, quem probo ex ususcapione longi temporis.*
5 *Bonafides ad præscriptionẽ seruitutis sufficit. Ratio quare in præscriptione rerum corporalium requiritur titulus & bonafides: & in præscriptione incorporalium sufficit bona fides.*
Seruituti præscribendæ requiritur scientia domini fundi, contra quem præscribitur.
6 *Ratio quare in præscriptione rerum, non requiritur scientia domini, cõtra quẽ præscribitur: sicut in præscriptione seruitutis.*

f Seruitutes. ¶ Incorpalia, quæ non habẽt causam cõtinuam, nõ vsucapiunť. [f] h.d. Vel sic, incorporalia non habentia causam con- c tinuã, non possunt p̃scribi. h.d. & subtilis est. ¶ No.
1 ꝙ seruitutes sint incorporales. ¶ No. † ꝙ seruitutes nõ censenť per se, sed accedunt rei corporali. & sic est quædam qualitas: vt dixi. s. eo. l. j. ¶ Not. ꝙ nihil 1
g impedit [g] incorporalia accedere rei corporali. ¶ No. etiam ꝙ incorporalia non præscribuntur. & hoc in
2 prima parte. Prò huius declaratiõe q̃ro, † vnde veniat ista cõsequentia incorporalis est: ergo non pręscribiť. Rñ. incorporalia non posidenť: vt. l. seruus. §. incorporales. j. de acq. re. do. Sed sine possessione non procedit pręscriptio: vt. l. sine possessione. j. de vsusca. ergo bene sequitur, quòd incorporalia non pręscribunť. ¶ Sed cõtrà. imo incorporalia posidẽtur, vt. l. regulariter. s. de peti. heredi. j. cõmunia prędio. l. ij. Respond. non posidentur propriè. sed quasi posidentur. ¶ Oppo. & videtur quòd seruitus pręscribatur: vt. l. si aliena. §. j. de vsuscapio. Solu. seruitus non præscribiť, sed præscribitur res cũ omnibus qualitatibus suis: & sic seruitus quam habebat. ¶ Venio ad secundam partem ibi, vel ideo &c. Dicitur hic, quòd seruitus non habet causam continuam. Contrà: quia secundùm hoc non darentur iudicia possessoria. quod est contra totum tit. de iti.
3 actúq; priua. Respon. & dico, † ꝙ quasi posidentur, e propter qđ dantur possessoria iudicia: vt in contrarijs: non autem continuè: vt hic secundũ gl. & bene. ¶ Opp. C. eo. l. ij. Huius timore gloss. distinguit hic plenè: vt habes in ea. & eodem modo distinguit in l. j. in fi. de aqua plu. arcẽ. vbi ego examinaui plenè. f dic vt ibi. & doc. in. d. l. ij. C. eo. ¶ Diciť hic in fin. & idẽ in prędijs vrbanis. quero de quib⁹ p̃dijs vrbanis intelligitur? Respon. debes scire, ꝙ ędificia, seu prędia vrbana, non loco, sed gñe distinguntur: vt. j. de ver. sig. l. vrbana familia: vt. l. vrbana p̃di. & l. fundi. ¶ Modo quædam sunt ædificia habitandi gratia, & illa dicuntur vrbana: & de his loquitur hic. Quæ- g dam sunt, quę non sunt habitandi gratia: de quibus loquitur. l. eo. iure. §. stabula. j. in quib. cau. pignus taci. contra. & illa dicũtur rustica. & de his non loquitur iste finis. ¶ Diciť hic, vsucapiuntur. Cõtrà, imo p̃scribunť spacio. x. vel. xx. ann. vel tempore cuius non extat memoria: quare malè. Solu. olim nomen vsuscapionis erat commune ad vsuscapionẽ. & pręscri. vt patet in diffinitione. j. de vsusc ap. l. iij. & l. cũ
* qui ędes. sed per Iustinianum est attributa vsuscapio rebus mobilibus: p̃scriptio rebus immobilibus:
4 vt. C. de vsuscap. trans. l. j. ¶ Vltimò glos. † hic in fi. dicit vnũ, ꝙ licet seruitus nõ habeat cãm continuã,

b ¶ Ciuiliter intelligi. Idẽ in verbis testamenti. l. cũ antiquitas. & ibi Bald. C. de vsufru. Facit ista lex ad id, qđ dixit Bal. in rubri. C. si cer. pet. in fin. ꝙ si dico: cedo tibi actionẽ ex vẽdito specialẽ. qđ interpretať. i. iudicialẽ: quia spãlis nõ reperitur. de interpretatione in contractibus vide. in. l. si tibi pecuniã. & qđ ibi dixi. si cer. pet.

c ¶ Tertiò not. Adde bo. tex. in. l. ij. §. tractari. ff. ad Tertul. Andrę. Barba.

d ¶ Non posit mutare. nota ꝙ licet ille, cui debeť seruitus, illã mutare non posit: tñ dñs p̃dij seruiẽtis hoc facere p̃t, si fieri p̃t sine incõmodo p̃dij dñantis: & sic isto casu, licet ali⁹ pro seruitute posit nouũ op⁹ nũciare, maximè vrbana: vt plenè not. Bart. post gl. in. l. j. §. fi. de op. nou. vel agi posit cõfessoria. Fallit in casu isto, vt no. Lud. in l. j. §. si. in fi.

e ¶ Seruitus retineť. adde Bar. ĩ. l. stipulationes non diuiduntur in. iij. & iiij. opp. de verb. obli.

f ¶ Non vsucapiũť. Et an in constõne seruitutis videatur cõstituta oblĩo personę, vide qđ no. Bal. ĩ. l. iij. in prin. C. eo.

g ¶ Nihil impedit. Qualiter aũt quis p̃scribat vsumfructũ illũ acquirẽdo. vide leg. fi. in fi. C. de p̃scrip. lõg. tẽp. & Bald. in. l. corruptionem. ad fi. j. de vsufru.

* Pro intellectu. l. cũ de in rem verso. ff. de vsuris.

a ¶Allego titulum. a
Licet solo tpe non
prescribaẽ seruitus
discontinua: tñ est
cautela, ꝙ allegeẽ
titulus, qui præsu-
meẽ posteà ex lon
gitudine tpis : qđ
not. Et adde q̃ no.
in.l.cum de in rem
verso.& in.l.j.in fi.
de aqua plu.arcen.
quod habetur in.§.
eque. insti. de acc.
Nota tñ:quia dicit 5
Bal.no.in.l.item illa
pilli.ĩ.iij.q.s. de re.
diui.ꝙ præscriptio
istarũ seruitutũ vi-
detur posse infrin-
gi tpe necessitatis.
argu.l.fi.C.e.Adde
Abb. cõsi.vj.ij.lib.
b ¶Quoties.& facit
ad not.per Bald.in
l.fi.in fi.C.de pact.
inter empt. & vẽd. 6
c ¶Papinianus. vi-
de. d. Ioan.in.l.hu-
iusmodi.§. si ædes.
de lega.j.
d ¶No.istam. Not.
modum articulan-
di.vt qs aduersario
sciente vsus est ser
uitute.vide Bart.s.
eod.l.seruitutes.ad
fi.Andre.bar.
e ¶Si intercedat.ex
isto textu nota se-
cũdũ Bal. ꝙ nõ est
permissum facere
pontem in loco pu
blico : debet enim
esse liber vsque ad
cœlũ. Andre. Bar.
¶Si ĩtercedat. Vi
de Bar.& quod ibi
dixi de aqua plu.
arc.l.apud Treba-
tium.§.j.per doct.
in.l.j.§.fin. de ope.
no.nun.
f ¶Sol.gloss. & hic
no.aliquas esse ser-
uitutes innomina-
tas.alle.Bald.in ru-
bri.de vsufr.& po-
nit gl. in.l.j.ĩ.titu.j.
g ¶Hæc autẽ.Vide
quod.Bal. & Ang.
in.l.ij.ad fin.C. de
prescrip.xxx.ann.
POMATES.
h ¶Distinctionem.
Vide Alexã.consi.
cxxxvj.in. iiij. col.
ij. vol. Feli.c.illud
in.ij.col.de prescri.

& si nõ possit acquiri tpe:tñ si ego allego titulum[a],
quem ego probo ex vsuscapione longi tẽporis, suffi
cit.Idem no.glo.in.l.j.in fi.de aqua plu.arcen. Do-
cto.dicũt contrariũ.& hoc tenebat do.Ray.de forli.
& Cy.refert in.l.si certis annis.C.de pac.Non obst.
l.cũ de in rẽ ver.j.de vsur.qa ibi loquiẽ ĩ faciẽte:hoc
est ĩ soluẽte p annos.x.cõtra quẽ tacitè p̃sumiẽ:quæ
stio verò nr̃a loquiẽ in patiẽte, nõ autẽ in aliquid fa
ciẽte. ¶Ego sustineo gl.qa in patiẽte idem iuris est.
in his,q̃ non sunt magni preiudicij:hoc est,in his,in
quibus nõ vertitur amissio dñij:vt.C. de peti.here.
l.si filius.de acq.here.l.qui in aliena.§.j.&.j.de pecu.
l.quã Tuberonis.§.sunt qdã.hoc pbaẽ in.l.pe.cum
sua glo.C.cõi diui.dixi in.l.cũ de in rẽ ver.j.de vsur.
¶Quero,quot † sunt necessaria ad p̃scriptionem ser
uitutis?do.Azo.hic dixit, & bene : ꝙ bona fides:vt
j.quemadmodum ser.amit.l.vlti. & de iti.actúq; pri
ua.l.j.§.Iulianus.Sed ti.necessari⁹ nõ est,dicit gl.Sed
q̃ est ratio,ꝙ in præscriptione rerũ corporaliũ duo
sunt necessaria.s.titulus & bona fides:vt.C.de præ-
scrip.lõgi tẽporis.l.diutina.sed in p̃scriptione rerum
incorporalium, vnum sufficit.s.bona fides. Respõ.
quia in prescriptiõe rerũ corporaliũ ius acquiriẽ in
re:& prior dominus desinit esse dñs:& ideo plura re
quiruntẽ.sed in prescriptione rerum incorporalium
dominus non tantum amittit : ideo non debent tot
esse necessaria. ¶Sed quæro,† nunqd in p̃scriben-
da seruitute,requiritur scientia domini fundi, con-
tra quem præscribitur? Azo. tenet ꝙ sic.Pro eo vi-
detur text.C.eo.l.ij.vbi glo.tangit.Hugo ibidẽ con
trà per.l.sicut.in fi.C.de præscrip.xxx.anno.&.C.
de præscri.lõgi tẽp.l.fi. Et ad.l.sicut.quã do. Hugo.
pro se inducit,subaudiebat maximè. Opi.Azo.vi-
detur verior. Rationem diuersitatis assignat inter
prescriptionẽ rerũ,& seruitutis:quia in prescriptiõe
rei,quis possidet ipsam rem:& ideo de scientia non
curaẽ.sed quia in prescriptione seruitutis dñs possi-
det fundũ:ideo eius sciẽtia requiriẽ.Dicit Odof.ve-
rior rõ differẽtię est:qa per sciam, & patiẽtiã aduer-
sarij inducitur quasi possessio prescribentis:vt.l.pe.
j.eo.Si ergo dominus ignoraret,non procederet præ
scriptio,quasi possessione deficiẽte. Et ideo sis cau-
tus semper facere articulum , ꝙ ille aduersarius vsus
est sciente,& patiente aduersario.

Seruitus. ¶Seruitus ad sepulchrum est priuati iuris: & de ea potest dis-
poni,vt de seruitute priuati.h.d. ¶Oppo.seruitus
prædialis non potest cõstitui , nisi inter dominos p̃-
diorũ:vt.l.j.cõia p̃di.Sol.dicit gl.licet sepulchrum in
nullius bonis sit,tñ ius sepeliendi est priuatum . Et
ideo ille,q habet istud ius,põt de seruitute dispone-
re.Istud placet mihi satis:sed de vno dubito:ista ser
uitus accedit ipsi p̃dio:vt.s.pxi.non iure prædij.cũ
ergo sepulchrum sit nullius : ergo seruitus, quæ est
qualitas eius,est nullius. Rñ. & dico ꝙ est possibile,
ꝙ vnius sit res,& alterius sit qualitas:vt hic. sicut vi-
des in superficie saltem vtiliter.

Publico. ¶Locus medi⁹ impediẽs commodum ex vno loco perueniẽdi
ad alium,impedit seruitutem constitui.h.d.

b Quoties. [b]¶Non potest imponi seruitus de eo, quod fun
di vtilitatem non respicit.h.d. ¶Oppo.
de.l.ei fundo.j.eo.Sol.ibi nõ interest : sed
interesse poterat.h.d.

Seruitutem. ¶Qui debet seruitutem, cogitur pati:non agere.h.
d.Istam materiam vtrum ille,qui debet seruitutem
teneatur aliquid agere:tangam in.l.sicuti.§.j.&.ij.si
serui.ven.

Et,qui. ¶Creditori & emphyteotæ competit vtilis actio pro ser-
uitute.h.d. ¶Oppo.s.si vsufr.pe.l. vti
frui.§.vtrũ.Sol.dicit gl.aliud in fructua-
rio,q̃ in creditore.Rõ:quia seruitus seruitutis esse nõ
potest. Vel dicit gl.Rõ:quia creditor potest vendi-
care rẽ seu fundũ,vt hic,ergo & seruitutẽ,q̃ est ei⁹ ac
cessio. Fructuarius autẽ nõ põt vẽdicare,nisi ius suũ.
s.vsufr.seu ius esse sibi vtẽdi fruendi:vt.l.vti frui.si
vsuf.pe.Cui iuri nõ accedit seruitus:vt.l.j.de vsuf.le.

Viæ itineris. ¶Seruitutes sunt indiuiduæ, & trãseunt in heredes insolidum actiuè & passiuè.h.
d. ¶Qualiter seruitutes dicantur indiuiduę,dixi plenè in.l.sti-
pulationes non diuiduntur.j.de verb.ob.qualiter transeant in
hæredes insolidum, dixi plenè in.l.ij.§.ex his.j.de verbo.obliga.

SVMMARIVM.

1 *Res hæredis si legetur,an dominium transeat recta uia in legatarium?remißiuè.*

c Papinianus. [c]¶Seruitus cõfusa aditione,debet per legatarium restaurari.h.d. ¶Oppo.ꝙ
non cõfundaẽ;quia fundus recta via transit in legatariũ:vt.l.à
Titio.j.de fur.Sol.gl.duobus modis.Primò:quia fundus fuit le-
gatus sub cõditione,& ista bona.vel quia fuit legatus fundus hr̃dis , & pu-
d rè. ¶No.istã[d] secũdam sol.q̃ tenet†,ꝙ si testator legat rẽ hęredis,nõ trãsit
1 dñium in legatarium recta via.Contrarium no.in.l.ij.C.cõia de leg.habe-
tis plures alias glo.concor.dixi plenè in.l.si hęredis seruus.aliâs si legati ser
ui.j.de lega.j. ¶Oppo.gl.de.l.cum filius.§.dominus.j.de leg.ij.sol.aliud in
vsufruc.& aliud in cæteris seruitutibus.

Ei fundo. ¶Potest imponi seruitus de eo , quod non in-
terest tũc:sed speraẽ interesse in futurum.h.d.
¶Opp.de.l.quoties.s.eo.sol.vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Patientia in incorporalibus habetur pro traditione.*
2 *Res incorporales non possunt præscribi aduersario ignorante.*
3 *Articulandum est in probanda præscriptione seruitutis,quod ea usus est sciente & patiente aduersario.*

Quoties. ¶Qui debet seruitutẽ, debet pati aduersariũ
1 vti,qđ p traditiõe habeẽ.h.d. ¶Nota,ꝙ† pa-
tiẽtia habeẽ p traditiõe.Et ex hoc apparet, ꝙ quis nõ põt esse
in possessione alicui⁹ iuris incorporalis , nisi aduersario sciente
& patiẽte:qm̃ ipsa patiẽtia aduersarij est quasi possessio. Et ex hoc appa-
2 ret,ꝙ† licet res corporales possint p̃scribi aduersario ignorãte:vt.l.fi.in fi.
3 C.de prescri.lõg.tẽpo.tñ res incorporales nõ:vt.l.ij.C.eo. † Vnde semp sis
memor facere articulũ,ꝙ ille est vsus eo iure aduersario sciente & patiẽte.
Querit glo.quæ sunt ista interdicta possessoria? dic vt in glo.

e Si intercedat. [e]¶Dicit idem, ꝙ.l.seruitutes.§.pu-
blico.s.eo.&c.

Si vsusfructus. ¶Actio pro seruitute , debet in-
tentari cõtra dominum proprie-
tatis,nõ cõtra vsufructuariũ.h.d.

De seruitutibus urbanorum prædiorum. *Rubri.*

Vrbanorum. Hic Iurisconsult⁹ enumerat ser-
uitutes vrbanorũ p̃diorũ. ¶Op
po.ꝙ istud ius alti⁹ tollẽdi,est libertas,nõ seruit⁹. Nã solũ
f est liberũ vsq; ad cœlũ:vt.s.ti.j.l.fi.&.C.e.l.altius.Sol.gl.[f]
ponit multa:tñ in fi.ibi,vel tertiò.tãgit veritatẽ. Declara
sic.Seruitus alti⁹ nõ tollẽdi,sine dubio est seruitus.s.q̃ de-
beẽ ab illa domo,q̃ debet alti⁹ tolli alteri domui.Fortè em̃ interest ei⁹,vt al
tius tollaẽ,ppter vẽtũ,vel ppter aspectũ:ne fortè trãseuntes p viã possint
aspicere:si fortè via erat alta:dom⁹ erat depressa.vel fortè ĩterest,vt eleueẽ
alti⁹:vt habeaẽ lumẽ ex reuerberatiõe poti⁹,q̃ p directũ:vt.l.si arborẽ.§.in
terdũ.j.eo.Modo de stillicidio nõ auertendo.gl.ponit exemplũ clarũ.h.d.

Luminum. ¶Hic ponit dr̃iam inter seruitutẽ lumi
num,& ne luminibus officiatur. ¶Quę
ro dr̃iã inter has seruitutes.Glo.dicit ꝙ seruit⁹ ne luminibus of-
ficiatur,habet se ĩ pl⁹:qa nõ põt alti⁹ eleuare:sed seruit⁹ luminũ
habet se in min⁹:vt lumẽ quocũq; mõ ad nos veniat. Quidã alij dicũt totũ
ecõuersò:vt plus sit pmittere seruitutẽ luminũ.Nã qui hoc pmittit,nõ so
lum põt altius eleuare:sed op⁹ est,ꝙ illud,qđ est factum,destruat:vt nobis
lumen sit.sed in seruitutibus,ne luminibus officiatur , sufficit ꝙ altius non
eleuet.& hoc vult dicere hęc glo.communiter tñ seruatur opi.glo.&c.

Inuitum. ¶Qui nõ cõsẽtit,vr̃ cõtradicere.h.d. ¶No.
ꝙ q nõ cõsentit, dissẽtit.de hoc ĩ.l.fili⁹.§.ĩui-
t⁹.de pcu. ¶Quero qd est hoc dictũ,nõ ad factũ,sed ad ius &c.
Gl.expõit. Tu dic aliter,ꝙ hęc vba ĩuitis nobis,nõ referunẽ ad
factum:hoc est,ꝙ requiratur cõtradictio facti:sed ad ius seruitutis.hoc est
vrb.predio.sufficit ꝙ ius seruitutis sit contrarium illi operi, qđ fit. Ipsum
enim ius cõtradicere videtur.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Bonafides præscribentis,licet non requiratur in præscriptione libertatis seruitutum rusticorum prædiorum:tamen requiritur in seruitutibus urbanis.*
2 *Regula,possessor malæ fidei,non habet locum in præscriptione.xxx.annorum.*
3 *Seruitutes urbanæ, quàm rusticæ,cur difficilius præscribantur?*

g Hæc autem. [g]¶Libertas seruitutis vrbanę nõ p̃-
scribitur, si dñs prædij dominãtis so-
lũmodo nõ vtatur:sed requiriẽ factũ p̃scribentis.s.ꝙ domus al-
tius eleueẽ:vel foramina obturentur.h.d. ¶No.istã distinctio-
h nẽ,[h]quã dixi in summario. Ex qua † colligiẽ,ꝙ licet in p̃scriptione liberta
1 tis seruitutũ rusti.p̃di.nõ requiraẽ bonafides p̃scribentis:vt.l.sequitur.§.si
quis viã.j.de vsusc.tñ in seruitutib⁹ vrbanorum prædiorũ requiriẽ.Ita di-
cit glos.j.

✤POMATES.

a ¶Cum eo. Ad istũ text. vltra Paul. de cast. hic vide Cep. tract. ser. vrb. pdio in ti. de so. Ancha. consi. xxxix. vbi limitat decẽ modis istum text. & vide Alexã. cõs. cccxvj. incipi: opportunè consideratis. in. iij. colum.

b ¶In instrumentis. Quare dicatur in instrumentis cum accessib⁹ & egressib⁹ suis. bñ facit quod no. Bar. post glo. in l. rei appellatione. de verb. sig. & dicit Bal. i. l. ex cõuẽtiõe in fina. per illum text. C. de pac. ꝙ si detur fundus in dotem, non tenet̃ dare mulier fundum liberum à seruitutibus. dic, vt ibi. & adde istis. l. iij. C. de ser. & qđ ibi Bald. in prin. sed text. & ibi Bal. in. l. quoniã. C. de cõpen. vult. quod venditor teneatur dare fundũ liberum à seruitutibus & à creditoribus & quod ibi dixi. Sed quæro si vẽdo prædia cum omnib⁹ iuribus, an ĩtelligatur venditum ius colligendi passagium & merum imperium, qđ ibi habeo. vide Bal. in l. à procuratore. C. mãda. & qđ ibi dixi. Adde pulchrè Roma. cõsi. cclxxj.

cit gl. in. l. fin. j. quęad. ser. amit. & doct. C. eo. l. ij. Ratio, qa in hac pscriptione reqrit̃ factũ pscribentis: iõ debet bona fide fieri. In illa nullũ factũ pscribẽtis requirit̃: sed sufficit sola negligentia nõ vtentis. Et ex
2 hoc ego dico, †ꝙ decretalis, quæ dicit, ꝙ possessor malęfidei nullo tpe pscribit. non habet locũ in prescriptione. xxx. an. q̃ currit cõtra actionẽ. Illa em̃ pscriptio currit ex negligẽtia nõ petẽtis absq; aliquo facto pscribentis. Decretalis em̃ illa loqt̃, qñ factũ pręscribentis requiritur. dicit em̃ possessor bonęfidei. ¶No. ꝙ dicit possessor. & sic factũ pscribẽtis requi-
3 ritur. ¶† Quęrit gl. q̃ est ratio differẽtię inter seruitutes rusticas, & vrbanas? Gl. ponit, & vide. Dicit em̃ glo. ꝙ in vsu seruitutis vrbanę, sumptus requirit̃, & pręcedit: qđ in rustica secus. & ideo difficilius contra primã pscribit̃. Hęc gl. est additio noua, q̃ ĩcipit ratio diuersitatis &c. Ista rõ glo. nõ videt̃ vera: quia etiã in vsu seruitutis rusticę reqrit̃ qñq; sumptus: vt l. si ĩter. s. tit. j. & spãliter in seruitute aqductus: vnde aliĵ dicunt, vt Odof. ꝙ in seruitutibus vrbanis est hoc plus: qa habemus poss. cõtinuã animo, & corpore: & ideo difficilius perditur. ar. s. eo. l. seruitutes. in prin. secus in seruitutib⁹ rusticis. Nec hoc placet: qa nulla seruitus quasi possidet̃ animo: si em̃ hoc esset verũ, omnis quasi possessio seruitutis haberet cãm cõtinuam. cuius contrariũ vidistis in. l. seruitutes. s. tit. j. & videbitis ĩ. l. foramẽ. j. eo. vnde Mar. Sil. dicebat hoc ideo: qa seruitutes vrbanæ sunt nobiliores. & interest magis reipublicæ, vt seruentur: ideo difficilius pręscribuntur. Certè ratio non est multum vrgens: sed meliorem adhuc non video. ¶Quęrit glo. quid si sunt plura foramina: & quędam obturauit: & quædam non? dic vt in gloss. quam vide & not.

Vod autem. ¶Licet arbor altius extollatur, nõ pscribit̃ libertas cõtra seruitutẽ altius nõ tollẽdi. h. d. ¶Op. de. l. ædificia. j. eo. Sol. hic loquit̃ qñ seruitus erat altius nõ tollẽdi, quo casu ponendo arborẽ, nil fit cõtra illã seruitutẽ: ibi fuit restituta seruitus ne prospectui officiatur: quo casu fit contra talem seruitutem.

Arietem. ¶Vnus ex socijs nõ potest communem parietem destruere causa respiciendi. h. d. Hanc materiam habes. j. de dam. infe. l. in parietis. & l. nam si non sit idoneus.

Vm eo. [a] ¶Potest quis obscurare domum vicini, si seruitus constituta non fuerit. h. d. ¶Glos. opp. duobus modis. dic vt in ea.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 Hæres, an debet legatario domus præstare accessum per alias ædes.
2 Clausula, cum accessibus & egressibus suis, usq; in uiam publicam, quid operetur?

Inas. ¶Primò ponit quatuor. q. Secundò rñdet ad primã. Tertiò rñsionem extendit ad extraneam quæstionẽ. Quartò ratiocinatur circa psentẽ materiã, ex quo colligitur sol. quartæ qõnis. Quintò rñsionẽ factã ad primã limitat, & declarat. Secunda ibi, Marcellus rñdit. Tertia ibi, dicẽdũ. Quarta ibi, nõ aũt. Quinta ibi. sed ita. & breuiter hoc intendit. Hæres nõ põt in domo, quę sibi remanet ædificare, ita qđ vsus ædium legatarũ totaliter perimat̃: secus si aliqualiter ĩcõmodet̃. h. d. Iurisconsul. vt videtis format q̃tuor. q. & rñdet tñ ad duas. s. ad primã & ad quartã. ¶Reassumamus p ordinẽ: Pria qõ est, si heres altius ędificãdo obscurat lumina ędiũ legatarũ: vtrũ legatarius possit cũ illo agere. & Iurisconsultus rñdet, ꝙ põt obscurare, nõ tñ in totũ. Si em̃ in totũ obscuraret, posset cum illo agi: sed quæro qua actione? vr̃ quòd actione ex testo non confessoria, vel negatoria. Nõ em̃ seruitus est constituta ipso iure: licet heres teneat̃ ad cõstituẽdũ. Tex. est i. l. seruũ filij. §. fi. j. de lega. j. Rõ: qa hęc seruitus nõ fuit legata expresse: tũc em̃ ipso iure cõpeteret: sicuti ipso iure transit dominiũ rei legatę: vt. l. si partẽ. §. j. j. queád. serui. amit. Sed videt̃ legata tacitè: & rei tacite legatæ, non transit dominium ipso iure in legatarium: vt. l. emptor. §. ancilla. s. de rei vendi. ita non transit ius seruitutis ipso iure. ita etiã sentit Iac. de are. in. d. l. seruum filij. in fin. ¶Secunda. q. est quid si ędes ꝓprias altius tolleret heres, vtrũ possit? Iurisconsul. nõ rñdet ad istã glo. Rñde, ꝙ hoc põt indistinctè. probatur. s. l. pxi. & C. e. altius. facit. s. titu. j. l. fi. ¶Ter-
1 tia. q. fuit, † an p alias ędes debeat hæres præstare accessum. Ad istã non rñdet Iurisconsultus. Gloss. rñdet, ꝙ nõ tenetur dare. Probat per. l. via. §. fi. j. ti. j. de cõtrahen. empt. l. in vendendo. alibi. s. in. l. iij. §. si loci. j. de adimẽ. le. glo. dubitat. ¶Ego puto, quòd hęc de terminatio nõ sit vera. Primò p rationẽ hui⁹ leg. hęres non põt obscurare lumina in totũ: vt in fi. leg. ergo eadẽ ratione nõ potest prohibere accessum: qa per hoc nullus fructus est ędium: vt hic dicit̃ in tex. prætereà habeo leg. quæ expresse dicũt, ꝙ legatari⁹ debet pstare aditũ hęredi, si sibi expedit: vt. l. si fundũ sub conditione. §. qui fundum. j. de le. j. & j. si ser. ven. l. testatrix. in prin. Facit. j. eo. l. si no. ob. j. tit. j. l. via. in fi. & l. in vendẽdo. qa ibi res erãt translatæ ad alium per cõtractum inter viuos. s. diuidendo, vel vẽdendo. hic in vltimis voluntatibus, vbi latior sit in-
2 terptatio. ¶Sis ergo cautus, † qñ fiũt vẽditiones, vel diuisiones: vt fiat specialis mentio de istis itinerib⁹: & sic apponitur hodie in instrumentis, [b] cum accessibus: & egressibus suis, vsq; ad viã publicam. Prędicta vera in his seruitutibus de qbus hic loquitur. sed si esset seruitus tigni immittendi, vel oneris ferendi, & similia: tunc eo ipso, quòd res sic venditur, vel legatur: videtur transferri cum ipso onere: vt. l. si domus. in fin. j. de le. j. & l. quod conclaue. j. de dam. infec. & de ser. le. l. j. ibi plenè dixi in materia ista.

Vi luminibus. ¶Nõ pt quis ędificare cõtra formam statutã, ne luminib⁹ vicini officiat̃. h. d. ¶Quęro, quę sit ista forma? Dicit gl. vel statutũ ciuitatis, vel seruit⁹ cõstituta, vel seruitus pscripta. Circa hoc, qđ dicit̃ de seruitute pscripta: quęrit̃, si dom⁹ mea stetit depssa, domus tua alia p multũ tps: vtrũ pscripsisti seruitutẽ altius nõ tollẽdi? [c] gl. qđ nõ in fi. nisi me volentẽ ędificare prohibueris. & ex tunc p lõgũ tps. sic steterit: vt hic, & idẽ no. in. l. j. C. eo. probatur in. l. & si fortè. §. j. s. ser. ven. & no. p Dy. in. l. j. prius. de no. ope. nũ. & ibi dixi ĩ. vij. op. & vide Spec. de causa pos. §. nũc dicendum alias in cõfessoria. ver. sed pone.

Si inter te. ¶Si dubium est de mẽsura recurritur ad arbitrium. h. d.

Edificia. ¶Plantatio arborũ non est cõtra seruitutem altius non tollendi: sed est cõtra seruitutem, ne officiatur prospectui. h. d. Si autem esset seruitus, ne luminibus officiatur: dic vt in. l. si arborem. j. eod:

✤ SVMMARIVM. ✤

1 Ignem & caminum, quando liceat facere in pariete cõmuni?
2 Parietem proprium supra parietem communem quis uõ potest habere.
3 Dictio ad, significat propinquitatẽ per duos pedes, uel unum.

Vidam Iberus. ¶Nõ licet. s. vel iuxta parietem cõem aliqd facere, propter qđ deterioret̃ paries. h. d. ¶† Not.
1 quòd nõ licet facere ignẽ iuxta parietẽ cõem: & p cõseqñs nõ licet facere caminũ ĩ pariete cõi, ex parte tua. Intellige ita, qđ si ignis, q ibi fieret, adhæreret parieti cõi. sed si fieret ibi solũ tuba camini, ita ꝙ fumus ascẽderet, nõ aũt ignis appropinquaret: tunc nõ puto esse prohibitũ: vt. l. si fistulam. in prin. j. eod.
2 ¶Secũdò no. quòd supra parietem cõem, non põt qs habere parietẽ propriũ. Si qs em̃ supra cõmunẽ parietẽ vellet ædificare, ita qđ esset cõis paries: hoc liceret secũdũ no. in. l. in parietis. de dã. infec. & l. in-
3 ter quos. in prin. eo. ti. ¶† Tertiò no. [d] glo: quę dicit, ꝙ dictio ad [e], significat ꝓpinquitatẽ p duos pedes, vel vnũ. Et sic facit ad. q. de statuto, qđ dicit, si qs fecerit ĩsultũ ad domũ. & hoc dixi. j. de iniur. l. itẽ apud Labeonẽ. §. cõuitiũ. vbi hoc tãgit Ia. de Are. ¶Vltimò not. [f] istam moralitatem, quam docuit Iurisconsultus ibi, volo enim cum Ibero loquaris. h. d.

✤POMATES.

c ¶Nõ tollendi. Circa hoc vide Barba. consil. xxxj. in. xj. sequen. j. vol.

✤POMATES.

d ¶Not. gloss. Vide Alexã. consil. cxx. j. colum. ij. vol.

e ¶Quòd dictio ad. Not. qd significet ad, vel iuxta adde tex. & ibi Bar. in. l. decernimus. in fin. C. de aquædu. lib. xj. & Bart. in. l. meminisse. de offic. ꝓ cons. in prin. Et de dictione iuxta, vide qđ dicit̃ & not. in. l. j. & ibi Bal. C. de epis. & cle. & de dictione ad, vide Bal. & quę ibi dixi in. l. obseruare. de off. pcõ. tex. & ibi gl. & Bar. in. l. militis codicillis. ĩ prin. de testa. mili. limitaui fin. in. l. cętera. §. hoc senatus post Imo. de le. j. Adde de istis dictionibus infra, intra, iuxta vsq;, ante, vbi, tãq̃, quasi, ferè, & aliĵs dictionib⁹, Oldra. cõs. xlviij. & ad hãc leg. vide Bal. consi. ccxv. j. li. Et quòd dictio ad, significet propinquitatẽ ad- de Alex. in consil. cliiij. in fin. ij. col. in v. volu.

f ¶Vltimò not. Et ad hoc vide Bald. no. in. l. nõ ignoret. C. de fruc. & lit. ex pen. ver. modo. quęro. adde. l. debitores. & quod ibi Bal. C. de pig.

✤POMATES.

f ¶Vltimò no. Vide Roma. singu. cccxcj. & seq. Barba. consi. v. in. xvj. col. in. ij. vol. Abb. in. c. no. uit. in fi. de iud. Arec. ij. iij. colũ. de accu.

Parietem. ¶Parietem cōem licet incrustare, & pingere: nō tñ ex hoc tempore demolutionis plus ęstimabit̃.h.d. Et glo. ponit hic distinctionem qualiter cautio de dam.infec. habeat locum in pariete communi, quod plenè examino in.l.inter quos.j.de dam.infec.dic, vt ibi.

In ea area. Aliâs, Imperatores. ¶Quis pōt ĩ suo liberè ædificare, si seruit⁹ nō impediat. & lex seruetur. hoc dicit.

Inter seruitutes. ¶Ponit differentiã inter seruitutes, ne ꝓspectui officiatur, & ne luminibus officiatur. & gl. legit duobus modis. Vno modo, ne officiatur ꝓspectui simpliciter: & ista mihi plus placet.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Nouum opus in seruitutib. realib. nunciari potest.*

Si seruitus. ¶Op. ꝙ ꝓ seruitutibus non possit nũciari nouũ opus, siue sit seruitus ꝑsonalis: vt.l.j.de no.op.nũ. siue sit seruitus realis: vt.l.q viã.eo.ti. Gl. se inuoluit sic, vbiq; circa seruitutē ꝑsonalē glo. bene dicit. †Circa seruitutē
1 realē dic, ꝙ pōt indistinctè nũciari, vt hic. nō obst.l. qui viã. qa ibi loquitur in reficiente secũdũ formam antiquam: hic in faciente de nouo: vt ibi dixi.

Lumen. ¶Quero q̃ est differentia inter lumen, & ꝓspectũ: Veritas est, ꝙ habent se vt excedentia & excessa. Si eñ debeatur ꝓspectus absq; determinatione certi loci: tũc habet se in plus, q̃ lumen: vt.s.l. proxi. si prospectus debetur respectu loci: tũc posse t haberi prospectus: licet lumē nō habeatur. vel econuerso: vt patet ad sensum.

Si arborem. ¶Arbor quæ impedit videri cælũ, cōtra seruitutē luminis hr̃: secus si impediat venire solē: nisi multũ impediebat. depressio autem ædificij, vel arboris, regulariter nō est contra seruitutem luminum.h.d.

Hæc lex. ¶Pactio obscura interꝑtat̃ contra proferentē.h.d. cōcor.s.de pac. l.veteribus. ¶Op.gl.j.de cōtrahē.emp.l.in vendēdo. & de euic.l.qui libertatis.dic vt in glo.

Si fistulæ. ¶Dãnũ, quod dat̃ ex fistulis, venit ĩ actione in factum: & ĩ cautione dãni infecti.h.d. ¶Et legit̃ ista lex duob⁹ modis. Priō ꝙ fistulę essent applicatę ędibus meis iure seruitutis: & hoc ꝓseq̃t̃ prima gl. magna. Secũdo ꝙ nulla seruitus debeat̃: & hoc ꝓseq̃t̃ gl. vlt. ¶Ad primã lect. op.gl. & vr̃ q ꝓ eodē non cōpetat actio leg.aqui. & cautio dã.infe. vt.l.fluminũ.§.ꝑtereà.de dã.infe.glo. dicit fateor cōtrarium: & hęc lex diuersis casibus loquit̃.s.q̃n habet locũ cautio dam.infec. ꝙ non habet locũ actio in factũ. Potes dicere, ꝙ cautio dã.infec. licet extraordinaria, cōcurrat cũ actione in factũ subsidiaria legis aquil. vt hic: licet nō cōcurrat cũ actiōe leg.aquil. ordinaria. Facit qđ no.in.l. queadmodũ. §.magistrat⁹.j.ad legē aquil. & .C. ad legē aquil.l.de pecoribus. ¶Op. vitiũ naturale nō ꝑstat ab eo, cui seruitus debetur: vt.l.si mihi.§.seruitus.j.tit.j. Sol. vt in gl. & prædicta secũdũ primã lec. secũdũ aliã, fistulæ nō erant hic iure seruitutis: vt dicit gloss. vlti. hic.

SVMMARIVM.

1 *Aquariolum non licet facere in commum pariete.*
2 *Parieti communi non licet apropinquare illud, quod pariete sublato, per se non staret.*

Fistulam. ¶Ista ē not. lex & quotidiana: & breuiter hoc intēdit. In pariete cōi nō licet aliqđ facere, vel ei aliquid adhibere, per qđ paries corrumpat̃: & quod subducto pariete stare nō posset.h.d. tota lex. & est magis notabilis, quàm nos ha
1 beamus in pariete cōi. ¶†No. istã legē, ꝙ in parietibus cōibus, non licet vni sociorum habere fistulas, ꝑ quas vadat aqua. & sic nō licet aquariolũ facere, &
2 similia. ¶Secũdò not. ꝙ parieti cōi non possum appropinquare illud, quod pariete sublato, per se non staret: vel qđ parietis refectionem impediat.

Seruitutes. ¶In seruitutibus tigni, vel stillicidij immittendi, immissione facta: dicitur quis habere continuam possessionem.h.d.

Si domo. ¶Licet alicui facere id, sine quo seruitute vti non potest. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia si est destructa, & posteà reficitur: an durent indulgentiæ remissiuè.*

Si sublatum. ¶Quantum ad iura seruitutum realium, ędificium destructũ, & restitutũ idem videtur. secus
1 quo ad ꝑsonales seruitutes.h.d. ¶Facit† ad.q.[a] vtrum eccelesia destructa,
a & posteà refecta, durent priuilegia indulgentiarum. Sed quæ est ratio in seruitutibus realibus, & personalibus? dic vt in glo.

Si antea. Dominus domus dñantis, non potest facere id, per qđ conditio seruientis fiat deterior: sed melior.h.d.

Qui in area. ¶Dominus domus, seu prædij debentis recipere stillicidiũ, potest ibi ædificare: dũmodo stillicidiũ seu seruitutem non impediat.h.d.

Si domus. Quando vni cōpetunt plura iura: vno sublato, aliud illęsum remanet[b].h.d. vel sic. Quan
b do vni competunt plura, si iura vnũ remittit: aliud remittere nō dicit̃.h.d. ¶Not. istũ casum. secus econuersò si remitteret̃ seruitus stillicidij recipiendi. dicit glo.

SVMMARIVM.

1 *Indefinita æquipollet vniuersali ex interpretatione, non ex significatione propria.*
2 *Indefinita in statutis æquipollet vniuersali: quia non est ratio, quare magis intelligatur de uno particulari, quàm de alio.*

Qui ædificium. ¶Seruitus, ne luminibus officiatur, porrigitur ad lumina ꝑsentia vel ad futura, si est actum: & in dubio indefinita locutio ęqpollet vniuersali.h.d. ¶No. ꝙ indefinita ęquipollet vniuersali. de quo ꝑ Dy. extrà de re.iu. sup ru.li.vj. & ꝑ alios doc.l.si plurib⁹.j.de leg.ij.
1 ¶†No. quòd idefinita ęqpollet vniuersali ex interꝑtatione, nõ ex significatiōe ꝓpria: vt hic, ibi: humanius &c. Qui tex. dicit, ex humanitate est: nō ex ꝓpria significatiōe: licet tñ ĩdefinita ęqpollet vniuersali ex ĩterꝑtatio
2 ne: tñ in† statutis vniuersali ęqpollet ꝑ illã rōnē: qa nō est ratio, quare magis intelligatur de vno particulari, q̃ de alio: vt.l.j.de lib.præte. de quo dixi in.l. omnes populi.de iusti. & iure.

c **Si seruitus.**[c]

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ nondum constructæ, an possit legari: remissiuè.*

d **Futuro.** [d]A Edificio futuro potest seruitus imponi & acquiri.h.d.
1 Facit ad.q. vtrũ† quis possit instituere hæredē ecclesiam construendã? videtur ꝙ nō: vt.c. abbate sanè. extrà de re iudi.li.vj. vbi dicitur, ꝙ monasterio nondũ cōstructo, non potest donari. In contrarium videtur tex. hic, & .l. seruos.j.de ali. & ciba.leg. & ibi etiam dixi.

Hoc quod dictum. ¶Seruitus tigni immittēdi pōt deberi ei, q nō habet ędificiũ.h.d. Hoc, qđ dicit nō ꝑt ĩtelligi iure seruitutis: sed iure cuiusdã pacti, seu cōuētiōis, sic: vt.l. vt pomũ. in prin.s.tit.j.

Si ex tribus. ¶Seruitus, quę tibi debetur à domo vicina, nō impedit dominũ alterius domus ędificare supra parietem communem.h.d.

In re communi. ¶In re cōmuni nō potest quis aliqđ facere, vel prohibere iure seruitutis: sed ei per cōmuni diuidundo iudicium succurritur.

SVMMARIVM.

1 *Seruitus per unum ex socijs cur acquiratur tempore, & non pacto.*
2 *Immissum in re communi, etiam à socio, possum propria authoritate tollere, & destruere, sicut immissum in re propria.*

Sed si inter. ¶Pro eo, qđ fit ex ędibus ꝓprijs in cōe, vel ecōuersò, potest agi negatoria. hoc dicit. ¶No. ex eo, qđ dicit rē ꝑdere, innuit, ꝙ seruitus potest acqri tpe: & sic amittit̃ & acquirit̃ ꝑ parte. ¶Opponit̃ de.l.ꝑ parte.s.ti.j. dicit gl. fateor qđ ꝑt acqri tpe ꝑ vnũ: nō aũt ꝑ pactũ: vt ĩ cōtrario.
e tene mēti. Ista so. est bona: ꝓbat̃ in simili.C.de ser.fugi.l.j. & ibi ꝑ doc.[e] in iij. oppo. Facit quod no.j.de diuer. & tēpo.ꝑscri.l.lōge. Sed contra istã, op.j. queãd. ser. amit.l. nã satis. Solu. ibi loq̃t̃ de seruitute amittēda: hic de acqrē-
1 da. ¶Sed tũc q̃ro, † quę est rō, quare ꝑ vnũ pōt acquiri tpe, & nō, ꝑ pacto? & dicũt qđã ꝙ tpe nō acquirit ꝑsona, sed lex. Glo. dicit ꝙ hęc ratio non videtur bona: qa etiã tpe nō quærit̃ sine facto ꝑscribētis, vel vtētis seu possidentis: vt.l.si ędes.§.libertas.j.eo. ¶Vnde gl. dicit aliã rōnē esse: quia.s. hoc est ꝓpter publicã vtilitatē: vt.j.de vsufca.l.j. Vel potes sustinere primã rōnē. s. q̃n tpe q̃rit̃ lex est causa immediata acquisitionis: licet cũ facto hominis. sed q̃n ꝑ pactũ, tũc totũ ecōuersò: qa homo est cã immediata cũ authoritate legis, vt declaraui in.l. legitima.s.de pac. Alij timore eorũ cōtrariorũ,
f legũt alio modo[f]: vt illud qđ dicit̃ rē ꝑdere, ĩtelligit̃.i. destruere ꝓpria au-
2 thoritate: vt.l.queãdmo.§.j.j.ad legē aquil. ¶†No. istã lec.[g] ꝙ sicuti illud,
g quod immittit̃ in re mea ꝓpria à me possessa, possum tollere & destruere ꝓpria authoritate: ita illud, qđ immittit̃ in re cōi, licet à socio: & hic in.ij. casu legis

a ¶Facit ad.q. de hac.qō. vide latè Bar.ĩ.l.inter stipu. §.sacrã.de verb.ob. Bar. & gl.in.l.dãni. §.si is qui vicinas. de dam.infec. Adde vt ꝑ Bal.consil. cccl viij.j.lib.

b ¶Illæsum remanet. No. & Adde.l. heres.de cōdi. & de mō. videt̃ tñ limitãdũ, nisi vnũ ius necessario depēderet ab altero.l.quæro.§.lucius de test. tute.

c ¶Si seruitus. De intellectu leg. vide Bart.in pulchra.q. in.l.si stipulat⁹ fuerim.§.j.de ver.obl. & ad hãc leg. de indefinita seruitute, vide Bal.in.l. non modus.C.de ser. & ibi vide duas not. q.per ipsum. Alię ponuntur ꝑ Bar.in l.damni.§.si is qui vicinas.de dam.infe. Et ad istã leg. cũ se.vide not.di.Bar. in.l.fin.C. quæ res pig.ob.possunt.vel. & Bal.ĩ.l.emptorē. in.iij. colũ.C.loca. Facit ad no.q. Dy. & Bar.ĩ.l.si mihi & tibi.§.fin.de le.j. & ad.q.de qua ꝑ Io. an.in regula, q sentit.in mercu. & ad quęstionem Bald. in authen. incipit̃. C.de bo.quæ libe. vbi per hanc leg. dicit, ꝙ si pater dicit dono filio fruct⁹ ad neutitiorum, intelligitur singulis annis. & ad hanc.l.si seruitus. vide omnino Sal.ĩ.d.l. nō modus. maximè in fine.C.de serui.

d ¶Futuro qualiter intelligatur.§.futuro.cum si. vide glo. not.in.c. ad dissoluendum.de despō. impu.

e ¶Contra istã op. Vide per Cy.in.l.j. in.iij.op.C.de ser.

f ¶Alio modo. Vide quæ dixi post Bar. in.l.j.ff.de arbo.ceden.

g ¶No. istã lect. Vide Bar.ĩ.l.j.§.nũciatio.de oper.no.nũ. in.j.col. vbi restringit id, qđ ipse hic dicit.

casu legis.vide istã gl.& not.¶Op.de.l.sed & loci.§.si cõem.j.fi.re.So.dic, vt ibi.

Si in area. ¶Inuito socio nõ potest quis ædificare in re cõmuni, licet sibi permittatur à dño p̃dij seruientis.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Seruitutes perpetuæ quæ,& quæ continuæ:& quæ discontinuæ?*

Foramen. ¶Seruit⁹,q̃ nõ habet cãm cõtinuã:nõ põt acquiri tpe:& cãm cõtinuã nõ habet oĩs seruit⁹, ad cui⁹ vsum, factũ hoĩs reqrit.& dãnũ qđ ex seruitute nõ iure debita cõtingit,venit in actiõe dã.infec.h.d.¶Diuide.primò ponit dictũ: secũdò illud limitat:tertiò illud ꝓbat ꝑ ratiõe: Quartò ponit tres illationes.secũda ibi,hoc ita.Tertia ibi,neq; eñ.Quarta ibi,& ideo.¶Ad euidẽtiã dicas,qđ est cõclaue?dic vt.l.qđ cõclaue.j.de dã.infec. Et qđ sit triclinũ,dic vt.l.si vt certo.§.si de meis.j.cõmo.¶No.ex hac leg. † ꝙ seruitu- 1
a tũ q̃dã habẽt cãm ꝑpetuã:ᵃ vt seruit⁹ tigni ĩmittẽdi:qa tignũ semp stat ibi. Idẽ in seruitute aqueduct⁹ : qa aqua semp fluit.probat.s.eo.l.seruitutes.in prin.Quedã est seruit⁹ q̃ habet cãm quasi cõtinuã:vt seruit⁹ stillicidij ĩmittẽdi,& fistulã recipiẽdi,q̃ recipiat aquã ex tecto.licet eñ nõ semp fluãt:tñ aptę sunt semp fluere.Quedã est seruit⁹,q̃ habet cãm discõtinuã:vt illa ad cui⁹ vsum reqrit factũ hoĩs:vt hic.¶Opp.ꝙ in oĩ seruitute reqrit quasi factũ hoĩs:nõ eñ põt poni stillicidium sine hoĩs facto, neq; fistula, quę recipiat aquã ex tecto.Sol.ĩtellige,ꝙ requirit factũ hoĩs ad vsum seruitutis,nõ ad ipsum primũ actũ cõstituẽdi.¶Op.dicit hic,ꝙ oẽs seruitutes debẽt habere causam perpetuã.Cõtrà:quia seruit⁹ itineris nõ habet cãm ꝑpetuã:vt l.seruitutes.s̃.ti.j.& tñ seruit⁹ est.Sol.dicas hic, oẽs seruitutes debẽt habere cãm perpetuã.s.vt posint queri tẽpore.& hęc est lec.clara : & ponit ĩ prĩ. gl.& in gl.antiqua nõ erat. ¶Alij legũt istũ tex.alio modo.s.illud qđ dicit,oẽs seruitutes debere habere causas ꝑpetuas,nõ est ratio pręcedẽtis:sed est quoddã dictũ ꝑ se.ex quo sequit sequẽs illatio de lacu & stagno.Et tũc ꝓ declaratiõe cõtrarij debes scire,ꝙ ad hoc,vt sit seruitus,reqrit vt habeat cãm cõtinuã:hoc est,ꝙ res,quę debet seruitutẽ cõtinuã, sit:nec extinguat tẽpore:& ideo seruit⁹ itineris quãtũ ad hoc,dicit habere cãm cõtinuã : hoc est quę debet rei,& à re,quę cõtinuo est:licet nõ habeat vsum cõtinuum, merito est seruit⁹.Sed qñ res nõ est cõtinua,vt lacus,& stagnũ,qui qñq; exsiccant:tũc nõ põt ei seruit⁹ ĩmponi:neq; tẽpore neq; pacto:ita loquit hic. Et ista lec.videt ꝓbari per tex.in.l.j.§.hoc interdictũ de cisterna.j.de fonte.Quod verũ puto:quia seruit⁹ nõ põt ĩponi directo:sed dicit seruit⁹ vtiliter.ita dicit Rofre.in libel.suis sup interdicto de fonte.& hoc videt sentire ista gl.quę dicit,ꝙ licet seruit⁹ desinat stagno desiccato , tñ eo reassumẽte aquã,de ęquitate cõualescit.¶Oppo.de ser.rusti.prę.l.via.§.j.Sol.stagno nõ põt ĩponi seruit⁹ aquęduct⁹:sed seruit⁹ nauigij recipiẽdi sic ratiõe assignat gl.qa ꝑ nauigiũ nõ minuit aqua:sed ꝑ aquęductũ sic.Certè lex contraria loquit ĩ lacu,q habet aquã ꝑpetuã.& hoc mõ bñ dicit glo.si verò haberet aquã tẽporalẽ, nõ posset cõstitui seruit⁹ nauigij directo,sed vtiliter: quia licet verba deficiant:tamen mens concordat per dictam.l.j.j.de fon. secundum Odofre.ibi

Si quis ædes. ¶Si ad aliquod prędiũ seruiẽs ĩcipiat pertinere insolidũ:seruit⁹ extinguitur: secus si pro parte.hoc dicit.de parte vidistis in.l.pro parte.s̃.tit.j.

Si testamento. ¶Domus destructa potest vsq; ad statum pristinum restaurari, non obstante seruitute,ne luminibus officiatur.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Malafides non nocet,nisi aduersus eum,aduersus quem est.*

b Si ædes meæ. ᵇ ¶Potest aduersus vnũ p̃scribi libertas,aduersus aliũ nõ,ex eadẽ ędificatiõe.
2 h.d.¶No.ꝙ libertas põt p̃scribi sine tit.¶†No.ꝙ malafides non nocet,nisi aduersus eũ,aduersus quẽ est mala fides:vt.l.qui bona.in fin.de acqui.rerũ do.&.l.fulcini⁹.§.qđ si aduersus.j.qbus ex causis in pos.eatur. ¶Not.ꝙ si plura sunt prędia dominantia,plures dicentur seruitutes.

SVMMARIVM.

1 *Libertatem præscribere,est occidere seruitutem.*
Seruitus,quòd sit aliquid respectu dominij dominantis.
2 *Dominium per ususcapionem non occiditur,sed per præscriptionem sic.*

Libertas. ¶Nisi prędia vrbana posideant cõtinuè,eorũ libertas
c nõ pręscribitᶜ.h.d.Istũ.§.intelligo in p̃scriptione libertatis à seruitute vrbanorũ prædiorũ,in qua requirit factũ & bona fides p̃scribẽtis:vt.l.hæc autẽ iura s̃.eo.meritò si nõ posidet domũ,nõ habet bonã,neq; malã fidẽ:nec aliquid facit:ideo nõ pręscribit. Ita loquit hic. Sed in pręscribẽdo libertatẽ pręd ij rustici putarẽ secus:quia tũc perdit seruit⁹ ex sola negligẽtia nõ vtentis:vt.l.sequit.§.si viã.de vsuscapio. videbitis in
1 l.penul.quẽadmodũ ser.amit.¶Quero†quid est pręscribere libertatẽ?dicit gl.nihil aliud,quã occidere seruitutẽ:sicut præscribere dñium,est occidere dominiũ alteri⁹.Vide gl.Sed cũ seruit⁹ sit quędã priuatio,& sic est nihil:quomodo põt occidi:vt.l.qđ attinet.j.de reg.iur.Rñdeo:seruitus respectu dominij dominantis est aliquid,scilicet ius ipsius dñij : vt dixi.s̃.eo.l.j.
d Probatur in.l.arbor.in fi.j.communi diui.& ideo,qui occidit illud iusᵈ,pręscribit libertatẽ:& qđ hic loquitur,nõ dicitur,ꝙ occiditur seruitus , prout respicit prædium seruiens, quod est mera priuatio : sed prout respicit ius
2 prædij dominantis.In eo verò,†quod dicit de præscriptione, ꝙ occidit dominium alterius:nõ est verum in vsuscapione triennij:nam dominium non est nisi vnum:vt.l.si vt certo.§.si duobus vehiculum.j.commoda. vnde dominium per vsuscapionem non occiditur, sed de vno ad aliũ transfertur:vt.l.vsusca.de vsusca.sed in pręscri.lon.temp.per quam non quæritur directum dominium,secundũ gl.nostras, sed vtile occidit.Istud dictum procedit:nam illud vtile occidit,hocest,extinguit effectum illius directi dominij : vt.C.de pręscrip.xxx.anno.per totum.

SVMMARIVM.

1 *Perpetua quæ dicantur,& quæ non?*

Eum debere. Nihil in hoc seculo potest esse perpetuum,nisi per surrogationẽ.h.d. ¶Op.s̃.e.l.si seruitus.in prin.Sol.fateor quod intelligitur tñ de præsenti columna , sicut ibi de pręsenti lumine:tñ lumẽ põt esse perpetuũ absq; aliqua surrogatione:columna verò absq; surrogatione nõ põt esse perpetua.Ratio,quia lumẽ est videre cœlũ:vt.s̃.e.l.lumẽ.sed lumẽ,qđ fit ꝑ aerem:qđ est simplex elementũ:neq; recipit corruptionẽ,seu extinctionẽ:sed colũnæ cõpositæ ex rebus elemẽtatis, & omnia elementata corrũpuntur. ita loquitur hic. ¶Oppo.j.loca.l.martius.sol.vt in glos.¶Oppo.s̃. de ser.l.quoties.§.fin.solu.ibi speciale est in seruitute oneris ferendi,ꝙ seruiens debeat ædificare.quod videbitis in.l.& si fortè.§.j.&.ij.j.si seruitus vendi. ¶Opp.s̃.eo.l.si arborem.in fi.Sol. hic non est ora-
1 tio ambigua:ibi sic. ¶†Opp.ꝙ imo multa possunt esse perpetua:vt insti.de perpe.& tempo.act.&.s̃.e. l.foramẽ. ver.omnes. Respon. quædam sunt opera naturalia composita ex simplici elemento , vt prædia ex terra , & fons ex aqua perpetua : & ista possunt esse ꝑpetua.j.de fon.l.j.& de flu.l.j.& de riuis.l. j.&.d.l.foramẽ.§.omnes.s̃.e.quędã sunt artificialia: & ista aut cõponuntur ex rebus elementatis:& non possunt esse perpetua,vt hic.Aut nõ componuntur ex his,vt actiones & obligationes,quæ sunt simplices imaginationes:& istæ possunt esse perpetuę ad nutum Principis:ita loquitur titu.de perpe.& tempo.act. ¶Vltimò not.glos.quæ facit differentiam inter æternum,& sempiternum.

e Et qui duas. ᵉ¶Rei suæ non potest quis seruitutẽ imponere,nisi in actu , quo alteri tradidit.h.d.cũ.l.sequenti.¶Opp.& videt,ꝙ in traditione non posit istud pactum apponi:qm̃ in ipso instanti,quo traditur,adhuc est tradẽtis.Gl.rñdet,quòd propter multam proximitatem, quam habet cum tempore , quo erit alterius , valet istud pactũ. Et propter hoc puto , ꝙ hæc lex debet intelligi quando fuit facta traditio ex magno interuallo:vel videtur ipsum pactum in traditione ipsa repetitum:vt.l.item quia.in fi.s̃.de pac.& ibi dixi.

Binas. ¶Si ędes legant,vel venduntur: videtur actum, vt contignatiões vti stant,ita stent.h.d. ¶Op.s̃.de rei vẽdi. l.Pompo.scribit si ex equis.vbi res mobilis non potest esse cõis pro diuiso.Sol.glos.inuoluit se.veritas est,quòd tignum donec coheret domui , non censetur res mobilis,sed immobilis:& ideo potest esse cõmunis pro indiuiso.s. cuiusq; pro regione sua.sed si fuerit exemptum à domo,esset cõis pro diuiso:vt.l. arbor.in fi.j.cõi diui.Item no.ex.l.idẽ. quòd quicqd dicatur de itinere,qđ non videtur cõcedi,tamẽ ista seruitus tigna vti stant,ita stent:videtur concedi,vt hic in venditione & legato.dixi in.l.j.de ser.lega.

Si ædes. ¶AEdificia,q̃ inuicẽ nõ vident,nõ p̃nt inuicẽ seruire.h.d.puto,quòd hęc lex debeat ĩtelligi,qñ distãtia loci,vel mod⁹ ĩpediat commoditatẽ vni⁹ p̃dij venire ad aliud:al's sec⁹:vt.l.seruitutes.§.pubico.&.l.fi.s̃.ti.j.Et iõ si aqua duceret per circuitũ vni⁹ mõtis:nõ video, quare mõs medi⁹ ĩpediat seruitutẽ aquæductus : sicut vides exemplũ in aquæductu Perusino,qui transit per duos montes.

Eos, qui. ¶In pariete cõi nõ potest quis fenestras facere,nisi sibi fuerit concessum.h.d.quod no..

a ¶Causam perpetuam. Vide Barto. in.l.ij.de ser.& in.l. j.ad fi.de aqua plu. arc.Inn.ĩ.c.de quarta.de præscri. Bal. in.d.l.ij.in.iij. colũ. Sali.in.l.j.in.iiij.oppo.eo.tit.& ibi Cy. in.v.q.

b ¶Vide circa hanc leg.Cep.cau.cv. Anto.Alex.

b ¶Si ędes meę. De hui⁹ leg. intellectu vide Bar.ĩ.l.j.C.de ser.& aqua.in pen. colum.

c ¶Libertas nõ pręscribitur. De p̃scriptione libertatis vide Bart.in.l.j.C.de serui.& ibi docto.

d ¶Occidit. Illud ius. Not.ꝙ dñium vtile acquisitũ ex præscriptione,occidit directum.Adđ gloss.in.l.iij.§.si ex plurib⁹.in ver.possideo.& ibi Ange. de acq.pos.& adde Bald.in.l.procurator cum concor.de procurato.

e ¶Et qui duas Vide.d.Iaso.in.l.quãuis.§.cum inter.in ij.not.de condi.inde.Anto.Alex.

OLympico. Si res legatᷓ ad vitã, in dubio nõ vr̃ imposita ei seruitꝰ, lꝫ duret facultas eundi. h. d. ¶ Opp. ꝙ legata domo, videãtᷓ relicti horti domui cõiũcti: vt. l. p̃diȷ̃s. §. penu. j. de le. iiȷ̃. Sol. ĩtellige hic, ꝙ testator exp̃sserat, ꝙ hortus nõ veniret, vl' separatim emerat. ¶ Op. & vr̃, ꝙ seruitꝰ videatᷓ ĩposita? vt. j. si ser. vẽ. l. testatrix. Sol. iõ hic nõ vr̃ seruitꝰ ĩposita, sed facultas eũdi: qa p̃dia nõ erãt relicta perpetuò: al's haberet locũ, qđ dixi. s. eo. l. binas.

Lucius. ¶ Potest quis aperire ianuam versus viam, quatenus se extendit stillicidiȷ̃ vigor. hoc dicit.

a ¶ Seruitutes. Et dum iste tex. facit hic mentionem de seruitute calcis coquẽdę, & arenæ fodiendæ. de eiꝰ practica, & intellectu differente ab aliȷ̃s, vide Bartol. in. l. si prius. ĩ. iiȷ̃. op. j. partis, de oper. noui nunciatio.

De seruitutib. rust. prædiorũ Rub.

SVMMARIVM.

1 Confessoria quando agitur contra tertium possessorem fundi seruientis: patientia uenit officio iudicis.

a SEruitutes. a ¶ Iuriscõsultus noĩat hic seruitutes rusti. p̃dio. inter quas gl. dicit, ꝙ sunt q̃dam seruitutes noĩatę: q̃dã innoĩatę. Primò ponit noĩatas: secũdò innoĩatas. Secũda ibi, in p̃diȷ̃s. & hoc facit vsq; ad. l. itẽ. §. q habet. j. eo. in vers. traditio. ¶ Op. ꝙ qs cogatᷓ ad tradẽdũ & patiẽdũ iure actionis, nõ offõ iudicis: vt. l. quoties. s. ti. iȷ̃. qđ apparet: qa tradẽdo non liberatᷓ qs: sed adhuc remanet obligatꝰ parti: vt no. in. l. corruptionẽ. de vsufr. & s. ti. j. inter seruitutes in fi. Sol. duobus modis põt intelligi: vno mõ, qñ agitᷓ cõtra ip̃m q seruitutẽ vẽdidit, vel ꝓmisit: & tũc fateor ꝙ ad hoc agitᷓ iure actiõis. & offm̃ iudicis erit sup hoc, ꝙ faciat eũ cauere de obseruãdo: vt. l. harũ. & l. egi. si ser. vẽ. Secũdò mõ põt
1 intelligi, † qñ agitᷓ cõfessoria cõtra tertiũ possessorẽ p̃diȷ̃ seruiẽtis: tũc qa ille nunq; fuit obligatꝰ, patiẽtia nõ venit iure obligatiõis. sed sicut ĩ rei vẽd. p offm̃ iudicis qs cogitᷓ restituere: vt. l. q restituere. & l. offm̃. s. de rei vẽd. ita hic p offm̃ iudicis, qs cogitᷓ pati: qa illud haberetur p restitutione: vt. l. quoties. s. ti. iȷ̃. h. d.

¶ Videtur cõcedi. Not. ꝙ cõcesso antecedenti videtᷓ cõcessum accessoriũ. de quo vide plenè per Bal. in. l. cũquis. C. de fideicom.

RVsticorum. ¶ Circa istã leg. dic, vt. l. Lucio. de aqua quoti. & æsti. & ibi vide.

SVMMARIVM.

1 Concesso haustu aquæ, iter tacitè sequitur: & non est seruitus, sed accessio.

ITem.

Qui habet. ¶ Cui conceditᷓ aliquid, videtᷓ cõ-
b cedi b id, sine quo illud esse nõ põt. & si nõ valet ex-
1 p̃ssum, nõ valet tacitũ. h. d. no. summariũ. ¶ † Quæro circa hũc. §. qñ cõceditᷓ haustꝰ, & seqtᷓ iter tacitè, vtrũ iter sit seruitꝰ. Gl. no. dicit, ꝙ nõ: sed est q̃dã accessio: vide gl. ex hoc apparet so. cõtrariȷ̃ signati ĩ se. gl. q̃ op. de. l. si fideiussor. de le. j. & l. j. §. j. qb. mo. pig. vel hypo. sol. & de here. insti. l. q filio. & no. sol. gl. nã ibi vitiato exp̃sso, nõ vitiatᷓ tacitũ: qđ est ęquè principale cũ exp̃sso. hic verò vitiatᷓ tacitũ, qđ est accessio expresso. ¶ Gloss. quęrit quid si per. x. annos iuit per aliam viam, siue per alia loca? dic vt in glo.

c ¶ Pecoris. Vide Bal. in. l. j. §. libertatibus. cum versi. se. in fi. de ca. tollen.

c PEcoris. c ¶ Seruitꝰ pecoris pascẽdi, ad aquã appellẽdi, est prędialis: & põt finiri cũ persona, si hoc actũ. h. d. ¶ Quęro quare hęc seruitꝰ non trãseat ad heredẽ: dic vt in gl. ¶ Sed quæro vtrũ in istis casibus, in quibus ad heredẽ nõ transit, dicatᷓ seruitus realis? Breuiter si non habet ibi p̃diũ dominãs: tunc non est seruitus realis sed personalis obligatio: vt. s. tit. iȷ̃. l. vt pomũ. Si aũt iste cui ꝓmisit, habet p̃diũ dominãs, tunc est reale, siue quoddã ius, qđ extinguitᷓ cũ persona ope exceptionis nõ ipso iure: vt l. iiȷ̃. s. titu. iȷ̃. dixi in. l. Mela. §. fin. de ali. & cib. leg.

ERgo Neratius. ¶ Seruitꝰ realis non potest imponi, nisi quatenus exigit vtilitas prædiȷ̃ dominantis. h. d. cum. l. se.

SVMMARIVM.

1 Coria super bancho in platæa tenens, dicitur illa tenere in platæa.

d QVi sella. d ¶ Istã legẽ allegaui semel ad. q. † in castro ple-
1 bis erat statutũ, ꝙ quicunq; in die fori habuerit coria in platęa, soluat tãtum pro gabella. Modo quidam tenebat coria super quodã
e bancho: e dicebat ille se nõ debere soluere gabellam: quia nõ tenebat ea in platęa: dicebam oppositum. s. quòd debeat soluere gabellam per hanc legem.

d ¶ Qui sella. Vide Bart. in suo consil. inci. statuto castri plebis. vbi ita consuluit, & allegauit istam. l. qui sella. §. qui actũ. & in cõsi. clix. Andrę. Barb.

POMATES.

d ¶ Qui sella. Vide Bar. consi. cxxx.

f In rusticis. ¶ Mediũ p̃diũ impedit f seruitatem rusticã. h. d. istam leg. intelligo, quãdo mediũ prędiũ impedit cõmoditatem ex vno fundo ꝑueniẽdi ad aliũ. Quid em̃ si nõ impediret: puta inter p̃diũ meũ & tuũ est illud mediũ: tñ per viã publicã possum venire ad tuũ ad hauriendũ aquã: ad pascẽdũ animalia, & similia? Certè credo, ꝙ seruitus possit imponi: vt. s. ti. iȷ̃. l. vlti. & j. eo. l. fi. &c.

SVMMARIVM.

1 Venire contra factum proprium, licet non ualidum, de iure quando quis possit?
2 Quod à principio non ualet, tractu temporis confirmatur alio [illegible] eniente.
3 Facta retro, an trahantur ad præsens.
4 Argumentum de toto ad partem, ualet in indiuiduis.
5 Iudicio maioris partis quando stetur? remissiue.

g PEr fundum. g ¶ In his quæ sunt communia pluribꝰ, vt singulis, requiritᷓ cõsensus oĩm q p̃nt separatim adhiberi. h. d. vel sic. Qñcũq; reqritᷓ cõsensus pluriũ, vt singulorũ, põt separatum adhiberi. Itẽ licet vnius cõcessio nõ trãsferat ius reale ĩ cõcedẽtẽ: tñ obligat ꝑsonal'r. h. d. ¶ Op. & vr̃ ꝙ sufficiat cõsensus maioris partis, vt. l. qđ maior. j. ad muni. & l. planè. s. qđ cuiusq; vniuer. Solu. hic in his, q̃ sunt cõia pluribꝰ, vt singulis: ibi pluribꝰ vt vniuersis. ¶ Opp. C. de decur. l. iȷ̃. vbi reqritᷓ consensus pluriũ simul. Sol. eodẽ mõ ibi, qñ plures cõsentiũt, vt vniuersi: hic, vt singuli. Cõtra dicta opp. s. de pac. l. & suũ heredẽ. §. j. vbi in his, q̃ cõia sunt pluribꝰ, vt singulis, sufficit consensus partis maioris: & reqritᷓ, ꝙ cõsensus adhibeatᷓ in vnũ. Sol. sp̃ale est ibi, vt ibi dixi. Rõ: qa ibi cõsensus maioris partis p̃iudicat aliȷ̃s, sicut in cõsensu vniuersitatis. ¶ Vltiõ gl. colligit ex
1 leg. ista multa notabilia. Priõ, ꝙ † qs contra factũ suũ venire nõ p̃t, licet de iure nõ sit validũ. ¶ Cõtra. C. de agri. & cẽsi. l. quẽad. Gloss. remittit ad no. ĩ. l. post mortẽ. s. de adop. Tu dicas quãtũ ad prędentẽ leg. ꝙ hęc cõcessio nõ est valida quo ad ius reale: qa nõ est seruitus cõstituta: sed quo ad ius ꝑsonale valida est: qa ille q cõcessit obligatꝰ est: & iõ nõ p̃t venire contrà. Et iõ Inn: in sil'i extrà de do. c. ĩter dilectos. circa prin. dicit, ꝙ offm̃ iudicis erit sup isto casu ꝓnũciare istis, q hoc ꝓmiserũt, nõ cõpetere ius ꝓhibendi.
h ¶ Scđò no. ꝙ † illud, qđ ab initio non valet, tractu
2 tp̃is cõfirmatᷓ. In cõtrariũ alleg. j. de re. in. l. qđ ĩ initio. & insti. de inuti. stip. §. j. Sol. ꝙ solꝰ tractꝰ tp̃is nõ cõfirmatᷓ, sed alio ĩteruenięte, sic. Idẽ no. Dyn. ĩ. c. nõ
3 firmatᷓ. extrà de reg. iur. li. vj. ¶ † Tertiò no. gl. ꝙ retro facta trahuntᷓ ad p̃ns. In cõtrarium allega. C. ad mace. l. fi. de dona. inter vi. & vxo. l. donationes. Sol. illud, qđ fit hodie, trahitᷓ retro, vt fit ĩ ratihabitione solũ modo p fictionẽ, q̃ habet locũ vbi ęqtas suaderet. Aequũ est aũt, qđ meo noĩe est gestũ, si ratũ habeo, trahatᷓ retro, qm̃ ab initio est factũ mea cõtẽplatiõe: q̃ ęquitas hic cessat. Licet em̃ vnus ex sociȷ̃s cõcessit seruitutẽ suo noĩe: & ego cõcedo hodie: nõ est
4 ęquitas q̃re fingatᷓ, ꝙ ego retro cõcesserim. ¶ † Quartò no. gl. ꝙ hic nõ est idẽ iuris de toto ad partẽ. arg. cõtrà de admi. tu. l. si duo. de vsu. l. q scit. in prin. Gl. nõ sol. Dic breuiter ĩ indiuiduis nõ ꝓcedit ar. de toto ad partẽ: qm̃ in parte diuidi nõ põt: vt. l. ꝓ parte. s. ti. iȷ̃. ita loquitᷓ hic. In his verò, q̃ sunt diuidua, bene procedit: vt qđ iuris est de toto, quo ad totũ, idẽ de parte quo ad partẽ: vt. l. q̃ de tota. de rei ven. & d. l. q scit. ĩ prĩ. nõ aũt ꝓcederet hic ar. qđ iuris est de toto quo ad totũ, idẽ de pte quoad totũ: vt ẽ tex. ĩ. l. an pars. j. ꝓ de relicto. ¶ † Vltimò glos. tua dicit, ꝙ non statᷓ iudicio maioris partis. hoc exm̃iaui. s. ĩ cõtrariȷ̃s.

e ¶ Quodã bancho. An qui super banchum tenet, dicatᷓ tenere ĩ platęa. sed quid si tenet in palatio? vide Cy. in. l. j. C. de interdi. & incipit. consiliũ Bar. de quo pro statuto castri plebis.

f ¶ In rusticis impecit. Quod locus medius impediat seruitutẽ ĩponi, adde l. non solũ. in prin. & ibi Bart. de ope. no. & in. l. in tradẽdis. §. j. j. cõia prædi. & in. l. si prius. §. fin. de aqua plu. arcen.

POMATES.

g ¶ Per fundum. Extẽde vt p Bar. l. iȷ̃. §. ex his. ĩ fi. de verb. ob. & limita vt per Bal. c. cum omnes. in. xj. co. de constitu.

h ¶ Secundò no. Adde Bal. i. l. j. ĩ. iȷ̃. col. C. l. si seru. extero.

SVMMARIVM.

1 Promittens dare quartam partem fructuum uineæ: dat etiam quartam partem arborum in ea existentium.

Certo

Certo generi. ¶ Appellatio vineæ ĩ dubio refertur ad solum, non ad superficiem. h. d. ¶ Quero quõ hic dicit agi cõtrariũ. s. ꝙ appellatio vineę referať ad vites, seu ad superficiẽ
1 tm: dicit gl. duob⁹ modis. Dic, vt in gl. Vltimò gl. †
a inducit ĩ argu. ad qõ. de rustico, [a] q ꝓmisit dare dño quartã partẽ fructuũ vineæ, an debeat dare de fructib⁹ arborũ, quas ibi plãtauit: Gl. arguit ꝓ & cõtra. & nõ determinat. Certè puto in dubio debere ĩtelligi fructuũ vineę: hoc est illi⁹ terrę vineatę, hoc est, vt
b debeanť fruct⁹ arborũ, ꝓ istã leg. Cõtra ꝑdicta [b] facit l. si qs legauerit. j. de le. j. Rñ. ibi testator excipit vineas, nõ facta certa demonstratione certi loci: vñ cũ nõ reperianť vineę, non valet exceptio: hic verò est certũ, de quo solo senserit appellatione vinearum.

Si totus. ¶ Seruitus respicit totum fundamentum, anteꝙ certus vsus certo loco limitetur: q̃ limitatio fiet per iudicem secundũ legem: nisi aliter actum sit. h. d. vsq; ad fi. l.

Per quem locum. ¶ Si vni cõcediť seruit⁹ vna, nõ põt aliꝫ cõcedi alia, ꝑ quã seruit⁹ primi impediatur. h. d.

Quintus Mutius.
¶ Qui habet ius aqueductus põt facere in riuo quicquid vult: si dño predij non noceat. h. d.

SVMMARIVM.
1 *Aues captæ in fundo à prohibito ingredi fundum, efficiuntur capientis.*

c
1 Diuus Pius. [c] ¶ Querit gl. qd si post ꝓhibitionẽ † ingressus ceperit aues? Gl. tenet ꝙ efficiunť capientis: idẽ tenet in l. iij. de acq. re. do. Cõtra. tenet ĩstit. de re. diui. §. ferę. Dy. & oẽs tenẽt istã gl. sol⁹ eñ ingressus est ꝓhibitus nõ capere. Alia autẽ gl. est clara.

Imperatores. ¶ Aqua ex flumie publico ad rigandos agros secundum mensuram diuiditur: nisi alicui aliter sit concessum. h. d. Vides ꝙ aqua ex flumine publico, non potest duci cum iniuria alterius. Quod facit ad. q. de molendiniis: de quo dic, vt dixi in l. quominus. de flumi.

d
Vna est via. [d] ¶ Si per plures fũdos itur ad vnũ: seruitus vna est, & per vsum in parte retineť seruit⁹ tota. h. d. ¶ Oppo. & videť, quòd sint plures seruitutes: vt. l. si ędes. s. eo. Solu. ibi erant plura predia dominantia: ideo ibi plures debentur seruitutes: hic plura prædia seruiẽtia, & vnũ dominans. De hoc dicetur in l. nam satis. j. qui. mo. serui. amit. Bar.

SVMMARIVM.
1 *Iurisditionem in castro habens, si longo tẽpore processit, per uiam accusationis non perdidit ius inquirendi.*

Si vnus. ¶ Seruitus non põt acquiri pro parte, sed per plures põt acquiri: & ꝑ vnũ queriri ad plures. h. d. lex vna est via, q̃ ꝓcedit. Facit † ad. q.
1 Aliquis habet iurisditionẽ in vno castro: longo tpe ipse processit super accusationibus, & nunc ꝓcessit ꝑ inquisitionẽ: nũquid perdidit ius acquirẽdi: & hęc lex, vna est. argu. qđ nõ perdat: vna eñ est lex. qua maleficiũ puniť: licet diuersis modis ad hoc pueniatur. Et ideo si vtor vno, retineo totum. Vel dicas, vna est iurisditio. quæ diuersis modis retinetur.

Si mihi. ¶ Qui habet duo iura, remittendo vnum, non videtur remittere aliud. h. d.

Seruitus. ¶ Pro læsione ex seruitute naturaliter contingente, non tenetur dominus. hoc dicit.

Si fundo. ¶ Licet fundum medium redimam, non extinguitur seruitus, quę à tertio fundo debetur. h. d.

Si mihi. ¶ Licet totus fundus debeat seruitutem: tamen debet quis vti per eam partem, quæ minus lędit. hoc dicit.

Via constitui.

Si lacus. ¶ Per lacum perpetuum potest cõstitui seruitus nauigandi. h. d. de hoc dic, vt ĩ. l. foramẽ. s. tit. j.

e
Si fundus. [e] ¶ Si fund⁹ publicetur, non extinguitur seruitus. h. d.

SVMMARIVM.
1 *Diuisione facta non debetur aditus per partem alterius: sicut primò ante diuisionẽ ibatur: nisi specialiter sit conuentũ.*

Quæcunque. ¶ Ius seruitutis totũ est ĩ toto, & totũ est ĩ qualibet pte toti⁹: nisi vsum ei⁹ aliqd ĩpediat. h. d. ¶ Not.
1 qđ dixi ĩ summario. ¶ † No. ꝙ facta diuisiõe, nõ vr̃
f actũ, [g] vt qs habeat aditũ ꝑ partẽ alteri⁹, sicut primò
g ante diuisionẽ ibať: nisi spãliter sit cõuentũ. qđ not. & tene mẽti: Idẽ in venditione, vel alia cõcesiõe inter viuos: vt. l. in vẽdẽdo. de cõtrahẽ. em. sec⁹ ĩ cõcessione in vltimis voluntatib⁹. dixi in l. binas. s. tit. j.

Ex meo. ¶ Non potest quis cõcedere aquã ex suo aqueductu, quam habet ex fundo alieno. h. d.

SVMMARIVM.
1 *Res una quando non põt accedere duobus, accedit pretiosiori.*
2 *Vsus patrisfa. in iure reali non spectatur.*
3 *Diuisio aquæ fit secundum quantitatem partis agri, non secundum qualitatem.*
4 *Seruitus aquæductus est indiuidua: usus eius diuiduus.*

Si partem. ¶ Diuisio aquæ fit ad mensuram ꝑdij dominantis, non inspecta partiũ bonitate, vel necessitate. h. d. ¶ Op. diciť hic non debere inspici necessitatẽ agri. contra. s. e. l. ergo. §. j. sol. Intelligo hãc leg. sic, qđ cuilibet parti tota illa aqua, quę eam contingebat ex diuisione erat vtilis, tñ vna pars indiguisset plus aqua. Sed si tu poneres ꝙ vna pars esset, cui aqua non esset vtilis: neꝙ necessaria: nõ video quõ ei deberi posit, p. d. l. ergo. §. j. sed qñ vtriꝙ parti est vtilis, licet vni magis quàm aliꝫ, in diuisione non inspicitur illa necessitas. Ratio: qa illud ius est totũ in toto, & totũ in qualibet parte: vt. s. e. l. via. §. fi. & ideo diuisio debet fieri ꝑ mẽsuram. ita loquiť sic. ¶ Intro glo. & oppo. ꝙ debet in-
1 spici bonitas rei: vt. j. de acqr. re. do. l. quicquid. sol. † qñ vna res non potest accedere duobus, accedet pretiosiori, vt ibi. Sed hic potest accedere duobus: ideo preciositas non inspiciť. ¶ Oppo. ꝙ debeat inspici vsus patrisfami. vt. l. ex vsu. j. de vino tri. & oleo le. &
2 de fun. instru. l. Seię. §. Tyrannę. Rñ. istud † est ius reale competẽs ꝑdio magis, ꝙ ꝑsonę: vt. l. si mihi. in fi. s. e. l. qui in aliena. in fi. de nego. ge. & ideo vsus patrisfa. nõ inspiciť. Preterea vsus si fiat ꝓ parte, respicit totũ: vt. l. vna est via. s. e. Ideo vsus partis non inspiciť. ¶ Vltimò op. ꝙ aqua nõ posit diuidi, vt. l. ꝓ parte. in fi. s. de serui. Solu. non diuiditur ius, sed aquę commoditas. Ita dicit glo. & bene, ꝙ qualiter procedat examinaui in l. stipulationes non diuiduntur. in primis quatuor contrarijs. j. de verb. oblig. Vides er-
3 go, † ꝙ diuisio aquæ fit secundũ quãtitatem partis agri, non secundũ qualitatẽ. Pro ratione cogitabi-
4 tis. ¶ Vltimò not. † ex hac leg. ꝙ licet seruitus aquę ductus sit indiuidua: vsus tamen est diuiduus.

h
Si via. [h] ¶ Heres põt eligere per quam partem fundi viam constituat sine captione legatarij.

Si communi. ¶ Si à socijs fundi dominantis emiť cõmuniter fundus seruiens, seruitus extinguitur: secus si fundis dominantibus non potest esse cõis. h. d. ¶ Oppo. ad primam partẽ. j. eo. l. vnus ex socijs. ij. rñso. Sol. quando duo socij redimunt in cõmuni fundũ seruientẽ, seruitus extinguitur: vt hic. secus si non fieret redẽptio. sed cum esset vnius eorũ alteri cõicaret: vt. l. cõtraria. tñ redẽptio & cõicatio tollit cõtrariũ: & hoc ꝓsequiť gl. per plures casus. Tñ in quibusdã, vt arbitror, non bene dicit: & ideo videamus eam per ordinẽ: in eo casu, quo dicit redemimus fundũ seruientem: & postea meũ cõmunicaui tibi. Hoc nõ placet mihi: nã per redemptione primò factã de seruiente

a ¶ De rustico. & ista. q. posset etiam decidi ꝑ id, qđ no. in l. dãni. §. si is q. de dam. infect. vbi quæriť, an ꝓmissa & cõcessa trahanť ad futura, et ista gl. bñ fa. ad. q. de qua per Bal. in l. diuortio. §. si fundũ. aliàs est lex, solu. matri. vbi dixi, ꝙ à toto vniuersali põt excipi aliquid particulare, quod veniebat de natura agentis, & cõtractus. Et sic secundũ eũ facit, ꝙ qs posit dare feudũ emphyteoticum, reseruato sibi vsufructu arborũ. facit qđ no. in l. dãni. & in l. obligationum ferè. §. placet. de act. & ob. & hoc dicebat Bal. ꝑ tex. l. si fundus. ibi nisi contraria voluntate. sed qd ecõtra, si agatur ꝙ arbores sint emphyteoticæ: vide Bal. in l. j. ad fi. C. de iur. emphyt. & ad hęc no. per gl. & doc. in l. si fundũ sub cõditiõe §. qui fundũ. de lega. j. & oĩno Bal. in l. j. ĩ fi. C. de iur. emphy. Petr. in. d. l. si quis legauerit. de lega. j. ĩ qõne hic formata per glos. dicit idẽ, qđ Bart. hic ꝑ istũ tex. Et ibi etiã dicit, ꝙ appellatio ne sylue venit solũ. & appellatione vitis, venit solum, donec vitis ibi est: qa aliàs nõ diciť vitis, sed eradicata vite, nõ debeť solũ, secũdũ eum ibi. & in l. si fundũ. §. qui fundum eod. titu. & ad hoc no. Ioan. And. in Spec. de loc. §. j. post pri. in additione ici. vbi. adde Alex. cõsi. xx. lib. iiij.

b ¶ Contra prędicta. Pet. de bella perti. in. d. l. si quis legauerit. dicit quòd appellatiõe vineę venit solum, si tpe in quo cõferť disposi tio est ibi vinea. d. l. si quis legauerit. & ibi Pau. de ca. licet de Pet. mentionẽ nõ faciat. Bart. ibi etiã respondet, sed non clarè.

c ¶ Diuus pius. ad hanc legẽ, vide Ia. de ra. Ang. & Imo. in l. iij. §. ne via. de acqui. pos. & Bart. in l. j. de acqui. re. domi.

POMATES.
d ¶ Vna est via. Vide quid per istum tex. dicit Ro. consi. cxcviij.

e ¶ Si fundus. Adde l. iij. & qđ ibi Bald. C. de ser. in princi.

POMATES.
f ¶ Not. ꝙ. Vide ꝑ Iaso. l. seruum filij. §. fi. ij. col. de leg. j.

g ¶ Quęcunꝙ. non videť actum. Not. qđ facta diuisione nõ videť actũ, qđ quis habeat aditũ per partẽ alterius. Adde qđ no. Bart. in l. qđ cõclaue, ꝑ pe fi. de dam. infec. & in l. j. de ser. le.

h ¶ Si via. de hoc vide per Lud. in l. ij. §. ex his de verbo. oblig.

ſeruitus nõ extinguit̃: quia alius remanet ꝓpri⁹ per
cõicationẽ poſteà factam, ſeruitus non extinguitur
quia cõicatio nõ cã extinguẽdę ſeruitutis: vt. l. vnus
ex ſocijs. ij. rñ. j. eo. in oĩbus alijs gl. bene dicit. Ratio
nem differentiæ inter cõicationem, & redemptio-
nem in cõi videbitis. in. l. vnius, alleg. per glo.

SVMMARIVM.

1 *Iudex cogit plures diſcordantes inter ſe, ad eorum incommodum ad concordiam.*

ITinere. ¶ Niſi plures domini de
loco itineris conſentiant,
ſeruitus effectualiter non acquiritur. h. d.
Quero vtrum iſti diſcordantes cogantur concorda-
re? Gloſſ. dicit fortè, ꝙ ſic: vel fortè dirimat̃. ¶ Alij
1 dicunt, † ꝙ qñ plures diſcordant ad incõmodũ ipſo-
a rum diſcordantiũ: tunc iudex non imminet[a] ad co-
gendũ eos: vt hic, cũ ſimilibus. Secus ſi ad incõmo-
dum tertij: vt. l. hmõi. §. fi. j. de leg. j. & ibi dixi: & per
Cy. in. l. vlt. in prin. C. communia de leg.

IS, qui duo. ¶ Seruitus aquę im-
mittendę intelligitur
de ea, quæ in fundo colligitur. h. d.

QViduo. ¶ Quod ſeruituti ac-
cedit, iure ſeruitutis ac-
cedit. h. d. ¶ Oppo. ſ. de vſufr. ea re. quę
vſu conſu. l. j. & . j. de leg. j. l. ſi fundũ ſub
conditione. §. q fundũ. vbi vr̃ loc⁹ except⁹ iure pro-
prietatis. Sol. ibi dicit Dy. hic. x. pedes fuerũt exce-
pti ꝓpter ſeruitutẽ aquę: iõ iure ſeruitutis videntur
excepti. ibi ſecus. Et hoc innuit gl. tua prima, q̃ ex-
ponit aquã. i. ſeruitutem aquę. nec intelligas, ꝙ iſti.
x. pedes debeant̃ iure ſeruitutis ad aquã: quia ſic eẽt
ſeruit⁹ ſeruitutis: qđ eſſe nõ põt. ſed illi. x. pedes ſer-
uiũt ipſi p̃dio dominanti, cui debet̃ ſeruitus aquæ.

TRia prædia. ¶ Redemptione
partium etiã pro
diuiſo: ſeruitus non extinguitur, niſi oẽs
redimantur.

FVndus. ¶ In conceſsione par-
tis facta ſocio, poteſt cõ
cedens fundum proprium ſeruiẽtem fa-
cere. hoc dicit.

CVm eſſent. ¶ Tempore di-
uiſionis põt agi,
vt fundus, qui obuenit vni, ſeruiat fun-
do, qui obuenit alteri. h. d.

Per plurium. ¶ Qui habet ſeruitutem
aquęductus, non poteſt
cõcedere hauſtũ aquę ex riuo ſuo: niſi hoc pepige-
rit cũ domino fundi ſeruiẽtis. h. d. Duę rationes for-
mant̃ in fi. tex. per gl. quas formo: vt in glo. ad iſtas
duas rationes prędiũ nõ poteſt ſeruire ſibi. & ſeruit⁹
ſeruitutis &c. ¶ Op. j. de aqua quoti. & ęſti. l. j. §. il-
lud. Reſpon. hęc lex ꝓcedit anteq̃ aqua ingrediat̃
fundũ meũ: ſed poſtq̃ aqua ingredit̃ fundũ meum,
poſſum concedere cui volo. ¶ Vltimò gloſ. inducit
in arg. vtrum poſſum facere procuratorem ad ſub-
ſtituendum alium: dic, vt in. l. j. in prin. ſ. de procura.

VNus ex ſociis. ¶ Vnus ex ſo
cijs nõ poteſt
fundum cõem ſeruũ facere: nec ei libertatẽ
acquirere à ſocio, vel extraneo. h. d. Primò ponit
vnũ dictũ. Secundò vnam illationem. Tertiò rñdet
cuidã argumẽto cõtrario. Secunda ibi, & ideo. Ter-
tia ibi, quãuis. Dictũ eſt clarũ: & prima pars eſt cla-
ra: quia vnus ex ſocijs nõ põt ſeruitutẽ imponere: ꝑ
cõſequens nec remittere: vt. l. tria prędia. ſ. eo. Secũ-
da pars eſt difficil s ad quã op. & vr̃, ꝙ ſicut qñ plu-
res ſimul emunt, eãdem perſonã reprę̃ſentãt. & ideo
ſicut ſi vnus emiſſet, ſeruit⁹ cõfunderet̃: ita qñ plu-
res inuicẽ cõicant. Gl. ſol. plurib⁹ modis. Vltima ſol.
eſt ꝙ cõicantes nõ repręſentãt perſonã vni⁹, ſed plu
rium. Iſta eſt bona ratio. ¶ Quero quę eſt rõ, ꝙ non
poſſunt inuicẽ remittere. Rñ. rõ ponit̃ in text. quia
pro parte nõ põt acquiri libertas neq̃ concedi: hoc
eſt occaſione partis, quã partẽ ꝓ indiuiſo habet. Nõ
põt ſeruit⁹ imponi, neq̃ remitti: ſed in ꝓpoſito hoc
fieret: ſi duo ſocij inuicẽ poſſent remittere: ergo &c.
Aſsignat gl. aliã rõnem: quia in diuiſione totus fun-
dus poſſet vni obuenire. Iſta ratio cõcludit modicũ.

b ¶ Venio ad tertiã[b] particulam: & pro iſtius declaratione quero, cũ hic di-
citur, ꝙ ſeruitus nõ poteſt remitti pro parte, vtrũ retineat̃ in totũ: vt dica-
tur deberi tota ſeruit⁹: an pars ſeruitutis? Gl. determinat, ꝙ pars ſeruitutis.
Idẽ dixit in. l. ꝓ parte. in fi. j. de ſer. ſed certè hæc opi. nõ eſt vera: qa ſeruit⁹
nõ recipit diuiſionẽ: vt. d. l. ꝓ parte. in fi. pręterea tex. h. d. ĩ. l. ſi cõi. in fi. ſ. e.
ſ. ꝙ fundus cõis ſeruit proprio. ¶ Not. ꝙ dicit fundus cõis ſeruit: non ergo
ſeruit pars ſocij tm̃: ſed totus fund⁹ cõis. Pręterea. h. d. tex. hic expreſsè, ꝙ
cuiq; ſociorũ ſoli debet̃ ſeruitus tota. Præterea ſi eſſet verũ, quod cuilibet
deberet̃ pro parte: ergo pro parte poſſet remittere. Non ẽm remitteret, ni-
ſi ius ſuum tm̃, cui renunciare eſt licitũ: vt. l. ſi quis in conſcribendo. C. de
pac. ¶ His præmiſsis opp. ꝙ ſi cuiq; ſeruit⁹ deberetur inſolidũ: ergo quili
bet poteſt remittere inſolidũ: vt. l. ſi rem. §. ſi duo. j. de noua. qđ not. in. l. ſi
vnus. in prin. ſ. de pac. Sol. tex. hic vult ſoluere iſtud contrariũ. Quod enim
dicitur, quod cuilibet debetur: intellige nõ perſonæ principaliter: ſed de-
betur fundo, & per fundũ perſonę. Cuilibet ergo particulę fundi debetur
ĩſolidũ: vt. l. via. ĩ fi. ſ. eo. Sed in qualibet particula qs habet ſociũ: ergo ĩ nul
la particula vn⁹ ſol⁹ poterit acqrere, vl' amittere. & hoc vult dicere iſte tex.

Si fons. ¶ Qui non vtitur iuſto impedimento congruo tẽpore, ſer-
uitutẽ amittit: ſed ei reſtituitur ex clauſul a generali. h. d. cũ
l. ſe. ¶ Opp. & videtur, quod impeditis agere non currat pręſcriptio ipſo
iure: & ſic non ſit opus reſtitutione: vt. l. j. in fi. de anna. exce. Gl. dicit aliud
in pręſcriptione rerum corporalium. Iſta ſolu. non videtur perfecta: quia
etiam illa. l. poteſt intelligi in pręſcriptione rerum incorporalium, hoc eſt
in pręſcriptione contra actionem. Et ideo dicunt alij vt Pe. ꝙ hic loquit̃,
quando quis eſt impeditus agere impedimento facti: tunc currit pręſcri-
ptio, licet reſtituatur: vt. l. j. ſ. ex qui. cau. maio. ibi loquitur quando eſt im-
peditus impedimento iuris. Ita refert Cy. in. l. j. C. de bon. ma. in. iiij. oppo.
de hoc tangit glo. in. l. ſenatus. ſ. de offi. præſi.

CVm fundo. ¶ Stipulatio pœnalis ad perſonam rela-
ta, non facit præſumi ſeruitutem impoſi
tam. h. d. ¶ Not. quòd in dubio conceſsio ſeruitutis intelligit̃ rea-
lis: nec ex ſtipulatione pœnali ad perſonam relata aliud præſumitur. dicã
in. l. proxi.

SVMMARIVM.

1 *Seruitus quando dicatur realis: & quando perſonalis?*

c LVcius.[c] ¶ Ex interminata conceſsione reſpectu fundi
dominantis, pręſumitur conceſsio perſonalis. h.
d. quam leg. no. cum. l. ſeq. ¶ Op. ſ. l. proxi. vbi in dubio cõceſ-
ſio præſumitur realis. Solu. Iſta videtur indeterminata locutio
reſpectu fundi dominantis, facit præſumi conceſsionẽ perſonalem: aliâs
in dubio eſſet realis. contrà. j. de lega. j. l. apud Iulianũ. aliâs. l. idẽ Iulia. §. ſi
1 quis alicui. vbi in dubio præſumitur perſonalis. Sol. † aut verba conceſ.[d]
d referuntur ad factum: vt concedo tibi ire, agere, licere: aut referũtur ad ius,
vt concedo tibi ius eundi. Primo caſu in dubio præſumitur perſonalis: vt
leg. contraria. Secundo caſu ſtandum eſt diſtinctioni huius legis: aut con-
ceditur ius reſpectu fundi determinati: & præſumitur realis, vt. ſ. l. proxi.
aut indeterminati: & præſumitur perſonalis: vt hic. niſi ratio perſonarum
aliud inducat. l. pater. j. de ſer. le. & ibi examinaui tam in iſtis ſeruitutibus,
q̃ etiam in beneficijs, & priuilegijs.

FLumine. ¶ A flumine, quod tranſitur ponte, vel vado,
poteſt incipere ſeruitus viæ: ſecus ſi in ponti
bus vel nauiculis tranſeatur: ſed tale flumen ſeruitutem itineris
aliâs ceptam, non interrumpit, h. d.

SVMMARIVM.

1 *Strata cum intrat in platæa, deſinit eſſe ſtrata.*

Idem iuris eſt. ¶ Et certè eſt idem iuris: & valet conceſsio
conſiderato eo, quod nunc fit, non quod fieri
ſolet communiter. & hoc ſequitur. & certè eſt idem iuris ſecundum prędi
cta. Tene primam lectu. poſitam in glo. quæ eſt vera. ¶ No. modũ finien
1 di viam. Et facit † ad quæſtionem, quòd ſtrata cum intrat in platęa, deſi-
nit eſſe ſtrata: de quo dixi in. l. fi. de locis & iti. pu. & habui hanc quæſtio-
nem in ciuitate Tuderti.

Communia prædio. tam urba. q̃ ruſti. *Rubrica.*

e AEdificia. ¶ Hic ponitur quæ dicantur[e] ędificia ruſtica:
& quæ vrbana. ¶ No. quòd ſeruitus nõ poteſt
deberi niſi à prædio.

DEqua. ¶ Ius hauriendi, vel ducendi aquam ex flumine
per caſtellum, nõ eſt ſeruitus propriè: ſed in hoc
iure quis tanq̃ in ſeruitute defendetur. hoc dicit. Hæc lex po-
teſt intelligi de aqua tollenda ex flumine publicò. & ideo non
eſt propriè ſeruitus: quia non debetur à prædio alteri. Et per iſtud ego
dicebam, ꝙ ſi in via publica eſt aliqua clauſula, vel locus per quem duco
aquam ad prędium meum: & aliquis me in illo iure impediat: poſſum age
re vtili actione. argu. huius legis. pro hoc. j. de aqua quo. & ęſti. l. j. §. ait præ
tor. quo ex caſtello. Secundò poteſt intelligi in aqua ex flumine priuato:
& tunc non eſt propriè ſeruitus: quia fortè non erat perennis: ſed dicetur
ſeruitus vtiliter: vt. ſ. ti. j. l. foramen. & glo. hic no. & hanc leg. adde ad dictũ
Roſre. quod ibi recitaui.

a ¶ Iudex nõ imminet. Et ita in hoc Barto. in. l. ij. §. ex his. ĩ. iij. col. de ver. obli. reprehendit iſtam gloſ.

b ¶ Venio ad tertiã. Adde Bart. in. l. ſtipulationes non diuiduntur. in. iij. op. de verb. obli.

POMATES.

c ¶ Lucius. Iſtũ tex. dicit ſin. Ro. ſingu. ix. ij. colũ. & Are. ſing. lx. & ad intellectũ huius leg. vide Iaſ. §. ęque. iiij. col. inſti. de act.

d ¶ Verba conceſ. Adde Barto. in. l. ſi ſub vna. de ꝟ. obli. & . l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita. & qđ ibi Imo. eo. titu.

e ¶ Quæ dicantur. Sed an molẽdinũ, furnus, vel nauis dicantur ruſtica, vel vrbana, vide Bald. in. l. certi. in. iiij. col. C. locati. Et qñq; ędes appellant̃ ruſticę, ſed ĩpropriè. l. cætera. §. ſed & ſi quis. ſecundũ Bar. ibi de leg. j.

CAueri. ¶Post monumentum cõstructum non potest limitari mensura, vel numero sepeliendorũ. hoc dicit.

PRoprium. ¶In contractibus est locus iuri non decrescendi. h.d. ¶Oppo. d.l. si mihi & Titio. j. de verbo. obliga. Solu. in contractibus non est locus iuri accrescendi vt ibi: sed iu ri nõ decrescendi sic: vt hic. Cuilibet enĩ attribuitur seruit⁹ ĩ solidũ. dixi plenè ĩ l. re cõiũcti. j. de lega. iij.

a ¶§. j. vide ibi glos. cõiter approbatã. & qualiter accipia tur hoc casu paries meli⁹ dixi post Io. de Imo.

SI quis duas. ¶In tradẽdo põt qs facere, vt p̃diũ qđ tradiẽ, seruiat ei, quod retinetur: vel ecõuersò. h.d.

Duas autem. ¶Diuersas res simul tra dẽdo diuersis, nõ potest quis iuuicem seruas facere. h.d.

SVMMARIVM.

1 *Fundus diuiditur destinatione patrisfamilias.*
Domus pariete interiecto medio diuiditur.

Si quis partem. ¶ Tradendo partẽ pro diuiso potest
1 vnam partem alteri seruã facere. hoc dicit. ¶† Nota, quòd fundus diuiditur destinatione patrisfamilias. Domus verò diuiditur pariete interiecto in medio. Pro hoc. j. de leg. primo. l. quod in rerum. §. pri-
a mo[a]. &. l. si domus. in princip. eo. titu. & ibi dixi. &. l. ita stipulatus. circa princip. j. de verbo. obliga.

b ¶Si in venditiõe. De hui⁹ intellectu vide An. & Imol. post Bart. in. l. si qs legauerit. de leg. j. & pro ĩtellectu huius. l. vide not. Bart. in. l. quicquid. j. eo. circa intellectum. l. in tradendis. iuncta glos. hic in ver. facere potest.

Item si duo. Plures tradendo simul, vel separatim, id efficere possunt quod vnus solus insolidũ sit dominus: secus si pro parte dominus fuerit. h.d.

b SI in venditione. [b]Si aliqs dixerit rem venditam esse seruam simpliciter, potest quamvult seruitutem imponere secus: si respectu certę personę. Itẽ secus si hoc dixerit dubitans de seruitute jam constituta. hoc dicit.

IN tradendis. ¶Qui vult seruitutẽ excipere, debet eã certam excipere. hoc dicit. ¶Quærit glo. quid in dubio, quod istorum erit? Respondit gloss. mirabiliter, quòd vltima pars est vera, quòd omnis seruitus potest imponi, quæ tamen sit congrua prędio dominanti: vt. s. l. pxi. sed huic glo. obst. j. eo. l. quicquid. sed ibi dicam.

POMATES.
b ¶Si in venditione. Limita vt p Alex. consil xxviij. visis & accuratè. in. iij. col. ver. & sic patet j. volu. vide Feli. c. inter monasteriũ. iij. col. de re iud.

SVMMARIVM.

1 *Prædium medium quando impediat cõstitutionem seruitutis.*

Interpositis. ¶Domus, vel prædium medium non impedit seruitutem constitui, si postea per medium acquiraẽ. & si per medium desinit seruitus non extinguitur,
1 sed interpellatur. hoc dicit. ¶Quærit gloss. † vtrum prędium medium impediat constitutionem seruitutis. & videtur glo. distinguere inter prædia rustica
c & vrbana: Tu dic[c] quòd in vtroque idem: aut id quod est medium impedit commoditatem, vel vtilitatem peruenire ad prędium dominans: & non potest seruitus constitui. Aut non impedit, & potest cõstitui: vt. l. seruitutes. §. publico: &. l. finali. s. de serui. tit. generę.

c ¶Tu dic. Adde Bart. in. l. qui sella. §. in rusticis. & qđ ibi dixi de ser. rust. prædio.

SI cum duas. ¶Si duobus eodem momento diuersarum rerum fiat traditio: non valet seruitus alteri imposita: secus si separati traditur. h.d.

SI ei cuius. ¶Vendita hæreditate seruitutes confusę adi tione debent restitui. h.d.

QVicquid. Venditor rei venditę debet nominatim seruitutem imponere: nec valet exceptio generalis. hoc dicit. ¶Oppo. s. eodem. l. in tradendis. in princip. & quod ibi not. Solu. ibi di-
d xi[d] ędes seruire: quod est verbum infinitum aptum comprehendere omnia tempora: vt. l. quinta. §. stipulatio. infrà de verborum obligatio. hic verò dixit seruitus vtique est. Retulit ergo se ad seruitutẽ præsentem: meritò de nouo imponi non potest: vt. l. si ita. de auro & argento lega. Prædicta vera, nisi in seruitute tigni immittẽdi, vel oneris ferẽdi, in qua licet nõ sit propriè seruitus, donec vtræque ędes sint eiusdem domini: tamen cum altera alienatur, videtur agi, vt seruitutes sint, secundùm quod tigna iacent: vt. l. binas. s. de serui. vrba. prædio.

REfectionis. Concessa seruitute videntur concessa omnia, sine quibus quis seruitute vti non potest. & sicut quis non potest facere contra seruitutem: ita nec contra ea, quæ ei tacitè accedunt. h.d. ¶Oppo. j. de riuis. l. fi. Solu. vt ibi melius, q̃ hic.

POMATES.
d ¶Ibi dixi. Istam so. sequitur Alexã. consil. xxviij. visis in. ij. col. versi. non obstat. j. volu.

SVMMARIVM.

1 *In venditione domus potest apponi pactum ne emptor ibi exercere poßit talem artem: & tenet & non est seruitus.*

e VEnditor. [e]Potest qs se & suos heredes obligare, ne in certa parte maris piscari liceat: nõ tamen erit seruitus realis. hoc dicit. quem
1 casum no. ¶† Not. quòd si vendo tibi domum hoc acto, quòd non posis ibi exercere talẽ artem, quòd valet ista conuentio: vt obligeris tu & tui successores: non autem quòd sit aliqua seruitus, quòd non sit prædium dominãs, vnde si tu promittis aliquid te facturum, vel non facturum in publico per quod vsus aliorum non impeditur, sed tuus tantum: istud pactum valet per hanc legem.

e ¶Venditor. Ista est no. l. & eam allegaui tibi ĩ. l. fi. post Barto. de oper. no. nuncia.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudine vel statuto quis cogi potest ad vendendum.*

f Si constat. [f]¶Id quod nostrum est, absque facto nostro à nobis auferri non potest: nisi in contrarium sit consuetudo.
g hoc dicit. ¶No. quòd per[g] consuetudinem, † vel sta
1 tutum[h] põt quis cogi ad vendendum res suas. quod
h est verum per statutum generale: non autem si fieret specialiter contra aliquos: vt. l. fina. infrà ad legem Iuliam de annona. &. C. de Iudęis. l. nemo. & s. de rei vendica. l. item si verberatum. §. j. per docto.
i in. l. ij. C. de epis. [i]audien.

POMATES.
f ¶Si cõstat. Vide Ias. l. Barbarius. x. col. de offi. prętο.

ITer nihil. ¶No. finem huius legis ibi, quod facere circa prædia, etiam necessarium est, quod si habes seruitutem eundi ad domum per claustrum meũ, quod ego possum de nocte claudere ianuam. Intelligitur enim quòd posis ire de die.

g ¶No, q̃ per. Vide l. j. s. de his, qui sunt sui vel alie. iur. & Ioan. and. in addi. Specul. in rubri. de execu. sen. in fi.

QVi per certum. ¶Per eundẽ locum potest seruitus pluribus cõstitui. hoc dicit.

POtest etiam. ¶Seruitus rustica, & vrbana, potest ex testamento constitui. h.d.

SI precario. ¶De eo, quod quis precario habet in loco tuo: nõ est locus interdicto de precario: nec seruitus videtur imposita. ¶De eo verò, quòd precario habet in suo loco seruiente, habet locum interdictum de precario. si donata fuerit seruitus: videtur remissa. hoc dicit. Glo. prima diuidit legem istam multum clarè. ¶Quæro in prima parte, quo iure succurretur domino: vt materia illa tollatur? dicit glos. quòd potest tollere sua authoritate: vt. l. quemadmodum. §. primo. ad legem aquiliam. Puto etiam quod possit agi actione præscriptis verbis, vt tollatur: vt. l. permisisti. j. de præscript. verbis.

POMATES.
h ¶Vel statum. Vide Rom. consi. cix. in. j. dubio. Imo. cõsil. lxxxvij. &. cxxiiij. vlti. col. Limita p Fely. in. c. cum oẽs. j. col. de consti. vbi latè in hac materia. Ias. l. j. in prĩ. ff. de lega. j.

SVMMARIVM.

1 *Concesßio prima trahitur ad ultimam, non ultima retrò ad primam.*
2 *Factum uno tempore, ut fingatur factum alio, requiritur, quòd extrema sint habilia: ut eo tempore, quo fingitur, fieri poßit.*
3 *Actus defunctorum non poßunt esse in pendenti, sicut actus uiuentium.*

i ¶De Epis. & cle. Adde Bartol. in. l. Antiochẽsium. de priui. credi.

4 *Determinata in actibus uiuentium, non trahuntur ad actus defunctorum.*
5 *Actus uiuentium, quomodo poſſint eſſe in pendenti? & numero.7. & ibi quid de actibus morientium.*
6 *Argumentum de contractibus ad ultimas uoluntates, quòd ualeat, ubi eſt eadem ratio.*

REceptum. ¶Si plures domi
ni ſeparatim ſerui
tutem conſtituūt:nouiſſima conſtitu-
tione ſeruitus cōfirmatur:niſi mutatio
contigerit in perſona conſtituentis, vel acquiren-
tis,vel alterius ex socijs.h.d.Quā leg.no.quia eſt gl.
l.per fundum.ſ.titu.j.¶Diuide in tres partes.Primò
loquitur quando plures domini cōceſſerunt ſepara
tim ſeruitutem inter viuos.Secundò quando quidā
inter viuos:quidam in vltima volūtate.Tertiò quā
do omnes in vltima voluntate.Secunda ibi,idemq;.
Tertia ibi,nam ſi omnes.Item prima ſubdiuiditur:
qa p̄mittit vnū dictū.Secūdò circa illud mouet vnā
dubitationē,qn̄ aliqd accidit p̄rio concedēti.Tertiò
quando aliquid accidit ei,cui cōceditur.Quartò,qn̄
aliquid accidit cuidā ex ſocijs,q nō cōceſſerāt:nec ei
erat conceſſum.Quintò cōcludit circa p̄miſſa.Secū
da ibi,& ideo.Tertia ibi,idē iuris.Quarta ibi,ergo.
1 Quinta ibi,tantum enim.¶†No.ex.l.iſta.ꝙ prima
conceſſio trahitur ad vltimam,non vltima retro ad
2 primam.¶Secundò no.ꝙ quando factum vno tē-
pore fingitur factum alio,requiruntur extrema ha-
bilia:vt eo tempore,quo fingitur poſſit fieri.Dixi
in.l.deniq;.&.l.ſciendum.ſ.ex quibus cau.ma.&.l.ſi
3 is,qui pro empto.de vſuſcapio.¶†Tertiò no. quòd
actus defunctorum non poſſunt eſſe in pendenti,ſi-
cut actus viuentium:vt hic in fin.¶Not.quòd ſi ali
quid eſt receptum,vel factum in contractibus inter
viuos,non ſequitur.ergo idem in vltimis voluntati
4 bus.ſed melius elicitur ex iſto text.vt dicamus†ea,
quæ ſunt recepta & determinata in actibus viuen-
tium,non trahentur ad actus defunctorum.& hoc
eſt,quod Iuriſconſultus dicit hic in fin.¶Oppo.ad
primum:& videtur quòd vltimi actus trahantur re-
tro ad primum:vt.l.vltima.C.ad Mace.&.l.ratum.
j.de ſolu.Solu.illud verum in ratihabitione,quæ ad
hoc tendit,vt negotium iure factum faciat ſuum:vt
l.ſi pupilli.§.item quæritur.j.de nego.geſtis.ſed hic
non eſt ratihabitio,ſed eſt vnus actus per ſe,nec ad
hoc tendunt contrahentes,vt retro videatur factus:
& vide quod dixi in.l.per fundum.de ſer.ruſti.præ-
di.¶Venio ad ſecundum dictum:& oppo.ſi prim⁹
concedens eſt defunctus:ſupereſt hæres eius:ſed hæ
res & defunctus videntur eadem perſona:vt in au-
then.de iureiuran.à moriēte præſti.§.j.ergo videtur
quòd nil noui contigerit in perſona primi conce-
dentis:cum ſit eadem perſona.Solu.quòd hæres ſit
eadem perſona cum defuncto,eſt ex fictione:ſed
quòd hæres videatur hodie concedere,eſſet ſimili-
ter ex fictione:vt quod fit vno tempore trahatur ad
aliud.ſed duæ fictiones non debent concurrere cir-
ca idem:vt.l.j.de do.promiſ.& not.in.l.cum poſt
§.gener.de iure doti.ergo &c.¶Tertiò oppo. ad
verſi.ergo.vbi nulla mutatio contingit in perſona
concedentis,vel eius,cui conceditur:ſed in perſona
ſociorum.ergo videtur,quòd ex vltima conceſſio-
ne actus confirmetur cum nulla mutatio interuene-
rit,vt in princi.leg.Solu.Iſta fictio habet duo extre-
ma:primū eſt à quo.ſecūdum eſt ad quod.Et opor
tet,quòd vtraq; ſint habilia:vt dixi.l.ſciendum.ſ.ex
quib.cau.ma.& plenius in.l.ſi is qui pro empto.de
vſuſcap.ſed quādo cōtingit mutatio in perſona cō-
cedentis,vel eius cui conceditur,eſt defectus extre-
mi ad quod:quia primo tēpore,quo incipit, omnes
erant habiles ad transferendum dominium:ſed quā
do deficit in perſona vnius ex ſocijs:& eſt reuoca-
tus alius ſocius.Similiter reperitur idem defectus in
extremo à quo:quia iſte vnus ſocius in princi.non
erat habilis ad concedendam ſeruitutem,quia non
5 erat dominus.¶†Itē oppo.& videtur, quòd actus
a viuentium non poſſunt eſſe in pendenti:ᵃvt.l.vſu
fru.j.de ſtipu.ſer.Solu.Poſſumus dicere,quòd actus
viuentium non poſſunt eſſe in pendenti,de iure cōmuni:ſed in iſtis ſerui-
tutibus eſt hoc receptum de iure ſingulari:& ideo,quia hoc ſpecialiter re-
ceptum eſt,non trahitur ad vltimas voluntates.Hoc voluit hic dicere Iu-
riſconſultus in fine.Vel aliter dicendum eſt,quòd actus viuentium non
poſſunt eſſe in pendenti quo ad valorem obligationis perſonalis. ſtatim
enim quis eſt ſpecialiter obligatus:v.d.l.per fundum.ſuprà titu.j.& ita lo
quitur.d.l.vſuſfructus.Et iſta ſtatim obligatio perſonalis eſt contracta,
quæ tranſit ad hæredem:& ita ſentit hic glo.iij.& bene:ſed quo ad acquiſi-
tionem iuris realis,poſſunt eſſe in pendenti:vt hic &.d.l.per fundum.& ita
ſentit hic gl.in ſolutione cōtrarij.de leg.ij.in fin.infrà.de dona.cau.mor.&
eſt gloſſ.ſuper verbo defunctorum.in fi.Qualiter autem contractus inter
viuos poſſunt eſſe in pendenti:eſt ſubtilis materia:dixi in dicta.l.vſuſfru
ctus.&.l.ſi ſeruus communis meuij.§.fi. de ſtipu.ſer.¶Oppo. & videtur
quòd vltimę voluntates poſſunt eſſe in pendenti,pluſquā cōtractus inter
viuos:nam ante aditam hæreditatem non valerent:vt.l.iij.infrà.de ſerui.le.
Solu.dicit gloſſ.antequā dies legati cedat,poſſunt vltimę voluntates eſſe
in pendenti,pluſquā actus viuentium:ſed poſtq; dies legati ceſſit, non poſ-
ſunt eſſe in pendenti.Ita loquitur hic:&eſt ſatis bona ſolu. Tamen in ve-
ritate Iuriſconſultus noluit hoc dicere hic: quod actus viuentium poſſunt
eſſe plus in pendenti ,quàm vltimę voluntates.ſed voluit dicere , quòd li-
cet de iure ſingulari hoc ſit receptum hic in contractibus :hoc non reperi-
tur in vltimis voluntatibus:ergo ad eas non eſt extendendum:vt.l.ius ſin-
gulare.&.l.quod verò contra rationem.ſuprà de legi.Et ſi arguis:licitum
6 †eſt arguere de contractibus ad vltimas voluntates:eſt verum: vbi eſt ea-
dem ratio:ſed hic non eſt eadem ratio:Nam vt videtis in conceſſione in-
ter viuos ad hoc,quòd vltima conceſſio valeat:requiritur quòd primus
concedens ſit in eodem ſtatu:aliâs non valet.Sed in vltimis voluntatibus:
ſi hæreditas aditur diuerſis temporibus,non reperitur primus concedens
b in eodem ſtatu:ergo &c. Nam ille,qui conceſſit fuit teſtator ᵇ cuius per
ſonam repræſentat hæreditas,donec iacet: ſed ea adita non repræſentat
amplius perſonā defuncti,ſed hæredis;vt.l.mortuo.infrà de fideicō.&.l.no
uatio.infrà de nouatio.&.l.hæres quoque.infrà de acquiren. hæredi.&.l.ſi
ex re.j.de ſtipu.ſeruo.Et ideo ſi aditio fit eodem tempore,nō reperitur ali-
qua mutatio:ſed ſi poſtea adeatur hæreditas alterius ſocij,non reperitur p
ſona primi in eodem ſtatu:ergo prima conceſſio non poteſt trahi ad vlti-
mam.¶Et pro ſummanda iſta leg.& declarāda,habes ſummare breuiter.
Aut omnes concedunt inter viuos,aut omnes concedunt in vltima volun
tate.Aut quidam inter viuos:quidam in vltima voluntate.¶Primò caſu,
aut nulla contingit mutatio in perſona concedentis,vel eorum,quibus cō
ceditur,aut cōtingit vt in prin.leg. ¶Secundo caſu,aut ſimul:eorum adi-
tur hæreditas,aut nōn:vt in fine leg.Tertio caſu aut primo conceditur in-
ter viuos:poſtea in vltima voluntate:& valet:vt hic in verſicu.idemque
dicendum.Aut primò conceditur in vltima voluntate:poſtea inter viuos.
& iſte caſus in tex.non tangitur,ſed in glo.ſuper verbo dicendum. Tunc,
aut poſtea conceditur inter viuos priuſq; adeatur hæreditas legantis:& va
let conceſſio:quia adhuc in pendenti eſſe poterat vſq; ad aditionem hæ-
reditatis.Aut conceditur inter viuos poſt aditionem hæreditatis : & non
valet:quia iam conceſſio erat nulla:cum poſt aditam hæreditatem in pē-
denti eſſe non poterat.Et quod dixi conceſſionem eſſe nullā,ſemper intel
ligo quo ad ius reale.Perſonalis autem obligatio durat:ita quòd nec con-
cedens,vel eius heres poteſt impedire:vt.l.per fundum.ſuprà titu.j.& ita
7 ſentit hic glo.iij.¶†Vltimò ſi vis ſcire qualiter actus noſtri poſſunt eſſe in
pendēti:aut queris de contractibus.& dic,vt dixi in.l.vſuſfruct.de ſtipula.
ſeruo.&.ſ.tetigi.Aut queris in vltima voluntate : & tunc ante aditionem
hæreditatis:dic plenè in.l.j.de regu.cato.Poſt aditam hereditatem nō poſ
ſunt eſſe in pendenti:vt hic.quod intellige de legatis puris.Si verò quæris
de iudicijs:dic vt in.l.non quemadmodum.ſ.de iudicijs.Si verò quæris de
ſtatu noſtro:dic vt inſtitu:quibus modis ius.pa.po.ſolu.§.ſi ab hoſtibus.&
per docto. in.l.vltima.C.de ſenten.paſ.

a ¶In pendenti.Actus viuentium nō morientiū poſſunt eſſe in ſuſpenſo regulariter:vt hic in text.de quo plenè per Bald.in.l.fi.C.de ſent.paſ.vide ēt Bal.in.l.j.in.ij.op.C.ſi ſer.extero.

b ¶Fuit teſtator.Et ad hanc rationem vide Bart.in.l.planè.§.ſi cōiunctim.de leg.j.

c ¶Debetur fundo Not.ꝙ ſeruitus debetur prędio:& an prædium dicatur illam poſſidere,vide Bal.in.l.ij.i.iij.col.C.de ſer.

Si ſeruitus uendicetur. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Confeſſoria & negatoria competunt pro iuribus incorporalibus:& domino tantum.*
2 *Libellus,in quo dico ſeruitutem deberi mihi procedit:quia intelligitur mediante fundo.*
3 *Filiofamilias ſi detur curator ad adeundam & adminiſtrandam talem hæreditatem,tenet datio:quia intelligitur,id eſt,ad utilitatem filij.*
4 *Confeſſoria & negatoria quare ſic dicantur.*

DE ſeruitutibus. Confeſſoria & negatoria
cōpetit domino, & nō alij.
hoc dicit. ¶Nota,ꝙ iſtę actiōes ſūt in rem. ¶†Nota,ꝙ
1 iſtę actiones quę competūt pro iſtis iuribus īcorporali
bus,vocantur confeſſoria & negatoria.¶Tertiò nota,ꝙ
2 iſtæ actiones competunt domino tantum. ¶†Nota.ex
iſto tex. formam libelli,quòd in confeſſoria dicit quis ſeruitutē deberi ſi
bi. Contra hoc opp.de l.qui in aliena.in fin.ſuprà de nego.geſt.vbi ſerui-
c tus debetur fundo.Reſpondeo & dico, quòd debetur fundo ᶜprinci-
paliter

paliter, & mediante fundo debetur dño. Et ideo
a iste libellus[a], in quo dico seruitutem deberi mihi, de
bet intelligi mediante fundo, cuius sum domin⁹: &
ita probatur. s. tit. ij. l. si vnus ex socijs. §. quauis. ¶ Et
3 hoc dicebã iam† in quæst. de facto. filiofamili. non
datur tutor, neq; curator personæ: sed hæreditati:
cum sit in patria potestate: vt. l. cum non solum. §.
necessitatem. &. §. seq. C. de bo. quæ liber. Sed po-
b ne[b], ꝙ iudex dixit: tali filiofa. do curatorem ad adeũ
dam, & administrãdam talem hereditatem. Oppo-
nebatur, ꝙ non valebat: quia non debet dari filiofa
mil. Respõdebã, ꝙ illa verba sic intelliguntur: do cu
ratorem filio. i. ad filij vtilitatẽ: sicut hic seruitus cõ-
petit prędio ad domini vtilitatem: & ideo dño dici-
4 tur competere. ¶ † Querit glo. primò, quod sit offi-
cium iudicis in confessoria, & negatoria? Dic vt in
gloss. & videbitis statim in. l. harum. j. eodem.
c ¶ Secundò quero quare dicitur cõfessoria[c] & nega-
toria? Dicebat Pla. ꝙ confessoria proponitur verbis
affirmatiuis: negatoria semp verbis negatiuis. Qđ
gloss. reprehendit, vt in seruitute altius non tollen-
di: vbi proponitur cõfessoria verbis negatiuis: & ne
gatoria verbis affirmatiuis. Breuiter Placen. habuit
bonum & rectum intellectum: pro cuius declaratio
ne debetis scire: ꝙ oratio dicitur affirmatiua, vel ne
gatiua respectu suppositi, non appositi. Modò ad
propositum semper confessoria proponitur verbis
affirmatiuis, respectu suppositi: vt, dico, quòd mihi
ius est, quòd altius non tollas. sicuti cum dico, mihi
ius est eundi, agendi, & similia. Negatoria semper
verbis negatiuis: vt dico, quòd tibi ius non est
eundi, agendi, & similia. Et hoc verum effectualiter
loquendo. quandoque tamen proponitur vna
verbis affirmatiuis: alia verbis negatiuis. Exemplũ:
si ago contra te negatoria, sic: ꝙ mihi ius est alti⁹ tol
lendi: vt. j. eod. l. loci corpus. §. competit. & tamẽ hoc
est dicere, tibi ius non est: vt altius non tollã. Et eo-
dem modo si agerem confessoria, & dicerẽ: tibi ius
non est altius tollendi: hoc est mihi ius est, quod
altius non tollas.

Recte Neratius. ¶ Fructuarius habet facultatem eũ
di per fundum domini, per quem ibat dominus, nõ
iure seruitutis. h. d.

Pomponius. Fructuario competit iudiciũ possessorium pro
seruitute, sicut domino. h. d.

Loci corpus. ¶ Ibi confessoria & negato-
d ria habetur ratio interesse agentis.[d] hoc
dicit.

Si fundus. ¶ Hę actiones competunt cui
libet, & cõtra quemlibet ex do
minis insolidum. sed si deuenitur ad interesse, habe-
tur respectus ad interesse agentis. h. d. ¶ Not. ꝙ in di
uiduis quilibet ex dominis potest agere, & conueni
re insolidum. ¶ Not. ꝙ sententia lata pro vno, vel
contra vnum, alteri prodest & nocet. ¶ Opp. serui-
tus per vnum constitui non potest: vt. s. titu. j. l. si. &
de serui. l. pro parte. Sol. hic nõ agi᷑ de seruitute cõ-
stituenda: sed agitur, vt declaretur seruitutem com-
petere, vel non competere.

Si quis mihi. ¶ Confessoria competit
contra eum, qui refectio-
nem impedit: sicuti contra eum, qui seruitutem de-
negat. h. d.

Competit.[e] ¶ Non potest quis excipe-
re de iure tertij, quod non est
exclusiuum iuris agentis. h. d. ¶ Oppo. C. de rei vẽ-
di. l. si. Sol. ibi ius tertij erat exclusiuum iuris agẽtis:
hic non: quod no. glo. & doct. in. l. cum seruum quis-
piam. C. de seruis fugitiuis. Tetigi in. l. indebiti. §. se
det si nummi. de cõdic. indebiti. plenius in. l. ij. de ex
cept. rei iudi. ¶ Vltimò no. quòd hic negatoria pro
ponitur verbis affirmatiuis: licet resolua᷑ in nega
tiuis: vt dixi in. l. ij. in prĩcipio. s. eod.

Si cui. ¶ Media domus depressa non impe-
dit seruitutem deberi à domino vlterio
ri, sed media eleuata seruitus interpellatur quo ad
eleuata steterit. h. d. cum. l. seq.

Et si forte.

f **Sciendum.**[f] ¶ Istæ actiões competũt etiam
quasi possidenti seruitutem, & quasi possessio dici-
tur, si domus detinetur depressa: secus si fuerit ele-
uata. hoc dicit. ¶ No. quòd dixi in summario. facit.
s. si vsufr. peta. l. vti frui. in fin. ¶ Secũdò nota quòd
si meuius habet domum depressam, ego altam: di-
cor in possessione seruitutis. contrà. s. de serui. vrba.
prędio. l. qui luminibus. & quod ibi not. & l. j. C. de
serui. Solu: intellige istam glo. secundum illas gloss.
scilicet quod quis habeat domũ depressam, & fuit
g prohibitus[g] altius tollere. ¶ Secundò oppo. dicitur
hic, si aliquis ędificat, efficitur quasi possessor. Con-
trà non efficitur ædificans possessor, nisi quando nũ
ciatur nouum opus solo verbo, vt. l. de pupillo. §. me
minisse. de noui ope. nũcia. Sol. si queris de qua pos-
ses. iuris loquitur iste. §. quia statim ædificando quis
dicitur quasi possessor iuris. Sed si queris de posses-
sore soli, vbi fit ædificium: tunc loquitur lex contra
ria, vt distinguamus: aut fit renunciatio solo verbo:
aut iactu lapilli: vel simili.

SVMMARIVM.

1 *Seruitutem debens, quando teneatur reficere?*

Etiam de seruitute. ¶ Hic Iuris consultus vs-
q; ad. l. sicuti. §. Aristo. loquitur de seruitute oneris
ferendi, & tigni immittendi: & breuiter hoc inten-
dit. ¶ Pro seruitute oneris ferendi cõpetit hęc actio,
etiam vt reficiatur paries, qui debet sustinere onus.
quæ actio est in rem, & competit cuilibet ex domi-
nis insolidum: sicut in alijs seruitutibus. hoc dicit.
1 ¶ † Not. quòd speciale[h] est in seruitute oneris feren
h di: quòd ille qui debet seruitutem, teneatur reficere.
¶ Contra hoc oppo. de aqua plu. arcen. l. ij. §. apud
Alphenum. Solu. quandoque hoc est actum in serui
tute: quòd ille, qui debet seruitutem reficiat: & tunc
tenetur reficere: vt. d. §. apud Alphenum. secũdùm
vnam lectu. secundum hoc nullo modo est vera sen
tentia galli hic, qui dicebat hoc non posse fieri. Quã
doq; non est actum: tunc aut ille, qui debet seruitu-
tem, consueuit reficere à tempore, cuius non extat
memoria: & idem: quia cogetur, vt no. in. d. §. apud
Alphenum. Aut talis consuetudo non apparet: &
tunc aut loquimur in seruitute oneris ferendi: & tũc
debet reficere ille, qui eam debet. text. est hic. l. eum
debere. s. de ser. vrba. prędio. Aut loquimur in alijs
seruitutibus: & tunc aut ex refectione potest conse
qui aliquam vtilitatem dominus prędij seruientis:
vt puta ex purgatione riui potest sequi vtilitas: quia
inde trahitur pinguedo terræ ibi collecta: tunc est
in potestate domini prędij seruientis purgare, vel
pati, quòd alius purget: vt. l. ij. §. j. de aqua plu. arcẽ. i
Et sic alternatiuè agi debet contra eum: vt ibi. Si ve
rò nulla vtilitas sequitur, sed solum expensa: tũc in-
distinctè debet pati: vt hic, & l. quoties. §. seruitutũ.
s. de serui.

Veniunt. In hac actione veniunt fruct⁹.
Itẽ paries potest effici melior
non deterior. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Libellus in confessoria quomodo formetur?*
2 *Confessoria, & negatoria iuramentum in litem admittunt.*
3 *Sententia lata ab obseruatione iudicij, quòd sit interlocutoria.*
4 *Iuratur in litem etiam quando agitur officio iudicis*

Harum. ¶ In hac actione per offi
cium iudicis fit restitutio
rei: & prętatur cautio: & contra non re-
1 stituentẽ iura᷑ in litẽ. h. d. ¶ † Ex hac leg.
i not. formam libelli[i] in cõfessoria: debeo eñi primò
narrare me dominum esse: vt. s. e. l. ij. in. ij. rñso. & pe
tere declarari mihi seruitutem cõpetere. vt. l. pxi. §.
sed si quæ. & in hac seruitute oneris ferendi debeo
petere aduersariũ cogi: vt parietẽ idoneũ restituat:
vel vitiũ parietis emẽdet. In alijs verò seruitutibus
nõ agitur, vt aduersarius faciat, vt dixi. s. proxi. Itẽ
k debeo petere, vt caueat in futurũ[k] se heredésq; suos

a ¶ Iste libellus. Adde Bar. in. l. si pri⁹. in. vi. oppo. ij. partis.

b ¶ Sed pone. Adde in simili Barto. in l. j. C. de negot. gestis.

c ¶ Quare dicitur cõfessoria. per Bald. latè in. l. si prius. v. opp. ij. partis principalis. de oper. no. nun.

d ¶ Interesse agentis. No. ꝙ interesse pro fructu cõputatur. Et intellige ꝙ hoc interesse venit officio iudicis mercenario, secundum Bal. in. l. si quid. C. de ser. & quod dicatur interesse, vide Bal. in. l. j. circa prin. C. de sent. quę ꝓ eo, quod interest. Et ad id quod. s. nota. ponderat Bal. hic istũ tex. & in. d. l. si quid not. Ludo. in. l. si prius. de oper. no. nun. in addi. nouis.

POMATES.

e ¶ Competit. Vide Iason. post alios. l. indebiti. §. sed si numerationem. de cõdictio. indebi. in gl. in ver. quies.

f ¶ §. sciendum. Et ad intellectum huius. §. vide Insti. de acti. §. æquè, in pri. iiij. char. in ver. extra gl. q̃ro. Et limita istũ tex. ĩ. d. l. vti frui. hic allegata eleganter & sing. vt no. Bar. in. l. fi. s. de ali. iu. mutan. p illũ tex. l. si. ibi.

g ¶ Et fuit ꝓhibitus Adde Bar. in. d. l. si prius. de ope. no. nũcia. in. vij. op. j. partis. & Spec. de causa posses. §. in confessoria. aliâs nunc dicẽdum. vers. sed pone.

POMATES.

h ¶ Quod speciale. Vide Ro. cõs. cviij. in tertio dubio.

i ¶ Not. formam libelli. Vide Barto. plenè de hoc in. l. si prius. in. v. oppo. ij. partis. de ope. no. nun. & vide in. d. §. æquè. insti. de act.

k ¶ Caueat in futurũ. Adde etiã Bart. in. l. si prius. in. iij. oppo. ij. partis. & etiam in. iiij. oppo. de ope. no. nun. & in. l. stipulationes non diuiduntur. in iiij. q. in fin. vbi dicit, ꝙ etiam habet locum hęc cautio in vsufru.

non impedire quominus seruitute vtar: vt hic. Et istud est cõmune in oĩbus seruitutibus. In seruitute verò oneris ferẽdi,hoc plus additur,quòd debent ca
2 uere de pariete reficiendo.¶†No.etiam ex hac leg. ꝙ in istis actionibus iurat̃ in litẽ.ex quo habes modũ exequẽdi:vt dixi in.l.si cũ exceptione.§.hæc aũt actio.ff.quod met.cã. ¶Vltimò tu habes hic duas glos. Vna dicit,ꝙ ille, qui cauit,absoluet̃ ab obser-
3 uatione iudicij snĩa interlocutoria.Ex qua no.†ꝙ snĩa absolutoria ab obseruatione iudicij est interlocutoria:qđ plenè examinaui.j.de accusat.l.Titia. Aliam glo habes hic,quæ dicit,ꝙ propter cautionẽ non pstitã non iurat̃ in litẽ:qa præstatur officio iudi
4 cis.¶†No.ꝙ qñ agit̃ officio iudicis, non debent iu-
a rari[a] in litẽ,secũdũ istã glo.Sed hoc videtur mihi cõtra tex.qui vult,ꝙ siue res non prestet̃, siue cautio: in litem iureiur.Præterea videtur contra generalitatem.l.qui restituere.in fi.ff.de rei vendi.preterea in
b rei vẽdicatione restitutio rei fit per iudicis officiũ[b]. Eodem modo in petitione hæreditatis:vt.l.licet.de peti.hære.tamen cõtra non restituentem iuratur in litem:eodem modo contra non cauentem:vt hic.

Sicuti. ¶Quando paries seruiens reficitur fultura,ne domus dominans corruat,ad dominum eius pertinet.h.d.& est not.casus.

Competit. ¶Iuriscõsultus hic aliqualiter mutat materiam:& breuiter hoc intendit.Actio cõfessoria competit pro seruitute tigni immittendi,in qua dñs non cogitur reficere parietem:& in hoc differt à seruitute oneris ferendi.h.d.¶Quæro differentiam inter istam seruitutem tigni immittendi,& oneris ferendi.Rñdeo, significatio vocabulorum ostendit:vt probatur in.l.cũ debere.ff.de serui.vrba.predio.Quod declaro:hęc verba,pmitto ferre,vel sustinere onera domus tuę: hoc important,vt dñs ędium seruientium, seu ipsę ædes aliquid faciant:habet enim se in ista oratione, domus seruiens,per modum agentis:quia ipsa agit hunc actum sustinendi onera.Sed in his verbis,ꝙ liceat tibi immittere tigna,nil importatur, quod debeat facere domus seruiens:sed conceditur facultas faciendi domino ędium dominantium.

SVMMARIVM.

1 *Sententia in hac actione formatur, sicut in cæteris realibus.*
2 *Ius reale si iudicio pendente perditur: iudex dat sententiã, ut illud ius de nouo constituatur, sicut si personali ageretur.*
3 *Seruitutis quasi possessioni, quando quis inesse dicatur.*
4 *Dominium quando incidenter uenit in iudicium, sufficit probare quem esse possessorem.*
5 *Ius ex sententia in reali, an transferatur in eum, qui obtinuit, & ius non habebat.*
6 *Præscriptio contra seruitutes, post litem contestatam non currit.*

Sed si quæratur. ¶Si tigna sunt immissa, dicitur quis esse in quasi pos.seruitutis.sin autem dicitur esse aduersarius in quasi pos.libertatis.Hoc dicit, sicut tres partes habet:ita not.tria.Primò, quis dicatur petitor,& quis possessor,vt dixi in summario. Et illud quod hic dicit,si tigna sunt immissa:idem ĩtelligas, si foramina sunt aperta:vt.l.hæc autem iura.ff.de ser
1 uit.vrb.predi.†¶Ex secũdo dicto no.ex hac actione:sicuti in cæteris realibus forma sententiæ est, ꝙ declaret rem ad actorem pertinere:vt.l.licet.ff.de peti.hæred.&.l.Pompo.§.sed & is.ff.de procur.&.l. ex diuerso.§.j.ff.de rei ven.dixi.ff.l.proxi.¶Tertiò
2 singula.no.ex vers.planè.†ꝙ quando ius reale perditur lite pendente:tunc in reali iudex dabit sententiam,vt illud ius de nouo constituatur,sicut si personali ageretur.Quod est singulare hic,&.l.vti frui.§.pe.ff.si vsufr.pe.Sic debet intelligi.l.si post acce-
3 ptum.de rei ven.¶†Ad primam partem oppo.& videtur,ꝙ eoipso,ꝙ quis habet tigna immissa, non sit in quasi pos.seruitutis,nisi sit vsus.xxx.diebus: vt.j.de itine.actũq; priua.l.j.Solu.dic breuiter: quædam sunt seruitutes per quas in alienum nihil fit, & nihil immittitur:vt in seruitute altius non tollendi. Et in ista non dicitur quis esse in quasi poss.nisi aduersarium volẽtẽ ędificare,phibeat:vt no.l.qui luminibus.ff.de serui.vrba.prædio dixi.ff.eodem.l.si fortè.§.j.not.C.de ser.l.j.¶Quædã sunt seruitutes, per quas in alienũ aliquid fit,seu immittitur:& tũc aut illud,quod fit põt intelligi fieri per modum cuiusdam facultatis communiter concessæ:vt ire per fundum alienũ:vt.l.diuus.ff.de ser.rest.predio. Certè tũc nõ dicit̃ quis esse ĩ quasi pos.nisi fuerit. xxx. diebus:vt.d.l.j.circa prin.de iti.actũq; pri.Aut nõ potest intelligi fieri iure facultatis:& tũc eoipso, quod in alieno aliqđ facit:vt puta tigna ĩmittit, vel aquã ducit,& similia:dicitur esse in quasi pos. seruitutis: vt hic,&.l.j.§.quod autem.j.de aqua quotid.& æstiua.¶Secũdò opp.& videtur,ꝙ in hac actione nil releuat sustinere partes petẽtis,vel possessoris. Semper enĩ ille,ꝙ dicit seruitutẽ cõpetere sibi,debet hoc pbare. Est enĩ fundata intẽtio negantis de iure communi:quia omne solũ est liberũ vsq; ad cœlũ nisi pbetur seruitus.vt.l.altius.C.de ser.&.l.fi.ff.de serui. ¶Glo.fatetur cõtrarium:& ponit tria,vel quatuor, ad quæ prodest hoc.f.sustinere partes possessoris.
c Glo.alibi[c],scilicet in.l.j.§.ij.ff.de itine.actũq; priua. in gloss.super verbo, quid prodest.ponit quædam alia:& ibi hoc examinaui perfectè.¶Istud autem quod gl.dicit,ꝙ ille,qui asserit sibi libertatem cõpetere,habet suã intentionẽ fundatã de iure cõmuni: videtur contrà.l.circa.j.de proba.quod plenè examinaui in.l.si prius.de ope.no.nũ.in.ij.op.tertiæ par-
4 tis,& in sequen.¶†No.ex hac glo.in fi.ꝙ quando dominiũ venit incidenter in iudiciũ,sufficit probare quem esse possessorem.hoc tangunt doct.C.quæ sit longa consue.l.consuetudinis.in.q.illa:qualiter probabitur consuetudo.facit.j.famil.erc.l.j.de sol.l. Titia.dixi plenè in.l.quidam in suo.j.de conditio. insti.vbi glo.tangit.Vide etiam quæ tango in.d.l.si
d prius.in.ij.op.iij.partis.¶Cõtra hoc oppo[d].in leg. aquil.& in actione serui corrupti dominium venit incidenter in iudicio:& tamen possessori non competit,vt.j.ad leg.aquil.l.item Mela.§.pen.j.de seruo corrup.l.j.Respon.ibi constabat possessorem non esse dominum:& ibi hoc ponitur pro constanti: aliàs dico ꝙ eoipso,quòd esset in possessione, quantũ ad hoc præsumeretur dñs,nisi probaretur cõtrariũ,per ista iura.¶Opp.ad secundam partem.ff.de serui.l. Pomponius.aliàs incipit, si tam angusti. Respon. quando agitur personali,agitur, vt cõstituatur seruitus.sed quando agitur reali:agit̃,vt declaretur, vt hic:nisi ius perderetur lite pendente:vt in versi.pla-
5 nè.¶†No.ex isto verbo,vbi dicitur,ꝙ in reali sententia non transferatur ius in eum,qui non habebat si obtinuit.Vide tex.ibi,per sententiam &c.& ibi, siue perperam &c.Tñ cõtrarium cõmuniter determinatur authoritate rei iu.vt.l.Pompo.§.si iussu.& ibi no.j.de acquiren.pos.&.l.statuliber à cæteris.§. fi.de statulib.& hic.Respon.fateor,ꝙ per sententiã non debet constitui:hoc est,in sententia non debet hoc præcipi,vt constituatur seruitus:sed debet declarari.Hæc autem declaratio habet tantam authoritatem,vt incipiat competere seruitus,quæ non cõpetebat, non quòd iudex hoc principaliter agat.
6 ¶†Venio ad tertiam partem,& opp.& videtur, ꝙ post lit.contesta.non currat præscriptio contra seruitutes,vt.l.moræ.C.de rei ven.Sol.dicit glo.intelligas hic,quòd lis fuit contesta.contra alium non præscribentem:vt.ff.de dolo.l.fin.Alij dicunt, quòd sicut vsuscapio non interrumpitur per contestationem:vt.l.si post acceptum.ff.de rei vendica.ita nec prescriptio libertatis contra seruitutem.Certè solu.glo.placet plus mihi.Primò per tex.qui equiparat præscriptionem libertatis contra seruitutem, præscriptioni dominij ædium:quæ ędes sunt immobiles.Præterea sol.gl.probatur per tex.in.l.vti frui.§. penul.ff.si vsufru.pe.

SVMMARIVM.

1 *Dominus partis inferioris, qualiter poßit facere ignem, & immittere fumum in partem superiorem?*
Dominus partis superioris qualiter poßit aquam deijcere?
2 *Interdicto uti poßidetis utili, an poßit agi pro poßeßione seruitutis turbata?*

Aristo

a ¶Nõ debet iurari.Quãdo quid expeditur officio iudicis, non iuratur in litem:& hoc tenet Bar.in.l.si pri⁹.versic.ij.quæro pone quod reus. de oper.no.nun. licet hic teneat contrarium.fortè melius. vide Insti.de act.§.preterea.Bal.videtur hanc gloss.seq in.l.argentarius.§. cum autem.ff.de eden.

b ¶Iudicis officium. Vide Imol.in.l.si prius.in pen.colũ. de ope.no.nun.

c ¶Gloss.alibi. Et dũ glos.hic not.ꝙ licet quis agat, ex quo tñ quis est in quasi pos.seruitutis:dicitur tenere partes possessoris: & releuabit̃ ĩ hoc: qa sustinebit partes rei,quo ad hoc, vt aduersarius tanꝗ actor prius iuret de calũnia.Item secũdò:quia ipse maiores habebit dilationes:& hanc gl. sequitur hic Bar.in l.si prius.in.v.op.j.ptis.in vlti.versic. secundũ Imo.in.l.si prius.hoc nõ est verum de iure:& si esset verum de se, sequeret̃ꝙ agẽs in terdicto vti pos.cõtra turbãtẽ nõ dicere se possessorem: & quo ad pdicta, scilicet quo ad dictũ iuramentum, & quo ad dictas dilationes sustineret partes rei:quod nõ videtur verum, ex quo est ipse,ꝙ aliũ prouocat ad iudicium, per.l.in tribus.cum ibi no.de iu.Item quod dicit gl.de maiori dilatione, videtur cõtra.l.fin.ff.de fer. vbi in ciuili nõ dãt plures dilationes reo,ꝗ actori. Sed solue quod gloss. caute dicit maiores, & non plures, quasi reo tãꝗ fauorabiliori possit dari maior dilatio.bene facit.l.petendę.C. de tẽp.in inte.rest. vbi ad petitionem rei,datur dilatio ꝙ excedit tempus instantiæ, quod non fit ex parte actoris. In hoc transit Ioã. de Imo.

d ¶Contra hoc oppo.No.etiã Barto.in.l.si prius.de op.no.nunc.in.ij.op.iij.partis.In terminis istis firmat Barto.in.l.cũ res.ad fi.de proba.

Aristo. ¶ Dominus partis inferioris, non pōt in superiores iure seruitutis fumū immittere: & domin⁹ partis superioris non potest in inferiores immittere aquam, nisi aliud actum sit: & pro his competūt hę actiones & etiam interdicta possessoria. ¶ Oppo. ꝙ licet ignem facere in proprio: nec tenetur quis, si fumus ascendit ad altū: nisi hoc faciat animo iniuriandi: vt. l. penul. de iniur. Glo. fatetur contrarium: & dicit, ꝙ hic non licet fumum immittere: hoc est, ꝙ dominus ędiū supiorū cogatur recipere: sed muniat se, sicut potest, ne fumus trāseat. Dn̄s autem ędium inferiorum faciat fumū quantum vult: sed econuerso nō potest dn̄s superioris aquam proĳcere: qm̄ aqua directè proĳcitur: fumus verò ascendit naturaliter. Ista solu. non videtur bona. Tex. enim hic ęquiparat immittere fumum, vel aquam. Idem in. d. l. penul. j. de iniur. ¶ Et ideo putarem sic dicē
1 dum. † Quandoq; dominus partis inferioris facit ignem solitum ad regimen familię. & tunc potest licitè facere: nec tenetur si fumus ascendat, nisi faciat animo iniuriandi: vt. d. l. penul. Et eodē modo, si dominus partis superioris infunderet aquā: prout moris est, per solarium suum, non tenet̄ si aliquid descēderet: nisi faceret animo iniuriandi. Sed si dominus partis inferioris vellet facere tabernā, vel hostiariam, vbi continuè fieret ignis, & fumus magnus: hoc facere non liceret: vt hic. Eodem modo si domin⁹ partis superioris aquā vltra solitum infunderet, non liceret. ita loquitur. ¶ Oppo. de. l. fluminum. §. fi. ff. de damn. infect. Solu. vt in glos. ¶ Venio ad fi. vbi dicitur agi interdicto vti possidetis.
a ¶ † Opp. & videtur, ꝙ interdictū vti possidetis habeat locū pro rebus corporalibus: vt. j. vti possidetis. l. j. Glos. dicit, hic loquitur de interdicto vti possidetis vtili: vt si tu ageres, & concluderes pro quasi possessione seruitutis turbata. Sed si velles agere pro turbata possessione fundi dominantis: tunc ageres vti possidetis directò. Turbatur enim possessio fundi, quando turbatur in possessione seu vsufru. probatur in. l. penu. aliàs vlti. de aqua plu. arcen. Tamen Iaco. de Are. videtur dicere alibi quantum ad presentē materiam, quòd hic nō posset agi vtili interdicto, vti possidetis, pro quasi possessione seruitutis turbata. Tūc enim illud est verum quando seruitus habet causam continuā: ita loquuntur omnes leges allegatæ in gloss. Sed illa seruitus fumum immittendi habet causam discontinuam: ita dicit ipse in l. j. §. hoc interdicto in fi. & ibi dixi de itin. actuq; priua. & l. j. in princ. vti possidetis. vnde tene, quòd hic agatur directò pro possessione rei turbata.

Apud Pomponium. ¶ Nō valet pactum, vt alicui liceat facere, quod de iure communi facere poterat: secus si de iure communi facere non poterat. h. d.

SI eo loco. ¶ Natura confessorię est, vt per eā destruat̄ quicquid est factum contra debitam seruitutem. Sed si ædificium ius seruitutis extinxit, de dolo agitur. h. d.

Qui latiore. ¶ Per vsum partis retinetur seruitus tota. h. d.

a SI quis diuturno. [a] ¶ In prescriptione seruitutum realium, non requiritur titulus. hoc dicit. ¶ Not. quòd dixi in summa. circa quod vide Dyn. in. c. possessor. de regu. iur. libro sexto & quæ dixi in. l. iĳ. §. j. de itine. actuque priua.
b ¶ Quæro quantum tempus [b] requiritur ad prescribendum istā seruitutem? dic vt in gloss. hic. & l. seruitutes. de seruitu. ¶ Quæro, quomodo quis potest ducere aquam, si non habet titulum: nōne semper ducit vi, vel clam? dic, vt dixi in. d. l. iĳ. §. iĳ. de itine. actuq; priua.

Agi autem. ¶ Confessoria competit contra quemlibet, qui vsum seruitutis impedit. hoc dicit.

AN vnus. ¶ Vnus ex socĳs potest alium ædificantem impedire iure communionis, non iure seruitutis. h. d.

Agi. ¶ In negatoria cogitur victus cauere: quòd in futurū seruitute non vtatur. h. d.

FIstulas. ¶ Non potest quis habere canale in suo, per quod aqua proĳciatur in alieno. ¶ No. ꝙ non licet habere aquariolum in pariete proprio: si per ipsum aqua immissa inundaret parietem vicini. Barto.

SI cum meus. ¶ Qui tigna immittit, vltrà ꝗ̄ statutum sit, actione negatoria tollere cogatur. h. d.

ALtius. ¶ Si administrator minoris faciat contra debitam seruitutem, tenetur tutelæ: & etiā competit confessoria. h. d.

SI a te. ¶ Ex titulo & quasi possess. seruitutis, consequitur quis actionem & exceptionem. hoc dicit[c].

SI quando. ¶ Si ędificium vicini super meum inclinatur, per negatoriam actionē tollere cogatur. h. d.

Cum in domo. ¶ In loco, qui debet seruitutem nihil faciendi, non possunt syluę vel herbę excrescentes poni. h. d.

Secundum. ¶ Non licet parieti alteri⁹ aliquid imponere, propter quod paries deterior fiat. h. d.

d IS cuius. [d] ¶ Lex ista legitur duobus modis. Vno modo quando agebatur actione personali. & istam lecturam tangit secunda glos. hic posita. Alio modo, quando agebatur reali: & istā tangit gloss. maior hic posita. Ista secunda est vera, secundùm quam breuiter hoc intendit. Qui agit confessoria pro seruitute & interesse: reo contumace mittitur in possessionem omnium bonorum: à qua non recedit, nisi fuerit integrè satisfactum. hoc dicit. ¶ Diuide. primò ponit, quòd sit officium iudicis, contra reum. contumacem in confessoria. Secundò respondet. Tertiò quòd sit officium iudicis, posteà reo reuertente ad purgandam contumaciam. Secunda ibi, respondi. Tertia ibi, & non ante. ¶ Oppo. dicitur hic in fin. ꝙ non ante recedit, ꝗ̄ seruitus constituatur. Contrà: seruitus non debet constitui, sed declarari: vt l. sicuti. §. sed si queraт̄. s. eo. Huius timore gl. hic dicit, quòd hic agebatur personali ad seruitutē constituendā, nō reali. ¶ Contra hoc. oppo. ꝙ non debet fieri missio in omnibus bonis, sed ꝑ mensura debiti declarati: vt in authen. ei, qui. C. de bo. authē. iudi. pos. Sol. dicit glo. fateor hodie: olim secus. & secūdū hoc tota lex loquitur, qm̄ agitur personali: & hoc innuit ista litera constituisset. In contrarium ꝙ ista. lectu. nō sit bona, sed quòd hic agebatur reali pro seruitute cōstituta: ꝓbat tex. in prin. qui dicit, is cuius familia vicinum prohibebat: & sic innuit seruitutem iam
e constitutam: & in fi. ibi ꝓhibitus esset. ¶ Preterea de iure isto,[e] quando agebatur ad certam speciem, non fiebat missio in omnibus bonis: sed in specie petita: vt. l. Fulcinius. §. Celsus. quib. ex cau. in poss. ea. Vnde hic debuisset fieri missio in iure petito, nō in omnibus bonis. Et ideo intelligas legem istam, quod hic agebatur reali confessoria pro seruitute iam constituta. ¶ Ad istam lect. opp. quòd aliter interponatur primum decretum cōtra contumacem in cōfessoria: scilicet, quòd cogatur cauere de non molestando actorem: donec ipse egerit negatoria, & obtinuerit: vt. l. si prius. de ope. no. nuncia. vbi maximè in secunda oppo. tertiæ partis: & in se istam materiam latissimè examinaui. ¶ Hic dicas breuiter, quandoq; aliquis agit confessoria: & est in possessione seruitutis, quod potest: vt. s. eodem. l. & si fortè. §. sciendum. tunc nō interponitur primum decretum, nec fit alia immissio: sed solum cogitur quis cauere de non molestando: vt. d. l. si prius. secundùm lect. Dyn. Quandoq; non est in possessione seruitutis: & tunc, aut ad constituendam quasi possess. seruitutis requiritur, ꝙ aliquid fiat in prædio seruiente: vt puta quòd tigna immittantur. quòd fiat riuus, & similia: & tunc interponitur primum decretum. Et per illud mittitur in possess. rei seruientis: vt. l. à quo fundus. de dam. infec. Et si petebatur interesse fiebat missio in omnibus bonis olim: sicuti quando agebatur personali. hic est casus hic. Quandoq; ad statuendam quasi possessionē seruitutis, non requiritur, quòd aliquid fiat in loco seruiente: & tunc per interpositionem primi decreti, non dabitur alia possessio: sed solum cogetur aduersarius cauere secūdùm formam. l. si prius. de no. ope. nun. secūdùm lect. gloss. Hoc simpliciter est verum, nisi peteretur interesse: tunc enim fieret missio in omnibus bonis: vt hic. secūdùm ista tempora: hodie pro mensura debiti declarati. Contra hanc lect. facit tex. ibi, in fi. quāuis actori ius aquæ ducendę constituisset. Sed expone patiendo de facto duci aquam. ¶ Venio ad secundam partem: & videtur, ꝙ reus veniens statim ad defendendū
f recuperet possessionem[f]: vt in aut. ei qui. de bo. aut. iu. pos. Hic verò dicitur, quòd ante debet satisfacere, quàm possessionem recuperet. Sol. ista lex debet intelligi qm̄ ille, qui agebat confessoria, erat in quasi possessione seruitutis: sed si non esset: & fuisset positus in pos. ex primo decreto: reus veniēs intra annū recuperaret possessionē: sicut in reali. l. si quis, emptionis. §. sed si quis. C. de prescrip. xxx. an. Ita tenet Innoc. in. c. j. de eo, qui mit. in possess. cau. rei seruā. Et predicta quo ad seruitutem: quo ad interesse verò, quod petitur: dico, ꝙ hoc dum dicit tex. quòd nō volebat recedere ante, quàm satisfaciat: debet intelligi, vel idoneè ad defendendum compareat: vt in. d. §. sed & si quis. plenè dic, vt. d. l. si prius. de ope. no. nun.

a ¶ Si qs diuturno. Vide Bar. in. l. iĳ. C. de ser. & in. l. j. de itin. actuq; priua. & Bal. in. l. iĳ. in. iĳ. col. C. de ser. & in. l. fin. C. ne de sta. defun. & ibi dicit, ꝙ ad ꝑscribendum iurisdictiones: quia habēt instar dominĳ: requiritur titul⁹. l. fi. de præscript.

POMATES.

b ¶ Tempus. Vide Fely. c. de quarta. xix. col. de ꝑscript. & c. si diligenti. v. col. & seq. eo. titu.

c ¶ Hoc dicit. Et ad istā leg. vide Bart. in. l. iĳ. in princi. in vĳ. col. in. iĳ. q. princi. C. de pigno.

d ¶ Is cuius. Vide Bald. in aut. ei qui. in. vj. col. C. de bo. au. iudi. pos. in ver. quero. qualiter fiat missio in seruitutibus. & in. vĳ. col. in versi. quero. de intellectu. l. is cuius. in. xĳ. & xiĳ. col.

e ¶ De iure isto. Vide Bartol. in. d. l. si prius. maximè in. x. oppo.

f ¶ Recuperet poss. Adde Barto. in. l. si prius. in fi. & oppo. de no. ope. nun.

☞ ~ SVMMARIVM. ~

1 *Personali quando agitur contra latitantem, fit mißio in posses. in omnibus bonis.*
2 *Mißionem ex primo decreto qui patitur, non recuperat possessionem refectis expensis: imo oportet, quòd det illud, qnod actor petit.*
3 *Lex hæc loquitur in actione reali.*
Lex intelligitur iuxta titulum sub quo situata est.
4 *Mißio ex primo decreto, in omnibus bonis, fit in confessoria aduersus latitantem.*
5 *Primum decretum quomodo interponitur in actione confessoria?*
6 *Reus contra quem est interpositum primum decretum in actione confessoria, qualiter auditur?*
7 *Primum decretum in actione negatoria, qualiter interponatur?*
8 *Secundum decretum interponitur etiam in istis iuribus incorporalibus.*
9 *Primum decretum interponitur etiam pro usufruct. & alijs seruitutibus ꝑsonalibus.*
10 *Primi decreti interpositio an habeat locum in actionibus præiudicialibus. & de eius forma, ac forma secundi decreti.*
11 *Primum decretum quomodo interponatur, quando agitur pro iure incorporali, ut quis caueat, uel aliquid promittat?*
12 *Agenti ad liberationem, qui coactus fuerat ad faciendum instrumentum, qualiter sit consulendum?*

IS CUIUS. ¶ Ego habeo istam leg. pro difficili:
& multa scripta habeo. Et reperio
hic in gl. duplicẽ lec. & secundũ vnã lectu. est casus:
vno modo, quòd hic loquatur in actione personali in
tentata pro seruitute constituenda de nouo: ita intelligit hic gl.
Alibi videtur glo. intelligere leg. nostram in actione reali con-
fessoria: vt videtur intelligere. ff. de no. oper. nun. l. si prius. Pri-
mò expediam primam lec. hic positam: & tanq; nõ veram. Post
eà expediam veram secundùm nostros doct. ¶ Diuiditur enim
in tres partes. Primò inrisconsultus ponit thema, & quæstionẽ.
Secundò respondet quæstioni. Tertiò ponit responsionem cu-
iusdam nouæ quæstionis dependentis ex præmissis: Secunda
ibi, respondere oportet. Tertia ibi, & non ante. Et quia diuisio
est communis ad vtranq; lec. hic positam. hoc dicit. Si conuen-
tus actione personali pro seruitute constituenda latitat, patitur
missionem in omnibus bonis: nec missus recedet, nisi sibi quasi
pos. tradatur. & damnum sarciatur. h. d. secundùm lec. gl. hic po-
sitã, licet nõ verã. Tñ pro iuuenibus & ꝓuectis volo casum ex-
1 pedire. Dñe Iuriscõsulte &c. ¶ † Not. ꝙ qñ agitur personali cõ
2 tra latitantem, fit missio in oĩbus bonis. ¶ † Item no. ꝙ ille qui pa
titur missionem ex primo decreto, non recuperat pos. refectis ex
pensis: imo oportet, ꝙ det illud, quod actor petit. quod est con-
tra auẽ. ei qui. C. de bo. auth. iudi. pos. ¶ Venio ad oppo. dicitur
hic, ꝙ familia prohibebat: & tñ cõtra dñm fit missio in omnibus
bonis: igitur & in solidum. ¶ Contrà oppo. de. l. non solum. & l.
is qui in aliena. & l. seq. j. de noxa. vbi non fit missio, nisi in eo, q
deliquit. Huius timore est facta prima gloss. quæ dicit, quòd fa-
milia faciebat hoc volũtate dñi: ibi ignorante. ¶ Opp. & videẽ,
ꝙ si qs agit ad rem, fiat missio solũ in illã rẽ: vt. l. si qs emptionis
§. pe. de præscrip. xxx. an. Hic dicitur, ꝙ in oĩbus bonis. Gloss.
quæ est hic, intelligit, quòd hic pro personali seruitute consti-
tuenda: ibi loquiẽ in reali, vbi non mittitur in pos. illius quasi iu
ris personalis. Et aduerte istud: quia ista est subtilis materia &
omnes scribẽtes in primo & secundo decreto iuris incorporalis
defecerũt. Cononistæ scripserũt: sed modicè: & vide istã gl. quæ
incipit, oĩa olim ibi, licet ibi personali est additio: & quidam ha-
bent, & quidã non. ¶ Oppo. & videtur, ꝙ vbi agitur personali,
non debeat fieri missio in pos. omniũ bonorũ: sed pro mensura
debiti declarati: vt in auẽ. de exhib. & intro. re. §. si verò: Solu. no
ua iura corrigunt istam leg. antiquã. Et ꝙ istud sit verum quòd
loquaẽ in actione personali pro seruitute constituenda, probat
hic tex. in fi. & non ante. ¶ Op. s. eod. l. sicuti. §. sed si quæratur.
vbi pro seruitute constituenda non agitur. Solu. actio realis non
datur pro seruitute constituenda: vt ibi. Personalis verò sic: vt
hic. Vide istam gloss. quæ incipit. s. de nouo. ibi, itẽ hæc constitu
tio. ¶ Istud est aliud cõtrariũ, & difficile: & anteq; veniamus ad
istam op. extra gl. op. Tu dicis, ꝙ fit missio in omnibus bonis, qñ
agitur personali: sed hoc de iure antiquo non videtur procede-
re: qa qñ agebatur ad speciem, quæ reperiri poterat in bonis de-
bitoris: tunc mittebatur solum in speciẽ petitã: vt. l. Fulcinius. §.
Celsus. &. §. item videamus. j. ex quib. cau. in posses. eatur. Sed
hic pro seruitute agebatur, quam erat reperturus in bonis debi-
toris sui. ¶ Et aduerte: quia duę sunt responsiones: vna est quòd
id, quod hic diciẽ, habet locũ cõtra latitantẽ tm̃: & tũc fit missio
in oĩbus bonis. In cõtrario contra absentẽ nõ latitantẽ. Et ista
est vna so. Alia est, ꝙ si ageretur pro seruitute solum constituen
da, tunc haberet locũ contrariũ. Sed hic agitur ad duo, scilicet ad
seruitutẽ constituendã, & ad quãtitatẽ: qa ad interesse. ¶ Item
opp. vlterius: & hoc secũdũ glo. Tu dicis mihi, ꝙ non ante rece-
dit de possessione, quã seruitutẽ cõstituat, & resarciat dãnũ. Er-
go contumacia mea in totũ me afficit. Sed non videtur æquum,
ꝙ grauer in seruitute constituenda: sed solum, vt caueam: vt. l. si
prius. j. de ope. no. nun. ¶ So. ista cõstitutio fiet ad tempus, non
perpetuò: vt durante lite, ille habeat seruitutem, donec tu ꝓbes
in negatoria, & vincas. Et vide istã glo. ibi, itẽ hęc cõstitutio. &
lege vsq; ibi, Itẽ cauebit. & nõ est id, quod sequiẽ noua opposi-
tio. ¶ Sed aduerte: nõne ista glo. est cõtra. l. seruitutes. s. de serui.
q̃ dicit, ꝙ seruitutes non possunt ad tẽpus constitui. Hic diciẽ cõ
trarium. gl. bene intelligit, ꝙ nõ constituat ius seruitutis, donec
aget negatoria. Et quod hoc voluerit intelligere gloss. patet per
ea, quę hic sequunẽ in glos. ibi. & sic no. ¶ Videte dñi, nos nõ ha
bemus glo. alleg. s. Extrà insisto: & videẽ, ꝙ non possit procede-
re: quando contra aliquem facta est missio in personali, qui quã
docũq; veniens ante secũdũ decretũ recuperat posse. vt in auẽ.
ei qui. C. de bo. auth. iudi. pos. Sed secũdũ istã leg. & gl. nõ audiẽ
nisi in ꝓprietate: & quod plus est saltẽ ĩtra annũ deberet audiri
de possessione. vt in reali: vt. l. si qs emptio. §. pe. C. de præscrip.
xxx. an. Hic secũdũ tex. & glo. diciẽ contrariũ, ꝙ non audiaẽ de
possessione intra annum: nisi de proprietate: & nescio qualiter
3 dicam. † Credo ꝙ ista lect. glo. non sit vera: quia quando esset fa-
cta missio ex personali, audiretur de possessione. Et ꝙ hic nõ lo
quatur in personali probo: qa nos sumus in tit. vbi agitur de rea
li. & lex intelligiẽ in dubio in materia, cuius est titulus: vt in. j. cõ
stitutione. C. §. quibus. & j. de in diem addic. l. Imperatores. Præ
tereà, quod loquatur in reali, satis innuit hic tex. in princi. vbi ꝓ
hibet familia: ergo iam erat constituta seruitus. si non esset, tunc
etiam familia non prohibente, non posset occupare: vt. l. si ex
stipulatione. j. de acquiren. posses. Credo ergo, quòd debet intel
ligi lex nostra in reali. ¶ Et secundum hanc lect. tanq; verã, po-
ne casum & diuide vt. s. Et dicit in summa secũdũ istã lect. Si cõ
uentus cõfessoria latitat, patitur missionem in omnibus bonis.
& si hoc post litem contest. cõtingat, missus non recedit, nisi sibi
quasi possessio seruitutis constituatur: & damna sarciantur. h. d.
4 ¶ † No. secũdũ istã lec. secũdũ quã loquitur in cõfessoria, ꝙ con
tra latitantẽ ex primo decreto, fit missio in oĩbus bonis. ¶ Item
no. ꝙ non auditur volens excipere, nisi restituat quasi possessio-
nem seruitutis. & istud alio modo venit dicendum. ¶ Extra gl.
oppo. quòd quando agitur reali, debeat fieri missio in quasi pos
sess. iuris petiti: vt. l. si quis emptionis. §. sed & si quis. C. de præ-
scrip. xxx. anno. & no. hoc in gl. Respõ. istud est verum, nisi aga
tur contra latitantem: tunc in omnibus bonis: vt. l. Fulcinius. §.
Celsus. &. §. item videamus. ex quib. caus. in posses. ea. & hac
actione vti, si vellet tutiorem viam eligere, actor posset: quia est
in sui fauorem: vt. l. quod fauore. de legib. Et videtur quòd iste
non sit modus procedendi: & videtur ꝙ modus interponẽdi pri
mum decretum in quasi possess. seruitutis, sit cautio fienda de
non impediendo illum vti, vel frui seruitute, donec ille egerit
pro libertate negatoria: vt. l. si prius. infrà de oper. noui nun. Or
guarda: quia ista lex concordat cum illa: & qualiter posset fieri
missio in possessionem seruitutis? certè nullo modo, nisi per pa
tientiam: vt. l. quoties. in fine. s. de serui. Et sic non est aliud ca-
uere, nisi patientiam prestare: & sic concordat secundum lect.
gloss. ibi positam. Sed secundum lectu. Dyn. quæ est vera, sol-
ue: & dic, ꝙ. l. si prius. loquitur, quòd ille, qui est possessor, potest
iura vendicare: vt. s. eo. l. & si fortè. §. sciendum. Si igitur ille qui
petit est in possessione: tunc non potest fieri primum decretum
cum immissione possessionis: cum iam possessionem habeat:
oportet ergo ꝙ fiat per cautionem de non impediendo: vt. l. si
prius. & hoc secũdũ lect. Dy. ¶ Sed contra hoc opp. fortissimè,
& tenete menti: quia antequàm dem vobis intelligere, eritis stã
chi: & videtur, quòd debebat fieri missio non iuris, sed rei ser-
uientis: vt. l. à quo fundus. de dam. infec. Glo. in. l. si prius. videtur
hoc tãgere: & ibi no. Et quòd illa lex, à quo fundus. loquatur in
possessione rei, apparet ex hac leg. ibi posita. vbi dicitur posses-
sio. & sic loquitur de possessione propriè, nõ de quasi possessio-
ne. Glo. quæ est in dicta. l. si prius. dicit, ꝙ omnia ista remedia
possunt habere locum, & quòd missio in ius, & missio in posses-
sionem omnium bonorum, & cautio secũdum. l. si prius. vel mis-
sio in possessionem rei: & sic quodlibet istorum quatuor potest
habere locum. Dy. dicit. ꝙ non potest procedere: & dicit intel-
lige. l. si prius. quòd si ille, qui agebat confessoria, erat in quasi
possessione seruitutis, non potest fieri missio: sed fit per cau-
tionẽ. Sed. l. à quo fundus. loquitur in eo, qui non erat in pos-
sessione. Apparet ergo, quòd ibi erat ædificatum aliquid in
possessione istius: vt. l. si fortè. §. sciendum. suprà eodem. Sed di-
xi vobis, quòd. l. si prius. loquitur generaliter. & quod dicit Dy
nus, non est verum: quia vos habuistis suprà de seruitu. vrban.
prædi. l.

prædi.l.qui luminibus.&.l.j.C.de ser.& aqua.vbi non est in possessione,
nisi sit prohibitus ille,qui vult ædificare:ideo.l.si prius .loquitur generaliter.
¶Sed aduerte:qñq; in cõstituendo in quasi possessionẽ seruitutis, reqritur
aliquod factũ hoĩs.vt in riuo aquæ ducendæ:& tunc fit missio in possessio
nem illius loci seruientis,vt.l.à quo fundus.Sed qñq; non requiritur factũ
hoĩs,nec patientia,vt in seruitute altius non tollendi:& sic loquitur. l.si
5 prius.¶†Et vt liqueat tibi ista materia,dic qñq; fit missio ex primo decre
to in quasi possessionem seruitutis:& tunc aut agitur personali:aut reali.
si personali,aut latitat:& fit missio in possessionẽ iuris debiti:sicut quan-
do certa res petitur:vt argumen.d.l.fulcinius. §. Celsus.Et quod not.per
docto.in.l.consentaneum.C.qũo.& qñ iudex.Si verò agitur reali.Et istud
est subtile.Et ideo aduerte,& dic:aut agitur cõtra latitantem:& tũc pro-
cedit missio in omnibus bonis:& hoc scd'm aliã lectu.&.l.Fulcinius.§. itẽ
videamus.j.ex quib.cau. in posses.eatur.Et possunt habere locum alia re
media,quę habent locum contra latitantem:& tunc ille,qui aget confesso
ria,si erat in quasi possessione seruitutis,tunc primum decretum erit per
interpositionem cautionis; vt. d.l.si prius.Aut non erat in quasi possessi.
seruitutis:& tunc aut ad constituendum eum in quasi possessione iuris pe-
titi,requirebatur,vt fieret aliquod opus in loco seruiente:& tunc fit mis-
sio in ipsam rem:vt.d.l.à quo fundus. Aut non requiritur aliquod opus
fieri in loco:& tunc mittitur in quasi possess.iuris petiti. argum.l. si quis
emptionis.§.penul.C.de prescript.xxx.an.& hoc scd'm vnã lectu.Et sic
potest intelligi.d.l.si prius. Et pro hoc isto anno erat quædã quæstio.Qui
dã fratres ędificabãt vnam ecclesiam in quodã loco:alius ordo opposuit se
a & dixit,ꝙ illi non poterant ędificare:quia erat infra[a] paruas mensuras pro
eorum loco.Isti volebant ædificare:citati non comparebant: & queritur
qualiter fieret missio?ex prędictis distinctè apparet,ꝙ si erat opportunũ,
vt destrueret:& sic factum hominis.& tunc mittitur in possessionem ipsi-
us rei.Aut non est opus destruere:quia non est ædificium:& tunc fit mis-
sio in ius possessionis petitę.& Innocẽ.hoc voluit ponere extrà de eo,qui
mit.in poss.causa rei seruan.c.j.& breuiter nil dicit.¶Si dicas,ꝙ hic agi-
tur reali.Contrà:quia reus contra quem facta est missio,intra annum au-
ditur de possessione;vt.l.si qs emp.§.pe.C.de præscrip.xxx.an.Hic dicitur,
ꝙ nunq; secũdũ ea,q̃ dixi.Dñi ego intelligo istã leg.ꝙ hic erat facta quasi
litis contes.& sic recordamini de casu.l.ij.C.vbi in rem act.vbi quandoq;
quis nomine alterius cõuenitur:& nominat eum in iudicio:si non cõparet,
quod tunc videtur quasi lis cõtestata.Tunc apparet,ꝙ intra annum au-
diretur de proprietate.Et qd' dicitur hic,nõ auditur,intelligo post annũ.
6 & ista sunt expressè in.l.si prius.j.de noui ope.nuncia.¶†Et cum quæri-
tur qualiter,& quando audiatur reus,contra quem est interpositũ primum
decretum:aut agitur personali:& tunc auditur perpetuò: vt in authen.ei
qui.C.de bo.autho.iudi.pos.& qd' no.plenè in.l.cõsentaneũ.C.quomodo
& quando iudex.Aut actum fuit reali:& tunc aut fuit quasi litis contest.
& tunc non audietur intra annum:nec perpetuò,nisi de proprietate: vt.l.ij.
C.vbi in rem act.Aut ante lit.contesta.vel quasi:& tunc intra annum de
possessione:post annũ de ꝓprietate.vt.l.si quis emp.§.pe.C.de prescript.
xxx.ann.& qd' no.per Dy.in.l.si prius de no.ope.nuntia & quod not. p
7 Innocen.in.c.j.extrà de eo,qui mit.in pos.causa rei ser.¶†Quæro,quid
in negatoria?& dic breuiter,ꝙ aut ille,q agit negatoria,est in quasi pos.li-
bertatis.& interpositio primi decreti fit scd'm formam.l.si prius.quia per
cautionẽ.Aut non est in quasi posses.& tunc ponetur in posses.ipsius rei:
8 & fiet cautio,ne impediatur:vt.d.l.si prius.¶†Quęro quid in secundo de
creto?& vos & illi de Digesto nouo habuistis gloss.in.l.si finita.§.Iulia.de
dam.infec.quòd in casibus nõ fit missio ex secũdo decreto.Et est ratio:qa
tu habes ius reale,qui es pos.& scd'm hoc cõfessoria & negatoria nõ indi
gent scd'o decreto.Quia dñi illa gl.non est vera:& Dy.ibi reprehẽdit eã:
& do tibi leg.quę in primo & scd'o decreto loquitur:& est illa lex etiã circa
formã secũdi decreti:vt iudex statuat,vt agas intra certũ tẽpus: ꝙ si non
agas:vel agas,& nõ ꝓbes;posteà non audieris perpetuò;vt est casus vo-
9 lendo gustare in.l.à quo fundus.j.de dã.infec.¶†Quæro, quid si agatur
cõfessoria,vel negatoria pro vsufru.& alijs seruitutibus personalibus?
Breuiter rñdeo in tribus verbis,vos vidistis.s.si vsufru.pe.l.vti frui.in fi.
vbi illi,qui est in possessione,cõpetit cõfessoria:& ideo quasi distinguun-
tur,vt.s.& modico mutato.Dic ergo,aut ille,qui agit cõfessoria,est in pos
sessione vsufru.vel negatoria:& est in posses.libertatis:& tunc erit missio
ex primo decreto per cautionem.l.si prius.Aut non est in possessio.rei. &
10 dic,vt.l.iij.s.de vsufru.¶†Quæro, quid si vendico te in meum vasal-
lum,vel te esse in meam potestatem?& sic quæro,quid in præiudicialib9.
Specu.voluit tractare in tracta.de primo & secundo decreto:& nil dicit.
Dic tu,quandoq; agitur personali pro libertate,vt si petitur libertas fi-
deicõmissaria:& tunc aut ille contra quem agitur,latitat.tunc prętor causa
cognita det libertatẽ:& priuabit illũ,qui debet manumittere iure patrona
tus,vt.l.cum verò.§.subuentum.&.l.si eũ.§.si quis seruũ.j.de fideicõ.li.Si
verò non latitat:& idem:qa ipso existente contumace,ipse prætor manu
mittet:non cũ priuabit dominum iure patronat9:vt.l.neq; infantes.j. de
fideicõ.lib.& istis duobus casibus cum primũ decretũ producat plenum
effectum,nõ est opus secũdo decre.vt dictis iurib9. Quandoq; agitur reali:
& tunc aut ille,qui cõuenitur est contumax ab initio,aut prestita cautiõe
ante lit.contesta.In primo casu qñ ab ipso initio,& tũc natura primi de-
creti est.vt fiat de possessore petitor.vt.l.si prius de ope.no.nũci.& dixi.s.

Forma secundi decreti est,vt intra certũm tẽpus sta
tuatur,vt agat:posteà ꝑpetuò non audietur. vt.l. diffa-
mari.C.de inge.ma. Qñq; est contumax post cau-
tionẽ:& tunc primũ decretũ est:ꝙ si intra annũ nõ
veniat,perdat causam omnino,ac si per diffinitiuã
sñiam esset condẽnatus.vt.l.j.circa finẽ. C.de asser.
tol.Qñq; est contumax post lit.contest.& tenetur,
si ex actis ꝓferatur diffinitiua.qd' si non:tũc idẽ est
qd' in contumace post cautionẽ prestitã:vt.l.diui.
11 de libe.causa.¶†Quid,si ago pro iure incorporali,
vt caueas:vel aliquid ꝓmittas:qualiter interponetur
primum decretum?Dicas,quòd quãdoq; agitur iu
re alicuius obligatiõis:qa descẽdit ex contractu, vel
quasi: & tũc dic secũdũ formã.l.i omnibus.s.de iu.&
tũc in poss.omniũ bonorũ.j.vt leg.no.ca.p totũ.&.l.
in pos.in prin.ex quib.cau.in.pos.ea.Qñq; non peti
tur iure alicuius contractus:& tũc nunq; fit missio,
nisi in possessionem eius rei, respectu cuius petitur
cautio.vt.l.pretor in princip.&.§.j.de dam. infect.
12 ¶†Quæro,qd in liberatione?coegi te,vt faceres in
strumentum:vis agere ad liberationẽ: qualiter fiat
missio?Respon.tunc missio fieri nõ potest:sed te nõ
cõparente:iudex cognoscet de causa,& illud rescin
det.vt not.in aut.si ommes.C.si vt se ab here. absti.
hoc dixi vobis,s.de minori.l.in causæ.§.causa. Et
hoc etiã videtur dicere gl.& Canoni.extrà de offi.iud.
c.fi.nec interponitur aliud secũdũ decretũ.Et ꝓ hoc
facit id,qd' dixi.s.per.d.l.cum verò.§.subuentum.
¶Quęro,qd si peto ab aliquo qualiter fiet missio?
& dic vt extrà de eo,qui mit.in pos.causa rei seruã.
c.j.e.tit.lib.vj.¶Vltimò esset q̃rendũ:qa hic dicit
cã cognita qualiter fiet:& gl.dicit hic,ꝙ summatim.

SVMMARIVM.

1 *Culpa alterius ex socijs,quando præiudicet alijs.*

SI de communi. ¶Sñia la
ta contra
vnum ex socijs,non præiudicat cæteris,
si eius culpa acciderit:secus si dolo.hoc
dicit.¶Quæro rationem huius leg. Respondeo in
primo casu,si culpa vnius præiudicaret alijs socijs,
non haberent alij socij regressum contra eũ.Nã nõ
tenetur ahibere aliam diligentiã in rebus cõmunibus,
q̃ in proprijs.vt.l.heredes.§.nõ tantũ famil.erc.Sed
quando intercessit dolus,socij habent regressum cõ
1 tra eũ:vt hic.¶Ex hoc dico† quòd si culpa esset ta
lis per quam teneretur socijs:quod tũc socijs culpa
pręiudicaret:quia est eadẽ ratio,sicut in dolo.Quòd
si per actionem,quę daretur cõtra socium colluden
tem socijs,non esset consultũ:tunc socijs non præiu
dicaret.argu.l.vltimę.de eo per quem factum erit:
ita intelligitur hic gl.¶Oppo.ad primum dictum de
l.loci corpus.§.competit.s.tit.j.Solu.tres sunt casus:
quandoq; vnus ex socijs perdit rationabiliter:& lo-
quuntur contraria.Quandoq; perdit culpa:quando
q; dolo:& de istis duobus casibus loquitur ista lex.
¶Oppo.quòd non debeat dari actio de dolo,sed
b cummuni diuidundo.dic vt in glo.[b]

TEstatrix. ¶Qui delegat rẽ,vide
tur velle,vt ei conceda
tur seruitus per aliã rem propriã,prout
ipse vtebatur.h.d.¶Not. quòd non est
seruitus cõstituta ipso iure. Ratio: quia legata est
tacitè non expresse:quod declara,vt dixi in.l.binas.
s.de ser.vrba.predi.¶Oppon.de.l.olympico.de ser.
vrb.pręd.Sol.glo.hic dicit,vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Pactum factum à regentibus municipium, prodest singulis de uniuersitate.*

Plures. ¶Prædium vniuersitatis potest ser-
uire predijs singulorum:& ius serui-
tutis transit cum predio dominante quocũque titu.
concedatur:nisi specialiter sit exceptum.h.d.& iste
casus est multũ cõmunis.¶Primò quero,vnde hoc
colligitur,ꝙ istud prædiũ emptũ in cõmuni seruitu-
te,seruiat omnib9 alijs?Respondeo:eo,qd' in pactis
fuit dictũ,ꝙ ius pascendi haberet.Non enim potest
intelligi de alio iure,q̃ de iure seruitutis. Et secũdũ
1 hoc † habes,quòd pactũ factum à municipibus:hoc
est ab illis,qui regunt municipium, prodest singu
lis de vniuersitate.Ita intelligit gloss.hic,super ver

a Legendum est iudicio meo, vt aliqs sit sensus,quia erat intra terras mensuratas pro eorum loco.Alexan. Loseus.

b ¶Dic vt in gloss. vide bart. & alios. in.l.ij.§.ex his.in fi de verbo.obli.

POMATES.

a ¶ Si.sic. Ad istum tex.vide Bald.in.l. quicūq;.C.de apo. publi.lib.x.& Bal. in.l.edē.C.loc.&.l. certi.ij.q.eo.tit. vide Alex.in.l.diuortio.§.qui in anno. quem legit cum.§. ob donationes.i vl ti.col.so.mat.

b ¶ Amittit̄ tēpe.de prescrip.serui. vide Inno.in.c.de quarta.de præscrip.

* Pro cōcordia. Aduerte quòd spatio x.vl'xx. annorum tollitur actio personalis cōpetens pro seruitute reali, vel psonali imponēda nondū orta. Bar.in l.corruptionem.C. de vsuf.d.Alex.als. in suis apost.in.d.l. corruptionē. Bar.si bi cōtrariū in hac l.si stillicidij.§.is q partē. Sol. non reperitur quòd Bart.in hoc.§. aliqd dicat, præter summariū: sed adhuc ibi loquitur de seruitute imposita & orta. patet dum dicit per vsum ptis loci.&c. Præterea aliud est ī nihilo habere, seu vti actione: quo casu loquitur prima opi. aliud vti, p parte: quo casu impeditur præscriptio ī totum.

c ¶ Si cōem. Vide Bar.post glo.in.l.j. C.si ī cōi eademq; causa.& Inno.in.c. bonæ.in fi.j.col.de postu.pla. & Bal.ī l.ij.in.vij.col.in.iiij. q.C.de ser.& in.l.j. in pe.colū.eo.tit.& text.& gl.i.l.ij.§.fi. de re eorum.

POMATES.

d ¶ Qui fundū. Vide Ro.cōsi.ciij.

e ¶ Currētem. Et ad intellectū hui⁹ tex. vide Bar.in.l.cū seruus.in fi.de v.ob.& vide quod no.Bar. in.l.j.§.si tibi fundum.de iti.actusq; pri.per Bar.in.l.sequitur.§.si viam. ad fi.de vsusca.

bo municipibus. Et ex hoc dico, q si ipsi municipes emissent simpliciter pascua, hoc non adiecto, quòd ius pascendi haberēt: quod tunc illud prędium esset propriū vniuersitatis: nec seruiret cæteris. ¶ Opp. prędium proprium nemini seruit: vt.j.titu.j.l.j. Solu. hoc prędium erat vniuersitatis, quod seruit prædijs singulorum. Ista est bona sol. Alij dicunt, q hic non emerunt prædium, sed ius pascendi in prædio: huic repugnat tex.qui dicit saltem communem.

Si qua aqua. Potest agi, vt aqua inueniatur: & inuēta ducatur.hoc dicit.

Quemadmodum seruitus amittatur Rub.

Vi iter. ¶ Propter vsum partis, quo ad commoditatem, tota seruitus retinetur.h.d.

Seruitus.

Et per socium. ¶ Seruit⁹ retinet̄ p quencunq; retinentem nomine fundi.h.d.

Nam satis.

Si ego. ¶ Si vna est via: indiuisibilis est: & ideo vel tota amittitur; vel tota retinetur. Sed si de vna fiāt duę, potest vna amitti, & alia retineri. & ecōtrà.h.d.vsq; ad finē. ¶ Lego tibi per partes: & primò ponit duas q. Secundò psequit̄ primā. Tertiò secundā. Secūda ibi, Celsus respōdit. tertia ibi, sed si is fundus. & ista subdiuidit̄. Primò loquit̄ qn̄ seruitus debebatur per fundum, pér certū & limitatū locum. Secūdò, qn̄ debebatur indeterminatè per quālibet partē fundi: secunda ibi, cæterū. ¶ Itē prima subdiuidit̄: qa primò loquit̄, qn̄ seruit⁹ amittat̄ tpe. Secūdò qualr̄ amittat̄ pacto. Tertiò qualiter amittatur redemptione partis seruientis. Quartò declarat vnum dubium, qn̄ amittit̄ pacto. Secūda ibi: possunt. Tertia ibi: certè si is. Quarta ibi: nec video. ¶ Itē prima subdiuidit̄ in duas. Primò loquitur qn̄ fundus diuiditur per longitudinem. Secundò qn̄ per latitudinē. Secunda ibi, si verò. Istam materiam summauit glo.tua.

a Si sic. a ¶ Seruit⁹, quę nō habet quotidianum vsum vtēdi, amittit̄ tēpore b cōstituto duplicato.h.d. ¶ No.il-
b lud quod no.in.l.sed & si lege.in prin.de peti.here. qn̄ ista copula &, apponit̄. Op.gl.de aqua plu.arcē.l.si prius. Sol.vt in glo. ¶ Quærit glo.vtrū ad amittendam seruitutem, requiratur negligentia domini prædij dominantis: dic vt in glo.

Si stillicidii. ¶ Qui permittit ędificari in loco seruiente, ius seruitutis amittit.

* Is qui per partem. ¶ Per vsū partis loci seruientis ad partem loci dominantis, tota seruitus retinetur.h.d.cum.l.seq.

c Si communem. c ¶ In diuiduis retinet quis per sociū, quod p se nō pōt.h.d.

Si is qui. ¶ Qui vtitur alio tempore, quàm quo sibi debetur seruitus, seruitutē non vtendo amittit.h.d.

Si is cui. ¶ Qui vtitur seruitute plus debito, seruitutem retinet. hoc dicit.

Hæres. ¶ Resoluto iure cōcedētis, resoluit̄ ius seruitutis concesse ab eo.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Seruitus retinetur per malæfidei possessorem.*
2 *Malæ fidei possessor, q non acquirat seruitutem.*
3 *Equus si per se currit ad brauium sessore deiecto: an habeat brauium remissiuè.*

d Qui fundum. d ¶ Seruit⁹ re-
e tinet̄ per quēcunq; vtentem: & etiam per aquam na-
1 turalē currentem e.hoc dicit. ¶ † Not.ex hac leg.quòd p malæfidei possess.retinetur seruit⁹. Et eodē modo dico, q si ciuitas, vel castrū, quod habet merū imperiū, occupet̄ à tyranno, qui vtitur iu-
2 risdictione, illa iurisdictio retinetur. † Sed an per malęfidei posses.possit seruitus acquiri: tex.videtur q nō in.l.j.C.de serui.secundùm vnam lec.gl. Et per hoc
f videtur f, q si aliquod castrū nō habēs, imperium occupetur ab aliquo tyranno, qui vtatur imperio: per
3 hoc non pręscribit. ¶ † Vltimò finis huius leg. facit ad quęstionem, quādo famulus cecidit de equo currēte ad brauium: & equus per se currit ad brauium: de quo dixi in.l.j.§.quęsitum.de aqua quotidia. & æsti. vbi est iste tex.

Si quis ex fundo. ¶ Medius loc⁹ non seruiens seruitutem interpellat, non extinguit: & ideo ante finitum tempus præscriptionis potest instaurari.h.d.

g Si locus. g ¶ Si fundo flumine occupato, alluuione seruitus extinguatur, seruitus restituitur.hoc dicit.

Si cum seruitus. ¶ Redēptione vnius ex fundis seruientibus, non extinguitur seruitus debita per alium.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Ius accrescendi nō a habet locum in seruitutibus: sed ius decrescendi, sic.*

h Aquam. h ¶ Si per eundem riuū aqua ad plura pdia duci tur, plures seruitutes sunt. & potest vna amitti, altera remanente. & quod vn⁹ pdit, alteri nō accrescit.h.d. Primę parti concordat.s.
1 eod.l.non satis.§.j. † In secunda parte no. q non est locus in seruitutibus iuri accrescendi: sed iuri nō decrescendi: vt.l.proprium.s.commu.prędio.

Labeo. ¶ Qui perdit principale: perdit accessorium.hoc dicit.

Si quis.

Tempus. ¶ Tempus negligētiæ authoris, iungit̄ cum negligentia successoris.h.d.

Si cum ius. ¶ Non præscribitur libertas in vrbanis seruitutibus, nisi factum domini prędij seruientis interuenerit.

SVMMARIVM.

1 *Seruitute constituta inter viuos, non constituitur ius in re: nisi secuta quasi traditione.*
2 *Ius reale seruitutis ex concessione facta in ultima uoluntate, acquiritur etiam ignoranti.*
3 *Cedens cessione facta, non habet ius repudiandi.*
4 *Legatum ad incommodum alterius, repudiari non potest. Confessio cedentis non præiudicat cessionario.*

i Si partem. i ¶ Actio psonalis pro seruitute nō tollitur tempore, quo amittitur seruitus cōstituta. Item sola promissione inter viuos seruitus non constituitur, sed legato. Sic aditiōe secuta, nec potest repudiari, si ad alium transitū fe-
1 cerit.hoc dicit. ¶ † No. quòd constituta seruitute inter viuos, non constituitur ius in re: nisi secuta quasi
2 traditione. ¶ † No. quòd cōcessione facta in vltima voluntate acquiritur ius reale seruitutis, etiam igno
3 ranti. ¶ † Not. q cessione facta in alium cedens non
4 habet ius repudiandi. ¶ No. quòd non potest quis repudiare legatum ad incommodum alterius. De quo dic in.l.si fundum sub condi.§.si Titius.j.de legatis primo. Et sic facit, quòd confessio cedentis nō præiudicat cessionario. de quo per Dy.in.l. seruum filij.§.j.de leg.j.& ad Trebellia.l.facta.§.si hæres. Facit quod no.in.l.si cum emptore.in prin.de pac.

Vsu retinetur. ¶ Per quencunque nomine fundi vtentem, seruitus retinetur.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Actio personalis præscribitur spatio.xxx. annorum, etiam absq; bona fide.*

Seruitute.

f ¶ Et per hoc videtur. Adde Bal.in.l. dicernimus. de sacrosan.eccle.

g ¶ Si loc⁹. Alle. Bal. in.l.per agrum. C. de ser.& in.l.pe. in v.colum.de condi. inser.

h ¶ Aquam. Et aliter potest iste tex. intelligi, vt p Bart. in.l.si mihi & Titio.de verb.obl.

i ¶ Si partem. Vide Barto.in.l.corruptionē.in fin.C.de vsufru.vbi contrarium videtur tenere per Ange. in.l.ī v.col.de an.excep.

POMATES.

i ¶ Si partem. Limita, vt per Areti.l. seruum filij.§.fin. de leg.j.

a ¶ Si quadrupes. facit ad. q. In hac. q. cõcludit̃ secũdũ Imo. in. l. semel mora. solu. matri. ꝙ quando apparet, ꝙ vnus primò vulnerauit: postea ex interuallo vulneratus vulnerauit primum: reiectis argumentationibus ad vtranq; partem: si quæritur de pœna publica, & criminali, vterq; veniet puniendus. si verò quęritur de pœna conuentionali: videtur quod neuter agere posit: & vterque veniet contra conuentionem per ea, quæ habentur in. l. cum proponas. C. de transact. c. peruenit. de iureiurand. d. l. cum pater. §. illi. Nec obstat. d. l. semel mora. cum similib. qa ibi loquitur de mora in negligendo: nos vero de mora, & delicto in faciendo. Item in contrarijs non quæritur de pœna conuentionali: sed in casu nostro sic. Facit quod habetur in. l. quæro. §. inter locatorem. j. loc. non obst. l. si quis ad se fundum. C. ad legem iuliam de vi. vbi secunda violentia consumit primam: quia ibi loquitur quo ad remedium iuris tollendi: nos verò loquimur de pœna cõuentionali. ad q̃ nõ põtagere iste, q venit cõtra cõuentionem dicta. l. qui fidem. & dicta. l. cũ proponas. Et hoc verum nisi esset ap posita clausula rato manente pacto: & quod toties pœna committatur, quoties fuerit contra factũ. Nam videtur tunc, quòd vterq; posit agere: tamen hincinde fieret compẽsatio. dixit etiam Bal. in d. l. semel mora. ꝙ secundus cõtraueniens, si soluit pœnam, poterit agere cõtra primum, quasi solutio pœnę facta p eũ habeat̃ loco complemẽti. Et ita cõcludit do. Ioan. sed vr̃ posse dici, ꝙ in pœna cõuentionali secund⁹ posit petere pœnam, per. l. si cum maior. §. si libert⁹. de bon. liber. ibi agnoscendum &c. Item per dictam legem cum proponas. cum simi. alleg. Et cum non posit dici offendens, qui fuit prouocatus. cum ergo iste secundus per præallegata non incidat in pœnam: clarum est ꝙ illam petere potest, per legem cum pater. §. illi. & sic tenerem cum opi. Barto. & pręalleg. per dominum Ioã. faciunt pro ista parte: non contra. Et pro ista parte facit. l. j. §. sed si is. de operis noui nunciatio. Quam ad propositum arguendo alleg. Ioan. de Imol. in dicta. l. semel mora. Si autem non apparet quis primò, & quis secundò: bene erit verum, ꝙ neuter teneatur. l. scientiam. §. cum stramenta. j. ad. l. aquil. & hoc tenet Bar. & vide omnino quę no. doct. in. l. j. C. vnde vi. aliquid in. l. si ex plagis. j. ad. l. aquil. Bal. ponit in. l. j. C. vnde vi. & melius in. l. vt vim. ad fin. de iusti. & iu. dixi in. l. ex hoc iure. eo. ti. & p Imo. in. c. significasti. in pecharta. el. ij. de homi. vide in text. & gl. i. c. j. de torneamẽ. p Bal. i. l. j. C. de cõdi. ĩde. & ad Bar. hic adde Bart. in. l. si seruum. §. sequit̃ de ver. ob. Bal. in. l. fi. §. pe. de eo ꝙ quẽ factum erit. Barto. in. l. cum pater. §. libertus. de lega. ij. Ioan. and. in rubr. de treu. & pa. in addit. Spec. & qđ no. Bar. in. l. si ex plagis. §. j. ad. l. aqui. p Bald. in. l. si creditoribus. C. de ser. pig. da. ma. &c. Vide Bald. & Imol. in. l. cũ mulier. in. xiij. col. sol. mat. Bald. & Imol. in. d. l. semel mora. Adde Ro. cõsil. clxxxiij. & cclvij.

SEruitute. ¶ In præscribenda seruitute, requirit̃, ꝙ bona fide quis vtatur iure seruitutis. h. d. ¶ Op. s. l. pxi. Sol. q̃tũ ad retinẽdã seruitutẽ, nõ requirit̃, ꝙ qs suo iure vtat̃: vt. s. l. pxi. Sed q̃tũ ad eã pręscribẽdã, vel querendã interdũ sic, vt hic. ¶ Opp. de. l. si quis diuturno. s. tit. j. Rñdeo in pscribẽda seruitute nõ requirit̃ ti. vt ibi: sed bene requirit̃ bona fides: vt hic, & s. cõtra pre. l. si pcario. §. cæterum. Et probat̃ ad similitudinẽ pscriptionis rerũ corporaliũ. ¶ Sed quõ probabit̃ hoc, ꝙ qs iure seruitutis vtatur, si nullũ habet titulũ? tangit̃ per gl. in. l. j. §. j. de itin. actuq; priua. & ibi plene dixi. docto tangunt. C. eo. tit. l. j. & ij. ¶ Opp. j. de vsusca. l. sequitur. §. si viã. Sol. ibi loquit̃ in præscriptione libertatis & ser. rust. pre. in qua non requiritur bona fides: quia nullũ factũ pręscribentis intercedit: hic loquit̃ in pręscriptione seruitutis: in qua requiritur factum pręscribẽtis. Idem in pręscriptione libertatis à ser. vrba. predi. vbi requiritur bona fides: quia requiritur factũ pręscribentis: vt. l. hęc aũt iura. s. de ser. vrb. pre. Ita dicit glo. hic, & doct. i. l. j. C. eo. Et sic 1 facit, † qđ etiã de iure cano. contra actionem personalem pscribat̃ spatio. xxx. anno. quia ibi nullũ factũ præscribẽtis requirit̃: & sic nõ est necessaria bona fides: vt. l. sequitur. §. si viam. j. de vsuscap.

Si quadrupes pauperiẽ fecisse dic. Rubri.

¶ Continua, vt in gloss. dictum est. s. de actione in rem, sequitur videre de personali.

SVMMARIVM.

1 *Insultũ facit, qui se de loco ad locũ contra aliquem promouet.*
2 *Pace facta inter duos, qui postea se inuicem percusserũt, quis eorum teneatur de pace rupta?*
3 *Aggredi & insultare idem sunt.*
Insultus dicitur in alium saltus.

SI quadrupes. Cum arietes. ¶ Idem vide bitis in. l. si ex plagis. §. tabernarius. infrà. titul. primo. ¶ Nota hũc 1 §. pro statutis, quæ loquuntur de aggressu, † vel insultu. quòd ille dicitur facere insultum, qui promouit se de loco ad locum: vt. l. si is qui aggressorem. C. ad legem corneliam de sicar. ¶ Item not. gloss. hic a positam, quæ facit ad. q.ᵃ quam semel habui de fa2 cto. Duo † qui fecerunt pacem semel de quibusdam iniurijs: posteà se inuicem percusserunt: quęritur an alter alteri teneatur de pace rupta? & hic est text. ꝙ si non apparet quis primò mouerit, neuter teneatur de pace rupta. Sed si apparet, quòd vnus primò rupit: alter secundò: ille tenetur qui primò rupit: vt l. qui fidem. s. de transac. sed si non apparet, neuter dicitur rupisse. ¶ Vltimò nota † quid est hoc dictũ 3 aggredi, & insultari, & similia? certè omnia ista idẽ important. Nam idem est dicere aggredi, quod ad alium ire: componitur enim ex ad & gradior. Item insultus, hoc est in alium saltus: & similiter assalire, hoc est aduersus alium salire, facit ad legem corneli. de sicar. l. is qui aggressorem.

Plane si ante litem. ¶ Facit ꝙ q tenetur dare capones, debet eos dare viuos. ad quod. l. qui hominem. §. fi. j. de solu.

b *Ad legem aquiliam.*ᵇ *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Alternatiua posita inter genus & speciẽ, ponitur pro id est.*
2 *Dictio id est, uidelicet, & similes, nedum declarant, sed etiam restringunt.*

c 1 LEgis aquiliæ.ᶜ ¶ Nota, ꝙ † qñ alternatiua ponit̃ inter gen⁹ & speciẽ, ponit̃ p id est: & sic ponit̃ restrictiuè: dixi de hoc i. l. vbi pactũ. C. de 2 trãsac. Ex hoc no. † scđò ꝙ dictio id est: & videlicet: & similes nõ solum est declaratiua, sed etiã restrictiua. Tetigi i. l. q̃situ. §. pe. de fun. istr.

SVMMARIVM.

1 *Fur nocturnus licitè occiditur.*
Diurnus, si telo se defendit.
2 *Defensio dicitur probata per occidentem, eoipso, quòd probat, quòd cum cultello contra ipsum uenit.*

SEd & si quemcunque 1 † ¶ No. ꝙ furẽ nocturnũ licet occidere: & etiã diurnũ, si se telo defendat. Quod dic plenè: vt. l. 2 furẽ. j. de sica. ¶ Scđò not. † ꝙ eoipso, qđ probo, ꝙ aliquis veniebat contra me cũ cultello: & ego occidi eum: statim est probata mea defensio. Hic est casus hic. Tangit̃ hoc per glo. in. l. ij. C. vnde vi. videbitis etiam. j. eo. l. si ex plagis. §. tabernarius.

d Si magister. ¶ Quæro quando magister vult pbare, ꝙ fecit iureᵈ permittẽte, quid habet ponere & pbare? Primò ꝙ fit magister: & ꝙ ille erat discipulus suus in arte illa, tẽpore illo. Sed an habeat necesse pbare, ꝙ tẽpore, quo illũ pcussit: discipul⁹ ille peccauerat, & delinquerat? & videt̃, ꝙ sic p tex. hic, parũ bñ facieñti &c. Et p hoc videt̃ expressum. C. de emen. propin. l. j. Dico, ꝙ hoc nõ est necesse: sed debet pbare, ꝙ illo tẽpore docebat, & monebat eũ: hoc est, quod dicit tex. in disciplina. hoc est, ꝙ tẽpore, quo erat in disciplina: qa nũc statim psumit̃, ꝙ fecerit animo monẽdi, & docẽdi. Quòd eñ hic dicit parũ bene facieñti, facti accidentiã denotat. Nec ob. l. j. de emẽ. ppin. quia licet hoc sit verũ, ꝙ ex causa delicti posit percuti: põt etiã esse causa disciplinę: vt qa ita in bonis moribus instruat̃: hoc est expressum: extrà de homi. c. psbyterũ. Pręterea ex qualitate psonarũ: qa magister & discipulus ex qualitate percussionũ, pręsumit̃, ꝙ nõ aĩo iniuriãdi: vt. C. ad. l. cor. de sicar. l. j. & l. eũ q. eo. tit. Quib⁹ pbatis debeat absolui, vel deferri sacramentum purgationis. Ita hic fuit obseruatum.

QVa actione. ¶ §. si quis in colluctatione. an sit licitum duellum: de hoc habemus in. x. colũ. de pace tenen. c. j.

ITem Mela.

SVMMARIVM.

1 *Vulneratus à pluribus si intereat, & non apparet ex cuius ictu perijt, quòd omnes teneantur.*
2 *Locus & tempus in accusatione delicti, quãdo apponitur: an locus uulneris, an ubi uulneratus est, poni debeat?*

e Si plures.ᵉ ¶ Ex pluribus, qui homicidio interfuerunt, ille tenetur aquilia, cuius ictu quis perit. Sed si non appareret, omnes tenerentur: & vno soluente, alter nõ liberatur à pœna: sed si ex interuallo plures per... arborum furtim cęsa. & de materia huius. §. plenè legit̃, & notat̃ per gl. & doct. in. c. significasti. el. ij. de homi. vide Bart. in. l. semper. in. §. ij. qđ vi aut clam. & inquantum gl. hic in ver. de simplo autem. dicit ꝙ cum ista glo. videtur concordare glo. in. l. si per alium. §. in eum. s. ne quis eũ. Dic ꝙ Barto. ibi tenet cõtrariũ. Sed an videatur tenere per illa contra istã gl. hic cogita quia ibi fortè loquitur in alio casu, pter iuramentum in litem, de quo ibi.

POMATES.

b ¶ Ad legem aquiliam. Ad istam rubri. vide Cepo. consi. lxxij.

c ¶ Legis aquiliæ. Adde q̃ dixi post glos. sup rubr. j. de iuris & facti ignorantia post Bar. Et libellum in hac actione vide per Bal. in. l. j. & in. l. contra negãtem. in. j. co. ad leg. aquil.

POMATES.

¶ Legis aqliæ. vide de Alex. cõs. xcvj. in. ij. col. j. vol.

d ¶ Sed & si. §. si magister. fecit iure. Et quam potestatem habet pater in filiũ coercẽdi: & dñs super familiam latẽ p. d. Ant. in. c. cum cõtigat. de fo. cõp. Et de ptãte mariti in vxorem. vide. xxxiij. q. ij. placuit. Adde no. in. c. cum voluntate. de sent. excõ. & in. d. l. j. C. de emen. propin.

e ¶ Si plures. Sed vtrũ actio leg. aql. directa competat emphyteotæ, vel feudatario: dic ꝙ sic: quod est verũ, vt tenet Bart. p ibi not. in. l. cedere. §. j.

a ¶Si dñs seruum. Not. q actio leg. aqui. datur dño. l. item Mela. §. legis. cū ibi no. s. eo. tamen actio in factum datur alteri. q̃ domino.

b ¶Inde Neratius. vide Bar. in. l. j. de vulg. & pup. & in. l. iij. de condi. furt.

c ¶Venio ad. §. & ad intellectū huius leg. in ver. idem Iulia. el. j. vide omnino Io. de Imo. in. l. in testamento. la. ij. de condi. & demonstra.

d ¶Proinde. & occisum. Adde q̃ dixi post Barto. in. l. Gallus. §. & quid si tñ. de lib. & post.

e ¶Notandū. vide Bart. in. l. eum qui. de iureiuran.

POMATES.

f ¶Vltimò nota. Adde concor. per Alex. i. l. itē quia. i v. colum. s. de pact. vide Barba. consil. xv. i. vij. col. & seq. j. volu.

g ¶Pro statutis Italię. Instrumentum guarentigiæ debet habere executionē paratā, si est liquidū. vide Bald. in. l. ij. & i. l. in executione. C. de executio. rei iudi. & Bar. in. l. fina. §. j. q vi aut clā. Imol. latè in. l. si. ij. qui. appel. non licet. Bart. in. l. j. de sent. quæ sine cert. quāti. & i. l. j. i fi. de leg. iij. & vide Bar. per illū tex. in. l. elegāter. i pri. de cōdi. indeb. & Bart. expresse in. l. j. s. de eden. & in. l. ij. C. de sentē. quæ sine cer. quāti. & quod not. Bar. in. l. j. in fi. iud. sol. & in. l. j. in fi. de leg. ij. Et ideo dicit Bal. in. l. aptissimi. in fi. C. de iudi. q non pōt cōcedi captura. vel alia executio ꝓ debito nō liquido, vel incerto & hoc adde bal. not. i. l. cū testō. in fi. de testa. mā. & ꝑ eundem plenè. in. l. ij. in. ij. colū. C. de execu. rei iudic. & q not. Bal. eo. tit. in. l. etiā. in. ij. col. in versic. quia modo. Adde, q̃ dicantur instra guarentigiata, Paul. de castro consil. xiij. & Ang. consi. clxj.

h ¶Si seru⁹ seruum. vuln⁹ facere. Adde Bart. in. l. prętor. §. fi. de iniur.

i ¶Proculus. an teneat. vide in. l. neq. j. de incen. rui. naufrag. & vr̄ q liberet eum exhibēdo, ꝑ no. ꝑ Bart. in l. j. in fi. de publi. & Bald. in. §. proficisci. De hac quæsti. Bar. hic, vide per Saly. plenè in consi. incip. saluatoris nomine inuocato. ad q. propositam &c. vide in. l. vendita. de peri. & commo. rei vend. Et à quo præsumatur ignis esse missus, vide Bald. in. l. pignus. C. de pig. act. scripsi in. l. j. s. de offi. prefec. vig.

k ¶Illud si. idem. Vide latè Bar. post glo. in. l. si familia. de iur. om. iud.

l ¶Liber hō. parēre non debeat. In atrocioribus filius vel seru⁹ parere nō debet, & non tenet patri, vel dño: limita per gl. & quę ibi dixi in. l. si fam. j. si fa. fur. fe. di. vide Bar. in. l. si seruus. j. de noxa. & hr̄ in. l. Gracchus. C. de adul. & no. in. l. nō solum. §. si mādato. & q ibi Bart. j. de iiur. vide oīno. Bar. in. l. si mulier. §. j. rerū amo. Et facit ad q. ptās mihi mandat, q occidam Titium, vel aliâs īterficiet me: nunquid excuset: cum aliâs vitam meā saluare non possum? dicit Petr. q sic. j. ea. l. scientiā. §. qui cum aliter. per Cy. ibi & Bal. in. c. j. §. iiuria. de pa. iur. firmā. Et istis adde Bar. in. l. vt vim. de iust. & iure. & oīno vide Bart. no. in. l. si mulier. §. j. s. rerū amo. Et ad dictā. q. Bal. etiā in. l. seruos. C. ad legē Iuliā de vi. vbi dicit, q nunci⁹ punit. & ibi etiam tex. no. ad no. ꝑ gl. & Bart. hic. Adde, an filius occidēs aliquē: quia pater humeris annuit, dicatur assasinus. Bal. consi. xxiij.

cusserunt: vltimus solū de occiso tenet. h. d. ¶Qñq; percusserunt eodē tempore, diuersis tamen ictibus. & hoc primò. Quandoq; percusserunt diuersis temporibus. & hoc secūdò. Qñq; plures vna percussione. & hoc tertiò. Secūda ibi, si ali⁹. Tertia ibi, si plures. 1 ¶†No. q qñ plures occiderūt: nec apparet cuius ictu perierit: oēs tenentur. Quod est verū indubitanter in actione legis aquil. quæ est actio ciuilis. & quis tenetur de leuissima culpa. Sed in actione criminali legis corne. de sicar. si non apparet, cui⁹ ictu perijt, nullus tenet. Hoc tenet hic gl. in simili qōne, cum quærit, quid si vnus &c. quod intelligunt doc. nostri: nisi oēs fuerint cū proposito occidendi: quia oēs tenent. hoc no. per Cy. ad legem Iul. de vi. l. qñ multa facinora. dixi in. l. si in rixa. ad. l. corne. de sica.
2 †¶Ego dico in materia. l. libellorū. de accus. cū debeat inseri locus, & tps delicti in accusatione: an debeat poni tempus, & locus vulneris: an tempus & locus, vbi vulneratus est. Si ponimus eū mortuum post paucos dies, & q debet poni locus vulneris. hic est casus hic. Et sic facit de equo in bello vulnerato: & in ciuitate mortuo. de quo in. l. j. §. ex incendio. de incen. rui. nau.

SI dominus seruum.

a ¶Hoc q dicit, q teneat bonæfidei possessori, intelligo eo casu, quo publiciana cōpetit contra dominum: aliâs hoc non video.

AT lex.

¶Nota annum, de quo dixi in. l. libellorum de accusationibus.

SVMMARIVM.

1 *Abbas, an poßit adire hæreditatem mortuo monacho.*
2 *Locus & tempus in actionibus descendentibus ex delicto, quando ponatur.*

INde Neratius.

b ¶Quæro 1 † vtrū mortuo monacho possit adire abbas hereditatem? & videtur hic casus, q non: sed alij ęquiparant monachum filio: & tunc esset recurrendum ad not. in. l. cum non solum. de bo. quę libe. ¶Venio ad c. §. fi. huius leg. & certum est, † q in accusatione debet 2 poni locus & tempus, & qualitas delicti. Sed vtrum in actionibus ciuilibus descendentibus ex delicto. dico si quidē est actio ciuilis famosa, debet poni locus & tempus: sicut in criminali, vt. l. pretor edixit. in prin. de iniur. & s. de dolo. l. j. & extrā de ꝓcurat. c. tuę. ¶Sed qd si sit actio ciuilis, nō famosa, tūc nō est necesse, q apponatur. hic est casus in hac leg. hoc apertius intelligendo. Dicit enim in estimationem cuius vulneris faciemus: vel ad q temp⁹ recurrem⁹? si enim esset necesse ponere tps: tunc ille fuisset confessus percusisse tpe expresso. Ergo ratio hui⁹ leg. non procederet. sed vt procedat dicamus, q nō fuit necesse dicere tempore expresso? de hoc dixi in. d. l. pretor edixit. de iniur.

PRoinde.

¶Nota. differentiam inter mortuum, & occisum. d

SVMMARIVM.

1 *Negans maleficium punitur in duplum: non qui negat qualitatem eius.*
2 *Iudicis in confessum nullæ partes sunt, nisi in condemnando.*
3 *Statutū, q instrumenta habeant executionem paratam: intelligitur de instrumento liquido.*

Notandum.

e ¶Ex hac leg. dico †, q 1 illud, q dicitur, q negās punitur in duplum: est verū, qñ negat ipsum maleficium, q per eum dicitur perpetratū: secus si negat aliquā qualitatem suam, quę pōt ꝓbabiliter ignorari: vt confiteor me occidisse: non tñ recordor quantę estimationis sit. 2 ¶†Scd'ò no. q nullę sunt partes iudicis in confessum, nisi in condemnando. Quod est verū in ciuilibus: in criminalibus secus. ¶Vltimò f no. †pro statutis Italie, g q dicūt, instra habēt para 3 tam executionē. q est verū, si instrm est liquidū. Sed si nō est liquidū, secus: vt ꝓmisisti emēdare dānum: tñ non apparet, q̃tū sit. Certè ego adibo iudicem, vt declaret damnum, non vt cōdemnet. ita debet intelligi. l. C. de sen. quę sine cer. quantitate.

SVMMARIVM.

1 *Excusari à uitio naturali, quando quis dicatur?*
2 *Verbum ruperit, pro corruperit.*
Simplex pro composito ponitur.
3 *Vulnus est quando fit scissura.*

SI seruus seruum.

¶Tertio autē capite. Hic ponit verba tertij capitis & eorum expositionē. †Ex hoc soluit brocardum: vtrū quis à vitio naturali excusetur. & excusatur, nisi culpa sit admissa: vt hic. concor. l. flumi- 1 num. §. adijcit. j. de dam. infe. ¶†No. q verbum ruperit, accipit ꝓ corruperit. & sic simplex ꝓ cōposito. & hoc ꝓbat ex authoritate veterū. Si eñ dixisset, fregerit: nil adderet ꝓ eo, q dixit, ruperit: nisi 2 adderet corruperit. ¶†No. qd est dictum vuln⁹ facere h. videtur enim dicere, quòd fiat scissura. 3

Si furnum.

¶Nota ex isto. §. an liceat habere ignem iuxta parietem communem.

Proculus.

¶Not. si familiaris meus immittit ignem in domum, quam conduxi, an teneat i.

QVemadmodum.

Si protectum.

¶Nō possum mea authoritate tollere: quod suprà meum pendet: sed q in meo est. h. d.

Hæc verba.

¶No. q dicta in vna parte statuti, intelliguntur repetita in alia parte. Dixi plenè in. l. prætor. §. ij. vi bo. raptorum.

SVMMARIVM.

1 *Delicta plura quando tendunt ad eundem finem, pro uno tantum puniuntur.*
Insultans & uulnerans punitur tantum de uulnere.

ILlud.

Si idem.

k ¶Qñ plura delicta diuersis tpibus sunt facta, de quolibet venit īponēda poena: sed qñ fiūt eodem tpe, de vno puniunt. h. d. ¶†Not. q qñ plura delicta 1 tendūt ad eundē finē, ꝓ vno tm̃ puniunt, si fiāt codē impetu: sicut si diuersis. Et per hoc apparet, q si insulto te, & vulnero: nō punior, nisi de vulnere: qa insult⁹ fit ad finē vulnerādi: vt no. in. l. qui de crimine. C. de accus. dixi. j. de priua. delic. l. nunq̃ plura.

SI seruum.

¶No. hic tex. ad ꝓbationē estimatiōis rei: qa estimatur scd'm q cōiter vēderet, nō ex affectiōib⁹ singulorū: & hoc ꝓbat tex. i. l. ꝓtia. ad leg. fal.

SVMMARIVM.

1 *Nuncius communis si dat damnum ex præcepto superioris, superior tempore syndicatus punitur.*
2 *Delicta grauia & leuia, quæ dicantur? remißimè.*

LIber homo.

¶Materiā hui⁹ leg. de īsultu & mādato expediui plenè in. l. nō solū. §. si mandato. j. de iniu. dixi i. l. i furti. §. ope. de fur. ¶†No. q qñ nun- 1 cij coēs dāt dānū ex pcepto superioris, pōt tpe syndicat⁹ cōueniri superior. ¶Opp. gl. qa si habuit ius īperādi: ergo nō est facta iniuria: vt. s. eod. l. sed & si quęcunq;. §. j. Sol. dic, q habebat ius pręcipiendi in alio, non in isto. ¶Sed oppo. & videtur, q ille faciens, ei parēre non debebat. l vnde videtur ob. l. ser- l uus. &. j. de act. & ob. † ¶Et quę dicant leuia, & q̃ 2 grauia gl. tangit hic, melius in. l. auxiliū. s. de mino. & de

a ¶Quintus mutius. & Bar. in. l. hoc amplius. §. de his. de dam. infec.
b ¶Si deletum. vide de intellectu huius. l. Bald. in authentic. si quis in. ij. & . iij. col. C. de test.
c ¶Item opp. adde tex. in. l. iij. §. duæ causæ. j. ad carbo. Andr. barba.
d ¶Non examinentur. Quādo quis potest examinari facere testes ante lit. contesta. vt quando res est in periculo: an tunc reqrat̃ partis citatio? dic quòd nō secundū Inn. in. c. significa. de test. & vide no. Bar. in. l. iiij. §. ꝑtor. de dā. infect. & qn̄ sunt iustę cāę. vide Bar. in. l. mortis cā. de do. cā. mor. glos. i. c. significauit. de test. & in. l. publicati. C. de test. & qd̄ possunt tales testes recipi absente parte, tenet gl. in. l. laudabile. C. de aduo. diuersō iudi. & dicit ibi Bald. quòd quando testes recipiuntur parte absente: tunc parti reseruatę sunt omnes exceptiones cōtra testes.

e ¶Testes examinētur. Et dicit Bald. in. l. fin. C. de vsu. pu. quòd quando reus vult petere testes examinari ad perpetuam rei memoriam, prius debet facere citare actorem vt declaret an tunc velit agere, quia si vellet agere, non erit recurrendum ad hāc viā extraordinariā & quando testes dicantur senes vt possint recipi lite non contesta. Dicit quòd est arbitrio iudicis: sed apud quem iudicem debet fieri hęc examiatio, ad ęternā rei memoriam? vide Bar. in. l. cum hi. §. transactionis, s. de transac. & in l. si societatē. §. arbitrorum. in princip̄. v. colum. j. pro so. & no. glo. quòd illi sententiæ quæ fertur pro testibus examinatis debeat plena fides adhiberi: est interlocutoria mera. ita dicit Bal. in authent. si quis. in viij. colū. C. de test. & Bart. hic. quid in alia ꝑuincia in qua sententiatur probatum esse vel nō, vide Bal. in. l. ante. C. quo ap. Quærit etiam Bald. in hac materia in. d. authē. sed & si qs. in pe. & fi. col. an si qs habet vnū testem tantū possit recipi. & dicit ꝙ sic. Item quærit an post publicatas attestationes tales p̄nt noui testes produci & dicit quòd non. Item quòd eo casu, quo reus faceret testes examinari ad perpetuam rei memoriam, quòd tunc omni casu licet actori idem facere. arg. l. petendæ. C. de temp. in integ. resti. quia dicit̃ prouocatur. item dicit quod vbi per leg. vel statutū non requiritur lit. contest. tunc indistinctè quilibet potest petere testes examinari ad ꝑpetuā rei memoriā. Et vtrū hæc materia ꝓcedat in causa criminali, quòd possint testes examinari ad perpetuam rei memoriā: tradit̃ in. c. quoniam. vt lit. non cō te. vide Bald. in. d. authē. sed & si qs. in. ij. & iij. colū. & vide Inn. in. d. c. significauit. & ibi etiam quærit Bal. an super tali petitione lis sit contestanda & tenet ꝙ nō. Querit etiā in penul. col. quid si testis nō valetudinarius sit receptus pro vatudinario. & ibi etiam ꝙ materia hæc non procederet nisi in probatione super fama. Adde quomodo & quando testes ad ęternam rei memoriam sunt recipiendi. Bald. consi. iij. li. j. & consi. xvij. & consi. clxvij. Vbi ēt an recipi possint diebus feriatis, & per Alex. consi. cc. libro. ij.

f ¶De morte. sed vtrum ille q est in articlo mortis possit tanꝗ testis examinari, vide Bald. considerantem ꝙ sic: in ti. de pa. constan. in ver. vasalli. circa fi. el. j. & pōit ꝙ interrogatoria debeant abbreuiari vt non interroget̃ nisi de substātialibus: & de his, de qbus lex exp̄sse iubet interrogari test. Prima an sit odiosus. nā odioso non credit̃ ꝗ tunc, cūꝗ in infirmitate acceperit corpus Christi. arg. l. si qs in graui. s. ad sylla nia. & ei⁹ dictū de falso poterit reprobari: quia non omnis moriēs est. Ioānes euangelista. l. verba. C. de testamen. adde nota. in l. hac consul. §. at cum humana. C. qui testamenta facere possunt. & l. quoniam indignū. C. de testamē. & l. iubemus. & notat Baldus in dicta. l. hac consulti. ꝙ possit testis in articulo mortis examinari, videtur velle dominus Anto. in. c. fina. de iureiuran. in vj. colum. vbi vult quòd solus notarius possit examinare. & est originale dictum Barto. in. l. admonendi. in xj. colum. sed vtrum oblatio possit fieri existēti in articu. mortis? vide Bal. no. in. l. dos data. C. de dona. ante nup.

& de regulis iuris. l. ad ea.

QVintus mutius. [a]¶Etiam facit. l. ne quid. de incen. rui. nau. dic⁹ vt ibi.

SVMMARIVM.

Testes quādo possint examinari ad æterna rei memoriam?

IN lege aquilia. Si deletum. [b]¶Dn̄i ista lex est singularissima, & tres habet lec. Pr̄ia qn̄ cōd. pēdēte agit̃. l. aquil. Scd̄a est, qn̄ cōditiōe existēte. Tertia est, qn̄ nō agit̃ l. aql. Et scd̄m primā lec. sic pōe casum. Titius erat sub cōditiōe debitor: pēdēte cōditiōe qdā deleuit instr̄m, ita qd̄ ꝑ eū nō pōt ꝓbari: qrit̃ an possit agere cōtra delentē, & q̄uo, possit veniri ad. l. aql. Dicit iuriscō. qd̄ sic, ꝓbādo plenè chirographū deletū. Item plenè illū esse debitorē. Tertiò qd̄ deletem cōueniat, qa testes fortè sunt de facili morituri: qa senes. & his ꝓbatis, debitor vinceret̃. Instat quærens quomodo conditione pēdente dāni restitutio detur, cū nō venit cōditio? dicit ꝙ fert̃ sn̄ia, sed fit exactio cōditiōe eueniente. & hæc lex cōtinet ip̄am veritatē. ¶Veniamus ad cōtraria respiciētia istā lec. & op. l. alibi. vr̄ vel le qd̄ oīno sine ꝓbatione debiti cōpetat aql. sex solo dāno, vt. l. si de possessione. C. de ꝓba solu. aut loqmur in tertio corrūpente: & tunc loquit̃ hæc lex. aut de ipso reo: & tunc loquit̃ cōtrariū. ¶Itē oppo. quia alibi. leg. cauet̃. & aduerte: quia fortè est difficilis. Nā si debitū est conditionale, non patior damnum: ergo non ago aquilia, quæ ꝑ dāno dat̃. vt. l. j. & s. eo. Scd̄ò vr̄ mihi nō subueniri p. l. dānum qd̄ qs. de reg. in vj. Sed cū facio examinare testes, poterā eos facere publicari ad æternā rei memoriā. Quod si nō feci, nō debet mihi subueniri: qa mei est culpa, si illud nō feci, & sic sentire dānū nō videor. Sol. dico ꝙ est dānum: & ideo aqlia cōpetit: quia cōtra eū dānum id pōt cōtingere ad illud qd̄ dicit̃ dānū, qd̄ qs sua culpa &c. R̄n. quia ipse ꝑpter delictū suum hoc obijcere non poterit. ¶Itē oppo.[c] quia casus aduētitij non cōsiderant̃, sed hic cōsiderant̃: qa mors cōsiderat̃: cōtrā vt. l. inter stip. §. sacrā. ij. de ver. obl. Sol. cōsideram⁹ casum vbi aliquis est in culpa. vt no. in gl. in. l. diuortio. s. de neg. gest. quā glo. not. ¶Item oppo. quia lex dicit, ꝙ ego possum agere deleto chirographo: imò non possum ante cōditionē vt. l. cedere diem, de verb. signi. & l. pecuniam. si cer. peta. ¶Solu. Aut tu quæris an ad ipsum debitum possum agere. & dico quod non, vt in contrarijs. an ego possum agere aquil. & dico quòd sic, vt hic. ¶Item opp. cōtra leg. & contra solu. Nā alibi dicit lex. de eo, qd̄ est de futuro nō pōt esse iudiciū. vt. l. nō queadmodū. de iudi. solu. istud est ius competēs de p̄nti. licet exactio de futuro. ¶In. l. contraria loquit̃ in iure de futuro. ¶Op. de. l. locū. §. condemnatio. j. de tab. exhi. Solu. ibi intercessit dolus: & ideo ei non cōceditur exactio de præsenti: hic verò loquitur de culpa. & ita intelligit̃ hæc lex. ¶Item oppo. dicitur hic exactionem fieri: imò videt̃ deberi æstimatio de eo, quod vltimò valeret sub isto dubio. vt. l. si seruus. de condi. fur. sed hic notat contrariū. Solu. aliquando competit ius de futuro: possibile tamen in euentu conditionis, & tunc loquitur hæc lex. ¶Sed contra hoc oppo. de. l. si seruus seruum. §. si oliuam. s. e. Solu. interdum competit ius, quod de sui natura consideratū nil est. tn̄ interdum est aliquid, quia cum contingentia pōt alteri ad plus, & loquit̃. §. si oliuam. Interdum est de futuro omnino ius principale, & loquitur. l. si seruus. de conditio. furtiua. ¶Item op. quòd testes nō examinent̃[d] lite non cōtesta. vt in cor. de te. §. pe. Ratio: quia testes sunt illi qui perimūt &c. vt. l. exceptionē. C. de ꝓba. solu. Aut loquimur in reo: & tūc pōt etiā lite nō cōte. Aut loquimur in actore: & non pōt nisi lite contest. Ratio est: qa nō est in potestate rei qn̄ cōueniat̃. Quod dico ī actore est verū, nisi testes sint valetudinarij. hec est gl. in. d. §. pe. in authē. de test. dicebā in. l. laudabile. de aduo. di. iudi. & l. fi. C. de vsu. pu. Canonistę habet in. c. quoniā frequēter. extrà vt lit. nō contest. ¶Item opp. de. l. iudices. C. de iudi. So. regulariter de omni causa plenariè cognoscit̃. fallit in casibus. l. iij. §. sciendū. j. ad exhib. sum expedit⁹ de cōtrarijs hui⁹ lec. ¶Venio ad aliam lec. secundam, quę colligit̃ in gl. pe. magna ibi. quidā tn̄ dicunt nihilominus &c. & explicat̃ alio modo. s. quòd agebā conditione existēte, & non volui facere examinari testes. Ista lec. nō pōt stare: quia si extitisset cōditio, etiā posset fieri executio, non aūt differretur: vt hic & l. locū. §. condēnatio. j. de tabu. exhi. dicas ergo quòd reprobas istā lec. ¶Venio ad tertiā, quæ est no. quę colligit̃ in fi. gl. magnę ibi, quidā tn̄ dicūt. Quidā erat debitor sub cōditione pendente: quidam deleuit instrumētū: possum hoc in iudicio deducere, & facere examinari testes. Si verò simile est testes nō esse viuos tēpore probationis fiendę, conditione existente: & sic fert̃ alia sentētia super debito principali conditionis futuræ. Sed hic sunt duę proprietates: qa hic supponit exactionē omnino differre à prima: qa ibi dicit̃ ꝙ fecit ferri sentētiā. ¶Opp. ad hāc lec. qa ille q ꝓbat debitū, nō meret̃ ꝑferre sententiā. Sed interest habeo nō in hac causa, sed in pronunciatiōe fienda: si cōdēnatio extiterit. & hoc primò. ¶Opp. cōtra hāc solu. Nā dicit̃ hic, quòd etiā cōdēnatio nō differt̃, sed exactio fit facta cōdēnatiōe. So. dicit gl. differtur exactio cōdēnatiōis fiedæ: sed ad hoc r̄ndet̃, ꝙ nō est de necessitate. ¶Itē op. ad hāc lec. quomodo nō fuit actū, nisi vt solum testes examinarent̃: imo fuit actū. l. aquilia. ergo &c. Sol. gl. in. l. aquil. in tractatu. l. aquil. Et sic defensa est ista prima lec. & quod dicit in eo intendebat, aliàs debebat. s. in iudicio futuro. ¶Quæro quid faciat iudex, ad quem itur, vt ante lit. contest. testes examinēt̃[e]: dicit gl. ꝙ debet eos examinare ad æternā rei memoriā: & interlocutoriā ferre. s. quòd primò ferat interlocutoriā, ꝓnūtiando testes valetudinarios: & ideo ad eorū examinationem posse procedi. & hoc sentit glo. tua no. & singularis. Sed quia non posui casus summarios scd̄m p̄dictas lec. s. primam & tertiam omissa media, q nihil valet, redeo ad primā, scd̄m quā breuiter hoc intendit. Si de p̄senti est aliqd factū culpa, & dānū sperat̃ de futuro: statim fit condēnatio: sed differtur exactio. h. d. als̄ sic. Si culpa damnum est datū de præsenti, & æstimatio interesse venit de futuro: statim potest agi & condēnatio fieri si de morte testium dubitetur: sed exactio differet̃ h. d. ¶Oppo. & solutiones earum vide supra. Omissa media lec. secundùm tertiam hoc breuiter intendit, testes ex parte actoris possunt recipi lite non conte. quando statim non potest agere: & suspicat̃ de morte testium. h. d. nota multum. als̄ sic. Qui habet testes iure conditionali, potest petere illos examinari, & publicari ad æternam rei memoriā, si dubitetur de morte testium, vel absentia diuturna. in quo sufficit summaria probatio. h. d. ¶Not. ꝙ ista causa, an testes debeant recipi lite non contesta. examinatur summariè. ¶Scd̄ò no. ꝙ † si dubitat̃ de morte[f] vel absentia diuturna testium: quòd hoc non debet probari: nec exigetur semiplena probatio: sed sufficit suspicio. Materiam istam dixi plenè in authen.

a ¶Per modũ actionis. vide Inno. in c. significauit. de test. & quod not. Bal. in l. cũ test. in vlti. col. de ꝓba. & Bart. in authẽ. si qs de test. & ibi latè. Bal.

b ¶§. qui cũ aliter. vide Bar. i. l. si ex plagis. §. tabernarius. j. eo.

c ¶Ita vulneratus. de hac leg. vide qđ not. & legitur in c. significasti. el. ij. de homi.

d ¶Dicit̃ interfect⁹. & in statutis secundum Bald. in. l. j. C. de nundinis.

POMATES.

e ¶Itẽ no. vide Fel. ĩ ꝓœ. decre. vj. colũ.

f ¶Ad mei defensionẽ. mod⁹ ꝓbãdi, quòd hoc feci ad mei defensionẽ, dic vt ꝑ Bar. in. l. scientiã. §. qui cũ aliter. s. e. per doct. Bal. & Sa. in. l. j. C. vñ vi. & in. l. ij. C. de sica. & Bar. in. l. sed si quicũq;. s. e. vide Bart. in. l. multis. C. de liberali causa.

g ¶Legis aquiliæ. ꝑ Bart. in. l. si stichus certo die. de v. obli.

h ¶Prætor ait. not. tex. adde Bart. in. l. cum proponas. C. de nautico fœnore.

i ¶Ergo est publicus. & q̃ dicat̃ via publica, vel priuata, vide ĩ. l. ij. §. viam. j. ne quid in loco publi. & istum tex. hic bene no.

k ¶Habitare. citat̃ ad hospitium. vide Bart. ĩ. l. j. §. j. de lib. ag. & Bal. in. l. ea q̃ ĩ fi. C. quõ & qñ iu. vbi qs dicat̃ habitare, vide Bar. in. l. si mulieri. s. qui. mo. vsufruc. amit. & qđ si qs tpe pestis erat ruri in domo sua: & dicit se dona re domos suas quas inhabitat, an intelligat̃ de illa? Bal. no. in. l. j. ff. de sta. hon. dicit ꝙ non. & hic adde Ia. bu. & Sali. in. l. cum filius. j. si cer. peta.

l ¶Excusatus seruus. in qbus excuset̃ tur seruus si voluit dño obedire, vide nota. s. ad. l. aquiliã. l. liber homo. & ibi vide quid in filio. & in. l. gracch⁹. C. de adul.

sed & si quis. C. de testi. Breuiter circa hãc tertiã lect. dicas tria verba, qñq; petit examinari testes ad æternam rei memoriã, actor ad fundãdam suã intẽtionẽ: qñq; reus ad fundandam suã dafensionem: quãdoq; petit̃ examinatio ab aliquo q illud pōt deducere in
a iudiciũ per modũ actionis[a] & per modum defensionis. primo casu: aut actor pōt agere incōtinenti: tunc non potest petere testes examinari ad perpetuã rei memoriã, nisi dubitet̃ de morte testiũ, vel absentia diuturna & tunc petet examinari. Sed publicatio differtur post lit. contest. vt extrà vt lit. non contesta. vt c. quoniam frequenter. Qñq; non pōt statim agere: quia est obligatio conditionalis: tunc si dubitetur de morte testium: vel absentia diuturna, potest peti examinari. Secundo casu qñ ex parte rei: tunc possum petere ꝙ examinent̃ & publicentur ad æternam rei memoriã, etiã si nõ dubitetur: quia nõ est in ꝑtate rei qñ agat, vt. l. fin. C. de vsu. pub. & ibi nota scđm vnã lec. & C. de testi. authen. sed & si quis. & ibi plenè dixi. Etiã dico ĩ actore qñ ipse nõ posset agere nec litẽ cõtestari, nisi dicta testiũ essent sibi nota: qa tũc etiã pōt petere testes examinari, & publicari ante litis cõtesta. Exemplũ: dictum est mihi ꝙ sum hæres institutus à sempronio. certè ego nõ possum adire hæreditatem nisi sim certus de viribus testamenti. ¶Item nõ possum esse certus nisi post depositionem testium: vnde ante non potest agi petitione hæreditatis. merito dico ꝙ potest peti examinari & publicari, sicut ex parte rei, vt. C. de testamen. l. publicati. & l. ij. & quod ibi no. de bo. pos. secundũ tab. ¶Tertio, quando pōt in iudiciũ deduci ꝑ modũ actionis & exceptiõis, vel defensionis: tunc si vult potest agere, & non agere. vt s. si vsusf. pet. l. vti frui. in fi. & l. & si fortè. si ser. vend. tunc potest petere examinationẽ, sicut reus, vt. c. significauit. extrà de testi. facit eo. ti. c. Albericus. licet ibi In. male intelligat.

Scientiam. ¶Quæro, aliquis est condemnatus de vulnerib⁹: deinde sequit̃ mors. de hoc dixi in. l. senatus censuit. de accu.

b Qui cum aliter.[b] ¶No. ex hoc. §. facias articulum ad probandum defensionem. Nam non sufficit dicere, quòd ipse est aggressus: vnde tu percussisti: sed dicas quòd aliter te tenere non poteras: nec ab eo euadere: nisi eum vi repelleres.

Si vulnerato. ¶Quæro an hęc lex obtineat in criminali actione, vt si prius est condẽnatus de vulnere: deinde ille moriat̃. an possit cõdemnari de occiso. dixi in. l. senatus. j. de acc.

SVMMARIVM.

1 Occidere proprijs manibus est aliud: & aliud præbere causam morti.
2 Interfectus dicitur quis eo tempore, quo est uulneratus.
3 Factum intra. 365. dies, dicitur factum intra annum.
4 Verba legis debent intelligi secundũ propriam significationẽ.
5 Annus communis est trecentorum sexaginta quinque dierum.
6 Plures possunt teneri de occisione eiusdem hominis, diuersis temporibus.
7 Vulnerato aliquo, an contra uulnerantem statim, quòd certum sit uulneratum mori, posšit de occiso procedi.

Ita vulneratus.[c] ¶No. tex. quòd
1 †aliud est manibus proprijs occidere: aliud præbere causam morti. nam primo
2 casu punit̃: secũdo nõ. ¶†Itẽ no. ꝙ quis dicit̃ interfectus[d] eo tpe quo est vulneratus mortiferè. sed an tũc possit firmari processus de occiso, dixi in. l. dãni. §. sa-
3 bini. j. de dam. infe. ¶†Itẽ no. id quod dicit intra annum, an incipiemus annum die à natiuitatis, an à calẽdis Ianuarij? Dico ꝙ accipitur qđ est factum intra ccclxv. dies. de quo dixi in. l. libellorum. j. de accu. dñs Ia. insti. de actio. in prin. dicit ꝙ maleficia non debẽt
4 remanere impunita. ¶†Item not.[e] ꝙ verba leg. de-
e bent intelligi secundum propriam significationẽ, nõ secũdũ cõmunẽ vsum loquẽdi. qđ in statutis, dixi in
5 l. omnes populi. de iusti. & iure. ¶†Itẽ no. quòd ann⁹ communis est trecentorum sexaginta quinque die-
6 rum. ¶†Itẽ not. quòd plures possunt teneri de occisione eiusdem hominis diuersis temporibus. & videtur contra ea quæ no. in l. j. C. qui accu. non pos. tñ illud intelligitur de occidente perfectè. ¶Consue-
7 uit hæc lex induci ad. q. †vtrum statim cum quis est vulneratus, ita quòd certum est eum mori: an possit statim procedi contra vulnerantẽ? de quo plenè. in. d. l. dãni. §. sabini. de damno infecto.

SVMMARIVM.

1 Percutiens percutiẽtem incontinenti quãdo uideatur facere defensionem?

Si ex plagis.

Tabernarius. ¶No. gloss. data opera. est ne verũ † ꝙ si percutiam percutientem
f me incotinenti, ꝙ ego videor facere ad mei defensionem[f]? Gl. vr̃ dicere ꝙ sic. cõtra vr̃ in. l. j. C. eo. veritas est qñ ego percutio te anteq; me percutias, dum es in actu ꝑcutiẽdi: tunc in dubio videor facere ad defensam, vt. s. eo. l. sed & si quæcunq;. in prin. & hoc modo potest intelligi hæc gl. qñq; qs est prius ꝑcussus, & tũc nõ licet te ꝑcutere etiã incõtinẽti. Hoc enim esset vindicta: qa iã habita offensa euadere potest: nisi fortè ꝑcuteret eũ euadẽs offẽsas quas volebat facere aduersarius denuo. Si verò nõ apparet an ꝑcussio ꝑcesserit, dic vt no. ꝑ doc. in. d. l. j. C. vnde vi. & hoc casu pōt intelligi qñ in dubio ꝑsumat̃ culpa in eo q nõ ꝓuocauit. facit. s. ti. j. l. j. §. cũ arietes.

g Legis aquiliæ.[g] ¶Dic per Cyn. de hac materia in. l. nõ moriturum. C. de cõtrahẽ. & cõmit. stip. vide quæ dixi in. l. si stichus certo die. de ver. oblig.

De his qui deiecerunt uel effuderunt. *Rubri.*

SVMMARIVM.

1 Ciuitates debent tenere itinera secura, alias tenentur emendare.
2 Derobatus si ibat per uiam nõ rectã, quòd ciuitas nõ tenetur ad emẽdam damni.
3 Locus non dicitur publicus, licet per eum publicè eatur.
4 Practica articulandi quando maleficium fit in platæa, uel strata publica, quia debes te referre ad tempus maleficij.
5 Dictum in una lege, non uidetur repetitum in alia separata.

1 Prætor ait. ¶Sume ar. †ꝙ ciuitates debeant tenere itinera secura, als̃ tenentur emẽdare damnum derobatis. de quo plenè in. l. ne qđ. de incen.
h rui. nau. Not. tex.[h] ibi, vtrũ publicus ac. Ad †. q. florentino-
2 rum: nã pactũ est inter florẽtinos & vbaldinos, ꝙ ibi vbaldini debeãt tenere stratã securã, sub certa pœna. modo quidam ibat ꝑ alpes, nõ aũt ꝑ iter rectũ, & fuit derobatus, q̃rit̃ qđ iuris? Breuiter determinatũ fuit ꝙ nõ tenent̃ ꝑ istũ tex. ex quo nõ ibat ꝑ viam, qua ire de-
3 bebat cõiter. ¶†No. ꝙ nõ seq̃t̃, publicè itur ꝑ talem locum, ergo est publi-
i cus[i]. ¶†No. ꝙ qñ facis articulũ qđ sit in platea, vel strata publica, debes te
4 referre ad tps maleficij. Non enim sufficit te probare ꝙ als̃ fuerit locus pu-
5 blicus. ¶† No. illud qđ dicit̃: est dictũ in vna. l. nõ vr̃ repetitũ in alia separata ab illa. dixi plenè in. l. prætor ait. vi. bo. rap.

Hæc in factum actio. ¶Hic videt̃ casus ꝙ iniuria nõ vr̃ illata in corpus, si vestibus est illata. Quod plenè examino in. l. licitatio. §. quod illicitè. j. de pub.

SVMMARIVM.

1 Citatio facta de aliquo ad hospicium terræ, quando quis citari debet personaliter uel ad domum, non tenet.
2 Habitare quis dicitur in loco ubi uxorem retinet.

1 Habitare. †¶No. ad. q. debet qs citari ꝑsonaliter vel ad domum
k suæ habitationis: si citat̃ ad hospicium[k] terre, nõ valet
2 citatio, ꝑ hunc tex. & de hoc in. l. iiij. §. abesse. j. de dã. infec. ¶ † Not. qualiter quis dicatur habitare? quod facit ad multa. ad quod. l. ciues. C. de inco. qui tex. declarat melius q̃ alibi: quia habitare dicit̃ quis in eo loco, in quo qñ nõ est, dicit̃ peregrinari. ad quod. l. j. §. j. de lib. agno. ibi enim qs stat, vbi larem constituit, hoc est vbi retinet vxorem suam.

Si vero. ¶No. glossellam super verbo. pœnalis. qñ statutum simpliciter loquit̃, quòd ĩponatur aliqua pœna pro maleficio: quòd medietas pœnæ applicetur actori. quod plenè dixi in. l. agraria. de termi. mo.

De noxalibus actionibus. *Rubrica.*

Noxales. ¶Iurisconsultus declarat in hac lege prima, quid sit noxa.

Si seruus.

Is qui. ¶Primò ponit vnũ dictũ, ĩ quo refert dictũ Celsi. Secundò illud limitat. Tertiò ponit dictum iu. cõtradicentis Celso, & illud declarat. secunda ibi, & sanè. tertia ibi, Celsus tñ. quarta ibi, sed placet. Pro declaratione huius. §. reuoco in dubium, an quando seruus deliquit sciẽte dño excuset̃, ita ꝙ in eum non cadat delictum? dic aut dño sciente tantũ & nõ iubente: & nõ excusat̃ seruus. vt hic, & in versi. & sanè. Aut dño iubente: & tũc aut cũ iussu dñs cogebat eũ, ita quod eũ oc
l cidisset si nõ fecisset: tũc est excusatus[l] seruus, ꝓpter iustũ timorẽ. Aut tãtũ iubebat, sed nõ inferebat metũ mortis: & tũc aut in leuibus: & excusat̃ seru⁹ qa tenebat̃ dño obedire: vt hic. Aut in atrocioribus, & seruus non excusat̃. vt hic. & ita vr̃ intelligere gloss. j. si fa. fur. fec. di. l. pe. in gloss. ꝙ semper ferè.

IN delictis. ¶ No. istud princip. ad q. quam habui de facto in parochia nostra. quod si parochiales nō ceperunt malefactorē, puniantur. modo qdā cōmisit in parochia ista delictū: non fuit captus: modo procurator probauit delictū cōtra malefactorē, & examinauit, seu cōdēnauit eū: postea inqrit cōtra parochiales, & fundat se ex cōdēnatione, & probatiōe facta de malefactore, & non pōt. Preterea illud statutū debet intelligi, ibi ceperūt, hoc est si poterūt, vt hic. Et sic ego formaui exce. nostras, quod illud delictū fuit factū nemine ibi existēte: & p cōsequēs capi nō valēte. Itē qd' fuit cōmissum in cōfinibus parochię: adeo φ nō potuisset ita cito capi, qn ipse fuisset ingressus territoriū alterius parochię, vt hic. quod no. & sic fuimus absoluti per istā l.

a Si extraneus. ¶ Qualitas adiuncta verbo intelligitur secūdū tempus[a] verbi cui adijcit. h. d. secundū Dyn. & Iac. But. quod no. concor. quod no. doc. j. de te. mi. l. titius. determinaui. q. talē per hunc text. tutor sciuerat hereditatem delatam pupillo: deinde decessit pupillus, quęrebatur nunquid transmitteret? & videbatur φ sic: quia sciuit per tutorem, vt. l. cum antiquioribus. C. de iu. delibe. cōtrarium determinaui coniuncta. l. illa vbi dicitur si sciens mortuus fuerit. & hic videtur scientiam requiri tempore illo &c. vide quod dixi in. d. l. qui duos. de reb. dub.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas adiecta in inquisitione, quòd parte citata detrahatur. Copia additionis, uel detractionis inquisitionis: ita debet mitti cameræ sicut inquisitio.*

2 *Accusatur si quis de percußione cum sanguine, & probatur de simplici percußione, sequitur absolutio.*

b Si detracta. [b] ¶ Absolutoria lata in actione parit excep. rei iudicatæ, si iterū eadē actione cū additiōe alterius qualitatis agat. Itē qualitas per quā cōdēnatio auget, vel minuit potest pendēte iudicio addi vel detrahi de libello. h. d. quod multū no. [c] Quia vides quòd pōt detrahi lite pēdēte quod fiat citata parte inqsita hoc modo. ex officio suo, & parte presente qualitatē quā in inquisitione obiecit, ipse detrahit, vel addit in accusatione. vt sis cautus tu ciuis perusinus, vbi dant copię accusationū, vel inquisitionū massario cōis, quod ita mittas copiam detractionis vel additionis, sicut inquisitionis vel accusationis. ita feci Tuderti dum ibi eram in officio. Facit ad. q. si aliquis est absolutus de percussione cum cicatrice: an possit accusari de pcussiōe simpliciter? Itē facit quòd qn accusauit de percussiōe cū sanguine: & probat percussio sine sanguine, quòd debeat sequi absolutio. quod dixi plenè in. l. denūciasse. ver. quid tn̄ de adul. & vide plenè materiam huius. §. in. l. senatus. de accu. Item facit ad materiam detractionis, vel additionis. circa libellum de quo in. l. edita. C. de eden.

SI ex duobus. ¶ No. quòd aliud est scire: aliud iubere. ¶ Item no. vnam gloss. quę est hic, quæ ponit vnam distinctionem. quam no.

SI in re communi. ¶ Hæc lex facit quod si sunt duo domini, possunt ambo agere in diuersis libellis, pro damno dato in re communi.

d QVoties. [d] ¶ Not. quòd seruus alienus non potest defendi in causa noxali. Ratio apparet: quia pro noxa darī nō posset. Et per hoc apparet: quia cum statuto huius ciuitatis dicatur, quòd pro alapa soluat quis centum, & debeat tenere aliam alapam: quòd non sit relaxandus fideiussoribus, nec per alium possit defendi. Ad hoc facit. l. seruum quoque. §. publ. ff. de procuratoribus. & l. penul. §. ad crimen. de pub. iud.

Prætor. ¶ Hic videtur tex. quòd quis tenetur respondere positioni criminosæ, seu petitioni quę delictū continet. de hoc dixi in. l. qui iurasse. §. j. de iureiu. & j. de his qui. vt indi. l. pe.

Quod si reus. ¶ Iste tex. allegat p gl. in authē. q. semel. C. quō & qn iudex. quòd si iudex precepit cōtestari litē, & nō contestat: quod ex hac pōt procedi ad missionē in possessionem ex primo decreto: cōtra eū tanq; cōtra contumacē. vt. l. non videt. j. de reg. iur.

Si tutor. ¶ No. quòd tutor cogit iurare de veritate in causa pupilli, & adulti, qn veritas sibi potest esse nota, sicut pupillo, & adulto. vt hic. procurator aūt non potest iurare pro dn̄o. Quod intellige, nisi habeat speciale mandatum, dixi plenè in. l. qui bona. §. si alieno. de dā. infec.

SI seruus.

SIs qui. ¶ Iste. §. facit contra gl. l. Pompo. §. si is qui precario. j. de acqui. pos. vbi dicit φ is qui dedit precario, non potest cōueniri rei vendicatione. hic dicit, quòd cōuenitur noxali. Patet enim quòd rei vendicatio datur contra possessorem: sed is qui concessit precario, possidet. ergo &c. Sed noxalis dat cōtra eum qui habet facultatē restituēdi. sed ille qui concessit precario, habet facultatē restituēdi. ergo &c.

DEillo. ¶ Declara istam leg. vt dixi in. l. si actor. ff. de procura. & quod dixi in. l. ij. in fin. ff. de alienatione iudicij mutandi causa fa.

SVMMARIVM.

1 *Qui dolo desijt poßidere an conueniatur utili, uel directa.*

2 *Adiudicatum per errorem præscribitur etiam à malefi. possess.*

1 ELectio. ¶ Est opinio inter glossatores nostros. & vltramō. vtrum ille qui dolo desijt possidere conueniatur vtili, vel directa. & gloss. dicit quòd directa vtiliter. vltramontani quòd vtili, vt hic videtur casus. dixi in. l. quanquam. b

2 §. iulianus. j. de aqua plu. arcen. ¶ Not. in. l. & generaliter, quòd per errorem adiudicatum præscribitur etiam à malefidei possessore, propter authoritatem rei iudicatę. De hoc in. l. si finita. §. si de vectigalibus. c de dam. infec. Est etiam glo. in. c. pastoralis. extrà de offi. ordi. sed ego dico quod est speciale in causa noxali, vt est casus in. l. qui fundum. §. qui bona. j. pro emp. Ratio est ista: nam in causa noxali, vel similib^9, si seruus mihi detur pro noxa à non domino: tamen si dominus præsens esset, dare deberet: vnde nō sum factus malæfidei, licet sciam alienum: quod secus est in alia causa.

e NOn solum. [e] In versi. sed huic. ¶ Not. istum tex. nam quandocunque quis est præsens, & non vult respondere, neq; defendere, tunc fit missio in possessionem contra eum tanquàm contra contumacem. vt. l. quoties. §. pretor. ff. e. & ibi dixi. f & hoc est verum si tacet: sed si expressè dicit[f], nolo defendere hanc rem: tunc in actionibus realibus, vel in his, in quibus quis cōuenitur ratione possessionis, statim fit translatio ad actorem, quæ habet vim secū di decreti: vt hic, & l. inter quos. §. primo. de dam. j. de interroga. actio. l. non alienum & tangit Iac. de are. in d. l. inter quos.

IN noxalibus. ¶ Decretū interpositū contra vnum, nō præiudicat absentibus habentibus ius in re. h. d.

QVod ait.

QIulianus. ¶ Iste. §. facit etiam ad ea, quę dixi. s. e. l. in delictis. §. si extraneis. quòd qualitas iuncta verbo &c.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamilias in iudicio criminali ratione sui delicti, potest esse sine consensu patris.*

2 *Filiofamilias conuento in iudicio criminali, quòd executio fieri poßit durante patria potestate.*

Et in quibus bonis.

QVoties. ¶ Circa filiumfamilias tria sunt vidēda. Primò si ipse ratione sui delicti posset esse in iudicio[g] absq; consensu patris. & quicqd g glo. dicat in. l. cum non solum de bonis quę lib. Tex. est hic quòd sic. & l. inter liberas. §. filius. de adul. & l. post legatū. §. si filius. de his qui. vt indi. nec ob. §. necessitate. vt ibi dixi. Nam ibi loquitur in his in quib^9 patri quærit vsufru. ideo reqrit patris consensus secū dū no. ibi p Accursium. iura enim filiosa. per iura codicis sunt aucta, nō diminuta. ¶ Secūdo qro filiusfā. pōt cōueniri, an executio pōt fieri durante patria potestate? gl. in. l. ij. §. sed vtrū. & l. φ si minor. §. si seru^9. de mino. videt dicere φ differat executio. hic vr̄ text. in contrariū. ad idē. l. si filio. so. ma. in. l. si dubitet. §. filius. de fideius. ¶ Tertiò est videndum si potest fieri executio in quo fiet. Rn̄ in castresi, vel quasi peculio, non est dubiū: quia in his habetur loco patrisf. Item in profectitio non est dubium: quia sicut pater tenet de peculio ex quolibet contractu: ita in sententia, in qua quasi contrahit, vt. l. iij. §. idem scribit. j. de pecu. g De peculio verò aduentitio dicit gl.[h] hic notabiliter quòd potest fieri executio patre volente: aliàs secus. Istum passum examinaui multum latè in. l. si finita. §. si de vectigalibus. de dam. infec.

SI quis seruum. ¶ Domin^9 onera alia non potest recusare: licet res possit ab eo auferri. h. d.

SI plurium.

SQui alienum. ¶ No. quòd qui nō pos-

a ¶ Intelligit secūdū tēpus. limitat Bar. in. l. si qs posthumos. §. si filiū. de libe. & posthu. & p Bar. latius in. l. ex facto. in prin. in. iij. col. de vulga. & pupil.

b ¶ Si detracta. & istū tex. vide omninò declaratū p Inno. in. c. j. de lib. ob. & omnino Ino. in. l. j. in. §. j. de pub. & quod ibi dixi. & Io. an. in ad. Spe. in ru. de accu. in. iiij. parte. per Bal. in repe. perusina. l. edita in. xx. & xxviij. col.

POMATES.

b ¶ Si detracta. de intellect. huius text. vide Alex. l. edita. iij. col. C. de eden.

c ¶ Quod multum not. No. pro iudice maleficiorū. & aduerte: qa ista talis additio, vel detractio debet fieri an̄ nomē receptū iter reos. de quo vide Bal. i. l. edita ī repe. pusina, ī v. vj. pricipal qrit sicut ī ciuili dicim^9 post lit. cōte. fieri nō posse. ar. l. absentem. j. de pe. & vide Bart. ī. l. senat^9. i v. extra gl. qro de accu. & Bar. ī. l. denūciasse. §. qsi tū. ī. iij. col. de adulter. Adde φ semp indistinctè poterit addi oīs qualitas. si in īqsitiōe sunt illa vba sup qb^9 oībus, & singulis emergētib^9, & cōnexis, & extraneis. de quo p Ange. ī. l. si vacātia. C. de bon. vac. li. x. ar. eorū. q habēt in d. l. j. C. de or. cog. & istis adde no. p Bar. in. l. si pses. in. §. j. de pe. & id quod dicit bal. in. d. l. edita. tenuit etiā in. l. accusationē. ad fi. C. qui ac. Adde ro. cōs. cx. vbi dicit φ illa clā, sup qb^9 omnibus, nil opat respectu qualitatis deductę, & non probatæ.

d ¶ Quoties. adde optime qd' notat Bar. in. l. si reus. j. de custo. reo.

POMATES.

e ¶ Non solū. limita vt per math. notabi. xvij. incip. nota quādocunque.

f ¶ Expressè dicit. vtrū hoc sit verū, dixi post Bart. in. l. si finita. §. iuli. de dā. infe. in. v. col.

g ¶ In iudicio. an pater teneat de peculio ex delicto filij, p Bal. in. l. reos in. ix. colū. C. de accusa.

h ¶ Dicit gl. vide tn̄ Bal. ī. l. fi. C. de vsur. rei iudi. in. §. j. in. ij. col. in ver. de quasi fideiussore. qui allegat gl. in. hic vide Bart. in. l. pe. C. quibo. ce. pos.

a ¶ Iudici. formam sententię in hoc iudicio vide p Bal. in l. si quis. C. eo. & ibi dicit per illum tex. quòd ille q nō possidet: licet sit dñs. nō pōt intentare illud iudiciū. vide p eundē de materia in l. fi. eo. titu.

b ¶ Hęc actio ad intellectū hui⁹ leg. vide Bal. in l. nō ignorat. in ix. & x. colū. C. q ac. & ad intellectū hui⁹ leg. qñ qs negatur cohæres, quare & quō non possit agere fa. erc. vide Bal. no. in l. nō epistolis. C. de proba. in ṽsi. sed Nico. & ibi etiā ponit an si neuter heredum possideat, veniant tales res nō possesſę in hoc iudicio alle. tex. cū gl. no. in l. sed & si vsusca. e. ti.

c ¶ Planè. & hanc gl. dum allegat l. si sponsalibus. multū ponderat Ang. j. p emp. in l. j. quòd ille, qui emit rē à dño non possidente, caueat ne petat se declarari dñm, & rem sibi restitui: sed petat declarari venditorē fuisse dñm & rē sibi agenti restitui: qa ex eo, q ipse nunq̄ possedit, nō habuit dñium secū dū eū. & vide Bar. in l. qui stipendia. C. de procura.

d ¶ Itē not. p Bar. & doc. in l. in ꝓuincia h. §. si ego de oper. no. nū. & in d. l. qui quadringēta. & ibi doc.

e ¶ Asignatio in catastro. si statutū dicit q qs debeat insinuare testamentū, vel debeat ponere res in catastro, & nō facit: an ipso iure pdat dominiū? facit quod no. Bar. in l. eius qui delato rem. in prin. de iure fis. & in l. vniuersa. C. de prę. imp. offe. & in l. si ita qs. §. ea. de ver. ob. & in l. cō missa. de pub. facit q quis possit obijcere de iure tertij. Et ad huius tex. & glo. intellectū vide

sidet, & asserit se possidere: cogitur defendere & quāquā suo nomine conueniatur, cogitur satisdare &c.

Finium regundorum. *Rub.*

Sed & loci.

Sed & si quis. ¶ Iudicia[a]. Not. quòd vbicunq̄ quis non paret iudici, potest deferri iuramentum in litem. Adde l. qui restituere. de rei ven. & dixi plenè in l. in actionibus. j. de in litem iurando.

Si dicantur. ¶ Not. q iudex maleficiorū potest cognoscere ciuiliter: de quo dixi in l. defuncto. de pub. iu. & l. interdum. §. qui furē. de fur. ¶ Opp. ciuilis & criminalis non possunt simul proponi, vt l. interdum. de pub. iudi. cum si. So. gl. q est verū qñ de istis simul cognosceretᷣ. sed istud nō videtᷣ verū: nā latrūculator de ciuili nō pōt cognoscere, vt l. solemus. §. latrūculator. s. de iu. & si iudex criminalis non cognoscit de ciuili, quod est verum principaliter: sed incidenter sic, vt d. l. interdum. de quo plenè dixi in l. pe. de cal. quod no.

Hoc iudicium. ¶ Not. text. qualiter dicātᷣ vicinia, & qualiter dicantᷣ vicini. de quo plenè dixi in l. si tertius. j. de aqua plu. ar. quod no. propter statuta quę habent q si fuerit delictum commissum in tali loco, quod vicini teneantur. qui dicantur vicini, dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Venditor non potest esse testis in causa rei venditæ pro tēpore.*

FOs terminos. ¶ In tex. ibi demonstrauit. s. eo tpe quo vēdidit. & hoc debet liqdē ꝓbari p alios testes quā per vēditorē. & sic nō ob. C. de testi. l. omnibus. & sic de alia demōstratione loquitᷣ hic quā gl. intelligat, vide quod notāt doc. in d. l. omnibus. Di cūt 1 aūt qdā, vt tangit gl. quòd vēditor pōt esse testis in cā rei vēditę. Sed veritas est q hęc lex hoc nō dicit. Nā hic non dicitᷣ q stetᷣ testimonio dñi venditoris, sed dicitᷣ q fines debēt poni secūdū quod dñs demōstrauit, tpe quo vendidit. per quē aūt probetᷣ q ipse sic vēdidit, nō dicit hic: de hoc in l. testiū. C. de testib⁹.

Familiæ erciscundæ. *Rub.*

SVMMARIVM.

1 *Actio famil. ercisc. fuit introducta ex leg. duodecim tabularum: & oritur ex quasi contractu.*

2 *Qui negatur cohæres non agit hac actione: nec communi diuidundo.*

3 *Iudicio communi diuidundo intentato opponitur exceptio dominij.*

HAEc actio. b ¶ No. optimam gl. hic positā. ¶ Not. quòd hęc actio 1 fuit introducta ex lege duodecim tabularū. sed vt gl. dicit, oritᷣ ex quasi cōtractu diuisionis. Sed vt gl. dicit, ille q negatᷣ cohęres nō pōt agere: vt hic. & idē in cōi diuidūdo: qđ intelligo si hęc exceptio opponatᷣ, vt l. ij. cōi diui. & l. si mācipiū. §. j. de euic. & ibi no. ¶ Item no. q licet quis possideat, debet probare se coherēdē esse. ¶ Not. istā leg. quia vides q in fami. erci. iudicio opponitur exceptio, q non est hęres. & hoc qñ vnus totā hęreditatem possidet. ¶ Item in cōi diuidundo 3 iudicio opponitur exceptio dominij, quòd non est dñs: & ideo deuenitᷣ ad rei vendicationē, licet in ciuitate ista illa exceptio non admittatur. Ratio est: quia hic sunt iudices super istis iudicijs fami. erci. & communi diuidundo. vnde illi hic non admittūt: quoniā tunc iret ad iudicem potestatis, vel capitanei: cū ipsi non possint de hoc cognoscere.

PLane. c ¶ Tex. ibi ꝓcuratorio nomine. ¶ No. q qñ qs intētat actiones directas sibi cessas: oportet quòd intētet nomine cedentis actiōes. ¶ Itē no. d quòd videtᷣ constitutus procurator in rem suā: propter hęc verba. ad quod facit l. qui quadringenta. in prin. ad treb.

SI hæres. ¶ Victoria eius, qui putatur esse heres insolidum, prodest ei ad quem apparet hæreditatem ex postfacto pertinere. h. d.

ALienationes. ¶ In iudicijs alienatiōes voluntariæ prohibitæ sunt: secus in necessarijs: & hoc statim post cōtrouersiam motam. h. d. No. quòd in iudicijs vniuersalibus prohibetur res alienari mota controuersia, vt in hac glos. & l. diuus. de peti. here. & ibi dixi.

HIs consequenter. ¶ Cōtra agētem fam. erci. non potest obijci quòd hæreditas pertineat ad fiscum: quia ipse est indignus per cohæredem. h. d.

e Sed an. ¶ No. istū tex. cum gl. quę distinguit an ipso iure, vel per sententiam, qui facit ad q. statutum est hic, q debeat fieri insinuatio testamētī. Itē q fiat assignatio in catastro[e]: modo quidā nō insinuauit, vel nō assignauit in catastro ciuitatis Perusij: & petit aliquā hæreditatem: vel petit rem quā nō assignauit in catastro: obijcitᷣ exceptio q non fuit insinuatū testamētū, vel q ista possesio nō fuit assignata in catastro, nunqd possit: rñ. p istā leg. q si qdē statutū priuat eū ipso iure: tūc pōt obijcere: quia dicit q nō habet ius petēdi, & bene. Si aūt nō priuat ipso iure sed per sentētiā, tunc cū nō sit amissum dominiū, sibi obijcere non pōt hoc. quod no. multum.

f Sed & cum monumentū[f]. Intelligo istum. §. q qñ vnus ex cohæredibus tradidit partem suam coheredi, vt faceret monumentū: nam ex hoc pacto oritur actio præscriptis verbis.

Celsus. ¶ Hic videtur casus, q ille qui missus est in possessionem ex primo decreto, non teneatur discedere de possessione: nisi sibi soluatur, ibi nisi ei insolidum &c. In contrarium videtᷣ. C. de bo. auto. iudi. pos. authen. ei qui. dixi in l. si pecunię. in fi. vt in possess. le. dixi plenè in l. si finita. §. j. j. de dam. infec.

g **S**I filia. g ¶ Qui onera matrimonij sustinet, debet dotē percipere. hoc dicit. Glo. quærit, quæ est ratio quòd petitio hęreditatis pluries intentatur. famī. ercis. non nisi semel? & rñdet solēniter. dic vt in ea.

SVMMARIVM.

1 *Fratres quòd non tenentur expensis suis facere finere studium fratri, mortuo patre, quem pater incœpit facere studere.*

h 1 Idem scribit. h ¶ Ex hoc. §. dicit 1 Dyn. q si pater incœpit facere studere filium, & mortuus est: q fratres debeant facere eum studere vlterius suis expensis. de quo per eū in l. iij. §. fi. j. de mu. & ho. & l. lucius. j. ad munici. ego determinaui contrarium in l. j. §. sed an id quod dignitatis aliâs nec castrense. j. de co. bon. Ratio: quia pater non erat obligatus perficere. arg. huius tex. qui dicit, quia & hoc patris &c. Quod tene menti &c.

SI vnus. ¶ Aliâs incipit hęc lex. Itē labeo. In glo. ibi, saluo qđ infrà dicam. istam glos. allegant doc. in l. terminato. C. de fruc. & lit. expen. nunqd iudex possit reseruare sibi taxationem expensarum?

HAEredes. ¶ Nota singularissimam legem à capite vsque ad finē. & plus iuris habet ista lex, quàm totus iste titulus.

i De pluribus. i ¶ Nota quòd quando eidem contra eundem cōpetunt plures actiones ex diuersis causis, simul possunt proponi, vt l. non est nouum. de actio. empti. & ibi no.

k Non tantum. k Nota quòd in rebus communibus incidēter dicitᷣ culpa leuis nō adhibere eā diligentiā, quā adhibet in suis: vt l. socius socio. j. pro socio. & insti. pro so. in fi. & intellige vt dixi in l. quod nerua. j. allegand a in xj. col. In alijs verò contractibus & causis leuibus dicitur

Bar. in l. fi. in fi. j. de condi. sine cau. & vide de isto tex. cū gl. no. allegata pet Bal. & Imol. in l. ex facto. §. iul. aliâs iulius lōginus. de vul. & pu. & hāc glo. q nullus pōt referre questionē, q res sit cōfiscata: nisi fisc⁹. sequitur Bal. in l. j. C. in qb. cau. in integ. resti. nō est neces. in fin. & ad ista vide quod no. Bal. in l. ij. in xv. col. ibi, iuxta hoc qritur. C. de serui. adde Bal. cōs. cccviij. lib. iij. & ibi an cū dominium transferrē in fiscū, quanto tēpore pręscribatur?

f ¶ Sed & cum monumētū. sed Bald. aliter videtur intelligere in rub. C. res inter alios acta. circa prin. videlicet q quasi cōtract⁹ oriatur inter heredē, & defunctū. & adde Bal. in l. j. C. vbi fideicom. peti oportet. & ibi etiā quid in legatario.

g ¶ Si filia. nota multum istam leg. §. j. quia est casus no.

h ¶ Idē scribit. vide Alex. cōsi. cxlij. vlt. col. ij. vol.

i ¶ §. de pluribus. adde. c. ex parte decani. de rescri. & l. cū duo. §. si plures. j. p socio.

k ¶ Non tantum. limita notabiliter vt per Bart. in l. quod nerua. in xj. colū. j. deposi.

dicitur illa non facere, quæ diligens paterfamilias fecisset. Ex ex his habes modum formandi articulos ad ꝓbandũ culpã leuem. dic vt.s̃.ad.l.aquil.l.si putator.declaraui plenè in.l.quod nerua.j.depositi.

a b IN hoc iudicio.[a] ❡Sñia nõ põt ꝓ parte valere[b] h.d.❡Opp.de.l.ij.§.dubitãdũ.s̃.e.Sol.hic debet cõdẽnare & absoluere litigãtes, nõ eos q nõ litigauerunt. Querit gl. quid si aliqs nõ fuit in iudicio: an in eius psona debet fieri cõdẽnatio? gl.dicit ꝙ sic, ꝑ tex.q dicit in oib⁹.gl. põt dicere verũ, si fuerit citatus. ꝑ quo facit.l.ij.C.si regun. Opp.de.l.si filia. §. familiæ. s̃.eo.vbi aliquæ res possunt remanere indiuiduę. Sol. põt iudex omittere in diuisione partẽ rerũ nõ partẽ personarũ.cætera dic vt in glo.

SUMMARIUM.

1 *Res hypothecata uenit in iudicio fami.ercisc.*
2 *Hæres cui pignus adiudicatum est, pro qua parte cõdẽnabitur cohæredi?*
3 *Hypotheca cessa, an uideatur cessa personalis?*
4 *Solutio partis, quando admittatur?*
5 *Creditor qui emit rem obligatã, uel eius partẽ, quã actionem habeat.*
6 *Contrahẽti ex necessitate, quã cõtrahẽti ex uoluntate magis fauetur.*
7 *Dicta.s̃.in adiudicatione, quòd habeãt locũ in eo qui prouocat ad diuisionem.*
8 *Creditor in pignore est quasi procurator debitoris.*
Vsufructuarius est quasi procurator. Item colonus est quasi procurator domini.
9 *Cohæres pro eo quod soluit quod cohæredi debebatur, & pro eo quod soluit plus, agit contra debitorem pignoratitia contraria.*

c SI pignori res.[c] ❡Lex ista difficilis est in tex.&.gl. tamen habet materiã paruã, & in ea iurisconsultus ponit.x.dicta. & ideo qa multa sunt nõ recipiet cõgruã summationẽ. Ponamus ergo casum ꝑ particulas. ❡Quærit à iuriscõsulto, vtrũ res data pignori defuncto veniat in iudicium fami. ercisc. rñ. iuriscõsultus quòd venit adiudicãda non diuidenda. & hoc primò. Sequitur ver. sed is cui adiudicabitur &c. Sed quæritur, ad quid erit condẽnandus ille hæres, cui pignus adiudicabitur alij cohæredi, qui parti suæ cedit? respondet quod cõdemnabitur pro parte. h.d. non aperit pro parte debiti, vel pro parte æstimationis rei, vel qualiter. ❡Sequitur ergo nec cauere. quæritur vtrum hæres qui cedit parti suæ, debeat cauere hęredi soluenti cui fit adiudicatio ipsum indemnẽ futurũ aduersus debitorem, qui pignus obligauit. & respondeť ꝙ non. h.d. ❡Sequitur ver. qa ꝓ eo. quæro, quæ est ratio ꝙ non debet ei caueri? respondetur iste cui pignus est adiudicatum, assimilatur possessori conuento hypothecaria, qui noluit rem restituere: sed soluit litis æstimationem, subaudi cui non debet caueri. vt.l.ex diuerso.§.petitor.s̃.de rei vẽdi. & de cõdi.fur.l.si seruus.§.cauere. ita nec hic debet caueri. h.d. ❡Sequitur in tex. pro eo dedit &c. sequitur & vt is qui obtulerit &c. ❡Quæritur à iurisconsulto, probetis mihi ꝙ iste sit similis ei, qui soluit litis æstimationem? Rñ. quòd hoc probatur ꝑ effectum: vt sicut is qui obtulit litis æstimationẽ aduersus dñm vendicantẽ, est tuendus exceptione, nisi restituatur sibi qđ soluit: ita iste tuendus sit. h.d. ❡Sequiť cõtra quoq;. iste ver. legitur pluribus modis. pono casum magis clarum, scđm Pet. aliter quã gl. dictũ est suprà, qđ repellit vendicantẽ exceptiõe, nisi reddat qđ soluit. In hoc est similitudo inter eum qui obtulit litis æstimationẽ, & eum cui res est adiudicata. ❡Quæriť: vtrum aliqua sit dissimilitudo. Rñdet iurisconsultus cõtra quoq;. hoc est sicuti diximus in similitudine, ita pono dissimilitudinem. Nam iste cui pignus est adiudicatum: non cogiť reddere pign⁹ ꝓ ea parte q̃ sibi adiudicata est, nisi debitor totum recolligat, & soluat totum. qđ iste heres debet habere: & qđ reddit cohæredi, etiã si vltra debitũ dedit. h.d. ❡Sequiť ver. nõ idem. dictum est. s̃. ꝙ debitor tenetur reddere cohæredi, cui res adiudicata est, etiã si soluit vltra debitũ. ❡Quæro, quid erit si cohæres emit à cohærede sponte soluente. Rñdeť tunc non esse idẽ. Nõ enim cõsequi poterit vltra verũ debitum: qđ ꝓ debitore soluerit. h.d. ❡Sequitur adiudicatio enim. Quæro quæ est rõ diuersitatis inter adiudicationem, & emptionem? Rñdetur ꝙ adiudicatio est necessaria: emptio est voluntaria h.d. ❡Sequiť ver. nisi obijciať. ista exceptio referť ad illud qđ dictũ est. s̃. e. in ver. contra quoq;. vbi diciť ꝙ totũ debet consequi, qđ soluit etiã si vltra debitũ. Nã cõtra illud instať. Quid enim si animosè licitat⁹ est: & dedit cohæredi, multò plus q̃ debebat? Certè nõ vř hoc nocere debere debitori. Ad hoc rñdeť, quod si obijciať cohæredi soluenti, iudex debebit hoc examinare. Põt enim esse qđ animosè licitatus est: & tunc ei nõ restituatur: & põt esse quòd vtiliter facit. fortè si cohæres suus erat talis psona, ꝙ si apud eum pignus remansisset, pdidisset: & tunc si aliquid plus dedit, vt pignus apud eum remaneret: vtiliter fecit, ac si debitor ipse fecisset per procuratorem suum: & ideo tunc sibi debebit restitui. h.d. ❡Sequitur versicu. & eius. vidi qđ ille cui res est adiudicata, habet retentionem rei, p ro eo quod soluit cohæredi. ❡Quæro an habeat petitionem? Respondet Iurisconsultus pro prędictis omnibus, non solùm habet retentionem, sed etiam habet petitionem contra debitorem pro omnibus impẽsis factis in re, necessariò vel vtiliter. h.d. per illud qđ dicit, scđm.m.& propter dictionẽ, etiã. innuit etiã ꝓ eo quod soluit actionem. Habes modo oẽs.x.casus huius.leg. Or examinemus oẽs

1 x.casus per ordinem. ❡Circa primã partem † quæro, dicitur hic si res pignori data est, quæritur quid si est hypothecata, ita quòd non tradita defuncto: an veniat iudicio fami. ercisc. Rñdeo quòd sic. argu.l.& non tantùm in princip.s̃.de pe.hære. Nihil enim indiuisum debet relinquere iudex: cũ istud iudiciũ ampli⁹ quàm semel interponi nõ possit, vt.s̃.eod.l.si filia.§.fa

2 miliæ. ❡Venio ad secũdam partem: & quæro † pro qua parte condemnabitur hæres, cui pignus est adiudicandum? Gl. dicit pro parte debiti, non pro parte æstimationis rei, vt.j.tit. proxi.l.communi diui.§. inter eos. Tu vero latius dicas. Nam vt videbitis in ver. quia pro eo. iste assimilatur ei qui soluit litis æstimationẽ. & ideo distingue: aut iste cohęres cui adiudicať, cogiť soluere litis æstimationẽ inuito iudice: fortè qa iudex volebat dare alteri, & ipse recusabat, & fiet æstimatio in parte secũdùm æstimationẽ rei, vt.l.si inter.§.fi.j.de pig. Nã quasi quilibet extrane⁹ cõdẽnať. Si verò hoc nõ fiat ex ei⁹ cõtumacia, tunc aut pign⁹ valet plus quàm debitũ: & fiet æstimatio pro parte debiti, vt.d.§.inter eos.&.j.de pig.l.si fundus.§.si duo. Aut pign⁹ valet min⁹, & dubiũ est fortè ne debitor sit soluẽdo: & tũc æstimabiť quãtum istud ius valet: quia fortè est minus debito. vt.l.j.§.si hæres.j.ad treb.& pro parte illi⁹ fiet cõdẽnatio.ar.illius.leg. ❡Sequiť tertia pars: diciť hic ꝙ nõ debet caueri cohæredi de indẽnitate. Quero qs est ille, q nõ debet cauere? text. nõ aperit. gl. legit duobus modis. Primò ꝙ hic loquiť de cohærede q cessit parti suę, vt non caueat cohęredi soluẽti. & secũdùm istã posui casum, quæ est vera. alij ponũt in cohærede q soluit cui res est adiudicata, vt nõ debeat caueri cohæredi, ne cõueniať pignoratitia. istud nõ placet gl.& bñ: quia imo cauere debet vt.s̃.e.l.si filia.§.hoc amplius. ❡Sequiť quarta pars. scilicet v̄. quia pro eo.& quinta. iste duę sunt claræ. ❡Venio ad sextã partẽ. s. ad v̄s. cõtra quoq;.& iste v̄s. legiť in gl. duob⁹ modis, alr quàm posuerim casum. Primò vt hic dicať, ꝙ sicut suprà dictũ est, ꝙ ille q obtulit pecuniã, non habet actionẽ cõtra heredẽ: vt caueat. Ita hic si ceciderit à possessione habet hypothecã pro vẽdicãdo toto fundo: qa p iudicationẽ vř sibi cessa hypotheca. & si non videreť cõcessa, cogereť heres ei cedere. ita dicit gl. vide eã & apostilla: qa est difficilis aliquãtulũ: offerẽti.i. cohęredi qui quãtitatẽ dedit pro adiudicatione. ❡Sequiť in gl. sed ad qd hec lex nõ aperit &c. Ibi est simile. s. casui prędicto, de eo qui soluit litis æstimationẽ. Ista lec. est vera in se: tñ nõ cõgruit literę: qa etiã si adiudicatio nõ esset facta, nec ꝓ parte alteri⁹ soluisset: haberet hypothecã. ❡Quero de

3 personali. dicit glos. † & aduerte: non est dubium ꝙ

d cessa psonali vř cessa[d] hypotheca. Sed de hoc dubito, an cessa hypotheca, videať cessa psonalis? glo. vř dicere ꝙ sic. arg.l.fi.C.de anna. excep. vbi si fit interruptio super hypotheca, fit super principa. Videte dñi, q̃q; põt cedi hypothecaria sine personali, vt dixi in.l.j.§.cũ prędiũ.de pig. quãdoq; cedi nõ põt, & tũc in dubio qui cedit hypothecã videť cedere psonalẽ: quia q vult vnũ: vř velle omne id, sine quo ad illud pueniri nõ põt. vt.l. illud. de acqui. hęre.&.l. cui iurisditio. de iur. omn. iud. Alio modo legiť in glo. vt hic nõ loquať de actione hypothecaria, sed de psonali, hoc est ꝙ cohęres q soluit possit repetere quod sibi debetur: & quod debebat cohęredi: & etiã pl⁹, si plus sibi soluit. Ista lect. est vera in se, sed nõ est necessaria: quia hoc de actione dãda poniť in fi.l. Pono ergo hic casum, vt posui legẽdo le. quòd hic loquať de retẽtione, habet enim retẽtionẽ propter id

4 quod plus solu. Et est aduertẽdũ † ꝙ si debitũ est ex diuersis causis, admittať solutio partis. vt.l. vlti.j. qui. mo. pig. vel hypo. solui. tñ vbi ab initio cã fuit vna: quia vnũ debitũ defuncti, q̃ postea fuit diuisa inter cohęredes. per.l.xij.tabu. posteà iterũ fuit vnita per adiudicationem, non admittatur solutio particularis, vt hic. quod not.& hoc qa ista vnio fuit facta ex necessitate. secus si ex volũtate, vt in sequenti respõso. Tenendo tñ in hoc ver. lect. gloss. ꝙ hic loquatur de actione, q̃ro qua actione aget cohæres q soluit? Gl. hic so. ego examinabo in fine huius leg. Sequiť sptima. s. ver. nõ idẽ. Iste versi. legitur in glo. quinq; modis. Primo vt loquať alio mõ quàm in pcedenti, q̃n creditor emit à socio debitoris, non à cohærede & cõcreditore suo, quod licet in se sit verũ: nõ tñ est verosimile quod iuriscõsultus ita trãsgrediať. Vnde alij dicũt ꝙ loquatur eodẽ casu quo suprà, q̃n cohæres emit à coherede. Et ista subdiuiditur in quatuor lec. primò sic. dictum est suprà ꝙ vbi est adiudicata

POMATES.

a ❡In hoc iudicio. vide Felin. c. cũ inter. iiij. col.& seq. de re iud. Car. cõsi. xxix. iij. colum.

b ❡Pro parte valere.& de materia & intellectu huius.l. vide latè Bar. in.l.j. C. si aduersus rẽ iudicatã.& in.l.si constante.§.fi. sol. mat. & vide Bart. in.l. de vnoquoq;. in prin. de re iud.& in.l. stipulationũ aliç.§.fi. de verbo. oblig.

c ❡Si pignori res. hãc leg. optimè legit Marti. sili.

d ❡Videť cessa. an cessa actione hypothecaria videať psonalis, vide in.l. si hæres pecuniã ad treb.& p Bal.i.l.fi. deifussor obligari. de fideius.ff.& ĩ.l. si insolutum. de acti. & obli.& hic adde Bal. in.l.ij. de hære. vel actio. vend.

a ¶Si pr. de hui⁹ le.ī tellectu. vide late Bar.i.l.q romæ.§. duo fres.in fi. q de ver.obli.

✣POMATES.

b ¶Pōponius.vide Alex.l.ij.§.sed si.in prin.so.ma.i.j.nota bi.&.l.si cū dote.in prin.ij.not.sol.ma. aliqua p gl. & doc l.si donatione. C. de colla.

c ¶Ex causa dotis. id quod dicit̃ hic in dote,ēt trahit̃ ad le gitimam filio asignatā p prēm invita scd'm Bal.no.in l.cū oport.§.nō aūt C.de bo.q li. & an ista lex extēdatur ad paraphernalia, vide L.u.tenentē q non in.l.placet. de acq.her. & ad hāc le.vide Bal.& Imo. in.l.ij.§.j.j.so.matr. an filia posīt hre cōditionē ob cām ad dotē,nō secutis nuptijs,si pr̄ ita vo luit quādo dotem dedit tex.vr̄ velle q sic in.l.si extrane⁹ ad fi.j.de cōdi. ob cām.q Ro.dicit p se singulariter ad hoc pōderari.

✣POMATES.

d ¶Cū putarē.limita hāc le.vt p Ang. §.qdā.iiij.co.insti. de act.

e ¶Nō repetit̃ hoc speciale authorita te rei iudicatæ.& idē ī trāsactiōe.secūdū Bal.i.l.j.ī pri. C.plus vale.q agit̃ & ad hāc leg.vide gl.& Bar.& meli⁹ Bal.in.l.si soror. C. de colla. & Bal. & Imol.in.l.iuste. de acqui.pos.p Bart. in.l.si titius.de ver. obli.

f ¶Qui familiæ.vide Bal.in.l.ex hac scri ptura in.fi. & qd' ibi dixi post Bar,j. de dona.& l ate de clarat Bal.in.l.j.in xix.col.C.de cōfe.

✣POMATES.

g ¶Quædā mulier.vi de Alex.cōsi.xcvj. ad fi.iiij.vo.Ro.cō si.xxviij.

h ¶Hoc dixit.& vi de Bar.i.l.j.§.libelli de app. & adde.c. ray. de testa.&.l.j. C.si aduer.rē iud.

habet actionē ꝓ toto.Secus vbi sponte emit.istud re prehendit gloss.p.l.emptor.§.de rei vē.certè ista non vr̄ bona reprehensio.Nam illa dicit,q emptor habet retentionem pro eo qd' soluit,non qd' habeat petitionem.vñ ista potest sustineri.Secundo modo legitur,dictū est.§.quod ille cui res adiudicata est,repetit totum:etiam si plus soluit q̄ debet̃ cohæredibus, secundū gl.vel retinet pro toto.scd'm lec.quā dedi.sed qñ sponte emit,tunc non potest petere,nec retinere, nisi ꝓ eo solo qd' cohæredi,à quo emit debeatur, nō pro illo pluri.& istam lec.tenet glo.istā etiam tenui ponendo casum.Tertio modo legitur,vt istud non idem &c.disputādo dicatur,vt in glo. quæ clara est. Ista lect.esset vera in se,si fecisset hoc exprimendo quòd volebat prouidere creditori,& eius negotium gerere:quod in dubio non præsumit̃. Magis enim gerit suū negotiū,quàm debitoris, vt.l.si prior. §.j.j. qui potiores in pignore habeantur.Quarto modo legitur in gl.ibi potest etiā istud dici secundū Azon.q hic nō loquatur in cohærede vendente ius pignoris, sed in cohærede vendente rem iure creditoris:quo casu extinguitur debitum.tamen cohæres emens teneretur restituere:sicut fideiussor emens, vt gloss. dicit. Quæ lectura etiam vera est in se:non tamē congruit literæ:quia alio casu loqueretur,quàm suprà. Pro declaratione ergo† huius partis,& eorū,quæ dicta sunt distingue:aut ille qui habet rem obligatam emit par tem rei:aut emit ius pignoris pro parte quam habebat alius.Primo casu,aut emit ab extraneo,non à cō creditore suo:& tunc pro eo quod dedit vendenti cō tra debitorem nullam habet actionem:nisi secundū modum qui ponitur in.l.communi diuidūdo.in fi.j.tit. j.Aut emit à cohærede suo vendente iure creditoris: & habet locū,quod hic dicitur scd'm vltimā lecturā. Secundo casu,qñ emit ius pignoris,aut vult experiri contra debitorem,seu retinere,pro eo tantum quod debebat ille à quo emit:& potest:vt.l.emptor.§.de rei vendi.&.C.de pig.l.in summa.maximè tenēdo opiquam suprà dixi.q cessa hypothecaria videtur cessa personalis.& hæc glo.ita procedit scd'm primam lec. istius secundæ lectu.aut vult repetere, seu retinere, pro eo qd' vltra dedit,quàm deberet.& tunc aut istā emptionem fecit pro se, vel simpliciter,qd' idem est, vt.l.si prior.§.j.j.de pigno.& non potest retin ere:nec agere pro illo pluri scd'm secundam lec.istius secundæ.Aut hoc fecit gerendo debitoris negotium:& tūc potest si vtiliter fecit, vt hic secundū tertiam lectu.

6 ¶Venio ad ver.†adiudicatio.ex quo not. q magis fauemus ei,qui contraxit ex necessitate, q̄ qui contraxit ex voluntate. simile in.l.qui erat,j.eo.&.l.cum postulassem.de dam.infec.&.§.qui satisda.cogan. l.si

7 fideiussor.§.si necessaria. ¶Sed iuxta hoc † quæro, vtrum qd' dictum est de adiudicatione, habeat locum in eo qui prouocauit ad diuisionem? vr̄ q non: vt.l.& ideo.in prin.j.de condi.fur.&.l.si pupillorū.de rebus eo.Contrarium tenent doc. Nam eoipso qd' quis agit:ex quadam necessitate.s.causatiua:vt consequatur suum. vt.l. fin.j.de separ.non obst. l.& ideo, quia ibi requiritur necessitas præcisa : quia iam non dānificatur cū dominium rei habere desierit. Hic verò sufficit necessitas causatiua,ne damnificetur. & eodem modo fortè in.l.si pupillorum.sufficeret causatiua si pupillo expediret recedere à communione. & doc.tangunt in.l.iubemus.§.j.C.de sacrosanc.ec.

8 ¶Sequitur nona pars† .s. ver.nisi obijciatur,ex quo no.quòd creditor in pignore,est quasi procurator debitoris.Simile dicimus in vsufructuario,qui est quasi procurator,vt.§.vsufruct.quemadmodum caueat. l.j.in fi.&.l.ij.de ope.no.nun. Simile in colono, qui omnia diligenter debet prospicere:ne ius rei fiat deterius.vt infrà loca. l. videamus.§.item prospicere. ¶Venio ad vltimam partem,scilicet ad versic.& eius.dicitur hic,quòd propter impensas habet actionem.Quæro quam?certè contrariam pignoratitiā, vt.l.tutor.§. contrariam.de pigno.acti. ¶ Secundò

9 dicitur hic † vt colligitur ex dictione sed,&ex dictione etiam,q habet actionē pro eo quod soluit qd' debebat̃ cohæredi:& ꝓ eo q soluit plus.Quæro quam actionē habet?Glo.super ver.contra quoq;.in fi.dicit q pignoratitia cōtraria non competit:qa nihil est ex pensum in re conseruanda,vel reficienda:sed habet locum actio nego.gest. vel antiqua ex mutuo.Fortè istud quod dicit de actio.neg.ges.non videtur verum.non enim gesit negotiū debitoris,sed suū in dubio,vt.l.si prior.§.j.j. de pig.Illud quod dicit de antiqua ex mutuo pōt procedere in ea pecunia, quę cohęredi debebat̃,vt illa directa,quę cōpetebat cohęredi,cōpetat ei directo,vt.l.grege.§.cū pignori.j.de pigno.&.l.nomen.C.quę res pignori obliga.pos.sed in eo quod vltrà soluit,illa antiqua ex mutuo non pōt competere.Dico ergo,quòd ei cōpetit pignoratitia actio contraria.Cū enim hoc teneat̃ facere ex necessitate cōtractus pignoris:quia si dimitteret apud cohęredē,forte res perijsset:& propter hoc teneret̃ si nō fecit illud quod diligens homo erat facturus,vt.l.ea igitur.j.de pig.actio.ideo totū venit in actiōe ex eo cōtractu.sicut in simili dicit iuriscōsultus.de rei ven.in.l.hæredes si vnus. §.eo.nec pōt dicere q ipsa impensa nō sit facta ad rem cōseruādā:quia imo est facta ad rei conseruationē periturę aliter,si hoc non fieret vt.l.si pupilli. §.si titi.§.de neg.gest. ¶ Quæro vltimò an istud plus quod cohęres soluit co hæredi suo,quod debitor ei reddere tenetur,posit debitor ab illo cohærede recipiēte repetere? Rñdeo sic,vt.j.de pigno.l.si inter colonum.§.fi.

Fundus. ¶Fundus in quo est locus religiosus,venit in diuisione loco religioso excepto.h.d.

q Quæ pater. ¶Ea quæ non sunt diuisa in vita,veniunt diuidenda post mortem.h.d.

a Si pater. [a] ¶Quod vni ex cohęredib⁹ obuenit ex diuisione,si est obligatus pro omnibus est tuendus.h.d.

Seruos. ¶Aestimatio,quæ fit tempore diuisionis,nō facit emptionem.h.d.

b c Pomponius. [b] ¶Inter patrem'& filiū ex causa dotis [c] consistit donatio.hoc dicit. Iste intellectus qui tangitur hic per gloss.tangitur plenius in.l.ij. C.de inoffi.dona.

d Cum putarem. [d] ¶Hęc exceptio,tibi nō competit ius agendi,non potest opponi post sententiam:nec reddit iudicium retro nullum:& solutum authoritate sententiæ non reperitur. [e] vt indebitum. hoc dicit.

e f Visa. [f] ¶Verba enunciatiua propter aliud emissa vim irreuocabilis confesionis non habent. hoc dicit ista lex. quod nota.

Ex parte. ¶Qui obtinuit in causa cōmuni repetit expensas pro rata.h.d.Intellige si in causa propria non erat aliâs tantum expensurus:quia tunc repetit.aliâs non.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Agens nomine alterius si obtinet,repetit expensas.aliâs non.*

2 *Agens communem causam repetit à socio;quatenus plus expendit.*

3 *Cautela,quod qui agit causam communem promittat aduocato salaria cōmuni nomine.*

1 Respondi si idcirco. ¶†Not.q qui agit nomine alterius,repetit expensas, si obtinet. secus si succumbit,vt.C.mā.l.etiā si cōtra.& iu.sol.l.iam tñ.§.in hac. ¶Se-

2 cundò no.quòd qui agit causam communem,repetit à socijs quatenus plus expendit:ideo quia cōmunem causam agitauit.Aduerte cām,quia in dubio præsumitur plus expēdisse pro rata socij:nisi per aduersam partē aliter

3 probetur. ¶Exemplū habes in glo.sit ergo†cautus ille qui agit cōmunem causam,vt promittat salaria aduocato communi nomine.quod no.

Intestato. ¶Quo ad collationē testatus videtur decedere, qui in codicillis de omnibus bonis disponit.h.d. ¶Nota ergo,q quando testator omnia bona diuidit per prælegata:illa prælegata assumunt vim portionis hæreditatis:& per consequens ita veniunt in restitutione fideicommissi:sicut portio hæreditatis,vt.l.quid ergo.de lega.j.scripsi in.l.marcellus.§.j.ad treb.

Filius. ¶Debita contracta per vnum ex fratribus communem hęreditatem possidentibus,non veniunt de communi soluenda.h.d.iste notabilis.§.

Duos. ¶Perempto principali facto testatoris,perimitur accessorium.h.d.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Causa nullitatis,quòd ueniat in causa appellationis.*

g Quædam mulier. [g] ¶Causa nullitatis pertinet ad iudicem appellationis,qui potest sententiam pro parte confirmare:& pro parte nullā pro-

h nunciare.h.d. [h] ¶Nota,†quòd in causa appellationis,venit cau-

1 sa nullitatis.ad quod.l.carmelia pia.de iurepatronatus.&.l.j.C.quando prouoca.non est necesse.

Inter cohæredes.

Si familiæ erciscundæ. ¶Intellige hūc §.quando venditio fuit facta ex causa necesitatis,vt.C.eo.l.j.

Si quis stipulatus. ¶Stipulatio facti diuidui,contra hæredem facientem contrà,tantum committitur.h.d.§.iste:quod diligenter no.

Vsufructu. ¶Nota casum,quòd soluendo pro hærede, si non soluat,ab eo repetitur.h.d.

Si maritus

SI maritus. Actio de dote datur contra hęredes soceri recipientis dotem: & licet maritus non sit hęres, ei subuenitur, vt apud eum sit dos qui sustinet onera matrimonij. hoc dicit. ¶ Quęro isto casu quo factum est diuortium post mortem: vtrū detur actio de dote contra filiū: licet nō sit heres? Gloss. dicit quòd sic. & ita intelligit hic,
a quod non puto[a] verum. Licet enim filio vel marito detur dos: tamē alij heredes mariti tenentur, & sunt conueniendi: ideo prestatur eis cautio, quòd eos defendet, vt. s. eodem. l. si filia. §. hoc amplius. Sed hic dicitur, quòd licet filius non sit hæres: potest petere quòd dos sit apud eum: quia matrimonij onera sustinet: vt hic, & infrà de iure do. l. si is. & potest hoc petere si onera matrimonij sustinet tempore mortis patris: licet tempore petitionis non sustineat. hic est casus hic. Qua actione agit, dic vt. l. si constante. §. j. solu. matri.

IN iudicio. ¶ In successorem singularem ex necessitate transit instantia iudicij. h. d. ¶ No. glo. super verbo, recepta &c.

SI familiæ. ¶ Plures hæredes vni⁹ hereditatis debet vnū procuratorem constituere: non separatim agere. h. d. lex ista.

SVMMARIVM.

1 Iudex ex officio cogit eos qui succedunt, defunctum sepelire.
2 Res defuncti pro eo sepeliendo iussu iudicis ante aditam hæreditatem venditur.
3 Vendens ex necessitate non cauet de dupla.
4 Executor vendens rem non promittit de euictione, sed iudex decernit actionem.
5 Cautio quæ non debet interponi interposita committitur.
6 Facta ante aditam hæreditatem non veniunt in hoc iudicio.

b QVi erat. [b] No. istā leg. singularē: qui vendidit ex necessitate non tenetur de dupla promittere: & cautio quę non debet interponi, interposita committetur. Item quod quis facit ante aditam hęreditatem in directum erscisc undę iudicium non venit. Item pro sepeliendo defuncto, ante aditam hęreditatem iussu iudicis res hęreditariæ possunt vendi. h. d. Quam leg. nota quia fuit quoddam con-
1 silium Vlpiani. ¶ † Nota ꝙ ad officium iudicis pertinet cogere eos qui succedunt, sepelire defunctum.
2 No. † ꝙ pro sepeliendo defuncto: res potest vendi
3 ante aditam hæreditatem, iussu iudicis. ¶ † Item no. ꝙ qui vendit ex necessitate, non tenetur cauere de
4 dupla. Item † quòd quando executor vendit aliquā rem, non debet ipse de euictione promittere, sed iu-
5 dex ipse debet actionem decernere sibi. ¶ † Item nota, ꝙ cautio quę non debet interponi, interposita committitur. & dic plenè in. l. si pronus. j. de do. per
6 Cy. ¶ Vltimò not. † quòd quę fiunt ante aditam hęreditatem: non veniunt in hoc iudicio.

QVæ pater. ¶ Expensę quas pater fecit pro filio in studio, non debent filio imputari tempore diuisionis: nisi animo repetendi patrē fecisse constet. h. d. Quid de libris: scitis quod glo. tangit & Cy. C. eo. l. si filiusfami. ego plenè dixi in. l. j. §. sed nec castrense. de colla. bono. Bar.

FVndus. ¶ Si fratres sustinent cōmuniter opera matrimonij, fructus dotis veniunt in communi: secus post diuisionem. hoc dicit. vel breuius. Fructus dotis debent esse fratrum existentium in communione. secus si facta fuerit diuisio. h. d.

Si ego. ¶ Si iudicium diuisorium non facit preiudiciū petitorio, admittitur ipsorum concursus. hoc dicit. ¶ Opponi. de. l. fundi. & l. fundum. j. de exce. Sol. hic vterq; confitebatur aliū coherędē: vnde sententia lata in vno non parit præiudicium in alio: meritò admittitur concursus. ibi secus. Et ideo quędam glossella quæ est hic, super verbo confiteor, quæ dicit: tu verò confiteris me hæredem. optimè dicit: volens euadere illud contrariū.

MEuius. ¶ Quod fuit defuncti vel eius occasione obuenit: in hoc iudicio venit. h. d. ista lex.

c Arbiter. ¶ [c] Valet sententia si portiones inuicē compensant, seu adæquant: & in aliquo superfluo alter tantummodo condēnatur. h. d. & est tex. iuncta glo. in. l. hoc iudicio. s. eod.

Cum familiæ. ¶ Res est æstimanda prout valet tota, non prout valet diuisa. h. d.

EX hæreditate. Si vnus ex hæredibus vendidit partem suam certæ rei, non venit illa res in iudicio fami. ersci. h. d.

d ARbritto. [d] ¶ Si diuisio fiat iudicio pendente: iudicis officiū euanescit. h. d.

Communi diuidundo. Rubri.

COmmuni. ¶ Quero quādo fuit inductum cōmuni diuidundo iudicium? dic vt in glo.

NIhil. ¶ Not. l. ꝙ si emimus rem simul, quod in ea re dicimur esse socij.
e quod est notandum[e]: & tenementi.

SEd & si res. ¶ No. quòd per secūdum decretum dominus efficitur, qui mittitur in possessionem, si prior possessor erat. vidistis in l. ij. s. si ex noxa cau. aga.

SI quis putans.

Siue autem. ¶ Fructus veniunt in hoc iudicio, siue immediatè percipiantur à socio, siue locentur colono nomine communi. Si verò locent nomine proprio, damnum ad locantem spectabit: lucrum verò erit commune. h. d.

Si fundus. ¶ Ius reale in parte pro indiuiso vni ex socijs non remanet in parte, quę ipsi socio ex diuisione obuenit: sed totum fundum etiam post diuisionem respicit. h. d.

COmmuni. ¶ Fundus vectigalis venit in hoc iudicio nō diuidendus, sed adiudicandus. h. d.

f Inter prædones. [f] ¶ Inter eos qui non habet iustam possessionem, non competit hoc iudicium. Item si petitor tantum iniustè posidere dicatur, ab hoc iudicio remouetur. h. d. no. gl. Hoc fortè est verum, quādo constat quòd dominium non habet aliàs cū hoc iudicio dominium venit, incidenter id quod posidet
g presumitur[g] iustè posidere: vt. l. j. s. fami. ercis. & qd not. in. l. quidam in suo. de condi. insti. & ibi dixi. & per glo. in. l. sicuti. §. sicut. s. si ser. ven.

Si debitor. Debitor certę partis pro indiuiso, si in diuisiōe tota res sibi fuerit adiudicata: totum dare debebit: & hēc quod ꝓ adiudicatione dedit: sed si tota alteri fuerit adiudicata, liberabitur soluēdo: & pretiū quod ꝓ adiudicatione dedit recipit. h. d. ¶ Opp. quòd diuisio ista nō piu
h dicet[h] huic, q habet istud ius: vt. s. e. l. si quis putās. §. si fundus cōis. & §. se. Sol. ibi ille tertius q nō interfuit diuisioni: habebat ius reale. s. hypothecæ: hic verò debebatur actione personali. tene menti.

ITem quamuis. ¶ Delictum defuncti si purgatur per actionem descendentem ex delicto, non nocet hæredibus. secus si purgatur per actionem descendentem ex cōtractu, vel quasi. h. d.

i SI ædes. [i] ¶ Vide Dy. in. c. in re communi. extrà de reg. iur. lib. vj. in. l. si ædibus. de dam. infec.

IN hoc iudicium. Qd qs fecit in fūdo, quē fuit cōem cū aliquo quē cognoscit,

a ¶ Non puto. & ita etiā tenet. d. Ioā. cōtra glo. istam in. l. si marito. §. pe. so. ma. vbi voluit ꝙ etiā si esset ꝓ parte institutus, vel ēt exhęredatus, nō erit maritus cōueniend⁹ in solidū, si tm̄ ꝓ pte esset institut⁹. nā dicit ipse, ego habeo ꝙ cohęredes nō tenentur soluere nisi prius præstita cautione de cōseruando eos idēnes à muliere. sol. mat. l. ij. §. j. & ij. l. pater. ad fi. de do. preleg. ergo hoc necessariò seqt, licet gl. hic aliter videatur sentire secū dū ipsum, & in effectu vult idem qd Bar. hic.

b ¶ Qui erat. Hic est l. sing. q fuit vnū cōsiliū Vlp. & ipsum no. alle. Bartol. in. l. alio. in fin. q. de ali. leg.

c ¶ Arbiter. Facit an arbiter posit cognoscere de exceptiōe cōpēsatiōis. de quo p Bal. ī. l. j. C. de arbi. & ī. l. j. ne q. C. de cōpen. & ī l. cū papi. aliqd habēt in. l. nemo ī vs. qro nūqd except. C. de sen.

ADDITIONES. (printed "POMATES")
c ¶ Arbiter. Vide Alexā. cōsil. cxix. in. j. col. & seq. vsi. nō obstat. ij. volu.

d ¶ Arbitro. Adde Bal. ī. l. j. in vlti. col. C. cōi diui.

e ¶ Est notādū. Adde. l. cū ꝓponas. & ibi Bar. & Bal. C. ꝓ soc. & l. vt sit. j. pro soc. & dicit ibi hoc verū si animo cōtrahēdę societatis emerēt: alś secus. Exemplū, si incontinenti post emptionē diuiserūt. nā tūc plumit nō aīo societatis cōtrahēdę. l. sed iuli. §. proinde. j. ad mace. ita egregie declarat Rap. ī. l. reos in prin. j. de duo. re. & idē dicit in duobus simul mutuo accipiētib⁹ p hanc leg. & ꝙ ista dicāt impropria societas sunt gl. istit. de ob. q ex quasi cōtractu. §. item si inter.

f ¶ Inter pdones. Vide Bal. ī. l. nō, epistolis. C. de ꝓba. & an ista iudicia, diuisoria dicant possessoria, videbal. ī. l. post sententiam ī. ij. colū. C. de, sen.

g ¶ Presumitur iustē no. posidere: psumit iustē posidere. adde Bal. & An. ī. l. sū p lōgi. ī. v. colū. C. de pscr. lōg. tēp. & gl. in. c. j. §. si duo. de pace tenē. q idē dicit ꝙ presumit sine rapina posidere.

h ¶ Si debitor. Non preiudicet. qd not. Bar. in. l. fraudati. j. de publi.

i ¶ Si ędes. Vide quę no. Bar. in. l. si stipulatus fuero per te nō fieri. de ver. obl.

a ¶Si cõueniat.Nõ valet.no.quòd qs non cogitur stare incommunione.l.iij.C.communia vtriusq; iudi.fallit in casu fin.l.fi.C.de alie.iudi.& no.in.l.pe.& fin.C.eod.habui de facto an valeat pactum q toto tempore vitę non liceat diuidere?Istud hic clarè in text;.non deciditur,& respondi q sic per.l.j.iuncta.l.nulla.j.pro soc.Adde quia contrarium tenet Ro.cõsi.ccxxv.ipse Alex.cõsil.xviij.li.iij.

POMATES.

b ¶Vt fund⁹.Limita istam.l.vt p Alexã.§.vinum.si cer.peta.& per Fely.c.cũ inter.vij.col.de re iudic.vbi ponit plusq; viginti limitationes.&.c.licet heli.de symo.Vide quæ scripsi ad Barto.l.qd ergo.§.pœna grauior.ij.colũ.s.de his qui not.infa.

c ¶Arbor.Vide gl.& Bart.in.l.in prouinciali de ope.no.nun.

d ¶De vestibulo.Vide Barto.allegãtem hũc.§.in.l.aqlia.s.de transactioni.Andræ.Barba.

POMATES.

e ¶Quæro nunqd.Vide Abba.c.prudentiam.in princi.in.v.col.de offi.deleg.Alexand.consi.lxx.

¶Si is cũ quo.No.hic singula.text.quod propter contumaciam in locũ mulctę iudex potest domũ destruere:Caue tamen hodie per.l.fin.C.demon.mulctarũ.Dy.tamen & Bal.in.l.cætera.§.sed & si quis.de leg.j.videntur tenere contrarium.

g ¶Sabinus.Per Bartol.in.l.labeo de aqua plu.arc.& in.l.qui bona.§.si quis.de damno.infec.

h ¶Quę reqrũt.Et quę dicantur istæ exceptiones,vide in.l.si is à quo.vtin pos.leg.

i ¶Interdum.Per Cyn.& per Sali.in l.j.in.x.oppo.C.de eden.

k ¶Celsus.§.Iul.Vide Bart.in.l.qui restituere.in fine de rei vendi.& Bald.in.l,peregrè.§.fin.in fi.de acquirend.posses.

l ¶Secundo not.Adde Barto.multum singulariter in.l.ij.j.de do.præleg.& in.l.si titius.de verbo.oblig.&

venit in hoc iudicio,sed quod qs facit in fundo quẽ scit ,ppriũ,q verè cõis est,nõ venit in hociudicio:sed possessori retẽtio dabitur q̃ etiã ad singularẽ successorẽ trãsibit,sed qđ quis facit in fundo,quem putat cõem cũ eo cũ quo nõ est,venit in hoc iudicio.h.d.

Si conueniat. Pactũ ne perpetuò diuidatᷓ,nõ valet[a].h.d.

Si inter socios. Ius excipiendi transit contra singularem successorem.h.d.¶Oppo.C.loc.l.emptorem.Solu.vt ibi per Cy.iij.opp.

b VT fundus. [b]Sẽtentia debet esse cõformis libello:aliâs iudex nõ intromittit se de his,quæ ex natura actionis non veniunt.h.d.

ARbor. [c]Quod vna elemẽtatione cõtineᷓ si solo cohęret,diciᷓ cõe,p pte diuisa q̃ diuidiᷓ solũ:sed à solo separata diceᷓ pro indiuiso esse cõe.h.d.

d De vestibulo. [d]Illud quod ẽ cõe,qđ nõ põt diuidi,nec licitari sine ptoprio,in hoc iudicio non venit.h.d.

Si per eundem. Pro iure incorporali diuidẽdo,vel ,p eo quod fit circa illud,hoc iudiciũ locũ non habet.h.d.

Iudex. Iura incorporalia nõ veniunt in iudicio cõi diuidundo:nisi sit accessoria rei incorporalis pro indiuiso communis.h.d.¶Quęro qũo hoc fit,q ista seruitus diuidatur?dic plenè in in.l.stipulationes nõ diuiduntᷓ.maximè in secũda opp.j.de verb.obl.Quæro nunq d[e] iurisditio cõis pluribus in vno castro veniat in iudicio cõi diuidundo? Rñ.aut iurisditio cohæret psonæ,& non veniret in hoc iudicio,sicut cætera iura incorporalia,vt.s.ea.l.§.si per eundem,aut iurisditio cohæret castro,seu territorio:& tunc sicut castrum & territorium potest diuidi:eodem modo iurisdi.vt hic.

f SIis cum quo. [f]¶Quod in re communi culpa vnius fit à magistratu,venit in hoc iudicio communi diuidundo.h.d.Facit ad.q.de duobus socijs habentibus turrim communem.De qua in.l.atheius cum.l.seq.de aqua plu.arc.

g SAbinus. [g]¶Hic res erat integra,ibi,sed si in re.hic opus erat factum altero sciente non prohibente ibi,sinautem.hic consentit socius.ibi,quod si quid.hic ignorauit socius.

Ad exhibendum. Rubri.

IN hac actione. Ibi dẽ.

h Exceptiones,quę requirũt[h] altiorẽ indaginem in causis summarijs nõ admittuntur,sed in causis principalibus reseruantur.h.d.

i Interdum. Pro instrumentis non potest agi ad exhibendum[i],pro alio interesse quàm dominij.secus in alijs rebus.h.d.dic vt.s.ea.l.§.sciendum.& quæ sit ratio tangitur per Cy.C.eo.l.instrumenta.¶No.q res potest vendicari ab eo qui ciuiliter tantum possidet,vt not.gl.de rei vendi.super rubr.& in.l.ij.C.vbi in rem actio.

CElsus scribit.

k Iulianus. [k]No.ergo quòd restitutio quã facit vsufructuarius colonus,priuat dominum possessione.

IVlianus. No.q per contestationem factam in actione ad exhibendum,non interrumpitur,prescriptio vel vsuscapio,nec ipso facto,nec effectualiter.

l ¶Secundo not.[l]quòd quis potest pati,vt conuenia

cum isto text.concordat.d.l.vbi pactum.& ibi vide Bald.in.iiij.colum.de intellectu huius textus.

m ¶Thesaurus.Adde gl.in.l.iij.§.sciendum.s.eo.in ver.summatim.& quod no.Barto.in.l.j.in princip.quemad.test.ape.& an istud sit verum,quòd vbi vnum iudicium est præparatorium alterius,in illo sufficiat summaria probatio,vide Bald.in l.quod tempore.in pen.colum.C.de rest.milit.facit qđ not.Bald.in.l.ij.in fi.colum.C.quando fisci.vel priua.

tur ab alio,q; ab eo qui habet ius in re.vt plenè dixi in.l.vbi pactum.de transac.tetigi in.l.cum putarem.fami.ersci.

m THesaurus. [m]¶Not.q in istis summarijs cognitionibus iuramentum ad cognitionẽ sufficit:& puto q loquatur hęc lex in iuramẽ n to ad probationem:nõ ad totius causæ decisionem.

De interrogatorijs actionibus.Rubric.

¶Gloss.continuat istam rubricam:& dic vt in ea.

n ¶Quęro an debeat dari libellus[n] quando petitur fieri interrogatio?glo.dicit q non.sed fit per officium iudicis:& sic non fit per libellum.Ista prima ratio nõ est vera generaliter.vt dicit glos.Nam in integrum resti.petitur per officium iudicis:& tamen requiriᷓ libellus:vt.l.in causæ.§.causa cognita.s.de mino.sed istud debet intelligi quando officium iudicis mercenarium imploratur,quod deseruit actioni intentande.Nam quandoq; imploratur officium iudicis nobile,& ex eo debet sequi condemnatio:tunc est necessarius libellus.vt extrà de of.iu.c.fi.Item vbicũq; imploratur iudicis officium,ex eo quod petitur debet aliqua condemnatio sequi:non est necessarius li-

o bellus[o] de quo per gloss.& per Gul.in.l.nec quicq; §.vbi decretum.s.de offi.procons.& ibi dicimus.

SVMMARIVM.

1 *Interrogationes fieri debent ante lit.contest.per iudicem.*

2 *Interrogatio pro qua parte quis sit hæres,ut ualeat,quot requirantur?*

3 *Titulus hic à titulo de confeßis differt:quia hic ad litis ordinationem,titulus de confess.ad litis decisionem.*

4 *Interrogationes hæ poterunt fieri etiam post litem cõtestatã.*

5 *Interrogationes ad litis ordinationẽ,quibus casib⁹ sint faciẽdæ.*

6 *Interrogationes hæ ab interrogationibus,quæ sunt sub iuramento de calumnia,in quo differant?*

7 *Scire & credere,quomodo differant?*

8 *Hæ interrogationes fiunt offi.iudicis etiam post litem contestatam.*

9 *Interrogari quando poßit extra litem contestatã?remißiuè.*

10 *Stipulatio sine causa an ualeat?remißiuè.*

TOties. Interrogatio est facienda secũdùm qđ necessitas proponendæ actionis exigit.Item fit officio iudicis,non iure actionis.hoc dicit.¶Primò ponit vnum dictum.Secundò illud limitat.Tertiò ponit quo iure fiat interrogatio.¶Quartò quis sit interrogationis effectus.Secunda ibi,est autem.Tertia ibi,interrogatorijs.Quarta ibi,sed tã-

1 tummodo.¶Pro declaranda prima gloss.†quæro quando debeat fieri interrogatio:vtrum ante da-

p tum libellum:an posteà.[p]tex.videtur dicere posteà,dum dicit actio instituitur.Veritas est quòd exponatur.i.instituenda dicitur,vt eoipso q quis narrat iudici,ego vellem conuenire talẽ tanq; hęredem ad

q tale quid:iudex cum debet interrogare[q] an sit hęres:& pro qua parte sit hęres si natura narrationis exi-

2 git.¶†Venio ad secundam glo.& quæro quot requirantur ad hoc,vt ista interrogatio pro qua parte sit hæres,locum habeat?Glo.dicit q tria:quæ dic vt

r in glo.quæ clara est.¶Pro declaranda tertia glo.[r]

3 quęro†in quo differt hic titulus à titulo de confess.¶Gloss.dicit hic enim ante litem contes.ibi posteà.Idem not.in.l.non solum in princip.s.de procu.&.C.de confes.l.j.do.dicunt.& melius:quòd hic ti.loquitur de interrogationibus quæ pertinent ad litis ordinationem.tit.de confes.loquitur de his,quę pertinent ad litis decisionem.& hoc fortè voluit sentire gloss.Quia ea quæ pertinent ad litis ordinationem,regulariter fiunt lite non conte.ea quę perti-

4 nent ad litis decisionem fiunt posteà.¶†Quero quid si

n ¶Dari Libellus.In executione sententiæ,an debeat dari libellus,vide ad hanc glo.quod no.Bald.in.l.ij.C.quãdo fisc.vel pri.in vltima colum.

o ¶Est necessarius libell⁹.Adde Bald.in.l.j.in fin.C.de eden.

p ¶Toties.An posteà vide per Specu.de interrogat.act.§.j.versic.sed nunquid prius.vbi omnino vide Ioan.an.& Bart.in.l.qui petitorio.de rei vend.& Ant.de Butr.in c.pe.de iur.cal.

q ¶Interrogare.qualiter fit interrogatio,vide omnino Barto.in.l.controuersia.s.de transact.An ad petitionem partis possit pars interrogari post litem cõtest.vide aliqd remissiuè per Bald.in.l.data opera.in.xix.col.C.qui accu.nõ pos.

r ¶Tertia glo.Adde Bar.in rub.j.de cõfes.

a ¶ Differũt ab illis. Aliam differẽtiam ponit Bald. in. l. j. in xxj. col. C. de confes. per Bal. hic per Spe. de positio. §. iij.

b ¶ Differentia est. Differẽtia iter scire & credere. Adde Bart. ĩ. l. admonẽdi.

✤ POMATES.

c ¶ Et credere. vide Fel. c. j. col. j. & duabus seq. de sum. tri.

d ¶ Valeat stipulatio. Et dum glo. hic vult quòd cõfessio sine cã ĩ iudicio valeat, adde. l. sicut. quã ibi ad hoc ponderat Bal. C. de repu. hære. ex quo infert quòd instrumẽtum guarẽtigiæ sine causa tenet.

✤ POMATES.

d ¶ Stipulatio. Limita istã glos. de qua hic: nõ habere locũ in arbitro, vel arbitratore, vt p Alex. cõsi. xix. inci. in his q̃ narrat. ij. col. & cõsi. seq. iiij. vol. & cõsi. xiij. Ex his quæ in themate. in. iij. colũ. v. nec illud. j. vo.

e ¶ §. quod ait. De huius intellectu vide Bar. & quod ibi dixi in. l. iiij. §. hoc aũt. de dam. infe. in vj. & vij. oppo.

f ¶ Non requirunt. dixi ĩ. l. de pupil. §. si quis ipsi. de oper. no. nun. Bart. in. l. si vt proponis. la. ij. in duob⁹ locis. quõ & qñ iud. refert Imo. in. l. cum mulier. in prin. iij. col. so. mat. vbi alle. Cyn. in l. j. de confes. in. ij. q. & allegat Bar. hic.

✤ POMATES.

g ¶ Qui interrogat⁹. vide Alexã. l. si cui §. j. de lega. j.

h ¶ Si defensor. §. qui interrogat⁹, in dubio. Qđ hic dicit̃ q̃ rñsio ĩ dubio intelligit̃ secũdùm ĩterrogationẽ, limita nõ pcedere ĩ rescripto, vt p Imol. in. l. iudex. in. viij. col. de re iu. & p illud qđ dicit̃ hic dicit Bal. ĩ l. sed si possessor. §. itẽ si iurauero. ff. de iureiur. quod dictũ testis refert̃ ad articulum.

i ¶ Illud quærit̃. ex isto. §. habes. p Bal. & Pau. de ca. in. l. si is apud quẽ. de acq.

quid si aliquis fuerit oblitus ante lit. contest. facere istas interrogationes: an poterit posteà facere? gloss. non tangit hic, sed in. l. qui petitorio. in prin. §. de rei

5 ven. tenet quod sic. quod not. ¶ † Tertiò quæro, in quot casibus sunt faciendæ interrogationes ad litis ordinationem? per hunc titu. Glo. enumerat hic. xj. casus. Finaliter ponit regulam generalem, vbicunq; æquitas moueat iudicem, vt. j. eod. leg. vbicunque.

6 ¶ † Quæro, in quo differunt istæ interrogationes ab interrogationibus, quæ fiunt sub virtute iuramenti de calumnia? Dicũt quidam quòd ibi quis tenetur respõdere de credulitate. vt. l. ij. §. quod obseruari. de iura. calum. hic de veritate. gl. hoc non tenet: imo dicit quòd vbicunq; sit responsio de credulitate. vide-

7 a te, istæ interrogationes differunt ab illis.[a] quia qui interrogat in istis nihil ponit: hoc est nihil de veritate asserit, sed petit se certificari ab aduersario. Sed ex illo titu. de iura. calum. ille qui interrogat, ponit & asserit esse verum illud, de quo aduersarium interrogat. & hæc differentia est ex parte interrogantis: ex parte verò respondentis, puto quòd non sit differẽtia: quia in vtroq; habet respondere de credulitate: nec puto quòd habeat necesse respondere de veritate tantum. Nam si hoc esset verũ, non posset fieri interrogatio de æquitate, quòd esset contra. l. de ætate. in prin. j. eo. ¶ † Ad cuius intelligentiam est scien-

b dum q̃ differentia est[b] inter scire, & credere[c]. nam

c scire est certitudinare ex eo q̃ ipse vidit, & suo sensu percepit: hoc modo videtur veritas. hanc autem scientiam non potest quis habere de sua ætate: sed ætatem nostram quilibet nostrum scit per fidẽ parentum, & relationem antiquorum. ergo apparet q̃ in. l. de ætate. non debet respondere de veritate. credere vero est similiter inhærere alicui rei, non ex eo quod ipse vidit, sed ex alijs relationib⁹: & ideo text. de iura. calum. l. ij. §. quod obseruari. dicit de eo quod credit, & postea subijcit de eo quod scit: vt ponat ibi de scientia impropriè si quam habet contra credulitatem: idem in. l. ij. §. idem labeo. j. de aqua plu. ar. &

8 ibi glo. ¶ † Venio ad quartam gl. & quæro quo iure fit interrogatio? respondeo: olim iure actionis: hodie officio iudicis. quæro quid si post lit. contesta. certè idem. quod per officium iudicis. quæro quid in iudice delegato? respondeo idem vt habes in glo. in fin.

9 ¶ † Venio ad vltimam gl. dicitur hic in iure, quæro quid si extra iudicium? dic vt. l. j. C. de confes. & l. ge-

10 neraliter. de non nu. pec. & j. proxi. ¶ † Quæro an valeat stipulatio[d] sine causa? Glo. remittit ad not. in l. ij. §. circa. j. de doli excep. & ibi dixi per Cyn. in. d. l. generaliter. de non nu. pecu.

Voluit prætor.

e Quod ait.[e] ¶ Interrogationes dicũtur fieri in iure vbicunq; fiunt coram iudice: licet pro tribunali non sedeat. h. d. hoc est verum in his, & similibus,

f quæ causæ cognitionem non requirunt.[f] circa quod dic per Cy. C. de confes. l. j. in. iiij. als. iij. q.

Qui interrogatur.

¶ Interrogato dandum est tempus ad deliberandum. h. d.

Si sine. ¶ Not. q̃ præsumitur quod intercesserit interrogatio de respõsione procuratoris, an teneatur rñdere. dic vt in. l. non solum. in princi. §. de procur. & j. de cõfes. l. certum. §. sed an. per Dy. in. l. j. de confes. in. xij. q.

Si defensor.

g Qui interrogatus[g].

h ¶ Qui dicit se heredem, intelligitur in dubio[h] insolidum: nisi ex precedẽti allegatione aliter limitet̃. h. d.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 Agens ut hæres, quando cogatur exprimere ex testamento uel ab intestato.

2 Iudex summatim cognoscit an petitio sit impertinens.

3 Hæres per mediam personam alterius, non cogitur hoc dicere: nisi deliberatio partis impediatur.

Illud quæritur. ¶ An quis sit hæres ex testamento, vel abintestato non cogitur respondere, nisi natura intẽ

i tandẽ actionis hoc exigat. h. d. Ex isto. §. habes[i] vtrũ

1 ille qui agit vt hæres, † debeat exprimere in libello vtrum sit hæres ex testamẽto, vel abintestato. quod si per hoc deliberatio aduersarij non impeditur, nõ

2 cogitur, aliàs secus. ¶ † Item quòd summatim cognoscit iudex an petitio sit pertinens, vel imperti-

3 nens. quod not. ¶ † Item not. quòd si aliquis sit hæres per mediam personam alterius, non cogitur hoc dicere: nisi impediretur per hoc deliberatio aduersarij. Facit ad hoc de vulga. & pupil. l. pen. C. de hære. insti. l. ij.

Non alienum. ¶ Facit ad id quod dixi vobis in. l. non solum. §. de noxa.

De ætate.

Si quis. ¶ Statur confessioni alicuius, licet non verè contra se. h. d.

Si cum esset. ¶ Pœna mentientis est, vt si primo tenebat̃ pro parte, posteà teneatur insolidum, nisi iustè errauit. h. d. ¶ No. quid est mendacium. Aduerte cum istis interrogationibus. respon. per credit, & non credit. quomodo possum cõuinci de mendacio? licet enim potest res aliter se habere: tamen tu non probas me aliter credidisse. Iurisconsultus hic videt̃ velle; quod verosimiliter debeat hoc scire. & si dixerit contrà, præsumatur contra eum, vt conuincatur de mendacio. quod no. ¶ No. quem puniri de mendacio.

k Qui tacuit.[k] ¶ Tacens quo ad sui commodum habetur pro negã-

l te, & insolidum conuenitur. h. d. ¶ Opp. j. l. proxi.[l] ille enim qui negat nullo modo tenetur. huius timore iste. §. legitur per glos. j. l. proxi. tribus modis. Primo modo sic: quia hic erat hæres pro parte: & sic habetur pro negante: vt insolidum conueniatur, vt. §. proxi. §. & sic bene continuatur. §. iste ad præceden

m tem: vel dic[m] q̃ hic licet non erat hæres, poterat tamen esse. Vel potest alio modo intelligi, vt videbis j. l. proxi. doc. moder. legunt. §. istum aliter, q̃ ille qui tacet, tenetur insolidum, vt habeatur pro confesso: vt hic. in princ. §. & quod. j. sequitur quasi negauerit similitudinariè ponitur. q. d. l. sicut. §. ille qui negat cõdemnatur, & tenetur insolidum propter suum men

n dacium: ita hic habetur contumax[n] & pro confesso, vt teneatur insolidum propter taciturnitatem. ita videtur notari per Cy. in. l. ij. §. quod obseruari. de iur.

o calum. & sic patet ex prædictis q̃ tacens habetur[o] pro confesso, vel pro negante, prout suum incommodum respicit. ¶ Sed quæro, dicitur hic, qui non respondet, contumax est. sed quid requiritur? respõ. q̃ sit præsens, & iussus respondere recusat absq; rationabili causa, vt extrà de cõfes. c. ij. li. vj. facit quod no. in. l. certum. j. de confes. & per Cy. in. l. ij. §. quod si actor: aliàs sinautem. de iura. calum.

p Quod autem.[p] ¶ Non videtur respondere qui ad interrogata non respondet. Facit quod quando accusatio esset simplex, & alius respondet modificatè, q̃ non videatur ad interrogata respondisse: & eum iudex audire non debet: vt hic, & l. j. §. si quis simpliciter. j. de verbo. ob. & dixi etiam in fin. illius leg. in distinctione quam ibi posui. Modò pone, quòd examinatus super inquisitione facta contra te, quod tu occidisti titium tali tẽpore: tali loco proditoriè. Tu respondes: dicis te occidisse: sed non illo tẽpore: non illo loco, vel non proditoriè. certe tu omnino non videris ad interrogata respondisse: quia de alia re respondes. ergo iudex poterit te cogere vt certum respondeas. arg. huius leg. coniuncta cum alia.

q Nihil interest.[q] ¶ Obscurè respondere, & nihil respon-

r dere, paria sunt. h. d. ¶ Not. q̃ si aliquis[r] respondet q̃ credit: si apparet maleficium; certè iste obscurè respõdet. Incertũ em̃ dimittit interrogatorem: ideo Iudex põt nõ admittere, & cogere eũ vt rñdeat, vt

hæredi. vbi limitat Pau. per Bal. in. l. ij. C. de suc. edic.

✤ POMATES.

i ¶ Habes. Vide Alexã. l. si is ad quẽ in princ. de acquir. hæred.

k ¶ Qui tacuit. limita istũ tex. & intellige not. vt p Inn. ĩ c. cũ in cũctis. in gl. de curso tpe. de ele. si præcesit temp⁹ ad deliberandũ. & refert Bald. in. l. ij. §. quod si actor. de iura. calum.

l ¶ Op. j. l. pxi. vide not. p Bar. in. l. eius qui delatorẽ. de iur. fis. & ĩ. l. q̃diu. la. ij. de acquir. hæred. & quod no. in. l. si quis instituatur. de hære. insti.

m ¶ Vel dic. Vide Bal. pulchrè dicente. in. l. sicut. C. de re pu. hære.

n ¶ Habetur contumax. & quare ĩ interrogatorijs cõtumax habet̃, p negãte & in positionib⁹ pro cõfitente, vide Bald. in. l. j. in. xxij. col. de confes.

o ¶ Tacens habetur. Quid ĩ cõtumace, vide ĩ. l. absentẽ. de pe. & vide Bart. hic & in. l. ij. §. quod si actor. de iu. calũ. ad de Ro. cõsil. cccclv.

p ¶ Quod aũt ait. nõ rñdes inquisitioni, põt cogi ad oĩa capitula certè rñdere: aliàs forte p cõfesso põt ipm̃ hr̃e: iuxta no. p Bar. ĩ. l. certũ. in prin. de cõfes. & ĩ. l. pe. j. de qõ. & hic adde Lud. in. d. §. si qs simplr̃. qui trãsit cum Bar. hic.

q ¶ Nihil interest. istũ tex. limita & ĩtellige vt p Inno. in c. cũ in cũctis. in gl. de curso. de elec. si precesit tps ad deliberandum.

r ¶ Not. q̃ si aliquis. sequitur simpliciter. Ludoui. in. l. j. §. si qs simpliciter. de verbo. ob. p Bal. in. l. cũ ad præsens. si cer. pe. &c.

a ¶Non credit nisi appareat. Dubito de differẽtia inter istas duas responsiones. Istud vltimum facit contra not. in. l. inter omnes. §. rectè. de furt. & in. l. Marcellus. §. j. ĩ. rer. amo. Item istud dictum intelligas nisi statutum diceret deberi simpliciter responderi: vt no. Bart. in. l. j. in princ. ĩ. de vulga. & pupil. & in. l. §. j. si quis simpliciter. de verb. obl. Item istud vltimum similiter intel-
lige, quãdo illa verba, nisi appareat, restringũtur ad acta
a in præteritum facta in cã illa. Quia aut hoc apparet esse verum ex actis præteritis: & positio est confessata: aut nõ apparet, & non intelligitur ne
b gata: aliter non intelligitur sufficienter esse r̃nsum. quia ponens nõ releuatur ab onere probandi, & oporteret eum facere noua acta producẽdo testes vel instrumenta: sicut si nullas fecisset positiones. quod nõ est dicẽdũ
1 cũ positiones fue-
2 rint introductæ, vt quis releuetur ab onere probãdi. cle. sepe. circa mediũ. de ver. sig. & in. l. ij. §. ꝙ obseruari. de iur. cal. & ita fuit obtẽtum. & ad ista vide Barto. in. d. §. quod obseruari. in
1 fi. & vide quæ dixi post Imo. in. l. j. §. si quis simplr. de ver. obli. & certè contra Bar. quòd nõ ꝓcedat illa r̃nsio, non credit, nisi appeat. Facit vltra ea, quæ dixi. s̃. quia ista r̃n-
c sio videtur condi-
2 tionalis per dictionem nisi, vt plenè per Bart. in. l. j. ĩ. de condi. & demon. illud autẽ quod pendet ab euentu conditionis, dicitur esse incertum. l. vbi autem nõ apparet. in prin. de ver. obl. r̃nsio autem positionum debet esse certa. l. certum. de con-
d fes. & in specie glo. in. c. presentiũ. de testa. in. vj. in versi. sigillatim. vbi dicit quòd r̃nsio alternatiua positionibꝰ data non ꝓcedit: quia incerta & similiter dicta r̃nsio habet vim alternatiuę; qa non apparet, & nõ credit: aut apparet & credit. cõtra Bar. bñ facit quod no. Spe. de teste. §. qualiter. ver. quid ergo. cum ver. seq. & quod notat Bal. in. l. ij. §. quod obseruari. de iura. calũ. in. ỽ. ij. queritur. vbi voluit, quod vbi responsio non est talis, quæ releuet ab onere probandi: non est sufficiens. Ad illud enim inductæ fuerunt positiones. c. j. & ibi glo. de confes. in. vj. no. in. d. §. quod obseruari. & in cle. sepe. de ver. sig. & ita obtinui in curia mercatorũ Bononiæ. & fuit iudicatum per do. Petr. de magnanis: maximè stante statuto, quod si quis in facto proprio negauerit positionem: & probetur contrarium puniatur. Nam si dicta responsio admitteretur nunquam locus esset pœnę. non obstat dictum Bart. hic: quia potest intelligi quando ex act. proba. apparet: vel quando respondens hoc facit apparere: vt not. Specu. in locis præallegatis, vel in facto alieno, quando habet probabilem ignorantiam. Et ad istas responsiones vide Specu. de instrumen. edit. §. nunc dicemus. versicu. quid si quis in libello. & Bald. hic. Adde Bald. consil. ccxxxix. lib. iij. & quæ requirantur ad hoc, vt positio dicatur confessata, Angelum consilio. cxxxv. Bald. consilio. clxxxij. & quãdo confessio erronea possit reuocari, Rom. consi. cccclxxv.

l. certũ. in princ. de confes. Sed quid si dicat, non credit[a] nisi appareat? certe ista r̃nsio est certa: quod si appareret, reduceretur ad credulitatem. Barto.

Ex causa. ¶Ex cã iusti erroris põt qs suã cõfessionẽ reuocare. h. d. ¶No. ꝙ de nouo emergẽtia nouo egent auxilio. Itẽ no. ꝙ parcit̃ ei qui scriptura est deceptus. quod facit ad. q. de eo qui interfecit eum, qui non erat bannitus: erat tamẽ in libro bannitorũ. de quo in. l. pe. ĩ. de adulte.

Qui interrogatus. [b]¶Qui interrogatur, tenetur quasi celebrasset contractũ super quo interrogatus esset. h. d. ¶Op. imo videt̃ quòd cõfessus habeat̃ pro cõdẽnato, vt. l. j. C. de cõfessis. glo. fatetur contrariũ, quod ista confessio inducit probationẽ, & ĩ facit eum haberi pro cõdemnato. Sed ista confessio probationẽ tantum inducit. vt. s̃. eo. l. j. in fi. Idem in his, quę pertinẽt ad litis decisionẽ: & sunt decisiua partis. Ratio apparet in promptu: quia licet sit verũ, tñ id de quo est cõfessus, nõ sufficit ad cõdemnationẽ.

SVMMARIVM.

1 *Error iuris est lata culpa.*
2 *Error probatur probando rem aliter se habere.*
Cautela pro eo, qui uult reuocare confeßionem.

Qui iusto. ¶Erronea confessio post litẽ contestatã potest reuocari ex causa iusti erroris. secus si fuerit in dolo vel lata culpa, ante litem contestatam potest reuocari indistinctè, nisi captio actoris emergat. h. d. Primò loquitur, qñ quis vult reuocare post litẽ contestatam. secũdò qñ ante litẽ cõtest. secũda ibi celsus. Primò quero exẽplum de iusto errore, & de errore qui cadit in culpã. Et no. †ꝙ iuris error est lata culpa. simile in. l. liberorũ. §. notat̃. de his qui no. infa. ¶Oppo. de versic. celsus. ad. §. qui iusto. so. §. qui iusto. loquit̃ post litẽ cõte. versi. celsus ante. Itẽ. §. qui iusto, loquit̃ in errore facti. ver. celsus. põt intelligi in errore facti & iuris, vt colligit̃ ex dictis Dy. extrà de regu. iur. c. ignorantia. libr. vj. ibi, vlterius &c. Itẽ ver. celsus. põt intelligi qñ scienter falsum confessus est in his, quæ spectant ad litis præparationem. Ita intelligit glo. C. de iur. & fac. ign. l. error. & hoc tãgit gl. ¶Quæro qualiter[c] probabitur error. †gl. hic notabiliter dicit, ꝓbãdo rem aliter se habere presumit̃ error. pro hoc. C. de iur. & fa. ign. l. si post diuisionẽ. Istã materiã examinaui plenè in. l. non fatet̃. ĩ. de confes. Itẽ no. fi. ex quo pluries feci fieri cautelã talem: qñ aliquis dixit quòd vult reuocare confessionem, & aliquis notarius est rogatus de hoc quod faciat, quod notarius notificet illi, & ille vadat coram iudice: & dicat quòd cum peruenerit ad eius notitiam, rem se habere aliter, prout inuenit in tali instrumento: quod aliter dicit.

Si filius. ¶Filius ex mendacio punit̃, non ex taciturnitate. hoc dicit.

Confessionibus. [d]¶Confessionibus est standum, quibus ius vel natura non repugnat. hoc dicit.

Si seruus.

Si quanquam. ¶Not. §. qđ sicut quando fit transactio de vno tempore ad aliud: requiruntur extrema habilia: vt. l. sciendũ. s̃. ex quib. caus. ma. ita quando de persona ad personam. quod not. de quo plenissimè in. l. si quis pro emptore. de vsuc.

Qui ex parte. ¶Si ille q aliũ vt principalẽ defendit, nõ est soluendo: in aliũ actio re-
b stituitur. h. d. vel sic, sñia lata contra vnũ ex sua confessione, non liberat verum dominũ. h. d.

c Si filius. [e]¶Quando non tenet iudicium contumax in non respondendo, non potest haberi pro cõfesso. h. d. vel breuius, inter quos non valet iudicium, nec confessio. h. d.

SVMMARIVM.

1 *In omni actu facto per procuratorem, non est necesse, quòd dicatur quod facit procuratorio nomine domini.*
2 *Quando ex uarietate personarum uariatur causa, impeditur constitutio duorum reorum.*

f Qui seruum. [f]¶Si ex variatione personę cõuenti nõ variat̃ cã: vnius cõfessio & solutio liberat verũ debitorẽ. Secꝰ si ex variatione psonę cõtingit variatio causę: nisi veri debitoris noĩe factũ fuerit. h. d. Quã leg. no. & ponit duo dicta, quę vident̃ cõtraria: & soluit cũ magna subtilitate. Et no. distinctionẽ pulcherrimã, quę est in tex.
g isto, vt apparet ex summario. No. etiã[g] ex fin. huius
1 leg. quòd nõ est necesse, †quòd in oĩ actu facto per procuratorẽ, dicat̃ ꝙ ipse faciat ꝓcuratorio noĩe domini. Nã hic in fin. licet haberet mãdatũ, nõ dicebat se facere noĩe alteriꝰ: & habet locũ actio mãdati. facit l. post dotem. sol. mat. secundùm lec. Dy. & ibi dixi
2 vobis. ¶†Vltimò no. ex lec. huius glo. quòd qñ ex
3 varietate psonarũ variat̃ causa: impedit̃ cõstitutio duorũ reorũ debẽdi. ¶Sed op. nonne duo rei debẽdi &c. vt in gl. Idem habetis in. l. si id quod. ĩ. de duo. reis. prout loquitur in promissione dotis, & vsu.

h Vbicunque. ¶Quæro quãdo debeat mouere æquitas iudicem? dico quòd quatenus actionis causa proponitur: vt hic[h].

Repetitio.

SVMMARIVM.

1 *Causa est, ad cuius eße sequitur aliud.*
2 *Causa proxima intrinseca, existente uera, ualidat relictum in testamento.*
3 *Interrogatoriæ actiones, de quibus hic, fiunt officio iudicis.*
4 *Libellus non requiritur in istis interrogationibus.*
5 *Libellus in officio iudicis quando requiratur.*
6 *Clausula generalis subiecta post casus speciales, illos casus comprehendit, & quando non comprehendat. nu. 8.*
7 *Iudex in quacunq; parte iudicij, etiam post conclusum in causa interrogat partem: & positiones facit ex officio.*
9 *Iudex quando supplere poßit etiam super facto.*
10 *Imperator facit æquitatem non scriptam: iudex inferior scriptam.*
11 *Interrogatio & positio quomodo differant.*
12 *Positio quid sit?*
13 *Positionibus quibus sit respondendum?*
14 *Positiones quo iure inductæ sunt?*
15 *Positionibus officio iudicis respondendum est.*
16 *Positio dicta, quòd super ea lis ponatur.*

¶Qui interrogatus. Istum text. allegauit Barto. ad vnum, quod not. in. l. iij. §. idem scribit. de pecu. & qđ talis r̃nsio premissa interrogatione nõ credit &c. non releuet aduersariũ ab onere probãdi, nec sit admittenda, firmat Bartol. post gloss. in. d. §. quod obseruari. in. iij. colum. & in fin. vide Bald. an admittatur responsio cõditionalis & qualificata: & quid si dicat: dico vt instrumen. continetur. vbi allegat Specu.

POMATES.

c ¶Quæro qualiter. Vide Imol. consilio. j. columna. ij.

d ¶Confessionibus. Vide Ludoui. Roma. in consilio. cclxxv. Andræas Barbatia.

POMATES.

e ¶Si filius. Vide Roma. consil. ccxxiij.

f ¶Qui seruum. Adde Bald. in additio. Specu. in titu. de confess. vbi allegauit ibi not. istum text. quòd confessio eius, qui non deliquit, licet sit punitus, non liberat verum delinquentem. Et vide Ludo. Roma. consi. cclx. Andræ. Barba.

g ¶Not. etiam. Vide not. Bartol. in. l. ita stipulatus. §. chrysogonus. de verborum obligatio. Not. quòd si titius confessus est se interfecisse hominem, & propter hoc decapitatus est: & posteà apparet Sempronium fuisse delinquentem, & non Titium, an Sempronius debeat decapitari? tex. est hic not. alleg. Bald. in. c. j. §. iniuria. circa fin. de pace iura. fir. & vide Ange. & Imol. in. l. quoties, §. j. solu. matrimo. & vide Imo. in. l. is qui reus. in fi. de publi. iud. in ead. glo. ibi præcedente die &c. & Bald. in. l. secunda. in fin. C. quibus res iu. d.

h ¶Vbicunq;. vt hic. Et ad glos. hic vide Bar. in. l. actor. in princ. C. de proba. & vide. xj. casus notabiles per glo. s̃. eo. l. j. & quod dixi post glo. & Barto. in authen. qui semel. C. de proba.

17 *Poſitiones fiunt, ut ponẽs ab onere probationis releuetur.*
18 *Poſitiones fiunt poſt lit. conteſtat. & etiam ante lit. conteſtat. & in emergentibus ante.*
19 *Poſitiones uſq; ad quod tempus fieri poſſint.*
20 *Reſponſio poſitionibus debet fieri coram iudice pro tribunali ſedente,*
21 *Poſitiones poſſunt fieri ab actore, reo, & eorum procuratoribus.*
22 *Poſitiones qualiter fiant, & qualiter eis reſpondeatur.*

VBicunque. ¶In Chriſti nomine, eiuſq; ma-
tris virginis glorioſæ &c. Repetitu-
rus l. vbicunq; in eius litera hunc ordinem ſeruabo. Nam
primò continuabo rubricam ad ſuperiora. Secundò omit
tendo caſum ſummarium: quia lex iſta propter eius bre-
uitatem ſeipſam ſummat: ponam caſum in terminis. Ter
tiò legam literam, ipſam exponendo notabila colligam. Quintò opponã.
Sextò quæram. Septimò audiam. & ero de præſenti actu expeditus. Redeo
ergo ad primum, videlicet ad rubricæ continuationem, & continua ipſam
vt no. ſ. in glo. Contra quam oppono quòd non ſit bona. & ſic cauſa debet
1 præcedere ſuum cauſatum: †quia ſecũdum Philoſophum: cauſa eſt, ad cu
ius eſſe ſequitur aliud. probatur per. l. iij. §. ex pluribus. & quod ibi not. j. de
acqui. poſ. & de excep. rei iudi. l. ſi mater. §. eandem. & l. cum de hoc. & l. &
an eandem. §. actiones. Facit quod vulgariter dicimus: Remota cauſa remo
uetur ab eo cauſatus. l. generaliter. de epiſ. & cle. & l. in omni. ff. de ado. & de
dona. l. ij. §. fin. & l. ſeq. cum ſi. ſed ita eſt quòd actio perſonalis hęreditaria
per quam certum petitur principaliter eſt cauſa iſtius interrogatoriæ actio
nis, & interrogationis, per hoc edictum fiendæ: vt patet in l. j. Ergo tracta-
tus talis tanq; cauſa debuit præcedere materiam, tanq; effectum ab ea cau
ſatum. Reſpondeo, & dico quòd expoſitio tua eſt vera, quòd cauſa debet
præcedere cauſatum quo ad producẽdum rem in eſſe. arg. ſ. de ori. iur. l. j. &
quod ibi dixi. & ita eſt etiam hic: quia quo ad proponendam rem in eſſe,
id eſt materiam huius tituli, oportet ꝙ talis actio pręcedat: & quòd compe
tat actori. Sed quia ad ordinem iudiciarium, iſta debet pręcedere: & ita lo-
quitur gl. & patet in legibus pręd ictis. ¶Sed contra præmiſſa op. quia cau-
ſatum poteſt in eſſe produci ſine cauſa, vt l. demonſtratio. & l. cum tale. §.
falſam. j. de condi. & demon. inſti. de leg. §. longe. & C. de fal. cau. adie. l. ij.
2 Solu. †præmiſſa loquuntur in cauſa proxima intrinſeca & eſſentiali: tu ve
rò arguis de cauſa extrinſeca & remota accidentali: vt patet in d. §. falſam.
vbi remanet diſpoſitio teſtatoris valida ex cauſa proxima intrinſeca, & ve
ra quo ad ipſum cauſatum in eſſe producendum: quæ habet validare ſcri-
pta in vltima voluntate, vt l. ſi mihi & tibi. §. fi. de leg. j. & habet cauſas, &
conditiones ipſius regere, & regulare, vt l. in conditionibus. in prin. & l. pa-
ter. §. conditionum verba. ff. de condi. & demon. Præterea in contrarijs eſt
ſpeciale, in vltima voluntate, prout dicunt Moderni. C. de fal. cau. l. j. igitur
in contrarium eſt ius commune. l. ius ſingulare. ff. de leg. ad mu. l. j. & ad cõ
firmationem reſponſionis pręmiſſæ, induco ſpecialiter. l. in teſtamento. j.
de condi. & demon. & de hac materia generaliter tractatur in dicta. l. ij. §. fi.
& l. iij. de dona. & Dy. extrà de regu. iur. c. decet. lib. vj. & Iaco. de are. ſ. de
poſtu. l. j. §. ſexum. Petr. & Iaco. de are. C. de epiſ. & cleri. l. generaliter. plenè.
tractaui de conditioni. ob. cauſam. l. ſi pecuniam. quam omitto cauſa breui-
tatis. ¶Secundò op. contra gloſſ. de. l. noſtra vbicunque. per quam interro-
gationes ex hoc titu. ponunt actiones prædictas, etiam quo ad iudiciarium
ordinem præcedere, atque ſequi. Solu. gloſſ. ſecundum communem lec.
conſiderat ordinem iudicij regularem. qui habet locum ſuum in caſibus
ſpecialibus notatis. ſ. eodem. l. j. in quibus interrogationes poſſunt fieri à iu-
dice proprio motu. & ad partis inſtantiam & ab ipſa parte. j. eodem titul.
l. ſi ſine. & l. de ætate. §. interrogatus. Hic verò loquitur de ordine regu-
lari iudiciali, in quo fiunt interrogationes ſolum per officium iudicis prin-
cipale, proprio motu, non ad partis inſtantiam, vt. j. dicam accedat. ſ. de ori.
3 iur. l. ij. §. pe. & C. de pe. bon. ſub. l. j. lib. x. in glo. rubricę. ¶†Quærit gloſſ. de
duobus, primò quæ ſunt iſtæ interrogatoriæ actiones, de quibus intitula-
tur in rubrica & per. l. j. in fin. eod. Sol. in hac rubrica ponitur, quòd iſtę in-
terrogatorię actiones olim ꝓponebant in iudicio iure actionis: hodie ve-
rò non: ſed per officium iudicis. Contra quam reſpõſionem inſtatur, quòd
imo fiant per actionem in factum: quia fiunt per edictum Prętoris, vt. j. l.
ij. & l. voluit. in prin. ergo per actionem in factum, vt l. idem ait etiam ſi
nondum. aliâs incipit. & ita. §. j. cum gloſſ. ſ. nau. cau. ſta. & inſti. de inter-
di. §. fin. Solu. duobus modis. primò ſecundum gloſſ. quod hic legiſlator re-
probat expreſſè actionem & officio iudicis eſt contentus, vt patet in. l. j. in
fin. ſ. eodem ſimile. ſ. de peti. here. l. hęreditas. §. ſi defuncto. & j. de auro. &
argẽ. lega. l. quintus. §. Pompo. prout gloſſ. intelligit. d. l. j. §. fin. Secundo mo
do ſecundùm Pet. quòd & hic habet locum actio interrogatoria in factum:
ſed non hodie ita frequenter ſicut olim, prout Petr. intelligit. d. l. j. ſed pri-
4 ma placet: prout ibi dixi. ¶†Secundò quęrit gloſſ. an ſit neceſſe hic libel-
lum offerri: & determinat quòd non. cum iſtud officio iudicis explicetur:
ſed libellus conſueuit offerri cum iure actionis petitur, vt in authenti. offe-
ratur. de lit. cont. Subijcit gloſſ. generalius, quôd vbicunque iudicis
officio aliquid explicatur: ibi non eſt neceſſarius libellus, cum qua-
ſi miſericorditer petatur. argum ꝛ r. infrà de no. oper. nuntiatioue. leg.
de pupillo. §. meminiſſe. maximè hic, vbi neque condemnatio, ne-
que abſolutio ſequi poteſt reſponſionem: ſed proceditur ſolùm in
principali negotio. Ratio domini pro gl. hæc eſſe poteſt: talis interroga-
tio & reſponſio fit ad litis ordinationem, non ad deciſionem, vt dixi in. l. j. in
princ. ſubijcit glo. Item quia hoc fit in itinere, vt. j. eo. titu. l. voluit. §. j. ad hoc
etiam inducitur. l. de ſubmerſis. C. de nau. lib. xj. domini, aduertatis: quia
Mar. ſil. damnat glo. dicens ꝙ illud officium quod miſericorditer implora-
tur, eſt officium principale, quo tutores petuntur, vt. j. de tu. l. mutuo. §. tutc-
ris datio. & de tuto. & curato. dã. ab his. l. j. §. fina. cum. l. ſeq. & l. ius dandi &
libellus dandus eſt ad publicationes & reſtitutiones teſtium, ad æternam
rei memoriam, vt. ſ. ad. l. aquil. l. in. l. aquil. ſi deletum. & in authen. de teſta.
§. penul. colum. vij. C. de teſt. authen. ſed & ſi quis ab aliquo. ſed iſtę interro-
gationes non fiunt officio principali, ſed officio mercenario, deſeruiente
actioni propoſitæ, vel proponendæ, vt. ſ. l. j. in princip. & fin. & ll. edictum.
& l. voluit. in princip. & l. de ætate. §. ſi cum eſſet. & §. qui tacuit. ſed ego
defendam gloſſ. & expono miſericorditer, id eſt, humiliter. ſubdit Mart. ſil.
quòd multiplex eſt officium Iudicis. Quod tractat pleniſsimè Gui. ſ. de
iur. omnium iudic. l. j. vbi pleniſsimè hoc anno tractaui: & Iacob. de butrig.
tangit. j. de ædi. edic. l. ædiles. §. item ſciendum. quod omitto cauſa breuita-
5 tis. ¶Sed contra gloſſ. † iſtam inſto de. l. j. in princip. & quod ibi not. ſ. de
edend. vbi not. quod in officio iudicis, debet offerri libellus. Ad quod re-
ſpondeo, quòd quoddam eſt officium deſeruiens actioni propoſitæ, vel
proponendæ: & in iſto non eſt neceſſe libellum offerre: vt hic, & l. qui pe-
titorio. in princip. ſ. de rei vendica. quoddam eſt officium iudicis deſeruiens
executioni ſententiæ: & iſtud idem, vt l. minor. xxv. ann. cui fideicommiſ-
ſum. ſ. de minor. & infrà ne vis fiat ei. l. ſi quis miſſus. in princip. & quod
not. ſ. de inofficio. teſtamen. l. qui de inofficioſo. in princip. & de hoc dixi
ſ. de petitio. hæredita. l. item veniunt. §. cum prædiximus. Quoddam eſt of-
ficium iudicis deſeruiens actioni, ſupplendo circa actionem poſt lit. conte-
ſta. & idem vt. j. ædil. edict. l. ædiles. §. item ſciendum. & l. item ſi ſerui. §. pri-
mo. quoddam eſt officium iudicis principale, quod ponitur loco defi-
cientis actionis: vt eſt illud, quo petitur reſtitutio minoris, vel cautio
damni infecti: tunc aut tale officium requirit plenam cauſæ cognitio-
nem: & debet libellus offerri & lis conteſtari, vt ſuprà. de mino. l. j. & iij. &
l. quæ bona. j. de dam. infect. & extrà de offic. deleg. c. j. vbi de hoc, & de
tali poteſt intelligi gloſſ. contraria. & prædicta vera, quando tale offi-
cium requirit plenam cauſæ cognitionem ex parte ſupplicantis. Si au-
tem non requiritur plena cauſæ cognitio reſpectu ſupplicantis, ſed ſup-
plicanti: tunc non eſſet neceſſe libellum offerre: vt patet ex coniunctio-
ne infrà ſcriptarum. ll. videlicet. j. de confirma. tuto. l. vtilitatem. §. fina. ar-
gumen. ſ. de fer. l. j. §. fina. & l. ij. & j. de ſuſpect. tuto. l. iij. §. præterea. Aut ta-
le officium non requirit plenam cauſæ cognitionem ex parte alterius, ſed
ſummariam: & tunc non eſt neceſſe libellum offerre, vt patet. ſ. de offic.
proconſult. & lega. l. nec quicquam. §. de plano. & §. circa aduocatos.
Quoddam eſt officium Iudicis, quod ſuccedit loco deficientis exce-
ptionis, vt in. l. planè. & in. l. fina. ſ. de petitio. hæredita. & in iſto di-
cit Guliel. ſ. de offic. proconſul. nec quicquam. §. vbi non eſt neceſſa-
rium libellum offerri. argumen. ſ. de excuſa. tuto. l. ſcire oportet. §. ſuffi-
cit. gloſſ. not. contrarium in dicto. §. vbi decretum. & j. de regul. iur. in. l.
omnia quæcunque. ſed certè gloſſ. debet intelligi de voluntate, non ex
neceſsitate. quare Franciſcus accurſ. tenet contrarium. & cum Guliel.
concord. dominus Iacob. in dicto. §. vbi decretum. & verius, vt ibi per
eum. de hoc per Butrig. ſ. de iud. l. ſi debitori. & per Roffre. in titu. ſi quis
fuerit miſſus in poſſeſsio. &c. & in titu. de offic. iudic. ¶Expedita gloſſ.
rubricæ, deſcendo ad nigrum. & domini præmitto quòd hæc lex com-
prehendit omnes caſus huius titul. & eſt regula talis, Iudex debet fa-
cere interrogationes vbicunque eſt æquum. quod in caſibus ſuprà con-
numeratis in hoc titu. & not. ſuprà l. prima. Secunda lectura, quod po-
nit alium caſum â caſibus ſuprà enumeratis. & dictum eſt. ſ. in caſibus
prædictis fiunt interrogationes, addit hic quòd etiam in alijs caſibus
vbicunque æquitas iudicem mouerit &c. iſta lectura fina. eſt commu-
nior. & eam ſequitur Raynurius & ponit caſum ſecundùm primum
exemplum gloſſ. hoc addito quòd Bononienſis locauit lectum famu-
lo ſeruienti pluribus ſcholaribus in eodem hoſpitio: aliquo ſociorum
recipiente pro vno eorum: & famulus receſsit cum lecto. Bono-
nienſis vult nunc petere lectum ab eo ſcholari, qui miſit famulum: &
ignorat quis ille ſit. certè iudex ex officio ſuo facit interrogationem
per legem iſtam. & argumen. ſ. titu. primo. l. iij. §. ſi quis noxa. & ideo
poſui caſum in Bononienſi, qui locauit lectum famulo, non ſcholari:
qui tunc iuſtam cauſam ignorantiæ habebat: & ſic æquitas debet mo-
uere iudicem ad iſtam interrogationem faciendam. Si autem locaſſet
ſcholari, non haberet iuſtam cauſam ignorantiæ: vt infrà, de re iudicata.
l. qui cum alio. & ſic æquitas non moueret iudicem ad iſtam inter-
rogationem faciendam: & ſic ceſſaret æquitas. Expedito ſecundo
videlicet caſu in terminis, venio ad tertium: & lego literam expo-
nendo vbicunque. Exponunt quidam in quolibet loco: quod non
placet per leg. ſ. de iuſtitia & iur. l. penultima. & quod not. ſ. eodem. l. vo-
luit. §. quòd ait. quare alij exponunt vbicunque, id eſt, quacunque iudi-
cij parte. etiam poſt litem. conteſta. & poſt concluſionem in cauſa. patet
extrà de fid. inſtrumen. c. cum Ioannes. & hoc placet mihi. ratio

quia hęc lex su p rationabili æquitate fundatur: vt patet in litera, quam iudex ante oculos semp debet habere: & sic in quacunq; parte iudicij: vt. j. de eo quod cert. lo. l. quod si ephesi. §. in summa. à qua recedens errauit perniciose, vt l. si seruum. §. sequitur. in fi. j. de ver. ob. Sequitur in tex. iudicē ordinarium, vel delegatū per ea, quæ no. s. e. l. j. in gl. sed quęro aliás qūo, & subaudi ius dicentē per. l. j. s. de iurisd. om. iud. & quod ibi not. ibi æquitas. s. rationabilis: vt statim dicam. Sequitur, mouerit in mēte, & animo. arg. s. de iudi. l. interdum. in prin. & de arbi. l. dicere. in princi. & j. de supel. leg. l. labeo. versi. sed si. ¶ Sequitur æquē. i. ex dicta æquitate cum mouente: & rationabili authoritate fulcita. eo casu loquente. in authē. de nup. §. si vero solū v sufru. colum. iiij. & de iudi. §. oīs. colū. vj. Considerando circunstantias traditas. j. de pe. l. aut facta. in princ. & s. de his, qui no. infa. l. qd ergo. §. pœna grauior. cū sua materia. Sequitur in tex. oportet. expone. i. deberet vt sic necessitatē exclu. lat. l. sic. j. de iureiu. l. j. in prin. & ratio est: quia istud expedit mero iudicis officio, nō instāte parte: vt statim dicā. Ad hoc ar. s. de offic. psi. l. congruit. & quod no. in. d. §. pœna grauior. in gl. & p doc. modernos. nā quod, pprio mo tu alicuius relinquitur, illud ab omni necessitate excluditur. arg. s. de or. iur. l. ij. §. penul. & j. de varijs & extraor. cog. l. j. §. proinde. & C. de pet. bo. subla. l. j. lib. x. & de iud. l. non quicquid. in princi. cum si. ¶ Sequitur interrogationem, subaudi ad litem ordinandam & decidendam: licet pars ex se posset facere interrogationem istam: vt. s. eod. l. j. Ratio: quia istud non est beneficium iniquum, sed æquum & rationabile: igitur ampliandum, vt. l. fina. s. de constit. princip. & quia ad eius officium spectat lites perimere, & dirimere, vt l. quidam. j. si cert. pet. & de aqua plu. arce. l. ij. in prin. cum simi. in fin. l. & compellere poterit interrogatum iuris remedijs respondere, vt. j. de ven. inspi. l. j. §. ex hoc rescripto. instit. de satis. tut. §. peñ. aliás in contumaciam pœna debita coercebitur, vt. s. eo. l. de ætate. §. qui tacuit. & §. nihil. ¶ Redeo ad

6 quartum: & ex prima lect. colligas not. † quod si in casibus specialibus præmissis subijcitur regula, & clausula generalis, quòd ipsi comprehendantur. vt. l. si seruus. §. inquit. in fin. s. ad leg. aquil. ¶ Ex secunda nota etiam quòd clausula generalis specialia non comprehendit, vt. s. ex quib. cau. maio. l. sed & si per pretorem. §. deinde. j. de verbo. obl. l. doli clausula. & l. stipulationes commodissimum. & de pœnis. l. sanctio legum. & de regu. iur. l. in tot. cum

7 simi. Tertio not. principaliter † quod iudex in quacunq; parte iudicij, etiam post conclusionem in causa ex officio suo nobili, & principali merè in persona eius residente, potest facere interrogationes, & positiones: vt. d. c. cum Io. & in cle. sępe. de verb. sig. ¶ Redeo ad quintum: licet gl. cōiter. & docto. nō faciant aliqua cōtraria ad leg. istam: tñ ego formabo plura cōtraria pul-

8 cherrima, ac necessaria: sicut feci sup rubrica. Et primò opp. de primis † notabilibus. s. collectis, quorum vnum alteri contradicit: vt patet, vnde obst. C. de no. codice compo. §. quibus. ibi resecatis. & de veteri iure enuclean. l. tanta. in prin. & in. §. inquit. s. ad le. aquil. alle. in prin. gl. Sol. in. §. inquit lex. clausula generalis apponit doctrinæ gratia, vt sic cōprehēdat etiā specialia, vt. l. doli clausula: & aliás superioribus. ll. quæ alleg. in secundo notabili. ibi clausula generalis ponit a d cautelam: & ideo specialia non cōprehēdit Rō, quia doctrina debet esse valde generalis, & oīa comprehendere: vbicū q; posita, vt nihil scientiæ habeatur incognitum, vt. s. in. j. cōstit. ffo rum. & cum per eam tradatur perfectè principium, medium, atq; finis: vt ea. consti. §. quibus. alias doctrina & sciētia esset incerta. qđ esse non debet, vt. d. §. quibus. ibi cæteras & c. at vbi fit aliquid ad cautelā, debet referri solū ad necessaria, de quibus aliás prouisum non est: alias talis prouisio est superflua. arg. s. de procur. l. non cogendum. §. fin. & j. vt le. no. ca. l. hæc stipulatio. §. diuus. cū si. Sed huic solutioni oppon. de. l. testamenta. C. de testa. & l. si pupilli. §. j. s. de neg. ge. & l. qui mutuam. §. j. j. man. & de regu. iur. l. non solent. & l. quæ dubitationis. Sol. abundans cautela nō nocet nec vitiat dispositionem, vt ibi not. tamen eius effectus porrigitur vltra, q; natura patiatur ipsi: vt hic. ratio patet: quia species derogat generi: & de illa eximitur, vt. d. l. sanctio. & l. in toto. Ad prædicta facit. j. de aur. & arg. le. l. pediculis. §. labeo. ¶ Item obstat prædictis, quod clausula generalis etiam ad specificata nō porrigitur: & cum eorum effectu concurrit. vt. l. titia. §. qui marco. j. de an nu. leg. Sol. vt ibi dixi. quæ materia non est principalis huius leg. & ideo ipsam omitto causa breuitatis: sed de ea bene notaui in glo. j. de fun. instr. l. quęsitum. §. pe. & de reb. du. l. j. & plenius per Dy. extra de reg. iur. c. in generali. lib. vj. & plenè post Dy. & Pet. qui aliquid tangit. C. de leg. l. cum quæstio. §. fi. & l. si seruus. §. inquit lex. ad leg. aquil. no. j. de verb. ob. l. doli clausula. vbi solutiones traduntur. ¶ Opp. de. l. sed & si per prætorem. §. denique. s. ex qui cau. ma. vbi datur doctrina, & tamen clausula generalis non extenditur ad specialiter expressa. Sed respondeas q; ibi legislator hoc expressè prohibet. aliás secus. vt. s. demonstro. ¶ Op. contra. l. quia videtur quòd iudex non possit ex officio suo interrogationes facere, nisi ad postulationē partis & instantiam. vt. j. de dam. inf. l. ij. §. hoc autem iudicium. Sol. hic in mero officio residente in persona solius iudicis: ibi in residente in postulatione partis, & instantia. vt. s. de postul. l. j. §. postulare. Preterea ibi quo ad pœnam iudicis contumaci irrogandam: vt ibi patet in litera: hic quo ad ordinem iudiciarium expediendum, & veritatem ipsam indagandam, per ipsum. quod principaliter ad officium eius spectat. vt. l. ij. C. de eden. & de iura. calū. l. j. & in authē. de her. & fal. §. si verò absunt. col. j. Denuo insto cō-

9 tra leg. istā qa per eā iudex supplet defectū partis de facto, qđ nō pōt: sed solū de iure. vt. C. vt quę desunt aduo. l. j. Sol. mat. dictam oppo. concedebat de plano. arg. l. ij. in fi. s. de ferijs. & s. de peti. hære. l. fi. & l. si irruptione. §. fin.

fini. regū. quod est falsum. vt in. l. cōtraria. & de offic. præsi. l. illicitas. §. veritas. & ad legem nostram respondit: vt no. ibidē. & d. §. veritas. s. qđ ī eis erat notum iudici, tanq; iudici non tanq; priuato. Que responsio est bona ad d. l. ij. in fi. & l. si irruptiōe. in fi. & ad. l. fi. de peti. hære. Et ideo rñde vt ibi no. videlicet q; ibi conuentus implorat officiū iudicis, per modum exceptionis qđ potuit. vt co. tit. l. planè. Sed ad cōtrariū potest respōderi q; iudex hoc facit hic ex æquitate rationabili munita. vt dixi in positione literæ, & sic legitimē. & facit. C. de adul. gracchus. & j. de concu. l. in concubinatu. & in. §. omnis autem iudex. in authen. de iudi. colum. vj. ibi, si quid vel dic q; iudex non potest supplere de facto asserendo: vt in cōtrarijs, sed ponendo & interrogando, vt hic. & opponendo, vt. l. offidius. de leg. iij. vbi de hac materia sic distinxit, quia aut iudex vult supplere de iure, & potest asserendo. vt. d. l. j. C. vt quę desunt aduo. etiā opponendo, vt. l. proxi. de his quæ in testa. delen. & d. l. offidius. Aut vult supplere de facto: & tūc aut est sibi notum tanquā iudici: & potest. vt. d. l. ij. s. defer. & l. si irruptione. §. fi. s. fini. regū. aut est sibi notū tāq; priuato, & tūc aut vult supplere de facto asserendo, & nō potest. vt. d. l. illicitas. §. veritas. de offi. presi. Aut ponendo, interrogando, & opponendo: & pōt secundū formā huius leg. vt hic & d. l. offidius. Alij vero sic distinguūt: aut queris de Imperatore aut Papa, qui non subest legi, sed preest: & ille potest supplere de facto. vt. ff. de legi. l. princeps. & de consti. prin. l. j. in prin. Quod non placet mihi; imo tenendum est quod. l. dicit in simili materia. C. de preci. impe. offer. l. quoties. & l. rescripta. Nisi Imperator vel Papa hoc faceret legem condendo: quia tunc posset de ori. iur. l. ij. §. nouissimè. & insti. de iure natu. §. sed quod principi. vel diffinitiuam sentētiam proferēdo secundū formā. l. fi. C. de leg. Aut queris de iudice inferiori, qui subest legi: & tunc aut factū est sibi notum tanq; iudici per probationes coram se factas in iudicio. & potest de illo supplere, vt sæpius. s. dixi arg. C. de transac. l. age. & de appel. l. ampliorem. in fi. l. Aut factum non est sibi notum tanq; iudici: & tunc aut factum verè est notoriū, & potest de illo supplere, & secundū illud iudicare. ar. ea quidem. C. de accu. & s. qui satis. cog. l. si verò. §. j. & no. C. de app. l. ciues. Aut factum nō est notorium: & tunc aut tale factum respicit aptitudinem, vel inaptitudinem iudicij: & potest de illo supplere. vt in. l. exigendi. in fin. C. de procur. Idem si respiciat iudicis honestatem. l. quod prohibet. s. de postu. Idem si respiciat publicam vtilitatem. vt. l. filiusfa. §. veterani. ff. de procura. Aut tale factum non respicit prædicta vel similia: & tunc refert quia aut iudex vult supplere de illo facto asserendo: & tunc non potest: quia iudicare debet secundū leges à quibus habet officium iudicandi. vt. d. §. omnis. & de defen. ciui. §. iusiuran. & de sent. & interlo. om. iud. l. nemo. & de iudi. rem non nouam. in prin. non vt priuata: sed tanq; publica persona. Et leges dicunt, quòd secūdùm allegata & probata debet procedere, & iudicare. vt. d. §. veritas. ergo & c. Nec ob. §. & equus. in authen. iusiuran. quod presta. ab his. quia solue vt ibi. Præterea cum de illo facto sibi non constat, nac appareat sibi tanquam iudici sed priuato: illud non videtur esse quo ad officium competens sibi tanq; iudici. vt. l. j. C. de contrahen. empt. arg. j. de testa. tutel. in. l. duo sunt titij. Et ideo tanquam iudex debet allegare si vult supplere de illo facto ponendo, & opponendo & quærendo potest, vt. d. l. offidius. Itē ad memoriā partis reducendo. verbi gratia, dicit reo conuento recolas de pacto de non petendo facto. arg. l. illicitas. in princ. de offic. præsi. Non tamen potest defectum ipsius opponendo supplere, vt no. in. d. l. fi. de petitio. hæredi. & de hoc dixit dominus meus. s. de offi. asses. l. j. qui ponit distinctionem præmissam: sed ibi videas scripta sua, quæ hic breuitatis gratia omitto. Et p Innocen. extrà de supplend. negli. prelato. c. j. in gloss. & per Archidia. extrà de except. c. j. in fin. lib. vj. & per Guil. & Specu. de dispu. & alleg. §. fin. ¶ Denuo oppo. quòd interrogationes fiant solum ante litem contestatam, & actione proposita, vel proponenda: vt not. s. eodem. l. j. in princip. & in fine. Solut. duplex est interrogatio, vna regularis, & singularis. & de illa loquuntur leges contrarię, nisi in casibus specialibus ibi enumeratis in gloss. Alia est interrogatio irregularis, & illa potest fieri in quacunque iudicij parte in forma huius leg. ¶ Denuo opponi. vndecim modis. & de vndecim casi-

10 bus in gloss. notatis eodem modo respondeas. ¶ † Denuo opponi. quòd non Iudici inferiori, sed solum Imperatori licet facere æquitatem, vt. l. j. C. de leg. sol. ibi loquitur de æquitate iuris non scripti, quæ soli Principi reseruatur: hic in æquitate scripta, cuius deliberatio cuicunque Iudici per hanc legem, & alias quas in textu allegaui in litera declarando præsentem actū cōcedit. & sic ipse Princeps facere videt, vt. l. j. in fi. C. de legi. & l. ij. C. de veteri iure enucleā. Quæ tota hic posset recitari: sed qa pricipaliter nō pertinet ad legem istam: ideo eam gratia breuitatis omitto. ¶ Vltimo opponi. quia dicit lex interrogationem fieri per iudicem vbicunque & c. & de hoc non est dubium. ergo non debuit fieri lex ista, quoniam lex debet fieri de dubio, & de difficili, vt lege quod labeo. infrà ad carbon. & in authen. de fide instrumen. §. quia igitur. Solue duobus modis, vno modo quod non est dubiū prudentibus, & peritis: alijs verò sic facta fuit hic lex ista. Alio modo, quod dubium erat ante leg. istam, posteà non. & ideo hæc lex fuit promulgata per quam hoc dubium fuit decisum. simile in lege. non dubium. C. de legi. hoc dicunt docto. & dominus meus. ¶ Venio ad sextum & tractabo materiam positionum, quæ theorica, & in vsu & practica congruit legi nostræ. Et ideo primò quæro

11 † in quo differunt interrogatio & positio. & certè dicunt quidā, quòd differunt in modo, & non in substantia. Alij dicunt, quòd differunt tanquam geuus

genus & species. Nam interrogatio se habet ad positionẽ, vt genus ad spe
ciem. Sequit̃ enĩ est positio: ergo p̃cedit interrogatio: sed non econtrà: qui
interrogat nõ asserit, sed qui ponit sic: arg. j. de leg. iij. l. si quis. §. j. & quod
12 no. j. si cer. peta. l. ij. §. j. ¶ † Sed quęro qd sit positio? Et certè dñi dicunt qui
dam, ꝙ positio est dictum loco interrogationis positũ, volentes sic dicere,
ꝙ olim sic interrogabant̃: sed hodie nõ. sed ponit̃ argu. s. eo. l. j. §. fin. Quod
Pe. reprehendit dicẽs, ꝙ ipsi non bene intelligũt verba. d. l. j. dum dicit mi-
nus frequẽtantur: qa debet intelligi, ꝙ nõ ita frequenter fiunt hodie, sicut
olim: sed tñ fiũt: vt no. s. eo. l. j. in gl. scilicet circa &c. Sed certè dñs meus di-
cit, ꝙ non bene sensit: sed malè intelligit. d. l. ibi minus frequẽtant̃. qm̃ lite-
ra se refert ad actiones antiquas, quo iure olim dictę interrogationes fiebãt.
& illę hodie cessant, quia hodie interrogationes non fiunt aliquo modo iu
re actionis, sed per officium iudicis, vt ibi patet in litera: non autem negat
interrogationẽ prohibitam: sed per officium iudicis fieri potest etiam ho-
die: vt dicit Pet. & probat. l. j. in prin. ¶ Quare Iaco. de aret. sic diffinit. Posi
tio est credulitas & assertio habens interrogationẽ annexam: quæ diffini
tio non placet domino meo: vt patet in positionibus, quę fiunt ante litem
contestatam, & de veritate: vt. s. eodẽ. l. j. secundũ Mar. Sed certè dominus
meus sequitur Iaco. de Aret. ratione consuetudine, per ea, quę not. Azo in
d. l. j. in prin. gl. j. circa fi. & dicit̃. j. in fi. lec. Quare idem Iacob. aliter diffinit
sic. Positio est iudicis suppletio conferens ad causam, vel adminiculans.
Dominus meus sic diffinit clari⁹: videlicet, ꝙ positio est quid positũ ad cau
sam pertinens, probationis loco succedens: habens interrogationem anne-
xam. Et bene dicit, ꝙ positio est quid positum, vt patet ex consuetudine
iudiciorum & etymologia vocabuli, quę facit ꝓbabile arg. vt. l. decernim⁹.
C. de episco. & cleri. & de defen. ciui. l. defensores, & j. si certũ peta. l. ij. §. ap
pellata, & l. j. j. de acquir. poss. Facit quod dicã in quęstione illa: vnde dicat̃
13 positio. Et bene dicit † ad causam pertinens: quia positionib⁹ impertinenti
bus ad causam, non est respondendum, siue fuerit impertinẽs simpliciter.
Verbi gratia: peto à te centum ex causa mutui, & pono ꝙ Rex Parthorũ
viuit. argu. C. de proba. l. ad probationem. & s. eo. l. si defensor. §. fi. & de pe
ti. hęre. l. si quis libertatẽ. in fi. ¶ Quędã sunt impertinentes per se, sed cum
alio adiuncto pertinent. verbi gratia: volo ꝓbare te excõicatum, & volo ꝓ
bare, ꝙ tu percusisti Titium. Item volo ꝓbare, ꝙ tunc Titius erat clericus.
Huic positioni est respondendum: quia est adminiculans ad probationes.
argu. C. de probatio. l. instru. ¶ Quędam sunt impertinentes & necessarię,
quę bene pertinent, ex præsumptionibus iuris. verbi gratia ago rei vendi-
catione ad fundum: & pono quòd eram dominus dicti fundi. Certè isti po
sitioni simpliciter debet respõderi: qa si fui dñs ex iuris pręsumptione, di-
cor hodie dñs: vt. l. siue possidetis. j. de proba. ¶ Item quędam sunt positio-
nes repugnãtes necessario: q̃dã contingenter. Dicũt tñ docto. & aduocati,
ꝙ quicquid ex positionibus sequit̃, vel eis cõsonat, concedendum est: quic
quid repugnat: negandum. Verbi gratia, dico & pono, quòd sum hęres Ti
tij. Posteà tñ pono, quòd Titius viuit: ista est repugnãs necessario, vt. l. j. j. de
hęre. vel acti. ven. & l. qui superstitis. j. de acqui. hęred. & nõ est r̃ndendum:
qa cõtrari⁹: & iste nõ auditur: vt. l. j. C. de fur. & l. si seruus exte. l. j. & j. quan
do appellandum sit. l. ij. §. sed si alius. ¶ Quędam repugnant contingenter.
Verbi grã. dico, quòd gessisti negotia mea: posteà pono, quòd gessisti cũ
mandato. Ista repugnantia est cõtingenter: vt insti. de ob. quę ex quasi cõ
tractu. in prin. & s. de nego. gest. l. j. & ij. j. manda. l. si verò non remunerãdi.
§. j. Et repugnantibus siue necessariò, siue contingenter, non est responden
dum ratione contrarietatis vitandę: vt patet exemplum de iureiuran. c. cũ
in positionibus. lib. vj. ¶ Item positioni superfluę non est respondendum
vt. C. de no. Codi. compo. §. quibus ibi resecatis superfluis &c. & s. de pro-
cu. l. non cogendum. §. fin. & j. vt le. no. cauc. l. hęc stipulatio. §. diuus. Item
positioni obscurę non est respondendum, nisi declaretur argu. s. eodem. l.
de ętate. §. nihil. & j. de iure fisci. l. ita fidei. & de eo, quod certo loco. l. cen-
tum. in princip. & C. de impu. l. precibus. Item positioni duplici, seu impli-
citę non debet responderi: nisi distinguatur. ar. j. ad. l. cor. de fal. l. filius emã-
cipatus. in princ. & de iniur. l. prętor. §. quod autem. & de condi. indebiti. l.
sufficit. Et hoc siue fuit implicita per seipsam, siue per aliquod accidens in
trinsecum, quòd ei cui fit positio implicet: ita quòd sine periculo responde
ri non posset: vt patet exemplum. s. eodem. l. & quia. §. fin. Item dicunt qui
dam, quòd non debet responderi positioni negatiuę: quia illa non est pro-
babilis: vt. l. actor. C. de proba. igitur nec positionibus ipsius est responden
dum per ea, quę not. de iura. calum. l. ij. §. quod obseruari. sed hoc est falsum,
quia licet talis negatiua non posit probari per testes, vel instrumenta: vt
l. actor. tamen potest probari per confesionem partium: vt. l. in contracti
bus. §. illo. C. de non numera. pecu. & in aut̃. de his, qui ingre. ad appellan-
dum. §. fina. & de dona. l. quidam. Igitur est imposibilis: & patet extrà de
confessis. c. statuimus. libro. vj. Item non est respondendum positioni iuris
vel naturę contrarię: vt. s. eodem. l. confessionibus. & l. si is. argu. infrà de re-
gulis iuris. l. posibilium. Item non est respondendum positioni, per quam
respondens posset incurrere periculum, per ea, quæ not. in. l. qui iurasse. §.
si pater. j. de iniur. & de except. rei iudi. l. si à te. in princip. Quod dominus
meus putat verum, quando positioni deberet responderi cum iuramento
de veritate, de quo loquitur. d. §. si pater. argu. eodem. titu. l. non erit. §. dato.
Sed cum positionibus respondeatur de consuetudine per iuramentum
calumnię quod est de crudelitate: vt. d. §. quod obseruari. & ibi not. secus
erit: quia posibile est, quòd heri credebam: hodie possum credere con-
trarium in eodem negotio: & sic cõtrarium respon-
dere, nec sum periurus. ar. j. de dam. infec. l. qui bona.
§. si quis stipulaturus. Quod videt̃ etiam sentire glos-
sa magna in. d. §. quod obseruari. in vlti q. ¶ Item di-
cunt quidam, ꝙ eidem positioni non est bis respon-
dendum. arg. j. de q̃õnibus. l. repeti. & C. de iuramen.
cal. authen. in ista. glo. tenet contrarium in. d. §. quod
obseruari. quia quod primo negauit nunc fortè cre-
dit apertis testibus, vel amicis consultis. Petr. tenet
primum in authen. in isto. vbi noua allegatur causa
arg. s. eo. l. de ætate. §. ex causa. Item dicunt quidam,
quòd positioni de alieno facto, non est responden-
dum. arg. j. re. amo. l. Marcellus. Mar. & Petr. tenẽt cõ
trarium, si factum alienum faceret ad causam: nec
obst. l. Marcellus quia loquitur in facto, quod est de
veritate: hic de facto, quod est de credulitate. Quod
placet domino meo. argu. C. de reb. credi. l. generali-
ter. §. his de pręsentibus. Item dicunt aduocati & do-
cto. quòd positioni iuris non est respondendum: qa
est certum & determinatum: vt. l. iij. de iuris & fact.
igno. Tangitur in glos. in. l. non fatetur. j. de confessis.
Quibus op. dominus meus de. l. ornamentorum. j. de
auro & argen. lega. Ad quod ipse respondet, quòd
ibi hæres positioni iuris sponte respondit: sed inuitus
respondere non tenebatur. ¶ Sed an positioni alter-
natiuæ sit respondendum, vel sit admittenda, hic
non tracto: quia dominus meus remittit ad ea, quæ
Innocen. dicit extrà de rescrip. c. ex parte. ¶ Item
quod subijcitur in dicta diffinitione probationis lo-
co succedens, patet. s. eod. l. j. in fin. & quod not. in. d.
§. quod obseruari. & quod subijcit habens interroga-
tionem annexam: scilicet de iure per sacramentum
de veritate: sed de consuetudine per sacramentum de
credulitate, vt not. in. d. §. quod obseruari. Licet qui-
dam aliter dicant: vt not. s. eo. l. j. in princip. gloss. cir-
14 ca fin. ¶ † Denuò quæro, quo iure sunt introductæ
positiones. Et certè dicunt quidam, vt Ioan. andr.
extrà de confessis. c. j. libr. vj. quòd sunt introductæ
iure scripto antiquo per. l. offidius, vbi ponit etiam. j.
de leg. iij. Alij dicunt inductas esse iure nouissimo:
vt in authẽ. de his q ingredi. ad ap. in fin. quæ est in
d. authen. in isto. Petr. & Iacob. de ra. tenent, quòd
positiões nõ sunt inductę de iure scripto aut ciuili. Et
hæc practica & theorica sic ostenditur: libellus offer
tur: lis contestatur, reus citatur: vt in authen. offera-
tur. C. de lit contesta. & iuratur de calumnia. Nam
actor iurat, quòd habet iustam causam agendi: &
statim cum sciet causam iniustam, illam dimittet: &
reus iurat, quòd habet iustam causam defendendi: &
quòd statim cum sciet causam iniustam, confitebit̃
veritatem, per. d. §. fin. de his, qui ingr. ad appel. item
iurat aduocatus, vt. l. rem non nouam. §. patroni. C. de
iu. Cum igitur actor & reus statim sciunt causam in-
iustam, debẽt eam relinquere: al's sunt periuri. ¶ Sed
ad quid fiunt positiones cum non sunt inductæ iure
scripto, sed consuetudinario: quod etiam sentit glos.
& Guil. in. d. §. quod obseruari. qd' dominus meus cõ
fitet̃ esse verum in positionibus, quę fiunt post litem
cotest. & hoc per sacramentum generale de calum-
nia præstitum, vt in authen. hoc sacramentum. cod.
tit. Sed quæ fiunt per hunc titu. ante lit. contesta. per
sacramentum calũniæ præstitum, bene sunt inductę
iure scripto antiquo: vt patet. s. eod. l. j. in casibus spe-
cialibus ibi not. Et respondet ad. l. Aufidius. & bene
quod ibi loquitur opponendo, non statuendo, vt ibi
15 patet in litera. & ita sentit gl. ¶ Deinde quæro, † quo
iure fiant positiones? Ad quod respondeo, quòd licet
eorum inuentio fuerit iure consuetudinario: vt ibi di
xi: tamen fiunt per officium iudicis: vt. s. eod. l. j. in fi.
facit quod not. suprà in rubri. quod ibi latius dixi.
16 ¶ † Deĩde quæro, vnde dicatur positio. Respondeo
quod dicitur ex eo, quod super ea lis ponatur. arg.
s. de iusticia & iure. l. j. §. huius. & sic ita denominatur
tanquam insit litis fundamẽtum: adeo, quòd in con-
fessatis, vel negatis lis vlterius protenditur, vel non
protenditur, vt. l. j. C. de confe. & j. eodem. l. fina. & s.
ad. l. aquil. l. proinde. §. fina. & ibi not. facit quod. s.
17 dixi exponendo diffinitionem. ¶ † Deinde quæro
ad quid fuerunt positiones inductæ? Breuiter respon
deo ad hoc, vt ponens per responsiones aduersa-

rij ab oneribus probationis releuetur.argu.s.ad leg.
Aquil.l.inde Neratius.§.fi.&.l.proinde.vt patet.C.
eo.l.j.quod etiam sentit gl.in.d.§.quod obseruari.in
18 glo.fi.¶†Deinde quęro quo tēpore fiāt positiones?
Breuiter dico,ꝙ illo,quo probationes,etiam positio
nes,quæ fiunt super termino probatorio in causa de
bent fieri post lit.conte.& post iuramentum gene-
rale de calumnia pręstitum:quia lite contestata prę
stantur cū loco probationis succedāt illo tēpore de-
bēt fieri.C.de test.authē.si quis ab aliquo incor.eo.
§.pe.ergo & ipsæ positiones.arg.s.si quis cau.l.si cū
§.qui iniuriarū.In emergentibus & incidētibus an-
te litē cōte.debēt fieri positiones.arg.s.eo.l.j.cum in
eis specialiter de calūnia iuretur.arg.C.de iur.calū.l.
ij.§.quod obseruari.quod tenuit dn̄s meus in authē.
19 hoc iusiurā.eo.ti.¶†Deinde quero vsq; ad quod tē
pus fieri possunt? Respondeo & dico,ꝙ quædā sunt
positiones regulares,quas pars facit parti,seu iudex
ad instantiā partis:& illę fieri debent ante conclu-
sionē causæ:vt.C.de iudi.l.iudices.& authē.iubem⁹.
in cor.vn̄ sumit.Quædā sunt regulares,quas iudex
facit proprio motu:& illæ possunt fieri etiā post cō
clusionē in causa:vt hac leg.& extrà de fide instr.c.
20 cū ioannes.¶†Deinde quęro,vbi debēt fieri rn̄sio-
nes.respōdeo & dico,ꝙ ante iudicē.Et si quidē fiēt
causa plenè cognita ad litis decisionē:& tūc in loco
maiori & consueto:vt.s.de iusti.& iur.l.pe.C.de di-
la.l.à procedente.Si autē ad litis ordinationē cū cau
sæ cognitione summaria:tunc coram iudice sedēte
domi,vel in itinere:vt.s.eo.l.voluit.& ibi no.¶De-
21 inde quæro,†à quibus possunt fieri positiones? re-
spōdeo à principalib⁹ partib⁹:scilicet actore & reo:
cum vterq; iuret de calumnia:vt.l.ij.in prin.C.de iu
ra.calum.Et reus in eis aliquid asserat:sicut si in se
onus probationis sumeret.j.de proba.l.circa.Item à
procuratore cū mādato.quod dic,vt.s.de ꝓcu.l.non
solū.in prin.Nec ob.s.e.l.si sine.§.fi.quia hic procu-
rator nō est alius,cū personā dn̄i reprę sentet:vt.j.de
dā.infec.l.qui bona.§.si alieno.s.de procur.l.minor.
§.quoniā.& eo.tit.l.sed & here.§.defendere.Itē non
ob.l.si defensor.in prin.s.eo.ibi sine mādato erat de-
fensor:vt ibi no.Non ob.huic solutioni.s.e.l.qui ser-
uum.j.respon.quia ibi dn̄s habuit ratū:vt not.in.d.l.
si defensor.Ratio est:quia si ꝓcuratores cū mādato
de calumnia iurant etiā hodie:vt dicit dominus me⁹
in authē.principales.C.de iure calum.&.l.prętor.in
prin.j.de dā.infec.Et hac rōne probationes possunt
fieri à principalibus personis,scilicet reo,& actore,
22 & eorū procuratoribus cum mandato. ¶†Quæro
deinde qualiter fiant positiones,& qualiter eis rn̄de
tur? Ad hoc respondet Iaco.de Are.ꝙ si iuratum est
gn̄aliter de calumnia,& eius prætextu fiat positio:
tunc debēt fieri secūdùm credulitatē.Eodem modo
rn̄siones fieri debent secūdùm credulitatem.arg.su-
prà dictorū,extrà de cōfes.statuimus.lib.vj.Si verò
est iuratū de veritate dicēda, cuius contemplatione
& obtētu fiat positio:rn̄dendum est,ita esse,vel non
esse.arg.j.de rebus dub.l.is qui ducenta.§.vtrū.& de
iureiu.l.duobus.§.fi.&.l.nam posteà.§.j.& extrà de
elec.c.dudū.Alij dicūt,ꝙ actor semper deponit per
veritatem:sed reus de credulitate tantū.arg.j.de reg.
iur.l.qui in alterius.Verū est tamen,ꝙ vbi in vim
iuramēti de calumnia fit positio,debet fieri secun-
dùm credulitatē,cū dicat asserta credulitas:vt.s.di-
xi in diffinitione positionis,secūdùm Iaco.de Aret.
Alij dicunt,ꝙ post litē contestatā tantū de veritate:
ante verò de scientia.Azo dicit.s.e.l.j.in prin.in gl.
scilicet circa quod ante li.conte.& post de credulita
te tantū.Et ita dicit de cōsuetudine hoc debere ser-
uari.& illud idē tenēdū.ar.eius quod no.s.eo.l.q in-
terrogatur.in prin.& idem sentit gl.in.d.§.quod ob-
seruari.Et hic sit finis causa breuitatis.Vnde in ista
materia possent fieri quæstiones infinitę:vt tractat
Spe.in tit.de positionibus.& Archi.& Ioā.mona.de
confessis.c.j.&.c.præsentium.de testi.lib.vj.& de iu
reiu.c.cum in positionibus.& vide quod not.C.de
iuran.calum.l.ij.§.quod obseruari.

a Procuratore.[a] ¶ Confessio præiudicat quo
ad personam interrogantis, non quo ad
alios.h.d.vel sic.Rn̄sio facta in iudicio nō præiudi-
cat rn̄dēti,nisi respectu interrogātis.h.d. quam legē
no.¶Opp.ꝙ sic rn̄dēdo vr̄ gerere pro hęrede:vnde
oībus tenet̄:vt.l.pro hærede.de acq. hęre. Glo.dicit
multa circa hoc.hęc est ṽitas:quòd hīc loquit̄ in eo,
qui non poterat esse hæres:vel qui iam repudiaue-
rat:vel erat emācipatus,qui secūdùm ista tpa habe-
bat petere bonorū possessionē.Vnde confessio ista
præiudicat respectu interrogantis non alterius.

De quibus rebus ad eundem iudicem eatur. Rubrica.

Si inter plures. ¶In causis connexis plures licet diuersi fo-
ri cogūtur apud eundem iudicem
litigare.h.d.Quam leg.no.[b]& istā
b leg.practicaui:& de hac materia di
xi.C.de senten.authen.& cōsequēter. ¶No.tex.in
l.ij.ibi postulante eo &c.& ibi,ꝙ cæteri.Facit in si-
mili.l.j.in fin.de colleg.illici.& quod ibi no.& hic si
haberem tempus cogitarem multa bona.

De seruo corrupto. Rubrica.

Ait prætor. Qui bona fide.
¶No.ꝙ illa dictio alienū,non ve-
rificatur in psona eius,qui est bo-
nęfidei possessor:sed requirit̄,quòd habeat verū do
miniū,vt hic patet,referendo istū.§.ad verba edicti.

SVMMARIVM.

1 *Recepisse bānitum,uel malefactorem dicitur,qui ipsum abscondit:non qui dat potum,uel comestionem.*
2 *Homicidium committi in platæa,domi stans qui mandat,an puniatur ex delicto,uel ex mandato.*
3 *Mandati contra mandantem fieri delictum non agitur,sed ex delicto propter mandatum.*

1 Quod autem. ¶†No.ꝙ recipere di
citur quis aliquē, quā
do aliquem abscōdit:sed dando sibi potum,vel co-
mestionē,non.Quod facit pro statutis,quę dicūt, si
quis receperit malefactorē,vel bannitū,puniatur in
tantū.qn̄ dicit̄ recepisse habes hic.Vide quę dixi in
l.non solū.§.proculus.j.de iniu.de quo feci vnā ma-
gnā repetitionē.Et no.gl.quę incipit,facit.j.de furt.
c &c.intelligo solutionē[c] gl.hoc modo,quoniā in con
trario obligor ex delicto ꝓpter mādatū meū.Vnde
causa proxima est delictū propter mādatū.Et ideo
distingue,an aliâs erat factur⁹,vel nō.Hic verò non
delictū,sed persuasio est causa proxima meæ obli-
gationis:& ideo nō distingue.quam solutionē mul-
2 tum no.Nam si stans†hic mando tibi,vt facias de-
lictum in platæa:habes solutionē ex solutione ista.
Nā si obligor ex delicto, punior pœna dupli:quia
factū est in platęa.Sed si est ex mandato:tunc sec⁹:
& sic valet ad infinita similia. quod not. multum.
¶Op.de.l.sępe.in fi.de verb.sign.Glo.soluit nota-
3 biliter.dic vt in ea.¶†No.ꝙ cōtra eum,qui mādat
fieri delictum,non agitur ex mādato,sed ex delicto
propter mādatū:sed hac actione serui corrupti agi-
tur ex solo consilio.Facit de furtis.l.si quis vxori.§.
neq; verbo.vide glo.ibi,facturus.

SVMMARIVM.

1 *Verbum de nocte positum in statuto puniente,si quis fecerit sic,& sic:refertur ad utrumq;.*

d Doli verbum.[d] ¶Not. istud
principiū,quòd
istud ṽbū dolo malo,post duo ṽba positū,
1 refert̄ ad vtrūq;.Qđ valet†ad statutū,qđ dicit,si qs
sic fecerit et sic:et postea subnectit̄ de nocte:et istud
verbū de nocte.refertur ad vtrūq;.quod multū not.
Hæc actio. ¶No.de verbo futuri tēpo
ris īdicatiui,quod habet de-
notare,de quo dixi in.l.j.quod multum not.

In hoc

a ¶Procuratore.ad intellectū hui⁹ leg. adde Bal.in authē. gn̄aliter.ī.vij.col.C. de episco.& cler.& Ange.in.l. sicut.C. de repud.hære.&c. & Bart.in.l. is pōt. de acqui.hęred.vbi intelligit ꝓut facit hic glos.& Barto.s. ꝙ non poterat esse hæres: aliâs sec⁹.& ita etiā Ang.in.d.l. sicut.Et not. ꝙ rn̄sio facta vni in iudicio nō nocet sibi cōtra aliū in alio iudicio:quod est verū, nisi indicia hęc ita se habeāt,ꝙ acta in vno faciāt fidem in alio:& iō si qs dixerit se hęredē,petēdo hęreditatē,nō pōt posteà negare se esse hęredē cōtra creditores.l.fin.& ibi hoc Bald.in.iiij.col.de peti.hæred.

b ¶Quā leg.not.E hui⁹ tituli ītellectū ponit Inno.in.c.cū M.ferra.de consti. Et an habeat locū in criminalib⁹ quo ad remissionē personarū:vide Bal.in c.j.de cōtro.feu.īter pares termi.& in.l. nulli.& ibi p doct. vbi etiā Bal.in add. de iu.& Inn.ī.c.pastoralis.& in.c.fi.& ibi p Bernar.de rescri.vide Bal.in authē. habita.in. xiiij. col.in ver.v.q̄rit̄.& in.l.cū Papinianus in.j.col.C.de sentē. Sed an mādans & mādatari⁹ in criminibus sint cōueniēdi corā eodē iudice. Bal.quòd nō.ī.l.nō ideo min⁹.ad fi.C. de accu.& qd si in materia huius tituli vn⁹ erat cleric⁹,ali⁹ nō:vide Bal.in.l.fi. in.vj.q.C.de edict. diui Adria.tollen.

c ¶Solutionē. Vide latè Bar.in.l.nō solū.§. si mandato.j. de iniurijs.in versi. quæro vtrū persuadentes.& ibi posui in fine illius.§.

d ¶Doli verbum.si statutum punit facientem sic & sic: postea subdit de nocte refertur ad vtrunq; dictum.facit quod no.Bal.in l.j.C.de leg.hære.& Bar.in.l.iiij.§.eritq; hæc differentia.j.vi bo.rapt.

a ¶No. tex. & no. istū tex. Bal. in. l. j. in. v. col. de ser. fugi. qui dicanť principales & caporales ī scō.

b ¶Esse nūcius. quis pōt eē nūci⁹ ī cā ꝓpria, dixi post Bar. in. l. iuste. j. de acq. poss.

POMATES.

c ¶Ait ꝑtor. Aduerte, ꝙ iste tex. nō habet locū in iuro secūdū Bal. ī ꝓœ. fen. & do. i. c. j. de do. & cōtu. Ias. i. l. nō solū. §. sciendū. iij. co. de ope. no. nun.

d ¶Sis cautus. No. tu qn̄ examinas testes, vt dicas loco & tpe ī accusatiōe cōtētis &c. cōtrariū no. Bal. & Ful. i. l. si defensor. §. qui iterrogatus. s. de inter. act. & Bal. in. l. sed & si possessori. §. itē si iurauero. j. de iureiu.

e ¶Qđ aūt. istū text. & istūtex. ꝓ melio ri de corpe iuris alle. Bal. in. l. fin. C. si cōtra ius. in. ij. col. qđ statutū dicens bānitū īpune offēdi posse ītelligiť in ęre & in ꝑsona. dicit tn̄, ꝙ mulier bānita nō poterit adulterari. & adhoc dic. Adde. l. si seru⁹. & qđ ibi Barto. C. de his qui. ad eccl. confu. & Bar. in. l. j. §. j. j. ad Trebel. & ꝙ ibi doc. in cōtrariū. qđ no. Ba.. in. l. non solū. §. q̄ſ. q̄. de iureiu. vide ibi.

POMATES.

f ¶Preberi. vide Fe. c. directe. ij. colū. de appel.

g ¶Dici locatio. Aduocato nō cōpetit actio locati cōtra clientulū. sed actio in fcm̄, vt hic tenet gl. & Bal. in. l. j. C. de suffra. licet. Cy. ibi contra.

h ¶Ideo aūt. Ad istū. §. vide no. istitu. de act. §. si minus. &. c. cū dilect⁹. de empt. & vē. &. c. examinata.

POMATES.

h ¶Iō aūt. Vide Barba. cōsi. lxij. ij. col. j. vo. Ant. de Pratis in consi. Barb. ad fin. xiij. col. j. volu.

In hoc iudicio, a ¶Not. text. in prin. quod valet ad statutū, si sit cōgregatio alicui⁹ gētis, ꝙ puniať caporalis: quod caporalis diciť ille, qui mādat. tex. est hic.

SVMMARIVM.

1 *Persuadens alicui semel, ut faciat malum, an teneatur de cæteris. remittit ad Theologos.*

Neratius.

Si seruo, ¶No. ibi consuetudine &c. qa videtis, ꝙ si qs facit sæpe malū, qđ in eo ex cōtinuatis actibus fit qdā habitus scđm philosophos: adeo, ꝙ si vult abstire nō pōt, & iō resistēdū est principijs. ¶Quod facit 1 †ad qōnē Theologoꝝ, an ille q ꝑsuasit alicui, vt semel vnū malū faciat, teneatur de cæteris.

SVMMARIVM.

1 *Lex noua loquens in uno casu, extenditur ad alium, in quo militet eadem ratio.*

2 *Statutū, quòd filiusfami. posit testari, poterit & codicillari.*

Vt tantum. §. de filio.

¶Gl. q̄rit hic q̄uo æstimať & pōit opi. verā. & no. ꝑ Dy. in. l. eū q. §. si fili⁹. j. de fur. & ꝑ Cyn. in. l. si qs seruo. C. e. ¶†No. ꝙ. l. siqs seruo. C. e. q est lex noua 1 extēdiť ad filiū. Ita not. in. l. ꝙ vō. s. de legi. Quod no. multū ī materia interꝑtatiōis statutorū. Nā si lex dicit, ꝙ qs pōt facere testm̄: certē & codicillos: vt. l. ij. de 2 leg. j. Mō sit statutū†, ꝙ filiusfa. possit facere testm̄. certē & codicillos. Nā hęc est extēsio leg. ad ꝙ. l. j. §. j. j. ad le. fal. dixi in. l. oēs populi. de iusti. & iure.

His consequenter. ¶No. ꝙ dānū, qđ patitur dn̄s ꝓpter delictū serui, diciť eē iteresse itrinsecū. Qđ patet ex hoc ṽ. his cōsequēter. iūcto cū pcedēti. Sed q̄uo istud hic: nā hic dānū est extra rē, vt. l. si sterilis §. cū p vēditorē. j. de ac. em. vbi vř extrinsecū. So. intrisecū seu ītra rē iteresse diciť illud: qđ seqť rē, penes quēcūq; vadat: licet sit extra substātiā ipsius rei. hoc ꝓbať hic. & doc. tangūt in. l. j. C. de sen. quæ pro eo.

De seruis fugitiuis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Fugitiuū recipiēti parcitur, si eū reddit intra uiginti dies.*

2 *Domus alterius etiā eo inuito de licentia iudicis pōt perquiri pro fugitiuo inquirendo, nō autē pro furto.*

De hoc uide Ang. Are. in trac. malefi. in uerbo & uestem cœlestem. co. pe. uer. & bene no. & ibi in addi.

3 *Nuncius in re propria quis esse potest.*

Is qui fugitiuum.

1 ¶No.† ꝙ ei, q recipit fugitiuū, parcitur, si eū reddat ītra. xx. dies, qđ est spāle ī isto furto. sec⁹ in alijs: vt. l. q ea mēte. j. de fur. ¶†No. ꝙ licet ingre2 di domū alteri⁹ ꝓ īuestigādo & ingrēdo fugitiue, de licentia iudicis eo inuito, secus eēt ꝓ inuestigāda aliare subtracta. Ita tenet gl. hic, quā vide. & ita tenet Cy. C. e. l. requirēdi. ad quod. l. oīs. C. de aq̄ duc. in fin. lib. 3 xj.† ¶Itē no. ꝙ quis pōt esse nūcius b in re ꝓpria: qđ apparet hic: qa lrē danť ipsimet dn̄o, qui vadit ꝓ inqrendo seruū suū. Pro hoc. j. de fur. l. eū qui. §. si epistola. & ibi tangit Iac. de Are. tene menti.

De aleatoribus & aleæ lusu. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Lex indeterminatè loquens circa locum & tēpus debet intelligi de omni loco & tempore.*

Ait prætor. c ¶No. istā leg. Nā in vno casu requiriť certū tp̄s, & cert⁹ loc⁹ ī alio casu nō. Nā verberari. vbiq; pōt: furari non pōt: nisi tpe quo ludiť. vn̄ si retinebat ludū: & ꝙ furat⁹ fuerat tpe quo ludebatur. adeō qđ si simplr̄ ꝓbaret se furatū fuisse, qn̄ ludum retineret: nō sufficeret, nisi apponatur, ꝙ illo tempore, quo fuit furat⁹ ludebať. ¶No. ergo, ꝙ qn̄ lex in1 determinatē loquiť circa locū & tp̄s, debet intelligi d de oī loco & tpe. Et ꝑ hoc sis cautus, d qn̄ tu examinas testes super inquisitiōe, vel accusatione, qui dicunt se vidisse maleficiū, quod semper addas loco & tēpore in accusatione cōtēto, alś sic si indeterminatē loquerentur circa locū & tp̄s, nō ꝓbarēt maleficium. facit. l. j. §. j. de incen. rui. nau.

SVMMARIVM.

1 *Statutū, quod bānito nō reddatur ius, intelligitur de delicto in eum cōmisso, nō procedatur, nec per accusationē, nec per inquisitionem.*

e Quod autem. e ¶No. ꝙ per istū tex. determinat Ia. de Are. 1 vnā qōnē. Nā si statuto caueť, †ꝙ bānito ius nō redať: intelligiť, hoc est, quòd de delicto in eū cōmisso, nō ꝓcedať; nec ꝑ accusationē, nec ꝑ inqsitionē. ꝙ no.

Si mēsor falsum modum dixerit. Rubrica.

Aduersus. ¶Not. qđ in f istis, qui exhibēt opas suas, q̄ cōsistūt in artificio, vel in aliqua arte liberali, vel scientia, nō diciť locatio, vel cōductio: sed magis diciť ꝑberi f opa, bn̄ficiū cā. vn̄ inter aduocatū & clientulū, medicū & infirmum, g doctores & scholares, nō pōt dici locatio g. facit ad ea, quæ dixi in. l. j. de varijs & extraor. cog. & hoc propter nobile exercitium.

SVMMARIVM.

1 *Proponens actionē ineptā succūbit, & tunc in sententia causa proponenda est.*

2 *Ager semel mensuratus, iteratò mensuratur, si aliqua partiū dicit se deceptam.*

h Ideo autem. h ¶No. †ꝙ q ꝓponit actio1 nem ineptā succūbit. & hoc i casu inserať cā ī sn̄ia. ¶Et ex hoc. §. colligeí, ꝙ † licet 2 ager semel sit mensurat⁹, si aliqua partiū dicit se deceptā: & sic se plus dedisse, vel minus recepisse: debet iterum mensurari.

Vel per literas. ¶No. ꝙ mēsurator pōt ꝓnūciare, vel ꝑ nūciū, vel ꝑ lrām. Itē no. ꝙ non pōt alij cōmittere, vt mensuret.

SVMMARIVM.

1 *Iudex si per imperitiā iudicauit, & non appellaui in casu, in quo appellare poterā, an agā cōtra eū tēpore syndicatus?*

Si duobus.

Competit. ¶Not. ꝙ cōpetit hęc actio illi, q mēturatu in haberē tp̄s, ego vellē alr̄ examinare. Facit 1 ad. q. † si iudex ꝑ īperitiā malē iudicauit: possum appellare, nō appellaui: an habeā actionē cōtra iudicē, glo. dicit ꝙ nō. in. l. j. s. qđ q̄ſq; iuris. in cōtrariū facit iste tex. dic, vt ibi dixi. & hāc qōnē disputaui. Bart.

Si mensor. ¶No. hāc leg. q facit ad qōnē, quā hoc anno tibi dixi in. l. nō quicqd. §. j. in prin. s. de iu. Nā lex punit iudicē, q malē iudicauit. qđ si iudex noluit iudicare: de quo vide: vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Arbitrator malē iudicans facit litem suam.*

1 Vel cuiusuis. ¶No. ad. q. Tu scis, † ꝙ iudex, vel arbiter, qui malē iudicauit, facit litē suā. Quid de arbitratore? casus est hic, ꝙ idē sit. & idē sit de proxeneta: vt. l. j. de proxenetis.

De religiosis & sumptibus funerum, ubi funus ducere liceat. Rubrica.

k Locum. k ¶No. ꝙ verbum alienum intelligitur ratione dominij, aliter habuistis in l. j. s. de seruo corru. Item in simili, quod cuius &c. Requirunt verba illa, quod alicuius sit ratione dominij: vt. l. j. §. fina. cum. l. sequen. s. nautæ, caupo. stabu.

i ¶Collige. Vide qđ dixi in. l. ꝙ si is, ad quē. de acqui. hęre. & not. ꝙ licet pars nō possit obtinere ī cā intētata: tn̄ iudex pōt reseruare ius agendi ex cā apta scđm Bal. in auth. sed siqs. in pe. col. C. de secū. nup.

k ¶Locū. Vide ad itellectū hui⁹ tit. ꝙ oēs leges, q̄ volūt, ꝙ ꝑ illationē hūani cadaueris hat locus religiosus & deñat eē ī commercio nr̄o: vt hic, & tit: de re. diui, post pri. sunt correctę de iure canonico, qđ in hac materia pualet: qa loc⁹ nō pōt fieri religiosus sine authoritate pōtificis. c. ad hæc. de relig. do. No. gl. xiij. q. ij. c. in ecclīastico, no. Inn. in. c. abolēdæ. de sepul. Itē dicit Io. fa. insti. de re. diui. ꝙ nullus loc⁹ diciť religios⁹, nisi ꝑ authoritatē pōtificis fuerit cōsecrat⁹. in authē. vt nullus fabricet oratorij domos &c. ī rubro & nigro. vide Bart. in l. ij. C. de fur. Sed ex quo fundať cū voltate, authoritate, ac vtilitate epi, effi ciť loc⁹ statim sacer & religiosus. de cōsecra. di. j. c. vnicuiq; & in capellis, q̄ fiūt in domibus est necessaria authoritas epi: ī ecclīa cathedrali est necessaria authoritas papę. dicit tn̄ Io. fab. isti. de re. diui. §. religiosum. ꝙ licet absq; dicta forma nō dicať religiosus ea rōne, qua cœmeteria ꝑ eos bn̄dicta: tn̄ dicit, ꝙ est bn̄re ligios⁹, q̄ſtū ad hoc vt nō possit vēdi, vel pignorari: cum iura ciuilia, q̄ſtū ad hoc nō reperiātur correcta. l. iij. C. q̄ res pig. obli. pos. & ibi &c. Dicit ꝙ cœmeteria nō sunt in patrimonio, vel dominio aliquorum, licet possint eē ve

prærogatiuam habeant inferẽdi suos. Adde Imo. in l. qd ergo. §. fin. de leg. j. & quæ no. Bald. in rub. de rerum diui. in princi. Adde Fede. consil. cxxx. & Ro. consil. ccccclxxvij.

Prætor ait. ¶ Facit iste tex. ad q̃onem. Statutũ est hic, ꝙ priores nõ debẽt ire ad sepeliendum corpus alicuius. Modo q̃dã mortuus est in lõginquis partibus: & ossa portãtur in ciuitatẽ: nunquid poterũt priores adesse? & videtur ꝙ sic: quia ossa non sunt cadauer: vt hoc. §.

Scriptus. ¶ Not. ꝙ sepeliendo defunctũ, nõ videtur gerere pro herede: sed vt cautius sit tibi, facias protestationẽ in camera tua: & facias fieri instrumẽtũ corã duobus testibus: vt. l. at si quis. §. plærisq;. j. eo. ita vidi semel fieri: quia quidam fecit istam protestationẽ, & gessit posteà hæreditatẽ tanquam bona hereditaria: & exbrigatis debitis adiuit. Sed cautela debet esse, ꝙ ei statuatur tempus ad adeundũ: quo elapso non poterit adire. argu. l. si quis instituatur. j. de hære. insti.

SVMMARIVM.

1 Sepeliens defunctum, quãdo uideatur gerere se pro hærede? Cautela, ut statuatur tempus ad adeundum.
2 Notorium quid sit: & quid manifestum, & in quo differunt.
3 Ordo iudicialis, licet in notorio non requiratur: tamen tutius est, quod obseruetur.
4 Citatio quando requiratur in notorio.
5 Libellus in notorio non requiritur: nec fit litis contestatio.
6 Reus contra notorium, quando poßit suas excusationes facere, & defensiones proponere.
7 Conseruatores, qui non poßunt se intromittere, nisi de exequendo: poßunt audire defensiones probabiles.
8 Notorium, quibus casibus probari debeat?
9 Sententia super notorio, an sit ferenda, & in scriptis?
10 Appellari, an poßit à sententia lata super notorio?
11 Iudex principalis, an exequatur sententiam latam super notorio appellatione non obstante, quod non: & quod iudex appellationis potest inhibere.
12 Quod dicitur de notorio, an habeat locum in contractibus, sicut in criminibus.
13 Exceptio dilatoria & spoliationis, non admittitur in causa notorij.

1 Scriptus. ¶ † Not. ꝙ sepeliendo defunctum non videtur gerere pro hærede, sed vt cautius tibi facias fieri instrumentum protestationis coram duobus, vt. l. at si quis. §. plærumq;. j. e. Itẽ vidi semel fieri: quia quidam facit istã protestationem & gessit postea hæreditatẽ tanquã bona hereditaria: & exbrigatis debitis postea adiuit. Sed cautela debet esse, vt statuatur sibi tempus: quo elapso non poterit adire. arg. in. l. si quis instituatur. j. de hæred. insti. ¶ Not. hic de materia notorij: vnde vt hæc materia quę est legistis ignota, & penes Canonistas plenius liqueat. Primò quæritur quid sit notorium. Secũdò in quo differt à manifesto. Tertio, an in notorio sit opus citatione. Quartò, an libellus detur ante contesta. Quinto, an probatione indigeat. Sexto, an sententia: & an in scriptis. Septimò, an & quãdo
2 possit appellari. Octauo, an de executione. ¶ † Circa primum dic, ꝙ notoriũ est illud, quod est ita euidẽs, ꝙ latêre nõ põt: nec tergiuersatiõe celari: & cuiꝰ est testis populus: vt dicit in. c. tua nos. de coha. cler. & c. vestra. & h. d. c. sacerdotale. l. xj. dist. & iij. q. v. c. quod suspecti. Manifestũ dicit, quod vulgo dicit, & corã pluribus testibꝰ. ff. de test. l. heredes palã. Quid ergo, si quis occidat hominẽ corã pluribus testibus, iudicabis notorium, vel manifestũ? Quidã dicũt, ꝙ si occidit corã decẽ, quod est notoriũ. & de hoc not. in. c. de manifesta. ij. q. j. Alij remittunt arbitrio iudicis, & de hoc Specu. in titu. de noto. cri. §. iam de notorio. Sed quid arbitrabitur iudex? dicas ꝙ verũ notoriũ est, qñ factum est tale de sui natura, ꝙ omnes sciũt, vel scire eos verisimile sit: sic, quòd nõ possit qs allegare ignorantiã, quin sit supina. Sicut si qs gerat se pro Epo in aliqua ciuitate. vel si qs in veritate toto populo aspiciente occidit hominẽ: vel suspendit: vel aliũ actum exercuit in presentia populi: vt. d. l. j. de his, qui in eccle. manu. & extrà de transla. episc. c. quãto. & de cler. excõ. c. illud. ¶ Et caue: qa si ꝓponas notoriũ ĩ aliqua ꝓuincia, oportet ꝙ factũ sit tale quod de sui natura oẽs de prouincia sciant, vel scire possint: si in villa, ꝙ illi de municipio, vel castro. ff. de iur. & fac. ignoran. l. regula. §. sed facti. ¶ Quid ergo, si in villula, vbi sunt pauci habitantes aliquid in conspectu omnium factũ sit: qui fortè nõ sunt sex, vel octo? dicit ꝙ sit notoriũ. ff. de verb. signi. l. Neratius. extrà de cler. nõ resi. c. j. & facit. ff. de his, qui no. infa. l. ij. §. fina. sed hoc non credo: quia debet esse notum plurimis & multitudini. extrà de coha. cle. & mulie. c. fina. & vicinia debet scire. extrà de purg. cano. c. pe. versicu. fina. j. vi bo. rap. l. prætor. §. j. de verb. sig. palã. ff. de institu. l. sed & si pupillus. §. proscribere. Sed quot requirũtur? videtur ꝙ. xx. ff. vi bo. rapt. l. prætor. §. j. vel dic. x. quia tot populum faciunt. gl. in. c. j. de elec. Et dixi in. d. l. pretor. Et ita patet differentia inter manifestum & notorium. Euidẽs q̃nq; prædicatur de vno: q̃nq; de alio extrà de elec. c. si fortè. & c. abbate. de re iu. lib. vj. Quãdoq; tamẽ manifestũ ponitur pro notorio. C. de appel. l. ciues. ff. ad Turpil. l. ab accusatione. §. nũciatores. de dote præleg. l. ij. extrà de verbo. signi. c. constitutionem. de offic. deleg. c. j. lib. vj. de iniust. rup. test. l. si quis. §. hi autem. versic. nisi fortè. Vnde vbi manifestum scribitur in aliqua materia, quæ non requirat iudicialem indaginem, nec probationem propter quod exponitur manifestũ: id est, notoriũ: alioquin in ꝓpria significatione reiecta vba secũdùm subiectã materiã intelligãtur. ff. loca. l. si vno. Et ita soluatur gl. iuris ciuilis, quę quãdoq; dicit ꝙ manifesta probatione non indigent: vt not. in. d. l. ij. de do. prælega. Et nõ exigo, ꝙ illi de populo simul sciuerint: quia sufficit, ꝙ per diuersas vices, dum tamen toties & tot, ꝙ magna pars populi scire pòssit: per. d. §. hi autem omnes. Idem dicitur ꝙ etiam notoriũ est, vbicũq; constat iudici, vt iudici: vt si in figura iudicij aliquid factum, vel dictum sit: quãuis populus, vel maior pars populi hoc non sciat. Et sic intellige. C. qui & aduer. quos. l. j. ff. de appel. l. creditor. §. iussus. & de senten. excom. in. vj. c. venerabilibus. §. secus. de appel. c. Romana. §. si autem. lib. vj. de offi. deleg. c. de cau. ¶ Quidam autẽ exigunt, ꝙ sint tot cum iudice, ꝙ possit dici notorium. & ita videtur tenere Spec. in. d. §. iam. ver. Pet. de sampsone. pro quo. C. de cust. reo. l. ij. Aut conuocatis publicẽ testibus. quod nõ est verũ: quia secũdùm hoc nihil faceret figura iudicis: quę multũ facit per predicta. ad quod. C. de dona. l. in donationibꝰ. in prin. cũ ibi no. Itẽ est notoriũ quod per acta & ꝓcessus apparet C. de litis contest. authẽ. offerat. extrà de rescrip. cũ cõtingat. ij. q. j. deus oĩpotens. §. qñ autem. C. de dele. §. j. lib. x. Vel qñ resultat ex iuris præsumptione. in authẽ. de resti. & ea quę. §. vnũ. ff. ad Turp. l. j. & de his qui sunt sui vel alieni. l. filium. Item est notorium, quod communis & antiqua credulitas siue traditio, habet in concusso: sicut quòd Carolus fuit rex Siciliæ: Passio Christi, & similia. C. de sum. trini. l. j. & ibi quam diuum Petrum. & ff. de re. diui. l. fi. de cada. pu. l. j. §. de adop. l. fi. ff. de leg. l. fi. in authẽ. vt non luxu. contra naturam. §. penul. ff. de fun. instru. l. quæsitum. circa princi. Et not Hostien. in d. c. quanto. de transla. Specu. de not. cri. §. iam. versi. item si notorium facti. Inno. tñ dicit, ꝙ illud est probandum, extrà de ver. sign. in. vj. c. veniens. Primum tñ ego sequor per leges quas allegaui. Item põt dici notorium illud, quod indubitanter rumor vulgaris asserit: videtur expressum extrà de elec. c. cumana. §. fin. ibi indubitanter. Sed hoc potest esse verum in harengis factis, quæ latêre non possunt. secus in alijs. de sentẽ. excom. c. si iudex laicus. lib. vj. Et sic intellige extrà de purg. cano. c. cum dilectis. Et quod ibi not. per Ioã. and. post Host. Itẽ notoriũ est illud, quod oculis iudicis patet de se. ff. de mino. l. minor. xxv. an. extrà de cor. vitii. c. j. & d. c. si fortè. de verb. sign. c. constitutionem. li. vj. Et no. ꝙ securum est & cautũ, ꝙ antequàm procedatur, vt in notorio pronuncietur esse notorium: vt not. Ioan. Andrę. extrà de senten. & re iudic. c. pastoralis. in cle. Sed pars etiam cautè faciet, si appellat ex illa pronunciatione: & admitter extrà de app. c. Romana. §. sentẽtias. li.
3 vj. ¶ Et no. † ꝙ in notorijs non est ordo iudiciarius obseruandus: vt. c. ad nostram. el. ij. extrà de iureiur. ff. de lib. exhib. l. iij. §. Iulia. versicu. is verò. Securius tamẽ est iudicem in dubio iudiciarium ordinem obseruare: ne fortè reputetur notoriũ, quod nõ est & processus annihiletur: nisi esset ita notoriũ euidenter, quod esset ridiculum ordinẽ iudiciariũ obseruari. extrà de app. c. cõsuluit. Et no. Host. in. c. cũ sit. eo. tit. de purg. cano. c. pe. Et simile cõsilium
4 extrà de iud. cle. dispendiosam. in fin. † An autem opus sit citatione. gloss. dicit ꝙ sic, in. c. ad nostram. item Inno. extrà de appel. in. c. cum sit romana. & idem in Spe. in titu. de no. cri. §. j. ver. & nota. & versi. dicit quoq;. Quibus obstat dictũ. c. cum sit. de ele. cõiu. & c. bonæ. & c. venerabilẽ. & videt expressum in. d. c. quanto. de transla. episc. xj. q̃õ. j. c. statuimus. & c. quoniã. de fil. presby. ¶ Dicas, ꝙ in notorio iudici, vt iudici, quod illa die nõ est opus citatione, vt si quis iniuriauit in presentia iudicis pro tribunali sedẽtis. ¶ Ex quo tunc habet partis præsentiã: & non oportet amplius euocare. & sic potest intelligi. l. creditor. §. iussus. ff. de appel. extrà de pœnis. c. j. libro. vj. Sed die elapsa & maximè parte absente videtur necesse, ꝙ citetur. extrà de verbo. sign. c. cum olim. el. ij. de pœ. licet. Et patet ꝙ per cõfessionem emissam in iudicio sit res notoria: vt. c. Cumana. s. alleg. Et tñ pars vocatur in sñia. ff. quæ sent. sine ap. re. l. j. §. itẽ cũ ex edicto. In notorio vero facti trãseuntis, vel interpellãtis, dicunt omnes partem citandam: sed in contrarium faciunt supradictę oppositiones. Et tamen securius est partem vocari: vt not. Hostie. in. d. c. cum sit. ¶ Ego credo, ꝙ sit necesse partem citari: quia in. c. pastoralis. extrà de senten. & re iudic. in clemen. Papa non denegat notorium: & tamen sententiam infirmat propter defectum citationis. Si tamẽ iudex timet scandalum: vel periculũ, potest sine citatione procedere: vt. c. venerabilem. & c. bonæ. & maximè ad sententiã excõicationis, quę fertur in absentẽ. extrà de simo. c. accusatum. d. c. cũ sit. & no. in. d. c. de manifest. & facit bene extrà de sent. excom. c. cõstit. li. vj. in si. Tamen non opus esset monitione. nec obstat

obstat.c.sacro.extrà de sen.excõ.qa solue,vt ibi.& no.Host.in.c. cum sit. Nam in duobus casibus,non requiritur monitio trina. ¶Primò:vbi ex prima monitione apparet de contumacia partis,& vbi iam facto notorio proceditur ad excõicationẽ ex vna monitione:scd'm Hosti.in.c.si sacerdos.de off. ordi.& citabitur per edictum:sicut in aliis causis & cum interuallis, si sit possibile:vt ibi. Nec obst.extrà de sentent.& re iudicat.c.cũ olim. quia ibi vel pars fuit citata, vel papa processit de plenitudine potestatis:vt no.per glo.& Hostien.quia ibi reus habebat bonas defensiones,& nihilominus fuit condemnatus absens, qd' potuit fieri,cum in vero notorio proceditur per viam inquisitionis, vt l.ea quidem.C.de accusa.etiam si sit absens ,potest condemnari:vt.c.qm.extrà vt lit.non contest.Specu.dicit,ꝙ audietur, & si fuit condemnatus tanꝗ de notorio,cum tñ non esset notorium reuocabitur:extrà de sen.& re iud.c.cũ Bertoldus.¶Tu dicas,ꝙ si vult dicere sententiam nullam ex eo,qd' non est notorium, & nõ fuit ordo iudiciarius obseruatus, vel iniquitatem euidentem contineret,ꝙ audietur:vt.c.pastoralis.s.alleg. al's autem non audiet,si condemnatus esset absens debita solennitate seruata, & sic intellige quod idem Specu.not.eo.titu.§.j.Sed an debeat vocari ad singulos actus iudiciales,Inno.videtur tenere, quòd non
5 in.d.c.tua nos.in glo.parua.sed quid si pars compareat, † an debeat dari libellus?dic ꝙ non,nec necessaria est contestatio,vt.d.c.ad nostram.&.c.de manifesta.&.c.solus.& no.in.c.tua nos. de
6 libel.obla.c.j.& in auth.de exhib.reis.sancimus.¶† Quid si re' velit excusationes vel defensiones proponere? Dicit Innocent. & Hosti.in.c.tua nos.& Specu.in.d.§.j.versicu. quòd si iudicis, ꝙ iudex audire debet : & si non audierit,non valet processus.Si tñ audierit:& probationes non admittat:tamẽ bene valebit.Et sufficit,ꝙ iudex coram superiore possit ostendere crimen notorium. Sed pro reo nunquid saltem superior debet probationes alias admittere?quare nõ ergo principalis iudex?videtur verius distinguendum:quia aut factum,& facti qualitas sunt notoria. Verbi gratia,notorium est quòd Titius interfecit hominem, & ipse cum armis assaliuit,occiso non percutiente nec se defendente:tunc ergo ego credo,ꝙ reus non audietur nec ad proponendũ nec ad probandum,quod ad sui defensionẽ fecerit.Et est expressum in vsibus feudo.de pace iura fir.§.si quis hominem.Si verò facti qualitas non sit notoria.Verbi gratia,quis in iure confessus est quòd occidit hominem,vel fortè occidit pluribus præsentibus,qui viderunt mortuum,non tamen primum insultum viderunt:nunc vult probare, quòd occisus primò inuasit. Iniquus esset iudex,si contra eum non admitteret:& hoc probat per.d.§. si quis hominem.Imo potest dici, quòd obiectus talis extra ius facit desinere rem esse notoriam.& hoc bene probatur.ff.de tab. exhi.l.j.§.sed si neget.extrà de sen.excõ.in.vj.c.venerabilibus.§. idem.&.§.se.li.vj.& insti.de eo cui libe.cau.bo.addi.§.hæc consti
7 tutio.ibi quam ergo.†¶Et ideo conseruatores, qui non possunt se intromittere,nisi de exequendo, possunt audire defensiones probabiles,si extra iudicium proponantur.extrà de offi. delega.
8 c.j.lib.vj.& ibi not. ¶†Item quæritur nunquid debeat probari notorium? Docto.dicunt,vbi.s.quòd non:quibus obstant iura, quæ superius allegaui.Vnde videtur melius indistinctè tenendum,quòd non sit necessarium testes recipere in casu veri notorij,in eo quòd notorium est:& quòd condemnatio valeat, & processus,dato ꝙ nihil probatũ sit. Patet per iura.s.allega. & ꝙ sufficit ,ꝙ superior reperiat notoriũ, & sibi dicatur,ꝙ sit notoriũ, sed si dubitaretur,nõ esset notorium:& procederet superior per informationem ad hoc,vel rei euidentiam,sicut primò per iura. s.allegata.& maximè per.§.si quis hominem. Quid ergo si crimen denunciatum est iudici,sicut notorium? Dic quòd si sit talis iudex,& populus qui videre possunt,sicut episcopum sedentem in solio publicè:tũc statim procedet sine informatione. Sin autem hoc non contingit,tunc informationem recipiet, & per eam ,pcedet.& sic intellige.l.ea quidẽ.C.de accusa.ibi, defensione reo oblata.Et in illa informatione debet vocari pars, secundùm Inno.& Hosti.in.d.c.tua.sed secũdũ Archi.nõ est necesse: vt no.in.d.c.j.lib.vj. de offi.deleg.¶Ego credo,ꝙ sit tutum eam vocari,per.c.bonæ.§.licet de elec.Et vide quod ibi no.Innocẽ.& quòd plures testes recipiantur in informatione,ne sit tergiuersationi locus.Et dic,ꝙ testes non habẽt necesse semper deponere de visu:vt non.Ioan.And.post Hosti.extrà de purga.cano. c.cũ dilectus.Quid si sunt pauci:Arch.dicit non esse notorium: vt. d. c.j.quod potest esse verum,quãdo cõmunis credulitas & indubi
9 tata hoc innuit:vt.s.probaui.¶†Sed an sit necessaria sententia? non videtur.extrà de diuor.c.significasti.& tenet Archi.extrà de sen.& re iudi.c.Romana.§.fina.in gloss.sciendum.Quod est verum,vbi intenditur ad præsentiam salutarem. secus aliàs .extrà de diuor.c.porro.de purga.Cano.c.penul.iij.q. v.c.quod suspecti.
10 ¶†Sed,an debet dari in scriptis?non videtur, cum nec libellus detur:vt.s.dixi.C.de senten.ex breui.reci.auth.nisi breuiores . in auth.de manda.prin.§.si tibi quoꝙ. Tutum tamen est scribere. extrà de ver.signi.c.sæpe.§.sententiam in clemen. ¶Sed an potest appellari?non videtur.extrà de appel.c.consuluit. &.c. proposuit.&.c.peruenit.C.quorum app.nõ reci.l.abstinendũ.ibi dũ modo euidentis atꝙ cõuicti.Dic,ꝙ nõ põt appellari: si tamen appelletur de facto & coram iudice appellationis ,pponatur non esse admittendã appellationẽ:quia factum super notorio, & iudici appellationis de hoc constat;non admitteť,aliàs sic:vt extrà de appell.c.Romana.§.finautem.Et debet iudex appellationis procedere per informationem,sicut primus.& si reperiet notorium confirmabit processum & sententiam:sinautem secus: tũc omnia annullabit:vt not.Innocen.& Hostien.in.c.tua.vt.s.dixi.
11 ¶†Nunqd ergo iudex principalis exequatur,non obstante appellatione?dic ꝙ non.imò iudex appellationis potest ei inhibere,ex quo incœperit cognoscere, an appellatio sit admittenda, vel non,vt.d.c.apparet.Ante inhibitionem posset exequi,vt no. doc.in.d.c.tua.quod ego non credo casu quo non posset retractari executio.ff.de appel.reci.l.sciendũ.nisi in casu.ff.de appel. & rela.l.constitutiones.& videtur notari.ff.nihil no.appel.pẽdẽ.
12 l.j.§.si quis. ¶†Sed an istiꝰmodi procedendi obtinent in contractibus,& in aliis,ꝗ in criminibus:Innocen.videtur dicere, quòd non.in.c.tua.in fin.magn.gl.de coh.cleri.& muli.Sed videtur verius,ꝙ saltem super hoc obtineat,ꝙ notorium probari non debeat.& ibi not.Hosti.sed bene verum est,ꝙ illa,quæ supradicta sunt, non obtinent in casibus,quibus in contractibus procederetur per viam inquisitionis,de quibus not.per Inno.de iureiur.
13 c.ad nostram.†Item exceptiones dilatoriæ non admittuntur in causa notorij:nec exceptio spoliationis:vt in Specu.de pe.& po. §.quoniam.vbi verius.Item quidam dicunt,quòd probatio fieri debet intra octo dies.dic per Innocen.de senten.excommu. in vj.c.solet.in Specu.eod.§.j.versicu.item si notorium facti. Ista sufficiant de notorio.

Ossa. ¶Omnia quæ fiũt in loco meo à me possesso, possum mea authoritate tollere.vt.l. quẽadmodum.§.j.ad legem Aqui.Fallit hic fauore religionis.Barc.

Vel a debitoribus. ¶No.ꝙ filiꝰ etiam si non sint hæredes patris,hñt iura sepulcrorum.¶Scd'ò no.ꝙ ex literis inscriptis in lapide, quis non habet ius.de quo habes in.l.monumẽtorum.C.e.Facit ad.q.nunquid antiquis literis sit credendum. tangit Specu.in tit.de proba.

At si quis.

Si cui funeris. ¶Nota.ꝙ ex mandato testatoris non oritur [a] mandati actio.quod apparet:quia hic datur de dolo, quæ cum alia non concurrit.

Potest tamen. ¶No.ex hoc ver.ꝙ executor, qui officium executoris suscepit, vel acceptauit aliquo modo,cogitur illud implere,vt hic.de hoc no. in.l.nulli.de episc.&.cler.

Plærique. ¶No.ꝙ per protestationem declaratur animus protestantis. ¶Scd'ò not.ꝙ protestatio nõ operatur vltrà illud ,ad quod verba protestationis se extendunt,vt no.per Innoc.extrà de cõsti.c.cum.M.Ferrariẽsis.& per Ioan.and.in.c.causam,extrà de re iudi.dixi plenè de ope.no. nun.l.non solum.§.si.

Quod si nulla. ¶Istam legẽ allegat Dy. in.l.si constante.§.vir.sol. ma.qd' si mulier nihil habeat in dotem,debet ali à viro.Barto.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia non potest fieri in re, quæ subiacet restitutioni.*

Si locus. ¶Not.licet communis opi sit, ꝙ res quæ subiacet restitutioni possit interim alienari:licet de hoc fuerint opi.in glo.contrariꝰ in.l.fina.§.sin autem auaritiæ.C. communia de leg.
1 tamen hoc fallit in libertate,vt ibi patet.†Item fallit,si quis vellet facere locũ religiosum.Et ideo in re,quæ subiacet restitutiõi, nõ posset construi ecclesia.

Minime, [b] ¶Not.ꝙ exbannitus,qui potest impune offendi & occidi secundùm formam statuti:poterit etiam occidi à filio & à patre: licet Dy.alter dicat.j.de adul.l.si adulterium cum incestu.§.liberto.

Cum in diuersis. ¶No.ꝙ debet inspici, vbi est pars principalior.¶Item not. quòd principalior pars hominis est caPrima Barto.super.ff.vete.

a ¶Non orit.ad.l.clemẽs.j.de her. insti. ꝑ Bal.i. l. mãdatũ. in.v.co.C.man.

b ¶Minimè. Et aduerte ,ꝙ licet iste tex.ex abrupto allegeť,ꝙ filiꝰ põt patrẽ veniẽtẽ contra p̃riã occidere:gl.tñ hoc itelligit, si hoc filius faciat defendendo,al's secus,ꝗ vr̃ destruere istum tex.nisi referas glo. ad illam partem lr̃e tãtũibi:dũ dicit & liberos interficiẽdos venerit. non aũt ad superiorem partẽ.&vide Bald. i.l.si adulteriũ. hic alle.Et ex isto tex. dicunt qdã,ꝙ ipune possit occidi p̃ veniẽs cõtra fidem Christi:imo pretio afficereť. vide qd' dixi post Bar.i.l.si qs à liberis.§.parẽs de li.agn.& qd' no. mod.in.l.ꝗuis.cũ.l. se.so.ma.& hic adde gl.xxiij.q. iij.c. fortitudo.adde qd' Abb.cõs.ciiij.tenet ꝙ filius rebellis nõ sit in ptãte p̃ris ex quo põt ipm occidere:& sic,an filius possit testari.

POMATES.
b ¶Minimè. Vide Feli.c.lr̃as.iij.colũ. ad fin.de ꝑsumpt. Cep.cõs.v.in.iiij.& v.colũ.&.lxxix.in iij.colum.

a ℭQuia vidit caput: a De teste dicēte, ꝙ cognouit aliquem esse talē: qa vidit caput ei⁹. Adde lati⁹ Bart. in. l. stigmata C. de fab. libr. xj. Et ad istū text. vide no. Bal. in. c. j. §. ad hęc de pa. iu. fir. & ibi an vēdito capite castri intelligatur vēditū totū castrū, vide ēt not. xiij. q. ij. c. in eccl'iastico. Quę aūt dicatur facies ꝓ statuto duplicante pœnā ꝓ vulnere illato in facie: dicit Ang. ī. l. si qs ī metallū. C. de pœnis. qđ cōprehēdit descēsiuè vsq; ad barbam inclusiuè, & ascēsiuè vsq; ad capillos: & tota frōs ēt ex trāsuerso cū maxillis dicit̄ in facie. Allegat tex. cū gl. in. l. itē Mela. §. j. ad legē aql. Facit. d. l. si quis. & ibi ēt dicit Ang. p. istū tex. ꝙ non valet statutū, ꝙ qs dēat bullari in fronte: qa facies hoīs nō debet maculari.

b ℭLōga ad intellectū hui⁹ tit. vide q̄ dixi. s. titu. ꝓxi. in apostil. magna. vbi vnum, no.

put. Vnde testis interrogatus, si cognouit, an talis est talis: dixit ꝙ sic: quia vidit caput[a] eius, vel faciem eius.

De mortuo inferendo & sepulchro uiolādo. Rubri.

b LOnga. [b]ℭDicit gl. ꝙ nec longissima. posset pscribi: quia incorporalia non pscribuntur: vnde istud est verum in seruitutibus realibus: secus in iuribus psonalibus: vt plenè dixi in. l. iusto. §. non mutat. j. de vsusc. Doc. in. l. fi. de pscrip. long. temp. Et ideo puto, quòd hic nō pscribat: quia nō habebat titulū & bonā fidē. ℭVltimò no. ꝙ ea res, q̄ sui priuilegio non præscribitur: non præscribitur spatio. xxx. an. vel. xl. an. ab eo, qui ti. caret.

De rei uendicatione. Rubrica.

ℭCirca istā gl. rubricę, quædam sunt, quæ sunt satis clara: tn̄ sunt examinā da aliqua. Primò, an hæc actio det̄ cōtra ci uiliter possidentē. gl. ꝙ sic. & nil allegat. Idem no. C. vbi in rē ac. l. ij. & j. de acq. poss. l. Pōpo. §. si is q pcario. tex. habetis in. l. cuiuscūq;. j. de vsufr. & videbitis in. l. iij. in fi. j. ad exhib. Scđò dicit gl. ꝙ sciendū est, ꝙ ista actio qn̄q; dat̄ directa directo: & qn̄q; directa vtiliter: vt in gl. Sed in eo, qđ dicit, ꝙ datur directa vtil'r ei, qui est dn̄s cōtra eū, qui dolo desijt possidere, Doc. rephēdunt gl. Nā dicūt ipsi, ꝙ rei vendicatio habet duo principia formalia, vnum ex parte actoris, ꝙ sit dn̄s, vt. j. e. l. in rem. Aliud ex parte rei, ꝙ possideat: vt. l. j. de ali. iud. mu. cau. fa. & l. offm̄. j. eo. Vnde contra eū, q non possidet, sed dolo desijt possidere: nō pōt dari directa, sed vtilis. l. nec vllā. al's etiā. §. qđ si qs. s. de peti. hære. & l. electi. §. itē si ex pluribus. j. de noxa. Ita dicunt doc. nostri. C. eo. in rubri. Pro gl. nostra facit: quia in actionibus istis realibus ius metimur ex persona actoris, non rei: vt. l. j. §. j. si pars hære. pet. vn̄ semp debet dici directa, si aliquis est directo dominus. Teneas tamen quamuis: quia ista verba sunt magistraliter dicta. Non aūt sunt verba Iuriscōsulti. qđ not. ad questionē. Si lis est cōtestata, super directa, & post litem cōtestatā desijt reus possidere: vtrum sequatur condēnatio ex eadē instantia? Et si tenemus glo. non est dubium: qđ non ob. qa variatur solum actionis qualitas: quia primo dabatur directa directo: nunc de directa directo datur directa vtiliter: sed scđm alios, tunc secus: quia primo directa erat, modo vtilis: vt per Dy. in. l. q̄sq;. §. Iulia. & ibi dixi. j. de aqua plu. arcen. & Iac. but. & in. §. oīm inst. de act. & per Cyn. in. l. j. C. de ali. iu. mu. cau. fa.

POst actiones. ℭHæc actio ad petitionē rerum singularium datur, & cōpetit pro omnibus rebus corporalibus. h. d.

Per hanc. ℭLiberę psonæ q̄ sunt in potestate nr̄a non petuntur hac actione, sed alijs remedijs hic expressis: nisi vendicentur adiecta causa de iure ciuili. h. d. ℭQuæro quid est hoc dictū pręiudicijs: quidā dicunt id est exceptione, quod glos. non placet. dic ergo in præiudicialibus actionibus, de quo loquitur. §. præiudiciales, insti. de act. ℭItem quæro: quare dicuntur præiudiciales? dicit gloss. ꝙ ideo præiudicat: quia interim non debet cognosci de alia, certè scđm hoc petitio hæreditatis eodem modo esset præiudicialis: vt. l. si quis libertatem. s. de petitio. hæredit. Ideo dicit Pet. quòd ideo præiudiciales dicuntur: quia ibi vertitur magnum præiudicium. l. status hominis. ℭItem queritur, vtrum illud quod dicitur hic in filio, quòd potest vendicari adiecta causa de iure Romano, habeat locum in alijs personis: Gl. ꝙ sic. vnde Abbas vēdicat monachum adiecta causa de iure canonico. sic vendicamus res sacras: vt. l. in rem. §. sacra loca. j. eod. Idem in vasallis, qui sunt ex cōsuetudine, quod possunt vendicari de iure cōsuetudinario. Idem dico, ꝙ cum quęlibet villa habeat suos massarios subditos, sustineant munera, ꝙ possint vendicari adiecta causa de iure statutorum: sicut ciuitas vendicat suum ciuem adiecta causa de iure ciuili: vt. l. de iure. j. ad municipalem. Idem dico in quolibet syndico. ℭItem quæro, quando cōpetāt ista quatuor remedia: vide gl. & not. quæ hic ponit satis clarè. ℭSed cōtra id, quod dicit gl. quòd dat̄ officiū iudicis. Oppo. de. l. in causæ. in princip. s. de mino. Sol. illud verum quando est auxilium extraordinarium in subsidium introductum: secus si introductum ad coadiuuandum ius ciuile. de quo dixi in. l. in prouinciali. j. de oper. no. nun. ℭItem quæro: quæ est ratio, quòd interdictum non habet locum quando à nemine filius possidetur? Respond. Petr. ꝙ tunc habet locum interdictum, quādo est contentio inter duos re tertij: sed hoc non est, nisi faceret pro alio: vt pro hærede: vt. l. pe. j. de libe. exhi. ℭItem ex hac gloss. & legibus alle. in ea, no. ꝙ si ciuitas ista vellet petere vnam villam, vel vnum castrum, contra quem debet dari libellus: certè contra eos, qui detinent, vt si homines illius castri detinent, contra eos datur: si alius, contra illum tantum. Item aduerte: quando aliquis est carceratus, & petit relaxari: nō proponit interdictum: quia non est cōtentio inter duos de re tertij, sed de se: ideo proponet officium iudicis: vt hic.

Per hanc actionem. ℭHac actione vendicatur vniuersitas rerū in totum, vel in partem, non obstante quòd aliqua res particularis non sit vendicantis. h. d. cum. l. seq. ℭOppo. quòd hæc actio non detur ad vendicationem vniuersitatis, vt. s. eo. l. in princip. Solu. non datur ad vendicationem iuris, vt est hæreditas, peculium, & similia. sed ad vendicationem corporum: sicut est grex, vt hic.

SEd si par. ℭDicit̄ si par &c. cōtra. l. Pōpo. scribit si ex equis. j. eo. solu. vt in gl. & bn̄. ℭOpp. dicitur: ꝙ hic in restōne nō veniunt aliena capita. cōtra. l. Marcell⁹. j. eod. Solu. ibi erant aliena, tn̄ ꝓ eis cōpetebat publiciana. Et no. modū ꝓnunciādi & exequēdi, qn̄ petitur vniuersitas rerū, ꝙ licet iudex ꝓnūciet gregē esse meū: tamē restitutio fiet mihi detractis capitibus alienis. Per istā leg. ego dico, ꝙ Imperator est verè dn̄s totius mundi: nec dico scđm qđ glo. dicunt. s. quo ad protectionem, vt not. s. in constitutione digestorū. in prin. imo verè. Et si dicatur quō, quia sunt alij dn̄i particulares rerū suarū? Rn̄. ꝙ mundus est vniuersitas quædam: ideo non repugnat, quòd ego sim dn̄s totius vniuersitatis, & non rei particularis: vt hic.

MArcellus.

Armamenta. ℭInstrumentum non venit in venditione rei instructæ: sed est specialiter vendicandum. h. d. Quod not. quia non procedit libellus: peto domum cum singulis massaritijs: sed debent specialiter exprimi: vt hic.

Pomponius scribit. ℭSi duorū res confundantur, efficitur res cōmunis: & quilibet vendicabit pro rata, & qui dolo confundit tenebitur acsi dolo desijsset possidere. h. d.

IDem Pomponius. ℭIn rebus quæ commistione non confunduntur, remanet dominium eorum quorū erat primò: nisi eorum voluntate sit facta commistio. h. d.

Idem scribit. ℭIn rebus, quæ cōmistiōe mutant speciem, priores desinunt esse domini: & res specificantis efficiuntur. h. d.

Si plumbum. ℭIn rebus diuersi generis, quæ commistione nō mutant speciem, si possunt separari, quilibet vendicabit suum: aliâs communicabitur & pro parte vendicabitur. h. d.

Idem scribit. ℭFœtus cedit ei, cuius est mater, nō ei, cuius est pater. h. d.

De arbore. ℭArbor quæ radices egit, cedit solo: al's secus. h. d.

Cum & rem. ℭFalsa demonstratio circa rem petitam non vitiat iudicium. h. d. Dixi plenè. in. l. si quis in fundi vocabulo. j. de leg. j.

Si plures. ℭIncertitudo rei impedit condemnationē fieri. h. d. ℭOp. de. l. si in emptiōe. j. de contrahen. emp. Sol. ibi certitudo recipit determinationē expositione leg. quia lex interpretatur cōtra proferentē. ℭItem oppo. de. l. in fi. j. de his qui deie. vel effu. Solu. licet ibi sit incertum quis deiecerit: tn̄ ibi est certū iudicium, quia intētat̄ cōtra dn̄m. ℭItē op. quod semper sit certū: quia actor semper declarauit intentionē suam: vt. l. si quis intentione. s. de iud. Solu. gl. no. scđm quā no. ꝙ ius in declarādo intētionē ambiguā nō egredit̄ personā ꝓferentis: nec transit ad hæredē. dixi plenè in. l. inter stipulantem. §. j. j. de verb. oblig. sed possumus aliter ponere, ꝙ probationes sunt ambiguæ: de quo dixi in. d. l. si quis intentione ambigua.

SI in rem. ℭQui petit rem, debet eā declarare in libello, scđm ipsi⁹ naturam, & qualitatē. h. d. qđ not. quia tota die practicat̄. Sil'e habetis in. l. in actione. j. de fur. Facit. s. de dolo. l. sed si ex dolo. §. j. ℭItem oppo. de. l. si defensor. l. qui interrogatus. j. de interroga. actio. Sol. licet ibi dicatur, quòd quis debeat dicere, an petat rem totam, vel partem: tn̄ si dicit simpliciter rem: totam petijsse videtur. Contrarium videtur not. in. l. Pomponius. §. sed & is. suprà de procurato. in vlti. gloss. Solu. l. illam intellige scđm istam.

ſecundū iſtam. ¶ No. ex hac lege, quòd ad certificandum hominem ſufficit dicere nomē propriū: niſi ſint plures eiuſdē nominis: & tunc de neceſsitate recurritur ad alias demonſtrationes. Et ideo ſit cautus aduocatus rei, quòd faciat poſitionem, ꝙ ſint plures eiuſdē nominis: aliâs in dubio intelligitur de ſuo clietulo, qui illud nomen habebat: & idem in villis & caſtris. & per hoc. j. de iure fiſc. l. ita fidei. ¶ Item oppo. de. §. curare. inſti. de acti. & l. vbi autem. §. illud. j. de verb. obli. Solu. hic loquitur, qn̄ agitur ad ſpeciem certam fictione reali, vel perſonali: ſecus ſi erat debitor in genere, vt in contrario. ¶ Quæro quid ſi iſtę demonſtrationes non ſunt in libello appoſitæ? Reſpondeo, ſi per partem opponitur, non proceditur vltrà: quia deliberari non poteſt, vtrum velit cedere, vel contendere. ſed ſi non opponitur, & in proceſſu non apparet ex probationibus & aliȷs cautionibus, nō ſequetur condemnatio: ſed ſi poſſet apparere ex actibus & probationib⁹: tunc ſequeretur condemnatio. Item not. ꝙ ſufficit, quem nominari à nomine matris. quod no. &c. Bar.

SI is qui ſe. ¶ Solutio æſtimationis facta à non poſſeſſore, non liberat poſſeſſorem. h. d. de quo dic, vt. l. nec vllam. aliâs. l. etiā. §. penult. de peti. hære.

POmponius. ¶ Si res pro indiuiſo poſsideať à ſocio, & ab alio: aliū tantū conueniam: ſi pro diuiſo, vtrunq; pro rata cōueniam. ¶ No. ꝙ res mobilis non poteſt poſsideri ꝓ diuiſo. ad quod. l. arbor. j. commu. diu. quod no. & bene.

OFficium. ¶ Hęc actio datur contra eum q̄ poſsidet, vel eſt in poſſeſsione cā cuſtodię, vel aliter poſsidet. h. d. ¶ Op. ille, qui poſsidet titulo, non tenetur ad reſtitutionem, vt. l. regulariter. de peti. hæ. So. aliud in petitione hæreditatis: aliud in rei vēdicatione. ¶ Item oppon. ꝙ iſta litera innuit, quòd poſtq̄; actor probauit, reus poteſt ſuas exceptiones proponere: & ſic innuit, ꝙ reus poſt didicita teſtificata poſsit teſtes producere: contrà in authen. de teſti. §. quia verô. Sol. vt in gl. Tu dic & melius, ꝙ illa authē. loquitur, quòd poſt didicita teſtificata non poſſunt teſtes produci: ſcilicet ſuper eiſdem articulis. ſed hic producebantur noui articuli ſeparati totaliter ab his, ſuper quibus teſtes erant examinati. ¶ Item opponi. in corpore de depoſito. §. j. Solut. vt in gloſſ. ¶ Quæro vtrum conuentus pro re immobili, poſsit nominare dominum in iudicio? & gloſſ. quòd ſic, vt in. l. ij. C. vbi in rem acti.

SI res mobilis. ¶ Bonæfidei poſſeſſor debet rem reſtituere, vbi eſt, vel vbi petitur ſumptibus petitoris: malæfidei poſſeſſor, vbi inuenitur, vel ibi petitur ſumptibus ſuis. h. d. cum duabus leg. ſeq. Et prima lex loquitur, quando eligit bonæfidei poſſeſſor. Secunda quando eligit petitor. Tertia loquitur in malæfidei poſſeſſore.

NOn ſolum. ¶ Opp. hæc lex nō procedit in bonæfidei poſſeſſore cui negligentia non poteſt obȷci, vt. l. ſi quid poſſeſſor. §. ſicut. de peti. hæred. nec in malæfidei poſſeſſore: qa ſibi non cauetur. Solu. vt in gloſ. & optimè. Petr. dicit, quòd hæc lex poteſt intelligi in bonæfidei poſſeſſore. Nec obſtat. l. ſi quid poſſeſſor. §. ſicut. quia quædam eſt culpa in negligendo: & de illa non tenetur, vt ibi. quædam eſt in faciendo: & de illa tenetur. quod apparet in. l. aquil. ſed certè licet in leg. aqui. dicat verum: tamen hoc venit officio iudicis, quod huic actioni deſeruit. ¶ Itē oppon. quòd hęc actio ſit ſuperflua cum reo eſſet per officium iudicis conſultum. dicit gloſſ. Imo eſt vtilis propter expenſas, quæ poſſunt peti iure actionis, quæ ante poterat peti per officium iudicis mercenarium. ¶ Not. iſtam gloſſ. per quam dicunt docto. quòd ſi ſtatuto cauetur, ꝙ victus victori condemnetur in expenſis: quod ſi condemnatio in expenſis fuerit omiſſa tempore ſententię: tunc poſsit victor petere condictione ex illo ſtatuto, vt operetur illud, quod prius officio iudicis veniebat: nunc iure actionis veniat. Pro quo optimè. l. iij. §. ſi rem. infrà de leg. iij. & quæ ibi dixi.

ITem ſi verberatum.

Si quis rem. ¶ Si rem de neceſsitate diſtraxit, tenetur ſolū ad pretium quod recipit. h. d. ¶ No. ꝙ Princeps poteſt auferre ius meū, & dare alteri. dixi in. l. Antiochenſium. j. de priui. credi.

Si ſeruus. ¶ Poſſeſſor, qui non eſt totaliter malæfidei, non tenetur de interitu, ſi res eſſet eodem modo peritura penes actorem. Item re perempta neceſſaria eſt ſententia propter acceſsiones & ſtipulationes de euictione. hoc dicit cum. l. ſeq. ¶ Ad quod oppon. quòd indiſtinctè periculum pertineat ad malęfidei poſſeſſorem, vt. l. illud. s̄. de peti. hæredit. Huius timore ſunt duę gloſſ. Prima, quę eſt noua ſuper verb. demortuum, & vltima glo. antiqua ſuper ver. moram. In prima legitur iſte. §. tribus modis. & multum not. Nam aut poſſeſſor fuit ab initio malęfidei, & durauit: & tenetur de periculo, vt. d. l. illud. niſi habuerit iuſtam cauſam litigandi, vt quia non credebat rem eſſe petentis, vel propter impenſas. Quam leg. not. multum, quòd malæfidei poſſeſſor tenetur de interitu, ſcilicet reſpectu eius, cuius reſpectu eſt malęfidei poſſeſſor: aliȷ non, vt. l. fulcinius. §. quod ſi aduerſus. j̄. ex quib. cau. in poſſ. eať. ¶ Item not. ꝙ quando retinet propter impenſas, non tenetur indiſtinctè de interitu. ¶ Item legitur ſecundo modo in eo, qui fuit ab initio bonæfidei & durauit: iſte non tenetur indiſtinctè de interitu, niſi poſſet imputari culpa: quare non credit rem eſſe petentis: tūc enim tenetur de interitu, ſecundùm diſtinctionem huius. §. ¶ Not. quòd illud quod dicitur: bonæfidei poſſeſſor, qui habet iuſtam cauſam litigandi, non tenetur de interitu: debet intelligi de tali cauſa, quæ non cadit in culpam. Sed gloſſ. magna hic indiſtinctè dicit non teneri de interitu: ſed iſta glo. poteſt ſatis ſuſtineri: cum poſt litem conteſtatam bonæfidei poſſeſſor teneatur de culpa: vt. j̄. l. proxi. §. j. aliâs. ij. ¶ Tertio modo legitur in eo qui ab initio fuit bonæfidei, poſteà cœpit eſſe malæfidei: tunc enim propter bonamfidem, quam habuit ab initio, non tenetur indiſtinctè de periculo: ſed adhibetur diſtinctio, aut erat eodem modo peritura penes dominum, aut non: & iſta tenetur in gloſſ. mag. circa medium. ¶ Opp. quòd poſt li. conte. ſemper dicatur malæfidei: vt. l. ſed & ſi lege. §. ſinautem. de peti. hære. Sol. verum eſt quantum ad fructus, non quantū ad interitū. dixi rationē in l. illud. de peti. hęre. ¶ Item opp. quòd ad moroſum ſemper pertinet periculum interitus: vt. l. quod te. j̄. ſi cert. pet. Sol. aut loquimur in reali: & habet locum diſtinctio huius. §. ſecūdùm lect. precedentem. Aut loquimur in perſonali: & tunc an debeat adhiberi iſta diſtinctio: an res ſit eodem modo peritura penes petitorē vel non, dixi in. d. l. quod te. j̄. ſi cer. pet.

VTique. ¶ Opp. ad iſtam leg. fructus & partus veniunt per officiū iudicis mercenarium: ergo re perempta, nō durat officium. vt. l. iiij. C. depo. l. centum Capuę. j̄. de eo, quod cer. loc. Solu. hic res perȷt poſt litem conteſta. & ſic officium iudicis erat iam corroboratum: vt perempta re principali non corrumpantur acceſsiones. quod no. Itē opp. hic innuitur, quòd ſtipulatio de euictione non committitur, niſi lata ſententia contra. l. emptorem. in princi. j̄. de actio. emp. Sol. vt ibi not. & l. at qui natura. §. cum me. s̄. de neg. geſt. ¶ Item quæro quid ſi actor nollet ferri ſententiam: an fertur ad petitionem rei? Gloſſ. dubitat. dico indiſtinctè quòd ſic: vt. l. properandum. §. & ſi quidem. C. de iudic. ¶ Item quæro qualiter formabitur hoc caſu ſententia? Reſpondeo propter ceſsiones & partus, eſt clarum propter ſtipulationē de euictione, propter acceſsiones. glo. ponit plures modos.

Culpa. ¶ Non eſt in culpa, ſi quis vtatur re ad eū vſum, ad quem eſt deſtinata. h. d.

Iulianus ſcribit.

SI hominem. ¶ Iſta lex legitur duobus modis. ſecundùm primam lec. breuiter hoc intendit. Poſſeſſor tenetur de facto eius, cui vendidit, ſicut de ſuo. hoc dicit. ¶ Oppon. ꝙ imo teneatur ad rem, vt. l. ſi ſeruum. §. j. j. de verbo. obli. Solu. fateor quòd res venit in petitione: & pretium tantū veniet in executione: quod intellige de pretio vero. Sed ſecundùm aliam lec. breuiter hoc intēdit. Re perempta in ſubſidium, tenetur ad pretium poſſeſſor actione negotiorum geſtorum: licet non habuerit titulum lucratiuum, ſi ei contra pertinentem poterit eſſe conſultū. h. d. ¶ Opp. qui habuit titulū oneroſum, nō tenetur actione neg. geſt. ſol. hoc ideo: quia ceditur actio leg. aquil. per quam recuperabit æſtimationem ab occidente.

Item Iulianus. ¶ Re perempta poſt moram tenetur poſſeſſor ad fructus & ad cæteras acceſsiones. h. d.

SI poſt. ¶ Si pendente lite ius actoris perimitur abſque facto ſuo, ex facto rei peruenitur ad condemnationem, ac ſi peremptum nō eſſet; & cautiones in inuicem non pręſtabuntur. h. d. ¶ Et propter hanc leg. debes eſſe cautus, quòd ita formentur articuli, quòd concludant completam vſuſcapionem ante litem conteſtatam. dixi in. l. Celſus. j̄. de vſuſcapi. & debet dicere articulus, poſſedit à. x. an. citra &c. & per dictum tempus. ¶ Item oppon. de. l. ſi pupilli. §. fina. de negoti. geſtis. Sed hic actor non habet actionem re vſucapta: ergo &c. Solut. dicebat Bul. non habet directam, ſed vtilem. Aliȷ dicunt, quod hic eſt caſus ſpecialis.

Cc iiij

Glo. tenet primam, secundùm quod est casus illius quęstionis, quod si pendente iudicio mutatur actio directa in vtilem, ꝙ sequitur condemnatio ex eadem instãtia. de qua dixi in rub. s. eodem titulo. plenè in. l. ꝗꝗ. j. de aqua plu. arcen. Quicquid tamen sit, reperimus actorem non habere dominium: & tamen vendicat: & sic non est solutum contrarium. Solu. vt apparet in summario in quo dixi: vbicunq; ius perimitur absq; facto actoris culpa rei: perinde peruenitur ad sententiam, ac si ius peremptum esset. Ex quo habes, quòd exceptio superueniens post lit. contesta. culpa rei non potest opponi. hunc articulum plenè examinaui in. l. j. j. de except. ¶ Item oppon. quòd post lit. contest. non posit impleri præscriptio, vt. l. fin. de pręscrip. xxx. an. Sol. hic loquitur de vsucapione triennij, quę est fauorabilis. & non interrumpitur per lit. contest. ipso iure, sed in effectu. quod no.

PRæterea restituere. ¶ Quicqd seruus petitus lucratus est, vel ex eo natum est, venit in restitutione. h. d. ¶ Vides, quòd res petita pendente lite potest effici possessoris. hic est quędam gl. magna, quæ non valet vnum obolum: quia refert se ad legem istam: quia non loquitur in possessore per vsucapionem facto domino: & sic non continuatur ad pręcedentia: meritò ipsi acquiritur ex re & ex opera: & potest iubere adire.

SIa bonæfidei. ¶ Re perdita, vel perẽpta post litem contest. non tenetur possessor, si ei culpa, vel dolus imputari non posit. h. d. quod no.

INrem actio. ¶ Opp. j. ti. j. l. j. & . ij. titu. ij. per totum. Solut. hic loquitur de rei vendi. directa: ibi de publiciana, vel vtili in rem. Item oppo. C. eo. l. doce. Sol. ibi in muliere, quę non habebat dominium: licet Mar. dixerit contrarium, vt plenè not. C. de iure dot. l. in rebus. Item quęritur, qui sunt modi, quibus acquiritur dominium de iure gentium. text. ponit multos modos, j. de acqui. re. do. in. l. j. Modi autem quibus acquiruntur de iure ciuili, sunt quasi hi, scilicet per vsusca. vt. l. traditionibus. C. de pac. Item hęreditatis aditione, vt. l. cum heredes. j. de acqui. pos. testamento. vt in legatis. C. communia de leg. l. j. & . ij. cum similibus. Ingressu monasterij, vt in authen. ingressi. C. de sac. san. ec. Item monachatione & similibus. Item arrogatione, vt instit. de acquiren. per arrogationem. Item in multis alijs, per legis dispositionem, vt. l. si quis in tantam. & . l. meminerint. C. vnde vi. & . l. fi. C. de sac. san. eccle.

Loca. ¶ Quę in nullius bonis sunt vendicari nõ possunt. hoc dicit. ¶ Opp. de. l. sancimus. C. de sac. san. eccle. Gl. ponit hic multas sol. tene illam, scilicet quod non potest vendicari vendicatione directa: sed adiecta causa de iure cano. sic, vt l. j. §. per hanc. s. eo.

Sed & id. ¶ Pars cedit toto: & liquidum cedit arido, si ei vniatur. hoc dicit. ¶ Op. ꝙ ille qui malafide ędificat in alieno, videtur donare, vt insti. de rer. diui. §. ex diuerso. ergo &c. Solu. hic non ædificauit in alieno, sed de alieno in suo. ¶ Item opp. de. l. iij. §. fi. s. eo. Solu. ibi loquitur, quando infectum adiungitur infecto, vt massa massę: vnde non potest dici, quòd vnum sit pars alterius: seu ꝙ vnum accedat alteri. hic verò factum facto. vnde cedit ei, qui tenet locum totius. Et ex hoc gl. subdit vnam distinctionem, quam vide. & no. gl. quę tamen hic dicit vnum. s. factum adiungitur facto: ita quod neutrum est accessio alterius, quod minus cedit maiori: si neutrum est maius, cedit pretiosiori. Contrarium no. in proxi. §. gl. super verbo trahit. sed hęc verior. ¶ Item opp. quòd pictura non cedat tabulis, vt. l. qua ratione. §. literę. j. de acqui. re. do. vbi tex. est de directo cõtra. solu. Dicunt quidã, ꝙ hęc corrigitur per illam, tanq; posteriorẽ: & istam tenet Azo in summa, & . d. Iaco. butr. Tu dic, vt in contrario dixi. ¶ Vltimò dicit gl. quòd hodie semper scriptura trahit ad se chartam: quia pretiosior: sicut pictura trahit ad se tabulam. Istud non placet, vt insti. de rer. di. §. si in aliena. Vnde ratio pretiositatis, nihil ad factum. Vnde ratio est, quam ponit hic Iurisconsultus. s. quia sine eo cui cedit esse nõ potest: vnde liquidum cedit arido. doct. autem dicunt, ꝙ differentia inter literã & picturam est: quia occupat magis pictura chartã, quã facit scriptura.

In omnibus. ¶ Qui vendicat totum repellitur exceptione: nisi restituatur pretium partis adiunctę. h. d.

Item. ¶ Ea quę vni corpori vniuntur, compositione durante vendicari non possunt: nec ea dissoluta, si per ferruminationem fuerunt vnita. Secus si per applumbaturam: sed actione in factum primo domino consuletur: sed in vnione, quę ex separatis corporibus consistit, quilibet suę partis dominus remanet. h. d.

Tignum. ¶ Tignum alienum ędibus iniunctum, nõ potest vendicari, nec peti, quòd separetur: sed actione de tigno iniuncto erit agendum. h. d. Continua sic. dixi de corporibus, quę consistunt vno spiritu: & vna elemẽtatione. Item de corporibus separatis: nunc verò de his, quę consistũt ex diuersis elementationibus & corporibus coniunctis. Sed quęro, an actio de tigno iniuncto, detur indistinctè ad duplum. gl. ꝙ non: nisi contra malæfidei possessorem. l. de eo. de dona. inter vi. & vxo. vide eam. ¶ Item quero quot actiones dentur cõtra malęfidei pos. dicit gl. quòd quinq;. quam vide & no. ¶ Item quęritur vtrũ ille, qui nõ iniunxit, sed tenet iniunctum, teneatur. gl. ꝙ sic. ¶ Item quęritur quid de fabro, qui iniunxit, an teneatur. glo. ꝙ non: si bonafide fecit. Quod no. ad. q. qñ quis accusat laboratores conductos ab alio in possesione aliena, ꝙ non teneantur.

Item si quis ex alienis. ¶ Cęmenta cum domo vnita dominus cęmentorũ vendicare non potest. secus ea dissoluta, & tempore pręscriptionis completo. h. d.

IS qui destinauit. ¶ Consultius est agere possessorio, quàm petitorio. h. d.

IS qui se. ¶ Gloss. hic summat istam leg. cum sequen. & ideo gloss. fit pro summario. Ideo vide eam & signa. Quæro quid si dedi libellum in rei vendica. contra possessorem: & ipse respondet, & lis contesta. est: tamen in nulla parte iudicij fuit interrogatus, an posideret: nec eum posidere apparet: & de dominio meo plenè probaui: an debeat condemnari? Respond. ꝙ non: quia non dicitur quis se offerre defensioni, licet litiget: nisi interrogatus respondeat se posidere: & hoc siue in iudicio siue extrà: dum tamen probetur in iudicium ipsum dixisse se posidere, vt. l. si nautem. in princip. infrà codẽ. Et ideo tunc non condemnaretur, nisi se posidere dixerit. Sed qualiter tunc pronunciabitur? Respondeo rem ad actorem pertinere: & ille absoluetur: quia non posidet, vt est casus in. l. si à te. j. de except. rei iudi. secundùm vnam lectu. ibi.

SInautem.

Posidere. ¶ Non sufficit quem tempore litis contestatę posidere: si ante sententiam absq; culpa posidere desierit. Item sufficit si posidet tempore sententię: licet ante non possederit. h. d. ¶ Opp. de l. j. §. inde. j. depo. Solu. ibi de personali: hic de reali, quę daᵗ propter possesionem: &c. Item oppo. de. l. j. §. si rem. j. depo. Solu. ibi primò dolum commiserat. Item quòd hic dicitur intellige secundum. l. item si verberatum. i n fi. s. eo.

Si homo petitus. ¶ Casus superueniens excusat possessorem à pręcedenti culpa. ¶ Oppo. de. l. vtiq;. s. eo. Solu. intelligas hic hominem petitum ante contest. vel fortè extra iudicium. secus si lis esset contest. & sic officium iudicis esset corroboratum, vt leg. contraria. Barto.

Sed & is qui. ¶ Qui dolo desijt posidere, vt possessor conuenitur. h. d. ¶ Not. quòd argumentatur de petitio. hæredi. ad rei vendi. tamen differunt in multis, vt in glossa. quam vide, & no. Vltimò vides, quòd hic in petitione hęreditatis ille, qui dolo desijt posidere, tenetur directa. quod apparet: quia ex verbis senatusconsulti. sed in rei vendicatione tenetur vtili: quia est ex mente, vt hic. & dixi plenè. s. eod. titu. in rub.

Si per filium. ¶ Si persona per quam quis posidet absit, vel datur dilatio: vel pręstatur cautio de restituenda. h. d.

In re petita. ¶ Vidistis in. l. in rem. vsq; ad. l. is qui se obtulit. quòd locutus est Iurisconsultus, cui detur rei vendi. ab illa. vsq; huc vidistis contra quem detur. Hic incipit tractare quod sit officium iudicis in his quę emergũt in rei ven. & primò loquitur de sumptibus vsq; ad. l. fructus. Et breuiter hoc intendit. Bonęfidei possessor sumptus per doli excep. recuperat. Item expensas factas in ædificando de nouo recuperat: nisi actor sibi deductionem concedat. h. d. ¶ Quęrit gloss. vtrum iste. §. loquatur in bonæfi. pos. & dic quòd loquitur in bonæfi. po. ab initio, & postea fuit in malafide. vel in eo, qui erat bonęfi. tamen erat pauper petitor. vel hic interuenit error: sic apparet, quòd non erat malæfidei.

Sed si puerum. ¶ Expensæ ad rei vtilitatem factę, quæ deductionem non patiũtur, recuperantur à possessore in tribus casibus hic expresis: aliâs secus. h. d. vsq; ad. l. fructus. Materiam de expensis tractat glo. in. l. fundo. j. eo.

Fructus. ¶ Possessor tenetur ad fructus perceptos,& qui percipi potuerunt: & ideo cum desinunt posse percipi absq; sui culpa, abinde desinunt deberi,& cum percipi incipient, abinde incipient deberi.h.d.cum leg.sequen.& princ.sequen. Primò ponit vnum dictum in genere.Secundò vnam illationem, quando fructus desierunt posse percipi culpa possessoris. Tertiò aliã, quando casu.Quartò ponit aliam,quando desierunt facto petitoris posse peti.Secunda ibi,& ideo. Tertia ibi, & hac actione. Quarta ibi,in prin leg.ex diuerso. ¶ Opp.de.l. si fundum.C.eo. Solu.hęc lex debet intelligi in possessore malæfid.qui caret titulo:licet Pe.aliter dicat in.d.l.si fundum. ¶ Secundò oppo.quòd habeatur ratio fructuum perceptorum etiam inhonestè,vt.l.ancillarum.§.de peti.hære.Sol.ibi loquitur de perceptis fructibus, qui veniunt in restitutione siue honestè,siue inhonestè sint percepti:hic loquitur de percipiendis, qui non considerantur, nisi prout honestè poterunt percipi. ¶ Item oppo.dicitur hic, quòd si vsusfructus est alienus, ratio fructuum non habetur.Contrà: quia possessor non potest opponere de iure tertij.l.loci corpus.§.competit.si serui.vendi.Soluti.dicunt quidam,quòd debet intelligi quando agitur contra ipsum fructuarium, vel habentem causam ab eo,qui excepit de iure suo.secus si habet causam ab alio,vel si ageretur contra extraneos,vt in contrario.& istam tenebat Azo. ¶ Alij dicunt,quòd aut loquimur de perceptis:& loquitur opin.Azon.aut de percipiendis: & procedit indistinctè hæc lex.Et ista fuit opin.Iacob.butr.quam teneo & declaro. Quandoque quæritur de perceptis, & ius percipientis non excludit ius agentis:quia nihilominus fructus percepti efficiuntur domini,vt.l.si fur.de vsufruct.Sed quando loquitur de percipiendis:tunc ius tertij esset exclusiuum iuris agentis:quia non honestè fructus essent petentis, scilicet vsusfructus alterius, vt hic in prin.& in.l.si nauis.in fi.j.eo.Ad quod.l.j.§.quod autem. de superfi.& quod tangitur per glo.in.l.indebiti.§.si nummi.j.de condi.inde.& quod dixi.

Ex diuerso. Aliàs,Et ex diuerso.

Si petitor. ¶ Op.& videtur, quòd vsusfructus pertineat ad heredem:quia debet cauere prius vti frui legatarius arbitrio boni viri,vt.l.vxori.de vsufruct.le.quod fateor: quia proprietarius ante habitam cautionem non decessit à proprietate : & text.hic hoc requirit. ¶ Vltimò tangit glo.materiam fructuum, quam vide. & not. quam materiam examinat do.Cy.in.l.certum.C.eo.tit.vide & aliàs dixi super hac lege.

*Vbi autem. ¶ Si actor declaratur dominus, etiam per errorem,debet reus condemnari in fructibus.h.d. ¶ Nota ex hac lege,libellum in rei vendi. scilicet quia peto declarari rem ad me pertinere, & declarari me dominum,& in fructibus reum condemnari. Vidistis in.l.Pomponi⁹.§.sed & is.§.de procuratorib.&.l.ne. vllam.§.de petitio.hæredi. non tamen propter hoc dico,quod non procedat libellus,si quis peteret reum condemnari ad rem.argument.leg.primæ in principio.§.eodem.Ibi enim dicitur, quod illa actio per quam res petitur.& ita formabant antiqui. & ita format Rofred.& Petr. nota in.l.j.§.de edendo. ¶ Vidistis qualiter petatur res.est videndum qualiter petantur fructus. Dico, quod si petuntur condictione furtiua, vel rei vendicatione, vel condictione sine causa, vt habuistis.§.in glossa magna : tunc non possunt peti in eodem libello:cum rei vendicatio sit preiudicialis, vt.l.fundi.&.l.fundum.infrà de excepti. Aut officio iudicis : & tunc sic, vt hic.Etiam hic est aduertendum,quòd si petãtur ante iudicium, debet exprimi quantitas: aliàs per officium iudicis, vt.l.ædiles.§.item sciendum.infrà de ędil.edict. ¶ Item nota, quòd sententia lata errore super principali,facit plenum præiudicium accessoriè, vt hic.& nota in.l.qui Romæ.§.duo fratres.infrà de verbo. obligatio.

Petitor. ¶ Ei,qui soluit lit.æstima. cum possit restituere rem,de euictione cauere non tenetur.hoc dicit. ¶ Sed quæritur.licet cauere non teneatur,an de euictione teneatur?dico sic.vt.l.ij.aliàs.iij.infrà pro empto.Idem Dyn.in.c. pro possessore,extrà de regulis iuris libro.vj.Glossa videtur dicere contrarium in.l.fina.infrà ex quibus causis in possess.eatur. Quod tenebat domi.Iacob.butri.dixi plenè in dicta.l.ij.infrà ꝓ emptore.

Qui petitorio. ¶ Ante litem contestatã debet interrogari re⁹, vtrum posideat,vel dolo desierit posidere.hoc dicit. ¶ Quęro quando debent fieri istę interrogationes? dicunt quidam quòd post litem contestatam. Alij dicunt quòd ante,per.l.qui seruum.j.de interro.actio.Sed vtrũ debeant fieri ante porrectionem libelli, vel post. Azo in summa de petitio.hæredi.videtur tenere,quòd post litem contestatam. Glossa tangit in.l.prima.infrà de interrogatio.actio. & ibi dicam. Dicit tamen glossa.quòd si ante litem contestatam fuit omissa ista interrogatio, quòd poterit interrogari posteà. ¶ Vltimò nota, quòd vbi quis interrogatur de re, quæ delictum suum continet, tenetur respõdere,vt hic.dixi plenè in.l.qui iurasse.§.j.&.l.aliàs. infrà de iureiuran.Sed qualiter probabitur hoc,quòd dolo desierit posidere? Respondeo eoipso, quòd post datũ libellum non posidet,vel dixi me velle dare secundum Dy.in.c.pro possessore.extrà de reg.iur.lib.vj.

Qui in rem. ¶ Si res perijt culpa possessoris, huius nomine condemnatur.hoc dicit. nota. in.l.Fulcinius.§.quid sit latitare &c.j.ex quibus causis in poss.ea. Barto.

Iulianus. ¶ Possessor,qui ab initio fuit bonęfidei, ex postfacto malæfidei, quod edificauit,potest tollere:non expensas doli exceptione retinere.

In fundo. ¶ Primò ponit dictum in genere.Secundò ponit vnum casum, in quo æquitas suggerit deductionem expensarum.Tertiò ponit vnum casum, in quo suggerit expensas deduci. Quartò ponit vnum casum, in quo suggerit expensas non deduci.Secunda ibi,finge primò. Tertia ibi, finge secundò.Quarta ibi, finge tertiò.Breuiter hoc intendit. possessor expensas recuperat à domino, si dominus erat eas facturus, vel rem distracturus, non aliàs:si ex hoc re sua esset cariturus.hoc dicit. ¶ Oppon. dicitur hic consueuisti. & sic videtur loqui de expensis factis causa fructuum:sed in illis possessor habet deductionem,vt.l.fundus.infrà familiæ ercifcun.Solut.si habes consueuisti, dicas,quòd distinctio sequens non refertur ad istum casum.aliàs est in text.conseruisti.& tunc potest adaptari ad sequens ista distinctio.Quod non placet per.l.si fundum. infrà eodem.dicas ergo,quòd sequens distinctio non refertur,nisi ad specificata. ¶ Item oppon. dicitur hic, quòd possessor tenetur restituere expensas:si sunt pares,seu pauciores meliorationes:secus si maiores.& sic admittitur ad petendum id, cuius contrarium non esset postulaturus. Gloss.non soluit. Dic, quando contrariorum eadem est ratio tunc procedit contrarium. secus vbi est dispar ratio,vt hic,&.l.secundum naturam.infrà de regulis iuris.& per Dynum in.c.qui sentit onus.extrà de regulis iuris.libro.vj.Diuersitas rationis apparet:quia ad hoc,vt deductio expensarum fiat : requiritur quòd expensa sit facta,& fundus sit factus locupletior : quia ratio habet locum,quando expensæ excedunt meliorationem.secus si econuerso. ¶ Item oppon. dicitur hic, quòd malitijs non est parcendum : & appellat malitiam hic, quando alteri nocet,& sibi non prodest. Contra.l.fin. infrà quæ in frau.credi. &.l.cum in fundo.de iure do. Solut. in qualibet illarum legum prodest ei.Nam in.l.cum fundo. prodest ei:quia alteri parat commodum.& sic habebit illum obligatum obligatione naturali ad antidora,vt.l.sed & si lege.§.consuluit.de peti.hære.Item in.l.fin.de his, quę in frau.credi.etiam sibi proderat:quia prosequebatur vindictam de iniuria sibi illata. ¶ Vltimò gloss.tractat materiam de expensis. Pro ista materia declaranda dicit gloss.quòd prima diuisio expensarum est: quia alia necessaria,alia vtilis.Quod dic, vt per exempla in.l.j. de impen.& in.l.impensæ.infrà de verbo.significa.&.l.vtiles. de peti.hered.Alia diuisio est impensarum:quia quędam fiunt causa fructuum:quędam ad perpetuam vtilitatem.Item est alia diuisio : quia impensarum quędam sunt in faciendo : quædam in reficiendo, vt.l.iij.de itinere actuque pri.Item gloss. distinguit in bonæfidei & malæfidei possessore.& materiam impensarum gloss.ponit hic, & Cyn.in.l.domum.C.eo. ego plenissimè dixi in hac leg.

Redemptores. ¶ Qui in alieno ędificat ex causa conductionis, facit ędificium domini soli.h.d. ¶ Oppo.ꝙ ex causa locationis non solet transferri dominium, vt.l.non solet.j.loca.Sol.gl.speciale hic. Tu dic,quòd non transit ex causa locationis,sed quia ædificium solo cedit.

Iulianus. ¶ Aliàs lex ista incipit, mulierē. Aliàs est.§. Creditor, qui habet ius pignoris.quod excluditur ius vendendi, non habet.hoc dicit.

Si quis. ¶ Existente conditione pacti adiectionis in diem, emptor ipso iure desijt esse dominus:& ideo non poterit vendicare. hoc dicit. ¶ Quæro,quę est differentia inter primum casum, & secundum. Glossa dicit, quòd primus loquitur de re

* ¶ Pro concordia. Aduerte qđ Bart. allegat̃ ꝓ do.Iaso. in.§.omniũ.istit.de act.not.in.l.j.C. de exe. rei iud. voluit ꝙ libellus nõ ꝓcedit,ĩ quo solũ petit̃ cogi & cõpelli a ldãdũ,nõ apponendo vbũ, condẽnari. Nã si apponeret̃ illud vbũ cõdẽnari, licet ꝑposterè non vitiaret. Contrariũ tñ asignat̃ ꝑ eũdẽ. do.Ia.& dicit ꝙ cõtrariũ sentit idem Bar.post antiquos in hac.l.ex diuerso. c.j. Tu dic ꝙ non meret̃ allegari cõtrari⁹. & si bñ cõsideret̃ Bar.idẽ dixit in hoc.§.j.qđ dixit in.d.l.j.qa ĩ hoc.§.j. voluit qđ apponi debeat vbũ condẽnari, dũ dicit Bar.ĩ illis vbis, peto rem declarari ad me ptinere. Nã illa declaratio nihil aliud est, ꝙ̃ condemnatio,vt sentit tex.ĩ.d.§.j.in illa ĩplicatiua etiã si &c. Et sic saltẽ ꝑ æqpollẽs cõdẽnat. Nã eoipso,ꝙ declarat rẽ ad me ptinere:videt̃ te cõdẽnare ad rẽ mihi restituẽdã. Vel etiã põt intelligi Bar.prout etiã pt ĩtelligi text. ibi.s. qđ facta illa declaratiõe, non tñ negat̃ qn etiã cõdẽnauerit. & sic petitũ fuerit cõdẽnari. & hoc aperti⁹ sensit post,dũ subijcit: nõ tñ ꝓpter hoc dico.&c.ar.l.j.ĩ prin. co.ti.Vel meli⁹ plenius soluẽdo in.d.l. j.Bar. ponit regulã in oĩ iudicio,& sic ĩ vniuerso ex hac.l. ex diuerso.§.j. ponit fallẽ.in illo casu in rei vẽ. Et rõ fallẽtię ẽ ꝓpter naturã ipsi⁹ actiõis:qa eoipso,ꝙ iudex declarat rẽ meã esse:per cõsequẽs declaratũ nõ esse. Nã eo tpe penes duos esse nõ põt.l.si vt certo.§.si duob⁹ vehiculũ.ff.commo. ita Bart.in.l.Põponi⁹. §.sed & is.ff.de ꝓcu. ꝙ tacitè in hoc iudicio videt̃ peti, te mihi cõdemnari ex quadam consequentia necessaria.

mobili, secundus de re immobili. Tu potes dicere, quòd primũ pactum non fuit pactum adiectionis in diem: nec enim vsi fuerunt verbis directis scilicet res sit inempta, sed verbis obliquis videlicet ab emptione recedatur: secundum verò pactum fuit adiectionis in diem directo: vt. l. j. C. de pac. inter empt. & vẽ. & not. in. l. j. j. de dona. Sed tu dices, quòd secundum hoc in primo casu dominium non transit: ergo potest vti actione in rem emptor. Solu. dico, quòd non potest contra ipsum venditorem, vel habẽtem causam ab eo.

Si seruus. ¶ Qui emit ab illo, qui habet potestatem à domino, habet actionem in rem. hoc dicit. Barto.

SI in rem. ¶ Si heres non possidet, absoluitur lite non contestata cum defuncto. aliàs non: sed ex culpa defuncti conuenitur. hoc dicit.

QVæ religiosis. ¶ Lapides sepulchrorum sunt religiosi: & ideo sunt exempti: & non poterunt vendicari: & ideo actione in factum poterũt vendicari: sicut si religiosi non essent. hoc dicit. ¶ No. istud principium, quod sæpe allegatur.

SI homo. ¶ Bonæfidei possessor ante litem cõtestatam, tenetur de dol. malæfidei de culpa. bonæfidei post litem contestatam de culpa tenetur. hoc dicit. Opponitur de prin. ad fin. cuius timore exponitur Principi. post conuentionem scilicet simplicẽ. ¶ Item oppo. quia secundùm hoc bonæfidei possessor non potest committere dolum: vt. l. si quid possessor. §. pe. de petit. hære. Glo. dicit quòd hic loquitur de eo, qui habuit bonam ab initio: sed postea incipit esse malæfidei. vnde do. Iac. but. dicebat, quòd non potest committere dolum respectu dominij: quia reputat se dominum. sed respectu rei. Nam & dominus potest interficere seruum, vt. l. ij. de his, qui sunt sui vel alie. iur. Item potest cõmittere dolum respectu rei: licet se dominum non putet, vt. l. etiam. §. licet. infrà solu. matrimon. & ideo licet hic post controuersiam motam petitorem non putet dominum: tamen in odium eius potest vulnerare rem: dicendo, tu nunquam poteris obtinere: occido eum. ¶ Item oppo. quòd de hac culpa vel dolo non debeat caueri. sed fiat condemnatio, vt. l. non solum. §. eodem. Solu. ibi de dolo præterito. hic de dolo futuro, scilicet commisso post lit. contest. vel melius, quòd ibi quando de dolo, & culpa constabat: hic non. & hoc sentit quædam alia glo. j. eo.

EIus rei. ¶ In soluente litis æsti. transit dominium rei præsentis, vel postea ad præsentiam venientis. hoc dicit. ¶ Oppon. de. l. sed & si res. §. j. j. titu. j. vbi videtur quòd competat publiciana. Solu. hic loquitur, quando recipiens erat dominus: ibi non. ¶ Oppon. & videtur, quòd ista, quę ponitur in litera, non sit bona ratio, vt. l. si pro fundo. C. de transac. Soluti. intelligas hic trãsegisse impropriè, hoc est, à lite recessisse: proprius tamen exponitur in. l. litis. infrà pro empto. Vel potes dicere, quòd etiam ex causa transactionis transiret dominium apud eum, apud quem res maneret, si esset actum. & dixi in. l. j. infrà pro empt. ¶ Itẽ oppo. de. l. certi conditio. in fi. j. si certum pe. sol. intellige præsens. id est, apud possessorem. Vel dic, vt plenè dixi in cõtrario. ¶ Itẽ op. de. l. eum qui. j. de furt. sol. intelligas hic in eo, apud quem interuenit possessio sine delicto. ibi secus. ¶ Item op. de. l. ex diuerso. §. j. s. eo. solue, vt in glo.

SVmptus in prædium. ¶ Bonæfidei possessor doli exceptione expensas recuperat, nisi computentur cum fructibus. h. d. ¶ No. hic casum in quo bonæfidei possessor fructus ante lit. contesta. non lucratur, licet consumat: quia compensat cum fructibus.

SOlum. ¶ Hæc lex est breuis, & ponit duo ex quibus consistit domus, scilicet ex solo & superficie.

Meum est. ¶ Oppo. de. l. mortuo. in princip. j. lega. ij. Sol. vt ibi dixi, & in. l. si seruus. §. boue. j. de condi. fu.

SI ager. ¶ Ex solo titulo absq; traditione non quæritur dominium, nec ius vendicandi. h. d. ¶ No. quòd ex titulo singulari solo non transfertur dominium absq; possessione: secus si ex titulo vniuersali. Fallit in. l. fina. C. de sacr. san. eccle. & in pacto. l. commissoriæ. & similibus, de quo plenè notatur hic, & in. l. j. j. de dona. sed hodie in quolibet instrumento dicitur, quòd constituit se suo nomine possidere, & hoc modo possessionẽ habet, vt. l. quædam. j. e. & l. quod meo. j. de acqui. poss. ¶ Item opp. in instrumẽtis, quòd quis transfert in emptorem omne ius omnémq; actionem, quam habet in dicta re, ex qua cessione posset habere rei vendicationẽ: licet nõ haberet dominium, vt. l. si culpa. j. eo. Bart.

SI in rem actum sit. ¶ Si iudicium reale transferr in heredem post lit. conte. venit dolus defuncti & hæredis: sed ante non venit dolus defuncti, nisi quatenus est locupletior factus. hoc dicit.

SI fundi. ¶ In his, quæ fundo continẽtur vno elemento separatio non cõtingit. hoc dicit. dixi in. l. fundo. s. eo.

INter officium. ¶ Sententia lata cõtra clientulũ in reali, non facit præiudicium aduocato, ad quem res in veritate spectat. h. d. ¶ Oppon. de. l. fi. in princip. s. de inoffi. test. Glo. fatetur contrarium, & dicit quòd debet intelligi, quando aduocatus ignorabat ad se pertinere. secus si sciebat, vt in contrario. Doct. dicunt aliter. Nam solus consensus potest approbare testamentum: sed solus consensus non sufficit ad amissionem dominij, vt. l. si quis vi. §. differentia. j. de acqui. pos. ita dicebat do. Iac. but.

SI possessor. ¶ Hæredes possessoris conueniuntur hac actione ante litem contesta. secundum quod possident: non proportione hæreditaria. h. d.

VEndicatio. ¶ Vniuersitas corporis & iuris non vendicatur. h. d.

IS a quo. ¶ Si duo vendicant eãdem rem ab eodem, primo vincenti traditur pręstita cautione. h. d. ¶ Quero, quid si restituisset cautione non exacta? dicit glo. quòd à secundo liberaṫ: quod quidam doc. reprobant. Nam non exigendo videtur esse in dolo: & ideo tanquàm dolo possidere desinens tenetur, vt dicam. j. l. proxi. Bar.

A Quo seruus. Aliâs. Is a quo.

Si super eadem re est duplex iudicium. s. petitorium & noxale: si prius in petitorio vincitur res, traditur pręstita cautiõe. si prius in noxali, tradiṫ simpliciter. h. d. ¶ Quero vtrum iste, qui agit noxali debeat cauere de defendendo possessorem. glo. quòd sic. Iac. de Aret. contrà. Pro hoc facit quod ille, qui dat pro noxa debet facere perfectè accipientis, vt. l. si hominem. j. eod. Præterea. si possessor non exegisset cautionem tenetur, ac si dolo desijsset possidere, vt dixi. s. de pet. hæred. l. peñ. facit, quod dixi. s. proxima leg.

SI habitator. ¶ Qui habitat in domo aliena domini voluntate, quod ibi ædificat domini non facit: & ideo poterit vendicare. h. d.

SI quis nauem. ¶ Quod addiṫ rei causa refectionis, ipsi cedit: sed quod de nouo efficitur, ad dominum iure pertinet. hoc dicit.

SI nauis. ¶ Accessiones ciuiles in hac actione veniunt, sicut naturales. hoc dicit.

Generaliter. ¶ Fructus percipiendi intelliguntur qui à petitore percipi poterunt. hoc dicit. dixi in. l. fructus. j. eo.

SI culpa. ¶ Ei, qui culpa desijt possidere sunt concedendæ actiones: & competunt vtiles sine cessione contra extraneum, & etiam cõtra dominum, cui soluit litis æstimationem: & esset multum solennis repetitio. & materiam istam examino in lege prima. j. pro empto. & l. iij. eodem titulo. & lege in depositi. j. de re iudica. & Dyn. in cap. pro possessore. extrà de regu. iuris libr. vj. quem Iacob. Butri. hic recitat de verbo ad verbum, & in multis reprehendit eum. ¶ Oppon. de. l. in depositi. infrà de re iudica. Solut. ibi in contractu bonæfidei, vbi exigitur exuberantior bonafides: aliter dicitur in. l. is qui dolo. infrà eodem. & ibi videbimus. ¶ Item quæro, quod auxilium est istud, quod dat prætor. quidam, vt Azo, dicunt, quòd vtile. Nam ius actoris emisse videtur, dando litis æstimationem, vt. l. eius rei. s. eodem. & lege finali. C. de hæredi. vel action. vendita. & istam tenet glossa & omnes doctores. ¶ Not. quòd quis habet vtilem in rem licet non sit dominus. Non enim est dominus antequàm possessionem apprehendat, vt. l. eius rei. s. eod. & tamen habet vtilem in rem, vt hic. Quod tene menti: vt scias formare libellum: quia debes dicere, peto declarari rem pertinere ad cedentem. iure dominij, vel quasi, & restitui mihi per rei vendicationem facta mihi cessione ab eo. & ita semel distinxi vnum libellum, qui dicebat, quòd res pertinebat

pertinebat ad cesſionarium iure dominij, vel quaſi: quod eſt abſurdum, vt hic. ¶ No. quòd vtilem, quam habeo à te intento contra te: ſecus in directa. ratio: quia directa intentatur procuratorio nomine, vt. l. planè. fam. erci. & ſic intentarem tuo nomine contra te, quod fieri non poteſt, vt. l. j. & . ij. j. de no. ope. nun. Barto.

CVm in rem. ¶ Habetur cõmoditas eorum, quæ ſunt in vſu non in fructu. quod not. & tene menti.

EMptor. ¶ Poſſeſſori debet reſtitui pretium à domino, quod in ipſius vtilitatem verſum eſt, cum vſuris habita compenſatione fructuum. hoc dicit. ¶ Oppon. creditor poteſt transferre dominium, vt. l. non eſt nouum. de acquirẽ. rerum domi. & de diſtra. pign. per totũ. ſol. intellige hic in creditore, qui non habet ius vendendi: vel dic, ꝙ vendebat alius. ¶ Item oppo. de. l. inciuilem. C. de fur. Sol. hic in pretio, quod eſt cõuerſum in vtilitatem eius, vt hic. aliâs ſecus, vt de quadri. pręſcri. l. fin. ¶ Vltimò no. fructus compenſari cũ pretio.

Ancillam. ¶ Verba enunciatiua poſt modum cauſæ prolata diſpoſitionem inducunt iure exceptionis. h. d. ſecundũ glo. ¶ Quero, vtrum iſta verba inducant diſpoſitionem iure actionis, videtur ſecundũ Azo. quòd non. Pro quo videtur tex. in. l. fi. in prin. j. de doli excep. Contrarium tenet gloſ. vt. l. ſi ſocer. §. lucius. j. ſolu. ma. pro quo videẽ caſus extrà de ſucceſ. ab inteſt. c. fi. & ibi hoc tenet Innoc. facit. l. j. j. de colla. dot. dixi in. l. ex hac ſcriptura. j. de don. ¶ Not. ex hac lege, ꝙ licet dominum rei legatę tranſeat recta via in legatarium: tamen hoc intelligit de re legata expreſſè. ſecus in re legata præſumptiuè ex tacita voluntate teſtatoris, vt hic probatur in. l. ſeruum filij. §. fi. de leg. j. & ibi tenet Iaco. de are.

NOn ideo minus. ¶ Res, quę ſubiacet reſtitutioni, poteſt à domino interim vendicari. h. d. quod no.

ATutore. ¶ Pecunia in re empta inuenta, ſi eſt theſaurus, reddetur emptori: ſi pecunia, reddetur venditori. hoc dicit.

QVi reſtituere. ¶ Notabilis lex eſt. Not. ex prima parte quòd in reali ſententia cogiẽ quis reſtituere manu militari. ¶ Ad hoc op. C. de offic. ciuilium iudi. l. j. Sol. intellige manu militari, id eſt per executores Berruarios? & ſic non conuocetur Magiſter militum, niſi ex magna cauſa, vt ibi. ¶ Op. hic dicitur, ꝙ eſt iuſſus reſtituere: poſteà fit condemnatio de fructibus contra l. terminato. C. de fruc. & li. expen. Solu. intellige condemnatio. i. executio. Vel dic, quòd fuit noua condemnatio poſt primam ſententiam. ¶ Ex quo not. ꝙ illud, quod dicitur. s. eod. l. fructus. quòd habetur ratio fructuum, vſq; ad ſententiam, debet intelligi, quòd officium iudicis condemnãtis reum ſe non extendat vltrà: ſed officium iudicis exequẽtis vſq; ad diem executionis. Vel dic, quòd non eſt mirandum, ſi feruntur duæ ſententiæ: qa actio eſt arbitraria, vt. l. in actionibus. j. de in lit. iurand. & . l. ſi cum exceptione. §. in hac. s. quod met. cauſa. Item opp. quòd fiat taxatio, vt. l. videamus. §. pe. j. de in litem iur. & . l. arbitrio. s. de dolo. Solu. non fit à lege, ſed à iudice, vt leg. contraria. ¶ Quero circa iſtam partem, quot remedia habet quis tpe executionis in hac actione. dic, vt in glſo. quæ ponit multum clarè. ¶ Venio ad tertiam particulã de eo, qui deſijt poſſidere ſine dolo. Quid ſi deſijt poſſidere lata culpa? dic vt in. l. in actione. j. de in litem iuran. ¶ Item quero qd eſt hoc dictũ, quòd ſententia eſt generalis? dic vt in gl. Ego intelligo leg. iſtã ad literam prout iacet, vt vbicunq; reſtituere iuſſus iudici non paret, poſſit iurari in litẽ: & erit actio arbitraria: vt dixi in. l. in actionibus. j. de in litẽ iurã.

IS qui dolo. ¶ Ei, qui dolo deſijt poſſidere: non cauetur: nec actio ceditur: nec publiciana datur. Item poteſt petitor omiſſo iuramento in litem petere verã æſtimationẽ. h. d. ¶ Op. de. l. in depoſiti. j. de re iudi. gl. ponit hic tres ſolu. vide eam: & tertiam ſolutionem hic poſitã teneo in. d. l. in depoſiti.

SIa Titio. ¶ Publiciana competit contra dominum, quando poſſeſſor & petitor habuerunt cauſam ab eodem, vel poſſeſſor à petitore. h. d. Ad quod. l. apud Celſum. §. ſi à titio. j. de exceptio. doli. & . l. ſi à Titio. j. de exceptio. rei venditæ & traditæ. in quibus habes, quòd publiciana competit contra verum dominum. ¶ Secundò not. quòd ius ſuperueniẽs authori meo, prodeſt mihi plenè, non tamen quo ad hoc, vt dominium mihi plenè quæraẽ. Iſtud examinaui multum plenè in. l. cum vir. j. de vſuſcap. Barto.

IN ſpeciali. ¶ Conuentus rei vendicatione nõ cogitur reſpondere, an ſit dominus in totum, vel in partem.

SVperficiario. ¶ Superficiario competit vtilis in rem. hoc dicit. quod not. & tene menti.

QVæ de tota. ¶ Quod iuris eſt de toto, quo ad totum: idem de parte quo ad partem. hoc dicit.

Incertæ partis. ¶ Admittitur vendicatio partis incertæ, ſi ex parte actoris eſt iuſta cauſa ignorantiæ. hoc dicit.

QVædam mulier. ¶ Si venditor vel donator rẽ conducit ab eo, cui datur: ipſa conductio transfert poſſeſſionem atq; dominiũ. hoc dicit. ¶ No. ꝙ per illum, qui conſtituit ſe alterius nomine poſſidere, acquiritur poſſeſſio, & quòd per eum transfertur dominium: dixi in. l. quod meo. in princ. & . l. interdum. de acquiren. poſ. Quod intellige, quando ille, qui cõſtituit poſſidebat: aliâs ſecus, vt. d. l. quod meo. ¶ Item not. ꝙ quando venditio, vel donatio fit in ipſo fundo, pręſumitur tradita poſſeſſio, vt hic. quod in donatione procedit ſine dubio: in venditione procedit ita demum, ſi eſt ſolutum pretium vt. l. quod vendendi. j. de contrahen. empt. ¶ Item no. hic vnam glo. ꝙ ſi emis rem & poſtea in eius poſſeſſione reperiaris, pręſumeris poſſidere ex cauſa emptionis. de quo per doc. in. l. ij. C. de ac. poſſ.

SI eius fundi. ¶ Fructus efficiuntur bonæfidei poſſeſſoris eoipſo, quòd à ſolo ſunt ſeparati. hoc dicit. de quo in. l. ſi vſufructu. qui. mo. vſuſfru. amit. ¶ No. quòd oliua dicitur fructus induſtrialis, vt eſt text. hic: quia ſi eſſet naturalis, non efficeretur bonæfidei poſſeſſoris. ſed hic fit eius: ergo &c.

SI hominem. ¶ Fructus debentur vſque ad tempus, quo deſierint poſſe percipi. hoc dicit.

IN rem. ¶ Qui negat ſe poſſidere, non poteſt conueniri hac actione: ſed ſi conuincatur de mendacio, transfertur poſſeſſio in actorem. h. d. ¶ Opp. quòd illud eſt impoſſibile, quòd de mendacio conuincatur: quia poſſeſſio amittitur ſolo animo, vt. l. iij. §. in amittenda. j. de acquiren. poſſe. ergo cum dixit ſe non poſſidere, declarauit animum ſuum. ſ. quod non poſſidet. Solu. dico, quòd hoc dicebat, non tamen quod hic haberet animum perdendi poſſeſſionem: ideo non perdit. ¶ Item quæro, quo iure fiat iſta tranſlatio poſſeſſionis? dicit glo. quòd officio iudicis, vel condictione ex lege iſta. quod nota. ſed quæ eſt vera? dico, quòd illa, quæ dicit, quòd officio iudicis per text. qui dicit per iudicem. Si enim fieret per actionem: tunc iudex non eſſet immediata cauſa, ſed actio: & iudex deſeruiret actioni. Item quæro vtrum ſuper iſta tranſlatione debeat dari libellus. Si dicis, quòd fiat condictione ex lege, dicas quòd ſic: quia qua quiſque actione &c. vt. l. j. s. de edend. Si dicas, quòd officio iudicis: tunc poteſt eſſe dubium: tamen quædam gloſſ. multum not. in corpore de triente & ſemiſ. §. illud. in gloſſ. magna dicit, quòd reſpondendo dictę interrogationi videtur facta per ſupradictam actionem litis conteſta. Sed vt dixi, hoc expeditur officio iudicis: nec eſt neceſſe, quòd de nouo detur libellus, nec lis conteſtetur. Sicut enim contra non venientem mittitur actor in poſſeſſionem: ita contra conuentum mendacem fit executio per officium iudicis, transferendo poſſeſſionem ſine aliquo alio libello. Vide glo. ibi, fortè idem: vt nihilominus poſſeſſio transferatur: & hoc propter mendacium puniendum, vt not. in authen. item poſſeſſor. C. qui pot. in pign. ha. ¶ Ex quo not. mirabile, quòd licet iſtud officium iudicis ſit adipiſcendæ poſſeſſionis: tamen ei non obſtat exceptio dominij propter mendacium: quod nota, & tene menti: quia vtile eſt multum.

Regeſtum.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ Aa Bb Cc. Omnes ſunt quaterniones, pręter A qui eſt quinternio. B b & C c. qui ſunt terniones.

PRAELECTIONVM IN PRIMAM DIGESTI VETERIS PARTEM, *ſumma diligentia repurgatarum, Authore Bartolo à Saxoferrato, Iuris vtriusq; Corypho primarioq; Duce, honeſtiſſimorum hominum Iaco. ac Ioan. Senettonum impenſa,*

FINIS.

i 18803623

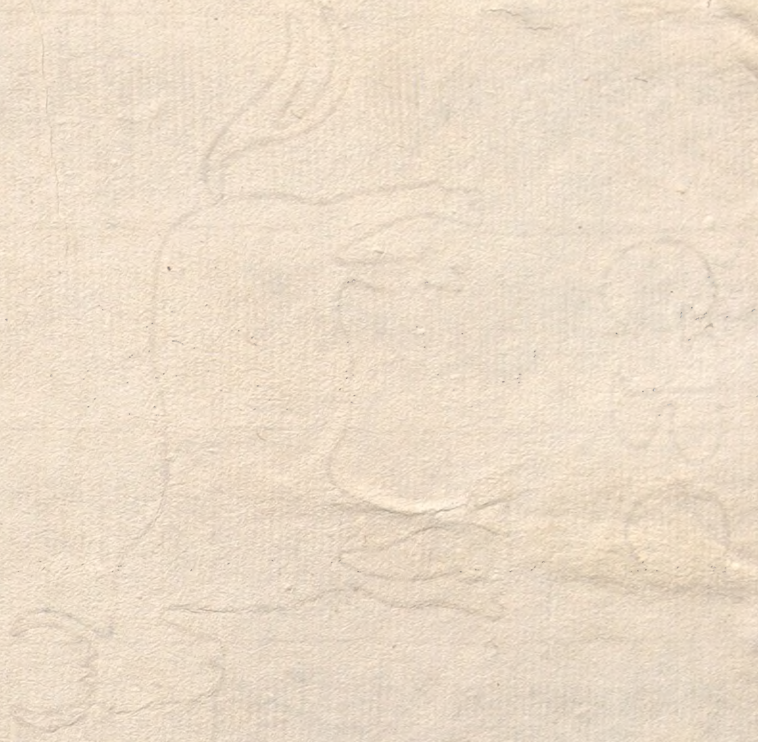

BARTOL.
in I.^{m} Digesti
vet. part.

.1.

93

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm